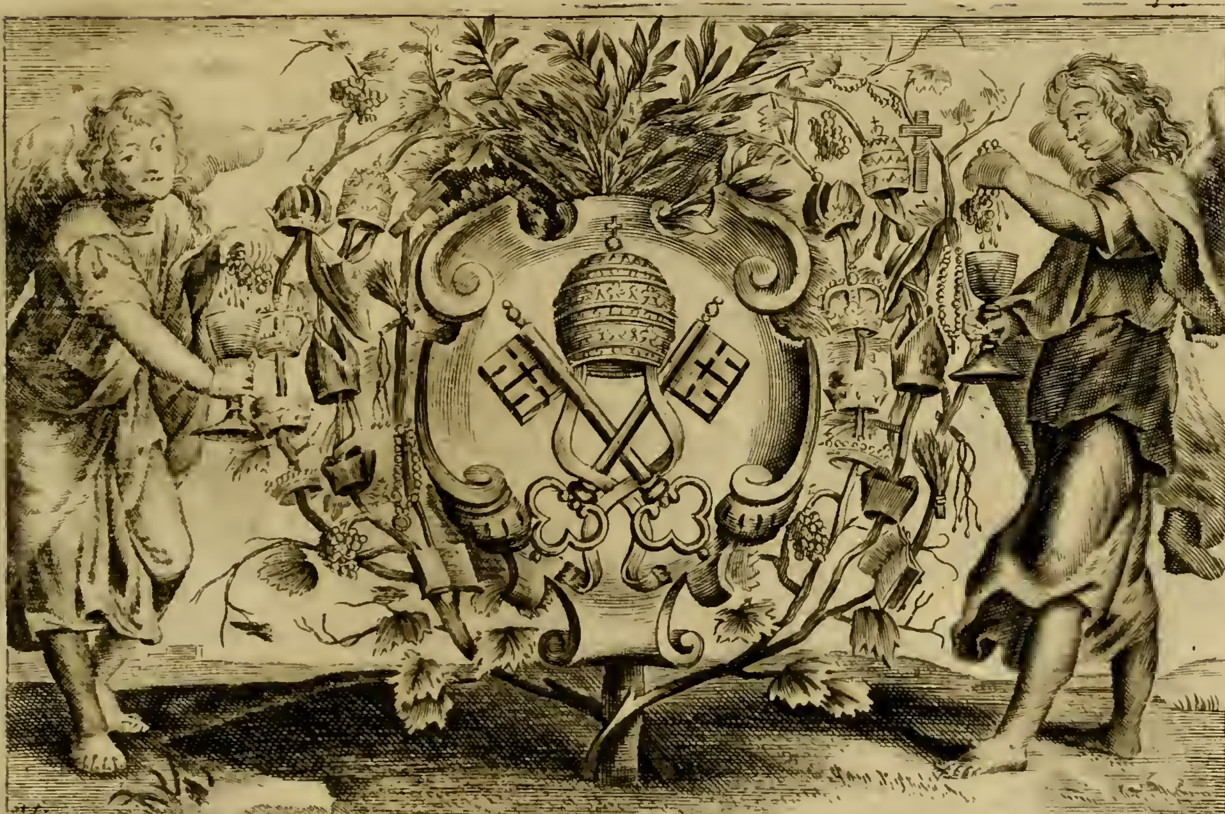
Sankt Georgen
JHS
Frankfurt M.

Dc V 9.2

PROSPERI FAGNANI

COMMENTARIA IN SECUNDUM LIBRUM DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud HÆREDES IOANNIS WIDENFELT.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

RUBRICÆ,
ET CAPITULA
HUJUS SECUNDI LIBRI
DECRETALIVM.

de *Appellationibus, recuſationibus, & relationibus.* pag. 239

AD noſtram. 239
Conſtitutus, il ſecondo. pag. 245
Cum cauſam. 253
De Priore. 241
Paſtoralis. 248
Super eo. 241

de *Cauſa poſſeſſionis & proprietatis.* 138

CVm Eccleſia. 138

de *Confirmatione utili, vel inutili.* 255

SI quis. 255

de *Feriis.* 111

CApellanus. 111
Conqueſtus. 114

de *Fide inſtrumentorum.* 204

G Perpetuus. 204

de *Foro competenti.* 39

CVm contingat. 85
Ex parte. 92
Licet. 78
Nullus. 50
Propoſuiſti. 98
Si Clericus. 63
Significaſti. 94
Si quis. 39
Verum. 74

de *Iudiciis.* 1

CÆterum. 1
Cum non ab homine. 5
Cum veniſſent. 17
Decernimus. 1
Venerabilis. 35

de *Iurejurando.* 208

EGo N. 208
Veniens. 218

de *Litis conteſtatione.* 102

OLim. 102

de *Majoritate, & obedientia.* 489

CVm certum. 489
Cum in Eccleſiis. 500
Cum olim. 510
His quæ. 502
Quod ſuper his. 494

de *Ordine cognitionum.* 125

INtelleximus. 125
Tuam. 129

de *Præſcriptionibus.* 221

AVditis. 221
Cum olim. 224

de *Probationibus.* 157

EX Epiſtolæ. 157
In præſentia. 166
Per tuas. 181
Poſt ceſſionem. 164
Sicut. 161

de

de *Reſtitutione ſpoliatorum.* 143

COnquerente. 143
Gravis. 143
Litteras. 157

de *Sententia, & re judicata.* 230

CVm inter vos. 236
Cum olim. 232
Non poteſt. 230

de *Teſtibus & atteſtationibus.* 184

COnſtitutis, il primo. 193
In nomine Domini. 184

Intimavit. 19
Licet univerſis. 191
Non debet. 200
Præſentata. 194
Venerabile. 196

de *Teſtibus cogendis, vel non.* 201

PErvenit, il primo. 201

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN SECUNDUM LIBRUM DECRETALIUM.

DE IVDICIIS.

1 DECERNIMUS. Laici negocia Eccleſiæ tractare non poſſunt. Bald: vel non debent, Butr. & Cardin, vel magis perfectè ſecundùm Aretinum: Laicus non intromittat ſe negociis Eccleſiaſticis, nec ejus judicio, nec præcepto debent Judices Eccleſiaſtici juſtitiam miniſtrare. Hoc dicit: & ſunt tres partes. Secunda ibi, *ſed Epiſcopi*. Tertia ibi, *Hæc propter*.

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in cap. *Cùm contingit. n.29. de arbitr.*

DE IVDICIIS.

Cap. Cæterum.

SVMMARIVM.

1 *VAſallus paratus coram Domino reſpondere, coram alio ſuper feudo conveniri non debet.*

2 *Feudi cauſam inter vaſallos cognoſcit ſolus Dominus quandiu poteſt, vel non negligit exhibere juſtitiam. & n. 34.*

3 *Vaſallus coram Domino feudi conveniendus eſt.*

Declaratur primò ſive feudum proveniat ab Eccleſia, ſive à laico. n.5.

Declaratur ſecundò, ſi quæſtio feudalis ſit inter duos vaſallos confitentes rem eſſe feudalem. num.11.

Secùs ſi quæſtio ſit ſuper dominio directo inter Dominum, & vaſallum negantem feudum. n.13.

Et quid ſi quæſtio ſit ſuper dominio utili, vel alio jure ad vaſallum pertinente. n 18.

Declaratur tertiò niſi inter Dominum, & vaſallum, vel inter vaſallos agatur perſonali actione, quæ non ſit de jure feudali. n.24.

Declaratur quartò niſi quæſtio ſit inter vaſallum, & alium non vaſallum actorem. n. 25.

Declaratur quintò ut habeat locum in judicio petitorio, non autem poſſeſſorio. n. 26.

Niſi victoria poſſeſſorij adminiculetur proprietati. n.28.

Declaratur ſextò niſi contra Clericum vaſallum agatur criminaliter. n.29.

Declaratur ſeptimò niſi Clericus vaſallus fuerit ſpoliatus. n.31.

Declaratur octavò dummodò vaſallus coràm Domino feudi poſſit juſtitiam conſequi; aliàs ſecùs. n.34.

4 *Feudi Dominus habet jurisdictionem ordinariam in vaſallos reſpectu cauſæ concernentis feudum, & n.6.*

6 *Clericus habens feudum à Principe laico in quæſtione feudali coram eo conveniendus eſt.*

Idem in Eccleſia n. 8.

7 *Feudi Dominus etiam laicus in cauſa feudali eſt judex ordinarius Clerici.*

9 *Feudales judices ſunt Dominus feudi, Pares Curiæ, & Arbitri, quilibet tamen in ſuo caſu: & in cauſa appellationis jurisdictio non revertitur ad iſtos, ſed appellatur ad quem appellaretur à ſententia Ordinarij.*

11 *Feudi controverſia ſi ſit inter duos vaſallos, cognitio ſpectat Dominum.*

12 *Licèt Dominus aliàs jurisdictionem non habeat.*

13 *Feudalis quæſtio coram Ordinario rei tractanda eſt, ſi Dominus dicat rem eſſe feudalem, & reus neget. & n.15.*

14 *Et ubi conſtiterit rem eſſe feudalem, cauſa rei remittitur ad Dominum.*

15 *Feudi Regalis quæſtio inter Regem, & Epiſcopum coram Metropolitano tractari debet, ſi Rex actor prætendat rem eſſe feudalem, & Epiſcopus neget.*

16 *Vaſallus negans feudum ſi convincatur, eo ipſo cadit à jure feudi.*

17 *Niſi negaverit per ignorantiam, vel errorem juris, vel facti.*

18 *Feudi controverſia inter Dominum, & vaſallum ſuper dominio utili, vel alio jure ad vaſallum ſpectante coram Paribus Curiæ terminari debet, & n. 20.*

Et quid ſi Dominus Pares Curiæ non habeat. n.22. & 23.

19 *Pares Curiæ qui ſint, & unde dicantur.*

21 *Et à quo eligendi.*

23 *Iurisdictio feudalis tanquam ſuper inducta, & præiudicans juriſdictioni ordinariæ eſt reſtringenda.*

24 *Feudalis cauſa tractari debet coram Ordinario rei, ſi inter Dominum, & vaſallum, vel inter duos vaſallos agatur perſonali actione, quæ non ſit de jure feudali.*

26 *Feudalis quæſtio in poſſeſſorio ſive ſit inter Dominum, & vaſallum, ſive inter duos vaſallos, ſive inter vaſallum, & non vaſallum tractari debet coram Ordinario, non autem coram Domino feudi.*

Et quid ſi victoria poſſeſſorii adminiculetur proprietati. num.28.

27 *Poſſeſſorii quæſtio eſt facti, non juris, nec tangit ſubſtantiam feudi.*

29 *Vaſalli Clerici cauſa criminalis, vel civilis criminaliter intentata non cognoſcitur per Dominum feudi, ſed per Ordinarium ipſius Clerici.*

30 *Laicus nec directè, nec indirectè poteſt de crimine Clericorum cognoſcere.*

31 *Vaſallus Clericus ſi fuerit ſpoliatus, non cognoſcit Dominus feudi, ſed Ordinarius.*

Etiamſi dubium ſit de ſpoliatione. num. 33.

32 *Spoliator violentus Clerici eſt ſacrilegus.*

Sacrilegij crimen eſt Eccleſiaſticum. ibid.

34 *Iuriſdictionem à ſe excutit, qui eam denegat exhibere.*

1 CÆTERUM. Vaſallus paratus coram Domino reſpondere, coram alio ſuper feudo conveniri non debet. Hoc dicit. Joann: Andr. Bald: Bellam: Ancharan: Imol. & Joan: de Anan. vel ſic, cognitio feudi inter vaſallos principaliter ſpectat ad Dominum feudi. Ant. de Butr. vel ſecundùm Aretin. De cauſa feudi inter vaſallos cognoſcit ſolus Dominus quandiu poteſt, vel non negligit exhibere juſtitiam: vel aliter, & pleniùs. Vaſallus coram Domino feudi conveniendus eſt, etiamſi dominus feudi ſit Eccleſiaſtica perſona, dummodò ibi actor poſſit ſuam juſtitiam conſequi, aliàs loci Ordinarius poterit adiri: & ſecundùm hoc eſt caſus notabilis Abb: Sicul. Felin. Dec. & Alex. de Nævo: & trià facit, narrat, prohibet, & moderatur, ut hic per Joan. Andr.

3 Ex textu, & ex gloſſa, & ex dictis Innocentii nota regulam cum quibuſdam declarationibus, ex quibus habebis intellectum Decretalis, & explicationem materiæ.

4 Regula eſt, vaſallus coram Domino feudi conveniendus eſt. Abb. Antiq: Cardin: Abb: Sicul. & Sequaces *in ſum. text.* nam etſi regulariter Ordinarius ſit judex, l. *Nemo, C. de juriſd. omn. Iudic.* tamen fallit in feudis propter ipſius rei feudalis naturam, id eſt privilegium Bald: *hic nu.* 1. quia Dominus habet juriſdictionem ordinariam in vaſallos reſpectu cauſæ concernentis feudum, cùm ei tribuatur à lege, ut cap. *Imperialem, §. Prætereà ſi inter duos, de prohibit. feud. alien.* per Frider. *in vſibus feudorum,* & *hic,* & in cap. *Verum,* ubi Abb. *num. 5. infrà de foro competen.* Lex autem confert juriſdictionem ordinariam, ut notat Innoc: in cap. *Cùm ab Eccleſiarum, num. 3. verſ. Et quia lex, ſuprà de offic. Ordin.* ſecundùm Abb: *hic in 1. notab.* Felin. & Aretin. *in princ.* inferentes ex hoc ad prorogationem juriſdictionis feudalis de perſona ad perſonam.

5 Declara primò hanc regulam, ut locum habeat, ſive feudum proveniat ab Eccleſia, ſive à laico, ut hic per Hoſtienſ: *num. 10. circa finem in ver. Prohibemus,* Joann. Andr: *num. 2. in ver. Eccleſia ſua.* Bald: *eodem num.* Abb: Felinus, & Alex. de Nævo *in ſummario text.* & per eundem Abbatem in dicto cap. *Verum, num. 12.* Unde ſi duo vaſalli Archiepiſcopi Bononienſis litigarent ratione rerum exiſtentium in Diœceſi Mutinenſi, & unus eorum alterum impeteret coram Mutinenſi Epiſcopo, licèt aliàs forus ipſius Epiſcopi eſſet competens ratione rei ſitæ, tamen in cauſa feudali reus non cogetur reſpondere, niſi coram Epiſcopo Bononien: Domino feudi: &

6 ita hic format caſum Bald: *num. 1. verſ. Caſus,* & è converſo ſi Clericus habeat feudum à Principe ſæculari, licèt in aliis cauſis conveniri non poſſit niſi coram Ordinario Eccleſiaſtico, ut c. *Si quis cum Clerico, 11. quæſt. 1.* & cap. *Cùm ſit generale, infrà de foro competen.* tamen in quæſtione feudali tenebitur reſpondere coram Domino feudi, ut ſunt jura clara in cap. *Verum,* & in cap. *Ex*

7 *tranſmiſſa, eodem tit.* & utrobique tradunt unanimiter Doctores, & Innoc. in cap. *Ex parte, B. num. 3, eodem tit.* nam hoc caſu Dominus feudi etiam laicus dicitur judex ordinarius Clerici. Mar: Socin. in dicto cap. *Ex tranſmiſſa, in 5. limit.* Felin: in dicto cap. *Verum, num. 3. verſ. Et tenent moderni.* Curtius junior. *in tract. de feud. in 7. part. reg. 2. in quæſt.* Jacobin. *eodem tract: in ver. Et dicti vaſalli, num. 3.* ex communi. Clar. *§. Feudum,*

8 *quæſt. 90. num. 8.* & idem juris eſt ſi Eccleſia ſit feudataria: nam & ipſa erit convenienda coram judice laico Domino feudi, Baldus in l. *Sed ſi hac, §. Si Libertus, in fin. ff. de in jus vocan.* Pariſ. de Put. in *tract. de reintegr. feud. c. 198. num. 3.* Felin. in cap. *Eccleſia S. Mariæ, num. 6, circa medium, de Conſtitut.* Afflict. ſuper Conſtitutionem *Si quis Clericus, num. 5. rubr. 66. de Cleric. convenien. lib. 1.* Curtius jun. *tract. de feud. par. 1. in 2. quæſt. princ. num. 5.* & alii apud Carol. de Graſſ. *d. effecti 1. num. 719.* & quod dixi, coram Domino feudi, intellige, vel coram ipſomet Domino in capite, vel coram Paribus Curiæ, vel coram Arbitris: nam hi tres ſunt judices feudales in cauſa principali, quilibet tamen in ſuo caſu, ut hic per Baldum *n. 1.* & patebit in ſequenti declaratione; ſed in cauſa appellationis non revertitur juriſdictio ad iſtos, ſed appellatur ad eum, ad quem appellaretur à ſententia judicis ordinarii ſecundùm Baldum *hic dicto n. 1.* poſt Innoc. *eodem num. verſ. Hoc ſalvo,* ubi quòd ſi Pares Curiæ Eccleſiam gravarent, poſſet Eccleſia appellare ad proximum ſuperiorem, vel ad Papam, ut cap. *Si quis noſtrum, 2. quæſt. 6.* & c. *Romana, §. Debet, de appellat. lib. 6.*

De-

11 Declara ſecundò, propoſitam regulam dummodò quæſtio feudalis ſit inter duos vaſallos, quia ſcilicet uterque ſe aſſerit vaſallum, nec revocatur in dubium quominus res ſit feudalis,ſed ſolùm controvertitur quis eorum ſit potior in feudo; tunc enim quæſtio agitari, & terminari debet coram Domino feudi, ut cap. *Imperialem, §.Præterea ſi inter duos,de prohibit.feud.alienat.* per Frider.ubi ad litteram dicitur: Si inter duos vaſallos de feudo ſit controverſia, Domini ſit cognitio, & per eum controverſia terminetur, & hic notant gloſ. *poſt medium,verſ. Si verò inter duos vaſallos,* Innocent.*num. 2. verſ. Si verò inter duos vaſallos.*Hoſt:*num.6.verſ.Si ergo inter duos vaſallos,*
12 Bald.*num.*14.Etiam ſi Dominus ſit talis, ut aliàs juriſdictionem non habeat, ut notat Vincentius in cap.*Novit,infra eodem* Joann.Andr. *hic num. 3. verſ.Etiam ſi alius,* Bald. *num.2.verſ. Secundo oppono,* & Bellamer. *num.4.col.2.ad finem, verſ. In quarto caſu.* Et ita intelligas hoc cap. ſecundùm Bernardum, Bald: & Abb: in figuratione casûs, Butr.& Aretin.*in Summario textus,* & nullus diſ-
13 crepat. Verùm ſi quæſtio feudalis ſit inter Dominum, & vaſallum; tunc diſtinguitur ſecundùm Bellam. *hic n.4.col.3 ad fin.verſ.Circa quintum caſum*: Nam aut eſt dubium, ſeu quæſtio de jure,ſeu dominio directo ad Dominum ſpectante, ut quia Actor aſſerit ſe Dominum feudi, & reus negat dicens rem eſſe allodialem; & tunc coram loci Ordinario eſt agendum: non autem coram illo, qui dicit ſe Dominum, quia aliàs eſſet judex in cauſa propria, quod eſſe non debet, ut l.*Unica,C.Ne quis in ſua cauſa*: nec quæſtio agitari debet hoc caſu coram Paribus Curiæ, quia qui negat Dominum, negat & Pares. Facit textus in l.*Qui juriſdictioni, ff. de juriſdictione omn. Iudic.* & quia negato dominio, cauſa deſinit eſſe feudalis, nec debet eſſe in poteſtate Domini alterius ſubditum ſuæ juriſdictioni ſubigere: &
14 eo ipſo quod reus conventus negat rem eſſe feudalem, hæc quæſtio tanquam præjudicialis priùs terminanda eſt coram loci Ordinario, argum.c. *Tuam,infrà de Ordin.cognit.* & §.*Præjudiciales,Inſtitut.de action.*qui ſi cognoverit, rem eſſe feudalem, cauſam remittet ad Dominum feudi. Et ita in hoc primo membro determinat Innoc. *hic num.2.circa finem, verſ. Et eodem modo,* Hoſtienſ. *in princ. & n.6.verſ.Alii tamen dicunt,* Joan.Andr.*num.2.& 4.verſ.Nam ſi reus,* Bellam.
15 *num.4.col.4.poſt medium,verſ. In ſecundo caſu, & paulò ſuprà,* ubi ait certum eſſe, quòd ſi de feudo regali eſſet quæſtio cum Epiſcopo, & tertio, Rex eſſet judex competens: Sed ſi eſſet quæſtio inter Regem, & Epiſcopum, & Epiſcopus negaret rem eſſe feudalem, Rex actor conveniret Epiſcopum coram Metropolitano, Butr. *num 9.col.3.in fin.verſ. Poteſt ſecundo eſſe dubium,* Abb.*num.20.circa fin. verſ. Aut negatur,* & alii communiter, Goffredus in *Summa tit.de foro compet.verſ.Et nota,*Hoſt. *in Summa tit.de feud. §.fin. verſ.Et tamen Goffredus,*Angel: in l. 1. *in fin.C.Si à non compet.Iudic.*Bero *conſ.82,num.1,& 2.lib.1.*

Adverte tamen, quia negans feudum, ſi con-
16 vincatur, eo ipſo cadit à jure feudi, arg.cap *Quo jure,8,diſtin.* l. *final.ff.de rei vendicat.* ſecundùm Innoc.*hic in fin.verſ.Et hoc ipſo*; & eſt expreſſum in cap.*Si vaſallus feudum in tit. Si feudum controverſum fuerit,* & in cap. *Si fuerit, in tit. de legat.*
17 Corrad.*in uſibus feud.* ſecundùm Hoſt. *hic num.1.* Joan:Andr: *num.2.*Abb.*num.21.*& Bald.*num.6.* qui limitat, niſi negaverit per ignorantiam, vel per errorem juris, vel facti, quia tunc ei parcitur. Et ita debet intelligi, quod ſolemniter notatur in Authen.*de tuen.& ſemiſſe, §.penult. in l. final.ff.de rei vendicat.* & in §. *Item mixta eſt actio contra eos, Inſtit. de action.* & hoc egregiè dicit text. in cap. *Vaſallus feudum. Si de feud. fuerit controverſ.* Ubicumque enim de feudis ſit mentio de amiſſione feudi, intelligitur culpa, & convicto judiciario ordine, ut in cap. *Quicumque advo-*
18 *catur, de pace tenend.*& cum hac limitatione concordat Abb. *dicto num.21.* Aut inter Dominum, & vaſallum non eſt quæſtio ſuper jure, ſeu dominio directo feudi ſpectante ad dominum, quia vaſallus non negat rem eſſe feudalem, ſed ſolùm eſt quæſtio ſuper dominio utili, vel alio jure ſpectante ad vaſallum, ut quia inter Dominum, & vaſallum controvertitur utrum feudum ſit devolutum, & vaſallus debeat illud perdere, vel retinere, ſeu habere; vel utrum debeat tributum, vel aliud ſimile. Et tunc ſi Dominus habet Pares Curiæ, hujuſmodi quæſtio coram illis agi, ac terminari debet, ut dicto cap. *Imperialem,§. Præterea ſi inter duos, in ſecundo reſponſo, de prohibit.feud.alienat.* & de inveſtitura apud Pares Curiæ terminanda. Et de milite vaſallo, qui
18 contumax eſt, cap.1. Et ita intelligas gloſſ. *hic verſ.Et nota ſuper hoc,* dum dicit in hoc caſu, in quo vertitur in dubium, an vaſallus debeat feudum habere, vel non, cauſam eſſe terminandam per alios vaſallos, ſcilicet per Pares Curiæ: nam vaſalli ejuſdem Domini Pares Curiæ dicuntur, ut d.§.*Si inter duos,* & dicuntur Pares à paritate feudorum, quia debent habere conſimilia feuda, ſecundùm Innoc.*hic num.3.in fin.*Hoſt.*nu.10.*
20 & Abb.*num.14.verſ.Qui autem dicantur Pares.* Et ita hic firmat idem Innoc.*n.1.*dicens: (Si quæſtio feudi inter Dominum vertitur, & vaſallum confitentem rem, ad quam agitur, eſſe feudalé, ſcilicet ut de ea reddat tributum, vel aliud ſimile, coram Paribus Curiæ agitur.) Et cum eo concordant Hoſt: *n.3.verſ. Sed & Dominus noſter ſcripſit hic,*Jo: Andr.*n.3.verſ.Scripſit autem,* Bellam.
21 *n.4.col.3.ad fin. verſ. Circa quintum,* ubi etiam proſequitur quomodo Pares Curiæ ſint eligendi: poſt Hoſt: *n.9.verſ. Sed quos intelligimus Pares,* & in *Summa titulo de feud. §.finali,verſ.Pares,* de quo gloſ.in d.l.*Imperialem,§.Præterea ſi inter duos, in ver.Per Pares Curiæ,*& Abb. *hic num.*14.Si ve-
22 rò Dominus feudi Pares Curiæ non habeat, eligentur Arbitri ad ſimilitudinem Judicis ſuſpecti, cap.*Cum ſpeciali, de appellat.* cap.*Si Clericus adverſus,*11.*quæſt.*1. ſecundùm Innoc. *hic num.3. verſ. Dominus autem, & vaſallus,* quod verum putant Hoſt: *num.9.* & Joan: Andr. *num.13.* quando Dominus eſt actor; ſecùs ſi vaſallus, quia tunc aget coram Ordinario Domini, arg.d.c.*Si Clericus,11.quæſt.1.*Sed gloſſ.præalleg.& Jacob. de Belviſ.in d.§.*Præterea inter duos,* dicunt agendum coram Ordinario rei indiſtinctè. Et hanc opinionem dicit eſſe veriorem Abb: *hic num.14. verſ. Quid autem ſi non ſunt Pares Curiæ*: quia ex quo modus à lege inductus ſervari non poteſt, debet res, & juriſdictio redire ad naturam

23 ſuam; Et quia hæc juriſdictio tanquam ſuper inducta, & præjudicans juriſdictioni ordinariæ videtur eſſe reſtringenda, ut in Clem. *fin. de offic. ordinar.* in gloſſ. *penult.* Idem firmat Aretin. *hic n.* 28. dicens ita tenere communiter Doctores; & hanc quæſtionem determinari per textum, quem ipſe ſolus ponderat, in c. 1. *circa medium.* Si de inveſtit. fuer. contr. inter Dom. & Vaſall. Facit text. in cap. 1. *circa med. de controverſ. feud. apud Pares terminan.* ubi textus dicit, quòd inter Dominum, & vaſallos cognoſcunt Pares, ſi Pares habeat. Ergo ſi Pares non habeat, quæſtio remittitur ad diſpoſitionem juris communis, ut per eum.

24 Declara tertiò, ſupradictam regulam niſi inter Dominum, & vaſallum, vel inter vaſallos agatur perſonali actione, quæ non ſit de jure feudali, licèt contra rem feudalem agatur, putà pignoratitiâ, vel depoſiti, vel alia conſimili, quia tunc non coram Domino feudi, ſed coram Ordinario rei ſemper eſt agendum, ſecundùm Innoc. *n.* 2. *verſ. Et idem dico, & num.* 4. Hoſt. *num.* 10. *verſ. Quid ſi ante Dominum, & vaſallum.*

25 Declara quartò, niſi quæſtio ſit inter vaſallum, & alium non vaſallum actorem, quia tunc Dominus non cognoſcit, ne ſit judex in ſua cauſa, ſed Ordinarius vaſalli, ut hic, & in d. cap. *Imperialem*, §. *penult. de prohibit. feud. alienat.* cap. *Ex tranſmiſſa*, & cap. *Verùm, infrà de foro compet.* gloſ. *hîc in fin. verſ. Si verò inter vaſallos*, Innoc. *num.* 2. *circa medium, verſ. Alii tamen dicunt*, Hoſt. *num.* 3. *verſ. Et idem eſt ſi non vaſallus à vaſallo, & num.* 6. *verſ. Alii tamen dicunt*, Joan. Andr. *n.* 3. *col.* 2. *in fin. verſ. Alii dicunt*, Bellam. *num.* 16. *verſ. Circa ſeptimum, in ſecundo membro*, ibi, *Aut alter eorum negat:* & probatur in cap. *Vnio, in tit. de controverſ. inter vaſall. & alium col.* 10. *in uſibus feudor.*

26 Declara quintò, ut locum habeat ſi agatur judicio petitorio, ſecùs ſi poſſeſſorio; quia tunc ſive ſit quæſtio inter Dominum, & vaſallum, ſive inter duos vaſallos; ſive inter vaſallum, & non vaſallum indiſtinctè cognoſcit Ordinarius rei, non autem Dominus feudi, in cap. *Ex parte, B. infrà de foro compet.* nam exceptio illa, quòd Regina eſſet feudataria, & ideo agendum eſſet coram Domino feudi, locum habet in petitorio tantùm, ut ibi dicitur circa finem in verſ. *Non obſtantibus exceptionibus aliis*; quæ in petitorio potiùs, quàm in poſſeſſorio, *&c.* & ibi notat gloſſ. ult. ſed ſi agatur judicio poſſeſſorio, tunc cognitio non ſpectat ad Dominum feudi, ſed ad Ordinarium, gloſſ. *hic ante medium, verſ. Sed in judicio poſſeſſorio*, Hoſt. *in fin.* Bald. *ante num.* 1. *verſ. Et quia*

27 *cauſa feudi, & num.* 2. *verſ. Tertio oppono*, ratio eſt, quia quæſtio poſſeſſoria non eſt feudalis. Facit ad hoc Clem. *final. de judic.* nam quæſtio nudæ poſſeſſionis eſt quæſtio facti, & non juris, unde non tangit ſubſtantiam feudi, ſed quamdam ſuperficialem, & materialem poſſeſſionem, quæ non tangit jus Domini, ut inquit Bald *hic d. n.* 2. *in* 3. *oppoſit. verſ. Ex quo nota talem concluſionem.* Item cauſa feudi eſt in rem; cauſa poſſeſſionis eſt in perſonam, ut idem ait ante *num.* 1. Facit textus in l. *Naturaliter*, §. *Nihil commune, ff. de acquir. poſſeſſ.* Curt. Jun. in *tract. de feud part.* 7. *n.* 23. *quæſt.* 6. ubi aſſerit hanc eſſe communem opinionem, & alii apud Carol. de Graſſ. *de effect. Cleric. effect.* 1. *n.* 732.

28 Pro concordia ſic poteſt diſtingui; nam aut ratione poſſeſſionis propter dominium, vel injuriam illatam in ſua poſſeſſione vaſallus agit ad injuriam, vel ad pœnam, vel ad intereſſe ſimpliciter, vel pro poſſeſſione, quâ eſt ſpoliatus, vult agere criminaliter; ex tunc cognoſcit judex Ordinarius, & non feudi, quia hic non vertitur quæſtio feudi. Aut igitur poſſeſſorio, cujus victoria adminiculatur proprietati, veluti ſi peto mihi poſſeſſionem ablatam reſtitui, vel ſi peto te privari jure, quia propria auctoritate occupaſti rem à me poſſeſſam, vel ſi ago interdicto *uti poſſidetis*, petens pronunciari me eſſe poſſeſſorem, (hinc enim paratur magnum commodum judicio proprietatis, ut in §. *Commodum, Inſtitut. de interdict.* & l. *Sicuti*, §. *Sed ſi quæratur, ff. Si ſervitus vendicet.*) & in his caſibus cognitio pertinet ad Dominum, quia negari non poteſt, quin iſta quæſtio ſit de pertinentibus ad cauſam proprietatis, Bald. in §. *Inter Pares, num.* 2. *de leg.* Corrad. *in uſibus feudor.* quem ſequitur, & pluribus confirmat Aretin. *hic n.* 23. *verſ. Baldus autem dicens hanc eſſe veritatem.*

29 Declara ſextò, eamdem regulam ut reſpectu Clericorum habeat locum ſi cauſa feudalis ſit merè civilis; ſecùs verò ſi contra Clericum vaſallum agatur ad amiſſionem feudi criminaliter, vel civiliter propter crimen, quia tunc non poteſt de hoc cognoſcere Dominus feudi, ſed remittenda eſt cognitio ad Prælatum, ipſius Clerici, etſi feudum ſit paternum. Ita Innocent. in cap. *Verum, num.* 2. *ad fin. verſ. Licèt dixerimus, in-*

30 *frà de foro compet.* & ratio eſt ſecundùm eum *num.* 3. quia de crimine Clericum non directè, nec incidenter poteſt laicus cognoſcere, ſicut nec de legitimitate, argum. cap. *Ex tranſmiſſa, eodem tit.* & eſt ſimile in cap. *Tuam, infrà de Ordin. cognit.* cap. *Lator, Qui filij ſint legit.* cap. *Poſtulaſti, de foro compet.* & cum Innocent. concordant in dicto cap. *Verum*, Hoſtienſ. *num.* 2. *in fin. verſ. Licet autem*, Joann. Andr. *num.* 4. Bellam. *num.* 7. *in* 5. *quæſt.* Butr. *num.* 11. *col.* 4. *poſt medium, verſ. Si autem cauſa eſt criminalis*, Imola *num.* 6. Abb. *num.* 17. *verſ. Et procedunt hæc*, Alex. de Nævo, *num.* 15. *&* 16. & reliqui omnes, Marian. Socin. in cap. *Ex tranſmiſſa, num.* 32, verſ. *Hæc tamen concluſio, de foro compet.* Paris de Put. *in tract. de reintegrat. feud. cap.* 198. *num.* 4. *&* 8. Aufrer. in *tract. de poteſtate Iudic. laic. ſuper perſon. Eccleſiaſt. reg.* 2. *n.* 2.

31 Declara ſeptimò, ut non procedat in vaſallo Clerico ſpoliato, quia non cognoſcit Dominus feudi, ſed ſtatim ſpoliator per judicem Eccle-

32 ſiaſticum eſt cogendus reſtituere Clerico quod rapuit, nam violentus eſt ſacrilegus, quod cri-

33 men Eccleſiaſticum eſt. cap. *In canonibus*, 16 *q.* 1. & patet in c. *Conqueſtus, infrà de foro compet.* etiam ſi ſit dubium de ſpoliatione, quia nihilominus cognoſcit Eccleſia, arg. c. *De potentibus*, 23. *q.* 5. & c. *Relatum, ubi de hoc, de jurepatr.* ſecundùm Innoc. *hic n.* 2. *verſ. Si autem fuerit Clericus ſpoliatus*, Hoſtienſ. *n.* 4. *&* 5. & Joann. Andr. *n.* 3. *eodem verſ.*

34 Declara ultimò, propoſitam regulam dummodo vaſallus coram Domino feudi poſſit juſtitiam conſequi, aliàs enim Ordinarius rei erit adeundus, ut hic patet in verſ. *Quandiu parati fuerint*; & notant gloſſ. *in princ.* Abb. Aretin. & ſe-

quà-

quaces, in *Summar. text.* & idem Abb. *num.* 12. Quamobrem ſi Dominus malitioſè differat procedere, tunc coram Ordinario agetur, Innoc. *hic in fin.* nam ut inquit Bald. *num.* 2. jurisdictionem à ſe excutit, qui eum denegeт exhibere. Et idem eſt ſi Dominus feudi ſit negligens, quia Eccleſia juſtitiam facit, c. *Ex tranſmiſſa*, c. *Licèt*, & c. *Ex tenore, infrà, de foro compet.* Hoſt. *hic num.* 11. Bald. d. *num.* 2. *verſ. Concedo*, quòd propter negligentiam redit jurisdictio ad Ordinarium, Imola *n.* 4. & Abb. d. *n.* 12.

DE IUDICIIS.

Cap. Cùm non ab homine.

SUMMARIUM.

1 *Clericus depoſitus incorrigibilis per curiam ſæcularem comprimitur. & num.* 35. *&* 29.

2 *Eccleſia optat hominis ſalutem, & non interitum; Ideo gradatim emendando procedit, & non fulminat degradando.*

3 *Rex eſt ſæcularis perſona.*

4 *Reſponſio debet congruere interrogationi. & n.* 92.

5 *Alternativa quando ponitur inter genus, & ſpeciem ſtat reſtrictivè, & exponitur pro* id eſt.

6 *Quando ſtatuit plura circa idem factum, ponitur pro coniuncta.*

7 *Laicis quantacunque, & qualicunque fulgeant dignitate, non licet clericos judicare.*

8 *Dignitas nulla ſæcularis Sacerdotio adæquatur.*

9 *Rex non ungitur chriſmate in capite, ſed oleo delinitur in brachio, ſive humero, vel in armo.*

10 *Epiſcopus chriſmate conſecratur in capite.*

11 *Clerici etiam primæ Tonſuræ non poſſunt à ſæculari poteſtate judicari.*

12 *Familia Epiſcopi gaudet privilegio fori.*

13 *Clericus etiam minorum Ordinum ratione delicti eſt deponendus.*

14 *Clericus pro furto, homicidio, vel perjurio deponi poteſt.*

15 *Depoſitus etiam pro crimine irregularitatem inducente non perdit ipſo jure privilegium fori.*

16 *Degradatus actualiter eſt ipſo facto nudatus omni privilegio Eccleſiaſtico, nec requiritur actualis traditio curiæ ſæculari. & n.* 90. *&* 91.

17 *Irregularis ex homicidio non eſt depoſitus ipſo jure, ſed deponendus.*

18 *Deprehenſus in fragranti crimine non poteſt ſtatim condemnari, niſi etiam ſit convictus, vel confeſſus.*

19 *Si tamen factum ſit notorium, ſtatim condemnari poteſt.*

20 *Clericus in crimine deprehenſus non poteſt capi à curia ſæculari, niſi auctoritate Prælatorum.*

21 *Excommunicatio, & Anathema an, & in quo differant. & num.* 13.

22 *Excommunicationis verbo maior excommunicatio intelligitur.*

23 *Depoſitio includit in ſe ſuſpenſionem.*

24 *Anathematis ſolemnitas quæ ſit?*

25 *Clericus depoſitus, & incorrigibilis an ſtatim efficiatur de foro ſæculari ante actualem degradationem, & traditionem. & n. ſeq.*

Et quid ſi notoriè conſtet de incorrigibilitate. n. 27.

26 *Clericus etiam non depoſitus, qui tertiò monitus ingerit ſe enormitatibus, perdit ipſo jure privilegium clericale.*

28 *Incorrigibilis an ſit clericus, cognoſci debet per judicem Eccleſiaſticum.*

29 *Clericus depoſitus, & incorrigibilis ita demum comprimendus eſt per curiam ſæcularem, ſi Eccleſia de facto non habeat ultra quid faciat. & n.* 97.

Et quis dicatur incorrigibilis ibidem, & num. 33. *&* 34 *&* 96.

30 *Pœnæ canonicæ quæ ſint.*

31 *Exilii pœna eſt canonica.*

32 *Brachii ſæcularis auxilium Eccleſia poteſt implorare, & judex laicus illud præſtare tenetur.*

34 *Clericus incorrigibilis ut tradi poſſit curiæ ſæculari, qui gradus ſint ſervandi, quando pœna incipit à crimine.*

35 *Et quid ſi pœna incipiat à contumacia.*

36 *Clericus an pro crimine atrociſſimo, vel pro pluribus criminibus depoſitione dignis ſtatim ſit degradandus, & tradendus curiæ ſæculari, licèt non ſit incorrigibilis. & nu. ſeqq. uſque in fin.*

37 *Referuntur Authores, & fundamenta opinionis affirmativæ. & n.* 38. *& ſeqq. uſque ad n.* 65.

Item Authores, & fundamenta opinionis negativæ, à num. 65. *uſque ad n.* 104.

Item Authores hoc relinquentes arbitrio Iudicis. num. 104.

Et conſulto Romano Pontifice. num. 105.

38 *Intellectus cap.* 1. de homicidio. *& n. ſeqq. uſque ad num.* 47.

39 Moriatur *verbum in dubio intelligitur de morte naturali, & non de civili.*

40 *Lex, vel Canon habens plures intellectus allegari non poteſt ad deciſionem cauſarum.*

41 *Homicida proditorius non gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*

42 *Depoſitio habetur inſtar mortis.*

43 Moriatur *verbum ad Eccleſiam relatum non intelligitur de morte corporali, ſed de ſpirituali.*

44 *Mors duplex.*

45 *Gladius ſpiritualis Eccleſiæ non eſt ad mortem, ſed ad medelam.*

46 *Eccleſia tradendo Clericum judici ſæculari debet efficaciter intercedere, ut citra mortem ſententia moderetur.*

47 *Intellectus cap.* Novimus, de verb. ſignificat.

48 *Degradatio Clerici, & traditio curiæ ſæculari fit pro quolibet flagitio damnabili, & damnoſo. & num. ſeq.*

Declaratur. num. 50.

49 Aliud *dictio eſt repetitiva ſimilium. & n. ſeq.*

52 *Delicti ob frequentiam ſeverius aliquid ſtatuitur.*

53 *Lex pœnalis, & exorbitans non extenditur ex identitate, vel maioritate rationis. & n.* 81. *&* 82.

54 *Lex tribuens poteſtatem laico ſuper juribus, & perſonis Eccleſiaſticis, etiam ex maioritate rationis, non extenditur. & num.* 82.

55 *Flagitia quædam ſunt, quæ potiùs per judices ſæculares, quàm per Eccleſiaſticos vindicantur.*

56 *Degradationis pœna, & traditionis curiæ ſæcularis ſecundùm Canones ſuccedit in omnibus delictis, pro quibus ſecundùm leges imponitur pœna mortis naturalis.*

Contrarium. num. 62.

57 *Pœnæ debent commenſurari delictis.*

58 *Et augentur ex delicti iteratione.*

59 *Iteratio peccati tranſit in conſuetudine peccandi.*
60 *Carceris perpetui pœna proportionatur pœnæ mortis naturalis.*
61 *Pœna minor eſt ſtatim mori, quam diu affligi, & ſalutem non ſperare.*
63 *Adulterii pœna ſecundùm leges in laico eſt mors naturalis; ſecundum canones in clerico eſt depoſitio, & detruſio in monaſterium.*
64 *Raptus pœna quæ ſit ſecundùm Leges, & Canones.*
66 *Clericorum exemptio à ſæculari poteſtate non tantùm Canonicis ſanctionibus, ſed etiam divina ordinatione fuit conſtituta. & num. 79.*
67 *Et Papa ſolus poteſt huiuſmodi exemptionem limitare, ſeu declarare.*
68 *Degradationis pœna imponitur tamen in caſibus in jure expreſſis. num. 79. id eſt.*
69 *Hæreſis.*
70 *Falſificationis litterarum Apoſtolicarum.*
71 *Conſpirationis in proprium Epiſcopum.*
Incorrigibilitatis. n. 75.
Vitii nefandi. n. 76.
Miſſarum celebrationis, & auditionis Confeſſionis à non ordinato in Presbyterum. n. 77.
Falſificationis monetæ. n.
72 *Aſſaſſinus abſque ulla depoſitione, vel ſententia ſtatim relinquitur curiæ ſæculari.*
73 *Nec requiritur ſolemnis degradatio.*
74 *Requiritur tamen declaratio judicis Eccleſiaſtici.*
80 *Exceptio non excludit caſus ſimiles.*
81 *Ratio ubi eſt eadem, non dicitur extenſio, ſed comprehenſio.*
82 *Fallit.*
83 *Degradatio non fit extra caſus in jure expreſſos, etiam ex identitate, vel maioritate rationis, etiam ubi lex civilis imponit aliquam pœnam ex ſæviſſimis. & n. 90.*
84 *Monetam Principis falſantes de jure civili igne comburuntur.*
85 *In Gallia in aqua fervente ſuffocantur.*
86 *Aruſpices, & ſortilegi de jure canonico deponuntur, & detruduntur in monaſterium.*
87 *Et quid in laicis de jure civili.*
88 *Rebellantes Sedi Apoſtolicæ non traduntur curiæ ſæculari, niſi ſequuta incorrigibilitate.*
89 *Nefandi criminis rei ſecundùm Canones deponuntur, & in monaſterium detruduntur.*
90 *Degradandus non exuitur privilegio fori antequam ab Epiſcopo fuerit actualiter degradatus, & traditus curiæ ſæculari. & n. 102.*
91 *Traditio curiæ ſæculari quomodo fieri intelligatur.*
93 Quæcunque, *dictio facit venire maiora expreſſis, non obſtante verbo,* alia.
94 *Furtum cum ſacrilegio non punitur pœna degradationis.*
95 *Homicidia, vel furta iterata non ſufficiunt ad tradendum Clericum curiæ ſæculari non data incorrigibilitate. & num. ſeqq.*
96 *Incorrigibilis quis dicatur.*
98 *Clericus incorrigibilis non eſt tradendus curiæ ſæculari, niſi priùs Eccleſia ſit experta omnes modos correctionis.*
99 *Duo ubi copulativè requiruntur, non ſufficit alterum adimpleri.*
100 *Intellectus cap.* Tuæ, de pœnis.
101 *Latrocinium eſt delictum gravius, quàm furtum.*
103 *Intellectus cap.* Ut famæ, de ſent. excommunicationis.
106 *Sacerdos Regularis apoſtata, qui decem furta qualificata commiſit, ex voto Congregationis à Sanctiſſimo deputatæ ad triremes in perpetuum transmiſſus fuit.*

1 CUM NON AB HOMINE. Clericus depoſitus incorrigibilis per curiam ſæcularem comprimitur. Hoc dicit Abb. Antiq. Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. ſed communis hæc ſummatio non placet Abbati Siculo, quia videtur contra text. unde ipſe ſummat ſic: Clericus depoſitus incorrigibilis excommunicandus eſt, & ſucceſſivè anathematizandus, & ſi ſic non reſpuerit, per judicem ſæcularem comprimendus eſt. Hoc dicit: & concordat Barbat. Felin. Aretin. & Hypolit. Riminald. Sed dici poteſt Joan. Andr. & Sequaces habuiſſe bonum intellectum; dum enim dixerunt incorrigibilem eſſe comprimendum per curiam ſæcularem, intellexerunt de incorrigibili ſecundùm gradus hîc præſcriptos, & ſic non ſtatim poſt depoſitionem, ſed poſt excommunicationem, & anathema, ut
2 fuſiùs patebit infrà in ultimo notab. Itaque Eccleſia optat hominis ſalutem, & non interitum; & ideo gradatim emendando procedit, & non fulminat degradando: & hoc ſecundùm Bald. intendit iſta Decretalis communis diviſio ibi, *Conſultationi.*
3 Nota primò ibi, *Regi, vel alicui ſæculari perſonæ,* argumentum quòd Rex non dicitur ſæcularis perſona, ut videtur innuere particula disjunctiva, *vel*, ad text. in cap. *Inter cæteras, ſuprà de reſcript.* in l. *Periculis, §. Argento, ff. de aur. & arg legat.* & in l. *Cùm quidam, in princ. C. de verb. ſignific.* & pro hoc facit, quia Rex inungitur, cap. *unico, §. Vnde in veteri, ſuprà de Sacram. Vnct.* Oppoſitum tamen firmant *hîc* Dec. *num.* 1. *&* 2. & Hipolyt. Riminald. *num.* 3. *in* 3. *vol. Repet. fol.* 88. verè enim Reges ſunt laici ut probat text. in d. §. *Vnde in veteri*, & ibi notat Abb. & ſatis probatur hîc in illis verbis, *Per ſæcularem comprimendus eſt poteſtatem*; Cùm enim quæſtio proponatur de Rege, & ſæculari perſona, ut reſponſum quæſtio conveniat, arg. §. *Prætereà, Inſtitut. de inutil. ſtipul.* dicendum eſt verba in deciſione poſita Regem quoque comprehendere, & ita ipſum veluti ſæcu-
5 larem perſonam cenſeri. Et ad objectum reſpondet Dec. alternativam hîc poni inter genus, & ſpeciem: & malè ſecundùm Hipolyt. Riminald. *ubi ſuprà.* quia verum non eſt illam alternativam, *vel*, hic poni inter genus, & ſpeciem: nam dictio, *Rex*, ſpecialis eſt, non autem genus. Sed rectè Dec. pro genere intellexit ſæcularem perſonam, & pro ſpecie Regem; ex alio tamen capite Dec. non videtur benè loqui, quia quando alternativa ponitur inter genus, & ſpeciem, ſtat reſtrictivè, & exponitur pro, *id eſt*, ut l. *Vbi pactum*, & ibi gloſſ. 2. & Bart. *C. de tranſaction.* & l. 2. & ibi etiam gloſſ. *in verb. vel pecudem, ff. ad leg. Aquil.* Quod hîc non benè adaptari poteſt, quia deciſio, ut ſæcularis perſona non judicet Clericos, non reſtringitur ad
6 Reges; unde Riminald. *loco citato* aliter ſolvit objectum, videlicet quòd ubi alternativa ſtatuit plura circa idem factum, ut in hoc caſu; tunc ponitur pro conjuncta, ut notat Bart. in l. *Si is, qui ducenta, §. Vtrum in* 5. *oppoſitione, ff. de rebus dub.* Ego verò exiſtimo alterna-

ternativam hic ſtare propriè pro disjuncta, quia tex. non dicit Regi, vel alicui ſæculari perſonæ: dictio autem *alicui*, oſtendit, ut nullus laicorum ſive ſit Rex, ſive quæcunque alia perſona poſſit clericos punire: & eſt ſimile quod hic ſubjicitur paulò infrà ibi, in furto, vel homicidio, vel perjurio,
8 jurio, ſeu aliquo crimine: nam dictio, *aliquo*, habetur in alia compilatione: Et propterea ut benè ex hac Decretali deducunt Abb. Dec. & Riminal. *in* 1. *notab.* laicis quantumcunque, & qualicunque fulgeant dignitate non licet clericos judicare: & rationem reddunt, quia nulla Dignitas ſæcularis Sacerdotio adæquatur, c.
9 *Duo ſunt*, 96. *diſtin.* cap. *Solitæ, de majorit. & obed.* & ideo Rex oleo delinitur in brachio, ſive hu-
10 mero, vel in armo: Epiſcopus verò cujus eſt clericos diſcutere, & judicare, cap. *Si Imperator*, *ead. diſtin.* chriſmate conſecratur in capite, ut oſtendatur quanta ſit differentia inter auctoritatem Sacerdotalem & Regiam poteſtatem, ut legitur in d. c. *Vnico*, §. *Vnde in veteri, de Sacr. Vnction.*

11 Secundò nota ibi, *cujuscunque Ordinis*. Clericos non poſſe à ſæculari poteſtate judicari in quocunque ordine ſint conſtituti. Et ſic etiamſi ſint prima tantùm tonſura initiati, per id quod legitur, & notatur in cap. *Cùm contingat, ſupra de ætat. & qualit.* & hic notant Hoſtien. *in princ. in verb. Cujuscunque Ordinis, & num.* 4. *in fin.*
12 *in verb. Et ab Eccleſiaſtico.* Joan. Andr. *num.* 1. *in fin. in verb. Ordinis.* Imol. *in* 1. *notab.* & plerique alii. Quinimò verb. *Clericos*, hic ſumitur largè pro quacunque perſona Eccleſiaſtica, quæ eodem privilegio gaudet, cap. *Si quis ſuadente*, 17. *quæſt.* 4. cap *Porrò de ſent. excomm.* unde idem dicendum de familia Epiſcopi, arg. c. *fin.* §. 1. *in fin. ſupra de offic. Archid.* ſecundùm Hoſtien. *hic in princ. in verb. Clericos*, & Joan. Andr. *num.* 2. ſed certè hæc concluſio licèt ſit in ſe vera, tamen non benè probatur hic, quia verba illa, *quiſi depoſitus*: non conveniunt niſi habenti Ordinem, ut accuratè obſervat Abb. hic *in* 2. *not.* Nec obſtat text. in cap *Si quis Epiſcopus*, 16. *quæſt.* 7. quem Andreas Barbatia dicit eſſe contra Abbatem. Quoniam verba illa: *omnesque qui illi communicant*: non referuntur ad verbum, *deponatur*, cui non adaptantur, ſed ad verbum *ſegregetur*, ut patet in cap. *Omnis electio*, ibi, *& ſegregentur ab Eccleſia omnes, qui illi communicant*, 63. *diſtinctione.*

13 Tertiò nota in eiſdem verbis, *cujuscunque Ordinis*. Ratione delicti eſſe deponendum clericum non modò in ſacris conſtitutum, ſed etiamſi ſit inferioris gradus, ſecundùm Hoſtien. *hic num.* 3. Card. *num.* 2. & Abb. *in* 3. *notab.* facit ſecundùm eos cap. 2. & quod ibi notatur, *infra de Cler. excomm. miniſtr.* Adde tu etiam in Clerico primæ tonſuræ hoc apertius probari in cap. *Degradatio, de pœn. lib.* 6. inducendo illud ut ſcripſi in dicto cap. *Cùm contingit*, *à num.* 62. *de ætat. & qualit.* ubi etiam *num.* 64. adduxi Pontificale Romanum in *tit. de degradatione à prima tonſura.*

14 Quartò nota ibi, *ſive in furto*, *&c.* textum expreſſum quod pro furto, homicidio, vel perjurio poteſt Clericus deponi. Abb. Antiq. *hic in verb. Perjurio*, qui licet loquatur de degradatione, tamen intelligi debet de degradatione verbali, juxta text. in d. c. *Degradatio, in princ. de pœn. lib.* 6. & concordant *hic* Hoſt. *num.* 1. Joan. Andr *num:* 3. Butr. *eod. num:* Abb. Siculus *in* 4. *notab* & alii communiter.

15 Quintò nota ibi, *vel homicidio*; Clericum depoſitum etiam pro crimine irregularitatem inducente, quale eſt homicidium, non perdere ipſo jure privilegium fori, ſed adhuc remanere ſub juriſdictione Eccleſiæ, cap. *Sacerdos*, cum multis ſeqq 81. *diſtin.* Butr. *hic num:* 13. Imol. *nu:* 4, *verſ. Item nota, quod licèt Abb. in* 5. *notab.* & alii
16 communiter: ſecus etſi fuerit actualiter degradatus, quia ipſo facto nudatus eſt omni privilegio Eccleſiaſtico, ut in d. c. *Degradatio, de pœn. lib.* 6. Joan. Andr. *hic num:* 10 Abb. *ubi ſupra*, neque hoc caſu requiritur traditio curiæ ſæculari: & eſt communis opinio, ut hic teſtatur Alciat. *numer.* 108. prout illum refert Villalob. in *ſua Collect. comm. opinion. littera* C. *num:* 71. & Jul. Clar. *in pract. crim.* §. *fin. quæſt.* 3. *verſ. Scias autem*: nam traditio intelligitur fieri in actu ipſius degradationis, juxta formam cap. *Novimus, in fin. de verb. ſignificat.* & ſic non requiritur traditio manualis, ſed benè requiritur verbalis, ut ibi dixi *num.* 5. & 6. poſt Joan. Andr. *num:* 3. & Abbatem *num:* 7. & tangam infra *num:* 91.

17 Sextò nota in eodem verb. *homicidio*, juncto verbo, *deponendus eſt*. Clericum irregularem etiam ex homicidio voluntario non eſſe depoſitum ipſo jure, ſed deponendum, nec pro tali crimine eſſe actualiter degradandum, niſi ſit incorrigibilis, ut hic patet apertè ſecundùm Ant. de Butr. *num:* 15. Imol. *num:* 5.

18 Septimò nota ibi, *fuerit deprehenſus legitimè, atque convictus*; ad deponendum clericum non ſufficere, ut fuerit deprehenſus in crimine, niſi cùm hoc concurrat ut aliter de crimine convincatur, gloſſ. in cap. *Tua, infra de pœn.* & hic notant Abb. Antiq. *in verb. Atque convictus.* Goffred. & Hoſtien. *num:* 4 *in eodem verb.* Dicens non ſufficere ſolam deprehenſionem, niſi quoad infamiam inducendam, ut l. *Palam*, §. *Quæ in adulterio, ff. De ritu nuptiar.* Imò exigitur, ut hoc confiteatur, vel indè convincatur, ut in cap. *Si quis Diaconus*, 50. *diſtinct.* Joan. Andr. *hic num:* 4. Butr. *in* 3. *notab.* & Imol. *num:* 2. *in fin.* ad hoc leg. *Capite quinta, ff. de adulter.* & l. *Quomodo*, §. *fin. ff. de edilit. edict.*

19 Hoc tamen declara niſi factum ſit notorium per evidentiam facti, quia tunc deprehenſus in crimine ſtatim condemnari poteſt, l. *Defenſores*, *C. de defenſ. civitat.* & *arg.* cap. *ultimi infra de cohabit. clericor. & mulier.* & cap. *De manifeſt.* 2. *quæſt.* 1. & notat præcitata gloſſ. 1. in c. *Tua*, *de pœn.* de quo dic plenius ut *hic* per Imol. *num.* 6. *verſ. Et ſecundùm hoc non eſt neceſſe*, & Abb.
20 *num:* 19. exigitur tamen, ut deprehenſio Clerici ſit legitima, ut hic in gloſſ. 2. nec fiat à miniſtris laicis; niſi auctoritate Prælatorum, ne ultra ſe extendat violentia, quàm exegerit defenſio clericorum, cap. *Et famæ, infra de ſent. excommunicat.* aliàs eſſent excommunicati, ut ibi, & firmat d. gloſſ. 1. *hic* & in d. cap. *Tua*, quod latiùs proſequere, ut per Abb. *hic à num:* 10. & Aretin. *à num:* 9. *uſque ad num:* 19. maximè *num:* 15. ubi concludit.

21 Octavò nota ibi, *excommunicari debet, deindè contumacia creſcente anathematis mucrone feriri.*

Aliud eſſe excommunicationem , aliud anathe-
22 ma: excommunicatio enim hic non ſumitur pro minori, ut voluerunt Goffred. & Innoc. *in fin.* quia excommunicationis verbo major excommunicatio intelligitur, cap. *Si quem, infra de ſent.*
23 *excommun.* nec debet exponi pro ſuſpenſione, prout expoſuit gloſſ. *hic in verb. Excommunicari* : nam quomodo ſuſpendi poſſet jam depoſitus, cùm depoſitio includat in ſe ſuſpenſionem? cap. *At ſi clerici, ſupra eod.* Abbas *hic num.* 23. ſed debet intelligi de majori excommunicatione, quæ fertur ſine ſolemnitate : Anathema verò de illa, quæ fertur cum ſolemnitate, de qua in cap. *Debent,* 11. *quæſt.* 3. Ad hoc Clem. *Si quis ſuadente, verſ. Et quia, de pœn.* De anathemate enim loquitur Apoſtolus ad *Galatas* 1. & ad *Corinth, ultim.* & habetur in §. *fin.* 13. *quæſt.* 4. & dicunt Derivatores anathema dirivari ab Ana , quod eſt ſurſum & Thera , quæ eſt quædam figura ad formam litteræ E, cum tractu, quæ frontibus damnatorum imprimebatur. Itaque anathema dicitur quaſi Anathera, id eſt, ſuperna ma-
24 ledictio, de qua in c. *Gulliſarius,* 23. *quæſt.* 4. ſolemnitas autem talis anathematis eſt, quia hanc fulminat Epiſcopus cum duobus presbyteris præſentibus, cum candelis accenſis, quas debent in fine anathematizationis in terram projicere, & pedibus conculcare, ut moris eſt Romani Pontificis in publicatione Bullæ in die Cœnæ Domini : & hanc differentiam inter excommunicationem, & Anathema, rejectis aliorum expoſitionibus , conſtituunt hic Abb. Antiq. *in verb. Excommunicari.* Hoſtien. *num: 6. in eodem verb.* Joan. Andr. *num: 6. in verb. Anathematis.* Butr. *num:* 32. Card. *num:* 3. *circa fin. verſ. In gloſſ.* & Abb. *num:* 23. Quomodo autem fiat abſolutio ab anathemate, vide in cap. *Cùm aliquis,* 11. *quæſt.* 3.

25 Nonò nota ibi, *poſtmodum verò ſi in profundum malorum, &c.* Clericum depoſitum, etiamſi ſit incorrigibilis, ſecundùm unum intellectum non eſſe ſub poteſtate ſæculari , nec perdere privilegium clericale ante actualem traditionem gloſſ. *ultim. hic* Hoſtien. *num.* 8. Butr. *num.* 7. & 17. idque ſecurius eſſe dicit Henric. Boich. *num:* 8. *verſ. Sed ſecurius.* Sed ſecundum alium intellectum clericus quando eſt depoſitus , & incorrigibilis , ſine alia degradatione, & traditione ſtatim efficitur de foro ſæculari : & ita hic eſt caſus ſingularis ſecundùm Cardinalem
26 *num:* 2. *verſ. Item ibi comprimendus.* Intellige ſecundùm intellectum, quem ſequitur Joan. Andr. *num:* 10. & 11. rationem reddit à fortiori, quia ſi abſque depoſitione clericus tertiò monitus ingerens ſe enormitatibus perdit privilegium clericale, ut cap. *Contingit, il ſecondo,* cap. *In audientia,* & cap. *Perpendimus, infra de ſenten. excommun.* multò magis perdet jam depoſitus, qui tertiò monitus poſtea ſe non correxit. Neque hic dicitur quod tradatur ſæculari poteſtati, ſed quod ſæcularis poteſtas eum comprimit.
27 Hoc tamen intelligunt Cardin. *num: 6. verſ. Hoc tamen,* Imol. *eodem num: verſ. Et ſecundùm hoc:* quando de incorrigibilitate notoriè conſtat , ut quia incedit armatus, & ſpernit monitiones Epiſcopi: tunc enim non eſt neceſſe , ut convincatur ordine judiciario ſervato, cùm in notorio talis probatio non requiratur, cap. *Ad noſtram, il ter-*
28 *zo, infra de jurejur.* cap. *Manifeſta,* & cap. *De manifeſta,* 2. *quæſt.* 1. alioquin ſi non conſtaret de incorrigibilitate , & judex laicus eum comprehenderet, & clericus negaret ſe eſſe incorrigibilem, de hujuſmodi articulo an eſſet incorrigibilis prius cognoſcendum eſſet per Judicem Eccleſiaſticum, arg. c. *Si Iudex laicus, de ſent. excomm. lib.* 6.

29 Decimò nota ibi , *Cùm Eccleſia non habeat ultra quid faciat.* Ita demum Clericum depoſitum incorrigibilem eſſe comprimendum per curiam ſæcularem, ſi Eccleſia non habeat ultra quid faciat, ſcilicet de facto , prout intelligunt Doctores, non autem de jure , quia certum eſt Eccle-
30 ſiam de jure ultra pœnas depoſitionis excommunicationis, & anathematis, habere etiam alias pœnas, cùm multæ ſint, ut notat gloſſ. 2. in cap. *Ad reprimendam, de offic. Ordinar.* & Joan. Andr. in cap. *Pro humani, num:* 4. *col.* 3. *circa finem in verb. Excommunicationis, de homicid. lib.* 6. & fuſius in cap. *Qualiter, & quando, il ſecondo, num:* 18. *verſ. Secundùm Canones autem, infra de accuſat.* Poteſt enim omnia bona temporalia confiſcare, ut ibi, & in c. *Excommunicamus,* §. *Damnati, infra de hæret.* Item habet pœnam verberum citra ſanguinis effuſionem, ut c. *In Archiepiſcopatu, de raptor.* Item imprimit characterem etiam in facie , licèt non ita profundè, ut ſanguis eliciatur , ſed cutis ſuperficies deformetur in ſignum maleficii, ut cap. *Ad audientiano.* juncta gloſſa *ult. de crimin. falſ.* Item inducit ſervitutem, cap. *Ita quorumdam. de Iudæ,* ubi Chriſtiani deferentes merces prohibitas ad Saracenos capientium ſervi efficiuntur. Item poteſt diffidare Clericum cum omnibus bonis ſuis, ut à quocumque poſſit impunè offendi , ut in præalleg. cap. *Pro humani.* Item poteſt detrudere in Monaſterium ad tempus, vel in perpetuum, cap. *De lapſis,* 16. *quæſt.* 6.
31 cap. *Novimus,* §. 1. *de verbor. ſignificat.* & in ſpecie habet pœnam exilii , ut cap. *Accuſatoribus,* 3. *quæſt.* 5. cap. *Probinum,* & ibi gloſſ. *fin.* 16. *quæſt.* 6. c. *Accedens,* 50. *diſtinct:* cap. *primo, de calumniator.* cap. *ult. de pœn.* idque per omnes exilii ſpecies , de quibus notat gloſſ. in Extravag. *Ad noſtri Ioannis XXII. in verb. Banniti, de privileg.* Cùm ergo hic text. dicat Clericum incorrigibilem poſt depoſitionem , excommunicationem , & anathema eſſe comprimendum per ſæcularem poteſtatem, ita ut ei pœna exilii deputetur , eo quod Eccleſia non habeat ultra quid faciat; & tamen Eccleſia poſſit eandem quoque pœnam exilii infligere per omnes ejus ſpecies: utique cogimur fateri ea verba non eſſe intelligenda de jure , ita ut Eccleſia non habeat ultra quid faciat ex defectu pœnarum , vel ex defectu poteſtatis, ſed de facto propter potentiam iſtius criminoſi, qui ab Eccleſia corrigi , & comprimi non poteſt; & ita hunc text. intelligit Abb. Antiq. *ante num:* 1, *in verb. Vltra quid faciat,* dicens hoc cap. intelligi de nobilibus, & potentibus, ad quorum correctionem non ſufficit Epiſcopus, vel Prælatus: & cum eo concordant Joan. Andr. *num: 8. in verb. Vltra,* Bald. *num: 2. in verb. Quid faciat,* Bellam. *num: 3. in verb. Vltra,* Butr. *num:* 18. Cardin. *num:* 5. *verſ. Secus ſi incorrigibilis* , & Anchar. *num: 6. verſ. Adverte tamen,* ex quibus patet hanc eſſe communem lecturam ad iſtum text. prout etiam teſtatur Abb. Siculus, *num.* 24.

Nec

32 Nec refragatur, quod Eccleſia poſſit invocare Judicis ſæcularis auxilium, iſque teneatur illud præſtare tanquam Eccleſiæ miniſter, c. *Adminiſtratores*, 23. *quæſt.* 5. cap. 1. *de offic. Ordinar.* cap. *Petimus*, 11. *quæſt.* 1. Et eo invocato poſſit Eccleſia imponere pœnam exilii, vel aliam canonicam, ut in c. *Vt fama, de ſentent. excommunicat.* ubi clericos incorrigibiles Eccleſiaſticus

33 Judex detrudit in arctam cuſtodiam. Quoniam, ut benè reſpondet Abb. *hic num*: 25. *circa med. verſ. Et ad contrarium*, fortè de facili capere non poterat per familiam Poteſtatis fortaſſe ad hoc ſæpè ac ſæpiùs adhibitam; Undè Eccleſia non vult amplius habere curam ipſius, ſed dimittit eum Judici ſæculari, qui poterit habere majorem ſolertiam in capiendo eum, cùm agnoverit illum eſſe de foro ſuo; vel fortè ut ſæpè de facto contingit, iſte clericus captus multoties capturam illuſit effringendo carceres, & deteriora committendo; & ita Eccleſia non potuit eum condignè caſtigare, cùm pœnam mortis non habeat; Quare ipſum relinquit Curiæ ſæculari, quæ legitimam pœnam infligat. Et dic legitimam, id eſt à legibus ſæcularibus impoſitam, & ſic mortis, vel mutilationis membri, ſecundùm qualitatem delicti, ut *hic* per Abb. Antiq. *in verb. Legitima*; & hunc dicit eſſe verum intellectum Abb. Sicul. *ubi ſupra*, quem etiam poſuit Archid. in cap. *Si quis Sacerdotum, num. 5. 6. & 7.* 11. *quæſt.* 1. relatus à Bellam. *hic num. 3. in verb. Vltra*, ubi ait tunc demum clericum tradendum eſſe Curiæ ſæculari, id eſt permittendum eſſe; imò præcipiendum Judici ſæculari ut eum capiat, & coerceat, ſi per Eccleſiam corrigi non poſſit propter illius potentiam, vel malitiam, vel quia detentus utendo arte necromantiæ illudit carcerem, & ibi in pace eſſe non vult. Et concordat Cardin. *hic num: 5. circa med. verſ. Secus, ſi incorrigibilis*, dum ait clericum eſſe incorrigibilem cùm non vult pœnitere, nec poteſt capi per Judicem Eccleſiaſticum, & tunc eſſe coercendum per Judicem ſæcularem, cùm Eccleſia non habeat ultra quid faciat. Et ex hoc intellectu notabiliter collige clericum depoſitum, & incorrigibilem quandiu, ut vulgò dicitur, eſt in fortiis Curiæ Eccleſiaſticæ, nullatenus eſſe tradendum Curiæ ſæculari, cùm Eccleſia poſſit eum punire pœnis Canonicis, de quibus ſupra. Quod ſingulariter nota, quià multi in hoc decipiuntur.

34 Ultimò nota ex hoc textu, & memoriæ commenda practicam procedendi contra clericum criminoſum. Servandi ſunt enim quatuor gradus, ut hic per Hoſtien. *num: 5. & 9. in verb. Poteſtatem*, Joann. Andr. *à num. 6. ad 9.* Bald. *num:* 2. Imol. *num:* 3. & alios communiter. Conſtito enim de delicto, ſi delictum eſt depoſitione dignum, clericus deponitur. Et hic eſt primus gradus pœnæ infligendæ: & ſi ſe corrigat, quia non iterat, nec continuat delicta, & depoſitionem ſervat, & pœnam, & pœnitentiam injunctam adimplet, non proceditur ulterius: ſed ſi ſit incorrigibilis prædicta non ſervando, & ſimilia, vel deteriora crimina perpetrando, excommunicatur: & hic eſt ſecundus gradus. Creſcente verò contumacia anathematizatur: & hic eſt tertius gradus. Deinum ſi non reſipuerit, quin potius in profundum malorum devenerit, ne ſit perditio plurimorum, ſcilicet per malum exemplum, vel etiam plurimos damnificando, mutilando, vel occidendo: Tunc demum cum Eccleſia non habeat ultra quid faciat, non ex defectu pœnarum, vel poteſtatis, ſed quia propter illius potentiam de facto non poteſt eum comprimere, & coercere, relinquet eum comprimendum per ſæcularem poteſtatem: qui eſt quantus gradus pœnæ infligendæ, & eſt ſimile in c. *Dictum*, 81. *diſtinct.* cap. *Clericus*, 3. *quæſt.* 4. cap. *Si quis Sacerdotum*, 11. *quæſt.* 1. cap. *At ſi clerici ſupra eodem.*

35 Cæterum adverte, quia hæc procedendi forma locum habet quando pœna incipit à crimine, ſeu quando proceditur propter crimen: Tunc enim clericus criminoſus primò deponitur, ſecundò excommunicatur, tertiò anathematizatur, & quarto loco per Curiam ſæcularem comprimitur, ut dictum eſt. Secus verò ſi pœna incipiat à contumacia, quia tunc procedendum eſt ordine inverſo: nam primò, clericus contumax ſuſpenditur, ſecundò excommunicatur, tertiò deponitur, quartò, & ultimò traditur Curiæ ſæculari. Et hunc ordinem reſpiciunt jura pro, & contra hic allegata, videlicet cap. *Fortè*, 23. *qu.* 4. cap. *Quorumdam*, 23. *diſt.* cap. *Honoratus*, 74. *diſt.* cap. *Quoniam*, §. *fin. infra ut lit. non conteſtat.* Et hic declarant gloſſ. *ultim.* Innoc. *num:* 1. Hoſtien. *num: 9. verſ. Et hoc verum eſt quando pœna incipit à crimine*, & *num. 11. verſ. Vbi verò pœna incipit à contumacia*; Bald. *num.* 2. Henric. Boich. *in fine, verſ. Si pœna incipiat à contumacia*, Butr. *num.* 33. & reliqui omnes.

36 Expeditis notabilibus, venio ad celebrem quæſtionem, An clericus non ſervatis gradibus pœnarum hic præſcriptis ſtatim ſit degradandus, & tradendus Curiæ ſæculari quando commiſit crimen aliquod atrociſſimum, puta homicidium cum proditione, vel paricidium, vel homicidium cum latrocinio, ſeu ſpoliatione, vel homicidium cum ſacrilegio, ut in eo, qui occidit Presbyterum, vel perſonam ſacram, vel aliud ſimile, propter quod de jure civili laico eſſet imponenda aliqua pœna ex atrociſſimis, verbi gratia pœna ignis, pœna diſcerptionis, quæ infligitur, cùm reus ſecatur in plura fruſta, & pœna traditionis ad beſtias, vel aliæ; de quibus in l. *Pœna paricidii, ff. ad leg. Pompe. de Paricid.* in l. *Sacrilegii, ff. ad leg. Iul. Pecula.* & in l. *Capitalium per totum, ff. de pœn.* & quid ſi clericus commiſerit plura homicidia, plures falſitates, vel plura latrocinia, ex quorum ſingulis eſſet depoſitione dignus?

37 Petrus de Ancharano *hic à num.* 10. *verſ. Et quia ſuper illa materia uſque ad num.* 16. *verſ. Tertiò opponitur*, & in *repetitione* cap. *Ea quæ, ſub num:* 22. *verſ. Decimo nono quæro, de reg. juris, lib. 6.* & in *conſ.* 158. *ex narratis in facto à num:* 5. in publica diſputatione, quam habuit Bononiæ, & Abb. Siculus, qui tunc erat illius Scholaris repetita diſputatione in cap. *At ſi clerici, à num.* 39. *uſque in fin. ſupra eodem.* concluſerunt hunc text. qui pro homicidio, vel furto imponit tantùm pœnam depoſitionis; non autem degradationis, & traditionis Curiæ ſæculari, debere intelligi, & reſtringi ad homicidium, vel furtum non qualificatum, quod non tranſeat in aliam ſpeciem criminis graviorem. Item debere intelligi de uno homicidio, vel falſitate, vel furto, non au-

tem de pluribus diu frequentatis, quorum unumquodque eſſet dignum depoſitione. His enim caſibus putarunt non vendicare ſibi locum hoc cap. Nec communes theoricas DD. Sed tales ſtatim eſſe per Epiſcopum degradandos, & tradendos Curiæ ſæculari, ut luant pœnam ultimi ſupplicii. Et hanc opinionem Ancharani, & Abbatis poſtea probarunt Joan. de Anan. in cap. 1. *num: 5. poſt med. verſ. Sed in foro contentioſo etiam ſecundùm Canones, infra de iis qui fil. occider.* & in cap. 1. *num: 4. & 5. de homicid.* Felin. in cap. 1. *num: 49. ante med. verſ. Et quid etiam emergentia caſus, de Conſtitution.* & in cap. *Inquiſitionis, num: 5. de accuſat.* Dec. in d. cap. *At ſi clerici, num: 251. verſ. Poſtremò,* Abbas *uſque in fin.* qui licèt hanc opinionem non ſequatur; tamen concludit eam habere magnam æquitatem, ut delicta puniantur debita pœna, & ſe vidiſſe illam ſervari Florentiæ per unum Commiſſarium. Quam pariter Sylveſter Aldroband. *in addit.* ibi *littera E. verb. Enormi,* fatetur veriorem, ac latè tuentur Mantica *num: 64.* & Hippolyth de Marſil. *in Repetit. à num: 336. verſ. Et refert, uſque ad num: 342. verſ. Mihi autem,* ubi dixit ſibi placere dicta Abbatis per jura, & rationes, quas ipſe adducit, & in *conſil. 9. num: 17.* Guiliel. de Benedict. in cap. *Raynutius part. 3. quæſtione, de homicidio, à num: 40. verſ. Item & per conſequens, uſque in fin. de teſtam.* dicens eam communiorem *prope fin. dicti num: 40. verſ. Et per conſequens,* Alciat. *hic à num: 22. ad 26.* qui non ſolùm putat hanc opinionem veriorem eſſe in puncto juris, ſed amplius inquit ſervari de facto in pluribus locis, Brunell *in repet. d. cap. 1. de homicid part. 5. num: 6. verſ. Ego ſequor,* & in *tract. de concilius lib. 9 art. 12. num. 3.* Alex. de Nævo *conſ. 59. num: 21. verſ. Ad hoc facit.* Andr. Barbat. ſibi contrarius *conſ. 64. num: 8 in fin verſ Sed jura,* & *num: 9. vol. 1.* Angel. *de maleſic. verb.* Et ibi caput à ſpatulis amputetur, *num: 38. verſ. Adde quod notat Abbas,* ſubdens ſe eam vidiſſe de facto ſervari Ferrariæ, & ibi Auguſtinus, *num: 43. verſ. Et in quantum,* dicens communem, & ita vidiſſe practicari, Soccin. Sen. *de reg. jur. littera C. reg. 16. verſ. Quintò fallit,* Boſſius *tit. de foro competen. num. 135. verſ. Et in certis aliis delictis qualificatis,* & *num: 141. verſ. Scias quod in qualificatis,* Tiraquell. *de pœn. temperand. cap. 49. num: 36. & 37.* Diaz in *practic. criminal. canonica cap. 90. aliàs 96.* referens duos caſus, alterum Pariſiis 1530. in Sacerdote, qui animo deprædandi necaverat Rectorem cujuſdam Oppidi: alterum Hiſpali anno 1536. in quatuor Religioſis, qui Provincialem laqueo ſuffocatum in lecto interfecerant, Decian. *tract. crimin, lib. 6. cap. 28. num. 14.* dicens communem, & *lib. 9. cap. 16. num. 35. verſ. Tamen fallit,* ubi loquitur de clerico paricida, & *lib. 7. cap. 38. num. 11.* ubi de reo læſæ majeſtatis, Franch. *deciſ. 571.* Qui non ſolum *num: 4. verſ. Pro fiſco,* refert Neapoli ſubiiſſe pœnam ultimi ſupplicii clericum, qui furtum commiſerat in monte Pietatis, cùm fuerit degradatus per Curiam Eccleſiaſticam, & traditus Curiæ ſæculari: ſed *num: 1.* teſtatur etiam pœna mortis animadverſum fuiſſe in clericum in ſacris conſtitutum, qui una cum aliis decem furibus ingreſſus cum armis domum honeſtæ mulieris ſitam in Suburbio ſancti Antonii, accepta ab eadem clave unius capſæ, illa, & filiabus incluſis in quadam camera inferiori, ſubripuit ducatos ſeptingentos, & quædam mobilia: nam prævia conſultatione Sac. Congregationis Cardinalium negociis Epiſcoporum propoſitæ degradatus fuit, & traditus magnæ Curiæ. Et ſequuntur plerique ex Junioribus. Et videtur ex mente Innocentii *hic in verb. Deponendus eſt,* dum ait: (Ubi clericus deponitur pro crimine ſufficit depoſitio, niſi enormitas criminis aliud inducat.) & Bald. *ante nu: 1. verſ. Secus alternativè,* ubi ſimiliter limitat hunc tex. Niſi enormitas cauſæ aliud inducat.

38 Pro hac opinione Anchar. & Abb. inducitur primò text. in cap. 1. *de homicid.* ubi refertur illud *Exodi cap. 21. Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur.* Nam dicendo, *evelles eum ab altari*, oſtendit ſe intelligere de clerico homicida per inſidias; & ſic qualificato, qui ſervit altari, non autem de laico, qui non ſervit, imò ſtare debet ab altari remotus, ut cap. 1. *de vit. & honeſt. clericor.* nam privatio, ſicut eſt evellere, præſupponit habitum, cap. *Ad diſſolvendum, de deſponſat. Impuber.* l. *Decem, ff. de verb. obligat.* Et evelli propriè dicitur quod eſt impreſſum, & infixum, ſicut eſt clericus reſpectu ſervitii altaris, cap. *Cùm ſecundum, de prabend.* Intelligit ergo, *evelles,* ſcilicet per depoſitionem, ſeu degradationem Judicis Eccleſiaſtici, ita ut moriatur per executionem Judicis ſæcularis: Idcirco enim littera dicit, *moriatur*, in tertia perſona quaſi non per Epiſcopum, qui evellit ab altari, cum Eccleſia non proferat ſententiam ſanguinis, cap. *Sententiam, ne cler. & monach.* ſed per alium pœna

39 mortis ſit imponenda, quia verbum, *moriatur,* in dubio intelligitur de morte naturali, & non civili, in cap. *Suſcepti, de reſcript. lib. 6.* & in l. *Ex ea parte, §. In inſulam, ff. de verbor. oblig.* Et aliæ expoſitiones ibi poſitæ per Joan. Andr. *num: 1. in verb. Moriatur:* videntur contra mentem legis Exodi, quæ homicidas ſimpliciter morte puniebat, & modo redacta eſt illa lex inter Eccleſiaſticas conſtitutiones, ut ſervetur, non ut fruſtra membranas occupet, cap. *Si Romanorum, 19. diſtin.* Et eo magis hæc interpretatio videtur recipienda, quia concordat cum jure civili, ut in auth. *Ut clerici apud propr. Epiſcop. ante fin,* & in auth. *Clericus, C. de Epiſcopis, & Cler.*

40 Cæterum advertendum eſt d. cap. 1. de homicid. habere varios intellectus; ac proindè allegari non poſſe ad deciſionem cauſarum, ut not. Bart. in l. *In ambiguo, num: 2. ff. de reb. dub.* Alex. l. 1. *col. 2. ff. ſol. matrim.* Felin. in cap. 1. *circa fin. de Conſtitution.* præſertim ad limitandam clerico-

41 rum exemptionem ex iis, quæ dicam infra *num: 66. & 79.* Multi enim intelligunt illum text, in laico, qui proditoriè homicidium commiſit; & hoc magis conſonat Scripturæ ſacræ, quæ ibi ponitur: & ſenſus eſt, ut ſi occidens confugiat ad Eccleſiam, & teneat altare, debeat tamen inde evelli, quia proditoriè occidit, nec gaudet immunitate, de qua in cap. *Inter alia, de Immunitat. Eccleſiaſt.* Verbum enim, *evelles*, ibi ſignificat abſtractionem facti, non autem ſeparationem clerici ligati Eccleſiæ. Et hunc intellectum ponit ibi gloſſ. *in verb. Per inſidias,* & Hoſtienſ. *in princip. in verb. Altari meo,* Alex. *conſ. 145. Viſo Themate, num: 5. lib. 7.* & Aretin. *hic numer. 59.*

&

& videtur hodie approbatus in *Conſtitutione 7.* Gregorii XIV. *de immunitat. Eccleſiaſt.* ut dixi in
42 dicto cap. *Inter alia, num: 31. & 51.* Pleriq; autẽ exponunt verbum, *moriatur*, ibi poſitum, id eſt, deponatur, quod habetur inſtar mortis, §. *Quia ergò, 2. quæſt. 7.* Et hæc eſt communis ſententia,
43 ut atteſtatur Aretin. *dicto num: 59.* Quamvis enim verbum, *moriatur*, regulariter ſit intelligendum de morte naturali, tamen hoc fallit quando refertur ad Eccleſiam, quæ hanc pœnam non infligit, cùm non habeat vindictam ſanguinis, ut
44 dictum eſt. Et eſt ſimile in cap. *Per venerabilem. Rationibus, infra qui fil. ſint legit.* ubi verba illa Deuteronomii, *decreto Iudicis morietur*, quæ in veteri teſtamento intelligebantur de morte naturali, in lege nova ab Eccleſia ſic exponuntur, mori præcipitur, id eſt, per excommunicationis ſententiam velut mortuus à communione fidelium ſeparari: nam ut inquit Hoſtien. ibi *num. 35.* duplex eſt mors, ſcilicet corporalis, quam exercet Judex ſæcularis cum gladio materiali, per quem animadvertit in facinoroſos homines, l. 3. *ff de juriſdict. omn. Iudic.* c. *Ille gaudium, 24. quæſt. 4.* id eſt, fundendo ſanguinem, animam, quæ dat vitam corpori, extra corpus vertit, & ſic anima ſeparata à corpore remanet ipſum corpus mortuum. Alia eſt mors ſpiritualis, quam exercet Princeps Eccleſiaſticus gladio ſpirituali cap. *Viſis, 16. quæſt. 2.* quo animadvertit in facinoroſos, ſcilicet expellendo, & ſeparando gratiam Dei, quæ eſt vita, ſive ſpiritualis anima animæ humanæ. Et hac anima ſpirituali ab anima humana ſeparata, remanet anima humana mortua, ut cap. *Si quis Presbyterorum, de reb. Eccleſiæ, non alien.* cap. *Corripiantur, 24. quæſt. 3.* cap. *Si quis, de major. & obed.* unde Auguſtinus *tom. 9. tract. 49. in Ioannem.* (Eſt mors, quam homines timent, ſcilicet ſeparatio animæ à corpore; & eſt mors quam non timent, ſcilicet ſeparatio Dei ab anima, qui eſt vera vita animarum) Et de morte ſpirituali ſcilicet depoſitionis communiter intelligitur illa Decretalis *prima de homicid.* ut
45 prædixi. Et quamvis lex Exodi ibi poſita loqueretur de morte naturali, tamen illud præceptum, cùm ſit judiciale, fuit evacuatum per Adventum Chriſti, ut docet S. Thomas *in 1. 2. quæſt. 103. art. 4. & quæſt. 104. art. 3.* & cùm ſit hodie redacta inter conſtitutiones Canonicas, non debet intelligi ſecundùm rigorem, quo intelligebatur in lege veteri, ſed ſecundùm manſuetudinem Eccleſiæ in lege Evangelica, quæ utitur gladio ſpirituali non ad mortem, ſed ad medelam,
46 c. *Multi, in princ. 2. quæſt. 1.* cap. *Audi, 11. quæſt. 3.* & cap. *Cùm medicinalis, de ſentent. excomm. lib. 6.* Nec ſatisfacit ponderatio Ancharani, & Abbatis, quod verbum, *moriatur*, ibi ponatur in tertia perſona, ſcilicet per executionem Judicis ſæcularis: quia Eccleſia dum tradit reum ſæculari poteſtati, non debet adjicere, ut moriatur: imò debet efficaciter intercedere ut citra mortis periculum circa eum ſententia moderetur, quæ ſunt verba text. in cap. *Novimus, de verb. Significat.* & hic notant Hoſt. *num: 8. in verb. Comprimendus*, & Joan. Andr. *num: 9. in eod. verb.* Nec refragatur, text. in c. *Delatori, 4. quæſt. ult.* quia intelligitur myſticè, ut ibi notant Archid. & Turrecrem. & ſcripſi plenius in d. cap. 1. *n. 4. de homicid.*
47 Secundo igitur loco pro opinione Ancharani, & Abbatis inducitur, tex. in dicto cap. *Novimus, de verb. Significat.* ubi Papa occaſione explicandi contenta in Canonibus antiquis, & in ſuo Decreto contra falſarios promulgato ſuper forma degradationis, & traditionis faciendæ ſæculari poteſtati, ſic ait: (Ut clericus propter hoc, vel a-
48 liud flagitium grave non ſolùm damnabile, ſed damnoſum fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio clericali ſæculari foro per conſequẽtiam applicetur: nam jus alternativæ oſtendit regulam degradationis, & traditionis clerici facinoroſi non eſſe reſtringendam ad ſolum crimen falſi, ſed generaliter infligendam pro quolibet crimine gravi damnabili in ſe, & damnoſo quoad exemplum aliorum.) Nec ſatisfacit reſponſio Aretin. *hic num: 59. verſ. Non obſtat text.* in cap. *Novimus*, & aliorum dicentium delictum grave, & damnoſum intelligi, quando delinquens eſt incorrigibilis propter ſcandalum, ſeu malum exemplum. Quoniam huic interpretationi obſtat natura dictæ alternativæ: nam ſicut qualitas incorrigibilitatis non requiritur in prima parte alternativæ pro crimine falſi, ita nec in altera ſuper alio flagitio gravi, quia res dubia in una parte alternativæ declaratur habito reſpectu ad poſitam in alia, ſecundùm Bart. in l. 1.
49 *num: 1.* & Socin. Sen. *eod. num: 1. ff. de reb. dub.* Tum quia dictio, *aliud*, oſtendit Summum Pontificem intellexiſſe de ſimili gravi quidem, ſed citra requiſitum incorrigibilitatis ſicut in falſo, quia ponitur comparativè ad illud, ſecundùm gloſſ. in l. *Si fugitivi, in ver. Alia pœna, C. de ſerv. fugitiv.* & Bald. in l. *fin. num: 1. C. de his qui non domin.* Et ita præallegatum cap. *Novimus*, intellexit Innoc. *ibi num: 1.* dum generaliter ait: (Nota quod pro quolibet crimine, dummodo ſit damnabile, & damnoſum, poteſt aliquis tradi Curiæ ſæculari.)
50 Sed ad textum in dicto c. *Novimus*, ego reſpondeo, verba illa, *vel aliud flagitium grave*, eſſe intelligenda de criminibus, pro quibus eſt expreſſum in jure clericum eſſe degradandum, & tradendum Curiæ ſæculari: nam cùm prima pars alternativæ loquatur de falſario litterarum Apoſtolicarum, de quo eſt in jure expreſſum, ut debeat degradari, &c. ut in cap. *Ad falſariorum, de crim. falſ.* utique dum text. dicit propter hoc, ſcilicet crimen falſi, & poſtea ſubjungit, vel aliud flagitium grave; debet intelligi de alio flagitio ſimiliter in jure expreſſo, ponderando dictionem *aliud*, quæ eſt repetitiva ſimilium juxta præcitatam gloſſ. in d. l. *Si fugitivi.* Inter caſus autem in jure expreſſos non reperitur homicidium qualificatum, nec homicidium, vel furtum iteratis juribus repetitum, ut latiùs dicetur infra *num: 68. & ſeqq. & num: 83.* Innocentius verò in dicto cap. *Novimus, num. 1.* non reſidet in illa opinione, quod pro quolibet crimine damnabili, & damnoſo poſſit quis degradari, ſed ſubjungit, *vel aliter*, ut dicimus in cap. *Excommunicamus, ſupra de hæret.* ibi autem *num: 1.* tenet pro tribus tantùm criminibus in jure expreſſis poſſe fieri degradationem, & traditionem Curiæ ſæculari. Et ita Innocent. potius allegari poteſt pro contraria ſententia: & ſimiliter dum dicit hunc textum non procedere ſi enormitas criminis aliud inducat, allegat textum in d. c. *Ad falſariorum*. Et ſic loquitur in caſibus exceptis in jure.

Ter-

51 Tertiò, Pro eadem opinione Abb. in d.c. *At ſi clerici, num:* 41. *col. penult. ante med. ver. Allego etiam textum*, *ſupra eodem*, inducit tex. in cap. *Pro humani, de homicid. lib. 6.* ubi cùm clerici mandantes, ſeu facientes hominem Chriſtianum interfici per aſſaſſinium, & receptantes, defendentes, ſeu occultantes aſſaſſinum habeantur ab omnibus diffidati: ex hac perpetua diffidatione ex veriſimili mente innuitur Eccleſiam nolle graviter delinquentes in ſuo foro retinere, ſed juxta delicti qualitatem puniendos dimittere Curiæ ſæculari.

52 Verum ut reſpondet Aretin. *hic num: 59. circa fin.* ille caſus ſpecialis habuit cauſam, & occaſionem à frequentiſſimis cædibus, & magnis periculis, quæ imminebant: propter illos aſſaſſinos; unde in aliis delictis quantumcunque enormibus non videtur militare eadem ratio; nam propter delicti frequentiam aliquid ſeverius ſtatuitur, ut l. *Aut facta in fin. ff. de pœnis*, & nihilominus etiamſi vigeret eadem ratio; quia tamen lex
53 iſta eſt pœnalis, & exorbitans, non deberet fieri extenſio; text. eſt notabilis in l. *Sed ſciendum, ff. ad leg. Pompe. de Paricid.* & benè facit gloſſ. notab. in Clem. *Ut ſic, qui in verb. Eiſdem, de ætat. & qualit.* nec obſtat text. in cap. *De multa, de præbend.* quia dici poteſt ibi fieri extenſionem propter favorem publicum Eccleſiarum: vel dicas, licèt
54 aliàs fieret extenſio, non tamen fieri poſſe ubicunque poteſtas conceditur laico ſuper juribus, vel perſonis ſpiritualibus, quia cùm hæc ſit odioſa, non extenditur etiam per majoritatem rationis, ut in cap. *Tua, il primo, infra de decimis*, juncto cap. *Cùm in tua, eodem tit.* ſecundùm Aretin. *hic num: 60. & 61.*

55 Quartò, Pro hac parte allegatur text. in c. *Sunt quædam, 23. quæſt. 5.* ubi dicitur: ſunt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi judices, quam per Antiſtites, & Rectores Eccleſiarum vindicantur: & in fine ſubjungitur, illos maximè conſtitutos eſſe propter latrones, homicidas, raptores, & ut illos damnent, & alios ſuo timore compeſcant.

Sed ille textus non loquitur de clericis, ſed de laicis, qui, ut ibi dicitur, interficiunt Pontificem Apoſtolicum, Epiſcopum, Presbyterum, ſive Diaconum. Tales enim vindicantur à ſæcularibus poteſtatibus, licet puniri poſſint etiam per Eccleſiam, cum crimen ſacrilegii ſit mixti fori, ut notatur in cap. *Cùm ſit generale, infra, de foro competent.* alioquin ſi textum de clericis intelligeremus, & de omnibus delictis ibi expreſſis, ſequeretur, ut clerici pro quolibet homicidio, furto, vel raptu puniendi eſſent per Judicem ſæcularem, quod eſt de directo contra hoc capitul. & c. *Tua, inf. de pœn.*

Quintò, Ad idem inducitur text. in cap. *At ſi clerici, in fine ſupra eodem*, ibi: (Non debet quemlibet pro ſuis exceſſibus judici tradere ſæculari.) Quæ verba innuunt Epiſcopum poſſe hoc facere etiam non data incorrigibilitate, licèt facere non debeat indifferenter, & quandocunque, ſed tantummodo cùm delictum hoc exigit, vel ob ſui gravitatem, vel frequentationem ſecundùm Abb. *ibi d. col. pen. poſt medium, verſ. Item induco.*

Verum hic intellectus deſumitur ex illis verbis, *non debet quemlibet*, exponendo *non quemlibet*, id eſt, *nullum*, ſed alii melius exponunt *quemlibet*, id eſt, depoſitum: & hoc modo ille text. potius facit pro hac parte ſecundùm Aretin. *hic d. num. 61.*

56 Sextò, & ultimò (quod eſt præcipuum fundamentum pro hac opinione) in hujuſmodi delictis atrociſſimis, quæ requirunt pœnam exceſſivam, non inveniture aliqua pœna Canonica, qua reus poſſit condignè puniri, ex Theorica Innocentii in cap. *Qualiter & quando, il ſecondo, num: 6. verſ. Secundùm Canones autem*, & ibi etiam Joann. Andr. *num:* 18. *eodem verſ. infra de accuſat.* ubi æquiparando per modum regulatum pœnas Canonicas legalibus pœnis tradunt regulam quod in omnibus delictis, in quibus per leges ſæculi imponitur pœna mortis naturalis, ſecundum Canones ſuccedit pœna degradationis, & traditionis Curiæ ſæculari: ergo contra clericum, qui homicidium qualificatum perpetravit, vel plura homicidia, falſitates, vel latrocinia, Eccleſia uti poterit hac pœna degradationis, & traditionis Curiæ ſæculari; quia non habent ultra quid faciat, ut hic dicitur, cùm ſecundùm Canones nunquam imponatur pœna mortis corporalis, cap. *Clericis*, & cap. *Sententiam, infra ne Clerici vel Monach.* cap. 1, & 2. 51. *diſtinct.* Cùm enim pro ſimplici homicidio, vel furto procedat ad depoſitionem, & detruſionem in Monaſterium, ut *hic*, & in cap. *Tua, de pœnis*, utique pro qualificato, vel iterato, cum gravior pœna ei condigna non reperiatur inter Canones, recurrendum erit ad vindictam ſecundum leges ſæculi mediante degradatione, & traditione judici ſæculari, ut plenius ratiocinatur Abb. ut *ſupra num: 39. verſ. Item præmittendum cum duob. ſeqq.*

57 Et confirmatur, quia pœnæ ita debent adæquari, & commenſurari delictis, ut quod ſceleratius eſt commiſſum, gravius vindicetur, cap. *Non afferamus, 24. quæſt. 1.* cap. *Quæſivit, de his quæ fiunt à major. par. Cap.* cap. *fin. in fin. de exceſſ.*
58 *Prælat.* & ex iteratione delicti pœnæ augeantur ſecundum gloſſ. in l. *Quicumque, in verb. Vel tertiò, in fin. C. De ſerv. fugitiv.* & in l. *Servos, in verb. Sæpius, C. ad leg. Iul. de vi publ. vel*
59 *privat.* quia iteratio tranſit in conſuetudinem peccandi, l. 3. *in fin. C. de Epiſcopal. audient.* At ſi homicidium, & furtum qualificatum, vel iteratum citra incorrigibilitatem puniretur eadem pœna Canonica depoſitionis, ſeu detruſionis in Monaſterium, qua punitur ſimplex, & unicum, non ſervaretur juſtitia adæquationis: ergo pro illius obſervatione dicendum eſt in qualificato, ſeu iterato locum eſſe degradationi, & traditioni Curiæ ſæculari. Quod primo loco animadvertit Abb. *d. nu: 39. verſ. Et prima*, & Anchar. *d. conſ.* 158. *n.* 2.

60 Cæterum hoc fundamentum principale deſtruitur manifeſtè ex eo, quia pro atrociſſimis delictis, pro quibus ſecundum leges imponenda eſſet pœna mortis, Eccleſia habet pœnam carceris perpetui, quæ proportionatur pœnæ mortis naturalis, ſaltem quando ſic detruſus debet ſuſtentari pane, & aqua: nam, ut inquit Cardin. *hic num: 4. verſ. Oppono eo caſu*, quo clericus detruditur in Monaſterium ad agendam perpetuam pœnitentiam, ut ſuſtentetur pane doloris, & aqua anguſtiæ, juxta text. in cap. *Novi*

vimus, §. *Pro illo vero falſario ſcelerato*, *infra de verb.*
ſignificat. hujuſmodi pœna eſt loco ultimi ſup-
61 plicij: ſic ergo non eſt clericus delinquens im-
punitus, imò acriùs affligitur, quia minor pœna
& ſalutem non eſt ſtatim mori, quam diu affligi,
ſperare. Ita Cardinal. cum quo concordat Are-
tin. *hic numer.* 53. & facit text. in cap. *Nihil enim,*
62 *il ſecondo*, *de conſecration. diſtinct.* 5.

Nec adverſatur doctrina Innocentii in dicto
cap. *Qualiter & quando. numer.* 6. *verſ. Secundum
Canones autem*, *de accuſat.* quia non dicit id, ad
quod Anchar. eum allegat: ejus enim verba hæc
ſunt, (Secundum Canones autem nunquam im-
ponitur pœna corporalis mortis, ſed eſt quæ-
dam, quæ quaſi ſimilis ei habetur, ſcilicet quia
relinquitur ſæculari judici puniendus.) Allegat
cap. *Ad falſariorum*, *de crimin. falſ.* & alia jura,
in quibus expreſſum eſt clericum eſſe compri-
mendum à ſæculari poteſtate; atque ita Innoc.
non conſtituit illam regulam, quam ex eo elicit
Anchar. quod in omnibus caſibus, in quibus lex
civilis imponit pœnam mortis naturalis, ſecun-
dum canones ſuccedat pœna degradationis, &
traditionis Curiæ ſæculari: Hoc enim eſt mani-
feſtè falſum, quia lex civilis in multis caſibus
pro magnis flagitiis imponit laico pœnam ulti-
mi ſupplicii: & tamen lex canonica non impo-
nit pœnam degradationis actualis, nec tradi-
tionis Curiæ ſæculari, ut in cap. *Tua*, *infra*, *de
pœnis.* Et hic ponderat Aretin. *numer.* 61. *verſ.
Nec eſt verum quod ſemper Canon imponat pœnam*
63 *clerico*, *quæ poſſit proportionari pœnæ civili*, *quæ
imponitur laico.* Ideoque lex civilis pro adulterio
imponit laico pœnam mortis corporalis, ut in
l. *Quamvis*, *la ſeconda*, *C. de adult. de communi.*
Alex. *conſ.* 13. *poſt numer.* 3. *lib.* 7. & tamen
clericus pro adulterio ſecundum canones non
degradatur, ſed deponitur, & in Monaſterium
detruditur ad agendam perpetuam pœniten-
tiam cap. *Si quis Epiſcopus*, 81. *diſtin.* gloſ. 1. in
64 cap. *Lator*, 2. *quæſt.* 7. *de communi.* Clarus *in* §.
Adulterium, *verſ. Sed quæro.* Item pro raptu lex
civilis imponit laico pœnam ultimi ſupplicii, l.
unic. C. de rapt. virgin. & tamen lex Canonica
non imponit Clerico pœnam actualis degrada-
tionis, nec traditionis Curiæ ſæculari, ſed de-
poſitionis, ut cap. *De puellis*, 36. *q.* 2. & notat Ar-
chid. in cap. *Lex illa. in fine*, 36. *q.* 1. & idem in rap-
tu monialis, ut l. *Si quis non dicam rapere*, *C. de
Epiſcop. & Cleric.* juncto cap. *Nullus* 36. *qu.* 2. Quin-
imo in pluribus delictis atrociſſimis, pro quibus
lex civilis imponit pœnam exceſſivam, ſecun-
dum Canones non fit degradatio, ut dicam infra
65 *num.* 83. *& ſeqq.*

Deſtructis igitur fundamentis opinionis An-
char. & Abb. magis placet contraria opinio,
quæ procul dubio validioribus fulcitur rationi-
bus, & magnis eſt authoritatibus roborata: nam
pro illa allegari poſſunt antiqui ferè omnes, qui
tenuerunt non eſſe locum degradationi, nec tra-
ditioni Curiæ ſæculari, niſi in caſibus in jure
expreſſis, de quibus dicam infr. *num.* 68 *& ſeqq.*
eamque tuetur in ſpecie, & communem dicit
Aretin. *hic à numer.* 51. *ad* 62. Barbatia in c. *At ſi
clerici*, *à num.* 120. *uſque ad num.* 158. præſertim
numer. 138. *in fin. & ſeqq. ſupra eod.* & ibi etiam
Dec. *numer.* 258. *verſ. Alia tamen opinio*, dicens
hanc veriorem *de jure Bero*, *num.* 182. & 182 An-
ton. Burgoſ. *numer.* 106. *verſ. Tu autem. cum tri-
bus ſeqq.* Arnold. Albaſ. *in repetit. cap. Quoniam
quæſt.* 11. *à num.* 37. *uſque ad* 75 *de hæretic. lib.* 6.
Riminald. Jun. *conſ.* 685. *num.* 30. *& ſeqq. vol* 6.
Berrett. *conſ.* 76. *num.* 12. Plaza *in Epitom. delict.
lib.* 1. *c.* 21. *num.* 7. *&* 13. & *c.* 22. *num.* 43. Vil-
lalob. *commun. opinion. littera C*, *num.* 83. & *litte-
ra I*, *num.* 8. Bonacoſſ. *commun. opinion. crim. lib.*
1. *in verb. Clerici ſi per inſidias*: & alii recentiores.
Et eam tenuit apertè Hoſt. in c. 1. *num.* 2. *de ho-
mic.* ubi firmat Clericum pro homicidio ex inſi-
diis, ſeu cum proditione, etſi qualificato, de quo
loquitur illud cap. Ita demum eſſe tradendum
Curiæ ſæculari, ſi ſit incorrigibilis, & non aliàs
juxta tex. *hic.* Item Clericum pro homicidio de-
poſitum ſi poſtea committat alia homicidia, non
tamen eſſe tradendum Curiæ ſæculari, niſi ſit in-
corrigibilis ſecundum gradus hic præſcriptos,
ſenſit clarè Cardin. *hic num.* 4. *verſ. Oppono.*

66 Principale fundamentum hujus opinionis eſt,
quia Eccleſiaſtica libertas, & Clericorum exem-
ptio à ſæculari poteſtate non tantùm Canonicis
ſanctionibus, ſed etiam divina ordinatione fuit
conſtituta cap. *Si Imperator*, & ibi glo. *in verb.
Et diſcuti.* Turrecrem. & præpoſ. *num.* 1. 96. *diſt*
in Concil Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 20 &
ſcripſi plenius in c. *Eccleſia ſancta Mariæ*, *numer.*
10. *& ſeqq. ſupra de conſtitut.* & eſt communis
67 opinio, ut dixit Rota inferiùs citanda *num.* 79.
ergo ſolus Papa poteſt hujuſmodi exemptionem
limitare, ſeu declarare præſcribendo in quibus
caſibus clerici ſint per Eccleſiam degradandi,
& comprimendi per Curiam ſæcularem, quia
cùm non puri hominis, ſed veri Dei vice fungа-
tur in terris, jus divinum non humana, ſed di-
vina potius auctoritate diſtinguit, ſeu declarat,
ut in cap. *Quanto*, *ſupra de translat. Epiſcop.* & ple-
nè declarant Hoſt. *in ſumma*, *de reſcript.* §. *Quæ
vires*, *verſ. Poteſt autem*, *& ſeq.* Joan. Andr. in
cap. *Actus legitimi*, *num.* 50. *in fin. verſ. In contra-
rium allegatur. in Evangelio*, *de regul. jur. lib.* 6.
Anchar. *conſ.* 373. *Revocatur in dubium*, *& conſ.*
239. Parum dubitationis, Præpoſitus in c. *Lato-
rem*, *num.* 17. 1. *q* 1.

68 Certi autem ſunt caſus, in quibus Romani
Pontifices per Conſtitutiones ſuas vel in corpo-
re juris inſertas, vel Extravagantes ordinave-
69 runt Clericos eſſe degradandos, & tradendos
Curiæ ſæculari, quorum primus eſt in crimine
hæreſis cap. *Excommunicamus*, §. *damnati*, & cap.
Ad abolendam, §. 1. *de hæret.* cap. 1. & c. *Super eo*,
70 *eod. tit. lib.* 6. Secundus eſt in crimine falſificatio-
nis litterarum Apoſtolicarum, cap. *Ad falſario-*
71 *rum*, *de crimin. falſ.* Tertius in crimine inſidia-
rum, & conſpirationis contra proprium Epiſco-
pum, c. *Si quis Sacerdotum*, 11. *qu.* 1. De quo dic
plenius, ut ſcripſi in d. cap. *Ad abolendam*, *nu.* 44.
de hæretic. Et pro his tribus criminibus dunta-
xat de jure communi clericum poſſe degradari,
& tradi Curiæ ſæculari, aliàs verò tuendum eſſe
per Eccleſiam determinat Innoc. in dicto cap.
Excommunicamus, *numer.* 1. gloſſa in d. cap. *Ad
abolendam*, *in ver. Relinquatur*: cum qua con-
cordant ibi Hoſt. *num.* 5. *verſ. Ab hac regula ex-
cipiuntur caſus.* Joan. Andr. *num.* 5. *verſ. In gloſ-
ſa tribus.* Henric. Boic. *numer.* 21. *verſ. Fallit.* ubi
etiam

etiam Joannem, & Tancredum in hanc ſententiam citat Butr. *num: 20. verſ: Fallit in tribus caſibus*, Cardin. *num: 7* & Abb. *num: 11. verſ: Sed fallit primo*, Gloſſa in dict. c. *Si quis Sacerdotum, in ver: Mox depoſitus*, 11. *quæſt.* 1. ubi etiam Archid. *num:* 1. Turrecrem. *num:* 5. *verſ: Ad ſecundam quæſtionem.* Gemin. *num:* 4. & Præpoſ. *num.* 5. gloſ. in cap. *Noviinus, in verb: Tradatur, de verbor: ſignificat.* & ibi etiam Innocent. *num:* 1. dum ſe remittit ad ea, quæ dixit in dict: cap. *Excommunicamus*, Hoſtienſ. *num:* 1. *in verb: Sæculari traditur Curiæ*: & Cardin. *num:* 4. & hîc notat idem Hoſtienſ. *num:* 11. Ex quibus patet hanc eſſe unanimem Canoniſtarum ſententiam: & ita hanc eſſe communem theoricam Doctorum affirmat Guilielm. de Benedict. *poſt tertiam partem repet.* cap. *Raynutius de teſtam. in quæſtione de homicid. num.* 3. *& ſequent.* quem refert Foller. *in practic: crimin: canonic: fol:* 272. *num.* 23. & Jul. Clar. *in praxi crimin.* §. *fin: quæſt:* 36. *verſ: Scias etiam*: in alijs autem criminibus utcumque atrociſſimis ſufficit ſola depoſitio, nec debet actualiter degradari, ſi paratus ſit ſe corrigere, ſed debet detrudi in perpetuum carcerem, ut tenent omnes ſupracitati, & hanc dicit eſſe communem opinionem Boſſ. *in tit: de foro compe-*
72 *tent: num:* 136. Quartus caſus eſt in Clerico aſſaſſino, qui tanquam publicè diffidatus, abſque ulla depoſitione, vel ſententia ipſo jure & facto relinquitur Curiæ ſæculari, ut in cap. *Pro humani, de homicid: lib.* 6. Unde tradendus eſt Curiæ ſæculari non expectatâ incorrigibilitate. Et eſt communis opinio, ut atteſtatur Guilielm. de Benedict. *in dict: quæſt: de homicid:* quam poſuit poſt repetit: cap: *Raynutius, fol:* 41. *in fin.* & Clar. *dictâ quæſt:* 36. *verſ. Quæro etiam.* Neque in hoc crimine aſſaſſinij requiritur ſolemnis degrada-
73 tio, ut dicit Caſſane. *in conſuet. Burgund: in tit: des ruſtiques rubr:* 1. *in ver: Si aucun, fol:* 193. *in* 2. *fallent.* & alij apud Clar. *dict: quæſt:* 36. *verſ:*
74 *Sed quæro; Tu ſcis.* Franch. *deciſ:* 571. *num:* 7. requiritur tamen declaratio Judicis Eccleſiaſtici, qua pronuntiet ipſum eſſe aſſaſſinum: & hæc eſt communis opinio, ut dicit Capic. *deciſ.* 112.
75 *num.* 2. & alij apud eundem Clar. *loc. cit.* Quintus caſus eſt in Clerico incorrigibili, qui ſervatis gradibus pœnarum præſcriptis in hoc cap. Cùm Eccleſia non habet ultra quid faciat, prævià degradatione traditur Curiæ ſæculari ſecundùm unum intellectum, & ſecundùm alium per Curiam ſæcularem comprimitur, ut dixi *ſuprà nu.*
76 25. Sextus eſt in Presbyteris, & Clericis ſæcularibus, & regularibus crimen nefandum contra naturam exercentibus: nam ex Conſtitutione 72. Pij V. incipien. *Horrendum illud ſcelus*, *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 299. omni privilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico illius Canonis auctoritate privantur, ita ut per judicem Eccleſiaſticum degradati poteſtati ſtatim ſæculari tradantur, quæ de eis illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos hoc in exitio devolutos legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum. Quod etiam de perpetrantibus hoc ſcelus idem Pontifex priùs ſtatuerat in Conſtitutione 4. incip *Cum primum*, §. 11. *eodem tom pag.* 180. de cujus Bullæ intellectu vide quid ſcripſi in c. *Ad falſariorum, in* 5. *not. infrà de crimine*
77 *falſi.* Septimus & octavus eſt in his, qui ad Ordinem Presbyteratûs minimè promoti, Miſſarum celebrationem reperti fuerint uſurpâſſe, vel ſacramentalem confeſſionem audiviſſe. Ab Inquiſitoribus enim, & locorum Ordinarijs ab Ordinibus, ſi quos habuerint, degradati, ſtatim Curiæ ſæculari traduntur debitis pœnis plectendi ex Bulla 81. Clementis VIII. incipien. *Etſi aliàs*,
78 *in Bullar. tom.* 3. *pag.* 128. Nonus & ultimus eſt in perſonis Eccleſiaſticis tam ſæcularibus, quàm regularibus, quæ in provincijs, regnis, civitatibus, & locis, in Italia duntaxat exiſtentibus, aureas, vel argenteas monetas condent, fabricant, colorant, vel aliàs adulterant, aut adulteratas ſcienter erogant, vel exponunt: nam præviâ degradatione Curiæ ſæculari puniendæ traduntur ex Conſtitutione Urbani VIII. incipien. *In ſuprema, edita Idibus Novembris anno* 1627.
79 Cùm igitur regula ſtet pro exemptione Clericorum à ſæculari poteſtate ante omnem humanam Conſtitutionem à jure divino inductam, ut dicit præcitata gloſſa in cap. *Si Imperator*, 96. *diſtinct.* & Bald. in auth. *Statuimus in princip. Cod. de Epiſcopis. & Clericis*, & à prædicta regula certi tantùm caſus reperiantur excepti, ut dictum eſt: utique in alijs non exceptis firmatur regula in contrarium, ut non ſit locus huic pœnæ degradationis, nec traditionis Curiæ ſæculari, leg. *Quæſitum*, §. *Denique, ff de fund. inſtruct.* leg. *Nam quod liquidè*, §. *final. ff. de pen. legat.* cap. 2. *de conjugat. lepros.* Et notat Dyn. *in rubr. de regul. jur. lib.* 6. & ita in proprijs terminis ratiocinatur Rota *in Lucana Iuriſpatronatus* 4. *Iunij* 1607. coram Coccin. impreſſa poſt Conſil. Proſp. Farinac. *deciſ.* 241. ubi *num.* 3. dicit Clericos jure divino exemptos eſſe à juriſdictione laicorum ex præcitata gloſſa, quam Doctores communiter ſequuntur, & *num.* 7. firmat Epiſcopum non poſſe devenire ad actualem degradationem Clerici, neque eum tradere Curiæ ſæculari niſi in caſibus à jure Canonico, & ex jure novo, ut ſuprà expreſſis, quos ſingillatim commemorat, licèt mentionem nõ faciat de ultimo caſu Clerici monetarij, quia tunc temporis nondum edita fuerat Conſtitutio Urbani VIII.
80 Neque obſtat, quòd exceptio non excludat caſus ſimiles, imò ſimilia, & æquiparata exceptis cenſeantur exceptuata, ut notat gloſſa in l. 1. *in ver. Iudicati, C. de condict. indebit.* & Abb. in cap. *Quoniam frequenter, num.* 6. *verſ. Si ergo eadem*
81 *ratio, ut lit. non conteſtat.* Et quando in uno caſu eſt per omnia eadem ratio, non poſſit dici ampliatio, vel extenſio, ſed excluſio, ſeu comprehenſio ſub eodem caſu diſpoſito, ut in his terminis advertit Anchar. *hîc num.* 13. *verſ. Non obſtat ſi dicatur*, & poſt eum Franch. *deciſ.* 370. *num.* 2.
82 Quoniam ut ex Aretin. dixi *ſuprà num.* 53. hoc non procedit quando lex eſt ſimul pœnalis, & exorbitans, quia tunc non proceditur de ſimilibus ad ſimilia ex identitate, vel majoritate rationis. Item non procedit quando agitur de limitanda exemptione Clericorum à juriſdictione laicali, ut per eum.
83 Et quòd non ſit deveniendum ad actualem Clerici degradationem extra caſus in jure expreſſos, etiamſi in alijs ſit eadem, vel major ra-
84 tio, ſic oſtendo apertiſſimè. Nam laici cudentes falſam monetam, committunt crimen læſæ

ma-

majeſtatis,& per leges civiles imponitur pœna exceſſiva, quia traduntur flammis exurendi, & eorum bona publicantur, leg. 2. C. *de falſ. monet.* ſecundum interpretationem, quam dicit eſſe communem Vivius *comm: opinion: in verb: Monetam falſam Imperatoris*, Covarr. *Veterum collatio Numiſmatum, cap. 8. num. 3.* & in Gallia fal-
85 ſificantes monetam Regis, in aqua fervente, ſive bulliente ſuffocantur, ut refert Igne. *in repet: §. Non alias, num: 597. ff. ad Sallanian.* & Jul. Clar. *in prax: crimin: §. Falſum, verſ: Dixi etiam*; & tamen Clerici monetarij ante dictam Bullam Urbani VIII. non tradebantur Curiæ ſæculari, ut in Extravag: *unic: de crimin: fal: inter communes*: cùm hoc eſſet ſpeciale in falſarijs litterarum Apoſtolicarum, ut in dict: c. *Ad falſariorum, de crimin: falſ.* nec poſt Bullam traduntur niſi in Italia.
86 Similiter clerici Idolorum cultores, Aruſpices, & Sortilegi de jure canonico deponuntur, & detruduntur in monaſterium, ut cap. *Si quis Epi-*
87 *ſcopus*, cum *cap: ſeqq: uſque in fin: 26: quæſt. 5.* Et tamen de jure Civili laici concremantur, & eorum bona publicantur, ſaltem in caſu, l. 3. *C. De*
88 *malefic. & mathemat.* Item Epiſcopi, & Clerici rebellantes Sedi Apoſtolicæ non traduntur Curiæ ſæculari, niſi ſequutâ incorrigibilitate, c. *De Liguribus, 23. quæſt: 5.* & tamen committunt crimen atrociſſimum læſæ majeſtatis in primo capite, ut l. 1. *in princ:* & quod ibi notatur, *ff. ad leg: Jul: majeſt:* & in Clem. *Paſtoralis, de re judicat.* Aretin. *hîc num: 58.* & ſervatur ubique ut ſcindantur in fruſta, teſte Julio Claro *in §. Læſæ majeſtatis,*
89 *verſ: Sed quæro quæ ſit pœna.* Et eodem modo clerici contra naturam incontinentes, ſecundùm Canones non traduntur Curiæ ſæculari, ſed deponuntur, & in monaſterium detruduntur, ut cap. *Clerici, de exceſſ: Prælat.* licèt hoc crimen ſit atrociſſimum, & Bulla Pij V. reſtringitur ad exercentes, ut dictum eſt *ſuprà num: 76.*

90 Ex quibus patet verum non eſſe quod tradit Abb. in cap: *At ſi Clerici, num: 41. ſuprà eod.* ubi ait poſſe circa hoc dari novam doctrinam, quod ubicunque per leges imponitur pro crimine atrociſſimo aliqua pœna ex ſæviſſimis, puta ut reus damnetur ad beſtias, vel igne comburatur, aut in fruſta ſcindatur, contra clericum talia committentem poſſit judex laicus procedere ſuper tali crimine atrociſſimo, & Epiſcopum in ſententia, & proceſſu prævenire, & eo degradato legali pœnâ afficere: patet enim ex prædictis etiam ubi lex imponit aliquam ex prædictis pœnis ſæviſſimis, & exceſſivis, nihilominus non eſſe locum degradationi: & multò minus præventioni judicis laici, quia etiam in caſibus, in quibus expreſſum eſt in jure, ut Clericus degradetur, nihilominus non efficitur de foro ſæculari, niſi poſtquam degradatio fuerit celebrata ſæculari poteſtate præſente, ac pronuntiatum eidem cùm fuerit celebrata, ut in ſuum forum re-
91 cipiat degradatum: & ſic intelligitur tradi Curiæ ſæculari, ut eſt expreſſum in cap *Novimus, de verb: ſignificat.* & ibi dixi *num: 5. & 6.* facit cap. *Degradatio, in fin. de pœn. lib: 6.* Cavendum eſt igitur ab hac nova Doctrina ſecundùm illud Apoſtoli: 13. *ad Hebræos 9. Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* Ad hoc c. *Qui neſciat. 11. diſtinct.* & quod notat gloſ. ult. in c. *Cùm conſuetudinis, ſuprà de conſuetudin.*

92 Secundò principaliter pro hac opinione inducitur multipliciter hoc cap. Nam Papa hîc fuit conſultus, an Regibus liceat clericos judicare, ſive in furto, ſive in homicidio vel perjurio, ſeu quibuſcumque fuerint criminibus deprehenſi: & quamvis in reſponſione ſimpliciter dicat pro furto, vel homicido, vel perjurio, ſeu alio crimine, tamen illa dictio, *quibuſcumque*, cenſeri debet repetita, ut reſponſio congruat interrogationi, l. *Ut reſponſum, C. de tranſaction: §. Præterea Inſtitut: de inutil: ſtipul.* Et ita intelligit hunc text. gloſ. in figuratione caſûs, dum dicit: Papa reſpondet, quòd ſi clericus in furto, vel alio quocunque
93 crimine deprehenſus fuerit, *&c.* Dictio autem, *quæcunque*, facit venire majora non obſtante verbo, *alia*, ad notat. per Aretin. in l. *Quicunque, per illum text. C. Qui admitt.* & gloſ: junctotex: in c: *Si ſibi abſenti, in verſ. Quicunque alius, de præben: lib: 6.* & firmavit Rota coram Creſcentio *deciſ: 1. aliàs 32. de privileg.*

94 Præterea hic tex. comprehendit homicidium & furtum ſub unica verborum ſtructura, & determinatione: ergo debet utrunque caſum æqualiter determinare. l. *Iam hoc jure, §. Si autem,* & ibi Bart. *num: 1. ff. de vulgar.* & l. *fin. C. de ſent. cum ſimilib.* Sed pro furto qualificato ſcilicet rei ſacræ, & cum ſacrilegio, Canones non imponunt hanc pœnam traditionis Curiæ ſæculari, ut cap. *fin. de furt.* ergo nec pro homicidio cum ſacrilegio, vel aliàs qualificato.

95 Ulterius quòd plura furta, vel plura homicidia non ſufficiant ad tradendum clericum Curiæ ſæculari non datâ incorrigibilitate ſecundùm gradus hîc præſcriptos, probatur hîc evidenter: Nam dicit text. depoſitum pro homicidio, vel furto, vel perjurio non ſtatim eſſe comprimendum per ſæcularem poteſtatem; ſed ſi ſit incorrigibilis, prius eſſe excommunicandum, & cre-
96 ſcente contumaciâ anathematizandum. Dicitur autem incorrigibilis, qui ſimilia, vel deteriora crimina committit, nec vult pœnitere, ſecundùm Anton. de Butr. *hîc num: 22.* Ergo iteratio delictorum non ſufficit ad tradendum Curiæ ſæculari, niſi deveniat in profundum malorum, & ſic ſequatur ultima incorrigibilitas, quæ ſuccedit poſt anathema. Tunc enim Eccleſia non habet ultra quid faciat, & ideo ne ille ſit perditio plurimorum, relinquit eum ſæculari poteſtati puniendum. Quod benè obſervat Hoſt. hîc prope fin. & Dec. in dict. c. *At ſi clerici, num: 258. ſuprà eodem.* & latiùs dictum eſt *ſuprà in ult. notabili.*

97 Ad hæc Clericus non eſt tradendus Curiæ ſæculari, niſi quando Eccleſia non habet ultra quid faciat, id eſt, quando de facto propter illius potentiam non poteſt eum comprimere, ut oſtenſum eſt *ſuprà in decimo notabili.* Ergo non debet attendi ad effectum traditionis quale ſit delictum, quod Clericus commiſit, ſed an pro illo delicto poſſit per Eccleſiam coërceri de facto; & conſequenter nec pro homicidio qualificato, vel iterato erit locus huic pœnæ quamdiu Eccleſia de facto non impeditur pœnis canonicis in eum animadvertere.

Sed eſto illa verba eſſent intelligenda de jure, & non de facto: nihilominus ut benè conſiderat Aretin: *hîc nu: 52.* quod hîc dicitur, non tantùm reſpicit pœnam criminis, ſed etiam reme-

dium corrigibilitatis, & converſionis; & intendit Pontifex, ut quando Eccleſia eſt experta omnes modos converſionis, & non proſunt; tunc demum Clericus comprimatur per ſæcularem poteſtatem. Quamvis ergo contra Clericum, qui homicidium qualificatum, vel iteratum commiſit, Eccleſia non habeat ultra quid faciat ad puniendum, habet tamen ultra quid facit ad corrigendum: & hoc ponderat textus noſter, qui fortiſſimè facit contra opinionem Ancharani, & ſequacium: Nam ut vides, Clericus non traditur Curiæ ſæculari, niſi his duobus concurrentibus, videlicet ut Eccleſia non habeat ultra quid faciat; & Clericus ſit incorrigibilis, quod perindè eſt ac dicere, ut quoad pœnam, & quoad correctionem Eccleſia non habeat ultra quid faciat ad converſionem, maximè ſi Clericus ſit paratus culpam fateri, & pœnitere, vel non neget ſe velle pœnitentiam ſubire. Igitur cùm hæc duo
99 copulativè requirantur, non ſufficit alterum ad inducendum hunc effectum, ut l. *Si hæredi plures*, *ff. de condit. inſtit.* & notatur in c. 2. *ſuprà de reſcript.*

100 Tertiò principaliter pro hac opinione eſt textus in cap. *Tuæ, infrà de pœnis*: ubi Pontifex requiſitus qualiter puniri debeant Clerici in latrocinijs, vel alijs magnis ſceleribus deprehenſi, reſpondet eos à ſuis Ordinibus degradatos eſſe detrudendos in arcta monaſteria ad pœnitentiam
101 peragendam: nam latrocinium eſt delictum gravius, quàm furtum, cap. 1. *in fin. de homicid.* undè ſecundùm Hoſt. in d. c. *Tuæ, in princ.* & Jo. Andr. *num.* 1. ille textus loquitur de ijs, qui ſe immiſcent enormitatibus, juxta cap. *Perpendimus, de ſent. excommun.* Et ſic loquitur de furibus qualificatis, & non de ſimplicibus, qui tamen & ipſi à ſuis Ordinibus ſunt deponendi, ut hìc patet, & degradatio, de qua in dict. c. *Tuæ*, intelligitur de verbali, ſcilicet depoſitione, non de actuali, ſecundùm Jo. Andr. *ibi num.* 2. aliàs non congrue-
102 rent quæ ibi ſequuntur de pœna detruſionis in monaſterium: nam actualiter degradatus exuitur omni privilegio clericali, & ſtatim efficitur de foro ſæculari, ut c. *Degradatio, de pœnis, lib. 6.* & c. *Novimus. de verb. ſignific.* & latius dictum eſt *ſuprà n.* 16. 90. *&* 91. Item verba illa, in latrocinijs, vel alijs magnis ſceleribus, apta ſunt comprehendere etiam plura latrocinia, vel magna ſcelera: ergo eſt ibi textus expreſſus, quòd pro furto etiam qualificato, vel iterato Eccleſia non
103 imponit pœnam actualis degradationis.

Quartò, & ultimò, alijs omiſſis, ad idem eſt textus apertus in cap. *Ut famæ, infrà de ſentent. excommunicat.* ubi deciditur, ut Clerici, qui graviter excedentes à Prælatis ſuis in monaſterium detruſi carcerem clauſtri effugiunt, & prioribus ſe ſceleribus ſceleſtiùs immiſcent, ab ijſdem Prælatis poſſint, ac debeant arctæ cuſtodiæ mancipari, ne aliter ad ſimilia, vel deteriora labantur; nec Curia ſæcularis poſſit illos capere niſi de mandato eorundem Prælatorum, quia tunc non ſuâ, ſed illorum authoritate id facere videntur. Pondera illa verba: *graviter excedentes*, junctis verbis: *prioribus ſceleribus*, quæ oſtendunt hos Clericos gravia, ſeu magna ſcelera commiſiſſe; & ſic homicidia, vel furta, & ſimilia, de quibus loquitur hoc cap. & d. cap. *Tuæ. de pœnis.* Item pondera verba: *prioribus ſe ſceleribus ſceleſtiùs immiſcentes*: nec non illa: *ad pejora*: quæ demonſtrant eos deinde iterata, & graviora ſcelera commiſiſſe. Et nihilominus à ſuis judicibus Eccleſiaſticis ſunt comprimendi vel per ſeipſos, vel ſi neceſſe fuerit, invocato brachij ſæcularis auxilio. Ergo eſt ibi caſus expreſſus, quòd pro magnis ſceleribus iteratis, & ſcientiam pro homicidio qualificato, vel iterato Clericus non traditur Curiæ ſæculari non datâ incorrigibilitate. Ex quibus puto hanc opinionem veriſſimam, & non eſſe tutum ab ea recedere in judicando, vel conſulendo.

104 Porrò in hac opinionum contrarietate alij conſiderantes etiam ceſſante incorrigibilitate à Clericis perpetrari poſſe talia flagitia, quæ non valeant condignè puniri ſolâ depoſitione; vel detruſione in monaſterium, cujus loco ſucceſſit tranſmiſſio ad triremes, nunc verò in ergaſtulum exiſtimârunt hoc relinquendum eſſe arbitrio judicis Eccleſiaſtici, qui juxta qualitatem facti, & perſonarum decernat an delinquens ſit degradandus, & Curiæ ſæculari tradendus, nec ne. Inter quos Covarr. *pract. quæſt. lib. 2. quæſt.* 20. *num.* 7. ubi ait: (Nec tamen inficior poſſe contingere homicidium, aliudve crimen ita pernicioſum Reipublicæ inſpectis loci, temporis, & perſonarum qualitatibus, quod arbitrio diſcretorum judicum hanc traditionem juſtiſſimè patiatur. Et ex illo idem repetunt Plaza *in Epitom. delictor. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 13. *verſ. Nec me latet*, Didac. Perez *tom.* 3. *comm. in ordin. regul.* Caſtell. *lib.* 8. *tit.* 4. *l.* 3. *ſub verſ. Utrum autem degradatus.* Clar. *in § fin. dicta quæſt.* 36. *verſ. Pariter etiam*, ubi poſtquam dixit opinionem Ancharani, & Abbatis ſervari in practica, ut ſcilicet propter homicidium proditorium, vel aliud enorme, & graviſſimum delictum Clericus degradatus tradatur Curiæ ſæculari non expectatâ incorrigibilitate, ſeque etiam vidiſſe aliquando ita obſervari: concludit in hujuſmodi caſibus enormibus hoc relinquendum eſſe arbitrio ipſius judicis Eccleſiaſtici degradantis, qui ſecundùm qualitatem facti & perſonarum decernat an ſit tradendus Curiæ ſæculari, vel non; ſubdit tamen in dubio non eſſe faciendam traditionem Clerici delinquentis, qui non eſt incorrigibilis, niſi natura rei, & circumſtantiæ criminis aliud ſuadeant: & idem dicunt Scaccia *de Iudic. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 66. *verſ. Alij tamen ſunt, &* 67. Farinac. *qu.*
105 8. *num.* 81. *verſ. Ego*, & alij recentiores. Addunt nonnulli hujuſmodi arbitrium non aliter explicandum eſſe, quàm conſulto prius Summo Pontifice, ſecundùm ea, quæ tradit Epiſcopus Scradenſis *in tract. de cenſur. & irregularit. tit. de depoſit. & degradat. cap.* 14. Qui pluribus exemplis oſtendit in multis mundi partibus ſæpius ſervatam fuiſſe dictam opinionem Ancharani, & Abbatis, accedente tamen Summi Pontificis authoritate, & non aliàs. Quod etiam admittit Gregor. Lopez *in leg. Partit. Hiſpan l.* 61. *verb. Homicidio, tit.* 6. *part.* 1. & Farinac. *dict. quæſt.* 8. *num.* 81. *circa fin.* ibi, & tamen ſemper Pontifice conſulto, qui propterea *conſ.* 143. *num.* 1. *in fin. vol.* 2. reſpondit, Presbyterum, qui occidit Præpoſitum Villæ Cerenaſchi, & bonis expoliavit, de jure potuiſſe etiam non expectatâ incorrigibilitate, prævià reali degradatione tradi Curiæ ſæculari, ſaltem Papâ conſulto: & hoc ſimiliter tutius eſſe dixit Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 5. *ſect.* 16. *ſub verſ. Si quæras.*

Sed

Sed quidquid dicant iſti, cùm jura in hoc articulo ſint clara, non relinquitur locus arbitrio judicis, cap. *de cauſis, ſuprà de offic. deleg.* & ideò tenendum quod primò dixi.

106 Et ita *die 16. Novembris* 1650. in Congregatione à Sanctiſſimo ſpecialiter deputata actum fuit de cauſa cujuſdam Marij Capponetti Siculi ſolemniter profeſſi in Religione Fratrum Capuccinorum Sancti Franciſci, qui in eadem commiſerat furtum excedens ſummam ſcutorum centum, & loco triremium, ad quas damnatus fuerat, ſeptennium manſerat in carcere; ac deinde ad ſacerdotium promotus, habitu religionis temerè dimiſſo, apoſtatavit, & per annum extra Religionem vagatus in habitu clericali, tandem Romæ anno Jubilæi patravit decem magna furta in palatijs diverſorum Magnatum cum portarum & ſcriniorum fractura, in quorum ultimo deprehenſus, & carceribus mancipatus omnia ſingillatim confeſſus fuit; & cùm dubitaretur an propterea eſſet degradandus, & tradendus Curiæ ſæculari, ut lueret pœnam ultimi ſupplicij, articulo de mandato Sanctiſſimi accuratè diſcuſſo, reſolutum fuit contra opinionem Ancharani, & Abbatis non eſſe locum huic pœnæ degradationis, nec traditionis Curiæ ſæculari, ſed tantùm detruſioni in perpetuum carcerem, vel ad triremes. Quam Congregationis ſententiam Sanctitas Sua ad ſe relatam approbavit. Et ita prædictus reus in effectu ad triremes in perpetuum fuit tranſmiſſus, &c.

DE IUDICIIS.

Cap. Cum veniſſent.

SUMMARIUM.

1 *Concilij Tridentini decreta an, & quibus liceat interpretari. & num. 9. uſque in finem.*

Interpretationum quatuor ſunt ſpecies: Principis, Conſuetudinis, Iudicis, & Magiſtrorum; & in quibus differant. ibid. & n. ſeq.

2 *Interpretatio, quam Princeps facit non ut Legislator, ſed ut Magiſter, probabilis eſt, non neceſſaria.*

3 *Interpretatio tranſlativa quæ ſit.*

4 *Interpretatio argumentalis & extrinſeca propriè non ineſt legi.*

5 *Interpretatio impropria quotuplex ſit.*

6 *Interpretatio quid ſit.*

7 *Verba legis cùm exponimus, legem non interpretamur, ſed declaramus.*

8 *Interpretatio alia eſt litteralis, alia quæ in obſcuritate ſenſûs, ſeu dubietate verborum conſiſtit.*

9 *Bulla Pij IV. circa prohibitionem interpretationis Concilij Tridentini refertur.*

10 *Bulla Pij IV. prohibens Tridentini Concilij interpretationem, de qua interpretationis ſpecie ſit intelligenda.*

11 *Concilij Tridentini Canones, & Decreta nemo poteſt per modum legis univerſalis interpretari niſi ſolus Papa. & nn. ſeqq.*

12 *Canones, & Leges interpretari is poteſt tantùm, qui poteſt condere.*

13 *Declaratio dubiorum emergentium ex decretis generalium Conciliorum à Sede Apoſtolica petenda eſt.*

Cognatio quæ tendit ad deſtructionem, vel confirmationem actûs, debet ab eo procedere, qui poteſt actum celebrare. ibid. verſ. Quæ concluſio.

14 *Papa poteſt Concilium Tridentinum interpretari tam per ſeipſum, quàm per eos, quibus id munus ſpecialiter demandaverit.*

15 *Legatus non modò ſuam conſtitutionem, ſed etiam reſcriptum Papæ poteſt interpretari.*

16 *Interpretatio Papæ, vel habentis authoritatem ab ipſo habet vim generalis Conſtitutionis, etiamſi in aliquo ſpeciali caſu, ad conſultationem alicujus edita fuerit.*

17 *Congregationis Concilij declarationes ſigillo, & ſubſcriptione munitæ, etiamſi editæ fuerint in aliquo ſpeciali caſu, faciunt jus quoad omnes, perinde ac ſi à Papa editæ fuiſſent.*

18 *Congregatio Epiſcoporum & Regularium non habet jus Tridentini Concilij decreta interpretandi. & num. ſeqq.*

Iuriſdictio Papæ reſervata non comprehenditur in conceſſione juriſdictionis quantumcunque generali. ibidem.

19 *Interpretandi poteſtas cohæret perſonæ, & in aliũ non tranſit.*

20 *Legatus de Latere Tridentini Concilij decreta interpretari non poteſt abſque ſpeciali facultate.*

21 *Epiſcopi in ſuis decretis, & Conſtitutionibus, & Iudices in ſuis ſententijs & interlocutionibus interpretari non poſſunt decreta Concilij Tridentini. & num. ſeqq. uſque ad num. 52.*

22 *Iudicibus an, & quomodo liceat jura interpretari, & num. ſeq. uſque ad num. 25. & num. 38. uſque ad num. 44.*

23 *Epiſcopi prohibentur generalium Conciliorum dubia interpretari.*

24 *Intellectus* l. fin. C. de legib. l. 2. §. Si quid vero, C. de veter. Jur. enucl. *&* l. Non poſſunt, ff. de legib.

25 *Bulla Pij IV. dum prohibet ne quis audeat ſtatuere ſuper decretis Concilij Tridentini, intelligitur de ſtatutis declaratorijs. & num. ſeqq.*

26 *Epiſcopis tanquam executoribus Concilij Tridentini in ſua diœceſi licet pro hujuſmodi executione edicta proponere.*

27 *Reges efficere debent ut cuſtodiantur leges & præcepta Dei.*

28 *Prætextus, ſeu color quid ſit.*

20 *Verbum,* ſtatuere, *neceſſitatem inducit, & in materia declaratoria non importat, niſi interpretationem authoritativam.*

30 *Congregatio Concilij à Pio IV. ad Concilium Tridentinum non interpretandum, ſed exequendum, aſſumpta hæſitavit, an ab initio ei licuiſſet Concilium interpretari.*

31 *Rotæ Romanæ deciſiones ſunt Magiſtrales, & probabiles tantùm, licet magnum habeant pondus authoritatis.*

31 *Rotæ Romanæ deciſiones prævalent communi opinioni.*

33 *Item faciunt jus in Curia adinſtar ſtyli, ſaltem ſi ſecundùm eas fuerit ſæpius judicatum.*

34 *Rotæ Romanæ in ſuis deciſionibus non licet Tridentini Concilij decreta interpretari abſque ſpeciali facultate. & n. ſeq.*

35 *Signatura Iuſtitiæ cùm in genere & confusè petitur commiſſio cauſæ, debet in commiſſione addere clau-*

clauſulam, dummodo non agatur de interpretatione Decretorum Concilij Trident.

36 *Iudex delegatus in cauſa ſibi commiſſa fungitur vice Papæ, & eſt major Ordinario.*

37 *Epiſcopus ſi in ſuis diœceſibus, & Iudicibus in cauſis pendentibus liceret Concilium Tridentinum interpretari, quæ incommoda ſequerentur.*

38 *Iudicem oportet Legum, & Canonum ſenſus, & mentem ſcrutari, etiam poſthabitâ verborum proprietate, quod ſine interpretatione fieri non poteſt.*

39 *Iudex ſuper paucis tantùm, quæ juridicâ ſententiâ decidi non poſſunt, debet Principem conſulere. Declaratur. n. 51.*

40 *Interpretationis prohibitio non afficit ubi copia Principis haberi non poteſt.*

41 *Iudices ſuper dubijs litterarum Apoſtolicarum nullatenus poſſunt judicare, ſeu pronunciare, ſed tantùm cognoſcere incidenter.*

42 *Iudex de dubio arduo, & inexplicabili ſuper literis Apoſtolicis etiam incidenter cognoſcere non poteſt, ſed debet Papam conſulere.*

43 *Interpretatio dubiorum ſuper literis Apoſtolicis emergentium indiſtinctè petenda eſt à Papa ſi ſit præſens in loco.*

44 *Iudex cùm incidit dubium concernens interpretationem Concilij Tridentini, quomodo ſe gerere debeat in cognitione, & expeditione cauſæ.*

45 *Interpretationi locus non eſt ubi verba ſunt clara.*

46 *Iudex cùm directè, & principaliter vertitur in dubium ſuper intellectu alicujus decreti Concilij Tridentini, omninò abſtinere debet ab interpretatione.*

47 *Iudex etiam incidenter de dubijs ſuper decretis Concilij Tridentini cognoſcere non poteſt, ſi commode pateat aditus ad Congregationem.*

48 *Iudices, qui ob locorum diſtantiam, vel aliud legitimum impedimentum nequeunt ad Congregationem Concilij recurrere, poſſunt, ſi periculum ſit in mora, de dubijs non arduis decretorum Concilij incidenter cognoſcere, & ſuper negocio principali pronunciare.*

49 *Impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio contra formam Concilij contracto per verba de præſenti, & non conſummato, non fuit à Concilio ſublatum, & durat uſque ad quartum gradum.*

50 *Epiſcopi & Iudices, etiamſi difficilis ſit receſſus ad Sedem Apoſtolicam, dubium arduum, & difficile ſuper decretis Concilij Tridentini etiam incidenter decidere non debent.*

51 *Iudex in dubijs decidendis quem ordinem ſervare teneatur.*

52 *Doctores, & Magiſtri prohibentur gloſſas, commentarios, adnotationes, & ſcholia ſuper decretis Concilij Tridentini typis mandare, atque impreſſa edere. & n. ſeq. uſque ad n. 63.*

53 *Bulla Pij V. prohibens ne quis edat ullum genus interpretationis ſuper decretis Concilij Tridentini, includit etiam interpretationem probabilem. & n. ſeqq.*

54 *Iudices ſæculares minimè poſſunt leges Canonicas & Conciliares interpretari.*

55 *Verba univerſalia includunt etiam ea, quæ aliàs à diſpoſitione generali non includerentur.*

56 *Canonum ſtatuta Principum Conſtitutionibus adjuvantur.*

57 *Iuriſperitus, qui edidit gloſſam impreſſam Hiſpano idiomate ſuper Concilio Tridentino, declaratur excommunicatus à S. Congregatione.*

58 *Remiſſiones Auguſtini Barboſæ Indici librorum prohibitorum adjecta ex ſententia S. Congregationis Concilij.*

59 *Legumlatores ferè omnes ſuarum legum interpretationem prohibuerunt.*

60 *Conſuetudo contra Conſtitutionem Apoſtolicam habentem decretum irritans, & infligens pœnam excommunicationis validè introduci non poteſt.*

61 *Septimi libri Decretalium compilatio ſub Gregorio XIII. inchoata, & ſub Clemente VIII. abſoluta, cur publicata non fuerit. & num. ſequent.*

62 *Decretalium quot compilationes fuerint, & qui illarum gloſſatores.*

63 *Doctoribus, & Magiſtris non licet gloſſas, commentarios, adnotationes, aut ſcholia ſuper Decreto Concilij Tridentini manuſcripta evulgare. & n. ſeqq. Declaratur n. 71. & 76.*

64 *Verbum, edere, quid importet propriè.*

65 *Typographiæ uſus quo tempore incœpit.*

66 *Librorum impreſſio, & evulgatio etiam in materia pœnali pari paſſu ambulant.*

67 *Communis uſus loquendi prævalet verborum proprietati.*

68 *Declaratur.*

69 *Statutum imponens pœnam pro homicidio quocunque patrato, an comprehendat etiam homicidium caſuale, & ſine dolo.*

70 *Dictio, quocunque modo, extendit diſpoſitionem etiam ad impropria, & aliàs non comprehenſa in diſpoſitione generali.*

71 *Opera etiam manuſcripta conſueverunt allegari, licèt minus frequenter, quàm impreſſa, & cur. & n. ſeqq.*

73 *Vincentius profundiſſimæ ſcientiæ pater dictus à Ioanne Andrea.*

74 *Doctores antiqui mittebant ſibi invicem libros manuſcriptos propter illorum penuriam.*

75 *Rationis finalis reliquiæ ſatis ſunt ad ſuſtinendam diſpoſitionem.*

76 *Doctores, qui gloſſas, & commentarios manuſcriptos ſuper decretis Concilij Tridentini non evulgant, ſed ad uſum ſuum ſibi reſervant, non incidunt in pœnas Conſtitutionis Pij IV.*

77 *Gloſſa Cardinalis Antonij Carafæ, & Epiſcopi Theani ſuper decretis Concilij Tridentini.*

78 *Congregationis Concilij Miniſtri an includantur in Bulla Pij IV. de non interpretandis decretis Concilij Tridentini.*

79 *Ratio expreſſa per gerundium cenſetur finalis.*

80 *Doctores, & Advocati, qui aliquod Tridentini Concilij decretum incidenter interpretantur, eamq; interpretationem ſcriptam, aut impreſſam edunt, excuſantur à cenſuris Bullæ Pij IV.*

81 *Verba,* quocunque modo, *includunt omnem modum tam principalem & directum, quàm incidentem.*

82 *Navarri conſilia multa contra declarationes Sac. Congregationis Concilij.*

83 *Bulla Pij IV accepit interpretationem ex communi ſententia, ut non comprehendat editiones interpretationum, quas faciunt obiter Magiſtri, & Doctores ſuper aliquo decreto Concilij Tridentini.*

84 *Ver-*

84 *Verba univerſalia*, quocunque modo, *reſtringuntur ad ſubjectam materiam.*

85 *Verba obſcura propter eorum generalitatem ex obſervantia veniunt declaranda.*

86 *Conſtitutio tollens conſuetudinem, non tollit interpretativam.*

87 *Conſuetudo in legibus interpretandis primo loco ſpectanda eſt, deinde propria ſignificatio verborum.*

88 *Interpretatione prohibita, non cenſetur prohibita interpretatio, quæ fit obiter, & incidenter.*

89 *Magiſtri, & Lectores licitè poſſunt in ſcholis Tridentini Concilij decreta oretenus interpretari. & n. ſeq. in fin.*

90 *Concilium Tridentinum in Græcam, Arabicam, Caldæam, aliaſque exteras linguas verſum.*

91 *Litteralis expoſitio abſolutè neceſſaria eſt ad intelligentiam legum.*

92 *Doctores, & Magiſtri de jure communi facultatem habent Leges, & Canones interpretandi.*

93 *Interpretandi licentia, quæ in Doctoratu confertur quid operetur.*

94 *Bulla Pij IV. non ſuſtulit facultatem, quam Doctores habent publicè interpretandi Concilium Tridentinum. & n. ſeqq. uſq. in fin.*

95 *Extenſio in pœnalibus non eſt facienda de caſu ad caſum.*

96 *Interpretatio legum naturaliter neceſſaria eſt, & ideo per Conſtitutionem, vel Statutum tolli non poteſt.*

97 *Statutum prohibens interpretationem, intelligitur de extrinſeca.*

98 *Argumentis frequenter, & collationibus latens veritas aperitur.*

99 *Concilij Tridentini decretum in cap. 2. ſeſſ. 25. de reform. expenditur.*

100 *Interpretatio Canonum ad dogmata pertinentium aliter fieri debet à lectoribus Theologiæ, atque à Profeſſoribus Iuris Pontificij.*

101 *Canonum diſciplina eſt Theologiæ ſubalternata.*

102 *Inducta ad majorem confirmationem actus, non debent ejus infirmationem operari.*

103 *Intellectus* l. Nemo Clericus, C. de Summ. Trinit. & fide Cathol. *& c.* 2. §. Inhibemus, de hæretic. *in 6.*

Diſputare publicè, vel occultè de articulis Fidei an liceat Clericis, vel laicis. ibid.

104 *Doctoribus, & Magiſtris an liceat interpretationes ſuper decretis Concilij ſcholaribus ſcribentibus publicè dictare.*

CUM VENISSENT. De dubiis privilegiorum Apoſtolicæ Sedis ſolus Papa cognoſcit, & non inferior. Hoc dicit ſecundum Ant. de Butr. & Abbat. Vel ſecundum Bald. & Cardinal. De privilegiis Apoſtolicis non judicat alius à Papa. Vel ſic ſecundum Aretin. Interpretatio privilegii pertinet ad conditorem, non ad alium. In hoc habes jura concordantia infra, n. 12. & ſeqq. Breve eſt, & non dividitur; & eſt pars Decretalis, quæ habetur ſupra in cap. *Cum veniſſent, de in integr. reſtitut.* ſecundum Goffred. Hoſt. & Ioan. Andr, quod plenius explicat Abb. Antiq.

Quæro, An & quibus liceat Tridentini Concilii decreta interpretari.

Ad evidentiam præmittendum eſt primò reſpectu efficientis, ſeu interpretantis quatuor eſſe ſpecies interpretationum, quas recenſet gloſſa in cap. 1. *in ver. Interpretatus* : & ibi etiam Doctores, *ſupra de poſtulat. Prælator.* Item gloſſ fin. in c. *Sicut*, §. *Ex his*, 11. *q.* 1. glo. in l. *Si de interpretatione*, *ff. de legib.* & in l. *in ver. Iuſque*, *C. eod.*

1 Prima interpretationis ſpecies eſt generalis, neceſſaria, & in ſcriptis redigenda, ut Principis, cap. *Inter alia, infra. de ſent. excomm.* & c. *fin. de conceſſ. Præb. lib. 9.* cum concord. de quibus infrà in prima concluſione : quam interpretationem appellat authoritativam Card. Jacob. in *tract. de Concil. c. 16.*

Secunda ſpecies eſt generalis, & neceſſaria, ſed non in ſcriptis redigenda, ut conſuetudinis, l. *Minimè, ff. de legib.* & d. l. *Si de interpretatione.*

Tertia ſpecies eſt quidem neceſſaria, & in ſcriptis redigenda, ſed non generalis, ut Judicis, l. *Non poſſunt*, & l. *Nam ut ait, ff. de legib. not.* Innoc. in d. c. 1. *n. 6. in fin. de poſtul. Prælat.* & Sylveſt. *in ver. Opinio, num.* 2. *verſ. Quia Iudex poteſt interpretari.* Et hæc interpretatio inter partes ſimiliter dici poteſt authoritativa, quia res judicata pro veritate habetur, l. *Ingenuum, ff. de ſtat. homin.* & judicium redditur in invitum, l. *Inter ſtipulantem*, §. 1. *ff. de verb. oblig.* Quamvis generalis dici non poſſit, quia jura litigatorum non egreditur, ut declarat Innocent, in cap. *Cum ſpeciali, numer. 4. in fin. de appellation.*

Quarta ſpecies interpretationis eſt, quæ nec generalis, nec in ſcriptis redigenda, nec neceſſaria eſt, ſed probabilis tantùm, quam nonnulli doctrinalem appellant, ſicut eſt interpretatio Gloſſarum, & Magiſtrorum l. *Unica*, C. *de Profeſſ. qui in urb. Conſtantin. lib. 12.* cum aliis, de qui-

2 bus infra. *in 6. concluſ. num. 92.* Quod habet locum etiam ſi hanc interpretationem faciat Princeps, ſeu Legiſlator, ſed ut Magiſter, ſeu Doctor, ut de apparatu Innocentii IV. not. Jo. Andr. *in addit ad Specul. in rubr. ne Sede vacan.* Felin. in cap. 2. *de reſcript.* Iaſ. in l. 1. *ff ſi cert. pet.* & docet idemmet Innoc. in c. *Per tuas*, *il ſecondo*, *ſub num. 4. verſ. Si tu dicas, de Simon.* & Navarr. *conſ.* 11. incip. *Quibus ſignis cognoſcitur*, *de Conſtit.*

3 Præmittendum ſecundò reſpectu formæ, ſeu naturæ ipſius interpretationis ſecundum Card. in c. *Cum dilectus, n.* 12. *verſ. Octavo quæro, de conſuet.* interpretationem duplicem eſſe, quædam enim eſt tranſlativa, per quam ſcilicet unum idioma in aliud transfertur, juxta tex, in l. 1. *in fin. ff. de verb. oblig.* Et ſic dicuntur Septuaginta Interpretes S. Bibliæ. Et Hieronymus itidem dicitur interpretes Et hos etiam Mediatores appellamus ut per Card. *ubi ſupra.*

4 Quædam verò eſt interpretatio, quæ non fit per tranſlationem unius idiomatis ad aliud, ſed circa idem idioma. Et hæc rurſus ſubdividitur: alia enim interpretatio eſt argumentalis, & ex-

5 trinſeca, quæ propriè non ineſt legi, ut inquit Bald. in c. 1. *n.* 52. *de Conſtit.* Et hanc dicit triplicem eſſe Cardin. *loeo cit.* videlicet abrogativam, extenſivam, & reſtrictivam. Quæ diviſio colligitur ex gloſſ. 2. in l. 1. *ff. de orig. jur.* dum dicit interpretationem largius poni pro corre-

 ctione,

ctione, pro arctatione, & prorogatione. Ad idem eſt gl. in *l.* 1. §. *Qui operas, in ver. Interpretatione ff. ad Tertill.* & not. Paul. de Caſtr. *conſ.* 338. *Quia exceptiones n.* 2. *lib.* 1. dicens interpretationem ſumi poſſe etiam pro omnimoda correctione, & pro modificatione, quæ in argumento, vel diminutione conſiſtit. Nec diſſentit Bartol. in leg. *Gallus*, §. *Etiamſi ff. de liber. & Poſthum.* corrupte enim legitur ibi interpretationem quandoque ſumi pro declaratione; & legendum videtur pro correctione, cùm Bartolus ad hoc allegat tex. in d. §. *Qui operas*, qui loquitur de interpretatione illa, quæ dicitur correctio, ut ibi per gloſſ. *in ver. Interpretatio*, niſi largè, & impropriè ſecundum gloſſ. præalleg. in d. l. 1. *de orig. jur.* ſed potius correctio, vel modificatio, ut per Paul. de Caſtr. d. *conſ.* 338, *n*, 2 *lib*: 1, & de hac vide latè per Card. in d. c. *Cum dilectus à n.* 14. *uſque in fin. de conſuet.*

Alia verò interpretatio, ut idem Bald. ait in d. cap. 1. *n.* 25. *de Conſtit.* eſt ſubſtantialis & intrinſeca, & inſeparabilis à lege. Et hoc modo accipitur interpretatio propriè pro congrua verbi dubii declaratione, ſecundum Paul. de Caſtr. *ubi ſupra.* de qua ſcripſerunt Bartol. in l. *Omnes populi in* 3 *quæſt ſextæ quæſtionis principalis, num.* 56. *ff. de juſt: & jur:* Salyc. in l. 2. *in* 1 *C. de noxal: action:* Ludovic. Roman. *in repet: l: Si verò*, §, *De viro, circa princip. ff. ſolu: matrim:* & Petr. de Anchar. *in repet. c. Canonum ſtatuta, in decima quarta quæſtione principali de Conſtitut.*

6 Præmittenda eſt tertiò diffinitio interpretationis propriè ſumptæ, quæ ſecundum Bald. in *proœm: Decretal. n.* 95. eſt ſermonum difficilium, vel perplexorum expoſitio, vel ſecundum Sylveſt. *in ver. Interpretatio. in prin.* eſt unius verbi per aliud, vel unius ſententiæ per aliam declaratio:

7 propterea tamen cum verba legis exponimus, legem non interpretamur, ſed declaramus, ut ſcripſit Bartol. in dicta l. *Gallus* §. *Etiamſi, numer:* 1. *ff: de liber: & poſthum:* licèt Interpretationis verbum ſæpè accipiatur pro declaratione, ut in leg. 1. *ff. ſi cert. pet.* & alibi paſſim.

8 Præmittendum quartò interpretationem, ſeu declarationem, ut proponitur, diffinitam iterum ſubdividi ſecundum Abb. in c. *Super quæſtionum, num,* 8. *verſ: Et dic clarius*, *de off. deleg:* Alia enim eſt litteralis, per quam ſcilicet verbum, vel verbi ſenſus, ſeu conſtructio quaſi grammaticaliter ad litteram exponitur, juxta text: in cap. *Exiit qui ſeminat*, §. *Itaque ſub pœna*, *de verbor. ſignific. lib.* 6. in l. 1. § *fin. ff. de verbor. obligat.* & in l. *Proſpexit*, *ff. Qui, & à quibus.* Et hanc appellat Corium litteræ Oldrad. *conſ.* 9. *Poſito fine præjudicio num.* 4. *verſ. Præterea.* Item verborum corticem. Clem. *un.* §. *Verum*, *de jurejur.* Item ſuperficiem, & ſermonum ſolia Hieron. *in Epiſt. ad Galat. c.* 1, ut refertur in c. *Marcion*, 1. *q:* 1 Item verbum ex verbo Greg. in cap. *Propterea, de verbor. ſignif.* Item interpretationem linguarum, ut cum dicimus Eucharistia, id eſt, bona gratia. Abb. *loc. cit.* & groſſum modum intelligendi Bald. in l. *Lege*, *num*, 7 *C: de legit hæred.* Alia eſt interpretatio, ut inquit ibidem Abb. quæ in obſcuritate ſenſus, ſeu dubietate verborum conſiſtit quæ ſcilicet non nudam litteram, & verborum corticem explicat, ſed verba, & ſenſum ſimul juxta tex. in d. l. *Nominis & rei*, §. *Verbum ex legibus*, juncta gloſſ. *ff. de leg.* aut certe ſenſum, ſeu intellectum, qui legi intrinſecè, & eſſentialiter ineſt, ut in c. *Intelligentia*, *de verbor. ſignif.* in l. *Contra legem, verſ. In fraudem*, & in l. *Scire leges, ff. de legib. cum concord.* de quibus per Oldrad. *loco citat.* Et hanc Jura, & ſacri Canones appellant legis rationem, intellectum, ſententiam, mentem, animam, vim, robur, ſpiritum, medullam, radicem, *&c.* ut in d. Clem. 1. §. *Verum, de jurejur.* & in d. c. *Marcion*, 1. *q.* 1. *cum ſimil.* de quibus ibi per gloſ. *in ver. Sed in ſenſu*; Feder. de Sen. *conſ.* 4. *Teſtator, n.* 7. *verſ. Multum eſt* & Abb. *conſ.* 75. *Primò eſt videndum, n.* 6. *verſ. Nam mens legis, lib.* 1.

9 Ultimò præmittenda ſunt verba Bullæ Concilii è Pio IV. *editæ* 7. *Calend. Februar.* 1564. incipien. *Benedictus Deus, in fin. Concilii*, quæ ſic ſe habent; (Ad vitandum præterea perverſionem, & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret, prout ei liberet, in decreta Concilii Commentarios, & interpretationes ſuas edere; Apoſtolica authoritate inhibemus omnibus tam Eccleſiaſticis perſonis cujuſcumque ſint ordinis, conditionis, & gradus, quàm laicis, quocunque honore ac poteſtate præditis; Prælatis quidem ſub interdicto ingreſſus Eccleſiæ; aliis verò quicunque fuerint ſub excommunicationis latæ ſententiæ, pœnis ne quis ſine authoritate noſtra audeant ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, ullumve omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilii decretis quocunque modo edere, aut quidquam quocunque nomine, etiam ſub pretextu majoris corroborationis, aut executionis, aliove quæſito colore ſtatuere. Si cui verò aliquid in eis obſcurius dictum, & ſtatutum fuiſſe, eamque ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit, aſcendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apoſtolicam omnium fidelium magiſtram, cujus authoritatem, etiam ipſa S. Synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates, & controverſias, ſi quæ ex eis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas, & decidendas, quemadmodum ipſa quoque Sanct. Synodus decrevit, reſervamus.)

10 His præcognitis, quidam opinati ſunt in Conſtitutione Pii IV. non prohiberi niſi interpretationem generalem, & neceſſariam, ſeu authoritativam, quæ in ſcriptis redigitur; & ſic primæ ſpeciei, de qua in principio primi ſuppoſiti num. 1. ut Salas *de legib. tract.* 14. *qu.* 97. *diſp.* 21. *ſect.* 11. *verſ. Neque obſtant prioris partis fundamenta*, & verſ. *Quantum ad primam*, poſt Henriq. *lib.* 7. *de Indulg. c.* 29. *num.* 4. Et Eman: Rodrig. *tom.* 1. *Regul. quæſt. in* 11. *quæſt. art.* 3. §. *Ad vitandum*, ſed hæc ſententia eſt nimis laxa, & reddit Conſtitutionem Pii IV. prorſus inanem, & fruſtratoriam: nam cum interpretatio hæc authoritativa, & generalis decretorum Conciliorum fieri non poſſit niſi à ſummo Pontifice, ut patebit infra in prima concluſione; ineptè Pius IV. illam tam diſtinctè prohibuiſſet omnibus tam eccleſiaſticis perſonis, quàm laicis. Et verba Bullæ univerſalia, & præ-

prægnantia, & tam crebrò inculcata, violentam hanc reſtrictionem non patiuntur, ut ſimiliter patebit infra in 4. *concluſ. nu.* 54. *verſ. Quintò expendenda ſunt verba.*

Alii è converſo fortè religioſius quàm par eſt, exiſtimarunt Pium IV. interdixiſſe generaliter, & indiſtinctè quamcunque interpretationem etiam probabilem decretorum Concilii Tridentini. Sed hæc opinio eſt nimis rigida, & facilè poteſt injicere laqueum conſcientiis ob Cenſuras in prædicta Conſtitutione inflictas, eaſque patitur difficultates, quæ inferius ſubjiciuntur in quinta, & ſexta concluſione.

Quamobrem pro veritate ſtatuendæ ſunt Concluſiones infraſcriptæ.

11 Prima concluſio eſt, Decreta, & Canones Concilii Tridentini nemo poteſt authoritativè, ac per modum legis univerſalis interpretari, niſi Romanus Pontifex. Hæc Concluſio eſt manifeſta.

12 Primò quia generaliter ille ſolus habet jus interpretandi Canones, qui habet poteſtatem condendi eos, quæ ſunt verba text. in §. *Ex his omnibus*, 11. *quæſt.* 1. Et unde jus prodiit, interpretatio quoque debet procedere, c. *Inter alia*, *infra de ſentent. excomm.* cap. *Conſtitutionem*, *eod. tit. in* 6. cap. *Cum veniſſent*, *de Iudic.* l. 1. l. *Leges Sacratiſſimæ*, & l. *fin. C. de leg.* ibi (Si enim leges condere ſoli Imperatori conceſſum eſt, & leges interpretari ſolo dignum Imperio eſſe oportet.) *Et infra.* (Quis legum ænigmata ſolvere, & omnibus aperire idoneus eſſe videbitur, niſi is, cui ſoli Legiſlatorem eſſe conceſſum eſt?) Quæ jura, ut vides, loquuntur taxativè, ita ut excludant omnem poteſtatem inferiorem à Principe. Et à gloſ. & DD. communiter intelliguntur de interpretatione primæ ſpeciei, quæ ſcilicet in ſcriptis redigitur ad differentiam juris non ſcripti, quæve generalis, & neceſſaria eſt; & facit jus quoad omnes, juxta text. in cap. *final. de Conſtitut.*

13 Deinde patet hæc concluſio, quia interpretatio Generalium Conciliorum, quæ per Romanæ Eccleſiæ authoritatem & fiunt, & robur accipiunt, cap. 1. *& ſeq.* 17. *diſt.* cap. *Ideo*, 2. *quæſt.* 6. *&* 22. *diſt. per tot.* cap. *Significaſti*, *de elect.* omninò pertinet ad Summum Pontificem, cap. *Nec licuit*, 17. *diſt.* ibi: (Sed quoties aliqua de univerſali Synodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt, rationem ad Apoſtolicam Sedem conveniant) c. *Dilectus*, *de conceſſ. præben in* 6. & utrobique gloſ. & DD. not. gloſ. in Extravagan. *Cum inter nonnullos*, *in ver. Declaramus*, *de verbor. ſignif.* Præpoſ. in cap. *Sicut*, *numer.* 1. 15. *diſt.* Turrecrem. *in Summa. de Eccleſia, lib.* 3. *cap.* 53. Card. Jacob. *de Conc. cap* 10. Ideoque in Conſtitutione Sixti V. *edita* 11. *Calend. Februar.* 1587. quæ incipit *Immenſa, in* §. *Deum autem Patri*, ſuper Inſtitutione S. Congregationis Concilii, dicitur; Ad ſingularem tantummodo Summi Pontificis authoritatem ſpectare, Generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari.

Ac demum quia in individuo ipſummet Concilium Tridentinum in *decreto de recipiend. decret. Concil. ſeſſ.* 25. *de reform.* declarationem eorum, quæ in eodem Concilio ſtatuta, ac diffinita fuerunt, remiſit ad Romanum Pontificem, Et Pius V. in antedicta Conſtitutione decretorum Concilii Tridentini interpretationem ſibi, ac Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſervavit, ac cæteris omnibus interdixit. Quæ concluſio maximè procedit quoad interpretationem correctivam, ſeu modificativam, de qua ſupra in ſecundo ſuppoſito *num.* 5. Explorati enim juris eſt inferiores à Summo Pontifice nequaquam poſſe decreta univerſalium Conciliorum abrogare, vel modificare, cap. *Inferior*, 21. *diſt.* cap. *Cum inferior*, *de major. & obed.* Clement. *Ne Romani*, *de elect.* & habetur expreſſius in Extravagan. Joannis XXII. *Sancta Romana*, §. *Quædam autem*, *de Relig. domib.* ubi id notat gloſ. *in ver. Concilii.* Item gloſſ. in cap. *Cum dilectus*, *in ver. Inatè*, & ibi etiam Abb. *col.* 5. *de elect.* gloſſ. in cap. *Nec licuit*, *in ver. Particularem.* 17. *diſtinct.* Felin. in cap. 1. *de Sponſal.* Naturalem rationem reddit hic Petr. de Anchar. *in* 2. *notab. nu.* 1. quia cognitio, quæ tendit ad deſtructionem, vel confirmationem actus, debet ab eo procedere, qui poteſt actum celebrare, ut in regula, *Nihil tam naturale*, *ff. de regul. Iur.*

14 Secunda concluſio. Quemadmodum Romanus Pontifex poteſt decreta Tridentini Concilii per ſeipſum authoritativè interpretari, ita & per eos, quibus id munus interpretandi ſpecialiter demandaverit, eorumque interpretatio habebit legis authoritatem perinde ac interpretatio Papæ, l. *Non ambigitur*, *ff. de legib.* l. 1. §. *fin. ff. A quib. appell. non lic.* §. *Lex eſt*, *Inſtit. de jure natural.* & l. *Formam*, *ff. de Offic. Præfect. Prætor.* Quæ jura ad hoc propoſitum adducit gloſ. Magna in l. 1. *in fin. gloſſæ*, *verſ. Item contra*, *ff. de leg b.* Sed melior text. eſt in l. 1. §. *His itaque collectis*, *junicto* §. *Sed neque*, *C. de veter. jur. enuclean.* ponderando eum ut diximus in cap. *Quoniam*, *numer.* 8. *verſ. Ad idem eſt textus formalis*, *ſupra de Conſtitut.*

15 Si Legatus non modo ſuam Conſtitutionem, ut in cap. *Ex parte*, *il terzo*, *de verbor. ſignif.* Sed etiam reſcriptum Papæ poteſt interpretari, cap. 1. *de poſtul. Prælat.* gloſ. in d. cap. *Ex parte*, *in ver. Interpretatione*, & gloſ. *fin.* in cap. *Sicut*, §. *Ex his omnibus*, 11. *quæſt.* 1. Et in Prætoriis ſtipulationibus ſi ambiguus ſermo acciderit, Prætoris eſt interpretatio, l. *In Prætoriis*, *ff. de Prætor. ſtipul.*

16 Porrò interpretatio, quàm facit Papa, vel generalem authoritatem habens ab ipſo, habet vim generalis Conſtitutionis, & facit jus quo ad omnes, etiam ſi non generaliter, & per modum legis, ſed in aliquo ſpeciali caſu, & ad conſultationem alicujus edita fuerit. Hic eſt textus in l. *fin. in princ. C. de leg.* cujus hæc ſunt verba: (Si Imperialis Majeſtas cauſam cognitionaliter examinaverit, & partibus cominus conſtitutis ſententiam dixerit, omnes omninò judices ſciant hanc eſſe legem non ſolùm illi cauſæ pro qua, producta eſt, ſed & omnibus ſimilibus. Quem textum ad hoc ponderat ibi Bald. *n.* 1. Ad idem eſt caſus in cap. *Ex multa*, *de Voto.* Per quem textum ita tenet gloſ. in c. *Ex tua*, *in ver. Conſultationem*, *de fil. Presbyt.* & Felin. qui alios adducit in cap. 1. *num.* 17. *de Conſtit.*

17 Ex duabus concluſionibus ut ſupra firmatis, infertur primò, ut ſacra Congregatio Concilii poſſit decreta Tridentini Concilii ita interpretari,

tori, ut illius declarationes ſigillo, & ſubſcriptione munitæ, etiamſi editæ fuerint in aliquo particulari caſu habeant vim Conſtitutionis generalis, earumque ut ipſamet Congregatio declaravit, eadem habenda ſit ratio, ac ſi à Papa editæ eſſent, cum authoritatem interpretandi Concilium habeat ex Conſtitutione Sixti V. proximè relata: quam propoſitionem latiſſimè probavimus in d. c. *Quoniam ſup. de Conſtit. à n. 6. uſque ad n. 69.*

18 Infertur ſecundò ut Sacra Congregatio Epiſcoporum, ac Regularium, quamvis habeat à Papa authoritatem reſpondendi illorum conſultationibus, proindeque ejus reſponſa etiam in caſibus particularibus edita faciant in ſimilibus caſibus jus generale quoad omnes ad inſtar declarationum Sacræ Congregationis Concilii; tamen facultatem non habeat Tridentini Concilii decreta interpretandi: Tum quia in generali commiſſione reſpondendi ad dubia Epiſcoporum, & Regularium non comprehenditur facultas interpretandi Concilium, quæ ex Bulla Pii IV. eſt Romano Pontifici ſpecialiter reſervata, c. 2. *de pœnit. & remiſſ. in 6.* c. *ult. de off. Vicar. eod. lib.* cap. *Nuper*, *verſ. Quia tamen conditor Canonis, de ſenten. excomm. in antiq.* Et in ſpecie in conceſſione juriſdictionis quantuncunque generali non comprehendi juriſdictionem reſervatam Summo Pontifici; eſt caſus in cap. *Quod translationem*, & ibi gloſ. & DD. not. *de off. leg.* Dec. *conſ.* 197. *In caſu inquiſitionis*, *num.* 1. Rota. *deciſ.* 119. *Legatus*, *vel Nuncius*, *in novis*, & *deciſ.* 36. *Nota Legatus*, *in antiq.* ubi propterea decidit in conceſſione conferendi beneficia qualitercunque vacantia facta Legato non venire beneficia Papæ reſervata. Poteſtas autem interpretandi cohæret perſonæ, adeo ut non tranſeat in alium, ut inquit Innoc. in c. *fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* & not. gloſſ. in l. *Idem Pomponius, in ver. Appareat, ff. de rei vendic.* Ideoque Greg. XIII. dixit nunquam ſuæ intentionis fuiſſe committere Epiſcoporum Congregationi ut de iis, quæ ad interpretationem Concilii pertinerent, aut de ipſis Congregationis Concilii decretis cognoſceret. Illud autem ſe rectè meminiſſe ait Sanctitas Sua commiſiſſe Congregationi Concilii ea omnia, quæ ad Concilium interpretandum pertinent, ut eſt adnotatum in libris publicis ejuſdem Congregationis Concilii *tom.* 10. *fol.* 557. Tum quia, & multo clarius in præallegata Bulla Sixti V. incipien. *Immenſa*, *in* §. *Et nos quidem*, *ſuper Inſtitutione S. Congregationis Epiſcoporum*; dum eidem Congregationi facultas tribuitur Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum, & Ordinariorum petitiones audiendi, eorumque conſultationibus reſpondendi; cauſas item, & Controverſias inter Prælatos de juriſdictione; aliave de cauſa exortas. Item inter Capitula, aut obtinentes dignitates, ac inter quaſcunque ſingulares perſonas, & univerſitates, aut locorum in temporalibus Dominos examinandi; expreſsè interſeritur exceptio illa: *præter eas*, *quæ Tridentini Concilij interpretationem exigunt.* Et ſimiliter in eadem Bulla in §. *Nec ſanè minus*, *ſuper Inſtitutione S. Congregationis regularium.* Diſertis verbis ſtatuitur, ut Cardinales hujus Congregationis cum inter Epiſcopos, & Regulares dubitationes inciderint, quæ ſub decretorum Concilii diſpoſitione, aut interpretatione comprehendantur, eas ad eandem Congregationem Concilii remittant. Et ex

20 hac ſecunda illatione ſatis clarè ſubinfertur nec Legatum de latere poſſe interpretari decreta Concilii Tridentini, cùm hæc facultas ſit Papæ ſpecialiter reſervata; ideoque non includatur in facultatibus legati quantumcunque generalibus, juxta text. in d. cap. *Quod tranſlationem, de off. leg.* & prædictam deciſionem *Rotæ* 119. *in novis.*

21 Tertia concluſio. Archiepiſcopis, & Epiſcopis, cæteriſque locorum Ordinariis in ſuis decretis, & Conſtitutionibus tam in Conciliis provincialibus, vel diœceſanis, quàm extra. Item judicibus quibuſcunque in eorum ſententiis; & interlocutionibus prohibitum eſt Trident. Concilii decreta interpretari.

22 Probatio autem hujus concluſionis ſi petenda eſſet à jure communi, eſſet ſatis dubia; non enim

23 conſtat apud omnes, an, & quomodo liceat Ordinariis, & Judicibus jura interpretari: nam in c. *Nec licuit*, 16. *diſt.* prohibetur Epiſcopis generalium Conciliorum interpretatio, dum eis præcipitur ut quoties de univerſali Synodo dubitatio naſcitur, pro deciſione conveniant ad Sedem Apoſtolicam. Qui textus in Polycarpo citatur ex Gregorio, & in margine eſt additum: ad Epiſcopos Mauritaniæ. Item de judicibus loquuntur verba illa Deuteronomii c. 17. *ſi difficilè, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem*, &c. *& judicium tuum inter portas videris variari*, *venias ad judicem*, *qui fuerit illo tempore*, id eſt ad Papam, ut exponit

24 Innocentius III. in c. *Per venerabilem*, §. *Rationibus. Qui fil. ſint legit.* Ad idem ſunt text. in l. *fin. C. de legib.* ibi (Et quare omnes ambiguitates judicum, quas ex legibus oriri evenit aures accipiunt noſtræ, ſi non à nobis interpretatio procedit) & in l. 2. *col. ult. C. de veter. jur. enucl.* ibi (Si quid verò ambiguum viſum fuerit, hoc ad Imperiale culmen per Judices referatur.) Nec dicamus ea jura procedere in interpretatione generali, quæ facit jus quoad omnes, quoniam id verum quidem eſt in ea parte, in qua decidunt ſolum Principem legis conditorem poſſe jura interpretari. At dum prohibent ne judices interpretentur leges, ſed Principem conſulant, intelligi non debent, niſi de interpretatione in cauſis particularibus. Indubitatum eſt enim judices, quorum juriſdictio ad certos limites territorii, vel perſonarum reſtricta eſt, nequaquam poſſe interpretationem facere per modum legis univerſalis, l. fin. ff. de juriſd. omn. jud. Et lex non fertur niſi in caſu dubio, l. *Labeo, ff de Carbonian. edicto*: & in propoſito not. *hic* Dec. *n.* 1.

Non obſtat textus in l. *Non poſſunt, ff. de legib.* quia habet locum quando dubium eſt ſuper negotio, non autem ſuper verbis legis, ut ibi gloſ. & DD. notant. Non enim eodem loco haberi debet quæſtio facti, & quæſtio juris. Quia ut dicitur in l. *Non ſtatim, ff. ad l. Flaviam, de plagiar.* cum incidit quæſtio facti non Principem conſultare de ea re oportet, ſed quod veriſſimum in re præſenti cognoſcitur, ſequi judicem oportet.

Non obſtat l. *Neque leges*, & l. *Nam ut ait* Pa-

Padius ff. eod. quia procedunt in interpretatione Iuriſconſulti, ſeu Principis, ut in d. l. *Neque leges*, declarat gloſ. *in ver. Scribi poſſunt.*

Non obſtat cap. 1. *de poſtulat Prælat.* quia habet locum in Legato, qui mandatum Apoſtolicum interpretatur ex commiſſione Papæ, ut notant DD. hic.

Innocentius tamen in eodem *cap.* 1. *de poſtul. Prælat. in* 6. *in fin.* ſimpliciter dicit quemlibet Judicem poſſe in cauſa legem interpretari. Et idem Innocentius in cap. *Cum ſpeciali, ſub n.* 4. *de appellat.* poſteaquam dixit inferioribus Judicibus non licere jura condere, neque interpretari, nec etiam inter jus ſcriptum, & æquitatem, cum id ſolum Principibus liceat, fatetur tamen in cauſis, quas coram ſe habent inferiores judices, benè poſſe quantum ad jus litigatoris pertinet ſuper juribus, & interrogationibus etiam inter jus, & æquitatem interpretari. Et dictum Innoc. ſequitur ibi Jo. Andr. *col.* 3. *verſ. Quidam dicunt*, dicens inferiores Judices in cauſis, quas habent coram ſe, in præjudicium litigantis poſſe interpretari jus ſcriptum, & æquitatem; ſed talem interpretationem jus non facere, niſi inter partes, Anton. de Butr. *n.* 11. *verſ. Dicit tamen Innocentius*, & Petr. de Anchar. *in repet. Canonum ſtatuta, ſub. n.* 35. *verſ. Et vide quod notat Ioan. Andreas, de Conſtitutionib.*

Communiter tenetur judicem ſuper dubia legum, & Canonum non poſſe directè, & principaliter judicare, ſed tantum poſſe cognoſcere indirectè, & incidenter, ita ut ſuper illis non pronunciet, ſed ſuper negocio principali dumtaxat, ut patebit infra in hac ipſa concluſione *n.* 41. *& ſeqq.* Et hoc intelligunt Innocentius, & Jo. Andr. ſupracitati dum dicunt judicem poſſe interpretare leges in præjudicium litigatoris.

25 Cæterum quicquid ſit de jure communi, quod pertinet ad decreta Concilii Tridentini has altercationes omnes diremit Conſtitutio Pii IV. ad cujus veritatis evidentiam, quia Eman. Rodrig. *tom.* 1. *Regular. quæſt in* 11. *quæſt. art.* 3. *§. Ad vitandum*, Henriq. *lib.* 7. *de Indulgent. cap.* 29. *n.* 4. Et Salas *de legib. tract.* 14. *qu.* 97. *diſp.* 21. *ſect.* 11. *verſ. Ad ſecundum reſpondet* perperam opinati ſunt Conſtitutionem Pii IV. non procedere quoad Judices in tribunalibus; ſupponendum eſt dum Pius IV. *in* 2. *part. §. Ad vitandum*, inhibet ne quis audeat ſuper decretis Concilii Tridentini quidquam quocunque nomine etiam ſub prætextu majoris corroborationis, aut executionis ſtatuere, verbum illud, *ſtatuere*, eſſe intelligendum de ſtatutis declaratoriis tantum. Patet tum ex clauſula, quæ immediatè ſubſequitur ibi (Si cui verò aliquid in eis obſcurius dictum, & ſtatutum fuiſſe, eamque ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit, aſcendat ad Sedem Apoſtolicam) nam adverſativa illa, *verò*, & ſingula verba hujus clauſulæ congruerent, niſi prius egiſſet de ſtatutis declaratoriis; Tum ex ratione procœmiali ejuſdem §. Vitandæ ſcilicet perverſionis, & confuſionis, qui oriri poſſet, ſi unicuique liceret in decreta Concilii interpretationes ſuas edere: quæ indicant ſe inferius agere nolle, niſi de materia interpretationis. Ad Clem. 1. cum ibi not. *de offic. Ordin.* Lap. *alleg.* 101. *In civitate, n.* 24. *verſ. Circa ſecundum ſtatutum.* Tum denique quia illud verbum *ſtatuere*, intelligi non poteſt de ſtatutis Correctoriis Concilii; quia illis non conveniunt, imo adverſantur illa verba Conſtitutionis *etiam ſub prætextu majoris corroborationis.* Nec
26 intelligi poteſt de ſtatutis, & edictis merè executoriis: abſurdum enim eſſet ut locorum Ordinariis non liceret edicta proponere pro obſervatione, & executione Concilii. Cum in eadem Conſtitutione Pii IV. in §. *Mandamus*, diſtinctè eis præcipiatur, ut ejuſdem Concilii decreta, & ſtatuta in Eccleſiis ſuis, civitatibus, & diœceſibus in judicio, & extra judicium diligenter obſervent, & à ſubditis quiſque ſuis inviolabiliter faciant obſervari. Contradictores, *&c.* Et propterea paſſim videmus in Synodis provincialibus à S. Congregatione recognitis, & emendatis, & in Synodis diœceſanis inſeri ſtatuta, & ordinationes pro executione decretorum Concilii Tridentini; prorſus tamen abſque ulla illorum interpretatio-
27 ne. Quinimò in decreto *de recip. & obſerv. decret. Concil. ſeſſ.* 25. *de reform.* admoventur etiam Principes omnes ad operam ſuam ita præſtandam, ut quæ à S. Synodo decreta ſunt, ab omnibus recipiantur, & obſerventur. Ad Reges enim ſpectat, ut cuſtodiri faciant leges, & præcepta Dei, & Eccleſiæ, ut Auguſtinus docet *epiſt.* 48. 50. *&* 156. Et fecerunt pii Imperatores Conſtantinus, Theodoſius, Martianus, & alii, ut obſervat Card. Bellarm. *tom.* 1. *lib.* 1. *de Concil. cap.* 20. & conſtat ex l. *Cunctos populos, C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. cum concord.*

Cùm igitur verbum, *ſtatuere*, poſitum in Conſtitutione Pii IV. nec referri poſſit ad ſtatuta correctoria, neque ad executoria; ſupereſt, ut referri debeat ad declaratoria, ita ut ſenſus Conſtitutionis ſit, ne ſub prætextu majoris corroborationis, vel executionis quiſquam audeat ſuper decretis Concilii quidquam ſtatuere, ideſt ſtatuendo declarare, quod eſt authoritative interpre-
28 tari: nã prætextus, ſeu color eſt ſimulatio quæſita ad faciendum id, quod alia via prohibetur, cap. *Avaritiæ, de elect. lib.* 6. cap. *Eos qui, de temp. ordin.* l. *Sub. Prætextu, C. de tranſact.* & not in l. *Illicita, ff. de offic. Præſid.*

29 Atque hoc pro conſtanti ſuppoſito, tertia hæc concluſio probatur primò, quia illud verbum, *ſtatuere*, nullatenus referri poteſt ad interpretationem probabilem Iuriſperitorum, ſed ad neceſſariam, & authoritativam duntaxat, Verbum enim, *ſtatuere*, neceſſitatem inducit, cap. *In his, de verborum ſignific.* gloſ. in Extravag. *Execrabilis Ioannis XXI. in ver. Statuimus*; & in materia declaratoria non importat niſi interpretationem authoritativam, ut de verbo, *decernere*, quod idem eſt ac ſtatuere, l. 1. *ff. Quod quiſque juris eſt text.* in cap. *Conſtitutionem*, ibi, *declarantes decernimus. de ſentent. excomm. in* 6. & in c. 1. & ibi Gemin. *in* 2. *not de Clerico ægrot. eod. lib.* Rurſus illud verbum, *ſtatuere*, referri non debet ad interpretationem authoritativam primæ ſpeciei, ideſt generalem, quæ facit jus quoad omnes: hanc enim indubitatum eſt ſuper decretis conciliaribus facere non poſſe niſi ſolum Papam, neque in hoc erat opus prohibitione Pii IV. alioquin Conſtitutio eſſet ſuper caſu indubitabili, quod eſſe non debet, l. *Labeo, ff. de Carbon. edict.* Reliquum eſt igitur ut referri debeat ſolummodo ad interpretationem authori-

tati-

tativam, quam circumſcripta prohibitione facere potuiſſent Epiſcopi in ſuis diœceſibus, & Judices in cauſis in eorum tribunali pendentibus.

Secundo loco idipſum probatur, quia interpretationem probabilem quartæ ſpeciei jam Pius IV. prohibuerat in prima parte illius §. *Ad vitandum*, ut dicemus infra in quarta concluſione *n.* 53. *uſque ad* 63. Unde niſi poſtea egiſſet de interpretatione neceſſaria, & ſpeciali; Secunda pars illius §. abundaret, & eſſe omnino ſuperflua, quod non eſſet dicendum, ut ibidem patebit.

Tertiò Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium authoritatem non habet interpretandi Concilium ut oſtenſum eſt ſupra in ſecunda concluſione, verſ. *Infertur ſecundò, n.* 18. *& ſeqq.* Quinimmo in eadem Bulla Pii IV. confirmationis Concilii ibi, *ullumve omnino interpretationis genus*, propterea verba fuit dubitatum à Sacra Congregatione Conciliii, An ex quo Pius IV. in erectione dictæ Congregationis videtur tantum deputaſſe eam ad executionem decretorum Concilii, non autem ad interpretationem, & amplius ibi mandavit, ut ſi aliqua dubietas emergeret, ad Sanctitatem ſuam referret. Et in hac Bulla hanc facultatem interpretandi etiam ſibi reſervavit: An Congregatio ipſa inciderit in iſtam cenſuram decidendo multos caſus propoſitos ad interpretationem Concilii pertinentes abſque eo quod ullam relationem Sanctiſſimo fecerit. Et cum Congregatio hac de re conſuluiſſet Pium V. Sanctitas Sua dixit ſe non credere Congregationem incidiſſe in hujuſmodi cenſuras, quoniam opinabatur hanc prohibitionem eos tantum comprehendere, qui proprio auſu interpretari præſumpſiſſent, ut indicant illa verba, *audeant interpretari*; tamen pro futuro dixit ſe tribuere facultatem Congregationi, ut abſque alia delegatione poſſet decidere caſus quos Congregatio tanquam claros putaret decidendos; quos vero tanquam dubios putaret referendos, Sanctitati Suæ referret, prout poſtea fecit, ut diſertis verbis eſt adnotatum in libris publicis S. Congregationis manu Cardinalis Carafæ. Si igitur ſupremis Urbis tribunalibus fas non eſt decreta ipſius Concilii interpretari, idque ne ipſi quidem Congregationi Concilii licuit ab initio, niſi quoad caſus, quos tanquam claros putaſſet decidendos, pro quibus etiam opus fuit ſpeciali Sanctiſſimi facultate, quanto minus id licebit Ordinariis, & Judicibus inferioribus?

31 Quartò quamvis Rotæ Romanæ deciſiones ſint probabiles tantùm, ſeu Magiſtrales ſecundum Gemin. in cap. *Dubios, col.* 5. *n.* 9. & ibi etiam Franc. *numer.* 10. *de reſcript. in* 6. & fatentur quatuor inſignes Rotæ Auditores, nempè Felin. in *c. Paſtoralis, col. fin. numer.* 10. *verſ. Et idem eſt de deciſiciobus Rotæ: de fide inſtrm.* Præpoſ. in cap. *Neque*, 9. *diſt.* dicens deciſiones noſtræ non ſunt jura, & ideo poſſunt reprobari. Bellam. *deciſ.* 42. *ſi in cauſa, de lite conteſtata* Caſſad, *deciſ.* 17. *numer.* 7. *de præben.* magnum tamen habent pondus authoritatis, ut per Chriſtophor.
32 Caſtil. *conſ.* 7. *Viſis prius, col. fin. numer.* 20 *&* 21. Et prævalent communi opinioni ſecundum Imolam in c. 1. *de lit. conteſt.* quicquid ibi contra
33 ſcripſerit Barbat. *col.* 15. Quinimo Joan. Franc. Pavinus ſimiliter Rotæ Auditor in *præludijs Extravagantis Joan. XXII. col.* 3 *verſ. Deciſiones Rotæ* affirmat eas facere jus in curia ad inſtar ſtyli, ſaltem ſi ſecundum eas fuerit ſæpius judicatum, cum ad Rotam ſpectet interpretari verba, & mentem Papæ in reſcriptis, & in hac quaſi poſſeſſione exiſtat ſciente, & patiente, imò volente, & mandante Summo Pontifice, allegat c. *Sicut, de re judic.* & notata per Joan. Andr. poſt Hoſtien. in c. 1. *de poſtul. Prælat.* Extra Curiam vero dicit eas fidem facere ſicut reſponſa Prudentum, & redarguit Gemin. & Petr. de Anchar. qui contra Rotam conſuluerunt. Quamobrem Rotæ inter-
34 pretatio in ſuis deciſionibus videtur authoritativa, & conſequenter prohibita eſt quoad Concilium Tridentinum in Conſtitutione Pij IV. Hinc Gregor. XIII. *die* 4. *Aprilis* 1581. dixit eſſe admonendam Rotam ſuper deciſionibus, quas facit in materia Concilii. Et propterea *in cauſa Gadicen. adjunctorum die* 14. *Februar.* 1582. Rota dixit ſe tractaſſe de ordine Sanctiſſimi de intellectu duorum decretorum Concilii Tridentini, ut habetur in impreſſis *deciſ.* 143. *par.* 1 *diverſ. & die* 21. *Junij* 1602. In Rota propoſitum fuit dubium ad eam tranſmiſſum à Sac. Congregatio Concilii ſuper intellectu *cap.* 15, *ſeſſ.* 25. ex ordine Sanctiſſimi, ut apud Seraph. *deciſ.* 1442. Et quod magis eſt Calaguritan. & Calciaten. Juriſdictionis 27. *Maij* 1680. coram Bubalo, ſic legitur: (Propoſui dubium an Epiſcopus poſſit viſitare ſuas Cathedrales Eccleſias Calaguritan, & Calciaten juxta decretum Sacroſancti Concilii Tridentini *ſeſſ.* 6. *cap.* 4. *& ſeſſ.* 25. *cap.* 6. Pro cujus interpretatione in hac cauſa ſufficiens facultas mihi attributa erat vigore ſpecialis commiſſionis, ut in impreſſis *deciſ.* 328. *par.* 2. *diverſ.* Et ferè uſu receptum eſt, ut ſi quando in Rota incidat quæſtio concernens interpretationem Concilii, & caſus ſit dubius, & à ſacra Congregatione non deciſus, vel Rota ipſa Congregationem conſulat, vel ſignificet partibus ut adeant Congregationem, à qua ubi declarationem obtinuerint, redeant cum ipſa ad Rotam, quæ deinde procedit ad cauſæ expeditionem juxta deciſionem S. Congregationis, ut in ſpecie colligitur ex *deciſione* 482. & *deciſ.* 750. *par.* 1, & *deciſ.* 325. *part.* 2. *diverſ.*

35 Quinimo idem Gregorius XIII. *die* 7. *Junij* 1574. audita Congregatione juſſit ſignificari Cardinali Aquavivæ, ut quando in ſupplicationibus non exprimitur articulus certus juris, ſuper quo cognoſcendum eſt, ſed in genere, & confuse petitur commiſſio cauſæ, addatur ſemper hæc clauſula: *dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilij*: ut idem Cardinalis Carafa adnotavit. Habemus ergo expreſſam declarationem intentionis Papæ nolentis ut Judices, quibus cauſæ committuntur, ſe ullatenus immiſceant in interpretatione Concilii. Quod ſi id
36 non licet Judicibus delegatis à Sede Apoſtolica, longe minus licebit Ordinariis, quia delegatus in cauſa ſibi ut præfertur commiſſa fungitur vice Papæ, & eſt major Ordinario, c. *Sanè, de off. deleg.* gloſ. 2. in c. *Paſtoralis*, §. *Præterea, de off. ordin.*

37 Quintò, & ultimò ſi Epiſcopis, Ordinariis, Judicibus Eccleſiaſticis liceret Concilium Tridentinum authoritativè in eorum diœceſibus, vel

Vel in cauſis pendentibus interpretari, reſervatio interpretationis, quam ſibi, & Sedi Apoſtolicæ fecit Pius IV. redderetur omnino eluſoria: nam quoties incideret quæſtio ſpectans ad intelligentiam Concilii, ſatis eſſet ut partes adirent Epiſcopum, aut Judicem cauſæ pro interpretatione obtinenda, nec oporteret aſcendere ad locum, quem Dominus elegit, ut in Conſtitutione Pii IV. præcipitur. Præterea inanis eſſet inſtitutio S. Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, ſi quilibet Epiſcopus poſſet interpretari Concilium in ſua diœceſi: nemo enim ferè conſuevit S. Congregationem conſulere ea intentione; ut obtineat declarationem per modum legis univerſalis; ſed tantùm ut ea uti poſſit in aliquo ſuo particulari caſu, vel controverſia tunc pendente. Pro cujus declaratione ſi pateret aditus ad Judices, & Ordinarios, quid opus eſſet ad ſacram Congregationem confugere? Præterea multoties contingeret ut unus Epiſcopus interpretaretur Concilium uno modo, & alius alio; unde ſequerentur graviſſima incommoda. Finge enim virum contraxiſſe matrimonium in Parochia mulieris alterius diœceſis, & Epiſcopum Ordinarium viri declaraſſe matrimonium eſſe nullum, veluti contractum in aliena Parochia, vel coram Parocho contradicente: & è converſo Epiſcopum diœceſanum mulieris pronunciaſſe matrimonium validum, eò quòd ſola præſentia Parochi, viri, vel mulieris ubique locorum ſufficiat ad validitatem matrimonii, nec requiratur conſenſus; utique hæc mulier in ſua Parochia habebitur pro legitima uxore, & in Parochia viri habebitur pro concubina. Qui ſanè caſus atque alii conſimiles; qui frequenter acciderent propter naturalem hominum ad diſſentiendum facilitatem, ut Ulpianus ait in l; *Item ſi unus §. Principaliter, ff. de arbitr.* vix eſſe poſſent ſine ſcandalo. Sæpè etiam contingeret ut Epiſcoporum interpretationes adverſarentur declarationibus S. Congregationis; atque ita undique oriretur perverſio illa, & confuſio, quam pius IV. ſua Conſtitutione vitare voluit. Quin varietas interpretationum poſſet accidere etiam circa Canones pertinentes ad dogmata, contra id quod habetur ad Corinth. 1. *Id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata*, in cap *Loquitur Dominus*, & *per totam, 24. quæſt.* 1. & in Extravagan. Bonifacii VIII. *Unam Sanctam, de major. & obed*,

38 Sed prædictis objicies; Oportet Judicem ſcire leges & ſtatuta Canonum, cum teneatur ad illorum præſcriptum ſententiam ferre, cap. *Iudices, 3. quæſt. 7.* cap. 1. *de Conſtitut.* cum multis ſimilibus. Et de decretis Concilii Tridentini patet ex eadem Conſtitutione Pii IV. Confirmationis ipſius Concilii. Id autem ſine interpretatione fieri non poteſt, quia ſcire leges non eſt verba earum tenere, ſed vim, ac poteſtatem habere, l. *Scire leges, ff. de leg.* Quinimo verba legis; & Conſtitutionis offendere licet ut mens ſervetur, cap. *Sedulo, 38. diſt.* gloſ. in extravag. *Quorundam Ioan. XXII. in ver. Convertens.* quia dum plerunque attenditur verborum proprietas, veritatis ſenſus amittitur, cap. *Is autem, 22. qu.* 2. Unde Hieronym. in cap. *Martion, 1. quæſt.* 1. (Nec putemus, inquit, in verbis Scripturarum eſſe Evangelium, ſed in ſenſu; non in ſuperficie, ſed in medulla; non in ſermonum foliis, ſed in radice rationis.) Hinc dici ſolet verba Scripturarum non eſſe Judaicè intelligenda; *littera enim occidit; ſpiritus autem vivificat*; 2. *ad Corinth.* 3. Feder. de Sen. *conſ. 4. n. 7. verſ. Multum eſt.* Ergo cum legum interpretatio abſolutè ſit neceſſaria, ut etiam patebit infra in 6. *& ultima concluſione num.* 96. Quomodo Ordinarii, ac Judices poterunt controverſias, & lites dirimere ad præſcriptum decretorum Concilii Tridentini; ſi eis non liceat etiam poſthabita verborum proprietate illius mentem, ac ſenſum ſcrutari, & partibus aperire, atque uti interpretatione illa, quæ tantopere ad legum intelligentiam conducit, & veritatis manifeſtationem,

39 ut in Extravag. *Quia nonnunquam, de verbor. ſignif.* Præterea Conſtantinus Imperator Plotiano reſcripſit in l. 1. C. *de relat. in Codice Theodoſiano* (Super paucis, quæ juridica ſententia decidi non poſſunt, noſtram debes conſulere Majeſtatem, ne occupationes noſtras interrumpas, cum litigatoribus legitimum maneat arbitrium à ſententia provocandi. Et plura in hanc rem cu-

40 mulat Briſon *lib. 3. de form. à pag.* 342. Et ſanè vix ad praxim reduci poteſt, ut Ordinarii, ac Iudices ſaltem ex remotioribus regionibus conſulant Sedem Apoſtolicam ſuper omnibus dubiis emergentibus circa intelligentiam Concilii. Et cum cauſarum inſtantia ex ejuſdem Concilii decreto *cap. 20. ſeſſ. 24.* ad annum, & ex cauſa ad biennium reſtricta ſit, quomodo fieri poterit ut Iudices in Indiis expectent reſponſum ab Urbe in cauſis vertentibus coram eis. Hinc etſi legum interpretatio etiam de jure communi Iudicibus ſit interdicta; tamen prohibitio hæc non afficit eos; ubi copia Principis haberi non poteſt, gloſ. unic. & DD. in l. *Non poſſunt, ff. de legib.*

41 Verùm ad hæc reſpondet gloſſ. ſingularis *hic in ver. Iudicari.* nam cum hæc Decretalis diſponat ut ſolus Papa cognoſcat de dubiis privilegiorum Apoſtolicæ Sedis, non autem inferior; quærit gloſſ; ſed nunquid incidenter poteſt alius cognoſcere, quàm Papa? Videtur quòd ſic, C. *de Iud. l. Quoties, & de in integr. reſtit. c. Cauſa, in fin.* inſpiciendum privilegium. Et ſi verba ſunt manifeſta, Iudex poteſt dicere, non obſtat privilegium, arg. infr. *de fid. Inſtrum.* cap. *Accepimus.* Deinde ſubdit. gloſ. non obſtare l. *Quos prohibet. ff. de poſtul.* cap. *Exceptionem, in fin. de except.* & cap. *Lator, qui fil. ſint legitimi*, quia habent locum, cum verba obſcura ſunt, & ambigua; quia tunc ejus eſt interpretari, cujus eſt condere; ubi verò aperta ſunt, & clara poteſt judex dicere, obſtat privilegium, non obſtat privilegium, arg prædictæ Decretalis *accepimus.* Similiter Innocentius ibi in *ver. Iudicari*, dicit judicem poſſe cognoſcere incidenter an privilegia juvent cauſam, & iis non obſtantibus judicare ſuper quæſtione ſibi propoſita; ita tamen ut privilegii non faciat mentionem. Item dicit judicem non poſſe judicare de privilegiis Sedis Apoſtolicæ quando agitur de illorum interpretatione tantùm, ſcilicet cum de ipſorum verbis dubitatur; & ſequitur totidem verbis Hoſt. *n.* 1. Sed & Ioan. Andr. *in ver. Privilegiis* affirmat judicem non poſſe de privilegiis cognoſcere, cùm agitur de interpretatione dubiorum in eis contentorum, Anton. de

Butr. *n.* 3. (Si verba, inquit, privilegiis ſint aperta, & clara, ita ut nulla ibi cadat dubitatio probabilis, cognoſcit inferior, & dicere poteſt, obſtat, vel non obſtat, quia hoc non eſt cognoſcere, aut examinare, ſeu interpretari, cum talia cadant ſuper dubio. Si enim privilegium dicat, *ſub protectione recipimus*, clarum eſt quod non inducit exemptionem; & ſic poterit judicare. Secus ſi privilegii verba ſunt dubia.) Et *infra*. (Si vertitur dubium de privilegii intentu, ſi dubium non eſt probabile, quia apparet caſus apertus, vel tale dubium eſt per gloſſas communes, vel communes opiniones decidibile, ſatis puto inferiorem de hoc poſſe cognoſcere, ſicut videmus quotidie Judices de talibus judicare, quando incidenter venit. Secus ſi principaliter ſuper hoc adeatur, quia tunc Papa eſt adeundus, ut dicit hic Innocentius. At ſi ibi cadat probabilis dubitatio, quia non poteſt per regulas bene decidi, ita quod omnino ſenſus privilegii eſt obſcurus, & dubitatio ſit ſolum circa verba privilegii, tunc ſolus Papa interpretatur, maximè ſi quæritur de interpretatione generali, quæ omnibus præjudicet; Inferior autem non, niſi fiat de mandato Papæ.) Hæc Butrius. Henric. Boich. *poſt med. verſ. Aut quæri an alius.* Similiter dicit Inferiorem non poſſe principaliter, & directè cognoſcere de privilegiis Papæ, ſi ſit dubium de interpretatione dubiorum in eis contentorum, ſed indirectè, & incidenter, ut ſi quæratur an juvent cauſam, de qua agitur, poſſe cognoſcere, & eis non obſtantibus judicare ſuper cauſa principali pendente coram eo, ita ut de privilegiis non faciat mentionem; & ſic de incidenti cognoſcat, & de principali pronunciet ſecundum Innocentium, & Hoſtienſem.

Habes ex prædictis ſecundum communem Canoniſtarum ſententiam Inferiores à Summo Pontifice ſuper dubiis litterarum Sedis Apoſtolicæ nullatenus poſſe judicare, ſeu pronuntiare, ſed cognoſcere tantùm poſſe incidenter, præterquam in duobus caſibus, in quibus etiam incidenter de dubiis privilegii cognoſcere non poſ-
42 ſunt. Primus eſt ſi dubium eſſet arduum, & inexplicabile, ut not. Abb. in cap. 1. *in 1. notab. de Iuram. calumn.* & Dec. *hic n.* 20. Et docuit Bart. in l. *Omnes populi, in 3. quæſt. 6. quæſt. principalis n. 56. verſ. Vbi verò ſtatutum, ff. de Iuſt. & Iur.* Secundus
43 eſt, cùm Papa eſt præſens in loco; quia tunc etiam in illis caſibus, in quibus judex poteſt interpretari, recurrendum eſt ad ipſum Apoſtolicum prò interpretatione. Ita poſt Bald. in l. *Cum de novo, in fin. C. de legib.* declarat *hic* Felin. *n.* 1.

44 Itaque applicando prædicta ad propoſitum noſtrum, quoties in negociis, & cauſis inſurgit quæſtio ſuper intelligentia alicujus decreti Concilii Tridentini, ſi verba ſint clara, Ordinarius & Judex procedat juxta illorum tenorem ad expeditionem negocii, vel cauſæ; omnino autem abſtineat ab interpretatione, ut notat Bart. in l. *Cum ab executore, in princip. col. penult. de appellat.* & alii apud Dec. *h. n.* 19. Ubi enim verba ſunt
45 clara, non eſt interpretationi locus, l. *Ille, aut ille, §. Cum in verbis ff. de l. gat. 3.* l. *Continuus, §. 1. ff. de verb. obligat.*

46 Quòd ſi verba Concilii ſint dubia; tunc duo caſus ſunt diſtinguendi. Primus eſt cum directè, ac principaliter vertitur quæſtio ſuper intellectu alicujus decreti Cōcilii. Et hoc primo caſu oportet Ordinarios, & Judices omnino abſtinere ab interpretatione tam in cognoſcendo, quam in pronunciando, & Sedem Apoſtolicam conſulere, & in hoc jura, & DD. omnes conveniunt hic, & paſſim alibi. Neque verò tunc ſubeſt ullum inconveniens expectandi reſponſum ab Urbe etiam ex longinquis partibus, cum dubitatio non oriatur occaſione alicujus negotii, vel cauſæ pendentis, quæ celerem expeditionem requirat, ſed principaliter, & in genere quæratur de intelligentia Concilii pro futuris caſibus. Et mos Epiſcoporum eſt de pluribus dubiis ſacram Congregationem conſulere; præſertim occaſione viſitationis liminum, ut illorum deciſione poſtea opportunè uti poſſint pro Eccleſiarum ſuarum regimine; memini inter alios Archiepiſcopum Goanum in Indiis Occidentalibus in Viſitatione liminum pro quarto decennio conſuluiſſe ſacram Congregationem ſuper dubiis ferè ducentis, & ſuper pleriſque reſponſum obtinuiſſe per litteras ſacræ Congregationis.

47 Secundus caſus eſt cum occaſione alicujus negotii, vel cauſæ pendentis obiter, & indirectè incidit dubitatio ſuper aliquo Concilii decreto, & tunc ſi commodè pateat aditus ad ſacram Congregationem; illa omnino eſt conſulenda, & interim abſtinendum à deciſione ſecundum doctrinam Baldi, & Felini, quos retuli ſupra *n.* 43. Sin autem non ſit facilis aditus ad S. Congregationem ob locorum diſtantiam, vel aliud legitimum impedimentum, & periculum ſit in mora,
48 tunc ſubdiſtinguendi ſunt alii duo caſus. Primus eſt cum dubium, de quo incidenter dubitatur, non eſt admodum difficilè, & arduum, ſed ut ait Butr. *hic ſub num.* 3. decidibile per communes gloſſas, vel communes opiniones; & hoc caſu Judex poterit ſuper eo dubio cognoſcere, & juxta intellectum, quem veriorem judicaverit, ſuper negotio principali ſententiam ferre; dummodo tamen ſuper intellectu Concilii non pronunciet; & ſic cognoſcat ſuper incidenti, & pronunciet ſuper principali, ſecundum Innoc. Hoſt. & Boich. ſupracitatos *n.* 41. Ut ſi quæſtio principalis ſit An Matrimonium ſit validum, necne, & incidenter, & per modum exceptionis objiciatur nullitas ex eo quod celebratum fuerit coram Parocho non Sacerdote, Judex poterit ſtante difficultate recurrendi ad Urbem pro declaratione, cognoſcere & examinare An decretum Concilii *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. Matrim:* qua parte ſtatuit ut Matrimonium non aliter valeat, quam ſi celebratum fuerit coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi licentia, requirat neceſſario ut Parochus ſit Sacerdos; ſed poſt hujuſmodi cognitionem non debebit pronunciare ſuper intellectu Concilii; declarando decretum illud non requirere ut Parochus ſit Sacerdos; ſed ſimpliciter ſuper negotio prin-
49 cipali decidendo matrimonium eſſe validum. Similiter ſi pro validitate matrimonii obiter incidat dubitatio an decretum *c. 3. ſeſſ. 24 de refor. Matrim.* dum publicæ honeſtatis impedimentum ex ſponſalibus nullis prorſus tollit, ex validis verò reſtringit ad primum gradum, vendicet ſibi locum in impedimento publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio contra for-

mam Concilii Tridentini contracto per verba de præſenti, & non conſummato; judex ſtante difficultate recurſus poterit de hujuſmodi incidenti cognoſcere, & pronunciare matrimonium eſſe nullum, ſed non poterit in ſententia declarare decretum d. c. 3. non habere locum in matrimonio nulliter contracto; quia hæc declaratio quamvis in ſe vera ſit, & ad mentem S. Congregationis, tamen ad judices inferiores non pertinet, ſed tantùm ad Summum Pontificem, vel ad Cardinales Tridentini Concilii Sanctitatis Suæ authoritate interpretes.

50 Secundus verò caſus eſt, cum dubium eſt arduum, & difficilè; & tunc etiamſi de eo incidenter agatur, & non ſit facilis recurſus ad Sedem Apoſtolicam, nihilominus oportet Epiſcopos, ac Judices abſtinere ab illius deciſione, & ſacram Congregationem conſulere; quia, ut dictum eſt ſupra *n.* 42. etiam in illis caſibus, in quibus judex poteſt litteras Apoſtolicas interpretari; hoc tamen non habet locum ſi agatur de dubio arduo, & inexplicabili. Et hoc conſilium dedit Judicibus Matth. Mattheſil. *in ſuo opuſcul. elect. verior. opin.* ut ſcilicet ubi res eſt prorſus ambigua, & omnia utrinque ſunt paria, omnino abſtineant à judicio, & Principem conſulant. Hæc etiam eſt theorica gloſſæ unicæ in l. *Non poſſunt, ff. de legib.* ubi docet Judicem in cauſis dubiis lègum primo recurrere debere ad interpretationem conſuetudinis; Secundò ad verborum propriam ſignificationem; Tertiò ad partem benigniorem; Quartò ad ſimilia; Quinto quando omnia ſunt dubia, ad conditorem Legum, & Canonum. Et ſequuntur in c. 1. *de Conſtit.* Petr. de Anchar. *num.* 34. *verſ. Quædam autem ſunt commiſſa*, & Abb, *num.* 14. Et in his terminis loquitur tex, in d, l. 1. C. *de relat. in Codice Theodoſ.* in illis verbis (Super paucis, quæ juridica ſententia decidi non poſſunt, noſtram debes conſulere Majeſtatem.) Et in cap. *Per venerabilem*, §. *Rationibus, verſ, Si difficile, & ambiguum, qui fil. ſint legit.* Quæ omnia ſi procedunt de jure communi, multo magis vendicant ſibi locum in terminis Concilii, ſtante diſtricta prohibitione cujuſvis generis interpretationum, de qua in antedicta Conſtitut. pii IV.

52 Quarta concluſio. Magiſtri, & DD. prohibentur gloſſas, commentarios, adnotationes, & ſcholia ſuper decretis Concilii Tridentini typis mandare, atque impreſſa edere. Nec excuſantur à cenſuris, ex eo quod eorum interpretatio probabilis ſit, & non neceſſaria, ſeu authoritativa.

53 Pro cujus concluſionis evidentia obſervanda ſunt verba Conſtitutionis Pii IV. quæ in §. *Advitandum.* tres habet partes. In prima inhibet ne quis audeat ullos commentarios, gloſſas, adnotationes, ſcholia, ullumve omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilii decretis quocumque modo edere. In ſecunda, quæ incipit ibi; *Aut quidquam.* Similiter inhibet ne quis audeat ſuper iiſdem decretis quidquam quocunque nomine etiam ſub prætextu majoris corroborationis, aut executionis, aliove quæſito colore ſtatuere. In tertia quæ incipit ibi, *Si cui verò.* Interpretationem dubiorum ſuper decretis Concilii emergentium ſibi, ac Sedi Apoſtolicæ reſervat.

Quibus ſuppoſitis, in 1. *par. ejuſdem* §. Prohiberi editionem interpretationis probabilis Doctorum, ac Magiſtrorum, clarè probatur ex infraſcriptis.

Et primò cum in 2. *par. d.* § prohibita ſit interpretatio neceſſaria & authoritativa, ut probatum eſt ſupra in præcedenti concluſione *n.* 25. *verſ. Ceterum quidquid ſit*, ſi prima pars non includeret interpretationem probabilem, abundaret, & verba adeo prægnantia, & inculcata nihil operarentur. Et tamen in lege, vel conſtitutione nec ſyllaba debet eſſe ſuperflua, & ſine myſterio aliquid operandi, ut dicit gloſ. in l. 1. *ff. Quod met. cau.* & Alex. *conſ.* 52. *Circa hanc, n.* 22. *lib.* 4. Etiam ad correctionem juris communis. Cravett. *conſ.* 95. *n.* 5.

Secundo in eadem prima parte prohibetur editio gloſſarum, & commentariorum: At hæc verba referri non poſſunt ad Principem, vel Judices, qui non edunt commentarios ad leges, vel conſtitutiones: ergo neceſſario referri debent ad Juriſperitos, & Gloſſatores, quorum interpretatio probabilis eſt ſecundum gloſſas initio citatas in 1. *ſuppoſito ſub n.* 1.

Tertiò Conſtitutio in prima parte ejuſdem §. *Advitandum*, prohibet ne quis edat quodcunque interpretationis genus ſuper decretis Concilii. Ergo comprehendit etiam interpretationem probabilem Magiſtrorum, quæ eſt una ex quatuor ſpeciebus interpretationum, ut conſtat ex dictis in eodem primo ſuppoſito; quia ſub prohibitione generis, verè & propriè includitur quælibet ejus ſpecies l. *Semper in generalibus. ff. de regul. jur.* & not. Bald. in l. 2 C. *de jur. aur. annull.* ſicut in toto propriè & pars continetur, l. *Si quis cum totum, in princ.* & ibi Soc. *ff. de except. rei judic.* notat. Dec. *in reg. In toto, in princ. ff. de regul. jur.*

Quartò prohibitio editionis hujuſmodi fit in eo §. Pariformiter perſonis tam eccleſiaſticis, quàm laicis. At certum eſt reſpectu laicorum prohibitionem non eſſe intelligendam de Interpretatione neceſſaria authoritativa, ſed de pro-
54 babili tantùm: Supervacaneum enim fuiſſet, & præter intentionem Pontificis in ea Conſtitutione prohibere judicibus laicis interpretationem authoritativam decretorum Concilii, cum indubitati juris ſit judices ſæculares non poſſe leges Canonicas, & Conciliares authoritativè interpretari gloſ. 1. in cap. *Nec licuit*, 18. *diſtin.* Hinc cum monaſterium quoſdam hæredes Moniales coram ſæculari conveniſſet, & ageretur de Interpretatione Concilii. Sacra Congregatio rem ad ſe perlatam ad Sanctiſſimum retulit, qui dixit ſcribendum Nuncio ut ſciſcitetur à Judicibus ſæcularibus, de quo dubitent ſuper interpretatione Concilii, & Congregationem conſulant, illiſque ſuggerentibus ſcribat quæſtionem ad Congregationem. Ergo etiam reſpectu Eccleſiaſticorum ea prohibitio intelligenda eſt de interpretatione probabili. Quia una determinatio reſpiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare, l. *Iam hoc jure*, §. *fin. ff. de vulgar.* c. *Majores de Baptiſ. cum ſimil.* Et ea quæ reguntur ab eodem verbo, eandem recipiunt qualitatem. Bart. & alii in l. *Talis ſcriptura, ff. de legat.* 1. DD. in cap. *Secundo requiris, de appell.* Seraph. *deciſ.* 559 *n.* 5.

Quintò expendenda ſunt verba prohibitionis vniverſalia, ac multoties repetita tam reſpectu perſonarum, quibus fit prohibitio, quàm reſpectu interpretationis inhibitæ. Et quidem reſpectu perſonarum ibi, *ſi unicuique liceret*: & ibi, *omnibus eccleſiaſticis perſonis cujuſcunque ſint ordinis, &c. quàm laicis quocunque honore, &c.* Reſpectu verò Interpretationis ibi, *ullumve omnino interpretationis genus, &c.* Quæ quidem verba reſtringi non poſſunt ad judices tantùm, & ad ſolam inter-
55 pretationem neceſſariam abſque eo quod vis manifeſta inferatur litteræ; cum de natura verborum univerſalium ſit potius omnia includere, & comprehendere etiam ea, quæ aliàs in generali diſpoſitione non comprehenderentur, ut de dictione *quodcunque*, eſt tex. in c. *Solitæ*, *verſ. Quodcunque ligaveris.* & ibi Abb. in *ult. notab. de major. & obed.* cum concord. de quibus per Roman. *conſ.* 31. *Viſis his*, *num.* 2. & notat glo. in c. *Paſtoralis*, *in ver. Temporaliter*, *de donat.* Dec. in c. *Sedes, col. penult. in fine de reſcript.* Seraph. *deciſ.* 980. *numer.* 8. Et de verbis illis, *cujuſcunque ſint conditionis, &c.* eſt tex. in c. *Quamvis*, & ibi not. Archid. *de off. Ordin lib.* 6. & eo magis quia hoc caſu verba non ſolum ſunt univerſalia, ſed etiam geminata, & ſæpius inculcata. Cravett. *conſ.* 294. *Verba tranſact. n.* 1. *& ſeqq.*

56 Sexto ad hoc ponderandus eſt textus in l. 1. §. *Noſtram autem conſummationem*, C. *de veter. jur. enucl.* nam quemadmodum Pius IV. ad vitandam perverſionem, & confuſionem inhibuit ne quis ederet commentarios ſuper decretis Concilii Tridentini; ita & Juſtinianus ob eandem rationem confuſionis inhibuit ne ad ſuum Codicem applicarentur commentarii, ſed prohibitio Juſtiniani habet locum præcipuè in interpretatione probabili Juriſperitorum, ut patet ibi: *nullus Iuriſperitus*, nec non ibi; *cum per contrarias interpretationum ſententias totum penè jus conturbatum eſt.* Ergo idem dicendum de prohibitione Pii IV. quia verba Conſtitutionum ad intellectum juris communis ſunt referenda, cap. *Cum adeò*, & c. *Cauſam quæ, de reſcript.* Anchar. *conſ.* 153. *Pro fratribus, numer.* 3. ſicut enim leges non dedignantur ſacros Canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur, c. *Intelleximus*, & ibi gloſ. & Jo. Andr. in ver. *Adjuvantur*, *de novi oper. nunciat.* nam Leges & Canones ex uno utero, vel fronte divino proceſſerunt, ut Bald. inquit in *conſ. ſchiſmatis poſito poſt rubr. Cod. de Edict. D. Hadrian. tollen. n.* 3. Ad hocc. 1. *de juram calumn.*

57 Septimò, & ultimò corroborantur prædicta ex obſervantia ſubſecuta: nam cùm olim quidam Juriſperitus edidiſſet gloſſam typis excuſam Hiſpano idiomate ad integrum corpus Concilii Tridentini, S. Congregatio declaravit eum incidiſſe in excommunicationem in Conſtitutione Pii IV. inflictam.

58 Et meo tempore cum in ſacra Congregatione examinatum eſſet quid agendum de remiſſionibus, quas typis impreſſas edidit Auguſtinus Barboſa ad univerſa decreta Concilii Tridentini; quamvis propriè remiſſiones illæ Concilium non interpretentur, ſed ſimpliciter referant ſuo quemque loco Authores, qui ſingula decreta, interpretati ſunt; tamen cum relatum ſit in referente, & negari non poſſit quin hæc ſit implicita interpretatio ex aliorum ſententia, & ſpecies quædam adnotationum ad Concilii decreta: Sac. Congregatio *die* 27. *Aprilis* 1621 de mandato Gregorii XV. decrevit hujuſmodi remiſſiones Indici librorum prohibitorum eſſe adjiciendas, prout fuerunt adjectæ.

59 Atque ita non obſtat quod omnes ferè legum latores ſuarum legum interpretationem, & commentationem prohibuerint, *Deuter.* 4. *in princ.* & *cap.* 5. *in fin.* l. 1. §. *Noſtram autem conſummationem*, & l. 2. §. *Hoc autem, prope finem C. de veter. jur. enucl. l.* 14. *tit.* 1. *partit.* 1. *l.* 4. *tit.* 4. *lib.* 1. *ordinamen.* & tamen contrarium poſtea obtinuerit.

60 Nam præterquam quod contra Conſtitutionem Pii IV. quæ habet decretum irritans inficiens poſſeſſionem, & imponit ipſo facto pœnam excommunicationis, non poteſt validè introduci conſuetudo, quia contrafacientes ſtatim incidunt in pœnam, & in factum damnatum, cap. *Audivimus*, 24. *q* 1. Hoſtien. in c. 1. *num.* 7. *de treug. & pac.* Alphon. à Caſtro de *poteſtate legis pœnalis lib.* 2. *c.* 12, *poſt primam concluſionem.* Certè hoc caſu objectum tollitur ex facto; quia hujuſmodi conſuetudo applicandi Commentarios, & Gloſſas ad decreta Concilii Tridentini minimè viget. Nemo enim hactenus id attentare præſumpſit præter unum Hiſpanum, qui propterea fuit denunciatus excommunicatus, & Authorem adnotationum, quæ Indici librorum prohibitorum adjectæ fuerunt, ut ſupra proximè dictum eſt.

61 Imò quod eſt memoria digniſſimum, cum Gregorius XIII. commiſiſſet prius Flavio Urſino, Franciſco Alciato, & Antonio Carafæ, S. R. E. Cardinalibus provinciam compilandi ſeptimum librum Decretalium, multaque ipſe manu ſua exaraſſet, ac monuiſſet, ſed è vivis ereptus inchoatum opus dimiſiſſet: Sixtus V. ejus ſucceſſor eam curam impoſuit Dominico Cardinali Pinello anno 1587. eique collegas adjunxit Cardinales Aldobrandinum, Mattheium, Columnam; Ex quibus Cardinali Aldobrandino poſt obitum Sixti ad Pontificatum aſſumpto, & creatis Cardinalibus ex Prælatis ipſius Congregationis Lucio Saxo, Laurentio Blanchetto, & Pompeio Arrigonio; extremo anno 1593. factus eſt finis ea undequaque ſeligendi, & recognoſcendi, quæ inſerenda in Canonum corpus eſſent.

62 Magnoperè autem hæſitatum eſt num, in extrema hac compilatione inſeri deberent œcumenicorum Concil. Florent, ac Trid. Canones etiam ad dogmata pertinentes: & tandem optimis rationibus in eam itum eſt ſententiam, ut inſererentur, licèt Collectiones tam Gregorii IX. Bonifacii VIII. & Clementis V. quàm in antiquioribus Iſidori, Burchardi, Anſelmi, Photii, & aliorum pauciſſimis dogmatibus ſint reſperſæ. Itaque volumen Pontificia jura, & Conciliorum decreta trecentorum propè annorum in quinque libros diſpoſita, ſuis propriis diſtributa titulis compendiaria quadam ſumma complectens, extremam manum accepit die 25. Julii anno 1598. ſed cum typis jam excuſum ſub nomine ſeptimi libri Decretalium Clementis VIII. propediem eſſet publican-

tandum,gravis emerſit difficultas,quòd cum decreta ferè omnia Concilii Tridentini in eo inſerta jam in corpus Juris Canonici redacta eſſent, negandum non erat, quin Iuriſperitis liceret eis applicare gloſſas,& Commentarios : ita enim in præcedentibus Compilationibus factum videmus: nam ut miſſas faciamus veteres Græcorum collectiones, quibus ſuas addiderunt interpretationes, non modò Alexius Ariſtenus, Ioannes Zonaras, & Theodorus Balſamon, verum etiam Ioannes Scholaſticus , & Photius ambo Conſtantinopolitani Antiſtites , & Matthæius Baſtens Monachus,Conſtantinusque Harmenopolus,atque Arſenius. Apud Latinos prima Decretalium compilatio, quam tempore Alexandri III. ex decretis antiquorum Conciliorum, & Summorum Pontificum Conſtitutionibus à Gratiano omiſſis fecit Bernardus Præpoſitus Papienſis:mox Faventinus Epiſcopus, & Breviarium Extravagantium inſcripſit,licet privato eius nomine edita fuerit; Gloſſatores tamen habuit Vincentium,Alanum,Tancredum, Laurentium, & Rogerium. Similiter ad ſecundam privatam compilationem Gilberti,& Alani,quàm ſuo nomine edidit Ioannes Gallenſis eorum diſcipulus, gloſſemata fecerunt idem Ioannes, Hugo Ferrarienſis Epiſcopus , & Bernardus major Compoſtellanus. Quemadmodum & ad tertiam,quæ à Bernardo Archidiacono Compoſtellano propria authoritate Romæ confecta,& ideo Romana appellata , ac deinde omnium prima Liber Decretalium conſcripta fuit,gloſſas fecerunt idem Vincentius,Alanus,Rogerius, Jacobus,& omnium copioſiſſimè Tancredus,ut conſtat ex vetuſto Codice antiquarum compilationum ab Anagnia civitate in Bibliothecam Vaticanam delato; licèt Io. Andr. putaverit gloſſas ad hanc compilationem compoſuiſſe Paulum Hungarum.Quartæ itidem compilationi,cui addita fuerunt capita ſeptuaginta,& unum Generalis Concilii Lateranenſis paulò ante celebrati , gloſſæ fuerunt applicatæ , licèt de Authoribus variæ ſint opiniones.Alii enim illas tribuunt Ioanni, alii Roberto,ſive Rogerio. Et prætermiſſa quinta,quam idem Tancredus compaginavit ex Conſtitutionibus Honorii III Ad ſextam itidem compilationem,quam Gregorius IX. ex quinque compilationibus præcedentibus in quinque Libris Decretalium diſpoſuit opera ſcilicet Raymundi tunc ejus Capellani , & Pœnitentiarii, mox Tertii Ordinis Prædicatorum Magiſtri Generalis ; gloſſas edidit Bernardus de Botono Parmenſis,& Canonicus Bononiæ.Sed & ad ſextum Librum Decretalium Bonifatii .VIII. quæ ſeptima fuit compilatio,Jo Andr. Bononienſis applicuit gloſſas, quæ in hoc prævaluerunt gloſſis Joann. Monachi Cardinalis ; fuerunt enim concurrentes, ut idemmet Io. Andr. teſtatur *in præfatione ejus libri.* Ac demum ad compilationem Clementinarum Clementis V. à Ioanne XXII. publicatam gloſſas confecit idem Io. Andr.Et ad Extravagantes, quæ una cum Decretalibus Gregorii IX.Sexto,Clementinis corpus Iuris Canonici conſtituunt , ut declaravit Gregor.XIII.in Conſtitutione,quæ incipit:Cum pro munere.Zenzelinus de Caſſanis,& Guilielmus de Monte Lauduno gloſſas applicaverunt, & Apoſtillas Ioannes Franciſcus de Pavinis Rotæ Auditor, itidem veterum Canonum Expoſitores,Ruffinum Sylveſtrum,Io.Hiſpanum,Ioannem Faventinum , Goffredum , Melendum, Bartholomæum Brixien.Ioannem de Deo, & alios quamplures recenſet Guilielmus Durand. *in proœm.Spec.n.*14.& ibi fuſius Io.Andr. *in additione incipien,B.Parm.littera M.*

Quod igitur ad veteres Canonum Collectiones factum eſt,nulla ratio ſuadebat cur non idem eſſet permittendum ad extremam hanc compilationem ſeptimi libri Decretalium. Id verò ex diametro adverſabatur Conſtitutioni Pii IV. prohibentis,ne ſuper decretis Concilii Tridentini edantur gloſſæ, & Commentarii, ullumve omnino interpretationis genus. Tanti autem hujuſmodi prohibitio habita fuit, ut hanc unam ob cauſam ſubſtiterit hujus voluminis publicatio miris elucubrata laboribus, ac vigiliis, & Præſulum,Gymnaſiorum,totiuſque Eccleſiæ vocibus efflagitata. Ita ut propterea nullus reſtet dubitandi locus, quin Conſtitutio Pii IV. interdicat etiam probabilem Gloſſatorum Interpretationem.

63 Sed hic quæritur an concluſio ut ſupra firmata procedat etiam in his,qui gloſſas,& commentarios ad univerſa Concilii decreta non typis excuſos,ſed ſcriptis evulgant.

64 Et quidem cum Piis IV. in 1. *part.d.§.Ad vitandum*,prohibeat ne quis audeat ſuper decretis Concilii gloſſas,& commentarios edere;expendenda eſt proprie hujus verbi,*edere*,ſignificatio. Cum enim gloſſæ ſuper decretis Concilii , nec ſcripto evulgari conſueverint, ideoque recurri non poſſit ad conſuetudinem interpretativam, ſecundum ea,quæ dicentur infra in ſequenti concluſione,*n.*83. ſpectanda eſt primo loco propria verbi ſignificatio juxta theoricam gloſſæ in l. *Non poſſunt,ff.de legib.*& Abb.in cap. 1. *n.* 14. *de Conſtitut.*

65 Inſpecta verò juris communis diſpoſitione, verbum *edere* referri non poſſe ad impreſſionem typographorum,qua nunc utimur, convincitur hoc uno argumento,quod typographiæ uſus teſte Polydoro Virgilio *de Inventor.rer.lib.2.cap.*7. initium duxit Moguntiæ anno ſalutis 1542. vel ut alii maluerunt,1451.à Ioanne Cuthembergo nobili Alemanno,qui etiam inventor fuit atramenti,quo ad hæc uſque tempora utuntur typographi; indeque poſt annos ſexdecim delatus eſt in Italiam, & primi libri Romæ typis excuſi,ut refert Volaterranus, fuerunt Auguſtinus de Civitate Dei,& divinæ Inſtitutiones Lactantii Firmiani.

Igitur ex Iuris veteris ſignificatione edere eſt copiam ſcribendi facere, vel dictare, ut alter ſcribendo excipiat, vel proferre ſcriptum ut legatur,l. 1. *in princ.*& l.*Si quis ex argentariis,§. Si initium .ff.de eden.*& ibi Budæus, & Simon Sipardus in Lexico Iuris in verbo , *Edere.* Et ſecundum hoc prohibitio Pii IV. complectitur etiam
66 eos, qui gloſſas manuſcriptas evulgant.Præterea in hunc ſenſum accipitur verbum , *edere* , etiam poſtquam libri cœperunt prælo committi , ut patet ex decreto Concilii Tridentini de *editione,& uſ.ſacr.libr.ſeſſ.*4. nam rubrica ſimpliciter ibi inſcribitur , *De editione librorum.* Et deinde in corpore S. Synodus quaſi explicans ſignificationem illius verbi, *Editione,* ſtatuit, ut

qui ſcripto ſacræ Scripturæ libros communicant, vel evulgant, niſi antea examinati, probatiq; fuerint, eiſdem pœnis ſubjaceant quibus impreſſores. Et probatio in fronte libri, vel ſcripti, vel impreſſi authenticè appareat. Ex quo contextu duo colliguntur. Primū editionis verbo contineri non ſolùm impreſſionem, verum etiam evulgationem, ſeu communicationem in ſcriptis: & ſic nigrum declarat rubricam, ut per Alexan. *conſ.* 13. *Circa primum, nu.* 8. *verſ. Et ſicut per rubricam, lib.* 3. Secundum in materia prohibitionis etiam pœnalis impreſſionem, & evulgationem hujuſmodi pari paſſu procedere. Atque ita non obſtat quòd, materia ſit pœnalis, & ſtrictè accipienda propter Cenſuras Conſtitutionis Pii IV. Etenim in materia etiam pœnali, & odioſa fit lata interpretatio quatenus patitur verborum proprietas, l. *Cum lege*, & ibi Aretin. *ff. de teſtamen.* cum aliis adductis per Cagnol. in l. 1.

67 *num.* 41. C. *Qui adm.* Quemadmodum nec obſtat quod ubi agitur de librorum editione de impreſſis, & non de aliis ſit intelligendum ex communi uſu loquendi, qui prævalet verborum proprietati, l. *Librorum*, §. *Quod autem Caſſius*, *ff. de leg.* 3. Anchar. *in repet. Canonum ſtatuta*, *nu.* 64. *in fin. de Conſtit.* cum vulgari uſui non ſolùm verba, ſed & mentem accommodare Legislatores ſemper in dubio præſumantur, Alciat. *præſumpt.* 4. Duenn. *reg.* 56. Covarr. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 5. *num.* 1.

68 Ceſſat enim objectum tum ex decreto Concilii ſuperiùs ponderato; Tum quia quod dicitur, communem uſum loquendi prævalere proprietati verborum, non habet locum in verbis legis, Bart. in l. *Ita vulneratus*, *verſ. Item nota, quòd verba legis ff. quod met. cau.* Tum quia Conſtitutio non loquitur nominatim de editione librorum, ſed gloſſarum, & cujuſvis generis interpretationis. Tum denique quia Pius IV, ibi non prohibet ſimpliciter ne quis audeat edere, ſed adjectis verbis univerſalibus *Quocunque modo &c.* quæ extendunt diſpoſitionem ad editionem, quæ fit in ſcriptis, etiam ſi hujuſmodi editio alias ſub ſimplici editionis verbo non comprehendere-

69 tur, ex ſingulari doctrina Salyc. in l. 2. *C. de noxal.* ubi determinat ſtatutum imponens pœnam pro homicidio quocunque modo patrato habere locum etiam in homicidio caſuali, & ſine dolo. Et eum ſequuntur Jaſ. in l. 1. *num.* 19. *& ſeq.* & *præſertim nu.* 25. *ff. de legib.* Socin. Jun. *conſ.* 113. *num.* 29. *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 87. *num.* 8. *lib.* 2. Alios citat Menoch. *de recuperand. poſſ. remed.* 5. *num.* 63. Et quicquid ſit de doctrina Salyceti, de qua ple-

70 nè per Cravettam *conſil.* 294. *nu.* 2. certè propoſitio illa, quòd dictio, *quocunque modo*, ſeu *quovis modo*, vel *quomodocunque*, extendat diſpoſitionem etiam ad impropria, & non comprehenſa in diſpoſitione generali, veriſſima eſt, ut ibi per Cravet, & eam pluribus exemplis confirmant Ruin. *conſ.* 32, *num.* 5. *& ſeqq. lib.* 2, Alex. *conſ.* 95. *num.* 3. *& ſeqq. lib.* 7. & fuſius Mandoſ. *ad Rom.* 31. *n.* 2.

71 Concludendo, aut quis Gloſſas, ſeu Commentarios ſuper decretis Concilii ſcripto ita aliis communicat, ſeu evulgat, ut ad omnium manus pervenire poſſint; & non videtur excuſandus à cenſuris Conſtitutionis Pii IV. Tum quia hoc caſu verificatur propria, & gemina illius verbi, *edere*, ſignificatio, ut patet ex dictis *n.* 64, *verſ. Igitur ex Iuris veteris*: tum quia in hujuſmodi evulgatione viget eadem ratio perverſionis, & confuſionis in Bulla conſideratæ, atque in impreſſione.

72 Nec refragatur quòd libri impreſſi duntaxat conſueverint allegari, non autem manuſcripti, ut obſervat Salas *de legib, tractat.* 14. *quæſt.* 97. *diſput.* 21. *ſeſſ.* 11. *verſ. Nec obſtat ſi dictando.* Quandoquidem in prohibitione Pii IV. non conſideratur allegatio, ſive citatio Authorum, ſed editio, ſeu evulgatio Interpretationum.

Ac præterea verum non eſt libros non impreſſos non allegari; nam ante uſum impreſſionis Authores omnes allegabantur. Et etiam nunc allegamus multos, quos impreſſos non ha-

73 bemus, ut in ſpecie Vincentium, teſtimonio Joann. Andr. *in proœm. Decretal.* profundiſſimæ ſcientiæ patrem cujus gloſſa ſuper Decretalibus in inſignem Bibliothecam Franciſci Cardinalis Barberini nuper delata, ſperatur in publicam utilitatem propediem impreſſum iri. Item ex manuſcriptis nondum impreſſis hodie ſæpe numero allegamus Dynum ſuper Digeſto Veteri, Infort. & Digeſto Novo, Jacobum de Beluis. ſuper Digeſto Veteri, Raynerium de Forlivio ſuper Infort. Signorollum de Homodæis ſuper Cod. Angelum Aretinum ſuper Digeſto Novo, Baldum Novellum ſuper Infort. Paulum de Eleazaris ſuper Clement. & alios plures. Et ante impreſſionem ſolebat allegari Lapus Abbas S. Miniati ſuper 6. lib. Decretal. cujus Gloſſam manuſcriptam noſtris temporibus commiſit prælo Dominicus Cardinalis Tuſchus, ut legitur in ius *epiſtola in princip. operis.* Idemque ſervabatur de volumine manuſcripto conſiliorum Cardinalis Zabarellæ: quæ triginta annos latuerunt apud Felinum Sandeum Rotæ Auditorem, ejuſque ſtudio fuerunt excuſa, ut ipſemet teſtatur ejuſdem voluminis initio. Ita etiam ſæpè adducimus Codices manuſcriptos Bibliothecæ Vaticanæ, & aliarum celebriorum Bibliothecarum.

Quod verò id minus frequenter fiat duplicem habet rationem. Altera eſt quia Codices Manuſcripti non ita facile multiplicantur, ſicut im-

74 preſſi; ideoque propter librorum penuriam antiqui Doctores nonnunquam mittebant libros, quos allegabant, ut patet ex Feder. de Sen. *conſil.* 166. 255. *&* 265. & Bald. *conſil.* 122. *Verba teſtamenti, circa princip. lib,* 1. ubi de lectura Odoffredi, & *conſ.* 477. *Punctus quæſtionis, n.* 6. *in fin. & n.* 7. *lib.* 4. ubi ait (Si mihi non credis, crede Iacobo de Beluiſio, qui hoc dicit. & ſi vis illius diſputationem, mittam illam tibi, & crede etiam Bartolo hoc dicenti; ſcio tamen quòd tanta eſt ſapientia tua, quod non cures de illis Doctorellis.)

Altera ratio cur opera manuſcripta minus frequenter allegentur, eſt quia in manuſcriptis adhuc retinetur antiquus mos, ut non citentur niſi opera clariorum Scriptorum. Utinam idem mos ſervaretur etiam in impreſſis: mirum enim eſt quàm parvo delectu hoc ſæculo allegentur authores quotquot typis fuerunt excuſi etiam ad deciſionem cauſarum; quaſi imprimendi licentia æqualem infundat omnibus authoritatem.

75 Major verò, vel minor frequentia librorum, & ſic major, vel minor ratio perverſionis, & con-

confuſionis, diverſitatem diſpoſitionis hoc caſu non inducit. Imò ſatis eſt ad ſuſtinendam diſpoſitionem, ut remaneant reliquiæ rationis finalis, leg. *Vnius*, §. *Servus*, *ff. de quæſt.* leg. *fin. ff. de decur.* & leg. 2. *&* 3 *ff. rer. amotar.* Bart. in leg. 2. §. *fin.* §. *de donat.* Et habetur magiſtraliter per Dynum *in regula, Decet*; & per Joan. Andr. *in Mercurial.*

76 Aut quis Gloſſas, & Commentarios ſuper decretis Concilij ſcripto compoſitos ſibi reſervat ad uſum, & commoditatem ſuam dumtaxat, & non videtur incidere in pœnas Conſtitutionis, quia nec illius ratio, nec verba huic caſui applicari poſſunt; non enim proprie dici poteſt edidiſſe, qui nec typis mandavit, nec alijs communicavit.

77 Atque ita his non adverſantur duæ gloſſæ ſuper Concilio Tridentino compoſitæ. Altera à Cardinali Antonio Carafa olim Præfecto Sacræ Congregationis Concilij; altera à Marincola Epiſcopo Theani, tum quia credendum eſt eos non compoſuiſſe hujuſmodi gloſſas ut evulgarentur, & per manus omnium deferrentur; ſed ut aſſervarentur ad uſum ipſorum, vel ipſius Sac. Congregation. tum quia quatenus fuiſſet opus; veriſimile eſt eos id egiſſe ex ſpeciali licentia,
78 & facultate. Tum denique quia ipſi tanquam Congregationis Miniſtri non videntur comprehenſi in prohibitione Pij IV. Neque enim in eis, qui veros & germanos ſenſus S. Synodi ex ipſius Congregationis oraculis perceperunt viget ratio illa prohibitionis, vitandi ſcilicet perverſionem, & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret prout liberet ſuper decretis Concilij interpretationes ſuas edere. Neque illis conveniunt verba illa: *Interpretationes ſuas prout ei liberet*; neque illa: *proprio auſu*, quæ ad hoc propoſitum olim ponderavit Pius V. ut dictum eſt *ſuprà num.* 30. Quin potius optandum eſſet; & ad mentem Conſtitutionis propius accederet, ut quæ ipſi hauſerunt ex proprijs ſacræ Congregationis fontibus, cæteris quoque communicarent: inde enim præberetur occaſio rejiciendi interpretationes illas, quæ adverſus ſententiam S. Congregationis apud ſcriptores aliquando irrepſerunt, ut dicam *infrà num.* 82.

79 Ratio autem illa Conſtitutionis cùm ſit expreſſa per illud gerundium, *Ad vitandum*, cenſetur finalis. Bartol. in Extravag. *Ad reprimendam*, *verſ. Nec ex eorum abſentia*, *num.* 13. *& num.* 14. *verſ. Et hoc apparet*, ac proinde ea ceſſante, ceſſet diſpoſitio, c. *Etſi Chriſtus*, §. *Quadam*, & ibi gloſ. *in ver. Ceſſat*, *de jurejur.* cum multis ſimilibus.

80 Quinta concluſio, Magiſtri, Doctores, & Advocati, qui aliquod Tridentini Concilij decretum non principaliter & directè, ſed occaſione ſolutionis, ſeu dilucidationis alicujus quæſtionis, aut cauſæ expeditionis obiter & indirectè interpretantur, atque hujuſmodi interpretationes ſcriptas, ut typis excuſas edunt, non incidunt in cenſuras, & pœnas Conſtitutionis Pij IV.

Hæc concluſio primâ fronte videtur ſatis dubia. Primò quia prohibitio Pij IV. includit etiam quartam ſpeciem interpretationis probabilis Magiſtrorum, ut oſtenſum eſt *ſuprà in* 1. *concluſ. à num.* 53. *ad num.* 63. Quod cùm ſit indubitatum quoad gloſſas, & commentarios, qui non fiunt niſi à Doctoribus & Magiſtris: idem videtur dicendum quoad aliud quodcumque interpretationis genus; quia in §. *Ad vitandum*, hæc omnia indifferenter prohibentur ſub eadem clauſula, & verborum ſtructura; ideoque eodem jure cenſeri debent, ut patet ex dictis *num.* 53. *verſ. Quartò prohibitio editionis.* Nec videtur afferri poſſe ſufficiens ratio diverſitatis inter interpretationem neceſſariam judicum, & probabilem juriſperitorum: imò magis digni excuſatione videntur judices, qui neceſſitate expeditionis cauſæ quaſi coacti interpretantur Concilium, quàm Magiſtri, & Doctores, qui interpretationes edunt ex mera voluntate. Ex his quæ latè cumulat Felin. in cap. *Querelam*, *in gloſ. in ver. Neceſſitate*, *de jurejur.* præſertim ad vitandam pœnam excommunicationis, cap. *Inter alia de ſent. excommunicationis.* Sed judicibus non licet interpretationes ſuas edere ſuper decretis Concilij, ut patet ex dictis *à num.* 21. *uſque ad* 52. Ergo nec Magiſtris.

Secundò, quia Bulla Pij IV. prohibet, ne quis ſuper decretis Concilij edat ullum omninò interpretationis genus. At negari non poteſt quin Magiſtri & Doctores hoc caſu edant aliquod genus interpretationis ſuper decretis Concilij, licèt non ſuper univerſis; nec primò, & per ſe principaliter, ſed incidenter tantùm ponderando negativam univerſalem, *nec ullum omninò, &c.* quæ omnia negat poſſibilia. Rom. *conſ.* 199. *Præſens in princ. num.* 2. *verſ. Secundò quia*, cum multis congeſtis per Cravett. *conſ.* 481. *in princ.* & excludit etiam ea, quæ ſub latiſſima vocabuli negativi ſignificatione continentur. Dec. *conſ.* 12. *n.* 12. *& ſeq. lib.* 1.

81 Tertiò, quia Bulla prohibet non ſolùm ne quis edat ullum interpretationis genus, ſed adjicit etiam verba, *quocunque modo, &c.* quæ includunt omnem modum tam principalem, & directum, quàm incidentem, & indirectum, ut ſcripſit Gemin. *conſ.* 29. *num.* 2. *verſ. Item addit quovis modo, & num.* 3. Plura cumulat Alex. *conſ.* 95. *Requiſitus*, *num.* 2. *& ſeq. verſ. Præterea eſſet violare*, *lib.* 7.

Quartò, ratio expreſſa in Bulla: Ad vitandam perverſionem, & confuſionem, *&c.* æquè viget in interpretationibus, quæ fiunt obiter, atque in his, quæ fiunt principaliter: utroque enim caſu decreta Concilij pervertuntur, quod etiam docuit experientia, & non multorum annorum ſpatio experti ſumus multos in errores graves
82 fuiſſe prolapſos ex pravis interpretationibus, quas hauſerunt ex libris impreſſis: videmus enim Navarrum virum alioquin doctum, & pium, & verſatum in Curia; ſæpè tamen conſuluiſſe in caſibus contingentibus, & Decreta Concilij expoſuiſſe contra declarationes Sacræ Congregationis, licèt ignoranter, & fortè rarius, quàm alij, ut in calce plurium illius Conſiliorum eſt adnotatum, & præſertim *conſ.* 42. *de tempor. ord conſ.* 9. *De ijs, qui vi met. cau. conſ.* 11. *jurejur. conſ.* 15. *de Cleric. non reſid. conſ.* 20. *de præb. conſ.* 81. *de regul. conſ.* 6. *&* 14. *de ſtat. Monach. conſ.* 9. *de conſanguin. & affin.* & ſæpè alibi. Itaque cùm editioni harum interpretationum, quæ obiter fiunt, conveniant verba & mens Conſtitutionis Pij IV. illius quoque diſpoſitio

convenire debet, l. *Hominis,& rei*, §. *Verbum ex legibus, ff. de verb: ſignific.* l. 4, §. *Toties, ff. de damn: infect: cum vulg.*

Neque verò huic caſui applicari poſſunt rationes, quòd interpretatio legum ſit neceſſaria, & per legem, vel ſtatutum tolli non poſſit; quòd Doctores poſſint, imò debeant Tridentini Concilij Canones & Decreta interpretari; atque aliæ hujuſmodi, de quibus proximè in ſequenti concluſione. Siquidem illæ vigent in interpretatione: nulla enim neceſſitas, vel naturalis ratio impellit Magiſtros, & Doctores ad impreſſionem earum interpretationum, quas faciunt in Scholis, ſeu Academijs.

83 Sed in oppoſitum urget communis uſus & obſervantia, quæ dicitur optima legum interpres, cap. *Cùm dilectus, de conſuet.* l. *Si de interpretatione, ff. de legib.* Et eſt ſecunda interpretationis ſpecies, de qua *ſuprà in princip primi ſuppoſiti, nu.* 1. Plena enim ſunt volumina harum interpretationum Concilij Tridentini obiter factarum in operibus impreſſis tam Theologorum, quàm Juriſperitorum. Et durum videtur condemnare, aut cenſuris irretitos judicare tot pios, & religioſos viros, qui de materijs moralibus ſcripſerunt; cùm præſertim hujuſmodi editiones non ſolùm proceſſerint ſcientibus, & patientibus Superioribus; ſed aliquando ijſdem conſentientibus, & approbantibus: nam videmus multos ex hujuſmodi libris fuiſſe impreſſos in Urbe prævio examine, & approbatione Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici. Et in Sacra Congregatione ſæpius vidi obſervatum, ut in aliquo articulo allegata fuerit ſententia Navarri, Medinæ, vel alterius Scriptoris aliquod decretum Concilij Tridentini interpretantis, & Congregationem non ſolùm non redarguiſſe Authores, quòd auſi fuerint hujuſmodi interpretationes typis excuſas edere; ſed illorum etiam ſententiæ adhæſiſſe, ita ut aliquando etiam de illorum authoritate mentionem fecerit in ipſiſmet deciſionibus, non quidem ijs, quæ eduntur in forma authentica, ſed quæ in libris publicis ad uſum ipſius Congregationis aſſervantur. Et tamen ſi exiſtimâſſet hujuſmodi interpretationes inhiberi in Conſtitutione Pij IV. illas potius rejeciſſet unà cum authoribus tanquam excommunicatis ex facto notorio, & permanenti; ſicut fecit de Gloſſa edita Hiſpano idiomate, ut dictum eſt *ſuprà num.* 57.

Quæ quidem obſervantia uſque adeò inolevit, ut propterea nonnulli ex recentioribus Theologis, & in ſpecie Salas *d. ſect.* 11. *verſ. Ad ſecundum reſpondet*; non dubitaverit affirmare Bullam Pij IV. hac in parte aut non fuiſſe uſu receptam, aut per contrarium uſum fuiſſe abrogatam Papâ ſciente, & tolerante.

Sed hæc aſſertio multiplices & inextricabiles habet difficultates. Unde verius dicendum eſt conſuetudinem hoc caſu non derogâſſe Conſtitutioni Pij IV. ſed tantùm interpretatam fuiſſe illa verba: *Ullumve omninò interpretationis genus, ſupra decretis Concilij quocunque modo edere*, ut intelligantur de illa tantùm editione, quæ fit ſuper Corpus Concilij per modum Gloſſæ, aut Scholij, ſeu adnotationum, ut contingeret, ſi quis imprimeret Concilium cum adnotationibus in margine ad ſingula Decreta, aut commentarios eis applicaret, ſecundùm ea quæ dicta ſunt

84 *in quarta Concluſione, num.* 52. Ita enim intelligendo non infertur vis litteræ; qua verba univerſalia, *ullum omninò interpretationis genus*, retinent propriam naturam; ita ut includant quamcunque formam interpretandi. Et ſimiliter verba: *quocunque modo*, retinent proprium ſignificatum, ita ut comprehendant quemcunque modum editionis, ſive fiat per evulgationem in ſcriptis, ſive per impreſſionem; ſed tamen omnia reſtringuntur ad limites illorum verborum, ſuper decretis Concilij, & ad ſubjectam materiam, ut de hac ipſa dictione, *quocunque modo*, ſeu *quovis modo*, declarat Gemin. *conſ.* 29. *num.* 3. *in fin. verſ. Nec obſtant.* & Ang. *conſ.* 288. *num.* 3. *verſ.*

85 *Hoc etiam coadjuvatur.* Cùm autem ea verba: *ſuper decretis Concilij*, referri poſſint tam ad aliquot decreta diſtributivè, quàm collectivè ad univerſa, ſecundùm ea, quæ notantur in leg. *Qui filiabus*, §. 1. *de leg.* 1. & dubitari poſſit an indefinita æquipollent univerſali, ut in cap. *In Geneſi*, cum ibi not. *de elect.* gloſ. in cap. *Venerabili*, *in ver. vices, de offic. Deleg.* & an pluralis locutio reſolvatur in ſingularitate, ſecundùm ea, quæ notantur in cap. *Omnis*, in gloſ. 1. *diſtinct.* 1. & in Clem. 1. *in gloſſ. in ver. Alios, de Renunciat.* benè potuerunt ea verba interpretationem accipere à conſuetudine, ut non includant interpretationem obiter factam extra Corpus Concilij. Verba enim obſcura propter eorum generalitatem ex obſervantia veniunt declaranda, Abb. *conſ.* 27. *in fin. num.* 4. *lib.* 4. Seraph. *deciſ.* 964.

86 *num.* 4 Bulla enim Pij IV. eſto tollat conſuetudinem, non tamen tollit interpretativam, Decian. *conſ.* 24. *num.* 28. *lib.* 3. Dec. in cap. *Cum M.*

87 *num.* 7. *de Conſtit:* Deinde quatenus huic interpretationi repugnaret verborum proprietas; tamen in legibus interpretandis primo loco recurrendum eſt ad conſuetudinem, deinde ad verborum propriam ſignificationem, ut dicit gloſ. *unic.* in leg. *Non poſſunt, ff de legibus*, eſt communis Doctorum theorica in cap. 1. *de Conſtitut.* ubi in ſpecie Anchar. *num.* 34. *verſ. Quædam autem ſunt commiſſa*, & Abb. *num.* 14. Matthæſil. *in ſuo opuſc. elect. verior. opinion.* Sylveſt. *in ver. Opinio, num.* 2 Non enim ex opinionibus ſingulorum, ſed ex communi uſu nomina exaudiri debent, leg. *Labeo, ff de ſuppellect. legata:* unde magis ſtatur uſui, quàm ſignificationi vocis, leg. *Uxori, in princip. ff. eod.* gloſ. *in ver. Ultra duas dietas* & Hoſtienſ. *nu.* 16. *in cap. Nonnulli*, & ibi dixi *num.* 18. *ſupra de reſcriptis.*

88 Quæ quidem interpretatio hoc caſu rationabilior videtur, quod regulariter prohibita interpretatione, non cenſetur prohibita interpretatio, quæ fit obiter & incidenter, ut hîc per gloſ. Innoc. Hoſt. Jo. Andr. Butr. & DD. de quo latiùs dictum eſt *ſuprà num.* 41. *& ſeqq.*

Et per hæc ceſſat ratio ſuperius conſiderata *num.* 83. quia quoad Judices non viget uſus, & obſervantia, ut in eorum ſententijs interpretentur verba Concilij Trident. Sicut viget quoad Magiſtros, & Doctores in eorum diſputationibus, & conſilijs. Præterea non licet inferre ab interpretatione Judicis, quæ inducit parendi neceſſitatem, ad interpretationem Magiſtrorum, quæ tantùm probabilis eſt, ut in primo ſuppoſito. Ac demum in Judicibus vigent aliæ conſideratio-

rationes, de quibus ſupra *à numer. 21. uſque ad num. 52.*

89 Sexta, & ultima concluſio Lectores, & Magiſtri licitè poſſunt in ſcholis Tridentini Concilii decreta oretenus interpretari. Et quidem quoad interpretationem translativam, de qua ſupra *in ſecundo ſuppoſito, numer. 3.* Hæc concluſio procedit abſque difficultate; quia interpretatio hujuſmodi ad Concilii intelligentiam omnino eſt

90 neceſſaria ſaltem rudibus, & illiteratis. Hinc jampridem curatum fuit, ut idem Concilium in Græcam, Arabicam, Caldæam, aliaſque exteras linguas verteretur. Et in Conſtitutione Clementis VIII. *edita 31. Auguſti. 1595.* ſuper aliquibus ritibus Græcorum pro Epiſcopis Latinis, in quorum diœceſibus Græci, vel Albanenſes Græco ritu viventes degunt, Ordinarii locorum jubentur curare, ut ipſius Concilii decretum de reformatrim. vertatur in linguam Græcam vulgarem, & in locis, & Parochiis Græcorum, & Albanenſium evulgetur, & publicetur, ut in *Bullar. to. 3. pag.* 48. Alioquin ſequeretur, ut cum Epiſcopi in examine promovendorum ad ordines, & beneficia injungunt, ut Tridentini Concilii decreta materno idiomate exponantur. Et cum Magiſtri grammatices in ſcholis eadem decreta explicant, aut à ſcholaribus explicari jubent alia lingua juxta tex. in l. 1. §. *fin. ff. de verbor. oblig.* omnes in pœnas Conſtitutionis inciderent, quod abſurdum eſſet aſſerere.

Generaliter tamen, Propoſito articulo de ordine Sanctiſſimi Domini Noſtri à Congregatione de Propag. fide remiſſo, An translationes S. Concilii Tridentini in alias linguas ſint permiſſæ, an potius comprehendantur in Conſtitutione Fel. rec. Pii IV. prohibente illius interpretationes, & gloſſas *die 2. Iunii 1629.* S. Congregatio Cardinaliũ Concilii Tridentini Interpretum cenſuit translationes ejuſdem ſacri Concilii Tridentini de lingua Latina in Gallicam, vel alias linguas eſſe prohibitas: ideoque ſignificandum S. Congregationi Indicis, ut omnino prohibeat translationes hujuſmodi factas, quæ abſque auctoritate hujus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ impreſſæ ſint. Et eadem S. Congregatio Indicis illas prohibuit *5. Novembris ejuſdem anni 1629.* ſpecialis tamen verſio alicujus decreti ſine impreſſione non videtur prohibita, ut ſuperius dictum eſt.

91 Et idem concludendum de interpretatione, ſeu declaratione litterali, de qua ſupra in *quarto ſuppoſito, nu.* 8. nam hæc quoque declaratio, & expoſitio litteræ abſolutè neceſſaria eſt ad intelligentiam Concilii. Ideoque Pius IV. non eſt cenſendus hujuſmodi interpretationes, ſeu declarationes voluiſſe prohibere; quemadmodum nec Nicolaus IV. prohibuit, imò expreſsè præſervavit in cap. *Exiit qui ſeminat*, §. *Itaque ſub pœna, de verb. ſignif. lib. 6.* ibi: (Super ipſa Conſtitutione non fiant, niſi forſan per quas verbum, vel verbi ſenſus, ſeu conſtructio, vel ipſa conſtructio quaſi grammaticaliter ad litteram, vel intelligibilius exponatur).

92 Probatur, quia circum ſcripta Principis reſervatione, ſeu prohibitione Lectores, & Magiſtri facultatem habent leges interpretandi, cap. 1. *verſ. At verò.* & ibi gloſ. *in verſ. Magiſtrorum, de Decim.* leg. 1. *ff. de orig. jur.* leg. *Si negotium*: ibi: *Ita accepi*: ubi gloſ. exponit, id eſt, à Præceptoribus, *ff. de privil. Cred.* l. 1 & ibi gloſ. *ff. Si cert. pet.* & habetur *in proœm. Decret. Sixti*, & Clem. Propterea enim publicæ univerſitates fuerunt inſtitutæ, leg. *unic. C. de ſtudiis liberal. Vrb. Roman. lib. 11. cap. 2. de privil. in 6.* Ideoque inter alias qualitates, quas habere debent Lectores, jura recenſent interpretandi ſubtilitatem, ut in l. *unic. C. de Profeſſ. qui in Vrb. Conſtantin. lib. 12.* & notat Abb.

93 in c. 1. *num. 5. de Magiſtr.* Et mos eſt in publicis Univerſitatibus, ut in Doctoratu conferatur authoritas, ſeu licentia legendi, & interpretandi; quæ quidem licentia operatur, ut hæc poſſent publicè fieri, quod aliàs non liceret, ut dicit gl. *in §. Reſponſa Prudentum, in ver. Publicè Inſtit. de jure natur.*

94 Hanc autem interpretandi facultatem non fuiſſe à Pio IV. ſublatam, ex infraſcriptis ſuaderi poteſt. Et primò, quia *in 1. part.* §. *Ad vitandum*, inhibetur tantummodo interpretationis editio neceſſaria; & in ſecunda non interdicitur niſi interpretatio neceſſaria, & authoritativa, ut oſtenſum eſt *ſuprà in quinta concluſione, num. 25. & ſeqq.* At Magiſtri, & Lectores, qui Concilium in ſcholis oretenus interpretantur, neque id faciunt authoritativè, cùm nemo ſit adſtrictus ſtare verbis Magiſtri, leg. 2. C. *De Profeſſ. lib. 10.* gloſ. in leg. 1. *in ver. Iuſque, de legibus.* Nec interpretationes ſuas edunt. Ad hoc leg. *Lex Cornelia*, §. *Si quis librum, ff. de injur.* & patet ex dictis *ſuprà in quarta concluſione, verſ. Sed & hic quaritur, num. 3. & ſeqq.* Ergo verba Conſtitutionis eos non comprehendunt, & conſequenter nec ejus diſpoſitio vulgata, leg. 4. §. *Toties, ff. de damn. infect.* Quod enim quis verbo non expreſſit, mente non videtur cogitàſſe. Oldrad. *conſ. 266. Quo-*

95 *ad autem, num. 10.* Et cùm verſemur in materia pœnali, & correctoria juris communis, ut mox dicemus; non eſt facienda extenſio de caſu ad caſum, cap. *Pœna, de pœn. diſtinct.* c. *Statutum, de elect. lib. 6.* c. *Odia, cum concor.* de quibus ibi per gloſ. & Dyn. *de regul. jur. eod. lib.* Oldrad. *d. conſ 266.*

96 Secundò idipſum ſuaderi poteſt; quia legum interpretatio naturaliter neceſſaria eſt, ut eſt tex. in l. 2. § *His legibus, ff. de orig. jur.* & ibi præter ordinarios adnotârunt Zaſſ. & Cuiac. Sed illud, quod eſt naturaliter neceſſarium, per leges civiles tolli non poteſt, § *Sed naturalia, Inſtit. de jur. natur.* & alioquin ex iſta generali prohibitione multæ ſequerentur abſurditates, ut ibi per eum. Et conſequenter per Conſtitutionem, ſeu ſtatutum tolli non poteſt, arg. *dict.* §. *Sed naturalia*, quod tenet expreſsè Bald. *in dict.* §. *His leg bus, nu. 3.* & ſequuntur Cuiac. & Zaſſ. ibidem, & Dec.

97 *hic numero 27.* inferens propterea ſtatutum prohibens interpretationem eſſe intelligendam de extrinſeca, & non de intrinſeca, ad quod allegat eundem Bald. in leg. *3. circa fin. C. de lib. præterit.*

Idem docuit Bart. in leg. *Omnes populi, in ultima quæſtione ſexta quæſtionis principalis, num. 65 ff. de juſtit. & jur.* ubi dicit ſtatutum prohibens Interpretationem gloſſationem, vel extraneum intellectum ſtatutorum, nihil, aut modicum operari; nam per dicta verba ſolùm frivola interpretatio videtur remota, l. 1. §. *fin. C. de veter. jur. enucl.* At juſta interpretatio benè debet, & po-

poteſt fieri, leg. 1. *C. de leg.* Item hujuſmodi interpretationes ſunt neceſſariæ naturaliter, d. §. *His legibus.*

98 Tertiò ad idem affertur textus in Extravag. *Quia nonnunquam, de verb. ſignif.* ubi Conſtitutionem c. *Exiit*, in qua Nicolaus IV. ſub certis pœnis interdixit, ne concordantiæ, ſeu contrarietates, ſeu adverſæ, ſeu diverſæ opiniones ab ipſius Conſtitutionibus Lectoribus, ſeu Expoſitoribus aliquatenus inducerentur, nec ſuper ea gloſſæ fierent, nec intellectus ipſius diſtorqueretur ad aliud, quàm litera ipſa ſonat, Joannes XXII. ea ratione ſuſpendit, quia argumentis frequenter & collationibus latens veritas aperitur, ac ſub eadem littera ſæpe latet multiplex intellectus; & quia difficile eſt volentibus conſtitutionem prædictam perfectè legere & intelligere pœnas adjectas in Conſtitutione hujuſmodi devitare: Et propterea voluit per ſuſpenſionem dictæ prohibitionis viam veritatis aperire, & periculis, poſſent litteratæ perſonæ, & præcipuè ſcholaſticæ incurrere, ſalubriter obviare. Ergo ob eaſdem rationes Pius IV. præſumi non debet, voluiſſe hanc interpretationem Lectoribus interdicere, & eò magis, quòd cenſuræ & pœnæ in ejus Conſtitutione inflictæ ſunt latæ ſententiæ; cùm tamen appoſitæ in Conſtitutione Nicolai IV. ſint comminatoriæ tantùm.

99 Quartò, & ultimò pro prædictis adducitur decretum ipſiuſmet Concilij Tridentini *in cap.* 2. *ſeſſ.* 25. *de reformat in* §. *Ad hæc*, ibi (præcipitur ut omnes ij, ad quos univerſitatum & ſtudiorum generalium cura pertinet, diligenter curent, ut ab ijſdem univerſitatibus Canones, & Decreta Concilij integrè recipiantur, ad eorumque normam Magiſtri & Doctores ea, quæ Catholicæ fidei ſunt, doceant, & interpretentur, ſeque ad hoc inſtitutum initio cujuslibet anni ſolemni juramento obſtringant.) Et quamvis Concilium non dicat expreſſè, ut Magiſtri & Doctores interpretentur Canones, & Decreta Concilij, ſed tantummodo ut interpretentur ea, quæ Catholicæ fidei ſunt, tamen cùm id jubeat fieri ad normam Canonum & Decretorum S. Synodi, ſub

100 hoc præcepto videtur ſaltem implicitè contineri hujuſmodi interpretatio. Quæ tamen aliter fieri debet à Theologis, atque à Canoniſtis, ut olim perpendit Sac. Congregatio ſeptimi libri Decretalium ſub Clemente VIII. Nam juris Pontificij Profeſſoribus non proponuntur iſta dogmata, ut ea ſpeculativè, vel ex profeſſo in ſcholis legant, aut de illis tanquam de ſuis axiomatibus diſputet; quia cùm ex articulis fidei deducantur, ut talia ad Theologum pertinent. Juriſperitus verò debet ea ſcire, & præſupponere tanquam certa, & ex puriſſimis ſacræ Theolo-

101 giæ fontibus emanata, cùm ſacrorum Canonum diſciplina ſit ſubalternata ſacræ Theologiæ, & illam præſupponere debeat, ut Medicina præſupponit Philoſophiam naturalem, & Muſica Arithmeticam. Quapropter ſicut juris Canonici Profeſſor, qui in gymnaſijs librum Decretalium legit, non interpretatur titulum de Summ. Trinit. & fid. Cathol. prout objectum eſt fidei, & principium à Theologo acceptum; ita cùm inciderit in materias de Juſtificatione, Prædeſtinatione, libero Arbitrio, & aliàs id genus in Canonibus S. Synodi diffinitas, non ſumet eas explicandas ſecundùm propria principia, ſed relinquet Theologis declarandas.

102 Hanc autem facultatem, ſeu potius obligationem, quam habent ſacræ Theologiæ, ac Juris Pontificij Lectores interpretandi, ut ſuprà Canones Concilij ad fidem pertinentes, abſurdum videtur ut Pius IV. voluerit eis adimere: eſt enim inveriſimile, & ab illius mente prorſus alienum, ut in ipſamet Conſtitutione, in qua omnia, & ſingula Oecumenici Concilij Decreta confirmavit, & ab omnibus ſuſcipienda, ac ſervanda eſſe decrevit, voluerit primus Concilium vulnerare, & decretum *dict. cap.* 2. *ſeſſ.* 25. ſuâ Conſtitutione abrogare facit regula leg. *Legata inutiliter, ff. de adimen. legat.* leg. *Si judex, de minor.* leg. *Quod favore, C. de leg.* & quod not. Alex. *conſ.* 79. *Circa primum. num.* 8. *verſ. Circa ſeptimum, lib.* 1. dum dixit inducta ad majorem confirmationem non debere infirmationem operari.

103 Sed prædictis videtur obſtare textus in l. *Nemo Clericus, C. de Summa Trinit. & fid. Cathol.* ubi diſtrictè interdicitur ne quis de fide Chriſtiana publicè turbis coadunatis & audientibus tractare conetur inpoſterum. Et mox ſubnectitur ratio; quia & injuriam facit judicio Synodi, ſi quis ſemel judicata, ac rectè diſpoſita reſolvere, & publicè diſputare contenderit.

At reſpondetur, ibi non prohiberi niſi diſputationem illam, quæ publicè ſuſcipitur ad errores diſſeminandos, & excitandos tumultus, ut indicant illa verba: *turbis coadunatis*; & clarius illa: *perfidiæ, & tumultûs occaſionem requirens*: non autem illam, quæ fit gratiâ addiſcendi in ſcholis, vel ad errores confutandos, ut declarat ibi gloſſ. *in ver. Requirens.* Innoc. in cap 2. *de Summa Trinit. & fid. Cathol.* Et Franciſcus Penia *in Director. Inquiſit. part.* 1. *ſchol.* 5. & in effectu conſentit D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 10. *art.* 7. *ad.* 2. dum dicit in d. *l. Martiani Auguſti* per Canones confirmatam prohibere publicam diſputationem de fide, quæ procedit ex dubitatione fidei, non autem illam, quæ eſt ad fidei confirmationem.

Fortius obſtat textus in cap. 2. §. *Inhibemus, de hæret. lib.* 6. ubi Alexander IV. prohibet, ne cuiquam laicæ perſonæ liceat publicè, vel privatim de fide Catholica diſputare; qui verò contrà fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Gloſſa in figuratione caſûs, & in ver. *Laicæ perſonæ*, recenſet duas opiniones. Prima eſt eorum, qui pro laicis intelligunt illiteratos, juxta vulgare Gallicorum, qui hominem literatum appellant magnum Clericum: abſurdum enim videtur, ut Clericus ruralis diſputando de fide non incidat in hanc pœnam, & laicus Decretorum Doctor incidat; ut ibi per gloſſ. Unde Cajetanus *in* 2. 2. *d. quæſt.* 10. *art.* 7. dicit, ideo diſputare de fide laicis prohiberi, quoniam ut plurimum ſunt illiterati, & leges de illis feruntur, quæ communiter contingere ſolent, leg. *Nam ad ea, ff. de legibus*; ſi tamen reperirentur laici literati, poſſent de fide diſputare. Sed hanc opinionem reprobat gloſ. præalleg. & Franc. *nu.* 1. quia infert vim litteræ illius Decretalis. Et Albert. in *tract. de agnoſcen. aſſert. quæſt.* 13. *num.* 5. *& ſeqq.* tenet indiſtinctè laicos prohiberi de fide diſputare, non quia illiterati ſunt, ſed quia laici ſunt

ad eum modum, quo laicis univerſis interdicitur prædicationis officium in c. *Cum ex injuncto*, & in c. *Sicut. il ſecondo, de hæret.* Et huic ſententiæ adhæret Penia *in Direct: Inquiſit: part:* 1. *Schol:* 23. *col:* 4. *in fin: verſ: Sed illud eſt hic inquirendum* ex rationibus per eum adductis, niſi quando diſputatio de fide ſuſciperetur honoris & exercitationis causâ, ut ibi per eum *in* 5. *colum: verſ: Secundò poteſt*, poſt Cajetan. *d. art:* 7. id enim laudabile eſt, ut ait ibidem D. Thomas, & Emeric. *in Director: part:* 1. *quæſt:* 10.

Et quicquid ſit de alijs generibus diſputationum, certè quod pertinet ad propoſitum noſtrum, nulli prohibetur diſputatio illa, quæ fit ad majorem Scripturarum intelligentiam, gloſ: in extravag: *Cùm inter nonnullos*, Joannis XXII. *in ver. Scripturæ, de verbor: ſignific:* per text: in Can: *Satis evidenter*, 96. *d. ſt.* nam ut legitur in d. c. *Cùm ex injuncto, de hæret:* deſiderium intelligendi divinas Scripturas, & ſecundùm eas ſtudium adhortandi reprehendendum non eſt, ſed potius commendandum.

Ex quibus hæſitandum non videtur, quin Magiſtris & Lectoribus liceat decreta, & Canones Concilij Tridentini verbotenus interpretari.

84 Sed QUÆRES, An liceat eis dictare has interpretationes Scholaribus ſcribentibus. Reſpondeo, licere, ſi id fiat obiter pro explicatione alicujus difficultatis; quia hoc caſu nedum dictatio, & evulgatio interpretationis, ſed ipſa quoque impreſſio permiſſa eſt, ut abundè oſtenſum eſt ſuprà in præcedenti concluſione, *nu:* 83. Secus verò ſi id fiat principaliter, & directè per modum gloſſæ, & ſcholij, ſeu commentarij; quia cùm ex propria ſignificatione vocabuli, *edere*, ſit etiam dictare, ut alter ſcribendo excipiat, l. 1. §. *Edere*, §. *de eden.* qui ejuſmodi gloſſas dictat, offendit verba, & mentem Conſtitutionis Pij IV. ut patet ex dictis in quartà Concluſ: *num:* 63. Facit enim id, quod Conſtitutio prohibet, & ſententiam ejus circumvenit, leg. *Contra legem, ff. de legib.*

DE IVDICIIS.

Cap. Venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *INſtantia judicij non perit per lapſum triennij de jure Canonico: Secus de jure Civili. & n. ſeq.*
Et quæſit ratio diverſitatis. n. 3. *& ſeqq.*
2 *Differentia ut inducatur inter jus Civile, & jus Canonicum, ſatis eſt ut in foro Canonico jus Civile non fuerit uſu receptum.*
3 *Sopitum perfectè non eſt quod reiterari, & recidivari poteſt.*
Litium brevitati magis conſulitur per Canones, quàm per leges, & cur. ibid.
4 *Inſtantia perempta omnia acta pereunt, datur novus libellus, lis iterum conteſtatur, & omnia fiunt de novo. & n.* 13.
5 *Appellatio non datur ſecundùm leges niſi à diffinitiva, ſed ſecundùm Canones appellatur à quocunque gravamine.*
Et quid ex Concilio Tridentino. n. 12.
6 *Inſtantia non perit triennio ſecundùm Canones in cauſis tam ordinarijs, quàm delegatis.*
Delegatus lapſu triennij non obſtante poteſt in cauſa procedere. ibid.
7 *Niſi Princeps delegans præfixiſſet inſtantiam triennio minorem.*
8 *Inſtantia in cauſa appellationis tam ſecundùm leges, quàm ſecundùm Canones perit lapſu unius anni, vel ex cauſa, biennij.*
9 *Criminalium cauſarum inſtantiæ an de jure Canonico pereat per lapſum biennij, ſicut perit de jure Civili.*
10 *Inſtantia perit etiam de jure Canonico quando reus abſolvitur propter irreptum judicium.*
11 *Cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes ex Concilio Tridentino infra biennium terminari debent, quo elapſo liberum eſt partibus Iudicis ſuperiores adire.*
13 *Tridentinum Concilium in quo diſcrepet à jure Civili in præfixione inſtantiæ & num. ſeqq.*
Inſtantia de jure Civili perit biennio, ſed non perit juriſdictio judicis. ibid.
14 *Inſtantia ex Concilio Tridentino per lapſum biennij perit judici, cujus juriſdictio expirat, ſed non perit partibus, nec pereunt acta.*
15 *Cauſæ tam civiles, quàm criminales ex Concilio Tridentino coram Ordinario infra biennium ſunt terminandæ.*
16 *Quod non procedit in Ordinario Commiſſario.*
17 *Et quid ſi cauſa Ordinario fuit delegata ad juriſdictionem excitandam.*
18 *Conſervatores Religionum an ex Concilio Tridentino teneantur infra biennium cauſas terminare.*
19 *Inſtantia ex Concilio Tridentino an currat cum non ſtat per Iudicem, quo minus cauſa infra biennium terminetur, ſed vel ob qualitatem cauſæ, vel ob partium cavillationes & num. ſeqq. uſque in fin.*
20 *Inſtantia non currit ſi lis protrahatur ultra præfixum tempus ob cauſæ magnitudinem.*
21 *Iudex non impartitur officium ſuum niſi volenti, & petenti. & num.* 26.
22 *Inſtantia non currit cùm cauſa protrahitur partium cavillationibus.*
Contrarium. num. 27.
23 *Iudex debet litium brevitati ſtudere, & artibus litigatorum occurrere.*
24 *Sententia lata poſt inſtantiam peremptam nulla eſt.*
25 *Dictio*, omninò, *importat neceſſitatem præciſam.*

VENERABILIS. Legitur ſex modis, ut hîc per Abbatem à *num:* 2. *poſt medium, verſ: Oppono expediendo gloſſam.* Et ideò ſummatur variè pro varietate lecturarum, ut
1 per Bero. *in princip.* Communiter tamen ſic ſummatur: Inſtantia judicij non perit per lapſum triennij. Hoc dicit: Joann. Andr. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol Abb. Joan. de Anan. Aretin. & Berous. Et ita ex textu collige differentiam eſſe quoad peremptionem inſtantiæ inter jus Civile, & jus Canonicum: nam de jure Civili inſtantia judicij perit lapſu triennij poſt litem conteſtatam, ut leg. *Properandum, C. de Iudicijs*, & tenent communiter Doctores, ut

ut atteſtatur Joannes Andreas *in Addit. ad Specu-lat. in titul. De Judic. Deleg.* § *Reſtat. in ver. Triennij littera D.* De jure Canonico ſecus, ut probatur in cap. *final. de probat.* nam lis illa fuit mota tempore Celeſtini Papæ, ut ibi obſervat Hoſtienſis *num.* 1. & tamen durabat tempore Gregorij Authoris illius Decretalis, & conſequenter inſtantia per lapſum triennij non perierat; cùm ab obitu Celeſtini III. uſque ad Gregorium IX. anni viginti novem interceſſiſſent; & ità illum textum ad hoc ponderat Henric. Boich. *nu.* 3. *in fin. verſ. Quæ opinio.* Felin. *in princip.* Idem probatur in cap. *Tum ex litteris, de in integrum reſtit.* nam, ut ibi notat gloſſa ſecunda à tempore Eugenij quo lis fuit introducta, uſque ad tempus Celeſtini, effluxerant 45. anni. Ad idem inducitur textus in cap. *Cùm olim,* §. *Judices, de privileg.* ubi fuit facta condemnatio in expenſis factis per quadriennium, quo duravit judicium, & ſic inſtantia ibi non perierat per lapſum triennij. Ad quod etiam facit hoc cap. ubi Communitas Cervienſis aſſerebat, inſtantiam judicij perijſſe per lapſum triennij; & ideo recuſabat ſub Judicis examine reſpondere: & nihilominus Papa, hujuſmodi exceptione rejectâ, mandat Judicibus, ut in negotio ad ulteriora procedant; & ita innuit inſtantiam non perijſſe. Et
2 quamvis neque hæc Decretalis, neque prællegata capitula per modum novæ Conſtitutionis decernant inſtantiam durare etiam lapſo trienniο, prout videbatur neceſſarium ad hoc, ut induceretur differentia inter leges, & Canones, ut cap. 1. *de nov. oper. nunc.* & ibi notant Abb. Antiq. *num* 2. Joan. Andr. *num.* 5. & alij communiter, tamen ſatis eſt, ut jura in caſibus contingentibus paſſim ſupponant, & admittant inſtantiam cauſarum durare etiam per triennium, licèt ſuper hoc nullum jus reperiatur expreſsè conditum: id enim potuit contingere, quia jus Civile, de quo in prædicta lege *Properandum, C. de judicijs*, non fuit in foro Eccleſiaſtico receptum moribus, ut clarè innuitur in juribus ſuperiùs allegatis, arg. c. *In iſtis*, §. *Leges*, 4. *diſtinct.* & conſiderat Abbas *hic num.* 6. *circa finem, verſ. dubium eſt.* Tene igitur concluſionem ſuperiùs firmatam, videlicet inſtantiam de jure Canonicò non perire per lapſum triennij, quam tenet hìc gloſſa *unica*, & apertiùs gloſ. 1. in cap. *final. de dolo, & contum.* quæ expreſsè dicit uſque ad triennium reſtringi lites ſecundùm leges, ne immortales exiſtant, ſed ſecundùm jura Canonica non finiri inſtantiam judicij elapſo triennio: & cum illa gloſſa concordat ibi Hoſtienſis *num.* 1. dicens, ſecundùm leges ſpatio triennij perire inſtantiam judicij, ſed ſecundùm Canones lites eſſe immortales, quia & invitis judicibus protelantur, Joan. Andr. *num.* 11. Bald. *num.* 1. Butr. *num.* 15. *verſ. Gloſſa prima eſt clara,* & alij communiter. Gloſſa in cap. *Anteriorum*, §. *Ad hæc, in ver. Imperator, ad fin.* 2. *quæſt.* 6. Item gloſ. Juris civilis in dicta leg. *Properandum, in princip. in ver. Triennij, in fin. C. de judicijs,* & ibi Bart. *num.* 1. dicens, illam legem fuiſſe correctam de jure Canonico, quia inſtantia litis non perit triennio, & ideò eam non ſervari in terris Eccleſiæ, ſed in terris Imperij duntaxat, Innocent. in cap, *Conſuluit, num.* 2. *in fin. verſ. Alio etiam modo, de offic. Delegat.* licèt hìc vacillaverit Speculat. *in titul. de Jud. Deleg.* §. *Reſtat, num.* 10. *verſ. Item ſi inſtantia,* & *verſ. Sed ſecundum Canones,* Et hìc firmant Hoſtienſ. *num.* 3. *verſ. Sed non placent hæ ſolutiones,* Abb. Antiq. *num.* 1. *in fin.* dicens hanc opinionem eſſe inter omnes probabiliorem: & communiter DD. moderni, ut inquit Abb. Siculus *hìc num.* 5. Hanc etiam dicit eſſe communem concluſionem Felin. *in princip.* Alex. *conſil.* 23. *Viſis ſcripturis, num.* 2. *lib.* 3. Jaſ. in dict. leg. *Properandum, num.* 27. & Roman. *conſ.* 220. *num.*
3 11 Et quamvis ipſe putet communem opinionem eſſe falſam, eò quòd nullibi reperiatur cautum de jure Canonico, ut inſtantia cauſarum ſit perpetua; & Papa nihil magis cordi habeat, quàm ut lites abbrevientur, ut cap. *Finem litibus, de dolo, & contumac.* & cap. *Venerabilis, de Appellat.* & idem conetur hìc tueri Andreas Siculus adverſus id, quod conſuluerat inter conſilia Alex. *conſ.* 64. *Circa præſentem, num.* 3. *verſ. Modo in propoſito, lib.* 4. tamen hæc ratio parum ſtringit, quia, ut inquit Bald. in ca. *fin. num.* 1. *de dolo, & contum.* relatus à Felin. *hìc num.* 1. quamvis imponendus ſit finis litibus, ne immortales exiſtant, & hæc ſit ratio quare ſecundùm leges pereat inſtantia, ut in dict. leg. *Properandum,* tamen ſecundùm Canones ideò non perit, quia eſſet potius inſtantiam reiterare, quàm finem imponere litibus terminalem: non enim eſt perfectè ſopitum quod iterari, & recidivari poteſt; ut l. *Maritus, ff. Locati,* & l. *Quod ita ſervatur, ff. de edilit. edic.* Et ideò, ut ſubdit Felin. per jus Canonicum melius conſulitur immortalitati litium, quàm per leges; cùm per illas lites efficiantur prolixiores propter tempus in reiterando conſum-
4 ptum, ut per eum. Peremptâ enim inſtantiâ omnia acta pereunt, datur novus libellus; lis iterum contexatur, & omnia fiunt de novo; ut in d. leg. *Properandum,* §. 1. & §. *Plerumque,* & notat gloſ. 1. *hìc in princ.* Innoc. *num.* 1. & Abb. *nu.* 2. *in fin. verſ. Secunda lectura,* & n. 8. *verſ. Venio nunc.* Speculat. *in tit. de Judic. Deleg.* §. *Reſtat, num.* 10.
5 *verſ. Sed numquid omnia acta pereunt?* Adde quòd cùm ſecundùm leges regulariter non appelletur ante ſententiam diffinitivam, leg. *Ante ſententiæ tempus, C. Quor. appell. non reſcinden,* & l. *Si Clericus, C. de Epiſcop. aud,* diligentiâ Judicis benè poteſt infra triennium cauſa finiri, cùm ejus juriſdictio per appellationem non impediatur, & nullus ipſo invito poſſit cauſam ultra triennium protelare, ut dicitur in dicta l. *Properandum, in primo reſponſo.* Sed ſecundùm Canones poteſt à qualibet interlocutoria, & à quolibet gravamine appellari, & cauſa durare per annum, & quandoque per biennium; cap. *Super eo, il ſecondo, de Appellat.* Unde quemadmodum ipſa vi Judice invito appellatur, ita & ipſo invito inſtantia prorogatur, quia propter frequentes appellationes non poteſt Judex infra præſcriptum tempus cauſam terminare: quare ſecundùm leges perit inſtantia decurſu triennij, ſecundùm Canones non; & hanc rationem diverſitatis inter leges & Canones aſſignant hìc Petr. de Sampſone, & Abb. Antiquus *n.* 2. *verſ. Sed quæ eſt ratio,* Hoſtien. *n.* 3. *verſ. Et ſi quæras rationem,* Jo. Andr. *n.* 8. *verſ. Sed quæ erit ratio,* Henric. Boich. *n.* 4. Abb. Sicul. *num.* 6. & plerique alij.
6 Procedit autem communis concluſio ſuperius firmata in cauſis tam Ordinarijs, quàm Delega-

tis;

tis, in quibus ſecundùm Canones non perit inſtantia per lapſum triennii, ut in juribus ſupracitatis *num.* 1. & in hoc textu, quem ſic ſummat Abbas Siculus: Lapſu triennii non obſtante poteſt delegatus in cauſa ſibi commiſſa procedere, & hic tenet gloſſ. 1. & idem Abb. *num. 8. verſ. Venio nunc ad ſecundam lecturam*, & Felin. *num.* 3. licèt ſecùs ſit ſecundùm leges, ut in d. l. *Properandum in princ. verſ. Sed omnes Iudices, C. de Iudic.* quæ promiſcuè loquitur de judicibus tam
7 ordinariis, quàm delegatis. Si tamen Princeps delegans præfixiſſet inſtantiam ipſi judici, & illa eſſet minor triennali, tunc benè periret Judicii, licèt non partibus; & ideo ex eiſdem actis factis coram ipſo poſſet cauſa illa expediri. Ita Bald. in d. l. *Properandum, in princ. C. de Iudiciis*, & Felinus *hic num.* 3.

8 Fallit primò, communis concluſio in cauſa appellationis, in qua tam ſecundùm Canones, quàm ſecundum leges ex lapſu unius anni, vel ex cauſa biennii inſtantia finitur, & perit, & appellans cadit à cauſa, ut cap. *Cùm ſit Romana, infra de appellat.* & in Auth. *Ei, qui, C. de tempor. appellat.* cum ſimilib. Felin. *hic num.* 1. *in fin. verſ. Fallit autem*, & Bero. *eodem num.* & dicetur infra in proxima fallen.

9 Fallit ſecundò, in cauſis criminalibus, in quibus ſecundùm aliquos inſtantia judicii perit per lapſum biennii à tempore litis conteſtatæ tam de jure Civili, ut l. 2. C. *Vt infra certum temp.* quàm de jure Canonico. Et in hac opinione fuit Henric. Boich. *num.* 4. Et poteſt eſſe ratio, quia cum dicta l. 2. non reperiatur per jus Canonicum correcta, vel immutata, ſervari debet etiam in foro Canonico, arg cap. 1. cum ibi notat. *de nov. oper. nunciat.* l. *Præcipimus, in fin. C. de Appellat.* & l. *Sancimus, C. de teſtam.* Sed certè contrarium probat hæc Decretalis, in qua Archiepiſcopus crimen ſacrilegii Civibus opponebat; & tamen nec per lapſum triennii inſtantia periit juxta communem intellectum, ut benè hic per Bero. *nu.* 2. Item ſi dicta ratio valeret, etiam lex *Properandum*, in foro Canonico ſervanda eſſet, cum nullibi reperiatur expreſsè correcta per jus Canonicum: & tamen oppoſitum eſt verius, & communius, ut oſtenſum eſt ſupra *num.* 2. & 3.

10 Fallit tertiò, ubi reus abſolvitur propter irreptum judicium, juxta cap. *Examinata*, cum ibi traditis, *ſupra eodem*, Felin. *hic nu.* 3. *verſ. Fallit ſecundò.*

11 Fallit quartò, notabiliter in omnibus cauſis ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus, quæ in prima inſtantia ex jure noviſſimo Concilii Tridentini omnino infra biennium ſunt terminandæ; ita ut poſt id ſpatium liberum ſit partibus, vel alteri illarum judices ſuperiores adire, qui cauſam in ſtatu, quo fuerit, aſſumere debent, & quam primum terminare, ut *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 20. *in princ.* Quippe poſt
12 Concilium Tridentinum ceſſat ratio à Doctoribus conſiderata, cur ſecundùm Canones inſtantia judicii non pereat per lapſum triennii, videlicet quod cùm liceat appellare ab interlocutoria, & quocumque gravamine, appellationum frequentia ſæpè ſæpius impedit judices, quo minus poſſint infra id ſpatium cauſas definire, quod non contingit de jure Civili; ſecundùm quod ante ſententiam diffinitivam non appellatur, ut dictum eſt ſupra *num.* 5. Etenim ex decretis Concilii in appellationibus recipiendis jus Canonicum exæquatum eſt juri Civili: nam S. Synodus advertens reos criminis plerumque ad evitandas pœnas, & ſubterfugienda judicia Epiſcoporum gravamina ſimulare, & appellationis diffugio judicis proceſſum impedire, in *cap.* 1. *ſeſſ.* 13. ſtatuit, ut in cauſis viſitationis, & correctionis, ſive habilitatis, & inhabilitatis, nec non criminalibus ab Epiſcopo, ſeu illius Vicario ante diffinitivam ſententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur, niſi gravamen hujuſmodi per diffinitivam ſententiam reparari, vel ab ipſa diffinitiva appellari non poſſit. Et poſtea hoc decretum extendendo ad cauſas omnes ad forum Eccleſiaſticum pertinentes, in d. c. 20. *verſ. Neque appellationes ſeſſ.* 24. decrevit, ut appellationes per Superiores quoſcumque non recipiantur, niſi a diffinitiva, vel diffinitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem a diffinitiva reparari nequeat. Quamobrem cùm appellationum diffugium jam nullum præſtet judicibus impedimentum, jure optimo ſancta Synodus cauſis expediendis biennium præfixit, ſicut jus Civile ob eam cauſam præfixerat triennium, ut ſcripſi latius in cap. *Super eo, il ſecundo, num.* 5. & 29. *cum*
13 *multis ſeqq. uſque ad num.* 51. *infra de appellation.* In hoc tamen diſcrepat Concilium à jure Civili, quod inſtantia judicii ſecundùm leges perit omnino per lapſum triennii, ſed non perit juriſdictio judicis, quia eſt perpetua, ut d. l. *Properandum, C. de Iudic.* l. 2. *C. de Conſtitut. pecun.* l. *ult. C. de praſcript.* 30. *vel* 40. *annorum*, l. *Falſa, C. de diverſ. reſcript.* & *hic* notat Innocentius *numer.* 1. Hoſtienſ. *num.* 6. *circa finem, in ver. In negotio ipſo*, Joan. Andr. *num.* 5. & Abb. *num.* 8. *verſ. Venio nunc ad ſecundam lecturam.* Et ideo iterantur acta, & omnia fiunt de novo; indeque provenit, ut lites fiant prolixiores, ut ex Bald. & Felin. ſuperius oſtendimus, *num.* 3. At ex Concilio inſtan-
14 tia perit quidem judici, cujus juriſdictio expirat per lapſum biennii; arg. l. *Cùm non eo die, C. Quando provocat. non eſt neceſſ.* & conſtat ex dictis *ſupra num.* 7. & ex notatis per Joan. Andr. *in addit. ad Specula, in tit. de Iudic.* Deleg. §. *Reſtat, in magna addit. in ver. de Fano, littera K.* Sed non perit partibus; imo liberum eſt eis, vel alteri illarum adire Superiores judices, qui cauſam quam primum terminare debent, nec pereunt acta, cùm iidem judices Superiores debeant cauſam reaſſumere in ſtatu, in quo reperitur, ut diſertis verbis cavetur in d *cap.* 20. *in princip.* ubi etiam in §. *Præterea* diſponitur; (ut ſi quis ob lapſum biennii ad alium judicem recurrerit, teneatur acta omnia coràm primo judice geſta ad judicem ad quem expenſis ſuis transferre.) Et ſic acta ipſa non pereunt per lapſum biennii, ſicut pereunt de jure Civili perempta inſtantia triennali. Et ceſſat illud inconveniens conſideratum à Baldo, quod per reiterationem actorum coram eodem judice lites efficiantur recidivæ & immortales.

15 Complectitur autem decretum Concilii in d. *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. tam cauſas civiles, quàm criminales, cùm utatur verbis univerſalibus, & geminatis, ibi, (Cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes) ut ſæpius fuit

reſolutum, & in hoc ſe conformavit cum jure
civili, quod ſimiliter cauſis criminalibus termi-
nandis præfixit biennium, ut in l. *ult.* C. *Si infra
certum tempus*, & ita æquavit cauſas civiles, &
criminales, cùm tamen jus civile cauſis civili-
bus triennium, criminalibus biennium præfi-
xerit, ut in d. l. *Properandum, in princip.* C. *de
judic.*

16 Porrò cùm dubitatum eſſet in S. Congrega-
tione An cap. 10. ſeſſ. 24. diſponens cauſas in pri-
ma inſtantia coram locorum Ordinariis biennio
terminandas, habeat locum in Ordinario etiam
17 Commiſſario: S. Congregatio cenſuit non habe-
re. Quid tamen ſi eſſet cauſa, quæ aliàs jure ordi-
nario potuiſſet cognoſci, & delegatio videatur
tantùm facta cauſa excitandæ juriſdictionis, S.
Congregatio nihil decidit.

18 Rurſus propoſito dubio an idem c. 20. ſeſſ. 24.
in princ. locum habeat in Judicibus conſervato-
ribus Religionum, ut lapſo coram ipſo biennio
liberum ſit partibus adire Judices ſuperiores:
Sac. Congregatio diſſenſit: nam quatuor ex ſep-
tem Cardinalibus affirmarunt comprehendi,
tres negarunt. Itaque res ad Sanctiſſimum dela-
ta eſt: Sanctiſſimus reſpondit non comprehendi,
cùm decretum ſit editum in favorem juriſdi-
ctionis ordinariæ.

19 Sed quæritur An cap. 20. ſeſſ. 24. Concilii Tri-
dentini diſponens cauſas à locorum Ordinariis
intra biennium terminari debere, alioquin libe-
rum ſit partibus, vel alteri illarum Judices ſupe-
riores adire, habeat locum cùm non ſtetit per
judicem quo minus intra d. tempus cauſam de-
finiret, ſed vel ob qualitatem cauſæ, vel partium
cavillationes.

De jure civili cauſæ debent terminari intra
tempus ſtatutum in l. *Properandum* C. *de judiciis*;
ſed de jure Canonico cauſæ non habent inſtan-
tiam limitatam, & poſſunt decidi quandocun-
que; ut late oſtenſum eſt ſupra num: 1. & ſeqq.
Concilium Tridentinum occurrere volens im-
mortalitati litium tempus decidendi cauſas in-
tra biennium concluſit ſtatuere poſt illud tem-
pus liberum eſſe partibus, vel alteri illorum ju-
dices ſuperiores adire, ut in *decreto d.c.* 20. Cu-
jus capitis diſpoſitio non videtur habere locum
quoad primam partem dubii, nempe cùm cau-
ſæ qualitas impedimento fuit, ne infra biennium
20 decideretur. Ita clarè ſentit Abb. *hic num.* 10.
& in *conſ. 16. In præſenti quæſtione, num. 2. lib. 2.* U-
bi vult, ut ſi lis protrahatur ultra terminum ſta-
tutum à jure communi, vel municipali non ob
impedimentum alicujus, ſed ob cauſæ magni-
tudinem, poſſit etiam poſt terminum expediri,
exemplificans in caſu, quo ſtatutum præfigit ter-
minum duorum menſium ad lites finiendas, &
Actor petit remiſſorias ad teſtes ultra mare e-
xaminandos cum dilatione longiori, quàm ſit
terminus totius inſtantiæ. Idem tradit poſt Dy-
num, & Cynum Baldus in l. *Si cùm ipſe, num:* 2.
motus eo textu juncta l. *Præcedenti, ff. de excuſ. tu-
tor.* Jaſ. in d. l. *Properandum, num. 2. C. de Iudic.* Ma-
ranta *in Praxi in verſ. Et omnia fiant durante in-
ſtantia, num:* 18. Et ratio eſt, quam reddit Abbas
ubi ſupra, quia cùm non poſſit imputari partibus,
vel Judici dilatio deciſionis cauſæ; terminus à
Conſtitutione præfixus eſt intelligendus, ſi cau-
ſa intra illum terminum potuerit expediri: ad
hoc bonus textus in l. *final. in fin.* C. *de adult.* in
d. l. *Si cum ipſe,* juncta l. *Præcedenti, ff. de excu-
ſat. tutor.* facit text. in l. *Ita autem, ff. de adminiſt. tu-
tor.*

21 Dubitari magis poteſt de ſecunda parte du-
bii, cùm judex partium ſubterfugiis impedien-
tibus intra biennium finem liti imponere nequi-
vit, an ipſis partibus liberum ſit judices ſuperio-
res adire.

Pro ratione dubitandi primò adducitur, quod
judex non impartitur officium ſuum niſi volen-
ti, & petenti, l. 4. §. *Hoc autem judicium, ff. de damn.
infect.* ubi Ripa *num: 6.* dicit ſtatutum, mandans
judici, ut litem finiat intra ſex menſes, eſſe intel-
ligendum ſi fuerit petitum; unde cùm Judex à
partibus non requiſitus, ut terminet cauſam, po-
tuerit eam terminare, non eſt dicendus ſuæ juriſ-
dictioni præjudicium feciſſe.

22 Secundò quia cum ſubterfugiis, & cavillatio-
nibus partium cauſa in longum protrahitur, in-
ſtantia non currit, ſenſit gloſſ. 1. *hic.* Item gloſſ. in
l. *Intra utiles, in ver. Intra ætatem, ff. de minoribus*, &
fuit opinio Philippi, qui ita hoc cap. Interpre-
tatur, ut hic referunt Jo. Andr. *n. 7.* & Abb. *n. 9.*
In qua videtur etiam reſidere Innoc. *hic in fin.*
cùm eam recitet ultimo loco.

23 Contrarium videtur eſſe verius: nam judex
partium ſubterfugia, & dilationes reſtringere
debet, ut intra tempus à Concilio ſtatutum cau-
ſa poſſit finem accipere. Innoc. in cap. *De cauſis,
in princ.* & ibi etiam Abb. *num: 6. de off. Deleg.*
& idem Innoc. in cap. *In cauſis, num. 3. & 6. de
appellat.* nullus enim tam audax invenitur, qui
poſſit invito judice cauſam protelare, d. l. *Pro-*
24 *perandum, in fin. princ.* Unde judex, qui hujuſmo-
di cavillationibus indulgendo ſinit labi tempus
inſtantiæ eſt in culpa, & aſpernatur Concilium,
quod *cap. 10. ſeſſ. 25. in fin.* ipſum judicem co-
hortatur, ut cauſis terminandis quanta fieri po-
teſt brevitate ſtudeat, & litigatorum arti-
bus modis omnibus occurrere: meritò igitur
adeundus eſt judex ſuperior, arg. cap. *Nullus, de
jure patr.*

25 Confirmantur prædicta, quia tempus à Con-
cilio præfigitur inſtantiæ, non judici, cum lo-
quatur in rem, in illis verbis, *cauſæ omnes, &c.
omnino ſaltem infra biennium à die motæ litis termi-
nentur,* ut hic per Felin. *num:* 19. & quam-
vis inſtantia non pereat partibus, perit tamen
ipſi judici, ut ſupra oſtendimus *num:* 14. Ergo
quicquid geritur à judice poſt inſtantiam ſibi
peremptam, nullius eſt roboris, vel momenti.
Abb. d. *conſ. 16. num. 7. poſt med. verſ. Non ob-
ſtant alia motiva, lib. 2.* & Felin. *hic num.* 15.
verſ. De ſententia lata poſt inſtantiam, dicens poſt
Paulum de Caſtro in hoc Doctores omnes con-
cordare. Quod multò magis apparet ex illa di-
ctione, *omnino*, poſita in d. cap. 20. ibi: *Atque om-
nino ſaltem biennium, &c.* quæ inducit neceſſita-
tem præciſam; cap. *Cùm ex eo*, ibi, *omnino adſtrin-
gi volumus*: cum ibi notatis per Archid. & Joann.
Andr. *de elect. lib. 6.* Alex. *conſ. 88. In cauſa,
in princ. lib. 4.* Dec. *conſ.* 582. *Profundamento
num. 2.* Grammat. in terminis noſtris, *vot. 31. n. 3.
cum ſeqq.*

26 Non obſtant adducta in contrarium. Ad pri-
mum enim reſpondetur: imo judicem cùm videt
propè eſſe finem inſtantiæ; poſſe ex officio ſuo
per-

pervenire ad ſententiam. Bart. in leg. *Seius, & Agerius, ff. ad l. falcid. propè fin. verſ. Quæro an iſtud pactum.*

27 Ad ſecundum reſpondetur ſi ſubterfugia partis in cauſa ſint, ne cauſa decidatur, verius eſſe inſtantiam currere, licet contra partem ſubterfugientem competat actio de dolo, l. *Arbitrio*, §. *Dolo, ff. De dolo*, Alex *conſ.* 72. *Videtur prima conſideratione, num:* 16. *lib.* 3. dicens gloſſam, quæ hic tenuit oppoſitum, à Doctoribus reprehendi. Abbas *hic num:* 9. gloſſ. & Bart. d. §. *Dolo*, ubi ait nec etiam competere reſtitutionem in integrum adverſus lapſum inſtantiæ: & Roman. ex communi in *conſ.* 220. *Circa primum num:* 9. alioquin eluderetur decretum Concilii, quod emanavit favore publicæ utilitatis, ſicut in terminis l. *Properandum*, conſiderat Abbas *ubi ſupra.* Secundò reſpondetur quatenus verum ſit inſtantiam ob partis cavillationem non currere, id tamen procedere in favorem partis, quæ non eſt in culpa, ut intelligunt Doctores in locis ſupra citatis. At nos loquimur reſpectu judicis, qui ſemper eſt in culpa non reſecando dilationes inutiles, ut dictum eſt, quo caſu parti nullum infertur præjudicium ſi ab eo ad ſuperiorem devolvitur juriſdictio, ut declarat Innoc. in c. *De cauſis, n.* 5. *de offic. judic. deleg.* ubi etiam Abb. *n.* 6.

Et ita propoſito in S. Congregatione Concilii ſupraſcripto dubio, videlicet, An cap. 20. ſeſſ. 24. quo cavetur, cauſas à locorum Ordinariis eſſe intra biennium terminandas; alioquin poſt id ſpatium liberum eſſe partibus, vel alteri illarum judices ſuperiores adire: habeat locum ſi non ſtetit per judicem quo minus intra dictum tempus cauſam definiret, ſed vel ob qualitatem cauſæ, vel partium cavillationes: S. Congregatio cenſuit non habere locum, quando non ſtetit per judicem, ſed ob qualitatem cauſæ, quod ab ipſo judice docendum eſt; ſecus ſi per cavillationes & ſubterfugia partium.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Si quis.

SUMMARIUM.

1 *Clericus coram ſuo Epiſcopo conveniri debet, & n. 9.*

2 *Negocii appellatione venit cauſa tam civilis, quàm criminalis.*

3 Actionis *verbum quandoque refertur ad ſimplicem petitionem in judicio factam.*

4 *Clericus non poteſt prorogare juriſdictionem alterius judicis etiam ordinarii abſque conſenſu Epiſcopi proprii, & n. 7.*

5 *Concilium accipitur pro conſenſu quando exigitur ab eo, de cujus ſuperioritatis præjudicio agitur.*

6 *Et prolatum à jure importat neceſſitatem.*

7 *Iudex an dari debeat de partium conſenſu.*

8 *Et quid ſervet Curia.*

9 *Clericus an generaliter, & indiſtinctè coram proprio Epiſcopo ſit conveniendus, & num: ſeqq. uſque ad num: 27.*

10 *Epiſcopus proprius quis dicatur quoad hoc ut Clericus coram ipſo conveniri debeat.*

Forus domicilii cum cæteris omnibus concurrit, ibidem.

11 *Forum qualiter ſortiatur Clericus ratione beneficii.*

12 *in Foro originis propriæ, vel paternæ Clericus conveniri poteſt, dummodo ibi ſit præſens, licet alibi domicilium habeat.*

13 *Forum an Clericus ſortiatur ratione Ordinis collati.*

14 *Prælatus inferior habens in loco juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, venit appellatione Epiſcopi proprii quoad hoc ut Clericus coram ipſo ſit conveniendus.*

15 *Clericus conveniendus eſt coram proprio Epiſcopo ſive conveniatur à Clerico ſive à laico.*

16 *Et in cauſis tam civilibus, quàm criminalibus.*

17 *Etiamſi ſit Clericus primæ tonſuræ, & n. 19.*

18 *Vel ſuſpenſus, excommunicatus, interdictus, depoſitus, aut irregularis.*

19 *Clericus ut fori privilegio gaudeat quæ requirantur ex Concilio Tridentino.*

20 *Clericus ſi habitum à ſe geſtari ſolitum aliqua occaſione ad breve tempus depoſuerit, non ideo fori privilegium amittit.*

21 *Habitus an ſit clericalis, judex Eccleſiaſticus cognoſcit.*

Monitio non requiritur, ut Clericus carens qualitatibus à Concilio Tridentino requiſitis fori privilegium amittat, ibid.

22 *Clericus in minoribus habitum & tonſuram deferens, & Eccleſiæ inſerviens, licet ſine mandato Epiſcopi gaudet fori privilegio, & n. ſeqq.*

23 *Idem ſi inſerviat alteri Eccleſiæ, quàm cui Epiſcopus mandavit.*

24 *Clericus beneficio privatus ex Bulla Sixti V. eo quod habitum, & tonſuram non detulerit, fori privilegium non amittit ante latam à judice Eccleſiaſtico declaratoriam ſuper facto, & num: ſequent.*

25 *Declaratoria facti ſemper requiritur quantumcunque lex imponat pœnam ipſo jure.*

26 *Clericus beneficiatus ſolitus incedere in habitu, & tonſura, licet aliquando talem geſtationem intermiſerit, non incidit in pœnam privationis beneficii ex Bulla Sixti V.*

27 *Clericus primæ Tonſuræ de Capella Sacerdotali inſtitutus an gaudeat privilegio fori; licet illius poſſeſſionem ob litem ſibi motam non acquiſierit, & num: ſeq. uſq; ad num: 46.*

28 *ad Beneficium Eccleſiaſticum conſtituendum quæ requirantur.*

29 *Beneficium nullius reditus obtinens non dicitur beneficium habere.*

30 *Beneficii ſola collatio, aut inſtitutio jus tribuit etiam ſine poſſeſſione.*

31 *Beneficia æquiparantur ultimis voluntatibus.*

32 *Beneficium vacat per obitum proviſi, licet ſolam ſupplicationem ſignatam habeat.*

33 *Verba cum effectu ſunt intelligenda.*

34 *Verbum* habere, *quid importet, & n. 37.*

35 *Epiſcopi Titulares, & Comites Palatini non dicuntur propriè tales, ſed abuſivè.*

Declaratur, num: 39.

36 *Verba ſunt accipienda in potentiori ſignificatu.*

38 *Intitulatus plenè non dicitur in beneficio ſi alius percipit fructus.*

39 *Poſſeſſor beneficii habetur qui titulum obtinet quoad honorem,& miniſterium,licèt beneficium ab alio poſsideatur.*

40 *Clerici ante Concilium Tridentinum an deberent eſſe in Eccleſia intitulati, aut illius ſervitio adſcripti ad hoc ut fori privilegio gauderent, & num.ſeq & num.60.*

41 *Milites olim non gaudebant privilegiis militaribus niſi in numeros eſſent relati.*

42 *Clericus Eccleſiæ deputatus, qui ad Sacrificium quotidianum non acceſſerit pro Clerico non habetur ex Concilio Toletano.*

43 *Impetrans certo modo,qui litem infra præſcriptum tempus non movit, tamquam beneficio privatus ex vi regulæ de annali non gaudet fori privilegio,& num.ſeq.*

44 *Beneficiati duo in eodem beneficio ſimul eſſe non poſſunt*

45 *Clericus non beneficiatus ſolitus Eccleſiæ inſervire, & in habitu, & tonſura incedere, ſi noctu, vel interdiu in habitu laicali deprehendatur cum armis,an fori privilegio gaudeat,& nu. ſeq. uſq; ad nu: 59.*

46 *Clericus beneficiatus ex Concilio Tridentino fruitur fori privilegio, licet habitum & tonſuram non deferat.*

47 *Clerici cælibes de jure communi etiam non beneficiati ante monitionem gaudeat privilegio fori, licet in habitu non incedant; Clerici conjugati ſecus.*

48 *Sed hæc differentia ſublata eſt à Concilio.Tridentino.*

49 *Clericis non habentibus requiſita Concilii Tridentini non adimitur perpetuò privilegium fori, ſed ſuſpenditur ad tempus.*

50 *Animi judicium ex perſeverantia dijudicatur.*

51 *Habitus Clericalis non prodeſt ei,qui antea publicè ſe gerebat pro laico.*

52 *Verba legis civiliter, & non amarè ſunt intelligenda.*

53 *Continuè habitare in civitate quis dicitur etiamſi tempore meſſium non permaneat.*

54 *Vnitas orationis regulata ab eodem, verbo operatur ut æqualis ſit determinatio quoad omnes.*

55 *Religioſus, qui jocoſa levitate ad horam dimittit habitum,& alium aſſumit,non incidit in pœnam Apoſtaſiæ.*

56 *Clericus deferens ad breve tempus veſtes virgatas, & partitas non incidit in pœnam Clemen.*Quoniam,de vita, & honeſtate cleric.

57 *Tempus delicti attenditur quoad pœnam imponendam,non quoad competentiam Iudicis.*

58 *Iudex laicus retinens in carcere Clericum deprehenſum in habitu laicali an, & quando excuſetur à cenſuris.*

59 *Conſuetudo, qua Clerici habitum, vel tonſuram deferentes fori privilegio gaudent,licet beneficiũ non habeant, nec alicui Eccleſiæ inſerviant, an ſit obſervanda.& nu.ſeq.uſq; ad n.72.*

60 *Clerici incedentes in habitu, vel tonſura de jure communi gaudebant privilegio fori, licet Eccleſiæ non inſervirent.*

61 *Conſuetudo juri communi conformis ſublata intelligitur eodem jure ſublato.*

62 *Conſuetudo an fuerit ſublata à Concilio Tridentino ſeſſ. 23.* cap. *6. quoad Clericos conjugatos tantum.*

63 *Conſuetudo quod Clerici conjugati gaudeant privilegio fori, licet habitum & tonſuram non deferant an valeat de jure communi.*

64 *Conſuetudo diſponens idem, quod jus antiquum correctum,præſumitur rationabilis,& num.68. & 73.*

65 *Conſuetudo contra Concilia generalia non poteſt validè introduci,& num.ſeqq.*

66 *Concilia generalia cenſentur habere clauſulam derogatoriam ad ſequentes diſpoſitiones contrarias.*

67 *Et quid in Concilio Tridentino.*

69 *Conſtitutiones Papales cenſentur effectum ſortitæ cum primum ſunt promulgatæ.*

70 *Et quando cenſeantur abrogatæ per contrarium uſum.*

71 *Exceptio quod non fuerint uſu receptæ,non admittitur.*

72 *Canonis privilegium an fuerit ademptum Clericis non habentibus qualitates,cap.6.ſeſſ.23.Concilii Tridentini,& num.ſeq.uſq; in fin.*

73 *Fori privilegium quas ob cauſas à Concilio Tridentino fuerit limitatum.*

74 *Canonis privilegium facilius amittitur de jure communi,quàm privilegium fori.*

75 *Clerici quamvis fori privilegio non gaudeant, tamen puniri poſſunt ab Epiſcopo præveniente ſi pro Clericis adhuc publicè ſe gerant.*

1 SI QUIS. Clericus coram ſuo Epiſcopo conveniri debet. Hoc dicit. Et ponit duo dicta alternativè. Secundùm ibi,vel conſilio.

Nota primò ex textu Clericum eſſe conveniendum coram proprio Epiſcopo.Dicitur autem Epiſcopus proprius,vel ſuus,ut habent aliæ editiones, relatæ ab Antonio Auguſtino *in notis ad primam Collectionem Decretal. lib. 2. tit.2.cap.1.* tum ad excluſionem Epiſcopi alieni, qui non debet falcem mittere in alienam meſſem,c.*Scriptum,6.quæſt.3.c.3.infra de Paroch.& 9, qu. 2.per totam*: tum ad excluſionem Judicis ſæcularis,ut cap.*Inolita*, & cap *Placuit*, 11.*quæſt* 1.cap *prox.* & cap.*Si diligenti,infr.eod.*tum denique ad excluſionem inferioris Prælati: nam de jure communi Epiſcopus ſolus fundat intentionem ſuper juriſdictione ordinaria in tota diœceſi, cap.*Cùm Epiſcopus*,& ibi gloſſ.*in ver. Habere*, & Doctores notant.*de offic.Ordin. lib.6.cum concord.* De quo tamen pleniùs dicam infra in prima quæſtione, in qua explicabo in ſpecie quibus modis dicatur proprius Epiſcopus.

2 Secundò nota ibi,*negocium*, appellatione negocii venire cauſam, ſeu quæſtionem ſecundùm Innocent. & Abb. Antiq. *hic in princip.* Hoſtien.in *ver.Negocium*,& Joan.Andr.*num:2.* Unde & differt à negociatione, quia negocium in cauſis, negociatio in commerciis dicitur, ut legitur in cap. *Forus*,§.*Negocium,infra de verbor. ſignific.*ſuis Codex habet,ſi quis Clericus cum Clerico cauſam habuerit,ut refert Anton.Auguſtin. *loco citato.*

3 Tertiò nota ibi, *actio ventiletur*, actionis nomen quondoq; referri ad ſimplicem petitionem in judicio factam:nam ſecundùm Canones Clericus non tenetur actionem proponere, ſed ſatis eſt ut quoquo modo de ſua petitione in libello appareat, cap.*Dilecti*, & cap. *Examinata,ſupra de*

de iudic. & hic per gloſſ. *in ver. Actio*, Hoſt. in *cod. verb.* & Butr. *num:* 4. Licet ſecundùm Abb. *num:* 3. & Marian. Socin. *num:* 2. verbum, *actio*, ſtet propriè, quia textus non præcipit ut actio proponatur, ſed ut ventiletur, ſcilicet ipſum jus competens: nam actio eſt jus proſequendi in judicio quod ſibi debetur, ut Inſtitut. de act. in princip. & ideo dicimus ſine actione neminem experiri, l. *Si pupilli*, §. *Videamus*, *ff. de negot. geſt.* Sed magis placet prima expoſitio gloſſæ, quia illud jus non ventilatur in judicio ſub formalitate actionis, ſed tamquam ſimplex, & nuda petitio. Et quamvis ſine actione de jure Civili nemo experiatur, tamen de jure Canonico non eſt neceſſe ut hoc faciat per modum actionis, ut in juribus præallegatis. In prima compilatione Decretalium non habetur illud verbum, *actio*, ſed legitur, *accuſatio ventiletur*, ut refertur ab Antonio Auguſtino in *cap. 1. hoc tit.*

4 Quartò nota ibi, *vel conſilio*, Clericum non poſſe prorogare juriſdictionem alterius Judicis etiam ordinarii abſque conſenſu Epiſcopi pro-
5 prii, & ita conſilium, hic accipitur pro conſenſu, ſeu licentia: nam ſolum conſilium non ſufficit, cap. *proximo, infra eod.* & cap. *Romana, eod tit. lib. 6.* ſecundùm gloſſ. tertiam, *hic* Hoſtienſ. *in princ. in ver. Vel conſilio*, Joan. Andr. *num:* 3. & Butr. *num:* 2, & 3. Qui inde infert conſilium accipi pro conſenſu ubi exigitur conſilium ab eo, de cujus ſuperioritatis præjudicio agitur; unde non ſufficit illud petere, & expectare, ſed oportet obtinere, ut notat gloſſ. & DD. in cap. *Si pro debilitate, de offic. deleg.* licèt aliàs ex proprietate vocabuli aliud ſit conſilium, & aliud conſenſus, ut notatur in cap. *Cùm olim, ſupra de arbitr.* Sed hic impropriatur conſilii verbum propter ſubjectam
6 materiam, ſecundùm Hoſtien. *ubi ſupra*, & Abb. *num: 3. verſ. Nota ex gloſſ.* Vel dic ſecundùm Petr. de Anchar. *in 3. notab.* conſilium includere conſenſum, & prolatum à jure importare neceſſitatem, ita ut Clericus neceſſariò teneatur illud ſequi, juxta materiam l. 1. §. *Si plures, ff. de exercit. act.* & d. c. *Cùm olim, de arbitr.*

7 Ultimò nota ibi, *apud alios, quos utraque pars voluerit*: ad hoc ut prorogari poſſit juriſdictio judicis non ſui præter licentiam proprii Epiſcopi requiri etiam conſenſum utriuſque partis: juſtum enim, & honeſtum eſt, ut judex communiter eligatur, ut hic, & in cap. *Placuit, 2. quæſt. 6.* Hoc declara primò, dummodo prorogatio fiat in judicem Eccleſiaſticum, cap. *Significaſti, infra eod.* nam judicem laicum Clericus ſibi conſtituere non poteſt, etiamſi Epiſcopi, & adverſarii conſenſus accedat, nec prorogatio firmatur juramento, cap. *Si diligenti, infra eod.* Sed ad hoc requiritur auctoritas Papæ, cap. *Mennam, 2. quæſt. 5.* & cap. *Cùm devotiſſimam, 12. quæſt. 2.* & tenent in cap. *prox. infra eod.* Hoſtien. *num: 1. in ver. Pontificu*, Joan. Andr. *num: 3. in eod. ver.* & Butr. *num:* 7. Declara ſecundò, dummodo procedatur per viã prorogationis: ad hoc enim formalis delegatio non requiritur, ſecundùm Innoc. *in fin.* Secus ſi per viam delegationis, quia tunc non exigitur conſenſus partium, ſed Epiſcopus ſolus dat judices: & quod hic dicitur, quos utraque pars voluerit, eſt de conſilio ne judex poſſit recuſari, ſed tamen commiſſio valet, etiam partibus non conſentientibus; dummodo fiat ſalvo jure recuſationis, & ita procedit textus in cap. *Super quæſtionum*, §. *Quem verò*, & §. *fin. de offic. deleg.* ut hic declarat Joan. Andr. *in fin.* cum quo Butr. *num:* 6. & alii tranſeunt. Sed an hoc procedat poſt Concilium Tridentinum, plenè dicam in cap. *Signi-*
8 *ficaſti, infra eodem.* Declara tertiò dummodo utraque pars ſit præſens; tunc enim ſecundùm conſuetudinem Curiæ ſit convenientia judicum: & ſi concordent, dantur judices de communi conſenſu, ut l. *Obſervandum, ff. de Iudic.* Si diſcordent, quælibet pars nominat unum, & Curia dat tertium ex officio. Si verò altera pars ſit abſens, obtinet præſens judices ad voluntatem ſuam ſalvo jure recuſationis; & in hoc caſu poteſt intelligi textus in cap. *Cùm R. de offic. deleg.* ubi datur judex ad voluntatem unius partis. Et de hoc ſtylo Curiæ Romanæ atteſtantur *hic* gloſſ. *ult.* Jo. Andr. *in fin.* Butr. *d. n. 6.* Abb. *n.* 4. & Marian. Socin. *n. 2. verſ. In ea gloſſa.*

9 QUÆRO, An generaliter, & indiſtinctè Clericus ſit coram ſuo Epiſcopo conveniendus.

Communis regula eſt Clericum conveniri debere coram proprio Epiſcopo, ut hic eſt caſus ſecundùm omnes, concordat cap. *Si Clericus*, ibi, *ſuum Epiſcopum*: nec non ibi, *proprium Epiſcopum*, 11. *quæſt.* 1. cap. *Si quis contra Clericum*: ibi, *Epiſcopum ipſius adeat, infra eod.* & in Auth. *Ut Cler. apud propr. Epiſcop. collat. 6.* cum ſimil. Et proprius Epi-
10 ſcopus dicitur primò, in cujus diœceſi Clericus conveniendus domicilium habet: forus enim domicilii dicitur verus, & naturalis forus, ut notatur in cap. *fin.* & ibi dixi *num:* 9. poſt Innocent. Hoſt. & alios *infra eod.* & cum cæteris omnibus concurrit, ut eſt textus in cap. *Dilecti*, & ibi gloſſ. *in ver. Ubi domicilium, infra eod.* l. *Si fidei*
11 *commiſſum*, §. *Sed & reſcriptum, ff. de Iudic.* cum ſimil. Deinde dicitur Epiſcopus proprius, in cujus diœceſi Clericus beneficium obtinet Eccleſiaſticum, licet ſit alterius diœceſis, textus eſt in cap. *Cùm nullus, de tempor. ordin. lib. 6.* Et quamvis loquatur reſpectu ordinis, tamen idem dicendum reſpectu juriſdictionis: nam qui poteſt ordinare, poteſt & judicare, cap. *Nullus Primas, 9. quæſt.* 2. & cap. 3. *de Paroch.* Adverte tamen, quia aut beneficium perſonalem reſidentiam non requirit; & tunc poteſt Clericus in loco beneficii conveniri quando agitur de illo beneficio tantùm, & non aliàs, arg. cap. *Sanè, infr. eod.* l. *fin. C. Ubi in rem. act.* & cap. *Dilectus, il ſecondo, ſupra de reſcript.* Aut requirit perſonalem reſidentiam, & tunc cùm rector beneficii, ibi domicilium contrahat, c. *Poſtulaſti, infra eod.* & notat Innocent. in cap. *Ex ore, de privileg.* Idem dicendum, quod ſuperius dictum eſt de Epiſcopo domicilii, ut ſcilicet ibi conveniri poſſit etiam de alibi geſtis, ſecundùm Abb. *hic num:* 6. de quo vide plenè per Marian. Socin. in cap. *final. num:* 22. *infra eodem.* Ad hoc Concilium Tridentinum in *cap. 11. in fin. ſeſſ.* 24. ubi privilegia, quæ competunt reſidentibus in Curia Romana ratione Eugenianæ Conſtitutionis, aut familiaritatis Cardinalium, non ſuffragantur beneficia obtinentibus quo minus ratione dictorum beneficiorum Ordinarii Juriſdictioni ſubjecti permaneant; & ita ratione beneficii perſonalem reſidentiam non requirentis ſortitur quis forum Ordinarii, ubi beneficium obtinet, ratione illius beneficii dumtaxat non obſtanti-

bus privilegiis. Rurſus dicitur proprius Epi-
12 ſcopus, in cujus diœceſi Clericus originem propriam, vel paternam, licèt alibi domicilium habeat, ut probatur in d. cap. *Cùm nullus, de tempor. ordinat. lib. 6.* inducendo illud, ut dixi numer. præcedenti, & in l. *Aſſumptio*, cum ibi notat. *ff. ad municipal.* & in l. 1. *& in l. Origine, C. de municipal. & origin. lib. 10.* Quod tamen ita tempera, ut in loco originis ita demum poſſit conveniri ſi ibi ſit præſens, aliàs ſecus, ſecundum Abb. *hic num. 6.* & notat Bart. in d. l. *Aſſumptio*, §. 1. *num: 2. verſ. Quarto caſu*, per textum in l. *Hæres abſens, in 1. reſponſ. ff. de judic.* & in l. *Relegatorum*, §. *Dubitatum eſt, ff. de interdict.*
13 *& relegat.* Præterea dici poteſt Epiſcopus proprius ratione ordinis collati, ut notat gloſſ. in d. l. *Hæres abſens*, §. *Proindè in ver. Debebit, verſ. Item ratione ordinis* & illam gloſſ. dicit ſingularem Abb. *num: 6.* Item poteſt dici proprius, qui tamen eam intelligit procedere quando Epiſcopus ordinavit nomine proprio; ſecus ſi ex commiſſione alterius, quia tunc ordinatio tribuitur illi cujus nomine fit, arg. cap. *Si Epiſcopus, de præbend. lib. 6.* Sed certè quando Epiſcopus ordinat nomine proprio, jam eſt Epiſcopus proprius ante ordinationem, cùm alias ordinare non poſſit, ut eſt textus in d. c. *Cùm nullus, & 9. quæſt. 2. per totam*: ergo non apparet quomodò efficiatur proprius ratione ordinis collati. Fortè gloſſa habuit alium intellectum, videlicet ut ratione ordinis forum quis ſortiatur, quia laicus effectus Clericus mutat forum, ac genus fori, & efficitur de foro Eccleſiæ, cap. 1. 53. *diſt.* c. *Duo ſunt*, 12. *quæſt.* 1. Sed hoc non provenit propter ordinis characterem: nam & ordinatus ab alieno ſine licentia Epiſcopi proprii, licèt ſit ſuſpenſus, tamen eſt effectus de foro Eccleſiæ cap. 1. *& ſeq. de tempor. ordinat. lib. 6.* Concilium Tridentinum *cap. 8. ſeſſ. 23.* Demum ad effectum prædictum dicitur Epiſcopus proprius etiam ratione contractus initi, delicti commiſſi, aut rei ſitæ, ut in d c. *fin. infra eod.* & generaliter omnibus aliis modis, quibus forum quis ſortitur, quos enumerat gloſſ. prælleg. in *d. §. Proindè*, & ibi Doctores, & latiſſimè Marian. Socin. in
14 *eod. cap. fin.* & ibi dixi *num: 28.* Epiſcopi autem appellatione in caſu hujus cap. venit etiam inferior Prælatus habens in loco juriſdictionem quaſi epiſcopalem ex privilegio, vel conſuetudine, c *Cùm contingat, in fine*, & ibi Doctores, præſertim Abb. *num: 18. infra eod.* c. *Auditis, de præſcript.* & hoc non obſtante decreto Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 20. §. Ad hæc*, ut ſcripſi latiſſimè in c. *Accedentibus, à num: 20. uſque in fin. de exceſſ Prælat.* Itaque ſecundum has omnes acceptiones ſtat regula, ut Clericus coram proprio Epiſcopo conveniri debeat.

15 Extenditur primò hæc regula, ut locum habeat ſive Clericus conveniatur à clerico, ut hic, ſive à laico, ut cap. *Si quis contra Clericum infra eod.* actor enim ſequitur forum rei, c. *Experientiæ*, 11. *quæſt.* 1. *cum ſimil.* ſecundum Marian. Socin. *hic in 1. notab.* & tenent Hoſtienſ. Joan. Andr. Cardin. & alii, qui verba *Si quis Clericus*, ſupplent, vel *laicus*.

16 Extenditur ſecundò ad cauſas tam civiles, quàm criminales, c. *Inclita*, 11. *quæſt.* 1. Auth *Statuimus, C. de Epiſc. & Cler.* & in Authen. *Ut Cler. apud propr. Epiſc. collat.* 6. & probatur hic in ver. *Negocium*, quod ab Innocentio & aliis exponitur pro *cauſa*, ſive *quæſtione*, ut dixi ſupra *in 2. notab.*

Extenditur tertiò etiam ad Clericum primæ tonſuræ, ut probatur in c. *Cùm non ab homine, ſupra de judic.* ibi, *in quocunque ordine conſtitutus*, juncto cap. *Cùm contingat, de ætat. & qualit.* & in c. *prox. infra eod.* ibi, *Clericum ullum*, & ibi dixi in 2. *notab.* poſt Hoſtienſ. Butr. & alios.

17 Extenditur quartò etiam ad Clericos conjugatos non bigamos habitum, & tonſuram deferentes, c. *unico, de Cler. conjug. lib. 6.* Joann. Andr. in cap. *prox. num: 2.* & ibi etiam Abb. *num: 2. & 3. infra eodem.* Henric. Boich. in c. *Ex litteris, num: 18. de vita, & honeſt. Cleric.* Vitalin. in Clem: 1. *num: 55. & 57. eod. tit.* de quo tamen hodie dic ut ſcripſi in c. *Propoſuiſti, num: 27. & 28. infra eodem.*

18 Extenditur quintò ad Clericum etiam ſuſpenſum, excommunicatum, interdictum, vel depoſitum etiam pro crimine irregularitatem irrogante: nam ante actualem degradationem remanet ſub juriſdictione Epiſcopi, ut probant jura in c. *Dictum*, 81. *diſt.* in c. *Cùm non ab homine*, & ibi Dec. *num: 6. de judic.* & in c. *Degradatio, de pœn. lib. 6.* Marian. Soc. in c. *Ad abolendam, num. 21 de hæret.*

Extenditur ſextò ad omnes perſonas Eccleſiaſticas, & ad complures alios, qui ſunt de foro Eccleſiæ, licèt Clerici non ſint, de quibus ſcripſi latiſſimè in c. *prox. infra eod. à num: 16. uſque in fin.* poſt Marian. Socin. *hic à num: 4. uſque ad num: 24.* qui fusè materiam explicat viginti quinque declarationibus.

Extenditur deniquè centum & ſex modis, quos uberrimè cumulant Moderni *in tract. de effect. Clericat. effect. primò à num: 2. uſque ad num. 668.*

19 Recipit tamen ſupradicta regula quamplures declarationes, ut dixi in c. *prox. num: 3. infra eod.* inter quas illa eſt præcipua, & uſu forenſi admodum frequens, quam juri communi adjecit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 23. cap. 6.* ubi ſtatuit, ut (prima Tonſura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus conſtitutus fori privilegio non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad majores ordines ſuſcipiendos verſetur.) Hæc ibi, & S. Congregatio Cardinalium ejuſdem Concilii Interpretum declaravit (ad hoc ut fori privilegio gaudeat, requiri, & ſufficere ea, quæ aliquo ex infraſcriptis capitibus ſigillatim ſunt adnotata, Ut obtineat beneficium Eccleſiaſticum, ut clericalem habitum, & tonſuram deferens in aliquo Seminario de licentia Epiſcopi degat, ut in habitu, & tonſura incedens in aliqua ſchola de licentia Epiſcopi verſetur, ut habitum & tonſuram geſtans in aliqua univerſitate de licentia Epiſcopi moretur.
20 Si verò quæ in aliquo ex his capitibus comprehenſa ſunt, in Clerico concurrant, ſed aliqua occaſione habitum à ſe geſtari ſolitum ad breve tempus depoſuerit, non ideo fori privilegium amit-

amittere. An verò habitus ſit clericalis ad judi-
21 cis Eccleſiaſtici cognitionem pertinere. Quibus autem caſibus Clericus ex Decreto Concilii fori privilegio non gaudet nullam requiri moni-
22 tionem ut illud amittat.) Hactenus S. Congregatio. Adverte tamen ad illa verba Concilii, *de mandato Epiſcopi*, & *de licentia Epiſcopi*; quia ex ipſius Congregationis ſententia non ſunt ſubſtantialia, ut in ſubjecta declaratione.

Joannes Cuperchinus Clericus Romanus, qui primâ tonſurâ in urbe initiatus, quatuor Ordines minores Panormi cum dimiſſoriis Domini Cardinalis urbis Vicarii ſuſcepit, Romam reverſus, & in habitu clericali incedens ſtudiis incumbens frequentavit Collegium S. Thomæ, ubi Fratrem Donatum publicè Logicam tradentem quotidie audivit prout in fide, quæ datur ejuſdem Fratris Donati; & licèt nulli eſſet adſcriptus Eccleſiæ, tamen non deſtitit diebus præcipuè feſtivis, & aliis inſervire ſacrificio Miſſæ in Eccleſia S. Jacobi incurabilium, & alibi, prout in fide Sacriſtæ, quæ ſimiliter datur. Mox ſororis infamia commotus, & ſtimulis incenſus honoris eam pluribus vulneribus confodit, & rem omnem ſine difficultate confeſſus eſt. Cumque inter alia pro ipſius defenſione dicatur eum uti Clericum pro tali homicidio non poſſe tradi curiæ ſæculari, nec affici ultimo ſupplicio; opponitur à fiſco eum non gaudere privilegio fori, quia neque beneficium habet, neque eſt adſcriptus Eccleſiæ, neque verſatur in ſcholis de licentia Epiſcopi ut requirit Concilium Tridentinum *ſeſſ.22.cap.6.* unde quæritur quid juris. Die 20. Junii 1609. S. Congregatio Concilii perpendit ſecundùm ea, quæ proponuntur, in hoc caſu concurrere omnia requiſita, ut hic clericus gaudeat privilegio fori: eſt enim initiatus primâ tonſurâ, incedebat in habitu, & tonſura clericali, & Eccleſiæ inſerviebat; imò etiam in ſchola verſabatur, quia publicam Dialectices lectionem in ædibus S. Mariæ ſupra Minervam audiebat. Unus tamen ſupereſt ſcrupulus, quod nec ad inſerviendum, nec ad verſandum in ſchola ulla præceſſit licentia, nullumq; mandatum Vicarii urbis, ut requirit Concilium, dum *cap.6. ſeſſ.23.* ſtatuit hujuſmodi clericum privilegio fori potiri ſi inſerviat Eccleſiæ de mandato Epiſcopi, vel in ſchola verſetur de Epiſcopi licentia: ſed hanc difficultatem ſuſtulerunt duæ antiquæ deciſiones Congregationis, quarum altera declaravit privilegio fori gaudere clericum minorum Ordinum in habitu, & tonſura incedentem, inſervientemque Eccleſiæ,
23 tametſi abſque ullo Epiſcopi mandato. Altera determinavit talem clericum inſervientem alteri Eccleſiæ quàm ei, cui mandaverat Epiſcopus ut inſerviret, nihilominus gaudere privilegio fori, nimirùm quia qualitas mandati, vel licentiæ eſt levis, ſatiſque eſt concurrere quæ potiora ſunt, nempe tonſuram, delationem ipſius cum habitu clericali, ſervitium Eccleſiæ, vel commorationem in ſchola aliqua. Ita enim etiam ceſſante Epiſcopi mandato, vel licentia ſatisfit menti Concilii eò tendentis, ut ſolus Clericus, qui quaſi in via ad majores Ordines ſuſcipiendos verſabatur, nec cauſa effugiendi ſæculare forum vagus huc illhuc diſcurrebat, ſed Eccleſiaſtico ſervitio inſiſtebat, fori privilegio ſejuvare poſſet, quæ qualitates in hoc clerico cum fine Concilii concurrunt, quamvis non afferatur mandatum, vel licentia Epiſcopi. Itaque pro certo habentes hunc clericum fori privilegio gaudere, Patres mandârunt Secretario, ut eorum nomine alloqueretur Gubernatorem urbis, ut ſuſpenderet in cauſa, donec res poſſet referri ad Sanctiſſimum.

24 Secundò QUÆRO, Poſita Conſtitutione ſanc. mem. Sixti V. *de habitu, & tonſura Clericorum, &c.* quæ incipit, *Sacroſanctam*. An Clericus primæ Tonſuræ, vel minorum Ordinum obtinens beneficium Eccleſiaſticum, & habitum ac tonſuram nequaquam deferens tamquam propterea beneficio vigore dictæ Conſtitutionis ipſo facto privatus, intelligatur amiſiſſe fori privilegium, adeò ut etiam ante latam à judice Eccleſiaſtico declaratoriam ſuper facto, videlicet quòd tonſuram, & habitum clericalem non geſtaverit, fori privilegio minimè debeat gaudere.

25 Certum eſt privatum beneficio ipſo jure, & ſic per ſententiam juris, non poſſe amoveri à beneficio, quo privatus eſt, antequam crimen ſit probatum, & declaratum per ſententiam hominis: alioquin privatus poſſet agere ſpolio, ut pluribus probat Oldrad. *conſ.227. De toto themate, num.4. verſ. Secundò objicit*, & Petr. de Anchar. *conſ.189. Tribus de cauſis, num. 3. & 4.* Quantumcunque enim lex imponat pœnam ipſo jure, ſemper tamen requiritur declaratoria judicis ſuper facto, priuſquam pœna ipſa poſſit executioni demandari: caſus eſt apertus in cap. *Cùm ſecundum*, §. *Confiſcationis*, & ibi omnes notant, præſertim Gemin. & Franc. *de hæret. lib.6.* Joan. Andr. poſt Archid: in cap. *Felicis, num. 2. de pœnis, eod. lib.* Bald. in c. 1. *in fin. quib. mod. feud. amitt.* Calderin. *conſ.95. n.3. in fin. verſ. Eſt etiam juſtum alias 1. de treug & pac.* Rom. *conſ.211. Allegationes, n.4. verſ. Secundo moveor*, & paſſim Doctores. Quamobrem *die 6. Octobris* 1612. in S. Congregatione Concilii, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales S. Cæciliæ, de Monte, Plattus, Mantica, Arigonius, Millinus, & Lancellotus, propoſito ſupraſcripto dubio omnes abſque ulla diſcuſſione cenſuerunt hujuſmodi Clericum nullo pacto excludi à fori privilegio niſi poſt latam à judice Eccleſiaſtico declaratoriam ſuper facto, ſeu delicto, id eſt quòd habitum, & tonſuram clerica-
26 lem minimè geſtaverit. Et ſubinde orta dubitatione an Clericus beneficiatus non inſerviens alicui Eccleſiæ, qui habitum, & tonſuram geſtare conſuevit, licèt aliquoties hujuſmodi geſtationem intermiſerit, incidat in pœnam amiſſionis beneficii Conſtitutione Sixti V. ſanc. mem. hac de re edita impoſitam, ita ut lata poſteà declaratoria ſuper facto, fori privilegio gaudere non debeat: omnes uno ore cenſuerunt reſpondendum, hujuſmodi Clericum habitum, & tonſuram geſtare ſolitum, tametſi aliquando talem geſtationem intermiſerit, nequaquam incidiſſe in pœnam privationis dicta Sixti V. Conſtitutione impoſitâ, & ex conſequenti non amiſiſſe fori privilegium, ſed eo tamquam beneficiatum debere potiri ad præſcriptum Decreti ejuſdem Concilii *cap.6. ſeſſ.23.*

27 Tertiò QUÆRO, An Clericus primæ tonſuræ præſentatus à Patrono ad Capellam Sacer-

dotalem, & à Summo Pontifice vigore præſentationis inſtitutus gaudeat privilegio fori, licèt tertiò in poſſeſſione Capellæ intruſo poſſeſſionem ejus, ſuper qua litem movit, & introduxit, acquirere non potuerit.

28 Cùm Concilium Tridentinum d. *cap.6. ſeſſ.23* addendo juri antiquo ſtatuat, ut primâ tonſurâ initiatus non gaudeat privilegio fori, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, *&c.* atque ita alternative requirat ut habeat ſaltèm beneficium Eccleſiaſticum, cap. *Inter cæteras, de reſcript.* Pro ſolutione quæſtionis ſupponendum eſt dictam capellam habere illa quatuor requiſita, ut conſtituat beneficium Eccleſiaſticum, quæ adnotavit Petrus de Anchar. in cap. *Beneficium, n.2. de regul. in 6.* quem ſequu-
28 tus fuit Dec. *in rubr. de reſcript. num.8.* Item ſupponendum capellam, de qua agitur, eſſe alicujus reditus; cùm aliàs ſi nullius eſſet reditus, illam obtinens non eſſet judicandus beneficium habere, argum cap. *Si quis objecerit, 1. quæſt.3.* & notat Collectar. in cap. *2. in 2. col. de conceſſ. Præben.* & in cap. *De multa*, ubi etiam Abb. *de Præbend.* Sarnen. *in reg. de Annali, quæſt.47. num.3.* & tenet Rota *deciſ.445. aliàs 26. tit. de Præben.* ibi, *reali commodo*, in novis. Licèt ex iis, quæ ſubnectentur inferius, in terminis Concilii quoad fori privilegium aliud videatur dicendum.

30 Atque his ſuppoſitis, non videtur ambigendum, quin hic Clericus ad effectum prædictum obtineat beneficium Eccleſiaſticum: ex ſola enim collatione, ſeu inſtitutione ſine alia traditione, vel adeptione poſſeſſionis jus in beneficio tribuitur, cap. *Si tibi abſenti, de Præben. lib.6.* & notat gloſſ. in Extravag. Joann. XXII. *Execrabilis, in*
31 *§. Porrò, in ver. Competat jus*, beneficia enim æquiparantur ultimis voluntatibus, gloſſa in cap. 1. *in ver. In ultimis voluntatibus, de conceſſ. Præben. in 6.* & eſt textus in cap. *Authoritate, eodem tit. & lib.* Sed in ultimis voluntatibus dominia, ac jura rectâ viâ, ipſoque jure ſine traditione aliqua transferuntur, l. *A Titio, in fin. ff. de furt.* l. *Si tibi homo, §. Cùm ſervus, ff. de legat. 1.* l. *ult. C. de Sacroſ. Eccleſ.* Jaſ. in l. *1. num.13. ff. de legat. 1.* Ergo & in beneficiis Eccleſiaſticis. Ad quod facit textus in cap. *fin. §. Sanè*, ubi etiam Gemin. hoc adnotavit, *de conceſſ.*
32 *Præben. lib.6.* Quinimò uſque adeò dicitur beneficium illius eſſe, qui ſolam collationem obtinuit, licèt alius poſſeſſionem occupet, ut beneficium dicatur vacare per obitum ipſius, & non poſſeſſoris, quamvis tantùm ſupplicationem ſignatam habuerit, ut decidit Rota *deciſ. ult. in antiq. ſub tit. de reſcript.* Collectar. in cap. *Conſtitutus, verſ. Sed quid de quæſtione, de conceſſ. Præben.* & Sarnen. *ſuper regul. Cancell. de impetran. benefic. vacan. per obit. familiar. Cardin. quæſt.23.* & eſt caſus expreſſus in dicto cap. *Si tibi abſenti, de Præbend. in 6.*

33 Sed objicies, verba illa Concilii, *niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat*, ſunt cum effectu intelligenda, l.1. §. *Hæc verba, ff. Quod quiſque jur.* ibi, *Cum effectu*, non verbotenus intelligenda, & in cap. *Relatum, de Clericis non reſiden.* rebus enim, & non verbis jura ſunt impoſita, cap. *Commiſſa*
34 *de elect. in 6.* Et ideò verbum, *habere*, proprium effectum habendi ſignificat, Bald. in l. *Data opera, num.31, C. de iis, qui accuſ. non poſſ.* allegat textum in l. *Fideicommiſſa, §. Si filio, de legat.3.* Facit quòd deeſſe videtur id, quod inutile eſt, cap.
35 *Fraternitatis, de frigid. & malefic.* Et in ſimili dicetur de Epiſcopis Nulliatenenſibus, ſeu Titularibus, & Comitibus Palatinis, qui non dicuntur propriè tales, ſed abuſivè tantum, ut tradit Jaſ. in l. *Id quod, num.25. de legat. 1. poſt* Bald: in Auth: *Licentiam, C. de Epiſc. & Cleric.* ubi tenet illius Authenticæ diſpoſitionem non habere locum in Epiſcopis, qui habent Eccleſias apud Saracenos, quarum nullos capiunt fructus, qui enim re privatur, nec nomen habere meretur, gloſſ. in cap. *Corepiſcopi, 18. diſtinct.* ut de Cardinalibus Eccleſiæ Ravennaten. & Compoſtellanæ, dicit Cardin: poſt gloſſam in Clem. 2. *in princ. de celebrat. Miſſar.* Abb. in cap. *Bona il pri-*
36 *mo, num.3. col.2. de poſtulat. Prælat.* Verba enim in potentiori ſignificata ſunt ſemper intelligenda, Abb: in cap. *Ex publico, de Converſ. conjug.* Præpoſ. in cap. *Rurſus, in 1. notab. Qui Cler. vel voven.*

37 Verùm hæc objectio tollitur, quia verbum, *habere*, dum ſimpliciter profertur à jure, verificatur non ſolùm in eo, qui plenum dominium rei habet, vel proprietatem nudam, ſed etiam in eo, qui habet tenutam. Caſus eſt expreſſus in l. *Stipulatio iſta, §. Hæc quoque, verſ. Habere, ff. de verborum obligat.* & in l. *Habere, ff. de verborum ſignific.* & in l. *Id apud ſe, eodem tit.* Id enim quis apud ſe habere videtur, de quo actionem habet, habetur enim quod peti poteſt l. *Qui actionem, ff. de reg. jur.* dum enim jura tantùm ſimpliciter de verbo, *habere*, loquuntur, ſufficit dicto modo,
38 vel altero ipſorum habere. Sed ubi requirunt ut plenè vel pacificè quis habeat, tunc aliud eſt dicendum, ut eſt caſus in cap. *Si tibi conceſſo. de Præben. in 6.* ubi gloſſ. *in ver. Vacare*, intitulatus enim in beneficio plenè non habetur, ſi alius percipit fructus beneficii, ut ibi per gloſſ. Idem procedit in verbis *pacificè obtinere, vel poſſidere beneficium*, quia requiritur actualis poſſeſſio majoris partis bonorum, vel liberum exercitium animarum, vel alia, quæ notata ſunt in deciſione Rotæ *in novis, num.3. ſub tit. de conceſſ. Præben.* in c. *Gratia, de reſcript. in 6.* in Clem. *Gratia, eodem tit.* & in cap. *Commiſſa, de elect. lib.6.* ubi ſunt caſus diverſi congruentes ſupradictæ interpretationi. Dum igitur Decretum Concilii dicto *cap.6. ſeſſ. 23.* ſimpliciter requirit ut habeat; ſatis eſt ut titulum ex inſtitutione obtinuerit.

39 Nec verum eſt Epiſcopos Eccleſiarum, quæ ſunt apud Saracenos, abuſivè dici Epiſcopos, quia quamvis jurisdictionem actu non habeant tamquam Clero, & populo carentes, habent tamen habitu, cap. *Paſtoralis, 7. quæſt.1. cap.2. ſeſſ. 14.* Concilii Tridentini, & verè ſunt Epiſcopi, & pro talibus judicandi quoad honorem, & miniſterium, textus eſt expreſſus in cap. *Si quis Epiſcopus ordinatus ad Parochiam, 92. diſtinct.* ubi videtur caſus notabilis pro deciſione dubii propoſiti: & ad hoc ponderat illum textum accuratè Cardinal. in Clem. *Ut hi, §. Illi verò, de ætat. & qualit. poſt num. 10.* dicens pro poſſeſſore haberi eum, qui obtinuit beneficium, licèt ab alio poſſideatur, quoad honorem, & miniſterium, & dictum Baldi procedit non ex ratione, quia non poſſidet, ſed quia fructus non percipit ab Eccleſia, quam perceptionem requirit textus illius Authenticæ, ut hodie dicimus de diſpoſitione

d.cap.

d. cap. *Si tibi*; unde ibi non requirebatur ſimplex habere, ſed plenum, ut Eccleſia ſuccederet Epiſcopo.

40 Præterea quamvis d. *cap. 6. ſeſſ. 23.* reſtrinxerint privilegium, quod habebant Clerici vel habitum, vel tonſuram deferentes ad exemplum Clementis V. in Concilio Viennenſi in clericis, qui ſordida officia publicè, ac perſonaliter exercent, ut in Clem. *Vnica, de vita, & honeſtate Cleric.* nec non Clementis VII. in quadam Extravaganti *edita anno* 1533. qua ademit fori privilegium Clericis non incedentibus in habitu, nec tonſuram clericalem deferentibus, ut ſcripſi in cap. *Ad audientiam, il ſecondo, num.* 122. *de reſcript.*
41 tamen conſiderandum eſt Concilium dum ad fori privilegium requirit vel beneficium Eccleſiaſticum, hoc eſt intitulationem, vel ſervitium Eccleſiæ, videri aliquo modo conſentire cum juris antiqui diſpoſitione. Id enim eſt ad inſtar armatæ militiæ. Quamvis enim quis deſcriptus eſſet, & inter tyrones deputatus, & alia implevisſet etiam nota publica, & ſtigmate militiæ, quibus milites inſigniri erant ſoliti ut dignoſcerentur, l. *Stigmata, C. de fabric. lib.* 11. & alia præſtitiſſet, quæ notantur per gloſſ. in l. *penult. ff. ex quibus cauſ. maior.* tamen privilegio militari non gaudebat, & præſertim exemptione ab ordinariis judicibus, niſi in numeros eſſet relatus, & aſſignatus ſub certo jure, vexillo, & loco, à quo nuſquam recedere poterat ſine commeatu: textus eſt in l. *Ex eo tempore, ff. de milit. teſtam.* ibi, *in numeros relatus eſt,* & in l. ſeq ibi, *in comitatu Principum retentus.* Quando autem hæc relatio in numeros facta intelligeretur, colligi poteſt ex textu l. 1. *cum ſeqq uſque in fin. C. de offic. magiſtr. milit.* Sic à ſimili frui non debet Clericus privilegio quoad forum, quamvis per ordinationem in cœleſti militia ſit adſcriptus, cap. *Cleros, 21. diſt.* habeatque clericalem coronam, quæ eſt ejusdem militiæ ſtigma, juxta notata per gloſſ. in Clem: *Quoniam, §. Idem in ver. Et tonſura, de vita, & honeſtate Cleric.* niſi etiam ſit relatus in numeros per aſſignationem beneficii, quo redditur intitulatus illi Eccleſiæ, & cenſetur ſtipendium habere, & ſub ſtipendio (propter officium enim datur beneficium, cap. *finali de reſcript. lib. 6.*) & niſi militet, vel referatur in numeros, ut quia Eccleſiæ ſervitio deputaretur, in qua ſerviat in Divinis, ad quod fuit ordinatus, & delectus, ut ſcilicet militet Deo, cujus mili-
42 tiæ fuit adſcriptus. De beneficiato, & de deputato curæ Eccleſiæ, ut omittantur jura imperialia, quæ habentur in libro Authen. in *tit. Vt ſit determin numer. Cleric. & in tit. de Sanctiſſ. Epiſcop.* in quibus hæc eadem fuerunt ordinata: Reperi in Concilio Martini Papæ idem tunc temporis ab Eccleſia obſervari. Ad quod videatur textus in cap. *fin. 92. diſt.* & quæ ibi notat gloſſ. *in ver. Deputatus*; illic enim habetur deputatio certæ Eccleſiæ per inſtitutionem, ut de beneficio, & alio modo per aſſignationem in numerum Clericorum deſervientium; & ſtatuitur, ut qui non inſervit ad quotidianum pſallendi officium, deponatur à Clero; & ſic per Concilium videtur aliquo modo potiùs innovatum jus antiquum, quàm novum ſtatutum; licèt hunc, & alios ſimiles canones, qui à Gratiano tribuuntur Concilio Martini Papæ, collectos fuiſſe à Martino Bracharenſi ex Synodis ſub Honorio I. ad notavit Covarr. *in relect cap. 1. num. 1. de teſtam.* Illud caput habetur ex Concilio Toletano I. ſub Anaſtaſio Papa anno Domini 400. *cap. 5.* in hæc verba (Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus clericus, ſi intra civitatem fuerit, vel in loco, in quo Eccleſia eſt, aut caſtello, aut vico, aut villa, & ad Eccleſiam ad Sacrificium quotidianum non acceſſerit, clericus non habeatur, ſi caſtigatus per ſatisfactionem veniam ab Epiſcopo noluerit promereri) refertur à Burchardo *lib. 2. cap. 152. Decret.* ab Ivo, *par. 6. cap. 243.* & *Conciliorum tom. 1. pag. 597. littera F.*

43 Rurſus objicies. Si ad fori privilegium ſufficeret ſolus titulus beneficii absque poſſeſſione, ſequeretur ut eſſet in facultate cujusque impetrare beneficium certo modo, & tenere ut dicitur in manica ſupplicationem ſignatam ad hoc ut tamquam intitulatus ſe tueretur adverſus jurisdictionem judicis ſæcularis, licèt Eccleſiæ non inſerviret; quo nimis læderetur juſtitia, & eſſet contra mentem Concilii.

Cæterùm ad hanc objectionem tollendam conſultò in dubio ſuperius propoſito adjecta ſunt verba illa, *ſuper quo litem movit*: nam alioquin ſi proviſus litem non intentaſſet intra præ-
44 ſcriptum tempus, poſſeſſor eſſet tutus regula de annali, vel de trienniali, & titulus proviſi redactus eſſet ad non titulum, cùm duos in eadem re eodem tempore in ſolidum jus habere leges non permittant, l. *Si ut certo, §. Si duobus vehiculum, ff. Commod.* l. 3. *§. Ex contrario,* & ibi Doctores. *ff. de acquir. poſſeſſ.* Bald. in l. *Non ſolùm poſt medium, verſ. Non obſtat, ff. ſol. matrim.* & duos veros beneficiatos in eodem beneficio eſſe non poſſe probat text. in cap. *Dilecto, verſ. Procurator tuus,* & *verſ. Vno individuo jure vacante, de Præben.* & ſcripſit Pariſ. *conſ 101. Si quærimus, num. 18. verſ. Non obſtat,* & *conſil. 117. Si quærimus, poſt num. 31. verſ. Vnde ſi ponamus,* & *num. 33. vol. 4.* Quem refert, & ſequitur Mandoſa *in reg. de annal. quæſt. 48. num. 7. verſ. Et in terminis noſtris.* Quamobrem impetrans, qui litem infra præſcriptum tempus contra poſſeſſorem non movit, cum beneficio ſit ipſo jure privatus ex vi regulæ, non poteſt amplius tamquam beneficiatus fori privilegio gaudere.

Ad extremum propoſito dubio an Clericus primæ tonſuræ proviſus de beneficio poſſit gaudere privilegio fori, quamvis poſſeſſionem beneficii non habeat propter intruſum, contra quem litem movit: S. Congregatio cenſuit poſſe.

45 Quartò QUÆRO. Poſito Decreto Tridentini Concilii *cap. 6. ſeſſ. 23.* An clericus non beneficiatus ſolitus tamen Eccleſiæ inſervire, & in habitu, & tonſura incedere, ſi noctu, vel interdiu in habitu laicali deprehendatur cum armis, gaudeat privilegio fori, nec ne.

46 Pro ſolutione quæſtionis præmittendum eſt primò ad privilegium fori alterutrum ſufficere, id eſt ut clericus vel beneficium Eccleſiaſticum habeat, vel habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ inſerviat, ut jam reſolvit S. Congregatio. Siquidem conſulta an clericus beneficiatus, qui non deferens habitum, & tonſuram immiſcuit ſe enormitatibus, poſſit à judice laico puni-

puniri non præcedente monitione: reſpondit ex *c.6. ſeſſ.23.* (Clericum beneficiatum frui privilegio fori, licèt clericalem habitum, & tonſuram non deferat, quia cap.6. dat privilegium alternativè vel beneficiatis, vel deferentibus habitum.) Hactenus verba declarationis: & idcircò in dubio adjecta ſunt illa verba, *non beneficiatus:* nam ſi Clericus beneficiatus eſſet, ex hoc ſolo fori privilegio gauderet quod ſpectat ad Concilii diſpoſitionem, & circumſcripta Bulla Sixti V. hac de re edita *anno* 1589. de qua dictum eſt ſuprà in ſecunda quæſtione, unde fruſtrà dubitaretur an fori privilegium amiſiſſet ex eo, quòd ſine habitu clericali deprehenſus fuiſſet.

47 Præmittendum eſt ſecundò de jure veteri clericos in minoribus non conjugatos, & non beneficiatos, nec in habitu incedentes ante monitionem gaudere fori privilegio ſecundùm communem opinionem, de qua teſtatur Clar. *in* §. *fin. quæſt.36. verſ. Hæc autem,* licèt ſecùs ſtatutum eſſet clericis conjugatis per c. *Vnicum*, *de cler. coniug. lib.6.* ubi ita tradunt Anchar. Franch.

48 & alii. Hanc differentiam quoad hoc ſuſtulit Concilium *d. c. 16.* nam Clericus in minoribus non conjugatus, nec beneficiatus etiam ante monitionem, niſi deferens habitum, & tonſuram inſerviat Eccleſiæ, non gaudet privilegio fori, ut S. Congregatio declaravit.

49 Præmittendum tertiò Concilium ita voluiſſe occurrere Epiſcoporum conniventiæ erga Clericos delinquentes, & Clericos incitare ad delationem habitûs clericalis, ut tamen noluerit clericos plus æquo laicorum poteſtati ſubjicere: proindeque clericis non habentibus requiſita fori privilegium non ademit perpetuò, ſed ſuſpendit ad tempus, ad ea, quæ de clerico conjugato tradunt Archid: Joan. Anchar. & Franc. in d. c. *Vnico*, quos ſequuta fuit S. Congregatio reſpondens clericum conjugatum, qui poſt dimiſſum habitum clericalem deliquit; quamvis pro eodem delicto in curia laicali citatus, & condemnatus fuerit; ſi deinde (modò non in fraudem) reſumpto habitu, & tonſura Eccleſiæ deſerviat, non poſſe à judice laico pro eodem delicto perſonaliter diſtingui.

Ex his infertur, ut cùm verſemur in materia correctoria juris veteris, etiam inſpecta mente ipſius Concilii in favorem ordinis clericalis ſit pronunciandum, & inhærendum antiquorum Canonum diſpoſitioni niſi quatenus expreſsè ſint correcti, cap. *Cùm expediat, de elect. lib.6.* c. *Eccleſia veſtra, il ſecondo, eodem tit.* l. *Præcepimus, in fin. C. de appell. cum ſimil.* Quibus præmiſſis, ad dubiū

50 videtur reſpondendum, clericum, de quo agitur, gaudere fori privilegio ex infraſcriptis. Et primò quia animi judicium apparet ex perſeverantia; ideoque brevi reverſa uxor nec divertiſſe videtur, l. *Divortium, ff. de divort.* l. *Quidquid calore, ff de reg. jur.* & non dicitur veniſſe qui non ſtetit, cap. *Si poſtquam.* & ibi gloſſ. *in ver. Mente,* & cap. *Cupientes,* §. *Si per viginti,* ubi gloſſ. *in ver. Compareant, de elect. lib.6.* Item non videtur poſſeſſionem adeptus qui eam ſtatim amiſit, l. *Non videtur, ff. de acquiren. poſſeſſ.* gloſſ. in cap. *Quærenti, in ver. Ad integrum, de offic. deleg.* nec dicitur verſum quod verſum non durat, l. *Si pro patre,* §. *Verſum, ff. De in rem verſo.* Sic qui habitum clericalem dimiſit illum ſtatim reaſſumpturus cenſebitur non dimiſiſſe, confert cap. *Ad noſtram,* ibi, *ſtatim pœnituit quòd habitum induiſſet:* & ibi gloſ. *de regul.* cap. *Conſtat.* & ibi etiam gloſſ. *in ver. Statim,* 1. *quæſt.*1. & quod notat Abb. *conſ.69. Videtur, num.2. lib.*1. Roman. *conſ.236. Vt præmiſſa, num.4. verſ. Primò,* & eò magis, quia cùm verſemur in materia pœnali, & odioſa amiſſionis privilegii fori, factum non dicitur quod factum non durat, cap. *Nam & ego, de verborum ſignificat.* cum concord. de quibus ibi per gloſſ. in ver. *Quaſi nunquam eſſet.* Abb. d. *conſ.69. num.1. col.1. verſ. Sed his non obſtantibus.* Animus autem reaſſumendi colligitur ex ipſa conſuetudine habitum jugiter deferendi, ex notatis per gloſſam in cap. 1. *in ver. Non timore, ſuprà Quod met. cau.* & per Menoch. *lib.6. præſumpt.37. num.28.* facit textus in §. *Pavonum, Inſtitut. de rer. diviſ.* & mutatio voluntatis non præſumitur niſi probetur, leg. *Qui voluntatem, ff. de probat.*

51 Secundò habitus clericalis non prodeſt ei, qui paulò ante capturam publicè ſe gerebat pro laico, cap. *Si judex laicus,* ubi Doctores hoc notant *de ſentent. excommun. lib.6.* ergo multò minus habitus laicalis nocebit ei, qui anteà ſe gerebat pro clerico; cùm in primo caſu laicus agat de privilegio acquirendo; in ſecundo autem Clericus de privilegio jam quæſito non amittendo, ac proinde potior ſit cauſa Clerici, l. *fin.* C. *de jur. dot.* l. *ult.* C. *de Codic.* Federic. de Sen. *conſ.* 112. *Amice cariſſime, num 3. verſ. Sed quæritur,* & Roman. *conſ.*179. *Ampliſſime Doctor, num.*17.

52 Tertiò verba legis intelligi debent civili modo, non amarè, ut de continuo commenſali, continua reſidentia, vel continuo ſervitio reſpondit Calderin. *conſ.88. An ſit legatus, aliàs 8. de offic. leg.* ubi allegat illud (Numquam de manu tua exeat pſalterium, hoc eſt horis congruis.) Card. poſt gloſſ. in Clem.1. *in 12. quæſt. de foro compet.* Ergo quod dicitur de habitus delatione, ſicut & de tonſura, non ita accipi debet, ut cùm primùm clericus ex quavis occaſione illum exuit, vel negligentia paſſus eſt creſcentes capillos tonſuram abſcondere, eo ipſo fori privilegium amiſerit: utrumque enim ſatis abſurdum videtur. Facit textus in cap. *Is qui, de ſepultur. lib. 6.* & quod notat Imola *conſ. 9. in fin.* ubi tenet privilegium conceſſum illis de comitatu, qui per decem annos continuè habitaverint in civitate, intelligi etiamſi habitantes civitatem tempore meſſium, & vindemiarum iverint in comitatum cum familia ad colligendos fructus; quia ex quo reverſi ſunt ad civitatem, dicuntur

53 continuè habitaſſe. Et quod notat Bart. in l. 4. §. *Prætor, ff. de damn. infec.* ubi quod habitare quis dicitur in civitate, licèt tres menſes ruri permaneat, & ſequitur Felin. in cap. *Quoniam, num.2. de obed. offic.* cum ſimil. adductis per Apoſtill. ad Roman. *conſ.264. Vt is Nurſinus, in ver. Requiruntur, verſ. Circa ſecundum.* Ad quod confert etiam Decretum Concilii Tridentini *cap.1. ſeſſ.23.* ibi, *qui aliquantiſper tantùm abſunt ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt.*

54 Quartò hæc verba Concilii *cap.6. niſi habitum & tonſuram deferens Eccleſiæ inſerviat,* reſolvuntur, niſi habitum, & tonſuram deferat, & inſerviat:

ſerviat: ſed ex defectu ſervitii uno, aut altero die Clericum intelligi ſuſpenſum à privilegio fori, nemo æquus judex dixerit. Ergo neque ex prima, aut altera brevi habitus dimiſſione, ex reg.l. *Iam hoc jure*, §. *Sed ſi*, & ibi Bart. *num.* 1. *ff. de vulg. & pupill.* Unitas enim orationis de pluribus loquens regulata ab eodem verbo operatur, ut æqualis ſit determinatio quoad omnes, l. *Hæreditatem*, & l. *Quamvis*, C. *de impub. & aliis ſubſtitut.* Bonus textus in l. *fin.* C. *de ſentent. & interlocut. omn. jud.* & notat Bald. in l. *In teſtamento*, C. *de milit. teſtam.* Quod pluribus exemplis confirmat Florian. à S. Petro *conſ.* 14. *n.* 9. & *ſeq. per tot.*

55 Quintò habitus regularis adeò eſt annexus oſſibus Monachorum, ut in quocunque loco conſiſtentes, ſive in lecto quieſcentes conſtanter eo uti debeant, cap. *Vidua*, 20. *quæſt.* 1. & cap. *Sanctimonialis*, 23. *diſt.* adeò ut temerè dimittentes ipſo facto excommunicentur in cap. *Vt periculoſa, ne cler. vel monach. lib.* 6. & nihilominus religioſus, qui jocoſa levitate ad horam dimittit habitum ut currat, & lapidem projiciat, in excommunicationem non incidit, nec tanquam apoſtata amittit privilegia ordinis ſecundùm Petrum de Palude. Cujus ſententiam dicit rationabilem Sylveſt. *in ver. Excommunicatio* 9. *num.* 5. *verſ. Vigeſimaquarta*, ſubdens non cenſeri Religioſum dimittere habitum ſi illum dimittat non doloſè, & cum aſſumptione alterius ad utendum eo, ſed ad horam voluptuoſè nullo alio aſſumpto; vel aſſumpto quidem, ſed ad ſolatium ex levitate jocoſa, non autem ad utendum. Et fuit opinio Zenzelini aſſerentis profeſſum non incidere in pœnas ſi habitum dimittat cum aſſumptione alterius ad horam, non ad notabile tempus judicis, aut boni juris arbitrio limitandum, quia non dicitur quis aſſumpſiſſe quod ſtatim eſt dimiſſurus: Ergo longè minus ex dimiſſione habitus ad breve tempus incidere debet in pœnam amiſſionis privilegii fori clericus ſæcularis, qui non eſt adeò adſtrictus ad continuam, & numquam interruptam habitus delationem, ſicut regularis: & propterea idem Zen-

56 zelinus in Clem. *Quoniam, de vita & honeſt. Cleric.* tenet clericum ſæcularem, qui non continuè defert veſtem virgatam, vel partitam, nec proprii uſus cauſa, ſed ob feſtum Socii, qui uxorem duxit, vel militiam, aut doctoratum aſſumpſit, non incidere in pœnam illius Decretalis; quia talia rarò occurrunt, & jura coaptantur his, quæ ſæpè accidunt, leg. *Ex iis, cum duabus ll. ſeqq. ff. de legibus*, & ſequitur Sylveſt. *loco citato.* Ultimò ſi aliter reſponderetur, conſequens eſſet, ut Clericus in minoribus numquam ferè in cauſa criminali gauderet privilegio fori; quia commiſſurus delictum regulariter non incedit in habitu; atque ita Concilium ſtatuiſſet de caſu minus frequenti contra jura proximè citata.

57 Non obſtat, quòd regulariter attenditur tempus delicti, l. 1. *ff. de pœn.* quia procedit quoad pœnam imponendam à ſuo judice, non quoad judicis competentiam, ut declarat Dyn. in l. *Idem Vlpianus ff. de excuſ. tutor.* quem refert Joan. Andr. in cap. *Vnico, n.* 19. *verſ. Quanti dicunt, de oblig. ad ratioc.*

Item non obſtat dictum Alex. *conſ.* 8. *lib.* 1. ex Bald. in l. *Affinitati, C. commun. de ſucceſſ.* Quod attendi debeat tempus delicti ad cognoſcendum ad quem forum ſpectet cognitio; quia negatur Clericum, de quo agitur, deprehenſum ſine habitu fuiſſe etiam pro illo tempore extra jurisdictionem judicis Eccleſiaſtici, ex prędictis. Deinde reſpondetur hoc dictum procedere in favorem fori eccleſiaſtici, ut ſcilicet is, qui tempore commiſſi delicti reaſſumpſit habitum, licèt eumdem poſteà dimiſerit, non poſſit à judice laico condemnari pro eo delicto: & in his terminis loquitur Alex. poſt DD. ibidem citatos. Quod ſi acciperetur in alium ſenſum, adverſaretur deciſioni Sac. Congregationis in cauſa Nuſcana, quam retuli in dicto cap. *Vnico, num.* 73. *de oblig. ad ratioc.* Sicut non obſtat quod de Clerico conjugato videntur ſentire Doctores in d. cap. *vn. de Cler. conjug. lib.* 6. tum quia non loquuntur in terminis illius qui ſolitus eſt habitum deferre; tum quia de Clerico conjugato ad non conjugatum non infertur ad diminutionem privilegiorum, quæ fortius inhærent non conjugato; tum quia in judicio præjudiciali ſtatus attenditur tempus, quod eſt magis favorabile argum. §. *Sed & ſi quis, inſtit. de ingen.* Ergo prævalebit conſuetudo deferendi habitum huic momento, quo deprehenſus eſt, attenta conſuetudine, circumſcripta alia conſideratione quòd Clericorum gravitas nocturnis vagationibus inepta eſt. neq; enim tunc viget ratio illa, ne clerici urgentur inverecundè non agniti per habitum proprium, quam in Clericis Regularibus conſiderat textus in dicto cap. *Vt periculoſa. Ne Cleric. vel Monach lib.* 6. ut per Sylveſtr. *ubi ſuprà, num.* 43. *in fin.* ac magis dedecens eſt vagatio ipſa.

58 Cæterùm ſi talis Clericus noctu, aut interdiu ſine habitu repertus à judice ſæculari ignoranter comprehenſus, & in carcerem conjectus eſſet, excuſaretur judex ſecundùm terminos cap. *Si judex laicus, de ſent. excommun. lib.* 6. à ſententia excommunicationis, habitus enim facit præſumptionem ut quis judicetur talis, qualem habitus, quem defert, demonſtrat, ut ibi, & in l. *Item apud*, §. *Si quis, ff. de injur.* Federic. de Senis, *conſ.* 13, *num.* 3. *verſ. Talis namque*: & qualis actus apparet in ſui figura, talis præſumitur in ſui eſſentia. Paul. de Caſtro, *conſ.* 261. *Viſis, & conſideratis, in princ. lib.* 2. Ac propterea Clerici incedentes in habitu ſæculari præſumuntur laici, & offendens eos, & interficiens non eſt excommunicatus, quia ignorantia non ligat animam: ut inquit Hieronym. Tort. *conſ. ſuo poſt conſ.* Anton. de Butr. *num.* 20. ubi plura ad hoc allegat, & præcipuè textum, quem dicit meliorem de mundo, in l. *Si ignorans, ff. Locati.* Atque ſi poſteaquam cognovit illum eſſe Clericum, vellet eum invitum retinere, aut recuſaret ad judicem Eccleſiaſticum remittere ſub prætextu quòd talis Clericus gaudere non poſſet privilegio fori; non evitaret cenſuras dict. cap. *Si judex laicus*, & cap. *Si quis ſuadente*, 17. *quæſt.* 4. Porrò an Clerici reperti cum armis prohibitis ex forma proclamationum Principis ſæcularis poſſint à judice laico puniri, & quo modo facienda ſit contra eos executio, quærit, & ſolvit Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 36. & Covarr. *Practicar. quæſt. quæſt.* 33. *num.* 7. & *Variar. reſol lib.* 2. *cap.* 20. Sed in hoc dubio, de quo ad præſens non agitur, non videtur

detur immorandum, cùm præſertim de eo ſatis dictum fuerit ſuprà in cap. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtit.*

59 Quintò QUÆRO, utrum conſuetudo, ſecundùm quam Clerici habitum, vel tonſuram deferentes fori privilegio gaudent, licèt beneficium Eccleſiaſticum non habeant, nec alicui Eccleſiæ inſerviant, vel in Seminario clericorum, aut in aliqua ſchola, vel Univerſitate de licentia Epiſcopi verſentur, juxta *cap.6.ſeſſ.*23. Concilij Tridentini, ſit necne obſervanda.

Nuper Sac. Congregatio Concilii declaravit clericum conſtitutum in carceribus Curiæ Archiepiſcopalis Mediolanen. ſecundùm ea, quæ proponebantur, eò quòd qualitates à Concilio requiſitas non haberet, privilegio fori minimè gaudere. Sed cùm poſteà compertum eſſet in eadem facti ſpecie enunciari, ac ſupponi conſuetudinem Mediolani exiſtentem, ut clerici non beneficiati hoc privilegio fruantur, etiamſi Eccleſiæ non inſerviant. Cujus tamen conſuetudinis S. Congregatio nullam habuit rationem; ideò iterum quæſitum eſt an prædicta conſuetudine ſuppoſita dictus clericus fori privilegio gaudere debeat.

60 Hæc quæſtio poteſt referri tam ad conſuetudinem ante Concilium introductam, quàm ad eam, quæ poſteà inolevit: Si referatur ad conſuetudinem introductam ante Concilium, verius videtur illam fuiſſe ſublatam Decreto d. *cap.6.ſeſſ.*23. nam cùm de jure communi clerici habitum, vel tonſuram deferentes gauderent privilegio fori etiam ſi alicui Eccleſiæ non inſervirent, cap. *Si judex laicus, de ſent. excommun. lib.6.* Cardin. poſt Joann. Andr. in cap. *Contingit, il ſecondo, in 2. oppoſ. eodem tit.* Cepol. *conſ.*11. *num.*42. Capra *concluſ.*97. *num.*87. *verſ. Aut in-*
61 *cedit in habitu clericali.* Si quæ vigebat conſuetudo, ut Clerici privilegio clericali gauderent, illa erat conformis diſpoſitioni juris communis. Ac propterea cùm Decretum dicto cap. 6. jus commune ſuſtulerit, eodem modo ſuſtulit conſuetudinem illi conformem. Sic docet Joann. Andr. in cap. *Unico, num.2. in ver. Nolumus, de Cler. conjug. lib.6.* ubi probat conſuetudinem, ſecundùm quam Clerici conjugati gaudebant fori privilegio, etiamſi carerent qualitatibus ibi requiſitis, eſſe ſublatam per illam Decretalem, licèt ibi nulla fiat mentio conſuetudinis, eò quòd cùm de jure communi clericus gauderet privilegio fori abſque illis qualitatibus, conſuetudo conformis juri communi abrogatur ſublato jure communi, quo utentes non videntur voluiſſe novam conſuetudinem inducere: & opinionem Joann. Andr. ſequuntur ibi Anchar. Gemin. & alii, Fulgoſ. *conſil.*123. *Præſuppoſitis, num.2.* Sylveſt. *in ver. Clericus primo, in 7. q. num.6.* Ratio eſt, quia ubi nova Conſtitutio ſuſtulit veterem legem, cenſetur etiam ſuſtuliſſe conſuetudinem tamquam ipſius legis effectum: non enim illa dicenda erat propriè conſuetudo, ſed legis obſervantia, quæ extinguitur per legis abrogationem, ut animadvertit Alex. in l. *De quibus, in princip. ff. de legib.* & Roch. *de Conſuet. num.*11. nam, ut ait Joann. Andr. loco citato ſuper jure non ſuper conſuetudine fundabantur actus præteriti; atque ita deficiebat animus conſuetudinis introducendæ. Quod alia etiam ratione probatur, quia ſi Concilium quoad clericos non conjugatos ſuſtuliſſet jus commune, ſed non illius obſervantiam, nihil feciſſet; ſuſtuliſſet enim jus, quod in uſu non erat, & quod tollere non oportebat, utpote jam ſublatum ex non uſu. Atque hanc rationem uti evidentiſſimam ponit gloſſ. ſingularis in cap. 1. *in ver. Facti; verſ. Item probo id evidentiſſima ratione, de Conſtitut. lib.6.* & ſequuntur in materia, de qua agitur, ibidem Gemin. *col.*1. *in 2. oppoſ.* & Franc *col.*7. *verſ. In ea gloſ.* ibi, eſſet abſurdum.

62 Neque obſtat huic concluſioni, quod cùm Decretum d. cap. 6. ſuſtulerit conſuetudinem quoad Clericos conjugatos tantùm, ut innuunt illa verba, *quoad hoc*; videatur illam præſervaſſe quoad alios Clericos: nam ideò Concilium ſuſtulit conſuetudinem quoad Clericos conjugatos tantùm, quia illa erat contraria juri communi, nempe Conſtitutioni Bonifacii VIII. in d. cap. *Unico, de Cler. coniug. lib.6.* Quamobrem dum Concilium ibi innovavit dictam Conſtitutionem, neceſſe fuit ut derogaret contrariæ conſuetudini, cùm alioquin per innovationem veteris legis non fuiſſet ſublata conſuetudo contraria, niſi eidem conſuetudini expreſsè derogatum fuiſſet, ſecundùm opinionem Joann. Monach. Joan. de Lign. & Prob. in d. cap. *Unico.* At verò quoad clericos non conjugatos non fuit opus derogare conſuetudini, quia cùm illa eſſet juri conformis, non ſufficienter ſublata per juris abrogationem, & hæc quoad conſuetudinem ante Concilium.

63 Quo verò ad conſuetudinem, quæ poſteà introducta eſt, Roch. de Curte *in tract. de Statut. ſect.6. num.*11. in terminis d. cap. *un.* putat valere conſuetudinem, quòd Clerici gaudeant privilegio clericali, etiamſi habitum, & tonſuram non deferant: & in hanc ſententiam citat Fulgoſ. dicto *conſil.*123. *in 1. dub.* idemque ſupponit
64 Bartholom. Thegeus in *tract. de crimin. part.*15. *num.*19. *inter Tractat. commun. tom.*11. *par.*1. & idem Roch. in *tract. de conſuet. num.* 207. aſſerit conſuetudinem diſponentem idem, quod jus antiquum correctum, qualis eſt hæc, ſecundùm quam Clerici habitum, & tonſuram deferentes gaudent privilegio fori, licèt non inſerviant alicui Eccleſiæ, præſumi rationabilem. Quod ipſum ſentit Gemin. in cap. *Accedens, in fin.* 50. *diſtinct.*

65 Sed his non obſtantibus verius videtur propoſitam conſuetudinem Eccleſiæ Mediolanen. non eſſe obſervandam, quia contra Concilia generalia conſuetudo validè, ac legitimè introduci non poteſt, ut firmant Hoſtienſ. & Joann. Andr. in cap. *Cum laicis, prope fin. de rebus Eccl. non alienan.* ubi per textum in cap. *Canones,* & cap. *Sicut ſancti Evangelii,* 15. *diſtinct.* aſſerunt Concilium generale eſſe obſervandum ſicuti Evangelium, ac propterea contra ipſum non poſſe conſuetudinem validè introduci, & ſequitur Bald. in *tit. de pace Conſtantiæ, col.*4. *§. Imperialis clementia, in ver. Mos Romanorum, ſub num.*22. *in fin.* Jaſ. in l. *De quibus, col.*13. *num.*54. *verſ. Addo quod eodem modo,* nihil valet conſuetudo aliquid introducens contra Concilia generalia, *ff. de legibus.* Roch. *in eodem tract. de conſuetud. num.*546. *verſ.*
66 *Secundò limita.* Moventur etiam, quia lex edita in Concilio generali cenſetur habere clauſulam dero-

derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones, cap. *Ex parte, de Capell. Monach.* & tradit Archid: in cap. 1. *in ver. Noſcatur, de Conſtit. lib. 6.* Bald: in l. *Humanum, C. de legibus.* Oldrad: *conſ.* 326. & *conſ.* 328. Gemin. *conſ.* 36. *n.* 2. latè Felin. in cap. *Nonnulli, n.* 2. & ibi dixi, *n.* 21. *ſuprà de reſcript.*

67 Neque obſtat quòd Concilium Tridentinum non videatur habere hujuſmodi clauſulam derogatoriam, cùm ſæpiùs S. Congregatio declaraverit non eſſe opus ut Tridentino Concilio ſpecialiter derogetur, ſed ſatis eſſe ut Pontifex ſtatuat contrarium, ejus, quod Concilium diſponit: nam reſpondetur id procedere ſi Pontifex expreſsè ſtatuat contra Concilium, non autem ſi ſimpliciter permittat, vel tacitè conſentiat, ut in conſuetudine: non enim ut ait optimè Oldrad. d. *conſ.* 326. *ſub num.* 1. (Papa præſumi poteſt nedùm juri publico, ſed quaſi divino cum ſolemnitate, videlicet in ſacris generalibus Conciliis promulgato ſuo tali taciturnitate voluiſſe derogare) Hæc ille: & requiri conſenſum expreſſum probat doctrina Franch. in cap. *Cùm de beneficio, ſub num.* 2. *verſ. Secundò quæro, de Præb. lib.* 6. quam ſequuta eſt Rota coram Cavalerio in cauſa Romana Concordiæ S. Petri 12. *Februarii* 1610.

68 Rurſus non obſtat, quòd per hanc conſuetudinem reducamur ad jus commune, & quòd ea ſit in favorem fori Eccleſiaſtici: Nam verè juris communis diſpoſitionem Concilium non ſuſtuliſſet, niſi cenſuiſſet hoc in majus Eccleſiæ bonum, & Chriſtianæ reipublicæ utilitatem redundare, arg. cap *Non debet, de conſang. & affinit.* nimirùm ut Clerici Eccleſiæ promptius inſervirent, nec incertis vagarentur ſedibus, aut negociis laicalibus ſe immiſcerent in opprobrium Ordinis clericalis, arg. cap. *Neminem,* & cap. *Sanctorum,* 70. *diſt.* & *cap.* 16. *ſeſſ.* 23. ejuſdem Concilii, & alias ob cauſas, de quibus infrà num. 73. Ad hoc textus optimus in cap. *fin.* 92. *diſt.* & quod dixi ſuprà in 3. *quæſt. n.* 41. & 42.

69 Non obſtat poſtremò quod afferunt Advocati pro dicto clerico, quòd non verſetur in conſuetudine, ſed in non uſu, eò quòd Concilium in parte, non fuerit Mediolani receptum; & quod lex etiam lata in Concilio generali non obliget niſi recepta fuerit, ſecundùm Abb. in cap. *Cùm olim, de cler. coniug.* & in terminis Concilii Tridentini extat *conſ.* Navarri *primum de Conſtit.* nam reſpondetur Conſtitutiones Papæ præſertim latas in Concilio generali cenſeri effectum ſortitas cùm primùm ſunt promulgatæ, & omnes ligare, cap. 1. *de Conſtit.* gloſſ. magna *in proœm. Clem.* & Cardin. *ibidem.* Nec poteſt controverti quominus Concilium Tridentinum quoad omnes ſui partes receptum fuerit Mediolani. Sed ſi quid ibi contra Concilium factum eſt, potiùs dici poteſt conſuetudo contra Concilium, quàm non acceptatio Concilii. Ac

70 prætereà lex ita demùm definit per contrarium uſum obligare, ſi Pontifex ſciat, & non contradicat, tunc enim videtur illi contraventioni, & inobedientiæ acquieſcere; & mores contrarios approbare, gloſſ. in cap. *De libellis, in fin.* 20. *diſt.* & Abb. in d. cap. *Cùm olim, n.* 3. Felin. poſt alios in cap. 1. *ſub num.* 6. *verſ. Lex nova, de treug. & pac.* ubi reſtatur de communi opinione, Covarr. *variar. reſol. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 6. *verſ. Quinimò ſunt,* Pur. *deciſ.* 1. *in fin. lib.* 1. Quinimò nec ſufficit tacitus conſenſus Papæ, ſed requiritur expreſſus, ſecundùm Franc. in cap. *Cùm de beneficio, num.* 4. *de Præben. in* 6. Caputaq. *deciſ.* 204. *num.* 2. *part.* 3. & Rota *in dicta Cauſa Romana Concordiæ S. Petri,* 12. *Februarii* 1610. De hac autem ſcientia, & approbatione Pontificis minimè conſtat

71 in caſu præſenti. Verùm exceptio illa quòd lex uſu recepta non fuerit, cùm conſtitutiones Papæ non pendeant à populi voluntate, ſed à poteſtate Summo Pontifici à Deo attributa, numquam debet admitti, ut determinat poſt alios Cardin. *in proœm. Clementin.* §. *Vniverſitati, num.* 2. Itaque videtur reſpondendum propoſitam conſuetudinem nequaquam eſſe obſervandam, & ita S. Congregatio reſpondit.

72 Sextò QUÆRO, An clericus non incedens in habitu, & tonſura, vel aliàs non habens qualitates *cap.* 6. *ſeſſ.* 23. Concilii Tridentini ſicut amittit privilegium fori ex dicto Concili Decreto, ita etiam privilegium Canonis amittere cenſeatur.

Noſtrum non eſt legem, vel canonem ultra caſum ſuum extendere, arg. l. *Si verò,* §. *De viro, ff. ſol. matrim.* Si enim Concilium voluiſſet in caſu, *cap.* 6. *ſeſſ.* 23. comprehendere etiam privilegium Canonis; ſicut ſtatuit de privilegio fori, ſtatuere potuiſſet de privilegio canonis, ut dicitur in ſimili in cap. *Ad audientiam, de decim.* vel ſaltèm communi vocabulo de privilegio clericali dixiſſet, juxta cap. *Vnicum, de cler. conjug. lib.* 6. Quod igitur non eſt SS. Patrum Decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumendum, cap. *Conſuluiſti,* 2. *q.* 5. & cap. *Inter corporalia, de translat. Epiſc.*

73 Videtur etiam conſiderandum limitationem quoad fori privilegium rationabilem eſſe cùm, propter querelas officialium ſæcularium, ad not. per Joan. Andr. in d. cap. *vn.* tum ut clerici in officio contineantur, illorumque malitiis obvietur, cap. *Ex parte,* l. *ultim. de privileg.* tum propter Epiſcopos, qui meritò excluduntur ne poſſint repetere clericos incertis ſedibus vagantes: nam cùm debuerint illos alicujus Eccleſiæ ſervitio adſcribere, juxta d. *cap.* 16. *ſeſſ.* 23. patiuntur etiam habitu dimiſſo incedere; tum denique quia ex hoc quòd foro ſæculari ſupponuntur clerici, nulla irrogatur injuria, neque Ordini clericali, cum authoritate canonum ſupponantur, neque ipſis perſonis, quæ jure meritò juſtitiæ ſubjiciuntur. At privilegium canonis nullius juriſdictionem lædit; refrenat laicos ab injuriis inferendis clericis, quibus infenſi ſunt, gloſſ. in cap. *Si quis ſuadente,* 17. *quæſt.* 4. Si illo privarentur, id contingeret interdum abſque illorum culpa: nam etiamſi in habitu, & tonſura incederent, honeſtamque vitam ducerent, quia tamen fortè alterius culpa, vel impedimento beneficia non obtinerent, vel Eccleſiæ de mandato Epiſcopi non inſervirent; deſtituerentur privilegio canonis in favorem cleri conceſſo, expoſiti non quidem judicum judiciis, ſed privatorum injuriis, ac violentiis.

Accedit quòd judex laicus procedens contra clericum, ſi modò violentia abſtineat, de jure non eſt ipſo facto excommunicatus, textus eſt in cap. *prox,* & ibi dixi *num.* 13. *infra eodem.* Nec

facit actum, qui reparari non poſſit ubi cognoverit illum eſſe talem, qui judici Eccleſiaſtico remitti debeat, juxta cap. *Si judex laicus, de ſent. excommun. lib. 6.* At percutiens eum, quem ſcit, vel ſcire debet eſſe Clericum, incidit ipſo facto in excommunicationem; & tamen ſi limitatio Concilii haberet locum in privilegio Canonis, pœna excommunicationis, etiamſi Clericus in habitu, & tonſura apertè incidens percuſſus eſſet, non cenſetur irrogata, niſi idem beneficium obtineret, vel Eccleſiæ ut ſuprà inſerviret: quod latere facilè poteſt percutientem, & interim injuriam percuſſo illatam non aufert ultrò Canonica. Cùm igitur urgentes rationes adſint, cur privilegium fori limitari debuerit, privilegium canonis minimè; non eſt recedendum à verbis, & mente veriſimili ipſius Concilii vulg. l. *Non aliter, ff. de legat. 3.*

74 Nec movere debet, quòd facilius privilegium Canonis de jure amitteretur, quàm fori privilegium, cap. *Perpendimus*, cùm ibi notat. *de ſentent. excomm.* Quia ex hoc ipſo dici poteſt particulariter providendum fuiſſe circa privilegium fori, & quoad privilegium Canonis ſatis proviſum anteà fuiſſe. Nec eſt omittendum communiter Doctores in d. cap. *Perpendimus*, ex eo moveri, quod in textu ibi, & in d. cap. *Cùm non ab homine*, fit mentio ſolùm de privilegio Canonis; unde inferunt non cenſeri idem diſpoſitum de privilegio fori.

Conſiderandum etiam de jure communi in multis caſibus Clericos ſupponi foro laicali, ut in caſu reconventionis, & aliis conſimilibus, in quibus non gaudent privilegio fori, ut ſcripſi in cap. *prox. num. 3. infra eodem*, & tamen gaudent privilegio Canonis. Ex quo apparet ad privationem privilegii fori non ſequi alterius privilegii privationem: & quidquid eſſet de jure communi, cùm in lege nova ſpecialiter diſponatur de uno privilegio ad aliud non eſt facienda illatio, præſertim in concluſionibus, ſeu limitationibus pœnalibus, cap. *Pœna, de pœnit. diſtinct.* 1. cum concord. de quibus ibi per gloſſ. in *ver. Non excedunt.*

75 Rurſus Clerici hoc caſu, quo ſupponuntur foro ſæculari, non videntur eximi omninò à foro ſpirituali, ſed ſolummodò tunc non gaudent illo privilegio; unde hinc licet tantummodò inferre, ut ipſi privilegium exemptionis allegare nequeant ad declinandam judicis ſæcularis jurisdictionem. Sed non licet inferre quin Epiſcopus non præventus poſſit illos judicare, ſi pro clericis adhuc publicè ſe gerant: jam enim S. Congregatio conſulta an Decretum Concilii *cap. 6. verſ. Is etiam, ſeſſ. 23.* obſtet Epiſcopo, quominus jure ſuo animadvertere poſſit in delinquentem, qui alioquin ex eodem Decreto fori privilegio non gaudeat: reſpondit Clericos in minoribus Ordinibus conſtitutos, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeant, aut clericalem habitum, & tonſuram deferentes Eccleſiæ deſerviant, vel in Seminario, aut aliqua ſchola, vel Univerſitate de licentia Epiſcopi verſentur juxta *cap. 6. ſeſſ. 23.* forum judicis laici declinare non poſſe, non tamen idem Decretum obſtare Epiſcopo quominus jure ſuo in hujusmodi clericos delinquentes, ſi clerici adhuc permaneant, poſſit animadvertere.

Neque obſtat, quòd aliàs Concilium eluderetur: Epiſcopus enim hanc jurisdictionem ſibi ſemper vindicaret, & ſic per indirectum hujusmodi clerici gauderent fori privilegio: & quod in cauſa Maceraten. deciſum fuerit clericum, qui non incedebat in habitu, & tonſura comprehenſum, & detentum in carceribus Curiæ ſæcularis non fore remittendum ad Epiſcopum, qui tamquam ſuum Clericum repetebat: nam reſpondetur eo caſu inter judicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem eſſe locum præventioni, quemadmodum poſteà reſolvit Sac. Congregatio. Atque ita ſalvatur deciſio Maceraten. ubi reus reperiebatur in carcere, eratque præventa executio in perſonam, juxta deciſionem Rotæ 3. *de ſent. excommun. in nov.* ſalvatur jurisdictio Epiſcopi, qui ob culpam Clerici dimittentis habitum non amittit omninò jus in eum; Reipublicæ magis conſulitur, quia minus periculi eſt, ut delicta remaneant impunita; & fraus in fraudulenti caput retorquetur: neque enim tamquam laicus evitabit judicem Eccleſiaſticum, neque ut Clericus judicem laicum; nec diſpoſitio Concilii contradicit, quia emanavit in odium dimittentis habitum, non autem in odium Epiſcopi; & verba diriguntur ad ipſum Clericum, ut non gaudeat privilegio fori, non ad judicem Eccleſiaſticum ut illum habeat tamquam exemptum, & alienum à ſua jurisdictione, neque mens, neque verba Concilii violantur. Ex quibus patet eò rationabilius Concilium ademiſſe Clericis tantummodò privilegium fori, quod eo ſublato nullum præjudicium infertur jurisdictioni Eccleſiæ prævenientis, & in eo militant rationes, quæ nullatenus conſiderari poſſunt in privilegio Canonis. Demùm hanc ſententiam olim probavit eadem S. Congregatio: nam propoſito dubio, an clerici, qui Decreto Concilij *cap. 6. ſeſſ. 23.* privilegio fori privantur, intelligantur etiam privati privilegio Canonis: *Die 16. Octobris 1582.* S. Congregatio cenſuit non intelligi privatos.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Nullus.

SUMMARIUM.

1 *Judex ſæcularis ſi clericum per ſe diſtringit, aut condemnat, excommunicari debet.*

2 *Clerici res ſpirituales ſunt, & ante omnem humanam conſtitutionem exempti à jurisdictione Imperatoris. & num. 4.*

3 *Clericus in quatuor caſibus hîc expreſſis, & in aliis pluribus coram judice ſæculari conveniri poteſt.*

5 *Minores, ſeu juniores Eccleſiæ qui dicantur. & n. 16. & ſeqq.*

6 *Argumentum à contrario ſenſu quamvis fortiſſimum in jure, tamen aliquando vacat. & num. ſeqq.*

7 *Iudex laicus non poteſt clericum judicare etiam ex delegatione Epiſcopi.*

8 *Iudex Eccleſiaſticus qui ſine permiſſu Epiſcopi diſtringit clericum alterius jurisdictionis, excommunicatus eſt.*

9 Papa

9 Papa an poſſit generaliter concedere ut judex laicus clericum diſtringat, vel condemnet.
10 Iudex laicus non prohibetur ex delegatione Epiſcopi cognoſcere cauſam Clerici merè civilem.
11 Iudices laici, qui clericos coercent, aut iudicant, dicuntur Eccleſiæ Dei iniuriam irrogare.
12 Excommunicatus poteſt iterùm excommunicari. & num. ſeqq.
13 Iudex laicus, qui ſine perſonali diſtrictione clericum condemnat, non eſt excommunicatus, licèt excommunicari d. beat.
14 Hodiè ſecus ex Bulla Cœnæ.
15 Excommunicatus non debet abſolvi, niſi priùs de iniuria ſatisfaciat.
16 Fori privilegio quanam perſonæ præter clericos gaudere debeant, latiſſimè diſſeritur uſque in finem.
17 Servi Eccleſiarum ſunt de foro Eccleſiæ.
18 Si perpetuò Eccleſiæ ſervitio ſunt adſtricti, ſecus ſi conducti, q.
19 Diaconi ſelvatici quot in ſingulis Eccleſiis deputari poſſint, & quibus privilegiis fruantur ex Decreto iuſſu Gregor. XV. hac de re edito.
20 Famuli clericorum an gaudeant privilegio fori, & num. ſeqq.
21 Familiæ appellatione qui contineantur.
22 Familiaris perpetuus habet privilegium perpetuum ſicut Dominus, temporalis autem non niſi durante familiaritate.
23 Familia Epiſcopi exempta eſt à ſæculari juriſdictione.
24 Intellectus cap. fin. de offic. Archid.
25 Concubina clerici an ipſius clerici forum ſortiatur, & num ſeq. uſque ad n. 33.
26 Concubina Clerici dicitur committere ſacrilegium.
27 Sacrilegij crimen eſt mixti fori.
28 Statuta laicorum pœnalia contra concubinas clericorum an valeant. & num. 32.
29 Intellectus cap. Eos, 32. diſtinct.
30 Forum privilegiati ſortitur non privilegiatus in cauſa individua.
31 Iudex laicus inſtituendo proceſſum contra mulierem ſuper delicto commiſſo cum tali clerico incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ.
33 Vxor clerici an gaudeat privilegio fori, & n. ſeqq. uſque ad num. 46.
Quid in uxore clerici in ſacris Ordinibus conſtituti, num. 37.
Quid in uxore clerici minorum Ordinum. nu. 39.
Et quid in cauſis civilibus. ibidem, & n. 40.
Et quid in criminalibus. n. 41.
34 Vxores coruſcant radiis maritorum, & ex eorum perſona forum ſortiuntur. & n. 42.
35 Coniugium non repugnat ſubſtantiæ Ordinis ſacri, & prohibitio inducta ex conſtitutione Eccleſiæ.
36 Fori privilegium conceſſum eſt Clerico propter characterem, qui extra perſonam non egreditur. & num. 41.
37 Vxores Sacerdotum in Eccleſia Orientali gaudent privilegio fori etiam in civilibus.
38 Vxorem poteſt clericus alere ex fructibus beneficij.
43 Vxores clericorum maioribus privilegijs potiuntur, quàm uxores laicorum.
44 Privilegium competens uxori ex perſona viri expirat eo mortuo.
45 Canonis privilegium non extenditur ad uxores clericorum, nec ad alias perſonas non Eccleſiaſticas fori privilegio gaudentes. & num. 58. & 61
46 Ruſtici, & Coloni Eccleſiæ an, & quibus caſibus ſint exempti à juriſdictione ſæculari.
47 Emphyteutæ laici ſi contendant de dominio utili, quod habent ab Eccleſia, cauſa coram judice Eccleſiaſtico agi debet.
Conſuetudo dat juriſdictionem. ibidem & n. 64.
48 Oblati alicuius Religionis an ſint de foro Eccleſiæ.
49 Religioſi omnes approbatam regulam profitentes, & eorum converſi, & Novitii fori privilegio gaudent. & n 54.
50 Eremitæ an ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & exemptæ à ſæculari poteſtate. & num. ſeqq. uſque ad n. 65.
51 Eremitæ quamvis non abrenuncient propriis, tamen annexum habent votum continentiæ, nec debent eſſe acephali. & n. 53. & 59.
52 Non ſunt tamen verè Religioſi, niſi dent ſe alicui ex religionibus approbatis. & n. ſeq.
53 Eremitæ ſunt ſicut locuſtæ ſine Rege.
Declaratur. n. 63.
54 Eremitarum quatuor ſunt ſpecies.
55 Eremitæ viventes in Congregatione, & habentes modum vivendi ab Epiſcopo approbatum non prohibentur teſtari.
56 Beguinæ, & Canonicæ ſæculares ſunt ſub juriſdictione Eccleſiæ, licèt earum ſtatus non ſit approbatus. & n. 59.
57 Eremiticam vitam ducentes de Superiorum licentia inhabitaculis eremi non includuntur in prohibitione de novis domibus non recipiendis.
59 Mulieres canonicè intrantes monaſteria in quibus Religio non eſt approbata, gaudent privilegio Canonis ex ſententia Rotæ.
60 Concilium Conſtantinopolitanum de Eremitis cœnatis ad ſolitudines reiiciendis expenditur.
61 Eremitæ, & alii exiſtentes in ſtatu Pœnitentium, & habitantes in Oratoriis authoritate Prælati, dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, & eorum caput eſt Chriſtus.
62 Eremitæ an gaudeant privilegio Canonis.
65 Tertiarii, ſeu fratres de Pœnitentia, & milites gaudentes an ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & fori privilegio gaudeant. & num. ſeqq. uſque ad num. 72.
66 Tertiarii ex Concilio Lateranenſi non potiuntur privilegiis Ordinis, & exemptione ab Ordinario niſi collegialiter vivant, ſeu cum clauſtralibus habitent. Niſi aliter ſe habeat conſuetudo. num. 70.
67 Tertiariæ domi ſuæ, vel conſanguineorum habitantes nulla exemptione fruuntur, niſi emiſerint expreſſum votum caſtitatis, vel cœlibatus. & num. 69.
Sed etſi id votum emiſerint, tamen ſervari debet conſuetudo, qua Ordinarius jus adminiſtrandi Sacramenta, vel aliam in eas juriſdictionem acquiſivit. n. 69.
68 Bulla Pij V. qua Tertiariæ ad clauſuram adſtringuntur, non comprehendit eas, quæ in ſuis, vel conſanguineorum domibus habitant.
71 Servientes militiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, vel Collegiis an, & quando fori privilegio gaudeant.
72 Hoſpitalarii, Leproſarii, & huiusmodi an ſint de foro Eccleſiæ. & n. ſeq.

73 *Templariorum Ordo diſtinctus à Clemente V. in Concilio Viennenſi.*

74 *Pœnitentes diſciplinati, & conſimiles an ſint exempti à juriſdictione ſæculari.*

75 *Ieſuatorum ſtatus fuit approbatus à Martino V. & hodie profitentur regulam S. Auguſtini, & gaudent privilegiis mendicantium.*

1 NULLUS: Judex ſæcularis ſi clericum per ſe diſtringit, aut condemnat, excommunicari debet. Hoc dicit: & duo facit. Primò prohibet. Secundò adjicit pœnam: ibi, *Quod ſi.*

Nota primò ex textu regulam univerſalem negativam, videlicet, Nullum judicem ſæcularem poſſe Clericum perſonaliter diſtringere, aut condemnare, unde complectitur hæc regula Judices, & Magiſtratus omnes, ac Principes etiam ſupremos, cap. *Si Imperator, 96. diſtinct.* & arg. eorum, quæ notat Archid: in cap. *Nemo, in princ. de elect. lib. 6.* & hodie eſt expreſſum in Bul-
2 la Cœnæ, ut patebit *infrà, num* 14. Clerici enim res ſpirituales ſunt, ex quo ex toto corpus, & animam deputaverunt, & dederunt ſe in ſervitium, & ſortem Chriſti, cap. *Cui portio, 12. quæſt. 2* & hac ratione exempti ſunt à juriſdictione Imperatoris; & ſic cujuſcunque judicis ſæcularis, ut notat Innoc. in cap. 2. *de maior. & obed.* & in cap. *Significantibus, de offic. delegat.* cujus dictum ſequitur Abb. *hic num. 6.* & Marianus Socin. in cap. *Proximo, num. 3. ſupra eodem,* plenè Alex. *conſ.* 8. incip. *videtur ſuper primo dubio, lib. 1.* plenè Domini de Rota *deciſ. 10. de conſuet. in antiq.* Fal-
3 lit primò hæc regula in cauſa feudali, cap. *Cæterum, ſuprà de judic.* cap. *Verum,* & cap. *Ex tranſmiſſa, infrà eodem.* Secundò in cauſa civili reconventionis, cap. *Cuius in agendo, 3. quæſt. 8.* & notatur in cap. 1. *& 2. infrà, de mut. petit.* Tertiò in clerico incorrigibili, ut in cap. *Cùm non ab homine, ſuprà de judic.* Quartò cùm invocat Epiſcopus brachii ſæcularis auxilium, ut hic: & hos quatuor caſus hîc ponunt Hoſtienſ. *num.* 2. Joann. Andr. *num.* 7. & plerique alii: complures alios caſus recenſet idem Hoſtienſ. *in Summ. de ſent. excommun. §. Quis poſſit excommunicare, ſub §. Superillo autem canone.* Alios ponit gloſſ. in cap. *fin. in ver. De jure, de except. lib. 6.* Et caſus octodecim, in quibus judex ſæcularis poteſt manus in perſonas Clericorum injicere ſine metu excommunicationis, enumerat Bernardus Laurentus in *tractatu hac de re edito inter tractat. comm. tom.* 14. *pag.* 406. Et caſum unum, & viginti, in quibus judex laicus poteſt procedere contra perſonas Eccleſiaſticas in cauſis criminalibus, & triginta tres in cauſis civilibus latè proſequitur Stephanus Aufrer. *in ſuo tract. de poteſt. ſæcular. ſuper perſon. Eccleſ. in 1. & 2. reg. eodem tom.* 14. *pag.* 391. *& ſeqq.* Triginta duas limitationes ad eamdem regulam ponit Marianus Socin. in cap. *proxim. à num. 25. uſque in fin. ſupra eod.* Et ſexaginta ſeptem cumulant Moderni in *tract. de effect. clericat. effectu primo à num. 668. uſque ad num.* 1257. Inter quas omnium frequentiſſima eſt quæ habetur ex jure noviſſimo Concilii Tridentini *cap. 6. ſeſſ.* 23. & plenè ſcripſi ſuprà in cap. *proxim. à num. 19. uſque ad finem num.* 72.

4 Secundò nota ibi, *Clericum ullum,* etiam clericum primâ tonſurâ initiatum gaudere fori privilegio, prout ex hac littera colligunt Hoſtienſ. Joann. Andr. ambo *in princ.* & Butr. *num. 5. verſ. Per litteram,* Dec. in cap. *Eccleſia S. Mariæ, num. 21. & 22. de Conſtit.* Franc. March. *deciſ.* 175. *num.* 1. *lib.* 1. Covarr. *Pract. quæſt. cap.* 32. *num.* 1. ubi teſtatur hanc opinionem eſſe communem, & latè comprobat Alex. *d. conſ. 8. num. 1. lib.* 1. ubi pluribus reſpondit, clericos etiam primæ tonſuræ ante omnem humanam Conſtitutionem eſſe exemptos à juriſdictione Imperatoris: concordat text. in cap. 2. 11. *quæſt.* 1. ubi dicitur: Clericum cujuslibet Ordinis abſque Pontificis ſui permiſſu nullus præſumat ad ſæcularem judicem attrahere, & in cap. *Cùm non ab homine, ſuprà de judic.* ibi, in quocunque Ordine conſtitutus, juncto cap. *Cùm contingat, de ætat. & qualit.* Hodie hoc eſt expreſſum in præallegat. Decr. Concil. Trident. *cap. 6. ſeſſ.* 23. Unde Epiſcopus poſt collatam tonſuram dicit clerico ordinato (Hodie de foro Eccleſiæ factus es, & privilegia clericalia ſortitus es) ut in Pontificali Romano in *tit. de Cleric. facien.* & ſcripſi plenius in prædicta Decret. *Cùm contingat, n.* 128.

5 Tertiò nota ibi, *minores Eccleſiæ,* præter Clericos extare alias perſonas illis minores, quæ fori privilegio gaudent. Petr. de Anchar. in 1. *notab.* exemplificat hanc litteram in clericis primæ tonſuræ, ſed non benè; quia tales jam erant comprehenſi in verbis univerſalibus immediatè præcedentibus ibi, *Clericum ullum*; nam clericorum appellatione certum eſt venire etiam clericos primâ tonſurâ initiatos, ut cap. *Cleros,* 21. *diſt.* & cap. *Duo ſunt, 12. quæſt.* 1. & notat gloſ. in Clem: 2. *in ver. Clericus, de vita, & honeſt. cleric.* Unde qui veniant appellatione minorum de quibus loquitur hæc littera, latiſſimè dicam infrà in 1. *quæſt. à n.* 16.

6 Quartò nota ibi, *ſine permiſſu Pontificis*: juncta gloſſ. 3. aliquando vacare argumentum à contrario ſenſu: nam ex eo quod ſine permiſſu Epiſcopi judex laicus non poſſit clericum coercere, & judicare, ut hîc dicitur; non licet argue-
8 re; Ergo id poteſt Epiſcopo permittente. Certum eſt namque judicem ſæcularem non poſſe clericum judicare etiam ex delegatione Epiſcopi, ut cap. *Significaſti,* cùm ibi not. infrà & hic notant gloſſ. præalleg. Hoſtienſ. *num.* 1. *in ver. Pontificis,* & Joan. Andr: *num.* 3. *in eodem ver. Niſi in certis caſibus,* ut notatur in cap. *Ut famæ, §. Laici, de ſent. excommun.* & in cap. *Cùm non ab homine, de judic.* Unde Innoc. & Hoſt. ambo in *ver. Sine permiſſu Epiſcopi,* ſupplent adverbium *maximè*: & quamvis argumentum à contrario ſenſu ſit fortiſſimum in jure, ut l. 1. §. *Huius rei, ff. de offic.* ejus, cui mandata eſt juriſdictio: tamen non procedit in hoc ſpeciali caſu; quia hujus argumenti contrarium reperitur in jure ſtatutum, nempe in dict. cap. *Significaſti*; & eſt ſimile in cap. *Quos conſtiterit,* 1. *quæſt.* 1. cum ſuis concordantiis: & quod notatur in cap. *Si qui à ſimoniacis, in ult.* gloſ. *eadem cauſa & quæſtione,* & declarat Joann. Andr. in cap. *Publicato, num.* 18, *ſuprà de elect.* Qui tamen primus intellectus locum habet ſi exponamus litteram ibi, *nullus judicum,* id
9 eſt ſæcularium, prout exponit gloſſ. 1. & Abb. Antiq. *in princ.* Verùm ſi exponamus eadem verba, *nullus Iudicum,* id eſt ſæcularium, vel etiam

Eccleſiaſticorum extraneorum, juxta ſecundam expoſitionem Innocentij, & Hoſtienſis; argumentum à contrario ſenſu non vacat reſpectu Eccleſiaſticorum; quia in illos poteſt prorogari juriſdictio de Epiſcopi conſenſu, ut patet in prædicta Decretali, *ſignificaſti*. Sed Epiſcopo non conſentiente judex Eccleſiaſticus Clericos alienos judicare non poteſt, cap. *Scriptum, 6. quæſt. 3.* cap. *3. infrà de Paroch. & 9. quæſt. 3. per totam*: & juxta hunc ſecundum intellectum etiam judex Eccleſiaſticus diſtringens, aut condemnans Clericos juriſdictionis alterius, eſt excommunicatus, vel ipſo facto ſi perſonaliter diſtringit, vel debet excommunicari ſi ſimpliciter condemnat. Quod eſt ſingulare, & notatu dignum ſecundùm Marianum Socin. *num. 6. verſ. Ex quo*
9 *ſingulariter nota*: & Felin. *in princ.* Vel tertiò ut ſalvetur argumentum à contrario ſenſu, & verba illa, *ſine permiſſu Pontificis*, non ſunt ſupervacua, exponi poteſt verbum, *Pontificis*, id eſt Papæ, qui ſolus poteſt concedere, ut judex laicus Clericum diſtringat, vel condemnet, cap. *Meminam 2. q. 5.* cap. *Cùm devotiſſimam, 12. q. 2.* etiam generaliter, ut notatur in cap. *Contingit, ſuprà de arbitr.* & hic tenet Hoſtienſ. *num. 1. in ver. Pontificis*, Joann. Andr. *num. 3. in eodem ver.* & Butr. *num. 7.* Quod tamen intellige ut declarat Cardinalis in cap. *Perpendimus, in 7. oppoſit. de ſent. excommun.* ubi probat Summum Pontificem non poſſe tollere Clericorum exemptionem à ſæculari poteſtate quoad omnes Clericos, & quoad omnes cauſas in univerſum, licèt poſſit quoad aliquos Clericos, & quoad aliquas cauſas: & hunc puto fuiſſe mentem Hoſtienſ. & Joann. Andr. dum dixerunt Papam id poſſe generaliter, id eſt, concedendo ex cauſa uni Principi laico poteſtatem judicandi de Clericis certi loci, vel territorii. Quam declarationem Cardinalis ſequuntur, &, ut ſuprà, interpretantur Felin in cap. *2. col. 1. de maior. & obed.* Stephan. Aufrer. *in Clem. 1. de offic. Ordin. ſeu in tract. de poteſtate ſæculari ſuper perſon. Eccleſiaſt. in 1. reg. num. 1. in 1. fall.* & Covarr. *pract. quæſtion. cap. 31 num. 4.* latè moderni *de effect. Clericat. effect. 1, num. 19. & ſeqq.* Vel quartò ſalvando idem argumentum intellige illa verba, *ſine permiſſu Pontificis*, reſpectu minorum, ſeu juniorum Eccleſiæ, qui Clerici non ſunt: hi enim poſſunt judicem ſæcularem adire de Epiſcopi conſenſu, ſecundùm Joann. Andr. *num. 4. in ver. Condemnare*, & Butr. *num. 7.* Quod ego intelligo ſi verbum, *minores* accipiatur pro ſervientibus Eccleſiæ; ſecùs ſi pro Monachis, quia tales etiam de conſenſu Superiorum privilegiis Ordinis renunciare non poſſunt, aut alterius judicis juriſdictionem pro-
10 rogare, ut ſcripſi latiſſimè in cap. *Quod ſuper his, de maior. & obed.* Vel denique intellige verbum, *condemnare*, in cauſa merè civili, quam judex laicus non prohibetur cognoſcere, ac diffinire ex delegatione Epiſcopi, ſecundùm ea, quæ notantur in cap. *Bene quidem, 96. diſtin.* & in cap. *Decernimus, ſuprà titul. prox.* & hic tradunt Joann. Andr. *num. 6.* In gloſſ. hic vacat. & Butr. *num. 7. in fin.*

11 Quintò nota ibi, *Injuriam*. Judices ſæculares, qui Clericos coercent, aut judicant, Eccleſiæ Dei injuriam irrogare: Injuria enim Clericorum ad Chriſtum pertinet, cujus legatione funguntur, cap. *Accuſatio, il primo. in fin. 2. quæſt. 6.* Joann. Andr. *hic num. 5.* Imola *in primo notab.* Abb. Marianus Socin. & Alex. de Nævo omnes *in 2. notab.*

12 Sextò nota ibi, *ſequeſtratus ſit*, excommunicatum poſſe iterum excommunicari, ſecundùm Abb. *num. 3.* nam judex laicus Clericum diſtringens eſt ipſo jure excommunicatus, cap. *Si quis ſuadente, 17. quæſt. 4.* & tamen hic jubetur excommunicari: hoc enim important illa verba, *à communione Eccleſiæ ſequeſtratus ſit*, quæ non ſunt latæ ſententiæ, ſed ferendæ, ſecundùm gloſſ. fin. & eſt communis intellectus Joan. Andr. &
13 DD. in ſumma hujus textus. Sed certè ut advertit Marianus Socin. dictum Abbatis non probatur hîc; quia verba illa, *ſequeſtratus ſit*, licèt reſpectu judicis perſonaliter diſtringentis importent excommunicationem ipſo jure; tamen ſecus eſt reſpectu condemnantis, qui non eſt ipſo jure excommunicatus, ſed excommunicandus, niſi in caſu cap. *Quoniam, de immunitat. Eccleſ. lib. 6.* Nec eſt novum in jure, aut inconveniens ut unum, & idem verbum ad diverſa relatum ratione diverſæ ſubjectæ materiæ diverſimodè capiatur, ut eſt gloſſ. notab. in cap. *Capitulum ſanctæ Crucis, in ver. Relaxetis, ſuprà de reſerv.* & gloſſ. *fin.* in cap. *Si Papa, de privil. lib. 6.* dixi in cap. *Recolentes, infrà de ſtat. Monachorum*, dictum tamen Abb. eſt in ſe verum, ut patet in cap. *Engeltruda, 3. quæſt. 4.* ubi hoc tenet plena gloſſ. in *ver. Anathemate*, & ſimilis gloſſ. in cap. *Ita quorundam, in ver. Crebra, & ſolemnus, infrà de Judæis.* Quid autem operetur ſecunda excommunicatio, & quos habeat effectus, declarant gloſſæ
14 præallegatæ. Verùm hodie ſublata eſt hæc differentia inter diſtringentes perſonaliter, & condemnantes per ſententiam: utroque enim caſu judices ſæculares procedentes contra perſonas Eccleſiaſticas excommunicantur in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi conſuevit, ut patet in Bulla Gregorii XIII. *Conſueverunt, in Bullar. tom. 2. pag. 464.* & in Bulla Pauli V. *Paſtoralis, tom. 3. pag. 251.* Idque tam in cauſis civilibus, quàm criminalibus: nam in civilibus § XV. fertur excommunicatio in hæc verba (Quive ex eorum prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis, aut aliorum quorumcumque perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conventus, Collegia Eccleſiarum quarumcunque coram ſe ad ſuum tribunal, audientiam, cancellariam, conſilium, vel Parlamentum præter Juris Canonici diſpoſitionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, directè, vel indirectè quovis quæſito colore) Hoc caput paucis immutatis habetur etiam in Bulla Pauli III. *Conſueverunt, §. 11. in Bullar. tom. 1. pag. 630.* ſed non legitur in Bullis præcedentibus Urbani V. & Julii II. quæ habentur *eodem tomo, pag. 219. & 441.* In criminalibus verò fertur excommunicatio his verbis (Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoſcunque Magiſtratus, & Judices, Notarios, Scribas, Executores, Subexecutores quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel exequendo ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa hujus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia, quique ejus-

modi licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendunt, vel aliàs illa perperam abutuntur, etiamſi talia committentes fuerint. Conſiliarii, Senatores, Præſidentes, Cancellarii, aut quovis alio nomine nuncupati, ut in prædictis Bullis Gregorii XIII. & Pauli V. §. 19.

15 Ultimò nota ibi, *emendet*, excommunicatum non eſſe abſolvendum niſi priùs de injuria ſatisfaciat, ut hìc, & in cap. *Ex parte, il primo*, & in cap. *Cùm olim, de verb. ſignific.* de quo dic latè ut per Marian. Socin. in cap. *Venerabilis, in 25. articulo principali, de ſent. excomm.*

16 QUÆRO, cùm textus dicat exemptos eſſe à judicibus ſæcularibus non tantùm Presbyteros, Diaconos, & Clericos; ſed etiam minores Eccleſiæ; qui ſint iſti, qui Clerici non ſunt, & tamen de jurisdictione Eccleſiæ exiſtunt, & fori privilegio gaudent. Præmitto hunc textum legi multipliciter: nam littera in præſenti habet *minores Eccleſiæ*, alia littera habet *juniores Eccleſiæ*, ut apud Burchar. ſeu *Eccleſiæ juniores*, ut in cap. 2. 11. *quæſt.* 1. quod olim habebatur pro palea. Unus ex veteribus Gratiani libris habet *Minores Eccleſiæ cultores*, & alter *juniores Eccleſiæ cultores*, ut refert Anton. Auguſtinus in *notis ad primam collect. Decretal. lib. 2. tit. 2. cap. 3.*

Quibus præmiſſis inveſtigandum eſt qui veniant appellatione iſtorum, qui non poſſunt diſtringi à judice ſæculari.

17 Et primò gloſſa hic in ver. Minores exemplificat textum in ſcholaribus, ſeu ſervientibus Eccleſiæ ad ejus obſequium deputatis, qui eodem privilegio gaudere debent, arg. c. *Eccleſiarum ſervos*, 11. *quæſt.* 2. cap. *fin.* §. *Petiit*, ubi de hoc, *ſuprà de Offic. Archid.* & cap. *Cùm contingat, infra eodem.* Et inquantum gloſſa dixit de ſcholaribus, fortè habuit reſpectum ad nonnullas Eccleſias, maximè in Alemania, ubi ſunt ſcholares ſervientes Eccleſiæ, & addiſcentes ut clerici, prout hic obſervant Cardinalis *num.* 2. Abb. *n.* 5. Marian. & Socin. & Alexand. de Nævo uterque *num.* 6. & idem Socin. *ſuprà* in cap. *proximo, nu.* 8. Facit cap. 1. *infrà de celeb. Miſſar.* Itaque Eccleſiarum ſervi ſunt de foro Eccleſiæ, & gaudent privilegio exemptionis à poteſtate ſæculari, ſecundùm intellectum gloſſæ, quem hìc ſequuntur Hoſt *num.* 1. Butr. *num.* 6. Cardinal. & Anchar. ambo *num.* 2. Abb. *num.* 5. & alii communiter, Speculat. *in tit. de compet. jurisdict.* §. 1. *Vigeſimus ſeptimus*, Marian. Socin. *loco proximè citato.* Idem ſentit Vincent. dum exemplificat textum in janitoribus Eccleſiæ, & videtur intelligere de illis minoribus, qui Eccleſiæ obſequio ſunt ſub cuſtodia Seniorum, ut adveniente ætate promoveantur ad Ordines, dum allegat cap. *Omnis ætas*, 12. *quæſt.* 1. & Vincentium ſequuntur hìc Joan. Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 6. & Abb. *n.* 5.

18 Verùm hanc concluſionem notabiliter declarat Archid. in cap. 2. 11. *quæſt.* 1. & poſt eum Feder. de Sen. *conſ.* 111. incipien. *Quæſtio talis eſt, num.* 10. ut procedat in his, qui ſervitio Eccleſiæ perpetuò ſunt adſtricti, ſeu in familia perpetua Eccleſiarum, ita intelligentes jura in dict. cap. *Eccleſiarum ſervos*, in cap. *Indicatum, 86. diſt.* & in l. 2. C. *de Epiſcop. & Cleric.* non autem in ſervis conductitiis; quia licèt incedant in habitu clericali, & inſerviant Eccleſiæ in celebratione Miſſarum, & aliis Divinis Officiis; tamen cùm non ſunt clerici, non gaudent privilegio fori. Et hæc videtur fuiſſe mens gloſſæ ſecundæ hic dum dicit, Deputatos Eccleſiæ, & facit text. in Clem. 2. *de decim.* in cap. *Per exceptionem, in ver. Perpetuò oblati, de privil. lib. 6.* Et hanc declarationem probant hìc Collect. *num.* 5. Cardinal. *num.* 2. *verſ. Dic idem de non converſis*, Abb. *num.* 5. Marian. Socin. in cap. *proximo, num.* 8. *ſupra eodem*, & Stephan. Aufrer. *in tract. de poteſt. ſæcular.*
19 *ſuper perſon. Eccleſ. in 2. reg. num.* 36. Hodie in iſtis ſervientibus, qui in Regno Neapolitano appellantur Diaconi ſelvatici, ſervari debet Decretum tenoris infraſcripti videlicet: Sacra Cardinalium Congregatio negociis Regni Neapolitani Præpoſitorum certior reddita in nonnullis ejuſdem Regni Diœceſibus Diaconos, quos vocant Selvaticos in maximum numerum citra Eccleſiarum neceſſitatem, aut utilitatem excreviſſe; volens eorumdem exemptionis cauſam declarare, & fraudibus quibuſcunque occurrere, de SS. D.N. Gregorii XV. mandato vivæ vocis oraculo deſuper habito, Diaconos Selvaticos hujuſmodi, pro Eccleſiarum, & Epiſcoporum ſervitio retineri, vel in locum quoquomodo deficientium aſſumi poſſe in Cathedralibus, ſeu ſuperioribus Eccleſiis ad ſummum quatuor; & Collegiatis, vel Parochialibus duos; in aliis verò Eccleſiis, in quibus Divina celebrantur, ſi Epiſcopo videbitur, unum: quos quidem Epiſcopi prorſus gratis, & tales, qui omninò per ſeipſos, non autem per interpoſitam perſonam ſervitium debitum præſtent; nec ullo modo criminoſos, aut malæ conditionis, & famæ eligere debeant; aliàs & hi nullo gaudeant privilegio, & eligentes judicium Sedis Apoſtolicæ ſeverum experientur: eos verò privilegio Canonis non gaudere; fori autem privilegio in criminalibus omninò, in civilibus quoad corporis diſtrictionem tantùm, & immunitate ab oneribus perſonalibus, non autem durante ſervitio frui debere? Sed ſi alicubi majoribus utantur privilegiis, & immunitatibus ex legitima conſuetudine, cujus cognitionem, & declarationem in caſu controverſiæ eadem S. Congregatio ſibi reſervat, illam debere attendi; cognitionem verò aliorum præmiſſorum ad Ordinarios pertinere, hoc præſenti Decreto ſtatuit, præcepit, & declaravit. Romæ 10. *Calend. Iulij* 1623.

20 Secundò gaudent fori privilegio ſervi, ſeu famuli Clericorum, in quibus ponit exemplum Hoſtienſ. *hìc num.* 1. & tenet gloſſ. 1. in cap. *Clericum, verſ. Idem dico de ſervientibus, & mancipiis Clericorum*, 11. *quæſt.* 1. Item gloſſ. 1. in cap. *Eos, verſ. Ad hoc poteſt dici quod cùm ſit de familia Sacerdotis, eſt de foro Eccleſiæ*, 32. *diſt.* & gloſſ. in cap. *Generaliter*, §. *Iuxta, in ver. Mancipia*, 16. *quæſt.* 1. Gemin. in cap. *unico, de Cler. coniug. lib. 6.* & in dict. cap. *Eos*, Abbas *conſil.* 53. incipien. *Quidam*, Andr. *num.* 3. *lib.* 1. ſed ibi tantùm recitat opiniones, & nihil firmat. Sed pro hac parte in facti contingentia conſuluit Calcan. *conſ.* 71. *ubi poſt num.* 3. dicit hanc eſſe concluſionem ſecundùm omnes, ut famuli clericorum laici gaudeant ipſorum privilegio, quoad fori declinationem. Hanc etiam eſſe communem opinionem Legiſtarum teſtatur hic Alex. de Nævo *n.* 9. Pro qua inducuntur primo textus

in

in l. 1. & 2. C. *de Epiſcop. & Cleric.* ubi famuli clericorum in rebus ſuis collectari non poſſunt. Ergo ſi res ſunt exemptæ, fortius perſonæ, quibus res accedunt, cap. *Præcipimus*, 12. *quæſt.* 2. Cardinal. in Clem. 1. *num*: 9. *verſ. Item ad hoc, de præben.* Sed illa jura intelliguntur de mancipiis, ut in d. *l.* 1. & ſic de perpetuis ſecundùm Felin. *hic num*: 1. Secundo inducitur cap. *final.* §. *Petiit, de Offic. Archid.* ubi non dicitur eſſe ſpeciale in Epiſcopo ut ejus familia ſit de foro Eccleſiæ; nec ulla ratio ſpecialitatis apparet. At reſpondetur textus loqui in Epiſcopo, & cum materia ſit ſtricta, ad alios extendi non debet: multa enim conceduntur Epiſcopo propter dignitatis prærogativam, quæ non aliis, cap. *fin. de re judic. lib.* 6. & cap. *Quia periculoſum, de ſent. excomm. eod. lib.* cum ſimil. Tertiò gloſſæ prævallegatæ inducunt cap. *Indicatum*, 86. *diſt.* & cap. *Eccleſiarum ſervos*, 12. *quæſt.* 2. Sed illa jura intelliguntur de ſervis Eccleſiarum perpetuis, non autem de temporalibus, & mercede conductis, ſecundùm Archid, & Feder. de Sen. ut dixi ſupra *num*: 18. Vel aliter reſponde, ut notat gloſſ. in d. cap. *Indicatum, in ver. Inter eos*, Quartò Clericorum Concubinæ illorum forum ſortiuntur. gloſſ. 1. in cap. *Eos*, 32. *diſtin.* Ergo multò magis famuli, qui cum Clerico non delinquunt. Sed nego aſſumptum, ut dicam infra *num*: 29. Tantùm enim ſubſunt Epiſcopo, ut ab ipſo puniantur, ut dicit textus ibi, ſed non privativè ad judices ſæculares. Quintò bona patrimonialia Clericorum gaudent privilegio fori, cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *ſupra de Conſtitut.* Ergo fortiùs famulantes: Sed ſimiliter negari poteſt aſſumptum, ut per Butr. in cap. *Si diligenti, num.* 18. *de præſcript.* & Felin. *hic num*: 1. *verſ. Tertiò bona Clericorum.* Contrariam opinionem in ſervis Clericorum mercede conductis probant Archid. & Feder. de Sen. *loc. ſupra citatis num*: 18. & idem Archid. in d. cap. *Eccleſiarum ſervos, num*: 1. 12. *quæſt.* 2. Et eam amplectitur hic Abb. *num*: 6. Alex. de Nævo *num*: 11. & Felin. *d. num.* 1. dicens opinionem Abb. eſſe tutiorem. Idem dicit Stephan. Aufr. ſupra citatus, *numer.* 18. qui etiam teſtatur eadem de facto ſervari, & ſecundùm eam fuiſſe pluries judicatum in Senatu Taurinenſi teſtatur Theſaur. *deciſ.* 22. *verſ. Verum in Urbe*, & communem dicunt Capic. *deciſ.* 12. *num*: 2. *in fin.* & Julius Clarus *in praxi criminali lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 35. *verſ. Quæro nunquid familiares.* Pro hac parte inducitur cap. *penult. verſ. Non ſic autem, de privileg. lib.* 6. ubi privilegium datum Conventui non prodeſt familiaribus. Item inducitur cap. *Per exemptionem, eod. tit. lib.* ubi Oblati, quamvis eorum vita habeat aliquid ſpiritualitatis; tamen non ſunt exempti à poteſtate ſæculari, niſi habeant qualitatem perpetuitatis. Ergo multò minus exempti erunt famuli temporales, & pretio conducti ni-
21 hil ſpiritualitatis habentes: facit quod notat Innoc. in cap. *Cùm olim, in princ. de arbitr.* ubi intelligit illum textum in familia perpetua, & religioſa; licet aliàs nomine familiæ non ſolum ſervi proprii, ſed etiam alieni, nec non liberti, qui in ſervitio, & miniſterio ſunt; ſicut etiam mercenarii, & ſimiles contineantur, ut l. 1. §. *Familiæ, ff. de publican. & vectigal.* l. 1. §. *Familiæ,*
22 *ff. de vi, & vi armat.* ſecundùm Innocent. *ibi*, & Hoſtienſ. *num*: 1. Item facit quod notat Bald. in l. 1. *num*: 5. *C. de Epiſcop. & Cler.* ubi quod familiaris perpetuus habet privilegium perpetuum ſicut Dominus, temporalis autem non niſi durante familiaritate. In hac varietate Albericus de Roſat. l. 1. *C. de Epiſc. & Cler.* conciliando opiniones dicit primam procedere in his, qui Clericis ſerviunt mercede dietim pro aliquo parvo tempore, & hos affirmat non gaudere fori privilegio: Secundum verò in his, qui ſerviunt ad annum, vel ad longius tempus, & hoc placet Marian. Socin *ſupra* in cap. *prox. num*: 21. qui ita intelligit dictum Baldi de familiari temporali, ut ſcilicet ita demum durante familiaritate gaudet privilegio Domini, ſi ſit conductus ad annum, vel ad longius tempus; non autem ſi dietim ſerviat. Sequitur Decianus in *tractat. criminal. part.* 1. *lib* 4. *cap.* 9. *num*: 47. Sed certè hæc diſtinctio eſt potius imaginaria, quàm vera: nullibi enim reperitur jure cautum, ut familia debeat ſaltem eſſe annalis ad hoc ut gaudeat privilegio Domini. Quin potius jura videntur requirere qualitatem perpetuitatis, ut in d. cap. *Per exemptionem.* Et Concilium Tridentinum voluit familiares eſſe triennales in caſu ſpeciali *cap.* 9. *ſeſſ.* 23. Unde non diſceſſerim ab opinione Archidiaconi, quæ communior, & verior videtur, & ubique ſervatur in praxi. Et eſt ratio diverſitatis inter mancipia, ſeu ſervos proprios ipſius Clerici, & famulos conductitios, ſecundùm Alex. de Nævo *hic num*: 11. *verſ. Et ſi dicis*; quia quando eſt ſervus proprius, & perpetuus ipſius Clerici, quicquid acquirit, ipſi Clerico acquirit, ſicut ſervus ipſius Clerici. Unde potius dicitur conveniri ipſe Clericus, ad quem commodum, vel incommodum pertinet, l. 1. §. *In propria. ff. Quando appellan. ſit*, & cap. *Biduum, verſ. In propria*, 2. *quæſt.* 6. ſecus in ſervo conductitio; quia non eſt ipſius Clerici, nec illi acquirit. Quod tamen limitabis, niſi aliàs Dominus non poſſet commodè uti ſuo privilegio, niſi includeretur famulus; quia tunc etiam mercede conductus includeretur, cap. *penult.* §. *Cum conceditur, de privil. lib.* 6. Ita Felin. *hic num*: 2. *verſ. Tene iſtam concluſionem*, Joan. Anton. de Nigr. *in Extravag. un. num*: 9. *verſ. Adverte, de vit. & honeſt. Cleric.* Menoch. alios adducens *de Arbitr. Iudic. centur.* 6. *caſu* 562. *num*: 11.

23 Tertiò gaudet fori privilegio familia Epiſcopi, ut eſt textus in cap. *fin.* §. *Petiit, ſupra de Offic. Archid.* ubi hoc tenent omnes, & de communi opinione teſtantur Abbas *hic num*: 6. Joann. de Monte Sperello *inter conſ. Calcan. conſ.* 72. quod eſt ſubſcriptio præcedentis conſilii, Capic. *deciſ.* 12. *num*: 1. Theſaur. *deciſ. Pedemont.* 22. *num*: 6. Boſſ. *in titul. de foro compet. poſt num*: 127. & Clar. *in d.* §. *fin. quæſt.* 15. *verſ. Ab hac tamen concluſione.* Quam etiam ſervat Curia, ut ſcripſi in cap. *Eccleſia ſanctæ Mariæ, à num*: 43. *ſupra de Conſtitutionibus*, & in familia Epiſcopi intelligi poſſunt gloſſæ præallegat. in caſu præcedenti, *num*: 20.
24 ſecundùm Felin. *hic num*: 1. *in fin.* Et quamvis Alex. de Nævo *hic num*: 9. dicat communem opinionem veram non videri in puncto juris, quia text. in d. cap. *final.* loquitur de conſuetudine, quæ ibi allegabatur præſcripta: tamen judicio meo fallitur in intellectu illius Decretalis: nam ille Archidiaconus Senonen. quamvis

allegaret conſuetudinem eſſe, ut omnes de ditione Senonen. convenirentur prius coram ſe, quàm coram Officiali Archiepiſcopi; tamen ab hac regula excipiebat cauſas Archiepiſcopi, & familiæ ſuæ; atque ita textus fundat ſe ſuper conſuetudine reſpectu juriſdictionis dumtaxat, quam Archidiaconus præſcripſerat: ſed non fundat ſe ſuper conſuetudine in exceptione familiarium Archiepiſcopi, qui conveniebantur coram illius Officiali; quin potiùs admittit eos remanſiſſe ſub juriſdictione Archiepiſcopi ex juris communis diſpoſitione, cùm contra eos nihil præſcripſiſſet Archidiaconus, ut cap. *Cùm olim*, *de præſcript.* unde à communi opinione non eſt recedendum. De familiaribus Papæ, & Cardinalium dic ut ſcripſi in cap. *Ex parte, il ſecondo, à n. 2. uſque in fin. infra de privil.*

25 Quartò forum Clericorum ſortiuntur clericorum concubinæ, ut innuit text. in cap. *Eos*, 23. *diſt.* ubi indulgetur licentia Principibus ſæcularibus ut niſi clerici ſe correxerint, illorum concubinas mancipent ſervituti, ubi gloſſ. 1. tenet uxorem non legitimam, ſeu concubinam Sacerdotis eſſe de foro Eccleſiæ; tum quia eſt de illius familia, tum quia delinquit in perſona Eccleſiæ, & ratione delicti efficitur quis de foro alterius, cap. *Placuit, 6. quæſt. 3.* Idem tenent ibi Archid. & Gemin. præſertim in concubina clerici in ſacris conſtituti, prout loquitur ille textus: & ſequuntur Abb. in cap. 2. *de cohabitatione Clericorum, & Mulier.* & in cap. *Cùm ſit generale*, *infra eod.* Roman. *in ſingular. 665. num: 2. in ver. Concubina*, Joan. de Plat. in l. 1. *C. de Mulier, & in quo*
26 *loco, lib. 10.* Alii verò dicunt concubinam Clerici committere ſacrilegium, cap. *Qui Chriſto*, & cap. *Virginibus, 27. quæſt. 1.* & notat Hoſtienſ. *in Summ. de cohabit. Cler. & Mulier. §. Quam pœnam.* Henr. Boich. & Abb. in cap. 2. *eod. tit.*
27 & idem Abb. in cap. *Ut clericorum, de vit. & honeſt. clericor.* Crimen autem ſacrilegii eſt mixti fori: unde contra concubinas Clericorum poteſt procedere tam Judex Eccleſiaſticus, ut cap. *Quiſquis, 17. quæſt. 4.* & cap. *Cùm ſit generale, infra eodem*, quàm judex ſæcularis; & ita in crimine ſacrilegii concludunt omnes, ut teſtatur Mantica
28 *conſ. 266. num: 8.* Unde Petr. de Anchar. in cap. *Ea quæ, in vigeſima quarta quæſt. de reg. jur. lib. 6.* & *in conſ. ſuo 197. verſ. Super ſecundo dubio*, firmat Principem ſæcularem poſſe facere ſtatuta pœnalia contra prædictas concubinas Clericorum manifeſtas, & notorias: nec tunc ſecundùm eum honeſtas Eccleſiæ maculatur, ſed potius defenſatur, & ſacri Canones melius cuſtodiuntur; licèt contra occultas putet non poſſe judicem laicum ex officio procedere, ne detegat crimen clericorũ. Ad hoc quod ait Conſtantin⁹ in cap. *In ſcripturis, 96. diſt.* & opinionem Ancharani ſequuntur Joan. de Anan. *in rubr. de adulter. col. ult.* Felin. in d.c. *Cùm ſit generale, num: 14. infra eod.* Eamque dicit fovere maximam æquitatem Stephan Aufr. *in tractat. de poteſt. ſæcular. ſuper perſon. eccleſ. in 2. reg. num: 34. in fin. inter Tract. comm. tom. 14. pag. 396.* Itaque contra concubinas Clericorum, cùm crimen hoc ſit commune inter judicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem, erit locus præventioni, prout concludit Marian. Socin. in c. *proxim. n. 21. verſ. Et prædicta, ſupra eod.* & in d.c. *Cùm ſit generale.* Felin & Aufr. *loc. citatis.*

29 Conclude veritatem. Aut quæritur quis judex poſſit procedere contra concubinam pro crimine commiſſo cum perſona ipſius Clerici; & poteſt procedere ſolus judex Eccleſiaſticus: & in hoc caſu intelligo textum in d.c. *Eos, 32. diſt.* Tribuit enim facultatem Principibus laicis coercendi concubinas pro ipſo delicto concubinatus cum Clericis perpetrato ubi Clerici ſunt incorrigibiles: & hoc intendit gloſſ. 1. dum dicit, Non legitimam propterea clerici forum ſortiri, quia delinquit in perſona Eccleſiæ. Et ita proce-
30 dat prima opinio Archid. & ſequacium. Ratio eſt, quia cùm cauſa concubinatus ſit individua inter concubinam, & Clericum, non poteſt contra ipſam inſtitui proceſſus, quin tangatur perſona ipſius Clerici, quæ exempta eſt à ſæculari poteſtate. Unde ratione individuitatis cauſæ concubina forum Clerici ſortitur; quia ſi non privilegiatus in materia individua concurrat cum privilegiato, illius privilegio utitur, l. *Si communem*, *ff. Quemadmodum ſervitus amittatur*, & c. *Per tuas, de arbitr.* quam regulam conſtituit gloſſ. in cap. *unic. in ver. Eccleſiaſticus, de jurepatr. lib. 6* & pluribus confirmant Alexand. *conſ. 122. num: 16. & ſeq lib. 4.* & Jaſ. in l. *Si emancipati, à num: 5. C. de collat.* Unde cùm cauſa eſt communis inter clericum & laicum, propter adjunctionem clerici agi debet coram Eccleſiaſtico, ut decidit Bart. in l. *Præcipimus, §. eodem obſervando, num: 2*, per illum textum, *C. de appellat.* & in l. *Solet, ad fin. ff. de alim. legat.* & in d. l. *Si communem*, ſequitur Petr. de Anchar. in cap. *Romana, num: 7. de appellat. lib. 6.* Alex. *ubi ſupra*, & Jaſ. in d. l. *Si emanci-*
31 *pati, num: 13.* Quamobrem ſi judex ſæcularis inſtitueret proceſſum contra mulierem in cauſa fornicationis cum Clerico perpetratæ individuando perſonam ipſius Clerici, eo ipſo incideret in excommunicationem, quæ in Bulla Cœnæ fertur in judices, qui ſe interponunt in cauſis criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas eas proceſſando, ut dictum eſt *ſupra numer. 14.*
32 Et ex his valde dubito de doctrina Ancharani in *d. conſ. 197.* nam cùm concubinæ clericorum pro delictis cum eis commiſſis non ſortiantur forum ſæcularem, ut oſtenſum eſt ſupra, conſequenter nec ligantur ſtatutis illius fori; quia forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt cap. *fin. de conſt. lib. 6.* Archid. in cap. *Quæ contra num: 9. 8. diſt.* Specul. *in tit. de conſt. §. 1.* Butr. *in Rubr. de conſuetud. num: 7.* & Decius in cap. *Decernimus, num: 197. de judic.* Præterquam quod cederet in ignominiam, & infamiam Ordinis Clericalis, ut in Edictis, & Legibus publicis Principum ſæcularium notarentur, licèt obiter, & per indirectum, crimina clericorum, arg. *c. In ſcripturis, 96. diſt.*

Aut quæritur quis ſit judex competens contra concubinas Clericorum in delictis per eas commiſſis cum laicis, vel in cauſis civilibus ipſarum, & hoc caſu ſi delicta non ſint Eccleſiaſtica, vel mixti fori ſecundùm ea, quæ notantur in c. *Cùm ſit generale, infra eod.* ſolus judex laicus eſt competens: Non enim hoc caſu concubinæ gaudent privilegio fori; quia non debent ex earum delicto commodum reportare, ut finaliter concludit Marian. Socin. ſupra in c. *proxim. num, 22.*

in

in fin. Unde nec relevat, quod ſint de familia Clerici, ut dicit gloſſ. in d. c. *Eos*, quoniam hæc familiaritas prodeſſe non debet cùm ſit turpis, & à jure damnata, c. 1. *& per tot. infra de cohabit. Cleric. & Mulier.* Illud eſt indubitatum, videlicet contra concubinas etiam laicorum non obſtante præventione judicis ſæcularis ſolùm Epiſcopum poſſe procedere ad pœnam excommunicationis ex decreto Concilii Tridentini *cap. 8. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ut ſcripſi plenè in cap. *Pernicioſam, à num: 18. ſupra de Offic. Ordinarii.*

33 Quintò fori privilegio gaudent uxores Clericorum, ſecundùm unam opinionem, quam tenet gloſſ. 1. in c. *Eos, 32. diſt.* & gloſſ. 1. in cap. *Clericum 11. quæſt.* 1. Joan. de Imol. & Gemin in c. *un. de cleric. conjug. lib. 6.* Abb. *hic num: 6. verſ. Quid de uxore clerici.* Marian. Socin. in cap. *prox. m. num: 10. ſupra eod.* Angelus *in ver. Excommunicatio 7. §: 8.* & hanc eſſe communem opinionem fatetur hic Alex. de Nævo. *num: 21.* Pro qua allegatur primò textus in l. 2. *C. de Epiſcop. & Cleric.* ubi uxor, & filius clerici gaudent illius privilegio. Licet ille textus non loquatur de privilegio fori, ſed immunitatis à collectis, &
34 impoſitionibus laicalibus. Secundò allegantur jura, quæ dicunt uxorem ſortiri forum ex perſona viri, ut l. *fin. § Item reſcripſerunt*, & ibi Bart. *ff. ad municipal.* l. *Cùm quædam puella, ff. de juriſdiction. omn. Iudic.* l. *Exigere, ff. de Iudic.* & l. *fin. C. de Incol. lib.* 10. Demum allegatur textus in l. *Fœminæ, ff. de Senator.* ubi uxores coruſcant radiis maritorum, & eorum dignitate, &
35 privilegio gaudent. Et procedit hæc opinio ſive matrimonium fuerit contractum ante clericatum, prout loquitur textus in d. l. 2. & ibi notat gloſſ. in ver. *Conjugia*, ſive contractum fuerit poſt clericatum, ſecundum Abb. *hic num. 7. verſ. Et licet loquatur*: nam conjugium non repugnat ſubſtantiæ Ordinis etiam ſacri, ſed prohibitio inducta eſt ex conſtitutione Eccleſiæ, ut notatur in c. *Cùm olim, infra de Cleric. conjugat.* in c. *Quæ ad perpetuam, 25. quæſt. 1.* & per Innocent. in c. *Placet, de converſ. conjug.* Non obſtat quod uxor non habeat characterem Ordinis, quoniam plures alii gaudent fori privilegio, quibus tamen character non eſt impreſſus, ut patet in Monialibus, & Converſis, c. *Monialibus*, c. *Non dubium*, & c. *Parochianos, infra de ſentent. excomm.* in familia Epiſcopi, & conſimilibus.

36 Contrarium tenet Joan. Andr. in d. cap. *unic. num: 3. de Cler. conjug. lib. 6.* ubi dicit nunquam fuiſſe uſu receptum, ut uxor clerici gaudeat privilegio Canonis, & fori: abſurdum enim eſſet ut fœmina, quæ in civilibus eſt fori ſæcularis, in criminalibus à ſæculari judice puniri non poſſet. Nec obſtat ſecundùm eum quod hoc contingat in Clerico conjugato, qui in criminalibus gaudet privilegio fori, & non in civilibus, ut in d. c. un. quia hoc operatur character, qui perſonam clerici non egreditur. Idem tenet ibi Joan. de ſancto Georgio, & quamvis refellat rationem Joan. Andr. dicens hoc privilegium non eſſe conceſſum characteri Ordinis Clericalis, cum & Converſi non habentes Ordinem, & Moniales eodem privilegio gaudeant, d. c. *Non dubium*, cap. *De Monialibus*, & c. *Parochianos, de ſent. excommun.* & cap. *Religioſo, in 2. reſpon. eod. tit. lib. 6.* Verè tamen Joan. Andr. non negat quin perſonæ Eccleſiaſticæ carentes Ordine gaudeant privilegio fori, & Canonis. Sed tamen aſſerit hoc privilegium in Clerico deſcendere à charactere clericali, cùm ei competat ratione Ordinis. Unde malè reprehenditur à Joan. de ſancto Georgio, & Abbate *hic num: 8.* Eamdem opinionem ſequitur, & veriorem putat Alex. de Nævo *hic num: 21.* cum qua etiam tranſit Butr. *num. 6. verſ. Gaudet etiam uxor clerici*; eamque ſervari de facto teſtatur Stephanus Aufrer. *in tract. de poteſt. ſæcular. ſuper perſonas eccleſiaſt. in 2. reg. num: 35.*

37 His in utramque partem adductis, pro ſolutione quæſtionis videntur mihi ſtatuendæ concluſiones infra ſcriptæ.

Prima concluſio eſt. Uxor Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti in omnibus ſortitur forum ex perſona mariti. Hanc concluſionem ſequuntur omnes ſupra citati *num: 33.* & eſt communis opinio, ut teſtatur hic Alex. de Nævo *num: 22.* Et quamvis ſubdat contrarium tenere Joann. Andr. & cum eo tranſire Anton. de Butr. tamen in hoc videtur falli; quia Butrius *loco citato* loquitur ſimpliciter de uxore Clerici, & Joann. Andr. ſi ſedulò expendatur potius tenet uxorem Sacerdotis gaudere fori privilegio, conſiderat enim illud inconveniens, quod uxor Clerici, quæ in civilibus eſt fori ſæcularis, in criminalibus ſit fori Eccleſiaſtici. Quæ ratio viget tantummodo in uxore Clerici in minoribus conſtituti, qui cùm gaudeat privilegio fori in criminalibus tantùm, & non in civilibus, ut in d. cap. *unic. de Cler. conjug. lib. 6.* ſi uxor ſortiretur illius forum, eodem modo gauderet in criminalibus, & non in civilibus, quod eſſet abſurdum ſecundùm Joan. Andr. ſed hæc ratio non viget in uxore Clerici in ſacris, quia is gaudet privilegio fori tam in civilibus, quàm in criminalibus. Unde ceſſat inconveniens, quod uxor eſſet duplicis fori, quia erit tantùm de foro Eccleſiæ. Poteſt autem hic caſus dupliciter contingere. Primò ſcilicet in Eccleſia Orientali, quia clerici in minoribus contrahunt, & in majoribus utuntur matrimonio jam contracto, ut cap. *Cùm olim de cleric. conjug.* Unde uxores Græcorum gaudent privilegio fori, etiam in civilibus ſecundùm Joan. de Imol. *hic num: 3. verſ. Et per hoc videtur*, & Stephan. Aufrer. *in d. tract. de poteſt. ſæcular. in 2.*
38 *reg. num: 35. verſ. Uxores verò clericorum in ſacris.* Secundò hic caſus poteſt contingere in Eccleſia Occidentali in conjugato, qui ad ſacros Ordines promovetur uxore conſentiente, & continentiam vovente, juxta textum in c. *Conjugatus*, cum ibi notatis, de converſ. conjugat. nam & illarum cura non eſt negligenda: imo clericus de fructibus beneficii ſui poteſt uxorem alere, ſicut Apoſtoli faciebant, ut in cap. *Omnino, 31. diſt.* ubi bonus textus cum gloſſ. & in cap. 1. *de cohabit. clericor. & mulier.* ſecundùm Abb. *hic num: 9.* & idem eſt ſi Maritus Religionem profiteatur uxore in ſæculo remanente, & caſtitatem promittente, c. *Cùm ſis*, & c. *Sanè, de converſ. conjug.* ſecundùm Marian. Socin. *ſupra in cap. proxim. num: 20.*

39 Secunda concluſio: Uxor clerici in minoribus Ordinibus conſtituti, qui in habitu, & tonſu-

ſura non incedit, vel inſervit Eccleſiæ, nec in civilibus, nec in criminalibus gaudet fori privilegio: nam cùm talis Clericus hoc privilegio non gaudeat, ut in d.cap.*un.*juncto Decreto Concilii Tridentini *cap.6.ſeſſ.2.* longè minus gaudere debet illius uxor, quæ non ex perſona propria, ſed ex perſona mariti ſortitur forum: & hoc eſſe indubitatum affirmat Joan. Andr. in d, cap. *un. num: 3.* Abb. *num:7. verſ. Primo caſu,* & Alexand. de Nævo *num:16.*

40 Tertia concluſio. Uxor Clerici in minoribus etiam deferentis habitum, & tonſuram clericalem, & inſervientis Eccleſiæ ad præſcriptum d. c.6. non gaudet privilegio fori in civilibus: ubi non agitur de perſonali diſtrictione: nam cùm tali privilegio non gaudeat Clericus illius maritus, ut eſt text in d. cap. *un.* & ex ſententia S. Congregationis Concilii dixi in cap. *Propoſuiſti, num.28. infra eod.* conſequenter nec illius uxor gaudere debet, ex Theorica Joan. Andr. de qua in præcedenti concluſione.

41 Quarta concluſio. Uxor Clerici in minoribus incedentis in habitu, & tonſura clericali, & inſervientis Eccleſiæ gaudet privilegio fori in criminalibus etiam civiliter intentatis, & hoc ſecundùm unam opinionem, quæ communis eſt, ut patet ex dictis ſupra *num: 33.* & mihi videtur etiam de jure verior: nam & ſi Alex, de Nævo *hic num: 18.* affirmet contrarium poſſe defendi probabiliter, & magnam vim faciat in eo, quod privilegium fori in clerico deſcendat à charactere clericali, cùm ſit de jure Divino, cap *Si Imperator, 96. diſt.* qui quidem character cum inhæreat perſonæ ipſius clerici, ad alios extendi non poteſt: hoc tamen parum videtur urgere, quia privilegium fori in uxore non provenit ab extenſione characteris, ſed ex eo, quia uxor ſortitur forum mariti. Dicit enim Imperator in l. *final. C. de Incol. lib.* 10. Mulieres honore maritorum erigimus, & genere nobilitamus, & forum ex eorum perſona ſtatuimus; & dictum eſt ſupra *num:* 34.

42

43 Quod ſi hoc procedit indifferenter in Uxoribus ſæcularium virorum, longè magis obtinere debet in uxoribus Clericorum, quæ majoribus privilegiis decorantur, quàm uxores aliorum, ut patet in l. 1. *&* 2. *C. de Epiſcop. & Cleric.* & conſiderat Abb. *hic num:7.* Neque enim ex eo, quod maritus ſit clericus, uxor illius debet eſſe deterioris conditionis; imo melioris, ut d. l.2. ne alioquin dignitas mariti in dedecus uxoris retorqueatur contra textum in d.l. *fin.* & l. *Fœminæ, ff. de Senator.* Item ſi eſt ita in uxoribus militum armatæ militiæ, ut forum viri ſortiantur d.l. *fin. C. de incol. lib.* 10. cur non idem dicendum ſit in uxoribus clericorum, qui ſunt milites cœleſtis militiæ, cap. *Chriſtianus,* 11. *quæſt.* 1. cap. *Nullus Epiſcoporum, 53. diſt.* & cap. *Degradatio,* ibi, *Cæleſtis militiæ milites,* de pœn. lib. 6. Et huic fundamento, quod mihi videtur irrefragabile, non reſpondent Alex. de Nævo, & alii

44 ſequaces alterius opinionis. In oppoſitum tamen ſtat authoritas Joan. Andr. & communis obſervantia. Sed tenendo ſupradictam opinionem, eam limitabis, ut procedat quandiu vivit Clericus conjugatus; ſecus poſtquam obierit, ut hic per eundem Alex. de Nævo *num: 22.* Porrò S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum noluit decidere hunc articulum, fortè quia ad interpretationem Concilii non pertinet. Nam conſulta ab Epiſcopo Nuſcano an uxor conjugati clerici gaudeat privilegio fori, prout ejus maritus: Reſpondit non eſſe Congregationis id decidere, ſed quæſtionem eſſe ſolvendam ex diſpoſitione juris communis.

45 De privilegio Canonis, cùm ſit annexum clericali characteri, nuſquam fuit uſu receptum ut extendatur ad uxores, ſecundum Joan. Andr. in d. cap. *un. num: 3.* quem ibi ſequuntur Geminianus, Franc, & alii communiter Cardin. in Clem. *Per litteras, in* 12. *quæſt. de præben.* & Alex. de Nævo *hic num:21.*

46 Sextò, Ruſtici Eccleſiæ gaudent fori privilegio, ſecundùm Hoſtienſ. *in Summ. hoc tit, §.2. verſ. Ex præmiſſis,* qui ad hoc allegat cap. *Indicatum, 86. diſt.* cap. *Eccleſiarum ſervos,* 12. *quæſt* 1. l. 2. *C. de Epiſc. Clerici,* & l *Si quis, C. Ubi cauſ. Fiſcal.* Verum hoc procedit in duobus caſibus, quos notat gloſſ. 1. in d. cap. *Indicatum,* & Joan. Andr. *hic numer.6. in gloſſ. 2.* Primus eſt cum Eccleſia ex privilegio Imperatoris habet juriſdictionem ſuper eos, arg. cap. *Si duobus, de appellat.* Secundus eſt, quando ruſtici habent generalem bonorum adminiſtrationem ab Eccleſia, arg. cap. *Ei qui, §. Nulli quoque, 2. quæſt. 6.* Tertium caſum addit Speculator in *tit. de compet Iudic. §. 1. verſ. Vigeſimo ſeptimo,* & Collect. *hic num: 5.* videlicet quando conveniuntur ſuper re, quam tenent ab Eccleſia.

47 Quod locum habet etiamſi duo emphyteutæ laici contendant inter ſe de dominio utili, quod habent ab Eccleſia: nam cauſa agi debet coram judice eccleſiaſtico, ut pluribus decidunt Domini de Rota *deciſ.42. part.6. Recentior.* Sed his caſibus exceptis ruſtici Eccleſiæ generaliter in foro ſæculari conveniuntur ſecundum gloſſ. & Joan. Andr. *ubi ſupra,* & ſequuntur *hic* Butr. *num: 6.* Alex. de Nævo *num:* 13. & Marian. Socin. in cap. *prox. ſupra eod in 5. declaratione, num:* 8. qui prædictis addit quartum caſum videlicet ſi extaret conſuetudo ut convenirentur in foro Eccleſiæ. Conſuetudo enim dat juriſdictionem, l. *Viros, C. de diverſ. offic lib.* 12. c. *Cùm contingat, infra eod* & ibi latius Doctores.

48 Septimo gaudent privilegio fori Oblati alicujus Religionis, in quibus exemplificant hic verbum, *Minores,* Innoc. Joan. And. & alii. Sed de his dic ut ſcripſi latiſſimè in cap. *Ut privilegia, à n. 1 uſque in fin. infr. de privileg.*

49 Octavo eodem privilegio gaudent Monachi, & Converſi, ut cap. *A Subdiacono, 93. diſt. c. Inolita,* 11. *quæſt.* 1. cap. *Parochianos,* & cap. *Cum illorum, infr. de ſent. excom.* & in his exponunt hanc litteram in ver. *Minores,* Hoſtien. Joan. Andr, & Butr. *num:6.* & idem dicendum de monialibus, ut d. c. *De monialibus, eod. tit.* Et de Religioſis omnibus approbatam regulam profitentibus tradit Marian. Socin. in cap. *prox. ſupra eod. in 7. declarat. num:* 10.

Nonò, hoc privilegio gaudent Novitii, arg. cap. *Religioſo, §. Quamvis, de ſentent. excomm. lib. 6.* quamvis enim cum effectu non ſint Religioſi, ſunt tamen perſonæ eccleſiaſtiæ, gaudent privilegio Canonis, ut ibi dicitur, & ſunt de foro Eccleſiæ, ut per Cardinal. in Clement. 2. *num:9. verſ. Item Novitius, de præben.* & ſcripſi poſt Hoſt. & alios in cap. *Statuimus, nu:45. infr. de regular.*

De-

50 Decimò, Eremitæ quoque dicuntur hoc privilegio gaudere, ut notat gloſſ.*ult.*in cap.*Nulla ratione*, 93. *diſtinct.* & gloſſ. in cap. *Qui verè,in ver.Vero*,16.*quæſt.*1. ubi dicunt Eremitas ſubeſſe
51 Epiſcopo,in cujus territorio degunt. Idem voluit Innoc.in cap. *Cum monaſterium, num*:1.*ſupra de elect.*ubi concludit Eremitas, quamvis poſſint habere proprium, quia non abrenunciant; tamen eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & debere continentiam promittere,& ſervare, cap. *Scripſit*,§.*Ecce*, 27. *quæſt.* 2. & cum eo tranſeunt ibi Hoſtien.*num.*3.& Joan.Andr.*num:*12. Idem tenet Archidiac.in d.cap.*Qui verè,num:*3.16.*qu.*1 & in cap.1.*num:*1.*in ver.Eremiticam,de exceſſ.Prælat.lib.*6.ubi aſſerit Eremitas, quamvis non renuncient propriis, tamen habere annexum votum continentiæ, gaudere privilegiis Clericorum,& ſubeſſe Epiſcopo,in cujus territorio conſiſtunt; quia non debent eſſe acephali,d.cap.
52 *Nulla ratione* 93.*diſt.*Licèt ſubdat eos non eſſe verè Religioſos,niſi dent ſe alicui ex Religionibus approbatis, ſecundum ea, quæ notantur in cap. *De Viduis*,27.*quæſt* 2.ſequitur Abb.in d.cap. *Cùm monaſterium,num:*2. *de elect.* & Butr. *hic num:*6. qui ſimpliciter ait tales gaudere fori privilegio;& hanc partem conatur hic tueri, & veriorem putat Alex.de Nævo, *num.*27. ubi concludit Eremitas eſſe perſonas Eccleſiaſticas,& gaudere fori privilegio. Movetur primò per text in cap.*Item cùm Ioannes Baptiſta*,2.*quæſt* 7. ubi ſanctus Joannes Baptiſta dicitur vitam Eremiticam duxiſſe; Ergo talis non eſt vita laicalis,ſed Eccleſiaſtica,ad idem,§.*Ecce*,27.*quæſt.*2.ubi ſanctus Macarius, & ſanctus Alexius poſt contracta ſponſalia de præſenti elegerunt vitam Eremiticam,ut Deo ſervirent, & ſic ſuas ſponſas reliquerunt.Ergo ſequitur ſecundum eum ut non ſit vita ſæcularis,ſed Eccleſiaſtica,facit d. cap. *Qui verè*,16.*quæſt.*1.ubi vita Eremitica laudatur. Deinde movetur per textum in c. *Duo ſunt*,12.*quæſt.* 1.ubi textus ponderat perſonas Eccleſiaſticas eſſe,ne dum clericos,ſed etiam perſonas Deo devotas,quæ ſunt deditæ orationi, & contemplationi,quæ ab omni ſtrepitu temporalium debent ceſſare.Sed Eremitæ ſunt tales.Ergo ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.Idem firmat Felin.*hic nu:*5.*verſ. Eremitæ ſunt de foro Eccleſiæ*, ubi alios adducit,& allegat textum, quem dicit eſſe novum, in cap. *fin.*§.*Item vitas Patrum*,15.*diſt.* ubi textus dicit: Vitam Eremitarum cum honore ſuſcipimus, & quamvis reſtringatur ad vitas, quas ſcripſit Hieronymus;tamen ut inquit Felin. hoc verum quo ad hoc ut illi dicantur ſancti:ſed non reſtat quin ille text.probet vitam illorum religioſam eſſe. Unde ab Eccleſia invocantur Sancti Monachi & Eremitæ. Demum hanc dicit eſſe communem concluſionem,& ſequendam favore animæ, Aretin.*hic num:*9.& Boer.*in tract.de ſtat.& vit.Eremit.num:*13.& 14.

Contrariam opinionem amplectuntur Laud. & Joann. de Lignano in Clement: 2.*de Præben.* Quia tales ex utero matris exierunt laici, nec poſtea ſupervenit aliquis actus, eripiens eos à juriſdictione Imperatoris, qualis eſt Ordinis receptio, & converſio ad aliquam ex Religionibus approbatis,ut in cap.*Si quis ſuadente*, 17. *qu.* 4 in cap.*fin.de relig.domib.* & in cap. *Non dubium*,
53 *de ſentent.excomm.* Idem firmat Abb.*hic num:*10. ubi ait primam opinionem æquiorem eſſe; ſed hanc poſteriorem eſſe veriorem de jure; quia Eremitæ non habent certam regulam, ſed vivunt ſola voluntate,& ſunt ſicut locuſtæ ſine rege,ſecundum Guiliel Naſonem, & notat gloſſ. in d.cap. *Qui verè,in ver.Verò*,16 *quæſt.*1. Et dictum Innocentii quod teneantur continentiam promittere,non probatur jure,ut idem Abb. affirmat in d.cap. *Cùm monaſterium,num:*2. & ſequitur Marian.Socin.in cap. *proximo, num:* 11. *ſupra eod.* ubi dicit hanc opinionem ſibi magis placere,eamque tenere Guil.de Monte Lauduno in d.Clem.2.& in Clemen. *Cum ex eo,de ſentent.excomm.*quia propriè loquendo iſti non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ: non enim ſunt clerici,& hoc clarum, nec ſunt religioſi alicujus religionis approbatæ,nec Converſi, nec Oblati. Facit cap.*Duo ſunt*,12.*quæſt.*2. ſed ſunt meri laici, & recedunt ad libitum, nec deputati reperiuntur ad aliquem Eccleſiaſticum pium uſum authoritate Eccleſiæ, vel alicujus Prælati, & allegat Petr.de Anchar.idem tenentem in d.Clem.2. *de præben.*& in repet.cap.*Ea quæ qu.*7.*de reg. jur. lib.* 6.qui utrobique refert ita conſuluiſſe Joann. de Calder.habetur ejus conſil.*in tit:de Iudic.conſil.*7. quod incipit,*An fratres de Pœnitentia.* Et hanc opinionem dicit eſſe de jure veriorem,quæ etiam ſervaretur in practica,Stephanus Aufrer.*in tract. de poteſt.ſæcular.ſuper perſon.eccleſiaſt.in* 2.*reg. num:* 37.ubi etiam refert ita judicatum fuiſſe in Curia Parlamenti in quodam Eremita, qui propter egregia furta,& rapinas,ultimo fuit affectus ſupplicio;licèt ipſe quoque ſubdat primam opinionem eſſe æquiorem favore Religionis, pro qua in dubio eſt judicandum,l.*Sunt perſonæ, ff. de Religioſ.& ſumptib.funer.*

Ego verò in hoc articulo conciliando opiniones exiſtimo diſtinguendas eſſe quatuor ſpecies Eremitarum.

54 Quidam enim ſunt Eremitæ,qui emittunt tria vota ſubſtantialia in aliqua ex religionibus approbatis, quales ſunt Eremitæ Camaldulenſes, Montis Coronæ,Montis Senarii,& conſimiles, & hos eorumque novitios indubitatum eſt gaudere non tantum privilegio fori Eccleſiaſtici, id eſt exemptionis à ſæculari poteſtate, cùm ſint verè,& propriè Religioſi,ut cap.1.*in fin.de exceſſ. Prælat. lib.*6. ſecundum unum intellectum, & cap. *Privilegium*, ibi, *In cellis ad monaſterium ſpectantibus,de ver.ſignific.eodem lib:* & hic notat Felin:*num:*6.*verſ. Et adverte:* Et de religioſis omnibus,& novitiis dictum eſt ſupra *num:* 49 Sed etiam privilegio exemptionis à juriſdictione Epiſcopi, etiam ratione delicti perpetrati, contractus initi,vel rei ſitæ extra locum exemptum,ut ſcripſi latiſſimè in cap.*Tuarum,infra de privileg.*& hoc planum.

55 Quidam ſunt Eremitæ viventes in Congregatione, & habentes modum vivendi ab Epiſcopo approbatum: & tales licèt non ſint verè & propriè Religioſi,quia non profitentur aliquam ex religionibus approbatis; ideoque nec teſtari prohibeantur ſecundùm Archid: in cap: *un. num:*1:*in ver. Eremiticam, de exceſſ:Prælat: lib:*6. Abb.*in Rubric.de teſtam.nu:*6 Præpoſit.in c. *Nulli dubium,num.*21.12.*quæſt.*1. Alber.in Auth.*Ingreſſi num:*32. C. *de Sacroſanct.Eccleſ.* Navarr.
56 *comment.*2,*num:*45,*de regular.* Exiſtimo tamen eſſe

eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & ſubeſſe juriſdictioni Epiſcopi diœceſani. Moveor primò per text. in cap. *Indemnitatibus*, §. *penult. de elect. lib. 6.* ubi patet mulieres viventes in Congregatione licèt non renuncient propriis, nec profeſſionem faciant; nihilominus inſtar Monialium eſſe ſub juriſdictione Eccleſiæ; & tamen illarum ſtatus, ſeu regula non approbatur, ut ibi dicitur. Idemque patet de Beguinis in Extravag. *Ratio Joan. XXII. de religioſ. domib.* Et in mulieribus, quæ vulgò dicuntur Canonicæ ſæculares, ut eſt text. in Clem. 2. §. *Illis quoque mulieres, de ſtat. Monachor.* unde illas eſſe conveniendas coram judice Eccleſiaſtico tenent Domini de Rota *deciſ. 8. de jurepatr. in antiq*, quam ſequitur Felin. in cap. *Dilecta*, *num: 2. de major & obed.* Idem Butr. *hic num: 6.* Ergo idem dicendum de Eremitis col-
57 legialiter viventibus. Moveor ſecundò per tex. in d. cap. 1. *de exceſſ. Prælator. lib. 6.* ubi à prohibitione Mendicantibus facta de novis domibus non recipiendis excipiuntur ducentes vitam Eremiticam in cellis, ſeu habitaculis Eremi de majorum ſuorum licentia. Quæ exceptio eſſet inepta, niſi Eremitæ ſaltem largè eſſent Religioſi, leg. *Nam quod liquidè*, §. *penult. ff. de penu legat.* Moveor tertio exemplo virorum Tertiariorum, qui ſi collegialiter vivant, gaudent privilegio exemptionis, ut dicam *infra num: 6.* Moveor quartò, quia in his Eremitis viventibus in communi authoritate Prælati non militant rationes, & inconvenientia, quæ conſiderantur ab authoribus contrariæ ſententiæ, & de his intelligo gloſſ. in l. 2. *in ver. Non poſſunt*, *ff. de in jus vocan.* quæ exemplificat illum textum in Monachis, & Eremitis, id eſt, collegialiter
58 viventibus. Et de his etiam videtur intelligenda authoritas Innocentii in d. cap. *Cùm Monaſterium num: 1. de elect.* dum dicit hos teneri continentiam ſervare, & promittere, & ſubeſſe Epiſcopo diœceſano per §. *Ecce*, 27 *quæſt. 2.* Demum hoc videtur ex mente D. Thomæ *in 4. ſent. diſt. 27. in expoſitione litteræ*, ubi ſic ait: (Eremitæ etiam quamvis obedientiam non promittant, tamen votum continentiæ habent annexum, & ex mora ſecundùm determinatum tempus eorum votum ſolemnizatur.) & in 2. 2. *quæſt. 186 art. 5. ad 3.* docet eos non excuſari ab obedientia
59 Epiſcopi. Et expreſsè hoc tenet Sylveſt. *in ver. Eremita, quæſt. 1. num: 2. & in ver. Eccleſia, 1. dicto 6. num: 6.* ubi concludit hos Eremitas gaudere privilegio non ſolum fori, ſed etiam Canonis: & contraria dicit procedere in vagis, & profugis, nulli Superiori, vel regulæ adſtrictis: nam, ut ipſe ait, ſi laicum viventem in turba prædicta diſtrictio facit gaudere hoc privilegio, cur non Eremitas vacantes Deo penitus in ſolitudine? & eum refert, & ſequitur Navar. *in manual. cap. 27. num: 79.* & alii recentiores. Facit quod dicunt Domini de Rota *deciſ. 1. de regul. in Antiq.* Ubi contra opinionem Joan. Andr. in cap. *Dilecta, de major. & obed* tenet mulieres aliàs canonicè intrantes Monaſteria, in quibus Religio non eſt approbata, quandiu ſunt in Eccleſia, vel Divino ſervitio, vel habent habitum religioſum, potiri debere privilegio immunitatis, ut illas percutiens ligetur ſententia Canonis; quia cùm de præſenti religioſè vivant, cenſentur perſonæ Eccleſiaſticæ, & gaudere debent hoc privilegio ſicut clerici ſimplices aliquo voto non ligati, & hoc tenet Rota, de quo tamen vide, quæ dicta ſunt ſupra *num: 19. & num: 45.* & quod dicam
60 infra *num: 61.* & de talibus Eremitis intelligo authoritatem ſextæ Synodi Conſtantinopolitanæ *can. 42. Concil. tom. 3. pag. 242.* cujus DD. noſtri mentionem non faciunt: ibi enim ſic legitur: (Eos, qui dicuntur Eremitæ, qui quidem nigris veſtibus induti, & capite comati urbes obeunt, & cum viris ſæcularibus, ac mulieribus verſantur, & propriæ profeſſioni faciunt injuriam; Statuimus ſi elegerint quidem tonſis comis reliquorum Monachorum amictum ſuſcipere, eos in monaſterio conſtitui, & inter fratres referri. Quod ſi hoc non elegerint, ex urbibus expelli, & ſolitudines habitare, ex quibus ſibi etiam denominationes confinxere.) Hæc ibi. Quæ verba non obſcurè inſinuant hos Eremitas, quamvis non ſint propriè Religioſi, tamen profiteri aliquem vivendi modum ab Eccleſia permiſſum, & eſſe perſonas Eccleſiaſticas: aliàs enim ſi eſſent profeſſionis merè laicalis, Concilium non improbaret, ut verſarentur cum viris ſæcularibus in injuriam profeſſionis, arg. c. *In nona, 16. quæſt. 7.* & c. *Cùm cauſam, de elect* cum ſimil. neque in eos ſtatueret, niſi eſſent de foro Eccleſiæ, quia forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt, cap. 2. *de conſtit. lib. 6.* Butr. *in rubr. de conſuet. num: 7.* nec merè laicos diſtringit Concilium citra materiam peccati, ut notat Innoc. in cap. *Correctam*; *num: 3. verſ. Nec ſunt iſtæ perſonæ de foro Eccleſiæ, de regul.* & DD. in cap. *Novit, de Iudic.*

61 Quidam verò ſunt Eremitæ, qui quamvis nec ſint profeſſi alicujus Religionis, nec vivant in communi, tamen ſunt authoritate Epiſcopi deputati ſervitio alicujus Eccleſiæ, vel Oratorii, & de Epiſcopi manibus ſuſcipiunt habitum Eremiticum, & ſub illius obedientia vivunt, prout multos vidi in ſtatu Eccleſiaſtico & alibi, & in his ſequor opinionem Cardinalis in Clemen. *Per litteras, num: 9. verſ. Verius tamen dic, de præb.* ubi dicit Eremitas dummodo authoritate Prælati habentis poteſtatem, ut Epiſcopi, ſint deputati ad aliquem uſum perpetuum Eccleſiaſticum, vel pium, cenſeri perſonas Eccleſiaſticas, & privilegio Eccleſiaſtico gaudere: allegat Clemen. 1. *de decim.* & cap. *Per exemptionem, de privileg. lib. 6.* Et ita ex facto conſuluit Anton. de Butr. *conſ. 19. num: 19. verſ. Unde ex hoc ſatis.* Ubi concludit Eremitas, & alios exiſtentes in ſtatu penitentium, & habitantes in Oratoriis etiam privatis, eſſe ſuppoſitos Epiſcopo, & haberi pro Eccleſiaſticis perſonis, & gaudere privilegio fori Eccleſiaſtici, quia eorum caput eſt Chriſtus; & ideo ſuperiorem non habent niſi Papam, Epiſcopum, & Parochum: & eſt ex mente Abbatis Mar. Socin. & aliorum, quos citavi ſupra *num:*
62 *53.* Subdit tamen Cardinalis loco proximè citato, tales non gaudere privilegio, cap. *Si quis ſuadente*; quia locum habet in percutiente Clericum vel Monachum, ut ibi dicitur, & ſic non in aliis, niſi quatenus invenimus jure expreſſum, ſicut exprimitur de Converſis in cap. *Non dubium*, & cap. *Parochianos, de ſentent. excomm.* quia & ipſi ſunt Religioſi, & de Novitiis in religione, qui interim Religioſi cenſentur, ut cap. *Religioſo*, §. *Quamvis, eod. tit. libro 6.* ſed extra caſus expreſ-

preſſos in jure non eſt locus, dict. cap. *Si quis ſuadente*, ſecundùm enim, quod etiam tenent Joan. Andr. Alex. de Nævo: & alij ſupracitati *num.* 45. & Marian. Socin. in c. *prox. num.* 12. *verſ. Et hoc caſu, ſuprà eod.* De hoc tamen privilegio Canonis vide quod dixi ſuprà proximè in Eremitis viventibus in communi *num.* 59. & de Diaconis Selvaticis *num.* 19. & de uxoribus Clericorum,
63 *num.* 45.

Quidam denique ſunt Eremitæ, qui non ſunt deputati Eccleſiæ ſervitio authoritate alicujus Prælati Eccleſiaſtici, ſed voluntariè ſuſcipiunt, & ad ſui libitum deferunt habitum Eremiticum: & in his Doctores videntur convenire ut non ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, nec ullo modo gaudeant privilegio Clericali: ita Cardinal. in dict. Clem. *Per litteras, num.* 9. *in fin. verſ. Si verò à nemine eſt facta talis diſputatio*: nam, ut ipſe ait: abſonum foret ut cenſerentur Eccleſiaſticæ perſonæ, cùm ſint meri laici, & recedant ad ſui libitum, & ad nullum uſum Eccleſiaſticum, vel pium authoritate Eccleſiæ, id eſt, Prælati authoritatem habentis, ſint deputati: & dicit in hoc ultimo caſu procedere opinionem Lauduni: & in his verificatur illius dictum, quòd ſint ſicut locuſtæ ſine Rege. Præterea abſurdum eſſet ut tales pro ſola voluntate poſſent ſe eximere à juriſdictione Imperatoris, ut conſiderat Abb. *hîc num.* 10. & Marian. Socin. in c. *prox. num.* 11. *ſuprà eodem.* & Stephan. Aufrer. *in dict. tract. de*
64 *poteſtat. ſecular.* & c. *in* 2. *reg. n.* 37. Facit optimè ſecundùm eos, cap. *Duo ſunt genera*, 12. *qu.* 1. Verumtamen ſi vigeret conſuetudo, ut Eremitæ hujuſmodi potirentur privilegio fori, talis conſuetudo eſſet utique obſervanda ſecundùm Marian. Socin. *d. nu.* 11. *in fin. verſ. Sed retenta*, conferunt quæ dixi *ſuprà nu.* 47. & quæ dicam *infrà nu.*
65 70.

Undecimò, ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, & gaudent privilegio fori Fratres, & Sorores de Pœnitentia, ſeu Tertij Ordinis, & Milites S. Mariæ, qui dicuntur Fratres Gaudentes, ſecundùm Bart. in l. 1. *in fin. ff. de pœn.* & fuſius in l. *Semper*, §. *fin, num.* 1. *ff. de jur. immunit.* ubi dicit ita conſuluiſſe multos Advocatos de Curia, & in ſpecie Guidon. Archid. Bononienſem, & Dynum, quorum tamen conſilia ſolùm loquebantur in Fratribus Gaudentibus; ſed idem dicendum eſſe in Fratribus de Pœnitentia, ſeu Tertij Ordinis: & conſentiunt *hîc* Butr. *num.* 6. & Alex. de Nævo *num.* 31. Paulus in Clem. *Cùm eo, de ſentent. excommunicat.* dicens ita conſuluiſſe Joann. de Lignano. Idem firmant Butr. in cap. *unic. num.* 13. *verſ. Hoc putat Bartholus, de obligat. ad ratioc.* Marian. Socin. in c. *prox. num.* 12. *verſ. Ego verò pro concordiá, ſuprà eod.* dummodo habitum, & modum vivendi ſine fraude aſſumant; & authoritate Superioris, & Angel. *in ver. Excommunic.* 7. §. 8. Et hanc opinionem dicunt eſſe tutiorem, æquiorem, & favorabiliorem Marin. Socin. in d. c. *prox. num.* 12. *verſ. Et hanc opinionem.* Alex. de Nævo, *hîc num.* 31. *in fin.* & Stephanus Aufrer. *in dict. tract. de poteſt. ſecular. in* 2. *reg. num.* 39. Pro qua facit gloſ. 3. in d. Clem. *Cùm ex eo*, ubi refert ejuſmodi Ordinem fuiſſe approbatum per Nicolaum Papam. Quod patet ex Conſtitutione Nicolai IV. quæ incipit, *Supra montem*: & habetur in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 126. & per illam gloſſam dicit ſe ita pronuntiâſſe. Cardinalis in cap. *Si diligenti, infrà eodem.* refert etiam Aufrerius *loco citato*, hodie hoc eſſe deciſum in Extravag. Sixti IV. quæ incipit, *Sancta Romana*, ubi recitatur, multos ſolemniſſimos Doctores ita conſuluiſſe. Item teſtatur ſic obſervari in Civitate Tholoſana.

Contrarium, id eſt, Fratres Tertij Ordinis non eſſe de foro Eccleſiæ pluribus conſuluit Joan. Calderinus *conſil.* 7. *de foro compet.* quod incipit: *Quæſitum eſt à me an Fratres de Pœnitentia*, Federic. de Sen. *conſ.* 150. incipien. *Cùm aliqui boni viri, in princip.* Cardin. *conſ.* 13. *In Civitate, in fin.* Abb. *conſ.* 31. *Ad claram deciſionem, per totum. lib.* 1. & idem Abb. *hîc num.* 11. *verſ. Item pro iſtis Fratribus*: quia tales licèt habeant modum vivendi à Sede Apoſtolicà approbatum; non tamen ſunt verè Religioſi, cùm non profiteantur tria ſubſtantialia Regulæ, nec ſunt Clerici, nec uxores dimittunt. Idem tenent Guil. de Monte Laud. & Petrus de Anchar. in dict. Clement. *Cùm ex eo, num.* 6. *de ſentent. excommunicat.* & ibi etiam Cardin. & plenius in Clem. *Per litteras, in* 12. *quæſt. de praben.* Bald. in l. *Placet, num.* 13. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* Et hanc partem profitentur eſſe veriorem Abbas, Marian. Socin. Alex. de Nævo, & Aufrerius *locis citatis*, quia ſi rectè conſideretur illorum ſtatus, magis ad laicalem, quàm Eccleſiaſticam vitam accedunt: nam cùm tria ſint cujuslibet approbatæ Religionis ſubſtantialia, videlicet caſtitas, paupertas, & obedientia, cap. *Cùm ad monaſterium, infrà de ſtatu Monachorum*, ipſi nec continentiam ſervant, cùm uxores habeant; nec paupertatem, cùm proprium poſſideant; nec etiam poſſunt omnimodam ſervare obedientiam, quia cùm ſint conjugati, non habent integram ſui corporis poteſtatem; ut in cap. *Non debet, infrà de conſanguin. & affinit.* & ibi eis objicitur: Quòd non benè concordat cithara cum pſalterio, hoc eſt, vita activa malè concordat cùm contemplativa; ut dicit textus in cap. *Diverſis*, *de Cleric. conjugat.* Quare cùm ipſi magis accedant ad ſtatum laicalem; quàm ad Eccleſiaſticum, debent cenſeri laici; quia mixtum debet judicari ſecundùm illud ſimplex, in quo magis incaleſcit, ut leg. *Quæritur, ff. de ſtat. homin.* & cap. *Si teſtes*, §. *Hermaphroditus*, 4. *quæſt.* 3. Benè facit textus in cap. *Duo ſunt*, 12. *quæſt.* 1. & ita ſervatur Peruſij, ubi Fratres Tertij Ordinis ſolvunt collectas, & conveniuntur coram judice ſæculari, ut de ſuo tempore teſtatur Bart. in dict. leg. *Semper, ff. de Iur. immunit.*

66 Hodie tam ingens controverſia inter Primarios utriuſq; juris Interpretes ſopita eſt ex Concilio Lateranenſi Noviſſimo *ſeſſ.* 11. *in fin. Concilior. tom.* 4. *part.* 2. *pag.* 123. & Conſtitutione Leonis X. ut in decreto S. Congregationis Concilij tenoris infraſcripti, videlicet (Sacra Congregatio cenſuit Tertiarios, Mantellatos, Corrigiatos, alioſque ſimiles ita demum Ordinis, cujus tertiæ regulæ habitum aſſumpſerunt, privilegijs potiri; & ab Ordinarij juriſdictione exemptos eſſe; ſi viri collegialiter vivant, ſeu
67 cùm clauſtralibus habitent: & mulieres virginalem, ſeu cœlibem, aut caſtam vidualem expreſſo voto, & ſub dicto habitu vitam traduxerint) quemadmodum cavetur Conſtitutione

Concilij Lateranenſis ſub Leone X. quæ habetur *ſeſſ.* 11. *in fin.* Hoc autem voto Mulierum alia duo, ſcilicet paupertatis, & obedientiæ nequaquam includi: Quinimò hujuſmodi mulieres, ſi vitam virginalem, aut cœlibem ſimpliciter, expreſsèque voverint, etiam in conſanguineorum & affinium ſuorum, aut proprijs domibus, vel ſeorſim habitantes ſupradictis privilegijs Ordinis, cujus regulæ habitum deferunt; exemptionemque ab Ordinarij jurisdictione frui debere, quemadmodum idem Leo poſtea declaravit *die*
68 *primâ Martij* 1518. Conſtitutionem autem ſan. mem. Pij V. qua Sorores Tertij Ordinis ad perpetuam clauſuram obſtringuntur, utpotè loquentem de his, quæ in communi, & in Congregatione vivunt, ad ſupradictas Sorores in conſanguineorum, vel proprijs domibus habitantes, votumque] unicum] expreſſum virginalis, aut cœlibis, vel caſtæ vidualis vitæ emittentes, de quibus cavetur in dicto Concilio Lateranenſi, nihil pertinere; & propterea quoad illas dictam Conſtitutionem, nec Concilium Lateranenſe correxiſſe, aut immutaſſe, nec quicquam novi juris induxiſſe. Et aliàs cenſuit Tertiarias domi ſuæ, vel ſuorum conſanguineorum habitantes, & habitum Religionis geſtantes nullâ exemptione potiri, niſi emiſerint expreſſum votum caſtitatis; vel cœlibatûs juxta Decretum
69 Concilij Lateranenſis ſub Leone X. *ſeſſ.* 11. Cæterùm etiamſi id votum emiſerint, ſi tamen Ordinarij, vel Parochi jus illi adminiſtrandi Sacramenta etiam tempore Paſchatis, vel aliàs in eis juriſdictionem acquiſierint; non poſſe ipſas de cætero adverſus Ordinarios, vel Parochos exemptione uti, ſed obſervandam eſſe conſuetudinem. Circa hoc vide quod ſcripſi in cap. *Omnis utriuſque, num:* 64. *infrà de pœnit. & remiſſ.*

70 Amplius cùm oblatus fuiſſet S. Congregationi ſupplex libellus ſequentis tenoris, videlicet (Baro Terræ Aprocinæ Lecerinæ Diœceſis habet nonnullos vaſſallos Tertiarios nuncupatos Religionis Sancti Franciſci: uxoratos tamen, & extra clauſtra uti alios ſæculares in proprijs ædibus, & de ſuis artificijs viventes, qui à juriſdictione Oratoris ſe fore exemptos, nec ad ſervitia Baronalia, & ad onera univerſitatis ſuſtinenda compelli poſſe prætendunt; ſupplicat igitur Baro præfatus S. Congregationi, ut dignetur declarare & reſcribere loci Ordinario prædictos Tertiarios laicos taliter viventes non debere gaudere privilegio fori Eccleſiaſtici, ſed illos poſſe per Oratorem, ejuſque Officiales ad ſervitia prædicta, & univerſitatis onera ſuſtinenda compelli, S. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum reſpondit, hujuſmodi viros Tertiarios in Congregatione non viventes privilegijs Ordinis, cujus habitum geſtant, non potiri, quemadmodum diſertè cavetur decreto Generalis Concilij Lateranenſis. Sed ſi ex conſuetudine aliquid juris in hoc acquiſierint, conſuetudinem eſſe ſervandam.

71 Duodecimò, gaudent privilegio fori Eccleſiaſtici ſervientes, ſeu quocunque alio titulo addicti Militijs, ſeu Monaſterijs, Hoſpitalibus, vel Collegijs Eccleſiaſticis, dummodo tamen tria copulativè concurrant. Primum eſt, ut ſupradictis locis, aut militijs actu ſerviant. Secundum, ut intra eorum ſepta, ac domos reſideant: Tertium ut ſub eorum obedientia vivant, ut expreſsè ſtatuitur Decreto Concilij Tridentini, *cap.* 11. *verſ. Exceptis, ſeſſ.* 24. & in ſpecie de ſervientibus Militiæ S. Joann. Hieroſolymitani cautum eſt Conſtitutione Gregorij XIII. quæ incipit *Circumſpecta, in Bullar. tom.* 2. *pag.* 448. Facit *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de regular.* ibi, præter eas, quæ ſunt de illorum Monaſteriorum, ſeu locorum familia perſonæ.

72 Decimotertiò, olim controvertebatur an eſſent de foro Eccleſiæ Rectores piorum locorum, videlicet Hoſpitalarij, Leproſarij, & hu-
73 juſmodi. Et quidem de Templarijs nullum dubium, quia profitebantur regulam S. Auguſtini, ut notat Petr. de Anchar. in Clem. *Cùm ex eo, n.* 6. *verſ. Non obſtat, de ſent. excomm.* Sed hic Ordo fuit extinctus à Clemente V. in Concilio Vienneníi, ut patet *to.* 3. *Concilior. par.* 2. *pag.* 776. & idem dicendum de Hoſpitalarijs S. Joan. Hieroſolymitani, ut notat gloſ. 1. in cap. *Mulier,* 25. *diſt,* & Felin. *hîc nu.* 8. De Hoſpitalarijs S. Spiritûs in Saxia, B. Joannis de Deo, & conſimilibus tria vota ſubſtantialia emittentibus. Sed de alijs Hoſpitalarijs, qui utuntur conjugio, nec renuntiant proprio, & aliquod ſignum deferunt in veſte, puta Crucem, vel quid ſimile, olim non levis erat controverſia: nam Joan. de Lignano, & Guiliel. de Monte Laud. in Clem. *Per litteras, de præbendis*, tenuerunt tales non gaudere privilegio fori Eccleſiaſtici, neque in perſona, neque in bonis, niſi pro bonis, quæ Hoſpitali obtuliſſent; quia tales non ſunt Clerici, nec Converſi alicujus approbatæ Religionis, de quibus in cap. *Duo ſunt genera,* 12. *quæſt.* 1. ſequitur ſimpliciter Petr. de Anchar. *in repet.* cap. *Ea quæ,* 14. *quæſt. de reg. jur. lib.* 6. & in d. Clemen. *Cùm ex eo, num* 6. & ita obſervari de conſuetudine teſtatur Stephan. Aufr. *in tract. de poteſt. ſæcular. ſuper perſon. Eccleſ. in* 2. *reg. nu.* 38. Verùm Hoſtienſ. *in Summa de regul.* §. 1. *verſ. Quid de ruſticis*, videtur diſtinguere, an ædificaverint Hoſpitalia propria authoritate, & non gaudeant aliquo privilegio; an verò authoritate Epiſcopi, & tunc gaudeant, quia videntur Religioſæ perſonæ. Similem diſtinctionem facit Cardinalis in d. Clement. *Per litteras, in* 12. *quæſt. nu:* 9. *de præben.* videlicet, aut Hoſpitalarij ſunt perpetuò deputati ad aliquem Eccleſiaſticum, vel pium uſum authoritate Epiſcopi; & tunc gaudeant fori privilegio; aliàs ſecus: Hoſtienſis tamen videtur poſtea limitare, & reſtringere ſuam concluſionem; dummodo in manibus Epiſcopi promiſerint caſtè vivere, & uxore mortuâ aliam non ducere: & hæc opinio placet Abbati *hîc num.* 11. & Marian. Socin in cap. *prox. num.* 19. *ſuprà eod.* quaſi tunc videantur Converſi; ſed illis non concurrentibus ſequuntur primam opinionem Joan. de Lignano, & Lauduni. Hodie ſi Rectores Hoſpitalium reſideant intra illorum domos, hæc quæſtio parum videtur habere difficultatis propter Decretum Concilij Tridentini *c.* 11. *ſeſſ.* 24. nam ſi actu inſervientes Hoſpitalibus, qui intra illorum ſepta, & ſub eorum obedientia vivunt, privilegio exemptionis potiuntur, ut ibi cavetur, & fuſiùs dictum eſt *ſuprà num.* 72. Fortiùs potiri debent eorundem Hoſpitalium Rectores. Si verò degant extra ſepta, tunc teneri poteſt diſtinctio Cardinalis, niſi Conſuetudo ſit in contrarium.

47 Præter ſupraſcriptos ſunt alij, de quibus controvertitur, an ſint de foro Eccleſię, & exempti à juriſdictione Judicis ſæcularis; & in ſpecie ambigitur de Pœnitentibus, qui ſcilicet ob aliquod crimen à judice Eccleſiaſtico damnati ſunt ad agendam ſolemnem, vel publicam pœnitentiam, per text. in cap. *Aliud*, 11. *quæſt.* 1. qui duplicatur in cap. *Aliud de pœnitent. diſtinct.* 1. & de his conſule Marian. Socin. in cap. *proximo ſupra eodem. in* 10. *declaratione, num.* 13. & Covarr. latè de hoc articulo differentem *Pract. quæſt cap.* 34. *à num.* 3. Communis opinio videtur eſſe, ut tales ſint ſub protectione Eccleſiæ tanquam miſerabiles perſonæ, ſed nō ſint exempti à ſæculari poteſtate. Similiter dubitari ſolet de Diſciplinatis, ſeu ſocietatibus diſciplinatorum. Et de his vide eundem Marianum Socin. *loc. cit. in* 12. *declaratione, num.* 15. & Alex de Nævo *hîc num.* 36. poſt Bart. in l. *Sub prætextu, C. de Sacroſanct. Eccleſ.*

48 A nonnullis idem controvertitur de Jeſuatis, an ſcilicet ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, & de foro Eccleſiæ, ut per Abbat. *num.* 11. *verſ. Et ex his concludo.* Alex. de Nævo, *num.* 33. & alios hîc, & Marian. Socin. *ubi ſuprà in* 11. *declaratione, num.* 14. Sed malè, quia illorum ſtatus fuit approbatus à Martino V. & tunc conveniri non poterant niſi coram Papa, vel ejus Delegatis, aut Ordinarijs locorum, ut in ejus Conſtitutione, quæ incipit, *Piæ poſtulatio voluntatis, in Bullar. to.* 1. *pag.* 262. Sed poſtea obtinuerunt à Julio II. facultatem emittendi tria vota ſubſtantialia, & ſolemniter profitendi regulam S. Auguſtini. Unde hodie ſunt verè & propriè Religioſi, & gaudent privilegijs Ordinis Mendicantium, ut patet in Bulla Clementis VII. incipien. *Sacræ, eod. tom.* 1. *pag.* 604. & in alia Pij V. *Romanus Pontifex, tom.* 2. *pag.* 245.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Si Clericus.

SUMMARIUM.

1 *Laicis an, & quando pro rebus Eccleſiæ, vel Clerici conveniri poſſit coram Iudice Eccleſiaſtico:*

2 *Litis conteſtatio an, & quando inducatur per negationem rei conventi.*

3 *Negatio facit rem dubiam.*

4 *Si ſit veriſimilis, aliàs ſecus.*

5 *Notorium non inficitur ex ſola negatione. & nu. ſeq.*

6 *Clericus pro poſſeſſione Præbendæ poteſt Laicum convenire coram Iudice Eccleſiaſtico.*

7 *Qualitatem non ſufficit in libello allegare ad fundandam Iudicis juriſdictionem, ſi probabiliter negetur. & num. ſeqq.*

Declaratur. num. 10. & 15.

8 *Iudex, ubi negatur qualitas juriſdictionem tribuens, poteſt de qualitate illa Summariè cognoſcere, ut videat an ſua ſit juriſdictio. & nu.* 10.

Declaratur. num. 15.

9 *Opinio Bartoli, & Iacobi de Arena, quòd ſufficiat* Proſp. Fagn. in 2. Decretal. Tom. 3. *ſola allegatio qualitatis tribuentis juriſdictionem etiamſi negetur ab adverſario, refellitur.*

10 *Negatio qualitatis, in qua juriſdictio fundatur, non excludit fundatam juriſdictionem, ſed tamen impedit proceſſum ſuper principali, donec judex de qualitate illa ſummariè cognoverit.*

Declaratur. num. 16.

11 *Iudex, cujus juriſdictio negatur, cognoſcere poteſt an ſua ſit juriſdictio.*

12 *Res ſi negetur feudalis, de hoc ante omnia cognoſci debet.*

13 *Iudex debet prius cognoſcere, an quis contraxerit, vel deliquerit in ſuo territorio, ſi hoc negetur ad ejus juriſdictionem declinandam.*

14 *Conſervator, ſi offenſa negetur notoria, debet ſuper hoc prius probationes recipere ad ſuam juriſdictionem fundandam.*

15 *Negatio qualitatis juriſdictionem tribuentis quid operetur.*

16 *Iuriſdictio ſi fundetur ſuper ſola dubietate qualitatis juriſdictionem tribuentis, negatio qualitatis nihil operatur, ſed ſatis eſt illā in libello allegare.*

17 *Ut ſi negetur Clericatus, vel contractus uſurarius, aut matrimonialis.*

18 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, ſi Laicus neget raptum, vel invaſum in bonis Eccleſiæ.*

19 *Clericus ſi alleget oppreſſionem, vel fraudem, aut contractum minus legitimum, vel ſpolium, & Laicus neget, procedit Iudex Eccleſiaſticus.*

20 *Actor ſequitur forum rei.*

21 *Clericus agens contra laicum poteſt, & debet litigare coram judice ſæculari, & poteſt ab eo condemnari in expenſis.*

22 *Regulares convenire debent Laicum coram Iudice ſæculari, non autem coram ſuis Conſervatoribus, niſi hoc habeant ex indulto Sedis Apoſtolicæ.*

23 *Accuſator in criminalibus forum Rei ſequi debet.*

24 *Reus, ſi vigore ſuæ exceptionis agat præveniendo actorem, vel imploret officium Iudicis, ſequi debet forum actoris.*

25 *Laicus pro rebus Clerici, vel Eccleſiæ, ſi id non neget, conveniri poteſt coram Iudice Eccleſiaſtico.*

26 *Laici detinentes res Eccleſiæ, vel Clerici, dicuntur quaſi ſacrilegi, & malefactores Eccleſiarum.*

27 *Clericus agens rei vendicatione pro rebus ſuis, vel Eccleſiæ, poteſt convenire laicum in foro Eccleſiaſtico, etiam ceſſante allegatione ſacrilegij.*

28 *Et quid ſi agatur actione perſonali, ut ex legato, vel locato.*

29 *Actio ex locato, quamvis non ſit in rem ſcripta, tamen propter concurſum realis trahitur ad ejus naturam.*

30 *Clericus in cauſa merè civili poteſt convenire laicum coram Iudice Eccleſiaſtico, ſi ita ſe habeat conſuetudo.*

31 *Conſuetudo in ordine judiciorum poteſt diſponere contra Ius commune*

32 *Conſuetudo trahendi Laicos ad forum Eccleſiaſticum ex qua cauſa fuerit introducta.*

33 *Clerico ex ſtylo Curiæ indiſtinctè dantur litteræ contra laicum ſuper quacunque quæſtione, ſive Iudices ſæculares ſint negligentes, ſive non.*

34 *Et Laico opponenti declinatoriam fori. & appellanti non dantur litteræ in cauſa appellationis.*

34 *Nec Iudex ſæcularis poteſt inhibere laico, ne reſpondeat coram Eccleſiaſtico.*

36 *Religioſi Societatis Ieſu, & eorum familiares Clerici obtinuerunt litteras Conſervatorias in om-*

nibus cauſis, ſive actores, ſive rei forent.

37 *Laico contra Laicum Papa non concedit litteras, niſi in certis caſibus.*

38 *Regularibus an liceat in eorum cauſis civilibus petere Iudices, vel Conſervatores à Magiſtratu ſæculari.*

39 *Conſtitutio Clementis VIII. de Conſervatoribus an ſit innovanda; & cum quibus additionibus, & clauſulis.*

40 *Iudices in cauſis civilibus, ut deputari poſſint Regularibus à magiſtratu ſæculari, quæ debeant concurrere. & num. 45.*

41 *Regularium objecta ad Conſtitutionem Clementis VIII. de Conſervatoribus.*

42 *Conſervatores an poſſint vices ſuas alteri committere.*

43 *Conſtitutio de Conſervatoribus compilatus in ſacra Congregatione Concilij.*

44 *Regulares agentes contra Laicum, an, & quando teneantur ſequi forum judicis laici.*

45 *Regulares quibus concurrentibus poſſint petere judices in ſuis cauſis civilibus à Magiſtratu ſæculari.*

46 *Vniverſitates generales an ſint comprehendendæ in Bulla de Conſervatoribus.*

47 *Conſervatores Regularium an poſſint procedere per cenſuras contra Ordinarium.*

48 *Et an poſſint exercere juriſdictionem extra locum in quo ſunt deputati.*

49 *Poſt Bullam de Conſervatoribus an ſint iterum eligendi.*

50 *Et eorum mutatio qualiter ſit permittenda.*

51 *Regulares, Conſervatoribus ab officio ſuſpenſis, coram quo conveniri debeant.*

52 *Epiſcopi, & eorum Vicarij an poſſint eligi in Conſervatores Regularium.*

53 *Conſtitutio Clementis VIII. de Conſervatoribus an ſit contra Concilium Tridentinum.*

54 *Regularia loca in quibus cenſeantur excepta à Concilio Trident. in materia Conſervatorum.*

55 *Conſervatores Regularium an debeant eſſe judices Synodales.*

56 *Canonici Cathedralium de jure communi non poſſunt eligi Conſervatores, ſecus poſt Conſtitutionem de Conſervatoribus.*

57 *Conſervatores, ubi non extant judices Synodales, quomodo eligendi. & num. 59.*

58 *Matrimonia ubi non extant Parochi, qualiter ſint contrahenda.*

SI CLERICUS. Laicus, à quo Clericus, vel Eccleſia rem vendicat, debet coram ſuo judice laico conveniri. Sic ſummatur ſecundùm Joann. Andr. & DD. communiter, ſed ſecundùm Abbat. cui ſubſcribunt Alexand. de Nævo, & Felin. hoc intendit. Super re Eccleſiæ, vel Clerici poteſt Laicus coràm Eccleſiaſtico judice conveniri; ſed ſi probabiliter rem neget eſſe Clerici, vel Eccleſiæ, ad juriſdictionem Eccleſiaſticam declinandam convenitur coram ſuo judice. Ponit dictum, rationem dicti, & contrariam localem conſuetudinem, & partes patent.

1 Nota primò, Laicum conveniri poſſe coram judice Eccleſiaſtico, ubi agitur de rebus Eccleſiæ vel Clerici, & pondera quatuor caſus, quos in hoc decidit hæc Decretalis ſecundùm Antonium de Butr. *num.* 1. Imol. *num.* 2. & Alexand. de Nævo *num.* 1.

Primus eſt, quando Clericus agit ſuper re propria, vel Eccleſiaſtica, & conſtat rem eſſe Eccleſiæ, vel propriam ipſius Clerici, & cognoſcit judex Eccleſiaſticus. Et colligitur hic primus caſus ex hac Decretali; quia ſi judex Eccleſiaſticus cognoſcit, quando laicus non negat rem eſſe Clerici, vel Eccleſiæ, à fortiori cognoſcere debet quando de hoc conſtat: & hoc tenet Innocent, *hic in princip.* Secundus caſus eſt, quando Laicus non negat rem eſſe Eccleſiæ, vel Clerici, ſed prætendit ſe aliter non teneri reſtituere: & eodem modo cognoſcit judex Eccleſiaſticus: & hic caſus deciditur hîc à contrario ſenſu: nam ſi judex ſæcularis cognoſcit, quando Laicus negat rem eſſe Clerici, vel Eccleſiæ, ut hîc deciditur: ergo à contrario, ſi id non neget, juriſdictio ad judicem Eccleſiaſticum pertinebit. Tertius caſus eſt primo oppoſitus, quando conſtat rem non eſſe Eccleſiæ, vel Clerici; & tunc cognoſcit judex ſæcularis, & habet locum regula: Actor ſequitur forum Rei. Et hic caſus deciditur in hoc Capitulo ex majoritate rationis, & à fortiori: nam ſi juriſdictio eſt judicis laici quando dubium eſt, an res ſit Eccleſiæ, vel Clerici, multò magis idem erit dicendum, quando apparet rem non eſſe Eccleſiaſticam, aut propriam ipſius Clerici. Quartus denique caſus eſt, quando dubium eſt an res ſit Eccleſiæ, vel Clerici, & Laicus conventus aſſeverat rem eſſe ſuam: & adhuc cognoſcit judex ſæcularis. Et hic eſt propriè caſus hujus Decretalis. Quod tamen intellige, ut dicam *infrà in 3. notab. verſ. Tertia principalis opinio, num.* 10. & *num.* 15.

2 Item intellige hoc verum, dummodo laicus, qui negat rem eſſe Clerici, vel Eccleſiæ coram judice Eccleſiaſtico proteſtetur, ſe per hoc non intendere in ejus juriſdictionem conſentire, nec litem conteſtari, ut in cap. *Inter monaſterium, infrà de ſentent. & re judicat.* aliàs enim ſi Laicus reſpondendo exciperet res petitas à Clerico non eſſe Eccleſiæ, ſed ſuas, & hoc ſine proteſtatione, facta eſſet litis conteſtatio, & oporteret eum coram Eccleſiaſtico judice reſpondere. Cap. *Inſinuante, ſuprà de offic. deleg.* ſecundùm Petrum de Sampſone, & Abbat. Antiq. *hîc in ver. Aſſeveret*, vel certè, & melius, ut hîc dicebat Goffred. Laicus aſſeverabat res eſſe ſuas ad fori excluſionem, non ad judicij ordinationem. Et idem dixerunt Petr. & Abb. proximè citati, & poſt eos Hoſtienſ. *nu.* 1. *in ver. Aſſeveret*, Joan. Andr. *nu.* 2. *in eodem ver.* Butr. *nu.* 5. Alex. de Nævo *num.* 9. & Abb. Siculus, qui propterea in Summa hujus textûs cautè appoſuit verba illa: *Ad juriſdictionem Eccleſiaſticam declinandam.* Unde notabiliter concluditur, per negationem non induci litis conteſtationẽ, quando negatio concernit non ſolùm negotium principale, ſed etiam juriſdictionem, & competentiam judicis, ut poſt Petr. de Anchar. *hîc* notat Joan. de Anan. *num.* 4.

3 Secundò nota, ex negatione rem fieri dubiam, cap. *Piſanis, cum ibi not. de reſtitut. ſpoliat. l.* 3. C. *Quibus ad libert. proclam. non lic.* not. gloſſ. in cap. *Veniens, de renuntiat.* gloſ. magna in cap. 1. *de offic. Deleg. lib.* 6. & gloſ. 4. in l. *Plures, C. de fid. inſtrument.* Hoſtienſ. *hic num.* 1. *in verb. Non Eccleſiæ*, Joan. Andr. *nu.* 2. *in eod. verb.* Abb. *num.* 4. &

& Felin. *num.* 1. Et colligitur ex hac Decretali, quia dum decidit cognitionem ad judicem ſæcularem ſpectare, ſi Laicus neget rem eſſe Eccleſiæ, vel Clerici: ſatis innuit ex hujuſmodi negatione rem dubiam reddi: aliàs enim ſi certum eſſet, rem eſſe Eccleſiæ, vel Clerici, non cognoſceret Judex ſæcularis, ſed Eccleſiaſticus, ut di-
4 ctum eſt *ſuprà in* 1. *notab. num.* 1. Quòd tamen intellige, dummodo negatio ſit veriſimilis, ſeu probabilis, ut per Abbat. *dict. num.* 4. & Felin. qui
5 alios citat *num.* 1. *verſ. Quintò fallit.* Secus ſi notorium eſſet rem eſſe Clerici, vel Eccleſiæ; quia tunc non prodeſſet Laico talis negatio, quin teneretur in foro Eccleſiaſtico reſpondere, ut dicunt hîc Anton. de Butrio in examinatione materiæ, Abbas *num.* 4. & Alexand. de Nævo
6 *num.* 5 inferentes propterea, ut ſi petatur poſſeſſio Præbendæ, quia non poteſt eſſe non notorium in loco, quin poſſeſſiones ſint præbendales, hujuſmodi negatio non ſufficit ex notatis per Innocent. in cap. *Venerabili, de cenſib.* & in cap. *Tua, de Cohabit. Clericor.* & in cap. *Novit. de Iudic. in fin.* Et generaliter nototium non infici per negationem, probat textus in cap. *Super eo, de teſtib. cogen.* quem ad hoc ibi notat Abb. & in d. c. *Tua*, ubi ſimiliter Abb. *in princ.* gloſ. & Bart. in l. *Poſt rem, ff. de tranſaction.* Felin. *hîc nu.* 1. *verſ. Fallit primò.*

Tertiò nota, quòd quando in libello propo-
7 nitur certa qualitas, in qua conſiſtit fundamentum juriſdictionis, puta quòd res ſint Clerici, vel Eccleſiæ, non ſufficit ad fundandam juriſdictionem ſola allegatio illius qualitatis, ſi probabiliter negetur, ut per Butr. *hîc num.* 3. Imò quod plus eſt ſecundùm Abbat. *num.* 6. & Alex. de Nævo *num.* 8. *in ultimo notab.* non ſufficit ſola allegatio ſequuta negatione, etiamſi illa qualitas veniat poſtea probanda, & examinanda ad merita cauſæ, ut hîc clarè probatur: nam ad merita cauſæ, & ad effectum ferendi ſententiam venit hoc examinandum, an res petita ſit Eccleſiæ, vel Clerici. Et tamen hoc non ſufficit ad fundandam juriſdictionem Eccleſiaſtici, ſi hæc negetur. Quod eſt contra Bartol. in l. 2. *ff. Si quis in jus voc.*

8 Sed huic Theoricæ videtur obſtare, quòd ubi negatur qualitas, vel cauſa juriſdictionem tribuens, poteſt judex ad fundandam ſuam juriſdictionem de cauſa illa, vel qualitate cognoſcere, ut videat an ſua ſit juriſdictio, ut probatur in cap. *Super litteris, de reſcript.* & in cap. *Cùm perſonæ, de privileg. lib.* 6. & not. in leg. *Si quis ex aliena, ff. de Iudic.* & in d. leg. 2 *ff. Si quis in jus voc.*

9 Pro ſolutione DD multùm ſe torquent, & in ſpecie Anton. de Butr. materiam latiſſimè examinat à *num.* 5. ſed ut dicit Abb. *num.* 9. procedit ſtylo intricato, & obſcuro. Tu dic clariùs. In hoc articulo ſunt tres principales opiniones. Prima opinio eſt, ut ſufficiat ſola allegatio illius qualitatis, ſeu cauſæ deferentis juriſdictionem, licèt illa vera non ſit, dummodo de hoc non conſtet, quia id, quod exprimitur in libello, habetur pro vero ad fundandam juriſdictionem. Ad quod facit l. *Cùm quædam puella, in fin. ff. de Iuriſdict. omn. Iudic.* & hæc fuit aperta opinio Bart. in d. l. 2. *ff. Si quis in jus voc. non ter.* ubi decidit, ut ſi quis citatus in alieno territorio neget ſe ibi contraxiſſe, vel deliquiſſe, non propterea excludatur juriſdictio judicis, ne ſit opus ut de hoc ſummariè cognoſcatur. Idemque ſenſit Guido de Suza in Authen. *Qua in Provincia, C. Vbi de crimin.* agi oporteat, ubi dicit ſufficere allegare commiſſum fuiſſe crimen in certo loco ad fundandam juriſdictionem judicis loci abſque eo, quod aliter probetur, vel cognoſcatur. Quod ſi poſtea apparuerit in proceſſu cauſæ delictum non fuiſſe inibi commiſſum, proceſſus non valebit, ut C. *Si à non competen. Iudic. per tot.*

Secunda principalis opinio fuit Jacobi de Arena, quam ponit Lapus *ſua alleg.* 58. *incip. Prælatus:* dicit enim ſufficere, ut cauſa, vel qualitas juriſdictionem tribuens allegetur, & poſtea probetur. Et adverſarius, ſi illam neget, gravatur onere probandi, quia ex productione libelli fundata eſt intentio, ut d. l. *Cùm quædam puella, in fin.* Verùm hæ duæ opiniones apertè pugnant cum hac Decretali, ubi non fundatur juriſdictio judicis Eccleſiaſtici ex ſola allegatione, quòd res ſit Clerici, vel Eccleſiæ, ſi adverſarius hoc neget, nec negans aggravatur onere probandi ſuam exceptionem qualitatis negativam.

Præterea hoc modo eſſet in facultate actoris allegando cauſam, vel qualitatem concludentem juriſdictionem, ſubjicere reum juriſdictioni judicis non ſui; vel eum aggravare onere probandi defectum qualitatis, ſeu cauſæ juriſdictionem concludentis, quod eſſet abſurdum. Unde meritò hujuſmodi opiniones hîc refellunt Butr. *num.* 5. *verſ. Non placet mihi opinio,* & Abb *num.* 9. *verſ. Vnde iſtæ opiniones non placent,* & communiter DD. & contrarium ſcripſit idemmet Bart in leg. *Præſcriptiones, C. Si contra jus, vel util. publ.* ubi tenet de hac qualitate debere priùs ſummariè cognoſci. Et ad text. in l. *Cùm quædam puella, in fin. de juriſdict. omn. Iudic.* reſponde, ut per Butr. & Abb. *loc. cit.*

10 Tertia igitur principalis opinio eſt, ut ſola negatio non excludat funditùs juriſdictionem judicis, ſed tantùm impediat proceſſum ſuper principali, adeò ut non teneatur reus reſpondere ad libellum, niſi priùs ſummariè cognoſcatur de illa qualitate juriſdictionem tribuente, puta quòd res ſit Clerici, vel Eccleſiæ ſecundùm terminos hujus Decretalis. Hæc tertia opinio originaliter fuit Goffredi, quam hîc poſt multa ſequuntur Butr. & Abb. *loc. cit.* & idem Butr. Imol. & Gemin. in dicto cap. *Super litteris de re-*
11 *ſcript.* & alij citati à Felin. *hîc num.* 2. *in* 2. *limitatione*, ubi dicit hanc eſſe communem opinionem, pro qua optimè faciunt jura, quæ generaliter dicunt, judicem, cujus juriſdictio negatur,
12 cognoſcere poſſe an ſua ſit juriſdictio, ut in dicto cap. *Super literis*, cum alijs ſuprà allegat. Quemadmodum res ſi negetur eſſe feudalis, de hoc
13 primò cognoſci debet an ſit feudalis ſecundùm Innocentium in cap. *Cæterùm, ſupra eodem.* Item ſi quis alienæ iuriſdictionis citatus compareat, & dicat ſe non contraxiſſe, vel non deliquiſſe in loco, vel territorio, ubi citatur, debet ante omnia diſcuti ſummariè; an ibi contraxerit, vel deliquerit ſine præjudicio principalis quæſtionis; & ſi conſtiterit ipſum inibi contraxiſſe, vel deliquiſſe, procedetur poſtea in principali, ut dicunt Innocent. in d. cap. *Super litteris* Archid. & Joan. Andr. in cap. *Romana*, §. *Contrahentes,*

bentes, *eodem tit. lib. 6.* Joan. Calder. in cap. 1. *de raptor.* & Cyn. in leg: *Præſcrip: C. Si contra jus, vel util: public.* Et eſt communis opinio, ut teſtatur Marian. Socin. in cap: *fin: poſt num. 9. verſ: Circa decimumquartum, infrà eodem.* & Jul. Clar. *in praxi, §. fin. quæſt. 38. num: 12. verſ: Ulterius quæ-*
14 *ro.* Et eodem modo ſi coram Conſervatore Apoſtolicæ Sedis, qui poteſt tantùm cognoſcere de manifeſtis injurijs, ut in cap: 1. & in cap: *fin: de offic: deleg: lib: 6.* negetur offenſa notoria; probationes recipiet Conſervator, an factum ſit notorium, ut ſic videat an ſua ſit juriſdictio; ut dicit gloſ: in dicto cap: 1. *in ver: Conſervatores, verſ: Sed quid ſi negetur.* Et idem voluit Archid: in cap: *Romana, §. Notoria, de cenſibus, lib: 6.* Ibi enim decidit textus, Archiepiſcopum in viſitatione Provinciæ poſſe punire notoria crimina ſubditorum ſuorum ſuffraganeorum. Quærit Archid: quid ſi crimina negentur notoria: & reſolvit Archiepiſcopum poſſe de hoc ſummariè cognoſcere ad juriſdictionem ſuam fundandam per jura generalia ſuprà allegata. Ita ergo di-
15 cendum in propoſito; unde quod deciditur in hac Decretali, ut judex ſæcularis cognoſcat rem eſſe Clerici, vel Eccleſiæ, intelligi debet procedere, niſi Clericus, qui allegat qualitatem juriſdictionem tribuentem, offerat ſe illâ probaturum; tunc enim judex Eccleſiaſticus ſummariè cognoſcet de qualitate illa, ut videat an ſua ſit juriſdictio. Et ſi conſtiterit rem eſſe Eccleſiæ, vel Clerici, procedet ſuper principali; ſin minus, remittet partes ad judicem ſæcularem. Et ita denegatio qualitatis juriſdictionem deferentis, cùm de hac notoriè nō conſtat, hoc tantùm operatur, ut laicus interim non teneatur in foro Eccleſiaſtico reſpondere, donec judex Eccleſiaſticus qualitatem illam ſummatim examinaverit, & pronuntiaverit ſuam eſſe jurisdictionem. Et ita intellige hunc textum ſecundùm communem, & veriorem opinionem.

16 Declara modò hanc concluſionem, ut procedat ſi juriſdictio fundetur ſuper vera exiſtentia qualitatis; tunc enim negatio impedit proceſſum in principali, donec judex cognoverit an ſua ſit juriſdictio: ſecus ſi juriſdictio fundetur ſuper hac dubietate qualitatis juriſdictionem tribuentis; quia tunc negatio nihil operatur, ſed ſufficit qualitatem illam in libello allegare, ſecundùm diſtinctionem Anton. de Butr. *hîc ſub num. 6. verſ: Dic quòd ſi qualitas allegatur;* & Abbat. *ſub num: 12, verſ: Aut enim fundatur juriſdictio.* Roman. *conſ.* 208. *incip. Hæc impetratio, in fin.* exemplum ſi negetur Clericatus, vel res Spiritualis, ut in cap. *Si judex laicus, de ſentent. excommunicat. lib: 6.* Covarr. *de communi. Practicarum quæſtionum cap:* 33. *num:* 1. vel contractus eſſe uſurarius, & in cap: *Illo vos, de pignor:* & in cap: *Ad noſtram, de empt: & vendit.* aut contractus matrimonij, ut in cap. *Tuam, de ordin. cognit.* cap. *Lator.* & cap. *Cauſam, il ſecondo, Qui fil. ſint legitim.* cap. *In Canonibus,* 16. *quæſt.* 1. Concil. Trident. *ſeſſ.* 24 *de Sacram: matrim: can: ultim.* In his enim caſibus, & alijs conſimilibus, in quibus ſola dubietas fundat juriſdictionem judicis Eccleſiaſtici, negatio qualitatis nihil prodeſt laico, quominus ſtatim teneatur in fo-
18 ro Eccleſiæ reſpondere. Et idem in caſu ſacrilegij ſecundùm Butr. & Abb. *in 2. membro prin-*
cipali: & ita procedit quod not. Vincentius in cap: *Conqueſtus, infrà eodem:* nam ſecundùm eum ſi laicus neget raptum, vel invaſum in bonis Eccleſiæ, judex Eccleſiaſticus cognoſcet donec conſtet ſuam non eſſe juriſdictionem; & tunc condemnabit Clericum in expenſis, & remittet ad judicem ſuum, cap. *Ut debitus,* & cap: *Cum ſpe-*
19 *ciali, de appellat.* Et ſic etiam procedit quod not. Innocentius in cap: *Cùm ſit, infra, eodem:* nam ut ipſe dicit, Clericus agens contra laicum coram judice Eccleſiaſtico ſuper oppreſſione, vel fraude, vel illicito contractu, in quibus caſibus in dubio fundatur juriſdictio judicis Eccleſiaſtici, ut ibi not. debet in petitione mentionem facere de oppreſſione, vel fraude, aut minus legitimò contractu, & ſuper illa cauſa fundare ſuam intentionem, etſi pars adverſa neget, nihilominus procedetur in cauſa principali. Et ſi non probaverit fraudem, vel illicitum contractum, abſolvetur reus ex illa cauſa, ſed iterum poterit agere ex alia, ut leg: *Et an eadem, ff. de except. rei judic.* Quod ipſum ſentit idem Innocentius in cap. *Cæterum, ſuprà tit: prox.* quando Clericus dicit ſe ſpoliatum, & Laicus negat, ut ſi eſt dubium, cognoſcat judex etiam de principali, ſequitur Lapus *alleg:* 58. *Prælatus, num:* 4. *verſ: In contrarium, & num:* 5. Ita etiam circa immunitatem Eccleſiæ, ſi dubitetur an ſit locus remiſſioni, nec ne, ad judicem Eccleſiaſticum ſpectat cognitio, ut deciditur noviſſimè in Conſtitutione Gregorij XIV. quæ incipit: *Cùm alias nonnulli, edita 9. Kalend. Iunij* 1591. quicquid ante Bullam dixerit Julius Clar. *in § fin: quæſt: 32. num:* 20. In his planè caſibus negatio rei non proficit, quia ſola dubietas fundat juriſdictionem Eccleſiaſtici.

20 Quartò nota regulam generalem, quòd actor ſequitur forum rei, ut hîc, & in cap: *Cùm ſit generale, infrà eodem,* & in l. *ultim: C. Ubi in rem actio,* cum multis concordant: de quibus hic per gloſ.
21 *in ver: Actor.* Et conſequenter Clericus cum agit contra Laicum, poteſt, & debet litigare coram judice ſæculari, ut eſt text. hic, & judex Laicus hoc caſu poterit condemnare Clericum in expenſis, ſi in cauſa ſuccubuerit, vel contumax fuerit, ſecundùm Petrum de Anchar. *num: 2. in 2. notab.*

22 Et procedit hæc regula etiam in Regularibus, qui ſi agant contra Laicum, tenetur eum convenire coram judice ſæculari, non autem coram ſuis Conſervatoribus, cap: 1. & cap: *fin: verſ: Ut autem Conſervatores, de offic: deleg: lib: 6.* niſi hoc habeant ex ſpeciali Indulto Sedis Apoſtolicæ, ſicuti habent Religioſi Societatis JESU, per Conſervatoriam, quam ſuper hoc impetrârunt à Pio V. 8. *Kalend. Iunij, Pontif anno 3.* ut in litteris expeditis in forma, *Rationi congruit,* à Gregorio XIII. in Conſtitutione, quæ incipit: *Aequum reputantes, itidem 8. Kalend. Iunij 1572. in Bullar. pag. 361. tom. 2.* Quæ tamen litteræ hodie redactæ ſunt ad formam Conſtitutionis Gre-
23 gorij XV. de Conſervatoribus, ut inferius patebit. Item procedit regula ſupradicta non ſolùm in civilibus cauſis, ſed etiam in criminalibus, ut in leg: *In criminali, C. de Iuriſd. omn. Iudic.* ubi dicitur: in criminali negotio rei forum accuſator ſequatur, gloſ. *hic in ver. Actor.* dum allegat illum text. & Joan. Andr. *num. 5. in gloſ. 1.*

Rurſus

4 Rurſus procedit eadem regula, etiam ſi reus,
cui competit exceptio vigore ſuæ exceptionis
agat præveniendo Actorem, vel imploret offi-
cium judicis, ut not. Bart. in l. *Societatem*, §.
Arbitrorum, *ff. Pro Socio*, Feder. de Sen. *conſil.* 237.
factum tale eſt. Quidam nomine Thomeus in fin.
Joan. de Anan. *hic nu.* 1. Roman. *conſ.* 412. *pro
habenda. in princ.*

5 Quintò nota limitationem ejuſdem regulæ;
ut non procedat quando Clericus agit contra
Laicum pro rebus Eccleſiæ, vel ſuis, ideſt patri-
monialibus, ſeu peculiaribus ipſius Clerici; ut
infr. de pecul. Cleric. per tot. ſecundum Hoſtienſ.
Joan. Andr. & Bellam. *hic* omnes *in princip.* in
verb. *Suis*: nam ſi Laicus id non neget, trahi po-
teſt à Clerico agente ad judicem eccleſiaſticum;
6 ut hic deciditur ſecundum omnes. Rationem
hujus limitationis aſſignat Abb. *hic in* 1. *not. n.* 2.
quia ex mala detentione, quæ in dubio præſumi-
tur, cùm res ſit Eccleſiæ, arg. c. *Nulli*, & c. *Qui
abſtuler*, 12. *quæſt.* 2. & cap. *Epiſcopi*, cum ibi not.
per Innocent. *de reb. Eccleſiæ non alienand.* cauſatur
quoddam ſacrilegium, cujus ratione etiam Ec-
cleſia ſibi vendicat juriſdictionem, c. *Cum ſit*, &
cap. *Conqueſtus*, *infr. eod.* cum ſimilib. Item poſ-
ſunt tales dici male actores Eccleſiarum ex in-
juſta detentione iſtarum rerum; & ideò eſt in
optione actoris coram quo judice velit illos
convenire, ut in d. cap. *Cum ſit.* Similiter deten-
tores rerum ipſius Clerici, idcirco conveniri
poſſunt in foro eccleſiaſtico; quia quaſi ſacrile-
7 gi ſunt cenſendi. Ad quod Abbas allegat quod
not. Innoc in cap. *Cæterum*, *ſupra de Iudic.* ubi di-
cit Clericum ſpoliatum convenire poſſe ſuum
ſpoliatorem coram judice eccleſiaſtico, quia ſa-
crilegium eſt quoddam crimen eccleſiaſticum;
cap, *In Canonibus*, 16. *quæſt.* 1. & ità ſecundum
Abbatem laicus in caſu hujus cap. Non trahitur
ad judicem eccleſiaſticum præcisè ratione veri
ſacrilegii; ſed quaſi ſacrilegii, & læſionis, quæ
infertur Eccleſiæ ex injuſta detentione rerum
eccleſiaſticarum. Et idem concludit ſub *n.* 12. *in
fin. verſ. Ideò puto*, & ſequitur totidem verbis A-
lex. de Nævo *nu.* 2. & Felin. *num.* 4. *verſ. Secunda
Concluſio*, ubi ſimiliter tenet etiam ceſſante alle-
gatione ſacrilegii poſſe Laicum à Clerico agen-
te rei vendicatione pro re propria, vel Eccleſiæ
coram Epiſcopo conveniri.

8 Quintò procedit hæc concluſio qualiter-
cunque agatur de rebus Eccleſiæ, vel Clerici;
etiam ſi agatur actione perſonali, ut ex locato,
vel legato, ut tenet Innoc. *hic in princip.* ait enim
ſi conſtat rem eſſe Eccleſiæ, etiamſi laicus poſſi-
deat, coram judice eccleſiaſtico agi debet, puta
ſi agatur ex locato, vel legato, & ſimilibus. Et ſic
ſecundum eum laicus trahi poteſt ad judicem ec-
cleſiaſticum non ſolùm quando agitur rei ven-
dicatione, ſed etiam ſi agatur alia actione perſo-
nali occaſione rei eccleſiaſticæ: ſecus ſi ageretur
actione perſonali, & non de re eccleſiaſtica;
quia tunc ſæcularis cognoſceret. Et ità poteſt
intelligi Innoc. & in cap. *Cum ſit generale*, *infr.
eod.* ubi videtur contrariari dicto ſuo hic, prout
expreſsè declarat illum Abb. *num.* 12. *verſ. Ideo
puta*, & ità etiam illum intelligit Cardin. *nu.* 4.
ubi ſalvando Innoc. ab impugnationibus Hoſt.
& Ioan. Andr. dicit illius dictum procedere in
actione locati, quam intentat Clericus contra
Laicum de rebus Eccleſiæ, vel Clerici, & Laicus
id fatetur; tunc enim actio locati licet perſona-
lis; tamen quia in rem ſcripta (ideſt ad rem
intentatur, quia revera eſt merè perſonalis, ut
hic per Imol.) quoad ſortiendum forum cenſe-
tur realis, cap. *Ex parte*, *infr. eod.* Cùm autem
igitur reali de re Eccleſiæ, cognoſcit eccleſiaſti-
cus, ut clarè hic probatur. In legato autem mi-
nor ſubeſt difficultas, quia pro eo competit
etiam rei vendicatio, ut l. 1. C. *comm. de leg.* & ſic
ſi non negatur legatum, poteſt agi coram eccle-
ſiaſtico. Ita Cardin. ſubdens ſe ità in facto con-
ſuluiſſe poſt longas altercationes, & ſequitur Fe-
29 lin. *hic nu.* 4. *verſ. Amplia etiam*, ubi dicit, quando
laicus fatetur rem eſſe Eccleſiæ, concurrere rei
vendicationem cum illa actione perſonali, ad-
eo ut actio ex legato, quamvis non ſit in rem ſcri-
pta; tamen propter concurſum realis trahatur
ad ejus naturam, ut in l. *Qui fundum*, §. *Si tu ex
parte*, *ff. ad l. Falcidiam*, & ibi Dyn. & Bart. &
hoc ſecundum Felin. intendit Cardin. dum re-
quirit, ut agatur ne dum ad mercedem; ſed
etiam ad rem: nam ſi ad mercedem tantùm age-
retur, actio eſſet merè perſonalis, & laicus con-
veniendus eſſet in ſuo foro; juxta regulam hujus
Decretalis.

30 Sextò nota aliam limitationem ejuſdem re-
gulæ, quæ habetur *hic in fin.* videlicet, quandò
obtinet conſuetudo, ut reus ſequatur forum a-
ctoris, & laicus in cauſa merè civili per judicem
31 eccleſiaſticum judicetur; Et ſic nota conſuetu-
dinem poſſe in ordinem judiciorum diſponere
contra jus commune: de quo in cap. *Cum con-
tingat*, *infr. eod.* Et not. hic Joan. de Anan. *n.* 3.
verſ. Nota iſtam regulam. Quæ quidem conſuetu-
do, ut hic dicitur, pleriſque in partibus obtinuit,
ut Pariſiis, cap. *Quod Clericis*; *infr. eod.* ſecun-
dum Joan. Andr. *hic numer.* 4. in verb. *Partibus.*
32 Et cauſa introductionis ſecundum gloſ. fin. hic
fuit negligentia judicum ſæcularium in admini-
ſtranda Clericis juſtitia; ut in juribus citatis in
gloſs. ſequitur Abbas *num.* 7. *verſ. Unde habuit
ortum hæc conſuetudo*; ſuadit tamen notabiliter
33 gloſ. per allegata, ſive judices ſæculares ſint
negligentes, ſive non, Papam concedere quoti-
die litteras Clerico contra Laicum ſuper qua-
cunque quæſtione. Et patet in cap. *fin. ſupra. de
alien. Iud. mut. cauſ. fact.* & in cap. *Conſtitutus de
reſtit. in integr.* ſecundum Hoſtienſ. qui ſimili-
ter dicit Papam concedere litteras Clerico con-
tra Laicum tota die: Romana enim Eccleſia
in conceſſione litterarum contra Laicum præ-
ſcripſit hanc conſuetudinem; ut dicit Bellam.
hic numer. 2. *verſ. Et nedum Romana Eccleſia.* Et ità
indiſtinctè ſervari ex generali ſtylo Curiæ te-
ſtatur Abb. *numer.* 7. *verſ. Dicit tamen unum no-
tabile verbum*, de quo ſtylo meminit etiam Butr.
34 *num.* 12. Idem not. Archid. in cap. *Indicatum*,
89. *diſt.* ubi refert ſe vidiſſe hoc de facto in qua-
dam cauſa: additque notabiliter hoc adeò ve-
rum eſſe, ut ſi reus exciperet cauſam eſſe prius
tractandam in ſuo foro, & appellaret, non da-
rentur litteræ in cauſa appellationis; ut dicit ſe
expertum. Et huic ſtylo ſuffragatur cap. *fin. de
Judic.* ſecundum Abb. & idem not. Specul. *in
tit. de competen. Iudic.* §. *Regulariter*, *in princ.*
& clarius in *verſ.* 30. & *verſ. ſeq.* qui ſimiliter
ampliat hoc procedere etiamſi judex ſæcularis,

& laicus conventus ſe paratos offerrent ad exhi-
35 bendam juſtitiam: nam per hoc non impediretur juriſdictio delegati Papæ, nec poteſt hoc caſu judex ſæcularis inhibere laico, ne reſpondeat coram eccleſiaſtico, ut ibi notatur. Idemque tradit Hoſt. *in Summ. hujus titul.* §. 2. *verſ. Ex præmiſſis*, & ſequitur Abb. *hic d. num.* 7. & Felin. *nu.* 1. *verſ. Dixeram olim.*

36 Quinimo Papa non ſolum dat litteras Clerico in particulari contra lajcum per modum reſcripti, ſed aliquando etiam concedit litteras in genere per modum privilegii perpetui, ut patet in litteris Pii V. quarum ſuperiùs meminimus, *num.* 22. in quibus dantur Conſervatores, & Judices ordinarii Societati Ieſu, & eorum familiaribus Clericis in quibuſcunque cauſis tam civilibus, quàm criminalibus, ac mixtis, etiam in eis, in quibus actores, vel conventi rei forent.

37 Quid in cauſa feudali? vide *hic* per Abb. *numer.* 7. *verſ. Hoc commune dictum limito*: Laico autem contra laicum, Papa non concedit litteras, niſi in caſibus notat. in cap. *Cum ſit*, cap. *Licet*, & cap. *Ex tenore*, *infra eod.* ſecundum Abb. *eod. num.* 7. *verſ. Et nota benè hanc gloſ.* de quo Hoſt. *hic in fin. in verb. De conſuetudine*, *verſ. Et nunquid laico*, remittit adnot. in cap. *Innotuit*, *de arbitr.*

38 QUÆRO an regularibus liceat in eorum cauſis civilibus petere Judices, vel Conſervatores à Magiſtratu ſæculari; & an expediat innovare Conſtitutionem Clem. VIII. de Conſervatoribus, & cum quibus additionibus, & clauſulis.

Huic quæſtioni cauſam præbuit Senatus N. qui nuper cœpit deputare Regularibus Conſervatores in omnibus cauſis tam activè, quàm paſſivè. Hoc autem habet difficultates infraſcriptas, & Primò, Magiſtratus ſæcularis dat hujuſmodi Conſervatores, qui non niſi à Sede Apoſtolica concedi conſueverunt, c. 1. & cap. *fin. de offic. deleg. lib.* 6. Secundò Senatores laici inhibent Ordinario eccleſiaſtico ne in cauſis Regularium ad ejus forum pertinentibus procedat, contra c. *Sæculares judices*, *de for. comp. lib.* 6. cap. *Si quis*, cap. *Omnes*, & cap. *Solitæ*, *ſupra de major. & obedien.* & cap. *Monachi*, *infr. de ſent. excomm.* unde crebra oriuntur diſſidia, & contentiones inter Ordinarium eccleſiaſticum, & Iudices ſæculares.

Tertio Regulares confugiunt ad judices Laicos contra Bullam Cœnæ.

Quartò præbetur illis occaſio vagandi in Curiis, & Tribunalibus ſæcularibus, contra c. *Sed nec procurationes*, *ne Cleric. vel Monach.* cum concord.

Quintò dantur Conſervatores ſive regulares ſint actores, ſive rei; cùm tamen neque ex juris communis diſpoſitione, ut in d. cap. 1. & *fin.* nec in vim generalium privilegiorum eis liceat alios convenire coram ſuis Conſervatoribus.

Sextò Conſervatores à laicis deputati procedunt etiam in cauſis ſpiritualibus, contra c. *Decernimus*, *de Iud.* & c. *fin. de for. compet. lib.* 6. Et inter perſonas eccleſiaſticas, contra c. *Nullus judicum*, *ſupr. eod.*

Ac denique aliis omiſſis actus omnes coram dictis Conſervatoribus geſti ex defectu juriſdictionis ſunt nulli, d. c. *fin. in fin. de off. deleg. lib.* 6.

39 Quamobrem ut huic malo occurratur antequam latiùs ſerpat, propoſui deliberandum in Sac. Congregatione Concilii, An expediat innovare Conſtitutionem, ſeu decretum Clem. VIII, editum 19. Martij 1591. quo priùs revocantur, atque irritæ declarantur, & ſubreptitiæ quæcunque Judicum, ſeu Conſervatorum deputationes, qui qualitates non habent requiſitas, & deſcriptas in Conſtitutione Bonifacii VIII. quæ incipit, Statutum. Quique etiam in Conciliis provincialibus, aut diœceſanis juxta decretum Concilii Tridentini electi, & deſignati non ſunt; præterquam quoad negocia jam cœpta, vel quoad ea, in quibus hujuſmodi deputationes ſuum ſunt ſortitæ effectum: Ac deinde ſtatuitur, ut deinceps dictæ litteræ conſervatoriæ non aliis dirigantur, quàm habentibus qualitates ſupraſcriptas, alioquin nullius ſint roboris, vel momenti.

Rurſus deliberandum an expediat addere Conſtitutioni Clementis, ſequentia Capita.

Primum, ut Regulares, qui litteras conſervatorias aliter, quàm juxta formam ſuperiùs præſcriptam impetrant, vel Conſervatores deputant, ipſo facto cenſeantur privati voce activa, & paſſiva, & eorum conventus careant Conſervatore ad tempus à S. Congregatione præſcribendum, ita ut interea coram locorum Ordinariis conveniantur.

Secundò, ut infra menſem à die intimationis Religiones omnes in Italia debeant ſibi eligere Conſervatores ſecundùm formam ſuperiùs propoſitam; alioquin elapſo menſe, conveniri poſſint coram Ordinariis juxta decretum Gregorii XIII. hac de re editum.

Tertiò, ut Conſervator ſemel legitimè deputatus infra quinquennium mutari, ſeu amoveri non poſſit, ut etiam ſtatuitur in eodem decreto Gregorii. Hic conſiderandum an excipiendæ ſint mutationes, ſeu remotiones Conſervatorum, quæ fiunt ex rationabili cauſa diuturnæ abſentiæ, infirmitatis, & ſimilium: & coram quo Regulares de hujuſmodi impedimentis docere debeant.

Quartò, ut Regulares poſſint quidem, ac debeant conveniri coram ſuis Conſervatoribus, ſed non poſſint alios convenire; atque ita ut Conſervatores jurisdictionem non habeant niſi in cauſis, in quibus Regulares ſunt rei.

Quintò, ut Conſervator, qui ſuos limites exceſſerit, ſit per annum ab officio ſuſpenſus, & pars, quæ hoc fieri procuraverit, excommunicationem incurrat, ſicuti diſertis verbis ſtatuitur, in dicto cap. *fin. verſ. Vt autem Conſervatores*, *de offic. deleg. lib.* 6.

Sextò, quia Regulares actores tenentur ſequi forùm rei, & ſi reus ſit laicus, coguntur coram judice laico litem agere, ut hic: non videtur incongruum, ut in cauſis activis petant à Senatu judicem non ſuſpectum; ideoque deliberandum videtur, An expediat in eadem Conſtitutione præſervare Regularibus jus petendi in dictis cauſis judices cum infraſcriptis conditionibus, & non alias.

40 Prima Conditio, ut hæc judicis deputatio fieri non poſſit à ſæculari Magiſtratu, niſi cùm Regularis agit contra Laicum, juxta textum hic; non autem ubi agit contra perſonam eccleſiaſticam, aut aliàs exemptam à ſæculari juriſdictione,

ne, cap. *Clericis, de Iudic.* & cap. *Si diligenti, infra eodem.*

Secunda conditio, ut cauſa, pro qua judex deputatur, non ſit ſpiritualis, ſed talis, in qua laicus ſit judex competens, ut in cap. *Cùm ſit generale. infr eodem.*

Tertia, ut deputatio non fiat ad univerſitatem cauſarum, quia hac generali deputatione Regulares abuti poſſent etiam in cauſis ſpiritualibus, vel in quibus ipſi aut non agerent, ſed convenirentur, aut certè agerent contra perſonam eccleſiaſticam, vel exemptam. Vel ſaltem ſi ſit eis permittenda impetratio judicis, etiam ad univerſitatem cauſarum, videtur addenda declaratio, dummodo tamen Regulares non ſint rei, neque agant contra perſonam eccleſiaſticam, neque cauſa alioqui ſit ſpiritualis.

Ultima Conditio, ut judex ſic deputandus, non conſervator, ſed Iudex ſimpliciter appellari debeat.

41 Plura fuerunt aliàs oppoſita à Regularibus eidem Conſtitutioni Clementis VIII.

Primò, quod eſſet regula Cancellariæ, & ideo expiraſſet per mortem Pontificis.

Secundò, quod nunquam fuiſſet uſu recepta.

Tertiò, quod non ſuſtulerit contrariam Regularium conſuetudinem.

Quartò, quod fuerit abrogata ex confirmationibus privilegiorum, quas poſt illam Regulares à Sede Apoſtolica obtinuerunt.

Quintò, quod verba illa Conſtitutionis *Quique etiam in Concilijs electi, & deſignati ſunt*, eſſent intelligenda diſiunctive, non autem copulativè.

Sextò, quod non haberet locum niſi in Conſervatoribus deputatis ad præſcriptum juris communis, non autem iis, quos eligunt ſibi Regulares in vim privilegiorum.

Septimò, quod multa contineat abſurda, & in ſpecie quod nec Epiſcopi, nec Cardinales poſſint eligi in conſervatores, cùm ipſi non eligantur, aut deſignentur in Synodis.

Ultimò, quod ſit nimis oneroſa Regularibus, cùm in Synodis non deſignentur niſi ab Epiſcopis dependentes, qui propterea Regularium privilegia vix conſervabunt.

Prima oppoſitio tollitur condendo Conſtitutionem perpetuam.

Secunda innovando Conſtitutionem Clementis VIII.

Tertia derogando contrariæ Conſuetudini.

Quarta derogando contrariis privilegiis.

Quinta declarando illa verba eſſe intelligenda copulativè, cùm verè alio modo intelligi non poſſint.

Sexta declarando Conſtitutionem habere locum in Conſervatoribus electis, ſeu eligendis tam ex præſcripto juris communis quàm in vim privilegiorum, cum re vera alio modo vix poſſit intelligi.

Septima excipiendo nominatim Epiſcopos, vel illis majores ſicuti ſunt excepti in decreto Concilii *cap* 10. *ſeſſ.* 25. ibi: *ut præter Ordinarios locorum.* Ad quod quidem decretum dicta Conſtitutio habet relationem.

Ultima oppoſitio non videtur obſtare, quia ita lex ſcripta eſt, & expedit ut conſervatores tanquam legales, & idonei ſint ab univerſa Synodo approbati.

42 Rurſus quia præter abuſus jam expreſſos dicitur irrepſiſſe etiam alius, ut quamvis Regulares initio Conſervatorem deputaverint cum d. qualitatibus requiſitis; tamen Conſervatores ſic deputati alios ſubdelegent iiſdem qualitatibus carentes: deliberandum an expediat addere hanc ſubdelegationem fieri non poſſe, niſi etiam ſubdelegati habeant qualitates expreſſas in Conſtitutione, ne fiat fraus Conſtitutioni; Quemadmodum S. Congregatio alias conſulta an judices deſignati in Synodo, ſi aliquo impedimento cauſas terminare non poſſunt, teneantur eas ſubdelegare perſonis itidem in Synodo deputatis: reſpondit non poſſe ſubdelegare aliis, quàm deſignatis in Synodo. Verum quia in dicto cap. fin. Conſervatores prohibentur vices ſuas committere exceptis citationibus, & ſententiarum denunciationibus; Si ſtatuatur eos non poſſe ſubdelegare niſi cum qualitatibus præſcriptis: facilè hinc elicient indiſtinctè licere ſibi ſubdelegare. Unde cogitandum quibus verbis hæc clauſula concipi debeat.

Cum de his poſtea actum eſſet cum SS. D.N. Gregorio XV. placuit Sanctitati Suæ ut Conſtitutio in S. Congregatione compilaretur. Ideoque injunctum eſt mihi, ut minutam conficerem, ac per manus tranſmitterem.

43 Quæ pertinent ad Conſtitutionem edendam de Conſervatoribus.

44 Cum Regulares actores teneantur ſequi forum rei, ac ſi reus ſit laicus, cogantur, circumſcripta conſuetudine, coram ſæculari judice litem agere, juxta text. hic, in quadam Provincia obſervatum eſt, ut petant eo caſu judicem non ſuſpectum à ſæculari Magiſtratu. Quæ quidem deputatio etſi hoc modo ſit utilis Religionibus, nec repugnet ſacris Canonibus, tamen Senatus N. hinc ſumpta occaſione cœpit ab aliquot annis deputare Regularibus Conſervatores; in qua quidem deputatione multipliciter excedit limites ſuæ jurisdictionis: & aliis omiſſis quamvis judices deputandi pro Regularibus in caſibus à jure permiſſis juriſdictionem non habeant, niſi cum Regulares agunt contra laicum: è contra verò Conſervatorum juriſdictio non extendatur niſi ad cauſas, in quibus Regulares ſunt rei; Magiſtratus tamen utraque poteſtate ſibi vendicata, deputat Regularibus Conſervatores in omnibus cauſis tam activis, quàm paſſivis.

45 Deinde quamvis, ut dictum eſt, liceat magiſtratui laico deputare Regularibus judices quoties ipſi conveniunt laicum; id tamen intelligitur in cauſis profanis tantùm, non autem in eccleſiaſticis, in quibus ſive Regularis conveniatur, ſive conveniat laicum, ſolus eccleſiaſticus eſt judex competens, cap. *Decernimus, ſupra de Iudic.* & cap. *fin. de for. comp. lib. 6.* Et idem eſt cum lis agitur inter perſonas eccleſiaſticas, cap. *Nullus judicum ſuprà eodem.* Et tamen Magiſtratus conſuevit deputare Regularibus hos judices ad univerſitatem cauſarum, & poſtea judices ſic deputati cognoſcunt etiam cauſas ſpirituales, & inter perſonas eccleſiaſticas. Quinimo ſæpiùs auſerunt inhibere Ordinario eccleſiaſtico, ut conſtitit ex pluribus inhibitionibus exhibitis. Hinc autem plura oriuntur inconvenientia, quæ alias conſiderata fuerunt in ſac. Congregatione: ut patet ex dictis ſupra *num.* 38. Quibus videtur

oppor-

opportunè occurri poſſe per minutam Conſtitutionis de Conſervatoribus per manus delatam: nam cum gravibus pœnis ordinetur, ut Regulares infra duos menſes eligant Conſervatores, qui non modo ſint in eccleſiaſtica dignitate conſtituti, vel habeant qualitates Conſtitutionis Bonifacii VIII. quæ incipit *Statutum.* Sed etiam ut ſint judices Synodales, neve ſemel electum poſſint infra quinquennium amovere, aut alium ſubſtituere: Hinc certè adimitur omnis facultas petendi Conſervatores à ſæcularibus magiſtratibus.

Præterea, quæ in eadem minuta per manus tranſmiſſa explicantur, videtur adhuc deliberandum de infraſcriptis.

Primò an expediat præſervare Regularibus facultatem, quam habent petendi judices à magiſtratu ſæculari in caſu, in quo ipſi ſunt actores, & agunt contra laicum in cauſis profanis: An verò hæc facultas ſit relinquenda juris communis diſpoſitioni. Quod ſi placeat illam præſervare, erit expreſsè declarandum ejuſmodi judices deputari non poſſe niſi tribus concurrentibus. Primò ut Regulares ſint actores, non autem rei: Deinde ut agant contra laicum, non autem contra clericum, vel aliàs exemptum à ſæculari juriſdictione: ultimò ut cauſa, in qua judex deputatur, non ſit ſpiritualis, ſed talis, in qua laicus aliàs ſit judex competens.

46 Secundò, cum univerſitates generales ampliſſimis gaudeant privilegiis, nec tamen in iis vigeant fortaſſe abuſus, qui vigent in Conſervatoribus Regularium: deliberandum erit an de illis ſit facienda mentio in hac Conſtitutione, ſicuti fit in Conſtitutione Clementis VIII. An verò potius Univerſitates ſint ſilentio prætereundæ, aut excipiendæ, quemadmodum illas excipit Tridentinum Concilium *cap. 5. in fin. ſeſſ.* 14.

47 Tertiò, Tametſi Conſervatores de jure facultatem habeant procedendi per cenſuras eccleſiaſticas etiam contra Ordinarios, ut cap. 2. *de off. deleg. lib. 6.* & nonnulli Regulares ſpecialibus ſuper hoc Sedis Apoſtolicæ privilegiis ſint muniti, ut Religioſi Societatis Jeſu ex Conſtitutione 1. Gregorii XIII. *Æquum reputamus*, §. 3. *in Bul.* tom. 2. pag. 361. tamen quia in his coactionibus, & pœnis Pontificali dignitati plurimum deferendum eſt, cap. *Sane il ſecundo*, & cap. *Paſtoralis, eodem tit.* & cap. *Quia periculoſum, de ſent. excomm. lib. 6.* & ſervandus ordo præſcriptus in d. cap 2. Ipſi vero Conſervatores ſuæ facultatis habenas ſæpe ſæpius eo uſque laxarunt, ut Epiſcopos ſtatim excommunicare ſint auſi: deliberandum an ſit eis prohibendum ne ſimilia deinceps moliantur. Satiùs erit, ut loco hujus prohibitionis ponatur remedium arbitrorum, qui ex Concilio in d. *cap. 5. ſeſſ.* 14. jubentur eligi quoties contentio aliqua inter Conſervatores, & Ordinarios exorta fuerit, & interea ſuperſedeatur in cauſa.

48 Quartò, Accidit ſæpe, ut Conſervatores in una diœceſi deputati ad aliam evocentur ad cognoſcendas Regularium cauſas: unde maxima confuſio, & plura incommoda oriri ſolent. Quamobrem videtur hac quoque in parte innovanda Conſtitutio Bonifacii VIII. relata in cap. *fin. de off. deleg. lib. 6.* qua ſtatutum eſt, ut Conſervatores intra civitates, ſeu diœceſes, in quibus fuerunt deputati, contra quoſcunque procedere, aut aliquis ultra unam dietam à fine diœceſum eorumdem trahere non præſumant.

49 Quintò, Quia in hac Conſtitutione revocantur omnes deputationes Conſervatorum, qui non habent qualitates requiſitas in cap. *Statutum*, quique judices Synodales non ſunt: ne detur occaſio diſputandi, an Conſervatores hactenus deputati habeant dictas qualitates, nec ne: Conſiderandum an expediat abſolutè revocare omnes, & quaſcunque Conſervatorum deputationes, & ſtatuere ut infra præſcriptum terminum rurſus eligantur cum qualitatibus ſuperiùs expreſſis: An verè re ſit nominatim dictas qualitates exprimere.

50 Sextò Examinandum, An cum in hac Conſtitutione Regulares prohibeantur infra quinquennium mutare Conſervatorem ſemel electum, an è re ſit addere clauſulam, *niſi ex cauſa à Sede Apoſtolica, aut à locorum Ordinariis, prout ipſis Regularibus libuerit approbanda.*

51 Septimò, In Conſtitutione ſtatuitur, ut Conſervatores, qui ſuos limites exceſſerint, ſint per annum ab officio ſuſpenſi. Deliberandum in hoc caſu, in quo Regulares forte nihil peccant, an expediat ſtatuere, ut ipſi coram locorum Ordinariis conveniantur: an verò hic caſus ſit relinquendus diſpoſitioni juris communis, ac privilegiorum Regularium.

52 Ultimò cum Epiſcopi, illorumque Vicarii generales, atque horum Superiores non ſint judices Synodales, & tamen abſurdum videatur, ut non poſſint eligi in Conſervatores: conſiderandum eſt, an de illis expreſſa mentio facienda ſit ad omnem dubitationem ſubmovendam.

Porrò pro publicatione Conſtitutionis adhuc duo puncta ſuperſunt examinanda.

Primum eſt an Conſtitutio Clementis ſit contra Tridentinum Concilium.

Secundum An expediat illam innovare in ea parte in qua decernit, ut Conſervatores præter alias qualitates debeant eſſe judices Synodales.

53 Quoad primum Conſtitutio ſtatuit, ut non modo Conſervatores habeant qualitates requiſitas, & deſcriptas in Conſtitutione Bonifacii VIII. quæ incipit *Statutum*; ſed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Diœceſanis, juxta decretum Concilii Tridentini electi, & deſignati ſint. Putarunt quidam hoc loco Conſtitutionem ſupponere in Concilio Tridentino ſtatutum eſſe, ut Conſervatores eligantur, & deſignentur in Synodis, dum jubet, ut Conſervatores debeant in Synodis eligi & deputari, juxta decretum Concilii: dicuntque Conſtitutionem hac in parte continere manifeſtum errorem, quia Concilium nullibi ſtatuit, ut Conſervatores eligi debeant in Synodis provincialibus, aut diœceſanis.

Sed certè alius eſt ſenſus Conſtitutionis: nam dum præcipit Conſervatores habere hanc qualitatem, ut ſint deſignati in Synodis juxta decretum Concilii: ubique Conſtitutio intellexit tantùm de illo Concilii decreto, quod loquitur de judicibus Synodalibus, ideſt de *cap. 10. ſeſſ.* 25. Nam Pontifex animadvertens aliquos minus idoneos ſæpe in Conſervatores deputari, ut patet

tet ex procemio Conſtitutionis, atque huic malo facile occurri poſſe, ſi nullus deputari poſſit Conſervator niſi etiam ſit judex Synodalis: ideo ſtatuit, ut Conſervatores non modo habere debeant qualitates cap. *Statutum:* ſed etiam eſſe electi, & deſignati in Synodis, juxta decretum Concilii, id eſt eſſe debeant ex Iudicibus, quos Concilium præcipit in Synodis deſignari. Atque hic intellectus ſatis apertè colligitur, tum quia Conſtitutio exorditur iiſdem verbis, quibus exorditur Concilium d. *cap.* 10. ubi de Iudicibus, non de Conſervatoribus loquitur: Tum quia ſtatuit, ut Conſervatores habeant qualitates d. cap. *Statutum*, quod ſimiliter non loquitur de Conſervatoribus, ſed de Iudicibus. Atqui ita Conſtitutio nullum continet errorem.

4 Alii cenſent ideo Conſtitutionem Clementis eſſe contra Concilium, quia in decreto *cap. 5. ſeſſ.* 14. quod de Conſervatoribus loquitur, præſervantur Regularia loca his verbis: *Vniverſitates autem generales, & regularia loca* &c, *in præſenti Canone minimè comprehenſa, ſed exempta omnino ſint, & eſſe cenſeantur.*

Sed advertendum eſt decretum d. cap. quatuor præſtare.

Primò enim ſtatuit ut litteræ conſervatoriæ nulli ſuffragentur, quominus in criminalibus, & mixtis cauſis coram Ordinario conveniatur. Et quoad hoc ſicuti Concilium præſervat Regulares, ita & Conſtitutio per manus delata, per quam Regulares conveniri poſſunt coram ſuis Conſervatoribus, non autem coram Ordinariis.

Secundò Concilium ſtatuit, ut in civilibus actores non poſſint alium trahere coram Conſervatoribus: & in hoc quamvis poſtea excipiat Regularia loca: non tamen ſequitur, Regulares ſunt excepti à Concilio: ergo poſſunt alios trahere coram ſuis Conſervatoribus; ſed ſolum ſequitur; ſunt excepti à Concilio: ergo remanent in diſpoſitione juris communis, & privilegiorum Apoſtolicorum. At neque ex juris diſpoſitione, neque ex privilegiis Regulares, exceptis Jeſuitis, poſſunt alios coram Conſervatoribus convenire: ergo dum hoc ipſum ſtatuitur in nova Conſtitutione, certe non ſolum nihil contra Concilium ſtatuitur, ſed neque contra jus commune, aut Sedis Apoſtolicæ privilegia. Tertiò ſtatuitur Concilium, ne quis litterarum Conſervatoriarum beneficio ultra quinquennium gaudere poſſit. Circa quod nihil decernitur in præſenti Conſtitutione. Quartò denique ſtatuit, ne liceat Conſervatoribus Judicibus habere Tribunal erectum. De quo ſimiliter nihil cavetur in Conſtitutione. Unde ſequitur, ut præſens Conſtitutio in nihilo pugnet cum decretis Concilii.

5 Quoad ſecundam experientia docuit tot ſcandala, & Controverſias, quæ in dies naſcuntur inter Conſervatores, & Ordinarios, ut plurimum procedere ex Conſervatorum imperitia. Unde ſicut valde expedit, ut Conſervatores ſint habiles, & idonei ad ejuſmodi munus obeundum, ita etiam videtur valde expedire; ut ſint ex Judicibus Synodalibus; In Synodo enim conſuerunt in Judices deputari quotquot magis idonei reperiuntur ad cauſas cognoſcendas. Unde qui ſuperſunt abſurdum videtur, ut in Conſervatores eligantur. Atque ita non obſtat quod Regularium facultas reſtringatur. Imo etiam potiùs videtur aliqua ex parte ampliari: nam de

56 jure communi Canonici Cathedralium non poſſunt eſſe Conſervatores, cap. *fin.* ubi not. gloſ. *in verb. Conſervator, de off. deleg. lib. 6.* At poſſunt eſſe Judices ad præſcriptum d. cap. *Statutum, de reſcrip. eod. lib.* ut ibi ſtatuitur. Cum autem in multis Diœceſibus non in univerſum, niſi duæ, aut tres dignitates, at multo plures Canonici, qui poſſunt in judices Synodales deputari: utique per hanc Conſtitutionem, quæ tribuit facultatem eligendi Conſervatores dummodo habeant qualitates d. cap. *Statutum*, & ſint Judices Synodales, potiùs videtur extendi, quàm reſtringi Regularium facultas; & quatenus etiam reſtringeretur, reſtringeretur tamen ad perſonas habiles, & inhabiles excluderentur. Et quamvis in multis Synodis pauci admodum judices deſignentur, id tamen accidit, quia alicubi pauci ſunt, qui habeant qualitates d. cap. *Statutum*, quique alioquin apti ſint ad hoc officium exercendum; unde quamvis pauci deputentur, expedit tamen potius ex his paucis Conſervatorem eligere, quàm ex aliis non idoneis. Quod ſi Regulares id recto judicio conſiderarent, nihil damni, imó multum utilitatis ex hac Conſtitutione ſibi futurum cognoſcerent, cùm plurimum obſit Religionibus eſſe ſub tutela imperitorum, ac rudium Conſervatorum.

Denique ſtatuere, ut Conſervatores debeant eſſe Iudices Synodales, non eſt legem novam condere, ſed jam conditæ inhærere; Iam enim ſic ſtatuit Clem. VIII. in prædicta Conſtitutione. Quod ſi velimus ſtatuere, ut Conſervatores debeant ſolum habere qualitates, d. cap. *Statutum*, ſive d. cap. *fin.* utique erit opus expreſsè derogare dictæ Conſtitutioni Clem. VIII. Quodquidem erit abſurdum, quia inconvenientia, quæ nuper irrepſerunt, quæque alibi in dies oriuntur, juſtum eſt, ut præbeant potius cauſam reſtringendi hanc materiam Conſervatorum, quam dilatandi, ſicuti dilatabitur, ſi Conſtitutio Clementis reducatur ad terminos Conſtitutionis Bonifacii.

Neque obſtat quod nonnunquam Clem. VIII. diſpenſaverit, ut Conſervatores poſſent eligi, licèt non fuerint deputati in Synodo: nam non ſequitur ut propterea Conſtitutio ipſa ſit penitus abroganda, cum ſit valde utilis, nec difficilis obſervatu; opportunum tamen erit ſi in Conſtitutione promulganda Ordinarii locorum admoveantur, ut procurent in Synodis deſignari quamplures poterunt ex habentibus qualitates d. cap. *Statutum*, atque aliàs ad id idoneos, ut latiùs pateat facultas eligendi Conſervatores.

57 Poſtremò deliberandum eſſet quid agendum ubi non extant Iudices Synodales, vel quia mortui ſunt, vel quia Concilia non celebrantur. Licèt in hoc veriùs videatur Regulares non eſſe obnoxios eo caſu ad eligendos Conſervatores ex judicibus Synodalibus, ſed poſſe obſervare diſpoſitionem Conſtitutionis Bonifacii in dicto cap. *fin. de offic. deleg. lib. 6.* ita ut Conſervatores vel eſſe debeant in dignitate eccleſiaſtica conſtituti, vel perſonatum habentes; quia nulla eſt obligatio obſervandi formam, quæ ſit impoſſi-

58 bilis obſervatu, ſicut in ſimili obligatus eligere de gremio certi monaſterii, vel Eccleſiæ,

poteſt

poteſt eligere aliunde, ſi nullus ibi reperiatur cum qualitatibus requiſitis, cap. *Abbate, in fin.* & ibi gloſ. *in verb. Perſona idonea*, & gloſ. *fin. verſ. Sed pone*; quod nullus reperiatur idoneus, de verb. ſignific. cap. *In nomine Domini*, & ibi etiam gloſ. in verb. *Reperiatur*, 23 *diſtin.* Hinc. Sac. Congregatio Concilii cum in quadam Diœceſi non eſſet niſi unicus Doctor rudis, & imperitus, declaravit poſſe deputari in Vicarium Capituli Sede Vacante etiam non Doctores, vel Licentiatum in jure Canonico, non obſtante Concilii decreto in *c.* 15. *ſeſſ.* 42. ſic etiam in partibus infidelium, ubi ejecto ab Infidelibus Parocho ſervari non poteſt forma in matrimoniis contrahendis ab eodem Concilio præſcripta in *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform matrim.* Sanctiſſimus audita relatione Congregationis dixit, ſi alius Parochus, vel Sacerdos Catholicus in propinquo loco ſit, coram ipſo, & teſtibus contrahatur. Quod ſi id commode fieri nequeat, contrahatur coram teſtibus, & ſi fieri poterit etiam coram Notario; Factis tamen prius utroque caſu denunciationibus, & aliis ſervatis ex Concilio ſervandis. Ita ergo dicendum in propoſito.

Tandem ſingulis articulis mature perpenſis, atque à Sanctiſſimo approbatis, edita fuit à Sanctitate Sua Conſtitutio tenoris infraſcripti videlicet.

Sanctiſſimus in Chriſto pater & D.N.D. Gregorius divina Providentia Papa XV. Ex certis rationabilibus cauſis animum ſuum moventibus, & de voto Ven. Fratrum ſuorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, partim fel. recor. Clem. Papæ VIII. prædeceſſoris ſui veſtigiis inhærendo revocavit, ac nullas & invalidas decrevit omnes, & quaſcunque Iudicum Conſervatorum electiones, nominationes, ſeu deputationes tam in vim litterarum conſervatoriarum juxta formam in Quinterno Cancellariæ deſcriptam, quam in vim quorumcunque privilegiorum perpetuo vel ad tempus nondum elapſum Apoſtolica authoritate conceſſorum, ſeu alias quocunque jure vel titulo hactenus factas pro quibuſcunque Conventibus, Capitulis, Militiis, etiam Sancti Joannis Hieroſolymitani, Congregationibus, Collegiis, Ordinibus, Monaſteriis, Hoſpitalibus, aut aliis quibusvis piis tam ſæcularibus, quam cujusvis Ordinis etiam Mendicantium, ſeu Inſtituti, vel Societatis regularibus locis quantumvis exemptis etiam de neceſſitate exprimendis, ſeu illorum perſonis cujusvis qualitatis, ſeu conditionis exiſtant. In futurum verò Sanctitas Sua hac generali, & perpetuo valitura Conſtitutione ſtatuit, & decrevit, ut Judices Conſervatores hujuſmodi ſive ſint principales, ſive ſubrogati eligi, nominari, aut deputari non poſſint; niſi non ſolum habeant qualitates requiſitas, & deſcriptas in Conſtitutione ſimilis rec. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædeceſſoris ſui, quæ incipit *ſtatutum*: ita ut vel dignitate eccleſiaſtica præditi, vel perſonatus obtinentes, vel Eccleſiarum Cathedralium Canonici exiſtant; ſed etiam in Conciliis provincialibus, aut diœceſanis juxta decretum Concilii prædicti Judices electi, ſeu deſignati ſint. Quodque deinceps litteræ conſervatoriæ per Sedem Apoſtolicam concedendæ ſupraſcriptis tantum dirigantur, etſi quæ litteræ aliter expedientur, illæ, ac deputationes hujusmodi omniaque ex inde ſequenda nullius ſint roboris, vel momenti. Et nihilominus qui ſecus, quam juxta formam ſuperius præſcriptam Conſervatores hujuſmodi cum effectu eligere, nominare, ſeu deputare, aut electis nominatis, ſeu deputatis uti auſi fuerint, Regulares quidem voce activa, & paſſiva ſint ipſo jure privati, adeo ut habilitationem à nemine præterquam à Romano Pontifice conſequi valeant; reliqui verò aliis pœnis arbitrio Sanctitatis ſive coerceant, & prædictorum omnium conventus, monaſteria, ac loca hujuſmodi, eorumque perſonæ & bona careant Conſervatore ad annum, ita ut illorum cauſæ interea coram locorum Ordinariis dumtaxat cognoſci, ac diffiniri debeant. Cæterum ut latius pateat Conſervatorum hujuſmodi deligendorum facultas: Sanctitas ſua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, ut in Synodis provincialibus, aut diœceſanis quamplures perſonas ex habentibus qualitates in prædicta Conſtitutione ejuſdem Bonifacii Prædeceſſoris contentas, alioquin ad id aptas deſignari procurent, etſi aliquem interim ex deſignatis mori contigerit, ſubſtituat Ordinarius loci cum conſilio Capituli alium in ejus locum uſque ad futuram provincialem, aut diœceſanam Synodum. Inſuper Sanctitas ſua inhærendo hac in parte decreto ſimilis rec. Gregorii Papæ XIII. etiam Prædeceſſoris ſui ſtatuit, & ordinavit, ut Regulares, ac perſonæ hujuſmodi in Italia infra duos, extra Italiam verò infra ſex menſes à die publicationis in Urbe præſentis Conſtitutionis inchoandos debeant ſibi eligere, ſeu aſſumere Conſervatores juxta formam ſuperiùs propoſitam, ejuſque electionis, ſeu aſſumptionis documentum infra tempus hujuſmodi penes acta Curiæ Ordinariorum exhibere, & dimittere teneantur; alioquin eo termino elapſo quamdiu Conſervatores ſecundum formam præſentis Conſtitutionis non elegerint, coram eiſdem Ordinariis conveniantur: quodque Conſervatores hujuſmodi ſemel legitime deputati niſi ex legitima cauſa à Sede Apoſtolica, aut locorum Ordinariis, prout iiſdem Regularibus, & aliis ſupradictis libuerit approbanda durante quinquennio à die deputationis amoveri; aut mutari nullatenus poſſint aut valeant. Ad hæc ſtatuit Sanctitas ſua, ut coram ipſis Conſervatoribus regulares, ac perſonæ ſupraſcriptæ conveniri quidem, aut trahi debeant, ſed alios convenire, aut trahere non poſſint, ita ut memorati Conſervatores in cauſis, in quibus Regulares, & alii actores fuerint nullam prorſus juriſdictionem habeant, ſed in eis tantùm, in quibus rei extiterint neque extra civitates ſeu diœceſes in quibus fuerint deputati contra quoſcumque procedere præſumant. Si qua verò inter Iudices Conſervatores hujuſmodi, & locorum Ordinarios controverſia ſuper competentia Juriſdictionis orta fuerit, nequaquam in cauſa procedatur, donec per arbitros in forma juris electos ſuper juriſdictionis competentia fuerit judicatum. Quod ſi qui Conſervatores, ſive in hac parte ſive alias quomodolibet ſuos limites exceſſerint, per annum ab officio Conſervatoris hujuſmodi ſuſpenſi ſint, & pars, quæ hoc fieri procuraverit, ſententiam excommunicationis incurrat juxta formam alterius Conſtitutionis ejuſdem Bonifacii

cii prædeceſſoris, quæ incipit: *Hac Conſtitutione*, quam Sanctitas Sua in his omnibus, quæ præſenti Conſtitutioni non adverſantur, innovavit, & innovat. Per hoc tamen non intendit Sanctitas Sua prohibere quominus Regulares, & alii ſupradicti in caſibus à jure permiſſis petant judicem non ſuſpectum à Principibus ſeu Magiſtratibus ſæcularibus, dum tamen hæc tria copulativè concurrant, videlicet, ut Regulares, & alii prædicti ſint actores, non autem rei, utque agant contra laicum, non autem contra eccleſiaſticum, vel alias è juriſdictione ſæculari exemptum, atque ut cauſa, in qua judex deputatur, fuerit prophana, non autem eccleſiaſtica, & in ea juxta ſacrorum Canonum diſpoſitionem laicus ut præfertur eligendus judex competens exiſtat. Quæ omnia. & ſingula in præſenti Conſtitutione contenta Sanctitas Sua voluit inviolabiliter obſervari, decernens ſic in eis, cæteriſque omnibus præmiſſis per quoſcunque, &c. etiam ſacri Palatii Apoſtolici Auditores, &c. necnon S. R. E. Cardinales ſublata, &c. judicari, &c. nec non irritum, & inane, &c. non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac litteris Conſervatoriis, quas omnes ad formam præſentis Conſtitutionis reduxit in favorem quorumcumque Ord. num tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Militiarum etiam S. Ioannis Hieroſolymitani, Congregationum, Societatum, aut cujuſvis alterius Inſtituti etiam neceſſariò exprimendi, Collegiorum, Capitulorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, ac Piorum quorumcunque tam ſæcularium, quàm Regularium locorum, nec non illorum etiam juramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis, quaque etiam ex cauſa, & titulo oneroſo, indultis, & litteris Apoſtolicis, etiam mari magno, ſeu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque tenoribus, & formis ſpecialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habens, quibus quoad ea, quæ præſentibus adverſantur, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogavit cæteriſque contrariis quibuſcunque. Cæterum ut præſens Conſtitutio facilius omnibus innoteſcat, Sanctitas Sua voluit, & mandavit, ut non ſolum in Cancellaria Apoſtolica, ſed etiam ad Valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe & in Acie Campi Floræ publicetur, illiuſque exempla in iiſdem locis affixa dimittantur, ac in quinterno Cancellariæ inter Conſtitutiones perpetuas deſcribatur, & annotetur. Placet, Publicetur, & deſcribatur A.

Lecta, & publicata fuit ſupradicta Conſtitutio in Cancellaria Apoſtolica ab altero ex RR, PP. DD. majoris Præſidentiæ Abbreviatoribus die 20. menſis Septembris anno Incarnationis Dominicæ 1621. Pontificatus verò prælibati Sanctiſſimi D. N. D. Gregorii Papæ XV. anno primo.

Et poſtmodum die, & anno ſupradictis in quinterno ejuſdem Cancellariæ inter alias Conſtitutiones Apoſtolicas deſcripta, & annotata fuit.

Nicolaus Orſinus Procuſtos,

In Dei nomine Amen. Anno à nativitate D. N. Jeſu Chriſti 1621. indictione quarta, die verò 20. Septembris Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto P. D. N. D. Gregorii divina Providentia Papæ XV. Pontificatus ſui anno primo retroſcripta Conſtitutio Apoſtolica affixa, ac publicata fuit in valvis Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, & in acie Campi Floræ per me Auguſtinum Braccherium Apoſtolicum Curſorem. Octavius Spada Magiſt. Curſorum.

59 Poſt editam Conſtitutionem emanavit in ſacra Congregatione declaratio infraſcripti tenoris videlicet.

Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi DD.

GRegorius Papa XV. fœl. recor. in ſua Conſtitutione de Conſervatoribus ſtatuit, & decrevit, ut in futurum à Regularibus eligi non poſſint in Conſervatores niſi Judices in Conciliis Provincialibus, ſeu diœceſanis deſignatis ſub pœnis & cenſuris in dicta Conſtitutione contentis.

Quibus ſtantibus Patres Societatis Jeſu, qui in Indiis, & aliis locis degunt, in quibus Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi Synodum congregare non curant, vel ſi congregant, Iudices Synodales non eligunt, ſupplicant humiliter DD. VV. Illuſtriſſimis ut dignentur declarare, ſi in tali caſu poſſint uti privilegiis à ſancta Sede Apoſtolica ante dictam Conſtitutionem conceſſis.

Die 17. Auguſti 1626. Sacra Congregatio Illuſtr. Cardinalium Concil. Trident. interpretum cenſuit Epiſcopos quamprimum diœceſanam Synodum omnino celebrare teneri, & interim in civitatibus & diœceſibus, in quibus nulli Iudices extant in Concilio provinciali aut diœceſano deſignati, licere Regularibus ſervata in reliquis forma Conſtitutionis fel. rec. Gregorii XV. hac de re editæ, Conſervatores nominare, habentes qualitates à jure requiſitas. Quorum tamen Conſervatorum facultas eo ipſo expiret, cum primum hujuſmodi Synodus celebrata in eaque judices deſignati extiterint.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Verum.

SVMMARIVM.

1 *FEudi Dominus ſive eccleſiaſticus, ſive ſæcularis cauſam feudalem cognoſcit etiam ſi vaſalli ſint Clerici.& n.*10.*& *12.

2 *Et ſi plures prætendantur Domini, non poteſt unus cognoſcere, maximè alio abſente.*

3 *Clericus poteſt eſſe vaſallus ne dum Eccleſiæ, ſed etiam laici ratione feudi obtenti.*

4 *Capitulum Sede vacante non ſuccedit in juriſdictione Epiſcopo competente ratione feudi, niſi feudum eſſet commune Epiſcopo, & Capitulo. n.*8.

5 *Succedit in his, quæ competunt de jure communi, non autem in his, quæ competunt de jure ſpeciali, niſi hæc communiter ſpectent tam ad Epiſcopum, quam ad Capitulum.n.*7.

6 *Poteſtas devolvitur ab Epiſcopo ad Capitulum in ijs, quæ ad Epiſcopum pertinent proprio jure ſecus verò ſi ex quodam jure accidentali, puta, jure devoluto propter negligentiam Clericorum.*

9 *Cap.*Unicum, Ne Sede vacante, lib. *6. locum habet non modo in collatione beneficiorum, ſed etiam in alijs, quæ ſpectant communiter ad Epiſcopum, & Capitulum,*

10 *Feudi Dominus, licèt ſæcularis, juriſdictionem habet in vaſallos ſuos, etiam ſi ſint Clerici.*

11 *Præpoſiti quandoque ſunt merè laici.*

12 *Baroniæ ſi concedantur in feudum, de his Dominus feudi etiam laicus quantumcunque vilis, & ruſticus cognoſcit inter vaſallos etiam Clericos.*

*Secus ſi donentur Eccleſiæ ſimpliciter.n.*16.

13 *Feudi Dominus eſt judex ordinarius in cauſis feudalibus,*

14 *Et quamvis ſit laicus, poteſt ſententiam exequi etiam Contra Clericum vaſallum ſine metu excommunicationis.*

*Dummodo tamen in perſonam Clerici manus non injiciat.n,*15.

15 *Executio ſententiæ feudalis per Laîcum contra Clericum reſiſtentem fieri poteſt realiter, non perſonaliter.*

16 *Baroniæ ſi donentur Eccleſiæ ſimpliciter, Princeps donator laicus nullum habet in Eccleſiam juriſdictionem.*

17 *Et Eccleſia in nullo tenetur donatori, nec etiam ad munera, quæ priùs habebat Baronia.*

18 *Sed tantùm ad munera, quæ donator ſibi retinuit in donatione, dummodo ſint honeſta.*

19 *Donans ſimpliciter, omnia jura ſibi competentia conceſſiſſe videtur.*

20 *Res Eccleſiæ donata Sanctum eſt Sanctorum Domino, nec ſubeſt niſi auctoritati judicis eccleſiaſtici.& in ea ſacrilegium committitur.*

21 *Fiſcus Regius Ducatus Mediolani nihil poteſt prætendere, nec Magiſtratus extraordinarius ullam juriſdictionem ſibi vindicare in bonis à Ioanne Galeatio donatis Monaſterio Carthuſiæ Papien. & n, ſeqq. uſque in finem.*

22 *Carthuſia Papien. habet dominium, non nudam adminiſtrationem bonorum ſibi donatorum à Io. Galeatio Duce Mediolani, cum onere tamen diſtribuendi in pauperes annuos florenos decem mille auri.& n ſeqq.*

23 *Et eorum augmentum ſpectat ad Carthuſiam, non ad pauperes, vel quoſcunque alios.*

24 *Feudali quæſtio eo ipſo, quod reus negat rem eſſe feudalem, coram Ordinario ipſius rei terminanda èſt.*

25 *Cauſa ſemel effecta Curialis nunquam exibit de Curia niſi Papa illam deleget, vel ad Ordinarium remittat.*

26 *Delegatus à Papa ſi eſt mortuus, Ordinarius ſe intromittere non poteſt.*

27 *Delegatus à Papa etiam ſi nulliter procedat, cauſa revertitur ad Delegantem.*

28 *Cauſæ civiles, & criminales ad Eccleſiam Cathedralem ſpectantes ratione dominii, quod habet in bonis ab ea in feudum conceſſis; an comprehendantur decreto Concilii Tridentini* c.20.ſeſſ.24 *& n.ſeqq.uſque in fin.*

29 *Feudum an ſit eccleſiaſticum, vel ſæculare, attenditur prima cauſa conceſſionis feudalis,*

30 Quomodolibet *dictio quid importet.& n.*32.

31 *Iuriſdictio cumulativa Epiſcopi, & inferioris, pertinet ad utrunque in prima inſtantia, & eſt locus præventioni.*

1 VERUM. Dominus feudi ſive eccleſiaſti-
cus ſit. ſive ſæcularis cauſam feudalem
cognoſcit. Sic ſummat Joan, Andr. Bel-
lam. Butr. & communiter DD. ſed ſecundum
Abb. Marian. Socin. & Felin. magis evacuando
ſubſtantiam Cap. & clarificando litteram hoc
intendit. Per Dominum feudi ſæcularem, ſive
Eccleſiaſticum quæſtio feudalis terminari de-
bet, etiam ſi vaſalli ſint Clerici. Et ſi plures
2 prætendantur Domini, non poteſt unus cognoſ-
cere, maximè alio abſente, an feudum ad ſe per-
tineat. Primo ponitur factum. Secundò determi-
natio in certum caſum, ibi, *ſtatuimus.* Tertio in a-
lium caſum, ibi, *alioquin.*
3 Nota primò ibi, *adverſus Præpoſitum*, ſecundum
unum intellectum, ſecundum quem iſte Præpo-
ſitus erat Clericus, & erat Præpoſitus cujuſdam
Eccleſiæ Cathedralis, ut voluit Hoſt. *hic n.* 5. *in
ver. Præpoſitum*, quod Clericus poteſt eſſe vaſal-
lus nedum Eccleſiæ, ſed etiam laici ratione feu-
di obtenti, ad quod facit cap. *Solitæ, ſupra de ma-
jor & obedient.* Abb. *hic n.* 2.& Marian, Socin. *in* 1.
notab.
4 Secundo nota ibi, *Ex quo Epiſcopus fuerit in Ec-
cleſia conſecratus.* Capitulum Sede vacante non
ſuccedere in juriſdictione Epiſcopo competente
ratione feudi, ut hic notat Bernard. poſt caſum.
Quod ſingulariter menti commenda ad limita-
tionem eorum quæ habentur in cap. *Cum olim,* &
c. *His quæ, ſupra de major. & obedient.* nam ut dicunt
Hoſtienſ. *hic numer.* 5. *in ver. Epiſcopus*, &
Joan. Andr. *numer.* 9. licèt Capitulum ſuc-
cedat in iuriſdictione generaliter, ut in dictis ju-
ribus, non tamen ſuccedit in juriſdictione feuda-
li, ne Epiſcopus vaſallum habeat, quem ha-
bere nollet, ſicut nec in beneficiorum collatio-
5 ne, ut cap. *Illa, infra., Ne Sede vacan.* & ſic jura
præallegata locum habent in his omnibus quæ
competunt Epiſcopo de jure comuni, non autem
in his, quæ competunt ei de jure ſpeciali,

6 ut hic per Abb. *num.*9. Et facit ſecundum eum,
quod notat Innoc. in cap. *Cum in cunctis, num.* 7.
ſupra de elect. ubi dicit poteſtatem devolvi ab E-
piſcopo ad Capitulum in iis tantùm, quæ ad
Epiſcopum pertinent proprio jure; ſecus verò ſi
ex quodam jure accidentali, puta jure devoluto
propter negligentiam Clericorum; quia tunc
non ad Capitulum, ſed ad proximum Superio-
rem devolvitur hæc poteſtas, arg. cap. *Ne pro de-
fectu, de elect.* & ſecundum Innoc. ratio diverſita-
tis eſt, quia in his, quæ ad eos pertinent
proprio jure, major eſt inter ipſos conjunctio,
quàm in aliis, quæ aliunde obveniunt, arg. c. *Re-
quiſiſti,* §. *Secus, infra de teſtam.* & eum ſequitur
Joan. Andr. in cap *Quamquam, num.* 1. *verſ. Item
devolutis, de elect. lib.* 6. Et idem notat Archid.
in cap. 1. *num.* 3. *Ne Sede vacante, eodem lib.*
7 Cæterum hæc non procedunt quando ea, quæ
competunt Epiſcopo de jure ſpeciali, ſpectant
communiter tam ad Epiſcopum, quàm ad Capi-
8 tulum. Unde ſi feudum non eſſet de menſa
ſolius Prælati, ſed eſſet commune Epiſcopo, &
Capitulo, tunc Capitulum cognoſceret Sede va-
cante, cap. *Unico, Ne Sede vacante lib.* 6. ſecun-
dum Joan. Andr. *hic d. num.* 6. *verſ. Puto tamen quod
9 ſi feudum eſſet commune,* Abb, *numer.* 8. *&* 9. *verſ. Et
nota ex dictis,* qui ex hoc notabiliter deducit, ut
diſpoſitio d. cap. *unici, Ne Sede vacant. lib.* 6. non ſit
ſpecialis in collatione beneficiorum, ſed locum
habeat etiam in aliis ſpectantibus pariter ad E-
piſcopum, & Capitulum, quod ſemper no-
ta.

10 Tertiò nota ibi, *Imperiali beneplacito, ſicut ju-
ſtum fuerit, relinquatur,* Dominum feudi licet ſæ-
cularem habere in vaſallos ſuos ratione feudi ju-
riſdictionem ordinariam, etiamſi vaſalli ſint
Clerici, ut hic per Abbatem, *n.* 5. quod clarè pro-
bat hæc Decretalis intelligendo quod iſte Præ-
poſitus erat Clericus, & habebat dignitatem
Præpoſituræ in quadam Cathedrali, ut in cap. 1.
ſupra de ætate, & qualitate, juxta intellectum Hoſt.
11 *hic n.* 5. Contrarium tamen tenet Archid. in c. 1.
in 2. *col. poſt medium in ver. Condemnari, de Cleric.
conjug. lib.* 6. ubi ſequutus opinionem Hugonis
mordicus defendit laicum feudi Dominum non
eſſe judicem competentem in quæſtione feuda-
li contra Clericum vaſallum, & contrariis re-
ſpondet, & intelligit Præpoſitum, de quo loqui-
tur hoc cap. fuiſſe merè laicum, ut quandoque
contingit in quibuſdam locis, ut eſt Januæ, ubi
vocatur Abbas, & eſt purus laicus; & poteſt et-
iam figurari exemplum in Præpoſitis Florenti-
nis, qui aſſumuntur ex eorum Prioribus, qui ſi-
militer ſunt puri laici. Idem ſentiunt Goffred.
in c. 1. *infra, Ne Sede vacante,* & Abb. An-
tiquus *hic in princip.* dum dicunt hunc Præpoſi-
tum fuiſſe Officialem Eccleſiæ, & vaſallum, non
tamen Clericum. Sed intellectus Hoſtienſ. eſt
communior, ut inquit Cardin. *hic numer.* 1, *in* 1.
oppoſitione, & Butr. *numer.* 11. *verſ. Hoſtienſis tenet
primum,* quem etiam dicunt eſſe magis nota-
bilem, & communiter approbari Imol. *num.*
12 2. & Mar. Soc. *in* 1. *notab.* Itaque, ut dicit Innoc.
hic n. 2. Si Principatus, vel Comitatus, vel Ca-
ſtellania, vel alia hujuſmodi concedantur in feu-
dum, de his Dominus feudi etiam laicus, quan-
tumcunque vilis, & ruſticus cognoſcit inter va-
13 ſallos, etiam Clericos, cùm ſit judex ordinarius

in cauſis feudalibus per legem Federici ut in c.
Imperialem de prohib. feud alienat. Federic. *in uſibus
feudor.* Quinimo ſecundum Innoc. *hic in princip.*
14 Laicus poteſt etiam contra Clericos vaſallos
ſuam ſententiam exequi, nec propterea incidit
in excommunicationem, ſi eos reſiſtentes com-
pellat, arg. cap *Olim, el primo, infra de reſtitut. ſpo-
15 liat.* Sed, ut inquit Joan. Andr. *hic n.* 1. hoc dictum
Innoc. communiter non approbatur, quòd in
perſonam Clerici juriſdictionem habeat priva-
tus, vel ruſticus, qui in cauſis feudalibus juriſdi-
ctionem habet, ut ſine pœna excommunicatio-
nis, poſſit manus mittere in Clericum contra
Regulam Canonis, *Si quis ſuadente,* 17 *q.*4. & pro
opinione Joan. Andr. facit quod can. *Si quis ſua-
dente,* non interpretatur per leges feudorum,
ſed per alios canones, ut inquit Martinus de
Selva *hic* relatus à Bellam. *n.* 2. *in* 1. *qu.* ſubdens
quod ita tenebatur communiter per omnes le-
ctores. Similiter Abb. *hic n.* 24. dicit ſe tenere o-
pinionem Joan. Andr. tanquam tutiorem, & ve-
riorem, ut non poſſit laicus exequi vim inferen-
do in perſonam, ſed ſicut cognitio de crimine
fit per judicem eccleſiaſticum ita & compulſio.
Et eodem modo Felin. *nu.* 5. dicit veriorem eſſe
opinionem, quod in executione ſententiæ feu-
dalis Clericus violentari nequeat. Verum tamen
ſecundum Anton. de Butr. *hic n.* 11, *col.* 5. *poſt
principium,* ſalvari poteſt dictum Innocentii, ut
Laicus poſſit quidem Clericos vaſallos repelle-
re, non tamen tangendo perſonam, ſed terrendo
armis, vel colonos tenentes pro eis repellendo
à poſſeſſione feudi, quia per hoc non venit con-
tra Canonem, *Si quis ſuadente,* quaſi Innocentius
velit, ut laicus poſſit contra Clericum vaſallum
facere executionem realem, ſed non perſona-
lem. Pro qua diſtinctione vide quod ſcripſi in
cap. *Unico, n.* 65. *&* 71. *ſupra de obligat. ad ratiocin.*
vel aliter diſtingue ut hic per Bellam. *in* 1.
quæſt. cum quo concordat Petr. de Anchar. *nu-
mer.*7.

16 Sed quid ſi Baroniæ prædictæ, ideſt Principa-
tus, Comitatus, Caſtellania, & alia hujuſmodi à
Principe concedantur Eccleſiæ non in feudum,
ſed ſimpliciter, numquid Princeps donator Lai-
cus, & temporalis habebit juriſdictionem in Ec-
cleſiam ratione bonorum ſic donatorum? Innoc.
17 *hic n.* 2. ſentit non habere. Sic enim ait (Si Baro-
niæ prædictæ non concedantur in feudum, ſed
ſimpliciter, tunc Eccleſia in nullo tenetur dona-
tori, nec etiam de aliis muneribus, quæ priùs ha-
bebat Baronia) allegat cap. *Cum dilecti, infra de
18 donat.* Ad hoc c. *Paſtoralis, eod. tit.* & cap. 1. *de cen-
ſib.* Subdit tamen, quod ſi in donatione Baroniæ
donator aliqua munera retinuit, illa præſtabun-
tur dummodo ſint honeſta, ut notatur in cap.
Non minus, infra de immunit. eccleſiaſt. Sed donando
19 ſimpliciter, omnia jura ipſum tangentia con-
20 ceſſiſſe, & remiſiſsè videtur. Et paulò infra in
verſ. *Sed nos contra credimus,* Cum, inquit, rerum
iſtarum dominium ſit Eccleſiæ quæſitum, San-
ctum Sanctorum eſt Domino. & ideo non ſub-
eſt, niſi auctoritati Judicis eccleſiaſtici, quia ſa-
crilegium in eis committitur, cap. *Nulli liceat,*
& cap, *ſeq.* 12. *qu.* 2. & notatur in cap. *Cum
ſit generale, infra eodem.* & cum Innoc. concor-
dant hic Hoſt. *num.* 1. *circa fin. verſ. Sin autem dicta
Baronia,* Jo. Andr. *numer.* 3. Collectar. *eod. numer.*

Butr.*n.* 11. *in fin.verſ. Hæc omnia procedunt, num.* 25. *circa medium*, verſ. *Sed nunc quæro*, & Bellam. *n. 6. in 3. quæſt.* dicens hæc eſſe perpetuò menti commendanda, quia valde faciunt pro Eccleſiis, & contra Dominos temporales, videlicet quod ſi dicit Rex, Eccleſia ſita eſt in Regno meo cum tota temporalitate ipſius, & dotata in totum à primogenitoribus, & prædeceſſoribus meis, igitur à me ipſo tenet ſuam temporalitatem in feudum, aut ratione illius tenetur mihi Epiſcopus fidelitatis juramentum præſtare: munera, ſeu onera hujuſmodi in primæva donatione, ſeu dotatione non intelliguntur in dubio fuiſſe comprehenſa, ut patet ex dictis, & probatur ſecundum eum in cap. *Romana*, §. *Debet*, *de appellat. lib.* 6.

21 Et ex prædictis infertur, ut Regius Ducalis fiſcus Mediolani nihil poſſit prætendere in bonis immobilibus, quæ Joan. Galeatius Vicecomes Dux primus Mediolani, Comes virtutum appellatus, donavit Priori, & Conventui Domus B. Mariæ Gratiarum prope, & extra muros Civitatis Papiæ Ordinis Carthuſienſis cum hoc, ut ex eorum fructibus idem Prior, & Monachi conſtituerent Monaſterium, & Eccleſiam ejuſdem Ordinis, & hoc peracto tenerentur quotannis florenorum decem millia auri pauperibus egenis laicis diſtribuere; non enim dedit hujuſmodi bona in feudum, ſed donavit ſimpliciter, ut patet ex verbis donationis ibi (Inter vivos prædictus Dominus Joan. Galeatius fecit, & facit puram, meram, ſimplicem, & irrovocabilem donationem, &c.) Et propterea Magiſtratus Regiorum Ducatus redituum extraordinariorum ſtatus Mediolani per diffinitivam ſententiam in contradictorio judicio latam anno 1569. declaravit bona, ut præfertur donata, pertinere, & ſpectare jure dominii ad præfatum Monaſterium virtute hujuſmodi donationis cum onere tamen expenſarum, & erogationis faciendæ ſingulis annis, prout in ipſa donatione continetur, nullumque jus fiſco Regio Ducali competere in, & ſuper præfatis bonis, nec ad ea; proindeque ipſum Monaſterium eſſe abſolvendum à petitis per præfatum fiſcum, eique fiſco perpetuum ſilentium imponendum: & poſt triginta circiter annos re iterum ad eundem Magiſtratum delata, emanavit decretum, Non eſſe manum apponendam, quia agitur de re judicata. Et
22 ſubinde ſub Pio V. & Gregorio XIII. à Cardinalibus Bobba, Alciato, & Aquaviva judicibus delegatis emanavit ſententiam, qua diffinitum fuit, dominium, & proprietatem omnium, &
23 quorumcunque bonorum hujuſmodi, ac omne, & quodcunque commodum, & incommodum ex illorum augmento, vel diminutione ad dictum Priorem, & Conventum, non autem ad pauperes, vel quoſcunque alios legitimè ſpectare, atque ipſis Priori, & Conventui adjudicanda fore, & eſſe quotannis ſummam dictorum decem millium florenorum auri in uſus pauperum impendere. Quæ quidem ſententia ab eodem Gregorio XIII. ex certa ſcientia, & cum inſertione tenoris fuit confirmata *ſub die* 10. *Auguſti* 1574. Manifeſtum eſt igitur in bonis ſimpliciter, ut ſupra donatis, non autem in feudum conceſſis Regium Ducalem fiſcum non poſſe aliquod jus prætendere, nec Magiſtratum extraordinarium in eis ullam ſibi juriſdictionem vendicare ex præallegata theorica Innocentii communiter recepta.

24 Præterea etſi ageretur de quæſtione feudali, tamen cum controverſia ſit ſuper jure, ſeu dominio directo ad Dominum ſpectante, & actor aſſerat ſe Dominum feudi; reus autem neget contendens rem eſſe allodialem, actor ſequi debet forum rei, nec poteſt cognoſcere is, qui dicit ſe Dominum, ne aliàs ſit judex in cauſa propria, ut C. *Ne quis in ſua cauſa, in rubro, & nigro.* Et eo ipſo quod reus conventus negat rem eſſe feudalem, hæc quæſtio tanquam præjudicialis priùs terminanda eſt coram loci Ordinario, arg. cap. *Tuam, infra de ordin. cognit.* & §. *Præjudiciales Inſtitut. de action.* & firmat notabiliter Innocentius in cap. *Cæterum*, *numer.* 2. *circa finem verſ. Et eodem modo*, *ſupra de judiciis.* Cum quo concordant ibi Hoſtien. *in princ. & numer.* 6. *verſ. Alij tamen dicunt* Joan. Andr. *nu.* 2. *& num.* 4. *vers. Nam ſi reus*, Bellam. *num.* 4. *col.* 4. *poſt medium, verſ. In ſecundo caſu.* Abb. *numer.* 20. *circa finem*, *verſ. Aut negatur*, & communiter omnes, ut ibi dixi in ſecunda declaratione, *n.* 13.

25 Quibus demum accedit, quod cum hæc cauſa effecta ſit Curialis, & Cardinalitia, & in ea Pius V. & Gregor. XIII. per delegationem, & confirmationem ſententiæ manus appoſuerint, & diverſa reſcripta ſub Paulo V. & Urbano VIII. emanaverint, etiam inſtantibus Miniſtris Regiis ſola Curia cognoſcit, & ligatæ ſunt manus quorumcunque inferiorum, cap. *Ut noſtrum, de appellat.* & notat Bald. in l. *Si ut proponis, la prima n.* 12. *C. Quomodo*, & quando judex, ubi quærit: ſi
26 Papa delegavit cauſam, & delegatus eſt mortuus, utrum Ordinarius poſſit ſe intromittere: & reſpondet non poſſe, ſed ſolùm Papam, licet delegatio ſit conſumpta allegat Archid. in §. *His ita* 34. *q.* 2. *in Apoſtilla*, quæ incipit, *Adde*, ibi (Et ſic nota, quod cauſa, quæ ſemel eſt in Curia Romana nunquam exibit, niſi Princeps deleget, vel cauſam remittat ad Ordinarium.) Quod ſecundum eum eſt notatu dignum: & ad hoc facit illa lex, &c. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, *ſupra de offic. Ordinar.* Sequitur Decius *conſ.* 699. *Accepi reverenter. numer.* 13. & Covarr. *Practicar*, *quæſt.* 9. *num.* 5. *verſ. Primum ſanè*, & ita ſe habet ſtylus Curiæ, ut notat Dec. *d. conſ.* 699. *n.* 3. *verſ. Et iſta concluſio*, ubi allegat Rotam *deciſ.* 10. *de dolo, &*
27 *contum. in antiq.* Quinimo etiamſi judices delegati nulliter procederent, nihilominus cauſa reverteretur ad Papam delegantem, & indignum eſſet, ut reverteretur ad inferiores, ex quo Papa appoſuit manus: nam flumina ad locum unde exeunt, revertuntur. Quæ ſunt formalia verba Innocentii, in cap. *Inter dilectos, numer.* 4. *verſ. Sed nobis videtur contra, de exceſſ. Prælat.* cum quo concordant ibi Doctores. Roman. *conſ.* 335. *Circa primum*, *numer.* 6. Dec. *d. conſ.* 699. *n.* 13. & ita reſolutum in Congregatione à Sanctiſſimo ſpecialiter deputata die 14. *Martij* 1650.

28 Ex facto quæſitum eſt, an cauſæ civiles, & criminales ad Eccleſiam Cathedralem ſpectantes ratione directi dominii, quod habet in bonis ab ea in feudum conceſſis, comprehendantur decreto Concilii, *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. adeo ut in prima

ma inſtantia cognitio hujuſmodi non ſit per Nuntios, vel Legatos de latere ab Epiſcopo avocanda.

Ex parte Epiſcopi Sarſinatenſis fuit aliàs propoſitum ſuprafcriptum dubium in ſacra Congregatione Concilij, quod tamen minimè fuit reſolutum ex eo, quod de aliquibus in facto dubitaretur, quæ nunc ex infraſcriptis declarata, & patefacta eſſe exiſtimantur: nam anno 1016. Corradus Imperator, & anno 1116. Federic. II. donârunt liberè, ſeu in dotem pleno jure conceſſerunt Eccleſiæ Sarſinaten. nonnulla Caſtra cum omnibus pertinentijs ſuis, ac mero, & mixto imperio, nullâque penitus ſibi ipſis reſervatâ in eis juriſdictione. Unde Epiſcopi Eccleſiæ Sarſinatenſ. ab eodem tempore citra in dictis Caſtris, & in perſonas ſibi ſubditas ſemper exercuerunt jura meri, & mixti Imperij, prout nunc etiam exercent in aliquibus eorundem, inquirendo, condemnando, confiſcando, abſolvendo, & ſimilia faciendo, quæ ab alijs Principibus non recognoſcentibus Superiorem fieri conſueverunt. Ex his autem Caſtris per dictos Imperatores, ut ſuprà eidem Eccleſiæ conceſſis, Epiſcopi pro tempore aliqua poſtmodum à menſa Epiſcopali alienârunt in feudum concedendo, quæ nunc etiam reperiuntur infeudata, in quorum directum dominium feudatarij eadem caſtra retinentes recognoſcunt Epiſcopum Sarſinatenſ. ac ei debitum Canonem perſolvunt. Verùm in cæteris juriſdictionalibus, & in his, quæ concernunt adminiſtrationem ſubditorum, minimè patiuntur Epiſcopum prædictum ſe intromittere: quo fit, ut cauſas appellationis, recursûs, ſive querelæ per ſubditos ad ipſum Epiſcopum tanquam ad Dominum directum interpoſitæ, ad eundem deferri minimè permittant. Nec de moleſtijs, & gravaminibus per ipſos feudatarios ſubditis inferri ſolitis, Epiſcopum ipſum cognoſcere volunt, cùm tamen ad eum jure feudi talis cognitio ſpectet ſecundùm ea, quæ ſuperiùs dicta ſunt. Sed ad evitandam ipſius Epiſcopi juriſdictionem, & cenſuram feudatarij prædicti ſtatim atque cognoſcunt ſuos ſubditos ad Epiſcopum reclamâſſe, habent recurſum ad Legatum, ſeu Præſidem pro tempore ipſius Provinciæ, obtinenteſque dicto Epiſcopo cauſas dictorum ſubditorum ad ipſum legitimè devolutas, ſive per eos coram ipſo legitimè introductas avocari, & ſimul inhiberi, ne cognitionem hujuſmodi cauſarum proſequatur, eaſque coram dicto Legato introducunt. In quibus Epiſcopus ipſe ſentit ſe gravatum, prætendens dictas cauſas à ſe minimè avocandas ſtante decreto Concilij *ſeſſ.24.cap.20.* Sed in prima inſtantia coram ſe cognoſcendas, & terminandas, quaſi cauſæ hujuſmodi ad forum Eccleſiaſticum pertineant, atque Eccleſiaſticæ dici poſſe videntur; ex quo ratione feudi Eccleſiaſtici Epiſcopus earundem aſſequitur cognitionem; quod Epiſcopus nititur ſuadere ex infraſcriptis.

Primò, quia feuda, de quibus agitur, & quæ tenet Eccleſia Sarſinatenſ. ſunt Eccleſiaſtica, ut ex dictis conſtat: & hic notat Abb. *nu.25.& 26.* ubi ad cognoſcendum an feudum, in quo ſe intromittit Eccleſia, ſit Eccleſiaſticum, vel ſæculare, dicit attendendam eſſe primam cauſam conceſſionis feudi; ſi enim Eccleſia teneat aliquid in feudum ab aliquo Principe ſæculari, tale feudum dicitur ſæculare, & ſi ipſa Eccleſia hujuſmodi feudum concedat alteri, non per hoc ille dicetur vaſſallus Eccleſiaſticus, ſed ſæcularis, & juriſdictio, quam habet Eccleſia in ipſum, vel in ſubditos ipſius vaſſalli, non dicitur Eccleſiaſtica, ſed ſæcularis, quia tunc cognoſcit non tanquam Epiſcopus, ſed tanquam Dominus feudi: ſi autem feudum, quod ab Eccleſia in alium etiam laicum tranſlatum eſt, originaliter & primò ab ipſa Eccleſia proceſſerit, nec ipſa Eccleſia de eodem feudo aliũ recognoſcat Superiorem: quod facilè contingere poteſt, ut ſcilicet Eccleſia habeat quæ concedere poſſit in feudum continentia etiam juriſdictionem, & in quibus nullum alium recognoſcat Superiorem, puta ſi Baroniæ, vel aliæ res ſimiles fuerint, vel pro dote, vel ſimpliciter, & non in feudum conceſſæ Eccleſijs ab aliquibus ſæcularibus, quæ in totum uti patrimonium Eccleſiaſticum judicantur, & in nullo teneiur Eccleſia donatori: & hæc ſi concedat Eccleſia in feudum, tale feudum dicitur Eccleſiaſticum, & juriſdictio per omnia erit cenſenda Eccleſiaſtica, ut latiùs per eum. Et hoc caſu ſi appellandum ſit, appellatur ad Superiorem Eccleſiaſticum, *c. Romana, §. Debet, de appellat. lib. 6.*

Cùm igitur feuda, quæ habet Eccleſia Sarſinatenſ. originaliter ab ipſa proceſſerint, & in eis nullum alium recognoſcat Superiorem, ex quo ſunt bona, quæ ſic liberè in dotem fuerant aſſignata, nec in aliquo donatori reſpondeat: ſequitur ut Eccleſiaſtica omninò ſint judicanda. Si igitur Eccleſiaſtica ſunt, & cauſæ, de quibus agitur, quæ nomine ipſorum veniunt cognoſcendæ, ſunt, & dici debent Eccleſiaſticæ ad text. in *c. Si annum, de jud. lib. 6.* & tanquam Eccleſiaſticæ ad forum Eccleſiaſticum pertinere dici poſſunt, *c. Decernimus, de judic.* Ergo diſpoſitio Concilij de talibus cauſis loquentis in prædictis etiam ſibi locum vendicabit.

30 Et confirmantur prædicta ponderando dictionem illam, *quomodolibet*, poſitam in decreto Concilij, quæ univerſalis eſt gloſſ. in *c. Indemnitatibus, §. 1. in ver. Quomodolibet, de elect. lib. 6.* Gemin. *conſ. 115. Super dubio, num. 6.* & comprehendit omnes modos tam directos, quàm indirectos. Gloſſ. in Clem. 2. *in ver. Quomodolibet, de ſentent. excommunicat.* & ſive pertineant de jure communi, ſive de jure ſpeciali. Rota *d. 614. num. 2. par. 2. rec.*

Pro ſolutione quæſtionis videtur ſic diſtinguendum: nam aut quæſtio eſt cum inveſtito ab Eccleſia, aut cum altero Ordinario: ſi cum in-
31 veſtito, Eccleſia eſt judex competens in concernentibus feudum ad tradita in *leg. Imperialem, de prohibit. feudi alien.* per Frederic. *in uſibus feud.* ſin autem infeudata eſſet etiam juriſdictio in loco, illa cenſebitur conceſſa cumulativè, ita ut ſit locus præventioni, ut in *c. Paſtoralis, de offic. Ordin.*

Et in ſimilibus terminis quando Epiſcopo competit juriſdictio cumulativè cum inferiori, S. Congregatio neutrum excluſit à prima inſtantia; quamvis deciſio expreſſa ſuper hoc non emanaverit. Cæterùm cùm dubium proponatur de cauſa feudali, etſi Epiſcopus ſit judex competens in prima inſtantia, eò quòd feudum ſit Eccle-

cleſiaſticum ſecundùm ea, quæ ſuperiùs dicta ſunt: Epiſcopus tamen illam non cognoſcit tanquam loci Ordinarius, ſed tanquam Dominus feudi; ac proinde non videtur eſſe locus decreto Concilij *in d.c.*20. quod mandat, ut cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes coram Ordinarijs locorum cognoſcantur, & terminentur, ut ex infrà dicendis patebit. Si quæſtio eſt cum altero Ordinario, veluti ſi caſtra infeudata ſint in diœceſi aliena, puta juriſdictionem competentem Eccleſiæ ratione ſui dominij directi non præjudicare locorum Ordinarijs in alijs cauſis Eccleſiaſticis ſive civilibus, ſive criminalibus, præterquam in ijs, quæ concernunt feudum, & ſecundùm leges feudales terminandæ ſunt. Nec ſuffragatur Eccleſiæ dominæ feudi decretum Concilij, tum quia loquitur de cauſis ex ſui natura ſpectantibus ad forum Eccleſiaſticum, cujuſmodi ſunt cauſæ ſpirituales, vel quaſi ſpirituales, ut declarat Covar. *pract. quæſt. cap.* 35. *nu.* 2. Maran. 4. *part. diſp.* 13. tum quia forus Eccleſiaſticus à foro feudali longè diſtat. Unde ſicut Eccleſiaſticus ratione feudi cognoſcit contra laicum; ita laicus contra Clericum feudatarium in quæſtione feudali, ut oſtenſum eſt *ſuprà num.* 10. Tum quia verba potius accipienda ſunt ſimpliciter, quàm ſecundum quid, Bart. in l. *Hoc legatum, ff. de legat.* 3. Ergo textus in *cap.* 20. loquens de Ordinarijs locorum non eſt intelligendus de habentibus juriſdictionem ordinariam ratione feudi, quæ appellatur ſpecialis, & eſt reſtricta ad certas cauſas, maximè cùm ſit ſuperinducta, & quatenus præjudicat Ordinarijs, reſtringenda ad gloſ. in Clem. *ultim. in ver. Nolumus, de offic. Ordin.* Quare hic caſus velut omiſſus relinquitur diſpoſitioni juris communis, & legum conſuetudinumque feudalium.

Non obſtat ponderatio dictionis, *quomodolibet*: nam etſi univerſalis ſit, tamen reſtringitur ad ſubjectam materiam, & diſtribuit illos modos, quibus cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinere dicuntur, quales non ſunt hæ, de quibus agitur ad textum in l. *Si uno, in princ. ff. locat.* Cum ſimilibus, ut per Alex. *in conſ.* 35. *Viſo proceſſu, nu.* 10. & 11. *lib.* 4.

Itaque ad propoſitum dubium videtur abſolutè reſpondendum cauſas civiles, & criminales ad Eccleſiam Cathedralem ſpectantes ratione directi dominij, quod habet in bonis ab ea in feudum conceſſis, non comprehendi in decreto dict. cap. 20. *ſeſſ.* 24. Concilij Tridentini: & ita S. Congregatio cenſuit.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Licet, il ſecondo.

SUMMARIUM.

1 *Clerico in Curia Romana convento non competit declinatoria fori, competit tamen ſibi ex cauſa jus revocandi domum.*

2 *Forum quis ſortitur in cujus territorio delinquit, licèt aliàs ei ſubjectus non ſit.*

3 *Locus an attendatur ubi delictum eſt inchoatum, an ubi eſt conſummatum quoad effectum ſortiendi forum.*

4 *Iudex delicti an poſſit citare extra territorium. & n.* 15.

5 *Forum quis ſortitur in loco, ubi contrahit, vel fingitur contraxiſſe.*

6 *Forum ut quis ſortiatur ratione contractûs quæ requirantur. & n.* 15. *& ſeq.*

7 *Contrahens cum tranſeunte quando poſſit eum convenire in loco celebrati contractûs.*

9 *Forus domicilij dicitur proprius, & naturalis forus.*

10 *Diœceſis appellatione in dubio comprehenditur diœceſis domicilij.*

11 *Subjectus propriè non dicitur qui ſubeſt poteſtati delegatæ.*

12 *Ordinarius domicilij poteſt procedere contra ſubditum, licèt abſentem, & eum citare tam quoad effectum rem concernentis, quàm perſonam.*

13 *Citationis executio non eſt actus judicialis, ideo poteſt per nuntium exerceri, etiam extra territorium.*

14 *Ordinarius domicilij poteſt contra abſentem procedere etiam ad ſententiam excommunicationis.*

15 *Ordinarius delicti, vel contractus non poteſt procedere contra abſentem quoad effectus perſonam concernentes; poteſt tamen procedere contra bona, ſi in ſuo territorio reperiantur. & num. ſeqq.*

16 *Citatus extra territorium ab Ordinario delicti dicitur contumax, cùm non teneatur comparere.*

17 *Iudex contractus non poteſt abſentem directè de debito condemnare, niſi reus eſſet præventus, vel ibi aliquando comparuiſſet.*

18 *Iudex contractus poteſt contrahentes citare extra locum, & diœceſim contractûs.*

19 *Citatio judicis contractus non conſtituit abſentem in contumacia, quoad hoc ut poſſit excommunicari, vel mulctari; ſed tantùm quoad hoc, ut poſſit miſſionem pati.*

21 *Forum quis ſortitur ubi res litigioſa ſive illius poſſeſſio ſita eſt, ſive res ſint mobiles, ſive immobiles.*

22 *Romæ quilibet Clericus, aut etiam laicus in cauſis ad forum Eccleſiæ ſpectantibus conveniri poteſt, licèt aliàs ibi ſpecialiter forum non ſortiatur.*

23 *Papa eſt Iudex Ordinarius ſingulorum.*

24 *Ius revocandi domum quid ſit, & an reverſus teneatur cavere de judicio ſiſti: & quid obſervet Rota.*

25 *Clericus an poſſit in Curia Romana conveniri in prima inſtantia, non obſtante decreto Concilij Tridentini* in c. 20. ſeſſ. 24. *& nu. ſeq. uſque in fin.*

27 *Vagabundi, qui certum domicilium, vel habitationem non habent, ſortiuntur forum ubi reperiuntur.*

28 *Forum ſortiendi quinquaginta duo modi numerantur à Speculatore.*

29 *Papa non ſolùm eſt Epiſcopus univerſalis Eccleſiæ, ſed etiam Archiepiſcopus Urbis Romæ, & Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus.*

30 *Cauſæ, quæ ſecundùm Canonicas ſanctiones in Curia ſunt tractandæ, & ab Ordinarijs cognoſci non poſſunt in prima inſtantia, quæ ſint. & num. ſeq. uſque in fin.*

Cauſa

31 *Cauſæ beneficiorum reſervatorum ſunt cognoſcendæ apud Sedem, & ſunt de exceptis à Concilio ſive emergant principaliter, & directè, ſive incidenter.*

32 *Reſervato aliquo caſu Papæ, cenſetur etiam reſervata illius cognitio.*

33 *Cauſæ executivæ vigore obligationis Cameralis, aut litterarum Apoſtolicarum non ſunt de comprehenſis à Concilio* in c. 20. ſeſſ. 24.

34 *Cauſa in prima inſtantia eſt cognoſcenda in Curia ubi Papa providit de beneficio uti reſervato, vel aliàs, & Ordinarius providit ut de ſpectante ad ſuam collationem.*

35 *Concilium Tridentinum* in c. 20 ſeſſ. 24. *nihil imminuit Sedis Apoſtolicæ authoritatem in cauſis cognoſcendis.*

36 *Cauſæ ad Curiam devolutæ ſemper ſunt exceptæ decreto* cap. 20. verſ. Ab his excipiuntur, ſeſſ. 24.

37 *Cauſæ ad Curiam devolutæ quæ dicantur.*

38 *Cauſa de conſenſu Epiſcopi non poteſt in prima inſtantia in Curiam introduci, niſi partes etiam conſentiant.*

39 *Declaratur.*

40 *Curialis ſi conveniatur in partibus coram loci Ordinario, an poſſit opponere declinatoriam, & petere ut cauſa ad Curiam remittatur. & n. ſeq. uſque in fin.*

Quid de jure communi. n. 41.

Et quid vigore Eugenianæ. n. 43.

41 *Actor habet electionem conveniendi reum plures judices habentem ſub quo maluerit judice.*

42 *In foro domicilij, vel originis, aut contractûs, vel delicti an, & quomodo Clericus abſens conveniri poſſit.*

43 *Eugeniana Conſtitutio eximens Curiales ab Ordinariorum jurisdictione comprehendit tam laicos, quàm Clericos.*

44 *Eſt favorabilis, & pro tutela Curialium.*

45 *Suffragatur reſidentibus in Curia Romana, non autem venientibus ad eam pro aliquo momentaneo negotio.*

Et requiritur reſidentia ſaltem per annum.

46 *Non tuetur Curiales, qui recedunt à Curia animo non redeundi, vel diu extra Curiam morantur.*

47 *Locum non habet ſi Curialis ſit actor, ſed tantùm ſi ſit reus.*

Clericus in Curia reſidens non poteſt reum abſentem ad Curiam trahere, ſed illius forum ſequi debet. ibidem.

48 *Eugeniana non juvat Curialem, qui intentat remedium l.* Diffamari, niſi poſſideat.

49 *Item non juvat obtinentes beneficia extra Curiam quin ratione illorum beneficiorum conveniri poſſint coram loci Ordinario.*

Et quid in Referendarijs ibidem.

Item non tuetur Parochos non reſidentes.

51 *Eugeniana non tuetur Curialem quin poſſit conveniri in partibus vigore* l. Unicæ, C. Quando Imper. inter pupill. & vid.

52 *Conſtitutio tollens privilegia non tollit clauſa in corpore juris.*

53 *Eugenianæ beneficio non gaudet Curialis non opponens in partibus declinatoriam fori ante litem conteſtatam.*

54 *Procurator Curialis litem conteſtando in partibus coram loci Ordinario cenſetur illius juriſdictionem prorogare. & excludit principalem à beneficio Eugenianæ.*

55 *Decreto irritanti à partibus renunciari non poteſt niſi tantùm privatam reſpiciat utilitatem.*

1 LICET. Clerico in Curia Romana convento non competit declaratoria fori; poſſet tamen ſibi competere jus revocandi domum. Vel ſic. Quiſque Clericus poteſt in Curia Romana conveniri, licèt aliàs ſpecificè forum ibi non ſortiatur; habet tamen ex cauſa jus revocandi domum. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. Primò ponit quatuor modos ſortiendi forum. Secundò addit quintum cum modificatione, ibi: *Quia tamen.*

2 Nota primò ex hac Decretali quatuor modos ſpeciales ſortiendi forum. Primus eſt ratione delicti: nam in cujus territorio quis delinquit, ejus juriſdictioni ſubjicitur, licèt aliàs ei ſubjectus non ſit, cap. 1. *de raptor.* c. *Placuit*, 7. *qu.* 3. cap. *Poſtulâſti, ſuprà eodem*, Auth. *Qua in provincia, C. Ubi de crim. ag. opor.* cum concord de qui-
3 bus hîc per gloſ. 1. & Hoſtienſ. *num.* 1. An autem inſpiciatur locus, ubi delictum eſt inchoatum, an verò locus ubi eſt conſummatum, Joan. Andr. in cap. *In obſcuris, de reg. jur. lib. 6. in Mercur.* tenetur utrobique cenſeri commiſſum delictum; & ideò utrumque judicem poſſe procedere: & hanc dicit eſſe communem ſententiam Aret. *hîc num.* 7. Tu diſtingue ut per eumdem Aret. cujus concluſiones reaſſumit Felin. *num.* 13. *& ſeq.* & vide quod ſuper hoc ſcripſi in cap. *Tuarum, num.* 7. *& ſeq. infrà, de privil.* & an judex delicti poſſit citare extra territorium, vide Angel. *in ſua diſp. incip. Bononien. num.* 4. ubi relatis, & confutatis quinque opinionibus pro regula exiſtentem extra territorium citantis nec materialiter, nec verbaliter citari poſſe: & eam limitat ſex modis, quos hîc proſequitur Felin. *num.* 1. *verſ. Tu verò ſequere Angelum.*

5 Secundò modus ſortiendi forum eſt ratione contractûs, ut ſi quis in alieno territorio per ſe, vel per alium contrahat, vel fingatur contraxiſſe ratione deſtinatæ ſolutionis: nam ibi poteſt convenire, & accipitur hic contractus non ſtrictè prout eſſe dicitur ultrocitroq; obligatorius, ut emptio, venditio, Societas juxta text. in leg. *Labeo, ff. de verb. ſignif.* Sed latiſſimè pro omni materia obligationem producente, etiamſi obligatio naſcatur ex parte unius tantùm. ut in leg. *Hæres abſens*, & in l. *Omnem obligationem, ff. de Iudic.* ſecundùm gloſ. *hîc in verſ. Ratione contractûs*, Hoſtienſ. *num.* 4. Butr. *num.* 11. & Abb. *num.* 29.

6 Adverte tamen, ſecundùm Cynum in leg. *Si poſtquam, C. de evictionibus*, quia non omnis contrahens poteſt conveniri in loco contractûs, ut notatur in cap. *Romana*, §. *Contrahentes, circa princip hoc tit. lib. 6.* ſed ita demum ſi habeat ibi officinam, vel tabernam ſecundùm Archid. & Joan. Andr. vel niſi veniſſet ſpecialiter pro illo contractu, ut notat Hoſtienſ. in cap. *Quod Clericis, ſuprà eodem.* Secus ſi veniſſet ut mercator, advena, ſeu viator confeſtim diſceſſurus, d. l. *Hæres abſens, ff. de Iudic.*

7 Abſurdum eſt enim, ut quotquot locis quis navi-

navigans, vel iter faciens delatus eſt, tot locis ſe defendat, ut ibi dicitur *in* §. *Proinde*, & declarat *hîc* Butr. *num*. 13. & Collectar. *num*.4. Itaque contrahens cum tranſeunte, non poteſt ibi eum convenire, niſi in duobus caſibus. Primus eſt, quando contrahens ignorabat illum eſſe advenam, ſeu viatorem, puta non erat cum calcaribus, ſeu indumentis viatoris, ſed indutus ut alius civis: is ſibi enim imputet, qui ſe viatorem non declaravit.

8 Secundus eſt, quando implementum contractûs debet ſtatim fieri in loco, ubi contrahitur: ut ſi emas equum à viatore, ut ſtatim tradat non habitâ fide de tradendo. Ita poſt Bart. in d. l. *Hæres abſens*, & Cyn. in l. 1. *C. Vbi de poſſeſſ. agi oport.* declarat hîc Butr. *num*. 115. *verſ. Hæc dicit vera Bartol.*

9 Tertius modus ſortiendi forum eſt ratione domicilij, cap. *Ex parte, ſuprà eodem*, l. *Cives, C. de Incol. lib.* 10 cum alijs adductis hîc per Innoc. *nu*: 1. *in ver: domicilij*, & hic propriè dicitur eſſe verus, & naturalis forus, Innoc. *num*: 3. Butr. *num*: 16. & Felin: *num*: 23.

10 Hinc appellatione alicujus diœceſis in dubio comprehenditur diœceſis domicilij, ut notat Compoſtell. in c. *Nonnulli, in* 4. *gloſſa de reſcript.* & Specul. *in tit: de citat.* §. 1. *circa princip.* & ſic dicit Jo. Andr. ſe diſputâſſe in c. *Statutum, in gloſ*ſ. quæ incipit: *Dicebamus, ad fin: de Reſcript: in* 6. Hinc etiam appellatione ſubjecti in dubio venit ſubjectus ratione domicilij, gloſ: in cap: *Nuper*, *in ver: Abſolutio, de ſent: excomm.* & gloſ: in Clem: 1. *in ver: Subditos, de foro compet.* quam ibi omnes ſequuntur.

Et de diœceſi dicitur tantùm qui eſt ſubditus ratione domicilij. Archid. in cap: *Cùm nullus, in verſ: Parochia, de tempor: ordinat: in* 6. Subjectus

11 etiam propriè non dicitur, qui ſubeſt poteſtati delegatæ, ut dicit gloſ: in cap: *Pervenit*, 7. *quæſt*: 1. quia tales ſubmiſſiones ſunt ſecundùm quid, & non ſimpliciter, & naturaliter, ſed per acci-

12 dens; unde ſolus forus domicilij eſt verus, & ordinarius forus, ita ut propterea ſecundùm communem opinionem, de qua teſtatur Abbas *num*: 41. Ordinarius domicilij non ſolùm poſſit procedere contra ſubditum ſi ſit præſens, qui quo caſu poteſt in eum exercere omnimodam juriſdictionem, ut in Clement: *Paſtoralis, de re judic:* & in cap: *Cùm contingat, ſuprà de offic: Ordin. cap:* 1. & cap: *Cùm Epiſcopus, eodem tit: lib:* 6. & l. *Congruit, de offic: Præſid*: cum ſimil: & eum convenire tam pro contractibus alibi geſtis, & re alibi ſita, quàm pro delictis alibi perpetratis, ut in cap: *Delicti, cum ibi notatis ſuprà eodem*, & in d. cap: *Cùm contingat*, & ibi plenè per Abbatem: Sed etiam ſi ſit abſens: nam poteſt citari per judicem domicilij quoad omnes effectus, ſcilicet ut procedat contra eum vel ad miſſionem in poſſeſſionem, vel ad condemnationem ſi ſtatus cauſæ patiatur: quia ubicunque ſit, ejus ſubditus remanet, & citatio decernitur in proprio territorio ipſius judicis, licèt nuntius exequatur ex-

13 tra territorium: nam illa executio non eſt actus judicialis; & ideo poteſt exerceri extra territorium, ut notatur in cap. *Novit, de offic: leg.* & in c. *Romana*, §. *Contrahentes, de foro compet: lib:* 6. & tenent Hoſtienſ. & Joann. Andr. in cap: 7. *de raptor.*

14 Quinimò poteſt Ordinarius domicilij contra abſentem procedere etiam ad ſententiam excommunicationis, ut contra Paul. de Leaz. & Calder. tenet *hîc* Joan: de Lign. & Feder. de Sen: *conſ*: 16. quorum opinio communis eſt, ut ſimiliter teſtatur Abb. *n*. 42. *verſ: Ioan: de Lignano*, hic indiſtinctè tenet contrarium.

15 At ſecus eſt in Ordinario ratione delicti, vel contractûs; quia ita demum poteſt procedere contra delinquentem, vel contrahentem eos excommunicando, & mittendo in poſſeſſionem, ſi ſint præſentes in loco; ſin autem ſi abſentes ſint, contra perſonam procedere non poterit, ſed tantùm contra res mittendo in poſſeſſionem earumdem rerum, ſi reperiantur in loco delicti, vel contractûs, ut determinat Innoc: *hic in princip: in*

16 *ver: Contractus*, & Hoſtienſ: *num*: 3. ubi reddunt rationem cur ſubditus abſens non poſſit excommunicari, quia ſcilicet non poteſt dici contumax, cùm citatus extra territorium non teneatur comparere. Idem tenet Ant. de Butr. *nu*: 6. ubi concludit, delinquentem, ſi ſit præſens in territorio ubi deliquit, eſſe ſubjectum quoad omnes effectus, & perſonam, & bona ibi exiſtentia concernentes; ſi verò ſit extra territorium, eſſe ſubjectum tantummodo quoad poteſtatem diſtringendi bona ſita in territorio judicis perpetrati delicti, ut notatur in c. *Poſtulâſti, ſupra eod.* Et idem in contractibus concludit *n*. 15. dicens, ita demum aliquem ſortiri forum ratione contractûs, ſi ibi inveniatur quoad effectus perſonam concernentes. Ideoque ſi Ordinarius vellet eum excommunicare, non poſſet eum quoad

17 hunc finem in contumaciam conſtituere. Et idem putat ſi vellet eum de debito directè condemnare, niſi eſſet præventus, ut dicit Innoc. in c. *Præterea, de dilation.* vel niſi ibi aliquando comparuiſſet, ut ait gloſ. in l. *Si quis Romæ, ff. de Iudic.* & ſubdit ſe hoc in facto habuiſſe.

Quoad effectus, aut res concernentes benè poſſet citari, & in contumaciam conſtitui, & miſſionem pati, dummodo tamen res ſint in loco initi contractûs, ut dictum eſt ſuprà in delictis.

18 Idem tenet hîc Collectar. *num*. 5. dicens, judicem contractûs poſſe contrahentes citare extra locum, & diœceſim contractûs, quia citare eſt juriſdictionis voluntariæ, cap. *Præterea, de dilation.* Et ea quæ ſunt voluntariæ juriſdictionis judex poteſt extra territorium exercere, ut no-

19 tatur in c. *Novit, de offic. legati.* Veruntamen hujuſmodi citatio non eſt efficax ad conſtituendum citatum in contumacia ſi non compareat quoad hoc, ut judex citans ad excommunicationem, mulctam, vel aliam pœnam poſſit contra eum procedere, ſed miſſionem facere poterit, ut expreſsè habetur in dicto §. *Contrahentes*, ubi hoc tenet Joan. Andr. ſecundùm eum.

20 Quartus modus ſpecialis ſortiendi forum eſt ratione rei: nam ubi res eſt litigioſa, aut illius poſſeſſio ſita eſt, ut hîc dicitur, ibi quis poteſt conveniri, *ut C. Vbi in rem actio, per tot.* cap. *Sanè*, & cap. *Ex parte, ſuprà eod.* ſive res ſit mobilis, ſive immobilis, leg. *Quod legatur, ff. de Iudic.* ſecundùm Innoc. *hîc num*. 2. *in ver. Rei*, & Hoſt. *in eodem ver. num*. 5.

Quæ autem requirantur ad hoc, ut altero ex prædictis quatuor modis quis forum ſortiatur, ſingillatim explicant Butr. & Abb. exponendo

per ordinem quatuor gloſſas hic poſitas.

Secundò nota præter quatuor modos ſpeciales, de quibus ſuprà, alium modum generalem ſortiendi forum, videlicet ratione Communis Patriæ, vel communis Superioris: Roma enim communis eſt Patria, l. *Roma, ff. Ad municipal.* & ideò in Romana Curia quilibet Clericus, vel Laicus conveniri poteſt, licèt ibi non delinquat, vel contrahat, aut aliàs ſortiatur forum, ut hic: Clericus quidem indiſtinctè; Laicus verò in cauſis, pro quibus coram Papa conveniri poteſt ſecundùm Anton. de Butr. *num.* 3. id eſt, in cauſis ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet ſpectantibus, de quibus notatur *in Summ.* 11. *quæſt.* 3. & cenſetur Curia Romana ubicumque eſt Papa, ut per Butr. *num.* 2. *in* 2. *notab.* Ad hoc quod dixi in cap. *Ego N. num* 31. *de injur.* nam ut inquit gloſſa *fin. hic*, cùm Papa ſit judex ordinarius ſingulorum, nulli fas eſt illius forum declinare, c. *Cuncta per mundum*, 9. *quæſt.* 3. Conventus tamen habet jus revocandi domum, ſi ob aliam cauſam illic indeliberatus acceſſerit, ut hic, & quidem ex cauſa neceſſaria, vel probabili, & quaſi neceſſaria, ut poſt Innocentium concludunt Hoſtienſ. *num.* 12. & Butr. *num.* 25. *verſ Stet. regula*, Adde Rotam, *deciſ.* 2. *de for. compet. in antiq.* ubi reſolvit, venientes ad Romanam Curiam ex cauſa voluntaria non habere jus revocandi domum; ſecus ſi ſit cauſa neceſſaria, & quæ de facili expediri non poſſit: poteſt enim excipere; Domine non veni ad hoc paratus; remittatis me ad domum; deliberabo, ut formaliter explicant Hoſtienſis *in fin.* Joan. Andr. *num.* 7. *in ver. Domum*, ſubdunt tamen: ſed parum prodeſt quia quod differtur, non aufertur; tenetur enim cavere ſaltem de judicio ſiſti, & ad diem ſibi aſſignatam reverti, l. 2. §. *Sed ſi dubitetur, ff. de Iudic.* Sed in hoc Innoc. *num.* 3. poſt multa determinat contrarium (Nobis, inquit, plus placet quod nunquam debet dare cautionem, quod poſt reverſionem ſuam revertetur ad Curiam ibi cauſam acturus, ſed quod coram ſuo judice ordinario reſpondebit) l. 2. §. *Legatis, ff. de judic.* & ibi plenè habetur de hoc privilegio revocandi Domum. Cæterùm tamen adverte ad id, quod in propoſito dicunt Domini de Rota *deciſ.* 829. *aliàs ult. in tit. de foro compet. in antiq.* cujus hæc ſunt verba: (Nota quòd illi, qui ſunt in Curia Romana pro Republica, habent jus revocandi domum, cap. *de for. compet.* cap. *fin. de dilat.* cap. *Cauſam*: tamen communiter obſervatur, quòd tales non habent jus revocandi domum; ideo coguntur ibidem reſpondere ſuis adverſarijs, poſtquam ſunt præſentes in Curia. Ita obſervat Rota. Vide Compoſtell. in cap. *Statutum, de reſcript. lib.* 6.) Hæc ibi.

2 QUÆRO, An diſpoſitio hujus Decretalis, qua deciditur ut Clericis in Romana Curia competat declinatoria fori, fuerit ſublata decreto Concil. Trident. *cap.* 20. *ſeſſ* 24. quo ſtatuitur, ut cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiam beneficiales ſint, in prima inſtantia coram Ordinarijs locorum duntaxat cognoſcantur, & terminentur.

2 Videtur reſpondendum non fuiſſe ſublatam: nam ſub illis verbis Concilij: *coram Ordinarijs locorum, &c.* non ſolùm comprehenditur Ordinarius loci domicilij, verum etiam Ordinarius cujuſque loci, ubi quis ex juris præſcripto forum ſortitur ſive id contingat ratione originis, vel beneficij, cap. *Cum nullus, de tempor. ordin. lib.* 6. ſive ratione delicti, contractûs, ac rei litigioſæ cap. 1. *de privileg. eodem lib.* ſive alijs modis, de quibus in l. 2. *ff. de Iudic.* Et conſequenter comprehenditur etiam Ordinarius loci Romanæ Curiæ, cùm in ea Clerici forum ſortiantur, & Papa ſit Ordinarius ſingulorum, ut dicit *hic* gloſ. *fin.* & proprius Ordinarius eorum, qui in Curia præſentes ſunt juxta textum noſtrum. Hoc enim indicant verba illa Concilij: *Ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus*, quibus inſinuatur, illum ad hunc effectum eſſe loci Ordinarium, ad cujus forum quomodolibet ſpectat cauſæ cognitio.

Et eo magis quòd Concilium *in dicto cap.* 20. dum præcipit cauſas in prima inſtantia cognoſci coram Ordinarijs locorum, concordat cum jure communi, ut in cap. 1. in cap. *Inolita*, & cap. *Placuit*, 11. *quæſt.* 1. cap. 1. & cap. *Si diligenti, ſuprà eodem.* Ergo ſicut de jure communi Clericus in prima inſtantia conveniri poteſt in Curia Romana, ut in hoc textu, cui non præjudicatur per jura præallegata, quæ præcipiunt Clericos conveniri coram Epiſcopo; eodem modo conveniri poterit poſt Concilium, quod recipit interpretationem paſſivam à jure communi, l. 2. *C. De noxalib.* gloſ. Bart. & DD. in l. *Sciendum, ff. Qui ſatiſd. cogan.*

Quòd ſi diceremus Concilium ſuſtuliſſe alios modos ſortiendi forum, innumera ſequerentur abſurda: nam ratione delicti Epiſcopus non poſſet procedere contra eos, qui in ſua diœceſi domicilium non habent, & ſic extra locum domicilij crimina ubique committerentur impunè, nec liceret Epiſcopo illa ulciſci ad præſcriptum cap. 1. & cap. *Licet, ſuprà de offic. Ordin.* &

26 cap. 1. *infrà de raptor.* cum multis ſimil. Item vagabundi, qui certum domicilium, vel habitationem non habent, gloſ. & Bart. in l. 4. §. *Præter, ff. de damn. infec.* nullibi pro delicto, aut contractu poſſent conveniri contra ea, quæ notantur in l. *Hæres abſens*, ubi Bart. *num.* 5. *ff. de Iudic.* In his enim habet locum illud: Ubi te invenero, ibi te judicabo, gloſ. in l. 1. *in ver. Reperiuntur, C. Vbi de crimin. agi oport.* Et ſummatim univerſa juriſdi-

27 ctio Eccleſiaſtica confunderetur: nam præter modos expreſſos in hac Decretali quamplures alij ſunt modi ſortiendi forum, quod innuit adverbium illud, *regulariter*, in textu poſitum, & multos enumerant *hic* Hoſtienſ. *num.* 3. & Joan. Andr. *num.* 2. videlicet ratione originis, manumiſſionis, adoptionis, militiæ, & dignitatis, matrimonij, privilegij, curſûs temporis, translationis, extremæ voluntatis, conditionis, compromiſſi, recuſationis, appellationis, delegationis cauſæ, majoritatis, conſenſûs, ſive prorogationis, vel negligentiæ judicis, reconventionis, quæſtionis feudalis, & vagationis. Et hos per ordinem proſequitur idem Hoſt. *in Summ. de for compet.* §. 2. & quinquaginta duos recenſet Specul. *in tit. de compet. Iud.* §. 1.

Quæ igitur multis ſunt excogitata laboribus, & vigilijs, ſancta Synodus cenſeri non debet unico verbo ſubvertere voluiſſe, dicit text. in cap. *Eccleſia veſtra. il ſecondo, ſuprà de elect.* Et certè ſi quis delinqueret, aut contraheret Romæ,

mæ, Concilium non obſtaret, quin in Curia poſſet conveniri; idque non alia cauſa, niſi quia ratione delicti, vel contractûs ibi forum ſortiretur; alioquin Papa eſſet deterioris conditionis in Urbe, quam ſint reliqui Ordinarij in ſuis Civitatibus; quod eſſe non debet, cap. *Cùm dilectus,*
28 *de Cleric. non reſiden.* Nam Romanus Pontifex non ſolùm eſt Epiſcopus, & Caput Univerſalis Eccleſiæ, cap. *Suſpectos,* junctâ ſupraſcriptione, 3. *quæſt.* 5. Concilium Florentinum in definitione, quæ habetur poſt *ſeſſ.* 25. *verſ. Item diffinimus, ſanctam Apoſtolicam Sedem*; ſed dicitur etiam Urbis Romæ Archiepiſcopus, cap. *Statuimus, in tit.* 4. *diſtinct.* cap. 2. *Similiter, in tit.* 5. *quæſt.* 4. leg. *Victor, C. de Summa Trinit.* & Archiepiſcopus magnæ Romæ appellatur in cap. *In tantùm,* 21. *diſtinct.* ibi *Sanctiſſimum, & Beatiſſimum Archiepiſcopum Magnæ Romæ Leonem*, & Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus, in cap. *Si quis Epiſcopus accuſatus,* 2. *qu.* 6. prout hæc notantur per Archid. & Joann. Andr. *in rubr. de conſtit. lib.* 6. & Gemin. *conſ.* 93. *Videtur primò, num.* 1. Sicut ergo Concilium non reſiſtit, quin potius aſſiſtit modo ſpeciali ſortiendi forum in Curia ratione delicti, vel contractûs; eodem modo dicendum eſt aſſiſtere generali modo ibi ſortiendi forum ratione patriæ communis, cùm utroque caſu quis dicatur conveniri coram Ordinario loci, & in cauſis ad illius forum pertinentibus; nec ulla ſufficiens ratio diverſitatis afferri poſſit. Atque ita hic caſus comprehenditur in regula, de qua in principio *dicto cap.* 20. *ſeſſ.* 24. Et hanc ſententiam non obſcurè videtur olim probâſſe Sacra Congregatio ejuſdem Concilij interpres: nam generaliter conſulta, An decretum *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. ſuſtulerit modos legitimos, quibus aliquis ex juris communis diſpoſitione, præſertim ratione celebrati contractûs forum ſortitur, reſpondit non ſuſtuliſſe.

29 Sed quatenus non includeretur ſub regula, includeretur tamen ſub illius exceptione, quæ habetur paulò infrà ibi: *ab his excipiantur cauſæ, quæ juxta Canonicas Sanctiones apud Sedem Apoſtolicam ſunt tractandæ*; neque enim dubitandum eſt, quin ſub hujuſmodi exceptione comprehendantur etiam cauſæ Clericorum, qui in Romana Curia conveniuntur, quippe quæ ſecundùm diſpoſitionem hujus Canonis in ipſa Curia tractari debent.

Quod inde manifeſtiùs apparet, quod olim infraſcripta dubia excitata fuerunt ſuper *d. cap.* 20. *ſeſſ.* 24.

Primò, quæ cauſæ intelligantur exceptæ in illis verbis: *Canonicas Sanctiones*, ut de illis Ordinarij cognoſcere non poſſint.

Secundò, an cauſæ beneficiorum reſervatorum in Corpore Juris, vel per extravagantes, vel per regulas Cancellariæ, aut alijs modis ſint tractandæ tantùm apud Sedem Apoſtolicam, an aliquæ tantùm, & quæ illæ ſint.

Tertiò, an reſervato aliquo caſu Papæ intelligatur etiam reſervata Papæ cognitio illius cauſæ ad effectum, ut non poſſit cognoſcere alius.

Quartò, an materia, quæ in litteris Apoſtolicis continetur, ſit executiva, & an coram Ordinario de ea agi debeat.

Quintò, ubi Papa providit de beneficio, vel quia dicatur præveniſſe, vel tanquam devoluto, vel reſervato, & Ordinarius providit tanquam de ſpectante ad collationem ſuam, coram quo debeat in prima inſtantia cauſa cognoſci. Et quid ſi pars ob id alleget Ordinarium ſuſpectum.

Hæc dubia non fuerunt ſoluta à S. Congregatione Concilij; ſed tamen illis reſponderunt plures celebres Juriſconſulti, & Rotæ Auditores ex authoritate Sanctiſſimi ab eadem Congregatione conſulti, & inter hos

Aldobrandinus Rotæ Auditor, qui poſtea Clemens VIII. reſpondit ad primum pro Canonicis Sanctionibus intelligendum eſſe univerſum Jus Canonicum, Statuta Conciliorum, Decreta, & Conſtitutiones Pontificum conſuetudine, aut Concilio non abrogatas. Cauſas autem juxta Canonicas Sanctiones apud Sedem Apoſtolicam tractandas enumerari per gloſſ. in c. *Quod translationem, de offic. leg.* Tales etiam eſſe cauſas exemptorum per textum in cap. *Cupientes, de elect. in* 6. exceptis tamen caſibus, in quibus Concilium Tridentinum dedit Ordinarijs juriſdictionem in exemptos: Tractandas item apud Sedem Apoſtolicam eas cauſas, in quibus utraque pars conſentit, & vult in Curia litigare, cap. *Dilecti, de foro compet.*

Ad ſecundum reſpondit dividendo dubium in duas partes. Primò enim dixit conſiderandum, an reſervationes operentur, ut nedum beneficia, vel eorum proviſio, ſed etiam cauſæ cognitio ſuper proviſione beneficij reſervati principaliter, & directè emergens ſit reſervata. Secundò, quatenus reſervata ſit, an cauſæ hujuſmodi ſint de exceptis in decreto, ſive hujuſmodi beneficiorum reſervationes ſint clauſæ in
31 Corpore Juris, ſive per extravagantes, ſive per regulas. Ad primam partem reſpondit, cauſæ cognitionem eſſe Pontifici reſervatam, nec in ea Ordinarium ſe intromittere poſſe, per l. *Neratius, ff. de reg. jur.* Joan. Andr. Anton de Butr. & Anchar. in cap. *Inter dilectos, de exceſſ. Prælator.* Ad ſecundam reſpondit, ſive cauſæ emergant principaliter, & directè ſuper proviſione beneficij reſervati, ſive incidenter, eſſe de exceptis, *dict. cap.* 20. ut notatur in cap. *Ordinarij, de offic. Ordin. in* 6. Nec obſtare, quòd reſervatio ſit ex regulis Cancellariæ: quia illæ quoque ſunt Conſtitutiones generales, ſicut etiam edicta Prætorum erant annalia, & tamen jus generale conſtituebant.

31 Ad tertium reſpondit, reſervato caſu cenſeri etiam reſervatam illius cauſæ cognitionem per cap. *Ordinarij, de offic. ordin. in* 6. & licet Concilium *cap.* 5. *ſeſſ.* 22. videatur dediſſe poteſtatem Ordinarijs cognoſcendi de ſubreptione diſpenſationis Apoſtolicæ, tamen datur uti Delegatis Sedis Apoſtolicæ, & ſummariè, & extrajudicialiter tantùm, nec extenditur ad diſpenſationes motu proprio conceſſas.

32 Ad quartum reſpondit Decretum *dict. cap.* 20. *ſeſſ.* 24. non habere locum in cauſis executivis vigore obligationum in forma Cameræ, aut litterarum Apoſtolicarum per textum in cap. *Dilecti, de foro competent.* in his enim partes in Curia reſpondere permittuntur. Quo verò ad executionem litterarum Apoſtolicarum in quibus dantur executores, Ordinarius ſe intromittere non poteſt etiam executioni auxilium præſtando, Bald. in cap. 1. §. *Si facta, in fine*, ſi de feudo con-

controverſia fuerit inter Dominum. & Dec. in c. *Super eo, col. penult.* & ibi Felin. *col. fin. verſ. Quæro tertio, de præſumpt.*

3 Ad quintum reſpondit, cauſam debere cognoſci à Sede Apoſtolica, cùm Ordinarius non poſſit eſſe judex ſuæ collationis, c. *A collatione, de appellat. in 6.* & multò magis cùm Ordinarius recuſatur; & licèt tunc cauſa poſſet tractari coram Metropolitano, ſi ad eum appellaretur; id tamen eſt extra terminos Concilij, quod nihil providit ubi Ordinarius loci eſt impeditus cognoſcere per recuſationem; illa enim verba, *locorum Ordinarijs*, intelliguntur de Epiſcopis, non de Metropolitanis, qui non dicuntur Ordinarij diœceſum ſuorum Suffraganeorum. Card. in c. *Paſtoralis, col. 2. de off. Ordin.*

4 Vantius Epiſcopus Urbevetanus non reſpondit ad ſingula dubitationum capita, ſed generaliter hoc modo. Ex decreto Tridentini Concilij nihil imminutam eſſe authoritatem Sedis Apoſtolicæ; ideoque omnes cauſæ, quæ à principio diſpoſitione ſacrorum Canonum, & legum ante dictum decretum poterant apud Sedem cognoſci, poſſunt & hodie decreto ipſo non obſtante. Ideoque præcipuè conſiderandum, an cauſa ſit ad Curiam legitimè devoluta: ubi enim legitimè devoluta ſit, ſemper eſt excepta decreto Concilij. Ponit exemplum in cauſis beneficialibus, & ſpiritualibus, quæ ſi ad inſtantiam unius partis etiam à principio committantur in Curia, dicuntur legitimè devolutæ ex propria natura cauſæ, & non remittuntur ad partes cap. *primo*, c. *Quamvis*, c. *Cupientes, de elect. in 6.* Quod clariùs procederet ſi beneficium eſſet affectum, vel reſervatum, vel ſi eſſet collatum ex donatione Apoſtolica, & de hujuſmodi gratia, & titulo eſſet aliquo modo cognoſcendum, c. *Ordinarij, §. Si verò, ff de offic. Ordin. in 6.* Itemque ſi utraque pars conſentiat, cauſa diceretur ad Curiam legitimè devoluta, Biſignett. *deciſ. 18. Agravamine*, & ſufficit tacitus conſenſus. Rota *deciſ. 243.*

Vel ſi ambæ partes in Curia præſentes eſſent, quo caſu alterà petente cauſam in Curia committi, non poſſet dubitari de legitima devolutione, ut per textum in leg. *Roma. ff. ad municip.* concludit Rota *deciſ. 19. & 21. in tit. de appellat.* Vel ſi cauſa committeretur ex ſpeciali mandato Papæ. Rota *deciſ. 169.* Quæ haberent etiam locum in cauſis prophanis. Itaque in dicto decreto *cap. 20.* intelliguntur exceptæ non ſolùm cauſæ majores, de quibus in cap. *Majores, de baptiſ.* & cap. 1. *de translat.* & cap. *Quod translationem*, ubi gloſ. *de off. Legati*, ſed etiam cognitio omnium aliarum, quæ ad Sedem Apoſtolicam ſpectabant, præſertim ratione oppreſſionis, & gravaminum.

Ut ſi quis haberet ſuum Ordinarium ſuſpectum, c. 1. *in fin. de off. Leg.*

Vel eſſet cauſa pupillorum, & viduarum oppreſſionem timentium, l. *Unica, C. Quando Imper. inter pupill. & vid.*

Vel ſi ob qualitatem cauſæ oppreſſio timeretur, vel quia eſſet executiva, vel non appellabilis, vel poſſeſſoria vigore Ægidianæ.

Item aliquando ratione perſonarum cauſa ad Curiam devolvitur, & virorum illuſtrium optimè de Republica, & Principe meritorum, l. *Senatores, C. de incolis, lib. 10.*

Item ratione loci ob ejus præeminentiam, & cauſæ puta ratiocinij, adminiſtrationis geſtæ, l. 1. & 2. *C. Ubi de ratiocin.* Vel ſi eſſet quæſtio ſuper hæreditate, vel fideicommiſſo, aut poſſeſſione aliquarum rerum, quarum major pars eſſet in Urbe, *tit. ubi de hæred. ubi de poſſ. ubi de fideicomm.*

Item ſi ratione contractûs, delicti, vel quaſi aliquis forum in urbe ſortiatur.

Ex his conſtat diſpoſitionem hujus Decretalis non fuiſſe ſublatam decreto *d. c. 20. ſeſſ. 24* & quamvis prædicti de hoc textu in ſpecie non meminerint, videtur tamen eò reſpexiſſe Vantius, dum dixit: (vel ſi ambæ partes in Curia præſentes eſſent.) & allegat textum in l. *Roma. ff ad municip.* quem textum ſimiliter citat gloſ. *finalis hic.*

37 Non obſtat quòd S. Congregatio declaraverit de conſenſu Epiſcopi non poſſe cauſam in prima inſtantia in Curia introduci, niſi partes etiam

38 conſenſerint. Siquidem hæc declaratio vendicat ſibi locum, ſi partes ſint extra Curiam, ſecus autem ſi in Curia ſint præſentes; quia tunc nec rei conventi, nec Epiſcopi conſenſus exigitur. Non rei conventi, quia invitus compellitur ibi reſpondere, nec poteſt opponere declinatoriam fori, ut eſt textus hîc. Non Epiſcopi, quia cùm reus conventus ſortiatur generaliter forum in Curia, nullum infertur præjudicium juriſdictioni ordinariæ, ſicut non infertur præjudicium ſi ratione commiſſi delicti, vel contractûs initi, aut rei ſitæ in Curia ibi in prima inſtantia conveniretur; his enim caſibus dicitur cauſa cognoſci coram Ordinario loci, ut ex dictis conſtat.

39 Secundò QUÆRO, quid in caſu converſo, an ſcilicet Clericus reſidens in Romana Curia, ſi conveniatur in partibus coram loci Ordinario, poſſit opponere declinatoriam fori, & petere ut cauſa ad Curiam remittatur.

40 De jure communi clarum eſt, Clericum, quamvis reſideat Romæ, tamen conveniri poſſe etiam in partibus coram Ordinario loci: quia cùm utrobique forum ſortiatur, eſt in optione actoris eum convenire in quo maluerit foro, ut determinant Gloſſat. in l. *fin. C. Ubi in rem act.* & in c. *Dilecti, ſuprà eodem*, per textum in l. 2. *verſ. Planè ſi perfecta, ff. de judic.* & in c. *Cùm ſit generale, ſuprà eod.* & ſequuntur communiter Canoniſtæ, ut teſtatur Roman. *conſ. 412. Pro habenda ſubſtantia, num. 3.*

41 Et quidem coram Ordinario domicilij conveniri poteſt indiſtinctè, licèt ſit abſens etiam pro contractibus alibi geſtis, vel delictis alibi perpetratis; ut hic per Marian. Socin. *num. 45.* Et eſt communis opinio, ut dixi *ſuprà num. 12.* Sed in foro originis conveniri non poterit, ſi præſens ibi non reperiatur, ut leg. *Hæres abſens, in 1. reſp. ff. de judic.* leg. *Relegatorum, §. Dubitatum eſt, ff. de interdict. & releg.* & notat. Bart. in leg. *Aſſumptio, §. 1. num. 2. verſ. Quarto caſu ff. Ad municip.* & Abb. in c. 1. *nu. 6. ſuprà eod.* Similiter quamdiu Clericus moratur in Urbe, conveniri non poteſt coram Ordinario delicti commiſſi, vel contractûs initi quoad effectus perſonam concernentes, ſed tantùm ratione bonorum, ſi in ejus territorio reperiantur, ſecundùm Innoc. *hic in princ. in ver. Contractus*, & Hoſt. *nu. 3.* & fuſiùs dictum eſt *ſuprà num. 15.*

Hæc

42 Hæc obtinent, ut prædixi, de jure communi. Sed hodie in his ſervari debet Conſtitutio, quæ Eugeniana appellatur, videlicet cap. *Divina, de privileg.* in Extravagan. *Commun.* qua inhibetur locorum Ordinarijs, ne contra ſuos ſubditos ad Romanam Curiam euntes pro ſuis cauſis, vel negotijs proſequendis, & in ea durante negotiorum, & cauſarum hujuſmodi proſecutione moram trahentes, & recedentes ab eadem procedere, aut cenſuras, vel quamvis aliam ſententiam promulgare, nec illos beneficijs privare præſumant. Quod ſi fecerint, ſit irritum, & inane. Quare Clerici morantes in Curia hodie conveniri non poſſunt coram Ordinarijs locorum, quemadmodum poterant de jure communi: neque enim ambigendum eſt, quin hoc indultum comprehendat nedum Curiales laicos, ſed etiam Clericos, cùm pœna illa privationis beneficiorum non cadat niſi in Clericum, cap. 2.
43 *de Inſtit. cum ſimil.* & Conſtitutio Eugeniana ſit favorabilis, & pro tutela Curialium, ut dixit Rota *deciſ.* 194. *num.* 4. *lib.* 2. *part.* 5. *diverſ.* Recipit tamen Conſtitutio hujuſmodi declarationes infraſcriptas.

44 Et primò declaratur procedere in his tantùm qui Romę pro ſuis negotijs, & cauſis expediendis morantur, & ſic in eis, qui in Romana curia ſunt reſidentes, prout verba hujus conſtitutionis intellexit Tridentina Synodus *in cap:* 11. *in fin. ſeſſ:* 24. ibi, *privilegia reſidentibus in Romana Curia vigore Eugenianæ Conſtitutionis, &c.* & in hac latitudine hoc loco accipiendum eſt nomen Curialis, ut per Mandoſ. *ſuper regul: Cancell: reg:* 5. *quæſt:* 3. *num.* 2. & Modernos *de re benefic. lib:* 2. *quæſt:* 32. *num:* 166. licèt aliàs ad Curiales diverſimodè accipiantur, ut legitur, & notatur in c. *Præſenti, de præb. lib.* 6. Oldrad. *conſ.* 211. *ad propoſitum, num.* 5. plenè Albert. *in Dictionar. in ver. Curiales,* & Mandoſ. *dictâ regulâ,* 5. *quæſt.* 1. *& ſeqq.* Eos igitur, qui ad curiam veniunt pro aliquo momentaneo negotio, puta pro inhibitione obtinenda, & ſtatim recedunt, non tuetur conſtitutio, arg. l. *Hæres abſens,* §. *Proinde, ff. de iudic.* & leg. *Plerique, de ritu nupt.* nam brevi reverſurus nec divertiſſe videtur, leg. 3. *in fin. ff. de divort.* nec dicitur veniſſe qui non ſtetit, c. *Si quis autem,* 18. *diſtinct.* cap. *Certum eſt,* 11. *quæſt.* 3. cap. *Si poſtquam,* & ibi gloſſ. *in ver. Mente, de*
45 *elect. lib.* 6. *cum ſimil.* Quinimò Auditor Cameræ non concedit monitoria, ſeu inhibitiones in vim conſtitutionis Eugenianæ ad favorem Curialium, niſi pro illis, qui ſaltem per annum in curia continuò reſidentiam fecerint, ut in *Conſtitutione* 71. Pauli V. incipien: *Univerſi agri.* §. 4. *num:* 16. *in Bullar: tom:* 3. *pag:* 266. quod ipſum prius ordinaverat Pius IV. *in Conſtitut.* 56. *Inter multiplices,* §. 24. *tom.* 2. *pag:* 76. & eodem modo excluduntur à beneficio Conſtitutionis Curiales, qui recedunt à curia animo amplius non redeundi, vel extra curiam diu moram traxerunt. Et ita fuit reſolutum in ſignatura Sanctiſſimi, 18. *Martij,* 1598. in caſu R. P. D. Centurioni Archiepiſcopi Januen. qui cùm eſſet Cameræ Apoſtolicæ Clericus, petebat cauſam partibus ad curiam avocari vigore Eugenianæ, & nihil obtinere potuit, quia cùm in ſua Eccleſia reſideret; beneficio dictæ conſtitutionis non gaudebat, ut teſtatur Marcheſ. *de Commiſſ. part.* 2. *in tit. de Commiſſ. ſuper Eugen: num.* 15. 16. & 25.

46 Declaratur ſecundò eadem Conſtitutio ut locum habeat dummodo Curialis ſit reus: nam ſi eſſet actor, illius beneficio uti non poſſet, ſed teneretur ſequi forum rei, juxta reg. l. *Iuris ordinem, C. de iuriſdict. omn. iudic.* l. *fin. C. Ubi in rem. act.* c. *Si quiſquam,* 11. *quæſt:* 1. & c. *Cùm ſit generale, ſuprà eodem,* cum concord. Ergo Eugeniana locum habet paſſivè tantùm, prout loquitur, id eſt cùm Curialis extra curiam trahitur, non autem activè, id eſt, cùm alium vult ad curiam tra-
47 here, prout decidunt Domini de Rota *deciſ.* 716. *part.* 4. *diverſ.* ubi etiam reſolvunt non intrare Eugenianam quando Curialis intentat remedium, leg. *Diffamari, C. de ingen: & manumiſſ:* niſi poſſideat, quia licèt eo caſu ſit reus, tamen remedium illud non competit ei, qui non poſſidet, ut notat Bald. in l. 3. *num.* 2. *ff. de bon. ced. poſſ.* Boër. *deciſ:* 255. *num:* 10. Ant. Gabriel. *Commun: concluſ: in tit: de action: concluſ:* 6. *num:* 38. Quod benè nota, quia quotidie occurrit in practica in his commiſſionibus, & monitorijs, quæ impetrantur ſuper jactationibus.

48 Declaratur tertiò, ut non procedat ſi his ſit ſuper beneficio, quod Curialis habet in partibus: hoc enim caſu privilegium Eugenianæ non ſuffragatur, utpote ſublatum à Concilio Tridentino *ſeſſ:* 24. *cap:* 11. *in fin.* his verbis (Quæ verò privilegia reſidentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Conſtitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere ſolent, ea in ijs, qui beneficia Eccleſiaſtica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelligantur, ſed Ordinarij juriſdictioni ſubjecti permaneant, non obſtantibus quibuſcunque inhibitionibus.) Hæc ibi. An autem ſtante hoc decreto Referendarij ratione beneficiorum, quæ obtinent extra Curiam, Ordinariorum juriſdictioni ſubjecti exiſtant, ſcripſi plenè in c. *Ex parte, il.* 2. *num.* 39. *infrà de privil.*

49 Declaratur quartò, ut non procedat quoad Parochos non reſidentes, de quibus ſpecialiter cautum reperitur à Concilio Tridentino *ſeſſ:* 23. *cap:* 1. *in fine,* ut ſi per edictum citati etiam non perſonaliter contumaces fuerint, liberum ſit Ordinarijs per cenſuras Eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem, & ſubtractionem fructuum, aliaque juris remedia etiam uſque ad privationem compellere: nec executio hujuſmodi quolibet privilegio, licentiâ, familiaritate, exemptione etiam ratione cujuſcunque beneficij, &c. appellatione, aut inhibitione etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ Conſtitutionis ſuſpendi poſſit.

50 Declaratur quintò, ut ſimiliter non procedat ſi cauſa, ſuper qua Curialis in partibus convenitur, ſit cum pupillo, aut vidua, vel alia miſerabili perſona; tunc enim Curialis conveniri poteſt extra curiam in vim privilegij, leg. *Unicâ,*
51 *C. Quand. Imper. inter pupill. & vid.* Quod quidem privilegium non fuit ſublatum per Conſtitutionem Eugenianam, quæ licèt tollat privilegia, non tamen tollit clauſa in corpore Juris. Auth. *Quæ in provinc: in ver. Illic.* & ibi Bart. *in* 2. *oppoſ. num.* 2. & Bald. *num.* 7. *verſ. Tertia ſolutio, C. Ubi de crimin. ag. oport:* latè Felin. in cap. *Sicut Romana,* numero 12. *de reſcript.* & in terminis hujus Conſtitutionis Marcheſan.

in

in præalleg.titul.de commiſſ.ſuper Eugenian.num.25.

2 Declaratur ſextò, ut vendicet ſibi locum dummodo Curialis in partibus conventus uti velit beneficio Eugenianæ, & opponat declinatoriam fori ante litem conteſtatam; alioquin ſibi præjudicium infert cap.*Paſtoralis, infra de except.* & cap.*Inter Monaſterium, de re judic.* Marian.Socin.*hic num:6.*Rota *deciſ.12.de except.in antiq. & deciſ.1.eod.tit.in novis*: cum enim citatus compareat, & reſpondeat coram eo, quem ſcit non eſſe ſuum judicem competentem, ex hoc intelligitur illius juriſdictionem prorogare, ut probat gloſſ. notab. juncto textu in l.1.*in ver.Inchoata, C.ubi de crimin.ag.oport.*& tradit Marian.Socin. in cap.*Significaſti,in 6.art.principali,num:37.ſupra eod.* Quod extenditur, ut locum habeat etiamſi Procurator in partibus conſentiat in juriſdictionem judicis non ſui: nam cùm Procurator principalem repræſentet, & illius conſenſus cenſeatur quodammodo conſenſus domini, l.*Oſſa*, §.*Ei qui,ff.de relig.& ſumpt.funer.*gloſſ.*ultima*, in l. *Si Procurator, la ſeconda, ff.de doli mal.except.* excludit conſtituentem à beneficio Eugenianæ, & in hoc voto fuiſſe communiter votantes in ſignatura te-

4 ſtatur Marcheſan *ubi ſupra num:21.* Non obſtat quod Extravagans Eugenii IV. habeat decretum irritans, cum clauſula *ſublata*, cui partes renunciare non poſſunt, cap.*Dilecto,in fin. verſ. Niſi fortè,infra,de præben.* & tradit Felin. plura cumulans in cap.*Cùm acceſſiſſent,num:7.de Conſtit.* Nam reſpondetur hoc non procedere ſi decretum irritans reſpiciat tantùm privatam utilitatem, quia tunc ſicut poteſt quis ſuo privilegio renunciare, ita & decreto irritanti tanquam acceſſorio, ut declarat Aretin.in l.*Duobus*,§. *Etiam,col.2. verſ.Baldus tamen,ff.de vulg.& pupill.* & expreſſius Cardin.in Clem.1.*in 18.quæſt.de elect.*Caſſad. *deciſ.2.de decret.*& Sarnen.*in reg.de triennali, qu.49. num:11.* Nec mirum, quia etſi decretum irritans inducat formam, tamen etiam formæ renunciari poteſt quatenus privatam reſpicit utilitatem, cap.*fin.*§.*His autem*, ubi Abb. *in 2.notab.de offic.deleg.*Creſcen.*deciſ.79.aliàs 3.de privil.* & *deciſ.1. de præſcr.*& ſcripſi plenè in d.cap. *Cùm acceſſiſſent, num:22.& ſeq.*poſt Decium *ibi num:22.*Adde Rotam *deciſ.21.incip.Nota, primus, & ſecundus in data, de conceſſ. præb. in antiq.* quæ dicit clauſulam decreti habere implicitam conditionem, ſi pars uti velit: & hoc ſervat Curia, ut teſtatur Joann. Andr.*in gl.ordin.*in cap. *Statutum*, §: *Cùm verò, in ver:Non committatur, de reſcr.lib.6.* Hic tamen articulus eſt admodum controverſus, ut patet ex congeſtis in utramque partem ab Ant. Gabriel. *commun. concl. in tit. de clauſul. concl.3 à num:18.* Sed quod ſpectat ad rem præſentem, ſatis eſt Signaturam tenere per conſenſum in juriſdictionem cenſeri renunciatum beneficio Eugenianæ.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Cum contingat.

SUMMARIUM.

1 *Clerici ſuper exceſſibus coram Epiſcopo ſuo conveniri debent, non coram illis, quibus ſerviunt; niſi conſuetudo, vel privilegium aliud inducat.*

2 *Conſuetudo, & privilegium æquiparantur.*

3 *Conſuetudo ſicut privilegium dat juriſdictionem, territorium aſſignat, & jura territorii ampliat. & num:26.*

4 *Conſuetudine acquiri poteſt quidquid poteſt acquiri privilegio,*

5 *Præſertim ſi conſuetudo ſit immemorabilis. Declaratur, n:8.& 11.*

6 *Conſuetudo immemorabilis habet vim tituli, ſeu privilegii.*

7 *Etiam in his, quæ ſunt Principi reſervata.*

8 *Poſſeſſio temporis, cujus initii non eſt memoria, non habet vim tituli, niſi adſit capacitas in poſſidente, & n.ſeqq.*

9 *Laicus cognoſcere poteſt cauſas criminales Clericorum, & abſolvere ab excommunicatione ex commiſſione Papæ, non autem ex conſuetudine etiam immemorabili.*

10 *Conſuetudinem non valere in his, quæ per privilegium conceduntur, quomodo ſit intelligendum.*

11 *Conſuetudo à jure improbata etiam immemorabilis ſit, vim privilegii non habet. Niſi data ſama privilegii, ibidem.*

12 *Conſuetudo tribuere poteſt ordinariam juriſdictionem etiam privatæ perſonæ.*

13 *Si ſit approbata Superioris authoritate, aliàs ſecus.*

14 *Conſuetudo non poteſt tribuere privatæ perſonæ facultatem deponendi Clericos.*

15 *Degradatio debetur ordini Epiſcopali.*

16 *Conſuetudo an poſſit tribuere ſimplici Clerico facultatem excommunicandi.*

17 *Excommunicandi poteſtas eſt juriſdictionis.*

18 *Merum imperium an ſit præſcriptibile.*

19 *Servientes circumſcripta conſuetudine, vel privilegio non ſunt ſub juriſdictione illorum, quibus ſerviunt.*

20 *Domini juriſdictionem habent ſuper familiam ſuam ſicut magiſter ſuper diſcipulos, pater in filium, & maritus in uxorem, & num:ſeq.*

21 *Marito an, & quomodo liceat uxorem verberare, aut in vinculis detinere.*

22 *Iudex an poſſit cognoſcere de delicto ſuæ familiæ.*

23 *Epiſcopus ſolus de jure communi eſt Ordinarius, & habet imperium in tota diœceſi.*

24 *Prælatus Eccleſiæ dicitur ſolus Epiſcopus.*

25 *Prælati inferiores de jure communi territorium non habent, nec dicuntur Ordinarii locorum.*

26 *Et quid ex conſuetudine, vel præſcriptione.*

27 *Abbates multi referuntur habentes territorium, & juriſdictionem ordinariam excluſis Epiſcopis.*

28 *Præpoſitus Piſcienſis concurſus Parochialium inſtituit, & cauſas matrimoniales cognoſcit, cùm ſit nullius diœceſis.*

29 *Abbatia Caſtri Durantis an ſit nullius diœceſis, & num: ſeq. uſque in fin.*

30 *Abbati Caſtri Durantis an ſit committenda executio litterarum Apoſtolicarum, & num. ſeq.*

31 *Prælatus inferior an, & quando poſſit concurſus Parochialium inſtituere, & num. 38.*

32 *Locus nullius neque de diœceſi, locus verò exemptus eſt in diœceſi, licet non ſit de diœceſi.*

33 *Exemptionis privilegium eximit à ſubjectione, non à ſituatione, & denominatione.*

34 *Subjectiò Sedi Apoſtolicæ non importat ſtatum nullius diœceſis, ſed exemptionem.*

35 *Territorium proprium habere idem eſt atque extra diœceſim exiſtere.*

36 *Verba geminata, ac prægnantia important omnimodam ſeparationem territorii.*

37 *Iuriſdictio quaſi Epiſcopalis omnimoda privativè ad Epiſcopum conſtituit inferiorem veluti in propria diœceſi.*

39 *Exemptio quotuplex ſit, & quando eximat à diœceſi.*

40 *Dictio, etiam, eſt ampliativa, & implicativa præcedentium.*

41 *Privilegii novatio non præſumitur, niſi de ea expreſſe caveatur.*

42 *Abbatia Caſtri Durantis hodie Vrbanea eſt Epiſcopalis.*

43 *Abbates, Priores, Præpoſiti, & Archipresbyteri, nullius Diœceſis quibus litteræ Apoſtolicæ à Dataria, & Cancellaria diriguntur, qui ſint.*

1 CUM CONTINGAT. Clerici ſuper exceſſibus coram Epiſcopo ſuo conveniri debent, non coram illis, quibus ſerviunt, niſi conſuetudo, vel privilegium aliud inducat. Hoc dicit communis diviſio, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Super quo.*

2 Nota primò in verſ. *Niſi*, duas cauſas, ſivè modos acquirendi juriſdictionem, videlicet conſuetudinem, & privilegium. Ad idem cap. *Novit*, ibi (niſi fortè juri communi per ſpeciale privilegium, vel contrariam conſuetudinem) &c. *de Iudic.* cap. *Duo ſimul, de offic. Ordin.* cap. *Ac-*
3 *cedentibus, de Privileg.* & ſic nota conſuetudinem, & privilegium æquiparari prout hic notant Hoſtienſ. *num:4.* & Bald. *conſ. 49. In facto Abbatis, libro 1.* ubi dicit tam conſuetudinem, quàm privilegium dare juriſdictionem, & territorium aſſignare, & jura territorii ampliare: & hanc eſſe regulam, ut acquiri poſſit conſuetudine quid-
4 quid poteſt acquiri privilegio, firmat Cardinal. poſt Lap. in Clemen. 2. *in penult. col. de relig. domib.* Bart. *in proœmio Digeſtorum, §. fin.* & Felin. *hic* poſt Abb. *num. 2. verſ. Secundo in quantum D. Abbas.* Quod maximè procedit ſi conſuetudo ſit
5 longiſſima, ſeu immemorabilis, ut per eumdem Bald. in cap. 1. *col. 1. in titul. quæ ſint regalia,* Oldrad. *conſ. 172. Quia omnes, num: 11.* ubi ait privilegium, & conſuetudinem tanti temporis, cujus contrarii memoria non exiſtit, paribus paſſibus ambulare; & ideo quod poteſt per privilegium concedi, poſſe & tali conſuetudine introduci, ut l. 1. §. *ult. ff. de aqu. pluv. arcen.* l. *in eum,* §. *Item variis,* & l. *Hoc jure,* §. *Ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiva,* & l. *ult. C. de*
6 *fund. rei privatæ, libro 10,* ejuſmodi enim conſuetudo habet vim tituli, ſeu privilegii, ut ex text. in cap. *Super quibuſdam*, §. *Præterea*, & ibi notat gloſſ. *in ver. Non extat, in princip.* & Hoſtienſ. *in verſ. Nota diligenter, de verb. Signific.* Abb. in cap. *Cum nobis, num:4. de præſcript.* Franc. in cap. 1. *in 2. notab. de conſuet. lib. 6.* & alii copiosè relati ab Antonio Gabrieli *commun. concluſ. lib. 5. de præſcription. concluſ. 1. num: 1.* e-
7 tiam in his quæ ſunt Principi reſervata, ut probatur in dicto §. *Præterea*, & notat gloſſ. in cap. *Innovamus, in ver. Regum, de cenſib.* Bart. in l. *Quo minus, in 2. quæſt. verſ. Item habet licitè, ff. de flumin.* Abb. in d. cap. *Cùm nobis*, & alii apud Gabriel. *ubi ſupra n. 3.*

8 Verùm hæc concluſio declaratur procedere, dummodo adſit capacitas in exercente, ſeu poſſidente; alioquin multa competere poſſunt ex privilegio Apoſtolico, quæ tamen acquiri non poſſunt conſuetudine, vel præſcriptione, cap. *Quanto*, ubi Innocent. Hoſtienſ. & omnes
9 notant. *de conſuetudine*, etiam in his quæ ſunt juriſdictionis; unde videmus ex conceſſione Papæ merum Laicum poſſe cognoſcere cauſas criminales Clericorum, ſecundum communem opinionem, de qua teſtatur Clar. *in praxi criminali §. fin. quæſt. 41. num: 6. verſ. Sed quid dicendum,* & tamen hanc cognitionem ſibi vendicare non poteſt ex quavis conſuetudine, vel præſcriptione, cap. *Si Imperator, & per totam, 96. diſt.* cap. *Ad noſtram, de conſuet.* cum concordan. Similiter ex conceſſione Apoſtolica laicus poteſt abſolvere ab excommunicatione, gloſſ. in Extravag. *Suſcepti*, Joannis XXI. *in ver. Vel perſonis, de elect.* & tamen id non poteſt in vim conſuetudinis, aut præſcriptionis utcumque vetuſtiſſimæ, cap. *Decernimus*, cum ibi not. *de Iudic.* nam, ut inquit Joan. Andr. in cap. 2. *de præb. lib. 6.* quantumcumque longo tempore laicus exercuerit actum ſpiritualem, nunquam tamen illum poteſt præſcribere: nam poſſeſſio temporis, cujus initii non eſt memoria, habet vim tituli quando datur capacitas in exercente, aliàs non. Et eum ſequitur Abb. in d. cap. *Quanto, num: 2. de conſuet.* dicens ita notabiliter eſſe limitandam regulam cap. 1. *de præſcript. lib. 6.* & l. *Hoc jure, §. Ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiva.* Idem dixit in d. cap. 2. Joan. Monach. *col. 1. verſ. Item tempus*; Cardin. *conſ. 57. num: 3.* Pariſ. in cap. *Cum nobis, num: 5. & ſeq. de præſcript.* Balb. *in tract. præſcript. in 1. parte, quintæ partis principalis, in 7 quæſt. num. 53.* Gabriel poſt alios *in dicta*
10 *concluſ. 1. de præſcript. num: 6.* Et in his procedere poteſt contraria regula, quàm ex cap. *Contra morem, 100. diſtin.* deſumit Federic. de Sen. *conſil. 277. Factum ex quo, col. fin. verſ. Præterea in iis quæ per privilegium conceduntur, non valet conſuetudo.* Vel certè hæc regula procedit quando lege diſponente, aliquid acquiri non poteſt niſi privilegio tantùm, ut declarat Felin.
11 *hic num: 2. verſ. Primò fallit.* Rurſus declaratur procedere ſupradicta concluſio niſi conſuetudo ſit à jure reprobata; quia tunc non habet vim privilegii, cap. *Cum inſtantia, de Cenſib.* licèt ſit immemorabilis, ut ibi dicit Joann. Andr. *ſuper ver. Longiſſimo,* Abb. in cap. *Cùm ex officii, in ver. Aliquo modo, de præſcript.* Puteus *deciſ. 466. num: 4. lib. 2.* Covarr. poſt alios *variar. reſolution. l. 3. c. 13. n. 5.* niſi data fama privilegii, ut hic per

per Felin. *num: 5. in tertia fallentia:* in quo tamen hodie ſervanda eſt Conſtitutio Urbana, ut plenè
2 ſcripſi in cap. 1. *ſupra de conſuetudin.*

Secundò nota in ver. *Hi quibus,* conſuetudinem tribuere poſſe ordinariam juriſdictionem etiam privatæ perſonæ: quod alibi ita expreſsè non legitur, ut dicunt Hoſtienſ. *num: 3.* Joann. Andr. *num:* 10 Imola *num: 6.* & Abb. *num: 5.* Archid. in cap. *Conqueſtus in fin. 9. quæſt. 3.* ubi allegat hunc textum, & dicit ſe non vidiſſe ſimilem. Idem tenet gloſſ. in cap. *Romana, in ver. Conſuetudine, de appellat. in 6.* Bart. in l. 1. §. *Denique, ff. de aqua pluv. arcen.* & alii hic relati à Felin. *num: 2.* Aliam enim jura loquuntur vel in Abbatibus, vel in Archidiaconis, aut aliis Prælatis, ſive Capitulis, ſeu Collegiis, vel aliquam tenentibus adminiſtrationem, ut patet in d. cap. *Conqueſtus, 9. quæſt. 3.* in cap. *Dilecti, de Arbitr.* & in
3 cap. *Novit, in primo reſponſo, de Iudic.* Quæ tamen concluſio procedit ſi conſuetudo ſit approbata Superioris authoritate, aliàs non valet, quia multa per patientiam tolerantur, &c. cap. *Cùm jam dudum, de præb.* ſecundùm Vincent. & Joann. Andr. *num: 6.* Petr. de Anchar. *eod. num: 6.* & alios communiter, licet Bellam. *num: 3.* dicat ſufficere approbationem tacitam per ſcientiam veram, & non fictam; quia conſuetudo expreſſam approbationem non requirit; ſatis enim eſt ut ſit rationabilis, & legitimè præſcripta, cap. *Cum tanto, de conſuet.*

4 Rurſus procedit ſupradicta concluſio in modica juriſdictione: non enim conſuetudo poſſet tribuere poteſtatem privatæ perſonæ deponendi Clericos, argum. cap. *Tranſmiſſam, de elect.* & cap. *Quanto, de conſuet.* ſecundùm Innocent. & Hoſtien. *num: 2.* & Joan. Andr. *num: 10. verſ. Et quod hic & ibi dicitur:* ejus enim eſt deponere, cujus eſt ordinare cap. *Nullus Primas, 9. quæſt. 2. c. 3.*
5 *de Paroch.* Hoſt. *ubi ſupra,* præſertim ſi depoſitio ſit realis, ut degradatio, ſecundùm Collectar. *hic num: 3.* quia hæc debetur Ordini Epiſcopali, ut notatur in c. *Cùm non ab homine, ſupra tit. prox.* & per Hoſt. in cap. *Dilecto,* & cap. *Irrefragabili, de offic. Ordinat.*

6 An autem privatæ perſonæ, id eſt, ſimplici Clerico dignitatem, perſonatum, officium, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum non habenti conſuetudo poſſit tribuere facultatem excommunicandi, Doctores non conveniunt: nam Hoſtienſ. *num: 3. verſ. Sed numquid,* & Joan. Andr. *nu: 10. in eod. verſ.* cenſent id nō poſſe per conſuetudinem introduci, arg. cap. *Cùm ſatis, de offic. Archid.* Secus in Prælatis, cap. *Dudum, de elect.* Idem tenet Archidiac. in cap. 1. *de offic. Ordin. in 6.* Anton. de Butr. *hic num: 18.* & Abb. *num. 16.* Sed contrarium tenet Innocent. in cap. *Olim, il tertio, num: 1. de reſtit. ſpoliator.* & cum eo conſentit ibi Hoſtienſ. & Cardinal. *hic num: 8.* cujus opinionem dicit eſſe veriorem Collectar. *num:*
7 *2. verſ. Numquid conſuetudo.* Hoc etiam dicit eſſe verius Imola *num: 6.* quia poteſtas excommunicandi eſt juriſdictionalis, cap. *Tranſmiſſam,* & cap. *Dudum, de elect.* Et ſicut Epiſcopus poteſt ſimplici Clerico hanc facultatem expreſsè delegare, ita poteſt tacitè per patientiam transferre, ſecundùm Innocent. & hanc partem tenent Domini de Rota *in ſua concluſ. 409.* ut refert *hic* Butr. *d. num: 18.* Sed Henricus Boich, relatus hic à Bellam. *num: 9.* conciliando opiniones ſic diſtinguit. Aut quæritur, utrum conſuetudo poſſit dare privatæ perſonæ poteſtatem excommunicandi abſque alia juriſdictione Eccleſiaſtica ad excommunicationem præambula, puta, citandi, monendi, in contumacia ponendi, juxta text. in cap. *Sacro,* & cap. *Statuimus, de ſent. excommun.* cap. *Conſtitutionem, eod. tit. lib. 6.* & cap. *Indigne, 12. quæſt. 1.* & concludit non poſſe, quia eſſet conſuetudo irrationabilis, arg. cap. *fin. de conſuet.* & ita intelligit Hoſtien. *hic.* Aut quæritur an conſuetudo poſſit tribuere poteſtatem excommunicandi una cum alia juriſdictione præambula; & concludit poſſe, ut hic, & ita intelligit doctrinam Innocentii, & Hoſtienſis in d. cap. *Olim,* & quod notat Bernard. & Hoſtien. in d. cap. *Cùm ſit generale, ſupra eodem.* Et pro hac diſtinctione videtur caſus in cap. *Super eo, de præb. in 6.* juncto cap. *Quærenti, infra, de verbor. ſignific.* & ita etiam in materia interdicti expreſsè diſtinguit Innocent. in d. cap. 2. *de his quæ fi. à major. par Capit.* in gloſſ. 2. & ibi poſt eum Hoſt.

Cæterum hæc diſtinctio videtur poſſe admitti dummodo tam juriſdictio præambula, quàm poteſtas excommunicandi habeat aliquod fundamentum officii aut beneficii Eccleſiaſtici, cui poſſit inniti; alioquin ſecundùm Martin. de Selvà, quem refert *hic* Bellam. *num: 9. verſ. Martinus de Selua,* numquam privatæ perſonæ nomine ſuæ privatæ perſonæ poteſt conſuetudo dare juriſdictionem Eccleſiaſticam, quia illa non poteſt competere ſine alia prælatione. Dicit tamen ad hoc ſufficere titulum cujuslibet beneficii, ſi quod habet. Et hanc opinionem credit eſſe veram Bellam. quia juriſdictio Eccleſiaſtica eſt quoddam ſpirituale, vel ſaltem Eccleſiaſticum, quod non poteſt niſi beneficio Eccleſiaſtico adhærere, arg. eorum, quæ leguntur, & notantur in Clem. *Per litteras, de præb.* & in cap. *Cauſam quæ, de præſcript.* Nec ſecundum eum obſtat hæc Decretalis, & d. cap. *Super eo, de præb. in 6.* imò probant hanc partem, quia loquuntur de juriſdictione Eccleſiaſtica Canonis, ſeu præbendis Canonicalibus adhærente, quæ quidem Canoniæ, ſeu præbendæ Canonicales re vera beneficia dici debent cap. *In noſtra, ſupra de reſcript.* & cap. *penult. infra, de verbor. ſignific.* Similiter non obſtat l. 1. & *ult. C. de emancip. liber.* quia loquuntur in Duumviris publicam adminiſtrationem habentibus, cui publicæ adminiſtrationi benè adhærere poteſt juriſdictio. Nec adverſatur authoritas Innocentii in d. cap. *Olim, il terzo, de reſtit. ſpoliat.* Ait enim (Quilibet Clericus poteſt poſſidere & præſcribere jus excommunicandi, dummodo ſit perſona, in quam hoc jus cadere poſſit) & allegat cap. 2. *de his quæ fiunt à major. par. Capit.* & cap. *Cùm ab Eccleſiarum Prælatis, de offic. ordin.* & ſic videtur ſenſiſſe non de ſimplici Clerico, ſed de Clerico prælationem habente, ut benè obſervat Abb *hic num: 16.* Idque apertius declarat idemmet Innocentius in d. cap. 2. *num: 1.* dum dicit non poſſe conſuetudine induci ut Canonicus interdicat vel excommunicet homines Eccleſiæ, niſi ſuper eos habeat aliquam prælationem, quia quomodo poterit eos ligare qui non ſint ſubditi ejus? & in hoc reſidet etiam Butrius *hic num: 18.* dum concludit Clericum non poſſe hanc poteſtatem acquirere ex

conſuetudine, niſi ſaltem habeat aliquam præeminentiam, per quam ſubjectos habeat.

18 An autem merum imperium, ſeu poteſtas judicandi, & puniendi crimina poſſit conſuetudine acquiri, Joan. Andr. *hic num:* 4. recitat opiniones & remittit, Cardin. *num.* 2. tenet merum imperium eſſe præſcriptibile, dicens de hoc eſſe caſum ſingularem hic quod latius proſequitur *num:* 4. ubi reſpondet objectis Jacobi de Arena qui ſenſerat merum imperium acquiri non poſſe per præſcriptionem etiam immemorabilem. Idem poſt multa concludit Anchar. *num:* 12. & 13. & Abb. *num:* 10. & fuit opinio Petri, & Cyn. in l. 1. *ff. de aqua pluv. arcen.* Quam dicit eſſe communem. Imola *hic num:* 8.

19 Tertiò nota mercenarios, & ſervientes circumſcripta conſuetudine, vel privilegio non eſſe ſub juriſdictione illorum, quibus ſerviunt: nam etſi Domini habeant in eos aliquam coercitionem, non tamen in figura judicii, ut notatur in cap. *Sicut*, 7. *quæſt.* 1. & in l. *Reſpiciendum*, §. *pe-*
20 *nult ff. de pœn.* & tradit hic Joan. de Anan. *num:* 5. Unde, ut dicebat Hoſtien. *num:* 6. poſt gloſſ. *fin.* Dominus poteſt habere juriſdictionem ſuper familiam ſuam, ſicut magiſter ſuper diſcipulos, ut in *proœmio Digeſtorum*, §. *penult.* & in Authen. *Habita*, C. *Ne filius pro patre*, *ſicut pater ſuper*
21 *filium ſuum*, §. *Tria, circa fin.* 3. *quæſt.* 7. cap. *Non oſculatur*, 5. *quæſt.* 5. Sicut maritus in uxorem, cap. *Sicut*, 7. *quæſt.* 1. & cap. *Placuit*, 32. *quæſt.* 2. Sed à verberibus abſtineat, l. *Conſenſu*, §. 1. C. *de repud.* Archid. in d. cap. *Sicut*, niſi ex magna cauſa, ut in exemplo cap *Quemadmodum, de jurejur.* vel niſi verbera eſſent levia; & ita intellige textum in Authen. *Sed hodie*, & Authen. *Sed novo*, C. *de repud.* & d. l. *Conſenſu*, ſecundùm Felin *hic num:* 7. & de pœna verberantis ſine cauſa vide in Authen. *Vt liceat matr. & au*: §. *Si quis autem*, l. *ult.* C *de regul.* & gloſſ. in d. cap, *Placuit, in ver. Poteſtatem*, & de his omnibus vide textum in cap. *Qui peccat*, *verſ. Nam quotidie demus*, ibi, ordinatiſſima poteſtate, 23. *quæſt.* 4. & an pater filium, & maritus uxorem poſſit in vinculis detinere, vide gloſſ. Archid. & DD. in d. cap. *Placuit*, Bart. in l. *Ex facto*, *la grande, in*
22 *fin. ff. de hæred. inſtit.* & Felin. *hic num:* 8. & an pater percutiens filium Clericum incidat in can. *Si quis ſuadente*, Barthol, Brixien. *in quæſt. ſua veneriali* 87, quæ incipit. *Quæritur an pater percutiens*, *in tit. de ſent. excomm.* gloſſ. *ultim.* & DD. in cap. *Cum voluntate, eod. tit.* & in cap. *Indecorum*, & ibi dixi *num:* 47. & 48. *ſupra de ætat. & qual.* Et an Dominus poſſit cognoſcere de delicto ſuæ familiæ vide Legiſtas in l. *Senatus, ff. de offic. Præſid.* & in l. *Si quis forte*, §. *Si quis, ff. De pœnis*, & in l. 1. §. *Familiæ, ff. de publica.* & Felin. in c. *Cauſam quæ*, *ſupra de offic. deleg.* ubi ponit regulam cum quinque fallentiis.

23 Ultimò nota de jure communi ſolum Epiſcopum eſſe Ordinarium, & ſolum habere imperium in tota diœceſi, cap. *Si quis Epiſcopus*, & ibi gloſſ. 1. 2. *quæſt.* 7. cap. *Sanè, ſupra eod.* cap. 1. & ibi dixi *in ultimo notab. de offic. Ordinar.* cap. 1. *de treug. & pace*, & cap. 1. *de raptor.* cap. *A nobis, de ſent. excomm.* cap. *Omnes baſilicæ*, 16. *quæſt.* 7. & notant hic Innocent. *num:* 1. *verſ. Epiſcopus autem habet forum.* Hoſtienſ. *in ver. Non valeant*, Joan. Andr. *num:* 4. Butr. *num:* 7. Imola *num:* 2. Col-
24 lectar. *in princ.* Bellam. *num.* 2. Abb. *num:* 4. Unde ſanctus Thomas *in* 4. *diſtinct.* 20. *artic.* 4. *quæſt.* 1. (Solus Epiſcopus, inquit, propriè Prælatus Eccleſiæ dicitur, & ideo ipſe ſolus quaſi Sponſus annulum Eccleſiæ recipit; & ideo ſolus ipſe habet plenam poteſtatem in diſpenſatione Sacramentorum, & juriſdictionem in foro cauſarum quaſi perſona publica) Extra diœceſim verò Epiſcopus juriſdictionem contentioſam exercere non poteſt, niſi in caſu Clem. *Quamvis, de*
25 *foro compet.* Inferiores autem Prælati de jure communi territorium non habent, ut hic per Hoſt. *num.* 1. *verſ. Mihi videtur*, & Joan. Andr. *n.* 4. *verſ. Videtur quod de jure communi.*

26 Unde decretum Concilii Tridentini *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. quo cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum pertinentes in prima inſtantia jubentur cognoſci coram Ordinariis locorum, S. Congregatio declaravit non intelligi de inferioribus Prælatis, qui ſubſunt Epiſcopo, veluti Archipresbytero, vel Prælato Eccleſiæ Collegiatæ, ita ut iſtis inferioribus, qui etiam in eorum plebe Ordinarii dici poſſunt, hujuſmodi cognitio privativè ad Epiſcopum etiam in prima inſtantia pertineat; quia etiamſi habeant juriſdictionem ordinariam in perſonis de Collegio, c. *Cùm ab Eccleſiarum*, ubi gloſſ. & Abb. *num:* 1. *de offic. Ordin.* non tamen poſſunt appellari Ordinarii locorum, cùm nullus citra Epiſcopum habeat territorium in diœceſi, Abb. *ubi ſupra nu:* 10.

Quinimo ſecundùm Hoſtien. & Joann. Andr. *ubi ſupra*, nec conſuetudo poſſet operari, ut in eadem civitate eſſent in ſolidum duo capita quaſi monſtrum, cap. *Quanto*, & cap. *Quoniam, ſupra de offic. Ordinar.* Sed in hoc contrarium videtur ſentire Innocent. hic, & tenent expreſsè Archid. in cap. *Cùm Epiſcopus, col.* 1. *in ver. Per alium*, & ibi etiam Joann. Andr. *de offic. Ordinar. lib.* 6. Quorum opinio eſt verior, ut ſcripſi plenè in cap.
27 *Nullus, num:* 22. *infra de Paroch.* fatentur tamen Hoſtienſ. & Joann. Andr. eſſe aliquos Abbates habentes certam terram limitatam juriſdictioni ſuæ ſubjectam alio Epiſcopo carentem ſicut eſt Abbas Caſſinenſis, & quidam alii, quod ſecundum eos fulciri poteſt ex aliquo privilegio Apoſtolico ſpeciali, & tales dici poſſunt habere territorium, ſive forum, l. *Pupillus*, §. *Territorium*, *ff. de verbor. ſignific.* & notatur in cap. *Cùm ex officii*, & cap. *Veniens, de præſcript.* ſubdit Joann. Andr. Caſſinenſem hodie Epiſcopalem, (quod verum erat tunc temporis) & de aliis quatuor remittit ad Conſtitutionem Benedicti XII. *Bonæ, de Monachis Nigris*, *ante fin.* & ſunt monaſterium Sublacenſe, & Farfenſe in Provincia Romana, Sancti Vincentii de Vulterano in partibus Apuliæ, & monaſterium ſancti Laurentii Veteris in partibus Gallicanis, de quibus meminit idem Joann. Andr. in Specul. *in rubr. de privil. verſ. Et ſciendum*, & Butr. *hic num:* 11, *verſ. Fatetur quod ſunt aliqui Abbates*, & hos ſolemus appellare Abbates nullius diœceſis, cujuſmodi ſunt etiam Abbas Nonantulanus, de quo per Calderin. *conſil.* 528. *aliàs* 13. *de privil.* Abbas Cluniacenſis, de quo plenè Oldrad. *conſil.* 204. *Prima quæſtio*, cujus etiam meminit expreſsè Concilium Tridentinum *cap.* 11. *verſ. Excepto monaſterio Cluniacenſi cum ſuis limitibus*, *ſeſſ.* 25. *de regular.*

8 Ad hæc Leo X. Præpoſituram Piſciæ Lucen. Diœceſis, & Præpoſitum pro tempore exiſtentem, ac omnes Canonicos, & Clericos ejuſdem oppidi ſub protectione B. Petri, & Apoſtolicæ Sedis immediatè ſuſcepit, & ab Epiſcopo Lucenſi, ejuſque tota juriſdictione, ſuperioritate, correctione, viſitatione, penitus exemit, ita ut etiam ratione delicti, aut contractus Epiſcopus Lucenſis nullam juriſdictionem in eos, eorúmque bona haberet, & ipſi Præpoſito ordinariam juriſdictionem, ſuperioritatem, correctionem, viſitationem in omnes perſonas Eccleſiaſticas dicti oppidi in civilibus, & criminalibus & mixtis conceſſit, prout Epiſcopus Lucenſis conſueverat habere, utque à ſententiis Præpoſiti ad Romanum Pontificem dumtaxat appellari poſſit Clē. VII. & Paulus III. ſupradicta omnia confirmarunt, & in ſuis litteris Apoſtolicis uſi ſunt verbis (Præpoſito Eccleſiæ de Piſcia Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectæ nullius diœceſis.) His ſic ſtantibus quæſitum eſt, an Præpoſitus vacante Parochiali in diſtrictu ſuæ Præpoſituræ poſſit edicta proponere, & eos qui concurrerint, jubere per ſuos deputatos examinari, & alia facere, quæ Concilium Tridentinum, *ſeſſ. 24. cap. 18.* conceſſit Epiſcopis; & an ei poſſint committi diſpenſationes matrimoniales ſuorum ſubditorum ex *cap. 5. ſeſſ. 22.* & *cap 20. ſeſſ. 24.* S. Congregatio Concilii inclinavit ut ſatis ſufficienter ſit probatus ſtatus iſte nullius ex Bullis prædictis. Dixit tamen nihil decidendum niſi audito Epiſcopo Lucenſi cujus intereſt. Item ex verbis exemptionis apparere Eccleſiam hanc eſſe ſubjectam Præpoſito etiam quoad legem diœceſanam: & cum citato Epiſcopo multa hinc inde deducta fuiſſent, tandem S. Congregatio *die 23. Julii 1579.* cenſuit dicendum Præpoſito, ut oſtendat Synodos ante Concilium factas. Si autem nihil aliud deducatur, Congregatio cenſuit Præpoſito competere examen in Parochialibus prout Concilium dedit Epiſcopo *ſeſſ. 24. cap. 18.* Idem de cauſis matrimonialibus, quia conſtat omnem juriſdictionem ordinariam datam Præpoſito, eſſe nullius, habere jus congregandi Synodum diœceſanam, & congregaſſe etiam poſt Concilium. Quam Congregationis ſententiam Sanctiſſimus ad ſe relatam approbavit. De præpoſitura Prati ſcripſi latè in cap *Cùm ab Eccleſiarum, à num: 13. uſque in fin. de offic. Ordin.* De Abbatia S. Mariæ de Balneo item latè in cap. *Cùm dilectus, à numer. 19. infra, de relig: domib.* & de Abbatia ſancti Joannis in Venere in cap. *Nullus, de Paroch.* ubi ego pleniſſimè de hujuſmodi locis nullius diœceſis.

9 QUÆRO, An Abbatia Caſtri Durantis nullius diœceſis exiſtat.

Cùm S. Congregatio annis ſuperioribus declaraſſet Abbati Caſtri Durantis eſſe committendas diſpenſationes matrimoniales, litteras in forma Significavit, aliaque hujuſmodi quoad ejus ſubditos, ſi modo ipſe juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & proprium territorium haberet; hac deciſione S.D.N. Paulo V. exhibita, ex parte Abbatis fuerunt productæ ſcripturæ probantes in eo concurrere ſupradicta requiſita juriſdictionis quaſi Epiſcopalis, & territorii, petitumque fuit ut per litteras in forma Brevis decerneretur præciſè ut de cætero ipſi tales expeditiones committerentur. Sanctitas ſua reſpondit hujuſmodi requiſita eſſe priùs ab ipſo probanda coram S. Congregatione ab eaque obtinendum decretum, quod eſſent probata.

Ad dicta duo requiſita juſtificanda Abbas exhibuit ſententiam Rotalem, in qua ipſi uti juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, juſq; congregandi Synodum habenti, ac proprium territorium, adjudicantur concurſus parochialium. Unica quidem fuit ſententia, ſed cauſa commiſſa fuit in Rota omni, & quacunque appellatione remota, ſententiaque habuit effectum.

Quamobrem Sac. Congregatio die 13. Julii 1605. inſpecta ſententia lata in Rota pro Abbate adverſus Archiepiſcopum Urbini, in qua Abbati tanquam nullius diœceſis exiſtenti, ac proprium territorium, ac juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habenti, adjudicantur concurſus pa-
31 rochialium in ejus territorio vacantium; itemque perpenſa præcedente commiſſione cum clauſula *appellatione remota*, atque atteſtatione effectus dictæ ſententiæ, & quaſi poſſeſſionis Abbatis cenſuit ſatis, ſuperque conſtare Abbatem quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, & proprium territorium habere, ac propterea ſupradictas litteras illi eſſe committendas, ſuper quo quidem decreto fuerunt poſtea expeditæ litteræ S. D.N. in forma Brevis.

Verumtamen Archiepiſcopus contendit adhuc Abbatiam prædictam eſſe in ſtatu ſimplicis exemptionis, non autem nullius diœceſis ex duplici capite.

Primò quia Rota pronunciavit Abbatis territorium eſſe exemptum à juriſdictione Archiepiſcopi Urbinaten. ac proinde non eſſe in ſtatu nullius, quia implicat contradictionem eſſe nullius diœceſis, & eſſe exemptum, ut dixit Rota *diverſ. deciſ. 207. num: 2. part. 2.* Addo Joan. Andr.
32 *ad ſpecul. titul. de privileg. verſ. Aliqui verò,* etenim locus nullius nec eſt in diœceſi, nec de diœceſi; at locus exemptus licet non ſit de diœceſi, eſt tamen in diœceſi, cap. *Cùm Epiſcopus.* Gemin. *in 3. not.* & Franch. *in 2. de offic. Ordin. lib. 6.* gloſſ. in Clemen. *Frequens, in ver. Primi anni,* ubi etiam Vitalin. *num: 27. de exceſſ. Prælat.* Card. in Clemen 2. §. *Simili, num: 4. de privil.* ubi etiam Lap. Abb. *num: 2.* Anchar. *in princ.* Imol. *num: 2. & num: 12. in fin.* atque alii omnes de privil. Feder. de Sen. *conſ. 2. num. 4. verſ. Quòd autem,* & *num: 7.* Felin. in cap. *Grave, col. 1. num: 5. & ſeq. de offic. Ordin.* Atque hoc ipſum diſcrimen conſtituit Concilium *cap. 9. ſeſſ. 24.* dum ea, quæ ſub Paulo III. & Pio IV. priùs ſtatuta fuerant de viſitatione Eccleſiarum exemptarum, extendit etiam ad Eccleſias ſæculares nullius diœceſis, & tanquam de diverſis loquitur etiam *cap. 10. ſeſſ. 23.* ibi, *etiamſi nullius diœceſis, vel exempta,* & in *cap. 18. ejuſdem ſeſſ. §. Et quia ad Collegii,* ibi, *etiamſi exempta, etiamſi nullius diœceſis.*

33 Ratio eſt quia privilegium exemptionis ſolùm eximit à ſubjectione, non autem à ſituatione, & denominatione. Vital. in d. Clem. 2. *de privil. n. 14.* & Franch. *in c. 2. §. Statuto, verſ. Sed adverte, de conſtit. in 6.*

Deinde quatenus ex ſententia Rotali fuerit diffinitum Abbatem eſſe in ſtatu nullius diœceſis, contendit tamen Archiepiſcopus illam ſibi non obſtare, uti notoriè injuſtum, quia ſententiæ fun-

fundat ſe in privilegio exemptionis Bonifacii IX. cùm tamen illud privilegium fuerit revocatum à Martino V. ut ex Bulla revocationis exhibita. Et quamvis poſtea idem Martinus ad inſtantiam Cardinalis Lucidi tunc prædictæ Eccleſiæ Commendatarii dictam ſuam revocationem ad ſuum beneplacitum ſuſpenderit: dicta tamen ſuſpenſio, ut Archiepiſcopus prætendit, non fuit ſimplex, ita ut per eam Abbatia fuerit abſolutè redacta ad terminos privilegii Bonifacii IX. qui exemptionem conceſſit; ſed Papa proceſſit per viam novæ diſpoſitionis, ſuſpendendo priùs ad ſuum beneplacitum revocationem privilegii Bonifacii; Deindè novam diſpoſitionem adjiciendo in hæc verba. (Volentes, & etiam ordinantes, quòd hujuſmodi noſtra ſuſpenſione durante, Cardinalis, Conventus, Monaſterium, Univerſitates, Clerus, & alii ſupradicti, Nobis & Romanæ Eccleſiæ dumtaxat ſint ſubjecti; & ad Epiſcopalia jura eidem Epiſcopo, & Capitulo perſolvenda, aut alia mera ſubeunda minimè teneantur.) Verba enim illa *Volentes* & *ordinantes*, important novam diſpoſitionem, gl. in c. *fin. in verb. Reſpondemus, de verb. ſignif. in 6.* Dec. in c. *Ex ratione, n. 8. de appell.*

Itaque Martinus non ſuſpendit ſimpliciter, ſed præſcripſit quid eſſet obſervandum durante ſuſpenſione, videlicet ut Abbatia non teneretur ad onera Epiſcopalia, & eſſet immediatè
34 ſubjecta Sedi Apoſtolicæ, quæ quidem verba non ſtatum nullius, ſed ſimplicem, ac nudam exemptionem important, cap. *Si Papa, de privil. in 6* Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de privil. num: 5. ver. prædictis,* Felin. in cap. *Grave, num: 2. de off. Ordin.*

Quare petit Archiepiſcopus, ut declaretur Abbatiam non eſſe nullius diœceſis, ſed ſimpliciter exemptam, vel ut petatur votum Rotæ ſuper hoc articulo, an ſit in ſtatu nullius, præſertim quia ut conſtat ex deciſionibus Rotalibus, non modo in Rota nunquam fuit actum de his difficultatibus, an Martinus in dicta ſuſpenſione revocationis tradiderit novam formam, vel an Abbatia eſſet nullius diœceſis; ſed Archiepiſcopus nunquam fuit auditus à Rota in judicio petitorio; in ultima enim deciſione Seraphini, quæ in hac cauſa emanavit, fuit reſolutum, ut cauſa diſcuteretur in petitorio, & deciſio edita fuit 11 Maii 1601. ut in impreſſis deciſionibus. Et poſtea nulla alia facta diſcuſſione, aut deciſione edita, die 9. Julii ejuſdem anni lata fuit ſententia in petitorio judicio.

Cæterum his non obſtantibus non videtur recedendum à deciſis: nam Rota ſatis clarè pronunciavit Abbatem eſſe in ſtatu nullius, non quidem per hæc verba (nullius diœceſis) ſed per alia æquipollentia, atque idem importantia.

35 Id autem liquidò conſtat. Primò quia ſententia Rotalis definit Abbatem habere proprium territorium, quod nihil aliud eſt, quàm eſſe extra diœceſim; ſi quidem repugnant habere territorium, & eſſe in diœceſi, ut in terminis reſolvit Rota coram Attrebatenſi in *cauſa Conſtantien. juriſdictionis, 8. Maii 1611.* quæ habetur impreſſa in recentior. *deciſ. 324. part. 1.* Ideoque quotieſcunque Abbates, vel alii inferiores Prælati habent territorium ſeparatum, illud dicitur eſſe nullius diœceſis; ita ut nec in diœceſi, nec de diœceſi alterius cenſeri poſſit, ſed ſit proprium territorium, reſpectu cujus ipſi quoque diœceſani vocantur, gloſſ. in Clemen. 1. §. *Volumus, in verb. Diœceſanis*, & ibi notat Cardinalis in 4. *quæſt. num: 2.* Vital. *num: 4.* Imo. *num: 38.* & Abbas *num: 15. de foro compet.* Idem enim important hoc caſu territorium, & diœceſis, cap. *Si quis Abbas, 18. quæſt. 2.* & cap. 2. *de conſtit. lib. 6.* Vital. in Clemen. 2. §. *Sanè, num. 44. de elect.* Archid. in c. *Cùm Epiſcopus, in verbo Non exempto, de off. Ordin. in 6.*

Et confirmatur, quia Rota non pronunciavit ſimpliciter Abbatem habere territorium, ſed addidit territorium abſolutum, exemptum, ac pœnitus liberatum ab omni dominio, jure, actione, atque omnimoda juriſdictione, poteſtate, & lege diœceſana Archiepiſcopi Urbinaten.
36 Quæ quidem verba ſic geminata, ac prægnantia abſolutam territorii ſeparationem, ac dimembrationem important. Rota *diverſ. deciſ. 526. num: 4. part. 1.* Caputaq. *deciſ. 297. num. 3. part. 1.* Quod fuſius proſequitur Anton. de Butr. *in conſ: 19. Quia hic agitur, num: 3. & ſeq, verſ. 2. ſola verba conceſſionis.* Innoc. Joan. Andr. & DD. in cap. *Paſtoralis, de donat.* De juſtitia verò ſententiæ Rotalis in hac parte clariſſimè conſtat, quia iiſdem ferè verbis utitur, ac privilegium Bonif. IX. ut ibi: (Monaſterium, nec non Caſtra, diſtrictus, & territoria prædicta, &c. ab omni dominio, jure, actione, & omnimoda juriſdictione, & poteſtate, ac etiam lege diœceſana Epiſcopi Urbinaten. abſolvimus, eximimus, ac perpetuò liberamus.)

37 Secundò in ſententia Rotali diffinitur competere Abbati excluſo Archiepiſcopo omnimodam, & Epiſcopalem juriſdictionem. Quibus quidem verbis conſtituitur Abbas in proprio territorio, ita ut veniat appellatione diœceſani gl. in d. Clemen. 1. *in ver. Diœceſani, de foro compet.* gloſſ. *prag. ſanct. tit. de annis, &c. verſ. in diœceſi, pag. 117.* Abbas in cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælat.* & in Clemen. *Diœceſani, de vit. & honeſt. Cleric.* ubi reconcilians gloſſ. *ibi*, & in d. *Clem.* 1. quæ ſibi oppoſitæ videbantur, oſtendit appellatione diœceſanorum etiam in materia nova, & præjudiciali venire inferiores habentes Epiſcopalem juriſdictionem excluſis Epiſcopis. Cum enim privilegium ſit tale, ut nedum eximat, ſed etiam tribuat juriſdictionem; territorium dicitur effectum veluti propria diœceſis Abbatis Joan. Andr. in cap. *Nimis, circa med. de jurejur.* Anchar. in cap. *Poſtulaſti, ſub num: 4. de foro comp.* Rota *d. deciſ. 207. part. 2. in fin.* Et in hoc quoque ſententia Rotæ eſt conformis privilegio Bonifacii, qui primò liberavit Abbatem cum territorio, & ſubditis ab omni juriſdictione, &c. Epiſcopi Urbinaten. ac deindè ſubdit. (Cæterum volumus, ſtatuimus, & ordinamus, ut Clerus, Populi, &c. quemadmodum Epiſcopo, & Capitulo de cætero Abbati in ſpiritualibus, & temporalibus obedire teneantur, & ſint ordinario jure ſubjecti.) & infra (Omnimoda juriſdictio quemadmodum ad Epiſcopum, & Capitulum pertinebat, ad Abbatem pertineat, & pertinere debeat.) Præſertim, quia non ſolum Abbas, verùm etiam illius ſubditi à Rota pronunciantur liberi, ac penitus abſoluti à juriſdictione Epiſcopi, quo caſu Abbas dicitur habere proprium ter-

territorium, & diœceſim ut in ſpecie concludit Gemin.poſt Joan.de San.Georg. in cap. 2.*col.*4. *verſ.Quarò an inferiores Prælati habeant territorium*, atque ibi etiam Anch.*ſub num.* 10.*verſ.Si verò per privilegium,de Conſtit.in* 6. & ſequuntur DD.hîc. In quo etiam conſtat de juſtitia ejusdem ſententiæ,quæ omninò convenit cùm privilegio,ut ex illis verbis (Monaſterium, &c. Territorium, &c. cùm clero, populo, omnibusque perſonis tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus utriusque ſexûs ab omni dominio, jure,actione,&c. Epiſcopi Urbinaten. perpetuò liberamus.)

38 Poſtremò,aliis omiſſis hoc ipſum concludenter probatur, quia cùm Abbas conſuluiſſet S. Congregationem Concilii,an ſibi liceret inſtituere concurſus parochialium in ſuo territorio vacantium: Congregatio reſpondit ita demùm hoc jus competere inferiori Prælato, ſi habeat omnimodam jurisdictionem Epiſcopalem, nec alicui ſubdatur,& ſit immediatè ſubjectus Sedi Apoſtolicæ,nullius diœceſis, proprium habeat territorium, habeatque jus congregandi Synodum,& legitimè conſtet illam congregaſſe,&c. Unde Abbas pro his qualitatibus juſtificandis adivit Rotam, quæ poſteà inter cætera pronunciavit jus inſtituendi concurſus pertinere ad Abbatem in ſuo territorio; ſententiaque, ipſa in rem judicatam tranſivit. Quamobrem apertè convincitur ex ſententia Rotali Abbatem eſſe in ſtatu nullius diœceſis; alias enim non verificata hujusmodi qualitate nullius diœceſis minimè potuiſſent ipſi Abbati adjudicari concurſus,cùm ex ſententia S. Congregationis id jus non competat inferiori hanc qualitatem non habenti.

39 Non obſtat, quòd Rota pronunciaverit Abbatem eſſe exemptum, & quòd ſtatus exemptionis ſit incompatibilis cùm ſtatu nullius diœceſis, ex *d.deciſ.*207. nam reſpondetur exemptionem eſſe in duplici differentia; alia enim eſt ſimplex,& ordinaria,& hæc non eximit à diœceſi; ideoque eſt incompatibilis cum ſtatu nullius,& de hac loquitur Rota *d. deciſ.* 207. Alia eſt exemptio plena, & abſoluta, qualis eſt iſta Abbatiæ Caſtri Durantis, & hæc eximit à diœceſi, & conſtituit exemptum in proprio territorio; ita in puncto diſtinguit, & declarat Abb. in d. Clem.*Diœceſani,de vita,& honeſt.Cleric.* Gemin. & Anchar.ſupra relati in d.cap.2.*de Conſtit.in* 6. atque eadem met Rota *dicta deciſ.*207.*in fin.*

Quarum ſpecierum exemptionis meminit etiam Achil.*deciſ.*360.*& ſeq.*quæ eſt 14. & 15. *de privileg.*Put.*deciſ.*115.*lib.*3. Angel.Sylv. & Tabien.*in ver.Exemptio,in princ.*

Rurſus non obſtat,quòd Martinus V. in Bulla prædicta ſuſpenſionis tradiderit novam exemptionis formam ipſa ſuſpenſione revocationis durante: nam primò reſpondetur id repugnare tum verbis Bullæ, tum menti ipſius Pontificis. Verbis quidem, quia Papa ibi duo facit, primò abſolutè ſuſpendit revocationem; per quam quidem ſuſpenſionem non eſt ambigendum Abbati fuiſſe reſtitutam priorem exemptionem ex privilegio Bonifacii competentem. Deinde non per modum limitationis, ſed additionis, & augmenti ſuperaddit (Volentes,& etiam ordinantes, ut dicta ſuſpenſione durante Abbatia non teneatur ad onera Epiſcopalia, & ſit immediatè ſubjecta Sedi Apoſtolicæ) quibus verbis patet Summum Pontificem non tantùm reſtituiſſe Abbati primum privilegium,ſed etiam addidiſſe exemptionem ab oneribus Epiſcopali-

40 bus,cùm particula illa, *etiam*, ſit amplificativa, ſeu implicativa præcedentium,l.*Conventiculam, ubi not.C.de Epiſcop.& cler.*Bart. in l. *Sunt quoq;, num.* 4.*ff.de hær. inſt.* eſſet enim omninò contra jurisdictionis naturam, ut per illam orationem, *volentes,& etiam ordinantes*,reſtringeretur diſpoſitio,quæ ex vi verborum ampliari deberet, & contra regulam l. *Legata inutiliter, ff. de adim.*

41 *leg.*l.*Titiæ*,§.*fin.de manum.teſtam.*& l.*Quod favore, C.de leg.* cum concord. præſertim quia novatio privilegii non præſumitur, niſi de illa expreſsè caveatur. Anchar.*conſ.*161.*num.*5.& latiùs Menoch.*conſ.*202.*num.*13.*& ſeq.*etiamſi poſterior conceſſio magis,vel minus contineat,quàm prima, Menoch. *ibidem num.*14. Mant.*de tacit.& ambig.convent.lib.*17.*tit.*1.*num.*18. Et etiam hujusmodi intellectus contra mentem Martini, ſi quidem eſt omninò inveriſimile, ut inſtante Cardinali Lucido pro reſtitutione privilegii ampliſſimi, eò quòd illius revocatio redundaret in maximum Abbatiæ detrimentum; Papa, qui in ſpecie aſſerit ſe ad hæc moveri tum aliis de cauſis, tum ob dicti Cardinalis benemerita, non concedat deinde niſi nudam,& puriſſimam exemptionem absque ulla jurisdictione etiam civili ſine beneficiorum collatione, atque aliis pluribus, quæ in priori privilegio continebantur. Quod etiam pugnat cùm obſervantia immediatè ſubſecuta: nam Abbates fuerunt ſemper in pacifica poſſeſſione ſaltem cognoſcendi cauſas civiles, & criminales, beneficia conferendi,&c. ut probatur inter cætera ex ſententia Rotæ, qua diffinitur privilegium Bonifacii eſſe obſervatum, atque obſervandum.

Neque obſtat,quòd aliàs dicta verba *volentes, &c.* eſſent ſuperflua, eò quòd cùm Abbatia eſſet jam ſubjecta Sedi Apoſtolicæ, ſupervacaneū fuiſſet illam rurſus ſubjicere. Nam reſpondetur id vel factum eſſe ad abundantiorem cautelam, vel quia cùm in privilegio Bonifacii nulla fieret expreſſa mentio de exemptione Abbatis ab oneribus Epiſcopalibus, ſuperfluum non fuit eundem claris verbis eximere, & quoad hoc immediatè ſubjicere Sedi Apoſtolicæ. Vel demùm quia cùm in privilegio Bonifacij ſubjiciantur Sedi Apoſtolicæ monaſterium, atque illius perſonæ; poterat dubitari an per hæc verba Clerus quoque, & populus cenſerentur ſubjecti per ea,quæ habentur in cap. *Per exemptionem,de privileg.in* 6.Quæ difficultas fuit ſublata per Bullam revocationis Martini V. in qua non modò monaſterium, verùm etiam populus, & Clerus ſpeciatim Sedi Apoſtolicæ ſubjiciuntur; ac proinde verba illa *Volentes,& etiam ordinantes*,retinent propriam naturam etiam quoad hoc, ut novam diſpoſitionem inducant, juxta gloſſ. in d.cap *fin.in ver.Reſpondemus,de verbor.ſignif.in* 6. atque alios ſuperiùs citatos.

42 Poſtremò quicquid ſit de meritis cauſæ, pro Abbate ſtat res judicata, quæ omnem tollit difficultatem. Sed hæc dicta ſint ut etiam liqueat de non jure Archiepiſcopi. Ex quibus videtur reſponden. Abbatiam eſſe verè in ſtatu nullius Diœceſis. Et ita S.Congregatio reſpondit, ut dixi in cap. *Nullus,num.*20.*& ſeq.infrà de Paroch.* Hodiè Eccleſia hæc Caſtri Durantis eſt Epiſco-

palis ſub titulo Urbaneæ: nam SS.D.N.Urbanus VIII. die. 18. Februarii 1636. in Conſiſtorio Eccleſiam S. Angeli in Vado ad Metaurum, quæ nobis patria dilectiſſima eſt, & dictam Eccleſiam Caſtri Durantis in cathedrales æquè principaliter unitas, & utrumque oppidum in civitatem erexit.

43 Porrò Abbates, Priores, Præpoſiti, & Archipresbyteri, quibus hodie diſpenſationes, & alia reſcripta Apoſtolica à Dataria, & Cancellaria diriguntur, ſunt infraſcripti, videlicet.

Abbas Montis Caſſinenſis, Ordinis S. Benedicti nullius Diœceſis Provinciæ Capuan.

Abbas monaſterii S. Mariæ Farfen. Ordinis ſancti Benedicti nullius Diœceſis in diſtrictu Urbis.

Abbas monaſterii S. Sylveſtri Terræ Nonantulæ Ordinis S. Benedicti nullius Diœceſis Provinciæ Ravennaten.

Abbas monaſterii Sanctorum Vincentii, & Anaſtaſij ad Aquas Salvias Ciſtercienſ. Ordinis Trium Fontium nuncupatus prope & extra mœnia urbis nullius diœceſis.

Abbas monaſterii S. Salvatoris majoris nuncupatus Ordinis S. Benedicti in diſtrictu urbis nullius diœceſis.

Abbas monaſterii Montis Virginis Ordinis ſancti Benedicti nullius diœceſis Provinciæ Beneventan.

Abbas monaſterii Sanctiſſimæ Trinitatis Caven. Ordinis S. Benedicti nullius diœceſis Provinciæ Capuan.

Abbas monaſterii S. Chriſtophori Terræ Caſtri Durantis Ordinis S. Benedicti nullius diœceſis Provinciæ Urbinaten. Hodie eſt cathedralis, ut prædixi.

Abbas monaſterii S. Mariæ Oppid. Pinaroli Ordinis S. Benedicti nullius diœceſis Provinciæ Taurinen.

Abbas ſæcularis, & collegiatæ Eccleſiæ S. Petri oppidi de Lerma nullius diœceſis Provinciæ Burgen.

Abbas monaſterii S. Mariæ de Cadoſſa nullius diœceſis Provinciæ Salernitan.

Abbas monaſterii S. Michaelis de Cuizano nullius diœceſis Provinciæ Tarraconen. S. Benedicti, ſeu alterius Ordinis.

Abbas monaſterij de Salagon. nullius diœceſis Provinciæ Compoſtellan. Ord. ſancti Benedicti.

Abbas monaſterij SS. Trinitatis, Ord. S. Benedicti nullius diœceſis Provinciæ Reghien. hoc monaſterium fuit unitum collegio Græcorum de Urbe, & hodie huic litteræ Apoſtolicæ non committuntur.

Prior monaſterij per Priorem gubernari ſoliti S. Laurentii prope padulam Carthuſien. Ordin. nullius diœceſis Provinciæ Salernitan.

Prior Prioratus S. Jacobi de Spatha nullius diœceſis Provinciæ Compoſtellan.

Prior Prioratus ſancti Benedicti Militiæ, & Villæ de Alcantara nullius diœceſis Provinciæ Compoſtellan. cui ex indulto Urbani VIII. tantùm committuntur matrimoniales, non autem beneficiales.

Prior Prioratus de Veles nullius diœceſis Provinciæ Toletan.

Prior Prioratus de Magazela militiæ de Alcantara nullius diœceſis Provinciæ Compoſtellan.

Præpoſitus Eccleſiæ S. Mariæ Terræ Piſciæ nullius diœceſis Provinciæ Florentin.

Præpoſitus Eccleſiæ Beatæ Mariæ Terræ Attini nullius diœceſis Provinciæ Theatin.

Præpoſitus ſæcularis Eccleſiæ S. Deodati Oppidi ejuſdem S. Deodati nullius diœceſis Provinciæ Treveren.

Archipresbyter ſæcularis, & Collegiatæ Eccleſiæ S. Petri oppidi Aggerin. nullius diœceſis Provinciæ Taraconen.

In commiſſionibus tamen, quæ diriguntur Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, & Archipresbyteris ſupradictis non admittitur ſupplicatio niſi fuerit concepta his verbis, videlicet (Supplicant igitur humiliter S. V. Oratores prædicti quatenus Abbatis monaſterij N. Ordinis ſancti N. nullius diœceſis Provinciæ N. particulare, ac ſeparatum territorium, ac jurisdictionem quaſi Epiſcopalem in dicto loco exercenti, etiam ſi de illis perſonis non ſit, quibus ſimiles cauſæ per Sedem Apoſtolicam committi conſueverunt, committere, & mandare, ut cum eiſdem Oratoribus diſpenſet) Et poſtmodum eadem verba repetuntur in diſpoſitiva litterarum: exceptis tamen Abbatibus Caſſinenſi, & Farfenſi, quibus fiunt commiſſiones abſque prædicta clauſula, & adjicitur, *ſive eius Vicario*, quod tamen non fit cum aliis. Abbas verò Sublacen. non reperitur adnotatus inter alios, & illi non conſueverunt committi niſi matrimoniales, &c.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Miſerabilis perſona poteſt laicum interdicto Vnde vi, coram judice Eccleſiaſtico convenire, etiamſi res ſubtracta dicatur feudalis.*

2 *Miſerabiles perſonæ habent electionem fori, & poſſunt convenire adverſarios ſuos etiam in Curia Principis.*

3 *Papa licèt ſit Ordinarius ſingulorum, tamen cauſas ab Ordinariis non avocat ſine juſta, & rationabili cauſa.*

Et per reſcriptum manu propria ſignatum. n. 6. & 8.

4 *Deus regit infima per inferiores Angelos, media per Superiores, ſuprema per ſeipſum.*

5 *Papa explet minima per Plebanos, & alios inferiores, media per Epiſcopos, & ſuprema per ſeipſum.*

7 *Cauſa miſerabilis perſonæ, quæ juxta Canonicas ſanctiones tractari debet in Curia, ut validè committatur, an requirat ſubſcriptionem Papæ, & num. ſeqq. uſque in finem.*

8 *Tridentinum Concilium ſeſſ. 24. cap. 20. expenditur.*

Papæ ſubſcriptio in cauſis avocandis ab Ordinariis in prima inſtantia quando requiratur. ibidem. & n. ſeqq.

Pupilli

10 *Pupilli cauſa, maximè ſuppoſita perhorreſcentia, apud Principem tractari debet.*

11 *Cauſa, in qua agitur de interpretatione litterarum Apoſtolicarum, apud Sedem eſt cognoſcenda.*

12 *Signatura juſtitiæ commiſſio ſufficit in cauſis, quæ in Curia tractari debent.*

1 EX PARTE. Miſerabilis perſona poteſt Laicum Interdicto *Vnde vi*, coram judice Eccleſiaſtico convenire. Hoc dicit, ſecundùm Joan. Andr. & omnes. Addit Abbas Siculus etiamſi res ſubtracta dicatur feudalis.

2 Nota primò ex hac Decretali miſerabilem perſonam, qualis erat hæc Vidua Regina Angliæ, poſſe convenire laicum in foro Eccleſiæ, etiamſi Judex eccleſiaſticus aliàs in cauſa illa non ſit judex competens. Concordat textus in cap. *Significantibus*, inducendo illum, ut ibi dixi *num.* 43. *&* 62. *&* 85. *ſuprà de Offic. Delegat.* & in cap. *Super quibusdam, in fin.* ibi (Item viduis, pupillis, orphanis, & perſonis miſerabilibus teneatis in judicio Eccleſiaſtico reſpondere) *infrà de verb. ſignificat.* habent enim tales electionem fori, & poſſunt adverſarios ſuos convenire etiam in curia Principis, præſertim ſi illorum potentiam perhorreſcant, ut eſt textus celebris in l. *Vnica*, & ibi ſcribentes omnes, C. *Quando Imperat. inter pupill. & viduam*, & ſcripſi latiſſimè in d. cap. *Significantibus.* Et hæc eſt una ex cauſis, quæ juxta Canonicas ſanctiones in curia ſunt tractandæ ad præſcriptum Concilij Tridentini *cap.* 20. *verſ. Ab his excipiantur cauſæ, ſeſſ.* 24. Quemadmodum reſpondit Sebaſtianus Vantius Epiſcopus Urbevetanus, qui unà cum graviſſimis Juriſconſultis, & Rotæ Auditoribus à Sac. Congregatione Concilij de mandato ſan. mem. Gregor. XIII. hac de re fuit conſultus, ut dixi in cap. *Licet, il ſecondo, à num.* 3. *maximè num.* 35. *infrà eodem.*

3 Nam regulariter non ſolet Papa ſe immiſcere in cauſis ad Ordinarios pertinentibus: quamquam enim ſit Ordinarius ſingulorum, nec ulli fas ſit illius forum declinare, cap. *Cuncta per mundum*, 9. *quæſt.* 3. gloſſ. *ult.* in d. cap. *Licet, infrà eod.* & in cap. *Cùm nullus, in ver. In eadem, de tempor. ordinat. lib.* 6. Cùm Papæ jurisdictio non reſtringatur ad limites alicujus territorii, ut poſt Innoc. in cap. 1. *num.* 2. & Butr. *ibi. num.* 31. *ſuprà de Offic. Delegat.* Dicit Marianus Socin. *in conſ.* 237. *Difficultatem, num.* 1 *col.* 2. tamen cauſas ab Ordinariis locorum ad ſe non avocat ſine juſta, & rationabili cauſa, cap. *Per principalem*, 9. *quæſt.* 3. Idque jure optimo: nam, ut inquit Beatus Dionyſius *de Eccleſiaſtica Hierarchia, cap.* 6. (Noſtra Hierarchia à Deo traditis Ordinibus ſanctè diſpoſita ſanctis, & cœleſtibus Hierarchiis conformis eſt) & notat Hoſtien. in cap. *Cùm contingat, num.* 6. *de ætat. & qualitate.* Et Eccleſia militans exemplata eſt divinitùs à triumphante, ut dicit gloſſ. in Clem.

4 *fin. in ver. Eccleſiæ de hæreticis.* Unde quemadmodum Deus optimus maximus regit infima per inferiores Angelos, media per Superiores, & ſu-

5 prema per ſeipſum, ut docet S. Thomas; ita Romanus Pontifex, qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, cap. *Quanto, de translat. Epiſc.* & à quo tanquam à fonte omnis per Eccleſiam jurisdictio diffunditur, cap. *Loquitur Dominus*, 24. *quæſt.* 1. cap. 1. 22. *diſtinct.* Minima explet per Archidiaconos, Plebanos, & alios Inferiores, cap. 1. & cap. *Ad hæc, de Offic. Archid.* cap. 1. & cap. *fin.* & ibi gloſſ. *in ver. Sua, de Offic. Archipresbyt.* cum ſimilibus. Media per Epiſcopos, qui ſunt vocati ab Eccleſia Romana in partem ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, cap. *Qui ſe ſcit*, & cap. *Decreto*, 2. *quæſt.* 6. dixi in cap. *Pernicioſum, num.* 31. *ſuprà de offic. Ordinar.* Majora per ſeipſum, ut cap. *Nec licuit*, 17. *diſtinct.* cap. *Maiores, de Baptiſmo*, cap. 1. *de translat.*

6 *Epiſcop.* cum concordantibus. Unde à Tridentina Synodo providè cautum eſt, ut cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes coram Ordinariis locorum in prima inſtantia cognoſcantur, & terminentur; & ſi quas Romanus Pontifex ex urgenti, rationabilique cauſa duxerit committendas, aut avocandas, id fiat per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ Sanctitatis manu ſubſcribendum, ut in Decreto, *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. de quo plura ſcripſi in cap. *Licet, à num.* 30 *uſque in finem*, & in cap. *Significaſti, num.* 31. *infrà eodem.*

7 Hìc QUÆRO, An requiratur ſubſcriptio Papæ ad hoc ut cauſa miſerabilis perſonæ, quæ juxta Canonicas ſanctiones tractari debet in curia, validè committetur.

8 Cùm Ludovica de Cordubâ eſſet in poſſeſſione hæreditatis paternæ, Gondiſalvus de Cardena objecit illi, quod illegitima eſſet, ac propterea incapax hæreditatis, non obſtante quòd ejus parentes obtinuiſſent à Clemente VIII. diſpenſationem ad contrahendum matrimonium, ſed quia quæſtio nativitatis ad ſacrorum Canonum præſcriptum coram Judice Eccleſiaſtico dumtaxat tractanda erat juxta conſtitutionem Alexandri III. relatam in cap. *Lator, qui filij ſint legitimi.* Ludovica minor ætate perhorreſcens in partibus litigare cum adverſario potenti, obtinuit à Signatura Juſtitiæ, ut cauſa in Rota committeretur: cui quidem commiſſioni adverſarius oppoſuit, quòd non fuerit ſubſcripta manu Papæ, quemadmodum præſcribitur Decreto Concilij Tridentini, *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. in cauſis, quas in prima inſtantia Summus Pontifex ab Ordinariis avocandas judicaverit, atque hoc prætextu cauſam ad Concilium Regium deferendam curavit.

Itaque conſulitur Sacra Congregatio an ejusmodi commiſſioni objici poſſit vitium nullitatis, propterea quòd manu ſanctiſſimi ſubſcripta non fuerit.

9 Videtur reſpondendum negativè: nam Decretum d. cap. 20. primò ſtatuit, ut cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes coram Ordinariis locorum in prima inſtantia cognoſcantur, & terminentur: deinde excipit duo genera cauſarum his verbis (Ab his excipiendæ cauſæ, quæ juxta Canonicas ſanctiones apud Sedem Apoſtolicam ſunt tractandæ, vel quas ex urgenti, rationabilique cauſa judicaverit Summus Romanus Pontifex per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ Sanctitatis ſuæ manu propria ſubſcribendum committere, & avocare.) Atque ita ſubſcriptio Papæ non requiritur niſi in ſecundo caſu. Præſens autem cauſa ſecundùm ea, quæ proponuntur, apud Sedem tractari debet; atque ita eſt in primo caſu duobus fundamentis.

Primò

10 Primò quia cauſa pupilli, maximè ſuppoſita perhorreſcentia, apud Principem cognoſcenda eſt, vulgata leg. *unica, verſ. Quod ſi pupilli, C. Quando Imperator inter pupillos*, ubi in ſpecie Baldus *num. 2.* cap. *Regum, 22. quæſt. 5.* Ideoque uſus inolevit, ut cauſæ hujuſmodi in Rota committantur, ut apud Caputaq. *diſp. 1. n. 3. de jurejur.* & Put. *diſp. 34. lib. 3.*

11 Secundò, quia cùm agatur de interpretatione litterarum Apoſtolicarum, quibus Clemens VIII. diſpenſavit inter patrem, & matrem Oratricis, ut legitur in commiſſione, cauſa apud Sedem tractari debet, ut eſt textus in cap. *Cùm veniſſent, de judiciis.* S. Congregatio autem aliàs animadvertit manum Papæ requiri ubi avocatur cauſa, quæ non debet in Curia tractari: at verò in iis, quæ in Curia tractari debent, qualis eſt præſens cauſa, dixit ſufficere ſignaturam Juſtitiæ; ideoque è ſe eſſe, ut cùm cauſæ à ſignatura Juſtitiæ in Curia committuntur, in litteris generaliter exprimatur cauſam eſſe talem, quæ juxta Canonicas ſanctiones in Curia tractari debeat; idque juſſit ſignificari Præfecto ſignaturæ Juſtitiæ, quod fuit diligenter obſervatum in commiſſione, de qua agitur.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Significaſti.

SUMMARIUM.

1 *Clericus ſine diœceſani licentia non poteſt ſe ſubmittere juriſdictioni non ſui judicis.*

2 *Abbas an habeat juriſdictionem Ordinariam de iure communi, quæ prorogari poſſit etiam per clericos ſæculares. & num. ſeq. uſque ad num. 11.*

3 Juriſdictionis, *verbum intelligitur de ordinaria.*

4 *Dominium in dubio intelligitur de directo, non de utili.*

5 *Prorogatio cadit ſuper ſimili ſpecie juriſdictionis, quæ prorogatur.*

6 *Prorogatio juriſdictionis poteſt fieri etiam in cauſis ſpiritualibus, ſi judex aliàs poſſit de illis cognoſcere.*

7 *Prorogari non poteſt de perſona ad perſonam juriſdictio limitata.*

Declaratur. n. 9. & n. 14.

8 *Juriſdictio eius, qui præeſt Collegio, eſt prorogabilis.*

10 *Prorogari poteſt juriſdictio ordinaria competens alicui de conſuetudine, vel alio iure ſpeciali.*

11 *Prorogatio juriſdictionis ut fieri poſſit à clerico, quæ requirantur. & n. ſeqq. uſque ad n. 18.*

12 *Prorogatio juriſdictionis judicis non ſui an inducatur ex tacito conſenſu partium.*

13 *Laicus poteſt prorogare iuriſdictionem iudicis alieni etiam ſine conſenſu judicis proprij: Clericus autem non poteſt, & cur. & n. 37.*

14 *Prorogatio juriſdictionis fieri non poteſt niſi in judicem ordinarium.*

15 *Juriſdictio delegata non eſt prorogabilis de perſona ad perſonam, ſed bene de re ad rem.*

16 *Prorogare non poteſt clericus juriſdictionem judicis laici etiam de diœceſani conſenſu.*

17 *Niſi in cauſis merè civilibus.*

18 *Prorogatio juriſdictionis, & delegatio in quibus differant. & n. ſeq. uſque ad n. 23.*

19 *Epiſcopus an poteſt clericum invitum ſubmittere juriſdictioni alterius Epiſcopi. & n. 30.*

20 *In prorogantibus juriſdictionem judicis præſentis, & acceptantis non eſt locus pœnitentiæ.*

21 *Appellatur à ſententia judicis ex prorogatione iuriſdictionis ad illius ſuperiorem.*

22 *Intellectus l.* Epiſcopale, C. de Epiſc. audien.

23 *Auditor Cameræ an poſſit cognoſcere, & terminare in prima inſtantia cauſam criminalem clerici Epiſcopo ſubiecti de ipſius Epiſcopi conſenſu. & n. ſeq. uſque in fin.*

24 *Prorogatio juriſdictionis poteſt fieri etiam in criminalibus ubi proceditur per viam accuſationis. & n. 32.*

25 *Et quid ſi procedatur per viam inquiſitionis.*

Ad prorogationem iuriſdictionis ſufficit conſenſus illius, de cuius præiudicio agitur. ibid.

26 *Iuriſdictio à Concilio Tridentino Ordinarijs tributa in prima inſtantia cenſetur alijs adempta.*

27 *Iuriſdictio acquiritur devolutione, delegatione, & prorogatione.*

28 *Devolutio juriſdictionis in prima inſtantia non fit ad Legatos, & alios quoſcunque vigore facultatum, niſi Epiſcopo prius requiſito, & negligente. & n. 33.*

29 *Epiſcopus non poteſt cauſam committere extra diœceſim, niſi & litigantes conſentiant. & n. 31.*

31 *Cauſæ etiam criminales ad forum Eccleſiaſticum pertinentes in prima inſtantia cognoſci debent coram Ordinario loci, & non coram alio, niſi de ipſius Ordinarij, & partium conſenſu.*

33 *Legati, & Nuntij poſſunt procedere in prima inſtantia Epiſcopo requiſito, & negligente, non autem conſentiente.*

34 *Negligentiam debet præcedere monitio ut ſit locus devolutionis.*

35 *Et an debeat eſſe trina, vel ſufficiat unica.*

36 *Archiepiſcopus poteſt cognoſcere cauſas ſubditorum Suffraganei in prima inſtantia negligente, non autem conſentiente Epiſcopo.*

37 *Laicus in cauſa ſpirituali an poſſit prorogare juriſdictionem judicis non ſui.*

1 SIGNIFICASTI. Clericus ſine diœceſani licentia non poteſt ſe ſubmittere juriſdictioni non ſui judicis: vel plenius, Quamvis laicus poſſit juriſdictionem non ſui judicis prorogare; Clerici tamen non poſſunt, niſi prorogatio fiat de diœceſani conſenſu, & in judicem eccleſiaſticum. Hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Inquiſitioni.*

2 Nota primò ibi, *ſe tuæ juriſdictioni ſubiecit*: juncta ſupraſcriptione, Abbatem habere juriſdictionem ordinariam in foro contentioſo, quæ poteſt prorogari etiam per clericos ſæculares.

3 Nam verbum *juriſdictionis*, hîc poſitum de ordinaria intelligitur, aliàs non eſſet prorogabilis, ut l. 1. *ff. de judic.* ibi, (Qui tribunali præeſt, vel aliàs juriſdictionem habet: ſcilicet ordinariam.) Et eſt ſimile in dominio, quod in dubio

4 intelligitur de directo, non de utili, ut l. 1. *ff. Si ager*

ager vectigali, & tenet Bart. *conſ. 243. Fuit quidam, num. 1. circa medium, verſ. Nam ubi de domini*. *lib. 1.* & Cardin. *hic in 1. not.* ſic etiam excommunicatio ſimpliciter lata intelligitur de majori, ut cap. *Si quem, infrà de ſent. excommun.* Vocabula enim in potiori ſignificatu ſunt accipienda, ut *Inſt. de jur. nat.* §. *Sed jus quidem civile, in fin.* Verùm Hoſtienſ. intelligit hunc Abbatem habuiſſe jurisdictionem ordinariam de conſuetudine, cùm inferior de jure communi non habeat contentioſam, cap. *Quanto, de offic. Ordin.* & cum eo tranſeunt hic Joann. Andr. *num. 1.* & Butr. *in 1. not.* & eſt verior, & magis communis opinio, ut dixi in d. cap. *His quæ, num. 36. ſuprà de major. & obed.* Atque ita Hoſt. videtur ſentire ſecluſa conſuetudine jurisdictionem Abbatis non eſſe prorogabilem, quod apertius firmat
5 Petr. de Anchar. *num. 1.* ea ratione, quia licèt Abbas habeat jurisdictionem ſuper monachos quoad correctionem; tamen quoad extraneas perſonas, & de cauſa, quæ non cadit ſub eadem ſpecie, & qualitate jurisdictionis, non videtur poſſe cognoſcere per modum jurisdictionis prorogatæ: quia prorogatio propriè cadit ſub ſimili ſpecie jurisdictionis, quæ prorogatur, & non quoad aliam diſſimilem, ut notatur in l. 1. C. *De jurisdict. omn. judic.* & per Cyn. in l. *Teſtamenta, in princ. C. De teſtam.* ubi argumento illius legis dicit illam demùm jurisdictionem poſſe in alium judicem prorogari, quàm ille judex habet in ſuos ſubditos; & ideo ſi quis eſſet deputatus tantùm ad maleficia, non poſſet quis illius jurisdictionem prorogare ad cauſas civiles, & ſic de ſimilibus. Idem notat Bart. in l. *Inter convenientes, num. 1. ff. Ad municipal.* dicens prorogationem fieri debere in his, quæ ſunt ejusdem ſpeciei; ideoque jurisdictionem in cauſis pecuniariis prorogari non poſſe ad cauſas meri, vel mixti Imperii: & hanc eſſe communem concluſionem teſtatur Abb. in cap. *P. & G. nu. 15 verſ. Venio ad ſextam, de offic. deleg.* & ſequitur Ro-
6 ta apud Cardin. Seraphin. *deciſ. 436. num. 3.* Et quamvis prorogatio fieri poſſit etiam de cauſis ſpiritualibus; oportet tamen ut judex ſit talis, qui aliàs poſſit de illis cognoſcere, ut notat Innoc. in cap. *De cauſis, num. 3. & 4. de offic. delegat.*
7 Facit quod notat Cynus in l. 1. *num. 2. verſ. Præterea eſt alia ratio, C. de jurisdict. omn. judic.* ubi dicit jurisdictionem limitatam nec de jure civili, nec de jure canonico poſſe prorogari de perſona ad perſonam. Contrariam opinionem ſuſtinet Abb. *hic in primo notab.* ubi dicit intellectum Hoſtien. eſſe divinativum, quia textus nullibi facit mentionem de conſuetudine; ideoque potiùs probat concluſionem, ut Abbas habeat jurisdictionem de jure communi, & ſic prorogabilem per clericos ſæculares: & meritò, quia Abbas præeſt Collegio, & habet in ſuos monachos jurisdictionem ordinariam in cauſis tam civilibus, quàm criminalibus, non tantùm per viam correctionis, ſed etiam in forma judicii, præterquam ſi agatur de actuali degradatione, ſecundùm opinionem, quam latiſſimè tuetur Joan de Lignano in Clem. *Ne in agro, de ſtatu Monachor.* & idem Abb. in cap. *Cùm contingat, ſuprà eodem num. 21. & ſeq. præſertim num. 29. verſ. Et in iſtis ego diſtinguo.* Quæ opinio hodie videtur ferè indubitabilis, quia Regulares nec ratione delicti commiſſi, nec contracti initi, nec rei ſitæ in territorio Epiſcopi ſortiuntur forum illius, ut plenè probavi in cap. *Tuarum, infrà de privileg. à num. 10. uſque in fin. & præſertim à num. 32. uſque ad num. 45.* ubi hoc deduxi ex compluribus Tridentini Concilii Decretis. Quamobrem cùm tota jurisdictio ordinata ſit penes Abbates, & Prælatos Regulares in ſuos ſubditos, non videtur ambigendum quominus illa ſit prorogabilis
8 etiam ad clericos ſæculares, ut hîc. Atque ita non obſtat quòd ſecundùm Anchar. & alios præcitatos prorogatio non cadat, niſi ſuper ſimili ſpecie jurisdictionis. Quoniam reſpondetur jurisdictionem Abbatis eſſe conſimilem, cùm ſit ordinaria, & contentioſa, ut prædixi. Et quamvis ſit reſtricta ad Monachos, & converſos ſui monaſterii; tamen hoc non impedit, quin per viam prorogationis extendi poſſit ad clericos ſibi non ſubditos, qui illius jurisdictioni ſe ſubmittunt de conſenſu Epiſcopi diœceſani, ut hîc patet: & in l. 1. ibi, *judicandi poteſtatem inter certas habeat perſonas. C. de jurisd. omn. judic.* & notat gloſſ. & Bar. in l. 1. *num. 8. ff. de inoff.* ubi per illam l. *Secundùm unam lecturam* dicunt jurisdictionem ejus, qui præeſt Collegio, eſſe prorogabilem: & ſequitur *hic* Abb. *num. 2.* & Marian.
9 Socin. *num. 23.* Nec adverſatur authoritas Cyni in d. l. 1. *num. 2. C. de jurisdict. omn. judic.* quia loquitur in jurisdictione delegata, quæ non eſt prorogabilis ad alias perſonas, cap. *P. & G. ſuprà de offic. delegat.* & latiùs dicam infrà, *numer. 14.*

10 Concluſio tamen Hoſtienſis quòd jurisdictio ordinaria competens alicui de conſuetudine, vel alio jure ſpeciali prorogari poſſit, eſt in ſe vera, licèt non probetur hîc: nam jura, quæ loquuntur de prorogatione, non diſtinguunt, an jurisdictio competat de jure cõmuni, vel de jure ſpeciali, ſed ſimpliciter requirunt, ut ille, de cujus prorogatione agitur, jurisdictionem habeat, ut in l. 1. *ff. de judic.* & *hic*. Neque hanc concluſionem impugnat Abb. ut per Marian.
11 Socin. *num. 23.*

Secundò nota ex textû quatuor requiſita ad hoc ut Clericus poſſit prorogare jurisdictionem alterius judicis. Primò enim requiritur, ut prorogatio fiat de utriusque partis conſenſu, prout hic facta fuit à clerico ad petitionem mercatoris, qui pecuniam illi mutuaverat. Concordat textus in cap. 1. in illis verbis, *Quos utraque pars voluerit, ſuprà eodem,* & ibi dixi in *ult. notab.*
12 Fallit in caſu, ut dicam infrà *num. 25.* Non tamen requiritur conſenſus expreſſus, ſed ſufficit tacitus, ut tenet Bar. in l. 1. *in fin. ff. de re judic.* ubi allegat Innocentium in cap. *Cùm veniſſent, num. 8. in ver. Inhibitione, de in integr. reſtitut.* qui tamen non firmat. Idem notat Decius in cap. *Paſtoralis, num. 11. de exceptionibus,* quos refert, & ſequitur Rota apud Cardinal. Seraphin. *dicta deciſ. 439. num. 3.* Et eſt communis opinio, quam latè proſequitur, & ab objectis tuetur Marian. Socin. *hîc in 6. princ. articulo num. 37.* Adverte tamen, quia ex ſola patientia procedendi tacitus conſenſus non inducitur, nec prorogatur jurisdictio, ſed exigitur actus poſitivus. Textus eſt in cap. *Ad petitionem, infrà de accuſ.* immò nec comparitio cum taciturnitate inducit prorogationem judicis non ſui, ut tenet Joann. Andr. in

reg.

reg. Scienti, de reg. jur. lib.6. in Mercurial. Secùs
ſi citatus compareat, & reſpondeat; quia cùm
ſciat eum non eſſe ſuum judicem competentem,
ex hoc videtur in ipſum conſentire, & illius ju-
riſdictionem prorogare, ut probat gloſſ. *ſing.*
juncto textu in l. 1. *in ver. Inchoata, C. ubi de cri-
min. agi oport.* & declarat Marianus Socin, *loco
citato.*

13 Secundò requiritur, ut prorogatio fiat de
diœceſani conſenſu, vel licentia, ut patet ex
hac littera, ibi, *& Epiſcopi diœceſani voluntas acce-
dat.* Neque hoc eſt jus novum, ſed antiquum, ut
in Auth. *Vt Clerici apud propr. Epiſcop. §. Si verò
Eccleſiaſticum, coll.6.* In Auth. *de ſanctiſſ. Epiſcop.
§. Iconomos, coll.9.* & in l. *Epiſcopali, C. de Epiſco-
pal. audien.* & in cap. *Non liceat, 3. quæſt. 6.* ſe-
cundùm Hoſtienſ. *hic num.2. in ver. Epiſcopi diœ-
ceſani.* Et in hoc ſigna differentiam inter Lai-
cos, & Clericos: nam Laici poſſunt prorogare
jurisdictionem judicis alieni abſque conſenſu
judicis proprii, ut patet ex textu ibi, *privatorum
conſenſus eum, qui jurisdictioni præeſſe dignoſcitur,
ſuum poſſit judicem conſtituere,* & in l. 1. & in l.
Privatorum, C. de juriſdict. omnium judic. hic al-
legat in gloſſa 1. Sed an hoc ſit verum, indiſtin-
cte notat Bart. in l. 1. §. *Et poſt operis, ff. de
nov. oper. nunc.* Petrus de Anchar. in cap. 1.
num. 3. ſupra eodem, & Felin. *hic num. 1. 2. & 3.*
ad quos recurre. In Clericis verò exigitur diœ-
ceſani conſenſus, ut prædixi. Et eſt ratio diffe-
rentiæ ſecundùm Hoſtienſ. *num.3.* quia Cleri-
cus eſt magis adſtrictus ad obediendum, quàm
Laicus. Et quia ſpiritualis jurisdictio dignior,
& fortior, ſeu firmior eſt, quàm temporalis, cap.
Inter corporalia, de translat. Epiſcop. De quibus ta-
men rationibus vide Felinum *hic, poſt princ. verſ.
Rationes differentiæ:* Sufficit autem ſimplex con-
ſenſus Epiſcopi; nam formalis delegatio non
exigitur, ut notat Innocent. in cap. 1. *in fin. ſu-
pra eodem.*

14 Tertiò requiritur, ut prorogatio fiat in eum,
qui aliàs jurisdictioni præeſt: nam in privatum
prorogatio fieri non poteſt, ut patet in textu ibi,
qui jurisdictioni præeſſe dignoſcitur, & in l. 1. *ff. de
Iudiciis,* & in l. 1. *C. de juriſdict. omnium judic.* &
15 dic jurisdictioni, id eſt ordinariæ: nam jurisdi-
ctio delegata ad alias perſonas non eſt proroga-
bilis, ut cap. *P. & G. de offic. deleg.* & notant hic
Abb. Antiq. *num. 1. in ver. Iurisdictioni,* & Hoſt.
num.2. cum quibus cæteri tranſeunt, & Cynus
in d. l. 1. *num.2. C. de juriſdict. omnium judic.* Licèt
ſecùs ſit in prorogatione, quæ fit de re ad rem
ſecundùm communem concluſionem, de qua te-
ſtatur Card. Seraphin. *deciſ. 439. n. 1.*

16 Quartò requiritur, ut prorogatio fiat in judi-
cem Eccleſiaſticum, ut patet ibi, *Niſi fortè ſit per-
ſona Eccleſiaſtica:* nam in judicem laicum clerici
conſentire, aut illius jurisdictionem prorogare
nequeunt, etiamſi diœceſani conſenſus, & pro-
prium juramentum intercedat, ut eſt textus in
cap. *Si diligenti, ſupra eod.* & notat gloſſ. 2. *his*
17 communiter approbatur, niſi fortè in cauſis me-
rè civilibus, ut notat gloſſ. 2. in cap. *Decernimus,
ſuprà de judic.* & dixi in cap. *Nullus, num. 10. ſupra
eodem.* Alia requiſita ad prorogationem recen-
ſent *hic* Hoſt. *num. 2.* Joan. Andr. *num. 8.* & ple-
nius Marianus Socin. *in 3. principali articulo à
num. 37.*

18 QUÆRO, quæ ſint differentiæ inter proro-
gationem jurisdictionis, & delegationem.

Reſpondeo eſſe multas, Differunt enim pri-
mò, quia prorogatio fit à partibus, ut hîc, & in
cap. 1. *ſupra eodem,* & l. 1. *C. de juriſdict. omn. judic.*
Delegatio verò, ſeu commiſſio fit ab eo, qui jus
dicit, ſeu jurisdictioni præeſt, ut l. 1. & l. 3. *ff. de
juriſdict. omnium judic.* cum ſimil. ſive ſit Princeps,
ſive Ordinarius, ſive Delegatus, cum diſtinctio-
ne tamen: quam ponit Hoſt. *in ſumma de offic.
Deleg. §. Quis delegare poſſit.* Differunt ſecundò,
quia prorogatio non confert jurisdictionem
non habenti, ſed prorogat, ſeu extendit jurisdi-
ctionem judicis non ſui ad perſonas prorogan-
tes, quæ illi ſe voluntariè ſubjiciunt, ut patet in
textu ibi, *qui jurisdictioni præeſſe dignoſcitur,* & no-
tat Abbas Antiq. *hic in ver. Iudicem,* & Abb. Sicu-
lus in cap. *Cauſam quæ, num. 2. de ſent. & re judic.*
Delegatio verò confert jurisdictionem etiam
non habenti, ut cap. *Prætereà, ſuprà de offic. Deleg.*
& cap. *Statutum, de reſcript. lib.6.* & hinc reſul-
tat tertia differentia, quia prorogatio in priva-
tum fieri non poteſt, ut dictum eſt ſuprà in ter-
tio requiſito, *num.14.* Delegatio ſecùs, ut in juri-
bus proximè citatis. Differunt quartò, quia pro-
rogatio non poteſt fieri niſi utraque pars con-
ſentiat, ut dixi ſuprà in primo requiſito ad pro-
rogationem *num. 11.* At commiſſio, ſeu delega-
tio non exigit conſenſum partium, ſed Epiſco-
pus ſolus dat judices, ut cap. *Super quæſtionum, §.
Quem verò,* & §. *fin. de offic. delegat.* & quod dicitur
in cap. 1. *ſupra eodem,* ibi, *quos utraque pars volue-
rit,* vel intelligitur de prorogatione; vel ſi
intelligatur de commiſſione, eſt de conſilio ne
judex datus poſſit recuſari, ſed tamen com-
miſſio valet etiam partibus non conſentienti-
bus, dummodò fiat ſalvo jure recuſationis, ut
ibi dixi in ultimo notabili, poſt Joann. Andr. *in
fin.* & Butr. *num. 6.* ubi etiam poſui conſuetu-
19 dinem Romanæ Curiæ. Et hanc differentiam
ponit hîc Hoſtienſ. *num. 2. in ver. Voluntas,* ubi
ait, Epiſcopum me invito poſſe cauſam meam
delegare perſonæ Eccleſiaſticæ non ſuſpectæ,
ut cap. *Si quis contra, ſupra eodem,* & cap. *Cum
ſpeciali, infrà de appellat.* ſed me invitum non poſ-
ſe ſubmittere jurisdictioni alicujus Ordinarii;
ſicut nec ego ſine voluntate ſua poſſum in alium
Ordinarium conſentire, ut patet hîc. Et paulò
infrà dicit regulare eſſe ut Prælatus non poſſit
ſubditum ſuum ſubmittere alii invitum, nec ſub-
ditus ſe ſubmittere Prælato invito, allegat cap.
Cùm non liceat, de præſcript. & l. 1. *C. de novat.*
20 & ſequitur Joann. Andr. *num. 11.* Et hinc oritur
quintò differentia, quia quando aliqui proro-
gant jurisdictionem judicis non ſui præſentis, &
acceptantis, non habet locum pœnitentia, ne-
que hoc caſu eſt locus l. *Si convenerit, ff. de jurisd.
omnium judic.* ut in cap. 1. *ſuprà de judic.* ſecun-
dùm unam lecturam, quam ibi tenet Anton. de
Butr. & eſt gloſſ. Ordin. in l. 1. *in 1. gloſſ. ff. de ju-
dic.* Et hanc regulam ponunt Guil. de Cuneo,
& Bald. in l. 1. *C. eodem tit.* Unde eo caſu judex
nec poteſt à partibus recuſari, ex quo in eum
præſentem, & acceptantem conſenſerunt, niſi
nova cauſa ſuperveniat, arg. c. *Inſinuante, de offic.
delegat.* ſed judex datus ſine conſenſu partium
benè poteſt recuſari, cap. *Poſtremò,* & cap. *Super
quæſtionum, §. fin. eodem tit.* & ſentiunt in cap. 1.
ſuprà

ſupra eodem, Joann. Andr. *in fin.* & Butr. *n. 6.* dum conſulunt ut judex detur ab Epiſcopo de partium conſenſu ad hoc ne poſſit recuſari. Differunt ſextò, quia à ſententia judicis ex prorogatione jurisdictionis appellatur ad ſuperiorem

21 ejus, qui judicavit, l. 1. *C. Ubi, & apud quem.* Nec

22 obſtat textus in l. *Epiſcopale, C. de Epiſcopali audien.* ubi non appellatur à ſententia judicis ex prorogatione, quia ibi eſt ſpeciale in Epiſcopo, cujus jurisdictio à laicis prorogatur, ſecundùm intellectum valde notabilem, quem ponit Abb. in dicto cap. *Cauſam quæ, n. 2. verſ. Adverte tamen, ne decipiaris*, & Felin. *num. 1. de ſent. & re judic.* Sed à delegato appellatur ad ipſum delegantem, d. c. *Super quæſtionum*, & l. *Papinianus, C. de appellat.* & notat Calder. *conſ. 114. aliàs 8. eodem tit.* quam differentiam conſtituit hic Joann: Andr: *n. 10. in fin.* dicens: Aliud eſt delegare, aliud jurisdictionem prorogare. Unde in delegata appellatur ad delegantem, in ordinaria prorogata ad Superiorem. Differunt ſeptimò, quia prorogatio à Clericis fieri non poteſt in judicem laicum, etiam de conſenſu Epiſcopi, ut hic eſt textus in cap. *Si diligenti, ſuprà eodem.* Sed delegatio à Papa fieri poteſt etiam in laicum, cap. *Mennam, 2. q. 5.* gloſſ. 2 in cap. *Decernimus, ſuprà de judic.* licèt non ab Epiſcopo, ut hìc in gloſſa 2. & dixi in cap. *Nullus, n. 9. ſuprà eod.* poſt Hoſtienſ. *ibi n. 1. in ver. Pontificis*, & Joan: Andr: *nu. 3. in eodem ver.* niſi in cauſis merè civilibus, ut ibi ſubjunxi, *n. 10.*

23 Secundo QUÆRO, an obſtet Decretum Concilii *cap. 20. ſeſſ. 24.* quominus cauſa criminalis contra Clericum Epiſcopo ſubditum poſſit in prima inſtantia de Epiſcopi conſenſu ab Auditore Cameræ cognoſci, & terminari.

Videtur diſtinguendum. Aut reus conſenſit; & tunc nulla ſubeſt difficultas, quin Concilio obſtante poſſit hujusmodi cauſa ab Auditore Cameræ cognoſci: Certum eſt enim Clericum de diœceſani conſenſu poſſe Judicis Eccleſiaſtici non ſui jurisdictionem prorogare, ut hic eſt caſus ſecundùm Joann: Andr: & omnes in ſumma hujus textus: & concordant jura ſupracitata

24 *num. 13.* Quæ prorogatio cadit etiam in criminalibus, ut in l. 1. & ibi gloſſ. *in ver. Inchoata*, & DD. notant, maximè Paul. de Caſtro, *C. ubi de crim. agi oport.* & tenet Butr. in l. 1. *num. 9. ff. de judic.* ubi dicit hanc eſſe veritatem, & Marian: Socin. *hic in 5, artic. principal. quæſt. 19. num. 36.* & eſt communis Doctorum ſententia teſte Aretino in cap. *Ad petitionem, n. 15. infrà de accuſat.* Id quod abſque dubio locum habet, quando proceditur per viam libelli accuſationis. Et in hoc conveniunt omnes. Quando autem proce-

25 ditur per viam inquiſitionis formatæ, multi tenent non eſſe locum prorogationi; quia prorogatio fieri debet de conſenſu utriusque partis, ut dictum eſt ſuprà *n. 11.* In judicio autem inquiſitionis utraque pars non conſentit: & hoc videtur tenere Innocentius in cap. *Ad petitionem, n. 1.* & firmant Bald: in dicto l. 1. *ad fin. C. ubi de crimin. agi oport.* Alexand: *conſ. 216. Ponderatis his, num. 16. lib. 6.* Sed contrarium concludit Aretinus in cap. 1. *ſuprà de judic.* ea ratione, quia ubi agitur de unius præjudicio, ſufficit conſenſus illius, ut l. *Neſennius. ff. de negot. geſt.* Idem tenet Salicet. in dict. l. 1. *quos refert*, & ſequitur Felin. in cap. *P. & G. num. 9. ſuprà de offic.*

26 *Delegat.* quod ſatis placet. Aut reus non conſentit; & tunc quæſtio eſt dubitabilis, in qua tamen videtur reſpondendum Concilium obſtare, & cauſam ab Auditore Cameræ non poſſe cognoſci. Cùm enim hoc caſu Auditor Cameræ non ſit judex competens; quia Concilium tribuit Ordinariis cognitionem cauſarum primæ inſtantiæ privativè ad alios, cùm loquatur per dictionem taxativam ibi, *coram locorum Ordinariis dumtaxat, &c.* quæ adimit cæteris jurisdictionem, Angel. in l. 1. *C. Ubi, & apud quem*,

27 Felinus in cap. *Paſtoralis, num. 2. in tertia limitatione: de offic. Ordinar.* apertè conſtat ipſum Auditorem Cameræ, qui jure proprio hanc jurisdictionem non habet, non poſſe cognoſcere, niſi per devolutionem, per delegationem, aut per prorogationem jurisdictionis, quorum nullum

28 in hoc caſu poteſt habere locum. Non devolutio, quia illa requirit formam à Concilio præſcriptam in d. cap. 20. *in §. Legati quoque*, ſcilicet ut Epiſcopus ſit requiſitus, & neglexerit procede-

29 re, quod in dubio non ſupponitur. Non delegatio, tum quia hic non probatur intervenisse; tum quia Epiſcopus non poteſt extra propriam diœceſim cauſas committere, niſi & litigantium conſenſus accedat, ut notat gloſſa 2. *& penult.* in cap. *Ut litigantes, de offic. Ordinar. lib. 6.* quam ibi ſequuntur Butr. *num. 4.* Anchar. *num. 1.* & alii communiter, Vant. *de nullitate, in tit. de nullit. ſent. ex defectu jurisdict. delegatæ, num. 95.* dixi in cap. *Nonnulli, num. 3. ſuprà de reſcript.* quod maximè procedit poſt Concilium Tridentinum, ut

30 mox ſubjiciam. Non poterit & hoc caſu habere locum prorogatio; quia quemadmodum Clericus ſubditus Epiſcopi non poteſt ſine ejus conſenſu prorogare jurisdictionem judicis Eccleſiaſtici non ſui; ita nec Epiſcopus poteſt Clericum ſubditum ſuum invitum ſubjicere in aliqua cauſa jurisdictioni alterius judicis Eccleſiaſtici, niſi ſubditus conſentiat, ut in cap. 1. *ſuprà eodem*, & *hic*, ubi ſic firmat Hoſtien: *num. 2. in ver. Voluntas*, cum quo Joann: Andr: *n. 11.* Henric. Boich. Butr. Cardin. & alii tranſeunt, latè Marianus Socin. *in tertio principali articulo in 7. q. num. 41.* & abundè oſtenſum eſt ſuprà *n. 11.* ubi numerantur requiſita, quæ conjunctim concurrere debent, ut validè prorogetur jurisdictio judicis incompetentis in cauſa Clerici, inter quæ eſt conſenſus partium, & Epiſcopi Diœceſani.

31 Hoc autem præcipuè vendicat ſibi locum poſt Decretum Concilii Tridentini in d. *cap. 20. ſeſſ. 24.* de cauſis in prima inſtantia diffiniendis coram locorum Ordinariis, quod fuit editum non tantùm in favorem eorumdem Ordinariorum, ſed etiam litigantium, qui ut à laboribus, & expenſis ſubleventur, extra proprias civitates, & Diœceſes trahi non debent inviti, arg: d. cap. *Ut litigantes, de offic. Ordin. lib. 6.* & cap. *Statutum. §. Nullo quoq; de reſcript eodem lib.* Quamobrem huic favori non poteſt ſolus Epiſcopus renunciare cauſam in prima inſtantia extra Diœceſim committendo, quia beneficio in favorem duorum indulto unus renunciare non poteſt, altero invito, ſed requiritur utriusque conſenſus, textus eſt in cap. *Ad Apoſtolicam, infrà de regular.* ubi hanc theoricam tradit gloſſ. *in ver. Monaſterii*, Hoſt: *num. 4. in fin. verſ. Sed & ex hoc, & num. 8.* Butr:

Butr: *n.* 3. & Abbas *n.* 10. Facit regula 1. *Sabinus, ff. commun. dividun.* Unde jure optimo declaravit S. Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum in terminis d. *cap.* 20. non ſufficere conſenſum ſolius Ordinarii; ſed requiri etiam conſenſum partium, ut cauſa ad Ordinarium ſpectans in prima inſtantia coram alio
23 judice extra Diœceſim cognoſci poſſit. Et quamvis hæc deciſio ſit edita in cauſa civili, tamen obtinere debet etiam in cauſa criminali; tum quia Decretum illud loquitur de cauſis omnibus ad forum Eccleſiaſticum quomodocunque pertinentibus; & ſic etiam de criminalibus, ut ſæpiùs fuit reſolutum: tum quia in criminalibus eò magis neceſſarius debet eſſe conſenſus, quò gravior eſt cauſa criminalis, quàm civilis, & majus præjudicium ex criminali, quàm ex civili generari poteſt, ut notatur in l. *fin. C. de Ordin. cognit.* Tum denique quia authoritates id probantes ſuperiùs relatæ generaliter, & indiſtinctè loquuntur, & de cauſis etiam criminalibus probatur in cap. 1. *ſupra eodem*, ponderando verbum illud, *negocium*, cujus appellatione venit cauſa tam civilis, quàm criminalis, ut ibi notant Innocent. & Abb. Antiq. *in princ.* Hoſt: *in ver. Negocium*, & Joann: Andr: *num.* 2. cùm præſertim in prima compilatione Decretalium non habeatur verbum *actio*, ſed *accuſatio*, ut refertur ab Antonio Auguſtino in cap. 1. *hoc tit.* & de prorogatione etiam in cauſis criminalibus tenet expreſsè Archid: poſt Hugon. in cap. *Non liceat, n.* 2. 2. *q.* 7.

33 Non obſtat, quòd Concilium d. *cap.* 20. voluerit Legatos, & Nuncios poſſe procedere contra Clericum, Epiſcopo requiſito, eoque negligente; paria autem eſſe videantur, vel Epiſcopum requiſitum negligere, vel conſentire ut alius cognoſcat: Reſpondetur enim Concilium id ſtatuiſſe in caſu negligentiæ tantùm, à qua non re-
34 ctè infertur ad caſum conſenſus Epiſcopi. Primò, quia ut intret devolutio, negligentiam debet præcedere monitio, & requiſitio, tum ex verbis Concilii; tum ex diſpoſitione juris communis, cap. *Irrefragabili*, §. *Exceſſus, ſuprà de offic. Ordin.* cap. 1. *de ſupplen. neglig. Prælator.* & cap. 1. *eodem tit. lib.* 6. ubi DD. quæ requiſitio cùm excitet Epiſcopum ad officium ſuum obeundum, meritò ſi Epiſcopus negligat, in pœnam delicti habet locum devolutio, ut notat Franch. & alii in d. cap. 1. *de ſupplen. negligent. Prælator. libro* 6. Quæ ratio non cadit in Epiſcopo conſentiente, qui non delinquit, ideo tunc non habet locum abdicatio juriſdictionis, niſi accedat ſubditi
35 conſenſus, ut de jure requiritur. Secundò, quia negligentia requirit tempus ad effectum devolutionis, eamque de jure communi debet præcedere trina monitio, ut in juribus proximè citatis; vel ſaltèm unica monitio ſufficit, ſi ſtatim poſteà Epiſcopus deneget, ſe velle procedere, ut per Franch. in d. cap. 1. *lib.* 6. Ideoque non poteſt inferri ad ſimplicem conſenſum, qui cùm momento ab Epiſcopo præſtari poſſit, non tantum debet operari, quantum negligentia in abdicanda juriſdictione ab Ordinario, & trahen-
36 do reum coram alio judice. Tertiò ab eo caſu negligentiæ non poſſe inferri ad caſum conſenſus Epiſcopi, indè apertè colligitur, quòd etiam de jure communi Metropolitanus, qui aliàs non erat judex competens inter ſubditos ſuffraganei in prima inſtantia, ut notatur in cap. *Paſtoralis, de offic. Ordin.* in caſu negligentiæ Epiſcopi vigore devolutionis cauſas inter ejus ſubditos cognoſcere poterat, ut per Felin. in d. cap. *Paſtoralis, num.* 6. ubi ait univerſum orbem ita tenere, DD. in d. cap. 1. *De ſupplen. negligentia Prælat. lib.* 6. & tamen non poterat Archiepiſcopus cognoſcere cauſam in prima inſtantia inter eoſdem ſubditos ex ſolo conſenſu Epiſcopi, niſi etiam ſubditi conſenſiſſent, ut hîc patet, & in cap. 1. *ſupra eodem*. cum concord. Quartò retorquetur id, quod adducitur de negligentia: nam ſicut Concilium expreſſit, ut liceat Legatis, & Nuntiis cognoſcere Epiſcopo negligente, ita expreſſiſſet ut cognoſcere poſſet eo conſentiente ſi voluiſſet: quod cùm non fecerit, cenſetur noluiſſe immutare diſpoſitionem juris communis, arg. cap. *Ad audientiam, de decim.* & cap. *Inter corporalia, verſ. Unde ſi circa tranſlationem, ſuprà de tranſlat. Epiſcop.* & l. *un.* §. *Sin autem ad deficientis, C. de Caducit. tollen.*

37 Prædicta optimè procedunt in Clerico, de quo conceptum eſt dubium, ſed ſi ageremus de Laico in cauſa ſpirituali ad forum Epiſcopi ſpectante, quæ non eſt noſtra quæſtio, gravior eſſet difficultas. Et ſi enim Hoſt: *hîc num.* 3. ſentiat Laicum in cauſa ſpirituali non poſſe prorogare juriſdictionem judicis non ſui, tamen contrarium ſentiunt Innocent. in cap. *De cauſis, de offic. deleg.* Abb. *hic num.* 15. Natt. poſt Anton. de Butrio, & alios *in conſ.* 413. *num.* 6. Ideoque in hoc caſu ceſſat difficultas prohibitæ prorogationis juriſdictionis ſupra conſiderata. Et quamvis in terminis Concilii fortè aliud dicendum videatur, cum d. *cap.* 20. loquatur de cauſis omnibus ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus; Id tamen dubium in præſentia omittimus, cùm de eo non quæratur.

DE FORO COMPETENTI.

Cap. Propoſuiſti.

SUMMARIUM.

1 *Clericus ad cauſam, ſi poſteà mutat forum, in cauſa illa coram primo judice, reſpondere tenetur. & n.* 25.

2 *Citatio ut ſit legitima, fieri debet ad inſtantiam partis.*

3 *Niſi judex procedat ex officio.*

4 *Citatio debet fieri à judice, ſeu de illius commiſſione, aliàs non valet.*

5 *Citationis commiſſio eſt decretum interloquutorium.*

6 *Citatio realis requirit ſpecialem judicis commiſſionem; ſed in perſonali ſufficit generalis.*

7 *Citatio nulla ex defectu commiſſionis validatur per comparitionem partis de hoc defectu non excipientis.*

8 *Per Citationem fruſtratoriam non prævenitur, nec perpetuatur juriſdictio.*

9 *Citatio ut ſit legitima, non eſt neceſſe ut fiat tribus edictis, ſed ſufficit unum peremptorium.*

Cita-

10 *Citatio quotuplex ſit, qui judices poſſint citare, & quot modis, remiſſivè.*

11 *Forum mutans ante citationem eximitur à juriſdictione primi judicis. ſecùs ſi non fiat mutatio, ſed accumulatio.*

12 *Juriſdictio perpetuatur per ſimplicem citationem judicis ſive Ordinarij, ſive Delegati.*

13 *Citatio eſt principium, & fundamentum judicij.*

14 *Citatio reſpectu contumacis habetur pro circumducta.*

15 *Et quid ſi contumax velit purgare moram ſolutis expenſis, & dato fideiuſſore de judicio ſiſti.*

16 *Forus domicilij eſt mutabilis.*

17 *Et quid in foro contractus.*
Et quid in foro originis. n. 11. & ſeqq.

18 *Debitor ſi in loco ſui domicilij mecum contraxerit, & poſteà etiam ante citationem aliò domicilium tranſtulerit, potero eum convenire in loco contractus.*

19 *Et an potero eum convenire in loco domicilij, quod habebat tempore contractus celebrati extra locum domicilij.*

20 *Intellectus* l. 2. ff. de juriſdict. omnium judic.

22 *Civitas aratrum paſſa deſinit eſſe civitas.*

23 *Vxor ſortitur forum viri, & in loco originis amplius conveniri non poteſt.*

24 *Clericus poteſt conveniri in loco originis, vel ubi contraxit ante Clericatum, ſed non coram primo judice.*

25 *Fori mutatio poſt citationem in quibus caſibus non eximat à juriſdictione primi judicis.*

26 *Clericus, qui citatus coram Epiſcopo, poſteà de illius conſenſu ad aliam diœceſim ſe tranſtulit, tenetur coram primo judice cauſam proſequi.*

27 *Clericus conjugatus non incedens in habitu, & tonſura conveniri non poteſt coram judice Eccleſiaſtico, niſi ratione præventionis.*

28 *Clericus conjugatus habens requiſita Conſtitutionis Bonifacij VIII. & Concilij Tridentini an gaudeat privilegio fori in civilibus.*

29 *Exemptionis privilegium eximit univerſaliter à juriſdictione judicis ordinarij. Niſi privilegium ſit præventum per actum citationis.*

30 *Privilegium ſuperveniens ante actum conſummatum in futurum operatur effectum ſuum.*
Declaratur. n. 32.

PROPOSUISTI. Si citatus ad cauſam poſteà mutat forum, in cauſa illa coram primo judice reſpondere tenetur. Hoc dicit. Secundùm Joannem Andr. Bellam. Butr. Cardin. & Anchar. vel meliùs ſecundùm Abb. Marian. Socin. & Felin. Legitimè citatus tenetur coram judice citante cauſam proſequi, non obſtante quòd poſt citationem mutaverit forum. Concordat l. *Si quis poſteà,* unde hæc Decretalis ſumpta eſt, *ff. de judic.* Communis diviſio, Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Porrò.*

Nota primò ex principio textus duo ſubſtantialia requiſita citationis. Alterum eſt ut fiat ad inſtantiam partis, ut innuunt illa verba, *ad petitionem cujuſdam adverſarij ſui.* Concordat textus in l. *Properandum,* §. *Et ſi quidem, C. de judic.* & hîc notant Butr. *num. 2.* & Anchar. *in 1. notab.* Abb. *num. 3.* Marianus Socin. *num. 2.* & idem Butr. in cap. 1. *in 3. notab. ſuprà de judic.* Bart. in l. *Ad peremptorium, num. 1. ff. eodem.* Aretin. *conſil.*
3 *36. Caſus talis eſt, in fine.* Quod tamen declara ſecundùm Abb. & Socin. ut vendicet ſibi locum quando judex procedit ad utilitatem privatam, quo caſu non valet citatio niſi fiat ad petitionem partis, ut notatur in cap. 1. *de judic.* & per Bart. in l. 4. §. *Hoc autem judicium, num. 2. ff. de damn. infect.* Secùs autem ſi procedat ex officio, quia tunc judex ſuſtinet locum partis, ut notatur in cap. *Qualiter, & quando, de accuſat.* & in cap. *Ad*
4 *noſtram, de jurejur.* & per Bartol, *ubi ſuprà.* Alterum requiſitum eſt, ut citatio fiat à judice, ſeu de illius commiſſione, ut innuit littera ibi, *à te,* aliàs non valet, ut eſt textus in l. *Neminem,* ubi Cyn. Bart. & alii notant, *C. de exhibend. reis,* & *in §. Quadrupli,* ibi, *juſſu magiſtratus,* & ibi Jaſ. poſt alios. *Inſtit. de action.* Roman. *conſ. 497. Dubitatur, num. 8. verſ. Ego dico.* Abb. *hîc num. 4.*
5 Et eſt ratio, quia commiſſio citationis eſt decretum quoddam interloquutorium, ut l. *Omnes,* §. *Prætereà, C. de Epiſcop. & Cleric.* & tradit Bald: *conſ. 63. Solum de ſubſcriptione, num. 2. verſ. Prætereà nuncius, lib. 5.* Lanfranc. de Oriano in cap. *Quoniam contra, in ver. Citationes, de probat.* Ma-
6 rianus Socin. *in tract. de citat. art. 11. in fin.* Vide tamen Paul. de Caſtro *conſ. 254. Super primo dubio, col 1. verſ. Primum quia, lib 2.* ubi ait textum in dicta l. *Neminem,* loqui de citatione reali, quæ fit per capturam perſonæ, quæ requirit ſpecialem commiſſionem ſecundùm unum intellectum gloſſæ ibidem, & Baldi. Sed perſonali, ſeu reali citatione, & in cauſa civili, ubi agitur de commodo pecuniario partis, quando citationes fiunt per nuncios conſuetos Curiæ, non eſt de more, vel de conſuetudine, ut de alia expreſſa commiſſione judicis appareat, quia cenſentur habere generalem commiſſionem de citando quemcunque pars requirens voluerit: allegat Joann: Andr: hoc dicentem in dict. cap. *Quoniam contra, in ver. Citationes.* Unde ſufficit ut in actis reperiantur commiſſiones factæ per judicem ſecundùm Joann. Andr. ibidem. Et quamvis hanc diſtinctionem impugnet Roman. *dicto conſ. 497. num. 8. verſ Ego dico:* ubi tenet in omni citatione requiri commiſſionem judicis ſpecialem per l. *Cum clericis,* §. *Memorati autem,* ibi, *ſententiarum tuarum authoritate pulſantur.* & dict. l. *Omnes,* §. *Prætereà, C. de Epiſcop. & Cleric.* tamen reſpondetur in verbali citatione ſufficere commiſſionem generalem, ut ſervatur ubique ſecundùm eos. de quo dic pleniùs ut per
7 Marianum Socin. *de citat. art. 11.* Quidquid tamen ſit, citatio aliàs nulla ex defectu commiſſionis validatur per comparitionem partis de hoc defectu non excipientis, l. 1. §. *Sed ſi Prætor,* juncta gloſſ. *in ver. Sententia, verſ. Vel dici poteſt quòd citatio prima non tenuit, ff. de fer.* & notat Ripa in cap. 1. *num. 90. verſ. Limita tertio, de iudic.*

8 Secundò nota ibi, *legitimè,* per fruſtrativam citationem non præveniri, nec perpetuari juriſdictionem, prout à contrario ſenſu ex hac littera colligit Archid: in cap. *Non ita, num. 1. 2. quæſt. 6.* & Feder. de Senis *conſ. 97.* incipien. *Quoniam, num. 2.* & Joann. Andr: *hîc num. 3.* Ad idem cap. *Bonæ, il ſecondo, in fin. ſuprà de elect.* & ſequuntur hîc Collectar. *num. 3.* Bellam. *in 1. notab.* Butr. *n. 11.* Cardin: & Anchar: uterque

in ſecundo notab. Abb. *num. 6.* & Marianus Socin.
9 *num. 4.* Non tamen intelligas ad hoc ut citatio ſit legitima, requiri ut fiat tribus edictis, vel uno peremptorio; ſufficit enim unica citatio, ſecundùm Guilielmum Naſon. quem refert, & ſequitur Archid: *loco citato*, & Joann. Andr: *eodem n. 3. verſ. Nec intelligas*, & concordat quod ipſe adnotavit poſt Joan: & Vincent. in cap. *Licet, ſuper prima gloſſ. de offic. Deleg.* Idem tenet gloſſ. in Clem. 1. *in ver. Citationis, de judic.* Feder: de Senis; *ubi ſuprà*, & conſentiunt Butr. *num. 11. verſ. Dicit tamen*, Cardin: & Anchar: *ubi ſuprà.* Et quamvis contrarium teneat Petrus de Sampſone, tamen primum ſequuntur communiter moderni, ut de ſuo tempore teſtantur Abb. *num. 9.*
10 & Marianus Socin. *n. 18.* An autem citatio valeat ſine termini præfixione, & qualis eſſe debeat ad hoc ut ſit legitima, vide hîc per Collect. *n. 4. & ſeqq.* & Bellam. *in 3. quæſt. n. 9.* Item quotuplex ſit citatio, qui judices poſſint citare, & quot modis, ponit hîc magiſtraliter Henric. Boich. *in princ.* ad quem recurras.

11 Tertiò nota ibi, *Citatus.* argumentum optimum, quod per mutationem fori ante citationem, & cauſam initiatam eximitur quis à juriſdictione primi judicis. Secùs ſi fiat fori accumulatio, non ſubtractio ſecundùm Joann: Andr: *hic num. 3. in ver. Alterius*, & Beliam. *num. 1. in eodem ver.* Aliud enim eſt fori adjectio, aliud mutatio, l. *Senatores, C. de Senator.* Secundum Henricum Boich. *ad fin.* Procedit ergo textus in fori mutatione, quæ ſcilicet fit privative, & per viam ſubtractionis, ut in laico ad Clericatum aſſumpto, qui per Clericatum eximitur, & ſubtrahitur à quacumque juriſdictione judicis ſæcularis, cap. *Imperator, 96. diſtinct.* cap. 1. & 2. & cap. *Si diligenti, ſuprà eodem*, cum ſimil. niſi fraudulenter, putà crimine perpetrato procuraſſet ſe Clericum fieri ut pœnam evitaret. De quo per Archid: in cap. 2. 11. *quæſt. 1.* & Collectar. *hic in prin.* Sed an hoc ſit verum, latiùs dicam in cap. *Unico, in 3. quæſtione ſuprà, de obligat. ad ratiocin.*

12 Quartò nota in eodem ver. *Citatus*, juncto fine textus, per ſimplicem actum citationis cauſam dici præventam, & perpetuari juriſdictionem judicis citantis. Quod procedit ſive citatio emanaverit ad inſtantiam rei, ſive actoris, ut ſint ejuſdem conditionis actor, & reus, cap. 2. *de mut. petit.* & cap. *Diſpendia, de reſcript. lib. 6.* ſecundùm Cardin: *hic num. 3.* Item procedit tam in judice ordinario ut hic, & l. *Si quis poſteà, ff. de judic.* quàm in delegato, ut cap. *Gratum*, & cap. *Licet, ſuprà, de offic. deleg.* & cap. *fin. de offic. leg.* & hic tenet gloſſ. *unica*, cum qua Feder: de Senis d. *conſ. 97. num. 3.* Joann: Andr: *hic num. 6.* &
13 alii tranſeunt. Ratio eſt, quia ubi cœptum eſt ſemel judicium, ibi finem accipere debet, l. *Ubi cœptum, ff. de judic.* & cùm citatio, ſeu vocatio in jus ſit fundamentum judicii, & principium omnium actionum inſtituendarum, §. *ult. in princ. Inſtit. de pœn. temer. litig.* qui eam præoccupavit, totam cauſam, & juriſdictionem præoccupaſſe, ac præveniſſe videtur, ut hic; principium enim eſt potiſſima pars cujuſque rei, l. 1. *ff. de orig. jur.* & à primordio tituli poſterior formatur eventus, l. *Unica, Cod: de imponen. lucrat. deſcript. lib. 10.* de qua vide plenè per Henricum Boich. in cap. *Dudum, il primo, de elect.* Item per citationem negotium non dicitur amplius integrum, cap. *Capitulum ſanctæ Crucis, ſuprà, de reſcript.* Re autem non integra non admittitur variatio, cap. *Publicato*, & cap. *Cùm inter, de elect.* cap. *Si compromiſſarius, eodem tit. lib. 6.* cap. *In litteris, de offic. deleg.* & l. *Iudex, ff. de re judic. reg. Mutare, de regul. jur. lib. 6.* cap. *Si tibi abſenti, de Præbend. eodem lib.* & Clem. *Cùm*
14 *illuſio, de renunc.* Fallit ſupradicta concluſio ſi reus fuerit contumax, quia tunc non poterit allegare præventionem invito actore; & ita hunc textum limitant Butr. & Abbas in cap. *Ex tenore, ſuprà, de reſcript.* & notat Bartol. in l. *Quamvis, num. 8. ff. de damno infec.* Et eſt ratio ſecundùm eum, quia reſpectu contumacis citatio habetur pro circumducta, ut l. *Et poſt edictum, ff. de*
15 *judic.* Quæ limitatio vendicat ſibi locum, etiamſi contumax ad primam citationem velit purgare moram ſolutis expenſis, & dato fidejuſſore de judicio ſiſti; quia hoc non prodeſt actore non conſentiente, dummodò tamen jus actoris ſit factum deterius; & hoc modo contrarias opiniones conciliat hic Felin. *num. 2. verſ. Limita iſtum textum.*

16 Quintò nota ibi, *juriſdictionis alterius eſſe cœpit*, forum eſſe mutabilem. Sed dubitatur an hoc ſit verum in omni foro. Et quidem in foro domicilii procedit de plano, quia liberum eſt cuilibet ſibi domicilium mutare, cap. *fin.* & ibi notat gloſſa in figuratione caſus, *infrà, de Paroch.* l. *Domicilium*, & l. *Nihil eſt, ff. ad municipal.* cum
17 ſimil. & in hoc conveniunt omnes. At verò ſecùs dicendum eſt in foro contractus, quia ille forus eſt immutabilis ſaltèm hoc reſpectu, quòd nequit non factum eſſe quod factum eſt, ut l. *In bello, §. Facta, ff. de captiv. & poſt limin. reverſ.* & eſt caſus aperriſſimus in l. 2. *ff. de juriſdict. omnium judic.* per quem textum ita tenet Bart. in l. *penult. num. 1. ff. eodem*, & ante eum hoc voluit Specul. *in titul. de competen. judic. adit.* §. 1. *verſ. Quid ſi debitor, ſubverſ. Quadrageſimo, ad fin.*
18 & ideo ſi debitor in loco ſui domicilii mecum contraxerit, & poſteà aliò domicilium tranſtulerit, etiam ante citationem potero eùm convenire in loco contractus, quia per mutationem fori domicilii non ſequitur mutatio fori contractus, ut concludit ibi Specul. Quod Butr. hic *n. 12.* dicit eſſe mirabile ad limitationem hujus Decretalis: & ſequitur Abb. *n. 8.* & Felin. *n. 5.* Pro quo etiam facit ratio naturalis: nam ſi debitor mecum contraxiſſet alibi, quàm in loco domicilii, non eſſet dubium, quin poſſem illum convenire, & in loco contractus, & in loco domicilii, ut in cap. *Dilecti, ſuprà eod.* & l. 2. Ergo fortius potero eū convenire quando contraxit, in loco ſui domicilii; tunc enim concurrunt duo vincula; Et quamvis unum deſierit per domicilii tranſlationem, non tamen deſinit aliud, id eſt forus contractus, & ſic ſaltèm virtute alterius potero eum convenire, arg: §. *Affinitatis inſtit. de*
19 *nupt.* Sed majus dubium eſt in caſu ſequenti. Titius habens domicilium Peruſii contraxit mecum Venetiis, & ſic extra locum ſui domicilii, quo tempore certum eſt quòd poteram eum convenire utrobique, id eſt tam in loco contractus, quàm domicilii, ut proximè concluſum
19 eſt. Sed pone, quod poſteà ante citationem domici-

mici-

micilium tranſtulerit Mediolanum; numquid potero illum convenire Peruſii, ubi domicilium habebat tempore contractus: Bart. in d. l. 2. *in princ.* tenet affirmativè; & ponderat illam legem, quæ loquitur de domicilio, quod reus habet, vel habuit tempore contractus, & eum ſequitur Imola *hic numer.* 5. ſed contra Bartolum tenent Butr. *num.* 12. Abb. *num.* 8. *verſ. Quinimò plus dicit.* Bart. Aretin. *num* 5. *& 6.* Felin. *n.* 2. & Marianus Socin. in cap. *Licèt, in* 10. *artic. princ. infra eodem.* Moventur omnes per hanc Decretalem à contrario ſenſu; aliàs enim nimis reſtringeretur, cùm loquatur indefinitè per illa verba, *alterius iuriſdictionis eſſe cœpit.* Nec obſtat textus in d. l. 2. quia dum loquitur de domicilio, quod reus habuit tempore contractus, intelligi debet de contractu ibidem celebrato. Neq; hic intellectus, ut dicit Imola, eſt divinativus. Quia ut reſpondet Aretin. non eſt inconveniens ut indefinita illius legis determinetur per hoc capitulum: & ita illa lex loquitur in caſu Specul. de quo ſuprà *n.* 8. prout illam intelligunt ibi Cyn. Salic. Angel. & Paul. de Caſtro: & hæc videtur fuiſſe mens Bartoli, licèt loquatur nimis generaliter. Tantùm enim dicit reum poſſe conveniri in loco, ubi habebat domicilium tempore contractus, licèt domicilium mutaverit, nec addidit etiamſi ibi non contraxerit, ſed alibi, prout illi imponit Imola: unde illius dictum quamvis generale reſtringi debet ad caſum cōtractus initi in loco domicilii, ſicut reſtringitur generalitas illius legis: & ita teneas, alioquin ſequeretur ut reus non poſſet conveniri ubi cōtraxit, cùm littera ibi tantùm faciat mentionem de domicilio præſenti, & de illo, quod habebat tempore contractus; cùm tamen forus contractus ſit principalior reſpectu conventionis. Item hoc eſſet reo admodum grave, quia conveniri poſſet in triplici foro, videlicet ubi contraxit, ubi nunc habet domicilium, & ubi domicilium habuit tempore contractus. Ac demum propterea in præcedenti caſu Speculatoris reus conveniri poteſt in loco domicilii, ubi contraxit, quia ibi ſortiebatur duplicem forum, & ad remotionem unius non ſequitur remotio alterius, ut prædixi. Sed in hoc poſteriori caſu in loco domicilii non habet niſi unicum forum, cùm contractus non fuerit inibi celebratus; unde tranſlato domicilio nullus forus ibi remanet, & conſequenter amplius ibi conveniri non poteſt, niſi
1 præceſſerit citatio juxta textum hic. Forus itidem originis immutabilis eſt, ut l. *penult. & fin. C. de municip. & originar. lib.* 10. l. *Filii*, §. *ult. ff. ad municipal.* l. *Domicilium, ff. eod.* & l. *Senatores*, &
2 ibi gloſſ. *ff. de Senator.* Fallit ſi civitas paſſa ſit aratrum, ut Carthago, quia deſinit eſſe civitas, ut leg. *Si uſusfructus civitatis, ff. Quemadmodum uſus-*
3 *fruct. amitt.* Item fallit in muliere, quæ matrimonium contrahit: nam ſortitur forum viri, & in foro originis amplius conveniri non poteſt, ut l. *fin.* §. *Item reſcripſerunt*: & ibi Bartol. *ff. ad municipal.* niſi in foro originis cauſa ſit præventa, ut l. *Cùm quædam puella, ff. de juriſdict. omn. judic.* & hic notant Butr. *num.* 12. Abb. & Marian. Socin. ambo *num.* 7. Et ex his conclude hanc Decretalem habere locum dumtaxat in ſubdito ratione domicilii, qui deſinit eſſe ſubditus, & efficitur de juriſdictione alterius per tranſlationem domicilii; non autem in ſubdito ratione contractus, vel ratione originis pro-
24 priæ, vel paternæ. Quod tamen limitant Doctores niſi præter mutationem fori contingat etiam mutatio ſtatus perſonæ, ut in laico effecto Clerico, quia tunc coram primo judice contractus, vel originis conveniri non poteſt. Ita Jacob. Butrig. in l. *Quiſquis, la ſeconda, C. de Epiſcop. & Cleric.* per illum textum cum ibi notatis, ubi nulla alia ratione Princeps laicus prohibetur fieri Clericus poſt finitum officium ante redditam adminiſtrationem, niſi quia poſt Clericatum coram judice Eccleſiaſtico eſſet conveniendus, & ſequitur Felin. poſt alios *hic n.* 1. Sed hæc non eſt propriè limitatio ad regulam ſuperiùs propoſitam; quia per mutationem ſtatûs non mutatur forus, ſed mutatur judex: nam laicus Bononienſis effectus Clericus poterit conveniri Bononiæ ſicut priùs, ſed non poterit amplius conveniri ſub judice laico; & ſic habebit declinatoriam judicis, ſed non fori. Ita ſingulariter declarat Bald. in Auth. *Qua in provincia, n.* 6. *verſ. Quintò oppono, C. Ubi de crim. ag. oport.* dicens hoc eſſe valdè notabile.

25 Ultimò nota ex textu mutationem fori poſt citationem non obſtare, quominus citatus teneatur coram primo judice cauſam proſequi, ut hìc deciditur: & poteſt multipliciter poni caſus ſecundùm Hoſtienſem *in princ.* Joann. Andr. *num.* 2. Collectat. *in princ.* Bellam. *num.* 1. Butr. *num.* 7. Abb. *num.* 13. & latiſſimè proſequitur Marianus Socin. *in decimoquinto articulo principali à num.* 45. Primò enim caſus formari poteſt in laico, qui conventus, & citatus coram judice ſæculari poſteà factus eſt Clericus: non enim in cauſa illa poteſt declinare forum judicis laici, quemadmodum poſſet ſi cauſa in foro laico per citationem non eſſet præventa, ut cap. 1. & 2. & cap. *Si diligenti, ſupra eodem.* Sed an hoc ſit verum, & an vendicet ſibi locum in cauſis tam civilibus, quàm criminalibus, & tam reſpectu executionis realis, quàm perſonalis, plenè examino in cap. *Unico in 4. quæſtione à num.* 41. *uſq;*
26 *ad num.* 77. *ſuprà, de obligat. ad ratiocin.* Secundò poteſt poni caſus in Clerico, qui citatus coram Epiſcopo poſteà de illius conſenſu ad aliam diœceſim, vel Eccleſiam ſe tranſtulit, ut cap. *Admonet, ſuprà, de renunciat.* Quod intellige quando erat ſubditus ratione domicilii, vel beneficii; ſecùs ſi ratione originis, cùm ille forus ſit immutabilis, ut dixi ſuprà *num.* 21. & declarat
27 Abb. *hic. num.* 13. *verſ. Secundò.* Tertiò ponitur caſus in Clerico in minoribus Ordinibus conſtituto, qui poſt citationem judicis Eccleſiaſtici uxorem duxit: nam ſi habitum, & tonſuram non deferat, perdit privilegium fori tam in civilibus, quàm in criminalibus, ut in cap. *Unico, de Cler. conjug. lib.* 6. unde coram Eccleſiaſtico conveniri poteſt ratione præventionis dumtaxat ut hìc. Secùs ſi incedat in habitu, & tonſura, quia tunc etiam ceſſante præventione conveniendus erit coram Eccleſiaſtico, ut in d. cap. *Unico*, dummodò tamen hodie alicujus Eccleſiæ ſervitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputatus eidem Eccleſiæ ſerviat, vel miniſtret, ut ſtatuitur Decreto Concilii Tridentini in cap. 6. *verſ. In Clericis verò conjugatis, ſeſſ.* 23. in civitatibus autē conveniendus erit coram Eccleſiaſtico ratione

præventionis tantùm, juxta textum hîc, ut per Abb. *num.* 13. *verſ. Tertiò*, ſed ceſſante præventione judex laicus in civilibus poterit cognoſcere, & pronunciare, dummodò tamen abſtineat ab omni perſonali diſtrictione, ut latiſſimè conſuluit Lap. *alleg.* 118. incipien. *Quæritur non leviter*; De communi Covarr. *Pract. quæſt. cap.* 31.

28 *num.* 7. Quod procedit etiamſi talis Clericus habeat requiſita Concilii Tridentini, ut jam pridem cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres; nam propoſito dubio in cauſa Andrien. An clericus conjugatus habens qualitates requiſitas tam Conſtitutione Bonifacii VIII. quæ incipit: *Clerici qui cum unicis*, quàm Decreto Tridentini Concilii *cap. 6. ſeſſ. 23.* gaudeat privilegio fori, etiam in civilibus: *Die 13. Februarii* 1610. S. Congregatio, cui interfuerunt S.R.E. Cardinalis Camerinen. de Monte, Aquaviva, Plattus, Mantica, Nazareth, & Millinus, nemine diſcrepante cenſuit hujuſmodi clericum conjugatum non gaudere privilegio fori in civilibus, ubi de crimine non agitur. Cæterùm clericum talem non poſſe ab hujuſmodi cauſas civiles perſonaliter diſtringi, aut in carcerem conjici: nam etſi Lapi allegatio, cui communiter adhæſerunt Domini, in ſubtiliori diſputatione aliquid poſſet habere difficultatis: tutius tamen putârunt à recepta Doctorum ſententia in hac materia non recedere; quia tamen in nonnullis locis fertur vigere conſuetudo, qua clerici hujuſmodi etiam aliquibus qualitatibus requiſitis carentes gaudeant privilegio fori tam in civilibus, quàm in criminalibus; nihil viſum eſt decernendum, aut edendum niſi prius ſpeciali diſputatione deliberetur, an hujuſmodi conſuetudo favens Clericis conjugatis magis, quàm Conſtitutio Bonifacii, & Concilium Tridentinum ſit valida, & obſervanda.

In caſibus ergo ſupradictis, & aliis conſimilibus legitimè citatus coram primo judice non poterit illius juriſdictionem declinare, ex eò quòd poſtea alterius fori eſſe cœperit: & ità hîc eſt caſus ſecundùm omnes.

29 Oppono. Exemptionis privilegium eximit univerſaliter à juriſdictione judicis ordinarii, cap. *Frater noſter*, & ibi gloſſ. *in ver. Aliquid*, 16. *quæſt.* 1. & cap. *Cum capella, infrà, de privileg.* Item privilegium ſuperveniens tollit vinculum obligationis jam contractæ, cap. *Ex antiquis*, cap. *Fraternitatem*, & cap. *Si ſervus.* 54. *diſtinct.* Ergo multò magis extinguere debet actum non conſummatum, ſed tantummodò initiatum per citationem: ſi enim ſolvit jam contractum, fortius impedit contrahendum, l. *Vranius*, *ff. de fidejuſſor.*

30 Præterea quando actus non eſt momentaneus, ſed habet tractum ſucceſſivum, privilegium ante actum conſummatum ſuperveniens pro futuro tempore operatur effectum ſuum, ut l. *Fiſcus*, *ff. de jure fiſc.* l. *Cùm quid*, §. *Fiſcus*, *ff. de uſur.* & l. *Eà quæ*, *C. de reſtitut. in integr.*

31 Solutio. Peractum citationis privilegium eſt præventum, & propterea non ſuffragatur, ut l. *Tutor*, *ff. de excuſ. tutor.* ſecundùm Hoſtienſ. *hîc num.* 2. Joann. Andr. *num.* 4. Bellam. *in* 4 *notab.* & Butr. *num.* 20. Vel ſecundùm Anchar. *ſub n.* 5. contraria locum habent in re, ſive diviſibili ut alia conſideratio habeatur pro tempore præterito, & alia pro futuro. Hîc autem agitur de actu indiviſibili, quia inſtantia judicii non debet dividi, ſed ibi finem accipere ubi initium habuit, leg. *Vbi cœptum. ff. de judic.* & Authen. *Qui ſemel, C. quomodo, & quand. jud.* & eſt ratio, quia in judicio quaſi contrahitur, ut l. 3. §. *Idem ſcribit, ff. de pecul.* unde ſicut ex contractu vero non poteſt alter ex contrahentibus reſilire altero invito, ut l. *Sicut, C. de act. & oblig.* ita nec ab illo quaſi contractu per citationem initiato poteſt citatus ſe ſubtrahere per mutationem fori, ut *hîc*. Generaliter autem an privilegium, vel jus ſuperveniens liberet quem ab onere, an ve proſit quoad obligationes contractas, vel jura in judicio deducta, diſtingue ut hîc plenè per eundem Anchar. *n.* 5. *verſ. Et tamen latius.*

DE LITIS CONTESTAtione.

Cap. Olim.

SVMMARIVM.

1 *Univerſitas, vel Collegium non poteſt excommunicari.*
2 *Excommunicatio lata in Capitulum an teneat.*
3 *Litis conteſtatio fit per petitionem in jure propoſitam, & per reſponſionem ſequutam.*
4 *Litis conteſtatio quid ſit. Latè diſcutitur uſque ad n.* 44.
5 *Litis conteſtatio eſt fundamentum judicii, & litis exordium.*
6 *Lis mota non dicitur ante litis conteſtationem.*
7 *Inſtantia cauſarum ante litis conteſtationem non currit.*
8 *Principium eſt potiſſima pars cujuſq; rei.*
9 *Litis conteſtatio eſt lapis angularis judicii*
10 *Proceſſus ſine litis conteſtatione eſt irritus.*
11 *Sententia lite non conteſtata eſt ipſo jure nulla.*
12 *Nec eſt exequenda, etiamſi lapſa ſint fatalia.*
13 *Litis conteſtatio non inducitur per narrationem factam in libello ſine petitione, & concluſione.*
14 *Nec per productionem actorum ſi nulla appareat petitio.*
15 *Iudicium petitione omiſſa eſt nullum.*
16 *Actor admitti non debet ad litigandum niſi libello in ſcriptis porrecto. & n. ſeq.*
17 *Litis conteſtatio non fit extra judicium.*
18 *Libellum non ſufficit tranſmittere ad domum rei, niſi petitio poſteà in judicio rejiciatur.*
19 *Arbitraria redacta ſunt ad inſtar judiciorum.*
20 *Litis conteſtatio fit coram arbitris juris, & habet omnes effectus conteſtationis veræ, vel interpretativæ.*
21 *Secùs coram arbitratore.*
22 *Petitio ſola litis conteſtationem non inducit niſi ſequatur reſponſio rei.*
23 *Litis conteſtatio non oritur, niſi reſponſio rei ſit relativa ad libellum.*
24 *Et ſufficit reſponſio juris.*
25 *Actio quid ſit.*
26 *Litis conteſtatio an fiat ſi reus neget narrata, prout narrantur eſſe vera.*

Et

27 *Et quid ſi productis juribus, & parte citata rei procurator alleget generalia contra.*

28 *Et quid ſi reus reſpondeat, tu mentiris.*

Legibus, & non convitiis certandum eſt, ibid.

29 *Exharedatio valet, licèt fiat verbis contumelioſis, & turpibus.*

30 *Litis conteſtatio an inducatur per confeſſionem rei.*

31 *Sententia diffinitiva non fertur ſi reus confiteatur ante oblatum libellum, ſed fit ei praceptum ut ſolvat infra certum tempus.*

32 *Confeſſio facta animo declinandi jurisdictionem, non inducit conteſtationem litis.*

33 *Secus ſi animo litigandi poſt oblatum libellum.*

34 *Litis conteſtatio mirabilis ex Hoſtienſi.*

35 *Confeſſio rei in figura judicii an in dubio litis conteſtationem inducat.*

36 *Litis conteſtatio fit per reſponſionem datam ad libellum partim confitendo, & partim negando.*

37 *Litis conteſtatio fit per reſponſionem rei datam ad libellum etiam actore abſente, & ex intervallo, nec verba ſunt neceſſaria.*

38 *Et quid ſi actor poſt reſponſionem rei non compareat, nec proſequatur.*

39 *Litis conteſtatio dependet ab animo rei.*

40 *Nec inducitur niſi reſponſio fiat propoſito litigandi, & num: ſeqq.*

41 *Conteſtari quid ſit.*

42 *Conteſtandi animus praſumitur ubi verba conteſtationi ſunt apta, niſi contrarium appareat per proteſtationem.*

43 *Verbo non praſumitur quis exprimere quod mente non cogitavit.*

44 *Litis conteſtatio non inducitur per poſitiones, & reſponſiones datas ad eas, & n: ſeqq.*

45 *Ponens nihil petit, ſed factum narrat.*

46 *Sententia debet eſſe conformis non poſitioni, ſed petitioni.*

47 *Poſitiones fieri poſſunt etiam ante litis conteſtationem.*

48 *Litis conteſtatio an fiat per generalem poſitionem, & reſponſionem rei.*

49 *Poſitiones cur in judiciis introducta, & n. 90.*

50 *Poſitio generalis nunquam inducit conteſtationem litis, niſi petitionem habeat admixtam.*

51 *Articuli concluſivi ſunt loco libelli, & per reſponſionem datam ad illos oritur litis conteſtatio.*

52 *Poſitionis diffinitio qua ſit de illius ſubſtantia latè diſcutitur in fin.*

53 *Diffinitio non eſt bona ſi conveniat aliis à diffinito.*

54 *Poſitiones in cauſa fieri poſſunt tam per actorem, quàm per reum, & num: 89.*

55 *Diffinitio authoris ponitur, & per partes explicatur, uſque in fin.*

56 *Poſitiones in quo differant ab interrogatoriis.*

57 *Ponens, omnia quæ ponit, diſpoſitivè intelligitur confiteri.*

58 *Actor ſicut per reſponſionem rei, ita & reus per poſitionem actoris relevatur ab onere probandi.*

59 *Iudicium non debet claudicare, & n: ſeq.*

60 *Interrogatoriis principale negotium tangentibus non cogitur pars reſpondere, niſi dentur diſpoſitivè medio juramento per modum poſitionum.*

61 *Si tamen reſpondeat, & confiteatur, ſibi prajudicat.*

62 *Poſitio debet eſſe affirmativa, & non negativa, & num: ſeq.*

63 *Negativa regulariter non eſt probabilis.*

64 *Poſitio negativa nihil ponit, ſed removet.*

65 *Nec dicitur poſitio, ſed interrogatio, niſi quatenus habeat implicitam affirmativam.*

66 *Carentia, & non exiſtentia an, & in quo differant.*

67 *Negativa in ſubjecto ſemper eſt probabilis.*

68 *Poſitioni negativa an, & quando ſit reſpondendum.*

69 *Quid ſi negativa ſit coarctata.*

70 *Et quid ſi poſitio negativa non coarctata ſit de facto, contra quem ponitur.*

71 *Nihil eſt in probatione, quod prius non ſit in natura.*

72 *Poſitioni negativa non coarctata de facto alterius an debeat reſponderi.*

Et quid ſi ſit mixta de facto partim proprio, & partim alieno, num: 74.

73 *Raynerius Iacobi Butrigarij Padagogus, & tranſcriba.*

75 *Poſitiones negativa ſi aquitas ſuadeat, hodie admitti poſſunt, etiamſi aliàs probari non poſſint quàm per confeſſionem partis.*

76 *Poſitioni duplici, vel multiplex factum continenti non eſt reſpondendum, niſi dividatur vel declaretur.*

77 *Poſitionem multiplicem negans an videatur ſingula negare.*

78 *Poſitioni generali, obſcura, incerta, implicita, aquivoca, captioſa, vel alternativa reſponderi non debet.*

79 *Poſitio juris, id eſt, de caſu legis, vel gloſſa non admittitur.*

80 *Fallit in jure conſuetudinario, vel municipali.*

81 *Poſitio omnino impertinens non debet admitti.*

82 *Poſitio pertinens qua dicatur.*

83 *Poſitioni de qua dubitatur num ſit pertinens an, & quomodo ſit reſpondendum.*

84 *Poſitiones non fiunt in criminalibus, nec recuſans reſpondere habetur pro confeſſo.*

85 *Poſitioni criminoſa an & quando ſit reſpondendum.*

86 *Poſitiones medio juramento ſunt judici in ſcriptis offerenda.*

87 *Poſitionibus an, & quando reſponderi poſſit per Procuratorem, vel cum praſentia Advocati.*

88 *Reus ſuper poſitionibus à quo ſit interrogandus.*

90 *Poſitiones in quo differant ab articulis.*

91 *Articulus quid ſit.*

92 *Teſtes ſuper articulis debent deponere de ſcientia per ſenſus corporeos, non autem de credulitate.*

93 *Poſitionibus an reſponderi poſſit per verbum* credit, *vel* non credit.

94 *Et an hujuſmodi reſponſio cenſeatur de credulitate, an de veritate.*

95 *Et quid ad effectum, ut incurratur perjurium.*

96 *Advocatus qui docuit clientulum falſum reſpondere, tenetur parti damna reſarcire.*

97 *Advocatorum prava ſuggeſtio in poſitionibus negandis.*

OLIM. Non per poſitiones, & reſponſiones, ſed per petitionem in jure propoſitam, & reſponſionem ſequutam fit litis conteſtatio, qua omiſſa, nullus eſt proceſſus. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. Primò ponit proceſſum judicum, & ipſorum relationem. Secundò ipſum proceſſum decernit irritum, & rationem reddit. Secunda ibi, *Procuratoribus.*

1 Nota primò ex principio textus, ibi, *excommunicationum ſententiis.* Capitulum, & ſic Univerſitatem, poſſe excommunicari: nam ut patet in compilatione antiqua, & recitat hic Joan. Andr. & Abb. ambo *num:* 2. Capitulum ſancti Quintini irrogaverat injurias Epiſcopo Novienſi, & Epiſcopus propter ejuſmodi injurias illud excommunicavit; & ita olim excommunicabatur Capitulum ſecundùm eos, & Butr. *num:* 6. *in ſecunda oppoſitione.* Sed hodie in Univerſitatem, vel Collegium ferri non poteſt ſententia excommunicationis, ſed in ſingulos tantùm de Univerſitate vel Collegio, quos culpabiles eſſe conſtiterit, ut eſt expreſſum in cap. *Romana*, §. *In Univerſitatem, de ſent. excomm. lib.* 6. & fortè olim hoc fiebat de facto potius, quàm de jure, nec contrarium probat hæc littera, quia
2 ſimpliciter narrat factum. Subdit tamen Butr. quod ſi Capitulum etiam hodie excommunicetur, tenet ſententia: & fuit opinio Bernardi, quam tamen reprobant Hoſtienſ. Archid. Joann. Monach. & Joann. Andr. ut notatur in d. §. *In univerſitatem*, in gloſſ. *in ver. Penitus*, & Marian. Socin in cap. *Mulieres, in* 2. *quæſt. num:* 15. *infra, de ſent. excomm.* Pro quo facit littera d. §. *In univerſitatem*, ibi, *penitus prohibemus.* De hac materia ſcripſi plenè in cap. *Reſponſo, eodem titul.*

3 Secundò nota litis conteſtationem fieri per petitionem in jure propoſitam, & reſponſionem ſubſequutam. Idem habetur in cap. *Dudum, il*
4 *ſecundo, verſ. Licet autem, ſupra de elect.* Nam ut diffinit gloſſa hic, litis conteſtatio eſt negocii principalis hinc inde apud judicem facta narratio, & ſubſequuta reſponſio: & fuit diffinitio Bulgari, Azonis, & Tancredi, quam ſequuti fuerunt ferè antiqui omnes uſque ad Hoſtienſem, ut ipſemet teſtatur *hic num:* 1. & Marian. Socin. *ſupra in rubr. eod. num:* Verum Hoſtienſ. *hic* & *in Summa hoc tit.* §. 1. dicit hanc deſcriptionem deſtrui; quia per poſitiones quoque apud judicem narratur principale negocium hinc inde, & tamen per eas litis conteſtatio non inducitur, ut hic patet. Præterea abundant illa verba, & ſubſequuta reſponſio, quia implicitè continetur ſub dictione illa *hinc inde.* Unde Hoſtienſ. ponit aliam deſcriptionem, videlicet litis conteſtatio eſt fundamentum judicii per petitionem in jure propoſitam, & congruam reſponſionem ſequutam animo conteſtandi litem factam, quo omiſſo ſi in figuram judicii procedatur, vexantur inanibus laboribus, & ſumptibus litigantes: & ſequuntur hic Joann. Andr. Butr. Cardin. Imol. Joan. de Anan & omnes Doctores teſte Mariano Socino *ubi ſupra.* Quæ tamen diffinitio, ſeu deſcriptio peccat in eo, quod deſcribit conteſtationem litis per animum conteſtandi litem, & adhuc ignoratur quid ſit litis conteſtatio, & ſic diffinit idem per idem: quo vitio etiam laborat deſcriptio prolixior quam ponit Marian. Socin. *loco citato.* Ac præterea omnino extrinſecum, & accidentale eſt ut omiſſa litis conteſtatione, litigantes vexentur inanibus laboribus, & expenſis. Ac demum ſi litis conteſtatio eſt fundamentum judicii, neceſſario hinc ſequitur ut eo omiſſo proceſſus ſit nullus; & conſequenter ſupervacaneum fuit addere illa
5 verba, *quo omiſſo*, &c. Unde ſatis fuiſſet ſic deſcribere, videlicet, litis conteſtatio eſt fundamentum judicii per petitionem in jure propoſitam, & congruam reſponſionem ſequutam animo litigandi.

6 Et primò dictum eſt fundamentum, quia litis conteſtatio eſt litis exordium, & principium cauſæ, ut legitur & notatur in cap. *Super quæſtionum*, §. *Intentionis, ſupra de offic. deleg.* ita ut antea non dicatur lis mota, cap. *Ex parte, il* 2. *in fine, de verb. ſignific.* Bald. *conſ.* 150. *Caſus actualiter, num:* 2. *verſ. Ex quo apparet, lib.* 2. nec dicatur, quis petere
7 velle, ut l. *Amplius, ff. Rem rat. haber.* & ſic litis conteſtatio dat principium inſtantiæ, ut curr. Roman. *conſ.* 174. *Ampliſſime Doctor, num:* 4. & 5. Alex. *conſ.* 247. *Viſis, num:* 10. *verſ. Non obſtat, lib.* 6. Quod nota pro intelligentia Concilii Tri-
8 dentini in cap. *Cauſæ omnes*, 20. *ſeſſ.* 24. Cujuſque autem rei potiſſima pars eſt principium, l. 1. *ff.*
9 *de orig. jur.* Unde litis conteſtatio non ſolum eſt de proceſſu, ſed lapis angularis judicii, & ejus fundamentum, ut in Authen. *de litig.* §. *Omnem*, & fuit dictum Baldi *hic num:* 2. & in cap. *Dudum, il* 2. *num:* 20. *ſupra de elect.* Oldrad. *conſ.* 12. *Quæ-*
10 *ſtio eſt prima, in princip.* Sicut autem materiali ædificio ruina imminet fundamento omiſſo, & ſimiliter ſpirituali, cap. *Cùm Paulus*, 1. *quæſt.* 1. cap. *fin.* 48. *diſt.* cap. *Veniens, infra de Presb. non baptiz.* ſic & ædificio judiciorum, ſecundum Hoſtienſ. Unde non mirum ſi Papa *hic*, & in d. cap. *Dudum*, §. *Licet autem*, pronunciet proceſſum irritum ex eo quod litis conteſtationem non invenerit eſſe
11 factam. Itaque ſententia lata lite non conteſtata eſt ipſo jure nulla, cum litis conteſtatio ſit de ſubſtantia judicii, l. *Prolatam*, & ibi Bart. *C. de ſent.* Bald. *conſ.* 362. *Quamquam ſuper, num:* 3. *in*
12 *fine, verſ. Sed dicendum eſt, libro* 3. adeo ut etiamſi dicatur tranſiviſſe in rem judicatam, eo quod fatalia ſint deſerta: nihilominus non ſit exequenda, ſi ex proceſſu appareat litem non fuiſſe conteſtatam. Bald. *conſ.* 225. *In cauſa vertente, in princ. lib.* 5.

13 Secundò dictum eſt, per petitionem, quia ſine illa non fit litis conteſtatio, ut *hic*, & in d. cap. *Dudum*, unde ſi in libello fieret ſola narratio abſque petitione, & concluſione, tunc per reſponſionem non intelligeretur litis conteſtatio facta, ut per Rotam *deciſ.* 12. *aliàs* 2. *in tit. de lit. con-*
14 *teſt. in novis, num:* 3. & Butr. *hic* poſt Hoſtienſ. *numer.* 13. adeo ut neque ex productione actorum verè, vel interpretativè litis conteſtatio oriri poſſit ſi nulla præceſſerit petitio, ut decidit Ro-
15 ta apud Cardin. Seraphin. *deciſ.* 698. *num:* 8. & petitione omiſſa judicium eſt nullum, Raphael Cuman. *conſ.* 86. *Quamvis de jure, num:* 3. *uſque in finem.* Stat ergo regula, ut per reſponſionem ad libellum narrantem non inducatur litis conteſtatio, ut hic per Butr. *d. num.* 13. *verſ. Remanet ergo regula.* Fallit primò coram Papa, ut ſervat Curia. Secundò fallit in cauſis electionum, in qui-

bus non exigitur litis conteſtatio. Tertiò fallit in aliis cauſis ſpiritualibus. Quartò fallit quando inter Religioſos agitur. Quintò fallit ſecundùm aliquos in libello in poſſeſſorio, ut latius per Butri ſupra, & Abb. *num*:20.

6 Tertiò dictum eſt *propoſitam*, id eſt in ſcriptis porrectam, quia actor admitti non debet ad litigandum, niſi libello in ſcriptis porrecto, ut in cap. 1. *de libel. oblat.* & aliter non fit litis conteſtatio, Hoſtienſ. *hic num*: 1. *verſ. Et benè dixi per petitionem*, & alii communiter; licèt Butr. *hic num*: 27. dicat litis conteſtationem fieri poſſe etiam ſine ſcriptis, allegat cap. *Relatum, de offic. Deleg*, l. 1. *ff. de eden.* & Specul. *de lit. conteſt.* §. 1. *verſ. Sed numquid, num*: 23. ubi tenet litis conteſtationem fieri etiam ad interrogationem partis: fatetur tamen Butr. exigi libellum. Sed hæc non compatiuntur, ut litis conteſtatio exigat libellum, & fieri poſſit ſine ſcriptis.

7 Quartò dictum eſt, *in jure*, quia extra judicium non fit litis conteſtatio, §. *Offeratur*, 3. *quæſt.* 3. cap. 1. *ſupra, tit. proximo*, & l. *voluit, ff. de interrogat. action.* alioquin ut Hoſtienſ. inquit, quandocunque ruſticus peteret aliquid ab alio extra judicium, diceremus litis conteſtationem fieri ruſtico à quo petitur hoc negante, quod eſſet ridiculum. Itaque oportet libellum in judicio porrigere, ut in d. cap. 1. *de libell. oblat.* & in Authen. *Offeratur*, & ibi notat gloſſ. 1. & Cyn. *in fine quæſt. C. de lit. conteſt.* Nec ſufficit libellum transmittere ad domum rei, niſi petitio poſtea in judicio rejiceretur, ut poſt Abb. notat. *hic* Marian. Socin. *in octavo principali articulo, num.* 52. Et quia arbitria redacta ſunt ad inſtar judiciorum, l. 1. *ff. de arbitr.* gloſſa *in rubr. infrà eodem tit.* & in cap. *Cùm dilectus, in ver. Niſi, de his*: idcirco coram arbitris juris fit litis conteſtatio, & ex ea reſultant omnes juris effectus, qui ex vera, vel interpretativa litis conteſtatione oriuntur, ut per Specul. *de lit. conteſt.* §. *Nunc tangamus, num*:2. Oldrad. *conſ.* 176. *Factum tale eſt, in* 1. *quæſt. num*: 1. Bart. in l. *Cùm antea, num.* 7. & ibi etiam Bald. *num*: 11. *C. de arbitr.* & reſolvit Rota coram Cardinali Seraphino *deciſ.* 697. *num*: 3. licèt ſecùs fit coram arbitratore, ut ibi per Rotam, & Oldrad. *ubi ſupra.* Et per hoc ſalvari poteſt diffinitio Hoſtienſis ab impugnationibus Mariani Socini, qui ſupra in rubrica dicit ejus diffinitionem eſſe defectivam, & non convertibilem cum ſuo diffinito, ad l. *Omnis diffinitio, ff. de regul. jur.* juncta l. 1. *ff. de dolo.* Imo enim verba illa, *in jure*, verificari poſſunt tam in conteſtatione litis, quæ fit coram Judice, quàm in ea, quæ fit coram arbitris juris, ut prædiximus.

18

19

20

21

22 Quintò dictum eſt, *reſponſionem*, quia ſola petitio, & libelli oblatio non inducit conteſtationem litis, niſi ſequatur reſponſio rei, ut probat textus noſter, & cap. *Dudum*, §. *Licet autem, de elect.*

23 Sextò addita eſt particula, *congruam*, quia non ſufficit qualiscunque reſponſio, ſed oportet ut ſit relativa ad libellum, ut notat Bald. in cap. *Dudum, il ſecondo, num*: 19. *ſupra de elect.* non enim ſufficeret, ſi reus diceret, Volo litigare cum adverſario, & non contradiceret petitioni, arg. l. *Rem non novam, C. de Iudic.* quia neſciretur an confiteretur, vel negaret petita, ut hic tenet Innocen. *num*: 3. *verſ. Sed tamen.* Et dicitur congrua reſponſio etiam de jure, ut ſi petam à te fundum, quem promiſiſti, vel vendidiſti; & tu reſpondeas, non competit tibi actio, vel tibi de

24

25 jure non debetur fundus, quem tu petis: nam cum actio ſit jus petendi in judicio, quod ſibi debetur, id eſt de jure, *Inſtitut. de action. in princ.* eadem ratione & defenſio, ſive reſponſio rei legitima eſt: Quod petis tibi de jure non debetur, ſecundum Innocent. *hic num*: 2. Hoſtienſ. *num*: 5. *verſ. Hoc autem notandum*, & alios communiter.

26 Similiter congrua eſt reſponſio ſi reus dicit, Nego narrata prout narrantur eſſe vera; quia videtur reſponſum ſuper toto; & ideo facta eſt litis conteſtatio, ut notatur in l. 1. *ff. quar. rer. act. non datur*, & in c. *Cùm ad Sedem, de reſtit. ſpoliat.* Et tenet Cyn. in l. 1. *in* 4. *quæſt. C. de lit. conteſt.* Bald. in d. cap. *Dudum, num*: 18. Raphael Fulgoſ. *conſil.* 138. *in quæſtione, in princip. & conſ.* 160. Joannes & Gorus, *num*: 4. & ita communiter teneri teſtatur hic Joan. de Imola *n.* 10.

Tutius tamen eſt reſpondere, nego narrata prout narrantur, & petita prout petuntur eſſe vera, ſecundum Bald. *loco citato*, & ita ſervant

27 cauti Procuratores. Unde litis conteſtationem induci, quando parte citata, & productis juribus Procurator ex adverſo allegat generalia contra, tenet Aretin. *conſil*, 30. *num*: 10. *verſ. Quinimo*, & dixit Rota coram Card. Seraphino *deciſ.* 920. *num*: 2.

28 Quinimo fit etiam litis conteſtatio ſi reus reſpondendo dicat, tu mentiris, vel quid ſimile, ut tenet Guliel. de Cun. in l. *un. C. eod.* nam etſi legibus, & non conviciis certandum ſit, ut l. *Quiſquis, C, de poſtul.* & quod calore iracundiæ dicitur, pro non dicto habeatur, cap. *Ex litteris, infrà de divort.* & l. *Quod calore, ff. de regul. jur.* tamen ejuſmodi verba utcumque opprobrioſa conveniunt naturæ negocii, de quo agitur, exemplo

29 exhæreditationis, quæ valet etiamſi fiat verbis contumelioſis, & turpibus, ut l. 1. *in princip. ff. de liber. & poſthum.* Cæterum hoc intellige, dummodo reus prædicta verba proferat in reſponſione ad libellum, & in tali reſponſione perſiſtat. Si verò animo non reſpondendi, & potius calore iracundiæ; inſpiciendum eſt tempus, & geſta, & alia quæ conſiderari ſolent ad judicandum de animo, ut l. *Dolum, C. de dolo*, & c. 2. *de renunc. lib.* 6. & ita opinionem Guliel. declarat Abbas *hic in* 5 *quæſt. num*: 28. cujus declaratio placet Mariano Socino *n.* 85. & mihi.

30 Generaliter autem congrua dicitur reſponſio ad litem conteſtandam, ſive negando ſive confitendo, ut dicit gloſſa hic, & ita non ſolum per negationem, ſed etiam per confeſſionem fit litis conteſtatio, & per talem confeſſionem reus condemnatur, l. *Iulianus, ff. de confeſſ.* & tenet gloſſa in cap. *Dudum, in ver. Reſponſionem, ſupra de elect.* Bald. in l. *Si reus, ff. de Procurat.* Cardinal. in Clemen. *Sæpe, in* 26. *quæſt. de verbor ſignific.* & eſt communis opinio, ut hic teſtatur Joan. de A-

31 nan, *num*:6. & Felin: *num*: 5. Sed tu diſtingue: nam aut reus confitetur ante libelli oblationem, aut poſt: Si ante, non fit litis conteſtatio, cùm ad illius ſubſtantiam requiratur ut præcedat petitio in ſcriptis, ſeu libellus, ut oſtenſum eſt ſupra *num*: 16. *& ſeq.* Ita Specul. *de lit. conteſt.* §. *Nunc dicamus*, *verſ. Sed ſi reus non neget*, *num*: 11. Un-

Unde hoc caſu non fertur diffinitiva, ſed judex præcipit reo ut ſolvat infra certum tempus, ut l. *Ait Prætor*, §. *Permittitur*, *ff de minor.* & l. *Si debitori*, *ff. de Iudic.* Et hujuſmodi præceptum, cùm non fiat in figura judicii, non appellatur ſententia, ſed ſimpliciter præceptum, ut notat gloſſa ſingularis in l. *Cùm non ſolum*, in §. *Neceſſitate*, *in ver. imponenda*, *circa med. verſ. Poteſt diſtingui, de bon. quæ liber.* gloſſ. in d. cap. *Dudum*, *in ver. Reſponſionem.* Quod dicit eſſe mente tenendum Bald. *hic num:4. verſ. Aut eſt du-*
32 *bium.* Si verò reus confitetur poſt libelli oblationem, & ſic in figura judicii, tunc ſubdiſtingue tres caſus; Primus eſt quando confitetur quia non vult litigare, & ſic animo declinandi judicium; & manifeſtum eſt non fieri litis conteſtationem, ut d. l. *Si debitori*, *ff de Iud.* & l. *Si reus*, *ff. de Procurator.* & l. *Si dominus*, §. *Qui confitetur*, *ff. de legat. 1.* & tenent gloſſ. præalleg. Bald. in l. *Vn ca*, *C de litis conteſt.* & Fel. n. *hic num: 5.* & eſt ratio quia hac animo litigandi non fit litis conteſtatio, ut dicam infra in explicatione ultimi membri diffinitionis. Dicit enim lex, per narrationem propoſitam, & contradictionem objectam fit litis conteſtatio, l. *Rem non novam*, §. *Patroni*, *C de judic.* Qui autem confitetur ſine animo conteſtandi litem non contradicit, ſed
33 potius conſentit actori. Secundus eſt, quando reus poſt oblatum libellum confitetur, ſed tamen intendit litigare, quia ſua intereſt in cauſa procedere: & abſque dubio fit litis conteſtatio, l. *At qui natura*, §. *Cùm me abſente* *ff. de negot. geſt.* & ita procedit textus in præalleg. l. *Iulianus*, *ff. de confeſſ.* ubi contra reum confitentem fertur diffinitiva, ut per gloſſ. in d. cap. *Dudum*, *in ver.*
34 *Reſponſionem*, *de elect.* notabile exemplum ponit hic Hoſtienſ. *num:14.* ubi cum Lugduni in quadam cauſa libellus ineptè formatus fuiſſet, conſuluit ut reus reſponderet, confiteor propoſita in libello, ſicut proponuntur, & dico petitionem fieri non debere: & ita per confeſſionem animo litigandi, quia ſua intererat in cauſa procedere, fuit facta litis conteſtatio: & ſuadet Hoſtienſ. omnes fuerunt ſtupefacti, quando au-
35 dierunt talem modum conteſtandi litem. Tertius denique caſus eſt, quando reus confitetur, & eſt dubium an hoc fecerit animo procedendi in cauſa, necne: & Bald. in dict. l. *Vnica*, tenet hoc tertio caſu litis conteſtationem fieri per talem confeſſionem in figura judicii emanatam: & idem tenet *hic num.4.* ubi dicit in dubio fieri conteſtationem, ſi reus confiteatur oblato libello, & per eum recepto, & datis induciis deliberatoriis. Sed in hoc contrarium tenet Imola in l. *Si dominus*, §. *Qui confitetur*, *ff. de legat.* primò ubi dicit ſervandam eſſe mentem confitentis; ſi de illa conſtet, ſed ſi non conſtet, non fieri litis conteſtationem alleg. gloſſ. l. *Proinde*, §. 1. *ad leg. Aquil.* & in §. *Suſcepto*, in Authen. *de exhiben. reis*, & in d. cap. *Dudum*, & hoc ipſum tenet Imola *hic*, cujus opinio verior videtur: in dubio enim reus non eſt credendus confiteri animo litigandi, niſi fortè ultra confeſſionem in aliquo contradicat, ut in exemplo Hoſtienſis, vel ſi dicat, fateor
35 narrata, ſed nondum venit dies obligationis: & hoc ſequitur Felin. *hic num:5.* & eſt ex mente Rotæ *deciſ. 6. num. 1. de lit. conteſt.* *aliàs 354.* quæ incipit, *Si dato libello, in nov.* ubi decidit litis conteſtationem induci per reſponſionem factam ad libellum partem ipſius confitendo, & partem negando. An autem congrua ſit reſponſio ad litis conteſtationem inducendam ſi reus dicat, credo me non debere, vel debere; vel ſi dicat nec ſcio, nec credo, vel non præſumo, vel dubito, vide hic per Marian. Socin. *in 8. quæſt. princ n.77 & ſeqq.*

37 Septimò ſequitur in diffinitione verbum illud, *ſequutam*; quia non requiritur ut reſponſio rei fiat parte præſente, & incontinenti poſt oblatum libellum, ſed fieri poteſt etiam parte abſente, & ex intervallo, ut tenent Domini de Rota *in præalleg. deciſ. 6. de lit. conteſt.* ubi formaliter dicunt ſic. (Si dato libello per actorem compellitur reus ad reſpondendum libello, & reus reſpondeat confitendo partem, & partem negando, licet tempore hujuſmodi reſponſionis rei actor nihil dixerit, vel etiam præſens non fuerit; dicebant Domini omnes litis conteſtationem fore factam ex utraque parte, quæ fit per narrationem, & petitionem in jure ex parte actoris propoſitam & reſponſionem rei ſequutam, ut in *cap. Vnico, de lit. conteſt.* in cap. *Dudum, de elect.* & in cap. *Prout, de dolo, & contumac.* At in caſu propoſito datus erat libellus pro parte actoris, in quo continebatur narratio facti, & petitio, in quibus ipſe ſemper perſiſtebat, atque fiebat directa reſponſio per reum confitendo, & negando quod ſufficit per jura antedicta: ergo, &c. Dubium enim facit, quia litis conteſtatio nihil eſt aliud, quàm ſimul teſtatio, ſive mentis declaratio volentium litigare; ergo videbatur quod ſimul, & eodem tempore deberent concurrere petitio actoris, & rei reſponſio, ut in l. *Conſenſu, ff. de act. & obligat.* Ad quod reſpondebatur quod dato libello actoris ſemper conſtare videtur de animo ſuo litigandi, maximè inſtando ut reus compelleretur ad reſpondendum; & ſic perſiſtendo in ſua petitione haberet animum litigandi, quod ſufficit. Reſpondendo ergo huic petitioni ſtatim fuit litis conteſtatio facta etiam ſimultaneè propter concurrentiam animorum, & per hoc fuit ſalvatus unus magnus proceſſus habitus in partibus in quadam cauſa Hiſpalenſi.) Hactenus verba deciſionis, ex quibus tria eliciuntur contra opinionem Bartoli, & Baldi in l. *Vnica*, C. *eod.* & Hoſtienſ. *hic num: 12. in ver. Sed per petitionem.* Primum eſt litis conteſtationem fieri poſſe etiam abſente parte, ex quo actor libellum obtulit, & perſiſtit in ſua petitione. Secundum eſt litis conteſtationem non vitiari ex temporis intervallo inter oblationem libelli, & reſponſionem. Tertium eſt verba non eſſe neceſſaria ad inducendam litis conteſtationem, ſed ſufficere ut porrigatur libellus continens narrationem, & petitionem, & ſequatur reſponſio: & huic opinioni adhærent hic Butr. *num: 12.* Card. *num.4.* Abb. *num:7.* & Felin. *num:4.* approbantes Rotæ deciſionem, quæ ut dicit Imola *nu. 13. verſ. Et ſic dicunt Domini de Rota*, ſervaretur in practica propter illorum authoritatem: licet ſubdat, ſi non eſſet eorum authoritas, quia communis opinio eſt in oppoſitum, difficile eſſet obtinere; & ſecundùm Rotæ deciſionem teſtatur Abbas quaſi ſemper ſe vidiſſe practicari Parmæ,
38 ubi legit ſex annos continuos. Et quamvis Marian. Socin. videatur recedere ab opinione Rotæ

tæ, quando actor poſt reſponſionem rei non comparet, nec proſequitur: tamen de illius dicto dubitat hic Felin. *eodem num.* 4. & meritò, quia cùm actor libellum obtulerit, & perſtiterit in ſua petitione uſque ad reſponſionem rei, & ſic cenſeatur perdurâſſe in eadem voluntate, & propoſito litigandi, arg. cap. *Majores de baptiſ.* & conſequenter jam fuerit facta litis conteſtatio: actus ſubſequentes nihil operantur. In perſeverantia enim voluntatis magis ſpectatur initium, quàm factum poſtea ſubſequutum, ut plenè notavi in c. *Significatum, nu.* 32. *&* 33. *infra, de Regular.*

39 Octavò, & ultimò ſequitur in diffinitione, animo litigandi, quia litis conteſtatio dependet ab animo rei, ut in Authen. *de exhiben. reis*, §. *Illud*, & dixit Rota *deciſ.* 2. quæ incipit, *Si pars*

40 *num:* 4. *de lit. conteſt. aliàs* 12. *in nov.* Unde litis conteſtatio non oritur, niſi reſponſio rei fiat animo procedendi in cauſa, & ea intentio-

41 ne, & propoſito, ut dicit gloſſa *hic verſ. Quod eſt ita intelligendum*, & Innocen. *num:* 1. nam conteſtari ſecundum eum *num:* 3. nihil eſt aliud, niſi teſtari, quia vult cum adverſario litigare. Requiritur ergo, ut animo litigandi petitioni adverſarii contradicat, ut l. *Rem non novam, C. de judic.* Unde ſi reſponſio, vel negatio fiat ad juriſdictionem judicis declinandam, exinde non fit litis conteſtatio, ut eſt textus notab. in cap. *Si Clericus*, & ibi dixi poſt Goffred. Abb. Antiq. Hoſtienſ. & alios, *ſuprà de foro compet.*

42 In dubio tamen ubi verba ſunt apta conteſtationi, præſumitur animus conteſtandi, niſi contrarium appareat per proteſtationem, ut notabiliter hic dicit Innocent. *num:* 1. *verſ. Sed ubi ſunt apta*, & Hoſtienſ. *num:* 1. *verſ. Et bene dixi animo conteſtandi, & num:* 2. *verſ. Cùm nec poſitiones.* Aliàs verò non præmiſſa verbali proteſtatione, ſola intentio non ſufficeret ſecundum eos: & ita reperio fuiſſe deciſum in Rota *in præalleg. deciſ.* 2. *de litis conteſt. in novis*: ubi fuit dubitatum, ſi reus reſpondendo libello neget narrata prout narrantur, & dicat petitionem fieri non debere; ſi non addat, & dicat animo litem conteſtandi, an per hujuſmodi reſponſionem fuerit lis conteſtata: & fuit determinatum, & concluſum affirmativè per d. leg. *Rem non novam*, *C. de judic.* & per l. 2. *C. de juram. calumn.* & per hoc cap. & c. *Dudum, il ſecondo, de elect*, & notata per Specul. *in tit. de litis conteſt.* §. 1. *verſ. Quod ſi proponantur*, ubi decidit pro hac parte. Nec mirum, quia prædicta jura loquuntur ſimpliciter, & talem animi expreſſionem non re-

43 quirunt; nec præſumitur quis verbo exprimere, quod mente non cogitavit, l. *In ambiguo ff. de ſuppel. legal.* & cap. *In obſcuris, de regul. jur. lib.* 6. alioquin ut ſubjicit Rota, ſimili ratione in contractibus, in ultimis voluntatibus, privilegiis, & reſcriptis non valeret, quod fieret, niſi adderetur hujuſmodi animi expreſſio, quod eſſet abſurdum. Pro qua concluſione faciunt ea, quæ leguntur, & notantur in c. *Intelligentia, & c. Præterea, de verbor ſignific.*

44 Tertiò nota per poſitiones, & reſponſiones ad eas non induci litis conteſtationem. Idem habetur in d. cap. *Dudum*, §. *Licet autem, ſupra de elect.* Prima ratio eſt ſecundùm Innocent. *hic num:* 1. *in ver. Non per poſitiones.* Hoſtienſ. *num:* 2. *in eod. ver. Butr. num:* 8. & Marian. Socin. *num:* 62. quia in poſitionibus non fit aliqua petitio, quæ

45 eſt neceſſaria ad litem conteſtandam: nam qui ponit, nihil petit, ſed factum narrat, ut Bald. inquit in d. cap. *Dudum, num:* 16. gloſſ. *hic, &* Butr.

46 *num:* 8. *verſ. Probat ulterius.* Sententia autem debet eſſe conformis non poſitioni, ſed petitioni, cap. *Licèt Heli, de Simon.* Clemen *Sæpè*, §. *Verum, de verbor. ſignific.* At quomodo poſſet ferri ſententia abſolutionis à petitione, vel condemnatione ad petita, ſi nihil eſſet petitum; cum hoc nec fieri poſſit etiam, ubi eſſet aliquid petitum, ſed ineptè, ut in cap. *Examinata, ſupra, de judic.* Secunda ratio eſt ſecundum eos, quia licet ponas aliquod factum, vel dictum; propter hoc tamen non teſtaris, vel non conteſtaris te velle litigare: ergo lis conteſtata dici non poteſt inſpecta verbi ſignificatione, à qua niſi aliud appareat non eſt recedendum, l. *Non aliter, ff. de*

47 *legat.* 3. Tertia denique ratio eſt, quia poſitiones fieri poſſunt etiam ante litis conteſtationem ut hic, & l. 1. *ff. de interrog. action.* ſecundùm Innocent. *numer:* 1. *in fine*, & Bart. in l. *Ubicunque, numer.* 18. *ff. Eodem.* Nam quandocunque fieri poſſunt probationes, ut notat gloſſa magna in cap. 1. *verſ. Sed dic, quod quandocunque, de confeſſ. libr.* 6. Contingit autem aliquando, ut etiam ante litis conteſtationem opponantur exceptiones, ſuper quibus facienda ſit probatio, ad cujus revelationem fiant poſitiones, puta ſi excipiatur quod actor ſit excommunicatus, & ſit à limine judicii repellendus, ut declarat gloſſa præallegata; & conſequenter per reſponſionem ad poſitiones non conteſtatur lis, quia non probat hoc eſſe, &c. l. *Neque natales, C. de probat.* cap. *Inter corporalia, de tranſl. Prælat.* ut per Butr *hic num:* 8. *verſ. Probat ulterius.*

48 Concluſionem ut ſupra firmatam declarat hic notabiliter Hoſtienſ. *numer.* 12. *verſ. Quid ergo*, ut habeat locum tantummodo in poſitionibus ſingularibus, in quibus dicit procedere hanc decretalem ponderando litteram ibi, *quibuſdam poſitionibus*, quaſi dicat, de ſingularibus, & pluribus loquor. Secus verò in poſitione generali, ut ſi dicatur, Pono quod omnia quæ continentur in libello, ſunt vera; & reus generaliter reſpondeat confitendo omnia, vel negando. Ex hoc enim putat Hoſtienſ. litem eſſe conteſtatam, arg. l. *Si is, qui ducenta*, §. *Utrum, in fin. ff de reb. dub.* ubi habetur: (Si quis ita interroget, eorum quæ tibi objiciuntur feciſti, ille neget: hoc exprimit, eorum quid quæ objiciuntur non feci, id eſt, nihil eorum feci.) Hæc ibi: quaſi dicat, ſufficit ut omnia negentur. Ita Hoſtien. cujus verba recitat hic Joann. Andr. & eandem opinionem tenet Bartol. in l. *Unica, C. eod.* quia ſicut in præliis corporalibus inter famulum, & famulum non appellatur prælium, ſed badalutum, ſed quando tota maſſa, & totus exercitus utrinque invicem confluit, tunc dicitur prælium; ita hic per hujuſmodi poſitiones particulares, & reſponſiones non inducitur litis conteſtatio, quæ tamen inducitur per narrationem negotii univerſalis, & reſponſionem ſequutam; & ſic loquitur text. in l. *Unica.*

Sed oppoſitum ſentit hic gloſſa noſtra in fine, quæ dicit litis conteſtationem non induci per po-

poſitiones, & reſponſiones, licèt petitio fuerit oblata:& opinionem gloſſæ de rigore juris dicit veriorem Joan.de Imola *num:6.* quam etiam dicit ſimpliciter ſequendam Abb.*num:6.verſ. Ego verò puto* , ut ſcilicet nunquam inducatur litis conteſtatio per poſitiones, & reſponſiones,ſive fiant generales,ſive particulares,dummodo ſint
49 veræ poſitiones.Fundamentum hujus opinionis eſt,quia poſitiones in cauſis uſus longævus admiſit ad faciliorem litium exitum,ut per confeſſionem adverſarii pars relevaretur ab onere probandi,ut dicit textus in Clemen. *Sæpe,§.Verum, de verbor.ſignific.* Non ergo fiunt ad finem petitionis;& cùm verba ſint aſſertiva, ſeu enunciativa, effectum petitionis operari non debent, arg.cap.*Significavit,infra,de appell.* fatetur tamen Abbas conteſtationem fieri , ſi in libello actor narret factum in libello contentum, & reus reſpondeat ; & ita intelligit textum, & Bartolum in d. l. *Unica*, & ita etiam dicit poſſe procedere contrariam opinionem Hoſtienſis , dum loquitur de poſitione generali. Secus ſi eam faceret per modum poſitionis petendo interrogari partem de veritate juramento præmiſſo ; quia tunc intendit probare , & relevare ſe ab onere probandi,non autem petere. Non obſtat textus noſter,dum dicit per poſitiones , & ſic loquitur in plurali. Quoniam ut obſervat Joan. de Imola habuit reſpectum ad communiter accidentia, arg. l. *Nam ad ea,ff de legib.* quia communiter plures, & diſtinctæ fiunt poſitiones. Præterea quamvis in principio loquatur de quibuſdam poſitionibus, tamen ibi narrat factum, prout contigit,& habet reſpectum ad cauſam ; ſed in deciſione ſecundùm Abb. non ſe refert ad poſitiones particulares, ſed generaliter dicit, non per poſitiones , & reſponſiones ad eas fit litis conteſtatio , ſed per petitionem in jure propoſitam,& reſponſionem ſequutam : & idem repetit textus in cap. *Dudum, §.Licet autem,ſupra,*
50 *de elect.* Non eſt igitur poſſibile ut poſitio etiam generalis conteſtationem litis inducat, niſi admixtam habeat petitionem ; cùm de ſubſtantia conteſtationis ſit petitio,& congrua ad petitionem reſponſio , ut latius oſtenſum eſt ſupra *numer.*13.& in hoc tandem reſidet Marian. Socin. *hic num.62.verſ.Et ex prædictis arbitror concludendum*,& Joan. de Anan. *num*:8. qui dicit opinionem Hoſtienſis,communiter non teneri per Doctores modernos in l.2. §. *Sed ſi unus,ff. de vi bonor.raptor.* & in cap. *Relatum, il ſecondo,de teſtamen.*& ſequitur Felin.*num*: 3. qui etiam allegat
51 Rotam *deciſ.*18.*de teſtib,in antiquis*, dicentem per reſponſionem factam ad articulos concluſivos induci conteſtationem litis , quia tales articuli ſunt loco libelli.

52 QUÆRO quid ſit poſitio.

Gloſſa magna,& magiſtra in cap.1. *de confeſſ. libr.6.* plures recenſet diffinitiones, Goffredus diffinit ſic : Poſitio eſt dictum loco interrogationis poſitivum. Vincentius dicit: Poſitio eſt aſſertio alicujus dicti, vel facti,ut ad ipſum reſpondeamus, Bartol.in l. *Cùm & Iudices,§.Quod obſervari,num*:20. *C.de jurejur.* Poſitio eſt alicujus particularis rei ad cauſam pertinentis aſſertio,Bald. in cap. *Dudum, il ſecondo, numer.* 13. *ſupra de elect.* Poſitio, inquit, eſt oratio , ſive propoſitio aliquid eſſe, vel non eſſe enuncians.

53 Sed hæ diffinitiones aut non exprimunt ſufficienter naturam poſitionum,aut ſunt nimis generales, & non convertibiles prout hæc Baldi, quæ convenit etiam orationi Dominicali , & cuilibet propoſitioni , quæ ut generaliter diffinit Ariſt.*libr.*1.*Priorum cap.*1.eſt oratio affirmativa,vel negativa alicujus de aliquo. Alii ut refert Archid.in d,cap.1.*numer.*1. *de confeſſ. lib.6.* ſic deſcribunt: Poſitio eſt brevis verborum formula mentem ponentis continens ad veritatem eliciendam concepta:& hanc videtur approbare gloſſa præallegata. Sed laborat eodem vitio, quo præcedentes ; & convenit etiam articulis, qui continent mentem proponentis ad veritatem per teſtes eliciendam ; & ſic non eſt bona, cùm conveniat aliis à diffinito , ut notat gloſſa & DD.*in rubr. ſupra de Summa Trinit. & fide Ca-*
54 *thol.*Similiter Archid. in d. cap. 1. ponit ſuam diffinitionem,videlicet: Poſitio eſt aſſertio alicujus facti , ſi per reſponſionem ad ipſam pertinentem obligetur reus,& actor à probandi onere relevetur. Verum cùm poſitio etiam fiat per reum,incautè expreſſit de reo, & actore in deſcriptione,ut advertit gloſſa 1.in cap. 1. Ac præterea ad ſubſtantiam poſitionis non ſpectat, ut reſponſio ſit pertinens,vel impertinens. Magis placet diffinitio quam ponit,& per partes explicat Joan. Monac. in d.cap.1.*num*:1. videlicet: Poſitio eſt narratio facti nondum probati ad experientis intentum directè,vel indirectè ſpectantis, quod intenditur probari per reſponſionem adverſantis.

55 Vel dic , Poſitio eſt ſimplex aſſertio facti ad cauſam pertinentis medio juramento in ſcriptis exhibita ad hoc ut per reſponſionem adverſarii ad interrogationem judicis pars relevetur ab onere probandi.

56 Primò dixi *aſſertio*, quia poſitiones fiunt per aſſertionem,ut hic, & in d.cap. *Dudum,il ſecondo,§.licet autem,de elect.* & notat Joan. Monac. in d.cap.1. *num*:1. *de confeſſ. libr. 6.* & patet ex diffinitionibus ſuperius relatis , & ſecundum gloſſ.1.*in fine*,in dict.cap.1. & Franc.*ibi num*:5. & 10.& Paul.de Caſtro *conſ.*71. *Clariſſimè num.* 4.*verſ.Venio ad merita,lib.*3. Poſitiones hoc differunt ab interrogatoriis , in quibus interrogans nihil confitetur, vel affirmat , ut *ff.de interrogat.*
57 *action. per totum.* Ponens autem diſpoſitivè omnia quæ ponit,intelligitur confiteri , ut in cap.*ult.*& ibi Joann. Monac. & omnes notant, de *Iurejur.libr.6.* Archid.in dict. cap.1. *num*:1. *verſ.Et nota quod quilibet ponens*,Lap.*alleg.*120.*numer.*1.*in fin.verſ.In eo enim*, Alex. *conſil.*92. *Viſo*
58 *& opportunè,in princ. libr.*5. Idque rationabiliter ſancitum eſt : nam ſicut vult actor relevari per reſponſionem,& confeſſionem rei,ita vice verſa conſentaneum eſt,ut actor interrogans diſpoſitivè loquatur , ut ſic reus pariformiter relevetur per confeſſionem actoris,arg. cap. *Non licet,*
59 *de regul.jur.lib.6.*In judiciis enim inæqualitas reprobatur, & parilitas approbatur,cap. *Cùm inter Priorem*, §.1. & ibi notatur, *infra,de except.* cap.2.§.1.*ſupra tit.prox.* Hoſtienſ.in cap.*ult.numer.*2.*infra,de Cler.pugnan.in duel.* & ideo ut dicit Archid.in cap.1. *num.*1. *de confeſſ.lib.6.* is qui ponit, certum ponere debet, l. *Si in rem, ff.de rei vendic.* arg. cap. *De muliere* , *de ſponſal.* & cap. *De ſimoniaca, de Simon, eodem libr.* cùm &

cer

certum velit reſponſum; ut utatur eodem jure, quo vult alium uti, l. 1. *ff. Quod quiſque jur.* c. *Cum omnes de Conſt.* cap. *Ponderet*, 50. *diſt* cap. *Decreto*, 2. *quæſt.* 6. Et ſic poteſt pars petere, ut interrogationes dentur diſpoſitivè per modum poſitionum, & aliter non cogitur reſpondere. Ita
60 Franc. in dict. cap. 1. *num.* 5. & Rota *deciſ.* 31. incip *Volnerunt, & ordinaverunt, aliàs* 3. *de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. in novis*, ubi decidit partem non cogi reſpondere interrogatorijs principale negotium tangentibus, niſi dentur diſpoſitivè medio juramento, & in ſcriptis per modum poſitionum, ut articulorum: & ſubjicit rationem ſuperiùs expreſſam, videlicet quia interrogans nihil, ſed ponens diſpoſitivè omnia quæ poſuit, confitetur, ut cap. 1. & 2. cum ibi notatis, de confeſſ. *lib.* 6. ergo ut non claudicet judiciũ, dignum & juſtum eſt, ut ſicut actor interrogando per rei confeſſionem vult relevari, ita & reus per actoris interrogationem diſpoſitivè datam relevetur, ut ſervetur in judicio æqualitas. Idem tenet gloſ. 1. in cap. *Iudicantem*, 30. *quæſt. ult.*
61 & Prob *in addit. ad Monac.* in d. c. 1. *num.* 3: Si tamen reus ad interrogationem non diſpoſitivam reſponderet, & confiteretur, ſibi præjudicium inferret, ut notat Bernar. in cap. *Cum cauſam, infra, de iuram. calumn.* & Rota *in præalleg. deciſ. nu.* 1. *verſ. Hoc autem.*

62 Præterea dixi, *aſſertio*, quia poſitio debet eſſe affirmativa, & non negativa. Rationem reddit gloſſa in cap. 1. *in ver. Negativas, de confeſſ. lib* 6. quia poſitio in locum probationis venit, Clem. *Sæpe, Et quia, de verbor ſignificat.* Illud ergo in poſitione debet admitti, quod admitteretur in probatione, ut notat Goffred. in cap. *Dudum, il*
63 *ſecondo, de elect.* Sed negativa regulariter non eſt probabilis, ut notatur in cap. *Accuſator*, 6. *quæſt. ult.* & in cap. *Bona, il primo*, §. *Contra verò, ſuprà*
64 *de elect.* Ergo nec eſt ponibilis. Item negativa poſitio non ponit, ſed removet, ut per gloſſam *ubi ſuprà*, & Bald. *conſ.* 340. *Statuto Papiæ, in fine, verſ Dico etiam, lib.* 1. ubi dicit poſitionem debere eſſe affirmativam, quia poſitio nega-
65 tiva nihil ponit; unde niſi quatenus negativa habeat implicitam affirmativam, non dicitur poſitio, ſed potius interrogatio. Et ſecundùm Joannem Monac. *in eodem cap.* 1. dicit carentiam, & ſic non exiſtentiam; & non entis non ſunt ſpecies, nec differentiæ ſecundùm Philoſo-
66 phum. Sed hoc dictum Joan. Monac. impugnat Bal. in dict. ca. *Dudum, num.* 50. ubi oſtendit differentiam inter carentiam, & non exiſtentiam; quia non exiſtentia non requirit aliquod beneficium, nec ſubjectum; ſed carentia ſic: verbi
67 gratiâ, iſte caret oculis, & ideò debet reſponderi, quia negativa in ſubjecto ſemper eſt probabilis. Facit quod notatur in leg. 1. §. 1. *ff. de itin. actuq. priv.* & leg. *Si in aliqua, ff. de offic. Proconſul.*
68 Sed tu diſtingue ex mente Joan. Andr. in dict. c. 1. *de confeſſ, lib.* 6. & ejuſdem Baldi in dict. cap. *Dudum. num.* 48. Aut negativa eſt probabilis per alia genera probationum, aut non. Primo caſu debet reſponderi, ut l. *Optimam, C. de contrahen. & committen: ſtipulat.* & leg. *Iuriſgentium*, §. *Quod*
69 *ferè, ff. de Pact.* unde cum negativa coarctata loco, & tempore ſit probabilis: ergo omni poſitioni coarctatæ reſponderi debet. Et hoc pro regula conſtituit Bald. *ubi ſuprà.* Aut negativa
70 non eſt coarctata, & tunc ſubdiſtingue. Aut enim fit de facto ejus, contra quem ponitur, puta pono quod non numeraſti: & debet reſponderi, ut leg. *Marcellus, ff. rer. amot.* & in Authen. *de Hæred. & Falcid.* §. *Si verò abſunt.* Bellam. *conſil.*
71 33. *num:* 31. *verſ: Secundò quia*, nam quamvis non ſit probabilis per teſtes, eò quòd de non ente non ſit ſcientia, & nihil ſit in probatione quod non ſit in natura; tamen probari poteſt per confeſſionem partis: & magis in hoc fuit ſuccurrendum ponenti, cùm non ſit una ſpecies probationis, arg: cap: *ult. infrà de teſt bus*, cap: 2. & cap: *Ad noſtra, de probat.* & declarat gloſ. in dict. cap:
72 1. *in ver: Non poſſunt.* Aut fit de facto alterius, & non debet reſponderi: Facit l. *Quidam ff. de donat.* & l. *In contractibus, C. de non numer: pecun:* ſecundùm Bald. dicentem hoc tenere Jacob Bu-
73 trigar. & Raynerium ejus Pædagogum, qui eſt
74 tranſcriba ejus. Quòd ſi poſitio ſit mixta partim facti proprij, & partim facti alieni, ſimiliter reſponderi non debet, niſi explicetur. Et quamvis fortè negari poſſet totum, tamen tutiùs eſt propter periculum animæ, ut ſpecificè reſpondeatur ad illam partem, quæ concernit factum proprium, ut per Bellam. *in præcit: conſil:* 33. *num:* 33.
75 Sed hodie ſervari debet diſpoſitio dict: cap: 1. *de confeſſ. lib:* 6. ubi ſtatuitur, ut Judices admittere poſſint poſitiones negativas, etiamſi aliàs probari non poſſint, quàm per confeſſionem adverſarij, ſi æquitate ſuadente viderint expedire. Itaque poſitiones negativas juris rigor repellit, ſed æquitas admittit, ut ibi notat gloſſa *in ver: Negativas.*
76 Secundò in diffinitione dixi: *ſimplex:* nam poſitio non debet eſſe duplex, puta pono Teſtatorem feciſſe teſtamentum, & legâſſe mihi decem. Hæ namque ſunt duæ poſitiones ſub una, & eſt poſſibile ut fecerit teſtamentum, & tamen non legàverit; & ideò debet dividi: aliàs ejuſmodi poſitioni non eſt reſpondendum, ut Bald. in d. cap: *Dudum, il ſecondo, num:* 52. *de elect:* & Ægid. Bellam. *conſ:* 33, *n.* 33. ubi dicit poſitioni multiplex factum continenti non eſſe reſpondendum donec declaretur: & declarat gloſ. in c. 2.
77 *in ver: Abſque rationabili cauſa, de confeſſ: lib:* 6. Si tamen adverſarius neget ſimpliciter, non videtur ſingula negare, ſed totum univerſum: nam non tenetur reſpondens dividere, ſi ponens non diviſit ſecundùm Bald. ubi *ſuprà num:* 53. & no-
78 tatur in cap. *Præſentium, de teſtib: lib:* 6. & in idem recidit, ſi poſitiones ſint generales, obſcuræ, & incertæ, Oldrad. *conſ:* 263. *Dominus Aegidius, num.* 5. Planè Bartol. *conſ:* 193. *Commune Lucignani, num:* 3. *verſ: Super tertio, lib:* 1. Idemque dicendum ſi ſint implicitæ, æquivocæ, captioſæ, vel alternativæ, ut in gloſ: præalleg: in d. c. 2. de quibus tamen dic, ut plenè per Bald. in prædicta Decretali *Dudum, num:* 24. *& ſeqq.*
79 Tertiò dixi, *facti*, quia non admittitur poſitio juris, id eſt, de caſu legis ſecundùm Jacobum Butrigarium in leg. *Vnica, C. Eodem.* & idem de caſu gloſſæ, ſi deſit textus; quia non eſt in poteſtate reſpondentis dubia juris interpretari, ut Bald. inquit in dict. cap. *Dudum, num.* 55. Nam quæ ſunt juris communis nec ſunt probabilia, nec probanda, quia jus certum eſt, & per contrariam poſitionem, vel confeſſionem alterari non poteſt, leg. *Ornamentorum*, ibi, *nec errorem hæredis jus* mu-

mutáſſ: reſpondi, *ff. de aur. & argen. legato.* S groſol. de Homodeis, *conſ:* 165, *num.* 3. Unde ſi ponam minorem decimumquartum annis teſtari poſſe, & tu reſpondeas, credo, talis reſponſio eſt nulla, & non præjudicat, ut notat Bart. in leg. 2. *num.* 13. *de confeſſ.* facit ſecundùm eum leg. *In confeſsionibus, ff. de interrogat. action* & quod not. C. *Eodem*, leg. 1. ibi, niſi jus, vel natura repugnet.

80 Verumtamen ſuper jure conſuetudinario, valet poſitio, & confeſſio, ut per Bart. Bald. & Signorol. *locis citatis.* Item valet ſuper jure municipali, vel aliqua Extravaganti, ut per Bart. in dict, leg. *Ornamentorum, num.* 3. *ff. de aur. & argen. legato.*

81 Quartò dixi, *pertinentis*, quia poſitio non debet eſſe impertinens, ut notat Joan. Monach. in cap. 1. *num.* 2. *de confeſſ. lib:* 6. gloſſ: in cap. 2. *in ver: Abſque rationabili cauſa*, *eodem tit: & lib.* & Bartol in leg: *Vbicùnque, num:* 13. *ff. de interrogat: action.* Intellige, ſi ſit impertinens omninò, puta quod Rex eſt in Francia, ut exemplificat Bald. in dict. cap. *Dudum, num:* 13. *de elect.* & Petr. de Anchar: in dict: cap: 1. *num.* 4. vel: Peto à te centum ex cauſa mutui, & pono quòd Rex Parthorum vivit ſecundùm exemplum Bartoli *loco citato.* Vel, ſi agens interdicto, *unde vi*, faciat mentionem de proprietate, leg: *Momentaneæ, C. Qui legit. perſon* Bald. in dict: cap: *Dudum, num:* 47. Sed ſi non eſt omninò impertinens, debet reſponderi, ut tenent Jacob. de Arena, Cyn. & omnes in leg. 2. § *Quod obſervari, C. de jurejur.* teſte

82 Bald *ubi ſuprà.* Dicitur autem pertinens quælibet poſitio, quæ cauſæ adaptari poteſt, ſive ad cauſam faciat directè, ſive indirectè ſecundùm Joan. Monach. in dict: cap: 1. *num:* 2 *de confeſſ: lib:* 6. & ibi Prob. *nu:* 4. & Bald. in leg: *Si duo*, §. *Item Iulianus, verſ: Vltimò nota. ff de jurejur.* Item pertinens dicitur poſitio omnis, quæ venit in auxilium cauſæ ejus, qui ponit: & hanc regulam ponit Bald. in d. cap. *Dudum, eodem num:* 47. *verſ: Et nota iſtam regulam:* & eſt ex mente gloſſæ primæ in dict: cap: 1. *de confeſſ: lib:* 6. *in verſ: Scias autem.* Item poſitiones, quæ aliquod adminiculum conferunt, pertinentes dicuntur, ut notat Bartol: in dict: leg: *Vbicunque, num:* 13. *de interrogat: action:* Bald. in leg: *Ad probationem. la prima, C. de probat.* & ſufficit ut qualitercunque adminiculentur et-

24 iam ex levi præſumptione, ut idem dixit in cap. *Licet cauſam, n.* 33. *Ex prædictis apparet, de probat. allegat.* Jacobum Butrigarium in l. *Incerta, C. de interdictis*: & ſequitur Philip. Prob. ad Monac. in dict: cap: 1. *num:* 5. *de confeſſ: in* 6. Sed ſi ſtatim

83 apparet impertinens, non debet reſponderi ſecundùm Bald. in d. c. *Dudum, num:* 47. Sin autem ſit dubium, & altiorem requirat indaginem, reſponderi debet, ſalvo jure impertinentium, & non admittendarum poſitionum, & notat gloſſa Bernardi in c. *Cùm contingat*, *in ver: Nihilominus. ſuprà de offic: Deleg.*

84 Quintò dixi, *ad cauſam*, id eſt, civilem, quia in criminalibus non fiunt poſitiones. Archid. in cap: *Ex pœnitentibus, num:* 6. 50. *diſtinct.* etiamſi extent judicia ad torturam: non enim fiunt poſitiones ſed reus per judicē interrogatur. Baldus *conſ:* 326. *Acturus petitione, verſ: Si verò reſpondeat, lib:* 2. & ideò in criminalibus recuſans poſitionibus reſpondere, non habetur pro confeſ-ſo. Myſinger. *reſponſ:* 21: *num:* 10. Capic. *deciſ.*

75 60. *num:* 2. nam poſitioni criminoſæ regulariter non eſt reſpondendum, cap: *Quis aliquando*, §. *Item illud*, ibi: *non tibi dico ut te prodas in publicum, neque te apud alios accuſes. de pœnitent: diſtinct:* 2. gloſ in cap: 2. *in ver: Abſque rationabili, de confeſſ: lib:* 6. Jaſon poſt alios in leg: *Tranſactione finitâ, in ult: notab: C. tranſact:* non enim objiciens crimen relevari debet ab onere probandi, ut plenè per Bald. in leg: 2. §. *Quod obſervari, num.* 23. *verſ: Item non tenetur, C. de jurejur.* Circa quod multùm inſiſtit Innoc: in dict. cap: *Dudum, ſuprà de elect:* & Abb. in c. 2. *de confeſſ.* Vide Gregor. Nattam in Clem. *Sæpè*, §. *Et quia, verſ: Et gloſſa prima, col.* 7. *de verbor. ſignif.* ubi ponit regulam negativam, & limitat octo modis.

86 Sextò dixi, *medio juramento*, propter ea quæ habentur in c. *Præſentium, de teſtib: lib* 6. ibi: (Recepto juramento de veritate dicenda injungas dictis Abbati, & Priori, ut tam ponendo, quàm reſpondendo dicant veritatem:) & ideo ponens contraria, perjurus eſt, c. *Cùm in poſitionibus, de jurejur: eod: lib.*

Septimò dixi, *in ſcriptis exhibita*, quia poſitiones ſunt in ſcriptis offerendæ judici, ut videat an ſint impertinentes, impoſſibiles, captioſæ, &c: ut dicit gloſſa magna in c. 1. *verſ: Et exhiberi debent in actis*, ut in d. Clem. *Sæpè*, §. *Verum, de verbor: ſignif.*

87 Octavò dixi, *per reſponſionem adverſarij*, quia ad poſitiones pars reſpondere debet, non autem Advocatus, d. cap. 1. ibi, *per confeſsionem adverſarij:* & d. Clem. *Sæpè*, & §. *Et quia*, ibi: *propter partium confeſsiones:* & notat gloſſa prima in d. cap: 1. *ante medium, verſ: Ad poſitiones autem reſpondere debet pars.* Quinimò, ut ſubjicit gloſſa, ſolent cauti judices tunc reſpondentes Advocatos expellere. Quod tamen intellige verum, ſi ponens petat, ut per ipſum adverſarium reſpondeatur, ut Praxis obſervat: alioquin poſitionibus reſponderi poteſt tam per ſeipſum, quàm per Procuratorem, ut eſt textus in cap: 2. ibi, *reus, vel Procurator ipſius, de confeſſ: lib:* 6. & tradit. Bald. *conſ:* 222. *Statuto cavetur lib:* 1. Mulier tamen, & ruſticus reſpondere debent poſitionibus cum præſentia Advocati, vel Procuratoris, ut per Joſeph. Ludov. *deciſ. Peruſin.* 81.

88 Nonò dixi, *ad interrogationem judicis*, quia judex, non pars debet aliam partem interrogare ſuper poſitionibus: textus eſt in d. c. 2. ibi, *interrogatus, juſſuſque à judice reſpondere* ubi gloſſa *in ver. Iuſſuſque*, & Franc. *num:* 6 In Curia ſervatur, ut Notarius interroget ex commiſſione judicis: & vide Surdum *conſ.* 360. *n.* 29.

89 Decimò dixi, *pars*, non autem actor, quia poſitiones fieri poſſunt tam ab actore, quàm à reo, dict: Clem: *Sæpè*, §. *Et quia, de verbor: ſignificat.* & dict: cap: 1. ubi gloſſa magna *poſt princip: verſ: Cùm poſitio etiam fiat per reum:* & dixi *ſuprà in tertio notab: verſ: Tertia denique ratio, num.* 47. & 54.

90 Ultimò dixi, *relevetur ab onere probandi*, quia ad hoc poſitiones uſus longævus admiſit, ut dicitur in dict. §. *Et quia*, & ſic differunt ab articulis ſecundùm Joannem Andr. in cap. *Præſentium, de teſtib: lib:* 6, & Bald. in cap. *Dudum, il ſecondo nu:* 46. *de elect.* quia poſitio fit ad hoc ut ponens per confeſſionem partis ab onere probandi releturo

vetur. l. *Eum qui in primo reſpon. ff. de jurejuran.*
91 & dict. cap *primo, de confeſſ. lib. 6.* & notat Bartol. in leg. *Ubicunque, num. 17. ff. de interrogat. action.* Articulus verò fit ubicunque eſt neceſſaria probatio. Dicitur enim articulus pars intentionis continens id, quod actor probare inten-
92 dit, ut inquit gloſ. in dict. cap. *Præſentium, in ver. Articulis*: & hinc reſultat alia differentia: nam teſtis ſuper articulis debet diſponere de ſcientia per ſenſus corporeos, non autem de credulitate, ut l. *Qui teſtamento, §. fin. ff. de teſtam.* & l. *prima, in fine, ff. de his quæ in teſtam. delen.* Bart. in leg. *Quid tamen, §. Si arbiter, num. 3. ff. de arbitr.* & notat Cardin. in cap. *Cùm cauſam, num. 3. & 4. infrà de juram. calumn.* At verò pars reſponde-
93 re poteſt poſitionibus per verbum *credit*, vel *non credit*, ut per Cardin. *ubi ſuprà.* Franc. in cap. 1. *num. 9. de confeſſ. in 6* & ibi etiam Prob. ad Monac. *num. 10.* Et quamvis gloſſa magna in dict. cap. 1. *circa finem. verſ. Ad illas poſtmodum*, dicat ad poſitiones reſponderi de veritate, vel credulitate habitâ diſtinctione an de veritate, vel calumnia ſit juratum, ut in cap. 2. *de teſtibus, lib. 6.* & Bald. in dict. cap. *Dudum, num. 11.* dicat in facto proprio reſpondendum eſſe poſitionibus per *Scio*, id eſt, veritatis verbum, ut leg. *Marcellus, ff. rer. amotar.* & leg. *Res. ff. de crimin. expil. hæred. in alienis*, per *credo*, vel *non credo*, cap. *Cùm ad Sedem, infrà de reſtit. Spoliat.* tamen in practica communiter ſervatur, ut indiſtinctè admittatur reſponſio per verbum *credit*, vel *non credit*, ut hîc per Abbatem *num. 20. verſ. Qui in poſitionibus.* hodie ſufficiens eſt talis modus: & Marian. Socin. *num. 84. eodem verſ. Et reſponderi ſolet*, credit ut ponitur, vel non credit, ut ponitur. Alexand.
94 *conſ. 13. Ex ijs quæ, in princip. lib. 1.* Adverte tamen, quia hæc differentia eſt nominis tantùm: nam reſponſio, quæ fit poſitionibus de credulitate, habetur pro veritate in præjudicium reſpondentis, de quo habes gloſſam in cap. *Ex litteris, infrà de jurejur. in ver. Veritate*, ibi: (Quia æquè præjudicat confeſſio de credulitate, ſicut de veritate.) Quam gloſſam ad hoc reputat ſingularem Cardin. & Prob. *locis citatis.* Bartol. de Belenzinis *in rubr. de probat.* & Philip. Franc. in cap. 1. *ſuprà de iudic.* Idem tenet Feder de Senis *conſ. 23. Titius electus, in fine, verſ. Secundò fateor.* Bald. *conſ. 225. Quæſtio eſt de terra, in fine, lib. 1.* Riminald. *conſ. 203. Viſo proceſſu, in princip. lib. 2.* Dec. *conſ. 647. Requiſitus, num. 6.* & Corneus *conſ. 305. Circa primum, num. 5. lib. 3.*
95 Cæterùm hoc intellige verum quantum ad hoc ut ponens relevetur ab onere probandi, non autem quoad hoc, ut incurratur perjurium ex tali reſponſione, ſicut ex reſponſione de veritate, neque quoad alios effectus, ut notabiliter declarat Calder. *conſ. 152. aliàs 4. de confeſſ.* & conſentit Bald. *conſ. 299. Proponitur, lib. 5.* ubi firmat non poſſe inquiri de falſo eum, qui falſum dixit per juramentum calumniæ reſpondens poſitionibus. Ego verò de hoc valdè dubito, quia cùm hodie communiter non fiat reſponſio, niſi per verbum *credit*, vel *non credit*; ſicut ponens falſum incidit in perjurium, ita & reſpondens, ut ſic in judicio ſervetur æqualitas ſecundùm ea quæ dixi *ſuprà num. 59.* Ad hoc cap. *fin. de jurejur. lib. 6.* ubi tam ponens, quàm reſpondens contra-

ria poſt juramentum in cauſa præſtitum perjurus dicitur, nec diſtinguitur an reſponſio ſit de
96 credulitate, vel veritate. Hinc gloſ. 1. *in d. cap. 1. de confeſſ. lib. 6. verſ. Scire tamen debes*, poſteaquam docuit Advocatum, qui docet falſum reſpondere, teneri adverſario illius damna reſarcire, quæ inde pertulit, ut c. *Sæpè, 50. diſt.* c. *ult. de injur.* leg. *Qui occidit, §. ult. ff. ad leg. Aquil.* ſubdit immedia-
97 tè; ſolent Advocati dicere clientulis, ſi hoc confitearis, cauſam perdes; nec dicunt, ſi negaveris, animam perdes, cap. *Matthæus, in fin. de ſimon.*

DE FERIIS.

Cap. Capellanus.

SUMMARIUM.

1 *Declaratio dubij ardui, & difficilis circa intelligentiam Canonis à Sede Apoſtolica petenda eſt.*
2 *Matrimonium coram Parocho ſine celebri ſolemnitate contrahi poteſt etiam temporibus ab Eccleſia interdictis. & n. 11.*
3 *Opinio melioribus rationibus fulcita eligenda eſt in concurſu opinionum, etiamſi oppoſita ſit communior.*
4 *Nuptiarum ſolemnitates quibus temporibus jure veteri prohiberentur.*
5 *Et quibus jure noviſſimo Conc. Trid.*
6 *Nuptiarum benedictiones fieri non poſſunt temporibus ab Eccleſia interdictis, & eſt culpa mortalis huic præcepto contravenire.*
7 *Item prohibentur his temporibus nuptialia convivia. & n. 11.*
8 *Item traductio uxoris ad domum viri, etiamſi fiat privatim, ac ſine ſolemnitate. n. 10.*
Item carnalis copula. n. 11.
9 *Nuptiarum ſolemnitates cur certis temporibus ſint prohibitæ.*
12 *Toletani Concilij decretum prohibens carnalem commixtionem, & alias nuptiarum ſolemnitates temporibus ab Eccleſia interdictis, refertur.*

CAPELLANUS. Tres ſeptimanæ, quibus Canon prohibet fieri nuptias ante feſtum Joan. Baptiſtæ, non continuantur feſto ſed intelligitur de ſeptimana Aſcenſionis cum duabus ſequentibus. Hoc dicit ſecundùm Joann. Andr. & omnes. Communis diviſio. Secunda ibi, *Quia igitur.*

1 Nota primò ibi, *Conſulti fuimus utra iſtarum opinionum potior videatur*: quotieſcunque ardua difficultas emergit circa intelligentiam Canonis, & utrinque ſunt opiniones, ad Sedem Apoſtolicam pro declaratione eſſe recurrendum. Conſiderat c. *Per venerabilem, §. Rationibus, infrà qui fil. ſint legit.* ubi dicitur: (Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, & judicium inter portas judicis variari, venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, qui indicabunt tibi judicij veritatem, & facies quæcunque dixerint qui præſunt loco, quem elegerit Dominus,) id eſt,

Sedem Apoſtolicam, ut ibi exponitur, ad idem text. in l. *ult. C. de leg.* & adde quod in propoſito ſcripſi in c. *Cùm veniſſent, n.* 22. & 42. *ſuprà de judic.*

2 Secundò nota ibi, *quocunque tempore contrahatur*, matrimonium ipſum legitimo interveniente conſenſu, ac ſine celebri ſolemnitate licitè contrahi poſſe etiam temporibus ab Eccleſia interdictis: nam verb. *Contrahatur*, hîc poſitum, exponitur ab Innocent. id eſt, contrahi liceat. Et quamvis nonnulli ex Antiquis contradixerint; tamen hæc eſt communis opinio, quam ſequitur hîc Tancredus, & Hoſtienſ. *ſub n.* 11. *in ver: Contrahatur*, Joan. Andr. *n.* 3. & 4. Bald. *in fin.* Butr. *num:* 9. & Abb. *num:* 2. & 4. dicens, ſic tranſire hîc omnes Doctores, & probatur irrefragabiliter in hac Decretali, dum dicit eſſe conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ, ut matrimonium quocunque tempore contrahatur conſenſu interveniente legitimo de præſenti, ſed nuptiarum ſolemnia certis temporibus prohiberi: unde patet non eſſe audiendos Modernos Collectores *hîc num:* 3. aſſerentes matrimonium temporibus prohibitis poſſe contrahi, ſcilicet validè, ſed tamen contrahentes mortaliter peccare; abſit enim ut Romana Eccleſia, à cujus regulis nemini licet deviare, approbet conſuetudinem pravam, & nutritivam peccati, cap: *Quis neſciat*, 11. *diſtinct.* Unde hanc ſententiam meritò approbavit S. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, ut infrà dicam *in fin.*

3 Tertiò nota ibi, *poſterior ſententia meliori nititur ratione*, in diverſitate opinionum; quarum una ſit probabilis, & altera probabilior, ſequendam eſſe probabiliorem, ſeu melioribus rationibus fulcitam, ut hîc per Abbatem *num:* 3. inferentem ex hoc, ut non ſit habenda ratio perſonæ illam opinionem foventis, nec multitudinis Doctorum, qui illam ſequuntur, cùm ſæpè unius forſan, & deterioris ſententia poſſit multos & majores in aliqua parte ſuperare, ut dicit textus ad hoc notabilis in l. 1. §. *Sed neque, C. de veter. jur. enuclean.* & hoc ſervat Rota, quæ in concurſu opinionum non tam movetur ex numero Doctorum, quàm ex rationum momentis, ut dicitur *in deciſ:* 17. *num:* 4: *part:* 9. *recent.* Quòd ſi opiniones in utramque partem ſint æquè probabiles, minimè licet utramlibet ſequi, ut dixerũt multi ex recentioribus, ſed omnino eligenda eſt tutior etiam in foro conſcientiæ, ut validiſſimis rationibus & authoritatibus probavi in cap: *Ne innitaris, ſuprà de conſtit.* ubi reperies hanc materiam electionis probabilium opinionum pleniſſimè examinatam.

4 Ultimò nota in verſ. *Quia tamen*, & ſigna tempora, in quibus jure veteri inſpecto ſolemnitates nuptiarum interdicuntur, de quibus hîc, & in cap. *Non oportet*, 1. & 2. & in cap. *Non licet*, & in cap. *Nec uxorem*, 33. *quæſt.* 4. videlicet ab Adventu Domini, id eſt prima Dominica in Adventu, ſecundùm Hoſtienſem *hîc in principio*, uſque ad Epiphaniam, à Septuageſima uſque ad octavã Paſchatis, & à diebus Rogationum uſque

5 ad octavam Pentecoſtes. Dixi, jure veteri inſpecto; quia jus noviſſimum Concilij Tridentini *in cap.* 10. *ſeſſ:* 24. *de reformat: matrim.* hæc tempora Feriarum ex parte temperavit præcipiens, ut ab Adventu Domini uſque in diem Epiphaniæ, & à Feria quarta Cinerum uſque in octavam Paſchatis incluſivè antiquæ ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſerventur: in alijs verò temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit. Ex quibus verbis ſublatæ ſunt veterum Doctorum altercationes, numquid octava Epiphaniæ, & ultima dies octavarum in prohibitione includantur, ut videre eſt apud Hoſtienſ. *hîc in princ.* & Sylveſtr. *in ver: Matrimonium*, 7. *quæſt:* 2. nam Concilium dum dixit uſque in diem Epiphaniæ, utique excluſit octavam: & dum ſubjunxit, incluſivè, tam ipſam diem Epiphaniæ, quàm diem octavæ Paſchatis comprehendit; quia illud verbum, *incluſivè*, ad utrumque tempus eſt referendum, cùm nulla ſubſit ratio diverſitatis, arg. l. 1. *de liber. præter.* & l. *fin. ff. de reb. dub.*

Sed QUÆRITUR, quæ ſint ſolemnitates nuptiarum, quæ prædictis Feriarum temporibus ab Eccleſia interdicuntur.

6 Conveniunt omnes, his temporibus prohibitas eſſe nuptiarum benedictiones, de quibus habetur in cap: *Aliter*, 30. *quæſt.* 5. ibi (Sacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicetur) Et in Concilio Tridentino *cap.* 1. ibi (Benedictionem in templo ſuſcipiendam) *ſeſſ:* 24. *de reformat. matrim.* adeo ut ſit culpa lethalis huic præcepto contravenire, ut cenſent Petr. de Palude *in* 4. *ſent: diſt.* 31. *q.* 1. *art.* 4. *n.* 20. Joan. Friburg. *in Summ: Confeſſor: lib:* 4. *tit:* 17. *qu.* 1. S. Anton *in* 3. *part. tit:* 1. *cap.* 17. *poſt princ.* Sylveſt. *in ver: Matrimonium.* 7. *q.* 2. *in primo dicto.* Navarr. *in Manual. cap.* 22. *n.* 71.

7 Similiter nuptialia convivia his temporibus Feriarum prohiberi ſatis conſtat ex cap: *Ne uxorem*, ibi, *Nec convivia facere*, 33. *quæſt:* 4. & hîc notant Abb. Antiq. *n.* 1. *in ver: Nuptiæ*, & Abb. Sicul. *n.* 4. *verſ: Quòd nuptialia convivia*, gloſ: *ult.* in cap: *Non licet*, 33. *q.* 4., ibi, non debent celebrari, ut fiant ibi convivia, & interſint hiſtriones, & mimi, & gloſ: in cap: *Vir cum propria*, §. *Hinc etiam*, ibi, ſed prohibentur nuptialia convivia, *ead. cauſ:* & *quæſt.*

8 Sed & traductionem uxoris ad domum viri his temporibus eſſe interdictam, ſatis liquet ex dicto cap. *Nec uxorem*: nam verba illa, *nec uxorem ducere*, communiter exponuntur, id eſt, traducere, ut per Abbatem *hîc n.* 4. *verſ. Et primò adduco*, ibi, *ducere*, id eſt, ad domum, & Sylveſt. *in ver: Matrimonium ſeptimò. ſub n.* 2. *verſ: Dubitatur*

9 *ſecundò.* Rationem reddit D. Thomas *in* 4. *ſent. diſt.* 32. *q.* 1. *art:* 5. *q.* 4. (Quia quando novæ ſponſæ traducuntur, animus conjugum magis ex ipſa novitate ad curam carnalium occupatur, & ideo in nuptijs conſueverunt ſigna multa lætitiæ diſſolutæ oſtendi, & propter hoc illis temporibus, in quibus homines præcipuè debent ſe ad ſpiritualia elevare, prohibitum eſt nuptias celebrari.)

10 In hoc tamen eſt diſcrepantia inter Doctores, quia nonnulli arbitrantur ſolam traductionem, quæ fit cum ſolemnitate, eſſe interdictam. Et hujus ſententiæ ſunt Goffredus *in Summa*, *tit. de matr. contr. contra interdict. Eccleſ. num.* 2. Tancred. & poſt eum Hoſt. *hîc num.* 2 *in fin.* & *in juram. in d. tit. de matr. contr. contra interdict. Eccleſ. n.* 3. Angel. *in Summ. in ver. matrimonium tertiò, impedi-*

pedimento 2. *ad fin.* & alij, quos noviſſimè refert, & ſequitur Sanchez, aſſerens hanc opinionem eſſe veriorem *in tract: de matr: tom: 2. lib: 7. diſput. 7. num: 16. verſ: ſecunda ſententia.*

Sed quicquid dicant iſti, tenendum eſt quamcunque traductionem uxoris ad domum viri ſuprasſcriptis temporibus eſſe prohibitam; tum quia text: in d. ca: *Nec uxorem*, 33. *quæſt:* 4. ſimpliciter dicit uxorem ducere; atque ita interdicitur ibi non tantùm ſolemnitas, ſed etiam traductio; tum quia etiam ceſſantibus convivijs, & alijs ſolemnitatibus, militat ratio D. Thomæ, quòd ex ipſa novitate traductionis animus circa carnalia, & voluptuoſa occupetur. Tum denique quia cùm feriarum tempore prohibita ſit copula carnalis, ut inferiùs patebit, eſt etiam prohibita traductio privata, per quam ad carnalem copulam pervenitur, ad gloſ: *un. in fin.* & Joann. Andr. *in princip.* in cap: *Cùm quid prohibetur, de regul: jur: lib: 6.* Sicut prohibito matrimonio cenſentur etiam prohibita ſponſalia, per quæ pervenitur ad illud, ut l. *Oratio, ff. de ſponſal.* & prohibitâ copulâ prohibetur etiam cohabitatio, cap: *Diffinimus*, & ibi bona gloſ. *in ver. Intercipit*, 18. *quæſt:* 2. Quamobrem traductionem eſſe prohibitam ſimpliciter & indiſtinctè, tenet gloſ: in c. *Vir cum propria*, §. *Hinc etiam, ad fin.* 33. *quæſt.* 4. & hîc firmat Cardin. *circa finem*, & Abb. *num.* 4. & cenſuit S. Congregatio Concilij, ut inferiùs patebit *in fin.* Sed & Provinciale Concilium Mediolanen. quintum *in rubr: Quæ ad matrimonium pertinent*, §. *Ne quis, tom: 4. Concilior: part: 2. pag: 544. col. 1.* ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto incurrenda ſtatuit, ne quis ſtatis temporibus, quibus nuptiarum ſolemnitates celebrari interdictum eſt, domum ſponſam traducat, aut nuptialia convivia celebret, aliave ejus generis vetita agat. Et in ſpecie prohibitam eſſe traductionem etiam privatam, & non ſolemnem, tradit expreſsè Sylveſter *in ver: Matrimonium, 7. quæſt: 2. poſt quintum dictum, verſ: Dubitatur ſecundò*, & Summa Roſella *in ver: Impedimentum, Impedimento 17. in princ.* & alij Recent. quos citat Sanch. *d. diſp: 7. n. 14.* & ante eos Cardin. *hîc n. 2.*

1 Similiter quoad copulam carnalem tametſi Sanch. *in præalleg: diſp. 7. n. 23.* exiſtimaverit temporibus ab Eccleſia ſtatutis nullatenus prohibitum eſſe matrimonium conſummare, idemque ante ipſum ſenſerint Navarr. *in Manuali cap. 22. num: 71.* Petr. de Soto *lect: 14. de matrim.* §. *Huic proximum eſt*, Cardin. Bellarm. *lib: 1. de matrim. cap. 31. ad fin.* §. *In altero*, & quidam alij ex recentioribus à Sanchez citati: tamen illorum rationes ſunt valdè infirmæ, & ratio D. Thomæ ſuperius conſiderata, ne ſtatis temporibus animus conjugum circa carnalia & voluptuoſa occupetur, potiſſimum viget in conſummatione matrimonij: nam ut legitur Eccleſ: 3. *Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus*: quare contra prædictos ſtat communis Canoniſtarum ferè omnium ſententia: nam gloſ: *hic in ver: Quocunque tempore* (Et ita, inquit, quolibet tempore poteſt matrimonium contrahi, ſed nuptiarum ſolemnitas tantùm his diebus, ne carnaliter conjungantur, prohibetur.) Petr. de Sampſ. & poſt eum Abbas Antiq. *n. 1. ver: Nuptiæ*, exponit, id eſt, ſolemnitates, ut convivia, haſtiludia, & hujuſmodi, & etiam quoad conſummationem carnalem ſuſpendi debent matrimonia; unde ſi quis vellet illo tempore matrimonium conſummare, alter poteſt excipere contra illum, Joan. Andr. *num.* 4. exponit verb: *celebrari*, id eſt, cum ſolemnitate, & celebritate contrahi, vel celebris traductio, vel conſummatio fieri: & refert, & approbat dictum Petri, & Abbatis, Bald. *in fin.* (Nota, inquit, in iſto capite, quòd in iſtis ferijs benè poſſunt contrahi matrimonia quantum ad ſubſtantiam conſenſûs, ſed quantum ad copulam carnalem non) Butr. *num:* 9. quærit quid prohibetur circa matrimonium tempore feriarũ, & ſolvit his verbis: (Dic quòd matrimonij contractus non prohibetur, ſed nuptialis ſolemnitas, & copulæ actus, & ſic prohibetur ſolemnitas nuptiarum contrahendarum, & copula, vel conſummatio.) Et paulò infrà ſimiliter probat dictum Petri, & Abbatis Antiq. Cardinalis *num:* 2. (Quæro, inquit, in eo, quod dicit: & prohibentur nuptiæ, quomodo hoc intelligitur. Quidam intelligunt de ſolemnitate: tu intellige de conſummatione matrimonii, & ſic etiam viduæ, quæ ducuntur ſine ſolemnitate, non poſſunt hoc tempore duci, multi tamen non obſervant.) Anchar. *num:* 3. (Nota, inquit, quòd matrimonium omni tempore celebratum tenet; ad tempus tamen ſuſpenditur carnalis copula, & feſtivitates, ut in juribus allegatis in gloſ. Imol. *num.* 1. nota quòd certa ſunt tempora feriata, in quibus non debent nuptiæ celebrari, id eſt, cum ſolemnitate, & celebritate contrahi, ſeu celebris traductio, vel conſummatio fieri, & ſic non prohibetur, quod ſolo conſenſu omni tempore non poſſint contrahi matrimonia, vel ſponſalia de futuro, ut hîc expreſsè dicitur, & totidem verbis idem dicit Joan. de Anan. *num:* 2. Abbas Siculus *num.* 4. relatis aliorum opinionibus ſic ait: (Ego puto, quòd matrimonium ſine celebri ſolemnitate licitè poſſit omni tempore contrahi, quia in contrahendo nulla reperitur cauſa prohibitionis, cùm non fiant convivia, nec exerceatur commercium carnale; ſed tantùm intervenit conſenſus de præſenti, in quo nullum reperitur peccatum, imò eſt Sacramentum, ut in cap. *Debitum, de bigam.*) Et infrà expreſsè dicit, etiam carnis commiſtionem prohiberi his temporibus feriatis. Idem firmat gloſ. *un* in cap: *Vir cum propria*, §. *Hinc etiam*, 33 *quæſt:* 4. Raymun. *in Summ. in tit. de impedim. Feriar. in princip.* Hoſtienſ. *in Summ: in tit: de matrim: contr: contra interdict: Eccleſ: num. 3. poſt princip.* Henric. Boic. in cap. *fin: num: 3. de frigid: & malefic.* Stephan. de Gaëta *in repet. cap: Ad limina, 30. quæſt: 1.* §. 4. *nu:* 549 *in fin.* Ex quibus patet hanc eſſe unanimem Canoniſtarum ſententiam, quam etiam tenuerunt ex Theologis Petr. de Palude *in 4. ſentent: diſtinct: 32. quæſt: 1. art: 4. num: 20.* Card. Cajet. *in Summa, in ver; Matrimonium, cap: ult.* §. *In publico autem loco.* S. Anton. *in 3. part. tit: 1. cap: 17. in fine* Sylveſt. *in ver: Matrim: 7. quæſt: 2. poſt dictum 5. dubio 3.* & alij relati à Sanch. *d. diſput: 7. n: 21.* eamq; probavit S. Congregatio Concilij: nam propoſito dubio, an matrimonium coram Parocho quocunque tempore contrahi poſſit: S. Congregatio cenſuit poſſe contrahi quocunque tempore matrimonium; ſed temporibus comprehenſis *in cap: 10. ſeſſ: 24. de reform: matrim.* nuptiarum

ſolemnitates, traductiones ad domum, & carnalem copulam prohiberi.

12 Quibus demum accedit authoritas Concilij Tolerani celebrati anno Domini 1473. ſub Sixto IV. in tit. *Quòd non fiant nuptiæ, nec carnales commixtiones, nec ſolemnitates tempore à jure vetito, tomo 4. Concilior. parte 1. pag. 748. vol. 1.* Cujus hæc ſunt verba: (Cùm ſecundùm legitimas Sanctiones non ſit dubium eos in legem committere, qui verba legis amplexi contra ejus nituntur voluntatem; & quia tempore, quo ſacrorum Canonum decretis nuptiarum celebratio interdicitur, & carnalis copula prohibetur, nonnullos laicos nubere, & carnaliter commiſceri, ac proinde convivia publica, ſtrepitus, & choreas facere, parentes quoque, & amicos invitare, & cum hiſtrionibus, & joculatoribus ſolemniter nuptias celebrare, & ad Eccleſias ſic incedere plerumque contingit: Nos contendentes, quod ſacrorum Canonum intentio fuit non tam Eccleſiæ ſolemnitates, & nuptiales benedictiones, quàm carnales commixtiones prohibere: conſuetudinem hujuſmodi divellere cupientes, ſacro approbante Concilio, commixtiones prædictas, ſtrepitus, choreas, joculationes, & alias ſolemnitates, ac convivia temporibus, quibus ſolemnia Eccleſiæ interdicuntur, & ceſſant, nuptiales benedictiones fieri de cætero prohibemus, ſtatuentes, ut qui contra hujuſmodi noſtræ conſtitutionis tenorem nupſerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. Et nihilominus Clerici, qui præfatis nubentibus Miſſas dixerint, decem florenorum pœnâ puniantur.

DE FERIIS.

Cap. Conqueſtus.

SUMMARIUM.

1 *Ferijs introductis ob honorem Dei, & Sanctorum, niſi ob neceſſitatem, vel pietatem, judicium exerceri non poteſt etiam de conſenſu partium. & num. 3.*

2 *Ferijs favore hominum introductis poſſunt partes renuntiare.*

4 *Feriæ Sanctorum ſunt principaliter introductæ ob reverentiam Dei.*

5 *Iudex non debet in cauſis procedere, nec etiam citare ad diem feriatam.*

6 *Citatus in die feriata comparere poteſt.*

7 *Ferijs introductis in honorem Dei partes renuntiare non poſſunt.*

8 *Ferijs repentinis nequeunt partes renuntiare.*

9 *Ferijs meſſium, & vindemiarum partes renuntiare poſſunt etiam tacitè.*

10 *Arbiter tenetur ſervare ferias ſolemnes.*

11 *Ferijs in honorem Dei, partes compromittendo tanquam in arbitrum, renuntiare non poſſunt.*
Secus ſi tanquam in arbitratorem. ibid. & nu. 20.

12 *Sententia lata, & proceſſus habitus in die feriata non tenent.*

13 *Feriatis diebus judicium exerceri poteſt, ſi ſubſit neceſſitas, tam circa temporalia, quàm circa ſpiritualia.*

14 *Feriatis diebus agi poſſunt cauſæ miſerabilium perſonarum. & num. 16.*

15 *Item cauſæ ſpirituales electionum, decimarum, uſurarum, inquiſitionum, & matrimoniales.*

17 *Decretum ſuper alienatione rerum minoris in die feriata interponi non poteſt.*

18 *Feſtis diebus licet dare operam rebus ad vitam neceſſarijs, & tempore perituris.*

19 *Feriatis diebus expediri poſſunt quæ pertinent ad pacem, vel concordiam, & pacta, & transactiones fieri.*

20 *Compromiſſum tanquam in arbitratorem fieri poteſt in diebus feriatis.*

21 *Appellatio interponi poteſt quolibet die feriato, ſed eam proſequi non licet.*

22 *Executio ſententiæ an fieri poſſit tempore feriato.*

23 *Feſti dies de præcepto qui ſint hodie ex Conſtitutione Urbani VIII.*

24 *Feriati dies quoad judicialia qui ſint. & num. 25. & 26.*

26 *Feſti dies de præcepto ſunt etiam feriati quoad judicialia, ſed non è converſo.*

27 *Feſtos dies ſolus Papa in Eccleſia univerſali poteſt indicere, & ſinguli Epiſcopi in ſuis diœceſibus. & num. ſeq. & 58.*

28 *Dominici diei obſervatio ſuccedit obſervantiæ Sabbathi non ex præcepto legis, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ, & conſuetudine populi Chriſtiani.*

29 *Papa ſolus habet poteſtatis plenitudinem, & Eccleſiæ plenitudinem.*

30 *Epiſcopi non poſſunt ferias indicere in die alicujus Sancti ab Eccleſia non canonizati.*

31 *Epiſcopus an poſſit diem feſtum indicere ſine populo. & num. ſeq.*

32 *Epiſcopus in his, in quibus vertitur intereſſe laicorum non poteſt ſtatuere ſine illorum conſenſu, vel ſaltem debent eſſe præſentes.*

33 *Feſtos dies ſolus populus, ſeu laicalis poteſtas indicere non poteſt, etiam quoad judicialia.*

34 *Populus an poſſit ſtatuta facere ſine authoritate Superioris.*

35 *Feriarum ſpecies quot ſint, & à quibus indicantur. & num. ſeq.*

36 *Feriæ ruſticæ ſuffragantur etiam non occupatis in meſſibus, & vindemijs, ſi à judice ſint indictæ.*

37 *Citatio an fieri poſſit in die nō feriata ad feriatam.*

38 Uſque, *dictio ponitur excluſivè.*

39 *Citatio an poſſit fieri in die feriata ad diem non feriatam.*

40 *Principium eſt ponderandum etiam in judicijs.*

41 *Actus habitus tempore, aut loco inhabili valet ſi illius effectus conferatur in tempus, aut locum habilem.*
Declaratur. num. 47.

42 *Citationis triplex eſt actus.*

43 *Mandatum de citando an fieri poſſit in die feriata ad diem non feriatam. & num, 46. & 49.*

44 *Executio mandati de citando an die feriata fieri poſſit. & num. 46. & 53.*

45 *Proceſſus ex citatione inchoandus fieri non poteſt die feriatâ.*

48 *Citatio eſt de proceſſu, & fundamentum judicij.*

50 *Citationis commiſſio eſt actus extrajudicialis non requirens cauſæ cognitionem.*

51 *Et fieri poteſt etiam in territorio alieno.*

52 *Mandatum de citando in die feriata fieri non poteſt à judice pro tribunali ſedente.*

53 *Bonarum mentium eſt lites execrari.*

Cita-

54 *Citatio conturbat mentem citati, & plerumque eum provocat ad iracundiam.*

55 *Citationis executio eſt de judiciali proceſſu.*

56 *Subſtantialia actus ubi interveniunt, actum ipſum intervenire neceſſe eſt.*

57 *Princeps laicus an ſtatuere poſſit, ut dies alicujus Sancti ab Eccleſia canonizati à ſuis ſubditis ſervetur, ac ſi eſſet dies feſtus ex præcepto Eccleſiæ & n. ſeqq. uſq. in fin.*

60 *Iuriſdictio ſpiritualis, & temporalis à Deo ſunt diſtincta.*

61 *Feſtorum dierum indictio eſt actus ſpiritualis, & pertinens ad Paſtores Eccleſiæ.*

62 *Feriæ repentinæ à Principe indictæ non ſunt ſervandæ in foro Canonico.*

63 *Conſervationes ſpectant ad Præſules Eccleſiæ.*

64 *Feſtorum dierum indictio eſt quædam conſecratio temporis.*

65 *Feriis in honorem Dei, & Sanctorum Princeps laicus derogare non poteſt.*

66 *Conſtantini lex de obſervatione diei veneris in honorem Dominicæ Paſſionis non fuit recepta ab Eccleſia.*

67 *Statuto civitatis poſſe introduci ferias in honorem Dei, quo ſenſu ſit accipiendum.*

68 *Conſuetudo non poteſt inducere ferias in honorem Dei, niſi interveniat conſenſus Epiſcopi, & Cleri.*

70 *Feſtum ſi princeps, vel civitas ſtatuat ſub certa pœna colendum, transgreſſores culpam non incurrunt, ſed pœna exigi poteſt.*

71 *Contrarium.*

72 *Statutum ubi eſt nullum ex defectu poteſtatis, adjectio pœnæ non tenet.*

73 *Statutum laicale poteſt pœnam infligere violantibus dies feſtos ac Eccleſia inſtitutos.*

74 *Principum Catholicorum eſt in adjutorium Eccleſiæ ſacrarum Conſtitutionum præcepta tueri.*

75 *Princeps laicus non poteſt ſtatuere, ut eius ſubditi in die alicujus Sancti ab operibus ſervilibus abſtineant.*

76 *Feriæ repentinæ quæ ſint, & quas ob cauſas à Principe indicantur.*

77 *Ad Religionem pertinet cultum Deo exhibere.*

78 *Dictio, ſicut, importat omnimodam ſimilitudinem.*

79 *Formalitas celebrationis feſti in quibus conſiſtat.*

80 *Declaratio Apoſtolica nullitatis litterarum Senatus Mediolani, & Edicti gubernatoris ſtatus Mediolanen. ſuper obſervatione feſtivitatis S. Dominici in dicto ſtatu.*

1 CONQUESTUS. Feriis introductis ob honorem Dei, & Sanctorum, niſi ob neceſſitatem, vel pietatem, judicium exerceri non poteſt etiam de conſenſu partium.
2 Poſſunt tamen partes renunciare feriis favore hominum introductis. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. cui ſubſcribunt Bella. Bald. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Joan. de Anan. Diviſio patet 2. ibi *Licet.*

3 Nota primo ex text. principalem regulam, quod in feriis ſtatutis ob reverentiam Dei judicium exerceri non poteſt, ut hic, & in l. *Omnes dies:* & in l. *fin. C. eodem,* & notant omnes in ſumm. textus.

4 Ampliatur primò hæc regula, ut locum habeat etiam in feriis Sanctorum: nam & iſtæ ſunt principaliter introductæ ob reverentiam Dei, ut hic notat gloſ. 2. Hoſt. *n. 4. verſ. Et nota, quod feriæ,* & Abb. *in primo notab.* & clarè probatur in tex. nam primò generaliter loquitur de diebus feriatis, qui ob reverentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti: & mox explicando qui ſint illi dies per dictionem *ſcilicet*, quæ ſtat declarativè, ut notat Fulg *conſ. 147. Viſa quadam ſupplicatione, n. 2.* enumerat etiam ferias Sanctorum. Et eſt ratio, quia Dominum veneramur in Sanctis ejus, ut in Clem. 1, *De reliq. & venerat. Sanct.* Ad hoc Conc. Trid. *ſeſſ. 25. De innovat. & vener. & reliq. Sanct.*

5 Ampliatur ſecundò ut habeat locum non tantùm in feriis ſolemnibus ad honorem Dei dedicatis, ſed etiam in aliis feriis, ut hic declarant Innoc *num. 1.* Hoſt. & Joan. Andr *num. 2.* Unde judex non debet in cauſis procedere; nec etiam ad illam diem citare, ut l. 1. *ff. de feriis*, tamen prudenter faciet ſi ſic dicat: compareas tali die coram nobis, ut ex tunc in tali cauſa procedamus: nam etſi die feriata non poſſit judicialiter procedi, pars tamen citata comparere poteſt ſe-
6 cundum Innocent. *ubi ſupra.* An autem citatio fieri poſſit in die non feriata ad diem feriatam, vel è converſo, plenè examinabitur inf. *in 2. & 3. quæſt.*

7 Ampliatur tertiò, ut nec de partium conſenſu judicium exerceri poſſit in diebus feriatis in honorem Dei: nam talibus feriis partes renunciare non poſſunt, ut hic dicitur expreſſè. Ratio eſt, quia non in favorem partium, ſed in Dei honorem introductæ ſunt: ergo, &c. ut c *Si diligenti, de*
8 *foro compet.* & l. *Si unus,* § *In Sum. ff. de pact.* ſecundum Abb. *hic. n. 9.* Et idem dicendum de feriis repentinis, quia cum non fuerint indictæ in favorem partium, ſed ob reverentiam, vel honorem Principis, nequeunt partes illis renunciare, l. *Omnes dies prope finem, C. eod.* Et tenet Specul. *in tit. de feriis, §. fin. poſt principium,* & gloſ in Clem. *Sepè, in verb. Ob neceſſitatem, de verb. ſignif.* & Abb. *hic num. 11.* Secus autem eſt in
9 feriis ruſticis inductis propter hominum utilitatem, vel neceſſitatem tempore meſſium, & vindemiarum: nam his bene poſſunt partes renunciare, ut hic in fin. & in l. 1. *ff. eod.* & hic notat gl. 2. Abb. antiq. Joan. Andr, Bald. & omnes *in ſumm. tex.* & Abb. Siculus *d. n. 11.* Quinimò his ultimis renunciari poteſt etiam tacitè, & renunciatum intelligitur eo ipſo, quod citatus comparet, & non opponit exceptionem feriarum, ut eſt expreſſum in *d. l. 1. ff. eod.* & tenent Federicus de Senis *conſ. 11 Quæritur, n. 11. verſ. Præterea iſte Iacobus.* Jaſ. in d. leg 1. *in princ.* & Alex. *conſ. 213 Viſo, & opportune, numer. 3, verſ. Nec poteſt dici lib. 2.*

10 Ampliatur quartò, etiam in arbitro, quia procedit ad inſtar judicis, & tenetur ſervare fe-
11 rias ſolemnes d. l. *Omnes dies, C. eod.* Unde partes compromittendo in aliquem tamquam in arbitrum, feriis renunciare non poſſunt, ut tenet Specul. *in tit. de arbitr. §. fin verſ. Informa.* Et Joan. Andr. *h c n. 20 in fin.* & Abb. *n. 10.* & hoc in vero arbitro; ſecus autem in arbitratore, ut dicam infra *in 3. fallent.*

12 Ampliatur quintò, ut in tantùm abſtinendum ſit à judicio in diebus feriatis, ut ſententia, & proceſſus habitus non teneat, ut de ſententia patet in leg. 1. *ff. eodem,* & de ſententia, & proceſſu dicitur expreſſè *hic in fin.* unde cum

myſterio Joan. Andr. & ſequentes ſummando
textum dixerunt, judicium in diebus feriatis ex-
erceri non poteſt, nam verbum *poteſt* præceden-
te negatione, præciſam neceſſitatem importat,
& privat potentia, adeo ut reddat actum de jure
impoſſibilem, ut nota gloſ. in c. 1. *in verb. Non
poteſt de regul. jur. libr. 6.* Bald. in l. 1. *num. 62.C.
Qui admitti*, & Iaſ. in l. *Non dubium, num. 60. C.
de legib.*

13 Fallit primò ſupradicta regula ſi ſubſit neceſ-
ſitas, ut in tex. ibi: *niſi neceſſitas urgeat*, veluti ſi
res ſit tempore peritura, ut cap. *Licet, ſupra eod.*
l. 2. *& 3. ff. de feriis*, & l. 1. *ff. de damn. infect.* ſe-
cundum gloſ. *hic in verb. Neceſſitas*: & Innocent.
numer. 1. *in fin. in eod. verb.* Vel dic, neceſſi-
tas, ſecundum Hoſtienſ. *num.* 5. & Joan. Andr.
num. 22. puta circa collectionem fructuum, vel
imminentem aquarum inundationem, l. *Omnes
judices, C. eod. tit.* & circa quæſtiones, & puni-
tiones latronum, ut l. *Provinciarum, C. eod.* ubi
patet inſignem latronem etiam in die Paſchatis
poſſe ad ferreas mitti, quia, ut ibi dicitur, in
hoc ſummi Numinis facillimè ſperatur venia,
perquod multorum ſalus, & incolumitas procu-
ratur. Et generaliter ubicumque in mora verti-
titur imminens periculum animarum, quæ ſunt
omnibus temporalibus præponendæ, cap. *Praci-
pimus*, 12 *q.* 2. & l. *Sancimus, C. de ſacroſ. Eccl.*
Atque ita hic intelligitur neceſſitas ſive ſit circa
temporalia, ſive ſpiritualia, ut per Abb. *nu.* 14.
verſ. Et quod dixi ſupra, de quo dic plenius ut per
Turrecrem in c 1. *num.* 5 *verſ. Verum notandum,
& n. 6. & 7. de conſecr. diſt.* 3. poſt B. Tho. in 2. 2.
q. 122. *art.* 4.

14 Fallit ſecundò, ſi ſuadeat pietas, ut patet in
tex. ibi: *vel pietas ſuadeat*, Exemplificat gloſ. in
verb. Pietas, in cauſa miſerabilium perſonarum:
nam in operibus miſericordiæ dierum diſtinctio
non eſt habenda, arg. cap. *Vtinam, 56. diſtinct.* &
cap. *Nunquam, de conſecr. diſt.* 3. quia ſumma eſt
ratio, quæ pro Religione facit, l. *Sunt perſonæ,*
15 *ff de religioſ. & ſumpt. funer.* Item exemplificant
Innoc. *numer.* 2. Hoſt. *numer.* 7. & Jo. Andr.
num. 22. in cauſis ſpiritualibus electionum, in-
quiſitionum, & hujusmodi, quæ his diebus exer-
ceri poſſunt, cùm pietas, & neceſſitas hoc ſua-
deat, arg. cap. *Placita*, 15. *q.* 4. & in eo, quod le-
gitur, & notatur in c. *Oblatæ, §. penult. de appell.*
& conferunt notata per Ioan. Andr. in c. *Bonæ,
il ſecondo, in princ. de elect.* & tenet Specul. in
*tit. de feriis, §. 2. verſ. Quid de cauſis, & in duobus
verſic. ſequen.* ubi tractatur de cauſis uſurarum,
& decimarum, de quibus dic hodie ut habetur
in Clem. *Diſpendioſam, de judic.* & in
Clem. *Sæpè, de verb. Significat.* Et de cauſis ma-
16 trimonialibus notat glòſ. *in ſumma* 15 *qu.* 4. Et
in eo, quod ſupra dixi de miſerabilibus perſo-
nis, pone exemplum in pupillis, ut eis tutores
dentur, & alimenta decernantur, & in aliis, quæ
celeritatem deſiderant, & ex puro officio decer-
nuntur, prout patent exempla in l. 2. *& 3. ff. eod.*
17 & notat præcitata gloſ *in ſumma*, 15. *qu.* 4. De-
cretum tamen ſuper alienatione rerum minoris
interponi non poteſt, ut tenet Specul. *in tit. de
feriis, §. 2. in fin.* & ibi Joan. Andr. *in additioni-
bus*, & idem Joan. Andr. *hic nu. 2. in fin.* & Abb. *nu.*
18 15. Et has duas exceptiones neceſſitatis, & pie-
tatis aliàs complexa eſt S. Congregatio Cardi-
nalium Concilii Tridentini Interpretum dum
cènſuit, feſtis diebus licere dare operam rebus
ad vitam neceſſariis, ac tempore perituris, præ-
ſertim tempore vindemiarum, & meſſium, ac
recollectionis fructuum, vel ubi neceſſitas ur-
geat & ſuadeat pietas ad Ordinarii cujuſq; judi-
cium, & cenſuram.

19 Fallit tertiò in his, quæ pertinent ad pacem,
vel concordiam, quæ quolibet die feriato poſ-
ſunt expediri, ut l. *fin. C. eod* & c. *Decrevit*, ibi:
niſi de concordia, & pacificatione, 22. *qu.* 5. & tra-
dit glo. *in ſumma*, 15. *q.* 4. unde & pacta, & tranſ-
actiones fieri poſſunt, ut habetur in d. l. *fin.* &
hic notat gloſ. 2. *in fin.* Hoſt. *num.* 2. *in verb. Con-
quieſcere.* Joan. Andr. *eod. num.* Abb. *numer.* 14.
20 *in 3. fallen.* & alii communiter. Et idem dicen-
dum in compromiſſo tanquam in arbitratorem,
quia talis eſt quidam amicabilis compoſitor, &
mediator pacis; & iſta non prohibentur fieri die
feriata, ut cap. 1. *ſup. eod.* & l. *fin. C. de feriis.* Et te-
net Specul. *in tit. de arbitr. §. fin. verſ. In forma,*
Bart. in l. *Si feriatis, num. 2. ff. de arbitr.* Joan. Andr.
hic *num.* 20. & Abb. *num.* 10. & facit ſecundum
eum, quod notat Innoc. in cap. *Quintavallis, de
jurejur.*

21 Fallit quartò, in appellatione interponenda:
nam quolibet die feriato poteſt quis appellare,
ſed non proſequi appellationem, ut l. 1. C. *eod.*
& ibi notat Bart. & ſcribentes gl. 2. & Abb. *n.* 13.
verſ. Fallit primo.

22 Fallit quintò in executione ſententiæ, quæ
fieri poteſt etiam tempore feriato ob neceſſita-
tem hominum, licèt non tempore feriato in ho-
norem Dei, ut *hic* per Abb. *num.* 13. quod tamen
non eſt verum indiſtinctè; unde ad hoc vide
pulchram diſtinctionem Joan. Andr. *in additio-
nibus ad Specul. in tit. de libelli except. §. Nunc di-
cendum, verſ.* 30. *aliàs* 35. quam ad literam reci-
tat, & proſequitur idem Abb. in c. *fin. num.* 20.
ſupra, de judic. & ibi etiam vide *numer.* 17. an li-
belli oblatio fieri poſſit judici, vel parti in die-
bus feriatis. Quod etiam tangitur in gl. *in ſum-
ma*, 15. *q.* 4.

23 Secundo nota in verſ. *Scilicet*, qui ſint dies
feriati ob reverentiam Dei quo ad effectum, ut
judicium exerceri non poſſit: nam quoad præ-
ceptum Eccleſiæ hodie ſtabimus Conſtitutioni
ſan. mem. Urbani VIII. *editæ idibus Septembris*
1642. incipien. *Vniverſa*, in qua præter dies Do-
minicos, & alias feſtivitates enumeratas in hoc
capitulo firmantur eſſe de præcepto, & nomina-
tim exprimuntur quatuor feſtivitates B. Virgi-
nis, ideſt Purificationis, Annunciationis, Aſſum-
ptionis, & Nativitatis, quæ in hoc c. Implicitè
continentur ſub illis verbis, *Feſtivitatum omnium
Virginis glorioſæ.* Et adduntur infraſcriptæ, ſcili-
cet Corporis Chriſti, quæ ſolemnizatur feria
quinta poſt octavam Pentecoſtes, ut in Clem.
Si Dominum, de reliq. & venerat. Sancto. Inven-
tionis S. Crucis, de qua nulla fit mentio hic, ſed
in cap. *Crucis, de conſecr. diſt.* 3. S. Ioſephi, &
S. Annæ, atque unius ex principalioribus Pa-
tronis in quocunque regno, ſive provincia, &
alterius pariter principalioris in quacunque
civitate, oppido, vel pago, ubi hos Patronos ha-
beri, & venerari contigerit. Ad reliquorum
verò dierum obſervantiam, quos huc uſque,
ſive in univerſa Eccleſia, ſive in quavis natione,
aut

aut regno, provincia,diœceſi. aut loco quomodocunque,ſive ex præcepto, ſive ex conſuetudine,five ex devotione Chriſti fideles tanquam feſtivos celebrarunt, nequaquam ex præcepto ipſos teneri decernitur, & declaratur. Sed paulò poſt adjicitur clauſula infraſcripta: (Non intendimus tamen per hanc noſtram Conſtitutionem dies feriatos circa judicialia in aliquo immutare, quos ad hunc effectum relinquimus in eiſdem ſtatu,& terminis,in quibus erant ante ejuſdem promulgationem.) Itaque quoad judicialia ſervabitur hæc Decretalis, in qua dies feriati eſſe dicuntur infraſcripti dumtaxat, videlicet Natalis Domini,S.Stephani,S.Jo.Evangeliſtæ, SS. Innocent. S.Sylveſtri,Circumciſionis, Epiphaniæ, ſeptem Dies Dominicæ paſſionis, Reſurrectionis cum ſeptem ſequentibus, Aſcenſionis,Pentecoſtes cum duobus, qui ſequuntur, Nativitatis S.Jo. Baptiſtæ, feſtivitatum omnium Virginis Glorioſæ,ideſt Annunciationis in vere, Aſſumptionis in æſtate, Nativitatis in autumno & Purificationis in hyeme, quæ ut inquit Hoſt. *hic n.5.*ſunt ad modum lapidum precioſorum,& coronæ in anni circulo collocatæ: duodecim Apoſtolorum, & præcipuè, Petri, & Pauli, B. Laurentii,Dedicationis B.Michaelis, ſolemnitatis omnium Sanctorum, dies Dominici, aliarumque ſolemnitatum,quæ indicuntur à ſingulis Epiſcopis cum Clero, & populo. Ex quibus patet latiùs patere ferias judiciales, quam dies feſtos ex præcepto: nam inter ferias judiciales hic enumerantur ſeptem dies Dominicæ Paſſionis,& ſeptem dies poſt Reſurrectionem; & tamen in Bulla Urbani VIII. poſt Reſurrectionem non exprimuntur niſi duo ſequentes, & de diebus Paſſionis Domini nulla fit mentio; feriis tamen judicialibus hic ſtatutis addendi ſunt ſex dies expreſſi in prædicta Bulla, videlicet Corporis Chriſti,Inventionis S. Crucis, S.Joſephi, S.Annæ, & duorum ex principalibus Patronis; quia cum dies iſti ſint hodie in præcepto, abſque dubio ſunt feriati,etiam quoad judicialia; præſervatio enim Urbani in eadem Bulla importat ſolum,ut dies qui erant feriati quoad judicialia ante illius promulgationem ſimiliter remaneant feriati,ſed non importat,ut dies qui firmantur eſſe in præcepto,non debeant eſſe feriati etiam quoad judicialia,quia repugnat, ut dies feſtus ſit ſanctificandus ex præcepto Eccleſiæ,& in illo exerceri poſſint ſtrepitus judiciales, cùm ratio formalis ſanctificationis feſti conſiſtat in vacando rebus divinis,& in ceſſatione operum, ut declarat S.Thom.in 2.2.*q.*122.*art.*4.*ad* 5. inter quæ opera recenſentur etiam actus judiciales,qui impediunt applicationem hominum ad Divina,ut hic,& in c.1.*cum duob.ſeqq.*15.*q.*4. & in l.*fin.C.eod.* Unde omnes dies feſti de præcepto ſunt feriati,etiam quoad judicialia, ſed non convertitur,quia non omnes dies feriati quoad judicialia ſunt feſti ex præcepto Eccleſiæ.Habes igitur ex prædictis qui dies ſint venerandi ex præcepto, & in quibus ſit feriandum à litibus.
5 Nec obſtat tex.in c.2.15.*q.*4.ubi dicitur feriandum eſſe à ſeptem diebus præcedentibus Nativitatem Domini uſque ad octavas Epiphaniæ,& à quinquageſima uſque ad octavas Paſchæ, & à ſeptem diebus ante nativitatem B. Joan. Baptiſtæ.Quoniam ut reſpondet Hoſt.*hic n.* 4. *in verb. Natalis.*ſtandum eſt huic Decretali, quia illud de conſuetudine non ſervatur.Et concordant Joan. Andr.*n.*4.& alii poſt eum,& Specul.*in tit. de feriis,in* 1.*col.*Tres autem dies Rogationum,qui dicuntur eſſe feriati in c.1.*de conſecr.diſt.*3.addendi ſunt huic Decretali ſecundum Hoſt.*n.*4.*in fin.*licèt hoc non ſervet Curia, ut inquit Specul. *ubi ſup.*&Jo.Andr.*hic n.*5.

27 Tertiò nota ibi, *quas ſinguli Epiſcopi*, juncto præcedenti verſiculo ſcilicet, ſolum Papam in Eccleſia univerſali,& quemlibet Epiſcopum in ſuæ diœceſi poſſe dies feſtos indicere. De Papa eſt manifeſtum, quia omnes feſtivitates hic expreſſæ ſunt de jure poſitivo,& ex ſtatuto Eccleſiæ,etiam quoad dies Dominicos: nam etſi præceptum de ſanctificatione Sabbathi fuerit traditum in Decalogo,tamen ut inquit S.Thom.in 2.2.*d.q.*122.*art.*4.*ad* 4.obſervantia diei Dominicæ in nova Lege ſuccedit obſervantiæ Sabbathi non ex vi præcepti legis, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ,& conſuetudine Populi Chri-
29 ſtiani.Et ſequitur Turrecrem in cap. 1.*n.* 9. *de conſecr. diſt.* 3. ſicut ergo ſolus Papa Conditor Canonum in tota Eccleſia poteſt ferias ſolemnes indicere ob reverentiam Dei,prout fecit in hoc,& in d.c.1.*de conſecr.diſt.*3.& in Clem. 1.*de reliq.& vener. Sancto.* quia ipſe ſolus habet poteſtatis plenitudinem, & Eccleſiæ Principatum, c. *Cuncta per mundum*, 9.*q.*3.c, *Proſuit,de conceſſ.prabend.* Butr. *hic numer.* 19. ita ſinguli Epiſcopi hoc poſſunt in ſua tantùm diœceſi,ut hic eſt expreſſum,& in d.c.1. ibi, *in ſuis Epiſcopatibus*, & ibi, *non generaliter, de conſecr. diſt.* 3. cum ſint vocati in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, c. *Qui ſe ſcit*, & c. *De-*
30 *creto*, 2. *quæſt.* 6. Et hoc intelligas de Sanctis ab Eccleſia canonizatis: nam etſi Vincentius opinatus fuerit Epiſcopum poſſe in ſua diœceſi Sanctum canonizare per iſtum textum, tamen Doctores communiter eum reprehendunt, & ejus opinio reprobatur in c. 1. *de reliq. & venerat. Sancto.*ubi Alexander III.de quodam, qui colebatur ab aliquibus cùm non eſſet colendus, ſic ait:(Illum ergo non præſumatis de cætero colere, cum etiamſi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipſum pro Sancto abſque authoritate Romanæ Eccleſiæ venerari:)de quo dic latiùs,ut ſcripſi in c.*Pernicioſam,num.* 57. *ſupra, de offic. Ordin.*Itaque omnis feſtivitas Sancti ab Eccleſia Canonizati, quam Epiſcopus in ſua diœceſi cum Clero,& populo ſtatuit eſſe ſolemniter venerandam, eo ipſo ferias indicit, ita ut ab omni actu iudiciali in illa die ſit abſtinendum
31 ut hic per Butr. *in* 3. *not.* Sed numquid Epiſcopus poſſit diem feſtum indicere ſine populo. Abb.*hic n.*4.tenet non poſſe,quia non ſine myſterio hic dicitur cum populo, prout etiam dicitur in c.1.*de conſecrat.diſt.*3. ibi. Et illæ feſtivitates, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus
32 cum populo collaudaverint.) Nam licet Epiſcopus in ſpectantibus ad Epiſcopalem juriſdictionem poſſit cum Capitulo facere ſtatuta, ut in c. *Vt animarum*, *de conſtit. lib.* 6. tamen in aliis,in quibus vertitur intereſſe aliorum,non poteſt ſtatuere ſine illorum conſenſu,vel ſaltem debent eſſe præſentes,ut notat Innoc in c.*Veſtra, de locat,*& in c.*fin.de offic.Deleg.* Et hanc partem tenet Archid,in d.c. 1. *num.* 9. Fatetur tamen Abb.

Abb. quod ubi populus non habet legitimam cauſam contradicendi, non obſtat contradictio, ut in ſimili notat Archid. in d.c. *Ut animarum*, facit c. 1. *de his, quæ fiunt à majori parte Capituli*, veluti ſi Epiſcopus vellet indicere ferias in die alicujus Sancti, qui traxit originem de illo loco, vel quid ſimile: ad quod facit c. 1, 65. *d. ſt.* Sed Anton. de Butr. dicit ſe idem tenuiſſe olim per iſtam literam, ſed poſtea mutavit ſententiam, dicens ſolum Epiſcopum cum Clero, ſeu Capitulo hoc poſſe, quia in his, quæ tendunt in favorem animæ, quilibet eſt Epiſcopo ſubjectus, c. *Cum ſit, de for. compet.* c. *Novit, de judic.* & c. *Per venerabilem, qui fil. ſint legit.* & cum eo tranſit Joan. de Imol. *n. 1. verſ. Item nota, quod feſtivitates.* Et pro hac parte optimè facit Conc. Trid. *ſeſſ. 25. c. 12.* ubi ſtatuitur, ut ab exemptis omnibus etiam Regularibus ſerventur dies feſti, quos in diœceſi ſua ſervandos Epiſcopus præceperit: nec ibi ulla fit mentio de populo.

33 Quartò nota ibi, *& populo*: ſolum populum non poſſe dies feſtos indicere, cùm tex. copulativè loquatur de Epiſcopo cum Clero, & populo, l. *Titia teſtatores*, §. *Nihil diſtat*, *ff. de legat.* 1. Et ex hoc notabiliter deduco poteſtatem indicendi ferias ſolemnes in honorem Dei, & Sanctorum nequaquam eſſe apud Principes ſæculares, etiam quantum ad hoc, ut judicia tunc temporis exerceri non debeant, quod efficaciter probat hæc Decretalis: nam in principio ſtatuitur, ut in diebus feriatis, qui ob reverentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti, debeat omnis ſtrepitus judicialis conquieſcere; & mox dies illi nominatim exprimuntur, & inter hos generaliter recenſentur ſolemnitates, quas Epiſcopus cum Clero, & populo duxerit ſolemniter venerandas. Igitur ſolus populus non poteſt ſtatuere certos dies, in quibus ob reverentiam Dei ſit ceſſandum ab actibus judicialibus, & conſequenter nec Principes laici hoc poſſunt: nam Princeps non alia utitur poteſtate niſi illa, quam ab initio populus in eum tranſtulit, ut l. 1. §. *Sed & hoc ſtudioſum*, C. *de veter. jur. enucleand.* At populus non tranſtulit in Principem hanc poteſtatem indicendi ferias judiciales in honorem Dei, cùm illam non haberet, ut hic eſt expreſſum, quia nemo poteſt plus juris transferre in alium, quàm ipſe habeat, ut leg. *Nemo plus juris, ff. de regul. jur.* & cap. *Nemo poteſt*, *eod. tit. lib. 6.* & nemo dat quod non habet, cap. *Quod autem, de jur. Patron.* l. *Traditio*, *ff. de ac-*
34 *quir. rer. dom.* cum ſuis concordant. Præterea quamvis omnis poteſtas à populo in Principem tranſlata ſit, ut in d. §. *Sed & hoc ſtudioſum*: tamen illud verbum *tranſlata*, exponitur ibi à gloſſ. id eſt conceſſa, & concordat gloſſ. 1. in l. *Non ambigitur, ff. de leg.* item gloſ. *penult.* in l. *fin. C. eod.* & ſic populus retinuit ſibi poteſtatem jus condendi; unde hodie poteſt ſibi facere ſtatuta, ut l. *Omnes populi*, *ff. de juſt. & jur.* l. *Anticibenſium*, C. *de privil. credit.* l. *fin.* C. *de Decret. ab Ord. facien.* l. *Prohibere*, §. *Planè*, C. *Quod vi, aut clam*, l. *Si ſervi noſtri*, C. *de noxalibus*, & c. 1. *de conſtit. lib. 6.* etiam ſine authoritate Superioris ſaltem in ſpectantibus ad ordinationem negociorum, & judiciorum, & ad cauſarum deciſionem civilem, & in aliis, quæ jus Superioris non tangunt, nec ſunt illi reſervata, ut concludit Bald. in d. l. *Omnes populi*, *num. 14. verſ. Sed puto verum*, articulo in utramque partem egregiè diſcuſſo à *num. 14. uſque ad num. 21.* nec diſcrepat Bart. *ibi num. 2. & 3.* & nihilominus non obſtante hac facultate condendi ſtatuta, non poteſt populus facere hoc ſtatutum, ut aliquis dies ſit feriatus in honorem Dei, ut hic patet: ergo nec Princeps hoc poteſt, quia proportionabiliter eadem eſt poteſtas utriuſque, & ſicut Princeps conſtituit jus commune generaliter quoad omnes, ut l. *fin. C. de legib.* ita quilibet populus conſtituit ſibi jus proprium, ut in d. l. *Omnes populi*, ibi, *partim ſuo proprio*, id eſt non generali, ſed municipali, ut ibi declarat gloſ. *penult.* Bart. *num. 2.* & communiter ſcribentes, ſed de hoc articulo an Princeps laicus habeat poteſtatem judicandi has ferias in honorem Dei, & Sanctorum, plenè dicam infra in 4. *quæſt.*

35 Expeditis notabilibus venio ad gloſ. & quia in tex. fit mentio de duplici tantùm ſpecie feriarum, QUÆRO quæ ſint hujuſmodi feriæ, & an ſint aliæ præter illas, & à quo indicantur: gloſ. 2. hoc proſequitur *in princ.* Sed tu dic clarius ſecundum Specul. *hoc tit. in princ.* & Henr. Boich. *in hoc c. n. 1.* & Abb. *n. 8.* feriarum tres eſſe ſpecies: quædam enim ſunt feriæ ſolemnes, & introductæ ob reverentiam Dei, de quibus actum eſt ſupra, & tales cum ſint indictæ à Papa per Canonem, non oportet ut ſpecialiter indicantur ab homine, l. *Sed & ſi per Prætorem*, §. *Si feriis*, *ff. ex*
36 *quib. cau. major.* quædam ſunt feriæ publicæ, ſive ruſticæ, ſeu indictæ, quæ alicubi etiam appellantur ſolemnes, ut ſunt illæ, quæ ſtatuuntur meſſium, ſeu vindemiarum gratia ob neceſſitatem hominum; & tales non ſunt determinatæ à Lege, vel Canone; & ideo illarum indictio judicibus relinquitur, ut eas indicant bis in anno ſecundum qualitatem, & conſuetudinem cujuſque loci, nam citius fit recollectio in locis calidis, quàm frigidis, ut leg. *Præſides ff. eod.* & notat hic præcitata gloſ. pro hoc l. *Si in aliam ff. de offic. Proconſul.* unde non ſequitur, de jure aliquis colligit fructus tempore meſſium, vel vindemiarum: ergo non debet in jus vocari, quia ad hoc, ut in jus vocari non debeat, neceſſe eſt ut priùs feriæ à judice indicantur ſecundum Henrich. *ubi ſupra*; & iſtæ quamvis ſint introductæ propter occupatos, tamen poſtquam ſunt indictæ, relevant omnes etiam milites, & alios, qui in meſſibus, & vindemiis non occupantur, ut concludit gloſ. in leg. 1. *in verb. Occupati. ff. de feriis*: & ſequitur Alexan. *conſ. 2. Viſis dubitationibus*, *numer. 4. verſ. Pro hoc etiam facit*, *lib. 2.* & de iſtis duabus ſpeciebus agitur hic. Quædam verò ſunt feriæ repentinæ, quas Princeps indicit vel propter palmam, ut quia hoſtes ſubjugavit, vel quia uxorem duxit, vel quia filius ei natus eſt, ut in d. l. *Sed & ſi per Prætorem*, §. *Si feriis ff. ex quib. cauſ. major.* & in l. 1. *C. de feriis*, & dicuntur repentinæ, quia ſunt incertæ; imò extra ordinem repentè, & ſubito indicuntur: & iſtæ indici non poſſunt niſi à ſolo Principe, ut l. *A nullo*, C. *eod*, & tangam, infr. *in 4 q. n. 76.* & de his tribus ſpeciebus feriarum, vide gl. in Clem. *Sæpè*, *in verb. Ob neceſſitatem*, *de verb. ſignif.* & Hoſt. *in ſum. eod. tit.* §. *Qualiter diſtinguantur*, & adde quod dixi ſupra *in 1. notab. in 3. ampliat.*

Se-

37 Secundò QUÆRO, an citatio fieri poſſit in die non feriata ad diem feriatam, Innoc. *hic n.* 1. *in verb. Conqueſcere*, ponit duas opiniones, prima opinio diſtinguit ſic: aut error in aſſignatione termini exprimitur, veluti ſi dicatur. Ad comparendum coràm nobis in tali cauſa tibi diem Dominicum aſſignamus. Et citatus nec in die Dominico, nec in ſequenti comparere tenetur. Aut error non exprimitur in citatione, quamvis tacitè inſit, ut quia dicatur: decima die venias reſponſurus, & decima dies incidat in diem Dominicum. Et tunc citatus non tenetur in die Dominico comparere, ſed bene in die ſequenti: ratio eſt, quia duo videntur mandata, ideſt ut ad diem compareat, & ut compareat, *l. Celſus, ff. de arbitr.* quamvis ergo habeat excuſationem in die ſolemni; tamen in ſequenti die excuſationem non habet, & datio termini tenet. Et idem dicendum eſt ſi per 20. dies durarent dies feriati, quia in proxima ſequenti die tenetur comparere citatus.

Secunda opinio, cui magis adhæret Innocent. *ubi ſupr. verſ. Item melius eſt*, quod etiam in primo membro diſtinctionis teneat aſſignatio termini, ita ut quamvis in citatione expreſsè dicatur; Compareas in die Dominico, nihilominus citatus teneatur comparere in die ſequenti non feriata; nam & hic ſicut in ſecundo membro duo videntur mandata; ergo & idem juris eſt eadem ratione ſecundum Innoc. unde & feſtum B. Lucæ aſſignatur per Papam ad comparendum, c. *Cum ex litteris*, §. *fin. ſup de reſtit. in integr.* & initium quadrageſimæ, & feſtum Nativitatis Domini, c. *Ex poſuit primo reſpon.* & §. *fin. ſupr. de dilat.* & Dominica, in qua cantatur, Ego ſum Paſtor bonus, cap. *Cum dilecti*, §. *final*, *infr. de dol. & contum.*

Quid dicendum? Tu teneas primam opinionem indiſtinctè, quam tenuit Petr. de Bellap. in l. *Dies feſtos*, *C. de feriis*, & Hoſt. *hic n.* 3. concludens citatum ad diem Dominicum, vel alium
38 ſolemnem non teneri comparere; Secus verò ſi judex dicat: Mandamus tibi, ut uſque ad diem Dominicum compareas coram nobis; tunc enim tenet termini aſſignatio, & illud, *uſque*, intelligitur excluſivè, & ſic intelligas jura proximè allegata, & ſi quæ reperias ſimilia ſecundum Hoſt. Idem tenet Specul. *in tit. de citat. n.* 13. ubi eodem modo reſpondet ad præcitata dicens; in illis non fieri citationem ad diem feſtum, ſed ut uſque ad feſtum compareat citatus, & *uſque*, ibi ponitur excluſivè, & exponitur, ideſt citra, & ibi dicit hoc eſſe verius: nec putat referre an exprimatur patenter error in citatione, ut quia dicatur, compareas die Dominico, an non exprimatur, ut quia dicatur compareas decima, vel vigeſima die, & in die illa feſtum occurrat: nam neutro caſu citatus teneretur comparere ſecundum eum, & concordat *hic* Joan. Andr. *numer.* 2. *poſt med. verſ. Tu verò*, dicens pro opinione Hoſtienſis facere l. 2. *in fin. ff. Si quis in jus vocat.* & ſubdit eamdem opinionem tenuiſſe Riccardum de Senis Cardinalem, ut refert Cynus in l. *Dies feſtos, in* 2. *quæſt. C. de feriis.* Quod ſcilicet ubi ponitur verbum *uſque*, citatus qualibet die infra terminum venire poterit; ſed quando citatur, ut tali die feriata compareat, priùs venire nec poteſt, nec debet, & illa die venire non tenetur; & ſic neceſſaria eſt nova citatio. Sequitur Bellam. *in* 1. *quæſt.* nam relatis antiquorum opinionibus, tandem *n.* 3. *in fin. verſ. Quid dicendum*, concludit his verbis (Breviter opinionem Hoſt. & Petri, quaſi omnes Canoniſtæ, & Legiſtæ videntur approbare, & idcirco conſulo, quod ab ea in judiciis non recedas.) Et hanc opinionem dicit tenendam eſſe tamquam veriſſimam Abb. *n.* 22. quam etiam dicit veram, & approbat Bald. in d. l. *Dies feſtos, n.* 6. Nec obſtat ratio in contrarium adducta per Innoc. quod duo videantur mandata. Quoniam, ut reſpondet hic Joann. Calder. *in addition.* & eum Bellam. *ſub n.* 2. *verſ. Sed ratio*, vendicat ſibi locum, ubi citatio, vel mandatum tenuit à principio; unde licèt caſus ſuperveniens illud ſuſpendat, non tamen ex toto relaxat: at hic fuit nullus à principio ſecundum eos. Neque obſtat text. in d. l. *Celſus, ff. de arbitr.* quæ dicit duo eſſe præcepta, unum ſolvendi, & aliud in tempus ſolvendi. Quia non veniunt ibi ex eadem cauſa: nam primum præceptum naſcitur ex obligatione, ſecundum naſcitur ex tempore, quod datur judicatis; ſed hoc eſt unum indiviſibile præceptum, quod non poteſt pro parte valere, & pro parte non valere, ut l. *In hoc judicio, ff. fam. erciſc.* ſecundum Bald. *ubi ſupra.*

39 Tertiò QUÆRO, quid in caſu converſo, an citatio fieri poſſit in die feriata ad diem non feriatam. Ad partem negativam inducitur primo text. in l. *Dies feſtos*, *C. eod.* ubi dicitur: *Preconis horrida vox ſileſcat*, ergo talis citatio eſt contra legem, & ſic non valet, c. 2. *de teſtib. cogen.* & l. *Non dubium, C. de legib.* quæ eſt canonizata in cap. *Imperiali*, 15. *quæſt.* 2. Secundò quia mandatum de citando eſt quædam ſententia comminatoria, l. *Præſenti*, *C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* ergo ſi fiat die feriata, non debet valere, ut l. 1. *ff. de feriis.* Quod ſi teneas non eſſe ſententiam, ſed de proceſſu juxta textum in cap. *Quoniam*, *de probation.* adhuc idem dicendum, quia & proceſſus tali die habitus nullius eſt mo-
40 menti, ut hic eſt expreſſum in fin. Tertiò, quia principium eſt ponderandum, l. *Si minor, ff. de ſerv. exportan.* etiam in judiciis, l. 3. § *Scio, ff. de minor.* ergò citatio in die feriata ad diem non feriatam non valet, cum initium ſit vitioſum.

41 Ad contrarium arguitur, quia quamvis mandatum de citando fiat tempore prohibito, tamen effectus confertur in tempus conceſſum, l. *Si cum uxori*, & l. *ſeq in fin. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Præterea idem eſt judicium de tempore, quod de loco, ut l. *Vinum ff. ſi cert. petat.* ſed valet actus habitus loco non habili, ſi effectus ipſius conferatur in locum habilem. l. *fin. ff. de offic. Præf. Urb.* & l. *Omnes*, §. *Si verò apparitor. C. de Epiſc. & Cler.* ergo ſimiliter valet citatio facta tempore inhabili, ſi illius effectus conferatur in tempus habile. In hac controverſia dicit Joan. Andr. *hic. n.* 3. *circa med. verſ. Dicunt quidam*, communius teneri primam opinionem, quod citatio non valeat, eſſe de jure veram. Sed illi derogat conſuetudo, quia de facto non ſervatur, ut dicit Jacobus de Arena, relatus à Joan. Andr. unde hæc conſuetudo citandi in die feriata ad diem non feriatam minimè mutanda, ut l. *Minimè, ff. de legib.* & propterea Dynus, qui tenuerat pri-

primam opinionem in l. 1. § *Item renunciatio ff. de nov. oper. nunciat.* poſtea ſe retractavit, ut refert Joan. Andr. *ubi ſupr.* Et retenta hac ſecunda opinione, cui ſuffragatur conſuetudo, non ob-
42 ſtant contraria, quoniam ut notabiliter reſpondet Ioan. Andr. *num. 3. circa fin. verſ. Ad obtraria: in citatione triplex eſt actus.* Primus eſt præceptum, ſeu mandatum de citando. Secundus executio præcepti, ideſt citationis actus. Tertius eſt proceſſus ex citatione inchoatus. Primus, qui
43 non requirit cauſæ cognitionem, die feriato fieri poteſt, l. *Actus*, C. *eod.* nec obſtat text. in l. *A procedente, ff. de dilation.* quia intelligitur cùm pars dicit dilationem non dandam, adeò ut
44 ſuper hoc oporteat interloqui. Secundus actus ideſt executio præcepti eiſdem rationibus tempore feriato fieri poteſt, ad hoc l. *Miles, §. Sexaginta, ff. de Adulter.* Præſertim ſecundum lecturam, quæ habet libellum in citatione tranſmitti.
45 Tertius, ideſt proceſſus inchoandus ex citatione fieri non poteſt in die feriato. Nec obſtat, quod ſecundum Petrum de Bellap. olim citabatur quis ad comparendum, vel ſatiſdandum, ut *ff. In jus vocat.* ut eant in rubro, & in nigro, & l. *Si verò*, §. *Qui pro rei*, *ff. Qui ſatiſd. cog.* per quam citationem ſic veniendo, & fidejuſſores quærendo, avertebatur quis ab his, quorum cauſa inductæ ſunt feriæ, quem reſpectum habuit dict. l. *Dies feſtos.* Etenim ut reſpondet Ioan. Andr. hodie ſolum citatur ut veniat. Tale igitur præceptum utique fieri poterit in die feriato.

Sed tu adverte ad hanc tripartitam diſtinctionem Joann. Andr. nam etſi quod ſpectat ad tertium actum proceſſus ex citatione inchoati conveniant omnes, ut fieri non poſſit in die feriato, quia verè, & propriè eſt actus judicialis, & ideo inhibitus in hoc cap. & in juribus concor-
46 dantibus: tamen quoad alios duos actus Doctores magnoperè confligantur, nam contra Jo. Andr. tenet hic Ioan. Calder. relatus à Bellam. *ſub. n. 7. col. 5. poſt princ. verſ. Ioan. Calderinus*, ubi concludit nec præceptum, ſeu interlocutoriam ad comparendum, nec illius executionem fieri poſſe in die feriato. Idem Archid. in cap. *Placita, n. 2. 15. quæſt. 4.* Speculat. *in tit. de citat. §. 1. verſ. Item excipitur, & ſeq.* & ſequuntur *hic* Butr. Cardin. & communiter moderni, ut dicit Abb. *nu. 20. verſ. Sed moderni.* Et idem diſputando te-
47 nuit Iacob. Butrig. ut refert Bart. in *l. 1. §. Nunciatio, ff. de nov. oper. nunciat.* quia lex prohibens citationem non habuit ſolum reſpectum ad effectum, ſed etiam ad principium: unde quandoque prohibetur actus reſpectu effectus, & tunc ſatis eſt, ut conferatur in tempus conceſſum; & ſic loquitur text. in d. l. *Si cum uxori*, & in l. *ſeq. in fin. ff. de donat. inter vir. & uxor.* & in cap *de Uxore, infr. de ſepult.* Quandoque prohibetur non ſolùm effectus, ſed etiam ipſe actus: & tunc non ſufficit effectum conferri in tempus permiſſum, quia cùm actus ſic geſtus in tempore inhibito, non eſt ſatisfactum juri, arg. cap. *fin. de reſtit. ſpoliat.* & l. *Fulcinius. poſt princip.* patet in d. l. *Dies feſtos.* Præterea ſecundum Abb *dict. n. 20. circa med* quamvis citatio non arctet ad cōparendum tunc, tamen arctat pro tunc, & afficit citatum, & quodammodo eum provocat ad iram, & aliqualiter abſtrahitur à contemplatione Dei. Et idem dicit in judice, quia cùm debeat vacare Divinis, non debet facere præceptum de citando: nam etſi non exigatur cognitio inter partes, taman intra ſe debet adhibere, aliqualem cogni-
48 tionem in ſtatuendo terminum. Item negari non poteſt, quin citatio ſit de proceſſu, & fundamentum judicii, ut in dicto c. *Quoniam contra, de prob.* Et per hæc concludit Abb. poſt alios nullum ex dictis tribus actibus fieri poſſe in die feriata. Facit c. 1. *ſupr. eod. ſecundum eum.* Bart. tamen in d. §. *Nunciatio*, & Butr. *hic*, limitant hoc in feriis introductis in honorem Dei, ſecus verò in aliis introductis in favorem hominum, quia tunc citatio ſolùm prohibetur reſpectu exercitii, & ſic reſpectu finis citationis; non enim dicitur ut non citetur, ſed ut non compellatur venire, l. 1. *de feriis.* Et quamvis Bart. ſubjungat, quod ſi quis velit ſervare opinionem Dyni, poterit dicere prædictam l. loqui ſpecificè in diebus Dominicis; & ideo ſecus in aliis, & idem dixerit Calder. hic: tamen non perſiſtunt, imò putant verius eſſe quod dictum eſt ſupra.

49 Quid dicendum? ego quoad primum actum præcepti, ſive mandati, ſeu commiſſionis de citando adhæreo opinioni Ioan. Andr. quæ habet citationem valere quam dicit eſſe communem, quia motiva contraria benè tolluntur, & quia non refert quo tempore, vel loco fiat actus, dummodo trahatur ad locum, vel tempus congruum. Et huic opinioni communi putat ſtandum eſſe Bellam. *hic n. 10. verſ Quid dicendum*, ut ſcilicet præceptum de citando fieri poſſit etiam die feriata in honorem Dei, ſubdens ſe eam ſervaſſe, ac ſervare vidiſſe per Dominos Coadjuto-
50 res ſuos, dum eſſet Rotæ Auditor, præcipuè quia commiſſio citationis eſt actus omnino extrajudicialis nullam requirens cauſæ cognitionem judicialem; & ſic per ſe conſideratus non eſt contentioſæ, ſed voluntariæ juriſdictionis, talia autem fiunt etiam his diebus feriatis in honorem Dei, ut legitur, & notatur in l. *Actus, C. eodem.*
51 Præterea ſicut tempore inhabili utpote feriato; ita loco inhabili, id eſt extra territorium prohibetur quis ſuam juriſdictionem exercere, ut l. *fin. ff. de Iur. omn. Iud.* & c. *Ut animarum, de conſtit, lib. 6.* & tamen extra territorium proprium, & in territorio alieno quis poteſt facere commiſſionem, per quam in ſuo territorio ſuam propriam juriſdictionem poſſit exercere, ut in Authen. *de Collator. §. Antequam verò provinciam*, arg. l. 4. § *fin ff. de offic. Proconſul.* & notatur in cap. *Novit de offic. Legat.* prout ibi ſcripſit Bellam. poſt Innoc. *in 5. oppoſit.* Si igitur commiſſio totius juriſdictionis poteſt fieri in die feriato: ergo & commiſſio de citando, arg. l. *Quæ de tota, ff. de rei vendic.* non enim diceres commiſſionem univerſitatis cauſarum vel totius unius cauſæ ſcriptam, & datam tempore feriato propter hoc eſſe nullam; Nec ulla ſubeſt ratio, quare magis debeas dicere nullam eſſe commiſſionem unius articuli, quàm totius cauſæ. Quæ ratio multum urget, & alia motiva pro hac parte adducit Bellam. *d. n. 10. verſ. Si vero decernuntur:* & reſpondet rationibus Joann. Calder.

Fallit tamen hæc concluſio in duobus caſi-
52 bus, in quibus nec præceptum, ſive decretum ſeu commiſſio de citando in die feriata fieri poteſt, ſecun-

ſecundum Bellam. *d. n.* 10. *verſ. Quid dicendum.* Primus eſt in citationibus, quæ non poſſunt fieri niſi à judice pro tribunali ſedente, & judicialiter procedente, de quibus loquitur tex. in l. *A procedente, C. de dilation.* & quæ ſint illæ proſequitur, idem Bellam. in c. *Præterea in 6. quæſt. eod. tit.* nam indubitatum eſt hæc fieri non poſſe in die feriato, quia ſunt de proceſſu judiciali, qui inhibetur tam per legem, quàm per Canonem. Secundus caſus eſt in citationibus, quæ licet fieri poſſint à judice etiam pro tribunali non ſedente, tamen aliquando judicialiter decernuntur: nam iſtæ ſi judicialiter fiant in die feriata etiam ad diem non feriatam, non valent, ea ratione, quia proceſſus judiciales inhibentur iis diebus; & hoc ſimiliter dicit eſſe ſatis clarum Bellam. *loc cit.* Et in his duobus caſibus poteſt intelligi, & ſalvari opinio Joan. Calder. Sed extra illos non recedas ab opinione Joan. Andr. quod commiſſio de citando decerni poſſit etiam in die feriata in honorem Dei. Et hæc de primo actu.

3 Qui verò ad ſecundum, ideſt executionem citationis, quam facit commiſſarius, ſeu Nuncius admonendo citandum de comparendo ad certam diem, mihi magis placet opinio Joan. Calder. & Abb. contra Joan. Andr. quod ſcilicet talis actus in die feriata ad non feriatam fieri non poſſit; quia nimis retraheret citatum à devotione; cum enim ſit bonarum mentium lites execrari, l. *Item ſi res, ff. de alienat. judic. mutan. cau. fact.* conturbatur per citationem mens citati, & inter ſe inquietatur, & abducitur in ſolicitudinem deliberandi, & cogitandi ſuper cauſa citationis factæ, & plerumque provocatur ad iracundiam adverſus eum, qui citationem impetravit; & ita ex mente cadit ſub prohibitione operis ſervilis, de quo in c. 1. & in c. *Licet, ſup. eod.* Si enim probetur finis, & terminus, prohibetur etiam principium, & via perveniendi ad illum, ut l. *Oratio, ff. de Sponſal.* & hoc de executione verbali. In reali autem, quæ fieret per manus appoſitionem, ſeu capturam perſonæ, fortius urget ratio ſupra conſiderata. Præterea, proceſſus judicialis in die feriata habitus eſt ipſo jure nullus, ut *hic in fin.* & dictum eſt ſupra in 1. *notab. in §. ampliat.* Negari autem non poteſt, quin talis citationis executio ſit de judiciali proceſſus: nam hic interveniunt ſubſtantialia proceſſus, videlicet judex, ſeu commiſſarius ipſius judicis, & inſtantia partis, quæ citationem procuravit, & pars alia, quæ citatur, & mandatum judicis, & illius executio ad unius partis inſtantiam directam in aliam partem, cap. *Forus*, §. *Omni. de verb. ſignificat.* Ergo cenſeri debet in actu hujus citationis judicialem proceſſum interveniſſe: quia ubi reperiuntur omnia ſubſtantialia actus, etiam actum ipſum reperiri neceſſe eſt, ut l. *Naturali*, §. *Si quæratur, ff. de confirmat. tut.* Neque obſtat, quod non fiat à judice ſedente pro tribunali. Quia talis non eſt actus requirens cauſæ cognitionem, eſt tamen judicialis, & judicialiter agitatus. Hujuſmodi autem actus benè fiunt ſine tribunali, ut notatur in d. l. *A procedente*, ſecundum Bellam, qui poſt multa videtur reſidere in hac opinione. Et quamvis ſub *n.* 14. fateatur communiter ſervari contrarium præſertim apud Sedem Apoſtolicam, ubi Auditores Palatii citant per Curſores in quibuſcunque feſtivitatibus quantumcumque magnis, videlicet ad dies non feriatos, non quod mandent expreſſe ſic fieri, ſed quia ita Curſores faciunt, nec contra hoc admitteretur impugnatio, ſubdens ita etiam ſervare extra Curiam Romanam apparitores communiter omnium aliarum Curiarum. Et hanc opinionem etiam de jure poſſe probabiliter ſuſtineri: tamen quidquid ſit de temporibus Bellameræ, hodie hoc non ſervat Rota. Imò *deciſ.* 365. *n.* 1. *p.* 3. *recent.* tenuit citationem non valere, quia fuit executioni demandata die Dominico, quod fieri non potuit, cùm dies eſſet feriatus in honorem Dei, quidquid ſit in feriatis ob neceſſitates hominum: Allegat Guido p. *conſ.* 36. *per tot.* Vant. qui de communi teſtatur *in tract. de nullitatibus in tit. de nullit. ex defectu citationis n.* 46. Bald *deciſ.* 159. & Rotam in *cauſa Bononien. liberationis à fideiuſſione* 9. *Februarii* 1607. coram Attrebaten. quæ habetur impreſſa poſt conſil. Proſp. Farinacii *lib.* 2. *deciſ.* 233 & alios quamplures ex Recentioribus pro hac parte cumulant moderni Collectores *hic, n.* 2.

57 Quartò, & ultimò ex facto quæſitum eſt, an Princeps laicus ſtatuere poſſit, ut dies alicujus Sancti ab Eccleſia canonizati à ſuis ſubditis ſervetur ac ſi eſſet dies feſtus ex præcepto Eccleſiæ.

Emerſit hæc diſcrepatio occaſione Edicti à D. Marchione de Carazena Gubernatore Mediolani inconſulto Archiepiſcopo publicati die 30. Junii 1653. in quo præcepit obſervari feſtum S. Dominici die 4. Auguſti cujuſque anni in toto illo ſtatu De cujus Edicti ſubſiſtentia à S. D. N. Innocentio juſſus dicere pro veritate, quid ſentirem, reſpondi ut infra.

58 Dies feſtos ob reverentiam Dei, & Sanctorum ſolum Beatiſſimum Romanum Pontificem poſſe inſtituere in Eccleſia univerſali, & ſingulos Epiſcopos in ſuis diœceſibus ſatis conſtat ex Canone Concilii Lugdunenſis relato in c. 1. *de conſec. diſtinct.* 3. & ex Decretali Gregorii IX. in hoc cap. *Conqueſtus de feriis*, ubi Papa enumeratis feſtivitatibus, quibus venerationem exhiberi jubet in toto orbe Chriſtiano, immediatè ſubjungit: (cæteriſque ſolemnitatibus, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis diœceſibus cum Clero, & populo duxerint ſolemniter venerandas.) Et innuitur à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 12. ibi: Dies etiam feſti, quos in diœceſi ſua ſervandos idem Epiſcopus præceperit. Reges ergo, & 59
Principes ſæculares, civitates, & populi nullam habent poteſtatem indicendi aliquem diem feſtum in honorem Dei, vel Sanctorum, niſi ex authoritate Papæ, vel Epiſcopi diœceſani. Et ita per hunc textum firmant Bellam. poſt Martianum de Selva *hic quæſt.* 4. *verſ. Sed adhuc quæritur*, ubi in individuo loquitur de feſto S. Dominici, & Ant. de Butr. *num.* 3. Abb. in c. *Quoniam, num.* 2: *eod tit.* S. Antonin, *in* 2. *par. tit.* 9. *c.* 3. *verſ. Feriæ verò ſolemnes.* Sylveſt. *in verb. Dominica, num.* 2. Armilla *in verb Feriæ, num.* 2. Tabiena *in eod. verb. num.* 1. *poſt med. verſ. Feriæ verò ſolemnes, &c* & paſſim recentiores Theologi, præſertim Hiſpani, ut Suarez. de Religione *to.* 1. *lib.* 2. *de diebus feſtis, c* 12. dicens rem eſſe claram, & communem Azor. *Inſtitut. moral. par.* 2,

lib. 1. *cap.* 26. *quæſt.* 5. Thomas Sanchez *conſil. moral. lib.* 5. *c.* 2. *nu.* 7. Caſtro Palao *p.* 2. *tract. de obſer. feſto. diſput. unica, punct.* 2. *à numer.* 7. & alii plures.

60 Sumitur hæc concluſio ex illo communi principio, quod idem mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Ieſus ſic actibus propriis, & dignitatibus diſtinctis officia, ac juriſdictiones diſcrevit, ut temporalia ſæcularibus poteſtatibus, ſpiritualia verò ſolis Pontificibus voluerit eſſe ſubjecta, c. *Cum ad verum*, & c. *Si Imperator*, 96. *diſt.* & habetur 10. *diſt. per tot.* & in c. *Solitæ, de major. & obed.* & magiſtraliter per Jo. Andr. poſt Hoſt. in c. *Per venerabilem, col.* 6. *in verb. Plenitudine poteſtatis, qui filii ſint legitimi.* Oldr. *conſ.* 83.

61 *An Epiſcopus. per tot.* Actus autem indicendi, & præcipiendi dies feſtos, & cultui Divino dicatos propriè ſpiritualis eſt, & ad pietatem, ac Religionem pertinens Clem. *unica, de Reliq. & Vener. Sanctor.* & patet ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de delect. ciborum, jejuniis, & diebus feſtis, verſ. Vel etiam quæ faciunt ad pietatem.* Igitur ejuſmodi actus indicendi dies feſtos ſpectat ad Paſtores Eccleſiæ, cum id primò, & principaliter ordinetur ad Divinum cultum, & animarum profectum, c. *Placita*, 15. *qu.* 4. *c.* 1. & c. *Licèt, ſupra eod.* l. *fin. C. eod.* & declarat Abb. *in hoc c. In primo notab.* & conſequenter non poteſt legalis auctoritas in his ſe ullatenus immiſcere, cùm laicis de rebus ſpiritualibus ſtatuendi nulla ſit attributa poteſtas, quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi, c. *Cum laicis, de reb. Eccl. non alien.* c. *Benè quidem*, 96. *diſt.* c. *Eccleſia S. Mariæ, de conſt.* per quem textum Collecta-

62 rius *hic numer.* 7. *in fin.* tenet ferias repentinas à Principe indictas non eſſe obſervandas in foro Canonico. Et eum ſequitur Bellam, *numer.* 19. *in* 6. *quæſt. principali circa finem, verſ. Item quæ-*

63 *ritur de ferijs repentinis.* Præterea idem eſt judicium de tempore, quod de loco, l. *Vinum, ff. ſi cert. petat.* ſed conſecratio, & dedicatio loci ad cultum Divinum ſpectat ſolùm ad Præſules Eccleſiæ, non autem ad ſæculi poteſtates, cap. *Placuit*, 1. *quæſt.* 2. c. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1. §. *Sacræ res*, & ibi gloſ. *in verb. Pontifices, Inſtitut. de rer.*

64 *diviſ.* ergo & conſecratio temporis. Indictio enim feſtivitatum in honorem Dei nihil eſt aliud, quàm quædam conſecratio, per quam dies illi efficiuntur ſacri, & Divinis obſequiis dedicantur, c. *Placita*, 15. *qu.* 4. c. 1. & cap. *Licèt, ſup. eod.* l. *Omnes dies, verſ. Sacros, C. eod. tit.* Unde gl. 1. in c. 1. *de conſecr. diſt.* 3. dicit Gratianum inter Sacramenta inſerere tractatum de ſolemnitate dierum feſtorum, quia inter ſacramenta habentur, cum repræſentent paſſiones eorum Martyrum, propter quos fiunt. Ad hoc cap. *Baptizandi*, ibi, *Pentecoſtes venerabile Sacramentum, de conſecr. diſt.* 4. quo argumento de loco ad tempus in hac materia utitur hic Joan. Andr. *numer.* 3. *circa med. verſ. Idem judicium*, & Bellam. *numer.* 10. *poſt. med. verſ. Et facit*

65 *pro parte iſta.* Præterea Princeps laicus non poteſt dies feſtos in honorem Dei, vel Sanctorum introductos tollere, nec ſubditos ſuos abſolvere ab obligatione illos ſervandi, ut latiſſimè probat Signorolus de Homodeis in *conſ.* 245. incipien. *In quæſtione vertenti*, *maximè col.* 2. *circa med. verſ. Item non obſtat quod dicitur.* Subdens ridiculum eſſe contrarium aſſerere: ergo nec poteſt novos dies feſtos in honorem Dei introducere, & ſubditos obligatione illos ſervandi ligare, quia par eſt jus ligandi, atque ſolvendi, cap. *Verbum, de pœnit. diſt.* 1. *Ad idem, cap.* 1. *de regul. jur.* l. *Nemo qui condemnare, ff. eod.* l. *Qui condemnare, ff. de re judic.* & l. 3. §. *Conditio, ff. de adimen. lega.* & l. *Solet*, §. *Sicut, ff. de offic. Proconſul.*

66 Et quamvis Imperatores aliquando in his videantur exceſſiſſe limites Imperialis poteſtatis, & in ſpecie Conſtantinus legem tulerit, ut die veneris omnes à judiciis, & aliis negociis vacarent, precibus, & obſtentationibus Deum colerent, ut referunt Euſebius, & Iexomenus, & ex illis Baronius *ad annum Chriſti* 321. Attamen res illa non fuit recepta ab Eccleſia, & nulla fuit ex defectu poteſtatis, ſecundum Theoricam Joan. Andr. cap. *Nonminus, num.* 14. *de immun. Eccl.* quam ibi ſequuntur Butr. *num.* 16. & Abb. Calder. *conſ.* 2. *numer.* 3. *verſ. Reperio, de cenſib.* Et ſcripſi pleniùs in d. cap. *Eccleſia S. Mariæ, à num.* 17. *de conſtit.* Aliæ autem leges Imperiales, quæ habentur C. *de feriis*, non inducunt novas ferias in honorem Dei, ſed jam ab Eccleſia indictas obſervari præcipiunt, ut l. 2. & 3. l. *Omnes dies*, & l. *Dies feſtos, Cod. eod.* quod non effugit poteſtatem Catholicorum Principum, ut cap. *Si in adjutorium*, 10. *diſtin.* & fuſius dicam infra *numer.* 73. *verſ. Unde poteſt quidem ſtatutum laicale.*

67 Auctoritas verò Baldi *in hoc c. nu.* 3. dicentis valere ſtatutum, quod diebus veneris ſint feriæ propter commemorationem Dominicæ Paſſionis intelligi debet de ſtatuto edito cum conſenſu Epiſcopi, & Cleri, prout etiam debent intelligi Legiſtæ, qui ſcripſerunt, ſtatuto Civitatis poſſe introduci ferias in honorem Dei, ut idem Bald. in l. *Quadraginta, n.* 1. *C. de feriis.* Alex. in l. *Præſides, nu.* 2. *ff. eod.* & in *conſ.* 13. *n.* 3. *lib.* 4. & Decius

68 in l. *Miles, n.* 18. *de teſtam. Militar.* Alias enim ſi intelligeretur de ſtatuto edito à civitate, ſeu populo ſine Epiſcopo, & Clero, utique loqueretur contra hanc Decretalem, ubi patet ſolum populum ſine Epiſcopo, & Clero nequaquam poſſe indicere ferias ſolemnes in honorem Dei, & Sanctorum, etiam quantum ad hoc, ut in illis diebus à ſtrepitu judiciali, & actionibus forenſibus ſit abſtinendum, ut per Bellam. *hic in* 4 *qu. verſ. Sed adhuc quæritur*, & pleniùs deduxi ſupra

69 in 4. *notab. à numer.* 33. In quem ſenſum accipi etiam debet gloſ. additionalis in l. *Si feriatis, ff. de feriis*, dum dixit per ſtatuta, & conſuetudines locorum poſſe ferias indici, & indictas tolli ea ratione, quia Decretalis dicit etiam in feriis ad honorem Dei ſervari conſuetudines, & ſtatuta locorum, ut in c. *Capellanus, ſup. hoc tit.* Etenim Decretalis illa loquitur de ſtatutis Canonicis, & ab Eccleſia approbatis, & de conſuetudine non tantùm laicorum, ſed etiam Eccleſiaſticorum. Quam differentiam conſtituit Abb. in cap. 1. *numer.* 9. *de Sponſalibus*, ubi ait ſtatutum laicorum in caſu illo eſſe nullum, quia materia non pertinet ad ipſos, ſed ſecus in conſuetudine, quia in ea intervenit conſenſus Epiſcopi, & totius Cleri, de quo ſcripſi pleniùs in c. 1. *n.* 15. *de cogn. ſpiritual.*

70 Nec prædictis obſtat, quod Sanctus Antoninus in

in 2. *part. tit.* 9. *c.* 3. §. 1. & Sylveſt. in verb. *Dominica, n.* 2. dixerint, ſi Dominus, vel Civitas ſtatuant feſtum ſub certa pœna colendum, culpam quidem violatores non incurrere, quia ad eos non pertinet feſta præcipere, ſed tamen pœnam exigi poſſe. Quoniam nec Canonem, nec rationem ullam allegant, eoſque refellunt Suarez, & Caſtro Palao ſupracitati, ea ratione quia eorum dicta implicant repugnantiam, ut ſcilicet Princeps ſæcularis non poſſit legem ferre ſuper inſtitutione feſti obligando ad culpam, & tamen poſſit à tranſgreſſoribus pœnam exigere; quia ubi nulla eſt culpa, ibi nulla poteſt eſſe pœna l. *Sancimus, C. de pœnis,* cum ſimilibus. Sed tu dic clarius, ubi ſtatutum eſt nullum ex defectu poteſtatis, eo quod diſponat in materia ſpirituali, & ad Divinum cultum ſpectante adjectionem pœnæ non valere, ut diſputando concludit Joan. Andr. in c. *Statutum, il primo, poſt princip. in verb. Compellendas, de Hæreticis lib. 6.* Cum quo concordant ibi Petr. de Anchar. *n.* 3. *verſ. ultimo.* Gemin. *col.* 1. *poſt med. verſ. Sed pone quod ſtatutum civitatis,* & Philippus Francus *n.* 3. Abb. *conſ.* 12. *Vt clarè materia, n.* 2. *lib.* 1. & alii copioſè congeſti à Felino in c. 1. *n.* 13: *de Sponſal:* Facit tex. in c. *Gemmæ, eod. tit.* ubi adjectio pœnæ non valet contra libertatem matrimonii. Item facit text. in l. 1. *C. de his, quæ pœnæ nomine,* ubi pœna adjecta contra leges non tenet, nec committitur ſi contra fiat. Unde poteſt quidem ſtatutum laicale pœnam infligere violantibus dies feſtos ab Eccleſia inſtitutos, cum hoc ſit mixti fori, ut declaravit ſan. mem. Pius V. *in Conſtitutione* 5. incipien. *Cum primum* § 7. *in Bullar. tom* 2. *pag* 180 Prohibitus enim ſtatuere in aliqua materia propter defectum poteſtatis, poteſt nihilominus in illa ſtatuere fortificando jus commune cum adjectione pœnæ, ut voluit gloſ. ſingularis, in Clem. *Ne Romani, in princ. in verb. Tolli, de elect:* Felin poſt alios in d. c. 1. *n.* 13: *poſt med. verſ. Et prohibitus, de Sponſal.* Quinimò officium Catholicorum Principum eſt in adjutorium Eccleſiæ ſacrarum Conſtitutionum præcepta tueri, & in illarum violatores animadvertere, cap. *Si in adjutorium,* 10. *diſt.* & ad id graviſſimis verbis admonentur à S. Trid. Synodo in *c.* 20. *ſeſſ.* 25. *de reform.* At novum præceptum de die feſto ſervando ſtatuere, & tranſgreſſoribus pœnam imponere, non eſt ſæcularis poteſtatis, ſed Eccleſiaſticæ tantùm, ut in juribus initio citatis; alioquin eſſet in facultate laicorum promulgare leges iniquas & libertati Eccleſiæ adverſantes, eaſque per indirectum metu pœnæ in uſum, & obſervantiam inducere, quod paſſim exaggerant Doctores in cap. 1. *de Sponſal.* & in d. c. *Statutum. de Hæreticis, lib.* 6. & in d. c. *Eccleſia, de Conſt.* ubi Felin. latiſſimè *n.* 99. *q.* 16.

Similiter non obſtat, quod aliqui moderni ut Sayr. *in Clavi Regia, lib.* 3. *c.* 3 *n.* 17. §. *Quinta propoſitio.* & Molpheſ. *in Summa Theologica, part.* 1. *tract.* 11. *c.* 27. *n.* 30. opinentur Principes laicos, licet præcipere non poſſint, ut aliquis dies feſtus colatur Miſſæ auditione, poſſe tamen ſtatuere, ut ſubditi in illa die ab operibus ſervilibus abſtineant, quaſi hoc ſpectet ad regimen politicum. Etenim hanc opinionem jure optimo reprobant Suarez, & Caſtro Palao ſuperiùs relati: quia etſi ceſſatio ab operibus mechanicis ſi fiat ob aliquem finem politicum, ſit actio merè ſæcularis, tamen ſecus eſt ſi indicatur in ordine ad cultum Dei, & Sanctorum ejus, quia tunc eſt mater a Religionis, circa quam laica poteſtas ſtatuendi facultatem non habet ſecundum eos. Itaque ad internoſcendam qualitatem legis præcipientis ceſſationem ab operibus ſervilibus inſpiciendus eſt finis principalis, in quem ordinatur, cap. *Quoniam,* 10. *diſt.* nam ſi finis ſit merè politicus, & civilis, lex dijudicabitur de materia temporali, &
76 ſpectante ad poteſtatem laicalem. Unde videmus Principem laicum poſſe ferias repentinas indicere ob publicam gratulationem, puta ob diem Natalis ſui, vel Filii ſui, vel ſuæ coronationis, vel quia uxorem duxit, vel ob rem proſperè geſtam, veluti propter gaudium victoriæ ab inimicis habitæ, ut l. *Sed etſi,* §. *Si feriæ ff. ex quib. cauſ. major. in integr reſtit.* l. *Dies feſtos,* ibi, *etſi in noſtrum ortum,* & l. *A nullo,* ubi Bald. & Scribentes, *C. de feriis,* & dixi ſupra in 1. *quæſt. n.* 36. *verſ. Quædam vero ſunt feriæ:* ſin autem finis, in quem ordinatur lex præcipiens ceſſationem ab operibus ſervilibus ſit cultus Dei, tunc lex judicabitur de materia ſpirituali, & ſpectante ad Religionem: nam, ut in-
77 quit S. Thom. in 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *in corp.* Ad Religionem pertinet cultum Deo exhibere: finis autem ceſſationis ab operibus in feſtivitate alicujus Sancti fit principaliter ob cultum, & reverentiam Dei, ut hic notat Abb. *in* 1. *notab.* quia Deum veneramur in Sanctis ejus. Clem. *Si Dominus, de reliq. & vener. Sancto,* cap. *Glorioſus eſt Deus in Sanctis ejus, eod. tit. lib.* 6. & dixi ſupra in 1. *notab. in prima ampliat.* & conſequenter non ſpectat ad poteſtatem laicalem indicere ceſſationem ab operibus in feſtivitate alicujus Sancti. Quæ conclu-
78 ſio clare etiam deducitur ex hac Decretali: nam hic nulla fit mentio de Miſſæ auditione, ſed ſimpliciter ſtatuuntur feriæ in feſtivitatibus Sanctorum hic enumeratis, & indicitur ceſſatio ab omni opere, ſeu ſtrepitu judiciali; & tamen hujuſmodi ceſſatio indici non poteſt à civitate, vel populo, ſed requiritur authoritas, & conſenſus Epiſcopi, & Cleri, ut fuſiùs oſtenſum eſt ſupra *in* 4. *notab.* Hæc igitur ſpecialia ſunt, & extra ſphæram poteſtatis laicalis. Et ſanè ſi Principes ſæculares poſſent novos dies feſtos ſtatuere indicendo ceſſationem ab operibus mechanicis, cur itidem non poſſent nova jejunia inſtituere, publicas proceſſiones ordinare, funeribus defunctorũ leges præfinire, & alia ſimilia facere, quæ certiſſimi juris eſt ad ſolam Eccleſiam pertinere? cap. *Rogationes, de conſecr. diſtin.* 3. & c. *Iejunia diſt.* 5. c. *ult. de reb. Eccl. non alien.* cum multis ſimilibus.

Cæterum in caſu, de quo agitur, ceſſat omnis ambiguitas, quia literæ Regiæ in Edicto Gubernatoris de verbo ad verbum inſertæ nullam pœnam imponunt, nec jubent ſubditos in die S. Dominici ceſſare ab operibus ſervilibus, ſed impliciter præcipiunt, *que ſu fieſta ſe guarde, y ſolenize.* Quinimò adjiciunt: *como las demas que hay de guardar en eſte mi eſtado.* Quæ verba clarè demonſtrant literas voluiſſe idipſum ſtatuere de feſto S. Dominici, quod ex præcepto Eccleſiæ in illo ſtatu ſervari debet in aliis feſtivitatibus. Quinimò id apertius exprimunt paulò infra dum dicunt: *En virtud de la quales mi voluntad guarden, y hagan guardar la fieſta del dicho Sancto, como ſi fuera de precepto de la Igleſia.* Quæ clauſula evidenter oſtendit literas voluiſſe ſtatuere, ut dies S. Dominici eſſet ſo-

lemnis, & feſtivus ex præcepto Regio ad eum prorſus modum, quò aliæ feſtivitates ſunt ſolemnes ex præcepto Eccleſiæ, cum dictio illa, *como*, importet omnimodam ſimilitudinem l. *Si quis obrepſerit. ff. De falſis*, cap. *Olim de verb. ſignific.* & cap. *In Eccleſia, de præben. lib 6.* Et quamvis in eiſdem literis dicatur: *y aſsi dareis à los tribunales del para la execution deſte deſpacho la orden neceſſaria:* hinc tamen non licet inferre, ut voluerint imponere tribunalibus ſolam obligationem feriandi à ſtrepitu judiciorum & negociis forenſibus, ſed potius ut eadem tribunalia mandarent executioni illud idem, quod ſupra diſertis verbis præceperant, nempe *que ſu fieſta ſe guarde y ſolemnize como las demas*: nam clauſulæ executivæ non alterant, nec limitant diſpoſitionem, ut eſt caſus in Clem. 1. *de præb.* Socin. ſenior. *conſ.* 281. *in fin. lib,* 2. Felin. in c. *Licet, n.* 7. *de offic. Ordin.*

Sed quatenus ſubeſſet aliqua dubitatio in literis Regis, illam tamen prorſus ſuſtulit Gubernator Mediolani in ſuo Edicto: nam ſive explicans mentem literarum, ſive excedens limites ſuæ facultatis, non ſolum injungit vaſallis, ut ceſſent die 4. Auguſti ab operibus ſervilibus, ſed amplius addit, *Feſteggiando detta giornata con ogn' altra dimoſtratione di ſpirito, e devotione chriſtiana.* (Quo etiam reſpiciunt literæ Regiæ in exordio ibi: *ſiendo tanta la devocion, que todos mis Reynos, y Eſtados deven tener, y tienen à S. Domingo in Soriano.*) Præcepit ergo formaliter quod præcipit Eccleſia in diebus feſtis, nimirum ut populus ab operibus ſervilibus ſe abſtineat, ac vacet cultui Divino, in quibus duobus conſiſtit formalitas celebrationis feſti, c. 1. & c. *Licet, de ferijs*, c. *Nullus*, & c. *Placita*, 15. *q.* 4. c. *Rogationes, de conſecr. diſt.* 3. & declarat S. Thom. in 2, 2. *q.* 122: *art.* 4. *ad* 3. dicens: (In obſervantia Sabbathi duo ſunt conſiderandi, quorum unum eſt ſicut finis, & hoc eſt ut homo vacet rebus Divinis, quod ſignificatur in hoc, quod dicit, *Memento ut diem Sabbathi ſanctifices*, illa enim dicuntur ſanctificari in lege, quæ Divino cultui applicantur. Aliud autem eſt ceſſatio operum, quæ ſignificatur cum ſubditur, ſeptima die Domini Dei tui non facies omne opus.) Hæc Divus Thomas. Edictum igitur utrumque præcipiendo, ſcilicet ceſſationem operum, & exercitium Divinorum utique poſuit falcem in meſſem alienam, & libertatem eccleſiaſticam violavit, c. *Decernimus, de judic.* c. 1. *de immun. Eccl lib. 6.* cum ſuis concordantiis.

Quæ omnia multò magis vendicant ſibi locum poſt Bullam ſan. mem. Urbani VIII. *Univerſa*, quæ declarat ſolos dies feſtos in ea numeratos eſſe de præcepto, ſublatis contrariis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Et ne dies feſtos à locorum Ordinariis nimia aliquorum facilitate, aut populorum importunitate deinceps iterum multiplicari contingat, eoſdem Ordinarios ſerio admonet, ut ad eccleſiaſticam ubique ſervandam æqualitatem de cœtero perpetuis futuris temporibus ab indictione ſub præcepto novorum feſtorum ſtudeant abſtinere. Quæ ſanè proviſio parum prodeſſet, ſi poteſtati laicali fas eſſet novos dies feſtos ſtatuere: nam populi quod ab Ordinariis impetrare non poſſent, à Principe ſæculari importunis precibus extorquerent, contra regulam, l. *Scire*, §. *Si mater, ff. de tutor. & curat.* & l. *ult. C. Si manc.* ita ven. & Conſtitutio fieret ludibrio, contra id, quod habetur in l *ult.* §. *fin. C. de Bonis, quæ liber.* & in c. *Commiſſa, de elect lib.* 6.

Sequitur Declaratio Apoſtolica.

80 INNOCENTIUS PAPA X. Ad futuram rei memoriam. Cum nuper ad notitiam noſtram, non ſine gravi animi noſtri moleſtia pervenerit quod dilecti filii Senatus Mediolani per literas circulares datas die 20 Junii proximè præteriti, & dilectus filius nobilis vir modernus Gubernator ſtatus Mediolani per Edictum publicum publicatum die 30. ejuſdem menſis Iunii mandaverit obſervari diem feſtum S. Dominici die 4. menſis Auguſti cujuslibet anni in toto illo ſtatu, præcipientes ut populi, & ſubditi illius ſtatus abſtineant ab operibus ſervilibus, & artifices tabernas & apothecas clauſas teneant, prout ſervatur cæteris diebus feſtis ex præcepto; & ulterius in Edicto prædicto exprimatur feſtivitatem eſſe celebrandam cum omni devotione ac pietate Chriſtiana: Nos, quibus univerſalis Eccleſiæ Regimen à Domino commiſſum eſt, conſiderantes quam pernicioſum authoritati eccleſiaſticæ id eſſe poſſit, cùm Principes laici, quos in rebus Eccleſiæ obſequenti potius manet neceſſitas, quàm authoritas imperandi non habeant facultatem imperandi dies feſtos in honorem Sanctorum, de venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium ſacris Ritibus Præpoſitorum, quibus hoc negotium diſcutiendum commiſimus, conſilio prædictas literas, & Edictum emanata authoritate laicali ſuper obſervatione prædictæ feſtivitatis S. Dominici fuiſſe, & eſſe omnino nulla, nulliuſque roboris, & momenti, nec aliquo modo ſervanda Apoſtolica authoritate tenore præſentium declaramus. Sicque & non aliter in præmiſſis per quoſcunque judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores ac ejuſdem S. R. E. Cardinales etiam de latere legatos, & quoſvis alios quacunque authoritate fungentes, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. In contrarium facientibus, &c. Non obſtantibus quibuſcunque. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 6. Octobris 1653. Pontificatus noſtri anno decimo.

DE

DE ORDINE COGNITIONUM.

Cap. Intelleximus.

SUMMARIUM.

1 *Judex ante ſententiam de peremptoria exceptione cognoſcit. Sufficit tamen ut ſuper principali pronunciet.*
2 *Exceptio conſanguinitatis admittitur contra mulierem petentem aliquem in maritum.*
3 *Si agat judicio petitorio: ſecus ſi poſſeſſorio reintegrandæ.*
4 *Et quid ſi maritus offerat probationes incontinenti paratas.*
5 *Exceptionem peremptoriam non expedit reo proponere ante fundatam intentionem actoris. & n. 13.*
6 *Exceptio peremptoria eſt quæ perimit petitionem actoris. & n. ſeq.*
7 *Exceptio dicitur actionis excluſio.*
8 *Exceptio omnis peremptoria debet diſcuti antequam diffiniatur negotium principale.*
9 *Lite tamen priùs conteſtata. & n. 34.*
10 *Niſi ſit exceptio litis finitæ.*
Vel ſit notoria. n. 11.
Aut contineatur in inſtrumento; vel reus offerat ſe ſe illam in continenti probaturum. n. 12.
11 *Iudex non debet permittere, ut factum, cui notoria obſtat exceptio, in judicium deducatur.*
14 *Exceptio peremptoria, etiamſi veniat cognoſcenda coram diverſo judice, debet diſcuti ante diffinitionem articuli principalis. & n. 31.*
15 *Præjudiciales quæſtiones debent diſcuti antequam ſuper principali negotio lis fuerit conteſtata.*
16 *Exceptiones dilatoriæ regulariter ſunt proponendæ ante litis ingreſſum.*
17 *Excommuniactionis exceptio quamvis ſit dilatoria, tamen proponi poteſt quandocunque etiam poſt ſententiam.*
18 *Exceptio dilatoria ſolutionis proponi debet ante litem conteſtatam, non tamen priùs quàm actor fundaverit intentionem ſuam.*
19 *Exceptio dilatoria, quæ incipit competere, aut venit ad notitiam rei poſt litem conteſtatam, tunc proponi poteſt.*
20 *Exceptio, quæ limites exceptionis excedit, non perimit quæſtionem principalem, ſed ſunt duæ petitiones viciſſim tractandæ, & terminandæ.*
21 *Iudex an, & quando ſuper incidenti debeat pronunciare, & n. 23. uſq. ad n. 32.*
22 *Quæſtio incidens an, & quo differat ab emergenti.*
23 *Pronunciandum eſt ſuper emergenti.*
24 *Secus ſuper incidenti regulariter.*
Fallit primò ſi incidens proponatur in vim dilatoriæ ad impediendum proceſſum. n. 26.
Fallit ſecundò ſi incidens debeat cognoſci coram alio judice. n. 27: & 31.
25 *Iudex pronunciando ſuper principali, cenſetur tacitè pronunciare ſuper incidenti.*
28 *Pronunciandum eſt indiſtinctè ſuper incidenti, vel emergenti, quando ſine tali pronunciatione proceſſus cauſæ principalis expediri non poteſt.*
29 *Aliàs non tenetur judex pronunciare.*
30 *Poteſt tamen ſi vult, nec ob id proceſſus redditur nullus.*
31 *Niſi incidens, vel emergens ventilari debeat coram alio judice.*
32 *Præjudiciales quæſtiones quæ dicantur. & n. ſeqq. uſque in fin.*
33 *Præjudicialis quæſtio an, & in quo differat à peremptoria. & n. 35.*
34 *Exceptiones peremptoriæ quamvis proponi debeant ante litis conteſtationem, tamen non probantur niſi lite conteſtata.*
35 *Præjudicialis quæſtio dicitur diverſis reſpectibus.*
36 *Exceptio illegitimitatis an ſit præjudicialis, vel peremptoria.*

1 INTELLEXIMUS. Judex ante ſententiam de peremptoria exceptione cognoſcit: ſufficit tamen ut ſuper principali pronunciet. Hoc dicit ſecundum Abb. Antiq. Joan. Andr. Calderin. Bald. & omnes. Vel ſpecialius ſecun-
2 dum Abb Siculum. Contra mulierem vendicantem aliquem in maritum admittitur exceptio conſanguinitatis, quæ priùs diſcutienda eſt, quàm ſuper matrimonio pronuncietur; & ſufficit ſuper ipſo principali pronunciare: communis diviſio. Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi *Inquiſitioni.*

3 Nota primò ibi, *peteret quemdam in virum*, Mulieri agenti judicio petitorio ad vendicationem mariti obſtare exceptionem conſanguinitatis: nam iſta mulier petebat ſibi virum adjudicari; & ſic petitorium intentabat: ſecus tamen eſſet ſi intentaſſet remedium poſſeſſorium reintegrandæ, petendo ſibi virum reſtitui, quia tunc conſanguinitatis exceptio non admitteretur ad retardandam reſtitutionem, ut in Decretali Lucii III. ex conqueſtione, infra de reſtit ſpoliat. quam cum textu noſtro ita conciliat Innocentius III. in cap. *Litteras, verſ. Quamvis præſcriptum Lucii Papæ, eod. tit.* ad idem c. *Accedens, ſupra ut lit. non conteſtat.* c. *Cauſam, de offic. delegat.* & ita hic poſt Alan. & Goffred. diſtinguit Innocentius *in princip.* exponens ver. *Peteret*, ſcilicet intentans petitorium, ſecus ſi poſſeſſorium: & ſequuntur Abb. Antiq. *n.* 2. Hoſt. *in princ.* Joan. Andr. *n.* 2. Calder.
4 *eod. n.* Abb. Siculus *in* 2. *not.* & reliqui omnes. Quod tamen intellige, niſi conjux offerat probationes conſanguinitatis in continenti paratas; quia tunc recepto ab ipſo prius juramento de malitia, denegabitur reſtitutio quoad thorum, licet non quoad reliqua, ut deciditur in prædicta Decretali, *Litteras*, ubi eſt caſus, ſecundum Joan. Andr. & omnes: & adde quod legitur, & notatur in cap. *Inquiſitioni, infra, de ſent. excomm.*

5 Secundò nota ſecundum Ant. de Butr. *num.* 4. & Imol. *num.* 2. utilem cautelam ex parte rei ut ſcilicet non proponat exceptionem peremptoriam priuſquam actor ſuam intentionem fundaverit, prout iſte vir non objecit exceptionem conſanguinitatis, niſi poſtquam mulier teſte induxit ad ſuam intentionem fundandam, ut in princ. litteræ. Idque ob eam rationem, nec

reus alias opponendo fruſtra ſe gravet ſi forte actor ſuam intentionem non probet. De quo in l. *Si quidem*, *C. de except.* & in cap. *De teſtibus*, *infra de teſtib.* Poteſt tamen ſi velit ſtatim oblata petitione actoris opponere, ſed incautè agit, ut ait Butr. *d. nu.* 4. Imo fortius eſt, quia fortaſſe actor non probabit, ſecundum Abb. *nu.* 8. *verſ. Aut vult proponere.*

6 Tertiò nota ibi: *quæſtio principalis perimatur*, exceptionem peremptoriam eſſe, quæ perimit. & elidit petitionem, ſeu actionem actoris. Concordat §. *Perpetuæ*, *Inſtit. de except.* & l. 3. *ff. eod.* §. *Exceptio*, 3. *quæſt.* 6. & hic notant Hoſt. *nu.* 1. *in ver. Elidi*, Calder. *nu.* 4. Butr. *nu.* 5. Imol. *num.* 5. Abb. *in* 4. *notab.* Cardin. in Clem. *ult. in* 3. *quæſt.*

7 *num.* 2. *de appellat.* Et propterea exceptio dicitur actionis excluſio, l. 1. *ff. de except.* c. 2. *infra eod.* & cap. *A nobis*, *infra de except.* Petr. de Anchar. *conſil.* 6. *Viſo themate*, *nu.* 4. *verſ. Ex quo patet.* Et Abb. *ubi ſupra.* Quod tamen intellige ſecundum Calder. & Butr. poſtquam exceptio fuerit probata, ut innuit littera hujus textus ibi, *quo facto*, ideſt plenè probata exceptione, ut exponunt Hoſtienſ. & Joan. Andr. ambo *nu.* 3. in ver. *Quo facto.* Ad idem l. 2. *ff. de except.* & cap. *Ad aures*, *infra de præſcript.*

Deſcendo ad gloſſam magnam, quæ reputatur valde difficilis, & divido materiam in duos principales articulos. Primus eſt quo ordine ſit proponenda, ſeu diſcutienda exceptio peremptoria. Secundus an, & quando ſuper exceptione incidenti, vel emergenti ſit pronunciandum.

8 Quo ad primum hæc ſit concluſio, quod exceptio peremptoria debet diſcuti antequam diffiniatur negocium principale, quæ concluſio probatur clarè in hac Decretali, ubi deciditur prius eſſe cognoſcendum de exceptione conſanguinitatis, quàm ad diffinitionis articulum procedatur, & ita hic eſt caſus apertus, ſecundum Abb. Antiq. Joan Andr. Calder. Bald. & omnes *ſupra in ſummario.* Rationem decidendi reddunt Calder. & Abb. Siculus *in* 4. *notab. verſ. Antequam attingam*, nempe quia fundata intentione actoris, venit reus condemnandus, niſi aliter ſe defendat: debet enim judex judicare ſecundum merita cauſæ, quæ partium aſſertione panduntur, ut l. *final. C. Si per vim*, vel alio modo, & c. *Tum ex litteris*, *ſupra de in integr. reſtit.* quare ut appareat an reus ſit abſolvendus, vel condemnandus, debet prius diſcuti illius exceptio. Brevius rationem reddit gloſſa Bernardi hic in figuratione caſus, dicens eſſe prius cognoſcendum de exceptione peremptoria ante ſententiam oppoſita, quia ex illa apparebit qualiter debeat formari ſententia.

Ampliatur primò ſupradicta concluſio, ut locum habeat non modo in exceptione peremptoria conſanguinitatis, quæ opponitur mulieri vendicanti aliquem in virum, & de qua loquitur hoc capitulum, ut dictum eſt ſupra *nu.* 2. & 3. Sed generaliter in omni alia exceptione peremptoria, cujuſmodi eſt exceptio doli mali, quod metus cauſa, pacti perpetui de non petendo, & conſimiles, de quibus in §. *Perpetuæ*, *Inſtit. de except.* & in l. 3. *ff. eodem.* De omnibus enim eſt

9 cognoſcendum antequam pronuncietur ſuper articulo principali, l. *Si quidem*, *C. de exception.* l. *Emptor*, *C. De long. tempor. præſcript.* cap. *Super hoc*, *ſupra de renunc.* ſecundum Hoſtienſ. *hic numer.* 1.

10 Quod tamen fallit in exceptione litis finitæ, quæ proponi poteſt etiam ante litis conteſtationem, ut in cap. 1. & 2. *de lit. conteſt. lib.* 6. & hic

11 notat Abb. *num.* 8. Item fallit ſecundum eum in exceptione notoria: non enim judex debet permittere ut factum, cui notoria obſtat exceptio, deducatur in judicium, cap. *Quoniam*, *ſupra de fil. Presbyter.* & poſt Archid. notat Joan Andr. in

12 d. cap. 1. *de lit. conteſt, lib.* 6. Fallit tertiò, ſi exceptio contineatur in inſtrumento, vel reus excipiens offerat ſe illam incontinenti probaturum, ut notat Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de except.* §. *Dicto*, *verſ. Sed an reus*, & notatur in cap. *Super litteris*, *de deſcript.* His enim caſibus reus poteſt excipere etiam ante litis ingreſſum, Secun-

13 dum Abb. *d. nu.* 8. An autem exceptiones peremptoriæ proponi, & diſcuti poſſint, aut debeant ante fundatam intentionem actoris, diſtingue ut hic plenè per Abb. *n.* 6. & *ſeqq.*

14 Ampliatur ſecundò, principalis concluſio ſuperius firmata, ut locum habeat etiamſi exceptio peremptoria veniat diſcutienda coram diverſo judice, veluti ſi petenti hæreditatem in foro ſæculari obiiciatur, quod ſit illegitimus: nam hujuſmodi exceptio terminari debet coram judice eccleſiaſtico antequam judex laicus procedat in cauſa hæreditatis: hic eſt text. in cap. *Tuam*, *infra eod.* ubi eſt caſus ſecundum lecturam gloſſæ, quàm ibi dicunt eſſe communem Jo. Andr *nu.* 4. & Butr. *nu.* 17. *verſ. Advertendum.* Ad idem textus in cap. *Lator*, *infr. Qui filii ſint legitimi*, ubi ſimiliter eſt caſus.

15 Ampliatur tertiò, ut procedat in qualibet præjudiciali, quæ cognoſcenda eſt antequam lis ſuper principali quæſtione fuerit conteſtata, l. 1. & *per tot. C. de ord. n. cognit.* & hic notant Hoſt. *n.* 1. *in ver. Perimatur*, & Calder. *in* 1. *notab.* quod habet locum ſive civilis præjudicet civili, ſive criminalis criminali, ſive è converſo, ut in exemplis, quæ recenſentur in §. *Aliquando*, 11. *q.* 3. & per gloſſam in d. c. *Tuam*, *in ver. Dependentem*, *infra eod.* quam ibi omnes ſequuntur, & per Calderin. *hic in* 3. *quæſt. num* 19. de quibus præjudicibus plenius alibi dicam infra *in ult. quæſtione num.* 32.

16 Ampliatur quartò, ut vendicet ſibi locum etiam in exceptionibus dilatoriis, quæ regulariter proponendæ, & probandæ ſunt ante litis ingreſſum. Et ſi cauſa ſit talis, in qua conteſtatio non requiratur, proponi debent ante illum actum, qui ſolet fieri poſt litem conteſtatam, ut in c. 1. *ter monaſterium*, *inf. de re judic.* c. *Cum cauſam*, *de appellat.* l. *ult. C. de except.* & l. *Ut demum*, *C. de Procurat.* Unde poſt litem conteſtatam, aut etiam poſt terminum ſtatutum ad dilatorias proponendas, proponi non poſſunt, c. *Paſtoralis*, *infra de except.*

17 Hoc tamen fallit primò in exceptione excommunicationis, quæ proponi poteſt quandocunque, & ante litem conteſtatam, & poſt ſententiam, ut cap. *Exceptionem*, *de except.* cap. *Ad probandum*, *de re judic.* & eſt ſpeciale, ut in exceptione excomunicationis propter periculum animæ, ut dicitur in prædicta Decretali *exceptio-*

18 *nem.* Fallit ſecundò in dilatoria ſolutionis, quæ licèt ante litem conteſtatam proponi debeat, non

non tamen prius quàm actor fundaverit intentionem ſuam, ut leg. *Exceptionem*; & ibi gloſ. *un.* c. *de probat.* & cap: *Si quis Epiſcoporum*, §. *Exce-*
9 *ptio*, juncta gloſſa *prima*, *3. quæſt: 6.* Fallit tertiò, ſi exceptio dilatoria incipiat competere poſt litem conteſtatam, ut cap. *Inſinuante*, *ſuprà de offic. Deleg.* & l. 2. *C. de Conſort. ejuſd. lit.* Vel ſi de novo perveniat ad notitiam partis, cap. *In noſtra*, *de Procurat.* & cap. *Paſtoralis*, *de except.* Supraſcriptam diſtinctionem inter exceptiones peremptorias, & dilatorias poſuerunt tres gloſſæ magiſtræ, quarum una habetur originaliter in d. §. *Exceptio, in ver: Exceptio, 3. q. 6.* altera in d. c. *Exceptionem, in ver: Dilatorijs, de except.* tertia in d. l. *Exceptionem*, quæ eſt gloſ: *un.* & ſequitur Abbas *hîc n. 6.*

0 Nunc limita principalem concluſionem, ut locum non habeat ſi excipiens excedat limites exceptionis, eò quòd non tantùm excipiat, ſed etiam petat, ſeu reconveniat actorem: tunc enim exceptio non elidit principalem quæſtionē, ſed cum ea concurrit. & ſunt duæ mutuæ petitiones, quæ propterea ſunt viciſſim tractandæ, & terminandæ, ut c. *Prudentiam*, *ſuprà de mut: petit.* & c. *Cùm dilectus*, §. *Nos autem*, *infra eod:* & notabiliter declarat *hîc* Hoſt *n. 1.*

1 Aggredior nunc ſecundùm articulum principalem, videlicet an, & quando ſuper incidenti
2 ſit pronunciandum. Ad evidentiam præmittendum quæ ſit exceptio, ſeu quæſtio incidens, & quæ emergens. Circa quod omiſſis expoſitionibus gloſſæ, dari ſolent a Doctoribus tres regulæ, quas hîc proſequitur Abbas *num: 12.*

Prima regula eſt, quòd omnis exceptio peremptoria dicatur incidens pen. prod: quaſi incidat, & perimat negotium principale. Emergens verò dicitur omnis dilatoria. Unde Abb. Antiq. *hîc num:* 2. ponit verſum:

Incidens perimit, emergens quæſtio differt.

Et hoc communiter tenent Doctores, ut hîc teſtatur Bellam. *in 2. quæſtione circa finem.* Secunda regula eſt, quòd exceptio habens vetuſtiorem cauſam in judicio, id eſt, quæ ante judicium eſt orta, dicatur incidens, qualis eſt exceptio conſanguinitatis, & pacti de non petendo, quæ ortum habent ante litem inchoatam. Emergens verò dicitur, quæ oritur poſt judicium cœptum, quaſi tunc emergat. Et hæc regula quaſi coincidit cum præcedenti, licèt neutra ſit admodum perfecta, ut per Abbatem *dict: num:* 12. Unde ipſi magis placet tertia regula, videlicet, quòd omnis exceptio concernens ipſum factum principale, ſeu quæ opponitur ad ipſum factum, dicatur incidens; quia perimit ipſum factum principale. Exceptio verò concernens proceſſum dicitur emergens, quia in veritate tunc incipit competere reſpectu objecti, ſive ſit peremptoria, ut exceptio litis finitæ, ſive non, quia ex quo opponitur ad proceſſum, dicitur emergens. Et cum hac tertia regula ferè concordat alia, quam hîc ponunt Henric. Boich. *num: 9.* & Bellam. *in quæſtione circa finem*, nempe quòd incidens eſt omnis quæſtio intus cadens, quæ cauſam principalem, ſeu negotium principale reſpicit in ſe, ut pactum de non petendo, & conſimiles. Emergens eſt, quæ non concernit ipſum principale negotium, ſed reſpicit judicium, ſeu proceſſum, & ordinem litis, ut ſi judici, vel parti agenti opponatur excommunicatio, vel ſi judici, vel teſti opponatur infamia, leg. 1. *&* 2. *C. de Ordin: cognit.* cap. *Si ſcitatus*, *de reſcript.* Vel ſi opponatur contra Procuratorem, quòd non ſit, vel eſſe non poſſit Procurator, l. *Militem*, *C. de Procurat.* vel contra judicem, quòd non ſit competens in cauſa rei, vel quòd non poſſit eſſe judex in cauſa ſpirituali, de qua cognoſcere hic itur, quia ſæcularis, ſeu laicus, ut c. *Decernimus*, *de Iudic.* hæc enim omnia, & ſimilia tangunt proceſſum judicij, quia etiamſi vera ſint, nihilominus jus principale remanet integrum inter actorem, & reum.

23 His præcognitis, gloſſa noſtra ponit tres opiniones. Prima negat pronuntiandum eſſe ſuper incidenti. Secunda affirmat. Tertia diſtinguit. Tu verò dicas in hoc articulo dari a Doctoribus duas principales theoricas, quæ ambæ ſunt in ſe veræ. Et quamvis differant in modo explicandi, tamen in rei veritate, & quoad juris effectum non diſcrepant. Prima theorica diſtinguit inter quæſtiones emergentes & incidentes. In emergentibus dic breviter eſſe pronuntiandum, ut leg: *Liberis*, *in fin: C. de liber cauſ.* leg: *A procedente*, *C. de dilat.* leg: *Quoniam*, *Alexandrum*, *C. Ad l. Iul. de adulter.* Et eſt ratio, quia non poteſt in cauſa principali aliter procedi, ut patet in exemplis ſuprà proximè allatis. Et in hoc conſentiunt
24 omnes. In incidentibus verò regulariter non eſt pronunciandum, ut hîc probatur in fine, quia textus dicit: Ante eſt cognoſcendum de ipſa, ſcilicet quæſtione incidenti, & non dicit pronuntiandum. Idem probatur expreſſius in l. 1. *C. de ordin. Iudic.* ubi dicitur pertinere ad officium judicis, qui de hæreditate cognoſcit univerſam incidentem quæſtionem, quæ in judicium devocatur, examinare, quoniam non de ea, ſed de
25 hæreditate pronuntiat. Et eſt ratio, quia judex pronuntiando ſuper principali, ſatis cenſetur tacitè pronuntiare ſuper incidenti. Exemplum patet in exceptione conſanguinitatis, de qua loquitur hoc capitulum: nam ſi judex pronuntiet maritum eſſe adjudicandum mulieri eum vendicanti, utique tacitè pronuntiat exceptionem conſanguinitatis non obſtare. Et idem in caſu converſo, & in hoc caſu procedit opinio Bulgari, de qua hîc in principio gloſſæ, & dicit Joan. de Imol. *n 6. verſ. Sed an ſit neceſſe*, communiter teneri ut non ſit neceſſe pronuntiare expreſsè ſuper incidenti, ſed ſatis ſit ut pronuntietur tacitè pronuntiando ſuper principali. De communi etiam teſtatur Abbas *num: 11. verſ: Et*
26 *iſtæ duæ ſolutiones.* Fallit primò hæc regula in exceptionibus, quæ reſpiciunt & tangunt non modò negotium principale, ſed etiam ipſum proceſſum, ut in exceptione rei judicatæ, tranſactionis, & juriſjurandi. In his enim neceſſariò eſt pronuntiandum quando proponuntur per modum emergentis, & ad effectum impediendi proceſſum ad ulteriora, quia non poteſt aliter ſuper principali procedi. Et ſic intellige c. *Exceptionis peremptoriæ*, *de lit. conteſt. lib. 6.* Secus ſi proponantur per modum incidentis ad effectum proponendi victoriam ſuper principali negotio, quia tunc ſuper eis non eſt pronuntiandum, ſed ſufficit pronuntiare ſuper principali, ut dictum eſt ſuprà de incidenti. Et ſic intellige ſecundùm opinionem Mar. & Petr. Docto-

rum juris civilis,quorum hîc meminit gloſſa noſtra,quam tenuerunt etiam Vincentius, & Lau-
27 rentius hîc. Fallit ſecundò,ubi quæſtio incidens debet ventilari coram alio judice, quàm coram judice cognoſcente de negotio principali: ut ſi petenti hæreditatem in foro ſæculari opponatur,quòd ſit illegitimus; oportet enim ut ſuper incidenti pronuntiet judex Eccleſiaſticus antequam judex laicus procedat in cauſa principali, ut cap.*Tuam,infra eod.*& fuſius dictum eſt *ſupra in 2.ampliat. num.*14. Hæc in effectu eſt diſtinctio gloſſæ hîc,cum qua concordat Archid. *in* §.*Spatium,* 3. *quæſt.* 3. & hîc dicit eſſe veram Henric. Boich.*n.*10.*& ſub n.*12.*verſ.Et licet.*

28 Secunda principalis theorica eſt Hoſtienſis *hîc n:*4.*verſ.Brevi expedias,* quæ licèt quoad juris effectum coincidat cum prima, tamen eſt compendioſior,clarior,& facilior,videlicet: At eſt talis quæſtio, vel exceptio, vel incidens, vel emergens,cujus pronuntiatione dilatâ,proceſſus principalis quæſtionis expediri non poteſt, eò quòd ſit præjudicialis cognitioni negotij principalis, ut veluti quia agente de hæreditate opponitur ſervitus; vel quæritur,an actor ſit excommunicatus,vel infamis,nec ne,ut c.*Quærendum,* & ibi Archid.2.*quæſt.*7. & tunc de illa priùs eſt cognoſcendum, & pronuntiandum, ut l. *A procedente,C.de dilat.* l.2.*C.de ordin.cognit.* l. *Li-*
29 *beris,*§ *fin.ff.de prævaricator.* Aut eſt talis quæſtio, cujus pronuntiatione dilata proceſſus principa-
30 lis quæſtionis poteſt nihilominus expediri;nempe quia non eſt præjudicialis cognitioni negotij principalis: & tunc quamvis judex ſi velit, ſuper illa poſſit expreſsè pronuntiare, nec per hoc annulletur proceſſus, ut cap.*Super eo,il primo, in fin.infra de appellat.* tamen non tenetur de neceſſitate,ſed ſatis eſt ut pronuntiet tacitè pro-
31 nuntiando ſuper principali,ut hîc patet; niſi talis quæſtio incidens vel emergens ſit ventilanda coram alio judice, quàm judice negotij principalis, quia tunc ſuper illa neceſſariò eſt pronuntiandum,d.c.*Tuam,infra eod.*& c.*Lator,Qui fil.ſint legitimi,*& ſecundùm hanc theoricam nullum jus contradicit, & aliæ diſtinctiones potiùs ad ſubtilitatem,quàm ad utilitatem traditæ ſunt ab Antiquis ſecundùm Hoſt.*hîc in fin.*cum quo concordant Joan.Andr.*n.* 8.*verſ.Breviter dicas,* Calder. *n.*16.*verſ.Hoſtienſis hic,* Henr.Boich.*n.*12.*verſ.Et licèt iſta diſtinctio,* Butr.*circa finem, verſ.Concluſio ergo ſit.* Abb.*n.*11.*verſ.Sed conclude clarius,* & alij communiter,& idem Hoſt.*in Summa hujus tituli, verſ.Brevius,* Guil.de Monte Laudun.in Clem. *fin.de appell.*& nullus diſcrepat.

32 Quæro pro complemento materiæ, quæ dicantur quæſtiones præjudiciales.

33 Goffredus hîc conſtituebat differentiam inter præjudiciales,& peremptorias: nam præjudiciales dicuntur, in quibus quæritur de conditione perſonæ, videlicet utrum quis ſit liber, vel ſervus,ingenuus, vel libertinus,filius, vel extraneus.§.*Præjudiciales,Inſt t.de action* l.1.*&* 2.*C.de ordin cognit.* Ergo idem cùm quæritur, an actor ſit excommunicatus,vel non,c.*Exceptionem,infra de except.*infamis, vel bonæ famæ, c. *Quærendum,* 2.*q.*7. &in hoc differunt à peremptorijs, quia præjudiciales proponuntur, & probantur ante litis conteſtationem,l.*Quoniam Alexandrum, Cod. de adulter.*licèt quædam proponantur etiam poſt ſententiam, ut l,*Non idcirco,*§.*Cùm poſtea,ff.de judic.* c.*Ad probandum,infrà de re judic.* & c. *Pia Ma-*
34 *ter,de except. lib.*6. Peremptoriæ verò quamvis proponantur ante litis conteſtationem, nunquam tamen probantur,niſi lite demum conteſtatâ,l *Siquidem,C.de except.* l. *Emptor. C. de præſcript. long.temp.* nec locum habent poſt ſententiam cap. *Inter, de re judic.* niſi cauſaliter,c.2.*infra de purgat. vulgar.* & cum hac diſtinctione
35 Goffredi tranſit hîc Hoſt.*num.*2.*&* 3.Sed pleniùs diſtinguit Joan.Andr.in c.*Tuam, n.*6.*verſ.Ego dico,infra eodem:* nam ſecundùm eum præjudicialis quæſtio dicitur diverſis reſpectibus. Primò ſcilicet quoad intentionem actoris, cui præjudicat, & eam perimit: & hoc modo præjudicialis eſt omnis peremptoria: hæc tamen præjudicat ſolùm in diffinitione: nam eâ probatâ imponitur ſilentium ipſi actori; ſed non præjudicat proceſſui,ut hic,niſi in caſibus, de quibus in c.1.*de lit. conteſt.lib.*6. deinde dicitur quæſtio præjudicialis reſpectu proceſsûs,ſcilicet quia primitùs tractanda:& de his loquitur gloſ.in d.cap. *Tuam, in ver.Dependentem.* Et hoc modo dici poteſt præjudicialis omnis emergens, de qua priùs debet cognoſci,& pronuntiari,ut de dilatorijs dictum eſt *ſuprà n.*16.Rurſus hoc modo præjudicialis eſt interdum actio,ut in c.*ult. infra eod.* Tertiò dicitur quæſtio præjudicialis quoad eligentem alteram de duabus, quæ ſibi competere poterant: nam per hoc infert ſibi præjudicium in reliqua, c.*Vt quis duas,infra de elect,* & c.*un. de poſtul. lib.*6. De hoc in l. *Quod in hæredem,*§.*Eligere.ff.de tribut. action.* Et hoc modo aliquando etiam exceptio eſt præjudicialis ipſi excipienti, licèt regulariter contra, ut c.*Nullus pluribus,de regul.jur.lib.*6. ubi de hoc in gloſ.*un.* & per Joan.Andr. *num.*3.

36 Quartò dicitur præjudicialis quæſtio reſpectu judicis,vel ejus juriſdictionis;& de hac loquitur tex.in d.c.*Tuam,*& in c.*Lator, infr.qui filij ſint leg.* nã quæſtio nativitatis præjudicat judici laico,ne ipſam cognoſcat: Item ne in principali procedat, donec quæſtio natalium per judicem Eccleſiaſticum fuerit diffinita: quæ tamen ſi incideret coram judice Eccleſiaſtico, veluti ſi exciperetur contra electum, vel præſentatum, confirmandum, vel conſecrandum, benedicendum, vel ordinandum, quòd eſſet illegitimè natus: tunc eſſet verè peremptoria, & eo caſu verum eſſet dictum Innocentij in d. cap. *Tuam, ad finem, verſ.Vel dic hanc dilationem;* quia nec præjudicat proceſſui, nec juriſdictioni, ſed ſolùm probata infert præjudicium actori in ſua petitione, quam perimit. Et hanc diſtinctionem Joan Andreæ in effectu ſequuntur in d.c. *Tuam, infrà eod.* Henric.Boich.*num.*1.Bellam.*num.*11. Butr.*eod.* Card.*num.*4. & Abb.*num.*6. nec ab his diſcrepat Calder.*hîc in* 3.*quæſt.n.*19. Cujus diſtinctio prolixior eſt, ſed ſatis clara; & eam ſequitur Anchar.in d.c.*Tuam,n.*9.

DE

DE ORDINE COGNITIONUM.

Cap. Tuam.

SUMMARIUM.

1 Cauſa natalium pendente coram judice Eccleſiaſtico quæſtio hæreditatis per ſæcularem judicem inchoari non debet. & num. 6.
2 Judicium incipit à litis conteſtatione.
3 Exceptio illegitimitatis eſt peremptoria, & ſuſpenſiva juriſdictionis judicis laici.
4 Et litis conteſtationem non inducit.
5 Litis conteſtatio non inducitur per exceptionem excommunicationis.
6 Hæreditatem petenti obſtat exceptio nativitatis, quæ debet priùs coram Eccleſiaſtico judice terminari.
7 Cauſa natalium ad Eccleſiam pertinet tam principaliter, quam incidenter, & per viam exceptionis.
8 Etiamſi de illa agatur poſt obitum parentum.
9 Iudex laicus de quæſtione ſpirituali, nec principaliter, nec incidenter poteſt cognoſcere. & n. ſeq. & n. 25.
Etiam de jure civili. n. 26.
10 Iudex hæreditatis cognoſcit incidenter de cauſa ſtatûs, licèt de illa principaliter cognoſcere non poſſit.
11 Cauſa natalium eſt ſpiritualis, & matrimonialis.
12 Præjudicialis quæſtio ſi incidat in cauſa aliqua, ſuperſedendum eſt in principali, donec præjudicialis terminetur.
13 Sive incidat civilis, quæ præjudicet civili.
14 Sive incidat civilis, quæ præjudicet criminali, & è converſo.
15 Sive incidat criminalis, quæ præjudicet criminali.
16 Iudex laicus, coram quo incidit quæſtio natalium, cur debeat ſuperſedere in cauſa hæreditatis.
Quæſtio natalium an ſit præjudicialis cauſæ hæreditatis. ibid.
17 Cauſa hæreditatis prout dependet à quæſtione legitimitatis, non pertinet ad judicem Eccleſiaſticum.
18 Niſi coram Papa, vel coram Epiſcopo habente juriſdictionem temporalem in loco, quæſtio legitimitatis, & hæreditatis ſimul proponatur. & n. 32.
19 Cauſa principalis & incidens ubi ſunt tractandæ coràm diverſis judicibus, pendentia incidentis ſuſpendit juriſdictionem in principali. & n. 22.
20 Iudex Eccleſiaſticus, coram quo pendet quæſtio incidens præjudicialis, poteſt inhibere judici laico, ne interim procedat aut proceſſum inchoet ſuper principali.
21 Et inhibitio fieri poteſt ſine cauſæ cognitione.
23 Et an proceſſus ante inhibitionem ſit nullus, parte non opponente, vel appellante.
24 Iuriſdictio judicis an & quando ex incidentia cauſæ prorogetur ad aliam ſpeciem juriſdictionis & & n. ſeq.
25 Quid ſi ſpecies ſit omninò diverſæ naturæ, & altioris gradûs.
Et quid ſi ſit talis ex accidenti ratione perſonæ n. 34.
Et quid ſi ſpecies non ſit ſeparatæ naturæ, nec altioris, ſed inferioris gradus. n. 30
27 Iudex, qui merum & mixtum imperium non habet ratione incidentiæ, vel prorogationis non poteſt de his cognoſcere, quæ ſunt meri vel mixti imperij.
28 Iudex laicus non poteſt etiam incidenter cognoſcere de exceptione excommunicationis, ſimoniæ, vel intruſionis.
Et quid in perjurio n. 29.
31 Iudex Eccleſiaſticus poteſt de quæſtione temporali cognoſcere incidenter, vel per reconventionem.
32 Iuriſdictio in temporalibus habitu eſt penes Eccleſiam.
33 Iudex laicus an poſſit cognoſcere de cauſa Eccleſiaſtica per viam reconventionis. & n. ſeqq.
35 Conſuetudo, ut judex laicus ſit competens in cauſa civili reconventionis contra Clericum ſervanda eſt, cùm articulus ſit dùbitabilis. & n. 59.
36 Iudex laicus an poſſit incidenter cognoſcere de cauſa legitimitatis, ſi controverſia non in jure, ſed in facto conſiſtat. & num: ſeqq. uſque in finem.
37 Uſurarum quæſtio an pertineat ad judicem laicum ſi ſit conventio ſuper facto, & non ſuper jure. & n. ſeq. & n. 55.
39 Decimarum cauſa, ſi ſit quæſtio ſuper jure decimandi, ſpectat ad forum Eccleſiæ tantùm: ſecus ſi ſuper facto.
40 Uxor ſi petatur ut uxor, nec dubitetur de viribus matrimonij, cauſa tractari poteſt coram judice ſæculari.
Declaratur. n. 62.
41 Authores pro opinione negativa expenduntur. & n. ſeqq. uſque ad n. 44. & n. 61.
Cauſa natalium, ſi ſit contentio an quis ſit filius hujus, vel alterius, tractari poteſt coram judice laico, coram quo incidit: ſecus ſi ſit contentio an matrimonium ſit contractum. ibidem. & n. ſeqq.
42 Libellus in cauſa legitimitatis qualiter formetur.
43 Iudex laicus, coram quo aliquis accuſatur de adulterio, ſi opponatur quòd matrimonium non ſit contractum, debet hunc articulum ad Epiſcopum remittere.
44 Legitimati per ſubſequens non ſuccedunt in feudo, ad quod vocantur nati, & procreati ex legitimo matrimonio.
45 Intellectus c. Si judex laicus, de ſent. excom. lib. 6. & n. ſeq. & n. 52. & ſeqq.
Quæſtio facti an matrimonium fuerit contractum non minus eſt ſpiritualis, & de foro Eccleſiæ, quàm ſit quæſtio facti, an quis fuerit ordinatus. ibid. & n. 52.
46 In ſpiritualibus judex ſæcularis eſt competens ſi cadant in laicum activè, & quæſtio ſit ſuper facto aliàs ſecus, ſecundùm diſtinctionem Ancharani.
Sed contra. n. 49. & ſeqq. uſq. ad n. 61.
47 Iuriſpatronatûs quæſtio, ſive ſit juris, ſive facti, ad judicem laicum non pertinet.
48 Hæreſis crimen eſt eſt merè Eccleſiaſticum etiamſi ſit quæſtio ſuper facto. & n. 50.
49 Iudex laicus etiam incidenter non poteſt cognoſcere de

de quæſtione facti an quis ſit ſimoniacus, intruſus, vel baptizatus. & num. 51.

53 *Iudex laicus nec incidenter poteſt cognoſcere de quæſtione facti an captus inceſſerit in habitu, & tonſura.*

54 *Facti quæſtio habet complicationem, & mixturam inſeparabilem cum quæſtione juris.*

56 *Poſitiones ſuper matrimonio an fieri poſſint coram judice ſæculari.*

57 *Confeſſio etiam ſpontanea coram judice incompetenti non valet.*

58 *Conſenſus partium, vel conſuetudo non removet incapacitatem judicis laici in ſpiritualibus.*

59 *Conſuetudo in articulo dubitabili propter varietatem opinionum declarat judicis competentiam.*

60 *Terminus à Papa, vel alio Superiore judice Eccleſiaſtico eſt præfigendus, infra quem natalium quæſtionem proſequatur, & de hæreditate nullatenus ſe intromittat.*

61 *Authores pro opinione affirmativa expenduntur.*

1 TUAM. Continet materiam profundam, & legitur dupliciter.

Primò, ſcilicet intelligendo quæſtionem natalium fuiſſe motam principaliter coram Papa, eâque pendente fuiſſe petitam hæreditatem coram judice ſæculari. Et huic lecturæ ſuffragatur littera ibi, *Succeſſionis cauſam incipere*, nec non ibi, *Si fortè ab ipſa Regina fueris ſuper hoc requiſitus.* Quibus verbis Pontifex clarè ſupponit cauſam hæreditatis coram Rege Franciæ, nondum fuiſſe inchoatam; & nihilominus quæſtio natalium ad examen Papæ jam fuerat delata, ut dicitur in principio textûs, & juxta hanc lecturam hoc intendit ſecundùm Joan. Andr. & alios poſt eum. Pendente causâ natalium coram Eccleſiaſtico judice quæſtio hæreditatis per ſæcularem judicem inchoari non debet.

Secundò, legitur intelligendo prius hîc fuiſſe petitam hæreditatem coram judice laico, & exceptum fuiſſe de illegitimitate, prout intellexit gloſſa. Et eſt communis lectura, ut teſtantur *hîc* Joan. Andr. *num.* 4. & Butr *num* 17. *verſ. Advertendum*, & hoc modo verbum, *Incipere*, exponitur, id eſt, incœptam proſequi: & verba, *ſuper hoc requiſitus*, exponuntur, id eſt, pro cauſæ proſe-

2 cutione. Sed quia hæc expoſitio vim infert litteræ, ſuſtinendo communem lecturam, poteſt dici, judicium incipere à litis conteſtatione, quæ dicitur litis exordium, & principium cauſæ, ut legitur, & not. in cap. *Super quæſtionum*, §. *Intentionis*, *ſuprà de offic. Delegat.* ita ut antea non dicatur lis mota, cap. *Ex parte, il ſecondo*, *in fin. de verbor. ſignificat.* & notat Bald. *conſ.* 150. *Caſus*

3 *actualiter, num.* 2. *verſ. Ex quo apparet, lib.* 2. Hoc autem caſu quamvis Regina Cypri primò petijſſet hæreditatem coram Rege Franciæ, tamen cùm illius adverſarius illicò oppoſuerit exceptionem illegitimitatis, quæ peremptoria eſt, cap. 1. *ſuprà eod.* & ſuſpenſiva juriſdictionis judicis laici, ut hîc, & in cap. *Lator, infrà, Qui filij ſint*

4 *legit.* Utique per hoc litem non fuit conteſtatus, ut eſt text. in c. 2. & ibi gloſ. *penult.* & communiter omnes *de lit. conteſt. lib.* 6. cùm non habuerit animum litigandi coram Rege, quin potius illius juriſdictionem declinandi, ut notat gloſ. *unic. verſ. Quod eſt intelligendum*, in cap. 1. *ſuprà de lit. conteſtat.* ubi etiam Innoc. *num.* 1. & ibi dixi

5 *num* 39. Unde in ſimili ſi contra agentem in foro ſæculari reus excipiat, quòd ſit excommunicatus, per hoc litem non conteſtatur, nec judex ſæcularis poteſt de hujuſmodi exceptione cognoſcere, ſed debet remittere ad Eccleſiaſticum, ſecundùm opinionem Vincentij, & communem, ut dicam *infrà num.* 28. Idem ergo di-

6 cendum in propoſito. Et hoc ſenſu verbum, *incipere*, retinet propriam ſignificationem, & ſalvatur communis lectura, ſecundùm quam textus hoc dicit: Petenti hæreditatem obſtat exceptio nativitatis, quæ debet primitus coram Eccleſiaſtico judice terminari. Quidquid tamen ſit, quod pertinet ad juris effectum, uterque intellectus eſt in ſe verus, quia ſive quæſtio nativitatis prius moveatur coram judice Eccleſiaſtico, ſive incidat coram judice ſæculari, ſolus Eccleſiaſticus cognoſcit, ut eſt caſus apertus in d. c. *Lator, infrà Qui filij ſint legit.* & hic declarat Cardin. *num.* 3. *verſ. Quantum autem.*

7 Nota primò ibi, *Ad forum Eccleſiaſticum*, cauſam natalium ad Eccleſiam pertinere, non ſolùm ſi de illa principaliter agatur, ſed etiam ſi incidenter, & per viam exceptionis, ut hic eſt caſus ſecundùm communem lecturam, concordat dict. cap. *Lator, infrà Qui filij ſint legitimi*: ubi ſimiliter eſt caſus; & hîc notant gloſ. 1. *& fin.* Innoc *in princip.* Abb. Antiq. *num.* 4. Hoſt. *num.* 1. *& 3. verſ Sic pater.* Joan. Andr. *num.* 2. Anchar. *in* 1. *not.* Abb Siculus *num.* 3. & reliqui omnes, & ita communiter concludi atteſtatur Ripa in c.

8 *Decernimus, num.* 17. *ſuprà de Iudic.* Quod procedit non modò ſi de quæſtione nativitatis agatur in vita, ſed etiam poſt obitum parentum, quia ſolus Eccleſiaſticus cognoſcit, ut c. 1. 2. *&* 3. c. *Pervenit*, c. *Per tuas, infrà Qui filij ſint legit.* ſecundùm Innoc. *ubi ſuprà.* Hoſt. *num.* 3. & Joan. Andr. *num* 2. *circa finem.*

Rationem principalis concluſionis reddit Innocentius *hîc num.* 1. *verſ. Sed hoc poteſt eſſe*, quia ſcriptum eſt, *quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*, Matth. 19. cap. *Quos Deus*, 33. *quæſt.* 2. cap. *Inter corporalia*, *ſuprà de tranſlat. Epiſcop.* Ergo ſimiliter inter eos non fuiſſe matrimonium, non homo, ſed is ſolus, qui vices Dei gerit in terris, poteſt judicare, dict. cap. *Inter corporalia*, vel cui ipſe commiſerit, ſcilicet Epiſcopus, ſecundùm Abb. Antiq. *hîc num.* 4. Hoſtienſ. *num.* 2. *verſ. Secunda eſt*, Joan. Andr. *num.* 1. Butr. *num.* 15. Abb. Siculum *num.* 3.

9 Vel dic generalem rationem eſſe, quia de quæſtione ſpirituali judex laicus ob ejus incapacitatem nec principaliter, nec incidenter, nec per reconventionem poteſt cognoſcere, c. *Decernimus*, & cap. *Quanto. ſuprà de Iudic.* d. c. *Lator*, & c. *Cauſam*, 1. *&* 2 *infrà Qui filij ſint legit.* & notant hîc gloſ. *ult.* Innoc. *num.* 1. *verſ. Vel dic generaliter*, Hoſt. *num.* 2. *verſ Tertia eſt, & num.* 7. *in verſ. Apoſtolico judicio*, Abb. Antiq *in fin.* Joan. Andr. *num.* 1. *in fin.* Abb. Sicul. *num.* 3. *verſ. Vel ſecundùm Innocentium*, & reliqui omnes, Ripa in d. c. *Decernimus, num.* 17. ubi de communi.

10 Atque ita non obſtat textus in l. *Quoties, C. de judicijs*, & in leg. 1. *C. de ordin. Iudic.* ubi Judex hæreditatis cognoſcit incidenter de cauſa ſtatûs, licèt de illa principaliter cognoſcere non poſſit, nam in quæſtione ſpirituali diverſa eſt ratio prop-

ter

pter incapacitatem judicis laici, ut in juribus prallegatis: & eſt ex mente Abbatis Antiq dict. num. 4. & declarat Bald. num. 2. nam ſecundùm eum hic cauſæ erant diverſi fori, incompatibiles, & derogatorij, quia judex ſæcularis non eſt capax cognoſcendi de cauſis Eccleſiaſticis: ibi autem erat capax, quod fuſius explicat idem Baldus in l. *Quoties, num. 1. verſ. contrà legem noſtram*, & *num. 2. C. de judic.* Explorati autem juris eſt cauſam natalium eſſe ſpiritualem, ſeu matrimonialem, quia pendet ex matrimonio, quod eſt unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutum, & gratiam conferens, Concil. Trid. *ſeſſ. 24 de Sacram. matrim. can. 1.* Unde ad Vicarium ipſius inſtituentis, vel ab eo deputatum pertinet illius cognitio, ut hic per Abbatem *num. 3, verſ. Item matrimonium*, & per Hoſt. in cap. 1. *nu. 4. infrà Ne Cler. vel Monach.* adeo ut ſi quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos, anathema ſit, *d. ſeſſ. 24. can. ult.*

2 Secundò nota ibi, *dependentem ex illa ſucceſſionis cauſam*, quòd ſi quæſtio præjudicialis incidat in cauſa aliqua, ſuperſedendum eſt in cauſa principali, donec ipſa præjudicialis quæſtio terminetur, arg. §. *Præjudiciales, Inſtit. de act.* Et eſt ratio, quia probatâ quæſtione præjudiciali, cauſa principalis illicò eſt perempta, cap. 1. *ſuprà eod.* & hic notat gloſ. 2. Innocent. *num. 1. verſ. Poteſt ergo dici*, Hoſtienſ. *num. 2. & 5. in ver. Perturbare*.

3 Quod verum eſt ſive incidat quæſtio civilis, quæ ſit præjudicialis civili, veluti ſi petenti hæreditatem objiciatur, quòd non ſit legitimus: nam de legitimitate priùs eſt cognoſcendum, ut hic, & in cap. *Lator, infrà, qui filij ſint legit.* quia ſi ſuccumbat in quæſtione legitimitatis, non habebit locum hæreditatis petitio, cùm illegitimus non poſſit hæres eſſe, cap. 2. cap. *Quod nobis*, cap. *Referente*, & cap. *Ex tenore, eodem tit.* Abb.
4 Antiq. *hic num. 2.* ſive incidat quæſtio civilis, quæ præjudicet criminali, ut ſi ei, qui gerit ſe pro libero, & de aliquo crimine accuſatur, moveatur quæſtio ſtatûs, ut cap. *Prius eſt*, §. *Aliquando, 3. quæſt. 11.* & notatur in cap. 1. *ſuprà eodem.* Sive incidat quæſtio criminalis, quæ ſit præjudicialis civili, veluti ſi petens hæreditatem ex teſtamento accuſetur quòd teſtatorem compulerit, ut eum hæredem inſtitueret, ut l. 1. *C. Si quis aliq. teſt. prohib.* Sive demum incidat quæſtio criminalis,
5 quæ præjudicet criminali, veluti ſi ſervus Dominum ſuum de capitali crimine accuſaverit: non enim audiri debet, ſed decapitari ante litem conteſtatam, ut *in dict. §. Si aliquando.* His enim caſibus cognoſcendum eſt prius de quæſtione incidenti, ut hic in gloſ. *in ver. Dependentem*, & per Hoſt. *n. 5. in ver. Perturbare*, & Joann. Andr. *num. 10.* & de his conſule Speculat. *in tit. de incid. quæſt.*

6 Tertiò nota ibi, *Judicij ordinem perturbare*, & ſigna rationem, cur judex laicus, coram quo incidit quæſtio nativitatis, debeat ſuperſedere in cauſa hæreditatis, quouſque legitimitatis quæſtio fuerit terminata: hoc enim non provenit ex eo, quòd quæſtio natalium ſit præjudicialis petitioni hæreditatis, ſecundùm Innoc. *hic ad fin. verſ. Vel dic hanc dilationem*, ſed quæſtio hæreditatis differtur, quia cauſa matrimonialis non poteſt agi, niſi coram judice Eccleſiaſtico. Et forſan judex ſæcularis non patietur, ut quæſtio hæreditatis coram alio, quàm coram ſe examinetur. Ergo neceſſe eſt, ut hæreditatis quæſtio differatur; alioquin cùm iſtæ duæ quæſtiones invicem ſe contingant, ſi ſimul, & eodem tempore agerentur coram diverſis judicibus, accidere poſſet, ut diverſi judices circa eamdem perſonam & hæreditatem diverſas, ſeu contrarias ferrent ſententias, Eccleſiaſtico ſcilicet ipſam illegitimam pronuntiante, & ſæculari hæreditatem eidem tanquam legitimæ adjudicante, & ſic ſequeretur abſurditas, & contrarietas intolerabilis, ſecundùm Innocentium, cum quo tranſit *hic* Hoſt. *num. 3. verſ. Et eſt ratio*, & Abb. *num. 8. verſ. Ex quo enim quæſtio.* Cæterùm an aliquo reſpectu quæſtio nativitatis dici poſſit præjudicialis cauſæ hæreditatis, plenè ſcripſi in cap. 1. *ſuprà eod. in ult. quæſtione.*

17 Quartò nota ibi, *Super hoc fuerit requiſitus*, cauſam hæreditatis inter laicos, prout deſcendit à quæſtione legitimitatis, non ſpectare ad judicem Eccleſiaſticum, ſed ad Regem in ſuo Regno, & ſic ad judicem ſæcularem, quando principalis intentatur ſeparatim à quæſtione legitimitatis principaliter intentata, ut hic per Butr. *in 2. & 3. not.* & eſt caſus in cap. *Cauſam, il ſecondo, infrà Qui filij ſint legit.* Tu dic idem ſecundùm Imol. *num. 4.* Si quæſtio legitimitatis incidat in cauſa hæreditatis principaliter intentata coram judice ſæculari, ut eſt textus in dict. cap. *Lator, eodem tit. & hic*, ſecundùm intellectum gloſſ. & com-
18 munem. Secus autem eſt ſi coram Papa, vel coram Epiſcopo habente juriſdictionem temporalem in loco proponatur ſimul quæſtio natalium, & hæreditatis, quia poterit de utraque cognoſcere, ſecundùm Innocentium *hic circa finem*, Hoſtienſ. *num. 3. verſ. Si ergo*, Joan. Andr. *num. 5. verſ. Si autem coram Papa*, Collectar. *num. 2.* Butr. *num. 17. verſ. Ideò ſi quæſtio*, & Abb. *num. 6. verſ. Unde cùm hic*, & idem Joan. Andr. in cap. *Lator, ſuper gloſ. fin. infrà Qui filij ſint legit.* licèt Vincent. contrà.

19 Quintò nota ibi, *Apoſtolico judicio finem acceperit*, juxta communem lecturam gloſſ. quòd ubi quæſtio incidens, & principalis veniunt tractandæ coram diverſis judicibus, tunc pendentia incidens ipſo jure ſuſpendit juriſdictionem ſuper principali, ut hic per Butr. *in 4. notab.* & eſt ex mente Hoſt. *num. 3. in fin.* qui exponit ver. *Delatam*, ſcilicet eo ipſo, quòd quæſtio nativitatis propoſita fuerit coram Rege, & ita eſt caſus in quo aliter, quàm per appellationem ſuſpenditur juriſdictio, & eſt caſus ſpecialis, in quo prius pronuntiatur ſuper incidenti, quàm ſuper principali, licèt regulariter contrà, ut in c. 1. *ſuprà eod.* & l. 1. *C. de ordin. judic.* Sed illud quando coram eodem Judice ambæ tractantur, ſecundùm Imol. *hic n. 4.* Itē eſt caſus in quo peremptoria exceptio vel replicatio, etiam poſt litem conteſtatam propoſita, habet effectum dilatorium, ut per Butr. *ubi ſuprà*, & vide gloſſam primam in cap. *Exceptionem, infra de except.*

20 Ultimò nota ibi, *patienter expectet.* Judicem Eccleſiaſticum, coram quo pendet quæſtio incidens ex ſui natura præjudicialis, poſſe inhibere judici laico, ne interim procedat, vel proceſſum
21 inchoet ſuper principali, ut hic. Et quamvis regula-

gulariter non mittatur inhibitoria, niſi cauſa cognita, ut in Auth. *in med: lit: non fieri ſac: form:* §. 1. cap. *Non ſolum,* & cap. *Romana, de appellat: lib: 6.* Et hujuſmodi recurſus ad judices Eccleſiaſticos multoties fiant ad intricandos proceſſus, & eludendam juriſdictionem judicis laici, ut per Feder. de Senis *conſ: 93. Factum quod proponitur, num: 6. in fin.* tamen hoc caſu inhiberi poterit ſine cauſæ cognitione, ut hîc innuitur, & in dict: cap: *Lator, qui filij ſint legit.* & firmat Lap. *alleg: 60.* quæ incipit: *Viſis litteris, num: 7.* & Butr.
22 *hîc num: 9.* Hæc enim eſt potius quædam declaratio, quàm inhibitio; quia juriſdictio judicis ſæcularis ſuper principali propter incidentiam quæſtionis natalium, ſeu alterius præjudicialis eſt ipſo jure ſuſpenſa, ut dictum eſt *ſuprà in 5. not.* etiam ante ullam inhibitionem judicis Eccleſiaſtici, quia ſufficit inhibitio juris, ut per Feder. de Senis *conſ: 98. Nicolutius, num: 3. verſ: Præterea,* & *num: 5. verſ: Concludendum,* & Butr.
23 *hîc num: 12. verſ: Et hæc inhibitio:* & eſt ex mente Innocentij in cap: *Cum M. num: 10. ſuprà de Conſtit.* nam ſecundùm eum quando cauſa eſt coram diverſis judicibus, quorum unus eſt inferior, alter ſuperior, ipſo jure abſque oppoſitione, vel inhibitione revocata eſt juriſdictio inferioris, cap. *Licet, de offic: legat.* cap. *Quamvis, 3. quæſt: 6.* De quo tamen dic latiùs, ut hîc per Butr. *num: 12. verſ: Hæc videntur,* & Abb. *num: 11.* ubi plenè videas, an proceſſus abſque inhibitoria ſit nullus parte non opponente, vel appellante.

24 In gloſſa ultima QUÆRO generaliter, an incidentia cauſæ proroget juriſdictionem judicis ad aliam ſpeciem juriſdictionis, ita ut judex quamvis non poſſit de illa principaliter cognoſcere, poſſit tamen incidenter, vel per viam reconventionis.

25 Doctores ſolvunt quæſtionem diſtinguendo: nam aut quæritur, an ex incidentia cauſæ prorogetur juriſdictio ad ſpeciem omninò diverſam, & ſeparatæ naturæ, & altioris gradûs: & dicendum eſt non prorogari; unde judex laicus de cauſa ex ſua natura ſpirituali puta matrimonij, electionis, aut conſimilis, aut ſpirituali annexa, ut juriſpatronatus, nec incidenter, nec per reconventionem poteſt cognoſcere; & ad hanc ſpeciem non fit prorogatio, prout hîc tenent gloſ: *final.* Innoc: *in princip.* Hoſtienſ. *num: 3. verſ: Sic patet,* Butr. *num: 17. verſ: Dic quòd ſi quærit,* & communiter Canoniſtæ, ut Abbas teſtatur *num: 9.* & probatur irrefragabiliter in hac Decretali juxta communem intellectum in cap. *Lator, infrà qui filij ſint legit:* & in cap. *Si judex laicus,*
26 *de ſentent: excommunicat: lib: 6.* & idem tenet Bart. in leg. *Quoties, num: 1 C. de judic.* dicens, hoc procedere etiam de jure civili, per leg: *Omni in novatione, C. de ſacroſ: Eccleſ* quod etiam dixerunt Hoſtienſ. *hîc num: 7. verſ: Et hoc eſt verum,* &
27 Abb. *num: 9. verſ: Et quod ſuprà dixi.* Quo fit ut judex, qui merum, & mixtum imperium non habet, ſed ſimplicem juriſdictionem, non poſſit ratione prorogationis, ſeu incidentiæ de his cognoſcere, quæ ſunt meri, vel mixti imperij, ut notat gloſ. *un.* in leg: *Inter convenientes, ff. Ad municipalem.* Butr. *hîc num: 17. verſ: Ideo non prorogatur,* & Abb. *dict: num: 9. verſ: Sicut dicimus*
28 *in prorogatione.* Hinc etiam fit, ut ſi agenti in foro ſæculari objiciatur, quòd ſit excommunicatus, non poſſit judex laicus de hoc incidenti excommunicationis cognoſcere, ſed debeat remittere ad Eccleſiaſticum: ita Vincentius hîc, qui idem dicit ſi objiciatur, quòd ſit ſimoniacus, intruſus, vel perjurus. Et ſequuntur Hoſt. *num: 7. verſ: Quid ergo objicitur,* Joan. Andr. *num: 10. verſ: Dixit etiam,* & Abbas *num: 9. verſ: Ex quo etiam infertur,* quicquid contra ſcripſerit Bart. in l.
29 *Titia, num: 5 ff. ſolut: matr.* licèt quod dictum eſt de perjurio, Joan. Andr. non credat verum, & remittit ad ea, quæ ipſe notat in c *fin. de foro compet: lib: 6. ſuper ult: gloſ.* de quo vide pleniſſimè Petr. de Anchar. in cap. *Ea quæ, in 3. quæſt: de reg: jur. lib: 6.*

30 Aut quæritur an ex incidentia cauſæ prorogetur juriſdictio judicis ad ſpeciem non omninò diverſam, ſed alterius naturæ, ſaltem quoad habitum, nec altioris, ſed inferioris gradûs: & ad
31 illam ſpeciem prorogatur juriſdictio: Ideoque ſi quæſtio temporalis incidat coram judice Eccleſiaſtico, vel per reconventionem, utique po-
32 terit de illa Eccleſiaſticus cognoſcere; quia juriſdictio Eccleſiaſtica ſuperior eſt temporalis, & quia habitu in temporalibus juriſdictio eſt penes Eccleſiam, cap. *Cauſam, qui filij ſint legit.* cap. *Novit, de judic:* ac proinde cauſa temporalis incidenter, circumſcriptâ cauſâ ſanguinis, poteſt tractari coram Eccleſiaſtico, ut hîc per Butr. *num: 17. Ad diverſam autem ſpeciem,* Abb. *num: 9. verſ: Secus autem in his,* & tenent Innocentius, Ho-
33 ſtienſis, & Joan. Andr. ſuprà citati *num: 18.* Supraſcriptam theoricam poſuit Vincentius hîc, qui diſtinxit inter cauſas, quæ in ſui natura ſunt Eccleſiaſticæ, ſeu de foro Eccleſiæ, ut ſpirituales, matrimoniales, & conſimiles; & inter eas, quæ ſolùm ex accidenti, & ratione perſonarum poſſidentium ſpectant ad judicem Eccleſiaſticum, ut eſt cauſa poſſeſſionum Clericorum. Primæ nec incidenter, nec per reconventionem tractari poſſunt coram judice laico: Secundæ verò poſſunt, ut per eum, cujus diſtinctionem ſimpliciter ſequuntur hîc Joan. Andr. *num: 10. verſ: Dixit Vincentius,* & Butr. *dict. num. 17. verſ: Quandoque incidit;* ſentit ergo Vincentius ratione incidentiæ, vel per reconventionem cauſas Clericorum, quæ non ſunt ſpirituales, vel quaſi tractari poſſe coram judice ſæculari.

34 Verùm Abbas *d. n 9. verſ: Et quod dicit,* approbat quidem ſententiam Vincentij quoad incidentiam cauſæ; ideoque ſi Clericus civiliter agat contra laicum in foro ſæculari, & reus opponat, quòd Clericus actor ſit filius ſuus, & ſit cauſa, in qua pater non poteſt à filio conveniri; utique de hoc incidenti judex laicus poterit cognoſcere, quia nihil obſtat ſecundùm eum. Sed quoad reconventionem ſecus putat, quia illa eſt ſecunda conventio, & ſuper illa principaliter pronuntiatur; unde remittit ad ea, quæ ſcripſit in c. *Atſi Clerici, de judic.* ubi à *num: 21. verſ: Reſtat ergo.* recitat opiniones, & in utramque partem diſputat articulum, an in cauſa merè civili procedat reconventio Clerici coram judice ſæculari: & poſt prolixam examinationem concludit pro parte negativa.

35 Cæterùm contrariam opinionem ſequuntur gloſſæ, & magis communiter Doctores, quæ etiam ſervatur de conſuetudine, ut teſtatur Joan. Andr.

Andr.in d.c. *At ſi Clerici*,& cùm articulus ſit valdè dubitabilis propter varietatem opinionum, hujuſmodi conſuetudo attendenda eſt, ut idemmet Abbas fatetur *ibidem num: 25.verſ.Sed ego*.vide tu noviſſimè Carol.de Graſſ. *in ſuo tractatu de effect.Clericat.effect.*1 .*num*:745.ubi pro regula firmat Clericum poſſe reconveniri coram judice laico , & plurimis relatis teſtatur eam eſſe veriorem,& magis communem, eamque ſex modis ampliat,& octodecim limitat.

6 Ulterius QUÆRO, an judex laicus poſſit incidenter cognoſcere de cauſa legitimitatis, ſi controverſia non in jure , ſed in facto conſiſtat.

In hoc articulo duæ ſunt Doctorum opiniones. Prima eſt eorum , qui putant judicem laicum eſſe competentem in incidenti legitimitatis quando non agitur de quæſtione aliqua juris, puta an matrimonium ſit validum, ſed tantummodo de quæſtione facti,videlicet an matrimonium fuerit contractum,necne. Et hujus ſententiæ primò fuit Bart.in l.2.*num*:4 *ff.de juriſd:omn. judic*.ubi ait, quæſtionem illam, an fuerit matrimonium inter patrem,& matrem alicujus, eſſe ſuper facto,nec eſſe cauſam ſpiritualem; & propterea illam poſſe expediri per judicem ſæcularem : ſecus ſi ſit quæſtio juris, puta quia poſito facto pro conſtanti, eſt quæſtio,an inter eos potuerit eſſe matrimonium; quia hæc quæſtio ſpiritualis eſt,nec de illa poteſt judex laicus ſe intromittere;& ita intelligit hoc cap. & cap. *Lator, infra, qui fil.ſint legit.* Idipſum voluit idem Bart.in l.*Quoties,num*:1 .*verſ.Tamen conſuevi*, *C.de judic*.ubi dixit,an quis deſponſaverit talem,necne,eſſe quæſtionem facti, quæ nihil habet ſpiritualitatis; & ideò ſpectat ad cognitionem judicis ſæcularis. Sed ſi eſſet contentio, an inter eos potuerit eſſe matrimonium , vel an ſint aliqua verba quæ matrimonium inducerent; hoc ſpirituale eſt :& ita loquuntur præallegata capp. ſe-
7 cundùm eum Et idem dixit de uſuris: nam ſi ſit contentio ſuper facto, puta,quia creditor dicit ſe numeraſſe totam ſummam in inſtrumento comprehenſam ; debitor dicit ſe non recepiſſe, niſi dimidiam , & aliam dimidiam fuiſſe adjectam in fraudem uſurarum: iſta quæſtio eſt facti, in qua nihil eſt ſpiritualitatis: ſed ſi partes confitentur pactum,& ſolum dubitatur,an contractus ex tali pacto deſcendens ſit uſurarius, hoc ſpirituale eſt, & ſpectat ad judicium Eccleſiæ, ut in Clem.1 .*de uſur*.licèt ibi hoc non dicatur,ſed ponatur exemplum,quando controvertitur, an ſit ſolutum,vel non,ut quia debitor dicit ſe ſolviſſe,vel ſatisfactum eſſe de fructibus pignoris; de hoc enim cognoſcit laicus, ut obſervat Cardin. *hic num*:5. *verſ. Simile dicitur,de contractu uſurario*;& ante eum Feder.de Sen.*conſ.96. Appareat quædam lex,num*:2. Hanc Bartoli opinionem ſequitur hic Anton.de Butr.*num*:17.*verſ. Hæc vera*,dicens , judicem laicum de cauſa ſpirituali non poſſe incidenter cognoſcere ; & cauſam dici ſpiritualem,quæ ſpiritualiter agitatur, ut quia de jure ſpirituali controvertitur ; ſecus verò ſi de puro facto ſpiritualitati accidenti , veluti ſi petenti hæreditatem opponatur,quod non ſit filius legitimus talis, & ſolum dubitetur an matrimonium contractum fuerit de facto : nam de
8 hoc poterit cognoſcere judex ſæcularis , exemplo contractus uſurarii : nam ſi ſit quæſtio facti, videlicet an talis ſic contraxerit,necne,quæſtionem decidit judex ſæcularis : ſed ſtante facto ſi vertatur in dubium , an contractus ſit uſurarius, vel non,cognitio ad Eccleſiaſticum pertinet , ut notat Paul.de Eleaz in Clemen.1 .*de uſur*. Et idem Butr.in cap. *Cùm ſit generale, de foro compet.* & ibi etiam Marian. Socinus alios adducens *num*:19,*verſ.Secunda principalis opinio*. Ergo ſimiliter ſi ſit controverſia, an fuerit matrimonium ad deciſionem articuli non ſpiritualis, nec a ſpirituali deſcendentis, & ex cujus deciſione nihil infertur ad matrimonii ſubſtantiam , veluti ſi objiciatur ; quod talis non fuerit in poteſtate, quia inter illum , & illam nunquam fuit matrimonium : judex laicus poterit cognoſcere ad ſinem hoc decidendi,ſecundùm eum.Eamdem opinionem pluribus comprobat , & ab objectis tuetur Petr,de Anchar.*in repet*.cap. *Ea, quæ,in* 4. *quæſt.de regul.jur.lib*.6.& ſequuntur Gemin.*conſ.* 66.*Pro declaratione num*:4. Felin.in cap. *Cùm ſit generale,num*:1 .*verſ.In quibus collige hoc generaliter, ſupra de foro compet*.Stephan Aufr. *in tract.de pot. ſæcul.ſuper Eccleſ.reg*.4.*Fallen* 8. Ripa in cap. *Decernimus,num*:17.*de judic.* Alexan.alios citans in l.*Titia,num*:6.& 7 *ff.ſolut.matr.* ubi teſtatur hanc eſſe communem, & veram opinionem , & ibi Barboſ.*num*:36.Jaſon in l.*Quoties,num*:6. *C de judic*.ubi etiam ait, illas ſequi communiter Canoniſtas in hoc cap. *Tuam*,licèt ipſe dubitet. De communi etiam teſtantur Covarr.*in epit.de Sponſal.cap.*8.§.12.*num*:3.Villal.*in comm.opin. ver.Iudex ſæcularis,num*:107. *& ſeq.* & alii apud Farinac.*de inquiſit.quæſt*.8.*num*:25. Alios complures referunt Menoch.*in tract.de recuper. remed.* 15. *num*:338.& noviſſimè Carol.de Graſſ *in tractat. de effect.Clericat.effect*.1 .*num*: 403. & Sanchez *de matrim.tom*.1 .*lib*.3.*diſput*.54 *num*:4. qui amplius putat,& non bene judicem laicum poſſe cognoſcere, an matrimonium ſit clandeſtinum, quaſi hæc ſit quæſtio facti,& non juris.

39 Et eſt ſimile in cauſa decimarum : nam ſi Rector petit decimas à laico , & laicus excipit, quod non tenetur ſolvere, quia privilegiatus eſt à Papa , vel quia tenetur ſolvere Matrici Eccleſiæ,& non Capellæ; vel allegat compoſitionem factam authoritate Superioris , vel quia petitur decima de talibus rebus , de quibus laicus negat decimas deberi;& ſic eſt quæſtio de jure ſolvendi:In his, & ſimilibus caſibus quæſtio ad forum Eccleſiæ eſt referenda:ſin autem non ſit quæſtio de jure decimandi, veluti ſi Rector agat contra prædonem frumenti , vel emptorem, quia frumentum non erat decimatum ; & ſic tranſivit cum onere ſuo, ut in cap. *Paſtoralis, de decimis:* hoc caſu dubium non eſt quin judex ſæcularis contra laicum poſſeſſorem poſſit cognoſcere. Et idem dicendum ſi Rector petat res ſacras ad Eccleſiam pertinentes ſibi ſubtractas,vel ab aliquo detentas: vel ſi Rector petat laicum compelli ad ſolutionem decimæ ſubtractæ , vel ad illius æſtimationem ab eo , qui tenetur ſolvere decimam;& ſic ſola compulſio poſtulatur, quæ in facto conſiſtit. His enim caſibus bene poteſt Rector Eccleſiæ adire judicem ſæcularem. Ita ex facto reſpondit Feder.de Sen.*conſ*.245. incip. *Domino Andreæ , per tot. maxime num*:3,*verſ. Sine præjudicio.* Et idem dixit *conſ. 96. Apparet*

quadam lex,num:3.verſ. Sic dicam: quem refert, & ſequitur Anchar.*hic num:*13. Facit quod no-
40 tat Joan.Andr.*in addit.Speculat.in tit. Qui filii ſint legit.ver.Præjudicialem,littera,*I. ubi quod ſi petatur uxor ut uxor, & non dubitatur de viribus matrimonii, hæc cauſa tractari poterit coram judice ſæculari, prout eum ſic refert Butr. *num*: 20.*verſ.Per hoc dicit*: Quinimo Bart.in d.l.*Titia, num:*5.*ff.ſolut.matrim*. amplius videtur voluiſſe, ut etiamſi dubitetur de ſubſtantia matrimonii, hoc eſt,an legitimæ ſint nuptiæ ad effectum legitimitatis filii,cum non deciditur quæſtio matrimonialis, nec aliqua ex illa deſcendens quæ ſit ſpiritualis, ſed omnino ab illa ſeparata, poterit judex ſæcularis cognoſcere; aliàs ſequeretur, ut nec poſſet cognoſcere de excommunicatione, ſacrilegio, aut hæreſi ſi opponeretur, ſecundum eum. Sed certè dictum Bartoli non admitterent Canoniſtæ,ut inquit Butr. *num:*20. *verſ Sed plus ſentire*,& de exceptione excommunicationis ſatis dictum eſt ſupra *num:*28. Et longè minus admitterent quod ait Cynus in l. *Si contra*,& l.*Si vicinis,C. de nupt.* in l *Cum Ancillis,C. de inceſt.nupt.*& in l.*fin. C. de inter matr.*videlicet quæſtionem legitimitatis ſpectare ad judicem ſæcularem in quantum agitur in finem hæreditatis temporalis.In hoc enim Cyn. malè loquitur, & contra Canones,ut hic per Butrium *d.num:*20 *verſ.Licet Cynus.*

41 Contrariam opinionem arbitror eſſe communem, ac de jure veriorem. Quod ſit communis patet,quia illam ſequitur primò hic juris Canonici illuminator Joan.Andr.*nu:*9.ubi ait, (quæſtionem nativitatis ad judicem Eccleſiaſticum pertinere, cùm aliqua incidit dubitatio circa matrimonium an fuerit legitimum, an non. Si verò nulla de hoc dubitatio defertur,ut ſi petenti hæreditatem coram judice ſæculari poſſeſſor opponat,quod non ſit filius illius, cujus hæreditatem petit,ſed alterius, & ſic dubitatur de facto,an ſcilicet iſtius,vel illius ſit filius, tractabitur hæc nativitatis quæſtio coram judice, coram quo incidit,l.2. *C.de ordinar.Iudic.*) Hæc Joan. Andr.qui ut vides clarè diſtinguit, an quæſtio facti implicet ſolam dubitationem filiationis, an ſcilicet actor ſit filius iſtius, vel alterius: & tunc judex laicus cognoſcet, an verò implicet dubitationem circa matrimonium; & tunc non ſolum ſi dubitatio ſit circa jus, videlicet an matrimonium ſit legitimum; ſed etiam ſi ſit circa factum, id eſt, an matrimonium de facto fuerit celebratum, cognoſcat ſolus judex Eccleſiaſticus:allegat Goffreddum idem dicentem,& ſubdit, idem tenet Hoſtienſis *hic, qui num:*7. eod. modo diſtinguit quæſtionem facti circa legitimitatem, ſeu matrimonium à quæſtione facti circa filiationem, ita ut in ſecundo caſu tantum cognitio ſit judicis ſæcularis: eodem modo loquitur Archid.in cap.*Benè quidem,num:* 8. *96.diſtin.* dicens judicem laicum non poſſe de cauſa matrimoniali etiam incidenter cognoſcere, quando ſuper quæſtione natalium aliqua incidit quæſtio, ſeu dubitatio circa matrimonium: Secus ſi dubitetur de facto an quis ſit filius hujus vel alterius,& ſimiliter allegat Goffreddum,neque ab hac diſtinctione diſſentit Feder. de Sen. *conſ.96.*incipien.*Apparet,num:*3.*verſ. Sed dicebat Ioann.Andr.*Quam etiam amplectitur Cardin.*hic in gloſſ.ult.num:*5.dicens, cognitionem natalium ad judicem Eccleſiaſticum, filiationis verò ad laicum pertinere,& apertius Bellam.*num:* 31.*in oppoſit.* ubi ait: Cùm quæritur,an de quæſtione nativitatis poſſit cognoſcere judex ſæcularis, diſtinguere habes,quia aut incidit quæſtio circa matrimonium,an fuerit legitimum,vel non; & tunc indubitatum eſt, quod ſolus Eccleſiaſticus judex de hoc cognoſcet,& judicabit. Aut nulla de facto dubitatio defertur de hoc, ſed de filiatione; id eſt, an petens hæreditatem ſit filius iſtius,vel alterius; & tunc coram judice ſæculari hæc nativitatis quæſtio tractabitur, coram quo incidit. Et ſequitur hic Petrus de Anchar. *num:* 12.*verſ.Propter hoc Bart.* ubi contra Bart. videtur tenere opinionem Baldi magiſtri ſui, licèt ſubdat, quod ſtante conſuetudine, ſecundùm quam fiunt quotidie probationes ſuper matrimonio coram judice laico, poteſt etiam de jure defendi, ut valeant non tanquam probationes factæ in judicio, ſed tanquam probationes factæ extra judicium ad indaginem veritatis, & pro informatione judicis:Similiter Imol.*hic num:*7. *verſ.Sed adverte*, aſſerit Joan.Andr.tenere contra Bart. & Butr. nam vult ut qualitercunque ſit quæſtio de matrimonio, & ſic ſit quæſtio an ſit contractum,necne, iſta quæſtio ſit tractanda coram judice Eccleſiaſtico, per iſtum textum, & ſubdit quod idem videtur voluiſſe Bald. in l. *Omni, C,de Sacroſ. Eccleſ.* Et propterea hæc opinio ſervaretur in practica. Rurſus verba Joan. Andr.recitat,& ſequitur Abb.*hic num:*10. Hoc etiam eſt ex mente Innocentii *hic num:* 1. *verſ. Sed hoc poteſt eſſe*,dum ait, inter aliquos non fuiſſe matrimonium,non hominem,ſed ſolum Dei Vicarium poſſe judicare: Verba enim illa,non fuiſſe matrimonium,magis reſpiciunt dubium facti, quàm juris.

42 Similiter paulò infra docet in cauſa legitimitatis coram judice Eccleſiaſtico ſic poſſe formari libellum,videlicet, Cùm pater meus non fuerit maritus talis Dominæ,de quo genuit talem, peto ut judicetis eam non legitimam. Pondera illa verba, *Cùm pater meus non fuerit maritus*, quæ itidem non jus,ſed factum ipſum reſpiciunt. Et nihilominus Innocentius cenſet hunc articulum eſſe tractandum coram judice Eccleſiaſtico. Idipſum eſt ex mente Speculatoris *in tit. de Reconventione*,§.2.*num*: 2. ubi ait judicem laicum nec incidenter poſſe cognoſcere de cauſa matrimoniali,quando contentioſè agitur an aliqua ſit uxor,vel non, & partes hoc volunt probare, ſed cauſam eſſe ad Epiſcopum remittendam.Et ſubdit idem tenere Vincentium in cap.*Tuâ,il primo, de decim.* Et hanc declarationem Speculatoris ſequitur Bald.*hic num:*1. allegari etiam poſſunt pro hac ſententia Calder. & Anchar. ut dicam infra *num:*55.eamque ex profeſſo tuetur Decius in d.cap.*Decernimus,à num:*188.*de Iudic.* licèt Alex.aſſertionem ſequutus, perperam crediderit contrariam eſſe communem.

Ex quibus, ni fallor,evidenter apparet hanc eſſe opinionem Canoniſtarum ferè omnium, & hallucinatum fuiſſe Jaſonem in d.l.*Quoties,num:* 7.*C de Iudic.* dum dixit contrariam opinionem ſequi communiter Canoniſtas in hoc cap.*Tuam*: nam verè illam hic nemo ſequitur,niſi ſolus Anton.de Butr.ut clarè oſtenſum eſt ſupra *num:*2.& pate-

patebit infra *num:61*. De Legiſtis verò quamvis parum ſit curandum, cùm hæc ſit meſſis Canoniſtarum: tamen contra Bart. tenet Baldus in l. *Quoties,num:3.C.de Iudic.*ubi concludit ſive quæſtio ſit facti,ſive juris, cùm ſit Eccleſiaſtica, non pertinere ad judicem ſæcularem illius diſceptationem,vel judicium, etiam incidenter. Et loquitur tam in quæſtione natalium, quàm uſurarum,& infra *num: 5.* format hanc quæſtionem. Pone quis accuſatur de adulterio coram judice ſæculari;oportet probare matrimonium: coram quo judice hujuſmodi probatio ſit facienda? allegat Bart. dicentem hanc probationem fieri debere coram judice ſæculari; quia hæc eſt mera facti inquiſitio,quæ ad eum pertinet: alioquin paucæ lites eſſent,quas judex laicus poſſet per ſe expedire,quod eſſet abſurdum. Sed tandem Bald. concludit oppoſitum, quia cùm iſta cauſa incidens ſit cauſa ſpiritualis, & pertineat ad diverſum forum: de jure canonico articulus iſte neceſſariò eſt probandus coram Epiſcopo ſecundùm regulas Canoniſtarum. Idem firmant Raphael Cuman.Imol.& Dec.in d.l. *Titia,ff.ſolut. matr.* & ibi etiam Roman. ubi generaliter ait, omnem cauſam ſpiritualem ſive incidat quæſtio facti,ſive juris,pertinere ad judicem eccleſiaſticum. In eamdem ſententiam; id eſt,judicem laicum non poſſe cognoſcere de cauſa matrimoniali,etiam ſi incidat quæſtio facti, magis propendet Covarr.*in 4. Decretal. in 2.part. cap.8.§.fin.num:3.*& eam tenet, & latè defendit Bolognet. in l. 2.*num:42.& 43.& ſeqq.ff. de juriſd. omnium Iudic.*

Quod autem hæc opinio ſicut eſt communis, ita etiam ſit de jure verior, probatur primò in hac Decretali, ubi cauſa natalium dicitur ſimpliciter ad forum Eccleſiæ pertinere, nec diſtinguitur an ſit quæſtio juris,vel facti.

Nec urget conſideratio Ancharani in cap. *Ea quæ, in 4. quæſtion. verſ. Eodem modo ut credo, de regul.juris libro 6.*& Barboſ.in l. *Titia, num: 36. ff.ſolut.matr.* videlicet quod hic textus loquatur in Regina Cypri, quam non eſt veriſimile natam fuiſſe ex perſonis,de quibus dubitaretur, an de facto contraxiſſent matrimonium, quod inter Regem,& Reginam non poterat eſſe niſi notorium, ſed ſolum an fuiſſet legitimum; fortè propter impedimentum, quod inter parentes poterat eſſe occultum; & ſic vertebatur quæſtio juris,non facti.

Quoniam hoc eſt divinare, & fortè communiter credebatur inter parentes Reginæ matrimonium interceſſiſſe; & ita in Regno de hoc non erat dubium,ſed tamen adverſarius contendebat de tempore nativitatis Reginæ inter eos non fuiſſe matrimonium, puta quia poſt illius nativitatem pater deſponſavit uxorem ſecreto, ut ejus famæ eſſet conſultum, neve fieret commotio in Regno. Et fortaſſe ſucceſſio in Comi-
44 tatu Campaniæ requirebat,ut filii eſſent nati, & concepti ex legitimo matrimonio, quo caſu non admittuntur legitimati per ſubſequens, quia vitium eſt in radice,ſecundùm opinionem, quam ſequitur Rota,ut apud Card.Seraph.*deciſ.1300. in fin.& in cauſa Parmen.Status,26. Martii 1618.* coram Cardinali Sacrato. Et ſic potuit eſſe quæſtio facti,non juris:& alii etiam caſus potuerunt contingere, quos ſatis eſt fuiſſe poſſibiles, ut *Proſp.Fagn.in 2. Decretal. Tom.3.* textus ſit generaliter intelligendus.

Secundò pro hac opinione pondero textum in cap. *Per tuas, infra, Qui filii ſint legit.*ubi non controvertebatur an matrimonium eſſet validum necne,ſed an fuiſſet contractum;& ideò receptis teſtibus judex comprobavit matrimonium fuiſſe contractum in Capella S.Sergii, & ſic erat quæſtio facti incidenter objecta ad effectum ſucceſſionis: & tamen cauſa à judice laico fuit remiſſa ad Eccleſiaſticum,ut ibi notat gloſſ. in ver.*Commiſſum.*

45 Tertiò pro hac parte validiſſimè ſtringit textus optimus in cap. *Si judex laicus, de ſentent.excommun.libro 6.* ubi ſolum erat quæſtio in facto, videlicet an deprehenſus in crimine eſſet Clericus,necne,& ſic an fuiſſet ordinatus: & tamen de hac quæſtione facti non cognoſcit judex laicus etiam incidenter, ut ibi deciditur. Ergo idem dicendum in quæſtione facti an matrimonium fuerit contractum, vel non: non enim eſt minus ſpiritualis,& de foro Eccleſiæ cauſa matrimonii,quam ſit cauſa Ordinis,cùm utrumque ſit Sacramentum novæ Legis à Chriſto Domino inſtitutum, & gratiam conferens,ut dixi ſupra *numer.10.* Unde ſicut quæſtio facti an quis fuerit ordinatus eſt Eccleſiaſtica, & ſpiritualis, ut deciditur in d.cap. *Si judex*: ita & quæſtio facti an matrimonium fuerit contractum. Et hac ratione,quem eſſe excommunicatum,hæreticum, vel ſimoniacum,ſunt quæſtiones facti; & tamen de illis judex laicus nec incidenter cognoſcit, quia ſpirituales ſunt ſecundùm Vincentium, & alios ſupra citatos *num:28.*

46 Verum Anchar.in d.cap. *Ea quæ, num: 10.circa finem,verſ. Ad hoc dico, de regul.juris, libro 6.* ut evaderet deciſionem dict.cap.*Si judex laicus,* excogitavit ſubtilem diſtinctionem, dicens ſpiritualia dupliciter conſiderari.Quædam enim ſunt ſpiritualia,quæ nullo modo cadunt in laicum activè,ut eligere,Ordines conferre,excommunicare, Eccleſias poſſidere,& ſimilia: & de his etiamſi ſit quæſtio ſuper facto, nec incidenter cognoſcit judex laicus. Et in his terminis procedit textus in dict.cap. *Si judex,* & alia exempla ſuperius adducta; quia nec in ſuis ſubjectis illa cadunt quoad omnem effectum activè.Quædam verò ſunt ſpiritualia,quæ cadunt in laicis etiam activè,ut matrimonialia contrahere,liberos procreare, & hujuſmodi. Et in his ſi ſit quæſtio ſuper facto,laicus videtur judex competens, quoniam ejus rei ſui ſubditi ſunt capaces;& propterea de juramento,& uſura,quæ ſunt in uſu laicorum, ſi ſit quæſtio facti, judex laicus poteſt cognoſcere,ut idem Anchar.firmavit in d. cap. *Ea*
47 *quæ,in 2. & 3. quæſtione.* Quædam denique non ſunt ſpiritualia, ſed ſpiritualibus annexa, ut juſpatronatus; & hæc quamvis activè cadant in laicum, tamen quia id eis conceditur ex gratia; idcirco de hac gratia illius judex,ſcilicet Eccleſiaſticus,cognoſcit.Confirmat Anchar. ſuam diſtinctionem ex participatione in punitione criminum,quam habet judex ſæcularis cum Eccleſiaſtico;nam licet ſint crimina Eccleſiaſtica, tamen Eccleſia habet judicem laicum pro competente, ut in cap. *Cùm ſit generale, de foro compet.* Cùm enim cadant in laicum activè, meritò judex laicus poteſt in eum animadvertere. Fal-
48 lit ſecundùm eum in crimine hæreſis, quia eſt

merè Eccleſiaſticum, ut dicitur in cap. *Ut inquiſitionis*, §. *Prohibemus, de hæretic. lib. 6.* Hæc igitur eſt ejus concluſio, quod ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa, quæ per viros Eccleſiaſticos conferuntur, & miniſtrantur, & de quibus ipſi tantummodo ſunt capaces activè, & paſſivè, ſunt de foro Eccleſiæ præcisè etiam incidenter mota: in illis verò ſpiritualibus, de quibus activè laici participant, ut ſunt matrimonia, juramenta, crimina, & conſimilia judex laicus eſt competens, cùm eſt quæſtio ſuper facto: quam diſtinctionem ſequuntur Arnold. Albertin. in *tract. de agnoſc. aſſert. Cathol. quæſt. 25. num. 54* Farinac. *de inquiſit. quæſt 8. num: 20.* & Carol. de Graff. *de effect. Cleric. effect. 1. num. 403.* ubi alios allegat.

49 Sed certè hæc diſtinctio videtur magis ſubtilis, quàm vera: non enim ſubſiſtit ſecundùm membrum, quod in ſpiritualibus, quæ cadunt in laicum activè, judex ſæcularis ſit competens cum eſt quæſtio ſuper facto: nam de inſtantia, de ſimonia, quæ procul dubio cadit in laicum activè, cap. *Reperiuntur, 1. quæſt. 1.* cap. *Cùm eſſent, infra de ſimonia.* & tamen de quæſtione facti an laicus ſit ſimoniacus, judex ſæcularis non cognoſcit etiam incidenter, ſecundùm opinionem Vincentii, quam ſequuntur omnes, ut dictum eſt ſupra *num: 28.* Similiter de quæſtione facti etiam incidenter mota, an quis ſit intruſus, judex laicus non poteſt cognoſcere, ut dixerunt idem Vincentius, & alii ſupracitati *eodem num: 28.* & tamen intruſio cadit in laicum activè, ſicut in Ec-

50 cleſiaſticum, cap. *Si quis ex Epiſcopis, 79. diſt.* cum ſimil. De crimine autem hæreſis hoc fatetur Anchar. quia nec ſuper facto judex ſæcularis eſt competens, & eſt tex. in cap. *Secundùm Apoſtolum, de hæret. lib. 6.* Nec relevat replicatio, quod ſimonia, & hæreſis ſint crimina merè Eccleſiaſtica, ut ex præalleg. §. *Prohibemus:* nam ergo dico, & cauſa matrimonii eſt merè Eccleſiaſtica, ut fusè oſtenſum eſt ſupra *in 1. notab.* Ergo ex eo quod matrimonium cadat in laicum activè, non ſequitur, ut judex ſæcularis poſſit cognoſcere, cùm incidit quæſtio facti; ſicut non ſequitur; Simonia, & hæreſis cadunt in laicum activè; ergo in illis ſuper

51 facto judex ſæcularis eſt competens. Quid plura? Baptiſmus abſque dubio cadit in laicum activè, quia laicus etiam Paganus, & Judæus validè baptizat. cap. *Romanus, de conſecr diſtin. 4.* cum concord. & tamen judex laicus non auderet cognoſcere de quæſtione facti an quis fuerit baptizatus, necne, arg. cap. *ult. in fin.* cum ibi notatis, *infra de Presbyt. non baptiz.* & cap. *Si quis per ignorantiam, 1. quæſt. 1.* Ergo non idem in matrimonio, quod eſt Sacramentum magnum? cap. *Debitum, de bigam.* Concil. Trid. *ſeſſ. 23. de Sacram. matrimon. cap. 1.* & quamvis ſit contractus civilis, tamen poſtea quam fuit à Domino elevatus in Sacramentum, prorſus evaſit omnem poteſtatem ſæcularem, ut plenè ſcripſi in cap. 1. *nu. 21. inf. de cognat. ſpirit.*

52 Ex his patet non eſſe faciendam vim an materia cadat in laicum activè, vel paſſivè, ſed tantummodo an res, circa quam incidit quæſtio facti, ſit ſpiritualis, quia tunc nec de ipſa quæſtione facti judex laicus poteſt cognoſcere. Et hoc apertè innuit littera d. cap. *Si judex, de ſentent. excomm. lib. 6.* nam dum decidit judicem laicum non poſſe cognoſcere de quæſtione facti an quis fuerit ordinatus, eam reddit rationem, quia eſt de re Eccleſiaſtica, & ſpirituali, de qua, ut ibi ait gloſſ. in ver. *Spirituali*, judex laicus nec principaliter, nec incidenter poteſt cognoſcere: & allegat in ſpecie textum noſtrum, non obſcurè ſentiens hæc duo capitula à pari procedere, ita ut ſicut laicus non poteſt incidenter cognoſcere, de quæſtione facti an Ordo fuerit collatus, ut in d. c. *Si judex*, ita nec de quæſtione facti an matrimonium fuerit contractum, ut hic.

53 Et ſtringitur argumentum, quia textus in d. c. *Si judex*, locum habet non tantùm ſuper quæſtione facti an quis ſit Clericus, ſed etiam ſuper quæſtione an captus inceſſerit in habitu, & tonſura, & ſit remittendus ad judicem Eccleſiaſticum, quæ minus videtur habere ſpiritualitatis annexum: & nihilominus de hac quæſtione facti non cognoſcit niſi judex Eccleſiaſticus, ut ex communi ſententia latè probat Covarr. *pract. quæſt. cap. 33. num: 1.* & aliàs cenſuit Sac. Congregatio Cardin. Trident Concilii Interpretum. Ergo multò magis debet cognoſcere judex Eccleſiaſticus de quæſtione facti, in qua immediatè agitur de ipſo matrimonii Sacramento, ſcilicet an fuerit contractum.

54 Rationem hujus concluſionis aſſignat Decius in cap. *Decernimus, num: 188. verſ. Sed contra communem, ſupra de judic.* nempe quia ex facto jus oritur, l. *Si ex plagis*, § *ult. ff. ad leg: Aquil.* Unde quæſtio juris à quæſtione facti videtur ſeparari non poſſe; Ad facti enim quæſtionem ſequitur quæſtio juris, & quæſtio facti neceſſariò habet mixturam, & complicationem inſeparabilem cum juris quæſtione, ut Fulgoſ. tradit *conſ. 133.* incip. *In quæſtione circa finem.* Et ratione connexitatis, & mixturæ hoc totum eſt deferendum ad Judicem Eccleſiaſticum, tanquàm digniorem, cap. *Quanto, ſupra de judic.* & in ſimil. notat Bart. in l. *Præcipimus*, §. *Eodem obſervando num: 1. C. de appellat.* Rurſus quæſtio facti ad quæſtionem juris ordinatur. Unde de illa idem, quod de quæſtione juris eſt judicandum, ut idem Bart. tradit in ſimili in l. *Solent, num: 14. ff. de alim. & cibar. legat.* Non obſtat reſponſio Jaſonis in l. *Quoties, num: 7. C. de judic.* quam dicit veriſſimam Ripa in dict. cap. *Decernimus, num: 17.* videlicet quod licet ex facto oriatur jus, non tamen oritur jus ſpirituale, de quo contenditur: & quamvis cauſa facti ſpiritualis ſit, tamen de cauſa facti non diſceptatur, ſed de ipſo facto; & hinc apparet quæſtionem facti eſſe ſeparabilem à quæſtione juris, licèt quæſtio juris à facto ſeparari non poſſit. Id, inquam, non obſtat, quia contrarium convincitur ex dict. cap. *Si Iudex laicus, de ſent. excommun. lib. 6.* ubi quæſtio facti an quis ſit Clericus dicitur eſſe de re Eccleſiaſtica, & ſpirituali; & propterea ad judicem Eccleſiaſticum pertinere; & tamen ibi non diſceptatur de cauſa facti, ſcilicet de Ordine ipſo, ſed ſolum de facto, id eſt, an Ordo fuerit collatus. Ergo quando cauſa facti eſt ſpiritualis, etiam factum ipſum propter connexitatem reputatur ſpirituale, & ſpectat ad forum Eccleſiæ.

55 Rurſus non obſtat, quod in cauſa uſurarum judex laicus ſit competens cùm incidit quæſtio ſuper facto, ut in contrariis: nam reſpondetur primo hanc eſſe arduam quæſtionem, in qua ſunt

ſunt variæ Doctorum ſententiæ, quas examinat Marian. Socin. in cap *Cùm ſit generale à num: 19. verſ. In ea gloſſ.*, ibi *uſurarum*, ſupra de foro compet. & nihil concludit, ſed cogitandum relinquit: & tres principales opiniones proſequitur ibi Felin. *num:* 1. Sed eſto verior ſit illa opinio, quod judex laicus poſſit procedere ubi quæſtio facti eſt omnino abſtracta à quæſtione juris, quam dicit communem, & ſequitur Abb. in dict. cap. *Cum ſit generale, num:* 17. Tunc dico non licere arguere à cauſa uſurarum ad cauſam matrimonii, ſeu legitimitatis: quia cauſa uſurarum à pleriſque dicitur eſſe mixti fori, ſicuti perjurii, ſacrilegii, & adulterii: & propterea in prædictis criminibus judex laicus eſt competens non ſolùm incidenter, ſed etiam principaliter, & eſt locus præventioni, ut notant omnes in d. cap. *Cùm ſit generale*, & ſcripſi plenè in cap. 1. *num.* 39 *infra de adulter.* At cauſa matrimonii, ſeu legitimitatis eſt merè Eccleſiaſtica, & de foro Eccleſiæ, & de illa nec principaliter, nec incidenter judex laicus poteſt cognoſcere, ut eſt textus rotundus hic, & in cap. *Lator*, & cap. *Cauſam, il ſecondo, infra, qui filii ſint legit.* & abundè oſtenſum eſt ſupra in 1. *not. & num:* 45. Ergo non eſt ſimile. Et pro hac differentia adduco in terminis Calder. *in conſ.* 3. *An cauſa uſurarum, de judic.* ibi enim concludit judicem laicum poſſe incidenter cognoſcere de crimine uſurarum, ſi quæſtio ſit ſuper facto, & non ſuper jure, quia cauſa uſurarum non eſt merè ſpiritualis, ſed mixta, ſicut ſacrilegium: & ſub *num:* 1. conſtituit differentiam inter cauſam uſurarum, & quæſtionem legitimitatis, cujus cognitionem dicit includere cauſam ſpiritualem, quæ eſt judici laico prohibita: & allegat hoc cap. cum concordant. & eod modo loquitur Petr. de Anchar. *conſ.* 236. *Inhærendo argumento, n.* 2. *verſ. Sed quod etiam.*

56 Rurſus non obſtat, quod ſi hæc opinio vera eſſet, non poſſet ſalvari communis practica, quæ habet ut ſuper matrimonio quotidie fiant poſitiones coram judice ſæculari, quod talis, & talis fuerunt maritus, & uxor, & quod talis eſt eorum filius legitimus, ut atteſtatur Anchar. in d. cap. *Ea quæ, in* 4. *quæſt. verſ. Et ſi hæc opinio, de regul. jur. libro* 6. Eſſent enim ipſo jure nullæ, quia coram quo judice non tenet probatio, non tenet coram eodem facta confeſſio, cap. *At ſi Clerici, de judic.* Nec tollit obicem reſponſio Baldi in
57 dict. l. *Quoties, num:* 4. *de judic.* quod ſi pars ſponte reſpondeat, & fateatur matrimonium coram judice laico, tenet confeſſio. Sed ſi potius velit remitti ad Epiſcopum, non cogitur reſpondere, ex notatis per Innocen. in cap. *Per inquiſitionem, de elect.* & in cap. *Piſanis, de reſtit. ſpoliat.* ubi quod valet confeſſio, licèt proceſſus ſit inordinatus, & per Specul. *in tit. de reconvent.* §. 2. *numer.* 2. ubi quod textus noſter habet locum quando proceditur per viam diſceptationis, ſecus ſi
58 nulla ſit contentio, vel diſceptatio. Quoniam ut replicant Anchar. *in d. quæſt.* 4. *verſ. Poſtremò dixi*, & Dec. in d. cap. *Decernimus, num:* 186. *de judic.* cùm laicus ſit incapax ſpiritualium, cap. *Quantò eod. tit.* cap. *Sacroſancta, de elect.* prædicta confeſſio utcumque ſpontanea non valet, quia conſenſus partium in his nihil operatur, nec poteſt incapacitatem judicis removere, cap. *Si diligenti, de foro compet.* Et dictum Speculat. non videtur probabile ſecundùm eos. nec conſuetudo in his ſpiritualibus quicquam operatur ſtante incapacitate judicis laici, cap. *Maſſana*, &
59 dict. cap. *Sacroſancta, de elect.* Sed huic objectioni ergo reſpondeo communem practicam hoc caſu ſalvari poſſe in vim conſuetudinis, quia negari non poteſt quin principalis quæſtio utrum judex laicus poſſit recipere probationes ſuper facto an matrimonium ſit contractum, reddatur valde dubitabilis ex tantorum Doctorum opinionibus argumento eorum, quæ notat gloſſ. in cap. 1. *in ver. Probabilior, de poſtul. Præl. lib.* 6. & gloſſ. 1. in l. *Regula, ff. de jur. & facti ignoran.* Ergo conſuetudo attendenda eſt, cum ſit optima legum Interpres, cap. *Cùm dilectus, de conſuet.* l. *Si de interpretatione, ff. de legib.* Ad quod allego Abb. in cap. *At ſi Clerici, num:* 25 *verſ. Sed ego. de judic.* ubi quamvis teneat judicem non eſſe competentem in cauſa civili reconventionis contra Clericum: tamen concludit valere contrariam conſuetudinem, cùm ille articulus ſit valde controverſus, ut tetigi ſuprà *num:* 35. Item jura, quæ tollunt conſuetudinem, non videntur tollere interpretativam, ut dixi in cap. 1. *n.* 35. & 36. *ſup. de conſuet.*

Nec prædictis obſtat conſideratio Bartol. & Anchar. quod ſi hæc Decretalis intelligeretur etiam in quæſtione facti, paucæ lites eſſent, quas judex ſæcularis poſſet per ſe expedire, & ſequeretur correctio multarum legum, quæ tractant de patria poteſtate, vel de ejus effectu, ut ſunt tractatus de exiſtentia ſui hæredis, de liberis exhibendis, & educandis, de liberis agnoſcendis, item tractatus de acquiſitione uſusfructus in bonis filii, & ipſorum adminiſtratione: omnes enim hujuſmodi cauſæ, in quibus revocaretur in dubium matrimonium, à quo cauſatur patria poteſtas, ex quo deſcendunt prædicti, & alii infiniti effectus, eſſent de foro Eccleſiæ, & ſic per hunc modum indirectum infinitæ cauſæ laicorum deducerentur ad Eccleſiaſticum forum, & per conſequens tota juriſdictio ſæcularis abſorberetur: quod eſſet valdè abſonum. Quoniam ut formaliter reſpondet Bald. in d. l. *Quoties, num:* 5. *verſ. Aliàs niſi ſic, C. de judic.* cum iſta cauſa incidens ſit cauſa ſpiritualis, & pertineat ad diverſum forum de jure Canonico, articulus iſte neceſſariò eſt probandus coram Epiſcopo, ſecundùm regu-
60 las Canoniſtarum. Nec propterea ſequuntur abſurda, quæ Ancharan. conſiderat: nam, ut inquit Innocen. *hic circa medium*, certus præfigetur terminus à Papa, vel alio Superiore, infra quem judex Eccleſiaſticus natalium quæſtionem proſequatur, & de hæreditate nullatenus ſe intromittat, ſed Regi dimittat: & probatur clarè in cap. *Lator, Qui fil. ſint legit.* atque ita in nihilo abſorbetur juriſdictio ſæcularis, ſed ſolùm ad modicum tempus ſuſpenditur.

Ex contrario autem multò plures ſequerentur abſurditates: nam plerumque oporteret coram judice laico diſceptari de quæſtionibus an ad matrimonium probandum requiratur vera probatio per deſponſationem in facie Eccleſiæ: an verò ſufficiat præſumpta: & in ſpecie an probetur per annuli ſubarrationem, vel per inſtrumentum dotis; Item an probetur per famam viciniæ, vel per confeſſionem, & tractatum conjugum; & quid ſi fama opponatur confeſſioni,

& tractatui, vel è converſo; item an probetur ex copula ſubſequuta poſt ſponſalia, vel ex oſculis, amplexibus, & muneribus; an ve ex traductione mulieris ad domum viri poſt ſponſalia de futuro; an ve teſtes ſuper his recipiendi debeant eſſe omni exceptione majores. Hujuſmodi enim articuli non reſpiciunt quæſtionem juris an matrimonium ſit validum, ſed quæſtionem facti an matrimonium fuerit contractum; & ideo ſi de his teſtes deponerent, utique oporteret judicem laicum cognoſcere an inde reſultaret matrimonii probatio: & tamen nemo ſani capitis non videt quam ſit abſurdum, & hæ, & conſimiles quæſtiones diſcutiantur: & terminentur in foro ſæculari.

61 Poſtremò non obſtant Authores citati pro contraria ſententia: nam de authoritate Bart. alioquin graviſſima non multum eſt curandum, cùm hæc materia ſit decidenda ſecundùm regulas Canoniſtarum: & nihilominus illi opponitur Baldus, & alii complures Juriſtæ citati *n.* 43. Ex Canoniſtis verò Joan. Andr. ad Speculat. ſupra citatus *num.* 40. debuiſſet potius allegari pro hac ſententia: nam declarans dictum Goffredi, quod ſi uxor ſui controverſiam facit marito illam repetenti, locum habeat officium judicis etiam ſæcularis, dicit hoc eſſe intelligendum, ubi matrimonium ſit contractum, officium judicis ſæcularis locum non habet, Gemin. quamvis videatur ſentire pro opinione contraria; tamen innititur authoritati Goffredi, & Joan. Andr. qui clarè dicunt oppoſitum ejus, ad quod per eum allegantur Felinus diſputat quæſtionem de uſura, & inde infert ad matrimonium abſque ulla articuli diſcuſſione, & tamen caſus non ſunt ſimiles, ut oſtenſum eſt ſupra *n.* 55. Marian. Socin. ſimiliter non loquitur de quæſtione facti ſuper matrimonio, ſed ſuper uſura. Et ita etiam loquuntur Authores citati ab Alexan. & Menoch. & præcipuè Abb. in cap. *Poſt miſerabilem, in* 1. *notab. de uſur.* & in c. *Cùm ſit generale, n.* 17. *de foro compet.* Covarr. potuiſſet aptius allegari pro hac ſententia, quia tandem concludit conſultius fore, ut pars, cujus intereſt, petat à judice Eccleſiaſtico, ut ſibi aſſumat cognitionem an matrimonium ſit contractum, & judici laico inhibeat, quod etiam conſuluit Gerardus *ſing.* 96. Anchar. verò hic videtur voluiſſe contrarium ejus, quod voluit in d. cap. *Ea quæ*, ibi enim tenuit coram judice laico poſſe fieri probationes ſuper matrimonio etiam quando contentioſè agitur an matrimonium ſit contractum; & reprobat dictum Speculatoris, qui dicebat judicem laicum non poſſe cognoſcere de cauſa matrimoniali, quando contentioſè agitur an aliqua ſit uxor, vel non; ſed ſolùm quando nulla eſt contradictio, vel diſceptatio: hic verò tenuit hujuſmodi probationes tantùm valere uti factas extrajudicialiter. Itaque ex Commentatoribus ſolus Anton. de Butr. ex profeſſo amplectitur opinionem contrariam, cui ego oppono Goffredum, Hoſt. Joan. Andr. & reliquos Canoniſtas ferè omnes. Ex quibus patet non eſſe tutum in practica ab hac opinione diſcedere.

DE CAVSA POSSESSIONIS & proprietatis.

Cap. Cum Eccleſia.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorio, & petitorio ſi ſpoliatus ſimul agat & poſſeſſionem, & ſpoliationem probet, ſed non dominium obtinet in poſſeſſorio, ſed ſuccumbit in petitorio.*

2 *Spiritus ſancti invocatio non eſt de ſubſtantia electionis, nec de jure, ſed ex laudabili conſuetudine introducta.*

3 *Miſſa non eſt de forma electionis Papæ.*

4 *Solemnitatis levis omiſſio actum non vitiat.*

5 *Hymni* Te Deum laudamus *decantatio non eſt de ſubſtantia electionis.*

6 *Inventarium non vitiatur ex omiſſione ſigni Crucis.*

7 *Vnanimiter fieri dicitur quod ſit nemine diſcrepante.*

8 *Concorditer fieri non dicitur ſi vel unus contradicat.*

9 *Conventualis Eccleſia ex proprietate vocabuli dici poteſt Collegiata tam ſæcularis, quàm regularis, & num:* 11.

10 *Et quid ex communi uſu loquendi.*

11 *Conventus dicitur Religioſorum, Capitulum ſæcularium.*

12 *Petitorium, & poſſeſſorium per quæ verba cenſeatur cumulatum in eodem libello, & num: ſeq.*

13 *Conſuetudinem intentans videtur utrumque cumulare.*

14 *Petitorium, & poſſeſſorium an, & quibus caſibus poſſit ſimul intentari.*

15 *Probatio plena per contrariam pleniorem conquaſſatur.*

16 *Probatio probationem non excludit niſi publicatis atteſtationibus.*

17 *Probans ſemiplenè, alio nihil probante, dicitur plus probare, ſed non plenius.*

18 *Iuramentum in ſupplementum defertur ſemiplenè probanti.*

19 *Niſi adverſarius habeat juris aſſiſtentiam, aut jurare velit ſe non debere.*

20 *Teſtium fidei detrahitur ſi ſunt varii, ſi vacillant, ſi ſatagunt probare negativam.*

21 *Negativa quid, quotuplex qualiter coarctetur, & quibus modis probari poſſit, remiſſivè.*

22 *Beneplacitum Apoſtolicum non interceſſiſſe probatur ex regiſtris, in quibus non reperitur deſcriptum.*

23 *Ius eligendi Epiſcopum unà cum Canonicis Eccleſiæ Cathedralis poteſt præſcribi à Clericis inferiorum Eccleſiarum, etiam ſine titulo.*

24 *Præſcriptio cumulativa juris inſtituendi an requirat titulum, & num. ſeq. uſque in fin.*

25 *in Præſcriptione juris eligendi titulus non requiritur, ſi ſit cumulativa, ſecus ſi privativa, & nu. ſeq.*

26 *in Præſcriptionibus contra jus titulus eſt neceſſarius.*

27 *Præſcriptio cumulativa non eſt contra jus, ſi actus ſint ſimultanei, aliàs ſecus.*

Inſti-

28 *Inſtitutionum tres ſunt ſpecies.*
29 *Inſtitutio corporalis pertinet ad Archidiaconum de jure communi.*
30 *Inſtitutio authorizabilis non poteſt fieri ab Archidiacono.*
31 *Nec præſcribitur ſine titulo, aut immemorabili.*
32 *Inſtitutio collativa quamvis ſpectet ad Epiſcopum, tamen Canones non reſiſtunt quin competat inferiori.*
33 *Præſcriptio non habens vehementem juris reſiſtentiam, titulum non requirit.*
34 *Mala fides non præſumitur in eo, qui poßidet jure non reſiſtente.*
35 *Centenaria poſſeſſio titulum non requirit.*
36 *Et quoad hoc æquiparatur immemorabili.*
37 *Mala fides ſuperveniens non interrumpit præſcriptionem jam completam.*
38 *In præſcriptione juris inſtituendi ſcientia, & patientia Epiſcopi eſt loco tituli.*
39 *Error juris dubij dat juſtam cauſam præſcribendi, & æquipollet errori facti.*
40 *Enunciativæ antiquiſſimæ probant famam, quæ eſt loco tituli.*

1 CUM ECCLESIA SUTRINA. Si ſpoliatus poſſeſſorio, & petitorio ſimul agens, poſſeſſionem, & ſpoliationem probet, ſed non dominium, obtinet in poſſeſſorio, ſed ſuccumbit in petitorio: hoc dicit ſecundùm Joann. Andr. cui ſubſcribunt omnes, & eſt Decretalis fertiliſſima habens materiam ſubtilem, & quotidianam, ut ait Ripa in princ. Dividitur in duas partes principales: In prima ponitur facti, & proceſſus narratio: In ſecunda diſtinctio ibi, *nos igitur.* Prima pars ſubdividitur in quinque, & ſecunda in duas, ut per Joann. Andr.

2 Nota primò ibi, *ut moris eſt*, invocationem Spiritus Sancti, quæ ſecundùm Joann. Andr. *hic in princ.* fit per decantationem Hymni, *Veni Creator*, vel Miſſæ de ſancto Spiritu, non eſſe de ſubſtantia electionis, nec de jure, ſed ex laudabili conſuetudine introductam. Ad hoc cap. *Quia propter, ſuprà de elect.* & hic firmant
3 Abb. & Ripa uterque *in 1. notab.* Neque obſtat quod in Conſtitutione Gregorii XV. quæ incipit, *Æterni Patris Filius, in §. Matura itaq;* cautum ſit electionem Romani Pontificis fieri aliter non poſſe quàm in Conclavi, & eo clauſo, & poſt celebratum in eo prima die ſolitum Miſſæ ſacrificium (ſcilicet de Spiritu Sancto) & illa verba, fieri aliter non poſſe, inducant formam, ſecundùm Felinum in cap. *Dilecta, num. 6. verſ. Septimum ſignum, de reſcript.* Dec. *conſ. 528. num.* 11 Pariſ. *conſ. 19. n. 20. lib. 2.* & actum contrarium ipſo jure inficiant, ut notat Bart. in l. *fin. num. 7. ff. de fer.* Jaſ. in l. *Non dubium, num. 60. C. de legib.* cùm præſertim celebratio Miſſæ ſub unica determinatione cumuletur cum clauſura Conclavis, quæ procul dubio eſt ſubſtantialis, ad l. *Iam hoc jure, §. Sed ſi*, & ibi Bart. *num. 1. ff. de vulg. & pup'll.* Id, inquam, non obſtat, quia in §. *Quòd ſi electio*, ubi perſtringitur forma ſubſtantialis electionis cum decreto irritanti, non repetuntur illa verba, *poſt celebratum Miſſæ ſacrificium*, quod clarè demonſtrat hanc ſolemnitatem ad electionis validitatem non pertinere. Quare de hoc defectu ſicut excipi non poteſt contra electionem inferiorum, ita nec contra electionem Papæ. Ad hoc cap. *Licèt de vitanda*, & quod ibi dixi in *3. notabili ſuprà de elect.*

4 Ratio ſuprаſcriptæ deciſionis eſt, quia hæc levis ſolemnitas, cujus omiſſio actum non vitiat, l. 1. *§. fin. ff. de ventr. inſpic.* Aym. *conſ. 182. Videtur, num. 17. verſ. Similiter omiſſio.* Unde in ſimili quamvis in publicatione electionis decantari ſoleat Hymnus Ambroſii, & Auguſtini, ſcilicet *Te Deum laudamus*; tamen ſi omittatur, non vitiatur electio, Specul. *in tit. de elect. §. 1. verſ. Conſequenter, num. 36.* Bertachin. *in tract. de Epiſcop.*
5 *q. 9. lib. 3.* Similiter quamvis in inventario præmittendum ſit ſignum Crucis, hæc tamen ſolemnitas levis eſt, cujus defectus inventarium non inficit, Bart. & alii poſt eum in l. *fin. §. 1. num. 3. verſ. Hæc eſt forma, C. de jure deliber.* & eodem modo etſi in inſtrumento præmittenda ſit invocatio nominis Domini, ut notat gloſſa 1. in l. *Generali, C. de Tabular. lib. 10.* & in Auth: *Ut præpon. nomen Imper. in ver. Authore*, tamen omiſſa non invalidat inſtrumentum, ſecundùm Bart. in l. *Si quis ex argentariis. §. Si vitium, num. 7. ff. de eden.* & Ripa *hic in 1. notab.* Sed an hoc ultimum ſit verum, & an procedat ex conſuetudine, plenè notavi in cap. *In nomine Domini, in 1. notabili, n. 7. infrà de teſtibus.*

7 Secundò nota ibi, *unanimiter elegiſtis*, hoc verbum, *unanimiter*, innuere actum fuiſſe celebratum nemine diſcrepante. Quod apertius probatur in cap. *Bona, il ſecondo*, & in cap. *Etſi unanimiter, ſuprà de poſtul. Prælat.* & ſentit hic Innoc. dum ait commendabile eſſe ut fiat unanimiter, ut in cap. *Innotuit, de elect.* licèt raro ſic fiat, cap. *Nec novum, 8. quæſt. 1.* Et quamvis Anton. de Butr. in cap. *Ad aures, in 1. notab. ſuprà, Quod met. cau.* ex eo textu deducat unanimiter factum dici poſſe quod factum eſt à majori parte Capituli, ſeu Collegii aliquibus contradicentibus: tamen reverà ex illa Decretali colligitur oppoſitum: nam ibi non dicitur ſimpliciter electionem fuiſſe unanimiter celebratam, ſed unanimiter uno excepto. Quæ exceptio fruſtrà fuiſſet adjecta, ſi verbum *unanimiter* verificaretur in majori parte Collegii, ut bene ibi per Imolam in *1. notab.* & Abb. *num. 1.* Tene igitur idem importare aliquid fieri unanimiter, ac nemine diſſentiente, prout hic firmant Abb. Barbat. & Ripa *in 2. notab.* Felin. in cap. *Non poteſt, nu. 8. verſ. Idem de verbo unanimiter, de re judic.* & conſentit Bald: in l. *fin. in 1. col. de impub.* & in l. *un. §. Huita, in 1. col. C. de Caduc. tollen.* dum ait hanc dictionem *unanimiter*, ſeu unà, eſſe valde conjunctivam, & importare ſummam
8 conjunctionem, & unitatem. Eodem modo concorditer aliquid fieri non dicitur, ſi vel unus contradicat, ut notat gloſſ. in Clem. *Ne Romani, in ver. Concorditer, de elect.* & in cap. *Cupientes, in eodem ver. eodem tit. lib. 6.* De quo tamen vide ad ſaturitatem Felinum contraria jura conciliantem in dicto cap. *Non poteſt, num. 8.* & hæc nota pro ſcholaribus, qui in Collegio dicuntur unanimiter, ſeu concorditer approbati, ſecundùm Abb.

9 Tertiò nota ibi, *Clerici Conventualium Eccleſiarum.* Collegiatas Eccleſias ſæculares poſſe appellari Conventuales; & ſic verbum *Conven-*

tus congruit non tantùm Collegio Religioſorum, ſed etiam Clericorum ſæcularium, ut hîc per Abb *in 3 notab.* & Ripa *n.*4. Ad quod facit etymologia vocabuli: dicitur enim conventus à conveniendo, ut cap. 1. 15. *diſtinct.* Item facit text. in Clem. *Ut ii*, ibi, Collegiatis ſæcularibus, vel regularibus Eccleſiis, *de ætate, & qualit.* &
10 Concil. Trident. *cap.* 4. *in prin. ſeſſ.* 22. Subdit tamen Abbas hoc procedere de jure, & ex proprietate vocabuli. Secus de communi uſu loquendi, quo Eccleſiæ Religioſorum tantùm appellantur Conventuales. Quod ipſum aſſeruit idem Abbas in cap. *Edoceri, in ultimo notab. de re-*
11 *ſcript.* & ſequitur Ripa, *ubi ſuprà.* Et adde Archid. in cap. *Quia ſæpè, num* 2. *de elect. lib.* 6. ubi ait Conventum dici Religioſorum, & Capitulum ſæcularium: hæc enim duo ponuntur ut diverſa in Clem. 1. *de magiſtr.* licèt quandoque ponantur promiſcuè, ut ibi notat Cardin. *in* 2. *notab.* Non obſtat quod Gemin. *conſil.* 131. incip. *Quoniam beneficia, num.*4. decidat Conſtitutionem Papæ diſponentem Prioratus Conventuales vacare, ſi electi non fuerint infra ſex menſes promoti ad Ordines requiſitos, non comprehendere Eccleſias collegiatas ſæculares, eò quòd appellatione Eccleſiarum Conventualium de proprietate ſermonis non continentur Eccleſiæ clericorum ſæcularium: Etenim ut reſpondet Ripa, deciſio Gemin. eſt vera, quia verba illius Conſtitutionis ſunt intelligenda ſecundùm communem uſum loquendi; ſed ejus ratio falſa eſt per prædicta. Hic tamen uſus non eſt ubique uniformis. Unde in Cathedrali Eccleſia S. Angeli in Vado collegium Spiritus Sancti, quod eſt clericorum ſæcularium, ex communi uſu loquendi appellatur Conventus: & adde quod notatur per Joan. Andr. & Calder. in cap. *Capitulum, ſuprà de reſcript.*

12 Quartò nota ibi, *poſtulabant*, petitorium, & poſſeſſorium reintegrandæ cenſeri in eodem libello cumulatum per hæc verba, *cùm conſuevimus electioni intereſſe, petimus electionem nobis abſentibus factam caſſari*: ſecundùm Innoc. *hic in princ.* cui Butr. *num.* 10. & cæteri adſtipulantur. Rationem reddit Bald. *num.*3. quia con-
13 ſuetudo eſt tam juris, quam facti; & ideò qui intentat conſuetudinem videtur ſimul intentare petitorium, & poſſeſſorium. Generaliter autem quibus verbis utrumque judicium cenſeatur cumulatum in eodem libello, plenè hic proſequitur Innocentius, & reliqui poſt eum. Hæc
14 tamen procedunt in poſſeſſorio reintegrandæ, ſeu recuperandæ, quod ut hîc patet, in eodem libello cumulari poteſt cum petitorio, ſicut & poſſeſſorium adipiſcendæ, ut notant omnes in l. *Naturaliter*, §. *Nihil commune, ubi in ſpecie* Ripa *num.* 142. *ff. de acquiren poſſeſſ.* Menoch. *de adipiſcend. remed.* 3. *n.* 161. & plenius *remed.* 4. *q.* 64. *à num.* 510. Verùm an hæc cumulatio cum petitorio fieri poſſit in poſſeſſorio retinendæ, ardua, & perdifficilis eſt quæſtio, de qua conſule eumdem Menoch. *de retinen. remed.* 3. *quæſt.* 66. *à num.* 511. ubi novem caſus diſtinguit, & materiam latiſſimè proſequitur.

15 Quintò nota ibi, *plenè probaviſſent*, probationem plenam per contrariam pleniorem vinci, & conquaſſari. Ad idem l. *Ob carmen*, §. *Si teſtes*, *ff. de teſtib.* Bartol. in l. *Si duo, num.* 4. *ff. Uti poſſid.* text. in cap. *Licet cauſam*, & ibi gloſſ. & Doctores, *infrà, de probat.* Surd. *conſ.* 135. *n.* 94. *lib.* 1.
16 Rota *deciſ.* 366. *num.* 4. *part.* 5. *recentior.* Aliàs tamen probatio probationem non excludit, Ægid: *deciſ.* 624. *num.* 2. Caſſad. *deciſ.* 2. *de dilat.* Rota *deciſ.* 585. *num.* 5. *par.* 4. *diverſ.* niſi publicatis atteſtationibus, ut in Clem. *Secunda de teſtib.*
17 Addit Bald. *hic num.*6. quod ille, qui ſemiplenè probat, alio nihil probante, dicitur plus probare, non tamen pleniùs; & ideo in defectum
18 probationis deferendum eſt Sacramentum ſemiplenè probanti, juxta textum in l. *Bonæ fidei*, *C. de rebus credit.* Præterquam in duobus caſi-
19 bus. Primus eſt cùm adverſarius habet pro ſe juris diſpoſitionem, ſeu aſſiſtentiam. Secundus cùm adverſarius vult jurare: cùm enim ambo ſint ejusdem authoritatis, & uterque pariter ſciat veritatem, ſi reus offert ſe paratum jurare ſe non debere, non debet deferri juramentum actori. Secus ſi non vult jurare. Hæc eſt gloſſ. *un. in jure*, in l. *Maritus, in ver. Abſente*, *ff. de quaſt.* ſecundùm Bald: qui tamen ſubdit eam gloſſam de facto non ſervari. De materia hujus juramenti ſuppletorii, ſeu neceſſarii, conſule Bart: & Doctores in l. *Admonendi*, *ff. de jurejur.* & Maſcardum plura cumulantem *de probat. concluſ.* 954. *vol.* 2.

20 Sextò nota in ver. *Nos igitur.* tria quæ detrahunt fidei teſtium videlicet ſi ſint varii, ſi vacillant, ſi ſatagunt probare negativam. Quid ſit variare, & quid vacillare, notatur in cap. *Præterea, de teſtibus cogen.* & per Bart. in l. *Eos, ff. de falſ.* & Felin. in cap. *Cùm in tua, de teſtibus.* Et de ne-
21 gativa vide quod notatur in cap. *Bonæ, il ſecondo, de elect.* & latiſſimè *hic* per Ripam *à num.* 70. ubi primò præmittit quid ſit negativa, quot ſunt illius ſpecies, & qualiter coarctetur. Deinde ponit regulam quòd negativa ſit improbabilis per rerum naturam, eamque dupliciter ampliat. Demum à *num.* 79. proſequitur octo modos pro-
22 bandi negativam: & quoad quartum videlicet per regiſtrum, vide Conſtitutionem Urbani VIII. ſuper præſervatione jurium Sedis Apoſtolicæ, & inferiorum Eccleſiarum, quæ incipit, *Romanus Pontifex, editam die* 5. *Iunii* 1641. *poſt princ.* ubi dicitur (Confirmationes, approbationes, & beneplacita Papæ, præſertim ubi agitur de præjudicio perpetuo ſemper conſueviſſe in ſcriptis expediri, præcipuè per litteras Apoſtolicas, ſive ſub plumbo, ſive in forma Brevis ſub annulo Piſcatoris; ideo ſi in regiſtris Apoſtolicis, quæ fideliter cuſtodiuntur, non reperiuntur deſcripta, vel regiſtrata, vel non exhibentur originalia litterarum Apoſtolicarum, aut tranſumpta, juxta formam alterius Conſtitutionis ejusdem Pontificis editæ die prima Junii 1635. inde deducitur Romanos Pontifices hujusmodi confirmationes, approbationes, aut beneplacita numquam conceſſiſſe) Hæc ibi. Quamobrem quod aſſerunt Doctores, & millies reſolvit Rota ex curſu triginta annorum cum obſervantia ſubſequuta præſumi beneplacitum Apoſtolicũ, hodie ceſſat, quia hanc præſumptionem ſuſtulit Urbana Conſtitutio in his, quæ ſunt Eccleſiis, aut perſonis eccleſiaſticis præjudicialia. Probatur enim negativa eo ipſo quòd beneplacita hujusmodi in reſcriptis Apoſtolicis non reperiuntur deſcripta, ut ſcripſi plenius in c. 1, *n.* 45. & *ſeqq. ſup de conſuet.*

In gloſſa in ver. *Temporis brevitatem*, nota clericos inferiores nomine ſuarum Eccleſiarum poſſe præſcribere jus eligendi Epiſcopum unà cum Canonicis Eccleſiæ cathedralis, ad quos pertinet de jure communi, & in hac præſcriptione titulum non requiri. Sed an hoc ſit verum, plenè examinabitur in quæſtione ſequenti.

Ex facto quæritum eſt utrum in præſcriptione cumulativa juris inſtituendi requiratur titulus, necne.

Inter epiſcopum Burgi S. Donnini, & Præpoſitum Baxet jam S. Congregatio cenſuit Præpoſitum præſcripſiſſe jus inſtituendi cumulativè cum Epiſcopo ad Canonicatus, beneficia, & Eccleſias in litteris Eugenii IV. deſignatas, ſi modò verè de jure patronatus exiſtant, ad præſcriptũ Concilii Tridentini *cap. 9 ſeſſ. 25.* ut plenè ſcripſi in cap. *Auditis, à num. 2. uſq; in fin. infrà de præſcript.* Et quamvis ante diffinitionem hujus cauſæ actum eſſet de ſingulis requiſitis ad præſcriptionem inducendam, quia tamen ex parte Epiſcopi opponebatur Præpoſitum non habuiſſe titulum coloratum ad quatuor Canonicatus, & duo beneficia ſuæ Præpoſituræ: vocatis partibus in contradictorio concordatum eſt in dubio, An in præſcriptione hujuſmodi requiratur titulus, ac ſi requiratur, an de eo conſtet. Quod S. Congregatio proximè habita juſſit ut proponeretur in ſequenti, rejecta oppoſitione Epiſcopi, quod prius cognoſcendum eſſet in Rota an conſtaret de jure patronatus.

Quoad primam partem dubii Doctores conciliantes hanc Decretalem, quæ in præſcriptione juris eligendi titulum non requirit, cum Conſtitutione Bonifacii VIII. in cap. 1. *de præſcript. lib. 6.* ubi in præſcriptionibus contra jus dicitur neceſſarius titulus, qui poſſeſſori juſtam cauſam tribuat præſcribendi, cenſent in terminis hujus Decretalis non fuiſſe neceſſarium titulum, quia agebatur de præſcriptione juris eligendi cumulativè cum Canonicis, ad quos electio de jure pertinebat: quæ quidem præſcriptio non eſt contra, ſed præter, vel ſecundùm jus commune, quia non privat Capitulum jure eligendi, ſed alium adjungit, qui unà cum Capitulo eligat; Conſtitutio autem Bonifacii expreſsè loquitur de præſcriptionibus contra jus. Atque ita advertit Joann. Andr. *hîc prope fin. num. 22.* in hæc verba: Dic quod præſcribere contra Canonicos ne eligant eſt contra jus commune, & ibi neceſſarius eſt titulus, ſed præſcribere quod cum ipſis eligant iſtud eſt præter jus, vel ſecundùm jus, *63. diſt.* cap. *Obeuntibus*; & ideo talis præſcriptio procedit ſine titulo: quæ opinio Joan. Andr. placuit etiam Anchar. *hîc num. 28.* & Ripæ *num. 122.* qui eam tuetur ab objectis Abbatis, & ſequitur Felin. in cap. *Si diligenti, num. 5. ad fin. de præſcript.* ibi, quia non poſſidebatur jus eligendi ad excluſionem Capituli; illud enim eſſet contra jus, ſed erat præſcriptum ut fieret electio ſimul ab extraneis, & Capitulo: & idem Joann. Andr. in cap. *Ad decimas, num. 4. ad fin.* & ibi etiam Franc. *num. 6. in fin.* & Gemin. *col. 4. verſ. Vel ſecundo, de reſtit. ſpoliator. lib. 6.* Quocirca hanc opinionem quod præſcribere contra eum, qui habet intentionem fundatam de jure communi, ita demùm egeat titulo, ſi privativè præſcribat, non ſi cumulativè, dicit videri magis communem, & tenendam Bald: *de præſcript. par. 1. 2. part. principalis q. 8. n. 4. in fin. & n. 5.* & eum ſequuta eſt Rota Caputaq *par. 3. deciſ. 306. num. 8.* & in *cauſa Placentina voti 20. Novembris* 1602. coram Penia. Ex his contendit Præpoſitus ſuam præſcriptionem procedere abſque titulo, quia non privat Ordinarium facultate inſtituendi, cùm ſit tantum cumulativa, ut jam cenſuit S. Congregatio.

27 Verum hoc primum Præpoſiti fundamentum non videtur tutum; quia ita demùm cumulativa præſcriptio dicitur præter, vel ſecundùm jus commune, ſi concurrat in eodem actu ſimultaneo, putà ut extraneus interſit electioni unà cum Collegio, ad quod ſpectat eligendi facultas; atque in his terminis procedit hoc capitulum, & doctrinæ ſuperiùs relatæ. Secùs autem ſi cumulativa ſit talis, ut unus faciat actum ſeorſim ab alio, & ſit locus præventioni, ut in caſu Præpoſiti. Ratio differentiæ eſt, quia in primo caſu jus commune non prohibet, imò approbat, & commendat ut plures interſint electioni, quò maturius, & prudentius perficiatur, ut c. *Obedientibus, 63. diſt.* Quem citat Joan. Andr. & c. *Prudentiam*, ibi: (Cùm ſicut Canones atteſtantur integrum ſit judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur) *de offic. deleg.* Quod citat Anchar. loco ſuprà citato. Hæc autem ratio minimè viget cùm unus eligit, aut inſtituit ſeorſim ab alio, quia actus inſtitutionis tunc non abſolvitur judicio utriusque; quinimò facultas inſtituendi pro illa vice abdicatur ab Epiſcopo in totum, & transfunditur in inferiorem prævenientem, in quo non eſt tanta præſumptio prudentiæ, & maturitatis. Unde præſcriptio hoc caſu tanquam contraria juri communi non videtur procedere absque titulo, per reg. *d. cap. 1. de præſcript. lib. 6.*

Neque obſtat dicta deciſio Caputaq. ubi deciditur titulum non eſſe neceſſarium, quando beneficiatus non intendit excludere Rectorem, & perceptorem decimarum in totum, ſed vult tantùm concurrere. Quia ibi non agebatur de perceptione decimarum per vices, ita ut ſemel illas perciperet beneficiatus, ſemel Rector Parochialis; ſed uterque concurrebat in eodem actu individuo perceptionis decimarum: hoc autem caſu ſi Præpoſitus præveniat in inſtitutione, non fit locus concurſui, ſed Epiſcopus quieſcit, & nihil agit pro ea vice, atque ita deciſio Caputaq. potiùs confirmat hanc diſtinctionem.

28 Verumtamen ex aliis capitibus non videtur neceſſarius titulus in præſcriptione, de qua nunc eſt quæſtio. Quod ut clarius appareat, oportet primò diſtinguere tres inſtitutionum ſpecies à

29 ſacris Canonibus conſtitutas. Prima ſpecies eſt inſtitutionis corporalis, hoc eſt immiſſionis in poſſeſſionem: & hæc competit Archidiacono de jure communi abſque ulla præſcriptione, ut eſt textus ad litteram in c. *Ad hæc, de offic. Archid.* ibi (Inſtitutio corporalis tam ſuper beneficiis, quàm etiam dignitatibus ad ipſum (hoc eſt ad Archidiaconum) debeat pertinere) & tradit Abb. in c. *Cùm veniſſent, n. 10. & ſeq. de inſtit.*

30 Secunda ſpecies eſt inſtitutionis authorizabilis, id eſt approbationis ad curam animarum: & hanc jura prohibent, ac vehementer reſiſtunt fieri poſſe ab Archidiacono, ut in cap. *Cùm ſatis*, ubi

ubi notatur de offic. Archid: ob quam juris reſi-
31 ſtentiam hæc inſtitutio vel nullo modo præſcribitur, vel certè requirit, aut quadragenariá, cum titulo, aut immemorabilem, ex traditis per Bellam. *conſil.* 10. *Factum eſt tale, num.* 5. *cum pluribus ſeqq.* & aliàs *col.* 3. *circa med. verſ. Secundò requiritur,* & *col.* 17. *in princ. verſ. Circa quintum,* Aym. *conſ.* 134. *Scripturas,* n. 14. & ſequitur Rota *diverſ part.* 1. *deciſ.* 803 *n.* 3. & 4. & hanc Præpoſitus conſentit fieri debere ab Epiſcopo.

32 Tertia ſpecies media inter corporalem, & authorizabilem inſtitutionem, eſt quam vocant collativam, de qua nunc controvertitur, & hæc quamvis de jure ſpectet ad Epiſcopum tantùm, cap. *Cùm ex injuncto, in fin. de hæret. lib.* 6. Canones tamen non reſiſtunt quominus competat ex conſuetudine Archidiacono. Quinimò huic conſuetudini aſſiſtunt, ut probatur in cap. *In plebibus,* 63. *diſt.* in cap. *Super eo,* juncta gloſſ. in ver. *Archidiaconus, de offic. deleg.* cap. *Ad hæc,* cum gloſſa in ver *Conſuetudines, de exceſſ. Prælat.* in cap. *fin.* ubi etiam gloſſa in ver. *Archid.* gloſſ & Doctores
33 in dicto cap. *Cùm veniſſent.* Unde fit ut hæc inſtitutio abſque titulo poſſit præſcribi, quia quotiescunque præſcriptio non habet vehementem juris reſiſtentiam, non requirit titulum, cap. *Placuit, §. Poteſt,* 16. *q.* 3. cap. *De quarta,* ubi DD cap. *Si diligenti,* ubi gloſſa in ver. *Inſtitutio,* & Felin. poſt alios *num.* 6. *verſ Eſt verum, de præſcript.* Dec. *conſil.* 134. *Viſo puncto, ſub num.* 41. *verſ. Et ad hoc facit,* dicens deciſionem cap. 1. *de præſcript. lib.* 6. procedere ubi fortiter jus commune reſiſtit præſcribenti. Covarr. *variar. reſol. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 7. & decidit Rota in *dicta cauſa Placentina*
34 coram Penia. Ratio eſt quia titulus non requiritur in præſcriptione, niſi ad excludendam malæ fidei poſſeſſionem; & mala fides non præſumitur in eo, qui poſſidet jure non improbante, aut reſiſtente, Innoc. & Bald. in cap. *Per tuas, de teſtibus.*

35 Alterum caput quod juſtificat hanc præſcriptionem, eſt quia Præpoſitus inſtituit anno 1481. uſque ad annum 1601. atque nititur centenaria poſſeſſione, quæ titulum non requirit, Afflict. *deciſ.* 324. *num.* 6. & cenſuit Rota apud Seraph. *deciſ.* 707. *n.* 2. & Gabriel *commun. concl. de præſcript. concl.* 1. *n.* 71. & 73. ubi aliis pluribus relatis dicit hanc opinionem communiter
36 approbari: quoad hoc enim immemorabilis, & centenaria poſſeſſio æquiparantur: Gemin. in d. cap. 1. *col.* 4. *verſ. Sed quærit Lap.* & ibi etiam Anchar. *col fin. verſ. Quærit etiam, circa hoc, de præſcript. lib.* 6. Gabriel, & Seraph. *locis citatis.*

Neque his obſtat laudum anno 1565. latum ab Ormanetto inter Epiſcopum Cremonæ, & Præpoſitum Buxeti, quo decernuntur irrita acta omnia utrinque producta: nam uti jam reſpondit S. Congregatio in alia propoſitione hujus cauſæ dictum laudum quod pertinet ad inſtitutionem, effectum non habuit, quia utraque pars perrexit inſtituere, ut prius conſueverat. Ac præterea non ſuſtulit jus Præpoſito acquiſitum per præſcriptionem annorum octuaginta.
37 Nam nec mala fides ſuperveniens interrumpit præſcriptionem jam abſolutam, gloſſ. communiter approbata in cap. *Vigilanti, in ver. Noverit, de præſcript.* & ſcripſi plenius in cap. *Si quis, n* 50. *de regular.* Atque ex his videtur reſpondendum Præpoſiti præſcriptionem non requirere titulum.

38 Sed quatenus titulus eſſet neceſſarius, quod pertinet ad ſecundam partem dubii, de eo tamen videtur conſtare ſufficienter: nam cùm Præpoſiti inſtituerint ſpatio longiſſimi temporis ſcientibus, & patientibus Epiſcopis Cremonenſibus, ex quorum conceſſione acquiri poterat jus inſtituendi per ea, quæ notantur per Lambert. *de jurepatr. lib.* 1. *part.* 1. *q.* 9. *n.* 69. & *lib.* 2. *part.* 3. *q.* 1. *art.* 10. Sola hæc patientia præbuit eis juſtam cauſam, ac titulum ſufficientem ad præſcribendum, ut hîc tradit gloſſa in ver. *Brevitatem temporis,* Butr. *col. penult. verſ. Vbi ergo patientia,* Cardin. *in* 1. *oppoſit.* Imola *num.* 25. *verſ. Secundo modo,* Archid. in cap. *Quia cognovimus,* 10. *quæſt* 3. Gemin. in dicto cap. 1. *in fin. de præſcript. lib.* 6. Felin. in dicto cap. 1. *Si diligenti, n.* 6. *verſ. Secunda reſtrictio,* & in terminis inſtitutioni præſuppoſita Epiſcopi ſcientia admittit, ac verum cenſet Ægid. d. *conſ.* 10. *col.* 10. *verſ. De quarta autem quæſtione,* & *col.* 13. *verſ. Quoad ſecundam difficultatem.*

Scientia autem, & patientia Epiſcoporum ſatis juſtificatur non ſolùm ex annuis viſitationibus, ex actibus multiplicatis, ac temporis diuturnitate, verùm etiam ex actibus poſitivis, ut fuit ſatis dictum in alia poſitione hujus cauſæ. Qui quidem actus poſitivi in materia hujus præſcriptionis magis, & enixius operantur, quàm ſola taciturnitas, cap. *Ex ore, de his quæ fi. à maior. par. Cap.* & tradit Abb. *hic n.* 5. Ac prætereà cùm Præpoſitus ex privilegio Eugenii IV. habeat jus deſtituendi cum jurisdictione, hinc potuit probabiliter putare fuiſſe ſibi conceſſum jus inſtituendi, quod eſt minus. Ita enim infert in puncto Abb. in cap. *Si quis contra Clericum, n.* 53. & in cap. *Cùm contingat, n.* 32. *in fin.* ubi etiam Anton. de Butr. *col.* 5. *n.* 12. *verſ. Niſi fortè, de foro compet.* Lambert. *de jurepatr.* 14. *art.* 1. *quæſtionis principalis* 3. *par.* 2. *libr.* Et quamvis illatio hujusmodi fortè non ſit juridica, præbuit tamen Præpoſitus bonam fidem, ac juſtam cauſam præſcribendi;
39 quia error juris dubii dat titulum ſufficientem ad præſcribendum, & æquipollet errori facti, Curt. Sen. *conſ.* 71. *Princeps defunctus, n.* 14. Alex. *conſ.* 214. *Ponderatis, col.* 2. *lib.* 6. Joan. de Imola, *conſ.* 98. *in quæſtione, n.* 15. Quinimò Felin. in cap. *De quarta, n.* 27. *de præſcript.* ubi docet titulum erroneum juris dubii ignoranti ſufficere ad præſcriptionem, *num.* 28. exemplificat in eo, qui habuit à perito malum conſilium, & citat Angel. in l. *Si lege, §. Scire, ff. de petit. hæredit.*

40 Præbuerunt etiam Præpoſitis juſtum titulum antiquiſſimæ enunciativæ, quia probant famam, quæ eſt loco tituli, Caputaq. *deciſ.* 356. Incip. *Titulum ad præſcribendum jus inſtituendi,* Rota *deciſ.* 91. *n.* 2. *part.* 1. & *deciſ* 290 *n.* 11. *par.* 5. *recent.* & fuit deciſum in cauſa *Tiraſonen. juris præſentandi,* 16. *Octobris* 1592. coram Blanchetto, & in *Eugubina S. Petri de Vigneto* 21. *Maii* 1590. coram Bubalo.

DE

DE RESTITVTIONE Spoliatorum.

Cap. Conquerente.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus etiam à judice juris ordine prætermiſſo ante omnia reſtituitur.*

2 *Clericus ut beneficio ſuo privari poſſit; tria requiruntur.*

CONQUERENTE. Spoliatus etiam à judice juris ordine prætermiſſo ante omnia reſtituitur. Hoc dicit ſecundùm Joan.Àndr.& omnes.

Nota ex textu tria requiſita ſecundùm Abbatem *num.2.* ad hoc ut clericus beneficio ſuo licitè privari poſſit. Primò enim requiritur cauſa rationabilis. Secùndò ut càuſa hujusmodi ſit manifeſta. Et hæc duo requiſita habentur in textu ibi; *Non decet honeſtatem ſuam Clericos ſuæ jurisdictionis ſine manifeſta cauſa, & rationabili ſuis beneficiis ſpoliare.* Et expone ver. *Manifeſta*, id eſt notoria, ut cap. *Nos in quemquam, 2. quæſt.1.* & ver. *Rationabili expone*, id eſt gravi: nam pro levi cauſa non debet quis privari beneficio ſuo, cap. *Inventum, 15.quæſt.vii.* Tertiò requiritur, ut privatio fiat in judicio, ſeu juris ordine ſervato: & hoc vult textus ibi: *Sine judicio ſpoliaſti.* Nam ut inquit Hoſtienſis in cap. *Licèt Heli, num. 5. infrà de ſimonia.* Hìc nullus ordo fuit ſervatus, ſed Epiſcopus non citatum, non confeſſum, non convictum, nec aliqua præmiſſa inquiſitione iſtum clericum voluntate capitanea beneficio ſpoliavit; Et ideò quia ex hoc meritò reddidit ſe ſuſpectum, datur ei judex. Et idem dicunt ibi Joan.Andr. *n.7. poſt med verſ. Nec obſtat*, Butr. *n. 13. in fin.* Anchar. *n.7. verſ. Non obſtat*, & reliqui omnes. An autem hæc vendicent ſibi locum in Papa, ita ut ſine juſta cauſa, & juris ordine non ſervato poſſit clericum ſuo beneficio, vel officio privare, ſcripſi latiſſimè in cap. *Conſultationibus, à n. 24. uſq; ad n.83, infrà de Clericis ægrotant.*

DE RESTITVTIONE Spoliatorum.

Cap. Gravis.

SVMMARIVM.

1 *Violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuiſſent reſtituere, damna reſarcire, & de injuriis ſatisfacere compellitur. & n.7 cum quatuor ſeqq.*

2 *Fructus intelliguntur deductis impenſis, quæ quærendorum, colligendorum conſervandorumque eorum gratia fiunt.*

3 *Impenſas pro quærendis, colligendis, & conſervandis fructibus deducit etiam prædo.*

4 *Et nullus caſus intervenire poteſt, qui hoc genus deductionis impediat ſi impenſæ ſint neceſſariæ. & n. 5.*

Fallit tamen in Decimis prædialibus. n. 6.

5 *Reditus, proventus, & obventiones lucrum ſignificant.*

6 *Decimæ prædiales ſolvi debent ſine ulla deductione ſeminis, & aliorum ſumptuum, qui fiunt in agricultura.*

7 *Interdictum recuperandæ ad quos ſe extendat.*

8 *Spoliato facienda eſt integerrima reſtitutio etiam quoad locum, in quo res poſita erat.*

9 *Item reſarcienda ſunt damna illata in ſpoliatione.*

10 *Item de illatis injuriis competenter ſatisfaciendum.*

11 *Item reſtituendi ſunt fructus etiam qui percipi potuiſſent.*

12 *Spoliato non ſatisfit de injuriis, niſi de iis ſpecialiter agatur: ſed reſtitutio fructuum, & reſartio damnorum veniunt etiamſi non fuerint petita.*

13 *In fructibus perceptis ante motam litem regulariter non fit condemnatio, niſi expreſsè petantur in libello. & n.15.*

14 *Fallit quando agitur de vi expulſiva, aut compulſiva, vel petitione hæreditatis.*

16 *Fructus quando acceſſorij petuntur in libello, ſi in eis non fiat condemnatio, non poteſt de eis amplius agi, nec ſuper omiſſo ſententia ferri.*

17 *Secùs ſi petantur principaliter, & jure actionis.*

18 *Fructus alij ſunt naturales, alij induſtriales, alij civiles.*

19 *Fructus naturales qui ſint.*

20 *Fructus induſtriales qui.*

21 *Fructus an judicari debeant naturales, vel induſtriales, relinquitur arbitrio judicis.*

22 *Et quomodo hujusmodi arbitrium ſit regulandum.*

23 *Oliva, & oleum ſunt fructus induſtriales.*

24 *Fructus omnes, qui ſeminantur, induſtriales ſunt.*

25 *Fœnum, & palea fructus induſtriales dicuntur.*

26 *Item lana, & lac.*

27 *Item aucupia, venationes, & piſcationes.*

28 *Item lapidicinæ, & cretofodinæ.*

29 *Item cervìſia.*

30 *Paſcua ſunt fructus naturales, niſi falce ſecentur.*

31 *Fructus civiles qui dicantur. & n.ſeqq*

32 *Penſiones domorum, uſuræ, vecturæ navium, mercedes jumentorum, & operæ ſervorum dicuntur fructus civiles. & n.ſeq.*

34 *Penſiones domorum quo ſenſu ab aliquibus vocentur fructus induſtriales.*

35 *Fructus civiles magis accedunt naturalibus, quàm induſtrialibus.*

36 *Penſiones Eccleſiaſticæ abſq; dubio inter fructus civiles computantur.*

37 *Poſſeſſor malæ fidei dicitur verè, & juris præſumptione.*

38 *Poſſeſſor malæ fidei verè dicitur qui poſſidet rem, quam pro certo ſcit eſſe alienam. & n. 108.*

39 *Item is, qui pro certo ſcit rem non eſſe ſuam.*

40 *Poſſeſſor malæ fidei juris præſumptione dicitur ille, cum quo ſupra re, ſeu domino rei lis fuit conteſtata. & n. 108. & latius n.110. & 111.*

41 *Poſſeſſor malæ fidei an quis efficiatur per ſolam denunciationem.*

42 *Poſſeſſor bonæ fidei dicitur qui ignorat ſe alienum poſſidere, & cogitatione dominij poſſidet.*

43 *Item qui credit tradentem eſſe dominum.*

44 *Poſſeſſorum bonæ, vel malæ fidei multiplex diviſio.*

45 *Poſſeſſor bonæ fidei ſemper ſine titulo facit fructus indu-*

induſtriales ſuos, & naturales in quantum eos conſumpſit: ſed naturales extantes nunquam facit ſuos.

46 *Si verò habuit titulum fructus omnes facit ſuos etiam naturales non conſumptos.*

47 *Conſumptio in fructibus naturalibus idem operatur, quod induſtria, & cultura in induſtrialibus. & n.62.*

48 *Mutuum per conſumptionem reconciliatur, etiamſi quis cauſam habeat à fure, & prædone.*

49 *Poſſeſſor bonæ fidei etiam ſine titulo ſuos facit fructus civiles, quos diligentia ſua percepit, & ei ſolvens liberatur. & n.63.*

50 *Si verò ex diligentia alterius, facit quidem ſuos, ſed et ſolvens non liberatur, niſi habuerit juſtam cauſam ſolvendi. & n,63.*

51 *Poſſeſſor bonæ fidei tenetur reſtituere fructus, quos non fecit ſuos, ſi extant, eo modo, quo tenetur rem ipſam reſtituere, & ſic rei vendicatione.*

52 *Si verò ſunt conſumpti, & ex eis factus eſt locupletior, tenetur illis reſtituere conditione ſine cauſa, vel condictione generali. & n.ſeq.*

53 *Rei vendicatio non datur contra dominum, ſed ipſi domino. & n.56.*

54 *Poſſeſſor bonæ fidei an in dubio ex fructibus naturalibus conſumptis præſumatur factus locupletior.*

55 *Poſſeſſor bonæ fidei in quibus caſibus facit fructus ſuos, nihilominus ſi extant, tenetur illas reſtituere officio judicis. & n.56.*

56 *Officio judicis ex æquitate ſuccurritur vbi actio deeſt.*

57 *Poſſeſſor bonæ fidei poſt conſumptionem fructuum, quos ſuos fecerat, etiam induſtriales, & civiles, ſeu illorum æſtimationem reſtituere tenetur condictione ſine cauſa, quatenus ex illis factus eſt locupletior. & n. ſeq. ſed vide num. 60.*

58 *Condictio ſine cauſa datur ex æquitate contra eum, qui factus eſt locupletior non modò ex re mea, ſed etiam ex re mihi debita.*

59 *Locupletior factus quando quis dicatur.*

61 *Poſſeſſor malæ fidei etiam non violentus ſive habeat titulum ſive non, fructus etiam induſtriales non facit ſuos.*

62 *Fallit ſi ſint conſumpti.*

63 *Et quid in fructibus civilibus.*

64 *Poſſeſſor malæ fidei ſine titulo tenetur de fructibus perceptis, & qui percipi potuiſſent.*

65 *Et percepti ſi extant, peti poſſunt rei vendicatione: ſi ſunt conſumpti, condictione ſine cauſa, vel injuſta, aut rei vendicatione vtili. & n.ſeq.*
Item condictione furtiva. num.67.

66 *Rei vendicatio vtilis datur adverſus eum, qui dolo deſiit poſſidere.*

67 *Poſſeſſor malæ fidei ſine titulo fructus conſumendo dicitur furtum committere, non autem percipiendo. & n.69.88. & 133.*

68 *Contra furem omnis actio degenerat.*

70 *Poſſeſſor malæ fidei ſine titulo de fructibus percipiendis convenitur officio judicis.*

71 *Poſſeſſor malæ fidei cum titulo tenetur de fructibus perceptis, non autem de percipiendis.*

72 *Fallit in quatuor caſibus, in quibus etiam de percipiendis tenetur.*

73 *Item fallit in eo, qui ſtudioſè patitur fructus maturos corrumpi.*

74 *Item in eo, qui mala fide poſſidet rem minoris.*

75 *Item fallit generaliter cùm titulus eſt à jure reprobatus.*

Titulus reprobatus à jure habetur pro non titulo. ibid.

76 *Diſtributiones quotidianas perceptas, & quas percipere potuiſſet, an malæ fidei poſſeſſor reſtituere teneatur. & n.ſeqq. uſq; ad n.97.*

77 *Diſtributiones quotidianæ non computantur inter fructus, nec fructus dicuntur. & num. ſeqq. & n.83.*
Contrarium. n.83.
Declaratur. n.84.

78 *Diſtributiones quotidianæ nihil commune habent cum corpore beneficij, ſed dantur in recompenſam ſervitii.*

79 *Quandoq; manualia, quandoque victualia appellantur.*

80 *Dantur pro opere divino, & tanquam merces laboris.*
Declaratur. n.87. & 89. & 91.

81 *Salarium debetur etiam exercenti miniſterium alteri demandatum, ſi in tali miniſterio non ſit electa induſtria perſonæ, ſed tantùm effectus operæ. n.35.*

82 *Diſtributiones quotidianæ pleniùs acquiruntur, quàm fructus Præbendæ, & ideo Clericus de eis teſtari poteſt.*

83 *Diſtributiones quotidianas, quas malæ fidei poſſeſſor percipit Divinis intereſſendo, tenetur reſtituere, etiamſi ex parte impediti nulla præceſſerit proteſtatio. & n.95.*
Et quid in percipiendis. n.99.

84 *Diſtributiones quotidianæ non computantur in valore fructuum.*

85 *Sed tamen ſub fructibus comprehenduntur.*

86 *Condemnatio in beneficialibus ex ſtylo Rotæ non fit niſi cum fructibus perceptis, & ſub fructibus ſemper comprehenduntur diſtributiones quotidianæ.*

87 *Diſtributiones quotidianæ perceptæ ſine titulo, vel cum titulo reprobato, & ſine juris fomento reſtituendæ ſunt.*

88 *Et eas percipiens cum titulo reprobato committit furtum, vel rapinam.*

89 *Non debentur inſervientibus niſi ſint canonicè inſtituti.*

90 *Dæmonium non ſufficit ejicere per pœnitentiam in oratione, & jejunio, niſi reſtituantur fructus injuſtè percepti.*

91 *Servitium, & labor non attenditur à jure niſi in habentibus legitimum ingreſſum in caſibus, locis, & temporibus permiſſis.*

92 *Mercedem prætendere non poteſt gerens negocia mea me invito, nec expenſas repetit, licèt geſſerit.*

94 *Diſtributiones quotidianas, quas malæ fidei poſſeſſor Divinis intereſſendo percipere potuiſſet, non tenetur reſtituere, niſi præceſſerit proteſtatio ſpoliati. & n. ſeq.*

96 *Fallit in caſibus, remiſſivè.*

97 *Poſſeſſor, qui ab initio fuit bonæ fidei, & poſteà effectus eſt malæ fidei, an faciat fructus ſuos. & num. ſeqq.*
Quid ſi mala fides ſuperveniat cum mutatione perſonarum. num.98.
Et quid ſi in eadem perſona. n. 100.

98 *Hæres habens malam fidem, cùm defunctus haberet bonam, fructus ſuos non facit.*

99 *Mala fides ſuperveniens cum perſonarum mutatione impedit fructuum acquiſitionem.*

Mala

100 *Mala fides tam præſumpta, quàm vera ſuperveniens ſine perſonarum mutatione non impedit acquiſitionem fructuum. & n.ſeq.*
Et quid operetur hujuſmodi acquiſitio, n. 113.
Contrarium. n. 106.

101 *Quoad fructuum acquiſitionem ſolum initium ſpectandum eſt.*
Contrarium. n. 106.

102 *Intellectus l.* Qui ſcit, § Bonæ fidei, ff. de uſur. *& n. 127.*

103 *Intellectus l.* Bonæ fidei, ff. de acquiren. rerum dominio. *& n. 109.*

104 *Mala fides ſuperveniens de jure Canonico an impediat fructuum acquiſitionem.*

105 *Argumentum ab acquiſitione ad vſucaptionem non valet, & multi poſſunt acquirere, qui non poſſunt vſucapere. & n. 134.*

106 *Fructuum quoad acquiſitionem ſpectanda ſunt ſingula temporis momenta bonæ, vel malæ fidei.*

107 *Intellectus l.* Qui bona fide, ff. de acquir. rerum domin.

108 *Mala fides præſumpta oritur poſt litis conteſtationem, mala fides verò poſt rem judicatam, ſeu fundum evictum.*

110 *Poſſeſſor bonæ fidei tenetur reſtituere fructus etiam induſtriales, & conſumptos à die motæ litis. & n. ſeqq.*

111 *Poſſeſſores bonæ fidei poſt litem motam incipiunt malæ fidei poſſeſſores eſſe, & quaſi prædones tenentur.*

112 *Et hæc eſt præſumptio juris, & de jure adeò, ut quantumvis juſtam cauſam litigandi habuerint, à fructuum reſtitutione non excuſentur.*

114 *Et tenentur reſtituere non tantùm perceptos, ſed etiam qui percipi potuerunt à die motæ litis.*

115 *Quod procedit ſi titulum non habeant.*

116 *Niſi occupaverint rem lite pendente.*

117 *Diſtributiones quotidianas non tantùm perceptas, ſed etiam quas percipere potuiſſet, bonæ fidei poſſeſſor tenetur reſtituere à die controverſiæ motæ.*

118 *Sed quoad eas, quæ percipi potuiſſent, neceſſaria eſt proteſtatio.*

119 *Poſſeſſor bonæ fidei ante litem motam non ſolet condemnari à Rota ad reſtitutionē fructuum.*
Niſi adhuc extent, vel ex conſumptis factus ſit locupletior. n. 122.

120 *Neq; ad hoc requiritur bona fides poſitivè, ſed ſufficit abeſſe malam fidem.*

121 *Poſſeſſor, qui ante litem motam fuit in mala fide, condemnatur ad reſtitutionem fructuum à die occupationis, ſeu intruſionis.*

122 *Poſſeſſor bonæ fidei an teneatur reſtituere fructus extantes, vel conſumptos, ex quibus factus eſt locupletior, aut eorum æſtimationem etiam ante motam litem.*

123 *Fructus, qui petuntur non acceſſoriè, ſed principaliter tanquam ſors, & capitale, reſtituendi ſunt à bonæ fidei poſſeſſore etiam ante motam litem. & n. 127.*

124 *Manutentio ex ſtylo Rotæ datur pro terminis penſionum decurſis etiam ante motam litem, quando ad illos principaliter agitur.*

125 *Legata annua debentur decurſa non modò ante motam litem, ſed etiam ante apertas tabulas, & ſtatim à die obitus teſtatoris.*
Etiamſi legata fuerint legatario ignota.

127 *Alimenta, & annuæ præſtationes, quæ ſortem principalem conſtituunt, debentur etiam decurſa ante petitionem, & interpellationem.*

128 *Poſſeſſor, qui ab initio fuit malæ fidei, & poſteà effectus eſt bonæ fidei, an faciat fructus ſuos. & n. ſeq vſq; ad n. 142.*

129 *Quid ſi bona fides ſupervenerit cum perſonarum mutatione.*
Et quid ſi ſuperveniat ſine mutatione perſonarum, n. 140.

130 *Bona fides hæredis, qui ſucceſſit defuncto malam fidem habenti, non prodeſt quoad fructuum acquiſitionem.*

131 *Hæres ſuccedit etiam in vitium, & malam fidem defuncti. & n. ſeq.*

132 *Hæres poſt litem conteſtatam tenetur de fructibus perceptis & percipiendis.*

133 *Fructus percipiens cum mala fide dicitur furtum committere, & illos vſucapere non poteſt.*

134 *Vſucapere qui non poteſt, longè minus poteſt acquirere.*

135 *Succeſſor ſingularis non ſuccedit in vitium ejus, à quo cauſam habet, & bona fides ſuperveniens prodeſt ei quoad fructuum acquiſitionem.*

136 *Prælatus non dicitur ſucceſſor univerſalis ſui prædeceſſoris, nec ejus perſonam repræſentat.*

137 *Et mala fides prædeceſſoris non impedit, quin ſucceſſor habens bonam fidem faciat fructus ſuos.*

138 *Prælatus quamvis ſuccedat in univerſum jus Prælaturæ, non tamen ſuccedit in jus prædeceſſoris, nec ab eo cauſam habet; ſed à ſuperiore ipſum inſtituente.*

139 *Prælatus ſucceſſor poteſt bona fide præſcribere, licèt prædeceſſor habuerit malam fidem.*

140 *Bona fides ſuperveniens in eadem perſona cum legitima cauſa putandi ſe bonæ fidei poſſeſſorem prodeſt quoad acquiſitionem fructuum; ſecus ſi ſuperveniat abſq; legitima cauſa. & n. 141.*

141 *Poſſeſſor malæ fidei ab initio, qui poſteà ex ſola cogitatione putat ſe habere bonam fidem, non facit fructus ſuos.*

142 *Poſſidendi cauſam nemo poteſt ſibi mutare ſine juſta, & legitima cauſa ſuperveniente.*

1 GRAVIS. Violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuiſſent, reſtituere, damna reſarcire, & de injuriis ſatisfacere compellitur. Hoc dicit. Jo: Andr: Bald: Bellam: Butr. Anchar: Imol: Abb: Joan: de Anan: & Bero. Prima pars deciſè ponit querelam, ſuper qua ſecunda dat judicem ibi, *mandamus*, cui quatuor tantùm mandat quæ per ſe patent. Jo: And.

2 Nota primò ibi, *Poſſeſſores veteres percepiſſent.* Fructus intelligi qui ſuperſunt deductis expenſis, quæ quærendorum, cogendorum, conſer-
3 vandorumque eorum gratia fiunt: quod locum habet etiam in malæ fidei poſſeſſoribus, & ſi prædones ſint, l. *Si à Patre, §. Fructus,* & l. *Pla-*
4 *nè, in fin. ff. de petit. hæredit.* & l. 1. C. *de fruct. & lit. expenſ.* Imò nullus caſus intervenire poteſt, qui hoc genus deductionis impediat, dicit text. in l. *Fundus qui dotis, in fine primi reſponſi, ff. famil. Erciſcund.* l. *Fructus,* juncta gloſſa in ver. *Impenſa, ff. ſolut. matrim.* & hîc notant gloſſ. 3. *in princ.* Hoſtien. *n. 2. in ver. Percepiſſent.* Jo: Andr.
5 *num. 6.* & Joan. de Anan. *num. 7.* Nam reditus, proventus, & obventiones lucrum ſignificant,

& ideo dicuntur deductis expenſis, l. *Fundi Trebatiani, ff. de vſufr. legat.* Bald: *hic num.* 1. *verſ. Et ideo nota,* ſcilicet neceſſariis, ut l. *Fructus, ff. de operis ſervor.* l. *Quod in fructus, ff. de vſur.* l. *Qui mutuam, §. finali. ff. Mandati,* gloſſ. Hoſtienſ: & Joan: Andr: *loco citato.* Et idem Bald: in l. *Si quis ſciens, num:* 11. *verſ. Quæro hic quidam poſſidet,* C. *De rei vendicat.* Paul. de Caſtr. in l. *Certum, num:* 1, C. *eodem.* Covarr: *in Reg: Peccatum,* 2. *par.* §. 6. *n.* 4.

6 Hoc tamen fallit in decimis prædialibus, quæ ſolvi debent ex integris fructibus ſine ulla deductione ſeminis, & aliorum ſumptuum, qui fiunt in agricultura, ut cap. *Tua nobis, infrà, de decimis,* dicta gloſſa 3. *hic.* Et ſpeciale in decimis eſt ſecundùm Bald: *hic num:* 1. *in fin.* Secùs enim in aliis caſibus, ut l. *Si neceſſarias, §. final. ff. de pignor: action.*

7 Secundò nota ex text: *Latitudinem interdicti recuperandæ,* quia in eo venit primò integerrima
8 rei invaſæ reſtitutio, ut patet ibi, *Cum omni integritate,* adeò ut reſtitutio facienda ſit etiam quoad locum, ut notat Archid: in cap. *Minor, num.* 2. 17. *quæſt:* 4. id eſt ut reponatur in loco, in quo erat tempore ſpoliationis: ad quod allegatur textus in cap. *Reintegranda* 3. *quæſt:* 1. Reintegranda ſunt omnia expoliatis, & in eo loco unde abſceſſerunt, funditùs revocanda: ubi gloſſa in ver. *In eo loco*: dicit etiam ultra mare: & omnia ſunt revocanda ſumptibus ſpoliatoris.
9 Secundò in ea venit plenaria reſartio damnorum illatorum in ſpoliatione, ut ibi, *damna ple-*
10 *nariè reſarcire.* Tertiò venit competens ſatisfactio injuriarum ut ibi, *& de illatis injuriis compe-*
11 *tenter ſatisfacere.* Quartò venit reſtitutio fructuum non modò perceptorum à violento poſſeſſore, ſed etiam eorum, qui ab antiquo poſſeſſore percipi potuiſſent, ut in verſ. *Proviſuri.* Et hìc notant Butr: *num:* 2. Imola *n.* 1. *&* 2. Abbas *in* 1. *notab.* Bero. *n.* 1. *& ſeqq.* Joann: Andr: & omnes *in ſummario text.*

12 Adverte tamen, quia ſatisfactio pro illatis injuriis non venit, niſi de ea ſpecialiter agatur. Sed reliqua, id eſt reſtitutio rei, reſartio damnorum, & reſtitutio fructuum, veniunt etiamſi petita non fuerint, cap. *Querelam, de elect.* junct: *princip. cum fin.* Et hic ſentit gloſ. 2. & apertè tradit Innoc: *num.* 2. *in ver. Compellatis,* & Abbas
13 *eodem num. verſ. Et licèt omnia prædicta,* & in fructibus perceptis ante motam litem, quamvis regulariter non poſſit fieri condemnatio, niſi expreſsè petantur in libello, ut l. *Item ſciendum, ff.*
14 *de Edilit. Edict.* l. *Partium, ff. de Vſuris*: tamen hoc fallit quando agitur de vi expulſiva, ut interdicto *Vnde vi,* vel Conſtitutione. *Si quis in tantam,* & idem ſi agatur de vi compulſiva. *Vt quod metus cauſa*; tunc enim venit omnis cauſa, etiamſi non petatur, l. 3. §. *Rectiſſimè,* & l. *Idem eſt, § vltimo,* & l. *Si plures, ff. de vi, & vi armat.* l. *Si quis in tantam, C. Vnde vi,* l. *Sed & partus, ff. Qui met. cauſ.* & cap. 1. *ſupra eodem tit.* Rurſus idem eſt ſi agatur petitione hæreditatis, in qua ſimiliter omnia veniunt ratione univerſitatis, l. *Item venendum eſt, § fin.* & l. *Non tantùm,* & l. *Item veniunt, §. Fructus, & per tot. ff. de petit. hæredit.* & hic tenent Innoc. *num.* 1. *verſ. Sed licèt.* Hoſtien: *in princip. in ver. Et damna, verſ. Et hoc verum eſt,* Joann: Andr. *num.* 2. *eodem verſ.* Bald: *num.* 11. Bellam. *n* 1. *&* 2. & Bero. *n.* 50. *in fin. ver. Tertia ſit concluſio,* & *n.* 51.

15 In aliis verò caſibus ſecundùm Innoc: *d. n.* 1. *verſ. & not.* Si in libello non petantur ea, quæ veniunt acceſſoriè, ut fructus damna, & intereſſe; vel etiam ſi petantur, ſed nihilominus ſen-
16 tentia feratur ſuper principali non habita mentione acceſſoriorum, de cætero de eis agi non poteſt, nec poteſt ferri ſententia ſuper omiſſo, l. 4. C. *de poſſeſſ.* l. *Eos in bonæ,* C. *de Vſur,* l. *Qui per colluſionem, §. fin. ff. de action. empt.* l. *Centum, ff.*
17 *de eo quod cert. loc.* Si autem plura petantur non quaſi acceſſoria, ſed quaſi principalia, & jure actionis; tunc ſecùs eſt, ut in præallegat. l. *Centum.* & cum Innocentio concordant Hoſt: *num.* 1. *verſ. Dicitur,* Joann: Andr: *num.* 3. Butr: *num.* 14. Bellam: *num.* 3. *verſ. Pone ergo,* & alii communiter.

18 In gloſſa tertia inquirendum eſt, An, & quos, fructus teneatur reſtituere poſſeſſor, qui convincitur injuſtè poſſidere. Ad evidentiam præmittendum eſt primò fructus eſſe in triplici differentia: alii enim ſunt naturales; alii induſtriales; alii civiles, ut diſtinguunt Bartol: in l. *Et ex diverſo, n.* 1. *ff. de rei vendicat.* & communiter Doctores. Licèt gloſſa ponat tantùm duas ſpe-
19 cies. Naturales ſunt, quos natura ſponte ſua ſine ulla, vel modica hominis induſtria producit, ut poma, ficus, & ſimilia, l. *Fructus percipiendo, ff. de vſur:* l. *Bonæ fidei, ff. de acquiren. rerum domin.* gloſſa, & omnes *hic,* Menoch: plures cumulans, *de Arbitr. caſ.* 210, *num.* 2. Et ſecundùm Bald: *hic num.* 9. *verſ. Sunt autem,* fructus naturales ſunt, in quibus percipiendis non requiritur cura, & cultura ſolemnis, licèt in aliquibus requiratur aliqua modica, & perfunctoria cura, & modica expenſa, de qua non eſt curandum. Item ſecundùm eum, *num:* 10. Fructus naturales ſunt, quando apparatus naturæ præcedit apparatum hominis, ut fructus arborum; nam poma in Divina Scriptura dicuntur, *Fructus, qui ſpontè naſcuntur.* Geneſ. *cap.* 1. id eſt ſine vi, & ſciſſura aratri, & abſque arte, & agricultura, quia totum, vel quaſi totum ſola natura perficit; ideò
20 dicuntur fructus naturales à prædominio. Induſtriales ſunt, in quibus plurimùm verſatur hominum induſtria, d. l. *Fructus, ff. de vſur:* ut frumentum, vinum, & hujuſmodi, quæ per ſolã induſtriam accommodantur uſibus hominum, l. *Si fundi, ff. de rei vendic,* & generaliter inquit Cyn. in l. *Certum, num:* 1. C. *eod.* Cùm circa omnes fructus colligendos operetur natura, & induſtria hominis; in ſegetibus, & vineis major verſatur induſtria, quàm in primis, & ideo nos vocamus ſegetes fructus induſtriales, & uvas, quia in his exigitur multa induſtria, ut colere terram, ſeminare, ſarculare, mundare, potare, ligare, herbam ſuccidere, & hujuſmodi, quæ ſunt artis, facere. Poma verò, & pira, & his ſimilia vocamus fructus naturales, ibi enim non oportet niſi vermes removere, & fructus colligere. De his autem fructibus, quinam propriè dicantur naturales, vel induſtriales, non poteſt dari certa doctri-
21 na: Sed hoc relinquitur arbitrio judicis, ut communiter dicunt Legiſtæ in l. *Certum,* ubi in ſpecie Cynus *num.* 2. *ver. Poſſet tamen de aliquibus, C. de rei vendicat.* & in l. *Et ex diverſo,* ubi Bart: *num:* 2, *ff. eod.* Abb: *hic num.* 3. *verſ. Et*

de

de illis fructibus, & Bero. *num. 9. verſ. Nonnulli*, Socin: Sen. *conſil. 251. Quoniam in præſenti, num. 24, verſ. Supereſt poſtremò, lib. 2.* Covarr. *lib. 1. variar. reſolut. cap. 3. num. 16.* Menoch: *de Arbitrar. d. caſ.*
2 210. *num. 20.* Quod quidem arbitrium præcedens judex ita regulabit, ut induſtriales reputet in quibus magis verſatur hominum induſtria, & labor, quàm natura: & è converſo naturales, in quibus magis operatur natura, quàm induſtria, argum: l. *Quæritur. ff. de ſtat. homin.* cap. *Si*
3 *teſtes, §. Hermaphroditus, 4. quæſt. 3.* & tenent Doctores præallegati: unde oliva, ſeu oleum inter fructus induſtriales recenſentur, quia per ſolam induſtriam accommodantur uſibus hominum, ut l. *Si eis, & ſi fundi. ff. de rei vendicat.* & notat Bartol: in d. l. *Et ex diverſo, num. 2*, Bald: *hic num. 10. verſ. Excipio vites, & olivas*, Abb: *num. 3,*
4 *verſ. Dubitatur enim*, & Bero. *num. 10.* Item omnes fructus, qui ſeminantur, ſunt induſtriales, quia cultus hominis magnus præcedit opus naturæ, ut Bald: inquit *dicto num. 10. verſ. Porrò.*
5 Et ſimiliter fœnum, & palea, in quo percipiendo fit magna expenſa, inter fructus induſtriales computantur propter grandem operam, quæ
6 requiritur, ſecundùm eum. Et idem dicendũ de lana, & lacte propter emungentis, & tondentis operam, quia non ſunt in rudi uſu, ſed terminantur inter aliquod miniſterium, ut idem ait dicto *num. 10. verſ. Item lac, & lana.* Et notat gloſſa in *§. Si quis à non Domino, in ver. Curam, Inſtit. de rerum diviſ.* Bart: in d. l. *Et ex diverſo, n. 2 ff. de rei vendicat.* & Abb: *hic num. 3, verſ. De lana,*
7 *& lacte.* Sed & aucupia, venationes, & piſca-
8 tiones. Item lapidicinæ, & cretofodinæ in fructibus induſtrialibus computantur: quoniam etſi ex corpore rei ſint, tamen in his comparandis magis verſatur hominis induſtria, quàm natura, ut hîc per Bero. *n. 16.* & de ſimilibus, *n. 11*
9 *& ſeqq.* Rurſus ſi ex pomis fit cervitia, initium habet naturæ, ſed ex induſtria perficitur, & id, quod deficit naturæ, ars ſupplendo facit artificiale, quod in ſua ruditate eſt naturale; & ideo cervitiam inter fructus induſtriales computat
10 Bald: *eodem n. 10. verſ. Item ſi ex pomis.* Sed paſcua ponit inter fructus naturales, niſi falce ſecentur, & in horrea reponantur, ut in verſ. *Paſcua autem*, & concordat Bero. *hic n. 2.* facit text. in l. *Si uſufructuarius meſſem, ff. Quibus modis uſufr. amit.* ubi parificantur fœnum cæſum, ſpica inciſa, uva adempta, & oliva excuſſa.

11 Civiles dicuntur, qui non principaliter naſcuntur ex re, ſed ex proviſione hominis, hoc eſt propter uſum rei jure civili percipiuntur, ut
12 ſunt penſiones domorum, uſuræ, vecturæ navium, mercedes jumentorum, operæ ſervorum, & aliæ hujusmodi obventiones, ut probatur in l. *Domum, C. de rei vendicat.* & in l. *Si navis, ff. eod.* juncta l. *Uſuræ. ff. de verbor. ſignific.* & l. *Uſuræ. ff. de uſur.* Abb: *hic. num. 3, verſ. Sed dic clarius.* Et quam-
13 vis Menoch: *de arbitrar. d. caſ. 210, num. 29.* exiſtimet hanc denominationem fructuum civilium commentitiam eſſe, nec ullo jure probari, contra ea, quæ ſcripſerat in tractatu *de recuper. poſſeſſ. remed: 15, q. 40. n. 577.* tamen verè dici poſſunt fructus civiles, ſeu legales, quia ſunt à jure introducti, & inventi, ideoque non dicuntur fructus ſimpliciter, ſed ut legitur in d. l. *Uſuræ*, vicem fructuum obtinent, & in l. *Prædiorum, ff. de* ... *in 2. Decretal* ... *n. 3.*

uſur. penſiones pro fructibus accipiuntur. Unde non ſunt fructus propriè, ſed fictè, & ſic legis miniſterio adinventi, quia lex eſt illa, quæ fingit, non autem natura, l. *Si fortè, ff. de Caſtrenſ: pecul.* Et ideo acceſſiones civiles vocantur per gloſſam in d. l. *Si navis, in ver. Percipitur, ff. de rei vendicat:* & in d. l. *Uſuræ, in gloſſa finali, ff. de verbor: ſignificat:* ut bene hîc per Bero. *num. 9. verſ. Fructus civiles*
34 *ſunt.* Nec refert quòd aliqui recenſeant penſiones domus inter fructus induſtriales, ut Bald: in l. *Si traditio, in fin. Cod. de act: empt*: ubi eos induſtrioſiſſimos appellat, & alii, quos refert Rota in *Romana pecuniaria 29. Aprilis 1598.* coram Blanchetto, & 20. *Iunii 1594.* coram Penia. Quoniam idcircò eos ſic appellant, quia proveniunt ex proviſione hominis, id eſt ex præcedente contractu locationis, vel alterius obligationis; verè tamen natura illos non producit, nec ſola hominis induſtria, ſed magis legalis auctoritas; nec talis induſtria verſatur circa laborem, & culturam, quæ tribuit titulum pro fructibus irrevocabiliter acquirendis, a qua ſpeciem, & denominationem ſumunt fructus induſtriales. Unde Bald: & alii, qui hos fructus nuncuparunt induſtriales, impropriè ſunt locuti, ut poſt Gutier. *de Tutel. cap. 23. n. 5. Adver. tit.*
35 Rota *deciſ: 3. num. 56. part: 7. recent.* Licèt fateamur fructus civiles magis accedere naturalibus, quàm induſtrialibus, ut tradunt Alex: *conſil. 144. Circa primum num. 7. lib. 5.* & *conſ. 181. In cauſa, & lite, num: 6. lib. 2.* ubi quod ſunt ad ſimilitudinem naturalium, Rot. *d. deciſ. 3. num. 41.*
36 Et quicquid ſit in penſionibus domorum, certè in penſionibus Eccleſiaſticis res eſt extra dubium, quia in his nec conſiderari poteſt induſtria, quæ perpenditur in locandis domibus, & conſtituendis cenſibus, & ex qua deſumitur ut affictus, & fructus civiles dicantur induſtriales, cùm penſiones Eccleſiaſticæ nulla hominis induſtria, ſeu miniſterio percipiantur, ſed ex ſolo titulo reſervationis Apoſtolicæ, ut per Rotam *dicta deciſ. 3. n. 58.*
37 Præmittendum ſecundò malæ fidei poſſeſſorem dici verè, & juris præſumptione.
38 Malæ fidei poſſeſſor verè is dicitur, qui rem poſſidet, quàm pro certo ſcit eſſe alienam, & ad alium pertinere cap. *Si virgo, 34. quæſt. 2.* cap. *finali*, & ibi Doct: *de præſcript.* Innoc. & Abbas in cap. *Vigilanti, eodem tit.* Joann: Andr: *in regul. poſſeſſor. de Regul. Iur. lib. 6.* Bald: *in Authen: Ad*
39 *hæc, de Uſur.* Abbas *hic num. 15.* & Bero. *num: 17.* & ad hanc ſpeciem refertur etiam is, qui ſcit rem pro certo non eſſe ſuam; quoniam ſcire debuit eſſe alienam, & ideo verè dici poteſt malæ fidei poſſeſſor, ut l. *final. C. Unde vi*, ubi occupans poſſeſſionem vacantem tenetur eam Domino reſtituere, ſicut prædo, & fur. cap. *Si quid inveniſti*, ubi Auguſt: *Si quid inveniſti, & non reddidiſti, rapuiſti*, & cap. *Multi*, ubi dicitur peccatum eſſe ſimile rapinæ ſi quis inventa non reddat, 14 *q. 5.* Bero. *ubi ſuprà verſ. Item dicitur.*
40 Malæ fidei poſſeſſor juris præſumptione is dicitur, cum quo ſuper re, ſeu dominio rei lis fuit conteſtata, l. *Sed & ſi lege, §. Si ante litem, ff. de petit. hæredit.* l. *Nemo ambigit, C. de acquirenda poſſeſſione*, l. 2. *C. de fructibus, & litis expenſis*, Abb: *hic num. 15. verſ. Quidam eſt malæ fidei poſſeſſor juris præſumptione*, Bero. *num. 17. in fin.* &

& latius dicam, infrà in 3. *membro principali, num.* 108.

41 An autem per ſolam denunciationem de re aliena factam poſſeſſor conſtitua ur in mala fide, vide hîc per Imolam *num.*9. Abb. *num.*16. & Bero. *n.*20. bene diſtinguentes inter eum, qui habet titulum, & eum qui non habet.

42 Econtrà verò bonæ fidei poſſeſſoris dicitur, qui ignorat ſe alienum poſſidere, ſed cogitatione dominii poſſidet d. cap. *Si virgo*, 34.*q.*2. ubi eſt text. Bart: in l. *Apud antiquos, in* 2. *notab.* & ibi etiam Bald: *num.*6. *C. de furtis.* Abbas *hic n.*15

43 & Bero. *num.*19. Item qui credit tradentem eſſe Dominum bonæ fidei poſſeſſor dicitur. Bart: in l. *Si exiſtimans, ubi eſt caſus, ff. pro ſoluto.* Bero. *ubi ſuprà.*

44 His ita conſtitutis de quatuor principaliter eſt inquirendum prout diſtinguunt Bart: in l. *Et ex diverſo, num.*6. & 9. *ff. de rei vendicat.* Butr. *hic num.*11. Abb. *num.*3. *in fin. verſ. His præmiſſis,* & Bero. *n.*16. *verſ. Pro clariori.*

Primum eſt de bonæ fidei poſſeſſore, qui ſemper fuit in bona fide, an faciat fructus ſuos, & quos reſtituere teneatur. Secundum de malæ fidei poſſeſſore, qui ſemper fuit in mala fide. Tertium de poſſeſſore, qui ab initio fuit in bona fide, & ex poſt facto factus eſt malæ fidei. Quartum de eo, qui ab initio fuit malæ fidei, deinde factus eſt bonæ fidei. Rurſùs quidam poſſident cum titulo putativo, quidam ſine titulo. Item quidam cum violentia, quidam ſine violentia, & de his omnibus eſt videndum.

45 Circa primum membrum principale ex dictis Abbatis *num.*4. colliguntur concluſiones infraſcriptæ.

Prima concluſiò eſt: Poſſeſſor bonæ fidei ſemper ſine titulo facit fructus induſtriales ſuos, & naturales inquantum eos conſumpſit, ſed naturales extantes, & non conſumptos nunquam facit ſuos, ut l. *Fructus percipiendo, ff. de vſur.* & vult gloſſa *vlt. hic,* & in d. l. *Et ex diverſo, in ver. Habendam, ff. de rei vendicat.* & in §. *Si quis à non Domino, in ver. Fructus, inſtitut. de rerum diviſ.* Innoc. in cap. *In litteris, num.*4. *verſ. Vel etiam ſi eſſet bonæ fidei poſſeſſor, ſupra eod.* Butr. *hic num.* 12.

46 Abb. *d. num.*4. & Bero. *num.*23. Si verò habuit titulum, tunc fructus omnes facit ſuos etiam naturales non conſumptos: & ita intelligi debet text. in l. *Bonæ fidei, ff. de acquiren. rerum domin.* Et hoc placuit Oldrad. & Jacob. de Arena, quos refert, & ſequitur Bartol: in d. l. *Et ex diverſo, num.* 1. *ff. de rei vendicat.* Butr. *hic num.*12. Anchar. *num.*9. Imola *num.* 12. Bero. *num.*23. & *ſeqq.* Felin. in cap. *De quarta, n.*30. *de præſcript.* Alber. de Roſate in d. l. *Fructus percipiendo, n.*1. Fulgoſ. in l. *Fructus non modo, num.*9. *ff. de rei vendicat.* Imola in l. *Neſennius,* §. *Fundum, num.*3. *ff. eod.* Igneus in l. 3. §. *Si conditioni, à num.*35. *uſq; ad* 40. *ff. ad Sillan.* Afflict. *deciſ.*240. *num.*1. & ſequuntur communiter hodie moderni, ut Abbas *hic* teſtatur *num.*4 *verſ. Si verò habuit titulum,* licèt gloſſa *vlt. hic,* & antiquiores communiter dixerint bonæ fidei poſſeſſorem fructus naturales nunquam ſuos facere, ſed teneri reſtituere univerſos, ſive extantes, ſive conſumptos per textum in d. l. *Fructus percipiendo, ff. de vſur.* & ad textum in d. l. *Bonæ fidei,* conabantur reſpondere, ſed non bene. Quod eſſet intelligendus de fructibus induſtrialibus, quod non procedit, quia obſtat littera illius textus ibi: Non tantùm eos, qui diligentiâ, & opera ejus provenerunt, ſed etiam omnes: & ſic etiam naturales, quos natura ipſa producit ſine ulla hominis induſtria, & cultura, ut dictum eſt ſuprà in evidentialibus, *n.*19. quod latius proſequitur hic Bero. à *num.* 26.

Nec obſtat dicta l. *Fructus percipiendo,* quia intelligi debet de fructibus naturalibus extantibus, quos bonæ fidei poſſeſſor etiam cum titulo

47 non facit ſuos, non autem de conſumptis. Ratio eſt, quia quod operatur induſtria, & cultura in fructibus induſtrialibus, ut in d. l. *Fructus,* & in d. l. *Bonæ fidei,* cum ſimilibus, hoc operatur con-

48 ſumptio in naturalibus, argum: l. *Nam etſi fur,* l. *Si à furioſo, in fin.* l. *Si ergo,* l. *Si filius,* & l. *Non omnis,* §. *Pupillus, ff. Si certum petatur,* ubi per conſumptionem mutuum reconciliatur; & id quod meum effectum non erat, poſt conſumptionem meum efficitur, quamvis haberem cauſam à malæ fidei poſſeſſore, ac etiam à fure, & à prædone, l. *Quæſitum, in fin. ff. de acquir. poſſeſſ.* ut bene hic per Bero. *n.*23.

49 Secunda concluſio eſt: Bonæ fidei poſſeſſor etiam ſine titulo ſuos facit fructus civiles, quos facto, proviſione, ſeu diligentia ſua percepit, eò quòd ipſe laboravit, & ei ſolvens liberatur, ut in l. *Si Vrbana, ff. de condict: indebit.* Et ita à fortiori per illum textum voluit Innoc. in d. cap. *In literis, n.*3. *in fine, verſ. Niſi fortè, ſupra eodem.* Bart: in d. l. *Et ex diverſo, num.*5. Nam ſi malæ fidei poſſeſſor tales fructus civiles facit ſuos, licèt revocabiliter, quia tandem tenetur illos reſtituere: ergo multò magis bonæ fidei poſſeſſor etiam ſine titulo; & ſequuntur Butr: *n.* 12 Anchar: *num.*5. & Bero. *num.*23. *verſ. Secunda ſit concluſio*

50 Tertia concluſio eſt: Poſſeſſor bonæ fidei facit etiam ſuos fructus civiles, quos diligentia, & opera, vel contractu alterius percipit propter bonam fidem, ſed ei ſolvens non liberatur, niſi habuerit juſtam cauſam ſolvendi, ut diſtinguendo declarat Bartol: in d. l. *Si Vrbana, num:* 4, *ff. de condition. indebit.* & poſt eum Abbas *hic num.* 5. *verſ. Aut bonæ fidei poſſeſſor,* & latè Bero. *num.*24. *verſ. Tertia ſit concluſio.* Angel: in §. *Si quis à non Domino, num.*4. *Inſtit. de rerum diviſ.* Menoch. *de recuperan. poſſeſſ. remed.* 15. *n.*624. ſimilis diſtinctio fit in malæ fidei poſſeſſorem, ut patebit infrà *n.*63. & de penſionibus Eccleſiaſticis vide quod infrà dicam *n.*123.

51 Hactenus dictum eſt an, & quando bonæ fidei poſſeſſores faciant fructus ſuos: nunc inquirendum, an, & quando teneantur illos reſtituere, & quâ actione: & ex dictis Abb. *hic n.*6. facio infraſcriptas concluſiones.

Prima ſit concluſio: In illis caſibus, in quibus bonæ fidei poſſeſſor non facit fructus ſuos (quod regulariter contingit in naturalibus) ſi tales fructus extent, & non ſint conſumpti, illos reſtituere tenetur eo modo, quo rē ipſam, ſeu capitale, & conſequenter rei vendicatione, gloſ. magna *in princ. Inſtit. de offic. judic.* Et ita poteſt in-

52 telligi text in l. *Cùm in rem, ff. de rei vendic.* Si verò tales fructus non extent, quia conſumpti ſint, non dolo malo, ſed bona fide, quoniam præſupponimus poſſeſſorem ſemper eſſe bonæ fidei:

fidei: tunc vendicari non poſſunt ex quo non extant in rerum natura, & poſſeſſor conſumptione
53 ne effectus fuit dominus ſecundùm ea, quæ dicta ſunt ſuprà, *num.* 46. & 47. & rei vendicatio non datur contra Dominum, ſed ipſi Domino, ut d.l. *In rem*, & l. *vnic. C. de alien. judic. mutan. cauſ. facta.* Verùm ſi poſſeſſor ex hujusmodi fructibus conſumptis factus ſit locupletior, tunc contra eum ex æquitate agi poterit, l. *Si me, & Titium, ff. Si certum petatur*, videlicet ad æſtimationem eatenus, quatenus locupletior factus ſit, condictione ſine cauſá: Vel melius fortè certi conditione generali, l. *Certi condictio*: cùm ibi notat, *ff. Si cert. petat.* juncta d.l. *Si me, & Titium*, Abb. *hic num* 6. & Bero. *num.* 29. *verſ. Prima ſit.*

54 In dubio autem bonæ fidei poſſeſſor, qui fructus naturales conſumpſit, non præſumitur ex illis factus locupletior, ut voluit Angel. in l. *In inſulam* §. *Factus, num.* 1. *ff. ſolut. matrim.* & *in conſ.* 160. *Domina Catharina, in fine*, & *conſ.* 123. *ſuper primo puncto, num.* 2. *in fine.* Alex. in l. *Mulier*, §. *Cùm proponatur, in fine, ff. Ad Tabell.* cum quibus videtur tranſire Bero. *hic num.* 30. licèt contrariam tenuerit idem Angel. in l. *Vtrum, num.* 4. poſt gloſſam 1. ibi, *ff. de petit. hæredit.* Tu vide Menoch. *de præſumptione tom.* 2. *lib.* 6. *præſumpt.* 27. *n.* 6. ubi plures citat pro utraque ſententia: & primam dicit ſatis apertè probari in l. *In pupillo, ff. de ſolut.* quam etiam probat aliis pluribus relatis Thomas Sanchez *ſuper Decalogo, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 37. 38. & 39.

55 Secunda ſit concluſio, quod in illis caſibus, in quibus bonæ fidei poſſeſſor facit fructus ſuos, non tamen facit illos ſuos irrevocabiliter, quia ſi extant, & non ſunt conſumpti, tandem tenetur eos reſtituere, ut l. *Certum*, ibi bonæ fidei verò extantes, *C. de rei vend c.* & §. *Si quis à non Domino. Inſtit. de rerum diviſ.* ibi: ſi poſteà Dominus ſupervenerit, & fundum vendicet, de fructibus ab eo conſumptis agere non poteſt. Ergo à contrario ſenſu poteſt de non conſumptis. Ad idem text. in l. *Bonæ fidei, ff. de acquir. rerum domin.* ibi, ſuos interim facit, quia quoad fructus attinet, loco Domini pene eſt: & cum myſterio dixit, loco Domini pene eſt, ut innueret eum non effici perfectè, & irrevocabiliter Dominum. Item dixit, ſuos interim facit; id eſt ut notat ibi gloſſa in ver. *Interim, il ſecondo*, donec durat bona fides, ad ſignificandum dominium
56 hoc eſſe revocabile. Et quamvis illos extantes non teneatur reſtituere per viam actionis, putà per rei vendicationem, quæ hoc caſu competere non poteſt, ut proximè dictum eſt *n.* 53. nihilominus ad illorum reſtitutionem cogi poteſt per officium judicis ex quadam æquitate: nam cùm ex re mea bonæ fidei poſſeſſor factus ſit locupletior, & fructus extantes ex re mea penes ſe habeat, æquitas poſtulat, ut illos mihi reſtituat; & ideo cùm actio mihi non competat, ſuccurritur per officium judicis, quod imploranti eſt impertiendum, quoties judici æquum videbitur, argum. d. l. *Si me, & Titium. juncto cap.* 2. *de offic. judic.* & text. in l. 4. §. *Hoc autem judicium*, cum ibi notatis, *ff. de damn. infect.* l. 1. *ff. de juriſdict. omnium judic.* dixi in cap. *Quoniam, à n.* 34. *uſq; ad num.* 38. *infrà de decim.* & ita determinat Innoc. in cap. *In litteris, num.* 1. *verſ. Si autem, ſupra eodem*, nam poſteaquam firmavit bonæ fidei poſſeſſorem facere fructus induſtriales ſuos ſive habeat jus, ſive non per jura ibi allegata: poſteà ſubdit, quòd ſi aliquid de fructu remanierit penes ipſum, poſtquam conſtiterit, quòd proprietas ad alium pertinet, officio judicis id reſtituendum eſt l. *Certum*, §. *Bona, C. de re vendic.* quod etiam repetit *num.* 4. *verſ. Vel etiamſi eſſet.* Idem tenet Bartol. in d. l. *Et ex diverſo, num.* 1. *ff. de rei vendicat.* Bald: in l. 2. *num.* 6. *verſ. Sed quid ſi fructus extent, C. de fruct. & lit. expenſ.* ubi quod bonæ fidei poſſeſſor tenetur ad fructus extantes etiamſi ſint commixti cum aliis ejusdem ſpeciei, puta frumentum cum frumento, argum. l. *In nave, ff. locat.* Idque vel conditione ſine cauſa, vel officio judicis mercenario, l. 4. §. *Poſt litem, ff. finium regundior.* & hic firmant Butr. *num.* 12. *verſ. Si autem quæritur.* Abb. *num.* 4. Et eſt communis opinio, ut atteſtatur Bero. d. *n.* 30. *verſ.* Poſſet tamen opinio, licèt ipſe ſentiat hoc caſu fructus poſſe condici certa conditione generali; & ideo non competere officiũ judicis, quod eſt remedium extraordinarium, niſi in caſu, ut ibi per eum.

57 Tertia ſit concluſio, quòd bonæ fidei poſſeſſor poſt conſumptionem fructuum, quos ſuos fecerat, etiam induſtriales, & civiles, ſeu illorum æſtimationem reſtituere tenetur, quatenus ex illis factus eſt locupletior, l. *Item veniunt*, §. *Præter hæc*: ibi, Eos autem, qui juſtas cauſas habuiſſent, quare bona ad ſe pertinere exiſtimaſſent, uſque eo dumtaxat, quo locupletiores ex ea re facti eſſent, condemnandos eſſe, *ff. de petit. hæredit.* l. *Sed ſi lege*, §. *Idem ſi rem diſtraxerit.* l. *Si rem, & pretium*: & l. *ſeqq. ff. eodem*, & l. *Nam hoc natura, ff de condit. indebit.* & ad illorum reſtitutionem tenetur, & conveniri poteſt condictione ſine cauſa, quia illa actio, ſeu con-
58 dictio, quæ datur ex æquitate, datur non ſolùm adverſus eum, qui factus eſt locupletior ex re mea, ſed etiam contra eum, qui locupletior factus eſt ex re mihi debita, quæque nondum mea erat, ut colligitur ex l. *Si eum ſervum*: & ex d. l. *Si me, & Titium*, ibi. non quia pecuniam tibi credidi, ſed quia pecunia mea ad te pervenit, eam mihi à te reddi bonum, & æquum eſt, *ff. Si cert. petat.* maximè juncta gloſſa in ver. *Pecunia mea*, quæ exponit mea, id eſt mihi debita. Quæ concluſio eſt Innocentii in cap. *In litteris, num.* 1. *verſ. Sed & ſi electio, ſupra eod.* Item Bart: in d. l. *Et ex diverſo, num.* 6. & 7. *ff. de rei vendicat.* Anton: de Butr: *hic num.* 12. *col.* 3. *circa med. verſ. Bartolus dicit*: & Abbas *n.* 6. *verſ. Bartolus*, in d. l. *Ex diverſo*, ubi ſequitur hanc opinionem tanquam æquiſſimam. Soc. Sen. *conſ.* 251. *Quoniam, n.* 25. *lib.* 2.

59 Locupletior autem dicitur, quando occaſione rei ſic conſumptæ patrimonium ſuum eſt aliquo modo auctum, ut quia ſumptus non fecit, quos alioquin ex ſuo patrimonio facturus fuiſſet, vel aliquid lucratus eſt illius rei occaſione: ſecùs ſi propterea lautius vixit, aut ſplendidius, quàm aliàs victurus eſſet, ut l. *Sed & ſi lege*, §. *Quod autem quis ex hæreditate, ff. de petit. hæredit*: & l. *Item ſervandum, ff. de legat.* 2. ibi, non enim abſumitur quid in corpore patrimonii retinetur, qua de re plura congerit Thom. Sanchez *ſuper*

per Decalog.tom.1.lib.2.cap.23. à num.7. uſq; ad n. 16.

60 Sed tu adverte, quia propoſita concluſio ex mente Bart. Butr.& Abb. non eſt communis, ſed ſingularis ipſorum: nam gloſſ.& DD. communiter tenent bonæ fidei poſſeſſorem in tantum facere fructus induſtriales ſuos, ut ſi ab illo ſint conſumpti, quamvis ex eis factus ſit locupletior; tamen nullo modo teneatur illos reſtituere; quoniam etſi extantes reſtituere debeat, ut dictum eſt ſuprà in alia concluſione, *n.55.* tamen poſtquam conſumpti ſunt, ad illorum reſtitutionem nullo caſu adſtringitur, quia illos ex cultura, diligentia, & labore irrevocabiliter lucratus fuit, §. *Si quis à non Domino, inſtit. de rer. diviſ.* & ita tenere communiter DD. affirmat Bero. *hic n.33 verſ. Et ne erres:* quibus adde Rotam *in Romana fructuum Portarum,* 20. *Novembris* 1585. coram Gipſio, in qua dinumeratis Doctoribus pro utraque ſententia, ſequuta fuit ſententiam Accurſii, & Azonis in d. l. *Et ex diverſo, ff. de rei vendicat.* contra ſententiam Bartoli, hoc eſt bonæ fidei poſſeſſorem etiam factum locupletiorem non teneri reſtituere fructus, quando agitur in judicio particulari, ſed ſolùm ubi agitur in judicio univerſali, veluti petitione hæreditatis. Poſteà tamen Rota *in Mediolanen. Penſionis,* 19. *Ianuarii* 1632. coram Merlino, quæ habetur in impreſſis, *deciſ.3.n.48.par.7. recent.* ponderavit, quod in prællegata deciſione Gipſii aſſeritur non fuiſſe diſcuſſum, ſed inter Dominos multùm controverſum, an illa opinio eſſet verior, & ſolummodò concluſum illam eſſe communiorem; ſed hodie numerando Recentiores Doctores, qui poſt deciſionem ſcripſerunt, fortaſſe illa non eſſet communis. Et tenendo opinionem Bartoli, non obſtat ratio conſumptionis ex adverſo conſiderata: quoniam fructus non dicuntur conſumpti ex quo in corpore patrimonii retinentur, ut dicitur in dicta l. *Ita ſervandum, ff. de legat.* 2. & declarat Bald: in l. *Ubi adhuc ad fin. verſ. Item per gloſſ. C. de jure dotium.* Nec refert, quod ille text. & alia jura ſuperius in concluſione allegata loquantur in petitione hæreditatis, & ſic in judicio univerſali. Quoniam in hoc nulla conſtituenda eſt differentia, ut optimè deducit Berò *hic n.31.* quem per te videas. Et pro hac opinione ferè innumeros tam Juriſperitos, quàm Theologos cumulat Thomas Sanchez *ſuper Decalog. tom.1. lib.2. cap.23. n.47. & 77.*

61 Circa ſecundum membrum principale de malæ fidei poſſeſſore, qui ſemper fuit in mala fide, an faciat fructus ſuos, vel illos reſtituere teneatur, & quo remedio; Licèt gloſſa ult. hic breviter ſe expediat dicens eum teneri ad reſtitutionem fructuum omnium, qui probantur ad eum perveniſſe tam ante, quàm poſt litem conteſtatam, ſed non adeo, qui percipi potuerunt; niſi ſit violentus: tamen hæc gloſſa communiter non tenetur, ut dicit Abbas *hic n.7.* Unde ex ejus dictis conſtituendæ ſunt ſequentes concluſiones.

Prima ſit concluſio, quòd malæ fidei poſſeſſor ſive ſit violentus, ſive non, & ſive poſſideat ſine titulo, ſive cum titulo, fructus etiam induſtriales non facit ſuos: nam mala fides hoc operatur, textus eſt in l. *Qui ſcit,* ibi Si totum fundum alienum qui ſciens poſſideat, nulla ex parte fructus ſuos faciet, quoquomodò ſati fuerint, *ff. de vſur.* & l. *Fructus, la prima, ff. de rei vendicat.* Ad idem text. in l. *Domum,* l. *Si fundum,* & l. *Certum, C. eodem titulo,* ubi fructus vendicantur. Ergo non ſunt malæ fidei poſſeſſoris, & in hoc nullum eſt dubium, ut inquit Bero. *hic n.34.*

62 Hoc tamen intelligas, niſi fructus ſive naturales, ſive induſtriales à malæ fidei poſſeſſore eſſent conſumpti, quia conſumptione ſuos faceret. Quod enim operatur tranſlatio dominii ab initio, idem operatur conſumptio rei ex poſt facto, l. *Si filius familias, cum ſimilibus, ff. Si certum petatur:* & ita eſt de mente Bartoli in d. l. *Et ex diverſo, n.11. ff. de rei vendicat.* Abb. *hic n.7.* & Bero. *d.n.34. verſ. Hoc tamen intelligas,* dum dicunt contra malæ fidei poſſeſſores ad fructus conſumptos agi condictione ſine cauſa, quæ præſupponit dominium ex parte rei conventi, §. *Sic itaq; inſtit. de action.* & hoc de fructibus naturalibus, & induſtrialibus.

63 In civilibus verò diſtinguendum eſt, ut legitur, & notatur in l. *Si Urbana, ff. de condict. in deb.* nam quandoque malæ fidei poſſeſſor hos fructus recipit ex contractu inito cum ſeipſo, quandoque ex contractu inito cum Domino. In primo caſu ſolvens liberatur, ſed recipiens tenetur. Secundo verò caſu ſolvens non liberatur, niſi habuerit probabilem cauſam ipſi ſolvendi, puta quia injuſtè fuit electus, vel confirmatus per Superiorem, & putabatur confirmatio legitima, cùm non eſſet ſecundùm Innocentium in cap. *In litteris, n.3. in fin. verſ. Niſi fortè, ſupra eodem,* Abb. *hic n.8.* & Bero. *num.34. verſ. Fructus verò civiles.* Similis diſtinctio in bonæ fidei poſſeſſore facta fuit ſuprà *num.49. & n.50. in 2. & 3. concluſione.*

64 Nunc videndum an malæ fidei poſſeſſor fructus, quos fecit ſuos, reſtituere teneatur, & quo remedio: & in hoc ſimiliter conſtituendæ ſunt concluſiones infraſcriptæ.

Prima concluſio: malæ fidei poſſeſſor ſine titulo tenetur de fructibus, quos percepit, & qui percipi potuiſſent, & ſic de perceptis, & percipiendis, ut hic probatur, licèt hæc littera loquatur de violento. Ad idem ſunt jura clara in l. *Domum,* ibi: Præſes Provinciæ cum penſionibus, quas percipit, aut percipere poterat, & omni cauſa damni dati, reſtituere jubebit, *Cod. de rei vendicat.* in l. *Fructus,* & in l. *Si navis, ff. eod.* & firmat gloſſ. in cap. *Non liceat Papæ, in ver. Et cùm fructus, 12. quæſt. 2.* Item gloſſa in l. *Et ex diverſo, in ver. Non habendam, ff. de rei vendicat.* Abbas *hic n.7. verſ. Diſtinguendum eſt, & n.13.* Jaſ. in l. *Apud Iulianum, §. Fructus, ff. de legat.1.* & ſequitur Rota apud Put. *deciſ.383. num.5. & deciſ.1170. n.1. part.3. diverſ.* ubi quod intruſus in beneficio teneatur reſtituere etiam fructus, quos percipere potuiſſet, ſicut violentus. Et idem ſervat quando ſpoliator non habet juſtam cauſam, quare ſpoliavit, ut in deciſ. *ult. de reſtit. ſpoliat. in Antiq. Put. ubi ſuprà.*

65 Quo verò ad remedia, quæ dantur adverſus malæ fidei poſſeſſorem ad reſtitutionẽ fructuũ; Diſtinguendum eſt: nam aut quæritur de fructibus perceptis, aut de percipiendis. Si de perceptis, refert an adhuc extent, vel ſint conſumpti. Si extent, peti poſſunt rei vendicatione; Si ſunt con-

conſumpti, condictione ſine cauſa, vel injuſta, ut eſt caſus in l. *Mala fide, C.de condict. ex lege,* & in l. *Adverſus*, ibi: Sed extantes quidem vendicari, conſumptos verò condici poſſe procul dubio eſt, *C.de crimin. expilat. hæredit.* Item de
6 conſumptis agi poteſt rei vendicatione perinde ac ſi extarent, quia ex quo erat malæ fidei poſſeſſor, & ſic ſciebat, ſeu ſcire debebat illos fructus non eſſe ſuos, utique eos conſumendo dicitur dolo deſiiſſe poſſidere, & ideo rei vendicatione illos reſtituere tenetur, ut in l. *Qui dolo*, & in l. *Parem, ff. de regul. jur.* nam pro poſſeſſione dolus eſt, ut dicitur in d.l. *Qui dolo*, ubi gloſſ unica exemplificat in convento rei vendicatione, vel petitione hæreditatis. Adverte tamen, quia hoc caſu propter dolum, & malam fidem datur rei vendicatio utilis, non directa, arg.l. *Electio*, §. *Si is quam ff de noxal* & declarat gloſſ. in d.l. *Mala fide*, & l. *Qui dolo*, & Bero. *hic num: 34. verſ. Item de conſumptis.*

67 Rurſus contra malæ fidei poſſeſſorem ad conſumptos agi poteſt etiam condictione furtiva tanquam contra furem, quia fur dicitur rem alienam ſcienter contrectando, l. 1. *ff. de furt.* juncta l. *In rem*, §. *final. ff. de condict. furt.* quia
68 contra furem omnis actio degenerat, ut §. *Sic itaque, Inſtit. de action.* Bero. *ubi ſupra verſ. Item*
69 *contra.* Quinimò malæ fidei poſſeſſor fructus percipiendo non facit furtum, ſed conſumendo facit furtum, & tenetur furti, ut eſt caſus in d.l. *Mala fide*, & ibi Salicet. *in ſummario, C.de condict. ex lege.*

70 De fructibus autem percipiendis, qui numquam fuerunt in rerum natura, malæ fidei poſſeſſor ſine titulo convenitur officio judicis, ut §. *Illorum, Inſtitut. de offic. Iudic.* Gloſſ. Bald. Salicet. & Paul. de Caſtro in l. *Domum, C. de rei vendicat.* Abb. *hic num: 7. verſ. De percipiendis autem*, & Bero, *d. num: 34. eodem verſ.* Rota *deciſ.* 1170 *num: 3. part. 3. diverſ.* Nam rei vendicatio non datur, quia nihil extat, ut ſupra, nec condictio ſine cauſa, quia nihil ad eum pervenit, arg. d.l. *Si eum ſervum*, & l. *Me & Titium ff. Si cert. petat.*

71 Secunda concluſio. Malæ fidei poſſeſſor cum titulo tenetur de omnibus fructibus perceptis; ſed non de percipiendis, quia titulus eum excuſat, ut l. *Si fundum, C. de rei vendicat.* ibi (Fructus, quos cum mala fide percepiſſe fuerit probatum aditus Præſes Provinciæ reſtituere jubebit) ubi gloſſa *ult.* & Bart. *num: 3* ideo dicit *percepiſſe*, quia de percipiendis non tenetur propter titulum, quem habet. Idem tenet gloſſa in l. *Sed & partus, in ver. Potuit, ff. de eo quod met. cauſ.* & in l. *Si navis*, §. *final. in ver. Generaliter*, in l. *Fructus non modò, in ver. Potuerunt.* & in l. *Et ex diverſo, in ver. Non habendam, ff. de rer. vendicat.* Item gloſſa in cap. *Non liceat Papæ*, *il primo, in fine, 12. quæſt. 2.* Speculat. *in tit. de fructibus, & intereſſe*, §. *Scias igitur, num: 3. & 4.* Bart. in d.l. *Fructus non modò, num: 1. in 1. oppoſit.* Bald. in d.l *Si fundum, num: 2. in 5. notab. & in 5. oppoſit:* & ibi etiam Angel. *num. 3.* Hoſtienſ. in cap *Cùm cauſam, ad finem, ſupra de offic. Iudic. Delegat.* ubi etiam Joan. Andr. *num: 8.* & Abb. *num: 5.* & hic tenent gloſſa *ult.* Hoſtienſ. *num: ult.* Butr. *numer. 1.* Cardin. *num: 1. ad fin:* Anchar. *num: 12.* Imol. *num: 5.* & Abb. *num: 7.* Ex quibus conſtat hanc eſſe communem opinionem: licèt Cynus in dict. l. *Certum, num: 3. in fin.* Paul. de Caſtro in dict. l. *Si fundus, num: 3. C. de rei vendicat.* & alii nonnulli opinati fuerint malæ fidei poſſeſſorem tenere indiſtinctè ad reſtitutionem fructuum, qui percipi potuerunt, ſive titulum habeat, ſive non. Sed non benè; quia jura per eos allegata loquuntur apertè in malæ fidei poſſeſſore, qui titulo caret.

72 Fallit tamen ſupradicta concluſio in quatuor caſibus, in quibus malæ fidei poſſeſſor cum titulo etiam de percipiendis tenetur, quos ponit gl. *ult.* in d.l. *Si fundum, C. de rei vendicat.* & Abb. *hic num: 7. ante medium, verſ. Et communiter excipiuntur quatuor caſus.* Primus eſt in eo, qui in fraudem creditoris emit, l. *Ait Prætor*, §. *Per hanc, ff. de his quæ in fraud. credit.* Secundus in eo, qui ſciens emit contra legis interdicta, l. *Quemadmodum, C. de Agricol. & cenſit. libro 11.* Tertius in eo, qui emit à fiſco non ſolemniter vendente, l. 1. *C. de fid. inſtrum. & jur. Haſtæ libro 10.* l. *Videamus*, §. *Item, ff. de Vſur.* Quartus in emente per metum, d. l. *Sed & partus, ff Quod met. cauſ.* Et quamvis Ultramontani teneant oppoſitum, tamen gloſſa prææallegatà communiter tenetur, ut inquit Bart. in l. *Et ex diverſo, num: 11 ff. de rei vendicat.* addit gloſſ. & quin-
73 tum caſum, videlicet in eo, qui ſtudioſè patitur fructus maturos corrumpi, & conſentit gloſſ. Joan. in cap. *Non liceat Papæ, in ver. Et cum fructibus*, ibi, vel qui culpa ſua non ſunt percepti, 12. *qu.* 2.
74 Sextum addit Bero. *hic num: 34, verſ. Fallit tamen*, videlicet in eo; qui mala fide poſſidet rem minoris etiam cum titulo: de quo eſt gloſſ. in l. *Patri pro filio*, §. *Item ex diverſo, in ver. Fructibus, ff. de minor.* per illum tex. juncto §. *præcedenti*, quam gloſſam ad hoc pro ſingulari allegat Romanus *in ſingulari 542.* Quibus addo Creſcentium *deciſ. 8. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.*

75 Cæterum quatuor primi caſus excepti reducuntur omnes ad unum, videlicet quando titulus eſt infectus, & à jure reprobatus; tunc enim habetur pro non titulo; ac proindè malæ fidei poſſeſſor non excuſatur à reſtitutione fructuum, qui percipi potterant, ut declarat Hoſtienſ. in cap. *Cùm cauſa, ad fin. ſupra de offic. Deleg.* poſt eum Joan. Andr. *ibid. num: 8.* & Abb. *num: 9.* & idem Abbas *hic num: 7.* Fulgoſ. *conſ.* 190. *Viſis, toto proceſſu, num: 4. verſ. Ad ſecundum autem*, & *conſ.* 136. *Quia ex facto, num: 2. verſ. Ad ſecundum*, & ita reduci omnes ad hunc caſum advertunt, Faber in d. l. *Certum, C. de rei vendicat.* & Joan. Garz. *in tract. de expenſ. cap. 23. n. 43.*

76 Sed numquid malæ fidei poſſeſſor teneatur reſtituere diſtributiones quotidianas, quas reſidendo, & divinis intereſſendo percepit, quaſ-
77 ve percipere potuiſſet. Non videtur, quia diſtributiones quotidianæ non computantur inter fructus, nec fructus dicuntur, cap *Licet, verſ. Nolumus autem ut diſtributiones quotidianæ, infra de præben.* & in cap. *de Cleric. non reſid libro 6.* & in *cap. final. de conceſſ. præben. eodem libro*, & in Extravag. *Cùm nonnullæ, la prima, verſ. Præterea, de præben.* pleniſſimè Oldrad. *conſ.* 118. *Ex virtute gratiæ*, Joann. Andr. *in Rubrica, de conceſſ. præben.* qui tranſtulit integrum conſilium Oldradi, auctore tacito, Felin. in cap. *Ad aures, nu: 14. de reſcript.* & cenſuit Rota in quam plurimis deciſionibus, quas cumulat Gonzalez

ad reg. 8 Cancellariæ in proœm. §. 7. numer: 154. & addentes ad deciſ. 576. num: 1, part.4.tom.3. recent.

78 Et meritò, quia diſtributiones nihil commune habent cum corpore beneficii, ſed dantur ratione ſervitii,& in recompenſam ſollicitu-
79 dinis divinorum officiorum, d.cap. unico.de cler. non reſid.lib.6. & quandoque Manualia, quandoque victualia appellant, ut ibidem, & in cap. De cætero,eod.tit.in hac compilat.& d.cap.Licet,infra,de præben.Felin.in cap.Cùm olim, in princ.de re
80 vendicat. Item debentur pro opere diurno, & ratione laboris impenſi in vinea Domini, & dantur tanquam merces.Pariſ.conſ.33 num:3.vol.4. Gigas poſt alios conſ.144.num:6.& 13. Rota deciſ.309.num:16.& 17.part 7.recent.Burat. deciſ. 193.num:18.dignus eſt autem operarius mercede ſua, 1.ad Timoth.5.cap. Quicumque, 12.quæſt.2 nec denario fraudari debent in vinea Domini operantes,cap final. De magiſtris. Item os bovis ligari non debet triturantis. Deuter. 25. cap. Eccleſias, verſ.Item non alligabis,13.quæſt.1.cap. Extirpandæ, de præbend. Et qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede,cap. Cùm ſecundùm,de præbend. & cap. Charitatem, 12. quæſt. 2. Hoc juſtum namque eſt,ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium,& cap.Eccleſiaſticis,ead. cauſ. & quæſt. & cap.Clerici, 1.quæſt. 2. Nemo enim militat ſtipendiis
81 ſuis,1.ad Corinth.9.cap.Ex his,12 quæſt.1.& cap. Cùm ex officii,de præſcript. Quinimò non videtur quis fraudandus mercede laboris,etiamſi de facto officium occupaverit, ut probat tex.in l.Titio,ff.ad municipal.& de Incol. ubi exercens miniſterium alteri demandatum ſub certo ſalario, poteſt, ac debet ſalarium illud conſequi. Facit text.in l.1.in 1.reſponſo,ff. Si menſor.falſ.mod.dixer.& in l.Cum duobus,§.Si coeundo, ibi, Pretium enim operæ eſt,ff. Pro ſocio, cum aliis in puncto allegat.per Franc.Vivium in Sylua commun: opin. in ver.Diſtributio,opin.594.num:5.verſ. Quod datur pro ſervitio.

82 Potiſſimum autem hæc vendicant ſibi locum in iis diſtributionibus quotidianis, quia cùm in ipſis acquirendis magis ſit elaborandum, inde eſt, ut plenius acquirantur, quàm fructus præbendæ, adeò ut Clericus quamvis de fructibus beneficii teſtari nequeat: tamen cum diſtributionum ſit abſolutus Dominus, de illis bene teſtari poſſit,ut poſt Gulielm.in Extravag. Suſcepti,Joann.XXII. firmat Gemin.in cap.unico, §.Qui verò,num:3.in 3.notab. & ibi etiam Franc. num:4.de clericis non reſidentibus, libro 6. Ludov. Bologn. in addit. ad Ioan. de Anan.conſ.87.ſub numer.5.

83 Sed his non obſtantibus Rota ſæpiſſimè reſolvit malæ fidei poſſeſſorem teneri, & condemnandum eſſe ad reſtitutionem quotidianarum diſtributionum, quas inſerviendo, & divinis intereſſendo percepit, etiamſi ex parte impediti nulla præceſſerit proteſtatio. Caſſador. deciſ.6.num:3.de præbend. Puteus deciſ.383.num: 7.libro 1. Rota deciſ.618.num.1.part.1. & deciſ. 1170.part.3.diverſ.Coccin.deciſ.21.num: 3.& 4. & ſequuntur Gonzal.ad reg.8. Cancell. in proœm. §.7.num:161.verſ.Quarto limita, & Grat.diſcept. forens,cap,591.numer.41. Idque jure optimo,ne ex facto, & culpa ſua malæ fidei poſſeſſor locupletetur cum aliena jactura. ut per Put. d. de-
84 ciſ.383.num:8.& Coccin d.deciſ.21.numer: 2. Et quia licèt in valore fructuum non computentur diſtributiones quotidianæ,Rota deciſ.33.num:2. de ſentent. & re judicat. & deciſ. 39. numer: 1 de præbend in Antiq. (in quibus terminis loquitur Oldrad Joan.Andr.& Felin. in locis ſupracitatis.)
85 tamen hujuſmodi diſtributiones comprehenduntur ſub fructibus. Aliud enim eſt dicere, quod diſtributiones quotidianæ comprehenduntur ſub valore fructuum,& non comprehenduntur;& aliud,quod ſint de fructibus, & ſunt: quia tales diſtributiones quotidianæ dantur reſidentibus Canonicis,etſi Canonicus eſſet impeditus,haberet illos.Ratio ergo poſtulat,& æquitas ſuggerit, ut ſub nomine fructuum comprehendantur; quæ ſunt formalia verba Mohedani deciſ.6.num:2.& 3.de præben.& ſequitur Ro-
86 ta deciſ.1170.num:2 part.3.diverſ. Et propterea condemnatus ad reſtituendos fructus Canonicatus, & præbendæ cenſetur etiam condemnatus ad reſtituendas diſtributiones quotidianas, ut reſolvit ibi Mohed.dicens nu: 1. hunc eſſe communem ſtylum,& practicam Rotæ, ut in cauſis Beneficialibus ſuper Beneficiis Capitularibus non fiat alia condemnatio niſi cum fructibus perceptis; & ſub verbo Fructibus ſemper comprehendantur diſtributiones quotidianæ: & apud Put.d.deciſ.383.n.5.& 6.lib.1.& d.deciſ: 618. par. 1.diverſ.Gonzal.& Gratian.loc.cit.

87 Nec obſtat quod diſtributiones quotidianæ ſint mercedes ſervitii, & laboris diurni. (Quoniam,ut diſertis verbis reſpondet Caſſiador.dict. deciſ.6.numer.1.de præbend. ſi Canonicus non eſſet Canonicus, aut non reputaretur pro Canonico,procul dubio eos non habuiſſet; quia tanquam tali cum ſtallo in Choro, & loco in Capitulo conceſſæ fuerunt. Unde quas abſque titulo perceperat, tenebatur reſtituere. Idem ergo ſi cum titulo reprobato, & ſine juris fomento, quia hæc paria ſunt, l.Nulla,ff. de Author. Tutor. cap.Tua,de Cler. non reſid. Facit etiam cap. Conſtitutus,de Procur. ubi non eſt differentia, quod non ſit conſtitutus Procurator, vel quod minus ſufficienter conſtituatur. Et ita Abbas ibi col-
88 ligit.Pro hoc facit,quia negari non poteſt, quin rem alienam contrectaverit furtum committendo, vel rapinam, ut dicitur in cap. Dudum,
89 il ſecondo, de elect. Sciebat namque, aut ſcire debuit(cum juris ignorantia non relevet, l. Leges, C. de legib.) quod non erant ſuæ, nec ei debitæ diſtributiones,niſi eſſet inſtitutus, reg.1. de reg. jur. libro 6. & quod vitiosè percipiebat, quod Canon prohibet, cap.unico. de eo qui mit. in poſſeſſ.cauſ. rei ſerv. eodem libro. Quodque ad alium ſpectabant, l.Cùm quærebatur, C.Unde vi,&
90 neceſſe habebat injuſtè habita reſtituere. Quoniam non ſufficit hujuſmodi dæmonium agendo pœnitentiam in ſola oratione, & jejunio ejice-
91 re,ut inquit Hoſtien.in d.cap.Dudum,num:17.& illud de ſervitio perſonali non excludit, quin in caſu d.cap.unici,de Cleric.non reſid. lib.6. cogatur ad reſtitutionem diſtributionum,quarum dominium non acquiſivit,nec ſuas fecit.Et idem eſſe debet in omni caſu malæ perceptionis,non conſiderato quod ſervivit,& laboravit, & quod os bovis triturantis ligari non debuit cap. Extirpandæ,poſt princ. de praben, quia labor attenditur

ju-

à jure in habentibus legitimum ingreſſum , & reſidentibus in caſibus, locis , & temporibus permiſſis , non in prohibitis ; aliàs præſtaret
1 peccandi occaſionem contra dict. cap. *unicum, de eo qui mit. in poſſeſſ.* & l. 2. *cum ſimil. C. de indict.*
2 *viduit. toll.)* Hactenus verba Caſſadori in prædicta deciſ. Quibus adde quod gerens negocia mea me invito , mercedem prætendere non poteſt , quia nec expenſos repetit , licèt utiliter geſſerit, l. *fin. C. de negoc. geſt.* facit text. in l. *Qui aliena*, §. *Libertos*, & in leg. *Ex duobus, ff. Eodem.*

3 Non obſtat text. in d. l. *Titio, ff. ad municip. & de Incol.* quia loquitur in præſentatore, ſeu intimatore cujuſdam ſupplicationis, & ſic in nudo miniſterio facti, in quo nulla erat electa induſtria perſonæ, ſed effectus operæ, prout illum textum declarat Bald. in cap. *Ex parte, il ſecondo, num: 15. de reſcr.* Hæc de diſtributionibus perceptis.

4 Quo verò ad percipiendas ; tametſi Rota ſemel, atque iterum cenſuerit malæ fidei poſſeſſorem teneri reſtituere etiam diſtributiones quotidianas , quas divinis intereſſendo percipere potuiſſet etiam nulla præcedente proteſtatione, ut refert Caſſador. in præalleg. *deciſ. 6. num: 3. de præben.* Poſtea tamen cenſuit ſpoliatum proteſtari debere, quod ſpoliator aut reſideat , & Divinis interſit, aut poſſeſſionem dimittat. Et hanc conſuetudinem Rota aliàs inſtar veterum Prætorum edicta interpretantium optima ratione decrevit arg. l. *Ius autem, ff. de juſt. & jur.* & introduxit ad effectum, ut quis teneatur ad diſtributiones quotidianas, quas percipere potuiſſet, ut de iis proteſtatio fieret , ut patet in dec. 1170.
5 *num: 5. part. 3. diverſ.* Et hunc uſum poſtea ſemper retinuit, videlicet, ut quoad diſtributiones perceptas nullà requiratur proteſtatio, ſed tantùm quo ad illas, quæ percipi potuiſſent, ut clarè diſtinxit in *deciſ. 618. num: 1. part. 1. diverſ.* & apud Put *dicta d. 383. lib. 1.* & Coccin *d. deciſ. 21.* & ſequitur Gonzal. *ſuper reg. 8 in proœm. §. 7. numer: 161 verſ. Quartò limita.* Et pro his competit officium judicis, ut dicitur in dicta *deciſ. 1170. num: 2.* & de percipiendis intelligi debent *deciſ. 262. num: 3.* & *deciſ. 283. num: 1. part 3. recent.* Et quamvis in caſu Mohed. d. *dec. 6.* ageretur de diſtributionibus perceptis , tamen ibi potius admiſit proteſtationem non fuiſſe neceſſariam, dum *num: 3.* formaliter dixit: maximè quia iſte præſentans litteras proteſtatus eſt , quod ſi non admitteretur, &c. nam dictio *maximè* oſtendit idē juris eſſe ſi proteſtatus non fuiſſet, ad l. 1. §. *Vel maximè, ff. de collat. bonor.* & l. *Scire etiam oportet*, §. *Sed etſi maximè, ff. de excuſat.* Tutor.

6 Alios caſus , in quibus non requiritur dicta proteſtatio recenſent addentes ad Burat. *dec. 694. nu: 11. & 12.* poſt Gonzal. §. 7. *n: 160. & 161. in 4. & 5. limit.*

7 Circa tertium membrum principale videlicet quando quis à principio fuit bonæ fidei poſ-
8 ſeſſor, & ex poſt facto, effectus eſt malæ fidei; Abb. *hic num: 9.* diſtinguit ſic: Aut ſupervenit mala fides cum perſonarum mutatione, ut quia hæres habet malam fidem cùm defunctus haberet bonam ; & tunc hæres propter ſuam malam
9 fidem fructus ſuos non facit, hæc enim mala fides ſuperveniens cum mutatione perſonarum impedit fructuum acquiſitionem in eo, qui ſciens cœpit rem alienam poſſidere, ut l. *Hæres ejus, in princ. ff. de uſucap.* & l. *Quæritur, ff. de acquir. rer. domin.* & tradit Bart. in d. l. *Et ex diverſo, num: 9. ff. de rei vendicat.* & hic notant Bellam. *nu: 18.* Butr. *num: 12, ad finem*, Imol. *num: 7. Abb. d. num: 9. &* Bero. *num: 35.* Menoch. *de recuper. poſſeſſ. remed. 16. n. 615.* & nullus diſcrepat.

100 Aut mala fides ſupervenit abſque perſonarum mutatione ; & tunc Doctores non conveniunt. Quidam enim arbitrantur eum, qui incœpit bona fide poſſidere, indiſtinctè facere fructus ſuos, ſive ſuperveniat mala fides vera , ut quia emit rem ab eo ; quem dominum reputabat , & poſtea ſcivit eum non eſſe dominum, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *in 2. evidentiali, num: 36.* ſive ſuperveniat mala fides præſumpta, quæ inducitur per litis conteſtationem, juxta dicta in eodem evidentiali, *num: 4*, Et hujus ſententiæ ſunt gloſſ. in l. *Qui ſcit, in ver. Percipiendos ff. de uſuris.* Item gloſſa in leg. *Bonæ fidei, in ver. Poſſideat, ff. de acquir. rer. domin.* & ita communiter tenere gloſſam juris civilis teſtatur Abbas *hic*
101 *num: 9. verſ. Quandoque mala fides ſupervenit.* Pro qua etiam allegari poſſunt authores, qui ſimpliciter aſſerunt quoad fructuum acquiſitionem ſolum initium eſſe ſpectandum, inter quos numerantur gloſſ. in d. l. *Et ex diverſo, in princ. in ver. Non habendam, ad fin. ff. de rei vendicat.* Angel. *ibidem num: 4. verſ. Primum eſt*, Speculator *tit. de fruct. & intereſſe*, §. *Scias igitur, num: 3. in princ.* Bald. in d. l. *Qui ſcit*, §. *Bonæ fidei, num: 1.* Imol. in l. *Neſennius*, §. *Fundum, num: 3.* & ibi etiam Alex. *num: 5. in fin. & num: 7.* & Jaſ. *num: 3. ff. de re judic.* Idem Imol. *hic num: 7.* & Anchar. *num: 11.* Angel. *in §. Si quis à non domino, num: 4.* & ibi Joan. Faber *num: 1. & ult. Inſtit. de rer. diviſ.*

102 Fundatur hæc opinio in d. l. *Qui ſcit*, §. *Bonæ fidei, ff de uſur.* ubi text dicit (Bonæ fidei emptor ſcivit, & antequam fructus perciperet, cognovit fundum eſſe alienum : an perceptione ſuos fructus faciat, quæritur ? Reſpondi: bonæ fidei emptor quoad fructus percipiendos intelligi debet quoad uſquè fundus evictus fuerit) qui textus videtur apertè loqui non tantùm de mala fide præſumpta, quæ inducitur per litis conteſtationem , ut innuunt verba illa *evictus non fuerit*: ſed etiam de mala fide vera, ut patet ibi , *cognovit*
103 *fundum eſſe alienum.* Et hoc poſito ille textus videtur irrefragabilis. Ad idem text, in l. *Bonæ fidei, ff. de acquir. rer. domin.* qui licèt loquatur de mala fide præſumpta per litis conteſtationem; tamen idem intelligit de vera, ut ibi; *Deinde cognovero alienam eſſe.*

104 Et quamvis Abbas *hic d. num: 9.* dicat ſupradictam opinionem procedere de jure civili tantùm. Sed de jure Canonico fortè dici poſſe , à tempore malæ fidei ſupervenientis poſſeſſorem non facere fructus ſuos, per cap. *final. de præſcript.* & per regulam : *Poſſeſſor malæ fidei, ff. de regul. jur.*
105 *libro 6.* tamen hæc jura loquuntur in præſcriptione, in qua longè diverſa eſt ratio, quia per eam acquiritur dominium irrevocabiliter, quod abhorret jus Canonicum ubi adeſt mala fides. At in caſu hujus quæſtionis poſſeſſor à die ſupervenientis malæ fidei non acquirit fructus irrevocabiliter, quia tenetur illos reſtituere, ſecundùm omnes, ut dicam infra *numer. 110.* meritò de hoc ac-

acquiſitione momentanea, & ſine effectu jus Canonicum non curat. Nec valet argumentum ab acquiſitione ad uſucapionem, ſeu præſcriptionem, quia multi poſſunt acquirere, qui tamen non poſſunt uſucapere, ſeu præſcribere, ut in dicta l. *Bonæ fidei*, §. *In contrarium*, *ff. de acquir. rer. domin.* & accuratè obſervat Bero. *hic num: 37.*

106 Alii verò, & fortè melius, tenent quoad fructuum acquiſitionem ſpectanda eſſe ſingula temporis momenta; adeo ut circa fructus perceptos, & conſumptos tempore bonæ fidei judicandum ſit eodem modo, quo de poſſeſſore bonæ fidei: Circa perceptos verò, & conſumptos tempore malæ fidei ſicut de poſſeſſore malæ fidei. Et hanc opinionem tenuerunt plerique ex recentioribus, & in ſpecie Petr. Loriotus in l. *Fructus, col. penult. ff. de regul. jur.* Enguinar Baro in §. *Si quis à non Domino, Inſtit. de rer. diviſ.* Joann. Cop. *de fructibus, lib: 2. tit. 4. cap. 5.* Covar. *var. reſolut: lib. 1 cap. 3 num: 7 verſ. In his tamen*, quos refert & ſequitur Menoch. *de recuperan. poſſeſſ. remed. 15 num: 592 & 612*, & fuſius, *conſ. 595 num: 11, & ſeqq.* Joan. Garcia *de expenſ. cap. 23 num: 13.* Petr. Navar. *de reſtit. lib. 3 cap. 4 in nova edit. par. 3 dubio 1 num: 144.* Molina *tom: 2 de juſt. & jur. diſputat. 596 col. 4 verſ. Quando aliquid*, & *tom. 3 part. 2 diſput. 725 num: 1 & 2.* & alii nonnulli, quos citat, & ſequitur Sanchez *ſuper Decalog. tom: 1 lib. 2 cap. 23 num: 15.* & eſt ex mente Rotæ *deciſ. 4 num: 1 de reſtit. ſpoliat. in novis*, ubi dicit bonæ fidei poſſeſſorem condemnandum eſſe ad reſtitutionem fructuum perceptorum à die motæ litis, quia tunc incipit habere malam fidem, nec facit fructus ſuos; Sed ſi ab initio habuit malam fidem ad reſtitutionem perceptorum à die occupationis, ſeu intruſionis. Et illam deciſionem ſequitur Caputaq. *deciſ. 27 ſeu 1 par. 2:* & clarè eamdem opinionem probavit *deciſ. 3 num: 23 verſ. Secunda aſſerebatur limitatio, par. 7 recent.* ubi etiam allegat Peregr. *de fideicomm. art: 49 num: 130 & ſeqq.* & Facchin. *controverſ. Foren cap. 59 lib. 1* ubi conciliat leges de quarum concordia deſperare dixerant Enguinar. Baro, & Covarru *locis citatis*: Pro quorum ſententia ſunt jura clara in cap. *Si virgo, 34 quæſt. 1:* ibi (Tamdiu quiſque bonæ fidei poſſeſſor rectiſſimè dicitur, quamdiu ſe poſſidere ignorat alienum; cùm verò ſciverit, nec ab aliena poſſeſſione receſſerit, tunc malæ fidei poſſeſſor perhibebitur) & in l. *Qui bona fide, ff. de acquir. rer. domin.* ibi (Tamdiu acquirit & quandiu bona fide ſervit) Cæterum ſi cœperit ſcire eum alienum eſſe, vel liberum, videamus an ea acquirat. Quæſtio in eo eſt, utrum initium ſpectemus, an ſingula momenta? & magis eſt, ut ſingula momenta ſpectemus.

107 Sed difficultas eſt in concordandis juribus in dicta l. *Qui ſcit, ff. de Uſur.* cum dicta l. *Qui bona fide*, proximè citata, quæ adeo invicem pugnare videntur, ut quidam exiſtimaverint nullatenus conciliari poſſe affirmantes paſſim Juriſconſultos ob varia judicia contraria reſpondiſſe lapſu memoriæ eorum, qui tot Juriſconſultorum reſponſa in Epitomem reduxerunt, ut dicunt Enguinar. Baro, dicto §. *Si quis à non Domino, Inſtit. de rer. diviſ.* Covarr. *dicto cap. 3 num: 5 verſ. Id verò quod Iulianus*, & Menochius varias reſolutiones reprobans dicto *remedio 15 num: 614*

Placet tamen conciliatio, quam ponit, & prolixè declarat Joan. Garcia *de expenſ. dicto cap. 23 numer. 16 cum tribus ſeqq.* quem ſequitur Pichar. in dict. §. *Si quis à non Domino, num: 8*, & Sanchez *dict. cap. 73 num: 153*, videlicet ut textus in dicta l. *Qui ſcit*, in illis verbis: *cognovit fundum eſſe alienum*: non loquatur de cognitione vera, ſed de præſumpta; & judiciali, ut innuunt verba illa, *evictus non fuerit*. Unde dum textus decidit malam fidem non induci ex eo, quod poſſeſſor cognoſcat fundum eſſe alienum, ſenſus eſt ut non ex eo, quod cognoſcat fundum in judicio peti tanquam alienum, & ſibi litem fuiſſe conteſtatam, conſtituatur in vera mala fide, ſed tunc demum cùm fundus ille fuerit evictus. Nec eſt novum in jure, ut poſſeſſor bonæ fidei poſt litis conteſtationem dicatur cognoſcere, ſeu ſcire rem eſſe alienam, ut patet in l. 2 ibi (Ex eo tempore, ex quo re in judicium deducta ſcientia malæ fidei poſſeſſionis accipit) *C. de fructibus, & lit. expenſ.* & l. *Sed & ſi lege*, §. *Si ante litem*, ibi (cœpit enim ſcire rem ad ſe non pertinentem poſſidere ſe is, qui interpellatur) *ff. de petit. hæredit.* cum ſimil. Text. verò in dicta l. *Qui bona fide, ff. de acquiren. rer. domin.* loquatur de vera cognitione quæ verè malam fidem inducit,
108 cum ibi de judicio, & lite nulla fiat mentio. Et ex hoc intellectu collige malam fidem præſumptam eo, qui prius erat bonæ fidei poſſeſſor, oriri poſt rem in judicium deductam, ſeu litem conteſtatam. Quod latius explicabimus infra *num: 110.* Sed malam fidem veram non oriri niſi poſt rem in judicio evictam per ſententiam, ſeu rem judicatam. Quod nota ad declarationem eorum, quæ ſunt dicta ſupra in ſecundo evidentiali, *num: 37 & ſeqq.*

109 Non obſtat text. in dicta l. *Bonæ fidei, ff. de acquir. rer: domin.* quia in illis verbis, puto verendum, ne non ſit bonæ fidei poſſeſſor, non loquitur ponendo, ſed opponendo, ut intelligunt gloſſæ, & Abb. *hic num: 9.*

110 Sed quicquid ſit de veritate harum opinionum, concluſio eſt in jure certiſſima, & ab auctoribus utriuſque ſententiæ concorditer recepta, quod bonæ fidei poſſeſſor tenetur, & cogi debet reſtituere fructus induſtriales, qui ad eum pervenerint à die motæ litis, & non modo extantes, de quibus nulla eſt dubitatio, ſed etiam conſumptos. Conſtat ex l. *Certum, C. de rei vendicat.* ubi dicitur (Certum eſt malæ fidei poſſeſſores omnes fructus ſolere cum ipſa re præſtare; bonæ fidei verò extantes; poſt litis conteſtationem univerſos, & ex l. 1. §. *Poſt litem, C. de petit. hæredit.* & ex l. 5. juncta gloſſa *in ver. Edita, ff.*
111 *de interdict.* Rationem aſſignat text. in l. *Sed & ſi lege*, §. *Si ante litem, ff. de petit. hæredit.* ibi (Quoniam poſt litem conteſtatam omnes incipiunt malæ fidei poſſeſſores eſſe: quinimò poſt controverſiam motam, quamquam enim litis conteſtatæ mentio fiat in Senatu conſulto, tamen & poſt motam controverſiam omnes poſſeſſores pares fiunt, & quaſi prædones tenentur, & hoc jure hodie utimur; Cœpit enim ſcire rem ad ſe non pertinentem poſſidere ſe is, qui interpellatur) & in l. *Nemo ambigit, C. de acquiren. poſſeſſ.* ibi (Interpellatione verò, & controverſia progreſſa non poſſe eum intelligi poſſeſſorem, qui licèt poſſeſſionem corpore teneat, tamen ex inter-

terpoſita conteſtatione, & cauſa in judicium deducta ſuper jure poſſeſſionis vacillet, ac dubitet, & in l. 2. ibi: Ex eo tempore, ex quo re in judicium deducta, ſcientiam malæ fidei poſſeſſionis accepit, *C. de fruct. & lit. expenſ.* & tenent in præcitatis juribus gloſſ. & communiter ſcribentes. Et hæc eſt præſumptio juris, & de jure, adeo ut quantumvis juſtam cauſam quis litigandi habuerit, à mala fide, & fructuum reſtitutione non excuſetur, ut probant jura præallegata, & notat Bero, *hic numer. 27 in fin.* Quare hunc ſtylum condemnandi bonæ fidei poſſeſſores ad reſtituendos fructus etiam conſumptos à die motæ litis, quia tunc incipiunt habere malam fidem, & excitantur ad inquirendum de juribus ſuæ poſſeſſionis, indifferenter ſervat Curia Romana, & univerſa Orbis Tribunalia. Rota *deciſ. 4. num: 1. de reſtit. ſpoliat. in noviſſ.* ubi dicit hoc eſſe veriſſimum, & ſervari in Palatio, Caſſador. *deciſ. 1. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Joann. Paul. *deciſ. 36. & 120.* Caputaq. *deciſion. 27. ſeu 1. part. 2.* Seraph. *deciſion. 835. num: 1.* Gregor. XV. *deciſ. 74. numer. 1.* Caval. *deciſ. 409. numer. 5.* Rota *deciſ. 3. numer. 1. part. 7. recent.* Et in *Mediolanen. Fructuum, 26. Maii, 1589.* coram Cardinali Platto apud Marcheſ. de Commiſ. *part. 1 fol. 206.* & aliàs paſſim. Quem ſtylum retineri etiam à Conſilio Neapolitano teſtatur Afflict. *deciſ. 46 num: 2.* & à Rota Bononien. Benintend. *deciſ. 20 per totam,* Cabal. *conſ. 163 num. 32.* Nec non in Regia audientia Cataloniæ Peguer, *deciſ. 178.* & Cancer. *var. reſolut. part. 3. cap. 16 num: 67* & de aliis Tribunalibus atteſtatur Surdus *conſil. 293 num: 8* & *conſ. 514 num: 5.* Fachin. *conſ. 50. num: 3 lib. 3.* quos refert, & ſequitur Rota *dicta deciſ. 3. n: 1. part. 7. recent.*

Sed dices; Quid prodeſt ut poſſeſſor malæ fidei præſumptus efficiatur Dominus fructuum, ſi nihilominus tenetur eos reſtituere? Reſpondet Paulus de Caſtro in l. *Si fundum, numer. 3. verſ. Et ſi dicatur, C. de rei vendicat.* quia poteſt eos alienare, & emptor non poterit ſuper eis moleſtari ab ipſo, qui eſt Dominus rei, ut notatur per Joan. Andr. in cap. *Conſultationibus, de jurepatr.*

Procedit autem concluſio ut ſupra firmata non tantùm in fructibus perceptis, ſed etiam in iis, qui percipi potuerunt; nam omnes veniunt reſtituendi à die motæ litis, ut eſt text. in l. 2. C. *de fruct. & lit. expenſ.* ibi (Nec tantùm fructuum præſtationem eorum, quos ipſe percipere potuiſſet, non quos redegiſſe conſtat, exſolvat eo tempore, ex quo re in judicium deducta ſcientiam malæ fidei poſſeſſionis accepit) & ibi notat gloſſ. in ver. *Accepit,* dicens (Nota, quod poſt litem conteſtatam efficitur aliquis malæ fidei poſſeſſor quoad hoc, ut teneatur de fructibus perceptis, & percipiendis) Item gloſſ. magna in l. *Et ex diverſo, ante fin. verſ. Si verò ſit malæ fidei, ff. de rei vendicat.* Rota poſt alios *deciſ. 1170. num: 1. part. 3. diverſ.* Hoc tamen videtur intelligendum ſi ſit ſine titulo: nam ſi titulum habeat, poſt litem conteſtatam tenetur tantùm de perceptis, non autem de percipiendis, quia ab his titulus eum excuſat, ut declarat præcitata gloſſ. *ad fin. verſ. Si verò cum titulo,* & patet ex dictis ſupra *num:* 71. Nam ſi malæ fidei poſſeſſor verus cum titulo non tenetur de percipiendis, ut ibi dixi, longè minus tenetur malæ fidei poſſeſſor præſumptus per litis conteſtationem, niſi tamen occupaverit beneficium lite pendente, ut per Rotam *deciſ. 5 de reſtit. ſpoliat. in novis.*

117 Rurſus procedit prædicta concluſio non tantùm in fructibus, ſed etiam in diſtributionibus quotidianis: nam bonæ fidei poſſeſſor à tempore controverſiæ motæ tenetur reſtituere non ſolum perceptas, ſed etiam quas percipere potuiſſet, & ita bis judicavit Rota teſte Caſſador. *deciſ. 6. numer. 3. de præben.* quem ſequitur Rota in præallegata *deciſ. 1170. numer: 1. in fin. part. 3. diverſ.*

118 Licèt quoad percipiendas neceſſaria ſit proteſtatio, ut ibi reſolvit Rota *num: 5.* & conſtat ex dictis ſupra *num: 49.*

119 Demum procedit eadem concluſio poſt litem motam dumtaxat: ante motam litem Rota non conſuevit regulariter condemnare poſſeſſorem fructuum, ut dicunt deciſiones ſupra citatæ *num:*

120 112. Et ad hoc non requiritur bona fides poſitiva, neque titulus verus, ſed ſufficit abeſſe malam fidem, & titulum putativum, vel etiam nullum adeſſe l. *Sed & ſi lege, §. Scire,* & ibi DD. communiter, *ff. de petit. hæredit.* & præſertim Bart. *num: 4.* Bald. *num: 1.* Caſtr. *num. 7.* Curt. Sen. *conſil: 71. nu: 14.* Soccin. Jun. *conſ. 67. num: 60. lib. 1.* & alii, quos ſequitur Rota dicta *deciſ. 3. num: 4. part. 7. recent.*

121 Dixi *regulariter,* quia fallit hæc regula in ſex caſibus, in quibus fit condemnatio ad fructus perceptos ante motam litem.

Primò enim fallit in eo, qui fuit in mala fide ante litam motam, ut quia ſe intruſit in beneficio, tunc enim condemnatur ad reſtitutionem fructuum perceptorum à die occupationis, ſeu intruſionis. Rota *deciſ. 7. de reſtit. ſpoliat. in novis,* Caputaq. *dicta deciſ. 27. part. 2.* & præcitata *deciſ. 3, num: 23. verſ. Secunda afferebatur limitatio, part. 7. recent.*

122 Secundò fallit quando fructus percepti à bonæ fidei poſſeſſore ante motam litem adhuc extant, aut ſi ſunt conſumpti, ex iis tamen poſſeſſor factus eſt locupletior; tunc enim ſunt reſtituendi, vel eorum æſtimatio, ut aliis relatis firmat Rota in prædicta *deciſ. 3. num: 38. part. 7. recent.* Sed hæc limitatio non tranſit ſine difficultate, & opinio magis communis gloſſarum, & antiquorum eſt in oppoſitum, ut dixi ſupra *numer. 60.*

123 Tertiò fallit, quando fructus petuntur non tanquam acceſſorii ad aliquam rem principaliter in judicium deductam, in quibus terminis loquuntur deciſiones præallegatæ, ſed agitur ad ipſos fructus tanquam ſortem principalem, & capitale de per ſe, ut in penſionibus, & annuis præſtationibus: tunc enim fit condemnatio ad fructus perceptos à die occupationis, ſeu ſpolii, ut perpetuò Rota in terminis penſionum, & annuarum præſtationum diſtinxit, & in ſpecie coram Cardinali Paleotto in *dec. 689. par. 3 diverſ.* & coram Cardinali Platto in dicta *Mediolanen. fructuum 26 Maii 1589* apud Marcheſ. de Commiſ. *par. 2 fol. 206,* & coram Gypſio in Cæſarauguſtana penſionis, *15 Maii 1580.* quæ eſt *deciſion. 176 num: 6 part. 4 diverſ.* & coram Cardinali Seraph. *deciſ. 1168 num: 3,* & coram Cardinali Sacrato in *Calaguritana liquidationis, 4 Maii 1611.* apud eundem Mandoſ. *par. 1. fol. 988 nu: 2 ad fin.* &

124 *in recent. deciſ. 317 nu: 13 par. 1.* & coram Burat: *deciſ.*

*ciſ.289.num:*11.ubi atteſtatur de ſtylo Rotæ dari manutentionem pro terminis decurſis etiam ante motam litem quando ad illos principaliter agitur, juxta prællegatam *deciſ* 5. Paleotti, & Seraphini & coram S.D.N. Innocentio X. in *Toletana penſionis 26. Februarii*, 1618. & noviſſimè coram Merlino in *Mediolanen. penſionis die 6. Iunii* 1633. Et in eadem 19. *Ianuarii* 1635. quæ eſt d *deciſ.3.à num:6.uſque ad num:23.par.7. recent.* ubi aliæ concordantes allegantur, & tenet Gig. *de penſ.quæſt.*47.*num:*8.

Ratio eſt, quia cùm ipſæmet penſiones judicio poſſeſſorio petantur, non poteſt dici facta plenaria reſtitutio juxta propoſitam actionem, niſi ſolvantur omnes in præteritum ſubtractæ, ut declarat Innoc in cap. *Querelam,num:*3. *verſ. Et nota,de elect.* & Rota *in d,Mediolanen.fructuum* coram Platto. Et quemadmodum ſi petatur fundus, & ad illius reſtitutionem reus condemnetur, totus eſt reſtituendus, alioquin non diceretur reſtitutum totum, & integrum capitale: ita dicendum in penſionibus, annuis legatis, & reditibus, quia non tanquam fructus acceſſoriè ad fundum, vel ſubjectum diſtinctum, ſed principaliter tanquam ſors petuntur, & debentur non ex mora, aut ex cauſa malæ fidei, ſed jure dominii, vel actionis, ut in dicta *deciſ.3.num:*7.

125 *part.7.recent.* Et in ſpecie in legatis annuis quod debeantur decurſa nedum ante motam litem, ſed etiam ante apertas tabulas, & ad tam hæreditatem, ſtatimque à die mortis teſtatoris legantis, eſt text. apertus in l. *Nec ſemel in princ.verſ. Idem Celſus,& verſ.ſeq.* & ibi gloſſ. in ver. *Omnium, ff. Quando dies legati cedat*: quem ad hoc ponde-

126 rat Rota in *ead.deciſ.3.num:* 8. Quinimo hoc locum habet etiamſi hujuſmodi legatum ipſi Legatario ignotum fuerit: nam adhuc debentur termini omnes decurſi, ut reſpondit Bald. *conſ. 235. Bartholomæus legavit, per totum, libro* 1. Bimius *conſ.*230.*numer.*51 *libro* 2. & per illum textum fuit judicatum in Conſilio Neapolitano,

127 teſte Vincentio de Franchis *deciſ.*634. Et generaliter in omnibus fructibus, qui conſiderantur de per ſe, & principaliter, ut alimenta, & annuæ præſtationes, quæ ſortem, & capitale conſtituunt non autem ſunt acceſſiones alterius ſortis, neque producti ab alio capitali diſtincto, quod debeantur etiam decurſi ante petitionem, & interpellationem, deducitur ex l. *Libertis*, §. *Manumiſſis,ff. de alim. & cibar. legat.* & ibi notat Bart. *in 6.oppoſ.num:*2. ubi rationem aſſignat; quia non tanquam uſura, ſed tanquam ſors conſiderantur; & ſequuntur Franch. *dict.deciſ.634.ad fin.* Socin. Sen. *conſ.* 41. *In præſenti conſultatione, numer.*8. *libro* 4. & alii allegati in d. *deciſ.3.num:*12.*part.*7. *recent.*

128 Circa quartum & ultimum membrum principale, videlicet quando quis à principio fuit

129 malæ fidei, ſed ex poſt facto fuit effectus bonæ fidei, duo caſus ſunt diſtinguendi ſecundùm Abb. *hic num:* 10. ut in mala fide diſtinctum eſt ſupra *num:*98.

130 Primus caſus eſt, cùm ſupervenit bona fides cum perſonarum mutatione. Et hoc caſu ſubdiſtinguendum eſt: nam aut perſonæ hujuſmodi in univerſum jus ſuccedunt, & perſonam, cui ſuccedunt repræſentant, prout contingit quando defunctus fuit malæ fidei, & ei ſucceſſit hæres, qui rei alienæ ſcientiam non habuit, ſed credidit defunctum eſſe dominum: & tunc dicta bona fides non prodeſt hæredi ad fructuum 131
acquiſitionem; quoniam cùm ſuccedat jus omne defuncti, & in omnibus ejus perſonam repræſentet, ut in Auth. *de jurejur. à morien. præſtit.* ſequitur, ut ſuccedat quoque in vitium, ac malam fidem defuncti, quæ propterea ſibi etiam nocet, ut eſt text. in l. 2. C. *de fruct. & lit. expenſ.* poſteaquam ſtatuit poſſeſſorem poſt litem 132
conteſtatam teneri de fructibus perceptis, & percipiendis, immediatè ſubjungit (hæredis quoque ſuccedentis in vitium par habenda fortuna eſt,) Et in l. *Cùm hæres,ff. de diverſ. & tempor. præſcript*, ubi Papinianus ait: (Cùm hæres in Jus omne defuncti ſuccedit, ignoratione ſua defuncti vitia non excludit) & infra: nec enim defendetur, cùm exordium rei bonæ fidei ratio non tueatur: & in terminis noſtris voluit gloſſ. in l. *Sequitur*, §. *Fructus,in ver. Non fuerint, ff. de uſucap.* reddens rationem, quia hæres vitiorum, & culpæ defuncti eſt ſucceſſor, l. *Si ergo*, §. *Sed hæres,ff. de publician. in rem action.* & dict. l. *Cùm*

133 *hæres.* Et quia defunctus, qui erat malæ fidei, fructus percipiendo commiſit furtum, cùm rem alienam contrectaverit invito, ſeu ignorante domino; ac proindè nec ipſe, nec illius hæres illos uſucapere ullatenus poteſt, ut l. *Sequitur*,

134 §. *Quod autem*, quod ſi non poteſt uſucapere, ergò longè minus acquirere, ut d. l. *Bonæ fidei*, §. *In contrarium, ff. de acquir. rer. domin.* Idem firmat Bart. in l. *Et ex diverſo, in princ.num:*12. *ff. de rei vendicat.* Abb. *in d.num:*10. & Bero. *num:* 38. Ruin. *conſ.* 50. *Super themate,num:*12. *vol.*5. Socinus *regul.* 250. *malæ fidei poſſeſſor. ſi quis à principio fuerit*; *in* 3. *fallentia.* Afflictus *deciſ.* 240. *num:*10. ubi refert, quemdam hæredem à Conſilio Neapolitano condemnatum fuiſſe ad reſtitutionem fructuum ad exonerandam conſcientiam defuncti. Socin. Jun. *conſ.*182. *Anno præterito,numer:*28. 29. & 30. *vol.*2. Menoch. *de recuper.poſſeſſ. remed:*15. *numer.*617. quicquid in oppoſitum levibus rationibus ſcripſerit Joan. Copus *in tract. de fruct. libro* 2. *titul.*4. *cap.*3. *in fine.*

135 Aut perſonæ, quæ in jus alterius ſuccedunt, non repræſentant in omnibus perſonam, à qua cauſam habuerunt, nec ab ea habent cauſam univerſalem, ſed particularem, ſeu ſingularem, ut ſi quis à malæ fidei poſſeſſore emerit, aut dono acceperit non bona fide: & tunc talis bona fides in ſucceſſore ſuperveniens prodeſt ad fructuum acquiſitionem, nec inſpiciendum eſt exordium perſonæ, à qua cauſam habuit, quia in illius vitium non ſuccedit, ut colligitur ex dicta l. *Si ergo*, §. *Partus,ff. de publico, in rem action.* ubi text. conſtituit differentiam inter ſucceſſorem ſingularem, & univerſalem: & ibi hoc tenuit gloſſ. *in ver. Sed hæres*, Abb. *hic num.*10. *verſ. Et idem dicit in alio*: & Bero. *d.n.*38. *verſ. Et ex prædictis*; Menoch. *ubi ſupra n.*120.

136 Et ex prædictis infertur, ut quod dictum eſt de hærede, qui ſuccedit in vitium authoris, minimè locum habent in ſucceſſione Prælaturæ, quia ſucceſſor Prælatus non dicitur ſucceſſor univerſalis ſui prædeceſſoris, nec illius perſonam repræſentat, ut cap *final. Ne Prælati vices ſuas*, cùm ibi not. & ideo quamvis prædeceſſor fuerit in mala

mala fide,& fructus acquirere non potuerit ; tamen Prælatus ſucceſſor,qui eſt in bona fide, fructus ſuos facit, quia licèt in Prælatura,ſeu in illius jure univerſaliter ſuccedat,non tamen ſuccedit in jus ipſius Prælati prædeceſſoris ; quoniam jus ſuum non cauſat, neque conſequitur à defuncto, ſed à Superiore ipſum inſtituente; ideoque inſtituens, & conferens dignitatem & Prælaturam Eccleſiaſticam dicitur illi donare,& ab eo tanquam à donatore dicitur jus provenire, ut cap. *Relatum*,cum ibi notatis: & cap. *Inter cætera, de præben.* Et ideo ſucceſſor in Prælatura poteſt præſcribere, & bonam fidem habere, & conſequenter fructus acquirere, quamvis prædeceſſor hoc non potuerit,& malam fidem habuerit: quare mala fides prædeceſſoris Prælati non nocebit ſucceſſori, qui in vitium, & culpam prædeceſſoris ſuccedere non dicitur, ut not. in cap. *De quarta,de præſcript.* & in cap. *Cura,de jure patr. in fine gloſſæ magnæ*: & habetur in cap. *Si diligenti, de præſcript.* & per Dyn. in cap. *Poſſeſſor, de reg. jur. lib.6.* & ſequuntur *hic* Abb. *dicto n.* 10. *verſ. Secus puto in Prælato.* & Bero. *n.* 39.

Secundus caſus eſt, quando bona fides ſupervenit ſine mutatione perſonarum: & hoc caſu ſimiliter ſubdiſtingue: nam quandoque ſupervenit ex juſta, & legitima cauſa putandi ſe bonæ fidei poſſeſſorem; & tunc bona fides ſuperveniens prodeſt ad acquiſitionem fructuum, nec ſpectandum eſt initium poſſeſſionis malæ fidei, ſed bonæ fidei ſupervenientis ex juſta,& legitima cauſa: nam à tempore ſupervenientis bonæ fidei poſſeſſor incipit acquirere fructus poſtea perceptos, non autem antea perceptos tempore poſſeſſionis malæ fidei. Quandoque verò nulla ſupervenit juſta cauſa, ſed poſſeſſor ſolâ cogitatione exiſtimavit eſſe bonæ fidei; & tunc talis ſimplex cogitatio bonæ fidei nihil operatur,nec efficit, ut quoad juris effectus poſſeſſor dicatur eſſe bonæ fidei, quia ſine juſta & legitima cauſa ſuperveniente nemo poteſt mutare ſibi cauſam poſſidendi,l. *Non ſolum,§.1. ff. de uſucap.* l. *Cùm nemo*,cum ibi not. *C. de acquir. poſſeſſ.* & l. 3.§. *Illud, ff. eod.* l. *Sed tantùm ex juſta cauſa, & legitimo titulo*: & ideo poteſt incipere illud uſucapere, quod priùs non poterat propter malam fidem,quam habebat,ut in citatis juribus: & in hac diſtinctione reſident *hic* Abbas *num.* 10. *verſ. Quandoque ſupervenit,* & Bero. *n.*40. *verſ. Secunda ſit concluſio,* & *n.* 41. & eſt ex mente Bart. in d.l. *Sequitur,§. Fructus, circa medium, ff. de uſucap.* Et ex his expedita ſunt quatuor membra ſuperiùs propoſita.

DE RESTITVTIONE Spoliatorum.

Cap. Literas.

LITERAS. Si contra petentem reſtitutionem conjugis opponatur conſanguinitas in gradu prohibito, & offerantur probationes paratæ, recepto ab opponente juramento de malitia, negabitur reſtitutio quoad thorum,& fiet quoad reliqua. Si verò probationes promptæ non ſint, fiet plena reſtitutio, niſi ſit magna viri ſævitia. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. & omnes; & ſunt duæ partes principales. Prima ponit thema, & conſultationem. Secunda reſpondet,ibi, *Sanè,* & hæc ſubdividitur,ut per eum.

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod ſcripſi in c. *Ne innitaris,n.*399. *& ſeq. ſuprà de conſtitut.*

DE PROBATIONIBVS.

Cap. Ex Epiſtolæ.

SVMMARIVM.

1 Reus actori ſua propria inſtrumenta edere non tenetur.
2 *Imperator in cauſa cum ſuo ſubdito in temporalibus ſubeſt Papæ tantum,non autem inferiori; in ſpiritualibus verò ſubeſt etiam Epiſcopo ſuo.*
3 *Pacta inita à Principe cum ſubdito ſervanda ſunt etiam per ſucceſſorem.*
4 *Reges multi ſunt,qui Superiorem in temporalibus non recognoſcunt.*
5 *Species extracta de genere non perimit genus.*
6 *Obſequiorum neceſſitas ſubjectionem arguit.*
7 *Princeps legem facit tanquam Princeps; contractum verò tanquam privatus. & n.*23.
8 *Contractus etſi ab initio ſint voluntatis, tamen poſt factum etiam cum Principe ſunt neceſſitatis. & n.* 23.
9 *Camera an poſſit redimere officia, & loca montium pro pretio, quo in prima erectione vendita fuerunt, vel potius pro pretio ultimarum venditionum. & n. ſeq. uſq. in fin.*
10 *Pactum de redimendo in Bullis erectionis officiorum non apponitur expreſsè, ſed ſupponitur redimendi facultas.*
11 *Emptor in redemptione officij recuperare debet nedum pretium, ſed etiam pretij acceſſionem.*
12 *Pretij acceſſio eſt ejuſdem naturæ cum principali.*
13 *Eccleſia, & pupillus tenentur in eo, in quo facti ſunt locupletiores.*
14 *Clauſula,*rebus ſic ſtantibus, *ſemper in contractibus ſubintelligitur.*
15 *Idem in privilegijs.*
16 *Pretium inſpicitur de tempore venditionis,non autem promiſſionis de vendendo.*
17 *Loca montium ceſſante pacto de redimendo, an poſſint per Cameram redimi, & n. ſeq. uſq. in fin.*
18 *Privilegium conceſſum ex cauſa oneroſa non poteſt per Principem revocari.*
19 *Privilegia Auditoribus Rotæ conceſſa in remunerationem laborum ſunt irrevocabilia.*
20 *Contractus à Principe initus etiam cum ſubditis irrevocabilis eſt.*
21 *Quod maximè procedit in Principe Eccleſiaſtico.*
22 *Deus quoque ex ſua promiſſione obligatur.*
23 *Imperator, vel Papa nec de plenitudine poteſtatis poſſunt contravenire contractui.*
24 *Idem in ſucceſſore.*
25 *Nihil eſt quod lumine clariore præfulgeat, quàm*

recta fides in Principe,
26 *Princeps ſi poſſet liberè contractum à ſe initum infringere, careret hominum commercio in contrahendo.*
27 *Pœna maxima eſt inter homines eſſe, & hominum carere commercio.*
28 *Contractus omnes, qui à Principe celebrantur, habent naturam bonæ fidei.*
rinceps debet habere unum calamum, & unam linguam, & eſſe immobilis ſicut lapis angularis, & polus in cœlo.
30 *Princeps etſi ſolutus ſit legibus, tamen à naturali ratione & æquitate, quæ contractibus ineſt, non eſt ſolutus.*
31 *Papa contrahendo obligatur jure naturali, à quo ſurgit æquitas obligationis.*
32 *Contractus ratione conſenſûs ſunt de jure naturali, cui etiam Princeps ſubjicitur.*
33 *Regularium conceſſio non valet in præjudicium Succeſſoris, niſi ſint ſolita concedi per Principem.*
34 *Princeps ex juſta & rationabili cauſa reſpiciente publicam utilitatem poteſt contractum reſcindere; & cauſa præſumitur in Principe.*
35 *Declaratur procedere ſi publica utilitas aliàs haberi non poſſit, quàm ſi auferatur tertio jus quæſitum ex contractu.*

1 EX EPISTOLÆ. Reus actoris ſua propria inſtrumenta edere non tenetur. Hoc dicit: Dividitur in duas partes. In prima petitio. In ſecunda ipſius repulſio, ibi, *ſed ad hoc.*

2 Nota primò ex text. in cauſa inter Imperatorem & ſubditum ejus, Papam eſſe judicem, & non inferiorem, quia Imperator alium non recognoſcit. Quod eſt verum in temporalibus ſecundùm Butr. & Imol. *hîc.* Sed in ſpiritualibus ſubeſt etiam Epiſcopo ſuo, c. *Novit, ſuprà de Iudic.* c. *Epiſcopi, 11. q. 3.*

3 Secundò nota ibi, Inter Juſtinianum Principem, & Prædeceſſores ſuos pacta inita inter Imperatorem cum ſubdito ſervanda eſſe etiam per Succeſſores, prout hunc textum ad hoc allegat Cyn. in leg. *Digna vox, C. de legibus,* & notant hîc Joan. Andr. Butr. Card. Felin. Dec. & alij com-
4 muniter. Sed communis intellectus videtur obſtare, quòd non apparet Regem Tancredum fuiſſe ſubditum Imperatoris; & multi ſunt Reges non recognoſcentes Imperatorem, ut de Rege Francorum eſt textus in cap. *Per venerabilem*, ibi, (Cùm Rex Superiorem in temporalibus minimè recognoſcat,) *infrà, qui filij ſint legitimi,* Et quamvis gloſ. verbum illud, *recognoſcat*, intelligat de facto, & non de jure; tamen contra eam tenet ibi Innoc. *n. 3. in ver. Recognoſcat,* & Hoſt. *num. 6.* Vincent. & Joan. de Deo in c. *Etſi neceſſe, de donat.* Spec. *in tit. de appellat. §. Nunc tractemus.* Et de Rege Hiſpaniæ tradit gloſ. *penult.* in c. *Hadrianus, 63. diſtinct.* dicens Hiſpaniæ Reges non ſubeſſe Imperio, quia Regnum ab hoſtium faucibus ſuo ſanguine eruerunt, Oldrad. *conſ. 69. Conſuevit, n. 9.*

At reſpondetur, cùm Imperator de jure in temporalibus ſit Dominus totius mundi, l. *Deprecatio, ff. ad l. Rhod. de jact.* Regem Vinceſtriæ, de quo textus loquitur, cenſeri ſubditum Imperatoris, quamdiu non apparet de exemptione, ut obſervat Barbat. in cap. 1. *col. 13.* & poſt eum
5 Dec. *ibi n. 21. de Conſtitut.* facit quod not. Bellam. *conſ. 42. Dominus Hugo, n. 8. 9. & 10.* ubi ait, Imperatorem non deſinere eſſe univerſalem ex eo, quòd Rex Franciæ, & alij Reges eum non recognoſcant, quia ſpecies extracta de genere non perimit genus. De quo tamen vide plenè per Oldrad. *conſil. 69.* incip. *Conſuevit dubitari an omnes Reges & Principes debeant de jure ſubeſſe Imperato-*
6 *ri, per tot.* Adde hanc ſubjectionem Regis inſinuari hîc in textu, quia ſecundùm expoſitionem gloſſ. & DD. in pactis initis cum Juſtiniano Principe continebantur quædam obſequia Imperatori exhibenda à Prædeceſſoribus Regis, & ab ipſo: obſequiorum autem neceſſitas ſubjectionem arguit, cap. *Eccleſia S. Mariæ in princip. de Conſtit.* Præterea ſecundùm Dec. *loco citato*, etſi non conſtaret de ſubjectione Regis; tamen ratio naturalis conſenſûs, ob quam Princeps tenetur ad obſervantiam contractûs, æquè militat ſi contractus celebretur cum ſubdito, ac ſi cum alio.

Deinde contra communem intellectum videtur obſtare, quòd cùm Princeps ſit ſolutus legibus, leg. *Princeps, ff. de leg.* & leg. *Digna vox, C. eodem*, non videtur obſtrictus ad obſervantiam contractûs, cùm potentius ſit jus ſtatuti, quàm pacti, Bart. in l. *Alia, §. Eleganter, ff. Solut. matrimon.*

7 Cæterùm reſponderi poteſt, militare diverſam rationem, quia legem facit tanquam Princeps, cui ſoli talis facultas competit, l. *fin. C. de legib.* Sed contractum facit tanquam privatus, quia utitur jure communi, & non conſideratur ut Princeps, ut per Dec. *hîc n. 16.* & in d. c. 1. *n. 22. de Conſtit.* Item Deus ſubjecit Imperatori leges, & non contractus, ut Bald. inquit in c. 1. *de natura feudi.* Item ſine injuria beneficium ſuâ præviſione quæſitum alicui tolli non poteſt, licèt ſecus ſit in proviſione legali: Hinc dicitur, lex non tuum, ſed ſuum tibi denegat auxilium, ut not in l. *Aſſiduis, C. Qui potior. in pign. habeant.* Ita Anchar. *conſ. 2. Vt tactum eſt, n. 4.* Stante igitur rationis diverſitate non procedit hoc caſu argumentum de lege ad contractum, ut not. in l. *Non impoſſibile, ff. de pactis.*

8 Stat igitur concluſio, quòd Princeps obligatur ex contractu inito etiam cum ſibi ſubjectis: nam etſi ab initio contractûs ſint voluntatis, tamen poſt factum etiam in Principe ſunt neceſſitatis, ut ait Chriſtophor. Caſtilion. *conſil. 8. in facto n. 21.*

9 His expeditis, QUÆRO, poſitis Bullis Officiorum, & Montium vacabilium, in quibus adeſt pactum de redimendo: & poſito quòd tandem Officia, & loca Montium ſæpius vacantia per obitum, aut alio modo à Camera Apoſtolica majori pretio, quàm in primæva erectione vendita fuerint. An vigore dicti primi pacti poſſit Camera Apoſtolica redimere officia, & loca Montium prædicta pro illo pretio, quo in prima erectione vendita fuerunt, vel potius pro pretio ultimarum venditionum.

Secundò poſitâ erectione Montium tam vacabilium ſuper reditus Cameræ Apoſtolicæ: & quòd in illorum erectionem non adſit aliquod pactum de redimendo, vel de non redimendo:

An

An loca Montium prædicta redimi poſſint à Camera Apoſtolica.

In prima difficultate ſupponitur in Bullis erectionis Officiorum, & Montium adeſſe pactum de redimendo, ſuper quo puto animadvertendum, in prædictis Bullis hoc expreſſè non legi, ſed tantùm hoc colligi ex ea parte, ubi Camera obligat bona ſua pro cautela & ſecuritate emptoris; & inter alias obligationes exprimitur, ut in eventum revocationis, ſeu alterationis officij, ſeu extinctionis Montium teneatur ad reſtitutionem pretij; & ſic potius in illis ſupponitur extinctio facto Principis, ſeu alio modo, quàm diſponatur ut poſſint redimi, ex vulgari regula, quod verba, quæ ſupponunt, regulariter non diſponunt, l. *Ex facto la prima, ff. de hæred. inſtit.* Clem. 1. *de præb.* Rota *deciſ.* 23. *de Proc. in antiq.* Præſertim quia hæc pretij reſtitutio eſt poſita ad favorem emptoris, & pro ejus cautione in eventum evictionis. Et ideò non debet in ejus odium retorqueri, ut ex eo, quod promittatur reſtitutio pretij in eventum evictionis, ſeu redemptionis, cenſeatur data facultas evincendi contra mentem contrahentium, l. *Non omnis, ff. ſi cert. pet.* l. *Quod favori, Cod. de leg.* c. *Quod ob gratiam, de reg. jur. lib. 6.*

Deveniendo ad primum dubium, videtur dicendum redemptionem fieri debere pro pretio, quo hujuſmodi officia, & loca Montium fuerunt ultimo loco vendita per Cameram, non autem pro pretio, de quo in prima erectione; quia cùm hujuſmodi officia, & loca Montium per obitum illa obtinentium, aut alio modo reverſa fuerint ad Cameram, & deinde revendita majori pretio, ſi primum tantùm pretium reſtitueretur, emptor eſſet in damno, quia non conſequeretur pretium à ſe ſolutum Cameræ Apoſtolicæ, & Camera locupletaretur cum alterius jactura,

1 quorum neutrum fieri debet; nam quòd emptor indemnis eſſe debeat, & ſic recuperare nedum primum, & principale pretium, ſed etiam hanc pretij acceſſionem, ſeu augmentum, probat tex. in leg. *Debet, ff. de ædil. edic.* ubi factâ redhibitione venditor tenetur reſtituere emptori non ſolùm pecuniam, quam dedit, ſed etiam ſi quid acceſſionis nomine ſolverit. Facit text. in leg. *in tantum, ff. de liberal. cauſ.* ubi is, qui ſe paſſus erat venundari, ſi in libertatem proclamet, tenetur non ſolùm pretium, ſed etiam quod pre-

2 tio acceſſit, reſtituere. Et ratio eſt, quia hujuſmodi acceſſio, ſeu augmentum pretij eſt ejuſdem naturæ, & eodem jure regitur cum primo. Cui additur, l. *Etiam,* & ibi Bald. *de jure dot.* Tiraquell. qui alios allegat, *de retract. Lign in.* §. 1. *in gloſ.* 18. *num.* 50. *cum ſeq.* Quod autem Camera non debeat locupletari cum aliena jactura, probatur ex cap. *Locupletari, de regul. jur. lib. 6.* not. Innocent. & DD. in cap. *Quia*

13 *plerique, de immunit. Eccleſiarum.* Et quia Eccleſia tenetur in eo, in quo eſt facta locupletior, gloſ. & Bart. in Authent. *Qui res, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Abb. in cap. *Si quis Presbyterorum, in fin. de rebus Eccleſ. non alienand.* prout in ſimili videmus de pupillo, cui Eccleſia aſſimilatur, l. *Orphanotrophos, C. de Epiſc. & Cleric.* Qui ſi velit recuperare rem venditam abſque tutoris authoritate, tenetur reſtituere pretium etiam quatenus eſt factus locupletior, l. *fin. de Uſucapion.* l. 1. *ff. de Proſp. Fagn. in 2. Decretal. Tom. 3.* *author. tutor.* Dec. *conſil.* 282. *n.* 4. qui plura congerit.

Neque obſtat quòd emens ultimo loco à Camera pro majori pretio potuerit cogitare hujuſmodi officia, & Montes redimi poſſe pro pretio ſtatuto in Bulla erectionis: Et ideo imputet ſibi ſi majori pretio emit. Quia potius ſtantibus ſupradictis veriſimilius eſt eum cogitaſſe ſe recuperaturum à Camera pretium nedum in ipſa erectione, ſed etiam ultimo loco ſolutum d. l. *Debet,* & l. *Intantum.* Idque non obſtante pacto, de quo in Bulla erectionis: quia intelligitur rebus ſic ſtantibus; & ſic dummodo poſtea ad manus Cameræ non pervenerit majus pretium,

14 quàm fuerit in prima erectione ſtatutum: Semper enim in contractibus ſubintelligitur clauſula, *rebus ſic ſtantibus,* l. *Quæro,* §. *Inter locatorem, ff. de*

15 *locat.* l *Cùm quis, in princip. ff. de ſolut.* Quod procedit in qualibet materia, & etiam in privilegijs, c. *Suggeſtum, de decim.* latè Jaſ. in l. *Quod ſervus, ff. de cond ob cauſ.*

16 Et hæc facilius procederent, ſi in pacto de redimendo non eſſet expreſſum certum pretium, quia hoc caſu non intelligeretur de eodem pretio, ſed de juſto ac legitimo inſpecto tempore retrovenditionis, quia, ut inquit Bald. in l. 1. *col. penult. verſ. Idem nota, C. Communia, de legat.* pretium inſpicitur de tempore venditionis, non autem promiſſionis de vendendo. Et faciunt notata per Bart. in l. *Titius, la prima, n* 4. *ff. de action. empti,* videlicet pretium inſpici de tempore evictionis, non autem de tempore, quo fuit facta venditio. Et in terminis retrovenditionis ex pacto tradit gloſſ. in l. 1. *in ver. Non actus;* & ibi Salic. *n.* 6. *C. quan. lic. ab empt. diſcedere.* Anton. de Burgos in cap. *Ad noſtram, n.* 45. *de empt. & vendit.* Gozad. in leg. 2. *quæſt.* 17. *num.* 131. & Cagn. *n.* 41. *in* 8 *not.* & *in alia repet. n.* 93. *C. de pactis inter empt. & vendit.* Tiraquell. *de retract. conven.* §. 1. *gloſ.* 3. *n.* 2.

17 Quantum ad ſecundam difficultatem, ceſſante pacto de redimendo, loca Montium non videntur poſſe per Cameram redimi, ſive verſe-

18 mur in privilegio, ſive in contractu: nam privilegium ſi ſit conceſſum ex cauſa oneroſa, & ſic mediante ſolutione magnæ quantitatis pecuniarum non poſſe per Principem revocari, tradit Bald: in leg: *Qui ſe Patris. n.* 34. *C. Unde liber.* Alex: *conſ: ult: n.* 18. *lib:* 4. Socin. *conſ:* 87. *n.* 12. *lib:* 3. Gabr: *concl:* 7. *de jure quæſit: non tollen: n.* 5. Berous *hîc nu.* 16. & 17. Quia cenſetur hoc caſu orta mutua obligatio ex conſenſu utriuſque partis, quæ alterâ invitâ, & renuente tolli non poteſt, Bart. in leg: *Quod ſemel, ff. de decret. ab Ordin: facien.* & in leg: *Omnes populi, in* 3. *quæſt:*

19 *principali de juſt: & jur.* Felin: in c. *Cùm olim, col:* 3. *de re judic.* Facit quod ſcripſit Rom: *conſil:* 436. *Quod indultum, n.* 14. *in fin: verſ: Septima principalis,* ubi ex facto conſuluit privilegia Auditoribus Rotæ conceſſa in remunerationem laborum, quos jugiter patiuntur pro Reipublicæ utilitate, eſſe irrevocabilia, quia tranſeunt in contractum. Cujus dictum ſequitur Rebuff: *ſuper concord: in præfat: ad rub: de collation: ante fin: verſ: Item quando privilegium.* Idemque generaliter de privilegijs conceſſis propter benemerita, reſpondit Oldrad: *conſil:* 266. *In Chriſti nomine, num:* 7. *verſ: Præterea.*

20 Contractum verò cum Principe initum etiam cum ſubditis eſſe irrevocabilem, probat textus hic. Et eſt communis opinio, ut teſtatur Jaſ. *conſ:* 1. *in princip:lib:* 1. & patet ex dictis *ſuprà in* 2. *notab.*

21 Quod præcipuè habet locum in Principe Eccleſiaſtico, qui a Eccleſia eſt cultrix Juſtitiæ, quæ quicquam, injuſtum non patitur in ſe, vel alium fieri, ut cap. 1. §. *Sed diverſum, de alienat: feud* Ita Rom: *conſ:* 352. *Quæritur, n.16. verſ: Et hoc maximè.* Et multò magis procedit in Summo Pontifice, ut dicit *hîc* Bero: *n.*29,

22 Quinimmò etiam Deus obligaretur ex promiſſione, ut verbis Baldi utar in leg. 1. *in princip: ff. de pact:* ubi Magiſtrum ſententiarum refert ita

23 dicentem. Quod adeo verum eſt, ut nec etiam de plenitudine poteſtatis poſſit Imperator, vel Papa contravenire contractui, ut idem Bald. not: in cap: 1. §. *Ad hoc, col:* 5. *ff. de pac: juram: firman.* Paul: de Caſtr: in leg: *Digna vox, C. de legibus,* Soc: *conſ:* 86. *nu.* 14. *lib:* 4. ubi allegat eundem Paulum de Caſtr: in leg: *fin: C. de tranſaction:* Dec: in cap: 1, *n.*20. *de conſtit.* Unde Gemin: *conſ:*74. *Attentis, in princip:* ait: (non obſtare ſi dicatur, Papa eſt Princeps habens ſupremam poteſtatem: ergo ſibi eſt poſſibile tale vitium tollere. cap: *Cuncta per mundum,* & cap: *Per Principalem*, 9. *q.* 3. cum ſimil. quia illud non procedit in contractibus, vel pactis geſtis per Principem etiam cum ſibi ſubjectis, quia talia per Principem ſunt ſervanda.) Hæc Gemin. ſubdens de hoc eſſe textum hîc. Idem ex facto reſpondit latè Card: Zabarell, *conſ:*147. *Dominus noſter Papa,* dicens: (Licèt Papa dicatur habere Summam poteſtatem in tantùm quòd contractum nullum validare poteſt, tamen procedit quatenus conſideratur Papa tanquam Summus Pontifex; ſed quando contrahit, tunc conſideratur tanquam privatus, & tenetur obſervare, allegat textum hîc. Et infrà. Non ſubeſt ergo honeſtas ſi contravenire velit, cùm de jure non poſſit. Imo ſicut in privato contractus à principio eſt voluntatis, ex poſt facto eſt neceſſitatis, leg *Sicut, C. de action. & obligat.* Ita & in Principe à paritate rationis.) Hæc Card. qui latius ibi proſequitur, & loquitur de plenitudine poteſtatis, ut patet in Bulla Bonifacij ab eo relata in themate, quemadmodum etiam loquuntur in cap. 1. *de conſtit.* Abb. *n* 7. *verſ: Et idem dicit,* & Dec. *n.*20. *verſ: Et iſta limitatio.*

24 Et idem juris eſt in ſucceſſore: nam nec ipſe poteſt reſilire à contractu per prædeceſſorem inito, ut initio diximus de plenitudine poteſtatis, ut ſcripſit Paul. de Caſtr. in l. *Digna vox, C. de legib.* cum aliis allegatis per Gabriel. *concl.* 5. *de jure quæſ. non tollen. n.*18. Nec audiendi ſunt, qui dicunt Principem id poſſe etiam ſine cauſa de poteſtatis plenitudine, ſed tamen graviter peccare, ut hîc per Bero. *num.*22. Quoniam ad peccatum non ſe extendit potentia Principis, imo nec potentia Dei. S. Thom. *in* 1. *part. q.*25. *art.* 3. *ad* 2. latè Cardin. *conſ.* 142. *Punctus quæſtionis, n.* 2. *verſ. Sed his litteris non obſtantibus,* & ſcripſi plenius in cap. *Conſultationibus, nu.* 46. 50. & 77. *de Cler. ægrot.*

25 Propoſitæ autem aſſertionis multiplex ratio affertur à Doctoribus.

Primam ponit Anchar, *conſ.* 2. *Vt tactum eſt, n.*3. quia nihil eſt quod lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides in Principe. Epiſt. *Inter claras, C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.*. Unde dicit Bald. *conſ.*24. *Ius Abbatialis dignitatis, nu.* 1. *lib.* 2. fides contractûs & à Papa, & à Cæſare ſervari debet, imò & Deus arctat ſeipſum ex lege promiſſionis; & non ſervare fidem contractûs eſt mentiri, l. *Dolus, ff. mandati.* Abominabile autem eſt mendacium, & ſtellionatus in ore Vicarij Jeſu Chriſti, & horribile; & ideo tenetur promiſſa ſervare.

Secundam rationem ex abſurdo adducit Cardin. *dict. conſ.*147. *n.*91. *verſ. Præterea hoc eſſet graviter,* Quia ex eo quòd Princeps deciperet illos, qui cum illo contraxerunt, ſcandalizarentur Catholici, quod Papa non intendit, cap. *Nihil, de præſcr.*

26 Tertia ratio, quæ ex præcedenti conſequitur, affertur à Baldo in l. *Princeps, in fin. ff. de legibus,* & Rom. *conſ.*352. *Quæritur primò, n.*24. Quia ſi eſſet in ſola Principis voluntate contractum, quem cum ſubdito facit, infringere, nullus veriſimiliter contraheret cum ipſo; & ſic hominum commercio careret in contrahendo: eſſet autem abſurdum, ut qui Princeps eſt omnium, careret commercio hominum. Et ſumitur hæc ratio ex textu ad propoſitum notabili in l. *Quod ſi*

27 *minor,* §. *Non ſemper, ff. de minor.* Inter majores enim pœnas revocatur inter homines eſſe, & hominum carere commercio, leg. *Hi qui ad Sanctam,*

28 *C. de Apoſt.* Quæ ratio indicat hoc in favorem Principis introductum eſſe. Sed tamen ob utilitatem privatorum potius videtur principaliter conſtitutum, ne cum ipſorum jactura decipiantur. Et ideo omnes contractus, qui fiunt à Principe, habent naturam contractûs bonæ fidei, ut inquit Bald. in c. 1. §. *Si quis verò, in princ. de pace Conſtan.*

29 Quartam rationem ponit idem Bald. *conſ* 327. *Prædic. num.*4. *lib.* 1. quia Princeps debet habere unum calamum, & unam linguam, & non plures linguas, quia ſcriptum eſt: *Quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita.* Et ideo debet eſſe immobilis ſicut lapis angularis, & ſicut polus in cœlo.

30 Quinta ratio eſt ejuſdem Baldi in l. *Ex imperfecto, ad fin. C. de teſtam.* & Decij *hîc n* 3. quia in contractibus æqualitas requiritur; & ideo Princeps jure communi utitur d. l. *Ex imperfecto.* Et quamvis Princeps lege poſitivâ ſit ſolutus, tamen ut formaliter inquit Bald. in l. *Si aquam, n.* 45. *verſ. Hoc facit ad propoſitum noſtrum, C. de ſervit. & aqua.* Lege poſitivâ Princeps obligatur à dictamine rationis; quia eſt animal rationale; ideo eâ non eſt Princeps ſolutus. Nulla enim authoritas neque Principis, neque Senatûs poteſt facere, quòd Princeps non ſit animal rationale mortale, nec eum abſolvere à dictamine rationis, l. 2. *ff. de uſusfruct. ear. rer.*

31 Ultima & potiſſima ratio in hac materia eſt, quam adducit Card. *in d. conſ.*147. *num.*7. Abb. in d. cap. 1, *n.*7 *de Conſtitut.* & Doctores communiter hîc, quia Papa contrahendo obligatur jure naturali, à quo ſurgit æquitas obligationis, l. *prima, ff. de pact.* Quod autem habet ſubſiſtentiam, de jure naturali à Principe tolli non pòteſt, l. *fin. C. Si contra jus, vel utilit. publ.* & not. Innocent. in cap. *Quæ in Eccleſiarum, de conſtitut.* Ad idem quod

quod tradit Barbat in dict. cap. *primo, coll:* 3. & Dec. *num:* 21. *de conſtitut.* dum dicunt Principem obligari ex contractu rati ne conſenſus, qui eſt de jure naturali, cui etiam Imperator, & Papa ſubjiciuntur. Clem. *Paſtoralis, de re judic.* Et in idem recidit quod ait Rolan. a Valle *conſ:* 66. *n.* 4. *lib:* 2. Contractus eſſe de jure gentium, quod eſt immutabile, & non poteſt tolli per Principes.

3 Nec applicatur quod in præjudicium ſucceſſoris non valeat conceſſio facta de Regularibus. Bald. *in tit: de pace Conſtitut: in ver: Amplius conſueverunt*: quia præter id, quòd non verſamur in Regalibus, quæ in ſignum dominij, & ratione juriſdictionis competunt, de quibus loquitur Bald & alij, qui ipſum ſequuntur. Hæc concluſio non procedit in regalibus, quæ ſolita ſunt concedi per Principem. Claud. de Seiſel. *in tit: qui feud: dare poſſ: coll:* 3. præſertim ubi non inducitur notabilis diminutio Principatûs, ut poſt alios tradit Gabr. *d. concl:* 5. *n.* 8.

4 Neque obſtat ſi dicatur ſaltem ex juſta, & rationabili causâ reſpiciente publicam utilitatem Princeps poteſt reſcindere contractum, Aym. *conſ:* 5. *num:* 4. Quia ex juſta cauſa poteſt dominium rerum auferre uni, & dare alteri, leg. *Benè à Zenone*: & ibi Bald. *C. de quadrienn. præſcript.* l. *Lucius, ff. de evict.* Innocent. in dict: cap: *Quia plerique, num:* 5. *de immunit: Eccleſ.* & in cap: *Debitores, de jurejur.* Unde ſicuti poteſt ex cauſa tollere jus quæſitum; ita & contractum reſcindere, quæ cauſa benè præſumitur in ſupremo principe. Ita Alex. *conſ.* 1. *num.* 11. & 12. *verſ. Venio ad ſecundum lib.* 2.

Id, inquam, non obſtat, quia intelligitur quando aliàs publica utilitas haberi non poſſet, niſi auferretur tertio jus quæſitum ex contractu, ut poſt Hoſtienſem, & alios declarat Gabriel *dict. concl.* 2. *n.* 4. *de jure quæſit: non tollen.* quod non verificatur hoc caſu, ubi agitur de privato intereſſe Ærarij ipſius Principis, & nulla adeſt cauſa, quæ Principem cogat ad redimenda loca Montium in præjudicium eorum, qui bona fide cum Principe contraxerunt. Unde aliud dicendum eſſet, ſi verè hujuſmodi ratio vigeret per ſupradicta. Quæ tamen correctioni ac judicio S.D.N. Papæ in omnibus, & per omnia ſubmitto.

DE PROBATIONIBVS.

Cap. Sicut.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo non valet ultra probationem plenam exigens juramentum. & n.* 8.

2 *Intentionem ſuam fundare quis dicitur, quando plenè probat id quod intendit, vel quando habet pro ſe juris aſſiſtentiam.*

3 *Teſtes & inſtrumenta eandem vim habent ad plenam probationem faciendam.*

4 *Probatio per ſcripturam in quibus caſibus requiratur.*

5 *Iuramentum ſuppletorium tunc demum eſt deferendum, cùm aliæ probationes deficiunt, dummodo tamen ſaltem ſemiplenè ſit probatum.*

6 *Et habito reſpectu ad legalitatem perſonæ, & quantitatem cauſæ. & n. ſeq.*

7 *Iuramentum in ſupplementum, ut deferri poſſit, quæ requiſita debeant concurrere, & in quibus caſibus non ſit deferendum.*

8 *Conſuetudo exigens juramentum ultra plenam probationem adverſatur juri naturali, ſcripto, & divino.*

9 *Conſuetudo invalidans plenam probationem, aut eam reſtringens non valet.*

10 *Pactum juratum de conficiendo inventario rerum reſtituendarum ſoluto matrimonio an impediat probationem per teſtes. & n. ſeq.*

11 *Pactum ut probatio rerum reſtituendarum ſoluto matrimonio aliter fieri non poſſit, quàm per inventarium, an firmetur juramento. & n.* 16. *& ſeq. uſq. in fin.*

12 *Inventarij conficiendi obligatio non impedit, quin rei veritas aliunde probari poſſit.*

13 *Scriptura ex eo quod de illa conficienda partes paciſcantur, non efficitur de ſubſtantia actus.*

14 *Probationum renuntiatio non præſumitur, niſi probetur.*

15 *Pactum & rerum traditio aliàs quàm per inventarium probari non poſſit eſt nullum. & n.* 18.

16 *Et an firmetur juramento. & n.* 18. *& n. ſeqq. uſq. in fin.*

19 *Iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis.*

20 *Item contra bonos mores non eſt obligatorium.*

21 *Nec de re vetita ob publicam utilitatem.*

22 *Iuramentum contra publicam utilitatem ſecundariò, non autem principaliter valet.*

23 *Pactum ut non liceat probare niſi per ſcripturã, eſt contra bonos mores.*

24 *Iudex officio poteſt recipere teſtes non obſtante partium juramento, quòd veritas aliter probari non poſſit, quàm per ſcripturam.*

25 *Iuramentum de teſtibus non inducendis non obſtat, quin produci poſſint exuberantis fidei, & authoritatis.*

26 *Probatio per quinque teſtes æquipollet probationi inſtrumentali.*

27 *Veriſimilitudo in probationibus præcipuè ſpectanda eſt.*

1 SICUT. Actor qui plenè probavit, non debet compelli jurare. Joan. Andr. Bald. & Anchar. Subaudi etiamſi hoc habeat conſuetudo, ut in textu Bellam. Cardin. & Aretin. Vel ſic, & formalius non valet conſuetudo ultra probationem plenam exigens juramenta. Hoc dicit: Burr. Abb. Aretin. & Decius. Addunt Abbas & Felin. ſine cauſa rationabili. Sed hoc non colligitur ex textu. Dividitur in duas partes. Prima narrat conſuetudinem, quam ſecundò improbat ibi, *nos cum.*

2 Nota primò ibi, *Intentionem ſuam fundaverit*, quòd aliquis dicitur intentionem ſuam fundare, cùm plenè probat id, quod intendit, ſecundùm Abb. *hîc in* 1. *notab.* Aliàs dicitur quis fundare ſuam intentionem, quando habet pro ſe juris communis aſſiſtentiam, ut legitur & notatur in cap. *cùm perſonæ, de privileg. lib.* 6. & ſcripſi plenè in cap. *Nullus, à n.* 27. *infra de Paroch.*

3 Secundò nota ibi, *Inſtrumentis, aut teſtibus.* Eandem vim ad fundandam intentionem, & ple-

nam probationem faciendam obtinere teſtes, & inſtrumenta, cap. *Cùm Ioannes*, §. *Porrò*, *infra de fid: inſtrument.* ibi eandem vim obtineant inſtrumentorum, fides, & depoſitiones teſtium, cap. *Tua, de Cleric: peregrin:* l. *In exercendis C. de fide inſtrum.* Hoſtienſ. *hic n.* 1. *in verb: Inſtrumentis*, *aut teſtibus* Fallit in caſibus, in quibus lex non confidit de teſtibus, & requirit ſcripturam quos enumerat gloſ. in cap. 1. *de cenſibus, lib: 6. in verb: In ſcriptis*, ad quem quotidie recurritur, Speculat. *in tit: de Inſtrum: edjction:* §. *Reſtat*, *verſ. Sed ſi alij*, Alex. *conſ:* 107. *Videretur, à n.* 3. *lib:* 7. plenè Guidopap. *deciſ.* 582. *Repertur inſtrumentum publicum, n.* 3. Et his adde Concil. Tridentin. *ſeſſ:* 25. *cap:* 9. ibi, authenticis ſcripturis probetur.

5 Tertiò nota ibi, *Cùm aliæ legitimæ probationes deeſſe noſcuntur.* Tunc demum eſſe recurrendum ad ſuffragium juramenti ſuppletorij, cùm aliæ legitimæ probationes deficiunt, ut *hîc*, & in leg: *In bonæ fidei, C. de rebus credit.* & in leg: *Admonendi, ff. de jurejurand.* cum concordantib. de quibus hîc in gloſ: 1. dummodo tamen ſaltem ſemiplenè ſit probatum; aliàs enim non defertur hoc juramentum in ſupplementum, cap: *Ex inſinuatione*: & ibi gloſ: *in ver: Clerici, de Procurator.* Et hic notant Innocent: *in fin.* Hoſtienſ: *n.* 2. *in fin: verſ: Tertiò*, ubi ſemiplenè probatum eſt, & *num:* 3. Joan. Andr.. *n.* 3. *eodem verſ.* Bellam: *nu:* 8. & reliqui omnes, Bald: in dict: leg: *Admonendi, n.* 57. Et ibi etiam Jaſon *in prima lectura, n.* 75. *& n.* 118. *& in repet: n.* 259. ubi etiam actor nihil probat, abſolvendus eſt reus, l. *fin: C. de rei vendicat.* etiam ſi nihil præſtiterit, cap. *unico*, §. 1. *in princip: infra, ut Eccleſiaſtic: benefic.* Si actor plenè probat, reus condemnandus eſt, cap: *Ex litteris, verſ: Quibus etiam, in fin.* & cap. *In præſentia, infrà* eodem cap. *Gravis*, & cap. *Accepta, de reſtitut: ſpoliat.* Reſtat igitur, ut tunc ſolùm ſit recurrendum ad medium ſubſidiarum juramenti, cùm ſemiplenè probatum eſt, ut hic, & in dicto cap. *Ex inſinuatione*, & cap. *fin: ſuprà quod metus cauſa*, ſecundùm Hoſtienſem, & reliquos poſt eum; habito tamen reſpectu ad qualitatem per-
6 ſonarum, & quantitatem cauſæ, l. *Si quando, C. Unde vi*, cap: *ultim: de jurejur.* l. *Legitimos, ff. de legitim: tutor.* gloſ. *hîc in fin.* Ad hoc enim, ut tale juramentum deferatur, debent concurrere legalitas perſonæ, parvitas cauſæ, ſeu præjudicij, & aliæ qualitates, quas latè enumerant Cyn. in dict: l. *In bonæ fidei, C. de reb: credit.* Joan. Andr. & Canoniſtæ in d. cap. *ultim.* Socin. Sen. *conſil:* 136. *Præſtantiſſimè Doctor, à n.* 5. *lib:* 1. Et quinque requiſita recenſet Menoch. *de arbitr. Iudic: caſ:* 190. *per tot.* & viginti ſeptem caſus, in quibus non eſt locus delationi hujus juramenti ſuppletorij cumulat Seraphin. *de privileg: juramen. privileg.* 33. & Moderni Collect. *hîc à n:* 17. *uſq; in finem.*

8 Ultimò nota ibi: *talem conſuetudinem reprobamus*, non valere conſuetudinem, ſecundùm quam actor, qui intentionem ſuam plenè probavit, nihilominus compellitur præſtare juramentum, eoque renuente illud ſubire, ejus probationibus fides non adhibetur, ut hic eſt caſus ad litteram ſecundùm omnes. Ratio eſt multiplex ſecundùm Doctores. Prima eſt, quia eſt contra naturalem rationem, quæ non admittit ſuperflua.

Secunda ratio, quia eſt contra ordinem judiciorum, & adverſatur juri ſcripto, cap. 1. *de conſuetudin.* l. 2. *Quæ ſit longa conſuetudo*, cap. 1. & cap. *Conſuetudinis*, 11. *diſtinct.* cum concordant. de quibus hîc in gloſ. 2. ad hoc cap. 2 *de Capell. Monach. lib* 6. Tertia ratio eſt, quia ex quo à principio ſemel juratum eſt de calumnia, ſeu de veritate dicenda, ſaltem in cauſa civili, non fuit amplius curandum, ut in Authent. *hoc Sacramētum, C. de juram. calumn.* & §. 2. in Authent. *De his qui ingrediun. ad appellat.* & hanc rationem ponit hîc Bernard. in gloſ. 2. ſed eam meritò impugnant Bellam. *n.* 2. *in fin. verſ: Aliam rationem*, & fuſiùs Dec. *n.* 2 *&* 3. Quarta ratio eſt, quia cùm auctor plenè probaverit intentionem ſuam inſtrumentis, aut teſtibus, juramentum eſt ſuperfluum, & temerarium; unde conſuetudo, quæ cogit eum temerè, & ſine cauſa jurare, eſt peccati nutritiva, & contra jus divinum, cap. *Etſi Chriſtus, de jurejurando*; & ideo valet cap. *fin. de conſuetud.* Ad hoc bonus textus in caſu converſo in cap. *Ad noſtram infrà eodem.* & has rationes exceptâ tertiâ adducunt hîc Abb. Antiq. in verb. *Conſuetudinem*, Hoſtienſ. *n.* 4. *circa finem, in ver. Reprobamus*, Joan. Andr *eodem n.* Collect. *in princip.* Bald. n. 2. Bellam. *eodem n.* & reliqui omnes. Et pondera, quia cùm textus dicat, *reprobamus*, ex hoc infertur, ut talis conſuetudo non valeat, etiam ſi ſit ſupra hominum memoriam, quia ubi Canon non ſimpliciter derogat conſuetudini, ſed eam damnat, & reprobat, tunc cenſetur ſublata etiam immemorabilis, ut poſt Felin. in cap. *Cùm ex officij, n.* 13. *de præſcript.* Aretin. in l. *Cùm ſtipulatus ſim. à Proculo, col.* 3 *ff. de verb. Obligat.* & alios plures declarat Covarr. *var: reſol: lib:* 3. *cap:* 13. *n.* 5. *verſ: Adnotandum tamen erit.* Quanquam enim immemorabilis habeat vim tituli, ſeu privilegij, ut l. *Hoc jure*, §. *Ductus Aquæ, ff. De aqua quotidian: & æſtiva*, hoc tamen fallit quando eſt à jure reprobata, ut notat Philipp. Franc. in c. 1. *in* 2. *notab. verſ. imò tradit.* Hoſtienſ. *de conſuet: lib:* 6. Put. *deciſ.* 466. *n.* 4. *lib:* 2. & Felin. *loco citato.* Item cum hæc conſuetudo ſit contra jus naturale, & divinum, ut dictum eſt, nullo unquam tempore poteſt præſcribi, cap. *Flagitia*, 30. *q.* 7. dicto cap *fin.* cum ibi notat. *de conſuetud.* & adde quod in propoſito ſcripſi latiſſimè in cap. *Cùm eſſes, à n.* 113. *infra de teſtam.*

9 Quemadmodum autem non valet conſuetudo, quæ invalidat plenam probationem, vel plenæ probationi aliquid detrahit, aut eam reſtringit, ut dicunt Doctores ſecundum Anton. de Butr. *hîc in* 1. *notab. n.* 2. & Aretin. *n.* 5. per text. in d. c. *Ad noſtram, infra eod:* ubi talis conſuetudo appellatur peſtis contraria omni juri: Ita nec valet pactum, quo quis probationibus renuntiat, vel eas reſtringit ad certam ſpeciem, ut per eundem Butr. *num:* 8. Tu verò an hujuſmodi pactum ſit validum, & an firmetur juramento, dic pleniùs ut in quæſtione ſequenti.

10 QUÆRO, an pactum juratum, ut de auro, argento, & margaritis à viro uxori donatis, ac ſoluto matrimonio reſtituendis inventarium conficiatur, obſtet quominus res ejuſmodi per teſtes probari poſſint.

11 An ve pactum, ut rerum reſtituendarum probatio aliter, quàm inventarium fieri non va-

valeat, roboretur juramento. Matrimoniales pactiones initæ inter Sereniſſimum Ducem, & ejus uxorem nullam continent renunciationem probationis teſtium, nec certam probandi formulam præſcribunt, ſed eis dumtaxat cavetur, ut rerum ſoluto matrimonio reſtituendarum inventarium conficiatur. Fruſtra igitur in hac cauſa attinguntur quæſtiones, an liceat probationibus renunciare, an ve obſervanda ſit obligatio, qua quis ſe ad certum probandi modum alligavit. Nam cum ſolam habeamus conventionem de inventario conficiendo, etſi partes compelli potuerint ad illius confectionem, non tamen ex eo quod conficere prætermiſerint, perimitur ſubſtantia obligationis, aut impediuntur contrahentes aliunde, quàm inventario rei veritatem legitimè probare: ex notat, per Salicet: in l. *Contractus, col. 2 C. de fide Inſtrument.* ubi vult, ut ſi res nullo jure ſcripturam requirat, partes de ea conficienda paciſcentes videantur proſpexiſſe probationibus, non contractui, cujus ſubſtantia à Scriptura non pendet. Decius, qui Scalicet. refert, & ſequitur in *rubrica de conſuetudin, n. 6. & 7.* Paul. de Caſtro *conſ. 52. Tria ſunt, n. 1. & 2. in 2. vol.* Aretin. *conſil. 159. in 1. dub. n. 8. cum ſeqq.* Dec. ex communi *in conſil. 240. n. 3.* Decian. *conſil. 64. n. 26. vol. 3.* Hæc igitur quæ ad probandam hujuſmodi pacti validitaté congeſta ſunt tunc aliquid ponderis habere poſſent quando probationibus teſtium eſſet renunciatum, aut conventum, ut alio modo, quàm per inventarium rerum donandarum traditio probari non poſſet. Quæ renuntiatio cùm in contractu matrimoniali non legatur, noſtrum non eſt eam ſubintelligere, niſi probetur, Bald. in l. 1. *n. 2. C. de edict. Div. Adrian. toll.* Decius in l. 1. *in ultim lectura n. 58. C. Qui admitti.* Neque ad rem pertinet, quod partes de confectione inventarii agentes, uſæ ſint verbis inducentibus neceſſitatem, ibi: *Se n'habbiano da far inventarii.* Ea enim neceſſitas reſpicit ſolam confectionem inventarii, & non probandi modum, de quo partes nihil prorſus convenerunt, quemadmodum expreſſiſſent ſi voluiſſent, ad l. *unicam, §. Sin autem ad deficientes, C. de caduc. toll.* Verum eſto partes conveniſſent, ut ſolo inventario, non autem teſtibus rerum traditio probari poſſet, ex abundanti dicimus id pactum irritum, & nullum uno ore paſſim à Doctoribus pronunciari, Specul. *in tit. de Probationib. §. Videndum reſtat, n. 4.* poſt Hugon. & Azzon. gloſ. in *§. Praterea, in verb. Senatus,* Auth. *ut ſin prohib. matrim.* Hoſt *in Summa de renunciat. §. Quæ poſſunt, col penult. verſ. Quid de pacto,* Roman. in l. *Tale pactum, in fine, ff. de pactis,* ubi Ang. & Caſtr. *n. 5.* Butr. Imol. & Abbas in cap. *Si diligenti, de foro competen.* Bart. in authen *Iubemus,* ubi Angel. & Caſtr. *n. 3. C. de Iudic.* Imol. & Aretin. *hic* Jaſ. d. Auth *Iubemus, n. 5.* ubi Jacob. de Beluiſo, & Angel. in hanc ſententiam adducit Roman. *ſing. 204.* Cæpol. qui alios citat *conſ. 251.* Marſil *in rubr, de probat. n. 33.* Imol. ex communi in dicto cap. *Si diligenti, de foro compet.*

Neque obſtat quod hujuſmodi pactum firmatum fueri à juramento, quod partes præſtirerunt ex Fulgoſ. *conſil. 208.* Alexan. Imol. & Seraphin.

Primò enim reſpondetur hanc limitationem minus eſſe attendendam cum adverſetur receptiſſimæ Doctorum opinioni ſuperius citatorum quorum aut nullus, aut certe paucìſſimi hanc limitationem annectunt. Alex. *conſil. 102. vol. 5.* in meo Codice eſt prætermiſſum, eo quod repetitum eſſet *conſ. 22. vol. 1* quo loco de hujuſmodi pacto nullum verbum. Seraphin. autem *de privileg, jurament. privileg. 140.* in hac opinione vacillar, & cogitandum relinquit.

17 Quin etiam Seraphinus agnoſcit hujus limitationis difficultatem, quam ſatis diluere nunquam viſus eſt, & ex qua deſumere nobis licet aliam reſponſionem, nempe hujuſmodi limitationem ex diametro pugnare cum communi opinione Doctorum negantium id pactum eſſe validum. Multiplices enim rationes in idem tendentes reddunt, videlicet quod hujuſmodi pactum ſit à bonis moribus alienum, indicatque iniquitatem, ut quis cum aliena jactura debeat locupletari, l. 4. *de condict. indebit.* quod anguſtet probandi facultatem, l. *Quoniam, C. de hæretic.* Quod ſit contra jus publicum, quo uſus teſtium tanquam neceſſarius laudatur, & recipitur l. 1. *ff. de teſtib.* Id autem publicum jus privatorum pactionibus nequeat immutari, l. *Ius publicum, ff. de pactis.* Quibus de cauſis non temerè Hoſtienſ. aſſeruit in loco ſuperius citato id pactum eſſe contra legem, & communem utilitatem, & mortale peccatum inducere.

18 Quæ planè rationes ubique in hac materia à Doctoribus inculcatæ hujus pacti vires uſque adeo proſternunt, ut nec etiam juramento confirmetur, non ſolum ſi omnes ſimul, ſed etiam
19 quamlibet ſingillatim perpendamus: nam ſi id pactum eſt iniquum, illis vires non adjicit juramentum, quod non debet eſſe vinculum iniquitatis, cap. *Quanto, de jurejur.* & à veritate, judicio, & juſtitia diſiungi non debet, cap. *Animadvertendum, 22. quæſt. 2*
20 Si autem quod plerique aſſeruerunt, inter quos Specul. poſt alios in *tit. de probat. §. fin. n. 6. in fin.* non congruit cum bonis moribus,
21 non eſt utique obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum, cap. *Non eſt obligatorium, de regul. jur. lib. 6.* Quod ſi lædit publicam utilitatem, quod omnes fatentur, ob id quoque non dubii juris eſt non valere juramentum præſtitum de re vetita ex cauſa publicæ utilitatis, cap *Si diligenti, de foro compet. cum ſimil.*

22 Neque obſtat quod in hac prohibitione cenſetur publica utilitas ſecundario, non autem principaliter, ideoque juramento contractus confirmetur, ut per Bar. in l. *Si quis pro eo, n. 7. & 8. ff. de fidejuſſ.* Nam præterquam quod hæc ſola ratio publicæ utilitatis non affertur à Doctoribus, ſed aliæ etiam ſupra relatæ, quæ ſufficiunt, ut contractus non poſſit juramento validari, jure etiam affirmari poteſt in uſu teſtium verſari publicam utilitatem principaliter, non ſecundariò, cum Reipublicæ principaliter interſit rei veritatem parere, ne quis defectu probationum, quod ſibi debetur, amittat, idque alius apud ſe per dolum retineat, ſed jus ſuum unuſquiſque conſequatur, quod eſt præcipuum juris præceptum, ad l. *Iuris præcepta. ff. de juſtit. & jur.* cum ſimilib. conſtat. igitur opinionem Doctorum de hujus pacti nullitate ex vi rationum, quas adducant, includere etiam caſum interpoſiti juramenti, & ex conſequenti limitationem prædictam nec veram eſſe, nec receptam

Ac-

23 Accedit quod hujus limitationis auctor ab omnibus adducitur Specul. *de titul. de probat:* §. *fin.n:6* qui tametſi prius diſertis verbis id affirmaverit, videtur tamen poſtea maturius ab ea ſententia recedere, vel certè ſibi non conſtat, dum rationem reddit præcedenti dicto contrariam. Subdit enim pactum, quod non liceat probare niſi per publicum inſtrumentum, eſſe contra bonos mores. Quæ ratio admiſſa neceſſariò efficit, ut non roboretur juramentò, cujus nulla eſt vis ad validum actum bonis moribus adverſum, d. c. *Non eſt obligatorium.*

Verum etſi id juramentum eſſet omnino ſervandum, nec juranti liceret uti alio probationis genere, adhuc tamen ſuggerente æquitate, quæ veritatem obrui non patitur in promptu ſunt efficacia remedia, quibus conſulatur indemnitati repetentis res ſuas: nam quamvis obſtante juramento non poſſit alios teſtes producere, non
24 tamen præcluſa eſt judici via, quominus ex officio ſuo teſtes recipiat: quod animadvertit Specul. *loco ſupracit. nu.* 6 Bero. *conſ:* 100 *nu:* 15 *vol:* 3 quem cum aliis citatum ſequitur & comprobat Roland. *conſ:* 88 *:n:* 13 *vol:* 1 Felin. *hic n:* 20 *poſt med: verſ: Conſuluit tamen* poſt Joan. Andr. Lap. Imol. & Gemin.

25 Præterea ſi ob efficaciam juramenti prohiberetur uſus teſtium, nihil tamen obſtaret prohibitio, quominus producerentur teſtes exuberantis fidei, & auctoritatis, ut per Felin. *hic n:* 14 *verſ Quarto intellige.* poſt Anton. de Butr. quæ limitatio quamvis forte nonnihil dubitationis habere poſſet in foro ſæculari, eſt indubitata in foro eccleſiaſtico, cujus eſt præcipuè æquitatem, ac veritatem præ oculis habere, & peccato occurrere ut tradit Felin. *ubi ſupra.*

26 Tandem ubi Sereniſſimus Dux velit quinque teſtibus rerum traditionem probare, ex pacto etiam valido, quo ſe ad ſolam probationem inſtrumentalem aſtrinxit; nunquam excluditur quominus quinque teſtibus veritatem probet: nam probatio per quinque teſtes æquipollet probationi inſtrumentali, ut per tex. in l. *Teſtium C. de teſtib:* tradiderunt Cyn. in l. *Optimum, C: de contrah: & committent. ſtipulat.* Abb. *hic propè fin:* ubi & alii Marſilien. *in rubric: de probat: n:* 53

27 Ad hanc autem probationem admittendam eò promptior debet eſſe judex, quo magis eſt veriſimile uxori à viro, & à viri patre, conſanguineis ac ſubditis ea donata eſſe, quæ utriuſque ſummam nobilitatem, ac dignitatem decebant, arg. c. *Etſi quæſtiones,* cum gloſſ. in verb. *Dandis muneribus, infra de ſimonia.* Veriſimilitudo autem quantæ ſit potentiæ in probationibus clamant paſſim DD. quos cumulat Menoch. *de arbitr: judic: lib:* 2 *centur:* 1 *caſu* 85.

DE PROBATIONIBVS.

Cap. Poſt ceſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Literæ Ordinarii probant quem excommunicatum niſi contrarium doceatur.*

2 *Excommunicatus ſi quis probetur per literas Ordinarij niſi poſtea abſolutus oſtendatur, à procuratione judiciali repellitur.*

3 *Ordinarii appellatione venit non ſolum Epiſcopus, qui eſt generalis, & major Ordinarius, ſed etiam quilibet inferior, & ſpecialis Ordinarius.*
Quod procedit ſi materia etiam inferiori Ordinario ſit adaptabilis. n. 6.
Item procedit in Ordinario conſtituto à iure, non autem in conſtituto ex accidenti à Capitulo, vel à Papa n. 10.

4 *Iuriſdictio ordinaria ad ſui eſſentiam non requirit territorium.*

5 *Ordinarius dicitur qui jure ſuo, vel Principis beneficio univerſaliter juriſdictionem exercere poteſt & n. 12.*

6 *Ordinarius accipitur ſecundum ſubjectam materiam.*

7 *Ordinarius reſpectu collationis intelligitur etiam is, qui tantùm habet poteſtatem conferendi, licèt aliàs non habeat ordinariam juriſdictionem.*

8 *Literæ non tamen Epiſcopi, ſed etiam inferioris Ordinarii probant ſicut publicum inſtrumentum*

9 *Sigillum Epiſcopi ex conſuetudine generali totius Orbis reputatur authenticum inſpectantibus ad officium ſuum.*

11 *Ordinarius de quo in litteris Clem. VIII. ſuppreſſionis Canonicorum Regularium in Principatu Cataloniæ non intelligitur Archipresbyter, ſed Epiſcopus.*

1 POST CESSIONEM. Per litteras Ordinarii probatur quis excommunicatus niſi contrarium doceatur. Hoc dicit, ſecundum Joan. Andr. & communiter Doctores. Vel aliter ſecundum Abb. ſi per literas Ordinarii probatur quis excommmunicatus à procuratio-
2 ne repellitur. vel ſecundum intellectum, qui verior videtur, & de plano procedit: ſi per literas Ordinarii probatur, quod ſemel quis excommunicatus fuerit, niſi poſtmodum abſolutus oſtendatur, tanquam excommunicatus à procuratione judiciali repellitur. Hoc dicit Philip. Dec: dividitur compendioſè in duas partes. In prima ponit repulſionis cauſam. In ſecunda repulſionem, ibi, *Ipſum:* & continet prolixam, & ſubtilem materiam, & fuit ſolemniter repetitum à Joan. Calder. *tom.* 3. *Repetent. fol.* 184.

3 In textu ibi, *Iudicis ordinarii,* nota appellatione Ordinarii non ſolum comprehendi Epiſcopum, qui generalis eſt, & major Ordinarius, c. 1. *de offic. Ordinar. cap. Cum Epiſcopus, eod. tit. lib.* 6. Sed etiam quemlibet alium inferiorem, & ſpecialem Ordinarium, ut eſt textus in c. *Ordinarii*

narii,juncta gloſ.in ver.*Locorum,de off. Ordin. lib. 6.*Quod Abb.Felin.& Decius *hic in* 1. *notab.* dicunt eſſe notandum pro ſtatutis. Ad idem eſt gloſſ.in cap.*Quamquam,in ver.Loci Ordinario,de uſur.lib.6.*item gloſ.in Clem.1.*prima in ver. Locorum Ordinariis,de teſtam*,de quo plene per Archid. in cap.*Licet Canon,n.6.in ver Ordinarius, de elect. lib.6.*Facit cap.*Cum ab eccleſiarum, de offic. Ordin.* & ratio eſt clara,ſecundum Aretin,*hic n.*1.quia ad eſſentiam ordinariæ juriſdictionis non requiritur territorium,ut notatur in cap. *Cum contingat, ſupra de foro compet.* & ſubtiliter declarat Bald.in l.1,§.*In initio,nu.*7.*ff.de off. Præfecti Vrbis.* Item confirmatur hoc ex etymologia,& alluſione vocabuli: nam Ordinarius dicitur qui habet ordinariam juriſdictionem. Unde hoc nomen convenit cuilibet eam juriſdictionem habenti, ut inquit Abbas in c,*Cum olim,n.*1:*in* 4. *not. de præſcr.*

Procedit tamen concluſio ut ſupra firmata, quia materia,de qua agitur,etiam his inferioribus eſt adaptabilis,ut notat Geminian.in d. cap. *Ordinarij,col.*1.*poſt medium,verſ.Nota iſtam gloſſam, de offic.Ordin.lib.6.* & ita Ordinarius accipitur ſecundum ſubjectam materiam, ut hic per Decium,*n.*7.qui ex hoc deducit,ut ſi reſpectu collationis facta ſit mentio de Ordinario,de illo quoque intelligatur, qui tantùm habet poteſtatem conferendi,licèt aliàs non habeat ordinariam juriſdictionem gloſ. in Clem. 1. *in ver. Ordinarium,ut lite pendente*: & ibi Imol.*n.* 28.*&* 29. & Cardin.*in* 14.*quæſt.*poſt Antiquos, quos ipſe refert.Facit text.in cap. *Si ſoli Ordinario. de conceſſ. præb lib. 6.* Hinc etiam deducitur, ut cùm materia.de qua tractatur in hoc cap. Sit adaptabilis etiam Ordinariis inferioribus, non ſolum literæ generalis, & majoris Ordinarii, ideſt Epiſcopi fidem faciant ſicut publicum inſtrumentum, c. *Curæ*,11.*q.*3.cap. 1. *ſupra de treug. & pac.* cum multis concordant,de quibus hic per Hoſt.*n.* 1. & decidunt Domini de Rota *deciſ.*1.*de probat. in noviſ.*ubi dicunt ex generali conſuetudine totius Orbis,quam etiam ſervat Palatium, ſigillum Epiſcopi reputari authenticum in his , quæ ſpectant ad officium ſuum;ſed etiam literas cujuſlibet Ordinarii inferioris : & ita hic ſentiunt communiter Doctores,ut dicit Abb.*n.*1.

1 Rurſus procedit prædicta concluſio in Ordinariis co ſtitutis à jure,non autem in aliis, qui ex aliquo accidenti conſtituuntur à Capitulo, vel à Papa.ita videtur limitare Lapus Abb. S. Miniati inter conſilia Federici de Senis *conſ.* 291.incipien. *Domine mi.* & Paulus de Caſtro *in conſ,*312 incip *Quoniam*,quos ſequitur Decius *hic n.*7.*verſ.Et ad iſta conf.runt.*

1 Porrò Fel.record.Clem.VIII.ſuppreſſit olim ordinem Canonicorum Regularium S.Auguſtini in Principatu Cataloniæ, illiuſque monaſteria,& loca ad ſæcularitatem reduxit, & Ordinariis locorum ſubjecit.Inter cætera autem Monaſterium S. Joannis de Vas Abbatiſſarum Vicen diœceſis in Sæcularem, & Collegiatam Eccleſiam erexit & in ea Archipresbyteratum. qui eſſet dignitas principalis, & nonnullos Canonicatus inſtituit,ipſamque Eccleſiam Dignitates, Canonicatus,aliaque beneficia,& miniſtros ſuo Ordinario ſubjectos eſſe voluit, & collationem prædictorum Canonicatuum voluit pertinere ad Archipresbyterum pro tempore exiſtentem. In vim cujus diſpoſitionis tametſi Archipresbyter,Canonici,& Beneficiati dictæ Eccleſiæ ſubjectionem & obedientiam juraverint Epiſcopo tunc exiſtenti,ipſeque omnimodam juriſdictionem in Eccleſiam & illius Capitulum, & perſonas nemine contradicente dicatur exercuiſſe ſpatio ſeptem,vel octo annorum; poſtea tamen Joannes Coli ex Beneficiato Eccleſiæ Archipresbyter factus ab obedientia deſcivit unà cum aliquot Canonicis,qui ſimul officialem Epiſcopi viſitare volentem oppido prohibuerunt mortemque ei minati ſunt ſi viſitationem exercere vellet : ipſum deinde Epiſcopum ingreſſu Eccleſiæ,in qua armati cum ſicariis ſe incluſerant, interdixerunt militaribus tormentis per rimas objectis,& plura indigna in Epiſcopi contumeliam perpetrarunt.Unde Epiſcopus Eccleſia interdicta iiſque excommunicatis diſceſſit. Epiſcopo vita functo ſucceſſores propter periculum viſitationem aggredi non ſunt auſi Præſens verò Epiſcopus volens munus ſuum adimplere,ſupplicavit Sanctiſſimo ut declararet verbum illud,*Ordinario*, poſitum in literis Clementis,non debere intelligi de Archiepiſcopo ; ſed de ipſo Epiſcopo;prout in ſimili fecit idem Clemens in literis ſæculariſationis alterius Eccleſiæ Barchinonenſis diœceſis ; declaravit enim, dum voluit Canonicos eſſe ſubjectos Ordinario, ſe non intellexiſſe de Priore ejuſdem Eccleſiæ, ſed Epiſcopo tantùm.Sanctiſſimus rejecit libellum ad Congregationem Concilii,& Archipresbyter,& Canonici juſſu Congregationis in partibus citati,nihil unquam oppoſuerunt.

12 In cauſa hæc fuerunt ponderata. Archipresbyter iſte non venit appellatione Ordinarii.cum juriſdictionem ordinariam non habeat : textus juncta gl.2.in c.*Ordinarij,de offic.Ordin.lib.6.*nam Ordinarius dicitur,qui jure ſuo , vel Principis beneficio univerſaliter juriſdictionem exercere poteſt,l.*More*,& ibi gloſ.2. & communiter ſcribentes,*ff.de juriſdict.omnium judic.* Specul.*in tit.de offic.Ordin.in princ.* Card.poſt Paulum de Elezariis in Clem.*Attendentes,in* 5.*not.de ſtatu Monach.* & conſtat ex dictis ſupra *n.*3 *&* 5. Præterea in literis Apoſtolicis pluribus in locis contra diſtinguitur Archipresbyter ab Ordinario : Ergo dum pontifex loquutus eſt diſcretivè de Ordinari,non intellexit de Archipresbytero,ad tex. in Clem.*Exivi,col.*4.§ *Cum autem natura termini, de ver.ſignif.*Item in iiſdem literis Dignitates,& Canonicatus dictæ Eccleſiæ ſubjiciuntur ſuo Ordinario;cum autem in dicta Eccleſia nulla alia ſit dignitas,quàm Archipresbyteratus, ſi Archipresbyter eſſet Ordinarius , Papa ſubjiciendo dignitates Ordinario,ſubjeciſſet. Archipresbyterum ſibimet Archipresbytero, quod eſt abſurdum,arg.cap.*Debitum,d. Baptiſ.*cum ſuis concordant. de quibus ibi in gloſſa *prima*. Ac denium mentem ſuam in ſimili caſu Barchinonen. ſatis apertè declaravit Clem.VIII.ut in literis exhibitis.Itaque videtur è re eſſe,ut S.D.N. per literas in forma Brevis declaret , dum Clement. VIII.voluit prædictam Eccleſiam Sancti Joannis,ejuſque dignitates,Canonicatus, beneficia, ac Miniſtros ſuo Ordinario eſſe ſubjectos, illius inten-

intentionis non fuiſſe illos ullatenus ſubjicere Archipresbytero, ſed tantum Epiſcopo Vicenſi ad inſtar alterius declarationis ab eodem Clem. editæ in ſimili caſu Epiſcopi Barchinonen. & ita fuit reſolutum.

Sed numquid appellatione Ordinarii, de quo loquitur Concilium Tridentinum *c. 1. verſ. Quod ſi aliquando, ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* quo facultatem remittendi denuntiationes, veniat Prælatus inferior? Dic ut ſcripſi in cap. *Cum inhibitio. n. 6. & 9. infra de Clandeſt. deſponſat.* ubi de Scholaſtico Salamantino.

DE PROBATIONIBVS.

Cap. In præſentia.

SVMMARIVM.

1 Probatio dubia, ſeu æquivoca non relevat probantem. & n. 14.

2 Monaſterium facit deficere conditionem ſi hæres deceſſerit ſine filijs.

3 Probatio æquivoca quæ dicatur. & n. 14.

4 Teſtandi facultate, poteſt quis ſe privare offerendo ſe, & bona ſua loco religioſo.

5 Offerens ſimpliciter ſe, & ſua Eccleſiæ Regulari cenſetur obtuliſſe etiam futura.

6 Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta Eccleſiæ valida eſt.

7 Offerens ſe, & ſua Religioni ſine ingreſſu non dicitur mortuus mundo, imo poteſt matrimonium contrahere.

8 Offerens ſe religioni ſimpliciter nõ renunciat proprijs, niſi profeſſionem emittat.

9 Oblationem perſonæ, & bonorum poteſt monaſterium recipere etiam juramento firmatam.

10 Novitius poteſt licitè exhortari, ut bona ſua donet monaſterio.

11 Et quid poſt Concilium Tridentinum.

12 Minor annis viginti quinque profitendo religionem, alienat bona ſua etiam ſine curatore, & decreto judicis.

13 Novitius in ſua profeſſione poteſt præcipere, ut aliquid ex bonis ſuis expendatur maximè in pios uſus, aut ne quid alienetur.

15 Probatio debet concludere per neceſſe, & non per poſſibile.

16 Probatio non concludens non valet.

17 Probatio per veriſimilitudines non ſufficit ubi clara probatio requiritur.

18 Fallit in ſex caſibus, remiſſivè.

19 Monaſterium ingrediens, & profeſſionem emittens fingitur non ſolum decedere cum hærede, ſed etiam cum liberis.

20 Monaſterium habetur loco filii. Procedit in caſibus in jure expreſſis; aliàs ſecus. n. 23.

21 Subſtitutio expirat ſi filius gravatus reſtituere partem hæreditatis Patruo ſi ſine liberis decedat, monaſterium ingrediatur.

22 Teſtamentum, in quo monaſterium non fuit inſtitutum ſaltem in legitima, an rumpatur, ſi teſtator fiat Monachus.

23 Fictio locum non habet niſi in caſibus in jure expreſſis.

24 Subſtitutio facta filio ſine liberis decedenti evaneſcit ſi filius profeſſionem emittat regularem, & hæreditas applicatur monaſterio.

25 Secus ſi decedat ante profeſſionem, vel infra tempus probationis exeat.

26 Et an hoc procedat ſive ſubſtitutio ſit fideicommiſſaria ſive directa.

27 Et quid ſi ſubſtituti ſint Fratres teſtatoris.

28 Et quid ſi teſtatoris filii.

29 Subſtitutio facta ſub conditione ſi deceſſerit ſine filiis ex ſe, vel ex ſuo corpore natis, an evaneſcat, ſi gravatus fiat Monachus.

30 Subſtitutio facta ſub conditione ſi ſine liberis deceſſerit, an expiret ſi gravatus fiat Clericus Eccleſiæ ſæcularis.

31 Et quid ſi ſubſtitutus ſit locus religioſus, vel Eccleſia ſæcularis, aut alius locus pius.

32 Et quid ſi conditio illa fuerit appoſita in contractu gratuito, vel oneroſo, aut in ſtatuto.

33 Et quid ſi relata fuerit in perſonam ipſius teſtatoris.

34 Et quid ſi gravatus ingrediatur monaſterium in fraudem ſubſtituti.

35 Et quomodo hujuſmodi fraus probetur.

36 Monaſterium Mendicantium non facit deficere conditionem ſi hæres ſine filiis deceſſerit.

Et quid poſt Concilium Tridentinum. n. 67. & 117.

38 Mendicantes an ſint capaces acquiſitionis bonorum immobilium in communi. & n. ſeqq. uſq; ad n. 69.

39 Fratres Minores ſunt incapaces hæreditariæ ſucceſſionis, etiam in commune.

40 Sunt fundati in arctiſſima paupertate ſupra omnes Mendicantes.

41 Frater Minor ſi hæres inſtituatur, perinde eſt, ac ſi mortuus inſtitutus fuiſſet.

42 Teſtamentum, in quo Fratres Minores ſunt inſtituti, non valet, niſi adſit cohæres, & hæreditas defertur venientibus ab inteſtato.

43 Fratres non ſunt capaces fideicommiſſi univerſalis.

44 Nec jure legati habere poſſunt hæreditatem.

Nec legata particularia jure inſtitutionis. ibidem.

45 Fratres Minores ſi hæredes inſtituantur ea lege, ut vendant, & pretium convertant in ſuas neceſſitates, inſtitutio non valet.

46 Idem ſi inſtituantur ea lege ut pretium erogent in conſtructionem Eccleſiæ.

47 Fratres Minores non excludunt ſubſtitutum ſub conditione ſi deceſſerit ſine liberis.

48 Et bona profitentis religionem Fratrum Minorum ſi de illis antea non diſpoſuerit, deferuntur venientibus ab inteſtato.

49 Novitius in Religione Fratrum Minorum poteſt de bonis ſuis liberè diſponere.

50 Servata tamen forma à Concilio Tridentino præſcripta ſi diſpoſuerit inter vivos; Secus ſi in ultima voluntate.

51 Inſtitutus ab ingrediente religionem Fratrum Minorum, ſtatim ſequuta illius profeſſione poteſt capere hæreditatem, etiam non exſpectata morte naturali.

52 Fratres Minores ſunt capaces legati rei immobilis, vel annui reditus ad effectum vendendi, & convertendi pretium in eorum neceſſitates.

53 Dummodo pretium ſit moderatum.

54 Et legatum fiat ſub modo licito, vel ſimpliciter.

55 Infirmariæ Fratrum Minorum an validè fieri poſſit legatũ annui reditus. & n. ſeqq. uſque ad n 65.

Præ-

56 *Fratribus Minoribus conceditur recurſus pro pecunia ad amicos ſpirituales pro neceſſitatibus Infirmorum, & Fratribus induendis dumtaxat.*

57 *Fratribus Minoribus legari non poteſt annuus reditus pro alimentis.*

58 *Alimentis legatis veniunt non ſolum cibaria, habitatio, & veſtitus, ſed etiam medicinæ, ſalarium Medici, Stratum, & omnia ad victum neceſſaria.*

59 *Fratribus Minoribus annuos reditus habere non licet.*

60 *Niſi pro divino cultu.*

61 *Ioannis de Anania reſponſum circa legatum uſusfructus factum infirmariæ Fratrum Minorum refellitur. & num. ſeqq.*

62 *Fratrum Minorum Eccleſiæ relinquere idem eſt, quod relinquere ipſis Fratribus.*

63 *Legatum uſusfructus factum infirmariæ Fratrum Minorum eſt in fraudem paupertatis.*

64 *Fraus omnis eſt prohibita de jure naturali.*

65 *Mendicantes, exceptis Minoribus, de jure poſſunt acquirere bona immobilia in communi etiam per viam inſtitutionis non ut retineant, ſed ut vendant, & ſe alant.*

Et quid ex Concilio Tridentino n. 67. & n. 117.

66 *Societas Ieſu eſt capax poſſeſſionum etiam per viam inſtitutionis ut vendat, & pretium eroget in ſuas neceſſitates, & alios pios uſus.*

68 *Mendicantes exceptis Capuccinis, & Minoribus de Obſervantia ex Concilio Tridentino poſſunt in communi bona immobilia poſſidere.*

Et excludunt ſubſtitutum ad inſtar non Medicantium.

Monaſterium an ſuccedat in feudo, remiſſivè. ibid.

69 *Frater Minor tranſiens ad Tertium Ordinem Sancti Franciſci an recuperet jus ſuccedendi in bonis ſibi ex teſtamento, vel ab inteſtato poſt translationem delatis. & n. ſeqq. uſque ad n. 81.*

70 *Monachus factus Epiſcopus ſuccedit in hæreditate ſibi poſt aſſumptionem delata eamque acquirit Eccleſiæ ſuæ.*

71 *Non deſinit eſſe Monachus, nec abſolvitur à ſubſtantialibus regulæ.*

72 *Regularis ad alium ordinem translatus nihil habet commune cum primo.*

73 *Et deſinit eſſe filius primi monaſterij.*

74 *Et regulatur ſecundum inſtituta Ordinis, ad quem transfertur.*

75 *Regularis ſua culpa translatus à Religione incapaci ad capacem, non recuperat jus ſuccedendi.*

76 *Regularis translatus ad religionem capacem non ſuccedit in hæreditate ſibi delata ante translationem, atque agnita per venientes ab inteſtato.*

77 *Et quid ſi nondum agnita.*

78 *Fratres Minores S. Franciſci de Obſervantia tranſeuntes ad Conventuales ſunt incapaces ſucceſſionis.*

79 *Fratres Conventuales qui ſint.*

80 *Fratres Tertij Ordinis S. Franciſci ſunt capaces bonorum immobilium in communi ex inſtituto, Fratres Conventuales ex privilegio. ibidem, & n. ſeq.*

81 *Societas Ieſu, ejuſque domus, collegia, & perſonæ an verè, & propriè ſint ordinis Mendicantium. & n. ſeqq. uſque in fin.*

82 *Quid in profeſſis quatuor votorum.*

Et in Coadjutoribus formatis. n. 85.

Et quid in Scholaſticis. n. 86. & ſeqq. uſque in fin.

83 *Societas Ieſu fundata eſt in arctiſſima paupertate.*

84 *Ceſſit juri ſuo in domibus profeſſis, & renuntiavit conceſſioni Concilij Tridentini.*

86 *Societas Ieſu ex primævo inſtituto poteſt habere collegia habentia reditus ſtudentium uſibus applicandos.*

87 *Mendicantes qui ſint. & n. 112.*

88 *Habent pro dote mendicitatem.*

89 *Habere propriè quis dicitur jure dominij.*

90 *Societatis Ieſu Scholaſtici poſt votum paupertatis retinere poſſunt dominium bonorum ſuorum conſcio, & approbante Superiore.*

Declaratur. n. 118.

91 *Religio una non poteſt eſſe diverſorum Ordinum & n. ſeqq.*

92 *Societatis Ieſu corpus conſtat ex profeſſis: coadjutoribus, & Scholaſticis.*

93 *Mendicantes Ordines à non mendicantibus differunt ſpecie.*

94 *Mendicantes ad vitam activam, Monachi verò ad contemplativam ſunt inſtituti.*

95 *Vniverſitas eſt illius naturæ, cujus eſt major illius pars.*

96 *Vniverſitas, in qua ſunt plures laici, quàm Clerici, cenſetur laicalis, & è converſo.*

97 *Vniverſitas mixta aſſumit naturam à potentiori, ſeu digniori.*

98 *Membra ſunt illius naturæ, cujus eſt caput.*

99 *Mendicantibus non licet ad non Mendicantes tranſire, ut ibi officia, & adminiſtrationes aſſumant.*

100 *Religionum diverſitas ſumitur ex fine, ad quem ordinantur,*

101 *Novitij, quia tendunt ad profeſſionem, dicuntur religioſi, licet non ſint tales cum effectu.*

102 *Mendicantium Ordinem, monaſteriorum, vel Collegiorum nomine intelliguntur illorum perſonæ, non autem ædificia, vel Vniverſitas prout eſt perſona ficta.*

103 *Vniverſitas nihil aliud eſt, niſi homines, qui ibi ſunt.*

104 *Actus, & paſſiones, quæ in facto conſiſtunt, ſunt ſingulorū, non autē Collegij, vel Vniverſitatis.*

105 *Collegium aſſumit naturam à perſonis, ex quibus componitur.*

106 *Bulla Pij V. declarans Societatem Ieſu eſſe Mendicantem expenditur. & n. ſeqq. uſq. ad n. 112.*

107 *Conſtitutio trahitur ad præterita ſi ſit declaratoria, non autem ſi ſit novi juris, ſeu privilegij inductiva.*

108 *Societas una non debet diverſo jure cenſeri.*

109 *Religioſis quæ adhærent, religioſa ſunt.*

110 *Relatio fit ad præcedentia cum ſuis qualitatibus.*

111 *Cauſa finalis in proœmio expreſſa regulat totam diſpoſitionem.*

112 *Intellectus cap.* unic. de relig. domib. lib. *6.*

113 *Regula non dicitur reſpectu alicujus membri, ſeu partis integralis, ſed reſpectu totius corporis religionis.*

114 *Religio poteſt eſſe mendicans ex regula, licet aliquod ejus membrum non mendicet.*

115 *Mendicantium Statui, & eſſentiæ non repugnat bona immobilia in communi poſſidere.*

116 *Mendicantes ſunt qui ex fundatione ſuæ Regulæ non habent reditus, licèt de facto, vel ex privilegio non mendicent.*

118 *Societatis Ieſu Scholaſtici quamvis habeant dominium bonorū ſuorum, tamen ſunt verè religioſi*

gloſi eorumque vota ſimplicia ſunt ſubſtantialia, & in dubium hoc revocantes ſunt ipſo jure excommunicati.

1 IN PRÆSENTIA. Dubia probatio non relevat probantem. Hoc dicit, ſecundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Ancharan. & Imol. vel plenius ſecundum
2 Aretin. & Felin. Monaſterium facit deficere
3 conditionem, ſi hæres deceſſerit ſine filiis: & qui debet probare de uno actu, vel tempore limitato, ſi probet tale quid, quod poſſit convenire illi actui, vel tempori, & etiam alteri, æquivocè probat, & ideo ſuccumbit. Dividitur in tres partes principales. In prima ponitur proceſſus factus coram judice Delegato. In ſecunda ibi, *Dilectus, ſententia judicis.* In tertia ibi, *Nos igitur.* Confirmatio Apoſtolica. & prima ſubdividitur in quatuor, ut hic per Joann. Andream, & alios.

4 Nota primò ibi, *Monaſterio veſtro obtulit ſe, ſua:* caſum ſingularem, in quo quis in vita poteſt ſe privare facultate teſtandi, videlicet offerendo ſe, & omnia bona ſua loco Religioſo;
5 ſecundum Abb. *hic num.* 2. & Dec. *num.* 26. Offerens enim ſimpliciter ſe, & ſua Eccleſiæ Regulari, cenſetur obtuliſſe bona etiam futura, ut hic per Butr. *in fin.* alioquin ſi offerret præſentia tantum, vel aliquid ſibi reſervaret etiam quoad uſumfructum, oblatio non eſſet plena, nec offerens potiretur privilegiis monaſterii, cui ſe obtulit, ut probavi latiſſimè in cap. *Vt privilegia, infra, de privileg.* ubi plenè videas de hujuſmodi oblatis. Unde ex oblatione ſimpliciter facta adimit ſibi omnino facultatem teſtandi, & tamen valet oblatio, ut hic: quod eſt valde notabile ad limitationem l. *Stipulatio hoc modo concepta, ff. de ver. oblig.*

Ex hoc infert ſingulariter Bart in l. *final. n.* 13,
6 *C. de pact.* Ut valeat donatio facta Eccleſiæ omnium bonorum præſentium, & futurorum, & conſequenter favore Eccleſiæ poſſit quis ſe privare facultate teſtandi, quamvis Religionem non intret; quia quemadmodum poteſt favore Eccleſiæ dare ſe, & omnia bona ſua, ita & ſua ſine ſe. Sed Abb. *hic in* 5. *notab.* mordet dictum Bartoli; quia cùm quis offert etiam ſe, per ingreſſum monaſterii fingitur mortuus, ut c. *Placuit;* 16. *q.* 1. & l. *Deo nobis*, *C. de Epiſc. & Cler.* Unde nil mirum ſi poteſt donare omnia bona ſua præſentia, & futura, quia etiamſi expreſsè non donaret, tamen tranſirent in monaſterium ſi aliter de illis non diſponeret, cap. *Quia ingredientibus,* & cap. *Si qua mulier, &* §. *Nunc autem,* 19. *qu. ult.* & Auth. *Ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſiis.* Hæc autem ratio ceſſat quando offerens non intrat in monaſterium. Tu verò non recedas ab opinione Bartoli, quæ eſt valde pia, & Eccleſiæ favorabilis, ut ipſemet Abbas fatetur, & eam ſequuntur idem Abbas in c. *fin. in* 1. *not. de ſucceſſ. ab inteſt.* & *in conſ.* 102. *Circa perſonarum*, *num.* 2. *part.* 2. Mar. Socin. *in tract. oblat. in.* 10. *libell. in* 1. *qu.* & eſt ex mente gloſſæ *penult* in cap. *Vt lex continentiæ,* 27. *q.* 1. eamque communem eſſe atteſtantur Purpurat. in d. l. *final. num.* 242. ubi etiam Cagnol. *n:* 203. Covarr. *in rubr. de teſtam. in* 2. *par. num.* 5. *in fin.* Duen. *in reg.* 219. *in* 11 *limitat.* Clar. *in* §. *Donatio, qu.* 20. *verſ. Vlterius quæro*, Pariſ. *hic num.* 21. & Dec. *num.* 26. qui licet multa in utramque partem adducat diſputationis gratia, præſertim circa intellectum l. *Iubemus nulli*, §. 1. C. *de ſacroſ. Eccleſ.* tamen *n.* 29. *verſ. Et ex prædictis fatetur* in practica à communi opinione recedendum non eſſe, præcipuè cùm agatur de favore Eccleſiæ, ad tex. in l. *Sunt perſonæ*; *ff. de religioſ & ſumpt.*
7 *funer.* Et quamvis non reſpondeat ad motivum Abbatis, tamen reſponderi poteſt, validitatem donationis, per quam quis ſe privat facultate teſtandi offerendo ſe & ſua Monaſterio, nullatenus fundari in ea ratione, quod ſit mortuus mundo: quandoquidem poteſt quis donare ſe, & ſua loco Religioſo abſque eo, quod fiat Monachus, ut c. *Cum & plantare*, §. 1. & c. *Vt privilegia*, *de privileg.* & c. *Per exemptionem, eod. tit. lib.* 6. & idemmet Abb. fatetur *hic.* in 4. *not.* & Dec. *num.* 21. Quo caſu oblatus non dicitur mortuus mundo, imo poteſt eſſe conjugatus, & matrimonium contrahere etiam poſt oblationem. Calder. *conſ. ult de regular.* Card. *conſ.* 21. Bald. *conſ.* 240. *in* 5. *vol.* Imol. *in Clem.*
8 1. *num.* 10. *de decim.* Nec verum eſt bona tranſire in monaſterium quando quis ſimpliciter offert ſe abſque ulla bonorum mentione: imo enim talis oblatus non renuntiat propriis, niſi profeſſionem emittat regularem, & ita intelligi debet gloſ. in d. c. *Vt lex continentiæ,* 27. *qu.* 1. ut ibi declarat Archid. & poſt eum Calder. *d. conſ. ult. num.* 1. *verſ. Et quod dictum eſt per gloſ.* Et ita eo caſu bona non veniunt in conſequentiam perſonæ, ut inquit Bald. *loco citato* & adde quod ſcripſi in d. c. *Vt privilegia. num.* 14. 29. *de privil.*

9 Secundò nota ibi, *Nec contra oblationem ſuam venire juramento firmavit.* Monaſterium poſſe recipere oblationem perſonæ, & bonorum etiam juramento firmatam, nec inde oriri ſiniſtram aliquam ſuſpicionem, quod ingredientem ad oblationem, & juramentum induxerit propter bona temporalia, ut hic per Abb. *num.* 2. *verſ*, *Nota quem licitè oblationem ſuam*, & Dec.
10 *in octavo notab.* non enim ex hoc ingrediens dicitur deceptus; quinimo ad hoc poteſt licitè exhortari, ut cap. *Per latum,* 19. *quæſt.* C. Nec obſtat c. *Conſtituit,* 20. *q.* 3. Quoniam ille tex. loquitur in puella ad mortem ægrotante, quæ per circumventionem ſeducta fuit ad profeſſionem emittendam, ut infra attingam num. 36. Unde gloſ. in præalleg. c. *Per latum,* dicit mulierem illam ſe, & ſua monaſterio contuliſſe per exhortationem Epiſcopi, non autem illectam.

11 Tu verò adverte, quia ſi oblatio, ſeu donatio bonorum fiat ante ingreſſum monaſterii, ideſt ante ſuſceptionem habitus regularis indiſtinctè vendicat ſibi locum deciſio hujus textus. Sed ſi fiat poſt habitum ſuſceptum, hodie diſtinguendum eſt: nam aut oblatio fit cum effectu, ideſt cum traditione rei oblatæ: & fieri non poteſt, quia S. Tridentina Synodus *in c.* 16. *verſ. Sed neque ſeſſ.* 25. *de regular.* prohibet ſub pœna anathematis, ne aliquid ex bonis ingredientis infra annum probationis monaſterio tribuatur, excepto victu, & veſtitu. Aut oblatio, ſeu donatio fit ſimpliciter ſine ulla traditione: & tunc poteſt qui-

quidem fieri,ſed cum licentia Ordinarii, & intra duos menſes proximos ante profeſſionem, alias non valet,etiamſi ſit jurejurando vallata, ut habetur *in eod.cap.16 in princ.* quod latius proſequor in c.*Statuimus, inf. de regul.* ubi plenè videas.

2 Tertio nota ibi,*minor annis*, Minorem annis viginti quinque ingrediendo monaſterium alienare bona ſua etiam ſine curatore,& decreto judicis,ut hic habetur expreſsè, ſecundum Innoc.*n.5* Joan.Andr.*nu.15* & Abb.*num:10* ſecus autem eſſet ſi in monaſterium non intraret, ut l. *Si quidem*, & l. *Si prædium*, *C. de præd:minor. ſine decr:non alien:& quaſi per tot.* etiamſi vellet alienare in alias pias cauſas arg. l. 2. §. *Voto*, *ff.de pollicit:* ſecundum Innoc. & alios præallegatos.

3 Poteſt autem in ſua obligatione, ſeu profeſſione præcipere ut aliquid ex bonis,quæ ſecum defert,expendatur maximè in pios uſus ; aut ne quid ex bonis hujuſmodi alienetur, & implenda erit illius voluntas, ſecundum Innoc. *hic n: 5 verſ: Si autem in ſua obligatione*, cum quo alii tranſeunt : dummodo tamen in his ſervetur forma à Concilio Tridentino præſcripta in *cap. 16. ſeſſ. 25. de regular.* ut tetigi ſupra *n:11*.

4 Quartò nota ibi, *ſecundâ tamen potuit major extitiſſe*. Probationem dubiam, ſeu æquivocam non relevare,ut eſt caſus in hac Decretali, quæ ad hoc quotidie allegatur. Cardin: *hic num: 1* Rot: *deciſ. 380 num:10 par: 5 Recent:* hic enim fuit probatum æquivocè ob variam temporis, ſeu ætatis ſignificationem,quia minor dupliciter dici poteſt,ſcilicet minor annis 14 & minor annis 25 ut in tex.& in l.*final:C:ſi min: ſe major: dixer: neque actor* : Probavit præciſè de minore annis 14 tempore ingreſſus. Probatio autem debet concludere per neceſſe, & non per poſſibile,ut Bald.inquit in l.*Ad probationem,la ſeconda, num.1.C.de probat.* quia non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit ab eſſe,l.*Neque natales*, *C. eod. tit.*& l.*Non hoc*,*C.unde legitim.* Meritò probatio non concludens non valet,ut hic per Decium, *n.58.& n.62. & ſeq.* ubi hanc regulam pluribus exornat.Nec ſufficit probare per quaſdam veriſimilitudines,ubi clara probatio requiritur, ut ait Bald.in l.*Interpoſitas,in ult.not.C. de tranſact.* & poſt eum Decius *dict.n.62.* Quæ tamen concluſio fallit in ſex caſibus, quos hic proſequitur Felin.*à n.15*.

5 Quinto nota ibi, *Intelligendum non eſt ſine hærede decedere eum qui ingreſſus eſt monaſterium & factus eſt Monachus*, fingi non ſolum decedere cum hærede, ſed etiam cum liberis, ut hic firmat Innoc. *num.* 8. Joan. Andr. *num.* 22. & Imol.*n.12.verſ.Nota quod monaſterium*,dicens hunc textum eſſe ad hoc valde ſingularem, qui non habetur alibi, & probat propoſitam concluſionem,quia verbum hæres, hic accipitur pro liberis; alioquin per ingreſſum Monaſterii non eſſet purificata illa conditio,ſi ſine liberis deceſſerit. Unde patet verum non eſſe quod ait Bart. in Auth. *Ingreſſi*, & in Auth, *Si qua mulier*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & in Auth. *Niſi rogati*, *C. Ad Trebellian.* videlicet non probari aliquo jure, ut monaſterium habeatur loco filiorum,vel liberorum:Imo enim id probatur in hoc cap. ut benè per Imol. & idem expreſsè tenet Speculat. *in*

Proſp.Fagn.in 2. Decretal. Tom.3.

tit: de locat, §. *Nunc aliqua verſ. 153 & ſeq* Bald. in cap: 1 *in princip: ff: de milit: vaſſal: qui bellic: arm. depoſ:* & ipſemet Bart:in l. *Hæredibus*,§.1.*n.4.ff.Ad Trebell* & hanc dicit eſſe veram opinionem Lap.*allegat:129 aliàs* 130. incip *Factum ſuper quo*, *num.* 19. *verſ. Et ſi dicatur quod ſtatutum*. Et communem, & in judiciis ſequendam Corn.*conſ.* 18. *Circa hanc conſultationem,n.* 17 *vol:* 4

21 Quo fit, ut teſtator ſi dixerit, Volo ut filius meus det partem hæreditatis patruis, ſi decedat ſine liberis, filio monaſterium ingrediente,ſatisfactum ſit conditioni, quare nil petent patrui, cùm monaſterium habeatur loco filiorum. Ita notabiliter Innoc. *hic d: num: 8* cum quo Hoſt. *num: 20 in ver: Inſtituit.* Joan. Andr.*d,n:27* Bald.*n:5* Butr: *n: 60* & alii tranſeunt.

22 Hinc etiam fit, ut quaſi agnatione poſthumi rumpatur teſtamentum,in quo teſtator, qui poſtea factus eſt Monachus,non inſtituit Monaſterium,ſaltem in legitima, argumento hujus textus: & in Auth: *de Sanctiſ: Epiſc: §, Sed & hoc præſenti*, & leg: *Filio,ff:de injuſt: rupt: & irrit: teſtam:* ſecundum Innoc: *hic nu:7* Feder. de Sen: *conſ: 165. Gloſſæ referunt, verſ. Rogo excuſatum*, Bald: *conſ: 9 Mulier fecit, lib: 5* & eſt communis opinio, ut teſtatur Jaſ: ind: Auth. *Si qua mulier,num:17 C, de ſacroſ: Eccleſ:* in hoc tamen contrarium tenuit Bartol. *ibi num: 8*, cujus opinionem communem dicit Ripa in l.*Si unquam,q. 35 n:94 C,de revoc. donat:* & magis communem, veriorem,& æquiorem,cum faveat teſtamento, Clar:*in §:Teſtamentum,qu:28 n: 5 verſ: Aut verò, in fin.*

23 Cæterùm adverte,quia hic ſpeciale eſt favore Religionis,ut Monaſterium habeatur loco filii, cum aliàs requirantur filii naturales, nec ſufficiant legitimi tantùm,l. *Si ita quis, in fin: ff: de legat:2* ſecundum Joan: Andr:*hic n:27 verſ. Et eſt ſpeciale.* Quare potius conſtituenda eſt regula in oppoſitum, videlicet monaſterium non haberi loco filii, niſi in caſibus in jure expreſſis, ut declarat Bald. ind. Auth. *Si qua mulier, in princ. C:de ſacroſ:Eccleſ:* nam cum hæc ſit quædam fictio, locum non habet,niſi in caſibus expreſſis, ut ſimili notat gloſ:in *c:Placuit,il ſecondo,in ver:Mortuus,16 q:1* & in cap:*ſuſceptum,in ver:Non morte,de reſcript.lib:6* dicens mortem civilem æquiparari naturali in caſibus expreſſis dumtaxat : & ſequitur hic Felin:*num,42 verſ:Sed iſtis*, & ſimilibus : & Rot: *deciſ: 92 numer: 11 par: 2 diverſ:* Aliàs verò, ut verbis Baldi utar, in l. *Filium*, *num: 5 ff: de his qui ſunt ſui, vel alien: jur:* fatuitas eſt dicere,quod monaſterium habeatur loco filii: & ſanè hic ſequeretur, ut Monachus haberet monaſterium in ſua poteſtate : ac proinde quidquid acquireret monaſterium acquireret Monacho. Item ut plures eſſe poſſent patres unius filii,& plures aliæ abſurditates ſequerentur, quas cumulat Felin. *dict. n.42.*

24 Ultimo nota ibi, *Qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit*, Subſtitutionem factam filio, ſi ſine liberis deceſſerit, evaneſcere ſi filius monaſterium ingrediatur, & hæreditatem monaſterio applicari, ut hic eſt caſus, & notat gloſ. *ult.* Innoc. *num:* 8 Hoſt: *num: 20 in ver:Inſtituit*,Joan.Andr. *n.27.*Abb.*n.36.*& idem Abb. Aretin. & Felin.

P *in*

in ſummario textus, & reliqui omnes, Bart. Bald. Angel. Salicet. & Legiſtæ in Auth. *Niſi rogati*, C. *Ad Trebell.* in Authen. *Si qua mulier.* & Auth. *Ingreſſi*, C. *de Sacroſ. Eccleſ.* Quod intellige dummodo Inſtitutus ingrediatur Monaſterium ita ut teneat Monachatus, ut hic in gloſ. ultim. Nam ubi fit mentio de ingreſſu, intelligitur cum effe-
25 ctu, ut per Felin. *num.* 32. Unde ſi decederet ante profeſſionem Regularem, ſubſtitutio non evaneſceret, ſecundum Vincent. & idem ſi intraret, & infra tempus probationis exiret, c. *Statuimus, de regular.* ſecundum Abb. Antiq. quos hic refert. & ſequitur Joan. Andr *nu.* 36 & conſentiunt Bald. *nu.* 15. Butr. *nu.* 61. Cardin. *col.* 2. Henr. Boich. *nu.* 20. Abb. *nu.* 44. Felin. *nu.* 32. & Dec. *num.* 200.

26 Ampliatur primò, concluſio ſuperiùs firmata, ut locum habeat ſive ſubſtitutio fuerit fideicommiſſaria, ſive directa, ut ſentit gloſſ. *ultim.* hic illis verbis: *Ingreſſus Monaſterium fingitur habere hæredem cum rogatus eſt reſtituere privato* (ecce ſubſtitutio fideicommiſſaria) *vel Cum ei privatus eſt ſubſtitutus* (ecce ſubſtitutio directa) & apertius hoc tenet Abb. in princ. qui dupliciter ſummat textum: primò ſcilicet intelligendo illum in ſubſtitutione fideicommiſſaria; deinde in ſubſtitutione directa; dicens utrumque intellectum eſſe in ſe verum, licèt ſubdat veriorem eſſe intellectum, ut ſubſtitutio hic fuerit fideicommiſſaria propter illud verb. *devolverentur*, ut eſt text. apertus ſecundum eum in l. *Hæredibus*, §. 1. *ff. Ad Trebell.* Sed Butr. & alii dicunt ſubſtitutionem fuiſſe Compendioſam; quia verb. *Devolverentur* eſt verb. Commune, ut concludit Bart. in l. 2 *in fin. ff. de alimen. & cibar. legat.* & in l. *Centurio*, *col. ult. verſ. Septimò dubitatur*, *ff. de vulg. & pupill.* & Gemin. in cap *Si pater*, *in princip.* in gloſ. *in ver. Filia*, *de teſtam. lib. 6.* & alii, quos hic ſequitur Dec. *nu.* 1. & ad text. quem Abbas adducit, reſponde ut hic per Bero. *nu.* 3. Advertetamen, quia quod Abb. dicit de ſubſtitutione directa, verificari non poteſt in pupillari, quia illa locum habet tantummodo ſi hæres in pupillari ætate deceſſerit, l. *In pupillari*, *ff. de vulgar. & pupill.* In pupillari autem ætate non poteſt filius Monaſterium ingredi cum effectu, cap. *Significatum*, *de regular.* Ergo fruſtra quæritur, an per ingreſſum Monaſterii excludatur ſubſtitutus. Sed nec vulgaris videtur extingui per ingreſſum Religionis; quia cum præſupponat filium non eſſe hæredem, vel quia non poſſit, ad text. in l. *Cum proponas*, C *de hæred. inſtituen.* & not. per Bart. in l. 1. *ff. de vulgar. & pupillar.* nihil eſt quod poſſit acquiri monaſterio ad præjudicium ſubſtituti, cum per ingreſſum Religionis illa tantùm monaſterio acquirantur, quæ tempore ingreſſus erant propria ipſius ingredientis, c. *Quia ingredientibus*, *cum ſeq.* 19. *q. ult.* Auth. *Ingreſſi*, C. *de Sacroſ. Eccleſ.* de quo tamen dic, ut per Bero. *hic num.* 1. *verſ. Sed rectius conſiderando.*

27 Ampliatur ſecundò ſupradicta Concluſio, ut locum habeat etiamſi fuerint ſubſtituti fratres teſtatoris: nam nihilominus monaſterium eos excludit, ſecundum Innocen. & alios ſupracita-
28 tos, *num.* 21. Secus autem ſi ſubſtituti ſint teſtatoris filii, quia ſuccedunt excluſo monaſterio: nam ut inquit Bald. *numer.* 10. *in fin.* Favor liberorum ſubſtitutorum eſt naturalis, favor autem Monaſterii eſt civilis, & minor favor reſpectu majoris eſt odium, l. *Si apud minorem*, *ff. de minor.* Ergo prævalet filiorum ſubſtitutorum favor. Idem voluit Bart. in Authen. *Ingreſſi*, *in 2. lectura*, *num.* 55. C. *de Sacroſ. Eccleſ.* & conſulendo idem Bald. *conſ.* 196. *In hac quæſtione*, *per tot. vol.* 1. ubi in fin. dicit ita fuiſſe judicatum, Raphael Fulgoſ. *conſ.* 53 *Quoniam ſuperius*, *in fi.* Alex. *conſ.* 121. *Viſo themate ſupraſcripto*, *numer.* 11. *verſ. in hanc partem*, *vol.* 2. Ripa in l. *Ex facto*, § *Si quis rogatus*, *il primo*, *nu.* 41. *ff. Ad Trebell.* & Bero. *num.* 458. & 492.

29 Ampliatur tertio eadem concluſio, ut vendicet ſibi locum etiamſi conditio ſubſtitutioni adjecta fuerit per verba naturalitatem importantia, puta ſi deceſſerit ſine filiis ex ſe, vel ex ſuo corpore natis; adhuc enim ſi rogatus reſtituere profiteatur Religionem, ſuccedit monaſterium excluſo ſubſtituto, ut ex facto per quinque fundamenta conſuluit Bart. *in ſuo conſil.* 1. incip *Parmenſis*, *per totum*, & fuit opinio antiquiſſimorum Doctorum Pſaragot. & Riccardi Maluntæ, quos refert, & ſequitur Dyn. in l. *Si ita quis*, §. *final. ff. de legat.* 2. Cyn. in Authen. *Niſi rogati*, *num.* 2. & Fulgoſ. *numer.* 3. & 4. & firmant hic Bald. *num.* 9. *in fin.* Butr. *nu.* 26. Abb. *nu.* 48. Aretin. *à num.* 68. *uſque ad nu.* 71. Felin. *nu.* 35. Decius *nu.* 232. Pariſ. *à nu.* 136 *uſque ad nu.* 144. Ferret. *nu.* 104. Bero. *n.* 486. Et hæc opinio fortè ſervaretur in practica; quia in diverſitate opinionum conſuevit aſſumi illa, quæ favet Religioni, Per l. *Sunt perſonæ*, *ff de religioſ. & ſumpt. funer.* ut inquit Imol. *hic nu.* 19.

Verùm contra Monaſterium in favorem ſubſtituti tenuerunt ex Canoniſtis, Hoſt. in cap. *Raynaldus*, *nu.* 20. & 21. & ibi etiam Joan. Andr. *num.* 10. & Cardin. *in fin. princ. infra de teſtam.* & in hoc cap. Henric. Boich. *nu.* 24. Bellamer. *nu.* 41. Barbat. *à nu.* 72. & Mant. *nu.* 61. & ex Legiſtis Jacob. de Beluiſ. in Authen. *de Sanctiſſ. Epiſcop.* §. *Sed & hoc præſenti*, Bald. in l. *final in princ. num.* 1. & 2. *C. de Epiſcop. & Cler.* & ibi etiam Fulgoſ. *in princ.* Salicet. in Auth. *Niſi rogati*, *in fin.* C. *Ad Trebell.* & ibi etiam Bald. *nu.* 10. dicens hanc opinionem eſſe multùm æquam, quod etiam dixit Imola in l. *Lucius*, l. *ultima*, *nu.* 5. *ff. de hæred. inſtituen.*

Sanè hæc conſultatio eſt ſatis dubia, adeo ut Petr. de Anchar, *hic nu.* 41. poſt prolixam diſputationem concludat his verbis (Inter opiniones tantorum Patrum, & Modernorum teneas quicquid placet) Et Authores plurimos uſque ad ſatietatem pro utraque ſententia cumulat noviſſimè Thom. Sanch. *ſuper Decalog. to.* 2. *lib.* 7. *cap.* 16. *nu.* 51. *verſ. Octavo*, dicit tamen Joan. de Imol. in d. l. *Si ita quis*, §. *Is cui*, *in fin. ff de legat.* 2. hanc ſecundam opinionem eſſe veriorem attento jure canonico, & ſervandam in terris Eccleſiæ: oppoſitam verò attento jure civili, & ſervandam in terris Imperii.

30 Ampliatur quarto eadem concluſio, ut procedat etiamſi rogatus reſtituere fiat Clericus Eccleſiæ ſæcularis: nam ſubſtitutio evaneſcit, dummodo tamen duo copulativè concurrant, nempe ut perpetuò ibi maneat, & relicta eroget in pios uſus: ſic probat textus in Auth. *de Sanctiſſ. Epiſcop.* §. *Sed & hoc præſenti*, *col.* 9. Unde deſumpta

ſumpta eſt Authen. *Niſi rogati*, C: *Ad Trebell*, & tenent hic gloſ. *ult*. Innoc. *numer*. 8. *verſ. Si autem fiat Clericus*, Hoſt. *num*. 19. Bellamer. *numer*, 31, Dec: *num*. 200 Pariſ: *num*. 117 & Bero. *num* 498. Speculat: *in tit. de ſtat. Monachor*. §. *ult*, *q*. 15: *n*: 20.

Nunc limita primò propoſitam concluſionem, niſi filius rogatus ſit reſtituere loco Religioſo, vel Eccleſiæ ſæculari, aut alteri pio loco, vel relicta expendere in pios uſus. His enim caſibus per ingreſſum Monaſterii non expirat ſubſtitutio facta in defectum liberorum; quia privilegiatus non utitur privilegio contra æquè privilegiatum, ut in d. §. *Sed & hoc præſenti*, & hic firmant gloſſ. *ultim*. Innoc. *n*. 8 Hoſt. *n*. 19 Bellam. *n*. 29 & *n*. *ult* Butr. *n*. 60 Cardin: *col*: 4 *verſ*: *In gloſſa finali*, Anchar. *n*. 19 Imol: *n*. 17 Abb: *n*: 36 Felin: *n*: 29 & Dec: *n*. 192 Speculat. *in tit: de ſtat: Monachor*. §. 1 *n*, 19 & 20 *quæſt*. 15 Bartol. & communiter Legiſtæ in d. Auth. *Niſi rogati*, *C. Ad Trebell*.

Limita ſecundo eamdem concluſionem, ut procedat dummodo ea conditio apponatur in ultimis voluntatibus, vel in contractibus gratuitis, prout loquitur text. in *d*. §. *Sed & hoc præſenti*, ut advertit Bald. *hic n*. 18. *in fin*. Secus verò in contractibus oneroſis, quia tunc conditio illa per profeſſionem regularem non evaneſcit, ut hic per Anchar. *n. penult*. Barbat. *n*. 71 Afflict. *deciſ*. 83 *n*. 13 & idem ſi eadem conditio apponatur in ſtatutis, ut decidunt Domini de Rota *deciſ*. 92 *n*. 11. & *ſeq. part*. 2 *diverſ*.

Limita tertiò, niſi conditio relata ſit in perſonam ipſius teſtatoris, puta quia dixit ſi ſine liberis deceſſero, ſubſtituo Titium: tunc enim & ſi teſtator Religionem profiteatur, non tamen expirat ſuſtitutio, nec intrat diſpotio hujus cap. ut originaliter voluit, Martin. de Selva Epiſcopus Pampilonen. quem hic refert, & ſequitur Joan. Andr. *n*: 37 & conſentiunt Butr *n*. 62 Cardin. *col*. 4 Anchar. *num*: 29: Abb. *num*: 46 & Decius *n*: 214.

Limita quartò, niſi rogatus intret Monaſterium in fraudem ſubſtituti, quia tunc conditio non evaneſcit, cum fraus, & dolus, &c. ut hic tenent Abb. Antiq. *n. ult*. dicens ita tenere Petr. de Sampſon. Magiſtrum ſuum, Joan, Andr, *n*. 36. Bald, *n*. 31 Henric, Boich, *n*: 21 Bellam, *n*: 32 & 40 Butr: *n*: 61 Abb: *n*: 46 Felin: *n*: 36 Dec: *n*: 204 & Bero: *n*: 500 Fraus autem probabitur ſi gravatus comminatus fuerit ſubſtituto ſe ingreſſurum Religionem, ut eum excludat à fideicommiſſo, ſecundum Abb: Antiquum, & Jo. Andr, *locis citatis*. Et quamvis hanc conjecturam refellant Petr: de Bellaper: in Auth: *Niſi rogati*, *quæſt. penult*: C. *Ad Trebell*. & Dec: *hic n*. 209. tamen eam admittunt Henric. Bellam. Butr. Abb, & Felin. ſupracitati, & alii plures, quos cumulat Sanchez *ſuper Decalog. tom*. 2. *liber*, 7 *cap*, 16 *numer*. 60.

Sed numquid fraus præſumatur ex hoc ſolo, quod rogatus reſtituere, profeſſionem emiſerit in articulo mortis. gravis controverſia eſt, quam S. Congregatio Concilii noluit decidere, ſed ad judicem cauſæ rejecit. Tu dic ut ſcripſi in c. *Sicut nobis*, *à n*. 30 *uſque in finem*, *de regular*, & adde Felinum *hic n*. 34 & quæ in utramque partem congerit Sanchez d. *cap*, 16 *n*: 58

37 Limita quintò valde notabiliter ſupraſcriptam concluſionem omiſſis pluribus aliis limitationibus, quas proſequitur Sanch. *d. cap*. 16 ut non procedat ſi rogatus reſtituere ingrediatur monaſterium Ordinis Mendicantium; quia cum bona immobilia eis poſſidere non liceat, cap. *Nimis*, *prava*, *infr*, *de exceſſib*, *Prælat*, cap. *un*, §: *Confirmatos*, *de Relig: domib*: *lib*, 6 utique ſubſtitutum non excludunt, nec habet locum hoc cap. ut hic tenent Scribentes, *Deciſ. Pedemont*, 126 *n*, 27 & ita tenere Doctores communiter affirmat Bern. Land, *in addit. ad* Bart. *d*, *conſ*. 1:

Verum an hæc limitatio locum habeat poſt Concilium Tridentinum plenius dicam infra *n*. 67, & *n*, 117,

38 QUÆRO, an Fratres Mendicantes ſint capaces acquiſitionis bonorum immobilium in communi.

Tametſi in hac materia Doctores hic multa ſcribant; in hoc tamen videntur convenire, ut conſtituenda ſit differentia inter Fratres Minores S. Franciſci, & reliquos Mendicantes, & ſecundum hoc ponunt duas concluſiones communes, quas poſt Imol. & Abbat. proſequitur Felin. à *n*: 50.

39 Prima concluſio eſt. Fratres Minores ſunt prorſus incapaces hæreditariæ ſucceſſionis etiam in communi, text. eſt in Clem. *Exivi*, §. *Cupientes*, *de verb ſignific*. Federic: de Sen: *conſil*: 26 *Caſus talis eſt. Quidam ingreſſus*, *in princ*. Sunt
40 enim fundati in arctiſſima paupertate ſupra omnes Mendicantes, ut fusè deducit Bartol. in *tract. Minorit. lib*: 1 *diſt*: 1 *cap*: 1 *per tot*. Petr. de Anchar: in d. Clement: *Exivi*, *n*: 1 Calder. *conſ* 46 incipien: *An bona ingreſſi Ordinem*, *poſt med*: *verſ*: *Præterea de hoc*, *de teſtam*. Et ſucceſſiones ex ſui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt, quæ ex Regula ſunt eis prohibita, ut in d: §: *Cupientes*.

41 Unde, ut ait Bald: in l: *Etiamquam*, *num* 18 C: *de fideicomm*. Frater Minor eſt incapax emolumenti, & tituli, & ſi inſtituatur, perinde eſt, ac ſi homo mortuus inſtitutus fuiſſet: cujus
42 dictum refert, & ſequitur Felin. *d. n*: 50 Et ita nullum eſt teſtamentum, in quo fratres Minores ſunt hæredes inſtituti, niſi adſit cohæres, & hæreditas defertur venientibus ab inteſtato, l: *Si in metallum*, *ff*: *de his*, *quæ pro non ſcriptis habentur*, l. 1 C. *de hæred: inſtituen*: l, *Neque enim*, *ff*: *de teſtam*: *militar*: & firmat Bart: in *d*: *tract*: *Minorit*: *lib*: 1 *diſt*: 1 *cap*: 2 Petr: de Anchar: in d: Clem: *Exivi*, *num*: 2 *verſ*: *Revertor ad primum*,

43 Et quemadmodum jure inſtitutionis capere non poſſunt, ita nec jure fideicommiſſi univerſalis ſecundum Bart: *in eod*: *tract*: *lib*: 1 *diſt* 2: *cap*: 2.

44 Sed neque jure legati habere poſſunt hæreditatem, ut per Bart: d: *lib*: 1 *diſt*, 3 *cap*, 1 Imo nec legata particularia jure inſtitutionis, ut idem tradit *d. diſt*, 3 *cap*, 2.

45 Quod adeo verum eſt, ut nec valeat inſtitutio facta de Fratribus Minoribus ad effectum æſtimationis, ſcilicet ut vendant, & pretium convertant in ſuas neceſſitates. Et eſt magis communis opinio, ut pluribus relatis teſtatur Anton: Gabriel: *comm*, *concluſ*, 1 *n*: 1.

46 Quinimo ſi teſtator dixerit, Inſtituo hæredes fra-

fratres Minores cum hoc, ut bona hæreditaria per executores nominatos vendantur, & pretium erogetur in reparationem Eccleſiæ, conſtructionem Capellæ, & ſacram ſupellectilem; & quatenus hæredis inſtitutio non valeat ex aliqua cauſa in corpore juris clauſa, tunc jure legati lego: talis inſtitutio non valet, ut latiſſimè probavi in cap. *Nimis prava, à nu.20. uſque ad n.46. infrà de exceſſ. Prælator.*

4 Quamobrem Fratres Minores non excludunt ſubſtitutum ſub conditione, ſi gravatus deceſſerit ſine liberis, nec in eis locum habet iſte textus, ut ſcripſit Bald. in l. *Cum acutiſſimi, nu.16. C. de fideicomm.* Abb. *conſ. 27. Pro clara, col.2. in princ. lib. 2.* Felin. *hic num. 50.* & communiter DD. Vivius *commun. opinion. concluſ. 839.* ubi plures refert, & de communi teſtatur.

48 Quo verò ad bona ingredientis Religionem Fratrum Minorum, quamuis ſint tres opiniones, quas hic recenſet Innoc. *num. 6.* tamen communis opinio eſt hujuſmodi bona deferre venientibus ab inteſtato: perinde ac ſi profeſſus eſſet mortuus, ſi de illis ante profeſſionem non diſpoſuerit. Et ita tenuerunt hic Imol. *col. penultim. verſ. Quid autem ſi quis ingrediatur*, Abb. *num. 62.* Felin. *num. 50.* Feder. *d. conſ. 26. num. 1.* dicens hanc opinionem eſſe veriorem, & *num. 3.* Bart. *eod. tract. Minor. lib.4. diſt.3. cap.1.* Bald. in Auth. *Ingreſſi, nu.46. C. de Sacroſ. Eccleſ.* & de communi teſtatur Abb. *conſ. 27. Pro clara, & luculenta, num. 2. verſ. Quædam, & ſecunda Religio, part. 2.* Roman. *conſ. 296. Circa declarationem, nu.1. verſ. Secunda verò opinio eſt communis*, & alii, quos citat Gabriel. *d. concluſ. 1 de hæred. inſtituen. numer: 6.*

49 Sed ſi ante profeſſionem de bonis ſuis diſpoſitionem fecerit, hujuſmodi diſpoſitio rata, & firma eſſe debet, cum in Regula B. Franciſci cautum ſit, ut liceat ingredientibus, & ſit liberum facere de bonis ſuis ſecundum quod Dominus ſpiraverit, quod etiam habetur in d. Clem. *Exivi, §. Dubitaverunt, de ver. ſignific.* & notat Bart.
50 *d. l.4. diſt. 2. cap.1. num.4.* Dummodo tamen ſervetur forma à Concilio Tridentino præſcripta in *cap.16. ſeſſ. 25. de Regular.* Et hoc ſi diſpoſitionem fecerit inter vivos; ſecus in ultima voluntate; quia decretum *d. cap. 16.* locum non habet in teſtamentis, & aliis ultimis voluntatibus, ut declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.

51 Et hæredes inſtituti in teſtamento profitentis ſtatim capiens illius hæreditatem etiam non expectata morte naturali, ut Bart. concludit, *dict. diſt 2. cap. 2.*

52 Porrò concluſio ſuperiùs firmata, & illius declarationes vendicant ſibi locum in hæreditate, vel fideicommiſſo univerſali dumtaxat, non autem in legatis, ſeu relictis particularibus: nam etſi Fratres Minores etiam in communi ſint incapaces legati bonorum immobilium, & conſequenter etiam annui reditus, qui inter immobilia computatur, ut eſt textus in Clement. *Exivi, §. Cumq; annui reditus, de ver. ſignif.* quem dicit rotundum, & clarum, Abb. *conſ. 63. Vt veritas, poſt princ. verſ. Præterea, par 2.* tamen ſunt capaces ad effectum vendendi, & pretium convertendi in ſuas neceſſitates, aut in uſum Fabricæ, vel Sacri-
53 ſtiæ; dummodo tamen pretium non ſit exceſſivum, ita ut potius theſaurizatum, quàm pro neceſſitatibus imminentibus receptum, ut inquit Bart. *in eod. tractat. Minoritar. lib. 1. diſtin. 2. cap. 2. num. 16. & ſeq.* Jaſ. in l. *Apud Iulianum, §. Con-*
54 *ſtat. num.41. ff. de legat. 1.* Et dummodo legatum fiat ſub modo licito, aut etiam ſimpliciter, quia ſub modo licito, factum intelligitur, ut probatur expreſsè in c. *Exiit, §. Præterea, de ver. ſignif. lib. 6.* & tenet gloſ. in d. Clem. *Exivi, col. 5. in ver. Proinde, verſ. Si autem modus, eod. tit.* & ibi etiam Anchar. *numer. 13. verſ. Quandoque Fratribus relinquitur*, Bart. in Authen. *Excipitur, C. de bon. quæ liber.* & in *d. tract. Minoritar. lib. 2. diſtin. 2. cap. 1. num. 9.* & *diſtin. 4. cap. 1. num. 19.* Abb. *d. conſ. 63. num. 8. part. 2.* Rot. coram Burat. *deciſ. 245. num. 18.* Et aliàs cenſuit S. Congregatio Concilii ut dixi in cap. *Nimis prava, num. 50. de exceſſ. Prælator.* ubi etiam plenè videas, quorum legatorum ſint capaces Fratres Minores tam de familia, quàm ex reformatione, à *nu.46. uſque ad num. 61.*

55 Sed hic incidit pulchra dubitatio, An valeat legatum annui reditus factum valetudinario, ſeu infirmariæ Frarum Minorum S. Franciſci.

56 Videtur reſpondendum non valere, quia pro neceſſitatibus infirmorum Regula permittit tantùm ut Fratres recurrant ad amicos ſpirituales pro eleemoſynis manualibus, ut patet in c. *Exiit, §. Nec quicquam, verſ. In alio quoque Capitulo, de ver. ſignific. lib.6.* ubi ſic legitur (Miniſtri, & Cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis Fratribus induendis per amicos ſpirituales ſollicitam curam gerant ſecundum loca, & tempora, & frigidas regiones) Et in Clem. *Exivi, §. Porrò cum dictus Sanctus, eodem tit.* ibi (Recurſus ad amicos ſpirituales pro pecunia in duobus caſibus tantùm ſecundum Regulam conceditur, videlicet pro neceſſitatibus infirmorum, & Fratribus induendis) Hæc autem proviſio fuiſſet inanis, & fruſtratoria, ſi pro uſu infirmorum, liceret Fratribus habere annuos reditus.

Præterea hæ duæ neceſſitates, videlicet pro infirmis, & pro fratribus induendis in Regula æquiparantur, ut in locis proximè citatis. Sed pro fratribus induendis certum eſt non licere illis obtinere annuos reditus, d. c. *Exiit, §. Porro*, & fatentur omnes. Ergo nec pro neceſſitatibus infirmorum, cap. *Translato, de Conſtitut.* & cap. *2. de translat. Epiſcop. cum ſimil.*

57 Ad hæc legatum annuum Fratribus Minoribus relictum pro alimentis non valet, ſecundum Bart. in l. *Servo alieno, in princip.* & ibi etiam Imol. *ff. de legat. 1.* Feder. de Sen. *conſ. 12. Fratres, num. 7. verſ. Quod non ſit capax*, Duenn. *regul. 381. in 1. limit. numer. 1. verſ Quod eſt verum niſi*
58 *annuum*, Anton. Gabriel. *lib. 4. tit. de legat. concluſ. 1. num.27.* Ergo nec valet legatum annuum pro medicis, & medicinis, & ſic pro uſu infirmariæ; quia legatis alimentis veniunt non ſolum cibaria, habitatio, & veſtitus, ut in l. *Legatis, ff. de alimen. legat.* Sed medicinæ, ſalarium medici, ſtratum, & omnia ad victum neceſſaria, l. *Sicut impendia, ff. de uſufr.* l. *Verbo victus, ff. de ver. ſignific.* Bart. in l. *Si cum dotem, §. Sin autem, num.9. ff. ſolut. matrim.* Iaſ. poſt alios in l. *Cum ij, §. Qui tranſigit. ff. de tranſact.* Reminald. Jun. *conſ. 132. nu. 11. lib. 2.*

Et

Et confirmatur,quia ſi regula non permittit, ut Fratres Minores pro neceſſitate victus habeant reditus annuos,quia incerta mendicitas debet eis victum tribuere,ut dicit textus in cap. *unic.*§.1.*de religioſ.domib.lib.6.*& tradit Feder. de Sen.*ubi ſupra.*& Abb.*conſ.63.Vt veritas,n.2.lib.2.* longe minus cenſetur permittere,ut habeant reditus annuos pro medicinis,& Medicis,quorum non eſt adeo præciſa neceſſitas ſicut victus, ſine quo vivere non poſſumus,d.l.*Verbo victus,* & l.*final.ff.de alim.pupill.præſtan.* Et in propoſito notat Bald, in Auth.*Ingreſſi*, *num.* 42.*C.de ſacroſ. Eccleſ.*

Accedit quod in d.Clem.*Exivi*, §. *Cumque annui reditus*, *de ver. ſignif.* Pro generali regula firmatur,ut cum annuos reditus obtinere paupertati,& mendicitati repugnet,prædictis fratribus reditus quoſcunque,ſicut & poſſeſſiones,vel earum etiam uſum (cum eis non reperiatur conceſſus) recipere,vel habere, conditione conſiderata ipſorum,non liceat,quæ ſunt formalia verba illius tex.Qui ergo dicit eos poſſe habere annuos reditus pro uſu infirmorum,probare debet, quia ſtandum eſt regulæ quandiù non probatur exceptio , l. *Ab ea parte*, *ff de probat.* gloſ. 1. *in fin.*in c.*Inter hæc,32.quæſt.* 1. Et cum edictum ſit prohibitorium , omnes annui reditus cenſentur fratribus prohibiti,niſi appareant conceſſi,ut probant illa verba textus , cum eis non reperiatur conceſſus:& notat Abb.d. *conſ, 63.in princ.* Quæ tamen exceptio,ſeu conceſſio , nec probatur, nec probari poteſt; quin potius conſtat de oppoſito tum ex ſuperius deductis; tum quia à memorata prohibitione obtinendi reditus quoſcunque excipitur tantummodo caſus pro Divino cultu , ut ſi relinquatur annuatim frumentum pro hoſtiis , vel vinum pro ſacrificio, aut pecunia pro luminibus, & ſimilibus, ut per Feder.de Sen.*d.conſ.*12.*n.*4.Bald.in d. Auth. *Ingreſſi,n.59.*Abb.poſt Bart. &Joan. de Lignan. *d.conſ.63.n.4.verſ.Secundò principaliter.* Rota *deciſ.365.num,9.part.5.diverſ.* Ratio eſt ſecundum omnes,quia per hujuſmodi legata fratrum Mendicitas non relevatur. Ergo hæc exceptio firmat regulam in contrarium in omnibus aliis caſibus,in quibus relevatur eorum mendicitas , ut per Abb. *loco citato* : & conſequenter relictum annuum pro uſu infirmorum non tenet.

Denique ſi liceret Minoritis pro uſu infirmariæ obtinere annuos reditus , hinc eſſet aperta via excludendi prorſus eorum mendicitatem: nam cùm reditus annui inter immobilia cenſeantur à jure,ut dicitur in d. §.*Cumque annui reditus* : prætextu infirmorum poſſent non ſolum cenſus,& loca montium,ſed etiam poſſeſſiones, & eorum fructus , imo & pingues hæreditates acquirere,cum tamen ut legitur in d.Clem. *Exivi* , *in* §. *Rurſus.* Vir Sanctus tam in exemplis, quàm verbis regulæ oſtenderit ſe velle , ut fratres ſui, & filii Divinæ providentiæ innitentes, ſuos in Deum jacerent cogitatus , qui volucres cæli paſcit, quæ non congregant in horrea, nec ſeminant,vel metunt.Unde videmus nec fratres Capuccinos, qui Regulam fratrum Minorum in ſua puritate ſervant,nec fratres ſtrictioris obſervantiæ unquam habuiſſe reditus annuos etiam ad uſum infirmariæ.

Quamobrem non valere legatum annuum factum infirmariæ frarrum Minorum tenet in puncto Joan.de Lignan, in d.Clem. *Exivi*, relatus à Jo.de Anan.*conſ.*30. & ex Recent. Sanch. *in Decalog. lib. 7. cap. 26. n. 47.verſ. Nec credo verum,* licet ſupraſcriptas rationes non ponderet.

61 Nec refert, quod idem Joan. de Anania, d. *conſ.*30.incipien.*Viſa petitione,n.3.verſ. Circa tertium,*relatus ſimpliciter à Rodriq. *quæſt Regular. tom.2.q.126.art.* 4. conſuluerit valere legatum uſusfructus factum infirmariis Fratrum Minorum , quoniam movetur potiſſimum duobus fundamentis.

Primum eſt,quia dictum legatum non fuit factum Fratribus,ſed loco,juxta text in l. *Annua*, §.*Attia, ff, de ann. legat.* De jure autem cuilibet Religioſo loco legari poteſt,l.1.*C. de ſacroſ. Eccleſ.*cum concordant. de quib. per eum, neque hoc jus fuit ſublatum per d.Clem.*Exivi*, quæ ſecundum eum ſi legatur , & perlegatur à capite uſque ad finem, nullam facit mentionem quando relinquitur loco,ſed ſolùm,quando fratribus: allegat.Bart.*in tract.Minoritar.lib.*1.*diſtinct.*4.ubi tenet poſſe relinqui Eccleſiæ frarrum Minorum, licèt non poſſit relinqui fratribus & legatum acquiri Eccleſiæ Romanæ , de cujus proprietate ſunt Eccleſiæ fratrum Minorum,ut d.Clem. *Exivi*,§.*Loca verò.*

62 Verum hoc primum fundamentum deridet , & dicit eſſe omnino falſum Bald. in Authen. *Ingreſſi, num. 55. C, de ſacroſ. Eccleſ.* nam aut ſumitur Eccleſia materialiter pro ædificio; & hoc modo Eccleſia non eſt ſufficiens medium ad acquirendum Eccleſiæ Romanæ civili acquiſitione, quia eſt quid inſenſatum , quod nec capere nec velle poteſt, ſicut ſi dicerem,lego fundo Titii,non propterea acquireretur Titio, niſi eſſet jus prædiale,quod ineſſet rei,l.*Pecoris ff.de ſervit, ruſticor. prædior.* l. *Vt pomum* , *ff. de ſervit.* Aut ponitur Eccleſia formaliter,& ſignificativè l. *Mortuo* , *ff. de fideijuſſor.* & tunc cùm ſignificet quid abſtractum à genere,id eſt ipſam ſpeciem , hoc eſt Collegium fratrum Minorum, quia Eccleſia, & Collegium idem ſunt, ut idem Bald. dixit *in Rubr. C.de ſacroſ.Eccleſ.* ſequitur ut non poſſit acquiri mediante organo , & organum ſit inhabile,acquiſitio impeditur, l. 1. §. *Cæterum,ff.de acquir.poſſeſſ.* l. *Quæcunque gerimus,ff. de act.& obligat.*l.*Tria prædia,ff. de ſervit. ruſticor. prædior.* & quod notatur in Clem. *Religioſus, de Procur.* & maximè quia impedimentum Regulæ videtur eſſe de jure naturali, & Divino. Itaque in his , quæ requirunt medium , ceſſante medio , ceſſat acquiſitio , & inanimata non quærunt , niſi ſit acquiſitio , quæ procedat immediatè propter rem ipſam , ut ſervitus , leg. *Qui fundum* , *ff. Quemadm. ſervit. amit.*

Præterea Bald.ad confundendum,ut ipſe ait, Bartoli errorem , ſubjicit alias duas rationes. Prima ratio eſt ex parte voluntatis teſtantis; quia relinquere Eccleſiæ Romanæ, non eſt relinquere pauperibus,ſicut teſtator, intellexit,l.*Non dubium* , C. *de teſtam.* Unde opinio Bartoli eſt contra mentem teſtantis. Secunda ratio eſt,quia Joannes XXII.in Extravag. *Ad conditorem*, §.*fin. de ver. ſignif.* renunciavit omni acquiſitioni dominii

minii per dictos fratres faciendæ Eccleſiæ Romanæ. Ergo eodem modo renunciavit acquiſitioni faciendæ per Eccleſiam fratrum, cum inter fratres, & Eccleſiam ſit quædam conjunctio inſeparabilis. Et ita contra Bartolum dicit ſe in facto conſuluiſſe: ejus conſilium habetur *in 4. volum. conſ. 416. Viſa ſubſtitutione*, ubi in fine concludit his verbis (Ridiculum eſt dicere, Non poteſt relinqui fratribus, ſed poteſt relinqui Eccleſiæ, ut dicit Bartolus: hoc enim quid aliud eſt, niſi verba ſacra cavillari, & mentem juris lacerare. Unde poteſt ſibi dici, littera ſua occidit, ſpiritus autem vivificat) Hæc Bald. cujus opinionem ſequitur, & pluribus confirmat ejus diſcipulus Petr. de Anchar. in d. Clem. *Exivi, col. 3. num. 5. verſ. Sed quæro. An idem ſit*, Angel. in Auth. *de Eccl. tit.* §. *Si quis autem, il ſecondo*, & Barbat. in c. *Nos quidem, col. final. de teſtam.*

Quid plura? Idem met Bart. poſtea re accuratius perpenſa, ſe retractavit in l. 1. *n. 5.* C. *de conduct. & Procurat. Dom. Auguſt. lib.* 11. ubi ait: ſi legatum relinquitur Eccleſiæ S. Franciſci, illud legatum eſt nullum, ſicut ſi relinqueretur fratribus de S. Franciſco, licèt tenuerim contrarium in libello minoritarum, & movetur per gloſſ. ibi, quæ exponit domum, ideſt illos de domo.

Quæ rationes à fortiori procedunt in legato facto infirmariæ. In Eccleſia enim poteſt conſiderari ratio Divini cultus, ut pro ſolvenda opinione Bartoli obſervat Abbas d. *conſ. 63. num.* 4. *verſ. Hoc etiam ſentit Bartolus, lib. 2.* quæ tamen ratio in legato facto infirmariæ conſiderari non poteſt. Unde idem eſt in effectu legare infirmariæ, ac legare fratribus infirmis. Neque enim teſtator accepit infirmariam pro ædificio, ſed pro fratribus, eoſque principaliter contemplatus eſt, ut in propriis terminis dicit Joan. de Lignan. in d. Clem. *Exivi*; Idque vel invitus fatetur ipſemet Joan. de Anan. *d. conſ.* 3. *num.* 7. ibi, Ergo in caſu noſtro aſſignabuntur fructus dictarum poſſeſſionum infirmariæ S. Franciſci, & ſi ibi erunt infirmi, qui eis indigeant, ſubveniet eis juxta votum defuncti, ſed fratres infirmi non ſunt capaces, ut oſtenſum eſt ſupra. Ergo nec infirmaria: & quemadmodum ſervus, qui regitur à domino, non eſt capax eorum, quorum dominus non eſt capax, l. *Non minus, ff. de hæred. inſtit.* l. *Si mihi, & tibi*, §. *fin. de leg.* 1. ita eadem ratione locus, qui regitur per fratres, non debet eſſe capax eorum, quorum fratres non ſunt capaces, ut per Petr. de Anchar. *ubi ſupra.*

63 Secundum fundamentum Joan. de Anan. eſt, quia per legatum uſusfructus factum infirmariæ non fit fraus d. Clem. *Exivi*, quæ ſolùm prohibet relinqui fratribus Minoribus ad hoc ut vivant ſine proprio, & in paupertate, quod non tollitur ſi relinquitur pro neceſſitatibus infirmorum. Sed hoc quoque fundamentum eſt falſum, quia Regula præcipit, ut fratribus infirmis provideatur ex mendicitate, & quæſtu quotidiano, ut probatum eſt ſupra: & per annuos reditus relevatur eorum mendicitas; unde melius Jo. de Lign. *ubi ſupra* dicit, legatum factum infirmariæ fratrum Minorum eſſe in fraudem paupertatis: & ut Bald. inquit in d. Auth. *Ingreſſi, num.* 57. hinc eſſet aperta via fraudibus, & fieret fraus de homine ad nomen, ut in Authen. *de nupt.* §. *Optimè*, l.

64 *Si per impreſſionem, ff. Quod met. cauſ.* omnis autem fraus eſt prohibita de jure naturali; & quidquid ratione fraudis prohibetur, tanquam jus naturale de ſimilibus ad ſimilia extenditur, l. 1. & l. *ult. ff Si quid in fraud. patr.* l. *Cum hi*, §. *Si cum lex, de tranſact.*

65 Secunda concluſio. Reliqui Mendicantes ſunt capaces acquiſitionis bonorum immobilium in communi, non quidem ut poſſideant, aut ſibi perpetuo retineant, ſed ut vendant, & pretium convertant in ſuas neceſſitates: hoc enim non repugnat mendicitati, nec Religioſæ paupertati, ut tenet gloſſa ordinaria, & ſolemnis in cap. 1. *in ver. Domum, de Religioſ. domib. lib. 6.* quam ſequuntur communiter Juriſtæ in l. *Julianus*, §. *Conſtat, de legat. 2.* & Canoniſtæ hic, præſertim Felin. *num. 51.* & in c: *Filius, de teſtam.* prout de communi teſtantur Hieronym: Gabriel: *conſ: 28 num: 3 lib: 1*: Navarr: *in Comment. 2 de regular. num: 50 verſ: Si autem aliorum*, & Menoch: *conſil:* 1014: *n.* 14: quam etiam ſequuta eſt Rota apud Put: *deciſ: 279 lib:* 1 & Burat: *deciſ: 245 num:* 3 ubi allegantur aliæ deciſiones concordantes. Imò illam gloſſam de conſuetudine obſervari affirmant Bald: *conſ: 232 col: 2 verſ: Nec obſtant verba, lib: 2* Raphael: Cuman: *conſ: 169 col: 2 verſ: His tamen non obſtantibus:* Dec: *conſ: 550 num, 5 verſ, Et concluſio ſupradicta* Put, & Burat: *locis citatis.* Et quamvis illa gloſſa loquatur in legatis, tamen idem eſſe in inſtitutione, ut ſcilicet valeat ad effectum vendendi, & pretium erogandi in eorum neceſſitates, tenet Guidopap, *deciſ.* 327 Nicol de Ubald: *in tract. ſucceſſion. ab inteſt. Clericor: n: 5* ubi teſtatur de communi prout etiam atteſtatur Decius *hic n.* 70 & alii apud Gabriel: *de hæred. inſtituen: concl: 1 n: 11* licèt Raphael. Cuman: *conſ: 132* & *d: conſ, 169* dicat hoc procedere potius de conſuetudine, quàm de jure.

66 Sed tu adverte, quia hæc concluſio hodie locum habet tantummodo in domibus profeſſis Societatis Jeſu, quæ licèt ſint Mendicantes ex Regula, & renunciaverint conceſſioni Concilii Tridentini in *cap. 3. ſeſſ: 25. de Regular.* ut dicam in *ult: quæſt: n: 82. & n: 84.* tamen ſunt capaces acquiſitionis poſſeſſionum, & annuorum redituum, non modo per viam legati, ſed etiam per viam inſtitutionis univerſalis, non quidem ad effectum retinendi, ſed ſolum vendendi, & pretium erogandi in ſuas neceſſitates, & alios pios uſus, ut in terminis reſolvit Rota coram Burat. in præallegat. *deciſ: 245. per totam*, ubi articulum plenè, & accuratè examinat, & reſpondet objectis.

67 Verum quoad alios Mendicantes, exceptis Capuccinis, & Minoribus de Obſervantia S. Franciſci, prædicta concluſio hodie non procedit; quia S. Synodus conceſſit Monaſteriis omnibus Mendicantium tam virorum, quam mulierum, quibus ex Conſtitutionibus erat prohibitum, aut ex privilegio non erat conceſſum bona immobilia poſſidere, ut deinceps bona hujuſmodi poſſidere valeant, ut in *cap. 3. ſeſſ. 25*

68 *de Regular.* Unde cum jam ſint capaces bonorum immobilium, in communi etiam ad effectum poſſidendi, & ſibi perpetuò retinendi; proculdubio

dubio excludunt ſubſtitutum, ſicut alij non Mendicantes, ad præſcriptum hujus Decretalis prout firmant Navarr. *Comment: 2. de Regular. nu: 54.* & Sanchez *in Decal: tom: 2. lib: 7. cap. 16. nu: 13.* An autem ejuſmodi monaſteria ſuccedant in bonis feudalibus, examinavi latiſſimè in cap. *Quæ in Eccleſiarum*, *ſuprà de Conſtit.* in quæſt. An Regularis ex Ordine Fratrum Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumptus ſuccedat in feudo apertè poſtquam fuit conſecratus Epiſcopus *à n. 57. uſque ad n. 108.*

Ulteriùs QUÆRO, An Regularis ex indulto Apoſtolico à Religione Fratrum Minorum de Obſervantia ad tertium Ordinem S. Franciſci ex legitima cauſa translatus recuperet jus ſuccedendi in bonis ſibi ex teſtamento, vel ab inteſtato poſt translationem delatis.

Videtur reſpondendum recuperare hujuſmodi jus ſuccedendi, ac ſecundo monaſterio acquirere ad inſtar Monachi ad Epiſcopatum aſſumpti, qui ſuccedit in hæreditate ſibi poſt aſſumptionem delata, eamque acquirit Eccleſia ad quam fuit promotus, ut eſt textus in c. *Statutum*, 18 *q.* 1. cujus hæc ſunt verba: (Monachus, quem Canonica electio à jugo Regulæ Monaſticæ profeſſionis abſolvit, & ſacra ordinatio de Monacho Epiſcopum facit, velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatē poſtea jure vendicandi poteſtatem habeat.) Hæc ibi. Nam quamvis Monachus factus Epiſcopus non deſinat eſſe Monachus, nec abſolvatur à ſubſtantialibus Regulæ; ideoque nec proprium habere poſſit, cap. *Cùm ad monaſterium, in fin: de ſtat: Monach.* & cap. *De Monachis.* 16 *quæſt.* 1. gloſ: in cap: *Quorumdam, in ver: Mendicantium, de elect: lib 6.* & in d. cap: *Statutum, in ver: legitimus,* & docet S. Thom. *in 2. 2. quæſt: 88. art: 11. ad* 4. tamen ut alia Eccleſia acquirat ex perſona illius ad ſubſtantialia Religionis non pertinet. Ideoque Gloſ. Archid. Turrecr. & alij DD. exponentes verba illa, *paternam ſibi hæreditatem poſtea jure vendicandi poteſtatem habeat:* verbum illud, *ſibi*, interpretatur, id eſt, Eccleſiæ ſuæ.

Et cùm Archiepiſcopus Goanus, cujus conſultationes ſan. mem. Paulus V. ad S. Congregationem Concilij rejecit, inter alia quæſiviſſet, An ſpolia Epiſcopi Regularis morientis ab inteſtato pertinerent ad Cameram Apoſtolicam, an ad ſucceſſorem beneficij. Et Cardinalis Serra teſtatus eſſet Cameram Apoſtolicam ibi quoad ſpolia nihil prætendere: S. Congregatio reſpondit bona poſt conſecrationem acquiſita ad propriam Eccleſiam pertinere, per d. c. *Statutum*, & doctrinam Navarr. *de redit: Eccleſ: q. 1. in 9. admonitione, n. 1. & ſeq.*

7 Quamobrem ſicut Regularis ad dignitatem ſæcularem translatus licèt ex ſe ſit incapax ſucceſſionis, acquirit Eccleſiæ ſuæ hæreditatem ſibi delatam poſt translationem: eodem modo translatus ad Religionem, quæ bonorum ſit capax in communi, acquirit ſecundæ Religioni, & per text. in d. cap. *Statutum*, Fratres Minores S. Franciſci de Obſervantia translatos ad Religionem bonorum capacem fieri habiles ad ſucceſſionem bonorum, quæ ſibi poſt translationem deferuntur, ita ut acquirant ſecundo monaſterio, tradit in puncto Bart. *in tract. Minorit. lib. 4. diſtinct. 2. cap. 3.* ubi refert ſic priùs determinâſſe Franciſcum de Aſſiſio Decretorum Doctorem: ſequuntur Nicol. de Ubald. *in tract: de ſucceſſ: ab inteſt: Clericor. part:* 1. *num:* 3. *verſ: Et idem ſi eſſet translatus ad Monaſterium capax*, Jaſ. in l. *Ex facto*, §. *final: ſub num:* 10. *verſ: Adde etiam quod Bart: ff. de vulg: Summa* Angel. *in ver Religio, num:* 28. Redoan. *de ſpol. Clericor: quæſt:* 8. *num:* 22. & DD. hîc maximè Felin. *num:* 50.
72 *verſ: Et adde quòd ſi Frater Minor.* Ratio eſt, quia Regularis ad alium Ordinem translatus nihil habet commune cum prima Religione, ut ſtatuitur decreto Calcedonen. Concil. *cap.* 10. in hæc verba: Si quis jam translatus eſt ab alia Eccleſia in aliam, nihil habet commune cum priore Eccleſia: refertur in c. *Si quis jam*, 21. *qu.* 2. ad
73 idem text: in cap: *Ne pro cujuslibet*, 16. *q.* 1. Ideoque definit eſſe filius prioris Monaſterij, ut dixit gloſ. Joan. Andr. in d. c. *Statutum, in ver. Reſti-*
74 *tuat, in fin.* & regulatur in omnibus ſecundùm Inſtituta Religionis, ad quem transfertur, c. *Recolentes, de ſtatu Monachor.* ſecundùm Navarr. *de Regular. conſ.* 61. *n.* 5. *& conſ.* 64. *per tot.*

75 Quæ tamen concluſio duas recipit declarationes. Prima eſt, dummodo Regularis ad laxiorem translatus fuerit ob cauſam infirmitatis, debilitatis, complexionis, vel aliam ſimilem: ideoque in dubio appoſita ſunt verba illa, *ex legitima cauſa*: alias enim ſi ob demerita fuerit translatus, jus ſuccedendi non recuperat, ſecundùm Bart. *in dict. tract. Minorit. diſtinct. 3. cap. 3. in fin.* Quia, inquit, illa abſolutio magis eſt ad pœnam, quàm ad præmium, & conſentiunt Jaſ. & Angel. *locis citatis.*

76 Secunda declaratio eſt, dummodo hæreditas eidem Regulari deferatur poſt tranſitum ad laxiorem, id eſt, poſt profeſſionem in ſecunda Religione emiſſam, cùm antea non dicatur canonicè translatus, c. *Cum ſingula*, §. *final. de præb. lib. 6.* Navarr. *conſ.* 61. *Quidam Abbas, num. 2. de Regular.* Hæreditas enim ante hujuſmodi tranſitum delata, ſiquidem fuerit agnita per conſanguineos, non acquiritur per Regularem poſtea translatum, cùm jam ſit alijs acquiſita, ut decîdit Bart *ubi ſuprà cap. 2.* Bald. in l. *Si alienum*, §. *In extraneis, num. 7. verſ. Secundò facit, ff. de hæredib. inſtituen.* Feder. de Sen. *conſil. 26.* Felin. *hîc num. 50. verſ. Et adde quod ſi Frater Minor,* & Pariſ.
77 *num.* 185. Sin autem hæreditas fuerit quidem delata ad eumdem Regularem ante translationem, ſed addita non fuerit per venientes ab inteſtato; tunc quamvis ex perſona illius ſecundum monaſterium poſſit adire, ut per Feder. *dict. conſ. 26. per tot.* tamen hæc quæſtio eſt magis dubitabilis, ut patet ex traditis ibi per Feder. Nicol. de Ubald. *loco citato*, & Bero, *hîc num.* 550 Ideoque in propoſita quæſtione conſultò addita ſunt verba illa, *In bonis ſibi poſt translationem delatis*, &c.

78 Non obſtant duæ Conſtitutiones Alexan. VI. quæ reddunt incapaces ſucceſſionis Regulares tranſeuntes ad Religionem capacem bonorum in communi: nam ambæ ſunt reſtrictæ ad Fratres Minores de Obſervantia tranſeuntes ad Ordinem Minorum Conventualium; atque in hunc ſenſum referuntur à Redoan. *d. quæſt. 8. nim. 38.* & à Roder. *de Regul. to. 2. q. 128. a. 1. verſ. Advertendum tamen*, & ab his, qui privilegia Mendicantium n compendium redegerunt, in ver. *Hæredi-*

reditas, verſ. Alexander.VI. Quòd non eſt hoc caſu, quia Fratres Tertij Ordinis non ſunt Conventuales Minorum de Obſervantia; ideoque hujus casûs ſolutio, tanquam non comprehenſi in Bulla, petenda eſt ex diſpoſitione juris communis, ut notat gloſ. in cap. *Conſtitutionem. in ver. Prorogamus, in fin. de Regular. lib. 6.* Oldrad. *conſ. 22. n. 14.*

Præſertim quia Conſtitutiones Alexandri ſpecialem habent rationem in ſuo caſu, ideſt, facilitatem, & frequentiam tranſitûs Minorum de Obſervantia ad Conventuales ejuſdem Ordinis, quam ut compeſceret Alexander, interdixit tranſeuntibus ſucceſſionem in bonis ad eos quomodocunque delatis; atque ita Conſtitutiones ad hunc caſum non ſunt extendendæ ſive verba, ſive rationem illarum conſideremus ad gloſſam mag. *in fin.* in Clem. 1. *de ſent. excomm.*

79 Quibus tandem accedit, quòd Conventuales dicuntur Fratres, qui ab antiqua ſua perfectione & Regulæ obſervantia declinantes, à Sede Apoſtolica impetrârunt facultatem bona immobilia in communi poſſidendi, ut patet ex prima parte Cronicarum Ordinis Minorum, & re-
80 fert Frater Ludovicus Miran. *in Manual. Prælat. tom. 1. q. 12. a. 1.* Fratres autem Tertij Ordinis ſunt capaces bonorum immobilium in communi ex Regulæ inſtituto. Unde etiam ex hoc capite potuit moveri Alexander Pontifex ad prohibendam ſucceſſionem Regularibus translatis ad Conventuales, tantùm, qui ex vi Regulæ non poſſent ſuccedere, non autem translatis ad alias Religiones, quarum inſtituta non prohibent ſucceſſionem. Et ita reſolutum.

81 Ultimò QUÆRO, an Societas Jeſu, ejuſque domus, collegia, & perſonæ ſint verè, & propriè Ordinis Mendicantium.

82 Extra controverſiam eſt, Societatem profeſſam, & illius domus ex ſui natura, non autem ex indulto, ſeu privilegio eſſe Mendicantes.
83 Quandoquidem ex Regula fundamentali ad literam inſerta *in Conſtitutione Pauli III. 25.* incipien. *Regimini*, §. 10. & paulò uberiùs repetita *in Conſtitutione 9. Iulij III.* quæ incipit, *Expoſcit*, §. 11. cautum eſt, ut infrà, videlicet: Sic voveant ſinguli, & univerſi perpetuam paupertatem, ut non ſolùm privatim, ſed neque etiam communiter poſſint profeſſi, vel ulla eorum domus, aut Eccleſia ad aliquos proventus, reditus, poſſeſſiones, ſed nec ad ulla bona ſtabilia, præter ea, quæ opportuna erunt ad uſum proprium, & habitationem, retinenda jus aliquod civile acquirere, rebus ſibi ex charitate donatis ad neceſſarium vitæ uſum contenti, & *in Conſtitutionibus Societatis, part. 6. cap. 2. num. 2.* amplius additur, ut in domibus, vel Eccleſijs reditus nulli, ne Sacriſtiæ quidem, aut fabricæ applicati haberi poſſint, ſed neque ullâ aliâ ratione, ſed in ſolo Deo fiducia conſtituatur. Quæ verba convincunt Societatem ipſam in arctiſſima paupertate fundatam eſſe. Id quod affirmat Menoch. *conſ. 1014. num. 5.* Hieronym. Gabr. *conſil. 28. num. 1. & 2. lib. 1.* & complures alij ex recentioribus. Et quamvis Societas profeſſa omnimodam habeat administrationem redituum Collegiorum: tamen cùm illos in proprios uſus convertere nequeant, ut diſponitur in formulis primævi inſtituti, ut ſuprà inſerti in præcitatis Conſtitutionibus Pauli III. & Julij III. utrobique *in* §. 11. adeò ut nec Præpoſitus Generalis poſſit ſuper hoc diſpenſare, *ut in Conſtitut. Societatis, par. 4. c. 2. n. 5.* hujuſmodi ſuperintendentia, & adminiſtratio mendicitatem non excludit, ut in hac ſpecie obſervat Hieronymus Gabr. *d. conſ. 28. num. 2. verſ. Nec repugnat.* Quare cùm Societas profeſſa ex regula réditibus careat, eique victum præbere ſoleat incerta mendicitas: hæſitari non poteſt quin verè & naturaliter illi conveniat diffinitio Mendicantium, quæ habetur in cap. *un.* §. *Confirmatos, de relig. domib. lib 6* ut infrà latiùs explicabitur, & conſequenter hac in parte Declaratoria Pij V. de qua *infrà in 6. fundamento*, in alium ſenſum detorqueri non poteſt,
84 ut ex pluribus deducit Rota coram Buratto *deciſ. 245. n. 1. & ſeqq.* cùm præſertim eadem Societas adhuc in puritate regulæ perſeveret, quippe quæ in Domibus Profeſſorum, vel eorum Eccleſijs ceſſit Juri ſuo, & renunciavit conceſſioni Concilij Tridentini, de qua *in cap. 3. ſeſſ. 25. de regular.* ut ex Patribus Societatis referunt Molin. *de Iuſt. & Iur. tract. 2. diſp. 139. col. 2.* & Thom. Sanch. *in Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 18. n. 11.*

85 Idemque per omnia dicendum eſt de Coadjutoribus formatis. Tum quia ut diſponitur *in Conſtitutionibus Societatis part. 6. cap. 2. num. 4.* Coadjutores quamdiu in Domibus erunt, quæ ex eleëmoſynis vivunt, & ipſi eodem modo vivent: unde & illis propriè convenit Mendicantium diffinitio, de qua *in d.* § *Confirmatos.* Tum quia Declaratoria Pij V. hos quoque Coadjutores complectitur.

86 Itaque punctus concertationis reſtringitur ad Collegia, & Scholaſticos in eis degentes. Ratio dubitandi eſt, quia ex primævo Inſtituto, ut præfertur, inſerto in præcitatis Bullis Pauli §. 11. & Julij §. 10. Societas poteſt habere in Univerſitatibus Collegium, ſeu Collegia habentia reditus, cenſus, ſeu poſſeſſiones uſibus &
87 neceſſitatibus Studentium applicandas. Ergo Collegium, & Studentes non ſunt Mendicantes, quia ut diffinitur in d. cap. *un.* §. *Confirmatos, de relig. domib. lib. 6.* Mendicantes ſunt, quibus ad congruam ſuſtentationem reditus aut poſſeſſiones habere profeſſio ſive regula quælibet interdicunt, ſed per quæſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas, & notat gloſſ. 2. in cap. *un. de exceſſ. Prælat. lib. 6.* & in cap. *Quorundam, in ver. Mendicantium, de elect. eodem libro,* & Doctores paſſim. Vel certe dicuntur Mendicantes, qui ex Regula vel Conſtitutionibus non poſſunt habere proprium etiam in communi, ſecundùm Calderin. *conſil. 17. de Regular.* & eſt expreſſum in Conſtitutione 2. Bonifacij VIII.
88 inferiùs adducenda. Habent enim pro dote mendicitatem, ut inquit Gemin. *conſ. 40. num. 7. verſ. Hoc idem probat.* Cùm igitur Collegijs, & eorum Scholaſticis non competat diffinitio Mendicantium, utique nec diffinitum, §. 1. 27. *qu. 2.* Calder. *dicto conſil. 17.* ubi hoc argumento conſuluit Ordinem Servorum non eſſe ex Mendicantibus.

Nec tollit obicem quòd omnimoda gubernatio, & ſuperintendentia ſuper dicta Collegia ſit penes Præpoſitum, vel Societatem. Quoniam hoc non impedit quin dominium redituum, & poſſeſſionum remaneat penes Collegia, cùm totum

totum & integrum inſumere debeant in Scholarium neceſſitates, & nihil prorſus in uſ. s proprios convertere valeat, ut in prædictis conſtitutionibus *d.§.11.& 10.* Atque ita Præpoſitus Generalis eſt nudus, & ſimplex miniſter, non dominus, ad tex: in *l.Si quis Titio,* & ibi Bald: *num: 2.& 3.* & Doctores, *ff.de leg:2.* Menoch: *conſ:66. num:16.verſ:Secundo.* Exemplo tutoris, qui bonorum pupillarium omnimodam habet adminiſtrationem, dominio tamen penes pupillum remanente, ut *l.Obligari, ff. de author: tut:* cum multis ſimilibus. Ideoque in litteris Pij IV. incipien. *Exponi nobis,* Domus Probationis, & Collegia Societatis dicuntur habere, vel poſſe habere bona ſtabilia juxta regularia illius inſtituta; habere enim propriè quis dicitur Jure dominij *l.Habere, ff.de verbor: ſignificat.* cap: *Nullo, §.Nulli liceat in Societate noſtra,* & cap. *Non dicatis,* 12. *quæſt* 1. Buratt: *dict: deciſ: 245. num:7.*

90 Et augetur difficultas, quia Scholaſtici in Societate nedum ſunt capaces bonorum in communi, ſed etiam in particulari: nam ut habetur in Conſtitutionibus Societatis, *par:6.cap:2.num: 11.in declarat: litter: H.* poſt votum paupertatis poſſunt retinere dominium bonorum ſuorum conſcio, & approbante Superiore; quod videtur repugnare non ſolùm mendicitati, ſed etiam paupertati religioſæ, ut *in dict: §.Nulli liceat,* & expreſſiùs in cap: *Cùm ad Monaſterium, §.Nec æſtimet Abbas, de ſtatu Monachorum.*

91 Cæterùm etſi præmiſſa primo intuitu valdè urgere videatur, exiſtimo tamen pro veritate omnino tenendum eſſe, Collegia, & Scholaſticos eſſe verè & propriè Ordinis Mendicantium ex fundamentis infraſcriptis. Et primò, una, & eadem religio non poteſt ſimul eſſe diverſorum Ordinum, Clem: 1. & ibi Cardin: *num: 10. verſ: Et pro hoc ratio, de elect:* cap: *Recolentes, §.Cæterum, de Statu Monach:* alioquin Religio non eſſet una, ſed multiplex, cap: *Loquitur Dominus,* 24. 92 *quæſt:1.* ſed ſcholaſtici unà cum Coadjutoribus formatis, & ſolemniter profeſſis ſunt una, & eadem religio, & Societas, ut patet in ejus Conſtitutionibus, *part:1. cap:1. num:1.* ubi ſic legitur: (Scholaſtici approbati etiam modo quodam interiore, quàm admiſſi ad probationem, in corpus Societatis cooptantur: & ibi in declarationibus *lit:A.* Societatis nomen dicitur continere cum Profeſſis, & Coadjutoribus formatis etiam Scholaſticos approbatos:) & immediatè ſubjungitur: (ex his enim tribus partibus Societatis corpus conſtat:) Ergo Scholaſtici non poſſunt eſſe alterius ordinis, quàm ſint Coadjutores formati & Profeſſi, de quibus non controvertitur, quin ſint Ordinis Mendicantium.

93 Et confirmatur, quia Ordines Mendicantes à non Mendicantibus differunt ſpecie, Clem. *Ut profeſſores,* & ibi gloſſ: in ver: *Quoslibet, de regular.* cap: *unic: in princip:* ibi, *diverſorum Ordinum, præcipuè Mendicantium, de relig: domib: lib: 6.* gloſſ: in cap: *Conſtitutionem, in ver Religionibus, de Regular: eodem lib:* & admittunt ſcribentes om- 94 nes hic: *Mendicantes enim ad vitam activam, Monaſtici verò, & non Mendicantes ad vitam contemplativam ſunt inſtituti;* & Religionum diverſitas ſumitur ex fine ad quem ordinantur, ut docet S. Thomas *in 2,2. quæſt: 188. artic: 1. & 2.* & Joan. Andr. in cap. *Sanè, num. 4. de regular:* Ergo fieri non poteſt ut una, & eadem Religio, & Societas conſtet ex Ordinibus Mendicantium, & non Mendicantium, eſſet enim corpus ex diverſis naturis, & monſtruoſum inſtar Chimeræ, & Hyppocentaurii, quæ licèt ſint ſimilia entibus, tamen non ſunt entia, ut ait Bald. *conſ: 9. in fin: num: 8. verſ: Et ad clariorem, lib: 1.* Nec talis dici poſſet Societas, ſed potius diſſocietas, cum rationi repugnat, ut homines diſparis profeſſionis vel ordinis ſimul ſocientur, ut legitur in dicta Clem: *1. de elect.* Et quamvis in Societate quidam mendicent, ut Profeſſi, & Coadjutores; quidam verò ſtudijs vacantes actu non mendicent; hinc tamen difformitas non inducitur: nam ſicut in corpore humano eſt membrorum varietas per diverſa officia, quia non omnia membra eundem actum habent, & tamen idem eſt corpus, ut c. *Singula, 89: diſt:* ita in corpore Societatis quamvis diverſa ſint Scholaſticorum & Profeſſorum miniſteria, unum tamen eſt corpus, una Societas mendicans, & unus Ordo, ad quod facit optimè d.c. *Loquitur, 24 q.1.* & Extravag: *Unam ſanctam, de major: & obed.* & probatur clariſſimè in Conſtitutione ſecunda Bonif. cij VIII. quam infrà adducem⁹ in reſponſione ad objecta.

95 Secundò, ad dignoſcendum cujus naturæ ſit Univerſitas, vel Societas, inſpici debet natura majoris partis: ideoque Collegium, in quo ſi- 96 mul ſunt Clerici, & Laici, ſi major pars ſit laicorum, cenſetur laicale, & è converſo, quia major pars trahit ad ſe totum, *l. Quod major, ff ad Municipal:* & tenet Bart: in *l.fin: n. 5. ff.de Collig: illicit.* Abb. in cap. *Ex litteris, n 3. de Conſtit.* Covarr. 97 *pract.q.c.36. n.5. verſ.Tertiò,* Similiter Univerſitas mixta aſſumit naturam à potentiori, ſeu digniori, c. *Quod in dubijs, de Conſecr. Eccleſ. vel altar.* Abb. per illum textum in c. *De jure, in 1.notab. verſ.Item ex hoc, de jurepatr.* Unde videmus Collegium, quod mixtum eſt Doctorum Juris Canonici, & Juris Civilis, judicari Collegium Caioniſtarum, ut per Abbat. *loco proximè citato,* & Lambert. *in tract.de Iurepatr. lib.1 par. 2.in 4. qu. art. 3.n. 2.* Sed in Univerſitate Societatis Jeſu duæ ex tribus partibus proculdubio ſunt Mendicantes, nempe profeſſi, & Coadjutores formati, ut ſuperiùs oſtenſum eſt. Item hæ duæ tertiæ partes ſunt abſque dubio potentiores & digniores, quia Scholaſtici ſunt tertiæ claſſis, Coadjutores ſecundæ, Profeſſi primæ, ut patet in ejus Conſtitutionibus, *cap.1. exam.nu.7.* & Profeſſi ſunt in Societate præcipui, & ipſi tantùm habent votum activum, & paſſivum in electione Præpoſiti Generalis, *ut part.5.cap.1 litt.A.* Ergo tota hæc Univerſitas & Societas cum ſuis Profeſſis, Coadjutorib⁹, & Scholaſticis cēſetur Ordinis Mendicantium, cùm præſertim hoc caſu ſit etiam favorabilis, ut major & dignior pars trahat, & non trahatur. Put. *deciſ.157.lib.3.*

98 Tertiò, Caput Societatis, id eſt, Præpoſitus Generalis, eſt verè, & non fictè Mendicans, ut explicitè declaravit Pius V. in Conſtitutione, de qua *infrà in 6. fundamento,* in illis verbis: *Illam ſcilicet Societatem, & illius Præpoſitum, &c, verè, & non fictè Mendicantes fuiſſe, eſſe, & fore.* Ergo non ſolùm Profeſſi, & Coadjutores, ſed etiam Capiti ſubjecti ſunt naturaliter Mendicantes, quia

quia membra ſunt illius naturæ, cujus eſt Caput, l. *Cùm in diverſis. ff. de relig. & ſumpt. funer.* c. *Cum liceat, de præſcr.* Cagnol. *in proœm. Digeſtorum, n. 22.* & in terminis Gabr. *d. conſ. 28. nu. 7. & 8. lib. 1.* Alioquin Præpoſitus Generalis non eſſet caput Ordinis, ſed caput Ordinum, & Scholaſtici, & Profeſſi cum Coadjutoribus eſſent duo corpora ſub uno capite, quaſi monſtrum, l. *Extravag. Vnam ſanctam, verſ. Igitur, de major. & obed. c. Quoniam, de offic. ordin.*

99 Quartò, ſi Collegia Societatis eſſent Ordinis non Mendicantium, non liceret Profeſſis, & Coadjutoribus ad illa tranſire, ut ibi officia, & adminiſtrationes aſſumerent. Hoc enim eſſet contra Concilium Viennenſe in Clem. 1. *de Regular.* cui in Conſtitutionibus Societatis non reperitur derogatum, prout requiritur c. *Ex parte, de capell. Monach.* Oldrad. *conſ. 326. nu. 1.* Sed conſequens eſt falſum, quia ut habetur *par. 4. earundem Conſtitutionum, cap. 2. n. 1. Declarat. litt. F.* & Coadjutores, & Profeſſi poſſunt tranſire ad Collegia ut ibi ſint Adminiſtratores, Concionatores, Lectores, Confeſſarij, Viſitatores, & ſimiles. Ergo & Antecedens.

100 Quintò, religioſi non ſortiuntur naturam, & denominationem ex medio ſed ex fine ad quem tendunt, ut per D. Thomam *in 2. 2. quæſt. 188. art. 1. in corpore.* Joan. Andr. in d. cap. *Sanè, num.*

101 *4. de regul.* Card. in Clem. 1. *n. 13. de elect.* Ideoque Novitij, licèt non ſint Monachi, aut regulares cum effectu, cùm adhuc ſæculo non renunciaverint, tamen quia tendunt ad profeſſionem, appellantur religioſi, cap. *Religioſo. §. Quamvis autem, de ſentent. excommunicat. lib. 6.* Card. in d. Clem. 1. *n. 2. & 5.* Rebuff. *in Prax. tit. de diſpenſat: cum regul: num. 23.* & patet ex notatis per Hoſt. in cap: *Statuimus, num. 4. verſ: Nec obſtat, de regul.* & per gloſſam magnam in cap. *Beneficium, poſt med: verſ: Item talis, eodem tit: lib: 6.* ubi ait, Novitios eſſe religioſos licèt revocabiliter: ſcholaſtici autem Societatis non ſunt in Collegijs ut ibi perpetuò maneant, ſed tanquam in via ad Societatem profeſſam. Collegia enim inſtituta ſunt, ut ſint Seminarium Societatis, ut dicitur in præallegata Bulla Julij III. §. 10. Idcircò enim admittuntur, ut poſtquam docti evaſerint, in Societatem ingredi, & Profeſſi, vel Coadjutores eſſe valeant. Ideoque elapſo tempore probationis emittunt tria vota ſimplicia, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ cum promiſſione ingrediendi Societatem vel ut coadjutores, vel ut profeſſi, quemadmodum expreſsè diſponitur in Conſtitutionibus Societatis, c. 1. *exam. num. 10.* Igitur ſcholaſtici quamvis in Collegijs habeant reditus in communi, tamen cùm ſint ibi quaſi in via, & in fieri, ut inquit Suarez *de Relig. tom. 4. lib. 1. cap. 2. num. 17.* meritò ab ipſa Societate profeſſa, & mendicante, ad quam tendunt, naturam & denominationem aſſumunt: facit text. in leg. *Si is qui quadraginta, §. Quædam,* ibi, *propriam formam, quæ ex conſummatione contingit, ff. ad leg. Falc.* & in leg: *Stipulatio, §. Opus, ff. de oper. novi nunciat.*

102 Sed objicies, argumenta ſuperiùs propoſita concludunt quidem ſcholaſticos eſſe mendicantes, ſed non Collegia, quæ reditibus abundant. At reſpondetur hanc diſtinctionem ineptam eſſe, quia dum Canones, Concilia, & Conſtitutiones Apoſtolicæ loquuntur de Religionibus, Ordinibus, Societatibus, Eccleſijs, Monaſterijs, Domibus, & Collegijs Mendicantium, non accipiunt hæc nomina materialiter pro ædificijs; hoc enim modo non ſunt materia capax ſumendi victum ex mendicitate, quia ſunt quid inſenſatum, quod quidem nec capere, nec velle poteſt, ut formaliter ait Bald. in Authen. *Ingreſſi, n. 55. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & Ancharin Clem. *Exivi, n. 6. verſ. Præterea,* aut tu ſumis Eccleſiam pro ædificio, *de verb: ſignif.* Rurſus non accipiunt hæc nomina prout ſunt unum, non ſimpliciter, ſed aggregativè, quo ſenſu Collegium dicitur quaſi in unum collectum, & eſt Societas Collegarum, in uno honore poſitorum, quia hoc modo ſunt perſona ficta, ſeu repræſentata, l. *Mortuo, ff. de fide juſſor.* non autem perſona vera, quæ eſt creaturæ rationalis individua ſubſtantia, ut egregiè declarant Joan: Monach. & Joan. Andr. in cap. *Romana, num: 9. de ſent: excomm: lib. 6.* Ac proinde Religiones, Societates, & Collegia ſic accepta cùm ſint quid abſtractum, & præſcindens à ſingularibus hominibus, propriè dici non poſſunt mendicantia, quia illis non convenit Mendicantium diffinitio, de qua in d. c. *un. §. Confirmatos, de relig: domib: lib: 6.* Impoſſibile enim eſt ut ad neceſſariam ſuſtentationem victum ſumant ex incerta mendicitate tamquam res inanimatæ, ut notat Archid: in d. c. *Romana, n. 5. verſ: In univerſitatem,* Oldrad: *conſ: 65. in fin. verſ: Punitur pœnis,* Feder: de Sen: *conſ: 15. n. 6. verſ: Eodem modo,* Turrecrem: in c. *In criminalibus, n. 1. 5. q. 3.* & ſi hoc modo acciperentur, nulla re-

103 ligio eſſet mendicans in Eccleſia Dei. Igitur Canones, & Concilia, & Bullæ neceſſariò uſurpant ſupraſcripta nomina pro perſonis ipſis, & quæ inſimul Ordinem, vel Societatem, aut Collegium conſtituunt, gloſ: in l. *Sicut, §. fin: in ver: Non debetur, verſ: Quia Vniverſitas nihil aliud eſt, niſi ſinguli homines, qui ibi ſunt, ff. Quod cujuſque Univerſ: nom.* Anchar: *conſ: 158 Ex narratis, num: 12. verſ: Ita è converſo.* Bart: in his terminis in leg:

104 *1. num: 4. & 5, C. de conduct: & Procur: lib: 11.* nam ipſis tantùm poteſt ad ſuſtentationem præbere victum incerta mendicitas ad præſcriptum d. §. *Confirmatos.* Cùm actus & paſſiones, quæ in facto conſiſtunt, ſint ſingulorum, non autem Collegij, vel Univerſitatis, ut in his terminis dixerunt Gemin. & Præpoſ. in cap. *Sicut vir, 7. quæſt. 1.* relati à Philippo Probo *in addit: ad Monach. in d. cap: Romana, num: 5. verſ: Vt veniamus, de ſenten: excommunicat: lib: 6.* & Silveſtr. in ver. *Excommunicatio, 1. num: 10.* Ideoque jura ut plurimum non dicunt Ordinem mendicantem, ſed Ordinem Mendicantium, ſcilicet perſonarum mendicantium, prout loquitur tex: in cap: *Conſtitutionem,* ibi, *ad aliorum Mendicantium Ordines, de regul: lib: 6.* Côncilium Viennenſe in Clem. 1. ibi, *Ad non Mendicantium Ordinem, de elect:* & Concilium Tridentinum *in cap. ultimo, ſeſſ: 25. de regul.* ibi, *cujuſcumque Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium.*

105 Præterea etiamſi Collegij nomen ſumatur ex univerſo & aggregativè, prout eſt collectio plurium, tamen aſſumit naturam à perſonis, ex quibus componitur. Unde ſi Collegiales ſunt mendicantes, neceſſe eſt ut Collegium ſit mendicãs, ut

ut optimè per Innoc. in cap: *Dilecti, n. 9. de exceſſ: Prælat.* & Dec: in cap. *Ex litteris, n. 20. & 22. de Conſtit.*

Ac demum cùm Collegia Societatis ſint regularia, oportet ut ſint alicujus Regulæ, vel Ordinis; & cùm ſint pars integralis, & membra Societatis utcunque divitijs affluant, neceſſe eſt ut ſint illius Ordinis, cujus eſt Societas: alioquin daretur una religio, & unus Ordo diverſorum Ordinum, quod implicat contradictionem, & aliæ ſequerentur abſurditates; de quibus in præcedentibus fundamentis. Hinc cùm quidam Epiſcopus, & Capitulum conquererentur apud Sac. Congregationem Concilij, quòd Moniales Ordinis Mendicantium nollent vigore ſuorum privilegiorum ſolvere decimas, quas antea ſolvere ſolebant; & capitulum pro ſe allegaret dictas Moniales eſſe divites, multaque bona poſſidere: In libris publicis S. Congregationis reperitur ſic adnotatum. Sanctiſſimus non movetur iſtis divitijs. Satis eſt ut ſint Ordinis Mendicantium.

10[illegible] Sextò, principaliter hanc controverſiam, ni fallor, apertè diremit Pius V. *in Conſtitut:* 131. incipien: *Dum indefeſſæ.* Quod ut evidentius appareat, ante omnia obſervandum eſt eam Conſtitutionem eſſe declaratoriam. Quod patet, tum quia utitur verbo, *Declaramus*, quod æqualiter determinat omnia præcedentia, ex reg: l. *Iam hoc jure, §. Sed ſi*, & ibi Bart: *num:* 1. *ff. de vulgar.* Et quamvis adjiciat etiam verbum, *Sancimus*, nihilominus hoc ideo facit, quia licèt ſit declaratio, tamen eſt Conſtitutio; unde perinde eſt ac ſi dixiſſet, declarando ſancimus, ut benè per Gemin: *conſ:* 72. *num:* 1. *verſ: Contrarium.* Tum quia Conſtitutio dicit Societatem, & illius perſonas verè, & non fictè mendicantes fuiſſe, eſſe, & fore: ſi enim ante Bullam fuerunt verè Mendicantes: Ergo Bulla non eſt novi juris, ſeu privilegij inductiva, quia ſic non reſpiceret præteritum cap: *ult: de Conſtit:* l. *Leges, la ſecunda. C. de legib:* ſed eſt juris præexiſtentis declarativa, de cujus natura eſt, ut retrotrahatur ad principium actûs declarati, ut in Auth: *De fil: ante dotal: inſtrum: nat:* §. 1. Dec: in d. cap: *ult: de Conſtit: n.* 44. Rot. *deciſ:* 17. *num.* 32 *part:* 4. *recent.* Declaratio enim novum jus non inducit, ſed quod prius latebat, manifeſtat, l. *Hæredes palam*, § *Quod vero*, & §. *Sed etſi notam. ff. de teſtam:* plenè Philip: Prob: *ad Monach:* in c. *Volentes, num:* 1. *de privileg. lib:* 6. exemplo ejus, qui excutit ſpicas, qui novam ſpeciem non facit, ſed eam, quæ eſt, detegit, tex: in l. *Adeò, §. Cùm quis, de acquir: rer: dom: n:* Fulgoſ: *conſil:* 157. *in fin: verſ: Ad ſecundam.*

Hoc poſito, Conſtitutio Pij V. tria facit. Primò aſſerit Societatem eſſe Mendicantem, quippe quæ ex ejus inſtituto, & Conſtitutionibus Apoſtolicâ authoritate confirmatis, bona ſtabilia poſſidere nequit, ſed incertis eleëmoſynis, fideliumque largitionibus, & ſubventionibus vivit. Secundò dicit id poſſe aliquando in controverſiam deduci ex eo, quòd dicta Societas Collegia habeat ſecum adjuncta. Tertiò ad hujuſmodi ambiguitatem amputandam in § 2. declarat per hæc formalia verba: (Illam (id eſt, Societatem) & illius Præpoſitum, ac ſingulas perſonas Societatis hujuſmodi verè, & non fictè Mendicantes fuiſſe, eſſe, & fore, &c. declaramus.

108 Quibus ita ſe habentibus, oſtenditur apertiſſimè non tantùm Profeſſos & Coadjutores, ſed etiam Scholaſticos ex Bulla fuiſſe declaratos verè & naturaliter mendicantes. Primum enim cùm Pontifex hoc expreſsè declaraverit de Societate ipſa; utique hoc idem implicitè declaravit etiam de ſcholaſticis, quia cùm ipſi ſint pars integralis ipſius, & unà cum profeſſis, & Coadjutoribus unum corpus Societatis conſtituant, ut oſtenſum eſt ſuprà in primo fundamento: una, & eadem Societas non debet diverſo jure cenſeri, c. *Cognovimus*, 12. *q.* 2. c. *Cùm in tua, de decim.* Gabr. *d. conſ:* 28. *num:* 8. *lib:* 1. Separatis enim partibus, ex quibus Univerſitas Societatis conſtat, Univerſitas Societatis intelligi non poteſt dicit textus in l. *Eum qui, ff. de uſucap.*

109 Et eo magis, quia Collegia in Conſtitutione dicuntur adjuncta Societati. Ergo ſortiuntur naturam & inſtituta Societatis, cui adjuncta ſunt, ut eſt textus clarus in c. *Recolentes, §. Cæterùm*, ibi, *in Societatem Ordinis aſſumpta, de ſtatu Monachor:* & quæ religioſis adhærent, religioſa ſunt, l. *Religioſis, ff. de rei vendicat:* per quem textum Hoſt: ſupracitatus *in 5. fundamento nu* 101. firmavit etiam Novitios eſſe religioſos.

Præterea Pontifex non modò Societatem, ſed etiam ſingulas illius perſonas declaravit eſſe mendicantes. Hæc autem verba includunt etiam Scholaſticos, cùm negari non poſſit, quin & ipſi ſint perſonæ Societatis, ut ſimiliter patet ex dictis *ſuprà in primo, & ſecundo fundamento.* Præſertim ponderando illud univerſale diſtributivum, *ſingulas*, quod ex ſui natura ita includit omnes, ut ne unus quidem cenſeatur excluſus, c. *In cauſis*, & ibi Joan: Andr: *n.* 5. *de elect.*

110 Ad hæc Conſtitutio *in fin.* §. 1. loquitur de Societate, prout habet adjuncta ſecum Collegia. Ergo dum poſtea *in* §. 2. declarat illam eſſe Mendicantem, ſub relativo, *illam*, intelligitur repetijſſe nomen Societatis ſimiliter prout habet Collegia adjuncta, ad tex. in l. *Pluribus, in prin. ff. de verb. obligat.* Rota, *deciſ.* 687. *verſ. Et hoc denotat relativum, illud, par.* 2. *recent.*

Et eodem modo ſequentia verba, perſonas Societatis hujuſmodi referri debent ad Societatem eo modo, quo de ipſa ſuperius facta fuit mentio, cùm dictio, *hujuſmodi*, ſit relativa præcedentium cum ſuis qualitatibus, Bart. in l. *Si quis ſervum, §. fin. n.* 1 *ff. de leg.* 2. Alex. *conſil.* 141. *n.* 1. *verſ. Ponderandum, lib.* 2. ſed ſuperiùs facta fuit mentio Societatis habentis adjuncta Collegia. Ergo verba illa, *perſonas Societatis hujuſmodi*, intelligi debent de perſonis Societatis itidem habentis adjuncta Collegia, & ſic etiam de ſcholaſticis, prout arguit Suarez *de relig. lib.* 4. *c.* 4. *n.* 11. *verſ. Imò quod.*

111 Ac demum Pius V. præmiſit ſuæ intentionis eſſe amputare ambiguitatem, quæ oriri potuiſſet ex eo, quòd Societas Collegia habeat ſecum adjuncta. Hanc autem ambiguitatem planè non ſuſtuliſſet, niſi declaràſſet Societatem univerſam, & ſic etiam Collegia, & Studentes eſſe mendicantes. Ergo cenſeri debet ſic declaràſſe, cùm hæc fuerit illius mens, & cauſa finalis in procem. Conſtitutionis expreſſa, quæ regulat totam diſpoſitionem, l. 1. *ff. de orig. jur.* & l. *fin. de* ha-

hæred. inſtitut. Bart. in leg. *Cum ij, n.* 4. *ff. de tranſact.*

Non obſtat ſi dicatur, Conſtitutio Pij V. in §. 2. ubi declarat Societatem eſſe Mendicantem, de Collegijs nullam fecit mentionem, ſed de Præpoſito,& perſonis duntaxat. Poſtea verò in §. *ſeq.* ubi declaravit Societatem potiri exemptionibus,ac privilegijs Mendicantium,meminit etiam de Collegijs: unde ex hac diſtinctione argui poteſt, ut in prima parte noluerit Collegia comprehendere: nam ſi voluiſſet,expreſſiſſet,ſicut expreſſit *in 2. arg:* l. *un.* §. *Sin autem ad deficientes,C. de Caduc: tollen: cum ſimil.*

Id,inquam,non obſtat; nam præter alias ponderationes conſiderò Pontificem in prima parte de domibus & Collegijs non meminiſſe, quia ibi declaravit quinam ſint Mendicantes: hoc autem convenit perſonis tantùm, quibus præbet victum incerta mendicitas, non autem domibus,& Collegijs, quia domus ſunt quid materiale,& inſenſatum,& Collegia non ſunt perſona vera,ſed ficta, ſeu repræſentata, ut fusè oſtenſum eſt ſuprà *in* 5. *fundamento, verſ. Sed objicies.* At verò *in* 2. *parte,* ubi declaravit Societatem comprehendi in diſpoſitionibus, & privilegijs aliorum Mendicantium, ideò expreſſit etiam domus,& Collegia, quia diſpoſitiones, & privilegia hujuſmodi conveniunt etiam rebus,ut patet in privilegijs realibus,cap: r.2. *& per tot.* 25. *quæſt:* Alex. *conſ.* 85. *n.* 1. *lib:* 1. Unde ex hac diſtinctione non licet arguere ,ut Collegia non ſint Ordinis Mendicantium. Quod ex eo etiam convincitur manifeſtè, quia eadem diſtinctio fit in domibus, de quibus conſtitutio meminit in ſecunda parte,& non in prima: tamen certum eſt domus hujuſmodi eſſe mendicantes,ut conſtat ex dictis *ſuprà in princip.* Ergo ſicut argumentum à ſeparatis hoc caſu non procedit in domibus,ita nec in Collegijs, cùm æqualis debeat eſſe determinatio, d. l. *Iam hoc jure, ff. de vulgar.*

Quare etiam Collegia,& Scholaſticos Societatis Jeſu eſſe mendicantes jure optimo cenſuerunt non modò Authores & Patres ipſius Societatis, ut Suar: *loco ſupracitato*, & Thom: Sanch: *ſuper Decalog: tom:* 2. *lib:* 6. *cap:* 7. *num:* 117. *circa med: verſ: Et non ad ſolos profeſſos*, dicens, ita Pium V. declaràſſe: Sed etiam Authores extra Societatem, ut Hieronym: Gabriel: *in præcitato conſil:* 28. *num:* 8. *& ſeqq: lib;* 1. Menoch: *d. conſil.* 1014. *n.* 14. Roderiq: *in Summ: Hiſpan. par:* 4. *cap:* 113. *num:* 1. *poſt med:* & plures alij recentiores.

112 Ex prædictis patet ſolutio ad objecta: nam etſi Collegia habeant reditus, & poſſeſſiones pro neceſſitatibus ſtudentium; hinc tamen non ſequitur ut non ſint Ordinis Mendicantium, ut ex dictis conſtat præcipuè in primo,& ſecundo fundamento. Nec adverſatur text: in cap: *unic:* §. *Confirmatos, de relig: domib: lib* 6. in quo vis tanta conſtituitur, quin potius in oppoſitum retorquetur: nam textus diffinit, Mendicantes eſſe, quibus habere reditus, vel poſſeſſiones regula

113 interdicit. Regula autem non dicitur reſpectu alicujus membri,ſeu partis integralis,ſed reſpectu totius Corporis Religionis; non enim dicitur Regula hujus,vel illius conventûs,ſed dicitur Regula Prædicatorum, & Regula Minorum, ut in cap: *Exiit,* §. *Regula,& vita Minorum,*

114 *de verborum ſignificat: lib:* 6. & conſequenter licèt aliquod membrum habeat reditus, non tamen propterea dicitur Ordinis non Mendicantis,ſi Ordo ipſe ex regula ſit mendicans, vel per Gabr: *dict: conſ:* 28. *num:* 4. *& ſeqq: lib:* 1. Qui intellectus deſumitur evidenter ex Conſtitutione 2. Bonifacij VIII. quæ incipit, *Ad conſequendam gloriam, in Bullar: tom:* 1. *pag:* 140. ubi Bonifacius *in* §. 3. (Illos Ordines,inquit, intelligi volumus in paupertate fundatos,qui ex Regula, vel Conſtitutionibus ſuis extra ſepta Eccleſiarum, Monaſteriorum ſuorum,vel officinam eorum, & clauſuram ipſorum nullas debent poſſeſſiones habere. Quòd ſi aliquis de Ordinibus ipſis poſſeſſiones in aliquibus membris ſuis habere, in alijs verò non habere noſcatur, eum quoad ordinationem, & inhibitionem hujuſmodi prædictis Ordinibus in paupertate fundatis annumerari volumus.) Hæc ibi. Ecce igitur etiam membra, quæ habent poſſeſſiones, adnumerari inter Mendicantes,quando ex Regula, vel Conſtitutionibus Ordo ipſe poſſeſſiones habere prohibetur.

Quod comprobatur etiam exemplo; nam infirmariæ, ſeu valetudinaria Fratrum Minorum S. Franciſci poſſunt habere annuos reditus pro neceſſitatibus infirmorum, neque id repugnat regulæ ſi vera eſt opinio Joan: de Anan: *conſ:* 20 *num:* 3. *Circa tertium,* relata à Roderiq: *quæſt: regul: tom:* 2. *quæſt:* 127. *artic:* 4. de quo plenè ſcripſi *ſuprà à num:* 55. *uſque ad num:* 65. & tamen nemo dixerit hujuſmodi infirmarias, & Fratres infirmos in eis degentes non eſſe Ordinis Mendicantium. Ergo pariter hoc dici non poteſt de Collegijs Societatis habentibus reditus in communi pro neceſſitatibus ſtudentium: Cùm præ- 115
ſertim poſſidere bona immobilia in communi non repugnet naturæ & eſſentiæ ſtatûs Mendicantium,ut probat Lap: *alleg:* 4. *n.* 2. *& ſeqq:* ubi

116 firmat Mendicantes eſſe, qui ex fundatione ſuæ regulæ non habent reditus ad congruam ſuſtentationem, licet de facto,vel ex privilegio non mendicent; quia etiamſi ex privilegio ſcripto ſint habilitati ad poſſeſſiones, non tamen ſunt habilitati ad alia, nec liberati ab alijs juribus, quæ de Mendicantibus loquuntur, & ſequuntur Franc: in d. c: *unico,* §. *Confirmatos, poſt n.* 2. *& n.* 4. *in fin:* Felin: in hoc cap: *In præſentia, num:* 53.

117 *verſ: Ex prædictis adde Lapum,* & probatur irrefragabiliter ex decreto Concilij Tridentini *cap:* 3. *ſeſſ:* 25. *de Regular:* ubi Mendicantes omnes, exceptis Capuccinis, & Minoribus de Obſervantia S. Franciſci, habilitantur ad poſſidendum bona immobilia in communi, ſive ſint Mendicantes ex Conſtitutionibus, ſive ex Regula per privilegium non mitigata,& nihilominus Sancta Synodus eos appellat Mendicantes, & pro Mendicantibus ibi agnoſcit, & à non Mendicantibus ibi diſtinguit *in cap: ult: ejuſd: ſeſſ.*

118 Poſtremò non obſtat, quòd Scholares poſſint jus, & dominium bonorum ſuorum retinere ad tempus Generalis Præpoſiti judicio præſcribendum. Quoniam hoc objectum percutit ſolummodò proprium in particulari, quod concernit religioſam paupertatem, non autem proprium in communi, quod concernit ſtatum mendicitatis, de quo nunc eſt quæſtio, unde hujuſmodi obje-

objectum ſi quid probaret, hoc tantùm probare, nempè Scholaſticos Societatis non eſſe religioſos. Sed abſit, ut hoc in controverſiam revocemus, quia Gregor. XIII. in *Conſtitutione 89.* incip. *Aſcendente Domino*, non modo in §. 16. declaravit ejuſmodi dominium non obeſſe religioſæ paupertati: ſed etiam in §: 20. & 21. Tria vota Scholaſticorum ſimplicia ſubſtantialia eſſe, eaque emittentes veros religioſos eſſe decrevit: & amplius *in* §. 24. præcepit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis hoc in controverſiam, aut dubium revocare quocunque modo præſumat.

DE PROBATIONIBVS.

Cap. Per tuas.

SVMMARIVM.

1 *Si qui nominant aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur alteri eorum juranti contrarium.*

2 *Filiatio etiam ex damnato coitu probatur præſumptivè ex tractatu, & nominatione parentum.*

Et diſſolvit matrimonium cum conſanguinea patris, ibid. verſ. Secunda concluſio.

3 *Filius ex Presbytero, & conjugata genitus, ex quo genere ſpuriorum ſit.*

Spurii ex damnato coitu patri non ſuccedunt, nec dicuntur agnati, ſed tantùm lineam maternam agnoſcunt, ibid. verſ. Tales.

Proles ex Presbytero eſt adeo ſacris Canonibus exoſa, ut nec matri ſuccedat.

4 *Filius natus ex concubina, an & quando præſumatur eſſe filius illius qui eam domi retinebat, ibid. verſ,* Secundo idem, *& num: 22.*

5 *Vulgò concepti finguntur patrem non habere.*

6 *Vulgò conceptus non venit filiorum appellatione etiam in materia, in qua jus naturæ inſpicitur.*

Declaratur, num: 19. & 22.

7 *Impedimentum dirimens matrimonium oritur in gradibus prohibitis etiam inter illegitimos, & natos ex damnato coitu, & n: ſeqq. uſq; in fin.*

8 *Conſanguinitas, ſeu cognatio eſt quid naturale.*

9 *Cognati unde dicti.*

10 *Conſanguinitas quid ſit.*

11 *Conſanguinitatis vinculum oritur etiam ex complexu infidelium.*

12 *Affinitas eſt quid naturale, & oritur etiam ex copula illicita, & inter infideles.*

13 *Conſanguinitas eſt fortius vinculum, quàm affinitas.*

14 *Diſpoſitio contra filios legitimos multò magis habet locum in ſpuriis; ſecus ſi conferat filiis legitimis aliquod beneficium.*

15 *Filii ſpurii etiam nefarii quoad effectum matrimonii dicuntur conſanguinei, & affines.*

16 *Filii nati ex damnato coitu non reputantur cognati patris quoad effectus civiles tantùm; ſecus quoad naturale vinculum, & jura ſanguinis.*

17 *Spurius dicitur cognatus cognatione naturali.*

18 *Eccleſia in impedimentis matrimonii conſtituendis magis reſpexit ad jus naturale, quàm civile.*

19 *Filiorum appellatione veniunt etiam naturales quando verba diſpoſitionis ſonant in nomen potius naturale, quàm civile.*

20 *Filia etiam nefaria admittitur ad vindicandam necem parentum.*

21 *Filiis ex inceſtis nuptiis non debentur alimenta de jure civili; ſecus de æquitate Canonica.*

22 *Vulgò quæſitus quomodo intelligatur poſſe cum omnibus matrimonium contrahere.*

23 *Filiatio vulgò quæſiti probatur per aſſertionem matris, & tractatum ejus, qui eam domi aluit.*

24 *Filius Sacerdotis probatur ex tractatu, & nominatione ipſius.*

25 *Filiatio per ſolam famam non probatur.*

26 *Fama non probatur per teſtes deponentes ſe audiviſſe à multis.*

27 *Filiatio præſumpta ex tractatu, & nominatione parentum impedit contrahendum, & dirimit contractum in gradibus prohibitis etiam inter illegitimos.*

1 PER TUAS. Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur alteri eorum juranti contrarium. Hoc dicit, ſecundùm Joan. Andr. cum quo cæteri concordant.

2 Nota ex hac Decretali duas concluſiones. Prima eſt: ex tractatu, & nominatione parentum probatur præſumptivè filiatio etiam ex complexu illicito, prout hic erat: ad quod vide bonam gloſſam: quæ hoc dicit de filio ex Presbytero, & concubina, in c. *Michael, in ver. Conſtiterit, de filiis Presbyter.* nec mirum, quia hoc modo probatur etiam filiatio legitima, ut in cap. *Per tuas, infra, Qui filii ſint legit.* & ſcripſi latiſſimè in c. *Lator, eod. tit.*

Secunda concluſio eſt: Præſumpta hæc probatio filiationis etiam ex damnato coitu ſurgens ex tractatu, & nominatione parentum, eſt tantæ efficaciæ, ut dirimat matrimonium contrarium cum conſanguinea patris, ut *hic* patet in *verſ. Vnde apparet*, & ſic conſanguinitas etiam ex coitu damnato, & reprobato contrahitur, ut hic, & in l. *Nihil intereſt, ff. de rit. nupt.* & in pluribus cap. 35. *quæſt.* 2. Dec. *hic numer.* 9. & præſumptivè probata diſſolvit matrimonium, ut hic dicit gloſſ. *fin.* & Butr. *numer.* 10. Utramque concluſionem latius proſequor in quæſtione ſequenti. Facti ſeries ſic ſe habet.

Joannes Dominicus habuit uxorem Antonellam jam pridem defunctam: nunc vult ſibi matrimonio copulare Hiſpolytam neptem ex ſorore Joannis Antonii Presbyteri; & cùm juxta decretum Concilii Tridentini præmitterentur denunciationes, quidam teſtes revelarunt inter Joannem Dominicum, & Hiſpolytam eſſe impedimentum affinitatis in ſecundo gradu ratione Antonellæ prioris uxoris, quippe quæ fuit filia Joannis Antonii Patrui Hiſpolytæ, de cujus nuptiis nunc agitur; Antonellam verò eſſe filiam Joannis Antonii inde deducunt, quod Catharina tametſi virum haberet, quo tempore concepit Antonellam, erat concubina dicti Joannis Antonii jam tunc in ſacris conſtituti, & ab eo domi retinebatur. Secundò quia Antonella publicè dicebatur eſſe filia Joannis Antonii. Tertiò quia ipſa Catharina dixit ſe Antonellam filiam

filiam ex Joanne Antonio ſuſcepiſſe; & Joannes Antonius eandem Antonellam ſimul ac nata eſt, domum ſuam afferri curavit, uti filiam tractavit, atque matrimonio cum Joanne Dominico conjunxit. Contra verò ad hujuſmodi probationes evertendas, ſeu enervandas Joannes Dominicus coram loci Ordinario nonnullos teſtes examinari fecit ad perpetuam rei memoriam. Ex quorum dictis habetur dictam Catharinam quo tempore Antonellam concepit fuiſſe publicam meretricem, ad eamque omnibus acceſſum patuiſſe, quamvis in domo Joannis Antonii degeret, & cum eo frequentiùs rem haberet, à multisque tunc dictum fuiſſe eam eſſe filiam Corſini, & à multis aliis eſſe filiam Julii.

His ita in facto ſe habentibus dubitatur, An ſubſit aliquod impedimentum quo minus Joan. Dominicus poſſit cum Hiſpolyta matrimonium contrahere? Opinioni negativæ, id eſt, nullum inter prædictos ſubeſſe impedimentum, & declaratoriam ſuper hoc eſſe concedendam, videntur ſuffragari infra ſcripta.

3 Primò quia etſi conſtaret Antonellam eſſe filiam Joannis Antonii; cùm tamen is tempore illius conceptionis eſſet Sacerdos, & Catharina conjugata; non eſt dubium eam eſſe natam damnato coitu, & propterea eſſe ex illo genere ſpuriorum, qui patrem quidem habent, ſed præ pudore illum demonſtrare non poſſunt, ad l. *Vulgò concepti, ff. de ſtat. homin.* Hoſtien. in *Sum. tit. qu. fil. ſint legit. §. Quæ ſunt genera, verſ. Dicunt autem.* Ripa poſt alios in l. *Ex facto, §. Si quis rogatus, num: 3. ff. ad Trebell.* tales autem ſpurii patri non ſuccedunt, nec ejus conſanguineorum agnati dicuntur, nec paternam lineam agnoſcunt, ſed tantùm maternam. DD. in Authen. *ex complexu, C. de inceſt. nupt.* Abb. in cap. *Tanta, num: 13. qui fil. ſint legit.* Dec. in cap. *In præſentia, num: 114. de probat.* Boer. *deciſ. 127.* Paleott. *in tract. de Noth. & Spur. cap. 60. num: 4.* Covarr. *in 2. part. Epit. de Sponſal. cap. 8. § 5. num: 13.* inferens ex hoc duos fratres ex diverſis concubinis nec jura agnationis, nec cognationis habere, nec ſibi invicem ſuccedere. Ex quo videtur ſequi, ut vir cum ſpuria contrahens matrimonium non efficiatur affinis patri illius, nec aliis per lineam paternam attinentibus, cùm non ſint ſuæ uxoris agnati, vel cognati; & ſic mortua uxore poſſit cum alia muliere nepte patris uxoris defunctæ matrimonium contrahere.

4 Quod fortiùs videtur procedere hoc caſu, in quo agitur de muliere ſuſcepta ex Presbytero; quæ proles adeò eſt ſacris Canonibus exoſa, ut nec matri ſuccedat. Covarr. *in loco ſupra citat. numer: 17.*

Secundò idem deducitur ex eo quòd non conſtat hanc Antonellam eſſe filiam Joannis Antonii; quamvis enim quis præſumatur filius illius, qui matrem domi pro concubina conceptionis tempore retinebat, gloſſ. in cap. *Michael, in ver. Conſtiterit, de fil. Presbyter.* tamen cùm ſit probatum eodem tempore concubinam cum aliis quoque ſe indifferenter commiſcuiſſe, non dicitur conſtare Antonellam tunc ab ea ſuſceptam eſſe filiam dicti concubinarii matrem domi retinentis, ut in terminis declarat Alber. adjiciens ſe ita in facto obtinuiſſe in l. *Filium diffinimus, numer: 13. ff. De his, qui ſunt ſui vel alien. jur.* Cùm enim talis filia ſit vulgò concepta, patrem non habet, d. l. *Vulgò concepti, & inſtit. de nupt, §. pen.* ubi gl. illos verſus recenſet:

Cui Pater eſt populus, Pater eſt ſibi nullus, & omnis.
Cui pater eſt populus, non habet ille patrem:

Paria autem ſunt quem patrem non habere, vel propter incertitudinem non liquere quiſnam ille ſit; ad regul. l. *Duo ſunt Titii, ff. de teſtam. tutel.* & l. *In lege, ff. de contrahen. empt.* de qua per Bart. *conſ. 234. numer. 1. libro 1.* Et ideo lex fingit hujuſmodi vulgò conceptum non habere patrem.

6 Bald. in l. *Prius, numer: 33. qui accuſ. non poſſ.* ita ut propterea non veniat filiorum appellatione etiam in materia, in qua jus naturæ inſpicitur, ut ait Bald. *dict. numer. 33. verſ. Quoad ſecundum articulum: & numer: 34.* adjiciens judicem hoc caſu debere ſequi legis conſcientiam, ut judicet eum patrem non habere, ſicut lex judicat.

7 His tamen non obſtantibus, nullo pacto videtur declarandum licere huic Joanni Dominico matrimonium contrahere cum Hiſpolyta amitina uxoris defunctæ; & ſic ſibi conjuncta ſecundo affinitatis gradu comprehenſo in prohibitione cap. *Non debet, de conſang. & affinit.* nam etiamſi proles ſit illegitima; tamen in gradibus prohibitis oritur impedimentum dirimens matrimonium l. *Nuptiæ, la quarta,* juncta l. *ſeq. ff. de ritu nupt.* nam in l. *Nuptiæ,* inquit, Caius: nuptiæ conſiſtere non poſſunt inter eas perſonas, quæ in numero parentum, liberorumve ſunt, ſive proximi, ſive ulterioris gradus ſint uſque ad infinitum. Et ſic ibi agitur de impedimento dirimente. Deinde in l. *ſeq.* continuativè inquit Scævola: Et nihil intereſt ex juſtis nuptiis cognatio deſcendat, an verò non; nam & vulgò quæſitam ſororem quis vetatur uxorem ducere. Et de jure Canonico eſt textus clarus hic cum concordant.

8 Ratio eſt, quia conſanguinitas, ſeu cognatio, eſt quid naturale, l. *Non facilè, ff. de gradib. & affin.* & eſt nomen naturæ, ut per Ruin. *conſ. 9. Quæſtio prima, numer: 3. libro 4.* nam ſecluſa etiam omni lege Eccleſiaſtica, natura ipſa dictat ex propagatione ejuſdem ſanguinis oriri quandam conjunctionem, & amicitiam naturalem, ut ex Ariſtotele 8. *Et hic.* probat. D. Thomas *in 4. diſt.*

9 41. *quæſt. 1. artic. 1. quæſt. 1.* Et propterea in dict. l. *Non facilè,* cognati ab eo dici putantur, quòd quaſi unà, communiterve nati, vel ab eodem orti,

10 progenitive ſint. Et conſanguinitas diffinitur eſſe vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum in cap. *Series, verſ. Deinde, 35. quæſt. 5.* & à D. Thoma *in 4. diſtin. 40. quæſt. unic. art. 1.* & communiter à Theologis, & Juriſperitis. Et deciditur conſanguinitas, quaſi ſanguinis unitas, gloſſ. *penult.* in cap. *primo, de conſang. & affinit.* Hæc autem carnis propagatio, & ſanguinis unitas, cùm habeat fundamentum naturale, æquè fit ex complexu damnato, atq; ex legitimo; ac proinde etiam internato; ex prohibito coitu oritur hoc vinculũ conſanguinitatis, ſi ab eodem ſtipite deſcendant.

11 Præterea conſanguinitatis vinculum oritur etiam ex complexu infidelium ob eandem rationem

nem propagationis ſanguinis, cap. *Gaudeamus, cum ibi not. de divort.* Et converſi ad fidem ſeparantur, ſi conjuncti fuerint in gradibus lege divina prohibitis, licèt ſecus ſit in prohibitis ex Conſtitutione Eccleſiæ ut ibi deciditur. Nulla igitur eſt ratio cur ſimiliter non oriatur ex complexu non conjugali inter fideles, ita ut quoad eos, qui Conſtitutionibus Canonicis arctantur, impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, ut per Joan. Andr. in eod. cap. *Gaudeamus, num: 3, verſ. Patet à contrario.* Ad hæc affinitas cùm & ipſa ſit quid naturale ſecundùm D. Thomam *in 4. d. diſt. 41. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 1.* oritur etiam ex copula illicita, & dirimit matrimonium poſtea contractum, cap. *Quadam, 32. quæſt. 7. & toto tit. de eo qui cognov. conſang. uxor. ſu.* etiam de jure civili dict. l. *Et nihil, ff. de rit. nupt.* Et fuit opinio Azonis, ut not. in l. *Non facilè, in princ.* in gloſſ. in ver. *Per nuptias, ff. de grad. & affin.* Et hodie reſtricta eſt ad primum, & ſecundum gradum ex Concilio Tridentino *cap. 4. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Quinimò affinitas oritur etiam ex matrimonio conſummato inter infideles, ut conſtat ex cap. *final. de divort.* ubi infidelibus ad fidem converſis præcipitur ne ducant in uxorem relictam fratris ſui, quod certè Eccleſia non præciperet, niſi vinculum aliquod naturale inter eos ex hujuſmodi copula oriretur, quidquid contra ſcripſerit Henriq. *libro 11. cap. 3: num: 5.* cui opponitur S. Thomas *in 4. diſt. 41. quæſt: un: artic. 1 quæſt: 1.* Durand. *ibid. quæſtion. 1 num: 7.* Palud. *quæſt: 1. artic: 1 num: 10 concluſ. 2.* Sot. *quæſt. ult. art: 1:* & S. Antonin *in 3 parte Summa tit: 1 cap: 11. in fin:* Ergo multò magis ex propagatione carnis ex illicita copula provenienti; oritur conſanguinitas itidem dirimens matrimonium; quia, ut inquit D. Thomas *ubi ſupra* conſanguinitas eſt fortius vinculum, quàm affinitas.

14 Quibus demum accedit, quod ut ſpurii non habeantur pro filiis, & conſanguineis, introductum eſt in deteſtatione m criminis, cùm non mereantur tales appellari. Authen *Si qua illuſtris, C. ad Orfician.* & cap. *unic. 35 quæſt: 7.* Abb. *dict. conſil. 50. in princ. libro 2.* Quod ſi eis liceret matrimonio copulari cum deſcendentibus ab eodem ſtipite, eſſent melioris conditionis, quàm nati ex legitimo matrimonio, cùm tamen oppoſitum potius eſſe debeat, ut per Alex. *conſil. 60 Viſa legitim: num: 7. libro 2.* ubi dicit diſpoſitionem legis, vel ſtatuti diſponentis aliquid contra filios legitimos, multò magis habere locum in ſpuriis; Secus autem ſi conferat aliquod beneficium filiis, quia intelligitur de legitimis tantùm. Ex contrario autem parentes redderentur procliviores ad hujuſmodi crimina perpetranda, & inducta ad unum finem operarentur contrarium contra regulam *Legatam inutiliter, ff. de adimen. legat. cum vulgar.*

15 Unde filios ſpurios etiam natos ex Sacerdote, vel Monacho, qui dicuntur nefarii, & patrem demonſtrare non poſſunt, quoad effectum matrimonii eſſe conſanguineos, & affines, tradit notabiliter Bart. in l. 1. *num: 4. ff. de accuſat,* per notata in l. *Nec facilè, §. Affines, ff. de grad. & affinib:* & ſequuntur Ruin. *d. conſ. 9 nu: 2 lib. 4* Grat. *conſ. 145 num: 9 lib. 2* Capra *conſ. 108.*

Atque ita non obſtat quod ſi Antonella eſt filia Joannis Antonii Presbyteri, & conſequenter nata coitu damnato, non dicatur conjuncta patri, nec ejus lineæ paternæ.

16 Siquidem hæc objectio diluitur, quia natus ex damnato coitu, ſed ex patre certo illa certitudine, quæ poteſt haberi de patre certo illa certitudine, quæ poteſt haberi de patre ſecundùm ea, quæ notat Bald. in l. *Prius, C. qui accuſ: non poſſ. num: 34.* non reputatur cognatus patris quoad effectus civiles tantùm; Et ideò illi non ſuccedit, nec ei à patre, vel patris conſanguineis ſuccceditur. Et in hunc ſenſum accipiendi ſunt DD. in contrarium citati, & probatur in cap. 135. *quæſtion. 7. in verſ. Non deputentur filii,* id eſt nullo parentibus jure ſuccedant. Et ibi notat Turrecrem. *numer. 4.* At verò quoad naturale vinculum, & jura ſanguinis, quæ deleri non poſſunt, ut in reg. *Digeſtorum, jura ſanguinis.* Filii ſpurii non ſecus ac legitimi ſunt verè conſanguinei, & agnati patris, nempe quia æqualiter omnes ex illius carne, & ſanguine propa-

17 gantur, ut oſtenſum eſt ſupra. Et ita declarat Ruin. *conſ. 9. numer. 4. verſ. Nec obſtat, libro 4.* ubi dicit non obſtare l. *Si ſpurius, ff Unde Cognati,* quia quantùm ad effectum ſuccedendi verum eſt quod ſpurius ex parte patris non habet cognationem, ſed cognatio adeſt cum illo in ſubſtantia, & jus ſanguinis durat, quod tolli non poteſt, cum ſit de jure naturali. Et infra *numer: 6.* ait ſpurium dici cognatum cognatione naturali, quamvis ex parte patris talis cognatio non habeat effectum ſucceſſionis. Et idem fuſius explicat paulò poſt *numer: 8. verſ. Ad hoc reſpon-*

18 *detur.* Cùm autem matrimonium ſit de jure naturæ, Eccleſia in impedimentis conſtituendis magis reſpexit ad jus naturale, quàm ad civile; & non ſolum ad id, quod licèt ſecundùm leges, ſed etiam quod decet ſecundùm honeſtatem,

19 l. *Semper, ff. de ritu nupt.* & declarat Hoſtienſ. in *d. tit. tit. de conſang. & affin.* Facit quod notat Felin. in cap. *In præſentia, numer: 23 de probat.* ubi ait appellatione filiorum venire etiam naturales, quando verſamur in materia, in qua verba ſonant in nomen potiùs naturale, quàm civile. Quod habere locum etiam in natis ex prohibito complexu, tradit Bald. in dict. l: *Prius, numer: 23 C. Qui accuſ. non poſſ:* & Alex: *conſil. 144: Viſo ſtatuto per totum, libro 7,* & Ruin. *dict. conſil. 9 num: 8 libro 4.*

Nec adverſatur Bald: in contrarium citatus in d: l: *Prius, num: 33* quia loquitur in filiis illis vulgò conceptis, quorum pater ignoratur; hi enim ſolùm ex accidenti nõ veniunt filiorum appellatione, ut mox dicemus, *num: 22.*

20 Hinc filia ſpuria etiam nefaria admittitur ad vindicandam necem parentum, ut concludit Bartol: in d: l: *Prius, numer: 3. C. de accuſ.* quia naturalis dolor eam impellit, ut inquit Bald: in d: l: *Prius, numer: 33 circa finem, C. qui accuſ. non poſſ.*

21 Hinc etiam quamvis natis ex coitu reprobato jura civilia denegent alimenta, ut in Authen *Ex complexu, C. de inceſ: nupt.* tamen ſecus eſt de æquitate Canonica, quæ vigorem ſumit à jure naturali, cap: *Cùm haberet, in fine,* & ibi gloſſ: *final. ad fin: De eo qui duxit in matrim:* Abbas *conſil. 50 in princip: libro 2:*

22 Ad ſecundum reſpondetur: Quamvis vulgò quæſitus poſſit contrahere cum omnibus, id tamen

men ex accidenti contingit, non quia deficiat jus,ſed probatio , ut per Hoſtien.*in Sum.in tit. Qui fil.ſint legit.§.An inter utrumque* : nam etiam ipſe vulgò quæſitus poteſt probari eſſe filius alicujus ex eis , qui tempore conceptionis cum matre rem habebant , ut fatetur Bald. in dict. l.*Prius,num*:14. ita intelligens cap. *Michael, de fil. Presbyt.* & admittit etiam Hoſtienſ. *in dict.*
23 §. *An inter utrumque, propè fin.* Hoc autem caſu ſatis probatum eſt Antonellam eſſe filiam Joannis Antonii , primò per aſſertionem matris, l. *Matrem*, C. *de probat.* ſecundò per tractatum Joan.Antonii,qui eam domi aluit, & matrimonio copulavit , qui probat filiationem etiam
24 non nati ab uxore,ut per Felin.*hic numer.* 3. Imò ſolum tractatum ſufficere ſentit Felinus poſt alios *num*:13. & tradunt in terminis noſtris Innocen.Hoſtienſ.& Henr. Boich. in cap. *Per tuas, Qui filii ſint legit.*ubi volunt ut ſi certum ſit Sacerdotem peccaſſe cum muliere , & poſtea filium, qui ex ea natus eſt, & ab ea nutritus, vel filium nominaſſe,vel aliàs ut filium tractaſſe, verè præſumere debeamus eſſe filium illius. Quæ ſanè omnia in hoc caſu concurrunt.Nec obſtat quod poſſit probari contrarium,ut per gloſſ.in d. cap. *Michael,in ver.Conſtiterit,* & DD. *hic* & in dict. cap. *Per tuas, Qui fil. ſint legit.* Et quòd oppoſitum hic probatum videatur per famam viciniæ, in qua à multis hic filius aliis duobus viris ad-
25 ſcribebatur:nam reſpondetur ſolam famam non inducere probationem filiationis,ut hic per Fe-
26 lin.*numer.* 15. Præterea non eſt probata hujuſmodi fama cum ſuis requiſitis. Et in ſpecie teſtes deponunt ſe audiviſſe à multis,non autem à majori parte populi , ſeu per verbum *communiter*, prout requiritur. Verall.*deciſ.*210.*part.*2. Regulare enim eſt, ut in teſte indefinita æquipolleat univerſali,ut per DD.in cap. *Auditis, de præſcript.*Et tradit Rota in his terminis in *cauſa Parmen. Status* 26. *Martii* 1618. coram Sacrato in verſ. *Quoad tertium genus probationis.* Inſuper à multis hæc dicebatur eſſe filia Joannis Antonii:atque ita hi rumores contrarii invicem conquaſſantur,ut patet in hoc cap. & per Rotam in prædict. deciſ. Quamobrem cum Hoſtienſ. in dict.§. *An inter utrumque* ſentiat prohiberi matrimonium vulgò concepti, ſi ſit fama quod maritus ſit filius patris ſponſæ, & conjuges id confiteantur , alioquin ſuæ conſcientiæ eſſe relinquendos; videtur etiam hoc caſu matrimonium prohiberi , in quo licèt fama non benè probetur, tamen conſtat de nominatione, confeſſione parentum , & tractatu. Et de hoc videtur
27 caſus in hoc cap. ubi quidam R. qui præſumebatur filius T. Tiburtini ex concubina ſuſceptus propter illorum nominationem, & tractatum non poteſt habere in uxorem neptem ejuſdem l. *Unde*, ibi gloſſ.in ver. *Conſobrinus*, notat ex conſanguinitate præſumptivè probata diſſolvi matrimonium,& ſequuntur Hoſtienſ.*num* 3. Joann. Andr. *in fin.*& Cardin.*in* 1.*notab*, & alii communiter. Quod multò facilius procedit hoc caſu , in quo agitur de matrimonio contrahendo : nam præſumptio conſanguinitatis licèt non ſemper dirimat contractum , tamen impedit contrahendum, cap. *Licet. in fine, de teſt.*cap.*Super eo de eo qui cogn.conſang.*Hoſtien. & Jo. Andr. *ubi ſupra*, Ideoque nullo pacto videtur mandandum Epiſcopo , ut declaret hos poſſe matrimonialiter copulari,præſertim cum etiam aliis modis poſſit lux afferri veritati ; ſi Epiſcopus rem diligenter indagaverit.

DE TESTIBVS, & Atteſtationibus.

Cap. In nomine Domini.

SVMMARIVM.

1 *Teſtium receptio contra non citatum eſt nulla,& num:18.*
2 *Invocatio nominis Domini præmittenda eſt in actionibus noſtris.*
3 *Item in arduis,perpetuiſque inſtrumentis, & n.7.*
4 *Item in ſententia.*
5 *Invocatio nominis Domini qualiter ſit facienda.*
6 *Poteſt fieri à Notario Chriſtiano etiam in contractibus Iudæorum.*
7 *An ſit de ſubſtantia Inſtrumenti.*
8 *Facta à Notario in principio Protocolli trahitur ad omnia inſtrumenta in eo comprehenſa.*
9 *Invocatio nominis Machometti in terris Chriſtianorum fieri non debet publicè etiam à Saracenis.*
10 *Privatim an ſit eis prohibita.*
11 *Citari debet pars in receptione teſtium ut audiat illos jurantes,non autem deponentes, & n.ſeqq.*
12 *Teſtes ſecretò,& ſingillatim ſunt examinandi.*
13 *Citatio ad videndum committi Notario juramenta teſtium non ſuffragatur,niſi etiam dicatur ad videndum jurare.*
14 *Et hic defectus eſt inſanabilis.*
15 *Teſtium depoſitiones ſi pars audierit, non poterit poſtea ſuper iiſdem capitulis teſtes producere.*
16 *ſi Citetur dominus,& non procurator, vel unus ex duobus procuratoribus in ſolidum, an valeant atteſtationes.*
19 *Teſtes examinati parte non citata an ſufficiant pro mandato de manutenendo,& num: ſeq. uſq; ad num:48.*
20 *Probatio plena non requiritur in ſummariiſſimo poſſeſſorio.*
21 *Sed ſufficit ſummaria,levis,& qualis qualis.*
22 *Item ſufficit fides extrajudicialis,ſi concurrant adminicula.*
23 *Et admitti ſolent etiam præſumptiones.*
24 *in Poſſeſſorio ſummariiſſimo agitur de modico, & reparabili præjudicio.*
25 *Poſſeſſorium ſummariiſſimum eſt præparatorium poſſeſſorii pleni, ad quod ſe habet, ſicut plenum poſſeſſorium ad petitorium.*
26 *Manutentio datur ne partes veniant ad arma, & ut ſciatur quis ſit actor,& quis reus.*
27 *Eſt remedium ſummariiſſimum , & momentaneum.*
28 *Et interim,appellatur.*
29 *Teſtes recepti ſine citatione,partis præſumptionem faciunt.*
30 *Item faciunt indicium.*
Sed contra,num:34.
31 *Faciunt ſaltem adminiculum,& num:35.*
Fallit,num:45.
32 *Et ſufficiunt pro mandato de manutenendo ex multorum ſcientia.*

Sed alii contra, num: 36.

33 *Probatio ſaltem ſemiplena requiritur ex ſtylo Rotæ in judicio manutentionis.*

34 *Verba* nullius momenti, *excludunt inditium quantumcunque leve.*

35 *Adminicula ſola non ſufficiunt ad obtinendam manutentionem, cùm non ſint probationes, ſed auxilia probationum, & n: 37.*

38 *Teſtes examinati ad perpetuam rei memoriam ſine citatione partis non probant etiam in judicio manutentionis.*

39 *Teſtes recepti ante litis conteſtationem regulariter non probant, nec faciunt indicium.*

40 *Teſtes recepti citato procuratore non habente mandatum, vel minùs ſufficiens, non probant etiam in ſummariiſſimo.*

41 *Mandati defectus includit etiam defectum citationis quoad ipſum principalem.*

42 *Et geſta cum falſo procuratore ſunt ipſo jure nulla.*

43 *Mandati defectus à ſignatura Papæ ſanari non ſolet, neque ex ſtylo Rotæ, etiam refectis expenſis.*

44 *Teſtes examinati coram judice incompetenti fidem non faciunt etiam in ſummariiſſimo poſſeſſorio.*

45 *Nec ullum faciunt adminiculum ſi cum defectu juriſdictionis concurrant defectus citationis, & juramenti.*

46 *Teſtes non jurati, & recepti parte non citata æquiparantur.*

47 *Nullitates ſolas ex defecta citationis, juriſdictionis, & mandati in Vrbe, & in Statu Eccleſiaſtico judices debent attendere, & aliis rejectis ad cauſarum expeditionem procedere.*

48 *Teſtium receptio an valeat ſi citatus ob inevitabilem neceſſitatem comparere potuit, & nu: ſeq. uſque in finem.*

49 *Impeditus ex juſta cauſa non poteſt dici contumax.*

50 *Impedimentum citati notum judici reddit ipſo jure nullam ſententiam tam diffinitivam, quam interlocutoriam, qualis eſt receptio teſtium. Secus ſi judex impedimentum ignorabat, quia tenet proceſſus ipſo jure, ſed debet retractari, numer: 54.*

51 *Citatus ad domum, qui non comparuit allegans ſe citationem ignoraſſe audiri debet ad opponendum in perſonas teſtium, licèt non ſervaverit formam c.* Præſentium, *inf. eod. & n: 53.*

52 *Teſtes recepti contra citatum legitimè impeditum faciunt ſaltem indicium.*

54 *Impeditus citari debet ut ſaltem compareat per procuratorem, niſi eſſet cauſa nimis gravis.*

IN NOMINE DOMINI. Nulla eſt receptio teſtium facta contra non citatum. Hoc dicit, ſecundùm Abb. Antiq. & omnes poſt eum. Dividitur in tres partes. Nam primò ponit dictum. Secundò probat per legem. Tertiò concludit. Secunda ibi, *ne poſtea.* Tertia ibi, *ecce.*

Nota primò ex principio litteræ, in actionibus noſtris præmittendam eſſe invocationem nominis Domini, ut hic, & in cap. *In nomine Domini*, 23. *diſt.* Nam, ut legitur in cap. *Non liceat*, 26. *quæſt.* 5. & habetur originaliter ad Coloſſen. 3. *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite, gratias agentes Deo, & Patri per ipſum* concordat. 1. *ad Corinth.* 10. & *Act.* 17. ut cap. *Non obſervetis*, 26. *quæſt. ult.* Omnia enim rectè, & competenter geruntur ſi principium ſit decens, & amabile Deo, ut in Auth. *Quomod. oport. Epiſc. circa princip.* & ubi Chriſtus non eſt fundamentum, nullius boni operis ſupereſt ædificium, cap *Cùm Paulus*, 1. *quæſt.* 1. Hinc Imperator in ſui initio invocat nomen Domini dicens, *Deo nobis auxilium præbente, &c.* l. *Deo nobis*, C. *de*
3 *Epiſc. & Cleric.* & Inſtrumentum inchoetur authore Deo, ut dicit text. in Authen. *Vt præpon. nom. Imper.* §. 1. Unde hæc invocatio ſemper præmittenda eſt in arduis, perpetuiſque inſtru-
4 mentis. In minoribus autem, & intra tempus breve duraturis, & in publicationibus actorum judicialium, niſi ſit ſententia diffinitiva, non eſt jus eam omitti inchoando ſic inſtrumentum, Anno Domini, &c. ut inquit Speculat. *in tit. de Inſtrum. edit* §. *Breviter, num:* 2. & quod in principio ſententiæ imprimendum ſit nomen Domini, eſt textus in cap. *Veritatis, ſupra de dol. & contum.* & notat Gemin. in cap. *Præter hoc, num:* 2. 32
5 *diſt.* Nec eſt jus an dicatur: In nomine Domini, ut hic; an in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut l. *In nomine Domini*, C. *de offic. Præfect. Prætor.* Aphric. vel in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ut cap. *In nomine Patris*, 73. *diſt.* ſecundùm Specul. *ubi ſupra*, vel in nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, ut notat Petrus de Unzola *in ſua Pract. Artis Notariatus in* 3. *part. num:* 17. *inter tract. comm. tomo* 11. *pag.* 179.
6 Et poteſt fieri hæc invocatio à Notario Chriſtiano etiam in contractibus Judæorum, ut tenent Bart. & Alexand. *in prima Conſtitutione Digeſtorum, & in prima Conſtitutione Codicis.* Com-
7 muniter tamen tenetur eam non eſſe de ſubſtantia inſtrumenti, nec inter Judæos, ut notat Angel. in Authen. *Iuſiurandum, quod præſt. ab his*, §. 1. *col.* 2. nec inter Chriſtianos, Felin. poſt Abb. & alios in cap. 1. *num:* 2. *de fid. Inſtrum.* & Jaſ. *in rubr. de nov. oper. nunciat. numer:* 7. Et quamvis ex conſuetudine hæc ſolemnitas effecta ſit ſubſtantialis ſecundùm gloſſ. in dicta Auth. *Vt præpon. nomen. Imper.* §. *Vnde Sancimus, in ver. Auctore*, Felin *loco citato*, Alex. *in addit. ad Bart.* in l. 1. *In ver. Inſtrumentum*, C. *de novo*, *Cod. facien.* tamen Bart. in l. *Si quis ex argentariis*, §. *Si initium, num:* 7. *ff. de eden.* Sentit etiam ſtante hujuſmodi conſuetudine ex omiſſio-
8 ne invocationis contractum non vitiari; Subdit tamen ibi invocationem divini Nominis factam per Notarium in principio Protocolli trahi ad omnia inſtrumenta comprehenſa in libro inſtrumentorum. Quod nota ad ſalvandum inſtrumentum, in quo hæc ſolemnitas fuit præter-
9 miſſa. Invocatio autem nominis Machometti fieri non debet etiam à Saracenis publicè in ter-
10 ris Chriſtianorum, Clem. 1. *de Iudæis.* Sed privatim non prohibetur, ut poſt Paul. de Eleazar. tenet ibi Cardin. *in* 5. *quæſt.* plenius Vitalin. *num:* 18. & *ſeqq.* licèt Zenzelin. contra, cum quo ſimpliciter tranſit Petr. de Anchar. *num:* 4. *verſ. Sed an iſti ſint tolerandi.*
11 Secundò nota ibi, *venire, & audire teſtes.* & ſigna practicam citationis in receptione teſtium:

debet enim pars citari ut veniat, & audiat teſtes, ut eſt argumentum hic ſecundùm Anton. de Butr. *in 4. notab.* Verumtamen hoc non ita intelligat, ut pars audire debeat teſtes cùm deponunt
12 dictum ſuum. Hoc enim eſt falſum, cum ſecretò, & ſingillatim ſint examinandi, ut cap. *Venerabili, infra eodem*, & cap. *Inquiſitioni*, §. 1. *de accuſat.* & l. *Nullum, C. de teſtib.* exemplo Danielis qui ſecretò examinavit ſenes accuſantes Suſannam, & de falſitate convicit, *Daniel.* 13. Sed ita intelligas hanc litteram, ut pars venire debeat, & audire teſtes jurantes, non autem deponentes, licèt publicatis atteſtationibus poſſit etiam videre, & audire illorum depoſitiones, ut hic firmant gloſſ. *in verb. Audire*, Goffred. & Innoc. *numer.* 2. Qui ſupplent verbum teſtes, ſcilicet jurantes, Hoſtienſ. *num: 3. in ver. Teſtes*, Joan. Andr. *numer: 9.* Butr. *num: 13.* Aretin. *in 4. notab.* gloſſ. in l. *Sed & ſi quis, in ver. Atteſtationes, C. de teſtib.* gloſſ. *final. in* §. *Et hoc verò*, in Authen. *de Teſtibus*, & in l. *Si quando, in ver. Noluerint, C. eod tit.* Specul. *in tit. de Teſte*, §. *Nunc tractandum, in princip.* Et quamvis Joannes Theutonicus in cap. *In primis, in gloſſ. in ver. Si eo præſente, 2. quæſt.* 1. dicat partem poſſe etiam examini intereſſe ſi velit: idque ob eam rationem, quia pars, quæ novit cauſæ circumſtantias melius interrogabit: & Abb. Antiq. *hic numer:* 1. affirmet in Montepeſſulano, & in multis aliis partibus ad litteram obſervat quod hic dicitur, ut ſcilicet pars citetur, ut veniat ad audiendas teſtium depoſitiones; tamen primum intellectum ſequuntur omnes hic teſte Felin. *numer. 17. in gloſſ. in ver. Iurantes*, & ſic ſervatur de facto ubique, & benè; ideoque ſic eſt tenendum, ut formaliter inquit Specul. *loco citato*, Et de hac generali conſuetudine atteſtatur etiam gloſſ. in d. l. *Si quando, in ver. Solverunt, C de teſtib.* Et ita etiam hunc textum ſemper intellexit Rota, quæ propterea ſæpiſſimè reſolvit citationem ad videndum jurare teſtes eſſe neceſſariam per hoc capitulum. Ad hoc ut examen ſuſtineatur, Caputaq. *deciſ. 274. numer: 3 part. 3.* Rota *in recent. deciſ. 219. numer: 2. part. 7.*
13 *& alibi paſſim.* Nec ſuffragatur citatio ad videndum committi notario juramenta teſtium, niſi etiam dicatur ad videndum jurare, ut cenſuit *deciſ. 259. numer: 4. part. 1. recent.* & hunc defectum eſſe inſanabilem dixit *deciſ. 18. numer: 12*
14 *in recent part. 7.* Nec obſtat contraria ratio Joannis quod interrogationes melius fiant per partes. Quoniam ad hoc habemus remedium ut interrogatoria dentur in ſcriptis, ut in cap. 2. *hoc tit. libro 6.* & ſic judex plenè per ſeipſum inquirere potuerit; ut notat Barthol. Brixien. in d. c. *In primis in gloſſ. in verb. Si eo præſente, in fin. 2. quæſt.* 1. Specul. *in dicto* § *Nunc tractandum, num: 1. verſ. Nec obſtat*, & hoc modo teſtes liberius deponent, ut hic per Joann Andr. *num: 6*, & Abb. *num: 6. in gloſſ. in ver. Audire.*

15 Verumtamen ſi caſu accideret, ut pars dicta teſtium audiret, non poſſet poſtea ſuper iiſdem capitulis teſtes producere, ob timorem ſubornationis, ut in Authen. *de Teſtib.* §. *Qui verò*, & cap. *Ultra tertiam, infra eodem*, ſecundùm gloſſ. præallegat in d. cap. *In primis*, Innoc. *hic numer. 2.* Hoſtienſ. *numer: 3. in ver. Teſtes.* Joan. Andr. *num: 9.* Felin: *numer: 17. verſ. Nec obſtat.* Quod facit contra illos, qui ſtant ad audiendum poſt cortinam, ſecundùm Bald. *hic numer:* 2. & Felin. *ubi ſupra.*

16 Quid autem juris ſit ſi citetur dominus, & non procurator, qui conteſtatus eſt litem: Et quid ſi duo procuratores ſimul ſint dati in ſolidum cum clauſula ut occupantis conditio non fieret melior, quorum alter conteſtatus eſt litem, & alter produxit teſtes, an valeant atteſtationes, plenè hic diſputat Joan. Andr. *num: 2. & 3.* & poſt eum Butr. *num: 8. & 9.* & Imol. *num: 7. & 8.*

17 Tertiò nota ibi, *ſi non ex inevitabili neceſſitate*, atteſtationes receptas abſente citato non tenere, quando ex juſta cauſa detentus comparere non potuit, ut hic probatur evidenter per argumentum à contrario ſenſu: nam cùm textus dicat teſtimonia valere contra citatum non comparentem ſi non ex inevitabili neceſſitate venire non potuit: ergò à contrario valent ſi fuit impeditus comparere ob inevitabilem neceſſitatem, & ita hanc litteram inducunt Abb. *hic num: 11. verſ. Sed in alio eam*, & Felin. *num: 19.* Sed hoc plenius examinabitur infra in gloſſ. *In evitabili, à num: 48. uſq. in finem.*

18 Ultimò nota regulam, de qua ſupra in Summario, videlicet atteſtationes parte non citata eſſe nullas utroque jure, & Cæſareo, & Pontificio, ut in Auth. *de Teſtib.* §. *Et hæc verò, collat. 7.* Cujus tenor refertur ad litteram in hac Decretali, l. *Iudices, C. de fid. Inſtrum.* l. *Si quando, C. de teſtib.* cap. *In primis, 2. quæſt. 1.* & cap. *Chartæ, 3. qu. 9.* cap. 1. *de cauſ. poſſeſſ. & proprietat.* c. *Inter quatuor, de major. & obed.* & hoc pro regula conſtituunt, hic gloſ. *in ver. Admonendi*, Innoc. *num: 2.* Hoſtienſ. *num: 3.* Abb. Antiq. Joan. Andr. & reliqui omnes in *Summario textus*, & Felin. *nu: 3.* ubi ex mente Doctorum ad eamdem regulam ponit quinque declarationes, & quatuordecim limitationes, quas per te videas, uſque ad *num: 17.*

19 QUÆRO, ultra alios an teſtes examinati parte non citata fidem faciant in ſummariiſſimo poſſeſſorio; adeo ut vigore talis examinis Judex concedere poſſit, aut debeat mandatum de manutenendo.

20 Ad partem affirmativam facit, quia in hoc judicio ſummariiſſimo non requiritur plena probatio, l. *In lege Aquilia, la prima*: ibi, *re ſummatim expoſita ad ſuſpicionem judicem adducant, ff. ad leg. Aquil.* l. 3. §. *Cauſæ, ff. de Carbon. edict.* l. 3. §. *Sciendum, ff. ad exhiben.* & tradit. Raph. Cuman. in l. 1. §. *fin. ff. de Prætor. ſtipul.* Natta *conſ. 121. In cauſa poſſeſſorii, num: 9.* Rota apud Gregor. XV. *dec. 258. numer: 3.* nec requiritur probatio exacta, Plot. *de in lit. jur.* §. 3. *num: 43.* Mantic. *deciſ. 172. numer: 2. quæ eſt deciſ. 152. numer: 5. part. 4. diverſ.* Rota *in recent. deciſ. 387. numer: 2. part. 2. ſed ſufficit Summaria*, d. l. *In lege A-*
21 *quilia*, Paul. de Caſtr. *conſ. 3. In cauſa quæ vertitur, num: 2. vol. 2.* item levis, Greg. d. *deciſ. 258. numer: 3.* Menoch. *de retin. poſſeſſ. remed. ult num: 34.* imo levior ſolet admitti. Cardin Seraph. *deciſ. 8. num: 1.* & *deciſ. 190. num: 2.* Rota *diverſ. deciſ. 665. num: 4. part. 3.* licèt corruptè ibi legatur plenior, & in *recent deciſ. 214. num: 3. part. 1.* Item admittitur probatio qualis qualis. Menoch. *d. remed. ult. num: 9.* Rota apud Card. Cavaler. *deciſ. 75 num: 4*

22 Et propterea etiam fides extrajudicialis in hoc judicio fidem facit ſi concurrant adminicula, ut cenſuit Rota *deciſ. 323. num: 2. poſt 2. vol conſ.*

Fa

Farin. & *in recent.deciſ.*122. *n.7,par.*1. & in *Salamantina ſtipendiorum 3.Decembris* 1607. coram Cardin. Lancellotto impreſſa apud Moder. in *tract: mand: de manuten.deciſ.97.n.3.* Imò admitti ſolent etiam præſumptiones. Boccat. in *tract: de interdict. Vti poſſid. cap.*14. *n.*24. Rota *diverſ.deciſ.*373. *n.1.par.1. lib.3.* & dicta *deciſ:* 323.*n.2.*

Et eſt ratio, quia in manutentione agitur de modico,& reparabili præjudicio. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.22.aliàs 2.n.4. de reſtitut.in integr.* Seraph. *deciſ.292. in princ.* Rota *diverſ.deciſ.*641. *num.8. part.*1. Et enim hoc judicium præparatorium judicii poſſeſſorii principalis, atque plenarii Bero. *conſ.* 11.*num:* 1.*lib.*1,& habet ſe ad judicium principale poſſeſſorium retinendæ, ſicut ſe habet judicium proprietatis, quod petitorium appellamus, ut declarat Paul. de Caſtro *d. conſ.*3. & poſt alios Menoch: *de retinen. poſſeſſ. remed: ultim.num.*7.& datur manutentio à judice, ne partes veniant ad arma, l. *Quæſitum, ff. de vſufr,* & ut ſciatur quis ſit actor,& quis reus in judicio plenario, §. *Retinendæ, Inſtitut. de interdict.* l. *Liberis*, §. *fin. ff. de liber. cau.* Paul: de Caſtro *loco citato:* & habetur expreſſè hæc practica ſecundum eum in textu, & per Innoc: in cap. *Cùm veniſſent, infrà, de Inſtitut.* & propterea hoc judicium eſt ſummariiſſimum. Rota *diverſ. dicta deciſ.* 641. *num. 8. par.* 1. & momentaneum Cagnol. in l. *In pari,num.6.ff.de regul: jur.* Conrad: *de momentan.poſſeſſ.in rubr.num.*35. Cæſ. de Graſſ. *dicta deciſ.22.aliàs 2. num: 5. de reſtit. in integr.* & alicubi nuncupatur, Interim, Rota *in Tiraſonen. Decimarum* coram Cardinali Marquemontio impreſſa apud Marcheſ. de Commiſſ. *par.* 1. *fol.* 1262.*num.*2. præcipuè in Hiſpania: ſic enim judex interloquitur: *Entre tanto que eſte pleyto ſe vee, y ſe determina diffinitivamentes in perjuyzio del derecho de las partes en poſſeſſion, y propriedad* ut atteſtatur Covarr. *Practic. quæſt.cap.*17. *in rubr. & num.* 2. Quibus itidem verbis utuntur Neapolitani teſte Capic. *deciſ.* 55. *col. vlt.* & *deciſ.* 189. *num.* 11. Ad quod bene facit dicto cap. *Cùm veniſſent*, ibi, *poſſeſſione tuendum, donec, &c. de inſtitut.* Non igitur mirum ſi in judicio manutentionis ſufficiat qualis qualis, levior, & imperfecta probatio etiam ex præſumptionibus, ut dictum eſt.

Teſtes autem recepti ſine citatione partis utique præſumptionem faciunt, ut notat Bartol: poſt gloſſam in l. *Res hæreditarias, in princ. ff de crimin: expil: hæredit.* Dec. *conſ.*559. *In caſu venerabilis, num:* 8, & ex multorum ſententia faciunt judicium Alex. *conſ.*147. *in princip. lib.6.* Aym. *conſ.*198, *in fin.* eamque pluribus tuetur Dec. *hic num:* 32, ubi addentes littera C. citant multos concordantes: & ſaltèm negari non poteſt quin faciant adminiculum, ut per Bartol: in l. *Admonendi, num:* 41, *ff. de jurejur.* & multoties cenſuit Rota. Verall. *deciſ.206. num.* 6. *lib.2.* Seraph: *deciſ.*525. *num:* 1. & *in recent. deciſ.342.n.7.par.1.*& *deciſ.560,num.4.part.2.* & ſæpè aliàs.

Et in terminis in hoc judicio ſummariiſſimo teſtes ſine citatione examinatos ſufficere ad obtinendam manutentionem, conſuluerunt Roland: *conſ.*80.*num:* 30.*vol.*4. Cephal. *conſ.*19.*in fin.vol:*1. Neviz. *conſ.86.n.7.* & contraria opinio poteſt procedere in judicio plenario, non autem in hoc ſummariiſſimo, prout eam limitat,& declarat Maſcard: *de probat.conſ.*1366.*n.9 vol.* 3. & evidenter tenuiſſe Domini de Rota *in Bononien: Affictus,* 4. *Iulij* 1629. coram Cardinali Virili impreſſa apud Modernos, de manutentione *deciſ.269.n.5.* in hæc verba (Et licèt teſtes ſint examinati ſine citatione partis, tamen in hoc judicio ſummariiſſimo manutentionis, in quo leviores probationes ſufficiunt, & etiam unicus teſtis, videbantur admittendi) Allegant Neviz. Cephal. & Rolan. *loc. citat.*

33 Sed his non obſtantibus contrariam opinionem puto veriorem,& in praxi amplectendam: nam etſi judicio manutentionis ſufficiat probatio levior imperfecta,& qualis qualis ſecundùm ea, quæ fusè dicta ſunt ſuprà à *num:* 20. neceſſariò tamen requiritur aliquis gradus probationis, vulg. §. *Retinendæ, Inſtit. de interdict:* & quidem ex ſtylo Rotæ probatio debet eſſe ſaltèm ſemiplena, ex notatis in l. 1. *in gloſſa in ver. Petitor,* & ibi Raph. Cuman. C. *Quorum bonor.* Rota *diverſ. deciſ.*196.*num.6. par.*1.& *deciſ.*375. *num.* 1. *lib.* 3.*part.*3. & *in recent.deciſ.*147. *num.*1. & *deciſ.* 212. *ſub num.1.par.2.* Seraph. *deciſ.*624. *in fin. deciſ* 1115.*num.*1. & *deciſ.*1326.*num.*1. Cavaler. *deciſ.*379.*num.* 3.& de hoc ſtylo Palatii atteſtatur Put. *deciſ.61.lib.3.* & Boccat. *de interdict. uti poſſid.cap.*141.*num.*22. Idem firmant Curtius Senior in l. *Admonendi, num.* 323. *verſ. Secundò moveor, ff. de jurejur.* Alex. *conſ.*103.*num.* 3. *lib.*7. Dec. *conſ.*56, *col.*2. Noviz. *conſ.*80, *num.*11. Plot. *de in lit. jur.*§. 3.*n.*43. Menoch, *de retinen. poſſeſſ. remed. vlt. n.*34.

34 Teſtes autem examinati ſine citatione partis tantum abeſt, ut ſemiplenam probationem conſtituant, ut nec faciant indicium quantumcunque leve, ut evidenter probatur in hoc cap. in princ. ibi, *nullius momenti.* Pondera enim verbum, *nullius*, quod eſt univerſale negativum, & verbum *momenti*, quod excludit indicium quantumvis modicum: & ita apertiſſimè hîc probari, affirmat Abbas *num.*14. & ſequuntur Aretin. *in princ.* Felin. *n.* 3. & communiter Doctores. Bart: in l. *Maritus, num.*3. *in fin. ff. de quæſt.* Alex. *conſ.*179. *In cauſa, col.*3. *l b* 2. Dec. ſibi contrarius *conſ.*54. *In cauſa, num.*1. Pariſ. *conſ.*83. *num* 3. *lib.* 1. Ruin. *conſ.*46.*num.*2.*lib.*4. Socin. *conſ.*253, *col.*2. *in princip. lib.*2. Guidopap. *deciſ.*231. latè Rimin. Jun. *conſ.*213.*num:* 94, *cum ſeqq.* Communem dicit Rolan: à Valle *conſ.*12.*num:* 36. *lib.*3, & magis communem Burſatt. *conſ.*20. *n.*65. & alios quamplurimos citat Onded. 101. *num.*11. & veriorem dicit Creſcent. *deciſ.*264. *aliàs* 2. *de teſtibus.* Eamque ex profeſſo amplectitur, & communem dicit Rota *deciſ.*554.*per totum par.*4

35 *diverſ.* Et quamvis faciant adminiculum ſecundùm unam opinionem, quam ſequutus eſt Bart: poſt gloſſam in l. *Res hæreditarias, ff. de crimin.expil. hæredit.* & alii ſuprà citati *num:* 31. tamen adminicula ſola non ſufficiunt, quia non ſunt probationes per ſe, ſed auxilia probationum, ut inquit Bald: in cap. *Cùm cauſam. numero* 10. *de probat.* Cujus dictum ſequuta eſt Rota *deciſ.* 18 *num:* 3. *part.* 2. *recent.* Nec ſuffragantur, niſi præexiſtat aliquis gradus probationis, cui conjungi poſſint. Rota *deciſ.*558.*num:* 3. & *deciſ.* 768, *num:* 1.*par.*1.*recent.*

36 Conſequens igitur eſt, ut ex atteſtationibus receptis parte non citata nullatenus decerni poſſit à judice mandatum de manutenendo; & ita in terminis multoties reſolvit Rota, & in ſpecie in *Hebrien.Beneficii* 4. *Decembris* 1602. coram Cardinali Lancellotto impreſſa apud moder. in tract. mand. de manuten: *deciſ.*4.*per totam*, ubi Rota dedit manutentionem uni ex collitigantibus, qui probaverat poſſeſſionem inſtrumentalem de certo tempore, illamque denegavit adverſario, quia teſtes, quos produxerat ad probandam ſuam anteriorem poſſeſſionem, fuerant nulliter examinati, & propterea etiam in illo judicio manutentionis non erant habendi in conſideratione. Idemque reſolvit in *Veronen.Iurium Parochialium* 23. *Martii* 1629. coram Cardinali Virili impreſſa poſt dictum tractatum *deciſ.*260.*num.* 1. & in *Hiſpalen: Primitiarum* 3. *Maii* 1622. coram Navarro poſt eumdem tract. *deciſ.*268.*num.*2. & in *Leodien: Beneficiorum* coram Cardinali Lancellotto apud Marſcheſ. *de Comm par.* 1. *fol.*959. & coram Gregor. XV. *deciſ.*268.*num.*2.& *deciſ.*167.*n.*7.*par.*4. *diverſ.* Idem in hac ſpecie firmant Ruin. *conſ.* 28. *n.*2.*lib.*4. Boccat. *de interdict.uti poſſid.cap.* 14.*n.* 44.Scacc.*de appellat.cap.*2.*q.*17.*limit.*6.*memb.*2. *num.*28.*circa fin.*Cujac.*controv. forenſ. controverſ.* 244.*n.*10.Ex quibus puto ab hac opinione in judicando recedendum non eſſe præcipuè in Curia ob Rotæ authoritatem, ad notata per Joann: Franc: Pavin: *in Prælud: Extravag: Ioan.XXII. col.* 3.§.*Deciſiones Rotæ*.

37 Non obſtat præallegata deciſio Rotæ in Bononien. Affictus coram Cardin. Virili. Quoniam dixit in hoc judicio manutentionis videri admittendos teſtes examinatos ſine citatione partis, non tamquam probationes per ſe; ſed tanquam adminicula, & auxilia probationum: nam in caſu illius deciſionis præexiſtebat civilis poſſeſſio locatoris, quæ concurrentibus aliis adminiculis ſufficiens erat ad dandam illi manutentionem pro recuperanda poſſeſſione naturali juxta *deciſ.*Seraph.77.*n.*6. cum aliis ibi allegatis. Et propterea Rota poſteaquam dixit hujuſmodi teſtes in caſu illo videri admittendos, immediatè ſubjunxit rationem, quia teſtes etiam ſine citatione faciunt adminiculum. Stat igitur concluſio, ut ſoli teſtes nulliter examinati ob defectum citationis,* niſi præexiſtat aliquis gradus probationis, etiam ex ſententia Rotæ in illa deciſione, ad obtinendam manutentionem non ſufficiant.

38 Ampliatur primò hæc concluſio ut procedat etiam in teſtibus examinatis ad perpetuam rei memoriam, qui deficiente citatione, ſimiliter fidem non faciunt etiam in judicio manutentionis, ut fuit deciſum in Rota *deciſ.*306.*n.*20.& 21 *part.*7.*recent.* Ratio eſt evidens, quia etiam in examine, quod fit ad perpetuam rei memoriam, neceſſaria eſt citatio partis, ut eſt caſus in Auth. *Sed & ſi quis*: & ibi Bald: Salic. & omnes, *C. de teſtibus*, & in cap. *Significavit*, & gloſſ.*ult.* & Doctores *infra eod.*Rota *in recent: deciſ* 530. *num.*2. *par.*3.& *deciſ.*439.*num.*8. *par.*4. Unde ſi teſtes poſt litem conteſtatam examinati in manutentione non ſufficiunt deficiente citatione, ut ſuperiùs firmatum eſt;

39 Longè minus ſufficere debent recepti ſine citatione partis ante litis conteſtationem ad perpetuam rei memoriam, cùm tales recipiantur ab eo, qui futurus erit judex cauſæ principalis contra juris regulas & ex quadam indulgentia ne pereant probationes ubi timor eſt mortis, vel abſentiæ, ut cap. *Quoniam frequenter, ut lite non conteſt.* Socin: Jun: *conſ.* 86. *n.*14.*libro* 2. Rimin: Jun: *conſ.*213.*n.*106 *lib.*2. Regulariter enim teſtes recepti ante litis conteſtationem non probant, ut in d. cap. *Quoniam frequenter, in princ.* imò nec faciunt indicium, & pari paſſu ambulant cum teſtibus examinatis parte non citata, ut notat Bart: in l. *Maritus*, *n.*3. *in fin.ff.de quæſtion.* Non igitur mirum ſi concurrente etiam citationis defectu nullam fidem faciant.

40 Ampliatur ſecundò, ut procedat etiam in teſtibus receptis citato procuratore non habente mandatum, vel minus ſufficiens, quia defectus

41 mandati includit etiam in ſe defectum citationis quoad ipſum principalem. Unde proceſſus cum falſo procuratore, principali aliter non vocato etiam ex defectu citationis impugnari poteſt, ut probat Vantius *de nullitate ex defectu inhab.*

42 *bil.vel mand: num:* 61. Idemque proceſſus, & omnia inde ſequuta ſunt ipſo jure nulla, l. *Licet*, *C.de procur.*cap. *In noſtra*, *verſ. Attendentes etiam*, *eodem tit*, cap. *Licet*, *de appell.lib.*6. Joan: de Anan. *conſ.* 104.*num.*2. Rota coram Gregor. XV. *deciſ.*

43 264. *num*: 1. Imò defectus hujuſmodi ſicut citationis, & juriſdictionis dicitur magnus, & à Signatura Papæ ſanari non ſolet, neque ex ſtylo Rotæ etiam refectis expenſis, ut atteſtatur Sarnen, *in compen.utriuſque Signat.num.*72. Unde quemadmodum teſtes recepti in judicio manutentionis non ſufficiunt, ſi pars nullo modo citata fuerit, ita nec ſufficiunt ſi fuerit citatus falſus procurator, per prædicta.

44 Ampliatur tertiò, ut locum habeat etiam in teſtibus examinatis coram judice incompetenti, quia nec ipſi in hoc judicio manutentionis ſufficiunt, ut reſolvit Rota coram Cardin. Man-

45 tica *deciſ.*199.*num.*1. præſertim ſi cum defectu juriſdictionis alii quoque defectus concurrant, puta citationis, & juramenti. Quo caſu nec ullum faciunt adminiculum, ut dixit Rota *deciſ.* 129.*num*: 17.*par.*7. recent. allegando Abb.*hic num.*14. Creſcen.*deciſ.*2. *de teſtibus*, & Oſach. *deciſ.*69.*n.*18.

46 Ampliatur quartò, ut procedat in teſtibus ex quovis capite nulliter examinatis, veluti in teſtibus examinatis ſine juramento, quia teſtes non jurati, & recepti ſine citatione partis æquiparantur, ut notat Bald: in Auth: *Hodie, in princ. C.de juram: calumn*: & poſt eum Dec. *hic n.*32. & ita indefinitè ex teſtibus nulliter receptis non eſſe concedendam manutentionem, firmavit Rota in *præalleg.Hebrien. Beneficii* coram Cardinali Lancelletto, de qua ſuprà, *num.*36.

47 Sed cautè, quia etſi hoc ſit verum in terminis juris communis, & Rota id generaliter dixerit; tamen hodie reſtringi debet ad tres nullitates memoratas, videlicet citationis, juriſdictionis, & mandati: alias enim nullitates judices attendere non debent, ſed illis rejectis tenentur ad cauſarum expeditionem procedere, & ita in Tribunali Rotæ ſervari juſſit Pius IV. in ſua Conſtitutione, incipien. *In throno*, §.13. *in Bullar. tom.*2.*pag.*59. & hoc ipſum poſteà idem Ponti-

fex

lex ſanxit quoad omnia urbis tribunalia, ut in alia Conſtitutione, quæ incipit, *Cùm ab ipſo*, §. 13 *eodem tomo pag.* 80. Quam quidem Conſtitutionem Clemens VIII. tandem extendit ad quoſcunque judices Ordinarios, & Delegatos ditionis Eccleſiaſticæ, ut in Conſtitutione incip. *Litium diſpendiis, in Bullar. tom.* 3. *pag.* 23.

In gloſſ. *Inevitabili*, QUÆRO, an valeat receptio teſtium, ſi citatus ob inevitabilem neceſſitatem comparere non potuit. In hoc articulo tres ſunt Doctorum opiniones. Prima opinio eſt gloſſæ noſtræ in ver. *Inevitabili*, quæ abſolutè tenet receptionem non valere, quia ex juſta cauſa detentus, non poteſt dici contumax; & ideo atteſtationes contra ipſum abſentem non ſuſtinentur, neceſſitate poſteà probata, l. *Si prætor, ff de Iudic.* l. *Si finita*, §. *Si fortè, ff de damn. infect*: notatur in cap. *Cùm Bertoldus*, §. *Poſt modum, infrà de re judic.* & cum gloſſa conſentiunt hic Abb: Antiq: *in fin.* Hoſtien: *num:* 4. *in ver. Neceſſitate*, Butr. *num:* 14. Abb. *num.* 11. *verſ. Adverte, & num: ſeqq.* Sed & ſi anteà conſtaret de legitimo impedimento, teſtes non eſſent recipiendi, l. *Si quando, C. de teſtibus*, ſecundùm Hoſtien. *loco citato.*

5 Quinimò ſi judex noverit inevitabile impedimentum citati, examen eſt ipſo jure nullum, ut hîc firmant Bald: *in* 3. *notab.* Butr. *num.* 14. Imola *num.* 6. in gloſſ. *Inevitabili*, Abb. *num.* 12. & Felin. *num.* 18. per textum cum gloſſa in l. *Quæſitum, ff. de re judic.* qui non reperitur alibi ſecundùm Joann. de Imola, ubi patet impedimentum infirmitatis non levis notum judici reddere ſententiam ipſo jure nullam: & idem dicendum de aliis impedimentis, ut notat Bart: in l. 2 §. *fin. num.* 3. *ff. de cuſtod: reor.* & in Extravag. *Ad reprimendum, in ver. Neglexerit*, & in l. 2. *num.* 8. *ff. de in jus vocan.* Butr. & Imola in cap. *Querelam, ſuprà de Procur.* & hinc collige ſcientiam judicis de legitimo impedimento nullam reddere ſententiam non tantùm diffinitivam, ut in locis proximè citatis, ſed etiam interlocutoriam, qualis eſt hæc, videlicet receptio teſtium, ſecundum Felin. *d. num.* 18. *verſ. Et ex hoc dicto.*

Secunda opinio eſt Joan. Andr. *hic n.* 10. qui tenet teſtium receptionem non eſſe funditùs nullam, ex quo præceſſit citatio, ſed non valere quoad hoc quin poſſit abſens in perſonas teſtiũ objicere, ſicut potuiſſet ſi fuiſſet præſens; & ſic audietur ad opponendum etiam ultra caſus exceptos in cap. *Præſentium, infra eodem*, ut remittit ad notata per eum in cap. *Præſumitur, de regul. Iur. lib.* 6 *in Mercurial. in fine quæſtionis*, ubi poſt multa concludit citatum perſonaliter, qui venire non potuit ad opponendum contra perſonas teſtium reſtituendum eſſe ad facultatem opponendi ea, quæ tunc opponere potuiſſet, etiamſi non præceſſerit proteſtatio juxta formam dict. cap. *Præſentium*, & idem concludit in citato ad domum, qui non comparuit allegans ſe citationem ignoraſſe: audietur enim ad opponendum in perſonas teſtium, licèt non ſervaverit formam prædictæ Decretalis *Præſentium*, ſicut auditur fictus contumax appellans, leg *Ab eo. C quomodo, & quando iudex*: & notatur in Clem. *unic. de dolo, & contumacia*, & cum Joan. Andr. ſimpliciter tranſit Card. *hic num.* 7. Sed hanc opinionem in citato perſonaliter, & inevitabili neceſſitate detento refellunt Doctores crebriori calculo, maximè Butr. *num.* 14. & plenius Abb. *n.* 11 *verſ. Adverte.* Tum per hanc litteram, à contrario ſenſu ibi, *Si non ex inevitabili neceſſitate*, quæ verba apertiſſimè oſtendunt atteſtationes non valere quando adeiſſe non potuit ex inevitabili neceſſitate, ut dixi ſuprà *in* 3. *notab.* Tum quia regula eſt, quod geſta contra abſentem legitimè impeditum ſunt nulla, vel retractanda conſtito de impedimento, ut cap. *Cùm Bertoldus, de re judic.* & l. 4. §. *Si fortè, ff de damn. infect.* & cap. *Querelam, de Procur.* Tum denique quia per reſtitutionem ad opponendum in perſonas teſtiũ non eſt ſufficienter conſultum indemnitati abſentis juſto impedimento detenti, cùm potuerit ab initio illos repellere ex toto, ut non ſubjicerentur examini, ſecundùm ea, quæ notantur in
52 cap. *Ex parte Adæ*, & in cap. *Cùm cauſam, infra eodem*, & examen illud facit ſaltem indicium, cùm præceſſerit citatio, ut notat Bart. in l. *Maritus, num.* 3. *ff de quæſtion.* & potuiſſet etiam dare interrogatoria uti melius informatus, quàm judex unde totale intereſſe meretur totalem reſtitutionem ſecundùm eos, cum quibus etiam tranſit Felin. *hic n.* 19.

53 Fatentur tamen prædicti veram eſſe opinionem Joan. Andr. in ſecundo caſu, ut ſcilicet citatus ad domum in illis caſibus, in quibus citatio hujuſmodi fieri potuit, ſit reſtituendus ad opponendum contra perſonas teſtium ſi dicat ſe citationem ignoraſſe; quia & ſi atteſtationes ipſo jure valeant, cùm citatio legitima præceſſerit; ſuccurrendum eſt tamen illi ope reſtitutionis in integrum, cùm non ſit verus contumax, ſecundùm prædicta.

54 Tertia opinio eſt Abb. *hic num.* 12. *verſ. Unde dicerem*, qui diſtinguit ſic. Aut judex ſciebat impedimentum citati: & receptio teſtium eſt ipſo jure nulla, ut l. *Quæſitum. ff. de re judic.* cap. *Si duobus, de appellat.* & notatur in cap. *Querelam, de Procur.* & in hoc caſu procedat prima opinio gloſſæ, & ſequacium. Aut judex ignorabat impedimentum: & talis receptio mero jure ſuſtinetur, ſed eſt retractanda ſaltèm ope reſtitutionis, ſi hoc pars poſtulaverit, & de impedimento docuerit, ut notatur in dicto cap. *Querelam*, & in d. l *Quæſitum*, maximè ubi teſtes poſſunt ex integro examinari, argum. textus in cap. *Præſentium*, & cap. *Cùm cauſam, infra eod.* & videtur ſatis æqua diſtinctio, & fuit originaliter Bart in d. l. 1. *num.* 8. *ff. de in jus vocan.* ubi tenet proceſſum eſſe nullum ipſo jure, ſi citatus erat conſtitutus in carcere, & judex hoc ſciebat; ſed ſi ignorabat, neceſſariam eſſe reſtitutionem, per id, quod legitur, & notatur in dict. l. *Quæſitum*, & conſentit Bald *hic num.* 12.

55 Adverte tamen, quia impeditus ex inevitabili neceſſitate citari debet ut ſaltem compareat per procuratorem, niſi eſſet cauſa nimis gravis, ut cap *Querelam, ſuprà de Procur.* & notatur in l. *Verum, ff. de minor.* ſecundùm Innoc. *hic num.* 2. in ver. *Inevitabili*, Hoſt. & Joan. Andr. *num.* 4. & Bellam. *in princ. in ver. Inevitabili*: licèt Aretin. *contra in* 5. *notab.* & eſt ſimile in Epiſcopo, qui tenetur per ſeipſum ſtatis temporibus limina viſitare, ut in cap. *Ego. N. infrà de jurejur.* Nam quandoque contingunt impedimenta, quæ eum excuſant à perſonali viſitatione tantùm, non autem

autem à viſitatione per certum nuncium, ut innuunt Joann. de Fan. & Præpoſ. poſt eum in cap. *Iuxta, ad fin. 93. diſtinct.* & ſcripſi pleniùs in d. cap. *Ego N. num. 2.*

DE TESTIBUS, & Atteſtationibus.

Cap. Intimavit.

SUMMARIUM.

1 *Teſtificari compellitur, qui juravit teſtimonium non dicere, ſi atteſtationes publicatæ non ſunt, nec renunciatum teſtibus. & n. 8.*

2 *Iuramentum temerarium an, & quando repellat à teſtimonio. & num. ſeqq. uſque ad num. 8.*

3 *Teſtis in odium illius, qui eum juramento aſtrinxit ad non deponendum, teſtificari compellitur, etiamſi perſeveret in crimine, & veritas per alium probari poſſit. & num. 7*

4 *Sed contra alium non admittitur, niſi pœnituerit. & num. 7.*

5 *Periurus repellitur à teſtimonio etiam poſt peractam pœnitentiam.*

6 *Quod procedit in periuro ſtrictè ſumpto, non autem in eo, qui temere juravit, qui largè tantùm perjurus dicitur.*

7 *Teſtes publicatis atteſtationibus ulterius producendi non ſunt.*

9 *Niſi per viam reſtitutionis in integrum.*

10 *Subtrahens adverſario copiam probationum as habeatur pro convicto, & cauſam perdat.*

11 *Teſtis ſubtractus ab adverſario habetur pro producto, perinde ac ſi contra eum depoſuiſſet. & num. ſeq.*

12 *Inſtrumentum ſi alicui ſubtractum fuerit, ſtatur illius juramento, vel ei arbitrio boni viri juramentum defertur.*

1 INTIMAVIT. Qui juravit teſtimonium non dicere, nec auxilium, nec conſilium præbere, teſtificari compellitur, ſi atteſtationes publicatæ non ſunt, nec eſt renunciatum teſtibus producentis. Hoc dicit, Baldus. In prima ponitur partis querela. In ſecunda Papæ proviſio, ibi, *Ideoque.*

2 Nota primò ibi, *Qui ſunt juramento adſtricti.* Teſtem, qui temerarium præſtitit juramentum, à teſtimonio non repelli, prout hic notat gloſſa poſt figurationem caſus, ut in ver. *Iuramento,* & Bald. *num. 2.* Verum Innocent. in cap. *Conſtitutis, il primo, in princ. infra eodem,* tenet hoc procedere in odium accuſati, qui juramentum extorſit; creditur enim ad veritatem celandam hoc procuraſſe, vel ſaltem ab aliis procuratum eſſe de illius voluntate, ſecundùm terminos d. cap. *Conſtitutis:* aliàs verò temerarium perjurium non repellit à teſtimonio, cap. *Quiſquis, 11. q. 3. l. Eum qui, ff. de injur.* Idem firmant in d. cap. *Conſtitutis,* Hoſt. *num. 1.* & Butr. *num. 6.* quia licèt in criminalibus teſtes non compellantur, cap. *Dilectorum, infra de teſtibus cogen.* & ideò juramentum de teſtimonio non prohibendo videatur habere fomentum juris: tamen cum teſti liberum ſit teſtificari ſi voluerit, malum eſt, & contra bonos mores, & contra jus publicum hanc ſibi facultatem adimere, & ſe jurejurando conſtringere ad teſtimonium non ferendum, d. cap. *Quiſquis,* & cap. 1. *de crim. falſ.*

3 Sed Abbas in d. cap. *Conſtitutis, n. 4.* & Felin. *hic n. 7.* ſic diſtinguunt, & bene, videlicet, An teſtis producitur contra partem, quæ illum juramento ſeduxit ad non teſtificandum: aut producitur contra alium. Primo caſu in odium extorquentis illicitum juramentum admittitur teſtis ad deponendum etiamſi in crimine perſeveret: & in hoc primo membro conveniunt Innoc. & omnes, qui ſi reus excipiat de crimine perjurii, ſeu temerarii juramenti, competit producenti explicatio de paritate criminis contra eum, qui fuit in cauſa, & dolo inducendo teſtem ad temerè jurandum, ut cap. *penult.* & cap. *final. infra de adulter.* Quinimò hoc caſu non tantùm admittitur teſtis, ſed etiam compellitur, ut hic patet in fin. etiamſi veritas per alios probari poſſit, ut contra Butr. & nonnullos antiquos bene deducit Felin. *hic n. 1.* reſpondens ad verba hujus textus, *ſi neceſſe fuerit.*

4 In ſecundo autem caſu ſubdiſtingue: nam aut teſtis adhuc perſeverat in ſuo temerario juramento, & non debet contra alium admitti, quia perſeverat in crimine, cap. *Teſtimonium, infra eod.* Aut eſt emendatus, & hoc caſu poſt peractam pœnitentiam admitti poteſt ad teſtificandum, etiam contra alium, quia hujuſmodi crimen non eſt publicum, ſed de gravioribus, ut colligitur ex textu, & gloſſa in cap. *Qui Sacramento, 22. quæſt. 4.* & non omne crimen repellit à teſtimonio, ut in dicto cap. *Teſtimonium.*

5 Et hinc collige notabilem limitationem ad Regulam, quæ habet, perjurum indiſtinctè etiam poſt pœnitentiam peractam repelli à teſtimonio, ut in prædicta Decretali *Teſtimonium,* & ibi gloſſ. in ver. *Perjurii.* Procedit enim in perjuro ſtrictè, & propriè ſumpto, id eſt in eo, qui falſum juravit, ut in cap. *Homines, 22. q. 2.* Aut venit contra licitum juramentum, juxta cap. *Querelam, de jurejuran.* non autem in illo, qui juravit temerè; quia licèt talis etiam dicatur perjurus, ut cap. *Sicut noſtris, de elect.* cap. *Si aliquid, in fin. & per totam, 22. q. 4.* tamen non eſt perjurus ſtrictè, & propriè, ſed largè ut dict. cap. *Sicut,* & hic notant Felin. *num. 8.* quæ limitatio eſt ex mente gloſſæ in cap. *Venerabilem, in ver. Perjurium, ſuprà de elect.* quæ notabiliter declarat Regula, quòd perjurus repellatur à teſtimonio, ut non procedat in perjuro, qui temerè juravit, juxta textum in dicto cap. *Sicut noſtris:* & ibi

7 ſimilis gloſſa in ver. *In cauſa,* eamdem diſtinctionem originaliter poſuit Hoſtien. in d. cap. *Teſtimonium, num. 9. infra eodem:* ubi concludit temerarium juramentum nunquam repellere à teſtimonio contra eum, qui juramentum extorſit: ſed contra alium ita demum repellere ſi jurantem non pœnituit: aliàs verò juramentum temerarium à teſtimonio non repellit, ſicut nec à dignitate: & ſubdit ita communiter DD. ſentire: & eum ſequitur Abbas ibidem, *num. 3. poſt medium, verſ. Hanc opinionem,* & hoc teneas.

Secun

8 Secundò nota, ſi teſtimonium eorum publicatum non eſt. A contrario ſenſu poſt publicatas atteſtationes, illicita teſtificata teſtes non eſſe ulteriùs producendos, ut hîc, & in cap. *Conſtitutis, il ſecondo, verſ. Cum materia,* & in cap. *Per tuas, ſupra eodem.* Gloſſ. hic in ver. *Eorum,* & in Clem. 2. *in ver. Producere, de teſtibus.* Sed hoc limitant hic Innoc. Hoſt. Joan. Andr. Bald. Butr. & communiter DD. niſi per viam reſtitutionis in integrum ex clauſula generali, *ſi qua mihi juſta cauſa eſſe videbitur,* de qua in l. 1. *ff. Ex quibus cauſis majores,* quia per ipſam ſuccurritur publicationi, ac renunciationi, præſertim præſtito juramento, quòd hoc malitioſè non petatur, ut hic per eos, quod latius proſequitur Felin. *n.* 2.

1 Ultimò nota ibi, *Teſtimonium recipere non poſtponas.* Eum, qui ſubtraxit adverſario copiam probationum, non haberi pro convicto, nec cauſam perdere, & ita ad hoc ponderat hunc text: Bal. *num.* 2. nam ſi perderet cauſam, non eſſet opus iterum teſtes examinari, cujus contrarium hîc ſtatuitur; licèt fateatur contra ſubtrahentem oriri præſumptionem, quia conatur veritatem celare: ſubdens hoc eſſe bene notandum: & eum ſequitur Felin. *hîc circa finem, verſ. Vltimo dicit.* Idem voluit gloſſa *ult.* in l. *Providendum,* C. *de poſtulan.* & fuit opinio Vincentii, & Philippi in cap. *Pervenit, il primo, infra eodem,* quam dicit communem Felin. in cap. *Cùm venerabilis, num.* 21. *de except.* & Boer. alios citans *deciſ.* 292. *num.* 3.

3 Sed oppoſitum è diametro tenuit hic Innoc. in princ. per textum in dicto cap. *Pervenit,* ubi idem tenet Hoſtien, *num.* 1. *in ver. Oſtendit, infra de teſtibus cogen.* & *per* §. *Tria,* 3. *quæſt.* 7. & hoc ſequitur Bart. in d. l. *Providendum, in antiqua lectura, in fin.* & Angel. in l. 1. §. *Si reus, ff. de eo, per quem factum erit.* Et fuit opinio gloſſæ ultimæ in dicto cap. *Pervenit,* dum dixit, teſtem ab adverſario ſubtractum haberi pro producto, perinde ac ſi contra eum depoſuiſſet. Et eum ſequitur ibi Cardin. *num.* 2. *&* 3. ea ratione, quia ſicut credendum eſt juramento illius, qui volebat producere inſtrumentum ei ſubtractum, vel deferendum eſt illi juramentum arbitrio boni viri l. *Si quando,* C. *Vnde vi,* l. *Si de poſſeſſione,* & ibi Cyn. C. *de probat.* cap. *final. quod metus cauſ.* Eodem modo credendum eſt illi, cui teſtes ſubtracti ſunt, vel deferendum eſt ei juramentum, quaſi teſtis habeatur pro producto, ſecundùm eum.

Tu verò pro concordia opinionum diſtingue, ut plenè ſcripſi in quæſtione facti in dicto cap. *Pervenit, à num.* 10. *uſq; ad num.* 23. & præcipuè *num.* 19. *infra eodem.*

DE TESTIBVS.

Cap. Licet univerſis.

SVMMARIVM.

1 *JVdæus nil poteſt probare minùs, quàm per duos teſtes fideles, & honeſtos ſi agat contra Chriſtianum. & n.* 13.

2 *Teſtes in multis cauſis plures quàm duo requiruntur, ſed nunquam ſufficit unus. & num* 4. *&* 13.

Declaratur. n. 7. *& n.* 12. *uſq; in fin.*

3 *Iudæi teſtimonium contra Chriſtianum non admittitur.*

4 *Teſtes ultra duos in multis caſibus ſunt neceſſarij, ſed in nullo caſu ultra tres, ſi habeant qualitates à jure requiſitas, & explicatur lex Divina, in ore duorum,* &c. *& n.* 7.

5 *Leges civiles requirentes maiorem numerum, quàm duorum, vel trium teſtium valent, & cenſentur approbatæ à Canone.*

Contra, num. 7. *& num.* 9.

6 *Princeps Laicus ex magna cauſa poteſt ſtatuere contra præcepta moralia affirmativa, vel ſaltèm judicialia.*

Contrarium. num. 11.

8 *Teſtes tres in multis caſibus requiruntur.*

10 *Eccleſiæ poteſtas non extenditur ad peccatum.*

12 *Lex civilis, quæ in divortio requirit ſeptem teſtes, non valet ex defectu poteſtatis.*

13 *Teſtis unius quamvis legitimus non probat.*

14 *Quod locum habet in omnibus cauſis tam prophanis, quàm ſpiritualibus.*

15 *Teſtimonio unius creditur ubi de nullius præjudicio agitur, puta an aliquis ſit baptizatus, an Eccleſia ſit conſecrata.*

Idem ſi agatur de modico præjudicio. n. 17.

Idem in pluribus aliis caſibus, remiſſivè. num. 19.

16 *Clericatus poteſt probari per unum teſtem.*

18 *Teſtis unius ſufficit ad probandam poſſeſſionem in judicio manutentionis.*

20 *Teſtis unius in judicio præſumptionem inducit.*

1 LICET UNIVERSIS. Judæus nil poteſt probare minus, quàm per duos teſtes fideles, & honeſtos. Hoc dicit Joan. And. Bellamer. Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. vel generaliùs ſecundùm Bal. & Felin.
2 neque Judæus, neque Chriſtianus fundat probationem ad deciſionem cauſæ per unum teſtem tantùm; quia licèt aliquando requirantur plures, nunquam ſufficit unus.

3 Nota primò, Judæum ſi agat contra Chriſtianum, nihil probare poſſe per minorem numerum, quàm duorum teſtium probatæ vitæ, & laudabilis converſationis, ut hic eſt caſus ſecundùm Aretin. & alios. Non ergo admittitur teſtimonium Judæi, vel criminoſi, cap. *Si hæreticus,* cap *Non poteſt,* & cap. *Pagani,* 2. *quæſt.* 7. cap. *Iudæi, ſupra eod.* & infrà cap. *Proximo,* & cap. *Teſtimonium:* & hic notant gloſſ. 2. Hoſt. *num.* 1. *verſ. Fidelis converſationis,* & plerique alii.

Secun-

4 ☞ Secundò nota multas eſſe cauſas, quæ plures quàm duos exigunt teſtes, ſed nullam eſſe cauſam, quæ unius teſtimonio, quamvis legitimo terminari poſſit, ut dicitur in littera, & ſic authoritas Divinæ Scripturæ legis: *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.* Deuteron. 17. & 19, Matthæi 18. Joann. 8. exponi debet, id eſt non pauciorum, ſecundùm gloſſam *hîc* in verbo *Duorum*, Hoſt: *num.* 1. *in verb. In ore duorum*, Bald. *n.* 1. *verſ. Nam illa verba*; & ſic authoritas Divina non excludit, quin poſſint eſſe plures, ſimilis gloſſ. 5 habetur *in Summa* 2. *quæſt.* 4. Quinimò ex hac littera colligunt idem Bald. *num.* 3. *verſ. In text. ibi*, Aretin. *num.* 6. *in* 4. *notab.* & Felin. *num.* 1. *poſt* 6 *med. verſ. nota ſecundùm Bald.* valere leges civiles requirentes majorem numerum, quàm duorum, vel trium teſtium, & cenſeri approbatas à Canone. Et ex hoc inferunt Aretin: & Felin. ut Princeps ſæcularis ex magna cauſa poſſit ſtatuere contra præcepta moralia affirmativa, vel ſaltèm judicialia condendo legem.

7 Sed ſalvâ reverentiâ tantorum Patrum, verius videtur authoritatem illam, *in ore duorum, vel trium, &c.* eſſe referendam non modò ad minorem numerum, quàm duorum, ſed etiam ad majorem, quàm trium, ita ut æquè repugnet Juri Divino, ut unicus teſtis ſufficiat, atque ut requirantur plures quàm tres, ut probat irrefragabiliter text. in cap. *Cùm eſſes, infra de teſtam.* ubi leges humanæ requirentes numerum ſeptem, vel quinque teſtium in ultimis voluntatibus dicuntur eſſe contra legem Divinam, quâ ſcriptum eſt, *In ore duorum, vel trium, &c.* & ſic authoritas illa apertè intelligitur etiam de exceſſu ultra numerum trium. Nec refragatur hæc Decretalis, quia non dicit dari cauſas, quæ plures, quàm tres exigant teſtes (hoc enim eſſet manifeſtè contra jus Divinum) ſed dicit dari cauſas, quæ plures exigunt quàm duos, quod non repugnat legi Divinæ, quia Divina lex non dicit præcisè, *in ore duorum, &c.* Sed alternativè *duorum, vel trium*; & ſic relinquit legi humanæ determinandum quando non ſufficiant duo, ſed requi- 8 rantur tres; ideoque lex humana tam Eccleſiaſtica, quàm ſæcularis providè ordinavit in multis caſibus duos teſtes non ſufficere, ſed neceſſariò tres eſſe adhibendos, ut patet in dicto cap. *Cùm eſſes, de teſtam.* ubi in teſtamento ad non pias cauſas non ſufficiunt duo teſtes, ſed ultra eos requiritur etiam præſentia Presbyteri Parochialis. Idem patet in depoſito pecuniæ, vel alterius rei excedentis libram auri, in quo tres teſtes requiruntur, ut in Auth: *de Inſtrum. caut. & fid.* §. *Si quis agitur*, & in Authen. *Si quis vult, C. qui potior. in pignor. habeant.* Speculat. *in tit. de teſte*, §. *Reſtat, num.* 5. *verſ. Item in pecunia depoſitione.* Idem in confectione inventarii, ubi ſimiliter non ſufficiunt duo teſtes, ſed requiruntur tres, ut in Auth: *de hæred.* & Falcid. §. *Si verò abſunt*, & §. *Sancimus*, l. *Sancimus*, §. *Si verò dubius*, C. *de jure deliber.* Specul. *ubi ſuprà num.* 5. *verſ. Item in inventarii confectione*, & in aliis caſibus ibi per eum relatis, & per Farinac. *in prax. criminal. quæſt.* 63. *cap.* 5. *per pertot.* At nullus omnium datur caſus, in quo tres teſtes non ſufficiant, dummodò ſint omni exceptione majores, vel habeant qualitates à jure requiſitas: Ideoque non obſtat cap. *Præſul*, 2. *quæſt.* 4. ubi ad condemnandum Cardinalem Epiſcopum requiruntur viginti ſeptem teſtes, quoniam ille textus intelligendus eſt ubi teſtes ſunt ſuſpecti, ut dicit ibi Gratian. *in* §. *ſeq.* Hoſt. *hic num:* 3. & Joann. Andr. *num.* 4. *verſ. In gloſſa tertia*, Roman. *ſingular.* 207. *in fin.* Abbas in cap. *Per tuas, in fin. de major. & obedient.* vel certè diſpoſitio d. cap. *Præſul*, procedit de juris rigore, qui non eſt ſervandus ſecundùm Hoſtienſ. & 9 Joan. Andr. *ubi ſuprà.* Item non obſtat quod ſecundùm leges in teſtamentis de jure civili requirantur ſeptem teſtes, & in codicillis, & donatione cauſa mortis requirantur quinque, ut hîc in gloſſ. in verbo *Quadam.* Quoniam hujuſmodi leges tanquam adverſantes Juri Divino, & naturali, ac nutrientes peccatum declarantur irrationabiles in dicto cap. *Cùm eſſes, de teſtam.* ut ibi dixi in *quæſt. de cæco, à num.* 4. *uſque ad num.* 142. Unde patet verum non eſſe quod dicunt Bald. Aretin. & Felin: leges civiles, de numero ſeptem teſtium eſſe approbatas à Canone, id eſt in hoc cap. Imò enim ſunt improbatæ in dicto cap. *Cùm eſſes*, & cum foveant peccatum, approbari non potuiſſent, quia poteſtas Eccleſiæ non 10 extenditur ad peccatum, cap. 1. 40. *diſtinct.* cap. *Scripſit*, ibi, *& ideo per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum*, &c. 7. *quæſt.* 1. & in his terminis tradit Abb. in dicto cap. *Cùm eſſes, num.* 30. Nec eis ſuffragatur hoc cap. Quia loquitur de teſtibus ultra duos, ſed non ultra tres, ut oſtenſum eſt ſuprà *num.* 7. & ſic non reſpondit tacitæ objectioni, quæ poſſet fieri de teſtamentis, & codicillis. Quemadmodum nec verum eſt quod Aretin. & Felin. affirmant de poteſtate Principis ſtatuendi 11 contra præcepta moralia affirmativa, aut ſaltem judicialia. Imò enim præcepta moralia cùm ſint juris naturalis, immutabilia ſunt, § *His itaq.*, & ibi gloſſ. 1. 6. *diſt.* S. Thomas *in* 4. *ſent. diſt.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 4. *quæſt* 1. *ad* 2. Præcepta verò judicialia non eſt opus ut tollantur ſtatuto Principis, quia ſunt evacuata per Adventum Chriſti; & quamvis non ſunt mortifera, ſunt tamen mortua, ut idem docet in 1. 2. *quæſt.* 103. *art.* 4. & *quæſt.* 104. *art.* 3. 12 Minus obſtat text. in l. *Nullum, ff. de divort.* ubi in divortio ſeptem requiruntur teſtes: & notat ſpeculat. *in d. tit. de teſte*, §. *Reſtat, num.* 6. *in fin. verſ. Item in divortio*, Nell. *de teſtibus, num.* 84. *verſ. In divortio.* Etenim divortii cauſa ſpiritualis ſit, & ad Eccleſiam pertinens, cap. *Multorum*, 35. *quæſt.* 6. cap. 1. *in fin. de conſanguin. & affinitat.* cap. *Accedentibus, de exceſſibus Prælator.* cap. *Auditis, de præſcription.* Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 24. *de Sacram. Matrim. Can. ult.* illa lex ponit falcem in meſſem alienam, nec valet ex defectu poteſtatis, ſecundùm communes theoricas Doctorum in cap. *primò, infrà de novi oper. nunciat.* & in cap. *Eccleſia ſancta Mariæ, ſuprà de Conſtitut.* hæc de prima parte textus.

13 Quo verò ad ſecundam partem ponitur regula univerſalis negativa, videlicet, nullam eſſe cauſam, quæ unius teſtimonio quamvis legitimo terminetur: & de hac præcipuè loquitur Divinæ legis authoritas ſecundùm illud Deuteron. 19. *Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quicquid illud peccati, & facinoris fuerit; ſed in ore duorum, aut trium ſtabit omne verbum*, concordat cap. *Admonere*, ibi, (Quoniam nec ulla Divina, humanaque lex unius teſtimonio etiam

etiam idoneo quempiam condemnat, vel juſtificat) 33. *quæſt.* 2. cap. *In omni*, & cap. *Veniens, ſuprà eodem*. Imo vox unius vox nullius, ut dicitur in l. *Iuris jurando, C. de teſtibus*. Specul. *in tit. de teſte, d.* §. *Reſtat, num.* 7. Roman. *ſingul.* 672. incip. *Dictum unius*, Marſil. *ſingular.* 47. incip. *Trita, & vulgaris*: & locum habet hæc regula in omnibus cauſis tam prophanis, quàm ſpiritualibus, ut notat Abbas in cap. *Cùm dilectus, num.* 4. *de ſucceſſ. ab inteſtat.* Anton. de Butr. in dicto cap. *In omni, num.* 7. & in dicto cap. *Veniens, num.* 4. plenè Tiraquell. *de rebus exig. in princ. verſ. Secunda ratio eſt.*

Cæterum gloſſ. 3. hic notabiliter declarat propoſitam regulam, ut locum ſibi vendicet in alterius præjudicium, in quibus terminis loquitur lex Divina ubi ſuprà, & Deuteron. 17. ibi, *Nemo occidatur contra eum uno teſtimonio dicente*: & jura ſuperiùs citata. Secùs verò ubi de nullius præjudicio agitur, quia in his creditur teſtimonio unius, puta utrum aliquis ſit baptizatus, cap. *Parvulos*, & cap. *Cùm itaque, de conſecrat. diſtinct.* 4. An Eccleſia ſit conſecrata, cap. *Solemnitates*, & ibi gloſſ. in verb. *Nec certi teſtes, de conſecrat. diſtinct.* 1. Speculat. *in tit. de teſte*, §. *Reſtat, num.* 8. *verſ. Nono*, gloſſ. *final.* in cap. *Nuper*, & ibi etiam Bald. *num.* 40. *infra eod.* Et idem Baldus *hic num.* 4. qui ex hoc infert Clericatum poſſe probari per unum teſtem, quia talis actus de ſe, & ſui natura nemini præjudicat. Sequitur Felin. *num.* 1. *in fin.* Covarr. *practic. quæſt. cap.* 33. *n.* 3. Et idem eſt ſi agatur de modico præjudicio. Aymon. *conſ.* 182. *Videtur, num.* 15. *verſ. Alibi ſcribit*, Anton. Gabriel. *commun. concl. in tit. de teſtibus, concl.* 2. *n.* 7. & hinc eſt, ut poſſeſſio in judicio manutentionis per unum teſtem ſufficienter probetur. Grat. *conſ.* 110. *n.* 8. *lib.* 2. Seraph. *dec.* 1326. *n.* 1. Rota *in recent. deciſ.* 511. *n.* 8. *par.* 1. *& deciſ.* 15 *n.* 15. *par.* 6. Et prædictis adde Speculat. *in d. tit. de teſte*, §. *Reſtat, à n.* 8. ubi ad propoſitam regulam, quod teſtis unicus non probet, ponit 30. limitat. & *n.* 12. concludit præmiſſos caſus eſſe ſpeciales, & ſæpè uni fidem adhiberi extra judicium, putà ubi de nullius præjudicio agitur. In judicio verò præſumptionem inducere ad hoc habes jura hîc allegata in gloſ. *vlt.*

DE TESTIBVS, & Atteſtationibus.

Cap. Conſtitutis, il primo.

SVMMARIVM.

1 *In teſtibus producendis partem impedientes excommunicari poſſunt.*

2 *Conſanguinei ſi impediant teſtes actoris punitur reus, de cujus voluntate hoc fieri præſumitur. & n.* 5.

3 *Iuramentum de non teſtificando contra aliquem, non eſt obligatorium. & cur. & n. ſeq.*

4 *Veritatem in judiciis occultare eſt mortale peccatum.*

6 *Delictum conſanguinei, amici, vel famuli præſumitur commiſſum de voluntate illius, in cujus commodum reſultat. Dummodò habeat cauſam continuam, ſeu ſucceſſivam: ſecùs ſi delictum ſit momentaneum. n.* 8.

7 *Domeſtici præſumuntur non facere niſi quod placet majori ſuo.*

9 *Hæc tamen præſumptio admittit probationem in contrarium.*

1 CONSTITUTIS, il primo, Excommunicari poſſunt qui partem impediunt in teſtibus producendis. Hoc primo, & denunciandi ſunt teſtes non teneri juramento
2 de veritate tacenda. Hoc ſecundo, & ſi conſanguinei impediunt teſtes actoris, punitur reus, de cujus voluntate hoc fieri præſumitur. Hoc dicit tertiò ſecundùm Joan. Andr. & alios poſt eum. Secunda pars ibi, *Illos*. Tertia ibi, *Si quis autem.*

3 Nota primò, ibi, *Iuramento hujuſmodi non teneri*, juramentum de teſtimonio contra aliquem non perhibendo non eſſe obligatorium, & denunciandum eſſe teſtem hujuſmodi juramento minimè teneri. Butr. *hic in* 2. *notab.* Abbas *num.* 2. Joann. Andr. & omnes *in Summ. textus*: & ita hic eſt caſus apertus contra opinionem Laurentii, qui dicebat teſtem jurejurando adſtrictum à parte ad non teſtificandum contra ipſam, teneri juramentum ſuum ſervare, nec eſſe cogendum deponere ſuper negocio principali, ſed tantummodò ſuper coactione, ut notatur in cap. *Pervenit, il primo*, in gloſſa in verb. *Commentum, infrà de teſtibus cogen.* Sed hoc expreſsè reprobatur hic & concordat cap. *Intimavit, ſupra eodem*, & cap. *Olim*, ubi de hoc, *infrà de accuſat.* Ratio eſt, quia licèt in criminalibus teſtes non compellantur, cap. *Dilectorum*, & ibi gloſſa magna, & DD. *de teſt. cogen.* tamen non poſſunt ſe juramento adſtringere ad teſtimo-
4 nium non ferendum, ſecundùm Abb. *hic num.* 2 hujuſmodi enim juramentum eſt illicitum, ac temerarium, nec ſervari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ, quia in judiciis veritatem occultare eſt culpa lethalis, cap. *Quiſquis*, 11. *quæſt.* 3. cap. 1. *infrà de crimin. falſ.* & Reipublicæ intereſt peccata nocentium eſſe nota, l. *Eum qui, ff. de injur.* cap. *Vt famæ, de ſentent. excommun.* quas rationes adducit gloſſa *ult.* in dicto cap. *Intimavit, ſuprà eodem*, & in dicto cap. *Olim, in ver. de tacenda veritate*. Item gloſſ. *hic in ver. Non teneri*, Hoſt. *num.* 1. Abb. *d. n.* 2. & idem Abb. in d. cap. *Pervenit, in* 1. *notab. de teſt. cogend.* & Felin. in d. c. *Intimavit, in* 1. *not. ſuprà eod.*

5 Secundò nota, quia veriſimile non videtur præſumptionem eſſe contra accuſatum, ſi ejus conſanguinei accuſatorem impediant in teſtibus producendis: & ita hic eſt caſus ſecundùm Abb. Antiq. *in princ.* Jo: Andr. & omnes *in Summ. textus*. Propterea enim iſte Archiepiſcopus jubetur ſuſpendi ab officio Pontificali, quia id factum præſumitur de illius voluntate, nec caret
6 ſcrupulo ſocietatis occultæ, ut in littera; & hinc generaliter collige delictum commiſſum à conſanguineo, vel amico, aut famulo in dubio præſumi perpetratum de voluntate ipſius conſanguinei, amici, vel domini, in cujus commodum, ſeu utilitatem reſultat: præſumitur enim contra ipſum ex quo potuit prohibere, & non prohibuit; & ideo eſt puniendus, ut in textu, & no-

tant gloſſ. *in ver. Veriſimile*. Hoſtienſ. *num*.4. Butr. 7 *in* 3. *notab.* Anchar. *num*.6. & Abb. *in vltim. notabili.* Nam ut inquit Baldus *num*. 2. præſumitur quòd illi de domo non faciant niſi illud, 8 quod placet majori ipſorum. Verùm Abbas *hic num*: 2. hoc intelligit, & bene, dummodò impedimentum, & delictum habeat cauſam continuam ſeu ſucceſſivam, prout in caſu hujus Decretalis; ſecùs verò ſi delictum ſit momentaneum: & ita intelligit cap. *Quia præſulatus*, 1. *q*.4. & hanc declarationem Abbatis ſequitur Barboſa in l. *Si mora*, *n*.42 *ff. ſolut. matrim.*

9 Hæc tamen præſumptio, quæ reſultat ex delicto domeſtici, non eſt juris, & de jure, ſed juris tantùm, ideo admittit probationem in contrarium, ut hic notat gloſſ. *in ver. Veriſimile*, & Bald. *num*. 2.

In textu ibi, *Iniquam oſtendant ſe cauſam fovere*. An ſubtrahens adverſario copiam probationum perdat litem, & habeatur pro convicto, & qua pœnâ pro ſubtractione ipſa ſit puniendus, ſcripſi latiſſimè in quæſtione facti in dicto cap. *Pervenit*, *in tertia quæſt*, *de teſtibus cogen.* ubi plenè videas.

DE TESTIBVS.

Cap. Præſentata.

SVMMARIVM.

1 *Jvriſdictio expirat, ſi judex recedat à loco, in quo debet judicare, & transferat ſe ad locum, in quo tenetur reſidere. & n.*6. *&* 11.

2 *Collatio beneficii facta à Vicario Epiſcopali poſteaquam à diœceſi, ubi erat Vicarius, abſceſſit, & ad locum ſui Canonicatus ſe contulit, an valeat. & num. ſeqq. uſq; in fin.*

3 *Domicilium ut contrahatur, requiritur animus perpetuò habitandi.*

4 *Animus perpetuò habitandi quando præſumatur.*

5 *Domicilii translatio ex quibus probetur.*

7 *Domicilium Clerici facile præſumitur in loco beneficii reſidentiam requirentis.*

8 *Ad domicilium contrahendum an ſufficiat ſola animi declaratio ſine alia probatione.*

9 *Procurator alium ſubſtituens non remanet amplius procurator.*

10 *Vicarius egrediendo locum Vicariatus animo non redeundi, cenſetur officio renunciare.*

Si Legatus egrediatur provinciam animo non redeundi an expiret munus legationis. ibid.

11 *Abſentia à loco cum obligatione alibi remanendi, morti æquiparatur.*

12 *Vicarius Epiſcopi habens ſpeciale mandatum ad conferendum beneficia, poteſt ea conferre etiam extra diœceſim.*

13 *Niſi per abſentiam extra diœceſim Vicariatus expiraverit.*

14 *Collatio beneficiorum non poteſt demandari ab Epiſcopo niſi Vicario Generali.*

15 *Beneficia conferendi facultas Vicario attributa non tranſit in Succeſſorem.*

PRÆSENTATA. Summatur, & dividitur, ut per Joan. Andr.

1 In textu ibi, *In Archiepiſcopū Ebredunen. aſſumptus*. Nota juriſdictionem expirare, ſi judex recedat à loco, in quo debet judicare, & transferat ſe ad locum, in quo tenetur reſidere ratione beneficii ſibi collati, prout hic receſſit iſte arbiter electus in Archiepiſcopum, ut latiùs dicam infra *num*.11.

2 Ex quo infero ad quæſtionem, An collatio beneficii facta à Vicario Epiſcopali, ubi erat Vicarius, receſſit, & ad locum ſui Canonicatus ſe contulit, ſit valida, necne.

3 Contigit hic caſus in Vicario Epiſcopi Placentini, qui beneficium contulit poſteaquam receſſit è diœceſi Placentina, & migravit ad Eccleſiam alterius Epiſcopatus, in qua erat Canonicus. Et reſponſum eſt collationem eſſe nullam, quia conſtabat eum transtuliſſe domicilium ad locum Canonicatûs, cùm haberet animum ibi perpetuò habitandi, ut requiritur ad contrahendum domicilium, l. *Cives*, *C. de incol. lib.*10. Abb. in cap. *fin. num*. 8. *infrà de Paroch.* Felin. in cap. *Dilectus filius*, *il ſecondo*, *num.* 12. *in* 2. *limitat. verſ. Et* 4 *hoc*, *ſuprà*, *de reſcript.* Tametſi enim talis animus ex ſola habitatione non præſumatur, niſi fuerit decennalis, ut notat gloſſ. *unic.* in l. 1. *C. de incol. lib.*10. Angel. *conſil*. 27. *Quidam Victor. num*. 2. Doctores in dicto cap. *final. de Paroch.* Felin. in dicto cap. *Dilectus filius*, *num.* 11. *verſ. Primus caſus*, tamen brevis temporis habitatio ſufficit ad talem animum præſumendum, ſi cum habitatione concurrant conjecturæ ſignificativæ domicilii, Abb. *loc. cit.* Marian. Socin. in cap. *fin. de foro compet. num*. 26. *verſ. Si verò habitatio*, Felin. in dicto cap. *Dilectus filius*, *num*. 11. *verſ. Secundus caſus*: quæ ſanè conjecturæ in caſu noſtro abundè concurrunt.

5 Primò quidem, quia receſſit de diœceſi cum rebus ſuis: quod demonſtrat animum domicilium transferendi, ut notat Bart. in l. *Domicilium*, *num*. 1. *ff. Ad municipal.* & in l. *Aſſumptio*, §. *Juruprudentibus*, *num*. 2. *eodem tit.* Abb. *in loco ſupracit.* Marian. Socin. in d. cap. *fin. in* 5. *principali quæſtione*, *n*. 54.

6 Secundò, quia tranſtulit ſe ad locum valde diſtantem à diœceſi Placentina, quod magnoperè confert ad judicandum quem non habere animum revertendi, arg. hujus cap.

7 Tertiò, quia Vicarius obtinet in loco, ad quem profectus eſt beneficium obligans ad reſidentiam; undè præſumitur ibi manſiſſe animo perpetuò habitandi: nam jura valde prona ſunt ad præſumendum domicilium Clerici in loco beneficii reſidentiam requirentis, ſecundùm Innoc. & alios in cap. *Ex ore*, *de privil.* Felin. in d. cap. *Dilectus filius*, *num*. 2. *in* 2. *concluſ.* Socin. in d. cap. *final. in* 4. *principali quæſt. in ſecundo membro principali*, *num*. 22. Cùm enim Clericus in tali beneficio ad reſidentiam teneatur, niſi præſumeretur ibi velle habitare, eſſet præſumere culpam, & delictum, contra l. *Meritò*, *ff. pro ſoc.* & quamvis hic Vicarius jam viſus ſit neglexiſſe reſidentiam quo tempore Vicariatum exercuit, cùm tamen poſteà reſipiſcens. de ea diœceſi receſſerit, & ad locum beneficii ſe contulerit: utique præſumendus eſt potiùs voluiſſe ſatisfacere obli-

obligationi reſidentiæ neceſſariæ, quàm muneri Vicariatus dependenti à mera voluntate, arg. l. 3. 4. & l. *Si quid ex famoſa ff. de ſolut.* præſertim quia quantò diutius aberiat à reſidentia, tantò graviores pœnas incurrebat ex Decreto Concilii Tridentini *cap* 12. *ſeſſ.* 24.

8 Quartò, cùm hic Vicarius ad locum beneficii reverſus declaraverit ſe nolle redire ad diœceſim Placentinam, ceſſat omnis difficultas: nam in hac materia ſola declaratio ſufficit ad animi probationem abſque alia exceptione temporis, Abb. in d. cap. *final. de Paroch. in fin.* Felin. in d. cap. *Dilectus filius, num.* 12. *verſ. Secundus caſus.* Quod ſine dubio procedit, quoties cum declaratione concurrit etiam habitatio declarantis, ut in caſu noſtro, ſecundùm Marian. Socin, qui ita conciliat opiniones in d. cap. *final. de foro compet. in 6. principali quæſt. num.* 25.

Quintò, quia numquam eſt reverſus: unde præſumitur animum non revertendi ab initio habuiſſe. Cravet. *conſ.* 105. *Pernoctatio arguit, num.* 4.

Neque obſtat quòd idem Vicarius fuerit proteſtatus ſe velle retinere officium Vicariatus. Quia talis proteſtatio non eſt attendenda, cùm ſit contraria tot factis, ex quibus reſultat tam animus non recedendi à loco beneficii, quàm etiam tacita renunciatio muneris Vicariatus, ut infrà dicetur: & ideo renunciatio hujuſmodi per talem proteſtationem non tollitur, nec impeditur, cap. *Cum M.* Et ibi dixi *num.* 19. poſt gloſ. *in ver. Præjudicio*, Innoc. *num.* 1. Compoſt. *n.* 6. & alios communiter *ſuprà de Conſtit.* & probatur apertè in cap. *Sollicitudinem, de appellat. prope fin.* ubi appellans, qui comparet coram judice à quo, & proptereà cenſetur tacitè renunciare appellationi; quamvis compareat, & ſimul declaret ſe velle appellationem proſequi; nihilominus renunciatio inducitur non obſtante prædicta declaratione.

9 Rurſus non obſtat, quòd Vicarius alium ſui loco ſubſtituerit: quia inde colligitur potiùs habuiſſe animum non revertendi, nec perſeverandi in officio, in quo alium ſubſtituebat; ſicut dicimus de procuratore, qui ſi ex facultate ſibi tradita alium ſubſtituat, quaſi non habeat animum negocium proſequendi, non remanet ampliùs procurator, cap. *Is qui, de procurator. lib.* 6. l. *Vero procuratori*, §. *Quid ergo*, & ibi Bart. *num.* 4 *de ſolut.* Vant. *de nullitat. in tit. de nullitat. ex defect. inhabilitat. ſeu mandat. num.* 104.

Conſtat igitur de domicilio in eod. loco per hunc Vicarium contracto, & de animo ibi perpetuò manendi, & ex conſequenti nunquam redeundi ad diœceſim Placentinam, in qua Vicariatus officium ante diſceſſum exercebat.

10 Quo poſito ſequitur, ut per talem diſceſſum deſierit eſſe Vicarius, ejuſque officium, & juriſdictio expiraverit. Quod probatur optimo ſimili de Legato, qui eſt Ordinarius, quemadmodum & Vicarius, cap. 2. *de offic. legat. lib* 6. Si enim is provincia egrediatur animo non redeundi, expirat munus legationis, gloſſ. in cap. *Præſenti, in ver. Finitur, eod. tit. & lib.* Villadieg. *de legat. quæſt.* 16. *num.* 7. Gambar. *eodem tract. lib.* 9. *nu.* 5. & quamvis Hoſtien. in cap. *Novit, de offic. legat.* videatur intelligere gloſſ. de legato non tantùm egreſſo è provincia, ſed etiam revocato; quem ſequitur Archidiac. in d. cap. *Præſenti, in* 2. *col. in ver. Finitur*, & ibi d. Joan. Andr. *in* 2. *col. in gloſſ. in ver. Hoc poteſt tamen ex opinio*, quod revocatio non requiratur, videtur eſſe verior: aliàs hic modus finiendæ legationis per egreſſum de provincia animo non redeundi non eſſet diverſus à præcedenti relato per gloſſ. ut conſiderat ibid. Joan. de Fant. quem refert, & ſequi videtur Gemin. in eodem cap. *Præſenti.* Verùm etſi opinio Hoſtienſ. & Archid. vera eſſet in legato; tamen quatenus pertinet ad caſum noſtrum, probaret potiùs noſtram ſententiam: nam ipſi dicunt ideo per ſolum receſſum de provincia animo non redeundi non expirare legationem, quia cùm legatus poſſit compelli invitus ad munus legationis obeundum, l. *Munerum*, §. *Iudicandi, ff. de muner. & honor.* ſequitur ut quemadmodum expreſsè renunciare non poteſt legationi, ita nec poſſit renunciare tacitè per hujuſmodi egreſſum de provincia; Unde Doctores apertè ſentiunt eum, qui poteſt renunciare expreſsè ſuæ juriſdictioni, cenſeri illi tacitè renunciare egrediendo è loco, ubi eam exercet animo non redeundi. Et proptereà cùm Vicarius, de quo agitur, non ſolùm non poſſet invitus compelli ad ſuſcipiendum officium Vicariatus ab Epiſcopo, cui non erat ſubditus, ſed potiùs cogi deberet ad reſidentiam in loco beneficii; conſequens eſt, ut ſicut expreſsè ipſe renunciare poterat Vicariatui, ita egreſſus è diœceſi animo extra eam perpetuò manendi, eidem Vicariatui tacitè renunciare cenſeatur.

11 Confirmatur id per textum in hoc cap. *Præſentata*, quo in terminis noſtris probatur, eum, cui mandata eſt juriſdictio, ſi de loco recedat, ubi erat exercenda, & ad locum, in quo tenetur reſidere, proficiſcatur, non habere amplius juriſdictionem, unde poſt Cardin. *hic* notat Felin. *num.* 2. abſentiam à loco cum obligatione alibi

12 reſidendi morti æquiparari. Et quamvis Felin. dicat id intelligendum eſſe quoad actus, qui non poſſunt explicari extra territorium, collatio autem beneficii fieri poſſit à Vicario habentis ſpeciale mandatum etiam extra diœceſim, ut reſolvunt Domini de Rota *deciſ.* 5. incipien.

13 *Numquid Vicarius, de Offic. Vicar. in antiq.* tamen quoad caſum noſtrum ſatis eſt ut inducatur revocatio Officii Vicariatus; inde enim ſequitur etiam revocatio facultatis conferendi beneficia.

14 Expiravit itaque Vicariatûs officium, & ita corruit etiam facultas conferendi beneficia, quæ præſumitur ab Epiſcopo eidem tributa contemplatione officii Vicariatus; quia non poteſt Epiſcopus talem facultatem tribuere alteri, quàm Vicario Generali, gloſſ. in cap. *fin. de offic. Vicar. lib.* 6. *in ver. Commiſſa*, & in cap. *Deliberationi, in ver. Cuicunque, de offic. Legat. eodem libro.* Oldrad. *conſ.* 77. *Quod verò Epiſcopus, num.* 1. Archid. in cap. *Statutum, in* 2. *col. in ver. Generaliter, de Præben. lib.* 6. Rota *deciſ.* 287. *in antiquis.* Et ita cùm talis facultas poſſet eſſe inutilis ſi cenſeretur tributa contemplatione perſonæ, & non officii; præſumitur Epiſcopus contemplatus officium ut valeat actus. Decius poſt alios in cap. *Quoniam Abbas, num* 49. *de offic. De-*

15 *legat.* & per conſequens non tranſit quidem in ſucceſſorem, licèt conceſſa ſit contemplatione dignitatis, ut communiter tenent Doctores in d. cap.

d.cap. *Quoniam Abbas*, ubi Decius *num.61.* ſed expirat per revocationem Vicarii, tanquam acceſſoria ad ejus dignitatem extinctam. Et ita communem opinionem declarat Abbas in dicto cap. *Quoniam, n.11. in fin.* & Felin. *ibidem n.7. verſ. Sed primo*, præſertim cùm ſine Vicariatu hæc facultas ſtare non poſſit, ut per Doctores ſupracitatos.

Caruit igitur Vicarius facultate conferendi beneficium, de quo agitur. Et propterea ejusdem collatio facta ab Epiſcopo, licèt poſterior, prævalere debet, cap. *ult ſuprà de ſuppl. negligen. Prælator.* cap. *Congregato*, & ibi gloſſ. *ult. de elect.* Innoc. in cap. *Conſideravimus, n.3. verſ. De hac electione, eod. tit.* Bellam. *conſ.10. Factum eſt tale*, Ioannes, *in 6. dubio, n.44. & ſeq.* facit cap. *Non præſtat, de regul. jur. lib. 6.*

DE TESTIBVS.

Cap. Venerabili.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes diligenter, & ſigillatim ſunt examinandi, præſertim ſi agatur de vita, & miraculis canonizandi. & n.15.*

2 *Canonizari ut quis poßit pro Sancto, copulativè requiruntur ſanctimonia vitæ, & miracula.*

3 *Miraculum ad hoc ut ſufficienter probetur ad effectum canonizationis, quatuor requiruntur.*

4 *Miracula ex vi verborum, aut ex vi parentelæ ad canonizandum non ſufficiunt.*

5 *Teſtes niſi ſeorſim examinentur, teſtimonium non valet, & cur.*

6 *Teſtes deponere non debent per eumdem præmeditatum ſermonem.*

7 *Teſtes omnes in publicatione teſtamenti coadunantur.*

8 *Examen teſtium ſuper vita, & miraculis canonizandi poteſt committi in partibus.*

9 *Commiſſarii ad teſtes examinandos an ſubdelegare poßint.*

10 *Eccleſia in canonizatione Sanctorum an poßit errare. & n. ſeqq. uſque in fin.*

11 *Papa in particularibus actionibus poteſt errare. & n.29. & 37.*

12 *Errare poteſt qui utitur medio fallibili.*
Declaratur. n.40.

13 *Opera, quæ ſunt communia bonis, & malis, non poſſunt teſtimonium perhibere de ſanctitate alicujus.*
Declaratur. num.41.

14 *Iudicium Eccleſiæ aliquando ſequitur opinionem, quæ ſæpè fallit, & fallitur.*

15 *Quod procedit etiam in Eccleſia univerſali in his, quæ ad fidem non pertinent.*
Declaratur. n.40. & 42.

16 *Eccleſia quantum poteſt, debet ſe conformare judicio Dei.*

17 *Romana Eccleſia numquam à tramite Apoſtolicæ traditionis erraſſe probatur.*

19 *Papa ante actum canonizationis inducit populum ad orandum, ut Deus non permittat ipſum errare in hoc negocio. & n.43.*

20 *Corpora multa Sanctorum veneramur in terris, quorum animæ cruciantur in inferno.*
Declaratur. n.44.

21 *Iudicium aliud eſt ſecundùm præſens inſtitutum, aliud ſecundùm æternam ſententiam.*

22 *Homo videt quæ foris apparent, Deus autem intuetur cor.*

23 *Credens ut loquitur, etiamſi falſa loquatur, fideliter loquitur, & è converſo.*

24 *Papa canonizando aliquem ſecundùm informationem ſibi factam, quantumcunque vera non approbet, tamen non errat.*
Contrarium. num.27.

25 *Errare nihil aliud eſt, quàm unum pro alio putare. & n.26.*

26 *Scire dicimur non ſolùm quæ videmus, ſed etiam quæ ab aliis audivimus, & quæ vehementer opinamur.*

30 *Papa in his, quæ ſpectant ad fidem, vel ad ſtatum univerſalem totius Eccleſiæ, errare non poteſt. & n. 40. & 42.*

31 *Canonizatio Sanctorum eſt ex his, quæ ſpectant ad ſtatum univerſalem totius Eccleſiæ. & n.38.*

32 *Error damnabilis in Eccleſia eſſe non poteſt.*

33 *Mendacium aliquod ſi in Scriptura Canonica admittatur, mutabitur fides noſtra, quæ ex illa dependet.*

34 *Hæreticum eſt ſentire contra determinationem Concilij.*

35 *Iudicium eorum, qui præſunt Eccleſiæ, poteſt errare in quibuslibet, ſi perſonæ eorum tantùm reſpiciantur. Secus ſi conſideretur Divina Providentia.*

36 *Papæ judicio in determinationibus fidei magis ſtandum eſt, quàm quorumlibet ſapientum in ſcripturis opinioni.*

38 *Canonizatio Sanctorum eſt medium inter diffinitiones fidei, & alias ſententias, quæ ad particularia facta pertinent.*
Honor, quem Sanctis exhibemus, eſt quædam fidei profeßio. ibid.

39 *Opinio media eligenda.*

40 *In Canonizatione Sanctorum Divina Providentia præſervat Eccleſiam, ne medio fallibili atteſtationum fallatur.*

43 *Oratio fit ab Eccleſia etiam ut impleantur, quæ quæ Deus promiſit, & infallibilia ſunt.*

45 *Error circa Reliquiarum approbationem non eſt præſumendus maximè in Eccleſia Romana.*

1 VENERABILI. Diligenter, & ſigillatim examinandi ſunt teſtes, præſertim ſi agatur de vita, & miraculis canonizandi. Hoc dicit. In prima parte ponitur petitio. In ſecunda teſtium recipiendorum commiſſio, ibi, *diſcretioni.*

2 Nota primò ibi, *ſuper vita, & miraculis*: ad hoc ut quis canonizari poſſit ut Sanctus, duo copulativè eſſe probanda per depoſitionem teſtium fide dignorum, nempe ſanctimoniam vitæ, & miracula, ut hîc per Butr. *in 1. notabili.* Abb. *num.1. verſ. Et ex hoc.* & Felin. *num.1.* & eſt expreſſum in Conſtitutione Gregorii IX. *Cùm dicat Dominus, §.3. in Bullar. tom.1. pag.53.* de quo dic latiùs, ut ſcripſi in cap. 1. *num.3. infra de reliq.*
3 *& vener. Sanctor.* Et adde hîc quatuor requiri, ut mira-

miraculum ſufficienter probetur ad effectum canonizationis. Primum eſt, ut ex Deo nõ ex arte procedat, neque ex Diabolo: nam quandoque etiam per malos miracula fiunt, cap. *Teneamus*, 1. *quæſt*. 1. & cap. *Prophetavit*, & cap. *Item Balaam*, 2. *quæſt*. 7. Secundum ut ſit contra, id eſt, ſupra naturam, ſicut patet de virga Moyſis converſa in Colubrum, & de Aſina loquente ad Balaam, cap. *Cùm ex injuncto*, §. 1. *& 2. infrà de hæret*. Tertium ut non fiat ex virtute verborum, ſicut accidit in Sacramento Euchariſtiæ, cap. *Panis*, & cap. *Quia corpus*, & cap. *In quibus. de conſ. d. ſtin*. 2. cap. *Cùm Marthæ*, §. *Quæſiviſti*, *infrà de celebrat. Miſſar*. Adde neque ex vi parentelæ, ut in Rege Franciæ ſecundùm Felin. *hìc num*. 1. Sed ex merito hominis hoc contingat. Quartum ut ſit ad corroborationem fidei: herba enim tranſit in vitium miniſterio hominis, ſed propter hoc fides Catholica non corroboratur; & ideo ad canonizationem faciendam niſi hæc quatuor ſimul concurrant, facta miracula non prodeſſent, ſecundùm Hoſtien: *hìc num*. 4. *verſ. Ad hoc autem*, cujus verba ad litteram tranſtulit gloſſa in cap. *unic. ver. Sedis Apoſtolicæ. poſt med. verſ. Et quantum ad hoc, de reliquiis, & venerat. Sanctor. lib*. 6. & Troil. Malv. *in tractat. de canonizat. Sanctorum, in* 3. *dubio principali, num*. 38. *& num*. 46. ubi teſtatur prædicta quatuor communiter approbari per canoniſtas.

Secundò nota ibi, *ſigillatim*, teſtes præcipuè in cauſa canonizationis eſſe ſigillatim examinandos, id eſt non duos ſimul, ſed unum ſeorſim ab alio: alioquin teſtimonium non valeret, ut tenet gloſſa 2. & Abb. *num*. 5. in cap. *Cùm cauſam, ſupra eodem*. Specul. *in tit. de teſte*, §. *Hunc tractandum, in princ. & verſ. Sed pone*: & hìc notant gloſſ. *in figuratione caſus, in fine*. Joan. Andr. *num*. 2. *in ver Sigillatim*, Butr. *num*. 3. Abb. *num*. 1. *verſ. Nota quod teſtes*, & Felin. *num*. 3. Et hoc multiplici ratione, Primò quia ſic liberius proferunt veritatem, ut notatur in cap. *Quia propter, ſuprà, de elect*. ubi habetur ſimile. Secundò quia melius poſſunt convinci de falſitate exemplo Danielis, qui ſecretò, & ſeparatim examinavit Senes, accuſantes Suſannam, & de falſitate convicit. Daniel. 13. 51. arg. cap. *Ex tenore, ſupra eodem*. Si enim eſſent ſimul, unus poſſet ab alio inſtrui, & ipſum ſequi; & tamen teſtes deponere non debent per eumdem præmeditatum ſermonem, l. 3. *ff. de teſtibus*. Quæ ratio habetur hìc in gloſſ. 2. *hìc*, & communiter approbatur. Tertiò ne ipſis forſan altercationibus, vox contradictoria foris audiatur, arg. cap. *In cauſis, ſupra de elect*. & ſic partes diſcere poſſint teſtificata: in quo caſu non eſſet amplius locus productioni teſtiũ, cap. *Ultra tertiam, infra eodem*, cap. *Conſtitutus*, §. *fin. ſuprà, de conſtit*. Et tamen caſus in quo omnes coadunantur, in publicatione ſcilicet teſtamenti l. *Publicati, C. de teſtam*. Ita Hoſtienſ. *hìc*, & Joann Andr. ambo. *num*. 2 *in ver. Sigillatim*. Butr. *num*. 6. & Abb. *num*. 3. Qui tamen refellit tertiam rationem, remittens ad notata in d. cap. *Ultra tertiam, infra eod*.

Tertiò nota ibi, *examinare curetis*: ad probandum vitam, & miracula alicujus canonizandi, non requiri ut teſtes ex longinquo perducantur ad curiam Romanam, ſed licitè poſſe examen committi in partibus, prout Papa hìc fecit, ſecundùm Abb. *num*. 2. & ſic ſervatur, ut patet in Conſtitutione Gregorii IX. de qua ſuprà *n*. 2.

9 & in aliis pluribus. An autem iſti Commiſſarii examen hujuſmodi poſſint alteri ſubdelegare, Franciſcus Boattinus, aliàs Bonaguida putabat non poſſe ob arduitatem negotii, & induſtriam electam, arg. cap *fin ſuprà de off. deleg* Sed Joann. Andr. *hìc num*. 3. cum quo Abb. *n*. 2. Et alii tranſeunt, dicit in hoc tenendum eſſe quod habetur, & notatur in Clem. *Iudices, de offic. deleg*. ubi diſtinguitur, an ſit judex ſuper receptione teſtiũ, & tunc ſubdelegare poſſit alteri vices ſuas, ut ibi in littera: An verò nudus miniſter ad examen expediendum, & non poſſit, ut ibi plenè notatur in gloſſa 1.

10 Dubitari ſolet; an Eccleſiá in Canonizatione Sanctorum poſſit errare.

Variæ ſunt opiniones. Prima opinio eſt Canoniſtarum, qui frequentius opinati ſunt hunc caſum poſſe contingere ut Eccleſia erret in Canonizatione Sanctorum, licèt non ſit credendum. Idque non obſcurè ſupponit Innoc. in c. 1. *num*. 4. *infrà de reliquiis, & venerat. Sanctor*. & expreſsè aſſerunt ibi Hoſt. *num*. 10. *circa fin. verſ. Quid ſi Eccleſia erret*. gloſſ. in cap. *unico. in ver. Sedis Apoſtolicæ, ante med. verſ. Et ſi Eccleſia, eodem titul. lib*. 6. plenè Felin. *hìc n*. 2. & ex Theologis licet

11 obiter, Card Cajet. *in tract. de indulgent cap* 8. *circa fin. verſ. Præſumit enim Eccleſia*, ubi ſic ait: (Sicut poteſt intervenire error humanus in Canonizatione alicujus Sancti, ut S. Thomas dicit, ita poteſt intervenire error humanus in collatione indulgentiæ. Si quis autem putet Romanum Pontificem non poſſe errare in ſuis particularibus actionibus, &c. putet quoque ipſum non eſſe hominem) hæc ille.

12 Primum, & præcipuum hujus opinionis fundamentum eſt, quia qui innititur medio fallibili, poteſt errare, cap. *Lator*, & cap. *Conſanguinei, ſuprà de re judic*. ſed Eccleſia in Canonizatione Sanctorum innititur judicio humano, cùm inquirat per teſtes de vita, & miraculis canonizandi, ut hìc patet, & judicium humanum eſt fallibile, cùm teſtes poſſint eſſe falſi, & corrupti, cap. *Sicut, ſuprà de teſtib*. Ergo Eccleſia in canonizatione Sanctorum poteſt errare

Secundò pro hac opinione arguitur, quia nullus poteſt eſſe ita certus de ſtatu alicujus, ſicut ipſemet de ſe, quia quæ ſunt hominis, nemo novit niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt, ut dicitur primo ad Corinth. 2. *Sed homo non poteſt per certitudinem ſcire de ſeipſo, an ſit in ſtatu ſalutis*: dicitur enim Eccleſ. 9. *Nemo ſcit utrum dignus ſit odio, vel amore*. Ergo longè minùs id poteſt ſcire Papa, & conſequenter poteſt in canonizando errare.

13 Tertiò pro eadem opinione arguitur, quia opera, quæ ſunt communia bonis, & malis, non poſſunt teſtimonium infallibile perhibere de ſanctitate alicujus, arg l. *Neq; natales, C. de probat*. & l. *Non hoc, C. Unde legit*: Sed jejunia, orationes, & eleemoſynæ, ac alia multa bona opera ſunt communia bonis, & malis, cap. *Nihil enim. de Conſecr. diſtinct*. 5. cap. *Odi*, 24. *quæſt*. 1. Ergo per opera hujuſmodi Papa non poteſt per certitudinem ſcire, an aliquis ſit canonizandus ut Sanctus, & per conſequens in canonizatione errare poteſt.

14 Quartò ad hanc partem inducitur textus in cap. *A nobis, il ſecondo, infrà de ſent. excomm.* quem in propoſito adducunt Hoſtien. Joann. Andr. & Felin. *locis citatis*, ubi ſic legitur (judicium Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpè contingit, & falli, propter quod contingit interdum, ut qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus; & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſtica ſit ſententia inno-
15 datus) Hæc ibi; quem textum Abb. *ibidem num. 2* intelligit procedere non tantùm in Eccleſia particulari, ſed etiam in Eccleſia univerſali, in his, quæ ad fidem non pertinent, quia eadem eſt ratio: nam Eccleſia univerſalis ſequitur aliquando opinionem cùm de occultis divinare non poſſit, cap. *un. infrà ut Eccleſ. Benefic.* Unde etiam Concilium, per quod univerſalis Eccleſia repræſentatur, errare poteſt excommunicando fortè Prælatum, qui non erat excommunicandus ex cauſa latente, & ſequitur Felin. *hic n. 2.*
16 *verſ. Sed facilius.* Nec refragatur quòd Eccleſia debeat ſe conformare judicio Dei, ut dicitur in d. c. *unic. in princ.* Dei autem judicium veritati, quæ nec fallit, nec fallitur, ſemper innititur, d. c. *A nobis.* Quoniam debet ſe conformare quantum poteſt; ſed interdùm non poteſt, ut in oc-
17 cultis, d. cap. *un.* Abb. & Felin. *ubi ſuprà.* Quod ſi urgeas: Eccleſia univerſalis errare non poteſt, c. *A recta*, ibi, *nunquam erraſſe probatur*, 24. *quæſt. 1.*
18 Reſpondent Abb. & Felin. illud debere intelligi in fide, & articulis fidei: nam pro hoc tantùm oravit Chriſtus ad Patrem, Luc. 22. *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua.* Sed in occultis errare poteſt ut in juribus ſuprà citatis.

19 Quintò multum habet ponderis, quòd antequàm deveniatur ad ultimum actum canonizationis, ſcilicet diffiniendo illum, de quo agitur, Sanctum eſſe, & Sanctorum catalogo adſcribendum, & tamquam Sanctum eſſe venerandum, Papa, fratres, & totus Clerus, & populus conveniunt ſtatuta die ad aliquam certam Eccleſiam, & Summus Pontifex ſermonem facit recitans proceſſum, & inducit populum ad orandum, ut Deus non permittat ipſum errare in hoc negocio, ut atteſtantur Hoſt. in cap. 1. *n. 5. verſ. Nonò*, & Joan. Andr. *num. 4. eodem verſ.* Ergo Papa agnoſcit ſe poſſe errare in negocio canonizationis; alioquin ad quid cum populo deprecaretur Dominum ne hoc permitteret: nam fruſtrà precibus impetratur, &c. l. 1. *C. de Theſaur. lib. 10.* gloſſ. 1. in cap. 1. *ſuprà de reſcript.*

20 Ultimò pro hac parte adducitur illud Auguſtini, *Multa corpora Sanctorum veneramur in terris, quorum animæ cruciantur in inferno*: ut hic per Felin. *num. 2. verſ. Pro hac parte.*

21 Secunda opinio eſt Auguſtini Triumphi *de poteſt. Eccleſ. cap. 14. art 4.* ubi ait duplex judicium poſſe dari de homine, unum ſcilicet ſecundùm præſentem juſtitiam, aliud ſecundùm æternam ſententiam. Differunt autem hæc duo judicia, quia per primum judicat homo habens pro teſte exteriorem evidentiam: Scribitur enim Joan. 7. *Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi ab ipſo audiverit, & cognoverit prius quid faciat?*
22 Per ſecundum autem judicium judicat Deus habens pro teſte interiorem conſcientiam, quia homo judicat quæ foris apparent, Deus autem intuetur cor, 1. *Reg. 16.* Præterea differunt hæc duo judicia, quia in primo quatenus non inveniatur quid reprehendat homo, ſeu quid culpabile ſit per hominem judicantem; poteſt tamen inveniri quid reprehendat Deus, & quid culpabile ſit in conſpectu Dei. At in ſecundo nihil invenitur reprehenſibile, nec culpabile, nec per
23 Deum, nec per hominem. Papa ergo canonizando aliquem ſanctum ſecundùm præſentem juſtitiam non errat, quia ſic credit eum eſſe Sanctum, prout informationem recipit ſecundùm allegata, & probata ſibi. Nam, ut inquit Auguſtinus *in epiſt. 55. ad Severum Abbatem.* (Qui ſic creditur ut loquitur, etiamſi falſa loquatur, fideliter loquitur: qui autem non credit quæ loquitur, etiamſi vera loquatur, infideliter loquitur)
24 Ad hoc cap. *Homines*, &c. *ſeq. 22. quæſt. 2.* Quantumcumque igitur Summus Pontifex non vera approbet canonizando, vel approbando aliquem ſanctum, ex quo fideliter, & vera approbat ſecundùm informationem ſibi factam, non errat: Eamdem opinionem complectitur Troil. Malvet. *in tract. de Canonizat. Sanctor. in 3. dub.*
25 *principali num. 48. verſ. Sed quidquid ſit*: nam errare nihil aliud eſt, quàm pro alio putare, cap. *In quibus*, 22. *q. 2.* & eſt, gloſ. 1. relata ad textũ in c. *Quamvis*: 38. *diſt.* præcedente probatione, Sanctitatis vitæ, & miraculorum quis non poteſt putare unum pro alio, quia hoc eſſet craſſum, & ſupinum putare, cùm ipſa probatio miraculorum concludat violentam præſumptionem ſanctitatis; & ſic non ſolùm excludat errorem, imò in-
26 cludat ſcientiam. Scire enim dicimus non ſolùm quæ videmus, ſed etiam quæ ab aliis audimus, cap. *Hoc videtur*, 2. *quæſt. 5.* Item ea, quæ non ambigimus, ſed vehementer opinamur, l. 2. §. *Idem Labeo, ff. de aqua pluv. arcen.* ſequitur ergo ut Eccleſia, cui facta fuerit talis probatio ſanctitatis vitæ, & miraculorum, non poſſit putare unum pro alio; & per conſequens errare non poterit, ſecundùm eum; qui tamen remittit ſe ad Cardin. Turrecr. *de poteſt. Papæ quæſt. 41. aliàs 51.*

27 Cæterum hæc ſententia admittit poſſe contingere ut aliquis Sanctus ab Eccleſia canonizatus ſit in inferno; atque ita quoad rei ſubſtantiam non diſcrepet à prima opinione, licèt diſſentiat in hoc, quod putat eo caſu Eccleſiam non errare: cujus contrarium aſſerunt Authores primæ opinionis. Quod & verius videtur: nam ſi canonizatus eſſet in inferno, utique Eccleſia putaret aliud pro alio, licèt fideliter; putaret enim Sanctum eſſe, qui ſanctus non eſt, & ſic er-
28 raret, ut in d. c. *In quibus*, 22. *quæſt. 2.* Præterea hæc diſtinctio videtur deſtrui per textum in d. C. *A nobis, il ſecondo, de ſent. excomm.* nam quando Eccleſia abſolvit non abſolvendum, vel ligat non ligandum, quamvis ritè, & rectè procedat ſecundùm allegata, & probata; tamen illius judicium dicitur falli, ut illic patet. Ad idem §. *Hæc ita*, 15. *quæſt. 9.* & cap. *Lator, infrà de re judic.* ubi Eccleſia dicitur decepta. Facit text. in cap. *Cùm olim*, §. *Nos igitur, eodem tit.* cap. *Tum ex litteris*, §. 1 *verſ. Præſertim, ſuprà de reſtit. in integr.* & cap. *Cùm olim, de dol. & contum.*

29 Tertia opinio primæ oppoſita fuit Joannis de Neapoli *in quodl. 11.* relati à S. Antonin. *in 3. par. titul. 12. §. 2.* qui dixit ea, quæ facit Papa cum Cardinalibus, eſſe duplicis generis. Quædam enim

enim ſunt quæ pertinent ad particularia facta particularium hominum; hujuſmodi ſunt collationes beneficiorum Eccleſiaſticorum, promotiones ad gradus, dignitates; & ſententiæ pro aliquibus, vel contra aliquos latæ; & in talibus Papa poteſt errare: & ratio eſt, quia cùm ſit purus homo, & viator, & non confirmatus in gratia, inordinatè poteſt affici ad aliquos, & poteſt decipi per falſas probationes, & atteſtationes, ex quibus procedit in hujuſmodi actionibus; & ſic poteſt errare, & ad hoc facit quod dicetur in dict. cap. *A nobis*, videlicet quod judicium Eccleſiæ & fallit, & fallitur. Quædam verò ſunt, quæ facit Papa pertinentia ad Statum univerſalem totius Eccleſiæ, vel quantum ad fidem, ut ſunt determinationes, & declarationes, quæ ſpectant ad fidem, & articulos, & Eccleſiæ Sacramenta, & omnia alia contenta in ſacra Scriptura; vel quantum ad bonos mores, ut ſunt ſtatuta, decreta, & decretales: & in talibus quamvis abſolutè penſatis ſolis perſonis Papæ, & Cardinalium, Papa cum ipſis poſſit errare; ſuppoſita tamen Divina Providentia, & Spiritum ſanctum loqui per Eccleſiam, credendum eſt Papam non poſſe errare, quia Chriſtus oravit pro Eccleſia Luc. 22. *Ego pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua*: & dicere, in hujuſmodi Papam errare, eſſet hæreticum; & ad hoc facit quod dicitur in c. *A recta fide*, 24. q. 1. & ad iſtud ſecundum genus dicit ipſe pertinere canonizationem Sanctorum, qui proponuntur per canonizationem ut exemplar & fidei & ſanctæ vitæ, & ab omnibus adorandi, & in neceſſitatibus invocandi.

Huic opinioni ſuffragatur etiam quod in Eccleſia non poteſt eſſe error damnabilis, dict. c. *A recta*, cap. *Hæc eſt fides*, cap. *In Sede*, & cap. *Cum beatiſſimus*, 24. *quæſt*. 1. Sed hic eſſet error damnabilis ſi coleretur tanquam Sanctus, qui fuit peccator, quia aliqui ſcientes peccata ejus, crederent hoc eſſe falſum, & ſi ita contingeret, poſſent ad errorem perduci. Ergo Eccleſia canonizando
3 Sanctos non poteſt errare. Prætereà, ut inquit Auguſtinus *in Epiſt. ad Hieronym.* Si in ſcriptura Canonica aliquod mendacium admittatur, mutabitur fides noſtra, quæ ex ſcriptura Canonica dependet: ad hoc cap. *Si ad Scripturas*, 9. *diſt.* & c. *Quid ergo*, 23. *quæſt*. 5. Sed ſicut tenemur credere illud, quod eſt in ſacra Scriptura: ita illud, quod eſt communiter per Eccleſiam determinatum; Unde hæreticus judicatur qui ſentit contra determinationem Conciliorum, cap. *Sicut*, 15. *diſt.* Ergo commune judicium Eccleſiæ erroneum eſſe non poteſt. De hac tamen tertia opinione vide quod dicam *infra numer.* 39. Quarta opinio
3 eſt B. Thomæ in *quodl. 9. artic. ult.* qui mediam viam ſequutus, docuit aliquid poſſe judicari poſſibile, ſecundùm ſe conſideratum, quod relatum ad aliquid extrinſecum impoſſibile invenitur (Judicium ergo eorum, qui præſunt Eccleſiæ, poteſt errare in quibuslibet, ſi perſonæ earum tantum reſpiciantur. Si verò Divina conſideretur Providentia, quæ Eccleſiam ſuam Spiritu ſancto dirigit, ut non erret, ſicut ipſe promiſit Joan. XIV. quod *Spiritus adveniens docebit omnem veritatem*, de neceſſariis ſcilicet ad ſalutem: certum eſt quod judicium Eccleſiæ univerſalis errare in his, quæ ad fidem pertinent, impoſſibi-
3 le eſt. Unde magis ſtandum eſt judicio Papæ, ad quem pertinet determinare de fide, quàm in judicio profert, quàm quorumlibet ſapientum in ſcripturis opinioni; cùm Caiphas, quamvis nequam, tamen quia Pontifex, legatur etiam in-
37 ſcius prophetaſſe. Joan. XI. In aliis verò ſententiis, quæ ad particularia facta pertinent, ut cùm agitur de poſſeſſionibus, vel de criminibus vel de hujuſmodi, poſſibile eſt judicium Eccleſiæ
38 errare propter falſos teſtes. Canonizatio verò Sanctorum medium eſt inter hæc duo: quia tamen honor, quem Sanctis exhibemus, quædam profeſſio fidei eſt, qua Sanctorum gloriam credimus; piè credendum eſt, nec etiam in his judicium Eccleſiæ errare poſſe) Hæc S. Thomas, cui conſentiunt Cardin. Turrecr. *in Summa de Eccleſ. ſeu de poteſt. Papæ, q.* 51. *&* 73. & hoc præmittit *libro 2. num:* 110. S. Antonin. *in 3. part. tit.* 12. *c.* 8. §. 2. Melchior Can. *lib. 5. de locis Theolog. c.* 5. Sylveſt. in ver. *Canonizatio, num:* 2. *circa fin.* Tabiena, *in eod. ver. nu:* 2. Covarr. *var. reſolut. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 13. & fuſius omnibus Ambroſ. Catharin. *in peculiari libello hujus quæſtionis.*

39 Hæc opinio mihi valdè probatur, tum quia eſt D. Thomæ, qui in hujuſmodi ſecretis ſemper aut ratione, aut revelatione fuit edoctus, anteqùam ſcriberet, & cujus doctrina fuit per Eccleſiam approbata, ut apud Sylveſtrum in ver. *Omiſſa primo, num: 9. verſ. Et ideo circa iſtam quæſtionem*, & in ver. *Lex*, §. 13. *in 3. dicto.* Tum quia eſt media inter primam, & tertiam opinionem ad invicem oppoſitas, arg. l. *Antiqui, ff. Si pars hæredit. petat.* Deflectit enim à prima, quia S. Thomas negat Eccleſiam in canonizatione Sanctorum errare poſſe, quod prima opinio affirmat abſolutè, & minus rationabiliter. Deflectit verò à tertia, quia S. Thomas docet piè credendum eſſe Eccleſiam in hoc errare non poſſe: ſed tertia opinio aſſerit, ita credendum ex neceſſitate ſalutis; & ſic damnat primam opinionem tamquam hæreticam, quod planè durum videtur, cùm habeat ſectatores primarios Canoniſtas, & doctiſſimum Cajetanum, & articulus nondum ſit ab Eccleſia diffinitus; per id, quod habetur, & notatur in c. *Cùm Chriſtus, infra, de Hæretic.* & per Innoc. in c. *Ne innitaris, ſupra, de conſtit.* ubi ait (Si Sancti diverſas opiniones inter ſe habeant in his, quæ ab Eccleſia non ſunt diffinita, licitum eſſe cuique quod vult dicere) Cujus dictum ſequuntur ibi Hoſt. *num:* 3. & Bart. in l. *fin. C. de Pœn. Iud. qui mal. judic.* Ad hoc c. *Neque*, 9. *diſt.*

Supereſt nunc reſpondere ad argumenta in contrarium adducta pro prima opinione.

40 Non obſtat igitur primum. Quoniam, ut reſpondet S. Thomas *dict. quodlib. 9. art. ult. ad* 2. Divina Providentia præſervat Eccleſiam ne in talibus per fallibile teſtimonium hominum fallatur; &, ut inquit Covarr. *loco citato*, piè credendum eſt Summum Pontificem in perſcrutandis ejus, qui in Sanctos eſt referendus, & miraculis, & geſtis, ab ipſo Spiritu ſancto inſtrui: ad hoc c. *Qui contempta*, & c. *Fruſtra*, 8. *diſtin.* c. *Loquitur*, 24 *quæſt.* 1. c. *Quis neſciat*, 11. *diſt.*

Non obſtat ſecundum, quia Pontifex, cujus eſt canonizare Sanctos, poteſt verificari de ſtatu alicujus per inquiſitionem vitæ, & atteſtationem miraculorum, & præcipuè per inſtinctum Spiritus ſancti, qui omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. Ita S. Thom. *loc. cit. in reſponſ. ad primum.*

41 Non obſtat tertium, quia ut reſpondet Auguſtin. Triumph. *de poteſt. Eccleſ. quæſt.* 14. *art.* 4. *ad* 2. (Quamvis per iſta opera non poſſint diſcerni boni à malis, quia jejunia, & orationes, & eleemoſynæ poſſunt fieri bono animo, & malo: ſunt tamen quædam opera, quæ habent circumvolutam malitiam, nec poſſunt bono animo fieri, ut opera prohibita à lege divina, per quæ boni diſcernuntur à malis, juxta illud Matth. 7. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* A talibus ergo ſi aliquis homo immunis fuerit inventus, & comprobatum fuerit in bonis operibus habuiſſe ſemper conſtantiam, & ſupra modum humanum excellentiam ſecundùm præſentem juſtitiam, poteſt in Sanctum canonizari cum atteſtatione miraculorum) Hæc ille. Sed eſto bona opera per ſe non perhibeant teſtimonium infallibile ſanctitatis, tamen divina Providentia præſervat judicium Eccleſiæ ne fallatur, ut dictum eſt ſupra in *reſponſ. ad primum.*

42 Non obſtat quartum, nempe c. *A nobis, il ſecondo, de ſent. excom.* Quoniam procedit in his tantùm, quæ pertinent ad particularia facta, non autem in his, quæ concernunt ſtatum univerſalem totius Eccleſiæ, qualis eſt canonizatio Sanctorum ut conſtat ex dictis ſuprà *in* 3. *&* 4. *opinione*, & eſt ex mente Hoſt. in d. c. *A nobis, n.* 3. dum dicit illum textum non habere locum in Eccleſia generali ſimul congregata, quæ nunquam errare poteſt, c. *A recta*, 24. *q.* 1. conſentit ibi Jo. Andr. *num*: 4.

43 Non obſtat quintum, quia oratio fit ab Eccleſia, etiam ut impleantur, quæ Deus promiſit, & infallibilia ſunt, ſicut Samuel in cinere, & ſacco poſtulabat impleri quod promiſerat Deus, non quod eſſet incredulus futurorum, ſed ne ſecuritas negligentem, & negligentia pareret offenſam, ut eſt textus ſingularis in cap. *Prædixerat, de pœn. diſt.* 1.

44 Non obſtat ultimum, Tum quia dictum illud licet paſſim tribuatur Auguſtino, tamen hoc negant Covar. & alii. Ac præterea eſto illius author fuerit Auguſtinus, tamen ſecundum Covar. *ubi ſupra* dum dixit, multa corpora Sanctorum veneramur in terris, quorum animæ cruciantur in infernis, hoc tantùm intellexit, videlicet nos venerari multa corpora, quæ putamus eſſe Sanctorum ab Eccleſia canonizatorum, & tamen non ſunt illorum, ſed potius damnatorum hominum, & fortaſſe infidelium Latronum, Sicariorum, & hujuſmodi. Judicium ergo Eccleſiæ in hoc non fallitur, quia diffinit aliquem eſſe Sanctum, puta D. Hieronymum; ſed non diffinit tale corpus eſſe D. Hieronymi: & fieri poteſt, ut anima, quæ illud corpus informabat, fuerit alterius,

45 & crucietur in inferno. Licèt nec circa approbationem reliquiarum error ſit præſumendus, ut ibi per eum, maximè in Eccleſia Romana. Ad hoc c. 1. *infra de reliq. & vener. Sanct.* & notat per Joan. Andr. in c. *A nobis, il ſecondo, num:* 4. *de ſent. excomm.*

DE TESTIBVS.

Cap. Non debet.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus criminaliter pendente accuſatione non poteſt in teſtem produci, niſi in criminibus exceptis.*

2 *Et quæ ſint hujuſmodi crimina.*
Item non poteſt alium accuſare, nec Ordines ſuſcipere, nec eſſe alterius procurator, n: 1. *&* 9.

3 *Secus ſi fuerit accuſatus civiliter.*

4 *Quod verum eſt ſi ſit emendatus de crimine, nec eum comitetur infamia.*

5 *Cum accuſatur quis de crimine, ſtatim gravatur ejus opinio.*

6 *Accuſatio civilis infamiam non irrogat, nec repellit à promotione.*

7 *Teſtimonium, accuſatio, & Ordo æquiparantur in repellendo.*

8 *Accuſationis pendentia præjudicat in quærendis, ſed non in quæſitis.*

NON DEBET, Ponit regulam, & caſum exceptum, quam ſecundò probat per duo ſimilia, ibi, *Cùm etiam*

1 Joann. Andr. Quæſitum fuit utrum accuſatus criminaliter pendente accuſatione poſſit in teſtem produci. Et reſpondet Papa non poſſe; quia nec alium accuſare, nec Ordines ſuſcipere po-

2 teſt, juxta primum dictum, Fallit in criminibus exceptis. Hoc dicit. Baldus. Et quæ ſint crimina excepta, vide hic plenè per Abbat. Antiq. *à num:* 1. *uſque ad n.* 6.

3 Nota primò ibi, *De crimine*: Accuſatum ita demum repelli à teſtificando, & aliis, de quibus in littera, ſi fuerit accuſatus criminaliter ad pœnam, ſeu vindictam; ſecus ergo ſi civiliter ad intereſſe, ut hic notant gloſſ. 1. *ante medium verſ. Præterea ex eo.* Innocen. Hoſtienſ. & Joan. Andr. omnes *in princ.* Bald. *numer.* 3. Abb. & Joan. de Anan. in *ſummario textus*, & reliqui om-

4 nes. Quod verum eſt, ſecundùm gloſſ. & Hoſt. *ubi ſupra*, ſi ſit emendatus de crimine, & eum non comitetur infamia, ut in cap. *Teſtimonium, ſupra*

5 *eod.* & arg. cap. *Per tuas, infra de ſimon.* Ratio differentiæ eſt, quia cùm aliquis accuſatur de crimine, ſtatim gravata eſt ejus opinio, ut hic dicit gloſſ. 1, *in princ.* & eſt textus in cap. *Tantis Daniel,* 81. *diſt.* ubi id notant Archid. Bellam. Turrecr. Gemin. & Præpoſitus, omnes *in princip.* Unde nil mirum ſi repellatur à teſtimonio, ut hic, & in c.

6 *Teſtimonium, ſupra eod.* At verò accuſatio civiliter intentata infamiam non irrogat, ut cap. *Tuæ, ſupra de Procurat.* & cap. *Super his, infr. de accuſat.* Unde nec refellit à promotione, ut notat Innoc. in cap. *Qualiter, il ſecondo, in gloſſ. magna, verſ. Et nota, quod tres, eodem tit.* & ex facto reſpondit Gemin, *conſ.* 77. *Quia ſuper præmiſſis, num:* 4. *verſ. Tertiò, ratione cauſæ, & leg.* & not. in d. c. *Teſtimonium, ſup. eod.*

7 Secundò nota ex hac Decretali teſtimonium, accuſationem, & Ordinem æquiparari in repellen-

lendo, ſecundùm gloſſ. *hic ante medium, verſ. Ex hac enim Decretali.*

In gloſſa magna pro intellectu textus fac regulam, quod pendentia accuſationis præjudicat in quærendis, ſed non in quæſitis, arg. l. *Pluribus,* §. *Et ſi placeat, ff. de ver. Obligat.* l. *prima,* §. *Quamvis autem, ff. de poſtul.* & §. *ult.* 15. *quæſt.* 1. & ita hanc regulam conſtituunt in cap. *Omnipotens de accuſat.* Petr. de Anchar. *numer:* 2. Joann. de Anan. *numer.* 3. Mar. Socin. *eodem numer.* & Felin. *in* 2. *not.* Et propterea accuſatus non poteſt eſſe teſtis, nec alium accuſare, nec ad Ordines, vel dignitates promoveri, nec eſſe alterius procurator, ut in gloſſa, quia in his agitur de quærendis, ſed bene poteſt bona ſua adminiſtrare, teſtamentum condere, pecunias ſibi debitas exigere, inſtrumenta conficere ſi ſit Tabellio, & alia id genus; quia in his agitur de quæſitis, ut ſcripſi in prædicta Decretali *Omnipotens, n.* 7. 8. *&* 9. *de accuſat,* ubi plenè videas.

DE TESTIBVS Cogendis.

Cap. Pervenit, il primo.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis compellitur fraudem illius detegere, qui probationis copiam adverſario ſubtrahit.*

2 *Teſtes compelluntur etiam in criminali, quos accuſatus malitioſè accuſatori ſubtraxit.*

3 *Accuſari quis poteſt eodem libello de duobus criminibus capitalibus.*

4 *Teſtis, qui juravit contra aliquem non teſtificari, juramento non obſtante debet compelli.*

5 *Iuramentum de teſtimonio contra aliquem non ferendo eſt illicitum, ac temerarium.*

6 *Reipublicæ intereſt peccata nocentium eſſe nota.*

7 *Inſtrumentorum appellatione veniunt etiam teſtes.*

8 *Procedit in materia lata; ſecus in reſtringibili.*

Teſtem occultans domi ſua qua pœna puniatur, ibidem.

9 *Teſtis in criminali compellitur teſtificari an fuerit adſtrictus à parte ad non deponendum.*

10 *Archiepiſcopus, qui proceſſum contra ſe fabricatum ſubtraxit, an habeatur pro convicto de criminibus, de quibus fuit accuſatus, an ve, & qua pœna pro ſubtractione ſit puniendus, & nu: ſeqq. uſque in fin.*

11 *Corpus delicti conſtare debet etiam ſi reus verè, vel fictè ſit confeſſus, nec aliàs poteſt ſequi condemnatio, & num: ſeq.*

12 *Confeſſio ficta vel præſumpta non poteſt magis operari, quàm vera.*

13 *Corpus delicti conſtare debet, ut damnari poſſit contumax, qui in vim ſtatuti, vel conſuetudinis habetur pro confeſſo.*

14 *Probationes adverſario ſubtrahens oſtendit ſe iniquam litem fovere.*

15 *Et pro convicto haberi debet.*

Sed contra, num: 18.

Diſtinguitur, num: 19.

16 *Iudicem qui tentat corrumpere, litem perdit, ſive privata ſit lis, ſive publica, ſive fiſcalis.*

17 *Subtrahens inſtrumenta præſumitur habere malam cauſam, nec eſt opus aliud probare ad eum convincendum.*

20 *Stupri pœna de jure Canonico eſt depoſitio.*

21 *Adulterii pœna depoſitio, eſt perpetua detruſio in monaſterium.*

22 *Fornicationis ſimplicis pœna quæſit.*

23 *Subtrahens adverſario probationes experiri debet in ſe Iudicis auctoritatem eluſam.*

24 *Pœna ſurripientis inſtrumenta, & ſcripturas publicas eſt legis Corneliæ de falſis.*

25 *Niſi ſcripturæ ſubreptæ ſint nullæ, & informes.*

26 *Cauſæ commiſſio contra Epiſcopos debet eſſe ſpecialis, & manu Papæ ſignata.*

27 *Auditor Cameræ generalem habet facultatem procedendi contra Epiſcopos, eoſque puniendi abſq; Signatura Papæ, & num: ſeqq.*

Etiam pro delictis, pro quibus veniret imponenda pœna depoſitionis, vel privationis, num: 29.

28 *Monitoria tamen ut perſonaliter compareant, decernere non poteſt ſine Commiſſione manu Papæ ſignata.*

29 *Epiſcopi citari, vel moneri non poſſunt ad perſonaliter comparendum, niſi pro criminibus, pro quibus pœna depoſitionis veniret imponenda.*

30 *Clauſulæ* ſine præjudicio, *vel* dummodo non ſit alteri jus quæſitum, *& aliæ præſervativa, intelliguntur præterquam in expreſſis.*

1 PERVENIT, il primo, duos habet intellectus: quidam enim, ut Laurent. intelligunt hanc deciſionem, ut ſonat littera, ita ut teſtis ſit cogendus tantummodo revelare fraudem accuſati, qui eum adſtrinxit juramento, ad non deponendum contra ipſum; & ſic tantùm deponere ſuper coactione, non autem ſuper principali crimine, & ſecundùm hanc lecturam communiter ſic ſummatur. Compellitur teſtis fraudem illius detegere, qui probationis copiam adverſario ſubtrahit, ita Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. & Imol. Alii verò intelligunt hunc textum largiùs, adeò ut 2 teſtis ſit compellendus deponere etiam ſuper principali; & quod hic dicitur ad detegendum tantæ fraudis commentum, ſupplent, & nihilominus ad deponendum ſuper principali. Et ſecundùm hunc intellectum, quem poſuit gloſ. *ultima hic,* & Abb. dicit eſſe verum, & communem. Decretalis hoc intendit. Compelluntur teſtes etiam in criminali, quos accuſatus malitioſè accuſatori ſubtraxit. Primò ponitur facti narratio. Secundò Judicis inſtitutio, ibi, *nos igitur,* vel communis diviſio, ut innuitur ibi, *reſpondemus.*

3 Nota primò, ibi, *ſimoniæ,* & *adulterii,* poſſe quem eodem libello accuſari de duobus Capitalibus criminibus, prout ex hac littera notat Bald. *poſt princip. verſ. In text.* ibi, *ſimoniæ,* & Anchar. *num:* 1.

4 Secundò nota ibi. *Iuramento adſtrinxit, ut non deponeret contra ipſum:* teſtem, qui juravit contra aliquem non teſtificari, non obſtante juramento, eſſe nihilominus compellendum ad te-

5 ſtimonium ferendum: & eſt ratio, quia hujuſmodi juramentum eſt temerarium, & illicitum; & ideo non ſervandum, ut cap. *Intimavit,* & ibi Bald. *numer.* 2. & cap. *Conſtitutis, il primo, ſupra de teſtib.* & denunciari debet non teneri tali juramen-

mento,ut dicitur in prædicta Decretali *Conſtitutis*,ut in cap.*Olim,infra,de accuſat.*& firmat gloſſ. 1.*hic* Hoſtienſ.*in princ.in ver.Iuramento*, & communiter Doctores.

Etenim cùm ferre teſtimonium ſit munus publicum , ad quod etiam invitus quis compellitur,non poteſt huic juri publico etiam intercedente juramento derogari, cap. *Si diligenti,ſupra de foro compet.* & notat Abb.in dict cap. *Intima-*
6 *vit in principio.* Item eſt contra bonos mores quemquam inducere ad occultandam veritatem , cùm Reipublicæ intereſt peccata nocentium eſſe nota,l *Eum qui nocentem, ff.de injuriis* cap.*Vt famæ,de ſent.excomm.* unde licet teſtes in criminalibus non compellantur, tamen malum eſt eos ad teſtimonium non perhibendum jurejurando aſtringere,ut hic in verſ.*Nemo debet*, & clariùs in dicto cap. *Conſtitutis, ſupra eod.* ſecundùm Abbat.*hic in* 1.*not.*

7 Tertiò nota ibi,*quorum appellationes teſtes continentur.* Textum expreſſum,quod teſtes veniunt appellatione inſtrumentorum , nimirum, quia cauſam inſtruunt , unde meritò appellari poſſunt inſtrumenta,l.1.*ff.de fide Inſtr.* & l. *in exercend.C.eod.*cap.*Notionem*, §.*Inſtrumentorum*, *de verb.ſignif.*ſecundùm Goffred.*hic.* & not.Bart.in
8 l.*Admonendi,in fin.ff. de jurejur.* quod tamen procedit in lata ſignificatione;Secus in materia ſtrictè intelligenda,cùm aliud ſit inſtrumenta,aliud teſtes,ut hic per Butr.*in* 2.*notab.* Abb.*numer.*1 & Felin.*numer.*1 ,*&* 2.*verſ. Vbi autem eſſemus*,ideoque licèt ſubtrahens inſtrumenta teneatur crimine falſi,ut dicam infra *num:* 24. tamen occultans per vim teſtem domi ſuæ ut veritas non appareat,non punitur pœna falſi, cùm hoc non reperiatur jure cautum,ſed alia arbitria ſecundùm Bald.*hic num:* 2.

Quartò nota ibi, *experiri debet in ſe judicis auctoritatem eluſam*,eum qui probationes adverſario ſubtrahit,eſſe puniendum, Butr. *hic numer.*3. & Abb.*in ult.notab.*Sed de hoc latius infra *in prima quæſtione.*

9 Ultimò nota ibi , *ad detegendum tantæ fraudis commentum.* In criminali cauſa teſtem compelli ad teſtificandum ſuper hoc an fuerit adſtrictus à parte ad teſtimonium non perhibendum.Butr. *hic in* 1.*notab.*

10 QUÆRO, de notabili quæſtione facti. Quidam Archiepiſcopus in Regno Neapolitano inquiſitus de homicidio,adulterio, ſtupro, & aliis exceſſibus ſubtraxit proceſſum informativum contra eum per Commiſſarium Auditoris Cameræ deſuper fabricatum.Quæſitum eſt,an propter hujuſmodi ſubtractionem de talibus exceſſibus habeatur pro convicto,An ve,& qua pœna pro eadem ſubtractione ſit puniendus.

11 Circa primam partem quæſtionis, quod ſpectat ad crimen homicidii , palam eſt Archiepiſcopum condemnari non poſſe, quia non conſtat de corpore delicti , & cùm confeſſio reſul-
12 tans ex ſubtractione proceſſus, ſit ficta,vel præſumpta,ſecundùm Hoſtien.*hic numer.*1.*in ver.Oſtendit*,non poteſt magis operari, quàm confeſſio vera,ut per Bald in l.2.§. *Quod ſi actor, in fin.numer.*4 *verſ. Nota hic*, & *verſ. Facit ad quæſtionem*, &c.C.*de Iurament.propter calumn dand.*Sed ſi reus verè confiteretur ſe homicidium commiſiſſe, non poſſet ex tali confeſſione damnari, niſi aliter de homine occiſo conſtaret,Bart. in l. *Divus, numer.*2.*ff.de teſt.milit.*Angel.*de maleſic.in ver. Et veſtem cœleſtem, numer.*25.*verſ. Quid ſi confitetur*, Boſſ.*tit.de delictis,numer.* 22. Clar.*in pract.criminal.*§.*final.quæſt.*55.*verſ. Poteſt etiam.* Farinacius alios cumulans de inquiſitione,*quæſt.*2.*numer.*7. Ergò longè minus damnari poteſt ex præſum-
13 pta confeſſione reſultante ex ſubtractione proceſſus;ideoque ſtante ſtatuto, vel conſuetudine ut contumax habeatur pro confeſſo,ſi de corpore delicti non conſtet, non poteſt ſequi condemnatio, quia ſi confeſſus verè non poteſt condemnari non conſtito de corpore delicti, multò minus fictè confeſſus. Ita Guilielm.de Benedict.in cap.*Raynutius,part.*2.*ver. Mortuo itaque teſtatore, il primo,numer.*162.*& ſeq. de teſtamen.* quem refert,& ſequitur Farinac.*d.numer:* 7.*verſ Amplia quintam ampliationem.*

14 Sed quod pertinet ad alia crimina contra Archiepiſcopum inducitur primo hæc Decretalis ubi qui ſubtrahit adverſario probationes oſtendit iniquam à ſe litem foveri,quæ verba deſumpta ſunt ex l.*Providendum,C.de poſtulan.* & locum habent etiam in criminali , ut innuit littera hujus textus ibi , *de ſimonia* , *& adulterii crimine accuſatus*: & obſervant Hoſtienſ.*in princip.* Joan.Andr.*numer.*2. Abb: & Felin.*in Summario textus.* Ponderandum eſt enim verbum *oſtendit*,
15 quod probat accuſatum ex hoc ſolo , quod malitioſè ſubtraxit probationes fiſci,cenſeri malam cauſam fovere,& haberi pro convicto; videtur
16 enim confiteri crimen,arg.l. *Quoniam.ff.de his qui not.infam.* Idque ad exemplum ejus, qui tentat judicem corrumpere , ut l.1.C.*de pœna judic.qui mal. judic.* ubi qui diffidentia juſtæ ſententiæ in pecuniæ corruptelam prorumpit, litem perdit, ſive privata ſit lis,ſive publica,ſive fiſcalis, ut ibi per Bald.& Salic.

Secundò ad hanc partem inducitur text. in cap. *Conſtitutus,il primo,ſupra de teſtibus*, ubi cùm Archiepiſcopus eſſet de ſimoniæ crimine accuſatus,& ejus conſanguinei probationes accuſatori ſubtraxiſſent, textus decidit id factum præſumi de voluntate ipſius Archiepiſcopi , Ideoque ab officio Pontificali eum ſuſpendi jubet; ſi igitur Archiepiſcopus ibi punitur ex ſola præſumptione reſultante ex ſubtractione probationum facta per conſanguineos, eodem modo, & fortius puniri poteſt ex præſumptione reſultante ex propria ipſius ſubtractione.

17 Tertiò adducitur textus in l. *Si de poſſeſſione, C. de probat.* ibi, *ad emptionis probationem non eſt indiciis aliis opus* , *ſed inſtrumentorum furtum monſtrare ſufficit* : & ita ſubtractio probationum facit plenam fidem contra ſubtrahentem , ut ibi per Bart.*in princ.& numer.*2.*in ſecunda lectura*,& per Bald.*numer.*1.*verſ. Sed inſtat quærens*, ubi ait ſubtrahentem inſtrumenta præſumi habere malam cauſam,nec eſſe opus aliud probare ad eum convincendum.

Quartò adducitur authoritas Hoſtien. *hic numer.*1.*in ver.Oſtendit*, qui poſt Laurentium tenet apertè hunc Archiepiſcopum Genuenſ. qui malitioſè fiſco, ſeu accuſatori ſubtraxit probationes,ex hoc haberi pro convicto , & confeſſo de criminibus ſimoniæ,& adulterii, de quibus fuerat accuſatus.Idem tenet Cardin.*hic numer.* 2. *& ſeq.* Bart. in d.l. *Providendum, in antiqua lectura*

in

in fin.C.de poſtulan. Innocen. in cap. *Intimavit,in princ.ſupra de teſtibus:* dicens eum, qui ſubtrahere voluit adverſario copiam probationis, cauſam perdere, per hanc Decretalem, & §. *Tria,* 3. *qu.* 7. Idem voluit Angel. in l. 1. §. *Si reus ff. de eo per quem factum erit.* Guidopap. *ſing.* 99. Farinac. *de teſtibus, q.* 78. *n.* 144 *& ſeqq.*

Sed pro Archiepiſcopo videtur gloſſ. *ultima* in dict. l. *Providendum*, quæ exponens litteram ibi, *oſtendet iniquam à ſe litem ſoveri*, ſic ait, (Præſumitur enim contra eum, ſed ex tali præſumptione non damnatur; Idemque videntur ſentire gloſſ. *hic in ver. Oſtendit*, & Innocent. *in princ.* dum dicunt ſubtrahentem adverſario probationes fovere injuſtam cauſam præſumptivè, & ſic videntur innuere, ut pro convicto non habeatur, quod apertè voluit hic Vincentius, qui tenuit ex ſola ſubtractione quemnon haberi pro convicto, ſi aliàs foveat juſtam cauſam; & conſenſit Joann. Andr. poſt Philipp. *hic numer.* 5. dicens talem non eo ipſo litem amittere, ſi bonam habeat cauſam Bald in dict cap. *Intimavit, num:* 2. & in dict. l. *Providendum, num:* 4. *in fin. C. de poſtulat.* ubi exponendo illum textum in ver. *Oſtendit*, dicit ſemiplena probatione, non autem efficaci præſumptione: & ſequitur Felin. in eod. cap. *Intimavit, in fin.* & idem Felin. in cap. *Cùm venerabilis, num:* 21. *de except.* ubi de communi Boer. alios referens *dec.* 292. *n.* 3.

Pro concordia Henric. Boich. *in hoc cap. num:* 2. diſtinguit ſic. Aut reus non eſt convictus ad plenum de hujuſmodi ſubtractione callida, vel malitioſa, & tunc ex hoc ſolo non habetur pro convicto, nec præſumitur contra ipſum in negocio principali: nam etſi præſumptionem probare non oporteat, quia jus illam inducit, tamen factum ipſum, ex quo reſultat, concludenter probari debet, cap. *Cùm inter N. ſeniorem, ſupra de elect.* cap. *Tertio loco, de probat.* & cap. *Illud,* & cap. *Tertio loco, de præſumption.* Aut de ſubtractione eſt plenè convictus; & tunc aut quæris utrum talis habeat contra ſe præſumptionem, quod malam cauſam foveat: & concludendum affirmativè, ut hic patet; & ita intelligas opinionem gloſſ. & Innocent. *hic*, dum exponunt verbum, *oſtendit*, id eſt præſumptivè. Aut quæris, an pro convicto habeatur in negocio principali, & tunc ſubdiſtingue: nam aut talis non oſtendit claris, & evidentibus documentis innocentiam ſuam: & tunc pro convicto habetur; & ita procedat opinio Hoſtienſ. arg. dict. l. 1. *C. de pœn. jud. qui mal. jud.* & l. *Si de poſſeſſione, C. de prob.* Aut oſtendit claris, & evidentibus documentis juſtitiam cauſæ ſuæ, & hoc caſu non habebitur pro convicto, ſed in ſua juſtitia auditur: & ſic intellige opinionem Vincentii, & ſequacium: nam cùm talis propter ſubtractionem pro motu judicis extraordinariè puniri debeat, ut mox dicetur in ſecunda parte quæſtionis, iniquum eſſet ipſum alia pœna, ſcilicet amiſſionis cauſæ, & ſic duplici pœna puniri, ut cap. *At ſi Clerici, ſupra de judic,* & arg. cap. *Ex parte, infra de Cleric. ægrot.* & l. *Divus, ff. de off. Præſid.* Quam diſtinctionem totidem ferè verbis ſequitur Bellam. *hic n.* 1. & Boer. *d. dec.* 292, *n.* 9.

Et cùm ſit ſatis æqua, & opiniones conciliet, videtur omnino amplectenda.

Applicando igitur diſtinctionem Henrici ad caſum propoſitum, cum Archiepiſcopus de ſubtractione proceſſus violenta, & callida ad veritatem occultandam fuerit plenè convictus ex compluribus teſtibus de viſu contra ipſum formiter examinatis, ac repetitis, nec aliunde probaverit innocentiam ſuam claris, & evidentibus documentis, quin potius conſtet ſaltem ſemiplenè de oppoſito ex Summario proceſſus ab eodem recognito, & habito pro originali, conſequens eſt, ut conjungendo probationem ſaltem ſemiplenam, quæ reſultat ex ſurreptione proceſſus, cum alia ſemiplena reſultante ex Summario teſtium, pro convicto haberi debeat de criminibus, de quibus fuit accuſatus. Quare de rigore juris eſſet deponendus, & in monaſterium detrudendus, quia pœna ordinaria ſtupri
20 de jure Canonico eſt depoſitio, ſecundùm communem opinionem, de qua teſtantur Diaz *in pract. criminal. Canon. cap.* 77. & Clar. poſt alios
21 *in pract. criminal.* §. *Stuprum, verſ. Sed quæro,* & pœna adulterii ſimiliter eſt depoſitio, & perpetua detenſio in monaſterium, & eſt communis opinio, ut dicunt Covarr. *in* 4. *Decretal.* 2. *part. cap.* 7. *numer.* 19. Diaz *ubi ſupra cap.* 79. & alii apud Clarum *in* §. *Adulterium, verſ. Sed quæro,* & probatur in cap. *Lator.* juncta, gloſſ. 1. 2. *quæſt.* 7. ubi Epiſcopus Dyaclinæ civitatis depoſitus fuit
22 propter adulterium, vel inceſtum. Quinimò etiam pro ſimplici fornicatione deponitur, & in monaſterium detruditur non modo clericus, c. *Si quis Clericus*: & cap. *Presbyter,* 71. *diſtin.* ſed etiam Epiſcopus, ut patet ex *Canone* 25. *Apoſtolorum*, cujus hæc ſunt verba (Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus poſt Diaconii gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur, & ab Eccleſia projectus, inter laicos agat pœnitentiam) refertur in cap. *Si quis Epiſcopus,* 85. *diſtin.* & quamvis rigor antiquorum Canonum hodie non ſit uſquaque obſervandus, eo quod defectus neſtrorum temporum, quibus non ſolùm merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis Canonicæ non patitur in omnibus manere cenſuram, ut legitur in cap. *Fraternitatis,* 34. *diſtinct.* Ideoque pro ſimplici fornicatione hodie non fiat depoſitio, ut cap. *A multis, de ætat, & qualit.* tamen ſecus eſt, ſi ſit notoria, vel ſcandaloſa, aut diu continuata, cap. *Quàm ſit, infra de exceſſ. Prælat.* & cap. *Ex parte A, ſupra de teſtibus,* cùm concordan. ut per Butr. in cap. *At ſi clerici, numer.* 13. *verſ. Per hoc patet, ſimplex fornicatio:* & ibi etiam per Abb. *num:* 35. *de judic.* quia tamen hoc caſu Archiepiſcopus de hujuſmodi exceſſibus non fuit convictus, vel confeſſus per rei veritatem, ſed per præſumptionem à jure inductam ex ſubtractione proceſſus, ut hic; benigniùs agendo, mitiori pœna extra ordinem videtur puniendus.

23 Circa ſecundam quæſtionis partem planum eſt Archiepiſcopum eſſe puniendum etiam pro ſubtractione proceſſus text. clarus eſt hic in illis verbis, *& experiri debet in ſe judicis auctoritatem eluſam:* & in l. *Providendum, C. de poſtulat.* ibi *authoritatem judiciariam à ſe deluſam experiretur:* ſcilicet pœna docente, ſecundùm Hoſtienſ. *hic numer.* 2. *in ver. In ſe.* & Joan. Andr. *eodem numre. in verb. Experiri debent*: & notant Butr. & Imol. *numer.* 3. & Abb. *in ult. not.* nempe quia inſtrui nõ potuit ſuper meritis cauſæ illo procurante, l. *Nec quit*-

quicquam, §. fin ff de offic. Proconſ. gloſſ. *hic in verb.*
24 *Eluſum.* Hoſtienſ. *numer: 2. in eod. ver.* Subripiens autem inſtrumenta, ſeu ſcripturas publicas tenetur crimine falſi, ut l. *Eum, C. ad leg. Cornel. de falſ.* & l. *Paulus, ff. eod.* Bald. *hic numer.* 1. & pœna falſi eſt deportatio cum publicatione bonorum, l. 1. §. *fin. ff. eod. tit.* hæc tamen pœna hodie non eſt in uſu, ut atteſtatur Clar. *in pract. crimin. §. Falſum, verſ. Sed quæro.* Ideoque reus pro ſubtractione hujuſmodi extra ordinem pro motu judicis puniri debet, ut hic dicunt Henr. Boich. *numer.* 3. & Felin. *eod. numer. circa fin, verſ. Et adde Baldum.*

25 Non obſtat quod ſubripiens ſcripturas nullas, & informes nullatenus ſit puniendus, ut l. *Si quis aliquid, la ſeconda, § Teſtamentum, ff de pœn.* ubi dicitur, Teſtamentum, quod nullo modo valet, impunè ſupprimitur, & per illum text. not. Bart. in l. *Qui teſtamentum numer. 1. ff. ad leg. Cornel. de falſ.* Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 2. caſ.*
26 *306. numer. 15 & caſu 311. numer. 9.* Hoc autem caſu proceſſus fabricatus à Commiſſario ſit nullus ex defectu juriſdictionis, quia illius commiſſio non fuit ſignata manu Sanctiſſimi, prout requiritur ex decreto Concil. Tridentin. *cap. 5.*
27 *ſeſſ. 24.* quoniam reſponſum eſt Auditorem Cameræ eſſe judicem Ordinarium quorumcumque Prælatorum, & habere facultatem procedendi etiam contra Epiſcopos tam per viam inquiſitionis, quàm accuſationis, ſeu denunciationis, & inſtigationis, eoſque culpabiles repertos pu-
28 niendi, dummodo tamen monitoria contra Epiſcopos ad comparendum perſonaliter non niſi prævia commiſſione manu Papæ ſignata decernat, ut expreſsè cavetur in Bulla Gregorii XIV. impreſſa poſt practicam Saluſtii Tiberii §. 12. & in alia, Pauli V. incipien. *Eximiæ*, §. 12. & 13. *in Bullar tom. 3. pag. 214.* Atque ita Signatura Papæ non requiritur, niſi in caſu illo ſpeciali, cum monitoria decernuntur ad perſonaliter comparendum. Quod etiam ſtatuit Pius IV. *in Conſtitutione* 10. *De ſalute Gregis. §. 3. tom. 2. pag.* 20. nam illa exceptio firmat regulam in contrarium in aliis caſibus non exceptis, l. *Nam quod liquidæ, § fin. ff. de pœn. legat.*

29 Rurſus cùm Epiſcopus niſi ex cauſa, ex qua deponendus veniret, nequaquam citari poſſit ad perſonaliter comparendum, ut ſtatuitur ejuſdem Concilii decreto *ſeſſ. 13. cap. 6.* exceptio illa *dummodo, &c.* declarat regulam de materia exceptionis; & ſic etiam de gravioribus delictis eſſe intelligendam juxta theoricam Bald. *conſil. 401. ſuper facto numer: 2. verſ. Secundò quæritur, libro 5.* quod etiam innuunt illa verba *Conſtitutionum, dict.* §. 12. pro quibuſcunque criminibus, cum dictio, *quibuſcunque*, ſit effrænata, & univerſaliter omnia includat, cap. *Solitæ, ſupra de major. & obed.* unde ſenſus Conſtitutionum eſt; Auditor Cameræ ex generali commiſſione procedere poſſit contra Epiſcopos pro quibusvis criminibus etiam depoſitione dignis abſque ſignatura Sanctiſſimi, dummodo tamen pro iiſdem criminibus eos non citet ut perſonaliter compareant ſine Commiſſione manu Sanctiſſimi ſignata; & conſequenter ſublata eſt Concilii depoſitio *dict. cap 5 ſeſſ.* 24. quatenus requirit Commiſſionem ſpecialem, & manu Sanctiſſimi ſignatam in proceſſu per A. C. pro gravioribus delictis contra Epiſcopos conficiendo. Nec refert quod Concilio Tridentino non fuerit expreſſe derogatum. Quia hujuſmodi derogatio non requiritur, ſed ſatis eſt, ut Pontifex ſtatuat, prout ſtatuit hoc caſu, contrarium ejus, quod Concilium diſponit, ut declaravit Pius V. & ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres, ut ſcripſi plenè in cap. *Nulla, numer. 86. infra de conceſſ. præben.* Quemadmodum nec refert, quod in præci-
30 tatis Bullis Gregorii XIV. §. 36. & Pauli V. §. 38. adjecta ſit clauſula (Per præſentes tamen non intendimus Concilii Tridentini decretis in aliquo derogare, vel aliàs præjudicare, ed illa ſalva eſſe, & in ſuo robore permanere, eaque omnia omnino, & inviolabiliter ſervari mandamus) Quoniam cùm facultas procedendi contra Epiſcopos ex generali Commiſſione abſque ſignatura Sanctiſſimi obviet expreſsè Concilio Tridentino, ut oſtenſum eſt ſupra, hujuſmodi clauſula præſervativa decretorum Concilii, ut evitetur contradictio, intelligi debet, præterquam in expreſſis, prout de clauſula, *ſine alicujus præjudicio*, tradit Oldrad *conſ. 330. Ad idem videtur in fin.* Card. Seraphin. *deciſ. 1445. numer.* 4. Rota *deciſ. 155. numer. 2. part. 7. recent.* Et de clauſula, *dummodo non ſit alteri jus quæſitum*, Creſcen. *deciſ. 7. in fin. de jur. patr.*

Ex his cùm Archiepiſcopus memoratus per ſententiam diffinitivam Auditoris Cameræ condemnatus fuerit in pœnam extraordinariam relegationis in monaſterium Nurſiæ, ſuſpenſioniſque à Divinis, & ab exercitio juriſdictionis per triennium, ac deinde ad beneplacitum Sanctiſſimi; In Congregatione ſuper reviſione prædictæ ſententiæ de mandato Sanctiſſimi D. N. PP. Innocentii X. habita in ædibus meis die 10. Julii 1647. cui interfuerunt DD. Auditor Cameræ, Farneſius Epiſcopus Patracen. Vitricius Epiſcopus Alatrinus, Procurator Fiſcalis, & Locumtenens criminalis A. C. re acuratè diſcuſſa, & Archiepiſcopo, ejuſque Procuratoribus, & Advocatis ſæpius auditis, unanimiter cenſuimus benè fuiſſe per A. C. judicatum; & ita referendum Sanctitati Suæ.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

Cap. G. Perpetuus.

SVMMARIVM.

1 *Appellari poteſt à judice, qui parti hoc petenti non facit edi communia inſtrumenta.*
2 *Vicarii alii perpetui, alii temporales.*
3 *Vicarii perpetui qui ſint.*
4 *Et an habeant Eccleſiam in titulum.*
5 *Vicarius temporalis non eſt cenſendus Vicarius, nec comprehenditur Vicarii appellatione.*
6 *Vicarius perpetuus proſpectantibus ad Vicariam ſuam poteſt agere, & conveniri.*
7 *Reconventio coram judice delegato fieri poteſt etiam in cauſa ſpirituali.*
8 *Inſtrumenta cõmunia debent edi poſtulanti ad fundan-*

dandam intentionem etiam in cauſa reconventionis.

9 *ppellans ſi culpa iudicis, vel partis acta primæ inſtantiæ ad Iudicem appellationis transferre nequit, quo remedio ſit ei ſuccurrendum. & n. 20. & ſeqq. uſque ad num. 31.*

0 *cta omnia primæ inſtantiæ tenetur appellans expenſis ſuis producere coram iudice appellationis tam de iure communi, quàm ex Concilio Tridentino.*

1 *ive procedatur ex officio, ſive ad querelam partis & tenetur transferre etiam acta, quæ occaſione eiuſdem cauſæ coram alio iudice geſta fuerint.*

3 *tiamſi acta ad iuſtitiam cauſæ non faciant.*

4 *uod ex Concilio habet locum etiam in prophanis ſpectantibus ad forum Eccleſiaſticum.*

on autem in prophanis per appellationem ad iudicem Eccleſiaſticum devolutis. num. 17.

em locum habet etiam in actis factis coram Delegato Apoſtolico.

6 *: iudex, & notarius cogi poſſint exhibere acta originalia ſi de fide exempli ſit dubium.*

8 *em debet locum etiamſi cauſa fuerit evocata ad Curiam.*

9 *ententia non viſis actis etiam probatorijs eſt nulla.*

1 *cta tradenda ſunt appellanti per iudicem à quo intra triginta dies, alioquin ſine illis cauſa prout iuſtitia ſuaſerit terminanda eſt.*

2 *: iudex, vel notarijs in hoc culpabiles puniuntur ut hic.*

3 *cta ſi iudex à quo, vel appellatus negaverit ſe habere, vel noluerit exhibere, Iudex ad quem abſolvet appellantem, & pronunciabit acta ſi unquam reperiantur fore caſſa, & vana. & num. 29.*

ummodo appellans velit expenſas ſubminiſtrare. num. 30.

4 *ententia lata ſub conditione extrinſeca non valet ſecus ſi conditio dependeat à natura negotij in iudicium deducti.*

5 *ontumacia non eſt iuſta cauſa, ut quis iure ſuo privari debeat.*

6 *ec audientia propter contumaciam denegatur in perpetuum, ſed ad tempus.*

7 *iſi interveniat etiam contemptus.*

8 *el in præcepto fuerit comminata pœna.*

1 *cta primæ inſtantiæ iudex à quo quantum in ſe eſt tenetur appellanti gratis exhibere: notarius verò congrua mercede accepta.*

2 *iſi ſit Cancellarius Epiſcopi, & non notarius.*

3 *ppellatus tenetur ad expenſas tranſlationis actorum ſi ipſe, non autem appellans, proſequi cauſam voluerit.*

1 G. PERPETVVS. Licitè appellatur à judice, qui parti hoc petenti non facit edi communia inſtrumenta. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. Abb. Joan. de Anan. Barbat. Guido pap. & Felin. Dividitur in duas partes. In prima appellantis narratio. In ſecunda appellationis Commiſſio, ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ibi, *Perpetuus Vicarius*, duas eſſe Vicariorum ſpecies, alii enim ſunt perpetui, alii

3 temporales. Vicarij perpetui ſunt qui canonicè in perſona Eccleſiaſtica, & auctoritate Epiſcopi ſunt inſtituti, aſſignata ſibi congrua fructuum portione ut hic, in cap. *Ad hæc*, & in cap. *Ex parte*, *de officio Vicar.* & in cap. *Poſtulaſti*, *de*

4 *reſcript.* & notat gloſſ. 1. in cap. *final. eodem tit.* & Hoſt. *hic num.* 1. Et iſti habent jus in re, id eſt in jus Vicariæ, ſed non dicuntur habere Eccleſiam quoad titulum: nam ſolus Prælatus eam habet intitulatum, ut ait gloſſ. in d. cap. *Adhæc, in verb. Removere.* Niſi tamen tota Cura eſſet in Vicarium perpetuum tranſlata, quia tunc eſſet curatus actu, & habitum verum habens titulum, & veniret Parochi appellatione ut dixi in cap. *Ex parte num. 19. & ſeqq. ſupra de offic. Ordinarij.*

5 Vicarij temporales ſunt qui conſtituuntur ad tempus, ut habetur in cap. *Pervenit*, *de Appellation.* & in cap. *Cum ex eo*, *de elect. lib. 6.* & talis Vicarius ad tempus non eſt cenſendus Vicarius, ut hic dicit Vincentius, & poſt eum Butr. *num.* 4. Anchar *in 1. notab.* & Abb. *num.* 1. qui ex hoc infert, ut Vicarij appellatione non comprehendatur Vicarius temporalis qui pro tempore neceſſitatis conſtituitur ad ſervitium Eccleſiæ. De differentiis autem inter Vicarios perpetuos, & temporales egi latiſſimè in prædicta Decretali, *Ex parte*, *de offic. Vicar.* ubi plenè videas.

6 Secundò nota ibi, *Eum ſuper Decimis coram iudicibus auctoritate Apoſtolica conveniſſent*, Vicarium Eccleſiæ perpetuum pro ſpectantibus ad Vicariam ſuam poſſe agere, & conveniri, Anchar. *hic num.* 2. & Abb. *in 2. notab.* facit text. in l. *Officium, verſ. Denique ait, ff. de rei vendicat.* Generaliter autem an, & quando Vicarius perpetuus, vel temporalis poſſit eſſe in judicio, & an præjudicet Domino, diſtingue ut hic per Cardin *num.* 1. & Abbat. *num. 2. circa med. verſ. Ego diſtinguerem latius.*

7 Tertiò nota ibi, *coram ipſis reconveniſſet, & eoſdem,* coram judice delegato poſſe fieri reconventionem etiam in cauſa ſpirituali, Butr. *hic in 3. notab.* Imol *num.* 1. Ad hoc cap. *Diſpendia*, §. *Reus quoque*, *de reſcrip. lib. 6.* & eſt ſimile in judice laico, qui in cauſa civili reconventionis eſt judex competens, etiam contra clericum, ut cap. *primo de mutuis petition.* & ſcripſi in cap. *unico*, *num. 57. ſupra de obligat. ad ratiocin.*

8 Ultimo nota ibi, *copiam quorundam inſtrumentorum communium*, Inſtrumenta communia eſſe edenda poſtulanti ad fundandam intentionem, non ſolum in cauſa principali, ſed etiam in cauſa reconventionis, ut hic per Butr. & Abb. *in 3. notab.* & Imol. *num.* 2. Generaliter autem circa editionem inſtrumentorum, vide gloſſ. *hic in verb. Communium*, magiſtraliter diſtinguentem, & Abb. Antiq. *num.* 1. & Hoſtienſ. *in ſumma de fide inſtrument.* & Legiſtas in l. 1. §. *Editiones, ff. de edendo.*

9 QUÆRO quid ſit agendum ſi ſit appellans, vel dicens de nullitate ſententiæ culpâ judicis, vel partis acta primæ inſtantiæ ad judicem appellationis transferre nequit.

10 Ad evidentiam præmitte appellantem teneri acta omnia primæ inſtantiæ producere coram judice appellationis, ut l. *Ne cauſas*, l. *A Proconſulibus*, & l. *Præcipimus*, C. *de appellat.* l. 2. & ibi gloſſ. Bart. & alii ſcribentes, C. *de edend.* cap. *Cupientes*, *verſ. Cum omnibus adiectis, iuribus, & munimentis ſuis*, & verſ. *Electos*, & *verſ. Si verò in diſcordia*, *de elect. lib. 6.* & pluribus confirmat Vantius *de nullit. in tit. A quo, &*

quibus modis, *&c. num.* 21. *pag.* 56. & cenſuit Rota coram Cardinali Cavalerio *deciſ.* 43. *n.* 1. & ſæpe alibi, & hodie ſancitum eſt à Concilio Tridentino, *ſeſſ.* 13. *cap.* 3. ubi diſertis verbis ſtatuitur, ut reus in cauſa criminali appellans à ſententia Epiſcopi, vel eius Vicarii coram judice ad quem acta primæ inſtantiæ omnino produ-
11 cat, & judex niſi illis viſis ad eius abſolutionem non procedat: & S. Congregatio eiuſdem Concilii Interpres cenſuit nihil hic eſſe diſtinguendum an ex officio judicis, an ad querelam partis procedatur in cauſa criminali: ſed quia decretum illud loquitur de reo appellante in cauſis criminalibus; Ideo pro cauſis civilibus fuit editum aliud decretum *ſeſſ.* 24. *c.* 20. §. *Praterea*, quo cautum eſt, ut ſi quis in caſibus à jure præmiſſis appellaverit, aut de aliquo gravamine conqueſtus fuerit, ſeu alias ad lapſum biennii ad alium judicem recurrerit, teneatur acta omnia coram Epiſcopo geſta ad judicem appella-
12 tionis expenſis ſuis transferre & S. Congregatio cenſuit teneri; tum quia appellavit, vel ob lapſum biennii cauſam ab Ordinario avocavit, ex Concilio, *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. §. *Praterea*, transferre non ſolum acta geſta coram Ordinario, à quo appellavit, vel cauſam avocavit, ſed & alia omnia ſi quæ occaſione eiuſdem cauſæ coram
13 alio judice geſta fuerint. Item cenſuit appellantem teneri transferre propriis expenſis omnia acta ad judicem appellationis, etiam ad juſtitiam
14 cauſæ non facientia: idque habere locum etiam in cauſis prophanis ſpectantibus ad forum Ecclesiaſticum.

15 Item propoſito dubio, an Concilium *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. *in verſ. Praterea*, habeat locum etiam in actis factis in partibus coram judice delegato Apoſtolico, ut appellans non poſſit audiri in Curia, niſi dicta acta producantur S. Congregatio cenſuit habere locum.

16 Imò cum fuerit quæſitum an Epiſcopus, & eius Notarius cogi poſſint per delegatum Sanctiſſimi judicem appellationis, ut retenta copia exhibeant appellanti acta omnia originalia coram eodem Epiſcopo geſta; an verò integram actorum copiam tantum tradere teneantur, ex *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. S. Congregatio cenſuit poſſe judicem appellationis jubere ſibi originalia exhiberi quatenus de fide exempli ſit dubius.

17 Non me latet decreta illa non comprehendere cauſas prophanas per appellationem devolutas ad judicem Eccleſiaſticum, ut in ſubjecta declaratione. Cum in *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. decernatur, ut in cauſis appellationum debeat appellans acta omnia coram judice ad quem exhibere, quæſitum fuit an comprehendantur cauſæ ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, de quibus in principio eiuſdem Decreti an verò etiam & cauſæ prophanæ per appellationem ad judicem Eccleſiaſticum devolutæ: S. Congregatio cenſuit non comprehendi dicto §. *Praterea cap.* 20. etſi judici Eccleſiaſtico commiſſæ fuiſſent ſive in prima ſive in ſecunda Inſtantia.

18 Verum etſi de omnibus cauſis id cautum non ſit decretis Concilii, tamen ſatis eſt cautum eſſe jure communi, quinimò id locum habet etiamſi cauſa fuerit avocata ad Curiam: Nam ille, qui vult ut in cauſa procedatur, tenetur acta transportare, ut reſolvit Rota coram Coccino *deciſ.* 424. *n.* 1. & in *recent. deciſ.* 184. *n.* 8. *part.* 7.
19 ubi allegantur aliæ deciſiones concordantes; & eſt ratio, quæ ſecundum juris diſpoſitionem ſententia non viſis actis etiam probatoriis eſt nulla, ut notat Bart. in l. 2. *n.* 5. *C. de edend.* Remin. *ſen. ibidem num.* 12. *circa med. verſ. Tamen contraria opinio.* Felin in cap. *Eccleſia Sancta Maria*, *n.* 17. *de Conſtit.*

20 Quibus præmiſſis ſi judex à quo, vel appellatus fuerit in cauſa quominus acta tradantur appellanti, ſeu de nullitate dicenti, quæſtionis eſt quo remedio ſit ei ſuccurrendum.

21 Concilio Tridentino in *d. c.* 3. *ſeſſ.* 13. decernit ſimpliciter ut judex à quo intra triginta dies acta ipſa poſtulanti gratis exhibeat; alioqui abſq; illis cauſa appellationis huiuſmodi, prout juſtitia ſuaſerit, terminetur: ſed non aperit Concilium quo pacto cauſa ſine actis terminari poſſit,
22 aut debeat: ſimiliter in d. *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. Statuit, ut ſi notarius in differenda exhibitione actorum fraudem fecerit ab officij adminiſtratione arbitrio Ordinarii ſuſpendatur, & ad dupli pœnam quanta ea lis fuerit inter appellantem, & pauperes loci diſtribuendam compellatur, & judex in hoc culpabilis ad eandem dupli pœnam teneatur, ſed nec exprimit ſancta Synodus quo remedio ſuccurrendum ſit appellanti in diffinitione cauſæ.

23 Innocentius *hic num* 1. format hanc quæſtionem Gulielmus petit ſententiam latam contra ſe pro Petro ſuper fundo ſemproniano caſſari, vel quia nulla eſt, vel quia injuſta, & ab ea eſt appellatum. Petrus reſpondet, exhibe ſententiam. G. actor reſpondet: ego non habeo eam ſcriptam, quia judex noluit de ipſa mihi copiam facere, vel quia amiſi eam, ſed tu exhibe, quia ipſam habes: an reus, ſcilicet Petrus, cogendus ſit eam exhibere: & reſpondet Innocentius eſſe cogendum, ut *hic*, & in l. *Is apud quem*, *C. de edend.* Imò ſi reus non dicat ſententiam latam, interrogabitur an talis ſententia pro eo lata ſit, l. *penult. ff. de interrogat. action.* & ſi negaverit, cogetur edere, ſive renunciare ſententiæ, vel judex pronunciabit ſi qua ſententia apparuerit pro Petro lata, nullas vires habeat, arg. l. *Non alienum eſt*, *ff. de interrogator. action.* Ita Innocentius, quem totidem fere verbis referunt, & ſequuntur *hic* Hoſt. *num.* 3. *in verb. Communium*, Joan. Andr. *num.* 5. Bald. *n.* 3. & communiter Canoniſtæ. Et ex Legiſtis Bartol. in d. l. 2. *num.* 2. *verſ. Sed circa hoc*, *C. de edend.* ubi primo notat ex lectura ibi poſitâ judicem appellationis jubere primo judici, vel etiam parti, contra quam appellatur, ut faciat ſibi copiam actorum primæ cauſæ: & mox ſubdit (Sed circa hoc quæro quid ſit judex, vel ille contra quem appellatur hoc non faciat, neque producat ſententiam, à qua eſt appellatum, quod erit officium judicis ad quem facta eſt appellatio? dicit Innocen. extra de fide inſtrum. cap. *G. Perpetuus*, quod debet partem interrogare utrum habeat illud inſtrumentum ſententiæ, vel aliud, de quo agitur, ut ſi dixerit ſe non habere, vel noluerit exhibere, pronunciet, quod ſi aliquo tempore illud inſtrumentum reperiatur, ei non exhibeatur fides, ſed ſit caſſum, & vanum, quod ſatis placet Hactenus verba Bart. qui eandem practicam repetit in l. *Si appellationem*, *num.* 2. *C. de appell.* ibi

i aliquis petit reſcindi ſententiam, vel aliquod inſtrumentum, quod adverſarius habeat, & adverſarius non vult exhibere ſibi ſtatuto termino à judice, quod judex poteſt pronunciare, quod ſi quo tempore illud inſtrumentum, vel alio appareat ſententia, non poſſit illo uti. Et hanc theoricam Bartoli, ut præfertur ex Innocentio deductam ſequuntur Roman. in d. l. 2. *num.* 10. *verſ. Arbitror tamen verum eſſe*, Alex. *verſ. Quod tamen dicit Bart.* Curt. Junior. *num.* 25. *& num.* 31. *in fin.* dicens Doctores communiter cum Bartolo tranſire, Ripa *n.* 17. qui ſimiliter dicit hanc concluſionem communiter teneri, & videri veriſſimam non ſolum propter contumaciam, ſed propter contemptum, Decius *num.* 30. *verſ. Tertius eſt caſus*, Cagnolus *num.* 42. *verſ. Secundus eſt caſus*, Lap. *alleg.* 10. *in fin.* Couar. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 1. Et quamvis Rahpaël Fulgoſ. Paul. de Caſtro, Alex. Curt. Junior., & Crottus dicant Innocentium id non dicere, ad quod à Bartolo allegatur, ſive ut dicit idem Curtius, infideliter Innocent. à Bartolo allegetur; quia Innocentius loquitur quando appellatus negat fuiſſe prolatam ſententiam: De contumace autem in exibendo nihil dicit: contrarium tamen innuunt verba illa Innocentij (Cogetur reddere, ſive renunciare ſententiæ:) Corruptè enim in aliquibus Codicibus legitur *cedere*. Et legendum videtur *edere*, prout legunt Butr. *hic num.* 3. & Abb. *eod. num.* & Petr. de Anchar. in Clem. 1. §. *Cæterum, num.* 6. *verſ. Sextò, & ultimò quæro, de uſuris*; & ſic Innocentius loquitur etiam de contumace in exhibendo quemadmodum eum intelligunt idem Anchar. *hic num.* 4. qui relatis illius verbis dicit ſic: (Si autem exhibere nolit judex contumaciter pronunciabit, quod dictæ ſententiæ non adhibeatur fides impoſterum] & Joan. de Imol. *num.* 3. *circa med.* ibi [Et ſi non exhibeat, poterit judex pronunciare quod ſi aliquo tempore appareat ſententia pro illo lata non valeat propter eius contumaciam: & idem Anchar in cap. *Cordi, num.* 6. *verſ. Sed hic quæritur, de appell. lib.* 6. ubi refert verba Innocentii ad eum modum, quo referuntur à Bartolo concordant Felin. *hic num.* 13. Bald. in l. *Noſtram, num.* 8. *verſ. Eſt modus*, *C. de teſtam.* ubi dicit valere ſententiam, in qua pronunciatur, ut ſi nunquam reperiatur bannum, ſit caſſum, & nullum, Cagnol. in d. l. 2. *num.* 49. *&* 50. *C. de edend.* Nam, ut ipſe ait, licèt judex appellationis non videatur judex competens, niſi ſibi priùs conſtito de ſententia, de qua pars conqueritur: nihilominus quando appellans fecit quidquid potuit, & omnem diligentiam adhibuit, ut haberet copiam ſententiæ, & actorum, & non potuit habere, nec appellatus vult edere, & exhibere; & ſententia, de qua conqueritur, non eſt pro appellante, ſed contra eum, ita ut non ſit veriſimile ut id diceret, niſi verum eſſet: propterea permiſſum eſt, ut iudex appellationis eo modo poſſit procedere, & pronunciare, ne appellans indebitè opprimatur, & ipſe judex appellationis tueatur juriſdictionem, ſuam ſaltem modo prædicto ſibi poſſibili.

24 Nec prædictis obſtat quod regulariter non valeat ſententia ſub conditione lata ad l. 1. §. *Biduum, ff. quando appellandum ſit.* Quoniam hoc vendicat ſibi locum quando ſententia profertur ſub conditione extrinſeca, veluti ſi navis ex Aſia venerit, vel ſimili; ſecus verò ſi fertur ſub conditione dependente à natura negocii in judicium deducti, ut declarat gloſſ. *final.* in l. *Cum Iudex*, *C. de ſent. & interloq. omn. Iudic.* Riminald. & Ripa in d. l. 2. *C. de edend.*

25 Item non obſtat quod contumacia non videatur juſta cauſa, ut quis jure ſuo privari debeat gloſſ. notabilis, quæ communiter approbatur,
26 in l. 1. §. *Hoc iudicium*, in gloſſ. *magna ff. Si quis ius dicen. non obtemp.* Bald in l. *Et in multis circa finem*, *C. de appell.* ubi allegat text. in auth. *Ei qui*, *C. de bon. auct. Iud. poſſ.* & ideo audientia, quæ denegatur propter contumaciam, non in perpetuum, ſed ad tempus denegari debet, Bald in d. §. *Hoc iudicium*, quem ibi refert, &
27 ſequitur Alex. *col.* 3. Nam reſpondetur objectum procedere quando verſamur in ſimplici contumacia: ſecus verò ſi interveniat etiam contemptus, Felin. in cap. *Ad petitionem*, *col. penult.*
28 *de accuſat.* Ripa d. l. 2. *num.* 17. *C. de edend.* vel ubi in præcepto facto judici à quo de tranſmittendi actis eſſet comminata pœna, Bart. in l. *Auſto*, *num.* 2. *ff. de iure deliberan.* Ripa in d. l. 2. *num.* 17. & ibi etiam Decius, qui tribus modis ſolvit contrarium, *n.* 30. *verſ. Sed ad iſta reſpon-*
29 *deri poteſt.* Tene igitur theoriacam Innocentii à Canoniſtis, & Legiſtis frequentiſſimè recepta, quam etiam probavit Sac. Congregatio Concilii exponens verba illa *cap.* 3. *ſeſſ.* 13. alioquin abſque illis (ſcilicet actis primæ inſtantiæ) cauſa appellationis huiuſmodi, prout juſtitia ſuaſerit, terminetur, Cenſuit enim conſtito de Contumacia judicis à quo, recuſantis exhibere acta, partes judicis ad quem eſſe abſolvere partem appellantem à moleſtationibus, & pronunciare acta, & ſententiam Judicis à quo ſi unquam reperiantur caſſa fore, & vana. Dummodo tamen
30 petens velit expenſas ſubminiſtrare, ut adnotavit Cardinalis Carafa.

31 Ulterius QUÆRO, an acta appellanti edenda ſint gratis.

Breviter diſtingue, aut quæritur de perſona judicis, qui ſententiam tulit, & à quo appellatum fuit: & is quantum in ſe eſt, utique debet acta primæ inſtantiæ poſtulanti gratis exhibere, itaut nullam mercedem eo nomine capiat, ut patet in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 13. *dicto cap.* 3. ibi (Is autem à quo appellatum fuerit intra triginta dies acta ipſa poſtulanti gratis exhibeat] Aut quæritur de perſona notarii: & is tenebitur ipſam actorum copiam exhibere appellanti congrua mercede accepta, ut *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. *ad finem*, ibi [Porrò ipſam actorum copiam teneatur notarius congrua mercede recepta appellanti quanto citiùs, & ad minus intra menſem exhi-
32 bere. Et ita hæc decreta intellexit Sac. Congregatio, quæ tamen hoc limitavit niſi ſit Cancellarius Epiſcopi, & non notarius, quia in tali caſu nullam recipit mercedem.

33 Item Sac. Congregatio cenſuit appellatum teneri ad expenſas translationis actorum, ſi ipſe, non autem appellans, proſequi cauſam voluerit: Quod ſi poſtea appellans illis actis voluerit uti, teneri eum expenſas pro ſua portione ſubire niſi tamen aliter ſe habeat loci conſuetudo.

DE IVREIVRANDO.

Cap. Ego N.

SVMMARIVM.

1 IVramenti forma ſeptem capitula continens ſecundum quam Papæ iurant Epiſcopi.
2 Limina Apoſtolorum viſitare de iure tenentur Epiſcopi ſingulis annis per ſeipſos, vel per certum Nuncium, ad idque ſe iuramento adſtringunt.
3 Liminum viſitatio quo tempore in Eccleſia primum inſtituta fuerit.
4 Quibus temporibus ſit facienda, & an Epiſcopi omnes ad id iureiurando ſe obligare debeant de iure communi.
5 Et quid poſt Conſtitutionem Sixti V.
6 Impedimenta, ob quæ Epiſcopi admittuntur ad Limina per Nuncium viſitanda, an probentur iuramento. & num. 9. uſque ad num 19.
7 Et quæ ſunt huiuſmodi impedimenta. & num. 23. uſque ad num. 33.
8 Liminum viſitatio in quibus conſiſtat, & quid facere oporteat Epiſcopum, vel eius Nuncium pro illa integrè abſolvenda. & num. 61. uſque in fin.
9 Impedimenta an teſtibus, vel inſtrumentis probari debeant.
10 An ve, & quando probari poſſint iuramento.
11 Et an hoc pendeat ex arbitrio iudicis.
12 Iuramento impediti ſtandum eſt quando veriſimilis præſumptio eſt pro iurante.
13 Limina non viſitantium impedimenta ex Bulla Sixti V. probari debent ab Epiſcopis non iuramento, ſed legitimis probationibus tranſmittendis ad primum Cardinalem Diaconum, & hodie ad Sac. Congregationem Concilij.
14 Probatio per iuramentum non ſufficit, ubi Conſtitutio requirit legitimam probationem.
15 Nec quando fieri poteſt per Teſtes.
16 Probatio directa ubi fieri non poteſt, admittitur indirecta per circumſtantias.
17 Impedimentum adeſſe non ſufficit, niſi ob illud quis impediatur.
18 Nec ſatis eſt illud in genere allegare, niſi etiam exprimatur factum ex cauſa impedimenti.
19 Impeditus probare debet ſe non potuiſſe impedimentum removere.
20 Impedimenta legitima quæ ſint relinquitur arbitrio iudicis.
21 Liminum viſitatio ad quem finem inſtituta fuerit.
22 Aſſimilatur hodie Synodo Epiſcopali.
23 Exempla regulam non reſtringunt.
24 Infirmitas quando excuſet Epiſcopum à liminibus per ſe ipſum viſitandis.
25 Impedimentum iuſtum dicitur neceſſitas præciſa, ſeu impoſſibilitas.
26 Regia evocatio excuſat Epiſcopum à viſitatione Liminum.
27 A Liminum viſitatione ſicut à reſidentia excuſat munus, & Reipublicæ officium Epiſcopatibus adiunctum.
28 Item ætas gravis.
29 Item Hoſtilitas, & timor hoſtium.
30 Item incurſus latronum.
31 Item peſtis, dummodo non ſit levis.
32 Item itineris, ſeu viarum impedimentum, ſive terra, ſive maris.
33 Ex prædictis impedimentis quædam excuſant à viſitione perſonali tantùm, quædam verò etiam à tranſmiſſione procuratoris.
34 Et hoc caſu tempus ad viſitandum dormit, & ſubducitur tempus impedimenti, eoque ceſſante tantundem temporis inſtauratur.
35 Impedimentum quando abſorbet omnem diligentiam prius adhibitam, tota dilatio debet inſtaurari.
36 Limina viſitare quibus temporum intervallis Epiſcopi teneantur.
37 Et à quo tempore omnibus Epiſcopis incipiant currere triennia, quadriennia, quinquennia, & decennia. & num. ſeqq.
38 A præpoſitio deſignat principium temporis, & terminum à quo.
39 Liminum viſitationis tempora quando incipiant currere Epiſcopis Italiæ.
40 Et quando Epiſcopis Germanis, Gallis, Hiſpanis, &.
41 Et quando Epiſcopis Africanis.
42 Et quando Epiſcopis Aſiaticis.
43 Et quomodo hæc annorum ſpatia ſint computanda.
Limina viſitationis tempus Epiſcopis præfixum durat uſque ad ultimum momentum diei ſupremæ, & dies termini non computatur in termino. ibid. & num. ſeq.
Imò excuſantur Epiſcopi à Cenſuris dummodo ad Vrbem perveniant in ultima die termini, licet Baſilicas non non viſitaverint, nec relationem ſtatus Eccleſiæ exhibuerint ante conſummationem eius diei. num. 45.
44 Dies cœpta habetur, vel non habetur pro completa, prout favor aut odium ſuadet, ut habeatur, vel non habeatur.
46 Examen teſtium non poteſt dici extra terminum, quando teſtes intra terminum iurarunt.
47 Limina viſitandi tempus effluxum Prædeceſſori quomodo intelligatur excurriſſe Epiſcopo ſucceſſori.
48 Et quid ſi ſpatium ſit minus breve ad viſitationem perficiendam.
49 Ad Limina viſitanda num admittantur Epiſcopi nuper conſecrati prius quàm ad reſidentiam conferant.
50 Liminum viſitatio fieri debet in ultimo anno triennij, vel quadriennij, &c.
51 Capitulum provinciale non ſufficit celebrare in fine primi triennij, & ſtatim in principio ſecundi celebrare aliud.
52 Viſitatio facta ab Epiſcopo in ultima die anni non debet repeti, nec procuratio exigi in principio anni ſequentis.
53 Limina viſitandi impedimentum, ut ſit legitimum quo tempore debeat contingere.
54 Et an obſtacula parum duratura legitimum præſtent impedimentum.
55 Et quid ſi incidant in anno viſitationis.
56 Et quid ſi Epiſcopus in fine ultimi anni de induſtria viſitationem diſtulerit. & num. ſeq.
57 Impedimentum ſuperveniens in ultimo momento non excuſat quando quis poſuit ſe in neceſſitate ultimi momenti diei, cum potuerit antea eſſe diligens.
58 Limina non viſitantes ab ingreſſu Eccleſiæ, & adminiſtratione tam ſpiritualium, quam temporalium ſunt ipſo iure ſuſpenſi.

Non

9 *Non tamen incidunt in has pœnas niſi tranſacta ultima die ad viſitandum præfixa.*

c *Et poſt lapſum remanent ligati, etiamſi antea eos pœnituerit.*

1 *Liminum viſitatio tribus actibus perficitur.*

2 *Primus actus eſt viſitatio Baſilicarum SS. Petri, Pauli de Vrbe.*

3 *Quem actum Epiſcopi non tenentur probare iuramentis, aut teſtibus, vel fide Sacriſtæ, ſed ſtatur eorum aſſertioni.*

4 *Ad Limina viſitanda mandatum ſpeciale requiritur.*

5 *Et procuratores in Curia exiſtentes nunquam admittuntur etiam cum ſpeciali mandato.*

Quod ſervatur etiam cum Epiſcopis Indiarum num. 67.

6 *Sed impeditis potius dantur dilationes, vel prorogationes ad viſitandum.*

8 *Limina viſitantium ſecundus actus eſt exhibitio debitæ obedientiæ, & ſubiectionis Romano Pontifici & num. ſeqq.*

9 *Limina Apoſtolorum ibi eſſe dicuntur, ubi eſt Papa.*

0 *Nec eſt ſecurus Epiſcopus viſitans Legatum.*

1 *Iuramentum, quod Epiſcopi præſtant Papæ in actu conſecrationis eſt ligium.*

2 *Limina viſitantium tertius actus eſt relatio Eccleſiæ tam materialis, quam formalis.*

3 *Status materialis Eccleſiæ in quibus conſiſtat.*

4 *Et in qualibet Liminum viſitatione de ſtatu materiali ſit referendum.*

5 *Status formalis Eccleſiæ in quibus verſetur.*

6 *Limina viſitantium relatio Congregationi Concilij exhibenda quid præcipuè continere debeat. & num ſeqq. uſque in finem.*

7 *Synodum provincialem, vel diœceſanam Archiepiſcopi, vel Epiſcopi non celebrantes quas pœnas incurrant.*

9 *Viſitatio Diœceſis ſaltem biennio ab Epiſcopo perficienda eſt.*

0 *Congregatio Concilij reſpondet ad dubia ab Epiſcopis limina viſitantibus propoſita, etiamſi Concilij Tridentini interpretationem non concernant.*

1 *Diſtributiones quotidianæ iubentur dari Canonicis, qui Epiſcopum limina viſitantem comitati ſunt, aut eius nomine viſitarunt.*

2 *Limina viſitare tenentur etiam Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Patriarchæ in partibus Infidelium. & num. ſeqq. uſque in fin.*

3 *Epiſcopi Titulares, quamvis Clero, ut populo Chriſtiano careant, tamen ſunt veri Epiſcopi.*

4 *Loca ab hoſtibus capta non deſinunt eſſe Religioſa, & ſacra. & num. ſeq.*

Sacramenta Eccleſiæ vera ſunt apud hoſtes.

EGO N. Ponit formam juramenti ſeptem capitula continentem, ſecundum quam jurant Papæ Epiſcopi: & hoc ſit pro ſummario & diviſione.

2 Nota ex ultimo capitulo Epiſcopos teneri ſingulis annis aut per ſe ipſos, aut per certum nuncium Apoſtolorum Limina viſitare, ad idque jurejurando ſe obſtringere. Quamvis autem hanc juramenti formam primus forte omnium introduxerit D. Gregorius Author huius Decretalis ad Petrum Subdiaconum: tamen inſtitutio ipſa viſitandi Apoſtolorum Limina Spiritu ſancto dictante ortum habuit in primitiva Eccleſia poſt martyrium Beatorum Petri, & Pauli, ut clare conijci poteſt ex decreto primo edito ab Anacleto; ac deinde à Zaccharia renovato, quod refertur à Gratiano in cap. *Iuxta, 93. diſt.* in hæc verba (Juxta Sanctorum Patrum, & Canonum inſtituta omnes Epiſcopi, qui huius Apoſtolicæ Sedis ordinationi ſubjacent, qui propinqui ſunt annuè circa idus Maij Sanctorum Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli Liminibus præſententur omni occaſione ſe poſita] Quo verò de longinquo (ideſt extra Italiam conſtituti ſecundum primum Intellectum gloſſæ *ibi*, & Turrecr. *in princip.* juxta chirographum ſuum impleant. Qui autem huius Conſtitutionis contemptor extiterit, præterquam ſi ægritudine fuerit detentus, ſciat ſe Canonicis ſubjacere ſententiis) Hæc ibi: nam ſi Anacletus, qui ſucceſſit Clementi, & fuit Quintus in ordine Romanus Pontifex, jubet Principum Apoſtolorum Limina viſitari juxta Sanctorum Patrum, & Canonum inſtituta: Ergo neceſſe eſt fateri id ſancitum fuiſſe illicò poſt martyrium Apoſtolorum. Verba enim illa Sanctorum Patrum, & Canonum, referri non poſſunt niſi ad Linum, Cletum, & Clementem, qui ſoli poſt Petrum præceſſerunt Anacleto, vel ad reliquos Apoſtolos, quorum aliquos non eſt ambigendum, quin viderit Anacletus, quippe qui ab ipſo Petro ordinatus Sacerdos, & inſtructus fuit, ut conſtat ex eius Epiſtola ſecunda ad univerſos Epiſcopos in Italia conſtitutos, quæ habetur *tom. 1. Concil. pat. 1. pag. 46. col.* ibi [Prout Dominus tribuit, & ut à Beato Petro Principe Apoſtolorum ſummus inſtructi, à quo & Presbyter ſum ordinatus) Quod quidem inſtitutum cum forte in deſuetudinem abiiſſet, poſtea renovavit Zaccharias in Synodo
4 Romæ habita *can.* 4. Quod autem hic ſancitur, ut Epiſcopi jurent ſe viſitaturos ſingulis annis, recipit declarationem paſſivam ex d. c. *Iuxta* ut procedat in Epiſcopis propinquis, ſeu in Italia exiſtentibus dumtaxat: nam in remotis, extra italiam non annuè id præſtare debent, ſed juxta chirographum ſuum, ideſt ſcripturam, vel cautionem, quam fecerunt Domino Papæ in ordinatione, ſecundum Archidiaconum, & Præpoſ.

Neque obſtat quod Abbas hic num 6. ſentiat Epiſcopo in remotis teneri quidem viſitare ad præſcriptum d. cap. *Iuxta*, ſed non adſtringi juramento, de quo loquitur textus hic, quia juramentum non extenditur cap. *penult. infr. eod.* nam reſpondetur hic non agi de extenſione ipſius juramenti; prout loquitur tex. in d. cap. *penult.* ſed de obligatione ad jurandum, qua æquè omnes adſtringuntur: non enim eſt dare rationem diverſitatis cur Epiſcopi provinciarum Italiæ teneantur ſe juramento obligare ad Limina viſitanda, & ad id non teneantur Epiſcopi in longinquis, cum omnes pariformiter arctentur ad ipſam viſitationem, licèt diverſis temporibus peragendam, ut d. c. *Iuxta*.

5 Sed hodie has omnes ambages ſuſtulit nova Conſtitutio Sixti V. quæ incipit: *Romanus Pontifex. Publicata Romæ 13. Kalen. Ianuarij 1585. in Bullario tom. 2. pag.* 509 in qua commemoratis

ratis graviſſimis malis, & incommodis, quæ ex intermiſſa ſacrorum Liminum viſitatione antèactis temporibus obvenerunt Eccleſiæ Dei, providè ſtatuitur, ut Epiſcopi, & alii majores Eccleſiarum Prælati per univerſum terrarum orbem conſtituti in manibus primi Diaconi Cardinalis ſi præſentes in Curia fuerint, ſi verò abſentes in manibus Antiſtitis, qui ad impendendum munus conſecrationis, aut ad tradendum Pallium à Sede Apoſtolica delegabitur, jurent juxta formulam in Quinterno Cancellariæ Apoſtolicæ deſcriptum ſe Beatiſſimorum Apoſtolorum Limina præſcriptis in ea conſtitutione temporibus perſonaliter viſitaturos, aut ſi legitimè impediti fuerint per certum nuncium ad id ſpecialiter ablegandum.

6 Qua conſtitutione poſita de pluribus dubitari contingit.

Et primò An impedimenta, ob quæ Epiſcopi ex prædicta Conſtitutione admittuntur ad Limina per nuncium viſitanda, juramento probari valeat.

7 Secundò quæ in ſpecie ſint eiuſmodi impedimenta, & quo tempore debeant contingere, ut pro legitimis habeantur, & quomodo annorum ſpatia ad viſitandum ſint computanda.

8 Tertiò, in quibus conſiſtat hæc Liminum viſitatio, & quid facere oporteat Epiſcopum, vel eius nuncium pro illa integrè abſolvenda.

9 Quoad primum dubium impedimenta teſtibus, vel inſtrumentis probari debere affirmant multi, quos ſuppreſſo nomine refert Joan. Andr. in cap. *primo*, *n.* 1. *verſ. Quoniam dicunt*, *de dolo, & continuat. lib.* 6. & alii apud Menoch. *de arbitr. iudic. caſ.* 118. *n.* 1. quorum tamen opinio non procedit niſi quando impedimenta ſunt talia, ut veriſimiliter probari poſſint per teſtes, vel inſtrumenta, ut declarat Jaſ. in l. 2. §. *Quod*
10 *diximus*, *num.* 2. *ff. Si quis cautionibus.* Alii verò, ut Innoc. in cap. *Ex litteris*, *in fin. de reſtitut. in integr.* & Specul. *in titul. de appellat.* §. *Nunc breviter*, *verſ. Quid ergo dixerunt impedimenta iuramento impediti poſſe probari*, *adiuncto maximè uno teſte*; quam ſententiam tuetur Socin. Jun. *conſ.* 79. *n.* 14. *vol.* 1. quando impeditus eſt perſona honeſta, & fide digna, & quali-
11 tas negocii videtur convenire. Alii demum dixerunt hoc totum pendere ex arbitrio judicis, qui perſonæ, loci, & facti qualitate perſpecta interdum admittet loco probationis ſemiplenam probationem, & aliquando etiam juramentum, ut cap. *ult.* §. *fin. inf. eod.* & in hoc reſident, in d. c. 1. *de dol. & contumac. lib.* 6. Hoſt. *num.* 3. Joan. Monach. & Arch. ambo. *n.* 1. *verſ. Sed qualiter* & Joan. Andr. *eod. num. verſ. Tenent prædicti*, & videtur de jure verius: nam, ut inquit Menoch. *d. caſ.* 118. *num.* 3. evenit nonnunquam, ut impedimenta occurrant in remotis regionibus, quæ nec teſtibus, nec inſtrumentis probari poſſunt judicis ergo erit prudentia de his ſtatue-
12 re. Unde Præpoſ. in cap. *Placuit*, *in fin.* poſt alios, quos citat 18. *diſtinct.* ait Epiſcopum, qui vult excuſare ſe, quare non venerit vocatus ad Synodum, ſi eidem impedimentum contigerit, quia fuit detentus invitus, admittendum eſſe ad probandum impedimentum per ſolum juramentum, & *n.* 3. addit: quod ſi vellet probare ſe ob infirmitatem impeditum, poſſet illud probare juramento, accedentibus conjecturis, ut quia eius facies eſſet extenuata, tanquam ſurgentis ab infirmitate. Et eſt ex mente DD. de Rota *deciſ.* 302. Incipien. *Nota quod ubi alias* 3. *de iureiurand. in antiq.* ubi poſt Archid. in d. cap. *primo*, concludunt credendum eſſe juramento impediti, quando veriſimilis præſumptio eſt pro jurante dicente ſe impeditum.

13 Verumtamen quod pertinet ad præſentem quæſtionem videtur reſpondendum impedimenta Epiſcoporum, qui admittuntur ad Limina per certum nuncium viſitanda nequaquam juramento probari poſſe: nam etſi alias ſtatutum eſſet in d. cap. *Iuxta*, 93. *diſtinct.* ut omnes Epiſcopi juxta SS. Patrum, & Canonum inſtituta tenerentur temporibus ibi expreſsis, niſi ægritudine eſſent detenti, Liminibus Apoſtolorum ſe repræſentare; & poſtea in hac Decretali Sancitum eſſet, ut Epiſcopi tenerentur præſcriptis temporibus eadem Limina diſiunctivè per ſe, aut per certum nuncium viſitare; tamen cum ex vi Conſtitutionis Sixti V. jam ab omnibus Epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, & Patriarchis exigatur, ut de huiuſmodi impedimento doceant per legitimas probationes per eorum nuncium tranſmittendas ad primum S. R. E. Cardinalem Diaconum, & hodie ad S. Congregationem Concilii, quæ in ipſius Cardinalis locum ſubrogata eſt ab eodem Sixto V. in Conſti-
14 tutione edita ſuper ipſius Congregationis erectione clarè conſtat de huiuſmodi impedimento aliter quam per juramentum eſſe docendum Dec. *in rubr. de probat. n.* 130. ubi per gloſſ. in l. *Cum de indebito in ver. Legitimis*, *ff. eod.* concludit non ſufficere probationem per juramentum, quando Conſtitutio, ut in caſu noſtro requirit legitimam probationem, & *col. penult. verſ. Tertio eſt caſus*, *num.* 168. concludit idem multò magis procedere, cum Conſtitutio ipſa legitimam probationem requirit per ſe, & principaliter, ut in hac ſpecie.

Et confirmatur; nam cum Epiſcopo vinculo juramenti aſtringantur ex eadem Conſtitutione Sixti V. ad eadem Limina in certis annorum curriculis per ſeipſos viſitanda, niſi eſſent legitimè impediti, fruſtra eorundem juramento ſtaretur de legitimo impedimento. Qui enim ſciens ſine legitimo impedimento nuncium tranſmittendo in perjurium incidere non veretur, utique nec timebit pejerare ſe legitimè impeditum. Quod ſi id faceret ignorans ſe legitimè impeditum eſſe, utique & eadem facilitate jurabit ſe legitimè impeditum. Unde ne dicamus hanc Conſtitutionis particulam *per ſe*, & *principaliter*, ſeriò appoſitam occioſam eſſe, fateri cogimur Conditoris mentem fuiſſe, ut de impedimento aliter doceri oporteat, quam per juramentum.

15 Neque huic concluſioni adverſantur opiniones initio relatæ; Siquidem & illæ tunc admittunt probationem per juramentum quando de impedimento attentis omnibus circumſtantiis non poteſt commodè aliter, quam per juramentum doceri. Qui caſus in materia noſtra vix poteſt contingere, cum probationes non debeant recipi hic Romæ, ubi fortè non poſſent reperiri teſtes de impedimento conſcii, ſed in partibus ipſis, in quibus ſunt Epiſcopi impediti, qui ſuper ipſo impedimento facilè poterunt recipere atteſtationes, & in publicam formam redactas ad

d præſcriptum Conſtitutionis per nuncium S. Congregationi Concilij exhibere. Et quamvis uædam reperiantur impedimenta, quæ in paribus per teſtes plenè probari non poſſunt; atque a juramento impediti ſit ſtandum : tamen quia ircumſtantiæ ſaltem quæ ſimul debent concurere cum aſſertione jurata, poſſunt per teſtes robari, ut in exemplo infirmitatis occultæ; unc etſi de ea non poſſit directè fides fieri per eſtes, poteſt tamen ut inquit Præpoſit. loco ſuracitato, per eoſdem teſtes probari circumſtania; v. g. quod ex aſpectu, & macilentia cognocitur eundem morbo detineri. Accedere etiam oteſt judicium Medicorum, qui ex ijs, quæ videntur, vel tanguntur, ſuum poſſent proferre idicium; & ſic non videtur dari caſus, in quo npedimentum ſolo poſſit juramento probari, & on per teſtes; ſi igitur poteſt teſtibus ſaltem adainiculativè impedimentum probari, utique non it talis probatio omittenda.

Sed urgebis : Imo de præſenti non poteſt fieri ides, niſi juramento impediti, eo quod etſi tees poſſint cognoſcere, & habere notitiam, ac eponere de facto : nullo tamen modo poſſunt idicare an ex eo facto Epiſcopus ſit cenſendus gitimè impeditus, nec ne, cùm hoc ſolus poſſit firmare qui ſe inde impeditum ſentit. Præſerim quia ut Menochius aſſerit d. *caſ.* 118. *in fin.* on ſolum requiritur, ut adſit impedimentum, ed etiam ut ob illud quis impediatur, alioquin on excuſaretur.

Ad reſpondetur hoc argumentum non conudere, cùm non ſufficiat impedito in genere degare ſe impeditum, ſed requiratur, ut expriat factum, & cauſam in ſpecie, ob quam put ſe legitimè impeditum exiſtere, ut in materia oſtra notat Turrecremata in d. cap. *Iuxta*, 93. *ſtin.* Et in ſimili de Epiſcopo excuſante ſe cur on acceſſerit ad Synodum, notat idem Turreem. & Præpoſitus in cap. *Placuit*, *nu.* 2. poſt loſ. *ibi in verb. Ratione*, 18. *diſtinct.*

Quibus accedit quod, ut dicit gloſſa in cap. *Si uis iuſto, in verb. Detentus, de elect. lib. 6.* cum ec clauſula, *iuſto detentus impedimento*, contiat verba juris, pars ipſa non debet illis geneliter uti, ſed tenetur exprimere verba facti, quibus poſtea jus, hoc eſt judex elicit an illud ctum juſtum inducat impedimentum. Quod tis patet ex cap. *Placuit*, *in fine.* Atque ita ut ot. Turrecr. Præpoſ. tenetur factum ipſum, hoc t cauſam excuſantem exprimere, & per teſtes robare, & factum ipſum ſic probatum exhiere judici, qui judicabit an illa cauſa ſit ſufficins.

9 Ex quibus concluditur hæc impedimenta alir quàm juramento impediti eſſe probanda. dde impeditum debere etiam probare ſe non tuiſſe impedimentum removere, aliàs non cuſatur c. *fin.* ubi text. *ſupra de elect.* & l. *Sed ſi per Prætorem*, §. 1. *ff. ex quib. cauſ. maior.* l. *Quis diebus*, ubi Bald. *ff. de condit. & demonſtr.* Dec. cap. *In nomine Domini, in 4. notab. ſupr. de teſtib.* cenſuit Rota apud Seraph. *deciſ.* 1206. *num.* 2. *in recent. deciſ.* 343. *nu.* 1. *par.* 2. & hæc quoad imum dubium.

0 Quoad ſecundùm, cùm idem factum uni poſſit ferre legitimum impedimentum, quod alteri on afferret, ratione diverſitatis individuorum; difficile admodum, quin & periculoſum videtur aliquid circa hæc generaliter affirmare; ideoque quæ ſint juſta impedimenta, tanquam indeterminatum, relinquendum videtur arbitrio judicis, l. 1. *ff. de iur. deliber.* cap. *De cauſis*, §. *Illis etiam*, *ſupr. de offic. delegat.* & in ſimili materia notat gloſſ. in d. cap. *Si quis iuſto, de elect. lib. 6. in verb. Iuſto*, ubi ait hoc eſſe judici relinquendum, quia nec numerari poſſunt. Unde ſatius eſſet ab hujuſmodi determinatione, ſeu enumeratione abſtinere: non tamen abs re erit nonnulla per modum exempli recenſere, cum exempla regulam non reſtringant, ut dicam infra *nu.* 23.

21 Itaque præmittendum eſt primò, & ſi antiquitus hæc Liminum Apoſtolorum viſitatio exigeretur in ſignum obedientiæ, reverentiæ, & ſubjectionis, ut conjici poteſt ex §. *Epiſcopi verò*, juncto cap. *Iuxta*, *immediatè ſeq.* 93. *diſt.* tamen ut patet ex *proœmio Extravagantis Sixti V.* dicta viſitatio requiritur etiam ad effectum, ut Romanus Pontifex de ſtatu Eccleſiarum certior factus, poſſit quæ ad onus ſupremi Apoſtolatus ſpectant, quoad omnes Eccleſias adimplere, & omnes Epiſcopos in partem dictæ ſolicitudinis aſſumptos Eccleſiaſticis monitis ſolidare, & inſtructiores remittere. Cui fini videntur etiam adſtipulari poſſe quæ in ſimili materia ponuntur in c. *Si*
22 *quis in metropolitana*, 63. *diſtin.* Unde colligi poteſt hanc viſitationem Liminum nunc aliqua ex parte aſſimilari Synodis Epiſcopalibus, quarum mentio habeatur in d. c. *Si quis*, & in c. *Non oportet, cum ſeq.* 15. *diſt.* in quibus quidem Synodis à Curatis exigebatur ratio curæ eiſdem commiſſæ, ut per Bothæum *de Synod. Epiſcop. par.* 2. *num.* 46. quod conjicitur etiam ex hac Decretali, ubi unuſquiſque Epiſcopus jurat per hæc verba : *Vocatus ad Synodum veniam, niſi præpeditus fuero Canonica præpeditione.* Et paulò infrà: *Apoſtolorum limina ſingulis annis, aut per me, aut per certum nuncium viſitabo, niſi eorum abſolvar licentia.* Unde infertur, ut quæ in materia accedendi ac Synodum ſcripta, reperiuntur, congruè applicari poſſint viſitationi Liminum, arg. l. *Non poſſunt, ff. de leg.* & cap. *Inter corporalia, de tranſlat. Epiſcop.*

23 Præmittendum ſecundò, & ſi text. in d. c. *Iuxta, 93. diſtinct.* pro juxta excuſationis cauſa non viſitandi Apoſtolorum Limina videatur admittere ſolam infirmitatem ibi : *præterquam ſi ægritudine fuerit detentus* : tamen, ut ibi not. Turrecrem. & Præpoſ. & poteſt colligi ex gloſ. *ibi*, & in d. cap. *Si quis metropolitanus*, 95. *diſtinct.* Hic caſus infirmitatis ponitur pro exemplo, quod regulam non reſtringit l. *Damni infecti ſtipulatio, ff. de damn. infect.* cap. *Ius naturale*, 1. *diſt.* cap. *Inter cæteras*, *ſupra de reſcript.* gloſſ. 1. in cap. 1. *infra ne Clerici, vel Monachi.* Ideoque non prohibet quin alia etiam juſta impedimenta admittantur. Et propterea Archidiacon. ibi poſt Joan. de Fan. exponit verbum illud, *ægritudine*, id eſt juſto impedimento.

24 Porrò Canonicæ præpeditiones, ſeu cauſæ, quibus Epiſcopi excuſantur ab acceſſu ad Conventum Epiſcopalem, adeoque à perſonali ſacrorum Liminum viſitatione, infraſcriptæ inter aliàs recenſentur.

Infirmitas in primis pro ſufficienti cauſa à ſacris Canonibus in hoc ipſo caſu viſitationis

admittunt in d. cap. *Iuxta, diſt.* 93. & habetur in ſimili materia in cap. *Non oportet*, 18. *diſt.* tamen infirmitas debet eſſe gravis ad hoc, ut excuſet cap. *Si Epiſcopus*, 18. *diſt.* ibi: *excepta gravi infirmitate corporis*, gloſ. in d. c. *Placuit*, *in ver. Ne qui ægritudine.* Subdens ex l. 1. §. *Sed ſciendum, ff. de ædilit. edic.* levem febriculam, aut veterem quartanam non excuſare, & hoc dictum gloſſæ etiam approbat Bothæus *de Synod. in 2. parte num.* 57. arg. l. *Quæſitum, ff. de re iudicat.*

25 De impoſſibilitate præciſa dubium non eſt, quin excuſet, ut ſi quis eſſet incluſus in carcere, vel circumdatus à cuſtodibus; hæc enim excludit omnino voluntarium; ideoque etiam à peccato, ac transgreſſione excuſat cap. *Sacris cum materia, de ijſque vi met. cauſ.* cum impoſſibilium nulla ſit obligatio, ut not. Turrecrem. in dict. cap. *Pervenit, in fin.* & ſtatutum eſt decreto Concilij Meldenſis, *cap. 23. to. 3. Concil. par.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 550. *col.* 1. in hæc verba (Ut ſi quilibet Epiſcopus ad Synodum vocatus quacunque occaſione venire diſtulerit, niſi evidens impoſſibilitas præpedierit, ſalva cenſura ex hoc Patrum authoritate decreta, ceſſet ab officio, donec ſatisfaciat fratribus. Facit text. in cap. *unic. verſ. Seu iuſta, & rationabilis corporis neceſſitas de Cler. non reſid. lib. 6.* & in cap. 1. *verſ. Aut aliqua eum gravis neceſſitas detinuerit*, 5. *qu.* 3. & in cap. *Placuit*, ibi: *neque alia graviori neceſſitate*, 18. *diſt.* in l. *Sed & Si quis*, §. *Illud, ff. ſi quis caut.* & in l. *Succurritur, ff. ex quib. cauſ. maior.*

26 De regia evocatione eſt textus in cap. *Si Epiſcopus*, *diſt.* 18. ibi: *aut præceptione Regia.* Ad idem text. in cap. *Cum parati.* in illis verbis: *quod in legatione Regis eſſes, & Deo non potuiſſes ad vocationem prædicti Cardinalis accedere*, de appell. & tradit gloſ. in cap. 1. *in verb. Aliena* 5. *quæſt.* 3. Verum gloſ. in d. cap. *Si Epiſcopus*, hanc cauſam reſtringit ad Epiſcopum tenentem feudum, quod etiam ſentit gloſ. in d. cap. *Cum parati*, *in verb. In legatione Regis*, dum ait Epiſcopum teneri obtemperare mandato Regis, ſi ab ipſo teneat Regalia, alias non teneri, cap. *Quo auſu*, 23. *quæſt. ult.* cum alijs ibi per gloſ. alleg. Deinde hujuſmodi cauſa reſtringitur per utranque gloſ. in loco citato, ut non procedat quando Epiſcopus eſt vocatus à Papa, ut contingit hoc caſu, in quo Epiſcopi per hanc Conſtitutionem Sixti vocantur ad Limina viſitanda; tunc enim vocatio Principis ſæcularis non excuſat: & ſequitur Præpoſit. in d. cap. *Si Epiſcopus.* De hoc artic. ſcripſi plenius in cap. *Qualiter, infra de Cler. non reſid.*

27 Munus item, & Reipublicæ officium Epiſcopatibus adjunctum, veluti cum Epiſcopi electores occupantur in electione Imperatoris, juxta c. *Venerabilem, de elect.* vel cum Epiſcopi actu interſunt Conventibus, Dietis, vel Aſſembleis, quibus Eccleſiaſtici intereſſe ſolent, juſtam præbet excuſationem à viſitatione Liminum, ſicuti præbet à reſidentia ex decreto Concil. Trident. *cap.* 1. *verſ. Niſi cùm abſentia, ſeſſ.* 23.

28 Ætas etiam affert legitimum impedimentum ab hac viſitatione, ſicuti ab acceſſu ad Synodum cap. *Placuit*, 18. *diſtin.* gloſ. in d. cap. 1. *in verb. Aliena*, §. *quæſt.* 3. ubi ait, illum Canonem tria excipere impedimenta, ætatem, ægritudinem, & graviorem neceſſitatem. Quod tamen videtur intelligendum, dummodo ætas ſit admodum gravis, arg. cap. *Niſi cùm pridem*, §. *Alia verò cauſa. ſupr. de renunciat.* In quo Sac. Congregationis arbitrium maximè verſatur perſpecta Eccleſiarum diſtantia, perſonarum, ac temporum qualitate, atque alijs facti circumſtantijs, arg. cap. *Quoniam frequenter*, §. *Quod ſi forſan, ſupr. ut lit. non conteſt.* & ibi not. Joann. Andr. *num.* 6. *in verb. Senes*, & Felin. *ſub num.* 4. *col.* 7. *verſ. Ad tertiam quæſtionem*, Bald. *in Margarita in verb. Senes*, & alij apud Menoch. *de arbitr. Iudic. lib.* 1. *centur.* 1. *caſ.* 59. *num.* 3.

29 Hoſtilitas item excuſat, arg. c. *Ex tranſmiſſa, de præſcript.* Bald. *conſil.* 274. *Factum tale eſt, lib.* 1. ſeu timor hoſtium gloſ. *fin.* in d. cap. *Pervenit, in fin.* 18. *diſtin.* per text. in cap. *Ex parte*, 30 *il primò, de appellat.* Incurſus latronum, l. *Scire, etiam oportet*, §. *Sufficit*, *in verb. Incurſu latronum, ff. de excuſat. Tutor.* 31 Peſtis quoque affert legitimum impedimentum, dum tamen non ſit levis, Præpoſ. in d. cap. *Pervenit in fin.* 18. *diſtin.* quem refert, & ſequitur Bothæus *ubi ſupra num.* 58.

32 Itineris, ſeu vitæ impedimentum ſolet pro legitimo admitti, arg. d. cap. *Ex parte*, l. *Si quis*, §. *Quod diffinimus, ff. Si quis cautio*, l. *Scire etiam oportet*, §. *Sufficit*, *ff. de excuſat. Tutor.* Et hoc ſive ſit impedimentum itineris terræ, ſive maris, puta ſi viæ eſſent obſtructæ à graſſatoribus, vel piratis, adeo ut acceſſus ad Urbem non pateret abſque evidenti vitæ periculo, ut patet ex *cap.* 2. *ſeſſ.* 24. Concil. Trident. verſ. *Exceptis ijs, quibus cum imminenti periculo transfretandum eſſet.* Huic enim legi naturali cædit lex poſitiva, Turrecrem. in d. cap. *Pervenit, num.* 3.

33 Porrò ex his impedimentis, ut innuit Joan. de Jan. & Præpoſ. poſt eum in cap. *Iuxta, ad fin.* 93. *diſtinct.* quædam excuſant Antiſtites à viſitatione perſonali tantùm, non autem à viſitatione per certum nuncium, veluti ægritudo, decrepitas, munus Epiſcopatus adjunctum, & alia id genus, quæ tangunt perſonam ipſius Epiſcopi. Quædam verò excuſant etiam à tranſmiſſione procuratoris, ut peſtis, viarum obſeſſio, hoſtilitas, & conſimilia, dummodo tamen talia ſint, quæ impediant acceſſum Diœceſanorum ad Urbem: Si enim Epiſcopus non careat Clero, cæteri Sacerdotes non admittuntur ad Limina viſitanda pro non ſuo Epiſcopo, quia in Conſtitutione hac Sixti V. Sancitur, ut Epiſcopi legitimè impediti viſitare debeant per certum nuncium ex gremio ſuorum Capitulorum, aut in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutum, ſeu aliàs perſonatum habentem, & in eorum defectum, Diœceſanum Sacerdotem; At ſi clero careant, omnino per aliquem alium presbyterum ſæcularem, vel regularem ſpectatæ probitatis, & Religionis, de Statu Eccleſiæ plenè inſtructum.

34 Quotieſcunque autem impedimentum eſt tale, ut excuſet Epiſcopum etiam à tranſmiſſione procurationis, tempus ad viſitandum non currit, ſed dormit, & ſubducitur tempus impedimenti, ita ut eo ceſſante reſtauretur tantundem temporis Epiſcopo ad viſitandum quantum abſorbuit impedimentum, juxta theoricam Baldi in l. *Quod tempore*, *n.* 1. & 2. *C. de reſtit. milit.*

35 Quando enim impedimentum abſorbet omnem diligentiam adhibitum per prius, tota dilatio debet

ebet inſtaurari, ut idem Bald. ait in l. *Si ita ipulari, num. 2. ff. de verb. obligat.* & fit computatio temporum, cumulando tempus lapſum nte impedimentum, & poſt Roman. *conſ. 443. quoad primum in principio.* Licet hoc caſu ſi impedimentum abſumpſerit notabili anni partem, o ceſſante, tutius ſit petere prorogationem ad iſitandum, antequam triennium, vel quadrienium labatur, ſi ſpatium videatur nimis anguum.

5 Cæterùm quia in hac materia omnia ferè certm interpretationem habuerunt ex obſervana, & ſtylo Sacræ Congregationis Concilij, cui niverſum hoc negocium excipiendi Præſules imina viſitantes, eorumque poſtulata audiendi npoſitum eſt à Sixto V. in locum primi Cardilis Diaconi, ut in Bulla inſtitutionis ejuſdem Congregationis.

Supponendum eſt primò ex præfata Sixti V. onſtitutione de viſitandis Liminibus Epiſcoos & alios majores Antiſtites Italos, & Italicis iſulis, & provincijs adjacentibus teneri hoc iunus obire tertio quoque anno Germanos veo, Gallos, & Hiſpanos, & cæteros, qui in Euroa ſunt citra mare Germanicum, & Balticum, uarto anno: remotiores verò, qui intra fines Euopa ſunt, & Africanos quinto anno: Aſiaticos emum, & qui extra Aſiam ſunt ex omnibus undi partibus decimo quoque anno, ut fuſiùs xprimitur in eadem Conſtitutione.

Hæc autem annorum ſpatia tam Epiſcopis aliæ, quàm cæteris omnibus Chriſtiani ordiis incipiunt currere æqualiter à die publicationis ejuſdem Conſtitutionis, hoc eſt à die vigema Decembris anni 1585. Quod quidem quoad piſcopos & Archiepiſcopos, qui tempore publicationis præfatæ jam conſecrati erant, vel allium ſuſceperant, aut ad aliam Eccleſiam jam ant translati, eſt manifeſtum, quia ſic expreſ cavetur in ipſa Conſtitutione, §. *Hi verò ex prædictis.* Quoad alios autem quamvis Conitutio in §. *Hæc autem annorum ſpatia*, ſtatuet, ut ſpatia hujuſmodi tempore ſuſcepti muneris, conſecrationis, vel Pallij traditionis, aut anslationis ad aliam Eccleſiam incipiant: taen hæc verba non ita ſunt accipienda, ut iniium computationis triennij, vel quadriennij, c. ſumi debeat à die conſecrationis, ſuſceptiois, vel translationis hujuſmodi; ſed hunc haent ſenſum, ut eo ipſo quod quis eſt conſecraus, &c. incipiat ſibi currere obligatio viſitani Limina, non autem, ut ſpatia ſupradicta ab o tempore computari debeant. Et propterea n Bulla videtur ſtudioſè omiſſa præpoſitio, *A*, uæ deſignat principium temporis, & terminum *quo.* Clem. *Sicut*: & ibi Cardin. *n. 3. de appell.* elin. in hoc cap. *Ego N. in princ.* & fuit dictum mpliciter, tempore, &c. Et hanc interpretatioem ſemper habuerunt ea verba in S. Congregaione Concilij.

9 Itaque Epiſcopis Italis cœpit currere primum riennium à die vigeſima Decembris anni 1585. ua Conſtitutio Sixti V. fuit publicata, & expiavit anno 1588. Similiter die vigeſima Decembris, à qua die itidem incœpit ſecundum trienium, & duravit uſque ad diem vigeſimam Decembris anni 1591. & ita ex inde de triennio in riennium; unde hoc præſenti anno 1636. à vigeſima die Decembris incipiet currere decimumoctavum triennium æqualiter univerſis Epiſcopis Italiæ, & Inſularum adjacentium, & expirabit anno 1639. eadem die vigeſima Decembris, nimirum qui à die publicationis Bullæ uſque ad finem prædicti anni 1639. effluxi erunt anni 54. qui conſtituunt prædicta triennia decem & octo, & ſucceſſivè anno 1642. pariter menſe Decembris expirabit decimumnonum trienniũ: anno 1645. expirabit vigeſimum, & ita in futurum perpetuis temporibus.

40 Similiter Epiſcopis Germanis, Gallis, Hiſpanis, &c. incœpit currere quadriennium primum ab ipſa die publicationis Bullæ, & duravit uſque ad diem vigeſimam Decembris anni 1589. Et hac ipſa die incœpit quadriennium ſecundum, & finivit anno 1593. in ipſa die vigeſima Decembris. Atque ita anno 1637. proximè futuro incipiet illis currere decimumquartum quadriennium duraturum uſque ad diem vigeſimam Decembris anni 1641. quia ab anno 1585. quo Bulla fuit publicata uſque ad finem prædicti anni 1641. intercedunt anni 56. qui conſtituunt quatuordecim quadriennia. Quocirca Europei, qui per totam diem vigeſimam Decembris ejuſdem anni 1641. Limina non viſitarent pro decimoquarto quadriennio, inciderent utique in

41 pœnas à Conſtitutione inflictas. Eodem modo pro Africanis primum quinquennium ſumpſit initium à die 20. Decembris 1585. publicationis Bullæ, & exivit anno 1590. in ipſa die 20. Decembris, & inde incœpit quinquennium ſecundum, & exivit anno 1595. itidem menſe Decembris, adeo ut anno præterito 1635. inceperit illis undecimum quinquennium, quod deſinet anno 1640. & ſic deinceps de quinquennio

42 in quinquennium. Sed & Aſiaticis à publicatione Conſtitutionis effluxit primum decennium anno 1595. die 20. Decembris; ſecundum anno 1605. eadem die. Unde cùm præterito anno 1635. à die 20. Decembris incœperit illis currere ſextum decennium obſtricti erunt omnes æqualiter Limina viſitare pro tota die 20. Decembris anni 1645. & ſic in perpetuum ab uno aliud decennium.

43 Hæc autem computatio fieri debet ab ipſa die publicationis Bullæ excluſivè; & ſic in fine cujuſque triennij, vel quadriennij integra dies vigeſima Decembris cedit commodo Epiſcoporum, adeo ut tempus ad viſitandum præfixum duret uſque ad ultimum momentum ejus diei. Ita enim ſtatuitur pro regula, ut dies termini non computetur in termino, l. 1. *ff. Si quis cautionibus*, cap. *primò.* cum concordant. de quibus ibi per gloſ. *in verb. Proponitur, de reſtitut. ſpoliat. num. 6.* gloſſ. fin. in cap. *Super eo, infra de appellat.* Socin. *regul. 16.* latè Tiraquell. *de retract. lignag. §. 1. in gl. 2.*

Neque obſtat, quod annus ubi incipit ibi deſinat, & reſolvatur, ut inquit Bald. *conſ. 458. nu. 4. in fin. vol. 1.* gloſ. & DD. in l. *Ita vulneratus, §. Æſtimatio, ff. ad l. Aquiliam.* Et quod cum anni naturalis conficiatur diebus 265. & horis ferè ſex, gloſ. in c. *Quadrageſima in verb. Dies, de conſecr. diſt. 45.* gloſ. in Clem. 1. §. *Licet igitur, de reliq. & venerat. Sanctor.* Idcircò triennia, vel quadriennia viſitationi præfixa ſimiliter deſinere debeant eodem momento, quo incœperunt.

Id

Id, inquam, non obſtat, quia cùm ſpatia hujuſmodi, ut diximus, incipiant à die publicationis excluſivè, utique facta computatione à primo momento diei vigeſimæ primæ Decembris, triennium, &c. conſummabitur, inde ad tres annos in ultimo momento diei vigeſimæ Decembris, in quo momento pertinget ad punctum ſui principij, & ſic deſinet ubi incœpit.

44 Præterea quamvis maxima ſit inter DD. altercatio, an, & quando tempus currat de momento ad momentum, & ultima dies anni cœpta habeatur pro completa, ut apud Tiraquell. d. gloſ. 11. *num.* 17. & apud Juriſtas in l. 1. *ff. de manumiſſis*: & Canoniſtas in c. *Cum in cunctis, de election.* tamen frequentius recepta eſt opinio gloſſæ in l. 3. §. *Minorum, in verb. Momentum, ff. de minor.* ut diſtinguendum ſit an in materia, de qua agitur, verſetur favor, vel odium, ut dies cœpta impleta, vel non impleta habeatur, prout favor ſuadet haberi, vel non haberi. Quam gloſſæ opinionem ſequuntur ibi Bart. & Alberic. qui teſtatur in hac quæſtione ſemper ſolere ad eam gloſſam recurri, & explicat dilucidè diem cœptam non haberi pro completa, ubi eſt favor, ut tempus duret; & haberi ùbi eſt favor, ut tempus finiatur. Idem tradit gloſ. in cap. *Cum in cunctis. in verb. Exegerit, de elect.* & Abb. *nu.* 6. teſtatur eam gloſſam communiter approbari: & de communi teſtatur etiam Tiraquell. *ubi ſuprà nu.* 44. At certum eſt hoc caſu verſari favorem, ut tempus viſitationi præfixum duret uſque ad ultimum momentum diei ſupremæ, ut ſic Epiſcopi ſint immunes à cenſuris, & pœnis Bullæ. Ergo ultima dies cœpta non debet haberi pro completa: nam, ut inquit Angel. *conſ.* 404. *col. fin. verſ. Non obſtat Decretalis, ex benignitate*, & ad excludendam contumaciam totus dies termini cadit in terminum, maximè quia Sedis Apoſtolicæ nihil intereſt an Epiſcopi viſitent Limina in ipſa die 20. Decembris, an verò poſtridie; & de punctis horarum lex non curat, ut Bald. ait in d. c. *Cum in cunctis, n.* 3. *de elect.* Tam parva enim horarum momenta non ſatis digna videri poſſunt animadverſione Legiſlatorum Cujac. *libr.* 3. *Comment. Iuris civilis cap.* 12. *col.* 2. Ad hoc l. 1. *ff. Si quis cautionibus*, ubi in numero dierum, intra quos abſentes, debent ſe judicio ſiſtere, dies termini non computatur, & ſubnectitur ratio, quia talis dinumeratio neutri litigatorum oneroſa eſt. Et ita uſu receptum

45 eſt. Quinimò Sac. Congregatio conſuevit benignè excuſare à cenſuris Antiſtites venientes ad Limina, dummodo ad Curiam perveniant per totam diem vigeſimam Decembris ultimi anni, in quo cadit viſitatio, licèt Baſilicas Beatorum Apoſtolorum actu non viſitaverint, nec relationem Status Eccleſiæ exhibuerint ante conſummationem ejus diei, eo quod negocium viſitationis videatur inchoatum per acceſſum ad Urbem arg. cap. *In cauſis, de elect.* & eorum quæ in materia viſitationis inchoatæ tradit Federic.

46 de Sen. *conſ.* 145. *Ioannes Epiſcopus num.* 3. *in fine*, exemplo etiam examinis teſtium, quod non poteſt dici extra terminum, quando teſtes intra terminum jurarunt. Seraphin. *deciſ.* 857. *nu.* 21. Cum præſertim hoc ipſum ſuadere videantur verba Conſtitutionis, quæ tantùm exigunt, ut Antiſtes tertiò, quarto, quintò, & decimo quoque anno inter ſuſcipiant, & Deo concedente perficiant.

47 Supponendum eſt ſecundò ex præſcripto hujus Conſtitutionis Sixti V. §. *Ad hoc autem. verſ. Quæ ne longius differantur, &c.* tempus qualecunque excurſum alicui ex Epiſcopis, qui ſive morte præventus, ſive alia quacunque de cauſa ob non finitum tempus ei præſcriptum Limina non viſitaverit, ita intelligi effluxiſſe, & excurſiſſe illius ſucceſſori, ut termino ipſo juxta Prædeceſſoris ſui jus jurandum completo, debitam viſitationem conficere teneatur. Quæ verba non eum habent ſenſum, ut Epiſcopus ſucceſſor teneatur viſitare pro omnibus triennijs, vel quadriennijs, &c. pro quibus ejus prædeceſſor non viſitavit: alioquin ſequeretur, ut ſi Epiſcopus prædeceſſor namque Limina viſitaſſet, & diu Eccleſiam obtinuiſſet, & ſucceſſor teneretur octies, aut decies uno anno viſitare, ac de Eccleſiæ ſtatu rationem reddere pro octo, aut decem triennijs, quibus anteceſſor prætermiſit viſitationem. Quod non eſt dicendum; ſed illa verba ita ſunt accipienda, ut Epiſcopus nuper conſecratus ſi eo triennio, vel quadriennio, quod eo tempore currit, ejus Prædeceſſor non viſitaverit, teneatur ipſe viſitationem perficere; exempli gratia Epiſcopus Italiæ conſecratus eſt die prima Maij hujus præſentis anni 1636. in quo currit tertius annus decimi ſeptimi triennij ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſuprà *num.* 39. *verſ. Itaque Epiſcopis Italis*, ſi ejus Prædeceſſor pro hoc triennio decimoſeptimo viſitaverit, Epiſcopus ipſe habebit ſpatium ad viſitandum pro 18. triennio uſque ad diem 20. Decembris anni 1639. Atque ita differre poterit viſitationem ſpatio annorum trium, atque octo fere menſium à die prima Maij ſuæ conſecrationis. Sin autem idem Prædeceſſor non viſitaverit pro eodem triennio decimo ſeptimo nunc currente, tenebitur ſucceſſor viſitationem abſolvere hoc ipſo anno 1636. ante exactam diem 20. Decembris proximè futuri, & ſic à die prima Maij Conſecrationis ſuæ non habebit ſpatium ad viſitandum niſi ſeptem menſium, ac viginti dierum: & in hunc ſenſum intelligi debent ſibi excurriſſe tempus Prædeceſſori effluxum.

48 Quod ſi hoc ſpatium nimis breve Epiſcopo videatur ad viſitationem perficiendam, & conficiendam relationem Status Eccleſiæ, poterit impetrare à S. Congregatione prorogationem ad

49 hoc munus ob eundem: & in caſibus in quibus Epiſcopi conſecrantur in Curia paulò ante finem triennij puta menſe Octobris, vel Novembris, quia non ſubeſt tempus adeundi Eccleſiam, conficiendi ſtatus Eccleſiæ relationem, & redeundi ad Urbem ad Limina viſitanda ante exactam diem 20. Decembris immediatè ſequentis ex gratia admitti ſolent ad viſitationem priùs quàm abſcedant à Curia, exhibita aliquali Eccleſiæ relatione, puta illa, quæ facta fuit in Conſiſtorio, eiſque dantur litteræ teſtimoniales peractæ viſitationis, cùm eo tamen, ut cum ad reſidentiam ſe contulerint, & diœceſim viſitaverint, infra ſex menſes, vel aliud tempus eiſdem præſcribendum uberiorem relationem tranſmittant ad Sac. Congregationem.

50 Supponendum eſt tertiò, Epiſcopos non debere infra tempora ſuperiùs expreſſa quandocunque viſitare, ſed tantùm in ultimo anno trien-

nij,

iij, &c. idque ſatis aperte judicant verba Conſtitutionis, quæ non præcipiunt ſimpliciter viſitationem infra illa annorum curricula, ſed jubent ut Epiſcopi Italiæ tertiò, Germaniæ quartò, Africæ quintò, Aſiæ decimo quoque anno iter ſuſcipiant, & perficiant. Licèt cum Epiſcopis ultra montes, ac præſertim Indiarum ob ingentem locorum diſtantiam beniguiùs agi conſueverit; alioquin ſi liceret infra dicta temporum intervalla viſitare quandoque ſequerentur duo inconvenientia. Primum, quia Epiſcopus Italiæ ſi exempli gratia viſitaret initio anni 1637. proximè futuri, qui erit annus primus decimi octavi triennij à publicatione Bullæ poſſet differre aliam ſequentem viſitationem uſque ad diem 20. Decembris anni 1642. quo tempore abſolvetur decimum nonum triennium. Atque ita ab una viſitatione ad aliam intercederet ſpatium ſex annorum, quod eſt contra mentem, & verba Conſtitutionis, quæ vult, & tertio quoque anno fiat viſitatio. Ita in ſimili cùm in cap. *In ſingulis de ſtat. Monachor.* ſtatutum ſit, ut Capitula provincialia Religioſorum fiant de triennio in triennium, Joan. Andr. *ibi in princip.* dicit (non ſufficere in fine primi triennij facere unum Capitulum provinciale, & ſtatim in principio ſecundi triennij facere unum aliud, quia id potiùs eſſet facere Capitula de ſexto in ſextum annum, quàm de triennio in triennium, & multò tempore poſſet ſic tardari Ordinis reformatio; & ſic etiam interpretata eſt conſuetudo) Hæc Joann. Andr. quem ibi totidem verbis ſequuntur Antonius de Butr. *num.* 4. Cardin. *num.* 3. Anchar. &
52 Abb. & Joan. de Anan. *num.* 1. *in* 1. *notab.* Similem quæſtionem proponit Collectar. in cap. *Procurationes nu.* 13. *infra de cenſ.* de Epiſcopo qui in ultima die anni viſitavit Eccleſiam, & in ſequenti, ſeu tunc incipienti. Et reſolvit Epiſcopum non debere hoc facere, etiamſi per annum integrum eſſet abfuturus, quia hæc non eſt juſta cauſa gravandi illam Eccleſiam; ſed & tunc unica videretur viſitatio, & continuata, ut c. *Cum venerabilis, de cenſ.* & cap. *Viſitandi,* 18. *quæſt.* 2. Alterum inconveniens eſt, quia ſi Epiſcopus Italiæ viſitaret, verbi gratia die prima Decembris hujus præſentis anni 1636. qui eſt annus ultimus decimi ſeptimi triennij à Bullæ publicatione, ſi admitteretur ad viſitationem primo anno ſequentis triennij decimi octavi, poſſet viſitare iterum hoc ipſo anno die vigeſima prima ejuſdem menſis decembris, in qua incipiet decimum octavum triennium; & ſic infra dies unum, & viginti. Quod ſimiliter eſſet tam contra verba, quàm contra mentem prædictæ Conſtitutionis, quæ vult, ut Epiſcopi Italiæ tertio quoque anno reddant rationem Epiſcopalis adminiſtrationis, & contra præallegatam doctrinam Joann. Andr. & aliorum in dicto cap. *In ſingulis, de ſtat. Monach.* & Collectar. *loc. citat.* Itaque Epiſcopi præſertim Italiæ non conſueverunt in primo anno triennij ad viſitationem admitti; in ſecundo autem anno non niſi raro, & ex aliqua rationabili cauſa, & ita cenſuit ſacra Congregatio ſuper reſidentia Epiſcoporum, ut dixi in cap. *Qualiter, num.* 42. *&* 47. *infra de Cleric. non reſiden.*

5 His ita Conſtitutis, cùm de impedimentis fusè ſuperiùs actum fuerit, conſiderandum eſt ante omnia, quo tempore impedimentum cuique Epiſcopo contingat, & quandiù veriſimiliter ſit duraturum; nam ſi Epiſcopus inciderit in febrim primo anno currentis triennij, vel quadriennij, &c. hæc non eſſet juſta cauſa mittendi nuncium ad viſitationem peragendum, quia eo anno non tenetur, nec debet viſitare, & veriſimile eſt, ut ante ultimum annum triennij, vel quadriennij ceſſet impedimentum infirmitatis, atque ita Epiſcopis poſſet per ſeipſum præſcripto tempore Limina viſitare. Quod ſi impedimentum inciderit in ultimo anno, quamvis tunc ſit juſta cauſa abligandi procuratorem, tamen ſi impedimentum incideret initio illius anni, quo tenetur viſitare, & eſſet ejuſmodi, ut veriſimiliter duraturum non eſſet ultra paucos aliquot dies: certè Epiſcopus non ſatisfaceret conſcientiæ ſuæ, qui hujus impedimenti prætextu abſtineret à
54 perſonali viſitatione: requiritur enim ad hoc ut impedimentum ſit diutinum, ut ait gloſ. in cap. 1. *in verb. Legatum,* 5. *quæſt.* 3. Joan. de Imol. *conſil.* 86. *num.* 9. *verſ. Circa quintum*, aliàs vix daretur caſus, ut Antiſtites tenerentur per ſeipſos viſitare, quia raro accidit, ut integri anni ſpatio quis non reperiatur aliquandiù impeditus. Unde impedimenta procellæ maris impetus fluminum, tranſitus piratarum, levis podagræ, ſeu alterius morbi, vel obſtaculi parum duraturi pro
55 legitimis habenda non eſſent etiamſi inciderent in anno viſitationis; dummodo tamen non inciderent circa finem anni, adeo ut ceſſante poſtea impedimento, probabiliter non ſupereſſet congruum ſpatium perſonaliter accedendi ad Ur-
56 bem, & Epiſcopus de induſtria in illud tempus acceſſum non diſtuliſſet: nam hoc caſu ſecun-
57 dum Geminian. *conſ.* 91. *in fin. num.* 12. *verſ. Secundo etiam.* Si quis ponat ſe in neceſſitate, vel negligentia ultimi momenti diei, cum potuerit ante eſſe diligens, quamvis ſuperveniat impedimentum in ultimo momento, non excuſatur; quia imputandum eſt ei, qui ſe taliter arctavit, allegat Speculator. *in tit. de dilat.* §. *Dilationem, verſ. Pone Iudex,* & gloſ. in dicto cap. *Cupientes, in ver. Comparere, de elect. lib.* 6. In quibus tamen omnibus plurimum exuberat arbitrium, & æquitas ſacræ Congregationis.

58 Ceſſantibus ergo ſupradictis impedimentis, ac ſi quæ ſunt his ſimilia, Epiſcopi tenentur ipſi per ſe juxta intervalla temporum ſuperiùs relata munus viſitationis conficere; alioquin ab ingreſſu Eccleſiæ, ac etiam ab adminiſtratione tam ſpiritualium, quàm temporalium, nec non à perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum à Capitulis earum interim liberè exigendorum, & in opus fabricæ, ſeu ornamentorum Eccleſiæ emptionem, prout major exegerit neceſſitas, inſumendorum, ipſo facto tandiù ſunt ſuſpenſi, donec à contumaciæ reſipiſcentes relaxationem ſuſpenſionis à Sede Apoſtolica meruerint obtinere, ut patet in Bulla in §. *Si verò quod abſit;*
59 Non tamen incidunt in has pœnas niſi tranſacta ultima die termini ad viſitandum præfixi, etiamſi tantùm temporis affluxerit, ut certum ſit, eos ante præfinitum tempus viſitare non poſſe, ut optimè probat textus in c. *Commiſſa*, *in princ. de elect. lib.* 6. & per illum text. in ſimili caſu tradunt in cap. *fin. ne Clerici, vel Monachi.* Butr. *num.* 8. *in* 3. *quæſt.* Cardin. *nu.* 6. *in* 8. *quæſt.* Anchar. *num.* 6. *in fin.* expectandus eſt enim totius tem-

temporis lapſus quaſi in diem tota obligatio ſit collata l. *In illa, ff. de verb. oblig.* l. *Ita ſtipulatus,*
60 & l. *Inſulam, ff. ſi quis caution.* Lapſa tamen ultima die termini, remanebunt ligati conſtitutione, etiamſi ante lapſum eos pœnituerit, quia imputandum eſt eis quod ſe arctaverunt, arg. l. 2. §. *Si quis tamen, ff. Si quis caution.* cap. *Conſuluit,* §. 1. *ſupra de offic. deleg.* cum ſuis concordan. & not. Hoſt. in d. cap. *fin. nu.* 1. *in verb. Redierint ne Cler. vel Monachi* poſt Goffred. Vincent. & Abb. Antiq. ibi *num.* 3. Butr. Cardin. & Anchar. *ſupracitat.*

61 Porrò ejuſmodi munus viſitationis Liminum in tribus actibus potiſſimum conſiſtit, videlicet in materiali ſacrorum Liminum viſitatione, in exhibitione debitæ obedientiæ, ac reverentiæ Romano Pontifici, & in relatione Status Eccleſiæ. Quos tres actus complectitur Bulla in §. *Quocirca:* & eorumdem meminit Sac. Congregatio Concilij in litteris patentibus, quas tribuere ſolet Epiſcopis poſt peractam viſitationem hac, vel conſimili formula, videlicet Nos, &c. S.R.E. Presbyter Cardinalis, &c. Fidem facimus, & atteſtamur Reverendiſſimum in Chriſto Patrem Epiſcopum, &c. Conſtitutioni fel. rec. Sixti V. &c. cumulatè ſatisfeciſſe: nam & ſacras Beatorum Petri, & Pauli Baſilicas humiliter, & devotè præſens veneratus eſt; & Sanctiſſimi D. N. pedibus provolutus Sanctitati Suæ, & Sac. Congregationi, &c. ore, ſcriptoque retulit de ſtatu Eccleſiæ ſuæ, &c.

62 Itaque primus actus perficitur ab Epiſcopis adeundo Baſilicas SS. Petri, & Pauli de Urbe, ibique humiliter venerando Beatorum Apoſtolorum corpora. Nam & ſi obligatio quam habent Epiſcopi de viſitandis Liminibus Apoſtolorum ex forma juramenti poſita in hac Decretali non intelligatur de Eccleſijs SS. Petri, & Pauli ſituatis in Urbe, ſed de Curia Romana, ut dicit hic Joan. de Anan. *num.* 9. nec de Apoſtolis mortuis, ſed de Papa, ut per Joan. Andr. in verb. Apoſtolorum, & dicemus infra *num.* 68. *verſ. Secundus actus*, tamen obligatio hæc viſitandi prædictas Baſilicas deducitur ex alijs Canonum, & Sanctorum Patrum decretis, & præcipuè ex dicto cap. *Iuxta,* 93. *diſtin.* ex Leonis *Epiſtola* 4. ex Polycarp. *lib.* 4. *tit.* 25. ex Aniceto *lib.* 6. *cap.* 164. ex hac Sixti V. Conſtitutione, & ex diuturna obſervantia, ut propterea non bene Anaſtaſ. Germon. Archiepiſcopus Tarantaſiæ exclaudat à viſitatione Liminum hunc actum venerationis Baſilicarum in ſuo tractat. de *Indult. Cardin. ad fin.*

63 Quem quidem actum Epiſcopi non tenentur probare juramento, aut teſtibus, ut ſupra de impedimentis dictum eſt; ſed ſatis eſt, ut ipſimet referant Cardinali Præfecto, vel Secretario S. Congregationis Concilij ſe perſonaliter Baſilicas viſitaſſe: nam qui è ſua Diœceſi ad Urbem acceſſit ad Limina viſitanda dubitari non poteſt, quin Baſilicas præſens veneratus ſit, ideoque eorum aſſertioni in hoc plena fides habetur; adeò ut nec per fidem Sacriſtæ earumdem Baſilicarum de viſitatione docere debeant. Quinimò atteſtationes hujuſmodi, quas aliquando Epiſcopi exhibuerunt, me Secretario, vel ante actis temporalibus non fuerunt receptæ, vel admiſſæ. Et hic ſtylus ſervatur eſt tam quoad Epiſcopos, quàm quoad eorum nuncios, ſeu pro-
64 curatores. A quibus tamen procuratoribus hoc amplius exigitur, ut priuſquam hoc nomine adeant Beatorum Apoſtolorum Baſilicas exhibeant mandatum ſpeciale authenticum ſui Epiſcopi ad Limina viſitanda. Etenim mandatum generale non conſuevit admitti, tum quia jus commune exigit certum nuncium ut hic in textu ubi Joann. Andr. *num.* 8. *in fin.* & poſt eum Abb *num.* 6. ſupplent, ideſt cum litteris patentibus Epiſcopi. Tum quia qualitas materiæ hoc deposcit, ne tam grave, ac neceſſarium negocium quaſi obiter agatur, ac perfunctoriè. Tum denique quia Bulla diſertis verbis præcipit, ut ſi Epiſcopi legitimo impedimento detenti fuerint jurent ſe prædicta omnia adimpleturos per certum nuncium ad id ſpeciale mandatum habentem. Quinimo ſi aliqua ſuſpicio ſubſit ab ipſis Nuncijs exquiritur etiam delato juramento an venerint expenſis Epiſcopi: licèt quando Procuratores ad hoc munus principaliter fuerunt ablegati, nihil obſtet quin poſtea, etiam nego-
65 cia propria expedire valeant, exiſtentes autem in Curia numquam, & ex quavis cauſa admittuntur ad viſitandum etiam cum ſpeciali man-
66 dato ab Epiſcopis tranſmiſſo; Sed ſtantibus legitimis impedimentis viarum, peſtis, & alijs id genus conſueverunt potius dari dilationes, ac pro-
67 rogationes ad viſitandum; adeo ut ne ab Epiſcopis Indiarum quidem admittantur procuratores niſi ſpecialiter ab eorum Diœceſibus fuerint ad Urbem ablegati. Excipiuntur tamen Epiſcopi reſidentes in partibus Infidelium Sacræ Congregationi de propaganda Fide ſubordinati, qui de hoc habent ſpeciale privilegium à fel. rec. Urbano VIII. conceſſum 28. Julij 1626.

68 Secundus actus viſitationis, ideſt exhibitio obedientiæ, & ſubjectionis Beatiſſimo Romano Pontifici elicitur etiam ex hac Decretali, quadum loquitur de viſitatione Liminum Apoſtolorum intelligitur à Doctoribus de Papa, quia Apoſtolorum Limina ibi eſſe intelliguntur, ubi Papa eſt. Et ita hunc textum exponi debere patet ex verbis immediatè ſubſequentibus, ideſt *niſi eorum abſolvar licentia*, quæ de neceſſitate oportet exponi, ideſt niſi abſolvar per Papam qui illis Liminibus præeſt, & eorum vices gerit, & authoritate fungitur, ut formaliter dicit hic Innoc. *in verb. Apoſtolorum*, & poſt eum Hoſt. & Joan. Andr. ambo *n.* 8. Abb. *nu.* 6. Joan. de Anan. & Felin. ambo *num.* 9. Specul. *In tit. de legat.* §. *Nunc oſtendendum*, *num.* 88. Cardin. Turrecr. in c. *Iuxta, in verb. Liminibus,* 93. *diſt.* Stephanns de Gaëta *in repet.* cap. *Ad Limina, num.* 130. *quæſt.* 1. Idipſum conſtat ex dicto c. *Ad limina*, cujus hæc ſunt verba (Ad Limina Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum Principum hic præſens homo nomine Stephanus orationis cauſa veniens, noſtro Præſulatui ſuggerendo innotuit, &c. ubi idem Stephanus de Gaëta (Nota inquit. Primo quod Limina Apoſtolorum ibi eſſe intelliguntur, ubi eſt Papa) ut patet dum dicit; *Ad Limina Apoſtolorum:* & ſubdit, *noſtro Præſulatui:* quod ea ratione à Sanctiſſimis illis Patribus fuit conſtitutum, ut Epiſcopi omnes eam, quam decet reverentiam exhiberent Romano Pontifici, tanquam Summo Chriſtianorum, Capiti, & Paſtori; Idque inſinuat Gratianus, qui in cap. 3. 93. *diſtinct.* relatis verbis Cypriani

ni de unitate Eccleſiæ, videlicet (Qui Cathedram Petri, ſuper qua fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia eſſe non confidat) addit ipſe (Epiſcopi verò, qui Apoſtolicæ ordinationi ſubjacent, etiam hanc reverentiam debent, ut ſe ſe ſingulis annis Apoſtolorum Liminibus repræſentent) Et immediatè ſubnectit d. cap. *Iuxta*. Hinc Specul. in *d.* §. *Nunc oſtendendum*, *in fin.* & Anton. de Butr. hic quærunt, An Epiſcopus, qui ſingulis annis viſitare Limina Apoſtolorum jurejurando ſe adſtrinxit, ſit ſecurus ſi viſitaverit Legatum: & reſpondent non eſſe, quia Limina Apoſtolorum ibi eſſe intelliguntur ubi eſt Papa, & aliud Sedes, aliud Legatus, non tamen requiritur formale illud juramentum fidelitatis in hoc textu expreſſum, quod dicunt eſſe ligium. Bald. *n.* 11. *verſ. Ibi contra*, & latiùs Alex. de Nævo *nu.* 24. *verſ. Ex quo infert*, hoc enim præſtatur ab Epiſcopis ſemel tantùm in actu Conſecrationis. Sed ſatis eſt, & perficitur iſte actus, ſi Antiſtites ſiſtant ſe ad pedes Summi Pontificis, eumque edoceant de omnibus, quæ in eorum Eccleſijs ad Dei gloriam augendam, ad Chriſtianam Religionem propagandam, & ad animarum ſalutem procurandam judicaverint deducenda eſſe ad notitiam Sanctitatis ſuæ, & viciſſim mandata Apoſtolica humiliter recipiant, ut in memorata Bulla Sixti V. in §. *Quocirca*, *verſ. Ac nobis, & ſucceſſoribus noſtris.*

2 Tertiùs actus perficitur, cum Epiſcopi ore, ſcriptoque de univerſo Statu Eccleſiæ ſuæ referunt S. Congregationi Concilij. Ad quam quidem relationem favendam tenentur etiam ex juris communis præſcripto, ut hic adnotarunt Joan. Andr. *num.8. in verb. Certum nuncium*, & Abb. *num. 6.* Hic autem Status, aut materialis eſt, aut formalis materialis dicitur qui verſatur circa loca Urbana, ſuburbana ruralia, ſylveſtria. Item circa Cathedralem, Collegiatas, Parochiales, & alias Eccleſias, & Oratoria. Item circa monaſteria tam virorum, quàm mulierum, Hoſpitalia, Montem Pietatis, Collegia, Confraternitates, & alia pia loca tam civitatis, quàm diœceſis, & circa earumdem Eccleſiarum, & locorum ſitum, fabricam, ornatum, bona, reditus, ſacram ſuppellectilem, perſonarum, ac miniſtrorum numerum, & ordinem, & alia his ſimilia.

4 Et quoad hunc ſtatum materialem praxis eſt, ut unuſquiſque Epiſcopus in prima ejus viſitatione plenam exhibeat relationem: In ſequentibus autem viſitationibus ſuper hoc ſtatu materiali ſimpliciter ſe referat ad relationem primo exhibitam, & tantum adjiciat ſi quid additum, imminutum, aut immutatum fuerit, quod S. Congregationem ſcire expediat.

5 Status verò formalis, in quo præcipuè Epiſcopi eniti debent, verſatur circa paſtorale officium, atque omnia, quæ ad ipſarum, quibus præſunt, Eccleſiarum regimen, & animarum ſalutem

6 quovis modo pertinent, de quibus Sac. Congregatio peculiariter edoceri vult ad præſcriptum Conſtitutionis ab eodem Sixto editæ ſuper inſtitutione ipſius Congregationis, in §. *Patriarcharum, in Bullar. tom. 2. pag.* 614. videlicet. Quæ in Eccleſijs eorum curæ, ac fidei commiſſis Cleri, populique morum diſciplina ſit, quæ Concilij Tridentini decretorum cum in omnibus, tum præſertim in reſidentiæ munere executio; quæ item piæ conſuetudines; & qui omnium denique

77 in via Domini ſint progreſſus. In ſpecie autem An quotannis celebraverint Diœceſanam Synodum, ac ſi Archiepiſcopi ſint an etiam eo triennio congregaverint Concilium provinciale: nam alioquin ſi in ijs negligentes forent, pœnas à ſacris Canonibus ſancitas incurrerent, cum pœna ſuſpenſionis de qua in cap. *Sicut de actus*, æque habeat locum in diœceſana Synodo, atque in provinciali, ut per Abbatem ibidem in ſumma: & colligitur ex Concilio Tridentino *cap.* 2. *in fine verſ. Si Metropolitani, vel Epiſcopi negligentes ſuerint, &c. ſeſſ.* 24. quæ verba cenſuit ſacra Congregatio referri tam ad provincialem, quàm ad diœceſanam Synodum: de quo tamen dicendum, ut ſcripſi plenius in prædicta Decretali *Sicut, in* 10. *quæſtione.*

78 Deinde Epiſcopi referunt S. Congregationi, an diœceſim ſuam quotannis viſitaverint, ac ſi ob ejus latitudinem eam quotannis viſitare integrè non potuerint; an ſaltem biennio viſitationem abſolverint. Neque enim permittitur, ut latitudinis prætextu viſitatio integra longius protrahatur unde cùm in Concilio Provinciali ultimo Burdegalenſi decretum eſſet, ut ſi Epiſcopi integram diœceſim ſingulis annis pro latitudine viſitare nequirent, ſaltem triennio id perficerent: Sac. Congregatio juſſit expungi illud verbum, *Triennio*, & in ejus locum reponi verbum *biennio*, ad præſcriptum Tridentini Concilij *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. dum autem referunt de viſitatione diœce-

79 ſis, indicant ſimiliter ſi quid in ea viſitatione repererint, quod notitia S. Congregationis dignum videtur; veluti an fides Orthodoxa ubique ſervetur inviolata; An pravæ conſuetudines, & ritus ſuperſtitioſi alicubi irrepſerint: An Parochi jugiter in ſuis Parochijs reſideant, doctrinam Chriſtianam doceant, & ſuo muneri ſatisfaciant; An verbum Dei in civitate, ac diœceſi conſuetis temporibus prædicetur; an graves inimicitiæ, aut diſſidia ullibi vigeant, quæ componere, aut ſedare nequierint, an reditus Eccleſiarum, & piorum locorum fideliter adminiſtrentur, & erogentur in uſus à fundatoribus, vel aliàs legitimè præſcriptos; an pœnæ, ac multæ pecuniariæ pijs uſibus applicentur, & an habeant ejuſmodi pœnarum depoſitarium; an divinus Cultus ulla in parte imminutus, an ve Cleri, populique diſciplina alicubi ſit collapſa, & alia id genus.

Amplius referunt an Sacramentum chriſmatis adminiſtraverint; an in civitate erectum fuerit Seminarium Clericorum; ſimiliter an erecta ſit præbenda Theologalis, ac Pœnitentiarij.

Ad hæc an in monaſterijs Monialium inviolatè clauſura cuſtodiatur; an Moniales ſervent vitam communem; & an aliqui abuſus in ijſdem monaſterijs irrepſerint, qui conſilio, aut auxilio S. Congregationis indigeant.

Item An Cathedrali extent diſtributiones quotidianæ, & Canonici, & Beneficiati divinis interſint ad præſcriptum Concilij.

Ac demum an habeant aliquod impedimentum à judicibus, ac magiſtratibus ſæcularibus, aut lis aliqua, vel controverſia cum illis intercedat in ijs, quæ ad Epiſcopale officium, & juriſdictionem, immunitatemque ac libertatem Eccleſiaſticam pertinent, & quam plura alia his

80 Relationi autem Status Eccleſiæ multi Epiſcopi conſueverunt adjicere dubia, ſi quæ illis occurrant circa Eccleſiarum ſuarum regimen, ſuper quibus ſacram Congregationem conſulunt: conſuevit enim Congregatio omnibus reſpondere occaſione viſitationis Liminum etiamſi dubia ejuſmodi non concernant Tridentini Concilij interpretationem, juxta facultatem, quam ei Sixtus V. attribuit in litteris erectionis ejuſdem Congregationis §. 1. *verſ. Patriarcharum.*

Demum relatio ab Epiſcopo, vel ejus nuncio, ut proponitur, exhibita legitur in plena Congregatione, quæ ſingulis capitibus perpenſis, paſtoralem Epiſcopi ſolicitudinem aut laudat, aut excitat ſalutaribus adhortationibus, & in omnibus providet, prout in Domino judicat ſalubriter expedire.

81 Ac tandem cum litteris teſtimonialibus peractæ viſitationis admonitos, inſtructos, & roboratos ad ſuas Eccleſias remittit ad præſcriptum ejuſdem Conſtitutionis d. §. 1. *verſ. Ipſiſque det litteras*, mandatque aſſignari diſtributiones totius temporis acceſſus, manſionis, ac reverſionis Canonicis, qui Epiſcopum ad Limina comitati ſunt, quas jubet etiam aſſignari Præbendato, qui Epiſcopi nomine viſitavit ad præſcriptum Decreti ab eodem Sixto V. hac de re editi.

82 Ultimò loco omittendo non eſt ad hanc viſitationem ex ſententia Sacræ Congregationi teneri etiam Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos Titulares: nam quoad primum, & ſecundum viſitationis actum, certum eſt Eccleſiæ captivitatem non eſſe illis impedimento, quominus poſſint per ſeipſos Beatorum Apoſtolorum Baſilicas venerari, & Summo Pontifici ſe præſentare.

83 Quo verò ad tertium actum relationis, tametſi Eccleſias habeant in partibus Infidelium, & careant Clero, populoque Chriſtiano: non tamen propterea deſinunt eſſe illarum Eccleſiarum Epiſcopi, c. *Paſtoralis*, ubi id notant Archidiac. *ſub num.* 4. & Præpoſitus *in* 1. *notab.* 7. *quæſt.* 1. Et

84 quamvis lex civilis dicat, cum loca capta ſunt ab hoſtibus, omnia deſinere religioſa, & ſacra eſſe, ut in l. *Cum loca, ff. de relig. & ſumpt. funer.* tamen non eſt ita, quia ipſa Sacramenta Eccleſiæ

85 vera dicimus eſſe apud hoſtes, c. *Quod quidam*, 1. *quæſt.* 1. & quod dicit lex locum deſinere eſſe ſacrum, intelligitur, quia viduatus eſt ſacris miniſterijs, ut declarat gloſ. in dicto cap. *Paſtoralis, in verſ. Revertatis.* Itaque tenentur prædicti de illis ovibus eſſe ſoliciti, ſi forte ſpes ulla divinæ miſerationis affulgeat aliquam ex eis reducendi ad Ovile, & ſuper gregem illum quantum, eis datur invigilare. Et propterea de ſtatu Eccleſiarum ſuarum pro juribus inquirere debent, & Sanctitati Suæ, ac Sac. Congregationi ſuggerere ſi quid illarum animarum ſaluti prodeſſe poſſe judicaverint, ejuſque Beatitudinis opem, & auxilium ſuper hoc implorare atque ita in ſpecie ſacra Congregatio ſuperioribus annis reſpondit conſulta à Patriarcha Geſualdo, qui per nuncium ſpecialiter ablegatum ex ſua diœceſi Barenſi viſitavit etiam tanquam Patriarcha Conſtantinopolitanus, ſtatuſque ejuſdem Patriarchatus relationem exhibuit. Quod ipſum, & antea reſpondit S. Congregatio ad conſultationem Thomæ de Avalos Patriarchæ Antiocheni.

DE IVREIVRANDO.

Cap. Veniens.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de parendo alicuius mandato non eſt ſervandum ſi præcipiatur aliquid quod obviet iuramento prius licitè facto. & n.* 12. *Et quid ſi obviet promiſſioni non iuratæ. num.* 23.

2 *Inimicitiæ capitales contrahuntur ex verbalibus iniurijs.*

3 *Convicium quid, & unde dictum.*

4 *De iniurijs illatis, & earum ſatisfactione poteſt compromitti.*

5 *Compromiſſum, ubi agitur de crimine criminaliter, non poteſt fieri in privatum.*

6 *Secus ubi de crimine agitur civiliter.*

7 *Compromiſſum ſuper ſatisfactione iniuriarum fieri poteſt non ſolum in extraneum, ſed etiam in ipſum oſtenſum tamquam amicabilem compoſitorem.*

8 *Secus tanquam in arbitrum.*

9 *De iniurijs illatis fieri debet mutua compenſatio, ſi civiliter agatur ad pœnam parti applicandam: Secus ſi criminaliter. & num. ſeq.*

10 *Compenſatio delictorum non fit ubi pœna venit fiſco applicanda, ſive ſit ſpiritualis, ſive temporalis, ſive pecuniaria.*

11 *Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus non fuit veriſimiliter cogitatum. & num.* 24.

13 *Iuramentum licitum tranſgrediens eſt periurus, & mortaliter peccat.*

14 *Iuramentum non eſt obligatorium quando ſervari non poteſt ſine interitu ſalutis æternæ.*

15 *Iurans parere mandato alicuius, ſi præcipiatur aliquid, quod non adverſetur priori iuramento, Sed tamen ſit ita grave, ut de eo veriſimiliter non cogitaverit, an teneatur illud ſervare. & num. ſeqq.*

16 *Conſenſus eſt de ratione intrinſeca iuramenti.*

17 *Caſuum fortuitorum renunciatio non validatur iuramento ob defectum conſenſus.*

18 *Iuramentum non extenditur niſi ad rationabilia poſſibilia, & honeſta.*

19 *Iurans ſtare mandato Epiſcopi, & non appellare, ſi Epiſcopus præcipiat, ut renunciet beneficio, appellare poteſt, nec eſt opus petere relaxationem à iuramento.*

20 *Iurans non petere reductionem ad arbitrium boni viri, ſi enormiter lædatur, poteſt illam petere iuramento non obſtante.*

21 *Etiamſi dictum fuerit, ut compromiſſarius poſſit enormiter lædere.*

22 *Compromiſſi verba quantumcunque lata relata ad arbitrium tertij proferuntur ſub quadam confidentia legalitatis, & bonitatis eius, in quem compromittitur.*

24 *Iuramentum generaliter præſtitum de parendo mandatis alicuius non extenditur, niſi ad ea, de quibus cogitatum eſt, vel debuit meritò cogitari.*

25 *Paria ſunt ſcire, & ſcire debere.*

26 *Iuramentum ſpecificè præſtitum in foro animæ iuxta intentionem iurantis recipit interpretationem.*

Pro-

recedit quando iurans dolum non adhibet; alioquin interpretatur ſecundum ſanum intellectum ſuſcipientis. num. 28.

Iuramentum in foro iudiciali recipit interpretationem ſecundum ius.

1 VENIENS. Si is, cujus mandato ſtare juravi, aliquid mihi præcipit contra juramentum per me priùs licitè factum, illud ſervare non teneor. Hoc licit; Joan. Andr. Bald. Beliam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. Joann. de Anan. & Alex. de Nævo. Dividitur in duas partes, in prima ponitur imperantis querela, in ſecunda proviſio ibi: *erum.*

2 Nota primo ibi: *Alternatim convicia, inferen*-, inimicitias graves, ſeu capitales contrahi ex onvicijs, ideſt ex verbalibus injurijs, l. 1. §. *Conmelia*, & l. *Item apud Labeonem*, §. *Ait Prætor*, 3 *de iniur.* Dicitur enim convicium, ideſt conentus vocum, quaſi convicium, ſecundum pan. Andr. *hic num. 2.* & Alex. de Nævo, conordat textus in l. *Licet, ff. de arbitr.* & hic notant ald. *nu. 5.* Butr. *nu. 2. Anchar. in 1. notab.* Imol. *princip.* & Joan. de Anan. *num. 3.* quod nota pro iodo articulandi.

4 Secundò nota ibi, *Obedire mandato.* De injujs illatis poſſe compromitti, ut *hic* per Bald. *um. 5.* & Abb. *nu. 1.* Quod gloſſa prima intelliit tanquam in arbitratorem, ſeu amicabilem ompoſitorem: propterea enim cum iſti hic mafuerint arbitrati, & injuſtè compoſuerit, poit peti reductio ad arbitrium boni viri, juxta 5 xtum in l. *Si ſocietatem, ff. Pro Socio.* Et ſic uamvis ubi agitur de crimine criminaliter, non oſſit fieri compromiſſum in privatum, ſecunum ea, quæ notantur in cap. *penult.* §. 1. *de in* 6 *tegr. reſtit.* & in l. *Non diſtinguemus*, §. *Iunus, ff. de arbitr.* tamen ſecùs eſt ubi agitur de imine civiliter, ut *hic*, & in cap. *Quintavallis, fra eod.* in cap. *Litteras, de præſumpt.* & in l. *Quid ergo*, §. *Et compromiſſo, ff. de his qui not. fra*, ſecundum Abbatem *hic in 2. not.* & ita ut 7 iem ait *nu. 1.* ſuper ſatisfactionem injuriæ irrotæ poſſunt partes componendo jurare de ſtano mandato non ſolum tertij, ſed etiam ipſius enſi, de quo eſt caſus in d. cap. *Quintavallis.* 8 el dic iſtos fuiſſe arbitros in re ſua, cùm eſſent onſanguinei partis offenſæ, ut in text. quod non uit tanquam in arbitros, ut l. *penult. ff. de ar. r.* & hic notatur in gloſ. Addit, *in verb. Manda-.*

9 Ex his habes unam differentiam an pro injuria ata criminaliter agatur, an verò civiliter.

Alia notabilis differentia eſt, quia ſi duo ſibi utuò dicant verba injurioſa; & criminaliter atur, uterque eſt puniendus: & in hoc caſu telligendus eſt Speculat. *in tit. de Accuſat.* §. 1. *fin. 2. col. verſ.* Quid ſi te latronem vocavi. Si rò civiliter agatur, ut quia uterque agit, ut it condemnatio ad pœnam parti applicandam; nc fieri debet mutua compenſatio, & neuter eſt uniendus, & in hoc caſu debet intelligi Abb. *c num. 3. ad finem*, pro ut eos diſtinguendo 10 onciliat Alex. de Nævo *num. 17.* & adde Innoc. cap. *Sicut, il ſecondo, nu. 7. infra eod.* ubi dicit ullam fieri compenſationem quando agitur de pœna fiſco applicanda, ſive ſit ſpiritualis, ſive temporalis, ſive pecuniaria; ſecus ſi pœna veniat applicanda parti, & eum ſequitur Socin. *in regula 46.* Delicta paria mutua compenſatione tolluntur, in ſecunda fallent.

11 Tertiò nota ibi, *Sub tali confidentia præſtitiſſet*, juramentum non extendi ad ea, de quibus non fuit veriſimiliter cogitatum: ad quod quotidie conſuevit allegari hoc capitulum, & hic notat gloſ. in ver. *Præſcivisſet*, Innoc. *nu. 1.* Hoſt. *nu. 2.* Butr. *in 2. notab.* Imol. *num 1.* Joann. de Anan. *num. 7.* & reliqui omnes, gloſ. in c. *Ad noſtram, l. ultimò, in ver. Mente, per illum text. infra eod.* Bart. in l. *Si quis pro eo, in 8. caſu num. 15. ff. de fideiuſſor.* Bald. in l. 2. *in 9. quæſt.* C. *de reſcind. vendit.* Federic. de Sen. *conſ. 199. Quæritur An Domina, nu. 2.* & *conſ. 62. Veriùs videtur, nu. 2.* Angel. *conſ. 172.* Ludovicus, *nu. 1.* Cardin. *conſil. 92. Favendo Pupillis, col. penult. verſ. Quæ ad iuramentum*, Signorol. de Homod. *conſil. 61. Quæſtio talis eſt poteſtas, col. 2. verſ. Nunc veniamus*, & *conſ. 250. ſuper dubijs col. 5. verſ. Item non videtur*, & alibi paſſim, Doctores, & latius dicetur infra cum gloſ. *penult.*

12 Ultimò nota ibi, *ſi iuramento prius licitè facto repugnat*, juramentum de parendo mandato alicujus non eſſe obſervandum, ſi præcipiatur aliquid, quod obviet alteri juramento priùs licitè præſtito, prout hic eſt caſus ſecundum Jo. Andr.
13 & omnes ſupracitatos in ſummario textus. Ratio eſt, quia tranſgrediens primum juramentum licitum, peierat, & mortaliter peccat, cap. *In novo*, & cap. *Prædicandum*, 22. *qu.* 1. cap. *Quæ*
14 *peierare, q. 2.* & c. *Si verò, ſuprà eod.* cum multis ſimilibus: & conſequenter ſecundum juramentum, quod repugnat primò, eſt illicitum, cum inducat ad peccandum; ideoque non eſt obligatorium, quia ſervari non poteſt ſine interitu ſalutis æternæ, c. 1. 2. & 3. & per totam, 22. *q.* 4. d. c. *Si verò*, & c. *Non eſt obligatorium, de reg. iur. lib. 6.* & quoniam non eſt præſumendum, ut generaliter jurando, quis cogitaverit, ut ſibi aliquid mandaretur contrarium ſuo priori licito juramento, c. *Ad noſtram*, l. *Vltimo, infr. eod.* & c. *Si compromiſſarij, de elect. lib. 6.* Ideo juramentum hoc intelligitur ſub tali confidentia præſtitum, ita ut ad honeſta reſtringatur, & ad aliquod contrarium priori licito juramento non extendatur, ut hic in littera, & in c. 1. *infra eod. lib. 6.*

15 Et ex hoc à contrario ſenſu infert gloſſa ultima hic, ut qui juravit ſtare mandato alicujus, ſi mandatum non adverſetur priori juramento, teneatur illud ſervare, quamvis imponat aliquid grave, & de quo jurans non cogitavit, nec debuit veriſimiliter cogitaſſe, cùm hoc caſu ſervari poſſit ſine periculo animæ d. cap. *Si verò, ſupra eod.* Verumtamen ſi jurans enormem læſionem hinc pateretur, hæc eſſet juſta cauſa petendi relaxationem à juramento, c. *Abbas, ſup. quod met. cauſ.* & c. *Innocens*, §. *Illicitum, ultra medium, verſ. Quiſquis ergo*, & cætera, 22. *q.* 4. & in hoc reſidet gloſ.

16 Sed eam reprobant hic Doctores præſertim Abbas *num. 5.* exiſtimantes hoc juramentum mero jure non obligare, nec eſſe opus relaxatione: & meritò, quia in hoc caſu, deeſt voluntas ſe obligandi, quæ eſt de ratione intrinſeca juramenti.

menti. S. Bonavent. *in 3. ſent. diſt. 39. quæſt. 1. reſp. 46.* adeo ut lex humana nil contrarium conſenſui iurantis adhuc ſtatuerit, c. *Quintavallis, infra eod.* l. *Vltima*, C. *de non numer. pecun.* l. *ult. ff. Qui ſatis dar. cogan.* Nec verè quoad Deum iuramentum dici poteſt abſque iurantis conſenſu, & mente, c. *Humanæ*, 22. *q.* 5. Covar. in c. *Quamvis, de pact. par.* 1. §. 5. *n.* 1. *verſ. Huic*
17 *verò authoritati*, facit quod notat Joann. Andr. in c. *un. n.* 26. *de commodat.* ubi dicit renunciationem caſuum fortuitorum non validari iuramento ex defectu conſenſus : & eum ſequitur
18 Abbas loco citato. Unde ex huiuſmodi defectu iuramentum de parendo alicuius mandato non extenditur niſi ad rationabilia, & honeſta, ut c. *final.* §. 1. *in* 1. *reſp. ſupra de offic.* *Archid.* & arg. c. *Cauſam quæ, ſupra de elect.* l. *Libertus, ff. de oper. libertor.* c. 2. *ſupra de arbitr.* c. *Quintavallis, infra eodem*, & poſt gloſ. 1. hic notant Hoſt. *num.* 1. *in ver. Mandato*, Joan. Andr. *n.* 11. Anchar. *num.* 5. & plerique alii : non enim intelligitur fieri quod lædit verecundiam, & æſtimationem, l. *Pecuniæ*, & ibi not. *ff. de alim. & cibar. legat.* l. *Si filius, ff. de condit. inſtit.* & plenè per Dyn. *in regul. Scienti, de regul. iur. lib. 6.*
19 Hinc deciditur quæſtio Dominicalis 36. Barth. Brixien. *inter tractat. comm. tom.* 17. *fol.* 39. de Clerico, qui iuravit ſtare omni mandato Epiſcopi, qui tandem præcepit Clerico, ut Beneficium, de quo controverſia erat, perpetuò renunciaret, neque ſuper hoc appellaret: in qua quæſtione Joan. Andr. *hic num.* 12. concludit Clericum poſſe appellare non obſtante tali præcepto, pro ut etiam concludit Brixien. quia beneficium juris non potuit ei Epiſcopus denegare, & iniquum fuit præceptum : ideoque juramentum ad illud non extendebatur, cùm de illo jurans veriſimiliter non cogitaſſet : & ſequuntur *hic* Butr. *nu.* 18. Anchar. *n.* 5. *verſ. Facit etiam ad quæſtionem*, & Abb. *eod. num.*
20 Hinc etiam ſolvitur alia quæſtio, ut jurans non petere reductionem ad arbitrium boni viri, ſi enormiter lædatur, non obſtante juramento, poſſit illam petere, de quo per Dyn. in d. regul. *Scienti, col.* 2. *verſ. Item videtur facere regula ad quæſtionem, de regul. iur. lib. 6.* & per Barr.
21 in l. *Quidam, n.* 4. *ff. de ver. obligat.* Quod adeo verum eſt, ut ſi compromiſero in aliquem, ut poſſit etiam enormiter lædere, & compromiſſarius omnino irrationabiliter me enormiter lædat, poſſim petere reductionem ad arbitrium
22 boni viri ; quia verba quantumcunque lata relata ad arbitrium tertij proferuntur ſub quadam confidentia legalitatis, & bonitatis ejus, in quem compromittitur ; unde ſi per oppoſitum poſtea comperiatur, & fallatur confidentia, ad boni viri arbitrium ſunt reducenda : ita notabiliter firmat Butr. *hic num.* 4. & poſt eum Imol. *num.* 1.
23 Hinc demum ſolvitur aliud dubium, ut quamvis juramentum non obviet priori juramento, tamen ſi adverſetur ſolemni promiſſioni antea factæ, non ſit ſervandum; quia de hoc jurans non cogitavit, nec debuit veriſimiliter cogitare, prout contra Innocentium irrefragabilibus fundamentis firmat *hic* Hoſt. *num.* 3. *verſ. Quid ſi fiat præceptum*, cum quo tranſeunt DD. præſertim Abb. *num.* 6. reprobata diſtinctione Anton. de Butr. inter obligationes dandi, quæ obligant præcisè, & obligationes facti, quæ præcisè non obligant, ſed ad intereſſe.
24 In gloſſa penultima QUÆRO qualiter juramentum ſit interpretandum.

Gloſſa arguit primò, ut ſit interpretandum ſecundum intentionem jurantis, per c. *Humanæ aures*, 22. *q.* 5. deinde arguit contra, ut ſit interpretandum ſecundum intentionem ſuſcipientis, per cap. *Quacunque arte, ead. cauſ. & quæſt.* & non ſolvit, ſed remittit ad ea, quæ notantur in c. *Ex litteris, infr. de ſponſal.*

Sed Innoc. *hic n.* 1. *& n.* 2. *verſ. Et hæc vera ſunt*, ſic diſtinguit, videlicet, aut juramentum præſtatur generaliter de parendo mandatis alicujus : & non extenditur niſi ad ea, de quibus cogitatum eſt, vel debuit meritò cogitari, ut cap. *Quintavallis, infra eodem*, & c. *Ex multiplici, de decimis*, c. *Auditæ, de reſtit. ſpoliat.* c. *Ne quis arbitretur*, 22. *qu.* 2. nam iſta ſunt paria
25 ſcire, & ſcire debere, ut Baldus inquit hic poſt caſum, *verſ. Dicit Innocentius*, per tex. in l. *Quod*
26 *te, ff. Si certum pet.* Aut juramentum fuit præſtitum ſpecificè, & determinatè : & tunc in conſilio animæ ſecundum intentionem jurantis recipit interpretationem, c. *Quanto*, & c. *Ad no-*
27 *ſtram, il ſecondo, infra eod.* Sed in judicio recipit interpretationem ſecundum jus, c. *Venientes, infr. eod.* Quam diſtinctionem ſequitur *hic* Hoſt. *num.* 4. & Abb. *eod. n. verſ. Ex dictis Innocentij*, Barthol. Cæpoll. Veronen. *in Rubr. Digeſtorum de ver. ſignif. in* 7. *q.* 6. *q. principalis*, Jo. de Selva *in tract. de iureiur.* 2. *par. q.* 2.
28 Sed tu adverte quia ſecundum membrum diſtinctionis Innocentij, quod juramentum in foro animæ ſit interpretandum juxta intentionem jurantis, non procedit ita generaliter, & indiſtinctè. Obſtat enim textus in d. cap. *Quacunque arte*, 22. *q.* 5. ubi patet juramentum in foro conſcientiæ intelligendum eſſe ſecundum intentionem ejus cui juratur. Declara igitur dictum Innocentii, ut locum habeat in eo tantum caſu, in quo jurans dolum non adhibet : & in his terminis intelligendus eſt textus in d. c. *Humanæ aures.* Secus verò ſi juret artificiosè, & cum dolo, ut audientem fallat, quia tunc juramentum in foro animæ interpretandum eſt juxta ſanam intelligentiam ſuſcipientis : & de hoc doloſo juramento loquitur Iſidorus in d. c. *Quacunque arte.* Ita in effectu diſtinguit Gratianus poſt c. *Qui peierare*, §. *Ex his omnibus*, 22. *q.* 5. & clarè S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *ad* 4. Turrecr. poſt c. *Hoc videtur*, §. *Quæritur, ead. cauſ. & quæſt.* & alii, quos retuli in c. *Falſidicus, n.* 76. *& ſeqq. inf. de crimin. falſ.* ubi etiam latiſſimè examinavi an ſit mortale peccatum jurare falſum ſubaudiendo aliquid in mente, quod reddat ſenſum verum à *n.* 20. *uſque ad n.* 145. *maximè à n.* 80. *& n.* 156. *uſque in fin.* &, an in juramento uti liceat verbis amphibologicis, ſeu æquivocis tam in juramento, quàm extra illud à *n.* 145. *uſque ad n.* 156. Illuc recurre.

D I

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

Cap. Auditis.

SUMMARIUM.

Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis Eccleſiis totum ius Epiſcopale. Subducitur tamen de præſcriptione tempus, quo vacavit Eccleſia Cathedralis.

Præſcriptione eximi poteſt Eccleſia à poteſtate Epiſcopi, ſi alius præſcribat ſubiectionem, aliàs ſecus. ibid. verſ. Nota ſecundam.

Præſcriptio iuris inſtituendi inferioris Prælati an ſit cumulativa cum Epiſcopo, an verò actus Epiſcopi interrumpant præſcriptionem inferioris. & num. ſeq. uſque in fin.

Ius inſtituendi in beneficijs Iuriſpatronatus de iure non ſpectat ad inferiorem, ſed ad Epiſcopum, poteſt tamen præſcribi ab inferiore. ibidem.

Præſcriptio, vel conſuetudo completa non tollitur ſi ſemel, aut bis fiat contrarium, ſed requiritur contraria præſcriptio, vel conſuetudo.

Abbas ſi incipiat præſcribere iura Epiſcopalia contra Epiſcopum, fit interruptio ſi Epiſcopus ſaltem una vice iiſdem iuribus utatur ante completam præſcriptionem.

Declaratur. num. 6. & ſeqq.

Poſſeſſio titulata in concurſu ubi probationes ſunt pares, an, & quando prævaleat. ibid. verſ. Quorum ſententiam.

Intellectus huius capituli.

Prælatus inferior ſi ſolus inſtituerit ſpatio annorum quadraginta, præſcribit excluſo Epiſcopo.

Actus iuriſdictionis Epiſcopi etiam unicus an, & quando interrumpat præſcriptionem iuriſdictionis inferioris.

Præpoſitus Buxeti habet iuriſdictionem cumulativam cum Epiſcopo Burgi S. Domnini.

Executor litterarum Apoſtolicarum tribuens ius inſtituendi præter fines reſcripti præbet iuſtam cauſam præſcribendi.

1 Iuriſdictionis Epiſcopi exercitium ita demum interrumpit actus inferioris, ſi inferior præſcribat per modum excluſionis Epiſcopi.

1 Præſcriptio qualificatur ab animo præſcribentis.

1 Plebanus ſi præſcripſerit inſtitutionem in ſuo Plebanatu, Epiſcopus non debet ſe intromittere, ſi Plebanus habuit poſſeſſionem per excluſionem Epiſcopi; alias eſt cumulativa poteſtas.

1 Iuriſdictio poteſt eſſe penes plures in ſolidum, ut penes Epiſcopum, Archidiaconum, & Archipreſbyterum.

1 Poſſeſſio unius non interrumpit poſſeſſionem alterius in his, quæ poſſunt eſſe penes plures in ſolidum.

1 Nec in diverſo iure poſſidentibus.

1 Interruptio non fit ſine animo.

1 Sententiæ acquieſcit qui non appellat.

1 Scientia, & patientia Epiſcopi elicitur ex illius viſitationibus.

1 Poſſeſſio unius eſt excluſiva poſſeſſionis alterius in corporalibus, vel in actibus oppoſitis; ſecus in incorporalibus, vel non oppoſitis.

Proſp. Fagn. in 2. Decretal.

1 AUDITIS. Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis Eccleſiis diœceſis totum jus Epiſcopale: Subducitur tamen de præſcriptione tempus, quo vacavit Eccleſia Cathedralis. Hoc dicit ſecundum Abbatem Siculum, qui redarguit Joannem Andr. quod perperam ſummaverit. Vel plenius ſecundum Cardinal. Inferior præſcribit jura Epiſcopalia; & ſi contra præſcribentem plura jura Epiſcopalia fit interruptio in aliquibus, in alijs fit plenè præſcriptio, & de præſcriptione ſubducitur tempus vacantis Eccleſiæ, contra quam præſcribitur. Baldus comprehendendo ſingula dicta Decretalis ſic notabiliter ſummat. De præſcriptione detrahitur temporis intervallum, quo Eccleſia vacaſſe probatur, privilegium obſcurum non valet interruptio prodeſt in capitulis interruptis, non in aliis; & ita demum ſi præſcriptio priùs completa non ſit, poteſt quis ſecundum qualitatem probationis in uno Capitulo ſuccumbere, in alio obtinere: nec utile Capitulum per inutile vitiatur: & qui in uno Capitulo calumniatur non perdit jus in alio, in quo calumnia non probatur. Dividitur in tres partes. Primò ponit proceſſum, & concluſionem negocii. Secundò indeciſe narrat reſtitutionem ab utraque parte petitam, & conceſſam, ut patet in cap. Auditis, ſupra de reſtit. in integr. Tertiò committit probationes recipiendas ſuper reſtitutione, & cauſam diffiniendam. Secunda ibi, *Verum*. Tertia ibi, *Quo circa*.

Nota ſecundum Anton. de Butr. *nu.* 3. & Joan. de Imol. *num.* 2. Eccleſiam eximi poſſe per præſcriptionẽ à poteſtate Epiſcopi, dummodo alius ſubjectionem præſcribat; ſecus ſi Rector Eccleſiæ vellet ſimpliciter præſcribere libertatem, quia hoc non licet, c. *Cum non liceat, ſupra eodem.*

2 QUÆRO, An jus inſtituendi, cum tam Epiſcopus, quàm inferior inſtituerunt ſpatio 40. annorum, cenſeatur cumulativè præſcriptum; an verò inſtitutiones ejus, qui jus inſtituendi habet, interrumperint præſcriptionem alterius.

Cum ab aliquot menſibus in S. Congregatione Concilij actum eſſet, An Præpoſito Buxeti diœceſi Burgi S. Domnini competeret jus inſtituendi ad Canonicatus, & Eccleſias ſibi ſubjectas in vim privilegii Eugenii IV. S. Congregatio re diligenter examinata, cenſuit eidem competere jus hujuſmodi, ad Canonicatus, & Eccleſias in litteris Eugenii deſignatas: quia etſi ex diſpoſitione juris communis in beneficiis juriſpatronatus, qualia ſunt hæc, de quibus agitur, jus inſtituendi ad Prælatum Eccleſiæ, inferioris non ſpectet, ſed ad Epiſcopum, ut apud Caſſad. *dec.* 22. *num.* 3. *verſ. Et in patronali præſentatione, tit. de preben.* Et per litteras Eugenii non eſſet Præpoſito attributa hujuſmodi facultas; favebat tamen ipſi antiquiſſima quaſi poſſeſſio inſtituendi; conſtabat enim eum inſtituiſſe ab anno 1506. uſque ad annum 1601. Atque ita S. Congregatio exiſtimavit jus inſtituendi fuiſſe illi acquiſitum præſcriptione juxta doctrinam Cardinalis, in Clemen. 1. *ſub num.* 11. *col.* 9. *in fin. de ſupplen. neglig. Prælat.* Gemin. in cap. 1. *num.* 6. 21. *diſt.* Abb. poſt alios *hic ſub num.* 6. *verſ. Ex quo not.* & Caſſad. *loco cit.* Verùm cum Præpoſitus ab anno 1506. uſque ad annum 1558. per lapſum annorum quadraginta complevisset præſcriptionem,

nem, nec Epiſcopus intra illud tempus ullam, quod conſtaret, inſtitutionem feciſſet, quo caſu graviſſimi Authores exiſtimant jus inſtituendi inferiori competere in privationem, & excluſionem Epiſcopi; valdè anceps fuit S. Congregatio. Utra opinio in hac Decretali eſſet verior, an Abbatis cenſentis id jus cumulativè præſcribi quando uterque utitur jure inſtituendi; an Pariſii probantis contra Prælatum, qui inſtituendi jus habet, non poſſe alium cumulativè præſcribere, eo quod ſi idem Prælatus aliquando inſtituat, ex his actibus inſtitutionem interrumpitur alterius præſcriptio nondum completa; ideoque de hujuſmodi articulo maturiùs cenſuit deliberandum. Itaque tum temporis S. Congregatio habuit pro Conſtanti Præpoſito competere facultatem inſtituendi quæſitam per præſcriptionem, & dubitavit tantùm, an competeret cumulativè cum Epiſcopo, qui poſt præſcriptionem Præpoſiti completum inſtituerat una cum Præpoſito per ſpatium quadraginta annorum; an verò privativè quoad ipſum; atque ita tunc certum erat Præpoſito competere jus inſtituendi, incertum an competeret Epiſcopo. Sed in præſentia per contrarium res erit diffinienda; quia certum eſt Epiſcopo competere jus inſtituendi, incertum an competat Præpoſito: nam Epiſcopus exhibet inſtitutiones quadraginta ab anno 1496. priuſquam Præpoſitus compleviſſet præſcriptionem inſtituendi, uſque ad annum
3 1613. Unde Epiſcopo competit inſtituendi facultas ob aſſiſtentiam juris communis, & continuatam quaſi poſſeſſionem inſtituendi, cui Præpoſitus non potuit præjudicium inferre, tum quia nondum fuerat illi acquiſitum jus per præſcriptionem, tum quia actus illius nequaquam potuerunt interrumpere, aut imminuere jus Epiſcopi certum, & radicatum, ut probat textus hic in *verſ. Si autem*, & in l. *Nemo alieno*, §. *Temporalia*, juncta gloſ. *ff. de reg. iur.* ubi patet præſcriptionem, vel conſuetudinem non completam non interrumpi, nec tolli ex eo quod ſemel, aut bis fiat contrarium, ſed requiri contrariam præſcriptionem, vel conſuetudinem. Quod tenet hic Abb. *in ult. not. num.* 10. poſt Speculat. *hoc tit.* §. 1. *verſ. Quid ſi poſt completum*, & Joann. Andr. in cap. *fin. de conſuet.* Et quamvis Præpoſitus exhibeat inſtitutiones ſupra centum annos; tamen quia hoc ſpatio Epiſcopus quoque inſtituit, eſt dubium an inſtitutiones Epiſcopi interruperint præſcriptionem Præpoſiti.

Quæſtio igitur eſt, utrum cùm tam Epiſcopus, quàm inferior Prælatus inſtituerint ſpatio quadraginta annorum, inferior cenſeatur præſcripſiſſe cumulativè cum Epiſcopo, quæ eſt opinio Abbatis hic. An verò nullo modo præſcripſerit, eo quòd illius præſcriptio interrupta fuerit per Inſtitutiones Epiſcopi, quæ eſt opinio Pariſii.

Reperio antiquos, & graviores Canoniſtas hic probare hanc ſecundam opinionem: nam Innoc. *ſub num.* 4. *verſ. Poteſt etiam, & num.* 5. *verſ. Item fit interruptio*, ſi Abbas, inquit, incipit præſcribere contra Epiſcopum jura Epiſcopalia, fit interruptio, ſi Epiſcopus ſaltem una vice eiſdem juribus utatur ante completam præſcriptionem Abbatis. Atque hoc idem ſentit Hoſt. *col. pen. n.* 2. *in fin. verſ. Potes etiam dicere*, & *n.* 2. *verſ. Fit etiam.* Joan. Andr. *col.* 2. *n.* 5. *verſ. Et fit etiam in his ſpecialis interruptio.* Butr. *n.* 10. *verſ. Oppono quoddato*, & *ſub num.* 11. *verſ. Erit etiam.* Anchar. *ſub n.* 8. *in* 5. *oppoſit.* Joan. de Anan. *n.* 9. & Cravet. *conſ.* 134. Scripſi aliàs *num.* 19.

4 Quorum ſententia videtur etiam infraſcriptis rationibus probari: nam cùm duo ſunt in quaſi poſſeſſione alicujus actus, & uterque illam probat æqualis temporis, ſed unus probat verum titulum, & alter non; tunc verum titulum oſtendens, obtinet. Bart. in l. *Si duo, in princ. n.* 4. *verſ. Sed ſi uterque, ff. uti poßid.* Bald. in l. *Accuſare, circa fin.* C. *de eden.* & alii omnes, ut latius apud Menoch. *de retinend. remed.* 3. *n.* 733. *verſ. Decimus eſt caſus*, ſed tam Epiſcopus, quàm Præpoſitus eſt in quaſi poſſeſſione inſtituendi, & uterque illam probat æqualis temporis, ſed Epiſcopus habet verum titulum à jure communi in Eccleſijs omnibus ſuæ diœceſis ex c. *Cum ex iniuncto, de hæret.* Præpoſitus verò titulum infectum ab executore Apoſtolico, qui id jus inſtituendi reſervavit præter fines delegationis. Ergo Epiſcopus obtinere debet.

5 Deinde hanc opinionem videtur probare efficaciter hæc Decretalis *in verſ. Si autem exceptionem*; ubi Epiſcopus interrumpit præſcriptionem exemptionis Abbatis per ſolum exercitium quorundam actuum jurisdictionalium, nempè ſuſpenſionis, interdicti, & aliorum ſimilium; hi enim actus cenſentur facti ab Epiſcopo, ut probat littera in *verſ. Vos ſuper his ius Epiſcopale adiudicetis eidem.* Quod autem præter exercitium Epiſcopi etiam actus prohibiturus interceſſerit, ut Abb. interpretatur, vel eſt divinare, vel redarguere Pontificem, quod diminutè locutus fuerit, ut hic perpendit Pariſ. *verſ. Pro opinione tamen.*

Neque obſtat quod per exercitium Epiſcopi interrumpatur quaſi poſſeſſio Præpoſiti ad effectum ne ipſi quæratur jus inſtituendi privativè, non autem ad effectum ne quæratur cumulativè. Quia ut reſpondet Pariſ. *in hoc tex.* circa interruptionem non poteſt conſiderari acquiſitio cumulativa, ſed privativa tantùm; quia in articulis interruptis totum jus fuit adjudicatum Epiſcopo; atque ita impoſitum ſilentium inferiori Prælato.

6 Verùm his non obſtantibus videtur reſpondendum Præpoſitum præſcripſiſſe jus inſtituendi cumulativè cum Epiſcopo. Quod ut evidentius appareat, recenſenda ſunt verba Alex. de Nævo hic qui clarius quàm cæteri expoſuit gloſſam Innoc. ac ſenſum hujus textus: & *ſub n.* 25. in hac materia conſtituit tres concluſiones. Prima inquit, ſit concluſio. Si ſolus præſcribens fuit uſus jurisdictione, Epiſcopus autem infra tempus præſcriptionis nullum actum jurisdictionis exercuit, videtur præſcripta jurisdictio excluſo Epiſcopo, ut ſentit Innoc. in c. *Cum olim, de*
7 *reſtit. ſpoliat.* Et hic non eſt caſus noſter, Quia Epiſcopus in hac ſpecie ſæpiùs inſtituit ante completam præſcriptionem Præpoſiti. Secunda concluſio, inquit, ſi appareat ex titulo præſcribentis, quod præſcribebat jurisdictionem excluſo Epiſcopo; per ſolum exercitium jurisdictionis factum ab Epiſcopo interrumpitur præſcriptio, etiamſi non prohibeat præſcribentem uti jurisdictione. Caſum dicit eſſe in hac Decretali:
&

& ſufficere unicum actum ſecundum Innoc. cum quo alii tranſeunt. Et hic ſimiliter non eſt caſus noſter, quia Præpoſitus noluit unquam præſcribere excluſo Epiſcopo, ſed ſimul cum eo tanquã juriſdictionem habens cumulativam ex privilegio Eugenii IV. ut inferius dicetur. Tertia concluſio, ſubdit ibi Alex. de Nævo, ſi ex titulo, vel alio modo appareat præſcribentem præſcribere excluſo Epiſcopo, juriſdictionis uſus Epiſcopi non interrumpit præſcriptionem, quia intelligit præſcribere cumulativè, & non excluſivè. Et hic propriè eſt caſus, de quo agitur, quia Præpoſitus ex privilegio Apoſtolico habet cum Epiſcopo juriſdictionem cumulativam, ut jam cenſuit S. Congregatio re diligenter examinata, ac propterea non inſtituit ut Epiſcopum excluderet, ſed de jure ſuo uteretur, credens id ſibi licere ob facultatem ſibi attributam ab executore litterarum Apoſtolicarum, quæ ſibi juſtam cauſam præbuit cumulativè præſcribendi, c. *Cum dilectus* : & ibi Butr. de conſuet. qua ratione interdum etiam conſtituit tanquam Vicarius Epiſcopi exiſtimans hanc poteſtatem ad utrumque ſimul pertinere.

Itaque nec tex. hic nec doctrina Innocent. & aliorum quicquam obſtat Præpoſito, quominus cumulativè præſcripſerit, quia procedunt quando inferior intendebat præſcribere in privatione Epiſcopi. Hunc eundem intellectum ad hanc Decretalem poſuerunt, licèt ſub obſcurius Ant. de Butr. *col. 3. verſ. Dic ergo*, quod in dubio, & Joan. de Imol. *propè fin.* ubi probant ideo hic per exercitium Epiſcopi interrumpi præſcriptionem Abbatis, quia Abbas noluit creare novum jus, ideſt cumulare juriſdictionem juriſdictioni, ſed tantum uti juriſdictione eo reſpectu, quo Epiſcopus utebatur, ut ſic Eccleſia eximeretur ab Epiſcopo, & ſibi ſubijceretur; idque patere, quia dicebat Eccleſiam ſibi pleno jure ſubjectam, & prorſus exemptam à juriſdictione Epiſcopi.
10 Idem apertiùs docuit hic Ægid. Ballam. *num. 8.* ubi ait ita demum per ſolum exercitium Epiſcopi interrumpi præſcriptionem inferioris, ſi inferior præſcribat per modum excluſionis Epiſcopi: aliàs ſecùs. Et infra *ſub num. 30. verſ. Quod dixi*, hunc, ait, eſſe intellectum gloſſæ Innoc. quia ibi hic agebat Abbas per modum excluſionis Epiſcopi cum diceret Eccleſias à juriſdictione Epiſcopi prorſus exemptas; ac propterea illo excluſo præſcribere non potuit; quia cum Epiſcopus per unicum actum jus, ac poſſeſſionem ſuam conſervaverit; neceſſario etiam impedivit quominus inferior privativè præſcriberet. Non enim poterat procedere præſcriptio excluſiva illius, qui priuſquam inferior præſcriptionem compleviſſet, eoſdem actus aliquando exercuerat.
11 Præſcriptioni autem cumulativæ non potuit eſſe locus, quia defuit animus præſcribendi, à quo præſcriptio qualificatur, l. *fin. ff. Quemadmodum ſervi. amitt.* l. *ultim. ff. de itin. actuque privat.* & notat hic Bellam. *num. 32. verſ. Ad ſecundam quæſtionem.* Quod tacitè etiam ſenſerunt *hic* Anchar. *n. 6. &* Joann. de Anan. *num. 9.* volentes interrumpi præſcriptionem Abbatis per ſolum exercitium Epiſcopi, ſi Abbas plenè probaverit ſe jus Epiſcopale exercuiſſe, ideſt voluiſſe præſcribere plenam juriſdictionem, excluſo Epiſcopo.

12 Conſuluit pro eadem opinione Bald. *conſ. 439. num. 11. verſ. De quinta quæſtione princ. vol. 3.* ubi ſic diſtinguit; Aut quis præſcribit tanquam ſub alio, aut tanquam ſuper aut tanquam ſecus ab alio: & primo caſu, in quo propriè verſatur Præpoſitus, dicit præſcriptionem eſſe cumulativam, & *num. 12.* (Si Plebanus, inquit, in ſuo plebanatu præſcripſit inſtitutionem, Epiſcopus nullo modo ſe intromittere debet, quod eſt verum ſi habuit poſſeſſionem per excluſionem Epiſcopi) Et infra (Licèt Plebanus habeat pro ſe conſuetudinem, non tamen Epiſcopus eſt factus exul à jure communi; & ſic ille, cui præſentabunt Patroni, inſtituet, quia eſt cumulativa poteſtas, & non abſorta) Hæc Baldus, quia amplius teſtatur ſic practicari Florentiæ inter Archiepiſcopum, & Plebanos. Præter authores ſupra relatos allegatur etiam pro Præpoſito Abb. *hic* Bald. *de præſcr. 3. par. 6. par. princ. in 4. quæſt. verſ. Et primo quæro* : & Couarr. in cap. *Alma mater, in 1. par. rel. §. 12. ſub. n. 3.* qui ſimpliciter cenſet præſcriptionem eſſe cumulativam quando Epiſcopus quoque exercuit.

Quamobrem ex his patet hanc magis communiter approbari quando inferior intendit ſolùm cumulativè præſcribere, ut hoc caſu, & ut eſt communior, validioribus etiam rationibus fulcitur: nam hic modus interruptionis per ſolum exercitium Epiſcopi abſque prohibitione non numeratur inter alios modos interrumpendi præſcriptionem, nec Bart. in l. *Naturaliter, ff. de uſuc.* de eo mentionem fecit dum recenſuit dicta Innoc. *hic.* ut animadvertit Abbas, nec habenda eſt ratio Pariſii dicentis ex hoc textu induci hunc modum interruptionis: quia ſupra oſtendimus hunc textum non habere locum in eo, qui intendit tantùm cumulativè præſcribere.

Præſertim verò quia ſi eſſet vera opinio Pariſij, nunquam daretur præſcriptio cumulativa, ut Abb. perpendit, cuius tamen contrarium voluerunt gloſſ. & Doct. in cap. *Paſtoralis, de offic. Ord.* Nec tollit obicem reſponſio Pariſij, quod dari poterit huiuſmodi præſcriptio in duobus Prælatis, quorum neuter habeat verum titulum juxta terminos l. *Si duo, ff. uti poſſid.* Quin imò DD. admittunt præſcriptionem cumulativam etiam in Prælato inferiore contra Epiſcopum, qui verum habet titulum à jure communi, ut ibi per gloſſ. & Felin. *in 8. limit.*

13 Quibus accedit, quod in his, quæ poſſunt eſſe penes plures in ſolidum, ut eſt juriſdictio, quæ poteſt eſſe penes Epiſcopum, Archidiaconum, & Archipresbyterum, cap. 1. & 2. & cap. *final. de*
14 *offic. Archid.* & cap. *fin. de offic. Archipresbyteri*, poſſeſſio unius non interrumpit poſſeſſionem alterius, quia unuſquiſque actus facit, ut ſuo iure utatur non ut poſſeſſionem alterius interturbat. Ita Ægid. *hic num. 31.* & probat totus ferè tit. *de offic. Archid.* nam illa maiori parte ſpectant ad Archidiaconum ex conſuetudine, ut in cap. *fin. eod. tit.* ſecundum Abb. *loco citat.*
15 Et Bellam. in cap. *De quarta, num. 52. verſ. Si verò ſum in poſſeſſione, ſupra eod.* ait in diverſo jure poſſidentibus actus unius, poſſeſſionem alterius non interrumpere: puta ſi unus poſſideat jure ordinario, alter ex privilegio, vel conſuetudine ut hoc caſu. Ratio eſt, quia unuſquiſque intendit jus ſuum exercere, non jus alterius præripe-

re, & interruptio non fit ſine animo, Bald. *conſil. 267. In cauſa Petri, in princip. lib. 3* Quod cum generaliter ſit verum, ſpecialius tamen apparet in caſu præſenti, quia Epiſcopus potiùs voluit approbare, quam interrumpere præſcriptionem cumulativam Præpoſiti.

17 Primò, quia citatus ab executore Apoſtolico in reſervatione inſtituendi, acquievit ſententiæ poſtea latæ ad favorem Præpoſiti, cum ab ea non appellaverit, l. *final. C. de ſent. quæ pro cer. quan.*

18 Deinde ob annuas viſitationes Epiſcoporum, ex quibus elicitur eorum ſcientia, & patientia Rot. *diverſ. par. 2. deciſ. 106. n. 8.*

Tertiò, ob inſtitutiones Præpoſiti multiplicatas, & effectum ſortitas ſpatio ſupra centum annorum. Salic. in. l. *Authoritatem, verſ. Quare, de quæſt. facti, C. unde vi.* Rot. *diverſ. deciſ. 28. num. 7. part. 1.*

Quartò quia Examinatores Synodales Epiſcopi diverſis temporibus ſæpius approbarunt Presbyteros coram Præpoſito præſentatos, ac poſtea ab ipſo inſtitutos, ut patet ex publicis inſtrumentis ac exhibitis in faſciculo *fol.* 45. à tergo, & in *fol.* 150. *& ſeq.*

Ac poſtremò quia cùm Promotor fiſcalis Epiſcopi anno 1601. præcepiſſet Præpoſito ne ſe ingereret in quadam præſentatione facta prius coram eo, & poſtea coram Vicario Epiſcopi; idem Vicarius cognita præventione Præpoſiti, remiſit cauſam ad eum tanquam jurisdictionem cumulativè habentem cum Epiſcopo ex Bulla Eugeniana, & aliis privilegiis, ut ex authentica ſcriptura ſignata littera E. Atque ita elicitur ex parte Epiſcopi animus approbandi potiùs quam interrumpendi præſcriptionem Præpoſiti, non ſolùm ex juris præſcriptione, ſed etiam ex actibus poſiti jus, ut dictum eſt.

19 Ex quibus ſublata ſunt etiam argumenta, quæ ſupra in contrarium retulimus; nam quod in controverſia poſſeſſionis præferri debeat poſſeſſio Epiſcopi tanquam titulata, procedit quando poſſeſſio unius non eſt compatibilis cum poſſeſſione alterius, juxta l. *Si duo, ff. ut poſſid.* tunc enim cum una, & eadem res non poſſit à pluribus in ſolidum poſſideri, l. *Si ut certò, §. Duobus vehiculum, ff. comm.* Si probationes utrinque ſint pares, poſſeſſio titulata præfertur c. *Licèt cauſam, de probat.* At ſecùs eſt in his, quæ poſſunt eſſe apud plures in ſolidum, ut hoc caſu, quia tunc unuſquiſque in ſua poſſeſſione conſervatur, & eſt locus cumulativæ ut jam probavimus.

Et eodem modo reſpondetur ad id, quod dicitur ſuam præſcriptionem Præpoſitum interrupiſſe, quia aliquando inſtituit tanquam Vicarius per doctrinam gloſſ. in l. *Cum notiſſimi*, §. *Imò*, & §. *Illud, verb. Innovata, circa fin. verſ. Etiam quædam, C. de præſcrip. 30. annor.* & Put. *deciſ. 188. num. 6. lib. 2.* Nam d. gloſſ. habet locum in rebus corporalibus tantum, quæ non poſſunt à pluribus in ſolidum poſſideri, vel in actibus de directo contrariis; tunc enim actus geſtus nomine alterius propriam poſſeſſionem interrumpit; quia nimirum poſſeſſio unius eſt excluſiva poſſeſſionis alterius, juxta terminos d. l. *Si duo.* At verò in incorporalibus, & aliis non oppoſitis non eſt ita, quia cum poſſit eſſe in ſolidum apud plures, propria quaſi poſſeſſio non excluditur per actum alieno nomine geſtum, ſicut non interrumpitur per ſolum exercitium alterius, ut abunde diximus, atque ita declarat Put. *de deciſ.* 188.

Cætera verò quod jus inſtituendi non poſſit acquiri præſcriptione, quod Præpoſitus non habeat titulum, nec bonam fidem, quod eius inſtitutiones pluribus patiantur defectus, & quod illas caſſaverit ſententia arbitramentalis Ormanetti, jam plenè ſuſtulit S. Congregatio in priori deciſione huius cauſæ; & ita reſolutum, ut dixi in cap. *Cum Eccleſia Sutrina, num. 24. ſupra de cauſ. poſſeſſ. & propriet.*

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

Cap. Cum olim.

SVMMARIVM.

1 *Abbas in Capellis præſcribere poteſt iura Epiſcopalia, ſed obtinet in his ſolis, quæ præſcripſit. & num.* 10.
2 *Loca adiacentia præſumuntur de iuriſdictione illius civitatis, cuius territorio magis adiacent.*
3 *Compromitti poteſt de iuribus Eccleſiæ in Clericos ipſius.*
4 *Prælatus in iuribus Eccleſiæ ſuæ poteſt eſſe arbiter, & iudex.*
5 *Epiſcopus fundat intentionem de iure communi ſuper iuriſdictione univerſali in omnibus Eccleſiis ſuæ diœceſis.*
6 *Si iuriſdictio ſpiritualis ſit; ſecus ſi temporalis.*
7 *Diœceſanus ſolus dicitur Epiſcopus.*
8 *Ordinarius dicitur quilibet habens in loco ordinariam iuriſdictionem.*
9 *Diœceſani appellatione an, & quando veniat inferior Prælatus.*
10 *Prælatus inferior poteſt præſcribere iura Epiſcopalia contra Epiſcopum, licèt non ſit exemptus ex privilegio.*
11 *Præſcribere poteſt inferior contra Epiſcopum ius inſtituendi, & deſtituendi.*
12 *Et quid inſtitutione authorizabili.*
13 *Præſcribere an poſſit inferior ius ordinandi Clericos tam per ſe ipſum, quam per alium.*
14 *Et quid poſt Concilium Tridentinum. & num. ſeqq.*
15 *Regulares non poſſunt ſuos ſubditos ordinandos dimittere niſi ad Epiſcopum diœceſanum.*
16 *Et quid ſi ſint nullius diœceſis.*
17 *Baptiſmus, id eſt ius tenendi in Eccleſia fontem baptiſmalem, poteſt præſcribi.*
18 *Prælatus inferior an poſſit præſcribere ius abſolvendi à caſibus Epiſcopo reſervatis.*
Et quid poſt Concilium Tridentinum. num. 21. uſque ad num. 25.
19 *Iuriſdictio baſſa facilius præſcribitur, quam merum imperium.*
20 *Præſcribi poſſunt per inferiorem Epiſcopo omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, & dignitatis Epiſcopalis.*
21 *Caſuum reſervatio facta ab Epiſcopo diœceſano non afficit perſonas nullius diœceſis.*
22 *Præſcriptio iuriſdictionis Epiſcopalis in certa parte diœce-*

diœceſis excluſo Epiſcopo includit etiam facultatem ſibi caſus reſervandi.

2 *Caſus ſibi reſervare an, & quando poſſit inferior Prælatus. num. ſeqq.*

2 *Præſcriptio non procedit in his, quæ ſunt contra diſciplinam Eccleſiaſticam.*

2 *Sepultura, ſeu ius liberè recipiendi aliquem ad ſepulturam poteſt præſcribi.*

2 *Quarta Decimarum Epiſcopo debita præſcriptibilis eſt.*

2 *Monachus, qui præeſt Eccleſiæ ſæculari non debet ibi divina officia celebrare iuxta ritum Monaſticum, niſi ius præſcripſerit.*

2 *Præſcribi poteſt ab inferiori Prælato poteſtas excommunicandi, interdicendi, & abſolvendi.*

2 *Præſcribens contra univerſaliter poſſidentem in certis articulis etiam animo acquirendi iuriſdictionem univerſalem, illam univerſaliter non acquirit, ſed tantum præſcribit, quantum exercuit.*

3 *Secus ſi nemo univerſaliter poſſidebat, quia totum præſcribit, ſi ea intentione hoc faciat.*

3 *Poſſeſſio fundi ut acquiratur, non oportet omnes glebas circumambulare.*

3 *Iuriſdictionem exercens in actu, retinet in omnibus, ſi habeat conceſſionem ab eo, qui ius concedendi habet.*

3 *Præſcribens unum actum univerſalem acquirit univerſam iuriſdictionem, ſi habeat cauſam univerſalem ſeu intentionem fundatam de iure communi.*

3 *Præſcribens poteſtatem excommunicandi an cenſeatur etiam præſcribere poteſtatem interdicendi, ſuſpendendi, & abſolvendi, remiſſivè.*

3 *Prælatus inferior, qui nititur ſola præſcriptione, non obtinet contra Epiſcopum niſi illam ſufficienter probet.*

3 *Archiepiſcopus Theatinus an ſit manutenendus in poſſeſſione viſitandi loca ſubiecta Abbatiæ Sancti Ioannis in Venere, donec Commendatarius probaverit per rem iudicatam ſe in illa utramque iuriſdictionem exercere. & nu. ſeq. uſque in fin.*

3 *Abbatia S. Ioannis in Venere ex ſententia Rotæ eſt intra fines Theatinæ diœceſis.*

3 *Epiſcopus poteſt cauſas matrimoniales, & criminales cognoſcere, prædicandi licentias concedere, & Confeſſores approbare in locis intra ſuæ diœceſis fines exiſtentibus, donec probetur ſtatus nullius diœceſis.*

3 *Viſitationi Epiſcopi non ſubſunt loca, in quibus inferior exercet utramque iuriſdictionem, niſi idem Epiſcopus maiorem in illis auctoritatem exerceat.*

4 *Congregatio Concilij quæſtiones facti reijcit ad iudices competentes.*

4 *Prælatus inferior ad excludendum Epiſcopum à viſitatione an docere debeat per rem iudicatã de exercitio utriuſque iuriſdictionis in Parochos, & Parochian.*

4 *Epiſcopus habet aſſiſtentiam iuris, & Concilij Tridentini ſuper iuriſdictione ſpirituali in omnibus Eccleſijs etiã regularibus intra fines ſuæ diœceſis, quamdiu non probentur exempta.*

4 *Concilium Tridentinum* cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular. *expenditur. num.* 52.

Monaſteria in his, quæ pertinent ad animarum curam perſonarum ſæcularium, ſubſunt iuriſdictioni Epiſcopi diœceſani. ibidem.

Niſi Abbas in loco Epiſcopalem, & temporalem iuriſdictionem exerceat.

4 *Non ſufficit tamen nudum exercitium, ſed requiritur iuſtus titulus.*

46 *Prælato inferiori an, & quando danda ſit manutentio contra Epiſcopum in exercitio iuriſdictionis Epiſcopalis.*

47 *Monaſterij S. Ioannis in Venere privilegia quæ?*

48 *Iuriſdictio Epiſcopalis quibus conſtet.*

49 *Exemptio non inducitur ex ſola receptione ſub protectione Sedis Apoſtolicæ.*

50 *Prælatus inferior non poteſt iuvari ſola poſſeſſione contra Epiſcopum in interdicto retinendæ.*

51 *Poſſeſſio titulata, & quæ fomentum habet á iure, præfertur in concurſu.*

52 *Abbates allegantes utramque iuriſdictionem onerantur duriori probatione, quàm allegantes ſtatum nullius diœceſis.*

1 CUM OLIM. Abbas in Capellis præſcribere poteſt jura Epiſcopalia obtinet tamen in his ſolis, quæ præſcripſit. Hoc dicit. Dividitur in tres partes. In prima ponit petitionem Actoris, & ipſius jura. In ſecunda ponit jura Abbatis ibi, *Ad elidendam*. In tertia diffinit ibi, *Quia prædictus.* Et abinde pro Epiſcopo.

Nota primo ibi, *adiacentibus*, loca adjacen-
2 tia præſumi de juriſdictione illius civitatis, cuius territorio magis adjacent, arg. §. *Inſulæ, Inſtit. de rer. diviſ.* & *hic* notat Bald. *num.* 1. Hinc eſt ut quamvis viſitare loca nullius diœceſis, & illarum perſonas ordinare, eiſque dimiſſorias ad Ordines ſuſcipiendos concedere, non ſpectet ad Epiſcopum viciniorem, ſed ad Epiſcopum intra cuius diœceſis fines eadem loca ſita ſunt, ad præſcriptum *cap.* 10. *ſeſſ.* 23. Concilii Tridentini; tamen ſecus ſit ſi loca ipſa ſint omninò extra fines cuiuſque diœceſis; quia tunc prædicta facultas pertinet ad Epiſcopum, cuius Cathedralis Eccleſia proximior eſt ex decreto *c.* 9. *ſeſſ.* 24. Præſumuntur enim diſmembrata à territorio illius civitatis, cui magis adjacent, ut ex ſententia S. Congregat. Cardinalium ipſius Concilii Interpr. ſcripſi plenius in c. *Nullis, inf. de Paroch.*

Secundò nota ibi, *Archipreſbytero, ac Primi-
3 cerio Lucanis*, juncta ſupraſcriptione. In perſonas Eccleſiæ poſſe de juribus ipſius Eccleſiæ compromitti. Nam Pontifex hic arbitrium approbat, ut patet in fine capituli, & notat Jo. Andr. *num.* 4. *in ver. Lucanis.* dicens cordi tenendum, & remittit ad notata per ſe in cap. *Cum inter, in ver. Subſcribimus, de re indic.* & in Specul. *in tit. de arbitro, §. Sequitur, verſ. Sed numquid* Abbas, idem notant Butr. *num.* 6. *in* 9. *notab.* Cardin. *num.* 1. Anchar. & Abb. ambo *in* 5. *notab.* Quod intellige dummodo compromiſſum fiat in Clericos ut hic; aliàs ſecus, ut in cap. *Contingit, ſupra de arbitr.* ſecundum Cardin. Non obſtat
4 textus in l. *penult. ff. de arbitr.* quam Joan. Andr. allegat in contrarium. Siquidem illa lex ſecundum Abbatem nihil facit: tantùm enim decidit neminem poſſe in re propria eſſe arbitrum, hic verò Archipresbyter, & Primicerius non erant arbitri in re propria, ſed in juribus Eccleſiæ, ſuper quibus nedum Eccleſiæ Clerici, ſed ipſe quoque Prælatus poteſt eſſe arbiter, ut hic per eum. Et idem voluit Anton. de Butr. in c. *Cum inter, §. 1. in* 1. *col. infra. tit. prox.* & Florian. in l. *Si ſocietatem, §. Arbitrorum, in princ. ff. pro ſoc.* quos refert & ſequitur Felin. *hic num.* 2. *verſ. Dum dicit Abbas* Nec mirum, quia in cauſa Eccleſiæ ſuæ Prælatus poteſt etiam eſſe judex, cap. *Si quis ergo*, 3. *qu.* 7. cap. *Sicut*, 7. *qu.* 1. & c *Guiliſarius*, 23. *quæſt.* 4. & tenet gloſſ. *unica* in cap. *Cum veniſſent, verſ. Sic Epiſcopus Iudex eſt in cauſa Eccleſiæ ſuæ*, & ibi Abb, & DD. ſupra.

pra de iudic. & notat in c. 1. *de pœn. lib. 6.* & hic per Butr. *n.* 12. *verſ. Inducitur ad quæſtionem.*

5 Tertiò nota ibi, *ad fundandam intentionem tuam ius commune, &c.* Epiſcopum de jure communi fundare intentionem ſuper juriſdictione univerſali in omnibus Eccleſijs ſuæ diœceſis, ut hic, & in c. *Omnes Baſilicæ*, 16. *qu.* 7. cum aliis hic allegatis in gloſſ. 1. & per Hoſt. *ante num.* 1. *in ver. In tua diœceſi.* Idem notant Cardin. in 1. *notab.* Butr. Anchar. & Abb. omnes in 3. *no-*
6 *tab.* & latius dicam infra *num.* 42. Intellige in ſpecialibus, in quibus Epiſcopus obtinet eo ipſo quod probat Eccleſiam intra ſuæ diœceſis fines exiſtere, quamdiu non probetur exempta. Secus verò in temporalibus, in quibus ſuccumbit, niſi aliter doceat de jure ſuo. Textus eſt, in quo utrumque membrum probatur, in c. *Cum venerabilis*, ubi omnes notant, *infra, de relig. domib.*

7 Quartò nota ibi, *tanquam Diœceſanum Epiſcopum*: appellatione Diœceſani venire Epiſcopum tantum, non autem Prælatum inferiorem, licèt habeat in loco ordinariam juriſdictionem. Quod tenet gloſſ. 1. in Clem. 1. *verſ. Item nota verbum Diœceſanis, de vita, & honeſt. Cleric.* & in Clem 1. *in ver. Diœceſanis, de iurepatr.* & Abb. *hic num.* 1. *in* 4. *notab.* qui hinc colligit
8 differentiam inter Diœceſanum, & Ordinarium: nam Diœceſanus dicitur ſolus Epiſcopus; Ordinarius verò etiam quilibet alius habens ordinariam poteſtatem in loco, ut in cap. *Ordinarij*, juncta gloſſ. *in ver. Locorum, de offic. Ordin. lib.* 6. gloſſ. in Clem. 1. *in ver. Locorum Ordinarijs, de teſtam.* de quo plenè per Archidiac. in cap. *Licet Canon, num.* 6. *in ver. Ordinarius, de elect. lib.* 6. Idque confirmatur etiam ex etymologia, & alluſione vocabuli: nam Ordinarius dicitur qui habet ordinariam juriſdictionem; unde hoc nomen convenit cuilibet eam juriſdictionem habenti: Diœceſanus verò dicitur, qui
9 præeſt diœceſi, quod convenit ſoli Epiſcopo, ut in cap. *Cum Epiſcopus, de offic. Ordin. lib.* 6. Fatetur tamen Abbas Diœceſani appellatione comprehendi quemlibet habentem in loco ordinariam juriſdictionem ubi ſubjecta materia pariter eſt apta concernere tam Epiſcopum, quam alium Ordinarium. Et ita ſalvat quod ſcripſit Joan. Andr. in c. *Ioannes, ſuper ver. Diœceſanum, de teſtam.* Tu verò adde gloſſam in Clem 1. §. *Volumus, in ver. Diœceſanis, de foro compet.* quæ notabiliter dicit pro Diœceſanis intelligi eos, qui habent in loco Epiſcopalem juriſdictionem, vel quaſi; dummodo tamen illam habeant privativè ad Epiſcopum. Quam gloſſam ſequitur ibi Cardin. *num.* 2. *in* 4. *quæſt.* Imola *n.* 38. Abb. *n.* 15. & Vitalin. *num.* 4. Similis gloſſ. eſt in Clem. 1. *in ver. Proprij, de reb. Eccl. non alien.* quam hic ſequitur Felin. *num.* 1. *verſ. Secundo limita*, per hoc enim inferior conſtituitur in proprio territorio, ut notat Gemin. poſt Joan. de S. Georgio in c. 2. *col.* 4. *verſ. Quæro an inferiores Prælati ab Epiſcopis habeant territorium, de conſtit lib.* 6. & dixi pleniſſimè in c. *ſignificaſti,*
10 *de off. Archid.* & in c. *Cum contingat, de foro compet.*

Quintò nota Abbatem, & ſic inferiorem Prælatum poſſe præſcribere jura Epiſcopalia contra Epiſcopum, ut hic eſt caſus ſecundum Jo. Andr. & omnes in Summa: concordat text in c. *Auditis, ſupra eod.* Et quamvis Hoſt. *hic in princ. in ver. Abbate*, dicat hoc procedere, ſi Abbas ſit exemptus ex privilegio, quia aliàs non poſſet præſcribere jura Epiſcopalia: tamen oppoſitum determinat Innoc. *num.* 2. Cui conſentiunt Butr. *n.* 10. *in ult. notab.* & Anchar. *num.* 2. *in* 2. *not.* & Innocentij opinionem putat veriorem Abbas *n.* 4. *in not.* & in d. c. *Auditis*, & ibi dixi.

11 Sexto nota in verſ. *Quia prædictus Abbas*, octo jura, quæ contra Epiſcopum præſcribi poſſunt ab inferiori Prælato, de quibus *hic* per Hoſt. *num.* 2. *verſ. Sed hoc nota* Joan. Andr. *ſub. n.* 4. *in ver. Oſtendit*, Butr. *n.* 10. *in.* 10. *notab.* & Abb. *in* 8. *not.*

12 Primò enim præſcribi poteſt jus inſtituendi in Eccleſiis, & Capellis, nec non jus deſtituendi. Et quod dictum eſt de jure inſtituendi, Abbas intelligit contra Hoſtienſem etiam de inſtitutione authorizabili dicens hoc probari apertè in hac Decretali, ubi ſimpliciter inſtitutio reſervatur Abbati in plebe, & Capellis; & fuſius hoc proſequitur in d. c. *Auditis ſupra eod.* Tu verò hoc intellige ut dixi in c. *Eam te, num.* 3. *ſupra de ætat. & qualit.* & in c. *Cum contingat, n.* 31. 37. *& ſequitur de foro compet.*

13 Secundò præſcribi poteſt ordinatio Clericorum; quod duobus modis poteſt intelligi. Uno modo ut ipſe Prælatus præſcribat jus ordinandi Clericos per ſe ipſum. Et hoc caſu jure communi inſpecto, præſcriptio procedit tantum quoad illos ordines quos inferior poteſt conferre, ut in
14 c. *Quoniam, 69 diſt.* & in c. *Abbates, de privil. lib.* 6. Dixi jure communi inſpecto, qui ex Conc. Trid. *c.* 10. *ſeſſ.* 23. Abbatibus. & aliis inferioribus non licet primam tonſuram, vel minores Ordines conferre cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, non obſtantibus privilegiis, præſcriptionibus, vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Unde aut Abbas vult ordinare ſuos ſubditos regulares, & non eget præſcriptione, cũ habeat poteſtatẽ eos ordinandi, ut in d. c. *Quoniam*, Aut vult ordinare ſibi non ſubditos: & ei obſtat Conciliũ, de quo dic latius ut ſcripſi in c. *Cum contingat, de ætat. & qual.* in c. 1. *de ſuppl. negl.* & in c. *Aqua, de conſecr. Eccl.* Quo verò ad alios ordines, quos inferior nõ poteſt conferre, abſolutum eſt etiã jure communi inſpecto, nõ procedere præſcriptionẽ; quia quæ ſunt ordinis Epiſcopalis nullo unquam tempore præſcribi poſſunt, cap. *Quanto*, & ibi dixi, *ſupra de conſuet.* & d. c. *Aqua.*

15 Alio modo ordinatio Clericorum poteſt intelligi ut Prælatus jus ordinandi præſcribat non per ſe ipſum, ſed per alium, ideſt ut poſſit ſuos ſubditos ordinandos dimittere ad quem maluerit Catholicum Antiſtitem. Et de jure communi procedit præſcriptio, ut hic, & in c. *Veniens, infr. eod.* Secundum Hoſt. & alios præallegatos. Verum poſt Concilium Tridentinum ſecus dicendum eſt, quia Abbates, & alii inferiores prælati Clericis ſæcularibus litteras dimiſſorias nullatenus concedere poſſunt, ut ab aliis ordinentur, & quamvis poſſunt illas concedere ſuis ſubditis Regularibus; non poſſunt tamen eas dirigere niſi ad Epiſcopum Diœceſanum, ut in c. 8.
16 *ſeſſ.* 23. Aut ſi ſint nullius diœceſis, ad Epiſcopum intra cuius diœceſis fines exiſtunt, ut præcipitur in *d. c.* 10. ubi derogatur præſcriptionibus, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Quod ſi omnino ſint extra fines cuiuſque diœceſis, ex ſententia S. Congregationis Concilii, dimiſſoriæ dirigendæ ſunt ad viciniorem Epiſcopum, qui tanquam Sedis Apoſtolicæ Delega-

tus poteſt eos viſitare ex decreto *c. 9. ſeſſ.* 4. ut dixi ſupra in primo notab. de quo vide quod ſcripſi latiſſimè in c. *Significaſti, ſupra de offic. Archid.*

17 Tertiò præſcribi poteſt baptiſmus, ideſt ut inferior Epiſcopo jus habeat in Eccleſia tenendi fontem baptiſmalem. Simile in c. 2. *de Capell. Monach.*

18 Quartò præſcriptibilis eſt pœnitentia in levioribus culpis. Et hinc arguit Anton. de Butr. *n.* 8. *in* 11. *notab.* ut Prælatus inferior non poſſit præſcribere jus pœnitentiæ injungendæ quoad graviores culpas, & caſus Epiſcopo reſervatos, de quibus in cap. 2. *de pœnit. & remiſſ. lib.* 6. Et
19 videtur ex mente Baldi num. 2. in ver. In levioribus culpis, qui hic colligit baſſam juriſdictionem facilius, præſcribi, quàm merum imperium, de quo in l. *More maiorum, ff. de iuriſd. omn.*
20 *iudic.* & in l. *Viros, C. de diverſ. offic. lib.* 12. Sed oppoſitum tenet Abbas motus ea ratione, quia omnia, quæ ſunt juriſdictionis, & dignitatis Epiſcopalis, poſſunt per inferiorem Epiſcopo nomine ſuæ Eccleſiæ præſcribi, ut in c. *Auditis, ſupra eodem.* Et ad hunc textum reſpondet propterea hic dictum de levioribus, quia in illis dumtaxat fuerat præſcriptum; non tamen negat Abbatem potuiſſe præſcribere in gravioribus.

21 Verum hanc controverſiam ſuſtulit Concilium Tridentinum *de ſacram. Pœnit. ſeſſ.* 14. *c.* 7. *de caſ. reſer.* Unde in hoc articulo hodie ſic diſtin-
22 gue. Aut Abbas, vel alius inferior Prælatus ex privilegio Apoſtolico, vel legitima præſcriptione habet omnimodam juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in certa parte diœceſis, excluſo Epiſcopo, itaut ſit in ſtatu nullius diœceſis, ſecundum ea, quæ ſcripſi latiſſimè in c. *Nullus, infra de Paroch.* & tunc non eget præſcriptione ad abſolvendum à caſibus Epiſcopo reſervatis, quia reſervatio Epiſcopi non afficit ſubditos ipſius Abbatis, cum non ſint de ſua diœceſi, ut plenè probavi in c. *Omnis, infra, de Pœnit. & remiſſ.* & Abbas ipſe quoad ſubditos poteſt ſibi caſus reſervare, ut mox patebit. Neque hoc caſu eſt locus decreto Concilii in *d. c.* 7. *de Caſ. reſervat.* quia loquitur de reſervatione, quam faciunt Epiſcopi in diœceſibus ùt patet ibi, *Epiſcopis omnibus in ſua cuique diœceſi.* At locus nullius neque eſt in diœceſi Epiſcopi, ut dixit Rota *deciſ.* 207. *num.* 2. *part.* 2. *diverſ.* & fuſius notavi in c. *Cum contingat, num.* 32. 35. *&* 37. *ſupra de foro compet.*

Et in hoc primo caſu ſalvari poteſt opinio Abbatis. Tunc enim inferiori ſuffragari poteſt præſcriptio quoad abſolutionem à caſibus Epiſcopo reſervatis, quando præſcripſit totalem juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi privativè ad Epiſcopum in certa parte diœceſis juxta terminos cap. *Auditis, ſupra eodem,* & notata per gloſſam *in Clem.* 1. §. *Volumus, in ver. Diœceſanis, de foro compet.* Nam in dicta præſcriptione juriſdictionis univerſalis includitur etiam jus ſibi reſervandi caſus ut paulo infra patebit.

23 Aut inferior ex privilegio, vel præſcriptione non eſt in ſtatu nullius diœceſis, ſed eſt ſimpliciter exemptus, vel præſcripſit jura Epiſcopalia in aliquibus tantùm capitibus, ut fecerat iſte Abbas in octo capitibus, de quibus in textu. Et tunc non valet præſcriptio abſolvendi à gravioribus caſibus Epiſcopo reſervatis: quia cum inferior hoc caſu ad hunc remaneat ſubjectus Epiſcopo Diœceſano, nec ipſe inferior poſſit quoad ſubditos caſus ſibi reſervare; obſtat illi reſervatio Epiſcopi Diœceſani. Unde ab ipſo tantum abſolutio petenda eſt ad præſcriptum Concilii Tridentini in *d. c.* 7. Quod multò clarius procedit poſt decretum S. Congregationis negocij & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præpoſitæ editum juſſu felicis recordationis Clementis VIII. ſuper abſolutione à caſibus reſervatis. Quod reſervatur à Stephano Quaranta *in Summa Bullarij in ver. Caſus reſervati, pag.* 162. Et in hoc caſu tenenda eſt opinio
24 Antonij de Butrio: Magnopere enim pertinet ad diſciplinam populi Chriſtiani ut in qualibet diœceſi adſit Superior, qui poſſit graviora crimina reſervare. Is autem in ſua Diœceſi non eſt niſi Epiſcopus. Neque enim in hoc ſuffragatur inferiori aliqua præſcriptio; tum quia obſtat Concilium; tum quia in his, quæ ſunt contra diſciplinam Eccleſiaſticam, præſcriptio non procedit, cap. *Cum inter, de Conſuet.* Felin. *in* cap. *Accedentes, num.* 6. *ſupra eod.* Bald. *in tract. de præſcript. in* 1. *par. ſextæ partis principalis num.* 7. Unde partes Sacerdotis ſunt, cum extra mortis articulum nihil poſſit in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere ut ad Superiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis accedant, ut legitur in *d. c.* 7. Et hanc diſtinctionem non obſcurè probavit S. Congregatio eiuſdem Concilij interpres: nam conſulta, an inferior aliquis ab Ordinario in ea parte diœceſis, quæ juriſdictioni ſuæ ſubjecta eſt, poſſit ſibi reſervare aliquos caſus, quemadmodum Ordinarijs licet in ſuis diœceſibus: Die 5. Iulii 1582. reſpondit poſſe; ſi tamen habeat juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in eo loco, & nulli Diœceſano ſubſit nec ipſe, nec eius ſubditi.

25 Quintò præſcribi poteſt ſepultura, ideſt jus recipiendi aliquem ad ſepulturam liberè, ut in cap. *Nimis iniqua,* §. 1. *verſ. Et fratres, inf. de exceſſ. Prælat.*

26 Sextò Decimarum percepto. Quod intelligi poteſt, primò ut Abbas præſcripſerit quartam decimarum Epiſcopo debitam, ut in c. *De quarta, ſupra eod.* ſecundum Hoſtien. & Ioann. Andr. Nam in perceptione decimarum Abbas non egebat præſcriptione cum de jure communi ſpectent ad plebem, c. *Cum contingat, de decim.* Deinde poteſt intelligi ut Abbas præſcripſerit decimas, ut caperet ad utilitatem ſui Monaſterii ſecundum Abbatem.

27 Septimò poteſt præſcribi jus celebrandi divina in Eccleſijs Epiſcopo ſubjectis. Quod ſimiliter poteſt intelligi duobus modis. Primò ut Abbas præſcripſerit facultatem liberè celebrandi in prædictis Capellis ſecundum Innocent. *in fine in ver. Celebrandu.* Et ſecundum hunc intellectum Prælatus regularis de jure communi non poteſt liberè celebrare in Eccleſijs ſæcularibus ſibi ſubjectis. Secundò modo intelligi poteſt ut Abbas præſcripſerit jus celebrandi in Eccleſia ſibi ſubjecta juxta officium Monachale: nam de jure monachus, qui præeſt Eccleſiæ ſæculari non debet ibi officiare juxta ritum monaſticum

arg.

arg. c. *Illa*, 12. *diſt.* & notat gloſſa *unica in fine* in c. *De Monachis*, 16. *qu.* 1. Et hic intellectus magis placet Hoſtien. *num.* 5. *in ver. Ac divinis officijs*, *& in ver. ſequen.* Abb. *n.* 5. *verſ. Octavo ius celebrandi*, ubi ait eſſe mente tenendum hoc jus eſſe præſcriptibile : & Joann. de Anan. *num.* 3.

28 Octavo, & ultimò præſcriptibilis eſt poteſtas excommunicandi, interdicendi, & abſolvendi. Quod intelligunt Doctores reſpectu Clericorum & Eccleſiarum ſæcularium : nam ſubditos ſuos poteſt Abbas de jure communi excommunicare ſine alia præſcriptione, ut in c. *Sicut*, *de Simon.* & in c. *Cum in Eccleſiis*, *de maior. & obed.* ſecundum Abb. *n.* 5. *in fine.*

29 Septimò nota ibi, *Super iam dictis articulis.* nec non ibi, *Super alijs omnibus*, ad præſcriptionem unius articuli juris Epiſcopalis non inferri ad præſcriptionem alterius ſub eodem genere, prout ſentit gloſſ. *fin. hic &* notat Butr. *n.* 5. *in 6. notab.* Calder. *conſ.* 192. *circa med. verſ. In omnibus autem*, *alias* 2. *de præſcript.* Roman. *conſ.* 368. *n.* 8. *verſ. Vnde videmus*, Abb. *conſ.* 71. *Videtur num.* 1. *lib.* 2. Atque ita alio exercente, & poſſidente univerſalem jurisdictionem in loco, ſi alius exerceat jurisdictionem in certis articulis, etiam animo acquirendi univerſalem jurisdictionem; Per hoc tamen illam non acquirit univerſaliter, ſed tantùm præſcribit quantum poſſedit, & exercuit. Et ita eſt hic caſus pro his, quæ notat Innocent in c. *Dilectus*, *de Capell.*

30 *Monach.* Secundum Abb. *hic nu.* 6. Secus autem eſt ſi nemo univerſaliter poſſidebat ; quia tunc ex uno actu infertur ad præſcriptionem aliorum ejuſdem generis, ut ibi Innocen. notat, quando ea intentione hoc facit, ut univerſalem jurisdictionem acquirat, ut declarat Alexan. *conſ.* 68. *num.* 19. *verſ. Ad prædicta benè facit*, *lib.* 2. & probatur optimè in c. 1. *de relig. dom.* ubi ſi

31 dubitatur in cuius diœceſi ſit Baſilica conſecranda, ille Epiſcopus conſecrabit, qui priùs in illo loco Epiſcopalia exercebat. Ad idem textus in l. *Poſſideri*, *in princ. ff. de acquir. poſſeſſ.* ubi habetur, ad acquirendam fundi poſſeſſionem non eſſe opus ut quis omnes glebas circumambulet, ſed ſufficere quamlibet partem fundi introire dummodo mente, & cogitatione hoc fiat, ut totum fundum uſque ad terminum velit

32 poſſidere. Et hæc ſit prima limitatio ad concluſionem ſuperius propoſitam. Aliā limitationem ponit Bart. in l. §. *Si quis hoc interdicto*, *n.* 1. *ff. de itiner.* actuque privato, ubi in præſcribenda, inquit, jurisdictione, probata quaſi poſſeſſione certi actus, in illo tantum actu præſcribit, non in aliis : ſecus ſi haberet conceſſionem ab alio, qui habet ius concedendi ; tunc enim ſi uteretur jurisdictione in actu uno, retineret in

33 omnibus. Itaque ex præſcriptione unius actus infertur ad præſcriptionem alterius ſub eodem genere, quando præſcribens habet cauſam univerſalem, ſeu fundat intentionem de jure communi, quia tunc ex præſcriptione unius actus univerſalis acquiritur univerſa jurisdictio, ſecundum theoricam Innocentii communiter approbatam in d. cap. *Dilectus*, *in princ.* Oldrad. *conſ.* 354. *num.* 17. *verſ. Quintò opponitur.* Feder. de Sen. *conſ.* 130. *Factum eſt tale*, *num.* 2. *verſ. Sed contra.* Bald. *conſ.* 433. *n.* 7. *lib.* 3. plenè Alexan. alios cumulans *in conſ.* 68. *Et viſo*, *num.* 18.

34 *lib.* 2. An autem præſcribens poteſtatem excommunicandi videatur etiam præſcribere poteſtatem interdicendi, ſuſpendendi, & abſolvendi dic ut plenè per Abb. *hic n.* 7. & Felin. in c. *Auditis*, *in princ. n.* 11. *ſupra eodem*, ubi declarat doctrinam Abbatis hic. Et an, & quando qui poteſt excommunicare, poſſit abſolvere, Vide per eundem Felin. in c. *Paſtoralis*, §. 1. *de offic. Ordin.*

35 Ultimò nota ibi, *ſufficienter oſtendit*, non ſufficere ut inferior Prælatus alleget ſe legitimè præſcripſiſſe jura Epiſcopalia ad hoc ut obtineat contra Epiſcopum, niſi de præſcriptione huiuſmodi plenam fecerit fidem, ut hic, & in c. *Cum perſonæ*, *de privil lib.* 6. Quod tamen declara, ut latiùs dicam *infra à n.* 46.

36 Ex facto quæſitum eſt, an Archiepiſcopus Theatinus ſit manutenendus in quaſi poſſeſſione viſitandi loca ſubjecta Abbatiæ S. Joannis in Venere, donec Commendatarius per rem judicatam probaverit ſe in illa utramque jurisdictionē Epiſcopalem, & Temporalem in Parochos, & Parochianos exercere.

37 Cum die 4. Maij 1612. in Rota deciſum fuiſſet Abbatiam S. Joannis in Venere, circumſcripto effectu, intra fines Theatinæ diœceſis exiſtere; ac deinde Archiepiſcopus obtinuiſſet mandatum de manutenendo in quaſi poſſeſſione viſitandi ipſam Abbatiam, ac loca ab ea dependentia, atque in illis ea, quæ à Concilio præſcri-

38 buntur, exercendi : Poſtea S. Congregatio Concilii ab eodem Archiepiſcopo conſulta declaravit, donec per tres ſententias conformes, vel unicam, quæ in rem judicatam tranſierit dictam Abbatiam, ac loca illi ſubjecta nullius diœceſis eſſe conſtiterit, ſpectare ad Archiepiſcopum Theatinum dumtaxat cauſas ibi matrimoniales, & criminales cognoſcere, licentias concionandi concedere, ac Sacerdotes approbare ad confeſſiones audiendas. Sed cùm Archiepiſcopus vellet viſitare in vim dicti mandati de manutenendo; oppoſitum fuit inter alia loca Abbatiæ ſubjecta extare Caſtrum de Foſſacæca, Caſtrum de Rocca, & Villam S. Euſanij, in quibus Commendatarij dictæ Abbatiæ exercebant utramque jurisdictionem Epiſcopalem, & temporalem in Parochos, & Parochianos ; ac proinde exempta eſſe ab Archiepiſcopi jurisdictione, &

39 viſitatione in vim *c.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* Unde ſuper his S. Congregatio conſulta reſpondit, ſi Commendatarius dictæ Abbatiæ in prædictis caſtris Epiſcopalem, & temporalem jurisdictionem exerceat, loca hujuſmodi minimè ſubeſſe jurisdictioni, & viſitationi Archiepiſcopi, & decretum ab ipſa Congregatione jampridem editum ad hunc caſum non pertinere, niſi Archiepiſcopus majorem in prædicta loca jurisdi-

40 ctionem exerceat. Cæterum an verè Abbas in ſupradicta loca utramque jurisdictionem ; aut Archiepiſcopus majorem exerceat auctoritatem, non ſpectare ad judicium Sac. Congregationis, ſed in Rota, ubi cauſa pendet, eſſe diſcutiendum.

41 Nunc itaque cùm ad excludendam Archiepiſcopi viſitationem Commēndatarius teneatur probare ſe in dicta loca exercere utramque jurisdictionem: Quæritur à S. Congregatione an de

ie huiuſmodi juriſdictione conſtare debeat per
res ſententias conformes, vel unicam, quæ in
em judicatam tranſierit, quemadmodum de
tatu nullius diœceſis jam cenſuit S. Congrega-
io, itaut interea Archiepiſcopus non ſit impe-
iendus uti ſuo mandato de manutenendo in
uaſi poſſeſſione viſitandi: An verò ad impe-
iendam Archiepiſcopi manutentionem ſatis ſit
ncontinenti docere de exercitio utriuſque juriſ-
dictionis per teſtes, ſcripturas, & alia eiuſmodi
enera probationum.

2 Pro ſolutione ſupponendum eſt primò Epiſ-
opum habere aſſiſtentiam juris, & Concilii
ridentini ſuper juriſdictione ſpirituali in omni-
us Eccleſiis intra ſuæ diœceſis fines conſiſten-
ibus, ſive illæ ſæculares, ſive regulares exiſtant,
uamdiu non probentur exemptæ, ut de ſæcula-
ibus patet hic, & in c. *Omnes Baſilicæ*, 16. q. 7.
n c. *Cum venerabilis, de relig. domib.* & dictum
ſt ſupra *num.* 5. *in* 3. *notab.* & de monaſteriis eſt
xt. in c. *Abbate*, ubi notat gloſſ. *in ver. Epi-
oporum*, & in c. *Monaſteria*, 18. *quæſt.* 2. in c.
ua nobis, ubi id notat Dec. *n.* 16. *de Confir.
il. vel inutil.* in c. *Cum dilectus*, & in cap. *De
enodochijs, de relig. domib.* ubi Hoſt. *ſub. n.* 6.
ver. Per ſollicitudinem, hic patet, inquit, ma-
ifeſtè quod monaſteria, & alia loca religioſa,
pia ad Diœceſanum pertinent de jure com-
uni, de quo ipſe Diœceſanus petens, vel agens
ndat intentionem ſuam, ut hic patet, & 16. *q.* 5.
Si quis Epiſcoporum, & *q.* 3. *c.* 2. & 18. *q.* 2.
Quidam Monachorum, Unde ſemper dabitur
ntentia pro eo, niſi privilegium, & aliud ca-
onicum quid obſiſtat, 18. *q.* 2. c. *Abbatibus, de
æſcr.* c. *Non liceat, de Inſtit. c.* 3. ut c. *Cum
iniſſent*, cum alijs per eum allegatis; & deci-
t Rota *deciſ.* 78. *n.* 1. *part.* 1. *diverſ.* & ſtatuitur
3 ecreto Concilii *c.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* Nam
i primo conſtituitur regula, ut monaſteria cu-
ta in his, quæ pertinent ad animarum curam
rſonarum ſæcularium, ſubſint juriſdictioni, &
iſitationi Epiſcopi, in cuius diœceſi ſita ſunt,
4 t quamvis deinde excipiantur loca, in quibus
bbates utramque juriſdictionem exercent ta-
en cum Regula ſit pro Epiſcopo, exceptio pro
egularibus; Epiſcopus dicitur habere juris
iſtentiam, quamdiu exceptio à Regularibus
ncludenter probata non fuerit, ut eſt tex. in
c. *Cum Epiſcopus*, & ibi gloſſ. *in ver. Habere,
offic. Ordin. lib.* 6. & tradit Bald. in c. 1. *col.* 2.
alien. indic. mutan. cau. facta, & alij apud Dec.
l. 1. *n.* 8. *ff. de regul. iur.*

Deinde ſupponendum eſt Concilium ubi exi-
it à juriſdictione Epiſcopi Abbates utramque
riſdictionem exercentes, non eſſe intelligendũ
his, qui nudum habent exercitium juriſdictio-
s abſque ullo titulo, ſed de his, qui juſtè, & le-
timè dictam juriſdictionem exercent: abſur-
m enim eſſet ut Concilium voluiſſet in ſua poſ-
ſione manutenéri intruſos, & juriſdictionis
cleſiæ uſurpatores, quos anathemati ſubjecit
c. 11. *ſeſſ.* 22. excluſis Epiſcopis, qui fundatam
bent intentionem de jure communi, ut in præ-
egatis juribus. Et fuit ſæpius deciſum in Rota,
in *cauſa Valentina iuriſdictionis*, 9. *April.* 1590.
ram Bubalo. Caputaq. *dec.* 201. *part.* 2. Seraph.
ciſ. 1104. ubi refert ita etiam cenſuiſſe S. Con-
egationem Concilii.

46 Quibus ſuppoſitis, videtur reſpondendum Archiepiſcopum Theatinum eſſe manutenendũ in ſua quaſi poſſeſſione viſitandi eiuſmodi loca, quamdiu Commendatarius non probaverit per tres ſententias conformes, vel unicam, quæ in rem judicatam tranſierit, ſe in dictis caſtris juriſdictionem Epiſcopalem, & temporalem exercere: nam cum decretum d. *cap.* 11. non tollat, imò potiùs præſervet juris aſſiſtentiam, quam habent Epiſcopi in monaſteris ſuæ diœceſis, ut dictum eſt; inferior Prælatus non eſt conſervandus in ſua poſſeſſione niſi in duobus caſibus. Primus eſt, ſi exhibeat privilegium, quod per ſe ſit inſufficiens ad dictam juriſdictionem exercendam. Secundus eſt ſi dicat ſe munitum privilegio, & præſcriptione, & privilegium exhibeat, quod licèt per ſe non ſit ſufficiens; tamen juſtam cauſam præbeat præſcribendi, & de poſſeſſione fidem faciat. His enim duobus caſibus dumtaxat datur manutentio inferiori contra Epiſcopum, tex. eſt ad litteram in c. *Cum perſonæ, de privil. in* 6.

47 At verò hoc caſu nullum quidem exhibetur privilegium per ſe ſufficiens ad utramque juriſdictionem legitimè exercendam: ſi enim de tali privilegio appareret, lis eſſet finita tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio judicio, c. *de privil. lib.* 6. & d. c. *Cum perſonæ*, c. *Quanto, infra eod. tit.* c. *Inſtitutionis*, 25. *q.* 2. c. *Cum dilectus*, & ibi Joan. Andr. *num.* 3. *de relig. domib.* cum multis ſimilibus. Similiter nec exhibetur privilegium, quòd præbeat juſtam cauſam exercendi Epiſcopalem, & temporalem juriſdictionem: nam in privilegiis exhibitis Alexandri III. & aliorum Pontificum ſolum conceditur Monachis dicti monaſterii S. Joannis in Venere, ut ea, quæ ſunt Ordinis, poſſint accipere à quo maluerint Catholico Epiſcopo; atque ut intra fines Abbatiæ nullus Epiſcopus niſi vocatus ab Abbate Synodum celebret, aut Clericos conſtringat, cum hanc curam ad Abbatis ſollicitudinem Sedes Apoſtolica voluerit pertinere; & monaſterium ſub protectione dictæ Sedis ſuſcipitur. Quæ verba ita reſtricta, & limitata tantum abeſt ut potuerit præbere juſtam cauſam præſcribendi Epiſcopalem, & temporalem juriſdictionem, ut potius oſtendant hanc juriſdictionem à Com-
48 mendatariis uſurpatam fuiſſe: juriſdictio enim Epiſcopalis conſtat cognitione cauſarum criminalium matrimonialium, & aliarum civilium inſtitutione, ac deſtitutione, aliiſque pluribus, de quibus in c. *Conquerente*, & c. *Dilectus*, ubi gloſſ. *in ver. De lege iuriſdictionis, de offic. Ordin.* & tamen in dictis privilegiis conceditur ad ſummum Abbati ſola Clericorum conſtrictio, ac
49 Synodi celebratio. Et quamvis monaſterium recipiatur ſub Sedis Apoſtolicæ protectione hæc tamen receptio nullam exemptionem importat, ut eſt caſus in c. *Ex parte, il ſecondo, de privileg.*

50 Unde ſequitur ut cum Abbas ſit ſola præſcriptione munitus, Archiepiſcopus, qui fundat intentionem de jure communi, non ſit prohibendus viſitare, donec Abbas de præſcriptione Canonica plenam fecerit fidem, juxta verba d. cap. *Cum perſonæ*, Inferior enim non poteſt juvari ſola poſſeſſione, nec obtinere contra Superiorem in interdicto retinendæ, ut tradit

Bart. in l. 1. §. *Huius auctoritate interdicti*, *ſub num.* 3. *verſ.* Nam interdictum hoc, *ff. uti poſſid.* & Verall. *deciſ.* 306. *nu.* 4. *par.* 1.

51 Idque eo magis, quia Archiepiſcopi Theatini bis viſitarunt dictam Abbatiam, ac loca eidem ſubjecta ita ut propterea res videatur ſine difficultate, cum Archiepiſcopus præter juris aſſiſtentiam, habeat etiam actus poſſeſſorios. Rota *deciſ.* 382. *num.* 4. *&* 5. *par.* 2. *in recent.* Præfertur enim in concurſu poſſeſſio titulata, & quæ fomentum habet à jure, c. *Licet cauſam*, *de probat.* Bart. in l. *Si duo*, *col.* 2. *ff. uti poſſid.* Bald. in l. *Qui accuſare*, *col. fin. in ult. notab.* C. *de eden.* Menoch. *de retin. remed.* 3. *n.* 733.

Præterea conſiderandum eſt Concilium non reſiſtere, imò potiùs aſſiſtere ut Prælati nullius diœceſis poſſint cauſas matrimoniales, & criminales cognoſcere, ut ſæpius fuit reſolutum: & ſcripſi plenè in c. *Accedentibus*, *infr. de exceſſ. Prælator.* & tamen in hac cauſa, quia Abbas nititur ſola præſcriptione, Sac. Congregatio declaravit eiuſmodi cauſas eſſe ab Archiepiſcopo Theatino cognoſcendas, donec per rem judicatam conſtiterit dictam Abbatiam nullius diœceſis exiſtere. Ergo ſimiliter etiamſi Concilium non reſiſtat, imò potiùs aſſiſtat Regularibus utramque jurisdictionem exercentibus itaut ab Epiſcopis viſitari nequeant; tamen donec per rem judicatam de exercitio eius jurisdictionis conſtiterit non erit Archiepiſcopus prohibendus eiuſmodi loca viſitare; cum Abbas nullum privilegium exhibeat, quod ſaltem præbeat juſtam cauſam præſcribendi.

52 Rurſus conſiderandum eſt duriori probatione onerari Abbates utramque juriſdictionem exercentes, quam Prælatos nullius diœceſis: his enim ſufficit probare omnimodam jurisdictionem Epiſcopalem in certa parte diœceſis excluſo Epiſcopo ut in c. *Audis*, *ſupra eodem:* hoc enim includit ſeperationem territorii, & ſtatum nullius diœceſis juxta gloſſ. communiter receptam in Clem. 1. §. *Volumus*, *in ver. Diœceſanis*, *de foro compet.* Dixi in c. *Nullus*, *infra de Paroch.* & in c. *Cum contingat*, *ſupra de foro compet.* At verè exercentibus utramque jurisdictionem non ſufficit probare Epiſcopalem, ſed requiritur etiam probatio temporalis jurisdictionis, ita ut teneantur probare ſtatum nullius diœceſis, qui includitur in probatione Epiſcopalis jurisdictionis, ac præterea etiam exercitium jurisdictionis temporalis. Unde ſi data eſt Epiſcopo manutentio, quando Abbas non tenebatur probare niſi ſtatum nullius diœceſis in terminis *c.* 9. *ſeſſ.* 24. longè magis debet illi dari in caſu *c.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* quando Abbas tenetur probare non ſolum ſtatum nullius diœceſis, ſed etiam temporalis jurisdictionis exercitium.

DE SENTENTIA ET re judicata.

Cap. Non poteſt.

SUMMARIUM.

1 Sacerdos ſine iuſta cauſa non eſt ab Epiſcopis etiam in unam ſententiam concordantibus deponendus.

2 Depoſitio & degradatio Epiſcoporum, Presbyterorum, & aliorum Clericorum quem numerum Epiſcoporum requirat.

3 Et quid poſt Concilium Tridentinum.

4 Cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos à ſolo Romano Pontifice cognoſcuntur, minores verò à Concilio Provinciali.

5 Character Ordinis durat etiam poſt mortem, & Clericus reſuſcitatus non eſſet iterum ordinandus.

6 Sententia requirit iuſtitiam cauſæ, & poteſtatem iudicantis.

7 Regulares excommunicati ob notorium delictum an poſſint ab Epiſcopo denunciari. & num. ſeqq. uſque in fin.

8 Miles Hieroſolymitanus, qui Parochum publicè percuſſit, non poteſt ab Epiſcopo declarari excommunicatus. & n. 12.

9 Declaratoria excommunicationis an requirat citationem partis. & n. 17.

10 Citatio non poteſt decerni ab Epiſcopo contra exemptum.

11 Citatio eſt decretum interloquutorium.

12 Regulares Sacramenta adminiſtrantes ſine Parochorum licentia poſſunt ab Epiſcopo denunciari excommunicati.

13 Denunciatio, ſeu declaratio circumſcripta citatione non eſt actus iurisdictionis. & n. 15.

14 Sententia lata poſt appellationem eſt nulla. Declaratio poſt appellationem eſt valida ibid.

16 Exemptus notoriè excommunicatus poteſt declarari ab Epiſcopo.

18 Excommunicationis ſententia, & declaratoria in quo differant.

19 Citatio requiritur in diſcusſione cauſæ etiam publicæ, ob quam fertur declaratoria.

20 Secus ſi cauſa ſit notoria.

21 Citandus non eſt cui notorium eſt defenſionem non competere.

22 Publicum, & notorium in quo differant.

23 Citatio pro declaratoria ob notoriam excommunicationem contra exemptum non eſt arctatoria.

24 Citatio quatenus ſua putet intereſſe poteſt fieri etiam non ſubdito.

25 De notorio ſatis eſt ut conſtet etiam extraiudicialiter.

1 NON POTEST. Joan. Andr. non ſummat, quia breve eſt. Sed per alia verba ſecundum Abb. ſic ſummat poteſt. Sacerdos ſine juſta cauſa non eſt ab Epiſcopis etiam in unam ſententiam concor

ordantibus deponendus. Hoc dicit: & verbum
ſacerdos intelligas largè pro Epiſcopo, Presby-
tero, Diacono, & Subdiacono, juxta tex. in c.
2. *de cohab. cler. & mul.* ſecundum Hoſt. *hic in*
princ. in verb. A ſacerdotali, & n. 3. & Joan. Andr.
n. 1. Quot autem Epiſcopi requirantur in depo-
ſitione Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdia-
coni, vel Clerici in minoribus conſtituti plenè
examinat Abb. *hic n.* 4. *in fin. verſ. Expediendo ma-*
teriam, ad quem recurre.
3 Verum etſi de jure in cauſa depoſitionis, & a-
ctualis degradationis certus Epiſcoporum nu-
merus requiratur, ut c. *Si quis, cum ſeq.* 14. *q.*
1. cap. *Degradatio, de pœn. lib. 6.* tamen quia ſi
omnes adhibere difficile eſſet, debita juris exe-
cutio differretur, ſi quando autem intervenire
poſſent, eorum reſidentia intermitteretur: Pro-
vide à Trident. Synod. *ſeſſ.* 13. *cap.* 4. Sancitum
eſt, ut Epiſcopo per ſe, vel per eius generalem
Vicarium ad condemnationem, & verbalem de-
poſitionem, & per ſe ipſum tantum ad actualem
degradationem procedere liceat contra Cleri-
cos etiam in Presbyteratus Ordine conſtitutos,
adhibitis tamen totidem Abbatibus, ſi ibi repe-
riantur, alioquin tot aliis perſonis in dignitate
4 eccleſiaſtica conſtitutis: cauſæ verò criminales
graviores contra Epiſcopos, quæ depoſitione,
aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantùm Ro-
mano Pontifice ſunt cognoſcendæ, & obſervan-
dæ, & *c.* 8. *ſeſſ.* 13. & *cap.* 5. *ſeſſ.* 24. Nec Conci-
lium provinciale cognoſcere poteſt niſi cauſas
minores Epiſcoporum, ut in d. *c.* 5. *in fin.*
5 Nota primò ibi, *A ſacerdotali gradu*, Clericum
per depoſitionem deijci à gradu ſuo, non tamen
per hoc amittit characterem ſemel impreſſum
in anima, quia indelebilis eſt, adeo ut etiam poſt
mortem: unde Clericus ſi millies reſuſcitaretur,
non eſſet iterum ordinandus, ut notat gloſſ. in
c. 1. *in verb. Nunquam*, 32. *q.* 7. & Abb. *hic n.*
1 & adde quod in propoſito ſcripſi in c. 1. *n.* 52.
de ſupplen. negl. Prælat. poſt Innoc. & omnes in c.
1. de Sacr. non iteran.
6 Secundò nota ex textu duo copulativè requi-
ri ad validitatem ſententiæ, ſcilicet juſtitiam
cauſæ, & poteſtatem judicantis, ut hic per Butr.
n. 1. notab. Quid autem in denunciatione, nun-
quid requiratur poteſtas ſeu juriſdictio in per-
ſonam contra quam fit denunciatio, dic ut in
quæſt. ſeq.
7 QUÆRO an Regulares exempti, qui ob
notorium delictum in excommunicationem in-
ciderunt poſſint ab Epiſcopo publicè denunciari
excommunicati, ut ab aliis evitentur.
8 Cum olim quidam eques Hieroſolymitanus
ſuum Parochum publicè alapa percuſſiſſet, &
citatus ab Ordinario ſua privilegia oppoſuiſſet,
& quamvis ipſo jure excommunicatus eſſet, cum
omnibus tamen converſaretur: re ad Congre-
gationem Concilii delata, S. Congregatio cen-
ſuit non poſſe Ordinarium exercere in eum ul-
lam juriſdictionem neque excommunicando,
neque declarando excommunicatum, quia ex
privilegio exemptus eſt, ut in *c.* 11. *ſeſſ.* 24. Con-
cilii Tridentini. Tamen ex quo ipſe ob talem
percuſſionem incidit in excommunicationem,
c. *Si quis ſuadente*, poſſe Epiſcopum præcipere
omnibus Parochis, & Canonicis, & aliis Sacer-
dotibus, ne eum admittant intra Eccleſias ei-

dem Epiſcopo ſubjectas. Atque idem poſtea
reſpondit Sac. Congregatio annis præteritis ab
9 Archiepiſcopo Salernitano conſulta. Quæ qui-
dem declaratio in ea parte, in qua dicit Epiſco-
pum non poſſe exercere ullam juriſdictionem
in exemptum etiam declarando eum excommu-
nicatum, eam habet rationem, quia huiuſmo-
di declaratio requirit partis citationem,
gloſſ. in Clem. *præſenti, in ver. Conſtiterit,*
de cenſ. & in Clem. 2. *eod. ver. de pœn.* Felin. in
c. *Rodulphus, n.* 41. *de reſcr.* & Card. *conſ.* 132.
num. 4. aut certè requiritur citatio partis in diſ-
cuſſione cauſæ, & verificatione facti, propter
quod fertur declaratoria, licèt in declaratoria
10 ipſa non requiratur, ut inferius dicetur. Citatio
autem cum ſit actus juriſdictionis, non poteſt
decerni ab Epiſcopo contra exemptum, cuius
non eſt judex competens, c. *De illicita*, 24. *q.* 3.
c. *Ex parte, in verb. Auctoritate iudicis citatus*
de reſcr. & tradit Vant. *de nullit. tit. de nullit. ex*
11 *defectu citationis, n. 27. & 35.* Eſt enim citatio de-
cretum interlocutorium, ut probatur in l. *Cum*
Clericis, ibi, *ſententiarum tuarum auctoritate pul-*
ſantur, atque ibi tradit gloſſ. & Bald. C. *De Epiſco-*
pis, & Cler.
12 Ac præterea ſpeciale eſt, ut Religioſi Sacra-
menta adminiſtrantes ſine Parochorum licentia
poſſint à locorum Ordinariis denunciari ex-
communicati. Clem. *Religioſi, de privil.* Ergo in
contrarium eſt jus commune, l. *Ius ſingulare*,
& l. *Quod verò, contra ff. de legig.* Quod ſatis
innuit in d. Clem. Joan. de Imol. *ſub num.* 3. his
verbis (Nota benè taliter excommunicatos poſ-
ſe per Ordinarios denunciari non obſtante pri-
vilegio exemptionis) ex quo nota argumentum
à contrario, quod aliàs extra caſum iſtum Reli-
gioſus exemptus excommunicatus nō poteſt de-
nunciari excommunicatus per Ordinarium.
Verùm hæc poſſunt procedere, ſi delictum
ſit ſimpliciter publicum, ut in caſu illius Equitis,
qui proprio Parocho publicè alapam impegit;
Nec cum eo caſu requiratur partis citatio, quæ
non poteſt committi in non ſubditum, veriſſi-
mum eſt Epiſcopum non poſſe ullam juriſdictio-
nem exercere in exemptum etiam declarando
eum excommunicatum. Et hoc modo intellige
declaratio S. Congregationis ſuperius relata.
At verò ſi delictum ſit notorium, ut ſupponitur
in dubio, tunc verius videtur Epiſcopum poſſe
denunciare exemptos excommunicatos, ut ab
13 aliis vitentur. Ratio eſt quia denunciatio ex ſe
circumſcripta citatione non eſt actus juriſdi-
ctionis. Ideoque qui non poteſt judicare, poteſt
tamen declarare, ſecundum Cardinalem in
14 Clem. *fin. in 6. q. de pœnit. & remiſſ.* Felin. *hic*
num. 3. Et ſimiliter quamvis ſententia excom-
municationis lata poſt appellationem ſit nulla,
c. *Cum contingat, de off. deleg.* & c. *Per tuas,*
de ſent. excomm. tamen denunciatio, ſive de-
15 claratio eſt valida, c. *Paſtoralis, in fin. de appell.*
Rom. *conſ.* 482. *prope finem., verſ.* 2. Et denun-
ciatio fieri poteſt ab Ordinario etiam in cauſa,
in qua juriſdictionem non habet, ut tradit Imol.
in Clem. 1. *num.* 19. *de ſequeſt. poſſ. & fruct.* Ad
idem eſt gloſſ. notabilis in c. *Si Papa in ver. Ne-*
mine, 40. *diſt.* quæ in ultima ſolutione vult, ut
16 qui dicit alium poſſe actus facere, non cenſeatur
alium judicare. Atque ex illa gloſſ. in propriis

terminis huius quæſtionis poſt Gemin. colligit Præpoſ. *num.* 12. Epiſcopum poſſe declarare excommunicatos exemptos, qui ex facto ſuo notorio excommunicationem incurrunt, nec per hoc cenſeri eos judicare. Et idem tradit Guil. in Clem. *fin. in fin. de pœnit. & remiſſ.* & Gemin. in c. *Epiſcoporum, de privil. lib. 6. verſ. Sed poſſet ſalvari,* ubi ſi delictum, inquit, exemptorum eſſet notorium, & ex tali delicto ipſo facto incurrerent excommunicationem ex juris diſpoſitione, tunc Ordinarii, locorum poſſent illos denunciare excommunicatos ad finem, ut per ſuos ſubditos evitentur; nec poteſt dici, quod tunc imponant eis pœnam, quia illa eſt à jure inducta, nec denunciatio aliquid addit. Ad hoc bonus textus in l. *Hæredes palam*, §. *Quod verò* ibi: *nihil enim nunc dat, ſed datum ſignificat*, ff. de teſtam. cum ſimilibus ut ſcripſi in c. *Quoniam à num.* 15. *ſupra de conſtit. & ſeq.* in d. c. *Epiſcoporum.* Franc. *verſ. Si tamen ex delicto.* Marian. Socin. in c. *Accepimus*, 11. *col. verſ. Secundum Lapum de privil.* & Felin. *hic n.* 3. qui dicit de hoc eſſe textum valdè apertum in d. Clem. 1. *poſt princ. de privileg.* ibi: *locorum Ordinarij excommunicatos faciant publicè denunciari.*

17 Nec obſtat hoc caſu quod dictum eſt ſupra de citatione, quæ non poteſt decerni in non ſubditum: nam reſpondetur in declaratione excommunicationis à jure inflictæ non requiri citationem, ſecundum opinionem, quæ veriſſima eſt, & pro qua conſuluit Roman. *conſ.* 482. *à n.* 5. *uſq. in finem.*

18 Prima ratio eſt ſecundum eum, quia qui excommunicatus eſt, per declarationem amplius non ligatur, cum à principio ligatus fuerit, ſed ſolùm declaratur, ut ab aliis evitetur. Unde ex declaratione non infertur pœna graviſſima, quæ infertur ex ſententia excommunicationis; ideoque tanta ſolemnitas non exigitur, per tex. in d. c. *Paſtoralis*, §. *Verum, ad fin. de appell.*

Secunda ratio eſt, quia jura in favorem animæ perſonæ excommunicati, majorem, ut Romanus ait, accelerationem, & minorem ſolemnitatem exigunt in declaratione excommunicationis, quam in ipſa excommunicatione inferenda, ad hoc ut declaratus excommunicatus poſtquam ex notitia excommunicationis ex declaratione inſurgente videt ſe vitari, dum cupit hominum habere commercium, feſtinet citius reconciliari ei, qui eſt, & per hoc redeat ad ſalutem, quæ ſunt verba textus in c. *Si inimicus*, 93. & in c. 1. *de except. lib. 6.*

19 Ac demum quia etſi in diſcuſſione cauſæ, propter quam quis dicitur in excommunicationem incidiſſe, citatio requiratur ſecundum gloſſ. initio citatas, quas quidàm non intelligentes aliter allegant, ut dicit in *eod. conſ.* Roman. *n.* 6. tamen in declaratione quod quis inciderit in excommunicationem propter aliquid illicitum commiſſum citatio, aut monitio non requiritur ſecundum Romanum ibidem, qui de hoc dicit eſſe textum ſingularem in cap. *Irreprehenſibilis.*

20 ubi Abb. not. *de appell.*. Quamvis autem, ut dictum eſt in diſcuſſione facti, propter quod quis pœnam incurrit, requiratur citatio, ut in caſu dicti Equitis, in quo delictum erat ſimpliciter publicum: hoc tamen non habet locum, ſi factum ipſum ſit notorium, ut in dubio ſupponimus. Ita tradit Gemin. & Franc. in d. c. *Epiſcoporum, de*

21 *privil. lib. 6.* Neque enim eſt citandus, cui notorium eſt defenſionem non competere. Alex. *conſ. 6. col. fin. lib.* 3. ubi teſtatur de communi opinione, & alii relati à Vant. *de nullit. tit. de*

22 *nullit. ex defectu cit. n.* 20. Et hanc diſtinctionem inter publicum, & notorium in hac materia denunciationis ponit expreſſè Vital. in d. Clem. 1. *n.* 51. *d privil.*

23 Poſſet etiam reſponderi ſecundum Felin. poſt Abb. *hic d. n.* 3. *verſ. Imò vult*, ibi, Abb. Ordinarium poſſe hoc caſu decernere citationem etiam contra exemptum: nam cum jura velint, ut ad ejuſmodi denunciationem pars citetur, conceſſo conſequenti, videtur etiam conceſſum antecedens, c. *Præterea, de off. Deleg.* Neque hoc modo ſecundum Felinum dicitur violari exemptio, quia talis citatio non eſt arctatoria, ſed ſimilis illi, qui habet clauſulam, *ſi tua pietas inter-*

24 *eſſe*, quæ non arctat nolentem comparere, & poteſt fieri etiam non ſubdito. Bart. in l. *Teſtamenta, col. 2. C. de teſtam.* Fel. in c. *Eccleſia S. Mariæ ad fin. 1. quæſt. de conſtit.*

25 Ac denique ſatis erit, ut de facto notorio conſtet Epiſcopo per extrajudicialem informationem, de qua in c. *Cum contingat, de reſcript.* ut poſt Abb. tradit Felin. *hic eod. num.* 3. *verſ. Vel poterit ſibi conſtare.*

DE SENTENTIA ET re judicata.

Cap. Cum olim.

SVMMARIVM.

1 *Subreptitia dicitur collatio, & non tenet, ſi Papa contra pronunciationem ſuam confert beneficium hoc tacito.*

2 *Papa ſi veniat contra factum proprium concedendo alicui officium, vel beneficium à ſe prius alteri conceſſum, præſumitur circumventus, & ſecunda conceſſio non valet. & n.* 11.

Et hæc eſt præſumptio iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium. n. 17.

Etiamſi Papa diſponat motu proprio n. 21.

Et per viam declarationis. n. 15.

3 *Iudicia ſua non præſumitur quis velle impugnare.*

4 *Variatio & inconſtantia reprobatur maxime in perſonis Eccleſiaſticis.*

Et præcipuè in Papa. n. 6.

5 *Epiſcopus ſi mandet uni beneficium conferri, non poteſt variare etiam re integra.*

7 *In Principe tanquã iuſtitiæ fonte debet eſſe conſtans, & perpetua voluntas.*

8 *Cæleſtinus Papa de mane conferebat gratiam, & de ſero auferebat, & alteri conferebat.*

9 *Mutationes, quæ ſine rationabili cauſa fiunt in officijs, & beneficijs Eccleſiaſticis ſunt contra dignitatem Apoſtolicam.*

10 *Gratia ſecunda nunquam præſumitur præiudicare primæ alteri conceſſæ.*

11 *Et potiùs præſumitur circumventio, quam variatio.*

Et probatio in contrarium non admittitur. n. 17.

Etiam

Etiam in gratia motu proprio. n. 21.

1 *Principis actus debent eſſe ſtabiles, & perpetuò manſuri.*

1 *Gratia ſecunda etiamſi videatur revocatoria primæ tamen ſi de mente Papæ non appareat clarè, nunquam præſumitur revocatio.*

14 *In dominio potior habetur, cui res primò tradita eſt, licet alius in titulo prævenerit.*

Sed hoc non procedit in Clericis. ibid.

15 *Declaratio Apoſtolica alicuius conceſsionis, ſi non conveniat actui declarato, habendus eſt Pontifex pro circumvento.*

16 *Declaratio Papæ iniqua eſt ipſo iure nulla, & tribuenda circumventioni, vel importunitati, aut errori.*

18 Credimus *verbum exponitur, ideſt* ſcimus.

19 *Princeps quando revocat ſuam conceſsionem præſumitur circumventus, & contrarium porbari non poteſt.*

20 *Et an hoc procedat in actibus de proximo geſtis.*

22 *Motus proprius non firmat gratiam contra præſumptam mentem concedentis.*

23 *Maximè in præiudicium tertij. & n. 40.*

24 *Citatio in impetratione gratiæ tertio præiudicialis non requiritur.*

Dummodo Princeps procedat de plenitudine poteſtatis. n. 31.

Et adverſarius non ſit præſens in Curia. n. 32.

Declaratur. n. 33.

25 *Ubi privilegium conceditur non eſt de more, nec de iure, ut aliquis citetur.*

26 *Princeps ſicut ſolus legem condit, ita ſolus privilegium concedit nullo citato.*

27 *Diſpenſationes, & privilegio conceduntur nemine citato.*

28 *Citatio generalis in litteris præiudicialibus non ſufficit quando adverſarius eſt præſens in Curia ſed procurator citandus eſt ad hoſpitium.*

29 *Procedit in litteris iuſtitiæ, non autem in litteris gratiæ.*

30 *Citatio quamvis non requiratur in impetratione gratiæ tertio præiudicialis, tamen ius illi quæſitum non aufertur.*

34 *Stylus Curiæ, quoad citationem in impetrationibus litterarum eſt ſervandus.*

35 *Citatio quamvis non requiratur in impetratione gratiæ præiudicialis requiritur tamen in proceſſu ad ulteriora; etiamſi citatio per Principem fuerit remiſſa. n. 36.*

36 *Spoliatus auctoritate propria, & in vim clauſulæ motu proprio poteſt agere remedio reſtitutorio contra talem ſpoliatorem.*

37 *Motus proprius Principis facere non poteſt ut quis minus legitimè excludatur à poſſeſsione.*

38 *Citatio eſt de iure divino, & naturali, ideo per Principem toll. non poteſt. & n. 47.*

39 *Si Papa det alicui facultatem capiendi poſſeſsionem propria auctoritate, hoc intelligitur niſi poſſeſsio ſit plena.*

41 *Clauſula*, amoto quolibet detentore, *intelligitur iuris ordine ſervato.*

42 *Citatio requiritur etiam in notorijs, niſi conſtet reo nullam defenſionem competere.*

43 *Notorium licet non conſtet iudici, tametſi verè ſit tale, ſententia irrevocabiliter tenet, ſed iudex peccat.*

44 *Sententia non eſt revocanda ſi ex poſt facto conſtat iudici factum eſſe notorium, & abſenti nullam defenſionem competere.*

45 *Citatio requiritur quantumcunque factum ſic notorium ubi pœna corporalis debet infligi.*

46 *Notorij dicuntur multi qui non ſunt, & ideo tutius eſt nullum quantumcunque notorium fore damnandum ſine citatione.*

47 *Super notorio poteſt procedi in abſentia partis cognoſcendo, ſed non exequendo.*

---

1 CUM OLIM. Si Papa contra pronunciationem ſuam confert beneficium, hoc tacito, ſubreptitia dicitur collatio, & non tenet. Hoc dicit. Abb. Antiqu. Joann. Andr. Bald. Collect. Bellam. Butr. Card. Anchar. Abb. Sicul. Jo. de Anan. Guidop. & Alex. de Nævo.

2 In textu ibi *contra pronunciationem ſuam ſicut credimus circumventus*, Nota ſingulariter hanc litteram, & nunquam obliviſcaris, quod ſi Papa veniat contra factum proprium concedendo alicui officium, vel beneficium ſuper quo prius ordinationem fecerat in favorem alterius præſumitur circumventus, & ſecunda conceſſio non tenet, &. ita hic eſſe caſum expreſſiſſimum dicit Ludovicus Roman. *conſ. 398. Circa præmiſſam, num. 1. verſ. Secundo eadem concluſio*, quem ſecuti ſunt Ruin. *conſ. 98. Quia per privilegium num. 22. vol. 4.* Dec. *conſ. 588. Viſo puncto n. 18.* Ferrett. *conſ. 6. Factum. tale eſt alias n. 4.*

3 Rationem reddit Gemin. in *conſ. 36.* Incipien. *Quo collatio n. 5.* quia non præſumitur quis velle ſua judicia impugnare: notaretur enim de va-4riatione, inconſtantia, & illuſione, quæ reprobatur à jure, maximè in omnibus Eccleſiaſticis. Clem. *Cum illuſio, de renunc.* Card. *conſ. 136. Factum ſic ſe habet vacantibus n. 16.* Ideoque E-5piſcopus, qui mandavit uni beneficium conferri, non poteſt variare etiam re integra, ut dixit Rota *dec. 1. num. 1. de præben.* & deciſ. 27. 6*de conceſſ. præben. in Antiq.* Felin. *hic num. 5. col. 4. circa med. verſ. Et dixit Rota*, Præcipuè autem variatio, & inconſtantia reprobatur in 7Papa ut per Gemin. *ubi ſupra.* Nam, ut eleganter inquit Bald. *conſ. 327.* Incip. *In die enim in 1. vol. n. 4.* [In Principe tanquam juſtitiæ fonte debet eſſe conſtans, & perpetua voluntas, & convenit ei illud verbum, *ſemel locutus eſt Deus*: & iterum. *Quod ſcripſi ſcripſi.* Unde Princeps debet unum calamum, & unam linguam, & non plures linguas, quia ſcriptum eſt, *quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita*: & ideo debet eſſe 8immobilis ſicut labis angularis, & ſicut polus in cælo] Hæc Bald. & loquitur de Papa Cæleſtino ut patet *num. 3. verſ. Item Cæleſtinus*, ſicut de alio Cæleſtino loquitur hæc Decretalis. Et in eundem invehit ipſemet Bald. in c. 1. *n. 1. de natur. feud.* quod de mane conferebat gratiam, & de ſero auferebat, & alteri conferebat. Cujus 9dictum refert Andreas Barbatia *conſ. 1. num. 1. vol. 1.* Porrò ut inquit Cardin. *conſ. 142. Punctus S. D. N. num. 5.* Summa eſt vilificatio dignitatis Apoſtolicæ & ſtatus Eccleſiaſtici, ut ex nulla rationabili cauſa fiant mutationes in officiis, & 10beneficiis Eccleſiaſticis, cap. *Querenioniam, de inrepatr.* Et ideo gratia ſecunda nunquam præſumitur præjudicare primæ alteri conceſſæ. Et potiùs præſumitur circumventio, quam varia-

11 tio per iſtum tex. Sed & Gemin. *d. conſ. 36. n.2.* (Non præſumitur, inquit, quod D. Papa ita de facili revocet ea, quæ fecit; imò diſpoſitio facta per eum contra ea quæ fecit, cenſetur ſubreptitia, & non valet, quia præſumitur circumventus contra ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Ex parte, il primo, de off. Deleg.* & in hoc
12 cap. Similiter Rota *deciſ. 33. col. penult. num. 18. de præben. in antiq.* dicit actus Principis debere eſſe ſtabiles, & perpetuò manſuros, ut in c. *Decet,*
13 *de reg. iur. in 6.* adeo ut etiamſi ſecunda gratia videretur revocatoria primæ, tamen ſi de mente Papæ non apparet clarè, nunquam præſuma-
14 tur revocatio. Quinimò Hoſtien. in cap. *Continebatur, num. 1. in verb. Robur firmum, de ijs, quæ fiunt à Præl. ſine conſenſ. capituli.* In tantum dixit varietatem eſſe exercendam in perſonis Eccleſiaſticis, ut putaverit diſpoſitionem, l. *Quoties*, C. *de rei vendicat.* quia cautum eſt, ut in dominio is potior habeatur, cui res primo tradita eſt, licet alius in titulo prævenerit, non vendicet ſibi locum quando diverſæ conceſſiones fiunt ab Eccleſia ſeu Eccleſiaſtica perſona. ut conſentiunt Roman. *d. conſ. 298: Circa præmiſſam, num. 2. verſ. Vltimo videtur*, & *conſ. 70. Viſis themate, col. 3. n. 3. verſ. Vel ſecundo*, in Clem. 1. *num. 1. de renunc.* & Felin. *hic d. num. 5.*
15 *verſ. Et in tantum,* qui in hanc rem de more plura congerit: & verſ. *Et adduci poteſt*, notabiliter ad hoc ponderat hunc textum quod ſi Papa declaret in aliqua conceſſione qualis fuerit ſua intentio, prout quotidie facit, ſi talis declaratio non conſonet verbis actus declarati, habendus eſt Pontifex pro circumvento, cum tollat
16 jus alteri quæſitum. Allegat Bellam. *deciſ. 724. etiam extra Rotam. col. 6. verſ. Sexta ratio,* qui dicit declarationem Papæ iniquam eſſe ipſo jure nullam, & tribuendam circumventioni, vel importunitati, aut errori.

17 Amplia concluſionem ſuperiùs firmatam dupliciter. Primò ſcilicèt, ut hujuſmodi præſumptio circumventionis potiùs, quam variationis in Summo Pontifice ſit præſumptio juris, & de jure non admittens probationem in contrarium, ita ſingulariter voluit hic Innocent. *in princ. in verb. Circumventus*, dicens (Hoc ita violenter præſumimus, quod in contrarium probationem non admittimus) Quem totidem verbis ſequuntur Hoſt. *num. 5.* Joan. Andr. *hic num. 4.* Bellam.
18 *num. 2.* Alex. de Næuo *num. 22.* & Cardin. *num. 9. verſ. Et dicit Innocent.* ſubdens non obſtare, quod Papa hic dicat. *ſicut credimus*: nam verbum *credimus*, exponitur, id eſt *ſcimus*, prout etiam exponunt Hoſt. *n. 5.* Bellam. *n. 2.* & plerique alii. Idem voluit Bald. in præalleg. *conſ. 327.*
19 *num. 4. vol. 1.* ubi dicit Principem fingi circumventum quando revocat ſuam conceſſionem, adeo ut contrarium probari non poſſit, quaſi hæc ſit præſumptio juris, & de jure, quæ probationem in contrarium non admittit: & ita ſecundum eum ampliatur hæc Decretalis, quod ſecunda conceſſio contraia primæ non valeat, allegat bonum text. in l. *Prædia, Cod. de locut. civil. lib. 11.* & illud conſilium, fere ad litteram tranſcribnnt, & ſequuntur Dec. *conſ. 193. pro tenui facultate num. 9.* & *conſ. 580 Quæritur an petitio num. 4. in fin. verſ. Et hoc idem comprobatur.* & d. *conſ. 588. Viſo puncto n. 19.* & in l. *Nemo poteſt mutare, n. 3. ff. de reg. iur.* Ferrett. *d. conſ. 5. Factum tale eſt aliàs, num. 4.* Gozzad. *conſ. 63. n. 19.* Ruin. *conſ. 98. Quia per privilegium num. 22.* dicens ita tenere Innocen. & omnes hic. Quod etiam aſſerit Felin. *hic n. 5.*
20 *col. 5. verſ. Amplia iſta.* Et quamvis eos intelligat in actibus ex intervallo geſtis, non autem de proximo, & putet eos ita ſentire; tamen hæc limitatio non colligitur ex Innocent. vel aliis proximè citatis, quia tantum dicunt in hoc puncto præciſa verba, quæ ſupra retuli, & nihil præterea.

21 Amplia ſecundò etiamſi Princeps diſponat motu proprio, quia nihil ominus præſumitur circumventus, & contrarium probari non poteſt.
22 Et in conceſſione motu proprio loquuntur Bald. Dec. Ruin. & Ferrett. *loc. cit.* prout etiam loquitur Cardin. *d. conſ. 136.* ut patet in themate, & hic tenent Abb. *n. 5. verſ. Amplia ſecundò*, & Alex. de Næuo *n. 23.* reddens rationem, quia motus proprius non firmat gratiam contra præſumptam mentem concedentis, ut notat Joann. Andr. in c. *Si motu proprio, de præben. lib. 6.* & Joan. Cald. in c. *Cum dilectus, de iurepatr.* & pluries firmavit Rota, ut dixi in cap. *Cauſam*
23 *quæ, n. 18. & ſeqq. ſupra de reſcript.* Quod maximè procedit ubi ſecunda diſpoſitione tendit in præjudicium alterius. Princeps enim non præſumitur velle tertio præjudicare, l. 2. §. *Si quis à Principe, ff. Ne quid in loc. pub.* & in cap. *Super eo, de off. deleg.* cum pluribus concordantiis, quas dedi in d. cap. *Cauſam quæ, num. 11. & ſeqq.* poſt Bolognett. *conſ. 2. num. 37. 38. & 39.* multò autem fortiùs hæc locum habent ſtante Regula Cancellariæ de non tollendo jus quæſitum, ut ibi dixi *num. 35.* & fuſiùs in c. *Cæterum, à n. 18. de reſcript.*

24 In gloſſ. Circumventus: nota ſecundum Bald. *hic num. 3.* In impetratione gratiæ nullum eſſe citandum, quia eſt quædam donatio: Item non eſt actus, qui debeat expediri in contradictorio judicio argum. illius notab. gloſſ. quæ eſt in l. 3. §. *pen. in verb. Pro tribunali, ff. de bon. poſſeſſ.* unde quando proceditur ad collationem, nemo eſt citandus cap. *Licet Epiſcopus, de præbend. lib. 6.* & cum Bald. conſentiunt *hic* Abb. *num. 15.* Joan. de Anan. *circa fin. verſ. Nota ſecundum* Hoſt. Alex. de Nævo *n. 5.* & Felin. *n. 6.* Et
25 idem Bald. in l. *Nam ita Divus, col. 1. num. 2. ff. de adoption.* ubi ait [Quando privilegium conceditur, non eſſe de more, nec de jure, quod aliquis citetur, quia eſt donum Superioris allegat. l. *Libertus, ff. de in ius vocand.* & cap.
26 *Eum qui de præb. lib. 6.* Sicut enim ſolus Princeps legem condit, ita ſolus privilegia concedit nullo citato, ut idem dixit in l. *fin. C. quib. res iud. non obſt.* Item actus privilegiandi eſt ſupremæ poteſtatis, quam alterius præſentis contradictio non impediret, ut per eundem Bald. in l. *fin. ad fin. verſ. Extra oppo. C. de fruct. & lit. expenſ.* Ideoque diſpenſationes, & privilegia conceduntur nemine vocato, ut dicit Innoc. in c. *Albericus; propè fin. de teſtib.* & poſt eum Archidiac. in cap. *Contra morem poſt. princ. 100. diſtinct.* Butr. in c. *Debitores, col. penult. n. 7. verſ. Secus ſi iuramentum, de iureiur.* Imol. in c. *Cum dilecta, n. 28. verſ. Sed quia, de confir. util. vel inutil.* Milis. *in repert. verb. Citatio non requiritur*

ur, quos refert, & ſequitur hic Felin. alios cu-
8 nulans *num. 6.* & quamvis Hoſtien. *hic num. 4.*
licaret litteras præjudiciales non debet tranſire
ſine audientia; & quando adverſarius eſt præſens
n Curia citationem generalem non ſufficere, ſed
procuratorem citandum eſſe ad hoſpitium, &
9 ta Curiam ſervare : tamen hic ſtylus Curiæ
procedit in litteris juſtitiæ dumtaxat, non au-
em in litteris gratiæ, ut declarat Gaſp. de Cald.
ic, & poſt eum Abb. *num. 16. verſ. Sed de iure*
uto, Jo. de Anan. *circa fin. verſ. nota ſecundum*
Hoſt. Guidopap. *num. 2. verſ. Ibi debuit requiri*, &
Alex. de Nævo *num. 24. verſ. Gaſp. Calder. dicit. &*
num. 25.

10 Declara hæc primò, ut quamvis in impetra-
tione gratiæ tertio præjudicialis non oporteat
aliquem citari, non tamen propterea jus illi
quæſitum ullatenus aufertur, ut poſt Jo. de Li-
gnan. & Butr. declarat, Abb. in c. *At ſi Clerici*
de adulterijs, col. 11. num. 18. verſ. & per hoc
dicit Jo. de Lignan. *de iudic.* & Felin. *hic*
num. 7.

11 Declara ſecundò dummodo in conceſſione
gratiæ in præjudicium alterius non vocati appa-
reat Principem uti velle plenitudine poteſtatis,
Gloſ. & Bart. in l. *nam ita divus, ff. De adopt.*
& Felin. *hic num. 8.* Sed hodie an hoc procedat
ſtante regula Cancellariæ *de non tollen. Iure quæſi-
to*, dixi in c. *Cæterum, in 4. ampliat. n. 23.* de reſcri-
ptis.

12 Declara tertiò niſi is, cujus intereſt, ſit præ-
ſens in Curia, quia tunc citari debet, ut notat
Gloſ. præallegat, in l. *Nam. ita divus, ff. de
adoption.* quam dicit ibi Bart. bene notandam,
& ita obſervat Curia Romana, ut dicit gloſ. in
Auth. *Offeratur in verb. petierit C. De Litis con-
teſtat.* Item gloſ. 1. *in fin.* in l. *Obſervandum,
ff. de iudicijs*, & ſequuntur ibi Bart. Ang. &
Bald. qui addit gloſ. *in verb. Nolle*, in clem. *Con-
ſtitutionem, de elect.* & Innoc. in c. *Significan-
tes, in verb. Inhibitio de appell.* Alios refert Fe-
lin. *hic num. 9.* qui ab hac declaratione num. 10.
excipit tres caſus, quos per te videas. Sed certè
13 præcitatæ gloſ. & DD. quos allegat. Felin. lo-
quuntur in litteris juſtitiæ, & reſcriptis ad lites,
non autem in litteris beneficialibus, & gratioſis.
Et in Curia quotidie à piſcatoribus fiunt Impe-
trationes certo modo, & ſupplicationes ſignan-
tur indiſtinctè nemine vocato, nulla habita di-
ſtinctione an is, qui læditur, ſit præſens in Cu-
ria, an non. Et ego ipſe plurimas ſignavi in
officio meo Signaturæ per Conceſſum. Si tamen
14 ſtylus Curiæ aliter ſe haberet, ſervandus eſſet.
c. *Ex litteris, de Conſtit.* & c. *Quam gravi. de
crimin. falſ.* & hic notant Abb. *num. 16. verſ. ego
relinquo hoc ſtylo Curiæ*, & Alex. de Nævo *num.
25.*

15 Declara quartò, ut quamvis citatio partis non
ſit de eſſentia, nec requiratur in ipſo actu im-
petrationis gratiæ tertio præjudicialis : bene ta-
men requiritur poſtea in proceſſu ad ulteriora,
Bald. in l. 2. *num. 2. verſ. Item nota. C. de temp.*
16 *appell.* Felin. *hic nu. 6.* Quod locum habet etiam
ſi citatio per Principem fuerit remiſſa, ut deci-
dunt DD. de Rota apud Mohedan. *deciſ. 7. de
reſtitut. ſpoliat.* ubi Papa primò conceſſerat uni
Officium Cuſtodiæ pontis, & portæ Salariæ, ur-
bis, ac deinde idem officium alteri conceſſerat
motu proprio, ac de plenitudine poteſtatis non
obſtante conceſſione alteri facta, & cum clauſu-
la, ut propria auctoritate poſſet capere poſſeſ-
ſionem remoto exinde quocunque alio Cuſtode,
& detentore, & Rota reſolvit primum officia-
lem ſpoliatum debere reſtitui, quia ſine ordine
juris per ſecundum fuit capta poſſeſſio, & ſpo-
liatio facta ad not. in l. 3. *ff. Quod vi, aut clam*,
& in l. *extat ff. Quod metus cauſ.* & in c. *Ex
tranſmiſſa de reſt. ſpoliat.* nec motus proprius
37 Principis potuit præjudicare, ut legitimè exclu-
deretur à poſſeſſione, ad l. *Meminerint. C. un-*
38 *de vi.* Nec etiam Principis poſſeſſionem vacan-
tem ſine maxima cauſa potuit mandare capi, ad
l. 2. *cum gloſ. ff. Ex quib. cauſ. ſervit. amitt.* nec
id potuit facere ſine citatione, nec eam potuit
tollere, cùm ſit de jure divino, & naturali ad
notat in c. 1. *de cauſ. poſſ & propriet.* Felin. in
39 c. *quæ in Eccleſiarum num. 43. de Conſtitut.* ubi
quod ſi privat aliquem ſua poſſeſſione, tenetur
dare recambium. Nec viſum fuit obſtare, quod
ſecundo officiali in litteris fuerit data poteſtas
capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, quia
intelligitur niſi poſſeſſio eſſet plena, quia non
poteſt tolli. Allegat Alex. *conſ. 83. col. 2. vol. 2.*
40 Dec. *conſ. 95. & 96. par. 1. col. 7.* Nec etiam vir-
tute clauſulæ motus Proprij, & de plenitudine
poteſtatis potuit primus Officialis privari jure
ſuo. Innoc. in c. *Innotuit de elect.* & ibi Abb.
Bald. in l. *fin. col. 2. C. De quadrienn. præſcrip.*
41 Et infra dicit non ſuffragari clauſulam, *amoto
quolibet detentore*, quia intelligitur juris ordine
ſervato. Bald. *in rubr. de off. deleg.* Felin. in c.
De cætero, col. 3. ſupra eodem. Item dicit ob-
ſtare regulam de jure quæſito non tollendo, &
ſic fuit concluſum. Et hic junge quæ in propo-
ſito ſcripſi in c. *Cæterum à num. 35. uſque in fin. de
reſcript.*

42 In gloſ. in verb. *Licèt abſenti*, ex ipſa nota in
notoriis non requiri citationem. Nam gloſ. *in
fine* dicit hic potuiſſe ferri ſententiam in abſen-
tem etiam non citatum, quia conſtabat de ſur-
reptione. Unde ex hac gloſ. limitari poſſunt
aliæ gloſſæ, quæ dicunt in notorijs requiri ci-
tationem, & ſententiam, ut in c. *ad noſtram, il
3.* in gloſ. *in verb. obſervandus de iureiurand.*
& in c. *Porrò in verb. notoria. de divortijs.* Nam
debent intelligi, ubi non conſtat abſenti nullam
defenſionem competere ſicut etiam intelligi de-
bet, c. *fin. §. Vices de off. deleg. lib. 6.* ubi tex-
tus videtur innuere, ut Conſervatores teneantur
citare, & tamen non poſſunt cognoſcere niſi de
cauſis notoriis, ut in c. 1. *eod. tit. & lib.* Nam
illud intelligitur quando non conſtat abſenti
nullam defenſionem competere. Et eodem mo-
do intelligi debet Innoc. in c. *Tua, num. 3. in
fin. de cohabitat. cler. & mulier.* dum dicit, ci-
tationem ſemper eſſe in quolibet notorio neceſ-
ſariam; alioquin ſententiam eſſe nullam, cujus
oppoſitum dixi in c. *Quantò num. 1. de tranſlat.
Prælat.* & in c. *ex Inſinuatione in fin. de appell.*
ubi ait in notoriis ſententiam ferri non citata
parte. Et idem ſenſit Archid. in c. *Quæ Lotha-
rius, num. 2. 2. q. 1.* & Bart. in l. 2. §. *Quod ſi de
frumentaria num. 1. ff. De adminiſtr. rer. ad ci-
vit. pertinent.* Et probatur in c. *Venerabilem
verſ. Sunt enim notoria* juncta gloſ. *in verb. Pu-
blica*, & in c. 60. me. *Moguntina.* ibi ; *exceſſus
noto-*

notorius examinatione non indiget. Supra de elect. hoc enim debet intelligi, ubi certum eſt abſenti nullam competere defenſionem, & hoc modo dicta gloſſarum, & Innoc. conciliant hic Doctores maximè Alex. de Nævo *n. 29. & 30.* Abb. dicens hanc eſſe veritatem *in conſ. 68. Quaquam ſuper vacatione, num. 4. verſ. Quinimo plus voluit, lib. 2.* Soccin. ſent. *conſ. 4. ſuper quæſtione num. 24. verſ. Nec habet obſtare*, & *conſ. 87. Viſis inveſtitura, num. 22. verſ. Sextò quatenus lib. 3.* Pariſ. *conſ. 1. viſa facti ſerie num. 39. lib. 1.* Decian. *conſ. 19. num. 355. lib. 1.* & latiùs Curt. ſen. *conſ. 20. Sæpenumero, num. 12. & 17.* qui-
43 nimò, ut formaliter inquit Innoc. in d. c. *Tua in fin. de cohab. cler. & mulier.* etiamſi judici non conſtet factum eſſe notorium, dummodo verè ſit notorium, licèt judex peccet ſi fert ſententiam, antequam probetur factum ſibi notorium: tamen ejus ſententia irrevocabiliter tenet. Quare indiſtinctè teneas ſententiam non eſſe re-
44 vocandam, ſi ſaltem ex poſt facto conſtet factum eſſe notorium, & reo nullam defenſionem competere, ut *hic* per Butr. *num. 14.* & Alex. de Nævo *num. 36. in fine.*

Hæc tamen notabiliter limitat Collectarius
45 *hic num. 1.* ut locum non habeant ſi pœna corporalis deberet infligi, quia tunc reus eſſet vocandus, quantumcunque factum eſſet notorium. Allegat. Guil. de monte Lauduno in clem. *Paſtoralis, de re iudicat.* & Archidiac. in c. 1. *in gloſ. in verb. Præterquam de offic. deleg. lib. 6.* Dicunt etiam Hoſt. & Jo. Andr. In c. *Cum ſit*
46 *Romana. in fin. de appellat.* juſtius, & tutius eſſe nullum quantumcunque notorium fore damnandum ſine citatione, vel admonitione, quia multi dicuntur notorij, quia non ſunt c. *Conſuluit. de appell.* unde dicebat Petrus de Sampſo-
47 ne ſuper notorio poſſe procedi in abſentia partis cognoſcendo, ſed non exequendo: ſequitur collect. *hic poſt medium verſ. Licèt idem Hoſtien.* & ad prædicta adde Julium Clarum *in pract. criminal. §. fin q. 9. num. 4. verſ. Quæro nunquid in notorijs,* & Anton. Gomes, *tom. 3. var. reſol. c. 1.*

An autem, & quando citatio poſſit tolli per
48 Principem, vide pleniſſimè per Curt. Senior. d. *conſ. 20. per tot.*

DE SENTENTIA ET re judicata.

Cap. Cum inter vos.

SUMMARIUM.

1 *Sententia contra ius litigatoris valet ſi ab ea infra decem dies non fuerit appellatum.*
2 *Eccleſia per ſententiam, à qua non fuit appellatum, poteſt ſubijci inferiori Prælato.*
3 *Abbas in Eccleſiis ſibi pleno iure ſubiectis poteſt primam tonſuram conferre ſuis ſubditis etiam ſæcularibus, & num. 5.*
Secus poſt Concilium Tridentinum num. 6.
Eccleſia dicitur pleno iure ſubiecta inferiori, cum Epiſco-
4 *pus nullum ius Epiſcopale ibi exercet, ſed tota iuriſdictio ad inferiorem pertinet.*
7 *Abbas an poſſit novitio ſui monaſterij primam tonſuram conferre, & num. ſeqq. uſque in fin.*
8 *Novitius contrahit domicilium in loco, ubi agit annum probationis.*
9 *Canonica portio novitij decedentis non debetur Eccleſiæ, cuius erat Parochianus ante ingreſſum religionis.*
10 *Poteſtas rectè ordinandi pendet à Iuriſdictione.*
11 *Novitius eſt ſub iuriſdictione Eccleſiæ, & converiri debet coram iudice Eccleſiaſtico.*
12 *Novitium percutiens eſt excommunicatus.*
13 *Tonſura monachalis, de qua in c. Monaſterium 19. q. 3. incautè accipitur à Summiſtis pro Tonſura clericali, & num. ſeqq.*
14 *Tonſura magna in Novitio inducit tacitam profeſſionem.*
15 *Profeſſio tacita non inducitur per ſuſceptionem primæ Tonſuræ, vel minorum Ordinum.*
16 *Novitij mores pro collatione primæ Tonſuræ, & minorum Ordinum qualiter præcogniti eſſe debeant & num. ſeq.*
17 *Epiſcopus poteſt ordinare eum, qui momento temporis declaratione ſua acquiſivit domicilium in Diœceſi.*
18 *Abbas poteſt abſolvere Novitium ab excommunicatione Canonis, ſi quis ſuadente, niſi clericum percuſſerit ante ingreſſum religionis.*
19 *Novitius an, & quo reſpectu religioſus ſit iudicandus, & num. 21.*
20 *Actus perfectè geſti à Novitio non reſolvuntur per egreſſum è religione.*

---

1 CUM INTER. Valet ſententia contra jus litigatoris lata ſi ab ea infra decem dies non fuerit appellatum, Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anch. Jo. de Anan. Guidopap. & Alex. de Nævo vel
2 aliter ſecundum Abb. Per ſententiam à qua non fuit appellatum, poteſt Eccleſia ſubjici Prælato inferiori Epiſcopo, ſeu ad aliam Eccleſiam pertinere. Hoc dicit.

3 In textu ibi, *Tonſuratione.* Nota Abbatem in Eccleſiis ſibi pleno jure ſubjectis poſſe primam clericalem conferre tonſuram, prout hunc tex. ad hoc ponderat Hoſt. *in Summa de tempor. ordinat. §. & à quo num. 5.* & ſic tonſurare poteſt non tamen Monachos ſui Monaſterij, dummodo ſit Presbyter, & Benedictus, c. *Quoniam 69. diſtinct.* & c. *Cum contingat, ſupra de ætate & qualitate.* Sed etiam ſæculares, in quos habet ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem: Tales enim dicuntur Eccleſiæ ſibi
4 ſubjectæ pleno jure, de quibus loquitur iſta littera, id eſt cùm Epiſcopus nullum jus Epiſcopale ibi exercet, ſed tota juriſdictio ad Abbatem pertinet, ut notat Abb. in c. *In Lateranenſi, num 4. de præben.* & in c. *Auditis, in 4. notab.* & ibi etiam Felinus *num. 4. de præſcription.* gloſſ. in c. *Quoniam; in verb. Utroque iure.* ubi etiam Hoſtienſis *ante num. 1. in eodem verb. de privileg.* &
5 eſt expreſſum in c. *Abbates eodem titulo libro 6.* ibi (nec eis (ſcilicet Abbatibus) licitum ſit aliis quàm Monaſteriorum ſuorum Converſis, & qui ad illa convolaverint, & in quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent, pri-

primam clericalem conferre Tonſuram.) Licet hodie hæc facultas reſtricta ſit à Concilio Tridentino ad ſubditos regulares dumtaxat, ut in c. 10. ſeſſ. 23. de quo die ut ſcripſi in c. *Nonnulli, num. 24. & ſeqq. de reſcr.* & latiùs in d. c. *Cum contingat, à nu.* 1. & in c. *Statuimus, de ſupplen. neglig. Prælat.*

Sed nunquid Abbas poſſit novitio ſui monaſterii primam Tonſuram conferre.

Contigit hic caſus in quodam Antonio, qui ingreſſus religionem Ordinis S. Benedicti in monaſterio, quod per Abbatem Benedictum regebatur, habitum ſuſcepit, atque intra annum probationis ab eo ad primam Tonſuram promotus, anno deinde probationis non expleto, atque ita profeſſione non emiſſa, ad ſæculum reverſus eſt.

Quæſitum eſt an dictus Abbas intra annum probationis potuerit ei primam tonſuram conferre, adeo ut ordinatus non ſit ſuſpenſus.

Hæc quæſtio nullam habet dubitationem quo ad impreſſionem characteris: nam etiamſi Abbas Benedictus contuliſſet primam tonſuram ſæculari, qui habitum religionis non aſſumpſiſſet, quamvis id facere non debuiſſet, tamen contuliſſet Ordinem, & characterem impreſſiſſet, licèt ordinatus careret executione, ut notat Archid. in c. *Quoniam, 69. diſt.* Lap. *alleg.* 138. *n.* 5. & aliàs cenſuit S. Congregatio Concilij. Quod tamen intelligendum eſt de Abbate ſolemniter benedicto juxta textum in d. c. Quoniam, & in cap. *Cum contingat, de ætat. & qual.* & declarat ibid. Lap. & ſcripſi pleniùs in dicto c. *Nonnulli, n. 24. & ſeq. de reſcr.*

Sed dubium eò reſpicit, an ſic ordinatus rectè ordinatus fuerit, adeo ut in ſuſpenſionem non inciderit.

Hoc dubium ſi Summiſtis ſit deferendum, negativè decidendum fuerit; ita enim ſenſerunt Raym. Goffred. & *ſumm. confeſſ.* quos refert, & ſequitur Sylveſt. *in verb. Religio,* 5. *n.* 10. Angel. *in verb. Novitius, num.* 19. Tabien. *in eod. verb. num.* 14.

Hi omnes nullam aliam rationem adducentes, nituntur textu cap. *Monaſterium,* 19. *qu.* 3. ubi habetur ad converſionem ſuſceptos ante biennium non eſſe tonſurandos, quod biennij tempus ad annum poſtea fuit coarctatum, ut notat Vervec. relatus per Sylveſtr. *ubi ſupra.* Ratio hujus opinionis Summiſtarum colligitur ex d. c. *Monaſterium,* quia ante hujus temporis lapſum vita, moreſque novitij non ſatis poſſunt eſſe perſpecti.

Verum neque tanta eſt Summiſtarum authoritas, neque textus, ac ratio, quibus moventur uſque adeo hanc ſententiam comprobant, ut contraria non videatur potius ſequenda, quæ graviſſimos authores Canoniſtas habet, & gravioribus eſt rationibus munita.

Quod enim novitius poſſit à ſuo Abbate ſuſcipere primam tonſuram, ac minores Ordines apertè ſcripſerunt gloſſ. in cap. *Abbates, in verb. Convolaverint, de privil. lib. 6.* dum exponit verb. Convolaverint, ideſt ut convertantur, & fiant Monachi. Idem ibi clarè tradit Jo. Andr. tametſi conſulat, ut Abbas abſtineat à tali ordinatione intra annum, quia poſſet poſtea exire, & ita fraus fieret ſuo Diœceſano. Joann. Andr. ſequuntur ibidem Lapus Abbas ejus diſcipulus, Anchar. Gemin. & Franch. Idem ſentit Archidiaconus in c. *Nullus, de tempor. ordinat. lib. 6. in verb. Infanti.* ibi (Et tunc poſſet etiam Abbas conferre clericalem tonſuram infanti ingreſſo religionem.

Hæc opinio probatur primo per text. in dicto cap. Abbas *in verb. Convolaverint.* juncta expoſitione gloſſæ ibi probata à Doctoribus: deinde per textum in c. *fin. de temp. ordin. lib. 6.* dum ibi diſponitur, infanti poſſe conferri Clericalem tonſuram, ſi ingrediatur Religionem, quia Ordinarius ad effectum ordinationis dicitur ratione originis, beneficii, vel domicilii, cap. Cum
8 nullus ubi omnes, eod. tit. & libro. At Novitius contrahit domicilium in loco, in quo agit annum probationis, ex notatis per Doctores in dicto cap. *Cum nullus, §. fin.* quo textu cùm decernatur, ut Religioſi in non exemptis monaſteriis manentes poſſint ordinari à Diœceſano loci monaſterii quamvis aliunde originem ducant, Doctores hoc jus ordinandi tribuentes domicilio, inferunt idem procedere in Novitio, ut & ipſe à Diœceſano loci, in quo eſt in probatione poſitus, debeat ordinari: quod ibi notat Lapus, Petr. de Anchar. & Franch. Quorum opinio caſui noſtro optimè congruit; nam ſicut ibi contrahitur domicilium reſpectu Epiſcopi, quia Prioratus, in quo novitius morabatur, non erat exemptus, ſed ſubjectus Diœceſano; ita in caſu noſtro, in quo agimus de novitio manente in monaſterio exempto, cui præeſt Abbas habens ordinandi facultatem, is contrahit domicilium quoad Abbatem; & ita illius ratione illi ſubditus efficitur ad effectum ordinationis: & quod Novitius videatur voluiſſe mutare domicilium, tradit etiam poſt Goffred. Hoſt. Arch. & Guil. de Monte Laudun. Henric. Boyec. in c. *De his,*
9 *in 2. col. in fin. de ſepultur.* Quod etiam probant omnes, qui exiſtimant canonicam portionem Novitij ante profeſſionem decedentis non deberi Priori Eccleſiæ, cujus erat ante ingreſſum Parochianus, quia ſcilicet eſſe deſiit per talem ingreſſum. Joann. Andr. Barbatia, & alii congeſti per Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 1. gloſ. 8. *n.* 23. & quamvis novitius exire poſſit, tamen ſatis eſt, ut poſſit etiam in monaſterio manere, & quidem perpetuò ad effectum ordinationis judicetur, ut notat Lap. Anchar. & Franch. in d. c. *Cum nullus §. fin. in fin.*

10 Tertiò poteſtas rectè ordinandi pendet à juriſdictione, ut habetur in d. c. *Cum nullus,* & in c. 1. *& per tot. 9. qu. 2.* & in c. 3. *de Paroch.*
11 Novitius autem etiam durante anno probationis quamvis non ſit Religioſus cum effectu, negari tamen non poteſt quin interim ſit ſub juriſdictione Eccleſiaſtica, adeo ut perpetuò ſit conveniendus coram judice Eccleſiaſtico Hoſtienſ. Arch. & Joann. Andr. in c. *Religioſo, §. fin. de ſent. excomm. lib. 6.* quo textu ait Archid. corrigi ſententiam Innocentii, qui negabat perſonam hujuſmodi eſſe religioſam in c. *Statuimus,*
12 *de regul.* Hinc, & rectè adnotavit Lapus, quem Gemin. & Franc. ſequuntur in d. c. *Abbates,* & ſi Joan. Andr. poſtquam expreſſit novitium poſſe ordinari ab Abbate, ſubjiciat eum facere contra cap. *Religioſo,* tamen rê vera d. cap. Facit prò: nam quamvis eo textu dicatur non eſſe

re-

religioſus cum effectu, idque videatur adverſari ſententiæ noſtræ; tamen revera potiùs faciet dum diſponit, ut ſi quis in eum manus violentas injiciat, incidat in excommunicationem latæ ſententiæ.

Huic opinioni adſtipulatur etiam *conſ.* Feder. de Sen. 32. incipien. *Quæſtio talis eſt*, Quidam de populo, ubi reſpondit eum, qui cùm eſſet de populo interdicto, ingreſſus erat religionem, poſſe in anno probationis ordinari ab Epiſcopo, quamvis in ſtatu laicali non poſſet abſque abſolutione à ſententia interdicti: & ſic Federic. ſentit ad effectum ordinationis novitium cenſeri uti Religioſum, & judicari talem qualem præſens tempus demonſtrat, tametſi poſtea conſultius eſſe cenſeat à tali ordinatione abſtinere, quàm tamen de jure licitam putat.

Hinc patet poſteriorem hanc ſententiam graviores habere authores nem Canoniſtas in d. c. *Abbates*, atque eos, qui in cap. *Cum nullus*, ſentiunt novitium eſſe ordinandum à Diœceſano loci monaſterii; nam & hi ut ſupra ponderati pro hac ſententia numerari poſſunt, patet etiam firmiores habere rationes.

13 Nec obſtat tex. in d. c. *Monaſterium*, 19. *q.* 3. quia illud verbum, Tonſurari, incautè acceptum eſt à Summiſtis pro prima tonſura, cum tamen ibi ſignificet tonſuram Monachalem, ex qua profeſſio inducebatur, ut ibi notavit Turrecrem. & videre eſt ex his, quæ tradunt Doctores in c. *Non ſolum, de regul. lib. 6.* dum caventes Novitio, monent illi eſſe periculoſum facere ſibi

14 magnam tonſuram, quia ex illa inducitur tacita profeſſio, quod in ſpecie tradit ibi Franch. *in 2. col. verſ. Quartò quandò*; & hanc interpretationem validè comprobat textus in c. 2. *de regul.* ubi cùm diſponitur, ut quis tonſurari nôn debeat ante ætatem legitimam, Doctores ita accipiunt, ut non debeat tonderi, ut fiat Monachus per profeſſionem, ut notat ibi Abb. *n.* 2. *in fin.* quod etiam indicat d. c. *Monaſterium*, dum ſubdit, ne quis eorum non ſit contentus, eo quod noluit, aut ratum non habeat quod elegit. Quæ

15 ratio congruit profeſſioni inducendæ per tonſuram Monachalem, non autem ſuſceptioni primæ tonſuræ, quia nec per illius, nec per minorum Ordinum ſuſceptionem inducitur in religione tacita profeſſio, ut per DD. in d. c. *Abbates*, quæ tamen inducitur per Tonſuram Monachalem DD. in d. c. *Non ſolum*, & *in d. c.* 2.

16 Non obſtat, quod Abbas noſſe eo tempore non potuerit mores novitij: nam reſpondetur, quamvis non ſatis eos noverit ad effectum profeſſionis, ad quam major, & diuturnior probatiò requiritur ob mutuam, & in diſſolubilem obligationem ex parte religionis, & novitii inſurgentem juxta cap. *Ad Apoſtolicam*, *de Regularibus*, potuit tamen ſufficienter noſſe ad effectum conferendi primam tonſuram, cum indole illius non cognita non ſit veriſimile, ut illum admiſerit ad Religionem cap. *Priſcis*, 55. *diſtinct.* Ac præterea dummodo Abbas in eum juriſdictionem habeat, quamvis undequaque ſibi non ſit notus, eum poteſt ordinare, cùm notitia non ſit neceſſaria ex commoratione, ſed

17 aliunde deſumi poſſit. Quod ſatis liquet ex eo, quod Epiſcopus poteſt ordinare eum, qui declaratione ſua momento temporis acquirit domicilium in Diœceſi. Franch. in d. c. *Cum nullus*, ubi etiam alii ſuper gloſ. *in verb. Domicilium, de tempor. ordin. lib. 6.*

Item ex eo, quod Epiſcopus poteſt ſtatim ordinare eum, cui beneficium contulerit, ut ibidem per DD. & tamen utroque caſu ordinandus incognitus eſſe poteſt ordinatori: ſic etiam Epiſcopus ordinat eum, cujus pater in diœceſi originem habet, quamvis ipſe alibi natus ſit, ut tradunt ibi DD. & hic tamen incognitus eſſe poteſt. Innumera alia exempla colligi poſſunt, quibus abundè liqueat ordinantem, dum in ordinatum habeat juriſdictionem, non excludi à facultate illum ordinandi ob notitiæ defectum, dum tamen illam debitis modis aſſumat; licet congruentiùs fortaſſis eſſet, ſi talem ordinationem ad Epiſcopum, in cujus diœceſi ordinandus vixit, & notior eſt, rejiceret, ſicut Epiſcopo loci beneficii, & huic noſtro Abbati prudenter conſuluerunt DD.

18 Minus obſtat quod ſi quis injiciat manus violentas in clericum, & deinde religionem ingrediatur, non poſſit abſolvi ab Abbate, quaſi ei non ſubjectus durante anno probationis. Innoc. in cap. *Cum illorum*, *de ſenten. excomm.* Joan. Andr. Lap. Anchar. & alii cumulati à Tiraquell. *dict. loco num.* 31. Nam præterquam quod huic opinioni contradicunt nedum Archid. in dicto cap. *Religioſo*, quem ſolum ab ea diſſentire falsò ait Tiraquell. ſed etiam Raym. & Hoſt. *ibid.* ab Archid. citati: quatenus tamen eadem opinio vera eſſet, intelligeretur cùm quis incidiſſet in Canonem ante ingreſſum; quod ſi incidiſſet durante anno probationis, ab Abbate poſſet abſolvi. Ita conciliando Innoc. qui in c. *Monachi*, *de ſent. excomm.* ſcribit contrarium ejus, quod tradiderat in d. c. *Cum illorum*, docuit Joann. Andr. ibid. Franch. in d. c. *Religioſo*, dicens ita ibi ſentire DD. ex quo ſequitur ut Abbas habeat juriſdictionem abſolvendi, dum tamen in Canonem non inciderit ante ingreſſum.

19 Tandem non adverſatur huic opinioni quod hic novitius vel ſit religioſus ſub conditione, adeo ut ante conditionis implementum religioſus non ſit, vel ſaltem ſit purè religioſus ſub conditione reſolutiva, adeo ut eo poſtea ad ſæculum remeante, & ſic non impleta conditione, nunquam videatur fuiſſe religioſus: quod traditum eſt ab Anchar. *in conſ.* 69. *num.* 8. & 9. Nam utcunque ſe res habeat, tam quoad veritatem hujuſmodi opinionis, quàm aliarum multarum traditionum, quæ habentur in hac materia apud Tiraquell. *ubi ſupra* & DD. in c. *Beneficium*, *de regul. lib.* 6. & d. c. *De his*, *de Sepultur.* & Feder. de Sen. *d. conſ.* 32. An ſcilicet ex quo novitius eſt in ſtatu dubio, de eo ſit judicandum ac ſi ſit Religioſus, vel Sæcularis: certè quantum ad noſtram quæſtionem pertinet, omiſſis aliis effectibus, ſatis eſt ut ſubſit juriſdictioni Abbatis, & in ejus monaſterio domicilium contraxerit, cùm ex horum altero proveniat jus

20 illum interim ordinandi. Et quamvis hic ſtatus poſtea reſolvatur per egreſſum novitii, non tamen reſolvuntur actus perfecti medio tempore geſti, ut patet ex plenè notat. per Tiraquell. *de retract. convent.* §. 2. *gl. un. n.* 74.

21 Nec cum ita ſe habeant, apertè ſequitur ut hoc jus duret etiam poſt Concilium: cum decretum

tum *c.* 10. *ſeſſ.* 23. adimens Abbatibus jus ordinandi alios, quàm Regulares ſibi ſubditos, Novitium non excludat, de quo tanquam de regulari ad hunc effectum judicatur, ut ſentit Feder. d. *conſ.* 32. *in fin.* præſertim cum Novitius etiam abſolutè Regularis, & Religioſus dici poſſit ſaltem largo modo, Jo. Andr. Franc. & alii in d. *c. Beneficium ex communi.* Nauarr. *conſ.* 5. *&* 6. *de foro competen.* Rebuff. *in prax. de diſpenſat. cum Regularibus facta*, *num.* 23. & ſufficit ut ſint tales largo modo, ut non excludantur à Concilio, & minuſquam fieri poſſit corrigatur jus antiquum, c. *Cum. Expediat, de elect. lib.* 6. cum concordantibus.

DE APPELLATIONIBUS.

Cap. Ad noſtram.

SUMMARIUM.

Regularibus à correctione Prælatorum ſuorum appellare non licet.

Appellationis remedium ad quid inſtitutum, & num. 4.

Prælatus regularis corrigens ſubditorum exceſſus recuſari non poteſt.

Appellatio à correctione legitima non admittitur.

Appellatio in his, quæ ad viſitationem, & morum correctionem ſpectant admittitur ad effectum devolutivum tantùm, non ſuſpenſivum, & num. ſeqq.

Appellare non licèt in cauſis viſitationis, & correctionis ante diffinitivam ſententiam à quocumque gravamine.

Niſi à diffinitiva appellari non poßit, aut gravamen ſit irreparabile.

Appellari poteſt poſt diffinitivam in cauſis viſitationis. & correctionis, ſed appellatio non ſuſpendit executionem.

Concilium Tridentinum à decretis viſitationis, & correctionis ſuſtulit appellationem ſuſpenſivam non devolutivam.

Metropolitanus poteſt cognoſcere de exceſſu, ſi Epiſcopus carceret ſubditos in materia correctionis, dummodo non impediat executionem.

Appellari poteſt ad utrumque effectum, ſi Prælatus excedat modum in corrigendo, & procedat tela iudiciaria, & n. ſeq. uſque in finem.

Monachus, ſicut & Clericus appellare poteſt à correctione ſi fiat in forma iudicij.

Correctio fit ad pœnitentiam.

Blaſphemiæ, ſeu adulterij punitio non comprehenditur correctionis morum appellationes, quando Epiſcopus iudicialiter proceßit.

Corrigere quid ſit.

AD NOSTRAM. A correctione non appellatur, niſi modus excedatur. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. Primò ponit cauſam mandati. Secundò ipſum mandatum ibi, *mandamus.*

Nota ex textu à correctione Prælati regularis non dari appellationem. Et pondera rationem in littera expreſſam, quia remedium appellationis non ideo eſt inventum, ut alicui à religionis, & Ordinis obſervantia exorbitanti, id eſt quaſi per cæcitatem mentis devianti ſecundum Hoſt. *num.* 5. debeat in ſua nequitia patrocinium exhibere, concordat c. *Reprehenſibilis*, ibi [Ne Religioſi cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati ſui, & Capituli diſciplinam appella-
3 re præſumant) Et ob eamdem rationem non admittitur recuſatio, cap. *Cum ſpeciali*, ubi id notant Innoc. Hoſt. Jo. Andr. & alii *infra eod.* gloſſa *fin. hic*, & Guidopap. *num.* 2. *verſ. Qua de cauſa.*

4 Cæterum etſi hæc Conſtitutio loquatur in Regularibus tamen inſpecta mente vendicat ſibi locum etiam in aliis ſubditis, prout illam Doctores communiter intelligunt, præſertim Innocen. *poſt princ.* (Et quod dicimus, inquit, in corrigendis exceſſibus Regularium, idem intelligemus etiam de exceſſibus aliorum ſubditorum) & Hoſt. *num.* 3. *in verſ. A religionis* Bald. *num.* 2. Abb. *num.* 7. *&* 8. Alex. de Nævo *n.* 13. *&* 14. Et propterea in prædicta decretali, Reprehenſibilis, dicitur hoc præcipuè in religioſis eſſe obſervandum: quia ſcilicet in eis viget peculiaris ratio propter obedientiam, & regularia inſtituta. Sed tamen ſuperiùs ponitur generalis prohibitio, nec ſubjecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appellationis erumpant. Concordat c. *Licèt.* & c. *Irrefragabili in princ. ſupra de Offic. Ordin.* & c. *Pervenit*, *il* 1. *infra eod.* remedium, namque appellationis non ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ eſt inſtitutum, ut legitur in d. c. *Cum ſpeciali* §. *Porrò*, & unaquaque re utendum eſt ad eum uſum, in quem fuit inſtituta c. *Is autem* 22. *qu.* 2. c. *Licèt, il* 2. 45. *diſt.* cum aliis allegatis per gloſſam primam, & Hoſt. in princ. Præterea appellatio inducta eſt, ut ſententiæ in melius reformentur, licèt aliquando in deterius fiat per judicem ad quem, ut dicit tex. in l. 1. *in princ. ff. de appell.* & ideò cum per appellationem debeant ſententiæ in melius reformari, & iniquitas primi judicis corrigi, non debet ejus contrarium operari, arg. l. *Legata inutiliter ff. de adimen. legat.* in l. *Cum tale* §. *Falſam legati ff. de condit. & demonſtr.* & obſervat hic Guidopap. *num.* 2. Unde hanc regulam videlicet à correctione legitima non appellari generaliter ponunt *hic* gloſſa *fin.* & Hoſt. *ubi ſupra.* Jo. Andr. Butr. Cardin. Bald. Abb. & alii omnes *in principio.*

5 Declaratur hæc regula, ut procedat quoad effectum ſuſpenſivum tantùm, ut ſatis innuunt verba d. c. *Irrefragabili de off. Ordin*, ibi (Executionem ipſorum nulla conſuetudo, vel appellatio valeat impedire) & aperiùs hodie ſancitum eſt à Tridentino Synodo in *c.* 1. *verſ. Nec appellatio*, *ſeſſ.* 22. & fuſiùs in *c.* 10. *ſeſſ.* 24. ubi ut Epiſcopi aptiùs quem regunt populum poſſint in officio, atque obedientia continere ſtatuitur, ut omnibus iis, quæ ad viſitationem, ac morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectant jus habeant etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati ea ordinandi, & exequendi, quæ illis pro ſubditorum emendatione, & Diœceſis ſuæ utilitate neceſſaria videbuntur. Nec in his, ubi de viſitatione, & morum correctione agitur exemptio, aut ulla inhibitio

bitio, appellatio ſeu querela etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem quoquo modo impediat, aut ſuſpendat.

6 Sed ad effectum devolutivum benè admittitur appellatio etiam à correctione, ut patet ex alio ejuſdem Concilii decreto, nempe ex *c.* 1. *ſeſſ.* 13. ubi ſtatuitur, ut in cauſis viſitationis, & correctionis ab Epiſcopo, ſeu illius Vicario ante diffinitivam ſententiam ab interlecutoria, vel alio

7 quocumque gravamine non appelletur. Nec Epiſcopus ſeu Vicarius appellationi hujuſmodi tamquam frivolæ deferre teneatur, niſi gravamen hujuſmodi per diffinitivam ſententiam reparari, vel ab ipſa diffinitiva appellari non poſſit. Quibus verbis apertè admittitur in cauſis correctionis licere appellare poſt diffinitivam ſententiam, vel

8 antea ſi gravamen ſit irreparabile. Hoc autem intelligi debet quoad effectum devolutivum, non autem ſuſpenſivum, & ita Sacra Congregatio Concilii hoc decretum intellexit, & conciliavit cum præallegatis decretis *c.* 1. *ſeſſ.* 22. *c.* 10. *ſeſſ.* 24. Nam conſulta an in cauſis viſitationis, & correctionis appellari poſſit poſt diffinitivam: reſpondit poſſe: ita tamen, ut appellatio non ſuſpendat

9 executionem, ut ſancitum eſt *c.* 10. *ſeſſ.* 24. & *c.* 1. *ſeſſ.* 22. Item conſulta an decretum *c.* 10. *ſeſſ.* 24. ſuſtulerit appellationem devolutivam: cenſuit non ſuſtuliſſe devolutivam, ſed ſuſpenſivam tantum; Et quamvis Epiſcopus id faciat tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, prout habetur in *d. c.* 10. tamen cum juriſdictio jure ſuo ordinario ei etiam ante Concilium competeret; non impedire appellationis devolutivam ad Metropolitanum.

10 Et iterum ſuborta dubitatione an in materia correctionis, ubi Epiſcopus etiam ſine proceſſu, & ſine ſcriptis carcerat ſubditos, & tenet diu carceratos, poſſit Metropolitanus cognoſcere de exceſſu in corrigendo, ſi carcerati appellaverint ad eum: cenſuit poſſet dummodo interim non impediat, aut ſuſpendat executionem eorum quæ ab Ordinario decreta fuerint.

11 Cæterum ſi Prælatus regularis excederet modum in corrigendo, tunc liceret ſubdito appellare ad utrumque effectum; & ita procedit textus in c. *De priore, infra eod.* in c. *Super quæſtionem.* §. *nos autem, ſupr. de off. deleg.* ſicut appellatur ab executore, cum modum excedit, c. *Quod ad conſultationem, in fine, ſupra de re iudic.* à quo aliàs appellari non poteſt, c. *novit, infra eod.* c. *Ei qui,* §. *ſunt quorum verſ. Ab executore 2. qu. 6.* & notat hic gloſſa *fin.* Innoc. *in princ.* ubi dicit hodie non eſſe differentiam inter Regulares, & alios, & inter correctionem, & alium proceſſum, cum ſemper liceat appellare ſi excedat, ſeu gravet per c. *Licèt, de off. ordin.* & c. *Inquiſitionis, de accuſat.* ſequitur Hoſt. *num.* 3. *in ver. A religionis, & num.* 6. *in verſ. Corrigas,* & Bald. *num.* 2. Unde infertur, ut ſi Prælatus in cauſa viſitationis, ſeu correctionis procedat ſervata tela judiciaria, liceat appellare etiam ad effectum ſuſpenſivum, ut colligitur ex c. *Irrefragabili, in princ.* ibi, *niſi formam in talibus exceſſerint obſervandam, de off. Ordin.* & tenent hic Tancred. &

12 Vincen. & poſt eos Jo. Andr. *num.* 6. in gloſ. *ult.* ibi, *iudicij*, ubi dicit poſſe Monachum ſicut, & Clericum appellare, ſi correctio fiat in forma ju-

13 dicii, & eſt mens gloſſ. *ult. hic*, & Hoſt. *num.* 8. dum dicunt idcirco à correctione non poſſe appellari, quia fit ad pœnitentiam, & extra formam judicii; innuentes per hoc ſecus dicendum eſſe, ſi procedatur ſervato ordine judicario.

14 Et hanc ſententiam aliàs probavit Sac. Congregatio Concilii. Conſuluit enim Auditor Cameræ, an cum Epiſcopi ſervata tela judiciaria ferunt ſententiam diffinitivam contra delinquentes, habeant locum decreta Concilij de viſitatione loquentia, & præcipuè *c.* 10. *ſeſſ.* 24. adeo ut appellatio ad effectum ſuſpenſivum nullatenus debeat admitti etiamſi ſententia lata fuerit ad puniendum delictum blaſphemiæ, vel adulterii, Sac. Congregatio cenſuit appellatione correctionis morum non comprehendi blaſphemiæ, & adulterii correctionem, ſeu punitionem, quando Epiſcopus judicialiter proceſſit, cognovit, & pro-

15 nunciavit. Ita omnes excepto Cardinali Carafa, quia correctio ultra quod videtur reſpicere tantùm ea, quæ concernunt regulam, & inſtitutum Ordinis; cap. *Ad noſtram, de appell.* ubi Abb. Videtur etiam ſentire Concilium *c.* 1. *ſeſſ.* 22. ubi exprimendo, quibuſcumque criminibus Eccleſiaſticis, tamen requirit etiam aliud, ut fiat extra formam judicii, & ad pœnitentiam, gloſſa etiam d. c. *Ad noſtram,* Anchar. Butr. Imola, Gemin. & Abb. in c. *Si quis contra Clericum, in repet. num.* 50. & c. *Cum contingat, num.* 39. *de foro compet.* ubi conſtituit differentiam an Epiſcopus proceſſerit correctionaliter, vel judicialiter, & corrigere eſt id quod aliquando tenuit tranſmutare. Cardinal. in Clem. *ſi Romanus, in princ. de præben.* Archiepiſcopus Florentinus *in Summa 2. par. de correctione.* Et condonare blaſphemum, vel adulterum eſt punire delictum, non corrigere mores. Et quamvis *d. c.* 10. utatur ver. puniendi, & ſic extra pœnitentiam, & utatur etiam verb. *iudicata*, & ſic etiam in forma judicii: tamen quia loquitur de viſitatione, & correctione, ad viſitationem, & correctionem debent referri. Ideoque ſi Epiſcopus in dictis duobus criminibus judicialiter proceſſit, admittendam eſſe appellationem etiam ad effectum ſuſpenſivum; Tamen Cardinalis Maronus dixit agendum cum Sanctiſſimo.

Sanctitas ſua Congregationis ſententiam approbavit, ut ſi Epiſcopus judicialiter proceſſit ad diffinitivam non comprehendatur hic caſus appellatione correctionis morum, & detur appellatio etiam ſuſpenſiva nedum in prædictis duobus caſibus blaſphemiæ, & adulterij, ſed etiam in omnibus aliis ſimilibus ubicumque Epiſcopus judicialiter proceſſit.

DE APPELLATIONIbus.

Cap. Super eo, il ſecondo.

SUMMARIUM.

1 *Appellari poteſt ſecundum Canones tam ante, quàm poſt litis conteſtationem, in actu probationis ſententiæ, & poſt; ſecundum leges verò poſt ſententiam dumtaxat. & n. 16. & ſeqq.*

Et ratio differentiæ triplex aſsignatur.
Inſtantia cauſarum de iure civili perit triennio, ſed de iure canonico cauſæ inſtantiam non habent. & cur.
Et quid poſt Concilium Tridentinum. n. 29. in fin.
Appellans temerè punitur de iure civili, non autem de iure canonico.
Appellari poteſt ſecundum Canones etiam extra iudicium, non ſecundum leges.
Sententiæ appellatione venit diffinitiva.
Appellatione remota an, & qualiter intelligatur remota recuſatio. & n. 14. & ſeq.
Recuſatio iuriſdictionem ſuſpendit, ſicut appellatio.
Terminus iudici aſsignatus in reſcripto ad cauſam diffiniendam currit à tempore præſentationis litterarum, & non ante.
Quod procedit quoad exercitium iuriſdictionis, non autem quoad vires reſcripti.
Item procedit ſi tempus fuerit limitatum per numerum dierum, hebdomadarum, menſium, vel annorum. Secus ſi ad certum diem.
2 Et facta aſsignatione per numerum menſium quot dies ſint computandi.
3 Et an dies aſsignationis computetur in termino, remiſſ.
4 Executor poteſt recuſari, & tamen ab eo appellari non poteſt niſi excedat fines mandati.
5 Clauſula appellatione remota, quid operetur.
6 Appellari non poteſt ſententiam diffinitivam, etiam nulla cauſa expreſſa, & ſufficit dicere, Appello.
7 Quod procedit etiam in cauſis electionum, licet in his tutius ſit cauſam exprimere.
8 Item procedit etiam in appellatione, quæ fit à iudice extra iudicium.
Et quid in appellatione extraiudiciali, quæ fit à parte contra partem, remisſivè. n. 20.
9 Appellatio à diffinitiva cum expresſiore cauſæ manifeſtè frivola non tenet.
1 Appellari non poteſt à diffinitiva niſi gravet.
2 Sufficit tamen qualecunque gravamen etiam modicum.
3 In appellationibus recipiendis à diffinitiva, & inhibitionibus decernendis ſervari debet forma c. Romana, de appellat. lib. 6. & Decretum S. Congregationis Epiſcoporum.
4 Appellatio admittitur ſecundum Canones ab interlocutoria, vel gravamine aliquo, dummodo concurrant decem, quæ hic exprimuntur.
5 Appellatio ſub conditione quatenus propoſita petitio non admittatur, non valet.
6 Appellari poteſt ab interlocutoria de iure civili quando non expectantur alia ſententia diffinitiva.
Item à gravamine, quod per diffinitivam, vel per appellationem à diffinitiva reparari non poteſt. num. 28.
7 A ſententia, qua quis pronunciat ſe iudicem incompetentem appellari poteſt etiam ſecundum leges.
9 Appellatio ab interlocutoria vel alio gravamine ante diffinitivam in quibus caſibus admittatur ex Concil. Trid. & n. ſeqq. uſque 51.
0 Appellari poteſt poſt ſententiam diffinitivam etiam in cauſis viſitationis, & correctionis, ſed ad effectum devolutivum tantum, non ſuſpenſivum, niſi gravamen ſit irreparabile.
1 Sententia diffinitiva, quæ ſit.
2 Et quæ ſententia quaſi diffinitiva. & n. 34.
3 Sententia lata ſuper poſſeſſorio dicitur quaſi diffinitiva.
5 Appellatio à diffinitiva in multis caſibus non admittitur.
6 Metropolitanus non poteſt cognoſcere de gravamine ante diffinitivam, nec ſimpliciter mandare ut ſibi tranſmittatur copia proceſſus expenſis appellantis.

37 Appellari poteſt à gravamine etiam irreparabili, quando iudex extraiudicialiter procedendo gravat partes.
38 Sententia interlocutoria quæ dicatur.
39 Tortura infert gravamen irreparabile, & ideo ab illius comminatione datur appellatio.
40 Carcer infert onus, & gravamen continuum, & nunquam tranſit tempus appellandi à gravamine carcerationis.
41 Carcer regulariter inſtitutus eſt ad cuſtodiam, & locus ſanctus eſt.
42 Carceratus etiam cuſtodiæ cauſa dicitur luere pœnam in corpore.
43 Carcer infamiam irrogat, & damnum irreparabile. & n. ſ.
44 Appellationi ab indebita carceratione Ordinarius tenetur deferre, & proceſſum tranſmittere ad Metropolitanum, reo tamen interim manente in carceribus.
45 Iudex appellationis iuſtificato gravamine ante diffinitivam an debeat principalem cauſam remittere ad Ordinarium.
46 Cenſura Eccleſiaſtica trahit ſecum executionem, & ab ipſa appellatur ad effectum devolutivum tantum, non ſuſpenſivum.
47 Sed à comminata cenſura datur appellatio ad utrumque effectum.
Sententia excommunicationis eſt potius interlocutoria, quàm diffinitiva. ibid.
48 Appellatio in iudicio non admittitur à futuro gravamine, niſi illud ſit irreparabile.
49 Citatus ad dicendam cauſam quare non debeat excommunicari, poteſt appellare.
50 Secus ſi citetur ad dicendam cauſam quare non debeat declarari excommunicatus.
51 Appellari non poſſit viva voce dum ſententia excommunicationis profertur. & n. ſeq.
52 Actus ſpiritualis eſt penetrabilior, quam actus humanus.

SUPER EO. Ipſum ſe ſummat, ſed per alia verba ſic ſummari poteſt. Secundum Canones appellatur etiam ante ſententiam. Secundum leges non, niſi in quibuſdam caſibus. Hoc dicit primò. Appellatio, & recuſatio parificantur in hoc, quod ſicut in appellatione requiritur cauſa probabilis, ita & in recuſatione. Hoc ſecundò juxta verum, & communem intellectum. Terminus, judici aſſignatus ad cauſam decidendam non incipit currere niſi à tempore præſentationis reſcripti. Hoc tertiò dividitur in tres partes prout ſunt tria dicta. Secunda ibi, *In cauſis*; Tertia ibi, *Si autem*.

1 Nota primò, ex prima part. textus inſignem differentiam inter jus canonicum, & jus civile in materia appellationis: nam de jure canonico appellari poteſt quatuor temporibus. Primò ſcil. ante litis conteſtationem. Secundò poſt litem cõteſtatam. Tertiò in ipſo actu prolationis ſententiæ, id eſt dum ſententia legitur, de quo eſt caſus hic, qui non reperitur alibi, ſecundum Bald. *n. 6.* Quartò poſt ſententiæ promulgationem, concordat §. *Patet ergo, verſ. Tẽpus vero*, qui habetur poſt c. *Qui ſcit, 2. q. 6.* & c. *Cum ſit Romana, ſup. eod.* De jure civili autem exceptis quibuſdam caſibus ante ſententiam non appellatur, ut hic l. *Apertiſſimi, C. de iudic.* l. *fin. C. de ſentent. interlocut. omn. iudic.* & l. *Ante ſententiæ tempus, C. Quorum appell. non recipian.*

2 Prima ratio differentiæ eſt, quia de jure civili per appellationem à diffinitiva reparantur omnia gravamina in proceſſu illata. Unde cum leges civiles inſpiciant ſolum gravamen, & pars in effectu non remaneat gravata; quia aut obtinebit in diffi-

nitiva,

nitiva,&parum remanebit læſa ex interlocutoria; aut ſuccumbet, & per appellationem à diffinitiva gravamina illa remanebunt emendata : ideo nil mirum ſi ſecundum leges talis appellatio non permittatur;quæ ratio colligitur ex textu juncta gl.1. in l.2.& ibi per Bald.*C.de Epiſcopali Audient.* At jus Pontificium non tantum reſpexit gravamen, ſed etiam injuſtitiam,cum potiſſimum invigilet ſuper correctione peccatorũ,ut c.*Novit,ſupr.de iud.* Unde quamvis gravamen ſit modicum eo quod reparetur,vel per diffinitivã, vel appellationẽ ab ipſa; tamen per hoc non tollitur quin à judice ſit facta injuſtitia,& ſic peccatum. Meritò ſacri Canones admittunt appellationẽ à quocunq;gravamine.Et hanc rationẽ differentiæ aſſignat Præpoſ. *hic n.6.*

Secunda ratio eſt, quia jus civile magis ſtudet fini inſtantiæ litium,quàm jus Canonic.ex notatis in c.*pen.ſup.de iud.* quam rationem differentiæ cõſtituit Bald.in d.l.2. & in l. *Ante ſententiã, C. Quor.*
3 *appell.non recip.* Et hæc eſt ratio,quare de jure Canonico cauſæ non habeant inſtantiam, nimirum propter amplam facultatem appellandi conceſſam, ut d.cap.*penult.* nam cùm tot appellationes à quovis gravamine admittantur inſtantia ſi eſſet concluſa triennio plerumq; periret ante diffinitivam. At de jure civili ceſſat hujuſmodi inconveniens propter reſtrictam facultatem appellandi, & ideò inſtantia finitur triennio l. *Properandum in fin.princ.C.de iudic.* prout innuunt *hic* Hoſt. *num. 3. in ver.Leges autem*: & Jo.Andr. *num.2.* & apertius Abb.*num.5.*& Præpoſ.*num.6.in fin.*

4 Tertia differentiæ ratio eſt,quia ſacri Canones mitius procedunt,quàm leges ſæculi:& propterea ſecundũ Canones indiſtinctè appellari poteſt, nõ ſecundum leges, ut ait gl. notab. in l.1.*in ver.Ab eo provocare,C. A quibus appellare non liceat*: & Abb. *hic n.3.uſ.Item dic.* Quo fit, ut jure civili puniatur temerè appellans,non jure Canonico,ut l.*Ab executione §.fin.C.quor.appell.non recip.*& not. glo. præalleg. ſed an hoc ſit verum vide per Abb.in d. c.*Vt*
5 *debitus,inf.eod.* Inde etiam fit ut ſecundum Canones liceat appellare etiã extra judiciũ, quamvis non liceat ſecundum leges,ut not. in c.*Cum ſit Romana,ſup.eod.*& in prædicta Decr. *Vt debitus*,& per Hoſt.*hic n.3.verſ.Sed & extra iudicium,* Jo.Andr. *n.1.*& Abb.*n.2.verſ.Adde & quintum tempus.*

6 Secundò nota ibi, in probatione ſententiæ, junctis verbis præcedentibus; ſententiæ appellatione intelligi de diffinitiva,ad idem c.*Cum olim*,& ibi gl.*ult.ſup.de teſt.*& hic notant Abb. *n.6.* Franc. *in 2.notab.*& Præpoſ. *n.* 4. facit *Rubrica C.de ſent.& interlocut.* omnium judicum ponderando copulam, *&*, quæ ponitur inter diverſa l. *Si duo, C.per quas perſonas nobis acquiritur*: & notat Bart.in l. 1. *num.1.ff.De pactis.*

7 Tertiò nota ex ſecunda parte textus Appellationem,&recuſationem æquipararari; quia ſublato appellationis remedio cẽſetur etiam ſublatum remedium recuſationis,ut hic videtur caſus,ſi verba inſpiciantur,& not.But.*in 2.not.*&.Abb.*n.6. in §. In cauſis.* Quod procedit ſive appellatio tollatur per jus comm.ut c.3.& c. *Cum ſit,in fin.ſup.eod.* ſive per ſpeciale reſcriptum Principis,ut c.1.*de reſcr.*& c.*Super quæſtionum,de off. Deleg.* utroque enim caſu & recuſatio intelligitur ſublata, ſecundum Hoſt. *n.3.in ver.Tollitur.*Jo.Andr.*n.2.in eod.ver.* & But. *n. 4.verſ.Quæro an procedat,*ſed an hoc ſit verum latiùs dicam inf.in gl.*pen. n.14.*
8 Æquiparantur etiam in hoc appellatio, & recuſatio,quia ſicut per appellationem ſuſpenditur juriſdictio, c. *Venientes ſupr.de iureiur.* ita & per recuſationem, ut voluit gl.notab.in c.*Quoties Epiſcopi,in ver. Appellent, 2. q. 6.* quæ dicit, quicquid fit poſt recuſationem æquè ceſſari ac ſi fieret poſt appellationem,per tex.in c. *Cum ſicut, in fin. ſupr. de eo qui mit. in poſſeſſionem*: & ſequitur Philipp.Franc. *in 3. not.* & in c. *Cum ſpeciali,inf.eod.* Adde Bald.*conſ.26.*incip. *Dum lis, & quæſtio,n.1.& 5.v.Non repetendo, lib.1.*

9 Ultimò nota ex tertia parte textus, Terminum aſſignatũ judici in reſcripto ad cauſam diffiniendã currere à tempore præſentationis literarum,& nõ antea,ut hic eſt caſus.Ratio eſt,quia ante receptas literas juriſdictionem non habet;ac proinde illam exercere non poteſt,ut c.*Paſtoralis,ad fin. ſup.de re-*
10 *ſcr.* Unde limita primò hunc textum ut procedat quoad exercitium juriſdictionis, in quo attẽditur tempus præſentationis litterarum, ut hic dicitur. Secus verò quoad vires reſcripti impetrati, quia inſpicitur tempus impetrationis, ſeu datæ,ut per Collect.*hic n.3.*Super quo remittit ad Archid.in c.
11 *Is qui,de Procur.li.6.*Limita ſecundò,ut locum habeat ſi tempus hujuſmodi diffinitum fuerit per numerum dierum,hebdomadarum, menſium,vel annorum. Secus ſi fuerit limitatum ad certum diem,puta intra feſtum Aſſumptionis, vel intra tales Calenda : tunc enim certum eſt tempus poſt datam currere,& ſemper labi,ſecundum Jo.And. *hic n.2.in ver.Certum tempus,*& Butr.*n.5.*

12 Sed hic incidit dubitatio ſi tempus fuerit diffinitum per numerum mẽſium indeterminatè, quo modo ſit facienda computatio dierum. Dic breviter tot dies fore cõputandos,quot habet ille menſis,in quo aſſignatur ipſa dilatio,quod ſi quid lapſum fuerit de illo menſe ſupplebitur in menſe ſequenti;&ideo ſi dilatio unius menſis aſſignetur in menſe Auguſti cõputabuntur dies unus & triginta:ſi in menſe Septembri, dies triginta:ſi in menſe Febr.dies 28.ut poſt Guliel.declarat gl. not.in c. *Quam ſit,in ver.Menſem,de elec.li.6.*dicens hoc probari apertiſſimè,in c.*Licet,ſup.de ſupplen.negl. Prœl.* inducendo illud,ut ibi per gl. & ſequuntur Præp. *hic n.28.* Bart.plenè in l. *Cum Biſſextus,n.1.ff.de verb. ſignif.* & Mar. Soc. *conſ. 99. Sereniſſ.Rex,col.1.vol.2.* Non obſtat textus in l.*Vbi lex,ff.de reg.iur.* ubi pro duobus menſibus computantur dies unus & ſexaginta; quoniam,ut inquit Bart.intelligi debet ſecundum diſtinctionem ſuam, & de intellectu illius legis vide Signor.de Homodeis, *conſ.38. Si quæra-*
13 *tur,in princ.*& Alex.*conſ.114. Viſa ſcriptura, n. 10.& ſeq.verſ. Etſi diceretur lib.5.* An autem dies,aſſignationis termini computetur in termino, vide hic pro,& contra in gl.*ult.*per Hoſt.*num.6.in ver. Cum iudices.*Joan Andr.*n.10.*Collectar.*nu.3.*Bald. *nu.1.* Butr.*n.12.*& Præpoſ.*n.27.*dixi in c. *Ad noſtram,n.9. 21.22.& 23.inf.de regul.*

14 In gloſſa penultima QUÆRO cùm textus dicat ſublato appellationis remedio, ſicut non eſt deferendum appellationi,ita nec recuſationi, an hoc ſit verum ſimpliciter,& abſolutè, ut appellatione remota intelligatur remota & recuſatio.

Dicunt Doctores,& præſertim Hoſtien.*nu.3. in ver. Sicut appellationi.* Verba textus eſſe ſanè intelligenda : non enim ſequitur, Non poteſt appellari à ſententia judicis : ergo judex non poteſt recuſari: nam ab Auditore,ſive ab Executore appellari non poteſt niſi excedat fines mandati, & tamen poteſt recuſari,ut leg.& not.in cap. *Super quæſtionum,§.Verum,ſuprà de offic.Delegat.* Similiter à judice non appellatur, niſi gravet; ut dicam infra num.21.at bene poteſt recuſari etſi non gravet. Rurſus appellare poſſum à judice in quem conſenſi, & nihilominus eum recuſare non poſſum,

poſſum, niſi nova cauſa ſuperveniat, ut cap. *Inſinuante, de offic. Delegat.* Sed & notoriè delinquens prohibetur appellare, qui tamen fortè non prohibetur recuſare, ut leg. & notatur in c. *Cum ſpeciali*, §. 1. *infr. eod.* Quid ergo ſibi volunt verba textus? Dic ſecundum gloſſ. *penult.* & Hoſt. hanc eſſe mentem; ut quemadmodum ſecundum Canones non admittitur appellatio ſine rationabili cauſa cap. *Cùm in Eccleſia*, & cap. *Vt debitus. infra eodem.* ita nec recuſatio, ut cap. *Secundo requiris*, §. *final.* & cap. *Cum ſpeciali*, §. 1. *infra eodem.* Quapropter illa verba reſpiciunt tantummodo formalitatem, & modum, quaſi dicat Sicut appellatio frivola non admittitur, ita nec frivola recuſatio: & ſicut deferendum eſt rationabili appellationi, ita & rationabili recuſationi: ſed in reliquis hæc non æquiparantur, nec remota appellatione cenſetur recuſatio remota. Et hic intellectus Gloſſæ, & Hoſtienſis placet etiam Jo. Andr. *num. 9.* in gloſſ. *penult.* Butr. *nu.* 11. Præpoſ. *num.* 12. & communiter Doctoribus, ut dicit Abbas *num. 9.* Verum communis intellectus videtur litteram corrumpere; quia textus decidit apertè ut ubi tollitur remedium appellationis, ibi & recuſationis, nec ullam facit mentionem de cauſa, quare non diſceſſerim ab alio intellectu Abbatis, ut hæc decretalis procedat ſecundum antiqua tempora quando licebat appellare indiſtinctè; tunc enim omnis appellatio, niſi eſſet manifeſtè frivola deferebat cauſam ad ſuperiorem, ut in cap. *Ad Romanam*, 2. *q.* 6. & notatur in c. *Vt debitus*, *infr. eod.* Et ideo tunc remota appellatione ſicut non intelligebatur remota appellatio cum iſta cauſa, ita nec recuſatio. Et hoc ſenſit etiam Bald. qui in 2. *par.* ſic ſummat hanc Decretalem, videlicet, Remota appellatione intelligendum eſt de frivola, etiam judicis recuſatio frivola videtur eſſe remota. Sed hodie ſecus; quia remotio appellationis tollit omnem appellationem, quæ in jure non reperitur ſpecificè permiſſa, ut eſt textus in cap. *Paſtoralis*, & ibi omnes notant, *infr. eod.* Unde remota appellatione non cenſebitur remota recuſatio, ita ut non liceat judicem recuſare niſi ex cauſa in jure expreſſa; immo enim licebit etiam ex alia ſimili, ut probatur in c. *Poſtremo*, ibi *vel alia juſta cauſa*, *infr. eodem.* Nimis enim durum eſſet ut Princeps removendo appellationem cogeret quem litigare coram judice ſuſpecto, arg. c. *Cum inter*, *ſupra de except.* Hæc igitur ſit concluſio, ut per clauſulam, *appellatione remota*, non intelligatur excluſa recuſatio, quod tenet glo. in l. 1. §. *Interdum, in ver. Ab eo provocare, ff. A quibus appell. non lic.* & videtur textus in l. *final. C. de ſent. & interloc. omn. jud. contr. gl.* ibi, quæ à Doctoribus communiter reprobatur, teſte Præpoſito *hic n.* 12. Fallit hæc concluſio ſi in reſcripto remota ſit appellatio reſpectu cauſæ; quia tunc ſicut intelligitur remota frivola appellatio, & ita frivola recuſatio, ut declarant Abb. & Præpoſ. ſupra c. An autem hæc procedant de jure civili, vide per Abb. negativè reſolventem *n.* 10. *verſ. Puto tamen, quod de iure civili.* Item ſuper prædictis vide Ant. de Butr. plenius diſtinguentem in c. *Paſtoralis, n. 7. verſ. Si eſt dubium an remota appellatione, inf. eod.*

16 Secundò QUÆRO cùm hic dicatur ſecundum Canones poſſe appellari tam ante, quàm poſt ſententiam diffinitivam; ſecundum leges verò poſt ſententiam duntaxat, an utraque regula ſit vera generaliter, & indiſtinctè.

Et quidem poſt ſententiam diffinitivam manifeſtum eſt utroque jure poſſe appellari indiſtinctè, etiam nulla cauſa expreſſa: ſufficit. n. dicere, *Ab iniqua ſentia appello* aut etiam ſimpliciter *appello*, ut l. *Scio*, *ff. de appell.* c. *Cordi*, §. *His quæ* ubi hoc notant Archid. & Jo. Andr. *infr. eod. lib. 6.* c. *Poſt appellationem*, §. *Si vero poſt datam*, 2. *q.* 6. ubi ponitur forma appellationis interponendæ à ſententia diffinitiva, & hic notant gl. 1. Hoſt. *nu.* 3. *in ver. Et poſt.* Butr. *num.* 10. & alii communiter. Henr. Boich. in c. *Conſtitutis, col. 2. verſ. Si quæras, de appell. judic. infr. eodem.* Et eſt ratio ſecundum eum, quia in cauſa appellationis à tali diffinitiva interpoſitæ appellans poteſt quibuſcunque modis ſententiam impugnare, ut in d. l. *Scio, in fin.* ideoque quando appellatur à diffinitiva, judex tenetur omnino appellationi deferre, arg. c. *Non ſolum*, *inſ. de appell. lib. 6.* & notat gl. in d. c. *Cordi*, *in ver. Statuit, lib. 6.* notat Zenz. in Clem.
17 *un. de dolo*, *& contum.* Quod procedit etiam in cauſis Electionum, licèt tutius ſit in talibus cauſam exprimere, ut notat Jo. Monach. in c. *Quamvis*, *il ſecondo*, *de elect. lib. 6.* in glo. *Dicunt quidam:* & Jo. Andr. *ibidem.* In gloſſ. dicit Garzias: &
18 Henr. Boich. *ubi ſupra.* de quo tamen vide Rot. *dec. 2. num. 2. de elect. in novis.* Rurſus hoc procedit etiam in appellatione quæ fit à judice extra judicium, in qua idem per omnia quod in judiciali, ut in d. c. *Cordi*, *in princ.* ſecundum Henr. Boich. in d. c. *Conſtitutis*, *col. 2. verſ. Aut Quæris.*
19 Adverte tamen, quia ſi appellans à diffinitiva, exprimeret cauſam manifeſtè frivolam, ut ſi diceret appello, quia digito cælum non tangis, non teneret appellatio, ut ſic impoſſibilis cauſæ adjectio vitiet appellationem, ſicut regulariter vitiat contractum, ut c. *ult. inſ. de condit. appoſ.* cum concord. ibi alleg. Nec refragatur, quod non teneretur cauſam exprimere, quoniam talia expreſſa, nocent, non expreſſa non nocent, ut l. *Expreſſa, ff. de reg. iur.* dixi talia, quia ſi exprimeret cauſam non manifeſtè frivolam, tunc poſſet aliam proſequi, ut in d. l. *Scio*, & notat gloſſ. in c. *Cum cauſam, inſ. eod.* Jo. Andr. in d. c. *Cordi*, §. *His quæ*, & Henr. Boich. in d. c. *Conſtitutis*, *col. 2. verſ. Tamen ſi ap-*
20 *pellans, inſ. eod.* Quid autem juris ſit in appellatione extrajudiciali, ſeu potius provocatione, quæ fit à parte contra partem, & non à judice, an ſcilicèt in tali neceſſe ſit cauſam exprimere, vide plenè per Henr. *ibid. col.* 1. *verſ. Et tunc aut quæris.*
21 Cæterum in hujuſmodi appellatione, quæ à diffinitiva interponitur, licet non oporteat cauſam exprimere in ſpecie, requiritur tamen gravamen; alioquin non licet appellare, ſecundum Innoc. & Hoſt. *hic num. 3. in ver. Appellandi*, & Butr. *in 1. not.*
22 Licèt ſufficiat qualecunque gravamen etiam modicum, ut c. *prox. ſupr. eod.* & hic notat Franc. *in*
23 *1. notab.* Præterea in appellationibus recipiendis à diffinitiva, & inhibitionibus decernendis ſervari debet forma c. *Romana, de appell. lib. 6.* quacunque conſuetudine, aut ſtylo, vel privilegio in contrarium non obſtantibus; alioquin inhibitiones, & proceſſus, & inde ſequuta quæcunque ſunt ipſo jure nulla, ut ſtatuitur à Concil. Trid. *ſeſſ. 22. c. 7.* item ſervari debent decretum à S. Congregatione Epiſcoporum ſanctæ memoriæ Clem. VIII. juſſu editum die 16. Octob. 1600. Quod hic non tranſcribo, quia haberi poteſt à Steph. Quaranta *in ſumma Bullar. in ver. Archiepiſcopi auctoritas*, *verſ.*
24 *Sciendum eſt denique, pag. 68.* At verò ante ſententiam diffinitivam ſecundum Canones poteſt quidem appellari ab interlocutoria, vel gravamine aliquo, ut hic & in d. c. *Cordi, infr. eod. lib. 6.* Sed tamen

men in hujuſmodi appellatione , facta in judicio decem requiruntur , quorum ſi vel unum defuerit non valebit appellatio. Primum eſt cauſa gravaminis illati,vel comminati, ut c. *Cum ceſſante, infr. eod.* Secundum ut cauſa hujuſmodi ſit probabilis, ideſt talis ut ſi foret probata deberet legitima reputari, ut ſi foret probata deberet legitima reputari , ut in d.c. *Vt debitus* & c. *Cum ſpeciali,* §. *Exceſſu,infr.eod.* & c. *Romana.* §. *Cum autem, eod.tit.lib.6.* Tertium ut ſit vera,c. *Interpoſita,infr. eod.* Quartum ut ſit expreſſa,c. *Cum cauſam,infr.eod.* ut d. c. *Vt debitus.* Quintum ut appellantis petitio
25 non ſit admiſſa, ut in d. c. *Interpoſita.* Sextum ut propterea , quod petitio non admittebatur extiterit appellatum,cap. *Dilecto,§.ult.inf.eod.* quod eſt contra quoſdam Juris imperitos , qui propoſita exceptione dicunt *& appellamus ſi eam non admittatis:* nam talis appellatio non impedit quin valeat quicquid ſit poſtea. Septimum,ut appellatio fiat in ſcriptis. Octavum , ut petantur Apoſtoli,quia petens Apoſtolos dicitur non appellaſſe. Rota *dec.50.nu.2.& 3.de appell. in novis.* Nonum,ut ſi appellatus hoc petierit veniat inſtructus appellans, & hæc tria probantur in d.c. *Cordi,infr.eod.l.6.* Decimum ut appellatio fiat intra decem dies , c. *Romana,* & c. *Concertationi , inf. eod. lib. 6.* c. *Bona , de confirm.util. vel inut.* c. *Cum inter,* & c. *Quod ad conſultationem, de re iudic.* ita Hoſt. *in ſumm. eod. tit.* §. *Qualiter,ſub* §. *Ego Martinus,* & in c. *Dilecto, inf. eod.* & in d.c. *Cordi,* Archid. *ibid.in ver. Permiſſis ,* & in c. *Non ita,in gl.3.2.q.6.* & Henr. Boich. in d. c. *Vt debitus,col.4.verſ. Super eod.* c. *Si quæris utrum in appellatione,inf.eod.*

26 Sed de jure civili etiamſi prædicta decem concurrant, appellari non poteſt ante diffinitivam ab interlocutoria, vel gravamine aliquo , niſi in quibuſdam caſibus ut hic dicitur & hoc pro regula conſtituunt Abb.& Franc. ambo *in 1. not.* Ad dignoſcendũ verò qui ſint hujuſmodi caſus in quibus de jure civili licitum eſt appellare , & ad quos reſpexit hæc littera in prædicta exceptione,communiter traduntur à Doctoribus duæ regulæ.

27 Prima regula eſt , ubi poſt interlocutoriam non expectatur alia diffinitiva ; tunc licet ab hujuſmodi interlocutoria appellare , etiam ſecundum leges: ita colligitur ex gl. *fin.* in Auth. *Habita, C.Ne filius pro patr.* dum ait à ſententia qua quis pro nunciat ſe non eſſe judicem competentem licitum eſſe appellare,quia non expectatur alia diffinitiva, & hanc regulam tradunt *hic* Abb. *n. 3. verſ. Et qui ſint iſti caſus.* Franc. *in 2.not.verſ. Et communis concluſio eſt,* Præpoſ. *n.7.verſ.Eſt & alia regula.*

28 Secunda regula eſt, quotieſcunque gravamen ante diffinitivam illatam per ipſam diffinitivam vel per appellationem à diffinitiva reparari non poteſt , tunc ab hujuſmodi gravamine etiam de jure civili licitum eſt appellare : hanc theoricam ponit gl.in Clem.1. *in ver. Ipſo iure,de hæret.* & probatur in l. 2. *ff. de appell recip.* & hoc ſimiliter pro regula tradunt Abb.Franc.& Præp. *loc.ſupra c.*

29 Tu vero adverte,quia hodie ex Decretis Conc. Trident.jus Canonicum in his exæquatum eſt juri civili : nam S.Synodus animadvertens reos criminum plerumque ad evitaneas pœnas , & ſubterfugienda judicia Epiſcoporum, gravamina ſimulare ; & appellationis diffugio judicis proceſſum impedire ne remedio ad innocentiæ præſidium inſtituto , ad iniquitatis defenſionem abutantur, ſtatuit, ut in cauſis viſitationis, & correctionis , ſive habilitatis, & inhabilitatis , necnon criminalibus ab Epiſcopo , ſeu illius Vicario ante diffinitivam ſententiam ab interlocutoria, vel alio quocunque gravamine non appelletur : nec Epiſcopus , ſeu Vicarius appellationi hujuſmodi tanquam frivolæ deferre teneantur ; niſi gravamen hujuſmodi per diffinitivam ſententiam reparari, vel ab ipſa diffinitiva appellari non poſſit,ut latius habetur in *c. 1. ſeſſ. 3.* ac deinde hoc decretum extendendo ad cauſas omnes ad forum eccleſiaſticum pertinentes in *c.20.ſeſſ.24.* decrevit ut appellationes per ſuperiores quoſcunque non recipiantur,niſi à diffinitiva,vel diffinitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem à diffinitiva reparari nequeat : & quia ſic reſtrinxit facultatem appellandi ; propterea cauſis eccleſiaſticis inſtantiam biennii præfixit in eo *d. c. 20. in princ.* ad quod vide quæ dixi ſupra *num.3.*

30 Ex quibus decretis collige in judicio poſſe in univerſum appellari in quatuor caſibus dumtaxat. Primò ſcilicet à ſententia diffinitiva , ut in d.c.20. quod procedit etiam in cauſis viſitationis & correctionis, ut in *d. c. 1. ſeſſ. 13.* licet in his appellatio executionem non ſuſpendat, ut ſtatuitur in *c.1.in fin.ſeſſ. 22.* & in *c. 10. ſeſſ. 24.* & ita in cauſis prædictis poſt diffinitivam ſententiam admittitur appellatio devolutiva , ſed non ſuſpenſiva, niſi gravamen eſſet irreparabile , qnia tunc liceret appellare ad utrumque effectum, ut declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres.

31 Dicitur autem ſententia diffinitiva , quæ principali quæſtioni finem imponit , ut diffinit gl. in Clem. *un. in ver. Diffinitiva, de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct.* poſt Specul. *in tit. de ſent. prol. col. 1.* vel quæ finem imponit toti cauſæ in judicium deductæ , ſecundum Abb. *in Rub. de ſent. & re iud. n. 4. in fin.* ſed magis placet diffinitio gloſſæ , quia quando pronunciantur ſuper aliquo articulo, ſuper quo facta fuit principalis petitio , ſententia dicitur diffinitiva, licet finem toti cauſæ non imponat , ut ex Bart. accuratè deducit Imola in l. 1. §. *fin. col. ult. ff. de prætor. ſtipul.* & ſequitur Felin. *in Rubr. de ſent. de re iudic. num. 2. verſ. Et adde.* Idem tenet Bald. *conſ. 378. Pro parte cuiuſdam, in princ. lib. 1.* & Romanus, *conſ. 357. Dicitur, in princ.*

32 Secundò appellari poteſt ex Concilio à ſententia habente vim diffinitivæ, quæ ab aliis appellatur quaſi diffinitiva , ut colligitur ex gl. magna in c. *Conſultationibus , poſt medium. verſ. Quaſi dif-*
33 *finitivè procederetur, ſup. de offic. deleg.* & notat Abb. *loc. cit. num. 6. verſ. Reperitur quædam quaſi diffinitiva* , qualis eſt ſententia lata ſuper poſſeſſorio: nam habito reſpectu quod poteſt deinde intentari petitorium , non dicitur ex toto diffinitiva.
34 Unde ſententia quaſi diffinitiva generaliter illa dici poteſt , quæ expectat aliam diffinitivam poſt ſe , ut notat gl. in Clem. *ult. in ver. Repulſione , poſt med. verſ. Item ſi ſententia ſuper peremptorio , de appellat.* & ita in hoc ſecundo caſu à pari procedunt Concilium, & jus civile.

Tertiò appellatur ex Concilio ab interlocutoria , vel alio quocunque gravamine quando gravamen hujuſmodi per diffinitivam ſententiam reparari non poteſt, ut in d. c. 1. *in fin. verſ. Niſi gravamen, ſeſſ.13.* & d. c. 20. *poſt princ. ſeſſ. 24.* quod etiam licet ſecundum leges, ut dictum eſt ſupra in *2. reg. n.28.* Exempla gravaminum hujus generis habebis *inf. num. 39. & ſeq.*

35 Quartò ex Concilio appellari poteſt ab interlocutoria quotieſcunque à ſententia diffinitiva appellari non poteſt , ut expreſsè habetur in d. c. 1. *in fin.* puta à ſententia ſuper manifeſto, & notorio crimine , vel de quo quis in judicio confeſſus

ſus extitit, juxta textum in c. *Romana*, §. *Si autem, inf. eod. lib. 6.* & in quampluribus aliis caſibus, quos ad *n.* 45. poſt Specul. *in tit. de appellat.* recenſet Maranta *in ultima parte Speculi* : & hic quartus caſus coincidit cum illo, qui ponitur in *d. c. 20. ſeſſ. 24.* videlicet quando gravamen per appellationem à diffinitiva reparari non poteſt : nam ubi ab ipſa diffinitiva non poteſt appellari, utique non poteſt reparari gravamen per appellationem ab ipſa diffinitiva, ut ex ſe patet. Unde hoc caſu admittitur appellatio ex utroque decreto Concilii Tridentini, ſicut admittitur de jure civili, ut firmatum eſt ſup. *ead. 2. reg.* Extra hos caſus ab interlocutoria, vel quovis alio gravamine ante diffinitivam ſententiam hodie in judicio appellare non licet, quemadmodum licebat de jure veteri; atque ita hæc Decretalis, & c. *Cordi, infr. eod. lib. 6. cum concordant. ſupra c. in 1. not.* quatenus permittunt appellationem ante diffinitivã à quocunque gravamine, hodie modificata, & reſtricta ſunt à Concilio, & redacta ad terminos juris civilis ex rationabilibus cauſis in prælle-
36 gato c. 1. *exaratis.* Unde Metropolitanus ex S. Congregationis ſententia non poteſt cognoſcere de gravamine ante diffinitivam, nec poteſt ad effectum prædictum abſque ulla inhibitione mandare ſimpliciter, ut ſibi tranſmittatur copia proceſſus expenſis appellantis.

37 Hæc vendicant ſibi locum, ut prædixi, in appellationibus, quæ interponuntur in judicio, alias ſecus ut ead. S. Congregatio declaravit: nam propoſito dubio an decretum Concilii *ſeſſ. 24. c. 20. in princ.* locum habeat quando Ordinarius extrajudicialiter procedendo gravat partes, adeo ut non liceat partibus à tali actu extrajudiciali ad alios Superiores judices appellare, ſeu reclamare, quatenus id jus permittat; ſed omnino cauſa gravaminis in prima inſtantia coram eod. Ordinario cognoſci debeat: Reſponſum eſt. Hoc caſu non habere locum decretum Concilii. Unde jura, quæ permittunt appellationem extra judicium à quocunque gravamine etiam reparabili per diffinitivam ſententiam ut in d. c. *Cordi*, in hoc non ſunt correcta à Concilio, ſed in ea tantum parte, in qua concedunt poſſe appellari ab interlocutoria, vel alio gravamine judicia-
38 liter illato, eſt autem ſententia interlocutoria, quæ inter principium, & finem cauſæ fertur ſuper his, quæ incidunt, vel emergunt, ut diffinit glo. in Clem. 1. *in ver. Diffinitiva, de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct.* & dicitur interlocutoria vel quia judex cauſam non diffinit; ſed interloquitur inter principium, & finem; vel quia inter partes loquendo ſine ſolẽnitate ſcripturæ pronunciat, ut poſt Goffred. inquit Hoſt. *in ſumm. hoc tit. §. 2. in princ.* Plenè Ant. de Butr. *conſ. 6. Per totum,* & Abb. *in Rubr. de ſent. & re iudic. num. 6. verſ. Interlocutoria eſt*, ſed de hac, & aliis diffinitionibus interlocutoriæ, & de ratione dignoſcendi ad ſententia ſit interlocutoria, vel diffinitiva vide plene per Felin. *in d. Rubr. de ſent. & re iudic. n. 2.* Alex. Jaſ. & Doctor. *in Rubr.* & in l. *Quod iuſſit, de re iudic.*

39 Ex concluſionibus ut ſuprà firmatis infertur primo, ut à decreto torturæ, vel illius comminatione ex Concilio Tridentino detur appellatio ad utrumque effectum, ſicut datur de jure civili, ut tex. notab. in l. 2. *ff. de appell. recip.* ubi ſi judex interloquitur aliquem eſſe torquendum, admittitur appellatio; nempè quia gravamen hujuſmodi poſtea reparari non poſſet per appellationem à ſententia diffinitiva, & ita ibi notant Bart. & omnes Franc. *hic in 2. not.* & alii communiter. Navar. *conſ. 2. n. 2. de appell.* ubi tenet jus civile in hoc concordare cum diſpoſitione Conciliari.

40 Infertur ſecundò, ut ob eandem rationem detur appellatio ab indebita carceratione; quia ſcilicet cum gravamen illatum cohæreat perſonæ, poſtea reparari non poſſet: Carcer enim dicitur mala manſio, ut eſt textus cum gl. in l. *Si hominem, ff. Depoſiti*, & in l. *Apud Labeonem*, §. *Quæſtionis, ff. de iniur.* & gravior pœna eſt in carcere detineri, quàm laborare in agro ſeu in opere publico, ut probat textus in l. *In ſervorum, ff. de pœnis* : & ibi notat gl. 2. Imo carcer dicitur ſpecies ſervitutis in l. 1. *& 2. ff. de liber. homin. exhibendo* : & ſpecies tormentum, ut notatur in Clem. 1. *de hæret.* & per Bald. in l. *Si clericus, n.. C. de Epiſc. audien.* Non igitur mirum ut ſicut à decreto torturæ, ita & à captura perſonæ detur appellatio, prout concludit ibi Bald. & ſeq. *hic* Abb. *n. 3.* Franc. *in 2. not.* & Præpoſ. *n. 7.* Guidop. *dec. 236.* ubi dicit onus, & gravamen continuum inferri ex carceratione; ideoque nunquam tranſire tempus appellandi à gravamine carcerationis, & ſemper poſſe appellari.

41 Non obſtat quod carcer ſit regulariter ordinatus ad cuſtodiam, non autem ad pœnam, ut l. *Aut damnum*, §. *Solent, ff. de pœn.* ideoque locus ſanctus ſit, ſicut muri civitatis, l. *Sacra*, §. *Propriè*, & l. *fin. ff. de rer. diviſ.* Raph. *Cuman. conſ.* 106. *Ca-*
42 *ſus talis eſt, in fin.* quoniam id verum eſt inſpecta principali intentione, ſed nihilominus pœnam infert ſecundariò, quia detentus in carcere etiam cuſtodiæ cauſa dicitur luere pœnam in corpore, ut notat Angel. in l. *Si quis, id quod, ff. de iuriſd.*
43 *omn. iud.* & quamvis relaxari poſſit, tamen incurrit aliquam infamiæ notam, & damnum ex toto irreparabile, ut tradit Alex. *conſ. 17. Requiſitus, col. 3. num. 7. lib. 1.*

44 Demum hanc ſententiam aliàs probavit Curia: nam cùm Epiſc. Brunduſ. inter cætera conſuluiſſet S. Congreg. Concilii, An quod decreto Conc. Trid. *ſeſſ. 13. c. 1.* & alio *ſeſſ. 24. c. 20. de refor.* dicitur de gravamine quod per appellationem à diffinitiva reparari non poteſt intelligi poſſit, & debeat de gravamine indebitæ carcerationis: S. Congregatio reſpondit, ita eſſe intelligendum; & ideo ab hujuſmodi gravamine appellari poſſe, & Ordinarium teneri huic appellationi deferre, & teneri proceſſum transferre ad judicem appellationis; Interim tamen reo manente in carceribus, donec judex appellationis, cauſa cognita aliud juſſerit: carceratio enim irrogat infamiam, & damnum irreparabile. Bald. Caſtrenſ. & Alex. in l. 4. §. *Condemnatum, ff. de re iud.* Præpoſ. in c. *Super eo, li. 2. col. 3. de appell.* & Franc. *ibid. in 2. col.* Quod
45 ſi judex appellationis pronunciaverit carceratum eſſe gravatum, debebit relaxari à carcere, ſed non ideo tota cauſa avocanda, puta carceratus propter concubinatum, ſi appellat cognoſcet Metropolitanus ſi legitima indicia erant ad carcerandum, ſi non erant jubebit excarcerari, ſi erant debebit pronunciare ut maneat in carcere, ſed neutro caſu debebit proſequi cauſam in meritis concubinatus, ſed relinquere Epiſcopo. Quam ſententiam Congregationis Sanctiſſ. probavit: ita reperi ad notatum in libris publicis S. Congr. qui olim penes me aſſervabantur: ſed decretum fuit poſtea editum nomine Sanctiſſ. uſque ad verſ. Carceratio enim. Omiſſa etiam poſteriori clauſula, quæ loquitur de remiſſione cauſæ ad Epiſcopum ſuper negotio principali; fortè quia de jure, quando appellatur à gravamine ante ſententiam diffiniti-

vam, judex appellationis datur quaſi ſub conditione quoad principalem cauſam; unde primò cognoſcet de gravamine; & tunc ſi invenerit appellationē minus legitimā pronunciabit malè fuiſſe, appellatum, & remittet partes ad priores judices appellantem in expenſis condemnando: ſed ſi invenerit appellationem legitimam eſſe, pronunciabit bene appellatum fuiſſe, & hoc caſu non remittet partes ad judicem gravantem, ſed ipſe procedet ſuper principali. Hic eſt caſus in c. *Vt debitus, verſ. Cum autem, inf. eod.* ubi ſic declarat gl. *pen.* communiter approbata. Unde Abb. *ibi n.* 8. ex textu colligit juſtificata appellatione ab interlocutoria judicem ad quem ſuccedere loco judicis à quo: & Præpoſ. *n.* 12. Similiter ex eo textu colligit regulam quod appellatione legitima pronunciata devolvitur ad judicem ad quem negotium principale: & propterea procedit in illo. Idam probat tex. à contrario ſenſu in c. *Romana*, §. *fin. inf. eod. lib.* 6. licet S. Congr. alias voluerit hoc dubium declarare; etenim conſulta, an ſi pendente cauſa in prima inſtantia coram ordinario, ante diffinitivam à gravamine per eum illato appelletur ad Metropolitanum debeat juſtificato gravamine ad Ordinarium cauſa remitti, vel potius apud eundem Metropolitanum in eadem inſtantia terminari, non obſtante decreto Concilii *c.* 20. *ſeſſ.* 24. Reſpondit quoad cauſas ex juris cōmunis diſpoſitione ad Ordinarium necne remittendas, nihil innovaſſe Tridentinum Concilium.

46 Infertur tertiò, ut cum à cenſura Eccleſiaſtica, qualis eſt excommunicatio, ſuſpenſio; & interdictum, c. *Quærenti, de verbor. ſignif.* non appelletur ad effectum devolutivum; quia trahit ſecum executionem, c. *Paſtoralis*, §. *Verum, inf. eod.* c. *Ad reprimendam, ſup. de off. Ordin.* & c. *Is cui, de ſent. excom.* Innoc.
47 in c. *Per tuas, n.* 3. *in verb. Abſolvere, eod. tit.* licitum ſit appellare à comminata cenſura; quia etiamſi illius ſententia ſit potius interlocutoria, quàm diffinitiva, ut notat Innoc. in d. c. *Per tuas*, gl. in ſum. 2. q. 1. Jo. Andr. in c. *Venerabilibus, de ſent. excom. lib.* 6. & Doct. *in Rub. de re iud.* tamen ſemper infert gravamen quod per appellationem reparari non poteſt; & ideo ante ſententiam admittitur appellatio ab hoc futuro gravamine ex his, quæ dicta ſunt *ſup. num.* 29. ita ut ſi à comminata excommunicatione appellatum fuerit excommunicatio poſtea lata ſit ipſo jure nulla, ut c. 1. & ibi gl. 2.
48 *ſup. eod.* & d. c. *Per tuas.* Quamvis enim regulariter in judicio non detür appellatio à futuro gravamine, ut hic, & in c. *Vt debitus, inf. eod.* & notat Felin. in c. *Significaverunt, num.* 9. *de teſtib.* tamen hoc fallit, ſi comminatum gravamen ſit irreparabile, qualis eſt cenſura Eccleſiaſtica, ut per Felin. in c. *Cum non ab homine, n.* 12. *ſup. de iud.* & Duen. *in reg.* 42. *n.* 8.
49 Quamobrem citatus ad dicendam cauſam quare non debeat excommunicari poteſt appellare, &
50 Ordinarius debebit huic appellationi deferre, ut ex dictis conſtat; ſecus eſt ſi quis citetur ad dicendam cauſam quare non debeat declarari inciſſe in excommunicationem, quia cùm à declaratoria detur appellatio etiam ſuſpenſiva præterquam in judicialibus, c. *Solet, in fin. de ſent. excom. lib.* 6. Rot. *dec.* 2. *n.* 5. *de dol. & contum. in novis.* Roman. *conſ.* 481. *In caſu permiſſo, n.* 9. *verſ. Præterea videmus*, Fel. in c. *Rodulphus, n.* 43. *de reſcr.* illius comminatio non infert gravamen quod reparari non poſſit per appellationem à diffinitiva; & ideo à Concilio prohibita eſt appellatio. Quam differentiam inter comminationem excommunicationis ferendæ, & comminationem declaratoriæ excommunicationis jam latæ ponunt Fel. & Duenn. *ubi ſupra*, & ſæpius probavit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.

51 QUÆRO, an viva voce poſſit appellari dum ſententia excommunicationis profertur.

Format hanc quæſtionem Hoſt. *in ſum. de ſent. & re iud.* §. *Qualis, ſub* §. *Pura, verſ. Quid ſi excommunico te*, & diſputat egregiè Jo. Andr. in c. *Cum ſunt partium, num.* 2. *de reg. iur. lib.* 6. *in Mercur.* Quoad effectum devolutivum non cadit dubitatio; quoniam appellatio devolvit, etiamſi fuerit interpoſita poſt latam excommunicationem, ut dictum eſt *ſup. num.* 46. ſed quæſtio eſt quoad effectum ſuſpenſivum.

Pro ſolutione ſic diſtingue, aut conſtat verbum, *appello*, fuiſſe pronunciatum ante prolationem verbi, *excommunico*; & excommunicatio non tenet tanquam lata poſt interpoſitam appellationem, c. *Per tuas, inf. de ſent. excom.* Aut conſtat verbum, *appello*, fuiſſe pronunciatum poſt verbum, *excommunico*, & non valet appellatio tanquam interpoſita poſt excommunicationem, cùm cenſura trahat ſecum executionem, d. c. *Paſtoralis*, §. *Verum, infr. eod. cum alijs ſupr. alleg. n.* 46. Probatur hæc diſtinctio in c. *Si duo, de procur. lib.* 6. ubi non ponderatis præambulis litis, ille ex pluribus procuratoribus cenſetur occupaſſe, vel prævenire, qui prius litem eſt conteſtatus; ſic in propoſito non conſiderantur præambula, vel exordia ſententiæ, vel appellationis, ſed ſolum quis in ſubſtantialibus illorum actuum prævenerit: quod probant jura ibi allegata in gl. *in ver. Litis conteſtationem*, & in his conveniunt Doctores. Aut eſt dubium quis prævenerit, an ſc. reus in prolatione verbi, *appello*, an Epiſcopus in prolatione verbi, *excommunico*, & ſunt opiniones. Jo. Andr. in d. reg. *Cum ſunt partium, n.* 11. *in fin. verſ. Secundo vero caſu*, cum quo tranſit hic Jo. de Imol. *nu.* 2. concludit reum eſſe ligatum: & præſumi excommunicationem præceſſiſſe. Ratio eſt, quia de juriſdictione Epiſcopi, & de communicatione conſtat; de præcedente verò appellatione non conſtat. allegat. c. *Venerabilibus*,
52 *ad fin.* & quod ibi not. *de ſent. excom. lib.* 6. præſertim quia excommunicatio eſt medicinalis, c. 1. *eod. tit. & lib.* & actus ſpiritualis eſt penetrabilior, quàm actus humanus, ſecundum quod notat Innoc. in c. *Præterea, il* 2. *inf. hoc tit.* & pro hac opinione optimè facit gl. *ult.* ut in d. c. *Venerabilibus, in ver. Poſtquam.*

Contrarium tenet Bald. *hic num.* 7. qui videtur ſentire in dubio præſumi appellationem præceſſiſſe per l. *Si quis id quod, verſ. Quod ſi dum proponitur, ff. de iuriſd. omn. iud.* & per l. *Arethuſa*, ibi incipiente naſci, ff. de ſtat. hominum: nam reus per appellationem incipit liber eſſe.

Placet mihi diſtin. Præpoſ. *hic n.* 3. *verſ. Et forte*, quæ colligitur ex dictis Innoc. in c. *Cum tu, ſup. de teſtib.* videlic. ut prima opinio Jo. Andr. procedat in foro conſcientiæ, in quo debet quis in dubio ſequi partem tutiorem, & æſtimare ſe cenſura innodatum. Ad quod allego textum optimum in c. *Illud, infr. de Cler excom. miniſt.* Hoſt. & Jo. And. in c. *fin. n.* 3. *ſupr. de bigam.* facit c. *Ad audientiam, c. Significaſti, il* 2. & c. *Petitio, de homic.* Secunda autem opinio Baldi obtineat in foro contentioſo, in quo judex in dubio non debet judicare quem excommunicatum, arg. c. *Si quid*, 86. *diſt.* & c. Innoc. 22. *q.* 4. pro qua diſtinctione vide bonam gl. in c. *unm. in ver. Æſtimare, ſupr. de ſcrut.* S. Tho. 2. 2. *q.* 60. *art.* 4. & quod ſcripſi in c. *Ne innitaris, num.* 140. & 164. *de conſt.*

DE AP-

DE APPELLATIONE.

Cap. De Priore.

SVMMARIVM.

1 *A*ppellationi interpoſitæ ad Papam non deferens mittitur cum litteris Ordinarij, ad Curiam puniendus.

2 *Subditus poteſt Prælatum ſuum propter eius exceſſus manifeſtos appellare ad Superiorem.*

3 *Appellari poteſt à correctione Prælati & Regularis ſi ſit manifeſtè criminoſus.*

Contrarium.num.5.

4 *Prælatus notoriè criminoſus non poteſt ſubditum corrigere.*

Contrarium.num.5.

5 *Prælatus quantumcunque notoriè criminoſus, & irregularis ante depoſitionem poteſt iuriſdictionem in ſubditos exercere.*

6 *Notabilis, ideſt infamis redditur quis propter delicta, & malos mores. & n. ſeq.*

7 *Fama poteſt ſe habere ad bonum, & ad malum.*

8 *Appellationi etiam extraiudiciali non deferens puniendus eſt.*

9 *Si appellatio ſit iuſta, & rationabilis: aliàs ſecus.*

10 *Iudex peccat deferendo appellationi manifeſtè frivolæ.*

11 *Et quid in appellatione ab interlocutoria.*

12 *Appellatio in dubio præſumitur iuſta, eique eſt deferendum.*

13 *Appellatio à correctione morum non admittitur. & n. 28.29. & 34.*

14 *Niſi Prælatus etiam Regularis modum excedat in corrigendo.*

15 *Auditor Cameræ an in cauſis Regularium poſſit concedere monitoria, & inhibitiones, & cum quibus clauſulis, diſtinguitur. & num. ſeqq. uſque in fin.*

16 *Quid in cauſis Regularium Epiſcopis ſubiectorum.*

Et quid in cauſis Ordinarijs, quæ vertuntur inter diverſas Religiones. num. 20.

Et quid in cauſis inter Regulares, & Sæculares ſive Clericos, ſive laicos. num. 21.

Et quid in cauſis Prælatorum Regularium Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum. num. 22.

Et quid ſi agatur de debito, ſalario, vel contractu in Curia inito. num. 23.

Et quid ſi agatur de executione litterarum Apoſtolicarum, vel decretorum ſacrarum Congregationum. num. 24.

Et quid ſi rei ſponte ſe conſtituant in carceribus num. 26.

Et quid in criminibus atrocioribus. num. 27.

Et quid ſi agatur de Regularium diſciplina, & morum correctione. num. 28.

17 *Appellari poteſt vel ad Metropolitanum, vel ad Papam omiſſo medio à ſententijs per Ordinarios latis in cauſis Regularium ſibi ſubiectorum. & num. 37.*

18 *Appellari non poteſt de iure civili ad Imperatorem omiſſo medio, ſed gradatim eſt procedendum.*

19 *Auditor Cameræ eſt iudex appellationum, quæ à ſententiis quorumcunque Ordinariorum ad Sedem Apoſtolicam devolvuntur, & n. 36.*

20 *Congregatio Epiſcoporum, & Regularium cognoſcit cauſas vertentes inter diverſas Religiones, dummodo formam iudiciariam non requirant.*

21 *Cauſæ inter Regulares, & Sæculares ſive Clericos, ſive laicos, à quibus ſint cognoſcendæ.*

22 *Cauſas Prælatorum Regularium Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum cognoſcere poſſunt tam Legati, & Nuncij Apoſtolici, quàm Auditor Cameræ, & inter eos eſt locus præventioni.*

23 *Curiales etiam Regulares pro debitis, & contractibus in Curia initis, & pro ſalario conveniri poſſunt coram Auditore Cameræ.*

24 *Auditor Cameræ pro executione litterarum Apoſtolicarum, & Decretorum, ſeu Declarationum Congregationum dat monitoria etiam in cauſis, & negotijs Regularium.*

Et quid in hoc fuerit proviſum per Congregationem à Sanctiſſimo deputatam. n. 25.

25 *Monitoria pro executione litterarum Apoſtolicarum, &c. in negotijs Regularium qualiter ab Auditore Cameræ ſint concedenda.*

28 *Monachorum etiam Epiſcopo ſubiectorum correctio ſpectat ad Abbatem.*

29 *Appellatio non admittitur ubi de Regulari diſciplina, & morum correctione agitur, niſi adſit exceſſus.*

30 *Auditor Cameræ an poſſit procedere in prima inſtantia in cauſis Ordinarijs tam civilibus, quàm criminalibus inter Religioſos eiuſdem Ordinis.*

Et quid in gradu appellationis, num. 36. & ſeqq. uſq; in fin.

31 *Auditor Cameræ poteſt cognoſcere de exceſſibus exemptorum privativè quo ad omnes.*

32 *Declaratur ſi exempti ſint Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecti, & alium Iudicem non habeant.*

33 *Cauſæ inter Religioſos ab illorum ſuperioribus ſunt terminandæ iuxta quorumcunque Religionum Inſtituta.*

34 *Auditor Cameræ prohibetur quidquam decernere, quod locorum Ordinarios impedire poſſit, ne ad executionem Decretorum Concilij Tridentini, & correctionem morum liberè procedant.*

35 *Et eius facultates limitantur, ut non obviant Concilij Decretis.*

36 *Provinciales ſunt Ordinarij in Provincia, & comparantur Prælatis habentibus quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem.*

1 DE PRIORE. Legitur quatuor modis, ut hic per Abbatem *n. 2. in fin. verſ.* In glo. 1. ſed communiter ſic ſummatur. Qui non detulit appellationi interpoſitæ ad Papam, mittitur cum litteris Ordinarii ad Curiam puniendus. Hoc dicit.

2 Nota primò ibi, *Priorem propter has enormitates manifeſtas.* Secundum intellectum Innocentii, quod ſubditus poteſt Prælatum ſuum propter ejus exceſſus manifeſtos appellare ad Superiorem: & hujuſmodi appellatio eſt quædam provocatio ad cauſam, ut in cap. *Cum ſit Romana, ſupra eod.* dicunt Abb. & Alex. de Nævo *hic in 1. not.* de hoc mirandum non eſſe, quia ſubditus poteſt accuſare Prælatum ſuum, & ejus crimen denunciare Superiori, ut c. *Licet Hely, de-*

 ſimonia,

ſimonia, cap. *Ex parte*, & cap. *Veniens*, *de accuſ.* Unde eodem modo poteſt eum provocare ad cauſam. Intereſt enim cujuslibet ſubditi habere bonum Prælatum, c. *Audacter*, & cap. *Qualis*, 8. *quæſt.* 1.

3 Secundò nota in eiſdem verbis, *Propter ſuas enormitates manifeſtas.* Secundum intellectum Joan. Andr. in c. 1. *num.* 9. *ad fin. verſ. Dicit autem*, *de cenſib. lib.* 6. Hoſt. & Joan. Andr. in cap. *Licet in corrigendis*, *ſupra de offic. Ordin.* quod ubi Prælatus etiam Regularis eſt notoriè, & manifeſtè criminoſus, ſi corrigat ſubditos, poteſt ab ejus correctione appellari, dicendo *Amice*
4 *ejice trabem de oculo tuo*: nam ex quo notoriè eſt criminoſus, vel famoſus non poteſt alium corri-
5 gere c. *Iudicet*, 3. *quæſt.* 7. ſecundum eos. Sed in contrarium eſt veritas, quia Prælatus quantumcunque notoriè criminoſus ante depoſitionem poteſt juriſdictionem in ſubditos exercere etiam ſi ſit irregularis ex homicidio, ut eſt textus notabilis in c. *Veritatis*, *ſupra de dolo*, *& conſum.* & tenet gloſſa in cap. *Cum non liceat*, *in ver. Recedere*, *ſupra de præſcript.* Innoc. in cap. *Cum noſtris*, *num.* 2. *infra de conceſſ. præben.* Abbas in c. *Sciſcitatus*, *num.* 9. *ſupra*, *de reſcript.* & ibi D D. & in c. *Nonne*, 8. *q.* 2. Unde meritò prædictam lecturam reprobant *hic* Abb. *num.* 5. Franc. *col.* 2. *in fin. verſ. Sed adverte*, Præpoſ. *num.* 2. *verſ. Sed in contrarium.* Alex. de Nævo, *num.* 20. & Dec. *num.* 10. *verſ. Sed iſte intellectus reprobatur communiter.* Nec obſtat dictum cap. *Iudicet*, 3. *q.* 7. quia non loquitur de poteſtate judiciali exercenda, ſed quoad meritum vitæ, & damnationem Prælati, qui magis delinquit corrigendo alium, & non ſe, ſed nihilominus poteſt corrigere, ſecundum Abbatem, & alios præallegatos.

6 Tertiò nota ibi, *Quæ ipſum notabilem reddunt*, Delicta, & malos mores reddere quem notabilem, id eſt infamem. Unde expone textum, ibi,
7 *notabilem*, id eſt infamia notatum: ſicut enim fama poteſt ſe habere ad bonum, & ad malum, ut in l. *Capitulum*, §. *Famoſos*, *ff. de pen.* & per Bart. in l. *De minore*, §. *Plurium*, *num.* 5. *ff. de quæſtion.* Ita & hoc ver. *Notabilis*, quia poteſt referri ad virum moribus, & origine generoſum & ad virum criminibus infectum; quia ille reddit ſe notum ex bonis operibus, hic verò ex pravis, ut in tex. & in c. *Ex parte A.* ibi, Infames, & notabiles ad teſtimonium dicitur produxiſſe; *ſupra de teſtib.* & ita exponunt hanc litteram. Hoſt. *ante num.* 1. *in ver. Notabilem.* Joan. Andr. *num.* 1. Abb. Alex. de Nævo, *in* 2. *notab.*

8 Quartò nota ex textu, non deferentem appellationi etiam extrajudiciali eſſe puniendum, ut hic patet, & notant Abbas *num.* 2. Franc. *in* 1. *notab.* Præpoſ. *num.* 2. *in fin. verſ. Et ideo intelligit*, Dec.
9 *num.* 6. Alex. de Nævo *in ult. not.* Quod verum eſt ſi appellatio ſit juſta, & ex rationabili cauſa interpoſita; ſecus verò ſi juſta ſit, aut frivola, ut hic probatur ibi, *ipſe*, tali à contrario ſenſu: nam ex quo punitur hic non deferens appellationi juſtæ: Ergo ſi injuſta eſt appellatio non deferens non punitur, ut diſtinguit Bald. in l. *Iudicibus*, *num.* 1. *C. de appellat.* Abbas, & alii proximè
10 citati. Quinimo peccat deferendo, quia declaratio hujuſmodi eſt interlocutoria, quæ debet eſſe juſta. Si ergo appellatio eſt manifeſtè frivola, peccat judex eam admittendo: facit tex. in cap. 1. *de re iudicat. lib.* 6. Et quemadmodum peccat non deferendo appellationi juſtæ, ita peccat deferendo injuſtæ, cum contrariorum eadem ſit diſciplina, cap. *Hoſpitiolum*, 32. *diſt.* c. *Intellectum*, *de iureiur.* & hic firmant Card. *num.* 2. ubi quod mortaliter peccat. Abb. Franc. & Alex. de Nævo *locis citatis*: & Præpoſ. *num.* 3.
11 qui tamen limitat hoc procedere in appellatione à diffinitiva: ſecus verò in appellatione ab Interlocutoria, quia non peccat judex illi non deferendo, niſi à die inhibitionis factæ per judicem ad quem c. *Non ſolùm*, & cap. *Romana*, §. *Quod ſi objiciatur*, *eodem tit. lib.* 6. & notat Angel. in l. *Quoniam iudices*, *num.* 4. *C. de appell.*
12 In dubio tamen appellationi potius eſt deferendum, quia præſumitur juſta gloſ. notabilis in l. 1. *in ver. Locupletiorem*, *C. ſi adverſ. credit.* Specul. *eod. tit.* §. *Nunc dicamus*, *poſt medium*, *verſ. Vincentius dixit*, Archidiac. in c. *Si à iudice*, *num.* 1. *verſ. Nota tamen quod ubi dubium eſt*, *eod. tit. lib.* 6. Franc. *hic col.* 1. *in fin. verſ. Et ideo à quo.* Alex. de Nævo *num.* 14. & Præpoſitus *num.* 3. *in fin. verſ. In dubio tamen*, & adde quod ſcripſi in cap. *Paſtoralis*, *num.* 25. *infra eodem.*

In gloſſa prima nota bene intellectum gloſſæ: nam iſte Prior fecerat ſpoliari Canonicum Regularem ſibi ſubjectum uſque ad interulam, & ſic exceſſerat modum in corrigendo: unde Canonicus à tali exceſſu appellavit ad Papam, & quia Prior non obſtante appellatione proceſſit enormiter contra eum, Papa mandat Priorem ad Curiam vocari de tanto exceſſu ſatisfactorum. Et ita caſum hic formant Bernardus, Baldus, & alii: & colligitur hic intellectus ex antiqua: nam, ut dicit Abb. Antiq. *num.* 1. In antiqua continebatur, quod uſque ad effuſionem ſanguinis iſte Canonicus fuit verberatus, & caſtigatus, & ob hoc appellaverat: & verba antiquæ ſunt infraſcripta, videlicet (de Priore, qui non deferens protectioni noſtræ, & appellationi ad Sedem Apoſtolicam factæ, quemdam Canonicum ſuum veſtibus fecit omnibus uſque ad camiſiam ſpoliari, & accuſationi, & appellationi renunciare coëgit, quia de ſuis, & quorumdam fratrum enormitatibus murmuravit) refertur integra ab Antonio Auguſtino *in* 2. *Collect. Decretal. lib.* 2.
13 *tit.* 19. *c.* 3. & ex hac lectura, & ex textu collige notabiliter, quod etſi à correctione non appellatur, cap. *Ad noſtram*, & c. *Reprehenſibilis*, *in ult. reſponſ. ſupra eodem*, & c. *Cum ſpeciali*, *in fin. infr. eodem*, & patet ex antiqua, ut præfertur, relata ab Antonio Auguſtino, ubi dicitur: Sacroſanctam Romanam Eccleſiam non conſueviſſe hujuſmodi appellationem admittere, ne Monachis, vel Canonicis Regularibus præbeatur audacia delinquendi: & ex Concilio Triden-
14 tino, *ſeſſ.* 13. *cap.* 1. *verſ. In cauſis viſitationis, & correctionis*, *ſeſſ.* 22. *c.* 1. *in fin.* Tamen ſi Prælatus etiam Regularis modum exceſſerit in corrigendo, benè admittitur appellatio, & tenetur Prælatus hujuſmodi appellationi deferre, aliàs punitur, ut hic eſt textus, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur: & notant gloſſ. 1. Abb. Antiquus *num.* 1. Hoſt. *eod. nu.* Jo. Andr. *nu.* 4. Butr. *num.* 6. & plerique alii. Calder. *conſ.* 209. *in princ.* *aliàs* 3. *de appellat. verſ. Sed prædicta ſunt vera*, con-

concordat textus in c. *Licèt in corrigendis*, & ibi notat gloſſ. *ult. ſupra de offic. Ordinar.* & in c. *ſequenti circa princ.* ibi: *Niſi formam in talibus exceſſerint*, & in c. *Univerſitatis infra de ſent. excom.* & hoc caſu Religioſus Epiſcopo ſubjectus poteſt ab illius ſententia appellare, vel ad Metropolitanum, ut eſt caſus in d. c. *Licèt in corrigendis*, vel ad Papam, ut *hic* eſt expreſſum.

5 Ex Facto quæſitum eſt, An in cauſis Regularium concedenda ſint monitoria, & inhibitiones à Tribunali Auditoris Cameræ, vel Commiſſiones à Signatura Juſtitiæ: & quatenus concedenda quomodo, & cum quibus clauſulis.

Die 5. Aprilis 1650. In Congregatione Cardinalium; & Prælatorum ſuper appellationibus, & inhibitionibus Tribunalis Auditoris Cameræ & aliorum Tribunalium Curiæ Romanæ à ſan. mem. Urbano VIII. deputata; & à Sanctiſſ. D. N. Innocentio X. nunc renovata conceptum fuit dubium ut ſupra propoſitum, per manus tranſmiſſum, & in ſequenti Congregatione diſcutiendum. Pro cujus faciliori ſolutione videntur excludendi aliquot caſus non dubij, in quibus Auditor Cameræ poteſt concedere monitoria, & inhibitiones in cauſis, & negotiis Regularium.

Primus caſus non dubius eſt in Regularibus Monaſteriorum Epiſcopis ſubjectorum, prout ſunt plures Abbatiæ, & Monaſteria in Germania, Belgio, & Polonia in Congregationem non redacta, quæ nulla potiuntur prærogativa exemptionis, ſed Epiſcopis Diœceſanis ſunt ſubjecta quemadmodum erant Monaſteria omnia de jure veteri, c. *Si quis Abbas*, & c. *Abbates 18. q. 2.* cap. *Qui verè, in fin. 16. quæſt. 1.* c. *Cum dilectus*, & ibi dixi *num. 1. & 12. infra de Relig. domib.* Nam ſi in eorum cauſis ordinariis Epiſcopus pronunciaverit, à tali ſententia poteſt appellari, vel ad Metropolitanum, c. *Licèt in corrigendis de offic Ordinar.* vel ad Papam omiſſo medio, c. *Ad Metropolitanum*, 2. *quæſt.* 7. c. *Ad Romanam* 1. & 2. & c. *Si quis*, 2. *q.* 6. gloſſ. 1. in c. *Si duobus ſupra eodem.* Licèt de jure civili non poſſit immediatè appellari ad Imperatorem, ſed gradatim ſit procedendum, l. *Imperatores ff. de appellat.* Gemin. *conſ.* 73. *Quia ſubtiliter num. 2.* ita ſi appellctur ad Papam, poterit procedere, & inhibitiones concedere Auditor Cameræ, qui eſt judex ordinarius appellationum, quæ à ſententiis per quoſcunque Ordinarios latis etiam extra ſtatum Eccleſiaſticum ad Sedem Apoſtolicam interponuntur, ut in *Bulla 28. Pauli V. Ad eximiæ fidelitatis* §. 10. *in Bullar. tom. 3. pag.* 212.

20 Secundus caſus itidem non dubius eſt in cauſis ordinariis, & telam judiciariam requirentibus, quæ vertuntur inter diverſas Religiones: nam Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium in hujuſmodi cauſis ſe non ingerit, cum in Bulla Sixti V. *ſuper inſtitutione Congregationis Regularium*, §. 1. ſtatutum ſit per hæc formalia verba, (Audiant itidem, ac decidant prædicti Cardinales cauſas, & controverſias inter prædictos Ordines vertentes ſive in univerſum, ſive ratione particularium locorum, dummodo formam judiciariam non requirant) *in Bullar. tom. 2. pag.* 615. Quare in cauſis prædictis una Religio convenienda erit coram ſuo Conſervatore ſi illum habeat; alioquin coram loci Ordinario ad præſcriptum Conſtitutionis Gregorii XV. *de exemptorum privilegiis*, & Auditor Cameræ erit judex competens in cauſa appellationis ad Sedem Apoſtolicam interpoſitæ a ſententia per Conſervatorem, vel Ordinarium lata, ut in *d.* §. 10. Bullæ Pauli V.

21 Tertius caſus non dubius eſt cùm lis, & cauſa vertitur inter Regulares, & Sæculares, ſive Clericos, ſive Laicos: nam ſi Regulares ſint conveniendi ſunt coram ſuo Conſervatore, vel Ordinario, ut dictum eſt in caſu præcedenti: ſi verò ſint auctores, & agant contra laicum, tenentur ſequi forum rei, c. *Si Clericus Laicum*, *de foro compet.* & tunc extra ſtatam Eccleſiaſticum à ſententia judicis Laici appellatur ad ſuperiores judices laicos gradatim, ut in d. l. *Imperatores, ff. de appellat.* non autem ad Curiam, ſeu ad Auditorem Cameræ; ſed in ſtatu Eccleſiaſtico poteſt appellari ad Sedem ex dicta *Bulla 28. Pauli V.* §. 10. Si verò reus ſit Clericus, conveniendus erit coram ſuo Ordinario in prima inſtantia ut in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. c. 20.* & in ſecunda inſtantia appellari poterit omiſſo medio ad Papam, ut dictum eſt ſupra *num.* 17. & in utroque caſu in gradu appellationis ad Sedem interpoſitæ Auditor Cameræ eſt judex competens ex *d.* §. 10.

22 Quartus caſus ſimiliter non dubius eſt in cauſis Prælatorum Regularium, qui generalibus Capitulis, aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios Regulares viſitatores, ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione exiſtunt, de quibus in Concilio Tridentino *c. 8. ſeſſ. 25. de Regular.* Has enim cauſas in prima inſtantia cognoſcere poſſunt tam Legati, & Nuncii Apoſtolici, quam ipſe Auditor Cameræ, tanquam judex ordinarius exemptorum, ut in d. *Bulla 28. Pauli V.* §. 12. & quamvis in hoc caſu facultatem habeat privativè quoad omnes, ut ibi diſponitur, tamen in his procedunt etiam Legati, & Nuncij ex ſpeciali facultate, quam habent a Sede Apoſtolica, ideoque inter eos, & Auditorem Cameræ, cum juriſdictio ſit cumulativa, eſt locus præventioni, arg. c. *Præpoſuiſti, de iur. compet.* cum concordan. de quibus ibi in gloſſ. 1. & c. *Cum ſit generale*, cum ibi notatis per Abbatem, & DD. *eod. tit.* & notat Paul. de Caſtro in l. *Si quis in hoc genus*, *num.* 4. *verſ. Item nota*, C. *de Epiſc. & Cleric.* & in Monitoriis apponenda eſſet clauſula, *quatenus lis non pendeat.* alioquin præſentes litteræ minimè ſuffragentur. Quod ſi Legati, vel Nuntij in cauſa prævenerint, ab eorum ſententiis appellabitur ad Sedem Apoſtolicam, & in ſecunda inſtantia Auditor Cameræ erit Judex competens juxta ſuas facultates.

23 Quintus caſus pariter non dubius eſt cùm agitur de debitis in Curia contractis, aut de ſalario ſeu contractu in ipſa inito: nam Auditor Cameræ poteſt citare, & monere ad ſatisfaciendum Curiales, Eccleſiaſticos ſæculares, vel Regulares etiam ab ipſa Curia abſentes pro quibuſvis rebus, & pecuniarum ſummis ad inſtantiam quorumvis etiam abſentium, ut diſertis verbis cavetur in eadem Bulla, §. 16.

24 Sextus caſus adhuc non dubius eſt ubi agitur de executione litterarum Apoſtolicarum, vel decreto-

cretorum ſeu declarationum Congregationum, quia Auditor Cameræ pro hujuſmodi executione dat monitoria etiam in cauſis, & negotiis Regularium ex ead. Bulla 28. Pauli V. §. 14. & expedit, ut hæc facultas ei conſervetur, quia favorabilis eſt Religionibus, quæ hoc præſidio ſe tuentur adverſus eos, qui eorum privilegia convellere, aut lædere moliuntur. Hinc tamen in dies oriuntur multa inconvenientia, quia cùm Religiones ferè omnes habeant Conſtitutiones à Sede Apoſtolica confirmatas, & innumera quaſi privilegia, & monitoria concedantur in genere contra quoſcunque nullaque expreſſa cauſa; inde fit, ut nullum ſit negotium, in quo prætextu executionis alicujus ſtatuti, vel privilegii, aut declarationis extorqueri non poſſit monitorium. Unde multoties contigit, ut in actu celebrationis Capituli, vel electionis etiam in partibus ultramontanis præſentata fuerint monitoria non ſine gravi turbatione, & ſcandalo. Et ſæpe etiam Ordinariis, & Nunciis manus ligatæ fuerunt in cauſis in eorum Tribunali pendentibus, & in
25 calculo ferendæ ſententiæ. Quare proviſum eſt expedire, ut de cœtero pro executione hujuſmodi non dentur monitoria niſi expreſſis perſonis, contra quas, & ex qua cauſa, & cum clauſula, *Quatenus lis non pendeat*: lite autem pendente, dari quidem poſſint ſine prædicta clauſula, ſed
26 non niſi parte citata, & audita. His additi fuerunt duo alii caſus, in quibus Auditor Cameræ procedit in cauſis Regularium, videlicet cum rei ſponte ſe conſtituunt in illius carceribus, & in criminibus atrocibus, in quibus procede-
27 re poteſt ex particulari oraculo Sanctiſſimi eidem notificato per Secretarium Sac. Congregationis. Hic tamen ultimus caſus non eſt ex vi ſuarum facultatum, ſed ex ſpeciali commiſſione.

28 Rurſus excludendus eſt alius caſus non dubius in quo vice verſa Auditor Cameræ non procedit in cauſis Regularium, nempe ubi de Regulari diſciplina, & morum correctione agitur: hæc enim ſpectant ad Abbatem, etiam ſi Monaſterium eſſet Epiſcopo ſubjectum, c. *Corripiantur*, 24. *q*. c. *Reprahenſibilis*, *in fin. ſupra eodem* gloſ. in c. *Quanto, in ver. ſi Prælati, de Offic. Ordinar.* unde Auditor Cameræ in his non poteſt ſe ingere-
29 re in prima inſtantia; ſed neque in gradu appellationis. quia in prædictis niſi adſit exceſſus, ut in hoc c. *Non datur appellatio*, ut in d. c. *Reprehenſibilis*, ibi, (Nec ſubjecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appellationis erumpant) & infra ibi (Præcipuè verò hoc in Religioſis volumus obſervari, ne Religioſi cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra Regularem Prælati ſui, & Capituli diſciplinam appellare præſumant, ſed humiliter, ac devotè ſuſcipiant quod pro ſalute ſua fuerit ejuſdem injunctum) Concordat c. *Ad noſtram*, *ſupra eodem*. cum aliis ſupracitatis in gloſ. 1. *num*. 14.

30 Itaque excluſis caſibus, in quibus nulla eſt dubitatio, propoſitum dubium reſtringitur ad cauſas ordinarias tam civiles, quàm criminales, quæ vertuntur inter Religioſos ejuſdem Ordinis, vel inter ſubditos, vel inter ſubditum, & Prælatum, vel inter ſubditos, & Capitulum, vel inter monaſterium, & monaſterium, vel inter provinciam, & provinciam, vel aliàs quomodolibet.

Pro ſolutione examinandum eſt, an Auditor Cameræ poſſit in his cauſis ſe immiſcere vigore ſuarum facultatum ſive in prima inſtantia, ſive in gradu appellationis.

31 Et quidem pro juriſdictione Auditoris Cameræ reſpectu primæ inſtantiæ facit Bulla 28. Pauli V. §. 12. ubi datur ei facultas cognoſcendi tam per ſe, quàm per Notarios ſuos, eorumque ſubſtitutos de exceſſibus commiſſis per quoſcunque exemptos à juriſdictione Ordinarii, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectos, & culpabiles repertos puniendi. Tales enim videntur eſſe etiam Regulares cum Religiones ferè omnes ex ampliſſimis privilegiis ab omnimoda ordinariorum juriſdictione ſint exemptæ, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectæ, ut plenè ſcripſi in c. *Tuarum, infra de privileg.* & cum ſupradicta Bulla Pauli V. loquatur de exemptis per verba univerſalia, & geminata, videlicet cujuſcumque ſtatus, gradus, Ordinis, vel conditionis fuerint, videtur includere etiam Regulares, licèt de illis expreſſam mentionem non faciat, ad gloſ. in c. *Paſtoralis, in ver. Temporaliter, infr. de donation.* cum ſimilibus, ut dixi in c. *Ex parte, num.* 31. *&* 44. *de privileg.* præſertim ponderando verba *cuiuſcunque ordinis*, quæ propriè conveniunt Regularibus, ut c. *Unico de Religioſ. domib. lib. 6.* & Clement. 1. *de Regular. cum ſimilibus.*

Sed nihilominus in Congregatione habita die 5. Julii 1650. contrarium fuit reſolutum, videlicet in cauſis Regularium ejuſdem Religionis ſive ſint inter ſubditos, ſive inter ſubditum, & Prælatum, ſive inter Monaſterium, & Monaſterium, ſive aliàs quomodolibet, Auditorem Cameræ ſe immiſcere non poſſe in prima inſtan-
32 tia. Nam præcitata Bulla Pauli V. in d. §. 12. debet intelligi de illis exemptis, qui ſunt immediatè ſubjecti Sedi Apoſtolicæ, & alium Judicem non habent, quales ſunt plures Abbates in Germania in Congregationem non redacti, qui nec Epiſcopis, nec Capitulis ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios viſitatores, de quibus loquitur Concilium Tridentinum c. 8. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* quales etiam ſunt multi Prælati inferiores, & Commendatarii nullius Diœceſis, de quorum criminibus, & exceſſibus Auditor Cameræ poteſt inquirere, & in culpabiles animadvertere. Sed Bulla non procedit in exemptis Regularibus in Congregationem redactis, qui ſubſunt Prælatis ſuis, c. *In ſingulis, de ſtat. Monachor.* c. *Reprehenſibilis, ſupra eod.* cum multis ſimilibus. Quod ex eo convincitur manifeſtè, quia in *d*. §. 12. datur facultas Auditori Cameræ cognoſcendi de criminibus Exemptorum privativè quoad omnes. Ergo non poteſt hoc verificari in Regularibus, qui ſuis Prælatis, Viſitatoribus, & Capitulis ſubſunt: aliàs ſequeretur, ut Superiores Re-
33 gulares non poſſent punire exceſſus ſuorum ſubditorum, quod eſſet intolerabile, & contra Sacros Canones, Generalia Concilia, & Decreta Apoſtolica, Statuta Ordinum, & communem obſervantiam, & ſignanter contra Bullam Sixti V. erectionis Sac. Congregationis Regularium *in Bullar. tom. 2. pag.* 613. ubi *in* §. 1. ſic legitur: (Cauſas verò, quas inter ipſos Religioſos oriri contigerit, juxta quarumcumque Religionum inſtituta, eorumque diſpoſitionem Superiores illorum definiant, atque terminent.

Præ-

Præterea Concilium Tridentinum, *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. ſtatuit ut cauſæ omnes ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes in prima inſtantia coram Ordinariis locorum cognoſcantur, & terminentur : & in Bulla 113. Pij V. *ſuper reformatione Tribunalis Auditoris Cameræ* §. 16. *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 319. diſponitur, ut nihil ſine ſpeciali commiſſione Pontificis Auditor Cameræ decernat, aut mandet, quod Epiſcopos, & alios locorum Ordinarios impedire poſſit, ne ad executionem Decretorum S. Concilii Tridentini, correctionemque morum liberè procedant : & in dicta Bulla 28. Pauli V. poſt facultates Auditori Cameræ attributas, *in* §. 38. Legitur clauſula infraſcripta, videlicet (Per præſentes autem non intendimus Decretis Concilii Tridentini in aliquo derogare, vel aliàs præjudicare, ſed illa ſalva eſſe, & in ſuo robore permanere.

Quo verò ad cauſas Regularium in gradu appellationis ex eadem Bulla 28. Pauli V. §. 10. Auditor Cameræ poteſt cognoſcere cauſas appellationum, quæ à ſententiis quorumcunque Ordinariorum etiam extra ſtatum eccleſiaſticum ad Sedem Apoſtolicam devolvuntur. Provinciales autem ſunt Ordinarii in provincia, & comparantur Prælatis habentibus quaſi Epiſcopalem juriſdictionem : & ita obſervatur teſte Cardinale *conſ.* 89. *Caſus ſuper quo, num.* 2. *verſ. Nam tales miniſtri* : & ab eorum ſententiis de jure communi appellari poteſt ad Papam omiſſo medio, ut hic, & in concordantiis, de quibus ſuprà in primo caſu non dubio *num.* 17. & ita ſi appelletur ad Papam, Auditor Cameræ videtur poſſe appellationes recipere, & inhibitiones decernere in vim ſuarum facultatum.

Cæterum Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium anno 1587. decrevit, ut infra. videlicet.

Quoniam nonnulli Regulares vagandi ſtudio ſecundum imminentem admiſſorum criminum pœnam ex ſuis Conſtitutionibus, aut aliàs debitam, ſibi metuentes falſa, & commentitia gravamina cauſari, non ad immediatos ſui Ordines Superiores, ſcilicet à gravamine Prioris ad Provincialem, à Provinciali ad Generalem, à Generali ad Protectorem, prout per cujuſcunque Religionis Conſtitutiones diſponitur, ſed ad hanc Romanam Curiam ſæpius fugiunt, potius quàm recurrant : ex quo Ordinum diſciplina relaxatur, Prælati contemnuntur, & ipſi in dies audaciores evadunt : Placuit S. Congregationi Regularium ex ordine Sanctiſſimi ſtatuere, ut ſi quis Regularium impoſterum temerè, levique ex cauſa hanc almam Urbem, ſeu Curiam abſque ſui Superioris licentia, & ſupradicta forma prætermiſſa adire præſumpſerit ad ſuos eoſdem Superiores ſeveriori pœna plectendus remittatur.

Et ſanè expedire non videtur, ut Religioſi in ſuis cauſis litigent extra Ordinem ; quia ſic datur eis materia vagandi extra clauſtra, & diſcurrendi per Curias contra Canones, ut cap. *Si cupis*, & c. *Placuit communi*, 16. *q.* 1. c. *Quanto, de offic. Ordin.* c. *Monachi*, *de ſtat. Monachor.* Clem. *Ne in agro*, §. *Quia verò*, *eodem titulo* cum multis concordantibus ; tum quia propter ingentes ſumptus, qui fiunt in litibus proſequendis, coguntur pecunias quandoque etiam illicitis mediis ſibi comparare, & proprietatem habere, contra cap. *Cum ad Monaſterium*, *de ſtat. Monachor.* tum quia eorum delicta ſic publicantur in ſæculo cum ignominia Religionum, & ſcandalo ſæcularium, contra cap. *In ſcripturis*, 96. *diſt.* ubi refertur Conſtantinum dixiſſe : verè ſi propriis oculis vidiſſem Sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui Monaſtico habitu circumamicti ſunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Tum denique quia ex hoc enervatur Monaſtica diſciplina, & Prælatis Regularibus debita ſubtrahitur obedientia, contra textum in c. *Reprehenſibilis*, *ſupra eodem.* Quam ob cauſam multæ Religionis obtinuerunt à Sede Apoſtolica, ut ab ordinationibus Superiorum non liceat ſubditis appellare, & in ſpecie Sixtus IV. dicitur conceſſiſſe Generali Ordinis S. Auguſtini, & Carmelitarum, ut poſſint ſua officia exercere rejecta quacumque appellatione. Et Julius II. dicitur prohibuiſſe Fratribus Prædicatoribus ſub pœna excommunicationis appellare à mandatis, & ordinationibus Prælatorum dicti Ordinis, ut refertur in *Compendio Privilegiorum Mendicantium in ver. Appellare.*

Et ex his reſultat etiam reſolutio ad tertium dubium ſuperiùs propoſitum de Commiſſionibus Signaturæ Juſtitiæ, quia videtur non expedire, ut cauſæ Religioſorum extra Ordines committantur.

Verumtamen in Sac. Congregatione deſuper habita die 19. Julii 1650. tantummodo fuit proviſum, ut in caſibus, in quibus Auditor Cameræ poteſt appellationes recipere à ſententiis, & gravaminibus Prælatorum Regularium, Inhibitiones minimè decernat, nec Præfectus Signaturæ Juſtitiæ dat Commiſſiones, niſi citato Procuratore Ordinis.

DE APPELLATIONE.

Cap. Conſtitutis, il ſecondo.

SUMMARIUM.

1 *Appellatio contra electum, & confirmatum non admittitur ad impediendum electionis, vel confirmationis effectum. & num.* 17.

Fallit primò in appellatione iudiciali. n. 18. *&* 19.

Fallit ſecundò in confirmatione clandeſtinè facta n. 20.

Fallit tertiò ſi in loco vigeat conſuetudo confirmandi, non poſitis edictis. n. 21.

Fallit quartò in collatione, ſeu proviſione. ibidem num. 22.

2 *Electio an, & quando poſſit reſtringi ad duos.*

3 *Electio honeſtiùs eſt ut fiat de idoneo de eodem Collegio, quàm ut fiat tranſitus ad magis idoneum alterius Collegij.*

4 *Electoribus deferri poteſt iuramentum à Superiore, ut magis idoneum eligant.*

5 *Patronis poteſt Epiſcopus deferre iuramentum de præſentando magis idoneum, ſi ſubſit ſuſpicione moveantur*

tur aliquo in ordinato affectu.

6 *Fallit ſi contra Patronos eſſet præſumptio periurij.*

7 *Iuramentum nunquam eſt deferendum illi, contra quem vehementer præſumitur de tranſgreſſione.*

8 *Electio in foro conſcientiæ debet fieri de magis idoneo.*

9 *Eligens dignum poſt habito digniore mortaliter peccat.*

Et magis idoneus dicitur non tantum reſpectu ſui, ſed etiam in ordine ad utilitatem Eccleſiæ. num. 14.

10 *Electio de digno, omiſſo digniore, in foro externo valida eſt, nec debet retractari.*

11 *Quod procedit non obſtante iuramento de eligendo magis idoneum.*

12 *Et quid ſi à contraria electione fuerit appellatum.*

13 *Et quid in concurſu Parochialium Eccleſiarum.*

14 *Prælatus eligendus eſt melior non ſimpliciter, ſed in ordine ad* Eccleſiam *regendam. & n. ſeq.*

Et an dives, & potens pauperi, & litterato ſit præferendus, vel è converſo, n. 16.

15 *Epiſcopi non debent eſſe tantummodo revolutores chartarum, ſed etiam factores operum.*

19 *Confirmatio facta iudiciali ordine obſervato habet vim diffinitivæ.*

20 *Confirmatio electionis clandeſtinè facta quando dicatur.*

21 *Conſuetudo confirmandi electum non poſitis edictis valida eſt.*

1 CONSVETUDO, il ſecondo. Appellatio fruſtratoria poſſeſſionem confirmandi non impedit. Hoc dicit. Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anch. & Imol. Vel aliter ſecundum Abb. Franch. Præpoſ. & Alex. de Nævo. Contra electum, & confirmatum nullum aliud jus expectantem non admittitur regulariter exceptio, vel appellatio, maximè fruſtratoria ad impediendum electionis, & confirmationis effectum, ſed poſſeſſione habita poterit accuſari, vel denunciari. Hoc dicit: & eſt caſus notabilis. Dividitur in tres partes. In prima narrat factum, In ſecunda diffinit, ibi *Nos ergo.* In tertia proteſtatur, ibi, *Si quid tamen.*

Nota primo ibi, *Vnum eligerent de duobus.*
2 Electionem poſſe reſtringi ad duos; quod verum eſt in duobus caſibus, ſecundum Imol. *hic n.* 2. & Joan. de Anan. *num* 3. & Præpoſ. *num.* 11. Primus eſt quando ipſimet eligentes in tractatu ad hoc ſe reſtrinxerunt: hoc enim non eſt contra formam Concilii generalis in cap. Quia propter, de elect. cum nuſquam inveniatur prohibitum, quin de duobus tantum poſſit fieri ſcrutinium, vel compromiſſum arg. c. 2. §. *Sed neque de translat. Epiſc.* Secundus eſt quando non
3 eſſent niſi duo idonei de Collegio: nam de ſuo potius, quam de extraneo debet fieri electio, cap. *Nullus invitis, 61. diſt.* & interdum ex gremio certæ Eccleſiæ c. *Cum dilectus, de conſuet.* cap. *Abbate de ver. ſignifi.* Honeſtius enim eſt, ut idoneus eligatur de eodem Collegio, quam ut fiat tranſitus ad magis idoneum alterius Collegii, ſecundum Abb. *hic num. 8. verſ. Et intellige prædicta,* & Præpoſ. *num. 18. verſ. Si tamen in Eccleſia illa,* & in hoc reſident Innoc. *in princ.* Abb. Antiq. *num.* 1. Hoſt. *nu.* 2. *in ver. Vnum,* Joan. Andr. *num.* 5. Bellam. *num.* 2. *in ver. De duobus.* Butr. *num.* 3. Anchar. *num.* 4. Imol. & Joan. de Anan. Præpoſ. *locis citatis.* Aliàs verò electio per ſuperiorem reſtringi non poteſt, cum debeat eſſe libera, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Cum terra, de elect.* Unde ſacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum conſulta à Generali Ordinis S. Auguſtini, An ei liceat in electione Provincialium, Priorum, aliorumque Officialium facienda aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonicè per ſecreta ſuffragia ad officium eligatur: Reſpondit non licere.

Secundò nota ibi, *magis idoneum, & utilem*
4 *reputarent.* Superiorem, ad quem ſpectat ius confirmandi, poſſe deferre Sacramentum electoribus; & ſic eos jurejurando adſtringere, ut ſecundum Deum, & conſcientiam ſuam eligant magis idoneum: nam obteſtatio, ſeu adjuratio, de qua in textu loco juramenti habetur gloſſ. 2. *hic* Hoſt. *n.* 2. Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo omnes *in* 1. *notab.*

5 Et ex hoc, ex textu deducitur primo notabilis theorica ſecundum Abb. *ubi ſupra,* videlicet quod ubi Epiſcopus timeret, ne patroni moverentur aliquo in ordinato affectu, poſſet eis deferre juramentum de præſtando magis idoneum: & ſequuntur Præpoſ. *num* 2. Alex. de Næuo,
6 *num.* 3. & Dec. *in* 1. *notab.* Qui tamen intelligit hoc verum eſſe, niſi contra Patronos eſſet præſumptio perjurii, quia tunc non deberet adjuratio fieri, ſeu juramentum deferri. Quod ſatis placet per tex. in c. *Clericos, de cohabitat. Clericor. & mulier.* ubi non debet Prælatus deferre juramentum Clericis concubinariis de non redeundo ad concubinas, ne in perjurii reatum
7 incurrant. Ex quo textu Abb. *num.* 2. generaliter infert, ut nunquam juramentum ſit deferendum illi, contra quem vehementer præſumitur de tranſgreſſione: imò deferens peccat, ut eſt tex. optimus in c. *Ille 22. q. 5.* Ubi Auguſtinus ait (Ille, qui hominem provocat ad jurationem, & ſcit eum falſum juraturum, vincit homicidiam, quia homicida corpus occiſurus eſt, ille animam, imò duas animas, & eius, quem jurare procuravit, & ſuam.

8 Secundò ex textu deducitur manifeſtè Electores in foro conſcientiæ teneri digniorem eligere, nec ſuæ obligationi ſatisfacere dignum eligendo: nam ſi adhuc teneretur, nullatenus poſſet eis juramentum deferri, ut in text. concordat cap. *Licet ergo, 8. q.* 1. ubi qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior: & qui in omni virtute eminentior; ille eligitur ad Sacerdotium, c. *Illud, ead. cauſ. & quæſt.* c. *Vnum omnium,* §, *Nunc autem.* ibi (Sed talis eligatur, cuius comparatione cæteri grex dicantur,) 25. *diſt.* c. *Vilisſimus,* 1. *qu.* 1. cap. *Metropolitano, 63. diſt. in fin.* ubi (ex Presbyteris eiuſdem Eccleſiæ, vel Diaconis optimus ordinatur.) c. *Quoniam de iurepatr.* ibi (Ille præficiatur Eccleſiæ qui maioribus juvatur meritis) cap. *final. de offic. cuſtod.* ibi, (Vt ad hoc opus tales ordinen-
9 tur, quales & meliores, & ſanctiores eſſe videntur.) Et quamvis gloſſ. in d. cap. *Licet ergo, in ver.*

ver. Qui præſtantior, 8. *quæſt*. 1. relatis aliorum opinionibus concludat cum Hugone eligentes non peccare ſi eligant dignum, licèt potuerint eligere digniorem, & cum gloſ. conſentiunt *hic* Jo. de Imol. & Philippus Franchus: tamen opinio gloſſ. procedit in voluntariis tantùm; ſed in neceſſariis, ut in electione, oportet meliorem eligere, ut ibidem declarat Archidiac. *num. 3.* Et hæc opinio communiter tenetur, & videtur etiam de jure verior, ut atteſtatur hic Decius *num. 6. & 12.* Itaque eligentes dignum vulnerant conſcientiam, ſi potuerunt eligere meliorem, ut ait Federicus de Senis *conſ. 95. Super dubitationum articulis, num.* 1. & Abbas *hic num.* 7. Imò peccant mortaliter, & eſt orandum pro eis, quia multi incidunt in hunc laqueum, ut formaliter inquit Butr. in c. *Inter cætera, num. 5. de offic. Ord.* Idem pluribus relatis tenet Covar. *in reg. Peccatum, par. 2.* §. 7. *num.* 4. *verſ. Is verò, qui dignum*; ſubdens ita communi omnium conſenſu receptum eſſe in hoc Cap. Et eſt ſententia D. Thom. in 2. 2. *qu. 63. art. 1. & qu. 185. art. 3.* & *quol. 8. artic. 6.* & *quol. 6. art. 9.* quam etiam probavit Rota *deciſ. 65. num. 8. par. 1. recent.* & in *Toletana Canonicatus* 18. *Maij* 1584. coram ſan. mem. Clem. VIII. impreſſ. apud Marcheſ. *de Commiſſ. part. 1. cap. 7. fol.* 287. Hodie hæc opinio in iis, qui majoribus Eccleſiis præficiuntur, eſt indubitata, quia Concilium Tridentinum, in c. 1. *ſeſſ.* 24. (Omnes, & ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcunque jus à Sede Apoſtolica habent, aut alioquin operam ſuam præſtant, hortatur, & movet, ut imprimis meminerint nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem utilius poſſe facere, quàm ſi bonos paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant, eoſque alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non quidem precibus, vel humano favore, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curaverint.) Hæc ibi. Cæterum in foro externo, & poſt factum electio de digno poſthabito digniore valida eſt, ne debet retractari, c. *Monaſterium*, 16. *qu.* 7. c. *Cum terra*, cap. *Cum nobis olim*, & c. *Cum in cunctis*, juncto cap. *Quia propter*, *de elect.* cap. *Niſi cum pridem*, §. *Pro defectu*, *de renunc.* c. *fin. de præſumpt.* & hic firmat gloſſ. *in ver. Magis utilem.* Butr. *num.* 15. Cardin. *ſub num.* 3. Abb. *num. 6. & 7.* Præpoſ. *num. 2. & 18.* Dec. *num.* 12. & reliqui omnes. Rota in d. *Toletana Canonicatus num. 3.* & *d. deciſ. 65. num. 8. par. 1. recent.* S. Thom. in 2. 2. *q. 63. art. 2. ad 3.* dicens quantum ad hoc, ut electio impugnari non poſſit in foro judiciali ſatis eſſe eligere bonum, nec oportere eligere meliorem, quia ſic omnis electio poſſet habere calumniam. Et idem repetit *quol. 8. art. 6. ad 5. verſ. Vel dicendum*, & *quolib. 6. art. 9. verſ. Sed contra*, Sylveſt. *in ver. Electio*, *in 1. quæſt. num.* 26. & alij plures tam Theologi, quàm Canoniſtæ, quos cumulat Covar. *in d. reg. Peccatum*, 1. *part.* 2. §. 7. *num.* 3.

11 Quod procedit etiam ſtante juramento, de eligendo magis idoneo, quia nihilominus electio de digno non retractatur, ut probatur hic, & tenet Cardin. *d. n.* 2. & Præpoſ. *eod. num.* Covar. *ubi ſupra*, *verſ. Secundo probatur*, & Rota in *Proſp. Fagn. in 2. Decretal.* *dicta Toletana Canonicatus, dicto num.* 3.

12 Fallit hæc concluſio ſi ab initio Electoribus denunciatum fuiſſet, ut digniorem eligerent, & à contraria electione fuiſſet appellatum, quia tunc electio de digno prætermiſſo digniori non valeret, ut hic Abb. *n. 7. verſ. In hac materia*, id eſt irritanda eſſet per viam attentati, quaſi contra appellationem facta, non quia nulla eſſet ipſo jure ſecundum Præpoſ. *num.* 18. Et quamvis Franchus *col. 2. circa med. verſ. Sed adverte*, poſt Imol. oppoſitum ſentiat, putans etiam hoc caſu electionem de digno validam eſſe, nec retractari poſſe, ejuſque opinionem in practica admittendam putet, Covar. *in d. reg. Peccatum num. 3. verſ. Contra Imol.* ob eam rationem, quia alioquin quælibet electio revocari poſſet in diſcrimen, & omnia litibus involuerentur: tamen primam opinionem Abb. complectitur, & bene ab objectis tuetur Dec. *hic num.* 12. quæ etiam mihi magis placet, nec videtur urgere conſideratio Covarruviæ, quia hic caſus denunciationis, & appellationis à futura electione de digno omiſſo digniori eſt admodum rarus, & rarò etiam contingit in Parochialibus Eccleſiis non obſtante, quod ex Conſtitutione Pij V. ſint conferendæ magis idoneo in concurſu, & rejecto licitum ſit appellare à prælectione facta de digno, & conſtito de irrationabili judicio, prælectio ſit retractanda, ut plenè dixi in c. *Eam te*, *ſupra de ætat. & qualitat.*

13 Et hinc collige ſecundam fallentiam ad regulam ſuperius propoſitam, quod electio de digno omiſſo digniori valida ſit in foro judiciali: fallit enim in Eccleſiis Parochialibus, quæ conferuntur prævia forma examinis per concurſum ad præſcriptum Concilii Tridentini *c. 18. ſeſſ.* 24. Nam in his Epiſcopus inter probatos ab Examinatoribus Synodalibus debet omnino eligere magis idoneum; alioquin licebit poſtpoſito appellare, & provocare prælectum ad novum examen, & electio per judicem appellationis erit retractanda, conſtito de irrationabili judicio Epiſcopi, & Parochialis magis idoneo erit conferenda, ut in præcitata Conſtitutione Pij V.

14 Tertio nota in eiſdem verbis *magis idoneum & utilem reputarent.* Eligendum in Prælatum debere eſſe magis idoneum, non tantum reſpectu ſui, ſed etiam in ordine ad utilitatem Eccleſiæ ut hic per Abb. *in 3. not.* concordat Concilium Tridentinum in d. *cap. 1. ſeſſ.* 24. ibi: (Niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles judicaverint) neque enim Epiſcopi debent eſſe tantummodo revolutores chartarum, ut in c. *In canonibus 16. qu.* 1. & alibi ſimplicitus repellit à promotione, ut c. *Petrus 39. diſt.* Itaque non oportet, ut ad Prælationem ſemper eligatur, qui eſt melior ſimpliciter; Poſſibile eſt enim, ut illi, qui eſt in charitate perfectior, deficiant multa, quæ requiruntur ad hoc, ut aliquis ſit Prælatus idoneus, quæ in alio, qui eſt minoris charitatis inveniuntur, ut ſunt ſcientia, induſtria, potentia, & alia hujuſmodi. Unde non oportet ſemper eligere meliorem ſimpliciter, ſed eum, qui ſit melior ad Eccleſiam regendam, ita S. Thom. d. *quodlib. 8. art. 6.* & d. *quodlib. 6. art. 9.* Conſiderandum eſt igitur, an perſona ſit ſufficiens etiam reſpectu ipſius beneficii, an verò

non,

non, ut hic per Imol. *num.* 8. & Præpoſ. *num.* 6. puta ſi beneficium habeat poſſeſſiones inter inimicos, eligetur potius primas in civitate, & Dux factionum, vel homo potens, & robuſtus, quàm litteratus, c. *Officij ſupra de elect.* & innuit text. noſter in illis verbis: *In quibus Præpoſituræ poſſesſiones*, ſimiliter ſi beneficium eſſet ære alieno gravatum, potius eligeretur Dives, & potens, quam pauper, & Doctor arg. cap. *Hoc ius porrectum* 10. *qu.* 2. Quod ſi beneficium vel inter hæreticos, vel inter abhorrentes à cultu, præferendus eſſet Theologus, vel Canoniſta diviti, & potenti adnotata in c. 1. *infra de conſangu. & affinit.* Quod latius diſcurrendo per ſingulas qualitates proſequitur *hic* Hoſt. *nu.* 7. Jo. Andr. *num.* 21. licèt gloſ. notabilis in c. *Quoniam vetus*, *in ver. Invidia* 24. *qu.* 1. referat, cum duo certarent de electione, & unus alleget ignobilitatem, & paupertatem alterius, alium exadverſo reſpondiſſe: Piſcatori Petro fabri filio ſucceſſorem quærimus non Auguſto; unde gloſ. additionalis ibi:

Nobilitas faſtum, faſtus litem parit, & armat
Lis odium, capiunt hæc tria mortis iter.

Facit c. *Venerabilis*, & c. *de multa in fin.* cum utrobique notatis per DD. *infra de præben.* qua de re plura cumulat hic Jo. Andr. *num.* 21. & adde quod de qualitatibus concurrentium ſcripſit in d. c. *Eam te, in ult. quæſt. de ætat. & qualit.*

17 Ultimò nota, ibi, *Confirmationis effectum*, Appellationem interpoſitam poſt confirmationem electionis non impedire quominus confirmatus poſſeſſionem conſequi debeat, ut hic eſt caſus ſecundum Abb. & alios ſupracitatos in Sum. tex. Ratio quia poſſeſſio illa eſt quid facti, & effectus conſecutivus juris præcedentis; ac proinde ob interpoſitam appellationem differri non debet, ut hic in gloſ. *ult. ad fin.* & notat Imol. *num.* 6. & 13. Abb. *num.* 6. & Præpoſ. *num.* 12.

18 Declara primo tex. noſtrum, ut procedat in appellatione extrajudiciali, prout intelligunt communiter DD. nam confirmatio, de qua tex. loquitur, facta fuit abſque ſolẽni cauſæ cognitione & ideo cauſa etiam rationabilis appellationis emiſſæ extra judicium non ceſſat, quod factum eſt ante appellationem, nec impedit illius executionem, vel effectum, ut in tex.

19 At ſecus eſt in appellatione emiſſa in judicio, quando ſcilicet confirmatio fit oblato libello, lite conteſtata, & alio judiciali ordine obſervato, quia tunc confirmatio habet vim diffinitivæ; & idcirco appellatio judicialis ſuſpendit ſententiam, & effectum ejus, ſecundum Innoc. *hic num.* 2. cum quo tranſeunt Abb. *num.* 14. & communiter DD.

20 Declara ſecundò tex. noſtrum, ut locum habeat in confirmatione, in qua fuerit ſervata forma c. *fin. de elect. lib.* 6. ſecus autem in confirmatione clandeſtinè facta, veluti quia edictum inſpici non potuit, vel quia fuit appoſitum tempore incongruo, vel in loco, unde potuit de facili auferri, vel quia fuit à pluvijs corruptum: hoc enim caſu appellatio etiam extrajudicialis bene impedit confirmationis effectum, quia ceſſat ratio, de qua infra in quarta declinatione, ita determinat Innoc. in c. *penult. num.* 3. *ſupra de cauſ. poſſ. & propriet.* & ſequitur Præpoſ. *hic num.* 14.

21 Declara tertiò, ut non procedat ſi in loco vigeat conſuetudo de non ponendo edictum juxta formam dicti c. *fin. de elect. lib.* 6. talis enim conſuetudo valida eſt, ut ibi notatur per DD. nihilominus appellatio extra judicium ſuſpendit effectum confirmationis, ut per Præpoſitum *ubi ſupra verſ. Vel pone quod conſuetudo*: nam & hoc caſu ceſſat ratio, de qua infra proximè.

22 Declara quartò hunc textum, ut locum non habeat in collatione ſeu proviſione: nam appellatione extrajudicialis bene impediet, ne proviſus poſſeſſionem aſſequatur, ut cap. *Accedens infra de Accuſat.* & poſt Innoc. firmat Butr. & alij in d. c. *penult. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & Præpoſ. *hic num.* 13. Ratio differentiæ inter confirmationem, & collationem eſt, quia in confirmatione citatur pars, vel ſaltem per edictum fit citatio generalis, ut in d. c. *final. de elect. lib.* 6. Unde veriſimile eſt, ut ſi quid eſſet diſcutiendum illud fuiſſet diſcuſſum in ipſa confirmatione, ideoque exceptio, ſeu appellatio videtur poſtea calumnioſè interponi ad impediendum, ne confirmatus poſſeſſionem adipiſcatur. At ſecus eſt in collatione, quia licèt habeat vim confirmationis, ut notat gloſ. in c. 1. *de elect. lib.* 6. Tamen in ea non requiritur citatio illa, ſeu propoſitio Edicti, quæ requiritur in confirmatione, ut eſt gloſ. communiter approbata in d. c. *fin. in ver. Electione circa fin.* Unde nil mirum ſi volens opponere ſit admittendus antequam tradatur poſſeſſio, cùm non potuerit contradicere in collatione, ut bene hic per Præpoſ. *d. n.* 13. Eamdem differentiam inter confirmationem electionis, ſeu inſtitutionem, & liberam collationem, ſeu proviſionem ponit Lambert. *de Iurep. lib.* 2. *par.* 2. *qu.* 11. *art.* 5. *num.* 5. Quamobrem non videntur audiendi Gonzalez *ad regulam de menſibus, gloſſ.* 9. §. 1. *in Annotat. num.* 27. & Lancellot. *de Attentat.* 2. *par. cap.* 12. *limit.* 5. *num.* 4. & 5. & *limit.* 40. *num.* 5. citati à modernis Collectoribus hic, dum dixerunt quando proceditur extrajudicialiter, nullam appellationem exadverſo interpoſitam ſuſpendere collationem, nec poſſeſſionis traditionem: Etenim tex. noſter, & DD. ab eis citati non loquuntur in collatione, ſed in confirmatione, in qua diverſa militat ratio, ut dictum eſt.

DE APPELLATIONE.

Cap Paſtoralis.

SUMMARIUM.

1 *Clauſula*, appellatione remota, *tollit omnem appellationem, quæ à iure non eſt expreſſè permiſſa.*

2 *Et datur à ſummo Pontifice tantùm in terris Eccleſiæ indiſtinctè; ſed in terris Imperij in cauſis ſpiritualibus, vel mixti fori, aut inter perſonas Eccleſiaſticas, & num.* 4.

3 *Clauſula*, appellatione remota, *non datur à Congregationibus Cardinalium, nec à Signatura iuſtitiæ.*

4 *Datur ab Imperatore in locis imperio ſubiectis in cauſis temporalibus, & inter Laicos.*

5 *Item à Regibus, & Principibus non cognoſcentibus Superiorem in temporalibus.*

6 *Appellatio cùm ſit ſpecies defenſionis, quæ eſt de iure naturali, qualiter tolli poſſit à Principe.*

Clau-

7 *Clauſulam,* appellatione remota, *à ſententia interlocutoria an Iudices inferiores dare poſſint in ſubdelegatione cauſarum.*

8 *Clauſula utcunque odioſa in reſcripto oppoſita debet intelligi, ut aliquid operetur ultra ius commune, & num. ſeqq.*

9 *Appellationis remedium nulli denegandum.*

10 *Privilegio fruſtra impetratur quod de iure communi competit.*

1 *Expreſſio eius, quod tacitè ineſt, debet aliquid augere.*

1 *Statutum debet interpretari, ut non ſit de caſu indubitabili, & à iure communi deciſo.*

1 *Verba Statuti debent impropriari, ut aliquid operentur.*

1 *Appellationi frivolæ deferendum non eſt, licèt appellatio in reſcripto non ſit inhibita, & num. 20.*

1 *Clauſula,* appellatione remota, *tollit appellationem, quæ à iure non indulgetur expreſſè ad effectum ſuſpenſivum tantùm, non autem devolutionem.*

1 *Ex ſtylo Curiæ quoad partes nihil operatur, ſed tantùm quoad iudicem ne teneatur deferre.*

1 *Et gravamina à iudice illata poſt appellationem non revocantur per viam attentati, ſed per viam querelæ, & num. 30.*

1 *Clauſula,* appellatione remota, *an hodie aliquid operetur, & quid & num. ſequen. uſque in fin.*

1 *Appellationi quatuor ſunt ſpecies.*

2 *Appellatio manifeſtè frivola ſemper inhibetur à iudice, & à iure.*

2 *Clauſula,* appellatione remota, *nihil operatur reſpectu appellationis, quæ à iure indulgetur expreſſè, & num. 23.*

2 *Et quando appellatio dicatur à iure expreſſè indulgeri.*

2 *Clauſula,* appellatione remota, *non impedit appellationem ubi manifeſtè quis gravatur.*

2 *Appellatio latens frivola inhibetur à iure, ſed non à Iudice quamdiu falſitas latet.*

2 *Iudex datus cum clauſula appellatione remota an hodie teneatur deferre appellationi ex cauſa probabili, quæ à iure non indulgetur expreſſè, & an hoc cap. ſit correctum per cap. Vt debitus, infr. eodem.*

27 *Intellectus c. Edoceri de reſcript.*

2 *Appellatio ex cauſa probabili non expreſſa in iure non ſuſpendit Iuriſdictionem iudicis procedentis appellatione remota quin poſſit ſententiam exequi.*

2 *Fallit in tribus caſibus hìc expreſſis.*

3 *Clauſula,* appellatione remota, *effectus octodecim, renuiſſivè.*

3 *Clauſula,* appellatione remota, *nihil operatur de conſuetudine ſi apponatur in litteris Executorialibus, quæ expediuntur per Contradictas; ſecus ſi in litteris Commiſſionis.*

1 PASTORALIS. Per clauſulam, *appellatione remota,* omnis appellatio prohibetur, quæ à jure non eſt expreſsè permiſſa. Hoc dicit uſque ad §. Verum. Communis diviſio, Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.*

2 Nota primò ibi, *inhibetur appellatio in reſcripto,* appellationem tolli non poſſe niſi per reſcriptum Apoſtolicum ſive bullatum, ut cap. *Si, ſupra de reſcript.* ſive in corpore juris clauſum, ut in cap. *Ad noſtram, ſupra eodem.* & in cap. *Licèt, de Offic. Ordin.* & in cap. *Paſtoralis, §. final. de Offic. deleg. cum ſimil.* de tali enim reſcripto intelligitur hæc littera, ut notant Hoſt. & Ioann. Andr. ambo *in princ.* Inferior autem à Papa non reſcribit appellatione remota, quia non poteſt tollere jus alterius, cap. *Super quæſtionum, §. 1. cum ibi notat. de Offic. deleg.* & ita tranſeunt communiter Doctores hic, ut
3 teſtatur Abb. *num.* 4. Unde non ſemel audivi Sanctiſſimum Dominum noſtrum Urbanum VIII. dicentem Congregationes Cardinalium non poſſe dare clauſulam *appellatione remota,* quam nec Signatura Juſtitiæ dare poteſt, ut affirmat Marcheſ. *de Commiſſ. par. 1. cap. 10. in titul. de Commiſſ. cum clauſul.* appellatione remota, *in princ.* & dixit Rota apud Cardin.
4 Seraph. *deciſ. 857. num. 2.* Hanc concluſionem declarat Abb. *hic eod. num.* 4. ut habeat locum in cauſis ad juriſdictionem Eccleſiaſticam pertinentibus, in quibus ſolus Papa removet appellationem, in aliis verò ſolus Imperator. Tu dic in locis, quæ ſunt de temporali juriſdictione Eccleſiæ, ſolum Romanum Pontificem appellationem tollere etiam in cauſis prophanis, & inter Laicos. In terris autem Imperij in cauſis Eccleſiaſticis tantùm, vel mixti fori, aut inter perſonas Eccleſiaſticas, ex his, quæ notat gloſ. in cap. 2. *in ver. Lex civilis, verſ. Sed quid dices de arbitr. lib. 6.* & Bart. in l. *Privilegia, num. 2. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Sed in cauſis temporalibus inter Laicos, & in terris Imperio ſubjectis ſolus Imperator dat judices appellatione remota, ut eſt textus in l. 1.
5 §. *final. ff. à quib appellar. non lic.* Per hoc tamen non excluditur quin idem poſſint alii Reges, & Principes non cognoſcentes Superiorem in temporalibus, quia eſt eadem ratio, ut firmat Bart. in d. §. *fin. num. 3.* Anton. de Butr. in cap. *Venientes, numer. 8. ſupra de iureiur.* Felin. *in hac rubr. numer. 2.* & in cap. 1. *in princ. de reſcript.* plenè Roland. à Vall. *conſ. 29. Quæritur an à ſententia numer. 13.*
6 *& 15. vol. 1.* Prædictis non adverſatur, quod appellatio ſit defenſio, cap. *Cum ſpeciali, §. Porrò infr. eodem.* & defenſio ſit de jure naturali. l. *Vt vim, ff. de iuſt. & iur.* Clem. *Paſtoralis de re iudic.* jus autem naturale à Principe tolli non poſſit, ut in *Summa 5. diſt. & §. Sed naturalia, Inſtit. de iur. & natur. gent. & civil.* & notant Innoc. & alii in cap. *Quæ in Eccleſiarum, ſupra de conſtitut.* Nam, ut reſpondet *hic* Præpoſ. *num. 7.* Quamvis defenſio ipſa tolli non poſſit, tamen modalitas, ſeu forma ſe defendendi bene poteſt tolli, cùm fuerit inducta de jure poſitivo, ut in ſimili notat Bart. in Extravag. *Ad reprimendum, in ver. Sine figura,* & tenet hic Butr. *num.* 4. & in c. 1. *col. 1. ſupra de reſcript.*

7 Limitat concluſionem ſuperiùs firmatam gloſſ. 1. in l. *fin. Cod. de ſentent. & interlocut. omn. Iudic.* ut procedat tantummodo in appellatione à ſententia diffinitiva; ſecus in appellatione ab interlocutoria, quam removere poſſunt etiam inferiores judices in ſubdelegatione cauſarum: & illam gloſſam ſequitur, & extollit ibi Bartol. *num.* 4. dicens neminem poſſe niſi ſolum Principem committere cauſam appellatione remota à diffinitiva,

va,ſed bene ab interlocutoria : & ſubdit de hoc eſſe ibi caſum notabilem. Hanc etiam limitationem dicit eſſe mirabilem Abb.*hic d.num.4.verſ. Vide ad prædicta.*

Contrarium tenet idem Bartol. *in præalleg.* §. *fin. num.* 2. ubi concludit judices nec à diffinitiva , nec ab interlocutoria poſſe appellationem removere. Idem tenent Alber. in dict. l. *fin. in princip. Cod. de ſentent.* Præpoſ. *hic num.* 13. *verſ. Secundus caſus* : & Dec. *num.* 11. Probatur hæc opinio duplici fundamento. Primum eſt , quod adducit Bartol. nempe quia hoc eſſet tollere jus Superioris , ad quem appellatur , quod non poteſt inferior. argum. l. *penult. ff. de aqua pluv. arcen.* & eſt textus optimus in cap. *Venientes , de iureiur.* Alterum fundamentum eſt , quia cùm judex non poſſit non deferre appellationi legitimæ , ut notat Abb. in cap. *De priore , ſupra eodem.* conſequenter nec poteſt hanc facultatem alteri ſubdelegare , cap. *Nemo poteſt plus iuris , de regul. iur. libr. 6.*. Et ita teneas. Non obſtat textus in dicta leg. *fin. Cod. de ſentent.* Quoniam intelligi debet de appellatione frivola , quam judex poteſt removere in ſubdelegatione cauſæ ſecundum Bartol. *in dict.* §. *fin.* & ad objectum Abbatis , quod ſecundùm hunc intellectum illa lex eſſet ſupervacua , quæ tamen videtur edita cum magna ſolemnitate ; reſponde ut hic per Dec. *num.* 11. poſt Alber. in d. l. *fin. in princ.*

8 Secundò nota in verſ. *Nos igitur attendentes* , clauſulam utcumque odioſam , & reſtringibilem appoſitam in reſcripto ita eſſe intelligendam , ut aliquid operetur ultra jus com-

9 mune. Clauſula enim , *appellatione remota* , eſt valdè odioſa , quia appellationis remedium nec Diabolo denegandum foret ſi eſſet in judicio , ut dixit Rota *deciſ.* 16. *num.* 3. *de dol. & contumac. in nov.* per textum in cap. *Cum inter , ſuprà , de except.* & cap. *Cum ſpeciali , infra eodem* : & tamen quia ſi intelligeretur de appellatione frivola nullius eſſet effectus , cùm talis appellatio jam remota eſſet de jure antiquo , ut notatur in cap. *Ad Romanam* , & cap. *ſequent.* 2. *quæſt.* 6. idcircò intelligitur , ut locum habeat etiam in appellatione legitima , ut ſic aliquid operetur ultra

10 terminos juris communis , ut hic patet. Fruſtra enim precibus impetratur quod de jure communi competit , ut leg. 1. *Cod. de theſaur. lib.* 10. & leg. 1. §. *Quod beneficium , ff. de municipal.* & notat gloſſ. 1. in cap. 1. *ſupra, de reſcript.* & ita ex hac littera deducit Abb. Antiqu. *numer.* 5. quem ſequuntur communiter

11 Doctores. Unde Baldus *num.* 2. ſimiliter colligit ex textu expreſſionem ejus , quod tacitè ineſt , habere aliquid augere ; allegat concordantem leg. 3. *Cod. ſi pend. appellat. mors interven,* & Butr. *num.* 3. notat clauſulam privilegiatam ſonantem contra jus in dubio debere intelligi ut in aliquo detrahat juri , vel addat : ad hoc cap. *Si Papa , de privileg. lib. 6.* leg. *Si quando , Cod. de inoffic. teſtamen.* & dict. leg. 1. *in fin. ff. de municipal.* ſequitur Abbas Siculus *in ſecundo notab.* Quod nota perpetuò pro ſtatutis , ut hic per Bald. *num.* 3.

12 Facit quod notat Dynus *conſil.* 32 *Quæſtio talis eſt , Ordinamus : in princip. & per totum* , ubi pluribus firmat ſtatutum debere interpretari ut non ſit de caſu indubitabili , & à jure communi deciſo. Idem voluit Federicus de Senis *conſil.* 109. *Quæſtio , num.* 2. *verſ. Nec eſt veriſimile* : cùm enim , inquit , lex debeat eſſe utilis , & neceſſaria , cap. *Erit autem lex* 4. *diſtinct.* quam utilitatem ſequimur ſi ſolum jus commune contineat ? ut quid membranas occupat ? Eamdem theoricam poſuit Bartol. in leg. 4. §. *Prætor ait* , *num.* 15. *ff. de damn infec.* ubi dicit ſtatutum debere intelligi ut aliquid addat juri communi , quia aliàs nihil operaretur : & ſequuntur Roman. *conſil.* 83 *Licèt iure communi , numer.* 2. *verſ. Nec præmiſſa ſententia.* Alexand. *conſil.* 196. *Perſpectis , numer.* 2. *libr.* 6. & alibi paſſim Docto-

13 res. Quinimò ſecundum Abb. *hic numer.* 2. *verſ. Et adde ad prædicta* : & Præpoſ. *num.* 3. *verſ. Et ideò infert* , quando diſpoſitio ſtatuti eſſet prorſus inutilis intelligendo verba ut jacent , debent verba impropriari ut aliquid operentur,licèt diſpoſitio ſit odioſa, & pœnalis, ut ſingulariter probat textus in cap. *Si ſententiam, in fine,de ſentent.excomm.lib.6.* Et idem voluit hic Baldus , dicens de hoc eſſe textum meliorem de jure in l. *Hæredibus,*§.*fin.ff.ad Trebell.*

14 Tertiò nota ibi, *Etſi non fuiſſet inhibita* : appellationi frivolæ deferendum non eſſe , licet appellatio in reſcripto non ſit remota : & eſt ratio, quia ceſſat cauſa finalis appellationis , quæ fuit ad removendum gravamen , ut cap. *Suggeſtum , ſupra eodem.* Fruſtratoriè autem appellans non cenſetur gravatus,ut hic per Præpoſ. *in* 1. *notab.* de quo latiùs dicam, *infr.num.*20.

Quartò nota ex textu per clauſulam *appellatione remota* , prohiberi appellationem probabilem , & ex juſta cauſa interpoſitam , dummodò tamen cauſa hujuſmodi non ſit in jure expreſſa , ut hic eſt caſus ſecundum omnes , qui non reperitur alibi. Sed an hodie hoc ſit correctum per Decretalem *Ut debitus,infra eodem.* plene dicam *inf.in gloſ.* 1.

15 Ultimò nota ibi , *gravamen huiuſmodi per Superiorem poterit emendari.* Quod etiamſi clauſula , *appellatione remota* , tollat appellationem legitimam , quæ à jure non indulgetur expreſsè ; tamen ſi juſta ſit cauſa gravaminis , poterit gravatus adire Superiorem etiam per modum appellationis : nam etſi aliqui , præſertim Hoſtienſ. *numer.* 1. *in fine* , *verſ. Aut ex cauſa non expreſſa in iure* , & Joann. Andr. *numer.* 4. *in ver. Emendari* , magis probaverint intellectum ut hoc caſu gravatus adire poſſit Superiorem per viam ſupplicationis , ſeu querelæ. Argum. l. 1. *ff. de offic. Præfec. Prætor.* juncta Authen. *Quæ ſupplicatio , Cod. de. precib. Imperat. offeren.* & cap. *Tum ex litteris , cùm ibi notat , ſupra de in integr. reſtitut.* Verior tamen intellectus habet ut id liceat etiam per viam appellationis , ut clare innuit hæc littera dum dicit , ſed ſi appellans fuerit gravatus , poterit gravamen hujuſmodi per Superiorem emandari ; & ſic apertè ſupponit eum fore audiendum per viam appellationis : non enim diceretur appellans niſi appellaret , ut inquit Abb. Antiqu. *num* 3. *in eodem verſ.* Sed ſi appellans , & hanc opinionem dicit magis communem

munem Abb. *num.* 15. *verſ. Sed opinio.* Hunc etiam intellectum communem eſſe atteſtatur Præpoſ. *numero ſexto.*

Quod ſi objicies : Quid ergo operabitur clauſula, *appellatione remota*, ſi etiam in caſibus non expreſſis in jure gravatus poteſt appellare ? Reſpondeo, hæc appellatio non operabitur reſpectu judicis à quo, ſed reſpectu judicis ad quem, ut ſic devolvat negocium ad eum, ſed non ſuſpendat juriſdictionem primi judicis, ut hic declarant Butrius *num.* 2. & *numer.* 5. *verſ. Alius eſt effectus*, & Abbas *numer.* 9. & hoc intendunt Abb. Antiqu. *num.* 5. Hoſtienſ. *numer.* 2. *verſ. Tu dicas expreſſè*, & *numer.* 4. *in ver. Iniuſtè.* Joann. Andr. *eodem numer. verſ. Ex hoc ſecundo*, dum dicunt judicem à quo non teneri hoc caſu appellationi deferre, docentes practicam, videlicet ut judex tradat libellos, ſeu Apoſtolos refutatorios, in quibus exprimat ; & ideò non detuli, quia cauſa non erat expreſſa in jure, & appellatio remota fuerat in reſcripto, ut cap. *Cordi*, §. 1. *infra eodem libr.* 6. Qui intellectus poteſt etiam confirmari ex eo quod etiam Concilium Tridentinum in multis caſibus removet appellationem, puta in cauſa viſitationis, & correctionis, & ante diffinitivam, ut in *cap.* 1. *ſeſſion.* 13. & *cap.* 20. *ſeſſion.* 24. & tamen ſacra Congregatio ejuſdem Concilii interpres declaravit in illis caſibus eſſe inhibitam appellationem ad effectum ſuſpenſivum tantùm, ſed non devolutivum, ut ſcripſi plenius in cap. *Super eo, il ſecondo, numer.* 29. & 30. *ſu-*
16 *pra eodem* : & ita ſe habet ſtylus Curiæ, ut ſic atteſtatur Collectar. *numer.* 1. ubi ait Curiam tenere ut clauſula, *appellatione remota*, quo ad partes nihil operetur quominus ſemper ex cauſa juſta poſſit appellari, ſed bene quoad judicem ne teneatur deferre ; & ita removet appellationem ſuſpenſivam, ſed non de-
17 volutivam. Hinc autem reſultat notabilis effectus : nam etſi appellatio admiſſibilis ad utrumque effectum ſuſpendat juriſdictionem judicis à quo, itaut quidquid fit per ipſum poſt interjectam appellationem revocari debeat tanquam attentatum, ut cap. *Non ſolum, infra eodem libr.* 6. tamen ſecus eſt quando judex à quo non tenetur appellationi deferre, & ſic inhibita eſt appellatio ſuſpenſiva, ſed non devolutiva : nam tunc gravamina per ipſum illata poſt appellationem non revocabuntur per viam attentati, ſed per viam querelæ, cum illius juriſdictio non ſit ſuſpenſa, ut hic benè per Abb. *dict. num.* 15. *verſ. Et intellige*, & latiùs dicam *infra, num.* 30.

18 In gloſſa prima QUÆRO, An clauſula, *appellatione remota*, hodie aliquid operetur, & quid.

19 Ad evidentiam præmitto (quod ſpectat ad rem præſentem) quatuor eſſe ſpecies appellationis ſecundum Petrum de Sampſon. & Abb. Antiq. *hic num.* 2. & Joann. Andr. *num.* 5. Prima eſt manifeſtè fruſtratoria, ſeu frivola, veluti cùm quis appellat à ſententia ſuper notorio crimine, vel de quo in judicio confeſſus eſt, ut cap. *Romana*, §. *Si autem poſt ſententiam, infra eodem libr.* 6. Secunda eſt latens fruſtratoria, ut cùm appellatur ex cauſa legitima, ſed non vera, puta ſi quis appellet quia trahitur ultra duas dietas extra diœceſim, quod tamen non eſt verum, ut cap. *Olim, ſuprà, de except.* Tertia eſt latens probabilis, veluti cùm appellatur ex cauſa probabili, & vera, non tamen expreſſa in jure, ut in dict. cap. *Romana*, §. *Quod ſi objiciatur.* Quarta eſt manifeſtè probabilis, veluti cum appellatur ex cauſa expreſſa in jure, cujus veritas eſt notoria, ut patet in cap. *Accedens, il ſecondo, ſupra Ut lite non conteſt.* & in c. *Cum R. de offic. deleg. cum concord.* de quibus *infra num.* 23.

20 His præmiſſis ad aperiendam quæſtioni veritatem ante omnia excludam caſus non dubios, & erit bonus modus ſolvendi ne ſit prolixa diſtinctio, ut docuit Joann. Andr. in cap. *Cum ſunt partium, num.* 8. *verſ. Ad aperiendam, de regul. iur. libr.* 6. *in Mercurial.*

Primum igitur extra dubium eſt, clauſulam, *appellatione remota*, nihil operari reſpectu primæ ſpeciei appellationis, ſcilicet manifeſtè fruſtratoriæ, quia tali appellationi nec juſtitia defert, nec eſt à judice deferendum, etiamſi appellatio in reſcripto non ſit inhibita, ut hic patet apertè in verſ. *Nos igitur attendentes* : & in cap. *Cum appellationibus, infra eodem, lib.* 6. & notatur in cap. *Ad Romanam, il primo,* 2. *quæſt.* 6. Atque ita hæc ſpecies appellationis ſemper inhibetur à judice, & à jure, ut inquit Abb. Antiq. *dict. num.* 2.

21 Similiter extra dubium eſt hanc clauſulam, *appellatione remota*, nihil operari reſpectu appellationis quartæ ſpeciei, quæ ſcilicet à jure indulgetur expreſsè, ut hic eſt caſus ſecundum
22 Joann. Andr. & omnes *in ſumma.* Unde talis appellatio ſecundum Abb. Antiq. ſemper admittitur à judice, & à jure, ad hoc autem, ut appellatio dicatur expreſsè à jure indulgeri, non requiritur ut jus permittat appellationem in eo caſu, in quo remota eſt appellatio in ſcripto juxta terminos, cap. *Ex parte*, & cap. *Poſtremò, ſupra eodem.* & cap. *Ex conqueſtione, ſupra de reſtit. ſpoliat.* ut putavit gloſſ. 1. *hic*, quæ nimis reſtrinxit diſpoſitionem hujus Decretalis. Sed ſatis eſt, ut appellatio ſit expreſsè in jure approbata, licèt jura non loquantur in caſu appellationis in reſcripto inhibitæ, ſecundum Hoſt. *numer.* 3. *in verſ. Tu dicas expreſſè*, cum quo tranſeunt communiter
23 Doctores, ut teſtatur Abb. *num.* 14. Exempla patent in cap. *Significante*, in cap. *Rodulphus* & cap. *Significavit, ſupra de reſcr.* in cap. *Exhibita, de iudic.* in cap. *Dilecti*, cap. *Dilecta*, & cap. *Significaverunt de except.* & in cap. *Significavit, ſupra eodem.* In his ergo, & conſimilibus caſibus in quibus jura expreſsè indulgent appellationem, nihil operabitur clauſula,
24 *appellatione remota.* Et eſt ratio ſecundum Abb. *numer.* 14. quia ex quo jura permittunt expreſsè appellare, gravamen cenſetur notorium ; ac proinde nihil debet operari remotio appellationis, arg. cap. *Secundò requiris, ſupra eodem.* & eſt textus ſingularis in dict. cap. *Ex conqueſtione de reſtit. ſpoliat.* ubi gloſ. *penult.* ex eo textu colligit remotionem appellationis in litteris non impedire appellationem, ubi manifeſtè quis gravatur, quam gloſſam ſequuta eſt Rota apud Puteum *deciſ.* 414. *libr.* 3.

25 Rurſus extra dubium eſt appellationem ſecundæ ſpeciei, ſcilicet latentis fruſtratoriæ, etiamſi in reſcripto non ſit remota appellatio, non eſſe admittendam ubi conſtat de falſitate cauſæ. Ratio eſt, quia tunc deſinit eſſe latens fruſtratoria, & tranſit in primam ſpeciem manifeſtè fruſtratoriæ, quæ ſemper rejicitur, ut dictum eſt ſupra in prima ſpecie *numer.* 20. Oportet enim cauſam in appellatione exprimendam nedum eſſe probabilem, ſed etiam veram, ut cap. *Interpoſita: ſupra eod.* & dixi in cap. *Super eo, il ſecondo num.24. ſupra eodem.* Sed antequam conſtet de falſitate cauſæ, quamvis hujuſmodi appellatio non admittatur à jure, à quo nulla falſitas approbatur; tamen admittitur à judice, ſecundum Abb. Antiq. Atque ita hæc appellatio latens fruſtratoria, quamdiu non apparet falſitas reſpectu judicis regulatur perinde ac ſi eſſet latens probabilis. Unde in ſolutione quæſtionis omiſſa appellatione latenter frivola, agemus tantùm de tertia ſpecie latenter probabili, ſub qua reſpectu judicis includitur latenter frivola. Qua ratione, & Innocentius *hic numer.* 1. poſuit tres tantùm ſpecies appellationis, videlicet frivolam, cui nunquam eſt deferendum; & expreſsè conceſſam à jure, cui ſemper eſt deferendum; & mediam; ut cùm quis gravatur in caſu, in quo appellatio non eſt à jure expreſsè conceſſa, veluti ſi dentur dilationes, vel nimis breves, vel non tot, quot ſufficiant.

Demum extra dubium eſt non obſtante clauſula, *appellatione remota*, appellationem probabilem, quæ à jure non indulgetur expreſsè, admittendam eſſe ad effectum devolutivum, quia talis clauſula appellationem devolutivam non tollit, ut dixi ſupra *in ult. notab. num.* 15.

26 Quibus ità conſtitutis, dubium ad hoc reſtringitur, videlicet an judex datus cum clauſula, *appellatione remota*, teneatur deferre appellationi probabili, & ex juſta cauſa interpoſitæ, quæ tamen à jure non indulgetur expreſsè.

Gloſſatores hic, & in cap. *Vt debitus*, *infr. eodem.* & alibi ubicumque attingunt hunc articulum, communiter in ea ſunt opinione, ut hodie clauſula, *appellatione remota*, nullius ſit effectus. Et quidem reſpectu appellationis manifeſtè frivolæ, & reſpectu appellationis, quæ expreſsè indulgetur à jure, hoc eſt clarum. Quo verò ad appellationem probabilem moventur, quia prædicta clauſula non tollit appellationes in jure expreſſas, ut hic deciditur Sed hodie in jure expreſſum eſt, ut liceat appellare ex quacumque cauſa probabili, ut in dict. cap. *Vt debitus, infra eodem.* Ergo hujuſmodi clauſula non tollit appellationem ex quacumque cauſa probabili interpoſitam. Atque ita in effectu gloſſæ ſentiunt hanc Decretalem eſſe correctam per illud cap. *Vt debitus*, & conſenſit Innocen. *hic numer.* 1. *verſ. Sed hodie remota eſt hæc Decretalis*, & in dict. cap. *Vt debitus* dicens hoc eſſe tenendum, licèt alii aliter ſomniaverint. Et pro hac opinione videtur textus in cap. *Edoceri*, *ſupra de reſcript.* ubi quamvis inhibita ſit appellatio, tamen poteſt ex rationabili cauſa appellari.

Sed his non obſtantibus in oppoſitum eſt magis communis opinio, quam tenent hic Abb. Antiqu. *numer.* 3. *&* 4. Hoſt. *numer.* 8. *verſ. Sed ſi bene advertas*, Joann. Andr. *numer.* 13. Collectar. *in princip.* Bellam. *numer.* 3. *in* 2. *&* 3. *quæſt.* Butr. *numer.* 5. *&* 7. & communiter Doctores ſequentes, ut teſtatur Abb. Sicul. *numer.* 8. & ſequitur Philipp. Franch. *col.* 3. *verſ. Sit ergo concluſio*, dicens ita reſidere communiter omnes Doctores hic, ut in dict. cap. *Vt debitus.* Hæc igitur ſit concluſio, ut judex procedens cum clauſula, *appellatione remota*, non teneatur deferre appellationi ex cauſa probabili interpoſitæ, quæ in jure expreſsè non approbatur, & hoc cap. non ſit correctum per Decret. *Vt debitus*, quod evidenter probatur triplici conſideratione. Prima conſideratio eſt, quia textus in cap. *Inquiſitioni*, *infra eodem*, qui emanavit poſt Decretalem, *Vt debitus*, decidit clauſulam, *appellatione remota*, in medio litterarum appoſitam referri ad præcedentia quibus annectitur, non autem ad ſequentia Quod utique ille textus non feciſſet, ſi hujuſmodi clauſula poſt cap. *Vt debitus*, nihil operaretur. Secunda conſideratio eſt, quod illud cap. *Vt debitus*, non loquitur de appellatione interponenda à ſententia diffinitiva, ſed ab interloquutoria tantùm. Hoc autem cap loquitur indefinitè; & ſic de appellatione tam à diffinitiva, quàm ab interloquutoria. Ergo non eſt veriſimile, ut illa Decretalis voluerit hanc corrigere indiſtinctè. Tertia, & validior conſideratio eſt, quia prædictum cap. *Vt debitus.* non loquitur in judice dato cum clauſula *appellatione remota*, hic verò deciditur caſus, in quo ſpecialiter remota eſt appellatio in reſcripto. Ergò (ut verbis Hoſt utar) quæ neceſſitas, quæ æqualitas, quæ utilitas (quæ juſtitia, quæ ratio, imò potius quæ inſania eſt, ut quæſtionem ſpecialem tam ſeriosè, tam rationabiliter cum diſtinctione hic ſolutam per illam generalem Conſtitutionem cogar dicere abrogatam? Nec eſt hæc ſana doctrina, ſecundum quam ſpeciei per genus detrahitur; imò potius edocemur in omni parte juris generi per ſpeciem derogari, l. *In toto*, *ff. de reg. iur.* & notatur in cap. 1. *ad fin. ſupra de reſcript.* & in cap. *Studuiſti*, §. 1. *in princ. de Off. legat.*) Ita Hoſt. Cujus verba tranſcripſerunt Joan. Andr. *num.* 13. Bellam. *in tertia quæſt.* & alii præcitati.

27 Non obſtat textus in d. cap. *Edoceri*, *de reſcript.* quia dum decidit à ſententia judicis procedentis appellatione remota poſſe appellari ex rationabili cauſa, intelligi debet id eſt in jure expreſſa, ut ſic illa Decretalis declaretur per iſtam, ut l. *non eſt novum*, cum l. *ſeq. ff. de legib.* ſecundum Hoſt. *hic numer.* 2. *in ver. Expreſſè*, & Joann. Andr. *eodem num. & ver.*

Ex his habes primum effectum hujus clauſulæ, *appellatione remota*, quia tollit omnem appellationem, quæ expreſsè non reperitur à jure conceſſa, ut fusè oſtenſum eſt ſupra.

28 Secundus effectus eſt, quia judex à quo non tenetur hujuſmodi appellationi deferre, ut ſimiliter patet ex dictis, unde & poterit ſententiam ſuam executioni demandare, ut colligitur ex cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, *de Offic deleg.* & hic notat Abb. *numer.* 9. cum enim appellatio

pellatio aliàs ſuſpendat juriſdictionem judicis à
29 quo,hunc effectum tollit clauſula,quia juriſdictio non ſuſpenditur niſi judex à quo deferat appellationi,vel niſi fuerit inhibitus à judice ad quem,ut cap. *Roman. de appell. lib. 6.* vel niſi Superior deliberet de appellatione admittenda, tunc enim primi judicis juriſdictio ſuſpenditur ab eo tempore, quo ex certa ſcientia appellationem admittit, ut d. §. *Præterea*, & notat Butr. *hic num. 5. verſ. Primò enim appellatio*.

Tertius effectus, qui ex præcedenti conſequitur eſt, quia judex non deferens appellationi quantumcunque probabili non incidit in pœnam cap. *Decreto 2. quæſt. 6.* ex quo appellatio à jure non indulgetur expreſsè: hoc enim facit juris authoritate; unde Principis majeſtatem non contemnit, nec peccat, c. *Qui peccat*, 23. *qu*. 4. & l. *Gracchus Cod. ad leg. Iul. de adulter.* ſecundum Hoſt. *hic num. 9.* Butr. *num. 5. verſ. Ex hoc ſecundo*, & Abb. *num.* 10.

30 Quartus effectus eſt, quia cum innovata poſt appellationem interpoſitam ante omnia revocari debeant per judicem appellationis tamquam attentata, ut cap. *Non ſolum infra eodem libr. 6.* Hoc operabitur clauſula *appellatione remota*, ut non revocentur per viam attentati, vel nullitatis, & ita tenent omnes teſte Franch. *hic col.* 3. & Put. *deciſ.* 328. *in princ. lib.* 2. Quoniam cum juriſdictio judicis à quo non ſit ſuſpenſa, proceſſus non eſt irritus niſi in caſibus, quos poſui ſupra proximè in ſecundo effectu. Per Superiorem tamen poterit revocari per viam querelæ, ut concludunt Hoſt. *num. 9. verſ. Quartò quod ſi pendente* Joann. Andr. *num. 4. in ver. Emendari*, Butr. *num. 5. verſ. Tertius effectus*, Abb. *num.* 11. & plerique alij.

Hi ſunt præcipui effectus clauſulæ *appellatione remota*. Sed in univerſum Philip. Franc. *hic col.* 3. *circa med. verſ. Operatur ergo primò*, proſequitur ſeptemdecim effectus, quos prædicta clauſula operatur, & octodecim Præpoſ. *num. 34. verſ. Succedit tertia quæſtio principalis*.

31 Adverte tamen ad id, quod idem Præpoſ. dixit *numer.* 22. videlicet de conſuetudine clauſulam, *appellatione remota*, nihil operari, allegando Hoſt. *in Summ. de Offic. deleg.* §. *Quod ſit eius Officium verſ. Quod autem hæc clauſula*, Specul. *eod. tit.* §. *In quibus, verſ. Ego dico*, Lap. *alleg.* 128. Angel. in l. *fin. Cod. de ſenten. & interlocutor. omn. iudic.* & Butr. *hic circa fin.* Adverte, inquam, ne decipiaris, quia hoc intelligi debet quando hujuſmodi clauſula apponitur in litteris executorialibus, quæ expediuntur per contradictas, ex quo dantur ſine aliqua cognitione cauſæ, & paſſim in omnibus clauſula apponitur: & hoc caſu tenenda eſt opinio Hoſt. *ubi ſupra*: nam, ut ait Bald. *hic in* 1. *oppoſ.* [cùm hodie dicta clauſula apponatur potius de ſtylo generali (intellige in litteris executorialibus) quam de miniſterio ſpeciali, ſonat potius in quamdam monitionem, videlicet, ut non deferatur appellationi fruſtratoriæ, quam quod in aliquo deroget, & juri communi] Hæc Bald. Secùs verò ſi dicta clauſula apponatur in reſcripto commiſſionis, quia cum Princeps vel Signatura talem clauſulam non apponat niſi cum cauſæ cognitione; tunc benè operatur affectus ſuos. Ita ſingulariter declarat Rota apud Put. *deciſ.* 328. incip. *In una Hiſpalen. lib.* 2. De quo dic latius ut ſcripſi in cap. *Studuiſti, in* 1. *quæſt. num.* 40. *ſupra de Offic. leg.*

DE APPELLATIONIBVS.

Cap. Cum cauſam.

SVMMARIVM.

1 *Advocati confesſionem eadem die revocatam, ſi iudex velit habere pro lite conteſtata, vel proceſſum ſubdelegati ratificet, ab eo licitè appellatur.*

2 *Delegatus ab alio quàm à Principe non poteſt cauſam alteri delegare.*

3 *Delegatus ib inferiore à Principe ad univerſitatem cauſarum poteſt unam cauſam ſubdelegare.*

4 *Delegatus ad univerſitatem cauſarum Ordinario æquiparatur, & num.* 15.

5 *Et idem poteſt quod Ordinarius.*
Et ab eius ſententia non appellatur ad Delegantem, ſed ad Superiorem ipſius Delegantis num. 7.

6 *Ordinarius dicitur cui cauſarum univerſitas eſt commiſſa.*

8 *Auditor Nuncij an poſſit cognoſcere cauſas ad Nuncij forum pertinentes, quamvis non habeat requiſita c. Statutum, de reſcriptis lib. 6. & Concil.* Tridentin. cap. 10. ſeſſ. 24. *& num. ſeqq. uſque in fin.*

9 *Auditores Nunciorum non poſſunt cognoſcere cauſas appellationum à ſententia Epiſcopi, vel eius Vicarij in criminalibus lata.*

10 *Et ſententiæ ab eis latæ in cauſis appellationum huiuſmodi non ſuſtinentur ex communi errore.*

11 *Auditores Legatorum an habeant iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. & num. ſeqq.*

12 *Legati æquiparantur Proconſulibus Provinciarum.*
Legati Proconſulis delegatam habent non ordinariam iuriſdictionem ibidem.

13 *Auditores Legatorum an cenſeantur Ordinarij, licèt cauſas cognoſcant ex delegatione ſpeciali.*

14 *Ordinarius ex ſpeciali commisſione non efficitur Delegatus.*

1 CUM CAUSAM. Si judex confeſſionem Advocati eadem die revocatam pro lite conteſtata velit habere, vel proceſſum à Subdelegato factum ratificet, ab eo licitè appellatur. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. & omnes.

2 In Gloſſa in verb. Delegatus, circa finem, verſ. Et quod dicitur nota bene hanc gloſſam, quia etſi Delegatus ab alio quàm à Principe non poſſit cauſam alteri delegare, ut dicitur hic in textu circa finem: tamen ut di-
3 cit gloſſ. hoc intelligitur de eo, qui eſt Delegatus ab inferiori à Principe ad unam cauſam tantùm: ſecus verò ſi ei eſſet delegata univerſitas cauſarum, quia tunc bene poſſet unam cauſam alteri ſubdelegare, leg. *Cum Prætor*, §. 1. *ff. De iudic.* leg. *Legatus*, ſecundum unam lecturam, de qua ibi in gloſ. *unic. ff. de off. Proconſul. & Legat.* & voluit Bartol. in *leg. More, num.* 11. *ff de iuriſdict. omn. iudic.* dicens

dicens id communiter teneri, & pondera ra-
4 tionem in gloſſ. noſtra expreſſam, quia talis Delegatus ad univerſitatem cauſarum quaſi Ordinarius videtur: & cum gloſſ. concordant hic Hoſtienſ. *numer.* 3. Joann. Andr. *numer.* 6. Butr. *numer.* 11. *verſ: Hæc vera dicit*: & Reliqui omnes; & ſic non eſt verè, & propriè Ordinarius, ſed Ordinario ſimilis, ut per Jaſon. in dict. l. *More*, *numer.* 19. *circa medium*, *verſ. Et ideo reſpondendo*, & tenet umbram Ordinarii, ut inquit Butr. *ubi ſupra*: & Ordinarium, & Delegatum ad univerſitatem cauſarum æquiparat gloſſ. 1. in l. *fin. Cod. de iudic.* Bart. *in dict.* l. *More*, *numer.* 5. *verſ. Venio ad fin. ff. de iuriſdict. omn. iudic.* & ibi etiam Jaſon. *dicto numer.* 19. Alexand. *conſil.* 12. *Viſo proceſſu*, *numer.* 4. *libr.* 6. Felin. alios cumulans
5 in cap. *Qualiter, & quando, il primo, numer.* 40. *de accuſat.* Bald. in l. *Si ut proponit*, *la prima*, *numer.* 10. *Cod. quomod. & quand. iud.* ubi ait Delegatum ad univerſitatem cauſarum, cùm
6 remaneat in eſſentia juriſdictionis univerſalis, idem poſſe quod Ordinarius. Quinimo gloſſ. appellat eum Ordinarium in cap. *Statutum*, §. *Inſuper*, *in verb. Moderatas*, *de reſcript. lib.* 6. prout illam gloſſ. ad hoc ponderat Jaſ. loco citato. Item Speculat. *in titul. de offic. Ordinar. numer.* 2. ait Ordinarium dici cui univerſitas cauſarum eſt commiſſa: & idem dixit Petr. de Ancharan. in cap. *Licet undique*, *col.* 2. *ad finem*,
7 *verſ. Nec mirum*, *de offic. Delegat.* Quo fit ut à ſententia Delegati ad univerſitatem cauſarum non appelletur ad Delegantem, quaſi idem ſit tribunal, ſed ad Superiorem ipſius Delegantis, ut leg. 1. *in finem ff. Quis & à quib. appellat.* & argum. cap. 2. *de conſuetud. libr.* 6. & leg. *final. Cod. de offic. Vicar.* & notat Jaſon in dict. l. *More*, *numer.* 19. *circa med. verſ. Et ideo reſpondendo*, *ff. de iuriſd. omn. iudic.*

8 Hinc ſumpta occaſione QUÆRO, An Auditor Nuncii Sedis Apoſtolicæ poſſit cognoſcere cauſas ad Nuncii forum pertinentes, quamvis non habeat qualitates requiſitas in cap. *Statutum*, *de reſcriptis libr.* 6. nec ſit deputatus in Synodo diœceſana juxta Decretum Concilii Tridentini *cap.* 10. *ſeſſ.* 25.

Si quæratur de cauſis appellationum à ſententia Epiſcopi, vel ejus Vicarii in criminalibus lata,
9 jam Sacra Congregatio declaravit Auditorem Nuncij non poſſe eas cognoſcere, obſtareque *cap.* 2. *ſeſſ.* 13. Ac poſtea adjecit ſententias Audi-
10 toris in cauſis hujuſmodi appellationum latas ex communi errore non ſuſtineri: & hæ declarationes auditis partibus editæ miſſæ fuerunt ad Nuncium Florentiæ.

Quoad alias cauſas appellationum non comprehenſas in dicto cap. 2. remanet dubium, an Auditor Nuncij eas poſſit cognoſcere, quamvis nec ſit in dignitate eccleſiaſtica conſtitutus, nec in Synodo Diœceſana deputatus juxta dictum cap. *Statutum*, & Decretum Concilii *dict. cap.* 10. In qua difficultate Corneus *in conſil.* 48. *Repetito Divino Numine*, latiſſimè diſcuſſa in 2. *dubio*, *numer.* 3.
11 *volum.* 1. apertè ſentit Auditores Legatorum etiam de latere non habere ordinariam juriſdictionem, ſed tantùm delegatam, redditque optimas rationes, inter quas ea eſt præcipua, quod
12 Legati æquiparantur Proconſulibus Provincia-
13 rum, cap. 2. *de offic. Legat. libr.* 6. Legati autem Proconſulis delegatam habent, non ordinariam juriſdictionem, leg. *Legati Proconſulis*, *ff. de offic. Proconſul.* Quæ opinio ſi vera ſit inde ſequitur, ut ipſi Auditori cauſæ committi non poſſint, niſi concurrant in eo qualitates d. c. *Statutum*, & decreti d. *cap.* 10.

Verum quia hæc opinio totum fere orbem commoveret ob innumeras propemodum ſententias latas, & quæ paſſim feruntur ab Auditoribus Nunciorum non habentibus has qualitates, videtur potius adhærendum ſententiæ, ut Auditores Nunciorum ſint Ordinarii, & ſic neque comprehendantur in cap. *Statutum*, neque in Decreto Concilii. Ad quod probandum adducitur Bald. in l. *final. numer.* 4. *Cod. ubi Senat. vel claris*, qui tamen id magis præſupponit, quam diſcutit; non enim ibi quærit an ſint Ordinarii, ſed præſupponens duos Auditores Cardinalis Sabinenſis eſſe Ordinarios, quærit an ex eo, quod non cognoſcebant cauſas niſi ex delegatione ſpeciali, cenſerentur delegati, & putat non cenſeri Delegatos, ſed Ordinarios, quia illa eſt potius diſtractio cauſarum, ac petitio curæ, quam vera delegatio. Quæ doctrina vera quidem eſt poſito quod ſint Ordinarii: Nam ex illa ſpeciali commiſſione non efficiuntur delegati. Quod ſcripſerunt Pavin. *in tract. de Offic. & poteſtat.* cap. *Sed. vacant. in* 2. *quæſt. primæ partis princip. numer.* 4. Vant. *in tractat. de nullit. tit. Coram quo*, *numer.* 14. Verum Bald. ut dictum eſt, ibi non diſputat an ſint Ordinarii, vel Delegati ſed tantum ſupponit eſſe Ordinarios, ſentiens ex ſpeciali commiſſione non effici ex Ordinariis Delegatos, ſed remanere Ordinarios, ut priùs erant. Quod potuit contingere, quia forte à Principe eſſent conſtituti Ordinarii, & deputati Auditores Nuncii, ſed quia hoc eſt divinare, ideo Bald. pro hac ſententia ſimpliciter referunt Jaſon. in l. *ex hoc iure*, *ff. de iuſt. & iur. numer.* 8. *in quarta limitation.* Felin. in cap. *Sunt, & alij*, vel in cap. *Nonnulli*, §. *ſunt & alij num.* 49. *verſ. Pro iſta opinione de reſcript.* Joann. Bapt. Ferrett. *conſ.* 204. *numer.* 10. 20. *& ſequen.* & Pavin. *dicto loco num.* 3. *in fin.* Hæc itaque opinio videtur eſſe communior, & certè tutior eſt, quàm uſus, & praxis quotidiana comprobavit; licèt opinio Cornei in puncto juris forte videri poſſit verior, & ſolidioribus nixa rationibus, ex qua opinione communi ſequitur reſolutio ad dubium: Nam cum Auditores Nunciorum ex prædicta opinione ſint Ordinarii, in eis non poteſt habere locum cap. *Statutum*, nec tex. Concilii loquens de iis, quibus delegandæ ſunt cauſæ; quamvis enim Nuncius ei ſpecialiter cauſas committat, ex Ordinariis non effici propterea delegatos ſentiunt Doctores citati à Vant. & Joann. Franc. Pavin. *in locis ſupra allegatis.*

14 Præterea etiamſi hujuſmodi Auditores eſſent delegati, non tamen videntur in eis habere locum cap. *Statutum*, & Decretum Concilii loquentis de cauſis delegandis: nam Delegatus ad univerſitatem cauſarum æquiparatur ordinario, & tenet gloſ. *penult. hic*, & fusè oſtenſum eſt ſupra *numer.* 4. Concilium verò jure

jure voluit, ut tam Sedis Apoſtolicæ Nuncij, quàm Legati cauſas in partibus committendas perſonis deſignatis in Synodo committerent, ne ex ignorantia perſonarum rudes, & ignari ad cauſas cognoſcendas delegarentur. Quæ ratio non procedit in Auditore Nuncij, qui ab ipſo ad cauſarum univerſitatem deligitur.

Ad hæc ita Concilium videtur eſſe intelligendum ex conſuetudine ita obſervata, quæ eſt optima Concilij interpres, l. *ſi de interpretatione ff. de legib.* cap. *Cum dilectus de Conſuetudin.* Nam ſemper Auditores etiam non deſignati in Synodo, & non præditi qualitatibus requiſitis in cap. *Statutum*, cauſas cognoverunt, & deciderunt. Quæ omnia in dubium revocarentur, ſi exceptio nullitatis ex hoc capite eſſet admittenda. Validæ igitur, niſi aliud obſtet, eſſe videntur hujuſmodi ſententiæ ab Auditoribus Nunciorum latæ, ſed ad tollendam omnem difficultatem expedire videtur, ut Sanctitas ſua, ſi ita ei viſum fuerit, per Breve eidem Nuncio directum declaret licuiſſe Auditori prædicto à Nuncio electo, & deputato hujuſmodi cauſas cognoſcere, quamvis non haberet qualitates requiſitas in cap. *Statutum.* Nec eſſet in Synodo Diœceſana deputatus. Atque ex hoc capite ſententias ab eo latas, ac ab eo, aliiſve Auditoribus de cætero ferendas minimè impugnari, aut nulla dici poſſe, vel debere.

DE CONFIRMATIONE

Vtili, vel inutili.

Cap. Si quis.

SVMMARIVM.

1 *De re ſcienter confirmata per Papam iudex inferior non cognoſcit, niſi tempore confirmationis res eſſet litigioſa, vel confirmatio aliàs ſubreptitia.*

2 *onfirmatio rei litigioſæ etiam ex certa ſcientia, non facta mentione litis, eſt ipſo iure nulla, nec impedit iudicem in cauſa procedere.*

eclaratur num. 17.

3 *npetratio ſubſcriptitia privilegij, vel beneficij, non valet.*

4 *udex poteſt in cauſa procedere non obſtante privilegio poſt motam litem impetrato, ſi in eo litis mentio facta non fuerit. Aliàs ſecus, & num. 17.*

5 *oſſidere quis non dicitur rem pacificè, ſi ſuper ea quæſtio ſibi moveatur.*

6 *itigioſa res eſt, de cuius dominio cauſa movetur inter petitorem, & poſſeſſorem iudiciaria conventione.*

7 *lem, ſi cauſa moveatur de quaſi dominio directo, vel utili.*

8 *itigioſi vitium non naſcitur ſuper bonis, ſi actio perſonalis fuerit intentata.*

9 *itigioſi vitium non inducitur ſuper proprietate, ſi lis moveatur ſuper poſſeſſione.*

10 *oſſeſſio tamen efficitur litigioſa.*

11 *onfirmatio ex certa ſcientia quando dicatur, & num. 28. & 29.*

12 *Confirmatio in qua inſcritur tenor rei confirmatæ, dicitur in forma ſpecifica.*

13 *Confirmatio, in qua exprimitur ſubſtantia rei, probat abſque eo, quod doceatur de confirmato.*

14 *Confirmatio ex certa ſcientia ligat manus iudicis, quominus poſſit cognoſcere de quæſtione exorta ſuper re confirmata.*

15 *Niſi conſtat notoriè confirmationem eſſe ſubreptitiam, & num. 17.*

16 *Iudex inferior non cognoſcit de quæſtione, an confirmatio Apoſtolica ſit valida, necne.*

Et quid poſt Conc. Trid. num. 26.

18 *Confirmatio in forma communi, quæ ſit.*

19 *Parum, aut nihil operatur.*

20 *Non impedit iudicem cognoſcere de re confirmata.*

Ad quid impetretur, num. 22.

Dat cauſam, & titulum legitimum præſcribendi num. 23.

21 *Confirmatio ſine cauſæ cognitione an ſit vera, vel falſa, ſolus Papa cognoſcit. & num. 26.*

24 *Concordiæ à Sede Apoſtolica confirmatæ non ſunt ſublatæ à Conc. Trident. c. 6. ſeſſ. 25. & num.* 34.

25 *An hoc procedat tantùm in confirmationibus ex certa ſcientia, an verò etiam in confirmationibus in forma communi. & num. ſeqq. uſque in fin.*

26 *Confirmationum Apoſtolicarum Concilium Trident. non meminit, niſi in* cap. 14. ſeſſ. 24.

27 *Confirmatio in forma communi, & ex certa ſcientia in quibus differant.*

28 *Confirmatio an ſit ex certa ſcientia, ſi fiat cum clauſula,* ſicut juſtè poſſides.

29 *Et quid ſi cum clauſula,* ex certa ſcientia.

30 *Confirmatio ut ſuos producat effectus, duo requiruntur, ideſt ut fiat ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione vocatis partibus.*

31 *Iuramentum eſt fortius vinculum, quàm confirmatio in forma communi, & firmat actum invalidum.*

32 *Concordiæ, ut ſint reales, & obligent ſucceſſores, debent eſſe confirmatæ ex certa ſcientia: aliàs ſunt perſonales.*

33 *Per Confirmationem in forma communi Papa non cenſetur præiudicare Ordinarijs.*

35 *Confirmationis appellatione in dubio venit illa, quæ fit ex certa ſcientia.*

37 *Concordiæ à Sede Apoſtolica confirmatæ in forma communi intelligitur derogatum à Concilio Tridentino etiamſi cum ea concurrat immemorabilis conſuetudo.*

38 *Conſuetudines à Sede Apoſtolica confirmatas an Concilium Tridentinum ſuſtulerit.*

SI QUIS. De re ſcienter confirmata per Papam judex inferior non cognoſcit, niſi tempore confirmationis res eſſet litigioſa, vel confirmatio alias ſubreptitia. Hoc dicit cum cap. ſeq. & ſunt duo dicta, ſecundum ibi, *Sed ſi.*

Nota primò ex prima parte textus, confirmationem à Sede Apoſtolica impetratam lite pendente, nullam eſſe ipſo jure, adeo ut ea non obſtante poſſit judex cauſam cognoſcere, ac diffinire perinde, ac ſi confirmatio non emanaſſet, ut hic notant Abb. & Decius ambo *in primo notab.* Quod verum eſt etiam ſi confirmatio emanaverit à Papa ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione: de hac enim

enim intelligunt hunc textum Abb. Antiqu. Joann. Andr. Bald. Bellam. Cardin. Anchar. Abb. & Joann. de Anan. omnes *in princip.* & benè, quicquid dicat Decius *hic in 3. not.* nam cùm textus dicat judicem poſſe cognoſcere, ſi confirmatio ſit rei litigioſæ, & non poſſe cognoſcere, ſi ſit rei pacificè poſſeſſæ: utique neceſſariò ſupponit utroque caſu confirmationem emanaſſe ex certa ſcientia; alias enim ſi ſub communi forma, ſive res eſſet litigioſa, ſive non, indiſtinctè poſſet judex in cauſa procedere, ut tangetur in gloſ. *ult. num.* 14. & hoc eſt ex mente Innoc. dicentis hunc intellectum eſſe planiorem, *num.* 1. *verſ. Planior eſt intellectus*, Prædicta tamen procedunt dummodo in litteris confirmationis non ſit facta mentio litis pendentiæ; tunc enim confirmatio reſpectu illius rei, ſuper qua lis vertitur, eſt ſubreptitia, & ipſo jure nulla, cap. *Ad noſtram*, ibi *denuncietis irritas, & inanes*, & cap. *Porrecta*, ibi, *Denuncies non valere*
3 infra eodem. Et eſt communis regula non ſolum in confirmationibus, ſed etiam in privilegiis, beneficiis, ut impetratio ſubreptitia non valeat, ut notat Calderin. *in conſ.* 1. *de feud.* Dec. *hic num.* 3. & ſcripſi plenè in cap. *Ad audientiam il ſecondo* poſt Abb. & Felin. *ſupra de*
4 *reſcript.* Et tenet hic Innocen. *num.* 1. *verſ. Imo quod plus eſt*, dicens, judicem poſſe procedere non obſtante privilegio poſt motam litem impetrato, in quo litis mentio facta non fuerit, per cap. *Cauſam, il ſecondo ſupra de teſtam.* ſecus verò ſi in confirmatione, vel privilegio diceretur, *non obſtante quod res ſit litigioſa*; quia tunc illa cauſa eriperetur à juriſdictione judicis inferioris, ut cap. *fin.* ibi, *de dicta quæſtione facta mentio non fuiſſet, ſupra, Vt lite pendent*, ſecundum Innocen. *hic num.* 1. cui ſubſcribunt Hoſt. *eodem num. verſ Sed ſecundum Dominum noſtrum*, Joann. Andr. *numer.* 5. Butr. Imol. Abb. & Dec. omnes *in primo not.*

5 Secundò nota ibi, *ſed ſi rem tunc pacificè poſſidebat*, quem non dici pacificè rem poſſidere, ſi ſuper ea quæſtio ſibi moveatur, ut hic notant Butr. & Imol. ambo in *ult. notab.* Abb. *num.* 3. & Decius *num.* 19. Cardinal. in Clem. *Gratiæ, in 13. quæſt. de reſcript.* Archid. Jo. Andr. & Gemin. in cap. *Commiſſa, de elect. lib. 6.*

6 Adverte tamen, quia per hoc res ipſa non efficitur litigioſa, niſi quæſtio, ſeu lis moveatur inter petitorem, & poſſeſſorem judiciaria conventione dicit text. in auth. *Litigioſa, Cod. de litigioſ.* & ibi notant Jacob. Butricar. Bald. & Salycet. omnes *in Summario*, Oldrad. Cyn. uterque *num.* 1. Petr. de Bellapert. *verſ. Dicit enim*, Hoſt. in cap. *Ec-*
7 *cleſiæ S. Mariæ num.* 2. *ſupra ut lit. pendent.* Et idem dicendum ſi lis moveatur ſuper quaſi dominio directo, vel utili, puta per Publicianam in rem actionem, vel aliquam utilem rei vendicationem, ut notat gloſ. in d. auth. *Litigioſa, in ver. Dominio*, Odofred. Bellapert. & Hoſt. *locis citatis.* Secus verò ſi actio per-
8 ſonalis fuerit intentata, quia ex hoc ſuper bonis vitium litigioſi non naſcitur, ut eſt textus in l. *Quamquam*, §. *Iulianus*, *ff. de aqua pluv. arc.* & voluit Rota *deciſ.* 173. *numer.* 6. *par.* 7.
9 *Recent.* Item ſecus ſi quæſtio moveatur ſuper poſſeſſione, quia per hoc vitium litigioſi non inducitur ſuper proprietate, & ita intelligas gloſſam primam, hic ſecundum Abb. *numer.* 5. Alberic. in d. auth. *litigioſa num.* 1. Caſſador. *deciſ.* 6. *num.* 2. *de reſcript.* Sarnen. *in regul. de Tri-*
10 *ennal. quæſt.* 53. *num.* 8. Sed tamen poſſeſſio ipſa, ſuper qua movetur contraverſia, efficitur litigioſa, & ita procedit hoc cap. ut declarat Abb. d. *num.* 5. *verſ. Secundò poteſt*, Cravet. *in conſ.* 279. *Scripſ. aliàs num.* 3. *verſ. Præſuppoſito*; & fuit reſolutum in Rota, ut refert Lancellott. *de Attentat. par.* 2. *cap.* 4. *in præfat. num.* 493.

11 In gloſſa ultima nota confirmationem eſſe in duplici differentia. Alia eſt, quæ conceditur ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione, veluti, cùm totum negocium fuit Papæ reſervatum, & ipſe nulla conditione adjecta ſimpliciter confirmat; tunc enim intelligitur confirmare ex certa ſcientia, ut hic firmat gloſſ. noſtra poſt medium *verſ. Et hoc intelligitu*
12 Abb. antiq. *numer.* 3. & Abb. Sicul. *num.* 6. *verſ. & dicitur ex certa ſcientia*, & idem eſt ſi i litteris inſeratur tenor rei confirmatæ, cap. *Venerabilis, infra eodem.* Rot. *in Recentior. deciſ.* 157. *num.* 8. *part.* 6. quo caſu dicitur confirmatio in forma ſpecifica, ut per Rotan *deciſ.* 222. *numer.* 12. & 13. *part.* 7. *Recent.* &
13 ubi fuit expreſſa ſubſtantia rei, confirmatio probat abſque eo, quod doceatur de confirmato, ut decidit Rota *deciſ.* 36. *num.* 1. & *ſequen. part.* 2. *diverſ.* & *deciſ.* 226. *numer.* 22. *par* 7. *Recent.* Et talis confirmatio habet tres effectus, quos notat gloſſ. in cap. *Cùm acceſſiſſent in ver. Confirmatum*, *ſupra de Conſtitut.* & fuſiùs proſequitur Abb. *hic num.* 6. & 7. Se
14 quod pertinet ad textum noſtrum, hæc confirmatio ligat manus judicis, quominus poſſi cognoſcere de quæſtione exorta ſuper re confirmata, ſine mandato Papæ, ut hic eſt ca-
15 ſus in fine: & ita intelligi debet Vincentiu hic allegatus in gloſſa *ultima*, niſi tamen confirmatio eſſet ſubreptitia, puta, quia fuit obtenta ſuper re litigioſa non facta mentione d lite, vel alio modo peccat in ſubreptione
16 tunc enim quamvis judex inferior non poſſi cognoſcere de quæſtione orta, an ipſa confirmatio valeat, necne, ſecundum opinioner Laurentij, quam dicit veram Bernardus *hi in ultim. gloſſ. ante medium*, *verſ. Et Laurentius dicit*: & tacitè approbavit Tridentin Synodus in *cap.* 14. *ſeſſ.* 24. ut dicam infra *num.* 26. tamen non impeditur cognoſcer de re confirmata, quia ſi certum eſſet confirmationem fuiſſe obtentam per falſi ſuggeſtionem, impetratio non valeret, ut cap. *proxim. infra eodem*: & probatur hic in prima part textus, & fuit opinio Tancredi, quam hi ſequitur gloſſ. *ultim. in fine*, & Rota *deciſ.* 35
17 *num.* 14. *part.* 6. *Recentior.* Ad hoc tamen requiritur, ut notoriè conſtet de vitio ſubreptionis, puta ex partis confeſſione, vel ex tenor ipſius Bullæ, ſecundum Innocent. in cap. *ſequen. in fine*, & Abb. *num.* 8. *verſ. Et hoc intellige*, & vid quod legitur, & notatur in cap. *Cum veniſſent*, *ſupra de Iudic.*

18 Alia eſt confirmatio, quæ conceditur in forma communi, videlicet adjecta conditione ſi juſtè, canonicè, aut providè factum ſit

v

vel alia conſimili , ut per Abb. *hic num. 6. verſ. Et dicitur* , quæ hodie in confirmationibus ſtatutorum, & privilegiorum ex ſtylo conſuevit exprimi per illam clauſulam , *Dummodo ſacris Canonibus , Tridentini Concilij Decretis , & Conſtitutionibus Apoſtolicis non adverſentur* : & talis confirmatio , ſeu innovatio nihil novi juris tribuit juribus hic allegatis in gloſ. 2. eamque parum , aut nihil valere aſſerunt hic gloſſ. *ult.* Abb. Antiq. *num. 2. verſ. Aut non apponitur.* Bald. *num. 2.* Abb. Sicul. *num. 6.* & paſſim alii.

20 Caſſador. *deciſion. unic. hoc titul.* Rota *deciſ.* 84. *numer. 8. part. 7. Recent.* Unde per hujuſmodi confirmationem non præcluditur via judici ordinario cognoſcendi de validitate juris confirmati , cap. *Bonæ* , *infra eod.* & c. *Quia diverſitatem* , *de conceſſ. præben.* & in hoc conveniunt omnes : & eſt ratio ſecundum glo. 2. quia Summus Pontifex cenſetur hæc facere ſine alicujus præjudicio , ut patet in juribus præallegatis : & in c. *final.* ubi gloſſ. *un. infra eod.* Bald. *hic num.* 10. Rota *deciſ. 356. num. 19. part. 6. Recent.*

21 Cæterum etſi judex, ut prædixi, non impediatur cognoſcere de validitate juris confirmati , tamen ſi quæſtio ſit an confirmatio ipſa obtenta ſine cauſæ cognitione ſit vera , vel falſa, ſolus Papa cognoſcit , ut poſt Innoc. firmat Bald. *hic num. 5.*

22 Sed dices , Ad quid ergo prodeſt talis impe-ratio? Reſpondeo cum gloſſ. 2. & Abb. *num. 6.* parum prodeſſe , & impetrationem fieri ad cau-elam , ne videatur ſine ſcientia Papæ proceſ-iſſe , & ad hoc ut ob illius reverentiam magis

23 imeatur , arg. c. *Quamquam* , 23. *diſt.* Adde u alium effectum valde notabilem hujus con-irmationis , vel privilegii ſub communi for-na, quem tangit Abb. Antiq. *hic num. 2. verſ. Sed ic,* & in c. *Dudum* , *num. 2. verſ. Et eſt nota dignum, nfr. de decim.* quia ſcilicet dant cauſam , & titulum egitimum præſcribendi : ad hoc c. *Cum perſonæ*, §. *Quod ſi tales, de privil. lib. 6.*

24 QUÆRO , poſita deciſione S. Congrega-ionis Concilij, qua declaratum fuit , concordias Sede Apoſtolica confirmatas non eſſe ſublatas

25 ecreto Conc. Trident. *c. 6. ſeſſ. 25.* An hujuſmodi ecifio vendicet ſibi locum in confirmationibus antùm, quæ emanarunt ex certa ſcientia , & cum auſæ cognitione ; an vero etiam in confirmatio-ibus in forma communi.

26 Confirmationes Apoſtolicæ ex certa ſcien-ia emanatæ nullo caſu per Conc. Trid. videntur ublatæ : obſervandum eſt enim de confirma-ionibus Apoſtolicis expreſſam mentionem ha-eri dumtaxat in *cap. 4. ſeſſ. 24.* ubi ſolum tribui-ur facultas Ordinariis tanquam Sedis Apo-tolicæ Delegatis cognoſcendi de earum ſub-eptione, & obreptione, & intentionis defectu ; uæ facultas aliis Epiſcopis non competebat, n cap. *prox. infra eod.* & dictum eſt ſupr. *num. 16.* & 21. Quippe Patres Concilii pro debita reve-entia de proviſionibus Apoſtolicis judicari no-uerunt , niſi maturè , & Apoſtolica authoritate, uæ reverentia in plurimis ejuſdem Concilii de-retis elucet.

27 Pro ſolutione dubii præmittendum videtur, anc diſtinctionem Confirmationum eſſe lega-em , ut patet in c. *Quia diverſitatem de con-eſſ. præben.* & in cap. *Illa* , *ne Sed. vacan.* quibus in locis fit expreſſa mentio de confirmationibus in forma communi ad differentiam aliarum , quæ emanant ex certa ſcientia , & cum cauſæ cognitione. Item eſſe realem , & diverſos inter ſe effectus producere , ut per gloſſ. *in dictis juribus* , & in cap. *Paſtoralis* , §. *Præterea de Offic. deleg.* Hoſt. *in ſumma de confirm. util. vel inut.* Caſſador. *deciſ. un. eod. tit.* & patet ex dictis *ſupra num. 11. & 18.*

28 Præmittendum ſecundo ad diſcernendas invicem has confirmationes , tradi à Doctoribus, & gloſſis regulas ; nec eſſe tutum dicere illas eſſe in forma communi , in quibus appoſita eſt clauſula , *ſicut ſine pravitate* , vel *ſicut juſtè poſſides*, ut dicebat Abb. Antiq. *hic num. 2.* quia hæc verba poſſunt ſumi conditionaliter , & cauſaliter , ut notat alter Abb. in cap. *Venerabilis*, & in cap. *Examinata* , *in fin. infra eodem.* Quem-

29 admodum neque omnes , in quibus ponitur clauſula , *ex certa ſcientia* , negant eſſe in forma communi , ut per eumdem Abb. & apertiùs Pariſ. *conſ. 19. numer. 12. volum. 1.* poſt Aretin.

30 *conſ. 15.* Nam duo copulativè requiruntur , ut confirmatio Apoſtolica ſuos producat effectus, nempe ut fiat ex certa ſcientia , & cum cauſæ cognitione vocatis partibus , ut plenè per Rotam *deciſ. 166. numer. 45. 8. & 14. par. 5. Recent.* Denique præmittendum , quantum attinet ad propoſitam quæſtionem , confirmationes in forma communi illas intelligi , quæ novum jus tribuunt , nec firmant ea , quæ aliàs ſunt ex ſe invalida , juxta communes traditiones , & conſtat ex dictis ſupra *num. 19.*

His præmiſſis ad propoſitam quæſtionem reſpondetur, has confirmationes in forma communi cenſeri ſublatas , ſive afficiant concordias ſive ſtatuta , ſeu alia, quæ per Conc. Trident. expreſsè tolluntur tam in *c. 4. ſeſſ. 6.* quàm alibi.

31 Probatur primò juramentum eſt fortiùs vinculum , quàm confirmatio in forma communi ; ſiquidem illud firmat actum invalidum. Auth. *Sacramenta puber. C. ſi adverſ. vendit.* Pariſ. *conſil. 33. num. 24. lib. 1.* poſt gloſ. & Doctores hic, & in c. *dilecta infra eod.* At Concilium tollit vinculum juramenti , non obſtante , quod præſupponat aliud vinculum præcedens , ſive ſit ſtatutum , ſive concordia, ſuper qua interponitur. Ergo etiam confirmationem in forma communi.

32 Secundò Concilium ſecundum declarationem Sac. Congregationis præſervat illas concordias , quæ alioqui reales ſunt , & aptæ ligare ſucceſſores , aliàs præſervatio nulla eſſet earum concordiarum , quæ perſonales ſunt , & obligant tantùm auctores , ſecundum ea , quæ leguntur , & notantur in cap. *Veniens ſupra de tranſact.* At ſolæ confirmationes emanatæ ex certa ſcientia reddunt concordias reales , ut obligent Succeſſores d. cap. *Veniens* , ubi expreſsè Innocen. Rota *deciſ. 2. de confirm. util. vel inutil. in addit. in novis.* Ergo &c.

33 Tertiò illa interpretatio facienda eſt , quæ proximior eſt menti ſtatuentis , & per quam omnia concilientur, & vitiantur abſurda. Talis autem eſt hæc , quæ non ſolum ſequitur intentionem confirmantis Papæ, qui per confirmationes in forma communi non intendit præjudicare Ordinariis, cap. *final. infra eod.* cap. *Ex parte de Conſtitut.* c. *Dudum* §. *final. de decim.* & dictum eſt ſupra *num. 20.*

*num.*20. Sed deſervit etiam menti Patrum in Concilio, qui voluerunt tolli funditus omnia obſtacula impedientia Capitulorum viſitationes, ſcientes rara eſſe Capitula, quæ non poſſent juvari hujuſmodi confirmationibus in forma communi, ut ex inſpectione actorum ejuſdem Concilii
34 planè colligitur. Nec diſcrepat à ſententia S. Congregationis, quæ difficilè deſcendit in hanc partē, per quam confirmationes Apoſtolicæ præſervantur, ex rationibus, & effectibus militantibus dumtaxat in confirmationibus ex certa ſcientia.

Accedit, quod gloſ. *antepenult.* in Clem. *Dudum de ſepult.* propter quam primum Rota, deinde Sac. Congregatio mota fuit, loquitur in pacto ex ſententia confirmata ex certa ſcientia, ut ex lectura, & iis, quæ Doctores ibidem dicunt, facilè deducitur, Bellam. *deciſ.* 534. Quare in eiſdem terminis tum deciſionis Rotæ; tum Sac. Congregationis declaratio erit intelligenda ad tex. in l. 1. & ibi Bart. *in princ. ff. de coniug. cum emancip. liber.* cum ſimilib. ut dixi in c. *Quoniam, num.* 23. *ſupra de conſtitut.* ſi ſola ratio duplicis vinculi talem declarationem perſuaſiſſet, eadem ratione intelligi deberent præſervatæ illæ concordiæ, quæ juramento vallatæ, & inſuper ſententiis eſſent confirmatæ; quia triplex funiculus difficiliùs rumpitur, c. 1. *de treug. & pac.* quod tamen alienum eſt à ſententia tum Rotæ, tum Sac. Congregationis.

35 Ad hæc verba declarationis debent accipi in potentiori ſignificatu, l. 1. *ff. Si ager vect. vel emph. pet.* Ideoque in dubio appellatione confirmationis intelligitur illa, quæ fit ex certa ſcientia. Jo. Andr. in c. *penult. in fin.* Abb. in c. *Examinata n.* 5. *verſ. Conclude infra eod.* per tex. in c. *Inter dilectos, de fid. inſtr.* & in c. *Conſtitutus*, juncta gloſ. *in verſ. Confirmavit, de religioſ. domib.* Ergo declaratio Sac. Congregationis non eſt intelligenda de ea, quæ fit in forma communi.

36 Quod verò dicitur Concilium tollere concordias, quæ ſuos tantùm ligent auctores, *c.* 4. *ſeſſ.* 6. & *c.* 6. *ſeſſ.* 25. directè adverſatur diſpoſitioni Concilij, quod imò præſervat concordias quoad hunc effectum, ut ſuos obligent auctores procederet propoſitio, quando Concilium loqueretur modo indicativo, quæ ſuos tantum ligant auctores. Cæterum cùm loquatur modo imperativo, quæ ſuos tantum ligent auctores oſtendit verba hæc accipienda eſſe non demonſtrativè, ſed potiùs limitativè, quaſi Concilium derogando omnibus concordiis, etiam illis, quæ aptæ erant ligare Succeſſores, reſtringat obligationem ad earum auctores dumtaxat, & ſecundum hunc intellectum textus inducitur ad prnbandum ſublatas eſſe, vel ſaltem modificatas concordias confirmatas etiam ex certa ſcientia; aliàs enim ſuperflua videri poſſet derogatio Concilij: Siquidem omnes aliæ concordiæ, præter has confirmatas ex certa ſcientia, ſunt perſonales, c. *Veniens de tranſact.* Poſtremò Concilium intelligendum de vinculo Confirmationis valido, quod ſit ſimile aliis expreſſis in Concilio, quæ fiunt cum matura conſideratione. Unde ſequitur ut ſit intelligendum potius de vinculo Confirmationis ex certa ſcientia, quod eſt validius, & fit cum majori deliberatione: Confirmatio enim in forma communi ex ſe debile vinculum eſt, imò nec vinculum, quia non vincit, nec fit ad vinciendum, ſed ut magis timeatur ob reverentiam Sedis Apoſtolicæ, ut fuſiùs dictum eſt ſupra, *num.* 19. & 22.

37 Et hanc ſententiam in fortioribus terminis olim probavit Sac. Congregatio Concilij: nam propoſito dubio, An decreto *c.* 6. *ſeſſ.* 25. intelligatur derogatum concordiæ confirmatæ à Papa in forma communi, ſi ſimul cum ea concurrat immemorabilis conſuetudo: Sac. Congregatio cenſuit intelligi derogatum.

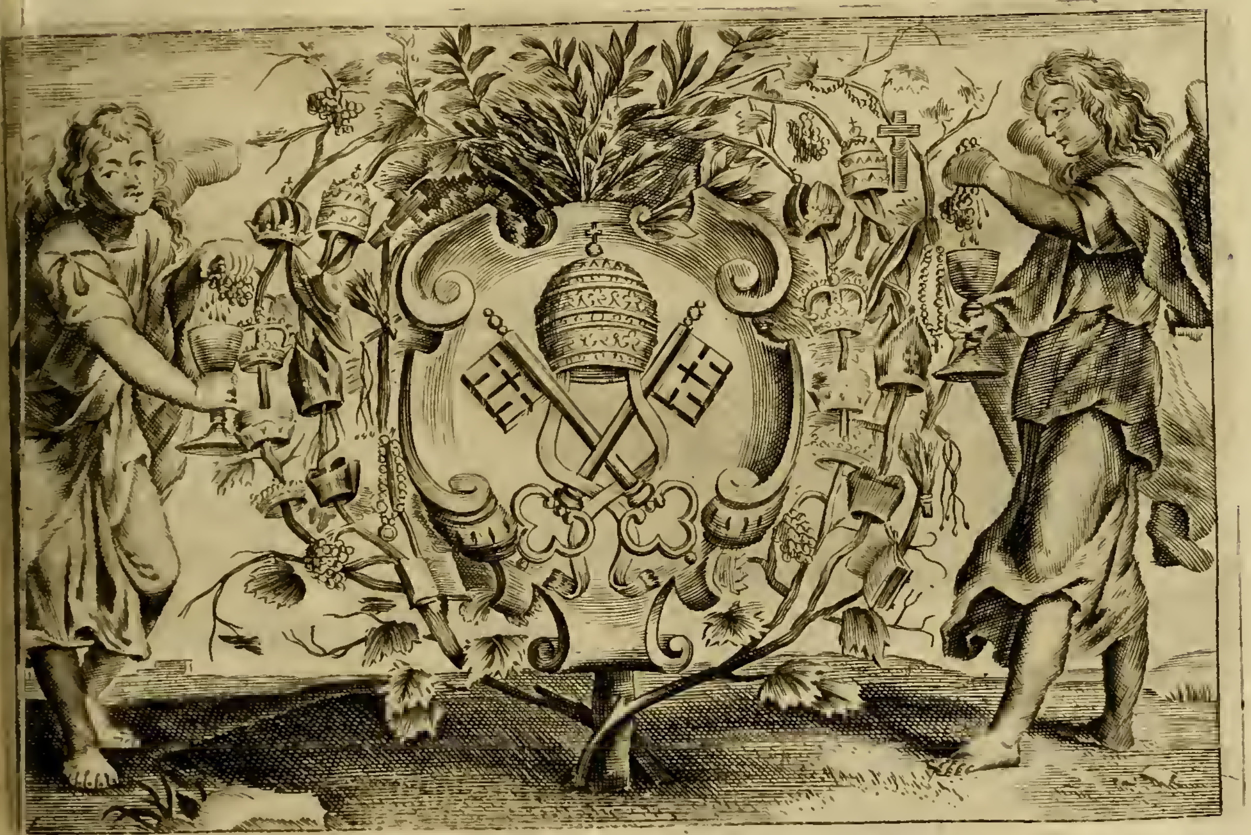
38 Porrò cum Rota decidiſſet in una Salamantina juriſdictionis *cap.* 9. *ſeſſ.* 24. & *cap.* 10. *ſeſſ.* 23. loquentia de viſitatione, & conceſſione dimiſſoriarum, non ſuſtuliſſe conſuetudines à Sede Apoſtolica confirmatas, Sac. Congregatio die 12. Januarij 1581. cenſuit deciſionem Rotæ revocandam per ipſammet Rotam, tanquam decretis Concilij non congruentem, & permanendum in decretis aliàs ab hac S. Congregatione in hujuſmodi materia editis, rationibus adductis in duobus votis: & id ſignificandum Rotæ Auditori, coram quo cauſa pendet in tertia inſtantia. Sed priùs omnia referenda S. D. N. ſi Sanctitas ſua id fieri probaverit.

Die 16. Januarii 1581. in Conſiſtorio Sanctiſſimus reſpondit audiendum Epiſcopum: & inſtitit propter duplex vinculum.

Hanc deciſionem videtur ſequuta Rota coram Finetto in una Palentina in qua quærebatur, an Archidiaconus de Cavore poſſet viſitare in territorio ſui Archidiaconatus non ſervata forma decreti Concilij; & Epiſcopum viſitantem impedire: & Rota ſenſit non poſſe niſi ſervata forma, non obſtante vinculo ſimplici, ſcilicet conſuetudinis, ſententiarum Rotalium, & Confirmationis Apoſtolicæ.

Explicit Commentarius in Librum ſecundum Decretalium.

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN PRIMAM PARTEM TERTII LIBRI DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud HÆREDES IOANNIS WIDENFELT.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

RUBRICÆ,
ET CAPITULA
HUJUS PRIMÆ PARTIS
Tertii Libri Decretalium.

de *Clericis conjugatis.* pag. 27

IOannes. 27

de *Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel Præbenda.*

AD audientiam. 70
Clericos. 76
Conquerente. 38
Cùm ad hoc. 74
De cætero. 41
Ex geſtis. 28
Ex parte. 46
Ex tuæ. 63
Qualiter. 57
Quia nonnulli. 31
Relatum. 34
Tuæ. 68

de *Clerico ægrotante, vel debilitato.* 190

COnſultationibus. 201
Cùm percuſsio. 190
De Rectoribus. 193
Ex parte. 199

de *Cohabitatione clericorum, & mulierum.* 5

QVæſitum. 22
Veſtra. 5

de *Conceſsione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.* 228

LItteras. 241
Nulla. 228
Poſtulaſtis. 248
Quia diverſitatem. 238

de *Decimis, Primitiis, & Oblationibus.* 388

CVm contingat. 392
Cùm in tua. 400
In aliquibus. 400
Nuper. 402
Quoniam. 388

de *Donationibus.* 301

PRudentes. 301

de *Feudis.* 282

EX parte. 285
Inſinuatione. 282

de *His, quæ fiunt à maiori parte Capituli.* 272

CVm in cunctis. 272

de *His, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.* 260

CVm Apoſtolica. 260
Etſi membra. 268
Paſtoralis. 261

de *Inſtitutionibus.* 211

CVm veniſſent. 224
Ex frequentibus. 223
Non amplius. 211

de *Locato, & conducto.* 280

POtuit. 280

Ne Sede vacante aliquid innovetur. pag. 252

ILla. 256
Novit. 252

de *Parochiis, & alienis Parochianis.* 375

NVllus. 376
Si Epiſcopus. 375
Significavit. 382

de *Peculio Clericorum.* 303

SI quis ſanè. 303

de *Præbendis, & Dignitatibus.* 81

AD hæc. 102
Cùm jam dudum. 115
Cùm ſecundum. 108
De multa. 142
Dilecto. 136
Dilectus, il primo. 125
Dilectus, il ſecondo. 138
Epiſcopus. 83
Expoſuiſti. 177
Extirpandæ. 151
Extirpandæ, §. Qui verò. 153
Grave. 149
Licet. 160
Niſi eſſent. 129
Non licet. 81
Præterea. 108
Quia in tantum. 91
Referente. 95
Significatum. 97
Super inordinata. 184

de *Rebus Eccleſiæ non alienandis.* 274

AD noſtram. 279
Nulli. 274

de *Sepulturis.* 359

FRaternitatem. 359

de *Solutionibus.* 289

AD hoc. 289
Odoardus. 292

de *Succeſsione ab inteſtato.* 356

CVm dilectus. 356

de *Teſtamentis, & ultimis voluntatibus.* 314

CVm eſſes. 329
Ioannes. 354
Nos quidem. 319
Quia ingredientibus. 314
Relatum. 346
Tua nobis. 347

de *Vita, & honeſtate Clericorum.* 1

A Crapula. 1

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN PRIMAM PARTEM TERTII LIBRI DECRETALIUM.

DE VITA, ET HONEſtate Clericorum.

Cap. A Crapula.

SUMMARIUM.

1 CLERICUS *crapuloſus, vel ebrioſus monitus non deſiſtens, ab officio, vel beneficio ſuſpenditur.*

1 *Ebrius quid differat ab ebrioſo.*

3 *Ebrietas inducit exilium mentis, & libidinis incentivum.*

4 *Ebrietatis quæ & quanta ſint mala.*

5 *Vinolentum Sacerdotem & Apoſtolus prohibet, & vetus lex damnat.*

6 *Clericis an liceat bibere ultra tertiam vicem.*

7 *Moniales debent vinum fugere ſicut venenum.*

8 *Crapula quid ſit, & unde dicatur.*

9 *Ebrietas quid.*

10 *Cerviſiæ immoderatus potus an ſit crapula, vel ebrietas.*

11 *Siccra quid ſit.*

12 *Crapula quandoque inebriat, & mentis exilium inducit.*

13 *Obligantium ſe ad potus æquales abuſus reprobatur.*

14 *Verſellizantes qui dicantur.*

15 *Sponſio quod alter alterum in bibendo ſuperabit, non eſt rata.*

16 *Clerici bibentes vinum ſine aqua qualiter peccent.*

17 *Cibus nullus, vel potus eſt illicitus, niſi per accidens.*

18 *Vinum bibere an propter ſcandalum ſit peccatum.*

19 *Verba imperativa an obligationem inducant.*

20 *Conſilium perfectionis non eſt obligatorium.*

21 *Canonis imperantis, vel prohibentis tranſgreſſio ex ſui natura eſt culpa mortalis.*

22 *Suſpenſus ab officio an ſit ſuſpenſus à beneficio.*

23 *Electio in pœnis alternativis eſt Iudicis.*

24 *Ebrietas an ſit peccatum mortale.*

25 *Peccatum nullum adeò eſt veniale, quod non fiat mortale, ſi placet.* Declaratur *n.* 31

26 *Væ eſt comminatio pœnæ æternæ.*

27 *Peccatum veniale an & quomodo poſſit fieri mortale; & n.* 32

28 *Peccata minima ſi negligantur, occidunt,*

29 *Ebrietas tripliciter poteſt contingere.*

30 *Moralia accipiunt ſpeciem non ab his, quæ per accidens eveniunt præter intentionem, ſed ab eo, quod eſt per ſe intentum.*

31 *Rationis uſu ſeipſum privare, an ſit culpa lethalis.*

32 *Ebrietatem eſſe peccatum mortale, ſi ſit aſſidua, quomodo intelligendum ſit. & n. ſeq.*

33 *Ebrietas voluntaria ad valetudinem recuperandam, an ſit peccatum; & n. ſeqq.*

34 *Aegrotus frequenti ebrietate à periculoſo morbo de conſilio medici liberatus.*

35 *Cibus & potus moderatus ſano poteſt eſſe ſuperfluus infirmo, & è converſo.*

36 *Inebrians ſe ad vomitum provocandum, an peccet.*

37 *Inebriari ſe num liceat ſine peccato ad vitandam tyranni ſævitiam.*

38 *Mutilare ſibi membrum putridum corporis corruptivum num liceat ſine incurſu irregularitatis.*

39 *Membrum ſibi amputare ad vitandam ſævitiam tyranni, non licet.*

40 *Tyranno præcipienti uſum carnium in diebus prohibitis obtemperari non poteſt ſine peccato.*

1 A CRAPULA. Abbas antiquus ſic ponit caſum brevem; Clerici ſe ingurgitare, vel inebriare non debent: aliàs poſt monitionem legitimam, ab officio, vel beneficio ſuſpenduntur. Sed Joan. Andr. Bald. Butr. Cardin. Abbas Siculus Jo. à Capiſtrano. & cæteri ſummant ſic. Clericus crapuloſus, vel ebrioſus monitus non deſiſtens, ab officio, vel beneficio ſuſpenditur. & benè, quia hic non punitur actus, ſed habitus, & frequentia.

2 Ebrius enim hoc differt ab ebrioſo ſecundum Bald. *n.* 1. quod ebrius dicitur actu; ebrioſus habitu, vel conſuetudine ſe inebriandi. Et eſt aliquantulum difficilis probationis, ut notat Innoc. in c. *Cum cauſam de teſtib* Dividitur in tres partes. Primo, prohibet crapulam, & ebrietatem. Secundò reprobat abuſum obligantium ſe ad æquales potus. Tertio ſtatuit pœnam tranſgreſſoribus. Secunda ibi, *unde illum abuſum.* Tertia ibi, *ſi quis autem.*

3 Nota primò, ebrietatem inducere exilium mentis, & libidinis incentivum, §. 1. 44. *diſt.* Eſt enim fomes omnium vitiorum. c. *Ante omnia.* 35. *diſt.* Unde Apoſt Epheſ. 5. *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* c. *Etſi Chriſtus* § *Quidam de jurejur.* & Proverb. 20. *Luxurioſa res eſt vinum, & contumelioſa ebrietas. Qui cum his immiſcetur non erit ſapiens.* refertur in c. *Luxurioſa* 35. *diſt.* Unde ſingulariter

4 Bern. *in lib. de contemptu mundi.* Quid turpius, inquit, ebrioſo, cui fœtor in ore, tremor in corpore, qui promit ſtulta pandit occulta, cui mens alienatur, facies tranſmutatur; ibi nullum ſecretum ubi regnat ebrietas. Et Auguſtinus relatus à Mar. Socin. in c. *ſi conſtiterit. n.* 22. *de Accuſat.* & à Petro de Anch. *hic nu.* 2. Ebrietas aufert memoriam, diſſipat ſenſum, confundit intellectum, & impedit linguam, concitat libidinem, corrumpit ſanguinem, totum denique corpus debilitat.

5 Præcipuè verò hoc damnatur in Eccleſiaſticis, & Dei ſervitio mancipatis. Unde vinolentum Sacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet. c. *Vinolentum. ead. diſt.* nec Clerici de-

6 bent bibere ultra tertiam vicem, ut eſt tex, in c. *Quando, il ſecundo* 44. *diſt.* ibi, *& maximè ultra tertiam vicem poculum non contingant.* Unde Lucius Apuleius *Florid* 1. Prima inquit, cratera ad ſitim pertinet, ſecunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatem, quarta ad inſaniam. Quare Clerici ultra tertiam vicem bibentes peccant, ut per Navarr. *in man. c.* 25. *n.* 111. Quod intelligit Abbas *hic n.* 2, *verſ. Nam debet clericus*; dummodo appetitus naturalis ultra non exigat, ſed Marian. Socin. in c. *Si conſtiterit n.* 19. *verſ. Tertio, quoties ſit bibendum, infr de accuſat.* putat in hoc ſpectandam eſſe qualitatem complexionis, & temporis, & omnia ad ſobrietatem, & neceſſitatem eſſe reducenda.

7 Moniales verò debere vinum fugere tanquam venenum, ſcripſit Hieronymus, ut in c. *Carnem, de conſecr. d ſt.* 5.

8 Secundò nota, aliud eſſe crapulam, aliud ebrietatem. Et quidem crapula eſt exceſſus cibi, ſeu immoderata voracitas, & ingluvies qua ſtomachus prægravatur, c. *Netales de conſecr. diſt.* 5. dicit enim lex; Ex nimia ingurgitatione olet os, l. *Qui clavum*; §. *Is cui. ff. de edil. edic.* glo. in c. *Cum Apoſtolus. in ver. Sumptuoſas, inf. de cenſ.* dicitur enim crapula, quaſi cruda epula; quia homines ita voraciter epulantes perfectè non digerunt, ſed ma-

9 teriam indigeſtam emittunt. c. *Sint tibi*, & d. c. *Netales de conſecr. diſt.* 5. Ebrietas verò eſt exceſſus vini, & immoderata potatio; & ita diſtinguunt glo. 1. *hic* Hoſt. *n.* 1 Jo. Andr. *n.* 4 Butr. *n.* 8 Anchar. & Abb. *n.* 1 & Marian. Soccin. in cap. *ſi conſtiterit. n.* 18. *inf. de accuſat.* Sed Ariſt. *in Problem.* in eo diſtinguit crapulam ab ebrietate, quod ebrietas una cum mente adimit & ſenſum doloris; crapula verò conſtante animo caput affictat. Unde Auguſtinus *lib.* 10. *Confeſſ. cap.* 31. *ante med. tom.* 1. Ebrietas, inquit, longè eſt à me, miſereberis ne appropinquet mihi; crapula autem nonnunquam ſubrepſit ſervo tuo. Refert S. Thom. in 2. 2. *quæſt.* 150. *art.* 2. *ad* 3. Sed item S. Thom. *d. quæſt.* 150. *art.* 1. dicit crapulam dividi in comeſſationem, & ebrietatem. Quæ duo prohibet Apoſt ad Rom. 13. *Non in comeſſationibus, & ebrietatibus.* Verum quam Apoſtolus dicit comeſſationem, hæc Decretalis vocat crapulam. Unde tu quod ſpectat ad intellectum textus, ne recedas ab expoſitione gloſſæ,

10 & Doctorum. Quid de immoderato potu cerviſiæ, an ſit crapula vel ebrietas? Bald. *hic n.* 4. dicit ebrietatē eſſe exceſſum vini, vel cerviſiæ, quæ fit nimio potu aquæ puræ, ſed ſtatim ſe corrigit dicens: Poteſt dici crapula, ſed non ebrietas, quia corrumpit ſtomachum, generat vomitum, & anguſtiam. Sed certè hujuſmodi effectus etiam ex ebrietate proveniunt, & faciunt immoderatam

11 potationem cerviſiæ, perinde ac vinum inebriare. Unde contra Bald. videtur tex. expreſſus in c. *Vinolentum.* 35. *diſtin:* ubi dicitur. Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt. Et infra quidquid inebriat, & ſtatum mentis evertit fuge ſimiliter ut vinum. Ad idem textus in cap. 2 *inf. de homicid.* ibi *mediocri cerviſia utere temperatè* Nam quod hic dicitur, *Vinum ſibi temperent*; ibi dictum eſt, *utere temperatè*; & quod hic dicitur, *& ſe vino*; ibi dictum eſt *mediocri*: Licet cerviſia vini appellatione non contineatur, ut

12 l. *Si quis vinum, ff. de trit. vin. & oleo lega.* Niſi dixeris etiam crapulam quandoque inebriare, & mentis alienationem inducere, etiam ſine immoderato uſu vini, ut pluries ſe vidiſſe teſtatur Marian. Soccin. in d. cap. *ſi conſtiterit n.* 18. *verſ. Et idem dicendum, de accuſat.*

13 Tertio nota in verſ *Unde illum*, à Concilio generali hic reprobari abuſum illarum regionũ quæ ad potus æquales ſuo modo ſuos obligant pota-

14 tores, & ille judicio taliũ plus laudatur qui plurés inebriat, & calices fœcũdiores exhaurit. Et tales Hoſtîen. *in princ.* appellat Verſeilhzantes, et *n.* 6. *in ver. partibus*, exemplificat in Scotia, et Uvallia. Et ſubdit, ſe id ſæpius, vellet nollet, expertum fu-

15 iſſe. Et in Normannis exemplificat Collectar. *in fine.* Unde infertur, ut ſi aliqui veniant ad ſponſionem, quod alter alterum in bibendo ſuperabit, hujuſmodi ſponſio non ſit rata, quia ut hic patet, inhoneſta eſt cauſa in ſponſionem deducta. l. *ſi rem* §. *ſi quis ſponſionis, ff. de præſcript. verb.* Et ita per hanc Decretalem noviſſimè firmant Moderni in *tract. de Mercatura, tit. de ſponſion. par.* 4. §. *Item quæro, n.* 1.

Quar-

5 Quartò nota ibi, *Vinum ſibi temperent*, argumentum quod Clerici bibentes vinum ſine aqua abſq; juſta cauſa, peccant, quia faciunt contra hoc Concilium, cap. *fin.* §. *quod præcip tur*, 14 *q.* 1. ſecundum Hoſtien. *hic nu.* 2. *in ver. abſtineant.* Intellige venialiter, ſecundum Jo. Andr. *nu.* 1. *in ver. ſibi temperent.* Anchar. *num.* 3. & Jo. à Capiſtr. *in* 1. *notab* qui dicit hoc eſſe peccatum contra conſilium, non contra præceptum, & ſic veniale, niſi per accidens eſſet gravius; nam nullus cibus, vel potus ſecundum ſe eſt illicitus. Matth. 15. *Non quod intrat per os, coinquinat animam*, ſed per accidens poteſt illicitè bibi, quandoque ex conditione bibentis, ut quia de facili læditur vino, vel quia ſpeciali voto obligatur ad vini abſtinentiã; quandoque ex modo, quia immoderatè bibit; quandoque ex conſortio, ut ſi quis ſcandalizetur; hoc enim intendit Apoſt. Rom. 14. *Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, in quo frater tuus ſcandalizatur.* De quo per D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 149. Ego arbitror verum eſſe quod dicunt DD. videlicet hoc peccatum eſſe tantummodo veniale, non quidem propter rationem Jo. à Capiſtrano, quia textus hic non conſulit, ſed præcipit, cum loquatur imperativè, *Clerici à crapula, & ebrietate abſtineant, & vinum ſibi temperent, & ſe vino.* Unde quod imperatur neceſſe eſt fieri, ut in d. §. *Quod præcipitur.* Et eſt bonus textus in cap. *Integritas*, 32. *quæſt.* 1. dum ibi dicitur, *Virginitas ſuaderi, & non imperari poteſt.* Et ità verba imperativa ex ſui natura eſſe obligatoria, firmat Dec. in
2 cap. *Nam concupiſcentiam*, *num.* 26. *de Conſtitut.* Quod ſi hæc eſſet tantummodò lex conſilii perfectionis, utique ad nullam culpam obligaret, ut in d cap. *ult.* & in c. *Denique*, §. *Hæc etſi legibus* 4. *diſtin.* gloſ. 2. Abb. & omnes in cap. 2. & ibi dixi *nu.* 43. *de Conſtit.* Sed puto eſſe veniale ex levitate materiæ, ut furtum oboli; nemo enim dixerit Clericum ex eo quod ſemel, aut bis bibat modicum vini puri, mortaliter peccare. Unde Auguſt. *in ſerm. de Purgat.* relatus à Gratiano in cap. *Unum orarium*, §. *Nunc autem*, 25. *diſtin.* & à D. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 150. *art.* 2. *in* 2. *argum. contrario* dicit; Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit, quam neceſſe eſt, ad minuta peccata noverit pertinere, id eſt ad venialia, ut explicat S. Thom.
2 *ubi ſupra*, licet tranſgreſſio Canonis imperantis, aut prohibentis ex ſui natura ſit culpa mortalis, cap. *Nulli fas*, 19. *diſtin.* & cap. *Violatores* 25. *qu.* 1. Archid. in cap. *Deteſtanda*, *nu.* 4. *de conceſſ. præb. lib.* 6. Et ſcripſi plenè in cap. *fin. nu.* 22. *de Conſtitut.* Addunt, & benè, Cardin. *hic nu.* 3. & Abb. *nu.* 3. in hac materia ſpectandam eſſe vini, regionis, & complexionis qualitatem. Et idem notat Marian. Soccin. in c. *Si conſtiterit*, *nu.* 18. & 19. *inf. de accuſat.*

2 Ultimo nota ibi, *ab officio, vel beneficio*, argumentum quod ſuſpenſus ab officio non eſt ſuſpenſus à beneficio; loquitur enim hic textus alternativè, & electio eſt Iudicis, ſecundum gl. *fin.* quam ſequuntur Jo. Andr. & communiter DD. hic, ut teſtatur Abb. *nu.* 4. quam tamen declara, ut per eum, & plenius per Felin. in cap. *Inter cæteras n.* 5. *verſ. Fallit quintò*, ubi prædictam concluſionem reſtringit decem modis. *ſupra de reſcript.*

2 QUÆRO, An ebrietas ſit peccatum mortale, Doctores hic tenent eſſe tantummodo veniale, non autem mortale, niſi ſit aſſidua, vel in conſuetudine. Et in hoc reſidet Jo. Andr. *num.* 1. *in ver. Sibi temperent*, Butr. *nu.* 2. & *num.* 5. Cardin. & Anchar. ambo *nu.* 3. Collectar. *nu.* 2. & alii Abb. in cap. *ſi conſtiterit*, *nu.* 3. *in* 2. *notab. infra de accuſat.* ubi dicit ebrietatem, ſi rara eſt, eſſe peccatum veniale, ſed non mortale, & cum eo tranſeunt ibi Marian. Socin. *num.* 5. *in* 2. *notab.* & Felin. *nu.* 2. Idem tenet Lucas de Penn. in l. 1. *verb. Cæterum*, C. *de erogat. milit. anno. lib.* 12. & probatur apertè in cap. *Unum orarium*, §. *Nunc autem*, *verſ. Aliàs ex denuo*, 25. *diſtin.* ubi Auguſtinus recenſet peccata capitalia ex ſuo genere, & inter illa connumerat ebrietatem. ibi, *ebrietas ſi aſſidua ſit.* Ad idem optimus textus in cap. *Multi* 2. *quæſt.* 1. ubi referuntur verba Apoſtoli 1. ad Corinth. 5. *Nunc ſcripſi vobis, non commiſceri; ſi quis frater nominatur in vobis aut fornicator, aut idolis ſerviens, aut avarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum hujuſmodi nec cibum ſumere.* Et decretum Concilii Trident. *ſeſſ.* 6. *de Iuſtif cap.* 15. ibi, *Divinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non ſolùm infideles excludit, ſed & fideles quoq; fornicarios, adulteros, avaros, ebrioſos, &c. cæteroſque omnes, qui lethalia committunt peccata:* ponderando utrobique verbum *Ebrioſus*, quod ſecundum Bald. *hic num.* 1. & Collectar. *num.* 2. importat conſuetudinem ſe inebriandi. Ad idem eſt Canon Apoſtolorum 42. relatus in c. 1. 35. *diſt* Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, aut ebrietati deſerviens, aut deſinat aut deponatur. Subdiaconus autem aut Lector, aut Cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione privetur, ſimiliter & laicus. Ponderando illud verbum, *deſerviens*, quod eodem modo conſuetudinem deſignat, ut ibi poſt Hugon. notat Archid. *nu.* 1. *in ver. deſerviens*, Turrecrem. *nu.* 12. & Præpoſ. *n.*
25 3. *verſ. Quæro an iſti Clerici.* Et huic opinioni videtur ſuffragari dictum Auguſtini in cap. *Unum*, §. *Nunc autem, verſ. Criminis* 25. *diſtin.* videlicet Peccatum nullum eſt adeo veniale, quod non fiat criminale, dum placet.

26 Sed in oppoſitum eſt textus in cap. *Sexto die.* 35. *diſt.* Et quod habetur Iſaiæ 5. *Veh qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.* Nam, *veh*, eſt comminatio pœnæ æternæ, quæ non fit niſi pro mortali peccato, ſecundum Turrecrem. in d. cap. *Sexto die*, *n.* 6. & probatur in c. *Veh qui dicitis*, 11. *q.* 3. & in c. *Veh eis, de*
27 *pœnis. diſt.* 4. Præterea, ſi ebrietas eſſet tantummodo peccatum veniale, idem actus ebrietatis ex ſola frequentia, & aſſiduitate non poteſt fieri mortale; quia ea quæ differunt in infinitum, ſicut peccatum mortale, & veniale, non tranſmutantur in invicem, ut declarat S. Thom. in 1. 2. *qu.* 88. *art.* 4. Archid. & Turrecr. in cap. *Tres ſunt, de pœnit diſtin.* 1. ubi illud Auguſtini *tract.* 12. *in*
28 *Ioannem*, Peccata minima ſi negliguntur, occidunt: nec non illud, Venialia multiplicata ita poſſunt obruere, ſicut unum mortale; intelligunt diſpoſitivè, & per occaſionem, non per cauſam

29 Quid tenendũ? Dic ebrietatis culpam conſiſtere in inordinato uſu, & concupiſcentia vini. Hoc autẽ contingit eſſe tripliciter. Uno modo, quando quis ignorat uſum vini eſſe immoderatum, & inebriare potentem, ut cum neſcit vini fortitudinem & hujuſmodi; & hæc ebrietas poteſt eſſe ſine peccato, ſicut creditur Noe inebriatus fuiſſe, *Gen.* 9. Alio modo quando quis percipit potum

eſſe immoderatum,non tamen ęſtimat poſſe inebriare;& ſic ebrietas poteſt eſſe cum veniali peccato. Tertio modo, quando quis benè advertit potum eſſe immoderatum , & inebriantem; & tamen magis vult ebrietatem incurrere , quam
30 à potu abſtinere ; & talis propriè dicitur ebrius; quia moralia recipiunt ſpeciem non ab his, quæ per accidens eveniunt præter intentionem, ſed ab eo,quod eſt per ſe intentum;& ſic ebrietas eſt
31 peccatum mortale ; quia ſecundum hoc homo ſciens,& volens privat ſe uſu rationis , quo ſecundum virtutem operatur,& peccata declinat, & ſic peccat mortaliter , periculo peccandi ſe committens.Dicit enim Ambr. Vitandam dicimus ebrietatem,per quam,&c.c.*Sanè.*15.*qu.*1. Ita Arch. in c.*Sexto die.n.9.35.diſt.*qui hanc diſtinctionem ad litteram tranſtulit ex D. Thoma, licet illius non faciat mentionem in 2.2 *q:*150. *art:* 2. ubi Cajetanus dicit, privare ſe uſu rationis ex inordinata concupiſcentia vini , abſque dubio eſſe mortale peccatum,quia propter delectationem in potu non curat ſciens,&volens privare ſe uſu rationis. Atque ita non privatio uſus rationis abſolutè,quæ aliquando poteſt eſſe ſine culpa ut in dormiẽte,nec delectatio in potu vini abſolutè culpā conſtituit ;ſed delectatio in potu vini inebriantis in ſciente ,& volente illam , conſtituit rationem culpæ mortalis. Eandem diſtinctionē ſequitur Turrecremata in d.c.*Sexto die.n.8.* 35. *diſt.*Jo.à Capiſtr.*hic n.*7.& Sylveſt *in ver,Ebrietas, n.*2. Nec diſſentit Navar. *in Man. c.*23.*n.* 121. dum dicit eum qui ſe,vel alium ſcienter inebriat, mortaliter peccare,quia notabiliter vult nocere alteri & ſibi eſſe nocumento,cui renunciare non poteſt volens ſe,vel alium uſu rationis privare.

32 Non obſtat authoritas Auguſtini in d.c.*Vnum orarium in verſ.aliàs ac demum.*25 *diſt.* dicentis ebrietatem eſſe peccatum mortale, ſi ſit aſſidua. Etenim hunc locum reverenter gloſſat.S. Thomas *d.art.*2.*in reſp. Ad primum,* dicens, aſſiduitatem facere , ut ebrietas ſit peccatum mortale, non propter ſolam iterationem actus,(aſſiduitas enim importat circumſtantiam , quæ non trahit in aliam ſpeciem peccati ; nec poteſt in infinitum aggravare,ut de veniali faciat mortale)Sed quia non poteſt eſſe ut homo aſſiduè inebrietur, quin ſciens , & volens inebrietatem incurrat, dum multoties experitur fortitudinem vini , & habilitatem ſuam ad ebrietatem.Et ſequitur Cajetan.*ibi reſpon. ad primum verſ. Ad hæc dicitur*; ubi ait locum Auguſtini eſſe intelligendum de aſſiduitate quoad effectum, qui eſt cognoſcere fortitudinem vini, & habilitatem propriam ad ebrietatem. Et quoniam hujuſmodi cognitio non eſt effectus proprius aſſiduitatis ebrietatis, quia ſine tali aſſiduitate poteſt talis cognitio haberi; idcirco ſine aſſiduitate tam præſenti, quàm præterita,eſt ebrietas peccatum mortale,ſi adſit dicta cognitio.Neque hoc eſt contra Auguſtinum, quoniam ipſe dicit affirmativam,ſcilicet, ebrietas aſſidua,id eſt habens talem cognitionem, eſt mortale;& non negativam,ſcilicet , niſi ſit aſſidua,quamvis etiamſi diceret negativam, gloſſaretur,ut dictum eſt,*aſſidua,*hoc eſt habens cognitionem fortitudinis vini,& propriæ habilitatis, quia de aſſiduitate non ſecundum ſe, ſed ratione talis effectus intelligitur.Hæc Cajetanus. Quod ipſum docuit idem S.Tomas *in* 1.2.*quæſt,* 88 *art:*5 *Ad primum,*Diuturnitas,inquit, non eſt circumſtantia trahens in aliam ſpeciem , ſimiliter nec frequentia,nec aſſiduitas,niſi forte per accidens ex aliquo ſupervenienti.Non enim aliquid acquirit novam ſpeciem ex hoc, quod multiplicatur, vel protelatur, niſi forte in actu protelato, vel multiplicato ſuperveniat aliquid,quod variet ſpeciem,puta inobedientia, vel contemptus, vel aliquid hujuſmodi. Ebrietas verò ſecundum ſuam rationem habet ut ſit peccatum mortale. Quod enim homo abſque neceſſitate reddat ſe impotentem ad utendum ratione,per quam homo in Deum ordinatur, & multa peccata occurrentia vitat,ex ſola voluptate vini,expreſsè contrariatur virtuti.Sed quod ſit peccatum veniale, contingit propter ignorantiam quandam,vel infirmitatem,puta cum homo neſcit virtutem vini,aut propriam debilitatem, unde non putat ſe inebriari ;tunc enim nō imputatur ei ebrietas ad peccatum,ſed ſolum ſuperabundantia potus.Sed quando frequenter inebriatur , non poteſt per hanc ignorantiā excuſari,quin videatur voluntas ejus eligere magis pati ebrietatem,quàm abſtinere à vino ſuperfluo.Unde redit peccatum ad ſuam naturam. Hactenus verba D. Th. Et hoc intendit gloſſ. in d.c.*Vnum orarium.§.Nunc autem, verſ.aliàs ac demum,in ver Ebrietas diſt.*25.dum dicit ebrietatem quandoque dici ſtudium ad inebriandum ſe,& hoc eſſe mortale peccatum. Allegat hanc decretalem,& c. *Ante omnia.* 35. *diſt.* Quandoque verò ebrietatem dici frequentem actum bibendi; & hoc modo eſſe veniale, ut in d. §.*Nunc autem,in verſ. aliquis in cibo.* Quamobrem dum Canoniſtæ noſtri hic dicunt affirmativè cum Auguſtino; Ebrietas eſt mortale peccatum, ſi ſit aſſidua, benè dicunt , quia ebrietas aſſidua ſemper eſt cognita, & voluntaria; & ſic mortale. Sed dum dicunt negativè, Ebrietas non eſt mortale peccatum,niſi ſit aſſidua, non benè dicunt. Neque hoc dixit Auguſtinus, quia cognitio ebrietatis poteſt aliundè provenire,quàm ex aſſiduitate,& omnis ebrietas cognita, licèt non ſit aſſidua,eſt voluntaria, & conſequenter mortale peccatum ex ſupradictis.

Quod autem dixit Auguſtin.in d.c.*Vnum orarium,§.Nunc autem,verſ.Criminis.*25.*diſt.*videlicet, Nullum peccatum eſt adeò veniale , quòd non fiat criminale, dum placet, non eſt intelligendum de qualibet placentia;quia ſi quælibet placentia faceret peccatum mortale , tunc omne veniale eſſet mortale, quia quodlibet veniale placet,cùm ſit voluntarium : ſed talis placentia eſt intelligenda, quæ ad confirmationem ſpectat, in qua omnis humana perverſitas conſiſtit, dum rebus utendis fruimur,ut dicit Auguſtinus. Hæc S.Thom.apud Turrecrem. in d.c. *Vnum orarium.* §. *Nunc autem,n* 4. Et concordat ibi Archid. exponens verbum, *dum placet*, ita ut illa delectatio præponatur Deo.

33 Limita nunc concluſionem ſuperiùs firmatā qua dictum eſt ebrietatē voluntariam eſſe peccatum mortale, ut non procedat, ſi vinū immoderatè ſumatur de conſilio Medici ad valetudinem recuperandam, prout limitat Marian. Soc.
34 in c. *Si conſtiterit,n.* 20. *de accuſat.* ubi refert ſe Florentiæ vidiſſe Magiſtrum Ugonem Bentium inſignem Philoſophum,& Medicum cognatum ſuum

ſuum frequenti ebrietate quendam filium Bernardi de Uzano à periculoſo morbo liberâſſe.
35 Quod videtur ex mente D. Thomæ *in 2.2.q.150: art.2.ad tertium*, ubi ait: Cibus & potus eſt moderandus ſecundùm quod competit corporis valetudini; & ideo ſicut quandoque contingit, ut cibus, vel potus, qui eſt moderatus ſano, ſit ſuperfluus infirmo: ita etiam poteſt è converſo contingere, ut ille, qui eſt ſuperfluus ſano, ſit moderatus infirmo.
36 Et hoc modo cùm aliquis multum comedit, vel bibit, ſecundùm conſilium medicinæ ad vomitum provocandum, non eſt reputandus ſuperfluus cibus, vel potus. Hæc ille. Et quamvis ſubdat: Nec tamen ad vomitum provocandum requiritur potus inebrians, quia etiam potus aquæ tepidæ vomitum cauſat; & ideo propter hanc cauſam non excuſaretur aliquis ab ebrietate. Quærit tamen ibi Cajetanus in reſponſione ad tertium: An ebrietas ſcienter non ex delectatione potûs, ſed propter medicinam ſit licita; & concludit eſſe licitam, ſi medicinæ ars diſponeret ebrietatem eſſe neceſſariam ad evacuationem, ſeu curam alicujus infirmitatis, quia ebrietas in illo caſu non eſſet ebrietas formaliter, quæ eſt peccatum, ſed materialiter tantùm, quoniam non eſſet ex delectatione in potu vini. An autem ita ſit de facto ut medicina diſponat in aliquo eam ebrietatem neceſſariam eſſe, ut ipſe ait, non eſt Philoſophi moralis, nec Theologi, ſed ſcientiæ medicinæ opus. Idem tenet Martin. *in quæſt. 1. de ebriet.* relatus a Cajet. *d. ar. 2.* ubi ait, vomitum non provocari ex potu aquæ tepidæ in omnibus hominibus. Item vomitum ex alia & alia cauſa provocatum alias ſuperfluitates emittere. Ac demũ poſſe contingere, ut quis eſſet talis complexionis, ut ex vino quantumcumque, & qualitercumque ſumpto inebriaretur, & ex alio potu graviùs læderetur in corpore; quo caſu ei liceret vinum ſumere, & uti minus malo, ſe ebriando; alioquin eſſet perplexus, quod eſt abſurdum. Eamdem limitationem amplectitur, & pluribus confirmat noviſſimè Cardin. Tolet. *de Inſtruct. Sacerdotum lib.8. tit. de ebrietate quale ſit peccatum, cap.61. circa med.* ubi reprobat contrariam opinionem Angeli *in Summa, in verſ. Ebrietas*, & ſequitur Cardin. Cajetanum *ubi ſuprà*, & Sylveſtrum *in eodem verb.*

37 Limitat ſecundò prædictam concluſionem idem Martin. apud Cajet. *ubi ſuprà*, ut locum non habeat ſi quis inebriaretur ad evitandam ſævitiam tyranni, ut ſic relinqueretur pro communi bono. Sed hanc limitationem refellit Cajet. *ibid. verſ: Ad alterum verò.* Quia cùm potus talis in ordine ad primum & proximum finem ſit immoderatus, quia in ordine ad corpus, & uſum rationis eſt immoderatus: & hujuſmodi immoderatio ſcienter facta ſit peccatum ex ſuo genere, & non ſint facienda mala, ut eveniant bona; non excuſaretur à peccato non ſolùm qui inebriaretur, ſed nec ſi medium excederet in cibo, & potu, ut evaderet ſævitiam tyranni, aut infidelis.
38 Non ſunt enim hæc congrua media ad hujuſmodi finem. Ita Cajetanus, cujus opinio mihi magis placet; Non enim puto valere illationem: ad infirmitatem curandam licet ſe inebriare; ergo & ad evitandam tyranni ſævitiam. Quoniam videmus ad evitandam mortem naturalem licere ſeipſum mutilare, ut ſi membrum putridum ſit corporis corruptivum, c. *Reſecanda, 24.q.3.* S.Th. *in 2.2.q.65.a.1.* Sylveſt. *in ver: Homicidium 3.n.4.* Adeout nec propterea incurratur irregularitas, niſi ex mutilatione inducatur deformitas, vel impotentia ad ordinis executionem, ut *in Summa Confeſſ. lib.2.tit.1.q.43.* Sylveſt. *ubi ſuprà.*

29 Et tamen ad vitandam mortem à tyranno imminentem, non liceret ſibi manum, aut pedem amputare, ut colligitur ex D. Thoma *ubi ſuprà.* Similiter propter infirmitatem in diebus jejunij licet carnes comedere, c. 2. *de obſerv: jejun.*
30 Et tamen tyranno ſub minis mortis eſum carnium præcipienti in diebus prohibitis non poſſet obtemperari ſine reatu mortalis peccati, ut patet exemplo Machabæorum. Ad hoc ſunt Jura in c. *Injuſtum*, c. *Si quis Epiſcopus, cum tribus ſequentibus*, c. *Qui reſiſtit*, c. *Imperatores*, c. *Quid ergo*, & c. *Si is qui præeſt. 11.q.3.* Et eſt ratio diverſitatis, quia ebrietas, abſciſſio membri, & eſus carnium poſſunt eſſe remedia naturalia, & quandoque neceſſaria ad ſalutem corporis ſecundùm artem medicinæ, ut dictum eſt *ſuprà n. 34.* At mortem à tyranno imminentem naturaliter depellere non poſſunt, nec ſunt media ad id ex neceſſitate ordinata, ſed per accidens tantùm ob pravam intentionem tyranni. Quæ ratio colligitur ex D. Thoma *in quæſt: 64. artic: 7. ad quartum 2. 2.* ubi aſſignans differentiam, cur liceat homicidium committere ſe defendendo pro conſervatione propriæ vitæ; & tamen non liceat committere ſimplicem fornicationem, vel adulterium, vel quodcunque aliud peccatum mortale pro conſervatione propriæ vitæ, cùm vita ſpiritualis præferenda ſit corporali: Actus, inquit, fornicationis, vel adulterii non ordinatur ad conſervationem propriæ vitæ ex neceſſitate, ſicut actus, ex quo quandoque ſequitur homicidium.

An autem liceat aliquem inebriare ad detegendum aliquod ſecretum concernens publicam ſalutem, latiſſimè examinavi in c. 1. *àn. 33. uſq. in fin. infrà de reliq: & venerat: Sanctor.*

DE COHABITATIONE Clericorum, & Mulierum.

Cap. Veſtra.

SUMMARIUM.

1 *A Clerico fornicario non notorio licitè audiuntur Divina, & percipiuntur ſacramenta: ſi autem eſt notorius, abſtinendum eſt, & n.10. & 14. & ſeqq. Et quid poſt Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis, n.17.*

2 *Verba imperativi modi æquipollent verbis præceptivis.*

3 *Miſſæ ſacrificium non polluitur ex nequitia Sacerdotis, & nn. ſeqq. uſque ad n.10.*

4 *Sacramenta tranſeunt per Sacerdotem ſicut aqua per lapideos canales.*

5 *Sacerdos quantum ad virtutem ſacramenti, eſt merè inſtrumentum, & organum inanimatum, licet ſit organum vivum quantum ad meritum perſonale.*

6 *Oratio ſancti fulcitur duplici merito; ſed prophani unico tantum.*

7 *Eccleſia quo ſenſu dicatur pollui ab indignis, & nn. ſeqq.*

8 *Sacerdos quantumcumque pollutus non poteſt divina ſacramenta polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt.*

9 *Sacerdotes mali Sacramenta adminiſtrando ſe tantummodo lædunt, & unde alijs commoda exhibeant, inde ſibi diſpendium præbent.*

11 *Clericus fornicarius eſt ſuſpenſus quoad ſe, ſicut quilibet exiſtens in peccato mortali, & graviſſimè peccat celebrando.*

12 *Non tamen incurrit irregularitatem.*

13 *Suſpenſio illata à Deo irregularitatem non inducit.*

14 *Clericus fornicarius ſi ſit occultus, ſeu ab Eccleſia toleratus, non eſt ſuſpenſus quoad alios.*

15 *Secus ſi ſit notorius notorietate Iuris.*
Et quid ſi ſit notorius per operis evidentiam, n.16.

16 *Sacerdos notoriè concubinarius an ſit vitandus in Divinis officijs, & Sacramentis antequam ſit monitus ab Epiſcopo.*

17 *Poſt Conſtitutionem Concilij Conſtantienſis non eſt vitandus, niſi fuerit nominatim denuntiatus per ſententiam, & n.ſeq.*

18 *Sacerdos notoriè fornicarius an celebrando efficiatur irregularis.*

19 *Notoriè criminoſis, excommunicatis, vel ſuſpenſis à Canone poſt Concilium Conſtantienſe licitè communicamus etiam in Divinis, & Sacramentis, niſi ſint denominatim denuntiati, vel notorij Clericorum percuſſores.*

20 *Ad veritatis notitiam pluribus modis pervenitur, & quilibet modus habet ſuum peculiare vocabulum.*

21 *Argumentum quid ſit, & quot modis ſumatur.*

22 *Præſumptio quid ſit.*

23 *Præſumptio variatur; debilitatur, & fortificatur, prout ſuadent circumſtantiæ.*

24 *Præſumptio alia temeraria, alia probabilis, alia violenta.*

25 *Præſumptio alia Iuris, & de Iure, ſeu Canonis, alia Iuris tantum, alia hominis, alia naturæ, alia facti.*

26 *Iudicium quid ſit, & unde dicatur.*

27 *Fama quid ſit, & quotuplex.*
Fama de homine deſcribitur, ibidem, & n.41.

28 *Fama propriè loquendo non poteſt eſſe niſi bona, & n.42.*

29 *Famam ſuam negligens crudelis eſt.*

30 *De fama cum dubitatur, in loco converſationis eſt quærendum.*

31 *Infamia quid ſit, & quomodo contrahatur, & aboleatur.*

32 *Infamia juris quæ ſit.*

33 *Infamia facti quæ.*

34 *Infamiam facti removere ſolius Dei eſt.*

35 *Infamia ſurgens à malevolis, & inimicis, non ſufficit ad inquirendum, & n.ſeq.*
Orta ex ſententia Iudicis laici contra Clericum non attenditur, n.129.

36 *Ab inimicis, & æmulis quod oritur, ſuſpicione, & invidiâ non caret.*

37 *Infamia Canonica per peccatum contrahitur, & per pœnitentiam aboletur.*

38 *Famæ inter homines deſcriptiones variæ, & nn.ſequent.*

39 *Vox populi vulgò dicitur vox Dei.*

40 *Fama eſt pica rei geſtæ, vel quæ reputatur pro geſta.*

42 *Fama vulgaris eſt publicus præco virtutis; infamia vitiorum.*

43 *Famam ſubtractam an, & quando detractores reſtituere teneantur.*

44 *Rumor quid ſit, & in quo differat à fama.*

45 *Occultum propriè quid ſit, & nn.ſeqq. & n.121.*

46 *Solius Dei judicio relinquitur.*

47 *Eccleſia damnat in genere, & pœnam infligit pro crimine occulto, ſed occultum peccatorem manifeſtè, & ſpecificè non punit.*

48 *Occultum penè quod dicatur, & nn.ſeqq. & n.121.*

49 *Secretum dicitur quod ſit in præſentia quinque perſonarum antequam judicialiter ſit diſcuſſum, & n.118.*

50 *Penè, & quaſi dictiones diminuunt aliquid de ſignificatione ejus, cui adjiciuntur.*

51 *Occultum, & penè occultum qualiter differant.*

52 *Publicum quot modis dicatur.*
Et in quo differat à manifeſto, n.56.

53 *Publicum ut quid dicatur, non eſt neceſſe ut ſingulorum auribus inculcetur.*

54 *Manifeſtum quot modis ſumatur.*

55 *Manifeſtum prout diſtinguitur à notorio quid ſit.*

56 *Et in quo differat à publico.*

57 *Manifeſtum ut inducatur quot homines requirantur, & nn.88. & 89. & 115.*

58 *Populum, ſeu plebem faciunt decem homines.*

59 *Decem homines poſſunt infamare Presbyterum, ut ei ſit purgatio indicenda, & n.117.*

60 *Famam, ſeu manifeſtum facit clamor tot hominũ, quot ex clamore ſcandalum ſuſcitatur, & n.116.*

61 *Manifeſtum inducit acclamatio majoris partis populi.*

62 *Manifeſtum quot homines inducant, relinquitur arbitrio Iudicis, dummodo non excedat majorem partem populi, & viciniæ.*
Nec ſint infra decem, n.88. & ſeq.

63 *Manifeſtum, & famoſum in quo differant.*

64 *Manifeſtum prout diſtinguitur contra omnino occultum, dici poteſt quodlibet probabile per duos teſtes.*

65 *Imò quod unus tantum vidit.*

66 *Notorij materia difficilis eſt, & involuta.*

67 *Notorium quid ſit, & quotuplex, & quælibet ejus ſpecies.*

68 *Notorium in genere ſumptum quid, & unde dicatur, & n.ſeq.*
Pars major totum populum repræſentat, ibidem.

69 *Notorium aliud juris, aliud facti, aliud præſumptionis.*

70 *Notorium juris qualiter deſcribatur, & n.76.*

71 *Confeſſio in jure facta parit notorium.*

72 *Acta Iudicis faciunt probationem notoriam, dummodo ſint publica, & ſit concluſum in cauſa, aliàs ſecus. (n.140.*

73 *Sententia inducit notorium, ſi ſit canonicè lata, &*

74 *Etiamſi factum, ſuper quo lata eſt, nullo modo ſit probatum.*

75 *Nihil generat ſeipſum.*

77 *Notorij facti deſcriptiones variæ.*

78 *Notorium facti triplex, id eſt, facti permanentis, facti tranſeuntis, & facti interpolati.*

79 *Notorium facti permanentis quod dicatur, & exempla.*

80 *Concubinæ publica detentio cadit ſub notorio facti permanentis, copula verò ſub notorio præſumptionis, niſi extaret ſoboles.*

81 *Vox præconis cùm ſit tranſitoria, in notorium non tranſit: Edictum ſecus.*

82 *Notorij facti tranſeuntis exempla.*

83 *Notorium facti interpolati quod dicatur, & ejus exemplum.*

84 *Notorium præſumptionis quid ſit.*

85 *Et illius exempla.*

Fi-

86 Filiatio verè probari non poteſt, ſed Ius vehementer præſumit eum filium, qui natus eſt ex nuptijs.
87 Notorium Præſumptionis ut inducatur, quæ requirantur.
88 Notorium facti ut inducatur, quot hominum ſcientia ſit neceſſaria. & nn. ſeqq.
89 Decem homines faciunt Parochiam, & teſtimonium unius Parochiæ facit crimen eſſe notorium. n. 90. & 117.
91 Tres homines faciunt Collegiū, duo Congregationē.
92 Iudicis arbitrio relinquitur, quot homines faciant notorium.
93 Dummodo non ſint major pars viciniæ, nec pauciores, quàm decem.
94 In Notorijs an ordo Iuris ſit ſervandus.
95 Citatio in notorijs an, & quando requiratur.
96 Sententia in notorijs an ſit neceſſaria.
97 Notorium an requirat probationem.
98 Quid in notorio facti permanentis.
99 Et quid in notorio juris, vel poſſeſſionis.
10 Et quid in notorio facti interpolati.
10 Et quid in notorio facti tranſeuntis.
10 Notorium per quot teſtes probetur.
10 Appellatio an detur à ſententia lata ſuper notorio.
10 Notorius criminoſus non auditur appellans.
10 Appellationis remedium non eſt ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ inſtitutum.
10 Occultum delictum quando dicatur ad effectum, ut Confeſſores in vim litterarum S. Pœnitentiariæ, vel Epiſcopi in vim Concilij Tria poßint diſpenſare ſuper irregularitate ex eo proveniente. Latè diſcutitur, ut nn. ſeqq. uſq. in fin.
10 Occultum quandoque accipitur prout diſtinguitur contra notorium. & n. ſeq. & n. 128.
Contrarium, n. 109.
Declaratur, n. 112. & 128.
1 3 Publicum eſt quod patet omnibus.
1 Famoſum omne, & manifeſtum contradiſtingui à notorio.
1 Sacerdotibus pro crimine famoſo, & non notorio indicitur Canonica purgatio, & ſi in purgatione defecerint, ſunt deponendi.
1 Occultum accipitur prout contradiſtinguitur à (publico.
Contrarium, n. 116.
Declaratur, n. 117,
1 4 Publicum dicitur quod eſt notum in Civitate, vel Parochia, ſeu vicinia, vel majori parte ipſius, dummodo ibi ſint ſaltem decem homines.
1 5 Manifeſtum, vel famoſum ut quid dicatur, duo copulativè requiruntur.
1 Diſpenſatio in criminibus exceptis prohibetur pro- (pter ſcandalū.
18 Occultum accipitur pro penè occulto, & probabili, & n. ſeq.
Quod verum eſt largè, ſecus ſecundùm proprietatem vocabuli, & n. 121. & ſeqq. & n. 127.
10 Tridentinum Concilium ſeſſ. 24. c. 6 expenditur, & n. 124.
Pœnitentiariæ ſtylus in diſpenſatione utroque machinante, & in abſolutione ab hæreſi. ib. verſ. Porrò.
1 1 Occultum propriè dicitur, quod ex ſui natura, vel ex accidenti probari non poteſt.
2 Nihil eſt propriè tale, quod non eſt ſimpliciter tale,
3 Verba ſecundùm propriam ſignificationem ſunt accipienda, & propria ſignificatio eſt, quæ ſtricta eſt, & non larga, & n. 127.
5 Accuſatus non ſtatim reus eſt, ſed qui convincitur criminoſus.
Declaratur, n. 126.
126 Accuſatio ſola, vel inquiſitio facit ut delictum non ſit occultum quoad hoc ut Epiſcopus non poßit diſpenſare.
127 Diſpenſatus ab Epiſcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus teſtibus, licèt non ſit notorium, non eſt tutus in conſcientia ex ſententia S. Congregationis Concilij.
128 Occultum dici poteſt quod non eſt notorium, ſed Concilium Tridentinum non eſt reſtringendum ad hanc acceptionem,
129 Occultum vix conſiderari poteſt in materia Bullarum contra bannitos, & extrahentes frumenta, & ideò hi caſus remittendi per Epiſcopos ad Sedem Apoſtolicam.
130 Occultum remanet delictum, etiam deductum ad forum contentioſum, ſi reus fuit abſolutus diffinitivè.
Et quid ſi ab obſervatione judicij, n. 133.
Et quid ſi medijs depravatis, & falſis teſtibus, n. 134.
Et quid ſi accuſator per annum tacuerit, n. 135.
Et quid ſi reus fuerit dimiſſus cum cautione de ſe repræſentando, n. 136.
131 Reus quando diffinitivè abſolvatur ex capite inno- (centiæ.
Et quando ab obſervatione judicij tanquam non repertus culpabilis, n. 133.
132 Innocentiæ verbum importat omnimodam carentiam criminis, & doli.
136 Diſpenſare non poteſt Epiſcopus cum inquiſitis de delicto, quod non potuit probari, ſi nec diffinitivè.
137 nec alio modo fuerint abſoluti, ſed dimißi cum cautione de ſe repræſentando.
138 Occultum remanet delictum non obſtante ſententiâ Iudicis ſæcularis contra Clericum lata, & fama inde ſuborta, & n. ſeq.
139 Irregularis non eſt Clericus condemnatus à Iudice laico uti particeps homicidij, quod non commiſit, licet contra eum eſſet publica vox, & fama.
140 Diſpenſare non poteſt Epiſcopus in materia delicti ad forum contentioſum deducti, & per ſententiam puniti, & refellitur contraria opinio.
141 Occultum dicitur delictum ſi complicibus tantùm ſit notum.
142 Socij criminis regulariter in criminalibus recipi non poſſunt, nec eis receptis creditur.
143 Etiamſi ſint duo, vel plures contra eandem perſonam deponentes.
144 Teſtes ubi ſunt prorſus inhabiles ad teſtimonium ferendum, numerus non ſupplet defectum.
145 Quod nihil eſt, ſupplementū non recipit.
146 Imperfecta plura in ſua ſpecie non faciunt unum perfectum.
147 Socij criminis in criminibus exceptis recipi poſſunt in teſtes, ſed probationem non faciunt.
148 Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum occultè excommunicato, qui publicè celebravit.
Secus ſi publicè ſit excommunicatus, & celebraverit occultè. ibid.

2 VESTRA. A Clerico fornicario non notorio licitè audimus Divina, & percipimus Sacramenta; ſed ſi eſt notorius, abſtinere debemus, non tamen eo animo, ut credamus officia, vel Sacramenta talium fore polluta. Hoc dicit Jo Andr. Calderin. Bald. Butr. Cardinal. Anchar. Jo. de Anan. & Jo. à Capiſtrano. Vel aliter ſecundùm Abb. inhærendo verbis litteræ: A Clerico fornicario quandiù toleratur, nec habet operis evidentiam, licitè audiuntur Divina, & percipiuntur Eccleſiaſtica Sacramenta: A notorio

verò abſtinendum eſt, non quia in Sacramento ſit
defectus, ſed ad ipſorum fornicatorum emenda-
tionem. Hoc dicit, & ſunt duæ partes: conſtitu-
tio, & deciſio. Secunda ibi, *Cæterùm*, & eſt famo-
ſum cap. & multum difficile, ac ſolemniter repe-
titum ab Antonio de Butrio, & Jo. Calderino
vol:4. Repetentium, fol:208.
2 Nota primò ibi, *Nullus audiat.* Verba imperati-
vi modi æquipollere verbis præceptivis, ut hîc
patet, & in c. *Nullus, 32 diſt.* Nam per hæc verba
præcipitur, ut nemo Miſſam audiat Sacerdotis,
quem ſcit indubitanter concubinam habere, ut
hîc per Butr. *nu. 3.* Abb. *in 2. not.* & Jo. à Capiſtran.
num. 2. Ad quod vide bonum textum in c. *Quiſquis
præceptis, 14. q. 1.* licet hoc non ſit generaliter ve-
rum, ut legitur, & notatur in Clem. *Exivi de Para-
diſo, §. Cæterùm. de ver: ſignificat.* Quod tamen ſpe-
ctat ad caſum hujus Decretalis, indubitatum eſt
ea verba eſſe præceptiva, quia hoc ſub præcepto
formali interdicitur in c. *Præter hoc, 32. diſt.* ibi:
Præcipiendo mandamus, ut nullus Miſſam au-
diat Presbyteri, quem ſcit concubinam habere
indubitanter.
3 Secundò nota ibi, *quantumcumque pollutus fue-
rit*, ex nequitia Sacerdotis Miſſæ ſacrificium non
pollui, nec inquinari, quia virtutem, & efficaciam
habet ex opere operato, id eſt, ex conſecratione
Corporis, & ſanguinis Chriſti, in quo conſiſtit
eſſentialiter oblatio, c. *Utrum, de conſecrat: diſt: 2.
c. ult: 15. q. 8.* d. c. *Præter, §. Verum 32 diſt.* & patet
ex Concilio Trid. *ſeſſ: 22. de ſacrificio Miſſæ, cap: 2:*
4 ibi: Et hæc quidem munda illa oblatio eſt, quæ
nullâ indignitate, vel malitiâ offerentium inqui-
nari poteſt. Et tenent Theologi omnes poſt D.
Thom *in 3. part. q. 82. a. 6.* tranſeunt enim Sacra-
menta per Sacerdotes, ſicut tranſit aqua per lapi-
deos canales, quæ nihil germinat ſuper lapide,
nec contaminatur, ut in cap. *Si juſtus fuerit, 1. q. 1.*
Abb. *hic in 4. not.* Unde Auguſtin. in c. *Intra Catho-
licam, ead. cauſ. & quæſt.* Intra Catholicam, inquit,
Eccleſiam in myſterio Corporis, & Sanguinis
Domini nihil à bono majus, nihil à malo minus
perficitur Sacerdote, quia non in merito conſe-
crantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & vir-
5 tute SpiritûsSancti. Quod egregiè explicat Scot.
in quodl. 20. §. de ſecundo, in hæc verba: Sacerdos
quantum ad virtutem ſacrificij eſt merè inſtru-
mentum, quia organum inanimatum, licèt enim
ſit organum vivum quantum ad meritum perſo-
nale in celebrando, quia ſic mereri eſt ejus in
quantum in ſe vivit vita gratiæ: tamen quantum
ad illud bonum, quod debetur virtute ſacrificij,
eſt organum præciſè ratione ordinis, & æquè
provenit effectus iſte virtute ſacrificii, etiamſi
miniſter in ſe non vivat vitâ gratiæ. Hæc ille. Et
6 ita hæc eſt differentia inter ſacerdotem ſanctum,
& prophanum, quia oratio ſancti fulcitur duplici
merito; ſed prophani unico tantùm, ſecundùm
Hoſt. *hic n. 4. in fin.* & Jo. Andr. *n. 2. circa fin. verſ. In-
ter Sacerdotem.* In oppoſitum tamen videntur Jura
7 in c. *Sic populus, 1. q. 1.* ibi: Quamvis enim ſancta
videantur ſpecie ſui, quæ offeruntur à talibus, ta-
men quia facta ſunt ab eo, qui pollutus in anima
eſt, omnia polluuntur, & in cap. *Multi, ead: cauſ: &
quæſt.* ibi: Polluimus itaque panem, id eſt, Corpus
Chriſti, quando indigni accedimus ad altare, &
ſordidi mundum ſanguinem bibimus. At reſpon-
detur, re verâ nullum polluere Sacramenta, ut hîc
8 dicitur. Quid enim firmum, & ſtabile, ſi ſ. ... citur
incorrupta corrumpatur, l. *Si quemquam, C. de Epi-
ſcopis, & Cleric.* Itaque ut legitur in c. *fin: 15 q. ult.*
non poteſt aliquis quantumcumque pollu...s, ſa-
cramenta divina polluere, quæ purgatori... cun-
ctarum contagionum exiſtunt, nec poteſt ... is ra-
dius per cloacas, & latrinas tranſiens aliq... lex
inde contaminationis attrahere. Proind... qua-
liſcunque Sacerdos ſit, quæ ſancta ſunt co... qui-
9 nare non poteſt. Idcirco ab eo, uſquequo ... licio
Epiſcoporum reprobetur, communio perc... ien-
da eſt, quoniam mali bona adminiſtrando ... tan-
tummodo lædunt, & cerea fax accenſa ſib... qui-
dem detrimentum præſtat, alijs verò lu... n in
tenebris adminiſtrat; & unde alijs comm... lum
exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sum... er-
go intrepidi ab omni Sacerdote, &c. H... ibi.
Verumtamen pollutus quantum in ſe eſt, p... luit
ſacramenta: vel melius dicitur, polluere ſ... et-
ipſum. Et ſic intelliguntur contraria, ut c. *Fun-
dum, 19. diſt.* & d. c. *Si juſtus fuerit, 1. q. 1.* ſecundùm
Hoſt. *hic n. 4.* Jo. Andr. *2. verſ: Solutio*, Abb. ... em
n 2. verſ. Iura ergo. & Jo. à Capiſtrano, *num: 8.*
Tertiò nota in verſ. *Cæterum*, tres qual... tes
delicti: quoddam eſt notorium, quoddam o... ul-
tum, & quoddam penè occultum. Item nota ... ia,
ex quibus notorium inſurgit, videlicet ex co... eſ-
ſione, ex ſententia, & ex operis evidentia. Se... de
his latiùs dicam infrà in declaratione materi...
10 Quartò nota, in verſ: *Sine dubitatione.* A Cle... is
fornicarijs licitum eſſe divina myſteria aud...,
& Eccleſiaſtica ſacramenta percipere ſi ſint ...-
culti, ſeu ab Eccleſia tolerati: ſecus verò ſi ... t
notorij per operis evidentiam. Sed hoc ultim...
hodie corrigitur per Conſtitutionem Con... ij
Conſtantienſis, ut dicam *infrà in 2. q n. 17.*
11 Nunc pro declaratione textûs,
QUÆRO primò, An Clericus fornicariu...
ſuſpenſus quoad ſe? Et dic breviter eſſe ſuſp...-
ſum ſicut quilibet alius exiſtens in peccato m...-
tali, ut c. *ult. infr. eod.* Unde graviſſimè peccat ce...-
brando, c. *Quotidie, de conſecratione, diſt: 2.* c. *Do-
mine, de celebrat: Miſſar.* & tenet gloſ. in c. *Teſtam-
tum, in verſ: humiliter, 6. diſt.* & Abb. *hic n. 4.* H...
tamen ſuſpenſio quoad ſe non eſt cenſura Ecc...-
12 ſiaſtica de qua loquitur textus in c. *Quærenti,
verb: ſign f: & de Cler: excom. miniſtr. per tot.* & id...
celebrando irregularitatem non incurrit, cù...
hoc non ſit in Jure expreſſum, c. *Is qui, de ſent: e...
com: lib: 6.* & ibi habes bonam gloſſam in verſ: ...
jure. Certum eſt enim ſuſpenſionem illatam ...
13 Deo irregularitatem non inducere, ut hîc p...
Ancharan. *n. 12. circa med: verſ: Præterea*, & Jo. ...
Imol. in c. *fin: n. 6. infrà eod.*
14 QUÆRO ſecundò, An Clericus fornicarius ...
ſuſpenſus quoad alios, ita ut peccet audientes a...
eo divina, vel percipientes Eccleſ. ſacramenta?
Pro ſolutione diſtingue: nam aut eſt occultus
ſeu toleratus, & non eſt ſuſpenſus quoad alios, &
ideo alij non peccant, ut hîc probatur, & in d. c.
15 *ult. infrà eod.* Aut eſt notorius notorietate juris, i...
eſt, per confeſſionem ſpontaneam in judicio fa...-
ctam, vel per ſententiam judicis: & tunc eſt ſu...-
ſpenſus etiam quoad alios, & ideo licitum no...
eſt eum audire, & peccant contrafacientes, qui...
16 veniunt contra præceptum Eccleſiæ, ut ſimilite...
probatur hîc, & in d. c. *ult.* Sed dubium eſt. quid ...
ſit notorium notorietate facti, ut quia palam, &...

publi

publicè habet concubinam in domo, nec fuit in judicio confeſſus, vel per ſententiam condemnatus. Et in hoc ſunt principaliter duæ opiniones. Quidam enim, quos tacito nomine recenſet Abbas *hic n:6* tenent ſine aliqua monitione eſſe à talibus abſtinendum, ut videntur ſentire multi in cap. *Si qui ſupra eod.* & in cap. *Si celebrat. de Cler. excom miniſtr.* unde Hoſt. *hic*, Jo. Andr. & Ant. de Butr. non requirunt monitionem. Et pro hac opinione pondero textum in d. c. *ult. infra eodem*, ubi primo deciditur Clericum in fornicationem prolapſum non debere in officiis evitari, quia licet ſit ſuſpenſus quoad ſeipſum, non tamen eſt ſuſpenſus quoad alios. & mox ſubjungit limitatio per hæc verba: niſi peccatum hujuſmodi ſit notorium per ſententiam, ſeu per confeſſionem factam in jure, aut per evidentiam rei, quæ tergiverſatione aliqua celari non poſſit. & ſic æquiparantur quoad hoc notorium juris, & notorium facti, nec ulla ſit mentio de monitione. & idem patet in hac Decretali. Sed Hugo, Laurentius, & Archidiaconus in c. *Nullus 32. diſt* & in c, *Si qui 81. diſt.* Jo. de Lignano, & Card. *hic n.10. in 6. oppoſ.* & *n.12.* cenſent, monitionem eſſe neceſſariam, quia populus niſi præcedat monitio, non videtur habere indubitatam ſcientiam de concubinatu, ut Canones requirunt, cum poſſit Clericus habere aliquam excuſationem. Pro concordia, hoc jure inſpecto, placet diſtinctio, in qua finaliter reſidet Abbas *hic n.6. circa med. verſ. ſed cogitavi.* videlicet quod aut fornicatio eſt adeo notoria, ut nullam habeat dubitationem, ſicut videmus in pluribus Clericis, qui tenent ita publicè concubinas ſicut uxores, & palam nutriunt filios, ita ut nec ipſi hoc audeant diffiteri: & tunc eſt omnino à talibus abſtinendum ſine alia monitione. & pro hac parte facit textus *hic in fine.* ibi, *nec habet operis evidentiā* Et melius in cap. *Tua*, & in d. c. *ult: infra eod:* ubi non tantū requiritur, ut factum ſit notorium, ſed etiam additur, ut nulla poſſit tergiverſatione celari, nec ulla requiritur monitio. Et ex contrario ſequeretur, ut nunquā fornicatio poſſet eſſe notoria: aut fornicatio non habet illam evidentiam, ſed poteſt probabiliter tergiverſari, puta quia concubina habitat cū matre Clerici, & aſſerit eā eſſe matris pediſſequā, ſeu ancillam, vel quid ſimile: & tunc procedit cōtraria opinio Hugonis, & ſequaciū, ut expectetur monitio, & ejus contēptus, & hanc putat Ab. eſſe mentē juris

17 Tu verò dicas hanc controverſiā, & diſtinctionē hodie ſublatam eſſe per Conſtitutionem Martini V. *Ad evitanda*, in Concilio Conſtantienſi editā, quæ ad evitanda ſcandala, & multa pericula, quæ conſcientiis timoratis contingere poſſent, indulſit, ut nemo deinceps à cōmunione alicujus in ſacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcunque divinis, vel extra teneatur abſtinere, vel aliquē vitare prætextu excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi à judice ſpecialiter, & nominatim fuerint denunciati, vel in ſententiam Canonis, *Si quis ſuadente*, adeo conſtiterit incidiſſe, ut nulla poſſit tergiverſatione celari. Quare illi tantum excommunicati, ſuſpenſi, vel interdicti dicuntur non tolerati ab Eccleſia, ut eos vitare teneamur, & ab eorum communione in divinorum auditione, vel Sacramentorū perceptione, vel alias abſtinere, qui per ſententiam hominis ſunt nominatim denunciati, aut notorii Clericorum percuſſores. Idq; jam more Eccleſiæ receptiſſimū eſſe atteſtantur Cardin. Cajetan. *in Summa verſ. Excomm: major*, & *in 2.2 q:2 art: 2* Sot: *in 4 ſent. diſt: 22 q:1. art:4* Navarr: *in Manuali c:27 n: 33*, Covar. in c. *Alma mater p:1 §, 2 n:9 verſ: Supereſt igitur.* Verba hujus conſtitutionis retuli in c. *Quod à Prædeceſſore, n. 54 infra de ſchiſmat.* et de illius auctoritate, et intelligentia egi latiſſime ibi à *n:39 uſq; ad n 57.* ubi plene videas. Itaq; Clericus concubinarius notorietate facti, ſeu per operis evidentiam hodie dicitur toleratus, nec ante denunciationem eſt ſuſpenſus quoad alios quantum ad hoc, ut non liceat ei communicare in divinis, & perceptione ſacramentorum, cujus oppoſitum hic diciditur.

18 Procedit autem hæc concluſio etiamſi teneamus opinionem, quam contra Innocentium Jo. de Lignan. Cardin. et Anchar. tenet Abb. *hic n: 7.* quod Clericus notoriè fornicarius per operis evidentiam ſit ipſo jure ſuſpenſus, non modo ſuſpenſione indirecta reſpectu audientium, quibus verba prohibitionis diriguntur, ſed etiam ſuſpenſione directa, per tex. in c. *Præter hoc, 32. diſt:* adeo ut celebrans efficiatur irregularis. De cujus opinionis veritate latius diſſeram in c. *final: in ult: not· infra eodem.* Quamvis, inquam, teneamus hanc opinionem Abbatis, nihilominus hodie à Clerico notorio fornicario, etiam per operis evidentiam utcunq; ſuſpenſo ab officio ſuſpenſione directa licite audire poſſumus divina, et percipere Eccleſiaſtica ſacramenta, quia ex præcitata Conſtitutione Conſtantienſis Concilii licite communicamus ſuſpenſis non denunciatis per ſententiam hominis, etiam in ſacramentorum adminiſtratione, et aliis quibuſcunque divinis, ut oſtenſum eſt ſupra. Ea enim Conſtitutio vendicat ſibi locum etiam in Clericis notoriè fornicariis, ut tenet Navar. in c. 1. §. *Laboret n. 10. de pœnit. diſt, 6* Gutier. *Canonicar. quæſt: lib: 2. c. 7; n. 85* Suarez *de Cenſur. tom: 5 diſp. 31 lect: 4 n: 16* & *tom 3. diſp. 18 ſect. 1 & diſp: 88 ſect ult: circa finem.* Nicol.

19 Garz. *de Benef: par: 7 cap: 14 à n: 36* & alii Recentiores. Et quod diximus de fornicariis, idem intelligas de quibuſcunq; aliis criminoſis à Canone excommunicatis, ſuſpenſis, vel interdictis, non enim hodie prohibemur audire divina, & ſacramenta percipere niſi ab iis, qui propter crimen per ſententiā hominis ſunt publicè ſuſpenſi, excōmunicati, vel interdicti, nec non ab iis, qui ſunt notorii Clericorū percuſſores; & ſic inutilis eſt hodie diſtinctio quam facit Abb. *hic n:9* inter ſuſpenſos ſeu præcitos ab homine, & ſuſpenſos à Canone, & eos, qui nec ab homine, nec à Canone ſunt ſuſpenſi, ſed jacent in peccato; Quandoquidem ex dicta Conſtitutione *Ad evitanda*, ſolū diſtinguimus, an ſint nominatim denunciati, & notorii Clericorum percuſſores, necne. & reliquis omnibus criminoſis etiam notoriis per operis evidentiam, et cenſura irretitis à Canone licitè communicamus, ut dictum eſt.

20 Nunc deſcendamus ad materiam notorii. Et ad pleniorem intelligentiam, & declarationem terminorum, præmittendum eſt pluribus, & variis modis ad notitiam veritatis perveniri, & quemlibet modum habere ſuum proprium, & peculiare nomen, ut hic plenè per Jo: Cald. *n. 27* Ant. de Butr. *n. 30* Petrum de Anc, *n: 13* & Abb. *n; 10*

n.10 circa finem,verſ: Ad primum,& n: ſeqq: et alios communiter. Sunt enim Argumentum, præſumptio Iudicium, Fama, Rumor, Occultum, Publicum, Manifeſtum, & Notorium.

21 Argumentum, ſecundum Calder. *hic n.28.* eſt illatio rei dubiæ fidem faciens; de quo loquitur cap. *in quadam, infra de celebrat. Miſſar:* ibi, *nec verò poſſet argumento probari*, vel ſecundum Anton. de Butr. *hic ſub n: 30 col. 11 ante med:* Argumentum eſt rei dubiæ oſtenſio in gradu materiæ ſubjectæ poſſibili. Et hoc dupliciter ſumitur: Primò ſtrictè pro diſcurſu intellectuali in finem ſcientiæ, ut ſillogiſmus, & enthymema: & hoc ſpectat ad Dialecticos, & dividitur in quatuor ſpecies, ut notat Calder, *in rubr. ſupra de Sum. Trin. & fid: Cathol.* & interdum eo utitur etiam judex in concludendo ex probationibus, ut in l. *optimam C. de contrahen: & committen. ſtipulat: &* in c. *ex tenore: de teſtib. cum ſimilib.* Nam ſi Titius hodie eſt Romæ, ſequitur ut non ſit Pariſiis, & hæc illatio ſi trahat originem à ſenſu corporeo, fit ex argumentis, ut hic patet, & in cap. *Cum ex injuncto de hæret. lib C: Deinde*, ſumitur argumentum large ſecundum Calder. *hic n.28* prout mentem, vel intellectum arguit, ideſt de ignorantia reprehendit. Et ſic omne id, per quod intellectus illuminatur qualitercunque dicitur argumentum. Unde etſi non jure, aut verè inferat, tamen ſi ad intellectum informandum inducitur, argumentum dici poteſt, ut dict. c. *Cum ex iniuncto.* ibi; *Quod ſi fortè quis arguet*, &c. & ſic ſumptum comprehendit omnem probationis modum plenum, ſemiplenum, & debilem, ut l. 1 *ff. de teſtib: c. Sola: 4 q. 3 c. Sunt quorum 2 q. 6 c. Præterea, in fin, ſupra de teſtib* & l 2 *C. Quor. appell, non recip.*

22 Præſumptio, ſecundum Speculat. *in tit. de præſump. in princ:* eſt argumentum ad credendum unum factum ſurgens ex probatione alterius, puta ex cohabitatione perſonarum ſuſpectarum præſumitur coitus, c. *Nec aliqua, 27. q. 1 c. Dixit Dominus, 32 q. 1 c. Literis de præſumpt.* Vel præſumptio eſt cognitio ex circumſtantiis reſultans, c. *ex ſtudiis, & per totum, ſupra de præſumpt.* ſecundum Calder. *hic n.29.* Alex, *conſ. 89. Viſo themate*

23 *n.7. & ſeq verſ, & ſimiliter, lib. 3.* Unde variatur, debilitatur, fortificatur plus, & minus, prout ſuadent circumſtantiæ, ex quibus reſultat. de quo plenè in c: *Ferrum, 50 d ſt: in ſ c: Is qui de, ſponſal:* in c: *Primo ſemper, 2 qu: 1* in c. *Quantò de præſumpt.* & in Speculatore *eod. tit. de præſũpt.* Quo fit, ut quædam præſumptio ſit temeraria, quæ rejicitur, c.

24 *Oves, 6 q.1* quædam probabilis, quæ quandoque purgationem indicit, *infra de purgat. Canonica, per tot.* quædam violenta, quæ ſic appellatur, quia in applicando animum violentat mentem Judicis, & ideo ſufficit ad condemnationem, ut cap. *Afferte de præſumpt.* & d: c. *Dixit Dominus, 32 qu: 1* & notat gloſ: 1. in d. c. *Quanto, eod. tit.* Speculat. *d: tit. de præſumpt. §. Species, n.1* & Butr. *hic n: 30 col. 11 poſt medium verſ: Secundus gradus.* Rurſus alia præ-

25 ſumptio eſt legis, vel Canonis, ſeu Juris, & de Jure, quæ probationem in contrarium non admittit: alia eſt Juris tantum, contra quam admittitur probatio, alia hominis, alia naturæ, alia facti, ut diſtinguit, & declarat gloſ. in c. *Is qui fidem, in ver. contra præſumptionem, infra de Sponſal.*

26 Indicium ſecundum Io. Andr. *in Addit. ad Speculat. in tit de Probat. §. Videndum, n. 19. litt. E.* eſt notabile ſignum maleficii, vel alterius rei ad ipſius veritatem habendam: Vel indicium eſt ſignum, ex quo procedit præſumptio, ſecundum Calder, *n. 30.* vel informans animum ad ſuſpicandum, ſecundum Ant. de Butr. *ubi ſupra* Vel aliter ſecundum Abbatem *n. 12. in fin.* Indicium propriè eſt notabile ſignum alicujus dicti, rei, ſeu facti, quod ſubjicitur neceſſitati probandæ, & largo modo argumentum poteſt dici indicium, ut dicitur in cap. *Forma ever. ſignificat.* & dicitur Indicium ab indicando, id eſt monſtrando. c. *Qui cum fore, infra de ſort.* l. *ſolent ff. de præſcript. verb Cæterum* quamvis proportionetur indicium ad quemlibet gradum probationis, tamen ſumitur potius in jure pro gradu animo Iudicis ſuſpicionem ingerente, ut dicit Io. Andr. *in Addit. ad Speculat. loc. citat:* & Guliel. de Suza *in quaſt. Statutorum ſub littera S.* quos refert, & ſequitur Butr. *ubi ſupra.*

27 Fama duplex eſt, ſcilicet de homine, & inter homines. Fama de homine eſt illæſæ dignitatis ſtatus, vita, & moribus comprobatus, l. *Cognitionum, §. exiſtimatio ff: de variis & extraordinar: cognit:* prout originaliter deſcripſit, gloſ. in c, *Infames, in ver: Infamia. 3. qu: 7* Speculat. *in tit: de Notoriis criminibus, §. Fama, in princ:* Salycet poſt Iacob de Aren. in l. *ea quidem, n: 92 C. de Accuſat:* Calder.

28 *hic n: 31* & alii poſt eum. Hæc tamen deſcriptio convenit bonæ famæ dumtaxat: nam ſi mala eſt, vulgò quidem fama vocatur, ſed debet dici opinio voce populi nunciata: propriè autem loquendo, & ab excellentiori extremo non poteſt eſſe niſi bona ſit, quia fama eſt argumentum virtutis, ut eleganter inquit Bald. in c. *in Geneſi n: 66*

29 *ſupra de elect:* Et hanc famam, qui negligit crudelis eſt, c. *Nolo. 12 q: 1* Unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 9 *Expedit magis mori, quàm ut gloriam meam quis evacuet*, c. *Sacerdos, 1 qu: 2* & curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri magni, & pretioſi, ut *Eccleſiaſt: 41* Item melius eſt nomen bonum quam unguenta pretioſa, ut *Eccleſiaſt: 7* Item lux oculorum lætificat animam, fama bona impinguat oſſa, ut *Proverb: 15* Unde quamvis principaliter ſit cavendum de bona vita: tamen quantum poſſibile eſt, curandum eſt etiam de bono nomine, & bona fama, ne proximi ſcandalizentur, c. *Inter verba: 11 q. 3* Nobis enim neceſſaria eſt vita no-

30 ſtra, aliis fama, c: *Non ſunt, ead: cauſ: & quæſt.* Quod ſi de hac fama dubitetur in loco converſationis eſt quærendum, c. *Poſtquam*, & cap: *Scriptum, de elect:* c. *Cum in juventute, de præſumpt* c. *penult:* & c. *Cum dilectus, de purgat. Canonic.* Salicet. in d. l. *ea*

31 *quidem, n: 103. C. de Accuſat.* Famæ contrarium eſt infamia, ſcilicet læſæ dignitatis ſtatus vita, & moribus reprobatus, ſecundum Calder. *hic n. 31.* & Salycetum in d. l. *ea quidem, n. 92. verſ, Mala verò.* Quæ quomodo contrahatur, habetur in § *Tria, ad fin. 3. q. 7.* & quomodo aboleatur, in c. 2. 6. q. 1. Infamia alia juris, alia facti, ut notat præcitata

32 gloſ. in c. *Infames, §. Porro, 3. q. 7.* Infamia juris eſt, quæ à jure irrogatur cum quis per ſententiam de crimine publico condemnatur civiliter, vel criminaliter; aut de delicto privato, ſi ſit tale, quod deſcendat ex actione famoſa, l. *Infame. ff. de public. Iudic.* & non agatur civiliter, ſed criminaliter, l. 2. *ff. de crimin. Stellion.* niſi in caſibus, de quibus in eadem gloſ. *poſt med. verſ. Sed ſi civili-*

ter. Infamia facti eſt cum quis aggravatur, vel infamatur apud bonos, & graves, de quo agitur in l. 2. & l. *Licet, ff. de ob, eq. à liber. c. Sunt plurimi, 6. q.* 1. Scilicet, quando læſa eſt fama alicujus propter factum quod commiſit, apud bonos, & graves.
36 Et hanc infamiam omnino removere ſolius Dei eſt, c. *Ex tuarum*; & ibi gloſ. *final. de Purgat.*
Canonica. Ex infamia tamen ſurgente à malevoſis, & inimicis non poteſt procedi contra aliquem, c. *Caveant, 3. q. 9.* c. *Qualiter, el 2. de Accuſat.* & notat Innoc. in c. *Tua. n.* 1. ibi. Hoc adducit inquiſitionem, niſi à recto homine æmulo, vel inimico habeat originem. *infra eodem.* Quia quod ab inimicis, & æmulis oritur, ſuſpicione, vel invidia non caret, l. 1 C. *Si quis Imper, male dix.* & ſequitur Baldus in d. c, *Tua, n. 3. verſ. Sed Iudex,* & Salycet. in d. l. *Ea quidem, n. 104: verſ: Interdum, C.*
37 *de Accuſat* est et tertia ſpecies infamiæ, quæ appellatur Canonica, de qua c, *2. 6 qu:* 1, et ibi per Archidiac. *n. 2* et in c. *Si Epiſcopus, n: 2. 50 diſt:* et in c. *Teſtes, 2 q.* 7 Et hæc irrogatur ex quolibet peccato mortali, in c. *omnes,* et ibi gloſ. 1. *6 q:* 1 et aboletur per pœnitentiam quando orta eſt ex crimine occulto; ſed non quando ortum habuit ex crimine manifeſto, gl: in c. *Illi qui, in ver. Niſi, ead. cauſ: & quæſt:* Speculat *in tit. de teſte,* §: *Opponitur, n. 86.*

38 Fama inter homines eſt publica, ſeu famoſa, et communis inſinuatio, vel proclamatio ex ſola ſuſpicione, et certo auctore proveniens, cap. *Sicut nonnulli, 46 diſtin:* c, *Sanctum in fine de conſecr. diſt:* 4 c: *Cum inſinuante, de Purgatione Canonic*; et *infra* cap: *Proximo,* et ſic deſcribitur à Io: Andr: *hic n: 9 verſ: Fama verò inter homines,* et Calder: *n: 32* vel ſecundum Speculat: *in tit: de Notor: criminis:* § *Fama, n:* 1 *&* 2 et eundem Calder. *ubi ſupra*; eſt vulgi loci, ſeu majoris partis vehemens opinio rei, de quã quæritur, conſentiens, c: *Inquiſitionis, in fin: infra de Accuſat.* l, 3: §, *ejuſdem. ff. de teſtam:* cap, *Sæpe, 4 qu: 3* c *Litteris,* et c. *Tertio loco, ſupra de præſumpt* vel ſecundum Bart: in l, *de Minore,* §: *Plurimum, n: 7 de quæſtion.* Fama eſt communis opinio voce manifeſtata ex ſuſpicione proveni-
39 ens: et groſſo modo dicitur, Vox populi; et in vulgari dicimus, Vox populi, vox Dei, quia opinio, in qua omnes concurrunt, vel major pars, præſumitur in ſe habere rationem, ut Bald: inquit *hic n: 2* et in c. *Quoniam, nu: 62, ſupra de probat.* et
40 eſt pica rei geſtæ, vel quæ reputatur pro geſta, ut idem ait in d, c, *in Geneſi n: 64 de elect.* Utramque
41 famam de homine, & inter homines ſic deſcribit ipſe Bald. in c. *Dilecti n. 3. de Appellat.* Fama naturalis eſt ſtatus hominis ex radice naturæ pro-
42 veniens, & inhærens Fama vulgaris eſt publicus præco virtutis, infamia vitiorum, & in cap. *Tua. n. 2 infra eod.* Fama inquit, quoad ſe, ideſt, in ſe ipſa, eſſentialiter, & verè eſt veritas, & integer ſtatus bonæ opinionis; ſed quoad alios eſt proclamatio, & murmuratio populi, & infra *n. 5.* Fama famans eſt vox in auribus populi ſonans, materiam autem famæ, & infamiæ latè proſequitur Speculat. *in tit de Notoriis criminibus, d. §. fama,* & Jo. Andr *ibi in Addit.* & Salicet. in d. l. *ea quidem, C. de Accuſat.* ubi eam declarat per novem quæſtiones à *n. 92. uſque ad finem.*
43 Qualiter autem reſtituatur fama ſubtracta; Dicas detractorem poſſe alicui auferre famam tripliciter. Primò, verum dicendo, & juſtè, puta cum aliquis crimen alterius prodit ſervato ordine charitatis, Matthæi 18. *Si peccaverit in te.* &c. & cap. *Si peccaverit, 2. qu.* 1 & tunc non tenetur ad reſtitutionem famæ. Secundo, falſum, dicendo, & injuſtè; & tunc tenetur famam reſtituere confitendo ſe falſum dixiſſe, & injuſtè, & in præſentia eorum, coram quibus infamavit eum, quantum fieri poteſt, ut ſi occultè, occultè; ſi palam, palam, ut c. *Quidam, 5. q.* 1 *& in 4 ſent. diſt: 15* per Ricchard. & Scot. Tertio, verum dicendo, ſed injuſtè, ut quia prodit crimen alterius verum, ſed contra ordinem charitatis: & tunc tenetur reſtituere famam quantum poteſt ſine mẽdacio, ut dicendo ſe malè dixiſſe, & injuſtè diffamaſſe. Quod ſi non poſſit ei commode famam reſtituere, debet ei aliter recompenſare ſicut in aliis injuriis, ut c. 1. *de injur, & damn. dat:* Et probantur hæc in c. *Si res. 14. q. 6.* & in c. *Falſas, de pœnit. diſt. 5.* & per D. Thom: *in 2. 2, qu. 62. art. 2. ad 2.* & *qu. 73 art. 2. in corpor.* & *in 4. ſent. d. diſt. 15. qu.* 1 *art. 5 q 2 Ad primum,* & Jo. a Capiſtrano *hic n. 26 verſ. Qualiter autem reſtituatur.*

44 Rumor eſt particularis inſinuatio, ſeu proclamatio, c. *Super eo, infra de eo, qui cogn. conſang. uxor. ſua,* ex ſola ſuſpicione, cap. *Uſitus de elect.* & incerto auctore proveniens, cap. *Veniens. c. rca princ. de Regular,* Hoſt: *hic n. 3.* Jo Andr. *n.* 11 Calder *n.* 33 & alii communiter, Speculat. *in tit. de Notor. crimin.* §. *Nunc de Rumore, n.* 1. Et ex hoc patet in quo differat à fama, quia rumor ab incerto, fama à certo procedit auctore. Item differunt ratione materiæ, quia fama majoris partis viciniæ, rumor autem alterius partis, vel minoris, ut mediæ, tertiæ, vel quartæ, ſecundum Ant. de Butr. *hic n. 30. col. 12 in princ, verſ. Ad gradum,* & ante eum Hoſt. in d. cap. *ſuper eo. n.* 1. *in ver. aliqua pars,* ubi ait, rumorem dici clamorem alicujus partis viciniæ, famam verò totius civitatis. & ſic rumor eſt quid minus, quàm fama, ſecundum Abb. *hic n. 12. in fin. verſ. Rumor verò.* & ſentit gloſ. *ult.* in d. c. *ſuper eo.* Præterea, ut inquit Baldus in præallegat. c. *Proximo, n. 5. infra eod.* Fama vires ſuas eundo, & perſeverando extendit. Unde Virgilius 4. *Aeneid,* Fama malum, quo non aliud velocius ullum, Mobilitate viget, vireſque acquirit eundo. juxta illud Pſalm 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum,* &c. Rumor autem quandoque cito deficit, ut l. *fin. ff. de Hæredib. inſtituen.*

45 Occultum propriè dicitur quod nulla ratione probari poteſt. c. *unico, infra, ut Eccleſiaſt. Ben.* Speculat. *in tit de Notorio.* §. *Nunc: de occulto. n:* 1 & hic tradunt Hoſt. *num.* 14 Jo: Andr. *n.* 12 Calder. *nu.* 34. Henric. Boic. *num.* 5: Butr. *num. 3 poſt princ.* Cardin. *n:* 18. Anchar. *n:* 14 Abb *n:* 10. *in fin. verſ. Occultum propriè.* Jo. à Capiſtrano *n.* 40. & nullus
46 diſcrepat; & ideo ſolius Dei judicio relinquitur, c. *Conſuluiſti, verſ. Spontanea, 2 quæſt.* 5 c. *omnia, 6 q.* 1. c. *Erubeſcant, 32. diſt.* cap. *Sunt cum. in fin.* & c. *ſeq. de Simonia.* Facit text. in l. *duo ſunt Titii, ff. de teſtam. tutel.* quia latentia peccata vindi-
47 ctam non habeant. c. *Chriſtiana, 32. qu. 5.* gloſ. *hic in ver. occultum,* ideſt humano judicio non ſubjiciuntur, ut hic in gloſ. *marginal. in eod. ver. occultum.* Adverte tamen, quia Eccleſia in genere damnat, & verbalem pœnã infligit pro crimine occulto, ſed occultũ peccatorem ſpecialiter; ideſt manifeſtè, & ſpecificè non punit, ideſt, non publi-

publicè, niſi fiat fides. Et ità intelligas jura præallegata. Et quod notatur in Clemen. *Multorum*, *ad fin. de Hæret.* ſecundum Calder *hic d. num* 34 & Cardin. *n.* 18 *verſ. Sed in genere quandoque punitur.* Et adde quod in propoſito ſcripſi in c. *Dolentes, à n.* 23 *uſque ad n.* 65 *infra de celebrat. Miſſar. maximè n.* 58 *& n.* 64.

48 Penè occultum eſt ſingularis, & privata inſinuatio ex ſcientia, & certo auctore proveniens, ut deſcribit Alberic. *in Dictionar. in ver. Occultum. verſ. Penè occultum eſt.* Et dicitur quod per paucos, vel difficulter probari poteſt, puta per duos, vel

49 tres, aut quinque: nam ſecretum dicitur, quod fit in præſentia quinque perſonarum antequam judicialiter ſit diſcuſſum, ut §. *Hæc ergo ſecreta circa medium, verſ. filiam namque Archiſynagog.* & ibi notat gloſ. *in ver. Secreta*, poſt cap. *Quis aliquando, de pœnit. diſt.* 1. & ideò donec clarè fiat fides, ab Eccleſia toleratur, ut hic; & notant Speculator *in tit. de notor. crimin.* §. *Penè occultum, n.* 1 Hoſt. *hic n.* 15. Calder. *n.* 35 Abb. *n.* 11 Jo. Andr. Henric. Boic. Butr. & alii in *locis proximè citatis.* Et dicitur penè occultum ad differentiam occul-

50 ti ſimpliciter, quia dictio, *penè*, diminuit aliquid de ſignificatione ejus, cui adjicitur cap. *Dudum il 1 de elect.* ſicut dictio *quaſi*, c. *Relatum*, & ibi gloſ. 1. *de offic. delegat*, Itaque in hoc differunt occul-

51 tum, & penè occultum, ſecundum Cardin. *hic n.* 18. quia occultum dicitur actu, & habitu; penè occultum actu, ſed non habitu. Occultum non eſt poſſibile ut unquam manifeſtetur, vel ſaltem per modum probationum probari non poteſt, & ideo non cadit niſi ſub punitione Eccleſiæ. Illud dicitur occultum propriè; hoc verò non dicitur propriè occultum, ſed quaſi occultum, ut in textu. Moderni tamen Theologi accipiunt occultum prout contra diſtinguitur à publico, ut dicam infra *n.* 113.

52 Publicum eſt nomen generale, & verificatur in notorio, & quandoque in fama, ſecundum Abb. *hic n.* 11 *verſ. Publicum verò.* Unde notorium poteſt dici publicum ſicut id, quod conſtat per famam, ut eſt textus in c. *Tua infra eod.* & idem quaſi de manifeſto ſecundum eum. Unde ut inquit Bart per illum textum in l. 1. §. *conſequens n.* 1. *ff. de ſuſpect. tutor.* Publicum eſt illud, quod omnibus patet: Item illud, quod ponitur in porta alicujus Eccleſiæ, dicitur eſſe publicum, ut idem Bart. notat in Auth. *Quomodo oporteat Epiſcop.* §.

53 *Sed neque, n.* 2 Ad hoc tamen ut quid dicatur eſſe publicum, non requiritur ut ipſius notitia ſingulorum auribus inculcetur, ſed ſatis eſt ut publicè ſit actum, ut legitur in cap. 1 *ſupra de Poſtulat. Prælator.* & idem Abb. tradit. *in conſ.* 99. *Illud in præſentiarum. n.* 1. *lib.* 1. & dicitur quandoque publicum, quod probari per teſtes poteſt, ut per eum, qui ad hoc allegat gloſſam noſtram in *ver. notorium*, & ſecundum hoc pro eodem accipiuntur penè occultum, & publicum, quorum oppoſitum eſt occultum, ut latius dicetur infra *n.* 121.

54 Manifeſtum ſumitur duobus modis, ſecundum Calder. *hic n.* 36. & Cardin. *n.* 19 videlicet, ut eſt genus, & includit ſub ſe manifeſtum, ut eſt ſpecies, & notorium. Unde vera eſt aſſertio; Omne notorium eſt manifeſtum. c. *cum olim.* & c. *ſuper quibuſdam de verb. ſignif.* c. *Manifeſta*, & c. *de manifeſta* 2. *q.* 1. Sed non convertitur, quia aliqua dicuntur manifeſta non notoria, et tunc eſt ſpecies à notorio diſtincta, quia non patet, ſed de facili poteſt patere, vel probari, c. p. *eorum* 11. *q.* 3. Probatur hæc diſtinctio in c. *De hoc, infra de Simonia.* Et adde Feder. de Sen. *in conſ.* 8. *incip. Quæ-*

55 *ſtio quomodo accipiatur manifeſtum, per totum.* Eſt autem manifeſtum. prout diſtinguitur à notorio, publica, ſeu famoſa inſinuatio, vel proclamatio, & communis ex certa ſcientia, & certis auctoribus proveniens; & ſic deſcribitur à Speculatore *in tit. de not. crimin.* §. *ſequitur de manifeſto, nu.* 1. Jo. Andr. *hic n,* 9. *in fin.* Calder. *n.* 36. *verſ. Eſt autem manifeſtum.* Butr. *n.* 33. Henric. Boich. *n.* 2. & Abb. *n.* 12. Dicitur famoſa inſinuatio, vel proclamatio, quia oportet ut fama concurrat cum ve-

56 ritate ad inducendum manifeſtum. Et ex hoc aſſignari poteſt ſubtilis differentia inter publicum & manifeſtum, ſecundum Ant de Butr. *ubi ſupra*, videlicet ut illud dicatur publicum, quod eſt factum præſentibus multis, ſed non eſt famoſum. Ad hoc bonus textus in cap. 1. *ſupra de poſtulat. Prælator.* Manifeſtum verò, quod ſecum habet famam; & ſecundum hoc omne manifeſtum habet in ſe publicum, ſed non omne publicum habet manifeſtum: & ſic illam proportionem habet manifeſtum ad publicum, quam habet notorium ad manifeſtum, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *n.* 54. Sequitur in deſcriptione verſ. communis, quia manifeſtum debet eſſe multorum; nam ſatis non eſſet duos vel tres teſtes hoc ſciviſſe, ut ſic differat à probatione, & à publico, ad quod

57 ſufficiunt duo, vel tres teſtes, ut dixi ſupra *n.* 52. Quot autem requirantur ad inducendum manifeſtum, Doctores non conveniunt, & fortè ſufficiunt decem, ut dicit gloſ. 1. in cap. *de manifeſta, 2. q* 1 per tex. in cap. *unio verſ. Sed & hoc*, 10 *q.* 3.

58 Nam decem homines faciunt plebem, ſeu populum, ut ibi notat gloſ. *in verbo mancipia.* & Archid, *n.* 7 gloſ. in cap. 1 *in ver. Duo, de elect.* Bart. in l. *Prætor. la* 2. *in princ. n.* 2 & 3 *ff. de vi bonor. raptor.* & ex hoc inferunt gloſ. & Archid. in d. c. *Unio.* ut decem poſſint infamare Presbyterum juxta

59 text. in c. *Presbyter ſi à plebe* 2. *qu.* 5 ubi Presbyter à plebe ſibi commiſſa mala opinione infamatus, ſi Epiſcopus legitimis teſtibus hoc probare non potuerit, jubetur ſuſpendi, ne populus in eo ſcandalum patiatur, ut ibi dicitur. Sive ergo à decem, ſive à pluribus de ſuis ſit infamatus, dicitur infamatus à plebe; quia nomine plebis etiam decem intelliguntur, ſecundum Hugon. & Archidiac. d. *n.* 7 & ideo indicenda eſt illi Canonica purgatio, ut optime probatur in c. *omnibus poſt medium, verſ. Ipſe ergo Sacerdos* 2. *q.* 5. ubi Leo Papa ad Carolum Magnum ſcribens ſic ait: Ipſe ergo Sacerdos ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis Conſacerdotibus ſive bonis, & juſtis de ſuo populo, vel de ſua plebe hominibus fuerit ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, &c. ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Evangelia dato, purgatum Eccleſiæ reddat. Hæc ibi: Pauci ergo non in-

60 famant. c. *Inquiſitionis in fin. de accuſat.* & tot hominum clamor facit famam, ſeu manifeſtum, quot ex clamore ſcandalum ſuſcitatur. cap. *Qualiter eodem tit.* ut dicunt Jo. & Vincentius in d. c. *Inquiſitionis* relati ab Archidiacono in d. c. *unio, n.* 7. *verſ. Sed pauci non infamant*, 10. *q.* 3. & idem innuit ibi Goffr. qui exponit verbum Paucorum, id eſt duorum, vel trium. Et ſatis eſt fama loci ſi ſit

ſi ſit fama populi, ut ſatis clare innuit præallegatum c. *Omnibus*, ſecundum Archid. Nec diſſentit Anton. de Butr. *hic dicto n.* 33. dicit enim ad inducendum manifeſtum in acclamatione tot homines requiri, quot famam inducant; & ita exigi, ut hoc acclametur à majori parte populi: et infra *eod. n. verſ. Quot autem exigantur*, concludit non poſſe
6 dari certam doctrinam, quot homines requirantur ad inducendum manifeſtum, et ideo hoc relinquendum arbitrio judicantis, dummodo non excedant majorem partem populi, vel viciniæ; quia ſic eſſet notorium. credit tamen ad hoc ſufficere decem homines per ea, quæ notat Cyn. in l. *ea quidem C. de Accuſat.* et ſic concordat cum gloſ. in c. *de manifeſta. 2. q.* 1. licet eam non alleget. Addicitur in deſcriptione, ex certa ſcientia, et certis auctoribus, quia ad hoc ut ſit manifeſtum, oportet ut aliqui præſentes fuerint, à quibus ortum habuerit, quive ex certa ſcientia poſſint de hoc deponere, quia fuerunt præſentes, & aliquo ſenſu naturali, ſecundum quod rei natura exigit, id perceperint. Et hinc apparet differentia inter famoſum & manifeſtum; nam in famoſo ſufficit ſola ſuſpi-
6 cio. Item in famoſo ſufficit, ut fama habuerit ortum à certo auctore, & exinde acclamet tota vicinia, vel major pars; nec eſt neceſſe, ut oſtendantur plures auctores, qui hoc habuerint ex certa ſcientia, vel præſentia: Sed in manifeſto oportet, ut plures adfuerint Auctores, qui per certam ſcientiam, et ſenſum corporeum hoc apprehenderint, & ſuper hoc poſſint teſtimonium perhibere, ſecundum Ant. de Butr. *hic d. n. 33. circa fin.* Facit ad hoc quod notatur in d. c. *de manifeſta 2. q.* 1. & per Legiſtas, maximè Baldum in l. *De minore*, §. *plurimum, n. 9 ff. de Quæſtion.* et notatur in c. *Qualiter, il 2. & c. Cum oporteat, infra de accuſat.* & per Archid. in c. *omnibus, 2. quæſt.* 5. & hæc vera ſunt ſumendo manifeſtum, prout contradiſtinguitur à notorio, & pene occulto. Verum prout contra
6 diſtinguitur ab omnino occulto, manifeſtum dici poſſet omne probabile, quod duo teſtes ſcirent. Ad hoc, quod notatur in c. *Ex tenore, de tempor. ordinat.* & in cap. *Cum Vintonien. de elect.* Imo poſſet etiam dici manifeſtum non occultum, quod unus tantum vidit. § *Sed ſciendum. 2. qu.* 1. Et ita accipitur in l. 2. et in l. *ſeq. ff. de furtis*, & ſic dicimus fur-
6 tum manifeſtum, & non manifeſtum, ut in dictis juribus, ſecundum Anton. de Butr. *hic n. 33. in fin.*

Expeditis neceſſariis præludiis ad intellectum Decretalis, ſupereſt, ut deſcendamus ad mate-
6 riam notorii, quæ difficilis eſt, & involuta: nam, ut ait gloſ. 1. in c. *Manifeſta 2. q.* 1. quotidie de notorio loquimur, & quid ſit notorium ignoramus. De quo per Innoc. & Hoſt. in cap. *Tua, infra eodem.* & per Speculator. *in tit. de notoriis criminibus*, §. *Item de notor.* Salyc. in l. *ea quidem, à nu. 58. uſque ad nu. 89. C. de accuſation.* Et per Doctores hic, maximè per Butr. *à num. 29. uſque in finem.* Ego circa hanc materiam hunc ordinem ſervabo. Nam primo quæram quid, & quotuplex ſit notorium, & quælibet ejus ſpecies. Secundò, quot hominum ſcientia requiratur ad inducendum notorium. Tertiò numquid in notorio ſit ſervandus ordo Iuris, & præcipuè an requiratur citatio, vel ſententia. Quartò numquid in notorio requiratur probatio. Quintò, quot teſtes requirantur ad probandum notorium. Sextò, An à ſententia ſuper notorio detur appellatio. Septimò & ultimo, an occultum crimen, vel impedimentem in decreto Concilii Tridentini *cap. 6. ſeſſ.* 24. & in litteris S. Pœnitentiariæ accipiatur, prout diſtinguitur contra publicum, et notorium.

67 Redeo igitur ad primum,

QUÆRO, Quid, & quotuplex ſit notorium, & quælibet ejus ſpecies?

68 Notorium in genere, ſumptum prout complectitur omnes ejus ſpecies, ſic definitur ab Antonio de Butrio *hic n.* 31. videlicet: Notorium eſt probatio indubitata, et finita, nulla diſcuſſione egens. Sed melius ſecundum Salycetum in d. l. *ea quidem, nu 58. C. de accuſat.* neutraliter, & in genere ſumptum ſic poteſt deſcribi, videlicet; Notorium eſt jus, vel factum tranſiens in notionem omnium, vel majoris partis eorum. Nam per majorem partem totus populus repræſentatur, ut l. *Nulli*, & l. *Planè, ff. Quod cujuſq univerſ. nomin*, & l. *Quod major. ff. Ad municipale*, & l. *Illud*, §. *Refertur, ff de Regul. jur.* Et dicitur notorium à notione, quia tranſit in cognitionem omnium, ut per eum.

69 Notorium eſt triplex ſecundum gloſ. *hic in ver. Notorium*, & in d. c. *manifeſta, 2. q.* 1. Innoc. in cap. *Tua nos. n. 2. infra eod.* & alios communiter, Videlicet juris, facti, & præſumptionis. Et quamvis Calder. *hic n. 36. verſ. De notorio*, & Abb. *n.* 14 dicant ſub notorio juris includi etiam notorium præſumptionis; & ſic faciant diſtinctionem bimembrem, ſcilicet juris, & facti, & primum membrum ſubdividant in judiciale, & extrajudiciale: tamen hoc reprehenditur, & bene, ab Anton. de Butr. *hic n.* 32. ubi oſtendit notorium juris, & præſumptionis eſſe duas ſpecies diſtinctas, nec unam comprehendi ſub altera. Dicitur autem hoc notorium juris, ſeu juridicum, quia oritur in jure, ideſt in judicio. c. *final. infra eodem.* Idem Butr. *hic n. 30, col. 11. ante medium verſ. Et appellant hoc notorium juridicum.* Ad hoc bona gloſſa. in l. 1. *in ver. Confeſſus in jure C. de Confeſſ.*

70 Notorium juris eſt ſpontanea confeſſio, clara probatio, juſta, & irretractabilis diffinitio, & ſic deſcribunt hic Hoſt. *n.* 10. Jo. Andr. *eodem n.* Calder. *n. 36. verſ. De notorio* Abb. *n* 4. Speculator *in tit. de notor. crim.* §. *Iam de notorio n.* 2.

71 Dicitur primo in deſcriptione, ſpontanea confeſſio, quia ex ſpontanea confeſſione in jure facta oritur notorium, ut *hic*, & in cap. 1. *de Confeſſis.* Item oritur clara probatio, quia ex probatione ju-
72 diciali, & indubitata ſimiliter ſurgit notorium, ut in cap. *Cum olim, de ver. ſignif.* Et omne judicialiter probatum dici poteſt notorium, ut inquit Abbas in c. *fin. num. 7. ſupra de tempor. ordinat.* Imo ſecundum eum omne conſtans ex actis notorium dici poteſt. allegat Innoc. in cap. *ex inſinuatione in fin. de appellat.* & c. *evidentia de accuſation.* cum ſua glo. *in ver. non indiget clamore.* dummodo tamen acta ſint publicata. l. *Geſta. C. de re judicata*, & dummodo ſit concluſum in cauſa. Abb. in c. *fin. num. 4. in fin. infra eodem.* & non aliter; quia quandiu poteſt probari contrarium, non dicitur probatio notoria; gloſ. in cap. *Significaverunt. in ver. liquere, ſupra de teſtibus.* plene Natta. *conſ. 51. viſo proceſſu num.* 18. & ſeq. Jaſ. in l. *Admonendi, in 2. lectura, nu. 50. & ſeq. verſ.* & ex iſta 2. lectura. *ff. de jurejuran.*

73 Item dicitur juſta, & irrevocabilis diffinitio, quia eodem modo ſurgit notorium ex diffinitione judiciali, & ſententia, quæ non poteſt amplius re-

tractari, ut in hoc c. & in c. *fin. infr. eod.* & in c. *Cum*
inter, *de re judicat.* nam res judicata pro veritate
habetur. l. *Res judic. ff. de re judic.* & l. *Ingenuum ff.*
de ſtat. homin. & in d. cap. *Cum inter.* Dummodo
tamen ſententia ſit Canonicè lata, ſecus ſi ſit nul-
la ipſo Iure; nam hæc ſpecies notorii vocatur no-
torium Iuris; & ideo debet habere validitatem,
quæ Iure conſiſtit, ut ait Bald. *hic num.* 1. Verum
74 ſi nullo modo factum eſt probatum, & tamen ſen-
tentia condemnatoria aliàs canonicè eſt lata; ni-
hilominus crimen dicitur notorium propter au-
ctoritatem ſententiæ, ut idem Bald. notat *num.* 2.
75 Tria ergo faciunt notorium Iuris, Iudicialis con-
feſſio, indubitata probatio, & res judicata. Et ex
hoc patet ſupraſcriptam definitionem non eſſe bo-
nam, quia confeſſio, probatio, & ſententia ſunt
cauſæ efficientes, & productivæ notorii, ergo non
ſunt notorium, quia nihil generat ſeipſum, nec
aliquid poteſt eſſe cauſa ſuiipſius, c. *Didicimus*, 24.
q. 1. & inter cauſam, & cauſatum debet eſſe diſ-
cretio, cap. *Debitum, de Baptiſmo*, cum concordant.
76 ibi allegat. in gloſ. *in ver. Diſcretio.* Unde poſtha-
bita diffinitione Anton. de Butr. *d. num.* 32. tan-
quam nimis prolixa, & quæ multas patitur diffi-
cultates, exiſtimo hanc ſpeciem notorii breviter
ſic poſſe diffiniri. Notorium juris eſt evidentia ex
judiciali confeſſione, vel probatione, aut re judi-
cata proveniens. Dixi evidentia, ut ſit genus ad
omnes ſpecies notorii, quæ ſive naturæ, ſive juris
miniſterio evidentiam habent, & excludat famo-
ſum, publicum, & manifeſtum, in quibus non ca-
dit evidentia. Dixi ex judiciali confeſſione, &c.
ad differentiam notorii facti, & præſumptionis,
quæ licet evidentiam habeant, tamen hæc non
provenit ex auctoritate, & fomento judicii, ſed à
natura, vel miniſterio juris extra judicium.
77 Notorium facti in genere, ut deſcribitur à Cal-
der. *hic n.* 40. Eſt factum ſic exhibitum conſpectui
hominum, ut nulla poſſit tergiverſatione celari, ut
cap. *Ultimo, infra eod.* & cap. *Cum olim, de verb. ſignif*
Vel notorium facti eſt, quod factum ex ſe non du-
bitatur à populo, vel majori parte populi, ſecun-
dum Vincentium. Vel notorium facti eſt, quod
quotidie viget, & in præſenti eſt publicum, ſe-
cundum Ubertum. Vel notorium facti eſt, in quo
fama ſuum præbet adminiculum; & ipſa rei evi-
dentia proteſtatur ita eſſe oculis omnium, vel ma-
joris partis loci ſe exhibens, ut nulla tergiverſa-
tione celari poſſit, ſecundum Speculat. *in tit. de no-*
torio crim. §. *De notorio, nu.* 3. Has partim recenſet
Jo. Andr. *hic nu.* 10. partim Calderin. *nu.* 40. & om-
nes, Ant. de Butr. *num.* 31. Vel notorium facti eſt
crimen, vel factum, cujus teſtis populus eſt, & diſ-
ſimulationi locus non eſt, ſecundum Archid. in c.
Manifeſta, num. 4. 2. *quæſt.* 1 & Abb. *hic nu.* 14. *verſ.*
Notorium facti. Ad hoc textus optimus, quem Butr.
dicit eſſe meliorem de corpore Iuris, in c. *Cum di-*
lectis, *infra de Purgat. Canonica.* Placet diffinitio
Antiquorum, quàm hic refert idem Butrius *num.*
31. & probat Abb. *ubi ſupra*, videlicet, Notorium
facti eſt publica, vel famoſa vox proveniens ex
evidentia rei, quæ nulla tergiverſatione celari
poteſt, l. *ſi vicinis*, *C de Nuptiis*, c. *Tua*, & c. *Quæſi-*
tum, *infra eodem.* Unde Petrus de Sampſone rela-
tus hic à Jo. Andr. *nu.* 13. ponebat verſus. Quæ vel
nemo negat, populo, vel teſte probantur; Vel ſe
ſubiiciunt oculis, notoria dicas.

78 Et hoc notorium facti eſt triplex, nam quod-
dam eſt notorium facti permanentis, ſeu continui;
quoddam eſt facti tranſeuntis, ſeu momentanei,
& deficientis, & non redeuntis; quoddam eſt fa-
cti interpolati, gloſ. *unica in* d. c. *Manifeſta*, 2. *q.* 1.
Innoc. in c. *Tua, infra eod.* Speculator. *in tit. De no-*
torio crim. §. *Item de notorio*, *n.* 8 gloſ. *hic in ver. No-*
torium, quam communiter ſequuntur Doctores.
79 Notorium facti permanentis ſecundum Specu-
latorem *ibid. num.* 10. dicitur quod ita publicè fit,
ut aliqua tergiverſatione celari non poſſit, & ha-
bet facti continuationem; exemplum cum Cleri-
cus in carcerem detruditur, c. *Dilectus. ſupra de*
appellat. Innoc. in d. cap. *Tua, num.* 2. *in fin. verſ. Si*
autem ſit continuum, infra eodem, & Speculator *ubi*
ſupra. Quod verum putat Butr. *hic nu.* 34. quando
carceres patent oculis hominum, ſecus ſi eſſent
80 carceres occulti. Aliud exemplum in eo, qui de-
tinet domi concubinam publicè, & omnibus ſci-
entibus, c. *De manifeſta*, 2. *q.* 1. Præſertim verò ſi
infantes audiantur vagire in ejus gremio, cap.
Tua, infra eod. l. *ſi vicinis*, *C. de nuptiis.* cap *Priuſ-*
quam, 29. *diſt.* cap. *Propoſuiſti*, 82. *diſt.* cap. *Signi-*
ficaſti infra de Divortiis, Calder. *hic num.* 42. Sed tu
adverte, quia hoc exemplum benè procedit
quantum ad hoc, ut concubinam teneat, quia cum
hoc pateat oculis hominum, bene cadit ſub noto-
rio facti permanentis. Ad hoc Concilium Tri-
dentinum *de reformat. matrim. c.* 8. & *ſeſſ.* 25. *c.* 14.
Secus verò quantum ad copulam, quia cum hæc
non fiat ſub conſpectu hominum, non pertinet ad
hanc ſpeciem notorii facti permanentis, ſed ad no-
torium præſumptionis, cum Jus hoc vehementer
præſumat, ut bene hic per Butr *num.* 34. niſi fortè
extaret ſoboles, ut per Innoc. in d. c. *Significaſti*,
num. 1. *de Divortiis.* ubi dicit eſſe notorium facti
actu permanentis, quando manent filii, qui red-
dunt notoriam incontinentiam. Idem tenet Spe-
culat. *in tit. de notoriis criminibus*, §. *Iam de notorio. n.*
10. ubi ait, quem tenere concubinam eſſe noto-
rium facti continuè, quando eam tenet in domo,
menſa, & lecto, & liberi vagiunt gremio ejus ba-
julantes. Allegat ſupraſcripta Iura, & c. *Conſuluit*,
& c. *Relatum, de appellat.* Aliud exemplum mate-
riale ponit Butr. *hic num.* 34. nempe quod Turris
Aſinellorum ſit in Porta Ravennati. & aliud Abb.
nu. 15. quod Palatium Dominorum ſit in platea,
hoc enim propriè dici debet notorium facti per-
manentis, quaſi res nota omnibus inſpicere vo-
lentibus. ad hoc c. *Evidentia*, *de accuſat.* & Auth.
Qui ſemel, l. *Quomod. & quand. Iud.* ubi vox præco-
nis, cum ſit tranſitoria, & paucis innoteſcat, in no-
81 torium non tranſit: ſed edictum ſecus, quia per
multos diſpoſitum omnibus liquet, ut ibi notat
gl. *in ver. Paucis innoteſcit.*
82 De notorio facti tranſeuntis exemplificant
Doctores, ut ſi in conſpectu populi aliquis fuit oc-
ciſus, §. *quando autem*, 2. *q.* 1. Innoc. in c. *Tua, nu.* 2.
& ibi etiam Hoſt. *n.* 1. *infra eodem.* Speculator *d. tit.*
de notoriis crimin. §. *Iam de notorio, nu.* 8. *in fin.* vel ſi
Epiſcopus tranſit de Eccleſia ad Eccleſiam, quia
tranſitus fit cum apparatu, c. *Illud. de Cler. excom.*
miniſtran. c. *Quanto*, *de translat. Epiſcopi*, Jo. Andr.
hic nu. 13. *verſ. Circa iſtud notorium*, Calder. *n.* 41.
Butr. *n.* 34. & Abb. *n.* 15.
83 Notorium facti interpolati dicitur quod fit ſic
publicè, ut aliqua tergiverſatiõe celari nõ poſſit,
& quod

& quod ſæpius iteratur, non tamen ſit continuè, ſecundum Speculator. *dicto* §. *Iam de notorio, numer.* 9. Exemplum in mutuante ad uſuras, ut cap. *Cum tu, de Vſuris*: quia non ſemper mutuat, ſed interpolatim, licet dici poſſit habere actum continuum reſpectu aptitudinis, ut per Butr. & Abb. *loco citato.*

8 Notorium præſumptionis eſt evidentia juris vehementer præſumpta, ſecundum Hoſt. *hic nu.* 12. Jo. Andr. *num.* 10. *in fin.* Abbatem *num.* 14. *verſ. Et tunc dic quod notorium*, Speculat. *in d.* §. *de notorio in princ.* vel ſecundum Calderinum, *num.* 38.

8 Notorium præſumptionis eſt factum, vel dictum ex publicis circumſtantiis à Jure pro veritate acceptum. Exempla notorię præſumptionis ſunt pa-

8 ternitas, & filiatio. Hoc enim quod quis ſit alterius filius, non poteſt jure probari, l. *Lucius*, *ff. de condit: & demonſtrat.* Sed jus præſumit vehementer eum filium, qui natus eſt de nuptiis, l. *Filium meum diffinimus, ff. de iis, qui ſunt ſui, vel alieni juris*, l. *Quia, ff. de in jus voc.* Innoc: in c. *Tua, num*: 3. *infrà eod.* vel qui publicè habitus eſt pro filio alicujus, c. *Michael*, & c. *Quoniam, de filijs Presbyter.* & ita exemplificant gloſ: *hic in ver: Notorium*, item gloſ: *unica* in d. c. *Manifeſta*, 2 *q*. 1. Speculat: *in tit: de Notorijs criminibus, d.* §. *Iam de notorio, in primo, verſ: Notorium præſumptum*, qui etiam exemplificat in infamato, cui eſt indicta purgatio in Judicio, & deficit cap: *Tua, in fine, infrà eodem*, c. *Inſinuatum, de*

8 *Simonia.* Adverte tamen ſecundum Anton. de Butr. *hic n.* 36. quia ad inducendum notorium præſumptionis duo requiruntur, videlicet ut factum, ex quo à jure trahitur præſumptio, ſit notorium facti, vel juris. Secundò, ut jus vehementer præſumat, vel fingat habendo illud pro violenta præſumptione, quæ æquivaleat probationi ad finem ferendæ ſententiæ. Exemplum: Si quis omnibus videntibus detinet fœminam ſuſpectam in domo, vel id in judicio confitetur, factum detentionis eſt notorium facti, vel juris: & ex hoc jus violenter præſumit inter eos copulam carnalem interceſſiſſe; & hoc eſt notorium præſumptionis. Similiter ſi uſurarius teneat menſam paratam, & pannum rubeum omnibus videntibus, ecce factum notorium per operis evidentiam: & ſi mutat ibi, jus præſumit eum ad uſuras mutuari; ecce notorium præſumptionis: & eodem modo ſi vicinis ſcientibus aliquis tenet fœminam, ut uxorem, cum condecenti tractatu in veſtibus, & alijs; ecce notorium facti: & ex hoc jus elicit prę-ſumptionem matrimonij inter eos, & legitimitatis prolis inde ſuſceptæ; ecce notorium præſumptionis, & ſic de ſimilibus. Et ita intelligas ea, quæ de probatione filiationis leguntur, & notantur in c *Per tuas, de Probatio.* & in c. *Michael, de filijs Presbyter.* & de probat. filiationis legitimæ, vel illegitimæ in c. *Tranſmiſſa*, c. *Lator*, & cap. *Per tuas, Qui filij ſint legitimi.*

8 QUÆRO ſecundò. Quot hominum ſcientia requiratur ad inducendum notorium facti?

Solutio. In hoc articulo ſunt variæ opiniones, quas recenſet Speculator *in tit: de notor: crimin:* §. *Iam de Notorio. n.* 5. & 6. Quidam enim dixerunt tot homines adeſſe debere, ut eorum præſentia reddat factum notorium, nec ſufficere præſentiam paucorum, puta duorum, trium, vel quinque, ut dictum eſt *ſuprà n.* 48. & 49. Imò putant requiri totius viciniæ notitiam, & ut omnes communiter acclament crimen commiſſum fuiſſe, ut c. *Scelus*, 2. *q*. 1. & c. *Cum quiſque*, 23. *q*. 4. Quidam, ut Vincentius, tenuerunt ſufficere ſcientiam majoris partis viciniæ, vel Parochiæ, cap *Conſtitutus, de purgat. Canonica*, c. *De manifeſta*, & ibi gloſ. *in ver: Plurimis*, 2. *q*. 1. & in hoc reſident Abb. *hic num*: 16. & Salycet: in l. *Ea quidem, n.* 58. *C. de accuſat.* dicentes ad notorium inducendum requiri, ut detur ſcientia totius viciniæ, vel majoris partis ipſius: non enim requiritur ſcientia totius populi, ſed ſufficit ſcientia totius viciniæ, ut benè probatur c. *Cum dilectis, de Purgat: Canonica*, vel majo-

89 ris partis ipſius. Subdit tamen Abb. dummodo non ſint minus decem, & ita intelligit gloſſam in d c. *De manifeſta*, 2. *q*. 1. Unde in loco, ubi non ſunt decem perſonæ, non poteſt oriri notorium ſecundum eum. Quod etiam docuit Bart. in l. *Scriptus, n.* 2. *verſ. Quid ergo ſi in villula ff. de Religioſ: & ſumpt: funer*: ubi quærit, Quid ſi in villula, ubi ſunt pauci habitantes, aliquid in conſpectu omnium factum ſit, qui fortè non ſunt ſex, vel octo, numquid dicatur notorium? Et reſpondet, non, quia debet eſſe notum pluribus, & multitudini, c. *final: infrà eod:* & vicinia debet ſcire, c. *penult: verſ: fina.: de purgat: canon*: l. *Prætor*, §. 1. *ff. uti bonor. raptor.* l. *Palam, ff. de verbor: ſignificat:* l. *Sed et ſi pupil-*

90 *lus*, §. *Præſcribere, ff de Inſtitut.* Alij dixerunt requiri ſcientiam viginti, ut ibi refert Bar: per d. l. *Prætor*, §. *Alij*, ut gloſ: Joannis relata à Speculatore *in tit: de not: crimin*: *d.* §. *Iam de notorio, n.* 6. & Bartol: *ubi ſupra*, exiſtimaverunt decem hominum ſcientiam ſufficere, ut quid dicatur notorium; nam tot faciunt Parochiam, c. *Vnio*, 10. *q*. 3. & teſtimonium unius Parochiæ facit crimen notorium eſſe, ut d. c. *Cum dilectis, de purgat: canon*: &

91 conſtat ex dictis *ſuprà n.* 58. & 59. Alij verò opinati ſunt tres ad hoc ſufficere, quia tot faciunt Collegium, l. *Neratius, ff. de verb: ſignif.* Sed, ut ait Speculat: *d. n.* 6. hoc nihil eſt, quia & eâdem ratione duo ſufficerent, qui faciunt congregatio-

92 nem, cap. 1. *de elect.* Denium alij, & fortè melius cenſuerunt diſcretum Judicem ex varijs circumſtantijs, & qualitate actûs, loci, & temporis arbitrari debere factum eſſe notorium, vel non, cùm hoc non reperiatur à jure diffinitum, l. 1. §. 1. *ff. de Iure deliberandi*, l. *Continuus*, §. 1. & 2. *ff. de verb: obligat:*, c. *de cauſis, primo reſponſo, ſuprà de offic: delegat.* Et hoc videtur placere Speculat: *in dict.* §. *Iam de notorio, num*: 6. *circa finem, verſ: Quidquam etiam*, & Bart: in d. l. *Scriptus, n.* 2. *verſ: Alij remittunt arbitrio Iudicis*: & tenent Calder: *hic num*: 44.

93 *verſ: Ad quæſtionem ergo*, & Abb. *num*: 16. Hoc tamen arbitrium reſtringit Cardin. & benè ad minorem partem viciniæ duntaxat: nam quoad majorem, hoc eſt expreſſum in Jure, & ideo non intrat judicis arbitrium. Et idem puto ſi in Parochia non ſint decem homines, quia expreſſum eſt in Jure, ut ex minori numero, quàm decem, non conſtituatur Parochia, ut in d. c. *Vnio*, 10. *q*. 3. & ideo Judex arbitrari non poteſt ibi eſſe notorium: quod tenent Speculat. Bart. & Abb. *in locis ſuprà citatis*, & hîc junge quæ in propoſito dixi *n.* 57. & *ſeqq.*

94 QUÆRO tertiò. Numquid in notorio ordo Juris debeat obſervari?

Reſp. Juriſconſulti non eſſe obſervandum, c. *Manifeſta*, & c. *ſeq.* c. *de manifeſta*, & c. *Cœlum*, 2. *q*. 1. l. *Ea quidē, C. de Accuſat.* c. *Bonæ*, il 1. *de elect.* c. *Quo-*

niam de filijs Presbyt. cap Super eo, de teſtibus, cap: Porro, de divort: c. Evidentia, de accuſat. cum ſimilibus:& notat Innoc. in cap: Ex parte, il. 1. nu. 3. poſt med: verſ: quia non ſervatur ordo juris in notorio facti, vel juris, de verbor: ſignif. Nam, ut colligitur ex prædictis juribus, accuſatio, denuntiatio, libelli oblatio ſeu petitio, litis conteſtatio & probatio non ſunt neceſſaria; & ideo dicitur in notorijs non eſſe ſervandum juris ordinem, qui debet in alijs obſervari, vel non eſſe per omnia obſervandum, ut cap: Ad noſtram, il. 3. ſupra de jurejur. & notat Innoc in c. Tua, n. 8. circa fin. verſ: Item dicimus, infrà, ubi ait: Quamvis in notorijs procedi poſſit præſentibus partibus lite conteſtatâ, & ſervato alio judiciario ordine, poſſe tamen eis præſentibus procedi lite non conteſtatâ, nec alio judiciorum ordine ſervato, ſicut quando reus eſt abſens & contumax; & concordant hic Jo. Andr. nu: 20. Cardin: nu: 45. Abb: nu: 18. quod latiùs per ſingula capita proſequitur Butr: nu: 38. omni tamen caſu requiritur citatio, & quod venienti exponatur factum, pro quo citatus eſt, & quod audiatur ejus defenſio; quod ſi non fiat, ſatis poteſt dici ſententiam non tenere ſuper notorio latam, ut inquit Innoc: ubi ſuprà, & Jo. And: d. n. 20. verſ: Omni tamen caſu, per cap: Qualiter, il. 2. §. Debet, de accuſat: & in hoc nullus dubitat, ut dicit Alberic. in l. Ea quidem, n. 14. in fin. C. de accuſat. Hanc etiam dicit eſſe magis communem opinionem Aretinus conſ: 153. n. 7. quem refert Boſſ: in tit. de Denunciatoribus, n 9. in fin. & in tit: Quomodo procedatur in crimine notorio, poſt num. 6. & Jul. Clar. in pract. criminali, §. fin. qu. 9. verſ Quæro nunquid. Sicut enim in alijs cauſis, quæ requirunt ordinem judiciarium, non valet ſententia, quæ fertur non adhibitâ cauſæ cognitione, ut l. Prolatam, C. de ſent: & interloc: omn. Iud. l. Si accuſatoribus, & l. Abſentem, C. de accuſat. Ita videtur in notorijs, ubi, etſi non omnis, aliquis tamen ordo ſervandus, ut in d. c. Ad noſtram, il 3. de jurejur. ſecundùm Jo. Andr. In hoc tamen articulo Innocentius mirabiliter variavit in c. Tua. infrà eodem, & in cap. Porrò, de divortijs. Et multas Doctorum opiniones recitat Calder. hic n. 47. Sed communiter ſic diſtinguitur ſecundùm Abbatem hic n. 18. verſ: Et poſſunt in hoc, videlicet, aut factum eſt ita notorium, ut certum ſit abſenti nullam defenſionem competere: & tunc non eſt neceſſaria citatio, quia illa fieri debet ad hoc ut reus ſe defendat, & ſic intelligitur textus in c. Venerabilem, de elect: & in l. 2. ff. de adminiſtr: rer. ad Civit: pertinen. & in c. Cùm olim, de re judic: & ibi notat gloſ: in ver. liceat abſenti, quam pluribus exornat Felin. ibi n. 11. Socin. Senior. conſ: 4. n. 24. & 25. lib. 3. cum ſimilibus, ut dixi cap: Cùm ex juncto, n. 45. & ſeq. infrà de Nov: oper: nunciat. Aut poteſt reo competere aliqua defenſio, quod regulariter contingit: & tunc requiritur citatio, alioquin non valeret ſententia, & ſic intellige textum in cap. fin. juncto cap: 1. de offic: delegati, lib: 6. & in Clem: Paſtoralis, de re judic: & in hoc caſu loquuntur Innoc: & Jo: And: ſuprà citati: & hanc diſtinctionem fieri per omnes atteſtatur Practica Carrerij fol: 28. verſ: Et an, & quando, quem refert Julius Clarus in pract: criminal: §. fin: d. q. 9. verſ: Quæro nunquid. Ipſe tamen Clarus indiſtinctè tenet, in quocunque notorio, ſi reus eſt abſens, debere citari non modò ad proceſſum, dummodò non ſit de fuga ſuſpectus; nam eo caſu debet, ſi poteſt, perſonaliter capi, ſecundùm opinionem quam dicit communem Ferret. conſ: 31. n. 11. ſed etiam ad ſententiam: non enim apparet quomodo conſtare poſſit nullam defenſionem reo compètere, niſi eo monito & audito. Quidquid tamen ſit, honeſtius eſt, & tutius, ut in omni caſu fiat citatio & monitio, ut inquit Calder. hic n. 47. circa med: verſ. Honeſtius tamen, quia, ut dicunt Hoſt: & Jo. Andr: in c. Cùm ſit Romana, in fine de appellat. multi dicuntur notorij, qui non ſunt, c. Conſuluit, de appellat. & ideò juſtius & tutius eſt nullum quantumcunque notorium fore damnandum ſine citatione vel admonitione, dixi in prædicta Decretali, c. Cum olim, n. 46. & ſeqq. de re judicat.

96 De ſententia verò, nunquid in notorio ſit neceſſaria? DD. ſimiliter non conveniunt; nam gloſ. in c. Super eo, in ver. Non requiratur, de teſtib: cogen. & in c. Porrò, in ver: Notoria, de divortijs, & c. penult: in ver: Non erat illi indicenda, de purgat. Canonica, & in c. Evidentia, in ver. Non indiget clamore, de Accuſat. Tenuit etiam ſuper notorio ferendam eſſe ſententiam, & hanc gloſſam dicit communiter approbatam, Marſil. in practica criminal. §. aggredior. n. 133. Practica Corradi fol. 238. poſt n. 4. Sed contrarium tenet Innoc. in c. Ex parte, il 1. n. 1. in fin: verſ: Nec ibi neceſſaria ſit ſententia, infrà de verb: ſignif. Calder. hic n. 47. verſ: At verò neceſſaria, dicit in notorio non eſſe neceſſariam ſententiam in ſcriptis, & cum ſolemnitate, ut notatur in Auth. Vt judices ſine quoquo ſuffragio, §. Neceſſe autem, in gloſ. in ver: Sine libello. Requiritur tamen aliqualis ſententia, ut videtur textus in l. Si confeſſus, ff de Cuſtod: & exhibit: reor. & cap Nos in quemquam, 2. q. 1. & ſatis eſt ut fiat præceptum ſecundùm Calder. quem ſequitur Abbas hic n 18. circa finem, verſ: De ſententia verò: & ita intelligunt Innocentium loc: cit. Sed quicquid ſit de jure, certè de conſuetudine indiſtinctè obſervatur, ut etiam in criminibus notorijs requiratur ſententia declaratoria, ut atteſtatur Julius Clarus in pract. crimin: § fin: q. 9. verſ: Præterea quæro, & ita etiam hanc ſententiam eſſe in praxi receptam fatetur Covar. in relect: c. Alma Mater, fol: 360. 1. p. §. 2. n. 9 verſ: Ipſe verò adhuc indiſtinctè, de ſent: excom: lib: 6. Imò dicunt aliqui non poſſe dici delictum notorium, quod excuſationem non habeat, niſi prius fuerit ſuper hoc cognitum & declaratum per Judicem illud eſſe notorium, citato etiam ipſo reo. Et hanc opinionem teſtatur eſſe communem Aretin: conſ: 163. quem referunt Ferett: conſ: 31. n. 5. & 35. & Clar. loc: cit: verſ: Plus dicunt aliqui, ubi etiam admonet Judices, ut in hujuſmodi notorijs cautè ambulent, ne ſi nimis properent, ſe ipſos involvant.

97 QUÆRO quartò, Numquid in notorio requiratur probatio.

98 Pro ſolutione diſtingue ſecundùm Ant. de Butr. hic n. 42. & Abb. n. 19. aut quæritur de notorio facti permanentis, & nulla probatio requiritur, ut in c. Tua, infrà eod. & in c. Evidentia, de accuſat:

99 Aut de notorio juris; & neceſſaria eſt probatio, ut ſi reus negaret ſententiam contra ſe latam; nam deberet concludenter porbari, ut in c. Sicut, de re judicat. Et idem dicendum de notorio præſumptionis, ut in c. Per tuas, de probat. ſed circa hoc membrum vide quod dixi ſuprà n. 87. Aut

100 quæritur de notorio facti interpolati; & requiritur

tur probatio, licet non multum plena, ut in cap. *Cum in Diœceſi, de uſur:* & gloſ:1. in c. *Manifeſta, 2. q.* 1. dicit in notorio facti interpolati requiri ſemiplenam probationem. Aut quæritur de notorio facti tranſeuntis, & in hoc DD. non conveniunt: nam Innocentius variè locutus fuit, ut hic plenè per But: *nu.* 42. Sed in c. *Tua, n.* 2. *infrà eod:* videtur tenuiſſe in hujuſmodi notorio neceſſariam eſſe probationem. Ait enim teſtes debere duo concludere, videlicet ſe vidiſſe id, de quo teſtificantur fieri, & tot alios fuiſſe præſentes ut crimen factum fuerit notorium; aliàs non probaretur crimen eſſe notorium, & ideo non deberet reus ad ipſorum dicta condemnari; quod ſi fieret, ſententia eſſet nulla, quia lis non eſſet conteſtata, ut l. *Prolata n. C. de ſent:* & *ſuprà ut lit non conteſt: in rubro, & nigro.* Sed contrariam opinionem, id eſt, in hoc notorio facti nullam requiri probationem, tenet Vincentius in c. *Conſuluit, il* 1. *ſuprà de appellat:* relatus hic à Calder. *nu.* 48. & hanc dicit eſſe communem Alter. in l. *Ea quidem, n.* 18. *C. de accuſat.* & ideo ut dicit Angelus in l. *Ictus fuſtium, n.* 4. *ff. de his qui notantur infamiâ*; hodie mos inolevit, ut Rectores immediatè abſque aliquo proceſſu faciant decapitari, & ſuſpendi de facto malefactores notorios, eiſque membra mutilari, quibus, ut ipſe ait, ita pœnas imponi ſubitò expedit Reipublicæ, ut refert Jul. Clar. *d. qu.* 9. *verſ. quæro, Pro concordia.* Speculat: *tit. de notor: crim:* §. *Iam de notorio, n.* 17. *verſ. Vtraque tamen opinio.* dicit opinionem Innocentij eſſe veram, quando judex procedit ad petitionem alicujus; contrariam verò Vincentij, quando ex officio inquirit. Tu verò ſequere indiſtinctè primam opinionem Innocentij quæ efficaciter probatur in c. *Cùm dilectus, verſ. Dicitur enim, de purgat. canon.* & eam tenet & pluribus confirmat Cald. *hìc n.* 48. dicens ſatis eſſe probare qualitatem iſtam, ſcilicet quod eſt notorium, vel major pars populi pro certo aſſerit id publicè factum fuiſſe, vel eſſe, & quod inficiationi locus non fuit, nec eſt, nec ab aliquo contrarium aſſeritur. Idem tenet *n.* 19. ubi ait, in notorio facti tranſeuntis requiri plenam probationē, et eſſe valdè utile, ut judex à principio declaret factum eſſe notorium: allegat textum cum gloſſa *in ver: Declarato,* in Clem. *Paſtoralis, de re judicat.* Idem voluit Cayrus in l. *Ea quidem, col:* 2. *verſ:* 2. *Iuxta hoc, C. de accuſat.* ubi concludit probandum eſſe crimen, de quo agitur, notoriè commiſſum fuiſſe. Et in hoc nemo contradicit, ut inquit Julius Clarus *d. q.* 9. *verſ: Item quæro,* ſubdens opinionem Alberici eſſe valde periculoſam. Debet igitur Judex ſuper tali notorio informationes aſſumere. Et hæc eſt communis opinio, ut atteſtatur Afflictus *ſuper 2. p. Conſtit. Regni. rubrica* 10. *poſt n.* 30. Nec ſufficerent informationes ab ipſo judice extrajudicialiter aſſumptæ, ſed debet conſtare judici ut judici, ex actis ſecundùm communem opinionem, ut dicunt Practica Corradi *fol:* 240. *in fin.* & *fol:* 241. *n.* 14. & Jul: Clar: *loco cit.* Et ideò rectè Salycetus in d. l. *Ea quidem, n.* 91. *verſ: Caveant tamen, C. de accuſat.* dicit: Caveat judex ne aſſerat delictum notorium, cùm non ſit; multa enim dicuntur notoria, quæ non ſunt: & propterea conſulit judici, ut majorem partem viciniæ examinet ſuper delicto commiſſo, ne poſtea tempore depoſiti officij puniatur, ſi de notorio non doceat. Et hìc junge quæ dixi *ſuprà n.* 95. *verſ. Quid tamen ſit.*

102 QUÆRO quintò, Quot teſtes requirantur ad probandum notorium.

Breviter dicendum, ſufficere duos, vel tres teſtes idoneos, ſicut ſufficiunt ad probandam famam, ut c. *Tam literis, ſuprà de teſtib:* c. *Inquiſitionis,* & c. *Teſtamentum, de accuſat.* l. *Bonorum, C. de bonorum poſſeſſ.* l. *Quæſtionem, C. de fideicommiſſ.* & tenet gloſſ: in c. *Deus omnipotens.* §. *Quando autem, in ver: Iudicis:* 2. *q.* 1. & ita ſe habet communis opinio, ut atteſtatur Butr. *hìc n.* 48. & Salyc: in d. l. *Ea quidem, num:* 82. *C. de accuſat:* ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Imo in hoc concordant omnes, ut dicit Calder: *hìc n.* 50. Nec obſtat c. *Inquiſitionis, de accuſat:* quia non dicit duos non probare infamiam, ſed non infamare.

103 QUÆRO ſextò, An à ſententia ſuper notorio lata, detur appellatio.

104 In hoc articulo variè locuti ſunt DD. Jura tamen dicunt, notorius criminoſus non auditur appellans, c. *Cum ſit Romana.* §. *Præterea, in fin:* & c. *Pervenit,* ibi: Si verò publicus eſt & notorius, appellationis obtentu non prætermittas, quin eos excommunicatos denuncies, *ſuprà de appellat:* c. *Conſuluit, il* 1. ibi: Quod ſi aliqui, quos manifeſtum ſit, & notorium uxorem alterius detinere, aut injeciſſe manus violentas in Clericum, appellaverint, eorum appellationi non eſt aliquatenus de-
105 ferendum, c. *Propoſuit, in fin:* & cap. *Cum ſpeciali,* §. *Porrò,* ibi. Commonito ad appellationis obſtaculum convolante, ſi ejus exceſſus evidentiâ rei, vel ipſius confeſſione, aut alio modo legitimo fuerit manifeſtus (cùm appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ inſtitutum) non eſt provocationi hujuſmodi deferendum, *eod: tit:* & c. *Romana,* §. *Si autem, de appellat: lib:* 6. & ita dicit communiter teneri Jo: de Anan: in c. *Quàm perniciosum, poſt n.* 1. *de uſur:* & Butr: *hìc n.* 45. Sed Calder: *nu.* 51. *verſ: Breviter puto,* diſtinguit, an judex proceſſerit contra abſentem non citatum, aut ipſo citato probationibus receptis, vel non receptis. Tu autem recurre ad Anton: de Butr: in c. *Paſtoralis, de appellat:* ubi hunc articulum pleniſſimè examinat: & adde Salycet. in d. l. *Ea quidem, num.* 88. *& ſeqq: de accuſat.*

106 Septimò, & ultimò, Cùm in Brevibus Sac. Pœnitentiariæ Apoſtolicæ pro diſpenſationibus matrimonialibus in gradibus prohibitis, & ſuper irregularitate apponatur clauſula, Dummodo impedimentum inde proveniens ſit occultum: vel, Dummodo præmiſſa occulta ſint. Item cùm in decreto Concilij Trid. *ſeſſ:* 24. *c.* 6. detur facultas Epiſcopis diſpenſandi in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum: nec non abſolvendi in foro conſcientiæ pœnitentes in quibuſcùnque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis.

QUÆRO, Quando impedimentum, vel crimen dicatur occultum ad hoc, ut Confeſſoribus in vim dictorum Brevium, & Epiſcopis in vim Concilij liceat diſpenſare, & abſolvere?

Aliqui ex modernis involvunt materiam, & confundunt terminos non diſtinguentes inter occultum, & penè occultum, famoſum, manifeſtum, & notorium. Sed pro clariori ſolutione, tu dicas in

in hoc articulo reperiri in univerſum quatuor opiniones.

107 Prima opinio eſt aliquorum exiſtimantium occultum accipi prout diſtinguitur contra notorium; inter quos Majol. *de Irregul. c.* 51. *n.* 4. Vivald. *in Candelabro Sacramentorum in 2. parte, ubi de irregular. nu.* 315. Sayrus *in Theſauro Caſuum Conſcientiæ, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 17. *nu.* 21. *& lib.* 7. *c.* 13. *nu.* 12. & Emanuel Sa. *in Summa, in ver. Epiſcopus, n.* 33. Pro quibus facere videtur, quia omne quod
108 non eſt publicum, poteſt dici occultum. & publicum definitur eſſe, quod patet omnibus, ſecundum Bartol. in l. 1. §. *Conſequens, nu.* 1. *ff. de ſuſpect. tutor.* & ita oportet eſſe notorium, ut conſtat ex dictis ſupra *num.* 77. Item pro his allegari poteſt Abbas in cap. *fin. nu.* 3. *ſupra de tempor. ordinat.* ubi ex eo textu elicit regulam, ut omne delictum quantumcumque grave, excepto homicidio, intelligatur occultum, prout diſtinguitur contra notorium; probabile tamen, ad effectum ut poſt peractam pœnitentiam non impediat ad Ordines aſcendere, & in ſuſceptis miniſtrare. & in c. *Quæſitum, nu.* 4. *de pœnit. & remiſ.* ubi ſimiliter ex illo textu colligit occultum dici quod eſt aliquibus notum; & capit occultum pro ſpecie diſtincto à notorio: & loquitur ad effectum, ut Sacerdotibus Græcis, ex quorum incuria parvuli in cunis ſuffocati reperiuntur, non imponatur pœnitentia publica, ſi id occultum ſit.

109 Verum hæc prima opinio eſt apertè falſa, quia ſi occultum acciperetur prout diſtinguitur contra notorium, omne famoſum, vel manifeſtum diceretur occultum; nam omne famoſum, & manife-
110 ſtum diſtinguitur contra notorium, ut probatur in c. *De hoc, infra de ſimon.* & hic notant Calder. *n.* 36. & Cardin. *n.* 19. & conſtat ex dictis ſupra *nu.* 54. *&* 55. Unde ſecundum hanc opinionem Pœnitentiariæ, & Epiſcopis liceret diſpenſare in omnibus impedimentis, & irregularitatibus non habentibus operis evidentiam, utcumque aliàs eſſent famoſa, & manifeſta; quod abſurdum eſt affirmare, tum propter ſcandalum publicum, ut no-
111 tat gloſ. in c. 2. *in ver. Non valebit, de Apoſtat.* tum quia pro crimine famoſo, & non notorio Sacerdotibus indicitur canonica purgatio, & ſi in purgatione defecerint, ſunt deponendi, ut ſunt jura clara in d. c. *De hoc, de ſimon.* in c. *Presbyter ſi à plebe*, & in c. *omnibus*, 2. *q.* 5. & in c. *Cum dilectis, de purgat. canon.* cum multis concordantibus. Tum quia abſonum videtur, ut hæc vox occultum exponatur, ideſt famoſum, & manifeſtum. nam etſi quandoque occultum accipiatur pro penè occulto, vel probabili, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *n.* 48. nullibi tamen in jure cautum reperitur, ut famoſum, & manifeſtum dicatur occultum. & quod Sanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, &c. c. *Conſuluiſti*, 2. *q.* 5. c. *Inter corporalia, de Tranſlat.* Nec Abb. in locis ſupracitatis habuit
112 hunc ſenſum: quamvis enim dixerit occultum accipi prout diſtinguitur contra notorium, tamen pro occulto non intellexit famoſum, vel manifeſtum, ſed probabile tantum, quod idem eſt, ac penè occultum, ut illius verba demonſtrant in d. c. *fin. n.* 3. ibi, probabile tamen. Quod etiam convincitur ex eo, quia ibi loquitur ad effectum, ut criminoſus occultus poſſit promoveri. At certum eſt infamatum promoveri non poſſe, niſi ſe purgaverit, ut in d. c. *De hoc, de ſimon.* cum aliis ſupracitatis. Ergo Abb. non potuit accipere occultum pro famoſo, vel manifeſto, ſed pro penè occulto, & probabili, & ſic potuiſſet potius allegari pro tertia opinione, de qua infra *n.* 118.

113 Secunda opinio eſt eorum, qui putant occultum accipi prout contradiſtinguitur a publico; & in-
114 telligunt eſſe publicum quod eſt notum in civitate, vel Parochia, ſeu vicinia, aut majori parte ipſius, dummodo ibi decem ſaltem perſonæ inveniantur. Et in hac ſententia fuerunt in terminis litterarum S. Pœnitentiariæ Navar. *in Manuali, c.* 27. *n.* 254. *verſ. Undecimò. & n.* 255. ubi ait occultum eſſe quod non eſt publicum, publicum autem quod non eſt notorium, manifeſtum, vel famoſum: & *infra verſ. Tunc autem dicitur.* affirmat ad hoc non requiri, ut ſit notum provinciæ, civitati, vel parochiæ, ſed ſufficere, ut ſit notum majori parti ipſius, modo ibi ſint ſaltem decem homines, & eum ſequitur Thom. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſput.* 34. *n.* 55. & *lib.* 2. *diſput.* 37. *n.* 11. & in terminis Concilii Tridentini firmant idem Navarrus *ibidem*, Suarez *de Cenſuris diſput.* 41. *ſecti one* 3. *num.* 6. Azor. *Inſtit. Moral. lib.* 8. *tit.* 1. *cap.* 10. *q.* 9. Henric. *in Summa lib.* 14. *de Irregular. cap.* 20. *n* 4. Manuel. *in Bulla Cruciatæ*, §. 9. *num.* 129. *in fin. & in Sum. tom.* 1. *cap.* 166. *nu.* 3. Ludovic Lop. 2. *p. Inſtructory de Clavibus, cap.* 8. *de Bulla fol.* 825. *col.* 1. §. *Igitur antiquam Bullam*, quos refert, & ſequitur Sanchez *locis citatis*, Tolet. *in Summa lib.* 1. *cap.* 89. *numer.* 5. Molin. *de Iuſt. & Iur. tract.* 3. *diſputat.* 79. *nu.* 8. *verſ. Secundò*, & alii apud Modernos *in tract. de offic. & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *allegat.* 39. *nu.* 21. *&* 24. *verſ Quare textum illum.* Moventur, quia ratio cur detur facultas diſpenſandi in occultis, & in alijs denegetur, eſt ut obvietur ſcandalo publico. juxta cap. *Nihil, de præſcript.* cui ſatis obviatur non diſpenſando in notoriis manifeſtis, ſecundum Navar. & alios præallegatos.

115 Sed tu adverte, quia hæc ſententia in effectu accipit occultum prout diſtinguitur à manifeſto, vel famoſo; nam, ut ſupra diximus, *nu.* 54. *&* 55. ad manifeſtum inducendum duo copulativè requiruntur, alterum ut ſit notum toti viciniæ, vel majori parti ipſius; alterum ut non ſint ibi pauciores,
116 quam decem homines: quæ duo etiam requiruntur ad inducendum notorium, ſecundum Abbatem *hic nu.* 16. & dictum eſt ſupra *n.* 88. *&* 89. Unde ſecundum iſtam opinionem ſi in Parochia eſſent v.g. mille Parochiani, & factum eſſet notum quadringentis, vel quingentis, non eſſet manifeſtum, vel famoſum, quia non eſſet notum majori parti Parochiæ, prout neceſſariò exigitur ad conſtituendum manifeſtum, vel famoſum, ut dictum eſt: In Parochia enim, ubi ſunt mille Parochiani, quadringenti, vel quingenti non conſtituunt majorè partem, ſed dimidiam, vel infra, ut palàm eſt; & conſequenter caſus diceretur occultus, cum ſecundùm opinionem hanc dicatur occultum omne, quod eſt manifeſtum vel famoſum; & Major Pœnitentiarius ex ſuis facultatibus, & Epiſcopi ex Concilio poſſent ſuper eo diſpenſare; quod tamen nemo ſani capitis auderet aſſerere. Nec puto præallegatos Authores habuiſſe hunc ſenſum, tū quia fundantur in ratione ſcandali; & negari non poteſt, quin tot hominum clamor ſufficiat ad ſcandalum ſuſcitandum, ut ex Joanne, Vincentio, & Archidiacono dictum eſt ſupra *num.* 60. nam de-

licti

licti manifeſtatio diſpenſationem prohibet propter ſcandalum, ut inquit gloſ. in c. 2. *in ver. Non valebit*, & ibi Hoſt. *n. 5. in eod. ver. infrà de Apoſtat.* tum quia præcitati Authores ponderant ad excludendum occultum ſufficere, ut factum ſit probabile per aliquot teſtes, ſecundum ea, quæ de penè
7 occulto dicta ſunt *n. 48. & ſeqq.* Unde hæc opinio dum dicit occultum eſſe omne, quod non eſt notum toti viciniæ, vel majori parti ipſius, videtur temperanda, dummodo perſonæ, quibus factum eſt notum, ſint infra decem; nam ſi eſſent decem, vel plures, factum nullatenus poſſet dici occultum, cum decem homines faciant plebem, ſeu populum, & ſufficiant ad infamandum Presbyterum, ita ut ei ſit purgatio indicenda, ut cap. *Vnio, cum ſua gloſ. in ver: Mancipia*, 10. *q.* 3. juncto c. *Presbyter ſi à plebe*, & c. *Omnibus*, 2 *q.* 5. & fuſius dictum eſt *ſup. n. 58. & 59.* Item decē homines faciunt Parochiam, & teſtimonium unius Parochiæ facit crimen notorium, ut ex Speculat. & alijs ſimiliter dictum eſt *ſuprà n. 89. & 90.*

18 Tertia opinio eſt illorum, qui accipiunt occultum pro penè occulto, & probabili ad differentiam illius occulti, quod probari non poteſt vel ex ſui natura vel ex accidenti, ſecundum ea, quæ tradit Navar. *d. c. 27. n. 255. verſ: Occultū item triplex*, & conſtat ex dictis *ſuprà num. 45. & ſeqq.* Quare ſecundum hoc dicitur impedimentum, vel crimen occultum, licet aliquibus ſit notum, puta quatuor, vel quinque, juxta §. *Hæc ergo ſecreta, de pœnit: diſt:* 1. *ſupracit: nu:* 49. cum ſua gloſſa *in ver: Secreta*. Et hanc tertiam opinionem ſervat S. Pœnitentiaria, & videtur ex mente Navarri, & aliorum, quos ſuprà retulimus pro ſecunda opinione, eique in terminis Bullarum ipſius Pœnitentiariæ videtur adhærere Nicolaus Garz. plurimos citans *de beneſ: par: 2. cap.* 11. *n. 45.* & videtur probari poſſe, tum quia cum factum paucis eſt notum, non militat ratio ſcandali, propter quam denegatur diſpenſandi facultas, ut dicunt gloſ:
19 & Hoſt: in d. c. 2. *de Apoſtat.* Tum quia non eſt de occulti eſſentia, ut ſuaptè naturâ, vel ex accidenti non ſit probabile; quia hoc eſſet contra *d. §. Hæc ergo ſecreta, de pœnit: diſt:* 1. cum ſua gloſſa, *in ver: Secreta*; quatenus probat dici occultum, quod factum eſt in præſentia quinque, & contra d. c. 2. *de Apoſtat.* quatenus probat miniſterium Acolythi juvantis Presbyterum rebaptizantem poſſe occultum eſſe, ſecundum Navar. *loco citato*, & tamen ibi præter Acolythū adfuerunt ſaltem duo, ſcilicet rebaptizans, & rebaptizatus, licet ille textus parum faciat, quia cum illi duo eſſent ſocij criminis, per eorum confeſſionem crimen Acolythi probari non poterat, c. 1. *de Confeſſ:* c. *Veniens, de teſtibus*, l. *Quoniam*, & ibi Bald: *nu. 2. C. Eodem*, tum quia ſecundùm Navar. ubi ſuprà, penè occultum videtur eſſe ſpecies occulti, quod videtur probari in hoc c. dum dicit occultum, quod ab Eccleſia toleratur, & gloſ. *unica*, in c. *Manifeſta*, 2 *q* 1. Similiter ait quandoque occultum dici, quod poteſt probari, & quod quinque ſciunt: tum quia nulla irregularitas contrahitur ſine facto ſuâ naturâ probabili, & paucæ ſunt, quarum factum ali-
20 quo modo probari non poſſit. Quod autem ſpectat ad Concilium Tridentinum *d. c. 6. ſeſſ: 24.* hæc opinio videtur probari poſſe, quia ſancta Synodus à regula diſpenſandi in occultis excipit duos tantùm caſus, videlicet homicidium voluntarium, & deducta ad forum contentioſum: ergo in alijs occultis, quæ probari poſſunt, firmat regulam in contrarium, ad l. *Nam quod liquidè*, § *fin: ff. de penu: legata*, cum ſimil.

Porrò in duobus caſibus manifeſtum eſt hunc ſacræ Pœnitentiariæ ſtylum ſervari nō poſſe. Primus eſt in diſpenſationibus, quæ conceduntur omnibus, qui per adulterium ſe carnaliter cognoverunt, & ut matrimonium inter ſe contrahere poſſent in mariti oratricis mortem cum affectu machinati fuerint: opponitur enim in literis clauſula infraſcripta, videlicet; Dummodo omnino occultum ſit, quod uterque oratorum in mortem d. mariti machinatus ſit & planè ignoretur, quòd illius mors inde ſecuta ſit: atque ita cum Sac. Pœnitentiaria hoc caſu non utatur termino occulti ſimpliciter, ſed omnino occulti, & cum geminatione illorum verborum, & planè ignoretur, ſuccedit doctrina Hoſt. *hîc n.* 14. & Jo. Andr. *n.* 12. dicentium occultum omninò eſſe, quod nullâ ratione probari poteſt. Secundus caſus eſt in abſolutione ab hæreſi; nam in Bulla Urbani VIII. *Regimini Univerſalis Eccleſiæ, edita die 28. Septembris* 1634. cautum eſt, ut infrà videlicet, & circa abſolutionem ab hæreſi nihil aliud volumus eſſe permiſſum majori Pœnitentiario, quam quod à ſan. mem Pio Papa V ſunt ſibi conceſſum per ejus vivæ vocis oraculum, tenoris, &c. Ut hæretici, qui cum nemine de ſuis hæreſibus loquuti ſunt, neque aliquem actum anteriorem fecerunt, unde argui poſſint hæretici, quorum denique hæreſes nulli prorſus, niſi ſibi ipſis notæ ſunt, eiſq; omninò occultæ ſunt, ſi petant abſolvi, in foro conſcientiæ tantùm poſſint eos abſolvere abſq; alia abjuratione coram Ordinario, & Inquiſitore facienda: idem etſi feciſſent aliquos actus, ex quibus argui poſſint hæretici, ſi tamen hujuſmodi actus adhuc remanent occulti, quia nullus, quantum ipſi ſciant, advertit, licet ſui naturâ ſint noſcibiles, ſeu ad notitiam deducibiles, &c.

121 Quarta & ultima opinio eſt aliorum, qui accipiunt occultum prout contradiſtinguitur à penè occulto, & ex ſui natura, vel ex accidenti probari non poteſt: unde ſi impedimentum, vel crimen ſit notum duobus, vel tribus teſtibus, non erit occultum, nec licebit majori Pœnitentiario, vel Epiſcopis ſuper eo diſpenſare. Et nititur hæc opinio validiſſimo fundamento; quia etſi occulti vocabulum varijs modis accipiatur, & quandoque idem importet quod penè occultum, & probabile; quandoque verò occultum dicatur omninò id, quod non eſt publicum, aut famoſum, manifeſtum, vel notorium, ut ex dictis conſtat, & plenè notatur per Albert. *in Dictionario, in ver. Occultum.* Tamen ex proprietate vocabuli occultū dicitur illud tantum, quod nullâ ratione probari poteſt, ſive id proveniat ex ſui natura, ut in mentalibus c. *Erubeſcant*, 32. *diſt.* c. *Tua nos de Simonia.* Sive ex accidenti, puta ſi homicidium fuerit veneno perpetratum, aut parvuli in lecto ſuffocati nemine præſente, ut c. *Conſuluiſti*, 2. *q.* 5. c. *Unico, Ut Eccleſiaſtica beneficia.* Aliæ verò acceptiones omnes occulti ſunt impropriæ & abuſivæ, ut declarant Cardin. *hîc num:* 18. & Canoniſtæ omnes ſupracitati *num: 45. &* 50. & propterea quod per teſtes probari poteſt, ſed difficulter, non dicitur occultum ſimpliciter, ſed penè occultum, ut hîc notant

tant Hoſt.nu.15.Joan.Andr.nu.12.Calder.nu.35. Henric. Boic,num.5. Butr.nu:30.poſt princ. Cardin:nu:18.Anchar.nu:14.Abb,nu.11.& Jo.à Capiſtrano nu.40. Et illa dictio, penè, diminuit ſecundùm Abbat:d.n.11. & dictum eſt ſuprà num.
122 50. & ſic penè occultum, & probabile non eſt ſimpliciter occultum,quia nihil eſt propriè tale, quod non eſt ſimpliciter tale,l.Hoc legatum, in fine,ff.de legat:3.& per illum textum dixit Bald: in l.De quibus, n. . .ff.de legibus, cujus dictum refert Paulus de Caſtro conſ:292 Videtur dicendum,n.1.
123 lib:1.Et verba ſecundum propriam ſignificationē ſunt accipienda,l.Non aliter,ff.de legat:3 c. Ad audientiam,de decimis cum ſimilibus, ut per Gemin: conſ:76.Licet copiosè,n.1. & propria verbi ſignificatio eſt,quæ ſtricta eſt,non larga,l.Labeo,de verb: ſign.Plautius ff de aur:& argen:legat:c.Oratorium, & c.ſeq:42.diſt: Calderin: conſ:7.Propria verbi ſignificatio,de verb:ſignif.Et ex his patet reſolutio ad
124 objecta, de quibus ſuprà n.118.& 119.Nec quidquam facit ponderatio Authorum contrariæ ſententiæ de qua ſuprà n.120. Quod Concilium excipiendo a regula homicidium voluntarium, & crimina ad forum contentioſum deducta, firmet regulam in contrarium in aliis occultis,quæ probari poſſunt Etenim hæc ratiocinatio non procedit,quia regula Concilij non eſt in occultis, quæ probari poſſunt,ſed in occultis ſimpliciter: unde in his occultis ſimpliciter per exceptionem firmatur regula in oppoſitum, & non in occultis, quæ probari poſſunt, & quæ non dicuntur occulta,ut ſæpius repetitum eſt.Nec dicatur,Exceptio Concilij,niſi ſint deducta ad forū contentioſum, loquitur de occultis,quæ probari poſſunt: ergo & regula,quia exceptio declarat regulā de materia exceptionis eſſe intelligendā, ut notat Bald. conſ:401.Super facto,n.2. verſ: Secundò quæritur, lib: 5.Nam reſpondetur,imo illam exceptionem generaliter loqui etiam de occultis, quæ probari nequeunt : poteſt enim contingere,ut delictum ſit ſimpliciter occultum,& improbabile, veluti ſi unus tantum teſtis adfuerit,& tamen poteſt eſſe deductum ad forum contentioſum, puta ſi is, qui interfecit, vel alius qui ab eo audivit, homicidam accuſaverit. Unde hoc caſu delictum erat occultum, & poterat ſuper ea Pœnitentiaria, & Epiſcopus diſpenſare : Secus verò poſteaquam in judicio fuit deductum. Nec obſtat textus in c.
125 ult:in fine 15.q 5.ibi: Ante probationem accuſationis illatæ neminem à communione ſuſpendas, quia non ſtatim,qui accuſatur,reus eſt, ſed qui convincitur criminoſus. Nam reſpondetur hoc
126 procedere ad effectum puniendi, non autem ad effectum impediendi diſpenſationem, de qua Concilium loquitur, quia ad hoc ſola accuſatio, vel inquiſitio ſufficit ſine alia probatione, ut ex ſententia S. Congregationis Concilij dicam n.ſequenti. Unde hanc ultimam opinionem in terminis Concilij Trid. amplectuntur Gutierez Quæſt: Canonicarum lib:1.c.13.n.27.Angles Flores par.1. ubi de Confeſ:quæſt.4.ar:5. diff:6. Manuël.in addit: ad Bullam Cruciatæ,§.9.n.69.Jacob.de Graff.tom: 2.conſil:ſub tit:de homicid: conſ: 2. n.2. & in deciſ: aur:lib:1.c.13.n.45.Nicol.Garz.de benef:part:7.c. 11. n. 46. Armendor:in Addit: ad Recopilationem leg.Navar:lib:1.tit:18.leg:3. de irregular: in declarat:n.25.& ſaltem quod ſpectat ad d.c.6. ſeſſ:24. Ab hac ſententia nullatenus eſt recedendū, tum quia validioribus rationibus fulcita, tum quia eam ſæpius probavit Sac.Congr.ejuſdem Concilij interpres,cujus declarationes non ſunt ſimpliciter doctrinales,ſeu probabiles, ſed neceſſariæ, & habentes legis auctoritatem, ut latiſſimè pro-
127 bavi in cap.Quoniam,ſuprà de Conſtitut. Nam cum fuerit quæſitum, An delictum coram uno, aut duobus teſtibus dicatur occultum, adeout Epiſcopus cum delinquente poſſit diſpenſare in foro conſcientiæ,juxta d.c.6. S.Congregatio primum cenſuit hoc pendere ex diſpoſitione juris communis.Sed poſtea cùm dubitatum fuerit,an abſolutus & diſpenſatus à proprio Epiſcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus teſtibus; quod tamen non fuit notorium, eſſet tutus in conſcientia : Reſpondit non eſſe tutum, quia Concilium utitur termino occulti,quod propriè loquendo eſt illud,quod probari nō poteſt, Abb: in c.Veſtra,de Cohab:Clericor:& Mulier.At per duos teſtes probari poteſt, & verba Concilij debent
128 accipi ſecundum proprietatem. Hactenus verba deciſionis Et alias cenſuit, quod non eſt notorium,poſſe dici occultum,ſecundum quod opponitur notorio,non tamen c.6.ſ.ſſ:24. eſſe reſtrin-
129 gendum ad hanc acceptionem. Et iterum cum Epiſcopus Civitatis Caſtelli petiiſſet declarari, an ex c.6.ſeſſ: 24. poſſet abſolvere in foro conſcientiæ delinquentes in Bullam Pij V. contra bannitos, & Gregor. XIII. contra extrahentes frumenta : S.Congr. cenſuit referendum Sanctiſſimo,qui dixit vix poſſe conſiderari caſum occultum in iſta materia,ideo ſcribendum Epiſcopo, ut iſtos caſus remittat ad Sedem Apoſtolicam.

130 Veruntamen ſi delictum aliàs occultum deductum quidem ſit ad forum contentioſum, non tamen probatum,ſed reus abſolutus, poteſt Epiſcopus diſpenſare,quia adhuc manet occultum,cum non fuerit deductum cum effectu,ex quo non fuit probatum. Et ita graviſſimi Doctores Salmanticæ tenuerunt(licet alij contra)ut per Jacobum Graffium in deciſ: aur. lib:1.dict. cap: 13. & alios plures apud Nicol: Garz: de benef: p.7. dict: cap: 11.num:48.& ſeqq. Et eſt ex mente Sacræ Congregationis Concilij, ut patebit infrà num:137.& ſatis placeat,quia ſequutā abſolutione jam ceſſat ratio ſcandali, propter quam prohibita eſt diſpenſatio,juxta gloſ:in d.c.2.in ver:Non valebit,& ſuprà de Apoſtat.& conſequenter ceſſare debet ipſa prohibitio,cap:Et ſi Chriſtus, § Quadam, cum gloſ. in ver: Ceſſante causâ, ſuprà de jurejur. Quod ſine difficultate procedit ſi inquiſitus fuerit abſolutus diffinitivè tanquā repertus innocens& nō culpa-
131 bilis, quod fieri ſolet quando teſtes fuerunt convicti, aut condemnati de falſo, ut ſervatur in Tribunali Sanctiſſimæ Generalis Inquiſitionis, vel quando aliàs conſtat delictum non fuiſſe
132 commiſſum, puta quia vivit ille, de cujus homicidio aliquis imputatur, vel quid ſimile. Nam verbum Innocentiæ denotat omnimodam immunitatem, & carentiam criminis & doli, l. Abſentem,ff.de pœnis, & notat Bald. in l.Si quis adulterij,num.3. verſ.Secunda ſolutio, C. Ad legem Iul.
133 de adulter. Sed quid ſi abſolutus fuerit à proceſſu ex hactenus deductis, vel ab obſervatione judicij, ſeu tanquam non repertus culpabilis, nec jure punibilis; vel ſtantibus rebus prout ſtant, prout ſervari in Hiſpania atteſtatur Covar. var: reſolut. lib:1. cap: 1.num; 8. In Gal-

Gallia Igneus *in repetit:§.Non aliàs poſtnum.* 180.
& Rebuf *in proœm: Conſtitut:Franciæ,gloſ:5.n.*118
& Mediolani Jul.Clar.*in pract:crimin. § fin.quæſt:*
57. verſ: Sed hic quæro, & *q.62. verſ: Forma autem.*
Et fieri ſolet quando reus purgavit indicia per
torturam,tunc enim venit abſolvendus non dif-
finitivè, ſed ab obſervatione judicij, ſecundum
Bart.in l.*final.§.qui ſine, num.*1. *verſ: certè hoc non*
debet fieri, ff de quæſtionibus. Petr.de Bellaperti-
ca,& Salycet.in d.*Si qui adulterij,* C. *de Adulter.*
Alex.in l.*Vaius,§.Reus, in ver:Nec confitetur, ff. de*
quæſt. Et ſervatur de conſuetudine, ut poſt alios
atteſtatur Iul:Clar: *d.§.fin. d.quæſt.62. verſ.forma*
autem. Pro negativa facit, quia etſi reus fuit alî-
quo modo abſolutus, tamen cùm id non conti-
gerit ex eo,quòd verè delictum non commiſerit,
ſed quia illud probari non potuit, vel purgavit
indicia per torturam,negari non poteſt,quin ejus
fama remaneat aliquo modo gravata apud ho-
mines, ſicut dicitur de ceſſione bonorum, quæ
licet infamiam non eroget,ſigillat tamen ſtatum
cadentis quantum ad infamiam facti, ut inquit
Collect.in cap.*Odoardus,n.*7.*de ſolut.* & ante eum
Hoſt:in cap:*Quidam,n.6 verſ:nam ſi ceſſio,de renun-*
ciat. Sed tamen hoc caſu delictum cenſeri occul-
4 um,& licere Epiſcopo diſpenſare, videtur ſen-
ſiſſe S.Congregatio Concilij,ut dicam *infr.n.*137
& tenent communiter moderni, qui amplius
putant id habere locum, etſi reus medijs depra-
vatis, & falſis teſtibus ab obſervatione judicij
abſolutus fuerit. Inter quos Avila *de Cenſur:* 2.
par:cap: 7. *diſp:*1.*dub:*11.*concl:*3.*ad fin.* Sayr:*in*
*Theſaur:caſ: conſc:tom:*1.*lib:*7.*cap:*7.*n.*12. Suarez
*de cenſur:diſp:*4.*ſect:*3.*n.6.* & alij, quos refert,&
ſequitur Sanchez *de matrim: lib:2. diſp.34.nu.57.*
5 *&* 58. & *ſuper Decalog: lib:2.cap:11, num:* 21:
verſ quod ſi delinquens. Campanil.*in Diverſor.Iuris*
Canonici rubr:7.cap:3,n.8. & *rubr:11.cap:23.n.*
144. qui amplius opinatur poſſe Epiſcopum e-
lapſo anno diſpenſare, etiamſi judicium per ſen-
tentiam abſolutoriam non ſit finitum, ſi accuſa-
tor per annum tacuerit, ex notatis per gloſſ: in
c.*Tantis,in ver:obrepſit,* 81.*diſt.* & Majolus *de ir-*
*regul.cap:*17.*n.9.*
16 Sed quicquid ſit de his,illud certum eſt, ſi reus
non fuerit abſolutus,ſed relaxatus ſub fideiuſſio-
ne de repræſentando, tunc non licere Epiſcopis
diſpenſare; nam etſi talis relaxatio quodammo-
do habeat vim tacitę abſolutionis ab obſervatio-
ne judicij, & in ejus locum ſucceſſerit ſecundùm
practicam, quam ſervari teſtatur Boſſ.*in tit.de*
precent:n.6. & Jul.Cla. *d.§.fin.qu.46. verſ.Pariter et-*
iam; tamen negari non poteſt quin delictum ſit
deductum ad forum contentioſum,nec adhuc ju-
dicio finitum;unde intrat exceptio, de qua *in d.*
c.6. ſeſſ: 24. Et hanc ſententiam aliàs probavit
37 S.Congregatio ejuſdem Concilij interpres: nam
propoſito dubio: An illi,qui occaſione delicto-
rum fuerunt inquiſiti, ſed quia non potuerunt
delicta probari, non fuerunt quidem diffinitivè,
vel alio modo abſoluti, ſed ſimpliciter dimiſſi,
recepta promiſſione de ſe repræſentando, poſ-
ſint uti beneficio,*c.6.ſeſſ.*24.S.Congregatio cen-
ſuit non poſſe,quia ſcriptura eſt deducta ad forum
contentioſum, ſicque ſufficit ſola deductio quic-
quid inde ſequatur. Rurſus certum eſt delictum
38 adhuc manere occultum ſi Clericus fuerit con-
demnatus à judice ſæculari, licèt ex hujuſmodi
ſententia ſuborta fuerit contra eum fama perpe-
trati delicti, ex ijs quæ leguntur & notantur in c.
139 *At ſi Clerici,de judicijs.* Et aliàs cenſuit eadem Sac.
Congregatio: nam Presbyter Sarſinatenſis in
contumaciam à judice laico condemnatus uti
particeps cujuſdam homicidij,cujus verè ipſe in-
nocens erat,obtinuit à Congr. Concilij declara-
tionem ex hac ſententia nullam ſe infamiæ no-
tam aut irregularitatem contraxiſſe. Sed quo-
niam Ordinarius ſub prætextu, quòd in ſua Diœ-
ceſi eſſet publica vox & fama ipſum fuiſſe com-
plicem dicti delicti, illum non admiſit ad cele-
brandum:petijt declarari ſe non eſſe irregularem
etiam ex prætenſa fama,quæ ſi modò extat, cer-
tè duxit originem vel à dicta ſententia,vel à fra-
tribus eorum, qui ob dictum homicidium fuêre
ad triremes tranſmiſſi.Die 25.Maij 1613.S.Con-
greg.cenſuit oratorem nullam hac de cauſa irre-
gularitatem contraxiſſe; ideoque ſignificandum
Epiſcopo,ut illum, niſi aliud obſtiterit,ad mini-
ſtrandum admittat in ſuſceptis Ordinibus.
140 Non tamen admittimus quod ait Sanchez *ſu-*
*per Decalogo cap.*11.*d.n.*21.*ver:Sed quid ſi delictum;*
videlicet licere Epiſcopo diſpenſare,etiamſi de-
lictum ſit deductum ad forum contentioſum, &
jam judicio finito punitum; hoc enim reprobant
Gutierez *Canonicarum qq. lib. 1. c. 3. ad fin.* Sua-
rez *de cenſur:diſp:41.ſect:22.num:5. ad fin:* & alij
apud modernos *de offic:& poteſt:Epiſcopor:alleg:39.*
n.35. Et quidem jure optimo,tum quia per ſen-
tentiam condemnatoriam delictum efficitur no-
torium,ut hic eſt textus,ibi Notorium dicitur,de
quo Presbyter canonicè condemnatur,& in cap:
fin:infrà eod ibi, Niſi peccatum hujuſmodi ſit no-
torium per ſententiam, cum concordantibus ſu-
pracitatis *nu:*73. Ergo ridiculum eſt,ut poſt ſen-
tentiam remaneat occultum, c.*De hoc, de Simon.*
Tum quia ſi in delictis deductis ad forum conten-
tioſum quando adhuc incertum eſt,an inquiſitus
ſit culpabilis nec ne, non licet Epiſcopo diſpen-
ſare: longè minus licebit quando per ſententiam
condemnatoriam certum & notorium eſt reum
eſſe culpabilem: hoc enim caſu multò magis ex
diſpenſatione ſcandalum ſuſcitatur, juxta gloſ.
ſæpius allegatam,in cap.2.*in ver: non licebit, de*
Apoſtat.
Sed quid ſi crimen ſit notum complicibus tan-
141 tùm,numquid adhuc dicatur occultum, adeo ut
non liceat in vim Concilij Tridentini & littera-
rum Sac.Pœnitentiariæ diſpenſare? Videtur re-
142 ſpondendum adhuc cenſeri occultum: nam pro-
priè occultum dicitur quod probari non poteſt,
ut plenè oſtenſum eſt *ſup:n.*121. At per complices
non poteſt probari, quia regulariter ſocij crimi-
nis in criminalibus recipi non poſſunt,nec eis re-
ceptis creditur,l.*Quoniam*,ibi,Si ſocij,& partici-
pes criminis non dicantur, ubi Salycet.*n.3.C.de*
*teſtib.*c.*Perſonas*,ibi,Morbo conſimili laborantes,
ſup.de teſtib:& c. *Veniens,il* 1.ibi,Eò quòd ille,qui
eodem erat infectus crimine inde contra eum
teſtificari non poſſet, nullique de ſe confeſſo ad-
verſus alium in eodem crimine ſit credendum,
*eod:tit:*cap:1.*de Confeſſis,ibid:de reatu proprio,* con-
fitentis periculoſa confeſſio non eſt adverſus
quemlibet admittenda,& per hæc jura generali-
ter firmârunt Speculator,*in tit:de teſtib:§.1.n.37.*
verſ:Item quod eſt ſocius criminis, Marſil:in l. *Si for-*
*te,n.15.& 16.ff.ad l.Cornel.de Sicar,*Bald:*conſ:95.*
Re-

*Regula,lib:*1. Boer.alios citans *diſt:* 319. *in princ: verſ:Vel è contra*,& alij paſſim. Quod locum habet etiamſi ſocij criminis ſint duo , vel plures contra eandem perſonam deponentes , quia nihilominus non probant,Bald.in d. l. *Quoniam,n.* 2.nam ut ipſe ait,ſi ex quatuor,qui in rixa intervenerunt, tres volunt deponere, quòd ille alter fuit culpabilis, non creditur ipſis de ſe confeſſis in alium,allegat text.in l.*final.C.de accuſat.* Anchar.*conſ.*246. *In cauſa agitata.* Felin. plura cumulans in c.*Teſtimonium,in* 2.*notab.de teſtib.* Natta *conſ:* 298 *Viſo, & diligenter conſiderato, n.* 9. *in fin. verſ.Praterea,& num.* 10. *vol:*2. reddens rationem
144 cur ſocij criminis etiamſi ſint numero plures , & conteſtes,tamen non probent , quia ubicunque teſtes laborant eo defectu , qui non diminuat de ejus fide , ſed ex toto reddat eum inhabilem, ut eſt hoc caſu , quia ſocius criminis inhabilitatur à jure ad teſtimonium perhibendum , ut in præci-
145 tatis juribus:tunc numerus non tollit inhabilitatem,nec ſupplet probationem ; quia quod nihil eſt,ſupplementum non recipit,l.*Sed ſi manente, ff. de Precar:* & ex pluribus imperfectis in ſua ſpecie non poteſt unum perfectum reſultare, l.1. *C. Qui mun: tutel:ſe excuſ.* Grammat: *conſ:*21. *poſt n.*
146 10. ubi poſt Andr. de Iſern. concludit, ſi plures ſint confitentes de nominato , horum tamen depoſitiones non valebunt tantum , quantum dictum unius teſtis : & idem repetit *in conſ:*61.*poſt n.*1. & *conſ:* 35. *poſt n.* 25. & *deciſ:* 28. *poſt n.*17. Boſſ: *in tit:de inquiſit: n.*51. Quinimo hoc vendi-
147 cat ſibi locum etiam in criminibus exceptis,puta hæreſis,læſæ majeſtatis,& conſimilibus. Nam etſi in his ſocij criminis admittantur in teſtes,ut c.*In fidei favorem,de hæret.lib:*6.& c.*Nemini,* 15. *q.* 3. tamen ſic admiſſi probationem non faciunt. Hippolytus de Marſil:*in pract:* §.*diligenter, n.*68. Boër.*diſt:*319.*n.*4 *in fin*,Blanchar,*de indit: ad l.fin. n.* 384. pariter ad finem.*ff.de quaſt.* Cum itaque occultum propriè ſit, quod probari non poteſt, ut oſtenſum eſt *suprà n.* 121. & per ſocios criminis etiamſi multi ſint,delictum non poſſit probari;neceſſario ſequitur, ut ſuper eo liceat diſpenſare tanquam in occulto, ſi ad forum contentioſum non ſit deductum, ut ex dictis conſtat, & in hanc ſententiam videtur reſpondiſſe S.Congregatio Concilij , ut in deciſ.Presbyteri Sarſinatenſis ſuperiùs relata *num:* 139.

Ad extremum pro complemento materiæ ad-
148 monendi ſumus ad hoc ut liceat Epiſcopo diſpenſare,non ſufficere, ut actus , ex quo incurritur irregularitas,ſit materialiter publicus, ſed oportere ut publicus formaliter in quantum eſt delictum,id eſt,ut publicè ſciatur illum eſſe delictum arg: l. *In delictis,*§.*Si extraneus, ff. de Noxalib: act.* & tenet Navar:*in Manual:c.*27.*num.*255.*in fin.verſ. Duodecimo,*& *n,*241.*verſ:Circa hac dico* 1. Sayr.*in in theſ:caſ: conſcien: tom:*1.*lib:*7.*c.*13.*n.*13. & alij apud Sanch:*de matrim:lib:*8 *diſp:*34.*n.*56.

Quò fit, ut ſi occultè excommunicatus publicè celebraverit , liceat Epiſcopo diſpenſare in vim *d.c.*6.*ſeſſ:* 24.quia licet actus celebrationis ſit publicus,non tamen publica eſt illius malitia , ut per Navar:*ubi ſuprà*,ubi refert ita diffinitum fuiſſe in Prætorio Sacræ Pœnitentiariæ. Licet quod ſpectat ad *d.c:*6.ſecus ſit in caſu converſo. Et ita aliàs declaravit S.Congregatio Concilij , ut in ſubjecta declaratione, videlicet :

An vigore *cap.*6. *ſeſſ* 24. *de reform:* poſſit Epiſcopus abſolvere ab irregularitate proveniente à delicto, quod licèt publicum ſit in ſe , tamen tanquam cauſa irregularitatis occultum cenſeri poteſt; quia licèt actus publicus ſit delictum , publicè tamen neſcitur eſſe delictum , Die 9. Septemb:1582 S.Congr.cenſuit quando delictum, ex quo provenit irregularitas , eſt publicum, quamvis actus ille,quo interveniente irregularitas incurritur,occultus ſit, Epiſcopum diſpenſare non poſſe , veluti ſi Sacerdos publicè excommunicatus , vel notoriè ſimoniacus occultè Miſſam celebraverit:quod ſi delictum occultum eſt; ut puta excommunicatio, vel fornicatio , actus verò Miſſam celebrandi,ex quo irregularitas incurritur,publicus,poſſe nihilominus Epiſcopum ab omni irregularitate abſolvere, ex *d.c.*6.

DE COHABIT. CLERIC. & Mulier.

Cap. Quæſitum.

SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius in officijs vitandus non eſt,niſi ſit notorius.*
2. *Clericus à jure ſuſpenſus propter notoriam fornicationem illicò poſt pœnitentiam recuperat officij executionem quoad alios. & n.*17.
3 *Clericus non tantùm pro fornicatione , ſed & pro quolibet peccato mortali eſt ſuſpenſus quoad ſe,& peccat graviſſimè miniſterium alicujus Ordinis exercendo. & n.* 21,
4 *Non tamen propterea efficitur irregularis. & n.*21.
5 *Sacerdos notoriè criminoſus non eſt ſuſpenſus quoad alios,nec eſt vitandus niſi ſit præciſus notorius fornicator,vel ſimoniacus.*
6 *Et quid poſt extravagantem Martini V.* Ad evitanda. *& n.* 26.
7 *Notorius fornicator an celebrando efficiatur irregularis. & nn.ſeqq: uſq:in fin.*
8 *Suſpenſus ab homine ſi celebret antequam ſententialiter abſolvatur,irregularis efficitur.& n.* 20.
9 *Concubinarius notorius eſt ipſo jure ſuſpenſus quoad ſe,& quoad alios:& quamvis pœniteat,non debet celebrare ante diſpenſationem , aliàs fit irregularis. & n.*12.
Contrarium n. 12.
Diſtinguitur n. 21.
Concluditur n. 22.
10 *Suſpenſio minor irregularitatem non inducit. & n.*22.
11 *Intellectus,c.*Præter hoc,32.diſt.*& n.*19.*&* 24
13 *Notorius fornicator celebrando non fit irregularis, niſi monitus non deſiſtens ſit ſuſpenſus ab homine. & nn.ſeqq: uſque in finem.*
14 *Irregularitas non contrahitur niſi ſit expreſſum à jure.*
15 *Suſpenſus à Canone propter crimen , celebrando non fit irregularis, niſi Canon hoc exprimat.*
16 *Suſpenſus à Canone tunc demum incurrit irregularitatem,quando per modum ſententiæ fit in Canone ſuſpenſio.*
17 *Concubinarius notorius non eſt ſuſpenſus ſimpliciter,ſed quamdiu non pœnituerit.*
18 *Suſpenſus uſque ad congruam ſatisfactionem , cui citò ſatisfacit,officiū ſuum & beneficiū recuperat.*
22 *Suſpenſio quoad ſe non eſt cenſura , ſed eſt ſuſpenſio illata à Deo, quæ irregularitatem non inducit.*
23 Sicut, *dictio importat omnimodam ſimilitudinem in ſubſtantia,& qualitate,& modo ſimul.*

ſu-

25 *Suſpenſio quoad alios eſt ſuſpenſio indirecta non inducens irregularitatem.*

26 *Et hodie etiam quoad notorios fornicatores ſublata eſt per extravagantem Martini V.* Ad evitanda.

27 *Quod caret eſſe, caret virtute, & operatione.*

28 *Tridentinũ Concilium cap. 14. ſeſſ. 25. de reformat. circa concubinarios expenditur, & n. ſeqq.*

Nihil ex veteri jure immutat, vel ex ſtatutis Eccleſiæ, ſed tantum juri communi addit, n. 31.

29 *Concubinarij Clerici, & Epiſcopi ex Concilio Trid. quas pœnas incurrant.*

30 *Suſpenſus ab officio cenſetur etiam ſuſpenſus à Beneficio tribus concurrentibus.*

1 QUÆSITUM. Propter fornicationem non notoriam non reſpuuntur ab officio Clerici. Hoc dicit ſecundum Abb. Antiq. communiter tamen ſic ſummatur: Clericus concubinarius in officiis vitandus non ſt niſi ſit notorius. Jo. Andr. Butr. Cardin. Anch. Abb. Siculus, Jo. de Anan. & Jo. à Capiſtrano, communis deciſio, Secunda ibi, *Verum.*

2 Nota primo, ibi, *Priusquam pœnituerit.* à contrario ſenſu Clericum à Jure ſuſpenſum propter notoriam fornicationem illico poſt pœnitentiam recuperare officii executionem quoad alios, ita ut licitè poſſint ab eo audiri Divina, prout notant Petr. de Anchar. in cap. *Veſtra, numer.* 12. *poſt med. verſ. Et ex iſta opinione infertur, ſupra eod.* Abb. *hic in primo notab.* & voluit Innoc. in cap. *Sicut, numer. 2. verſ. Vel dic quod licet, ſupra eod.* ubi ait, pœnam juris ceſſare, ſi ceſſet à peccato, quantum ad hoc, ut alii poſſint audire ejus officia. Ad hoc bonus textus in cap. *Si qui ſunt Presbyteri*, & ibi gloſ. *in ver. Emendent*, 81. *diſtinct.* Licet hæc ſuſpenſio à jure inducta quoad alios hodie ſit penitus ſublata per ea, quæ dicam *infra num.* 26.

3 Secundo nota, ibi, *quemlibet pro mortali peccato.* non tantum pro fornicatione, ſed & pro quolibet peccato mortali Clericum eſſe ſuſpenſum quoad ſe, ut hic in littera, id eſt non debet cum peccato miniſterium alicujus Ordinis exercere, ut cap. *fin. ni in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent. Supra de tempor. ordinat.* & notat Innoc. in d. cap. *Sicut, numer. 2. in ver. ſuſpendatis, ſupra eod.* & Abb. *hic in 3. notab.* Præcipuè autem non debet attingere Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum, ut c. *Sacerdotes*, 1. *q.* 1. cap. *Teſtamentum, in fin. 6. diſtinct.* alioquin peccat graviſſime, cap *Quotidie, de conſecrat. diſtinct.* 2. cap. *De homine, de celebrat. Miſſar.* cap. *habuiſſe*, 33. *diſtinct.* Abb. in cap. *Veſtra, numer.* 4. *Supra eodem: qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini*, 1. ad Corinth. 11. cap. *Sicut Iudas, de Conſecrat. diſt.*

4 Jo. à Capiſtrano *hic nu.* 2. Non tamen ſic celebrando irregularis efficitur; quia hæc ſuſpenſio quoad Deum non eſt proprie cenſura Eccleſiaſtica, & ideo irregularitatem non inducit, ut notat Petr. de Anchar. in d. cap. *Veſtra, nu.* 12. *circa med. verſ. Præterea*, & Jo. de Imol. *hic n.* 6. & latius dicam infra *n.* 6. *&* 21.

5 Tertio nota ibi, *Niſi peccatum hujuſmodi ſit notorium*; non quemlibet notoriè criminoſum eſſe vitandũ in Divinis Officiis, ſed tantummodo notorium concubinarium, qui eſt ſuſpenſus, non tantum quoad ſe, ſed etiam quoad alios, hoc jure inſpecto: nam cum textus reſpectu ſuſpenſionis quoad ſe prius generaliter egiſſet de quolibet mortali peccato, poſtea cum agit de ſuſpenſione quoad alios, reſtringit ſe ad peccatum fornicationis, ut innuit illa dictio *hujuſmodi*, quæ relationem habet ad caſum fornicationis, de qua egit ſupra proximè ibi, *etiam in caſu propoſito.* ſcilicet, fornicationis, ut explicat gl. 3. hic, reddens rationem, quia in hoc crimine magis eſt vitandus, cum in aliis non ſit quis ipſo jure ſuſpenſus, quantumcumque crimen ſit notorium, excepto crimine ſimoniæ, ubi eſt ſuſpenſus ipſo jure, etiamſi crimen ſit occultum, c. *Præter.* §. *Verum*, 32. *diſtinct.* c. *Reperiuntur*, 1. *q.* 1. c. *Tanta, de Simon.* In aliis ergo à Clerico notorio criminoſo non tenemur in Divinis abſtinere, quandiu ab Eccleſia toleratur, ut probatur in d. c. *Præter*; per locum à ſpeciali, & in hac opinione fuit Vincentius, quem ſequitur hic Bernar. in d. gloſ. 3. item gloſſa Joannis in d. cap. *final. in ver. Sciſcitantibus, ad finem* 15. *q.* 5. ubi ait, Sacerdotem in mortali exiſtentem non eſſe ſuſpenſum quoad alios, niſi ſit præciſus, vel notorius fornicator, vel ſimoniacus. Item gloſ. 1. in cap. *Cum non liceat, de præſcript.* quæ ſimiliter tres caſus excipit, videlicet hæreſis, ſeu ſchiſmatis, notoriæ fornicationis, & ſimoniæ. In aliis autem criminibus, etiamſi ſint notoria, dicit expectandam eſſe ſententiam, ut in d. c. *fin.* 15. *q.* 5. & c. *Nonne*, 8. *q.* 4. & conſentiunt *hic* Abb. *in 5 not.* & Jo. de Anania *n.* 1. licet aliud videatur ſenſiſſe Innocentius in c. *Veſtra, n. 2. ſupra eod.*

6 Sed tu adverte, quia hujuſmodi differentiæ hodie ſublatæ ſunt per Extravag. Martini V. *Ad evitanda*, in Concilio Conſtantienſi editam, qua indultum eſt, ut liceat communicare in quibuſcumque Divinis, & perceptione Sacramentorum excommunicatis, ſuſpenſis, vel interdictis, niſi ſint nominatim denunciati, vel notorii Clericorum percuſſores. Unde jam more Eccleſiæ receptum eſt, ut hi tantum dicantur ab Eccleſia non tolerati, & ſint vitandi; reliqui verò ſive fornicarii, ſive hæretici, vel ſchiſmatici, & ab Eccleſia præciſi, utcunque notorii, dicuntur tolerati, & licitè ab eis audiuntur Divina officia, & percipiuntur Eccleſiaſtica Sacramenta, ut dixi in d. c *Veſtra, num.* 17. *&* 18. *ſupra eod.* & fuſius in c. *Quod à prædeceſſore, infra de ſchiſmaticis*, ubi egi latiſſime de auctoritate, & intellectu hujus extravagantis *à nu.* 39. *uſque ad nu.* 57. Quare hæc Decretalis dum determinat Clericum concubinarium in Divinis officiis eſſe vitandum, ſi ſit notorius per ſententiam, vel per confeſſionem factam in jure, vel per operis evidentiam, remanet correcta quoad duas ſpecies notorii, ſcilicet per confeſſionem judicialem, & per evidentiam facti; & ſervari debet tantummodo quoad nominatim denunciatos per ſententiam hominis, & quoad notorios percuſſores Clericorum, quod etiam cenſent Navar. *in c.* 1. §. *Lectores, nu.* 10. *de pœnit. diſt.* 6. & alii plures relati à Nicolao Garzia *de benefic. part.* 7. *c.* 14. *nu.* 36.

Ultimò nota ex textu, Clericum notoriè concubinarium eſſe ſuſpenſum quoad ſe, & quoad alios: concordat cap. *Si qui ſunt Presbyteri*, 81. *diſtinct.* & cap. *Veſtra, ſupra eod.* Sed qualis ſit hujuſmodi ſuſpenſio, patebit ex dicendis in *quæſt. ſequenti.*

7 QUÆRO, An notorius fornicator celebrando incurrat irregularitatem?

Si

8 Si ſit notorius per ſententiam, planum eſt irregularitatem incurrere, quia ſuſpenſi ab homine celebrando irregulares fiunt. cap. 2. cap. *Latores*, cap. *Poſtulaſtis*, & cap. *Si celebrat*, & ibi Innoc. & Hoſt. *num.* 2. Jo. Andr. *num.* 3. & Henric. Boich. *num.* 12. *poſt. med. verſ. Si in foro judiciali, de Cler. excomm. miniſtr.* Speculat. *in tit. de diſpenſat.* §. *Juxta*, *numer.* 20. *verſ. Secus autem eſt in ſuſpenſis ab homine*, Innoc. in cap. *Sicut*, *num.* 4. *ſupra eod.* Hoſt. in cap. *Quod tranſlationem*, *num.* 3. *ſupra de tempor. ordinat.* Archid. in cap. *Lugdunen. num.* 4. 9. *quæſt.* 2. Tales enim nunquam debent celebrare, niſi prius ſententialiter abſolvantur per Judicem, arg. cap. 1. *de regul. jur:* & cap. *Presbyter ſi à plebe*, 2. *quæſt.* 4 & ſi celebrant ante abſolutionem, ſunt irregulares, cap. *Si quis Presbyter*, & c. *ſeq.* 11. *quæſt.* 3. cap. *Cum dilecta*, *de reſcript.* c. *Apoſtolicæ*, *de except.* ſecundum Innoc. Hoſt. Speculat. & Henric. Boich. *locis ſupracitatis*, & in hoc conſentiunt omnes.

9 Si verò ſit notorius per operis evidentiam, tunc ſunt duæ principales Doctorum opiniones. Prima eſt eorum qui affirmant notorium fornicatorem eſſe ſuſpenſum ipſo jure ſuſpenſione directa, & ideo celebrando irregularitatem contrahere: & hæc videtur communis, cujus Authores ſunt Hoſt. in d. cap. *Si celebrat*, *nu.* 4. *verſ. Cum igitur ſimoniaca*, ubi ait, ſimoniacos, & notorios fornicatores eſſe ab officio ſuſpenſos propter crimen, quamvis à Canone, §. *Verum*, 32. *diſtinct.* Ideoque ſi celebrent, incurrunt irregularitatem, quia quantumcumque pœnitentiam agant, nunquam celebrare debent, quouſque cum eis per Sedem Apoſtolicam fuerit diſpenſatum, cap. *Tanta*, *infra de ſimonia*, & cum Hoſtienſ. concordant ibi Calder. Henric. Boich. *nu.* 14. dicens ſe credere hanc opinionem eſſe veriorem, & idem Hoſt. & Jo. Andr. in cap. *Cum æterni*, *ſuper ver. involvet*, *de re judic. lib.* 6. Ant. de Butr. *hic num.* 9. & Jo. de Imol. *nu.* 6. & idem Butr. in cap. 1. *nu.* 32. *de Iudic.* Jo. de Anan. *num.* 1. & Felin. *in* 4. *notab.* in cap. *Cum dilectus*, *de Accuſat.* Præpoſ. in cap. *Præter hoc*, *numer.* 1. 32. *diſt.* Abb. in c. *Veſtra*, *num.* 7. *ſupra eodem* Gloſſa Pragmaticæ ſanctionis tit. *de concubinariis in ver. Inhabiles*, Rebuff. *in concordatis*, *tit. de Publicis concubinariis*, *in princ.* Guido Papa *quæſt.* 558. *Fuit dubitatum.* Gonſalvus à Villadiego *de irregularit. c. de Suſpenſione*, *col.* 3. Jo. Bernardus Diaz Epiſcopus Calaguritanus *in practica criminali Canonica cap.* 73. Abulenſis *in tract. de concubinariis Clericis concluſ.* 7. Petr. de Palude *in* 4. *ſent. diſt.* 27. *quæſt.* 4. *col.* 2. S. Antonin. *in* 3. *part. tit.* 27. *c.* 3. Sylveſter dicens hoc verius in *Summa in ver. Concubinarius*, *quarto*, *num.* 4. Bernard. *in tract. de concubin. pag.* 270. ubi atteſtatur hanc opinionem eſſe communem, quod etiam fatentur, licet eam non ſequantur, Navar. in cap. *Si quando*, *col.* 53. *de reſcript.* & Covar. in Clem. *Si furioſus*, §. 1. *nu.* 5. *poſt princ. verſ. Sunt tamen, qui ab hac tertia illatione*, *de homicid.*

Pro hac opinione inducitur primo hæc Decretalis, ubi patet notorium fornicatorem eſſe ſuſpenſum, & quoad ſe, & quoad alios; & ſic ſuſpenſione directa, quæ dirigitur etiam in ſubjectum, hoc eſt in ipſum Clericum concubinarium, non tantum in objectum, hoc eſt in ipſos Parochianos, qui prohibentur Divina officia ab eo audire, & Sacramenta percipere, ſecundum Anton. de Butr. *hic d. n.* 9. & conſequenter ſi celebret, irregularis efficitur, c. 1. *de re judicat. lib.* 6.

10 Sed certè, ut inquit Imola *hic in ult. notab.* hoc dictum non bene probatur in hoc cap. Quia hic dicitur Clericum fornicatorem eſſe ſuſpenſum quoad ſe, ſicut quilibet exiſtens in peccato mortali, Talis ergo ſuſpenſio quoad ſe cenſetur eſſe ſuſpenſio minor, quæ irregularitatem non inducit, ut plenè notatur per Innoc. Hoſt. & alios in c. *Si celebrat*, *infra de Cler. excom. miniſtran.* & latius dicam infra *nu.* 22. Neque hic colligitur hanc ſuſpenſionem quoad ſe eſſe ſuſpenſionem majorem, & directam.

11 Secundo igitur loco allegatur text. in cap. *Præter hoc*, 32. *diſt.* ubi dicitur, *Ex parte Dei Omnipotentis*, *& auctoritate Beatorum Apoſtolorum Petri*, *& Pauli præcipimus*, *& omnino contradicimus*, *ut Miſſas non cantet*, *nec Evangelium*, *aut Epiſtolam ad Miſſam legat*, &c. nam, ut inquit Abb. in d. cap. *Veſtra*, *numer.* 7. *ſupra eodem*, nulla apparet differentia inter hæc verba *Suſpendo ab officio*, & *interdico tibi officium.* Sed per prima verba infligitur ſuſpenſio directa ipſo jure, adeo ut ſic celebrans efficiatur irregularis juxta tex. in cap. 1. *de re judic. lib.* 6. & in cap. 1. *de ſent. excom. eodem lib.* Ergo & per ſecunda verba, quia non refert quid ex æquipollentibus fiat, c. *Licet ex quadam*, *de teſtibus.* Ad idem textus in cap. *Si qui ſunt*, 81. *diſt* ubi dicitur; *Si qui ſunt Presbyteri*, *Diaconi*, *vel Subdiaconi*, *qui in crimine fornicationis jaceant*, *interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis*, *& S. Petri auctoritate Eccleſiæ introitum*, &c.

12 Tertio loco huic opinioni ſuffragatur, §. *Verum*, *in fin. verſ. Prohibentur*, poſt dictum cap. *Præter hoc*, 32. *diſt.* ubi ſimiliter probatur notorium concubinarium eſſe ſuſpenſum ipſo jure quoad ſe, & quoad alios, nec ibi adjiciuntur illa verba *Sicut quilibet exiſtens in mortali peccato.* Ergo celebrando efficitur irregularis: nam, ut notat Hoſtien. in c. *Tanta*, *nu.* 2. *de ſimon.* Clericus propter aliquod crimen ſuſpenſus quoad ſe, & quoad alios, etiam poſt peractam pœnitentiam celebrare non poteſt. & idem notant Archidiac. Henric. Boic. & Jo. Faber. relati à Covar. in d. Clem. *Si Furioſus*, §. 1. *nu.* 5. *verſ. His accedit Gratiani ſententia.*

13 Contrariam opinionem, ideſt, notorium fornicatorem non eſſe ipſo jure ſuſpenſum ſuſpenſione directa; & ideo ſi celebret, in irregularitatem non incidere, uti veriorem amplectitur Innocentius in c. *Si celebrat*, *num.* 3. *verſ. De notorio autem fornicatore*, *infra de Cleric. excom. miniſtr.* ubi ait, notorium fornicatorem non eſſe ſuſpenſum principaliter à Canone, ſed à Deo, quod ex eo apparet, quia quam citò pœnitet, licitè celebrat, ut hic, *Licet per Canonem in odium criminis aliquid adjectum ſit quoad evitationem eorum*, cap. *Tua*, *ſupra eodem*, cap. *Nullus*, *&* §. *Verum*, 32 *diſt.* Sed certè, ut ſubdit Innoc. *quam citò pœnituerit*, *& hujus Sacerdotis officia ſunt audienda*, & cum eo videtur tranſire Jo. Andr. *ibid. num.* 4. *verſ. Alii dicunt* contra Speculat. *in titul. de diſpenſat.* §. *Juxta*, *numer.* 20. *verſ. Quod autem dixi de excommunicato minori*, Jo. de Lignano in cap. *Veſtra*, *ſupra eodem*, ubi intermiſcet quæſtionem, An ad hoc ut notorius fornicator dici poſſit, requiratur monitio, nec ne? & refert antiquos, & modernos variare invicem in hoc paſſu, & loquitur admodum intricatè, ſed tandem concludit notorium fornicato-

catorem non eſſe ſuſpenſum ſuſpenſione directa,
ita ut celebrando efficiatur irregularis, niſi prius
monitus non deſiſtens ſit ſuſpenſus ab homine.
Idem voluit Jo. de Fano relatus ab Archidiacono
in d. cap. *Si qui ſunt, num. 2. in ver. Maluerunt, 81. diſt.* & idem Archid. in d. cap. *Nullus, circa fin. 32. diſt.* dicens duram eſſe opinionem illorum, qui tenuerunt notorium fornicatorem etiam non præmiſſa monitione ſuſpenſum eſſe ipſo jure, & quoad ſe, & quoad alios, & contrarium innuere textum in d. cap. *Si qui ſunt Presbyteri*; ubi primo ſuſpenditur quoad ſe, & poſt perſeverantiam quoad alios, & *num: 2. & 3.* ſequitur opinionem Laurentii, & Hugonis dicentium notorium concubinarium celebrando non fieri irregularem, niſi præcedat monitio. Idem firmant in d. cap. *Veſtra, ſupra eod.* Cardin, *num: 1.* & Petr. de Anchar. *num. 12.* ubi plenè, Jo. de Imol. in cap. 1. *num: 23. de Iudic.* ubi reprobata opinione Antonii de Butr. ſequitur opinionem Innocentii, dicens eam benigniorem, & ideo amplectendam; licet ſubdat cautius eſſe, propter opiniones vitandas, diſpenſationem impetrare. Nicol. Plovius *de irregularit. reg. 41.* Navar. in cap. *Si quando, in 17. except. numer. 8. de reſcript.* Quibus ſubſcribit Covar. in Clem *Si furioſus, §. 1. numer. 5. poſt medium, verſ. Ego quidem, de Homicid.* dicens primam opinionem licet communem, tamen ſibi nimis duram videri, & ſe non auſurum ſecundùm eam judicare quemquam irregularem eſſe: quamvis conſulat, ut abſolutio, aut diſpenſatio impetretur à Romano Pontifice.

14 Præcipuum hujus opinionis fundamentum eſt, quia irregularitas non contrahitur niſi in caſibus in jure expreſſis, & qui dicit aliquem irregularem, debet dare caſum juris, cap. *Is qui, de ſent. excom. lib. 6.* Speculat, *in tit. de diſpenſat. d. §. juxta, n. 1.* Hoſt. in c *ſi quis Presbyter, n. 4 de Cler. excom. miniſtr.* & ibi dixi, *num: 4.* & idem Hoſt. in cap. *quod translationem, num: 3. de tempor. ordinat.* ubi ait: Ego de facili neminem irregularem judico, niſi jus expreſſum ad tale judicium me compellat. Et hanc dicit eſſe optimam regulam, & tenendam Cardin. in cap. *Si celebrat, num. 4 col. 3. verſ. Sed inter cætera,* & *col. 4. verſ. 4. Regula optima eſt, de Cler. excomm. miniſt.* Ad hoc quod notat Archid. in
14 cap. *Cùm æterni, num. 5 in verſ. Involvet, de re judicata, libro 6.* relatus ab Anchar. in d. cap. *Veſtra, num: 12. poſt med. verſ. Præterea non reperitur,* ibi poſt Vincentium ait. Suſpenſum propter crimen tunc demum irregularitatem incurrere, cum Canon hoc exprimit. At nullibi reperitur expreſſum in jure, ut notorius fornicator miniſtrans in Ordinibus irregularitatem incurrat, merito, &c. Nec relevat ſi dicas id ſatis cautum eſſe, cùm notorius fornicator ſit ſuſpenſus quoad ſe, & quoad alios, ut hic dicitur, & in d. §. *Verum, circa fin. verſ. Prohibentur, 32. diſt.* Quoniam ut reſpondent Doctores, & in ſpecie Cardin. in cap.
16 *Veſtra, num: 1. ſupra eod.* ſuſpenſus à Canone tunc demum incurrit irregularitatem, quando per modum ſententiæ fit in Canone ſuſpenſio, ſicut fit in cap. 1. *de re judicat. lib. 6.* & in cap. *Is cui, de ſent. excom. eodem, lib.* At non ſic eſt in Clerico fornicatore, qui non per modum ſententiæ, ſed enunciativè dicitur in Canone ſuſpenſus, ut hic, & in d. cap. *Veſtra.* Ergo non fit celebrando irregularis, arg. d. cap. *Is qui, de ſent. excomm. lib. 6.* Præterea, ut

17 ponderat Imola, in d. cap. 1. *num. 23. de Iudiciis,* notorius fornicator non eſt ſuſpenſus ſimpliciter, & abſolutè, ſed quandiu non pœnituerit, ut *hic* patet *in princip.* ibi, *priusquam pœnituerit.* & in cap. *Si qui ſunt Presbyteri, 81. diſt.* ibi, *Interdicimus eis Eccleſiæ introitum uſque dum pœniteant, & emendent.* Et ita eſt de mente Canonis, ut cùm primum pœnituerit, ceſſet ſuſpenſio, nec requirit aliam diſpenſationem Papæ, prout requireret ſi notorius fornicator eſſet ſuſpenſus ſuſpenſione directa. Unde gloſſ. 2. in d. cap. *Si qui ſunt Presbyteri,* ponderans illa verba *donec pœniteant, & emendent.* Ex hoc, inquit, videtur, quod ſicut tales ipſo facto ſuſpenduntur, ſic ipſo facto per contrarium reſtituitur eis officium. Idem notat gloſſ. in cap. *Nullus, in ver. Audiat. 32. diſt.* ubi ait: Si adhuc poſt pœnitentiam corrigi voluerit, non dicam eum ſuſpenſum ipſo jure. Et paulò infra: licet notorius fornicator ipſo actu ſit ſuſpenſus, tamen propter contra-
18 rium actum ipſo jure reſtituitur ei officium. Unde quàm citò pœniteat, licitè celebrat. Facit quod notat Innoc. in c. *Sicut, num: 1. ſupra eodem,* ubi ait eum, qui ſuſpenſus eſt uſque ad congruam ſatisfactionem, ſeu quouſque emendaverit, quam citò ſatisfecerit, ut debet, ſtatim officium ſuum, & beneficium recuperare, idque verius eſſe poſt alios affirmat Sylveſter *in ver. ſuſpenſio, num. 5. verſ. Quadam verò eſt ab eo*; & hoc ſatis probari per illud cap. quia dicit eum eſſe ſuſpenſum uſque ad congruam ſatisfactionem: ergo poſt dignam ſatisfa-
19 ctionem primum ſtatum recuperat. Nec obſtat textus in contrarium allegatus in d. c. *Præter hoc 32 diſt.* quia non loquitur in ſuſpenſo donec pœniteat, ſed ſimpliciter, ſecundùm Jo. de Imola, in *d. cap. 1. num. 23. de Iudic.*

20 Pro eadem opinione, Anchar, in d. cap. *Veſtra num: 12. ſupra eod.* ponderat textum, in cap. *ut Clericum, de vita, & honeſt. Cleric.* ibi enim primo ab omni libidinis vitio præcipit Clericos abſtinere, & tamen ſubdit: *Quod ſi ſuſpenſus hac de cauſa præſumpſerit celebrare divina, deponatur, &c.* Ecce igitur quod in quolibet genere incontinentiæ, ad hoc ut fieri poſſit privatio, vel depoſitio Clerici fornicatoris, requiritur, ut præcedat ſuſpenſio Epiſcopi, & ea ſuſpenſione durante in divinis miniſtret. Quid dicendum? Abbas, in c. *Veſtra, num: 6.*
21 *verſ. Sed cogitavi, & num. 7. verſ. Sed ego diſtinguerem, ſupra eodem,* quem ſequitur Sylveſt. *in ver. Concubinarius, num. 4.* Pro concordia opinionum diſtinguit ſic; Nam aut fornicatio eſt ita notoria per operis evidentiam, ut nullam habeat dubitationem ſicut videmus in pluribus Clericis, qui tenent ita publicè concubinas ſicut uxores, & publicè nutriunt filios, ita ut nec ipſi hoc audeant diffiteri, & tunc omnino abſtinendum eſt ab eis ſine alia monitione, & tales ſunt ſuſpenſi à Canone ſuſpenſione directa, ita ut ſi celebraverint, irregulares efficiantur, ad hoc, d. c. *Præter hoc. & §. Verum, 32. diſt.* Aut fornicatio non habet illam operis evidentiam, ſed poteſt probabiliter tergiverſari, puta quia concubina habitat cum matre Clerici, & dicit illam eſſe matris pediſſequam, vel quid ſimile: & hoc caſu neceſſaria eſt monitio, & ejus contemptus, alioquin celebrando non incurrit irregularitatem. Et in hoc caſu procedit ſecunda opinio Innocentii, & ſequacium.

22 Ego verò indiſtinctè exiſtimo opinionem Innocentii hodie eſſe indubitatam: nam in Clerico no-

toriè concubinario, aut conſideramus ſuſpenſionem quoad ſe, aut ſuſpenſionem quoad alios. Prima ſpecies ſuſpenſionis quoad ſe non eſt cenſura Eccleſiaſtica, de qua in cap *Quærenti, de verb. ſignif.* Sed eſt ſuſpenſio illata à Deo, quæ irregularitatem non inducit, ut notat Innoc. in cap. *Si celebrat, num: 2. circa medium, verſ. In ſuſpenſis autem à Deo, de Cler. excomm. miniſtr.* ubi ait; ſuſpenſos à Deo, qualis eſt omnis peccator, qui indignè Corpus Domini ſumit, & judicium ſibi manducat, & bibit, nunquam eſſe irregulares, ſi celebrant, niſi in certis criminibus, ut homicidio, & ſimonia, de quibus notatur, in cap. *Niſi cùm pridem, §. 1. de renunc.* & in cap. *Quæſitum, de tempor. ordinat.* Hi enim etſi peccent, nunquam tamen in Canone reperitur quod celebrando fiant irregulares; quia irregularitas jure tantùm Canonico inducta eſt. Ita Innoc. cum quo totidem ferè verbis concordant, ibi Hoſtienſ. *num: 4. verſ. de ſuſpenſis autem,* Joan. Andr, *eodem numer: 4 verſ. ſuſpenſi verò,* Butr. *num: 12. verſ. In ſuſpenſis,* dicens ſuſpenſos à Deo tantùm dici qui ſunt ſuſpenſi quoad ſe tantùm, & non quoad alios, ut ſunt in peccato conſtituti, non carentes ordinis executione; quia non eſt tale delictum, ut ordinis executionem impediat poſt peractam pœnitentiam: & concludit tales celebrando non incurrere irregularitatem, Cardin. *num: 4, col. 4, in princ. verſ, Et facit differentiam,* Abb. *num. 4.* ubi ait tales ſuſpenſos à Deo celebrando non fieri irregulares ſecundùm omnes, quia jure non cavetur, & quia directè non eſt eis officium interdictum à jure, ſed peccant miniſtrando. Hoc etiam dicit eſſe certum, Petr. de Anchar. in d. cap. *Veſtra, num: 12. poſt medium, verſ. Et ex iſta opinione, ſupra eodem,* & Joan. de Imola *hic num: 6:* & probatur apertiſſimè in hac Decretali, *in princ.* dum dicit Clericos fornicatores eſſe ſuſpenſos quoad ſe, ſicut quilibet in mortali peccato: nam dictio illa, *ſicut,* importat omnimodam ſimilitudinem, ut cap. *Olim, de verb. ſignif.* & hoc non tantum in ſubſtantia, ſed & in qualitate, & modo ſimul, cap. fin. & ibi notat Butr. *in 4. notab. de reſtitut. ſpoliat.* Sed exiſtentes in mortali, exceptis criminibus, quæ poſt peractam pœnitentiam impediunt Ordinis executionem, non ſunt ſuſpenſi ſuſpenſione majori, & directa, quæ irregularitatem inducat, ut oſtenſum eſt ſupra. Ergo nec Clerici fornicatores; alioquin quilibet peccator, utcumque occultus, eſſet ſuſpenſus ſuſpenſione directa, & celebrando fieret irregularis, quod nemo ſani capitis auderet

24 affirmare. Nec obſtat c. *Præter hoc, 32. diſtinct.* quia non dicit, *interdicimus ei officium,* aut *eum ab officio ſuſpendimus,* ſed dicit, *Præcipimus, & omnino contradicimus, ut Miſſas non cantet, nec Evangelium,* &c. & ſic non ſuſpendit, ſed improbat, & damnat, ut Sacerdos fornicarius in divinis miniſtret. Hoc autem facit Eccleſia cum quolibet exiſtente in peccato mortali, ut in cap. fin. de tempor. ordinat. ibi: *Qui ſi non pœnituerint; monendi ſunt, & ſub intermmatione divini judicij obteſtandi, ut in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent.* Ecce igitur quod Eccleſia improbat, & damnat eorum miniſterium, ſed tamen eos directè ab officio non ſuſpendit: ideoque, ut ibi dicitur: *non debent hi (præter reos homicidij) poſt pœnitentiam in jam ſuſceptis vel ſuſcipiendis ordinibus impediri.* Quare conſiderata hac ſuſpenſione quoad ſe tantùm, notorius fornicator celebrando non efficitur irregularis. Aut conſideramus ſuſpenſio-

25 nem quoad alios; & ſimiliter irregularis non efficitur, non ſolum quia hæc eſt ſuſpenſio indirecta reſpectu aliorum ad effectum, ut ab eo non audiant divina; nec eſt bona conſequentia: Præcipio vobis ut non audiatis Titium legentem: ergo Titius eſt ſuſpenſus à lectura, ut inquit Abbas, in d. cap. *Veſtra, num: 7. ſupra eod.* ſed potiſſimum, quia hæc ſuſpenſio quoad alios etiam in notorio fornicatore, niſi ſit ſuſpenſus ab homine, & nominatim denunciatus, hodie prorſus ſublata eſt per extravag. Martini V. editam in Concilio Con-

26 ſtantienſi, ut dictum eſt ſupra, *num. 6.* Unde quatenus etiam talis ſuſpenſio quoad alios de jure fuerit apta producere in fornicatore celebrante effectum irregularitatis; tamen cùm hodie hæc cauſa jam penitus ceſſaverit, ceſſare etiam debet omnis illius effectus, cap. *Quod pro remedio, 1, qu. 7. c. Et ſi Chriſtus de jurejur. c, Poſt translationem,* cum concordant. ibi in gloſſ. *in ver. Ceſſante, de renunciat.* impoſſibile enim eſt ut non ens aliquid ope-

27 retur, Bellam *conſ. 33. Quod ſi ad perſonas, num. 39. verſ. Secundo probo,* plenè Oldrad. *conſ. 203. ſactum tale eſt collata, verſ. Ad ſecundam quæſtionem,* & quod caret eſſe, caret virtute, & operatione. Alex. *conſ. 246. Placet, num: 2. verſ. Nam non eſſet, lib. 6. & ſuis dictum* Bald. *in repetit. l. 1. num: 56. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Quare cùm ſuſpenſio quoad ſe non ſit cenſura Eccleſiaſtica inducens irregularitatem, & ſuſpenſio quoad alios per dictam extravag. Martini V omnino ſublata fuerit, reſtat ut notorius fornicator celebrando nullatenus fiat irregularis, niſi monitus non deſiſtens per ſententiam homini fuerit ab officio ſuſpenſus.

28 Nec prædictis adverſatur, quin potius favet Concilium Tridentinum, *cap. 14. ſeſſ. 25. de refor*

29 *mat.* Nam ibi prohibetur primò, ne Clerici concubinas, aut alias mulieres ſuſpectas in domo, vel extra retineant, aut cum iis veram conſuetudinem habeant, alioquin pœnis à jure, vel ſtatuti Eccleſiarum impoſitis puniantur. Secundò ſtatuitur, ut ſi moniti non abſtinuerint, tertia parte fructuum beneficiorum, ac penſionum ipſo facto ſint privati. Tertiò, ut ſi monitioni ſecundæ non paruerint, fructus omnes ut ſupra amittant, & ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpendantur arbitrio Ordinarii. Quartò, ut ſi ita ſuſpenſi adhuc in concubinatu perſeveraverint; tunc etiam beneficiis, & penſionibus, ac officiis Eccleſiaſtici perpetuò priventur; & ad alia obtinenda inhabiles reddantur, donec poſt pœnitentiam cum ei per ſuperiores fuerit diſpenſatum. Quintò, ut ſi dimiſſas mulieres reaſſumpſerint, excommunicationis gladio plectantur. Sextò, ut benefici non obtinentes juxta delicti, & contumaciæ perſeverantiam, & qualitatem ab Epiſcopo carceris pœna, ſuſpenſione ab Ordine, aliiſque mod juxta ſacros Canones puniantur. Ultimò, ut Epiſcopi ſi moniti à Synodo ſe ab his non emendaverint, ipſo facto ſint ſuſpenſi, & ſi perſeverent, etiam ad Papam ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ etiam per privationem in eos animadvertat. Ex quo contextu potiu colligitur Clericos concubinarios non eſſe ſuſpenſos ſuſpenſione directa; tum quia poſt ſecundam monitionem amittunt ſolum fructus, & ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpenduntur arbitrio Ordinarii; & ſi adhuc non paru-

cint, præcipit Concilium, ut beneficiis priventur, ſcilicet per ſententiam, ſecundùm gloſſam notabilem, in l. *Iubemus nulli*, §. *Oeconomus, in ver. Priventur, C. de Sacroſ. Eccleſ.* & ſic non ſunt ipſo jure ſuſpenſi à beneficio, & conſequenter nec ab officio, quia ſuſpenſus ab officio, ſi duo concurrant, videlicet ut ſit ſuſpenſus propter crimen grave, & ſit in mora petendi abſolutionem, prout concurrunt hoc caſu, cenſetur etiam ſuſpenſus à beneficio, ut concludit gloſſ. in Clem. *Cupientes, in ver. ſuſpenſi, ad fin. de pœnis*, quam dicit meliorem de corpore juris, Jo. de Imola in c. *Cùm dilectus, num: 31. de conſuetud.* Tum quia Clericos non beneficiatos pro qualitate delicti, & contumaciæ Concilium puniri præcipit ab Epiſcopo pœna ſuſpenſionis ab Ordine. Ergo non ſunt ſuſpenſi à Canone ad gloſſ. ſecundam, in cap. *final. de jure patronat.* & in l. *In criminali, in ver. habeatur, verſ. Et dic, C. de jurid. omnium judic.* Tum denique quia ſpeciale eſt in Epiſcopis, quos in impudicitiæ ſordibus verſari longè deteſtabilius eſt, ut ſint ipſo jure ſuſpenſi, ut in d. c. 14. *in fin.* gravius enim peccant propter altiorem gradum, c. *Homo*, 40. *diſt.* c. *Quæſitum.* & ibi Jo. Andr. *n. 2. de Pœnit. & remiſſ.* & ideo plus puniuntur, cap. *Excommunicamus, il 1. §. Credentes* cum gloſſ. *in ver. gravior exercetur. de hæret.* Et nihilominus etiam in Epiſcopis ad incurrendam ſuſpenſionem ipſo facto Concilium requirit monitionem, ut patet ibi: *& à ſynodo Provinciali admoniti ſe non emendaverint, ipſo facto ſint ſuſpenſi.*

31 Demum S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres conſulta, an concubinarii publici, cum quibus ex decreto Concilii, *cap.* 14. *ſeſſ.* 25. actum non eſt, ipſo facto in irregularitatem incurrant, licet non celebrent, dum ſunt in peccato: cenſuit hoc decretum nihil ex veteri jure immutare, vel ex ſtatutis Eccleſiæ, ſed tantùm juri communi adhære.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

Cap. Ioannes.

SVMMARIVM.

1 *Clericus conjugatus non beneficiatus non cogitur deferre cenſuram. Declaratur num. 2.*

2 *Clericus conjugatus non bigamus habitum, & tonſuram non deferens retinet privilegium Canonis, & Eccleſiæ inſerviens etiam privilegium fori, ſed reliqua privilegia perdit ipſo jure.*

3 *Nec poteſt eſſe Vicarius Epiſcopi in ſpiritualibus, ſed bene in temporalibus.*

4 *Clericus conjugatus in habitu laicali in contumaciam condemnatus in curia ſæculari, an poſſit reaſſumpto habitu, tonſura, & ſervitio Eccleſiæ pro eodem delicto à judice laico perſonaliter diſtringi, & nn. ſeqq.*

5 *Clericus ut gaudeat fori privilegio quoad perſonam inſpicitur in quo ſtatu reperiatur, cùm judex laicus incipit eum diſtringere.*

6 *Iudex laicus ſi cauſam prævenit contra Clericum in habitu non incedentem, poteſt cauſam, modò à perſona abſtineat, ad finem deducere, non obſtante reaſſumptione habitus: ſi verò prævenit perſonam, reaſſumptio habitus non impedit quo minus judicium etiam contra perſonam proſequi valeat.*

1 IOANNES. Clericus conjugatus non beneficiatus non cogitur deferre tonſuram, hoc dicit, ſecundùm Andr. qui hanc Decretalem ſolemniter repetiit; cum quo concordant Butr. Cardin. Abb. & reliqui omnes. Primò ponitur Joannis quæſtio. Secundò Papæ definitio, ibi, *Quoniam igitur.*

In textu ibi, *etiam tonſuratus non poteſt privilegio clericali gaudere*, nota Clericum conjugatum, non gaudere clericali privilegio, licet habitum & tonſuram deferat, ut hic eſt expreſſum, & notat
2 Bernardus poſt caſum, & Jo. Andr. *n. 8. verſ. Item quod conjugatus.* Sed cave ne decipiaris, quia per conſtitutionem Bonifacii VIII. in c. *unico, infra eodem lib. 6.* innovatam à Concilio Tridentino, *cap. 6. in fin. ſeſſ.* 23. Clerici conjugati non bigami gaudent duobus tantùm privilegiis, videlicet Canonis *Si quis ſuadente*, 17. *q.* 4. & fori, ne ſcilicet pro commiſſis exceſſibus trahi poſſint criminaliter, vel civiliter ad judicium ſæculare. Ad hoc tamen ex dicto c. unico requiritur, ut tonſuram, & veſtes deferant clericales, & ex dicto *c. 6.* & quoad fori privilegium, præter habitum, & tonſuram requiritur etiam ut alicui Eccleſiæ inſerviant. Dixi *quoad fori privilegium*, quia quoad privilegium Canonis decretum Concilii nihil novi ſtatuit, ut aliàs fuit reſolutum. Quare licèt hodie non cogantur deferre tonſuram præcisè, coguntur tamen cauſativè, id eſt, ſi velint Canonis, & fori privilegio potiri, ut hic per Abb. *num: 7. verſ. Et conclude latius*, quia ſine tonſura & habitu non retinent privilegium Canonis, & ſine tonſura, habitu, & ſervitio non retinent privilegium fori. Dum ergo hæc Decretalis dicit Clericum conjugatum etiam tonſuratum non gaudere Clericali privilegio, non intelligas tu de prædictis duobus privilegiis, ſed de reliquis privilegiis Eccleſiaſticis, quæ Clericus conjugatus perdit ipſo facto, ut in dict. cap. *unico, verſ. in cæteris*, & ibi notat gloſſ. communiter approbata. Neque ad hoc requiritur monitio, ſed ſufficit ſolus contractus matrimonii, nam ex contrario actu hæc privilegia amittuntur. Et ita limitant, & intelligunt hunc text. gloſ. 1. Abb antiq. *num. 1. in verb. Gaudere*, Hoſt. *poſt princip in verb. Privilegio*, Jo. Andr. *num:* 24. Abb. ſen. *num. 3.* & alii communiter.

3 Quo fit ut Clericus conjugatus, quamvis bigamus non ſit, & habitum clericalem, & tonſuram deferat, tamen eſſe non poteſt Officialis, ſeu Vicarius Epiſcopi, nec ipſius delegatus ad cauſam ſpiritualem, quia per dictam Decretalem *unicam de Clericis conjugatis, lib. 6.* cenſetur Clericus in duobus tantùm, in reliquis verò ut laicus judicatur. Ad hoc cap. *In nova, cum duobus cc. ſeqq* 16. *quæſt.* 7. cap. *Eccleſia de conſtitution.* cap. *fin. de reb. Eccleſ. non alien.* Et ita hic determinat Joan. Andr. *n.* 20, qui amplius ſubdit ſententiam latam per talem eſſe ipſo jure nullam, quia judex non eſt; cap. *Clericum nullus*, 11. *qu.* 3. cap. *Ad noſtram, ſupra de conſuetud.* & cum Jo. Andr. concordant *hic*. Butr. *n.* 16. Anchar. *nu.* 11. Cardin. *n.* 18. Quarta q. Imol *n.* 18 & Jo. de Anan. *in fine*, Anchar. in d. cap. *unico, n. 3.* Gemin. *nu.* 8. & Franc. in gloſ. *in verb. Recipiunt*, Abb. in cap. *Decernimus, n. 12. in fin.* & Dec. *ibidem num.* 123. *de Iudic.* Quod tamen intellige, ſi con-

ſtituatur Vicarius in ſpiritualibus, aut Vicarius Generalis, ſecus verò ſi in temporalibus tantùm, ut ſi Epiſcopus haberet temporalem juriſdictionem in loco, juxta text. in cap. *Romana*, §. *Debet, de appella. lib.6.* quia tunc Clericus conjugatus benè poſſet eſſe Vicarius Epiſcopi, ſicut quilibet alius laicus, ut notat Archid. in d. cap. *In nova, num.* 1. *&* 3. & ibi etiam Turrecr. *num.* 1. *&* 2. 16. *quæſt.* 7. Jo. Franciſc. Pavin. *de offic. & poteſt. Cap. ſed. vacant. in 2. part. principal quæſt.* 10, *num:* 15. Lap. Abb. in cap. 1. *num:* 2. *de offic. Vic. lib.6.* & tenent in dicto cap. *Decernimus, de Iudic.* Butr. *num:* 6. *in fin. verſ. Si quæritur,* Abb. *num:* 12. *in fin.* Felin. poſt alios *numer:* 6. *verſ. Quintò*, & Dec. *num:* 125. qui etiam reſpondet objectis Andreæ Sicul. contrarium ſentientis.

4 QUÆRO, An Clericus conjugatus, qui pro delicto commiſſo in habitu laicali in curia ſæculari ante reaſſumptum habitum, & tonſuram clericalem fuit in contumaciam condemnatus, poſſit poſtquam reaſſumpto habitu cœpit ſervire Eccleſiæ, pro eodem delicto à judice laico in carcerem conjici, & perſonaliter puniri?

5 Videtur reſpondendum non poſſe. Ratio eſt, quia eo tempore, quo judex laicus incipit Clerici perſonam diſtringere, reperit eandem ſibi non ſubeſſe, Quandoquidem hoc tempore, cùm habeat qualitates per d. cap. *unicum, de Cleric. conjug. lib.6.* & *cap.6. ſeſſ.* 23. Concil. Trident. requiſitas, non poteſt ei non ſuffragari fori declinatoria, quia poteſt dicere, Mea perſona tibi non ſubjacet: & hoc eſt quod ſibi volunt DD. poſt Joan. Andr. *hic quæſt* 4. & inter cæteros Cardin. & Anchar. ibi. qui in hac materia hoc ſolum conſiderant, an Clericus poſſit dicere; Hoc tempore, quo incipio à te conveniri, ſeu diſtringi, gaudeo privilegio
6 fori. Idem videtur ſentire Jo. Andr. Abb. & cæteri in cap. *unico, de obligat. ad ratiocin.* qui ſolùm conſiderant præventionem judicii reſpicientem cauſam, & reſpicientem perſonam: nam ſi judex laicus prævenit cauſam, aſſumptio habitus non tollit juriſdictionem, quo minus cauſam, modo à perſona abſtineat, ad finem deducat: Si verò prævenit perſonam capiendo eam in ſtatu non exempto, videlicet ſine habitu incedentem, reaſſumptio habitus non impedit, quominus judicium contra dictam perſonam proſequatur. Hoc idem probat Joan Monach. in d. c *unico, de Cler. conjugat. lib.6.* qui etſi utatur verbo, *ſaltem*, in effectu concludit Clericum conjugatum reaſſumere privilegium etiam pro delictis, quæ commiſit quando habitum non geſtabat. Unde Franc ibi, hoc ideo ſine trepidatione aſſerit, & cæteri DD. qui dum abſolutè dicunt Clericum conjugatum eo ipſo quod habitum reaſſumit, exemptionem reaſſumere, abſolutè etiam intelligunt quoad omnia delicta per eum ſive tempore quo geſtabat, ſive quo dimiſerat habitum commiſſa: Unde hoc caſu ſolum habetur ratio, an quando judex apprehendit Clerici perſonam, dictus Clericus ſit in habitu, vel non, ut primo caſu remittatur ad Eccleſiaſticum: Secundò non item, ut poteſt ſatis clarè deduci ex Capell. Toloſ. *deciſ.* 104. 144. 147. & ibi addentes, ubi nunquam conſideratur tempus delicti, ſed ſolum tempus captivæ perſonæ, & ſequitur Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 39. *verſ. Sed quid ſi Clericus*, ubi ait, Clericum conjugatum, qui fuit condemnatus à laico eo tempore, quo non ferebat habitum, ſi ante capturam illum reaſſumpſerit, non poſſe amplius à judice ſæculari nec capi, nec puniri. Idem expreſſius tradit Marſil. *ſingul.* 488. ubi ait, communem eſſe opinionem judicem ſæcularem non poſſe Clericum conjugatum incedentem in habitu, & tonſura punire pro delicto per eum perpetrato eo tempore, quo non incedebat in habitu. Et quamvis Alex. *conſ.* 8. *vol.* 1. teſtetur communem eſſe, ut attendatur tempus delicti; tamen hoc ultimum dictum procedit in alio caſu, ſcilicet, in illo de Clerico, qui modo deſiit eſſe vel privilegiatus vel Clericus, de quo diſtinguitur, nam aut delictum, pro quo modo à judice ſæculari moleſtatur fuit ab eo perpetratum eo tempore, quo incedebat in habitu & tonſura, & pro quo fuit tunc à judice Eccleſiaſtico citatus: & ei prodeſt fori declinatoria, aliàs non, quia hoc caſu attenditur tempus delicti, Alioquin Alexander contradiceret alteri concluſioni, quam paulò ante poſuit pro hac ſententia, aſſerendo cauſam eſſe communem, & hoc poſtremum dictum Marſil. & Alex ſic, & non aliter eſſe intelligendum expreſsè patet ex doctrina Bart. cui Alexander innititur in l. *affinitatis jure, C. commun. de ſucceſſ. in fin.*

His adde, quod in propoſita dubitatione ſcrip in cap. *Magnus, num:* 81. *& ſeqq. ſupra de obligat. ad ratiocin.* & ibi vide reſolutionem Sacræ Congregationis Concilii *num:* 73.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBVS.

Cap. Ex geſtis.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalis deponitur, qui in titulo ſuo non reſidet, & n.* 17.
2 *Geſta in Concilio perpetuam fidem faciunt.*
3 *Dummodo ſint deſcripta per perſonam publicam vel reperiantur in archivis authenticarum perſonarum.*
4 *Geſta extrajudicialia ſunt; acta verò judicialia.*
5 *Cardinalis an poſſit per Papam deponi ſine Concil.*
6 *Imperator per Papam depoſitus, præſente, non autem approbante Concilio, & cur.*
7 *Cardinalis an poſſit per Papam deponi ſine conſilio fratrum.*
8 *Papa de honeſtate non debet ardua expedire ſine Cardinalium conſilio, poteſt tamen de plenitudine poteſtatis.*
9 *Cardinalis in ſuo titulo non reſidens privari non debet, niſi legitimè monitus non redeat.*
10 *Cardinales tenentur in Romana Curia reſidere, nec poſſunt inde abſcedere ſine licentia Papæ, & cum & num: ſeqq uſque ad n.* 17.
Fallitur in Cardinalibus, qui Cathedralibus, & majoribus Eccleſiis præfecti ſunt, num. 16. *& n.* 24
11 *Cardinalis in ſuo titulo curam habet animarum tam fori pœnitentialis, quàm contentioſi.*
12 *Cardinales ſunt Sacerdotes Levitici generis, coadjutores & conſiliarii Papæ, & cum eo judicant orbem.*
13 *Sunt membra, & pars corporis Papæ.*
14 *Ejuſque Collaterales.*
15 *Reſidentes in Curia æquiparantur ſtellis fixis, legati verò planetis.*

17 *Cardinalis, qui ſpreta Parochia ſua tamquam vagus in alienu demoratur, deponi poteſt.*

18 *Et tempus, quo expectari debet eſt arbitrarium. Secus poſt Bullas Leonis X. & Sanctiſſ. D. N. Innocentii X, n. 19. & 22.*

19 *Cardinalis officium verſatur in frequenti Papæ aſſiſtentia, & Sedis Apoſtolicæ negotiis.*

20 *Cardinales à Romana Curia abſentes ex Bulla Leonis X. quas pœnas incurrant.*

21 *Et quid ex Decreto Pauli III.*
Et quid ex Bulla S.D.N. Innocentii X. n. 23.

22 *Conſtitutio S.D.N. Innocentii X. ſuper receſſu Cardinalium à ſtatu Eccleſiaſtico ſine licentia Papæ, & reditu eorum ad Romanam Curiam, compendiosè per partes refertur.*

EX GESTIS. Deponitur Cardinalis, qui in titulo ſuo non reſidet. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. & omnes: & eſt textus multum notabilis ſecundùm Abb. & Alex. de Nævo. Dividitur in duas partes. In prima narrat depoſitionem Cardinalis. In ſecunda depoſitionis cauſam aſſignat, ibi, *eo quod.*

Nota primò ex principio textus geſta in Concilio perpetuam fidem facere, ut hic, & in l. *Geſta, C. de re judic.* & in c. *fin. de probat.* ſecundùm Hoſt. *hic.* Jo. Andr. Butr. Cardin. & Jo. à Capiſtr. omnes *in principio.* Quod tamen Abb. & Alex. de Nævo uterque *in primo notab.* intelligunt verum eſſe, dummodo geſta ſint deſcripta per perſonam publicam, ut in juribus præall. & idem eſt ſi reperiantur in archiviis authenticarum perſonarum, putà eorum, qui poteſtatem habent authenticas ſcripturas faciendi, ut notat Innoc. in c. 1. *n.* 1. *ſupra de Procurator.* & ibi vide quot modis dicantur geſta: differunt autem ab actis, quia acta judicialia ſunt, geſta verò extrajudicialia, ut l. 1. *ff. de offic. Procur.* Cæſar. & ibi notatum in gl. 1. De quo tamen vide ibi per Bart. *n.* 1.

Secundò nota ibi, *ab omnibus*, argumentum quod Cardinalis nõ debet, & ſecundùm aliquos non poteſt deponi à Papa ſine Concilio; & in hanc partem propendit Hoſt. *hic n.* 1. Butr. *in* 1. *notab.* & Abb. *n.* 3. Verum gloſſ. 1. exponit verbum, *ab omnibus*, id eſt approbantibus, quoniam ſolus Papa hunc Cardinalem depoſuit, & Innoc. *in princip.* dicit in illius amotione Synodum congregatam, & ſuper ea totius Synodi conſenſum fuiſſe habitum; ſed tamen Papa depoſitionem fecit. Hæc ultima opinio videtur omninò amplectenda, quia in Summo Pontifice abſq; Concilio reſidet plenitudo poteſtatis, ut eſt text. notab. in c. *Cuncta per mundum, 9. q. 3.* ibi, *nec ulla Synodo præcedente*, nec non ibi, *damnandi nulla exiſtente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem:* & ſcripſi latiſſimè in cap. *Significaſti, ſupra de elect.* ideoq; Bonifacius ſine Concilio Cardinales Columnenſes depoſuit, ut in c. *un. de ſchiſmat. l. 6.* Item Papa depoſuit Imperatorem, præſente, nõ autem approbante Concilio, ut in c. *Ad Apoſtolicæ, de re judic. eod. lib.* ubi gloſſa prima: Nota, inquit, quod in ſuprascriptione dicitur, ſacro præſente Concilio ad memoriam ſempiternam, quod dicit de Concilio potius eſt ad honeſtatem, quàm ad neceſſitatem: nam ſine ſententia Concilii ſententia Papæ ſufficeret contra Imperatorem, & quemcunque alium, cap. *Alius,* 15. *qu.* 6. ubi non dicitur quod in Concilio facta fuerit depoſitio. Et infra in eadem gloſſa ſuper verbis inſcriptionis, Sacro præſente Concilio, ſic legitur: Præſente, non dicit approbante, ſicut in c. *Sacro de ſent. excom.* Fortè ex cauſa, ne crederet aliquis ſine approbatione Concilii depoſitionem Imperatoris fieri non poſſe, & ſequuntur ibi totidem verbis Joan. Andr. *in Novellæ n.* 5. *verſ. in gloſ.* 1. Gemin. *col.* 3. *verſ. In eod.* gloſ. ibi, *præſente:* & ad propoſitum depoſitionis Cardinalium illam gloſſam ponderat, & dicit valde notabilem Abb. *hic circa fin. verſ. Et contra dictum eſſet etiam valde grave*, & forſan multis periculis expoſitum ſi pro cauſa depoſitionis oporteret Synodum univerſalem indicere, & ſententiam protrahere, uſque ad illius celebrationem, arg. c. *Ubi periculum, de elect. lib.* 6. Quod obſervat Andr. Sicul. *in tract. de præſtan. Cardin, q.* 8. *n.* 5. ubi ait non eſſe opus Concilio ad deponendum Cardinalem propter difficultatem, quæ ſubeſſet in congregando Concilio univerſali, & hoc tene incunctanter.

7 Major eſt difficultas, an Papa poſſit Cardinalem deponere, legitima ſubſiſtente cauſa, ſine fratrum ſuorum conſilio.

Diſputat hanc quæſtionem in utramq; partem Andreas Barbatia in præallegat. *tract. de præſtan. Card. q.* 8. *per totam*, & præmiſſa proteſtatione quod non intendit in aliquo derogare poteſtati Romani Pontificis, tandem concludit pro opinione negativa dicens, *n.* 6. eam tenere illuſtres Doctores Hoſt. Jo. Andr. Butr. Cardin. & Modernos *hic*, & eum refert, & ſequitur Dec. *in rubr. de Conſt. in* 2. *lectura, n.* 12. ubi Sylv. Aldobrand. *in addit. in ver. Deponere*, teſtatur ita ſervari: & allegat Hippol. de Marſil. *in ſingul.* 669. Cæterum fundamenta Barbatiæ videntur ſatis infirma, & Hoſt. *hic n.* 1. Joan. Andr. *n.* 2. & ſequaces proponunt quæſtionem de Synodo, ut dixi ſupra *nu* 2. non autem de conſilio Cardinalium, licèt aſſerant Papam non debere, & ſecundùm aliquos, non poſſe Cardinales excommunicare, vel aliquod præceptum facere ſine conſilio, & conſenſu ſuorum fratrum, arg. c. *Irrefragabili*, §. 1. *de offic. Ordinar.* & cap. 1. *de exceſſ. Prælat* & nihilominus Hoſt. tandem concludit his verbis: Quidquid tamen dicatur, hoc de plano fateor, quod in ſolo Papa plenitudo reſidet poteſtatis, c. *Ad honorem, ſupra de uſu pallii*, contra quam ſcribere non intendo, ex his, quæ leguntur, & notantur in c. *Propoſuit, infra de conceſſ. præben.*

8 Tu dicas Papam de honeſtate non debere Cardinalem deponere, vel alia ardua expedire ſine fratrum conſilio, unde in c. *un. de ſchiſmat. l.* 6. ſic legitur: *De fratrum noſtrorum conſilio depoſuimus à Cardinalatu*, &c. & in cap. *Ad Apoſtolicæ, de re judic. eod. lib.* Depoſitio Henrici Imperatoris legitur facta cum fratribus noſtris, & Sancto Concilio, deliberatione præhabita diligenti, & in cap. 1. *de renunc. eod. lib.* Cæleſtinus depoſuit ſeipſum renunciando Papatui deliberatione habita cum ſuis fratribus S.R.E. Cardinalibus. Sed de plenitudine poteſtatis Papa poteſt procul dubio ardua expedire, & Cardinalem deponere ſine ulla requiſitione fratrum. Ita Alex. de Nævo *hic n.* 12. Communis enim concluſio habet Papam poſſe ardua explicare, etiam Cardinalibus inconſultis ut teſtatur Gemin. in c. *Super eo, circa med. verſ. Communis concluſio.* Dec. *in rubr. de Conſtit. in ſecunda lect. num:* 10. & ante eum Felin. *ibi num:* 2. *verſ.*

verſ. Sed quod imò Papa, ubi hanc partem juribus, & rationibus comprobat, & plurimos cumulat idem ſentientes, & contrariam opinionem dicit procedere de honeſtate, prout etiam loquitur textus in cap. *Per venerabilem*, §. *Rationibus*, *infra qui fil. ſint legit.* in quo tantam vim faciunt Abbas *num:* 4. *verſ. Sed tu vide textum optimum*, & Philipp. Franc. in d. c. *Super eo*, *circa fin. verſ. Et videtur de hoc, de hæret. lib. 6.* Et prædictis adde quod in noviſſima conſtitutione Innocentiana, de qua *infra nu:* 22. ubi agitur etiam de imponenda pœna privationis dignitatis Cardinalatus, legitur infraſcripta clauſula, videlicet, *perinde ac ſi in Conſiſtorio noſtro ſecreto de eorundem venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, & unanimi aſſenſu emanaſſent.* De his tamen conſule, Cardin. Paleott. *in tract. de Sacr. Conſiſt. conſult. part.* 1. *quæſt.* 3. ubi per octo diſtinctos articulos de hac materia luculenter diſſerit.

9 Tertiò nota ibi, *Canonicè eſt depoſitus*, Cardinalem in ſuo titulo non reſidentem eſſe prius legitime commonendum, ut redeat, ut hic, & in c. *Inter quatuor* & c. *ult. infr. eod.* alias quantumcunque vagabundus diſcurrat, non eſt privandus, ut infra, c. *Ex tuæ*, & tenet hic gloſſ. *ult.* Hoſt. *n.* 4. *in ver. Canonicè.*

10 Quartò nota ibi, *contra Canonum inſtituta*, ex Sacrorum Canonum præſcripto Cardinalem teneri in ſuo titulo, & ſic in Romana Curia reſidere, ut hic patet, & notant. Hoſt. *in princ.* Jo. Andr. *n.* 1. *ver. Inſtituta.* Abb. *in* 3. *notab.* & alii communiter. Quare inde abſcedere non poteſt ſine licentia Papæ cùm habeat alas ligatas, ut inquit Præpoſ. in c. *Filium veſtrum*, *n.* 1. & 2. *q.* 1. poſt Hoſt. in cap. *Bonæ*, *il* 1. *n.* 1. *ſupr. de Poſtul. Prælat.* & ſequitur Sarnen. *in reg. de impetr. benefic. vac. per obit. famil. Cardin. q.* 17. *n.* 4. & conſtat ex Conſtitutionibus, de quibus infra in *ult. notab. à n* 19. *uſq. in fin.* Cujus aſſertionis multiplex ratio reddi poteſt.

11 Prima ratio, quia Cardinalis in ſuo titulo curã habet animarum tam fori pœnitentialis, quàm contentioſi, c. *His quæ*, & ibi plenè ſcripſi ſupra de majorit. & obed. & propterea iſte Cardinalis ſancti Marcelli dicitur hic deſeruiſſe Parochiam ſuam, ſcilicet titulum, cùm eſſet Presbyter Cardinalis, ut hic per Abb. *in* 3. *notab.* omnes autem, quibus animarum cura commiſſa eſt, tenentur in ſuis Eccleſiis perſonaliter reſidere, cap. *Quia nonnulli*, & c. *Relatum*, *infr. eod.* c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò*, *de præben.* Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 1.

12 Secunda ratio, quia, ut inquit Innocentius III. in cap. *Per venerabilem*, §. *Rationibus infra. Qui fil. ſint legit.* (Sunt autem Sacerdotes Levitici generis fratres noſtri (ſcilicet Cardinales, ſecundùm communem expoſitionem) qui nobis jure Levitico in executione paſtoralis officii coadjutores exiſtunt) &, ut legitur in Conſtitutione Sixti V, quæ incipit, *Poſtquam verus*, *in procœm. tom.* 2. *Bullar. pag.* 560. (Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales repræſentantes perſonas SS. Apoſtolorum, dum Chriſto Salvatori regnum Dei prædicanti, atque humanæ ſalutis myſterium operanti miniſtrarent, eidem Pontifici in executionem Sacerdotalis officii, & in dirigenda ipſa Eccleſia Catholica, cui præeſt, conſiliarii, & coadjutores aſſiſtunt.) Hæc ibi: Quamobrem cum Summo Pontifice orbem judicant, & diſponunt, ut per illum textum dixerunt, Hoſt. *hic nu.* 3. *verſ. Sed.* & cum eo Jo. Andr. *nu.* 2. & reliqui poſt eos, & ut verbis Oldradi utar. *in conſ.* 48 *jus commune*, *n.* 1. Cardinales aſſumunt partem ponderis diei, & æſtus, ſicut illi, qui in partem ſolicitudinis ſunt vocati, & de quorum conſilio Summus Pontifex agenda ordinat, & diſponit, cap. *Fundamenta*, §. *Decret. de elect. lib.* 6. quod fuſius proſequere, ut in præalleg. Sixti V. conſtitutione. Quæ omnia nequaquam ab iis præſtari, & impleri poſſunt, qui ſummo Pontifici perſonaliter non aſſiſtunt, & à conſpectu ſunt remoti, Sarnen, *d. quæſt.* 17. *n.* 5.

13 Tertia ratio, quia Cardinales ſunt membra, & pars corporis Papæ, l. *Iuriſperitos*, *ff. de excuſ. Tutor.* l. *Quiſquis*, ibi, *Senatores etiam; nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt. C. Ad leg. Iul. Majeſt.* c. *Si quis*, 6. *qu.* 1 cap. *Felicis de pœnis lib.* 6. Hoſt. *hic*, *nu.* 3. Abb. *eod. n. verſ. Sunt enim Cardinales*, Oldrad. *d. conſ.* 48. *in fin.* & conſtat ex præcitata conſtitutione Sixti V, Ubi Cardinales dicuntur Summo Pontifici aſſiſtere, quaſi oculi, & aures, ac nobiliſſimæ ſacri capitis partes, & præcipua illius membra à Spi-

14 ritu Sancto conſtituta; Et ſic etiam ſunt Collaterales Papæ, cap. *Excommunicatus ſupra de offic. Leg.* Hoſtien. in c. *Dilectus*, *il* 1. *nu.* 2. *de præben.* Oldrad. *loco citato.* Ergo contra naturam rei eſt ut ſe ab illius latere ſubducant: nam & à capite non licet membra recedere, cap. *Cùm non liceat*, *ſupra de præſcript.* Unde, ut eleganter dixit Bald in cap.

15 *Bonæ*, *il* 1. *n.* 5. *de poſtul. Prælat.* Cardinales reſidentes in Curia æquiparantur ſtellis fixis, quæ non moventur, niſi motu orbis; ſic & Cardinales non moventur niſi motu Papæ. Sed Cardinales Legati, qui de licentia Papæ abſentes ſunt, æquiparantur conſtellationibus, ſive planetis, qui moventur motu proprio, nutu Dei, ſicut Legati nutu Papæ. Sequitur Sarnen. *in præallegat. quæſt.* 17. *num:* 4. *in fin.*

16 Fallit concluſio ſuperius firmata in Cardinalibus, qui Cathedralibus, & majoribus Eccleſiis præfecti ſunt: tales enim non excuſantur à reſidentia in prædictis Eccleſiis eo prætextu quod reſideant in ſuis titulis, aut etiam in Epiſcopatibus quos habent propè urbem, ut ſcripſi in c. *Qualiter*, *n.* 22. *infr. eod.* & patebit *infra n.* 24. Quidquid contra incautè ſcripſerit Anaſtaſ. *ferm. de indult. Cardin.* §. *Tibi quoad vixeris*, *n* 9.

17 Ultimò nota ibi, *in alienis uſq; hodie demoratur*, unam legitimam cauſam deponendi Cardinalẽ à dignitate Cardinalatus, videlicet, ſi deſerto titulo, ſeu Parochia ſua, in alienis partibus demoretur, ſcilicet, tanquam vagus, Eccleſia ſua ſpreta, ut exponit Hoſt. *hic in fin.* & Jo. Andr. *num.* 1. *in ver. in alienis*: captivis enim ſubvenitur, & non transfugis, l. *Inter. ff. ex quibus cau. major.* & videtur hic argumentum quod antequam depona-

18 tur, expectari debeat per quinquennium, ſicut fuit expectatus iſte Cardinalis S. Marcelli, ut per Butr *hic in* 3. *notab.* Sed dicendum eſt, quod hic legitur de quinquennio, denotare facti contingentiam, alias enim tempus eſt arbitrarium per id, quod habetur in c. *Quoniam frequenter*, §. 2. *ſupra, ut lit. non conteſt.* ſecundùm Jo. de Anan *hic n.* 2. & dicetur, in cap. *Ex tuæ*, *infr. eod.*

19 Porrò adverſus Cardinales extra Romanam Curiam demorantes, aut ab ea recedẽtes ſine licẽtia, Pontifices Maximi ſanctiones diverſas ediderunt: Nam Leo X in conſtitutione incipien. *Sub pœna diſpoſitionis arbitrio*, edita in Concil. Latera

ranenſi, §.28.*in Bull. tom.1.pag.*474. ſanxit in hæc verba (Et cùm Cardinalis officium in primis verſetur in frequenti Rom. Pontificis aſſiſtentia, & Sedis Apoſtolicæ negotiis: propterea ſta-
20 tuimus, ut omnes Cardinales in Romana Curia reſideant, & qui ſunt abſentes, ſi in Italia, intra ſex menſes, ſi extra Italiam, infra annum à die publicationis præſentis Conſtitutionis revertantur; alioquin fructus beneficiorum, & omnium officiorum ſuorũ emolumenta amittant, omnibusque privilegiis generaliter, & ſpecialiter Cardinalibus conceſſis quamdiu adfuerint omninò careant: exceptis tamen illis, quos ratione officii ab Apoſt. Sede, injuncti, vel de Romani Pontificis mandato, aut licentia vel juſto metu, aut quavis alia legitima cauſa impediente, vel ægrotationis abeſſe contingat privilegiis, indultis, & immunitatibus eisdem Cardinalibus conceſſis, & in Bulla noſtra ſub data coronationis noſtræ contentis, & expreſſis in ſuo robore nihilominus permanentibus.)

21 Similiter Paulus III. edidit decretum conſiſtoriale, quo Cardinales jubentur reſidere in Romana Curia, quod ſi non fecerint, privantur ipſo facto durante abſentia omnibus indultis, & privilegiis, quibus alii Cardinales gaudent, & gaudere poſſint, niſi cum expreſſa licentia Papæ. apud Eccleſiam Metropolitanam, ſeu cathedralem, cui præſint, reſideant, ut refert Caputaq. *deciſ.86.n.1.& 2.par.2.* & Anaſtaſ. Germon. *de indult. Cardin. d.§. Tibi quoad vixeris, n.* 18.

Sed & alia decreta prodierunt receſſum Cardinalium à Romana Curia ſine licentia Papæ prohibentia ſub diverſis pœnis etiam per Romanos Pontifices arbitrandis.

22 Noviſſimè verò emanavit conſtitutio S.D.N. Innocentii X. ſub datum Romæ ſub annulo Piſcatoris *die* 19. *Februarij* 1646. Pontificatus ſui anno ſecundo, quæ incipit, *Cùm juxta*, ſuper receſſu S.R.E. Cardinalium à ſtatu Eccleſiaſtico ſine licentia Summi Pontificis, & reditu eorum, qui ſine licentia hujusmodi receſſerunt, ad Romanam Curiam; cujus tenorem per partes ſin-
23 gulas compendioſè hìc referendum putavi. Dividitur ergo hæc Conſtitutio in octo partes,

In prima, ponitur conſtitutionis cauſa, nempe obligatio Cardinalium reſidendi apud Papam in Romana Curia, Decreta contra ſic recedentes edita, & illorum transgreſſiones.

In ſecunda ibi, *quia verò*, Cardinales, qui poſt Bullam non obtentâ Papæ licentiâ ſe transferent extra ſtatum Eccleſiaſticum, primò privilegiis, & indultis omnibus, etiam beneficia conferendi penſiones, & fructus Eccleſiaſticos transferendi, & facultate teſtandi privantur, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdicuntur, ultra alias pœnas arbitrio Papæ infligendas: mandaturque deveniri ad ſequeſtrum fructuum, officiorum, & beneficiorum, necnon penſionum, ac fructuum reſervandorum. Secundò, ſi infra ſex menſes à die receſſus ad Curiam non redierint, privantur iisdem fructibus arbitrio Papæ diſtribuendis. Tertiò, ſi non redierint infra alios ſex menſes immediatè ſequentes, ultra memoratas pœnas privantur omnibus officiis, beneficiis, penſionibus, & fructibus reſervatis ut ſuprà diſtribuendis.

In tertia ibi, *Cardinales autem*, Cardinales, qui ante Bullam ſine licentia Papæ extra ſtatum Eccleſiaſticum jam ſe transtulerunt, ſi intra ſex menſes à die publicationis non redierint ad Curiam, primò interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ, privantur facultate teſtandi, ac privilegiis, & indultis, necnon fructibus officiorum, beneficiorum, ac penſionum. Secundò, ſi non redierint infra alios ſex menſes immediatè ſequentes, ipſis officiis, beneficiis, penſionibus, ac fructibus reſervatis privantur.

In quarta ibi, *Si autem Cardinales*, ſtatuitur, ut contra Cardinales, qui ante Bullam ſine licentia Papæ extra ſtatum Eccleſiaſticum jam ſe transtulerunt, aut poſt Bullam ſe transferent, ſi per alios tres menſes immediatè ſequentes, qui pro tribus canonicis monitionibus, ac peremptoriis terminis aſſignantur, & ſic in totum infra quindecim menſes ad Romanam curiam non redierint, deveniri poſſit ad alias pœnas per Papam declarandas, etiam uſque ad privationem dignitatis Cardinalatus incluſivè.

In quinta ibi, *ac demum*. Cardinalibus qui de cætero ſine dicta licentia extra ſtatum Eccleſiaſticum ſe transferent, adimitur facultas ſubſtituendi Cardinalem, Prælatum, vel alium quemcumque in ſuis officiis, Legationibus, Præfecturis, Guberniis, Protectionibus, necnon adminiſtrationibus Tituli, vel Diaconiæ, aut etiam Epiſcopatus, & Eccleſiarum etiam Patriarchalium, ac beneficiorum quorumcumque, & caſſantur indulta ſuper his conceſſa.

In ſexta ibi, *ab omnium* declaratur ab antedictis pœnis non excuſari Cardinales prætextu ſervitii, aut juſſus etiam Imperatoris, & Regum, aut diſtantiæ locorum, niſi ex cauſa in corpore Juris clauſa, coram Papa allegata, & expreſsè admiſ-
24 ſa. Præſervatur tamen conſtitutio Urbani VIII. ſuper reſidentia Epiſcoporum etiam Cardinalium.

In ſeptima ibi, *Ac ulterius*, reſervatur Papæ abſolutio, & relaxatio earumdem pœnarum privativè etiam quoad Collegium Cardinalium Sede vacante.

In octava ibi, *Decernentes*, Præmiſſorum obſervantia injungitur, decretum irritans apponitur, contrariis derogatur cum clauſulis admodum urgentibus, Conſtitutio publicari, & illius tranſumptis fides adhiberi jubetur.

DE CLERICIS NON reſidentibus.

Cap. Quia nonnulli.

1 D*ignitates plures, vel Eccleſiæ uni conferri non debent, & cur. & nn.ſeqq.*

2 *Beneficia plura obtinens ex diſpenſatione an teneatur pluries officium recitare.*

3 *Canonum inſtituta beneficiorum pluralitatem prohibentia unde originem duxerint.*

4 *Beneficia perſonalem reſidentiam requirentia ſunt incompatibilia.*

5 *Beneficia ſimplicia obtinentes an teneantur in Divinis deſervire per ſeipſos.*

6 *Collatio ſecundæ dignitatis, vel Parochialis ex Lateranenſi Concilio an valeat, & nn. ſeq.*

7 Amittat *verbum an importet privationem ipſo jure, & nn.ſeqq.*

8 Subjaceat *verbum eſt latæ ſententiæ.*

9 *Dignitas quot modis accipiatur.*

10 *Dignitates in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis quale ſervitium requirant, & an eas obtinentibus liceat quotannis ultra tres menſes ab Eccleſia abeſſe & n. ſeq. uſq; in fin.*

11 *Trident. Concilii decreta cap. 3. ſeſſ. 21. & c. 3. ſeſſ. 2. expenduntur, & conciliantur, & nn. ſeqq.*

12 *Dignitatum duo genera à Concilio Tridentino conſtituuntur in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis.*

13 *Dignitates habentes reditus ſeparatos à Capitulo de jure communi non obligant ad reſidentiam.*

14 *Nec ſunt incompatibiles cum aliis beneficiis reſidentiam requirentibus.*

15 *Fructus præbendæ dignitatum qualiter in diſtributiones ſint convertendi, & num. 21.*

16 *Diſtributiones quando accreſcant inſervientibus, vel applicentur fabricæ Eccleſiæ, & num. 21.*

17 *Ius accreſcendi in quibus dignitatum redditibus habeat locum.*

18 *Appellatio à converſione fructuum in diſtributiones quando ſublata ſit à Concilio Tridentino.*

19 *Dignitatibus ſeparatos reditus habentibus poteſt Epiſcopus arbitrio ſuo competens ſervitium aſſignare.*

20 *Dignitates Cæſarauguſtanæ eodem jure cenſeri debent, quo aliæ, de quibus agitur à Concilio Tridentino,* ſeſſ. 22. cap. 3.

21 *Et Archiepiſcopus poteſt illis congruum ſervitium ſtatuere, & diſtributiones pro tertia parte fructuum deductis penſionibus aſſignare.*

1 QUIA NONNULLI. Uni plures Dignitates, vel Eccleſiæ conferri non debent, & Eccleſia illi eſt conferenda, qui reſidere, & regere valeat per ſeipſum, aliàs perdet Eccleſiam, & donans conferendi poteſtate privabitur. Hoc dicit ſecundùm Joann. Andr. & omnes, & tria facit ut dicebat Hoſt. ponit vitium, adhibet remedium, imponit pœnam. Ponendo vitium tria facit, Primò ipſum nominat, ſecundò, exemplificat, tertiò, reprobat.

Nota primò ex principio textus quatuor rationes, ob quas non debet clericus eſſe pluralis in beneficiis Eccleſiaſticis; Prima eſt, quia hoc procedit ex fomite avaritiæ, quæ modum non habet, ut hic, & in cap. *Sicut ii,* 47. *diſt.* & in cap. *Quid dicam,* 24 *qu.* 4. Secunda, quia vix poteſt clericus congruè in officio deſervire, & in duo diviſus plenam ſui non habet poteſtatem, ut ei, à quo ſtipendium recipit, plenius famuletur, dicit
2 textus in c. *Diverſis, ſuprà de Cler. conjug.* Unde ſumitur argumentum, ut obtinens plura beneficia ex diſpenſatione teneatur pluries officium recitare, ſi poteſt, ſecundùm Petr. de Anchar. *in* 4. *notab.* Hoc tamen communiter non ſervatur, ut inquit Imola, *n.* 2. & Alex. de Nævo *in* 2. *notab.* quia diſpenſatus ad plura videtur ex conſequẽti diſpenſatus ut in altero tantùm reſideat, & illi deſerviat, cùm in utroq; reſidere non poſſit. Facit quod notatur in c. *Quia in tantum, infr. de præben.* & in cap. *Non poteſt,* in gloſ. *in ver. Retinere, eodem tit. lib.* 6. Tertia ratio, quia ſic unus occupat ſtipendia plurium, & pauperes Clerici, qui poſſent hujuſmodi Eccleſias obtinere, ſtipendiis
3 privantur. Ad hoc cap. 1. 16. *q.* 7. Quarta, quia id obviat ſacrorum Canonum inſtitutis, ut 21. *q.* 1. *per totam,* cum concord. de quibus hîc in gloſ. 2. Quæ quidem inſtituta originem duxerunt ab Apoſtolo dicente, 1. ad Corinth. 7. *Vnuſquiſq; in quo vocatus eſt permaneat apud Deum,* cap. 1. 21. *diſt,* ſecundùm Hoſt. *n.* 7. Jo: Andr. *n.* 10. & Cardin. *in* 3. *notab.* Alias rationes prohibitæ pluralitatis recenſent Hoſt. Joan. Andr. Abb. & alii in cap. *Ad hæc,* & ibi dixi in 1. *notab. infra de Præb.* & rationes decem congerit Rebuff. *in Praxi benefic. in tit. de diſpenſ. ad plur. a n.* 2. *uſq; ad n.* 21. & adde S. Thomam *Quodl.* 8. *art.* 15. & quod ſcripſi in cap. *Quia in tantum, à num.* 3. *uſq; ad n.* 14. *infrà de Præb.* & in cap. *Dudum, il* 2. *in* 2. *notab. ſuprà de elect.*

4 Secundò nota ibi, *Eccleſiaſticum miniſterium,* non tantùm dignitates, ſed etiam alia beneficia Eccleſiaſtica perſonalem reſidentiam requirentia de jure communi eſſe incompatibilia. Quod intelligit Innoc. *in ver. Miniſterium,* ſive hujuſmodi reſidentiam requirant ex conſuetudine, ſive ex privilegio, vel ſtatuto, aut alio quovis modo legitimo. Et conſentiunt Hoſt. *n.* 7. & Jo: Andr. *n.* 10. ambo *in eod. ver.* Hodie hoc eſt expreſſum in decreto Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 17 ibi, *dummodò utrumq; perſonalem reſidentiam non requirat.* Hanc materiam latiùs proſequor in c. *Cùm jam dudum,* & in cap. *De multa, infrà de Præb.* ubi plenè videas quæ beneficia hodie ſint incompatibilia, & quando per aſſecutionem ſecundi vacet primum ipſo jure.

5 Tertiò nota ibi, *per ſeipſum,* in beneficiis Eccleſiaſticis clericos teneri per ſeipſos deſervire, nec poſſe muneri ſuo ſatisfacere per ſubſtitutũ, quia hic eſt actus, in quo cenſetur electa induſtria perſonæ, l. *Inter artifices, ff. de ſolut.* cap. *Quoniam Apoſtolica, de offic. deleg.* & hanc regulam ex hoc textu eliciunt Butr. & Imol. ambo *n.* 3. & Alex. de Nævo *n.* 5. Contrariam regulã in beneficiis ſimplicibus conſtituit Lap. in pluribus allegationibus, quia cùm de generali conſuetudine perſonalem reſidentiã non requirant, oneri deſerviendi in Divinis poteſt per alium ſatisfieri, niſi ſecùs in eorũ fundatione cautum reperiatur: & illius allegationes Rota multoties ſequuta eſt; quinimò, & S. Congregatio Concilii, ut plenè ſcripſi in c. *Vt Abbates, n.* 62. *& ſeqq. ſup. de ætat. & qualit.* Nec obſtat hæc Decretalis, quia loquitur in dignitatibus, & Eccleſiis Parochialibus, aut etiam ſecundùm Innoc. in beneficiis ſimplicibus ex conſuetudine, vel ſtatuto, aut alio jure ſpeciali requirentibus perſonalem reſidentiam, ut dictum eſt in præcedenti notab. & in his ſalvari poteſt opinio Ant. de Butr. & ſequacium.

6 Quartò nota ibi, *amittat,* collationem ſecundæ Dignitatis, vel beneficii Curati hoc jure inſpecto non valere, prout hanc litteram intelligunt Butr. *n.* 4. Anchar. *n.* 5. & Imol. *n.* 3. *verſ. Item*
7 *nota pœnam,* & ita ſecundùm eos verbum, *amittat,* importat privationem ipſo jure. Quod etiam voluit Abb. in c. *Cùm in cunctis, n.* 6. *verſ. Non obſtat, ſuprà de elect.* dicens verbum, *amittat,* eſſe intelligendum ipſo jure, quia de illius ſignificatu eſt, ut non requirat actualem executionem,
8 ſeu miniſterium alterius, ad inſtar verbi *ſubjaceat,* quod ſimiliter eſt latæ ſententiæ, ut notat gloſ. *ult.* in cap. *un. de Injur. lib* 6. & ſequitur Felin in cap. *Rodulphus, n.* 24 *in ver. Amittat, ſuprà de reſcript.*

reſcr. Quibus videtur ſuffragari hæc littera ibi, *quod contra ſacros Canones recepit, amittat*, quaſi dicat, quod de facto accepit, de facto amittat. Contrarium, videlicet recipientem plures Dignitates, vel beneficia curata non eſſe ipſo jure privatum, ſed privandum ſecundo, quod eſt incompatibile cum primo, tenent hîc Abb. & Alex. de Nævo ambo *in ult. notab.* Card. *in conſ. 3. circa elucidationem num.* 4. Caſſad: *deciſ.* 1. *in tit. de Conſtit.* Pro quibus facit, quia verbum, *amittat*, non ſonat in præteritum, ſed in futurum, niſi addatur, *ipſo jure*. gloſ. in l. *Amiſſione*, §. 1. *in ver. Relegati, ff de Capit. dimin.* quam rarò invenies alibi ſecundùm Baldum ibi, *quem videas*: tamen alia ſimilis videtur eſſe in l. *Si quis in tantam, in ver. amittat, C. Vnde vi*, ut per Felin. *ubi ſuprà.* Quidquid tamen ſit, hodie hoc corrigitur per Decretalem, *de multa, infrà, de Præbend.* ubi recipiens ſecundam Dignitatem, vel beneficium curatum, nec eſt privatus ipſo jure, nec privandus ſecundo, ſed eſt ipſo jure privatus primo. In hac tamẽ materia tu diſtingue quinque tempora, ut dixi in c. *Referente, in* 1. *quæſt. infrà de Præben.*

Gloſſa 1. ponit quot modis dicatur Dignitas. Dic ut in ea, & adde Archid: & Jo: Andr. in c. 1. *de conſuet. lib.* 6. & Bart. in l. 1. *C. de Dignit. lib.* 12. Prout tamen accipitur hîc, & in cap. *De multa, infrà de Præb.* Dignitas eſt adminiſtratio perpetua rerum Eccleſiaſticarum cum præeminentia in gradu, ut dixi in cap. *Ad hæc, à n.* 20. *eod. tit.* ubi plenè videas.

QUÆRO, Quale ſervitium hodie requirant Dignitates in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis: & in ſpecie, an Dignitates, de quibus agitur à Concilio Tridentino in *cap.* 3. *ſeſſ.* 22. comprehendantur in *c.* 12. *verſ. Præterea obtinentibus, ſeſſ.* 24. ita ut illarum ſervitium ita ſit moderandum, ut eas obtinentibus non liceat quotannis ultra tres menſes ab Eccleſia abeſſe.

1 Emerſit hæc quæſtio in Eccleſia Cæſaraugustana. Pro cujus ſolutione procedendo juxta cõſiderationes aliàs à S. Congregatione admiſſas circa intellectum. & concordiam *cap.* 3. *ſeſſ.* 21.
2 & *c.* 3. *ſeſſ.* 22. videtur animadvertendũ Conciliũ duo genera dignitatum, & officiorum in Collegiatis Eccleſiis diſtinxiſſe, quod etiam animadvertit Navarr. *in Manual. c.* 27. Unum, earum dignitatum. quæ participant de reditibus Menſæ Capitularis, de quibus intelligitur *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. Alterum, earum, quæ proprios, & ſeparatos habent reditus, & nihil habent commune cum Ca-
3 pitulo; quas etiam agnovit jus commune, ut per Oldrad. *conſ.* 150. & non obligant ad reſidentiã, Hoſt: *in Summa tit. de cler. non reſid.* §. *Qualiter, n.* 2.
4 *verſ. Item poſſunt eſſe Canonici*, poſſuntque retineri cum aliis beneficiis requirentibus reſidentiam, c. *Dudum, il* 2. ubi Abb: *n.* 9. *verſ.* & facit optimè, *de elect.* & in cap. *De multa, n.* 21. *verſ. Secunda concluſio, cum ſeq. de Præb.* Staphil. *de litter. grat. tit. de ætat. & qualit. benefic. n.* 44. *cum ſeq.* & de his intel-
5 ligitur *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. In utriſque autem dignitatibus non idem jus Concilium ſtatuiſſe, videre eſt primò in ſeparatione tertiæ partis; quia in illis fit deductio ex neceſſitate quando nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur. In his fit etiam ceſſante hac ratione, & etiamſi diſtributiones eſſent tales, quæ veriſimiliter non negligerentur, dummodò non aſcendant ad tertiam partem fructuum, & ſit in odium non reſidentium.

16 Secundò, in applicatione diſtributionum, quæ amittuntur; quia in illis diſtributiones non ſervientium accreſcunt deſervientibus in his applicantur fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco
17 arbitrio Ordinarii. Et ratio diverſitatis inter utrumque caſum non alia profectò reddi poteſt, quàm quia ubi reditus ſunt communes, inter participantes ex illis habet locum jus accreſcendi, ſeu non decreſcendi. Ubi autem ſunt ſeparati, reditus qui amittuntur, nemini accreſcunt, ſed Eccleſiæ applicantur, gloſ. in Clem. 2. *in ver. Pars dimidia*, ubi etiam Imol. *col. penult. n.* 10. Card. *in* §. *Ille verò, n.* 21. Vitalin. *nu.* 15. *in fin. de ætat. & qualit.* Felin. in c. *Apoſtolicæ, n.* 12. *de ex-*
18 *cept.* Covarr. *variar. reſolut. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 7. Tertiò, in illis Epiſcopus exequitur non obſtantibus appellationibus: In his Concilium appellationes non ſuſtulit. Quartò, notanda eſt diverſitas in modo loquendi, quo Concilium de utriſque diſponens utitur: nam illa tertia, quæ deducitur vigore *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. expreſsè mandatur converti in diſtributiones quotidianas dividendas inter dignitates, & cæteros Divinis intereſſentes, juxta diviſionem ab Epiſcopo faciendam: hæc, de qua in *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. dividitur in diſtributiones Epiſcoporum arbitrio aſſignandas, ut
19 ſcilicet obtinentes Dignitates, ſi perſonaliter competens ibi ſervitium quolibet die ſtatuto non impleverint, illius diei diſtributiones amittant; cùm credi poſſit non abſque conſilio factum, ut in hoc Decreto *ſeſſ.* 22. nullam mentionem habeamus de diſtributionibus quotidianis, neque de diſtributionibus Horarum; ſiquidem de diſtributionibus quotidianis expreſſit in *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. §. *Diſtributiones verò.* Nec abs re Patres Concilii Tridentini conſcii de qualitatibus harum dignitatum, quibus plerumque varia onera juriſdictionis, vel officiorum imminent; & ſcientes ſervitium, ad quod de jure aliàs præſtandum tenerentur: voluerunt competens ſervitium ab illis requirere, quod ſignificat arbitriũ hominis potiùs, quàm rigorem juris; in quo arbitrio innuerunt habendam eſſe rationem perſonarum, ibi, *perſonaliter competens ſibi ſervitium.* Secundùm primam editionem Aldinam in folio majori. Alii enim codices habent, *competens ibi ſervitium*, tum onerum talibus dignitatibus imminentium, ibi, *quod ſi alicui ex prædictis.*

Ex quibus minus videtur abſurdum hanc etiam differentiam inter utriusque generis Dignitates conſtituere, ut illæ, de quibus in *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. ultra tres menſes juxta §. *Præterea, d. cap.* 12. abeſſe non poſſint, teneantur ſingulis horis intereſſe, & diſtributiones ex tertia parte deducta, pro ſingulis Horis aſſignentur. Has verò, de quibus in *cap.* 3. *ſeſſ.* 22. ſufficiat præſtare illud ſervitium, quod competens boni viri arbitrio judicabitur, etiamſi non expleat numerum novem menſium, nec obliget ad ſingulas Horas Canonicas; & conſequenter pro ſingulis horis non ſint aſſignandæ diſtributiones quotidianæ, ſed pro illis diebus, & horis in competenti ſervitio comprehenſis. Cùm igitur Dignitates hujusmodi Cæſaraugustanæ ex ſententia S. Congregationis eodem jure cenſeri debeant, quo cenſentur aliæ, de quibus in *cap.* 3. *ſeſſ.* 22. declaratum-

ratumque ſit Archiepiſcopum potuiſſe, & poſſe ipſis ſtatuere competens ſervitium juxta primū decretum: competens harum dignitatum ſervitium non videtur eſſe præcisè determinandū ad novem menſes, & omnium, ſingularumq; horarū intereſſentiam juxta §. *Præterea*. Nec urget quod Conc. in d. §. *Præterea*, generaliter loquatur, aptumq́, ſit comprehendere obtinentes quaſcunque dignitates; quia diſpoſitio generalis ſubſequens non refertur ad ea, de quibus ſpecialiter ſupra cautum eſt, ad l. *Doli clauſula, de verb. oblig.*

21 Itaque ad dubium videtur reſpondendum; Dignitates, & officia obtinentes in prædicta Eccleſia non comprehendi in d. §. *Præterea*, nec teneri illud ſervitium præſtare ad eum modum, qui præſcribitur, d. §. *Præterea*. Sed Archiepiſcopum poſſe ſervitium illis congruum ſtatuere, ex *cap. 3 ſeſſ. 22.* illudque pro muneribus, & oneribus ipſis dignitatibus incumbentibus moderari, ſimulque rationem habere habitantium extra clauſtrum, in præſcribendis videlicet horis, quibus intereſſe quisque teneatur. Et juxta horas, & dies ſervitii ad hunc modum determinatum dividendas eſſe diſtributiones in tertia parte quorumcumque fructuum, & proventuum earum Dignitatum, & officiorum deſumptas, deductis tamen penſionibus, aliisque legitimis oneribus quamdiu duraverint. Quæ quidem diſtributiones ab iis, qui ſpecialiter ſtatuto tempore non deſervierint, amittantur, & fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco juxta Decretum ejusdem, *cap. 3.* applicentur. Et ita S. Congregatio reſpondit.

De Clericis non reſidentibus.

Cap. Relatum.

SUMMARIUM.

1 *Præſentatus ad Eccleſiam non confirmatus ſi nolit reſidere, non inſtituitur; & confirmatus privatur appellatione remota.*

2 *Verba in quacumque diſpoſitione cum effectu ſunt accipienda.*

3 *Beneficia ſunt illis conferenda, qui velint, & poſſint reſidere, & curam per ſeipſos exercere.*

4 *Beneficium recipiens non intendens reſidere, vel intendens donec aliud pinguius adipiſcatur, non dicitur canonicè promotus.*

5 *Prælatus inferior poteſt ex juſta cauſa impertiri licentiam Clerico à ſua Eccleſia abſcedendi.*
Declaratur num. 7.

6 *Prælatorum appellatione veniunt etiam inferiores Epiſcopo.*

8 *Prælatus dicitur qui habet in loco ordinariam juriſdictionem.*

9 *Prælatus largè dicitur quilibet Clericus habens curam animarum.*

10 *Beneficiatus ut licitè abeſſe poſſit, copulativè requiritur honeſta cauſa, & Prælati licentia, & num. 29.*

11 *Prælati etiam in caſibus à jure permiſſis ſine juſta cauſa non diſpenſant contra jus.*

12 *Beneficiatus ut licitè abeſſe poſſit, requiritur Prælati licentia petita, & obtenta. & n. 29.*

13 *Et Prælato renuente, poteſt adiri ſuperior, qui eum compellat licentiam concedere ſubſiſtente legitima cauſa.*

14 *Beneficiatus ſi neceſſitas repentina occurrat, poteſt abſcedere etiam Prælato inconſulto, & n. 33. & ſeqq.*

15 *Licentia Epiſcopi an requiratur ut beneficiati abeſſe poſſint temporibus à Concilio permiſſis.*

16 *Canonici ut abeſſe poſſint tribus menſibus à Concilio permiſſis, nec Epiſcopi, nec Capituli licentia, nec cauſa requiritur.*

17 *Epiſcopi ut aqua ex cauſa poſſint quotannis duos, vel tres menſes abeſſe, Papæ, vel Metropolitani licentia non exigitur.*

18 *Licentia an requiratur, ut docentes, vel ſtudentes in Theologia percipiant in abſentia fructus Præbendarum ſuarum.*

19 *Dictio* omninò, *quid importet.*

20 *Parochi etiam per duos, vel tres menſes abeſſe non poſſunt, niſi cauſa prius per Epiſcopum probata, ac de illius licentia in ſcriptis.*

21 *Dictio,* quandocumque, *comprehendit omne tempus.*

22 *Conſtitutio Epiſcopi, ut Parochi abeſſe non poſſint ultra duos dies, valida eſt.*

23 *Statum prohibens ne quiſpiam Curatus ab Eccleſia abſit, etiam unicum diem ſine Epiſcopi licentia ſub pœnis pecuniariis, non eſt contra Concilium Tridentinum.*

24 *Addendum tamen ſtatuto ut detur facultas Vicariis foraneis concedendi talem licentiam.*

25 *Parocho licet abeſſe ſex, vel ſeptem dies ad inviſendum parentes ſenes, & pauperes.*

26 *Requiritur tamen licentia Epiſcopi, & n. 32. & 49*

27 *Parochus an poſſit abeſſe ſine Epiſcopi licentia ob ſolam diſtantiam loci ab Epiſcopo cum aqua diſcedendi cauſa, & n. 29. uſq; ad n. 50.*

28 *Et an habens juſtam cauſam abſcedendi per duos, aut tres menſes ſatisfaciat ſuæ conſcientiæ, ſi juret gravem ſe habere cauſam, & licentiam petat, licèt non obtineat, & n. 49. & ſeqq.*

29 *Parochus de jure communi abeſſe non poteſt etiam ex juſta cauſa ſine Ordinarii licentia petita, & obtenta.*

30 *Licentia ſuperioris ubi requiritur, videtur eidem reſervata cognitio, an caſus ſit licitus.*

31 *Abſentia illicita Beneficiato non permittitur, etiam cum licentia.*

32 *Curatis inferioribus non licet abeſſe etiam per hebdomadā abſq; licentia Epiſcopi in ſcriptis, & n. 49*

33 *Parochus abeſſe non poteſt ſine licentia, niſi cauſa tantam requirat celeritatem, ut Epiſcopus conſuli non poſſit.*
Etiam per hebdomadam, num. 49.

34 *Cauſa repentina an in foro conſcientiæ excuſet Parochum ab obtinenda licentia abeundi extra Parochiam, & n. 45.*

35 *Abſentia quæ cenſeatur remota, arbitrarium eſt.*

36 *Cauſas abſentiæ repentinas Epiſcopus non tenetur Metropolitano ſignificare.*

37 *Caſus repentini æquiparantur neceſſitati, quæ non ſuccumbit legi.*

38 *Reſidentiæ decreta non ſunt amarè intelligenda.*

39 *Statuta Epiſcoporum ne Parochi abſint ultra duos dies, licèt non ſint contra Concilium Tridentinum, ex iis tamen jubetur tolli pœna excommunicationis.*

40 *Excommunicatio non infligitur, niſi pro culpa mortali.*

41 *Parochi ab Eccleſia abſentes contra decretum Concilii Tridentini peccant mortaliter, niſi modicitas temporis eos excuſet*

Vica-

42 *Vicarii foranei licentia permittitur ſufficere ut Parochus abeſſe poſſit in caſibus repentinis.*

43 *Vicarius foraneus non eſt ordinarius.*

44 *Vicarius Generalis an poſſit concedere Parocho licentiam abſcedendi.*

45 *Parochus abſens ex cauſa repentina, ac neceſſaria ſine licentia an excuſetur in foro fori.*

46 *Epiſcopi judicium qualiter ſit informandum in cauſis abſentiæ Parochi.*

47 *Parochus abſcedens ſine licentia ex cauſa repentina non excuſatur à pœna, niſi aut ſtatim revertatur, aut Epiſcopum certiorem faciat.*

48 *Licentia debet præcedere, nec ſufficit tacita ubi requiritur expreſſa.*

49 *Ignorantia juris non excuſat Parochum abſentem per hebdomadam, etiam ex juſta cauſa, ſine licentia Epiſcopi.*

50 *Iuramento Parochi ſuper neceſſitate cauſarum abſentiæ non ſtatur.*

51 *Conſcientiæ ſuæ quis relinquitur in materia indifferenti, non autem in prohibita.*

RELATUM. Præſentatus ad Eccleſiam non confirmatus, quem apparet nolle reſidere, non inſtituitur. Et confirmatus ſine juſta cauſa non reſidens, privatur appellatione remota, hoc dicit. Sunt duæ partes. In prima ponitur exceſſus. In ſecunda proviſio, ibi, *Cùm igitur*.

Nota primò, in quacunque diſpoſitione verba cum effectu eſſe accipienda, ut hìc in littera, & in § *Hæc autem verba, de pœniten. diſt.* 1, & in l. 1, §. *Hæc autem verba, ff. quod quiſq. jur.* cum concord. de quibus hìc per glo. 5. & Hoſt. *n.* 1. *in ver. Cùm effectus.* Nam rebus, & non verbis legem imponimus, cap. *Pſalmiſta*, 23. *diſt.* cap. *In Canonibus, verſ. Cuſtodes chartarum, 16. q.* 1. l. 1. *in fin. C. commun. de legat.* Ergo ut Abbas *hìc* dicit *in* 3. *notab.* rejiciendus eſt intellectus, qui ſolùm ſervit de vento, & deſervit verbis, & non rei, ut in cap. *Commiſſa*, §. *Porrò, de elect. lib.* 6.

Secundò nota, beneficia Eccleſiaſtica eſſe illis conferenda, qui velint, & poſſint reſidere, & curam per ſeipſos exercere, ut hìc in littera, & in cap. *Quia nonnulli ſupra eod.* unde deducit Hoſt. *hìc n.* 2. *in ver. Amoveri*, ut ſi quis recipiat Eccleſiam, vel Præbendam non intendens reſidere, vel intendens quouſque aliam pinguiorem poterit adipiſci, minùs Canonicè promoveatur. Simile in c. *fin. infra de condit. appoſ.* & in cap. *Sicut vir*, 7. q. 1. Ex tali enim animo ſequitur ambitio, cap. *Quia in tantùm*, & cap. *Cùm jam dudùm, infrà tit. prox.* licèt hujuſmodi peccatum per pœnitentiã aboleatur, arg. c. *fin. infr. de ſimon.* Et hæc dicta Hoſt. ſequuntur Jo: Andr. *n.* 3. *in ver. Amoveri*, & Card. *in* 3. *not.* De quo tamen dic plenius, ut habetur in d. cap. *Commiſſa*, §. *Cæterum, de elect. lib.* 6.

Tertiò nota, non tantùm Epiſcopum, ſed etiã Prælatum inferiorem poſſe ex juſta cauſa impertiri licentiam clerico, ut à ſua Eccleſia, vel beneficio abeſſe poſſit. Ad hoc cap. *Licet Canone, in fine de elect. lib.* 6. & tenent hic Innoc. *in fine*, Hoſt. *n.* 3. & communiter DD. ut teſtatur Abb.
5 *n.* 4. & ſatis clarè deducitur ex hac littera, quæ non loquitur de Epiſcopis, ſed de Prælatis, ibi, *ſuorum Prælatorum*, quorum appellatione veniunt etiam inferiores Epiſcopo, cap. *Cùm ab Eccleſiarum*, ubi optimus textus *ſuprà de offic. Ordin.* cap. *fin. infra de Regular.* gloſſ. in Clem. 1. *in ver. Prælatum, de elect.* plenè Abb. in cap. 2. *num.* 16. *de judic.*

7 Cæterum etſi DD. ſimpliciter tranſeant, hoc tamen ego intelligo ſi inferior Prælatus habeat proprium territorium, & jurisdictionem quaſi Epiſcopalem privativè ad Epiſcopum, aliàs enim abſcedendo, licentia non ab inferiori Prælato, ſed ab Epiſcopo petenda eſſet, ut meo tempore reſpondit S. Congregat. Concilii ab Archiepiſcopo Theatino conſulta, & ſæpè aliàs. Ad hoc gloſſ. notab. in Clem. 1. *in ver. diœceſanis, de foro compet.* Et quod ſcripſi in cap. *Accedentibus, infrà de exceſſibus Prælator.* & in cap. *Significaſti, ſuprà de offic. Archid.* Et videtur de mente Innoc. & Doctorum hic, quia ſtrictè, & propriè Prælatus dicitur, qui habet in loco ordinariam jurisdictionem, ut in d. c. 2. *de judic.* & ibi gloſſ. *ult.* & Abbas, *d. n.* 16
9 licèt, latè ſumpto vocabulo, quilibet Clericus habens curam animarum dicatur Prælatus, ut probatur in cap. *Tua, de Cler. ægrotan.* & minus latè Prælatorum appellatione intelligantur etiam alii habentes prærogativam majorem ſine jurisdictione, ut Plebani, Decani, Archipresbyteri, & conſimiles, ut in cap. 1. *de ætat. & qualit.* & in cap. *Romana*, §. *Nec etiam, de foro compet. lib.* 6. ſed ſtrictè, ut prædixi, inferiores Epiſcopo non dicuntur Prælati, niſi habeant ordinariam jurisdictionem, & ad effectum, de quo agitur, niſi illam habeant excluſis Epiſcopis, juxta gloſſam prææallegatam in d. Clem. 1. *de foro compet.* quam ibi ſequuntur Cardin. Anchar. & alii communiter.

10 Ultimò nota, in verſ. *Niſi fortè*, ad hoc ut clericus beneficiatus licitè abeſſe poſſit à beneficio, duo copulativè eſſe neceſſaria, videlicet honeſtam cauſam, & Prælati licentiam. Ergo ſola cauſa utcunque honeſta, & rationabilis ſine Prælati licentia, & diſpenſatione non ſufficit, ut *hìc*, & in cap. *Non oportet, de conſecrat. diſt.* 5. & in cap. *Magnæ, de voto.* Sicut neque è converſo ſufficit licentia Prælati ſine honeſta, & rationabili
11 cauſa. Et eſt ratio, quia Prælati etiam in caſibus à jure permiſſis ſine juſta cauſa non diſpenſant contra jus, cap. *Inſtitutionis*, 25. *quæſt.* 2. & cap. *Dilectus*, & ibi, *Dixi, de tempor. ordin.* Plenè Archid. in cap. *Licet Canon. num.* 3. *verſ.* Et ibi, *aſſertivè dixit, de elect. lib.* 6. Et hodie eſt expreſſum in Decreto Concilii Trident. *cap.* 18. *ſeſſ.* 25.

Nec prædictis obſtat, quòd dum hæc Decretalis dicit, vel ſtudio litterarum, videatur velle ut ſtudii cauſa beneficiatus abeſſe poſſit ſine alia licentia, ponderando disjunctivam, *vel*, quæ facit caſum diverſum à præcedenti. Sicut de copula, not. gloſ. *Rebr. ff. de jur. & fact. ignoran.* Etenim verba illa, *de licentia Prælatorum*, referri debent ad ſequentes caſus de ſtudio, & de aliis honeſtis cauſis. Et poſteriora verba, *vel ſtudio litterarum*, &c. debent intelligi expoſitivè, non autem disjunctivè, ut poſt gloſſ. *penult.* declarat Hoſt. *n.* 3. *in ver. Suorum*; dicens hunc eſſe verum intellectum, & Card. *n.* 6. *in* 2. *oppoſit.* Et hic ſenſus facilè percipitur legendo litteram ordine inverſo, videlicet, *Niſi fortè aut ſtudio litterarum, aut pro aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe de licentia ſuorum Prælatorum.* Simile in cap. *De cætero infr. eod.*

12 QUÆRO, An ut beneficiatus licitè abeſſe poſſit, ſufficiat Prælati licentia petita, licèt non obtenta.

Re-

Reſp. non ſufficere, ut probatur in c. *Non oportet, il primo*, & ibi gloſ. *penult. de conſ. diſt. 5.* & in c. *Cum ex eo, de elect. lib. 6.* Ubi enim lex requirit licentiam ſuperioris, duo intelligitur requirere, id eſt, ut petatur, item ut obtineatur, l. 2. juncta gloſ. *C. de in jus vocan.* Et hanc eſſe generalem regulam dicit Ripa *in tract. de Peſte, in tit. de privileg. contract. n.* 140. poſt Jaſ. *in §. Pœnales, col. 3.* per illum textum, *inſtitut. de action.* Unde non ſufficit petita, niſi in caſu in jure expreſſo, ut in c. *Licèt, infrà, de Regular.* ut hic per Card. *n. 4. in 4. notab.* & Abb. *n. 5.* Et eſt ratio, ut dicam infrà *num.* 28. *& ſeqq.* Nec refragatur, quòd jura nonnunquam exprimant licentiam petitam, & obtentam, ut in cap. *Religioſus, de teſtam lib. 6.* & in Clem. *un. eod. tit.* Etenim hoc faciunt ad majorem declarationem, quia in caſu illo controverſum erat apud Doctores, An Religioſus poſſet eſſe executor teſtamenti de licentia ſui Superioris petita, licèt non obtenta. Ad quam dubitationem ſubmovendam facta eſt illa expreſſio, ut not. gloſ. in d. Clem. *in ver. Obtenta.*

13 Quod ſi Clerico poſtulanti Prælatus renueret licentiam impertiri, poſſet haberi recurſus ad ſuperiorem ipſius Prælati; & ſubſiſtente rationabili cauſa, poſſet idem ſuperior Prælatum compellere ad eam concedendam, arg. c. *Nullus, de Iurepatr.* ſecundùm Abb. *hic n. 6. verſ. Sed diceres tu*, & Ripam *de Peſte in d. tit. de privilegiis contractuum, n.* 139. & cenſuit S. Congregatio Concilii, ut dixi in cap. *Licet, n. 7. infrà tit. prox.*

14 Cæterum ſi neceſſitas ſubitò occurreret, beneficiatus poſſet abſcedere, etiam ſuo Prælato inconſulto: nam multoties tempus, ſeu locus non patitur licentiam peti. Ad hoc l. 1. *ff. de exercit. action.* & l. *Tutor qui repertorium ff. de adminiſtr. tutor.* & tenent Doctores in cap. *Inter quatuor, infrà eod.* Ripa *loco cit.* & Abb. *hic n. 6. verſ. item adde.* Quod tamen intellige, ut dicam infra *n.* 33. *&* 45.

15 QUÆRO ſecundò, An temporibus à Concilio Tridentino permiſſis beneficiati abeſſe poſſint ſine Epiſcopi licentia.

16 Pro ſolutione diſtingue. Aut agitur de obtinentibus Dignitates, Canonicatus, Præbendas, vel portiones in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis. Et hoc primo caſu jam reſpondit S. Congregatio, ut prædicti abeſſe poſſint tribus menſibus à Concilio permiſſis, in *c.* 12. §. *Præterea, ſeſſ.* 24. nec Epiſcopi, nec Capituli licentiam, nec cauſam requiri. Circa quod tamen vide quæ ſcripſi in d. c. *Licet, à n.* 48. *& præſertim n.* 52. *infrà tit. prox.*

17 Aut agitur de Parochis, & aliis obtinentibus beneficia, quibus cura animarum incumbit. Et in his difficultas emergit, quia Concilium in *d. c.* 1. *ſeſſ.* 23. *in verſ. Quoniam*, declarat Epiſcopis licere duos, aut tres menſes ſingulis annis abeſſe à ſuis Eccleſiis, cùm ex veterum Canonum ſententia qui aliquantiſper tantùm abſunt, non videntur abeſſe. Manifeſtum eſt autem ut Epiſcopi hos tres menſes abeſſe poſſint, Summi Pontificis, aut Metropolitani licentiam non requiri; quia Concilium etſi præcipiat legitimas abſentiæ cauſas eſſe à Romano Pontifice, vel Metropolitano examinandas, tamen cauſam in prædictis tribus menſibus abſentiæ dicit tantummodò debere æquam eſſe, eamque abſcedentium conſcientiæ relinquit, quam ſperat religioſam, & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere ſuo periculo tenentur. Itaque ut Epiſcopi duos, vel tres menſes abeſſe poſſint, non requiritur ut cauſa ſit probata à ſuperioribus, & conſequenter alia licentia non exigitur, cùm id faciant authoritate illius Decreti.

18 Ad hoc gloſſ. in c. *Super ſpecula, in ver. de licentia, infrà de magiſtr.* ubi cùm textus dicat, Docentes, & ſtudentes in Theologica facultate per annos quinque percipere debere de licentia Sedis Apoſtolicæ proventus præbendarum ſuarum; Gloſſa exponit illud verbum, *licentia*, id eſt generali conceſſa authoritate illius Conſtitutionis, ita ut non ſit neceſſe aliam indulgentiam impetrare. Simile in c. *Non debere*, 80. *diſt.* in cap. *Cunctis*, 16. *q.* 1. & in c. *Quoniam*, 100. *diſt.* cum aliis allegatis in gloſſa. Ergo idem videtur dicendum de Curatis inferioribus; quia quæ fuerunt diſpoſita de Epiſcopis, Concilium ad inferiores Curatos extendit in illis verbis, (Eadem omninò etiam quoad culpam, fructuum amiſſionem, & pœnas de Curatis inferioribus SS. Synodus declarat, & decernit.)

19 Maximè ponderando illam dictionem, *omninò*, quæ idem importat quod *totaliter*, ut per Jo. Andr. in c. *Si beneficia, de Præb. in 6.* Et in omni caſu ſecundùm Bartol. in l. Græce §. *poſt litem, ff. de fidejuſſor.* Quas ſignificationes, præter alias plures, ponit etiam Felin. in c. *Ex parte, il primo, in prin. verſ. Dicunt hic Moderni, de offic. deleg.*

20 Sed his non obſtantibus, tenendum eſt inferiores Curatos non poſſe ab Eccleſia abeſſe, etiam per illud ſpatium duorum, vel trium menſium ſine licentia Epiſcopi in ſcriptis obtenta. Quia Decretum *d. cap.* 1. *ſeſſ.* 23. *in verſ. Eadem*, etſi totaliter extendat diſpoſita circa reſidentiam Epiſcoporum ad Curatos inferiores; tamen immediatè ſubnectit limitationem his verbis: (ita tamen, ut quandocunque eos, cauſa prius per Epiſcopum cognita, & probata, abeſſe contigerit, Vicarium idoneum relinquant. Diſcedendi autem licentiam in ſcriptis, gratiſque concedendam ultra bimeſtre tempus, niſi ex gravi cauſa, non obtineant.)

21 Pondera primò illam dictionem, *quandocunque*, quæ comprehendit omne tempus, & conſequenter etiamſi contigerit Parochos abeſſe duos, aut tres menſes, oportebit cauſam priùs cognoſci, & approbari ab Epiſcopo. Deinde pondera ſequentia verba, quæ apertè innuunt abſcedendi licentiam eſſe omni tempore in ſcriptis, & gratis concedendam. Sed *ultra bimeſtre, non niſi ex gravi cauſa.* Quæ cùm ita ſint, non licet inferre ab Epiſcopis ad inferiores Curatos, in quibus verba Concilii clara non admittunt interpretationem, ſeu voluntatis conjecturam. l. *Licèt Imperator, ff. de legat. primo*, Abb. *conſ.* 97. *Viſo inſtrumento, n.* 1. *verſ. Et primò quia, lib.* 2. Atque ita ſemper intellexit hoc Decretum S. Congregatio, imò conſulta, an valeat conſtitutio Epiſcopi, ut Parochi non poſſint abeſſe ultra duos dies ſine licentia; reſpondit valere.

23 Quinetiam cùm Epiſcopus Brixien. eſſet editurus conſtitutionem prohibentem ne quiſpiam curatus abeſſet à ſua Eccleſia, etiam unicum diem ſine ejus licentia ſub pœnis pecuniariis. Et Parochi ejus diœceſis dubitaſſent, An id Epiſcopo liceret, cùm ex Concilio *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. qui pauliſper abeſt à ſua Eccleſia non videatur abeſſe: S. Congregatio cenſuit non poſſe declarari

tale

tale ſtatutum eſſe contra Concilium, quod videtur velle ne paulùm poſſit abeſſe Rector absque licentia Epiſcopi, etiam per unum diem.

Expectandum tamen ut Epiſcopus edat Conſtitutionem, quæ ſi erit cum aliquo temperamento, poterit permitti; Sin minus, S. Congregatio curabit addi, ut alicui ex Vicariis foraneis detur facultas concedendi talem licentiam.

Nec prædictis adverſatur, quod cùm Parochus quidam Oriolen. poſtulaſſet declarari, an liceret ſibi à ſua Eccleſia ſex, vel ſeptem dies abeſſe viſendi causâ ſuos parentes ſenes, & pauperes incolentes locum diſtantem per diætam à Parochiali. Reſponſum fuerit licere; ſiquidem S. Congregatio tunc conſulta fuit tantummodò ſuper cauſa abſentiæ; & ad conſultationem reſpondens, exiſtimavit cauſam illam eſſe æquam, & qualē exigit Concilium ind. *c.1.ſeſſ.23.* ibi, *dummodo id æqua ex cauſa fiat.* Sed de licentia nihil fuit quæſitum. Unde hoc reſponſum intelligi debet de licentia Epiſcopi, juxta declarationes alias editas.

QUÆRO tertiò, An ob ſolam diſtantiam loci ab Epiſcopo cum æqua diſcedendi cauſa Parochus poſſit abeſſe à ſua Eccleſia ſine licentia in ſcriptis obtenta.

Anne habens juſtam cauſam abeundi extra Parochiam per duos, aut tres menſes, ſatisfaciat ſuæ conſcientiæ ſi petat licentiam, jurans gravem ſe habere cauſam, quam non expediat manifeſtare, ut ſic petita licentia abeſſe poſſit, licèt Epiſcopus non concedat.

Pro ſolutione dubii præmittendum, Curatos ex diſpoſitione juris communis non poſſe à reſidentia abſcedere, etiam ex juſta cauſa, ſine licentia Ordinarii: ut eſt textus hic, ubi not. Abb. *n.1.* poſt gloſ. in c. *Præſentium*, & c. *Si quis in Clero, 7. q.1.* & dictum eſt ſuprà in ultimo notabili, nec ſufficit licentiam fuiſſe petitam, niſi obtenta fuerit, c. *Tua*, ubi Abb. *n.3. infra eodem*, & pariter eſt dictum ſuprà *in quæſt 5. n.12.* Ratio eſt, quia ubi requiritur Superioris licentia, videtur illi reſervata cognitio, utrum caſus ſit licitus, Abb. in cap. *Ut ſuper, n.17. de rebus Eccleſ. non alienan.* quaſi jus voluerit occurrere ne quid indiſcretè agatur, & providere etiam in caſibus licitæ abſentiæ; nam illicita abſentia non permittitur etiam cum licentia, ut hic per Abb. *n.1.* conferunt tradita per eundem Abb. in cap. *fin. n.5. cum ſequenti, de Eccleſ. ædifican.*

Hanc juris communis diſpoſitionem Concil. Tridentinum non ſolùm probavit ſuis decretis, ſed expreſſius, & arctius ſtatuit Epiſcopos, & inferiores Curatos non poſſe à ſuis Eccleſiis abeſſe, niſi ex certis cauſis, & modis explicatis in *cap. 1. ſeſſ.23.* ubi quamvis Epiſcopis indulgeatur aliquantò longius abſentiæ tempus ibi, *duos, aut ad ſummum tres menſes*, & relinquatur eorum conſcientiæ judicium ſuper æquitate cauſæ, nec requiratur licentia pro dicto tempore, ut oſtenſum eſt ſuprà *n 17* inferioribus tamen Curatis viſum eſt non eſſe idem indulgendum. Ideoque poſt verſ. *Eadem omnino*, adjecta fuit reſtrictio in verſ. *Ita tamen*, ut dixi latiùs in *præced. quæſt. num. 20.* Unde infertur non valere argumentum in prædictis: Hoc licet Epiſcopis per Concilium; ergo & inferioribus: Hinc S. Congregatio cenſuit non poſſe Parochos etiam per duos menſes, imò nec per hebdomadam abeſſe abſque licentia Epiſcopi,

quæ cauſa cognita, & in ſcriptis concedenda eſt.
33 Quibus præmiſſis ad primum dubium reſpondetur; non poſſe, niſi cauſa gravis, & neceſſaria immineret, quæ tantam celeritatem requireret,
34 ut Superior pro licentia conſuli non poſſet. Quia ſola diſtantia, aut caſus repentinus non relevat à petitione licentiæ, argumento eorum, quæ de conſenſu Superioris requirendo in alienatione rerum Eccleſiæ tradit Abb. in cap. *fin. num.8. de Eccleſ. ædifican.* & cumulat. Redoan. *in tract. de reb. Eccleſ. non alienan. fol.271. & fol.308. num.9.* Nam etiam de jure illa tantùm abſentia remota excuſat, quæ habetur pro impotentia, Bellam. *deciſ.*
35 *662. num.1.* facit cap. *Sciſcitatus, de reſcript.* Quæ autem abſentia cenſeatur remota, arbitrariū eſt, ſecundùm gloſſ. 1. in cap. *unico, Ne ſede vacan. in 6.*
36 Non obſtat Concilium in dicto *c.1. ſeſſ.23.* ibi, *niſi cum abſentia inciderit.* Ubi videntur excipi cauſæ notoriæ, & repentinæ, ut eas nec ſignificari quidèm ſit neceſſe. Quia illud ſpeciale eſt in abſentia Epiſcoporum, quibus, ut præmiſſum eſt, plus indulgetur, quàm inferioribus. Et illæ cauſæ non aptantur ad inferiores, ut patet ibi, *propter aliquod munus Epiſcopatibus adjunctum.* Imò retorquetur argumentum: Nam ſi neceſſe fuit ponere hanc exceptionem in Epiſcopis ut excuſentur; Cùm non ſit eadem repetita in inferioribus, quoad ipſos manebit regula, de qua in verſ. *Ita tamen.*

Hæc autem ſuprapoſita Regulæ exceptio circa celeritatem defendi poteſt, argum. l. 1. *in princ. de exercit. act.* & eſt de mente Hoſtienſ. & aliorum in cap. *Inter quatuor, infra eodem*: & præſertim Abb. *hic num.6.* ut dixi *ſuprà num.14.* Quibus addo Afflict. *deciſ.289. num.34.* Felin in c. *Querelam num.11. de jurejur.* & in cap *Si pro debilitate, de*
37 *offic. deleg. num.4. in fine.* Ratio eſt, quia talis caſus æquiparatur neceſſitati, & neceſſitas non ſuccumbit legi, Felin. in d. cap. *Querelam*, Dec. in l.
38 *Quæ propter neceſſitatem, de regul. jur.* Et quæ ſtatuta ſunt de reſidentia, non ita amarè intelligenda ſunt. Cardinal. poſt gloſſam in Clem. 1. *quæſt. 12. n.21. de foro compet.*
39 Nec aliter Decreta Concilii S. Congregatio videtur intellexiſſe, quando in nonnullis ſtatutis Epiſcoporum circa prohibitionem abſentiæ, etiam ad paucos dies, ut puta duos, vel tres, deſideravit aliquod temperamentum, licèt ſenſerit non poſſe talia ſtatuta declarari eſſe contra Conciliū, ut dixi ſuprà, *n.23. & ſeq.* Et propterea ſuſtulit pœnam excommunicationis impoſitam adverſus
40 eos, qui per duos dies abfuiſſent; Cùm alioqui legitimè imponatur ubi præſupponitur reatus peccati mortalis, *11. q.3. c. Nemo*, & cap. *Nullus*, quem reatum incurrunt abſentes contra Decre-
41 tum Concilii, *d. c.1. §. Si quis autem*, niſi modicitas
42 temporis excuſet. Hinc etiā S. Congregatio permiſit, ut in caſibus repentinis pro abſentia modici temporis ſufficeret licentia Vicarii foranei, cùm alioquin Concilium requirat licentiam Ordinarii
43 *d. §. Eadem omnino*; Et Vicarius foraneus non ſit Ordinarius, ſed ſolus Vicarius Generalis, ad not. per gloſſ. & DD. in cap. *Romana, in princ. de appell.*
44 *lib.6.* Imò poteſt dubitari etiam de Vicario Generali, maximè exiſtente in diœceſi Epiſcopo, per cap. *2. de offic. Vic. lib.6.* & cap. *Cùm nullus, de temp. ordin. eod. lib.* & not. per gloſ. & Card. in Clem. 1. *§. Volumus, de foro compet.*

45 Prædicta autem intelligenda videntur in foro conſcientiæ reſpectu cauſæ urgentis, & difficultatis petendi licentiam; utrum excuſent à peccato. At in foro fori ita demum videntur excuſari à pœna amiſſionis fructuum abſentes ſine licentia, ſi de gravi cauſa, & repentina, ut non potuerit peti licentia, ipſi Epiſcopo deinde conſtiterit; quia neque hoc caſu relinquendi ſunt conſcientiæ ſuæ, cui Concilium non admodum confidit.

46 Informabit autem Epiſcopus judicium ſuum, ut notat Abb. *hic n.6.* conſiderata qualitate cauſæ, præjudicii, & difficultatis petendi licentiam. In quibus omnibus ſtatur arbitrio judicis, prout in cauſa gravi diſcernenda dicit Felin. in d. cap. *Si pro debilitate, n* 4.

Hæc cautela ad obviandum malitiis neceſſaria eſt, & quodammodò exemplo Concilii edocetur adhibenda: nam ſicut de licentiis conceſſis à Metropolitano, vel Suffraganeis in Concilio provinciali judicatur; ita inferiores Curati licentiati à jure ex cauſis legitimis; nihilominus expectare debent Epiſcoporum ſuorum judicium ſuper neceſſitate, & qualitate earundem cauſarum. Ad Felin. *ubi ſuprà n.5.*

47 Nec excuſarem iſtos à pœna; niſi brevi tempore redirent ad reſidentiam, Jo. Andr. in d. c. *inter quatuor*, aut cùm primum potuerint, Ordinarios ſuos de abſentia & cauſis faciant certiores: nam

48 ceſſantes inciperent eſſe in culpa. Quod ſi dicatur, quid ergo juvat imminens neceſſitas cum difficultate, aut impotentia adeundi Ordinarium pro licentia? Reſpondetur, multum, quia aliàs etiam ſi ſubeſſet cauſa neceſſaria, propter quam Epiſcopus conceſſurus fuiſſet licentiam diſcedendi; nihilominus abſens ſine licentia puniretur ex præmiſſis, cùm licentia præcedere debeat, cap. *Licet, de regul. jur. in 6.* Hoſt. & Jo. Andr. in c. 1. *De his, quæ ſi. à Præl.* & ubi requiritur licentia, debet eſſe expreſſa, nec ſufficiat tacita, C. *deciſ.* 110. *n.7.*

49 Ad primam partem ſecundi dubii reſpondetur, ſtante reſponſione ad primum, non poſſe etiam per hebdomadam Parochum abeſſe absque licentia in ſcriptis obtenta ex diſpoſitione juris communis, & verbis expreſſis Concilii, d. *cap.* 1. & aliàs reſponſum fuit à S. Congregatione, ut dictum eſt ſuprà *n.* 32. Et conſequenter abſentem ſine licentia, licet ex juſta cauſa, debere ſuæ conſcientiæ conſulere, quòd tranſgrediendo Decretum Concilii graviter offendit, cap. 2. *de major. & obed.* Sive ex ignorantia juris, quæ non excuſat, Reg. *Ignorantia, de reg. jur. in 6.* præſertim quando lex reſiſtit prohibendo, Dec. in reg. *Non videtur dolo facere, ff. eod. tit.* ſive ex contemptu, qui aggravat peccatum, ut not. Felin. in d. cap. 2.

50 Non obſtat juramentum, quia illi ſtatur cùm quæritur de jurantis conſcientia, cap. *Si verò, de ſent. excomm.* non autem in præjudicium tertii, c. *Cùm in jure peritus, de offic. deleg.* & multò minùs in præjudicium Eccleſiæ, cui præſentia ſui Rectoris ſubtrahitur. Ad Felin. in d. cap. *Si pro debilitate, n.5.* ubi tenet allegantem impedimentum teneri

15 illud probare, aliàs non ſtari ejus dicto. Quare cùm Epiſcopus debeat cognoſcere, & probare cauſam abſentiæ, non eſt ſtandum juramento aſſerentis ſe habere cauſam, quam non expediat manifeſtare; ex quo Concilium non reliquit hoc conſcientiæ Parochi abfuturi, nec ſumus in materia indifferenti, ſed potiùs expreſsè prohibita. Quibus in caſibus non relinquitur quis conſcientiæ ſuæ, Card. in Clem. 1. §. *Sanè, n.2. de foro compet.*

DE CLERICIS NON reſidentibus.

Cap. Conquerente.

SUMMARIUM.

1 *Reſidentiam non faciens in beneficio, etiam modicæ æſtimationis, illo privari debet.*

2 *Beneficium quantumcumque minimum de jure communi perſonalem reſidentiam requirit, & n. 18.*

3 *Solidorum appellatione veniunt uſuales.*

4 *Beneficia ſimplicia ex generali conſuetudine non requirunt reſidentiam, niſi aliud ſit inductum de jure ſpeciali.*

5 *Beneficia plura obtinens ad ſuſtentationem ſufficientia privari poteſt, ſicut non reſidens.*

6 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

7 *Beneficiatus poſt collationem non poteſt opponere quòd beneficium ſit tenue, ſed tempore collationis tantùm.*

8 *Horas Canonicas beneficiatus recitare tenetur, quantumcumque beneficium ſit tenue, & nullum omninò ſervitium requirat.*

9 *Quod procedit non modò ſi beneficiatus ſit dubius, ſed etiam ſi ſit omninò certus de tenuitate beneficij.*

10 *Capellania eâ lege fundata, ut uſufructuariæ manutenere debeant Capellanum, qui omni die celebret, & reſideat in Eccleſia, an ſit ſacerdotalis,* &c. *& n. ſeqq. uſque in fin.*

11 *Capellanus non tenetur celebrare per ſeipſum, niſi in fundatione cautum ſit, ut per ſeipſum celebret.*

12 *Reſidentiam facere in Eccleſia non Parochiali, nec Collegiata, an importet ut Capellanus celebrare debeat per ſeipſum, & ſit actu Sacerdos.*

13 *Reſidentia etiam in beneficiis ſimplicibus de jure communi per alium impleri non poteſt.*

14 *Reſidentiæ onus intelligendum eſt cum effectu.*

15 *Parochus licet teneatur ad reſidentiam, poteſt tamen per alium celebrare.*

16 *Reſidere nihil aliud eſt, quàm deſervire.*

17 *Reſidentia continua requirit ſervitium magis præciſum; & num: 26.*

18 *Teſtator cenſetur ſe retuliſſe ad diſpoſitionem juris communis.*

19 *Relatio fit ad præcedentiam cum omnibus qualitatibus.*

20 *Verba geminata oſtendunt magis enixam voluntatem.*

21 *Reſidentia ex vulgari uſu loquendi fundatorum intelligitur perſonalis.*

22 *Ad dignoſcendum an Capella ſit Sacerdotalis, multum faciunt proviſiones ſubſequutæ.*

23 *Obſervantia longè poſt fundationem non poteſt eſſe interpretativa actus fundationis.*

24 *Fundationis qualitatibus non poteſt ordinarius derogare, etiam de conſenſu patronorum.*

25 *Status ultimus non attenditur ubi conſtat de contrario ſtatu præcedenti.*

26 *Capella ex eo, quòd Capellanus debeat eſſe Presbyter eſt Sacerdotalis, ſed non propterea Sacerdos tenetur per ſeipſum celebrare.*

27 *Fundationis verba quando non reſpiciunt actum*

præ-

præſentationis, ſed illius proſecutionem, non requirunt Sacerdotium actu.

8 *Beneficia Sacerdotalia exigunt ſolam habilitatem ad Sacerdotium.*

9 *Capellania Sacerdotalis poteſt conferri ſimplici Clerico in ea ætate conſtituto, ut infra annum poſſit ad Sacerdotium promoveri, niſi aliud ex fundatione caveatur.*

10 *Verba habentia tractum ſucceſſivum non requirunt qualitatem actu, ſed ſufficit aptitudo.*

11 *Manutenere idem eſt quod alere, ac ſuſtentare.*

12 *Fundationis verba, pro ſuſtentatione Clerici, qui Divinis inſerviat, non reſpiciunt actū præſentationis.*

1 CONQUERENTE. Qui non reſidet in beneficio etiam modicæ æſtimationis, illo privari debet, hoc dicit ſecundùm omnes. Et ſunt duæ partes. In prima impetrantis querela. In ſecunda commiſſionis forma. ibi, *Fraternitati.*

2 Nota primò, ibi, *viginti ſolidos*, beneficium quantumcumque minimum, puta viginti ſolidorum, ex quo habetur pro titulo, de jure communi perſonalem reſidentiam requirere, adeo ut non reſidens beneficio privari debeat, & ita hic eſt caſus ſecundum Hoſt. *in princ. & n.* 3. & Jo. Andr. *in ſumm. textus*, cui Butr. Card. Anchar. Imol. & aliqui conſentiunt. Rebuff. *in tract. nomin. quæſt.* 2. n. 25.

3 Et quamvis ſolidorum multiplex ſit acceptio, ut latè per Covar. *Variar. reſol. cap.* 11. *n.* 3. & ſecundùm Abb. *hic in* 2. *notab.* hæc Decretalis intelligi poſſit de ſolidis aureis, ſeu legalibus, quorum ſeptuaginta duo unam libram conſtituunt, ut *l. Quotieſcumq;*, & ibi gloſ. *ult.* & Bart. *C. de ſuſcept.* & Anchar *lib.* 10. Melius tamen Cardin. *in* 1. *notab.* dicit hoc debere intelligi de ſolidis uſualibus, qui ſcilicet communiter currunt; & ſic non requiritur ut ſeptuaginta duo faciant unam libram auri, & ſequitur hîc Jo. de Imol. *nu.* 3. allegans textum cum gloſſ. in cap. 2. *de malefic.* & hæc eſt veritas, ut inquit Alex. de Nævo *hic n.* 5. qui idem tenuit poſt Petr. de Anchar. in cap. *Quanto*, n. 93. *ſuprà de jurejur.* Et ita accipiendo viginti ſolidos pro parvis, & communiter currentibus, iſte textus optimè probat beneficium quantumvis tenue de jure communi obligare ad perſonalem reſidentiam.

4 Dixi de jure communi, quia ex generali conſuetudine beneficia ſimplicia reſidentiam non requirunt, niſi aliud ſit inductum de jure ſpeciali, ut notat gloſſ. in cap. *Gratia in ver. de jure teneri, de reſcript. lib.* 6. Lap. *alleg.* 36. *in princ.* Felin. in cap. *Dilectus, il* 2. *n.* 1. *de reſcript.* Rebuff. *in Praxi benefic. tit. diſpenſatio. de non reſid. n.* 8.

5 Secundò nota ibi, *vel quòd eidem Eccleſiæ non deſerviat*; hos duos caſus æquiparari, videlicet habere plura beneficia ad ſuſtentationem ſufficientia; vel habere alterum, & in illo non reſidere: nam quodcumque iſtorum ſub disjunctione poſitorum probetur, ſilentium imponitur, ut in textu. Unde ſicut pluralis privari poteſt beneficio, ita & non reſidens, ut hic notat gloſſ. *ult.* Innoc. *in princ.* Hoſt. *in* 2. & alii communiter. Verùm ho-
6 die iſta æquiparatio non procedit, quia ex Concilio Trident. *cap.* 17. *ſeſſ.* 24. obtinens beneficiū ſufficiens, ſi ab Ordinario obtineat ſecundum, etiam inſufficiens, adepta pacifica poſſeſſione ſecundi, perdit primum ipſo jure; & ſi utrumque retinere perrexerit, utroque remanet ipſo jure privatus, ex *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. ut ſcripſi plenè in cap. *De multa, in* 1. *notab. n.* 3. & in cap. *Cùm jam dudum, n.* 37. 44. *&* 70. *infrà de Præb.* & ſic hodie duriùs agitur cum plurali, quàm cum abſente, qui non eſt privatus ipſo jure, ſed privandus per ſententiam, ut *hîc*.

7 In gloſſ. *percipere.* Nota benè hanc gloſſam juncto textu, quod impetrans poteſt quidèm opponere, quòd beneficium ſit exigui valoris, & inſufficiens ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem tempore collationis dumtaxat, ſed non poſteà, ut c. *Dilectiſſimi*, 8. *q.* 2. Propterea enim hîc Papa non reſpondit allegationi ejus, qui excipiebat de tenuitate beneficii, quia hujuſmodi allegatio poſt collationem non erat juridica; nam ex quo ſemel conſenſit, quamvis paupertate laboret, non poteſt amodò diſſentire, ſed debet propriis manibus ſibi victum quærere, cap. *Clericus victum*, 91. *diſt.* & ita hic notat gloſſ. præalleg. Jo. Andr. poſt Ægid. *n.* 1. *in ver. Vix*, Cardin *n.* 1. *in* 1. *oppoſitione*, Anch. *in* 1. *notab.* Abb. *num.* 6. & Jo. de Anan. *nu.* 2.
8 *in* 1. *notab.* Ex hoc notabiliter infero, ut tenuitas beneficii non excuſet beneficiatum à recitatione divini officii, quod efficaciter probat hoc caput, quia ſicut non excuſatur à reſidentia ex eo, quòd ex beneficio vitæ neceſſaria non percipiat, ut hîc patet; ita nec excuſatur ab horis dicendis: nam, ut formaliter, inquit Card. in Clem. 1. n. 9. *de celebrat. Miſſar.* imputet ſibi ſi beneficium non ſit competens, quia nihilominus tenebitur ad Horas ex quo fecit ſe ad hoc intitulari. Idem Goffred. in d. cap. *Clericus victum*, 91. *diſt.* & ſequitur Sylveſt. *in ver. Hora, n.* 3. *verſ. Nec poſſunt ſe excuſare ratione exiguitatis*, & Tabien. *in eod. ver. n.* 1. *in fin.*

Et ſtringitur argumentum, quia multa ſunt beneficia, quæ nullum omninò ſervitium requirunt, ut præſtimonia, & præſtimoniales portiones. Et tamen illa obtinentes obligantur ad dicendas Horas Canonicas, ut in Extravag. Pii V. 155. quæ incipit, *Ex proximo*, §. *verſ.* 1. *Declarantes, in Bullar. tomo* 1. *pag.* 347. Ergo arctior eſt obligatio dicendi officium, quàm reſidendi. Et conſequenter ſi exiguitas beneficii non excuſat à reſidentia, multò minus ab Horis dicendis, cap. *Ex parte, il* 3. *de decim.* Cùm præſertim Conſtitutio Pii V. utatur verbis illis univerſalibus, *& qualiacumque alia beneficia*, quæ comprehendiſſe etiam minima, ex his quæ ſcripſit Aym. *conſ.* 194. *verb. tranſactionis, col. antepenultima, verſ. Secundò*, & *verſ. Tertiò*, & *conſ.* 227. *Goffredus, n.* 12. *verſ. Octavo conſidero.* Ex
9 quibus patet, quàm malè Salas in 1. 2. *quæſt.* 21. *tract.* 8. *diſput. unic. ſect.* 17. *num.* 154. *in fin.* ſcriptum reliquerit beneficiatum non teneri Divinum Officium recitare, cùm dubitat an beneficium ſit tenue, necne: imò enim ad hoc obſtringitur non modò cùm dubius eſt, quo caſu tenetur ſequi ex præcepto partem tutiorem, ut probavi latiſſimè in cap. *Ne innitaris, à num.* 114. *uſque ad num.* 125. *ſuprà de Conſtitut.* ſed etiam quando eſt omninò certus de exiguitate beneficii, ut ex dictis conſtat.

10 Ex facto quæſitum eſt an poſito tenore fundationis infraſcriptæ beneficium, de quo agitur, ſit Sacerdotale, ita ut actu Sacerdoti ſit conferendum. Uſufructuariæ teneantur, & debeant manutenere unum Capellanum, ſeu Presbyterum, qui omni die celebret, & celebrare debeat Miſſam unam in Eccleſia per ipſum teſtatorem fundata, &

poſt earum obitum per N. & N. quos elegit in patronos dictæ Eccleſiæ, manuteneri debeant duo Capellani, qui omni die reſidentiam faciant in dicta Eccleſia, & qui celebrent, & celebrare debeant Miſſam in eadem.

Præſens quæſtio duas habet inſpectiones. Altera eſt, an capella, de qua agitur, ſit Sacerdotalis. Altera an requirat Sacerdotium actu. Quoad primam inſpectionem, omiſſa priori clauſula fundationis, de qua inter partes non controvertitur, videtur reſpondendum capellam eſſe Sacerdotalem ex poſterioribus illis verbis; Manuteneri debeant duo Capellani, qui omni die reſidentiã faciant: Non quia directè teſtator juſſerit eligi Capellanos Presbyteros, ſed quia cenſetur voluiſſe, ut eligantur Capellani, qui per ſeipſos Miſſas celebrent, quod perinde eſt, ac ſi voluiſſet ut Pres-

11 byteri eligerentur. Quamvis enim ſæpè aliàs S. Congregatio Concilii, & præſertim *die 6. Julij* 1581. quam Rota ſecuta eſt in cauſa Romana Capellaniæ coram Card. Pamphil. declaraverit non teneri Capellanum ſacros Ordines ſuſcipere, ſed per alium Miſſarum oneri ſatisfacere poſſe, dummodò in fundatione cautum non ſit, ut Capellanus per ſeipſum celebret, ſecuta opinionem

12 Lapi *in ſuis allegat. videlicet 36. 116. & 117.* Nihilominus in caſu præſenti ſatis videtur cautum in fundatione, ut capellanus debeat per ſeipſum inſervire ex illis verbis. Et qui omni die reſidentiam faciant in dicta Eccleſia, ex pluribus.

13 Et primò, quia cùm dicta capella nec parochialis ſit, nec collegiata, ac proinde onus non habeat curæ, vel chori, ex nullo alio capite poterat exigere reſidentiam, quàm ratione celebrationis Miſſarum. Sed oneri reſidentiæ de jure etiam in beneficiis ſimplicibus non poteſt per alium ſatisfieri, ut hîc, & in cap. *Super inordinata*, ubi DD. infrà de præben. Ergo nec Miſſis celebrandis, quarum ratione in caſu præſenti requiritur reſiden-

14 tia, id eſt perſonale ſervitium. Nam alioquin onus reſidentiæ fruſtrà fuiſſet impoſitum à teſtatore, niſi Capellanus teneretur per ſeipſum inſervire, cap. *Quia nonnulli, ſupra, eod.* Benè Card. in Clem. *unica, num. 22. de foro compet.* ubi ait onus reſidentiæ eſſe intelligendum cum effectu, præſertim cùm hoc caſu Capellani arctentur ad reſidentiam continuam, ut in verbis, *omni die*.

15 Et per hoc reſpondetur ad *allegat.* Lap. 116. *n. 9. in fin. verſ. Etſi dicas*, ubi dicit Parochum licèt teneatur ad reſidentiam, poſſe tamen per alium celebrare, cùm non teneatur per ſeipſum. Id enim ſi verum eſt, procedit, quia illa reſidentia in Parocho ſatis operatur, id eſt, quoad Sacramentorum adminiſtrationem, Verbi Dei prædicationem, &c. At in caſu, de quo agitur, eſſet omninò inutilis, cùm nullum aliud onus adſit, quàm celebratio Miſſarum.

16 Secundò, Reſidere nihil aliud eſt, quàm deſervire, ut hic eſt textus apertus in illis verbis, *vel quod eidem Eccleſiæ non deſerviat*, & notat Hoſt. *in Sum. de cler. non reſid. n. 2. verſ. Qualiter autem*, & expreſſiùs Card. in Clem. 1. *n. 22. verſ. Decimo tertio quæro, de foro comp.* Sylv. *in verbo Reſidentia, in princ.* Præpoſit. in cap. *Pervenit, n. 4. verſ. Et nota quòd reſidere eſt deſervire, 7. quæſt. 1.* Sed Capellani hoc caſu tenentur reſidere per ſeipſos, cùm non admittatur reſidentia per ſubſtitutum, d. c. *Super inordinata*: Ergo etiam tenentur per ſeipſos inſervire. Unde Navarr. *conſ. 6. n. 3. de cler. non reſid.* aſſe-

17 rit hæc verba *reſideat, interſit, cantet*, vel *ſerviat*, eſſe æquipollentia, cùm præſertim reſidentia, de qua in caſu noſtro, ſit de illa ſpecie arctiori, quam ponit Innoc. in cap. *fin. in fin. de Præb.* ob verba illa fundationis, *omni die*. Quo caſu requiritur ſervitium magis præciſum, ut per Innoc. *ibi*: & Navarr. *conſ. 4. n. 4. de cler. non reſid.*

Tertiò. Cùm teſtator locutus eſt de reſidentia, dicendus eſt intellexiſſe de illa, quam requirunt hujuſmodi beneficia ſimplicia de jure comm. ut in hoc c. *Oldr. conſ.* 140, *num. 3. ver. Etſi dicatur*, Rebuff. *in prax. tit. de non reſid. n. 7.* Anch. *conſ. 233. n. 3.*

18 Sed beneficia de jure communi requirunt reſidentiam perſonalem, ut dixi ſuprà *in 1. notab.* & tradit Abb. in d. cap. *Super inordinata, num. 5.* ubi nota, inquit tex. apertum, quòd quis tenetur per ſe deſervire etiam in beneficio ſimplici. Et eſt communis DD. concluſio, ut teſtatur Navarr. *conſ. 6. n. 2. de cler. non reſid.* Ergo & beneficium de quo agitur requirit perſonalem reſidentiam, quaſi videatur rediiſſe ad primævam naturam ſuam, arg. l. *Si unus, §. Pactus ne peteret, ff. de pact.*

19 Quartò. Verba illa fundationis, *& qui celebrent, &c.* faciunt relationem præcedentium cum omnibus qualitatibus, Bartol. in l. *Si quis ſervus, §. fin. verſ. Sed quæro, de leg. 2.* Alex. *conſ.* 112, *num. 2. lib. 1.* & *conſ.* 141. *num. 1. lib. 2.* Sed verba illa antecedentia, *qui omni die reſidentiam faciant, &c.* important onus perſonale, ut ſuperiùs dictum eſt. Ergo etiam illa immediatè ſequentia, *& qui celebrent, & celebrare debeant, &c* idem onus perſo-

20 nale important præſertim ob dictiones geminatas, *celebrent*, & *celebrare debeant, &c.* quæ oſtendunt magis enixam fundatoris voluntatem, ut in terminis Pariſ. *conſ. 50. n. 15. lib. 4.*

Quintò. Hanc opinionem videtur ſequi Lap. *alleg* 117. *n. 2. verſ. Nec etiam requirit* Ubi ſentit Presbyterum tunc poſſe per alium inſervire, cùm verba fundationis illum non arctant ad reſid. Et idem Lap. *alleg. 35. num. 4.* ubi ait ſatis eſſe per Vicarium deſervire, ubi non exigitur à jure perſonalis reſidentia, quaſi ſentiat oportere deſervire per ſeipſum, ubi perſonalis reſidentia requiritur ut in caſu præſenti; & loquitur in terminis Ca-

21 pellaniæ, & de communi uſu loquendi fundatorum in hac ſpecie teſtatur Navarr. *conſ. 6. num. 6 de Cler. non reſid.* ubi ait ſecundum vulgarem modum intelligendi eorum, qui fundant hujuſmod Capellanias, per reſidentiam intelligi perſonalem.

22 Quæ confirmantur ex proviſionibus immediatè ſubſecutis de Sacerdotibus, quæ multum faciunt ad cognoſcendum an Capella ſit Sacerdotalis, ut in ſpecie Pariſ. *d. conſ. 50. num. 19. lib. 4* Lamber. *de Iurepatr. in 1. parte lib. 1. in 2. quæſt principali, art. 4. & lib. 2. quæſt. 7. art. 3. num. 22.* E dixit Rota *in Salamantina Capellania* 12. Junii 159[illegible] coram Orano. Et in *Alexandrin. Decanatus* 15 *Junii* 1598. coram eodem, & in *Recanaten. Beneficii* 14. *Martii* 1608. coram Cardinali Lancellotto, quæ habetur in Recen. *deciſ. 216. num. 2 part. 2.*

23 Nec obſtat, quòd ultimo loco fuerit præſentatus ſimplex Clericus, Aym. *conſ.* 100. *n.* 11. Siquidem hæc præſentatio tanquam longè facta poſt fundationẽ capellæ non poteſt deſervire pro ob

ſer

ſervantia interpretativa actus fundationis, ut decidit Rota, Rom. 19. *Octobris* 1588. *in Tiraſonen* Juris præſentandi coram Bubalo, & in *d. Alexandrin. Decanatus*, coram Orano, 12. *Iunii* 1598. Præter-
24 quam quòd hodie ex Decreto Concilii Trident. c. 5. *ſeſſ.* 25. *de reform.* non eſt in facultate Ordinarii derogare qualitatibus in fundatione appoſitis, etiam de conſenſu patronorum, ut cenſuit S.
25 Congregatio, & dixit Rota in d. Alexandrin. Et ubi conſtat de certo ſtatu præcedenti, ut hoc caſu, non attenditur ultimus ſtatus contrarius, ut in puncto dicitur fuiſſe reſolutum in cauſa Capuaq. ſeu nullius jurispatr. coram Clemente VIII. *prima Martii* 1574. & 11. *Martii* 1575. & in alia *Peruſin. S. Biſignati* coram Cardin. Pamph. 13. *Martij* 1588. & *in eadem* 17. *Martij* 1589.

Ultimò, pro hac ſententia videtur in terminis eſſe indicta deciſio S. Congregationis edita tempore Cardinalis Matthæi, videlicet:

Poſito tenore fundationis; Sint tres voces in præſentando Sacerdotem, & Capellanum d. Capellæ, qui ſerviat in Divinis eidem Capellæ, & ibidem continuè Divina celebret, Miſſam, & officia diurnia, & nocturna, & reſidentiam continuam faciat, &c.

Quæritur an Rector dictæ Capellæ teneatur reſidere, ac munia ſupradicta adimplere per ſeipſum. S. Congregatio cenſuit, hujusmodi Rectorem teneri reſidere, ac munia hujusmodi explere per ſeipſum.

26 Ubi notandum eſt, S. Congregationem non fuiſſe motam ex illis verbis: *ſint tres voces in præſentando unum Sacerdotem, &c.* quia ex hoc ſolùm infertur, ut Capella ſit Sacerdotalis, ſed non infertur, ut Sacerdos teneatur per ſeipſum inſervire: jam enim S. Congregatio declaraverat ex verbis fundationis, quòd debeat eligi Presbyter Capellanus, inferri tantùm, ut Capella ſit ſacerdotalis; ſed tamen Presbyterũ poſſe per aliũ inſervire, ed S. Congregatio mota eſt ſimpliciter ex illis verbis: *Et reſidentiam continuam faciat*, quæ important onus perſonale. Ex quibus cùm huic parti videantur favere jus commune, vulgaris uſus loquendi teſtatorum, obſervantia ſubſecuta, ac reſolutio S. Congregationis, videtur poſſe tutò reſponderi dictos Capellanos teneri per ſeipſos celebrare, ac propterea Capellã eſſe Sacerdotalem.

27 Quoad ſecundam inſpectionem, videlicet an requiratur ut Capellani præſentandi ſint actu Sacerdotes, quod eſt alterum caput dubitationis per manus transmiſſum. Videtur negativè reſolvendum; quia quotiescunque verba fundationis non reſpiciunt actum præſentationis, ſed potiùs illius proſecutionem, ſatis eſt, ut præſentatus ſit Sacerdos habitu, licèt non actu, Abb. in c. *Cùm in cunctis*, § *Inferiora*, *ſub n.* 10. & ibi etiam Dec. *n.* 12. *de elect.* Vital. in Clem. 2. §. *In illa n.* 16. poſt Imol. *col.* 10. *de ætat. & qualit.* & ſenſit ſæpiùs Rota; & præſertim in cauſa *Rom. Capellaniæ* 19. *Martii* 1586. *& die* 14. *Novemb.* 1586. & 23. *Ianuarii* 1589.

28 Et confirmatur, quia regula eſt in beneficiis Sacerdotalibus, ſufficere ſolam habilitatem ad Sacerdotium, cap. 2. *cum ibi not. de inſtit. lib.* 6. Abb. & Dec. poſt Innoc. in *d.* § *Inferiora*, Rolan. *conſ.* 42. *n.* 59. *lib.* 1. ubi teſtatur de communi, & in terminis Capellaniæ Sacerdotalis de recepta opinione

29 teſtatur Navar. *conſ.* 7. *in fin. de Preb.* Unde S. Congregatio cenſuit hujusmodi capellanias poſſe cõferri ſimplici Clerico, in ea tamen ætate conſtituto, ut intra annum ad Sacerdotium promoveri queat, niſi alia eſſent verba in fundatione poſita, quæ requirerent obtinentem tempore collatio-
30 nis eſſe actu Presbyterum. Verba autem præſentia fundationis ſunt, *Manuteneri debeant duo Capellani:* quæ habent potiùs tractum ſucceſſivum, quo caſu non requiritur qualitas actu, ſed ſufficit aptitudo, Alex. *conſ.* 101. *n.* 13. *lib.* 7. Soc. in l. *Solemnus, in fin. ff. de cond. & demonſtr.* Dec. *conſ.* 480. *n.* 8.
31 Ruyn. *conſ.* 9. *n.* 8. *lib.* 1. Hoc enim verbum, *manutenere*, in caſu præſenti idem importat, quod *alere*, ſeu *ſuſtentare*, quod vulgariter dicitur (*mantenere*) ut in ſimili conſuluit, Bald. *conſ.* 110. *per totum*, &
32 *conſ.* 145. *per totum, lib.* 3. In verbo autem, ſuſtentationis, quod æquipollet verbo, manutentionis, adeſt in puncto deciſio Rotæ in d. *Rom. Capellaniæ die* 19. *Martij* 1586. Ubi deciditur, verba illa in fundatione capellaniæ Sacerdotalis appoſita, nempè *pro ſuſtentatione unius Clerici, qui in Divinis inſerviat, &c.* non reſpicere actum præſentationis, ſed illius proſecutionem; ideoque non requiri Sacerdotium actu. Atque ex his videtur concludendum, capellam prædictam eſſe quidem Sacerdotalem, ſed non requirere Sacerdotium actu, & hæc pars mitior videtur, & magis conſona voluntati fundatoris, qui in ſecunda parte fundationis non meminit qualitatis Presbyteratus, ſicut fecerat in priori parte.

De hac materia ſcripſi latiſſimè in cap. *Ut Abbates*, & in cap. *Quæris, ſuprà de ætat. & qualit.* ubi plenè videas.

De Clericis non reſidentibus.

Cap. De cætero.

SUMMARIUM.

1 *Canonicus exiſtens in ſervitio Epiſcopi, percipit fructus beneficij, ſed non diſtributiones quotidianas.*

2 *Et quid de exiſtente in ſervitio inferioris Prælati, & num. 6.*

3 *Beneficiatus abſentibus de jure communi nihil debetur ex reditibus beneficii.*

4 *Abſentes pro ſervitio domini ſui pro præſentibus ſunt habendi.*

5 *Epiſcopi habere poſſunt duos Canonicos tantùm pro ſervitio ſuo, etiam ſine Capituli conſenſu, & non probata utilitate Eccleſiæ. Declaratur num.* 12.

6 *Prælati inferiores an uti poſſint opera duorum Canonicorum ſine Capituli licentia, vel non probata Eccleſiæ utilitate.*

7 *Epiſcopus an, & qualiter pro ſuo ſervitio habere poſſit ultra duos Canonicos, & num. ſeq.*

8 *Licentia Capituli non requiritur ut plures Canonici, quàm duo abeſſe poſſint ex cauſa utilitatis Eccleſiæ, ſed ſufficit licentia Epiſcopi.*

9 *Diſtributiones quotidianæ abſentibus non debentur, quantumcunque abſint ex juſta cauſa.*

10 *Diſtributionum quotidianarum quæ ſit natura.*

11 *Canonici duo, vel Beneficiati abſentes pro ſervitio Epiſcopi an percipere debeant ſine diminutione diſtributiones quotidianas, in quibus univerſi Capituli*

pituli reditus conſiſtunt, & n. ſeq. uſque in finem.

12 *Abſentes pro ſervitio Epiſcopi, quatenus Epiſcopus eſt, cenſentur abeſſe pro ſervitio Eccleſiæ.*

13 *Eccleſia eſt in Epiſcopo.*

14 *Beneficiati Cathedralis Eccleſiæ, ſicut & Canonici abſentes pro ſervitio Epiſcopi percipiunt integrè fructus beneficiorum ſuorum.*

15 *Canonici duo cogi poſſunt, etiam inviti, Epiſcopo inſervire.*

16 *Abſentiæ cauſa quædam probabilis eſt, quædam neceſſaria.*

17 *Diſtributiones quotidianas de jure communi integrè lucrantur duo Canonici in ſervitio Epiſcopi exiſtentes, ſi univerſi Capituli reditus hujuſmodi diſtributiones conſtent. Et quid poſt Concilium Tridentinum n. 29. uſq; in finem.*

18 *Diſtributiones quotidianæ ſuccedunt loco fructuum Præbendæ, ubi nulli ſunt reditus à diſtributionibus diſtincti, & n. 23.*

19 *Intellectus, cap.* Olim de verbor. ſignificat.

20 *Privilegia juris ita intelligi debent, ut aliquid operentur, & non ſint eluſoria.*

21 *Abſentia pro ſervitio Epiſcopi, & ſtudiorum cauſa æquiparantur.*

22 *Studiorum cauſa abſentes de jure communi integrè percipiunt diſtributiones quotidianas, in quibus reditus omnes conſiſtunt.*

23 *Idem in obtinentibus ex diſpenſatione Apoſtolica Canonicatum, & Parochialem.*

24 *Canonici nullum detrimentum ſentire debent ex abſentia, cùm non ſtat per eos quominus reſideant.*

25 *Diſtributiones quotidianæ debentur Canonico ab Eccleſiâ per vim expulſo.*

26 *Item injuſtè excommunicato, aut carceri mancipato, ſi anteà ſolitus erat Divinis intereſſe.*

27 *Victualia cur dicantur diſtributiones quotidianæ.*

28 *Diſtributiones quotidianæ propriè quæ ſint.*

29 *Canonici abſentes pro ſervitio Epiſcopi poſt Concilium Tridentinum percipere debent duas tantùm tertias partes diſtributionum, ubi alii non ſunt redditus à diſtributionibus ſeparati, & num. ſeq. uſq; in finem.*

30 *Diſtributiones ubi nullæ ſunt, vel tenues, tertia pars fructuum ſeparari debet, & in diſtributiones converti.*

31 *Fictio non eſt tantæ potentiæ, quantæ eſt veritas, & naturalis actus.*

32 *Natura primæva facilius retinetur, quàm nova inducatur.*

33 *Naturalis cauſa præfertur accidentali.*

34 *Canonici ſtudiorum cauſa abſentes poſt Concilium Tridentinum lucrantur duas tertias partes quotidianarum diſtributionum, in quibus redditus omnes conſiſtunt amiſſa alia tertia, quæ accreſcit inſervientibus.*

1 DE CÆTERO. Legitur dupliciter. Primò exponendo litteram, ibi, *In ſervitio tuo*, id eſt, Epiſcope; nam Epiſcopo loquitur ſecundùm Hoſt. in princ. Et juxta hanc lecturam ſummatur ſic. Qui eſt in ſervitio Epiſcopi percipit fructus beneficii tanquam reſidens, ſed non
2 diſtributiones quotidianas. Secundò legitur intelligendo litteram generaliter non tantùm in Epiſcopo, ſed etiam in quocunque alio Prælato habente in ſubditos ordinariam juriſdictionem, prout intelligit Innocentius, cujus opinionem ſequuntur communiter Doctores, ut hîc teſtatur Abb, *n.* 3. Nam littera ſimpliciter dicit, *In ſervitio tuo*, nec colligitur ex ſupraſcriptione, cui hæc Decretalis epiſtola directa fuerit. Et fortè Pontifex reſcripſit inferiori Prælato. Et eadem ratio militat in omnibus Prælatis reſpectu ſubditorum, ut dicunt J. Andr. Butr. Abb. & alii. Niſi tamen Canonici, vel inferiores clerici hoc malitioſè procurarent, vel affectarent, arg. l. 2. §. *Si quis caution.* & l. *qui mittuntur, cum duabus ſeqq. ff. ex quibus Cau. major.* ſecundùm Innoc. Hoſt. & Joan. Andr. Et juxta hanc lecturam Decretalis hoc intendit; Canonicus, qui in ſervitio Prælati, fingitur reſidere. Dividitur in duas partes. Primò ponit dictum. Secundò exceptionem, ibi, *Niſi fortè.*

3 Nota primò caſum in jure expreſſum, in quo Canonici percipiunt in abſentia fructus præbendæ: Regula enim eſt in oppoſitum, quia abſentibus nihil debetur ex reditibus beneficii; & hoc eſt jus commune, cap. *Cùm omnes*; ubi hoc notat gloſſ. 1. *ſuprà de Conſtitution.* cap. *Pervenit, il ſecondo, de appellat.* cap. *Inter quatuor*, & cap. *fin, infra eodem*, gloſ in cap. *prox. in ver. deſerviat, ſupra eodem*, Butr. *hîc num.* 2. & alii apud Covarr. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 13. *n.* 3. *verſ. Verùm.* Sed fallit in Canonicis in ſervitio Epiſcopi exiſtentibus, ut hîc patet. Et
4 ſufficit ut abſint pro ſervitio Epiſcopi, quatenus Epiſcopus eſt, licèt verè utilitatem Eccleſiæ non proſequantur, ſecundùm Doctores, ut latiùs dicam *infrà num.* 12. Ad hoc textus optimus, in l. *Teſtamento, ff. de alimen. & cibar. lega.* & in l. *Prædia*, §. 1 *ff. de fund. inſtrum.* ubi abſentes pro ſervitio domini ſui pro præſentibus ſunt habendi.

5 Dicit tamen notabiliter Hoſt. *hîc n.* 1. *verſ. Dicas*, hoc eſſe privilegium Epiſcopi ſpeciale, ut poſſit pro ſervitio ſuo uti opera duorum Canonicorum, etiam ſine Capituli conſenſu, & non probata utilitate Eccleſiæ, iidemque Canonici percipiant in abſentia fructus Præbendarum ſuarum.
6 Sed in aliis inferioribus Prælatis neceſſariam eſſe licentiam Capituli, vel ſaltèm probationem neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, cap. *Ex parte tua infra eod.* Et ſequitur Jo. Andr. *nu.* 1. Et hoc modo conciliari poſſunt opiniones, & lecturæ, de quibus ſuprà *in princ.* licèt Butr. & Abb. ambo *num.* 3 haud fideliter videantur retuliſſe verba Hoſtien.
7 Nam ſecundùm eos Hoſt. dicit Epiſcopum habere poſſe in ſuo ſervitio duos Canonicos, licèt non probet utilitatem Eccleſiæ; ſed ultra duos haberi non poſſe, niſi de Capituli conſenſu, & probata Eccleſiæ neceſſitate, vel utilitate. Sed verè Hoſt. nihil expreſſit de Canonicis ultra numerum duorum; ſed de Prælatis inferioribus, inter quos, & Epiſcopum conſtituit illam differentiam utilita-
8 tis Eccleſiæ, ut ex illius verbis videre eſt. Præterea in ſecundo caſu Hoſtienſ. non requirit conſenſum Capituli, & probationem prædictam copulativè, ſicut referunt Butr. & Abb. ſed alternativè ait enim, In aliis autem Prælatis inferioribus requirenda eſt Capituli licentia, vel ſaltèm probatio, &c. Et meritò, quia ſufficit licentia Epiſcopi ut Canonici abeſſe poſſint ex cauſa neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiæ, c. *Cùm non deceat, de elect. in 6.* & cap. *un. de Cler. non reſid, eod. lib.* dictum tamen ipſorum eſt in ſe verum, quia Epiſcopus non poteſt in ſuo ſervitio adhibere ultra duos Canonicos, ut probatur in dicto cap. *Ad audientiam, infra eo.*

odem;ubi omnes notant. Et quamvis hæc Decretalis loquatur ſimpliciter de Canonicis ſine ulla numeri præfinitione; tamen declarari, & reſtringi debet per d.cap. *Ad audientiam*, quod ſpecialiter loquitur de duobus,idque Eccleſiarum uſus approbavit.

9 Secundò nota in verſ. *Niſi fortè*,victualia,ſeu diſtributiones quotidianas non deberi abſentibus, quantumcunque abſint ex juſta cauſa, ſicut non debentur Canonicis in ſervitio Epiſcopi exiſtentibus,ut hic patet,& not.Petr.de Anchar. *in ſecundo notabili.* Etenim harum diſtributionum ea eſt natura,ut non debeantur iis,qui fictè,& per juris interpretationem,ſed his tantùm,qui verè ſtatis horis interſuerint,ut in cap. *unico infra eod. libro 6.* innovato à Concilio Tridentino in *cap. 12. verſ. Diſtributiones verò, ſeſſ. 24.* & tradit Covarr. *lib. 3. variar reſolut. cap. 13. num. 2. verſ. Nam harum diſtributionum.*

An autem, & in quibus caſibus obtinentes beneficia in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis licitè percipere poſſint in abſentia fructus præbendæ,vel diſtributiones quotidianas, ſcripſi latiſſimè in cap. *Licet, infra tit. prox. à num. 15. uſque ad num. 171.*

11 QUÆRO, An duo Canonici, vel Beneficiati abſentes pro ſervitio Epiſcopi percipere debeant integrè diſtributiones quotidianas, in quibus univerſi Capituli reditus conſiſtunt.

Contigit hic caſus in Eccleſia Cathedrali Leirienſi,in qua non ſunt præbendæ diſtinctæ, neque aliqui fructus,ut vocant,groſſi, ſed omnes redditus Menſæ Capitularis conſiſtunt in diſtributionibus quotidianis, quæ dividuntur inter beneficiatos horis Canonicis, & divinis officiis intereſſentes, ac inter eos, qui pro intereſſentibus habentur. Sed cùm ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus duos ex his beneficiatis in ſuo ſervitio detineat, & eorum opera utatur in cauſis viſitationum, & aliis ſimiliter juſtis & honeſtis, ab eodem Epiſcopo quæſitum eſt.

An ſtante decreto, *cap. 12. ſeſſ. 24.* Concilii Tridentini iidem duo beneficiati,ut præfertur,in ſervitio Epiſcopi exiſtentes percipere debeant ſine diminutione hujuſmodi diſtributiones.

13 Pro ſolutione præſentis dubii ſupponendum eſt duos Canonicos, qui abſunt pro ſervitio Epiſcopi,percipere fructus præbendarum ſuarum,juxta textum hic,& in d. cap. *Ad audientiam, infra eodem*,& utrobique notant Doctores. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de Vicar. Epiſc. num. 5.* & *tit. de diſpenſ. de non reſiden. à num. 37.* Sylveſt. *in ſumma, in ver. reſidentia num. 7.* & Navarr. *in Man. cap. 25. numer. 121.*

Ratio eſt,quia abſentes ab Eccleſia pro ſervitio Epiſcopi,ubi ſervitium vel neceſſarium,vel utile eſt Eccleſiæ,& reſpicit Epiſcopum,quatenus Epiſcopus eſt,juris cenſura præſentes reputantur, & cenſentur inſervire Eccleſiæ, d.c. *Ad audientiam*; ibi, *cum abſentes dici non debeant, ſed præſentes, qui tecum pro tuo, & ipſius Eccleſiæ ſervitio commorantur.* Et ſervitium Epiſcopi quatenus Epiſcopus eſt, cenſetur quaſi ſervitium Eccleſiæ, cui præſidet, cum Eccleſia ſit in Epiſcopo, cap. *Scire debes, 7. q. 1.* c. *Similiter, 16. q. 1.* cap. *Hæc hujus placiti, 12. q. 2.* & notat hic gloſſ. 1. Hoſt. *in princip.* & reliqui omnes. Et quamvis Innocen. dicat oportere ut neceſſitas,& utilitas vel Epiſcopi, vel Eccleſiæ adſit, tamen intellexit de Epiſcopo, ut Epiſcopus eſt; tum quia allegat textum in d. cap. *Ad audientiam*, qui hùc habet ſenſum,ut mox patebit. Tum quia Innocentius ſubdit:aliàs cum non pertineret ad officium ſuum,non poſſet eis præcipere, cap. *Quia frater, 7. quæſt. 1.* & notatur in cap. *Ad aures, ſuprà de tempor. ordinat.* Itaque ſicut abſens pro utilitate, & ſervitio ſuæ Eccleſiæ percipit fructus beneficii,quia reſidere, & illi inſervire cenſetur, cap. *Ex parte tua, infra eod.* cap. *Cùm non deceat, de elect. libro 6.* Sic eadem cenſura juris abſentes in ſervitio Epiſcopi dummodo ſervitium ad eundem, quatenus Epiſcopus eſt, & ad Eccleſiæ utilitatem ordinetur, omnes beneficii fructus percipere debent. Idque apertè elicitur ex textu in d. cap. *Ad audientiam, inf. eod.* qui cùm in principio egerit de abſentibus pro ſervitio Epiſcopi; poſtea in fine dicit eos in Epiſcopi, & Eccleſiæ ſervitio commorari,planè ſignificans ſervitium Epiſcopi uſq; adeo cum Eccleſiæ ſervitio eſſe conjunctum, ut qui pro ſervitio Epiſcopi abſunt, in Eccleſiæ ſervitio commorari dicantur.

14 Quæ omnia habent locum non ſolùm in Canonicis,verùm etiam in quibusvis aliis ejuſdem Eccleſiæ beneficiatis, prout ſupponit Innoc. *hic in princ.* & ferè omnes in d. cap. *Ad audientiam*, Sylveſt. *in ver. reſidentia, n. 7* Rebuff. *ubi ſuprà, n. 36.* & Navarr. *d. cap. 25. n. 121.*

15 Qui ſanè duo Canonici,vel Beneficiati non ſolùm ultrò debent ſuo Epiſcopo inſervire in his, quæ reſpiciunt ipſius,& Eccleſiæ utilitatem ut ex proximè relatis patet; verùm etiam ad id inviti ab eodem poſſunt cogi, ut ſentit gloſſ. in d. cap. *Ad audientiam, in ver. Ut duo, in fine*, ibi, *ultra duos non poſſe cogere*, & ibi etiam Abb. *num. 3.* poſt Innocen.

16 in d. cap *De cætero.* Quo fit ut cauſa abſentiæ prò ſervitio Epiſcopi non ſolùm ſit juſta, & probabilis,verùm etiam neceſſaria, propterea quod eſt juſtificata, & approbata à jure, atque includens neceſſitatem,quia poteſt quiſpiam illorum ad abſentiam neceſſariò cogi, prout in cauſa militiæ, legationis,& ſimilium reſolvunt gloſſ. *fin. in princ.* Bart. & DD. in l. *ult. ff. de in integr. reſt. tut.* Jaſ. *num. 3. ibidem*, & recentiores, in §. *Rurſus inſtit. de action.* dum diſtinguunt cauſas abſentiæ, ut quædam ſint probabiles,& neceſſariæ ſimul; aliæ verò probabiles tantùm,& non neceſſariæ, veluti cauſa ſtudii,ex qua etſi quis poſſit abeſſe, non tamen cogitur neceſſariò.

17 Quibus ita ſuppoſitis,verius videtur in caſu de quo agimus, duobus Canonicis, ſeu beneficiatis Eccleſiæ in ſervitio Epiſcopi abſentibus,quod ſpectat ad juris communis diſpoſitionem,dari debere ſine diminutione hujuſmodi diſtributiones, ex ſequentibus.

18 Primò, quia in Eccleſiis, in quibus non ſunt præbendæ diſtinctæ, neque etiam fructus groſſi, ſed omnes redditus conſiſtunt in diſtributionibus, quæ ſingulis diebus & horis diſtribuuntur inter illos qui interſunt, & nihil datur non intereſſentibus; tales diſtributiones ſuccedunt in locum præbendarum,& fructuum,quos groſſos communiter appellamus, ut expreſsè notat gloſſ. *penult. verſ. Et ad hoc facit*, & *verſ. Sed quid dicis*, in cap. *un. infra eod. lib. 6* quam ibi ſequuntur Gemin. §. *qui verò, num. 14.* Franc. *num. 8.* & reliqui omnes. Sed in Eccleſia prædicta nullæ ſunt præbendæ, aut fructus groſſi, ſed totum in diſtributionibus conſi-

ſtit,quæ intereſſentibus diſtribuuntur, & nihil datur eis,qui non interſunt. Ergo tales diſtributiones jure debentur beneficiatis in Epiſcopi ſervitio commorantibus, cum ex juris diſpoſitione illis debeantur fructus ſuarum præbendarum.

19 Secundò,pro hac ſententia facit textus in cap. *Olim,de verbor.ſignif.* juxta intellectum gloſſ. *penult.*& aliorum ibidem poſt Hoſt.& Joan. Andr. quos referunt,& ſequuntur gloſ.pragm. ſanctionis,*tit. Quo tempore quuque debet eſſe in Choro*, §.*Iubet,ver.Diſtributiones.* Pariſ *conſ.* 32. *num.*7.*lib.*4. Anton.de Butr. & alii complures *hic*, ſecundùm quos in d.cap.*Olim.* manualia beneficia, hoc eſt diſtributiones quotidianæ debentur ei, qui non intererat horis, & juris cenſura reſidere fingebatur,quia videlicet in Eccleſia, de qua textus ille agit,non erant præbendæ diſtinctæ,aut aliqui fructus groſſi, ſed omnes reditus conſiſtebant in illis manualibus beneficiis, ſeu quotidianis diſtributionibus, quæ cùm ſuccedant in locum fructuũ præbendæ,quos Canonici ſinguli habere debent, cap.*Relatum de præben.*ne detur Canonia ſine præbenda,cap.*Dilectus,il* 1.*eod.tit.* hæ diſtributiones ſapiunt naturam fructuum præbendæ, in quorum locum ſubrogantur in his Eccleſiis, quæ alios fructus non habent,juxta regulam textus in cap. *Eccleſia,ut lit.penden.* Unde ſicut in Eccleſiis habentibus præbendas, & fructus groſſos, tales fructus debentur his,qui in Epiſcopi ſervitio commorantur,ut ex initio relatis patet: ſic in aliis Eccleſiis, ubi nec præbendæ, nec alii groſſi fructus habentur, ſed reditus omnes in diſtributionibus conſtant, illas abſentes in Epiſcopi ſervitio habere debent.

20 Tertiò,ſuadetur hæc ſententia ex hoc,quia certum eſt privilegia à jure communi indulta ſemper ita eſſe intelligenda,ut juxta concedentis intentionem operentur, ne alias ſint fruſtratoriæ. cap.*In his,verſ.Cùm autem,de privileg.* cap. *Si Papa, eod.tit.lib.*6.tradunt Ant.de Butr *conſ.*19.*n.*3.Cravett.*conſ.*135.Rebuff.*in prax.tit.de differentia inter reſcriptum,& privilegium,n.*10. Si autem in his Eccleſiis,in quibus nulli ſunt fructus groſſi,& totum in diſtributionibus conſiſtit, hujuſmodi diſtributiones non deberentur abſentibus in ſervitio Epiſcopi,utique privilegium,de quo in hac Decretali pro his, qui in Epiſcopi ſervitio commorantur,nihil omninò operaretur,ſed eluſorium eſſet, quod abſurdum eſt, & contra juris intentionem, prout arguit,& concludit gloſ. *fin.* communiter recepta,in cap.*licet,infra de præben.*

21 Quartò,urget maximè pro hac parte quod juxta communes traditiones æquiparantur in jure qui in ſcholis ſtudiorum cauſa abſunt, & qui in Epiſcopi ſervitio exiſtunt, ut hic per gloſſ.*fin.*& Doctores,& per Hoſt.*in ſumma hoc tit.* §.*Qualiter*, Hoied.*de benef.plur.in cap.*10.*num.*8. ſed ſtudentibus debentur omnes præbendarum, ſeu benefi-
22 ciorum fructus integri, exceptis diſtributionibus quotidianis,cap.*fin.de Magiſtr.*cum ſimil. Ergo & abſentibus in ſervitio Epiſcopi, ita ut aliquid eis non ſubtrahatur præter quotidianas diſtributiones, ut hic patet in verſ. *neque quidquam ſubtrahi debeat*,&c.At jure conſtitutum eſt ut in Eccleſiis, in quibus beneficiati non habent alias præbendas, aut maſſam groſſam, & totum in diſtributionibus conſiſtit,hujuſmodi diſtributiones dentur abſentibus in ſtudio,ut conſtat ex his,quæ notant gloſſ. *fin.*in d.cap. *Licet de præben.* Hoſt. *in ſumm. tit. de Magiſtr.num:*9. Oldrad.*conſ.*300.*num:*10. gloſſ. pragmat. ſanct. *tit.quo tempore quiſque debet eſſe in Choro*,§.*Iubet,in ver.diſtributiones*, Rebuff. *de privileg.ſcholar.privileg.*31.*num:*12. & Cravett. *conſ.* 125.*num:*24. Ergo eo caſu dari etiam debent abſentibus pro ſervitio Epiſcopi. Quod in hac ſpecie probat idem Hoſtienſ. *ubi ſupra.* & Abb.*hic verſ.Secundo quæritur.* Quibus addo à fortiori eaſdem diſtributiones dari debere abſentibus in ſervitio Epiſcopi:nam cauſa ſtudii quamvis ſit juſta& probabilis,nihilominus non eſt neceſſaria; cùm tamen hæc inſerviendi Epiſcopo non ſolùm juſta, & probabilis,ſed etiam neceſſaria ſit, ut ex ſupra notatis conſtat.

Et confirmatur hoc ipſum ex nonnullis declarationibus S.Congregationis Concilii. Aliquando enim cenſuit legentem Theologiam quamdiu legit,pro reſidente haberi ut recipiat omnes fructus,præter diſtributiones quotidianas,ſuppoſito quod adſit maſſa groſſa,ſeu præbenda, &c. Sanè verba illa *ſuppoſito*,&c. declarant ea, quæ immediatè præcedunt,ibi, *præter diſtributiones quotidianas*,&c.Et ita ſenſus eſt ut non debeat illas percipere ſi adſit maſſa groſſa, ſeu præbenda; Quod ſi non adſit,ut quia totum conſiſtat in diſtributionibus,eas percipere debeat. Ergo ſuppoſita prædicta æquiparatione eorum,qui ſtudent, & qui Epiſcopo inſerviunt, declaratio illa ſatis concludit utroque caſu deberi quotidianas diſtributio-
23 nes,ubi nulla adſit maſſa groſſa,ſeu præbenda. Id ipſum conſtat ex alia declaratione Eugub. in hæc verba (Si nullæ ſint præbendæ eo quod Canonicatus tantùm diſtributiones habeant, idem ſtatuendum eſt,quod de præbendis, cùm in illarum locum ſuccedant,&c.) Item ex alia Caſalen.quæ ſic ſe habet. (Canonicatum & Parochialem habens ex præſcripto Bullæ Pii V. diſtributiones quotidianas lucratur,ſi Canonicatus conſiſtat ſolùm in diſtributionibus quotidianis non habens præbendam.)

24 Poſtremò,ſi Epiſcopus poteſt, ut ſupra notavimus,compellere beneficiatos ut ad ipſius ſervitium accedant,& ita abſentia hæc non ſolùm probabilem,verùm etiam neceſſariam inducit. Contra juſtitiam videtur ut qui poteſt ad Epiſcopi ſervitium per cenſuras,vel aliter cogi, & parere tenetur, dum ſic coactus & impeditus ab Eccleſia recedere compellitur, amittat hujuſmodi diſtributiones;Cùm imputari non debeat ei,per quem non ſtat ſi non faciat quod per eum fuerat faciendum,ut in Regula ſexti *imputari*, & in regula *cùm non ſtat.* Et nemo debeat incurrere in pœnam,aut detrimentum ſentire pro eo, ex quo præmium & laudem promeretur, quia officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum,cap.2.ubi gloſſ. *de fidejuſſor.* & cap.*Cùm non deceat,in princ.*ubi gloſſ. 2. *de elect. libro* 6. Itaque ubi Canonicus ſuo Epiſcopo obtemperans inſervit eidem,& propterea abeſt;non debet ipſi imputari quod horis & divinis officiis non interſit:Inſuper ſic obtemperans in re licita, & neceſſaria,præmium & non diſpendium ſentire debet. Sed imputaretur ſibi, diſpendiumque ſentiret, & officium ſuum ei damnoſum eſſet; ſi quandiu ſic invitus & obediens degit in ſervitio Epiſcopi, amitteret quotidianas diſtributiones.
25 Ergo.&c. Porrò is,per quem non ſtat,quo minus in ſuo beneficio reſideat, nullum ob non reſiden-

tiam

iam detrimentum ſentire debet. Ac propterea reſolvunt Doctores Canonicum expulſum per vim, cui reſiſtere non poteſt, veluti per potentiam alicujus coactum ab Eccleſia recedere, diſtributiones quotidianas percipere debere. Calder. conſ. 17. notatur in d. cap *un. infra eod. lib. 6.* Et teſtatur communem eſſe opinionem, Pariſ. *conſ. 32.* 26 *num. 19. lib. 4.* Covarr. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 13. num. 8. verſ. Decimò.* Idemque in eo qui abeſt, & non inſervit propter excommunicationem, vel carcerem abſque ſua culpa, tradit Felin. in cap. *Apoſtolicæ, num. 12. de except.* Pariſ. & alii, ut per Gutierr. *in Quæſtionibus Canonicis, cap. 1 num. 137.* declarantes hoc procedere in eo, qui ante excommunicationem vel carcerem ſolitus erat divinis intereſſe. Ergo, ſaltem in caſu, ubi nulli ſunt fructus, idem dicendum in eo, qui abſque ſua culpa, vel fraude aliqua cogitur invitus commorari in ſervitio Epiſcopi.

27 Quibus non obſtat hæc Decretalis, ubi eſt expreſſum, abſentibus in ſervitio Epiſcopi dari non debere victualia, ubi gloſſ. & Doctores interpretantur victualia eſſe diſtributiones quotidianas, quia ſic appellantur multis in locis, eo quod in victum quotidianum præſtentur, ut videre eſt in d. c. *un.* ibi: *quotidianas diſtributiones, quæ aliàs manualia beneficia, ſeu victualia nuncupantur,* & in c. *Olim, de verbor. ſignificat.* Unde hinc multi deducunt hujusmodi quotidianas diſtributiones nunquam deberi abſentibus pro ſervitio Epiſcopi: nam reſpondetur textum noſtrum, ac jura omnia, quæ in contrarium facere videntur, procedere in diſtributionibus quotidianis, quæ diſtinguuntur à fructibus groſſis, & à præbenda, hoc eſt in illis, quæ ultra fructus groſſos aut præbendas diſtribuuntur inter eos, qui horis Canonicis interſunt; quia hæ ſunt veræ & propriæ diſtributiones, de quibus agunt textus & DD. in contrarium citati, dum dicunt diſtributiones quotidianas non dari his, qui Epiſcopo inſerviunt, docent aut ſtudent in Scholis, prout conſtat ex ſupra relatis, & explicant gloſ. in Extravagan. *in ver. In totum, Ne ſede vacan.* inter Communes, gloſ. *penult.* & DD. in eod. cap *un. de Cler. non reſident. in 6.* gloſſ. & alii in cap. *Licet, de preben.* gloſſ prag mat. Sanct. *tit. Quo tempore quiſque debet eſſe in Choro, §. Iubet, in ver. Diſtributiones.* Rebuff *in concordatis, tit. de collat. § Primum, verſic. Diſtributionum,* Pariſ. *conſ. 32. num. 5.* & *conſ 33. num. 2. lib. 4.* Covarr *lib. 3. variar. reſolut. cap. 13. in princ.* quæ procedere non poſſunt in aliis diſtributionibus, quæ diſtribuuntur in Eccleſiis, ubi nulli ſunt fructus groſſi, aut Præbendæ, & omnes reditus in diſtributionibus conſiſtunt. Nam cùm ſuccedant in locum præbendæ, & maſſæ groſſæ, non incongruè fructus dici poſſunt. Quapropter de jure communi ſine diminutione dari debent abſentibus in Epiſcopi ſervitio, cum illis aliàs dari debeant fruct⟨u⟩s ſuarum præbendarum. Quod verum eſſe conſtat etiam ex hac Decretal. & ex dict. cap. *Licet.* & cap. *Cùm non deceat, de elect. in 6.* dum diſponunt abſentibus in Epiſcopi ſervitio, vel in Scholis, aut pro Eccleſiæ utilitate deberi omnes fructus, præter diſtributiones quotidianas.

28 Cæterùm quæ ſuperiùs dicta ſunt, procedunt quidem inſpecta juris communis diſpoſitione, ſecundùm quam abſentes ex legitima cauſa percipere debent integras diſtributiones, in quibus univerſi Capituli reditus conſiſtunt. At poſt Concilium Tridentinum ita ſunt temperanda, ut ſic abſentes percipiant duas tertias illarum partes duntaxat, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus accreſcit.

Differentiæ ratio ea eſt, quia de jure communi ne privilegium ſit eluſorium, & ne detur Canonia ſine Præbenda, ut conſiderant gloſ. & DD. in d. c. *un. diſtributiones* omnes eo caſu ſuccedunt loco fructuum; ideoque abſentes pro ſervitio Epiſcopi illas percipere debent abſque diminutione, quemadmodum ſine diminutione fructus præbendæ perciperent, ſi à diſtributionibus eſſent diſtincti, ut habetur in d. c. *Ad audientiam, infra eod.* ponderando verbum, *integrè.* Sed aliud dicendum eſt poſt

30 Concilium, quia decreto *cap 3. ſeſſ. 21.* ſtatuitur ut ubi nullæ ſunt diſtributiones, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur, ab Epiſcopo ſeparetur tertia pars fructuum præbendæ, & in diſtributiones quotidianas convertatur, quæ inter Dignitates obtinentes, & cæteros divinis intereſſentes pro-

31 portionabiliter dividantur. Ex mente igitur S. Synodi eſt, ut in illis caſibus, in quibus diſtributiones ſuccedunt loco fructuum, tertia illarum pars retineat primævam naturam diſtributionum, in quas etiam veri fructus ex præſcripto Concilii debuiſſent converti: abſurdum enim eſſet, ut magis operaretur fictio in caſu ficto, quam veritas in caſu vero, cùm fictio non ſit tantæ potentiæ, quantæ eſt veritas, & naturalis actus, ut inquit Bald. in l. 4. *C. de Velleianum,* & *conſ. 337. In primis videndum nu. 2. verſ. Item nec debet, lib. 1.* & Paul. de Caſtr. *conſ. 21 Primum dubium, in fine lib. 1.* Sed in caſu vero abſentes ex juſta cauſa, ſi veri fructus extarent, deberent amittere tertiam illorum partem ob converſionem ab Epiſcopo faciendam in diſtributiones quotidianas. Ergo illam amittere debent etiam in caſu ficto, id eſt, cùm diſtributiones per fictionem ſeu juris interpretationem in locum fructuum ſubrogantur. Præterquam quod ex contrario ſequeretur, ut plus perciperent abſentes in illis Eccleſiis, in quibus reditus omnes conſiſtunt in diſtributionibus, quàm in illis, in quibus extarent fructus à diſtributionibus diſtincti, quia hoc ſecundo caſu abſentes pro ſervitio Epiſcopi perciperent ſolummodo fructus, amiſſis diſtributionibus, cùm tamen in primo nihil prorſus amitterent. Et ſic diſtributiones quotidianæ inductæ ad divini cultus augmentum, operarentur illius diminutionem contra juris regulas, & contra rationem expreſſam in d. *cap. 3. ſeſſ. 21.* ibi, *ne qua in parte minuatur divinus cultus, ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur.*

32 Quibus accedit, quod facilius primæva natura retinetur, quàm nova inducatur, arg. l. *per retentionem, C. de uſufr.* & l. 2. ubi Bald. *in 3. notab. C. de fideicomm.* Et naturalis cauſa præfertur accidentali, Abb. *conſ. 70. Videtur, num. 2. verſ Præterea lib. 1.*

33 Sed fructus præbendæ ex præſcripto Concilii debent eorum naturam immutare pro tertia parte, & novam accidentalem diſtributionem induere. Ergò longè magis eandem naturam retinere debent pro tertia parte reditus illi, qui jam à principio ſunt veræ diſtributiones quotidianæ.

34 Poſtremò ſæpius reſpondit S. Congreg. Concilii, abſentes ſtudiorum cauſa percipere debere fructus præbendæ tantùm, amiſſis diſtributionibus quotidianis.

Quod

Quòd ſi univerſi Capituli reditus hujuſmodi diſtributionibus conſtent, lucrari debere duas tertias illarum partes, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus accreſcit. Ergo idem dicendum in Canonicis abſentibus pro ſervitio Epiſcopi propter æquiparationem, de qua ſupra *nu.* 21. arg. cap. *Inter corporalia, de translat. Epiſc.* cum ſimilib.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS.

Cap. Ex parte.

SUMMARIUM.

1 *Prælatus, vel Clericus non reſidens, qui citatus non revertitur, privandus eſt, niſi habeat juſtum impedimentum.*

2 *Prælatus abſens etiam per decennium ex hoc ſolo non cenſetur habere Eccleſiam pro derelicta.*

3 *Rediiſſe non dicitur, qui ſtatim recedit.*

4 *Prælatus qui ad Eccleſiam revertitur, & ſtatim recedit, amplius non eſt monendus.*

5 *Prælatus abſcedens, cui certus terminus fuit præfixus ad redeundum, lapſo termino privari poteſt ſine alia monitione.*

6 *Dummodo in conceſſione licentiæ fuerit monitus redire in termino.*

7 *Privatio revocatur poſtquam Prælatus abſens docuerit de legitimo impedimento.*

8 *Epiſcopus, qui tantùm præeſſe deſiderat, & non prodeſſe, non eſt dicendus Epiſcopus.*

9 *Prælati curam animarum habentes tenentur in ſuis Eccleſiis perſonaliter reſidere.*

10 *Reſidentiam Paſtorum an Concilium Tridentinum definierit eſſe de jure divino, uſque ad num* 20. *& num.* 28.

11 *Epiſcopi tam præſentes, quàm abſentes an poſſint paſtoralia munera aliis delegare, & num.* 28. *&* 67. *verſ.* Demum non obſtat.

12 *Aſſiſtere an importet perſonalem præſentiam, & num* 31.

13 *Papa habet curam, vigilantiam, & ſollicitudinem omnium Eccleſiarum, & populi Chriſtiani in univerſo orbe.*

14 *Deſerere quid ſit, & num* 31.

15 *Reſidentia debet eſſe laborioſa, & non otioſa.*

16 *Epiſcopum non habere, vel habere inutilem, paria ſunt.*

17 *Epiſcopus quamvis poſſit aliquando gregem deſerere corporaliter, numquam tamen poteſt illum deſerere ſpiritualiter.*

18 *Ius divinum nulla poteſt deſuetudine aboleri.*

19 *Hæreticus eſt qui negat aliquem ex articulis ab Eccleſia diffinitis.*

20 *Epiſcopi, & alij inferiores, quibus cura animarum incumbit, an teneantur jure divino in ſuis Epiſcopatibus vel Eccleſiis perſonaliter reſidere, & num. ſeq. uſq; ad n.* 75.

21 *Ambroſius Catharinus fortè omnium primus aſſeruit Paſtorum reſidentiam eſſe de jure poſitivo humano.*

22 *Conſuetudo inſerviendi per Vicarium in beneficio curato, & fructus in abſentia percipiendi, valida eſt ſecundùm aliquos.*
Contrarium, n. 27.

23 *Diſpenſatio ad duo curata eſt de jure poſitivo, & ideo concedi poteſt per Papam, etiam ſine ulla cauſa.*
Contrarium num. 56. *& ſeq. Declaratur, num.* 61
Deſtruere ejus eſt, cujus eſt condere, ibidem.

24 *Papa poteſt bona Eccleſiæ curata in feudum concedere & ſtatuere, ut cura per Cappellanum à feudatario deputandum exerceatur, & n.* 65.

25 *Reſidentiam in Epiſcopatibus & beneficiis curatis eſſe de jure divino, qui authores ſenſerint.*

26 *Reſidentiæ præceptum quo ſenſu dicatur eſſe de jure divino.*

27 *Conſuetudo etiam immemorabilis percipiendi fructus beneficii curati in abſentia, eique per Vicarium inſerviendi, eſt corruptela.*

28 *Reſidentiæ præceptum in Epiſcopatibus, & beneficiis curatis eſſe de jure divino, multipliciter oſtenditur.*

29 *Epiſcopi tenentur præcepto divino oves ſuas verbi Dei prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, & bonorum operum exemplo paſcere.*

30 *Medium ſine quo finis eſſe non poteſt, cadit ſub obligatione finis.*

31 *Abſentes dicuntur Eccleſiam deſerere.*

32 *Epiſcopi præcepto divino tenentur ad curam animarum propter illarum ſalutem, qui eſt finis obligationis Epiſcopalis.*

33 *Epiſcopalis dignitas inſtituta eſt à Domino propter officium.*

34 *Media, quibus Epiſcopum uti oportet ad curam animarum, quæ ſint.*

35 *Epiſcopi & Parochi jure divino per ſeipſos, ac ſi legitimè impediti fuerint, per alios prædicare tenentur, & nn. ſeqq.*
Epiſcopum oportet eſſe Doctorem, ibidem.

36 *Paſtor dicitur occidere quos tacendo noluit increpare.*

37 *Prædicatio eſt munus præcipuum ipſius Epiſcopi.*

38 *Paſtoris officium præcepto Evangelico incumbit ipſimet Epiſcopo, nec poteſt alteri demandari, & nu. ſeq. uſq; ad n.* 54.

39 *Viſitatio Prælati curam animarum habentis eſt de jure divino.*

40 *Officium paſcendi per bonorum operum exemplum perſonaliſſimum eſt, nec poteſt impleri per miniſtros, & nn. ſeqq.*

41 *Epiſcopi dicuntur lux mundi.*

42 *Exemplum vitæ eſt veluti quoddam perpetuum prædicandi genus.*

43 *Epiſcopi debent in ſeipſis oſtendere qualiter alios in domo Dei oporteat converſari.*

44 *Epiſcopus pauper ut extra ſuam diœceſim alteri Epiſcopo inſerviat, abuſus eſt deteſtabilis.*

45 *Agris ſiti ſitientibus, alieni non ſunt irrigandi.*

46 *Altare unum non debet diſcooperiri, ut aliud cooperiatur.*

47 *Epiſcopi titulares in Eccleſia ſunt per accidens.*

48 *Epiſcopos titulares ſine rationabili cauſa creare abuſionis eſt.*

49 *Epiſcopus in diœceſi aliena non eſt Paſtor, ſed mercenarius.*

50 *Debitor in officiis & muneribus perſonalibus non liberatur ſi per alium facit.*

51 *Sacerdos officium, vel Miſſam celebrans per alium ſatisfacit his, pro quibus tenetur offerre, ſed non ſuæ obligationi.*

52 *Subſtitutus non admittitur ubicumq; electa eſt induſtria perſona.*

53 *Epiſcopus qualis ſit eligendus.*

54 *Epiſcopi poteſtatem juriſdictionis accipiunt immediati*

diatè à Papa; ſed poteſtatem Ord. immediatè à Deo.

5 *Paſcendi officium incumbit Epiſcopo ex divina inſtitutione, quæ ab Eccleſia immutari non poteſt.*

6 *Papa quomodo diſpenſare poſſit ſuper reſidentia in Epiſcopatibus, & beneficiis curatis, & nn. ſeqq.*

7 *Diſpenſatio dupliciter accipitur.*

8 *Papa diſpenſare poteſt ſuper Evangelio illud interpretando.*

9 *Diſpenſatio ad plura beneficia curata quam cauſam requirat, & nn. ſeqq.*

10 *Diſpenſatio ad jus naturale non pertinet, ſed ad poſitivam.*

11 *Diſputare non licet de factis Papæ.*

12 *Diſpenſatio non habens reſpectum ad bonum commune, irrationabilis eſt.*

13 *Acceptio perſonarum non debet eſſe apud Papam.*

14 *Bona Eccleſiaſtica ſunt Dei.*

15 *Diſpenſatio intuitu carnalitatis, & affectionis non dicitur diſpenſatio, ſed diſſipatio.*

16 *Dignitatem obtinens, cui ſit annexum beneficium curatum, reſidere debet in dignitate, & conſtituere Vicarium perpetuum in Parochiali.*

17 *Vicarius perpetuus dicitur curatus, & Paſtor animarum.*

18 *Reſidentiæ præceptum in Epiſcopatibus, & Curatis per ſe obligat non tantùm ſemper, ſed etiam ad ſemper.*

19 *Præcepta affirmativa in quo differant à negativis.*

20 *Reſidentiæ præceptum licet affirmativum, includit in ſe præceptum negativum.*

21 *Epiſcopales actus ſunt in triplici differentia.*

22 *Paſtorem ita oportet eſſe aſſiduum muniis Epiſcopalibus, ut actum paſcendi ferè nunquam intermittat.*

23 *Paſcendi actus eſt principalis actus Epiſcopi.*

24 *Epiſcopus quandoque per accidens ad perſonalem reſidentiam non tenetur.*

25 *Epiſcopus quibus ex cauſis excuſetur à perſonali reſidentia.*

26 *Impedimentum duplex.*

27 *Epiſcopus an poſſit ab Eccleſia abeſſe ex cauſa infirmitatis.*

28 *Perſecutionum duæ ſunt ſpecies, & quæ præbeat Epiſcopo juſtam cauſam recedendi ab Eccleſia.*

29 *Negotium excuſans Epiſcopum à reſidentia tripliciter conſideratur.*

30 *Epiſcopus an poſſit abeſſe à diœceſi pro tuendis juribus Eccleſiæ ſuæ, & n. 88.*

31 *Et quid pro neceſſitate ſpirituali alterius Epiſcopi.*

32 *Epiſcopi licitè ſunt legati ad pacem inter Principes Chriſtianos.*

33 *Secus ad negotia temporalia.*

34 *Epiſcopus an & quando licitè abeſſe poſſit à diœceſi pro negotiis univerſalis Eccleſiæ, vel pro ſervitio Papæ, & nn. ſeqq.*

35 *Epiſcopus an eſſe poſſit Officialis in Romana Curia.*

36 *Conditio perſonæ an & quando excuſet Epiſcopum à reſidentia.*

37 *Perſecutionis tempore an liceat Prælato fugere, & plebem derelinquere.*

38 *Prælatus ut abeſſe poſſit à ſua Eccleſia non ſufficit legitima cauſa, ſed requiritur etiam licentia.*

1 EX PARTE, il primo Privandus eſt Prælatus, vel Clericus non reſidens, qui citatus nõ revertitur intra congruum terminum ſibi aſſignatum, niſi habeat juſtum impedimentum. Hoc dicit cum duobus capp. ſeqq. Communis diviſio. Secunda, ibi, *Quia igitur.* Et ſecundùm Hoſtienſem notantur hic tria, Facti perverſio. Perverſi Monitio, & Moniti rebellis punitio.

2 Nota primò, Prælatum à ſua Eccleſia abſentem etiam per decennium ex hoc ſolo non videri Eccleſiam habere pro derelicta, nec eſſe ipſo jure privatum, imò nec privandum, niſi prius fuerit monitus, & intra tempus ſibi præfixum non redierit, ut hic patet, & notant Petr. de Anchar. *nu.* 1. *in* 2. *notab.* Anton. de Butr. Abb. & Alexand. de

3 Nævo, cap. *Omnes, num.* 2. Adverte tamen quia non ſufficit ut revertatur, niſi etiam permaneat: nam ſi rediret, & ſtatim recederet, non videretur rediiſſe, cap. *Relatum. ſupra eod.* l. *Aliud, ff. de verb. obligat.* & l. *divortium, ff. de divort.* quæ eſt canonizata

4 in cap. *Divortium, de pœnit. diſtinct.* 1. Ideoque qui revertitur, & ſtatim recedit, amplius non eſt monendus, cap. *Clericus*, cap. *Sicut*, & cap. *Si autem, de cohabit. Cleric. & mulier.* ſecundùm Petr. de Anchar. *hic num.* 3. *in* 4. *notab.* & Alex. de Nævo, *num.* 8. poſt Hoſt & Jo. Andr.

5 Adde alium caſum, in quo monitio non requiritur, videlicet cum Prælato volenti ſe abſentare certus terminus fuit præfixus ad redeundum; tunc enim ſtatim elapſo termino privari poteſt, ut ſic dies pro homine interpellet, l. *Magnam, C. de contrahen. ſtipulat.* & c. *Potuit, de locato*, ſecundùm Goffred. *hic.* Quod tamẽ intelligit Jo. And. ſi in conceſſione licentiæ fuit monitus redire in termino, ut notat ſimiliter idem Jo. Andr. in c. *Quoniam, n.* 14. *ſupra. Ut lite non conteſt.* & ſequitur hic Petr. de Anchar. *num.* 3. *verſ. Quærit*, Joan. Andr. & Cardin. *numer.* 5. *verſ. Quod dic verum*, & *verſ. Quod procedit.*

7 Hoc tamen caſu, ſicut & cum aliàs eſt monitus in abſentia, ſi doceat de legitimo impedimento revocabitur privatio c. *Præſentium*, 7. *q.* 1. ſecundùm Anchar. *hic in fine.* Unde etiam poſt lapſum terminum prudenter faciet ſuperior, ſi aliquantiſper abſentem expectet, ut per Innocen. in cap *Extirpandæ, num.* 2. *verſ. Imò, & poſt hoc, infrà tit. prox.* Sed hodie quomodo ſit procedendum contra Prælatos abſentes ex decretis Concilii Tridentini, & ex Conſtitutione S.D.N. Urbani VIII. dicam in *cap. proximo infra eod.*

8 Secundò nota, Prælatum debere eſſe talem, qui poſſit præeſſe pariter, & prodeſſe, debet enim præeſſe rectè judicando, cap. *Iudicet*, 3. *quæſt.* 7. prodeſſe verò prædicando, & rectè adminiſtrando ſecundùm Cardin. *hic num.* 2. & Alexan. de Nævo *num.* 5. concordat text. in cap. *Licet, infra de Regular.* adeo ut Epiſcopus, qui præeſſe deſiderat, & non prodeſſe, non ſit dicendus Epiſcopus, c. *Qui Epiſcopatum*, 8. *q.* 1.

9 Ultimò nota, Prælatum teneri in ſua Eccleſia perſonaliter reſidere, concordat, c. *Pervenit, cum multis ſeqq.* 7. *q.* 1. cap. *Quia nonnulli*, & cap. *Relatum, ſupra eod.* cap. *Extirpandæ*, §. *Qui verò, infra de præben.* & hodie eſt expreſſum tam de Epiſcopis, quàm de inferioribus Curatis in Concilio Tridentino, *cap.* 1. *ſeſſ.* 23.

10 Circa hoc decretum hæſitari ſolet à pleriſque an Concilium ibi declaraverit Paſtorum reſidentiam eſſe de jure divino. Navar. *in Manuali cap.* 25 *num.* 121. *verſ. Ex quo obiter notandum*, relatis verbis Concilii, ex illis notat non ſolùm Epiſcopos, ſed etiam Parochos jure divino teneri ad reſidendum in ſuis Parochiis, & ad prædicandum populo, quæ alibi non videntur ita expreſſa. Idemque ex eo decreto colligit Alphonſus Hoieda *in tract. de be-*

nef.

neſ. incompatib. part. 1. *cap.* 1. *num.* 4. & Vaſq. *in opuſc. moral. in tractat. de beneſic. cap.* 4. §. 2. *dub.* 1. *numer.* 121. & videtur ſenſiſſe S. Congregatio Concilii, ut dixi in cap. *Bonæ, il* 2. *num.* 27. *ſupra de poſtul. Prælat.* Sed alii exiſtimant ex verbis hujus decreti nequaquam colligi ſanctam Synodum voluiſſe hoc diffinire, ad quod expendunt ſingula ibi enumerata Paſtoris officia: nam etſi negandum non ſit quin munia hujuſmodi ſint propria Paſtorum ex jure Divino; tamen inde non ſequitur, ut ad ea adimplenda neceſſariò requiratur de jure divino Paſtoris præſentia. Si enim ita requireretur, eadem officia nullo modo eſſent delegabilia; cùm tamen paſſim munus prædicationis, Sacramentorum adminiſtratio, præterea cura pauperum, & munia Pontificalia ab Epiſcopis tam præſentibus, quàm abſentibus ritè, rectèque alteri delegentur, ut in cap. *Inter cætera in fin. ſupra de off. Ordinat. cum mult. ſimil.* Quin etiam, ut ipſi ajunt, neque ad oves agnoſcendas, neque ad paſcendas bonorum exemplo, neque ad offerendum pro illis Sacrificium neceſſaria videtur præſentia Epiſcopi, cùm etiam abſens poſſit per litteras, & per alium oves cognoſcere, & bona opera facere, & ſacrificia offerre. Et confirmatur ponderando verba illa, quæ ſtatim ſubnectuntur à Concilio, videlicet; (Quæ omnia ab his nequaquam præſtari, & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt) non enim dicit prædicta munia non impleri ab his, qui abſunt, ſed ab his, qui non invigilant, neque aſſiſtunt. Requiritur ergo in Epiſcopis vigilantia, ut excubent animo, quantumvis abſint corpore; eam dico vigilantiam, quam ſe habuiſſe Apoſtolus teſtatur, dicens, 2. ad Cor. 8. *Inſtantia mea quotidiana ſollicitudo omnium Eccleſiarum*: ipſe enim quamvis de omnibus Eccleſiis eſſet ſollicitus, non tamen omnibus Eccleſiis præſens eſſe pote-

12 rat. Nec refragatur verbum illud, *aſſiſtunt*, quia poſitum videtur pro ſynonymo illius verbi, *invigilant* ſuperius explicati, & congruè referri poteſt ad animum, ad ſolertiam, curam, & diligentiam. Sic Romani Principes ex forma juramenti, quod præſtant Eccleſiæ Romanæ, tenentur illi conſiliis, & auxiliis aſſiſtere opportunis, ut legitur in Clem. *Vnica, col. fin. de jurejur.* & tamen hoc ſine

13 corporali præſentia præſtare poſſunt. Sed etiam dicimus Summum Pontificem eſſe totius, ſeu univerſalis Eccleſiæ Epiſcopum, cap. *Suſpectos, in ſu-præſcriptione* 3. *quæſt.* 5. ejusque regimini præſidere. Extravag. *Ex debito, de elect.* & habere curam, vigilantiam, & ſollicitudinem Eccleſiarum, & populi Chriſtiani in univerſo orbe, cap. *Cum inſtantia, de cenſ.* Clem. *Paſtoralis, de re judic.* nec tamen corpore ſingulis Eccleſiis aſſiſtit, ſed animo & vigilantia illarum curam, & tutelam gerit, cap. 1. *de immunit. Eccleſ.* & extravag *Vnigenitus, de*

14 *pœnit. & remiſſ.* Huic autem interpretationi videtur ſuffragari illud verbum *deſerunt* quod contraponitur duobus illis verbis *invigilant, & aſſiſtunt*, & ſignificant negligentiam & deſertionem curæ. Ad hoc l. *Quisquis, C. de agricol & cenſit. lib.* 11. ubi gloſſ. exponit verbum, *deſertis* id eſt *neglectis.*

15 Quod ſanè fieri poteſt, etiam Epiſcopo reſidente, arg. cap. *Quia nonnulli*, & cap. *Conquerente, ſupra eodem.* Unde Concilium Aquileienſe 1. *in tit. de reſidentia Epiſcoporum, tom.* 9. *Conciliorum, pag.* 698. *col.* 2. (Quod verò, inquit, de Epiſcoporum reſidentia à Sacro Trident. Concilio, & Summo rum Pontificum Conſtitutionibus cautum eſ hoc non eſt intelligendum, ut præſentia aſſide ant, nihil præterea agant, cùm ex ſacris Canc nibus reſidentia ſit accipienda in eum ſenſum

16 ut ſit laborioſa, non otioſa.) Hæc ibi: parificai tur enim Epiſcopum habere inutilem, & no habere, cap. 1. *de præſcript.* Quam multi autem E piſcopi ſunt, qui licet reſidentes, tamen mo mercenariorum pecus deſerunt, & abjiciunt c ram, quam ſi longiſſimè abeſſent, de quibus A guſtinus in d. cap. *Qui Epiſcopatum,* 8. *quæſt.* 1.

17 Chryſoſtomus in cap. *Multi*, 40. *diſt.* Hinc Cajet nus in 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 5. *verſ. Tertium.* Quamv inquit, liceat Epiſcopo in caſu deſerere grege ſuum, non tamen licet ei unquam deſerere eu ſpiritualiter.

Præterea ex modo loquendi, quo uti conſu vit Concilium, facilè colligitur verbum *deſerun* importare curæ negligentiam & contemptur non autem corporalem abſentiam; quippe cum eodem cap. 1. *in fine*, ubi agitur de abſentia perſ nali, loquatur Concilium per verbum, *abeſſe*, nu quam autem per verbum *deſerere*. Quod ipſum l

18 cet obſervare in *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. Poſtremò præcipit Synodus in d. *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. tam decretum illi ſub Paulo III. quàm hoc ipſum de reſidentia Conciliis Provincialibus, & Epiſcopalibus p blicari, redditque rationem, ut nulla deſuetuc ne aboleantur. At quæ ſunt ex præcepto divin nulla unquam poſſunt deſuetudine aboleri, c *Cùm eſſes, de teſtamen.* & eſt communis omnium r ſolutio in cap. *Quanto, de conſuetud.* teſte Covai *variar. reſol. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 9. Rationem red ſanctus Thomas in 1. 2. *quæſt.* 83. *art.* 3. *ad primu* quia lex divina procedit à voluntate divina; u de non poteſt mutari per conſuetudinem proc dentem à voluntate hominis, ſed ſolùm per a thoritatem divinam mutari poſſet: & inde eſt, nulla conſuetudo vim legis obtinere poſſit cont legem divinam.

Quid dicendum? Ego exiſtimo Concilium n luiſſe formaliter hunc articulum diffinire: nam voluiſſet, diſertis verbis expreſſiſſet, ut moris e Patrum in definitionibus fidei: & idcirco decre de Paſtorum reſidentia non poſuerunt inter Can nes ad dogmata pertinentes, ſed inter alia decr ta de reformatione. Quinimò in d. *cap.* 1. *ſeſſ* 2 quamvis declaraverint Epiſcopos obligari ad pe ſonalem in ſua Eccleſia, vel Diœceſi reſidentian tamen hanc declarationem non poſuerunt in pr ma parte Decreti, in qua egerunt de præcepto d vino, neque illam deduxerunt immediatè ex pri cipiis divini juris, ſed eam poſuerunt ſeorſim, ad alium finem, videlicet ne ſtatuta ſub Paulo II de reſidentia, in ſenſus à ſanctæ Synodi mente

19 lienos traherentur, ut in §. *Ne verò.* Demum Eccle ſia neminem hactenus condemnavit ex eo, quo docuerit vel affirmaverit etiam cum pertinac reſidentiæ præceptum eſſe tantum de jure poſit vo Eccleſiaſtico; & tamen ſecus eſſet ſi ejuſmoc articulus eſſet ab Eccleſia diffinitus; cap. *Sicut*, 1 *diſt.* cap. *Cùm Chriſtus, infra de hæret.* & docet S. Th masin 2. 2. *quæſt.* 5. *art.* 3.

Cæterum ſi ſingula utriuſque Decreti verb accuratè expendantur, non obſcurè apparebit Synodum utrobique voluiſſe virtualiter inſinuai obligationem Paſtorum ad perſonalem reſidenti de

deduci ex præcepto Evangelico. Huc enim ſpectant verba toties inculcata tam in *c.1.ſeſſ.6.* ibi: *attendentes ſibi, & univerſo gregi*, &c. & ibi: *ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo Iudice requirendus.* Necnon ibi: *propriæ etiam ſalutis immemores, terrenaque cœleſtibus ac divinis humana præferentes in diverſis curiis vagantur, ovili derelicto* & in d. *cap.1: ſeſſ.23.* ibi, *cum præcepto divino mandatum ſit*, &c. & ibi: *divinorum præceptorum memores.* Item ibi: *cùm corda Deo pateant, cujus opus non fraudulenter agere ſine periculo tenentur.* Item ibi; *& mortalis peccati reatum, quem incurrit.* Non enim moris eſt S. Synodi de mortali culpa mentionem facere, niſi ubi agitur de transgreſſione legis divinæ, ut in decreto de juſtificatione *ſeſſ. 6. cap. 15.* Ac demum ibi, *Conſuetud ne etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda eſt.* Et hæc quantum pertinet ad explicationem mentis Concilii ſupradictis verbis involutam.

2 Nunc QUÆRO abſolutè an Epiſcopi, & alii inferiores, quibus cura animarum incumbit, teneantur jure divino in ſuis Epiſcopatibus, vel Eccleſiis perſonaliter reſidere.

2 Hac de re nulla fuit controverſia apud antiquos, ut Cajetanus adnotavit in 2.2. *qu.185. art.5.* quia nullus contradicebat, quin Paſtores animarum tenerentur præcepto divino ad perſonaliter reſidendum. Unde hanc quæſtionem temporum iniquitas celebrem fecit, ut inquit Soto *de juſt. & jur. lib. 10. quæſt.3. art.1.* & fuit diu, multumque agitata in Concilio Tridentino inter Theologos, & Canoniſtas, ut patet ex Actis Concilii, quæ in Arce S. Angeli aſſervantur.

Et quidem Ambroſius Catharinus Archiepiſcopus Compſæ in opuſculo de reſidentia, ſeu in Apologia quadam contra Dominicum Sotum, & Bartholomæum Mirandam, fortè omnium primus ante Concilii publicationem aſſeruit reſidentiam in Epiſcopatibus, & beneficiis hujuſmodi eſſe tantum de jure poſitivo humano. Sed ejus rationes infirmæ ſunt, eaſque diſſolvit Gabriel Vaſq. in *opuſc. moral. in tract. de beneſ. cap.4. §.2. dub.1.* & de ſcriptis ejuſdem Catharini, & quanta cum cautela ſint legenda, vide quæ Cardinal. Bellarm. adnotavit in *opuſc. de Scriptor. Eccleſiaſticis*

22 Eidem ſententiæ adhæſit ante Concilium Albinianus in *tract. de reſidentia*, & ex Canoniſtis videtur hoc ſenſiſſe Jo. de Imola, prout à quibuſdam citatur in cap. *ult. de reſcr. lib 6.* ubi tenet valere conſuetudinem inſerviendi per Vicarium in beneficio curato, & fructus in abſentia percipiendi. Quam opinionem nec falſam, nec prorſus veram eſſe audet aſſerere Dec. in cap. *Cùm omnes, in 2: lect num.4. de Conſtit.* eamque expreſsè conatur defendere ibi Andreas ab Exea, *numer.18.* ut refert. Covarr. *variar. reſol. lib.3 cap.13. num. 9.* hoc enim neceſſariò ſupponit reſidentiam in beneficiis Curatis non eſſe de jure divino, adverſus quod nullam vim habet conſuetudo, ut reſolvunt omnes in cap. *Quanto, ſupra de conſuetud.* & notat Covarr. *loco citato.* Quinimò pro hac ſententia adduci poteſt authoritas Innocentii in cap. *Cùm ad Monaſterium, numer.3. infra de ſtatu Monachor.* ait enim: Nota quod quidam dicunt, & fortè non malè, quod licet in his, quæ ſunt contra Evangelium, non proſit diſpenſatio, niſi ex cauſa fiat; non tamen hoc eſt verum in his diſpenſationibus, quæ ſunt contra jus poſitivum tantum, ſicut apparet in ſtatutis, quæ facta ſunt de Ordinibus conferendis intra certa interſtitia temporum, ut 87. *diſt. per totam*; Et quod quis non poſſit habere duas curas, ut notat *ſupra de preben. cap. De multa, & de elect. cap. Dudum.* In his enim diſpenſationibus ſufficit ſola voluntas diſpenſatoris etiam ſine cauſa, quod probo: nam ſi ſola voluntaria conſtitutio erat cauſa quare aliquid prohibebatur; & ſola voluntas erit cauſa quare prohibitio relaxetur, quia ejus eſt deſtruere jus, qui illud condit, nec tenetur Princeps ſua lege ligatus, ut C. *de legib. l. Digna vox*) Hæc Innocentius, qui ut vides non obſcurè ſentit obligationem reſidendi in beneficiis curatis eſſe de jure poſitivo. Nam ſi ſecundùm eum prohibitio habendi duas curas eſt ex voluntaria conſtitutione Eccleſiæ; & ideò Papa poteſt in ea diſpenſare pro libito voluntatis, etiam nulla cauſa ſubſiſtente: conſequens eſt, ut obligatio reſidendi in utraque ſit ex conſtitutione Eccleſiæ, non autem de jure divino, quia ſic diſpenſatus neceſſariò eximitur à reſidentia in alterutra ipſarum, cum impoſſibile ſit in utraque perſonaliter reſidere: & Innocentium totidem verbis hic referunt, & ſequuntur Hoſtien *num.3. verſ. Dicunt etiam quidam*, & fortè non malè, Joan. Andr. *ſub numer.29. verſ. Refert etiam Innocentius*, Butr. *eod numer, 29. verſ. Numquid autem Papa*, & alii plures.

23 Proſp. Fagn. in 3. Decretal. Tom.4.

24 Quin etiam eidem ſententiæ videri poteſt aliquo modo adhæſiſſe ſacra Congregatio Concilii. Nam cùm Papa Joannes omnia bona Eccleſiæ Brecen. curatæ in feudum conceſſiſſet Chriſtophoro Valeræ, & ejus ſucceſſoribus cum onere eidem deſerviendi per Cappellanum ab eis deputandum, & omnia neceſſaria ſuppeditandi; Et Comes Vacratus dicti Chriſtophori ſucceſſor Nobilis, & egens petiiſſet declarari, An jure ea bona teneret: Sacra Congregatio cenſuit hunc Comitem poſſe ſe tueri ex auctoritate Pontificis, qui fecit hoc, & facere potuit, nec Concilium revocavit.

25 Sed contrariam ſententiam, id eſt, perſonalem reſidentiam in Epiſcopatibus, & beneficiis Curatis eſſe de jure divino, ſequitur ferè univerſa Theologorum Schola, eamque in primis tuentur Cajet. in 2.2. *dict. quæſt. 185. art 5.* Franciſcus Torrenſis Hiſpanus unus ex Theologis à Summo Pontifice miſſis ad Tridentinum Concilium in ſpeciali tractatu hac de re edito; & omnium diligentiſſimè Bartholomæus à Miranda Archiepiſcopus Toletanus in ea controverſia, quam ſuper hoc apud Tridentum habuit, cui adverſus Ambroſium Catharinum latiſſimè ſubſcripſit Dominicus à Soto *de juſt. & jure libro 10. quæſt.3. artic.1. & 2.* Corduba *lib.1. Quæſtionarii, quæſt.19.* & Vaſq. *in opuſcul. moral. in tract. de benefic cap.4. §.2. dub.1. num 121.* Idem tenet Thomas Campeggius, qui & Tridentino Concilio interfuit, in opuſculo de reſidentia. Navar. *in Man. cap.25 numer.121.* Covarr. *libro 3. variar. reſol. cap.13. num.9.* Alphonſus Hoieda alios citans in *tract. de beneſ. incompatib. part.1. cap.1. num.4.* latè Ferrett. *conſ.32. num.14.* & ex antiquis tribuitur hæc ſententia Gabrieli in *4. diſt.15. quæſt.18. art.3. dub.2.* & Adriano in *4. in materia de reſtitut. quæſt. de pluralit. beneficior.* quæ incipit, *Quia in præmiſſis*, Gerſon. *Alphabeto 24. littera Q. & 40. littera E. & I. & 44. littera I.* Quinimo & Divi Thomæ *Quodlib. 9. art.15.* & in *2.2. quæſt.185. art.5.* prout illum citant pro hac ſenten-

tia

26 tia Cajetanus,Sotus,& Vaſq. *locis citatis*; qui omnes docent Epiſcopos, & Prælatos curam animarum habentes teneri ad perſonalem reſidentiam præcepto divino, non quidem expreſſo per hæc formalia verba *Epiſcopi reſideant*, nuſquam enim hoc legitur in Evangelio; ſed per verba æquipollentia,& idem importantia; *nam, & hoc jus divinum appellatur*, ut explicat Sotus *dict. art.* 1. *in* 2. *col. verſ. Ad horum autem perſpicacem intelligentiam.* licet fateantur Epiſcopos, & inferiores Curatos poſſe aliquando ex legitimis cauſis à ſuis Eccleſiis abeſſe.

27 Quibus addi poſſunt Canoniſtæ, qui tenent non poſſe conſuetudine introduci, ut quis percipiat fructus beneficii Curati in abſentia, & illi inſerviat per Vicarium: videntur enim tacitè ſentire reſidentiam non eſſe de jure poſitivo humano, quod poteſt contraria conſuetudine aboleri, ut in cap. *fin. de conſuet.* Hi autem ſunt Innoc. in cap. *Quia nonnulli, ſupra eod.* Abb. in cap. *Extirpandæ, §. Qui verò, col.* 16. *num* 36. *de præben.* Archid. Gemin.& Præpoſ. in cap. *Sacerdotibus*, 31. *diſt* Gemin. in cap *ult. de reſer. in* 6. *ſuper gloſſ. fructibus*, Felin. in cap. *Cùm omnes, num.* 33. *de Conſt.* & Jo. de Selua *de beneſ. in* 4. *p. q.* 2. Quorum ſententiam probavit Concilium Tridentinum in *d. cap.* 1. *ſeſſ.* 23. ibi; *conſuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela cenſenda eſt.*

28 Ego verò arbitror cum Cajetano *loco citato* præceptum de perſonali reſidentia eſſe de jure divino; & obligare ſemper, & ad ſemper ex ſui natura, licèt per accidens quandoque non obliget. Hæ tres aſſertiones ſunt ſigillatim probandæ.

29 Et quidem prima aſſertio, id eſt, præceptum de perſonali reſidentia eſſe de jure divino, omiſſis Patrum teſtimoniis, quæ copioſè adducit Miranda, ex epiſtolis Athanaſii, quas referunt Franciſcus Torrenſis, & Sotus locis ſupra citatis.

Probatur primò, nam Epiſcopi,& omnes, quibus cura animarum incumbit, tenentur præcepto divino oves ſuas agnoſcere, verbique divini prædicatione, ſacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, & in cætera munia paſtoralia incumbere. Sed hæc omnia ab his impleri non poſſunt, qui gregi ſuo non aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt: ergo Epiſcopi,& omnes curam animarum habentes, tenentur præcepto divino gregi ſuo aſſiſtere, eumque more mercenariorum non deſerere, & conſequenter eodem præcepto divino tenentur in ſuis Epiſcopatibus & Parochiis perſonaliter reſidere. Major propoſitio habetur diſertis verbis in Concilio Tridentino *dict. cap.* 1. *in princ. ſeſſ.* 23. & patebit ex dicendis *infra num.* 34. *& ſeqq.* Minor propoſitio ſimiliter eſt ad litteram expreſſa in eodem Concilii decreto in verſ. *Quæ omnia*, & in *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. ibi, *Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant.* Et eſt per ſe nota, quia non eſt poſſibile ut oves paſcantur ab eo, qui illas deſerit more mercenariorum, & fuſius patebit ex dicendis infra, *num.* 35. 38. *& ſeq.*

30 Conſequentia eſt clara, quia eadem obligatione, qua quis tenetur ad finem, tenetur etiam ad medium, ſine quo finis eſſe non poteſt. S. Thomas in 1. *part. quæſt.* 19. *art.* 3. cùm omnia ordinata ad finem habeantur ſub ratione finis, ut l. *Nam & Pædius ff. de legibus*, S. Thomas *in* 1 2. *in princ.* & notant in propoſito, Cajet.& Soto *ubi ſupra.* Quod ſi paſtores tenentur præcepto divino ovibus ſuis aſ-
31 ſiſtere,& illas non deſerere; conſequens etiam eſt, ut eodem præcepto divino teneantur perſonaliter reſidere, quia verbum *aſſiſtere* ex propria ſignificatione importat nedum vigilantiam & ſollicitudinem animi, ſed etiam corporalē præſentiam, l. *ult. in fin. C. de Advoc. diverſ. judic.* & idem eſt quod *adeſſe*. cap. *Si quem.* juncto, cap. *Quamvis in fine de procurat. lib* 6. Concil. Trident. *in cap.* 4. *in fine, ſeſſ.* 13. ſimiliter verbum *deſerere*, quamvis aliquando ſignificet idem quod negligere, ut ſuperius tetigimus: tamen ex proprietate vocabuli importat ſubtractionem corporalis præſentiæ, & receſſum ab Eccleſia. Unde abſentes à ſacris Canonibus paſſim dicuntur Eccleſias deſerere, ut in cap. *Si quis Presbyter.* ibi, *deſerta Eccleſia ſua ad aliam transeundum eſſe crediderit.* 7. *quæſt.* 1. cap. 2. *ſupra eod.* ibi, *Parochiam ſuam per annos quinque contra Canonum inſtituta deſeruit*, cap. *Inter quatuor. in princ.* & cap. *Ex tua.* ibi: *Qui ſe fraudulenter abſentant, & ultra ſex menſes ſuas deſeruerint Eccleſias, infra eodem* cum multis ſimilib.

32 Secundò, principaliter eadem propoſitio probatur, quia Epiſcopus ex neceſſitate præcepti divini juris tenetur ad curam animarum propter illarum ſalutem, qui eſt finis obligationis Epiſcopalis, S. Thomas dicta *quæſt.* 185. *art.* 5. ſecundùm illud Actor. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quos Spiritus Sanctus vos poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam exquiſivit ſanguine ſuo.* cap.
33 *Suggeſtum*, 7. *quæſt.* 1. Concil. Trident. *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. Dignitas enim Epiſcopalis inſtituta eſt à Chriſto Domino propter officium, ſicut Auguſtinus dicit in *Iſaiam homilia* 7. Qui vocantur ad Epiſcopatum, non ad Principatum vocantur, ſed ad ſervitium totius Eccleſiæ, ut patet in cap. *Qui Epiſcopatum*, 8. *quæſt.* 1. & cap. *Multi* 40. *diſt.* cap. *Niſi cum pridem de renunc.* & in *cap.* 1. *ſeſſ.* 25. Concil. Trident. ubi Epiſcopi dicuntur eſſe vocati ad ſollicitudines,& labores pro Dei gloria, & animarum ſalute, & paſſim alibi. Ergo ex eadem neceſſitate præcepti juris divini tenetur ad medium neceſſarium pro cura animarum, ut oſtenſum eſt *ſupra nu.* 30.

34 Media verò, quibus Epiſcopum uti oportet ad eiuſmodi finem conſequendum, ſecundùm Cajetanum ſunt infra ſcripta, videlicet Doctrina, Sacramentorum adminiſtratio, Conſecratio, Viſitatio, Cuſtodia, ac Vigilantia. Quæ ſingula partim explicitè,& partim implicitè continentur in præallegatis decretis Concilii Tridentini, *cap.* 1. *ſeſſ.* 23 & *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. Hujuſmodi autem actus tenetur E-
35 piſcopus præcepto divino per ſeipſum exercere: nam de doctrina Apoſtolus ait 1. ad Titum 3. *Oportet Epiſcopum eſſe doctorem*, & non dicit oportet Epiſcopum habere Doctorem, & in ordinatione Epiſcopi dicitur, vade, prædica populo Dei, ut in Pontificali Romano, & non dicitur; Mitte ad prædicandum,& Paulus 1. ad Corinth. 9. *Væ enim mihi eſt ſi non Evangelizavero, neceſſitas mihi incumbit*,
36 & in cap. *Diſpenſatio* 43. *diſt.* Anacletus, vel ſecundùm alios Nicolaus Papa; Diſpenſatio, inquit, eſt nobis cœleſtis ſeminis injuncta, Væ ſi non ſparſerimus, Væ ſi tacuerimus,& in cap præced. Paſtor dicitur eos occidere, quos tacendo noluit increpare; & non eſſe mundum à ſanguine qui Dei conſilium non annuntiat. Et plura ſacrarum litterarum teſtimonia habentur in cap. *Sit Rector.* & in cap. *Epheſiis.* 43. *diſt.* & in dict. cap. *Niſi cum pridem de*

de renunc. ut propterea non mirum ſi prædicationis munus dicatur Epiſcoporum præcipuum eſſe à Concilio Tridentino,*cap.4.ſeſſ.24.* At non eſſet præcipuum ipſius Epiſcopi,ſi abſque legitimo impedimento poſſet per alium adimpleri. Unde meritò S,Synodus in *d cap.4.* Epiſcopis mandat, ut in Eccleſiis ſuis per ſe, aut ſi legitimè impediti fuerint per eos, quos ad prædicationis munus aſſument, in aliis autem Eccleſiis per Parochos,ſive iis impeditis per alios ab Epiſcopo deputandos ſacram ſcripturam,& divinam legem annuntient.

De adminiſtratione Sacramentorum patet, quia quædam ſunt ſacramenta, quæ ſolus Epiſcopus poteſt miniſtrare,ut Confirmationis, & Ordinis,c.*Quanto,de conſuet.*c.*unico,*§.*Per frontis chriſmationem de ſacra Unct.* Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. §. *Secundum Sacramentum,*& §.*Sextum Sacramentum* : & Tridentinum *ſeſſ.7.de Confirmatione can.3.* & *ſeſſ. 23.de Sacram. Ordin.cap.4.& can.7.* Idemq; patet de Conſecrationibus Virginum,Baſilicarum,de unctione Altarium,confectione Chriſmatis,& hujuſmodi, in cap. *Quamvis, Chorepiſcopis, 68.diſt.*cap.*Perlectis,*§. *Ad Epiſcopum,25.diſt.*cap.*Aqua,infra de conſecr.Eccl. vel Altar.*& d.c.4.*de Sacram.Ordin.ſeſſ.23.*

De viſitatione, cuſtodia & vigilantia ſimiliter patet,quia niſi ad hæc Epiſcopus perſonaliter teneretur,non eſſet ipſe Paſtor cuſtodiens gregem, & vigilans ſuper eo, & agnoſcens vultum pecoris ſui , ſed potius eſſet dominus ovium habens mercenarium,cui committit ut vigilet,cuſtodiat, & viſitet. At manifeſtum eſt Epiſcopos ipſos jure Evangelico eſſe Paſtores ovium Chriſti , juxta verbum Domini ad Petrum,*Paſce oves meas*; Joan. 21.non enim dixit,fac paſcere oves , & quamvis ſoli Petro hæc verba dicta fuerint, cap.*Significaſti,ſupra de elect.* tamen Auguſtin. *in libro de Paſtore cap.13.*obſervat idcirco Chriſtum injunxiſſe ſingulariter Petro id,quod omnibus erat commune, ut unitatem commendaret : multi enim,inquit, erant Apoſtoli , & uni dicitur : *Paſce oves meas,* Ad hoc cap.*In novo,21.diſt.* & cap.*Loquitur Dominus,24.quæſt.1.* Quod clarius explicans Ambroſius *in Paſtorali,* (Nobis, (inquit) in verbis divinis credita eſt diſpenſatio , gregemque Chriſti alendum ſuſcepimus, & infra: Repetitum eſt à Domino tertiò : *Paſce oves meas* ; Quas oves, & quem gregem non ſolum tunc Beatus ſuſcepit Petrus,ſed nobiſcum illas ſuſcepit, & cum illo nos ſuſcepimus omnes. Juſſit Dominus Petro paſcere oves,per quem ad reliquos omnes poteſtas & authoritas paſcendi manat à Deo.) Hæc ille.Sed &
3 *Proverbiorum* 27.dicitur,diligenter *Agnoſce vultum pecoris tui,tuosque greges conſidera* ; & non dicitur, fac agnoſcere. Ex quo teſtimonio eliciunt Doctores perſonalem viſitationem Prælati eſſe de jure divino. Extravag. *Salvator. de præben. inter com-*
4 *munes.* Similiter de bonorum operum exemplo dicitur Matth.5, *Vos eſtis lux mundi,* &c. *ſic luceat lux veſtra coram hominibus,ut videant opera veſtra bo-*
4 *na,& glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt.* Pondera,quia non dicit, ut audiant opera veſtra bona,ſed,ut videant,& hæc verba omnibus Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus à Domino dicta fuiſſe, adnotavit Sot.*de juſt.& jure lib 10.quæſt.3. art.1.col.3.verſ.Hac quippe ratione,* & ad Titum ſecundo. *In omnibus præbe teipſum exemplum bonorum*

operum,& 1.ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſobrium, prudentem, ornatum, pu-*
42 *dicum,* &c. *& teſtimonium habere bonum ab iis , qui foris ſunt.* Item ab iis , qui intus ſunt, cap. *unico,* §.*Ad exhibendum de ſacra unctione.*cap. *Licèt ergo 8. quæſt.1.*Nihil eſt enim quod alios magis ad pietatem,& Dei cultum aſſiduè inſtruat, quam eorum vita,& exemplum , qui ſe divino miniſterio dedicarunt. Cùm enim à rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciantur,in eos tanquam ſpeculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisq; ſumunt, quod imitentur , ut legitur in decreto Concilii Tridentini,*ca.1.in princ.ſeſſ 22.*& hoc veluti perpetuum quoddam prædicandi genus eſſe dicitur,
43 in *cap.1.ſeſſ.25.* At ridiculum eſt affirmare Epiſcopum eſſe poſſe irreprehenſibilem,ſobrium,caſtum & ſuis ſubditis poſſe prælucere, & exemplo eſſe per Vicarium,vel ſubſtitutum, cùm in ſeipſo debeat oſtendere qualiter alios in domo Dei oporteat converſari,dicit textus in c. *Cùm in cunctis,ſupra de elect.* & ſalus ſubditorum ſit integritas præſidentium,ut in cap.*Miramur,61.diſt.*& in *cap 1.in princ.ſeſſ.ejusdem Concilii,*item vanitas eſt ſubditos poſſe imitationis exemplum ſumere ab Epiſcopo in longinquis partibus moram trahente.Undè patet officium hoc paſcendi per bonorum operum exemplum, ad quod præcepto divino obligantur Epiſcopi,eſſe perſonaliſſimum,nec ullatenus poſſe per miniſtros adimpleri.

Denique de cuſtodia & vigilantia idipſum patet ex authoritate Apoſtoli 2.*ad Timoth.*4.Non enim dicit,Fac vigilare,ſed dicit, *Tu verò vigila,in omnibus labora,opus fac Evangeliſtæ,miniſterium tuum imple.*Quamobrem cùm ſingula munia , ad quæ Epiſcopi præcepto divino obligantur,exigant corporalem ipſorum præſentiam,& perſonale miniſterium;hinc manifeſtè ſequitur , ut eodem præcepto divino ad perſonalem reſidentiam teneantur.

44 Non obſtat ſi dicatur:Epiſcopi poterunt hæc munia exercere per alios Epiſcopos pauperes:quoniã ut verbis Cajetani utar,abuſionis eſt deteſtabilis, ut pauper Epiſcopus relicta ſua Eccleſia alteri ſerviat,cùm ſinguli Epiſcopi teneantur ad hæc omnia per ſe explenda in ſua Diœceſi.Hinc ſtatutum legitur in Concilio Antiocheno *c.11.*Epiſcopum de diœceſi ad diœceſim alteram non debere tranſire, neque ſi ſeipſum ingeſſerit,neque ſi à populis fuerit violenter attractus,neque ſi etiam hoc ei ab Epiſcopis ſuadeatur. Manere autem debere eum in Eccleſia Dei,quàm ab initio ſortitus eſt,& non ab ea alio demigrare, ſecundùm regulam ſuper hoc olim à Patribus conſtitutam, refertur in cap.*Epiſcopum,7.q.1.*Item agris ſuis ſitientibus alieni nõ ſunt irrigandi, l.*Præſes,* C. *de ſervit. & aqua,* ibi, (Cum ſit durum,& crudelitati proximum ex tuis
45 prædiis aquæ agmen ortum ſitientibus agris tuis, ad aliorum uſum vicinorum injuria propagari)
46 cap *Quia per ambitiones,64 diſt.*l.2.*C.Ut nemo privat,*l.*Pupillus,*& ibi Bart.*ff.de excuſat.tutor.*gloſſ.in cap.*Qui,vult in ver.ſeipſo,de pœnit.diſt.3.*& vulgare eſt non debere ũnum altare diſcooperiri,ut aliud cooperiatur.Clem. *Quia contingit, de Relig.domib.* cap.*Cùm cauſam de præben.*& in Authen. *Quomodo oportet Epiſcopus.*§.*Si verò.*

Quod ſi inſiſtas. Saltem exerceri hæc poterunt per Epiſcopos titulares. Reſpondet Cajetanus eſſe per accidens,ut in Eccleſia ſint Epiſcopi titula-

res: id enim contingit, quia Eccleſiæ aliquæ ſunt
47 ab infidelibus occupatæ vel deſtructæ, ut in cap. *Paſtoralis*, 7. *quæſt.* 1. Quod autem eſt per accidens ab arte, relinquitur, nec infirmat rationem per ſe ſolidam, l. *naturalem*, §. *Pavonum*, *ff. de acquir.*
48 *rer. domin.* l. *jura*, *cum trib. ſeqq. ff. de legib.* Ut enim creentur Epiſcopi titulares ſine ulla rationabili cauſa, & eo tantùm fine, ut ea dignitate alicujus perſona qualificetur, ſeu decoretur, abuſionis eſt.

49 Præterea tollitur prædicta objectio, quia quilibet Epiſcopus ſive titularis, ſive non, in alterius diœceſi non eſt Epiſcopus proprius, ſed alienus & mercenarius, cap. 1. cap. *Nullus primas*, *& per totam* 9. *quæſt. c.* 1, 2, 3. *& per tot.* 71. *diſt.* cap. 3. *infra de Paroch.* & cap. *Cùm nullus*, *de tempor. ordinat. lib.* 6. cum mult. ſimil. & in ſpecie de Epiſcopis Titularibus patet in decreto Concilii Tridentini *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. ibi: (Nonnulli Epiſcopi Eccleſiarum, quæ in partibus infidelium conſiſtunt, Clero carentes, & populo Chriſtiano, cum ferè vagabundi ſint, & permanentem ſedem non habeant, non quæ Jeſu Chriſti, ſed alienas oves inſcio Paſtore quærentes, &c.) At grex à Domino jubetur paſci, non per mercenarium, ad quem non pertinet de ovibus, cap. *Adverſitas*, §. *Hoc tunc ſervandum*, 7. *quæſt.* 1. ſed per ipſummet Paſtorem: ait enim Dominus Joann. 10. *Qui autem intrat per oſtium Paſtor eſt ovium, cujus vocem oves ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas. Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus, alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.* Hæc ibi. Pondera ſingula verba quæ evidenter demonſtrant officium paſtoris animarum eſſe omnino perſonale ex præcepto Evangelico, nec poſſe ex ſui natura per alienum adimpleri.

50 Demum tollitur eadem objectio. Quia tametſi aliquo ſpeciali caſu æquè benè poſſet eſſe conſultum utilitati Eccleſiæ per deputationem optimi Vicarii, vel Epiſcopi ſuffraganei; non tamen propterea proprius Epiſcopus eximeretur à perſonali reſidentia, quia tenetur præcepto divino non tantum ad providendum utilitati Eccleſiæ ſuæ, ſed etiam ad paſcendum per ſeipſum, ut proximè oſtenſum eſt. In debitis autem, ſeu muneribus perſonalibus non abſolvitur debitor, ſi per alium facit, ut Cajetanus obſervat in 2. 2. *diſt. quæſt.* 185. *art.* 5. & probatur in l. 1. *& per tot. ff. de excuſ. muner.* & C. *qui ætate ſe excuſ. & tit. ſeq. lib.* 10. & cap. *Pervenit*, *de immun. Eccleſ.* & tradit Bald. *conſ.* 165. *Proponitur lib.* 5. Textus optimus in l. *Inter artifices*, *ff. de ſolution*, Sicut Sacerdos
51 ſi divinum officium vel Miſſam celebret per aliquem devotum presbyterum, ſatisfacit quidem illis, pro quibus tenetur officium, vel ſacrificium offerre, ſed non propterea excuſatur à celebratione officii, vel Miſſæ, ad quam tenetur; quia debi-
52 tum perſonale eſt, cap. *Nihil*, 7. *quæſt.* 1. Concilium Tridentinum in c. 4. *ſeſſ.* 22. *& in c.* 12. *verſ. Omnes verò*, *ſeſſ.* 24 Quòd multò magis procedit in muneribus publicis, præſertim ubi agitur de regimine animarum, c. *Cùm ſit*, *ſupra de ætat. & qualit.* In his enim cenſetur electa induſtria perſonæ; & ideo non admittitur ſubſtitutus, per regul. cap. *fin.* §. *Is enim de off. deleg.* & ſunt jura aperta in cap. *Quia nonnulli*, ibi: *Quæ reſidere in loco, & curam per ſeipſum valeat exercere*, & cap. *Relatum*, *ſupra eod.* cap. *Clericos*, ibi: *alios ſubſtituere non permittas, cùm id ſatis ſit abſonum, & abſurdum*, *de offic. Vicar.* cap. *Extirpandæ*, §. *Qui verò de præben.* ubi dicitur: *Qui Parochialem habet Eccleſiam, non per Vicarium, ſed per ſeipſum deſerviat*, & notat Archid. in cap. *Sacerdotibus* 11. *quæſt.* 1. Abb. in *d.* §. *Qui verò*, *num.* 32. *verſ. Quia in commiſſione curæ eligitur induſtria perſonæ, cui committitur*; ideo non eſt rationabile quod ipſe alii committat, Dec. in cap. *Cùm omnes*, *in* 2. *lect.*, *in* 1. *notab. de Conſtit.* Ferrett. *conſ.* 32. *num.* 15. & pluribus probat Sotus *de juſt. & jure lib.* 10. *d. quæſt.* 3. *art.* 1. *col.* 20. *verſ. Ad eorum ergo argumentationem.*

53 Undè meritò B. Bernardus ab Hoſtienſi relatus in dict. cap. *Extirpandæ*, *num.* 10. dicit (Qui per vicarium inſervit, per vicarium remunerabitur.) Quo loco libet referre verba graviſſima Damaſi papæ *epiſt.* 4. quæ habetur *tom.* 1. *Concil pag.* 164. Ait enim (Curam vobis à Deo demandatam negligitis. Qui talia ſumunt, videntur mihi meretricibus eſſe ſimiles, quæ ſtatim ut pariunt infantes, aliis nutricibus tradunt educandos, ut ſuam citiùs libidinem explere valeant, ſic & iſti infantes ſuos, id eſt populos ſibi commiſſos aliis educandos tradunt, ut pro ſuo libito curiis ſæcularibus inhient, & ad principes, & ad eorum favores confugiant, & quod unicuique viſum fuerit liberiùs peragant: pro talibus enim animæ negliguntur, oves pereunt, morbi creſcunt, hæreſes & ſchiſmata prodeunt, Eccleſiæ deſtruuntur, Sacerdotes vitiantur, & reliqua mala proveniunt. Non enim ita Dominus docuit, nec Apoſtoli inſtituerunt, ſed ipſi, qui curam ſuſcipiunt, ipſi peragant. Nam Dominus ovem perditam diligenter quæſivit, ipſe invenit, ipſe propriis humeris reportavit. Si Dominus pro ovibus tantam curam habuit, quid nos miſeri dicturi ſumus, qui etiam pro populo nobis commiſſo curam impendere negligimus, & aliis educandum tradimus?) Hæc Sanctus Pontifex. Et ſanè cùm nihil magis inculcent ſacræ Litteræ, Canones, & Concilia, quàm ut ad majorum Eccleſiarum regimen non aſſumatur niſi qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, cap. *Licet ergo*, 8. *quæſt.* 1. cap. *Cùm in cunctis*, *ſupra de elect.* & hoc munus ejuſmodi eſſe cenſeant, ut ſi pro rei magnitudine expendatur, nunquam ſatis cautum de eo videri poſſit, ut legitur in decreto Concilii Tridentini, *cap* 1. *ſeſſ.* 24. & ſcripſi plenè in cap. *Niſi cùm pridem ſupra de renunc.* utique tam exquiſitæ diligentiæ, & cautelæ eſſent prorſus ſupervacaneæ, ſi Epiſcopi poſſent muneri ſuo per alium ſatisfacere.

Rurſus non obſtat ſi dicatur: Epiſcopi accipiunt poteſtatem immediatè à Summo Pontifice, cap. *Qui ſe ſcit*, & cap. *Decreto* 2. *q.* 6. cap. *Sacroſancta*, & cap. *Omnes*, 22. *diſt.* & docent Alex. de Ales, Albertus Magnus, S. Thomas, & S. Bonaventura relati à Cardinale Turrecrem, in d. cap. *Omnes*, 22. *diſt.* ubi latè hanc ſententiam tuetur. Ergo Epiſcopi tenentur perſonaliter reſidere jure Pontificio, non autem Divino.

54 Id inquam non obſtat; primò, quia Epiſcopi accipiunt immediatè à Romano Pontifice poteſtatem juriſdictionis tantùm. Et ita loquuntur Canones, & DD. ſupra citati, ut ſcripſi latiſſimè in cap. 1. *à num.* 31. *ſupra de offic. ordin.* At verò poteſtatem Ordinis, quæ non ex injunctione hominis, ſed

ſed per conſecrationem confertur, accipiunt immediatè à Chriſto, cap. *In novo*, & ibi gloſſ. *in ver. Pari, 21. diſtinct.* & dixi in cap. 1. *in 2. notab de ſupplen. neglig. Prælat.* Cùm autem Epiſcopi teneantur præcepto divino oves paſcere, etiam Sacramentorum adminiſtratione, ut habetur in decreto præalleg. Concilii Trident. *cap. 1. ſeſſ. 23.* Et hoc ſpectet ad poteſtatem Ordinis; utique ſaltem hoc reſpectu præcepto divino tenentur perſonaliter reſidere.

55 Deindè & fortè meliùs prædictum argumentum dicimus non obſtare, quia etſi quilibet Epiſcopus accipiat juriſdictionem immediatè ab Eccleſia Romana, tamen inſtitutio ipſa Ordinis, & gradus Epiſcopalis eſt Dei, ut eſt diffinitum à Concilio Trident. *ſeſſ. 23, de Sacram. Ordin. can. 6.* & dixi plenius in cap. *quanto, ſupra de conſuet.* & in cap. *1. de ordinat. ab Epiſc.* Et huic inſtitutioni ab ipſo Deo fuit annexum onus paſcendi oves, ut ſæpius repetitum eſt, & conſequenter quamvis Romanus Pontifex promoveat Epiſcopos, eiſque juriſdictionem conferat; ipſam tamen divinam inſtitutionem immutare, aut onus illi annexum à Deo adimere non poteſt. Et quemadmodum, ut Soti exemplo utar, qui morum ſerit, efficere non poteſt ut prunus inde, aut alia arbor germinetur quàm morus; ita nec qui Epiſcopum facit, efficere poteſt, ut ejus natura divinitus inſtituta non ſit per ſe paſcere.

56 Similiter non obſtat ſi dicatur; Papa aliquando diſpenſat ſuper reſidentia; Concilium Tridentinum in *cap. 2. ſeſſ. 6.* ibi: *indulgentiis verò, & diſpenſationibus temporalibus*, &c. Quinimò, & Epiſcopus, ut patet in cap. *Cùm ex eo, de elect. libro 6.* ubi eſt expreſſum Epiſcopos diſpenſare poſſe cum habentibus Parochiales Eccleſias, ut ad ſeptennium abſint ſtudiorum cauſa. Et generaliter ex juſta cauſa, ut in cap. *Relatum, in fine*, & ibi gloſſ. *fin. ſupra eod:* Item aliquando diſpenſat Papa ſuper retentione plurium Epiſcopatuum, aut plurium beneficiorum curatorum, ut in cap. *De multa, in fin. de præben.* cap. *Dudum, il ſecondo, de elect.* Clem. *Si plures*, & Extravag. *Execrabilis, de præben.* Ergo reſidentia non eſt de jure divino, ſuper quo Eccleſia non diſpenſat, cap. *Sunt quidam, 25. quæſt. 1.* cap. *Sicut, cum ibi not. 15. diſtinct.* D. Thom. *in 1. 2. quæſt. 97 art. 4. ad 3.*

57 Reſpondetur enim ex Richardo de Mediavilla in 4 *ſent. diſt. 38. quæſt. 9. art. 1.* & Cardinal. in c. *Cùm ad monaſterium, §. Abbas, num. 16. infra, de ſtatu Monachor.* diſpenſationem poſſe accipi dupliciter. Uno modo pro juris relaxatione, ut notatur in §. *Niſi rigor, 1. quæſt. 7.* Alio modo pro juris de-
58 claratione, & hoc tantùm reſpectu dicimus Papam diſpenſare ſuper jure divino, videlicet illud declarando, & interpretando, cap. *In omni, de teſtib.* addo gloſſ. *unic.* in d. c. *Sunt quidam*, quæ dicit Papam diſpenſare in Evangelio; interpretando ipſum, c. *Licet, in fine, de teſtib.* Itaque Summus Pontifex propriè non diſpenſat cum Epiſcopo ſuper reſidentia, ſed potius interpretatur jus divinum eo caſu propter aliquam circumſtantiam non obligare; & ita reſpondet Covar. *variar. reſol. lib. 3. cap. 3. num. 9. verſ. Fateor enim*, Sot. *de juſt. & jure, lib. 10 q. 3. art. 1.* & Vaſq. *in opuſc. moral. in tract. de beneſ. c. 4. §. 2. dub. 1. nu 122. in fin.* Quod egregiè expli-
59 cat D. Thom. *Quodl. 9. art. 15*, ait enim: (Sunt quædam actiones, quæ abſolutè conſideratæ inordinationem, & deformitatem quandã important, quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientib⁹ bonæ efficiuntur, ſicut non reſidere propter incompatibilitatem in beneficio curato eſt per ſe malũ; tamen aliæ circumſtantiæ poſſunt ſupervenire ita honeſtantes actum, ut prædictæ inordinationes totaliter evacuẽtur, ut puta ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis ejus obſequii, & poſſit plus ſervire Eccleſiæ, vel tantumdem abſens, quàm alius præ-
60 ſens, & ſi quæ alia ſunt hujuſmodi; & tunc iſtis conditionibus ſupervenientibus cum recta intentione non erit peccatum, etiam nulla diſpenſatione interveniente, ſi conſideretur tantùm ſecundùm jus naturale, quia diſpenſatio ad jus naturale non pertinet, ſed ſolum ad poſitivum: Nunc autẽ certum eſt per antiqua jura hoc eſſe prohibitum; & ideo neceſſaria eſt diſpenſatio, etiam illis circumſtantiis ſupervenientibus, quæ ſecundùm conſiderationem juris naturalis actum poterant hone-
61 ſtare.) Hæc S. Thom. Nec refert quod Innoc. in d. c. *Cùm ad monaſterium, n. 3.* teneat Papam diſpenſare poſſe etiam ſine ulla cauſa, ut quis obtineat duo beneficia curata, ut dixi *ſupra n. 23.* nam huic doctrinæ Innocentii in ſpecie reſpondet Abb. in cap. *Extirpandæ, §. Quia verò, n. 44. de præben.* dicens illam procedere quoad forum militantis Eccleſiæ, in quo non licet diſputare de factis Papæ, c. *Si quis ſuadente, §. Qui autem, 17. qu. 4.* quia ipſe de aliis judicat, ſed à nemine judicatur, cap. *Si Papa, 40*
62 *diſt.* ſed quoad Deum non procedere: nam jus ſcriptũ fundatum eſt ſuper bono communi, c. *Erit autem lex, 4. diſt.* hoc autem privata conſideratione iſtius, vel illius non debet omitti, cap. *Miramur, 61. diſt.* cap. *Licet, de Regular.* cum ſimil. Diſpenſatio autem per privatam conſiderationem illud remittens irrationabilis eſt, cùm apud Papam non debeat eſſe acceptio perſonarum, cap. *Novit, de ju-*
63 *dic.* cum concord. Sed negari non poteſt quin ſit acceptio unius perſonæ quod aliis communiter denegatur. Item ſi Papa eſſet negligens, vel remiſſus, & non intentus circa bonum publicum, gravius puniretur à Deo, ut in dicto cap. *Si Papa* & maximè circa bona Eccleſiaſtica, quæ ſunt Dei, ut in cap. *Ex eo, de elect. lib. 6.* Et in Extravagan. *Salvator, de præben.* inter communes, Innoc. in cap. *Cùm ſuper, de cau. poſſeſſ. & propriet.* Nam quæcumque Eccleſiis offeruntur, dicuntur eſſe oblata Deo, cap. *Videntes, 12. quæſt. 1.* & cap. *Res, quæſt. 2.* Unde non debet attenta carnalitate & affectione ſpeciali de his rebus diſponere, ſed attento bono publico ſpirituali. Debet enim eſſe fidelis, & providus diſpenſator, & non infidelis, & ejus judiciũ debet de vultu Dei prodire, ut in cap. *Ut noſtrum, Ut Eccleſ. benefic.* & cap. *Cùm æterni, de ſent. & re judic. libro 6.* ita Abb. & hoc ipſum dicit Jo. de Lign.
65 in Clem. *Gratiæ, de reſcript.* ubi ſimiliter concludit poſſe Papam diſpenſare generaliter, ut unus habeat plura curata, & conſequenter ſuper reſidentia. (Totum tamen (ut ipſe ait) debere referri ad cultum divinum, aliàs ſi nuda voluntate, non habita relatione ad bonum publicum, non foret diſpenſator, ſed diſſipator. De fideli diſpenſatore loquitur textus Lucæ 11. ibi: *Quis putas fidelis eſt diſpenſator, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*, &c. Infidelis autem diſpenſator eſt, qui non habet intuitum rationis, & boni publici: Item imprudens non conſiderans cauſas motivas in bonum publicum directivas. Ex quo ſequitur

ut quoad Deum non ſit tutus is, cum quo ſic diſpenſatur, imò verius diſſipatur, cap. *Non eſt*, & ibi not. in 2.*gloſſ.de voto*, facit cap. *Si is qui praeſt.* 11. *quæſt.* 3. & c. *Manet*, 24. *q.* 1.) Hæc Jo. de Lignano, quem refert, & ſequitur Abb. in *d.* §. *Qui verò, num.* 29: *verſ. Totum tamen*, & *num.* 46. *verſ. Alia concluſio*, & cum his conſentit D. Thomas in 1.2. *quæſt.* 97. *artic. ult.*

Nec ad rem pertinet deciſio S. Congregationis adducta in contrarium *ſupra num.* 24. ſiquidem Papa Joannes non exemit Parochum à reſidentia; ſed titulum Parochialitatis ſuppreſſit, & in locum Parochi Capellanum ſubrogavit; quod non excedit poteſtatem Papæ. Ideoque Concilium Tridentinum in *cap.* 16. *ſeſſ.* 25. etſi prohibeat ne beneficia curata convertantur in ſimplicia, etiam aſſignata Vicario perpetuo congrua portione, tamen præſervat gratias, quæ ſuum plenarium effectum ſunt conſecutæ.

66 Item non obſtat cap. *Extirpandæ*, §. *Qui verò, de preben.* ubi obtinens dignitatem, cui ſit annexum beneficium curatum, debet reſidere in dignitate, & conſtituere Vicarium in Parochiali, quod fieri non poſſet ſi reſidentia in beneficio curato eſſet

67 de jure divino. Nam reſpondetur eo caſu Vicarium ipſum eſſe Paſtorem animarum, ut patet ex littera, ibi, *idoneum, & perpetuum habeat Vicarium canonicè inſtitutum.* Et propterea quæ de Eccleſiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum ſimilium amittendis, ac de ipſarum rectoribus promovendis ad ſacerdotium, & de eorum ætate à jure ſtatuta noſcuntur, in perpetuis Eccleſiarum Parochialium Vicariis, & aſſumptis ad eas jubentur obſervari in Clem. *unica de offic. Vicar.* Et Vicarium perpetuum eſſe Curatum probat text. *eod. tit.* in cap. *fin.* ibi, *reſideant, & ſe in Presbyteros, ut eorum cura exigit, faciant promoveri*, & notat gloſ. *fin.* in d. Clem. *unica.*

Demum non obſtat quod dictum eſt de delegatione *ſupra num.* 11. Nam, ut reſpondet Cajetan. *d. art.* 5. *verſ. Ad ſecundum argumentum*, cum perſonali officio ſtat, ut perſona Epiſcopi, ſalva conſcientiæ puritate, ex rationabili cauſa abſtineat ab aliquo proprio ſibi actu, & per alium exerceat illum, puta ut prædicet per alium, ubi hoc magis expediens fuerit, exemplo Valerii, qui per Auguſtinum prædicabat. Et hanc Cajetani reſponſionem in effectu olim probavit S. Congregatio Concilii in Curatis inferioribus, ut dixi in cap. *Extirpandæ*, §. *Qui verò, in* 1. *notab. verſ. Cæterum, infra de præben.* Advertit tamen Sot. *d. art.* 1. *col.* 19. *verſ. Ergo ſi jura*, Valerium hoc feciſſe ingraveſcente jam ætate, quando vires ſibi non ſuppetebant.

Itaque rationibus firmatum eſt quemlibet Epiſcopum, vel Curatum, per ſe loquendo teneri ex divini juris præcepto perſonaliter reſidere in ſuo Epiſcopatu vel Parochia: licet non me lateat de hoc articulo ingentem controverſiam, & diuturnam altercationem extitiſſe inter Patres Concilii Tridentini, imò & inter ipſos Cardinales præſidentes; & propterea Decretum ea forma verborum fuiſſe conceptum, ut neutri ſententiæ formaliter adverſaretur, prout refert P. Sfortia Pallavicinus multis in locis ſuæ admirabilis Hiſtoriæ.

68 Secunda itidem aſſertio, videlicet præceptum de perſonali reſidentia Epiſcopi, vel inferioris Curati per ſe obligare, non tantùm ſemper, ſed etiam

69 ad ſemper, probatur: Quia etſi præcepta affirmativa obligent ſemper, non autem ad ſemper, ſed pro loco & tempore, & in hoc formaliter differant à præceptis negativis, ut per D. Thom. in 1.2. *qu.* 71. *art.* 5. *ad* 3. *& qu.* 88. *art.* 1. *ad* 2. & *q.* 100. *art.* 10. *in corp.* nihilominus aliud dicendū eſt de per-

70 ſonali reſidentia, quoniam licèt ſit affirmativum, tamen includit etiam præceptum negativum obligans ad ſemper, quia præcipitur Paſtori, ut oves non dimittat, aut deſerat more mercenariorum, ut oſtenſum eſt *ſupra n.* 29. *& ſeqq.* Simile habetur in cap. *Super hoc, de renunc.* & in c. 1. *in gloſ. in ver. Non timore, ſupra de iis, quæ vi met. cauſ.*

71 Præterea, ut obſervat Cajetan. initio citatus, actus Epiſcopales ſunt in triplici differentia: nam quidam exigunt certum & determinatum tempus, ut collatio Ordinum, c. 3. *de tempor. ordinat.* & confectio Chriſmatis, can. *Litteris de conſecr. diſt.* 3. cap. *Quoniam, de ſent. excomm. lib.* 6. gloſ. in can. *Presbyteris, de conſecr. diſt.* 4. & ratione actuum hujuſmodi ſatis eſſet ut Epiſcopus reſideret temporibus ab Eccleſia præſcriptis ad illos exercendos. Quidam verò actus ſunt temporis indeterminati, ſed tamē non frequenter occurrunt, ut conſecrationes & benedictiones, de quibus in cap. *Quamvis*, 68. *diſt.* & *toto tit. de conſecr. Eccl. vel Altar.* & *de conſecr. diſt.* 1. & horum ratione ſufficeret Epiſcopum ita reſidere, ut ex defectu eorum actuum Eccleſia non

72 pateretur detrimentum. Quidam denique ſunt actus temporis indeterminati, & frequentis, ita ut nullum tempus ſit exceptum, in quo non facilè, & crebrò occurrat eorum neceſſitas, ut eſt actus paſcendi gregem Chriſti; oportet enim muniis paſtoralibus ita aſſiduum eſſe Paſtorem, ut actum paſcendi ferè nunquam intermittat: ſcriptum eſt enim: *Qui præeſt, in ſollicitudine*, cap. *Quia præſulatus* 1. *quæſt.* 4. & 2. ad Corinth. 11. 28. *Inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror.* Sic & Apoſtolicus à paſtorali ſollicitudine circa omnes Eccleſias nunquam omnino ceſſat, ut dicit text. in cap. *Cùm inſtantia, de cenſ.* Et noctes ducit inſomnes pro omnibus cogitationem ſuſcipiens, ut in Auth. *Ut judices ſine quoquo ſuffrag. in princ.* Amplius à Paſtore exiguntur ſex actus, qui habentur Ezechiel. *cap.* 39. quos manifeſtum eſt exigere tempus continuum, aut valde frequens prout explicant Cajetan. & Sotus, qui propterea irridet, & redarguit Epiſcopos, qui opinantur ſe muneri ſuo ſatisfeciſſe, ſi per aliquot horas cauſis decidendis aſſiſtant.

Et ratione actuum hujus tertiæ ſpeciei Epiſcopus jure divino obſtrictus eſt aſſiduè in ſuo Epiſcopatu reſidere; quoniam tanta temporis frequentia continuam exigit reſidentiam, tum ex frequētia exercitii actuum hujuſmodi, tum ex præparatione ad eoſdem actus: nam etſi non omne tem-

73 pus inſumatur in exercitio actuum paſtoralium, nullum tamē tempus excipitur, in quo non oporteat Epiſcopum eſſe paratum ad paſtorales actus exercendos. S. Thom. in 2.2. *quæſt.* 185. *art.* 5. *ad* 3. Et quia actus paſcendi ſecundùm Cajetan. eſt principalis actus Epiſcopi, & ex principali actu judicium eſt ſumendum; idcirco per ſe loquendo Epiſcopus adſtringitur præcepto Evangelico ad continuam reſidentiam in ſuo Epiſcopatu, ita ut hoc præceptum quamvis affirmativum, tamen ex natura rei quæ præcipitur, obliget ſemper, & ad ſem-

ſemper, id eſt aſſiduè, quia ſicut habet determinatum locum, ſcilicet propriam diœceſim, cap. *Si quis Epiſcopus, 92. diſt.* cap. *Pervenit, 7. quæſt. 1.* & in certis temporibus ipſam Cathedralem Eccleſiam, cap. *Placuit, ead. cau. & quæſt.* Concilium Trident. *in d. c. 1. verſ. Eoſdem interim admonet, ſeſſ. 23.* ita & determinatum tempus, id eſt aſſiduè, & quaſi ſemper.

Dixi, quaſi, quia brevis & modica interpellatio continuam reſidentiam non interrumpit, ut not. Petr. de Anchar. in *c. un. num. 1. verſ. Quandoque verbum* reſidere *adjicitur dictioni* continuè, *de Cler. non reſid. lib. 6.* Et ita ſecundùm eum intelligitur quod de habitatione continua triennii dicitur in *c. fin. de frigid. & maleſic.* Nam & ſtillicidium non ſemper cadens dicitur habere cauſam continuam ut l. *Foramen, ff. de ſervit. urban. prædior.* & l. 1. §. *Quotidiana, ff. de aqua quotid. & æſtiva,* facit l. *Si quis ita legaverit, ff. de condition. & demonſtrat.* & l. *Mævia, ff. de ann. lega.* Unde Concilium Trident. in præcit. *c. 1. ſeſſ. 23.* admittit ut Epiſcopi duos, aut tres menſes ſingulis annis abeſſe poſſint. Quoniam, inquit, qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt; dum tamen id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento, quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ graviſſimis verbis reliquit.

7 Tertia demùm aſſertio, videlicet per accidens quandoque Epiſcopum non teneri ad perſonalem reſidentiam ſecundùm Cajetan. *in 2. 2. d. q. 185. art. 5. verſ. Et quoniam,* probatur, quia cùm hæc obligatio ad ſemper ſit ex parte materiæ, & materia ipſa ſit mutabilitati, & variationi obnoxia, proptereà contingit, ut abſque violatione præcepti Epiſcopus non ſemper reſideat.

7 Cauſæ verò excuſantes Epiſcopum à vinculo neceſſitatis continuitatis reſidendi in diœceſi ex Decreto Concilii *in eod cap. 1.* Sunt infraſcriptæ, videlicet, Chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitas. Quæ omnia Cajetan loco citato, & poſt eum recentiores Theologi perſtringunt ad tria capita. Primum eſt neceſſitas impedimenti. Secundum qualitas negotii. Tertium conditio perſonæ.

76 Neceſſitas tamen impedimenti nemo dubitat quin excuſet, & eſt expreſſum in d. cap. 1. & in c. *Inter quatuor, infra eod.* cum conco. d. Impedimentum autem eſt in duplici differentia.

7 Aliud enim eſt ab intrinſeco, aliud ab extrinſeco. Impedimentum ab intrinſeco eſt quod provenit ex infirmitate, & hoc præbet juſtam cauſam abſcedendi ad tempus ab Eccleſia, ut ſi oporteat cœlum mutare, vel ire ad balnea, ſecundùm Cajetan. *ubi ſuprà.* Ad hoc cap. *Nihil, 7. quæſt. 1.* cap *Ad evidentiam, infr. eod.* cap. *unico, eod. tit. lib. 6. & de Cler. ægrot. per totum.* Quòd ſi morbus ſit incurabilis, permittitur reſignatio juxta terminos c. *Niſi cum pridem, §. Alia verò cauſa eſt debilitas corporu, ſuprà de renunciat.* Sic Silvanus Epiſcopus Philenenſium propter aëris intemperiem renunciavit Eccleſiæ, & Atticus Patriarcha Conſtantinopolitanus Eccleſiam Troadis illi commiſit inquiens: (Ecce quomodo nullam habes excuſationem, cùm Dominus tibi providerit de loco temperato, & commodo pro corporis morbis tolerandis,) Vel datur coadjutor, ut in cap. 1. & cap. *fin. infrà, de Cler. ægrot.* & cap. *unico, eod. tit. lib. 6.* Non enim conſuevit Sedes Apoſtolica abſolutè diſpenſare, ut quis non reſideat, ſed ad tempus, & ex legitima cauſa, cap. *fin. de reſcript. lib. 6.* Concil. Trident. *ſeſſ. 6. c. 2.*

78 Impedimentum ab intrinſeco eſt, quod provenit ex perſecutione. Perſecutionum autem duæ ſunt ſpecies ſecundùm gloſſ. in cap. *Adverſitas, in ver. Hoc etiam, 7. quæſt. 1.* Alia extrinſeca, quam patitur Eccleſia à tyranno, vel manifeſtis inimicis, de qua dicam infrà, *num. 87.* Alia intrinſeca, quæ conſiſtit in eis, qui ab unitate Eccleſiæ non ſunt præciſi; ſed tamen nec paſci ab Epiſcopo, nec corrigi volunt, juxta textum in d. cap. *Adverſitas,* & cap. *ſeq.* & in cap. *Niſi cùm pridem, §. Propter malitiam, ſuprà, de renunc.* Et hæc ſpecies an, & quando præbeat Prælato juſtam cauſam non reſidendi, notavi plenè in cap. *Poſt translationem, à num. 2. uſque in finem, eod. tit.*

79 Negotium autem excuſans Epiſcopum à reſidentia tripliciter ſe habet ad ſuam Eccleſiam. Primò, in ordine ad ſeipſam, ſicut totum ad partes. Secundò, in ordine ad alias Eccleſias, ſicut pars ad compartem. Tertiò, in ordine ad Eccleſiam univerſalem, ſeu Romanam, ſicut pars ad totum, ſeu membrum ad caput.

80 Primo caſu, quando ſcilicet negotium ſe habet ad ſuam Eccleſiam, ut totum ad partem, puta quia imminet neceſſitas defendendi Eccleſiam, & jura ipſius, ob quam oporteat Epiſcopum ad remotiores partes migrare: tunc manifeſtum eſt jure excuſari à reſidentia; textus eſt in cap. *Ex parte, infra eod.* & notat gloſſ. 1. in c. *fin. de privil. lib. 6.* Quinimò ſi neceſſitas poſtulet, poteſt, & debet Epiſcopus ad ſublevandam Eccleſiam ſuam in aliqua calamitate conſtitutam accedere ad Curiam, vel Romanam, vel Regiam, idque jure Divino, & naturali, dummodò id per alios perficere non poſſit, ut formaliter inquit Sot. *de juſt. & jure, lib. 10. quæſt. 3. art. 4. verſ. Qualitas autem negotiorum;* Et eſt ratio, quia Epiſcopus tenetur propriæ Eccleſiæ exhibere non ſolùm alios actus Paſtorales, ſed etiam hunc, qui eſt defendere, vel procurare bonum ejus, cap. *Suggeſtum, ibi, quas tueri debeant Eccleſias, 7. quæſt. 1.* Ac proinde ex hac cauſa licitè poteſt ab Eccleſia abeſſe, ut probatur in præalleg. cap. *Ex parte,* ibi, *Præpoſituræ tuæ jura fideliter proſequeris, cùm per hoc cenſeri debeas reſidens.* Quamvis enim ab Eccleſia abſit; tamen adeſt negotiis Eccleſiæ, ut dicit ibi Innoc. & Hoſt. *num. 2. in ver. Reſidens.*

81 Secundo caſu, quando ſcilicet negotium ſe habet in ordine ad alias Eccleſias, ſicut pars ad compartem, *cùm ſimus omnes unum corpus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra,* ad Rom. 12. cap. *Singula, 89. diſtin.* poteſt, & debet Epiſcopus jure charitatis alterius Epiſcopi neceſſitati ſpirituali ſuccurrere, etiam cum detrimento temporaliũ, licèt non è converſo. Et hac de cauſa Paulus Timotheum, & alios diſcipulos abire juſſit ad alias Eccleſias pro neceſſitate promulgandæ fidei, ut fusè probat Cajet. *in 2. 2. d. quæſt. 185. art. 5. verſ. Cùm autem negotium ad bonum alterius particularis Eccleſiæ,* & Sot. *d. art. 4. col. 8. verſ. Præter hæc.*

82 Item ſecundùm eos cùm unum ſpirituale bonum ſit magis neceſſarium, quàm aliud, cap. *Bona, il 1. de poſtulat. Prælat.* Concilium Tridentinum, *cap. 18.* ibi, *& major quandoque utilitas poſtulaverit, ſeſſ. 25.* puta negotium fidei, vel pacis, quam miniſtratio

Sacramentorum, & hujuſmodi laudabiliter Epi-
ſcopus pro negotio fidei, vel pacis in aliena mo-
ratur Eccleſia: & propterea licitè Epiſcopi ſunt
legati ad pacem inter Reges Chriſtianos compo-
nendam. Si enim cujuſquam, inquit, Ambroſius
officium eſt pacem facere, Sacerdotis maximè
83 officium eſt. Sed de hoc *infrà n. 88.* Quod autem
legati eant promiſcuè ad temporalia negotia (ut
Cajetanus ſubjicit) abuſionis eſt, quia *nemo mili-
tans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, 2.* ad Timot.
2. c. 1. *infrà, de Cler. vel Monach.*

84 Tertio caſu, quando ſcilicet negotium Eccle-
ſiæ particularis ſe habet ad Eccleſiam Romanam,
vel univerſalem, ſicut pars ad totum, ſeu mem-
brum ad caput, certum eſt ſi neceſſitas poſtulet,
licitè poſſe Epiſcopum à ſua Eccleſia abeſſe, arg.
d. c. *Bona, il primo, de poſtul Prælat.* & cap. *Cùm di-
lectus, infrà eod.* & eſt expreſſum in decreto Conci-
lii Trident. *d. c. 1. ſeſſ. 23.* ibi, *evidens Eccleſiæ, vel Rei-
publicæ utilitas:* nam bonum partis ordinatur ad
bonum totius, ut ad finem; & debet pars exponi
pro bono totius, ut cùm manus præciditur pro ſa-
lute totius corporis, cap. *Reſecanda, 29. quæſt. 3.* S.
Thomas in *2. 2. quæſt. 6. art. 1.* Sylveſt. *in ver. Homi-
85 cidium, 3. num. 4.* Quo tamen loco libet referre ad
litteram notabilia verba, & declarationem Car-
dinalis Cajetani in *d. art. 5. verſ. Cùm verò nego-
tium,* ait enim; (Eſt tamen hîc opus diſtinctione,
an negotium hujuſmodi univerſalis Eccleſiæ ſit
neceſſariò exigens Epiſcopum, vel non: nam ſi
negotium neceſſariò exigit Epiſcopum, ut ire ad
Concilium generale, vel ad Synodum Provincia-
lem, quæ etiam ſe habet ad Eccleſiam Epiſcopa-
lem, ut totum ad compartem; conſtat quòd ra-
tionabilis eſt abſentia: Sed ſi negotium univerſa-
lis Eccleſiæ non neceſſariò exigit Epiſcopum, pu-
ta quia perſona Epiſcopi habet officium, quo o-
portet ipſum univerſalis Eccleſiæ ſervitio perpe-
tuò perſonaliter Romæ deſervire, verbi gratiâ,
eſt Secretarius Sedis Apoſtolicæ, vel Auditor Ro-
tæ, aut hujuſmodi: non ex hoc excuſatur à reſi-
dentia quoad Deum. Et ratio diverſitatis eſt, quia
partes dupliciter ordinantur ad bonum totius.
Primò abſolutè; & ſic ſecundùm naturalem ſta-
tum ordinantur ad bonum totius, ſicut manus,
pedes, & reliqua membra hominis abſolutè qui-
dèm ordinantur ſecundùm ſuos naturales ſtatus
ad bonum hominis, cujus ſunt partes. In caſu au-
tem, quo totius bonum periclitatur, partes etiam
perdendo naturales ſuos actus ordinantur ad bo-
num totius. Secluſo autem caſu neceſſitatis, ſeu
periculi totius, natura totius non requirit defe-
ctum in parte aliqua, ſed nititur ſingulas perſonas
ſalvare in ſuis naturalibus ſtatibus. Sic autem
proportionaliter oportet fieri in toto, & partibus
Eccleſiæ Politicæ ſecundùm rectam rationem, ita
quòd quælibet particularis Eccleſia ordinatur ad
univerſalis Eccleſiæ bonum, & ſervitium, abſo-
lutè quidèm, ſalva cujuſque Eccleſiæ perfectio-
ne. In cauſa autem neceſſitatis ordinatur ad bo-
num univerſalis Eccleſiæ etiam cum ſui detri-
mento. Et quia ſervitia quædam, ut ire ad Sy-
nodum, ſunt manifeſtè in articulo neceſſitatis
Eccleſiæ univerſalis, vel provincialis, Servitia au-
tem, quæ Romæ in hujuſmodi officiis exhiben-
tur, nulla neceſſitate communiter exigunt, ut E-
piſcopi incumbant talibus officiis, ſed ſunt tales
in Eccleſia Dei, velut monſtra in natura: ideo
non excuſantur à reſidentia. Et ſi inſtetur, quòd
reſidentes in Eccleſia communi, qualis eſt Roma-
na, cenſentur ubique reſidere: Reſpondetur
quòd ſi hoc eſt verum fictione poſitivi juris, quod
Juriſtis relinquo, non tamen eſt verum quoad
Deum.) Hæc Cajetanus; quem multum extol-
lit Sotus, *d. art. 4 verſ. Si autem neceſſitas univerſalis
Eccleſiæ,* qui tamen addit, ſi Papæ expedierit pro-
pter egregiam doctrinam, aut ſingularem autho-
ritatem perſonæ accerſere aliquem Epiſcopum
ad Curiam, cujus conſilium capiat in commune
bonum, licebit quidèm ad tempus eum à ſuo E-
piſcopatu evocare. Quod ex eo confirmari po-
teſt, quia Leo Papa ſecum habuit Proſperum E-
piſcopum Regenſem; & Urbanus III. Anſelmum
Epiſcopum Lucenſem; & Greg. *lib. 12. epiſt. 15.*
invitavit Juvinium Epiſcopum Catanenſem, ut
Romam veniret, quo ipſum in ſacro eloquio col-
legam haberet.

86 Conditio autem perſonæ excuſans Epiſcopum
à perſonali reſidentia ſecundùm Cajetanum eſt u-
nica, videlicet cùm perſona talis eſt, ut melius,
aut ſaltèm æquè benè per eam abſentem regatur
Eccleſia, quàm regeretur per aliam præſentem.
Quod & S. Thomas docuit *d. Quodlib. 9. art. 15.* Et
hac ratione ſunt ſex Epiſcopatus propè Urbem
habentes Romæ reſidentiam, quia ſunt Epiſcopa-
tus Cardinales, ut in Conſtitutione S. D. N. de quâ
infrà in *c. proximo.* Similiter ob eamdem rationē
poſſet unus plures Eccleſias habere, deficientibus
aliis idoneis; c. *Illud, 21. q. 1.* gloſ. in c. *Dudum, il 2.
in ver. Intitulatam, ad fin. ſuprà de elect.* Unde in Po-
lonia ob Sacerdotum penuriam non rarò diſpen-
ſatur ſuper pluralitate Parochialium Eccleſia-
rum; & in Germania ſuper pluralitate Cathe-
dralium, ut dixi in d. cap. *Dudum.*

Porrò quia his caſibus per accidens eſt ut Epi-
ſcopus excuſetur à reſidentia, videlicet ob defe-
ctum idonei Paſtoris, non mirū ſi etiam per acci-
dens oporteat ſupplere vices proprii Paſtoris per
Epiſcopum titularem, vel Vicarium. Sed his caſi-
bus ceſſantibus, & per ſe loquendo, reſidentiæ
præceptū jure divino obligat ſemper, & ad ſem-
87 per. Et hæc eſt apertè doctrina D. Th. *in 2. 2. d. q.
185. art. 5.* ubi nec perſecutionis tempore conce-
dit licitam eſſe abſentiam Paſtoris, niſi in caſu,
(quia, (inquit) ſubditorum ſalus exigit perſonæ
Paſtoris præſentiam, non debet Paſtor perſonali-
ter ſuum gregē deſerere, neque propter aliquod
commodum temporale, neque etiam propter a-
liquod perſonale periculum imminens, cùm bo-
nus Paſtor animam ſuam ponere teneatur pro o-
vibus ſuis.) Et ſic deducit ex præcepto Evangelico
obligationem reſidendi in Eccleſia, etiam uſq; ad
ſanguinis effuſionem. Quem locum D. Thomæ fu-
ſius explicat Sot. *de juſt. & jure lib. 10. q. 3. art. 4.*

Eidem ſententiæ adhærent unanimiter Cano-
niſtæ dum in perſecutione extrinſeca quam pati-
tur Eccleſia à tyranno, & manifeſtis inimicis
quotieſcumq; ſine Prælato non eſt tuta ſalus Ec-
cleſiæ, vel cùm non ſolus Prælatus quæritur, ſed
etiam Clerus, concludunt Prælatum non poſſe
Eccleſiam deſerere, ſed potiùs debere animam
ſuam ponere pro ovibus ſuis, exemplo B. Thomæ
Cantuarienſis, qui pro hac cauſa martyrium ſu-
biit, c. *Sicut dignum, de homicid.* Ita gloſſ. in c. *Adver-
ſitas, in ver. Hoc etiam, 7. q. 1.* quam ſequitur Innoc.
in c. *Niſi cum pridem, in ver. Malitiam, ſub n. 4.* Hoſt.

Card.

Card. Ant. de Butr. Anch. & alii communiter *ſuprà de renunc.* & probatur in c. *Suggeſtum*, in c. *Sciſcitaris*, & in d. c. *Adverſitas*, & *in §. Hoc tunc ſervandum, 7. q. 1.* Ergo ſi etiam perſecutione ingruente tenetur Paſtor potiùs mortem ſubire, quam gregem deſerere; quantò magis perſecutione ceſſante illicita erit, & pernicioſa abſentia Paſtoris ſine rationabili cauſa?

Porrò cùm de cauſis excuſantibus à perſonali reſidentia Paſtores animarum ſuperiùs diffuſè actum fuerit, hoc loco admonendi ſunt cauſas ejusmodi non ſufficere, niſi etiam adſit licentia ſuperioris, textus eſt in c. *Relatum in fine*, & ibi notat gloſſ. *in ver. Prælatorum*, & communiter DD. *ſuprà eod. c. Non oportet, de conſecr. diſt. 5.* c. *Magnæ, de voto*, gloſſ. in c. *fin. in ver. Abſentare, de privil. lib. 6* & Gregor. *epiſt. lib. 3. cap. 36.* neminem Pōtificum à Parochia ſua, vel parumper abſque inevitabili prorſus neceſſitate diſcedere permittebat. Et ex Concilio Trident. in *cap. 1. ſeſſ. 23.* legitimæ abſentiæ cauſæ à Beatiſſimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente, ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente in ſcriptis ſunt approbandæ. Sed in his omnibus hodie ſervari debet noviſſima Conſtitutio S. D. N. Urbani VIII. de qua plenè dixi infrà in c. proximo.

De Clericis non reſidentibus.

Cap. Qualiter.

SVMMARIVM.

1 *ARchiepiſcopus, qui propria temeritate ab Eccleſia receſſit, & commonitus non redit, poteſt ſpoliari Archiepiſcopatu.*

2 *Capitulum quamvis non poſſit citare Epiſcopum; poteſt tamen eum monere ut redeat ad reſidentiā.*

3 *Monitio procedit etiam de inferiori ad ſuperiorem, & de pari ad parem.*

4 *Epiſcopus qui commonitus non redit ad reſidentiam, videtur habere Eccleſiam pro derelicta.*

5 *Prælatus quibus caſibus cenſeatur habere Eccleſiam pro derelicta.*

6 *Epiſcopus qui Eccleſiam habet pro derelicta, poteſt ea ſpoliari per Papam ſine citatione, & ſententia.*

7 *Citatio, & ſententia in notoriis non requiritur.*

8 *Capitulum quantumcumque moneat Prælatum ad reſidentiam, non tamen poteſt procedere ad electionem alterius ſine authoritate Papæ.*

9 *Epiſcopi non reſidentes ex Decretis Concilii Tridentini, & Conſtitutionibus Apoſtolicis quas pœnas incurrant. & n. 11. & ſeq.*

Et quibus ex cauſis abeſſe poſſint, ibid.

10 *Concilium Tridentinum in quibus innovet antiquos Canones contra Paſtores non reſidentes.*

11 *Bulla Sanctiſſimi D. N. ſuper reſidentia Epiſcoporum refertur.*

12 *Metropolitanus, vel eo abſente ſuffraganeus antiquior reſidens an hodie probare poſſint cauſas abſentiæ Epiſcoporum.*

13 *Cardinalis à Turrecremata invectiva in Epiſcopos non reſidentes.*

14 *Epiſcopus ab Imperatore, ſeu Rege evocatus an excuſetur à reſidentia.*

15 *Et quid ſi à Principe habeat regalia, & nn. ſeqq.*

16 *Intellectus c.* Si Epiſcopus, 18. diſt. *& c.* Si vobis fratres, 23. quæſt. ultim.

17 *Epiſcopus habens feudum à Principe, ſi vocetur à Papa etiam poſt regiam præceptionem, relictis omnibus etiam Regalibus, ſequatur Papam, & nn. ſeqq.*

18 *Epiſcopus vocatus à Metropolitano ad Concilium, vel ad cauſam. Item vocatus à Rege, cui potiùs parere teneatur?*

19 *Epiſcopi non habentes regalia à Principe, illius præceptis non ſunt obnoxii.*

20 *Sacerdotalis dignitas excedit omnem dignitatem ſæcularem.*

21 *Epiſcopi ratione muneris, aut reipublicæ officii Epiſcopatibus adjuncti quomodo excuſentur à reſidentia.*

22 *Cardinales ex eo quod in Epiſcopatibus prope Vrbem, vel in Vrbe in ſuis titulis reſederint non excuſantur à reſidentia in Cathedralibus, quibus præfecti ſunt.*

23 *Auditor Cameræ procedit contra Epiſcopos non reſidentes uſq; ad ſententiam diffinitivam excluſi.*

24 *Epiſcopi ultra, vel citra montes quandiu ex cauſa viſitationis liminum abeſſe poſſint.*

25 *Epiſcopus an hodie ſingulis annis abeſſe poſſit tribus menſibus à Concilio Tridentino permiſſis.*

26 *Cardinalibus Epiſcopis quomodo, & quamdiu à ſuis Cathedralibus abeſſe liceat ex cauſa vacationis Sedis Apoſtolicæ.*

27 *Epiſcopi temporibus Adventus, Quadrageſimæ, &c. an in Cathedrali Eccleſia reſidere teneantur, an verò ſatis ſit ut in diœceſi reſideant, & nn. ſeq. uſq; in fin.*

28 *Epiſcopus abſens à Cathedrali, ſi in diœceſi reſideat an incidat in pœnas Tridentini Concilii.*

29 *Lex ubi plura copulativè requirit, non habet locum, niſi omnia ſimul concurrant.*

30 *Dictio,* ſi, *adjecta verbo futuri temporis conditionem importat.*

31 *Gerundium importat conditionem.*

32 *Alternativæ natura eſt, ut alterutrum ſufficiat.*

33 *Parochus etſi teneatur in ædibus Parochialibus reſidere, tamen ſi reſideat extra, dummodò in Parochia, non incidit in pœnas non reſidentium.*

34 *Epiſcopi ante Tridentinum Concilium tenebantur omni tempore in Cathedrali reſidere.*

35 *Alternativa,* vel, *an ſit ordinis, vel electionis.*

36 *Diſtributiones Canonicorum abſentium primò applicandæ ſunt fabricæ Eccleſiæ ſi indigeat; ſin minus alteri pio loco arbitrio Ordinarii.*

37 *Verbum* debet, *regulariter neceſſitatem importat.*

38 *Verba hortatoria juncta verbis obligationem importantibus, non excludunt obligationem.*

39 *Epiſcopi an uti poſſint abſentia trium menſium à Concilio permiſſa temporibus Adventus, Quadrageſimæ, &c. & num. 44.*

40 *Epiſcopus an poſſit jungere trimeſtrem abſentiam unius anni cum trimeſtri anni ſequentis, & num. 44. & ſeq.*

41 *Epiſcopus in caſibus, in quibus ex rationabili cauſa abeſſe poteſt, an primò uti debeat tribus menſibus à Concilio permiſſis, & non niſi ipſis conſumptis, licentiam petere non reſidendi. & n. 46.*

42 *Epiſcopus viſitans Limina in fine unius triennii, an poſſit in principio triennii ſequentis iterum viſitare, & ab Eccleſia abeſſe per octo continuos menſes ex Bulla Vrbani VIII. & num. 47.*

43 *Epiſcopo an poſſit concedi, ut per tres menſes abeſſe*

queat

queat ex ſola cauſa, quod per multos annos continuos reſederit, & n. 48.

45 Statim *dictio, quid importet.*

1 QUALITER. Summatum eſt ſuprà in c. prox. Communis diviſio Primò, exceſſus. Secundò mandatum, ibi, *Diſcretioni.*

Not. primò, Archiepiſcopum, qui receſſit ab Eccleſia temeritate propria, id eſt ſine licentia Romani Pontificis, ut exponunt Ægidius Bononien. Jo. Andr. & Card. omnes in ver. *Temeritate*, ſi commonitus non redeat, poſſe ſpoliari Archiepiſcopatu.

2 Secundò nota, ex illis verbis, *per veſtras etiam litteras revocatus*, quòd Capitulum quamvis non poſſit citare proprium Prælatum, vel in eum animadvertere, quia inferior in ſuperiorem, &c. c. *inferior*, 21. *diſt.* c. *Cùm inferior de major. & obed.* poteſt tamen eum requirere, vel monere ut redeat ad reſidentiam, ut notant hîc Innoc. Abb. Antiq. & Hoſt. omnes in verb. *Revocatus*, Collectar. *n.* 3. Ant. de Butr. *n.* 2. Petr. de Anchar *in* 1. *notab.* &
3 Abb. *n.* 1. idemque dicunt DD. in c. *Ex tua, infrà eod.* Monitio enim procedit etiam de inferiori ad
4 ſuperiorem, c. 1. *ſuprà de ſupplen. neglig. Prælat.* Et de pari in parem, ut per gloſ. 1. in cap. *Cum cauſa, verſ. Item qualiter poſſunt duo ſuprà de off. deleg.* Et ex hujuſmodi monitione Epiſcopus videtur conſtitui in contumacia non reſidendi, ut per Butr. *eod. n.* 2. & habere Eccleſiam pro derelicta, ut propterea meritò illa ſpoliari poſſit: nam ſecundùm
5 gloſſ. 1. *hîc*, & Abb. *n.* 5. ut habeat quis Eccleſiam pro derelicta, tribus modis poteſt contingere. Primò, ſi Beneficiatus fiat miles, vel joculator. Secundò, ſi matrimonium contrahat. Tertiò, ſi monitus non redeat, ut *hîc*. Siquidem, ut inquit Hoſt. *in ver. Eligatis, in fin.* præſumitur evidenter præſumptione juris, & de jure quòd Eccleſiam
6 habeat pro derelicta, Papa qui ſuper omnes eſt approbante hoc. Et ſequitur Jo. Andr. *in fin.* Et in his caſibus nec ſolemnis citatio, nec ſolemnis ſententia requiritur, ut hîc patet. Nam Papa dedit licentiam Canonicis Raguſinis eligendi alium in Archiepiſcopum abſque eo quòd præceſſerit formalis citatio vel ſententia privationis, ut benè obſervat Abb. *hîc in* 3. *not.* & tenet gloſ. in c. *fin. in ver. Redierint, infra eod.* Et ſic non obſtat, c. 1. *infrà de conceſſ. Præb.* quia non intelligitur fieri electio inſtituta Eccleſia, ſed vacante, ut dicit *hîc* Hoſt. *in fin.* Et ſecundùm Abb. *n.* 6. ſpoliatio hoc caſu poteſt fundari ſuper duplici cauſa. Prima, quia, ut dictum eſt, Eccleſia habetur pro derelicta à Prælato abſente, ut dicunt gloſſæ prælleg. Intellige poſt monitionem, aliàs ſecus, etiamſi per decennium abfuiſſet, ut per Butr. ſuprà in c. *prox. in* 1. *not* Secunda, ratione notorii, quia cùm crimen non reſidentiæ notorium ſit, poteſt ſuperior illum ſpoliare abſque alia citatione, vel ſententia privationis, quæ in notoriis non exigitur, & ſecun-
7 dùm eum ad hoc facit, c. *Ex tua, infr. eod.* Quod optimè probat hæc Decretalis, legendo, *per veſtras litteras*, ut habet communis littera. Sed aliàs legitur, *per noſtras*. Et ſecundùm hanc lecturam videntur neceſſariæ litteræ Papæ, ut per Hoſt. & Joan. Andr. *in princ. in ver. Veſtras*; & Petr. de Anchar. *in princ.* Et formalis citatio, ut per gloſſ. in c. *Ex parte, in ver. Per decem annorum, ſuprà eod.* Primam tamen opinionem tuetur Abb. *ſuprà* in c. *prox. n.* 4. *in* 3. *notab.* ubi etiam allegat Oldrad. *conſ.* 30. & Gaſpar de Calder. ibi dicentem, aliàs ſic fuiſſe in Curia determinatum. Addit hic Innoc. *in ver. Eligatis*, quod quantumcumque ſubditi moneant Prælatum de redeundo, non tamen poſſunt procedere ad eligendum ſibi ſuperiorem ſine auctoritate illius, in cujus manibus poteſt renunciare vel qui juriſdictionem habet ſuper eum.
8 Quod dictum ſequuntur Abb. Antiq. Joan. Andr. Collectar. Butr. Anchar. Abbas, & cæteri omnes.

9 Hodie verò contra Prælatos non reſidentes ſervanda eſt forma à Concilio Tridentino præſcripta ſub Paulo III. in *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. Nam qui juſti & rationabilibus cauſis ceſſantibus ab Eccleſia ſex menſibus continuis extra ſuam diœceſim morando abfuerit, quartæ partis fructuum unius anni fabricæ Eccleſiæ, aut pauperibus loci per ſuperiorem Eccleſiaſticum (id eſt Metropolitanum reſpectu Epiſcoporum Comprovincialium ex ſententia S. Congregationis) applicandorum pœnam ipſo jure incurrit. Quod ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverit, aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandam eo ipſo amittit. Creſcente verò contumacia, Metropolitanus ſuffraganeos Epiſcopos abſentes, Metropolitanum verò abſentem ſuffraganeus Epiſcopus antiquior reſidens ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſiæ eo ipſo incurrenda infra tres menſes per litteras, ſeu nuncium Romano Pontifici denunciare tenetur, qui in ipſos abſentes, prout cujuſque major, aut minor contumacia exegerit, animadvertere, & Eccleſiis ipſis de Paſtoribus utilioribus providere poterit. Præterea ex decreto, *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. ſub Pio IV. in §. *Si quis Epiſcopus* abſens præter mortalis peccati reatum, quem incurrit, pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facit, nec tuta conſcientia, etiam alia declaratione non ſequuta, illos ſibi retinere poteſt, ſed tenetur aut ipſo ceſſante per ſuperiorem Eccleſiaſticum illos fabricæ Eccleſiæ, aut pauperibus loci erogare. Et paulò ſuperius in §. *Ne verò*, exprimuntur quatuor cauſæ, propter quas Paſtoribus abeſſe licet, nempè Chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita obedientia, & evidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitas.

Sed objicies, In *d. c.* 1. *ſeſſ.* 6. innovantur antiqui Canones adverſus Paſtores non reſidentes, qui habentur 88. *diſt. per tot.* & paſſim 21. *q.* 3. in Concilio Eliberino, *cap.* 19. c. *Pervenit*, c. *Si qui verò*, c. *Si quis Presbyter*, c. *Placuit*, c. *Si quis in Clero*, 7. *quæſt.* 1. cap. 2. 21. *q.* 2. Cur ergo alia illis pœna à Concilio præſcribitur? An uti poſſumus pœna Concilii, vel Canonum contra non reſidentes? Quòd ſi pœna à Concilio impoſita utendum eſt, quorſum Antiqui Canones innovantur? At reſpondetur innovari Canones quoad culpam, vi-
10 delicet ut Epiſcopi reſidere teneantur, & quoad pœnam privationis tituli, de qua à Concilio nihil ſtatuitur, ut declaratur paulò pòſt in d. §. *Creſcente verò contumacia*; & ſic etiam quoad modum privationis. Quamobrem quod ſpectat ad privationem tituli, & privationis modum, ſervandum erit quod ſtatuitur in hac Decretali, & in aliis Canonibus, & præſertim in c. *Ex tua, infr. eod.*

11 Noviſſimè ſuper reſidentia Epiſcoporum promulgata eſt Conſtitutio S. D. N. Urbani VIII. quæ incipit, *Sancta Synodus*, ſub die 12. Decemb. 1634. in qua Sanctitas ſua primò innovat decreta Concilii

cilii Trident. Conſtitutiones Apoſtolicas, & Decreta Conſiſtorialia ſuper reſidentia Epiſcoporum; multæ enim Conſtitutiones ſuper hoc anteà prodierunt, ut Pii IV. & Pii V. Item multa Decreta Conſiſtorialia. Et in ſpecie Gregorius XIII. declaravit Decreta Concilii, & pœnas ejusdem habere locum etiam in S.R.E. Cardinalibus. Et Clemens VIII. ſuo Decreto Conſiſtoriali addidit pœnam inhabilitatis Epiſcoporum non reſidentium ad majores dignitates, & Eccleſias obtinendas.

Secundò, Sanctitas ſua jubet jam præfectos Cathedralibus, & majoribus Eccleſiis etiam S.R.E. Cardinales ſe itineri committere, & ad reſidentiam conferre infra unum menſem, ſi in urbe exiſtant; infra duos, ſi extra urbem in Italia; ſi extra Italiam infra quatuor computandos à die publicationis Bullæ. Nondum autem præfectos infra terminos ſuperius expreſſos computandos à die eorum promotionis. Indeque nec ſupradictos, nec alios jam reſidentes abſcedere absque licentia per Breve, vel litteras miſſivas ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, amiſſionis fructuum & facultatum teſtandi ipſo jure incurrenda; nec non privationis à regimine, & adminiſtratione eccleſiarum, aliisque pœnis arbitrio Sanctitatis ſuæ infligendis. Concilium Trid. in *d. cap. 1. verſ. Nam cùm Chriſtiana charitas, ſeſſ. 23.* decernit legi-
12 timas abſentiæ cauſas à Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas. Bulla verò Sanctiſſimi prohibet ne Epiſcopi jam reſidentes abſcedant absque licentia per Breve, vel litteras miſſivas. Ergo hac in parte videtur adempta facultas probandi cauſas abſentiæ, quæ ex Concilio competebat Metropolitano vel ſuffraganeo antiquiori. Et quidem optimo conſilio. Nam Epiſcopis prætextu cauſarum; de quibus in §. *ſeq* non fuiſſet difficile à Metropolitano, vel ſuffraganeo abſcedendi licenti-
13 am extorquere, & lex eſſet ludibrio poſita. Hæc jampridem fieri optaverat Turrecrem. in c. *Si vobis,* 23. *q. ult.* dicens: (Turpe eſſe, ut Epiſcopi ſe inſerant ad ſervitia Imperatoris, vel alterius Principis ſæcularis, & deſerant cauſam ſubditorum, & officia devotionis. Hoc non facerent, ſi mortem ſpiritualem timerent, & intelligerent ſe reddituros rationem de ovibus ſuis Deo Summo Judici. Utinam etiam de Curia Romana hoc in parte obſervaretur, in qua plures Epiſcopi conveniunt non devotionis gratia, ſed ambitionis ſpiritu propulſati, ut altiora quærant, aut beneficia addant beneficiis, aut honores honoribus, utque officia, & legationes quærant, quæ curæ animarum ſibi commiſſarum afferunt plurimum impedimenti. Utinam Summi Pontifices conſiderarent, quanta negligentia circa animas committitur ex abſentia Prælatorum ab Eccleſiis ſuis.) Hactenus Turrecremata.

Quoad pœnas Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *In ſuprema,* edita poſt Concilii publicationem ſimiliter præcipit Epiſcopis, ut in ſuis Eccleſiis perſonaliter reſideant ſub pœna privationis à regimine, & adminiſtratione Eccleſiarum ſuarum, ac aliis ſuo arbitrio imponendis pœnis, & bona decedentium extra reſidentiam decernit tanquam ſpolia ad Cameram Apoſtolicam pertinere, etiamſi facultatem ſpecialem de illis teſtandi obtinuerint. Et pœnam interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ imponit in alia ejus Conſtitutione edita antè publicationem Concilii, quæ incipit, *De ſalute gregis.*

14 Tertiò, Sanctiſſimus declarat contrafacientes non excuſari à pœnis prætextu ſervitii Imperatoris, aliorumque Principũ, aut Regnorum, defenſionis litium, etiam Eccleſiarum, ineundi fœderis, aut alterius negotii etiam graviſſimi, & ſpeciali nota digni, diſtantiæ locorũ, brevitatis temporis expectandi licentiam ab Urbe, vel alterius cauſæ etiam publicæ, ac piæ, & utilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiarum, vel perſonarum. Ex his verbis Conſtitutionis ſatis liquet non habere locum, quod dicit hîc gloſſ. 1. & Hoſt. *in princ. in ver. Ultra quadriennium,* videlicet Epiſcopum non debere ultrà annum abeſſe, niſi juſſio imperialis eum detineat. Præſertim verò, quia nec de jure communi Epiſcopi ab Imperatore vocati ad comitatum, id eſt ad Curiam Imperialem ire debent, c. *Quo auſu,* c. *Si quis Epiſcopus,* & c. *Reprehenſibile,* 23. *q. 8.* c. *Omne,* 25. *q.* 1. c. *Quicunque militum,* 12. *q.* 2. & c. *Cùm pa-*
15 *rati, infrà de appellat.* etiam pacis procurandæ gratia, vel Regi conſilium præbendi, aut eum orandi, niſi ab ipſo habeant regalia, id eſt bona feuda-
16 lia, c. *Si in morte,* §. *Ecce,* 23. *q. 8.* & ita intelligi debet textus in c. *Si nobis fratres, eod. cau. & quæſt.* ibi: *Niſi fortè hi qui à Religioſis Imperatoribus vel invitati, vel vocati fuerint.* Et in c. *Si Epiſcopus,* 18. *diſt.* ibi, *excepta præceptione regia.* Et in Authen. *Quomodò oporteat Epiſcopos,* §. *Illud alias eſt,* §. *Et etiam diffinimus, col. 1.* ibi: *Niſi hoc per imperialem fiat juſſionem.* Hæc enim jura vendicant ſibi locum tantummodò in Epiſcopis habentibus Regalia, prout conſtat ex d. §. *Ecce:* & intelligunt Hoſt. & alii in d. c. *Cùm parati, de appellat.* Archid. in c. *d. Si vobis fratres, in princ.* dicens. (Vocati ergo Epiſcopi ab Imperatore ad Comitatum, ire debent ut hic.) Quod verũ eſt, cauſa pacis reformãdæ, vel cauſa conſilii dandi, vel orãdi ut dicit Gratian. *in §. præc.* Et hoc ita demũ ſi regalia habuerint. Et in hac opinione, quam ponit ſecundo loco videtur ibi reſidere. Et idem dicunt Bellam. & Turrecrem. Præterea text. in d. cap. *Si Epiſcopus,* 18. *diſt.* debet intelligi quando aliter inſurgeret ſcandalum niſi Epiſcopus pareret Regi. Et ita intelligit Hugo illum textum, allegat. c. *Salonitanæ,* 63 *diſt.* Vel intelligitur quando Rex eſſet Legatus Papæ, quia tunc propter legationem eſt major Archiepiſcopo. Et ſic ei potius, quàm Archiepiſcopo eſt parendum. Quos duos intellectus ad illum textum ſequitur etiam Jo. de Fan. & Alexan. de Nævo in d. c. *Cùm parati, n. 29. verſ. Secunda concluſio.*

17 Accedit quòd etiamſi Epiſcopus habeat regalia à Principe; tamen ſi vocetur à Papa etiam poſt mandatum Regis, exemplo Petri, *Lucæ 5.* relictis omnibus, etiam regalibus, ſequatur Papam. Quæ ſunt verba formalia gloſſæ in d. c. *Cùm parati, in ver. In legatione Regis.* Cui hac in parte ſubſcribunt ibidem Hoſt. *n.* 4. Jo. Andr. *n.* 7. Butr. *n. 6. in fin.* Abb. *n.* 7. Et eſt communis opinio, ut teſtatur Præpoſ. *num. 20. in fine verſ. Et prædictus articulus.*

18 Quinimmò, ut dicit ibi Innoc. (Si Archiepiſcopus vocat Epiſcopum, vel alium Prælatum ad Concilium, vel ad cauſam, & Rex antè, vel poſt vocavit eundem, licitè poteſt prætermittere mandatum Archiepiſcopi, & ire ad Regem, cui honor eſt deferendus per jura, quæ primò allegat gloſ.)

Quod

Quod intelligit Hoſt. d. n. 4. *de Epiſcopo tenente Regalia.* Et ſequuntur alii proximè citati. Sed ſi Archiepiſcopus præceperit Epiſcopo, non obſtante præceptione Regia, debet obedire Archiepiſcopo, cùm ſit de ejus jurisdictione, & non Regis, & magis obediendum ſit ſpiritui, quàm carni, c. *Solitæ, de major. & obed.* Papæ autem ſemper eſt obediendum nulla præceptione obſtante, tam ratione honoris quàm jurisdictionis c. *Qui reſiſtit,* 11. *quæſt.* 3. Et paulò pòſt reſpectu Archiepiſcopi dicit conſiderandum eſſe an Epiſcopus affectaverit ſe vocari a Rege, an non, ut in cap. *Paſtoralis, §. fin. de off. deleg.* & an habeat regalia, necne. Ita Innoc. cujus dicta ſequuntur totidem verbis Hoſt *eodem num.* 4. Jo. Andr. & alii prælleg. Itaque Canoniſtæ omnes videntur in hoc convenire, ut ſi Epiſcopus habeat regalia à Rege, vocatus ab ipſo, teneatur parere, niſi ſub præcepto obedientiæ fuerit vocatus à Metropolitano. Papæ autem indiſtinctè ſit obediendum poſthabitis regalibus, &
19 quacumque præceptione Regia. Si verò regalia non habeat, non teneatur parere, quia cùm non ſit de illius foro, præceptis ejus non obſtringitur. Unde Abb. in d. cap. *Cùm parati, n.* 7. not. poſt gl. quod Clericus non obtinens regalia, id eſt bona feudalia à Principe ſæculari, non debet prætextu vocationis Principis reſiſtere mandato Superioris ſui, quia Clericus quantumcumque ſimplex, maximè ſi eſt Sacerdos, non ſubjicitur in aliquo judici ſæculari, ut in c. *Cùm non ab homine, de judic.*
20 Imò dignitas Sacerdotalis excedit omnem dignitatem ſæcularem, c. *Duo ſunt, 96. diſt.*

21 Quartò, Sanctitas ſua excipit cauſam intereſſentiæ in Synodis Provincialibus, vel Congregationibus, ſeu Aſſembleis generalibus, quibus Eccleſiaſtici intereſſe ſolent ratione muneris, aut Reipublicæ officii Eccleſiis ad, uncti, quamdiu tamen actu duraverint. Hanc ipſam cauſam excepit Tridentina Synodus in *d. cap* 1. *ſeſſ.* 23. ibi: (Niſi cum abſentia inciderit propter aliquod munus, & Reipub officium Epiſcopatibus adjunctum, cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit.)

22 Quintò, declarat S.R.E. Cardinales priores in ordine habentes Epiſcopatus prope Urbem, etiamſi in illis, vel in Urbe in ſuis titulis reſederint, non excuſari à reſidentia in Cathedralibus, & majoribus Eccleſiis, quibus præfecti ſunt, nec ex eo quòd Papa eos videat, & toleret, & ad functiones etiam Pontificales, & ſolemnes admittat.

23 Sextò, præcipit Auditori Cameræ, ut ſummariè procedat adverſus non reſidentes uſque ad ſententiam diffinitivam excluſivè, quam ſibi reſervat in Conſiſtorio. Hoc ipſum ordinavit Pius IV. in motu proprio incipien. *Cùm tam Sacroſanctum.*

24 Septimò, Sanctitas ſua indulget ut exiſtentes ultra montes abeſſe poſſint ex cauſa viſitationis Liminum per ſeptem menſes, & citra montes per quatuor, dummodò eo tempore ad alios actus non divertant.

25 Porrò trimeſtre ſpatium, quo Epiſcopis æqua ex cauſa ſingulis annis à ſuis Eccleſiis abeſſe licet ex Decreto Concilii Tridentini in d. *c.* 1. *ſeſſ.* 23. S.D.N. ut audivimus declaravit ſua Conſtitutione non ſuſtuliſſe.

26 Octavò, indulget Cardinalibus Præfectis Cathedralibus, & aliis majoribus Eccleſiis, ut ex cauſa vacationis Sedis Apoſtolicæ poſſint non ſolùm ad locum Conclavis accedere, dummodò à diœceſibus non diſcedant, niſi habitâ certâ notitiâ mortis Pontificis, ſed etiam in Urbe commorari uſque ad peractam electionem, & per duos menſes poſt coronationem Pontificis.

Nonò, ſtatuit ut nemo poſſit prædictam Conſtitutionem interpretari, aut declarare præter Romanum Pontificem, & adjicit clauſulas generales in forma ampliſſima.

Poſtremò, declarat eos, qui pluribus Eccleſiis præſunt, excuſari quidèm à pœnis, dummodò reſideant in earum altera, in qua tenentur de jure; non tamen propterea excuſari Cardinales habentes aliquem ex ſex Epiſcopatibus propè Urbem, quin teneantur reſidere in aliis, quibus Præfecti ſunt.

27 QUÆRO, an Epiſcopi temporibus præſcriptis in *cap.* 1. *verſ. Eosdem interim admonet, ſeſſ.* 23. Concil. Trident. in Cathedrali Eccleſia reſidere teneantur; an verò ſatis ſit ut in diœceſi reſideant.

28 Hæc quæſtio habet duas inſpectiones. Prima eſt quoad pœnas Epiſcoporũ non reſidentium, An ſcilicet Epiſcopus, in diebus Adventus, Quadrageſimæ, & aliis à Concilio præſcriptis ita apud Cathedralem Eccleſiam reſidere teneatur, ut ſi in Diœceſi reſideat, incidat in pœnam amiſſionis fructuum inflictam Decreto, *c.* 1. *ſeſſ.* 6. & illos non faciat ſuos juxta d. *cap.* 1. *ſeſſ.* 23.

Secunda eſt, quoad ipſam obligationem ſimpliciter, & abſolutè, An ſcilicet Epiſcopus prædictis temporibus teneatur ex præcepto in Cathedrali reſidere, quamvis ſi in diœceſi reſideat, faciat fructus ſuos, neque illis privari debeat.

Quoad primam inſpectionem verius videtur Epiſcopum in diœceſi quandocunque reſidentem in pœnas Concilii non incidere: nam Decretum in d. *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. ad hoc ut Epiſcopi incidant in pœnam privationis quartæ partis fructuum, requirit ut ſex menſibus continuis à ſuis Eccleſiis
29 extra ſuam diœceſim morando abfuerint. Unde ad hujuſmodi pœnam ſatis non eſt ut abfuerint à ſuis Eccleſiis tantùm, niſi etiam abfuerint extra diœceſim, cùm Concilium utrumque copulativè requirat, ut ſub unica verborum ſtructura, l. *Si hæredes, ff. de condict. inſtr.* Felin. in cap. *Ex parte, num.* 22. *& ſeq. de reſcript.* Quod maximè procedit in pœnalibus, in quibus ſi lex, vel ſtatutum ad pœnam incurrendam duo requirat copulativè, nullatenus eſt locus pœnæ, niſi utrumque ſimul concurrat, l. *Inter omnes, §. Rectè, de furt.* Oldrad. *conſ.* 291. *n.* 5. *verſ. Præterea,* & Signoroll. *conſ.* 239. *n.* 5.

30 Et confirmatur ponderando verba illa, *ſi quis,* quæ cùm ſint adjuncta verbo temporis, *abfuerit,* conditionem important. l. *Conditionem, ff de condit. & demonſtrat.* Oldrad. *conſ.* 242. *n.* 3. *verſ Sed ad-*
31 *huc inſtatur.* Sicut, etiam importat gerundium illud, *morando.* Bald. *conſ* 267. *proponitur, n.* 3. *verſ. Ioannes fecit,* juncto verſ. *Iſta quæſtio, num.* 4. *lib.* 5. Conditio autem debet impleri in totum, nec ſufficit ut impleatur pro parte, quia perinde eſt ac ſi non eſſet impleta, l. *qui duobus,* & l. *Cùm fundus, ff. de condit, & demonſtr.* Bald. in l. 2. *in fin. C. Si adver. rem judic.* Conditio enim quoad implementum non ſcinditur, ut inquit Angel. *conſ.* 16. *Teſtator in omnibus, n.* 3. *verſ. Venio ad ſecundum.*

Hoc

Hoc ipſum ante Concilii publicationem iiſdem ferè verbis ſtatuit Pius IV. in Conſtitutione, quæ incipit, *De ſalute Gregis*; ut patet ibi: (Epiſcopos ab Eccleſiis; & Diœceſibus ſuis abſentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ pœna eo ipſo abſq; alia declaratione incurrenda diſtrictè præcipiendo monemus) Loquitur ergo Pius IV. de abſentibus copulativè ab Eccleſia,& Diœceſi, & his poſteà pœnas imponit his verbis: (Si quis ſex menſibus continuis extra ſuã diœceſim morando abfuerit.)

32 Sed & aliud Decretum Concilii in d. *c.*1. *ſeſſ.* 23. hoc ipſũ indicat, primò enim declarat Epiſcopos teneri ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel Diœceſi reſidentiam. Ac deinde (Si quis (inquit) contra hujus decreti diſpoſitionem abfuerit, &c. pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non faciat.) Concilium ergò obligat Epiſcopos ad reſidendum alternativè in civitate, vel Diœceſi, & contravenientibus pœnam imponit. At non dicitur contravenire diſpoſitioni alternativæ Epiſcopus, qui alterutrum adimplet reſidendo in Diœceſi, c. *Inter cæteras*, & ibi dixi in *primo notab. de reſcript.* l. *Ille, aut ille, ff. de legat.* 1. gloſſ. in Clem. *Dudum, in ver. Vel quorum, de judic.*

Et ſimiliter Pius IV. in alia Conſtitutione poſt Concilii publicationem edita, quæ incipit, *In ſupremã*, dum ſupponit ſpoliis Cameralibus bona Epiſcoporum decedentium, reſtringit ſe ad decedentes extra diœceſim his verbis: (Bona quæcunque ad Epiſcopos, qui extra prædictas Eccleſias, & diœceſes non reſidentes deceſſerunt, pertinentia, tanquam ſpolia ad Cameram Apoſtolicam legitimè pertineant) Et in alia Conſtitutione quæ incipit: *Cùm tàm ſacroſanctum*, edita contra Prælatos non reſidentes, dum committit Auditori Cameræ, ut contra eos procedat, loquitur etidem de non reſidentibus in diœceſi, ibi: contra Epiſcopos, & alios quoſcumque Prælatos in propriis diœceſibus non reſidentes de inobedientia propria uſq; ad ſententiã excluſivè procedat, &c.)

Sive igitur Epiſcopi dictis anni temporibus teneantur in Cathedrali reſidere, ſive non, de quo inferius dicetur in ſecunda inſpectione; abſolutum tamen videtur eos non incidere in pœnas non reſidentium, dummodò reſideant in Diœceſi. Et hæc interpretatio, uti magis conſona verbis Concilii, & dictarum Conſtitutionum, & quæ etiam benignior eſt in pœnalibus, videtur omninò amplectenda, c. *Statutum, de elect. in 6.* cum ſuis concordant.

33 Præſertim quia idem ſuadetur etiam exemplo Parochorum, qui quamvis teneantur omninò reſidere in ædibus Parochialis Eccleſiæ, tamen ſi extra eas reſideant, dummodò non extra limites Parochiæ, fructus ſuos faciunt; nec incidunt in pœnas à Concilio Parochis non reſidentibus inflictas, ut in caſu contingenti olim reſpondit Sac. Congregatio.

34 Quoad ſecundam inſpectionem, id eſt, quoad præceptum, & obligationem Epiſcoporum ſupponendum eſt ante Concilium Trident. Epiſcopos obſtrictos fuiſſe omni tempore in ſua Cathedrali reſidere. Quod conſtat ex Concilio Carthaginenſi V. *cap.* 5. his verbis: (Placuit ut nemini ſit facultas, relicta principali Cathedra ad aliquam Eccleſiam in diœceſi conſtitutam ſe conferre) ut refertur in Can *Placuit*, 7. *q.* 1. ubi gloſſ. *in ver. In diœceſi*, dicit hoc adeò verum; ut non liceat Epiſcopo ad diœceſim divertere, niſi ex cauſa viſitationis.

Idem patet ex Concilio Aurelianenſi, *c.* 33. relato in can. *Epiſcopus de conſecr. diſt.* 3. in hæc verba: (Epiſcopus ſi infirmitate non fuerit impeditus, Eccleſiæ, cui proximus fuerit, die Dominico deeſſe non debet. Unde infert gloſſ. Epiſcopum Dominicis diebus in Epiſcopali Eccleſia Divinis Officiis intereſſe debere, in qua Sacerdotali more reſidere præcipitur. Et Gregor. *lib.* 5. *epiſt.* 23. (Pervenit, (inquit) ad nos Primerium Amalphitanæ civitatis Epiſcopum in Eccleſia ſua reſidere non eſſe contentum, ſed foris per diverſa loca vagari: Idcircò hac tibi authoritate præcipimus, ut ſupradicto Epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cætero facere non præſumat, ſed in Eccleſia ſua Sacerdotali more reſideat.) Quod refertur in can. *Pervenit*, 7. *q.* 1. ubi Præpoſ. *num.* 1. notat reſidentiam eſſe faciendam in loco ſecundùm conditionem perſonæ; quia Epiſcopus per villas vagari non debet, ſed in civitate cõmorari.

Atque hoc ſuppoſito ad dubium videtur reſpondendum, temporibus à Concilio præſcriptis Epiſcopum teneri omninò apud ſuam Eccleſiam reſidere, niſi munia Epiſcopalia in Diœceſi eum aliò vocent: nam etſi decretum Concilii Trid. d. *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. declaraverit Epiſcopos obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel Diœceſi reſidentiam: tamen per hæc verba non eſt cenſendum funditus ſuſtuliſſe antiquam Epiſcoporum obligationem, ut in ſimili legitur in c. *Eccleſia veſtra*, §. 2. *verſ. Neque enim credendum eſt, ſuprà de elect.* cùm præſertim ibi inhæreat decreto *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. quo innovantur antiqui Canones adverſus non reſidentes promulgati, ſed tantùm moderatum fuiſſe rigorem ſacrorum Canonum. Nam illa verba per dictionem alternativam in ſua Eccleſia, vel Diœceſi, indicant potiùs ordinem, quàm electionem, gloſſ. in c. *penult, in ver. vel in Parochiali, de ſepult.*
35 Quemadmodũ in terminis aliorum Decretorum Concilii ſæpiùs cenſuit S. Congregatio. Et in ſpecie in Decreto, *c.* 16. *ſeſſ.* 24. quo jubetur ſede vacante eligi Vicarius; qui in jure Canonico ſit Doctor, vel aliàs quantum fieri poterit idoneus: cenſuit dictionem alternativam, *vel*, eſſe ibi ordinis, non electionis, juxta doctrinam Gemin. in c. *Licet in fin. de ſepult. in 6.* Ideoque electionem fa-
36 ctam de Sacerdote non Doctore, quamvis alioquin idoneo, omiſſis Doctoribus, eſſe nullam. Et ſimiliter dum in *c.* 3. *ſeſſ.* 22. diſtributiones abſentium jubentur applicari fabricæ Eccleſiæ, vel alteri pio loco: S. Congregatio reſpondit alternativam, *vel*, non eſſe electionis, ſed ordinis: Ideoque applicationem primo loco faciendam eſſe fabricæ Eccleſiæ, ſi indigeat; ſin minus eſſe arbitrio Ordinarii illas alteri pio loco applicare. Eodem igitur modo dum Concilium declarat Epiſcopos obligari ad perſonalem in Eccleſia, vel Diœceſi reſidentiam; hæc alternativa non eſt cenſenda importare electionem; ita ut arbitrium ſit Epiſcopo hìc, vel alibi reſidere; ſed potius ordinem, ita ut primò, & principaliter reſidendum ſit in Cathedrali Eccleſia; idque tempore Adventûs, Quadrageſimæ, & aliis ſolemnitatibus, in quibus major, & præcipua eſt reſidentiæ obligatio, ut eſt textus in c. *Si quis in Clero*, 7. *q.* 1. Deinde verò, id eſt aliis temporibus, ſatisfieri poſſit ejuſmodi obliga-

obligationi, etiam reſidendo in Diœceſi.

Quæ interpretatio videtur primò amplectenda, quia per eam minus receditur à diſpoſitione veterum Conciliorum, & Canonum ad c. *Cùm expediat, de elect. in 6.* & l. *Si quando, C. de inoff. teſtam.* cum ſuis concordant. Deinde quia hoc modo ceſſat abſurdum illud, quod alias ſequeretur ſi Epiſcopi poſſent præcepto reſidentiæ ſatisfacere abſque eo quòd unquam Eccleſiam Cathedralem, & ſponſam ſuam inviſerent. Denique quia cùm præcepto divino mandatum ſit omnibus Epiſcopis oves ſuas agnoſcere, verbique divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, & bonorum operum omnium exemplo paſcere, & in cætera munia paſtoralia incumbere, ut habetur in d. c. 1. non apparet quo modo hæc omnia impleri poſſint ab Epiſcopo, qui ad villas, & pagos divertit, nec unquam reſidet apud Eccleſiam ſuam Cathedralem, ullaſque ibi functiones Epiſcopales exercet, nec præſens agnoſcit oves, quarum pars major ut plurimum illic commoratur.

Quod ſatis indicant verba d. c. 1. Nam dum hortantur Epiſcopos ut certis temporibus ſuam Cathedralem Eccleſiam non deſerant, eam rationem afferunt, nempè quia illis diebus refici maximè, & in Domino gaudere Paſtoris præſentia oves debent. Si ergo oves Cathedralis Eccleſiæ dictis temporibus debent maximè refici, & Paſtoris præſentiâ gaudere: Ergo etiam vice verſa Pa-
37 ſtor debet eas reficere, & permittere ut ejus præſentiâ oves gaudeant, Idque dicendum eſt in præcepto eſſe, cùm verbum, *debet*, regulariter neceſſitatē importet, ut notatur in l. *Sæpè. ff. de offic. Præſid.*

Neque his obſtat quòd illic Concilium utatur verbis hortatoriis, dum ait: (Eoſdem interim admonet, & in Domino hortatur, ne per illius temporis ſpatium Adventus, Quadrageſimæ, &c. ipſi ab Eccleſia ſua Cathedrali ullo pacto abſint.) Quæ quidèm verba cùm non præceptum, ſed conſilium importent, obligationem non inducunt, c. *Quod præcipitur, 14. q. 1. & 4. diſtinct. §. fin.* Dec. in c. *Nam concupiſcentiam, num. 20. de Conſtitut.*

38 Nam reſpondetur primò verba hortatoria impropriari quando ſubjecta materia eſt de præcepto, ut hoc caſu. Textus eſt in c. *Rogo*, atque ibi gl. 11. *q.* 3. & in c. 1, *in ver. Hortamur*, ubi gloſſ. exponit, id eſt præcipimus, *de teſtam.* Ad idem gloſſ. in Clem. 1. *in ver. Hortamur, de teſtib.* & Abbas in d. c. *Nam concupiſcentiam, n. 3. de Conſtitut.* vel certè, ut ait ibi Dec. *num.* 21. verba hortatoria tunc non impropriantur, quia non eſt inconveniens aliquem hortari ad illud, quòd facere tenetur, c. *Pervenit, 84. diſt.* Et ideo verbum, *rogo*, & verbum *hortamur*, in locis præallegatis propriè intelliguntur, & non inducunt præceptum, ſed per alia jura materia præcepti eſſe dicitur, ut ibi per eum.

Deinde reſpondetur ejuſmodi verba hortatoria in decreto Concilii eſſe conjuncta cum verbis obligationem importantibus, ut ſuperius dictum eſt; unde tantùm abeſt, ut per hanc admonitionem ſublata cenſeatur antiqua obligatio, ut potiùs ex ea videatur renovata. Nam Concilium hortatur Epiſcopos ut reſideant in Cathedrali in illis diebus, in quibus maximè oves refici, & gaudere Paſtoris præſentiâ debent, quod perinde eſt ac ſi illos adhortatum fuiſſet ut dictis diebus ſuam implerent obligationem apud Cathedralem Eccleſiam reſidendi. Præſertim quia hoc ipſum fecerat ibidem paulò antè his verbis: (Sacroſancta Synodus eos (id eſt Epiſcopos) admonet, & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis in judicio, & veritate paſcant, & regant) Ecce igitur quemadmodum adhortationem à præcepto, & obligatione Concilium non ſejunxit, Quod & Pius IV. fecit in præalleg. Conſtitutione. *De ſalute gregis*; ibi: *Epiſcopos ab Eccleſiis, & Diœceſibus ſuis abſentes præcipiendo monemus.*

Ac propterea obſervandū eſt verba illa Concilii *eoſdem interim admonet*, fortè non limitare regulam, quam priùs Concilium conſtituerat declarando Epiſcopos teneri ad perſonalem in civitate, vel diœceſi reſidentiam; ſed potiùs ſublimitare limitationem, per quam ſuperiùs immediatè declarat licere Epiſcopis per duos, aut tres menſes quotannis ab Eccleſia abeſſe: tria enim ibi facit S. Synodus. Primò declarat obligationem reſi-
39 dendi in civitate, vel diœceſi. Secundò, indulget Epiſcopis, ut ſingulis annis duos, vel ad ſummum tres menſes abeſſe poſſint. Tertiò, hortatur Epiſcopos, ut non tamen abſint temporibus Adventus, Quadrageſimæ, & aliis ibi præſcriptis. Quod perinde eſt ac ſi dixiſſet: Etſi Epiſcopi poſſint quotannis per tres menſes abeſſe; illos tamen hortamur, ut hâc indulgentiâ minimè utantur illis diebus in quibus maximè refici, & gaudere Paſtoris præſentiâ oves debent. Et hoc modo quamvis illa verba eſſent Concilii tantùm, non tamen ſequeretur quin circumſcripta triū menſiū indulgentia, Epiſcopi aliàs non tenerentur in dictis diebus apud ſuam Cathedralem reſidere. Prior tamen intellectus magis congruit verbis Concilii, quia in eodem verſ. *Eoſdem interim admonet*, non agitur de abſentia à Diœceſi, ſed à Cathedrali Eccleſia tantùm, ut patet ibi: *Ab Eccleſia ſua Cathedrali.* Et clariùs ibi: *Niſi Epiſcopalia munia in ſua Diœceſi, &c.* Et conſequenter non limitatur indulgentia, qua Epiſcopis abeſſe licet tribus menſibus extra diœceſim, Ad l. *Nam quod liquidè, §. fin. ff. de penult. leg.*

Itaque ad dubium videtur reſpondendum Epiſcopos temporibus à Tridentino Concilio præſcriptis teneri quidèm apud ſuam Cathedralem Eccleſiam reſidere, ita ut aliter ſuæ obligationi non ſatisfaciant, niſi munia Epiſcopalia in ſua Diœceſi eos aliò vocent. Cæterum non incidere in pœnas à Sancta Synodo Epiſcopis non reſidentibus inflictas, dummodò in diœceſi reſideant. Et hanc ſententiam probavit S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres.

40 In S. Congregatione ſuper reſidentia Epiſcoporum habita in Quirinali die 17. Julii 1657. cui interfuerunt Eminentiſſimi Cardinales Ginettus, Meltius, & Paulucius; necnon R. P. D. Farneſius, Alterius, Gualterius, Ugulinus, De Vecchiis Secretarius, & ego, propoſita fuerunt ex ordine Sanctiſſimi infraſcripta dubia, videlicet.

Cùm S. Concilium Trident. *cap. 1. ſeſſ. 23. de reformat.* permittat Epiſcopis, ut ſingulis annis, dummodò æqua ex cauſa, & abſque ullo Gregis detrimento fiat, abeſſe poſſint à ſua diœceſi per duos, aut ad ſummum tres menſes: Quæritur

Primò, An Epiſcopus poſſit jungere trimeſtrē abſentiam unius anni, cum abſentia trimeſtri ſequentis anni, adeò ut licitè abeſſe valeat à ſua Eccleſia per menſes Octobris, Novembris, & Decem-

cembris anni v.g.1657.& continuare abſentiam per menſes Januar. Februarii, & Martii anni 1658

1 Secundò, An Epiſcopus in caſibus, in quibus rationabilem cauſam habet non reſidendi, debeat uti menſibus per S. Concilium conceſſis, & non niſi ipſis conſumptis, quatenus abſentiæ cauſa duret, licentiam petere non reſidendi: An verò primò licentiam petere, & ad alios uſus reſervare bimeſtre, aut trimeſtre tempus à Concilio conceſſū.

2 Per Bullam ſan.mem. Urbani VIII. ſuper reſidentia Epiſcoporum, incipien. *Sancta Synodus*, 27. aliàs 137. permittitur, ut Epiſcopi ad effectum viſitandi ſtatutis terminis ſacra Beatorum Apoſtolorum limina, abeſſe poſſint à ſuis Eccleſiis per certum tempus, videlicet citra montes, vel mare exiſtentes per quatuor menſes, alii verò, &c. hinc

Tertiò quæritur, an Epiſcopus viſitans ſacra Limina in fine unius termini, v.g. in fine unius triennii, poſſit immediatè in principio ſequentis triennii iterum viſitare, ac proinde viſitationum titulo abeſſe à ſua Eccleſia per octo continuos menſes.

Quartò quæritur, an Epiſcopo, qui anteà per multum temporis, v.g. per decem continuos annos in ſua Eccleſia reſederit, & vel ab ipſa vacatione per S. Concilium ex rationabili cauſa ſingulis annis permiſſa ſemper ſe abſtinuit, poſſit aliquando concedi facultas non reſidendi per aliquod tempus, licèt non adſit ulla cauſa ex approbatis ab eodem S. Concilio Tridentino.

4 Ad primum Sac. Congregatio reſpondit, non poſſe, tum quia ejusmodi ſemeſtris abſentia complectitur illius temporis ſpatium Dominici Adventus, & Quadrageſimæ, quo ne à ſua quidèm Cathedrali, ne dum à Diœceſi Epiſcopo abeſſe licet, ut in Concilio Trident. d. *c.* 1. *verſ. Eosdem interim admonet*, *ſeſſ.* 23. & fuſiùs dictum eſt *ſuprà à n.*34. *uſq; ad num.*40. Tum quia in eo, qui abeſt ſex menſibus continuis, non verificatur illud verbum *aliquantiſper*, quo utitur Concilium in d. c. 1. dum ait: Quoniam autem qui aliquantiſper tantùm abſunt ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, cùm Concilium illud reſtringat ad duos, vel ad ſummum tres menſes, & antiqui Canones ad unum, ut in cap. *Præſentium*, 7. *q.* 1. vel ad

4 duos, ut in c. *Si quis in Clero ead. cauſ. & q.* Et quatenus verificaretur verbum *aliquantiſper*, non tamen verificantur ſequentia, videlicet, *quia ſtatim reverſuri ſunt*, nam qui abeſt per ſemeſtre tempus, utique non ſtatim eſt reverſurus, cùm dictio *ſtatim*, regulariter ſignificet modicum temporis intervallum, ut eſt textus in l. *Cùm quidam, ff. de legat.* 2. & in l. *Si finito*, §. *Non autem ſtatim ff. de damno infect.* & notat Tiraquellus in l. *Si unquam in ver. revertatur, num.* 120. *C. de revoc. donat.* & aliquando importat intervallum unius menſis, ut notatur in l. *Divortio facto*, aliàs eſt l. *fructus* 7. §. *Papinianus*, in gloſſ. *in ver. Statim, ff. ſol. matr.* Tum quia abſentia Epiſcoporum per ſex continuos menſes à Concilio non reputatur brevis, ut patet *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. ibi: (Si quis ſex menſibus continuis extra ſuam diœceſim morando abſuerit, quartæ partis fructuum unius anni pœnam ipſo jure incurrat.) Tum deniqne, quia magis relaxari poteſt nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, majusque detrimentum in ſpiritualibus, & temporalibus poteſt pati Eccleſia, & gravi abuſus, & corruptelæ in Clero, & populo faciliùs introduci, & faciliùs eradicari, ſi trimeſtre tempus abſentiæ unius anni conjungatur cum trimeſtri alterius anni, quàm ſi trimeſtria ſint interpolata. Ob quam rationem cùm in cap. *In ſingulis, de ſtatu Monach.* ſtatutum ſit ut Capitula provincialia Religioſorum fiant de triennio in triennium, Jo. Andr. ibi in princ. dicit non ſufficere in fine primi triennii facere unum Capitulum, & ſtatim in principio ſecundi triennii facere aliud, quia id potiùs eſſet facere Capitulum de ſexto in ſextum annum, quàm de triennio in triennium, & multo tempore poſſet ſic retardari Ordinis reformatio, ut ſcripſi plenius in c. *Ego N. nu.* 51. *de jurejur.* Unde trimeſtre tempus quod interpolatè, & per ſe ſumptum à Concilio reputatur breve, & cadit ſub permiſſione, quia brevi reverſus nec divertiſſe videtur, l. 3. *in fin. ff. de divort.* ſi poſteà jungatur cum alio trimeſtri, æſtimatur eſſe longum, & cadit ſub prohibitione, ut de diverſis donationibus ſimul junctis notat Hoſt. in c. *Apoſtolicæ, de donationib. & de unionibus*, quæ quamvis ſingulæ per ſe non gravent; tamen ſimul omnes conſideratæ gravant; & ideo omnes ſunt revocandæ. Decidit Oldradus *conſ.* 262. *In quæſtione num.* 2. & de pluribus furtis rei modicæ docet S. Thomas in 2, 2. *quæſt.* 66. *art.* 6. *ad* 3. Sylv. *in ver. Furtum, num.* 4. Confert textus in l. *Si libertus*, §. *Si quis plures, ff. de jurepatr.* & arg. l. *Nec non*, §. *Si quis ſæpius, ff. ex quibus cauſ. major.*

46 Ad ſecundum S. Congregatio conſultius putavit nihil generaliter reſpondere, ſed ubi caſus particulares acciderint, maturius deliberare.

47 Ad tertium reſpondit Epiſcopum, qui Beatorum Apoſtolorum limina viſitavit v.g. in fine unius triennii, nequaquam poſſe immediatè in principio ſequentis triennii iterum viſitare, ac proinde nec viſitationis titulo per octo continuos menſes à ſua Eccleſia abeſſe. Rationes hujus tertiæ reſolutionis habentur in d. c. *Ego N. num.* 50. ubi plenè videas, *de jurejuran.*

48 Ad quartum reſpondit, non poſſe. Quam Congregationis ſententiam S. D. N. ad ſe relatam in omnibus approbavit.

DE CLERICIS NON reſidentibus.

Cap. Ex tuæ.

SUMMARIUM.

1 *Beneficiatus abſens, ſi ignoretur ubi ſit, tribus edictis citatus, & infra ſex menſes non reverſus, beneficio privabitur.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 31. *& ſeqq.*

2 *Intellectus hujus cap. in* §. Contra eos. *& n.* 18.

3 *Citatio per edictum contra Clericum abſentem affigi debet valvis Eccleſiæ ſuæ.*

4 *Beneficiatus nunquam citari debet per edictum ut redeat ad reſidentiam, ſi perſonaliter citari poſſit, & num.* 9.

Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 31. 35. *&* 36.

5 *Citatio contra beneficiatum abſentem fieri poteſt etiam extra provinciam, ſed ad id judex non tenetur.*

6 *Citatio per edictum ubi requiritur trina, non ſufficit unica, licèt peremptoria.*

7 *Et an ſufficiat unica peremptoria ad pœnam incurrendam, ſi fuerit perſonaliter exequuta, & n.*10.

8 *Citatio trina, & unica peremptoria cùm competentibus intervallis regulariter æquiparantur.*

9 *Beneficiatus abſens perſonaliter citatus, niſi redeat infra terminum ſibi præfixum beneficio ſpoliari poteſt, etiam non expectatis ſex menſibus.*

10 *Monitio trina perſonalis cur requiratur ut Clerici, carnifices, ſeu tabernarii perdant privilegium fori.*

11 *Beneficiatus abſens quamdiu ſit expectandus, ut beneficio privari poſſit.*

12 *Citationis edicta ſex menſium ſpatiò præſumuntur deduci ad notitiam citati.*

13 *Beneficium Clerici, qui tribus edictis citatus infra ſex menſes non revertitur ad reſidentiam, confertur quaſi vacans ſine alia ſententia privationis.*

14 *Canonici, & alii Beneficiati in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, ex capite non reſidentiæ privari non poſſunt titulo, niſi poſt lapſum trium annorum, & n.*35.

15 *Canonicus abſens ultra tres menſes primo anno privari debet dimidia parte fructuum ad ratam menſium, quibus abſuit, ſi non integer eſt annus. Secundo omnibus fructibus.*

16 *Archiepiſcopus poteſt procedere contra Epiſcopos deſerentes Eccleſias ſuas excommunicando, & ſuſpendendo, non autem removendo eos ab Epiſcopatu, vel adminiſtratione.*

17 *Depoſitio Epiſcoporũ jure divino eſt Papæ reſervata.*

18 *Epiſcopi arbitrium eſt procedere contra Parochos non reſidentes vel cenſuris, vel ſequeſtratione, & ſubtractione fructuum, vel privatione Parochialis, & num.*20. *verſ.* Poſtremò.

19 *Forma procedendi adverſus Parochos non reſidentes à jure communi præſcripta an immutata fuerit Decretis* Concilii *Tridentini, & n. ſeq. uſq; ad num.*35.

20 *Statutum ad pœnam trahi non debet ad gratiam.*

21 *Qualitas appoſita circa aliquas perſonas primò nominatas non cenſetur repetita quoad alias perſonas poſteà nominatas, etiam in eadem ratione.*

22 *Dictio* idem, *quandoq; importat identitatem in genere, & diverſitatem quoad ſpecificas qualitates.*

23 *Clauſula in fine poſita refertur ad præcedentia in eodem cap. ſed non in Capitulis ſeparatis.*

24 *Epiſcopus quoties in pœnam non reſidentiæ vult Parochis ſubtrahere partes fructuum, quos fecerunt ſuos, quoad intervalla, & quotas, ſervare debet præſcriptum* Concilii, cap. 1. ſeſſ. *6.*

25 *Secus in executione facienda ſuper fructibus, quos pro rata temporis abſentiæ ſuos non fecerunt.*

26 *Concilium Tridentinum* c. 1. §. Eadem, ſeſſ. 23. *expenditur.*

27 *Lex innovata ineſt legi innovanti.*

Verba legis clara non admittunt interpretationem, nec voluntatis conjecturam.

28 *Forma procedendi contra Parochos non reſidentes à jure præſcripta in quibus immutata fuerit à Concilio Tridentino, & n. ſeq. uſq; in finem.*

29 *Parochi non reſidentes à Concilio Tridentino quibus pœnis ſubjiciantur.*

30 *Sententia privationis beneficii contra Parochum non reſidentem eſt nulla, ſi in ultima monitione Epiſcopus comminatus fuerit privationem fructuum, non autem tituli.*

31 *Parochus abſens etiamſi ignoretur ubi ſit, ex Concilio Trident. citari poteſt per edictum, etiam unicum, & non ſolemniter publicatum, & n. ſeqq.*

34 *Et lapſo termino eidem præfixo privari poteſt Parochiali, etiam non expectatis ſex menſibus.*

35 *Canonici non reſidentes poſt lapſum trium annorum quâ formâ ſint privandi Canonicatu.*

36 *Forma hujus Capituli ad unguem ſervari debet tantùm in obtinentibus beneficia perſonalem reſidentiam requirentia extra Cathedrales, & Collegiatas Eccleſias.*

1 EX TUÆ.|Si neſcitur ubi ſit clericus abſens, tribus publicis edictis citabitur apud Eccleſiam ſuam; at ſi poſteà expectatus per ſex menſes non redeat, eâ privabitur. Hoc dicit primò. Deinde ponit practicam procedendi contra Prælatos non reſidentes. Atque ita ſunt

2 duæ partes principales. Nam primò ponit practicam procedendi contra Clericos. Secundò, ponit practicam procedendi contra Prælatos. Secunda ibi, *contra eos*, ſcilicet Prælatos. Unde ſecundùm Hoſtienſ. *num.*7. *in ver. Eos*, & Jo. Andr. *n.*6. *in eod. ver.* Melius dixiſſet, *alios*, ſcilicet Epiſcopos, nam uſque huc loquutus eſt de inferioribus, hic incipit loqui de Epiſcopis.

Et hunc intellectum ſequitur gloſſa *in ver. Vt ipſos*, & communiter Doctores teſte Jo. de Imola *poſt princ. verſ. Sed prima lectura communiter tenetur.* Imò Innoc. *ſuprà in proœmio*, ubi litteram hujus Decretalis ex regiſtro corrigit, & in aliquibus ſupplet, teſtatur veram litteram eſſe, *Contra alios*, ut hîc referunt Butr. *n.* 1. *in fine*, & Imola *poſt princ. verſ. Et facit quòd notat Innocentius.*

3 Nota primò, quoties Clericus abſens per edictum citari debet, citationem eſſe affigendã valvis Eccleſiæ ſuæ, ut probat hæc littera ibi, *in eorum Eccleſiis*, & notant Cardin. *in princ.* & Abb. *n.* 1 Nam contra latitantem ſufficit procedere ex edicto ad Eccleſiam, vel domum ſuam, c. *Cauſam*, & c. *fin. de dolo, & contumac.* ſecundùm Hoſt. *hîc n.*6. *in ver. Publicari*, Cardin. *num.* 1. *in prima oppoſitione*, & Anchar. *in* 1. *notab.* Rota *in Terdonen. Præpoſituræ*, 17. *Martii* 1600. coram Decano relata à Joanne Garz. *in tract. de benef. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 157.

4 Secundò nota ibi, *nec ad eos valeat citatio pervenire.* Clericum utcunque ex injuſta cauſa abſentem ab Eccleſia ſua, nunquam eſſe citandum per edictum, ſi intra provinciam ſui copiam faciat, & citari poſſit perſonaliter, ut per Hoſt. d. *num.*6. Cardin. *num.* 2. *verſ. Ex quibus*, Anchar. *num.* 1. *in* 2. *notab.* & Abb. *num.* 3. *in* 3. *notab.* Dixi *intra provinciam*; quia ſi Clericus extra provinciam abeſſet, intimari quidèm poſſet, & fortè etiam citari per cap. *Romana*, §. *Contrahentes, de foro compet. lib.* 6. & dixi poſt Collectar. in cap. *fin. eodem tit.* Sed tamen ad hoc judex forſan non tenetur ſecundùm Hoſtien. *num.*6. *in ver. Pervenire*, Joan. Andr. *num.* 2. *in ver. Valet*, & Anchar. *num.* 1. De hoc notatur in cap. *Dilectus, ſuprà de Procurat.* An autem hoc procedat poſt Concilium Tridentinum, dicam *infrà n.* 31. 35. & 36.

6 Tertiò nota ibi, *Trinæ citationis.* Rectorem Eccle-

Eccleſiæ abſentem, ſi ignoretur ubi ſit, eſſe citandum tribus edictis ut redeat ad reſidentiam. Quo fit ut non ſufficiat unicum peremptorium pro omnibus, quia hujuſmodi citationes per edictum difficilè tranſeunt in notitiam citati, & faciliùs eſt ut innoteſcant ſi ter publicè fiant, quàm ſi ſemel, licèt peremptoriè. Fortè enim amicus citati intererit in ſecunda, vel tertia, qui non interfuit in prima, & poterit hoc citato denunciare. Et ita firmat *hîc* Jo. Andr. *n.4. in ver. Trinæ*, & fuſiùs *in addit. ad Speculat. ſuper hac rubrica in 3. q.* ubi refert ſe ita conſuluiſſe in quodam Clerico, qui unica citatione peremptoriè citatus, beneficio privatus fuit, quia non venit; Reſpondit enim privationem eſſe nullam, ob non ſervatam formam hîc præſcriptam: & ſequuntur hîc Anton. de Butr. *n.3.* Anchar. *n.2. in 3. notab.* Imola *nu.3. verſ. Et adverte*, & *num.4.* & Abb. *in 4. notab.*

Quinimò ubi ad pœnam incurrendam lex requirit trinam citationem, non ſufficit una peremptoria, licèt perſonalis, ut ſentit gloſſa in Clem. 1 *in ver. Tertio, de vita, & honeſt. Cleric.* quam ſequitur Imola, & ſingularem reputat Abb. *ubi ſup.* Ad quod Gulielm. de Monte Laud. dicit eſſe textum apertum in c. 1. *in tit. de Milite vaſallo, qui contumax eſt, in uſib. feudor.* Quod nota ad limitationem l. *Contumacia, verſ. Contumax eſt, ff. de re judic.* & c. *De illicita, verſ. Quicumque tribus auctoritatibus, 24. q. 3.* Nam regulariter æquiparantur trinæ citationes, & unica peremptoria cum competentibus intervallis, ut in juribus præallegatis, & in c. *Conſtitutionem, de ſent. excomm. lib. 6.*

Hæc procedunt in Clericis latitantibus, de quibus ignoratur ubi ſint, vel ad quos non valet citatio pervenire. Hi enim, ut dixi ſuprà in 2. notab. citari debent tribus edictis, id eſt ſolemniter propoſitis, & publicatis, ut innuit littera *in ver. Facias publicari*; aliàs enim contra abſentes ex edicto procedi non poſſet, & ita procedit textus in l. 1. *§ Item cùm ex edicto, ff. quæ ſent. ſine appell. reſcind.* quia ibi edictum non fuit ſolemniter poſitum, ut poſt gloſſ. 1 & Innoc. declarat *hic* Hoſt. *n.6. in ver. Edictum*, & *in ver. Publicari*, & ſequuntur DD. de quo tamen vide *hic* per Imolam *num. 4. verſ. Circa primum.* Hæc inquam procedunt in Clerico, qui neſcitur ubi ſit, vel ita longè diſtat, ut commodè perſonaliter citari non poſſit, & de eo loquitur hæc Decretalis. Inducuntur enim contra eum hæc duo ſpecialia, ut citatio ſit trina, & abſens poſteà expectetur per ſex menſes, ut ſic ſuppleatur defectus citationis perſonalis. At verò ſi ſciatur ubi ſit Clericus beneficiatus, & commodè citari poſſit, tunc non requiritur trinum edictum, ſed debet perſonaliter citari, & ſufficit unica citatio, ſi fuerit perſonaliter executa. Imò ſufficit ſimplex requiſitio, ſeu monitio, vel revocatio cum competenti termino ad redeundum, quo elapſo etiam non expectatis ſex menſibus, Eccleſiâ ſpoliari poterit, cùm videatur illam habere pro derelicta, textus eſt in c. *Ex parte*, & ibi dixi *ſupra eod.* Et ita diſtinguit, & declarat gloſſa communiter approbata in d. c. *Quon. frequenter, §. Porrò, in ver. Canonibus, ſuprà, ut lite non conteſt.* & Abb. *hic n. 10. in 3. oppoſit. & n. 13. verſ. Conclude ergo*, Jo. de Selva *in tract. de benef. par. 4. q. 4. & ſeq.* & reſolvit Rota apud Cardin. Mantic. *deciſ. 67. n. 5.* quam deciſionem poſteà ſecuta eſt eadem Rota *in Terdonen. Præpoſituræ ſupracitata in primo notab.*

10 Non obſtat gloſſa præallegata in Clem. 1. *in ver. Tertio, de vita, & honeſtate Clericor.* quæ dicit ad pœnam incurrendam non ſufficere unicam citationem etiam perſonalem, & peremptoriam, prout eam allegat Abb. *hîc in 4. notab.* Quoniam textus in d. Clem. loquitur de Clericis officium carnificum, & tabernariorum publicè, & perſonaliter exercentibus, & ſic de his qui non latitant, ſed perſonaliter citari poſſunt. Et tamen jubet eos nominatim, & tertio moneri. Non igitur mirum ſi ad illam pœnam incurrendam unica citatio perſonalis non ſufficit, cùm textus in illo ſpeciali caſu trinam requirat. Et fortè ratio ſpecialitatis fuit gravitas pœnæ amiſſionis privilegii clericalis, quod eſt de Jure Divino, c. *Si Imperator, 96. diſtinct.* & ſcripſi latiſſimè in c. *Eccleſia S. Mariæ, ſuprà de Conſtitut.* At ſecùs eſt in beneficiatis abſentibus, quia ſi eorum copia haberi poſſit, jura nihil aliud exigunt, quàm ut ſemel perſonaliter moneantur, ſeu revocentur ad reſidentiam, ut in d. c. *Ex parte, ſupra eod.* & conſtat ex ſupradictis. Veruntamen aliud dicendum eſt poſt Concilium Tridentinum quoad Parochos, quia ſufficit citatio per edictum, nec requiritur perſonalis, ut patebit *infrà num. 31.*

11 Quartò nota ibi, *ultra ſex menſes*, Clericum à ſua Eccleſia abſentem, ſi ignoretur ubi ſit, poſt trinam citationem eſſe expectandum per ſex menſes. Unde ſublata eſt diſpoſitio antiquorum Canonum, qui variè circa hoc diſponunt. Quidam enim dicunt Clericum duobus tantùm menſibus eſſe expectandum, c. *Præſentium, 7. quæſt. 1.* Quidam dicunt de tribus hebdomadis, c. *Si quis in Clero, ead. cau. & quæſt.* Quidam de quinque annis c. 2. *ſupra eod.* Quidam de anno, ut in Authen. *de Sanctiſſ. Epiſc. §. Interdicimus*, ſecundùm Innoc. *hîc num. 1.* & latius per gloſſam in cap. *Quoniam frequenter, §. Porrò, in ver. Canonibus, ſuprà, ut lite non*
12 *conteſt.* Sed hodie contra Beneficiarium latitantem de jure communi ſervandum erit quod hîc dicitur, ut ſcilicet expectandus ſit per ſex menſes: Juris enim præſumptio eſt, ut infra hoc ſpatium citationis edicta ad illius notitiam perducantur. Ad quod hunc textum ſingularem repu-
13 tat Abb. *hîc num. 5. in 5. notab.* Ergo lapſis ſex menſibus beneficio ſpoliari poterit, ut in textu, etiam lite non conteſtata, ut in d. c. *Quoniam frequenter*; & hîc notat gloſſa *in ver. Removeat*, etiam non præcedente ſententia privationis: proptereà enim dixi ſpoliari, & non privari, quia non fertur ſententia, ſed datur beneficium quaſi vacans; & ſic abſens videtur ſpoliari, ut formaliter hîc dicunt Hoſt. & Joann. Andr. ambo *in ver. Spoliari*: & ſequuntur alii. De quo dic ut ſcripſi in c. *Ex parte*, & c. *Qualiter, ſupra eodem.*

14 Limita nunc notabiliter diſpoſitionem hujus Decretalis, ut non procedat in obtinentibus dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis. Hi enim ex Decreto Concilii Tridentini, *c. 12. §. Prætereà, ſeſſ. 24.* ſi ultra tres menſes abfuerint, primo anno privari debent dimidia parte fructuum. Secundo anno omnibus fructibus. Creſcente verò contumacia procedendum eſt contra eos ad ſacrorum Canonum præſcriptum, id eſt, ad privationem tituli. Atque ita abſentes ultra tres menſes hodie

beneficio privari non poterunt; niſi poſt lapſum trium annorum,& ſervata forma ibi præſcripta, ut ſæpius declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres. Minimè enim verum eſt, quod refert Mantica in præalleg. *deciſ.* 67.*n.*6. videlicet per Illuſtriſſ. S. Congregationis Interpretes fuiſſe declaratum, Epiſcopos poſſe procedere ad privationem ob non reſidentiam; tametſi temporum intervalla, de quibus in d. *cap.* 12.§.*Præte-*
15 *reà,ſeſſ.*24. non fuerint obſervata. Imò enim S. Congregatio cenſuit expectandum eſſe lapſum trium annorum, priuſquam ad privationem in totum procedatur; Et primo anno abſentem ultrà tempus permiſſum privandum eſſe dimidia parte fructuum, & quidem ad ratam menſium, quibus abfuit, ſi non integer eſt annus. Secundò, omnibus fructibus. Tertiò, privandum titulo, & ad privationem hujuſmodi procedi non poſſe, niſi hâc formâ ſervatâ, ut etiam dixi in c. *Licet,n.*26.*infrà tit.proximo.*

Idem reſponſum cùm Epiſcopus in pœnam reſidentiæ vult Parochis ſubtrahere partes fructuũ, quos reſidendo ſuos fecerunt: debet enim ſervare quoad intervalla, & quoad quotas præſcriptũ Concilii, *c.*1.*ſeſſ.*6.ut latiùs dicam *infrà n.*24.

16 Ultimò nota in §.*Contra eos.* Archiepiſcopum poſſe procedere contra Epiſcopos deſerentes Eccleſias ſuas excommunicando, & ſuſpendendo: removere autem illos ab Epiſcopatu, vel adminiſtratione non poſſe: hoc enim ſpecialiter Legato hic conceditur, ut formaliter dicit Innoc.*nu.*5.*in ver.Procedatur*, & ſequuntur alii. Nam depoſitio
17 Epiſcoporum jure Divino eſt Romano Pontifici reſervata, ut in c.*Inter corporalia,de tranſl.Epiſc.*

18 Verùm intelligendo hunc §.*Contra eos.* non ponere caſum diverſum, ſed continuare caſum præcedentem de clericis inferioribus juxta alium intellectum gloſſæ *in ver.Spoliari.* Hinc collige Epiſcopum non arctari præcisè ad procedendum contra beneficiatum non reſidentem per viam privationis beneficii; ſed eſſe in optione ipſius procedere etiam per ſubtractionem fructuum, & cenſuras Eccleſiaſticas, ut hìc notant Imola, & Jo. de Anan. quos ſequitur Mantica *in præalleg.dec.*67 *num.*6.

Quod procedit etiam contra Parochos non reſidentes in terminis Concilii Trident.*c.*1.*verſ. Quodſi per edictum,ſeſſ* 23. ponderando illa verba, *liberum eſſe vult Ordinariis,&c.* Et quamvis oppoſitum videatur declaraſſe S. Congregatio contra Parochos non reſidentes tempore peſtis, ut dixi in c.*fin.,num.*41.*&* 45.*infra eod.* Fortè tamen ita cenſuit in illo ſpeciali caſu, quia erat admodum controverſum inter Theologos, & Canoniſtas, an peſtis tempore Parochi tenerentur perſonaliter reſidere, ut ibi dixi *num.*42.*&* 49. Unde contra abſentes exiſtimavit non eſſe illicò procedendum ad privationem Parochialis; ſed priùs experienda eſſe alia remedia cenſurarum, & ſubtractionis fructuum. Verùm extra illum caſum generaliter conſulta an ſit arbitrium Epiſcopi quâ viâ, & quo remedio uti voluerit contra non reſidentes, nempe vel cenſuris, vel ſequeſtratione, & ſubtractione fructuum, vel privatione: Reſpondit ita eſſe. Idemque patet ex deciſione edita in cauſa Imolen. de qua infrà *num.* 30.

19 QUÆRO an forma procedendi adverſus Parochos non reſidentes à jure communi præſcripta, immutata fuerit Decretis Concilii Tridentini, *c.*1.*ſeſſ.*6.& *c.*1.*ſeſſ.*23.

Diſponit S.Synodus in *cap.*1.*ſeſſ.*6.adverſus Epiſcopos non reſidentes, ut primis ſex menſibus eorum abſentiæ in pœnam amiſſionis quartæ partis fructuum unius anni ipſo jure incurrant. Quod ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverint, aliam quartam partem fructuum ſimiliter eo ipſo amittant. Creſcente verò contumacia, præſcribit quâ forma ſit contra eos procedendum ad graviora remedia. Deinde in *cap.*1. *ſeſſ.*23. interpretatur primò dictum decretum, & ſtatuit ut ejus prætextu non liceat Epiſcopis ultra tres menſes quolibet anno abeſſe: alioquin præter mortalis peccati reatum, quem incurrunt, pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non faciant. Poſtremò eadem omninò quoad culpam, amiſſionem fructuum, & pœnas de Curatis inferioribus declarat, & decernit, ut in §.*Eadem.* Quo loco, cùm nihil ſtatutum fuerit de modo procedendi contra inferiores Curatos, conſequens videtur eſſe ut ſervari debeat veterum Canonum diſpoſitio, de qua præcipuè in hac Decretali, cùm eam Concilium non immutaverit: nam correctio jurium vitanda eſt, cap. *Cùm expediat, de elect. in* 6. l. *Præcipimus,in fine,C.de appell.* l. *fin,C.de inoff. teſtamen.* & quod non mutatur, ſtare non prohibetur, l.*Sancimus,C.de teſtamen.* Quod ſi Concilium voluiſſet modum procedendi circa Curatos inferiores præſtituere, utique expreſsè diſpoſuiſſet, ſicut de culpa, pœna, & fructuum amiſſione diſpoſuit. Ad hoc cap. *Inter corporalia*, ibi: *Si circa translationem id fieri voluiſſet, quod de ceſſione dixerat, & de translatione poterat expreſſiſſe, de tranſlat. Epiſc.* Ad idem text. in cap. *Ad audientiam, de decim.* & in l. *unica,*§.*Sin autem ad deficientis, C. de Caduc. tollen.* Quod igitur non eſt Sanctorum Patrum Decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumendum, ut in d. c.2.& in c. *Conſuluiſti,*2.*quæſt.*5.

Prætereà intentio finalis S.Synodi in d. cap.1. *ſeſſ.*23. fuit occurrere negligentiæ Paſtorum non reſidentium, illoſque diſtrictius arctare, ut gregi ſibi commiſſo ſedulò invigilarent. Et proptereà non eſt inferendum, ut intervalla longiora Epiſcopus procedens contra non reſidentes ſervare teneatur, quàm de jure Canonum prius ſtatuta fuiſſent; alioquin inducta ad effectum coanguſtandi licentiam non reſidentium, eorumdem habenas laxarent; quod eſſet abſurdum, ut per Bald.*conſ* 472.*num.*2.*verſ.Sed ubi apponitur,lib.*2. & Angel.*conſ.*66.*verſ. Clauſula enim.* Siquidem
20 quod ſtatutum fuit ad pœnam, trahi non debet ad gratiam, dicto cap. *Inter corporalia, verſ. Nec quod de ceſſione,de tranſlat. Epiſc.* & generaliter inducta ad unum finem, contra illum operari non debent, l. *Cum tale,*§.*Falſam,ff.de condit. & demonſtr.*l.*Legata inutiliter, ff.de adimen. legat.* Ad hæc cùm in d.c.1.*ſeſſ.*23.*in verſ. Quodſi per edictum*, eadem tribuatur facultas Ordinariis compellendi non reſidentes per cenſuras Eccleſiaſticas, vel ſequeſtrationem, & ſubtractionem fructuum; ſequitur ut quemadmodum nihil eſt immutatum in modo procedendi quando eligitur via cenſurarum; ita nec quidquam novi cenſeatur inductum quando proceditur per fructuum ſubtractionem: una enim determinatio reſpiciens plura determinabi-

nabilia, debet illa æqualiter determinare, l. *Iam hoc jure*, §. *fin. ff. de vulgar. & pupill.* text. in l. *fin.* & ibi Bart. C. *de ſenten.* Dec. in c. *Novit. num.* 56. *ſupra de judic.*

His accedit, quod in eod, *c.* 1. *ſeſſ.* 6. Concilium tantùm de majoribus Prælatis diſponit, ut patet ex illis verbis: *Ab his, qui majoribus Eccleſiis præſunt, initium cenſuit eſſe ſumendum.* Ergo ſequens diſpoſitio applicari non poteſt Parochis, cum verba poſita in proœmio judicent, & oſtendant animum diſponentis, l. *fin.* ubi Bart. & omnes, *ff. de hæred. inſtit.* l. *fin. ad Maced. cum concord.*

Poſtremò difficilius, & majori deliberatione proceditur contra Archiepiſcopos, & Epiſcopos, quam contra Parochos: quamvis enim Parochus abſens, & ter citatus intra ſex menſes non reverſus privari per Epiſcopum valeat, ut hic; Epiſcopus tamen non poteſt per Archiepiſcopum deponi, & privari, d. cap. *Inter corporalia de transl. Epiſc.* Concilium Tridentinum, *c.* 5. *ſeſſ.* 29. & *dict. c.* 1. *ſeſſ.* 6. & dictum eſt ſupra *in ult. not. ab.* Ideoque Epiſcopi non aliter coercentur ad reſidentiam, quàm ſi per ſuperiorem citra Papam excommunicatione & ſuſpenſione feriantur, ut hic patet in §. *Contra eos*, ſecundùm communem intellectum, de quo ſupra *in princ. & in ult. notab.* & non reſpicientes privantur per Summum Pontificem, vel ejus ſpecialiter delegatum, & *hic* per Abbatem, *n.* 9.

2 Quamobrem non eſt protrahenda diſpoſitio loquens de Epiſcopis ad Parochos, in quibus minor ratio viget, & minus detrimentum, & ſcandalum affert inconſulta coercitio, vel privatio, quia qualitas oppoſita circa aliquas perſonas primò nominatas non cenſetur repetita quoad alias perſonas poſtea nominatas etiam in eadem oratione, & ſtructura verborum, l. *ult.* §. *Sed ſi ſic*, ubi Bart. *de leg.* 2. Ita Alex. *conſ.* 158. *n.* 2. *lib.* 6. Alciat. *præſumpt.* 56 *n.* 25. *verſ. Tertiò quia*, Socin. Jun. *conſ.* 142 *num.* 22. *lib.* 3. Quod multò magis dicendum eſt in caſu præſenti, in quo qualitas modi procedendi circa Epiſcopos fuit appoſita in *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. Et propterea non debet cenſeri repetita quoad Parochos nominatos in c. *Diverſo*, nempe in *cap.* 1. *ſeſſ.* 23.

2 Nec refragantur verba illa, *eadem omnino*, &c. tum quia non eſt abſurdum ut dictio *idem*, denotet identitatem in genere, & diverſitatem quoad ſpecificas qualitates, gloſſ. in cap *final. de magiſt.*
2 Alex. in l. 2. *in fine ff. ſi cert. petat.* Tum etiam quia illa clauſula, *eadem omnino*, poſita propè finem capituli refertur quidem ad præcedentem capituli contextum. l. *Talis ſcriptura*, §. *fin. ff. de legat.* 1. c. *Inquiſitioni, in fine de appellat.* Felin. in c. *Cauſam quæ de reſcript.* cum ſimil. ſed non ad *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. ſeparatum, Bart. in d. l. *Talis ſcriptura*; præſertim cum capitulum illud *ſeſſ.* 6. circa modum procedendi ſit diverſum à Sacrarum Canonum diſpoſitione; gloſ. in d. l. *Talis ſcriptura*, §. 1. Anton. Gabr. *in tit. de clauſul. num.* 5. ubi ex his ampliat, etiamſi clauſula in fine poſita referret ſe in genere ad omnia præcedentia.

24 Cæterum his non obſtantibus oppoſitum declaravit S. Congregatio Concilii Tridentini interpres: orta enim dubitatione an Epiſcopus procedens per ſubtractionem fructuum adverſus Parochos non reſidentes juxta decretum, c. 1. §. *Eadem omnino*, *ſeſſ.* 23. teneatur obſervare eadem intervalla eamdemque rationem, quæ contra Epiſcopos non reſidentes ſtatuitur in *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. cenſuit Epiſcopum quoties in pœnam omiſſæ reſidentiæ vult Parochis ſubtrahere partes fructuum, quos reſidendo ſuos fecerunt, debere ſervare quo ad intervalla, & quoad quotas præſcriptum Con-
25 cilii *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. in executione autem facienda ſuper illis fructibus, quos iidem Parochi pro rata temporis abſentiæ ſuos non fecerunt, nec tuta conſcientia retinere poſſunt ex decreto, *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. §. *Si quis autem.* Epiſcopum non debere ſequi intervalla, de quibus in d. *c.* 1. *ſeſſ.* 6.

26 Conſiderationes verò ſupra in contrarium adductæ facilè diluuntur, ſi verba d. *c.* 1. *in verſ. Eadem ſedulò expendantur.* Nam cùm S. Synodus prius egerit de reſidentia Epiſcoporum, poſtea ſubjungit. Eadem omnino etiam quoad culpam, amiſſionem fructuum, & pœnas de Curatis inferioribus declarat & decernit. Et quidem de culpa, id eſt, de mortali reatu, quem incurrunt non reſidentes, & de amiſſione fructuum, quos in abſentia ſuos non faciunt, diſponit in *eod. cap.* 1. *ſeſſ.* 23. *in verſ. Si quis autem.* At verò de aliis pœnis ibi nihil novi ſtatuit, ſed tantummodo innovavit pœnas adverſus Epiſcopos non reſidentes ſub Paulo III. impoſitas, id eſt in *c.* 1 1. *ſeſſ.* 6 Si igitur Concilium in d. verſ. *Eadem*, extendit diſpoſita circa Epiſcoporum reſidentiam ad inferiores Curatos non tantùm quoad culpam, & amiſſionem fructuum, ſed etiam quoad pœnam; & de pœnis nihil diſpoſuit niſi in *d. c.* 1. *ſeſſ.* 6. utique hinc neceſſariò ſequitur, ut pœna Epiſcopis non reſidentibus ibidem inflicta locum habeat etiam in Curatis inferioribus; & conſequenter etiam in ipſis ſervanda erunt temporum intervalla in pœna privationis fructuum ibi præfixa. Nam pœna illa licet in genere repetita in d. verſ. *Eadem*, tamen cùm ſit unica, cenſetur nominatim expreſſa, ut l. 2. *ff de liber. & poſthum.* & *inſtit. de exhæredat. liber.* §. *Nominatim.*

27 Præterea etſi clauſula poſita in d. verſ. *Eadem*. non eſſet referenda niſi ad contenta in eod. c. 1. *ſeſſ.* 23. tamen cùm ibi innoventur pœnæ impoſitæ in d. *cap.* 1. *ſeſſ.* 6. perinde eſt ac ſi pœnæ hujuſmodi eſſent in poſteriori decreto inſertæ; quia lex innovata ineſt legi innovanti, non ſecus ac ſi illius tenor eſſet in ea inſertus, c. *Cùm dilecta de confirm. util. vel inutil.* gloſſ. in c. *Ut litigantes, in ver Statuimus de offic. ordin. in* 6. Doctores in Clem. *Dudum de ſepultur.* Atque ita ceſſant conjecturæ omnes addu-
28 ctæ in oppoſitum de correctione veterum Canonum, de mente Concilii, & de clauſula in fine poſita. Quoniam verba Concilii clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, l. *Licèt Imperator, ff. de legat.* 1. Abb. *conſ.* 97. *viſo inſtrumento n.* 1. *verſ. Et primò quia, lib.* 2. Socin. *conſ.* 13. *n.* 38. *lib.* 1.

Concludendo dic, juris communis diſpoſitionem adverſus Parochos non reſidentes, de qua præcipuè in hac Decretali, in multis fuiſſe à Con-
29 cilio immutatam, & alteratam: Primò enim fuit immutata in eo, quod Parochus non reſidens de jure communi non perdit fructus ipſo jure, ſed procedi poteſt contra eum per fructuum ſequeſtrationem, ſeu privationem, ut dictum eſt *ſupra num.* 18. At verò poſt Concilium non ſolùm non facit fructus ſuos pro rata temporis abſentiæ, ut in dict. *c.* 1. *ſeſſ.* 23. ſed etiam ſi abfuerit ultra ſex menſes, incidit ipſo jure in pœnam privationis quartæ partis fructuum unius anni impoſitam Epiſcopis in *d. c.* 1. *ſeſſ.* 6. & innovatam in *c.* 1. *ſeſſ.* 23.

in verſ.Si quis autem; & ampliatam ad Curatos inferiores in verſ.*Eadem*, Quod ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverit, aliam quartam partem fructuum, ut ſupra eo ipſo amit-
30 tit,ut in d.*c.*1.*ſeſſ.6.*Et quamvis integrum ſit Epiſcopo procedere etiam ad privationem beneficii, tamen ſi elegerit procedere per ſubtractionem fructuum; tenetur obſervare illa temporum intervalla, nec poteſt illicò ad privationem tituli procedere.Unde cum Epiſcopus Imolen. privaſſet Rectorem Parochialis,quia non reſidebat, & Rector Sacram Congregationem Concilii adiiſſet: Reſponſum eſt privationem eſſe nullam,& reſtituendam Rectori Parochialem, quia in ultimo præcepto ante ſententiam, quo illum ad reſidentiam vocaverat, comminatus fuerat Ordinarius fructuum amiſſionem,& non privationem Parochialis.

31 Deindè forma procedendi contra Parochos non reſidentes à jure præſcripta, fuit à Concilio immutata in eo, quod de jure communi Parochus ſi ſcitur ubi ſit, citari non poteſt per edictum,ſed citari debet perſonaliter, ut oſtenſum eſt *ſupra nu.* 4. *& 9.* At per Concilium citari poteſt per edictum,etiam non perſonaliter,ac ſi contumax fuerit,privari etiam Parochiali, ut patet in dict. *c.*1. *ſeſſ.*23.ibi: (Quod ſi per edictum citati,etiam non perſonaliter, contumaces fuerint, liberum eſſe vult Ordinariis per cenſuras Eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem, & ſubtractionem fructuum, aliaque juris remedia, etiam uſque ad privationem compellere) Et verba illa, *uſque ad privationem* S. Congregatio declaravit eſſe intelligenda incluſivè.

31 Tertiò,fuit immutata in eo,quod de jure communi beneficiatus latitans citari debet tribus edictis,ut patet hic in textu.At poſt Concilium ſufficit indiſtinctè unicum edictum peremptorium cum competenti termino ad redeundum, cùm non requirat trinum,ſed ſimpliciter dicat, *per edictum citati.*

33 Quartò,fuit immutata in eo, quod edicta hujuſmodi de jure communi debent per præconem ſolemniter publicari,ſecundùm opinionem Hoſt. & aliorum,de qua *ſupra n. 9.* Secus poſt Conciliũ quod hanc ſolemnitatem publicationis non exigit. Unde ſatis eſt ut edictum affigatur valvis Eccleſiæ,ſecundùm ea quæ dicta ſunt *ſupr.in* 1 *.notab.*

34 Demum immutata fuit in eo,quod de jure communi Parochus ſi ignoretur ubi ſit, poſt trinæ citationis edictum non poteſt illico privari beneficio,ſed expectari debet per ſex menſes, ut hic eſt caſus. At poſt Concilium citatus ſive ſciatur ubi ſit,ſive non,lapſo termino eidem præfixo, ſtatim privari poterit. Nam cùm ex Concilio edictum ſucceſſerit loco citationis perſonalis,quemadmodum perſonaliter citatus non eſt expectandus per ſex menſes,ſed ſtatim poteſt privari, ut in c. *Ex parte,il* 1.& in *c.ſeq.ſupra eod.*& *infra in c.fin.*& dictum eſt *ſupra n.*8.ita & citatus per edictum. Ex quibus patet hanc Decretalem in primo reſponſo per Tridentinum Concilium ferè in omnibus abrogatam fuiſſe quoad Parochialium Eccleſiarum Rectores.

35 Quo verò ad obtinentes Dignitates,Canonicatus,vel Portiones in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, ſimiliter patet primum reſponſum hujus Decretalis fuiſſe immutatum in eo,quod ex Concilio,antequam beneficio privari poſſint,expectandus eſt lapſus trium annorum, ut oſtenſum eſt *ſupra n.*14.Verùm tranſacto tertio anno,ſi ignoretur ubi ſint, citandi erunt trinæ citationis edicto, & poſtea expectandi erunt per ſex menſes, juxta formam hic præſcriptam, quam Concilium non immutavit,imò expreſsè præſervavit in dict. *c.*12.§.*Præterea,ſeſſ.*24.ibi: *Contra eos juxta ſacrorum Canonum Conſtitutiones procedatur*, id eſt beneficio priventur ad eum modum, quo ſacri Canones præſcribunt.

36 Supereſt igitur ut forma procedendi contra Clericos non reſidentes præfinita in hac Decretali ad unguem ſervari debeat tantummodo quoad eos, qui obtinent beneficia ſimplicia perſonalem reſidentiam requirentia extra Cathedrales & Collegiatas Eccleſias.

DE CLERICIS NON reſidentibus.

Cap. Tuæ.

SUMMARIUM.

1 *Privilegiatus ut abſens in ſtudio fructus præbendæ recipiat, exiſtens in villa, vel caſtello, ubi nullum eſt, vel minus competens ſtudium,privilegio non utitur.*

2 *Licentia Prælati, & privilegium requiruntur ad hoc ut abſens in ſtudio fructus præbendæ percipiat.*

3 *Et licentia non ſufficit petita,niſi etiam ſit obtenta.*

4 *Quod ſi Prælatus eam deneget,adeundus eſt ſuperior ut eum dare compellat.*

5 *Prælatus inferior an Curatis Eccleſiarum ſibi ſubjectarum dare poſſit licentiam non reſidendi, & nn: ſeqq.uſque in fin.*

6 *Capitulum ex præſcriptione, vel privilegio poteſt in certis Eccleſiis ſibi acquirere jura Epiſcopalia excluſo Epiſcopo.*

7 *Eccleſia pleno jure ſubjecta dicitur,in qua quis habet ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem.*

8 *Tridentinum Concilium ubi loquitur de concernentibus juriſdictionem, non intendit eam uni auferre,& dare alteri.*

9 *Licentiam dare de non reſidendo pertinet ad legem juriſdictionis.*

10 *Et eam dare poteſt non modo Epiſcopus, ſed etiam inferior Prælatus.*

11 *Capitulum Civitaten. quam juriſdictionem habeat in Eccleſiis ſibi ſubjectis.*

12 Liberè,*id eſt,ſine alicujus licentia.*

13 *Inſtituere, & deſtituere ſpectat ad Ordinariam juriſdictionem.*

14 *Obſervantia ſubſequuta ſuperat omnes alias probationes;& eſt omnium interpretationum Regina.*

15 *Conſuetudo interpretativa non requiritur ut ſit præſcripta.*

16 *Tridentinum Concilium c.*1.§.Eadem omnino, ſeſſ.23*.expenditur,& n.*18.

17 *Epiſcopi appellatione in materia juriſdictionis veniunt etiam inferiores Prælati ſimilem juriſdictionem habentes.*

*Secus ſi habeant ſolum jus conferendi,n.*20.

18 *Ordinarii appellatione venit etiam inferior Prælatus inſtitutionem habens.*

TUÆ

TUÆ. Privilegiatus quod abſens in ſtudio fructus præbendæ percipiat. Studens in ſtudio particulari, privilegio non utetur. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Joan. de Anan. & Alex. de Nævo. Vel ſic ſecundùm Abbatem, Privilegiatus ut abſens in ſtudio fructus præbendæ recipiat, exiſtens in villa, vel caſtello, ubi nullum eſt, vel minus competens ſtudium, privilegio non utitur. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. Quæſtio, & Reſponſio, ſecunda ibi, *Ad quod.*

In textu ibi, *ſtudiorum gratia eſt indultum:* junctis verbis *accepta licentia* ; nota duo copulativè eſſe neceſſaria ad hoc, ut abſens ſtudiorum cauſa percipere poſſit fructus præbendarum ſuarum. Primum eſt, ut ſuper hoc habeat indultum, ſeu privilegium Secundum eſt, ut habeat licentiam Prælati ſui, prout hic notant Joan. Andr. *numer.* 1. *in ver. Fructus*, ubi contra Archidiaconum, in cap. *De quibusdam, in fin.* 37. *diſt.* concludit non ſufficere licentiam, quam dat Epiſcopus exiſtendi in ſtudio, niſi etiam ſit ſtudium in hoc privilegiatum, nec licentia eſt ſuperflua, quia operatur, ut puniri non poſſit, quia non reſidet in beneficio, Butr. in 1. *notab.* Cardin. *num.* 7. *in* 5. *quæſt.* Imol. *num.* 1. Anchar. *num.* 7. Abbas *num.* 3. Joan. de Anan. *numer.* 2. *verſ. Nota quod habens privilegium*, & Alex. de Nævo *in* 1. *notab.* & ſcripſi plenius in c. *Relatum, ſupra eodem.* Et indultum intelligitur vel ab Epiſcopo, vel à Papa, ut dicit gloſſ. 1. *hic*, vel à jure, ut in cap. *Super ſpecula, de Magiſtris*; vel ex conſuetudine, arg. cap. *Avaritiæ, de præben.* & cap. *Cùm omnes, de Conſtitut.* vel ex Conſtitutione Eccleſiæ, ut cap. *Cùm dilectus, infra eodem*, vel ex privilegio ſpeciali, ut *hic*, & in cap. *Cùm ad hoc, infra eodem*, ſecundùm Hoſtien. & Joan. Andr. *hic num.* 1. *in ver. Indultum*, & omnes, ut atteſtatur Felin. in cap. *final. num.* 3. *verſ. Sexto limita, de Magiſtris*, & licentia debet eſſe obtenta, ut probat hæc littera ibi, *accepta*, & ſic non ſufficit petita, ut *hic*, & in cap. *Relatum, ſupra eodem.* & notat Hoſtien *hic num.* 1. *in ver. Licentia*, & Jo. Andr. *num.* 2. *in ver. Accepta*, Butr. *n.* 7. Abb. *n.* 3. & reliqui omnes. Si tamen Prælatus ſine cauſa contradiceret, poſſet haberi recurſus ad Superiorem, ut eum compelleret licentiam dare, arg. cap. *Nullus, de jurepatr.* ſecundùm Hoſtièn. *hic num.* 1. Joan. Andr. *num.* 2. Abb. *num.* 3. & Felin. *loco citato.* Nec obſtat cap. *Licet, infra de Regular.* ubi pro tranſitu Religioſi ad ſtrictiorem Ordinem ſufficit licentia petita, licet non obtenta. Quoniam illud eſt ſpeciale favore Religionis, ſecundùm Goffred. & Jo. Andr. *ubi ſuprà*, vel, ſecundùm Hoſt. in d. c. *Licet, num.* 11. talis à Spiritu ſancto intelligitur abſolutus à licentia impetranda, qui ei ſpirat ut tranſeat: ergo ei tanquam Superiori obediendum eſt, cap. *Qui reſiſtit* 11. *qu.* 5.

Porrò cùm decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. §. *Eadem omnino, ſeſſ.* 23. cautum ſit, ut cùm inferiores Curatos à ſuis Eccleſiis abeſſe contigerit, cauſa debeat eſſe ab Epiſcopo prius cognita, & probata, & licentiam in ſcriptis, gratiſque concedendam ultra bimeſtre tempus niſi ex gravi cauſa non obtineant: Ex facto quæſitum eſt, An Capitulum Civitaten. Vicariis Eccleſiarum ſibi ſubjectarum poſſit ejuſmodi licentiam impertiri, necne?

6 Pro dubii ſolutione ſupponendum eſt primò de jure, quemlibet inferiorem poſſe ſibi acquirere juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in aliqua Eccleſia privative ad Epiſcopum, vel præſcriptione, vel privilegio, ut habetur in c. *Auditis*, & ibi notant Abbas *n.* 4. & Felin. *n.* 1. *ſupra de præſcript.* Franciſcus Balb. *de præſcript. part.* 1. 5. *partis principalis, q.* 11. *num.* 2. & in terminis Capitulum poſſe in aliquibus Eccleſiis ſibi acquirere præſcriptione, vel privilegio omnia jura Epiſcopalia, & juriſdictionem Epiſcopalem, conſuluit latè Calderin. *conſ.* 2. incipien. *An Archipresbyter, in tit. de præſcript.* & ſequitur Balb. *ubi ſupra.*

7 Supponendum ſecundò, idem eſſe habere Eccleſiam ſibi ſubjectam pleno jure, & habere Ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, quia tunc Epiſcopus nullum jus Epiſcopale poteſt in ea exercere, ut notat Hoſt. in cap. *Quoniam, ante n.* 1. *in ver. Utroque jure, de privileg.* Abb. in d. c. *Auditis, n.* 4. & ibi etiam Felinus *eodem num. de præſcript.* Bald. *ubi ſup. n.* 3.

8 Supponendum tertiò Concilium Tridentinum ubi non loquitur de concernentibus officium, vel dignitatem Epiſcopi, ſed de concernentibus juriſdictionem, noluiſſe juriſdictionem uni auferre, & dare alteri, ex traditis per Vitalinum in Clem. *Attendentes*, §. *Hoc igitur n.* 3. & 4. *de ſtat. Monachor.* Put. in terminis Conc. Trident. *deciſ.* 239. incipien. *Die* 1. *Aprilis, lib.* 3.

9 Supponendum quartò, dare licentiam de non reſidendo ſpectare ad legem juriſdictionis, c. *Relatum, ſupra eod.* Quæ quidem licentia poteſt dari de
10 jure communi non ſolùm ab Epiſcopis, ſed à quibuscumque inferioribus Prælatis, ut probat text. in d. cap. *Relatum*, ibi: *De licentia ſuorum Prælatorum*, ubi Innoc. *num.* 2. Nota, inquit, inferiores Prælatos dare licentiam eundi ad Scholas, &c. & concordant ibi Hoſt. *num.* 3. Butr. *n.* 5. & Abb qui de communi atteſtatur *n.* 4. Cardin. in Clem. 1. §. *Sanè, il* 2. *n.* 6. *de ſtat. Monachor.*

11 Supponendum ultimò, Capitulum Civitaten. habere Eccleſias, de quibus agitur, ſibi pleno jure ſubjectas, quod patet ex litteris Cæleſtini, Pii II. & Pauli III. nam in litteris Cæleſtini cavetur, ut Capitulum poſſideat dictas Eccleſias liberè, & dictam libertatem confirmat, & verbum *liberè*, om-
12 nem ſubjectionem excludit, & denotat poſſeſſionem abſque alicujus licentia, gloſ. in Clem. *Dudum*, § *Si verò, in ver. Liberè, de Sepultur.* & notatur in cap. *De multa, de præben.* & in cap. *Licèt Epiſcopus, eod. tit. lib.* 6. & probatur in c. *fin.* §. *fin. de conſuetud. lib.* 6. & in c. *Cùm plures*, & ibi gloſſ. *in ver. Liberè, de offic. delegat. eod. lib.* & in cap. *Statuimus.* & ibi dixi, *num.* 3. *de Regular.* Barbat. *conſ.* 11. *n.* 3. *verſ. Item tranſtulit, in fin. lib.* 2. Rubeus Alexandrin. *conſ.* 43. *n.* 4. ex litteris verò Pii II. quia, ut ibi dicitur, Capitulum habet jus inſtituendi, & deſtituendi, quod idem prius confirmat, necnon ejus ſolitam juriſdi-
13 ctionem, & ſic quaſi Epiſcopalem, cùm inſtituere, & deſtituere ſpectet ad ordinariam juriſdictionem, cap. *Conquerente, de offic. Ordin.* & toto *tit. de inſtitut.* Pariſ. *conſ.* 22. *num.* 19. *lib.* 4. Sed clarius ex litteris Pauli III. in quibus Papa confirmat expreſsè ordinariam juriſdictionem, ac jus conferendi, inſtituendi, & deſtituendi, & ubi verba ſunt clara, non eſt admittenda quæſtio voluntatis, l. *Ille, aut ille. ff. de legat.* 3.

14 Confirmatur omnia ex effectu ſubſequuto, quia ut in facto ſupponitur, ſemper Capitulum in iſtis Eccleſiis exercuit juriſdictionem Ordinariam in eau-

cauſis matrimonialibus, in dandis licentiis, in inſtituendo, & deſtituendo, & in ſimilibus, cum obſervantia ſubſequuta ſuperet omnes alias probationes, ut inquit Tiber. Decian. *in conſil.* 124. *num.*
15 12. *lib.* 2. & ſit aliarum probationum regina. Quæ quidem obſervantia cùm ſit interpretativa dictarum Bullarum, non requiritur ut ſit præſcripta, Aretin. *conſ.* 11. *col.* 3. *verſ. Sed tamen ex ſuperabundanti*, Rocch. de Curte, *de conſuetud. num.* 28. *Purpurat.* in l. *Certi conditio*, §. *Si munus, num* 21. *ff. Si certum pet.* Dec. in l. *Ut liberis, num.* 19. *C. de collat.* & in *conſ.* 48. *col.* 1. *verſ. & in tali conſuetudine*, Menoch. *conſ.* 37. *num.* 96. *lib. primo.*

His ita conſtitutis, defluit ſuo marte ſolutio propoſiti dubii: nam cùm dictum Capitulum poſſit habere Eccleſias in Diœceſi Aquilegien. ſibi ſubjectas pleno jure, & ſic cum juriſdictione quaſi Epiſcopali, ut *ſupra in ſuppoſito primo, & ſecundo*, & illas habeat ſic ſubjectas cum dicta juriſdictione ex Bullis Summorum Pontificum, ut in ultimo ſuppoſito; & dare hujuſmodi licentias ſit juriſdictionis, & Concilium in his, quæ ſunt juriſdictionis non intendat illam uni auferre, & dare alteri,
16 ut in *ſuppoſito* 3. & 4. hinc reſultat, ut ipſius Concilii diſpoſitio in d. *cap.* 1. §. *Eadem omnino, ſeſſ* 23. dum loquitur de licentia danda ab Epiſcopo cauſa cognita, minimè excludat Capitulum Civitaten. quo minus Vicariis Eccleſiarum ſibi pleno jure ſubjectarum impertiri poſſit licentiam abſcedendi ab eorum Curis.

17 Nec obſtat quod Concilium dicat, *cauſa prius per Epiſcopum cognita.* Quoniam ubi agitur de his, quæ ſunt juriſdictionis, ubi fit mentio de Epiſcopo, intelligitur etiam de quocunque alio inferiori prælato ſimilem juriſdictionem habente, ut declarat Abbas in cap. *Sicut unire. ſub numer.* 3. *de exceſſ. Prælator.* Cardin. *in conſ.* 47. *Reverende Pater, per tot.* ubi dicunt dictum cap. *Sicut unire*, licet loquatur de Epiſcopis, tamen cùm jus uniendi Eccleſias ſit juriſdictionis, intelligi etiam de aliis prælatis inferioribus habentibus jura Epiſcopalia. præſertim verò quia diſpoſitio Concilii in hoc debet recipere interpretationem paſſivam à jure communi, l. 2. *C. de Noval.* de quo jure quilibet prælatus inferior poteſt concedere hujuſmodi li-
18 centias, ut dictum eſt *ſupra in* 4. *ſuppoſito.* Imò conſtat manifeſtè Concilium ibi loqui de Ordinario, ut patet ibi: *Vicarium idoneum ab ipſo Ordinario ap-*
19 *probandum.* Appellatione autem Ordinarii veniunt etiam prælati inferiores inſtitutionem habentes, ut dicit gloſſ. in cap *Ordinarii, in verb Locorum, de off. Ordinar. lib.* 6. Franc. in c. 2. *num.* 7. *de Conſtit. eodem lib.*

20 Item non obſtat deciſio Sacræ Congregationis Concilii, quæ circumfertur, quod omnia contenta in d. *c.* 1. *ſeſſ.* 23. per Epiſcopum executioni demandari debeant, etiamſi collatio ad inferiorem ſpectet, & ad Abbates Regulares. Quia illa loquitur quando ſola collatio ſpectat ad inferiorem, qui non eſt caſus noſter. Secus verò dicendum eſt, ut ibi omnis juriſdictio Ordinaria ad aliquem inferiorem ſpectaret, ut in hoc caſu, quia ſi inferior habet Ordinariam juriſdictionem, debet etiam habere hanc facultatem dandi hujuſmodi licentias, quia illa eſt juriſdictionis Ordinariæ, ut dictum eſt, & nulla ſubeſt ratio diverſitatis: imò ſi quis habet jus inſtituendi, & deſtituendi, quod eſt plus, debet habere etiam hoc jus dandi licentias quod eſt minus, ut in reg. l. *Non debet, ff. de reg jur.* & cap. *Cui licet, eod. tit. lib.* 6.

DE CLERICIS NON reſidentibus.

Cap. Ad audientiam.

SUMMARIUM.

1 *Canonici duo abſentes pro ſervitio Epiſcopi fructus præbendarum ſuarum percipiunt, non obſtante Conſtitutione contraria, & n.* 7 *Idem in abſentibus pro ſervitio Papæ, n.* 7.

2 *Statutum diſponens idem, quod jus commune, & juramentum ſuper eo interpoſitum, recipit omnes limitationes, quas recipit jus commune.*

3 *Statutum excipiens duos caſus cenſetur excipere etiam alios caſus, in quibus viget eadem ratio.*

4 *Declaratur procedere ſi ſtatutum ſit ſecundùm jus ſecus ſi ſit contra, vel præter.*

5 *Caſus exceptus à jure communi extenditur ad alios caſus conſimiles.*

6 *Caſus non proviſus à ſtatuto relinquitur in diſpoſitione juris communis.*

7 *Infirmi percipiunt in abſentia fructus præbendæ diſtributiones, & portionem accreſcentem, quatenus infirmitas eſt cauſa non reſidendi, vel non deſerviendi.*

8 *Conſuetudo longiori quàm novem menſium ſpatio quotannis inſerviendi in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis, an ſit ſublata à Concilio Trident. & nn. ſeqq. uſq; ad n.* 16.

9 *Conſuetudo, aut ſtatutum vacandi ultra tres menſes à ſervitio Cathedralis vel Collegiatæ Eccleſiæ reſtringitur à Concilio Trident. ad tres menſes.*

10 *Conſtitutio, & conſuetudo ſunt duæ ſpecies juris inter ſe valde differentes.*

11 *Et appellatione unius non venit alia, etiam in materia in qua verba impropriantur.*

12 *Conſtitutiones longius ſervitij tempus, quàm novem menſium requirentes in Cathedralibus vel Collegiatis, cur ſint præſervatæ à Concilio Trident. & non conſuetudines, & nn ſeqq.*

13 *Conſuetudo in quibus differat à ſtatuto.*
Canonici de jure communi nullam habent certam vacationem à ſervitio Eccleſiæ.

15 *Conſuetudo juri communi conformis ſublata cenſetur jure communi ſublato.*

16 *Conſuetudo, ſecundùm quam Canonici Regulares, & Portionarii ſæculares abſunt cum licentia per quadraginta dies, & lucrantur diſtributiones, an valeat, & nn. ſeqq. uſq; in fin.*

17 *In Eccleſia Regulari an Clerici ſæculares habere poſſint præbendas, & beneficia, aut ſtipendia.*

18 *Beneficiati Regulares, & ſæculares æquiparantur quoad poteſtatem diſpenſandi fructus beneficiorum.*

19 *Eccleſiæ Regulares an comprehendantur in* c. un. de Cleric. non reſident. lib. 6. *& in* c. 12. §. Diſtributiones, ſeſſ. 24. Conc. Trid.

20 *Eccleſiæ appellatione venit etiam Eccleſia Regularis.*

21 *Canonicorum appellatione, etiam Regulares continentur.*

22 *Victualia, ſeu manualia magis propriè dantur Regula-*

gularibus ratione ſui victus, quorum præbendæ olim in his ſolis conſiſtebant.

3 *Regulares quoad dignitates, & officia, quæ habent in titulum, non comprehenduntur in Decreto Concilii Trid.c.2.ſeſſ.25.de Regul.*

4 *Canonici Regulares, & Portionarii ſæculares in Eccleſia Regulari an gaudeant vacatione trium menſium a Concilio Trid.permiſſa.*

5 *Beneficia Regularia etiam non curata requirunt majorem reſidentiam, quàm beneficia ſæcularia.*

6 *Tamen rationabilis cauſa excuſat.*

7 *Beneficiati Sæculares abeſſe poſſunt tempore permiſſo etiam abſq; licentia ſuperioris: Regulares ſecus.*

8 *Licentia juſtam cauſam includit.*

9 *Canonici Regulares abeſſe poſſunt cum licentia ſuperioris, etiam ultra quadraginta dies ex conſuetudine permiſſos, citra amiſſionem aliquam fructuum.*

10 *Portionariis abſq; licentia abſentibus fructus groſſi non debentur.*

11 *Clerici ceſſantes à Divinis officiis tenentur ad reſtitutionem fructuum.*

12 *Verbum idem reſpectu diverſorum importare poteſt privationem juris, & facti.*

1 AD AUDIENTIAM. Duo Canonici abſentes cum Epiſcopo, ſeu in ejus ſervitio fructus præbendarum ſuarum percipiunt, non obſtante Conſtitutione contraria. Hoc dicit; & continet optimum caſum in materia interpretationis ſtatutorum. Primò, ponitur facti narratio. Secundò, proviſio, ibi, *Decernimus.*

2 Nota primò ſtatutum diſponens idem, quod jus commune, & juramentum ſuper eo interpoſitum recipere omnes limitationes, quas recipit jus commune, quod optimè probatur hic: nam Conſtitutio, quam iſti Canonici ediderant, & juramento firmaverant ſuper fructibus in abſentia non percipiendis, erat juri communi conformis, ut c.*quia nonnulli,* & cap. *Relatum, ſupra eod.* gloſ. ult. in c. *Cùm omnes de Conſtitut.* & gloſſ. 1. *hic.* Dixi in c. *licèt, num* 21. *infra de præben.* & tamen quia jus commune limitatur, ut non procedat in duobus Canonicis pro ſervitio Epiſcopi abſentibus, ut c. *De cætero, ſupra eod.* Eamdem limitationem, & reſtrictionem recipit memorata Conſtitutio, ut hic patet, & ſic ſtatutum recipit interpretationem paſſivam, vel ſuppletionem, ſeu ſubauditionem à jure communi, Ad hoc bonus textus in l.2. *C. de Noval.* & declarat. Bart. & Doctores in l. 1. §. *Hoc autem edictum, ff. de nov. oper. nunci.* & in l. *ſciendum, ff. qui ſatisdare cogan.*

3 Secundò nota, ibi, *Illis exceptis.* Statutum excipiens duos caſus, cenſeri excipere etiam alios caſus conſimiles; & ſic exceptio non firmat regulam in caſibus non exceptis, quando in illis eadem viget ratio, quæ viget in exceptis, quod ſimiliter clarè probatur in hoc cap. nam Conſtitutio Canonicorum de fructibus non percipiendis in abſentia excipiebat duos tantùm caſus, videlicet abſentium ex cauſa infirmitatis, & abſentium pro ſervitio Sedis Apoſtolicæ: & tamen textus decidit idem juris eſſe in abſentibus pro ſervitio Epiſcopi, redditque eam rationem, quia abſentes dici non debent qui tecum pro tuo, & Eccleſiæ ſervitio commorantur. Quæ quidem ratio communis eſt etiam infirmis, & exiſtentibus in ſervitio Sedis Apoſtolicæ, ut de infirmis patet in c.1. *infra de Cler. ægrot.* & in l.3. §. *Stichus, ff. de ſtat. liber.* & notat gloſſ. *hic in ver. Infirmitas,* & de exiſtentibus in ſervitio Papæ, in c. *Cùm dilectus, ſupra eodem,* gloſſ. *hic in ver. In Apoſtolicæ;* & ſic identitas rationis efficit, ut hic quoque tertius caſus cenſeatur exceptus: quod nota ad limitationem Regulæ, de qua in c. *Dominus,* 32. *quæſt.* 7. & in l. *quæſitum,* §. *Denique ff. de fund. inſtruct.*

4 Cæterum adverte, quia hæc theorica procedit quando ſtatutum excipiens nonnullos caſus diſponit, idem quod jus commune, tunc enim cenſetur etiam excipere alios caſus conſimiles; & ita loquitur hæc Decretalis, ſecundùm Ant. de Butr. 5 Abb. & Alex. de Nævo, omnes in 1. *not.* Ratio eſt, quia ſicut caſus exceptus à jure communi extenditur ad caſum ſimilem propter identitatem rationis, ut probatur in cap. *Cùm dilecta, de confirm. util. vel inutil.* & notat gloſſ. in l.1. *in ver. Judicati, C. de condit. indeb.* ita & caſus exceptus à ſtatuto diſponente idem, quod jus commune, ut hic probatur ſecundùm Abbatem, & alios præallegatos.

6 At ſecus videtur dicendum ſi ſtatutum diſponat contra, vel præter jus; quia tunc caſus exceptus à ſtatuto non extenditur ad alios caſus non exceptos ex identitate rationis. Imo caſus non proviſus, ſeu omiſſus à ſtatuto relinquitur diſpoſitioni juris communis, arg. l. *Commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum.* cap. *Suſcepti, de reſcript. libro* 6. & cap. *In noſtra, de injur.* ſecundùm Abb. *ubi ſupra.* Quod ſatis placet; & poteſt eſſe ratio diverſitatis, quia in his, quæ à jure communi exorbitant, non fit extenſio de caſu ad caſum ex identitate rationis, cap. *Quæ à jure,* & ibi gloſſ. *un. de reg. jur. libro* 6. gloſſ. in cap. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, de regular. eod. lib.* Bart. in extravag. *Qui ſint rebelles,* §. *Tranſit. n* 3.

7 Tertiò nota ex Decretali tres caſus, in quibus Canonici percipiunt reditus in abſentia videlicet cum abſunt ex cauſa infirmitatis, cùm abſunt pro ſervitio Sedis Apoſtolicæ, & cùm abſunt pro ſervitio Epiſcopi, ut in textu, & notat Butr. *numer.* 6. non tamen hi tres caſus per omnia æquiparantur: nam infirmi percipiunt in abſentia non ſolùm fructus præbendarum ſuarum, ſed etiam diſtributiones quotidianas, ut eſt expreſſum in ca. *un. de Cler. non reſid. lib.* 6. quinimo, & portionem accreſcentem, ut dixi in cap.1. *in ult. quæſt. infra de Cleric. ægrotan.* c. Quod tamen ita intelligit *hic* Joan. Andr. *num.* 2. ut is, qui aliàs erat reſidens, & per infirmitatem impeditur reſidere, percipiat præbendam; is verò, qui aliàs erat deſerviens, & per infirmitatem impeditur deſervire, percipiat diſtributiones; & ſic in tantum integrat jus, in quantum infirmitas privat, & non plus: & concordant Butr. *num.* 8. Cardin. *num.* 2. Anchar. *num.* 6. & cæteri omnes: & ſcripſi plenius in cap. *licet, à num.* 136. *uſque ad num.* 150 *infra de præben.* Abſentes verò pro ſervitio Sedis Apoſtolicæ, percipiunt quidem fructus præbendæ, ut hic patet, & in cap. *Cùm dilectus, ſupra eod.* Sed non diſtributiones quotidianas, ut hic notat gloſſ. in ver. *integrè* niſi in caſu, ut dixi in d. cap. *Licèt, num.* 124. *& ſeqq.* Et eodem modo duo Canonici abſentes pro ſervitio Epiſcopi percipiunt præbendam cum integritate, ut hic dicitur, non autem diſtributiones, ſeu victualia, ut eſt textus in d. c. *De cætero, ſupra eodem,* ibi, *Niſi fortè ſint victualia, quæ non conſueverunt abſentibus exhiberi,* & notat gloſſ. præalleg. *in ver. Integrè,*

grè, quod tamen fallit ſimiliter, ut dixi in prædicta Decretali *De cætero* ; *à num.* 11. *uſque in fin.* ubi plenè videas.

In gloſſa prima; Collige ex hac gloſſa duas concluſiones. Prima eſt quod de jure Canonici tenentur Eccleſiæ inſervire, adeo ut in abſentia nil percipere debeant: nam beneficium quantumcumque ſimplex, & modicæ æſtimationis jure communi inſpecto, requirit perſonale ſervitium, ut eſt textus in c. *Conquerente*, & ibi dixi in 1. *not. & num.* 18. *ſupra eod.* Secunda eſt, quod valet conſuetudo percipiendi fructus in abſentia, & cum hac gloſſ. concordat gloſſ. ult. in c. *Cùm omnes, ſuprà de Conſtit.* Sed hodie quoad utramque concluſionem ſervari debet diſpoſitio Sacri Concilii Tridentini in c. 12 *ſeſſ.* 24. ut ſcripſi in d. c. *licèt, à num.* 25. *infrà de præben.* & in ſpecie an, & quibus caſibus hodie valeat conſuetudo non reſidendi in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis, & reditus in abſentia percipiendi, plenè notavi in d. c. *Cùm omnes, à num.* 11. *uſq; ad n.* 36.

8 Hic QUÆRO, an conſuetudo Cathedralis, vel Collegiatæ Eccleſiæ, quæ alicubi ante Concilium vigebat, ut obtinentes Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut portiones longiori quàm novem menſium ſpatio quotannis ipſi Eccleſiæ inſervirent, ſit ſublata ejuſdem Concilii decreto, *c.* 12. §. *Præterea. ſeſſ.* 24.

9 Videtur reſpondendum verbis Concilii, neque ſublatam eſſe, neque præſervatam, ſed relictam in illis terminis, in quibus erat ante Concilium. Non eſſe ſublatam probatur primò, quia Concilium voluit ampliare, non autem diminuere ſervitium Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum: nam ubi Canonici vigore conſuetudinis, aut ſtatuti longiori tempore, quàm trium menſium ab Eccleſiæ ſervitio ante Concilium poterant abeſſe, noluit de cæterò ut abeſſe poſſent ultra tres menſes. Cum itaque ſervitium Eccleſiæ velit Concilium augere, eſſet abſurdum, ut tolleret conſuetudinem longius ſervitii tempus requirentem: nam hoc pacto diminueret ſervitium, non augeret, arg. l. 1. §. *Nunciatio, ff. de nov. oper. nunc.* l. *Quod favore, C. de legib.* Bald. *conſ.* 472. *In cauſa, nu.* 2 *verſ. Sed opponitur, lib.* 2.

Præterea ſi Concilium tolleret conſuetudinem, id non ex aliis verbis elici poſſet, quàm ex illis, quibus præſervat Conſtitutiones longius ſervitii tempus requirentes. Verum illa verba quæ appoſita ſunt ad præſervandum ſervitium diuturnius, ſi tollerent hujuſmodi conſuetudinem, operarentur contrarium effectum illius, propter quē poſita ſunt, contra vulgatas regulas, l. *Legata inutiliter, ff. de legat.* 1. *& de adimen. legat,* l. *Titia,* §. *fin. de manu. teſtam.* cum ſimil. Conſtat igitur Concilium noluiſſe tollere hanc conſuetudinem.

10 Sed neque dicendum eſt eam dict. decreto c. 12. præſervatam fuiſſe: cùm enim d. verſ. *Salvis,* Concilium præſervet Conſtitutiones, & de conſuetudinibus nullam mentionem faciat, plenè conſtat illis verbis non comprehendere conſuetudines. Primò, quia conſtitutio, & conſuetudo ſunt duæ ſpecies juris inter ſe valde differentes.
11 Alberic. latiſſimè in l. *De quibus num.* 38. *& numer.* 113. *ff. de legib.* & appellatione conſtitutionis non venit conſuetudo, nec è converſo, etiam in materia, in qua verba improprientur. Bart. in d. l. *De quibus in fin.* Guil. de Mont. Laud. & alii citati per Jaſ. *d. loco num.* 92. Alber. *ibidem num.* 114.

Secundò, quia ſicut Concilium paulò ante mentionem habuit tam conſuetudinis, quàm ſtatuti, ubi ſtatuit non licere ultra tres menſes abeſſe: ita ſi in clauſula præſervativa utrumque comprehendere voluiſſet, utrumque expreſſiſſet, c. *Inter corporalia,* §. *Sed neque, verſ. Unde ſi circa, de tranſlat. Epiſc.* Præſertim cùm etiam paulò poſt, ubi agit de diſtributionibus, & vult derogare ſtatutis, & conſuetudinibus, utrumque exprimat, & in ſpecie in *cap.* 9. *ſeſſ.* 22. ubi in alia materia, quam derogationis, imò potius in materia præſervationis utrumque expreſſit, ibi, *Quod ſi ex conſuetudine, vel conſtitutione aliqua loci.* Patet igitur neutram ex his opinionibus eſſe tutam, videlicet, Concilium ſuſtuliſſe hujusmodi conſuetudinem, vel dicto decreto eam præſervaſſe: nam priori opinioni repugnat ratio, & mens Concilii. Poſteriori autem non deſerviunt verba, quæ de conſtitutionibus tantùm loquuntur.

Tutior eſt igitur media opinio, videlicet Concilium neque ſuſtuliſſe, neque præſervaſſe hujuſmodi conſuetudinem, ſed eam reliquiſſe in illis terminis, in quibus erat ante Concilium: nam quod non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* l. *Præcipimus, in fin. C. de appell.* gloſſ. in c. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus de regular. lib.* 6. Huic opinioni conveniunt verba Concilii, & mens non repugnat; & ita omnia vitantur abſurda. Conveniunt verba, quia cùm Concilium in præſervatione de conſtitutionibus tantùm loquatur, noſtrum non eſt extendere Concilium ad ſpeciem juris diverſam ab illa de qua loquitur c. *Quod ſi dormierit,* 31. *quæſt.* 1. c. *Conſuluiſti,* 2. *quæſt.* 5. Præſertim cum una non comprehendatur ſub altera, etiam latè ſumpto vocabulo, ut per Bart. & alios ſupra citatos in d. l. *De quibus*, mens Concilii quoque huic opinioni non refragatur, quin favet potius, & ita vitatur abſurdum ſupra conſideratum in prima parte, dum dicebatur alienum eſſe à recta interpretatione, ut Concilium tendens ad cultum Divinum, & ſervitium Eccleſiarum ampliandum, illud diminuat, prout eveniret ſi tolleret conſuetudines longius ſervitii tempus requirentes. Nam hoc pacto non ſequitur id abſurdum, cùm dicamus Concilium, ſicut eo decreto non præſervat conſuetudines, ita nec eas tollere, vel enervare, & conſequenter diminuere ſervitium, ſed relinquere in eo robore, in quo erat prius. Ceſſat etiam illud abſurdum quod Concilium in clauſula præſervativa tollat; quia hoc pacto ſi non præſervat, nec tollit etiam: & ſic non ſequitur effectus intentioni Concilii contrarius.

12 Quod ſi diceretur ob quam rationem Concilium Conſtitutionem in hac materia præſervavit, conſuetudinem prætermiſit. Reſpondetur non omnium, quæ à majoribus noſtris ſtatuta ſunt, rationem reddi poſſe, l. *Non omnium, ff. de leg.* & ſufficit nobis legem ita eſſe ſcriptam, l. *proſpexit. ff. qui, & à quibus,* & caſum conſuetudinis eſſe omiſſum, & conſequenter remanere in diſpoſitione juris communis, l. *Commodiſſimè. ff. de liber. & poſthum.*
13 cum ſimil. Poſſent etiam reddi nonnullæ rationes diverſitatis inter conſtitutiones, & conſuetudines, nempè quod hæ præſumantur illis rationabiliores, Alber. d. l. *de quibus num.* 79. quamquam conſtitutiones in facto recipiant minorem dubitationem, quàm conſuetudines; præſertim pen-

pendentes ab actibus facultativis, ut eſſe videntur hæ, de quibus agimus.

1 Cæterùm vera ratio cur Concilium eo loci non meminerit conſuetudinis, ea videtur eſſe, quia cùm de jure communi Canonici teneantur quotidie Horis Canonicis intereſſe, ita ut nullum habeant certum vacationis tempus à ſacris Canonibus præfinitum, Clem. 1. ubi gloſſ *in ver. Canonici*, & *in ver. Debitis de celebrat. Miſſar.* Clem. 1, *in fin. de reliq. & vener. Sanctor.* & Clem. 2. *in ver. Certis horis de ætat. & qualit.* conſuetudo requirens longius ſervitii tempus, quàm novem menſium, cùm eſſet juri communi conformis, nihil aliud erat, quàm obſervantia juris communis, ut notat Hoſtien. in c. *un. de Cler. conjugat. lib. 6.* Alex. in l. *De quibus, in princ. ff. de legib.* & Rochus de Curte in *tract. de conſuet. num.* 11, ac propterea opus non fuit, ut Concilium illam expreſsè præſervaret; nam ex ſeipſa habebat juris fomentum, & tanquam favorabilis Eccleſiæ & cultui Divino, non egebat adjumento, aut præſervatione Concilii: imo Concilium novando juris communis diſpoſitionem quoad obligationem ſervitii in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, videtur etiam tacitè innovaſſe, atque approbaſſe ejuſdem juris obſervantiam, quemadmodum in caſu converſo S. Congregatio in cauſa Mediolanenſi declaravit, dum Concilium quoad fori privilegium ſuſtulit jus commune, ſuſtuliſſe etiam conſuetudinem juri communi conformem, quæ nihil aliud erat, quàm ipſius juris obſervantia, ut plenè ſcripſi in c. *Si quis, num.* 59. *& ſeqq. de for. compet.* At ſecus eſt in ſtatutis Eccleſiæ, quia fortè non erant in uſu, aut per contrarium uſum abrogata fuerant: unde conſentaneum fuit, ut Concilium illa præſervaret, atque ita in uſum, atque obſervantiam induceret.

1 QUÆRO ſecundò, an conſuetudo ſecundùm quam Canonici Regulares, & Portionarii, qui ſunt in eadem Eccleſia ſæculares, ſingulis annis cum licentia Prioris, & Capituli cùm quadraginta dies abeſſe poſſunt, & ejus temporis quotidianas diſtributiones percipiunt, ſit necne obſervanda.

1 Pro declaratione dubii præmittendum eſt primò, quamvis Clerici ſæculares prohibeantur recipi ad præbendas in Monaſteriis Regularium cap. *Ea quæ* §. *Præcipimus de ſtat. Monach.* tamen ſicut poſſunt habere beneficia in eadem Eccleſia, dummodo non faciant unum corpus cum Canonicis, nec habeant vocem in Capitulo, Hoſtien. Joann. Andr. Anchar. & alii in d. cap. *Ea quæ*; ita poſſunt habere portiones præbendarum. Et ipſe Abb. qui *conſ.* 59. *part.* 2. tenet non poſſe ſæculares habere titulos beneficiarios in Eccleſia regulari, fatetur poſſe habere ſtipendia pro ſervitio coadjutorio d. §. *Præcipimus, num.* 10.

Præmittendum ſecundò, ex Navar. in c. *Cui portio.* 12. *quæſt.* 2. *num.* 15. & in c. *Non dicatis, ead. ca. & q. num.* 15. Proprium eſſe duplicis generis. Unum importat verum dominium, & proprietatem: quale habent homines ſæculares, tot. *tit. de acquir. rer. domin.* cujus non ſunt capaces Monachi c. *Monachi*, & c. *Cùm ad Monaſterium de ſtat. Monach.* Alterum intelligitur proprium, quoad liberam adminiſtrationem, qualem habent beneficiati; &

1 hoc diſtinguitur in tres ſpecies, ut per eundem Navar. Et ſecundùm hoc Clerici ſæculares & Religioſi habentes adminiſtrationem, hoc eſt beneficia in titulum, æquiparantur quoad poteſtatem diſpenſandi, Card. in Clem, 2. §. *Sed & tales*, per illum text. *de vit. & honeſt. Cler.* quod reſumit latius Navar. in d. c. *Non dicatis, num.* 10. *&* 11. Rota *diverſ. deciſ.* 772. *num.* 2. *part.* 1.

19 Quibus præmiſſis, dubitatur generaliter an c. *un. de Cler. non reſid. lib.* 6. & decretum Concilii *c.* 12 *ſeſſ.* 24 § *diſtributiones*, locum habeant in Eccleſiis Collegiatis Regularibus. Pro negativa facit, quòd cum ſuperior Regularis ſit loco ſtatuti, cap. *un.* derogat conſuetudinibus, non ſtatutis. Et quamvis Concilium tollat etiam conſtitutiones, adhuc videtur diſpoſitio tam Concilii, quàm juris antiqui habere locum in Eccleſiis tantùm, non etiam in Monaſteriis, quæ invicem diſtinguuntur, c. *Grandi*, & ibi not. *de ſuppl. neglig. Prælat. lib.* 6. Præterea ſi ſuperior vult diſtributiones etiam abſentibus elargiri, non videtur prohibendus ex cauſa ſibi benè viſa.

20 Sed in contrarium pro parte affirmativa conſiderandum eſt, appellatione Eccleſiæ venire etiam Regularem, Clem. 1. ubi not. *de ætat. & qualit.* Et diſpoſitionem Concilii; & c. *un.* loqui de Canonicis ſimpliciter. At appellatione Canonicorum, &

21 Canonicatus venire etiam regulares, gloſ. in Clemen. *Diſpendioſam, in ver. beneficiis de jud. proban.* c. *Cùm cauſam*, c. *de elect.* & c. *In cauſis*, c. *Dilecti, de Iu-*

22 *dic.* cum concord. Imo victualia, & manualia, in quibus conſiſtunt diſtributiones quotidianæ, magis propriè dantur Regularibus ratione ſui victus, quorum præbendæ olim in his ſolis conſiſtebant.

Concludendum hujuſmodi ſtatutum, & conſuetudinem tolerari poſſe, cùm non imponat neceſſitatem Priori, & Capitulo abſentibus concedendi has diſtributiones quotidianas, ſed oſtendat ſubeſſe juſtam cauſam, puta valetudinis, concedendi licentiam abſcedendi, & eoſdem ab amiſſione diſtributionum excuſandi: poſſunt enim

23 ſuperiores ex cauſis congeſtis per Navar. in cap. *Nullam* 18. *quæſt.* 2. *num.* 29. ſuis Regularibus concedere portiones, quas vocant privilegiatas. Quæ opinio quamvis ſit admodum periculoſa quoad Regulares non beneficiatos, ut latiſſimè ſcripſi, in c. *infra de ſtat. Monach.* tamen procedit de plano quoad Regulares obtinentes beneficia in titulũ, quia jam S. Congregatio Concilii declaravit dignitates & officia, quæ dãtur in titulũ Religioſis non cõprehendi decreto c. 2. *ſeſſ.* 25. *de Reg.*

At verò quatenus exiſtimaretur ex hujuſmodi ſtatuto, & conſuetudine obligari ſuperiores ad ſtatuti obſervationem, ut denegari ſic abſentibus non poſſint diſtributiones: hoc eſſet contra jus, quia de jure beneficiatis abſentibus non debentur diſtributiones, niſi ex illis tribus cauſis expreſſis in d. c. *un.* nec plus juris ſuper diſtributione tribuit titulus Regularium, quàm ſæcularium, imò minus ex præmiſſis.

Atque ex hac concluſione idem videtur inferendum de portionariis, qui aut cenſeri debent ut alii portionarii ſæculares in Eccleſiis ſæcularibus, & manifeſtum eſt excludi à diſtributionibus quotidianis, niſi interſint divinis officiis, etiam pro tempore permiſſæ abſentiæ, juxta declarationem S. Congregationis aliàs editam ad §. *Præterea eod. cap.* 12. *ſeſſ.* 24. & §. *diſtributiones.* Aut cenſendi ſunt eodem jure, quo Regulares, & non debent melioris eſſe conditionis, qui famulantur, & ſunt veluti ſtipendiarii, quàm ipſi Canonici.

24 Suppoſito autem quod ex hujuſmodi ſtatuto, & conſuetudine tam Canonici, quàm portionarii abſentes ultra quadraginta dies priventur diſtributionibus quotidianis dumtaxat, non autem parte aliqua fructuum. Dubitatur ſecundo loco, an eiſdem liceat gaudere vacatione trium menſium, juxta permiſſum Conc. eo. *c.* 12. § *Prætereà*, citra amiſſionem alicujus partis fructuum.

25 Pro reſolutione præmitto beneficia omnia regularia etiam non curata requirere perſonalem reſidentiam, c. *Cùm ſingula, de præb. lib. 6*; & quidem majorem, quàm beneficia ſæcularia, Navar. in c. *Nullam*, 18. *q.* 2. *num.* 43, non enim ſola poſſeſſio, & fructuum perceptio eſt cauſa in iis perſonalis reſidentiæ, ſed titulus, ut amputetur materia vagationis, & diſſolutionis, 16. *q.* 1. c. *Quidam*, & c. *Monachi*. Ita Vital. in Clem. 1. §. *Sanè, num.* 9. *de ſtat. Monach.*

26 Secundò præmitto, à reſidentia etiam in beneficiis regularibus excuſare cauſam rationabilem, puta ſtudii, d. Clem. 1. §. *Sanè*, Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. 27 *de Regul. c.* 4. Cæterum inter beneficiatos ſæculares & regulares hæc eſt differentia; quod illi tempore permiſſo poſſunt abeſſe etiam ſine licentia, & nihilominus fructus percipere, ut cenſuit Sacra Congregatio, Regulares autem nonniſi cum 28 licentia ſui ſuperioris, d. c. *Quidam*, & c. *Monachi*, 16. *quæſt.* 1. quæ licentia includit etiam juſtam cauſam, Abb. in c. *Cùm ad hoc, num.* 4. *de Cler. non reſid.*

29 Hinc reſpondetur Canonicos Regulares poſſe etiam ultra 40. dies abeſſe cum licentia ſui ſuperioris citra amiſſionem aliquam fructuum; tum quia nulla ſupponitur Conſtitutio Eccleſiæ, qua prohibeatur abſentia ultra 40. dies. Unde præſervatio Concilii d. *c.* 12. §. *Salvis*, non intrat; tum quia quatenus adeſſet, non videretur impedire quo minus Prælatus permittere valeret Canonico Regulari, ut ex cauſa rationabili abeſſet pro tempore ſibi benè viſo, & interim fructus debitos ratione tituli conſequeretur. quamvis de diſtributionibus, quæ ratione perſonalis ſervitii dantur, diverſa quædam ratio ſit, ob quam fortè neceſſarius eſt conſenſus Capituli, de cujus intereſſe particulariter agitur propter jus accreſcendi.

30 De Portionariis ſæcularibus quatenus abſint cum debita licentia, idem videtur dicendum; eiſdem autem abſentibus abſque licentia denegandos eſſe etiam fructus groſſos, ne dum diſtributiones; Tum quia Concilium quatenus permittit vacationem trium menſium, ſtat reſtrictivè, ut tollat longiores vacationes, non ut illam concedat, ubi aliàs non permittitur, ad gloſſ. in c. *Quantò, in ver. Immoderatas, de Vſur.* tum quia etiam de jure communi qui non fecerunt reſidentiam, ſi petant fructus, repelluntur exceptione, ut per Abb. in cap. *Conquerente, num.* 4. *ſupra eodem*: quod magis procedit contra ipſos Portionarios, qui ſunt tanquam ſtipendiarii, Abb. in c. *Ea quæ*, §. *Præcipimus, de ſtat.* 31 *Monach.* Et ſtipendium datur ratione famulatus, c. *Diverſis, de Cler. conjug.* ubi Abb. dicit eſſe textum pro opinione Calderini, quòd Clerici ceſſantes à divinis officiis teneantur ad reſtitutionem fructuum. Quam opinionem in foro conſcientiæ tutiorem dicit Abb. in c. 1. *in fin. de celebr. Miſſ.* & Sa-32 cra Congregatio aliàs videtur ſecuta. Nec refragatur ponderatio Concilii d. §. *Prætereà, in ver. Priventur*, quia advertendum eſt illud verbum referri etiam ad illam portionem fructuum, quos deſerviendo illo anno ratione præbendæ, & reſidentiæ fecerunt ſuos, quorum fructuum reſpectu propriè cadit privatio. Non enim eſt novum idem verbum reſpectu diverſorum importare privationem juris, & facti, ut not. per gloſſ. in c. *Eos, in ver. Statuunt, de tempor. ordin. lib. 6.* Et facit text. in l. 2. ubi gloſſ. *in ver. Manumittit; ff. de off. Procon.* & in l. *Pater Severinam*, §. *Conditionum verba, ff. de condit. & demonſt.* Cum ſimilibus adductis per Roman. *conſ.* 480. *n.* 5. *verſ. Nec enim eſt incongruum unum idemque verbum*, & latiùs per Soccin. junior *conſ.* 128. *n.* 220. *cum multis ſeq. lib.* 1.

DE CLERICIS NON reſidentibus.

Cap. Cùm ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Privilegiati ſuper abſentia coguntur redire per ſubtractionem proventuum, ſi Eccleſia patitur miniſtrorum defectum, & n.* 14.

2 *Canonici, & præbendati qui abſque Epiſcopi licentia ſe contulerunt ſtudiorum cauſa ad Univerſitatem privilegiatam, an poſſint ab eo revocari ad reſidentiam, præſertim ſi Eccleſia miniſtrorum defectum patiatur, & numer. ſeq. uſque in fin.*

3 *Beneficiatis abeſſe non licet ſtudiorum cauſa ſine licentia Epiſcopi petita, & obtenta.*

4 *Aliàs coguntur redire per ſubtractionem fructuum, & beneficii.*

5 *Etiamſi univerſitas ſit privilegiata ſuper fructibus in abſentia percipiendis, & n. ſeq.*

6 *Scholares ut in abſentia licitè percipiant fructus præbendarum ſuarum copulativè requiruntur licentia Epiſcopi, & privilegium.*

7 *Et ſufficit privilegium generale, de quo in cap. fin. de magiſtris.*

8 *Diſpenſationes de non reſidendo, & de fructibus in abſentia percipiendis non ſuffragantur niſi Ordinarii conſenſus accedat.*

9 *Licentia Capituli non prodeſt ad hoc ut beneficiatus abeſſe poſſit ſtudiorum cauſa.*

10 *Scholares debent eſſe dociles, & Epiſcopus debet cognoſcere an ſint ætate, natura, & ingenio tales, qui poſſint in litteris proficere.*

11 *Scholares negligenter, & inutiliter ſtudentes revocari poſſunt ad reſidentiam.*

12 *Scholares facientes caſtra, & numerantes regulas, non ſunt ſcholarium privilegiis honorandi.*

13 *Beneficiati, qui in ſtudiis morantur ſine licentia Epiſcopi, præſumuntur id facere in fraudem legis.*

14 *Canonici non ultra duos de licentia Epiſcopi abeſſe poſſunt ſtudiorum cauſa.*

15 *Quod verum eſt ubi immineret præjudicium Eccleſiæ, ſi plures mitterentur ad ſtudia.*

1 CUM AD HOC. Si Eccleſia patitur miniſtrorum defectum privilegiati ſuper abſentia per ſubtractionem proventuum redire coguntur: hoc dicit ſecundùm Joan. And. & omnes, & eſt bonus text, & poteſt multum prati-

ſticari ſecundùm Abb. Primò narrat factum, Secundò providet ibi, *mandamus*.

QUÆRO. An Epiſcopus poſſit revocare ad reſidentiam Canonicos, & præbendatos, qui abſque ejus licentia abſceſſerunt, & ſe contulerunt ad ſtudia alicujus Univerſitatis privilegiatæ, præſertim ſi Eccleſia propter eorum abſentiam miniſtrorum defectum patiatur.

Emerſit hoc dubium in Cathedrali Ovetenſi: nam cùm Epiſcopus ſuis litteris conqueſtus eſſet Domino Papæ, quod plures Canonici, & præbendati deſerta Eccleſia ſine ejus licentia ad univerſitatem Salamantin. ſtudiorum cauſa ſe contuliſſent, & Sanctitas ſua miſiſſet has litteras ad S. Congregationem Cardinalium Tridentini Concilii interpretum, emanavit ſupradictum dubium, ad quod videtur affirmativè reſpondendum.

Nam explorati juris eſt, nulli Beneficiato ex iis, qui ad reſidentiam tenentur, abeſſe licere ſtudiorum cauſa ſine proprii Epiſcopi licentia petita, & obtenta, ut apertè conſtat ex cap. *Relatum*, & ibi gl. *in ver. Prælatorum*, & Abb. *num* 1. *&* 5. & ex cap. *Tua*, ibi, *accepta licentia, ſupra eod.* ubi hoc notant Jo. Andr. *num.* 1. Butr. *num.* 7. Abb. *num.* 3. & alii communiter, & ex cap. *Cùm ex eo*, & ibi gloſſ. *in verb. Epiſcopi*, Gemin. *num.* 9. & Franc. *num.* 2. *de elect. lib.* 6. Felin. in cap. *final. num.* 3. *verſ. Sextò limita, infra de magiſtris*. Et qui ſine hujuſmodi licentia abſceſſerunt compelli poſſunt redire ad reſidentiam, non modo per ſubtractionem fructuum, prout fit cum illis, qui abſunt ex indulgentia Sedis Apoſtolicæ, ut patet *hic in fine*, juncta gloſſ. *ultima*, ſed etiam per privationem, ſeu ſubtractionem beneficii ex toto, ut dicitur cap. *Relatum, verſ. Poterunt amoveri*, & ibi gloſſ. in *verb. Amoveri*, cap. *Inter quatuor*, & ibi gloſſ. *in verb. Privari*, & cap. *Ex tua, ſupra eod.* & notat gloſſ. *ultim. hic* Jo. Andr. in d. c. *Relatum, num.* 1. *&* 2. & ibi etiam Butr. *num.* 1. & idem Jo. Andr. in c. 2. *num.* 4. Gemin. *num.* 7. *de privileg. lib.* 6. Hoſtien. *in Summa hujus tit.* §. *Quæ ſit pœna, num.* 3. *verſ. Sed ſi non habuit*, & *verſ. Aut cauſa probabili*, & *in tit. de Magiſtr.* §. *An Clericus ſtudio, n.* 9. *verſ. Sine licentia autem Prælati* Quod etiam noviſſimè ſtatutum eſt in Concilio Trident. *ſeſſ.* 6. *de reformat. cap.* 2. & *in cap.* 12. *verſ. Præterea obtinentibus, ſeſſ.* 24. *de reformat.*

Quæ concluſio vendicat ſibi locum, etiam poſito quod Academia Salamantina ſit ſpecialiter privilegiata à Sede Apoſtolica ſuper fructibus in abſentia percipiendis, quia ad hoc ut abſens ſtudiorum cauſa hujuſmodi fructus percipere poſſit, duo copulativè requiruntur, videlicet, ut abſit de licentia ſui Prælati, & ſtudium ſit privilegiatum ſuper percipiendis fructibus in abſentia, ſicut eſt ſtudium Bononienſe; vel aliàs abſens ſit privilegiatus ex indulgentia Papæ, vel Prælati, vel à ſtatuto Eccleſiæ, vel conſuetudine: Sic probat text. in cap. *Tua, in verb. Studiorum gratia eſt indultum*, junctis verbis, *accepta licentia, ſupra eod.* & *ibi* dixi *num.* 2. poſt Jo. Andr. *num.* 1. *in verb. Fructus*, Butr. *in* 1. *notab.* Cardin. *num.* 7. *in* 5. *quæſt.* Imol. *num.* 1. Anchar. *num.* 7. Abb. *num.* 3. Joan de Anan. *num.* 2. *verſ. Nota quod habens privilegium*, & Alex. de Nævo *in* 1. *notab.*

Neque obſtat, quod gloſſ. in cap. *fin. in verb. Licentia, de Magiſtris*, exponendo verba illa text. *de licentia Sedis Apoſtolicæ*, dicat, ſcilicet generali auctoritate illius Conſtitutionis; Unde non eſt neceſſe aliam indulgentiam impetrare. Simile in cap. *Non debere*, 80 *diſtinct.* cap. *Cunctis*, 16. *qu.* 1. & c. *Quoniam*, 100. *diſt.* cum aliis allegatis in eadem gloſſ. Id, inquam, non obſtat, quia illa gloſſ. non loquitur de licentia non reſidendi, ſed de licentia, ſeu indulgentia percipiendi fructus in abſentia: nam cùm textus dicat docentes & ſtudentes in Theologica facultate per annos quinque percipere debere de licentia Sedis Apoſtolicæ proventus præbendarum ſuarum, gloſ. exponit illud verbum, *licentia*, id eſt, generaliter conceſſa auctoritate illius Conſtitutionis. Sed non excludit aliam licentiam Prælati de non reſidendo, quæ ultra privilegium omnino eſt neceſſaria, ut conſtat apertiſſimè ex juribus, & auctoritatibus ſupracitatis. Neque ex eo quod privilegium requiritur, licentia Prælati eſt ſuperflua; quia operatur, ut puniri non poſſint, quia non reſident in beneficio, ut contra Archidiac. in c. *De quibuſdam, in fin.* 37. *diſt.* concludit Jo. Andr. in dicto cap. *Tua, n.* 1. *in verbo Fructus, ſupra eodem*, cum quo concordant ibi Cardin. *in* 5. *q.* Anchar. *n.* 7. & communiter DD. Marian. Soccin. in cap. *fin. n.* 17. *de Magiſtr.*

8 Quinimò hodie nec indulta Apoſtolica de non reſidendo, & de fructibus in abſentia percipiendis ſuffragantur, niſi Epiſcopi conſenſus accedat, quia Pius IV. in ſua Conſtitutione incipien. *Sanctiſſimus in Chriſto Pater*, publicata die 24. Novembris anni 1564. declaravit has diſpenſationes de non reſidendo, ac de fructibus præbendarum, & beneficiorum in abſentia ſtudiorum cauſa percipiendis quæ à Sacra Pœnitentiaria, & Sede Apoſtolica concedi, & emanare contigerit, nequaquam hujuſmodi abſentibus ſuffragari, niſi ſingulorum Ordinariorum locorum, in quibus ſingula beneficia hujuſmodi conſiſtunt, conſenſus gratis præſtandus ad id accedat. Habetur hæc Conſtitutio inter alias regiſtratas poſt indicem materiarum Concilii Tridentini. Quamobrem ſi Canonici, & Præbendati abfuerunt ſine conſenſu & licentia Epiſcopi, ut ſupponitur in dubio, utcumque univerſitas ſit privilegiata, ambigi non poteſt, quin juris remediis poſſint ad reſidentiam revocari.

9 Nec ſe tueri poſſunt licentia Capituli, quia ut ex dictis conſtat, requiritur licentia, & conſenſus Ordinarii; præſertim quia, ut inquit Hoſtienſ. *in Summa, de Clericis non reſiden.* §. *Quis Clericus teneatur, numer.* 1. *ad fin. verſ. Is vero*, & §. *Quæ ſit*
10 *pœna, numer.* 3. *verſ. Item excuſatur*, non ita exactè id curat Capitulum, quia cùm interim percipiat, quod abſens lucraretur, faciliter dat iſtas licentias. Ideo autem eſt neceſſaria Epiſcopi licentia, quia cùm tranſmittendi ad ſtudia litterarum debeant eſſe dociles, ut dicitur in dict. cap. *fin.* Epiſcopus debet ſedulò diſquirere an ſint ætate, natura, & ingenio tales, qui poſſint in litteris proficere, & hos tantùm licentiare, ut inquiunt *ibi* Hoſtien. *num.* 2. Jo. Andr. *num.* 10. Butr. *num.* 3. *&* 9. Abb. *num.* 2. & Felin. *num.* 3. *verſ. Sextò limita*, & idem Hoſtien. *in Summa, eod. tit. an Clericus ſtudio inſiſtens, numer.* 9. *verſ. Sine licentia autem Prælati*, gloſſ. in cap. *Cùm ex eo, in verbo Litterarum*, & *ibi* etiam Jo. Monach. *num.* 1. & Philipp.
11 Francus *num.* 2. *de elect. lib.* 6. Quo fit, ut ad reſidentiam revocari poſſint etiam illi, qui manentes in univerſitate de licentia Epiſcopi negligenter, & inu-

inutiliter dant operam litteris, ut notant in d. cap. *fin. de Magiſtris, num.* 2. Jo. Andr. *num.* 4. & 10. Felin. *num.* 3. *verſ. Secundò limita*, & *verſ. Sextò limita*; nam
12 ut ibi inquit Hoſt. revocabitur ex cauſa, puta ſi non profuit, quia voluntas, ſeu natura repugnat. Et placet mihi hæc opinio, quia Scholares non intrantes, & non attendentes, nec ſtudentes non gaudent privilegio Scholarium, nec Scholares ſunt nominandi, ut notat Jo. de Lignan. in *proœm. Clem.* & poſt eum, Mar. Soccin. in c *fin. num* 24. *de Magiſtr.* facit text. in l. 1. *in fin. C: de Studen. lib. urb. Rom.* ubi gloſ. dicit: Nota text. contra Scholares, qui malè attendunt, qui quandoque ædificant caſtra, & quandoque numerant tegulas. Unde jure optimo, qui non prævia ſuper præmiſſis Epiſcopi cognitione, ac licentia in ſtudiis morantur, ad reſidentiam revocari poſſunt, ac debent.

13 Et eò magis, quia tales id facere præſumuntur in fraudem legis, ſecundùm Jo. Andr. in d. c. *Relatum, num.* 1. ut ſcilicet fugiant ipſius Epiſcopi correctionem, vel ut liberius vivant, aut forſan ut litibus vexent extraneos, ut colligitur ex gloſſ. pragmat. Sanctionis, *tit. de collat.* §. *Primum cum*, in gloſſ. *in ver. Liberius, verſ. Ideo qui veniunt ad ſtudium.*

14 Hæc autem fortiùs procedunt, quando ex abſentia miniſtrorum Eccleſia debito ſervitio deſtituitur, tunc enim ad reſidentiam revocandi ſunt etiam privilegiati, ut eſt caſus apertus in hac Decretali. Quinimò ob hanc rationem non defuerunt, qui exiſtimaverint licentias de non reſidendo, & indulta de percipiendis fructibus in abſentia non ſuffragari niſi duobus Canonicis, arg. cap. *Ad audientiam*, cum ibi notatis per gloſ. *in ver. Aut duo*, Butr. *num.* 13. & Abb. *num.* 6. *ſupra eod.* Et
15 quamvis hæc opinio non ſit generaliter vera, tamen admitti in eo caſu, in quo immineret præjudicium Eccleſiæ in divinis, ſi plures mitterentur ad ſtudia, ut declarat Felin. in d. cap. *fin. num.* 3. *verſ. Quarto limita, de magiſtris*, & propterea quamvis Sacra Congreg. Concilii aliàs declaraverit ad hoc ut Canonici abeſſe poſſint tribus menſibus à Concilio permiſſis, nec Epiſcopi licentiam, nec cauſam requiri, illico tamen adjecit limitationem, Dummodo non omnes ſimul abſint, ne Eccleſia debito ſervitio deſtituatur: quota autem pars ſimul abeſſe poſſit, Epiſcopi eſſe judicium.

DE CLERICIS NON reſidentibus.

Cap. Clericos.

SUMMARIUM.

1 *Beneficiatus non reſidens privatur, ſi monitus non redeat, nec juſtam excuſationem alleget.*
2 *Clericus habens beneficium reſidentiam requirens non poteſt aliam diœceſim morandi cauſa tranſire ſine ſui Prælati licentia.*
3 *Licentia quid importet.*
4 *Beneficiatus abſens an, & quando teneatur inſervire per ſubſtitutum.*
5 *Indulta perpetua de non reſidendo etiam ex juſtis, & rationabilibus cauſis conceſſa non ſuffragantur.*
6 *Beneficiati an, & quando ad breve tempus ad aliam diœceſim tranſire poſſint ſine licentia Epiſcopi.*
7 *Beneficiati quibus ex cauſis à reſidentia excuſentur.*
8 *Infirmitas an excuſet Parochum à reſidentia, & n. ſeq. uſq; ad n.* 16.
9 *Et quid ſi in morbum incidat extra locum beneficii.*
10 *Et quid ſi infra limites Parochiæ.*
11 *Et quid ſi deſit ibi copia Medicorum, medicinarumve.*
12 *Et quid ſi oporteat cælum mutare, vel ire ad balnea.*
14 *Parochus, qui ad curandam valetudinem morbo gravi inſtante ſine licentia abſceſſit, an ſit liber à culpa, & pœna amiſſionis fructuum.*
15 *Parochi non excuſantur à reſidentia ob eaſdem cauſas, ob quas excuſantur Canonici, & n. ſeq. uſq; ad num.* 22.
16 *Senectus non excuſat Parochum à reſidentia.*
17 *Epiſcopo non licet pro Cathedralis Eccleſiæ ſervitio, vel ſuo aliquem ex Curatis extra ipſorum curam adhibere.*
18 *Nec pro viſitatione Diœceſis, niſi pro tempore à Concilio permiſſo; & tunc conſtituto in Parochiali idoneo Vicario.*
19 *Nec pro Vicario foraneo, vel ſervitio ſeminarii.*
20 *Nec pro cura Monaſteriorum Monialium etiam ob Sacerdotum penuriam.*
21 *Epiſcopi de jure communi diſpenſare poſſunt cum Parochis ut ad ſeptennium ſtudiorum cauſa abeſſe poßint, & interim non teneantur ad Sacerdotium promoveri.*
Et quid poſt Concilium Tridentinum.
22 *Inimicitiæ an excuſent Parochum à reſidentia.*
23 *Recuſari poteſt locus, ubi ſunt inimici, vel eorum domeſtici, ſeu amici.*
24 *Inimicis capitalibus non debet quis ſe committere etiam cum litteris ſalvi conductus.*
25 *Congregationis Concilii ſtylus in licentiis non reſidendi inimicitiarum cauſa.*
26 *Parochus, ſi inimicitiæ ſint veriſimiliter duraturæ, inducendus eſt ad reſignandum, vel permutandum.*
27 *Punitur quis ſine culpa, ſed non ſine cauſa.*
28 *Parochus leproſus ab adminiſtrationis officio removetur, ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtentatur.*
29 *Inimicitiæ graves, & graviſſimæ, ſeu capitales quæ dicantur.*
30 *Odium Parochianorum non eſt ſufficiens cauſa non reſidendi.*
31 *Lis ſuper beneficio an excuſet Parochum à reſidentia, & n. ſeq.*
33 *Lite pendente ſuper titulo Parochialis, non tenetur Parochus ad ſacros Ordines promoveri.*
34 *Parochus an licitè abeſſe poßit ut ſe defendat in cauſa criminali, in qua fuit condemnatus ab Ordinario.*
35 *Aeris intemperies an Parochum à reſidentia excuſet, & n.* 48.
36 *Titulus* de Cler. non reſiden. *in quibus beneficiis procedat.*
37 *Peſtis tempore an Parochi teneantur reſidere in ſuis Parochialibus, & Sacramenta per ſeipſos miniſtrare Parochianis ſuis eo morbo infectis, & num. ſeqq. uſq; in fin.*
An ſi id non faciant, poßint ſtatim privari non expectato tempore à jure præfixo, n. 41. *&* 45.
38 *Parochi an teneantur miniſtrare infectis peſte alia Sacramenta, quàm Baptiſmi, & Pœnitentiæ, num.* 40. *&* 45.
39 *Et an per ſe, vel per alium, & n.* 45.
40 *Archiepiſcopi Florentini ſententia de obligatione Paro-*

Parochorum tempore peſtis.

41 *Peſtis tempore adverſus Parochos non reſidentes qua forma ſit procedendum. & n.45.*

42 *Parochos abeſſe poſſe ex cauſa peſtis, ſicut ob capitales inimicitias, cenſuerunt multi ex Theologis, & Canoniſtis. & n.49.*

43 *Epiſcopus qua temperamenta adhibere debeat, ut peſte laborantibus Sacramenta adminiſtrentur.*

44 *Conſuetudo laudabilis, ut Principes, & Magiſtratus tempore peſtis Miniſtros Sacramentorum conducant mercede ex ærario.*

45 *Gregorii XIII. decretum de Parochorum reſidentia tempore peſtis.*

46 *Epiſcopus peſtis tempore an continuè reſidere, & Parochus infectis Sacramenta miniſtrare teneatur.*

47 *Et an ad aliquam ſuæ Diœceſis partem, in qua peſtis non vigeat, ſe conferre poſſit.*

48 *Parochus cur excuſetur à reſidentia propter inimicitias, & non propter peſtem.*

49 *Epiſcopus poteſt cedere Epiſcopatui, ſi in Diœceſi non poſſit ſecurè morari, vel propter aeris intemperiem, vel propter inimicitias.*

50 *Prælatus poteſt fugere cùm ſpecialiter quæritur à perſecutoribus: & ſalus animarum per alios tuta eſſe poteſt.*

51 *Secus ſi periculum omnibus immineat.*

52 *Paſtor animarum ubi neceſſe fuerit, tenetur mortem ſubire pro ovibus ſuis.*

1 CLERICOS. Privatur beneficio Clericus non reſidens, ſi monitus non redeat, nec juſtam excuſationem alleget. Hoc dicit. Nec patitur diviſionem propter unicam verborum ſtructuram.

2 Nota primò, Clericum habentem beneficium, quod perſonalem reſidentiam requirit, non poſſe licitè ad aliam diœceſim morandi cauſa tranſire ſine ſui Prælati licentia, nec illuc eſſe recipiendum, c. *Primatus, cum tribus ſeqq.* 71 *diſt*, & c. *Fraternitati, ſupra eod.* Unde à contrario ſenſu infert Abb. *in* 1. *notab.* ut de licentia Prælati liceat Beneficiato ad aliam diœceſim ſe transferre, etiam morandi cauſa. Quod tamen limitat duobus modis. Primò, dummodo licentia fuerit conceſſa ex juſta cauſa; hoc enim indicat verbum, *licentia*, quę non nudam voluntatem importat, ſed conceſſionem ex rationabili cauſa factam, ut notat Bartol. in Extravag. *ad reprimendum*, & in l. *Alio hærede, num.* 8 *ff. de alimen. & cibar. legat.* licèt Innocentius aliud ſenſerit in c. *Cùm ad Monaſterium, in fine de ſtatu Monach.* Nam *licentia* derivatur à verbo, *licet*, quod importat arbitrium boni viri, ut declarat ibi Bart. & idem Abb. in cap. *prox in* 3. *notab. num.* 4. *ſupra eod.* Secundò limitat, dummodo Beneficiatus abſens inſerviat Eccleſiæ ſuæ per Vicarium, ſeu ſubſtitutum. Et hoc ultimum ſublimitat, dummodo beneficium habeat unicum rectorem; quia hoc caſu Eccleſia carere non debet miniſtri ſuffragio, ut in cap. *Cùm ex eo, de elect. in* 6. & in decreto Concilii Tridentini, *cap.* 1. *verſ. Eadem omnino, ſeſſ.* 23. ibi, (Ita tamen ut quandocumque eos cauſa prius per Epiſcopum cognita, & probata abeſſe contigerit, Vicarium idoneum ab ipſo Ordinario approbandum cum debita mercedis aſſignatione relinquant.) At ſecus eſt in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, quia cùm ſint alii miniſtri, & ſervientes, qui poſſunt ſupplere vices abſentis; Canonicus, vel alius Præbendatus ex juſta cauſa abſens de licentia Epiſcopi non tenetur inſervire per ſubſtitutum arg. cap. *prox. ſupra eodem*, & ita ſæpiùs cenſuit Sacra Congregatio Concilii. Niſi fortè Canonico ex legato, vel Capellania eidem annexa incumberet onus celebrandi Miſſas, quia tunc ex ipſius Congregationis ſententia teneretur huic oneri per ſubſtitutum ſatisfacere.

5 Ultra limitationes Abbatis, ſupradicta concluſio limitari poteſt tertiò, dummodo licentia morandi in aliena diœceſi concedatur Beneficiato ad tempus; Secus ſi in perpetuum, ut textus eſt in c. *fin, de reſcr. in* 6. & hodie eſt expreſſum in decreto Concilii Tridentini *c.* 2. *ſeſſ.* 6. ubi præſervantur Indulgentiæ temporales de non reſidendo, & fructibus in abſentia percipiendis ex veris, & rationabilibus cauſis tantùm conceſſæ, & abrogantur perpetuæ, & ſtatuitur ut privilegia hujuſmodi, ſeu indulta perpetua nulli ſuffragentur.

6 Secundò nota ibi, *morandi cauſa*, à contrario ſenſu Clericum beneficiatum poſſe ad aliam diœceſim tranſire etiam ſine Prælati licentia, ſi tranſeat non morandi cauſa, ſed ad breve temp⁹, quia ex veterum tantum ſententia qui aliquantiſper tantùm abſunt, non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt, ut legitur in decreto Concilii Tridentini, *c.* 1. *verſ. Quoniam autem ſeſſ.* 23. Ad hoc c. *Quanto* 63. *diſt*, c *Nam & ego, de verbor. ſignif.* l. *Item eorum*, §. 1. *ff. Quod cujusque univerſit.* l. *Si pro Patre*, §. *Verſum ff de in rem verſ cum aliis allegatis.* in gloſſ. in c. *Ad noſtram, in ver. Statim pœnituit, de Regular.* Quod tamen eſt verum quoad obtinentes Dignitates, Canonicatus, vel Portiones in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, quibus licet ſingulis annis tres menſes ab Eccleſia abeſſe ad præſcriptum Concilii Tridentini, in *cap.* 12. §. *Præterea, ſeſſ.* 24. abſque licentia Epiſcopi, vel Capituli, ut Sacra Congregatio declaravit. Item hoc eſt verum in Epiſcopis, qui abeſſe poſſunt quotannis æqua ex cauſa duos, vel tres menſes abſque licentia Papæ, vel Metropolitani, ut in *d. c.* 1. *verſ. quoniam verò, ſeſſ.* 23. At ſecus eſt in Curatis inferioribus, qui nec duos menſes, imò nec per hebdomadam abeſſe poſſunt, niſi cauſa abſentiæ prius per Epiſcopum cognita, & probata, ut habetur in *eod. c.* 1. *verſ. Eadem omnino*, & ſcripſi pleniùs in c. *Relatum, n.* 20. *& ſeqq.* & *n.* 23. *&* 49. *ſupra eod.*

Ultimò nota, ex fine litteræ adverſus beneficiatum abſentem non poſſe procedi ad privationem, vel alias pœnas, ſi rationabilem oſtendat excuſationem; concordat d.c. *Relatum*, c. *Ex parte il* 1 & c. *Inter quatuor, ſupra eod.*

QUÆRO quæ ſint cauſæ rationabiles excuſantes Clericos beneficiatos à perſonali reſidentia.

7 Gloſ. *fin.* exemplificat primò in infirmitate, deinde in capitalibus inimicitiis, ac demum generaliter in alia quacumq; juſta cauſa, & DD. ponunt exemplũ in ſpecie in intemperie aëris, in fractione pontis, & in aliis impedimentis, de quibus Hoſtien. *in ver. excuſationem*, Sed tu diſtingue. Nam quædam ſunt beneficia, quæ curã animarum non habent annexam, puta Dignitates, Canonicatus, Præbendæ, & Portiones in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, vel alia ſimplicia beneficia, quæ ex fundatione, privilegio, ſtatuto, vel conſuetudine perſonalem reſidentiam requirunt, ut in decretis Concilii Tridentini, *c.* 12. §. *Præterea,*

ſeſſ. 24. c. 2. ſeſſ. 6. & c. 5. ſeſſ. 25. Et de his dic ut ſcripſi latiſſimè in c. *Licet, infra tit. prox.* Quædam verò ſunt beneficia, quibus cura animarum incumbit, putà Parochiales Eccleſiæ, ut in c. *Extirpandæ, §. Qui verò, infra de præben.* vel Vicariæ perpetuæ, ut in c. *fin ſupra de off. Vicar.* & quia non omnes cauſæ quæ excuſant Canonicos à perſonali reſidentia, æquè excuſant obtinentes beneficia curata, in quibus obligatio reſidentiæ eſt multo arctior, ut dixi in d. c. *Ex parte, il 1. ſupra eodem,* & patebit *infra n.* 15. idcirco de his ſpecialiter.

8 QUÆRO primò, Utrum infirmitas excuſet Parochum à reſidentia?

9 Breviter duo caſus ſunt diſtinguendi. Primus eſt cum Parochus abſens extra locum beneficii in morbum incidit, & hoc primo caſu manifeſtum eſt eum non teneri redire ad reſidentiam, ac ſi procederetur contra eum, non fieret illi præjudicium. Caſus eſt ad litteram in c. *Præſentium, 7. q. 1.* Et ita intelligo gloſſ. ult. hic, dum dicit, puta quia erat infirmus, quare venire non potuit. Atque ita ſupponit beneficiatum in infirmitatem incidiſſe extra reſidentiam juxta terminos dict. can. *Præſentium*, quem allegat, & hoc eſt clarum.

10 Secundus caſus eſt, cùm Parochus ægrotat in loco reſidentiæ, ſeu infra limites Parochiæ ſuæ, & tunc Sacra Congregatio Concilii declaravit infirmitatem non excuſare Parochum à reſidentia.

11 Sed ſi infirmitas ſit curabilis, & in loco Parochialis non ſit copia Medicorum, medicinarumve; poſſe ab Ordinario dari dilationem trium, aut quatuor menſium Parocho ægroto, ut curari poſſit in locis vicinioribus, & commodioribus; interim tamen per ipſum Ordinarium deputato idoneo Vicario ad curam dictæ Parochialis cum aſſignatione congruæ portionis ex ipſius Parochialis
12 redditibus. Idem dicendum eſſet ſi Parochum infirmum ex Medicorum conſilio oporteret cælum mutare ad breve tempus, vel ire ad balnea, ut poſt Cajet. & Sot. dixi in prædicta Decretali, *Ex parte, num. 77. ſupra eod.* Verùm ſi abſcederet ſine
14 licentia, non excuſaretur. Nam propoſito dubio an ſit liber à culpa, & à pœna amiſſionis fructuum qui veluti per quatuor menſium ſpatium ex urgenti admodum cauſa ad curandam valetudinem morbo gravi inſtante à Parochiali receſſit, & ad hujuſmodi abſentiam non petiit licentiam ab Epiſcopo, quia bona fide putavit evidentiam cauſæ ſatis eſſe: Sacr. Congregatio cenſuit non eſſe liberum niſi periculum fuiſſet in mora petendi licentiam.

15 Non obſtat c. *Ad audientiam, ſupra eod.* & c. *unicum, de Cleric. non reſiden. lib. 6.* ubi infirmitas juſtam præbet excuſationem non reſidendi. Quoniam illa jura loquuntur in Canonicis, qui morbo impediti non tantum habentur pro reſidentibus, ſed etiam pro intereſſentibus, & lucrantur ſine diminutione quotidianas diſtributiones. Sed alia eſt cauſa obtinentium beneficia curata, & paſtorum animarum, quorum reſidentia, ut prædixi, multò arctior, & ſtrictior eſt, ut in decreto Concilii Tridentini, *c. 1 ſeſſ. 23.*

16 Hinc Sacra Congregatio cenſuit Canonicis ſenio confectis deberi in abſentia quotidianas diſtributiones, ſi aliàs reſidere ſint ſoliti, & tamen declaravit parochos non excuſari à reſidentia propter ſenectutem.

17 Similiter Epiſcopi uti poſſunt opera duorum Canonicorum pro ſervitio ſuo, & Eccleſiæ, c. *De cætero,* & c. *Ad audientiam, ſupra eodem.* Unde eorum miniſterio uti poſſunt in viſitatione diœceſis, pro ſervitio Seminarii, pro cura Monaſteriorum Monialium, & pro aliis muneribus, ut fuſius dixi ex ipſius Congregationis ſententia in cap. *Licèt, num. 106. & ſeqq. infra tit. prox.* Et tamen conſulta an liceat Epiſcopo pro Cathedralis Eccleſiæ ſervitio, vel ſuo aliquem ex curatis extra ipſorum curam ad certa negotia adhibere, conſtituto in illis etiam Vicario idoneo: reſpondit non licere. Item cenſuit Epiſcopum non poſſe uti opera Parochi in viſitatione ſuæ diœceſis, niſi pro tempore à Concilio permiſſo, quo tamen idoneus
19 Vicarius erit in Parochiali deputandus. Et iterum, ſuborto dubio, an Epiſcopus poſſit dare licentiam Parocho ut non reſideat, ut ejus opera utatur pro Vicario foraneo, vel ſervitio Seminarii. Reſponſum eſt non poſſe. Et Epiſcopo Burgi S. Sepulchri
20 declarari poſtulante, an cùm in civitate ſua pauci Sacerdotes eſſent, & quatuor monaſteria magni Monialium numeri, poſſet aliquos Parochos ad curam Monaſteriorum adhibere, ita ut ex hac cauſa liceret eis ab eorum Eccleſiis abeſſe; Reſponſum, non poſſe, ſed faciendum verbum cum Sanctiſſimo, qui renuit.

21 Demum, etſi Canonici ad quinquennium de licentia Epiſcopi abeſſe poſſint ſtudiorum cauſa & in abſentia percipere fructus præbendarum ſuarum, ut in c. *fin. de Magiſtr.* & in d. c. *Licet de præben.* tamen Parochis abſcedendi licentiæ ex hac cauſa jam non conceduntur à locorum Ordinariis, cùm Parochiales Eccleſiæ, prævia forma examinis per concurſum magis idoneis ſint conferendæ ad præſcriptum Conc. Trid. in *c. 18 ſeſſ. 24* & Conſtitutionis Pii V. quæ incipit, *In conferendis.* Licet ex diſpoſitione Decretalis, *Cùm ex eo, de elect. lib. 6.* poſſint Epiſcopi diſpenſare cum obtinentibus Eccleſias Parochiales, ut uſque ad ſeptennium abeſſe poſſint, & interim non teneantur ad Sacerdotium promoveri.

Imò nec S. Congregatio ejuſdem Concilii interpretes ejuſmodi licentias impertiri ſolet, niſi admodum raró, & perſonarum, ac locorum qualitatibus probè perſpectis. Unde cùm Stanislaus Clericus Uladislavienſis diœceſis ex nobili genere procreatus, qui Parochialem Eccleſiam in diœceſi Gneſnen. ſitam obtinebat, petiiſſet ut ſibi liceret per triennium in publica Univerſitate vacare ſtudio ſacrorum Canonum, fructuſque Parochiali intereà percipere: Die 16. Junii 1605. S. Congregatio tametſi non conſueverit concedere ut Parochi à parochiali abeſſe poſſint ſtudiorum cauſa tamen quia ſacri Canones id privilegium tribuunt, & Concilium illud non revocat, ſed præſervat, *c. 1. ſeſſ. 5.* cenſuit gratiam petitam juveni optimæ ſpei concedendam, ut rem Chriſtianam ſacrorum Canonum ſcientia inſtructus, in illis partibus promovere poſſet.

22 2. QUÆRO, an Parochus excuſetur à reſidentia propter inimicitias? Reſpondeo excuſari, ſi inimicitiæ ſint capitales, ita ut ad Eccleſiam redire non audeat, c. *Bonæ, il 1: ſuprà de elect.* per quem textum ita tenet hic gloſſ. *ult.* Hoſtien. *num. 5. in ver. excuſationem,* Anton. de Butr. *num. 9.* in gloſ. *fin.* alii communiter, gloſſ. 1. in c. *Ad ſupplicationem ſupra de renunc.* quæ exponit verba illa textus, eò quod ibi non poterat ſecurè morari, ſcilicet propter

pter capitales inimicitias. Melius probatur in c. *Paſtoralis*,7.*q*.1. ubi propter inimicitias Prælatus poteſt ab Eccleſia abſcedere. Ad idem textus in Clem. *Ne in agro*,§.*Cæterum*, juncta gloſſ. *in ver. Cauſa rationabili*, *de ſtatu Monach.* quem ad hoc allegat Felin. in c. *Accedens*,*il* 2.*verſ. Sexta concluſio*, ut lite non conteſt. Jaſ. in l. 2.§.*penult. ad fin. ff. Si quis caution.* & Ripa *in tract. de Peſte, in tit. de privil. contract. n.*136.*verſ. Quinto.* Hinc Specul. *in tit. de citat.*§.1.*verſ. Item quod ſit ad locum*, dicit poſſe recuſari locum ubi ſunt inimici, vel eorum domeſtici, ſeu amici. Imò non debet quis ſe committere ſuis capitalibus inimicis, etiam cum litteris ſalvi conductus. Textus eſt in d. c. *Accedens*, ibi, *& licèt litteras non habuerit de conductu, tamen ſi miſſæ ei fuiſſent, non debebat ſe credere ſuis capitalibus inimicis.* Simile in c. *De cætero*, & c. *Quamvis*, *infrà. de ſent. excomm.* Et in hanc ſententiam ſæpiùs reſpondit S. Congregatio Concilii, quæ in his caſibus conſuevit dare litteras ad Epiſcopum, ut ſi veræ ſint, & graves inimicitiæ, quæ narrantur, & absque Parochi culpa, & antequam Eccleſiam obtinuit, exortæ; ſuper quibus Epiſcopi conſcientia oneratur, dilationem ei det ut in alio tutiori, ac viciniori loco manere poſſit, durantibus dumtaxat inimicitiis, dum tamen non ultra ſex menſes durent. Interea autem Vicarium idoneum in illa Eccleſia conſtituat Epiſcopus, aſſignata ei congrua portione ex redditibus Eccleſiæ, & partes etiam ſuas interponat, & omnem diligentiam adhibeat, ut tutò poſſit reſidere Parochus. Quòd ſi intra ſex menſes necdum ſedatæ ſint inimicitiæ, reſcribit Epiſcopo, ut det illi ſex menſium prorogationem, repetitis omnibus, quæ in prioribus litteris continebantur, & ſine ſpe ulterioris prorogationis, quæ rariſſimè conceditur: nam cùm indulta perpetua de non reſidendo, etiam ex juſtis, & rationabilibus cauſis jam ſublata fuerint Decreto, *c.*2. *ſeſſ.*6. ubi inimicitiæ ſunt veriſimiliter duraturæ, ut conſulatur curæ animarum inducendus eſt Parochus ad renunciandum, vel permutandum, arg. c. *Ad ſupplicationem de renunc.* Et ita Parochus punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa, ut notat gloſ. in c. *Tua nos*, *in ver. Adminiſtrationis*, *de Cler. ægrot.* ad exemplum Parochi leproſi qui ab adminiſtrationis officio removetur, ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtentatur, ut in præd. decr. *Tua nos*. Simile in c. *Quoniam frequenter*,§.*Quod ſi forſan*, *in fine*, *ſuprà*, *ut lite non conteſt.*

Quæ autem ſint graves, & graviſſimæ inimicitiæ, notat Bald. in l. 3.§.*fin. ff. ad imen. legat.* Et quæ ſint inimicitiæ capitales, vide in l. *Cùm autem*,§. *Excipitur*, *ff. de ædil. edic.* in l. *Edicto*, *ff. de verbor. ſignif.* in l. 2. *ff de public. iudic.* & in l. *Capitulum*, §. *Si opus*, *ff. de pœnis*, notatur in c. *Per tuas*, *infrà*, *de Simonia.*

Porrò, ob ſolum odium Parochianorum Sac. Congregatio cenſuit Parochum à reſidentia non excuſari.

3. QUÆRO, an lis ſuper beneficio excuſet Parochum a reſidentia. Reſpondeo excuſare. Caſus eſt in c. *Ex parte*, *il* 2. ibi: *Si te non abſentando in fraudem Præpoſituræ tuæ jura fideliter proſequeris, cùm per hoc cenſeri debeas reſidens*, & ibi omnes notant, *ſupra eod.*

Hinc cùm Antonius Lucius Diœceſis Fæſulan. obtinens Eccleſiam S. Donati Parochialem, ſuper qua poſt habitam poſſeſſionem ſibi lis mota fuerat, dubitaſſet an teneretur lite hujusmodi durante, ſuſcipere ſacros Ordines: S. Congregatio cenſuit non teneri, ſi vera eſt lis, ſuſcipere ſacros Ordines. Et licèt Caſſad. *deciſ.*9.*de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* dixerit hoc intelligendum quando lis mota fuit intra duos menſes: tamen Patres dixerunt nihil exprimendum de iſtis duobus menſibus, ſed ſimpliciter non teneri, ſi vera eſt lis, ad ſuſcipiendum Ordines, cùm nec reſidere teneatur. Et ex ſtylo in his caſibus dari ſolet dilatio paucorum aliquot menſium ad litem proſequendam Idemq; obſervari conſuevit in cauſis criminalibus. Et in ſpecie Archipresbyter Ripæ criminaliter inquiſitus, & condemnatus ab Ordinario, Romam profectus, & obtenta cauſæ commiſſione fuit citatus ab Ordinario ad reſidendum cum fructuum ſequeſtratione. Et cùm propterea adiiſſet S. Congregationem pro remedio, dictum eſt videndam prius commiſſioné cauſæ, quæ ſi vera fuerit, ſcribendum ad Epiſcopum ut tollat ſequeſtrum, & ſinat eum abeſſe per quatuor menſes ex hac cauſa. Ad hoc c. *Super cauſa*, & ibi gloſſ. *fin.* & DD. 2. *q.* 4.

35 4. QUÆRO an Parochus a reſidentia excuſetur ob aeris intemperiem.

Doctores hîc ſuper ver. *Excuſationem*, communiter tenent intemperiem aeris præbere juſtam excuſationem clerico non reſidendi, per textum in c. *Quorumdam*,74.*diſt.* & accipiunt intemperié pro aeris corruptione, ut per Hoſt. *num.*5. & idem notat gloſſa in cap. *Ad ſupplicationem*, *in ver. Securè morari*, *de renunc.* Et quamvis expreſsè non loquantur de Parochis, ſed de obtinentibus beneficia perſonalem reſidentiam requirentia juxta 36 textum hîc: tamen Innocentius quærens in quibus beneficiis habeat locum hæc Decretalis, & totus hic titulus concludit habere locum in beneficiis Curatis, & in beneficiis ſimplicibus, quæ reſidentiam requirunt ex privilegio, ſtatuto, conſuetudine, vel quocunque alio modo. Et cum eo tranſeunt Hoſt. Jo. Andr. Butr. Card. Abb. & reliqui omnes.

Cæterum quidquid ſit in obtinentibus beneficia, quibus cura animarum non incumbit, de quibus dic ut ſcripſi in c. *Licet*, *num* 45. *infrà tit prox.* certè Parochos à reſidentia non excuſat aeris intemperies, ut ſæpiùs S. Congregatio declaravit. Nec mirum, quia nec peſtis formalis eos excuſat, ut patebit in quæſtione ſequenti.

37 5. QUÆRO an Parochi tempore peſtis teneantur reſidere in ſuis Parochialibus, & Sacramenta per ſeipſos miniſtrare Parochianis ſuis eo morbo infectis.

Anvè ſi id non faciant, poſſint ſtatim privari non expectato tempore à veteribus Canonibus præfixo iis, qui à ſuis Eccleſiis abſunt.

38 Inſtante ſanctæ mem. Cardinali Borromæo Archiepiſcopo Mediolanenſi propoſita fuerunt in Sac. Congregatione Concilii ſuprascripta dubia. Et die 11. Octobris anni 1576. Sac. Congregatio cenſuit Parochos tempore peſtis teneri in Parochialibus reſidere ex ſententia Ripæ in *tract. de Peſte*, *tit. de privileg. contract. verſ. Quinto*, *num* 147. & *n.*150. Item ex ſententia S. Thomæ in 2.2. *q* 26. *art.*5. *in fine*, & Navarr. *in Manual. c.*24 *nu.* 10. & *c.*25. *nu.*20. teneri eodem tempore Parochianis ſuis peſte laborantibus miniſtrare dumtaxat duo Sacramenta ad ſalutem neceſſaria nempè Bapti-39 ſmum, & Pœnitentiam, ſeu confeſſionem. Poſſe autem ea miniſtrare, vel per ſe, vel per alium;

Sed quod attinet ad illud verbum , *alium*, quia
Concilium obligat ad per ſe, faciendum verbum
cum Sanctiſſimo.

Die 12. Octobris Sanctiſſimus auditâ ſententiâ
Congregationis, eam approbavit, etiam in eo ut
poſſet per alium, dummodò idoneum , ea præci-
puè ratione, ut Parochus poſſet audire confeſſio-
nes ſanorum, quia aliàs eum reformidarent, ſi vi-
derent ipſum accedere ad peſtilentes, & nollent
ei confiteri, veriti contagionem ; utque etiam i-
pſe Parochus officio hortandi, prædicandi, conſo-
landi ſuos omnes Parochianos uberiùs , & ple-
40 niùs fungi poſſit. Cumque poſteà fuiſſet reperta
deciſio Archiepiſcopi Florentini *3. p. tit. 22. c. 12.*
§. 3 his verbis ; Eos quibus cura animarum immi-
net, de neceſſitate ſalutis ſuæ oportet per ſe , vel
per alium idoneum Sacramenta miniſtrare, quan-
tumcumque infectis peſte, & dubitari poſſet quid
agendum, cùm hic Sanctus ſimpliciter Sacramen-
ta dicat, nec ſe reſtringat ad duo. Res tota ad
Sanctiſſimum delata eſt.

Die 26. Octobris 1576. referentibus Cardina-
libus Alc. & Senonen. dictum Archiepiſcopi Flo-
rentini non haberi pro deciſione neceſſaria, quia
non Doctor, non judex, non alia auctoritate ſuf-
fultus. Sanctitas ſua inclinavit in eam ſententiam,
ut littera ſcribenda indiſtinctè dicat Sacramenta:
& decretum ſic eſſe concipiendum, teneri omni-
nò miniſtrare Baptiſmum, & Pœnitentiam. Et lo-
co dictionis *dumtaxat*, apponendam dictionem *o-
mninò*. An ſit facienda, & edenda Conſtitutio, am-
plius deliberandum, & audiendas rationes fratris
Montis Alcini, qui dicit ſe diſſentire, & dubium
mittendum ad Patrem Toletum , & alios duos,
vel tres Theologos, qui ſuam ſententiam dicant.
Et diſcutiendum etiam, an Parochi quatenus te-
neantur, ſi id non faciant, debeant ſtatim expecta-
to ſemeſtri privari.

S. Congregatio die 6. Decembris 1576. cen-
ſuit communi ſententia (excepto tantùm Seno-
nen. qui dixit monendos, & ſervandam conſue-
tudinem) perſiſtendum in Decretis, ut ſcilicet te-
neantur reſidere, itemque Sacramenta Baptiſmi,
& Confeſſionis omninò miniſtrare per ſe , vel a-
41 lium idoneum, hoc tamen non per legem gene-
ralem ſtatuendum, ſed per litteras Congregatio-
ni , ut ſolet, ſignificandum Cardinali, & adden-
dum contumaces Parochos non ideo ſtatim pri-
vandos eſſe, ſed præmiſſo edicto, ſeu monitione,
contra eos procedendũ, prout Concilium mandat
ſeſſ. 23. c. 1. nempè prius per cenſuras, ſecundò per
ſequeſtrationem, & ſubtractionem fructuum; de-
inde ſi hæc remedia non proſunt, poſſe per priva-
tionem. Sed agendum priùs bonis verbis, & piis
42 cohortationibus, & admonitionibus. Ampliùs,
quia Theologi aliqui diſſentiunt, Tabiena, Ar-
milla, & Canoniſtæ etiam in cap. *fin. de Cler. non
reſid.* & Barb. *conſ. 87. n. 2* dum dicunt, ſi Parochi
excuſantur propter inimicitias capitales, ita et-
iam excuſari debent propter peſtem; & quia ſani
fugerent Parochos, & quia Parochi omnes mo-
43 rerentur : Ideò cenſuere omnes ab Archiepiſco-
po Cardinali temperamentum aliquod adhiben-
dum ex ſua prudentia , velut non omnes Paro-
chos cogeret, ſed aliquos partiendo opus, vel de-
putaret aliquos Sacerdotes etiam non Parochos,
voluntarios tamen, etiam mercede conſtituta,
qui Sacramenta præſtent ægrotis, prout aliàs Ro-
44 mæ dicitur factum, & prout Cardinalis Senonen.
teſtatus eſt inoleviſſe laudabilem conſuetudinem
ut Principes, Magiſtratus, & Civitates provide-
ant de miniſtris Sacramentorum ex Clero, etiam
conducendo eos mercede ex fiſco, & ærario, col-
lectis etiam à Clero exactis, & ita in litteris quæ
ſcribentur, addendum: tamen priùs cum Sanctiſſ.
agendum.

45 Die 10. Septembris 1576. factâ Sanctiſſimo re-
latione in Conſiſtorio, Sanctitas ſua decrevit ſcri-
bendas ſimpliciter litteras ad Cardinalem S. Pra-
xedis, quibus ſignificetur, dubio in Congregatio-
ne propoſito, & ad Sanctiſſimum relato, Sancti-
tatem ſuam decreviſſe, Parochos, tempore peſtis
teneri omninò reſidere in ſuis Eccleſiis Parochia-
libus, poſſe tamen per alium idoneum miniſtrare
Parochianis ſuis peſte infectis Sacramenta Ba-
ptiſmi, & Pœnitentiæ, & ſi non reſederint, contra
eos procedendum eſſe ſervatâ formâ, *cap. 1. ſeſſ. 23
in fine.*

Die 23. Decembris 1576. S. Congregatio cen-
ſuit ſcribendas litteras in hanc formam: Parochi
tempore peſtis teneantur omninò reſidere in ſuis
Eccleſiis Parochialibus ; & ſi non reſideant , a-
gendum contra eos ex decreto Concilii, *cap. 1.
ſeſſ. 23.* Et ſervatâ formâ ibidem præſcriptâ. Mi-
niſtrent verò Parochianis peſte infectis Sacra-
menta Baptiſmi, & Pœnitentiæ per alios. Et licèt
Alc. diceret quod ex ultimis verbis videtur pro-
hiberi Parochis ne per ſeipſos hæc duo Sacra-
menta etiam volentes miniſtrent : tamen tota
Congregatio dixit hanc fuiſſe mentem Sanctiſſi-
mi in prohibendo hæc Parochis ad commodum
Parochianorum, qui ſani eſſent: hi enim veriſi-
militer nollent converſari cum Parochis eunti-
bus ad infectos peſte. Hæc de Parochis, & Cura-
tis inferioribus.

46 Quo verò ad Epiſcopos, dubiũ ortum eſt non-
nullis Prælatis Eccleſiarum, quòd ſit proprium E-
piſcopi officium tempore peſtis, an ſcilicet ad re-
ſidentiam continuam, & an ipſe Curatis Eccleſia-
ſtica Sacramenta miniſtrare teneatur, vel potiùs
hoc tempore ab Eccleſia ſua abeſſe poſſit, ut ſe
pro bono ſubditorum ſuorum incolumem ſervet.
47 Et an tutiori conſcientiâ ad aliquam ſuæ diœceſis
partem, in qua forſan Epidimia non vigeat , ſe
conferre poſſit, relicta civitate , & parte infecta,
licèt ejus præſentiâ ſummoperè indigeat. Sanctiſ-
ſimus die 18. Decembris 1576. dixit decretum
factum in Parochis, multò magis debere procede-
re in Epiſcopis, qui magis obligati ſunt, tamen
poſſe Epiſcopos in locis tutioribus manere, & in-
dè providere, ſed nunc id non eſſe opus diſcutere
ulterius, aut diffinire.

48 Supereſt pro complemento materiæ, ut inve-
ſtigemus cur Parochi excuſentur à reſidentia pro-
pter inimicitias; & tamẽ non excuſentur propter
peſtem: videbantur enim hi duo caſus à pari pro-
cedere, cùm utrobique ſubſit æquale periculum
49 mortis. Unde in c. *Ad ſupplicationem, de renunc.* ab-
ſolvitur à vinculo Eccleſiæ Archiepiſcopus Ra-
guſien. eò quòd ibi non poterat ſecurè morari, &
ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi pericu-
lum immineret. Et gloſſa exponens verba illa,
non poterat ſecurè morari, ut forſan, inquit, propter
intemperiem aeris, vel quia habebat capitales i-
nimicos. Similiter in Clem. *Ne in agro, §. Cæterum,
de ſtatu Monachor.* ſtatuitur ut priores tam Conven-
tua-

tuales, quam curam animarum habentes teneantur in ſuis Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus reſidere niſi ſtudiorum, vel alia cauſa rationabili ad tempus fortè ab hujusmodi reſidentia excuſentur. Et gloſſa exponit cauſam rationabilem, id eſt propter infirmitatem, aeris intemperiem, capitales inimicitias, vel ſimilia. Atq; ita gloſſæ præallegatæ, & DD hîc æquiparant caſum inimicitiarum, & corruptionis aeris, ſeu peſtis. Unde licere beneficiato à reſidentia abſcedere propter peſtẽ, ſicut propter inimicitias opinati ſunt multi ex Theologis, & pleriq; ex Canoniſtis ſuperiùs relatis, *n.35. & 42.* & ultra eos Hoſt. *in ſumma hoc tit. §. fin.*

5 Solutio patet ex verbis text. in c. *Adverſitas, §. Hoc tunc ſervandum, 7. q. 1.* videlicet, (Cum Paſtor ſpecialiter quæritur, fugiat exemplo Chriſti, qui à facie Herodis fugit in Ægyptum, fugiat exemplo Pauli, qui à fratribus per murum ſubmiſſus eſt in ſporta. Unde Auguſt. ait: Fugiat miniſter Chriſti, ſicut ipſe Chriſtus in Ægyptum; fugiat & qui ſpecialiter quæritur, dum per alios firma eſt Ec-
5 cleſiæ ſalus. Hinc etiam ait Dominus diſcipulis: *Si vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Hinc etiam idem abſcondit ſe, & exivit de templo, quando Judæi lapides tulerunt, ut jacerent in eum. Cùm verò non Prælato tantùm, ſed generaliter periculum omnibus imminet, & animarum ſalus ſalva eſſe non poteſt: debet Prælatus animam ſuam ponere pro ovibus ſuis.) Hæc ibi. Et hanc diſtinctionem in materia inimicitiarum, & perſecutionis extrinſecæ ponunt Innoc. Hoſt. Jo. Andr. Burr. Card & omnes in c. *Niſi cum pridem §. Propter malitiam, ſuprà de renunc.* & S. Thomas *in 2.2. q. 185. art. 5.*

5 Itaque proptereà Parochus poteſt fugere à perſecutoribus, & inimicis, quia non deſunt alii à periculo immunes, per quos animarum ſalus tuta eſſe poſſit. At non poteſt fugere à loco peſtifero, quia cùm periculum omnibus ſit commune, nec ſint alii qui tutò poſſint gregi aſſiſtere; non illi, ad quos non pertinet de ovibus, ſed Paſtor ipſe pro ovibus ſuis debet animam ſuam ponere, cap. *Tres perſonas, 23, q. 4,* id eſt mortem ſubire, ut ſentit D. Thomas *loco citato,* quem ita explicat Sot. *lib. 10. de juſt. & jur. q. 3. art. 4.* Sicut verus, & optimus Paſtor illam poſuit, & factus eſt obediens uſquè ad mortem, §. *Ecce 2. q. 7.* & ita exemplum dedit Sacerdotibus ſuis, ut quemadmodum ipſe fecit, ita & ipſi facerent, c. *Significaſti, ſuprà, de elect.*

DE PRÆBENDIS, & Dignitatibus.

Cap. Non liceat.

SUMMARIUM.

1 *EPiſcopus Clericum ordinans ſine titulo, ei in neceſſariis providere tenetur, & num. 3.*
2 *Allegatio generalis admittitur.*
3 *Clericos non debere ſine titulo ordinari quibus ex cauſis conſtitutum fuerit, & n. 9.*
4 *Alimoniæ quid importent.*
5 *Epiſcopus promovens aliquem ſine titulo ad minores Ordines an teneatur ei vita neceſſaria miniſtrare, & nn. ſeqq. uſq; in fin.*
6 *Clericorum appellatione veniunt etiam conſtituti in minoribus Ordinibus.*
7 *Intellectus* cap. Neminem, 70. diſt, *& n. 12.*
8 *Intellectus,* c. Cùm ſecundùm infra eod. *& n. 11.*
10 *Ordinum minorum functiones exercentibus ſtipendia aſſignari debent ex reditibus beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ, & n. 14.*
13 *Clericis minorum Ordinum cur Epiſcopus non cogatur titulum aſſignare, ſicut conſtitutis in ſacris.*

1 NON LICEAT. Epiſcopus Clericum ordinans ſine titulo, ei in neceſſariis providere tenetur. Hoc dicit. Breve eſt, & ideò non dividitur.

2 Nota primò, ſuprascriptionem pro generali allegatione: nam ſatis eſt dicere hoc habetur in corpore Canonum, vel in corpore juris civilis ſecundùm Anton. de Butr. *n. 2.* & Jo. de Imol. *n 1.*

3 Secundò nota, nulli Epiſcopo licere quemquã ordinare ſine titulo; Quod multiplicem habet rationem, ſecundùm Turrecrem in c. *Neminem, n. 1. verſ. Reſpondeo dicendum. 70. diſt.* Prima ratio deſumitur ex c. *Cùm ſecundùm Apoſtolum, infr. eod.* Juſtũ enim eſt, ut qui obligantur ad inſerviendum altari, ſeu Eccleſiæ, ex proventibus Eccleſiæ alantur, dicente Apoſtolo 1. ad Corinth. 9. *Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edunt; & qui altari deſerviunt, cum altari participant.* Sed Clerici in ſuà ordinatione obligantur ad inſerviendum Eccleſiæ, c. *Cleros, 21. diſt.* c. *Duo ſunt genera, 12. quæſt. 1.* & hodie eſt expreſſum in Decreto Conc. Trid. *c. 16. ſeſſ. 23.* Ergo convenienter eis in ordinatione aſſignatur titulus, ex quo vitæ neceſſaria percipiant. Et confirmatur, quia Clericus in ordinatione ſua recipit officium in Eccleſia, d. cap. *Duo ſunt,* & c. *Perlectis, 25. diſt.* Ergo rationabiliter aſſignandum eſt ei beneficium in Eccleſia cap. *Dilectus, 1. & 2. infr. eod.* & c. *Propoſuit, ſuprà de filiis Presbyt.* nam propter officium datur beneficium, c. *fin. de reſcript. lib. 6.* Ideoque privatus officio, & beneficio privatus intelligitur, cùm ſit ejus ſequela, c. *Eos,* & c. *Si quis Sacerdotum, 81. diſt.* & cap. *Præter hoc, 32. diſt.* gloſſ. in d. c. *fin. in ver. Datur.* Unde cùm officium, & beneficium ſint connexa, uno collatò ſine reliquo, eſſet dividere unitatem, & individuum, quod eſſe non debet, ut formaliter inquit Petr. de Anchar. *in 1. notab.* Prætereà rationabiliter hoc ſtatutum eſt ne aliàs clerici cum dedecore Ordinis clericalis mendicare cogantur, c. *Diaconi ſunt, 93. diſt.* & probatur in c. *Poſtulaſti, ſuprà de reſcript.* Ad hæc conveniens fuit ſic ſtatuere, ut ordinatus ligetur ex titulo, ne incertis vagetur ſedibus, & locum deſerat inconſulto Epiſcopo, c. *Non oportet,* & c. *Si quis verò, 7. q. 1.* & patet ex d. c. *16. ſeſſ. 23.* Conc. Trid. Quibus conſequitur alia ratio ſecundùm Abbatem *hîc in 2. notab.* videlicet ne numerus Clericorum nimium excreſceret; nam turba facit eos contemptibiles, ut c. *Legimus, verſ. Diaconos, 93. diſt.* & proptereà Conc. Trid. *ubi ſuprà* inhærendo veſtigiis *6. Canon.* Conc Calcedonen. decrevit, ut nullus in poſterum ordinetur qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate, vel utilitate aſſumitur, non adſcribatur. Ac demùm ſecundùm Petr. de Anchar. *n. 1.* non debet quis ordinari ſine titulo, ſicut nec fundari Eccleſia ſine dote, c. *Nemo, de conſecr. diſt. 1.* ſpiritualia enim ſine temporalibus diu eſſe non poſſunt, c. *Si quis objecerit, 1. q. 3.*

Tertiò

Tertiò nota, pœnam Epiſcopi ordinantis Clericum ſine certo titulo: nam tenetur ei vitæ neceſſaria miniſtrare, donec beneficium Eccleſiaſticum ſit conſequutus, de quo dic, ut ſcripſi latiſſimè in d. c. *Cùm ſecundùm Apoſtolum.*

4 Ultimò nota, verbum illud *alimonias*, quod importat vitæ neceſſaria, ut colligitur hic in fine, & concordant. c. *Aurum*, & c. *Hæc hujus*, c. *Eccleſiarum ſervos*, 12. *q*. 2. c. *Inter cætera*, 22. *q*. 4. & l. *Necare. ff. de liber. agnoſc.* Quæ autem dicantur vitæ neceſſaria, & quid veniat illorum appellatione, dixi in c. *Epiſcopus, in 2. notab. infra eod.*

5 QUÆRO, An Epiſcopus promovens aliquem ſine titulo ad minores Ordines teneatur ei vitæ neceſſaria miniſtrare.

Doctores non conveniunt, gloſſ. 1. & Innoc. *hìc in princ.* tenent etiam Clericis in minoribus Ordinibus conſtitutis debere ordinatorem providere, arg. c. *Deus*, 28. *diſt.* & c *Propoſuit, ſuprà de filiis Presbyt.* & ſequitur Abbas *num*. 2. ubi concludit Epiſcopum à principio ſervare debere quod hìc ſtatuitur in omnibus Ordinibus. Idem tenet Hugo, & Gloſſ. 1. in c. *Neminem*, 70. *diſt.* dicens etiam in minoribus Ordinibus non debere quem ſine titulo ordinari, arg. c. *Videntes*, 12. *q*. 1. & c. *Si qui verò*, 32. *diſt.* gloſſ. 1. in c. *Epiſcopus, infr. eod.* Turrecrem. in d. cap. *Neminem, num* 2. *verſ. Reſpondeo ſub duabus concluſionibus*: & idem firmant in c. *Cùm ſecundum Apoſtolum, infr. eod.* Hoſt. *num*. 11. *in ver. Ordinatis*, & Joan. Andr. *num*. 3. *in eod. ver.* & ex Recentioribus Navar. *conſ*. 14. *num* 1. *de tempor. ordinat.*

6 Pro hac opinione inducitur primò hæc Decretalis, quæ dicit, *Non liceat ulli Epiſcopo Clericos ordinare, & nullas ei alimonias præſtare.* Et ſic loquitur de Clericis generaliter, & indefinitè Clericorum autem appellatione præſertim in materia favorabili, qualis eſt hæc, veniunt etiam conſtituti in minoribus Ordinibus, ut patet in c. *Cleros*, 12. *diſt.* & in c. *Duo ſunt*, 12. *q*. 1. & expreſſiùs in Authen. *de ſanctiſſ. Epiſc. §. Presbyteros*, quæ eſt canonizata in cap. *De perſona*, 11. *q*. 1. Notatur in c. *Cùm non ab homine, de Iudic.* & in c. 2. *de foro compet.* & in propoſito notant hìc gloſſ. Hoſt. Jo. Andr. & Abb. *loc. cit.* & Decius poſt eos, *n*. 17. & ita ex hoc textu colligunt Doctores, & in ſpecie Ant. de Butr. *n*. 4. Nota, inquit, argum. quòd obligatio, quæ ſurgit contra Epiſcopum ordinantem aliquem ſine titulo, habet locum in quocunque Ordine promoveat Clericos. Et ſequitur totidem verbis Imol. *num*. 1. *in* 2. *notab.* & Anchar. *n*. 3.

7 Secundò, Ad idem inducitur c. *Sanctorum*, 70. *diſt.* ubi generaliter decernitur, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur: ſub nomine autem ordinationis dubitandum non eſt quin etiam minores Ordines comprehendantur, c. *Acolythus cum tribus ſeqq.* 23. *diſt.* & cap. 3. *ſuprà de tempor. ordinat.* Conc. Trid. *de Sacram. Ordin. ſeſſ*. 23. *cap*. 2. & *can*. 2. & 3. & ita illum text. ponderat Hugo in c. *Neminem, eadem diſt.* dicens, Ego credo quòd generaliter intelligatur de Ordine quolibet; nam generaliter, & indiſtinctè prohibetur in ſeq. cap. Ut refert ibi Turrecrem. *n*. 2. *verſ. Hoc idem dicit Hugo.*

Tertiò, pro eadem opinione videtur textus apertus in d. c. *Neminem*, 70. *diſtinct.* ubi Conc. Calcedonen. decrevit neminem abſolutè, (id eſt ſine titulo, ut exponit gloſſ. & Archid.) ordinari Presbyterum, vel Diaconum, vel quemlibet in Eccleſiaſtica Ordinatione conſtitutum. Hæc enim poſteriora verba tanquam univerſalia non videntur poſſe reſtringi ad ſolos Subdiaconos absque eo quòd vis inferatur litteræ, arg. cap. *Solitæ, verſ. Quodcunque ligaveris, ſuprà de majorit. & obedien.* Nec refragatur quod dictum cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, fuerint correcta per cap. *Cùm ſecundum, infrà eod.* quoniam hoc verum eſt quoad pœnam ordinati ſine titulo, non autem quoad prohibitionem ordinationis, arg. l. *Præcipimus in fin. C. de appellat.* & l. *Sancimus*, *C. de teſtamentis.* Expedit enim jura juribus concordare, c. *Cùm expediat, de elect. lib. 6.*

8 Quartò, pro hac parte ponderandus eſt textus in d. c. *Cùm ſecundum Apoſtolum*, inducendo eum dupliciter. Et primò ille textus in priori parte loquitur de Clericis in ſortem, ſeu hæreditatem Domini aſſumptis. Hi autem propriè dicuntur non tantùm in ſacris, ſed etiam in minoribus Ordinibus conſtituti, ut probat text. in cap. *Cleros*, 21. *diſtinct.* & in cap. *Duo ſunt*, 12. *quæſt*. 1. Et de his ponit deciſionem in genere, videlicet, ut ordinatis ſine titulo vitæ neceſſaria miniſtrentur per Ordinatores, vel ſucceſſores eorum. Ergo hæſitandum non eſt quin huic pœnæ ſubjiciantur etiam Epiſcopi, qui ad minores Ordines promovent titulum non habentes. Nec refert quod in verſ. *Inde eſt*, poſtmodum textus agat in ſpecie de quodam Subdiacono; quoniam id fecit, quia in facto ſic contigit; ſed per hoc non videtur reſtrinxiſſe generalitatem deciſionis præcedentis: nam genus non reſtringitur ad id, quod per ſpeciem ſpecialiter providetur, cap. *Denique*, 4. *diſtin.* cum concordantibus de quibus per Petr. Brixien. *in Repertor. in ver. Genus*, Deinde text. in dict. cap. *Cùm ſecundum Apoſtolum*, commemorat pœnam antiquorum Canonum, videlicet cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, 70. *diſtinct.* ſecundum quam ordinati ſine titulo erant ſuſpenſi ab Ordinum executione, ut dixi in d. cap. *Cùm ſecundum, in* 5. *notab. num*. 1. & illam pœnam abrogat, & ejus loco aliam imponit, videlicet ut Ordinatores, & ſucceſſores eorum teneantur ſic ordinatis in neceſſariis providere. Sed pœna antiquorum Canonum habebat locum etiam in promotis ad minores Ordines, ut dictum eſt ſuprà in tertio, & quarto argumento. Ergo eodem modo in promotis ad minores habet locum pœna Ordinatoris, quæ in locum primæ ſuffecta eſt, argum. cap. *Is qui in jus, de reg. jur. lib. 6.* & l. *Is qui jus ff. eod.* l. *Si iudex*, & l. *Mortuo, ff. de Iudic. cum ſuis concordantibus.*

9 Quintò, pro eadem opinione multum urget præcipua ratio, quam ſacri Canones præ oculis habuerunt, dum inſtituerunt neminem debere ſine certo titulo ordinari, videlicet ne Clerici cogerentur mendicare in opprobrium Ordinis Clericalis: nam & legitur in cap. *Diaconi ſunt*, 93. *diſtinct.* Mendicat infœlix Clericus in plateis, & civili operi mancipatus publicam à quolibet depoſcit alimoniam. Et in hac ratione paupertatis Clericorum fundari hanc proviſionem declarat textus expreſſus in cap. *Poſtulaſti, ſuprà de reſcript.* qui eſt gloſſ. cap. *Cùm ſecundum Apoſtolum, infr. eod*, ut dicit *ibi* Hoſtienſ. *num*. 17. *in ver. Eccleſiaſticum.* Hujusmodi autem ratio, ſicut & aliæ, quarum ſuperiùs meminimus in 1. notab. vigent etiam in Clericis inferiorum graduum: ergo in illis quoad hoc, idem jus ſervari debet, vulgatis juribus.

Ulti-

Ultimò, his accedit quòd cuilibet Ordini ſuũ peculiare officium in Eccleſia eſt aſſignatum, cap. *Acolythus, cum tribus cap. ſeqq.* 23. *diſt.* & cap. *Perlectis,* 25. *diſt.* Cuilibet autem in Eccleſia laboranti debetur ſtipendium, ut cap. *Charitatem,* 12. *q.* 2. Et propterea Conc. Trid. in *c.* 17. *ſeſſ.* 23. præcipit Epiſcopis, ut functiones Minorum Ordinum pluribus in locis, aliquando intermiſſas curent reſtituendas, & ex aliqua parte redituum aliquorum ſimplicium beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ ſtipendia aſſignent eas functiones exercentibus.

Contrariam ſententiam amplectuntur *hic* Hoſt. & Jo. Andr. ambo *n.* 3. Butr. *n.* 6. dicens hoc tenere Doctores, Card. *n.* 1. *in* 2. *oppoſit.* Anchar. *nu.* 3. & Imol. *n.* 4. ubi ait, hoc communiter teneri, ut Epiſcopus non ſit compellendus ad præſtandum alimenta Clericis promotis ſine titulo, niſi quando ſunt promoti ad ſacros, ſeu ad aliquem ſacrorum Ordinum. Idem firmant in d. c. *Cùm ſecundum, infrà eod.* Butr. *n.* 4. & Card. *n.* 6. *in* 10. *notab.*

Et pro hac opinione facit primò, quòd etſi hæc Decretalis loquatur de Clericis indefinitè, tamen text. in c. *Epiſcopus, infr. eod.* adſtringens Ordinatorem ad præſtanda alimenta ordinato titulum non habenti, quaſi hanc declarando, reſtringit ſe ad Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, ut patet ibi, *in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit,* & eo-
1 dem modo text. in d. c. *Cùm ſecundum Apoſtolum,* quamvis in principio loquatur de Clericis in ſortem Domini aſſumptis; tamen poſteà in verſ. *Inde eſt,* agit de Subdiacono, quem ſine titulo ordinavit Epiſcopus Zamorenſis, quaſi ſentiat deciſionem præcedentem non habere locum, niſi in promotis ad ſacros, ut ibi advertit Card. *loc. cit.* Unde ſive hoc c. fuerit correctum; ſive declaratum per poſteriores Canones, hodie pœna Ordinantis ſine titulo non afficit niſi promoventem ad ſacros Ordines. Et hoc intendit Hoſt. *hîc num.* 3. qui exponit verbum, *Clericos,* id eſt in Subdiaconatu, ut ſupra conſtitutos, & apertius Anton. de Butr. in d. c. *Cùm ſecundum, n.* 4. dicens: (Nota hodie promoventem quem ad ſacros ſine titulo teneri ad miniſtranda neceſſaria ordinato, donec ſibi ſit proviſum de beneficio;) & nota quod iſta
1 jura habent locum in ordinato ad ſacros. Et eod. modo reſponderi poteſt ad jura antiqua, nempè ad c. *Neminem,* & c. *Sanctorum,* 70. *diſtin.* nam illorum generalitas, utcunque ſit apta comprehendere etiam Clericos minorum Ordinum, tamen reſtringitur, ſeu declaratur per Canones poſteriores de Ordinibus ſacris ſpecialiter loquentes; arg. c. *Generi, de reg. jur, lib.* 6. & l. *in toto, ff. eod, cum ſimil.*

1 Deinde facit pro hac parte, quia multum intereſt inter Clericos in minoribus, & in ſacris Ordinibus conſtitutos, nam illis licitum eſt retrocedere ab habitu clericali, ut c. *Cùm ex eo, circa fin. de elect. lib.* 6. & proptereà ſecundùm Abb. *hîc num.* 6. Eccleſia non tantùm eis ſubvenit, quantum conſtitutis in ſacris. Et hanc rationem conſiderat Hoſtien. *eod. num.* 3. cui cæteri ſubſcripſerunt, ait enim: (Et ratio quare Clericis inferiorum Ordinum non cogitur Epiſcopus aſſignare titulum; quia adhuc non ſunt in Eccleſia radicati, immò quotidie avelluntur, ut notatur in c. 1. & c. *Ioannes, ſuprà de Clericis conjug.* & ideo cùm tales beneficiati ſunt in Eccleſia, magis videtur inde Eccleſia confundi, & ſperni, arg. l. *Litigatores,* 1. *reſpon. ff. de Arbitr.* c. *Præterea,* 51. *diſt.* & c. *unico, ſuprà de obligat. ad ratiocin.*) Hæc ille. Et ex hoc patet etiam reſponſio ad quintum argumentum contrarium; nam ratio mendicitatis, & aliæ ibi conſideratæ multò magis vigent in promotis ad Ordines ſacros, quàm ad minores: & proptereà text. in d. c. *Diaconi ſunt,* 93. *diſt.* poſt illa verba: *Mendicat infelix Clericus,* &c. ſtatim ſubjungit: (Et quidèm ex eo deſpicitur cunctis Sacerdotale officium, dùm miſericordiâ deſolatus juſtè putatur ad hanc ignominiam deveniſſe.) Et ſic ille Canon loquitur de Sacerdotibus, prout etiam loquitur c. *Legimus,* qui immediatè ſubſequitur, ibi, (Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit.

14 Ad ultimum reſpondetur ex eo quòd Clerici cujuſcunque Ordinis habeant ſuum peculiare officium in Eccleſia, hoc tantùm inferri, ut ſubſidiũ ſit eis aſſignandum pro obſequio; quod impendunt, nè cogantur militare propriis ſtipendiis, ut in d. cap. *Charitatem,* & c *Quicunque,* 12. *q.* 1. Sed hinc non ſequitur, ut in ipſa ordinatione ſit eis aſſignandus titulus, adeò ut Ordinator aliàs teneretur de ſuo providere, ut clarè colligitur ex Decreto Conc. Trid. d. *cap.* 17. *ſeſſ.* 23. ubi exercentibus functiones minorum Ordinum jubetur aſſignari aliqua portio ex reditibus beneficiorum ſimplicium, vel fabricæ Eccleſiæ. Ex quibus patet hanc poſteriorem ſententiam eſſe non tantùm communem, ſed etiam de jure veriorem, quæ etiam ſervatur de conſuetudine: nam Eccleſia Romana non conſuevit cogere Ordinatores ad providendum ordinatis ſine titulo niſi conſtitutis in ſacris, aliis verò in minoribus conſtitutis ita demùm ſi Eccleſiæ inſerviant, & aliundè non habeant, unde ſuſtententur, ut teſtantur Authores utriuſque ſententiæ ſupracitati, *n.* 5. *& n.* 10. *verſ. Contrariam ſententiam.*

Hodie ceſſat difficultas ex Decreto Conc. Trident. *c.* 2. *ſeſſ.* 21. ubi quamvis præmittatur ratio illa generalis ad quoſcunque Clericos, videlicet cùm non deceat eos, qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis dedecore mendicare; aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, tamen deciſio reſtringitur ad Clericos ſacrorum Ordinum, & ſtatuitur, nè quis deinceps Clericus ſæcularis ad ſacros Ordines promoveatur, niſi priùs legitimè conſtet eum beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens pacificè poſſidere. Et quoad hos innovantur pœnæ antiquorum Canonum. Quod & Navarrus obſervat *in prealleg. conſil.* 14. *de tempor. ordinat.* & de intellectu hujus Decreti. Vide quod ſcripſi in c. *Epiſcopus, num.* 25. *& ſeqq. infrà eod.*

DE PRÆBENDIS, & Dignitatibus.

Cap. Epiſcopus.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus qui ordinavit aliquem ad ſacros Ordines ſine titulo, non habentem de ſuo unde vivat, ei de proprio providere tenetur, donec aliquem titulum fuerit conſequutus.*

2 *Licet talis jam eſſet in ſacro Ordine conſtitutus.*

3 *Intellectus hujus Capituli.*

4 *Diſpen-*

4 *Diſpenſare non poteſt Epiſcopus cum ordinato ſine titulo ad aliquem ex ſacris Ordinibus, ut ſine novo titulo ad altiores Ordines aſcendat, & refellitur contraria opinio Henriquez.*

5 *Ordinatus ad ſacros Ordines ſine titulo à pluribus Epiſcopis poteſt quemlibet in ſolidum convenire ſuper alimentis.*

6 *Is tamen, qui non ordinavit, non tenetur ex facto Ordinatoris.*

7 *Ordinato ad ſacros ſine titulo beneficii, vel patrimonii Ordinator tenetur vitæ neceſſaria miniſtrare.*

8 *Alimenta quid comprehendant.*

9 *Et qua ratione taxari debeant.*

10 *Beneficium ſufficiens quod dicatur.*

11 *Quid in ordinato ad ſacros Ordines ſine titulo.*

12 *Et quid in Rectore Parochialis Eccleſiæ.*

13 *Et quid in eo, qui ratione nobilitatis, vel ſcientiæ pluribus indiget beneficiis.*
Nobilis, & doctus pinguiora beneficia conſequi debet, quàm ignobilis & idiota, ibidem.

14 *Papa cùm ſcribit pro aliquo beneficiando in pluribus Eccleſiis, conſiderata qualitate perſonæ, quæ ſint conſideranda in beneficii aſſignatione.*

15 *Subſidium vitæ, & neceſſaria vitæ idem important.*
Legatum ſimpliciter factum puellæ pro ſubſidio vitæ, intelligitur factum pro alimentis, ibid.

16 *Ordinatus ad ſacros Ordines ſine certo titulo, ſi ex patrimonio ſuſtentari valeat, non poteſt petere alimenta ab Ordinatore, & nn. ſeqq.*
Et quid poſt Concilium Trid. num. 29.

17 *Clerici non beneficiati habentes de patrimonio unde vivant, licitè poſſunt ad ſac. Ordines promoveri.*
Et quid ex Conc. Trident. n. 24.

18 *Ordinatus ad ſacros Ordines an poſſit petere alimenta ab Ordinatore, licèt habeat patrimonium ſufficiens, ſi ad illius titulum expreſſe ordinatus non fuerit.*
Et quid poſt Concil. Trid.

19 *Patrimonium non efficitur titulus Eccleſiaſticus, niſi hoc expreſſè ſit actum, & n. 33.*

20 *Ordinatus ſi habeat patrem divitem, à quo poſſit exigere alimenta, non poteſt illa petere ab Ordinatore, & n. 23.*
Secus poſt Concilium Trid. n. 26.

21 *Pauper non dicitur qui patrem habet divitem.*

22 *Aeſtimum patris filij reputatur, & n. 26.*

24 *Patrimonium hodie non eſt titulus ad ſacros Ordines niſi diſpenſativè, & n. 49. & 50.*

25 *Concilium Trid. c. 2. ſeſſ. 21. expenditur, & n. ſeqq.*

26 *Patrimonium patris non eſt patrimonium filij, niſi interpretativè & per juris fictionem.*

27 *Obtinere dicitur qui habet jus in re, & legitimè poſſidet.*

28 *Veritas, & fictio opponuntur.*

30 *Patrimonium, ad cujus titulum Clericus eſt ordinatus, gaudet privilegio bonorum Eccleſiæ, & n. 33.*
Etiam in caſibus in jure non expreſſis, n. 40.
Et ſubrogatur in locum beneficii, n. 32. & 39.

31 *Bona ſunt acceſſoria ad perſonam.*

33 *Patrimonium Clerici ad hoc ut indiſtinctè gaudeat privilegiis bonorum Eccleſiæ, exigitur ut Clericus ad illius titulum fuerit expreſſè ordinatus.*

34 *Congregatio ſuper bono regimine conſuluit Congregationem Concilii de pluribus dubiis ſpectantibus ad interpretationem, cap. 2. ſeſſ. 21.*

35 *Bona patrimonialia clericorum non gaudent privilegiis Eccleſiæ, niſi in caſibus à jure expreſſis.*
Et qui ſint hujuſmodi caſus, n. 41.

36 *Bona patrimonialia clericorum præſcribuntur ſicut bona laicorum.*

37 *Reſtitutio in integrum non competit clerico in bonis patrimonialibus, ſicut competit in bonis Eccleſiæ.*

38 *Compromittere poteſt clericus in laicum de bonis patrimonialib. non autem de bonis Eccleſiaſticis.*

40 *Bona patrimonialia, ad quorum titulum clerici ordinantur, cenſentur quaſi dotalia, & alienari non poſſunt ſine licentia Epiſcopi.*

42 *Bona patrimonialia clericorum an, & pro qua parte ſint obnoxia ſolutioni onerum Cameralium.*

43 *Patrimonium, quod remanet clerico beneficium reſignanti, gaudet privilegio bonorum Eccleſiæ, pro ea tantum parte, quæ ad congruam illius ſuſtentationem ſufficiat.*

44 *Patrimonium reſignantis beneficium ſuccedit loco tituli, tametſi Epiſcopus hoc non declaraverit.*

45 *Subrogatio quæ ſit juris interpretatione, cenſetur fieri cum omnibus qualitatibus.*

46 *Beneficium, quod conſequitur tam ordinatus ad titulum patrimonii, non ſuccedit loco tituli.*

47 *Nec prohibetur reſignari à Concilio Trid.*

48 *Patrimonium, ad cujus titulum clericus eſt promotus, non poteſt ſine licentia Epiſcopi alienari, licèt poſteà clericus adeptus ſit beneficium ſufficiens.*

50 *Patrimonii titulus eſt ſubſidiarius in clerico ad Ordines ſacros promovendo, non autem in jam promoto.*

51 *Titulus patrimonii de Epiſcopi licentia poteſt commutari in titulum beneficii, & è converſo.*

52 *Privilegium exemptionis ab oneribus Cameralibus conceſſum patrimonio, donec Clericus aſſequatur beneficium, extinguitur adepto beneficio, nec reviviſcit per beneficii dimiſſionem, & nn. ſeqq. uſq. ad n. 63.*
Contrarium n. 63. uſq. in finem, præſertim ſi dimiſſio ſit coacta, n. 66.

53 *Dictio,* donec, *collata in incertum eventum importat conditionem.*
Vel terminum temporis, n. 56.

54 *Conditio ſatis eſt, ut per momentum temporis impleatur, licèt implementum non duret.*
Niſi non duret facto illius, qui conditionem implevit num. 61.
Aut niſi aliter conſtet de mente diſponentis, n. 64

55 *Legatum factum alicui cùm filios habuerit, debetur nato filio, licèt is poſteà decedat.*

57 *Ius ſemel extinctum non reviviſcit.*

58 *Fidejubens judicatum ſolvi donec lata fuerit ſententia diffinitiva, liberatur lata ſententia abſolutoria, licèt illa poſteà revocetur.*

59 *Diſpoſitio in primo actu verificatur ſi actus effectum ſortitus fuerit.*

60 *Quod procedit in diſpoſitione legis, ſecus in diſpoſitione hominis.*

61 *Beneficium ſponte dimittendi non datur regreſſus ad ius ſemel extinctum.*

62 *Beneficii aſſecutio tractum ſucceſſivum non habet ſed unico momento perficitur.*

63 *Ius ſemel extinctum ex certa ratione, vel cauſa reviviſcit ratione illa, vel cauſa ceſſante.*

65 *Conditionem non ſufficit ſemel extitiſſe, ubi ſequitur effectus juris.*

67 *Beneficium conſequutus à Principe, ſi facto Principis illud amittat, debet ad ſuam gratiam ipſo jure redintegrari.*

1 EPISCOPUS. Qui ordinavit aliquem ad ſacros Ordines ſine titulo, non habentem de ſuo unde vivat, ei de proprio providere tenetur, donec aliquem titulum fuerit conſequutus. Hoc dicit. Primò ponit dictum. Secundò exceptionem, ibi, *Niſi*.

2 Nota primò ibi, *Diaconum, vel Presbyterum*, non licere Epiſcopo ad ullum ex ſacris Ordinibus quemquam promovere ſine titulo, licèt talis jam fuerit in ſacro Ordine conſtitutus: nam hîc arctatur Ordinator ad præſtanda alimenta ordinato in Diaconum, vel Presbyterum, & ſic ei, qui priùs erat ſaltem Subdiaconus, ut hîc per Decium 3 *in 1. notab.* Non enim placet expoſitio Hoſtienſis quòd hoc cap. loquatur ſecundùm antiqua tempora, quando Subdiaconatus pro ſacro Ordine non habebatur: etenim cùm cœperit haberi pro ſacro à temporibus Gregorii I. ut in cap. *Ante triennium*, ubi plenè notatur, 32. *diſt.* & Urbani II. ut refertur in cap. *A multis, ſuprà de ætat. & qualit.* & Author hujus capituli fuerit Alexander III. in Concilio Lateranen. qui ſedit multò poſt memoratos Pontifices; utique ex hoc capite non fuiſſet prætermiſſus Subdiaconatus, qui multò antè jam ubique in Eccleſia reputabatur ſacer, ut in d. cap. *A multis*, & cap. *Miramur de ſerv. non ordinand.* Sed arbitror propterea hic non fuiſſe factam mentionem Subdiaconatus, quia de illo non erat dubium: nam cùm Epiſcopus per collationem Subdiaconatus primo ordinatum conſtituerit in ſtatu, à quo non poterat retrocedere, & tamen titulum non aſſignaverit, abſque dubio obſtrictus erat illi in neceſſariis providere, ut in cap. 2. *ſuprà eod.* & infrà in cap. *Cùm ſecundum.* Sed de ordinato ad Diaconatum, vel Presbyteratum major erat difficultas; quia cùm eſſet jam conſtitutus in ſacro ordine, non videbatur ei prohibendus aſcenſus ad ſuperiores Ordines, licèt titulum non haberet, & hunc caſum uti magis dubiabilem voluit hic decidere Concil. Lateranen. ſtatuendo ut Epiſcopus teneretur alimenta præſtare ordinato etiam ad Diaconatum, vel Presbyteratum, non obſtante quòd jam eſſet in ſacro ordine conſtitutus. Sed eſto hoc cap. loqueretur ſecundùm tempora primitivæ Eccleſiæ, adhuc tamen cùm adſtringat Epiſcopum ad præſtanda alimenta ordinato in Diaconum, vel Presbyterum, & ſic loquatur alternativè: profectò locum habet etiam in Epiſcopo, qui ordinavit aliquem in Presbyterum, non obſtante quòd talis jam eſſet conſtitutus in ordine ſacro, id eſt Diaconatus, ad cap. *Inter cæteras, ſuprà de reſcript.* & 4 reg. *in alternativis, de reg. jur. lib. 6.* Unde incautè Henriquez *in ſumm. lib. 10. de excommun. cap. 37. ſub. 2. §. Contrarium*, dixit Epiſcopum poſſe occultè diſpenſare cum ſic promoto, ut ſine novo titulo ad altiores Ordines aſcendat, contra quem eſt text. clarus hîc ut ſuprà ponderatus: nam ſi poſſet diſpenſare, utique ordinando, non incideret in pœnam hîc ſtatutam: quia, quod legitimè fictum eſt, pœnam non meretur, l. *Gracchus, C. Ad legem Iuliam de Adulteriis*: & ita in diſpenſatione arguit gloſſa in cap. *Nihil, in ver. Ætatis, ſuprà de elect.* Tene igitur jura prohibere promotionem ad quemlibet ordinem ſacrum ſine certo titulo, non ad Subdiaconatum tantùm. Sed & Concil. Trident. in *c. 2. ſeſſ. 21.* diſtributivè, & in plurali loquitur, videlicet, Ne quis Clericus ſæcularis ad ſacros Ordines promoveatur, &c. Ex his 5 notabiliter infero, ut ſi quis ſine titulo ad ſacros Ordines promoveretur a pluribus Epiſcopis, puta ad Subdiaconatum ab Epiſcopo domicilii, ad Diaconatum ab Epiſcopo originis, & ad Presbyteratum ab Epiſcopo beneficii juxta textum in c. *Cùm nullus, de tempor. ordinat. lib. 6.* Quilibet horum Epiſcoporum teneretur in ſolidum ei in neceſſariis providere, & eſſet in optione ordinati hunc vel illum convenire, aut illius ſucceſſorem vel hæredes; ad quod vide quod ſcripſi in cap. *Cùm ſecundum Apoſtolum, in quinta ampliat. verſ. Sed remanet dubium, num. 39. infr. eod.* Cæterum ſi ſacros Or- 6 dines quis ſuſcepiſſet ab uno tantùm Epiſcopo, puta Beneficii, Epiſcopus domicilii, vel ordinis non eſſent cogendi; quia hæc Decretalis, & d. cap. *Cùm ſecundum*, hac obligatione non devinciunt niſi ordinatores, vel ſucceſſores eorum.

7 Secundò nota, ibi, *neceſſaria*. Clerico ad Ordines promoto ſine certo titulo Ordinatorem teneri præſtare alimenta, id eſt cibaria, veſtitum, & habitationem, ut l. *legatis, ff. de alim. & cib. le-* 8 *gat.* item medicinas, ſalarium medici, ſtratum, ſive lectum, & omnia ad victum neceſſaria, l. *Sicut impendia ff. de uſufruct.* l. *Verbo victus, ff. de verborum ſignific.* & notat Bartol. in l. *Si cùm dotem, §. Sin autem, num. 9 ff. ſolut. matrimonio*, Jaſ. poſt alios in l. *Cùm hi, §. Qui tranſigit, n. 3. ff. de tranſact.* Et hæc taxari debent ſecundum facultates Epiſcopi, & conditionem ordinati, l. *Cùm alimenta, ff. de alim.* 9 *& cib. legat.* l. *Plenum, §. 1. ff. de uſu, & habit.* & notatur in cap. *De multa, infra eod.* cum aliis hîc allegatis in gloſſ. 2. atque ita hoc verbum, *neceſſaria*, in hac ſpecie exponit Goffred. in d. cap. *Cum ſecundum Apoſtolum.* Et poſt eum Hoſt. *n* 15. Joan. Andr. *num. 5. in ver. neceſſaria*, Butr. *n.* 11. Card. *num. 9. in 18. notab.* & Abb. *num. 9.* Petr. de Anchar. in cap. *Non liceat, in 2. notab. ſupra eod.* gloſſ. 2. *hic* Butr. *num.* 7. & alii communiter. Et de Medici- 10 nis vide hîc pleniùs per Anchar. *n.* 5. Obſervandum eſt tamen tribus modis quæri poſſe de beneficio aſſignando, ſecundùm Hoſtien. *in præd. Decretal. cum ſecundum, num.* 17. quem ſequitur ibi Card. *in 4. quæſt.* & Joan. Andr. in cap. 1. *num.* 3. *in* 11 *verb. ſubſtan. infr. eod. lib. 6.* Primò quoad ordinatum ad ſacros ordines, qui conqueritur de Ordinatore, vel præſentatore, & tunc locum habet quod dictum eſt ſuprà de victu, & veſtitu, & hoc ſecundùm Joan. Andr. dici poteſt beneficium ne- 12 ceſſarium. Secundò, quoad Curatum Parochialis Eccleſiæ, & tunc requiritur ut beneficium ſit ſufficiens, id eſt quod ſibi, & ad minus uni Clerico, vel pluribus ſecundùm quantitatem, & qualitatem Parochiæ ſufficiat in victu, & veſtitu, cap. *Vt quiſque Presbyter, ſuprà de vita, & honeſt. Cleric.* & quoad hoſpitalitatem ſervandam, & jura Epiſcopalia perſolvenda, ut in d. cap. 1. *de Præben. lib. 6.* in cap. *De Monach. ſupra eod.* & in c. *De ſupplen. neglig. Prælatorum.* Item quod providere poſſit perſonis conjunctis indigentibus, ut matri, amitæ, vel ſorori ſi habeat, cap. 1. *ſuprà de cohabit. Cleric. & mulier.* cum concord. de quibus ibi in gloſſ. *in verb. Canones*, & de tali ſufficienter loquitur textus in cap. *Extirpandæ, infr. eod.* & Conc. Trident. *cap. 13. ſeſſ. 24.* Tertiò quoad dignum, & egentem pluribus beneficiis ratione nobilitatis, vel 13 ſcientiæ, qui pinguiora beneficia conſequi debet, quàm ignobilis, & idiota, ut cap. *De multa, in fine infra*

infrà eod. cum concord. de quibus per Hoſt. in d. c.
Cùm ſecundum, n. 12. *in ver. Qualitate.* Qui tamen
14 *n.* 17. dicit hoc præcipuè locum habere cùm Pa-
pa ſcribit pro aliquo beneficiando in pluribus Ec-
cleſiis, conſiderata qualitate perſonæ, ut in præ-
allegato cap. *De multa*, & formam quam tunc da-
re conſuevit Curia, ponit ibidem Jo. Andr. ſuper
ver. Ratio. Sed & facultates ipſius videntur conſi-
derandæ, l. *Cùm plures*, §. *penult. ff. de adminiſtrat. tu-
tor.* Item honeſta conſuetudo patrisfamilias, arg.
l. *vel univerſorum, ff. de pignorat. act.* & l. *Qui ſemiſ-
ſes, ff. de uſur.* Rurſus mos patriæ in his omnibus
ſpectandus eſt: nam etiam æqualibus perſonis
minus beneficium ſufficeret in provincia Pro-
vinciæ, quàm in Anglia, ubi majores expenſæ fie-
ri conſueverunt, ad hoc c. *Quisque*, 41. *diſt.* c. *Cùm
Apoſtolus*, §. *fin. infr. de cenſib.* & c. *Cæterum de donat.*
Potiſſimùm habenda eſt ratio facultatum Eccle-
ſiarum, quæ providere coguntur, ut notatur in c.
Quoniam, ſuprà de vita, & honeſt. Clericorum. Ac de-
mum alia attendi debent, quæ notantur in cap.
Cùm adeo, ſuprà de reſcript. in gloſſ. *in ver. Sufficien-
tem.*

15 Tertiò nota, Neceſſaria vitæ, & ſubſidium vi-
tæ eſſe ſynonyma, & idem importantia. Unde in-
fertur ut legatum ſimpliciter factum puellæ pro
ſubſidio vitæ intelligatur factum pro alimentis,
ut l. *Filia*, & ibi Baldus, *C. de Patr. Poteſt.* & tenet
hic Dec. *n.* 11, *&* 12.

16 Quartò nota, Epiſcopum, qui ordinavit ali-
quem ad ſacros Ordines ſine titulo, non obligari
ad alimenta ei ſubminiſtranda ſimpliciter, & ab-
ſolutè, ſed in ſubſidium dumtaxat, videlicet cùm
ordinatus de patrimonio vivere non poteſt, ut
clarè probant illa verba, (Niſi talis de ſua, vel
paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habe-
re.) Idem innuit littera ibi; *vita neceſſaria.* Ergo ſi
dives eſt ordinatus, quod petit intus habet, ut ar-
guunt Hoſt. *in princ* Joan. Andr. *n.* 1. & ut inquit
gloſſ. 1. in cap. *Tuis, infr. eod.* Judicium ſibi mandu-
cant, & bibunt, qui de ſuo habent, & alienum re-
17 cipiunt, c. *Quoniam quicquid* 16. *q.* 1. Idemque col-
ligitur ex d. c. *Tuis*, ubi Clerici non beneficiati ha-
bentes ex patrimonialibus unde vivant, licitè
poſſunt ad ſacros Ordines promoveri, & per con-
ſequens ordinator ex facto à jure permiſſo non eſt
puniendus, ut dictum eſt *ſuprà in* 1. *notab. n.* 4. &
tenet expreſſè Innoc. *hic num.* 1. dicens: Nota
non cogi ordinatorem ordinato providere per
Decretal. *Cùm ſecundum, infr. eod.* ſi patrimonio ſu-
ſtentari valeat, arg. c. *Paſtor*, & c. *Clericos*, 1. *qu.* 2.
idem firmat Hoſt. *n.* 1. *in ver. Niſi*; ubi ait ex hoc c.
evidenter colligi, ut ordinato qualitercunque
diviti, & qui ſibi poteſt ſufficere, non cogatur Epi-
ſcopus providere; unde & talis poteſt ordinari
nullo titulo aſſignato, ut in d. c. *Tuis, infr. eod.* &
ſequuntur Doctores infrà citandi, *nu. ſeq. verſ. Sed
oppoſitum.*

18 Sed hîc incidit quæſtio, An ad hoc ut Epiſcopus
ſit ſolutus obligatione ſuppeditandi alimenta
Clerico ad ſacros Ordines promoto ſine certo ti-
tulo, ſufficiat ut ordinatus habeat ex bonis patri-
monialibus unde vivere poſſit; an verò requira-
tur ut fuerit expreſſè ordinatus ad titulum patri-
monii. Joan. & Goffred. *hic* tenuerunt hoc non
ſufficere, ſed oportere ut ad titulum patrimonii
fuerit expreſſè ordinatus. Idemque inſinuat In-
noc. *n.* 2. dum ait, Neceſſarium eſſe ut ordinator,
& ordinatus expreſſè conſentiant ut de patrimo-
nialibus vivat; alioquin poſſe ordinatum petere
beneficium ab ordinatore, licèt propter hoc pa-
trimonium ejus non fiat Eccleſiaſticum.

Sed oppoſitum cenſuerunt Tancred. & gloſſ.
fin. exiſtimantes ſatis eſſe ut promotus habeat ex
bonis patrimonialibus unde ſuſtentari valeat;
quia intelligitur tacitè ordinatus ad titulum pa-
trimonii; & hanc partem amplectitur Hoſt. *n.* 2.
dicens opinionem Joannis, & Goffred. eſſe con-
tra hunc text. & c. *Cùm ſecundum*, 1. *reſponſ. verſ.
Cùm enim à Cleros*, & c. *Tuis, infr. eod.* Idem tenet gl
3. in c. *Si Epiſcopus, infra eod. lib.* 6. & conſentiun
hic Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Niſi talis*, Anton. de Butr. *in*
2. *notab.* dicens: Nota quòd ad hoc ut ceſſet obli
gatio iſta, ſufficit Clericum habere patrimonium
unde ſuſtentari poſſit, licèt non aſſignetur in ti
tulum, Petr. de Anchar. in 3. *notab.* Abb. *n.* 2. *in
ult. notab.* & Decius, *n.* 6.

19 Verùm Cardinal. *n.* 7. *in* 7. *q.* dicit utramque o
pinionem eſſe veram: nam Clericus intelligitu
tacitè ordinatus ad titulum patrimonii quoa
excludendam actionem per conditionem huju
Capituli, & concordantium; id eſt quamvis no
fuerit expreſſè ordinatus ad titulum patrimonii
tamen ſi verè patrimonium habeat unde viver
poſſit, non habet actionem ad alimenta contr
ordinatorem, & hoc reſpectu intelligitur tacit
ordinatus ad titulum patrimonii, & ita procedi
opinio Gloſ. Tancred. & Hoſt. ſed non cenſetu
ad titulum patrimonii ordinatus quoad hoc u
patrimonium fuerit effectus titulus beneficii Ec
cleſiaſtici; & ſic procedit ſecunda opinio Joann
Goffred. & Innoc. Eamdem diſtinctionem ant
Cardinal. poſuit Gloſ. Joannis Andr. in c. *Si Epi
ſcopus, in ver. Titulum infr. eodem lib.* 6. *in additione*
ubi ait: (Licèt ad obligationem, de qua hîc lo
quimur, ſequar Tancred. & Hoſtien. non tame
dico patrimonium eſſe titulum, niſi expreſſè fue
rit ſic actû.) Et pro primo hujus diſtinctionis me
bro vide text. in cap. *Poſtulaſti, ſuprà de reſcript.*
qui eſt Gloſ. Capituli *Cùm ſecundum Apoſtolum*, ut
habetur, Sedem Apoſtolicam per illam forma
voluiſſe ſuccurrere neceſſitatibus pauperum cle
ricorum. Ergo ſi ex bonis patrimonialibus ha
beant unde commodè vivere poſſint, non inter
dit cogere ordinatorem ad alimenta eis præſtan
da.

20 Ex his infert Decius *hic n.* 7. ut ſi ordinatus te
pore promotionis haberet patrem divitem, ve
alium conjunctum, à quo poſſet exigere alimen
ta, non obligaretur Epiſcopus; & dicit hoc ſent
re Imolam *hic col.* 2. *verſ. Ultimò potes notare.* A
21 quod facit, quia pauper non dicitur qui patrem
habet divitem, ut c. 1. *infr. de Magiſtr.* ibi, ne paupe
ribus, qui parentum opibus juvari non poſſun
22 ſubtrahatur, & quia æſtimium patris filii reputa
tur, ut notat gloſſ. in l. 2. *in ver. Poteſtate*, l. *Qui ata
te, lib.* 10. Qua de re plura ſcribit Alex. in l. 1. *i
ſuis, ff. de liber. & Poſthum.* ad idem confert. text. i
c. *Clericos*, 1. *q.* 2. ibi, *Quibus parentum, & propinqu
rum nulla ſuffragantur bona*, & cap. *ult. ad finem* 1
quæſt. 1. Quod tamen limitat Decius, *num.* 10. u
23 procedat dummodò pater teneatur alimenta f
lio præſtare: fortè quia filius propter dignit
tem non poteſt ſibi propriis manibus victu
quærere, ſecundùm ea quæ notantur per Barto
lum in l. *Si quis*, §. 2. *in ver. Sed filius*, poſt gloſſ. i

re

per. Vt operis, ff. de libert. agnoſc. aliàs ſecùs, ut hic latiùs per eum.

24 Tu adverte; nam ſupraſcriptas Doctorum opiniones hodie non obſcurè ſuſtulit S. Trident. Synodus, in c. 2. ſeſſ. 21.

Primò enim dum ſtatuit, ne quis Clericus ſæcularis deinceps ad ſacros Ordines promoveatur, niſi priùs legitimè conſtet eum beneficium Eccleſiaſticum pacificè poſſidere; patrimonium verò, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum: apertè ſuſtulit diſpoſitionem cap. *Tuis, infrà eod.* ſecundùm quam Clerici non beneficiati licitè poterant ad ſacros Ordines promoveri ad titulum patrimonii; quod etiam licebat in vim hujus Decretalis, ſecundùm intellectum Joan. Andr. & Doctorum exponentium verba illa, *certo titulo*, ſcilicet beneficii, vel patrimonii: nam hodie ſolùm beneficium eſt titulus legitimus ad ſacros Ordines; patrimonium verò non niſi diſpenſativè, quemadmodum etiam aliàs declaravit ſacra Congregatio ejuſdem Concilii interpres. Et propterea Concilium utitur illis verbis, *Statuit ne deinceps*, quæ oſtendunt hanc proviſionem eſſe jus novum, ut notat gloſſ. in Clem. *Eos, in ver. Deinceps, de Regular.* Ideoque colligitùr ex dictione illa, *poſthac*, quæ idem importat quod *deinceps*, ſeu *de cætero*, ut l. *Si quis poſthac,*
25 *C. de bon. Proſcriptor.* Rurſus Concil. ibidem correxit opinionem gloſſ. Tancred. & Hoſt. de qua *ſuprà in 18. verſ. Sed oppoſitum*, qui dixerunt Clericum, ſi patrimonium habeat, ordinari poſſe, etiam nullo titulo aſſignato, & tacitè ad titulum patrimonii ordinatum cenſeri: nam poſt Concilium non ſufficit ut habeat patrimonium, ſed exigitur ut expreſsè ad patrimonii titulum ordinetur diſpenſativè ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccle-
26 ſiæ. Ad hæc dum Conc. in verſ. *Eo quoque* diſpoſuit ut priuſquam Clerici ordinentur ad titulum patrimonii, conſtare debeat patrimonium illud verè ab eis obtinendum: ſatis clarè improbavit opinionem Imolæ, & Decii, exiſtimantium Clericum poſſe ad ſacros Ordines jure promoveri, ſi patrem habeat divitem, ut dictum eſt *ſuprà n.* 20. quandoquidem patrimonium patris non eſt patrimonium filii, verè, ſed interpretativè, ſeu per quandam juris fictionem, ſecundùm quam pater, & filius cenſentur una, & eadem perſona, c. *Contradicimus, §. Hac auctoritate, 35. q. 3.* ut notat gloſſ. præallegata in l. 2. *in ver. Poteſtate, C. de his, qui ætate ſe excuſant, lib.* 10. At ex Conc. hujuſmodi præſumptio, ſeu fictio non ſufficit; quemadmodum nec ſufficit ut pater teneatur filio ad alimenta: ſed exigitur ut promovendus patrimonium illud
27 verè obtineat. Obtinere autem non dicitur, qui actionem habet, vel jus ad rem, ſed qui habet jus in re, & legitimè poſſidet, ut notat Archid. in c. *Si gratioſè, num. 1. verſ. Nam cùm non habeat jus in re, de reſcript. lib. 6.* & Alberic. *in Dictionar. in ver. Obtinere*, ſicut habere, eſt cum effectu habere, ut l.
28 *Nomen filiarum, §. Habere. ff. de verbor. ſignif.* Et adverbium illud, *verè* fuit appoſitum à Concil. ad hujuſmodi fictiones excludendas: nam veritas, & fictio opponuntur, ut l. *Qui in utero ff. de ſtatu hom.* l. *Si pater familias, §. Qui duos. ff. de adop.* & aliud eſt eſſe tale, aliud haberi pro tali; quod pluribus exornat Oldrad. *conſ. 67. Quæſtio talis eſt, num.* 4.

verſ. Hæc autem multum refert. Præſertim verò, quia Concilium paulò pòſt adjecit, ut patrimonium illud deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari non poſſit, quæ verba non conveniunt niſi bonis verè aſſignatis in titulum, non autem bonis paternis, quorum pater liberam habet diſpoſitionem, l. *Cùm oportet*, & l. *Cùm non ſolùm, C. de bon.*
29 *quæ liber.* Ac demùm dum Concilium in d. *cap.* 2. *ſeſſ.* 21. in extremis verbis innovavit pœnas antiquorum Canonum, C. *Id eſt hujus*, c. & c. *Cùm ſecundum, infr. eod.* non autem, cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, 70. *diſtinct.* ut S. Congregatio declaravit, videtur ſuſtuliſſe opinionem Hoſtien. Joann. Andr. Butr. & aliorum, de quibus *ſuprà num.* 18. *verſ. Sed oppoſitum*, qui dixerunt ad hoc ut Epiſcopus eximatur à pœna, ſeu obligatione præſtandi alimenta, ſufficere ut Clericus habeat patrimonium unde ſuſtentari poſſit, licèt ad illius titulum non fuerit ordinatus. Hodie enim hoc videtur corrigi, quia cùm patrimonium non ſit titulus ad ſacros Ordines niſi diſpenſativè, ex eo quòd Clericus habeat unde vivat, non videtur ſatisfactum Concil. quod voluit neminem ordinari niſi ad titulum beneficii, excepta causâ neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiarum; & conſequenter cùm Epiſcopus non ſervaverit formam ſibi præſcriptam, videtur incidiſſe in pœnam, de qua hic, & in d. cap. *Cùm ſecundum*, à Concilio innovatam; & ſic obligari ad providendum ordinato de competenti beneficio Eccleſiaſtico, ne alioquin inveniatur Clericus ad ſacros Ordines promotus ſine titulo beneficii, nulla ſubſiſtente cauſa neceſſitatis, vel commoditatis Eccleſiæ, tutiùs tamen eſſet ſuper hoc dubio S. Congregationem conſulere.

30 In gloſſ. *fin.* nota diligenter hanc gloſ. & ex ea collige bona patrimonialia, ad quorum titulum Clericus eſt ordinatus, gaudere privilegiis bonorum Eccleſiæ; prout hanc gloſ. ad hoc ponderat Felin. in c. *Eccleſia S. Mariæ, nu.* 10. *de Conſtitut.* Et Dec. *hic num.* 20. rationem aſſignat gloſſ. quia talis de foro Eccleſiæ factus, licèt non habeat Eccleſiam; & allegat jura in cap. *Eccleſiarum ſervos*, 12. *q.* 2. & cap. *Sunt*, 16. *q.* 1. Sed hæc ratio, & jura allegata includunt quoad privilegium in perſona
31 non autem in rebus. Abb. verò *hic n.* 4. dicit hoc ideo eſſe, quia bona ſunt acceſſoria ad perſonam, & propter prærogativam perſonæ ſæpè privilegiantur bona, ut l. 3. *C. de Epiſcop. & Cleric.* melior text. eſt in cap. *Similiter*. 16. *q.* 1. Verùm hæc ratio Abbatis generalis eſt ad omnia bona patrimonialia Clericorum, quæ tamen non gaudent privilegiis rerum Eccleſiaſticarum, niſi in caſibus expreſſis in jure, ut dicam *infrà num.* 35. *& ſeqq.* & econtrà nimis ſtricta eſt alia ratio, quam reddit gloſſa in cap. *Ex litteris, in ver. Obligata, infr. de pignor.* ait enim res Clericorum proptereà gaudere eod. privilegio, quo res Eccleſiæ, juxta text. in d. cap. *Similiter*, 16. *q.* 1. quia ſunt obligatæ Eccleſiæ, ſi malè adminiſtraverint. Hanc enim rationem meritò refellunt hic Butr. *num.* 8. & Abb. *num.* 4. nam ſi ratio gloſſ. procederet, ſequeretur ut Clericus non habens beneficium non gauderet illo privilegio: Dic ergo veram rationem eſſe, quia patrimonium, ad cujus titulum Clericus eſt promotus, ſubrogatur in locum beneficii, & idcircò ſapit illius naturam, §. *Fuerat, inſtit. de action.* cum ſimilibus, ut latius dicam *infr. n.* 43.

33 Ad unum tamen adverte, quia dum gloſſ. noſtra dicit patrimonium clerici ordinati ſine titulo beneficii gaudere privilegio bonorum Eccleſiæ; etiamſi patrimonium illud non fuerit ei expreſsè aſſignatum in titulum, hoc à DD. non admittitur; quia ad hoc ut patrimonium clerici gaudeat generaliter, & indiſtinctè privilegiis bonorum Eccleſiaſticorum, requiritur ut clericus ad illius titulum fuerit expreſsè ordinatus, ſecundùm opinionem Joan. Goffred. & Innoc. *hic*, & gloſſ. in cap. *Si Epiſcopus, in ver. Titulum, infr. eodem lib. 6.* quæ à Doctoribus communiter recipitur, ut patet ex dictis *ſuprà num.* 19. & fuſiùs patebit ex his, quæ dicentur infrà in præludiis quæſtionum ſubſequentium.

34 Sacra Congregatio ſuper Bono Regimine conſuluit S. Congregationem Concilii ſuper dubiis infraſcriptis.

Primò, Clericus ordinatus ad titulum beneficii reſignavit illud non conſtituto ſibi auctoritate Principis, vel Ordinarii certo patrimonio, ſed ſolùm narrato in reſignatione quod habebat patrimonium ſufficiens ad vitam.

Quæritur, an hoc patrimonium in totum, vel pro aliqua parte, & pro qua conſequatur immunitates conceſſas patrimonio, ad cujus titulum clericus ordinatur.

Secundò, Clericus ordinatus ad titulum patrimonii conſequitur beneficium ſufficiens ad vitam.

Quæritur an dictum patrimonium amittat immunitates ei conceſſas in ordinatione.

Tertiò, Clerico ordinato ad titulum patrimonii fuit conceſſum privilegium particulare reale ob oneribus cameralibus, donec conſequatur beneficium: obtinuit beneficium, & poſteà illud dimiſit.

Quæritur, an dictum privilegium, quod ceſſavit per aſſecutionem beneficii redeat ad primævam ejus naturam per ejusdem beneficii dimiſſionem.

35 Pro clariori ſolutione harum dubitationum præmittendum eſt bona patrimonialia clericorum hoc differre à bonis, ad quorum titulum clerici ordinantur, quòd illa non gaudeant privilegiis bonorum Eccleſiæ, niſi in caſibus a jure expreſſis, & hoc pro regula conſtituunt, Anton. de Butr. Imol. & Abbas in c. *Si diligenti, de præſcript.* Rom. in l. *Vſucapionem. ff. de uſucap.* Felin. poſt alios in c. *Eccleſia S. Mariæ, ſub num. 8. verſ. Sed nihilominus, de Conſtitut.* Andr. Barbat. *ibidem n.* 50. & Decius *hic n.* 18. qui teſtatur hanc eſſe communem

36 opinionem: ideoque bona patrimonialia clericorum præſcribuntur ſicut bona laicorum, ut notat gloſſ. 1. in c. *Poſſeſſiones, 16. q. 4.* Roman. *ſing.*

37 463. Butr. & Abbas in d. c. *Si diligenti.* Rurſus in his bonis non competit clerico reſtitutio in integrum, ſicut competit in bonis Eccleſiæ, ut notat Specul. *in tit. de reſtitut. in integrum, §. Qualiter, verſ.*

38 *Sed nunquid,* & gloſſ. 2. in Clem. 1. *eodem tit.* Item poteſt clericus de his propria auctoritate compromittere etiam in laicum, quod non poteſt de Eccleſiaſticis, gloſſ. 2. in d. c. *Si diligenti,* ac plura alia exempla congerunt, Abb. & Felin. *loc. cit.*

39 At verò bona, ad quorum titulum clerici ordinantur, habent indiſtinctè omnia privilegia, & exemptiones, quæ competunt bonis Eccleſiæ, in quorum locum ſunt ſubrogata, gloſſ. *fin. hic* Felin. in d. c. *Eccleſia S. Mariæ, num.* 10. ubi aſſerit hæc bona gaudere privilegiis bonorum Eccleſiæ, etiam in caſibus à jure non expreſſis; quia cùm ſubrogentur loco beneficii, non videtur deinceps eſſe ſimplex patrimonium temporale, & profanum, ſed quædam quaſi ſpiritualis merces, & præmiū pro ſervitiis altari exhibendis, quod latius proſequitur, & ab objectis tuetur Anton. Burgoſ. *in repetitione ejusdem c. num.* 130. *& ſeq. verſ. Limitant moderni.*

40 Atque inde fit, ut bona patrimonialia licèt poſſit clericus alienare, etiam inconſulto Ordinario, aliud tamen ſit ſi ad eorum titulum fuerit ordinatus, quia tunc cenſentur effecta quaſi dotalia, atque alienari non poſſunt abſque ſolemnitatibus, &c. ut docuit Hoſt. in c. *Tua, n.* 1. *infr. eod.* quem ibi ſequuti ſunt Joan. Andr. *n. 6. verſ. Hoſtien. dicit,* Cardin. Zabarel. *num. 3. verſ. Septimò quæro,* Butr. & Anchar. *in fin.* & Imol. *n.* 11. ubi teſtatur de communi, Jo. de Anania *n. 6. verſ. An autem iſti Clerici,* Anton. Burgoſ. poſt alios in d. c. *Eccleſia S. Mariæ, n.* 144. *de Conſtitut.* Quod clarius hodie eſt ſancitum decreto Concilii Trid. *cap. 2. ſeſſ.* 21.

41 Caſus autem à jure expreſſi, in quibus bona patrimonialia clericorum bonis Eccleſiaſticis æquiparantur, ſunt immunitas à collectis, atque à juriſdictione ſæculari, privilegium fori, & alii plures, quos cumulat Felinus in d. c. *Eccleſia S. Mariæ n. 7. & ſeq.*

42 Cæterùm quoad immunitatem à collectis, etſi inſpecta juris communis diſpoſitione nulla ſit differentia inter alia bona patrimonialia Clericorum, & bona, ad quorum titulum Clerici ſunt ordinati, ſed omnia indiſtinctè ſint immunia ab illarum exactione, ut proximè dictum eſt, ut probatur in c. 1. *de immunit. Eccleſ. lib. 6.* & in c. *Quamquam, de cenſibus, eod. lib.* tamen ſtantibus Bulli Pauli III. & Pauli IV. Clementis VIII. Pauli V & aliorum Summorum Pontificum revocatoriis quarumcunque exemptionum, & immunitatum à ſolutione onerum cameralium, S. Congregatio ſuper Bono Regimine ſæpiùs mandavit adſtringi Eccleſiaſticos, & alios privilegiatos ad ſolutionem hujusmodi onerum, niſi libertatem præſcripſerint, præterquam ex bonis patrimonialibus ad quorum titulum Clerici ad ſacros Ordines ſunt promoti.

Quod tamen non modicam patitur difficultatem, quia revocationes hujusmodi non afficiunt exemptiones, quæ de jure competunt Eccleſiaſticis, prout expreſsè declaravit Paulus V. in Conſtitutione ſua, quæ incipit, *In maximis,* in Bullar. *tom. 3. pag.* 188. ibi, *Volumus autem, ac declaramus noſtræ intentionis non eſſe revocare exemptiones, & immunitates quibuscunque perſonis Eccleſiaſticis tam ſæcularibus, quàm Regularibus de jure competentes.*

Nec tolli obicem, quòd ordinationes, ut præfertur, editæ à S. Congregatione referri debeant ad onera, quæ copulativè ſunt certa, realia, & invariabilia, à quorum ſolutione Eccleſiaſtici non ſunt exempti, ut in deciſ. Rotæ in cauſa Bruduſinæ gabellæ coram Pennia cū ſuis concord. quam ſæpiùs probavit S. Congregatio ſuper controverſiis juriſdictionalibus. Quoniam ſi tales ordinationes ita eſſent intelligendæ, à ſolutione prædictorum onerum non fuiſſent excipienda bona, ad quorum titulum Clerici ſunt ordinati; quia ſolutioni illorum etiam hæc bona ſunt obnoxia, perinde ac

ac bona Eccleſiarum, ut in præallegat. deciſ. Verùm quicquid ſit in hac diſputatione ſupponenda eſt differentia inter patrimoniũ, ad cujus titulum clericus eſt ordinatus, & alia bona patrimonialia clericorum, ut illud quidèm ſit immune à ſolutione onerum Cameralium, hæc autem non item.

4 Atque hoc ſuppoſito, ad primam quæſtionem videtur reſpondendum, patrimonium illud, quod remanet clerico beneficium reſignanti, conſequi immunitates conceſſas patrimonio, ad quod clericus ordinatur pro ea tantùm parte, quæ ad congruam clerici ſuſtentationem ſufficiat. Nam etſi Concilium d. *c. 2. ſeſſ.* 21. tantùm diſponat, ut beneficium, ad cujus titulum clericus eſt promotus, reſignari nõ poſſit niſi conſtito, quod ipſe aliundè commodè vivere poſſit, nec ulterius procedat, arctando ordinarios ad certũ patrimoniũ pro titulo reſignanti conſtituendum: tamen bona illa, quæ ex Concilio debet habere Clericus reſignans, videntur ſuccedere loco tituli, etiamſi hoc Epiſcopus non declaraverit; alioquin Concilium minimè proſpexiſſet decori Ordinis clericalis, quia Clericus dimiſſo beneficio poſſet poſteà bona illa ad libitum alienare, ſi loco tituli non ſuccederent, ſecundùm opinionem Hoſt. & communem in d. c. *Tuis, infrà eod.* atque ita cogeretur aut cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, contra expreſſam rationem, *d. c.* 2. Accedit quòd cùm de jure communi bona Clerici ſimpliciter ordinati non ſubrogentur loco tituli, niſi quoad hoc, ut Clerico non competat conditio adverſus Epiſcopum ordinantem, ex communi ſententia in d. c. *Tuis*, & in d. c. *Eccleſiæ S. Mariæ, de Conſtitut.* ut dictum eſt *ſuprà, n.* 19. ſupervacaneum eſſet hac in parte Trid. Conc. decretum, ſi nihil adderet diſpoſitioni juris communis. Quamobrem ut Clericorum dignitati ſatis conſultum ſit, & Concilii proviſio in re tam neceſſaria inanis non videatur, ea bona quæ ſuperſunt Clerico beneficium reſignanti, intelligi debent ſubrogari in locum tituli inalienabilis, licèt Epiſcopus id non expreſſerit, ad hoc optimus, text. in l. *Si donatæ, §.* 1. *ff. de donat. inter virum, & uxor.* & in l. *Filiæ, §. fin. ff. de condit. & demonſtrat.*

45 Hæc autem ſubrogatio, cùm fiat juris interpretatione, intelligenda eſt fieri pro ea tantùm parte, quam jus requirit; pro ea nimirùm, quæ ad vitam Clerici congruè ſuſtentandam ſit ſatis. Neque enim aliud exigit Concilium in d. *cap.* 2. Et ſubrogatio legis cenſetur fieri cum omnibus qualitatibus, & conditionibus ejus, in cujus locum fit, l. 1. §. *Hæc actio*, & ibi notat Bartol. *ff. Si quis teſtam. liber. eſſ. juſſ. fuer.* Jaſon. in l. *Licèt Imperator. num.* 25. *ff. de leg.* 1. Quæ autem dicatur congrua ſuſtentatio, & ad quam rationem taxari debeat, prolixè explicatum eſt *ſuprà in* 2. *notab. n.* 8.

46 Secundæ quæſtionis ſolutio ex eo videtur pendere, An beneficium, quod conſequitur Clericus promotus ad titulum patrimonii, ſuccedat loco tituli, ita ut ex Concilio reſignari non poſſit. Nam ſi ſuccedit, patrimonii titulus extinguitur per acquiſitionem alterius tituli Eccleſiaſtici; ſicut dicimus de novatione, quæ priorem obligationem extinguit, & in aliam transfundit, l. 1. *ff. de novat. & de obligatione Epiſcopi ordinantis aliquem ſine titulo*, quæ extinguitur, eo ipſo quòd ordinatus aſſequitur beneficium, ut hîc, & in cap. *Cùm ſecundum, inf. eod.* Sin autem beneficium non ſuccedat loco tituli; tunc patrimonium, ad cujus titulum Clericus eſt promotus, retinebit ſua jura, & privilegia, arg. leg. *Sancimus, C. de teſtam.* Videtur autem dictum beneficium non ſuccedere loco tituli, quia cùm Clericus habeat titulum patrimonii ex proviſione hominis, ceſſat titulus beneficii ex proviſione legis, l. *fin. C. de pact. convent.* cum ſimil. Ac prætereà Concilium juſſit clericos ordinari cum titulo ſufficienti, ne cogerentur mendicare in opprobrium Ordinis clericalis. Quæ ratio ceſſat, ubi Clericus eſt jam promotus ad titulum patrimonii inalienabilis; ac proindè nulla ratio ſuadet, ut beneficium intelligi debeat ſubrogari in locum patrimonii, ad cujus titulum Clericus promotus fuerat. Quam interpretationem

47 ſæpiùs videtur ſequuta S. Congregatio Concilii. Aliquando enim cenſuit decretum d. *cap* 2. *ſeſſ.* 21. dum prohibet reſignationem beneficii, ad cujus titulum quis fuit ordinatus, non comprehendere reſignationem illius beneficii, quod poſteà conſequutus eſt Clericus jam promotus ad titulum patrimonii, ſed patrimonium ipſum remanere inalienabile. Ergo ex ſententia S. Congregationis beneficium illud non eſt loco tituli, neque extinguit antecedentem titulum patrimonii, & conſequenter patrimonium non amittit proptereà immunitates ei conceſſas in collatione Ordinum. Aliquando etiam reſpondit patri-

48 monium alienari non poſſe ſine licentia Epiſcopi, etiamſi promotus adeptus ſit beneficium ſufficiens, *&c.* Ergo titulus patrimonii ex S. Congregatione non extinguitur per aſſecutionem beneficii; Nam ſi extingueretur, alienari poſſet etiam Epiſcopo inconſulto, ex communi ſententia in d. c. *Tuis, infr. eodem* ut patet ex dictis *ſuprà num.* 41. Cujus quidèm deciſionis potiſſima ratio fuit, quia ſi Clericus adepto beneficio alienare poſſet patrimonium ſine licentia Epiſcopi, poſſet poſteà etiam beneficium illud reſignare in fraudem Concilii, quia decretum d. *cap.* 2. non arctat clericum reſignantem, niſi ad faciendam mentionem, quòd ad illius beneficii titulum ſit promotus. Hoc autem caſu clericus poſſet tutò ſubjicere ſe fuiſſe promotum ad titulum beneficii, quod poſteà adeptus fuit; quia utcunque ſuccederet in locum tituli, ſemper tamen verum eſſet eum non fuiſſe promotum ad illum titulum, ſed ad titulum patrimonii, atque ita clericus utroq; titulo deſtitutus cogeretur mendicare in opprobrium Ordinis clericalis, quod tantoperè abhorrent ſacri Canones, ut c. *Diaconi ſunt, 93. diſt.* & c. *Poſtulaſti, ſuprà de reſcript.* Quare huic interpretationi favet expreſſa mens Concilii. Verba autem non adverſantur, quia illorum ſenſus non eſt ut bona, quæ ſine licentia Epiſcopi prohibentur alienari, donec ordinatus beneficium Eccleſiaſticum ſit adeptus, alienari deindè poſſint ſine licentia Epiſcopi; ſiquidem verba illa, *ſine licentia Epiſcopi*, poſita ſunt ad oſtendendam differentiam, quæ conſtituitur inter eadem bona, antequam clericus ſit aſſecutus illud beneficium, & poſtquam illud aſſecutus eſt, ut prius quidèm nec de ipſius Epiſcopi conſenſu poſſint alienari, poſteà verò poſſint, ſed de conſenſu Epiſcopi tantùm. Alioquin ſi alius eſſet dictorum verborum ſenſus, ſequeretur ut dum Concilium prohibet clerico alienationem patrimonii ſine licentia Epiſcopi, donec beneficium ſit adeptus, cenſeretur à con-

à contrario ſenſu illam permittere de Epiſcopi li-
49 centia. Quod eſſet maximè abſurdum. Neque obſtat quòd titulus patrimonii non ſit titulus ad Ordines niſi diſpenſativè, eò quòd non poſſint Clerici indiſtinctè ordinari ad ejuſmodi titulum, ſed illi tantùm, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, ut ſtatuitur in *d. cap. 2.* Et conſequenter per aſſecutionem beneficii, qui eſt titulus approbatus à ſacris Canonibus, prior titulus minus Canonicus, & ſubſidiarius extinctus cenſeri debeat, arg. §. *Sciendum, inſtit. de ſatiſdat. tutor.* l. 1. *& per totum ff. de Magiſtrat. convent.* Nam objectum tollitur, quia Concilium *d. cap. 2.* non conſtituit differentiam, an clericus promotus ad titulum patrimonii aſſequatur beneficium Eccleſiaſticum, vel aliud ſufficiens habeat unde vivere poſſit: Imò utroque caſu permittit clerico alienationem patrimonii; loquitur enim alternativè, ut patet ibi, *remitti nullatenus poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant unde vivere poſſint,* & ſic ſufficit alterutrum verificari, ut c. *Inter cæteras, de reſcript.* & regula *in alternativis, de regul. jur. lib. 6.* Ergo quemadmodum per aſſecutionem aliorum bonorum non extinguitur prior titulus patrimonii; ita nec per aſſe-
50 cutionem beneficii. Neque enim titulus patrimonii eſt ſubſidiarius, niſi cùm agitur de clerico promovendo: Eo enim caſu ordinari non debet, niſi pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiæ;
51 at ubi eſt jam promotus, Concilium non improbat tituli commutationem; quinimò ex Concilio permittitur tranſitus à titulo beneficii ad titulum patrimonii, ut ibi, *Neque ea aſſignatio admittatur, niſi conſtito quod aliundè vivere commodè poſſit.*
52 Ad tertiam quæſtionem videtur reſpondendum ſpeciale privilegium, quod ceſſavit per aſſecutionem beneficii, minimè reviviſcere per e-
53 juſdem beneficii dimiſſionem. Nam verba illa, *donec conſequatur beneficium,* cùm ſint collata in incertum eventum, faciunt conditionem, Bartol. in l. 1. *in princ. in 6. col. ff. de condit. & demonſtrat.* Jaſon
54 in l. *ſufficit, num. 5. ff. de condit. indeb.* Conditionem verò ſufficit aliquo momento temporis impleri, licèt implementum non duret, l. *Si quis hæredem,* ubi omnes notant, *C. de inſtit. & ſubſtitut.* l. *in ſubſtitutione, ff. de vulgar. & Pupillar.* Anton. Gabriel. poſt alios *lib. 4. comm. concl. tit. de fideicomm. concl.*
55 *7. & 8.* Ideoque legatum factum alicui cùm filios habuerit, debetur nato filio, nec quicquam obeſt ſi is decedat, text. in l. *Cùm uxor.* Et ibi Bald. & Salycet. *C. quando dies legati cedat.* Vel certè, ut placuit Bald. *conſ. 415. Quod dicta Conteſſina, lib. 1.*
56 *in princ.* dictio illa *donec,* non conditionem, ſed terminum temporis importat; ac proindè privilegium clerico conceſſum donec beneficium aſſequatur, non perdurabit, niſi uſque ad illius aſſecutionem. Neque enim eſt privilegium perpetuum, ſed temporale, & limitatum uſque ad actum conſecutionis beneficii; atque hoc pacto arguit Dec. *conſ. 14. viſa prohibitione ſub num. 11.* & Caſtr. *conſ. 184. n. 2. verſ. Colligitur inſuper, lib. 2.* Ac proptereà cùm privilegium fuerit ſublatum per beneficii aſſecutionem, non redibit ad primævam ejus naturam per dimiſſionem ipſius, quia jus ſemel extinctum non reviviſcit, l. *Qui res,*
57 §. *Aream, ff. de ſolut.* & cap. *Quæri, de conſecrat. diſtinct. 4.* Petr. de Anchar. *conſ. 38. mortua d. Domina, num. 3.* & quia intereà eſt jus quæſitum Cameræ in exigendis oneribus, quod non poteſt auferri per dimiſſionem voluntariam beneficii, atque ita cùm jus non modò quoad clericum ſit peremptum, verùm etiam ad alios devolutum; nunquam reviviſcit, ut ibidem animadvertit An-
58 char. Ideoque in ſimili videmus eum, qui fidejuſſit judicatum ſolvi, donec lata fuerit ſententia diffinitiva; lata ſententia abſolutoria liberari, nec poſteà obligationem reviviſcere per ipſius ſententiæ revocationem; quia cùm principalis fuerit ſemel abſolutus, & ſic quæſita fuerit liberatio fidejuſſori; condemnatio poſteà ſubſequens non poteſt jus illi quæſitum auferre. Caſus eſt in l. *fin. ff. de pactis,* ubi ita concludunt Bar. & DD. & fusè conſuluit Socin. *conſ. 91. Concludo, per totum*
59 *volum. 4.* Neque obſtat quòd diſpoſitio ita demùm verificetur in primo actu, ſi actus effectum ſortitus fuerit, ſecundùm gloſſ. quæ communiter
60 recipitur in l. *Qui per ſalutem,* §. *Hoc ſermone, ff. de jurejur.* Nam reſpondetur hoc procedere in diſpoſitione hominis, ut in caſu præſenti; ſufficit enim in iſto caſu ut diſpoſitio verificetur in primo actu, licèt talis actus non duret, vel non ſortiatur effectum. Ita declarat Bald. in l. 1. *quæſt. 4. C. de his qui pæn. nomin.* & Socin. *d. conſ. 91. num. 4.* Etenim ad diſſolutionem obligationis ex parte Cameræ ſufficit primum unicum implementum, aſſecutionis ſcilicet beneficii, licèt implementum non
61 duret, ut inquit Anchar. *conſ. 404. Tria dubia, num. 6.* Præſertim verò quia cùm hoc caſu implementum ceſſet facto ipſius clerici, qui potuit non dimittere, non datur ſibi regreſſus ad jus ſemel extinctum, ut in terminis clerici beneficium ſponte dimittentis probat Archid. in cap. *Non poteſt, de Præben. in 6.* & confert doctrina Bald. in l. *Si quis hæredem, verſ. Item facit ad quæſtionem, C. de inſtit. & ſubſtit.* ubi docet non ſufficere conditionem ſemel extitiſſe, quando implementum non durat facto, & culpa illius, qui implevit. Et Bald. ſequitur ibi Salycetus *circa finem.* Et Alex. *col. 2. verſ. Tangit etiam Bald.* & alii, quos cumulat Gabriel, *comm. concl. lib. 4. tit. de fideicommiſſ. concluſ. 8*
62 *num. 3.* Quæ omnia ſatis etiam comprobantur ex tenore ipſius privilegii, quod cum ſupponatur conceſſum ſub his verbis, *donec Clericus beneficium conſequatur;* nulla videtur habita ratio retenſionis beneficii, ſed aſſecutionis tantùm, quæ tractum ſucceſſivum non habet, ſed unico momento perficitur, Bald. in l. *fin. col. 2. in 2. notab. C. de ind. jud. toll.* Gabr. *loc. cit. n. 6.*
63 Fateri tamen oportet hanc materiam eſſe ſatis dubiam: Nam jus ſemel extinctum ex certa ratione, vel cauſa, reviviſcit ratione illa, vel cauſa ceſſante, ut reſpondit Abbas *conſ. 3. Nitar. ſub num. 8. col. 14. verſ. Nec obſtat, juncto fin. illius quæſt. 17. lib. 1.* In caſu autem præſenti privilegium immunitatis ab oneribus Cameralibus donec clericus aſſequatur beneficium ſufficiens, fuit conceſſum ea tantùm ratione, quia adepto beneficio ad vitam ſufficienti, clericus habet unde vivere poſſit, etiamſi ejus patrimonium ſit obnoxium impoſitionibus Cameralibus. Hæc autem ratio ceſſat dimiſſo beneficio; quia eo caſu clericus non haberet unde viveret, vel cogeretur cum Ordinis dedecore mendicare, ſi ejus patrimonium ab oneribus Cameralibus

libus abſorberetur, vel minueretur. Ac proinde ceſſáte hujuſmodi cauſa extinctionis privilegium
5 redibit ad primævam ejus naturam. Et confirmatur, quia non ſat eſt conditionem momento extitiſſe, ubicumque conſtat diſponentem voluiſſe ut perduraret. Ang. *conſ.* 159. Conradus Albert. *n.* 3.
5 *col.* 4. *verſ. Nec etiam obſtat.* Ad hæc ubi factum, vel caſus poſitus in conditione requirit effectum juris prout ſi in conditione eſt, ſi teſtamentum fecerit, ſi conſul fuerit, ſi matrimonium contraxerit, ſi monaſterium intraverit, cujus generis videtur eſſe etiam hæc, ſi beneficium aſſequutus fuerit, utique ſi factum non duret, vel effectus juris non ſequatur, conditio non eſt impleta, nec ſufficit, ut ſemel extiterit, niſi perſeveret, ut tradit Ang. *d. conſ.* 159. *num.* 3. *verſ. Quandoq; in conditione, & n. ſeq.* ubi plura congerit exempla ſimilia. Quod pro-
6 cul dubio procederet ſi dimiſſio beneficii non eſſet voluntaria, ſed coacta, puta ratione infirmitatis perpetuæ, inimicitiarum, vel præcepti ſuperioris; ex ſingulari doctrina Anchar. *conſ.* 404. *n.* 8. cujus verba hæc ſunt: (Iſta multum differunt, facere actum voluntarium, vel coactum, ſive neceſſarium: iſtis enim qui neceſſariò actum faciunt, ſemper eſt à jure ſuccurrendum, ut remaneant ſine damno; aliis non ita, ut l. *Fidejuſſor*, §. *Si neceſſaria*, ff. *Qui ſatisd. cogan.* Sic ergo huic reſignanti videtur à jure ſubveniendum, ut ſi beneficium, quod vigore gratiæ conſequutus fuerat, facto legis animatæ, id eſt Papæ, amiſit, ad ſuam gratiam priſtinam etiamſi extincta fuerit, ipſo jure redeat, ut ſervetur illæſus, c. *Si beneficia de præb. lib.* 6. ubi ad jus etiam
7 per renunciationem extinctum quis revertitur, ſi illud, quod obtinuit, facto Papæ perdidit, ſive amiſit. Pro hoc etiam facit natura reſciſſorum, quando enim facto legis, vel judicis de novo quæſitum reſcinditur, ſemper ad antiquum quis revertitur ipſo jure. Et *infr.* ſi ſemel beneficio Principis beneficium conſequutus ſim, & illud facto ejus amitto, æquum eſt me ad meam gratiam ipſo jure reintegrari: nam ſicut à beneficio Principis receditur, cùm incipit eſſe iniquum, c. *Suggeſtum de decim.* ita è converſo, ſi revocatio extinguitur, debet beneficium reviviſcere. Hæc Petr. de Anchar. qui hoc modo conciliat opiniones Archid. & Jo. And. in d. c. *Non poteſt. de Præben. in* 6. Itaq; in hac 3. quæſt. nihil putarem generaliter reſpondendum, ſed inſpiciendas rationes, ac verba cujusque privilegii, an Clericus ſponte dimiſerit, an coactus, an remaneat pauper, an dives dimiſſo beneficio; atque ita in ſingulis caſibus rerum, ac perſonarum qualitatibus maturè conſideratis deliberandum, & ita reſponſum ad ſingula ſuperius propoſita.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Quia in tantum.

SUMMARIUM.

1 Epiſcopi permittere non debent quem plures Eccleſias, vel præbendas obtinere.
2 Beneficiorum pluralitas quibus ex cauſis improbetur.
3 Ambitio quid ſit.
4 Ambitioſus quas pœnas incurrat.
5 Beneficia plura obtinere abſque rationabili diſpenſatione an ſit peccatum mortale, & nn. ſeqq. uſq; ad num. 20.
6 Opinionum diverſitas circa pluralitatem beneficiorum, an excuſet à peccato.
7 Præbendas plures obtinere, an ſit prohibitum jure divino.
8 Et an jure naturali.
9 Beneficiorum pluralitas quas habeat deformitates, & inordinationes.
10 Et quibus ex cauſis hujusmodi deformitates evacuentur vel augeantur, & nn. ſeqq.
11 Diſpenſatio ad jus naturale non pertinet.
12 Beneficia plura obtinere etiam ex legitima cauſa jure eccleſiaſtico non licet abſq; diſpenſatione.
13 Diſpenſatio ad plura beneficia ſine rationabili cauſa non reddit tutum diſpenſatum quoad Deum.
14 Diſpenſatio irrationabilis diſſipatio dicenda eſt.
15 Papæ voluntas in diſpenſationibus habetur pro ratione.
16 Declaratur.
17 Conſuetudo nutriens pluralitatem beneficiorum non valet.
18 Conſuetudo obtinendi plura beneficia ſimplicia, ſi unum ſit ſufficiens, eſt corruptela.
19 Beneficium ſecundum ex Concilio Tridentino ita demum uni poteſt conferri, ſi primum ſit inſufficiens, & utrumque perſonalem reſidentiam non requirat.
20 Diſpenſationes ſunt odioſæ, & in eis non valet argumentum de majori ad minus.
21 Diſpenſatio cum Monacho ad beneficium curatum non extenditur ad ſimplex.
22 Diſpenſatio, ut quis tranſire poſſit ad Archiepiſcopatum, non habet locum in Epiſcopatu.
23 Diſpenſatio extenditur ad acceſſoria, vel connexa, ſeu conſecutiva, & dependentia.
24 Diſpenſatus ad plura beneficia cenſetur etiam diſpenſatus ſuper fructibus alterius in abſentia recipiendis, & num 28.
25 Parochialem obtinens cum dignitate, vel Canonicatu ex diſpenſatione tenetur reſidere in Parochiali, & tunc lucratur reditus omnes dignitatis, vel Canonicatus, præter diſtributiones quotidianas.
26 Diſpenſatus ad Parochialem cum Canonicatu dum reſidet in Parochiali an percipere debeat integras diſtributiones quotidianas, in quibus univerſi Capituli reditus conſiſtunt, vel aliquam earum partem, & nn. ſeqq. uſq; in finem.
27 Diſpenſatus ad duo incompatibilia cenſetur diſpenſatus ſuper reſidentia alterius.
28 Et conſequenter ad percipiendos fructus in abſentia.
29 Diſtributiones quotidianæ, ubi nulli ſunt fructus, ſuccedunt in locum præbendæ; & ideò debentur abſentibus ex juſta cauſa.
30 Privilegium debet latè interpretari ut aliquid conferat.
31 Canonia non datur ſine præbenda.
32 Canonicis pro ſervitio Epiſcopi, vel ſtudiorum cauſa abſentibus, de jure communi debentur integrè diſtributiones quotidianæ, in quibus univerſi reditus conſiſtunt.
33 Idem ſi fructus præbendæ ſint admodum tenues.
34 Sed poſt Concilium Tridentinum debentur tantùm duæ tertiæ illarum partes, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus accreſcit.

1 QUIA IN TANTUM. Non debent Epiſcopi permittere quem plures Eccleſias,vel præbendas obtinere : Hoc dicit. Sunt duæ partes.In prima ponitur exceſſus.In ſecunda proviſio.ibi,*Per fratres.* Vel ſecundùm Hoſt.& Jo. Andr. Ambitionem Clericorum diverſa beneficia uſurpantium præcipit corrigi, & pauperum inopiam ſublevari. Secunda ibi, *Et de multitudine.*

2 Nota ex hac Decretali pluralitatem beneficiorum & præbendarum improbari tanquam Canonibus inimicam,ut hic,& in c. *Presbyteros,* 16 *q.*1. 21.*q.*1 *per totum,*c.*Sanctorum,*70.*diſtinct.*c: *De multa,infra eod.*cum multis ſimilibus.Et collige ex littera plures cauſas cur hujuſmodi pluralitas re-
3 probetur.Prima eſt,quia procedit ex radice ambitionis. Eſt enim ambitio propriè aſpiratio ad dignitatem procedens ad actum,c.*Cùm jam dudum infra eodem,*l.*Quisquis.ff.ſi cert. pet.* ſecundùm Hoſt. *hic num.*1 *in verb. Ambitio.*Jo. Andr.*in eod.ver.* Card. & Abb.*in* 1.*notab* licèt S.Thom.*in* 2.2.*quæſt* 131. *art.*2. dicat ambitionem eſſe inordinatum appetitum honoris; nam ambitioſus non reſpicit unde venerit,ſed quò tendit,nec ſibi tam jucundum eſt multos poſt ſe videre , quam grave aliquem ante ſe,ut ait Seneca,relatus ab Anton. de Butr.*hic n.*
4 3.Et quemadmodum talis tenetur pœna ſimoniacæ pravitatis in ſpiritualibus, c. 1.*infra de Simon.* ita l.*Iulia,de ambitu in temporalibus,* ut C. *ad l Iul.de ambitu,per totum,* ſecundùm Hoſt.& alios præalleg.Et quamvis Abb. dicat contra pluralem eſſe præſumptionem ambitionis,pro quo facit littera ibi, *Quorundam,* tamen Hoſtien. exponens illud verbum,*quorundam,* melius, inquit, dixiſſet *Omnium.*Et recitat illud B. Bernardi, videlicet: (O ambitio ambitientium ! Crux quomodo omnes torques,omnibus places!

Secunda cauſa eſt , quia præbet diſſolutionis materiam, videlicet in veſtibus, & moribus, ut explicant Hoſtien.& Jo. Andr. *in ver. Diſſolutionis,* & Cardin.*in* 4 *notab.*Nam *ex adipe prodit iniquitas,* ut dicitur in Pſalmo 72. Et rurſus in Cantico Moyſis Deuteron.32.15. *Incraſſatus eſt dilectus,& recalcitravit,impinguatus,incraſſatus,dilatatus.*

Tertia cauſa eſt, quia præbet materiam vagationis,ut in c.2.*ſupra de offic. Archipresb.* nam ut Abb. inquit *num.*2. Quo magis homo exuberat, eò faciliùs efficitur vagus.

Quarta cauſa eſt impotentia pluribus ſerviendi, ut patet ibi, *Cùm nec duabus poſſint debitam proviſionem impendere.*Ad idem c.*Quia nonnulli,de Cler.non reſid.* Rationem habes in c. *Diverſis, ſupra de Cler. conjug.*ſecundùm Hoſt.

5 Quinta demum cauſa eſt, quia talis pluralitas certum periculum continet animarum, ut dicitur in littera.Et hinc apertè deducunt Hoſtien. & Jo. Andr.Cardin. Abb. & alii peccatum eſſe plures
6 præbendas obtinere. Et quamvis multi, præſertim ex recentioribus , affirment in hoc articulo extare utrinque opiniones probabiles,ac proindè eſſe tutum in conſcientia, qui ejuſmodi opinionibus innixus,plures Eccleſias, vel beneficia obtinet:verè tamen,ut ſingulariter inquit Hoſt.hic,ſi quæratur à te,utrum tenere multas Eccleſias peccatum ſit;nota quod dicitur hic,nec ubi certum te reddit littera,dicas te dubitare,c.*Cùm contingat,*§. *penult.ſupra de reſcript.* ſubdens hic eſſe expreſſum jus,& in c.*Quia nonnulli, ſupra tit. prox.* contra id, quod notat Innoc.in cap. *Cùm Eccleſiaſtica, de exception.*Quamobrem cum lex ſit certa, quamvis qui ſequitur opiniones Magiſtrorum non faciat contra conſcientiam; tamen tenendo plures præbendas facit contra legem, & ideò peccat,ut egregiè probat D.Thom.*Quolib.*8.*art.*13. De certitudine autem legis ambigi non poteſt , quia eſt textus clarus hic,in d.c.*Sanctorum,*70.*diſt.*& in c.1.21.*q.* 1. quod eſt ſeptimæ Synodi c. 15. ubi habetur: (Clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſiis; negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri commodum , & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum.) Ad idem decretum Concilii Tridentini c.17.*ſeſſ.*24. ubi expreſſum eſt,(Eccleſiaſticum Ordinem perverti, cùm unus plurium officia occupat Clericorum ; & multos qui improbæ cupiditatis affectu ea , quæ benè conſtituta ſunt, variis artibus eludere , & plura ſimul beneficia obtinere non erubeſcunt,
7 ſeipſos,non Deum decipere.) S.Thomas *Quodlib.* 9.*artic.*15.diſputat hanc quæſtionem , Utrum habere plures præbendas ſine cura animarum ſit peccatum mortale?Et ex ejus dictis eliciuntur ſex concluſiones.

(Prima concluſio eſt, Jure divino hæc quæſtio non invenitur determinata expreſsè,cùm in ſacra Scriptura expreſſa mentio de eo non fiat.

8 Secunda concluſio, Quod pertinet ad jus naturale, plures præbendas obtinere non eſt actus habens deformitatem inſeparabiliter annexam, ſicuti eſt fornicatio;aliàs in nullo caſu diſpenſationem recipere poſſet. Item non eſt actus ex ſe indifferens ad bonum,& malum; non enim licitum eſt habere plures præbendas,ſicut plura poma, ut nonnulli perperam dixerunt , ſed eſt actus conti-
9 nens in ſe plurimas inordinationes. Primò enim non eſt poſſibile aliquem in pluribus Eccleſiis deſervire, in quibus eſt præbendatus,cùm præbendæ videantur eſſe ordinatæ quaſi quædam ſtipendia Deo ibidem miniſtrantium. Secundò,hinc ſequitur diminutio cultus divini , dum unus loco plurium inſtituitur.Tertiò,fraudantur voluntates teſtatorum,qui ad hoc aliqua bona Eccleſiis contulerunt,ut certus numerus Deo deſervientium ibi eſſet.Quartò,hinc ſequitur inæqualitas,dum unus pluribus beneficiis abundat , & alius nec unum habere poteſt,& multa alia hujuſmodi,quæ de facili patent. Unde ejuſmodi actus habendi plures præbendas non poteſt contineri inter indifferentes actiones,& multò minus inter eas,quæ ſunt ſecundùm ſe bonæ.

10 Tertia concluſio,Quamvis idem actus ſit ex genere illorum,qui abſolutè conſiderati, deformitatem, vel inordinationem quandam important; tamen hæc deformitas cùm non ſit intrinſeca, ſeu inſeparabilis,ceſſare poteſt aliquibus circumſtantiis advenientibus: nam ſicut occidere hominem, vel percutere , in ſe deformitatem quandam importat; ſed ſi addatur,occidere malefactorem propter juſtitiam, vel percutere delinquentem cauſa diſciplinæ non erit peccatum, ſed virtuoſum: Ita quamvis plures præbendas obtinere aliquas inordinationes contineat;tamen aliæ circumſtantiæ poſſunt ſupervenire ita honeſtantes actum , ut prædictæ inordinationes totaliter evacuentur, ut puta,ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis ejus obſequii, & poſſit plus ſervire Eccleſiæ, vel tantundem abſens,quàm alius præſens,& ſi quæ alia ſunt hujuſmodi.

Quar-

Quarta concluſio, His conditionibus, ſeu circumſtantiis ſupervenientibus obtinere plures præbendas cum recta intentione non erit peccatum, etiam nulla diſpenſatione interveniente, ſi conſideretur tantùm ſecundùm jus naturale; quia diſpenſatio ad jus naturale non pertinet, ſed ſolùm ad poſitivum. Si verò aliquis ea intentione plura beneficia habeat, ut ſit ditior, ut lautiùs vivat, & ut facilius ad Epiſcopatum perveniat in aliqua Eccleſiarum ubi eſt præbendatus; non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur, quia cum tali intentione & unum beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, eſſet illicitum.

Quinta concluſio, jure Eccleſiaſtico prohibitum eſt plures præbendas obtinere abſq; diſpenſatione, etiam illis circumſtantiis ſupervenientibus, quæ deformitatem, ſeu inordinationem tollunt.

Ultima concluſio, ceſſantibus ejuſmodi circumſtantiis licitum non eſt plures præbendas obtinere etiam cum diſpenſatione, eò quod diſpenſatio non auferat ligamen juris naturalis, ſed ſolum ligamen juris poſitivi.) Hæc ex D. Thoma. Et in hoc tandem reſident hic Canoniſtæ noſtri: nam Hoſtien. in fine, dicit pluralitatem præbendarum certum periculum animæ continere, id eſt peccatum eſſe, niſi rationabiliter fuerit diſpenſatum: alioquin, inquit, ſi ſine cauſa ſit, te talis diſpenſatio diſſipabit; quia ſecundùm D. Bernardum, talis non diſpenſatio, ſed diſſipatio debet dici. Sequuntur Jo. Andr. *in fine*, Card. *num. 5.* Anchar. *nu. 3* & Abb. *num. 2. verſ. Nec valebit diſpenſatio*, ubi teſtatur de communi opinione. Et idem fuſius proſequitur in c. *Extirpandæ*, § *Qui verò, de præben.* poſt Jo. de Lign. quem citat in Clem. *Gratiæ, de reſcript.* Dixi latiſſimè in c. *fin. de fil. Presbyt.* & in c. *Dudum, il 2. de elect.* Nec diſſentit Dec. *hic*: nam etſi *num: 6.* dicat doctrinam Hoſtienſis procedere in Epiſcopo tantùm cujus diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorum non valet ſine cauſa, non autem in Summo Pontifice, quia de factis ejus judicare non licet, c. *Nemini, 17. quæſt. 4.* Et in ejus diſpenſationibus ſola voluntas eſt pro ratione: & allegat Innocen. in d. c. *Dudum*, tamen inferius *num. 9.* declarat hoc procedere quoad Eccleſiam militantem, ſecus quoad Deum. Et ita etiam dictum Innocentii declarat Abb. in c. *De multa, col. 3. verſ. Ex prædictis infero, infra eodem*, & in d. § *Qui verò, num. 44.* Dixi in c. *Ex parte, à num. 56 uſq; ad num. 66. ſupra tit. prox.* Unde concludendum cum B. Bernardo relato à D. Thoma *d. quodlib. 9. art. 15.* Qui non unus, ſed plures eſt in beneficiis, non unus, ſed plures erit in ſuppliciis.

Ex his infert Ant. de Butr. *num. 2. verſ. & propter ultimum*, ut non valeat conſuetudo nutriens pluralitatem beneficiorum; quia cùm inducat periculum animarum, & ſit cauſa tantorum malorum, eſt irrationabilis. c. *Ex parte*, & cap. *fin. de conſuetud.* & ſequitur Abb. *hic num. 2* Et fuſius in d. c. *Extirpandæ*, § *Qui verò, num. 36 de præben.* ubi optimis rationibus concludit conſuetudinem obtinendi plura beneficia ſimplicia, etiam perſonalem reſidentiam non requirentia, ſi unum ſit ſufficiens, eſſe corruptelam; & ideò impræſcriptibilem. Et videtur ex mente S. Th. *d. quodlib. 9 art. 15.* dum dicit, jura antiqua prohibentia pluralitatem præbendarum continere jus naturale; & ideò non poſſe per contrariam conſuetudinem abrogari.

19 Hodie Decreto Concilii Tridentini *c. 17, ſeſſ. 24.* ſtatutum eſt, ut in poſterum unum tantùm beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur. Quod quidem ſi ad vitam ejus, cui confertur honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Et circa hoc decretum vide quod ſcripſi in c. *Cùm non ignores, infra eod.*

20 In Gloſſa 1. ibi, *In omnibus acceſſoriis*: nota diſpenſationem extendi ad conſecutiva, ſeu acceſſoria, & dependentia, quod nunquam tradas oblivioni ad limitationem eorum, quæ not. Hoſt. in c. *Poſtulaſti, num. 12. de reſcript.* ubi ſingulariter ait in diſpenſationibus non valere argumentum; Diſpenſatum eſt in majori, ergo & in ſimili, vel minori. Quod dictum valde extollit hic Decius *nu. 10.* Ratio eſt, quia diſpenſationes ſunt odioſæ, & ſtrictè intelligendæ, c. 1. *in fine de fil. Presb. in 6.* & c. *Quod dilectio, infra de conſang. & affinit.* præſertim ſuper pluralitate beneficiorum, ut hic, & in c. *fin.*

21 *de tranſlat.* ſecundùm Hoſt. *ubi ſup.* Unde ſi diſpenſetur cum Monacho ad beneficium Curatum, non cenſetur diſpenſatum ad ſimplex ut notabiliter ſcripſit Jo. Andr. *in reg. quæ à jure, de regul. jur. in 6. in Mercurial.* quem ſequitur Dec. *hic num. 14.*

22 Et diſpenſatio ut quis tranſire poſſit ad Archiepiſcopatum, non extenditur ad Epiſcopatum, ut eſt text. in d. c. *fin de tranſlat.* & notat Gemin. in c. *quamvis, de præben. in 6.* per textum in c. *Cui de non*

23 *Sacerdotali, eod. tit. & lib.* Hæc, inquam, doctrina Hoſtienſis cum ſuis illationibus, quas cumulant DD. in d. c. *Poſtulaſti*, non procedit in acceſſoriis, vel connexis, ſeu conſecutivis & dependentibus; quia ad illa extenditur diſpenſatio, quantumvis odioſa, & ſtricti juris, ut in gloſſ. notita quam ſequuntur Anton. de Butr. *num. 5. & 6.* Abb. *num. 3.* & communiter DD. Mandoſ. *ad regul. 20.* Canell. *quæſt. 7. n. 3.*

24 Hinc fit, ut ſi diſpenſetur ſuper pluralitate beneficiorum, cenſeatur etiam diſpenſatum ſuper reſidentia alterius, ut dicam *infra n. 27.* Et diſpenſatus ad duo beneficia, cenſeatur etiam diſpenſatus ſuper fructibus alterius in abſentia percipiendis, cùm hoc ſit conſecutivum, & acceſſorium ad principalem diſpenſationem, ſecundùm Archid. & alios inferiùs citandos *num: 28.* argum. c. *Licet, infra eod.* c. *De cætero*, & c. *Cùm dilectus, ſupra tit. prox. 25.* & c. *Olim, de verb. ſignif.* Et hodie eſt expreſſum in Conſtitutione Pii V. quæ incipit, *Cupientes*, edita 8. idus Julii 1568. *in Bullar. to. 2. pag 262.* ubi obtinentes ex diſpenſatione Apoſtolica Parochialem cum dignitate, vel Canonicatu tenentur reſidere in Parochiali; & nihilominus ſic reſidentes lucrantur in abſentia omnes, & ſingulos fructus, & proventus Canonicatus ſui vel Dignitatis, exceptis duntaxat quotidianis diſtributionibus, & aliis, quæ ex juſta cauſa abſentes percipere non ſolent.

26 QUÆRO de quæſtione facti. Poſità diſpenſatione Joannis Baptiſtæ de Angelis à Sede Apoſtolica conceſſa ad obtinendum Canonicatum Cathedralis, & Parochialem intra mœnia ejuſdem civitatis; ita tamen ut in Parochiali reſidere, & in Cathedrali poſt impletum Parochialis ſervitium horis Canonicis intereſſe teneatur, amittatque diſtributiones quotidianas illarum horarum, quibus ipſe Parochialis ſervitio occupatus, choro Cathedra-

dra-

dralis non potuerit deſervire: Quæſitum eſt, An idem Joannes Baptiſta obtinens vigore dictæ diſpenſationis tam Parochialem, quàm Canonicatum, cujus fructus omnes quotidianis diſtributionibus conſtant, illis horis, quibus præpeditus Parochialis ſervitio chori nequiverit intereſſe, percipere debeat diſtributiones quotidianas, vel aliquam earum partem.

Juxta uſitatum hujus diſpenſationis tenorem obtinens tam Parochialem, quàm Canonicatum, illis horis, quibus ob ſervitium Parochialis non poteſt intereſſe choro Eccleſiæ, in qua eſt Canonicatus, percipit fructus præbendæ, ſed amittit diſtributiones quotidianas, ut in Conſtitutione Pii
27 V. ſuperiùs relata *num.* 25. Ratio autem perceptionis fructuum ea eſt, quia diſpenſatus ad duo incompatibilia, eſt diſpenſatus etiam ſuper reſidentia alterius, & ex conſequenti etiam ad percipiendos fructus, ut de primo tradit gloſſ. 2. in c. *Si quis in Clero, quæſt* 1. quam hic ſequuntur Cardinal. *n.*6. Anchar. & Abb. ambo *n.* 3. Idem notat Specul. *in tit. de diſpenſ.* § *Dicendum verſ. Quod ſi habens*, Hoſtien. & Jo. Andr. in c. *Dudum. il* 2. *de elect.*
28 Et de 2. tradit Arch. d. in c. 1 *De quibuſdam,* 37. *diſt.* Feder. de Sen. *conſ.* 246. *de jure communi*, Lap. Gemin. & alii in c. 2. *de privileg in* 6. Et in ſumma taliter diſpenſatus veluti privilegiatus quoad reſidentiam debet haberi pro reſidente quoad percipiendos fructus, ſed non pro intereſſente ad percipiendas diſtributiones quotidianas, ut docent Gemin. & Franc. in c. *unico*, §. *Statuimus, ſuper gloſſ. in ver. affuerint de Cler. non reſiden. in* 6. Cum igitur in caſu hujuſmodi diſpenſationis Jo. Baptiſta, dum Parochiali inſervit, & non poteſt Canonicatui deſervire, ſit habendus pro reſidente quoad fructus, ſed non pro intereſſente quoad diſtributiones; quæritur nunc in dubio, cùm omnes reditus Canonicatus ſint diſtributiones quotidianæ, nec alii fructus ex Canonicatu percipiantur; an diſpenſatus dum Parochialis ſervitio occupatur, debeat earum horarum diſtributiones percipere. Et certè ſive ſpectemus jus commune Sacrorum Canonum, ſive Sacræ Congregationis morem, deciſionesque in caſibus huic affinibus ſæpius editas, vi-
29 detur reſpondendum debere hunc diſpenſatum prædicto tempore hujuſmodi diſtributiones percipere: nam ex recepta concluſione quoties fructus omnes Canonicatus conſtant diſtributionibus tantùm; qui ſtudiorum vel alia de cauſa habentur pro reſidentibus, ſed non pro intereſſentibus; & ideò alias percipere deberent in abſentia fructus præbendæ amiſſis diſtributionibus; eo caſu lucrifaciunt diſtributiones ipſas perindè ac ſi divinis intereſſent, textus eſt notabilis, in c. *Olim, infr. de verb. ſignif.* ſecundum intellectum Hoſtienſis verum, & communiter approbatum, ut ibi dixi *in* 5 *notab.* Et eſt ſententia gloſ. in c. *Licet, de præben. in ver. Diſtributiones*, quam ibi Butr. Imol. & cæteri omnes ſequuntur. Gugliel. de Monte Laud. & alii, quos refert, & ſequitur Rebuff. *in tract. de privileg. Scholar. privileg.* 31. *n.* 12. Horat. Lut. Callien. *eod. tract. de privil. Scholar. privil.* 100. *in prima limitat.*

30 Hujus autem determinationis duæ ſunt rationes, Altera eſt, quam reddit gloſſ. in d. c. *Licet*, quia niſi privilegiati ad fructus percipiendos perciperent diſtributiones, cùm ex Canonicatu nulli alii reditus percipiantur, privilegium eis nihil prodeſſet, contra text. in c. *In his de privileg.* Altera eſt
31 ratio magis ex juris Canonici propriis terminis deſumpta, quia ubi omnes reditus Canonicatus conſtant diſtributionibus, ſi tunc tales diſtributiones non haberent rationem præbendæ, eſſet dare Canoniam ſine præbenda, quod juxta ſacros Canones abſurdum eſſet. Hanc rationem aſſignat gloſ. in c. *un de Cler. non reſiden. in* 6. *in ver. Receperit*, dicens, hunc eſſe verum intellectum, d. cap. *Olim, de verbor. ſignificat.* Cùm igitur hic diſpenſatus percipere deberet fructus, & amittere diſtributiones ubi illæ eſſent à fructibus diſtinctæ, percipiet hoc caſu loco fructuum diſtributiones ipſas, quæ ſolæ ex Canonicatu colliguntur, quamvis non inſerviat Choro illis horis, quibus vacat ſervitio Parochialis. Et ita in ſimili ſæpius reſpondit Sacra Congregatio, quæ tam ſcholaribus in publica univerſitate, vel Theologiæ, vel juri Canonico operam dantibus, quam Canonicis Epiſcopo inſervientibus præſtari jubet diſtributiones quotidianas, cùm præter eas nihil percipitur ex Canonicatu; quamvis ubi præbendæ ſunt diſtinctę à diſtributionibus ſupradictis, concedat ſolos fructus præbendarum, amiſſis diſtributionibus. Imò in
33 cauſa Camerinen. reſpondit abſentes ſtudiorum cauſa, qui percipere debent diſtributiones quotidianas, in quibus omnes reditus Canonicatus conſiſtunt, debere etiam eaſdem diſtributiones percipere, cùm fructus præbendæ ſunt adeò tenues, ut puta trium, vel quatuor ducatorum, ut perinde haberi debeant ac ſi nulli eſſent fructus. Et nonnunquam ad hunc effectum arbitrata eſt fructus præbendæ cenſeri tenues, ita ut illorum ratio habenda non ſit, cum ad quartam diſtributionum
34 partem non aſcendunt. Semper tamen has deciſiones ita temperavit, ut tales privilegiati cùm percipiunt diſtributiones, eò quod in illis univerſi fructus Canonicatus conſiſtant, amittant tamen earum tertiam partem. Idque poſt Concilium optima ratione: nam cùm decretum, *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. mandaverit ubi nullæ ſunt diſtributiones, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur, præbendarum tertiam partem ſeparari, & in diſtributiones quotidianas converti, non debent hi privilegiati volentes acquirere diſtributiones, eò quod in eis ſolis conſiſtant univerſi reditus Capituli, eſſe hoc caſu melioris conditionis, quàm ſi omnes eſſent fructus præbendæ abſque diſtributionibus. Sed ſi eſſent omnes fructus præbendæ, tertia pars in diſtributiones convertenda eſſet, ac proinde ab eis amitteretur. Ergo idem juris eſſe debet cùm omnes ſunt diſtributiones, ne ſequatur inconveniens, ut faciliùs acquirantur diſtributiones, quàm fructus præbendæ, ut plenius probavi in c. *De cætero, à n.* 29. *uſq; in finem ſupra tit. prox.* & in c. *Licet, n.* 124. *& ſeqq. infra eod.* Poſſet itaque etiam hoc caſu reſolutio ita temperari, ut diſpenſatus hujuſmodi dicto tempore amittat tertiam partem quotidianarum diſtributionum, quæ reliquis inſervientibus accreſcat.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Referente.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſias plures habens alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.*
2 *Metropolitanus, & Archiepiſcopus an, & in quo differant.*
3 *Conſuetudo appellandi ab Ordinario inferiori ad Metropolitanum omiſſo medio valida eſt.*
4 *Appellatio omiſſo medio valet parte non excipiente.*
5 *Beneficia duo incompatibilia obtinens abſque diſpenſatione, an, & quando cogi poſſit unum eligere, & alterum dimittere, & nn. ſeq. uſq. ad n. 9.*
6 *Tempora quinque conſiderari debent ad dignoſcendum an pluralis in beneficiis habeat optionem, an verò privetur primo, vel ſecundo, vel utroque, & nn. ſeqq.*
7 *Ordo ſcripturæ in Decretalibus non attenditur quoad hoc, ut illa cenſeatur prius edita, quæ in præcedenti titulo reperitur collocata.*
8 *Optio eligendi unum beneficium, & alterum dimittendi hodie ſublata eſt à Concilio Tridentino in quibuſcunque beneficiis.*
Fallit, num. 10.
9 *Beneficia duo incompatibilia ſi alicui ab Epiſcopo conferantur eodem inſtanti, an alterum ipſorum, vel utrumque dicatur vacare; an verò liceat unum eligere, & alterum dimittere.*
10 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

REFERENTE. Habens plures Eccleſias alteram eligere, & alteram dimittere compellitur. Hoc dicit. Et ſunt duæ partes. Prima impetrantis conqueſtio. Secunda ipſius abſolutio, & cauſæ commiſſio, ibi, *Nos autem.*

Nota primò Metropolitanum, & Archiepiſcopum eſſe ſynonyma, ſeu idem importantia, cùm textus dicat, ad Metropolitanum, id eſt, Rhemenſem Archiepiſcopum. Sed Archidiac. in c. *Præſenti num. 1. de offic. Ordinar. lib. 6.* dicit inter Metropolitanum, & Archiepiſcopum differentiam eſſe; nam Archiepiſcopus eſt major, allegat c. *Clericos, 21. diſt.* ubi Archiepiſcopus dicitur præſidere tam Metropolitanis, quàm cæteris Epiſcopis, & in Authen. *de privileg. Archiepiſcop. collat. 9. in princip.* ibi: Non ſolùm Metropolitanus, ſed etiam Archiepiſcopus fiat, & habetur illa Rubrica *poſt titul. de ſanctiſſ. Epiſcop.* quæ non legitur, nec gloſſatur, ſecundùm Jo. Andr. in d. c. *Præſenti, num. 5.* Verùm Cardinalis poſt Gulielm. de Monte Laudun. in Clem. 2. *num. 27. de privileg.* affirmat Metropolitanum, & Archiepiſcopum idem eſſe; ſed Metropolitanum trahere nomen à *metros*, quod eſt menſura, & *polis*, quod eſt civitas, & ſic trahere nomen ab Eccleſiis, & earum numero. Archiepiſcopum verò à perſonis, ab *archos*, quod eſt Princeps Epiſcoporum, ut in d. c. *Cleros & 80. diſt. per totam.*

Secundò nota argumentum, quod ab Ordinario inferiori videtur poſſe appellari ad Metropolitanum omiſſo medio, ſicut iſte Presbyter appellavit ad Archiepiſcopum Rhemenſem, poſthabito Epiſcopo, & appellatio fuit valida, cum illius vigore ab eodem Archiepiſcopo obtinuerit reſtitui ad Eccleſiam qua fuerat ſpoliatus. Sed hoc intelligit Hoſt. *in ver. Metropolitanum*, & alii poſt eum, quia Rhemenſis Epiſcopus habet ex conſuetudine, ut ad eum omiſſo medio appellationes interponantur, alioquin gradatim appellandum fuiſſet, c. *Metropolitanum, 2. quæſt.* Et ſic collige validam eſſe conſuetudinem appellandi ad Archiepiſcopum omiſſo medio, ut ſentit gloſſ. 2. *hic* & probatur in c. *Romana*, §. 1. *de appellat. lib. 6.*

4 Cæterum adverte, quia etſi Rhemenſis Eccleſia talibus utatur conſuetudinibus, prout ſe ſcire atteſtatur hic Hoſtien. *in ver. Metropolitanum, verſ. Scimus*; tamen quod ſpectat ad iſtum textum hic intellectus divinat. Unde ſecundùm Abbatem, *n. 4.* dici poteſt hic non fuiſſe propoſitam exceptionem quod gradatim eſſet appellandum. Et ita habes hic caſum, quòd valet appellatio omiſſo medio, parte non excipiente. Quod latius proſequitur idem, Abbas in cap. *Dilecti, il 3. ſupra de appellat.* poſt gloſ. *unicam, ibi, verſ. Dicas quod gradatim*, Calder. *conſ. 1. in tit de appellat.* quamvis contrarium ſentiat Archid. in c. *Si delegatus, de offic. delegat. lib. 6.* tamen prima opinio communiter tenetur, ut atteſtatur Præpoſitus in d. c. *Dilecti, n. 9.* ubi etiam allegat Rotam *deciſ. 287.* quæ incipit, *Item ſi tres.*

Ultimò nota, textum valde notabilem, quod habens duas Eccleſias non poteſt utraque vel earum altera præciſè privari; ſed habet optionem dimittendi unam, & retinendi alteram, quam maluerit. Sed quia obſtat Decretalis *De multa*, *infra eodem*, & Doctores ſe involvunt circa ſolutionem contrarii: ideo tu dic plenius, ut in quæſtione ſequenti.

5 QUÆRO, an, & quando obtinens abſque diſpenſatione duo beneficia incompatibilia, teneatur unum eligere, & alterum dimittere.

6 Pro ſolutione diſtinguenda ſunt quinque tempora. Primum tempus fuit ante Concilium Lateranen. ſub Alexandro III. de quo in c. *Quia nonnulli, ſupra de Cler. non reſident.* & tunc non privabatur primo, nec ſecundo, ſed optionem habebat alterutrum retinendi. Et ſecundùm hoc tempus procedit hæc Decretalis, & c. *Præterea, infr. eod.* Quamquam enim ordine compilationis ſint poſita poſt d. c. *Quia nonnulli*, & omnium author fuerit idem Alexander III. ut patet ex illorum ſuprascriptione: tamen in editione præceſſerunt d. c. *Quia nonnulli*, ut ibi adnotavit Alex. de Nævo *in ult. notab.* & communiter Doctores, ut *hic* teſtatur Abb. *n. 3.*
7 Et hinc collige ut non ſit attendendus ordo ſcripturæ, videlicet ut illa Decretalis cenſeatur primò edita, quæ in præcedenti titulo reperitur collocata, ut per Alex. de Nævo *loc. citat.* Secundum tempus fuit Concilii Lateranen. in præcitato c. *Quia nonnulli*, ſecundum quod prima Dignitas, vel primum Beneficium Curatum non vacabat ipſo jure per receptionem alterius ſimilis, ſed recipiens ſecundum erat illo privandus, ut per Cardin. *conſ. 3. num. 4.* Abb. in d. c. *Quia nonnulli, num. 4.* & Alex. de Nævo *in ult. notab.* vel erat ipſo jure privatus ſecundo, ut ibi dixi in 4. *notab.* poſt Butr. Anchar. & Imol. qui ita intellexerunt verbum *amittat*, ibi poſitum, ſcilicet ipſo jure. Tertium fuit tempus Concilii Generalis ſub Innocentio III. de quo in Decretali *De multa, infra eod.* qua ſtatutum fuit, ut obtinens Beneficium Curatum, ſi ſecundum

dum tale aſſequatur , perdat primum ipſo jure. Quartum fuit tempus Extravag. *Execrabilis*, Joan. XXII. *de præben. in §. Qui verò deinceps*, ubi ſtatuitur & recipiens ſecundum Curatum , vel ſecundam dignitatem, niſi ſtatim adepta pacifica illius poſſeſſione verbo, & facto in manibus Ordinarii ſub teſtimonio publico dimittat primum, privatus ſit utroque & inhabilis ad S. Ordines, & ad beneficia Eccleſiaſtica obtinenda; & beneficium , quod fuit ultimo collatum , non poſſit conferri per alium, quàm per Papam. Et ita hæc quatuor tempora diſtinguunt Cardinalis *d. conſ. 3. n. 4.* Abb. & Alex. de Nævo in d. c. *Quia nonnulli*, uterque *in ult. not.* Cardinal. & Imol. *hic.* Caſſador. *deciſ. 1. in tit. de Conſtitut.* Gammat. *in tractat. de offic. Legat. lib. 5.* Rubr. *An Legatus poſſit plura beneficia uni conferre, num. 67.* & Alphonſ. Hoieda *in tract. de incompatibilit. beneficior. part. 1. c. 7. n. 7.* Quibus temporibus inſpectis, optio, de qua in hoc tex. non erat funditus ſublata, quandoquidem cap. *Quia nonnulli*, & Conſtitutio *Execrabilis*, locum non habent niſi in obtinentibus plures dignitates, vel plura beneficia curata. Et ſimiliter Decretalis *De multa*, inducens vacationem primi per aſſecutionem ſecundi, non habet locum niſi utrumq; beneficium ſit curatum, ut ibi dixi *in 1. not.* poſt Anchar. *num. 10.* & Abb. *in 3. not.* Unde ſi obtinens dignitatem recipiebat beneficium curatum : aut vice verſa obtinens curatum recipiebat dignitatem, vel aliud beneficium non curatum perſonalem reſidentiam requirens, non erat privandus ſecundo, ex d. cap. *Quia nonnulli:* nec erat ipſo jure privatus primo ex Decretali *De multa*, nec erat privatus utroque ex Conſtitutione *Execrabilis*. Sed optionem habebat dimittendi unum , & retinendi alterum ex hoc cap. & c. *Præterea, inf. eod.* ut *hic* per Abb. *n. 3.* Alioquin ſi hæc jura fuiſſent funditus ſublata per ſubſequentia , fruſtratorium fuiſſet illa inſerere in hac compilatione contra ea , quæ dicuntur ſupra in proœmio. Quamobrem huic juri antiquo ſtandum erat , niſi in quantum ab eo reperiretur receſſum per jura poſteriora, l. *Præcipimus, in fin. C. de appellat.* gloſſ. in c. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, de Regular. lib. 6.* Expedit enim jura juribus concor-
8 dare, cap. *Cùm expediat, de elect. eod. lib.* Sed poſtea ſupervenit quintum tempus Concilii Tridentini, quod in *c. 4. ſeſſ. 7.* ampliavit pœnam c. *De multa*, ad obtinentes plura beneficia ex quovis capite incompatibilia, & in *c. 17. ſeſſ. 24.* voluit incompatibilia eſſe duo beneficia ſimplicia , quando primum eſt ſufficiens ad honeſtam Clerici ſuſtentationem , vel quando utrumque perſonalem reſidentiam requirit. Quapropter hodie non habet amplius locum optio, de qua in hoc cap. Quia aut beneficia ſunt compatibilia, puta quia primum eſt inſufficiens, & optio non intrat, quia ex Concilio poteſt retineri utrumque. Aut ſunt incompatibilia vel ratione ſufficientiæ, vel ratione reſidentiæ, vel aliàs quomodocunque, & ſimiliter non intrat optio, ſed per aſſecutionem pacificam ſecundi vacat primum ipſo jure , & per retentionem cum primo, vacat utrumque ex *d. c. 4.* Et ita c. *De multa*, & Conſtitutio *Execrabilis*, hodie locum habent in omnibus beneficiis qualitercumque incompatibilibus, prout hæc omnia plenius explicavi in d. c. *De multa, à n. 3.* & plenius in c. *Cùm jam dudum, præſertim in 3. q. inf. eod.*

9 2. QUÆRO, Quid ſi Epiſcopus uno, & eodem momento, ac verbo conferat alicui duas dignitates, vel duas Eccleſias Parochiales , nec conſtare poſſit cujus poſſeſſionem prius ſit nactus, an altera ipſarum, vel utraque dicatur vacare ; an verò ſit locus optioni , de qua in hoc cap. & in c. *Præterea, infra eod.*

Hoſtienſis format hanc quæſtionem in c. *Quia nonnulli, n. 6. ſupr. de Cler. non reſid.* Et primò dicit reſponderi poſſe, non deficit jus, ſed probatio, ut l. *Duo ſunt, ff. de teſtament. tutel.* deinde dicit ſe non teneri reſpondere, quia quæſtio excogitata, & ficta nec legiſlatores inſpiciunt, quod raro fit, ut in Auth. *Ut ſine prohib. matr. fil. tutel. ger. coll. 8.* arg. l. *Nam ad ea. ff. de leg.* & c. *Erit autem lex, 4. diſt.* Tertiò concludit vacare utrumque : nam de rigore juris non tenuit collatio, cùm nec duas uxores quis ſimul poſſit habere, c. *Gaudemus, §. Quia verò, de divort.* Poſtea tamen ſubdit quod aliqui contrarium judicarent, & huic Clerico optionem darent, ut infra ſex menſes unam dimitteret , & alteram retineret, ut ſic res magis valeat, quàm pereat, c. *Abbate, §. Contra quod, infra de verbor. ſignificat.* Tandem remittit ad notata in c. *Dudum, il 2. de elect.* & in c. *Omnis, de pœnit. & remiſſ.* Dixit Guliel. *in Speculo in tit. 2. §. Videndum, verſ. Sed quare*, hanc gloſſam fuiſſe factam ab Hoſtien. ad inſtantiam ſuam. Et hæc dicta recitat ſimpliciter, nihil addens, vel detrahens Jo. Andr. in d. c. *Quia nonnulli, de Cler. non reſident. nu. 9.* & Anchar. *eod. num.* Primum dictum Jo. de Lignano dicit eſſe verius, ſed ſecundum æquius, Cardinalis verò ibid. *in 12. q. n. 17.* dat Clerico optionem ; quia hic non eſt incompatibilitas in collatione, ſed in conſecutione : ergo antequam poſſeſſionem adipiſcatur , poterit eligere quam maluerit. Hæc ratio eſt in ſe vera, ſed non ſolvit quæſtionem propoſitam de illo , qui reperitur in poſſeſſione utriusque beneficii: & non conſtat cujus poſſeſſionem prius ſit nactus. Verius videtur huic Clerico competere optionem alterum retinendi, & alterum dimittendi ; quia hic caſus non poteſt dici proviſus per c. *Quia nonnulli*, nec per Decretalem, *De multa*, nec per Extravag. *Execrabilis*, cum hæc jura loquantur in eo caſu, in quo Clericus primo obtinuit unam dignitatem, vel unam Parochialem , & poſtea pacificè aſſecutus eſt ſecundam: hic autem quando eodem inſtanti aſſecutus eſt utramque. Ergo hujuſmodi caſus tanquam omiſſus, remanſit in diſpoſitione juris antiqui , & communis , quod dat optionem , ut in hoc cap. & in d. c. *Præterea, infra eod.* & hoc tenet Butr. in d. c. *Quia nonnulli, nu. 5.* Imol. *num. 12. verſ.*
10 *Tangit etiam*, & Alex. de Nævo *in ult. quæſt. nu. 22.* Hoc autem puto verum eſt, poſt Concilium Tridentinum, quia dum in *cap. 4. ſeſſ. 7.* extendit pœnam Decretalis, *De multa, infr. eod.* ad omnia beneficia incompatibilia: hoc intelligi debet retentis iiſdem terminis , id eſt cùm quis primò obtinuit unum beneficium , deinde adeptus eſt poſſeſſionem ſecundi , & utrumque ſimul retinere perrexit, quod non contingit quando eod. inſtanti aſſequutus eſt primum, & ſecundum, & vult alterum dimittere, & alterum retinere, & ſic habes caſum, in quo optio non eſt ſublata.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Significatum.

SUMMARIUM.

1 *Prælatus, & Capitulum poſſunt præbendæ vacanti honeſtum onus imponere, ad quod præbendarius teneatur.*

2 *Contrarium.*

3 *Beneficio novum onus celebrationis Miſſarum ab Epiſcopo imponi non poteſt.*

Etiam ex conjecturis veriſimilibus, num.5.

4 *Beneficia ſimplicia obtinentes non tenentur deſervire per ſe, nec per ſubſtitutum.*

6 *Vicarius Apoſtolicus, cui facultas in litteris Apoſtolicis tributa non fuit, non poteſt beneficium onerare novo onere celebrationis Miſſarum.*

7 *Sacerdos poteſt locare operas ſuas ſpirituales abſque vitio ſimoniæ, n.39.*

8 *Sacerdos non poteſt obligari pacto, vel ſtatuto ad celebrandum quotidie, aut ſemper de uno Sancto.*

9 *Beneficii inſtitutio, qua quis adſtringitur ad celebrandum quotidie per ſeipſum, eſt illicita.*

10 *Secus ſi inſtitutione cautũ ſit ut celebret per ſeipsũ.*

11 *Dictiones* aſſiduè, ſemper, indeſinenter, *& conſimiles non ſunt amarè intelligendæ, ſed civiliter, & cum aliquo temperamento.*

12 *Prælatus inferior cum Capitulo an poſſit ſtatuere, ut præbendatus non poſſit præbendæ ſuæ renunciare, niſi de ipſorum conſenſu.*

13 *Papa in confirmatione poteſt immutare, alterare, & interpretari voluntatem ſtatuentium, teſtantium, & paciſcentium, & n.25.*

14 *Miſſarum onera an, & quando per Sedem Apoſtolicam reduci poſſint, aut debeant, & n.ſeq. uſque ad num.37.*

Quid ſi ſint impoſita ex piis defunctorum relictis, num.16.

Et quid ſi ex largitionibus inter vivos, n.17. & ſeq. uſque ad n.29.

15 *Miſſarum onera ante Concilium Tridentinum impoſita, aut in beneficii fundatione Epiſcopi, & Generales Ordinum reducere non poſſunt in vim.* cap4. ſeſſ.25.

Etiamſi legatum ſit adeò tenue, ut non ſit qui velit onus illi injunctum ſubire, ibid. verſ. Quinimò.

18 *Laici, qui non ſunt de temporali juriſdictione Eccleſiæ, non tenentur poteſtati Eccleſiæ obedire in non concernentibus animam.*

19 *Papa in actiones Laicorum poteſtatem non habet, niſi prout diriguntur ad beatè vivendum.*

20 *Pecunia pro Miſſis celebrandis collata, an ſit reſtituenda ſi illarum numerus reducatur.*

21 *Princeps non tam amplam habet poteſtatem in diſpoſitionibus inter vivos, atq; in ultima voluntate.*

22 *Papa poteſt immutare pias diſpoſitiones tam mortuorum, quàm viventium, & n.ſeq.*

Intellectus Clem. Quia contingit, de relig. domib. *ibidem.*

23 *Res, quæ donantur Eccleſiæ cum onere celebrationis Miſſarum, deſinunt eſſe laicales.*

24 *Eccleſia Romana eſt caput univerſalis Eccleſiæ, & ideo ejus eſt ad ſingula membra alimenta transfundere.*

26 *Pacta ſi reſpiciant tantùm religionem, immutari poſſunt per Papam, etiamſi ſint licita; ſecus ſi reſpiciant commodum temporale.*

27 *Pactum inferioris non poteſt præjudicari ſuperiori.*

28 *Papæ authoritas in pactis reſpicientibus religionem, & juramentis ſemper intelligitur excepta.*

29 *Miſſarum onera futura an per Papam reduci poſſint, & n.ſeq.*

30 *Eccleſia recipiens rem oblatam cum onere celebrationis Miſſarum facto ipſo naturaliter obligatur ad oneris implementum.*

31 *Pactum quantumcunque ſimplex poteſt appellari fides.*

32 *Pactum nudum quamvis non pariat actionem parit tamen exceptionem, & recedens à pacto peccat mortaliter.*

33 *Inter pactum nudum, & veſtitum nec Deus, nec bona conſcientia diſtinguit.*

34 *Miſſarum onera ſi Eccleſia non adimpleat, res oblatas non facit ſuas, & ad reſtitutionem tenetur.*

35 *Datum ob cauſam repeti poteſt, cauſa non ſequuta.*

36 *Legibus humanis non ſubſunt quæ ratione naturali nituntur.*

37 *Leonis X. indultum fratribus Minoribus conceſſum ſuper futuris eleemoſynis Miſſarum dicitur ſubreptitie obtentum.*

38 *Sacerdos, qui tenetur ad ſolam Miſſæ celebrationem, non autem ad illius applicationem, an poſſit pro applicatione eleemoſynam accipere.*

39 *Simoniacum an, & quando ſit pro celebratione Miſſæ pecuniam accipere.*

Ioannis Wicleffi error aſſerentis omnes eſſe ſimoniacos, qui ſe obligant ad orandum pro ſubvenientibus, damnatur in Concilio Conſtantienſi.

41 *Sacerdos poteſt accipere eleemoſynam pro Miſſa, etiamſi aliunde habeat ſuſtentationem.*

42 *Intellectus, c.* Clerici, 1.q.2.

43 *Suſtentationis duplex titulus haberi non poteſt, niſi pro rebus diverſis.*

44 *Eleemoſynam dantes pro Miſſa communiter intendunt, ut ſacrificium ſibi applicetur.*

1 SIGNIFICATUM. Poſſunt Prælatus, & Capitulum præbendæ vacanti honeſtum onus imponere, ad quod præbendarius teneatur. ſic ſummant Abb. Antiq. Joa. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes. Dividitur in duas partes. In prima ponitur ordinatio tria continens. In ſecunda confirmatio cum limitatione, ibi, *Quàm ſiquidem.*

Nota primò ibi, *communi voluntate dediſtis*, junćta ſuprafcriptione, Prælatum etiam inferiorem cùm Capituli conſenſu poſſe præbendæ vacanti ad ſuam collationem pertinenti per viam ſtatuti, vel pacti aliquod ſpirituale onus perpetuũ imponere, dummodo illud ſit honeſtum, prout hic notant Butr. & Card. ambo *in ſ. notab.* & Imol. *n.4.* & colligitur hic intellectus ex gloſ. 1. ad cujus mentem Doctores cõmuniter ſummant textum, ut ſu-
2 pra proximè dictum eſt. Verè tamen præſens littera hoc non probat; quin potius innuit oppoſitũ: Nam papa hic non decidit ordinationem præpoſiti, & Capituli eſſe validam; ſed illam confirmat cum modificatione, ut patet ibi. *inſtitutionem eatenus confirmamus.* Ergo pactum, & onus injunctum non ſubſtitiſſet, niſi acceſſiſſet robur confirmationis Apoſtolicæ, propterea enim fuit petita: arg. cap. *Cùm pridem, ſupra de Pactis,* cap. 1. & 2. *de* con-

conſir. util. vel inutil. & obſervant hic Joan. Andr. *numer. 1. in fine*, Butr. *numer. 6.* Cardin. & Abb. ambo in 1. *notab.* Vel certè ſecundùm Hoſtien. in princip. onus fuit annexum huic præbendæ in limine erectionis, arg. l. *In traditionibus, ff. de pact.* cap. *Cum venerabili, infra de cenſib.* & cap. *Verum de condit. appoſ.* Sed præbendæ jam erectæ authoritate ordinaria novum onus annecti non poteſt, quia obſtat cap. *Cùm dilectus ſupra de conſuetud.* Concilium Lateranenſe in cap. *Prohibemus, infra de cenſib.* & Con-
3 cilium Tridentinum *cap. 5. ſeſſ. 25. de reform.* Unde S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres ſæpius declaravit Epiſcopum non poſſe novum beneficiis onus imponere, ſed tantùm curare debere ut quæ illis ex fundatione vel conſuetudine incumbunt, exactè adimpleantur, & in ſpecie; aliàs cenſuit novum onus Miſſæ in hebdomada non potuiſſe Epiſcopum imponere beneficio habenti onus anniverſarii tantùm. Non igitur potuit iſte Præpoſitus cum Capitulo annectere præbendæ vacanti novum onus celebrationis Miſſarum, vel perſonalis reſidentiæ, ut habet communis lectura; & ideò fuit neceſſaria confirmatio Apoſtolica.

4 Hinc cum beatæ mem. Cardinalis Borromæus vellet cogere obtinentes ſimplicia beneficia in Parochialibus, ut per ſe, vel ſubſtitutos deſervirent, cùm *cap. 3. ſeſſ. 21.* præſupponat omnia beneficia deſtinata eſſe ad cultum divinum, & Eccleſiaſtica munia obeunda juxta cap. *fin. de reſcript. lib. 6.* S. Congregatio ab eo conſulta reſpondit non eſſe cogendos ad aliud, quàm ad dicendas horas Canonicas, nec teneri, ſi beneficia ſimplicia ſint, deſervire per ſe, nec per ſubſtitutum, exemplo Canonici, qui cum non teneatur reſidere cauſa ſtudii, non tenetur etiam ab ſubſtitutum. Abb. in cap.
5 *Licet de præben.* Rurſus cùm Epiſcopus Aſculanus impoſuiſſet onus paucæ eleemoſynæ cuidam Prioratui, quod eſt beneficium ſimplex, pro Miſſis bis in hebdomada celebrandis in Cathedrali Eccleſia; Idque quia licet dictus Prioratus actu Eccleſiam non haberet, cum tamen haberet reditus, & adeſſent veſtigia veteris Eccleſiæ, non erat veriſimile illam ſine onere Miſſarum celebrandarum erectam fuiſſe. S. Congregatio conſulta an id potuiſſet Epiſcopus, reſpondit nullum onus novum
6 imponendum ex conjecturis veriſimilibus. Sed nec viſitatorem Apoſtolicum, cui facultas attributa non fuerit in litteris Apoſtolicis, cenſuit potuiſſe onerare beneficium ſimplex novo onere celebrationis Miſſarum.

7 Secundò nota ibi, *Ita quod Miſſam de S. Maria*, Sacerdotem poſſe locare operas ſuas ſpirituales abſque vitio Simoniæ, arg. c. *Cùm ſit, de Simon.* ſecundùm Vincent. Sed hoc latiùs explicabitur infra in gloſſ. 1. *num. 38.*

8 Tertiò nota ibi, *debeat quotidie celebrare.* Statutum, vel pactum quo Sacerdos obligatur ad celebrandum unam Miſſam quotidie, & de uno ſancto, non adeò ſtrictè eſſe intelligendum, ut ſingulis diebus abſque ulla intermiſſione, vel ſemper de illo ſancto celebrare teneatur; ſed hanc interpretationem admittere, ut illam celebret quanto frequentius poterit ſalva honeſtate & devotione, prout ejuſmodi ordinationem, & pactum hic temperat, & moderatur Pontifex in verſ. *Quamſiquidem inſtitutionem*, & notant Abb. & Dec. ambo *in 3. notab.* & pleniùs idem Abb. in *conſ. 99. videtur in 1. dub. lib. 2.* & dixit *ſalva honeſtate*, fortè propter pollutionem nocturnam, ut in c. 1. *in fin.* ibi, *propter talem pollutionem à ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. 6. diſt.* Vel fortè, quia non decet eum celebrare cum vilibus indumentis, vel in Calice æreo, ſecundùm Innocent. *in ver. Honeſtate*, & idem de ſimilibus impedimentis, quæ poterunt contingere, ut per Hoſtien. *n. 9.* & Abb. *n. 4.*

9 Declara notabiliter concluſionem proximè firmatam, ut procedat in eo tantùm caſu, in quo ſpecialiter cautum eſt ut Presbyter celebret unam Miſſam quotidie per ſeipſum, prout hic cautum fuerat, ut patet ex littera ibi, *vel cuiquam præbendæ illius anniverſarium delegare*, & notat gloſſ. *antepenult.* Hoſtien. *numer. 5. in ver. Vel cuiquam.* Card. *in 4. oppoſit.* & Dec. *in 4. notab.* Hujuſmodi enim inſtitutio eſt illicita, ſecundùm Abbat. *in 3. notab.* quia multoties præberet materiam peccandi, cum facile non contingat Sacerdotem quotidie devotum exiſtere ad celebrationem; nam ſatis eſt felix qui poteſt dignè unam Miſſam quotidie celebrare. Unde Auguſtinus talem celebrantem nec laudat, nec vituperat in c. *Sufficit, de conſecr. diſt. 1.* ac proinde talis inſtitutio eam recipit interpretationé, ut non obliget ad celebrandum, niſi quanto frequentius poterit ſalva honeſtate & devotio-
10 ne, ut dictum eſt. Secùs verò ſi ſimpliciter ſtatutum aut conventum ſit, ut Sacerdos celebret quotidiè unam Miſſam, nec ſit adjectum ut celebret per ſeipſum, quia tunc oneri celebrationis Miſſarum poteſt per alium ſatisfacere, ut tenet Lapus *in ſuis allegationibus, videlicet alleg. 34. aliàs 36.* Utrum abſque diſpenſatione *alleg. 116. Philippus numer. 3. verſ. In contrarium arguitur*, & verſ. *Et licet prædicta, & alleg. 117. factum ſuper quo, num. 2.* quem ſæpius & Rota. & S. Congregatio Concilii ſequuta eſt; ut ſcripſi latiſſimè in cap. 1. *ſupra de ætat. & qualit. à num. 60. uſque ad num. 89.* & præſertim *numer. 62.* & conſequenter cùm onus non ſit perſonale, nihil impedit quo minus Miſſa celebrari debeat quotidie abſque ulla intermiſſione. Ceſſat enim ratio honeſtatis, & devotionis celebrantis hic conſiderata, cùm onus adimpleri poſſit per ſubſtitutum arg. c. *Etſi Chriſtus, de jurejur.* cum ſimil. & ita virtualiter hunc textum declarat Abb. in d. *conſ. 99. in 1. dub. num. 4. verſ. Et ex his patet reſponſio lib. 2.*

11 Quartò nota, ibi, *Aſſiduè debeat obſequium ſuum impendere*, hoc verbum *aſſiduè*, non eſſe amarè intelligendum, & abſque ullo temporis intervallo, ſed civiliter, & cum aliquo temperamento, & moderamine, ut hic patet in verſ. *Quamſiquidem inſtitutionem*, concordat, cap. 1. *ſupra de offic. Archipresb.* ibi, *& aſſiduè in Eccleſia ſtare*, id eſt horis congruis, ut ibi per Hoſtien. *n. 3. in ver. Aſſiduè*, & c. *Sacroſancta, 22. diſt.* ibi, *aſſidua effundatur oratio.* Idem dicitur de verbo *continuè*, ut in c. *fin. de frigid. & maleſic.* & de verbo, *indeſinenter*, ut in c. *Si quis vult*, & ibi gloſſ. *ult. 36. diſt.* & ita etiam intelligitur illud, *ſemper orandum eſt*, ut c. *Si laicus, 31. diſt.* nec non illud, *nunquam excidat pſalterium de manibus tuis*, c. *Numquam, de conſecr. diſt. 5.* id eſt horis conſtitutis, ut ibi in gloſſ. 1. facit textus in l. *quod dicimus, ff. de ſolut.* Quod nota pro dictis teſtium deponentium Eccleſiam ſemper percepiſſe decimas ex tali loco, nam intelligendum eſt, *ſemper*, id eſt, tempore competenti, quia de bladis in hyeme decimæ non percipiuntur, ſed in æſtate, ſecundùm Abb. Antiq. *hic n. 1. in ver. aſſiduè.*

Quin

Quintò, nota argumentum quod Præpoſitus, 1 & Capitulum poſſunt ſtatuere ut liceat præbendato de communi conſenſu præbendæ ſuæ renunciare. Nam illa verba, *nonniſi communi tam Præpoſiti, quàm Capituli conſenſu poſſit dimittere*, à contrario ſenſu videntur innuere, ut de communi conſenſu hoc poſſit. Sed quia obſtat cap. *Admonet, de renunciat.* tu diſtingue ex mente Doctorum. Aut ſtatuitur ab illis ut præbendatus poſſit renunciare cum ſolo conſenſu Præpoſiti, & Capituli; & non valet ſtatutum, quia eſt contra jus commune, & in præjudicium Epiſcopi, in cujus manibus debet fieri dimiſſio, ut in d. c. *Admonet.* Nec obſtat ille textus, quia ſtatutum non valuit, niſi vigore confirmationis Apoſtolicæ, & ideo confirmatio fuit petita. Simile in cap. *Cùm acceſſiſſent, ſupra de conſtit.* ſecundùm Hoſtien. *hîc num. 5. verſ. Vel poteſt reſponderi* Joan. Andr. *numer. 1. in fine.* Butr. *numer. 6.* & Cardin. *numer. 3. in 2. oppoſit.* In veteri codice Barcinonen. legitur, *authoritate Epiſcopi communi conſenſu*, ut refert Anton. Auguſtin. *in notis ad primam collectionem Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 13.* Aut ſtatuitur ut præter conſenſum Epiſcopi in renunciatione requiratur etiam conſenſus Præpoſiti, & Capituli; valet ſtatutum etiam ſine confirmatione Apoſtolica, quia non eſt contra, ſed præter jus commune, nec derogat juri Epiſcopi, ut per Butr. *ubi ſupra.*

1 Ultimò nota ibi, *eatenus confirmamus.* Papam in confirmatione poſſe immutare, alterare, & interpretari voluntatem ſtatuentium, teſtantium, & paciſcentium, prout hic notant Innocent. *poſt princ. in ver. aſſiduè.* Hoſtien. *num. 7.* Abbas Antiq. *numer. 1. in ver. Eatenus.* Joan. Andr. *numer. 3.* Butr. *num. 8.* Card. *in 5. oppoſit.* Anchar. *in 6. notabil.* Abb. *num. 5 verſ. Et ex prædictis.* Sed qualiter hoc ſit intelligendum, plenè explicabitur in quæſtione ſequenti *à num. 25.*

1 QUÆRO, an, & quando onera Miſſarum celebrandarum, quæ in aliquibus Eccleſiis ex variis defunctorum relictis, vel ex largitionibus fidelium impoſita ſunt, Sedes Apoſtolica moderari, & ad pauciorum numerum reducere poſſit aut debeat.

15 Hæc quæſtio proponitur de Sede Apoſtolica; quia de jure communi Epiſcopi hanc poteſtatem non habent, ut ſcripſi plenè in c. *Ex parte à n. 20. ſupra de conſtit.* & quod ſpectat ad Concilium Tridentinum, Sacr. Congregatio Cardinalium ejuſdem Concilij interpretum olim conſulta, an facultas tributa Epiſcopo in Diœceſana Synodo, & Generalibus Ordinum in Capitulis generalibus per decretum Concilij *cap. 4. ſeſſ. 25* ſit intelligenda de præteritis oneribus ab antiquo uſque ad Concilium, & primam Congregationem Epiſcopalem, ſeu generalem Capitulorum Ordinum, aut etiam de oneribus in futurum imponendis quoties opus fuerit: Reſpondit *d. cap. 4.* eſſe intelligendum de onere Miſſarum impoſito ante Concilium. Item cenſuit decretum *d. c. 4.* non procedere in obligationibus Miſſarum, quæ impoſitæ ſunt Capellis erectis in titulum, ſive ex prima inſtitutione teſtatorum, ſive ex alia quacumque. Et propterea in decretis *de celebrat. Miſſar.* à S. D. N. Urb. VIII. confirmatis, §. 1. eadem Sacr. Congregatio diſtrictè prohibet, atque interdicit ne Epiſcopi in Diœceſana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Miſſarum celebrandarum, aut poſt idem Concilium impoſita, aut in limine fundationis: Sed pro his omnibus reducendis, aut moderãdis, vel commutandis ad Apoſtolicam ſedem recurratur, quæ re diligenter perſpecta id ſtatuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur, ut *in Bullar. to. 4. pag. 315.* Quinimò etſi legatum ſit ita tenue, ut non ſit qui velit onus illi injunctum ſubire, & ſi recurrendum ſit ad Sedem Apoſtolicã pro moderatione oneris, totum, aut ferè totum inſumendum ſit pro expenſis ad id neceſſariis: nihilominus S. Congregatio cenſuit pro reductione oneris, ut ſupra impoſiti ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apoſtolicam eſſe adeundam, quæ abſque ulla impenſa id ſtatuet, quod magis in Domino è re eſſe judicaverit, *eodem tom. 4 pag. 317.*

Pro ſolutione quæſtionis eſt animadvertendum duplex eſſe genus harum largitionum: nã aliquæ ſemel offeruntur, ut cum dantur centum aurei, ut ex eorum annuo reditu Miſſæ quinquaginta quotannis celebrentur. Aliquæ verò dietim dantur, & appellantur manuales, ut cùm offeruntur duo julii pro duabus miſſis. Præterea ex oblationibus primi generis, quæ ſemel fiunt, aut quærimus de jam factis, aut de faciendis. Rurſus jam factæ aut proveniunt à defunctis, aut ab his, qui adhuc vivunt. Singulas igitur conſiderando,

16 Dubitatur primò, an Summus Pontifex poſſit prædictas reductiones, ſeu moderationes facere pro ſimilibus largitionibus factis ab iis, qui jam mortui ſunt, & cùm hæ ad pias jam defunctorum voluntates reducãtur, non videtur ambigendum quin id Pontifici ex cauſa liceat, ut ſatis patet ex *d. c. 4. ſeſſ. 25.* & de hoc diſputare dicit eſſe ſacrilegium Gemin *conſ. 63. Dubia ſuprascripta in princ.*

17 Dubitatur ſecundò, quid de illis largitionibus, quarum largitores adhuc vivunt, & tunc cùm verſemur quidem in materia pia, ſed extra defunctorum voluntates, aliquibus non videtur ita clarum Pontificem poſſe largitoribus non conſentientib⁹

18 dictas obligationes moderari. Nam prima fronte cum laici, qui non ſunt de temporali juriſdictione Eccleſiæ non teneantur poteſtati Eccleſiaſticæ in non concernentibus animã obedire, c. *Novit, de judic.* Innoc. in c. *Inquiſitioni, propè finem, verſ. Item ſi præcipiat laico, de ſentent. excomm.* Abb. in *ſua q. 1. incip. Epiſcopus, col. 2. circa med.* Felin. in c. *Accepimus,*

19 *n. 2. de fide inſtrum.* Nec Papa ſuper actiones laicorum habeat poteſtatem, niſi prout diriguntur ad beatè vivendum, c. *Per venerabilem*, & ibi gloſſ *in ver. Habeat poteſtatem. Qui filii ſint legitim.* Victor *de poteſtate Eccleſiaſtica*, in illa quæſtione. Utrum poteſtas ſpiritualis ſit ſupra temporalem, per totum, nec ſit peccatum laico ſi nolit bona ſua Eccleſiæ aliter dare, quàm ſuper prædictis ſibi benè viſis conditionibus, l. *In traditionibus, ff. de pact.* fortè non videtur ſubeſſe fundamentum quo Pontifex id in invitos poſſit, contra reg. cap. *Id quod noſtrum, de reg. jur. lib. 6.* & in l. *In re mandata, C.*

20 *Mand.* cap. *Super his, de Sepultur.* Poſſet quidem Papa mandare, ut hæ oblationes cum hoc onere non reciperentur, ſeu etiam ut adjecta onera minuerentur: ſed tamen res ob id receptæ, niſi rationabilis cauſa excuſaret, fortè reſtituendæ eſſent, arg. ejus, quod idem Concilium diſpoſuit in diſſolutione jurispatronatus *ſeſſ. 25. c. 9. in fine*, ibi, *reſtituto patronis eo, quod ab eis idcirco datum eſt*, & hic notat Butr. *numer. 12. verſ. Etſi non adimplea-*

tur, & tenendo hanc opinionem non obſtat hæc Decretalis, ubi Papa modificavit illam erectionem præbendæ cum certis oneribus adjunctis. Quoniam hic ſolùm moderatus eſt, quoad qualitates non laudabiles. Præterea hic nihil minuit, ſed ſolùm declaravit illud verbum, *perpetuò*, quomodo intelligatur, & continua etiam reſidentia quomodo eſſet intelligenda: ſed non inde ſequitur, ut eidem ſimilis competat authoritas in recipientibus
21 temporalia, ut ibi not. Abb. *num.* 5. Similiter non obſtat Concilium *d.c.*4.*ſeſſ.* 25. quia Princeps habet quidem poteſtatem immutandi voluntates defunctorum, præſertim juſta ex cauſa, l. 1. & l. *Legatam, ff. de adminiſtr. rer. ad Civit. pertinen.* & quo ad pia idem poteſt Papa, c. *Quia contingit, de relig. domib.* in Clemen. Sed inde non videtur inferri ad diſpoſitiones inter vivos, in quibus Princeps non tam amplam habet facultatem, Bart. in l. *Servientes, in fin. ff. de ſervitut.*

22 Cæterum his non obſtantibus contraria opinio eſt verior, pro qua primò adducitur textus in dicta Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* ubi præcipitur ut impleantur onera hoſpitalibus incumbentia ex erogationibus, & largitionibus fidelium, nec diſtinguitur an hujuſmodi largitiones factæ fuerint per diſpoſitionem inter vivos, an in ultima voluntate, & gloſ. *in ver. Largitione*, exponit verbum illud, *in vita, & morte*, & tamen textus dum diſponit, ut ea quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium converti, expreſsè interſerit præſervationem illam ſalva Sedis Apoſtolicæ authoritate. Ergo ex eo textu conſtat apertè Sedem Apoſtolicam habere poteſtatem immutandi uſum piarum largitionum, & ſic moderandi onera Eccleſiis, vel piis locis incumbentia, etiam ex largitionibus viventium, & propterea gloſſ. *ibi in ver. Sedis Apoſtolicæ.* Nota, inquit, per hanc litteram ſolum Papam alterare poſſe uſum illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta, cap. *Quod translationem, de offic. Leg.* Pondera illud verbum gloſſæ, *donata ſunt*, quod propriè importat donationem inter vivos, l 1. *ff. de donat.* & eodem verbo utitur ibi Abb. *nu-*
23 *mer.* 3. *verſ. Solus Papa* Ratio eſt, quia res, quæ à laicis donantur Eccleſiis, vel locis piis adjecto onere celebrationis Miſſarum, deſinunt eſſe laicales, & tranſeunt in dominium, & proprietatem Eccleſiæ, cap *Conqueſtus*, & ibi gl. *fin. de foro competen.* Anchar, *hic numer.* 5. *verſ. Salvando tamen dicta Doctorum*, & Eccleſiæ collatum dicitur conſecratum Deo, & Sanctis ejus, cap. *Injuſtum, de rer. permutat.* ac proinde ſubſunt omnimodæ diſpoſitio-
24 ni Summi Pontificis, qui ut in propoſito dicit Laudun. in d. Clem. *Quia contingit*, & poſt eum Cardin *ibi num.*4. eſt gubernator in ſolidum univerſalis Eccleſiæ, cujus caput eſt Eccleſia Romana; & ideò ejus eſt tanquam capitis ad membra ſingula alimenta transfundere, cap. *Cuncta*, & cap. *Per principalem*, 8. *quæſt.* 3. Clem. *Frequens*, §. *Prate-*
25 *rea, de exceſſ. Prælator.* Deinde pro hac ſententia eſt textus apertus hic non cavillando litteram. Nam Papa immutavit pactum, ut conditionem illam in tribus ſecundùm Innocen. *poſt princ. in verb. Aſſiduè*, Abb. Antiq. *numer.* 1. *in ver. Eatenus*, Hoſtien. *nu.*7. Joan. Andr. *num.* 3. Butr. *num.* 8. Cardin. *in* 5. *oppoſit.* Anchar. *in* 6. *not. & in* 3 *oppoſ.* & Abb. *num.* 5. Quia ubi erat conventum de celebrando Miſſam de S. Maria, & quotidie immutatur, primò ut Sacerdos non arctetur ad celebrandum quotidie, ſed ſecundùm qualitatem ſuæ devotionis. Secundò, ut non arctetur ſemper ad dicendam Miſſam de Sancta Maria, ſed poſſit ſolemniter aliàs celebrare ſecundum devotionem & honeſtatem. Tertiò, quod conventum fuit ut non poſſit præbendatus dimittere Eccleſiam, & tranſire ad aliam; modificatur ut non habeat locum, ſubſiſtente legitima cauſa, & in hoc ſecundùm Hoſtien. confirmatio Apoſtolica limitat, ſeu immutat pactum. Ex quibus patet in hac Decretali propriè agi de immutatione, ſeu modificatione conventionis inter vivos, non autem de interpretatione, niſi quatenus interpretatio ſumitur pro correctione, ſeu modificatione, juxta text. in l. 1. §. *Qui operas*, juncta gloſſ. *in ver. Interpretatione. ff. ad Tertull.* Abb. in cap. *Super quæ-*
26 *ſtionum, numer.* 8. *de offic. deleg.* Paul. de Caſtro *conſ.* 340. *Præmiſſis allegationibus in princ. lib.* 1. Et quamvis Innocentius, ubi ſuprà, dicat ſe non credere quod ſi aliquid eſſet in pactis à Jure tolerabile, liceret illud à confirmatore commutari: immediatè tamen ſubjicit aliam opinionem, quod ſi pacta reſpiciant tantum religionem, ſicut eſt cantare Miſſam de S. Maria, liceat Superioribus ea immutare, etiamſi ſint licita; ſecus, ſi reſpicerent temporale commodum, & hæc ſecunda opinio placet ibi Hoſtien. cum quo tranſit Joann. Andr. & reliqui ſuprà citati. Unde Anton. de Butr. *numer.*9. Oppono, inquit, Partes convenerunt, & tamen Papa pacta iſtarum partium aliter moderatur, quod facere non debuit, quia contractus legem accipiunt ex conventione, ut l. 1. §. *Si conveniat, ff. de poſ.* & ex eis oritur obligatio naturalis, *ff. de pact.* l. 1. *Solutio.* Aut pacta reſpiciunt religionem, & tunc poſſunt immutari per Papam ut hic, etiamſi ſint licita. Aut reſpiciunt temporale commodum, & non eſt licitum Papæ ipſa commutare, poſtquàm inita ſunt authorizante Judice Eccleſiaſtico, & in hoc ſecundo caſu *num.* 12. dicit habere locum regulam l. *In re mandatu, C. Mandati*, non autem in ſpiritualibus. Quod etiam dixit Cardin. in dicta Clem. *quia contingit, in* 2. *op-*
27 *poſ. numer.* 9. *de relig. domib.* Ratio eſt ſecundùm Joann. Andr. & Butr. *locis citatis*, quia pactum inferioris non poteſt præjudicare ſuo ſuperiori, nec inferior ſuperioris ſui jus revocare poteſt cap.
28 *Cùm acceſſiſſent de Conſtit.* & in hujuſmodi pactis, ſicut & in juramento ſemper intelligitur excepta authoritas Papæ, cap. *Venientes*, & ibi gloſſ. *in ver. Superioris, de Iurejur.* gloſſ. in cap. *Conſtitutus, in ver. Iuramento*, & ibi etiam Felin. *numer.*9. *de reſcript.* gloſſ. *ſecunda* in cap. *Ex parte, de Cleric. non reſid.* Feder. de Sen. *conſ.* 191. *numer.*4. Bald. *conſ.*29. *num.*2. *in fine lib.* 1. & per hæc patet etiam reſponſio ad objecta.

29 Dubitatur tertiò, numquid reduci poſſint onera futura Miſſarum celebrandarum, & non video qua ratione id fieri poſſit abſque eo quod Chriſti fideles fraudentur, ſeu rebus ſuis ſpolientur cum mendacio, ac violatione fidei, & obligationis na-
30 turalis. Nam ſtatim atque Eccleſia recipit rem ſibi cum tali onere oblatam, facto ipſo, quo magis quam verbis loquimur, l. *Si tamen*, §. 1. *ff. de ædil. edict.* cap. *Dilecti*, il 2. *de appellat.* promittit dicta onera adimplere; unde obligatio naturalis deducitur, l. 1. *ff. de pact.* quæ ſuper omnia ſervanda eſt, ut ibi, & l. *juris gentium*, §. *Ait Prator, ff. eod.* cap. 1. *eod. tit.* cap. *Puellæ*, 20. *quæſt.* 1. c. *Innocens*, 22. *quæſt.* 1. &c.

3 &c. *Eleutherius*, 18. *q.* 2. Omne enim pactum quantumcunque ſimplex poteſt appellari fides, c. 1. *de*
3 *Sponſ. duor.* & quamvis nuda pactio obligationem non pariat, parit tamen exceptionem, quia recedens à pacto mortaliter peccat, ut dicit gloſſ. 1. in
3 d. c. 1. *de pact.* Nam inter pactum nudum, & veſtitum nec Deus, nec bona conſcientia diſtinguit, ut ibi ait Bald. *num.* 5. ſubdens de Jure Canonico omne pactum æquum cujuſcumque ſit generis, & formæ appellari veſtitum veſtimento Canonis,
3 ſeu veſtimento roboris Canonicæ Sanctionis. Accedit quod ſi Eccleſia accipit oblata hac intentione ut onera adimpleat, utique aliàs nec rem ſub hoc onere oblatam facere videtur ſuam, ad exemplum eorum qui beneficia Eccleſiaſtica obtinent, & diurnum officium non recitant, ſecundùm opinionem Calder. *in c.* 1. *de celebr. Miſſarum.* Quomodo ergo poteſt eamdem retinere? arg. c. *Si res alie-*
3 *na*, 14. *quæſt.* 6. Item ubicunque aliquid datur ob cauſam, illa non ſequuta, poteſt repeti, l. 1. *& quaſi per tot. ff. de condict. cauſ. dat.* l. *In ſumma*, §. *Quod ob rem, ff. de condit. indeb.* & l. 1. *ff. de condict. ob turp. cau.*
3 Quæ omnia nituntur naturali ratione; & ideo humanis legibus non videntur ſubeſſe, Clem. *Paſtoralis*, cum ibi notat, *de re judic.* §. *Sed naturalia, Inſtit. de Iur. natur.*

3 Neque obſtat quod Leo X. informatus quod in quibuſdam regionibus pro celebratione unius Miſſæ certa pecuniæ quantitas dari conſuevit in eleemoſynam fratribus Minoribus adeò tenuis, ut dicti fratres tot Miſſas, quot ſunt largientes pro ſingulis celebrare non valeant, declaraverit, & conceſſerit prædictis fratribus ut celebrando unã Miſſam dumtaxat, ſi eleemoſyna æquivalens uni Julio, id eſt, decimæ parti ducati non elargiretur, commemorationem in genere faciendo, in hoc conſcientiarum puritati prædictorũ fratrum ſatiſfactum eſſet. Etenim, ut inquit Collector privileg. Mendican. *in ver. Miſſa* 3. *n.* 14. (Cavendum eſt omninò ne quis utatur hujuſmodi conceſſione, quia revera nullius eſt valoris, prout multi celebres Theologi & Juriſperiti ſuper hoc conſulti reſponderent, & conſtat eam fuiſſe ſubreptitiè obtentam. Unde frater Joannes Clapion dum inſtitutus eſſet Procurator Curiæ Romanæ, promiſit procurare revocationem, ſeu potius declarationem nullitatis hujus conceſſionis, & credendum eſt obtinuiſſe, licèt ad manus noſtras non pervenerit.) Hæc ille, quem totidem verbis refert Rodriq. *de Regular. tomo primo q.* 43. *art.* 17. ubi etiam allegat Mellin. additque eam conceſſionem per contrarium uſum fuiſſe abolitam. Noviſſimè in præalleg. *de celebr. Miſſar. in* §. *Id verò*, revocantur privilegia, & indulta omnia quibuſvis perſonis, Eccleſiis, ac locis piis tam ſæcularibus, quàm regularibus cujuſcumq; Ordinis, Congregationis, & Inſtituti quamcumque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur ut certarum Miſſarum, vel Anniverſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu orationibus plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiẽdis ſatisfiat, & verba illa, *in futurum ſuſcipiendis*, ſunt intelligenda de oneribus ſuſcipiendis poſt privilegium, ut S. Congregatio declaravit, habetur declaratio in *Bullar. tom.* 4. *pag.* 317.

38 In gloſſ. prima Quæro, an Sacerdos, qui tenetur ad ſolam Miſſæ celebrationem, non autem ad illius applicationem, poſſit pro applicatione eleemoſynam accipere.

39 Videtur reſpondendum poſſe: nam communis Theologorum ſententia eſt poſt D. Thomam in 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 3. nec non Canoniſtarum hic poſt Vincen. & gloſſ. præalleg. Sacerdotem pro Miſſæ celebratione juſtè poſſe eleemoſynam accipere, non quidem ratione rei, & tanquam pretium commenſuratum fructui Sacramenti, quem applicat; hoc enim tanquam ſimoniacum damnatur à Concilio Toletano 11. *cap.* 8. ut in c. *Quidquid* 1. *q.* 1. ſed tanquam ſuſtentationis ſtipendium ut inquit D. Thomas *ubi ſupra in reſponſione ad ſecundum*, & ibi Cajetan. *in* 1. *dub.* ſeu ratione ipſius Sacerdotis, qui ſecundùm Vincent. gloſſ. & Anton. de Butr. *hic num.* 12. potius videtur locare operas ſuas, quam vendere divina, arg. c. *Relatum*, 10. *quæſt.* 3. *fin.* 1. *quæſt.* 2. & c. *Cùm ſit, de Simon.* de quo tamen plenè diſſerit Cajetan. *ubi ſupra in* 2. *dub.* quive ut ſacrificium offerat, debet ali ex juſtitia, & vivere de altari: nam, *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?* 1. ad Corinth. 9. c. *Ex his*, 12. *quæſt.* 2. & cap. *Cùm ex officii, de præſcript. dignus eſt enim operarius mercede ſua.* 1. ad Timoth. 5. cap. *Quicumque*, 12 *quæſt.* 2. & denario fraudari non debent in vinea Domini operantes, cap. *fin. de magiſtr.* ne qui ad onus eligitur, repelli debeat à mercede, cap. *Cùm ſecundùm, infra eod.* cap. *Charitatem*, 12 *quæſt.* 2. ibi, juſtum namque eſt, ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium, & cap. *Eccleſiaſticis, ead. cau. & quæſt.* ubi legitur: Eccleſiaſticis utilitatibus deſudantes Eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere. Atque hanc ſententiam clarè approbavit Concilium Tridentinum dum in *cap.* 4. *ſeſſ.* 25. fecit Epiſcopis, & Generalibus facultatem reducendi onera Miſſarum, quia eleemoſynæ pro illis celebrandis ſæpè erant tenues, ut non facilè invenirentur qui vellent huic ſe oneri ſubjicere. Nam ſi pecuniæ pro Miſſis celebrandis acceptæ fuiſſent à Sacerdotibus per ſimoniam conventionalem, non fuiſſet agendum de moderatione onerum, ſed de illarum reſtitutione, cap. *De hoc, De Simon.* ibi, *Si qua receperint, ſine diminutione reſtituant, cum ea ſine gravi ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint.* Silveſt. *in ver. Simonia, numer.* 20. quidquid ſit in ſimonia mentali per cap. *Mandato*, &
40 ibi Doctores, *eod. tit.* Quare jure optimo in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. damnantur quadraginta quinque errores Joannis Wicleff, quorum vigeſimus quintus talis erat, videlicet: Omnes ſunt ſimoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis eis in temporalibus ſubvenientibus, ut habetur *tomo* 3. *Concil. pag.* 859. *col.* 2. Poteſt autem accipi hujuſmodi
41 eleemoſyna etiamſi Sacerdos aliunde habeat ſuſtentationem, imò etiamſi reditibus Eccleſiaſticis abundet, gloſſ. & Doctores in cap. *Clericus*, 1. *quæſt.* 2. & docet D. Thomas *quodl.* 6. *art.* 10. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *num.* 102. & Suar. *in* 3. *part. tom.* 3. *diſp.* 86. *ſect.* 3. *concl.* 1. *&* 2. Unde cùm in d. c.
42 *Clerici* 1. *quæſt.* 2. decernatur ut Clerici omnes, qui Eccleſiæ fideliter vigilant, & deſerviunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita ſecundum ſervitii ſui meritum per ordinationem Canonum à Sacerdotibus conſequantur. Abb. *in ſua quæſt.* 4. quæ incipit, *Titius Clericus in* 4. *dub.* *ſub numer.* 12. *uſque in fin.* obſervat ponderandum eſſe illud verbum, *omnes*, quod includit tam pauperes, quàm divites, aliàs ad quid dixiſſet omnes? Item ponderanda eſſe il-

la verba, *ſtipendia ſanctis laboribus debita*, quæ innuunt danda eſſe ſtipendia Sacerdotibus, non propter indigentiam, ſed propter labores, quos ſuſtinent. Quæ quidem ratio verificatur tam in divitibus, quàm in pauperibus. Item ponderandum quod dicitur *ſecundùm ſervitii ſui meritum*, non autem ſecundùm indigentiæ qualitatem.

Non obſtat textus in c. *Sacerdos*, 1. *q*. 2. ubi deciditur Clericos pauperes ſive ex nativitate, ſive ex propria voluntate juſtè vivere de bonis Eccleſiaſticis, quia ad ea accipienda non eos cupiditas ducit, ſed vivendi neceſſitas cogit, & mox notabiliter ſubnectitur: De talibus videtur dicere Apoſtolus, 1. ad Cor. 9. *Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edunt, & qui in altario ſerviunt, cum altario participant*. Ex quo textu videtur colligi ut Clerici divites, quos non neceſſitas, ſed cupiditas ducit, non poſſint vivere de altario, quamvis eidem inſerviant, cùm de talibus non intelligatur Apoſtoli authoritas, ſed de Sacerdotibus pauperibus, prout ad hoc illum textum ponderat Abb. *in d. q. 4. in 4. dubio ſub n.* 12. Nam ut idem reſpondet, ille textus, atque alii, qui in contrarium afferuntur, nempe c. *Clericos*, c. *Si quis*, & c. *Paſtor*, 1. *q*. 2. & c. *Quoniam*, 16. *q*. 1. c. *Illi*, & c. *fin*. 12. *q*. 1. procedunt ſecundum ſtatum primitivæ Eccleſiæ, quando exiles erant reditus, & diſtribuebantur ex facultatibus Eccleſiæ prout cuique opus erat, juxtà c. 2. & c. *Tua, ead. cau. & quæſt.* Quæ ſolutio fuit originaliter Hugonis, & Archidiaconi in d. c. *Clericos, in princ.* ubi etiam Præpoſ. & latius idem Præpoſ. *in Summa*, 44. *diſt*. Abb *in ſua quæſt*. 3. *incip. Sempronius Clericus*, Felin. in c. *Poſtulaſti, n. 6. de reſcr.* Covarr. in c. 1. *nu. 2. de teſtam.* & eſt ex mente S. Thomæ *in 4. diſtinct. 38. art. 2. q. 2. ad 3.* qua de re nos latiſſimè diximus in c. *Si quis ſanè, ſupra de pecul. Cler. in quæſt.* An, & quando Epiſcopi, & Clerici teneantur præcepto charitatis, vel juſtitiæ reditus beneficiorum ſuorum pauperibus erogare, *à nu. 9. uſque ad num.* 17. Atque hoc ſuppoſito, ſequitur, ut Sacerdos, qui habet ſtipendium pro ſola Miſſæ celebratione, adhuc tamen poſſit accipere aliud ſtipendium pro illius applicatione, quia ſcilicet ratione applicationis ſufficientem ſuſtentationem non habet, licèt eam habeat aliundè. Et

43 quamvis nemo poſſit habere duplicem titulum ſuſtentationis, ut tradit Vaſq. *in 3. part. diſp.* 234. *cap*. 4. hoc tamen non habet locum ubi ſuſtentatio recipitur pro rebus diverſis, cujuſmodi ſunt celebratio, & applicatio Sacrificii. Atque ita hanc ſententiam ſequitur Suar. *in 3. part. tomo 3. diſp. 86. ſect*. 3.

44 Verum tutius fortè eſſet abſtinere ab hujus dubii declaratione, quia hoc raro accidit. Nam qui dant eleemoſynam pro Miſſa, licèt aliud non exprimant, communiter intendunt ut ſacrificium ſibi applicetur, idemque intendunt beneficiorum fundatores, cùm hoc ſit eis utilius, arg. l. 5. *ff. de teſtam. milit.* & obſervat Scot. *quodl.* 20. §. *De ſecundo, verſ. Poteſt ergo dici*, & poſt eum Silveſt. *in ver. Miſſa. primo, num.* 11. & Abb. *conſil.* 99. *videtur primò, col. 4. in 3. dubio, verſ. Præterea, lib.* 2. Itaque hic caſus ſolum ferè poſſet verificari ubi benefactores exprimerent ſe nolle Sacerdotem obligare niſi ad ſolam Miſſæ celebrationem, non autem ad illius applicationem, quod fortè vix unquam continget. Deindè abſtinendum eſſet à declaratione, quia Sacerdotes poſſent illa abuti, & eludere Decretum S. Congregationis accipiendo plures eleemoſynas ſub prætextu quod non teneantur ad applicationem Sacrificii. Difficile tamen erit non reſpondere poſtulantibus, cùm hoc dubium intrinſecè pendeat ab intellectu decretorum de celebratione Miſſarum, quorum quidem decretorum declaratio, ſeu interpretatio eſt omnibus aliis interdicta, ut habetur in §. *Porrò, in fine*.

Poſſet fortè reſponderi Sacerdotem ex decretis hujuſmodi non prohiberi accipere eleemoſynam pro applicatione ſacrificii, ſi expreſsè appareat eum non teneri niſi ad ſolam Miſſæ celebrationem, non autem ad illius applicationem. Verum an prohibeatur aliundè, quam ex ipſis decretis, non pertinere ad S. Congregationem id declarare.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Ad hæc.

SUMMARIUM.

1 *Dignitates plures, vel perſonatus in una, vel diverſis Eccleſiis quis habere non poteſt.*

2 *Dignitatum, ac perſonatuum pluralitas eſt omni rationi contraria.*

3 *Eccleſias plures obtinens videtur ſpiritualis adulter.*

4 *Beneficiorum pluralitas æquè prohibita eſt in una Eccleſiâ, atque in diverſis.*

5 *Dignitates, & officia requirunt reſidentiam continuam.*

6 *Dignitas, perſonatus, & officium quid ſint, & an inter ſe differant, & nn. ſeqq. uſq. in fin.*

7 *Dignitas, perſonatus, & officium quandoque accipiuntur ut ſynonyma, & n. 9. & 12.*

8 *Quandoque ut diverſa, & n. 14. & 15.*

9 *Dignitas largè comprehendit etiam perſonatum, vel cuſtodiam, ſeu officium, aut inferius miniſterium.*

10 *Dignitatis appellatione an veniant Epiſcopatus, & majores dignitates, & n. 17.*

11 *Perſonatus quandoque includit majora, & minora beneficia.*

12 *Inter Dignitatem perſonatum, & officium jura non conſtituunt ſpecificam differentiam; & nominum diverſitas introducta eſt ex diverſis conſuetudinibus Eccleſiarum, & nn. ſeqq.*

Contrarium, n. 14.

13 *Nominum diverſitas non ſemper arguit diverſitatem in ſubſtantia.*

15 *Perſonæ Eccleſiarum in Anglia dicuntur qui præſunt Eccleſiis, qui alibi dicuntur Curati.*

16 *Dignitas ſe habet ad perſonatum, & officium tanquam genus ad ſpecies.*

Contrarium, num. 18.

17 *Dignitas ſumitur largè & ſtrictè ſecundum ſubjectam materiam, vel intentionem proferentis.*

18 *Generis poſitio neceſſariò ſequitur ad poſitionem ſpeciei.*

19 *Dignitatem habens dicitur etiam habere perſonatum. Sed non è contrà.*

20 *Dignitatis diffinitio, quæ.*

21 *Adminiſtrationis appellatione continentur omnia Eccleſiaſtica officia.*

22 *Dignitatis ventoſæ nullus alius eſt effectus, quàm ut invidiam generet, & ſcandalum ſeminet inter fratres.*

Digni

23 *Dignitas Eccleſiaſtica non conſtituitur niſi ſit perpetua.*

24 *Suffraganeatus non eſt titulus perpetuus, nec per illius acceptationem Parochialis intelligitur vacare.*

25 *Vicariatum Epiſcopi acceptans, an perdat dignitatem, vel beneficium Curatum.*

26 *Vicarius Epiſcopi dignitatem habet ratione præeminentiæ provenientis ex juriſdictione, & Tribunali Epiſcopi, & n. 28.*

27 *Iudex dicitur habere dignitatem.*

29 *Vicarius tam abſente, quàm præſente Epiſcopo præcedit Canonicos, dignitates, & Capitulum etiam in actibus indifferentibus.*

30 *Dignitas Eccleſiaſtica ſatis eſt ut habeat adminiſtrationem rerum temporalium, ad Eccleſiam pertinentium.*

31 *Dignitas eſt excellentior gradus.*

32 *Dignitas quæ ſit major in Eccleſia, ex quibus deprehendatur, Remiſſivè.*

33 *Dignitatis præeminentia, ex quatuor cauſis conſtituitur, & nn. ſeqq.*

34 *Dignitas Eccleſiaſtica cognoſcitur ex eo, quòd quis habeat adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum cum juriſdictione, & nn. ſeqq.*

35 *Dignitas, adminiſtratio, & juriſdictio ſunt annexa, & quaſi inſeparabilia.*

36 *Syndici, Procuratores, Sacriſtæ, & alij Miniſtri, qui ſine ulla juriſdictione officium aliquod habent, non dicuntur in dignitate conſtituti, etiamſi ſint perpetui, & n. 54.*

37 *Prior Eccleſiæ Collegiatæ, vel Conventualis dicitur habere dignitatem.*

38 *Abbatiſſa an habeat dignitatem.*

39 *Theſauraria an ſit dignitas. Remiſſivè.*

40 *Camerarius Papæ cùm adminiſtrationem habeat cum juriſdictione, dici poteſt habere dignitatem.*

41 *Dignitas propriè dicitur cum in illius inſtitutione cautum eſt, ut ſit dignitas.*

42 *Dignitas cenſetur quæ ex conſuetudine Eccleſiæ reputatur dignitas, licèt de jure non ſit talis.*

43 *Conſuetudine introduci poteſt ut officium in Eccleſia, quod nullam habet prærogativam juriſdictionis ſit dignitas.*

44 *Dignitates non tantùm adminiſtrationem habentes cum juriſdictione, ſed etiam quæ ſolùm ex conſuetudine Eccleſiæ pro dignitatibus habentur, præſervatæ ſunt à Conc. Trid. in* c. *6.* ſeſſ. 25.

45 *Dignitatem habere non dicitur exercens miniſterium ſpectans ad dignitatem, ſi in loco non reputetur dignitas.*

46 *Conſuetudo poteſt efficere ut dignitas perdat primævam naturam, & tranſeat in naturam beneficij ſimplicis.*

47 *Dignitas an conſtituatur ex eo, quod vocetur aliquo nomine dignitatis in jure expreſſæ, & n. ſeq.*

48 *Conſuetudo, & communis reputatio non ſolum defert, ſed etiam adimit dignitatem.*

49 *Dignitas cognoſcitur quando habet nomen dignitatis, & prælationis, & prærogativam in choro, & in Capitulo, licèt non habeat rerum adminiſtrationem, vel juriſdictionem, ut Archidiaconus Parmenſis.*

50 *Perſonatus quid ſit.*

51 *Non habet præeminentiam in gradu, ſed ſimplicem prærogativam in Choro, & in Capitulo, & ſimilibus.*

52 *Et tenet medium gradum inter dignitatem, & Canonicos.*

53 *Officium quid ſit.*

54 *Caſtaldi, Syndici, Procuratores, Vicedomini, & alii habentes onus officio annexum, ut Præpoſiti Eccleſiæ Carnoten. dicuntur habere officium.*

1 AD HÆC. Plures dignitates, vel perſonatus in una, vel diverſis Eccleſiis quis habere non poteſt. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. & omnes. Et ſunt duæ partes, In prima ponit dictum. In ſecunda rationem ſubdit, ibi, *Cum ſingula.*

2 Nota primò, pluralitatem dignitatum, ac perſonatuum eſſe omni ratione contrariam, ut in littera: adverſatur enim rationi naturali juris humani primævi, quod exigit ut unus unicam tantùm habeat conjugem carnalem, c. *Gaudemus, infrà de divortiis,* Ergo & ſpirituale, c. *Sicut,* 21. *qu.* 2.

3 Atque ita plures habens Eccleſias videtur ſpiritualis adulter, c. *Sicut vir,* 7. *q.* 1. Similiter adverſatur rationi juris Canonici, ex cujus diſpoſitione ſingula officia ſingulos miniſtros requirunt, ut hic, & in c. *Singula,* 89 *diſt* & in c. *Cùm ſingula, infr. eod. lib. 6.* Rurſus adverſatur rationi juris civilis, quo cavetur ut unus conſcribi non poſſit in duabus militiis, l. 1. §. *In poſterum,* l. *Qui milit. non poſſ. lib.* 12. nec in duabus Societatibus, l. 1. §. *fin. ff. de colleg.* illic gloſ. *ult.* in c. *Præterea, infra eod.* nec plures habere honores, l. *Libertus,* §. *Præſcriptio, ff. ad municipal.* nec ſimul eſſe aſſeſſor, & advocatus, ut l. *Nemo, ff. de off. aſſeſſor,* & plenius notatur in d. cap. *Singula,* 89. *diſt.* Demum hæc pluralitas adverſatur etiam rationi congruæ locutionis: nam ſi Petrus habeat duos Canonicatus, cogimur dicere Petrus Canonici venit, quod eſt contra rationem recti ſermonis, l. *Plautius ff. de aur. & argent. legat.* Ita Hoſt. Jo. Andr. Cardin. Anchar & Abb. omnes *n.* 1. Butr. *n.* 2. & Imol. *n.* 3. plenè. Rebuff. *in prax. tit. de diſpenſat. ad plura beneficia à n.* 2. *uſq. ad n.* 21.

4 Secundò nota, ibi, *in una, vel diverſis Eccleſiis*, beneficiorum pluralitatem æquè prohibitam eſſe in una Eccleſia, atque in diverſis: non obſtat text. in l. *antepenult. ff. de oper. libert.* ubi libertus ſervit duobus dominis in ead. domo. Quoniam illud procedit quoad officia diverſa, nec ſe invicem impedientia, ut per Hoſt. *n.* 1. *in ver. Unus Clericus,* Butr. *n.* 5. Card. *n.* 3. Anchar. *n.* 2. & Imol. *n.* 5. magis tamen abhorrent jura ut quis ſit pluralis in una Eccleſia, ut notat gloſſ. *ult.* in Clem. *fin. de Preben.* dixi in c. *Litteras à n.* 6. *infrà de conceſſion. Preben.*

Tertiò nota, ibi, *dignitates, vel perſonatus.* Aliud eſſe dignitatem, aliud perſonatum, ponderando particulam disjunctivam, *vel,* l. *Hæc verba, ff. de verbor. ſignif.* c. *Inter cæteras, ſuprà de reſcript.* Imol. *hic n.* 9. ſed de hoc latius dicam infrà in prima quæſtione.

5 Ultimò nota ibi, *aſſiduitatem exigunt perſonarum,* dignitates, & officia Eccleſiaſtica requirere continuam reſidentiam in Eccleſiis, prout verbum *aſſiduitatem* exponit Jo. Andr. *in fin.* Butr. *in* 2. *notab,* Imol. *n.* 2. & Abb. *n.* 3. Hodie hoc eſt expeditum in decreto Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *c* 12. circà quod vide quod ſcripſi in c. *Licet infra eod.* & in c. *Quia nonnulli, in ſecunda quæſt. ſuprà de Clericis non reſident.*

6 QUÆRO, quid ſit dignitas, quid perſonatus, & quid officium; & an inter hæc ſit differentia.

Quæſtio eſt difficilis, tum ob varias iſtorum nominum acceptiones; quæ paſſim habentur in jure; tum ob diverſas opiniones interpretum

7 in cap. *De multa*, *infra eodem*, *& in* cap. 1. *de conſuetudine*, *lib. 6.* & paſſim alibi. Nam jura interdum accipiunt dignitatem, perſonatum, & officium tanquam ſynonyma, ut eſt text. expreſſus in cap. *Cùm acceſſiſſent, ſuprà de conſt.* ubi Primiceriatus Eccleſiæ Tullen. primò appellatur perſonatus, ſecundò dignitas, tertiò officium, in cap. *Ad aures, de reſcript.* ubi Decani, Archidiaconi, Præcentores, & alii, dicit textus, ſupprimunt nomen dignitatis ſuæ, tanquam ſi non habeant aliquem perſonatum, & in c. *Dudum, il 2. §. Licet autem, verſ. Sed cum in jure, de elect:* ubi de Archidiacono juriſdictionem habente dicitur negari non poſſe quin ſit perſonatus, ad idem c. *Cum olim, de conſuetud.* c. *Cùm in cunctis, §. Inferiora, de elect:* & c. *Cùm ad noſtram, de inſtitut.* Hinc Hoſt. *in Summa hujus tituli*, §. 2. dicit, dignitatem eſſe præeminentiam in gradu, quæ alio nomine dicitur perſona-
8 tus, allegat d. c. *Cùm ad noſtram.* Multoties verò dignitas, perſonatus, & officium accipiuntur in jure tanquam diverſa. ut patet in hoc cap. in c. *De multa, infra eod.* in c. *In Geneſi, ſuprà de elect. & lib. 6.* c. *Statutum, de reſcript* c. 1. *de conſuet.* c. 1. §. *Hoc autem de elect:* c. *Eum qui de eo, qui mitt. in poſſeſſ.* c. *Quia ſæpè, de Præben.* cum ſimil. Et ita negari non poteſt quin ſint diverſa, ut inquit Joan: Andr. in prædicta Decretali *De multa, num.* 13. & in d. cap. *Cùm acceſſiſſent, n.* 7. ubi dicit falſam eſſe opinionem dicentium dignitatem, perſonatum, & officium eſſe ſynonyma: & ſequuntur ibi Butr. *nu.* 4. Imol: *n.* 1. & Abb. *in princ.* & idem Joan: Andr. in d. c. *Quia ſæpè, in ver. Vel officio*, ubi notat hæc tria, ſcilicet dignitatem, perſonatum, & officium ibi poni ut diverſa, prout etiam ponuntur in c. *final. de Præben. lib. 6.* Nec diſſentit Innoc: in d. c. *De multa, n. 6.* nam, ut ipſe ait, hæc tria ferè ſemper pro eodem accipiuntur; & ita ſecundùm eum ex ſui natura hæc ſunt diverſa, quamvis plerumque uſurpentur à jure ac ſi eſſent idem. & cum ipſo tranſeunt, ibi Joan: Andr. *d. num.* 13. Imol: *n. 9. & 39.* & plerique alii.

In hac varietate prima opinio fuit Abbatis Antiqui in c. *Dudum, il 2. de elect:* dicentis dignitatem eſſe præeminentiam cum cura, perſonatum ſine cura. Sed, ut inquit Joan: Andr. *ibidem n.* 27 hoc conſtat eſſe falſum per cap. *In illis, de Præbendis lib. 6.* & c. *un. de ætate & qualit. eodem lib.*

9 Secunda opinio fuit Archidiaconi in cap. 1. *num. 1. verſ. Sed circa hoc, de conſuetud. lib. 6.* quem totidem ferè verbis ſequitur Jo: Andr. *eodem nu.* Nam ſecundùm eos ſi dignitas ſumatur in larga ſignificatione, ſecundùm quod dicitur quædam præeminentia in gradu, comprehendit etiam perſonatum, & ſic aliquando dignitas appellatur perſonatus, vel cuſtodia, c. *Cùm ad noſtram, de inſtitut. ſeu officium*, vel inferius miniſterium, cap. *Cùm acceſſiſſent, de conſtitut.* c. *Cùm olim, de conſuet.* c. *Cùm in cunctis, §. Inferiora, de election.* & c. *Niſi, de Præben.* Unde Archidiaconatus, Decanatus, & Primiceriatus iis nominibus promiſcuè appellantur; & poſſunt ii omnes Præpoſiti appellari ex eo, quòd præ aliis quamdam præeminentiam habere no-
10 ſcuntur, c. *Quamvis, de verborum ſignificat. lib. 6.* Sin autem ſtrictè ſumatur hoc verbum *Dignitas*, accipitur etiam pro majoribus, ſcilicet Epiſcopatibus, & ſimilibus. De quo vide per Felin. *in Rubr. de major. & obed. col. 5.* ubi an dignitas comprehendat Papatum, Archiepiſcopatum, Epiſcopatum, Cardinalatum, Patriarchatum, & ſimilia.

11 Perſonatus verò accipitur pro Archidiaconis, & ſimilibus, & hoc modo ſecundùm eos intelligi poteſt c. *Eum qui, de eo, qui mitt. in poſſeſſ. lib. 6.* ubi perſonatus comprehendit majora, mediocria, &
12 minora beneficia. Verùm, ut inquit Gemin. in d. c. 1. *col. 1. poſt medium, verſ. Mihi videtur*, iſti non declarant funditus hanc materiam.

Tertia opinio fuit Gulielmi de Monte Lauduno in Extravag: *Execrabilis, n. 3. de Præben.* quæ habetur ibi in gloſſ. *in ver. Perſonatus*, ubi firmat, jura inter dignitatem, perſonatum, & officium non conſtituere aliquem gradum, ſeu diſtinctionem aliquam: & licèt nomina ſint diverſa, unam tamen formam tenere, ſicut legitur de Primatibus, & Patriarchis in c. *Provinciæ, 99. diſtin.* Diverſitas autem nominum introducta eſt ex diverſo modo loquendi, & diverſis conſuetudinibus Eccleſia-
13 rum. Nec obſtat quòd de ſtylo Curiæ omnia in litteris, & Conſtitutionibus ſpecificantur; quia ſecundùm eum hoc fit ad cautelam, & ex ſuperabundanti, cùm talia non vitient, ſed proſint potiùs ad exceptiones ſuperfluas citius elidendas, vel ut diverſis locutionibus Gentium ſatisfiat, arg: Clem. 1. *de Magiſtris*, c. *Qui de menſa, 37. diſtin.* Ad varietatem autem diverſæ locutionis, ſeu mutabilitatem nominantium nihil immutatur in iſtis realiter in effectu, nec mutari debet, ſeu aliqua diverſitas denotari, arg. cap. *Lege, 10. diſt.* Unde dicit Philoſophus, propter noſtrum affirmare, vel negare rei veritas non mutatur, l. *Aſſumptio, ff. ad Municipal.* Eandem opinionem amplectitur Cardinal. in d. c. *De multa, §. Hoc idem, num. 3. verſ. Et per prædicta*, dicens dignitatem, perſonatum, & officium non habere diſtinctionem præciſam in jure: & licèt perſonatus videatur poni ſupra officium, & dignitas ſupra perſonatum, tamen hoc jure non probatur; nec eſt jus, quia de iſtis idem judicium, cap. 1. *de conſuetud. lib. 6.* nec ulla realis differentia inter hæc poteſt aſſignari; & hæc vocabulorum varietas potiùs originem traxit à diverſitate locorum, quàm à jure, & ſequitur Abb. in d. c. *De multa, n. 2. verſ. Prima concluſio*, ubi ait, credendum eſſe ex diverſitate locorum inſurrexiſſe hæc diverſa vocabula; nam in multis locis dignitas appellatur perſonatus, & in aliquibus dicitur perſonatus quodlibet beneficium curatum; & ideo in his debet attendi ſubſtantia rei magis, quàm denominatio.

14 Sed certè hæc opinio deſtruitur ex prædicta Decretali *De multa, §. Hoc idem*, ubi primò ſtatuit de dignitatibus, & poſteà ſubdit; hoc idem in perſonatibus decernimus eſſe obſervandum. Quod fruſtrà feciſſet, ſi perſonatus in ſubſtantia idem eſſet quod dignitas, ut benè per Archidiac. & Jo: Andr. in d. c. 1. *num. 1. de conſuet. lib. 6* & Oldrad. *conſ.* 150. incipien. *In Eccleſia, n. 3. verſ. Et hoc reſpectu.* Et ſatis infirma eſt reſponſio Lauduni *loc. cit.* quia illud verbum *idem*, non denotat identitatem perſonatus cum dignitate, ſed identitatem juris, circa diverſa tamen beneficia. Et conſideratio illa, quòd hæc diverſitas nominum inſurrexerit ob diverſas locorum conſuetudines, adaptari poteſt tantummodò ad illa jura, quæ emanarunt pro aliqua peculiari Eccleſia, ut c. *Cùm acceſſiſſent, de conſtit. pro Eccleſia Tullen.* c. *Dudum, il 2. de elect:* pro Eccleſia Ambian. & conſimilia. Sed congruè adaptari non poteſt ad illa jura, quæ non reſtringuntur ad certa loca, ſed per modum legis uni-

univerſalis hanc differentiam conſtituunt, ut fa- cit Concilium Generale in d. c. *De multa*, Concilium Lugdunen. in c. 1. §. *Hoc autem, de elect. lib. 6.* ibi, *in dignitatibus, perſonatibus, & Canoniis obſervari volumus.* Bonifacius in d. c. 1. *de conſuetud. lib. 6.* per quem textum, ut inquit ibi Geminian. *col. 1. circa medium*, deſtruitur contraria opinio, quia ibi dignitas, perſonatus, & officium ponuntur ut diverſa, & idem Bonifac. in c. *Statutum, in princ. de reſcript. eod. lib.* ibi, *dignitate præditis, vel perſonatum obtinentibus*, & in aliis juribus ſupracitatis *num. 8.*

1 Et quamvis ſecundùm locorum conſuetudinem hæc nonnunquam accipiantur tanquam ſynonyma, prout in Anglia, ubi perſonæ Eccleſiarum dicuntur quæ præſunt Eccleſiis, qui alibi dicuntur Curati, c. *Perſonæ, ſuprà de appellat.* & c. *Quæſitum*, 1. *q.* 3. & nihilominus dicantur in dignitate conſtituti, ſecundùm Innoc: in d. c. *De multa, n. 6.* Attamen circumſcripta conſuetudine, neceſſe eſt fateri prædicta differre non ſolum nomine, ſed etiam re, & ſubſtantia, & verum eſſe quod dicunt Archid. & Jo: Andr. *locis citatis*, & Oldrad. *d. conſ.* 150. *num:* 3. ubi ait: (Si horum duorum vocabulorum virtus, (ſcilicet dignitatis, & perſonatus) propriè ſumantur, neutrum eſt alterum; licèt ſi ſumantur largè, & impropriè, vel ſint ſynonyma, vel convertibilia alterum in altero, ſicut genus in ſpecie, & ſicut emptum & partum, ut l. *Si quid earum, §. Inter emptum, ff. de legat. 2.*) quod etiam dixerunt Archid: & Jo: Andr. in d. c. 1. *Ambo, n. 3.* facit tex. in l. *Si idem, C. de codicill.*

1 Quarta opinio fuit Gemin. in cap. 1. *col. 1. poſt medium, verſ. Mihi videtur, de conſuetud. lib. 6.* qui putavit dignitatem habere ſe ad perſonatum, & officium tanquam genus ad ſpecies: nam dignitas eſt quoddam nomen generale generaliſſimum aptum denotare omnem habentem aliquem gradum præeminentiæ, & hoc voluit gloſſa in cap. *Denique, in ver. Dignitas, 4. diſt.* cum ſimil.

1 Item dignitas ſumitur largè, & ſtrictè ſecundùm naturam materiæ, in qua fit prolatio, vel ſecundùm intentionem proferentis ſi de ea conſtat. Unde etiam in materia ſtricta & pœnali dignitatis appellatione comprehenditur Epiſcopatus, & ſuperiores, quando hoc exprimitur, ut in c. *Felicis, §. Quod ſi quis, de pœn. lib. 6.* quandoque non comprehenditur Epiſcopatus appellatione dignitatis, ut notatur in c. 2. *de Præben. lib. 6.* & in c. *Dilectus, de conceſſ. Præben. eodem lib.* Perſonatus, & officium ſunt ſpecies comprehenſæ ſub illo genere.

1 Verùm neque hæc theorica videtur procedere; quia ſi dignitas ad perſonatum, & officium ſe haberet ut genus ad ſuas ſpecies, omnis perſonatus, & omne officium eſſet dignitas, quia ad poſitionem ſpeciei neceſſariò ſequitur poſitio generis, l. *Si quid earum, §. Inter emptum*, & ibi notant gloſſ. Bart. & DD. *ff. de legat. 2.* ſicut dicimus de credito, & mutuo, ut in l. 2. §. *Creditum*, & ibi Bald: *ff. ſi cert. petat.* & tamen hoc conſtat eſſe falſum, quia eſt dare perſonatum, qui non eſt dignitas, ut in d. c. *De multa, infrà eod.* & ſimiliter eſt dare officium, quod non eſt dignitas, ut c. *Salvator, §. Nomine*, 1. *q.* 3. & patet *in titulis de officio Cuſtodis, de officio Sacriſtæ*, & in multis juribus infrà citandis, *n.* 54. Quin potiùs oppoſitum eſt verum, quia qui dignitatem habet, dicitur etiam habere perſonatum, ſed non convertitur, ut dicunt in c. 1. *de conſuetud. lib. 6.* Archid: *num. 3. verſ. Dico tamen*, & Joan: Andr. *num: 2. verſ. Dicit autem*, & Cardinal. in c. *De multa, §. Hoc idem, in ultima quæſt.*

20 *num. 3. verſ. De hac materia, infra eod.* Ego verò in hac materia ponam primò diffinitionem dignitatis ſtrictè ſumptæ, prout comprehenditur in Decretali, *De multa*, & illius partes explicabo. Deinde per quatuor concluſiones deducam ſigna ad dignoſcendum quando quis dicatur habere dignitatem. Tertiò, ſubjiciam diffinitionem perſonatus. Quartò, diffinitionem officii, ex quibus deprehendi facilè poterit quænam inter iſta ſit ſpecifica differentia.

Dignitas nihil aliud eſt, quàm adminiſtratio perpetua rerum Eccleſiaſticarum cum præeminentia in gradu. Dicitur primò *adminiſtratio*, quod

21 eſt genus ad omnia officia Eccleſiaſtica: adminiſtrationis enim appellatione jure noſtro continentur omnia Eccleſiaſtica officia, Clem. 1. *de reſcript. c. 2. ſuprà, de ætate, & qualitate*, & notat gloſ. in Extravag *Execrabilis, in ver. Perſonatus, de Præben. inter communes*, Innoc: in c. *Ex litteris, nu. 2. de probat.* Idque ad exemplum tutoris, qui adminiſtrationem habet, ut in tit. *de adminiſtrat. tutor.* & dicitur habere officium, l. *Alienam, C. de Procurat.* & dicitur *adminiſtratio*, id eſt gubernatio, l. *Sancimus, § fin. ff. de adminiſtr. tutor.* ſeu regimen, ut d. c. 2. *de ætate, & qualitat.* Itaque dignitati ineſt adminiſtratio, ut notat Bald: in l. 2 *n. 54. C. de ſervit. & aqua.* Et ex hoc excluditur dignitas ven-

22 toſa, & ſine adminiſtratione, ut l. 3. C. *ubi Senator. vel Clariſſ.* & l. *ad Rempublicam, ff. de muner. & honor.* quæ eſt abuſivè dignitas, & cujus effectus alius non eſt, quàm ut invidiam generet, & ſcandalum ſeminet inter fratres, ut idem Bald: ſcripſit in c. *Cùm olim, n. 8. de conſuet.*

Sequitur in definitione illud verbum *perpetua*,

23 quia ad conſtituendam dignitatem Eccleſiaſticam requiritur ut ſit perpetua, cap. 2. §. 1. *infrà de ſtatu Monachor.* c. 1. *de conſuetud. lib. 6.* & firmat Innoc: in c. *De multa, n. 6. in fin. infra eod.* ubi formaliter ſic ait: (Nunquam autem reputamus aliquem ad hanc Conſtitutionem teneri, niſi perpetuam habeat dignitatem; & eum ſequuntur ibi Hoſt: Jo: Andr. Abb: & alii communiter.

24 Et hinc fit ut cùm ſuffraganeatus non ſit titulus perpetuus. Parochialis Eccleſia quam obtinebat is, qui à Sede Apoſtolica ad Epiſcopatum titularem promotus, ac eodem tempore alicui Epiſcopo in ſuffraganeum deputatus eſt, non intelligatur vacare, ut olim declaravit S. Congregatio Concilii. Hinc etiam ſolvitur quæſtio, num-

25 quid acceptans Vicariatum Epiſcopi perdat dignitatem, vel beneficium Curatum ex diſpoſi-

26 tione d. c. *De multa, infra eod.* Pro parte affirmativa facit, quia per Vicariatum conſequitur dignitatem, ut notat gloſſ. in Clem. *Etſi principalis, in ver. Per electionem, de reſcript.* reddens rationem, quia quamvis non ſit perpetua, ſatis tamen eſt ut poſſit eſſe perpetua, quia fortè Epiſcopus quamdiu vixerit eum non removebit, arg: l. *Juriſperi-*

27 *tos, ff. de excuſat. tutor.* Item facit pro hac parte, quia judex dicitur habere dignitatem, l. *ult. ff. de alb. ſcriben.* l. *Obſervandum, ff. de offic. Præſid.* & notatur in c. *Quia nonnulli, ſuprà de Cler. non reſid.* & per Archid. in cap. 1. *num. 1. verſ. Sic etiam judex: de conſuet. lib. 6.* In contrarium eſt veritas ſecundùm Abb. in d. c. *De multa, num:* 23. quia illa dignitas eſt Epiſcopi, & Vicarius facilè poteſt amoveri, ad hoc

hoc cap. 1. *de offic Vicar. lib. 6.* & ſequuntur Rebuff. *in prax. tit. Vicar Epiſcopor. num. 7.* Alphonſ. Hoied. *de benef. incompatibilit. par. 2. q. 10. n. 15.* Verumtamen

28 men etſi Vicarius ſtrictè dignitatem non habeat, quæ ſit cum alio beneficio incompatibilis, habet tamen dignitatem quoad præeminentiam ex jurisdictione provenientem, & ex tribunali, ſeu conſiſtorio Epiſcopi, ſecundùm quod ipſe eſt una, & eadem perſona cum Epiſcopo, cap. 2. & ibi Archid. *de conſuetud. lib. 6. c. Romana de appellat. eod. lib.* & declarat gloſſa in dict. Clemen: *Etſi principalis, in ver. Delegatus,* quæ propterea dicit Officialem Epiſcopi tanquam conſtitutum in dignitate Eccleſiaſtica comprehendi in c. *Statutum, de reſcript. lib. 6.* quoad hoc ut poſſit dari delegatus Papæ; quamvis gloſſa dubitet an dari poſſit Conſervator, & illam gloſſam ſequuntur ibi Cardin. *num. 22.* Anchar. *in princ.* Imol: *num. 13. & 18.* & Abb: *num. 8. & 11.* Hoſtien: *in ſumma de offic. Vicar. n. 2.* Nicol. Mill. *in Repertor. in ver. Dignitas eſt,* eſſe Vicarium Epiſcopi; ideoque, ſive præſens

29 ſit Epiſcopus, ſive abſens, Vicarius debet ſedere in prima ſede ratione ſuæ locumtenentiæ, & præferri omnibus Canonicis, & Capitulo, tam in actibus, in quibus intervenit ratione ſuæ jurisdictionis, quàm in omnibus aliis indifferentibus, & promiſcuis, præcedendo ipſum Archidiaconum, & Archipresbyterum, ut reprobatis duobus conſiliis Jacobi Menochii, videlicet 51. & 52. reſpondit bonæ mem. Robuſterius Rotæ Auditor in quodam ſuo voto noviſſimè impreſſo apud Gratianum *diſcept. Foren. cap. 111. n. 23. ad fin.* præſertim ſi eſſet Vicarius Apoſtolicus, ut *ibid. à n. 54.*

30 Subſequuntur in definitione verba illa, *rerum Eccleſiaſticarum,* ut in cap. *Salvator, §. Nomine, 1. quæſt. 3.* ad differentiam dignitatis ſæcularis, quæ ſimiliter dicitur adminiſtratio, ut in Auth. *Quomodo oport. Epiſcop. §. Si quis autem,* ſed non rerum Eccleſiaſticarum: non tamen intelligas, *Eccleſiaſticarum,* id eſt ſpiritualium, quia ſatis eſt ut habeat adminiſtrationem rerum temporaliũ ad Eccleſiam pertinentium, ſecundùm Innoc. in d. c. *De multa, n. 7. verſ. Item dignitatem vocamus, infrà eod*

31 Subjungitur in definitione, cum præeminentia in gradu, quia dignitas eſt excellentior gradus, ut inquit Bald: in c. *Cùm olim, num. 8. de conſuet.* & hoc ad differentiam Perſonatus, qui quamvis habeat aliquam prærogativam, non tamen habet gradus præeminentiam, ut dicam *infrà n. 50.* Ad hoc l. *Honor,* ibi, *cum dignitatis gradu, ff. de muner. & honor.* & confert quod notat Oldr. *d. conſ. 150. num. 3.* dum ait dignitatem eſſe quandam præeminentiam ex adminiſtratione. Ex qui-

32 bus autem dignoſcatur, quæ dignitas ſit in Eccleſia major, vide Dominos de Rota, apud Gregor. XV. *deciſ. 411.* & ibi adnotationes.

33 Quoniam verò hujuſmodi præeminentia in gradu ex quatuor cauſis potiſſimum oriri poteſt, nempe ex jurisdictione, ex inſtitutione, ex conſuetudine, & ex denominatione, conſequens eſt, ut ex his quatuor cauſis pariter dignitas conſtituatur, & ſecundùm hoc ſtatui poſſunt quatuor ſequentes concluſiones.

34 Prima concluſio. Qui perpetuam habet adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum cum jurisdictione, is verè, & propriè dicitur habere dignitatem Eccleſiaſticam, c. *Volumus,* c. *Diaconum,* & c. *Quia, 99. diſt.* Hæc concluſio eſt Archidiaconi in d. cap. 1. *num. 2. de conſuetud. lib. 6.* dum ait dignitatem Eccleſiaſticam cognoſci ex eo, quòd habeat adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum cum jurisdictione: & eum ſequitur ibi Joan. Andr. *num. 1. verſ. Primus quando.* Nam generaliter,

35 ut inquit Bald. in l. 2. *num. 54 C. de ſervit. & aqua.* Dignitati ineſt adminiſtratio, adminiſtrationi ineſt jurisdictio; unde ſunt annexa, & quaſi inſeparabilia dignitas, adminiſtratio, & jurisdictio.

36 Idemque voluit Innoc. in c. *De multa, num. 7. in fine* dicens: Miniſtri autem, qui ſine ulla penitus jurisdictione officium aliquod habent, ſicut ſunt Syndici, Procuratores, & Sacriſtæ, qui pulſant campanas, & hujusmodi, non dicuntur eſſe in dignitate conſtituti, etiamſi ſint perpetui. Si autem haberent aliquam jurisdictionem, ſecus l. 1. *ff. de Procur. Cæſar.* & cum Innoc. tranſeunt ibidem Hoſtien: *n. 9.* Abb. *num. 1. in 1. concluſ. verſ. Communiter tamen,* ubi ait communem concluſionem Doctorum eſſe in hac materia ut is dicatur habere dignitatem, qui habet jurisdictionem.

37 Unde quilibet Rector, ſeu Prior Eccleſiæ Collegiatæ dicitur habere dignitatem; allegat Paul. de Eleazar. in Clem. 1. *de elect.* & in Clem. *Ne in agro, de ſtatu Monachor.* & Domini de Rota *deciſ. 166. quæ eſt deciſ. 9.* incip. *De Theſauraria, de Præb. in nov.* Similiter & Prior Eccleſiæ Conventua-

38 lis dicitur habere dignitatem, ut cap. *Niſi eſſent, infr. eod.* nec non Abbatiſſa, ut ex textu in c. *Indemnitatibus, §. Verum,* & ibi Gemin. *in 2. notab. de elect. lib. 6.* & notat Bartol. in l. 1. *nu. 43. C. de dignitatibus, lib. 12.* dicens Abbatiſſas habere dignitatem, & adminiſtrationem in ſuas Moniales, & interdum extra, cùm habeant caſtra, & ſimilia, Felin. in c. *Meminimus, num. 5. verſ. Vlterius quæro an Abbatiſſa, de accuſat.* Licèt hodie de hoc dubitari poſſit in Abbatiſſis Italiæ, quia non ſunt perpetuæ, ſed trienniales ex Conſtitutione Gregorii XIII. incipien. *Expoſcit, in Bullario, tom. 2. pag. 463.* & ſic deeſt illis alterum ex ſubſtantialibus requiſitis ad conſtituendam dignitatem Eccleſiaſticam, ſecundùm ea, quæ dicta ſunt *ſuprà n. 23.* Sed nihilominus dic contrà, ut ſcripſi in cap. 1. *ſuprà de filiis Presbyteror.* De Abbatibus verò Decanis, Præpoſitis, Archidiaconis, & Archipresbyteris vide textum in cap. *Vt Abbates,* & quod ibi

39 plenè ſcripſi, *ſuprà de ætate, & qualit.* & de Theſauraria an ſit dignitas, vide latè per Dominos

40 de Rota *in pracit. deciſ. 9. de Præben. in novis.* Et de Camerario Papæ notat Archid. in cap. 1. *num. 3. verſ. Si autem haberet,* & poſt eum Joan. Andr. *n. 2. verſ. Si autem cum officio,* & Rota *d. deciſ. 9. in fin.* quia cùm jurisdictionem habeat cum adminiſtratione, dici poteſt habere dignitatem, arg. l. 1. *ff. de off. Prætor.* Auguſt. l. 1. *C. Vt cauſ. final.*

41 Secunda concluſio. Dignitas propriè dicitur, quando in illius inſtitutione cautum eſt ut ſit Dignitas, ut colligitur ex Innoc. in d. cap. *De multa, num 6. verſ. Et intelligimus infr. eod.* dum ait perſonatum, vel dignitatem intelligi ſecundùm inſtitutionem, & ſequitur Abb. *ibidem, verſ. Quarta concluſio,* & plerique alii. Ad hoc cap. *Cùm olim, de conſuetud.* cum ſimil.

42 Tertia concluſio. Si ex conſuetudine Eccleſiæ aliqua reputetur Dignitas, licèt de jure non ſit talis, tamen Dignitas cenſeri debet, ſecundùm conſuetudinem, & communem reputationem loci d. cap.

ip.*Cùm olim, de conſuetud.* Hæc concluſio eſt Innocentii loco proximè citato,dum ait: (Et intelligimus Dignitates, vel perſonatus ſecundùm inſtitutionem,vel ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ.) Et *infrà num.*7. dum ait: (Item Dignitatem vocamus,dummodo pro Dignitate habeatur in Eccleſia,ubi eſt.) Et cum Innoc.conſentiunt *ibi* Abb.*num.22.verſ.Tertia concluſio*, Cardin. in §.*Hoc idem,num.*3.*ad fin.* Rota *deciſ*.4.incip.*Fuit dubitatum,n.*2.*de elect.in novis.* Feder.de Sen.*conſ.* 0.*Factum eſt tale.num.*2. *verſ. Nec præſupponitur,* Archid.in d.cap.1.*num.*2.*verſ.Tertius modus*, & *ibi* etiam Joan.Andr. *eodem num.& verſ. de conſuetud. lib.*6. per l.*De quibus*,§.*Inveterata,ff.de legibus*, cap.

43 *Conſuetudo*, & c.*Quemadmodum* 12.*diſt.* Unde ex conſuetudine introduci poteſt ut officium in Eccleſia,quod nullam habet prærogativam jurisdictionis in alios, ſit Dignitas, Gemin. *conſ.* 101. *quoad primum dubium in princ.* Aretin. *conſ.*23.*in præſenti conſultatione per tot.*

44 Hinc orta dubitatione an Decretum Concilii Tridentini cap.6. §. *Qui verò non obtinent dignitates.ſeſſ.*25. præſervet eas ſecundùm Dignitates, quæ habent adminiſtrationem cum jurisdictione; an verò etiam illas, quæ ſolùm ex conſuetudine Eccleſiæ in qua ſunt conſtitutæ,pro Dignitatibus habentur: Die 21.Auguſti 1596. S. Congregatio Concilii, cui interfuerunt S.R. Eccleſiæ Cardinales Montelperus, Juſtinianus, Cuſanus, De Monte, Paravicinus, Mattheius, Plattus, Blanchettus, SS. Quatuor, & Mantica cenſuit omnibus uno ore hanc ſententiam probantibus, decretum d. *cap.*6.§.*Qui verò*,præſervare etiam illas Dignitates,quæ pro talibus habentur in Eccleſia, manu bonæ mem.Cardinalis Matthei eſt adnotatum.Die 27.Auguſti 1596.retuli Sanctiſſimo Domino noſtro hanc ſententiam, quam approbavit.

45 Idem dicendum in caſu converſo, nam, etſi illis exerceat miniſterium ſpectans ad aliquam Dignitatem; tamen ſi in loco non reputetur Dignitas,non habebitur pro Dignitate, ſecundùm Innoc.in d.c.*De multa,n.*6.*verſ.Si autem miniſteria*, & quamvis Abb. *ibi num.*23.*verſ. Sexta concluſio*, licet contrarium fortè poſſe attentari, ut magis attendamus ſubſtantiam rei, quàm erroneam loci æſtimationem: tamen non videtur recedendum ab opinione Innocentij, quam ſequuntur Domini de Rota *d.deciſ.*4.*num.*2.*de elect. in novis*, Quia ſi communis reputatio licèt erronea efficere poteſt ut aliqua cenſeatur dignitas,licèt de jure non ſit talis, ut ipſemet Abbas admittit in tertia concluſione : non video cur eadem reputatio,quamvis erronea, vice verſa facere non poſſit,ut quæ de jure eſt dignitas, tamen pro dignitate non habeatur, cùm utrumque præſtare valeat conſuetudo, ut in d.c. *Cùm olim,de conſuetud.* Unde ſi ex conſuetudine habeatur pro ſimplici beneficio,& non pro dignitate, erit officium, & non dignitas,vel perſonatus, ſecundùm Archid. in d.cap.1.*num.*3.*Tertio modo*,& Joan. Andr. *ibi-*

46 *dem num.* 2. *eodem verſic.* Nam dubium non eſt quin conſuetudo poſſit efficere ut dignitas perdat primævam naturam, & tranſeat in naturam beneficii ſimplicis,arg. c *Cùm de beneficio, de Præb. lib.*6. & tenet Feder. de Sen. *conſ.* 132. *Caſus talis eſt, quædam eſt Canonica,ſub num.*2. *verſ. Idem in Archipresbytero Miſſæ.*

47 Quarta concluſio. Ad dignoſcendam Dignitatem ſpectare debemus an vocetur aliquo nomine Dignitatum,quæ ſunt jure expreſſæ, puta Archidiaconatus, licèt nullum miniſterium dignitatis exerceat. Ita Innoc.in d.c. *De multa,n.*6. dicens: (Non tamen puto quem cadere in hanc Conſtitutionem,niſi vocetur aliquo nomine , quod in dignitatem ſonet., ſed ſi vocetur aliquo nomine dignitatis,vel pro perſona in dignitate conſtituta reputetur,licèt nullum miniſterium dignitatis faciat, reputo eum hac Conſtitutione teneri.) Hæc ille, & ponit exemplum in Archidiacono Parmenſi. Sed rectius poteſt poni exemplum in Archidiacono Senenſi; Nam Parmenſis ſaltem habet ſtallum præminens in Choro, ſecundùm Abb. *ibidem,n.*21.*verſ Nos tenemus.* Atque ita ſolum nomen dignitatis in jure expreſſum abſque ullo miniſterio, vel reputatione dignitatem conſtituit,ſecundùm Innoc. cùm loquatur alternativè. Et eum ſimpliciter ſequuntur Domini de Rota *d.deciſ.*9.*de Præben.in novis*.Et Cardinalis in d. cap. *De multa*,§.*Hoc idem,in fin.* ſed eum refellit Abbas *ibid.n.*21.*verſ.Secunda concluſio.* Quia potiùs debemus attendere vim,& ſubſtantiam rei,quàm nudum nomen. Et quia pluralitas dignitatum fuit prohibita propter impotentiam deſerviendi in utraque,ut *hic*, & in c. *Quia nonnulli,ſuprà de Cler. non reſid.* & c.*Quia in tantum,ſupra eod.* Quæ ratio ceſſat in illa, quæ nudam habet denominationem abſque ullo miniſterio; Abbas tamen nihil determinat,ſed cogitandum relinquit. Pro concordia mihi videtur ſic diſtinguendum. Aut cum denominatione concurrit communis reputatio provinciæ,vel Eccleſiæ, & abſque dubio erit dignitas, cùm ad hoc ſola etiam reputatio ſufficiat,ſecundùm Dominos de Rota *d. deciſ.*9.*n.*2.*de elect. in novis*, & firmatum eſt ſuprà in tertia concluſio-

48 ne,*n.*42. Aut cum denominatione communis reputatio non concurrit,eò quòd in loco talis licèt vocetur nomine dignitatis; communiter tamen dignitas non reputatur,ut Præpoſiti Carnoten.& non erit dignitas, quia conſuetudo, & communis reputatio dignitatem non ſolùm defert, ſed etiam adimit,c. *Cùm olim,de conſuet.* Rota *in præalleg. deciſ.*9. *de Præben.in novis*, & ſimiliter firmatum eſt *ſuprà,n.*45.& 46.

49 Quæ diſtinctio videtur ex mente Archidiac. in d.c.1.*num.*2.*verſ.Secundus modus*, & Jo. Andr. *ibid.n.*1.*eod.verſ.De conſuetud.lib.*6. dum dixerunt Dignitatem Eccleſiaſticam cognoſci quando habet nomen dignitatis,& prælationis, & prærogativam in Eccleſia ſua tam in Choro, quàm in Capitulo, licèt non habeat rerum adminiſtrationem,vel jurisdictionem: & exemplificant in Archidiacono Parmenſi , & ſic præter nudum nomen requirunt etiam prærogativam Chori, & Capituli.Hæc de dignitate.De variis autem acceptionibus dignitatum vide per Archidiac. in d. c.1.*n.*1.gloſſ.1.& Doctores in c. *Quia nonnulli, ſuprà de Cler.non reſid.* & per Bart. in l.1. *C. de dignitat.lib.*12.

50 Perſonatus ſtrictè ſumptus eſt adminiſtratio perpetua rerum Eccleſiaſticarum cum aliqua

51 prærogativa. Et eſt quid minus, quàm dignitas, quia non habet præeminentiam in gradu,ſed ſimplicem quandam prærogativam in Choro, vel in Capitulo, in optionibus, & Proceſſionibus, in vocibus dandis, & ſimilibus præ aliis Canonicis ſui Ordinis, non tamen quantum illi, qui ſunt in digni-

dignitatibus conſtituti, qui in prædictis prærogativis præferuntur eisdem. Ita Archid. in d. cap. 1. *n. 2. verſ. Perſonatus verò, de conſuet. lib. 6.* qui ſubdit hæc poſſe colligi ex c. *Dudum, il 2. de elect.* & c. *De multa, infra eod.* Idemque totidem verbis repetit ibidem Joan. Andr. *num. 1. verſ. Perſonatus autem.* Et eſt quid plus, quàm officium, quod nullam ha-
52 bet prærogativam, ut inferiùs dicetur. Et ſic perſonatus eſt quid medium inter dignitatem, & officium, quod pluribus comprobat Cujac. in *rubr. de Præben. col. 2. in princ. verſ. Parique ratione*, oſtendens perſonatum tenere medium gradum inter Dignitatem, & Canonicos, & ſequitur Hoied. *de benef. incompatibilit. part. 1. c. 9. n. 2.* & noviſſimè Lotter. *de re beneficiar. lib. 1. q. 16. num. 50.* & ex his confunditur differentia quam conſtituit Oldrad. *in præall. conſ. 150. n. 3.* dum ait, Dignitatem eſſe quandam præeminentiam ex adminiſtratione; Perſonatum eſſe honorem quemdam ſine adminiſtratione.

53 Officium verò multipliciter accipitur, ut plenè notant in d. c. 1. *de conſuet. lib. 6.* Archidiac. *n. 2. verſ. Officium verò*, & Jo. Andr. *n. 1. eod. verſ. Sed ſtrictè ſumptum*, eſt adminiſtratio perpetua rerum Eccleſiaſticarum ſine prærogativa in Choro, vel
54 in Capitulo ultra alios ſui ordinis, ſicut ſunt Præpoſiti Eccleſiæ Carnoten. & qui habent onus annexum officio, ut Syndici, Procuratores, & Caſtaldi, de quibus in c. *Salvator, §. Nomine, 1 q. 3.* & l. *Alienam. C. de Procurator.* Item Vicedomini, §. *Officium, 89. diſt.* Archidiac. & Jo. Andr. locis citatis, & Domini de Rota *d. deciſ. 9. verſ. Tamen quicquid ſit, de Præb. in Novis.*

DE PRÆBENDIS.

Cap. Prætereà.

SVMMARIVM.

1 *Dignitates plures habens alteram dimittere compellitur.*

1 PRÆTEREA. Habens plures Dignitates alteram eligere, alteram dimittere compelletur, hoc dicit. Concordat c. *Referente, ſupra eod.* ubi plenè ſcripſi de intellectu hujus textus, & an optio, de qua hîc, & ibi, funditus ſublata fuerit per jura poſteriora, ac Trident. Concilij Decreta. Illuc recurre.

DE PRÆBENDIS, & Dignitatibus.

Cap. Cùm ſecundùm.

SVMMARIVM.

1 *Ordinato per Epiſcopum ad ſacros ſine titulo, nemine præſentante, ordinator, vel ſucceſſor compellitur in neceſſarijs providere, donec titulum habeat.*

2 *Sacerdotibus, & Eccleſiæ miniſtris debentur alimenta ex reditibus Eccleſiæ de jure Divino.*

3 *Sacerdotibus de altario vivere, non luxuriari permittitur.*

4 *Clerici habentes patrimonium, quamvis poſſint vivere de bonis Eccleſiæ, tamen ſi illa inſumant in uſus inhoneſtos tenentur ad reſtitutionem.*

5 *Pauper locare poteſt operas ſuas ſpirituales ſine labe ſimoniæ.*

6 *Bona Eccleſiarum ſunt patrimonium Jeſu Chriſti.*

7 *Argumentum ab etymologia vocabuli validum in jure.*

Si negativè ſumatur; ſed ſi affirmativè ita demum valet, ſi definitioni rei non contradicat, n. 10.

Et quid in etymologia nominis proprij, n. 14.

8 *Etymologia dat verbis proprium ſignificatum, ubi definitio non repugnat.*

9 *Etymologia quid ſit.*

11 *Etymologia non convertitur ſicut diffinitio cum definito, ſed generalior eſt.*

12 *Argumentum à genere ad ſpeciem affirmativè non valet, ſed negativè.*

13 *Genus comprehendit ſpecies, ſed non infert: ſpecies verò infert genus, ſed non comprehendit.*

15 *Nomina propria ad beneplacitum imponuntur.*

16 *Gregorius dicitur quaſi gregem regens.*

17 *Proſper unde dicatur.*

18 *Ordinationes factæ ſine certo titulo olim irritæ erant quoad executionem, & n. 67.*

19 *Sed hodie ſecus, & n. 68.*

20 *Ordinato ſine titulo, an, & quando Epiſcopus teneatur vita neceſſaria miniſtrare, & nn. ſeqq. uſq. ad finem.*

Quid ſi ordinatus jam erat conſtitutus in ſacro Ordine, n. 23.

Et quid ſi plures Epiſcopi ordinaverint ſubditum ratione originis, domicilij, vel beneficij, n. 24.

Et quid in Epiſcopo alieno, qui ordinavit ex commiſſione generali Epiſcopi proprij, n. 25.

Et quid in ſucceſſore Epiſcopi ordinantis, n. 26.

Et quid ſi ordinatus neglexerit petere alimenta ab ordinatore quando erat ſolvendo, n. 33.

Et quid ſi Epiſcopus renunciaſſet Epiſcopatui, aut eſſet depoſitus, n. 34.

Et quid in hæredibus ordinatoris, n. 36.

Et quid ſi titulus ordinato evictus fuerit, aut exinanitus, n. 41. & 45. & ſeq.

Et quid in promoto ad minores Ordines ſine certo titulo, n. 47.

Et quid ſi ordinatus aliundè habeat unde vivere poſſit, n. 48.

Et quid ſi fuerit ab alio præſentatus, & examinatus, n. 49.

Et quid in Epiſcopo alieno, cui Diœceſanus commiſit, ut certas perſonas ordinaret, n. 50. & 58.

Et quid in alieno, qui ordinavit in vim licentiæ de ſe promoveri faciendo à quocunque Antiſtite, n. 59.

Et quid ſi ordinatus furtivè ſe in numerum ordinandorum intruſerit, n. 61.

Et quid ſi conficto titulo ordinatorem deceperit, n. 62. & 66. uſq. in finem.

21 *Conſecrans Eccleſiam ſine competenti dote tenetur de ſuo eam dotare.*

22 *Argumentum à conſecratione Eccleſiæ ad conſecrationem Miniſtri, & è converſo valet.*

27 *Succeſſor cur teneatur ex delicto Epiſcopi, qui Clericum ſine titulo ordinavit, & n. ſeq.*

Crimina regulariter morte extinguuntur, ibid.

28 *Clericorum mendicitas cedit in dedecus ordinis Clericalis, & opprobrium ejus, in cujus ſortem aſſumpti ſunt, & n. 69.*

Ad

29 *Ad onus qui eligitur, non debet repelli à mercede.*

30 *Clericorum numerum augere favorabile eſt.*

31 *Epiſcopus ex ſuo officio generali providere debet nè quis Clericorum egeat, & n.44. & 46.*

32 *Bona Eccleſiarum pauperum ſunt.*

35 *Ordinator tenetur conſtituere ordinato ad ſacros Ordines ſine certo titulo unde perpetuò vivere poſſit.*

37 *Obligatio Epiſcopi ordinantis Clericum ſine titulo oritur ex contractu, vel quaſi, & ideo tranſit ad hæredem.*

38 *Hæredes ſecundùm Canones etiam ex maleficio defuncti obligantur.*

39 *Hæredes an ſint diſcutiendi priùs quàm conveniatur ſucceſſor in dignitate ſuper alimentis promoti ad ſacros Ordines ſine certo titulo, & n.ſeq.*

40 *Obligatio, quæ contrahitur ex ordinatione ſine titulo, an ſit realis, vel perſonalis.*

42 *Epiſcopus qui contulit beneficium alterius, an teneatur providere de æquivalenti beneficio.*

43 *Donator non tenetur de evictione.*

45 *Minori ſatis eſt ab initio adire locupletem hæreditatem.*

46 *Epiſcopus tenetur providere ordinatis ſi eorum patrimonium pereat chaſmate, vel alluvione.*

50 *Ordinans ſubditum alienum ex commiſſione Epiſcopi proprii, non tenetur inquirere an promovendus ſit idoneus, & n. 55.*

51 *Etſi promotus reperiatur ſine titulo, non tenetur ei providere qui ordinavit, ſed qui examinavit.*

52 *Ordines conferre debent Epiſcopi per ſemetipſos, & ægritudine impediti ſubditos ſuos non aliter quàm probatos, & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittere.*

53 *Ordinari nemo debet ab Epiſcopo alieno niſi ejus probitas, & mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur.*

54 *Etiam in vim licentiæ Apoſtolicæ de ſe promoveri faciendo ab alieno Epiſcopo.*

55 *Ordinans alienum ſubditum de Ordinarii licentia poteſt ſi vult, ſed non tenetur deferre Ordinarii atteſtationi, & n.ſeq.*

56 *Litteris Examinatorum creditur.*

57 *Conſtitutio Sixti V. præcipiens Epiſcopis, ut examinent qualitates ordinandorum, intelligenda eſt de propriis ſubditis tantùm.*

Examen de qualitatibus ordinandorum, quamvis ſit faciendum ab Epiſcopo dimiſſorias concedente, non tamen ab ordinante; tamen ſi Epiſcopus alienus ſciret aliquem criminoſum, peccaret ordinando, ibidem.

60 *Dimiſſorias concedere poteſt Epiſcopus etiam abſenti, & examen committere Ordinario loci, in quo ille degit.*

61 *Epiſcopus ignoranter ordinans ſubditum alienum, qui furtivè, aut ex ſimplicitate ſe in numerum Ordinandorum ingeſſit, aut litteras detulit furtivè impetratas, in pœnam ſuſpenſionis non incidit.*

62 *Ordinati ad ſacros ſine titulo poſt Conc. Trid. an ſint ſuſpenſi ab executione Ordinum, ac ſi miniſtraverint irregulares, & n.ſeq.*

63 *Patrimonium, ad cujus titulum Clericus eſt ordinatus, ſi ſit minus ſufficiens, tenetur Epiſcopus tamdiu ex proprio ſupplere, donec per ipſum Epiſcopum, vel alium in ſua, vel aliena Eccleſia fuerit competens beneficium aſſecutus.*

64 *Ordinati ſine titulo ex Conſtitutione Sixti V. ſuſpenſi erant ab executione Ordinum, ac ſi miniſtraſſent irregulares. Sed ea Conſtitutio redacta fuit à Clemente VIII. ad terminos Iuris, & Concilii Tridentini.*

66 *Ordinatus ad ſacros Ordines, qui conficto titulo Ordinatorem decepit, an incidat in ſuſpenſionem ab Ordinum executione, & nn. ſeqq. uſq. ad finem.*

67 *Ordinati ſine certo titulo beneficii, vel patrimonii, quas pœnas incurrant, ſecundùm jus antiquum, medium, & noviſſimum, & n. ſeq.*

1 CUM SECUNDUM. Ordinato per Epiſcopum ad Sacros ſine titulo, nemine præſentante, ordinator, vel ſucceſſor compellitur in neceſſariis providere donec titulum habeat. Hoc dicit. Primò ponit exordium, ex quo elicit editionem novi juris, & correctionem antiqui. Secundò, facti narrationem, mandatum, & comminationem, ibi, *Inde eſt.*

2 Nota 1. ex principio text. Sacerdotibus, & Eccleſiæ miniſtris deberi alimenta ex reditibus Eccleſiæ de jure Divino: nam quod hìc dicitur, ſecundùm Apoſtolum: *Qui Altari ſervit, de Altari vivere debet*, in can. 41. *Apoſtolorum* dicitur, Lex Dei præcipit, ut qui Altario deſerviunt, paſcantur de ipſo, ut refertur in c. *Ex his*, 12. *q.* 1. de quo plura teſtimonia concordantia ex ſacris litteris deſumpta poſui in cap. *fin. num.* 7. *infrà de Pecul. Cleric.* Et pondera illud verbum, *vivere*: nam, ut

3 inquit Hier. *in Michæam, cap.* 3. *in fine.* (Tibi, ò Sacerdos, de Altario vivere, non luxuriari permittitur,) ut *in ſumm.* 44. *diſt.* & ponitur luxuria pro omni illicita concupiſcentia. Ex quo notabiliter

4 infert Abbas *hìc num.* 2. ut Clerici habentes bona patrimonialia, quamvis licitè poſſint ex bonis Eccleſiæ victum percipere, ſecundùm communem opinionem, de qua teſtatur Dec. in cap. *Epiſcopus, num.* 13. *ſuprà eodem*; tamen ſi reditus Eccleſiaſticos convertant in uſus inhoneſtos, teneantur ex propriis bonis reſtituere Eccleſiæ quod malè expenderunt; allegat. c. 1. & 2. 12. *quæſt.* 4. Idem tenet Archidiaconus 44. *diſt. in princ. in ver. Permittitur.* & Dec. in d. c. *Epiſcopus, n.* 13. *verſ. Prædicta ergo procedunt.* Sed an hoc obtineat in portione, quæ contingit Clerico ultra congruam ſuſtentationem, latiſſimè examinavi in d. c. *fin. à n.* 1. *uſq. in fin. de pecul. Cleric.*

5 Secundò nota ibi, *A mercede*, proventus Eccleſiaſticos deberi Sacerdotibus tanquam mercedem oneris, ſeu laboris, ut hìc, & in cap. *Charitatem*, & in c. *Quicunq.* 12. *quæſt.* 1. *Non n. dignus eſt operarius mercede ſua*, ut 1. *ad Timoth.* 5. Unde colligit Abbas *hìc num.* 3. ut pauper locare poſſit operas ſuas ſpirituales, nec ſimoniam committat; quia non intendit principaliter ſpiritualia vendere, ſed victum ſibi quærere, de quo dicitur in c. *Significatum, ſuprà eodem.*

6 Tertiò nota ibi, *de patrimonio Ieſu Chriſti*, Bona Eccleſiarum non eſſe Prælatorum, ſed Patrimonium Jeſu Chriſti acquiſitum Sanguine ſuo; Concordat tex. in c. *Cùm ex eo*, ibi, *de patrimonio Ieſu Chriſti ditari, &c. de elect. lib. 6.* Quod ſigna contrà Prælatos reputantes ſe dominos, ſecundùm Hoſt. *hìc n.* 1. *in ver. Patrimonio.* Jo. Andr. *n.* 2. Card. *n.* 1. Abb. *n.* 4. & Joan de Anan. *num.* 9. & vide gloſſ. in cap. *Cauſa*, Caſpen. *in ver. Sacrilegis, de verborum ſignific.* & Innoc. in cap. *Cùm ſuper, de cauſ. poſſeſſ. & propriet.*

7 Quartò nota ibi; *Vt ipſa nominis ratio.* Licitum eſſe arguere ab etymologia vocabuli, ut hîc, & in l. 2. §. *appellata, ff. ſi cert. petat.* in l. 1. ubi Bart. Ang. Joan de Imola, Alex. & Doctores notant *ff. de acquirenda poſſeſſione* in cap. *Privilegia*, 3. *diſt.* & in cap. *Cleros*: ubi Gemin. & Præpoſ. 21. *diſt.* cum
8 multis ſimilibus. Nec mirum, quia etymologia dat verbis proprium ſignificatum, ubi diffinitio non repugnat, l. *Notionem.* §. *Inſtrumentorum, in ver. Proprietatis*, l. *Quibus præcipua*, l. *Tugurii*, l. *Vt Alphenus*, & l. *Pupillus*, §. *Territorium, ff. de verborum ſi-*
9 *gnif.* & cap. *Forus, infrà eod. tit.* Eſt enim etymologia reſolutio vocis in proprium effectum rei, quæ demonſtratur, ut notat Bald. in c. 1. §. *Si quis, de manſo. col. ult. de controverſia inveſtituræ in uſibus*
10 *feudorum.* Sed ſecundùm Abbatem *hic, num.* 5 argumentatio hæc à vi nominis ſemper eſt valida, ſi negativè ſumatur, ut in d. §. *Appellata*; ſed affirmativè ita demum valet, ſi diffinitioni rei non contradicat, d. l. 2. *ff ſi cert. petat.* & notat Bartol. in l. 1. *ff. de teſtam* ut exempli gratiâ, cùm mutuum dicatur, quia de meo fit tuum, & teſtamen tum quaſi teſtatio mentis: concludit argumentum; De meo non fit tuum: ergo non eſt mutuum: item, Non eſt teſtatio mentis: ergo non eſt teſtamentum, ut in *d. l.* 1. Sed non procedit affirmativè, quia non ſemper ſequitur, De meo fit tuum: ergo eſt mutuum; nam poteſt eſſe donatio, ut l. 1 *ff. de donat.* Item non ſequitur: Eſt teſtatio mentis: ergo eſt teſtamentum; nam & codicillus eſt mentis teſtatio, & tamen non eſt teſtamentum, ut l. *Si idem. C. de codicill.* Eamdem theoricam poſuit idem Abbas *in conſ* 82. incipien.
11 *Quamquam, num.* 2. *lib.* 1. & eſt ratio differentiæ; quia etymologia non convertitur, ſicuti diffinitio cum diffinito, ut l. 1. §. *Dolum, ff. de dolo*: ſed eſt generalior, ut probatur in cap. *Cleros*, §. *Epiſcopa-*
12 *tus*, 21. *diſt.* A genere autem ad ſpeciem affirmativè non valet argumentatio; non enim ſequitur: Eſt animal: ergo eſt homo: ſed bene valet negativè; quia à quo removetur genus, removetur & ſpecies, ut l. *Fundi. ff de fundo inſtructo*, & l. *Sed & ſi pater*, & ibi gloſſ. *in ver.* *Ex omni eventu. ff. ad Macedonian.* & notat Dyn. *in regul mor. de regul.*
13 *jur. lib.* 6. Item genus comprehendit ſpecies, ſed non infert: ſpecies verò infert genus, ſed non comprehendit: c. *Pœnale*, 14. *q.* 5. cap. *Auditis, ſuprà de præſcript.* c. 2. *infrà de capell. Monac.* notat Bartol. in l. 2. §. *doli mali, ff. de vi bonor. raptor.* & Petr. Brix. *in repertor. in verb Genus.*
14 Adverte tamen, quia hæc differentia inter argumentum negativè, & affirmativè ſumptum procedit in etymologia nominis appellativi, ut hic, & in juribus præallegatis: non autem in etymologia nominis proprii: nam indiſtinctè non concludit argumentatio. tex. eſt in l. *fin. circa finem.* junctâ gloſſ. *in ver. Nam ſolam nominis, ff. ad municipal.* & notant Bartol. Bald. Imol. Alex.
15 & alii *in Rubrica, ff. ſolut. matrim.* Ratio eſt, quia nomina propria ad beneplacitum imponuntur, ut in l. *Si quis in fundi vocabulo, ff. de legat.* 1. Unde non ſequitur, Talis eſt Bolognettus: ergo eſt Bononienſis: vel econtrà, Non eſt Bononienſis; ergo non eſt Bolognettus, quo exemplo utitur
16 gloſſ. in d l. *fin.* ſicut Gregorius dicitur quaſi gregem regens, ut ait Joan. Andr. *in proœmio hujus compilationis, in ver. Gregorius*; *num.* 5. & tamen non ſequitur, Talis non regit gregem; igitur non eſt Gregorius. Accipe aliud exemplum no-
17 ſtri nominis. Componitur Proſper ex procul, & aſper, quaſi procul ex aſperitate, & moleſtia, ut idem Joan. Andr. inquit *in proœmio lib.* 6. §. *Sacroſanctæ, num.* 1: *in ver. Proſperitate.* Profectò à nobis procul non abfuit aſperitas, cùm in miſeriam cæcitatis nos perduxerint peccata noſtra; quod tam aſperum eſt, ut ſacri Canones inhumanum putent tantæ calamitatis non miſereri, ut in cap. *Licet de cenſib.* & tamen Proſperi nuncupationem non amiſimus, licèt aliquando viſa ſit nobis verior contraria alluſio, ut ſcilicet potius dicatur Proſper, quaſi propè aſper, quàm procul aſper. Sed benedictus Deus qui unxit nos unctione miſericordiæ ſuæ, & conſolatus eſt nos in omni tribulatione noſtra.

18 Quintò nota, pœnam ordinati ſine titulo ſecundùm antiquos Canones: nam ordinationes hujuſmodi in injuriam ordinantis erant irritæ, & inanes, ut *hic* dicitur *in verſ. Licet autem*, & Concil. Calcedon. *cap.* 6. præcepit tales habere vacuam manus impoſitionem, & nullum tale factum valere. Et in Conc. Urbani II. habito Placentiæ ſtatutum eſt, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur, ut refertur in cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, 70. *diſt.* quod tamen intellige quoad executionem, non autem quoad veritatem; quia characteris impreſſionem non impedit defectu tituli, ut hîc notat gloſſ. *in ver. Irritas*, & Butr. *num* 14. gloſſ. Archid. Bellam. & Gemin. in d. cap. *Neminem*, omnes *in ver. Vacuum*, & idem Archid. in d. cap. *Sanctorum, in princ. in ver. Irrita.*

19 Sextò nota, hodie ordinatum ad Sacros ſine titulo non eſſe amplius ſuſpenſum ab Ordinum executione, quemadmodum erat ex diſpoſitione veterum Canonum; ſed tantummodò ordinantes, & eorum ſucceſſores teneri ſic ordinatis tamdiu vitæ neceſſaria miniſtrare, donec beneficium Eccleſiaſticum fuerint aſſecuti: & ſic pœnam antiquorum Canonum fuiſſe abrogatam per hanc Decretalem, quod fuſiùs infrà explicabitur in ſecunda, & tertia quæſtione.

20 QUÆRO pro declaratione materiæ, An, & quando Epiſcopus teneatur providere ordinato ſine titulo.

Hæc quæſtio plures implicat inſpectiones, quæ faciliori methodo explicabuntur conſtituendo regulam cum ampliationibus, & limitationibus.

Regula eſt: Epiſcopus, qui ſine certo titulo Clericum promovit ad ſacros Ordines, tenetur ſic promoto tamdiu de ſuo vitæ neceſſaria congruè ſubminiſtrare, donec ille in Cathedrali, vel alia Eccleſia per ipſum ordinatorem, vel alium competens beneficium Eccleſiaſticum fuerit aſſequutus. Probantur hæc in hac Decretali in c 2, & cap. *Epiſcopus, ſupra eod.* & in cap. *Si Epiſcopus eod. titulo lib.* 6. & ex dicendis *infrà num.* 64. Quod
21 confirmatur etiam exemplo Epiſcopi, qui Eccleſiam conſecravit ſine competenti dote, contra textum in cap. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1. nam tenetur de ſuo illam dotare, ut notat gloſſ. *unica* in c. *Cùm ſicut infrà de conſecr. Eccleſiæ, vel altaris*, quæ illic à Doctoribus communiter recipitur, unde eodem modo tenetur de ſuo providere Clerico conſecrato ſine ſufficienti titulo, arguendo à conſecra-
22 tione Eccleſiæ ad conſecrationem Miniſtri, & è converſo, prout in propoſito arguit gloſſa præallegata, & Lambertinus poſt alios in *tract. de jure patr*

[P]repatr.lib.1.par.1.in 5.q.principal.art.18.in princ. verſ.Si autem Eccleſia.

23 Ampliatur primò hæc regula, ut procedat etiam in Epiſcopo, qui Clericum ſine titulo jam conſtitutum in ſacro Ordine promovit ſine novo titulo ad ſuperiores Ordines, text: eſt in c. *Epiſcopus*, & ibi dixi poſt Decium *in 1. notab.ſuprà eod.*

24 Ampliatur ſecundò, ut procedat etiam in pluribus Epiſcopis, qui Clericum ſubditum ratione originis, domicilii, vel beneficii ſine titulo ordinârunt; nam quilibet eorum tenetur in ſolidum præſtare alimenta ſic ordinato, ut ſcripſi in d.cap. *Epiſcopus,n.5.*

25 Ampliatur tertiò, ut procedat non tantùm in Epiſcopo proprio, ſed etiam in alieno, cui nullis perſonis expreſſis in genere proprius Epiſcopus commiſit ut in ſua diœceſi Ordines celebraret: nam ſi quempiam ad ſacros Ordines promoveat titulum non habentem, tenetur illi, cùm in culpa fuerit, taliter ordinando eundem, vitæ neceſſaria miniſtrare, donec ei per ordinatorem, vel alium de competenti beneficio ſit proviſum, ut eſt caſus in c. *Si Epiſcopus, in 1.reſponſ.infr.eod.lib.6.*

26 Ampliatur quartò, ut procedat non ſolùm in Epiſcopo ordinante, ſed etiam in illius ſucceſſore: nam & is tenetur de ſuo providere ordinato ad ſacros ordines ſine certo titulo, ut hic diſertis verbis ſtatuitur in verſ. *Licet autem*, ibi *Per Ordinarios, vel ſucceſſores eorum*, & in verſ. *Inde eſt*, ubi Clericus fuerat ordinatus ad Subdiaconatum à prædeceſſore, & tamen Pontifex mandat Epiſcopo ſucceſſori, ut ſic promoto vitæ neceſſaria miniſtret.

27 Quòd ſi quæras, cur ſucceſſor conveniatur ex delicto defuncti contra text.in l. *unica, C.ne ex delicto defuncti*, cùm regulariter crimina morte extinguantur, c.*Quorundam*, 23.*diſt.* & l. 2. C. *Si reus, vel accuſator fuerit mortuus*; ſolvit gloſſ. *hic in ver. Succeſſores*, quòd hoc caſu non tam punitur ſucceſſor, quàm Eccleſia, ſine cujus conſilio ordinationes fieri non debent, cap.*penult.24.diſt.* propterea enim punitur, quia non reſtitit ordinatori delinquenti, ut c. *Quapropter*, 2.*q.*7. Sed hæc ſolutio non placet, Hoſtien.*num:*11, quia multa ſunt Capitula Cathedralium, quæ parum punirentur Epiſcopalis menſa gravaretur, neque enim puniretur Eccleſia, cùm Epiſcopus teneatur providere ex menſa ſua, ut dicit Abbas, *num.* 10. *verſ. Nec procedit dictum gloſſæ.* Unde dic meliùs, eſſe ſpeciale in hoc caſu ut ſucceſſor ex facto prædeceſſoris ad id obligetur, & ratio ſpecialitatis multiplex reddi poteſt, ſecundùm Innoc. *n.1.* & Hoſt. *n.9. in ver. Per ordinatores*, Joan.Andr.*num.*20. in
28 gloſſ. *Sed quare*, Butr.*n.*15. & Abb.*n.*10. Prima ratio eſt, quia mendicitas Clerici cedit in dedecus Ordinis Clericalis, c. *Diaconi ſunt, verſ. Mendicat infelix Clericus*, 93.*diſt.* & cap. *Ad ſupplicationem*, ibi, *in vituperium miniſterij noſtri, defectum in rebus temporalibus patiatur, ſuprà de renunc.* Adde Concil. Trident. *cap.2.in princ. ſeſſ.* 21. Secunda eſt, quia ſi egeret Clericus, non redundaret in opprobrium ejus, in cujus ſortem, ſeu hæreditatem aſſumptus eſt, juxta tex. *hic*, & in cap. *Cleros*, 21. *diſt.* quandoquidem,

Non ſibi, ſed domino gravis eſt, cui ſervit, egeſtas.

ut in gloſſ. *in ver. Obſequium.* Tertia, quia ex quo
29 eligitur ad onus, repelli non debet à mercede, ut ſupra dicitur, & in cap. *Charitatem.* cap. *Quicunque*, & cap. *Eccleſiaſticis*, 12.*quæſt.*2. Quarta ut nomen conveniat rebus, ut in littera ibi, *ut ipſa nominis ratio perſuadet*, & in c. *Chorepiſcopi*, §. *Quod autem*, 68. *diſt.* & *inſtit.de donat*, §. *Eſt & aliud.* Quinta, ne Eccleſia videatur ſic promoto fraudulenter laqueum injeciſſe, arg. c. *Conſtituit*, 20.*q.*3. c. *De viduis, il* 2. 27.*quæſt.*1. c. *Per tuas*, §. *fin.infrà de donat.* Sex-
30 ta, quia favorabile eſt augere cultum Divinum, & per conſequens numerum Clericorum, cap. *Ex parte, ſuprà de conſtit.* c. *Vaſa, de conſecr.diſt.*1. cap. *Quæ ad perpetuam*, 25.*q.* 1. & *q.*2. c. *Quæcumque.*
31 Septima, quia Epiſcopus ex ſuo officio generali providere debet, ne quis Clericorum egeat, ut patet 10.*quæſt.*1. *per totam*, cap. *Præcipimus*, & cap. *Sequenti*, 12.*quæſt.*1. & cap. *Poſſeſſiones*, 16.*quæſt.*1.
32 Octava, & ultima, quia omnia bona Eccleſiarum pauperum ſunt, ut c. *Cleros*, & c. *Paſtor*, 1.*q.*2. & c. *fin.*16.*quæſt.*1.

33 Procedit autem hæc ampliatio, etiamſi quo tempore ordinator erat ſolvendo, ordinatus neglexerit ab eo petere vitæ neceſſaria, & poſteà idem ordinator ad inopiam redactus fuerit: nam nihilominus poterit ordinatus ad ſucceſſorem recurrere, nec ei obſtabit exceptio, quod dum potuit ab Ordinatore titulum exigere, tamen neglexit; quia hæc Decretalis tribuit illi hoc jus indefinitè, ac ſine ulla exceptione, ut concludit Innoc.*n.*3. Hoſt. *n.*10. *verſ. Quid ſi dum ſolvendo.* Jo. Andr.*n.*11. *verſ. Et licèt ordinatus*, & Card. *num.* 15. *in 5. quæſtione*, quod fuſiùs proſequitur idem Ho-
34 ſtien. in cap. *Tuis quæſtionibus, infr. eod.* Cæterum ſi ordinator reſignaſſet Epiſcopatum, aut depoſitus eſſet, & haberet unde poſſet Clericis à ſe ordinatis ſine titulo vitæ neceſſaria miniſtrare, ipſe ad hoc eſſet compellendus, & non ſucceſſor, ut hic determinat Innoc. *num.* 2. *verſ. Dicimus tamen*, adjiciens ita judicatum fuiſſe in Epiſcopo Ambianen. & ſequitur Hoſt. *num.* 9. *verſ. Quid ſi ordinator reſignavit*, Jo. Andr. *num.* 11. Butr. *num.* 17. Cardin. *n.*13. *in 2.q.* & Joan. de Anan. *num.*2. Et probatur à fortiori; nam ſi præſentator priùs tenetur providere talibus, quàm ordinator, ut hîc colligitur à contrario ſenſu: longè magis primo loco cogendus eſt ordinator, qui non ſolùm Ordines contulit, ſed etiam ſibi præſentavit: nam de talibus loquitur hæc littera, ubi ſcilicet non eſt alius præſentator, ut latius patebit *infrà in 2. limitatione.* Ad hoc argumentum optimum in cap. *De multa*, §. *Ultra ſex menſes, infr. eod.* Quod nunquam tradas ob-
35 livioni, quia hæc eſt notabilis limitatio ad hanc Decretalem, quæ ſimpliciter, & indiſtinctè obligat ſucceſſorem in Epiſcopatu ex facto ordinatoris, & tamen Doctores illam reſtringunt, ut tantummodò vendicet ſibi locum in ſucceſſore Epiſcopi prædefuncti, non autem Epiſcopi, qui renunciavit, aut depoſitus eſt. Immò plus voluit Innoc. *n.*2. *verſ. Immò plus videtur*, videlicet ut ordinator vivens, ſi habeat de proprio, cogi poſſit, ut ordinato conſtituat unde perpetuò vivere poſſit, & cum eo tranſit Jo. Andr. *n.*11. & Card. *in* 3. *q.* quod videtur intelligendum donec ordinatus conſequatur competens beneficium Eccleſiaſticum, ut hîc, & in c. *Epiſcopus, ſuprà eod.* & in cap. *Si Epiſcopus, infr. eod. lib.6.*

36 Ampliatur quintò prædicta regula, ut procedat etiam in hæredibus ordinatoris, ut firmant *hîc* Innoc.*n.*2. *verſ. Videtur etiam quòd hæredes*, Hoſt. *num.*10. Joan. Andr. *num.* 11. *verſ. Videtur etiam.*

37 Cardinalis *in 3.quæſt.* & alii communiter, quandoquidem ex contractu, vel quaſi oritur hæc obligatio inter ordinatorem, & ordinatum, & ideo tranſit actio ad hæredem, ut *inſt. de oblig at.* quæ quaſi ex contractu naſcuntur, & l. *unica*, *C. Vt a-*
38 *ctiones ab hæred. & contra hæred.* incipiant, *in rubro, & nigro.* Quòd ſi dicas hujuſmodi obligationem non oriri ex quaſi contractu, ſed ex maleficio, vel quaſi: nihilominus hæredes ſecundùm Canones obligantur, ut patet in eo quod legitur, & notatur in cap. *Parochiano, infrà de ſepult.* & in c. *Litteris, de raptor.* ſecundùm Hoſt. Sed remanet
39 dubium, quid ſi ordinator habeat hæredes reſpectu patrimonii ſui, numquid prius ſint compellendi hæredes, quàm ſucceſſor in Dignitate, Abb. *hic num.* 11. dicit Hoſtienſem, quem communiter Doctores ſequuntur, tenere, quòd prius ſint diſcutiendi hæredes per rationes proximè adductas. Ipſe tamen Abbas dicit ſe dubitare an hoc ſit indiſtinctè verum, quia hic textus inſinuat oppoſitum, dum decidit ordinato providendum eſſe per ordinatores, & ſucceſſores; ac deinde mandat indiſtinctè compelli ſucceſſorem; nec præcipit, ut prius diſcutiantur hæredes ordinatoris.
40 Unde pro ſolutione putat conſiderandum an hujuſmodi obligatio, quæ contrahitur ex ordinatione ſine titulo, ſit realis reſpectu Eccleſiæ, an verò perſonalis. Et concludit obligationem videri realem, ſi Eccleſia Cathedralis reditibus abundet; ac proinde in ſucceſſorem tranſire, ut in cap. *Dilecti, ſuprà de foro competenti*: nam ſicut poteſt Sacerdos præſentare aliquem ad titulum Eccleſiæ ſuæ, ut in cap. *Per tuas, de ſimon.* eodem modo Epiſcopus poteſt diſponere, ut ordinati vivant ex proventibus Eccleſiæ Cathedralis, & ideò text. fecit mentionem tantummodò de Epiſcopo, vel ſucceſſore. Sed ubi Eccleſia eſſet impotens, tunc cùm Epiſcopus deliquerit, tenebitur ipſe, vel hæres ſuus per regulam, *Delictum perſonæ*, &c. Et ita Abbas vult in effectu, ut prius diſcutiendi ſint reditus Eccleſiæ; & hæredes Ordinatoris non teneantur niſi in ſubſidium, ubi ſcilicet Eccleſia non eſt ſolvendo.

Tu adverte, quia quod Abbas dicit, Hoſtienſem, & communiter Doctores tenere, ut prius ſint conveniendi hæredes, quàm ſucceſſor in Dignitate, hoc non videtur verum: nam Innoc. *n.2.* cujus verba ad litteram tranſtulit Hoſt. & alii ſupracitati, *nu.36* cùm prius declaraſſet ſucceſſorem teneri ex facto prædeceſſoris, poſteà formaliter ſic ait: Videtur etiam quòd hæredes ordinatoris ad hoc teneantur, quia ex quaſi contractu eſt hæc obligatio, unde Innoc. & Hoſt. non dicunt hæredes eſſe priùs diſcutiendos, quàm ſucceſſorem in Epiſcopatu, quin potiùs videntur ſentire, aut primo loco teneri ſucceſſorem, aut certè omnes teneri æqualiter, & in ſolidum. Idque eorum menti proximiùs accedit ponderando dictionem *etiam*, quæ eſt augmentativa, & implicativa præcedentium. Unde verius videtur tam ſucceſſorem in dignitate, quàm hæredes in bonis patrimonialibus teneri in ſolidum ex facto ordinatoris, & eſſe in optione ordinati hos, vel illum convenire, ut de duobus reis cavetur in l. 2. & l. 3. §. *Ubi duo, ff. de duobus reis*, & vide quod dixi in cap. *Epiſcopus, in 1. notab. ver. Et ex his notabiliter infero, ſupra eod.*

41 Ampliatur ſextò ead. regula, ut locum habeat, etiamſi Epiſcopus ordinaverit aliquem ad certū titulum, qui poſteà fuerit evictus: nam nihilominus tenebitur illi providere de alio beneficio, arg. c. *Præſentium, 7. q. 1.* & c. *Inter cætera, infr. eod.*
42 & hujus ſententiæ fuit Vincentius. Sed hoc intellige verum ſi Epiſcopus fraudulenter contulit beneficium alterius, quo titularis non fuerat juſtè privatus, aut beneficium alteri debitum, & ipſe cui contulit hoc ignoravit, tunc enim tenetur Epiſcopus ei providere de æquivalenti beneficio ut firmat gloſſ. *hic in ver. Donec per te*: quæ in hoc adducit jura præallegata, & cap. *Paſtoralis, infr. de jurepatr.* & pro gloſſ. *in verb. Ignoravit*, ſecundùm Jo. Andr. *in fine.* Facit tex. in c. *Si beneficia, infr. eod*
43 *lib. 6.* & ſequuntur Butr. *n. 19.* & Card *in 6. q.* Sed ceſſante fraude non oritur hæc obligatio; quia donator non tenetur de evictione, l. *Ad res donatas, C. de Aedilitio edicto.* Unde ſi Epiſcopus ordinaſſet bona fide ad titulum beneficii, quod non credebat alteri debitum: tunc non poſſet conveniri ex obligatione ſpeciali proveniente ex diſpoſitione hujus Capituli; teneretur tamen ex
44 obligatione generali, qua obſtringitur providere omnibus indigentibus in ſua Diœceſi, ſecundùm Vincentium, & declarant Butr. *n. 19.* Abb. *nu. 15 verſ. Sed ſi Epiſcopus ordinaſſet*, & pleniùs Jo. de Anan. *num. 15. 16. & 17.*
45 Et eodem modo non tenetur Epiſcopus ſi ab initio contulit ordinato beneficium ſufficiens quod poſteà effectum eſt inſufficiens, & exinanitum, ſecundùm Vinc. ſatis enim eſt minori ab initio adire locupletem hæreditatem, ut l. *Verùm, §*
46 *Si locupleti, ff. de minoribus*; videtur tamen teneri ex generali obligatione, ut *ſuprà*, & hoc tenet gloſſ. 1. in c. *Tuis, infrà eod.* ubi firmat Epiſcopum teneri providere ordinatis de beneficio Eccleſiaſtico, ſi illorum patrimonium periret chaſmate, vel alluvione; quia cùm ad ſæculum redire non poſſit, eorum paupertas redundaret in opprobrium Ordinis Clericalis. Et idem tenet Innoc. in cap. *Epiſcopus, in fin. ſupra eodem.*
47 Ampliatur ſeptimò eadem regula, ut locum habeat etiam in Epiſcopo, qui aliquem promovit ad Ordines minores, ut probat tex. in ſui generalitate, in c. *Non liceat, ſupra eod.* nam nec ad minores ordinari quis debet abſolutè, ſeu ſine titulo, ut videtur expreſſum in c. *Neminem*, ibi, *vel quemlibet in Eccleſiaſtica ordinatione conſtitutum, 70. diſtin* ubi hoc tenet gloſſ. 1. & Hoſt. *hic num. 11. verſ. Ordinatis*, & Joan. Andr. *num. 3. in eod. verb.* Sed hoc non ſervat Eccleſia Romana; & ideo de hoc articulo dic pleniùs ut ſcripſi in prædicta Decretali *Non liceat, à n. 5. uſq; in fin.*
48 Nunc limita primò regulam ſuperius firmatam, ut non procedat ſi ordinatus ſine titulo aliundè habeat, unde congruè poſſit ſuſtentari, tex. eſt in c. *Epiſcopus, ſupra eod.* ubi primò ponitur regula, ut Epiſcopus ordinato ad ſacros ſine certo titulo teneatur neceſſaria ſubminiſtrare; ac deinde adjicitur limitatio ibi, *niſi talis ordinatus de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ habere poſſit* nam Clericus non beneficiatus, ſi de patrimonialibus bonis habeat unde vivere poſſit, ad ſacros Ordines legitimè promovetur, ut eſt caſus in cap. *Tuis, infra eod.* quia in eo caſu intelligitur ordinari titulum patrimonii quoad hoc ut non poſſit petere alimenta ab ordinatore, ut ibi dixi conciliando opiniones *n. 19.* poſt gloſſ. *final.* & Card *n.*
in-

in 7.q.& gloſſ.in c. *Si Epiſcopus,in ver.Titulum, infr. eod.lib.6.* Hoc ipſum inſinuat hæc Decretalis,quæ adſtringit Epiſcopum ad ſubminiſtrandum ſic ordinato vitæ neceſſaria: ergo ſupponit enim eſſe pauperem, & aliundè non habere unde vivere poſſit. Atque ita Papam hîc non intendere niſi pauperibus Clericis providere, declarat textus, qui eſt gloſſa hujus Decretalis,in c. *Poſtulaſti,ſuprà de reſcript,* ut hic per Hoſt.*num.*17. *in ver.Eccleſiaſticum.* Hodie tamen in hoc ſervari debet jus noviſſimum Conc. Trid. in *cap.*2. *ſeſſ.*21. ut ſcripſi plenè in d.c.*Epiſcopus,n.*24.25. *&* 29.

49 Limita ſecundò propoſitam regulam, ut non procedat ſi ordinatus ſine certo titulo fuerit ab alio præſentatus,& examinatus; quia tunc non teneturilli providere Epiſcopus qui eum ordinavit,ſed ille,qui præſentavit,& examinavit, ut c. *Ex antiquis,*& c. *Si ſervus,* 54.*diſt.* & c. *Quando,*24. *diſt.*& notatur in c. *Accepimus,de ætate,& qualit.*Et hoc innuit hæc Decretalis à contrario ſenſu in illis verbis,*nullo præſentante,*& tenent gloſſ.*in ver. Succeſſores,ad finem,verſ.Et hoc intellige,* Innoc. *n.*3. *in ver. Præſentante,* Butr.*n.*5. *&* 16. Card.*n.*7 *in* 11.*notab.& num.*12.& videtur expreſſum in cap. *Si Epiſcopus,in fine,infrà eod. lib.*6. ut patebit in ſeq. limit.

50 Et hinc collige præſentatos, & examinatos ab aliis Epiſcopis,vel exemptis, non eſſe neceſſariò examinandos ab Epiſcopo ordinatore, ad hoc c. *Epiſcopum, 9.q.2.* quia non tenetur illis providere,ſecundùm Innoc. *d.n.*3.*verſ.Hic apparet,* Joan. Andr.*num.*4.Butr.*n.*9. Quotieſcunque enim proprius Epiſcopus committit alteri Epiſcopo ordinationem certorum Clericorum, & nominatorum,Epiſcopus cui facta eſt commiſſio, non tenetur inquirere an nominati ſint idonei, necne; ſed debet præſumere præſentatos eſſe idoneos; ideo-
51 que ſi tales reperiantur ſine titulo, imputandum eſt committenti,non ordinanti,ut ad litteram inquit gloſſ.Joan. Andr.in c. *Si Epiſcopus,in prin.infr.*
52 *eod.lib.6.* Quod multò magis procedit poſt Decretum Conc.Trid. *cap.*3.*ſeſſ.*23.ubi ſtatuitur,ut Epiſcopi per ſemetipſos Ordines conferant, quod ſi ægritudine fuerint impediti, ſubditos ſuos non aliter,quàm jam probatos,& examinatos ad aliū
53 Epiſcopum ordinandos dimittant. Oportet igitur, ut de idoneitate ordinandi conſtet ordinatori per litteras teſtimoniales Ordinarii,alioquin alieno Epiſcopo non liceret eum ordinare, ut eſt expreſſum in *cap.*8.*ejuſdem ſeſſ. verſ. Quòd ſi quis ab*
54 *alio promoveri petat.* Quinimò S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres conſulta, an qui facultatem à Sede Apoſtolica obtinuit, ut poſſit ordinari ab alio quàm à ſuo Ordinario, debeat nihilominus probitatem ſuam,& mores Ordinarii ſui teſtimonio comprobare: Reſpondit ita debere, prout Signatura gratiæ jam dudum ſolita eſt in hujuſmodi facultatibus ponere clauſulam illam, *de licentia Ordinarij,* cujus teſtimonio probitas, &
55 mores commendentur: Et hoc caſu verum eſt, quod docuit Innoc. videlicet Epiſcopum non teneri promovendum examini ſubjicere, ſed ſuper alius qualitatibus, & titulo poſſe deferre Ordinarii atteſtationi, Creditur enim litteris Examinatorum,ut c. *in præſentia,ſuprà de renunc.*cap.*Poſt ceſſionem,de probat.*c.*Ad probandum,de re judic.* c.*Solitæ,de cenſibus,& hic.* ubi notant Hoſt.Joan.Andr. *in ver.Per litteras,*Card.*num.*10.Idemque jam pridem probavit S.Congreg.Conc.nam cùm fuerit quæſitum an Epiſcopus ordinans alienos ſubditos ſæculares cum dimiſſoriis proprii Epiſcopi aſſerentis eos examinatos fuiſſe,& idoneos repertos,hujuſmodi atteſtationi deferre teneatur, vel etiam poſſit eoſdem ordinandos examinare: S. Congregatio cenſuit eſſe arbitrarium, & ideo
57 poſſe,ſed non teneri. Conſtitutio autem Sixti V. qua parte injungit Epiſcopis,ut examinent natalia,vitam, & reliquas ordinandorum qualitates, ex ipſius Congregationis ſententia eſt intelligenda de propriis dumtaxat ſubditis: nam quoad eos, qui alienæ Diœceſis ſunt, hujuſmodi inquiſitio adhibenda eſt ab Epiſcopis litteras dimiſſorias concedentibus, quod tamen fallit in caſu c. *Si Epiſcopus, in* 1. *reſponſo infra eod lib.6.* ut dictum eſt ſuprà in 3.ampliat.*n.*25.

Subdunt tamen Innoc.Joan. Andr. & Butr. *ubi ſuprà,* & bene, quòd ſi Epiſcopus alienus ſciret eum criminoſum,peccaret ordinando.

58 Limita tertiò ſupraſcriptam regulam, ut non procedat in Epiſcopo alieno, cui Diœceſanus commiſit non in genere,ſed in ſpecie, ut certas perſonas ordinaret: nam ſi quempiam illorum ad ſacros Ordines promoverit titulum non habentem; non ipſe qui ordinavit tenebitur ſic promoto providere,ſed Diœceſanus,qui ordinationem commiſit: debuit enim prævidere an ti-
59 tulum haberent. Et idem ſi Diœceſanus det aliquibus licentiam, ut poſſint à quo maluerint Epiſcopo promoveri: non enim qui ordinat, ſed qui licentiam tribuunt, cùm eam dare non debeant titulum non habenti, obligantur, ut de his eſt caſus ad litteram in c. *Si Epiſcopus,in 2.& 3.reſponſo infra eod. lib.6.* Licèt hæc limitatio in effectu coincidat cum præcedenti: nam Decretalis *Si Epiſcopus,* emanavit ad declarationem textus noſtri,præſertim in illis verbis, *nullo præſentante;* & declarationem eorum, quæ in propoſito ſcripſerunt Innoc.& Hoſtien. in c. *antepenult. & penult. ſuprà de ætat. & qualit.* ut notatur in d. c. *Si Epiſco-*
60 *pus,in gloſſ.*1. Hanc tamen tertiam limitationem ſublimita, niſi Epiſcopus proprius committeret alieno,ut non ſolùm Ordines conferret, ſed etiam ordinandum examinaret ſuper titulo, & aliis qualitatibus requiſitis; quia tunc non is qui commiſit, ſed ordinator, & examinator obligaretur ſi promoveret titulum non habentem, ut patet tum ex dictis ſuprà in 2.limitat. *n.* 49. tum quia licet de delicto promoventis conſtet eo ipſo quod conſtat de inhabilitate promoti, cap. *Tantis Daniel.in fin.*81.*diſt.*& c. *Cùm ſit ars,ſuprà,de ætat.& qualitat.* Hoc tamen procedit ſi promovens per ſeipſum examinaverit, ſecùs ſi per alium, quia tunc puniendus eſt tantùm qui examinavit, cap. *Quando,*24.*diſt.* c. *Ad hæc,ſuprà de offic. Archid.* & notant in d.c. *Cùm ſit ars,* gloſſ. *in ver. Deprehendi,*Innoc. *num.*2.*in ver.Ordinato,* Hoſt.*num.*10.& plerique alii. Poteſt autem Epiſcopus proprius committere alieno Epiſcopo examen ordinandi,non obſtante c.3.*ſeſſ.*23.Conc.Trid. dummodò id faciat ex legitima cauſa. Unde cùm Epiſcopus Feretranus dubitaret,an poſſet litteras dimiſſorias concedere cuidam ſuo Diœceſano, qui in Urbe habitabat, etſi ejus qualitates notas non haberet: S.Congreg.cenſuit poſſe; ſi enim qualitates ejus non novit, poterit committere examen Ordinario loci, in quo degit, ut aliàs deciſum

ſum fuit in *una Mediolanen.* his verbis (Sac. Congregatio cenſuit Epiſcopum quanquam abſentem poſſe litteras dimiſſorias dare, & ordinandos ſubjicere ſuo examini; & ſi abſentes ſint, ad ſe ut examinet vocare, ſi commodum erit; alioquin eorum examen committere Ordinario loci, in quo illi degunt.)

61 Limitatio quarta colligi poteſt ex dictis Jo. Monachi in c.2.*n.6.de tempor.ordinat.lib.6.* videlicet cùm Epiſcopo probabiliter ignorante, alienus Clericus furtivè, vel ex ſimplicitate ſe in
62 multitudinem Ordinandorum ingeſſit, vel cùm Epiſcopus fuit deceptus juxta ignorantiam facti, puta ſi ordinatus detulerit litteras furtim impetratas à Cancellario ſui Epiſcopi. Et quamvis Jo: Monach. loquatur de pœna ſuſpenſionis Epiſcopi ordinantis Clericum alienum ſine licentia Epiſcopi proprii, de qua in d.c.2. & c.*fin. de tempor. ordinat.in 6.* tamen idem dicendum de pœna ordinantis Clericum ſine titulo, ut patebit infrà in tertia quæſtione *à num.66.uſq; in finem.*

63 2. QUÆRO, an per illa verba poſita in fine *cap.2.ſeſſ.21.* Conc. Trid. videlicet, *Antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando*, cenſeatur innovata pœna, c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*, *70.diſt.* ita ut qui ſine aliquo titulo poſt Trid. Concil. ſacros Ordines ſuſceperunt, ſint ſuſpenſi, ac ſi miniſtraverint, irregulares.

Propoſitio hoc dubio, S. Congregatio Cardinalium Concilii Trident. interpretum cenſuit fuiſſe innovatas dumtaxat pœnas, cap. *Cùm ſecundum, de Præben.* Præcipuum hujus deciſionis fundamentum fuit, quia cùm pœna ſuſpenſionis ab executione Ordinum, de qua in d.c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*, jam fuiſſet ſublata per hanc Decretalem, ut dictum eſt ſuprà in *6.notab* Concil. in d. *cap.2.* dum innovavit pœnas antiquorum Canonum, non cenſetur innovaſſe pœnam illam, quæ per poſteriores Canones jam fuerat abrogata, ut etiam patebit infrà in tertia quæſtione.

64 Unde poſteà cùm quidam promotus ad ſacros Ordines ad titulum patrimonii inſufficientis, quæſierit quid ſibi agendum, ut ad Sacerdotium promoveri poſſet; S. Congregatio cenſuit ſi patrimonium, ad cujus titulum orator eſt ordinatus, minus ſufficiens ſit ad ejus ſuſtentationem cōgruam, teneri Epiſcopum tamdiu ex proprio ſupplere, donec per ipſum Epiſcopum in ſua, vel alia Eccleſia fuerit competens beneficium aſſequutus; ideo debere ad reliquos Ordines Oratorem ab Epiſcopo promoveri. Quòd autem dixit Sac. Congregatio per ipſum Epiſcopum, ſupple, vel per alium: ita enim hoc c. hodie ſuppletur per Decretalem *Si Epiſcopus*, ibi, *donec ſibi per eum, vel alium de competenti beneficio ſit proviſum, infr. eodem lib.6.* & ita olim ſupplebat Innoc. *hic in fine*, & confert textus in c. *Si pauper, eodem tit. & libro.*

Item cùm nonnulli ad ſacros Ordines abſque titulo promoti quæſiviſſent an eſſent ſuſpenſi, & irregulares ex eo, quòd in ſuſceptis Ordinibus miniſtraſſent: Sac. Congregatio cenſuit Oratores minimè quidem debuiſſe ad ſacros Ordines abſque titulo ſufficienti beneficii, aut patrimonii promoveri, oportuiſſeque obſervare quod providè ſtatuitur Decreto *cap.2. ſeſſ.21.* Cæterùm Ordinatos ante felic. record. Sixti V. Conſtitutionem hac de re editam nequaquam propterea eſſe ſuſpenſos neque irregulares, tametſi in ſuſceptis Ordinibus miniſtraverint.

65 Porrò in Conſtitutione *Sanctum*, *& ſalutare*, cujus ſit mentio in declaratione S. Congregationis, Clerici ſine titulo ſufficientis beneficii, vel patrimonii, aut aliàs malè promoti declarantur perpetuò ſuſpenſi ab executione Ordinum, ac ſi in eis miniſtraverint, irregulares, ut *in Bullar.tom. 2.pag.651.* Sed eam Conſtitutionem, excepto capite Simoniæ, poſteà moderatus eſt, & ad terminos juris Bullæ Pii II. & Concilii Trident. reduxit Clemens VIII. in Conſtitutione, *Romanum Pontificem, in Bullar.tom.3.pag.54.*

66 3. QUÆRO. Poſita prædicta deciſione S. Congregationis, quâ declaratum fuit Concilium Tridentinum *cap.2.ſeſſ.21.* prohibens aliquem ordinari ad ſacros Ordines abſque titulo ſufficienti beneficii, vel patrimonii, in illis verbis, *Antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando*, innovare pœnam ut menſa Epiſcopalis teneatur ad alimenta ordinati, non autem pœnam, ut ordinans, & ordinatus ſint ſuſpenſi: An diverſum cenſeri debeat cùm Clericus circa hujuſmodi titulum in ordinatione fraudem committit, adeò ut ſi is conficto titulo beneficii, vel patrimonii ordinatorem deceperit, in ſuſpenſionem propterea incidere intelligatur.

67 In hac materia habemus jus antiquum, jus medium, & jus noviſſimum Tridentini Concilii. Jus antiquum habetur in c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*, *70.diſt.* quibus ordinatio Clerici ſine titulo in odium ordinatoris irrita decernitur, quod intelligendum eſt, ut ordinatus careat executione, prout declarant ibi omnes, præſertim Turrecrem. poſt Hugo. *n.5.* & fuſiùs dictum eſt ſuprà in *5.no-*
68 *tab.* Jus medium habetur in hoc cap. quo ſtatuitur ut ſi quis ab Epiſcopo ſine titulo ordinetur, menſa Epiſcopalis teneatur ad alimenta ordinati, quod etiam cavetur in c. *Non liceat*, & c. *Epiſcopus, ſupra eod.* & c. *Si Epiſcopus, infr.eod.lib.6.* Hìc verò ſatis perſpicuè aboletur pœna, quæ antiquitus conſtituta erat in d.c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*, ut ſcilicet ordinatus ſit ſuſpenſus; quæ etiam de conſuetudine non ſervabatur, ut teſtatur Turrecrem. in d. c. *Neminem, in fine*, & propterea poſt poſt hanc Decretalem ordinatus ſine titulo non carebat amplius executione; ſed menſa Epiſcopalis tenebatur ita ordinato vitæ neceſſaria ſuppeditare. Jus noviſſimum Tridentini Concilii traditur Decreto *cap 2.ſeſſ.21.* quo conſtituitur, ut ordinati ad ſacros debeant habere beneficium, vel patrimonium ſufficiens, & antiquorum Canonum pœnæ ſuper his innovantur: & cùm eſſet poſteà dubitatum, an Concilium ibi innovaſſet pœnam hujus cap. ut menſa Epiſcopalis teneretur alere ordinatum; an verò etiam pœnam poſitam in c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*, ut ordinatus eſſet ſuſpenſus, S. Congregatio, ut prædiximus, *n.63.* declaravit dicto Concilii Decreto innovatam eſſe pœnam hujus Decretalis, quæ obligat menſam ad alimenta ordinato; non autem pœnam ſuſpenſionis poſitam in c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*, & jam abrogatam per hanc Conſtitutionem.

His poſitis ſuboritur nunc alia dubitatio, an ſaltem quoad ordinatum ſine titulo, qui ordinantē decepit ementitis falſis fortè probationibus ſe congruum titulum habere, adhuc duret pœna ſuſpenſionis, quæ ſtatuta erat in d.c. *Neminem*, & c. *Sanctorum*. Cujus dubitationis ſolutio pendere videtur ab alia, de qua erat controverſia inter d.Do-

d. Doctores, etiam ante Concilium Tridentinum: An videlicet hoc capitulum correxerit, & ſuſtulerit pœnam ſuſpenſionis ſtatutam per anteriores Canones cùm Clericus eſt in culpa, quia ordinantem confiĉto, falſoque titulo beneficii, vel patrimonii decepit. Nam ſi hæc pœna quoad hujuſmodi Clericum non ſit ſublata, non videtur poſſe dubitari, quin vigeat, & quin innovata ſit à Tridentino Concilio, ſi verò eſſet ſublata, Concilium innovando pœnas non videretur referri ad jam abrogatas, ut jam in ſuperiori deciſione ſenſit Sacra Congregatio.

In hac dubitatione tutior, & ſalubrior videtur opinio, ut pœna ſuſpenſionis non ſit ſublata per hanc Decretalem, quam opinionem tenet hic Antonius de Butrio *in fine*, & Decius *à nu. 29. verſ. In gloſſ. fin.* eam validiſſimis rationibus defendit, inter quas ea eſt potiſſima, quia cùm in hoc capitulo corrigatur pœna ſuſpenſionis, quæ erat inducta in injuriam, id eſt, ut Archidiaconus interpretatur in d. c. *Neminem*, in ignominiam ordinatoris: ubi ordinator non fuit in aliqua culpa, & ordinatus dolo, & fraude, confiĉto titulo ordinatorem fefellit: conſequens eſt, ut correctio pœnæ juris veteris non extendatur ad caſum, in quo non militat ratio correctionis, id eſt, ubi nihil eſt, quod imputetur ordinanti, ſed ſoli ordinato. Et hanc ſententiam poſt Tridentinum Concilium, & in ipſius Concilii terminis ſequitur, & rationibus à Decio deſumptis tuetur Navarr. conſ. *ultimo de tempor. ordin.* Quod ſi ab ea recederemus, Concilium facilè eluderetur; quia ſi nulla eſſet pœna ſuſpenſionis in hujuſmodi ordinatum, qui fraudem commiſit, facilè eſſet cuiquam confiĉtis titulis abſque vero titulo promoveri, & obtenta abſolutione in foro conſcientiæ abſque ullo impedimento in Ordinibus ſuſceptis miniſtrare; quo pacto multi ad ſacros aſcendere poſſent abſque titulo, & poſtea contra mentem Concilii cum Ordinis dedecore mendicarent.

Non obſtat, quod Imola, & Abbas in d. c. *Non liceat*, contrarium ſenſerint; quia præter quam quod Imol. non ſatis clarè explicat quid ſentiat: contra eos ſtant Ant. & Decius, & firmiores rationes à Decio collectæ, qui omnibus Abbat. rationibus plenè ſatisfacit.

Item non obſtat, quod Imola teſtetur de communi opinione in oppoſitum, ut illum citat Decius, *ubi ſupra*. Nam reſpondetur Imolam non affirmare in hoc articulo contrariam opinionem eſſe communem; ſed tantùm quod Doctores communiter ſequuntur gloſſ. fin. d. c. 1. *Non liceat*, quæ articulum noſtrum nec examinat, nec attingit. Imò gloſſ. potius facit pro hac opinione, dum ait per hoc cap. eſſe correctum quod ſtatutum erat in odium ordinatoris, quaſi à contrario ſenſu velit non eſſe correcta jura vetera quoad pœnam, quæ non odium ordinantis, ſed ordinati delictum reſpiciebant, & ita gloſſæ, quam Doctores ſequuntur, authoritas ponderata huic noſtræ opinioni favet; ut etiam videtur perpendiſſe Decius, qui inſinuat opinionem Anton. de Butr. *in illa gloſſ.* eſſe fundatam; & poſtea ibi confirmando hanc opinionem, dicit opinionem gloſſæ eſſe communem. Quæ ratio validiùs confirmatur ex eo, quod Sacri Canones præ oculis habebant ne in opprobrium Cleri mendicaret per plateas infelix Clericus. Turrecrem. & alii in d. c. *Neminem, num.* 1. & traditur in c. *Diaconi ſunt, 93. diſtinct.* & in c. *Poſtulaſti, ſupra de reſcriptis*, id autem inconveniens duobus modis vitarunt; Primò ſtatuendo pœnam ſuſpenſionis in promotum ſine titulo: non enim erat in conſideratione; quod mendicaret ex quo non habebat ordinis executionem, ut perpendit Decius in d. c. *Non liceat in fin.* Secundò abrogata hac pœna, aliam ejus loco ſubjiciendo, ut ſcilicet menſa Epiſcopalis ad ejus alimenta teneretur, adeo ut ſemper provide occurſum ſit à ſacris Canonibus huic periculo mendicandi cum totius Ordinis vituperio. Hoc autē abſurdum remaneret in Clerico ordinantem decipiente, ſi jura antiqua etiam quoad ipſum eſſent correcta, & à Concilio Tridentino non innovata; quia ipſe ſine titulo ordinatus nec eſſet ſuſpenſus, nec à menſa Epiſcopali alimenta petere poſſet, & ex conſequenti ordinatus ad ſacros, habens executionem oſtiatim cogeretur quærere eleemoſynam, quod tantopere & S. Canones, & Trident. Concilium ſunt deteſtati. Die 27. Novembris 1610. S. Congregatio Conc. propoſito ſupraſcripto dubio, omnium ſententiis cenſuit hoc caſu pœnam ſuſpenſionis ante Concil. non fuiſſe correctam, & hodie à Trident. Conc. eſſe innovatam, & propterea hujuſmodi Clericum, qui adhibito dolo, confiĉtoque titulo ordinatorem decepit, eſſe ipſo jure ſuſpenſum, carereque ordinum executione.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Cùm jam dudum.

SUMMARIUM.

1 *Opponenti plura contra electum ſufficit alterum probare, quod ad caſſationem ſufficiat.*

2 *Dignitates plures obtinens abſque diſpenſatione Apoſtolica ineligibilis eſt, & inhabilis ad beneficia obtinenda.*

3 *Intruſus eſt qui ingerit ſe adminiſtrationi ante confirmationem, vel præter authoritatem ejus, ad quem ſpectat, etiamſi præceſſerit electio.*

4 *Adminiſtrationi ſe introducere ante obtentam confirmationem, & poſt confirmationem caſſatam paria ſunt.*

5 *Caſſatio deducit rem de eſſe ad non eſſe.*

6 *Confirmatus poteſt liberè adminiſtrare etiamſi de viribus confirmationis in judicio diſceptetur.*

7 *Dummodo à confirmatione appellatum non fuerit, aliàs ſecus.*

8 *Probare ſufficit unum ex pluribus copulativè in reſcripto narratis, vel in judicium deductis, ſi quodlibet per ſe ſufficiat ad fundandam intentionem impetrantis, vel ad victoriam cauſæ.*

9 *Niſi quis ſe aſtrinxerit ad omnia probanda, quod in dubio non præſumitur.*

10 *Clauſula*, non eſſe tamen adſtringens ad omnia probanda, *quid operetur.*

11 *Diſpenſatio tacita non inducitur ex ſimplici tolerantia Papæ in his quæ ſunt contra jus.*

12 *Tolerantia Papæ non operatur ut pluralis juſtè poſſideat, ſed ut ſubditi licitè ab ipſo Sacramenta percipiant.*

13 *Præbendarum, ſeu Beneficiorum ſimplicium pluralitas an de jure communi ſit prohibita, nec ne*

& num. ſeqq. uſque ad num. 31.
Et quid ex Concilio Tridentino num. 31.*& ſeqq. uſque ad num.*46.

14 *Canonicus, & Præbendatus abſque diſpenſatione quis poteſt eſſe in pluribus Eccleſiis etiam diverſorum Epiſcopatuum, ſecundùm opinionem Innocentii, & nn. ſeqq. & n.* 32.

15 *Intellectus hujus cap. & n.*21.*&* 23.

16 *Beneficiorum ſimplicium pluralitas ante Concilium Tridentinum erat permiſſa ex generali conſuetudine, & num.*30.

18 *Præbendas plures intitulatas nemo poteſt habere niſi habeat ab eo, qui omnia poteſt, ſecundùm opinionem Hoſtienſis, & n.* 32.

19 *Canonici de jure communi ſunt adſtricti ad perſonalem reſidentiam.*

20 *Præbendæ ſingulæ requirunt ſingulos actus, & miniſtros.*

22 *Intellectus c.* De multa, *infra eod.*

23 *Dictio* una *abſonum eſt, ut reſpectu unius determinabilis ſtet alternativè, & reſpectu alterius copulativè.*

24 *Præbendatus non Canonicus, vel Canonicus non præbendatus, an quis poſſit eſſe in pluribus Eccleſiis, & num ſeq.*34.*&* 42.
Canonicus in una Eccleſia, & Præbendatus in alia tenetur ſervare ſtatuta Eccleſiæ, in qua eſt Canonicus, ibidem.

25 *Avaritia notatur magis in pluralitate præbendarum, quàm Canonicatuum.*

26 *Præbendarum effrænata multitudo prohibita eſt, & num.*33.*&* 35.

27 *Beneficia plura perſonalem reſidentiam requirentia ſunt incompatibilia.*

28 *Beneficiorum pluralitas an ſit tantùm inhibita quoad peccatum in foro animæ, an verò etiam quoad pœnam in foro fori, & n.*37.

29 *Beneficia conſtitui non debent niſi ſufficientia ad congruam Clerici ſuſtentationem.*

30 *Conſuetudo generalis plura beneficia ſine cura obtinendi abſque diſpenſatione an excuſet à peccato.*

31 *Tridentinum Concilium* ſeſſ.24.cap.17. *de beneficiorum pluralitate expenditur, & num ſeqq. uſq; ad n.*38.*& n.*57.

33 *Beneficium unum tantùm ex Concilio Tridentino regulariter eſt ſingulis conferendum etiam S.R.E. Cardinalibus, & n.*60.

34 *Canonicatus, & præbendæ in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, cùm hodie perſonalem reſidentiam requirant, ſunt incompatibiles.*

35 *Beneficium inſufficiens obtinenti poteſt Ordinarius conferre ſecundum, ſed non ultra duo, & n.*45. *&*71.

36 *Beneficium ſufficiens obtinenti, nec in titulum, nec in commendam licet obtinere ſecundum.*

37 *Beneficium primum ſufficiens vacat per aſſecutionem pacificam ſecundi; & per retentionem cum primo vacat utrumque, & n.*44

38 *Beneficia plura perſonalem reſidentiam requirentia ſunt hodie incompatibilia ſive ullam requirant ratione curæ animarum, ſive ratione ſervitii.*

39 *Beneficia incompatibilia propter reſidentiam ratione curæ, quæ ſint.*
*Et quæ ratione ſervitii, n.*42.

40 *Vicarius amovibilis indicat curam animarum eſſe penes Rectorem.*

41 *Parochialis acceſſoriæ unita non eſt incompatibilis cum alia Parochiali.*

43 *Beneficium ſufficiens obtinenti non poteſt Ordinarius conferre ſecundum, etiam inſufficiens.*

44 *Beneficium inſufficiens obtinenti an poſſit ab Ordinario conferri ſecundum, quod per ſe ſit ſufficiens, & num.*55.*& ſeqq.*

45 *Beneficia duo obtinenti non poteſt authoritate ordinaria conferri tertium, etiamſi omnia ſimul ſint inſufficientia, & n.*71.

46 *Diſpenſare an poſſit Epiſcopus ſuper pluralitate beneficiorum ſimplicium.*

47 *Quid ſi beneficia exiſtant in diverſis Eccleſiis, & num.*49.

48 *Et quid ſi in eadem Eccleſia, & n.*50.

49 *Et quid poſt Concilium* Tridentinum, *& nn. ſeqq.*

51 *Beneficium ſufficiens habenti ſi Ordinarius aliud conferat, an collatio ſit nulla, an verò adepta pacifica poſſeſſione ſecundi vacet primum ipſo jure, & nn. ſeqq. & n.*56.

52 Conferatur *verbum qualiter ſit accipiendum, & num.*54.*&* 70.

53 *Datarius qualiter admittere debeat ſupplicationes illas, quibus habens Parochialem, vel ſimplex ſufficiens petit ſibi aliam Parochialem, vel aliud ſimplex.*

58 *Beneficium obtinens, quod per ſe ſufficiat, præſumitur moveri ad impetrationem ſecundi, ex ambitione, & avaritia, ſed non è contra.*

59 *Canonicatum, & officium habenti in ead.* Eccleſia *quæ ex fundatione compatibilia ſunt, ſi Epiſcopus Canonicatum alterius Eccleſiæ contulerit, an collatio ſecundi Canonicatus ſit irrita, necne, & nn. ſeqq. uſque in fin.*

61 *Beneficia duo incompatibilia obtinens ante Concilium Lateranen. habebat optionem alterutrum retinendi, ex eod. Concilio debebat privari ſecundo. Poſt Concilium vacabat primum, & poſt* Execrabilem, *primum illico erat dimittendum.*

62 *Intellectus c.* Ordinarius, §. in conferendis de offic.Ordinar.lib.6.*& nn. ſeqq. & n.*67.

63 *Collatio tertii beneficii incompatibilis de jure communi eſt nulla, & n.*64.
*Et quid in tertio beneficio, quod etſi eſſet compatibile de jure, effectum eſt tamen incompatibile ex Concilio Tridentino, vel ratione numeri, vel ratione ſervitii, ibid. & nn. ſeqq. & n.*67.*& ſeqq.*

64 *Beneficia duo incompatibilia obtinens etiam ex diſpenſatione inhabilis eſt ad aliud ſimile aſſequendum, & num* 66.

65 *Beneficia duo compatibilia ex lege fundationis, non cenſentur compatibilia reſpectu tertii.*

66 *Diſpenſatio ad duo incompatibilia nihil operatur reſpectu collationis tertii beneficii.*

68 *Collatio tertii beneficii incompatibilis vigore ſtatuti non inducit vacationem aliorum incompatibilium.*

1 CUM JAM DUDUM. Opponenti plura contra electum ſufficit alterum probare, quod ad caſſationem ſufficiat: Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. vel ſpecialius ſecundùm Abb. Caſſatur electio illius, qui poſſidet plures dignitates, atque præbendas, & idem ſi detinetur aliquo vitio hic ſcripto dividitur ſecundùm Hoſt. in tres partes. Primò ponit lex, quæ opponebantur contra electum. Secundò diffinitionem quæſtionis conditionalem. Tertiò, antipophoram. Secunda ibi, *mandamus.* Tertia ibi, *Cùm multa.*

2 Nota primò ibi, *Multitudo.* Obtinentem plures

res dignitates, vel perſonatus eſſe ineligibilem, & inhabilem ad beneficia obtinenda, ut hic, & in cap. *Ordinarii, de offic. Ordinar. lib. 6.* in cap. *Dudum, il ſecondo, ſupra de electione*, & in Extravag. *Execrabilis*, §. *Qui verò deinceps, de præb.* & hic notant Imol. *numer. 7.* & Abb. *numer. 2.* Quod intellige niſi habeat diſpenſationem Apoſtolicam, d. cap. *Dudum, verſ. Inſuper*, & cap. *De multa*, §. *Circa, infra eodem*, ſecundùm Bernar. *hic in princ.* Hoſt. *in princ. in ver. Præbendarum*, Jo. Andr. *nu. 2.* Butr. *nu. 9.* & Imol. *n. 12.*

Secundò nota ibi; *Die intruſionis ſuæ.* Intruſum eſſe qui ingerit ſe adminiſtrationi ante confirmationem; & ſic ſine titulo, vel præter authoritatem ejus, ad quem ſpectat, etiamſi præceſſerit electio, quod notabis ſecundùm Abb. *numer. 4.* poſt Butr. *eod. numer.* & Imol. *numer. 6.* Quippe nemo debet ſibi honorem aſſumere, &c. cap. *Qualiter, ſupra de elect.* & ex hoc quilibet reddit ſe ſuſpectum, l. *Quæ omnia, ff. de Procur.* & l. *Si quemquam, C. de Epiſc. & Cleric.* ſecundùm Hoſtien. *hic numer. 2.* Qui propriè dicantur intruſi, & quot ſint illorum ſpecies dixi in cap. *Niſi cùm pridem à num. 26. ſupra de renunc.*

Tertiò nota ibi, *ſicut & poſt*, paria eſſe adminiſtrationi ſe intrudere ante obtentam confirmationem, & poſt confirmationem caſſatam. Et meritò, quia caſſatio hujuſmodi deducit rem de eſſe ad non eſſe; & perindè eſt ac ſi confirmatio non præceſſiſſet, l. *Si pro parte*, §. *Verſum, ff. de in rem verſ.* cap. *Cùm acceſſiſſent, ſupra de conſt.* Unde ex utroque vitio pariter quis redditur ineligibilis, ut hic patet, & notant Hoſt. *numer. 2.* Butr. *n. 5.* & Imol. *num. 8.*

Quartò nota ibi, *poſt confirmationem caſſatam* argumentum optimum, quod poſt confirmationem, de cujus viribus in judicio diſceptatur, poteſt quis liberè adminiſtrare. Quod efficaciter hic probatur per argumentum à contrario ſenſu. Nam cùm textus dicat non licere ſe adminiſtrationi ingerere poſt confirmationem caſſatam: ergo à contrario prius quam caſſata fuerit, & ſic etiam ſi de illa diſceptetur in judicio, benè licebit ſe ingerere. Hoc tamen intelligunt, & declarant Doctores ut locum habeat, quando à confirmatione non extitit appellatum: quia tunc ſi adminiſtrat, & eſt in poſſeſſione, removeri non poteſt niſi per viam denunciationis, vel accuſationis. Facit quod habetur, in cap. *Conſtitutus, ſupra de appellat.* & in cap. *Accedens, infra de Accuſat.* Secus ſi à confirmatione appellatum fuerit; quia tunc appellatione pendente adminiſtrare non debet, cum per eam confirmatio ſit extincta. Ita declarat gloſſ. in c. *Avaritiæ, in ver. Confirmatur, de elect. lib. 6.* dicens ita fuiſſe olim diſputatum, & terminatum Bononiæ, per l. *Reus*, §. *Eum contra quem ff. de muner. & honor.* & ſequuntur hic Petr. de Anchar. in 2. *not.* Imol. *n. 8.* & Jo. de Anan. *n. 3.*

Quintò nota ibi; *Plures alias Dignitates, atque Præbendas*, ſolam pluralitatem Præbendarum non eſſe de jure prohibitam, cum textus requirat utrumque copulativè, ſed an hoc ſit verum, latius examinabitur *infra in 1. quæſt.*

Sextò nota ibi, *Aut aliquid aliud præmiſſorum:* ex pluribus in reſcripto copulativè narratis, aut in judicium deductis, ſufficere unum probare, ſi quodlibet per ſe ſufficiat ad fundandam intentionem impetrantis, vel ad victoriam cauſæ, ut hic eſt caſus, ſecundùm omnes in ſummario textus, & notant Hoſtien. *numer. 7.* Joan. Andr. *num. 4.* Butr. *numer. 6.* Cardin. *num. 4.* Anchar, *num. 3.* Imol. *n. 9.* & Joan. de Anan. *num. 4.* Et eſt theorica gloſſ. 1. *in cap. 2.* & ibi DD. *ſupra de reſcript.* & vide quæ leguntur. & notant. in cap. *Olim, eodem tit.* & in c. *Ex-*
9 *hibita, de judic.* Hoc tamen intelligas, niſi quis ſe aſtrinxerit ad omnia probanda, per ea, quæ habentur in cap. *Licet, ſupra de probat.* ſecundùm Anchar. Imol. & Joan. de Anan. quod in dubio non præſumitur, ut notatur in d. cap. *Licet*, & per Bart. in l.
10 *Divus n. 5. ff. de re judic.* & Anchar. *d. n. 3.* Cautela eſt ut in poſitionibus, vel in articulis apponatur clauſula, non ſe tamen aſtringere volens ad omnia probanda; prout faciunt practici Advocati, ut in forma Capitulorum Actoris, quam ponit Jo. Petr. de Ferrar. Papien. *in ſua Pract. fol. 138.* & notat Bart. *ubi ſupra num. 6.* de qua clauſula vide per Alex. *conſ. 6. Circa proceſſum, num. 7. vol. 3.* Marſil. *in rubr. C. de probat. num. 298.* Dec. *in cap. 2. col. penult. verſ. Quintò; ſupra de reſcript.* & Marian. *in Specul. in ſecundo membro Iudicii, n. 11.*

11 Ultimò nota ex fine litteræ, ex ſimplici tolerantia Papæ non induci tacitam diſpenſationem in his, quæ ſunt contra jus, arg. c. *Super eo, infra de cognat. ſpirit.* & ca. *Mulieri, ſupra de Iurejur.* Quia multa per patientiam tolerantur, quæ ſi deducta fuerint in judicium, exigente Juſtitia tolerari non debent, ut hic in tex. qui quotidie ad hoc conſuevit allegari, & firmant gloſſ. *ult.* Butr. *numer. 7.* I-
12 mol *numer. 11.* & Abb. *num. 5.* Sed in contrarium ſecundùm Hoſt. *num. 8.* videtur text. in l. 1. §. *Scientiam, ff de tribut. act.* ubi cavetur, ut ſi dominus ſciat & toleret ſervum contrahere in merce peculiari, & non proteſtatur in contrarium, cùm poſſit, conſentire videatur. Facit text. in l. *Sed ſi pupillus*, §. *de quo palam ff. de inſtitut. act.* Idem ergò dicendum in Papa, ut ſi ſciat, & toleret, videatur conſentire, & tacitè diſpenſare, ex quo poteſt reſiſtere, ne dicamus eum præbere aſſenſum peccatis, c. *Quapropter, 2. quæſt. 7.* & quod notatum in cap. *Is qui tacet, de reg. jur. lib. 6.* ſolvit Hoſtien. ſub diſtinctione, videlicet quod in præteritum, & quoad ea quæ concernunt animas ſubditorum, ex tolerantia Papæ inducatur tacita diſpenſatio, ſeu permiſſio, ne animæ illaqueentur. Secus verò quoad promotum indignè, ſeu illegitimè; quia reſpectu illius diſpenſatio, ſeu permiſſio non inducitur. Ratio differentiæ eſt, quia in ſubditis non deficit fides, licet deficiat Sacramentum. Facit cap. *Veniens, infra de Presbyt. non baptiz.* de quo per gloſſ. in cap. *Dudum, il ſecondo, ſupra de elect.* quaſi velit Hoſtien. ut quoad ipſum pluralem patientia Papæ non operetur, ut per hoc juſtè teneat: ad hoc enim non ſufficit ſola patientia, ſed exigitur diſpenſatio expreſſa, & in hoc caſu loquitur hic textus. Sed quantum ad ſubditos, ut ipſi juſtè ab eodem plurali Sacramenta recipiant ex tolerantia Papæ, benè inducitur tacita diſpenſatio, ſeu permiſſio, quia putant eum juſtè tenere, & ſic in eis non deficit fides. Quam diſtinctionem ſequuntur hic Joan. Andr. & Butr. ambo *in fin.* Imol. *n. 12.* & Abb. *n. 10.* Reſpectu ſubditorum an geſta à Prælato putativo ſuſtineantur propter communem reputationem; ita ut ſubditi ab ipſo licitè Sacramenta percipiant, eſt materia, l. *Barbarius, ff. de offic. Prætor.* de qua vide per Canoniſtas in cap. *Nihil, ſupra de elect.* & quod plenè ſcripſi in cap. *Quod à*

Præ-

Prædeceſſore.à n.129.infra de ſchiſmat. Deſcendo ad quæſtiones.

13 Et primò QUÆRO, An Pluralitas Præbendarum, ſeu beneficiorum ſimplicium de Jure communi ſit prohibita, necne?

Hæc quæſtio ardua eſt, & difficilis ob diverſitatem Jurium, & opinionum inter primarios Canoniſtas. Ego pro faciliori ſolutione primò referam ſingulorum opiniones, earumque fundamenta; Deinde ſubjiciam quid hodie tenendum ſit, conjungendo jus commune cum jure noviſſimo Concilii Tridentini. Ex opinionibus duæ, videlicet prima, & ſecunda, ſunt principales, & invicem oppoſitæ: reliquæ ſeptem ſunt mediæ, & diſtinguentes. Decima & ultima, principales opiniones conciliat.

14 Prima igitur, & principalis opinio fuit Innoc. *hic numer.2.verſ.Tu autem dic*, quod ſcilicet abſque diſpenſatione quis poſſit eſſe Canonicus, & Præbendatus in pluribus Eccleſiis, etiam diverſorum
15 Epiſcopatuum. Pro qua allegatur primò hæc Decretalis in illis verbis, *plures alias dignitates, atque præbendas*, quæ probant ex ſola pluralitate præbendarum quem non reddi ineligibilem, cum textus non loquatur alternativè per dictionem *vel*, ſed requirat pluralitatem Dignitatum, & Præbendarum copulativè, per illam dictionem *atque*. Et ita eſt hic argumentum expreſſum, quod ſola pluralitas Præbendarum, & Canonicatuum non improbatur à jure. Deindè allegatur cap. *De multa, infra eod.* ubi Papa in Concilio Generali fecit ſpecialem prohibitionem in Curatis, Dignitatibus, & Perſonatibus: ergo de aliis videtur pluralitatem tacitè conceſſiſſe, ca. *Nonne, de præſumpt.* l. *Cùm Prætor, ff de judic.* Nam ſi idem de præbendis intellexiſſet, ſicut Dignitates, & curata excepit, pariter & præbendas excepiſſet, cap. *Ad audien-*
16 *tiam, de decim.* cum ſuis concord. Tertiò, pro hac opinione allegantur plura jura, quæ videntur pluralitatem permittere, nempe cap. *Dilectus, ſupra de reſcript.* ubi ille Joannes Saracenus in tribus Epiſcopatibus retinebat beneficia, cap. *Ex inſinuatione, ſupra de Procurat.* cap. *Eccleſia, il 2. de elect.* & c. *Officii, infra de ſent excomm.* ubi in eadem perſona jus habent diverſi Prælati, quod non poteſt facilè contingere niſi ratione diverſorum beneficiorum, ad idem cap. *Relatum, il 2. infra de teſtam.* & c. *fin. de religioſ. domib.* ubi hujuſmodi pluralitas ſpecialiter prohibetur Religioſis. Ergo ſæcularibus
17 videtur permiſſa d.l. *Cùm Prætor.* Quartò, allegat Innocen. in cap. *Cùm Eccleſiaſtica, ſupra de except.* ubi hoc videtur expreſſum. Demum huic opinioni ſuffragatur generalis conſuetudo plura ſimplicia obtinendi, quàm Papa ſcit, & tolerat. Nam conſuetudo talis cum patientia Superioris facit jus, ut l. *De quibus. ff de leg.* Multi enim damnarentur ſi contrarium diceremus, & ſanguinem elicit qui nimium emungit, cap. *Denique, §. De ipſa, 4.diſt.* de qua conſuetudine atteſtantur *hic* poſt Innocen. *numer.*1. Hoſtien. & Joan. Andr. ambo *num.*3 Cardin. *numer.*11. Anchar. *numer.* 6. & plerique alii, Hoſtien. in cap. *Litteras, numer.*4. *verſ. Item generaliter, infra de conceſſ. præben.* Henric. Boich. in c. *De multa, numer.*5. *in fin. infra eod.* & S.Thom *quodlib. 9.art.*15.*verſ. Sed contra eſt, & in corp.* Non obſtant jura, quæ prohibent pluralitatem Præbendarum, nempe cap *Sanctorum*, 70.*diſt.* cap. *Epiſcopi*, 80.*diſt.* & c. *Presbyteros*, 16.*quæſt.*1. cum multis ſimil. Quoniam ex non multorum ſententia loquuntur ſecundùm antiqua tempora. Vel ſecundùm Innoc. intelligi debent de pluralitate, quæ ſonat in vitium, & ex qua notatur ambitio, & avaritia illorum, qui non propter honorem Dei, nec propter utilitatem Eccleſiarum plura beneficia obtinent, ſed propter fructus dumtaxat, quos cum tali intentione neque de jure communi, neque ex diſpenſatione poſſunt licitè retinere. Non obſtat quod pluralis in diverſis Epiſcopatibus non poterit duobus Prælatis parere diverſa præcipientibus. Quoniam ut reſpondet Innoc. obediet primò: quia ſecundus videtur eum ſub illa conditione elegiſſe, ut primò ſemper obtemperet, arg. l. *in operis, ff. locat.* niſi fortè ſecunda Eccleſia multum egeret ejus ſervitio, & prima modicum, aut nihil, aut eſſet periculum in mora; quia tunc ſecundo parebit. Et huic opinioni adhæret hic Abb. Antiq cum ſuo Magiſtro Petro de Sampſone, eamque dicit veriorem eſſe Cardin. *n.*11.

18 Secunda principalis opinio primæ oppoſita fuit Hoſt. *hic num.6.* qui poſt Vinc & Goffred. reprobans primam opinionem Innocentii dicit illius rationes eſſe ſatis debiles, & facilè poſſe omnibus reſponderi, nullaque adhibita diſtinctione firmat non poſſe quem habere duas præbendas intitulatas, niſi hoc habeat ab illo, qui omnia poteſt cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præbend.* & ita ipſe notat in c. *Superinordinata, num.*1. *in ver. Eccleſiis, & num. ſeqq. infra eod.* Quod fuſius proſequitur in cap *Litteras num.*5. *infra de conceſſ. præben* Movetur Hoſtien. per d. cap. *Sanctorum*, 17. *diſt* ubi etiam ex diſpenſatione Epiſcopi non poteſt quis eſſe Canonicus Præbendarius in diverſis Eccleſiis. Item per d.c. *Superinordinata*; ubi dicit eſſe caſum expreſsè quod nullus poteſt habere plures præbẽdas: quod etiam innuitur in cap.2. *De Inſtit.* & in cap. *De multa, §. Etſi ultra, infra eod.* Ad idem cap. *Epiſcopi*, 80 *diſt.* cap. *Presbyteros*, 16.*quæſt.*1. cap. *Cùm non ignores*
17 *ſupra eod.* & d. cap. *Litteras*. Rurſus movetur, quia Canonici videntur adſtricti ad perſonalem reſidentiam, ut cap. *Conquerente*, & cap. *penult. ſupra de Cler. non reſid.* & cap. *Extirpandæ, §. Qui verò, infra*
20 *eod.* ubi reſidentia in Præbenda prævalet reſidentiæ in parochiali: item ſingulæ præbendæ videntur requirere ſingulos actus, & miniſtros, cap. *Singula.* 89.*diſt.* & c. *Ad hæc, ſupra eodem.* Unde quemadmodum in caſtro requirente duodecim cuſtodes, non poſſet unus occupare locum duorum, ita nec in præbendis, ut in Auth. *Vt Cler. qui rec. collat.* 5. Nec obſtant jura in contrarium adducta pro prima opinione, *numer.* 16. quæ videntur permittere pluralitatem. Quoniam ſecundùm Hoſt. narrativè loquuntur, & notant facti contingentiam, non juris diſpoſitionem. Vel intelliguntur quan-
21 do diſpenſatio interceſſit. Et ad hunc textum reſpondet exponendo dictionem *atque*, pro *vel*, argumento eorum, quæ habentur in cap. *Cum teneamur*, & c. *Cùm non ignores, ſupra eodem*, juncta l. *Sæpè ff. de ver ſignif.*

Hæc opinio Hoſt. mihi videtur de jure verior, quod ſic probo. Ex diſpoſitione antiquorum Canonum pluralitas præbendarum abſque dubio erat inhibita, ut ſunt jura clara in d. c. *Sanctorum*, 70.*diſt.* cum aliis ſupra citatis *num.*18. Regulæ igitur, & antiquo juri ſtandum eſt, niſi in quantum reperitur receſſum, ut notat gloſſa in cap. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, ad finem, de regul. lib.* 6.

lib.6.& Joan. Andr. in c. *Quæ à jure, de reg. jur. eod.*
2 *lib.*Qui verò affirmant antiqua jura eſſe correcta, fundantur tantummodo in d.c. *De multa, infra eod.* & in hac Decretali. Quæ tamen jura ſi ſeduló expendantur, nullatenus corrigunt jus antiquum: nam Conſtitutio *De multa,* ſolum diſponit, ut recipiens ſecundum beneficium Curatum ipſo jure ſit privatus primo, & ſi utrumque contenderit retinere, etiam ſecundo ſpolietur. Et idem ſtatuit de Dignitatibus, & Perſonatibus; & ita ibi eſt caſus ſecundùm omnes. Hanc autem pœnam fateor non eſſe extendendam ad præbendas, & beneficia ſimplicia, ſed habere locum dumtaxat in Curatis, & Dignitatibus, in quibus illa Conſtitutio inducit jus novum, ut probat Cardin. *conſ.* 3. incipien. *Circa elucidationem, num.* 2. & ita illa diſpoſitio ſpecialis eſt quoad pœnam ibi ſtatutam. Ergo in reliquis; & ſic quoad incompatibilitatem præbendarum, & beneficiorum ſimplicium jura antiqua manent in ſuo robore, ut per Cardin. *loco citato.* Nam quod non mutatur, cur ſtare prohibetur? l. *Sancimus, C. de teſtam.* Facit cap. *Cùm expediat, de
3 elect. lib.6.* Hæc autem Decretalis in illis verbis *plures alias Dignitates, atque Præbendas,* omnino intelligi debet disjunctivè, ut ſi copula *atque,* reſolvatur in disjunctivam *vel.* Quod efficaciter ſic probo. Sola pluralitas Dignitatum ſine Præbendis facit quem inelıgibilem, ut hic; & in c. *Dudum,* il 2. §. *penult. ſupra de elect.* & hic notant Hoſtienſ. *in princ. in ver. Multitudo Dignitatum,* Jo. Andr. *nu.* 2. & reliqui omnes. Ergo ſimiliter facit quem inelıgibilem ſola pluralitas præbendarum ſine dignitatibus; & ſic reſpectu utriusque termini textus intelligitur disjunctivè: abſonum enim eſſet, ut eadem dictio *atque,* reſpectu unius determinabilis, ſcilicet Dignitatum, ſtaret copulativè, & reſpectu alterius, ſcilicet præbendarum ſtaret alternativè, l. *Iam hoc jure, §. Salſi,* & ibi Bart. *num.* 1 *ff. de vulg. & pupill.* cum concordan.

4 Tertia fuit opinio, quod in pluribus Eccleſiis poſſit quis eſſe præbendatus, ſed non Canonicus, per d.c. *Sanctorum* 70. *diſt.* ubi videtur littera prohibere ne quis intituletur in pluribus Eccleſiis; & ſic non videtur prohibere, ne quis habeat plures præbendas. Unde talis erit Canonicus in prima Eccleſia, & habebit præbendam in titulum. In ſecunda habebit præbendam in ſtipendium, ſed non habebit ibi Canonicatum, & ſecundum hoc ſervabit ſtatuta primæ Eccleſiæ, & electioni illic celebrandæ intererit, & à Diœceſano illius Eccleſiæ ordinabitur, & judicabitur; quaſi cenſeatur ſortiri domicilium ubi primò eſt Canonicus, non ubi ſecundò habet præbendam. Poterit tamen in ratione ipſius præbendæ in loco ubi eſt ſita, conveniri, per ea quæ habentur in c. *fin. de for. compet.* Et circa hanc tertiam opinionem vide quod tangit Henric. Boich. in d. c. *De multa, nu.* 4. *in fin. verſ. Et tunc aut unum eſt intitulatum.*

5 Quarta fuit opinio præcedenti oppoſita, quod quis poſſit eſſe Canonicus in pluribus Eccleſiis, ſed non præbendatus, quam poſuit Innoc. in cap. *fin. ſupra de Cler. non reſid.* reddens rationem diverſitatis; quia in pluralitate præbendarum notatur avaritia & ambitio, quæ ſunt cauſæ cur pluralitas ſit prohibita, ut hic probatur: Sed in pluralitate Canonicatuum verſatur utilitas Eccleſiæ, cui expedit plures habere Conſiliarios; arg. c. *Prudentiam, de offic. deleg.*

Quinta fuit opinio, quod ſi in plures præbendas non poteſt notari ambitio, vel avaritia, ut quia ad illas non promovetur propter utilitatem propriam, aut favorem perſonæ, ſed propter utilitatem Eccleſiæ, & honorem Dei, ut quia eſt induſtrioſus, & melius novit gubernare quatuor beneficia, quàm alter unum: tunc talis pluralitas cenſeatur permiſſa, ſecus ſi fiat propter favorem perſonæ; & ſic notari poſſit avaritia, vel ambitio: quia tunc pluralitas eſt inhibita: & hanc opinionem tetigit Innoc. *hic circa finem magnæ gloſſæ ſub n.* 3. *verſ. Quod enim.*

26 Sexta opinio fuit, quod effrænata Præbendarum multitudo dumtaxat ſit prohibita, veluti ſi quis obtinere vellet octo, vel decem præbendas, & in hoc caſu intelligunt d. c. *Sanctorum,* 70 *diſt.* Secus ſi non eſſet effrænata, ut quia non vult habere niſi duas, ut exemplificant Butr. *nu.* 10. *verſ. Sexta fuit opinio,* & Imol. *num.* 14. *verſ. Quinta fuit opinio,* vel tres, ſecundùm Abb. *num.* 6. *verſ. Secunda opinio,* tunc enim hujuſmodi pluralitas non prohibetur, ut hic, & pro hac diſtinctione facit quod habetur in c. *Quia in tantum, ſupra, eod.* & hanc opinionem ſequitur Butr. d. *n.* 10. *verſ. Videte.*

27 Septima fuit opinio, quod in Præbendis perſonalem reſidentiam requirentibus pluralitas ſit inhibita. Sunt enim incompatibiles propter onus reſidentiæ, cap. *penult. ſupra de Cler. non reſid.* & hoc eſt ſecundùm mentem juris: nam quodlibet beneficium creatur propter officium, ut cap *fin. de reſcript. lib.* 6. & in hoc primo membro conveniunt hic Innocen. *num.* 4. Butr. *numer.* 10. *circa fin. verſ. Modica item,* Cardin. *numer.* 11. Abb. *numer.* 7. *verſ. Circa primum,* & reliqui omnes, Hoſtienſ. in locis ſupra citatis *in* 2. *opinione,* Lap. *allegat.* 36. 96. & 117. Rota *deciſ.* 497. *numer.* 7. *part.* 1. *recent.* Secus ſi reſidentiam non requirant: quia tunc videtur ceſſare ratio cap. *Quia nonnulli,* & c. *Relatum, ſupra de Cler. non reſid.* & hanc amplectitur Innoc. *d. num.* 4.

Octava opinio fuit, quod aut una præbenda, ſeu beneficium ſimplex ſufficiens eſt ad congruam Clerici ſuſtentationem, & non licet obtinere plura beneficia propter utilitatem propriam, immo eſt peccatum mortale, cùm ſit ibi vitium ambitionis & avaritiæ, ut occupentur ſtipendia aliorum pauperum, ut notat gloſſ. in c. *Dudum,* il 2. *in ver. Intitulatam, de elect.* quæ concludit, ſi primum beneficium ſit ſufficiens, non poſſe obtineri ſecundùm, niſi diſpenſativè, & ita etiam poteſt intelligi d.c. *Sanctorum,* 70. *diſt.* ubi cavetur ne quis poſſit eſſe præbendarius, & Canonicus in diverſis Eccleſiis. Aut unum ſimplex beneficium per ſe non ſufficit, & licet tenere plura uſque ad congruam ſuſtentationem; & ſic poſſunt intelligi c. *Gratia, de reſcript. lib.6.* & Clemen. *Gratia, eod. tit.* & c. *Cùm teneamur, à contrario, ſupra eod.* Et hanc opinionem tenet gloſ. præalleg Imol. *hic n.* 14. *verſ. Vnde videtur dicendum,* & Abb. *n.* 8.

Nona opinio diſtinguit an quis habeat plures præbendas in titulum; an verò unam in titulum, aliam in commendam, ut primo caſu inhibita ſit pluralitas: in ſecundo autem non, per tex. in cap. *Qui plures,* 21. *q.* 1. & in c. *Dudum, il* 2. §. *Inſuper,* & ibi gloſ *in ver. Intitulatam, verſ. Item ſi habet, ſupra de elect.* & facit quod habetur in c. *Nemo, de elect. lib.6.* ut hic per Butr. *n.* 10. *verſ. Si verò non requirunt,* & Imol. *n.* 14. *in eod. verſ.*

Do-

28 Decima, & ultima opinio fuit Cardin. *hic numer.* 11. qui dixit dupliciter quæri poſſe an multitudo beneficiorum ſimplicium ſit permiſſa. Primo modo ut quæramus, an plura talia ſint incompatibilia in foro externo adeo ut per aſſecurationem pacificam ſecundi vacet primum ipſo jure, vel ſaltem liceat Ordinario obtinentem privare primo, vel ſecundo. Alio modo quæri poteſt an ejuſmodi pluralitas ſit prohibita in foro animæ, ita ut ſit peccatum plura obtinere. Primo modo dicit veram eſſe opinionem Innocentii tam de jure, quàm de conſuetudine: nam beneficia incompatibilia modo prædicto dicuntur tantùm in ſequentibus caſibus, videlicet, ſi ſunt duo Curata, vel Dignitates, vel Perſonatus, vel aliquod iſtorum cum altero, ut c. 1. *de conſuetud. lib. 6.* vel plura ſimplicia reſidentiam requirentia, ut c. *fin.* cum ibi not. *ſupra de Cler. non reſid.* vel plures Canonicatus in ead. Eccleſia, cap. *Litteras, infra de conceſſ. præben.* prout hæc notantur in Clem. *Gratiæ,* in
29 gloſſ. in *ver. Beneficium, de reſcript.* Quoad ſecundum modum quærendi, cum inſpecto ſtatu beneficiorum originario beneficia conſtitui non debeant niſi ſufficientia ad congruam Clerici ſuſtentationem, c. *Vt quiſque, ſupra de vita, & honeſtat. Cler.* Hinc fit, ùt abſque pecato non liceat habere plura talia ſine diſpenſatione; & ſic loquitur text. in c. *Cùm non ignores, ſupra eod.* cum ſimil. & ſecun-
30 dùm hoc procedit opinio Hoſtien. Subdit tamen Cardin. hoc ultimo caſu evitari peccatum, ſi quis obtineat plura talia propter generalem conſuetudinem, quæ poteſt de illicito facere licitum, & è converſo, cap. *Cùm olim, de Cler. conjugat.* Sed attento ſtatu hodierno beneficiorum, cùm reperiantur ſæpè beneficia ſimplicia inſufficientia, ſecundùm eum non eſt peccatum, propter hujuſmodi generalem conſuetudinem, ita tamen ut abſit avaritia: tandem remittit ad ea, quæ latius dixit in præalleg. Clem. *Gratiæ,* in hoc ſecundo diſtinctionis membro, tu recurre ad S. Thomam *quodlib. 9. art. 15.* ubi egregiè explicat an habere plures præbendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale; & an excuſet conſuetudo. Et vide eundem *quodlib. 8. art. 13.* & quod in propoſito ſcripſi, in d. c. *Dudum, il 2. ſupra de elect.*

31 Quid tenendum? Hodie tam ingens controverſia ex omni parte ſublata eſt ex Decretis Concil. Trid. & præſertim ex *c. 17. ſeſſ. 24.* cujus hæc ſunt verba. (Cum Eccleſiaſticus ordo pervertatur quãdo unus plurium officia occupat Clericorum, ſanctè ſacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verum quoniã multi improbæ cupiditatis affectu ſeipſos, non Deum decipientes, ea, quæ benè conſtituta ſunt, variis artibus eludere, & plura ſimul beneficia obtinere non erubeſcunt, S. Synodus debitam regendis Eccleſiis diſciplinam reſtituere cupiens, præſenti Decreto, quod in quibuscunq; perſonis quocumque titulo, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant, mandat obſervari, ſtatuit ut in poſterum unum tantùm beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur. quod quidem ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri.) Hæc ibi. Ponderanda ſunt ſingula verba, quæ videntur ſtudioſè appoſita propter diſſidentes antiquorum opiniones. Et quidem in illis verbis *Sanctè ſacris Canonibus cautum fuit:* nec non in verbis *reſtituere cupiens,* Concilium indicavit ſeveile innovare, & in uſum reſtituere antiquos Canones ſuper pluralitate beneficiorum, qui habentur in cap. 1. & 2. 21. *quæſt.* 1. in cap. *Vnio §. Sed & hoc, 10. quæſt. 3.* in cap. *Sanctorum, 70. diſt.* cum aliis ſupracitatis, *numer.* 18. Sed quia Canones illi videbantur abrogati, vel per jura poſteriora, vel per contrariam conſuetudinem, quæ ubique vigebat, ut dictum eſt ſupra *num.* 17. & *n.* 30. Præterea S. Synodus utitur verbis illis *ſtatuit ut in poſterum,* quę jus novum inducunt, ut notat gloſ. in Clem. *Eos, in ver. Deinceps, de Regular.* Et eſt commune dictum, ut inquit Cardinal, *conſ. 3. nu. 2.* & ſic tollitur fundamentum, quod Innocen. & alii
32 conſtituebant ſuper generali conſuetudine, Deinde in illis verbis: *Vnum tantùm beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur,* nec non in illis verbis *aliud ſimplex* Concilium ſuſtulit primam opinionem Innocentii, & approbavit ſecundam Hoſtienſis, qui ſenſit indiſtinctè non licere cuiquàm abſq; diſpenſatione Papæ obtinere plures præbendas, vel beneficia ſimplicia. Nam de his etiam ſimplicibus Concilium loquitur, ut probat illa dictio *aliud,* quæ eſt repetitiva ſimilium, Clem. 2. *de celebr. Miſſar.* gloſſ. in l. *Si fugitivi, in ver. Alia pœna,* & ibi Bald. Ang. & Paul. de Caſtr. & Salyc. *C. de ſerv. fu-*
33 *git.* Præterea in iiſdem verbis ſublata fuit ſexta opinio illorum, qui dicebant ſolum effrænatam beneficiorum multitudinem eſſe prohibitam: nam Concilium conſtituit regulam, ut unum tantum beneficium ſingulis conferatur, & permittit ſecundum in eo tantum caſu, in quo primum eſt inſufficiens; atque ita ex Concilio beneficia ſunt incompatibilia, etiamſi ſint duo tantùm & non plura. Rurſus dum Concilium dixit: *hoc decretum locum habeat in quibuscunque perſonis, etiamſi Cardinalatus honore fulgeant:* non admiſit quintam opinionem eorum, qui pluralitatem admittebant, ſi perſona eſſet induſtrioſa, & quæ præ aliis ſciret Eccleſiam regere; licèt hæc poſſit eſſe juſta cauſa obtinendi Apoſtolicam diſpenſationem, ſecundùm ea quæ habentur, & notantur in cap. *De multa, §. Circa ſub-*
34 *limes, infra eodem.* Ad hæc in verbis ſequentibus, *dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat,* correxit tertiam, & quartam opinionem eorum, qui dicebant poſſe aliquem in pluribus Eccleſiis eſſe præbendatum, & non Canonicum, vel è converſo Canonicum, & non præbendatum: hodie enim tam Canonicatus, quàm præbendæ, ſeu portiones in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis perſonalem reſidentiam requirunt ex alio ejuſdem Concilii Decreto, nempe ex *cap. 12. ſeſſ. 24.* & conſequenter ſunt incompatibiles ex d. c. 17. ut decidit Rota *dec. 497. numer. 1. part. 1. recen.* Unde etiam patet Concilium hoc loco approbaſſe primum membrum ſeptimæ opinionis quoad prohibitam pluralitatem beneficiorum, perſona-
35 lem reſidentiã requirentium. Amplius in illis verbis, *ſi ad vitam honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens eidem conferre.* Similiter approbavit primum membrum octavæ opinionis, & permiſit pluralitatem beneficiorum ſimplicium perſonalem reſidentiam non requirẽtium in eo caſu, in quo primum eſt inſufficiẽs, non tamen permiſit poſſe conferri ultra duo, quia dixit, *aliud,* &c, & ſic ſecundum, & non plura. Unde etiam

iam improbavit illorum ſentētiam, qui exem-
lificabant multitudinem non effrænatam intri-
ıs beneficiis , ut dictum eſt in ſexta opinione.
36 emum jungendo hoc decretum, c. 17. *ſeſſ.* 24.
m decreto, *c.* 4. *ſeſſ.* 7. Concilium ſuſtulit duas
ltimas opiniones. Primò enim dum in *c.* 17. ſta-
it ut ſecundum beneficium ſimplex ſit incom-
atibile, ſi primum ſit ſufficiens; & in *d.c.* 4. im-
oſuit pœnam obtinentibus plura incompatibi-
a, ſive in titulum, ſive in Commendam : utique
rrexit c. *Dudum, il 2. de elect.* & improbavit no-
am opinionem eorum, qui dixerunt unam præ-
endam poſſe obtineri in titulum , & aliam in
ommendam : nam ex *d. c.* 4. nec in titulum,
ec in Commendam licet obtinere plura incom-
atibilia, qualia ſunt ex *cap,* 17. duo beneficia,
mplicia, quando primum eſt ſufficiens. Deinde
37 um in *d. cap.* 4 ampliavit diſpoſitionem Decre-
lis *De multa* , ad beneficia incompatibilia ex
ovis capite, & in præd. c, 17. voluit primū be-
ficium ſufficiens eſſe incompatibile cum ſecun-
o, reprobavit decimam opinionem Cardinalis,
ui ad ſententias conciliādas dixit duas præben-
as eſſe incompatibiles, quoad peccatū, & in foro
imæ ; non autem quoad incurrendam pœnam
rivationis in foro judiciali: nam hodie cum ſe-
undum beneficiū ſimplex ſit incompatibile cū
rimo ſufficienti ex *d.c.* 17. ſequitur ut obtinens
ecundum, perdat primum ipſo jure, & per retē-
onem amborum ſit privatus utroque ex d. *c.* 4.
uod extendit pœnam c. *De multa,* ad beneficia
ualitercunque incompatibilia, ut plenè ſcripſi
n prædicta Decretali in 1. *not. n.* 3. Atque ita pro-
ibetur incompatibiltas non ſolū in foro animæ,
c quoad peccatum, ut patet in *d.c.* 17. ibi *ſeipſos,*
on Deum decipientes, quod Cardinalis fatetur: Sed
tiam in foro externo, & quoad pœnam ; quod
ardinalis negat.
38 Quibus ita conſtitutis, jungendo jus commune
um decretis Concilii, & declarationibus S. Con-
regationis, cùm quæritur an plura beneficia ſint
odie incompatibilia? pro ſolutione quæſtionis
c diſtingue. Aut quæris de beneficiis perſonalē
eſidentiam requirentibus: aut de aliis beneficiis,
uæ talem reſidentiam non requirunt. Primo ca-
u conclude plura beneficia eſſe incompatibilia
am de jure communi ex unanimi Doctorum ſen-
entia, ut dictum eſt ſupra in ſeptima opinione ,
uàm ex Concilio Tridentino in *d.c.* 17. ſive hu-
39 uſmodi reſidentiam requirant ratione curę ani-
narum, ſive ratione ſervitii. Qua de re multæ
leclarationes fuerunt editæ à S. Congregatione.
t primò ratione reſidentiæ propter curam ani-
narum incompatibiles ſunt duæ Parochiales:
tem Parochialis cum Baptiſmali, & ſimiliter be-
40 eficium, cui injunctum ſit onus coadjuvandi in
ura animarum. Item is, qui habet Rectoratum,
i curam exerceat per Vicarium amovibilē, po-
eſt Parochialem obtinere; Siquidem amovibili-
as indicat curam reſidere penes Rectorem: ſecus
41 i cura exerceri ſolita eſſet per Vicariū perpetuū,
t aut eo renuente Rector curam non poſſet exer-
ere. Et cùm fuiſſet quæſitum, an caſu quo cura
nita eſt alicui Eccleſiæ ex altera dependenti, ita
t ei per Vicarium perpetuum deſerviatur, juxta
erminos *Extirpandæ §. Qui verò. de præben.* reſultet
atione curæ animarum incompatibilitas talis
Eccleſiæ cum alia Parochiali ? Reſponſum eſt
42 negativè, ut etiam per gloſ. c. *Eam te, de ætat.*
& qualitate, in ver. pendeat. Ratione reſidentiæ
propter ſervitium ex Concilio inſurgit incom-
patibilitas non ſolum in Parochialibus & Cura-
tis, ſed etiam in beneficio Curato, & Canonica-
tu, & in pluribus Canonicatibus, tam Cathedra-
lium , quàm Collegiatarum Eccleſiarum, cum
perſonalem reſidentiam requirāt propter ſervi-
tium, ut in c. 12. *ſeſſ.* 24. licet de jure communi hoc
eſſet controverſum, ut patet ex opinionibus ſu-
prà relatis. Item ex Congregatione incompati-
bilis eſt præbenda Theologalis erecta per unio-
nem aliquot ſimplicium beneficiorum cum Paro-
chiali, vel Canonicatu. Idemque dicendū de plu-
ribus Monaſteriis, ſeu Capellaniis ſervitium per-
ſonale , ſeu reſidentiam requirentibus propter
divini Officii celebrationem. Veruntamen ex
Congregatione ſervitiū Eccleſiæ receptitiæ, pro
quo non levantur Bullæ, nec ulla fit inſtitutio, ſeu
confirmatio, ſed Presbyteri tenentur ſolum ad
Miſſas, & horas Canonicas, deque præſtimoniis
participāt pro rata ſervitii circumſcriptis Eccle-
ſiæ ſtatutis, non eſt incompatibile cum Parochia-
li communi pluribus uti pluribus , habente onus
celebrandi ternis hebdomadis; ideoque illā obti-
nens, ubi ſatisfecerit dictis oneribus Miſſarum,
poteſt inſervire dictæ Eccleſiæ receptitiæ.
43 Secundo caſu, ideſt cum beneficia perſonalem
reſidentiam non requirunt, eo quod jus commu-
ne inducens reſidentiam in omnibus beneficiis ſe-
cundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. *Con-*
querente , *ſupra de Cler. non reſident.* abrogatum
fuerit ex generali conſuetudine, ut notatum eſt
ſupra in prima opinione, *n.* 17. iterum ſic diſtin-
gue. Aut primum beneficium eſt ſufficiens ad cō-
gruam ſuſtentationem Beneficiati, & non poteſt
haberi ſecundum, ex *d, c.* 17. *ſeſſ.* 24, etiamſi ſe-
cundum ſit inſufficiens, quia Concilium permit-
tit ut poſſit conferri ſecundum in eo tantum ca-
ſu, in quo primum ad ſuſtentationem non ſuffi-
cit. Collatio tamen ſecundi non eſt nulla, ſed ade-
pta pacifica poſſeſſione ſecundi, vacat primū ip-
ſo jure , & per retentionem ſecundi cum primo
vacat utrumque ex *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. Quod ampliat di-
ſpoſitionem, c. *De multa, infr. eodem* ad beneficia
quomodolibet incompatibilia ratione ſufficien-
tiæ, de quo latius dicetur *infra in tertia quæſtione.*
44 Aut primum eſt inſufficiens, & poteſt conferri ſe-
cundum etiamſi ſolum per ſe ſufficiat, ut ſonat lit-
tera *d.C.* 17. ibi, *aliud ſimplex ſufficiens*, non enim
dixit ſufficiens una cum primo , ſed ſimpliciter
ſufficiens; quod tamen fuſius infra examinabitur
45 in quarta quæſtione. Sed ultra duo haberi non
poſſunt ab Ordinario, licet omnia ſimul ſint in-
ſufficientia, ut ſæpiùs S. Congregatio cenſuit, &
dicā infra, *n.* 70. An autem collatio tertii ſit nul-
la, necne, fusè videbitur infra in ultima quæſt. Et
hæc intelligas de beneficiis in diverſis Eccleſiis:
nam ſi in ead. Eccleſia exiſtant, erit aliter diſtin-
guendum, ut dicam in quæſt. ſequenti.
46 2. QUÆRO, An Epiſcopus ſuper pluralitate
Præbendarum , vel beneficiorum ſimplicium
poſſit diſpenſare.
47 De jure communi articulus eſt ſatis dubius:
communiter tamen tenetur diſtinctio Jo. Andr.
in cap. *Litteras* , *infr. de conceſſ. præben.* Quod aut
Canoniæ , & præbendæ, ſeu beneficia ſimplicia
exiſtunt in diverſis Eccleſiis , & diſpenſat Epi-
ſco-

48 ſcopus. Aut exiſtunt in ead. Eccleſia, ſeu ſub eodem tecto; & tunc ſubdiſtingue: nam aut ſunt difformia, & poteſt Epiſcopus diſpenſare; aut ſunt conformia, & non poteſt, ſed opus eſt diſpenſatione Apoſtolica. Ratio diverſitatis eſt, quia in primo caſu non frangitur ibi numerus: ſecus in ſecundo, & hanc diſtinctionem amplectitur *hic* Anton. de Butr. *n.* 10 *verſ. ultimatè*, dicens ſe illi adhærere, quia eſt ſententia tanti Doctoris, ut fuit Jo. Andr. quod latius proſequitur Abb. *n.* 9. qui tamen limitat dictum Jo. Andr, quando una præbenda non eſt ſufficiens: aliàs ſecus, per c. *San-*
49 *ctorum* 70. *diſt.* Sed tu breviter dicas hodie ad plura beneficia ſimplicia in diverſis Eccleſiis Epiſcopum nullo caſu poſſe diſpenſare; quia aut primum eſt inſufficiens, & poteſt obtineri ſecundum non requirens reſidentiam abſque ulla diſpenſatione, ut dictum eſt in præcedenti quæſtione *n.* 45. Aut primum eſt ſufficiens, & Epiſcopus non diſpenſat; quia obſtat Concilium Tridentinum contra quod Epiſcopus non habet facultatem diſpenſandi, ut latiſſimè probavi in c. *final. de fil. Presbyter.* Quod multò magis procedit in canonicatibus, & præbendis, cum ex capite perſonalis reſidentiæ ſint incompatibiles, ut dictum eſt ſu-
50 pra *num.* 38. & 42. Si vero duo beneficia ſint ſub eodem tecto, ſiquidem ſint conformia, Epiſcopus non diſpenſat: & vera eſt opinio, Jo. Andr. & communis in d. c. *Litteras.* Sin autem ſint difformia, tunc aut primum eſt ſufficiens, & ſimiliter non diſpenſat Epiſcopus obſtante Concilio Tridentino in *d. c.* 17. *ſ. ſſ.* 24. Aut eſt inſufficiens, & hoc caſu Epiſcopus diſpenſare poteſt, & procedit limitatio Abbatis *d. n.* 9. dummodo tamen utrumque perſonalem reſidentiam non requirat; quia tunc obſtaret Concilium, & ideo opus eſſet diſpenſatione Apoſtolica prout hæc omnia latius explicavi in d. c. *Litteras in* 1. *quæſt.*

51 3. QUÆRO, An quando habenti beneficium ſufficiens Ordinarius aliud confert, collatio ſit nulla; vel ſi valida ſit, an adepta pacifica poſſeſſione ſecundi, vacet primum ipſo jure.

Hoc dubium fuit tranſmiſſum per manus Cardinalium Sacræ Congregationis Concilii cum voto Cardinalis Alciati, qui ejus erat opinionis, ut Ordinarius non poſſet conferre, & ſi conferret, nulla eſſet collatio. Rationes ſunt infra ſcriptæ.

52 Primò, quia Concilium utitur illo verbo, *conferatur*, quod propriè reſpicit actum ipſum collationis: & ſic in effectu prohibet eam fieri de duobus beneficiis uni perſonæ. Unde ſequitur ut ſi facta fuerit contra hanc prohibitionem legis, ſit ipſo jure nulla, ſecundum regul. l. *Non dubium*, ubi Jaſ. *n.* 17. *C. de legib.* Nec poteſt hæc diſpoſitio Concilii intelligi juxta terminos juris communis, de quibus in c. *De multa*, *de præben.* quia d. c. Non utitur verbo, *conferatur*, nec prohibet actum ipſius collationis; quinimo eam permittit, & amplius vult eam eſſe validã, quod patet *ibi* in verſ. *Præſenti*, dum ſtatuit, ut quicunque receperit ſecundum beneficium curatum, ſit privatus illo, quod habebat. Ergo apparet quod collatio ſecundi fieri potuit, & facta valuit, & eam recipiẽs acquiſivit ſecundum beneficium, licet primũ perdiderit. At non ita Concilium diſpoſuit, ſed ſimpliciter vetuit ne ſecundũ conferatur, & videtur Concilium Tridentinũ voluiſſe renovare decretum Lateranen Concilii, quod erat ante d. c. *De multa*, & cujus ſit mentio expreſſa in princ. dict. c. Per quod prohibitum erat, ne habens Parochialem reciperet aliam, & ſi recepiſſet, eam amitteret, & qui contuliſſet, conferendi poteſtatem nõ habuiſſe cenſeretur, & ita Sacra Congregatio vi-
53 detur à principio intellexiſſe, d. c. 17. Nãcum dubitatum eſſet an Datarius ſupplicationes illas deberet admittere, quibus habens Parochialem, ve ſimplex, quod tamen ſufficeret ad victum, petebat ſibi aliam Parochialem, vel aliud ſimplex fuit decretum, & ita d. Datario injunctũ, ut ſupplicationes iſtas non admitteret, niſi addita ha clauſula, quod Orator habita poſſeſſione ſecunc beneficii, intra duos menſes, vel ſi per eum ſta ret, quominus haberet, teneretur primum, ve ſecundum dimittere, aliàs careret utroque. E quo decreto clarè colligitur, Congregationẽn intellexiſſe d. c. 17. ſecundum diſpoſitionem, c *De multa*, quia clauſula illa non eſſet conformi dict. c. Neque extravag. *Execrabilis*, §. *Qui verò de inceps.* Et ſic longè diverſa à terminis juris com munis, de quibus etiam per Abb. in d. c. *De mult n.* 10. ſecundum quos terminos neque præfige batur impetranti aliquis terminus ad adipiſcer dam poſſeſſionem ſecundi beneficii, neque ei da batur optio dimittendi utrum mallet; ſed quan docunque poſſeſſionem ſecundi adeptus fuiſſet illico abſque ulla mora cogebatur præciſè dimi tere primum. Et ex aliis etiam deciſionibus app ret Congregationem ſenſiſſe, in toto illo *cap.* 17 nullam fuiſſe habitam rationem d. c. *De multa*, memor eſt Alciatus ſe audiviſſe à patribus, qu interfuerunt Concilio, eam fuiſſe mentem fe omnium, ut d. c. *De multa*, prorſus abrogaretu & quod ita etiam pius IV. ſcripſiſſet ad Concil.

54 Tamen Congregatio cenſuit poſſe conferri ſe cundũ, ſed habita pacifica poſſeſſione ſecundi va care primum ipſo jure; quia verba illa Concili *conferatur*, debent intelligi cum effectu, id eſt a finem retinendi, & per tex. d. c. *Nonnulli, de Cleri non reſiden.* ibi, *accipere*, quod verbum in ſen paſſivo eſt ſimile verbo, *conferatur*, prout ſenti ibi Abb. & alii, qui ſummant textum, quod plur Eccleſiæ uni conferri non debeant, & tamen, ibi declarant Abb. & cæteri, diſpoſitio illius c. in telligitur ut illa ſimul retineat; ſed debet alter privari, prout etiam probatur in d. c. *De mult* Quod cum non procederet niſi in Curatis, fuit pe Concilium ampliatum ad omnia beneficia ſuffi cientia, & cum Concilium ſit jus novum, & co rectorium, ſatis eſt ut maximè operetur abſqu eo, quod amplius reſtringatur Ordinariorum fa cultas, & maximè ſine utilitate, cum ſatis ſit quo ad intentionem Concilii, ut unus in effectu no poſſit retinere plura beneficia. Sed cum hoc fuiſ ſet decretum Congregationis parvæ, fuit dictun referendum ad Sanctiſſimum, an velit de hoc ag in Congregatione generali. Sanctitas ſua decre tum Congregationis parvæ probavit, & noluit re vocari in dubium in congregatione generali; ſe tantum in ea agi, quid quando habenti duo aliâ incõpatibilia ex diſpenſatione Ordinarius con fert tertium, an collatio ſit nulla.

56 4. QUÆRO, Si quis habens ſimplex benefici non ſufficiens, acquirat ex collatione Epiſcop aliud beneficiũ, quod per ſe ſolum ſufficiat, an e decreto Concilii, *ſeſſ.* 24. *c.* 17. poſſit utrumque re tinere: An verò dicantur hæc beneficia incompa tibi

ſibilia, ita ut adepta pacifica poſſeſſione ſecundi, primum vacet ipſo jure, vel qui obtinet privandus ſit per ſententiam.

In Congregatione publica diſcuſſa latè materia ex ſeptem Cardinalibus, tres nempe Per.... Sanctorum Quatuor, & Albanus tenuerunt poſſe utrũque retineri, neque incompatibilia eſſe, & minus vacare ipſo jure, aut eum qui obtinet, privandũ eſſe altero nec obſtare Concilium, quia non prohibet, quin habenti unum inſufficiens detur alterum; & Concilium, ut patet ex proœmio, & verbis, nihil voluit decidere niſi quod prius jure veteri, & communi erat deciſum: & ſic voluit tantum reſtituere jus vetus, quo talia beneficia non erant incompatibilia. Sed aliis viſa eſt hæc opinio periculoſa; primò, quia Concilium nihil novi induxiſſet. Secundò, quia verba Concilii loquuntur etiam de ſimplici, quod non erat jure veteri. Tertiò, quia Concilium loquitur taxativè, unum uni tantum, &c. Ergo excludit, & prohibet duo, prout eſt naturæ taxativæ, Jaſ. in l. 1. n. 47. *de offic. ejus* Item ex verbis *liceat conferre ſi non ſufficit*; Ergo ſi ſufficiat, non licebit. Lu.... dixit eſſe incõpatibilia, non ut adepta poſſeſſione ſecundi vacet primum, ſed juxta gloſ. in cap. *Dudum il 2. de elect. ver. Retinet*, ut ſcilicet cum peccato tenens, non faciat fructus ſuos in conſcientia, & ſit privãdus, prout jus commune vetus ſanxit. Senonen. & Carafa tenuerunt primum non vacare, etiamſi ſecundum requirat reſidentiam, ſed per ſentẽtiam privãdũ eſſe ex Concilio, quia prohibet utrũque ſimul retineri, quando aliud ſufficit, & jure veteri erat quoque ſic privandus, Abb. in c. *Conquerente, in 3 not.* & in c. *Quia nonnulli, de Cler. non*
56 *reſid.* Alciatus autem admiſſo illo, quod Conciliũ prohibet utrumque ſimul retineri, cenſuit primũ vacare ipſo jure: nam quando duo beneficia ſunt incompatibilia, adepta pacifica poſſeſſione ſecundi, vacat ipſo jure primum, Abb. in c. *De multa, de præben. n.* 10. *&* 16. quæ habent locum etiam in ſecundo beneficio ſimplici, quod de jure non poteſt retineri cum primo, Clem. *Gratiæ, de de reſcript.* ubi poſt Innoc. Feder. de Sen. & alios in terminis firmat Barbat. in gloſ. *in verb. Beneficium, col. 3. verſ. Ego autem eligo opinionem*, *uſque ad verſ. Et in quantum iſta gloſ.* comprobatur per Cardin. *conſ. 3. prope finem, verſ. Attento etiam teſtamento*, ubi vult ut quando ſtatutum eſt ut beneficium ſimplex non poſſit haberi cum alio beneficio ſimul, tunc aſſecutione ſecundi beneficii vacet primum. Et ita quoque in terminis tenet Rebuff. *in Praxi ſua, tit. de diſpenſat. ratione ætatis, in verb. Incompatibilia, n. 6. juncto cum n.* 1. A Concilio autem ſatis clarè videtur ſtatutum ut beneficium per ſe ſufficiens non poſſit obtineri cum alio. Poſtea ex conſenſu omnium dictum fuit referendum ad Sanctiſſimum, Convocata tota Congregatione, Sanctiſſimus voluit de hac quæſtione amplius agi in Congregatione, ſuadendo omnibus, ut denuo ſtuderent, & deliberarent. In Congregatione cui interfuerunt octo Cardinales; Sanctorum Quatuor, & Albanus videntur ſenſiſſe non eſſe incõpatibilia ex Concilio; ideo non vacare neque ipſo jure, neque privationem ante ſententiam. Lu. . . . Senon. Montalt. Carafa, Per. . . . . cenſuerunt non vacare ipſo jure, ſed bene ſenſerunt privandum; quia Concilium pro incompatibilibus habet; ſed ſolum eſſe huic dubio reſpõdendum, quod non vacet. Alciatus verò cenſuit vacare ipſo jure, ut aliàs in ſimilibus Congregatio decidit, & reſponſum eſt pluribus.

57 Tu verò conſidera: nam ut ſupra tetigi *n.* 44. Concilium in d. *c.* 17. *ſeſſ.* 24. non diſpoſuit ſimpliciter ut habenti unum beneficium inſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem poſſit conferri aliud, ſed ut poſſit conferri aliud ſufficiens; nec addidit ſufficiens una cum primo, ſed ſolum dixit ſufficiens, & ſic videtur intellexiſſe de alio, quod per ſe ſufficiat; cum præſertim agatur ad effectũ inducendi privationem primi beneficii per aſſecutionem ſecundi. Unde in conſtituenda ſufficiẽtia ſecundi beneficii conjungi non debent fructus inſufficientes primi, quia in materia pœnali ſummæ non coacervantur, & quinquaginta & quinquaginta non ſunt centum, ut notat Bart. in l. *Fidejuſſor. in princ. ff. de ſolut.* & dixi in c. *Inſinuante, n. 34. infra. Qui Cler. vel vov.* Et eſt cõmunis theorica, quam pluribus exemplis exornat. Alex. *conſ.* 113. incip. *Viſo themate, n. 3. & ſeq. lib. 5.* Nec obſtat ſi dicatur, Mens Concilii fuit, ut Clericus ex fructibus unius, vel alterius beneficii Eccleſiaſtici non habeat niſi honeſtam ſuſtentationem; & quamadmodum non permittit, ut qui habet unũ ſufficiens, poſſit obtinere ſecundum, etiam inſufficiens, ut cõcluſum eſt in præcedenti quæſtione; ita è converſo nõ cẽſetur permiſiſſe, ut qui habet ſecundum ſufficiens, poſſit illud retinere cum primo inſufficienti, arg. c. *Inferior.* cum gloſ. *in ver.*
58 *Hinc. 2. diſt.* Id inquam nõ obſtat, quia inter utrũq; caſum conſidero magnam eſſe rationem diverſitatis: nam qui habet primum ſufficiens, cum jam habeat congruam ſuſtentationem, videtur moveri ad impetrationem ſecundi ex avaritia, & ambitione, quę ſunt præcipuæ cauſæ prohibitionis pluralitatis, ut hic patet, & notat Innoc. *nu. 3. verſ. Quod enim* At qui habet primum non ſufficiens, juſtè appetit ſecundum ad ſui honeſtam ſuſtentationem. Et quamvis ex accidenti contingat, ut ſecundum per ſe ſufficiat; tamen appetendo illud non peccat, cum hoc faciat Concilii authoritate, c. *Qui peccat*, 24. *q.* 3. nec recipiendo ſecundum ſufficiens debet incidere in pœnam privationis primi inſufficientis; quia cum lex hoc permittat, quod legitimè factum eſt nullam pœnam meretur, dicit text. in l. *Gracchus, C. ad l. Iul. de adulter.* gloſ. 1, in c. 2. *de conſtit.* gloſ. in c. *Nihil in verbo Aetatis, de elect.* Præterea ſi habens primum inſufficiens non poſſet obtinere ſecundum ſufficiens, oporteret eum expectare quouſque vacaret aliquod beneficium ſufficiens ad hoc ut poſſet illud retinere cũ primo; & ita poſſet contingere ut per multos annos remaneret cũ primo beneficio ſine ſufficienti ſuſtentatione, prout accideret ſi per multum temporis non contingeret vacatio alicujus beneficii niſi ſufficientis: non enim illud poſſet obtinere abſque eo quod per aſſecutionem pacificam ſecundi incideret in pœnam privationis primi. Ad quod fortè animadvertentes Patres Concilii ſimpliciter voluerunt, ut habenti unũ benficium, quod non ſufficeret ad congruam ſuſtentationem, poſſet conferri ſecundũ ſufficiens, nulla habita diſtinctione, an eſſet ſufficiens per ſe ſolũ, vel unà cum primò. Quæ ratio non viget in eo, qui certus eſt de ſua congrua ſuſtentatione; & ideo non poteſt appetere ſecundum ſine vitio ambitionis vel avaritiæ. Inſuper ponamus juxta conſuetudi-

tudinem loci, & conditionẽ perſonæ, congruam ſuſtentationem eſſe ducatorum centum: ſi talis perſona haberet beneficiũ ducatorum quinquaginta, abſque dubio poſſet obtinere aliud beneficium ducatorum octoginta, cum neutrum per ſe conſideratum ſit ſufficiens: neque hoc caſu per aſſecutionem pacificam ſecundi perderet primum; alioquin remaneret ſine congrua ſuſtentatione contra mentem Concilii, & hoc planum. Si verò talis haberet beneficium ducatorum viginti, non poſſet obtinere aliud beneficium ducatorum cẽtum, admiſſa opinione illa, quod habenti unum inſufficiens non poſſit conferri ſecundum, quod per ſe ſolum ſufficiat. Atque ita talis ex Concilio poſſet authoritate ordinaria habere duo beneficia ſimplicia valoris centum & triginta ducatorum, ut in primo caſu: & tamen habere non poſſet ex Concilio duo beneficia ſimplicia valoris ducatorum centum & viginti, ut in ſecundo caſu. Dicamus ergo indiſtinctè habente unum beneficium inſufficiens poſſe aliud conferri ab Ordinario, ſive ſecundum ſit per ſe ſufficiens, ſive non, arg. c. *Majores*, §. *Cæterum*, *infr. de Baptiſm.*

59 Ultimo QUÆRO, Si habenti in eadem Eccleſia Canonicatum, & officium, quæ ex fundatione compatibilia ſint, Epiſcopus Canonicatum alterius Eccleſiæ contulerit, an collatio ſecundi Canonicatus ſit irrita, necne?

60 Tertius in c. *Singula* 89. *diſt.* ſtatuit ſingula beneficia eſſe ſingulis conferenda; & pleriſque in locis improbatur pluralitas beneficiorum, ut *hic*, & in c. 1. *& per totam* 21. *quæſt.* 1. in c. *Quia in tantum*, & c. *Ad hæc*, *ſupra eodem*, & *infra* in c. *Super inordinata*, cum multis ſimilibus, ſed non deciditur an collatio tertii ſit ipſo jure nulla, necne; quemadmodum nullo jure irrita decernitur col-
61 latio ſecundi beneficii incompatibilis: Nam ante Concilium Lateranen. proviſus habebat optionem alterutrum retinendi, c. *Referente*, & cap. *Præterea*, *ſupra eod.* Ex Concilio Lateranen. relato in c. *Quia nonnulli*, *de Cler. non reſid.* debebat privari ſecundo, poſt Concilium Lateranen. vacabat primum ipſo jure, ex c. *De multa*, *infr. eodem.* At poſtea per extravag. *Execrabilis* tenebatur primum verbo, & facto in manibus Ordinarii illico dimittere; alioquin vacabat utrumq; & proviſus inhabilis efficiebatur ad Ordines, & beneficia, ut ibi in §. *Qui verò*, prout hæc quatuor tempora diſtinctè recenſet Cardinal. *conſ* 3. *circa elucidationem num.* 4. & in d. cap. *Referente*, & Abb.
62 in d. cap. *Quia nonnulli.* Decretum Concilii Tridentini *c.* 17. *ſeſſ.* 24. diſponit ut ab Ordinariis ſecundum beneficium eidem conferri poſſit, ſi primum non ſit ſufficiens, ſed tertii collationem non irritat. Decretum verò *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. ſimiliter non agit de nullitate collationis, ſed ſolum de pœna illorum, qui plura beneficia incompatibilia
63 recipere, & ſimul retinere præſumpſerint. Solus tex. in c. *Ordinarii*, §. *In conferendis*, *de offic. Ordinar lib.* 6. decernit irritam collationem tertii beneficii. Quamobrem ſolutio præſentis quæſtionis pendebit ab inſpectione, an d. §. *In conferendis*, quo irrita decernitur collatio tertii beneficii incompatibilis, habeat locum in tertio beneficio, quod quamvis non eſſet incompatibile de jure communi; tamen effectum eſt poſtea incompatibile, per ſupervenientem Concilii diſpoſitionem, ſive ratione ſervicii juxta *c.* 17. *ſeſſ.* 24. ſive ratione numeri, cum in *cap.* 17. *ejuſdem ſeſſ.* Concilium prohibeat authoritate ordinaria conferri poſſe tertium beneficium obtinenti duo etiam
64 inſufficientia. Præmittendum eſt primò d. §. *In conferendis*, quidquid ſenſerint ibi Joan. Monach. *ſub n.* 2. *in fin.* & Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſat, ratione ætatis, in ver. Quoad vixerit*, ex identitate rationis procedere in omnibus beneficiis incompatibilibus de jure communi, licet loquatur in ſpecie de obtinente duas dignitates, vel perſonatus, ſive Eccleſias curam animarum habentes. Atque ita ex eo textu colligunt Gemin. *in princ.* & Franc. *in* 2. *notab.* ubi notant habentem plura beneficia incompatibilia etiam virtute diſpenſationis cenſeri inhabilem ad aliud beneficium aſſequendum, Petr. de Anchar. *conſ* 59. *in publicis num.* 1. *circa med. verſ. Bene ponderandum*, Vital. in Clem. *Si plures*, *num.* 12. ubi reddit rationem, & *n.* 46. *de præben.* & Pariſius *conſ.* 74. *Gratia*, *num.* 39. *&* 40. *vol.* 4. Itaque ex diſpoſitione illius textus habenti duo beneficia quovis modo incompatibilia de jure communi non poteſt conferri tertium; & ſi conferatur, collatio eſt ipſo jure nulla.

65 Præmittendum ſecundò, Canonicatum, & officium, de quibus agitur, eſſe compatibilia ex fundatione quoad hoc tantum, ut poſſint ab eodem recipi, & retineri abſque diſpenſatione Apoſtolica: ſecus autem reſpectu tertii beneficii; quia lex fundationis non ſuſtulit niſi primam ſpeciem incompatibilitatis reſpectu ſervitii, vel reſidentiæ, aliam verò ſpeciem reſpectu numeri reliquit diſpoſitioni juris communis, cujus vigore cum hęc duo beneficia non ſint invicem unita, juxta
66 cap. *Super eo*, *de præben. lib* 6. faciunt numerum reſpectu tertii, & pariunt incompatibilitatem à jure inductam, ut probatur ex doctrina Matt. relat. per Cardin. in Clem. *Si plures*, *in* 3. *oppoſ. verſ. Quod voluit hic*, *de præben*, ubi ait: (Duo beneficia incompatibilia habentur quidem loco unius, quoad hoc ut ſimul poſſint retineri cõtra jus cõmune vigore diſpẽſationis; ſed comparando iſta duo ſimul reſpectu tertii, nihil operatur diſpenſatio) & conſentiunt Gemin. & Franc. ut dictũ eſt ſupra *n.* 64. Eſt ergo locus juri communi, unde & lex fundationis hoc caſu tantum operatur, ut Canonicatus & officium, quæ aliàs incompatibilia ſunt, ſimul legitimè retineri poſſint; ſed non propterea tollit incompatibilitatem à jure provenientem quoad alios effectus; Quia cum ſit contra jus commune, eſt ſtrictè interpretanda, & ut minus faveat beneficiorum pluralitati, quam fieri poſſit, ut per Speculat. *tit. de diſpenſat. verſ. Dicendum reſtat. ſub n.* 20. *verſ. Præſertim cum Indulgentia*, Gemin. in c. *Si cui conceditur*, *col.* 2. *verſ. Nec obſtat*, *de præben. lib.* 6.

67 His præmiſſis, ad quæſtionem breviter videtur reſpondendum; collationem ſecundi Canonicatus eſſe ipſo jure nullam, veluti factam habẽti duo beneficia incompatibilia, per tex. in d. c. *Ordinarii*, § *In conferendis*, *de offi. Ordinar. lib.* 6. ſive enim Canonicatus ſit incompatibilis cum officio de jure communi, ſive ex decreto c. 12. *ſeſſ.* 24. ſive c. 17. *ejuſdem ſeſſ.* ille text. vendicat ſibi locum in quacunque ſpecie incompatibilitatis, ut initio probavimus *n.* 64. In qua quidem incompatibilitate, quod attinet ad rem præſentem, nulla eſt habenda ratio fundationis, quia hæc nihil ope-

operatur reſpectu aſſecutionis tertii, ſed tantum reſpectu retentionis Canonicatus, & officii, ut ſimiliter patet ex doctrina Cardinalis proximè relati.

Neque obſtat quod *d.* §. *In conferendis*, loquatur de incompatibilibus de jure communi, non autem de hac nova ſpecie incompatibilitatis à Concilio introducta reſpectu reſidentiæ, vel numeri, eo quod de hac jus commune non cogitaverit; & quod propterea jura de incompatibilitate loquentia ad hanc ſpeciem non extendantur, ut in ſpecie conſuluit Anchar. *conſ. 59. In publicis, per tot.*

Nam reſpondetur Anchar. fuiſſe conſultum an per collationem tertii incompatibilis vigore ſtatuti vacarent duo prima incompatibilia ipſo jure, per Clem. *Si plures de præben.* & reſpondit non vacare; quia jura inducentia vacationem primi per adeptionem ſecundi incompatibilis, cùm ſint pœnalia, & correctoria juris communis antiqui, non extenduntur ad caſum novum, & improviſum, de quo antiqua jura non cogitarunt. At in caſu præſenti non eſt quæſtio an obtinens tertiū incompatibile ſit privatus ipſo jure beneficiis antea obtentis; ſed an obtinens duo incompatibilia ſit habilis ad tertium ſimile. Atque ita in caſu Anchar. tractatur de jure quæſito amittendo: hic verò de inhabilitate ad jus quærendum, inter quæ Anchar. ipſe *ibidem ſub num. 5.* expreſsè differentiam conſtituens ait, difficilius tolli jus in re, quam jus ad rem; nec eſſe bonam conſequentiam; Facio actum incōpatibilem juri meo: Ergo videor ei renunciare; illud enim non eſt verum in jure quæſito, ſed in jure quærendo.

6 Rurſus in caſu Anchar. erat quæſtio, An jura antiqua de incompatibilitate loquentia extēderētur ad beneficia incompatibilia ex ſtatuto particulari in materia pœnali, & correctoria juris communis antiqui. At in caſu præſenti quæritur an jus antiquū diſponēs de incompatibilitate habeat locum in beneficiis incompatibilibus ex generali Concilio, in materia favorabili, & ſecundum jus commune, quod ubique improbat beneficiorum pluralitatem; & præſertim in c. 1. *de conſuetud lib. 6.* ubi omnes notant. Quamobrem non mirum ſi diſpoſitio *d.* §. *In conferendis*: procedat etiam in obtinente tertium incompatibile ex Concilio. Atque ita poſt Concilium, quamvis obiter animadvertit Nicolaus Garz. *in tract. de benef. part.* 11. *n.* 208. quicquid ſcripſerit Navarr. *conſ.* 10. *de præben.*

His accedit quod decretum c. 4 *ſeſſ* 7. ampliat diſpenſationem cap. *De multa, infr. eodem*, & jura omnia de incompatibilitate loquentia ad quancunque ſpeciem incompatibilitatis. Ideoque Sac. Congregatio ſæpius reſpondit per adeptionem profeſſionis ſecundi beneficii, etiam inſufficientis vacare primum ſufficiens ipſo jure, ex *d. cap.* 4. & ſimiliter vacare primum Canonicatum adepta pacifica poſſeſſione ſecundi. Unde quemadmodū Jura de incompatibilitate loquētia extenduntur à Cōcilio ad omnem ſpeciem incompatibilitatis ad effectum inducendi vacationem propter omnium retentionem: ita diſpoſitio *d.* §. *In conferendis*, debet cenſeri ampliata à Concilio ad novam incompatibilitatis ſpeciem ad effectum irritandi collationem tertii beneficii. Idque ex majoritate rationis, cùm in primo caſu, quo inducitur privatio, collatur jus quæſitum; in ſecundo fiat inhabilitatio ad jus quærendum, & occurratur pluralitati ſacris Canonibus inimicæ, ut per Anchar. in *d. conſ.* 59. *n.* 5.

Poſtremò, videtur irrita collatio tertii beneficii, etiam ex decreto *d. c.* 17. *ſeſſ.* 24. quod dum tribuit facultatē Ordinariis duo beneficia ad ſummum conferendi, neceſſariò prohibet collationē tertii, & tacitè irritat ſi quid ſecus factum fuerit; quia lex præſertim lata in Concilio generali, quāvis ſimpliciter prohibeat, ſemper tamen intelligitur habere clauſulā derogatoriam, & annullativam actus, ut notat Bald. per illum tex. in l. *Non dubium in 4. not.* & Jaſ. poſt alios *numer.* 17. *C. de legib.*

70 Nec obſtat quod Concilium ibi ſimiliter prohibeat collationem ſecundi, quando primum eſt ſufficiens; & tamen Sac. Congregatio ſæpius declaraverit collationem ſecundi non eſſe irritam. Nam reſpondetur ideo obtinenti unum poſſe cōferri ſecundum, quia unum obtinere non eſt contra jus commune; ideoque illud habens non cenſetur inhabilis ad aliud beneficium etiam incompatibile aſſequendum: in hoc Concilium recipit declarationem a jure communi, ita ut quamvis ſimpliciter prohibeat collationem ſecundi; hoc tamen intelligi debeat ad effectum utrumque retinendi, ut olim interpretata eſt S. Congregatio. At verò obtinere duo eſt contra jus commune; ideoque plura obtinens tanquā transgreſſor Canonum non eſt habilis ad aliud obtinendū abſq; diſpēſatione Pontificis, & ita in propriis terminis hanc rationem differentiæ aſſignat gloſ. *fin in dict.* c. *Ordinarii*, §. *In conferendis, de offic. Ordinar lib. 6.*

71 Atque hanc ſententiam paſſim ſequuta eſt S. Cōgregatio. Nam ſæpius in caſibus contingentibus reſpondit, Epiſcopum habenti unum ſimplex beneficium, quod non ſufficiat ad ejus ſuſtentationem poſſe aliud ſimile conferre, ſed non poſſe ultra duo abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, etiamſi omnia ſimul ad illius ſuſtentationem non ſufficiant. Quod multò magis videtur habere locum hoc caſu, in quo adeſt incompatibilitas non ſolum reſpectu numeri, ſed etiam reſpectu ſervitii, cum tam officium, quam duo Canonicatus perſonalem reſidentiam requirant ad præſcriptum *cap.* 12. *ſeſſ.* 24.

DE PRÆBENDIS.

Cap. dilectus.

SUMMARIUM.

1 *In canonicum recepto, quam cito facultas ſe obtulerit præbenda debetur, & interim quotidianas diſtributiones habebit, & n.* 16. *uſque in fin.*

2 *Compoſitio ſuper re ſpirituali fieri poteſt, ſed non tranſactio.*

3 *Canonici receptio non vitiatur ex infecta promiſſione futuræ præbendæ.*

4 *Quod procedit ſi recipiatur ea intentione, ut ſtatim ſit canonicus, ſed præbendam non habeat niſi cum vacaverit.*

5 *Secus ſi effectus tam receptionis, quam promiſſionis differatur in tempus vacaturæ.*

6 *Factum idem diverſis reſpectibus poteſt ſimul approbari, & reprobari.*

7 *Canonico ſupranumerario debetur præbenda, cum ſe facultas obtulerit non ex vi promiſſionis, quæ nulla eſt, ſed ex vi receptionis, & n. 14.*

8 *Canonicus recipi poteſt ſine beneficio ſeu præbenda.*

9 *Dummodo id fiat ex cauſa, & non multi ſic recipiantur.*

10 *Nec interveniat pactũ, ut receptus nihil participet.*

11 *Legatus de latere non poteſt contra Concilium diſpenſare.*

12 *Poteſt beneficium vacaturum reſervare etiam pro certa perſona, ſed non dare jus ad vacatura, & quæ ſit ratio diverſitatis.*

13 *Præbenda vacans non Canonico numerario, ſed ultra numerum recepto conferri debet ubi præbendæ ſunt diſtinctæ.*

14 *Canonicus ſupranumerarius vacante præbenda extinguitur, & numerarius efficitur, & n. 18.*

15 *Secus in Monialibus ſupranumerariis.*

16 *Canonici ultra numerum recepti an habere debeant ſtallum in Choro, vocem in Capitulo, quotidianas diſtributiones, et n. ſeqq. uſque in fin.*

17 *Quid ſi ſuper hoc extet conſuetudo Eccleſiæ.*

Et ceſſante conſuetudine quid in receptis voluntariè à Capitulo, n. 20.

Et quid in receptis de mandato Papæ, n. 25.

18 *Conſuetudo, quæ communiter eſt ubique, ut recepti ultra numerum non habeant jura Canonicalia, nec diſtributiones quotidianas, valida eſt & obſervanda.*

Canonici expectantes dici non poſſunt beneficiati, & vocantur Canonici in herbis, ibid.

19 *Canonici ultra numerum ad limites inſtallationis vocem conſequuntur.*

21 *Numerus frangitur ſi receptio ultra numerum fiat à Capitulo ſimpliciter: Secus ſi cum adjectione ut receptus ſit ſupernumerarius, n. 24.*

22 *Canonicus ultra numerum receptus poteſt eſſe Delegatus Papæ.*

Item poteſt eſſe conſervator poſt Bullam Gregor. XV. de Conſervatoribus.

24 *Canonicus ultra numerum à Capitulo receptus eo adjecto ut ſit ſupranumerarius non conſequitur niſi jus quoddam præparatorium ad jus integrum obtinendum.*

25 *Numerus non frangitur ſi Papa mandet quem recipi in canonicum ultra numerum ſimpliciter.*

26 *Clauſula*, cum plenitudine juris Canonicalis, *includit quotidianas diſtributiones.*

1 DILECTUS. Il primo. Recepto in Canonicum quam citò facultas ſe obtulerit præbẽda debetur, & interim quotidianas diſtributiones habebit. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cui conſentiunt Butr. Anchar. Imol. Abb. & omnes, præter Cardin. qui ponderando literam, quæ in fine dicit *portiones*, & non *diſtributiones*, aliter ſummat, videlicet: Si recipitur quis in Canonicum ſub expectatione præbendæ, adjecto quod interim nil recipiat, nõ tenet adjectio etiã authoritate legati facta, & ei providebitur cũ facultas ſe obtulerit, & interim portiones quotidianas habebit. Primam tamen lecturam videtur ſequi gloſ. 3. & cõmuniter Doctores, ut ipſemet Cardin. fatetur. Decretalis quatuor continet ſecundum Hoſtien. Primò ſcilicet mandatum Apoſtolicum. Secundò ibi, *ad inſtantiam*, juſtum, & injuſtum præceptum. Tertiò ibi, *Cum ergo*, juſti præcepti confirmationem, & injuſti reprobationem. Quartò ibi, *facientes* Papalem ſubjunctionem.

2 Nota primò ibi, *compoſitio interceſſit*, valere compoſitionẽ ſuper re ſpirituali, & per hoc ſigna differentiam inter compoſitionem, & tranſactionem: nam de ſpiritualibus ſtrictè non poteſt tranſigi, c. *ſuper eo, ſupra de tranſact.* & tamen fieri poteſt amicabilis compoſitio ſuperioris authoritate, dummodo aliàs ſit licita, ut hic, & in c. *Statuimus, de tranſact.* & hic notant Butr. Imol. & Abb. omnes *primo notab.* Facit textus in c. *Niſi eſſent*, ubi Abb. *in 5. notab. infr. eod.*

3 Secundò nota in verſ. *Cum ergo*, receptionem in Canonicum non vitiari ex infecta promiſſione futuræ præbendæ, quia cum aliud ſit Canonia, aliud Præbenda, & receptio, & promiſſio ſint duo actus ſeparati, & diſtincti, quamvis ſint ſimultanei, utilis ab inutili non inficitur, ut in regula Sexti, *Utile*: & hic notat Butr. *num. 5.* Anchar. *in 4. notab.* & Imol. *num. 4.* Quod tamen procedit

4 quando ea intentione quis recipitur, ut ſtatim ſit Canonicus, ſed præbẽdã non habeat niſi cum vacaverit: & ita contigit in caſu hujus Decretalis: nam fuit conventum inter partes, ut receptus in Canonicum illico haberet ſtallum in Choro, & participationem divinorum, quæ ad Canoniam pertinent, ſed præbendam non haberet, niſi loco proximo vacaturam. Et propterea Pontifex factũ legati licitum, ſcilicet receptionẽ approbavit & factum illicitum, ſcilicet promiſſionẽ vacaturæ, quæ Lateranen. Concilio adverſatur, reprobavit.

5 Secus verò ſi effectus tam receptionis, quam promiſſionis differatur in tempus vacaturæ: tunc enim vitiatur utrumque, quia licet inſpecta diverſitate conceptionis verborum videantur duo actus, ſcilicet receptio, & promiſſio, tamen inſpecta unitate effectus, eſt unicus actus, & individuus, & idcirco utile per inutile vitiatur. Ita Innocent. *hic num. 1. in ver. Proximo*, cui conſentiunt, Hoſtien. *num. 5. in ver. Niſi loco proximo*, Joan. Andr. *num.* 10. Butr. *num.* 11. & plerique alii, & idem Butr. in cap. *Cum M. num. 32. verſ. Quartus caſus*, ubi etiam Imol. *num. 26. verſ. ſecus ſi conſtaret de mente, ſupra de Conſtit.* Generaliter autem, an, & quando Canonici ultra numerum recipi poſſint cum expectatione futurę præbendæ, & quibus caſibus vitietur receptio, aut promiſſio vacaturæ, vel utrumque, plenè examinavi in prædicta Decretali *Cum M. à n. 57 uſq. in fin.*

6 Tertiò nota in eodem verſ. Idem factum veluti ſententiam, compoſitionem, donationem, & alia hujuſmodi poſſe diverſis reſpectibus approbari, & reprobari. Poteſt enim reprobari reſpectu modi, ſeu medii, & approbari reſpectu finis. Ad hoc cap. *Raynutius, infra de Teſtamen.* cum aliis hic allegat. gloſ. *in ver. Approbantes*, & per Hoſtien. *n. 7.*

7 Hic enim Pontifex improbat factum legati in quantum continet promiſſionem vacaturæ ex diſpoſitione hominis, quia talis promiſſio damnatur à jure, ut in cap. 2. *infra de conceſſ. præben.* Sed quia receptio fuit valida, & Canonicus non debet carere præbenda, ut hic, & c. *Relatum, ſupra eod.* cum ſimil. ideò præcipit ut præbendam habeat cum ſe facultas obtulerit, non ex diſpoſitione hominis, quæ nulla eſt, ſed ex diſpoſitione juris ſurgentis ex receptione; & ſic approbauit finem

finem, ſcilicet conſecutionem præbendæ, ſed re-
probavit modum, ſcilicet mediante promiſſio-
ne; & ita non fuit ſibi contrarius, ut hic benè per
Butr. *n.7.* & 14. & notat gloſ: in c. 2. *in ver: Indire-
ctè, de conceſſ: præb: lib: 6.* & Abb. in c. *Cum M. num:*
19. *de Conſtit.*
8 Quartò nota ibi, *quod eſt licitum approbantes.* Li-
citum eſſe recipere aliquem in Canonicum ſine
beneficio, ſeu præbenda, ut hîc eſt expreſſum ſe-
cundum Innoc: *n. 2. verſ: Item hîc habes.* Hoſt. *n. 6.*
& Abb: *n. 3.* & eſt ſimile in c. *Dilectus, infrà eod:* &
in c. *Cum ſuper, de conceſſ: præb.* Quamvis enim Ca-
nonicus eſſe non poſſit ſine ſpe, & expectatione
futuræ præbendæ, ut in prædictis juribus, & in c.
Si quis objecerit, 1. q. 3. tamen actualis præbenda
non eſt de ſubſtantia Canonicatûs, ut hîc, & in c.
Cum M. ibi, *in Canonicos receperunt nullis præbendis
aſſignatis eiſdem, ſuprà de Conſtitut.* & iſtic notant
Bald. *num: 18.* Abb. *in 3. notab:* & *n. 16. verſ: Hoc
dictum.* Aretin: *num: 5.* & Ripa *num: 26.* poſt Inno-
cent: in c. *fin. ſupra de Cler. non reſiden.*
9 Declara primò prædictam concluſionem, ut
procedat, dummodo receptio in Canonicum ſine
præbenda fiat ex cauſa, puta ut receptus inſtitua-
tur in moribus, & officijs Eccleſiaſticis, & inſer-
viat prioribus & antiquis Canonicis, & Eccleſiæ,
c. *Statuimus, de major: & obed.* alioquin ſuperior ex
officio ceſſabit; præſertim ſi multi ſic fuerint re-
cepti, arg. l. 1. § *In honorarijs,* l. 2. & 3. *ff de var: &
extraord. cognit.* ſecundum Innoc: *hîc n. 2. verſ. Solu-
tio,* & Hoſt: *n. 6. in eodem verſ.* & Abb. in d. c. *Cum
M. n 3 notab. de Conſtit:* ubi ait, non multos debere
ſic recipi, ne hoc tendat in dedecus Eccleſiæ.
Quot autem recipi poſſint, & qualis proportio
in hoc haberi debeat ad numerum antiquorum
Canonicorum, vide hîc per Jo. Andr. *num:* 12. &
Butr: *eodem num.*
10 Declara ſecundò eandem concluſionem, ut
locum non habeat ſi receptio in Canonicum fie-
ret cum pacto, ut receptus nec de Canonia, nec
de præbendis, nec de communibus proventibus
quidquam perciperet: hoc enim eſſet ſimonia-
cum, ut ex hoc textu deducit gloſ. in d. c. *Cum M.
in ver. Nihil perciperent,* Innoc: *num: 5.* & commu-
niter Doctores *ſuprà de Conſtitut:* & eſt ex mente
gloſ: 1. *hîc.* Facit Concilium Tridentinum *ſeſſ:*
24. *cap:* 14. Fallit hoc ſi Papa vellet facere Cano-
nicum honorarium, ut notat Hoſt: in c. 1. *n. 1. infrà
de Inſtit.* dicens videri corrigendam formam litte-
rarum Apoſtolicarum, quibus mandatur quoti-
die ut aliquis recipiatur, licet præbenda non va-
cet: niſi Papa velit facere Canonicos honorarios
ſecundum ea, quæ notantur in c. *Super inordinata,
infrà eod.* Subdit tamen: quidquid ſentiamus, non
poſſumus (ſcilicet corrigere) quia non debemus
ponere os in cœlum. Ad quod vide quod de his
Canonicatibus, & Dignitatibus honorarijs &
ventoſis ſcripſi poſt Bald: in c. *Adhæc, nu. 22. ſuprà
eodem.*
11 Quintò nota ibi, *facto ejuſdem legati illicito re-
probato.* Legatum etiam de latere, prout erat iſte
Epiſcopus Prænestinus, qui etiam erat Cardina-
lis, non habere authoritatem diſpenſandi contra
generale Concilium, ut hîc probatur evidenter.
Nam Papa reprobat factum legati tanquã illici-
tum, ſcilicet promiſſionem vacaturæ præbendæ,
& reddit rationem, quia obviat Concilio Late-
ranenſi, & ita hîc notat gloſ: *penult.* communiter
recepta, quam ſemper dicit eſſe tenendam Abb.
12 *nu:* 10. Hinc etiam collige Legatum de latere,
quamvis poſſit beneficium reſervare, vacaturum
etiam pro certa perſona, ut in c. *Cum dilectus, infrà
de jurepatr.* & in c. *penult: de offic: leg: lib. 6.* non ta-
men poſſe dare jus ad vacatura, ut hîc eſt expreſ-
ſum. Et poteſt eſſe ratio diverſitatis ſecundum
Abb: *hîc n. 3.* quia per reſervationem nullum jus
acquiritur perſonæ, cùm Legatus variare poſſit,
& alteri conferre beneficium ſic reſervatum: un-
de non præbetur tanta occaſio captandi mortem
proximi. Sed ſi poſſet dari jus ad beneficium va-
caturum, jus acquireretur perſonæ, quæ de facili
mortem alterius deſideraret, ut ejus beneficium
conſequeretur contra rationem expreſſam in c.
Nulla, de conceſſ: præb. & c. *Deteſtanda,* & cap. *Ne ca-
ptanda, eod: tit: lib: 6.* Tu adde aliam rationem,
quia promiſſioni vacaturæ reſiſtit generale Con-
cilium, ut in d. c. *Nulla,* contra quod legatus non
diſpenſat, ut proximè dictum eſt. Reſervatio ve-
rò nullam habet reſiſtentiam, quin potius eſt ju-
ri conſona, ut in d. c. *Cum dilectus.*
13 Sextò nota ibi, *cum ſe facultas obtulerit* in Eccle-
ſia, ubi ſunt præbendæ diſtinctæ, præbendam va-
cantem non eſſe conferendam Canonico nume-
rario, ſed Canonico ultra numerum recepto:
14 nam ipſe ſupranumerarius vacante præbenda ex-
tinguitur, & numerum antiquum ingreditur; &
cùm jam reperiatur de numero, non eſt inconve-
niens, imò juri conſentaneum ut præbenda illi
conferatur, ut hîc, & in c. *Relatum, ſuprà eodem,* &
in c. *Cum ſuper, infrà de conceſſ: præben.* cum ſimil.
Neque hinc aperitur via ad vacatura, quia præ-
benda non debetur illi ex diſpoſitione hominis,
quod à jure improbatur, & ita loquitur c. *Nulla,
de conceſſ: præben.* ex diſpoſitione juris ex vi rece-
ptionis, & connexionis, quam habet præbenda
ad Canoniam, ut dixi *ſuprà in 3. notab.* & in cap.
Cum M. n. 17. & 28. ſuprà de Conſtit. & ita hîc de-
clarant Butr. *n. 9. verſ. Hæc eſt in effectu,* & Imol. *nu.
16. verſ. Sed adverte,* contra Innocent. cujus di-
ctum communiter damnant Doctores, ut Butr.
teſtatur.
15 Contrarium in Monialibus cenſuit S. Con-
gregatio Epiſcoporum, & Regularium in nego-
tijs prępoſita. Hæ namque non ſubrogantur in
locum Monialis numerariæ decedentis, ſed ſem-
per remanent ſupranumerariæ, ut dixi aſſignan-
do rationem diverſitatis in c. 1. *de inſtit.*
16 Ultimò nota ibi, *portiones quotidianas.* Canoni-
co authoritate Apoſtolicâ ultra numerum rece-
pto deberi quotidianas diſtributiones abſq; ulla
diminutione, ut hîc videtur expreſſum, & notat
Butr. *nu. 8.* Sed quia textus ſecundum Card. non
loquitur de diſtributionibus, ſed de portionibus
quotidianis, & articulus eſt admodum contro-
verſus; plenius examinabitur in quæſt. ſequenti.
Revoco igitur in dubium, an Canonici ultra
numerum recepti habere debeant ſtallum in
Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas diſtri-
butiones?
Hæc quæſtio difficilis eſt, & involuta ob mul-
tiplices Doctorum opiniones, quas recenſent in
c. *Cum M. ſuprà de Conſtit.* Anton. de Butr. *in ult.
quæſt: n. 66.* Joan. de Imol. *num: 28.* & Abb. *nu. 29.*
17 in gloſ, ultra numerum. Ego dicta aliorum per-
ſtringendo, & opiniones quantum fieri poterit
ad concordiam reducendo, exiſtimo ſic diſtin-

guendum, videlicet; Aut ſuper hoc viget conſuetudo in Eccleſia, & ſtandum eſt conſuetudini, ut firmat gloſ. in præd. decretali, *Cum M. in ver. Vltra numerum*, quæ hac in parte communiter recipitur, & hoc ad limites conſuetudinis, ut ibi per
18 Imol. *n. 28 verſ: Si tamen conſuetudo Curiæ.* Unde ſi conſuetudo habeat, ut Canonici ultra numerum recepti non habeant jura Canonicalia, talis conſuetudo, quæ communiter eſt ubique, valida eſt, & obſervanda, ut decidunt Domini de Rota *deciſ: 445.* incip. *Si legatus*, aliàs *26. de præben. in nov.* ubi propoſito dubio an Canonicus receptus cum expectatione futuræ præbendæ cenſeatur habere beneficium, poſt prolixam diſputationem in utramque partem, *nu: 6.* pro determinatione dicunt receptum ultra numerum, ſicut ſunt omnes expectantes Apoſtolici, non poſſe dici beneficiatum, quia tales hodie de conſuetudine, & obſervantia univerſalis Eccleſiæ nec participant de quotidianis diſtributionibus, & vocantur Canonici in herbis, nec perpetuò retinent illum Canonicatum ſic collatum, ſed vacante præbendâ diſtinctâ Canonicali infra numerum, & collatâ impetranti, ſtatim proviſus conſequitur novum Canonicatum infra numerum, & primus eſſe deſinit, allegant Jo. de Lignano in hoc c. Compoſtell. in d. c. *Cum M.* & in c. *Capitulum, de reſcript.* & illam deciſionem ſequitur in eodem cap. *Cum M.* Imol. *n. 28. verſ. Tamen Domini de Rota*, Felin. *num. 23. verſ. Limita tertiò*, & idem in caſu converſo:
19 nam ſi ſit conſuetudo inſtallandi Canonicos ultra numerum receptos, tunc ad limites inſtallationis vocem conſequuntur, ita ut ſi ſint inſtallati in Choro, habeant ea quæ ſunt Chori; ſi in Capitulo, ea quæ ſunt Capituli, ut tenent in d. c. *Cum M. de Conſtit.* Innoc. *nu.* 4. & c. Compoſtell. *num.* 12. quos refert, & ſequitur *ibi* Ripa. *num.* 187. Feder. de Sen. *conſ: 290.* incip. *Quia in præſenti, nu: 5. verſ: An iſti recepti.*

20 Aut non conſtat de conſuetudine, & tunc conſtituo duo membra. Primum eſt in receptis ultra numerum de voluntate propria Capituli. Secundum in receptis de mandato Papæ.

21 In primo membro ſubdiſtingue: nam aut receptio ultra numerum fit à Capitulo ſimpliciter; & ſic receptus habere debet ſtallum in Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas diſtributiones, & in hoc caſu procedat opinio Innocent. in præcit. cap. *Cum M. d. num: 4. verſ. Si autem nulla eſſet conſuetudo.* Tum quia ex quo receptus eſt ad jus Canoniæ, conſequenter habere debet jura Canonicalia, ut plenè per Rip. in d. c. *Cum M. num: 186.* & imputent ſibi qui voluntariè elegerunt, ut per Butr. *ibid. n. 66.* Calder & Imol. relatos ibi à Felin. *nu: 23.* Tum quia per receptionem ſimpliciter factam ultra numerum frangitur numerus, ut probatur in ead. Decretali *Cum M.* ibi, *in derogationem ſuæ Conſtitutionis*; & per conſequens habere debet omnia jura Canonicalia. & expectare præbendam cùm vacaverit, ut ibi per Abb. *n. 31. verſ: Vnde ad propoſitam quæſtionem*, & Felin. *n. 23 in prima limit. verſ: V bi autem receptus.*

22 Et hinc fit ut talis poſſit eſſe delegatus Papæ ad præſcriptũ c. *Statutum, de reſcript. lib. 6.* ſecundum Guilielm. de Monte Lauduno in Extravag. Joan. XII. *Sedes Apoſtolica, in gloſ.* incipien. *Cum integritate*, Joan Andr. & Gemin. in d. c. *Statutum*,
23 & Felin. in d. cap. *Cum M. n. 23.* Ex quo infero ut hodie poſſit etiam eſſe Conſervator, ſtante Bullâ Gregor. XV. de Conſervatoribus incip. *Sanctiſſimus*: nam etſi de jure communi Canonicus Capitularis non poſſet eligi Conſervator, ut in c. *fin.* cum ibi notat. *de offic: deleg. lib: 6.* tamen ſecus poſt Gregorianam Conſtitutionem, per quam fuit extenſa diſpoſitio d. cap. *fin.* ad Canonicos Cathedralium Eccleſiarum juxta terminos d. c.
24 *Statutum.* Aut receptio ultra numerum fit à Capitulo non ſimpliciter, ſed eo adjecto ut receptus ſit ſupranumerarius; & tunc non conſequitur jura Canonicalia, quia Capitulum recipiendo cum tali adjectione ſeu proteſtatione, cenſetur noluiſſe numerum frangere, ſed quoddam jus extraordinarium dare; unde ſic receptus non habet jus integrum & ordinarium, ſed tantummodo jus quoddam præparatorium ad jus integrum obtinendum, quod interim eſt inane & ventoſum: & in hoc caſu procedat opinio gloſſæ, ad quam quotidie fit remiſſio in d. c. *Cum M. in ver: Vltra numerum, de Conſtit.* ut ibi per Abbat. *num. 31. in fin.* Felin. *num: 23. verſ: Secundò limita*, & Ripa *nu.* 188.

25 In ſecundo membro principali, ſcilicet in recepto authoritate Papæ, ſimiliter ſubdiſtingue: nam aut Papa mandat quem recipi ultra numerum ſimpliciter; & ſic receptus non conſequitur jura Canonicalia, quia in dubio Papa non cenſetur voluiſſe numero derogare, ſed potius ut dictũ eſt in præced. membro, creare jus quoddam extraordinarium, & præambulum ad jus integrum conſequendum, juxta textum in c. *Dilecto, infr. eodem*, atque ita ex tali receptione numerus non frangitur ſecundum communem opinionem Doctorum in c. *Pro illorum, infrà eod.* de qua teſtantur in d. c. *Cum M.* Abb *nu. 32.* & Felin. *n. 23. in 2. limitat.* & in hoc caſu procedat deciſio Rotæ ſupracitata, *num:* 18. Unde jus pinguius habet ſimpliciter receptus ultra numerum authoritate Capituli, quàm Papæ, licèt regulariter contra: nam receptus à Capitulo conſequitur diſtributiones quotidianas, & alia jura Canonicalia, quod non videmus ſervari in receptis de neceſſitate, ut authoritate Papali, ut inquit Jo. Andr. *hic n. 7.* Et ſit ratio diverſitatis, quia magis ſubvenitur Capitulo recipienti ultra numerum ex neceſſitate, quàm ex nuda voluntate, ut in c. *Ab arbitris*, & ibi gloſ. *fin. de off deleg. lib. 6.* & notant in d. c. *Cum M.* Jo. Andr. *num: 41.* Butr. *num. 65. verſ: Si eſt receptus authoritate*, Imol. *num: 28.* Verùm Calder. ibi tenet indiſtinctè receptum ultra numerum de mandato ſuperioris, etiam ſimpliciter, conſequi debere jura omnia Canonicalia; & ſic vocem & diſtributiones quotidianas: eique adhærent ibi Jo. de Imol. *n. 28. verſ: De jure mihi placet*, & Dec. *n. 135. verſ: Et ſuprad cta*, & perpendit Ripa *num:* 169. Pro qua opinione videtur textus expreſſus in hoc c. ubi receptio ultra numerum fuit facta ſimpliciter de mandato Papæ, & tamen deciditur, ut receptus habere debeat quotidianas diſtributiones, ut per Butr. *num:* 8.

26 Aut Papa ſcribit ut aliquis recipiatur ultra numerum non ſimpliciter, ſed cum plenitudine juris Canonicalis: & hoc caſu receptus abſque dubio obtinere debet vocem in electionibus, diſtributiones quotidianas, & alia jura, quæ competunt Canonicis numerarijs ſecundum Anton. de Butr. in c. *Pro illorum, ad fin. infr. eod.* quem ſequitur

Abb.

Abb. in d. c. *Cum M. n. 32. verſ. Si verò ad mandatum Papæ*, & Felin. *d. n. 23. verſ. Limita ſecundò.* Et in ſpecie quòd verba cum plenitudine juris Canonicalis includant quotidianas diſtributiones, eſt textus expreſſus in cap. *fin.* §. *In illis verò, de conceſſ. præben. lib. 6.* ubi hoc tenet Gemin. *in princ.* adjiciens tales non comprehendi in Statuto de Canonicis loquente, & eum ſequitur Felin. *loco cit.*

DE PRÆBENDIS.

Cap. Niſi eſſent.

SVMMARIVM.

1 *Penſionem annuam poteſt Iudex commiſſarius pro bono pacis uni ex duobus electis aſſignare, & alterum confirmare.*

2 *Factum ab honeſta & provida perſona, licèt aliàs videatur de genere malorum, non præſumitur factum illicitè.*

3 *Compoſitio ſuper jure beneficij præſumitur ſimoniaca, niſi facta fuerit auctoritate ſuperioris.*

4 *Compoſitio amicabilis ſuper ſpiritualibus valida eſt licet tranſactio ſtricta non valeat. & n. 42.*

5 *Oportet tamen ut compoſitio capiat initium ab auctoritate ſuperioris, & non à pactione partium.*

6 *Arbitratores pronuntiando pro bono pacis poſſunt excedere limites juris. Sed judices contra jus pronuntiare non poſſunt. & n. 41.*

7 *Beneficium, quantum ad ipſius ſubſtantiam, non eſt diviſibile, nec quantum ad fructus quando diviſio eſt realis, ſeu perpetua. & n. 43.*

8 *Penſio ſuper fructibus Beneficij de conſenſu beneficiati auctoritate ſuperioris impoſita extinguitur mortuo ipſo beneficiato, vel beneficium dimittente. & n. 13.*

9 *Quòd ſi renuntiet, & poſtea eligatur, præſumitur fraus, niſi probetur bona fides. & n. 11. & 12.*

10 *Renuntiaſſe non videtur qui ſtatim iterum eſt aſſumptus.*

12 *Renuntiatio præſumitur facta in fraudem penſionarij, ſi beneficium conſanguineo renuntiantis conferatur.*

14 *Epiſcopus an poſſit authoritate ordinariâ penſiones imponere ſuper proventibus beneficiorum ſuæ Diœceſis, latè diſcutitur. & nn. ſeqq. uſque in fin.*

15 *Sine juſta cauſa non poteſt. & n. 17.*

Nec ſine conſenſu Titularis, *n. 22.*

Nec quando beneficium confert cum pacto ſolvendi penſionem, n. 18.

Nec quando fructus Parochialis non excedunt ducatos centum, n. 25.

Nec quando penſio excedit medietatem fructuum, n. 27.

16 *Papa poteſt penſionem imponere nullâ cauſâ expreſſâ.*

18 *Epiſcopus in collatione beneficij convenire non poteſt, ut penſio ſolvatur ſibi, vel alteri, & n. 53.*

19 *Conditio omnis, quæ jure non ineſt, adjecta collationi beneficij efficit eam ſimoniacam.*

20 *Reſignatio beneficij cum reſervatione penſionis non poteſt fieri coram Epiſcopo.*

21 *Simoniaca eſt pactio inter partes ſine judice, ut una pars cedat liti, & recipiat penſionem ab altera, ſi pars cedens habeat jus in cauſa, aliàs ſecus.*

22 *Dignitatis jura Prælato irrequiſito Epiſcopus diminuere non poteſt.*

23 *Penſio ſuper fructibus beneficij vacantis non poteſt ab Epiſcopo reſervari, & n. 53.*

24 *Eccleſiæ vacante illius fructus diminui poſſunt. Declaratur, n. 30.*

26 *Penſio ſuper beneficio de jure imponi non poteſt, niſi ſuperſint reditus ſufficientes ad ſuſtentationem Rectoris.*

27 *Papa non ſolet reſervare penſionem ultra tertiam vel dimidiam fructuum.*

28 *Epiſcopus an poſſit imponere penſionem duraturam ad vitam gravati, & nn. ſeqq.*

29 Toleramus *verbum inducit tacitam diſpenſationem ſuper facto aliàs illicito, & n. 31.*

30 *Compoſitio ſuper juribus Eccleſiæ poteſt fieri à Rectore in præjudicium ſuiipſius, etiam ſine conſenſu ſuperioris.*

Epiſcopus antequam beneficium conferat, ſi aliquid ſubtrahat de fructibus illius in pios uſus expendendum, non eſt illicitum, num. 31. verſ. Tertio ad idem.

32 *Epiſcopus an poſſit imponere penſionem ad vitam penſionarij, ita ut ſit tranſmiſſibilis ad ſucceſſorem in beneficio, & nn. ſeqq. uſq; in fin.*

33 *Cenſus Eccleſiæ impoſitus ex cauſa tranſactionis ſine auctoritate Epiſcopi non excedit vitam ejus qui ſolvit.*

34 *Præbendæ duæ ex una poſſunt conſtitui ſi rationabilis cauſa ſubſit.*

35 *Penſio impoſita ab Epiſcopo pro perſona ſibi beneviſa eſt ſimoniaca, & confidentialis ex Bulla Pij V.*

37 *Epiſcopus poteſt reſervare penſionem per modum quantitatis, non autem per modum quotæ.*

38 *Sed contra.*

39 *Epiſcopus pro bono pacis, & ex cauſa concordiæ poteſt imponere penſiones tranſmiſſibiles ad ſucceſſores in beneficio.*

40 *Contrarium.*

43 *Beneficium ſcinditur per impoſitionem penſionis realis ſeu perpetuæ.*

44 *Beneficij ſectio de jure eſt prohibita. Et in hoc non diſpenſat Epiſcopus etiam ex magna cauſa.*

49 *Penſionem novam Eccleſijs imponi, vel veterem augeri prohibet Concilium Lateranenſe, contra quod Epiſcopus non diſpenſat.*

47 *Beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione ſunt conferenda, & n. 49.*

48 *Intellectus cap.* Extirpandæ, §. Qui verò, de Præbendis.

50 *Eccleſia non poteſt conſtitui cenſualis auctoritate Epiſcopi.*

Declaratur, n. 64.

51 *Penſio perpetua facit Eccleſiam cenſualem.*

52 *Beneficiatus conſentiendo reſervationi penſionis auctoritate Epiſcopi obligat ſucceſſorem.*

54 *Penſio non poteſt imponi ab Epiſcopo in actu collationis beneficij.*

55 *Et conſenſus Titularis eſt ſimoniacus.*

56 *Alienatio rerum Eccleſiæ etiam cum cauſa Epiſcopo eſt prohibita.*

57 *Penſionis impoſitio eſt alienatio, ſeu donatio rerum Eccleſiæ.*

58 *Penſionarius habet hypothecam ſpecialem ſuper fructibus beneficij, niſi penſio ſit perſonalis.*

59 *Penſio ſuper beneficio, de quo alicui per obitum providetur, imponi non poteſt ſine expreſſa licentia Papæ ex Decreto Pauli IV. & n. 61.*

60 *Penſionis ab Ordinario impoſitæ non datur confirmatio Apoſtolica, ſed Papa ex integro reſervat.*

62 *Penſio alicui Eccleſiæ ab Epiſcopo imponi non poteſt ex declarationibus S. Congregationis Concilij.*
63 *Penſiones ex uſu & ſtylo Romanæ Curiæ ſolus Papa reſervat.*
64 *Eccleſiæ duæ ſi litigent ſuper ſubjectione poteſt ſubjecta conſtitui cenſualis auctoritate Epiſcopi.*
65 *Præbendæ duæ ſi ex una conſtituantur, præbenda non dividitur, ſed ſunt duæ præbendæ integræ pro duobus Canonicis.*

1 NISI ESSENT. Si duo electi ad aliquam Dignitatem compromittunt in judicem, poteſt ipſe judex alterum confirmare, & alteri ad vitam confirmato pro bono pacis annuam penſionem de proventibus beneficij aſſignare. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Dividitur in duas partes: nam primò excuſat ſuſpectam ordinationem, & duo membra ipſius declarat. Secundò præmiſſis motivis cum certa moderatione illam approbat. Secunda ibi, *quia igitur*, Jo: Andr: & eſt pulcherrima deciſio, & in toto corpore juris non habes conſimilem, Abb: Sicul.

2 Nota primò ibi, *Viri providi, & honeſti*: factum ab honeſta, & provida perſona, licèt aliàs videatur de genere malorum, vel de ſe ſuſpectum, tamen non debere præſumi factum illicitè, ſed potius ex honeſta cauſa, ut hic patet. Ad idem cap: *Lugdun: 9. q. 2.* c. *Omni, 7. q. 1.* c. *Qui menſas*, ubi de hoc 37 *diſt. in noſtra. ſuprà de procurat.* & hîc notant gloſ: 1. Abb. Antiq. *n. 2. in verb. Providi*, Collect: *num:* 1. Butr: *num:* 4. Card. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. omnes in 1. *notab.*

3 Secundò nota ibi, *Ordinationem illam valdè ſuſpectam.* Compoſitionem factam ſuper jure beneficij fructibus temporalibus alteri litigantiū aſſignatis videri ſuſpectam de ſimonia, & habere ſpeciem Simoniæ: Sed nihilominus tolli hanc præſumptionem, ſi aſſignatio facta fuerit auctoritate ſuperioris, præſertim providi, & honeſti;
4 & ſic licèt in ſpiritualibus tranſactio ſtricta non valeat, tamen valet amicabilis compoſitio, & ad hoc quotidie allegatur hoc cap. ut per Butr: & Imol. *num:* 2. Oportet tamen ut hujuſmodi com-
5 poſitiones ſuper beneficijs, & beneficialibus, ad hoc ut valeant, & à Simonia excuſentur, capiant principium ab authoritate ſuperioris, & non à pactione partium, ut probat hæc littera ibi, *Non quidem ex pactione partium, ſed ex juſſione judicum.* Quamobrem qui prius faciunt inter ſe compoſitionem, & poſtea adeunt judices ut interponant auctoritatem, non excuſantur ſecundùm bonam conſcientiam, quominus incidant in vitium ſimoniæ, ut advertunt ijdem Butr. & Imol. *n.* 10. Abb: *n.* 8. *verſ: Quandoque partes recedunt*, Dec: *conſ:* 141. *Ad plura dubia, num. 2. verſ. Et concluſio.* Quinimo Rota *in Calaguritana penſionis 29. Maij* 1595. coram Penia impreſſa apud Nicol: Garz. *de beneſ: part:* 1. *c. 5. n.* 343. reſolvit reſervationem penſionis, nec à compromiſſarijs poſſe initium capere. Sed hoc eſt contra hanc litteram ibi, *ſed*
6 *ex juſſione judicum.* Nam iſti judices delegati penſionem reſervârunt, non tanquam judices, & ex virtute delegationis, ſecundum quam non poterant contra jus pronuntiare, ſed tanquam arbitratores, & amicabiles compoſitores, qui pronuntiando pro bono pacis poſſunt excedere limites juris, ut hîc declarant Butr. *nu:* 6. Imol. *eod.* *n. verſ: Item nota quòd arbitrator*, & *n.* 13. *verſ: Unde licet gloſ.* & Abb: *n.* 4. *verſ. Item nota aliud pulchrum dictum*, & *n.* 6.

7 Tertiò nota ibi, *Ne fortè circa proventus aliqua videatur facta ſectio prioratus*, quòd ſicut dignitas & beneficium non eſt diviſibile quantum ad jus, & ſubſtantiam ipſius beneficij, ita nec quantum ad reditus, vel proventus quando diviſio eſt realis, vel perpetua; ſecus quando eſſet temporalis, ut hîc, & in c. *ult.* 1. *q.* 3. & in c. *Si Monachus*, 16. *q.* 1. & in c. *Ut noſtrum, infrà ut Eccleſiaſtica beneficia*, & hîc notant gloſ. *ultim.* Butr: *nu.* 11. & 15 Cardin: *num:* 10. *in* 7. *oppoſitione*, & Imol: *num:* 11.

8 Quartò nota ibi, *Priore defuncto ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minimè teneatur*, quòd penſio ſuperioris auctoritate impoſita ſuper fructibus beneficij de conſenſu beneficiati non tranſit in ſucceſſorem, ſed extinguitur ipſo beneficiato vitâ functo, ut in littera: Supple tu, vel remoto, aut quocunque alio modo beneficium dimittente, quia qualitercunque vacet, eadem ratio militat, ne ſucceſſor remaneat obligatus, ſecundum Hoſt. *hîc num.* 8. *in ver. Defuncto*, Jo. Andr. *n.* 6. *in eodem verſ.* Butr: *num:* 16. Cardin: *num:* 15. *in* 3. *q.* Anchar: *num:* 8. Imol: *n.* 17. *verſ: Tertiò tangit*, & Abb. *num:* 10.

9 Sed quid ſi renuntiet, & poſtea eligatur? Præſumitur fraus, & adhuc tenetur ad ſolutionem penſionis, l. *Sicut re*, §. *Superracuum*, & l. *Voluntate*, 1. *reſponſo*, & l. *ult. ff. Quibus modis pignus, & hypothec. ſolvat.* l. *Is bonis paternis. ff. de acquir. hæredit.* cap. *Ad noſtram, infrà de contrahen. emption.* Petitur enim res eadem, & eadem eſt obligationis cauſa, & eædem perſonæ ſunt, l. *Cum quæri-*
10 *tur*, & l. *ſeq. ff. de except: rei judicat.* nec renuntiâſſe videtur qui ſtatim iterum eſt aſſumptus, l. *Si patrem*, §. *Verſum. ff. de in rem verſo*, cap. *Officij*
11 *cum ſuis concordant. ſuprà de elect.* Et quod dixi de præſumptione fraudis, intelligas verum eſſe, niſi probet ſe bonâ fide renuntiâſſe ex aliqua rationabili cauſa, & forte latente; ut quia vitioſum habuit initium; aliàs præſumitur contra ipſum cap. *Quanto*, §. *penult. de divort.* Hoſt. *hîc d. num.* 8. *verſ. Quid ergo*, & *num* 9. Jo. Andr. *num.* 6. Butr. *num:* 16. Cardin. *n.* 3. *in* 4. *q.* Anchar. *num:* 8. Imol. *n.* 17. *verſ. Quid autem ſi renuntiavit*, & Jo. de Anan. *num.* 9. & ſimiliter, ſecundum eos, ſi
12 ipſe renuntiet, & beneficium ejus nepoti, vel conſanguineo conferatur, præſumitur hoc feciſſe in eluſionem, & fraudem penſionarij, arg. l. *Qui autem*, §. *Similiter*, & l. *Ait prætor*, §. *Si mulier*, &
13 l. *Lucius. ff. de his quæ in fraudem credit.* Veruntamen Anchar. *dicto num:* 8. *verſ: Sentiunt ergo*, videtur ſentire obligationem ſolvendi annuam penſionem remanere apud eum, qui conſenſit reſervationi etiam poſt dimiſſum beneficium, etiam ſine ulla fraude, ſed tamen in fine cogitandum relinquit.

14 QUÆRO generaliter, an Epiſcopus poſſit ordinariâ auctoritate ſuper proventibus beneficij annuam penſionem imponere.

Hæc quæſtio difficilis eſt, & admodum controverſa; ſed pro faciliori illius ſolutione excludam caſus non dubios. Sunt enim aliqui caſus, in quibus planum eſt Epiſcopo hanc facultatem non competere.

15 Primus caſus eſt, quando nulla ſubeſt juſta cau-

cauſa, ſine qua manifeſtum eſt Epiſcopum non poſſe annuam penſionem reſervare, ut hîc probatur à contrario ſenſu,ibi: *Sic pro bono pacis & utilitatis hoc ordinâſſe fatentur*, & admittunt hîc ſcri-
1 bentes omnes. Hæc enim eſt differentia inter Papam,& Epiſcopum; quòd Papa poteſt reſervare penſionem abſque eo,quòd ullam exprimat cauſam, cùm ſit ſupra omne jus humanum poſitivum,& in beneficialibus pleniſſimam habet poteſtatem,c.*Propoſuit,de conceſſ:Præbend.* c.2.*de Præ-*
1 *ben:lib:6.* Clem:1.*in fin.ut lit:pendent.* Epiſcopus verò hoc non poteſt ſine juſta cauſa, & concernente utilitatem Eccleſiæ. Ita Felin.in c.*Ad audientiam,il 2.n.2.circa fin: verſ:Et ex iſtis videtur poſſe concludi,de reſcript.* Caccialup. *in tract.de penſionib:q.5.*Hieron,Gigas *in eodem tract q.6. n.5.6. &* 7.aliàs reſervatio nulla eſt,& invalida. Coraſ *de benefic.p.1.c.4.n.13.*& alij apud Nicol.Garz.*in eodem tract:par:1.c.5.n.322.*

1 Secundus caſus non dubius eſt,quando Epiſcopus confert beneficium cum pacto,ſeu conditione ſolvendi penſionem, hoc enim eſt ſimoniacum, ut patet in hoc c.ibi, *non quidem ex pactione partium*,& fuſiùs dictum eſt ſuprà in ſecundo notab.*n. 5. verſ: Oportet tamen*, quod locum habet non modò ſi in collatione beneficij Epiſcopus adjiciat pactum,ſeu conditionem, ut penſio ſolva-tur ſibi,ſecundum Abb.in c.5.*in 13.notab:infrà,ut*
1 *Eccleſiaſt: benefic.*poſt D.Thom.*in 2.2. q.*100.*art.* 4.*in fin.* ſed etiam ſi conveniat ut penſio ſolvatur alteri,ut hîc probatur, & eſt ratio: quia omne pactum,& omnis modus,& conditio, quæ jure non ineſt, adjecta collationi beneficij,efficit eam ſimoniacam,ut cap.*Quam pio, 1 quæſt* 2. & cap:*fin: de pact.* & in hac ſpecie reſpondit Navarr: *conſ:* 4. *An committatur ſimonia ſi Epiſcopus, de ſimon.* & voluit Rebuff:*de pacific:poſſeſſ: num:*122.*aliàs* 105. & in repetitione cap.*Extirpandæ*, §.*Qui verò,in 6. notab:circa materiam penſionis,infrà eodem.* Redoan. *de ſimon: in 2. parte cap:* 14. *in fin. & cap:* 22. & alij apud Nicol: Garz.*de benefic: parte primâ cap:*
2 5.*num:*340. Atque ita coram Epiſcopo non poteſt fieri reſignatio, ſeu ceſſio beneficij cum reſervatione penſionis, ut tenent præcitati DD.& Coraſ.*in eodem tract:part:*1.*cap.8.num:*13. Boër. *deciſ:2.num:*45.dicens ad ſolum Papam ſpectare admittere reſignationes cum penſione, Petr. Andr.Gammar.*de offic:leg:lib:6.num:*163.*&* 618. quos ſequitur alijs relatis Garz. *ubi ſuprà num:*
2 345.quibus adde Abbatem in cap:*Cum pridem, n.* 8. *verſ:Sed inter partes ſuprà de pactis*, ubi notabiliter ait, inter partes ſine judice non debere admitti pactionem, ut una pars cedat liti ſuper beneficio,& recipiat penſionem annuatim ab altera, quia poſſet in ſe continere ſimoniam, quia fortè renuntians liti habet jus in cauſa; ſed ubi jus non haberet,non eſſet aliqua ſimonia,ſed pars potius redimeret vexationem ſuam, ut dicit gloſ.in d.c. *Cum pridem,in verb:Illicita pactionis, de pactis.*

2 Tertius caſus itidem non dubius eſt,cum penſio imponitur ab Epiſcopo ſine conſenſu titularis: Nam planum eſt hoc fieri non poſſe,ut notat Innoc.in c.*Unic.n.6.infrà,Ut Eccleſiaſtica benefic.*ubi ait (Cum dignitas non vacat,Prælato irrequiſito, qui eſt in dignitate conſtitutus, non poteſt Epiſcopus illius jura diminuere ſine cauſæ cognitione,(l,*Nec tuo,C.de emancipat.* l,*Quicunque,C.de omni agro deſerto*, c.*Ad Audientiam,de Eccleſ:ædificand.* & probatur à contrario ſenſu in hoc c.ibi: *Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus eſt recepta.* Unde gloſ:*tertia* dicit Papam hîc toleràſſe compoſitionem, ut unus habeat beneficium, alius penſionem,tum propter bonum pacis,tum quia omnibus placuit, ſequitur Cardin *n.*10. *in prima quæſt. verſ:Quod fuit autem una*,& Abb:*n.9.verſ:Sed adverte*,ubi expreſsè dicit Judices hoc non poſſe niſi partes conſentiant.

23 Et hinc fit,ut ſuper fructibus beneficij vacantis minimè poſſit Epiſcopus penſionem alteri reſervare,quia non eſt ibi Rector,qui poſſit conſentire, ac proinde non poteſt jus reale ibi conſtitui, ut determinat Innocent.*hîc poſt med:in verb:Sectio, verſ:Et eſt alia ratio*, cum quo cæteri concordant,
24 ut latiùs dicam *infr.n.*53.& quod Eccleſia vacante ejus fructus minui non poſſint, tenet Hoſt.& poſt eum Jo.Andr.in c.*Avaritiæ,n 5.ſuprà eod:* per c.*Dudum,de rebus Eccleſ:non alien:lib:6.*

25 Quartus caſus ſimiliter non dubius eſt in Parochialibus Eccleſijs, quarum reditus ſummam ducatorum centum ſecundum verum annuum valorem non excedunt: planum eſt enim Eccleſias hujuſmodi nullis penſionibus,aut reſervationibus fructuum poſſe ab Epiſcopo gravari recla-
26 mante nimirum Concilio Tridentino in c 13. §. *Ad hæc, ſeſſ:* 24. ſed & jure communi inſpecto oportet ut detractâ penſione ſuperſint reditus ſufficientes ad ſuſtentationem Rectoris,ut c. *Extirpandæ,infrà eod.*& notat Abb.in c.*Paſtoralis n 6. ſuprà de his quæ fiunt à Prælat.* non enim debet unum altare diſcooperiri, ut aliud cooperiatur, cap. *Cum cauſam,infrà hoc titulo.*

27 Quintus denique caſus non dubius eſt, cum penſio excedit medietatem fructuum, quando quidem nec Papa ſolet reſervare penſiones ultra tertiam,vel dimidiam partem fructuum, ut atteſtantur Domini de Rota *deciſ:*444 *n.*1.*par.2. recent.*ex Giga. *de penſion: q 9.n.1.* Facit tex: *in d. c.Extirpandæ, infra eodem*; & quod notat Oldrad. *conſ:226.Quidam Epiſcopus*, ubi conſuluit penſionem ab Epiſcopo impoſitam ſuper fructibus menſæ Epiſcopalis fuiſſe nullam, quia erat immoderata.

Extra caſus ſupradictos, & ſi qui ſint ſimiles, revocatur in dubium, An Epiſcopus ſuper beneficijs ſuæ Diœceſis poſſit penſionem imponere.

28 Pro ſolutione duo ſunt videnda: Primum an Epiſcopus poſſit imponere penſionem duraturam ad vitam gravati. Secundum,an poſſit imponere penſionem ad vitam penſionarij, ita ut ſit tranſmiſſibilis ad ſucceſſores in beneficio. Circa primum receptiſſima ſententia eſt, Epiſcopum jure ſuo ordinario poſſe imponere penſionem ad vitã Titularis gravati,Innoc: in c.*De cætero, n.7.verſ: Sed benedicimus,ſuprà de tranſact.* ubi ait: Cum authoritate Capituli ſui poſſe Epiſcopum conſtituere,ut aliquis poſſit ad tempus fructus alicujus dignitatis tenere,Abb:*ibid:n.2* Gloſ:2.in c. *Audivimus,infrà de colluſ:detegen.* quæ amplius ſentit etiam ſine authoritate Epiſcopi poſſe conſtitui penſionem ad vitam ejus, qui ſolvit, dummodo per colluſionem facta non fuerit,Oldrad:*conſ:* 226. ubi conſuluit penſionem ab Epiſcopo impoſitam ſuper fructibus ſuæ menſæ Epiſcopalis non tranſire in ſucceſſorem; & ita ſentit penſionem ſuſtineri ad vitam conſtituentis;
Felin.

Felin. in c. Ad audientiam, il 2. n. num. 2. verſ. Secunda concluſio, ſuprà de reſcriptis. ubi dicit, ex cauſa licita & honeſta poſſe ab Epiſcopo conſtitui penſionem alicui dandam ex reditibus beneficij per hoc c. Ubi pro bonis pacis fuit alteri litigantium ſtatuta penſio de reditibus Eccleſiæ ad vitam ſolvendis. Sarnen. in Compend. utriuſq; Signaturæ, q. 56. n. 86. verſ. (Et eſt advertendum, quòd licèt inferiores à Papa poſſint ſuper beneficijs penſiones imponere in caſibus notatis per Paul. Rom. in tract. penſion. q. 1. n. 10. & 11. & q. 4. n. 10. & habetur in c. Paſtoralis, de his quæ fiunt à Prælat. & in c. Niſi, ubi Abb. in fin. de præben: tamen in illis penſionibus de ſtylo Signaturæ non ſolet in commiſſionibus apponi dicta clauſula Sine retardatione. Secus eſt in penſionibus impoſitis per Papam. Ratio diverſitatis eſt; quia inferiores à Papa non poſſunt niſi in certis caſibus, & causâ expreſsâ imponere penſiones, quæ non tranſeunt ad ſucceſſores, ut notant Jo. Bap. de S. Severino in tract: penſion: q: 4. & DD. in c. Extirpandæ, §. fin. de præben.) Hæc Sarnen. quem refert & ſequitur Redoan. de Simon. in 2. part. c. 14. n. 27. Navar. conſ: 43. Cajus & Titius, n. 4. de Simonia, ubi conſuluit poſſe imponi penſionem ab Ordinario duraturam, quamdiu gravatus tenuerit beneficium, Redoan. de Simonia in 2. part: cap. 21. num: 36. dicens Epiſcopum non poſſe imponere penſionem, niſi ad vitam onerati. Et pro hac opinione adduci poſſunt DD. omnes infrà citandi num. 35. qui tenent Epiſcopum ex juſta cauſa poſſe ſuper beneficijs ſuæ Diœceſis imponere penſiones, etiam perpetuas, & tranſmiſſibiles ad ſucceſſores: hi enim à fortiori cenſent eum poſſe imponere penſiones ad vitam onerati. Rurſus pro hac opinione afferri poſſunt etiam Authores, qui ſimpliciter & abſolutè affirmant Ordinarios ex juſta cauſa poſſe penſiones reſervare: videntur enim intelligendi de reſervatione ad vitam ejus, qui ſolvit. Inter quos Anchar. conſ. 279. Quæſtio proponitur, n. 1. poſt med: verſ: Ex qua cauſa, Decius in c, Ex parte, il 1. nu. 16. de officio Delegati, ubi ait etiam Epiſcopum poſſe in collatione beneficij apponere onus alimentandi illum, qui renuntiavit, & idem Dec. in conſ: 436. Visâ inſtitutione, n. 12. ſubdens ita etiam ſentire Oldrad. d. conſ: 226. quia licet videatur penſionem impugnare, tamen hoc ideo facit, quia erat exceſſiva: ergo ſecus ſentit ſi fuiſſet moderata. Et ex recentioribus Flaminius Pariſius alios referens de confident. q. 28. n. 120. ubi proſequitur plures modos, & cauſas reſervationis, & latiſſimè Nicolaus Garz. de benef. par. 1. c. 5. n. 295. & decidit Rota in Meliten. Canonicatus 9. Martij 1595. coram Card. Millino, impreſſ. apud Marcheſ. de Commiſſ. par. 1. pag. 611. in qua fuit reſolutum pro validitate penſionis reſervatæ ab Epiſcopo in actu collationis beneficij in favorem Clerici ex cauſa paupertatis, & quia ſacris litteris operam dabat. Hæc concluſio probatur apertiſſimè in hac Decretali, ubi Papa tolerat ordinationem à Judicibus factam, quòd unus ex litigatoribus habeat dignitatem, & alter annuam penſionem, hoc tamen adhibito moderamine, ut perſona, non autem dignitas remaneat onerata: & ſic Papa declarat Judices potuiſſe imponere penſionem perſonalem, ſeu duraturam ad vitam onerati, idque ob rationem in textu expreſſam, quia per hujuſmodi impoſitionem penſionis perſonalis, ſeu ad vitam non ſcinditur beneficium, ſicut ſcinditur per impoſitionem penſionis realis, & tranſmiſſibilis ad ſucceſſores in beneficio.

29 Sed dices: Papa hîc utitur verbo toleramus, ubicunq; autem in facto ſpecifico Princeps reſpondendo, vel ſcribendo dicit toleramus, videtur diſpenſare ſuper illo actu aliàs illicito, ut eſt tex. in c. Quia circa, juncta gloſ. ultima, infrà de conſanguinit. & affinit. & hîc declarat Abb. nu. 9. ergo, ut inquit gloſ. 3. hîc, (Papa toleravit hanc compoſitionem ob cauſas in textu expreſſas, videlicet quia facta fuit pro bono pacis, & utilitatis, & quia placuit omnibus, & ſi Papa compoſitionem non toleràſſet, auctoritas Judicis non fuiſſet ſufficiens, quia de jure hoc facere non poterat; unde dicit Papa, nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, & ad tempus ut ſequitur.) Hactenus verba gloſ. quæ, ut vides, apertè ſentit ſine tolerantia Papæ reſervationem penſionis etiam ad tempus non ſuſtineri. At reſpondetur contra gloſ. tenere Hoſt. & communiter DD. ut dicit Abb. hîc n. 8. in fin. verſ. Contrarium tamen. & idem tenet gloſſ. & Archid. in c. Ea quæ, 1. q. 3. & meritò, quia Rector poteſt ſuper juribus Eccleſiæ immobilibus, & ſpiritualibus tranſigere, & componere etiam ſine ſuperioris conſenſu in præjudicium ſuiipſius, ita ut compoſitio ſit valitura toto tempore, quo ipſe erit Rector. Caſus eſt in c. Veniens, ſuprà de Tranſact. & ibi dixi num. 2. poſt Abbatem num. 1. dicen-
31 tem ſe neſcire alibi ita bonum textum. Idcirco autem Papa hîc dixit, toleramus, ne ex toto videretur approbare hoc factum, quia erat ſuſpectum de ſimonia, niſi proceſſiſſet à viris probis, & honeſtis, & non expediebat, ut aſſumeretur in exemplum, unde dicit ſe tolerare, quia multa ſunt toleranda, non laudanda propter malum, quod poteſt ſubeſſe, ut hîc per Abb. n. 9. verſ. Quare ergo dixit toleramus.

Denique pro hac opinione adducitur tex. in c. De cætero, ſuprà de Tranſact: ubi Abb. nu: 3. (Nota (inquit) quòd per compoſitionem factam auctoritate Judicis delegati poteſt Clericus ſe obligare ad ſolvendum adverſario cenſum, ſeu annuam penſionem toto tempore vitæ ſuæ, licet Epiſcopus non conſenſerit, nec conſentire velit,) quod eſt notatu dignum. Nam licet bona Eccleſiaſtica debeant converti ad uſus pios, ut in c. Paſtoralis, de his quæ fiunt à Prælat. tamen pro bono pacis poteſt conſtitui ex reditibus Eccleſiæ cenſus ſolvendus adverſario.

Tertiò ad idem facit quod notat Innoc. in cap. unic: n. 6. infrà, Ut Eccleſiaſtica beneficia, ubi ait eſſe ibi argumentum, quod Epiſcopus ex cauſa poteſt conſtituere cum conſenſu Capituli ſui de reſervandis fructibus dignitatis, vel præbendæ vacantis, puta ſi Eccleſia gravaretur debitis: allegat c. Significatum, ſuprà eod. & concordat S. Th. in 2. 2. q. 100. art. 4. in fine, ubi ait: (Si Epiſcopus antequam beneficium alicui conferat, ob aliquam cauſam ordinaverit aliquid ſubtrahendum de fructibus beneficij, & in pios uſus expendendum, non eſſe illicitum.)

Quicquid tamen ſit de jure, uſus Sedis Apoſtolicæ ubique receptus habet, ut ſolus Papa penſiones reſervet; ideoque Congregatio deputata in cauſa Leodienſi, reſpondit non licere Sereniſſ. Epiſcopo penſiones ad vitam reſervare, ut ſcripſi in c. Cum de ſua, num. 11. & 17. de corpor. vitiat.

Circa

3 Circa ſecundum, videlicet an Epiſcopus poſſit imponere penſionem ad vitam penſionarij, ita ut ſit tranſmiſſibilis ad ſucceſſorem in beneficio.

Ad partem affirmativam inducitur Primo, cap. Paſtoralis, ſupra de his quæ fiunt à Prælat. ubi deciditur Epiſcopum non poſſe viris Religioſis penſionem conſtituere ſuper fructibus Parochialium Eccleſiarum præter ſui capituli voluntatem: ergo de conſenſu capituli poteſt. Et ita ex illo textu Abb. *hic num. 3.* notat Epiſcopum cum conſenſu capituli ſui poſſe imponere penſionem Eccleſiæ abundanti ſolvendam ad ſuſtentandam vitam Religioſorum; & ſic non ſolum Papam, ſed etiam Epiſcopum poſſe imponere penſionem Eccleſiæ, dummodo tamen detracta penſione Rector Eccleſiæ poſſit commodè ſuſtentari.

3 Secundò, Ad hanc partem inducitur cap. De cætero, ſupra de tranſact. ubi cenſus, ſeu penſio Eccleſiæ impoſita ex cauſa tranſactionis ſine conſenſu Epiſcopi non excedit vitam ejus qui ſolvit, ubi Innoc. *num.* 5. ſic ait. [Si conſtituatur cenſus Eccleſiæ perpetuò ſolvendus, hoc non poteſt ſine auctoritate Epiſcopi: ergo à contrario ſi penſio impoſita fuerit de Epiſcopi conſenſu excedit vitam ſolventis, & tranſit in ſucceſſorem, & ita gloſ. ultima dicit talem compoſitionem eſſe perſonalem, nec tranſire in ſucceſſorem, niſi facta fuerit auctoritate Epiſcopi, & concordant ibi Butr. *nu.* 4. *verſ. Nota quod non poteſt*, & *num.* 6. Abb. *num.* 2. *verſ. Item nota*, & alij communiter.

3 Tertiò, Ad idem inducitur cap. *Vacante*, *infra eod.* ubi habetur quod etſi Turonenſe Concilium ſectionem inhibeat Præbendatum, tamen rationabili cauſa ex una præbenda duæ poſſunt conſtitui: ergo & penſio perpetua poteſt imponi ſi rationabilis cauſa ſubſit.

Quartò, Ad idem allegantur, cap *Ad audientiam il* 2. *de reſcript.* cap. *Conquerente de Cler. non reſident.* & cap. *Quamvis*, *de præben. lib.* 6. & facit tex. in cap. *Conſtitutus*, *infra de Religioſ. domib.*

3 Et pro hac opinione conſuluit Petr. de Anchar. in *conſ.* 279 *Quæſtio proponitur*, *num.* 1. *poſt med. verſ. Ex qua cauſa*, ubi ex facto reſpondit Epiſcopum ceſſante pactione qualibet partium ex ſuo puro, & mero officio fortè poſſe providere, ut in permutatione beneficij unus ex permutantibus teneatur dare alteri jam ſenio confecto, & inhabili annuam penſionem ad vitam ejus ſuſtentandam, quia huic ſeni, & debili dandus eſſet coadjutor cum congrua fructuum aſſignatione, cap. *penult.* & *final de Cler. ægrot.* longè autem utilius eſt habere compermutantem, qui ad ſuſtentationem dicti ſenis aliquid conferat, quam ei coadjutorem dare cum onere expenſarum; & ſic tenet Anchar. auctoritate Epiſcopi poſſe cõſtitui penſionem ſuper beneficio ad vitam penſionarij, & ſic tranſmiſſibilem ad ſucceſſorem quandiu penſionarius vixerit, & iſtud conſ. referunt, & ſequuntur Felin. in cap. *Ad audientiam, il* 2. *num.* 2. *verſ. Secunda concluſio*, *de reſcript.* licet poſtea ſubdat ſe dici deſideraſſe de hoc habere pleniores deciſiones, Dec. *conſ.* 456. *viſa inſtructione num.* 12. Caccialup. *de penſio. qu.* 4. *num.* 3. *& quæſt.* 5. Gig. *in eod. tract. quæſt.* 6. *num.* 3. *& num.* 4. ubi quod in illis caſibus, in quibus Epiſcopus poteſt penſionem imponere, tamen illam imponere non poteſt niſi ad vitam ejus, cui aſſignatur. Item pro hac

Proſp. Fagn. in I. part. tertij Decretal.

opinione allegatur Oldrad. *d. conſ.* 226. *Quidam Epiſcopus, per totum*, ubi latè impugnat penſionem ab Epiſcopo conſtitutam cuidam nobili tanquam de Eccleſia benemerito, tum quia de meritis non conſtabat, tum quia penſio erat in quantitate enormi, & ex deductis per eum poteſt rectè inferri, ut ubi concurrunt merita, & de ipſis conſtat, poſſit Epiſcopus in quantitate moderata aliquam penſionem reſervare alicui, quoad vixerit, de reditibus Eccleſiæ, & ita ex illo conſ. Oldr. deducunt Felin. & Dec. *locis proximè citatis*, & tenuit Rota *in Melevitana Canonicatus 6. Martij* 1595. impreſſ. apud Garz. *de benefic par.* 1. *cap.* 5. *num.* 113. *& ſeq.* in qua firmatum fuit Epiſcopum ex juſta cauſa poſſe reſervare penſionem ad favorem alterius. Allegat Anchar. Felin. Dec. & Gigan. *in locis ſupra citatis*, & præter eos Abb. in cap. *Conquerente num.* 5 *de Cler. non reſidentibus*, & Rom. *conſ.* 298. *num.* 26. quæ deciſio fuit firmata in *Calaguritana penſionis 29 Maij* 1595. coram Penia, apud eundem Garz. *d. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 343. & idem tenuit Rota *deciſ.* 519. *par.* 1. *diverſ.* ubi penſio reſervata in favorem ex cauſa ceſſionis fuit judicata valida. In prædictis tamen deciſionibus non aperitur, an penſio ſit perpetua, & tranſmiſſibilis ad ſucceſſores, nec ne.

36 Et tenendo hanc opinionem non obſtat Bulla 85. Pij V. *ſuper confidentia*, §. 3. *verſ. Idem ſi Ordinarius, in Bullario tom.* 2. *pag.* 284. illis verbis: *ſeu penſionem illi, vel illis, quem, vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per ſe, vel alium ſcripto, aut verbo juſ-*

37 *ſerit, ſeu ſignificaverit, perſolvat.* Quoniam Bulla loquitur quando penſio fuit impoſita per Epiſcopum perſonæ ſibi benevisæ, & poſtea declarandæ; tunc enim eſſet ſimoniaca, & confidentialis. Sed extra hunc caſum per Bullam non fuit adempta Epiſcopis facultas reſervandi penſiones ex juſta cauſa, ut reprobando Flamin. Pariſ. *de confiden. quæſt.* 28. *num.* 120. tenet Garz. *de benefic part.* 1. *cap.* 5. *num.* 113. *& ſeq.* & Gonzal. *ad regulam de menſib. gloſ.* 5. § 5. *num.* 27. & cenſuit Rota *in Meliten. Canonicatus* 9. *Martij* 1595. coram Cardinali Mellino apud Marcheſ. *de commiſſ. part.* 1. *fol.* 611. Temperant nonnulli hanc opinionem, ut locum ſibi vendicet dummodo penſio reſervetur per viam quantitatis pecuniæ, ſeu frumenti, vel bladi, non autem per modum quotæ, puta tertiæ, vel quartæ partis fructuum, quia eſſet ſcindere beneficium, quod eſt de jure prohibitum, cap. *Maioribus*, *de præben.* & cap. *De cætero*, *de tranſaction.* & hanc declarationem poſuit Felin. in *d.* cap. *Ad audientiam*, *num.* 2. *poſt med. verſ. Debet tamen iſtud ordinare*, *de reſcript.* & ante eum Jo. de Anan. in cap *Audivimus*, *num.* 3. *verſ. Debet tamen iſtud ordinari*, *infra de colluſ. detegend.*

38 Sed hæc declaratio eſt apertè contra text. noſtrum, ubi improbatur penſio perpetua, & tranſmiſſibilis ad ſucceſſorem in dignitate, quia per eam fit ſectio beneficij, & tamen penſio non fuit conſtituta per modum quotæ, ſed per viam quantitatis pecuniæ, videlicet quadraginta librarum, ut in littera.

39 Alij verò opinantur Ordinarium nõ poſſe penſionem imponere, quæ ſit tranſmiſſibilis ad ſucceſſores in beneficio, niſi pro bono pacis, & concordiæ, prout loquitur hoc Capitulum, & c *De cætero*, *ſupra de tranſactionib.* Et hanc dicit

M eſſe

eſſe communem opinionem Granut. ad Simonet. *de reſervat. quæſt. 62. num. 6. & 7.* ſubdens in hac communi fuiſſe fundatum decretum Pauli IV. de quo infra *num. 59.* Gomeſ. *in regula de Annali quæſtione, num. 5. verſ. Et ſic videmus*, ubi ſic ait: (Licet penſiones impoſitæ per inferiores à Papa non ſint perpetuæ, nec tranſeant ad ſucceſſores, ubi tamen Ordinarius penſionem imponeret cauſa concordiæ, ut à lite recedatur, tranſiret penſio ad ſucceſſores.) & eum ſequuntur Redoan. *de ſimon. in 2. par. c. 21. num. 36.* & Mandoſ. *in reg. 33. q. 14. num. 11.* in hæc verba (Licet Ordinarius penſiones perpetuas, & ad ſucceſſores tranſmiſſibiles, & aliàs ut Papa conſtituere non poſſit, nec fructus beneficiorum dividere, cap. *Prohibemus, de cenſib.* cap. *Paſtoralis, de his quæ fiunt à Prælat.* cap. *Extirpandæ, in fin. de Præben.* Paul. Roman. *in tract. penſion. quæſt. 1 num. 10 & ſeq.* tamen pro bono pacis ex cauſa concordiæ, & ad lites tollendas, penſiones prout Summus Pontifex perpetuò duraturas, & quæ ad ſucceſſores tranſeant, imponit) allegat præter alios Innocentium *hic in fine*, qui tamen hoc non dicit.

40 Sed his non obſtantibus dicendum videtur Epiſcopum ordinaria auctoritate nec pro bono pacis, ſeu ex cauſa concordiæ ad extinguendas lites poſſe imponere penſiones perpetuas, ſeu tranſmiſſibiles ad ſucceſſores in beneficio. Quod probatur primò irrefragabiliter per illum textum. Nam hic per viam amicabilis compoſitionis, & pro bono pacis auctoritate ſuperioris fuit ordinatum, ut unus ex litigatoribus haberet dignitatem Prioratus, & collitiganti ſolveret annuam pẽſionem ex fructibus ipſius Prioratus, & Papa tolerat hanc ordinationem non ſimpliciter, ſed hoc adhibito moderamine, ut penſio ſit perſonalis ad vitam onerati, non autem realis, ſeu tranſmiſſibilis ad ſucceſſorẽ in dignitate, & ſic apertè improbat, ut pro bono pacis reſervetur uni ex litigatoribus annua penſio, quæ duret ad vitam Penſionarij, ita ut tranſeat ad ſucceſſorem in beneficio.

Nec obſtat ſi dicas impoſitionem penſionis hic fuiſſe improbatam reſpectu ſucceſſoris in Prioratu, quia fuit facta à Judicibus delegatis, quorum juriſdictio nõ extendebatur in tantum, ut poſſent gravare ſucceſſorem in beneficio, cap. *De cætero, de tranſact.* ergo ſecus, ſi facta fuiſſet Ordinarij auctoritate, quia cenſeretur realis, & tranſmiſſibilis ad ſucceſſores, ut cap. *Veniens, eod. tit.* & poſt Butr. declarat hic Jo. de Imola *num. 15. poſt med. verſ. Dominus Antonius dicebat.*

41 Nam huic objectioni reſpondeo, Primò iſtos Iudices non impoſuiſſe penſionem tanquam judices, neq; ex virtute delegationis, ſecundum quam nõ poterant contra jus pronunciare, ſed tanquam arbitratores, & amicabiles compoſitores, quo reſpectu potuerũt excedere limites juris, ut ex Butr. Imol. & Abb. oſtenſum eſt ſupra *in 2. notab. n. 6.* Et tamen Papa noluit approbare impoſitionem penſionis, niſi cum hoc moderamine, ut eſſet perſonalis, & non afficeret ſucceſſorem in beneficio: ergo longè minus eam approbaſſet, ſi facta fuiſſet auctoritate Ordinarij, qui pariter tenetur ſecundum jus pronunciare, cap. *Iudicet, § Bonus Iudex, 3. quæſt. 7.* Et hinc eſt, ut in ſpiritualibus non

42 valeat tranſactio, & tamen valeat amicabilis compoſitio, ut notat Butr. per illum text in d. c. *De cætero in 2. notab. ſupra de tranſact.* & in terminis reſervationis penſionis idem Butr. in cap. *Audivimus, num. 2. infra de colluſ. detegen.* & dictum eſt ſupra *num. 4.*

43 Deinde reſpondeo Papam non improbare reſervationem penſionis ex eo quod proceſſerit auctoritate delegata, ſed quia per reſervationem perpetuam, & realem ſcinditur beneficium, & in hoc fundat deciſionem ſuam, ut patet ibi: *ne fortè citra proventus aliqua videatur facta ſectio beneficij Prioratus.* Et hanc rationem deciſionis ponderant hic Innoc. *circa med. in verb. Sectio*, Abb. antiq. *num. 4.* Butr. *num. 11. & 15.* Cardin. *num. 10. in 7. oppoſit.* Imol. *num. 11. & 17. verſ. Secundò tangit*, & reliqui omnes. Hæc autem ratio æquè viget in judice ordinario, ut Epiſcopo, vel Legato, atque in Judice delegato, ut mox patebit in 2. argum. & conſequenter hic eſt textus apertus quod nec pro bono pacis, & concordiæ poteſt Epiſcopus, vel alius inferior à Papa imponere penſionem, quæ ſit tranſmiſſibilis ad ſucceſſorem.

44 Secundò, idem probatur, quia ſectio beneficij de jure eſt prohibita, ut cap. *Tuæ*, & cap. *Maioribus, ſupra eod.* Sed per reſervationem penſionis perpetuæ fit ſectio beneficij, ut hic eſt expreſſum

45 in verſ. *Ne forte circa proventus*, & fuſius dictum eſt ſupra *nu 43.* Ergo reſervatio penſionis perpetuæ prohibita eſt, & contra hujuſmodi prohibitionem cum fuerit inducta ab Alexandro III. in Concilio Turonen. ut patet in d. c. *Maioribus*, & refertur in d. c. *Tuæ*, Epiſcopus diſpenſare non poteſt etiam ex magna cauſa, ut latiſſimè probavi in cap. *Nimis, à num. 11. uſque in fin. ſupra de fil. Presbyter.* Facit cap *Cum cauſa, infra eod.*

46 Tertiò, Ad idem arguitur, quia Lateranen. Concilij ſtatuta prohibent novam penſionem imponi Eccleſijs, vel veterem augeri, ut in cap. *Prohibemus, de cenſib.* & in cap. *Paſtoralis, de his quæ fiunt à Prælat. fine conſ. Cap.* & contra prohibitionem Concilij Generalis, Epiſcopi etiam ex magna cauſa non habent facultatem diſpenſandi, ut proximè dictum eſt.

47 Quartò, Idem ſuadetur, quia Eccleſiaſtica beneficia Canones præcipiunt ſine ulla diminutione conferri, cap. *Si quis Præbendas, in fin. 1. quæſt. 3. & infra. ut* Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur in rubro, & nigro Et contra hoc præceptum Canonum Epiſcopus etiam ex cauſa ſimiliter diſpenſare non poteſt, ut poſt Innoc. Archid. Feder. de Sen plenè probavi in cap. *Dilectus, ſup. de tempor. ordin.* & licet Abb. in cap. *Conquerente, num. 5. de Cleric. non reſiden.* & Rota in *Meliten. Canonicatus, 9. Martij 1595.* coram Cardinali Millino apud Marcheſ. *de Commiſſ. part. 1. pag. 612. num. 4.* dicant non obſtare reſervationi penſionis factæ ab Epiſcopo, quod beneficia debeant conferri ſine diminutione, quia hoc eſt verum quando penſio non reſervatur ex juſta cauſa: tamen, ut dixi, Epiſcopus etiam ex cauſa non diſpenſat contra Canones præſertim Conciliares.

48 Quintò, hoc videtur expreſſum in cap. *Extirpandæ, §. Qui verò, in fin. infra eod.* ubi ſic legitur: (Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus Eccleſiæ: quæ curam habere debet proprij Sacerdotis, penſionẽ alij quaſi pro beneficio conferre præſumat.) Dicitur enim *quaſi pro beneficio*, idest, ut ſit perpetua ad inſtar beneficij, & quamvis Abb. in d. c. *Conquerente, num. 5. de Cler. non reſid.* dicat illum text. procede-

cedere quando Epiſcopus erigit in Parochiali Eccleſia beneficium, eique pro dote aſſignat penſionem ex reditibus Eccleſiæ, ad hoc ut illud beneficium in fraudem conferat, puta nepoti ſuo, quod eſt prohibitum: tamen hic intellectus non conſonat litteræ d §. *Qui verò*, quia penſio propriè nō eſt beneficium, ut c. *Quamvis*, *de præbend. lib. 6.* & tex. non dicit beneficio, ſed quaſi pro beneficio; & ſic loquitur de aſſignatione penſionis perpetuæ, & quaſi in titulum in fraudē ſucceſſoris, & non de erectione, vel collatione beneficij propriè ſumpti; & ſic tollitur etiam inductio, quam ex eo textu facit Rebuff *de pacific. poſſeſſ. num. 120. verſ. Et prohibetur*; ait enim ibi, (prohibentur Epiſcopi in fraudem penſionem imponere: ergo ceſſante fraude non. Allegat. Gigantem *de penſion. quæſt. 6.* ſed nos dicimus fraudem probari eo ipſo quod penſio conſtituitur quaſi pro beneficio, id eſt ut ſit perpetua: hoc enim ſemper fit in fraudem ſucceſſoris, qui ſine diminutione aliqua collato ſibi beneficio debet perfrui, ut dicitur in d c. *Si quis præbendas, in fin. 1. q. 3.* & innuit Innoc. *hic poſt med. in verb. Sectio verſ. Item cùm ageretur.*

Sextò, auctoritate Epiſcopi non poteſt conſtitui Eccleſia cenſualis, cap. *Prohibemus, de cenſib.* & aliàs declaravit S. Congreg Concilij Epiſcopum non poſſe novum beneficio onus imponere. Sed per impoſitionem penſionis perpetuæ Eccleſia conſtituitur cenſualis, ut notat gloſ. *ultim* in d. c. *Extirpandæ, infra eod.* Ergo penſionem perpetuam Epiſcopus imponere non poteſt.

Septimò, Aut Epiſcopus vult conſtituere penſionem perpetuam ante vacationem beneficij, aut poſt proviſionem, aut in actu collationis Non primum, quia aut Rector beneficij non conſentit reſervationi penſionis, & reſervatio non tenet, ut oſtenſum eſt ſupra *in 3. caſu non dubio nu. 22.* Aut conſentit; & tunc quamvis pro bono pacis poſſit obligare ſeipſum ad ſolvendam penſionem collitiganti, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 21.* tamen nequit obligare ſucceſſorem, de cujus utilitate non agitur, ut *hic* per Innoc. *poſt med in verb. Sectio, verſ. Item cum ageretur de iure perſonali*, Butr. *num. 15.* Cardin. *num. 10. in 7. oppoſition. verſ. Tertia quia.*

Neque ſecundum, quia beneficio vacante nullus eſt ibi Rector, qui poſſit conſentire; & ideo non poteſt jus reale ibi conſtitui, nec obligari ſucceſſor. arg eorum, quæ notantur in c. *Statuimus, de tranſaction.* in cap 2 *de precar* in l. *Quamvis, § fin.* & in l. *In perſonam, ff. de pact.* & hic tradunt Innocen. *poſt. med. in verb. Sectio, verſ. Et eſt alia ratio,* Hoſtien *num 7. in eod verb & verſ.* Jo. Andr. *nu. 5. verſ. Item tempore compromiſſi*, Butr. *d. num. 15.* Card. *d. num 10. in 7. oppoſit. verſ. Alia, quia tempore,* Anchar *in 7. notab.* Imol. *num 17. verſ. Secunda ratio*, & dictum eſt ſupra *num. 22 & ſeqq.* & quod Epiſcopus vacante adhuc beneficio non poſſit penſionem imponere, non obſcurè admiſit Rota *in d. Meliten penſionis* apud Marcheſ. *de Commiſſ. par. . pag. 511.* in illis verbis; (Non obſtat quod Epiſcopus non poſſit imponere penſionem quando beneficium vacat, ſed antea, vel poſtea: quia hoc non poteſt procedere in iſtis terminis, cum penſio non reſervetur ante vacationem, nec poſt proviſionem)

4 Neque tertium, quia etſi Rota ibidem tenuerit penſionem potuiſſe imponi ab Epiſcopo in ipſo actu collationis beneficij, ex Dec. in c. *Ex parte num. 16. de off. delegat.* & hujuſmodi impoſitionem eſſe actum Epiſcopo licitum, ac proinde non Simoniacum, ex Mohed. *deciſ. 224.* & alijs allegatis, tamen obſervandum eſt Epiſcopum nunquam imponere penſionem niſi de conſenſu beneficiati, ut patet ex dictis ſupra *in 3. caſu non dubio num. 22.* Hujuſmodi autem conſenſus in ipſo
55 actu collationis beneficij eſt Simoniacus, quia continet pactum, & conventionem reciprocam dandi penſionem pro beneficio: & hujuſmodi pactionem eſſe Simoniacam clarè deciditur in hoc c. ibid: *non quidem pactione partium*, & ita Epiſcopum ſi beneficium conferat, reſervata ſibi, vel alteri penſione committere Simoniam, firmat Navarr. *conſ 4. de Simon.* & latiùs probatum eſt ſupra *in 2. caſu non dubio num. 18. & ſeqq.*

56 Octavò, explorati juris eſt Epiſcopum, etiam cum cauſa hodie non poſſe res Eccleſiæ alienare ſine beneplacito Apoſtolico, ut in Extrav. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alien.* Licet per veteres Canones hoc poſſet ex cauſa, & cum ſolemnitate cap. *Sine exceptione, 12. qu. 2.* cap. 1 *de reb. Eccleſ. non alien. lib. 6.* gloſ. *penult.* in cap. 1. & ibi, Abb. *n. 17. de in integr. reſtit.* Oldrad. *conſ 226. Quidam Epi-*
57 *ſcopus, in princip.* Sed impoſitio penſionis perpetuę eſt alienatio, & donatio rerum Eccleſiæ, Rebuff. *de pacific. poſſ. num. 123 verſ. Sed hæc eſt alienatio*, & *in repetit.* cap. *Extirpandæ, §. Qui verò, in 6. notab. verſ. Circa tertium quæ ſolemnitas.* & verſ *Quantum ad ſeptimum, de Præbend.* Caccialup. *de penſion. qu. 5.* Gig. *in eod tract. quæſt. 10. num. 1. & 2* & ante eos Oldrad *d. con. 226.* Ergo eſt prohibita Epiſcopo etiam cum cauſa, & ſolemnitate ſine beneplacito Apoſtolico.

58 Et confirmatur, quia in prædicta Extravag. *Ambitioſæ*, eſt prohibita etiam hypotheca, ſcilicet ſpecialis, ut cap. *Nulli, infra de reb. Eccleſ. non alien.* Per impoſitionem autem penſionis realis inducitur ſpecialis hypotheca ſuper fructibus beneficij in favorem penſionarij, ut per Ludovic Roman. *conſ. 388 In caſu propoſiti thematis, num. 3.* & Gigantem *de penſion. quæſt 51. n. 15. & ſeqq.*

59 Nonò, hoc eſt expreſſum in decreto Pauli IV. quo ſtatutū eſt ut penſio ſuper beneficio, de quo alicui per obitum providetur, imponi non poſſit ſine ipſius Papæ expreſſa licentia, ut refert. Quint. Mandoſ. *de ſignat. tit. de penſion. verſ. Hodie tamen ex decreto Pauli IV.* cujus etiam meminit Granat ad Simonet. *de reſervat. quæſt. 62. num 6.*
60 *& 7.* Quo fit ut penſionis ab Ordinario impoſitæ non detur confirmatio Apoſtolica, ſed Papa ex integro concedit, & ita Alexand. IV. in ſignatura ſervandum eſſe ſtatuit, ut idem Mandoſ teſtatur *de ſignatur. in tit. de confirmation. verſ. Penſionis ab Ordinario,* & rationem reddit, quia Ordinarius non poteſt beneficium dividere, ſeu partem fructuum uni aſſignare, prout Papa, & quamvis
61 Garz. *de benefic. par 1. cap. 5 num. 300.* dicat d. decretum Pauli IV. videri factum pro Dataria, ſcilicet ne miniſtri, ſeu officiales Papæ abſque ipſius expreſſa licentia penſionem imponant tamen hæc aſſertio divinat, cum ex verbis decreti hoc nullatenus deprehendatur. Item cum miniſtris, & officialibus Papa non eget decretis, ſed ſatis eſt ut ore tenus mentem ſuam aperiat. Unde Granut. ad Simonet *de reſervat. quæſt 62. num 6. & 7.* rectiùs affirmat prædictū decretum fuiſſe funda-

tum in communi opinione, quod Ordinarius non poſſit penſionem imponere: de hoc tamen decreto Pauli IV. nobis non conſtat authenticè.

62 Decimo, Ad idem afferuntur duæ, declarationes Sacr. Congregationis Concilij, Altera ad Vicarium Agrigentinum in hæc verba, videlicet, (Si reſignatio Eccleſiæ Parochialis verè fuit Romæ expedita, antequam Ordinarius reſignantem titulo, & beneficio dictæ Parochialis privaret, eandē reſignationem debere ſuum ſortiri effectum, nec Ordinarium poſſe eam infringere, nec alicui Eccleſiæ penſionem imponere. Pondera illa verba, *nec alicui Eccleſiæ*, quæ generalia ſunt, nec reſtringuntur ad Eccleſiam illam, qua Parochus concubinarius ab Ordinario privatus fuerat, ut male putavit Garz, *de benefic. par.* I. *cap.* 5. *nu.* 304

Altera declaratio eſt hujuſmodi. Cum Epiſcopus univiſſet Eccleſiam Parochialem matrici ob ejus paupertatem, & penſionem Parocho reſervaſſet: Sac. Congregatio cenſuit potuiſſe Epiſcopum facere hujuſmodi unionem, ſed penſionem reſervatam petendam à Sanctiſſimo.

63 Undecimo, Hanc ſententiam firmavit diuturna obſervantia, quæ eſt optima legum interpres, l. *Si de interpretatione*, *ff. de leg.* cap *Cum dilectus*, *de conſuetud* Nam, ut inquit Rebuff *in praxi benefic. tit. de reſervat. tam general. quàm ſpecial.* hodie Epiſcopi non conſtituunt penſiones. Item Ludovic. Lopez *in inſtitut. conſcientiæ tom.* 1 *cap.* 303. poſt Sotum *de iuſt. & iur. lib.* 9. *quæſt.* 7. *art.* 2. aſſirmat jam uſu Romano receptum eſſe, ut ſolus Papa penſionem imponere poſſit. Similiter Zecch *de benef. & penſ. cap.* 11. *num.* 2. *in princip.* teſtatur jam uſu receptum eſſe, ut Epiſcopus nullo caſu propria auctoritate poſſit penſionem imponere. Sed & Ledeſma *in* 2. §. *ſumm tract.* 12. *concl.* 20. *&* 21. aſſerit jure poſitivo facultatem imponendi penſionem eſſe reſervatam Summo Pontifici, ut conſtat ex uſu. Quinimo, ut inquit Cardin. Toletus *in ſumm. lib.* 5. *cap.* 26. *in fin.* ob conſuetudinem, & communem ſtylum Romanæ Curiæ ſiquis ſine Summi Pontificis facultate penſionem haberet, Simoniacus eſſet. Et hanc facultatem ex non uſu Epiſcopos amiſiſſe affirmat Camillus Cautius *in tract. de penſion. Epiſcop. ad fin.* eamque poteſtatem ex non uſu receſſiſſe ab aula ante publicationem Bullæ Pij V. ſuper confident. pariter atteſtatur Flamin. Pariſ. *de confident. q.* 28. *nu.* 120. Allegat Rebuff. *ubi ſupra*, & modernos in *tract. de penſion. tom.* 15. *par.* 2. *tractat*, & ſubdit, verè ſe nunquam vidiſſe hoc ſervari in praxi; ideoque de hujuſmodi facultate nullam eſſe habendam conſiderationem.

Poſtremò in terminis juris hanc opinionem tenet Butr. in cap. *Audivimus*, *num.* 2. *infr. de colluſ. deteg.* ubi nota, inquit, quod in cauſis beneficialibus non eſt licita tranſactio, ut beneficium uni remaneat, & alteri certa portio detur, & infra *nu.* 5. tenet cum gloſſ. 2. quod etiam ceſſante colluſione non valet conſtitutio penſionis, ut ſit perpetua, & ex recent. per tex. hic idem firmat Garzias *de benefic. par.* 5. *cap.* 5. *num.* 334.

Non obſtant modo argumenta contraria: Nam ad primum, nempe ad cap. *Paſtoralis*, *de his quæ fiunt à Prælatis*, Reſpondetur Papam ibi non decidere affirmativè ut Epiſcopus poſſit ſuper fructibus Parochialium Eccleſiarū pijs locis penſionem conſtituere cum conſenſu Capituli, ſed negativè, videlicet ut id non poſſit præter Capituli voluntatem. Hinc autem non licet arguere à contrario; ergo cum voluntate Capituli poteſt; quia argumentum à contrario ſenſu non rectè ſumitur ubi illius argumenti contrarium reperitur in jure expreſſum, ſicut reperitur hoc caſu in hac Decretali, ita declarat Jo. And. in cap. *Publicato*, *nu.* 18. *ſupra de elect.*

64 Et eodem modo reſpondetur ad ſecundum, ideſt ad cap. *De cætero, de tranſact.* & ad doctrinam Innocent. ibi poſitam, *num.* 5. & ita in puncto reſpondet Abbas in cap. *Audivimus*, *in* 1. *notab. infra de colluſ. deteg.* Deinde reſpondetur illum tex. intelligi in eo caſu, in quo duæ Eccleſiæ litigant ſuper ſubjectione: tunc enim Eccleſia ſubjecta poteſt conſtitui cenſualis auctoritate Epiſcopi, ut ibi notat gloſ *ultim in fine.*

65 Ad tertium reſpondetur negando conſequentiam, quia quando ex una præbenda fiunt duæ, præbenda non remanet ſciſſa, nec dividitur unitas, quæ diviſionem non recepit, c. *Loquitur Dominus*, 24. *quæſt.* 1. nec præbenda ſic dividitur, ut ſub nomine præbendæ cenſeatur uterque quaſi dimidius Canonicus, ſed ſunt duæ præbendæ integræ pro duobus Canonicis, & duo nova jura. Meritò id fieri poteſt ex rationabili cauſa non obſtante ſtatuto Turonenſis Concilij, ut ibi deciditur, & optimè declarat gloſ. Singularis in c. *Tuæ fraternitatis, in verb Sectionem, ſupra eod.* At ſecus eſt in impoſitione penſionis perpetuæ, quia beneficium remanet ſciſſum quandiu durat penſio, ut hic patet. Facit tex, in cap. *Cum cauſa infra eod.* ubi Papa dicit non eſſe intentionis ſuæ ut pro reintegratione unius Præbendæ alia ſcindatur.

Alia jura in contrarium allegata parum, aut nihil faciunt.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Dilecto.

SUMMARIUM.

1 *Canonici duo ſi recipiantur ad unam præbendam, non tenet receptio, etiamſi legati authoritas intervenerit, & n.* 7.

2 *Beneficium vacans etiam ex cauſa reſignationis de iure communi non prohibetur quis conferre nepoti ſuo.*

3 *Secus ex Bulla Pij V.*

4 *Et quid ſi beneficium vacet per aſſecutionem alterius incompatibilis, remiſſivè.*

5 *Reſignatio fieri poteſt ea intentione, ut beneficium alteri conferatur, dummodo id non deducatur in pactum.*

6 *Reſignans cum pacto ut beneficium alicui conferatur, Simoniam committit.*

7 *Præbenda Canoniæ annexa eſt jus ſpirituale indiviſibile.*

8 *Canonici receptio ad vacaturam præbendam non valet.*

9 *Legatus non diſpenſat contra Concilium, nec contra Canones non Conciliares.*

10 *Niſi in caſibus, in quibus diſpenſat Epiſcopus.*

11 *Poſſeſſio iuris Canonicalis qualiter ſit articulanda.*

12 *Vacatio præbendæ non eſt poſſibilis in Eccleſia non numerata.*

In

In Canonicum cum quis recipitur in Eccleſia non numerata, creatur quoddam ius de novo, quod naſcitur, & extinguitur cum perſona.

Canonico vita functo in Eccleſia non numerata ſi eius Canonicatus impetretur, non valet impetratio.

Extingui aliud eſt, aliud ceſſare, vel in ſuſpenſo manere.

Canonicorum numerus an poſſit ab Epiſcopo augeri de Capituli conſenſu, & num. ſeqq. uſq. in finem.

Quid ſi numerus non ſit per ſtatutum iuratus, nec confirmatus.

Et quid ſi ſit iuratus, ſed non confirmatus. n. 19.

Et quid ſi ſit iuratus, & confirmatus cum decreto irritanti, n. 22. Et quid ſi reditus Eccleſiæ ſint aucti, n. 23.

Canonicorum numerus neque ab Epiſcopo augeri poteſt ſine Capitulo, neq; à Capitulo ſine Epiſcopo.

Statutum qui poteſt tollere, poteſt etiam tollere iuramentum illi acceſſorium.

Niſi iuraverit non contravenire, quia tunc requiritur ſuperioris authoritas.

Canonicorum numerus etiam iuratus, & confirmatus cum clauſula decreti habet in ſe conditionem reſolutivam, niſi Eccleſiæ facultates excreverint.

Eccleſiæ intereſt habere plures conſiliarios, & miniſtros.

Canonicos ſupranumerarios poteſt Epiſcopus creare, ita tamen ut nullum ius ad vacaturam præbendam ſibi vendicent ex tali erectione.

Dignitatem omnino novam Epiſcopus erigere non poteſt.

Canonicatus erectio ſine Capituli conſenſu eſt nulla.

DILECTO. Si ad unum Canonicatum, & præbendam vacantem in Eccleſia duo Canonici ſint recepti, non tenet receptio, etiamſi Legati Sedis Apoſtolicæ authoritas intervenerit. Hoc dicit, Dividitur in tres partes. In prima ponuntur multa, quæ faciunt pro Cellerario. In ſecunda ponuntur quæ faciunt contra eum. In tertia diffinit. In quarta proteſtatur, vel tacitæ quæſtioni reſpondet. Secunda ibi, *Procurator.* Tertia ibi, *unde dictum.* Quarta ibi, *Ita quod.*

Nota primò ibi, *intendentis providere G nepoti ſuo*, habentem poteſtatem conferendi beneficium non prohiberi illud conferre nepoti ſuo, etiamſi vacet ex cauſa reſignationis, prout hic vacabat præbenda in Eccleſia Trecenſi, concordat, c. *Ex parte, il primo, ſupra de off deleg.* Caveat tamen ne affectum ſanguinis præponat judicio rationis, c. *Grave, infra eodem*, ſecundum Hoſtien. *hic in princ. in ver. Nepoti*, Joan. Andr. *num. 2. in eodem ver.* Card. *in 2. notab.* & Abb. *n. 2.* Ad quod vide graviſſima verba Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 1. verſ. Omninò vero eis interdicit.* Sed hodie hoc corrigitur ex Conſtitutione Pij incip. *Quanta Eccleſiæ Dei incommoda*, edita Calendis Aprilis 1568. qua prohibetur Epiſcopis, ne beneficia in eorum manibus reſignata eorum aut dimittentium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus conferant, alioquin irrita ſit collatio, ut ibi habetur in §. *Præcipimus.* Quid autem ſi beneficium vacet ob aſſecutionem alterius incompatibilis numquid Epiſcopus ex prædicta Bulla prohibeatur illud conferre nepoti ſuo, dixi in c. *Non ſine à num. 34. uſque in fin. ſupra de arbitr.*

Secundò nota ex ijſdem verbis Clericum licitè poſſe beneficium ſuum reſignare ea intentione, ut alteri conferatur, dummodo actum renunciatio-
6 nis tacitè, vel expreſsè non deducat in pactum, ſed purè, & liberaliter reſignet, & ita per hunc textum tenet gloſſa notabilis in c. *Ordinationes, in ver. pretio. 1. q. 1.* Butr. & Imol. *hic ambo in 1. notab.* & Abb. *num. 3.* Sed ſi in actu renunciationis hoc in pactum deduceret, reſignatio facta in manibus Ordinarij eſſet ſimoniaca, c. *Cum pridem*, & c. *fin. de Pactis*, cap. *Ex parte, il 1. de off. Deleg.* c. *Tua nos, de ſimon.* & tenent *hic* gloſ. 1. Jo. Andr. *n 15.* Abb. *n. 3.* & communiter Doctores, Felin. in c. *Ad audientiam, il 2. n. 3 ſupra de reſcript.* Staphil. *de litter. grat. tit. Reſignationis modus, nu. 5.* Rebuff. *in Praxi tit. de pura reſignat.* Hodie hoc eſt expreſſum in præcitata Bulla Pij V. in §. *Caveant autem.*

7 Tertiò nota in verſ. Procurator, electionem, ſeu receptionem duorum ad unum Canonicatum vel præbendam vacantem non valere, ut hic eſt caſus valde notabilis. Rationem habes in textu: nam aut illi duo unicam habent præbendam, & hoc eſt contra Concilium Turonenſe, quod præbendarum inhibet ſectionem, ut in c. *Maioribus, ſupra eodem.* Præbenda enim Canoniæ annexa eſt jus ſpirituale indiviſibile, ut patet in hoc textu ibi, *ad unicum ſpirituale jus*; & ibi, *quoddam ius ſpirituale*, & forte non probatur alibi ita clarè ſecun-
8 dum Cardin. *in 10. notab.* & Abb. *nu. 6.* Aut præbenda illa datur uni tantum ex duobus, & alius remanet ſub expectatione futuræ præbendæ, quod eſt contra Concilium Lateranenſe, ut in c. *Nulla, infra, de Conceſſ. præben.* & ſic collige non valere receptionem duorum ad unam præbendam animo illam ſcindendi; & ſimiliter non valere receptionem unius ad vacaturam, prout has duas regulas ex hoc textu colligunt Butr. *num. 7.* & Imol. *num. 10.*

9 Quartò nota, ibi, *prædicto legato non licuit*, Legatum nō habere poteſtatem diſpenſandi contra Concilium: hic enim allegantur duo Concilia, & circa utrumque denegatur legato poteſtas contraveniendi. Nec mirum, quia nec contra Conſtitutiones Apoſtolicas non Conciliares Legatus diſpenſat, ut firmat, *de hæret. lib. 6.* Hoc tamen limi-
10 tat Abb *hic in 4. notab.* ut non procedat in illis caſibus in quibus diſpenſat Epiſcopus Sed circa hoc vide tu quod ſcripſi in c. *Dilectus, ſupra de tempor. ordinat.* & in c. *Nimis, de fil. Presbyter.*

11 Quintò nota multa, ex quibus infertur quaſi poſſeſſio Juris Canonicalis, quæ colliguntur in verſ. *Dictus*, uſque ad verſ. *Procurator*, & ex textu collige bonam practicam probandi hanc quaſi poſſeſſionem: oportet enim ut articuletur ſuper exercitio actuum, qui non competunt niſi Canonicis; non tamen requiritur ut eis competant ex diſpoſitione juris, ſed ſatis eſt ut competant ex conſuetudine; ſicut iſte Cellerarius allegabat ſe habuiſſe domum fortè prope Eccleſiam, quæ erat ſolita aſſignari Canonicis tantum, ut patet ibi, *quæ ſolis Canonicis conſueverat aſſignari.* Seque receptum fuiſſe ad oſculum pacis eo tempore, quo ſoli Canonici recipiebantur, ut patet ex illis verbis, *cum tunc nonniſi Canonici ad oſculum admittantur*, & ita *hic* notant Butr. *n. 5.* Anchar. *in 8. notab.* Cardin. *n. 4. Imol. n. 5.* & Abb. *n. 7.*

12 Sextò nota in verſ. Præterea, in Eccleſia nō habente certum numerum præbendarum non eſſe
13 poſſibile dare vacationē alicujus prębendæ; idemque

que dicendum in Canonicatibus, nam cum in tali Eccleſia quis recipitur in Canonicum, creatur quoddam jus de novo, quod cum recepto naſcitur, & deſinit, ſeu extinguitur cum defuncto, ut dicitur in littera. Vacare autem non poteſt quod jam extinctum eſt, c. *Ex parte*, *Aſten. infra, de conceſſ. præb.* c. *Cum acceſſiſſent*, *ſupra de Conſtit.* ſecundum Hoſt *hic num.* 11. Butr. in c. *Cum M. n.* 1. *in fin. ſupra de Conſtit.* & ad hoc quotidie allegatur
14 hæc Decretalis; ut per Abb *n.* 9. Quò fit ut ſi in Eccleſia non numerata ſint plures Canonici, quorum unus moritur, non valeant litteræ ſi impetrentur ſuper illius Canonicatu alteri conferendo, quia non vacat, ſed deſinit. Ubi verò eſt certus numerus non deſinit, ſed vacat. Ita Innoc. *hic n.* 3. cui conſentiunt Jo. Andr. *n.* 6. *in ver. Deſinit.* Card. *in* 3. *not.* & Anch. *in* 12. *notab.* Facit ad prædicta l. *Comperimus, C. de Proxen. Sacr. Scrin. lib.* 12. l. *Non plures, C. de Sacroſ. Eccl* l. *Petitionem, C. de Advoc. di-*
15 *verſ Iud.* Aliud enim eſt extingui, aliud ceſſare, ſicut aliud eſt extinctum eſſe, & aliud in ſuſpenſo manere, ut l. *Illa quæſtio*, §. *fin. ff de hæred. inſtit.* & l. 2 *ff. de verb. Obligat*, §. 1. ubi habes bonam gloſ. *in ver. Detur.*

Ultimo nota ibi, *augmentare numerum præbendarum.* In Eccleſia numerata poſſe augeri Canonicorum, & præbendarum numerum per eos, ad quos ſpectat Canonicorum receptio, quoddam jus ſpirituale de novo creando, ut dicitur in littera, & notant Innoc. *num.* 3. *in ver. Augmentare*, Abb. Antiq. *in fin.* Abb. Sicul. *n.* 10. & alij communiter. Sed quia in textu excipiuntur duo caſus, & articulus plures habet inſpectiones; ideò dic plenius, ut in quæſtione ſequenti.

16 QUÆRO, An numerus Canonicorum poſſit ab Epiſcopo augeri de Capituli conſenſu.

17 Pro ſolutione quæſtionis tres caſus videntur diſtinguendi. Nam aut numerus Canonicorum non eſt per ſtatutum juratus, nec aliquo modo cõfirmatus, & in hoc primo caſu Epiſcopus cũ conſenſu Capituli poteſt numerum dictum Canonicorum propria authoritate augere, ut hic patet, & in c. *Vacante, infr. eodem.* Quam ſententiam ſequutus
18 fuit Abb. in c. *Cum acceſſiſſent, num.* 4. *de Conſtit.* & in eod. c. Felin. *n.* 11. aſſerentes tamen nec Epiſcopum ſine Capitulo, nec Capitulum ſine Epiſcopo hujuſmodi augmentationem facere poſſe, cum unum corpus conſtituant Epiſcopus, & Capitulũ, c. *Novit*, & c. *Quanto, de his quæ fiunt à Præl.* gloſ. in cap. 2. *verſ. Statutum, de verb. ſignif. lib.* 6.

19 Aut numerus Canonicorum eſt juratus, ſed non confirmatus, & hoc etiam caſu Epiſcopus cũ conſenſu itidem Capituli poſſet dictum numerum augere, ſublato tamen prius ſtatuto. Idem Abb. in præall. c. *Cum acceſſiſſent*, & poſt eum ibi Felin. *n.* 11. per ea quæ notantur in hoc. c. *Dilecto.*

20 Nec refragatur quod tales Canonici videantur venire contra juramentum. Quoniam conceſſa eis poteſtate tollendi ſtatutum, quod eſt principale ut in ſimilib. ſup. alleg. conceditur etiã poteſtas propria authoritate tollendi juramentum, quod eſt acceſſorium. Præſertim quia ab altero alteri præſtitum, & non Deo præſentialiter, cap. 2. *de ſponſal.* Cardin. in Clem. 1. *verſ. Tertiò quæro*, *de Regular.* per totam illam quæſtionem, & Felin. loco citato. Idem firmat Bart. in l. *Omnes populi, n.* 32. *ff. de Iuſt. & Iur.* quamvis idem eſſet ſi Canonici hoc facerent antequam tollerent ſtatutum, cum nemo præſumatur immemor propriæ ſalutis
21 c. *Saluberrimum*, 1. *q.* 1. Quæ concluſio falleret, ſi Canonici juraſſent obſervare contenta in ſtatuto. Quo caſu eſſet neceſſaria Summi Poncificis licentia, Felin. *loco citato, n.* 12. & citati ab eo.

22 Aut demum numerus dictorum Canonicorum eſt juratus, & confirmatus, & hoc caſu non poſſet Epiſcopus illum augere cum ſolo conſenſu Capituli, ſi in confirmatione adeſſet clauſula Decreti irritantis, ut in hoc cap. & notat Felin. in d. c. *Cum acceſſiſſent, num.* 13. *de Conſtit.* poſſet tamen auctis facultatibus Eccleſiæ, ut tenet Butr. in cap. *Cum M num.* 2. *verſ. Si eſt confirmatus*, *de Conſtit.* Felin. *loco citato*, & Jaſ. in l. *Quod Servius, ff. de condit.*
23 *cau. dat. non ſeq. num.* 11. quia ſecundum eos hujuſmodi ſtatutum ſic confirmatum cum dicta clauſula habet in ſe conditionem reſolutivam tacitè ſubintellectam, niſi facultates excreverint, ut eſt textus in d. c. *Cum M.* ibi, *niſi in tantum excreverint Eccleſiæ facultates*, & ibi notat gloſ in *ver. Sufficere*, Card *in princ.* & communiter Doctores. quibus propterea auctis, & ſic eveniente conditione, ſtatuentes poſſunt ſtatuto contravenire abſque ſuperioris licentia.

Quibus ſic ſe habentibus nulli dubium eſt quin Canonici cum Epiſcopi conſenſu, & Epiſcopus cum conſenſu Capituli poſſit numerum Canonicorum augere, ſervata tamen ſupra dicta diſtinctione. Quæ concluſio fortius procederet in augendo numerum Canonicorum, in quo nullum adeſt ſtatutum, nullum præſtitum juramentũ, nullaq; Summi Pontificis confirmatio, ut per Abb.
24 *hic num.* 10. & in d. c. *Cum acceſſiſſent, num.* 4. *de Conſtit.* Præſertim verò quia hujuſmodi augmentum cedit in utilitatẽ Eccleſiæ, cujus intereſt plures habere cõſiliarios, & defenſores, ac miniſtros, c. *Extra*, 64. *diſt.* c. *Obeuntibus*, 63. *diſt* Innoc. in c. *fin. ſub num.* 1. *circa med. infra, de Cler. non reſid.*

25 Suffragatur prædictis deciſio alias edita à ſacra Congregatione Concilij, videlicet poſſe ab Epiſcopo Canonicos ſupranumerarios creari, ea tamen conditione ut nullum jus ad præbendam va-
26 caturam habeant, vel vendicẽt ſibi ex tali erectione. Neque verò concluſioni ſuperius firmatæ obſtant jura contraria, cum loquantur in creatione dignitatis omnino novæ, ut inter alios declarat Abb. in d. c. *Cum acceſſiſſent, num.* 4. *per textum in* cap. 1. 22. *diſt.* Nam dignitatem omnino novam Epiſcopum erigere non poſſe etiam S. Congre-
27 gatio declaravit. Sicuti nec obſtat textus in c. *Olim, de conſuet.* quia ibi non aderat conſenſus Capituli; & ideo non mirum ſi habitus fuit recurſus ad Summum Pontificem, ut declarat idem Abb. in eod. c. *Cum olim, n.* 2.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Dilectus, il ſecondo.

SUMMARIUM.

1 D*Ata tempus, vel receptionis an attendatur in reſcriptis ad lites, vel ad beneficia.*

2 *Quoad habilitatem, vel inhabilitatem impetrantis in litteris ad beneficia inſpicitur tempus executionis, & non datæ, & n. ſeqq.*

Niſi à principio fuerit commiſſa ſubreptio, *num.* 4. *& 5.*

Habi-

1 *Habilitas perſonæ ſatis eſt, ut adſit quando potentia excitatur ad actum.*

Gratia ab initio ſubreptitia ob ætatis defectũ per ſupervenientiam legitimæ ætatis non convaleſcit.

Acceſſus ante Concilium Tridentinum Clerico illegitimo reſervatus per deceſſum ultimi poſſeſſoris ad beneficium, quod ante eius Pater obtinuerat, an potuerit ſortiri effectum defuncto ultimo poſſeſſore poſt Concilium, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſque in fin.

Gratia conditionalis ſuperveniente impedimento ante implementum conditionis expirat.

Dies conditionis adimpletæ non retrotrahitur ad tempus diſpoſitionis, quando ante impletam conditionem ſupervenit impedimentum.

Clauſula ex nunc, prout ex tunc *non operatur niſi eveniente conditione, nec conſideratur niſi à tempore conditionis purificatæ.*

1 *Conſtitutio nova comprehendit diſpoſitionem, quæ habet factum de præterito, quod expectat perfectionem de futuro, ſi antequam perficiatur nova conſtitutio ſuperveniat.*

Factum legitimè non retractatur, licet deveniat ad eum caſum, à quo inchoare non poterit, ſi actus fuerit perfectus, & conſummatus, aliàs ſecus.

Acceſſus non tribuit ius in re, ſed ſpem quandam beneficium obtinendi, & n. 24.

Ius ad beneficium perditur, ſi inhabilitas ius habenti ſuperveniat antequam beneficium conſequatur.

Matrimonium per ſuperveniens impedimentum non diſſolvitur.

Sponſalia ſecus, ibidem.

1 *Regreſſu uti non poteſt Regreſſatarius propter ſupervenientem inhabilitatem.*

Epiſcopus electus, & confirmatus repellitur ſi fiat inhabilis ante conſecrationem.

Ius in re difficiliùs amittitur, quàm ad rem.

Habilitas quando conſideretur utriuſque extremi.

Tempus vacationis beneficij attenditur ubi agitur de habilitate, vel inhabilitate perſonæ.

Conſtitutio prohibens uſum alicuius rei, vel actus comprehendit etiam uſum rei præteritæ.

Coadiutoria cum futura ſucceſſione ante Concilium Tridentinum obtenta non poteſt poſt Concilium effectum ſortiri

Statutum de lucranda parte dotis uxoris præmortuæ comprehendit dotem ante ſtatutum acceptam, ſi uxor poſt ſtatutum moriatur.

Statutum prohibens ne mulieres deferant veſtes ſericeas, includit etiam uſum veſtium iam factarum.

Verbum obtinendi, *quid propriè ſignificet.*

Diſpenſatio ad beneficia in Eccleſia, in qua pater, non extenditur ad beneficium patris.

DILECTUS IL SECONDO ſumatur, & dividitur, ut per Joann Andr. In textu ibi; *Tempore quo eiuſdem Eccleſiæ Canonici noſtras litteras receperunt.* Ex his verbis gloſ. in verb. *Receperunt*, movet quæſtionem illam breccardicam, Nunquid in reſcriptis conſideretur tempus datæ, an reſcriptionis? Allegat jura pro, & contra, & tandem concludit diverſificando caſus contrarios, non tamen tradit aliquam bonam doctrinam, Joann. Andr. *num.* 17. recitat prolixam diſtinctionem Petr. de Sampſone. Sed Abbas *num.* 7. coniungendo eorum dicta dat generalem theoricam diſtinguendo inter reſcripta ad lites, & ad beneficia, & utrumque membrum proſequitur, plura

2 capita ſubdiſtinguendo. Ex ejus dictis collige notabilem regulam cum limitatione. Regula eſt, quod in litteris ad beneficia, quoad habilitatem, vel inhabilitatem impetrantis, non inſpicitur tempus Datæ, ſed tempus executionis, hic eſt textus notabilis in cap. *Ei cui, de præben. lib. 6.* ad idem cap.

3 *Is cui*, & cap. *Si poſtquam eod. tit. & lib.* ſatis enim eſt ut ſit habilis perſona quando potentia excitatur ad actum, ut dicunt in d. c. *Is cui*, Jo. Monach. & Jo. Andr. *num.* 3. *in verb. Dimittat*, & ſequitur poſt alios Felin. in cap. *Eam te, num.* 18. *in prima*

4 *Fallentia*, & ibi etiam Ripa *num.* 42. *de reſcriptis.* Limitatur prædicta regula quando à principio committitur ſubreptio, quia tunc inſpicitur tempus Datæ. Et iſte eſt caſus cap. *Si eo tempore, de reſcript. lib. 6.* & ita ad concordiam reducuntur hæc duo cap. Quæ videntur invicem pugnantia. Nam in cap. *Si eo tempore.* deciditur, ut ſi mandetur provideri alicui de beneficio Curato vacativo, & impetrans non habeat ætatem legitimam tempore impetrationis, licet eam habeat tempore vacationis beneficii, reſcriptum ſit ſubſcriptum. Sed in cap. *Ei cui*, videtur dici oppoſitum: nam ubi cavetur, ut ſi mandetur provideri alicui de præbenda vacatura, & in illa Eccleſia ſint variæ præbendæ, quædam Diaconalis, quædam Sacerdotalis, quamvis tempore Datæ impetrans non habeat ætatem ad obtinendam præbendam Sacerdotalem, ſi tamen ſit in legitima ætate,

5 tempore quo vacat, debetur ei Sacerdotalis: hæc enim diverſitas inde oritur, quia in cap. *Si eo tempore.* impetrans commiſit ſubreptionem eo ipſo, quod impetravit litteras ad beneficium Curatum, non facta mentione de defectu ætatis. Unde gratia, quæ propter ſubreptionem fuit à principio nulla, non potuit poſtea convaleſcere per ſupervenientiam legitimæ ætatis; & ideo attenditur tempus Datæ: ad quod vide bonam gloſſam in cap. *Dudum, il primo, in verb. Electionis tempore, ſupra de election.* & Rota apud Verallum, *deciſ.* 40. *num.* 2. *par.* 2. Achill. *deciſ.* 2. *num.* 2. *de reſcriptis*, Seraphin. *deciſ.* 936. *num.* 1. & *in recentior. deciſ.* 140. *num.* 1. *par.* 7. At verò in c. Ei cui, nulla fuit commiſſa ſubreptio, quia impetravit in genere non faciendo mentionem de præbenda Diaconali, vel Sacerdotali; & ideo ſatis fuit, ut tempore vacationis reperietur in ætate legitima, quod bene nota.

Hinc ſumpta ſuaſione infero ad quæſtionem, quæ olim contigit in facto, videlicet.

6 Poſito Decreto Concilij Tridentini, *c.* 15. *ſeſſ.* 25. utrum acceſſus ante Concilium Clerico illegitimo auctoritate Apoſtolica reſervatus per deceſſum ultimi poſſeſſoris ad beneficium, quod antea ejus pater obtinuerat, effectum ſortiri potuerit defuncto ultimo poſſeſſore poſt Concilii publicationẽ.

Gregorius Alvares Pater Joannis de Barreda, dum viveret, in Eccleſia Conchen. obtinuit nedũ Canonicatum, ſed etiam ipſum Decanatum, qui eſt prima Dignitas poſt Pontificalem. Poſtea idẽ Joannes non obſtante Decreto Concilii Trident. *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. vigore acceſſus aliàs ſibi per deceſſum Conſtantini ſenioris auctoritate Apoſtolica reſervati prætendebat obtinere eundem Decanatum per obitum prædicti Conſtãtini ſenioris poſt

Conciliū defuncti: ex parte verò Conſtantini ju-
nioris de eodem Decanatu legitimè proviſi præ-
tendebatur adverſario obſtare Concilium, dum
filios illegitimos Clericorum, qualis eſt ipſe Joan-
nes in Eccleſiis, in quibus eorum patres aliquod
beneficium Eccleſiaſticum habent, vel habuerunt,
quodcumque etiam diſſimile beneficium obtine-
re prohibet, fuit quæſitum, quid juris?

Videtur reſpondendum prædicto Joanni ob-
ſtitiſſe Decretum. d. c 15 Licet acceſſus hujuſmo-
di fuerit ante Concilium reſervatus. Primò, quia
prætenſa dicta gratia acceſſus fuit conditionalis,
videlicet, decedente Conſtantino ſeniore. Quæ
verba reſpiciunt futurum eventum, & diem incer-
tam, & ſunt ablativi abſoluti, & ideo conditionem
important, l. *A Teſtatore. ff. de condit, & demonſtrat.*
l. *Evictio. ff de eviction.* Pariſ *conſ.* 81. *num.* 7 *lib* 1. Et
in terminis idem Pariſ. *conſ.* 82. *num.* 4 *& ſeq lib.*
4 & cùm ante eventum conditionis ſupervene-
rit impedimentum, prætenſa gratia non ſuff. aga-
tur, ad tex. in l. *Intercidit, ff. de condit. & demonſtrat.*
& in l. *Quoties,* § 1. *ff. de novat.* cum notat. ibi per
Bart. in l. 1. §. *Sin autem aliquod, C. de caduc. tollen* &
in l. *Si ita legatum,* §. *Illi enim nolet, ff. de legat.* 1 Et
tradunt Jo. Monach. Joann. Andr & Anchar. in
8 cap. *Deteſtandæ, de conceſſ. præben. lib* 6. Dies e-
nim conditionis adimpletæ tunc ſolum retrotra-
hitur, quando pendente conditione non ſuper-
venit aliquod, quod illius diſpoſitionis condi-
tionalis effectum impediat, ad text in l *Bonorum,*
ff Rem ratam h beri, in c. *Si pro te, de reſcrip. lib. 6.*
& in terminis ſimilis Concilii tradit Caſſad. *in*
dec 3. *in princip num.* 16. *& ſeq de præben* alias ſe-
cus, etiam ubi eſſet clauſula *ex nunc, prout ex tunc*:
9 illa enim non operatur niſi eveniente conditio-
ne, & conſideratur à tempore conditionis,
non autem à tempore Datæ, gloſ. in Clem 1.
in verb Ex nunc, de conceſſ præben. & ibi Cardin. &
Imol. Rota *deciſ.* 11. *eod tit. in nov. in prima addit.*
Caſſad. *d. deciſ.* 3. *num.* 15. Tiraquell. *de retract.*
num. 86. Sed hic tempore evenientis conditio-
nis videlicet obitus Conſtantini ſenioris emana-
verat decretum Concilij, quod, ut dixi, inhabili-
tat filios Clericorum, ut non poſſint obtinere be-
neficia in Eccleſia, in qua pater, &c. Ergo dictus
10 acceſſus effectum ſortiri non poteſt. Eadem quo-
que concluſio alia ſecunda ratione comprobatur,
videlicet quia conſtitutio nova comprehendit di-
ſpoſitionē, quæ habet factum de præterito, quod
expectat perfectionem de futuro, ſi antequam
perficiatur nova conſtitutio ſupervenerit, ut eſt
gloſ. communiter approbata in Clem. 2. *in verb.*
Impoſterum, juncto text. de ætat. & qualitat. Felin.
in cap *fin num.* 11. *de Conſtit.* poſt Abb. Imol.
11 Ant Card. Dominic. & alios, quos allegat. Et
quamvis regulariter factum legitimè non pereat,
licet ad eum caſum deveniat, unde incipere non
poſſit, reg. *Factum lib 6.* l. *In ambiguis,* §. 1 *ff eod. tit.*
tamen illud procedit quando actus fuit perfe-
ctus, & confirmatus; ſecus eſt ubi non eſt con-
ſumatus, quia tunc deſtruitur ſi deveniat ad eum
caſum, à quo inchoare non poteſt, l. *Si metallum*
§. *Si ſervo alieno. ff. de his quæ pro non ſcript. hab.* l. *Pa-
tre furioſo, ff. de his qui ſint ſui vel alterius iuris,* Ol-
drad. *conſ.* 58. *num.* 4 In caſu autem noſtro tem-
pore ſupervenientis Concilii prætenſus acceſſus
nondum fuerat effectum ſortitus, neque condi-
tio aliquo modo puriſicata, merito, &c.

12 Tertiò, quia per acceſſum hujuſmodi non niſi
jus ad rem, ſeu potiùs quædam ſpes obtinendi be-
neficium dicto Joanni ante conditionis purifica-
13 tionem acquiſita fuit, non autem jus in re. Sed
omne jus ad rem ad aliquod beneficium compe-
tens perditur, ſi inhabilitas illud habenti ſuperve-
niat, antequam jus in re perfectum conſequatur,
Rebuff. *in concordat de mand. app. in verſ. Proſequen-
tes.* Et in *tract nominat. quæſt. final.* Anchar.
14 *conſ.* 58. *Circumſcriptus.* Et facit quod in ſimili vi-
demus in matrimonio carnali: illud enim ſi per-
fectum ſit, propter impedimentum ſuperveniens
non diſſolvitur. cap. *Quoniam de coniug. leproſ.* d. l.
Patre furioſo. ff de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. ſpon-
ſalia verò de futuro, quibus jus ad rem aſſimila-
tur, per ſupervenientiam inhabilitatis diſſolvun-
tur, cap *Quemadmodum iureiur.* facit etiam quod
hæres, qui tempore teſtamenti, & mortis teſta-
toris reperitur habilis ad hæreditatem adeun-
dam, & ſic jus ad rem habet, & multò propinqui-
us ad jus in re, quàm qui habet acceſſum ad bene-
ficium nondum mortui, ſi tamen ante aditam hæ-
reditatem fiat inhabilis, illud jus ad rem ante ſibi
quæſitum perdit, l. *Si alienum,* §. *In extraneis, ff de
de hæredib. inſtituen.* & idem videmus in legatario
conditionali: nam is perdit ſpem, ſi pendente
conditione deportetur, & durante deportatione
dies legati ceſſerit vel conditio purificata fuerit,
d l. *Intercidit, ff. de condit. & de monſtrat.* l. *Interve-
nit, ff. de legat. præſtan.* l. *Si Cognatis,* cum ibi nota-
tis, *ff. de reb. dub.* & tamen conſtat plus iuris eſſe
legatario conditionali in legato poſt mortem
teſtatoris acquiſito, quàm habenti acceſſum ad
15 beneficium ante mortem illud obtinentis. Et
in regreſſu, quod propter inhabilitatem ſuperve-
nientem regreſſatarius illo uti non poſſit, habe-
tur per Anton Auguſtin. *in ſuis notis, num.* 347 &
in fortioribus terminis de Epiſcopo electo, & cō-
firmato, quid ſi ante conſecrationem efficiatur in-
16 habilis, repellitur. Tradunt Cardin. Butr. Imol. &
alii in cap. *Ex parte, de Cler. ægrot* & tamen
poſt electionem, & confirmationem jus in re
acquiritur, cap. *Tranſmiſſam de elect.* & diffici-
17 liùs amittitur jus in re, quàm jus ad rem. Prob. in
cap. *Si pauper. num.* 4. *de præben. lib.* 6. Pariſ. *conſ.* 5.
num 96 *lib.* 4. ubi propriè loquitur in terminis
regreſſus.

18 Quartò, quia decretum Concilii inhabilitat fi-
lios Clericorum ad obtinenda beneficia, & ſic in-
habilitat finem, & conſummationem actus, ut pa-
tet ex illo verbo, *obtinere*: ſed conſummatio dicti
acceſſus completa fuit poſt Concilium: ergo à
Cōcilio comprehenditur, à quo filius Clerici tē-
pore conſumationis acceſſus inhabilitatus reperi-
tur. Ita in terminis alterius Concilii concludit
Caſſad. in *d. deciſ. n.* 16 *& ſeq. & in notab. q.* Decius,
conſ 24 *num.* 6. *verſ. Prædicta fundamenta,* quia tunc
habilitas conſideratur tempore utriuſque, ut
per Caſſador. *ibi* Sarnen. *in reg de infirm. q* 31. *ad
fin.* & in cap. *Statutum, num.* 116. *de reſcrip. lib.* 6.
Imo quando actus recipit eſſentiam à fine, habi-
litas, vel inhabilitas conſideratur in fine, non in
principio, Calder. & Ant. in cap. *Dudum il* 1. *de e-
lection.* vel quando finis dat eſſe perfectum, res, &
præcedentia ordinantur ad finem, ut per Caſſad.
in *d. deciſ.* 3. *num.* 13. vel quando initium habet
relationem ad finem, Sarnen. *de infirmis, quæſt.* 32.
num. 5 Quæ omnia in acceſſu concurrunt, quia eſt
actus

actus inchoatus, non perfectus, & recipit ſubſtātiam, & eſſentiam à fine, & ordinatur ad finem, videlicet, ad tempus vacationis beneficij: & regulare eſt in materia beneficiali, ut ubi agitur de habilitate perſonæ, tempus vacationis attendatur, Abb. *hic* & dictum eſt ſupra *num.* 2. *& ſeqq.* Et facit quod voluit Angelus in l. *Vicarius, ff. de fideicom.* & in l 1 *C. de his qui accuſ. non poſſ.* videlicet ſtante ſtatuto ne querelæ bannitorum audiantur, accuſatorem, qui pendente accuſatione bannitur, amplius audiri non debere, quia inhabilitas antecem perfectam ſuperveniens repellit.

2 Nec obſtat quod natura legis ſit futuris dare formam negotiis, cap. 2 & cap. *fin. de Conſtitution.* l. *Leges Sacratiſſimæ, C. de leg.* quia ubicunque conſtitutio prohibet uſum, & exercitium alicujus rei, vel actus, comprehendit etiam uſum, & exercitium rei præteritæ, ut per gloſ. juncto tex. in Clem. 2. *in verb. Vetetur de vit. & honeſt. Cler.* quam ſequuntur Cardin. Abb. Imol. *ibi*, & Felin. & Dec. in cap. *fin. de Conſtitution.* quoniam ut ibi gloſ. ſubtiliter ſubjicit, per hoc non extendimus Conſtitutionem ad præterita, ſed damnatur uſus rei futurus Sicut igitur d. Clem. 2. comprehendit uſum futurum rei præteritæ, ita & Concilium Tridentinum comprehendit futurum ſucceſſionem ratione rei præteritæ, & ſic futuram ſucceſſionem vigore dicti acceſſus. Et ita in ſimilibus, & fere iiſdem terminis cenſuit Sac. Congregatio videlicet in gratia coadjutoris cum ſimili futura ſucceſſione ante Concilium obtenta, cui futuræ ſucceſſioni poſt Concilium locus factus fuerat, in una Canarien. Canonicatus. Et iterum in facultate optandi vigore ſtatuti Eccleſiæ ante Concilium competenti, cenſuit enim filium Clerici dicta facultate uti non poſſe ad obtinendum beneficium in Eccleſia, in qua pater. Et idem reſolvit in una Salamantin. Cantoriæ. Quæ concluſio pluribus aliis ſimilibus comprobari poteſt, ex primo per tex. in c. *Avaritiæ de elect. lib. 6.* ubi electus antequā confirmetur non poteſt adminiſtrare, etiamſi ante dictam conſtitutionem electus fuiſſet, ut ibi declarat Dominic. *col. 2. verſ. Quod de illis*; ea ratione, quia Conſtitutio loquitur de adminiſtratione & hæc ſequitur poſt conſtitutionem, & ſic reſpicit futura. Ita in caſu noſtro Conciliū prohibet filios obtinere beneficia in Eccleſia, in qua pater, & hoc ipſum obtinere venit poſt Concilium, quia vacatio poſt ſupervenit, & ideo comprehenditur ſub prohibitione Concilii. Contraria autem procederent ſi Concilium prohiberet, reſervari acceſſus: tunc enim dici poſſet non comprehendera acceſſus jam reſervatos.

Secundò, per gloſ. *ultim.* in cap. 1. *de injuriis lib. 6.* quæ voluit textum illum, qui excommunicat concedentes, vel extendentes repræſalias ad Clericos, comprehendere etiam eos, qui antea conceſſas extendunt; & ita comprehendit actum futurum rei præteritæ.

Tertiò per Jo. Andr. in cap. *fin. num.* 1. *verſ. Dico tamen quod hæc Conſtitutio. de elect. lib. 6.* qui voluit illud cap ſtatuens formam confirmandi electiones, comprehendere confirmationes electionum præteritarum, quia etſi electiones ſint præteritæ, non tamen uſus earum, & confirmatio.

Quartò, per doctrinam Guil. de Suſa, & Jacob. de Aren. quos Cyn. in l 2. *C. de leg.* refert de ſtatuto veteri, quod continebat, ut banniti eximerentur à banno ſolutis 50. libris, poſtea ſupervenit novū ſtatutum, ut ſolui debeant libræ centum: bannitus ante novum ſtatutum volebat eximi à banno, & ſolvere 50. libras, fuit determinatum ut deberet ſolvere centum, quia ſtatutum non dat formam futuris bannis, ſed futuris exemptionibus bannitorum, & ſic lex nova ſervari debet.

22 Quintò, per Bart. in l. *Omnes populi, n.* 47. *de juſtitia, & jure*, de ſtatuto novo de lucranda parte dotis uxoris præmortuæ, quod comprehendit etiam dotem uxoris ante ſtatutum acceptæ, ſi uxor poſt ſtatutum moriatur, & idem tenent Raymund. de Forli *ibi, n.* 63. & Baptiſta de ſancto Sever. *n.* 83. Anchar. *conſ* 125. *Viſis, col fin* & Bald. in

23 d cap. *Omnes populi n.* 14 concludit ſtatutum vetans mulieribus, ne deferant veſtes ſericeas, includere uſum veſtium jam facturam, & Crot. in ead. l. *Omnes populi nu.* 8. voluit ut ſtatutum dans primum præſentanti bannitum habeat locum etiā in eo, qui ante ſtatutum captus fuiſſet, ſi poſt ſtatutum præſentetur cum multis aliis ſimilibus, quæ brevitatis cauſa omittimus

24 Præterea non poteſt negari quin Joannes tractaverit de obtinēdo beneficio Eccleſiaſtico poſt Concilium, & ſic eo tempore, quo fuit inhabilitatus; quia certum eſt eum ante Concilium non potuiſſe prætendere jus in re, ſed tantū jus ad rē, ſeu potiùs quandam ſpem, ut per Pariſ. *conſ.* 5. *n.* 96 *lib.* 4. cum vacatio beneficij non fuerit niſi poſt Concilium, quo tempore Joannes vigore d. acceſſus jus in re ſe acquiſiviſſe prætendebat Quam quidem acquiſitionem ipſum Concilium prohibuit, dum diſpoſuit, ut illigitimi non poſſint obtinere beneficia in Eccleſia, in qua pater.

25 Inſuper dum Concilium prohibet obtentionē, intelligitur nedum de obtentione de jure, ideſt acquiſitione juris in beneficio, ſed etiam de facto, ideſt adeptione poſſeſſionis, quia verbum *obtinere*, quo Concilium utitur, verificatur de jure, & de facto, Rota *deciſ.* 12. *de præben in antiq.* Imò ſecundum dicti verbi propriam ſignificationem, obtentio facti, & non juris deſignatur, ut per gloſ. & DD. in l. *Stipulatio iſta*, § *Hoc quoque, ff. de verb. oblig.* Et ideo cum Joannes poſt Concilium voluerit acquirere poſſeſſionem Decanatus in Eccleſia Conchen. in qua eius Pater fuit Canonicus, & etiam Decanus; & ſic Decanatum de facto obtinuerit, dictum decretum Concilii ei obſtitiſſe dicendum eſt; & eo magis, quia ratio dicti Decreti, videlicet repellendi memoriam incontinentiæ paternæ ab Eccleſiis, magnopere viget in caſu de quo agitur, cum Decanatus ſit prima dignitas, & habeat etiam juriſdictionem, ita ut Joannes in Eccleſia Conchen. in oculis omnium extitiſſet valde conſpicuus.

26 Neque etiam obſtat quod in ipſis literis acceſſus narretur cum Joanne diſpenſatum fuiſſe, quia ex eadem narrativa apparet diſpenſationem non eſſe ſufficientem: verba enim ſunt hujuſmodi; (etiam in Eccleſiis, ſeu locis, in quibus genitor ſuus fuit, erat, vel eſſet beneficiatus, &c.) Diſpenſatio autem eſt ſtrictè intelligenda cap. 1. *de fil. presbyter. lib. 6.* Rota *deciſ.* 5. *eod. tit. in antiquis.* Odioſius autem eſt illegitimum obtinere ipſum beneficium, quod fuit obtentum à patre, quam obtinere aliud beneficium in eadem Eccleſia, in qua pater fuit beneficiatus: ergo diſpenſatio non extenditur ad illud, ex notatis per Abb. & alios in cap. *fin.*

cap. *fin. eod. tit.* ubi diſtinguunt de diſpenſatione facta ad obtinendum beneficium diverſum à paterno in eadem Eccleſia,& ad obtinendum ipſum beneficium paternum. Sed ceſſat omnis difficultas,quia Concilium tollit omnes diſpenſationes,dum ait : (Et ſuper his quæcunque diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur) ; præſertim ponderando quod Concilium utitur verbo pluralis numeri ibi,*& ſuper his*,& ſic refertur ad omnia,quæ in *d.cap.*15 diſpoſita fuerunt,ut Alex, *conſ. 226. n. 8. lib.6.* cum alijs per eum allegatis.

DE PRÆBENDIS.

Cap. De multa.

SUMMARIUM.

1 *Dignitatem, vel perſonatum,aut beneficium Curatum obtinens ſi ſecundum tale recipiat, vacat primum ; quod ſi retinere contenderit, etiam ſecundo privabitur.*

2 *Beneficium primum vacat per receptionem ſecundi , dummodo utrumque ſit Curatum, alias ſecus.*

3 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

4 *Beneficium ſufficiens habenti poteſt conferri aliud , ſed habita poſſeſſione ſecundi , vacat primum ſufficiens.*

5 *Beneficia plura ratione reſidentiæ, aut aliàs incompatibilia præſumens poſt Concilium Trid. retinere , incidit in pœnam* cap.4.ſeſſ. 7.

6 *Beneficia plura incompatibilia quando quis retinere dicatur ad hoc ut omnibus ipſo iure privatus exiſtat.*

7 *Beneficium primum,quo ipſo iure privatus eſt , per aſſecutionem ſecundi ſtatim non dimittens in manibus Ordinarij,privatus eſt etiam ſecundo , & inhabilis ad Ordines, & beneficia.*

8 *Beneficium Curatum obtinens,& aliud ſimile recipiens olim non erat privatus ſecundo, ſed erat privandus per ſententiam. Hodie ſecus.*

9 *Beneficium Curatum non vacat per aſſecutionem alterius ſimilis , niſi poſt adeptam poſſeſſionem ſecundi.*

10 *Et poſſeſſio debet eſſe pacificæ.*

*Et ideo non vacat per promotionem ad Epiſcopatum Titularem,num.*11.*verſ Et ex hoc.*

11 *Et an requiratur adminiſtratio maioris partis bonorum.*

12 *Beneficium Curatum vacat adepta poſſeſſione ſecundi ſimilis,etiamſi proviſus adhuc ſit infra tempora promotionis ad Ordines,aut vi occupet ſecundum.*

Vel primum habeat de iure, & non de facto , ibidem.

13 *Prioratus etiam manualis , & non curatus vacat ipſo iure per receptionem ſecundi ſimilis.*

14 *Beneficia non vacant per promotionem ad Epiſcopatum, & adeptam poſſeſſionem,niſi poſt ſex menſes præfixos ad conſecrationem ſuſcipiendam.*

Electus,& confirmatus in Epiſcopum non eſt Epiſcopus , niſi poſt conſecrationem,ibidem.

15 *Beneficium in multis caſibus non vacat per aſſecutionem alterius incompatibilis,remiſſivè.*

Liberè, *dictio quid importet.*

16 *Beneficium vacans per aſſecutionem alterius poteſt & debet ab Epiſcopo ſtatim conferri, etiam irrequiſito poſſeſſore , ibidem.*

17 *Sed poſſeſſio tradi non poteſt niſi poſſeſſore prius vocato.*

18 *Collatio primi beneficij vacantis per aſſecutionem ſecundi ad proximum ſuperiorem devolvitur ſi Epiſcopus infra ſex menſes non conferat.*

19 *Et tantundem ex ſuis proventibus tenetur Epiſcopus illi Eccleſiæ aſſignare , quantum ex fructibus ipſius durante vacatione conſtiterit eſſe perceptum.*

20 *Quod ſi proprios proventus non habeat aliter puniatur arbitrio Iudicis.*

21 *Ex ſex menſes computari debent à die , quo Epiſcopus ſcivit proviſum habuiſſe poſſeſſionem pacificam ſervandi beneficium.*

22 *Perſonatus plures non Curatos in diverſis Eccleſiis obtinens an incidat in pœnam huius Conſtitutionis , & nu. ſeqq.*

23 *Diſpenſatus ad plures dignitates non cenſetur diſpenſatus ad plures dignitates in ead. Eccleſia , niſi hoc exprimatur.*

24 *Perſonatus plures non Curati in diverſis Eccleſiis haberi non poſſunt abſque diſpenſatione. Et an Epiſcopus poſſit ſuper hoc diſpenſare.*

25 *Et quid poſt Concilium Trid.*

26 *Perſonatus plures in eadem Eccleſia haberi non poſſunt, licet curam non habeant animarum,*

27 *Et an per receptionem ſecundi vacet primus.*

28 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

29 *Dignitas aliud eſt, aliud Perſonatus.*

30 *Diſpenſare poteſt Papa cum ſublimibus , & litteratis perſonis ad plures dignitates, & beneficia etiam Curata,& nu.ſeqq.*

31 *Et quæ ſit forma talis diſpenſationis.*

32 *Diſpenſare nequeunt Epiſcopi ad plura Curata ob prærogativam perſonæ*

33 *Neque ob urgentem Eccleſiarum neceſſitatem, vel evidentem utilitatem.*

34 *Beneficia habitu tantum curata an debeant regulari,& conferri ut curata, an verò ut ſimplicia , & an comprehendantur in hac conſtitutione Concilij Generalis,& nu.ſeqq.uſque ad n.* 48.

35 *Delegatio ſi fiat Epiſcopo, & unus habeat Epiſcopatum habitu, alius exercitio , erit iudex qui habet habitu*

36 *Parochialem Eccleſiam non facit exiſtentia actus, ſed ſuperioris authoritas.*

37 *Potentia reducta ad actum reponit rem in primo ſtatu.*

38 *Parochialis habitu non comprehenditur in c.* Licet canon.de elect lib.6.

39 *Status ultimus attenditur ad cognoſcendum an beneficium ſit Curatum,necne , & nu.ſeq.*

40 *Beneficium quod fuit rectum per decem proximos annos à Clerico ſæculari cenſetur ſæculare , niſi contrarium probetur.*

41 *Gratia ad beneficium Curatum verificatur in Curato tempore vacationis , licet tempore datæ litterarum eſſet ſimplex.*

42 *Gratia nulla ab initio ex ſuperveniente cauſa confirmari poteſt.*

43 *Beneficium Curatum habitu non cenſetur curatum niſi ſubſit ſpes ut de proximo revertantur Parochiani.*

44 *Collegiata Eccleſia non dicitur quæ per deſuetudinem deſiit eſſe collegiata.*

45 *Expectativa ad beneficium ſimplex an comprehendat beneficium curatum habitu tantum, & nu.ſeqq.*

46 *Qualitates requiſitæ in ſubiecto concurrere debent actu,*

actu, & habitu in diſpoſitione hominis, ſecus in diſpoſitione legis.

Actus momentaneæ interpoſitionis non excludunt continuum.

Regula de Triennali an habeat locum contra Decreta Concilij Trid. & n ſeq uſq. ad n. 52.

Diſpenſationibus veris ſuper pluralitate incompatibilium à Concilio Tridentino ſublatis, multo magis ſublatæ cenſentur præſumptæ.

Fictio non debet eſſe maioris efficaciæ, quam veritas, & naturalis actus.

Diſpenſatio Apoſtolica ex diuturnitate temporis inſolitis non præſumitur

Regula de Annali an tueatur poſſeſſorem plurium beneficiorum incompatibilium contra eum, qui contenta in ſecunda parte illius non adimplevit & n, ſeqq. uſq. in fin.

Regula de Annali non adverſatur Decr Trid. Conc prohibentibus pluralitatem beneficiorum, & n. ſeq.

Regula de Triennali inducta eſt in favorem poſſeſſoris.

Et tribuit robur iuri invalido, & tuetur poſſeſſorem quo ad omnes, num. 57.

Regula de Annali inducta eſt in odium impetrantium, & ad ... litigantium lites, n. 54.

Nullum ius tribuit poſſeſſori, ſed tantum adimit ab impetrante.

Nec excludit omnes, ſed ſolum impetrantem, qui contenta in regula non adimplevit.

Et illius beneficio uti poteſt poſſeſſor Execrabilis.

1 DE MULTA. Famoſū eſt, & valde utile in materia ſua, licet in aliquibus ſit alteratum ex jure noviſſimo Concilii Tridentini. Et in ſumma hoc intendit, ſecundum Jo. Andr. Butr. Abbatem, & omnes. Habens dignitatem, perſonatum, vel beneficium curatum, ſi ſecundum tale recipiat, vacat primum; quod ſi retinere contenderit, etiam ſecundo privabitur Et is, ad quem ſpectat prioris collatio, liberè illud confert ſtatimatque inſtitutus ſecundum recepit. Quod ſi infra ſex menſes non conferat, duplici pœna punitur. Cum ſublimibus tamen perſonis circa incompatibilium pluralitatem Papa diſpenſat. Dividitur in tres partes principales. In prima ponitur Conſtitutionis cauſa In ſecunda Conſtitutio. ibi, *Præſenti* In tertia quædam proteſtatio, ibi, *Circa*. Prima pars pro Conſtitutionis cauſa Concilium Lateranen repetit, & illius tranſgreſſionem ponit Secunda verò ſubdividitur in ſex. Nam prima privat habentem beneficium Curatum ipſo beneficio ſi ſecundum tale recipiat, Secunda ibi, *etſi fortè*: in contemptorem pœnam aggravat, Tertia ibi, *Is quoque* collatorem primi monet, ut conferat Quarta ibi, *& ſi ultra*, cum punit ſi non cōferat Quinta ibi, *Hoc idem*, ad perſonatus Conſtitut. prorogat, Sexta ibi, *Addentes*, addit de pluribus dignitatibus, aut perſonati. etiam non Curatis in una Eccleſia non habendis.

2 Nota primo ibi, *curam animarum habere annexam*, per receptionē ſecundi beneficii vacare primum ipſo jure, dummodo utrumque ſit Curatum. Unde à contrario ſenſu infertur ut ſi obtinens beneficium curatum recipiat non curatū, vel è converſo obtinens non curatum recipiat ſecundum curatum, non inducatur vacatio primi ipſo jure, licet non curatum perſonalem reſidentiam requirat, vel aliàs ſit incompatibile; quia textus requirit ut primum beneficium ſit curatū ſicut ſecundum, ut patet ibi, *ſi prius tale*, & quamvis non-nulli contradicant, hoc tamen dictum eſt verius, & communius, ut inquit Abbas *hic in 3. not.* poſt Anchar. *num.* 10.

3 Hodie dic contra, quia ex Jure noviſſimo Concilii Tridentini pœna hujus Decretalis extenditur ad beneficia quomodolibet incompatibilia in *c. 4. ſeſſ. 7.* nam decretum illud generaliter loquitur de quibuſcunq; Beneficiis incompatibilibus vigore quorumcunque canonum, nec ſe reſtringit ad hunc textum, quia dicit præſertim, ut obſervat Rota *deciſ. 483. n. 4. part. 1. diverſ.* Alphonſ. Hoied. *de incompatibil. Beneficior. c. 9. n. 5.* Gonzal. *ad regul. de menſ. gloſ. 15 n 16.* & Nicol. Garz. *de beneſic part. 11. cap. 5 n. 80.* dicens, ita eſſe indubitanter tenendum, & fuit aliàs reſolutum, ut ibi per eum, & mox dicetur, quidquid contra ſcripſerint Navar. *conſ. 17.* incipien. *An per adeptionem, de præben* & nonnulli alij apud Garz. *loco citato*. Plura autem beneficia ſimplicia ſi perſonalem reſidentiam requirant, vel ſi primum ſit ſufficiens, ſunt incompatibilia ex alio ejuſdem Concilij decreto, nempe ex *cap. 17. ſeſſ 24.* ubi (ſtatutum eſt ut unum tantum beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur. Quod quidem ſi ad vitam ejus cui confertur honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri.) Hæc ibi. Et conſequenter primum beneficium ſimplex ſi ſit ſufficiens per receptionem alterius ſimilis, & ſimiliter primum perſonalem reſidentiam requirens, licet non curatum, nec ſufficiens, per receptionem ſecundi ſimilis vacant ipſo jure, ut per Ro- 4 tam *deciſ. 497. num. 1. part. 1. Recent.* & ita ſæpius fuit reſponſum à Sac. Congregatione Cardinalium ejuſdem Concilii interpretum. Aliquando enim cenſuit, habenti beneficium ſufficiens poſſe conferri aliud, ſed habita poſſeſſione ſecundi, va- 5 care primum ſufficiens. Et aliàs cenſ. eum, qui retinere præſumit plura incompatibilia ratione reſidentiæ poſt Concilium, incidere in Decretum Concilii, *ſeſſ 7 cap* 4. Et iterum conſulta an in omnibus beneficiis reſidentiam requirentibus, aut aliàs quomodocumque incompatibilibus, etiamſi Canonicatus ſint, vel Portiones, inducatur vacatio ipſo jure primi per adeptionem ſecundi pacifici poſſeſſi: reſpondit induci ex *c. 4. ſeſſ. 7.* & juxta diſpoſitionem, c. *De multa de præben.*

6 Secundo nota ibi, *retinere contenderit*. Ad hoc ut recipiens ſecundum beneficium Curatum illo ſit privandus, neceſſarium eſſe ut idem beneficiū una cum primo retinuerit uſque ad litis conteſtationem. Si enim ante deſtiterit retinere, non privabitur utroque ſecundum gloſſam ſecundā hic, quæ ita intelligit verbum *contenderit*, ſcilicet uſque ad litem conteſtatam, & judicium contentioſum. Ita enim eſt in alijs ſtatutis pœnalibus, ut l. *Hoc amplius, ff. rem rat haber.* & l. *Quamvis, ff de in ius vocan.* & ſic ponitur in c. *Statuimus, 16. q. 1* & in hoc conſentiunt Vincen. Jo. & Philipp. Sed contrariū tenet Innoc. *hic n. 2. in ver. Contenderit, verſ. Vel dic*, cui adhærent Abb antiq. & Ægid. dicentes, ex ſola retentione eſſe privandum, etiamſi quando incipit conveniri, velit dimittere & hoc duplici motivo. Unum eſt, quia ſatis manifeſta cauſa privationis apparet ex quo non obtemperavit Canoni ſic præcipienti. Alterum, quia furtum committit

in

in rebus prioris beneficii, quo ipſo jure privatus eſt, c *Cum iamdudum*, *ſupra eod.* & c *Dudum*, *il ſecondo*, *ſupra de elect.* Hoſtien vero *num.2. in ver. Alio*, dicit hoc eſſe intelligendum, dummodo monitus per Judicem dixerit ſe nolle dimittere, vel ſi hoc non fecerit infra tempus ſibi à jure aſſignatum, & allegat. c. *Sicut, de cohabitat. Cleric. & mulier.* & hoc dictum ſatis videtur æquum, ſecundum
7 Jo. Andr. *num.17.* Hodie hæc controverſia ſublata eſt per Extravag. Joann. XXII. *Execrabilis*, *de præben.* ubi ſi ſecundum recipiens, primum, quo privatus eſt, abſque moræ diſpendio verbo, & facto in manibus Ordinarij ſub teſtimonio publico non dimittat, privatus eſt etiam ſecundo, & inhabilis ad ſacros Ordines, & beneficia, ut ibi in §. *Qui verò*, ubi gloſ. exponit verba illa, *abſque moro diſpendio*, ideſt, non expectata ſententia privatoria facti, vel litis conteſtatione, & ita de prædictis opinionibus non eſt curandum, ſecundum Jo. Andr. *hic num 7. & d num 17. verſ. Hodie*, Henric. Boic. *col.4. circa fin. verſ.* Hodie verò, Anchar. *in 4. not.* Cardin. *in ult quæſt. nu. 9.* Imol. *num.5.* & Abb. *num.10.* Quod nota pro intellectu Concili Trident. *in d. c. 4. ſeſſ 7.* in illis verbis, *ac ſimul retinere præſumpſerit.*

8 Tertiò nota ibi, *& alio ſpolietur*, per retentionē primi, & ſecundi beneficii Curati in terminis hujus Conſtitutionis non induci privationem ſecundi ipſo jure, ſed requiri ut privetur à Judice: ita enim intelligitur illud verbum *ſpolietur*, ſcilicet per ſententiam, ſecundum Innoc. *n.2. in verb. Contenderit.*

Contrarium tamen videtur innuere Concilium Trid in prææalleg *c.4. ſeſſ.7.* ubi cavetur ut retinēs plura beneficia incompatibilia omnibus ipſo jure privatus exiſtat juxta diſpoſitionem Concilii Lateranen. de qua hic. Atque ita videtur ſupponere ex diſpoſitione hujus textus induci privationem utriuſque beneficij ipſo jure. Et quamvis addat verba illa, *etiam præſentis Canonis vigore.* Fortè tamen hoc fecit, quia de jure poterat hoc in dubiū revocari propter illud verbum, *ſpolietur.* Unde ad majorem cautelam Concilium voluit inducere privationem etiam ſui Canonis authoritate; quaſi dicat; ſunt ipſo jure privati ex Concilio Lateranen. ſed nihilominus ſint privati etiam vigore hujus Canonis. Quidquid tamen ſit, hodie expeditum eſt, etiam ſecundum beneficium per retentionem ſimul cum primo vacare ipſo jure; & ſi non conſtitutionem Concilij Lateranen. certè opinionem Innocentij, & ſequacium eſſe correctam per Conſtitutionem *Execrabilis*, & Decretum d. *c. 4.* ut dictum eſt in præcedenti notab. *n 7.*

9 Quarto nota ibi, *poſt receptionem alterius.* Primum beneficium Curatum non vacare ipſo jure per aſſecurationem alterius ſimilis, niſi poſt adeptam poſſeſſionem ſecundi: hoc enim importat illud verbum *receptionem*, ſcilicet corporalem, gl. hic in ver. Poſt receptionem, allegat c. *Si quis iam tranſlatus*, 21. *q. 2.* & notata in c. *Cum in cunctis*, § *Cùm verò*, *ſupra de elect.* & in c. *Si qui Epiſcopi 42 diſt* Idem Innoc. *hic num 1. in ver. Sex menſes*, Hoſt. *num.1. in ver. Receperit, & nu. 6. in ver. Receptionem*, Anchar. *nu. 3.* Imol. *num. 5.* & Abb. *num.16.* quia receptio ſecundi cum effectu eſt accipienda, cap. *Relatum, de Cler. non reſid.* l. 1. *ff. quod quiſque iur.* Hodie hoc eſt expreſſum in *c. Licet Epiſcopus*, *de præben. lib. 6.* & in Extravag. *Execrabilis*, §. *Qui verò*, *eod. tit.*

10 Sed numquid hoc habeat locum ſi poſſeſſio ſecundi beneficii ſit litigioſa? Innoc. *hic n.2. verſ. Sed ſi habet poſſeſſionem*, & fuſius *num. in 4. ver. Sex menſes*, tenet adhuc primum beneficium vacare ipſo jure, & poſſe ſtatim conferri, per d.c. *Si quis iam tranſlatus*, 21. *q. 2.* & c. c. *Cum in cunctis*, §. *Cum verò*, *de elect.* Nec obſtat quod ſecunda proviſio, ex quo per ſententiam apparet invalida, non debeat tollere primam. Quoniam ut reſpondet Innoc. in culpa fuit, acceptando rem litigioſam, vel de hoc non bene diſquirendo, ut notatur in c. *Noſtra*, *ſupra de reſcript.* Sed ejus opinio corrigitur hodie in d.c. *Licet Epiſcopus*, *infra eod lib. 6.* ubi patet primum beneficium curatum poſt aſſecutionem ſecundi ſimilis conferri non poſſe, niſi proviſus habuerit pacificam poſſeſſionem ſecundi, vel per eum ſteterit quominus haberet.

11 Quinimò ſecundum aliquos nec ſufficit poſſeſſio pacifica, niſi etiā habeat adminiſtrationem majoris partis rerum ſecundæ Eccleſiæ, arg. c. *fin. de reſtit. ſpoliat.* ut refert Innoc. *hic num. 2. verſ Quidam etiam dicunt*, Hoſt. *num.6.* & Jo Andr. *n 9.* Tu dic ſufficere liberum exercitium curæ, ut notat gloſ. in c. *Commiſſa*, *in verb. Pacificam*, *de elect. lib. 6.* & Cardin. *hic in* § *Is quoque in 2. quæſt.*

Et ex hoc notabiliter infero, ut beneficia promoti ad Epiſcopatum in partibus infidelium minimè vacent, cùm per eū non ſtet quominus poſſeſſionem Epiſcopatus aſſequatur; Staphil. *tit. de qualit. & ſtat. benefic.* §. *Huiuſmodi autem*, *num. 15.* Mandol. *reg 26. Cancell. q. 4. num. 5.* Burſat. *conſ. 351.* Navarr. *conſ 14. num. 3. de elect.* & alij apud Garz. *de benefic. par. 11. cap. 6. num. 24.*

12 Hæc regula, qua dictum eſt primum beneficium vacare ipſo jure adepta pacifica poſſeſſione ſecundi incompatibilis, ampliatur primo ut procedat etiamſi recipiens ſecundum beneficium adhuc ſit infra tempora promotionis ad Ordines, ad præſcriptū c. *Licet canon de elect. lib. 6.* quia nihilominꝰ vacat primum adepta pacifica poſſeſſione ſecundi, nullo tempore prætextu ordinationis expectato, ut hic firmat Innoc. *num. 1. verſ. Melius credimus*, & Hoſt. *num 2. in ver Receptionem.*

Ampliatur ſecundo, ut procedat etiamſi obtinens primum beneficium vi occupet ſecundum, vel in eo ſe ſcienter intrudat: textus eſt in c. *Eum qui infra eod lib. 6.* & hic notat Butr. *num. 4.* & Cardin. *in 5. not.*

Ampliatur tertio, ut procedat etiam in eo, qui habet primum beneficium de jure, ſed non de facto, ut quia erat ſpoliatus: adhuc enim per receptionem ſecundi vacat primum, ſecundum Innoc. cui conſentiunt Cardin. *num. 9. in 5. quæſt.* & Butr. *num 17.*

13 Ampliatur quartò, ut locum habeat etiam in Religioſis habentibus Prioratus, vel Eccleſias curatas, ut cap. *Cum ſingula*, *infra eod. lib. 6.* Quod procedit etiam in Prioratibus manualibus, Clem. *Quia Regulares*, *cum ibi notatis* in gloſſa *antepenult. de ſupplen. neglig. Prælator.* Cardin *hic n. 4. in 1. qu.* & Butr. *n. 13.*

Ampliatur quintò, ut locum habeat etiam in eo, qui obtinet plura curata ex diſpēſatione Apoſtolica: nam ſi pacificè aſſequatur aliud Curatum, vacabunt omnia priora, Clem. ſi plures, de præben. Caveat igitur ne ultimi vicietur collatio, ut ibi notatur in gloſ. *antepenult* per cap. *Ordinarij*, *in fin.*

in fin. de offic. Ordinar. lib. 6. Cardinal. *hic num.* 8.

Ampliatur ſextò, ut multò magis vendicet ſibi locum in eo, qui habet jus, ſeu exſpectativam ad dignitatem, vel beneficium Curatum; nam ſi pacificè aſſequatur aliud incompatibile cum primo, fortius extinguitur illud jus ad rem, quam hic extinguatur jus in re, hic eſt caſus in Clem. *Gratiæ*, & ibi omnes notant *de reſcript.*

Sed fallit eadem regula in Epiſcopatibus; non enim per promotionem ad Epiſcopatum, & adeptam poſſeſſionem vacant beneficia prius obtenta, niſi poſt ſex menſes præfixos ad munus conſecrationis ſuſcipiendum, c. *Cum in Cunctis*, §. *Cum verò, ſupra de elect.* gloſſa *hic in ver. Poſt receptionem*, & Innoc. *num.* 1. *verſ. Melius credimus*, reddens rationem diverſitatis, quia electus, & confirmatus in Epiſcopum, non eſt Epiſcopus niſi ſit conſecratus. Sed electus ad dignitatem inferiorem, puta Archidiaconatum, ſtatim atque eſt confirmatus, eſt verus Archidiaconus, & omnia quæ pertinent ad dignitatem exercere valet: nec poteſt contra eum excipi ut non fiat Archidiaconus, licet excipi poſſit ut non ordinetur; quia eſt criminoſus, arg. c. *Conſtitutus, ſupra de appellat.* Et dictum Innoc. ſequuntur, licet rationem impugnent, Hoſt. *num. 6. verſ. Hæc tamen ratio non placet*, & Jo. Andr. *n.* 18. Anchar. *in* 2. *oppoſ.* & Imol. *n.* 16. Ratio tamen Innocentij placet Abbati. *n.* 12.

Item fallit ſupradicta Regula in quampluribus caſibus, in quibus primum beneficium incompatibile non vacat adepta poſſeſſione ſecundi, quos ponit Vincentius in cap. *Dudum*, *il* 2. *ſupra de elect.* & Jo. Andr. *hic n* 19. Cardin. *in* §. *Is quoque q.* 11. Imol. *n* 20. Abb *n.* 13. & Jo. de Anan *n.* 5.

Quinto nota, ibi, *liberè conferat*, poſt adeptam pacificam poſſeſſionem ſecundi beneficij incompatibilis poſſe, ac debere Epiſcopum ſtatim conferre primum, etiam irrequiſito poſſeſſore; hoc enim importat verbum *liberè*, id eſt ſine monitione, ut hic per Jo. Andr. *num* 10. *in verb. Liberè*, Henric. Boich *num.* 19. *verſ. Et nota quod dicit textus*, Butr. *num.* 29. Imola *num.* 6. Anchar. *in* 5. *not.* Cardin. *in* §. *Is quoque in* 5. *quæſt.* Abb. *num* 3. & Jo. de Anan. *num* 8. & eſt expreſſum in d. cap. *Licet Epiſcopus, infra eod. lib* 6. Neque hoc eſt ſpeciale in caſu iſto ex indulgentia hujus Decretalis; imo obtinet etiam in alijs caſibus, in quibus beneficium ipſo jure vacat, ut fusè probat Innoc. *ſub num.* 3. *verſ. Quantum ad hæc.* In poſſeſſionem tamen illum, cui contulit, Epiſcopus non induci, niſi poſſeſſore prius vocato, ut eſt caſus in d. c. *Licet Epiſcopus*, ſecundum Genſelin. & omnes; & hic notat Jo. Andr. *d. num.* 10. *in ver. Liberè*, & Imol. *d. num.* 6.

Sextò nota in verſ. *Si ultra ſex menſes conferre diſtulerit*; & ſigna duplicem pœnam, in quam incidit Epiſcopus ad quem collatio pertinet, ſi infra ſex menſes non conferat primum beneficium vacans per receptionem ſecundi. Prima eſt, quia devolvitur jus conferendi ad proximum ſuperiorem. Secunda, quia tenetur tantundem ex ſuis proventibus aſſignare illi Eccleſiæ, cujus beneficium diſtulit conferre, quantũ ex fructibus ipſius durante vacatione conſtiterit eſſe perceptum, ut in littera. Et dic conſtiterit, ſcilicet facta fide coram Judice per juramentum Rectoris Eccleſiæ, vel Syndici, cum hoc intereſſe ſurgat ex delicto, ut notatur in c. 1. *ſupr. t, quod met. cauſ.* ſecundum Hoſt. *hic num.* 7. *in ver. Conſtiterit*, & Jo. Andr. *num.* 12. *in eod. ver.* Butr. *num.* 21. & Cardin. *in* §. *Is quoque,*
20 *in ult. quæſt.* Quod ſi Epiſcopus proprios proventus non habeat, aliter puniatur arbitrio Judicis, c. *Illud*, 15. *quæſt.* 1. cap. *Si res*, 14. *q.* 6. & c. *Statuimus*, *infra de Maledict.* Hoſt. *d. num.* 7. & hoc non ſolum propter negligentiam, ſed etiam propter delictum, quo deprehenditur, quia differendo collationẽ, præſumitur favere detinenti, & vitium ejus palliare, ſecundum Hoſt. *d. num* 7. *in ver. Cogatur*, Jo. Andr. *num.* 11. *in eod. ver.* & Cardin. *in*
21 §. *Is quoque*, *num.* 1. Prædicti autem ſex menſes computari debent à die, quo Epiſcopus ſcivit eum recepiſſe ſecundum beneficium, & illius poſſeſſionem pacificam habuiſſe, c. *Quia diverſitatem, infr. de conceſſ. præben* ſecundum Innoc. *hic num.* 4. *in ver. Sex menſes*, Hoſt. *num.* 6. *in eod. ver.* & *in ver. Diſtulerit*, & Jo. Andr. *num* 10. *in ver. Sex menſes, & num.* 11. Anchar. *num.* 5. Butr. *num* 19. Cardin. *in* §. *Is quoque, in* 4. & 5. *quæſt.*

22 Septimò nota ibi, *hoc idem in Perſonatibus*, hanc Conſtitutionem, & illius pœnam habere locum non tantum in beneficijs curam animarum habẽtibus, ſed etiam in Perſonatibus diverſarũ Eccleſiarum non curatis, ſecundum opinionem Hoſt. *num.* 7 *in verb* Hoc idem, qui ita intelligit hanc litteram, ductus hoc fundamẽto, quia cum textus in principio generaliter diſpoſuerit de beneficijs curam animarum habentibus, in diſpoſitione illa utique erant comprehenſi etiam perſonatus curati. Unde ſupervacaneum fuiſſet poſtea decernere idem eſſe obſervandum in perſonatibus curatis, & conſequenter ille verſiculus, Hoc idem, intelligi debet de perſonatibus curam animarum non habentibus, cum de curatis jam hoc ſtatutum fuiſſet. Idem tenet gloſſa *hic in ver. Eccleſia*, Dum dicit idem eſſe judicium de perſonatibus curatis, & non curatis, & Cardin. *in* § *Hoc idem*, *in* 1. *quæſt.* Imol *num.* 8. Abb. *num.* 4. & Jo. de Anan. *nu.* 19. Verum Innocentius *num.* 4. *in ver. Hoc idem*, tenet contrarium, ſentiens hanc litteram eſſe intelligendam de perſonatibus curatis, ut ſic verba illa, *curam animarum habens annexam*, quæ habentur in principio text. qualificent etiam perſonatus, de quibus agitur infra *in eod. verſ. Hoc idem*, quaſi dicat, quod ſtatutum eſt, in genere de beneficijs habentibus curam animarum, ut ipſo jure vacet primum recepto ſecundo ſimili, idem in ſpecie ſtatuimus in perſonatibus diverſarum Eccleſiarum ſimiliter curam animarum habentibus. Et hic intellectus magis conſonat litteræ; quia ſtatim additur in eadem Eccleſia plures dignitates, vel perſonatus haberi non poſſint etiamſi curam non habeant animarum, ut in verſ. *Addentes.* Ergo præcedens diſpoſitio intelligi debet de perſonatibus diverſarum Eccleſiarum, qui curam animarum habent annexam; alioquin textus nihil adderet: nam prohibita pluralitate perſonatuum in diverſis Eccleſijs multò magis intelligebatur prohibita pluralitas in eadem Eccleſia, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Lit-*
23 *teras*, *infra de conceſſ. præben.* Unde videmus diſpenſatum ad plures dignitates non cenſeri diſpẽſatum ad plures dignitates in eadem Eccleſia, niſi hoc exprimatur, ut poſt Aegidium hic tenet Jo. Andr. *num.* 13. Anchar. *nu.* 7. Imol. *n.* 8. & communiter Doctores, ut Abbas teſtatur *n* 4. Quinimo magis abhorrent jura, ut quis habeat duas

Præbendas in una Eccleſia, quàm duo beneficia Curata in diverſis Eccleſijs, ut probat gloſſa ultima in Clem. *fin. de Præbend* & cum opinione Innoc. videtur tranſire Joan. Andr. *num.* 12.

24 Fatetur tamen Innoc. plures perſonatus non curatos etiam in diverſis Eccleſijs obtineri non poſſe, & abſque diſpenſatione retineri, licet Epiſcopus poſſit ſuper hoc diſpenſare. Nec obſtat c. *Dudum, il ſecondo, ſupra de elect.* quia non dicit non poſſe diſpenſari, ſed peccare eum, qui tenet plures perſonatus non curatos abſque diſpenſatione; vel ibi eſt allegatio ſecundum Innoc. & Joan. Andr. *ubi ſupra.* Contrarium firmat Cardin. hic in §. *Hoc idem in* 3. *quæſt.*

25 Tu dic has controverſias hodie terminatas eſſe; quia pœna hujus cap. ampliata eſt à Concil. Trid. in *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. ad beneficia ex quovis capite incompatibilia, ut dixi ſupra *in* 1. *not. n.* 3. Plures autem perſonatus etiam non curati, & in diverſis Eccleſijs, eſto non comprehendantur in hac Conſtitutione; tamen nemo negat quin ſint incompatibiles, quia de hoc ſunt jura clara in c. *Ad hæc, ſupra eodem*, in cap. *Quia nonnulli, de cler. non reſid.* & in cap. 1. *de conſuetud. lib.* 6. cum ſuis concord. Præſertim ſi ſint in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſijs; quia tunc perſonalem reſidentiam requirunt ex Concilio Tridentino *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. Ac proinde ſunt incompatibiles, etiam ex capite reſidentiæ, tam de jure communi, ut per Cardin. *conſ.* 3. incip. *Circa elucidationem*, & Abb. in cap. *Cum jamdudum, num.* 7. *verſ. Circa primum, ſupra eodem*, quam ex alio ipſius Concilij decreto, nempe ex *cap.* 17. *ſeſſ.* 24. & per conſequens primus perſonatus vacat ipſo jure per aſſecutionem pacificam ſecundi; & per retentionem amborum vacat utrumque ex d. *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. & ita decidit Rota *deciſ.* 497. *num* 1. *part.* 1. *Recent.* Unde corrigitur prædicta opinio Innocentij, & approbatur opinio Hoſtienſis. Nec Epiſcopus contra decretum illud Conciliare diſpenſare poteſt, ut dixi in prædicta Decretali *Cum iamdudum, in* 2. *quæſt.* Quod eſt ſecundum opinionem Cardinalis *in d.* §. *Hoc idem, in* 3. *quæſt.*

26 Octavò nota in verſ. Addentes, textum expreſſum, quod plures dignitates, vel perſonatus in eadem Eccleſia haberi non poſſunt, licet curam non habeant animarum, ut in litera, & notat Butr.

27 *num.* 6. & Anchar. *num.* 7. Textus tamen nihil repetit de pœna; unde Joan. tenet recipientem ſecundam dignitatem non curatam in eadem Eccleſia non perdere primam ipſo jure, arg. l. *Interpretatione, ff. de pœn.* Sed oppoſitum cenſet Tancred. quia idem juris eſt de Dignitatibus, ſeu Perſonatibus, & Parochialibus, ut cap. *Dudum, il ſecondo, de elect.* Et quod præmiſſum eſt, multoties intelligitur repetitum, l. *Titia*, §. 1. *ff. de ver. obligat.* & cap. *Apoſtolus*, 32. *quæſt.* 7. Quod verius eſt ſecundum Hoſtien. & Cardin. in §. *Hoc idem*

28 *in* 2. *quæſt.* & Butr. *num.* 33. Sed hodie ſublata eſt hæc dubitatio, quia, ut dixi in præcedenti notab. in fin. ex decreto Concilij Tridentini *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. pœna hujus conſtitutionis extenditur ad omnia beneficia qualitercumque incompatibilia, & ſic ad Dignitates non curatas in eadem Eccleſia, quæ abſque dubio ſunt incompatibiles, ut hic patet in eodem verſ. *Addentes*, & in cap. *Ad hæc ſupra eodem*, ubi eſt caſus.

29 Nonò nota ibi, *Dignitates, aut Perſonatus.* Aliud eſſe Dignitatem, aliud Perſonatum, ut ex hac littera colligit Joan. Andr. *num.* 13. & concordante alia jura per eum allegata. De hoc ſcripſi plenè in d. c. *Ad hæc, ſupra eodem* Dic ut ibi.

30 Ultimò nota ibi, *Circa ſublimes, & litteratas perſonas*, Sedem apoſtolicam poſſe diſpenſare propter prærogativam perſonarum ad plures dignitates, & beneficia etiam curam animarum habentia, ut hic eſt expreſſum, & fusè comprobat, & ab objectis tuetur Joan. Andr. *num.* 14. & copula & reſolvitur in diſiunctivam, licèt, ſecundum eum *num.* 13. *in fin.* in hoc inſtanti non

31 ſit, cum agatur de poteſtate Papæ. Solet autem in hujuſmodi diſpenſatione, ut idem refert *nu.* 14. dari talis forma, videlicet, (Apoſtolicæ Sedis benignitas ſic merita perſonarum provida deliberatione diſcernit, ut eos, qui litterarum ſcientia, morum, ac generis nobilitate præcellunt, favoris gratia efferat amplioris, & majoribus ſtudeat beneficijs honorare, quia nō indignè tunc uni, quod ſufficeret pluribus, ſpeciali proviſione conceditur cum circa dona virtutum ſolus obtinere dignoſcitur, quod diviſum in pluribus invenitur. Hinc eſt, &c.) Adverte tamen, quia tex. non dicit ſimpliciter diſpenſandum cum ſublimibus, & litteratis; ſed addit verba illa, *numeratis poſtulaverit*, ut obſervant Joan. Andr. *d. n.* 14. & Cardin. in §. *Circa, num.* 3 per hoc innuens in diſpenſatione ad plura beneficia curam animarum habentia principale objectum eſſe debere bonum publicum ſpirituale, ut fusè probavi in cap. *Dudum, il ſecondo, à num.* 20. *ſupra de elect.*

32 In gloſſa finali nota ad plura curata ob prærogativam perſonarum Epiſcopos non poſſe diſpēſare, ut gloſſa firmat. Nam cum textus dicat, per Sedem Apoſtolicam diſpenſari poſſe, per hoc innuit hanc facultatem inferioribus non competere; & quamvis Petr. de Samps, Abb. Antiq Hoſt. 33
hic num. 13. *in ver. Honorandæ*, & fuſiùs *num.* 14 & *ſeq.* & Abb. Siculus *num* 19. diſtinguat triplicem cauſam, quæ diſpenſationem inducit, videlicet urgentem Eccleſiarum neceſſitatem, evidentem utilitatem, & prærogativam perſonæ, & in tertio tantum caſu diſpenſationem eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatam, & correctum eſſe c. *Sanctorum* 70. *diſt.* In primo autem, & ſecundo caſu etiam Epiſcopos poſſe diſpenſare juxta tex. in d. cap. *Sanctorum* Tamen contrariam opinionem ſervat Curia, ut idem met Hoſt. fatetur, Joan. Andr. *n.* 21. *verſ. Fatentur.* Imol. *num.* 28. & Anchar. *in* 3. *oppoſ.* Adeo ut etiam Legatus de latere cenſeatur excluſus, prout ſervari atteſtantur Joan. Andr. & Anchar. Et eſt verior, & communior ſententia, ut ſcripſi plenè in d. cap. *Dudum il ſecondo, à num.* 14. *de elect.* Rurſus & ſi Abbas in cap. *Extirpandæ*, §. *Qui verò num.* 38. *verſ. Et pro tanto, infra eodem* diſtinguat inter diſpenſationem, quæ fit principaliter ob utilitatem Eccleſiæ, ſecundariò autem ob prærogativam perſonæ; & inter illam, quæ fit principaliter ob prærogativam perſonæ, ſecundario autem ob utilitatem Eccleſiæ; ut in primo caſu Epiſcopi diſpenſare valeant, non autem in ſecundo: Hanc tamen diſtinctionem latiſſimè confutavi in prædicta Decretali *Dudum, à num.* 20. *uſque in fin.*

34 QUÆRO, Utrum beneficia habitu tantum curata debeant regulari, & conferri ut curata, an verò ut ſimplicia, & ſignanter an comprehendantur in

tur in hac Conſtitutione Concilij Generalis.

Ad partem affirmativam inducitur 1. textus in l. *Foramen, ff. de ſervit. urban. prædior.* ubi dicitur: Licet aqua cadens de cælo non cadat aſſiduè, quia tamen eſt apta cadere, exiſtimatur perpetuò cadere. Ad idem quod notatur per Jo. Andr. in c. *Per venerabilem, num. infra, Qui filij ſint legitimi*, ubi ait: (Si cauſa delegatur uni Epiſcopo, & unus habet habitu Epiſcopatum, alius habet exercitium, & poſſeſſionem; ille erit judex, qui habet habitu Epiſcopatum.)

Secundò, Ad hoc ut Eccleſia cenſeatur Parochialis, non attenditur exiſtentia actus, ſed authoritas ſuperioris, qui eam conſtituit Parochialem, c. *Nullus omnino, 16. quæſt. 7.* & hic notat Jo. Calder. Sic etiam Epiſcopus nullius Eccleſiæ dicitur, c. 2. *de translat. Epiſcop.* Et ideo ſi homines reverterentur ad Eccleſiam non eſſet opus auctoritate ſuperioris, ut efficeretur Parochialis, ſed potentia reducta ad actum reponit rem in primo ſtatu, l. *Si unus, §. Pactus ne peteret*, ibi, *in priſtinam naturam redijt, ff. de pact.* Et ita ſcripſit Bald. in l. *Cunctos populos, col. 2. num. 18. verſ. Tertiò, quia, ſicut dicimus, C. de Summ. Trinit.*

Tertiò, Ex varietate facti non debet immutari jus curæ quod non dependet à facto, ſed ab ipſo ſuperiore tribuente tale jus d. c. *Nullus 16. q. 7.* Et quamvis Rector de facto non exerceat curam; tamen dicitur habere jus curæ, & quacunque hora Parochiani reverterentur, poſſet eam curam exercere, & quaſi jure poſtliminij ſtatum ſuum recuperaret, ex quo de illo aliter non eſt actum, c. *In prima actione 16. q. 3* ad hoc c. *Quia diligentia, de elect. lib. 6.* & c. *Ab exordio, 35. diſt.* alioquin ſi ponderaretur exercitium, ſequeretur ut tempore nocturno, vel etiam diurno quando de facto cura non exercetur, deſineret Eccleſia eſſe curata, quod eſſet abſurdum; & ita per hanc rationem concludit Cardin. *hic in 3. quæſt.* & in Clem. *un. in 21. quæſt. de offic. Vicar.*

Quartò, Diſpoſitio huius cap habet locũ etiam in acceptatione beneficij habitu tantum curati, ut hic firmant Innoc. Abb. Antiq. Io. de Lignan. & Calderin. cum quibus reſident Petr. de Anchar. *in 2. not.* & Io. de Imol. *n. 33. verſ. Tangit.* Io. Andr. & dicit eſſe verius Cardin. *in 3. quæſt.* ne ſcilicet Eccleſia ſine culpa perdat jura ſua, quod regulariter non contingit, c. *Sine culpa de reg. iur. lib. 6.* & idem videtur velle Speculator *de legat. § Dicendum reſtat, circa medium, verſ. Sed quia*, Et facit quod not. gloſ. & Doctores in cap. *Statutum, in fin. de lect. lib. 6.* & Thom. Fachol. *dub. 25.* incipien *Aliud factum*, Cæterum his non obſtantibus videtur verior contraria opinio.

Primò, per Gloſſam ordin. in proprijs terminis in cap. *Licet Canon. in ver. Parochialis, ad fin. de elect. lib. 6.* quæ decidit illum textum, quo irritatur collatio Eccleſiæ Parochialis facta minori viginti quinque annis non habere locum in Eccleſijs, quæ olim habuerunt Parochianos, ſed nunc habere deſierunt; quia deficientibus perſonis, deficit eſſe collegium, ut ibi peream. Idem tenet ibi Jo. Monach. *n. 2.* & fuſius Jo. de Imol. Et quãvis hic Doctor *ibi in 3. col.* reaſſumat longam diſtinctionem Butrij *in proœm. Clementinarum*, ad ſciendum quando ſufficiat aliquid eſſe habitu tantum: tamen ſi accuratè expendantur membra diſtinctionis, manifeſtè approbat gloſſam ibi, *& conſequenter caſum noſtrum.* Nam in verſ. *Tertio caſu*, dicit: Ubi actus deficit in re, & non in ſpe: tunc ſufficit habitus, ut procedat quod dictum eſt in d. cap. *De multa*, in quo tamen communis opinio eſt in contrarium, ut ibi dicam. Sed ad propoſitum noſtrum ſubdit paulo poſt: Hoc eſt verum niſi exprimat verba notantia actum, & ita poteſt procedere gloſſa ibi, quia textus requirit qualitatem ætatis, & Sacerdotij, ut curam gregis gerat; ſed ubi non eſt actus, & facultas exercendi Curam, ceſſat illa Conſtitutio, & ita etiam dicit tenere Paulum in Clem. 1. *de offic. Vicar.*

Secundò, adducitur quod notat Butr. *hic n. 9.* ubi dicit communem opinionem eſſe quod hic textus non procedat in Curatis habitu tantum; quia jura in hac materia ponderant periculum animarum, quod ceſſat in carentibus exercitio Curæ. Si igitur teſte tanto Canoniſta hæc eſt communis opinio: ergo & ſequenda, cap. *In Canonicis 19. diſt.* Jo. Andr. & alij in cap. 1. *De conſtitut.* cum concord. Et communem eſſe patet, quia illam tenent Hoſtien Butr. & Imol. in c. *Quia nonnulli, de Cler. non reſident.* & Imol. poſt Paul. in Clem. 1. *in 5. col. de offic. Vicar.* & Feder. de Sen. *conſ. 80* incipien. *Factum eſt tale ad fin.* de quo meminit Card. *hic num. 3. in verſ. Tertiò quæro.* Idem Marian. Socin. *col. 92.* dicens: Ratio prohibitionis, c. *De multa*, fuit actuale exercitium, & per conſequens deſerviendi utrique Eccleſiæ. Quæ ratio ceſſat in Eccleſia Curata habitu tantum. Unde Clem. 1. *de offic. Vicar.* loquitur de habentibus actu; & cum hæc conſtitutio ſit pœnalis, non eſt extendenda, ut latiùs per eum. Et idem tenent alij quam plurimi, quos citavi in cap. *Extirpandæ, §. Qui verò num. 42. infr. eod.*

39 Tertiò, Adducitur quod notat Bald. in l. *Si mater, C. ne de ſtat. defunctor.* ubi arg. illius gloſſæ quando beneficium fuit aliquando Curatum, poſtea verò fuit rectum ſine Cura, ut ipſe ait, habetur pro non curato; quia præſens ultimus ſtatus attenditur, per l. *Mala, §. Sed ſi alimenta, ff. de alimen. & cibar. legat.* ubi relictis alimentis conſuetis, ſi diverſi modè præſtita fuerint, attenditur ultimus ſtylus temporis mortis teſtatoris. Ad idẽ

39 quod notat Rota *in Antiq ſub. tit. de probat. deciſ. 19.* ubi dicit, ſatis eſſe probare ultimum ſtatum beneficij, ut concludatur in materia, c. *Cum de beneficio, de præben. lib. 6.* Unde ſufficit probare, ut in decem proximis annis beneficium fuerit rectum per ſæculares Clericos, niſi contrarium

41 probetur. Ad idem quod notat Rota *de Præben. deciſ. 60. in Antiq.* dicens, Si impetretur gratia ad Curatum, venit illud, quod tempore vacationis eſt Curatum, licet antea eſſet ſimplex: & in conſideranda taxa inſpicitur tempus præſens, nõ præteritum; inducit notata per gloſ. & DD. in Clem. *fin. de reſcript.* & alia plura, quæ faciunt ad propoſitum. Ad idem ſolemnis diſputatio Calder quæ incipit, *Impetravit Clericus*, ubi concludit, inſpiciendum eſſe præſentem ſtatum beneficij ut cognoſcatur an cadat ſub gratia. De quo meminit, Anchar. *in repet.* Clem. 1. *in 18. col. num. 83.*

42 *verſ. Quid ergo ſi mutetur. de conceſſ. præben.* Nec obſtat, cap. *Si eo tempore de reſcript. lib. 6.* quia ibi impetrans erat inhabilis, & ſic cum gratia fuerit ſubreptitia, & per conſequens nulla, ex ſupervenienti cauſa confirmari nõ potuit, per regulam ſexti, non firmatur: nam in conſideranda habilita-

 te,

te, vel inhabilitate impetrantis attendimus tempus gratiæ, cap. *Dudum*, *il primo* cum gloſ. *in ver. Electionis tempore*, *de elect.* ſecundum Rotam *ubi ſupra*, & poſt Oldrad. optimè Declarat Joan. de Imol. in Clem. *fin. in penult. col. de reſcript.*

Quartò, aſſertur deciſio Anchar. in c. 1 *ſub n.* 4 *verſ. Item nota*, *de conſuet. lib* 6. ubi firmat, quod ſi unum beneficium denominatur Plebs, non tamen habet Parochianos, vel Collegium, licet habeat Capellas ſub ſe, & fructus Plebaniæ, non dicitur Dignitas ad hoc ut impediat habere aliud Curatum; & refert ita conſuluiſſe Feder. de Sen. *conſ.* 80. incip. *Factum tale eſt*, *Legatus de latere*,
43 & idem tenet Ægidius Bellam. in d. c. *Licet Canon. in* 5. *col. verſ. Primo quæritur*, ubi per tres columnas ſolemniter hinc inde arguens concludit jura loquentia de Beneficio Curato non habere locum in beneficio habente curã habitu tantum, non actu, niſi ſit ſpes ut Parochiani de proximo revertantur quod fuſius reaſſumit in Clem 1. *in* 1. *col. de offic. Vicar.* addens aliam limitationem, videlicet niſi Parochia habeat territorium, & diſtinguatur per limites, infra quos cõſueverint homines habitare; quia licet hodie non habitent, eſt Curata, niſi homines receſſiſſent, & haberent ani-
44 mum redeundi, & eſſet ſpes de reditu eorum. Idẽ Jo. de Anan. *hic num.* 4. dicens, hanc quæſtionem decidi per gloſſam in l. *Uſuſfructus*, *ff. Quibus modis uſuſfructus amittatur*, quia ſi Parochiani receſſerunt animo redeundi, habet locum hoc *cap.* Per l *Nihil*, *ff de capt.* non enim dicitur receſſiſſe qui animum redeundi habere: aliã ſecus facit, quod notat Bald. *in procœmio Decretalium*, dicens Eccleſiam non dici Curatam, quando non eſt ſpes reparationis, licet olim fuerit Curata. Secus ſi eſt ſpes reparationis. Confert etiam quod notat idem Bald. in l. *Non ambigitur*, *n.* 3. *verſ. In contrarium*, *ff. de legib.* dicens Eccleſiam Collegiatam non dici hodie Collegiatam ſi per deſuetudinem deſijt eſſe talis. Idem Francus in d. c. *Licet canon. in* 2. *col* affirmans indiſtinctè cum gloſ. 1. in caſu illius cap. Non ſufficere habitum ſine actu. Idem Anchar. in 11. *col.* licet nihil firmet; ſicut nec Jo. Andr. tamen Anchar. ait pro opinione prædicta multum urgere hanc rationem, quia textus dicit, *ut curam Gregis ſibi crediti gerat*, quæ verba non applicantur niſi Curato actu. Cum prædictis eſt Abb. *hic in fin.* quia in pœnalibus verba debent capi cum effectu; & ſic mentio de Curato intelligitur de Curato actu. Et quamvis Gemin. *in*
45 *procœm. Decretalium in* 11 *col.* dicat, ubi in diſpoſitione apponuntur verba, quæ denotant actũ non ſufficere habitum, allegando gloſ. in d. c. *Licet Canon.* & ſic videatur tranſire cum prædictis, licet in ſua magiſtrali diſtinctione, quam ponit in c. *Licet Canon.* non videatur determinare aliquid in propoſito: tamẽ in illa diſtinctione in verſ. *Quarto caſu*, expreſsè approbat gloſſam ibi, *quia textus notat earum animarum Gregis illi commiſſi*, & ſic videtur gratia expectativa ad beneficia ſimplicia comprehendere ea, quæ habent curam animarum ſolo habitu ſine Parochia habente limites, & ſine probabili ſpe reverſionis incolarum. Et per hoc facit doctrina Lapi, quam ſequitur idem Ge-
46 min. in c. *Deliberatione*, *in fin. de offic. deleg. lib.* 6. quod licèt in diſpoſitione juris facta mentione alicujus ſubjecti ſufficiat ut illud ſubjectũ habeat qualitates ſuas habitu tantum; tamen ſecundum eum in diſpoſitione hominis, quæ ſtrictiùs interpretatur ad hoc, ut aliquid comprehendatur ſub ea, requiritur ut habeat qualitates ſuas habitu, & actu. Et ideo Legatus habens facultates reſervandi Collegiatas, non reſervat Collegiatas habitu, & non actu, ſecundum eos; ſic in propoſito habens expectativam ad ſimplicia, intelligitur excluſis à contrario ſenſu à Curatis habitu, & non actu, Unde de habente curam, habitu tantum concedens gratiam non cogitavit; quia facta à contrario ſenſu mentione quaſi expreſſa Curati, intelligitur de Curatis actu. Atque ita ſolus habitus Curæ non excludit eum quin in gratia ſua comprehendatur, ex quo in diſpoſitione hominis requiritur habitus, & actus. Inducitur etiam deciſio Baldi clara in l. *Sed & milites*, §. *fin. ff. de excuſat. tutor.* ubi ſcripſit non dari Parochialem Eccleſiam, niſi habeat populum actu, & exercitio. Similiter dicit idem, Bald. in l. *Si qui*, §. *fin. ff de excuſat. tutor.* non dari Eccleſiam Curatam, quæ habet curam nomine, & habitu, ſed non re. Sentit idem Imol. in Clem. *In pleriſque in* 3. *col. verſ. Ulterius quærit. de elect.* volens, ut ſi homines receſſerint ãnimo non revertendi, Eccleſia deſinat eſſe Parochialis, facit l. *Si uſusfruct. ff. quibus mod. uſuſfruct. amittat.* ubi ſi civitas cui legatur uſufructus, eſt paſſa aratrum, non eſt amplius civitas, nec debetur legatum.

Ad primam oppoſitionem d. l. *Foramen.* reſpondet Hoſtien. *hic* procedere in cauſa naturali: At nos verſamur in cauſa accidentali, ſicut eſt habere, & non habere Parochianos, quod venit ex accidenti. Eodem modo reſpondent in d. c. *Licet*, *canon de elect. lib.* 6. Jo. Monach. *n.* 2. & Jo. Andr. *num.* 6. in gloſ. *Sed numquid.*

Ad ſecundum reſpondetur per defectum hominum non extingui habitum Curæ, quia ab ipſius non fuit creatus, ſed tamen extingui actum, quod ſufficit ut beneficia non veniant appellatione Curati.

47 Ad tertium datur eadem reſponſio. Non obſtat abſurdum Cardinalis, quia actus momentanei quibus non exercetur cura, non faciunt, ut Rector dicatur continuè habere curam, & indeſinẽter; quia ſufficit habere temporibus congruis, licet cum interpellatione, ut ſunt plurimæ gloſſæ in Decretalibus allegatis per Butr. *in procœm Decretal* §. *Rex Pacificus*, *ad fin.* & ibi per DD. Ludovic. Romanum, & alios in l. 1 *ff. ſolut. matr.* Sed hic non eſt interpellatio momentanea, ſed totali extinctio quoad omnes actus, licet poſſibile ſit, ut aliquando reviviſcat exercitium; & tunc erit Curata habitu, & actu; non autem nunc.

Ad hanc quæſtionem vide quod ſcripſi in c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò*, *infra eodem.* in hoc ipſo articulo, an Parochialis habitu tantum Curata reguletur uti beneficium ſimplex; an verò retineat primævam naturam Parochialis quoad reſidentiam, & incompatibilitatem, à *num.* 40. *uſque in fin.* Et vide diſtinctionem, quam ad conciliandas opiniones ibi poſui, *num.* 43. ſecundum ſtylum Cancellariæ, & decretum Gregorij XIII

48 2. QUÆRO, An præſumpta diſpenſatio, in qua fundatur regula de Triennali, locum habeat contra decreta Concilij Trid. *cap.* 4. *ſeſſ.* 7. *c.* 17. *ſeſſ.* 24. Et *cap* 15. *ſeſſ.* 25. ita ut poſſidentes beneficia contra diſpoſitionem dictorum Decretorum ex tali præſumpta diſpenſatione quam poſſeſſionem tueri valeant. Re-

Reſpondendum videtur nec præſumptam diſpenſationem locum habere, nec tali poſſeſſione quem tueri ſe poſſe.

Primò, quia præſumpta illa diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum deducta ex pacifica triennali poſſeſſione provenit ab allegatione diſpẽſationis ex illo triennio inductæ, quæ præſcriptio dat præſumptivè titulum coloratum, ſicut alias, decennalis poſſeſſio eumdem operatur effectum allegata, licet non probata aliqua cauſa ad colorandum titulum, ut per Cardinalem in c. *Cum noſtris, de conceſſ. præben.* Felin. in c. *Sicut, num.* 31. *de re iudic.* & in c. *Licet Heli. de Simon.* At Concilium expreſsè tollit quoſcunq; titulos cujuſcunque nominis exiſtant, ut uniones ad vitam, & Commendas, alioque contra formam huius cap. obtentos; ut in *c.* 4. *ſeſſ.* 7. quod verbum *quoſcumque*, nullam reſtrictionem patitur, & nihil excludit, c. *Solitæ, in fin in ver. Quodcumque ſignaveris, de maior. & obedien.* Alciat. *conſ.* 30. *num.* 3. Mandoſ. ad Roman. *conſ.* 31. *num.* 2. *& ſeq.* Ergo & hic titulus præſumptivus ſublatus cenſebitur.

Deinde hæc præſumtio diſpenſationis oritur ex alia præſumptione viſitationis Epiſcopi; nempe quod non præſumatur Epiſcopus viſitando Diœceſim permiſiſſe quem tot beneficia ſine diſpenſatione retinere ad cap. *Ordinarij, de offic. Ordinar lib.* 6. & notat Abb. in c. *Illud, num.* 8. *de præſumpt.* & Rot. *deciſ.* 255 *num.* 4. *part* 7. *Recent.* Et tamen certum eſt de jure non admitti præſumptiones ex alia præſumptione, ſeu quod duo ſpecialia ſimul concurrant, l. *fin. C. de dot. promiſ. cum vulgar. de communi*, Caſtiſi. *conſ.* 4 *num.* 14 *in fin.*

Tertiò, Canon Concilii Tridentini dum innovat hanc Conſtitutionem, utique à prohibitione, & regula excipit ſublimes, & litteratos in c. Exceptos, cum quibus ſolum per Sedem Apoſtolicam, vel ſummum Pontificem diſpenſatur, ut hic not. gloſſ. & DD. & dictum eſt, ſupra *num* 32. Ergo cæteros caſus omnes, & formas ſub regula includit, vulg. l. *Nam quod liquidæ, §. fin. ff. de pœna legat.* Idque ea præcipuè ratione, quia tenentes Execrabilem defendi per dictam regulam de triennali eo quod præſumatur titulus, & diſpenſatio, (etſi inter Scribentes valde dubia controverſia exiſtat) principaliter fundant eorum ſententiam, eo quia regula de triennali ſolùm excipit duos caſus, ſimoniaci, & intruſi, neque alios; & *Execrabilem* includit, & per Ludov. Gomez, *ind. reg. de Triennali, quæſt.* 10 *nu.* 11. *&* 12. *& ſeq.* Ergo pari jure Concilium Tridentinum cum approbet unicam formam hujus Decretalis in odium definientium, & impetrantium plura beneficia, hunc titulum diſpenſationis præſumptæ ſine dubio ſuſtuliſſe arbitrabimur.

Quartò, tolluntur ex verbis expreſſis diſpenſationes quæcunq; in d. *c.* 17. & c. 15. Si igitur tolluntur diſpenſationes veræ, & propriæ à Papa impetratæ, & denuò impetrandæ, quanto magis hæ fictæ, & præſumptæ ſublatæ erunt, c. *Ex parte, il* 3. *de decim.* Quippe præſumptio, ſeu fictio non debet eſſe majoris efficaciæ, imo minoris, quam veritas, & naturalis actus, Bald in l. *l* 4. *nu.* 2. *C. ad Valleian.* nec tacitum majoris virtutis, quam expreſſum, c. *Conſtitutionem, de reg. lib.* 6. & reg. *expreſſa nocent.*

Demum propoſito ſupraſcripto dubio, die 28 Januarij 1587. S. Congregatio Concilij cenſ. non habere locum contra citata Trid. Concilij Decreta, qua deciſione ad Sanctiſſimum relata, Sanctitas ſua reſpondit rectè Congregationem cenſuiſſe, atq; ita exequendum eſſe. Ratio deciſionis ea potiſſimum fuit, quia cum Papa hodie non conſueverit diſpenſare in inſolitis, non eſt præſumenda diſpenſatio, Put. *deciſ.* 193. *lib.* 3.

Proſp. Fagn. in I part. tertij Decretal.

52 3. QUÆRO, an poſſeſſor plurium beneficiorum incompatibilium poſſit ſe tueri regula de Annali contra eum, qui contenta in 2. parte illius non adimplevit.

Jam S. Congregatio Concilij declaravit præſumptam diſpenſationem, in qua fundatur regula de Triennali, non habere locum contra Decreta Concilii Tridentini, *c.* 4 *ſeſſ.* 7. *c.* 17. *ſeſſ.* 24. & *c.* 15. *ſeſſ.* 25. nec poſſidentes beneficia contra diſpoſitionem dictorum Decretorum ex tali præſumpta diſpenſatione ſuam poſſeſſionem tueri poſſe, ut proximè dictum eſt. Nunc poſita hujuſmodi deciſione quæritur an ſaltem tueri ſe poſſint regula de Annali.

53 Videtur reſpondendum, poſſe; nam regula de Annali non adverſatur Decretis Tridentini Concil. prohibentibus pluralitatem beneficiorum, nec fovet obtinentem incompatibilia, quemadmodum illa de Triennali.

54 Primò, quia regula de Triennali inducta eſt in favorem poſſeſſoris; regula autem de Annali in odium impetrantium, & exquirentium lites, ut habetur in principio regulæ, & conſiderat Sarnen. *ſuper ead. regula, quæſt.* 52. *verſ. Pro qua opinione.* Quint. Mand. *ibid, quæſt.* 3. *num.* 2. & eſt deciſio Caſſadori 14. *ſuper regulis, num.* 2.

55 Secundo, quia regula de Triennali tribuit robur juri invalido, Sarnen. *in regula de Triennali in*
56 *princ. verſ. Nec mirandum.* Et ita ſi tueretur poſſidentem incompatibilia, validaret jus nullum, & à Concilio improbatum. At regula de Annali non reddit validum jus illius, qui poſſidet, nec ei quidquid tribuit, ſed tantum adimit impetranti propter ejus negligentiam.

57 Tertiò, regula de Triennali tuetur poſſeſſorem quoad omnes, ut habetur in regula ibi: *Super be-*
58 *neficijs taliter poſſeſſis moleſtari nequeant.* Et propterea ſi illa uti poſſet poſſeſſor triennalis incõpatibilium, non daretur caſus ut poſſidens incõpatibilia per triennium contra Decreta Concilij, cogi poſſet ad ea dimittenda. At regula de Annali non excludit omnes, ſed eum tantum, qui cõtenta in regula non implevit. Et ideo quamvis talis impetrans repellatur, non propterea obtinens incompatibilia eſt tutus, cùm poſſit ab alio impetrante, qui ſervet requiſita in regula ſpoliari beneficio, & amoveri à poſſeſſione, ut per Sarnen.
59 *d. q.* 52. *verſ Prima eſt.* Et in terminis ferè noſtris poſſeſſorem *Execrabilis* uti poſſe beneficio regulæ de Annali tenuit Rota relata per Sarnen. *d. regula quæſt.* 54. *in fine, & quæſt.* 52. §. *Pro qua opinione, in fin.* ubi ſubdit ejuſdem deciſionis mentionem habere etiam Caſſadorum.

DE PRÆBENDIS.
Cap. Grave.

SUMMARIUM.

1 B*Eneficia indignis conferentes poſt ſecundam correctionem ſuſpenduntur, per Concilium Pro-*

vinciale à beneficiorum collatione.

2 *Et illam ſuſpenſionem relaxat ſolus Papa, vel Patriarcha.*

3 *Indigni in defectum idoneum aſſumi poſſunt ad beneficia Eccleſiaſtica.*

4 *Niſi tanta ſit indignitas, ut eis provideri non poſſit ſine mortali peccato, vel ſine gravi aliorum ſcandalo.*

5 *Mandato Papæ de providendo non eſt obtemperandum cum peccato mortali.*

6 *Illiterati an, & quando repellantur à promotione.*

7 *Prælatorum affectus erga nepotes, & propinquos pervertit judicium rationis.*

8 *Argentinæ Eccleſiæ Canonicorum inordinata ordinatio de ſuis nepotibus in Canonicos aſſumendis, redarguitur ab Hoſtienſi.*

9 *Pœnitentiarius Cathedralis an habeat ius intereſſendi Diœceſanæ Synodo, ita ut ab Epiſcopo repelli non poſſit.*

10 *Ad Synodum Diœceſanam vocandi ſunt Abbates, Sacerdotes, & univerſus Clerus.*

11 *Item ſpecialiter invitandi ſunt Canonici Cathedralis, & num. 15.*

Item Curati omnes tenentur accedere, num. 13.

12 *Pœnitentiarius Cathedralis habet iuriſdictionem audiendi confeſſiones omnium Diœceſanorum non ex commiſſione Epiſcopi, ſed à lege, & ideo habet ordinariam.*

14 *Ad Concilium Provinciale de neceſſitate vocandi ſunt ſoli Epiſcopi; ſi tamen alij veniant, ſunt admittendi.*

1 GRAVE Concilium generale à Beneficiorum collatione ſuſpendit eos, qui poſt ſecundam correctionem indignis
2 beneficia conferunt; Providet etiam quis interim beneficia conferat; & illam ſuſpenſionem relaxat ſolus Papa, vel ſolus Patriarcha. Hoc dicit. Sed cave ne decipiaris, quia ver. *Generale*, fuit mendatè appoſitum in ſummario hujus compilationis, forte per errorem Typographi; nam Generale Concilium hic non ſuſpendit, ſed jubet ſuſpendi à provinciali Concilio: quare loco verbi *Generale*, reponendum eſt *Provinciale*, prout ſummant Jo. Andr. Brut. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. primo narrat delictum ſecundo providet, ibi, *volentes*. Dicebat Hoſt. *in princ.* Tangit Prælatorum delictum: facit præceptum: punit contemptum: excipit Metropolitanum: honorat Sedes Patriarcharum.

3 Nota primo, ibi, *cum poſſint*. Ad beneficia Eccleſiaſtica ſolos idoneos eſſe aſſumendos, ſi reperiri poſſint, ut in littera. Ergo à contrario in defectum idoneorũ aſſumi poterunt indigni, prout ex hac littera deducunt Hoſt. *num.* 1. *in ver. Cum poſſint*, Jo. Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 10. Cardin. *num.* 2. & Abb. *in* 1. *notab.* Nam ſecundum Hoſt. quia non ſemper poſſunt idonei reperiri, ut in cap *Venerabilis*, §. *penult. infra eod.* conſtruenda eſt domus ex lapidibus, qui occurrunt, & melius eſt locum implere, quam vacuum dimittere, argum. l. *Generaliter*, §. *Spurios*, *ff. de Decurionibus*, ubi in defectum legitimorum ſpurij in Decuriones aſ-
4 ſumuntur. Sed hoc notabiliter limitat Abbas ubi ſupra, & eſt ex mente Hoſt. & ſequacium, niſi indignitas tanta ſit, ut ei provideri non poſſit ſine peccato mortali, vel ſine gravi aliorum ſcandalo. Ad quod facit optimè quod notat Jo. Andr. in
5 cap. *Cum adeo, num.* 6. *de reſcript.* ubi ait; (Nec mandato Papæ obtemperandum eſſe, quando eſt tanta indignitas ex parte promovẽdi, ut ſine mor-
6 tali peccato promoveri non poſſit: Secus verò, ſi indignitas non ſit tanta, ut quia patitur ſolum defectũ in ſcientia, in reliquis tamen eſt bonus Clericus;) tunc enim procedit argumentum à contrario hujus litteræ, ſecundum Abbatem. Ad hoc bonus textus in cap. *Cum nobis, verſ. Illius quoque de elect.* Sed tu hoc intelligas, dummodo defectus ſcientiæ non ſit totalis: nam prorſus illiteratus omnino repellitur, quinimo, & dejicitur jam promotus, ut cap. *final. de ætat. & qualit.* per quem textum dicebat Bald. in c. *Niſi cum pridem, num.* 7. *de renunciat.* (In Epiſcopo requiritur ſcientia eminens: tamen toleratur ſcientia competens: ſed nihil ſciens, etiam ſi ſit Epiſcopus, debet de Epiſcopari, & ſic de illiteratis, & imperitis Parochialium Eccleſiarum Rectoribus) vide Concilium Tridentinum *cap.* 6. *ſeſſ.* 21. & quod ſcripſi in cap. *Cum in cunctis, num.* 151. & 152. *de elect.* & in c. *Quæris, num.* 18. *de ætat. & qualit.*

7 Secundò nota ibi, *carnalitatis ſequentes affectum*, præcipuam cauſam, propter quam ad dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica interdum aſſumuntur indigni, eſſe inordinatum Prælatorum affectum erga nepotes, & propinquos, quia judicium rationis pervertit, ut hic per Brut. *in ſecundo not.* Unde ſancta Trid Synodus in *cap.* 1. *ſeſſ.* 25 *de reformat.* graviſſimis verbis monet Eccleſiarum Antiſtites, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant. Cæci enim ſunt Epiſcopi erga nepotes, ut inquit gloſ. in c. *Pervenit, in ver. Gravius*, 1. *q.* 3. dixi in cap. *Accepimus, n.* 45. & 46. de pactis, & B. Hieronym. ad Fabiolam hic relatus à Jo. Andr. *num.* 3. (Multa nos cogit affectus, & dum propinquitatem reſpicimus corporum, corporis, & animæ offendimus Creatorem.) & Beatus Bernardus dicebat: (Epiſcopus committit tali, ſcilicet nepotulo ſuo duo millia animarum
8 de facili, cui non libenter committeret duo pira,) ut refert *hic* Hoſt. *num.* 4. *in fin.* qui ſuperius, *n.* 3. ponit exemplum affectus carnalis in Canonicis Argentinis, qui cum non poſſent concordare de Canonicis creandis, convenerunt in hoc, ut quilibet Canonicus crearet ſuum nepotẽ, vel conſanguineum, nobilem tamen: & tales erant perſecutores Eccleſiæ, & indigni. Quidã Romanus ipſius Eccleſiæ Canonicus nominavit Aſinũ Canoniæ, dicens illum alijs præferendum, quia ſemper procuraverat utilitatẽ Eccleſiæ, & abſtinuerat à damno, quod alij non fecerunt, ad hoc c. *In quibuſdam, inf. de pœn.* & cap. *Cum in officijs Charitatis, de teſtam.* & fortè de hac inordinata ordinatione loquitur textus in cap. *Super inordinata, infra eodem*, dirigitur enim Epiſcopo Argentino, qui fortaſſe inductus fuit à prædicto Romano ad eam conſultationem faciendam, ita Hoſt.) & ex illo Joann. Andr. *hic num.* 2. *in ver. Carnalitatis.*

Ultimo nota ibi, *annuatim*. Concilium provinciale hoc jure inſpecto eſſe celebrandum ſingulis annis, & idem dicendum de Diœceſana Synodo, ut cap. *Sicut olim*, de accuſat. ubi utrumque dictum probatur, ſecundum Abb. *hic num.* 5. Dixi hoc jure in ſpecto, quia ex jure noviſſimo Concil. Trident. *cap.* 2. *ſeſſ.* 24. ſatis eſt, ut Provincialia Concilia

cilia quolibet ſaltem triennio celebrentur.

Tractat *hic* Innoc. *à num.* 1. *uſque ad n.* 8. de auctoritate Concilij Archiepiſcopalis, & quinam ſint vocandi tam ad hoc Concilium, quam ad Cōcilium Epiſcopale, ſeu Diœceſanum, de provinciali Concilio egi latiſſimè in d. cap. *Sicut olim. de accuſat.* per decem quæſtiones, & in quinta egi de ijs, qui ad eam Synodum ſunt vocandi, de quo etiam, & plenè tractavi in cap. *Et ſi membra*, *à num.* 1. *uſque ad num.* 47. *de his, quæ ſiunt à Prælat.* de ijs verò qui intereſſe debent in Synodo Diœceſana egi in c. *Super his, à num.* 1. *uſque ad num.* 15. *de maior. & obedient.*

Hic quæro quid in Canonico Pœnitentiario, cum Raphael Miralles Canonicus Pœnitentiarius Eccleſiæ Illerden. voluiſſet intereſſe in Diœceſana Synodo habita anno 1516. fuit ab Epiſcopo repulſus hoc prætextu, quod ex diſpenſatione juris Pœnitentiarius locum in ſynodo non habeat. Quapropter, idem Canonicus ſentiens ſe gravatum, ad S.D.N. & Sacram Congregationem Concilij appellavit, quam nunc conſulit an tanquā Pœnitentiarius inſtitutus in vim Conc. Trid. *c.* 8 *ſeſſ.* 24. habeat jus aſſiſtendi in Diœceſana ſynodo. Itaut abſq; legitima cauſa ab Epiſcopo repelli nō poſſit.

Videtur reſpondendum Pœnitentiarium eſſe admittendum ad ſynodū Diœceſanam, nec repelli poſſe ab Epiſcopo, ex doctrina Innoc. in hoc cap. *num.* 2. ubi ait ad Epiſcopale Concilium eſſe vocandos Abbates, Sacerdotes, atq; omnem Clerum civitatis, & Diœceſis per Tex. in cap. *final.* 18. *diſtin.* & Innoc. ſequuntur *hic*, Joan Andr. *num.* 5. *verſ. ad Synodale*, Petr. de Anch. *eodem verſ. ſub num.* 15. Butr *nu.* 16. *verſ. Ad Synodale autem.* Cardin. *num.* 12. *verſ. Ad* 2. & Jo. de Anan. *num.* 14. *verſ. in Concilio autem Synodali.* Canonici autem Cathedralis non modo ſunt admittendi, ſed etiam ſpecialiter invitandi cap. *fin. de ijs, quæ ſiunt à Præl. ſine conſ. Cap.* tradit poſt alios Henric. Bott. *de Synodo Epiſcopi, in* 2. *par. num.* 2 3. *& ſeq* & jam cenſuit S.Congr. Concilij.

2 Non videtur autem dubitandum quominus Pœnitentiarius teneatur ad Synodum Diœceſanam accedere, cum ſit quaſi Parochus totius diœceſis, habeatque jus audiendi diœceſanorū Confeſſiones, non ex ſpeciali Epiſcopi commiſſione, ſed à lege, ideſt à Tridentino Concilio, ideoque Ordinarius cenſeri debeat. Nam juriſdictio quæ defertur à lege, vel ſtatuto, ordinaria eſt, l. *Et quia*, *ff. de juriſdictione omnium Iudicum*, l. 1. *in* 1. *reſp. ff de officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio*, & notat Innoc. in cap. *Cum ab Eccleſiarum, num* 3. *verſ. Et quia lex, ſupra de off. Ordinar* Quod abſque dubio procedit cum juriſdictio datur ad univerſitatem cauſarum, vel ad unum negocium univerſale, ut in hoc caſu, Bart. in l *Ambitioſa num.* 34. *verſ. ſed concedendo, ff. de Decret. ab Ord. facien.* & in l. *More, quæſt.* 5. *num.* 9. ubi etiam Jaſ. *num* 51. & communiter DD. *ff. de juriſdictione omn. Iudic.* & ſcripſi plenius in c. *Cum olim*, *num.* 65. *de maior. & obed.*

3 Certum eſt autem, teneri ad hanc Synodum accedere omnes quoquomodo curam animarum habentes, ut tradunt omnes in c. *quod ſuper his*, *de maior. & obedien.* & ſtatuitur decret. Conc. Trid. *cap* 2. *ſeſſ.* 24.

Quamobrem ſi Pœnitentiarius tenetur ad Conc. accedere, Epiſcopus quoque tenetur illum admittere, cum obligatio accedendi, & admittendi reciproca ſit, & correlativa, arg. l *final. C. de indict. viduit. toll* l. *ult ff. de Acceptilat.* & l. 1. *C. de*
4 *Cupreſſis lib.* 10. Quinimo fortior, & ſtrictior eſt obligatio admittendi ex parte Epiſcopi. Ideoque quamvis ad Provinciale Concilium Epiſcopi ſoli, & non alij de neceſſitate vocandi ſint: ſi tamen alij veniant, ſunt admittendi, ſecundum Innoc. Joan. Andr. & Anch. *locis citatis.* Et Canonici Cathedralis, & ſi aliquando accedere non teneantur, tamen ſunt ſemper ſpecialiter invitandi, ut probat Henric. Bott. *d. par* 2. *ſub num* 24. *verſ. Quid tenendum.* Et revera abſurdum eſſet, ut Pœnitentiarius teneretur ad Synodum accedere, ſi Epiſcopus non deberet illum admittere; & ſi admittendi ſunt ex neceſſitate ſimpliciter Canonici, nulla ratio ſuadet cur admitti non debeat qui ſimul eſt Canonicus, & Pœnitentiarius, ad hoc bona gloſ. in Clem. *Dudum, ad finem in ver. Pacta, de ſepultur.*

DE PRÆBENDIS.

Cap. Extirpandæ.

SVMMARIVM.

1 *Parochus non obſtante conſuetudine Epiſcopi, vel Patroni debet de reditibus Eccleſiæ ſufficientem habere portionem.*

2 *Conſuetudo nutritiva peccati extirpanda eſt.*

3 *Item in conſtitutione, appellatione, juramento, & privilegio.*

4 *Et ſuper talibus ad Papam, non ad Imperatorem eſt recurrendum.*

5 *Patroni, vel adminiſtratores Eccleſiarum prætextu conſuetudinis congruam portionem Rectoris diminuere non poſſunt.*

6 *Conſuetudo, qua Patronus aliquid ſibi vendicat de fructibus Eccleſiæ ultra portionem Rectoris, an valeat de iure communi.*

7 *Et quid in Patrono laico.*

8 *Patroni qui in fructibus Eccleſiæ ſe ingerunt ex Concilio Tridentino quas pœnas incurrant, & n. ſeq.*

9 *Patronis beneficiorum prohibitum eſt bona ipſorum conducere.*

10 *Pœna à Concilio impoſita Patronis occupantibus fructus Eccleſiarum locum non habet niſi in doloſa occupatione.*

11 *Pater qui ſe ingerit in fructibus Eccleſiæ, cuius non ipſe, ſed filius eſt Patronus, an incidat in pœnam Concilij Tridentini.*

12 *Patroni Eccleſiarum Parochialium cogi poſſunt ad aſſignandam congruam portionem Rectoribus ibi inſtitutis.*

13 *Parochialium Eccleſiarum paupertati quibus remedijs ſit ſuccurrendum.*

14 *Peritia nulla, vel modica, æquiparantur. Competens tamen toleratur. ibidem.*

15 *Illitteratis Parochialium Rectoribus dandi ſunt Coadiutores ab Epiſcopo.*

16 *Parochiales non ſunt ita prægravandæ fructuum detractionibus, ut non ſuperſit ſufficiens portio pro Rectore.*

17 *Et quæ dicatur ſufficiens portio.*

18 *Penſionibus, & reſervationibus fructuum gravari non debent Cathedrales, quæ ducatos mille, & Parochiales, quæ ducatos centum non excedunt.*

19 *Et ducati intelligendi ſunt iuxta morem cuiuſque regionis.*

20 *Penſionarij an ſint cogendi contribuere ad contra, cum non ſuperſunt centum pro Rectore.*

1 EXTIRPANDÆ. Rector Eccleſiæ,non obſtante conſuetudine Epiſcopi,vel Patroni, de reditibus Eccleſiæ debet ſufficientem habere portionem. Hoc dicit uſque ad § *Qui verò*. Et ſunt tres partes. Prima narrat vitium in genere. Secunda ſpecificat, ibi, *Nam ut*. Tertia reformat, ibi, *Cum igitur*.

2 Nota primo ex principio litteræ extirpandam eſſe conſuetudinem neutritivam peccati. Non enim conſuetudo,ſed corruptela dicenda eſt,cum diuturnitas temporis non minuat peccatum, ſed augeat, c. *Schiſma*,24.*q.* 1 cap. *fin. de conſuetud.* c. *Cum in Eccleſiis*, & c. *Non ſatis*, *infra de Simon*, Unde hæc decretalis hanc non appellat ſimpliciter conſuetudinem, ſed conſuetudinis vitium.
3 Similiter & omnis Conſtitutio nutriens peccatum caſſanda eſt,cap. *fin ſupra de præſcript.* Et omnis appellatio, c. *Cum ſpeciali*, *de appellat.* & omne juramentum, c. *Inter cætera*, 22. *quæſt* 4. & omne
4 privilegium, l. *unica*, *C. de rapt. virg.* Et ſuper talibus eſt ad Papam, non ad Imperatorem ſpecialiter recurrendum,ut notatur in c.*penult.* §. 1. *ſupra de conſuetud.* & tenet *hic* Hoſt. *num.* 9.

5 Secundò nota Patronos, vel Adminiſtratores Parochialium Eccleſiarū non poſſe prætextu conſuetudinis ipſarum reditus ita ſibi vendicare, ut congruam portionem Rectoris diminuant,ut per
6 Abb. *num.* 2. Unde à contrario ſenſu videtur colligi ut valeat conſuetudo legitimè præſcripta aliquid ſibi vendicandi de fructibus Eccleſiæ ultra ſufficientem portionem Rectoris. Quod verum eſt de jure communi in Patronis Eccleſiaſticis,de quibus loquitur hæc Decretalis ſecundū Hoſtien. *num.* 2. *in ver.* Patroni, Joan. Andr. *num.* 1. *in fine*,
7 *in eodem ver.* & Abb. *in* 1. *notab* Sed laici in Eccleſijs nulla de jure poſſunt percipere portionem, niſi in limine fundationis à Diœceſano fuerit eis reſervata,ut eſt textus in c. *Præterea*, *infra de iure*
8 *patron.* Sed hodie decreto Concilij Tridentini *c.*9. *ſeſſ.*25. generaliter interdictum eſt,ne Patroni beneficiorum,etiamſi Communitates,Univerſitates, Collegia quæcunque Clericorum, vel laicorum exiſtant,in perceptione fructuum,proventuum,obventionum quorumcumque beneficiorum,ullatenus,ullave cauſa, vel occaſione ſe ingerant; ſed illos liberè Rectori, ſeu Beneficiato, non obſtante etiam quacunque conſuetudine,diſtribuendos dimittant. Et infra: Si ſecus fecerint,excom̄unicationis,& interdicti pœnis ſubjiciantur,& dicto Jurepatronatus ipſo jure privati
9 exiſtant. Quo decreto ſublata eſt ſupradicta differentia,quam hic ponunt Doctores inter Patronos Eccleſiaſticos,& laicos. Nam quoad omnes derogatum eſt conſuetudini,ſecundum quam Patroni in fructibus beneficiorum ſe ingerunt. Et diſpoſitio huius Decretalis in hoc corrigitur, & in aliis multipliciter ampliatur,ita ut ex Sacræ Congregationis ſententia prohibitum etiam ſit Patronis beneficiorum bona eorundem conducere. Et verſiculum illum, *ſi ſecus fecerint*, Sacra Congregatio declaravit nedum ad clauſulam immediatè præcedentem,ſed etiam ad ſuperiorem eſſe referendum;Itaut Patronus beneficii in ejus ſe fructibus ingerens, incidat in pœnam excommunicationis,& privationis poſitam eo decreto Totum tamen quod ibi dicitur de perceptione fructuum, quam faciunt Patroni,cenſuit de doloſa occupatione eſſe intelligendum; nam ubi non eſt dolus ibi non cadit delictum.

11 Unde orta dubitatione, An Prohibitio Concilij,ne Patroni in beneficiorum ſe fructibus ingerant,habeat locum in patre Rectoris; qui eſt de familia, & patronatum non habet,licet poſt mortem Patroni ad eum ſpectare debeat ex proviſione fundatoris,præſertim cum fructus quos accepit,filio Rectori reſtituerit: Reſponſum eſt non habere locum. Poſt quam reſolutionem cum ex facto concordato proponeretur,quod pater Rectoris erat principalis patruus, & exegiſſet etiam antequam filius ejus Rector eſſet,& poſt ejus obitum integrum annuum cenſum quindecim ducatorum nomine proprio,quorum ducatorum octo debebantur Eccleſiæ; dubitatum fuit, An haberet locum hoc caſu Concilium *d. cap.* 9. Et ſimiliter reſponſum eſt non habere locum,quia cenſus erat ſibi communis cum Eccleſia,unde ſit interpretatio ut jure ſuo,& nō in fraudem exegerit. Ad hoc l. *meritò*,*ff. pro ſocio*,cum alijs adductis per Roman. *conſ.* 113. *Pro deciſione*, *num.* 1.

12 Tertiò,nota Patronos,vel alios habentes adminiſtrationem temporalium in Eccleſijs parochialibus teneri,& compelli poſſe ad aſſignandam congruam portionem Rectoribus ibi inſtitutis, ut hic per Butr. *num.* 2. *in* 2. *notab.* & concordat
13 cap. *De monachis*, *ſupra eodem*. Alia remedia ad augendos exiguos Parochialium Eccleſiarum reditus habentur in decreto Concilij Tridentini *c.* 13. *verſ. In parochialibus*, *ſeſſ.* 24. Curare enim debet Epiſcopus, ſi per beneficiorum unionem,non tamen Regularium,id fieri non poſſit, ut primitiarum,vel decimarum aſſignatione, aut per Parochianorum ſymbola, ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione tantum redigatur, quod pro Rectoris, aut Parochiæ neceſſitate decentur ſufficiat.

Quartò nota,nullam, vel modicam peritiam æquiparari,quod benè probat littera ibi, *Nullam*, *vel modicam*. Imò ſecundum Abb. *num.* 3. interdum deterius eſt habere modicam peritiam,quam nullam; quia modica aliquando in errorem per-
14 ducit; ſed prorſus ignarus conſulit alios. Sed modicam intellige,id eſt minus ſufficientem, & infra mediocritatem;alioquin contra,ut in cap. *Niſi cum pridem*, §. *Pro defectu*, *ſupra de renunc.* per quem textum Bald. ibi ait: In Prælato deſideratur ſcientia eminens; competens tamen toleratur; ſed ni-
15 hil ſciens debet de Epiſcopari. Verumtamen Cōcilium Tridentinum tolerat illiteratos, & imperitos Parochialium Eccleſiarū Rectores jam promotos, ſi aliàs ſint honeſtæ vitæ, eiſque tantum dari præcipit ab Epiſcopo Coadjutores, ſeu Vicarios, & partem fructuum eiſdem pro ſufficienti victu aſſignari,ut in *cap* 6. *ſeſſ.* 21.

16 Ultimò nota,Parochiales Eccleſias non eſſe ita prægravandas fructuum detractionibus ut nō ſuperſit ſufficiens portio ad ſuſtentationem Rectoris. Et pondera inconveniens,quod hinc ſequitur quaſi neceſſariò,videlicet promotio,& aſſumptio imperitorum ſecundum Anton de Butr *n.*2. *in* 1. *notab.* & Abb. *n.* 3. Quod eſt valde periculoſum Eccleſijs. Nam ſi cæcus cæcum ducat,ambo

in

in foveam dilabuntur, cap. *Per in fine, ſupra de ætat. & qualit.* Et de Paſtorum imperitia vide quod ſcripſi in c. 1 *ſuprà de Summ. Trinit.* & in d. c. *Niſi cum pridem. de renunc.*

17 Dicitur autem ſufficiens portio non quoad neceſſaria vitæ tantùm, ſed ſecundum dicentiam, & qualitatem perſonæ, ut not. in c. *Cùm ſecundum, §. penult. ſupra eod.* & tenet glo. *hic in ver. ſufficiens* Hoſtien. *num. 4. in ver. Congruè* & alij communiter. Et eſt bona gloſ. in cap. *Conquerente. in ver. Sufficientia. ſupra tit. prox.* Imò ſecundum glo. *hic* portio debet eſſe ſufficiens pro ſe, & ſuis, ut in c. *Studeat* 50. *diſtinct.* qui textus hoc benè probat ſecundum Abb. *hic num.* 4. Cæterum in hujuſmodi dicentia arbitranda habenæ non ſunt nimis laxandæ, ut ſcripſi plenè in cap. *fin. ſupra de pecul. Clericor* Unde cum myſterio Concilium Tridentinum conjũxit decentiam cum neceſſitate in d. *cap.* 13. *ſeſſ* 24 ibi; *Quod pro Rectoris, aut Parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat*

18 Porrò quoad penſiones, & reſervationes fructuum Sancta Synodus in *eod. cap.* 13. ſufficientem æſtimavit portionem, quæ in Cathedralibus Eccleſiis aſcendit ad mille ducatos, & in Parochialibus ad ducatos centum, dum ſtatuit ut omnes hæ Cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus prædictam ſummam ducatorum mille, & Parochiales, quæ ſummam ducatorum centum ſecundum verum annuum valorem non excedunt, nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur.
19 Et Sacra Congregatio conſulta, An verba illa Concilii, *ducatorum centum*, ſint intelligenda juxta morem cujuſque regionis; reſpondit, ita intelligenda die 30. Martii 1594.

20 Porrò cum Sanctæ memoriæ Cardinalis Borromæus conqueſtus eſſet apud Sacram Congregationem, quod Parochiales ſuæ provinciæ eſſent gravatæ penſionibus, ita ut titulari non remanerent centum, vel quinquaginta quinque, nec Penſionarii vellent contribuere neceſſitatibus Eccleſiarum propter clauſulas prægnantes in reſervatione penſionis; fuit in S. Congregatione dubitatum, an eſſet adhibendum remedium ut penſionarii omnes congerentur ad ratam contribuere, non obſtantibus quibuſcunque clauſulis, & Ordinarius eos ad id compellere valeret. Et Patres cenſuerunt non conſtituendam legem generalem hac de re, ſed caſus particulares conſiderandos, poſtea illis providendum, prout æquum videbitur inſpecta qualitate perſonatum, & locorum. Et ità Sanctiſſimus quoque probavit.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Extirpandæ, §. Qui verò.

S V M M A R I V M.

1 *Parochialium Rectores tenentur perſonaliter reſidere, eiſque non per Vicarios, ſed per ſeipſos deſervire.*

2 *Delegari non poſſunt ea, in quibus electa eſt induſtria perſonæ.*

3 *Paſtor non eſt qui gregem alienum paſcit, ſed mercenarius.*

4 *Parochi cogi debent ad ſubeundum per ſeipſos, & non per ſubſtitutos omnia munia Parochialia.*

5 *Ita an ſint toleranda ut per ſubſtitutos ſuppleant in aliquibus caſibus, & in quibus.*

6 *Parochus tenetur ad reſidentiam, licet reditus Eccleſiæ ſint valdè tenues.*

7 *Imputandum eſt ei, qui beneficium tenue acceptavit.*

8 *Parochus non excuſatur à reſidentia ex eo quod fructus omnes ſint alteri reſervati, & nihil remaneat pro Rectore.*

9 *Parochiæ inopiæ ſubveniendum eſt ordinario, vel extraordinario auxilio.*

10 *Sed decreta de reſidentia interim ſuſpendi non debent.*

11 *Reſidere tenetur Parochus, etiamſi eſſent in illa Parochia treſ tantum, vel quatuor incolæ.*

12 *Parochi tenentur habitare in domo Eccleſiæ Parochialis; ac ſi domum non habeant, debent aliquam conducere, ſaltem infra limites Parochiæ,*

13 *Ex cauſa tamen quandoque permittuntur habitare in ædibus paternis infra limites Parochiæ, & num. 17. & ſeqq.*

14 *Parochus reſidens in civitate, in qua ſita eſt Parochialis, licet extra Parochiæ limites, non tenetur ad fructuum reſtitutionem, & num 16.*

15 *Cogendus eſt tamen reſidere in domo Eccleſiæ, vel ſi non habet in propinquiore infra limites Parochiæ.*

16 *Parochus juſſus in ædibus Parochialibus reſidere, niſi paruerit, multari poteſt ab Epiſcopo.*

17 *Epiſcopus permittere poteſt ut Parochus, qui neque ex fructibus ædes conſtruere, nec aliàs intra Parochiæ fines conducere poteſt, inhabitet domum in viciniori Parochia ſitam.*

18 *Rector duarum Parochialium unitarum, qui permittentibus Epiſcopis reſedit in domo à Parochianis conſtructa in caſtro extra limites utriuſque Parochiæ fructus facit ſuos.*

19 *Et permittitur ita pergere arbitrio Epiſcopi, dumtamen domunculam ædificet propè alteram Eccleſiam, ibique alat Presbyterum, qui curam animarum exerceat*

20 *Parochiani cogi poſſunt ad contribuendum pro ædificandis ædibus Parochialis Eccleſiæ, cuius fructus ſummam quinquaginta ſcutorum non excedunt.*

21 *Eccleſia baptiſmalis, licet non ſit curata, tamen requirit perſonalem reſidentiam, & eſt incompatibilis cum Canonicatu, vel Parochiali.*

22 *Cancellaria inter ſigna Eccleſiæ Curatæ præcipuè attendit An in ea ſit fons baptiſmalis.*

23 *Plebaniam obtinens, ad quam pueri baptizandi neceſſariò ſunt deferendi, debet tempore collationis attingere annum vigeſimumquintum, & infra annum ad Sacerdotium promoveri.*

24 *Parochialem obtinens annexam dignitati, vel præbendæ, tenetur in maiori reſidere, & Parochiali deſervire per Vicarium perpetuum.*

25 *Præbenda ratione Eccleſiæ, in qua ſita eſt, dicitur maior Parochiali.*
Contrarium num. 27.

26 *Beneficia duo incompatibilia obtinens poteſt reſidere in quo maluerit, ſi ſint æqualia, aliàs reſidere debet in maiori, & n.* 30.

27 *Cura animarum cæteras omnes ſuperat, & excellit.*

28 *Reſidentia in beneficijs non Curatis eſt de iure poſitivo.*

29 *Parochialis perpetuò, & acceſſoriè unita amittit nomen Parochialis, & efficitur membrum beneficij, cui eſt annexa, & n.* 36.
Nec in eius colluſione requiritur concurſus, n. 39.

30 *Parochiales duas unitas obtinens, & Præpoſituram Cura-*

Curatum ex diſpenſatione, tenetur reſidere in Præpoſitura tanquam in digniori.

31 *Parochiales duas obtinens æquè principaliter unitas, poteſt eligere in qua maluerit reſidentiam, ſi per omnia ſint æquales.*

32 *Aliàs reſidendum in digniori, aut ſi id non conſtet, in frequentiori, & in ea, quæ eſt intra urbem.*

33 *Unio Parochialis ad vitam non liberat obtinentes, quin teneantur ſe promoveri facere, & reſidere in eis.*

34 *Sardiniæ inſulæ Parochiales unitæ Canonicatibus Cathedralium poſt ea deſtructarum, an obligent ad reſidentiam.*

35 *Sardiniæ inſulæ Parochias ad primævum ſtatum reduxit Pius V.*

36 *Parochiales duæ, quarum una eſt alteri perpetuò, & acceſſoriè unita, altera verò habitu tantùm Curata, an requirant reſidentiam, & ſint incompatibiles cum alia Parochiali, & n. ſeqq. uſque ad num. 53. & num. 56.*

37 *Diſpenſatio nulla requiritur ut quis poſſit habere perſonatum cum cura, & præbendam, cui ſit annexa Eccleſia Parochialis.*

38 *Beneficiorum incompatibilium pluralitas cur ſit prohibita.*

39 *Parochiales duas obtinens non tenetur alteram dimittere, ſi una ex his unita ſit Dignitati, vel beneficio ſimplici perpetuò, & acceſſoriè.*

40 *Conſuetudo immemorabilis non reſidendi in Parochialibus ſublata eſt à Concilio Trident. tanquam corruptela.*

41 *Parochialis habitu tantùm curata reſidentiam requirit, & eſt cum alia Parochiali incompatibilis, & num. 45.*

42 *Contrarium.*
Declaratur, num 48.

43 *Parochialis habitu, an ſit incompatibilis cum Cathedrali.*

44 *Cancellariæ ſtylus circa collationem Parochialis habitu curatæ, & n. 47.*

45 *Gregorij XIII declaratio circa incompatibilitatem Parochialis habitu tantum curatæ.*

46 *Epiſcopi iudicium eſt an beneficium ſit curatum habitu tantùm, nec ne.*

48 *Beneficium habitu tantum curatum regulatur, ut curatum actu, ſi ſubſit ſpes reverſionis Parochianorum, aliàs ſecus, n. 55.*

94 *Epiſcopus civitatis ab hoſtibus captivatæ alteri Eccleſiæ eſt præficiendus.*

50 *Officium paſcendi, cui innititur obligatio reſidentiæ, ceſſat ovibus deficientibus.*

51 *Divertiſſe non videtur populus ſtatim reverſurus.*

52 *Potentia proxima actui in favorabilibus habetur pro actu.*

53 *Rector Parochialis habitu ab Epiſcopo Seminario unitæ, an teneatur reſidere in novo pago infra limites ipſis Parochialis conſtructa, & n. ſeq. uſque in finem.*

54 *Ius Parochialis extinctum per receſſum Parochianorum, reviviſcit per novorum parochianorum habitationem.*

55 *Parochialis habitu non poteſt ab Epiſcopo uniri Seminario.*

56 *Parochus tenetur reſidere in Parochiali habitu ſi ſit ſpes & redeant Parochiani*

57 *Unio ab initio valida, & effectum ſortita non reſcinditur ipſo iure ex eo quod deveniat ad caſum, à quo incipere non poteſt.*

58 *Unio in dubio præſumitur perpetua uti facta contemplatione Eccleſiæ.*

59 *Unio Parochialis habitu facta Seminario quamvis fuiſſet valida, tamen eſſet diſſolvenda ob reditum Parochianorum.*

60 *Eccleſia Parochialis poteſt agere ad demolitionem Eccleſiæ, ſeu Capellæ infra Parochiæ limites conſtructæ.*

61 *Tranſlata Eccleſia, omnia iura ad eam pertinentia tranſeunt in Eccleſiam, ad quam facta eſt tranſlatio.*

62 *Remiſſoria non datur ubi articuli ſunt irrelevantes.*

§ QUI VERO, Privatus eſt Parochiali Eccleſia Rector in ea non reſidens, niſi ſit annexa Dignitati, vel Præbendæ; quo caſu debet ibi perpetuum habere Vicarium. Et in fine prohibet in fraudem Rectoris de ipſius fructibus penſionem in beneficium dari. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. & DD. communiter. Vel ſecundum alium intellectum. Non reſidens in Eccleſia Parochiali non ponens Vicarium, quando eſt annexa beneficio maiori, privatus eſt ea. Et quatuor facit. Primò ſtatuit. Secundò excipit, ibi, *Niſi.* Tertiò punit, ibi, *Alioquin.* Quartò fraudem damnat, ibi, *Illud.*

1 Nota primò generalem regulam, ſecundum Hoſtienſem, & DD. videlicet, Parochialium Eccleſiarum Rectores teneri perſonaliter reſidere, eiſque non per Vicarios, ſed per ſeipſos deſervire, ut hic eſt caſus, & in c *Nonnulli ſupra tit. prox.* Ratio eſt ſecundum Abb. *num.* 2. quia videtur electa induſtria perſonæ; ideoque non poteſt cura alteri delegari per regulam, c *fin.* §. *Is enim. Supra de offic. deleg.* & c. *Is cui,* & ibi gloſ. *pen. eod. tit. lib.* 6.

2 Confert optimus textus in l. *Inter artifices, ff. de ſolution.* Formalis ratio eſt, quia omnes, quibus animarum cura commiſſa eſt, tenentur paſcere juxta præceptum Domini ad Petrum Joannis 20. Concilium Tridentinum *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. Paſcendi autem officium perſonale eſt: Nam qui gre-

3 gem alienum paſcit; non eſt paſtor, ſed mercenarius, ad quem non pertinet de ovibus, ut patet *Ioan.* 10 c *Adverſitas,* §. *Hoc tunc ſervandum* 7 *quæſt.* 1. & c. *Tres perſonas,* 23. *q.* 4. Dixi in c. *Ex parte num.* 38. *& ſeqq. & num.* 49. *ſupra tit. prox.* ubi etiam latiſſimè probavi à *num.* 20. *uſque in finem*, obligationem perſonalis reſidentiæ in beneficiis Curatis eſſe de jure divino, licet Concilium Tridentinum hoc formaliter non diffinierit, ut ibidem probavi *à nu.* 10. *uſque ad num.* 20.

Cæterùm ſi Curati reſideat, & curam per ſeipſos exerceat, non repugnat ſacris Regulis, quin aliqua munia in certis caſibus poſſint aliis demā-

4 dare. Unde nonnulli obtinentes Parochiales Eccleſias Archipresbyteratus, & præpoſituras nuncupatas, etſi in eis reſiderent, cùm tamen eſſent pleriq; ex eis Portionarij & litteris humanioribus præditi, obtinuerunt ab Ordinario ut reſidentes in Parochialibus, curam animarum non per ſe, ſed per ſubſtitutos exercerent, ſatis eſſe aſſerētes ſi ſubſtitutis exercētibus curam adſint, & præſint. Unde, excepta Miſſa, cætera omnia ſacramenta & munia ſubſtitutis exercenda permittebāt. quæſitum fuit, ad id ipſis, præcipuè ex licentia liceret. S. Congregatio cenſuit cogendos eſſe hujuſmodi Rectores ad ſubeundum per ſeipſos, & non per ſubſtitutos omnia munia, ad quæ Parochi tenentur

tur; tolerandos autem ut per ſubſtitutos ſupplcant in illis tantùm caſibus, in quibus expreſſis verbis Canonum, decretorumve Concilij permiſſum eſt Parochis, ut per Vicarios coadjutores; vel ſubſtitutos poſſint officio ſuo fungi, quales ſunt *ſeſſ. 5. cap. 2. verſ. Archipresbyteri, ſeſſ. 6. cap. 2. in fine, ſeſſ. 21. cap. 4. in princip. ſeſſ. 22. de Sacrif. Miſſæ, cap. 8. in fine, ſeſſ. 23. cap. 1. verſ. Eadem omnino, cap. 1. de reform. matrim. ſeſſ 24. verſ. Qui aliter,* & *verſ. Præterea eadem,* & *eadem ſeſſ cap. 4.*

6 Extenditur primò ſupradicta regula, ut habeat locum etiamſi fructus Parochialis ſint valdè tenues, puta viginti ſolidorum: nam nihilominus Parochus tenetur perſonaliter reſidere, ac per ſe ipſum deſervire, c. *Conquerente, ſupra de Cleric. non reſid.* & notat Hoſtien. in cap. *fin. num. 5. eod. tit.*
7 Imputandum enim eſt ei, qui beneficium tenue acceptavit, ut dicit Abb. in c. *Conquerente, nu. 6.*

8 Quinimò hoc vendicat ſibi locum, etiamſi Parochialis nullus habeat fructus. Unde propoſito dubio in S. Congregatione Concilij, An excuſetur quis à reſidentia, quia fructus omnes Eccleſiæ reſervati reperiuntur, & nihil remanet pro Rectore; vel quia Eccleſiam Parochialem parum à civitate diſtantem obtinet; vel quia operam litteris det in eadem civitate; ita tamen ut ſingulis diebus Dominicis ſit in Eccleſia, vel ob aeris intemperiem; vel quia locus in quo manſurus eſt Parochus, neceſſe habeat ejus opera pro Magiſtro
9 Grammaticæ: Reſponſum eſt in nullo ex his caſibus excuſari. Subveniendum eſt tamen inopiæ Parochi ordinario, vel extraordinario auxilio, cap. Licet, infra de cenſib. c. *Vnio, 10. qu. 3.* l 1. *C. nova vectigal.* l. *His quoque, C. de alluvion.* & not. Hoſt in d. c. *Conquerente, num. 1 in ver. Vitæ neceſſaria.* Et hodie eſt expreſſum in Decreto Concilij Tridentini, *cap. 13. verſ. In Parochialibus, ſeſſ 24.* ut fuſiùs dixi ſupra in principio Capituli, *num. 13.*

10 Hinc cum Canonici Collegiatæ Eccleſiæ, qui Canonicatus, & Parochiales tenuis reditus obtinebant, peterent dictæ tenuitati provideri per uniones, & interim non compelli ad reſidendum in Parochialibus, prout compellebantur in vim Bullæ Pij V. & Concilij Provincialis Mediolanen. S. Congregatio cenſuit non poſſe ſuſpendi Bullam Pij V. & Decretum Synodi Provincialis, ſed ſcribendum ad Epiſcopum ut unionibus provideat.

11 Extenditur ſecundò eadem regula, ut habeat locum etiamſi numerus animarum ſit valdè exiguus.

Unde S. Congregatio conſulta, An Parochus teneatur reſidere, etiamſi eſſent in illa Parochia tres tantùm, vel quatuor incolæ; Reſpondit teneri.

12 Extenditur tertiò ut nec ſufficiat Parochum ubilibet reſidere infra limites Parochiæ, ſed oporteat eum habitare in ædibus Parochialibus, ut ſæpius fuit ſolutum.

Et in ſpecie cùm multi Rectores Parochialium Eccleſiarum in Diœceſi Eboten. tametſi proprias ædes Parochiales haberet, vel ſaltem percommodè poſſent alias conducere intra limites Parochiæ; tamen aut extra Parochiam, aut extra prædictas ædes inhabitarent; & Epiſcopus quæſiviſſet quid agendum: Sacra Congregatio cenſuit Parochos teneri habitare in domo Eccleſiæ Parochialis; ac ſi domum non habeant, debere aliquam conducere, ſaltem intra limites Parochiæ.

13 Et rurſus petente Præpoſito Piſcien. declarari, An poſſet compellere Parochos ad habitandum ædes conjunctas Eccleſijs Parochialibus: Sacra Congregatio cenſuit poſſe compellere. Si tamen aliquis caſus occurrat, qui rationibus ſpecialibus innitatur, reſcribendum ad S. Congregationem. Unde Vincentio Taurellio poſtulante ſibi concedi ut poſſet habitare in domibus paternis, eo quod in domibus Eccleſiæ Parochialis ſatis commodè, cum ſenex eſſet, habitare non poſſet, præſertim cum Eccleſia eſſet vicina domibus paternis, & in Eccleſia etiam coadjutorem ſuſtentaret: cenſuit ſcribendum Epiſcopo, ſi vera ſunt narrata, permittendum oratorem manere in domibus paternis, dum tamen & ipſe curam animarum exerceat, ut debet.

14 Cæterùm cum fuerit quæſitum à Parocho Ravennaten. An Parochialem Eccleſiam intra civitatem obtinens, & in ædibus Eccleſiæ, ſeu intra limites Parochiæ diu, noctuque non reſidens, eidem tamen Eccleſiæ in divinis inſerviens, teneatur tanquam non reſidens ad fructuum reſtitutio-
15 nem: Reſponſum non teneri, ſed cogendum in poſterum reſidere in domo Eccleſiæ, vel ſi non habet, in propinquiore intra limites Parochiæ.

16 Et iterum orta dubitatione, An Rector Parochialis Eccleſiæ habens domos Parochiales ſatiſfaciat reſidentiæ habitando in domibus proprijs ipſius Rectoris, intra tamen Parochiæ limites conſtitutis, ita ut aliàs non faciat fructus ſuos. ſed teneatur ad reſtitutionem perceptorum: Reſponſum eſt teneri habitare in ædibus Parochialis Eccleſiæ, non tamen amiſiſſe fructus, ſi intra Parochiæ fines reſedit, niſi ab Epiſcopo fuerit juſſus in ædibus Parochialibus reſidere; Quo caſu ſi id non præſtitit, mulctari poteſt ab Epiſcopo, 6 Aprilis 1606.

17 Verùm cum Parochialis ſancti Pauli Caſtri Majoli Feretranæ Diœceſis ſita extra, & prope dictũ caſtrum, & triginta quatuor familias ſub ſe habens, domo, & habitatione careret, nec ex ejus fructibus, qui vix ad quadraginta aureos aſcendunt, domus pro Rectore ædificari poſſet, nec ulla alia infra limites Parochiæ in promptu eſſet, quę ab eo conduceretur; ac propterea idem petijſſet, ut ſibi liceret habitare in alia parte caſtri, quæ eſt intra limites alterius Parochialis, in qua ſperabat, ſe domum conducere poſſe: Die 16 Junij 1607. Sacra Congregatio cenſuit ſecundum, ea quæ proponuntur, Epiſcopum ſuo arbitrio poſſe permittere, ut Rector, qui neque ex fructibus ædes in Parochiali conſtruere, nec alias intra ſuæ Parochiæ fines conducere poteſt, inhabitet domum in altera Parochia viciniori ejuſdem caſtri ſitam; atque ita in ſua Parochiali animarum curam gerat, fructuſque ſuas faciat, perinde ac ſi in Parochiali habitaret; idque donec alia ratio, qua reſidentiæ ad amuſſim ſatisfiat, poſſit iniri.

18 Similiter Michael Angelus Rector duarum Parochialiũ unitarum in territorio caſtri Delci ejuſdem Feretranæ diœceſis petijt declarari poſſe ſe in dicto caſtro reſidere, quod per ſpatium tertiæ partis ſtadij à finibus Parochiæ diſtat. Primò, quia aliam domum non habet, præter illam, quam ibi ad hunc effectum olim Parochiani ædificarunt, quamve ab immemorabili tempore alij Rectores omnes inhabitarunt, deinde quia his, quæ ad curam ſpectant animarũ, promptius poteſt ibi præ-

ſto eſſe, quàm intra fines Parochiæ; defluit enim inter utramque Eccleſiam flumen, quod media ſaltem anni parte vadari non poteſt, ita ut neceſſe ſit per pontem tranſire, qui penès dictum caſtrum conſtructus eſt. Ac demum quia idem caſtrum nec januis, nec mœnijs cingitur, & Rector quandocunque liberè exire poteſt; die 15. Septembris 1607. S. Congregatio Concilij cenſuit Rectorem, qui hactenus in dicta domo in caſtro exædificata permittentibus Epiſcopis permanſit,
19 fructus feciſſe ſuos. Imò etiam deinceps poſſe Epiſcopū, ſi ita Parochianis ambarum Parochiarum unitarum conſultum eſſe pro ſuo arbitrio exiſtimaverit, permittere ut ibidem manere pergat, dum tamen domunculam prope illam ex duabus Eccleſijs unitis, cui hyberno, vel alio tempore ob pluviam, & itineris difficultatem præſto eſſe non poteſt, quam primum ædificet, in eaque aliqua parte anni ejuſdem Epiſcopi arbitrio, quod ex neceſſitate Parochianorum, & temporum qualitate pro ſua prudentia moderabitur, alat Presbyterum qui in dicta Eccleſia celebret, illiſque Sacra adminiſtret, & alia munia obeat Parochialia.

20 Nec eſt omittendum ex ſententia S. Congregationis idem remedium, quod ex Decreto Concilij *c.13. ſeſſ.24.* competit pro augendis reditibus exiguis Parochialium Eccleſiarum per Parochianorum ſymbola, vel collectas, competere etiam pro ædificatione domus Parochialis. Unde in caſu contingenti reſpondit Epiſcopū debere officium ſuum ad ſacrorum Canonum præſcriptum impartiri Parocho petenti ut Parochiani compellerentur ad contribuendum pro ædibus intra Parochiā ædificandis, cùm ipſe cogeretur habitare domum ruſtici cultoris terrarum Parochialium, & Eccleſię reditus non excederent ſummam ſcutorum quinquaginta.

21 Extenditur quartò prædicta regula, ut locum ſibi vendicet etiam in Eccleſijs baptiſmalibus; nam propoſito dubio, An obtinens Eccleſiam baptiſmalem Plebaniam nuncupatam, teneatur ad reſidentiam; Et an poſſit cum ea retinere beneficium Curatum S. Congregatio licet hujuſmodi Eccleſia non ſit Parochialis, neque Curata ex doctrina Pauli, Zabar. Vital. Genozel, Gomez. tamen quia agitur de actu principali ad ſalutem animæ, & fons ibi ſtat erectus, & paratus ad baptizandum quibus tenetur, & in miniſtrando hæc Sa-
22 cramenta videtur electa induſtria perſonæ; & inter ſigna cognoſcendi Curatum præcipuè Cancellaria attendit ſi in ea adſit fons baptiſmalis: ideò cenſuit teneri ad reſidentiam, nec poſſe oratorem hujuſmodi Eccleſiam retinere una cum Canonicatu, vel Parochiali. Et alias conſulta, An obtinens Eccleſiam baptiſmalem, cui incumbit ſola cura baptizandi omnes infantes oppidi exiſtentes ſub cura Archipresbyteri, teneatur ad reſidentiam præſuppoſito quod in Eccleſia Archipresbyteri præter baptiſmum, alia Sacramenta miniſtrentur: die 20. Maij 1587. itidem cenſuit teneri.

23 Ac demum propoſitis dubijs, cujus ætatis, & quibus Ordinibus initiatus eſſe debeat obtinens, vel retinens Eccleſiam Plebaniam nuncupatam Baptiſmalem tantum, an perſonaliter reſidere, & an per ſeipſum baptizare teneatur, & an poſſit ab his excuſare ſe, ac defendere conſuetudine quadam, vel abuſu non reſidendi, ſed baptizandi per ſubſtitutum, attenta præſertim Conſtitutione Synodali infraſcripta, quæ dat regulam recipiendi, & præbendi Sacramentum baptiſmi in hæc verba: (Inveſtigent an baptizandus de ſuo Plebatu ſit, ad eoſque pertineat illum baptizare; Quòd ſi alieni comperient eſſe Plebatus, ad proprium jubeant deferri Plebanum, nulloque pacto eum baptizare præſumant, niſi vitæ periculū immineat, aut proprij Plebani licentia intercedat; privilegio tamen Eccleſiæ Cathedrali à jure communi conceſſo ut in ea Diœceſani baptizari poſſint, in ſuo robore perſiſtente:) Sacra Congregatio cenſuit ſi pueri baptizandi ad illam Plebaniam neceſſariò deferantur, eam obtinentem debere tempore collationis attingere vigeſimum quintum annum, & infra annum ad Sacerdotium promoveri, perſonaliterque reſidere, & per ſeipſum ubi legitimè impeditus non fuerit, baptizare.

Sed cum quælibet Plebania habeat ſub ſe aliquot certas Parochiales, in quibus Sacramentum baptiſmi non adminiſtratur, & adhuc fuerit quæſitum pro clariori intellectu Decreti, an pueri tā ipſius Plebis, quàm ipſarum Parochialium Parochiani dicantur neceſſariò pro baptiſmo deferendi ad dictam Plebaniam, attenta præſertim dicta Conſtitutione; licèt aliquando aliò propter majorem commoditatem arbitrio parentum deferri contingat: Reſponſum eſt hujuſmodi pueros, ſecundum ea quæ proponuntur, neceſſariò deferri ad plebaniam hujuſmodi; ac propterea in ea locum habere ſuperius conſcriptam deciſionem.

24 Secundò nota in ver. *Niſi*, limitationem ad regulam, de qua ſupra in primo notabili, videlicet ut non procedat in obtinenti Parochialē annexam Dignitati, vel præbendæ, quia non tenetur in Parochiali reſidere, ſed in majori, & Parochiali de-
25 ſervire debet per Vicarium perpetuum; quod expreſſiùs habetur in c. *Super eo, infra eod tit, lib. 6.* Unde infert Abb. *hic in 4. notab. num. 5.* ut non ſolum Dignitas, ſed etiam præbenda ratione Eccleſiæ in qua ſita eſt, cenſeatur major Parochiali. Et ob hanc rationem putat Beneficiatum teneri deſervire in præbenda, tanquam in majori per ſeipſum, & in Parochiali per Vicarium. Pro quo fa-
26 cit littera ibi, *In maiori Eccleſia.* Certum eſt enim obtinentē ex diſpenſatione duo beneficia teneri in digniori reſidere, & alteri per Vicarium deſervire, ut ſentiunt hic DD. per hoc limitantes gloſſam notabilem in c. *Non poteſt, in ver. Retinere; infrà eod. lib. 6.* quæ dicit habentem duo beneficia incompatibilia ex diſpenſatione poſſe reſidere in quo maluerit, vel nunc in uno, & nunc in altero: debet enim illa gloſſa ſecundum Abb. reſtringi ad caſum, quando beneficia ſunt æqualia; ſecus ſi unum ſit dignius altero, ſicut præbēda eſt dignior
27 parochiali. Sed certè ſi hoc verum eſſet, obtinens ex diſpenſatione præbendam, & Parochialem Eccleſiam, teneretur reſidere in præbenda tanquam in digniori. Quod tamen eſt falſum, ut patet in Conſtitutione Pij V quæ incipit *Cupientes*, edita octavo idus Julij 1568. ubi ſtatuitur ut obtinentes ex diſpenſatione Parochialem, & Canonicatum, vel Dignitatem, etiam majorem poſt Pontificalē, in quibuſvis Patriarchalibus, aut Metropolitanis, vel Cathedralibus, ſeu Collegiatis Eccleſijs teneātur, & obligati ſint ad reſidendum in Eccleſia Parochiali, & ibi in divinis deſerviendum; ad idque per locorum Ordinarios cogi, & compelli poſſint, ac debeant. Et præmittitur ratio illa, cùm prima,

& præ-

& præcipua debeat eſſe cura animarũ. Quæ ratio expreſſius habetur in alia Conſtitutione ejuſdem Pij V. de qua infra *num.* 5. ubi in principio ſic legitur. (Quantum animarum cura cæteras omnes ſuperat, & excellit; tanto nos impenſius providere neceſſe eſt ut id officij genus omni ubiq; adhibita induſtria excolatur. Ad hoc cap. *Cum ſit ars, ſupra de ætat. & qualit.* Atque ita quod ſpectat ad rem præſentem, dignior habetur Parochialis Eccleſia quocunque alio beneficio non Curato. Et
28 meritò; Nam perſonalis reſidentia in Parochialibus innititur jure divino, ut in decreto Concilij Tridentini *cap.* 1. *ſeſſ.* 23. & dictum eſt ſupra in primo notabili. In alijs verò beneficiis inducta eſt ex Conſtitutione Eccleſię, itaut propterea valeat cõſuetudo in eis non reſidendi, & fructus in abſentia percipiendi, ut eſt textus in cap. *Cum omnes.* & ibi dixi *num.* 18. *ſupra de Conſtitution.* cum tamen
29 conſuetudo non reſidendi in beneficijs Curatis ſit corruptela, ut dicitur in *d. cap.* 1. Vera igitur ratio cur obtinens Parochialem annexam præbendæ non teneatur reſidere in præbenda, non eſt quod præbenda ſit dignior, ſi ſeorſim à parochiali conſideretur, ut putavit Abbas, ſed quia beneficium acceſſoriè, & perpetuò annexum amittit nomen beneficii, & induit naturam beneficij, cui eſt unitum, & efficitur illius prædium, ut colligitur ex textu in cap. *Recolentes, in fine, infra, de ſtatu Monachorum,* Oldrad. *conſ.* 257 *Factum tale eſt, nu.* 15. *verſ. Fundata igitur,* & dixit Rota *deciſ.* 370. *alias* 11. *de reb. Eccleſ non alienan. in antiq.* & apud Cardin. Seraph. *deciſ.* 1078. *num.* 6. Doctores in c. *Dudum, il ſecondo, de elect.* & ibi dixi *num.* 31. & in cap. *Licet, num.* 68. *infra eodem.* Et hoc reſpectu in hac Decretali Dignitas, vel Præbenda dicitur
30 major parochiali. Fateor tamen verum eſſe quod dicit Abbas, videlicet obtinentem ex diſpenſatione duo incompatibilia; ita demum poſſe reſidere in quo maluerit; ſi ſint æqualia. Et ita eſſe limitandum gloſſam in d. cap. *Non poteſt.* Secus ſi unum ſit dignius altero, puta Dignitas Curata cum ſimplici Parochiali, quia tenetur reſidere in Dignitate tanquam in digniori.

Unde orta controverſia, An obtinens ex diſpenſatione Apoſtolica duas Parochiales unitas, in quibus non reſideat, nec unquam reſederit, & Prępoſituram Collegiatam, cui annexa eſt cura animarum, & in qua hactenus reſederit, poſſit dictis parochialibus, ſeu earum fructibus privari, præcipuè cum Ordinatius per edicta omnes monuerit ad reſidendum in ſuis Parochialibus Eccleſijs ſub pœna privationis: Sacra Congregatio cenſuit non poſſe privari ſi exercitium Curæ præpoſituræ incumbit perſonæ ipſius Præpoſiti, ipſeque eam exercuit, & exercet. Quinimò ſi nollet reſidere in Præpoſitura eſſe cogendum, cum ea ſit dignior, & quis teneatur reſidere in digniori ex beneficijs pluribus, quæ obtinere poteſt.

31 Similiter ſi duo beneficia ſint æquè principaliter unita, Beneficiatus tenetur reſidere in digniori; ac ſi per omnia æqualia ſint, in quo maluerit,

Unde cum Andreas Abulen. declarari petiiſſet, an cum ipſe obtineret duas Parochiales ad invicẽ unitas, liceret ſibi in utra mallet reſidere; Reſponſum eſt, Si illæ parochiales ſunt ad invicem æquè principaliter unitæ, itaut altera non dicatur annexa acceſſoriè; & æquales ſint, ita ut neutra ipſarum habeat titulum Dignitatis, poſſe Rectorem eligere in utra earum reſidentiam.

32 Verum hoc procedit, ut prædixi, ſi per omnia ſint æquales; aliâ ſecus. Ideoque ſuborto dubio, ſi duæ Eccleſiæ fuerint unitæ, in qua ſit reſidendum; Reſponſum eſt eſſe reſidendum in digniori. quod ſi non cõſtet quę ſit dignior, in frequẽtiori. Quod ſi una fuerit extra, & altera intra urbem, eſſe reſidendum in ea, quæ eſt intra.

Hæc, ut vides, procedunt in Parochialibus non unitis, vel in unitis æquè principaliter, At verò cũ Parochialis ſubjectivè, & acceſſoriè annexa eſt præbendæ; tunc reſidendum eſt in præbenda, quæ propter unionem ſubjectivam dicitur major, & Eccleſiæ annexæ deſerviendum eſt per Vicarium perpetuum. Et ita intelligitur textus, quia per unionem acceſſoriam extinguitur titulus Parochialitatis; & Parochialis efficitur membrum beneficij, cui eſt annexa, ut prædixi, & idemmet Abbas fatetur. Quod adeo verum eſt, ut etiamſi Parochialis Eccleſia ſit acceſſoriè, & perpetuò unita beneficio ſimplici; Nihilominus Beneficiatus nõ ſit obſtrictus ad reſidendum in Parochiali, ut fuſiùs patebit in quęſtione ſequenti, p ęſertim *n.* 39.

33 Dixi *perpetuò*, quia unio ad vitam non eximit à reſidentia Unde cum fuerit dubitatum. An in Parochiali Eccleſia unita præbendæ in Cathedrali ad vitam præbendati poſſit inſtitui Vicarius perpetuus; Et poſito quod non An præbendatus teneatur ſe promoveri facere ad ordinem Presbyteratus, vel ſatisfactum ſit Canoni deputando Vicarium ad vitam præbendati, Sac. Congregatio cenſuit Parochiales unitas Canonicatui ad vitam non liberare obtinentes, quin teneantur ſe promoveri facere, & reſidere in eis.

34 Quid in Parochialibus unitis olim Canonicatibus Cathedraliũ Eccleſiarũ poſtea deſtructarum?

Contigit hic caſus in regno Sardinię, in quo ſũt tres Archiepiſcopatus, & quatuor Epiſcopatus, & cuilibet eorum unitæ ſunt duæ, vel tres Eccleſię Cathedrales deſtructæ, in quibus nulla eſt reſidentia Canonicorum. Et cum olim his Canonicatibus intra Cathedrales prædictas, antequam deſtruerentur, plures Eccleſiæ Curatæ unitæ fuiſſent; poſtea abuſus invaluit ut appellarentur Canonicatus, & hoc prætextu plures à multis obtinebantur, & in nulla reſidendo fructus lucrabantur omnium, conſtitutis tantum in pagis Eccleſiarum Vicarij, qui nomine illorum Sacramenta miniſtrarent. Et cum Epiſcopi dicti Regni Sacrã Congregationem pro opportuno remedio conſuluiſſent: S. Congregatio cenſuit cogendos obtinentes has Eccleſias Parochiales in eis reſidere, ſi modò non ſint ſuppreſſæ, donec Cathedrales deſtructæ reficiantur, vel Eccleſiæ conſiſtentes, quibus unitæ ſunt deſtructæ, non indigeant reſidentia Canonicorum. Secundum quam ſententiã Pius V. edidit Bullam, quod obtinentes Dignitates, & Canonicatus in Eccleſijs deſtructis nullum habere locum in eis contenderent, ſed ſinguli in ſinguris Parochialibus reſiderent.

35 Porro edita per Pium V. Bulla qua cavebatur obtinentes in Inſula Sardinia parochiales annexas Canonicatibus Cathedralium deſtructarum, teneri in Parochialibus reſidere; Archipresbyter, & Canonici Civitatis Caſtren. ſub prætextu quod eorum Cathedralis Eccleſia adhuc intacta maneret, & æquè principaliter unita Eccleſiæ Algaren. haberet Capitulum, ac nomen, & Dignitatem

Epiſcopalem, obtinuerunt à Pio V. Motum proprium, in quo expreſsè diſponitur Archipresbyterum, Canonicos, & Capitulum in eorum antiquo ſtatu, nomine, & dignitate perpetuò relinqui. Verùm Epiſcopus Algaren. adijt Sanctiſſimum narrando Motum proprium prædictum reducendum eſſe ad terminos Bullæ prius editæ, quia ex unione, quam exhibuit, conſtabat Canonicatus Eccleſiæ Caſtren. cum ſuis præbendis fuiſſe translatos ad Eccleſiam Algaren. Et ideò non poſſe diffugere eos Canonicos reſidentiam in dicta Eccleſia, prout faciunt nullibi reſidentes; præſertim quia ſi Canonicatus Eccleſiæ Caſtren non extinguuntur, Parochiales illis annexæ debita reſidentia defraudantur. Sanctiſſimus negotium hoc totum Congregationi Concilij decidendum commiſit, quæ cenſuit illum ſecundum Motum proprium Pij V. obtentum ab Archipresbytero, & Canonicis Caſtren. reducendum eſſe ad terminos juris, & primæ illius Conſtitutionis Pij V. Et ita juſſit Sanctiſſimus obſervari. Conſtitutio hac de re edita fuit Calendis Octobr. anno 1568. Et incipit, *Quantum animarum cura* Et habetur in Bullar. *tom. 2. pag* 271.

36 QUÆRO de quæſtione facti. Raphael Miralles Hiſpanus habet in Diœceſi Illerden. duas Parochiales Eccleſias, quarum altera ſub titulo Sancti Salvatoris de Almenara ruralis eſt, carens populo, & incolis à ducentis annis, & ultra, itaut in præſentia ſit ſolo habitu Curata: Altera verò ſub titulo S. Mariæ de. Balda ab immemorabili tempore acceſſoriè, ac perpetuò unita eſt dictæ Parochiali Curiali S. Salvatoris. In neutra harum Eccleſiarum reſederunt unquam Rectores ſupra hominum memoriam; ſed tantum conſuevit præfici Vicarius amovibilis in Eccleſia unita, juxta decretum Concilij Tridentini *cap. 7. ſeſſ. 7.*

Conſuluit idem Raphael Sacram Congregationem Concilij, utrum dictæ Parochiales habeant onus reſidentiæ, & An ſint cum alia parochiali incompatibiles?

Et quidem quoad Eccleſiam S. Mariæ, res videtur carere omni difficultate, quia cum, ut p opponitur non æquè principaliter, ſed acceſſoriè unita ſit Parochiali S. Salvatoris; ſuppreſſo ejus titulo per hujuſmodi unionem ſubjectivam, affecta eſt veluti prædium Eccleſiæ, cui eſt unita, ut dictum eſt ſupra *num. 29.* ideoque nec reſidentiam requi-

37 rit, ut hic patet in verſ. *Niſi*, nec eſt ex hoc capite incompatibilis cum alia Parochiali; ſic probat tex. apertus in cap. *Super eo, de præben in 6.* ubi ſtatuitur nullam requiri diſpenſationem ut quis poſſit habere perſonatum cum cura, & præbendam, cui ſit annexa Eccleſia parochialis; atque ita ibi notant gl. *in verb. Non obviet*, Jo. And. *in ſumm. illius tex.* Archid. & Franchus *prope fin in verb. Obviet*, Gemin. *num. 4.* Jo Mon. & Probus *num. 1. & ſeq.* Atque ita obſervatur in praxi, ut teſtatur illic Gemin. & Lap. *alleg. 36. verſ. Abſque diſpenſatione, prope fin.*

38 Rationem aſſignat *hic* Innocen. *num 1. in ver. Præbenda.* Quia, inquit, cum cauſa prohibitionis habendi plures Parochiales ſit, quia non poteſt apud utramque reſidere, & per ſe curam agere, cap *Quia nonnulli*, & cap. *Relatum*, *ſupra de Cler. non reſident.* & cauſa ceſſet in Parochiali annexa, quia reſidere non tenetur ut hic; Item cum prohibitio de jure communi ceſſet in præbenda, hinc apparet quod conſtitutio *De multa*, locum non habet. Ita Innocen. cum quo reliqui tranſeunt.

39 Qua in re non eſt opus prolixiori diſputatione, quia jam S Congregatio cenſuit obtinentem duas Parochiales non teneri alteram dimittere, ſi una ex his ſuita ſit dignitati, vel beneficio ſimplici perpetuò, & acceſſoriè, quia per talem unionem parochialis deſinit eſſe parochialis, & aſſumit naturam beneficij ſimplicis, vel dignitatis, cui annexa eſt. Hinc etiam reſponſum eſt in Parochialibus perpetuò, & acceſſoriè unitis non requiri formam examinis per concurſum à Concilio Tridentino præſcriptam in *cap. 18. ſeſſ. 24.* Et in ſpecie cum dubitatum fuerit an in collatione Dignitatis nuncupatæ Abbatia De la Seij, cui unita erat Parochialis Eccleſia de Valera, requireretur examen per concurſum: S. Congregatio cenſuit non requiri, dummodo hæc unio auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ac perpetuò, & acceſſoriè facta ſit.

40 Qui verò ad Eccleſiam S Salvatoris, cum immemorabilis conſuetudo non reſidendi in Curatis uti corruptela ſit ſublata à Concilio Tridenti-

41 no *c. 1. ſeſſ. 23.* difficultas reſtringitur ad hoc. An ex eo quòd ſit habitu Curata, & non actu, reguletur uti beneficium ſimplex, an verò retineat primævam naturam parochialis quoad reſidentiam, & incompatibilitatem.

Et quidem Eccleſiam habitu tantùm curatam requirere reſidentiam, & eſſe incompatibilem cum alia parochiali tenuerunt multi ex gravioribus antiquis, videlicet in cap. *De multa*, *ſupra eod.* Innoc. *in princ. verſ. Item non eſt ius*, Abb. antiq. *num. 2.* Jo. Andr. poſt Calder. Petr. & Florian *n. 3. in verb. Parochiales,* ubi reſidet cum opinione Innoc. & Abb. Anchar. *num 1 & 2.* Jo. de Imol. *ſub num. 33. verſ. Io Andr.* Et in cap. *Licet Canon. de elect. in 6.* Archid. *col 1 verſ. Et quod hic dicitur,* ubi fusè hanc ſententiam tuetur, Gemin. *ſub num. 6. col. 3. verſ. Tertiò caſu,* Guil. Duran *num 17. in verb. De parochialibus,* Lap. *num 2.* Jo. Andr. poſt Jo. de Lignag. *ſub num. 6 in verb. Parochianos.* Petr. de Anchar. *ſub num. 5. verſ. Quærit gloſa*, Zabar. *conſ. 48. num. 2 verſ. Intellige ergo*, Gomez, *in regul. de Idiomate quæſt. 11 ſub num 5 verſ. Et hoc quod de cura*, Sylveſt. *verb. Beneficium*, §. 4. *n 7. verſ. Secundum Hoſtienſem.* Sed ibi neutram firmat. Card. in Clem. 1. *quæſt. 21. ſub num. 20. de off. Vicar.* & in Clem *Inplerisque ſub num 4 verſ. Quoad ultimum, de elect:* Barb. *inter conſ Alex. conſ. 74. Viſo puncto, verſ. Et quod talis Eccleſia lib. 4.* Alex *conſ. 75. num. 33. verſ. Nec in hoc habet obſtare lib. 4.* & ad hanc partem multa induxi in c. *De multa, num 34. ſupra eodem.*

42 Contrariam verò opinionem, pro qua videtur textus expreſſus in cap. *Paſtoralis, 7. quæſt. 1.* ſecuti ſunt Gloſ. in d. cap. *Licet Canon. in verb. Parochialis,* Butr. *num. 13. ibidem*, Hoſtien. in cap. *Quia nonnulli, num. 5. verſ. Quid ſi omnes parochiani de Cler. non reſid.* Feder. de Sen. *conſ 80. Factum tale eſt, col. 2. verſ. Item non obſtat.* Paul in Clem. 1. *de off. Vic.* Romar. *conſ. 356. Circà primum num. 4.* Abb. in d. cap. *De multa propè fin.* Jo. de Selva, *de benef. par 3. quæſt. 42.* Duen. *reg. 71. verſ. Quartò fallit.* Staph. *de lit. grat. rubr. de qualitate, &c.* §. *Circa ſecundum, verſ. Dicitur ergo beneficium.*

Et hanc eſſe communem opinionem teſtantur, Butr. in d. c. *Licet Canon, num. 9.* Felin. in cap. *Poſtulaſti*, *ſub num. 1. col. 2. verſ. Sic verò ipſa Eccle-*

ſia

ſia de reſcript. Prebend. Capra *reg 90. n. 74. cum ſeq.* Rebuff. *tractat de nomin. quæſt. 16. n. 3*

Eandem ſequuntur recentiores ferè omnes, Alphonſ. Hojed. *de beneſic. in comp. par 1. cap 13. n. 10. & ſeq.* ubi teſtatur de communi opinione, & obſervātia, Gonzales *ſuper regul 8. Cancell. gloſ. 6. §. fin num. 89. & 90.* Hartz *de benef par. 5. c. 3. n. 15. & 122. & par. 1. cap. 6. num. 4 & ſeq.* Maſcard. *de prob. conc. 189. num. 5.* & probatur pluribus fundamentis, quæ adduxi in c. *De multa, à n 38. uſque ad n. 47. ſupra eod.*

43 In hoc opinionum conflictu, cum tempore Cardinalis Alciati dubitaſſet Epiſcopus Septen. An Eccleſia habitu curata, ſeu parochialis, & non actu, eſſet incompatibilis cum Eccleſia Cathedrali juxta decretum Trident. Conc. *ſeſſ. 24. de reform. cap 17.* Sacr. Congregatio cenſuit. Non eſſe; quia appellatione parochialis non venit iſta, quæ actu non eſt curata, & communis eſt DD. opinio, de qua teſtatur. Felin. in c. *Poſtulaſti, n. 9. de reſcr.* &

44 Reb. *de non prom. infr. an. num. 34.* tamen quia Cancellaria aliud ſenſit, fortè quia de die in diem poteſt fieri actu ſi revertantur parochiani, & Sanctitas ſua aliàs viſa eſt idem ſentire. Ideo agendum cum Sanctiſſimo.

45 Sanctiſſimus declaravit ſecundum ſententiam Cancellariæ appellatione parochialis compreheńdi etiam illam, quæ tantùm habitu ſit; quoniam in horas ſingulas poteſt fieri actu.

Deinceps verò S. Congregatio ſecundum Sanctiſſimi ſententiam reſpondit. Et in ſpecie cum Canonicus Cathedralis Aprutin. proviſus de beneficio tunc curato habitu, ſed non actu, quod à 50. annis ejus Ordinarius declaravit diffinitiva ſententia beneficium ſimplex, & rurale non curatum actu, nec habitu, conſuluiſſet S. Congregationem, an hujuſmodi beneficium haberet onus reſidentiæ, & eſſet compatibile cum Canonicatu, S. Congregatio cenſuit ſcribendum ad Epiſcopū parochialem, quamvis curatam habitu tantùm, ad reſidentiam obligare, & cum Canonicatu incom-

46 patibilem eſſe. Verum cognitionem facti ſcilicet an curata verè habitu ſaltem exiſtat, necne, S. Cōgregationem relinquere Epiſcopo, qui proceſſu ſententia, cæteriſque omnibus penſatis, conſcientiæ ſuæ, atque juſtitiæ hac in re ſatisfaciat.

47 Hujuſmodi tamen reſolutiones ad præſens revocantur in dubium, quia noviſſimè officialium Cancellariæ teſtimonio & ſcripturis compertum eſt verè ex ſtylo Cancellariæ parochialem habitu tantùm curatam conferri uti beneficium ſimplex, quemadmodum etiam colligitur ex libello, qui inſcribitur *Praxis Cancellariæ, tit. Notabilia ſuper vacantibus, &c. verſ. curata Eccleſia fol. 128.*

48 Inter has opiniones oppoſitas adeſt opinio quędā media, ut ſcilicet ita demum parochialis habitu reguletur uti beneficium ſimplex, ſi non adſit ſpes proxima ut habitus reducatur ad actum per reverſionem parochianorum, aliàs verò ſi ſit veriſimile ut brevi Incolæ revertantur, reguletur ut parochialis actu. Ita in ſpecie diſtinguit Collectarius d. c. *De multa, num. 6.* & quidam alij recentiores; & videtur ſentire Gemin. in d c. *Licet col. 3. verſ. Tertio caſu.* & apertiùs ibi, Bellam. *in 5. col. verſ. Primo quæritur,* & ſæpè decisum fuit in Rota.

Et ſecundum hanc ſententiam, qua opiniones conciliantur, videtur tutò poſſe reſponderi, quia ſtylus Cancellariæ, ſecundum quem parochiales habitu tantùm conferuntur uti beneficia ſimplicia quem ſecutus eſt Gregorius XV. non videtur habere locū, niſi quando eſt veriſimile, ut de proximo revertantur animæ. Nam S. Congregatio dixit Cancellariam aliud obſervare, quia parochialis habitu de die in diem poteſt fieri actu, & idē Gregorius hanc partem uti tutiorem probavit non ſimpliciter, quia ita eſſet ſtylus Cancellariæ, ſed quia, inquit, Eccleſia habitu curata in horas ſingulas poteſt fieri actu ſi revertantur parochiani. Et ſic habuit rationem hujuſmodi potentiæ proximæ.

49 Neque huic ſententiæ obſtat, imò potius favet tex. in cap. *Paſtoralis, 7. quæſt. 1.* Nam ibi civitas Liſſitana erat ab hoſtibus captivata, nec ſuberat ſpes propinqua liberationis; ideoque non mirum, ſi ibi ſtatuitur, ut ejuſdem civitatis Epiſcopus alteri Eccleſiæ præficiatur.

50 Accedit etiam quod Auctores, qui ſentiunt Eccleſiam habitu curatam regulari uti beneficium ſimplex, moventur omnes ea potiſſimum ratione quia ceſſante cauſa incompatibilitatis, & reſidentiæ, eo quod Eccleſia careat populo, & incolis, & ſic deſit materia, in qua Rector Eccleſiæ officium paſcendi exerceat, debet etiam ceſſare effectus; qua præcipuè ratione ita concludunt gloſ. Joan. Mon. Betr. Felin. atque alij omnes ſupra relati.

51 Hæc autem ratio non militat ubi eſt ſpes proxima reverſionis animarum: nam juris interpretatione non videtur divertiſſe populus, qui ſtatim eſt reverſurus, l. *divortium. ff. de divort.* & l. *plerique ff. de rit. nupt.* Conferunt jura in c. *Conſtat. 1. q. 1.* in cap. *Vides, 23. q. 6.* in l. *Si filius, ff. quod cum eo qui in alien. poſſ.* & in l. *Si pro patre,* §. *Verſum. ff. de in rem*

52 *verſ. Et regulare eſt.* Præſertim in favorabilibus, ut potentia proxima actui habeatur pro actu, l. *pen.* ubi gloſ. & Bald. *ff. de mil. teſtam.* idem Bald. l. 1. *col. 6. ſub num. 24. verſ. Quid ſi filius, ff. ſol. matr.* Jaſ. qui plura ſimilia congerit in l. *Divortio, §. Interdum, num. 15. ff. Eo,* licet in dubio ſufficiat ut parochialis ſit curata habitu, ſecundum Gemin. in dict. cap. *Licet Canon col 3 propè fin. verſ. Aut ex verbis non apparet de electione in 6.*

Ex quibus omnibus videtur reſpondendum, parochialem habitu tantùm curatam minimè inducere, incompatibilitatem, nec reſidentiam requirere niſi ſubſit ſpes ut brevi populus revertatur, quæ tamen non videtur ſubeſſe in caſu præſenti, cum ſecundum ea, quæ proponuntur dicta Parochialis ruralis ſit, ac ſine populo, & incolæ ſupra ducentos annos. Et in hanc ſententiam Sacra Congregatio reſpondit.

53 Ulterius QUÆRO, An Rector Parochialis habitu ab Epiſcopo Seminario unitæ teneatur reſidere in novo Pago infra limites ipſius Parochialis conſtructo.

Pagus Cortuladi Militen. Diœceſis ob aeris intemperiem, ac facinoroſorum hominum injuriā deſertus, ac deſtructus fuit quadraginta circiter abhinc annis, & illius incolæ ad diverſa alia loca commigrarunt, adeout Parochialis Eccleſia ejuſdem pagi, quæ adhuc integra eſt, & in qua illius Rector miſſam quotidie celebrat, ad præſens nō ſit amplius Curata actu, ſed habitu tantùm: & in hoc utraque pars conſentit. Ab annis verò circiter quatuor extructus eſt novus pagus ſub eodem nonune Cortuladi paulo minus quatuor milliari-

bus diſtans à veteri pago deſtructo, ut deponunt teſtes. Cujus quidem novi pagi univerſitas prætendit Rectorē pagi veteris debere in novo pago reſidere, & in Eccleſia ibi ædificata adminiſtrare Eccleſiaſtica Sacramenta, hoc potiſſimum fundamento, quia novus pagus conſtructus fuit infra
54 limites parochiæ, ideoque jus illud parochialitatis, quod quantum pertinet ad exercitium per diſperſionem Parochianorum extinctūm fuerat, revixit per habitationem novorum Parochianorum infra limites ejuſdem parochiæ, juxta tex. in c *Paſtoralis, 7. q* 1. Quod autem novus pagus ſitus ſit infra eoſdem limites, probat Univerſitas per plures teſtes formaliter examinatos, qui tamen non reddunt ſufficientem rationem, nec benè intelligunt parochiæ fines. Quinimo alij teſtes coram Epiſcopo Nicoterēſi examinati juſſu S. Congreg. Epiſcoporum, deponunt duas familias in individuo; quæ olim pagum veterem incolebant, ad novum demigraſſe: ſed revera non carent ſuſpicione falſitatis, & quidam illorum ſunt apertè falſi.

Epiſcopus Militenſis è converſo negat dictū Rectorem debere in novo pago reſidere, atque ibi adminiſtrare Sacramenta.

Et primo opponit unionem, quam fecit de dicta parochiali habitu tantùm Curata ſeminario Clericorum. Quam quidem unionem veluti factā ad præſcriptum Concilij, *c.* 18. *ſeſſ. 23.* pertendit non debere diſſolvi ex eo quod habitus curæ fuerit redactus ad actum.

Deinde opponit novum pagum minimè fuiſſe ædificatum infra limites parochiæ veteris, ſed eſſe novum populum, & intra alios fines. Ideoque Rectorem antiquæ Eccleſiæ non eſſe ullatenus cogendum illic reſidere, aut Sacramenta adminiſtrare: petitque litteras remiſſorialees ad hoc probandum.

55 Certum eſt primo unionem ab Epiſcopo factam eſſe nullam, jam enim ſæpius cenſuit S. Congregatio Concilij parochialem habitu tantùm curatam minimè poſſe uniri ſeminario ab Epiſcopo ex De-
56 creto *d. c.* 18. Et quamvis quoad reſidentiam parochis Congregatio conſueverit diſtinguere, an ſubſit ſpes, ut parochiani revertātur, & habitus reducatur ad actum, an non, ita ut primo caſu Parochus teneatur reſidere in parochiali habitu, nō autem in ſecundo: & hoc modo conciliaverit diſſidentiū Canoniſtarum opiniones in c. *De multa, de præben* & in c. *Licet Canon de elect. in 6.* tamen quoad uniones hanc diſtinctionem S. Congregatio non adhibuit. Ratio differentię eſt, quia per non reſidentiam non infertur Eccleſiæ aliquod gravamen irreparabile: nam cum primum Parochiani revertentur Parochus poterit apud ſuam
57 Eccleſiam reſidere, d. c. *Paſtoralis.* At per unionem infertur gravamen, quod reparari non poteſt revertentibus parochianis, quia unio ab initio valida, & effectum ſortita, poſtea ob futurum eventum ipſo jure non diſſolvitur, textus eſt in c. *Novit. nec ſede vacan.* & tenet Rota *in antiq. deciſ.* 183. Caccialup. *in tract. de union. Eccleſ c. 9. n.* 3. *&* 4. Petr. de Peruſ. *in tract. de revoc. union. c.* 5. Ideoque S. Congregatio indiſtinctè reſpondit nullam eſſe unionem Eccleſiæ habitu tantùm curatæ. Quamvis enim actus deſtruatur, quando devenit ad caſum, à quo inchoari non potuit. l. *Pluribus,* §. *Etſi placeat,* & l. *Inter ſtipulantem,* §. *Sacram ff. de verbor oblig at.* Hoc tamen non procedit, ſi actus ſit omnino perfectus, & conſummatus, l. *Patri furioſo, ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur.* & l. *In ambiguis, la prima,* §. *Non eſt novum*, ubi ita de larat Dec. *ff. de Reg iur.* Card. Zabarell. *conſil.* 105 *num.* 6. *verſ. Pro hoc.*

58 Præterea unio in dubio præſumitur facta contemplatione Eccleſiæ, cui fit unio, c. *Novit. Ne ſed. vacant.* Petr. de Peruſ. *in tract. de union. Eccleſ. c. ult. num.* 1. Ideoque ex ſui natura perpetua eſt, ut patet in hac Decretali, & d. c. *Novit*, Petr. de Peruſ. *ubi ſupr.* Non igitur benè infertur de reſidentia temporali ad vnionem perpetuam.

59 Accedit quod etſi unio ab initio fuiſſet valida; tamen ob reditum parochianorum eſſet diſſolvenda, Petr. de Peruſ. *in eod. tract. de revoc. union. cap.* 1. *num.* 1.

Deinde certum videtur ſive novus pagus fuerit conſtructus infra limites parochiæ antiquæ, ſine non; nihilominus Rectorem non eſſe cogendum reſidere in novo pago: tenetur enim potius reſidere apud Eccleſiam antiquam, & in ædibus parochialibus, ut aliàs cenſuit S. Congregatio, quæ aliquando etiam Parochis indulſit ex rationabili cauſa, & ad tempus limitatum, ut poſſint domum paternam inhabitare infra limites parochiæ exiſtentem, ut patet ex dictis ſupra *num.* 12 *& ſeqq.*
60 Quinimo Eccleſia parochialis poteſt agere ad demolitionem Eccleſiæ, ſeu Cappellæ infra parochiæ limites conſtructæ, ut eſt textus in c. *Coram de off. de leg.*
61 Ad hoc autem ut eſſet cogendus reſidere in novo pago, non ſolùm probandum eſſet illum fuiſſe conſtructum intra fines parochiæ veteris; ſed amplius Eccleſiam antiquam fuiſſe legitimè translatam, ad Eccleſiam noviter ædificatā. Quo caſu omnia jura pertinentia ad Eccleſiam translatam, pertinerent ad Eccleſiam, in qua facta eſſet translatio, c. *Et hoc diximus,* 16 *quæſt.* 7. c. *Abbati in fine,* & ibi gloſ. *de verbor, ſignificat.* gloſ. *un.* in c. *Si quis vult, 16. q. 7.* Jo. Andr. in c. *Cum perſona,* & ibi etiam Anchar *in* 13. *not. de privileg in 6.* Rota apud Cardin. Seraph. *deciſ.* 1149. *n* 16. aliàs enim Rector non eſſet ſolutus obligatione reſidendi apud pri-
62 orem Eccleſiam. Quod tamen nec facto eſt, nec allegatur factum fuiſſe. Ideoque non videtur concedenda Epiſcopo remiſſoria, quia probatio conſtructionis infra, vel extra limites, quoad hoc nihil relevaret, l. *Adprobationem, C. de probat.* Seraph *deciſ.* 1364 *num* 2. Caputaq. *deciſ. 66. par.* 3.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Licet.

SUMMARIUM.

1 *Abſens in ſtudio Theologiæ percipit fructus præbendæ, non autem diſtributiones quotidianas.*

2 *Diſpenſatus ſuper fructibus in abſentia percipiendis quotidianas diſtributiones non percipit.*

3 *Fructuum appellatione non veniunt diſtributiones quotidianæ.*

4 *Niſi materia largè interpretanda ſuadeat*

5 *Diſtributiones quotidianæ ſunt reditus caſuales, & incerti.*

6 *Dignitates obtinentes licitè poſſunt ſtudiorum cauſa ab Eccleſia abeſſe.*

Epi-

7 *Epiſcopus debet concedere Canonicis licentiam non reſidendi ad quinquennium ſtudiorum cauſa; ac ſi renuerit, cogi poteſt à ſuperiore.*
Declaratur num. 73.
8 *Docentes, & ſtudentes tam in Theologia, quam in Iure Canonico in publica Univerſitate gaudent privilegio de percipiendis fructibus in abſentia, & numero 129.*
9 *Etiamſi præbendæ ſitæ ſint in Cathedrali eiuſdem Civitatis.*
Et quid in docentibus in Eccleſia n. 115.
10 *Indulta Apoſtolica de non reſidendo ſtudiorum cauſa non ſuffragantur, niſi accedat conſenſus Ordinarij loci, ubi beneficia conſiſtunt.*
11 *Cauſa legitima abſentiæ fingit quem haberi pro reſidente, non autem pro divinis intereſſente.*
12 *Specialia duo non debent concurrere circa idem.*
13 *Privilegium partim favorabile, & partim odioſum debet reſtringi quatenus præiudicat alteri, vel cultui divino.*
14 *Diſtributiones quotidianæ cur inſtitutæ.*
15 *Canonicatus, & Beneficia obtinentes in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis an, & quibus caſibus percipere poſſint in abſentia redditus beneficiorum ſuorum, & nu. ſeq. uſque in finem.*
16 *Fructus beneficiorum non debentur non reſidentibus, niſi in caſibus in iure expreſſis.*
17 *Fructus præbendæ, & diſtributiones quotidianæ in quibus differant.*
18 *Diſtributiones quotidianæ cenſentur etiamſi dividantur in fine anni, dummodo diviſio fiat pro rata ſervitij, & abſentes nihil percipiant.*
19 *Seminario Clericorum non eſt contribuendum ex diſtributionibus quotidianis.*
20 *Intellectus Extravag.* Cum nonnullæ, ca. 1 de præb.
21 *Dignitates, Canonicatus, vel portiones obtinentes in Cathedralibus, vel Collegiatis tenentur perſonaliter reſidere.*
22 *Canonici de iure communi in abſentia fructus præbendæ non percipiunt.*
Declaratur num. 25.
23 *Reſidere quid ſit.*
24 *Beneficia ad divinum cultum, & Eccleſiaſtica munia obeunda ſunt conſtituta.*
25 *Canonici abſentes non ſunt ipſo iure privati fructibus præbendarum ſuarum, ſed privandi ad præſcriptum Concilij Tridentini.*
26 *Canonicus non reſidens hodie non poteſt privari titulo, niſi poſt lapſum trium annorum.*
27 *Nec eſt privandus diſtributionibus in quibus univerſi redditus conſiſtunt, quia ſatis eſt illis privatus.*
28 *Diſtributiones, quas perdit abſens ultra tempus à Concilio permiſſum, non accreſcunt, inſervientibus, ſi redditus omnes in diſtributionibus conſiſtant.*
29 *Conſtitutio, qua abſentes ultra duos menſes privantur Capellaniis, quomodo ſit intelligenda.*
30 *Pœna amiſſionis fructuum ob non reſidentiam non habet locum in diſtributionibus, quas Canonicus inſerviens iam lucratus eſt.*
31 *Conſuetudo vacandi à ſervitio Chori ultra tres menſes ſublata eſt à Concilio Tridentino.*
32 *Etiamſi ſit immemorabilis in Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus.*
33 *Et quid in Collegiatis inſignibus.*
34 *Statuta Eccleſiarum, quæ longius abſentiæ tempus indulgent, itidem ſublata ſunt à Concilio.*
35 *Statutum ut una, vel duabus horis intereſſentes lucrentur maſſam groſſam, ſive præbendam amiſſis diſtributionibus quotidianis, non valet.*
36 *Licentia, quam Capitula Cathedralium Hiſpaniæ ab immemorabili concedere conſueverunt, ut Canonici abeſſe poſſint, quoad Capitulum viſum fuerit, non excuſat eos à pœna Concilij Tridentini.*
37 *Licentia vacandi à ſervitio Eccleſiæ ultra tres menſes nec Epiſcopus, nedum Capitulum concedere poteſt, etiam ex rationabilibus cauſis in iure non expreſſis.*
38 *Canonici abſentes in ſtudio Theologiæ non percipiebant fructus præbendæ ante c. Super ſpecula, de Magiſtr.*
39 *Canonici facultatem non habent diſtributiones, aut fructus abſentibus remittendi.*
40 *Dignitates obtinentes in Cathedrali ſine illis fructibus tenentur reſidere non obſtante contraria conſuetudine.*
41 *Canonici abſentes à ſervitio Eccleſiæ puniendi ſunt, licet ſint præſentes in civitate, ubi Eccleſia conſiſtit.*
42 *Canonici etſi ſuæ obligationi ſatisfaciant quoad ſervitium Chori, & Altaris, tamen non poſſunt tuta conſcientia ordinariè abeſſe à Capitulo.*
43 *Statutũ, vel conſuetudo, qua mulctantur non intereſſentes Congregat. Capitularibus, valent.*
44 *Canonicus an poſſit ſumere dies abſentiæ permiſſos in diebus Capituli, ſeu Congregat. Capitularium.*
45 *Canonico abſenti pro defenſione iurium Eccleſiæ Parochialis, in qua eſt intitulatus, non debentur fructus ſui Canonicatus.*
46 *Aëris intemperies an excuſet Canonicos à reſidentia, & num. 57.*
47 *Indultum Capituli Caurien. vacandi quinque menſes ſingulis annis à ſervitio Eccleſiæ ob aeris intemperiẽ.*
48 *Canonicis ita demum tres menſes ſingulis annis abeſſe licet, ſi hoc habeat ſtatutum vel conſuetudo Eccleſiæ.*
49 *Conſtitutiones, quæ longius ſervitij tempus requirunt, quam novem menſium, præſervantur à Conc. Trid.*
50 *Canonici, qui maiori ſervitio Eccleſiæ, quam novem menſium ſunt adſtricti ſi non reſederint, ſubiacent pœnis Concilij Tridentini.*
51 *Indultum vacandi tres menſes à ſervitio Eccleſiæ non conceditur Canonicis maiori ſervitio adſtrictis.*
52 *Canonici ut abeſſe poſſint tres menſes à Concilio permiſſos, nec Epiſcopi, nec Capituli licentia, nec cauſa requiritur.*
53 *Et tunc abſentes pro negotijs privatis aliàs non ſunt mulctandi, quam amiſſione quoditianarum diſtributionum & n. 92.*
54 *Canonici non poſſunt à ſervitio Eccleſiæ abeſſe ultra tres menſes ſive continuos, ſive interpellatos.*
55 *Nec omnes ſimul abeſſe poſſunt, ſed ea tantum quota pars, quæ videbitur arbitrio Epiſcopi, & Capituli.*
56 *Horæ cuiuslibet diei non ſunt computandæ ad conficiendos tres menſes abſentiæ, ſed dies integri abſentiæ tantum.*
57 *Statutum ut Canonici in uno ex novem menſibus reſidentiæ uni horæ quotidie interſint eſt contra Concilium Tridentinum; non tamen prædicti incidunt in pœnam quaſi abſint ultra tres menſes.*
58 *Fundationum privilegijs, quibus ultra tres menſes Canonicis abeſſe licet, an Conc. Trid. derogaverit*
59 *Statuta à Sede Apoſtolica confirmata ut Canonici abeſſe poſſint ultra tres menſes, an ſint ſublata à Concilio Tridentino.*
60 *Et quid de ſtatuto, ut Canonici ſemel in vita annum abeſſe*

abeſſe poſſint, Hieruſalem proficiſcendi cauſa.

61 *Et quid in ſtatutis confirmatis à Cardinale authoritate Apoſtolica*

62 *Et quid in confirmatis à Papa in forma communi.*

63 *Canonici regulares poſſunt eum licentia ſuorum ſuperiorum ex rationabili cauſa abeſſe per id tempus, quod ipſis permittitur.*

64 *Portionarij ſæculares in Collegiatis regularibus non lucrantur in abſentia diſtributiones quotidianas, niſi ex cauſis in iure expreſſis.*

65 *Nec ipſis abſentibus debentur fructus niſi pro tempore, quo ex ſtatuto, ſeu conſuetudine Eccleſiæ ipſis abeſſe licet, modo non ultra tres menſes.*

66 *Abbates Vallis-vmbroſæ tenentur reſidere in loco Abbatiæ, vel Prioratus licet ibi non poſſit Collegium Monachorum ſuſtentari.*

67 *Canonicatum, vel Dignitatem obtinens cum Parochiali ex diſpenſatione Apoſtolica tenetur in Parochiali reſidere; & tunc lucratur fructus Canonicatus, vel dignitatis.*

68 *Beneficium annexum induit naturam beneficij, cui perpetuò, & acceſſoriè annexus eſt unitum.*

69 *Dignitates, quibus perpetuò, & acceſſoriè annexus eſt Canonicatus, non tenentur niſi ad reſidentiam Dignitatibus iniunctam.*

70 *Secus in obtinentibus Dignitates cum Canonicatibus ex conſuetudine, vel diſpenſatione Apoſtolica.*

71 *Canonici duo in ſervitio Epiſcopi exiſtentes percipiunt in abſentia fructus præbendæ.*

72 *Canonici familiares Papæ percipiunt fructus in abſentia non obſtante contraria conſtitutione.*

73 *Canonici ſtudentes in publica Vniverſitate integrè percipiunt in abſentia fructus præbendæ, modo ultra quinquennium non abſint.*

Idem in docentibus etiam in Eccleſia, n. 115.

74 *Canonici in illis caſibus, in quibus in abſentia lucrantur diſtributiones quoditianas, multo magis percipere debent fructus præbendæ.*

75 *Canonicis abeſſe non licet à ſervitio Eccleſiæ, niſi ex cauſis in iure expreſſis, quæ an veræ ſubſint, Epiſcopi eſt iudicium.*

76 *Diſtributiones quotidianas non recipiunt niſi qui ſtatis horis interfuerint.*

77 *Conſuetudo percipiendi quotidianas diſtributiones in abſentia non valet.*

78 *Etiamſi introducta fuerit poſt Conſtit. Bonif. VIII.*

79 *Et etiamſi ſit immemorabilis.*

80 *Statuta ut diſtributiones quotidianæ debeantur non intereſſentibus, ſublata ſunt à Conc. Trid.*

81 *Statutū Eccleſiæ Compoſtellanæ ut Beneficiati qui diu inſervierunt, habeantur pro iubilatis, an valeat, & n. 166.*

82 *Diſtributiones non lucrantur abſentes, licet per ſubſtitutum inſerviant.*

83 *Dignitates non obſtante contraria conſuetudine tenentur per ſeipſas celebrare Miſſas, ſicut cætera officia.*

84 *Canonicis an liceat ſeſe invicem ſubſtituere.*

85 *Conſuetudo, ſecundum quam qui non ſunt Presbyteri, licet inſerviant, diſtributiones non lucrantur, ſervanda eſt.*

86 *Conſuetudo, quæ nullus percipiat de maſſa communi niſi per annum gratis inſervierit, non eſt, ſublata à Conc. Trid. nec à Conſtitutione Pij V.*

87 *Statutum Capituli ut recipiendi in Eccleſia non ordinentur ſine Capituli licentia, & ſic ordinati gratis per triennium inſerviant, valet.*

88 *Et ſervari debet etiam in proviſio de Dignitate.*

89 *Canonici Baſilicæ S. Petri tum de iure communi, tum ex Conc. Trid. tenentur ad pſallendum in Choro.*

90 *Canonici non poſſunt mutuam remiſſionem punctaturarum facere; & portionem, quam ſibi invicem remiſerunt, debet Epiſcopus applicare fabricæ Eccleſiæ, vel alteri pio loco.*

91 *Et quid poſtquam portiones non reſidentiū perceperunt.*

92 *Canonici abſentes tres menſes à Concilio permiſſos, percipiunt fructus præbendæ, ſed non diſtributiones quotidianas, non obſtante immemorabili.*

93 *Statutum à Canonicis generaliter iuratum, quo centum dies abeſſe licet, & diſtributiones lucrari, ſublatum eſt à Concilio Tritendino.*

94 *Conſuetudo, qua abſentes tres menſes à Concilio permiſſos amittunt etiam fructus maſſæ groſſæ, eſt laudabilis, & obſervanda.*

95 *Canonicis, qui peſtis cauſa abfuerunt, an debeantur quotidianæ diſtributiones.*

96 *Studiorum cauſa abſentes lucrantur fructus præbendæ amiſſis diſtributionibus quotidianis.*

97 *Et quid ſi reditus omnes in diſtributionibus conſiſtant, & n. 124. & ſeqq. & n. 129*

98 *Epiſcopus Canonicus, dum abeſt ex cauſa viſitationis ſuæ diœceſis, diſtributiones quotidianas non lucratur.*

99 *Familiares Papæ non percipiunt in abſentia diſtributiones quotidianas.*

100 *Nec privilegiati ſuper fructibus in abſentia percipiendis.*

101 *Etiamſi in reſcripto dicatur, ut pro præſentibus habeantur.*

Secus ſi dicatur, perinde ac ſi divinis intereſſent, numero 103.

102 *Diſtribut. debentur his, qui verè divinis interſunt, non autem his, qui fictè, aut iuris interpretatione.*

104 *Diſtributiones quotidianæ non debentur Inquiſitoribus, nec Examinatoribus Synodalibus, nec his, qui voluntariè ſe confeſſionibus audiendis exponunt.*

105 *Nec familiaribus Epiſcopi eum comitantibus, aut illi inſervientibus dum miſſam particulariter celebrat.*

106 *Nec duobus Canonicis in ſervitio Epiſcopi exiſtentibus, niſi reditus univerſi diſtributionibus conſtent, & n. 124.*

107 *Nec aſſociantibus Epiſcopum volentem audire Miſſam in Eccleſia non Cathedrali.*

108 *Canonici tenentur aſſiſtere Epiſcopo etiam non Pontificaliter celebrandi, ſi ita ſe habeat conſuetudo, ſed diſtributiones non percipiunt.*

109 *Diſtributiones non lucrantur inſervientes Epiſcopo in Monialibus velandis, in examine promovendorum, in Seminario, aut in Congregat. S. Officij.*

110 *Nec comitantes Epiſcopum in viſitatione diœceſis.*

111 *Nec Canonicus Vicarius Epiſcopi, non obſtante immemorabili conſuetudine.*

112 *Nec electus iudex in vim reſcripti, aut iudex Synodalis, niſi abſit pro exequendis ſibi commiſſis.*

113 *Nec aſſiſtens Congregationi rerum ſpiritualium.*

114 *Nec Sermocinantes ex debito ſui officij.*

115 *Theologalem præbendam obtinens in diebus feſtis, in quibus non legitur, poteſt ſe excuſare à ſervitio Chori, & fructus percipere amiſſis diſtributionibus quotidianis.*

116 *Sed in diebus, in quibus legit, habetur pro præſente, & interſſente ex declaratione Gregorij XIII.*

117 *Non tamen cenſetur præſens matutinis, quæ ex conſuetudine Eccleſiæ celebrantur veſpere præcedenti.*

118 *Diſtributiones non lucrantur Canonici Miſſam celebrantes ſubmiſſa voce, dum horæ Canonicæ recitantur, niſi illa hora ad celebrandum compulſi fuerint.*

Nec

119 *Nec peregrinantes devotionis cauſa.*

120 *Et quid in abſentibus tempore Iubilei.*

121 *Parochialem obtinentes cum Canonicatu, vel dignitate ex diſpenſatione tenentur reſidere in Parochiali, & tunc lucrantur fructus, ſed non diſtributiones.*

Niſi fructus omnes diſtributionibus conſtent, num. 124. & ſeqq.

122 *Et an excludatur à ſervitio Canonicatus, & an teneatur per ſubſtitutum obire onus præbendæ magiſtrali injunctum, ibidem, verſ.* Amplius.

123 *Et quid in obtinentibus duos Canonicatus, vel Canonicatum cum* Dignitate.

124 *Canonici abſentes ex cauſis in jure expreſſis lucrantur integrè diſtributiones quotidianas, ſi præbendas diſtinctas, aut fructus groſſos non habeant.*

Sed poſt Concilium *Tridentinum lucrantur duas tertias illarum partes, amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus acreſcit, num. 126. & ſeqq.*

125 *Diſtributiones in quibus univerſi reditus conſiſtunt, habentur loco præbendæ, & eſt locus erectioni præbendæ Theologalis.*

126 *Diſtributione, ubi nullæ ſunt, vel tenues tertia pars fructuum ſeparari debet, & in diſtributiones converti.*

127 *Diſtributiones an ſuccedant in locum præbendæ, ubi tenues ſunt fructus à diſtributionibus diſtincti.*

128 *Et quomodo hæc tenuitas ſit æſtimanda.*

129 *Et quid ſi fructus quartam partem diſtributionum non ſuperent.*

130 *Canonici Regulares an poſſint in abſentia diſtributiones quotidianas percipere.*

131 *Diſtributiones debentur abſentibus, ſi ita cautum ſit lege fundationis.*

132 *Vel ſtatuto à Sede Apoſtolica confirmato.*

133 *Privilegia Apoſtolica percipiendi in abſentia diſtributiones quotidianas non ſunt ſublata à Concilio Tridentino.*

134 *Diſtributiones debentur viſitantibus limina pro Epiſcopo, aut eum in eadem viſitatione comitantibus.*

135 *Ordinarius poteſt ſine Capituli conſenſu excuſare Canonicos à ſervitio Chori ex cauſis tantum expreſſis in Conſtitutione Bonifacij VIII.*

136 *Diſtributiones quotidianæ debentur infirmis abſentibus etiam non probata conſuetudine illas in abſentia percipiendi.*

137 *Famulo ægroto an debeantur ſalarium.*

138 *Statutum Capituli, ut ægrotis non dentur diſtributiones, non valet.*

139 *Canonicus infirmus percipere debet etiam portionem accreſcentem.*

140 *Tempus infirmitatis non eſt computandum pro tempore vacationum.*

Declaratur num. 149.

141 *Canonico conceduntur diſtributiones illius horæ, cui ſine vitæ periculo intereſſe non poteſt.*

142 *Diſtributiones debentur podagra impedito.*

143 *Cæcus non tenetur horas Canonicas recitare.*

144 *Nec Choro intereſſe; & tn. lucratur diſtributiones.*

145 *Cæcitas non privat voto, quod quis haberet ſi cæcus non eſſet.*

146 *Diſtributiones debentur ſenio confectis, ſi aliàs reſidere ſint ſoliti.*

147 *Item infirmis ex propria culpa, & peccato.*

148 *Dummodo antea eſſent ſoliti Choro intereſſe.*

149 *Et an debeantur ei, qui dum abeſſet tribus menſibus vacationum, vel ex cauſa Iubilei, in morbum incidit.*

150 *Diſtributiones quotidianæ debentur abſentibus ob juſtam, & rationabilem corporalem neceſſitatem.*

Vnde debentur ei, qui medicinam ſumpſit, aut ſanguine minutus eſt, ibidem.

151 *Item expulſo à civitate propter ſeditiones.*

152 *Etiam non probata conſuetudine ut diſtributiones debeantur abſentibus ex juſta cauſa.*

153 *Item in debitè conjectis in carcerem ubique locorum.*

Et quid de fructibus præbendæ ſeu maſſæ groſſæ.

154 *Item abſenti ut injuſtam Iudicis vexationem redimeret.*

155 *Item citato ob cauſam criminalem, qui ſe innocentem præbuit.*

156 *Item condemnato, vel excommunicato, & poſtea abſoluto per ſententiam, quæ in judicatis tranſierit.*

157 *Excommunicatus injuſtè repetit fructus medij temporis.*

158 *Diſtributiones quotidianæ debentur abſentibus ob evidentem Eccleſiæ utilitatem.*

159 *Niſi probetur conſuetudo, ſecundum quam abſentes ob dictam cauſam diſtributiones non percipiant.*

Intellectus c. Cum non deceat, de elect. in 6. *& conciliatio cum cap.* unico, de Cler. non reſiden. *eod. lib. ibidem.*

160 *Et cujus Eccleſiæ utilitas ad hoc requiratur.*

161 *Canonicis à ſecretis Regis Portugalliæ in rebus Eccleſiaſticis ex gratia conceduntur in abſentia diſtributiones quotidianæ.*

162 *Archidiacono habenti nudum jus præſidendi in Choro, dum reſidet in locis ſuæ juriſdictioni ſubjectis, non debentur diſtributiones.*

163 *Debentur tamen abſentibus pro exercitio curæ animarum ſuæ Dignitati, vel Canonicatui incumbentis.*

164 *Dum ſunt in actu adminiſtrandi Sacramenta, vel ea exercendi, quæ ad curam ſpectant.*

165 *Et dummodo hoc præſtent per ſeipſos.*

166 *Statuta ut qui per quadraginta annos continuos divinis interfuerunt habeantur pro jubilatis, ſunt toleranda.*

167 *Canonicus abſens pro negocijs Capituli lucratur diſtributiones quotidianas, nec tenetur inſervire per ſubſtitutum.*

168 *Canonici, qui tenentur aſſiſtere Epiſcopo Pontificalia exercenti in Cathedrali, tenentur etiam in alijs civitatis locis, & ſuburbijs, tunc lucrantur diſtributiones.*

169 *Diſtributiones debentur Theologo præbendato in diebus, in quibus legit.*

170 *Item pœnitentiario audiendi confeſſiones in Eccleſia, ſive extra dum divina celebrantur.*

171 *Item dum Capitulum comitatur corpus defuncti ad ſepulturam.*

1 LICET. Abſens in ſtudio Theologiæ percipit fructus præbendæ, non autem diſtributiones quotidianas. Hoc dicit ſecundum intellectum Jo. Andr. & communem. Vel generaliùs ſecundum alium intelle-
2 ctum Hoſtien. Card. & Abb. Diſpenſatus ſuper fructibus in abſentia percipiendis quotidianas diſtributiones non percipit. Dividitur in duas partes. Primò, ponit privilegij tenorem. Secundò, ejus interpretationem, ibi, *nolumus.*

3 Nota primò, appellatione fructuum præbendæ non venire diſtributiones quotidianas. Idem probat textus in cap. *unico, de Cler. non reſiden. lib. 6.* & in cap. *fin.* §. *In illis, de conceſſ. præben. eod. lib.* & tenet Caſſador. *deciſ. 1. de Cler. non reſident.* &
4 Covarr. *lib. 3. variar. reſol cap 13. num. 1.* niſi materia largè interpretanda aliud ſuadeat, ut reſolvit

5 Rota apud Put. *deciſ.* 239. *lib.* 1. Ratio eſt, quia quotidianæ diſtributiones ſunt reditus caſuales, & incerti, nec attinent ad corpus præbendæ, ut fuſè probat Oldrad. *conſ* 118. *Ex virtute gratiæ*, cujus rationes tranſtulit, ac ſibi adſcripſit Jo. Andr. *in addit ad Specul. in tit. de conceſſ. præben.* nulla Oldradi mentione habita, de quo miratur Petr. de Anchar. in Clem. *unica num.* 39. *eod. tit.* ubi idem firmat, & poſt eum Felin. alios cumulans in c. *Ad aures num* 14. *de reſcript.* & Covarr. *loco citato*, inferentes propterea ad regulas Cancellariæ de valore fructuum exprimendo.

6 Secundò nota, obtinentes dignitates licitè poſſe ſtudiorum cauſſa ab Eccleſia abeſſe, ut de Archidiacono eſt caſus hic, & de Abbatibus notat Jo. Andr. in c. 3. *infra*, *Ne Cler. vel Mon* Intellige ſecundum ea, quæ dicam infra *num.* 10. *Fallentia*,
7 *num* 73. Item intellige de Ordinarij licentia, quam tenetur ipſe Ordinarius impertiri, ut legitur, & notatur in c. *Relatum, ſupra tit. prox* ſecundum Abb. *hic num.* 2. *in* 1. *notab.* ac ſi renuerit, adiri poteſt ſuperior, ut eum cogat, arg. c. *Nullus, de iurepatr.* & tenet idem Abb. in d. c. *Relatum*, *num.* 6. *verſ. Sed diceres tu.* Sed & Sacra Congregatio Concilij declaravit ejuſmodi licentiam ab Epiſcopo ad quinquennium concedi poſſe; quod ſi renuerit, ejus ſuperiorem adeundum eſſe, qui eum compellat.

8 Hoc autem privilegium vendicat ſibi locum tam in docentibus, quam in ſtudentibus, & tam in Theologica facultate, ut eſt caſus in d. c. *fin. de Magiſtr.* quam in jure Canonico, ut notatur in c. *Cum ex eo*, in gloſ *in ver. Litterarum, de elect. lib. 6.* & per Abb. & DD. in c. *Tuæ, de Cler. non reſiden.*
9 Quinimò cenſuit S. Congregatio docentes jus Canonicum in publica univerſitate gaudere, & potiri privilegio de percipiendis in abſentia ſuarum præbendarum fructibus, quamvis præbendę, quas obtinent, ſitæ ſint in Cathedrali ejuſdem civitatis, in qua publici Lectoris munere funguntur. Quid autem in jure civili, dixi in c. *Super ſpecula.*
10 *Ne Cler. vel Monach.* Hodie gratiæ de reſidendo, & fructibus in abſentia percipiendis ſtudiorum cauſa à Sede Apoſtolica impetratæ non ſuffragantur, niſi accedat conſenſus Ordinarij loci, ubi beneficia conſiſtunt, ex Conſtitutione Pij IV. publicata 24. Novembris 1564.

11 Vltimò nota, ſecundum Anton. de Butrio n. 3. legitimam abſentiæ cauſam, quamvis fingat quem haberi pro reſidente, non tamen fingere ut habeatur pro divinis intereſſente. Ratio poteſt eſſe du-
12 plex. Altera quam ponit hic Petr. de Anchar. *n.* 3. quia cum diſtributiones quotidianæ debeantur præſentibus, & intereſſentibus divinis officijs, c. *unico*, *de Cler. non reſiden. lib. 6.* Princeps concedendo unum ſpeciale, ut non præſens fructus percipiat, non cenſetur concedere aliud, ut ſcilicet habeatur etiam pro intereſſente, & conſequatur diſtributiones quotidianas; quia duo ſpecialia nō debent concurrere circa idem, *lib.* 1. *C. de dot. pro-*
13 *miſſ. l. Cum poſt §. Gener. de jure dot.* Altera ratio eſt, quam ponit Abb. *num.* 3. *in* 2. *notab.* quia privilegium partim favorabile, & partim odioſum debet reſtringi quatenus præjudicat alteri, vel cul-
14 tui Divino. Nam privilegium hic conceſſum ſuper fructibus integrè percipiendis ideo non extenditur ad quotidianas diſtributiones, quia habet naturam ſeparatam ab alijs fructibus Eccleſiæ, & introductæ fuerunt in uſum cultus divini, ut Canonici ad divina officia promptius convenirent. Clem. *Si Dominum, de reliq. & vener. Sanctor.* nam ut Hoſtien. inquit in c. *Olim, num.* 2. *in ver. Et manualia*, talis intereſt pro denario, qui non intereſſet pro Deo. Et propterea neque in parte minuatur divinus cultus, ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur, ſtatuit Concilium Tridentinum in *c.* 3. *ſeſſ.* 21. in Eccleſijs tam Cathedralibus, quàm Collegiatis, in quibus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur, tertiam partem fructuum ſeparari debere, & in diſtributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates obtinentes, & cæteros divinis intereſſentes, dividantur.

15 QUÆRO An, & quibus caſibus obtinentes beneficia in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſijs licitè percipere poſſint in abſentia reditus ſuorum beneficiorum.

Hæc quæſtio pro clariori ſolutione dividenda eſt in duo membra principalia. Primum eſt, An & quando abſentibus debeantur fructus præbendæ. Secundum eſt, An, & quando ijſdem debean-
16 tur diſtributiones quotidianæ. Et quia proventus, & emolumenta beneficiorum non debentur non reſidentibus niſi in caſibus in jure expreſſis, nec licet Epiſcopo impertiri licentiam percipiendi fructus in abſentia in caſibus non expreſſis in jure ut patebit inf in diſcurſu materiæ, præſertim *n.* 37. ne multiplicitas, & varietas caſuum ingerat confuſionem, in utroque membro procedam faciliori methodo per concluſiones, ampliationes, & limitationes; ſed præcipuè ex reſponſis S. Congreg. Conc. Tum quia ſi oporteret ſingula diſcutere, materia in volumen excreſceret; tunc quia jus cōmune in multis reperitur immutatum ex jure noviſſimo Concilij Tridentini, ita ut fidere Doctorū ſententijs non ſit uſquequaque tutum, cum pleraque ex decretis, & declarationibus Apoſtolicis certam interpretationem habuerint.

17 Ad evidentiam præmittendum eſt fructus hoc differre à diſtributionibus quotidianis, quod fructus ſint reditus certi ipſum corpus præbendæ cōſtituentes, qui dantur reſidentibus non habita ratione ſervitij quotidiani, quia percipiunt ut ſine facto, & miniſterio hominis. Diſtributiones verò ſunt emolumenta incerta ad corpus præbendæ nō pertinentia: pendent enim, & exitum habent ex incerto fortunæ actualis miniſterij, & operis; & dividuntur pro rata ſervitij inter eos tantum, qui horis Canonicis interſunt. Textus eſt in Extravag. *Poſtulaſti*, §. *Licet, de præben.* Et hanc differentiam conſtituit, & pluribus firmat Oldrad. *conſe* 118. *ex*
18 *virtute gratiæ*, *per totum.* Quod vendicat ſibi locum etiamſi dividantur in fine anni, non autem dietim. Nam ſi diviſio fiat non æqualiter, ſed habita ratione ſervitij cujuſque horæ, & abſentes nihil percipiant, ſunt veræ diſtributiones quotidianæ, non autem fructus præbendæ, ſeu fructus groſſi, vel maſſæ communis, ut decidit Rota apud Achill. *deciſ. unica de diſtribut.* Caputaq. *deciſ.* 29. *par.* 2. & rurſus coram Cardinali Seraphino *deciſ.* 1140. *num.* 2. ubi reſolvit reditus Collegiatæ
19 Eccleſiæ Aquavivæ, qui in fine anni dividuntur pro rata ſervitij diurni, eſſe diſtributiones quotidianas, ac propterea ex illis non eſſe contribuendum ſeminario Barenſi. Quam deciſionem poſtea in eadem cauſa probavit S. Congregatio Con-

cilij

cilij, ut ſcripſi plenè in c. *Olim, à num.* 45. *uſque in finem infra de verb. ſignif.*

20 Nec obſtat textus in extravag. *Cum nonnullæ. la prima*, §. *Præterea de præbendis*, ubi eſt expreſſum, illam bladi quantitatem, & pecuniæ ſummam, quæ pro quolibet menſe, vel hebdomada Canonicis miniſtrantur, non debere pro quotidianis diſtributionibus computari; ſed illa tantum quæ præfatis Canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis diſtribuuntur ſine fraude. Nam reſpondetur textum loqui de illa bladi, & pecuniæ quantitate, quæ conſuevit aſſignari abſentibus ſtudiorum cauſſa, vel pro negotijs de licentia Capitulorum, ut ibi eſt expreſſum; unde ſecus eſſet ſi nihil conſueviſſet abſentibus exhiberi. Et dum textus dixit cenſeri diſtributiones, quæ dividuntur quotidiè, reſpexit ad id, quod frequentius fieri ſolet: propterea enim appellantur diſtributiones quotidianæ. Sed tamen ſi diviſio fiat habita ratione quotidiani ſervitij, non ideò minus cenſeri debent quotidianæ, quod dividantur in fine hebdomadæ, aut menſis, vel anni, quia hoc fit gratia commodioris ſolutionis, nec alterat naturam diſtributionum, quæ conſiſtit in hoc ut ſint deputatæ pro ſervitio cujuſque diei, & non intereſſentes nihil percipiant, ut habetur in dicta Extravag. *Poſtulaſti*, §. *Licet*, *de præben.* & in præalegat. § *Præterea*, ad quem aliàs remiſit Sacra Congregatio Concilij; Nam conſulta quæ ſint diſtributiones, de quibus Concilium, *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. & cap. *unico de Cler. non reſiden. in* 6. & quæ ſint diſtributiones, quæ habentur loco præbendæ, à quibus non excluduntur abſentes ratione alicujus privilegij, de quibus in d. c. *unico in verſ. Receperit:* ſimpliciter reſpondi id declaraſſe Extravag. *Cum nonnullæ*, §. *Præterea de præben.*

21 Quibus præmiſſis circa primum membrum ſtatuitur principalis concluſio. Obtinentes beneficia, puta Dignitates, Canonicatus, præbendas, vel portiones in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſijs tenentur in eis perſonaliter reſidere, nec in
22 abſentia percipere debent fructus præbendarum ſuarum, ut hic, & in c. *Inter quatuor*, & cap. *fin. de Cler. non reſident.* & in cap. *Pervenit, il ſecondo, infra de appellat.* Idem probatur in cap. *Cum omnes*, *ſupra de Conſtit.* ubi Canonici abſentes percipere poſſunt fructus præbendarum ſuarum vigore conſuetudinis. Ergo ſecluſa conſuetudine, de jure communi illos percipere non debent; & ita notat gloſſa prima communiter approbata dicens, hoc eſſe jus commune ut Canonici abſentes nihil percipiant. Idem tenet gloſſa in cap. *Conquerente, in ver. Deſerviat*, *de Cler. non reſiden.* & gloſſa noſtra in illis verbis, de corpore præbendæ ſuæ, quam in abſentia de jure communi percipere non debet
23 Clerici. Et verbum, *reſidere*, accipiendum eſt cum effectu, id eſt Eccleſiæ in divinis officijs deſervire, cap. *Relatum, de Cler. non reſiden.* & d. cap. *Conquerente*, & tenent, Hoſtien. *in ſumma eod. tit.* §. 2. *quæſt.* 27 Aſten. *lib* 6. *tit* 34. Sylveſt. *in ver. Reſidentia, in princ.* Andreas ab Exea in cap. *Cum omnes, num.* 58. *de Conſtit.* quos ſequitur Covarr. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap* 13 *num.* 3. *verſ. Verum priorem hujus diſtinctionis partem.* Idem tenet Petr. de Anchar. in cap. *unico, in* 6. *notab. de Cler non reſiden, in* 6. Nam reſidentia debet eſſe laborioſa, non
24 deſidioſa, cum beneficia ad divinum cultum, & Eccleſiaſtica munia obeunda ſint conſtituta, cap. *Cum ad hoc, in parte deciſa eod. tit* & habetur in decreto Concilij Tridentini *cap.* 13. *in princ. ſeſſ.* 21. Quid enim prodeſt præſentia in loco, ex quo divinis non adſunt, ut inquit gloſſa in d. cap. *unico in ver. Præſentes.* Et ita intellexit Canonicorum reſidentiam S. Congregatio ejuſdem Concilij interpres, ut patebit infra in ſexta ampliatione *n.* 41.

25 Cæterum etſi abſentes percipere nõ debeant fructus præbendarum, non tamen hoc ita accipiendum eſt, ut illos perdant ipſo jure: Imò enim acquiruntur ſine facto, & miniſterio hominis, ut ex Oldrado dictum eſt ſupra *num.* 18. Sed ita eſt intelligendum, ut privandi ſint ad præſcriptum Concilij Tridentini in *cap.* 12 §. *Præterea ſeſſ.* 24. ubi ſtatuitur ut abſentes ultra tempus ibi permiſſum primo anno priventur dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ ac reſidentiæ fecerunt ſuos; Quodſi iterum eadem fuerint uſi negligentia, priventur omnibus fructibus, quos eodem
26 anno lucrati fuerint; creſcente verò contumacia, contra eos juxta ſacrorum Canonum conſtitutiones procedatur, id eſt, ad privationem tituli Atque ita hodie correcta eſt diſpoſitio antiquorũ Canonum, ſecundum quam Canonicus abſens privari poterat beneficio, ſi infra congruum terminum ſibi præfixum ad reſidentiam non rediiſſet, ut in d. cap. Pervenit, il ſecundo de appellat. c. *Inter*, & c. *ult. de Cler. nõ reſiden.* Nam poſt Concilium privari non poteſt titulo, niſi poſt lapſũ trium annorum.

Unde cum Epiſcopus Tarentinus olim petijſſet declarari à S. Congregatione Concilij, An rectè proceſſiſſet contra Subcantorem Canonicum Eccleſiæ ſuæ jam decem & octo menſes abſentẽ, cum ei comminatus fuiſſet pœnam privationis, ſi intra menſem non reſideret: S. Congregatio duo declaravit: Primum, Concilium clarè diſpoſuiſſe expectandum eſſe lapſum trium annorum antequam ad privationem in totum procedatur, ut in d. *cap* 12. *ſeſſ.* 24. *verſ. Præterea obtinentibus.* Nam in primo amittit non reſidens dimidiam, in ſecundo omnes fructus, in tertio privatur titulo, & ità reſcriptum fuit plurimis Epiſcopis.

27 Secundum, etſi omnes reditus in quotidianis conſiſtant, pro primo anno, vel ſecundo, non debere indici privationem; quia cum ſint quotidianæ, & non percipiat eas non reſidens, ſatis eſt pri-
28 vatus & pro primo, & pro ſecundo; & admonendum Epiſcopum ne has diſtributiones, quas amittit iſte non reſidendo, ſinat accreſcere ſervientibꝰ
29 Conſtitutionẽ verò, qua abſentes ultra duos menſes privantur Capellanijs, S. Congregatio ſic cenſuit intelligendam, ut abſentes ultra duos menſes primo anno priventur dimidia parte fructuum, ſecundo omnibus, tertio Capellanijs; Hos autem duos menſes, cum Conſtitutio ſit odioſa, oportere eſſe continuos; quemadmodum & ſupradictos tres annos, non autem interpellatos. Quod ſi quis fraude uſus fuerit, tunc Ordinario licere animadvertere in eos, qui fraudem commiſerint:
30 pœnam autem amiſſionis fructuum cenſuit non habere locũ in quotidianis diſtributionibus, quos Canonicus inſerviens jam lucratus eſt.

31 Ampliatur primò principalis cõcluſio ſupra firmata, ut habeat locum non obſtante contraria conſuetudine nõ reſidendi, aut fructus in abſentia percipiendi. Nã etſi conſuetudo hujuſmodi valida eſſet de jure communi, ut eſt textus in cap *Cum omnes, de Conſtit.* & ibi notat gloſſa *fin.* Innoc. & alij,

alij, ſaltem in eo caſu, in quo Canonicus abſens inſerviebat per ſubſtitutum ſecundum opinionem Hoſtien. *ibidem num.* 10. cum quo tranſeunt communiter Doctores, ut ibi teſtatur Abb. *n.* 10. tamen hodie ſublata eſt à Concilio Tridentino in d. *cap.* 12. §. *Præterea*, ubi ſtatuitur, ut obtinentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis Eccleſijs Dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet ſtatuti, vel conſuetudinis ultra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs quolibet anno abeſſe Quo decreto corrigitur prædicta Decretalis, *cùm omnes*, & opiniones Doctorum in hac materia, ut ibi dixi *n.* 21.

32 Quinimo in Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus eo decreto ſublata eſt conſuetudo, etiam immemorabilis vacandi ultra tres menſes à ſervitio Chori, ut multoties reſpondit S Congregatio, & dixi latius in prædicta decretali, *Cum omnes*, *num.* 31. *& ſeqq.*

33 Ampliatur ſecundò, ut procedat etiam in Collegiatis non inſignibus; cenſuit enim S. Congregatio Canonicos Collegiatarum Eccleſiarum, etiā non inſignium, teneri ad reſidentiam, niſi tamen iſtæ non inſignes Collegiatæ eſſent rurales prorſus deſtitutæ, aut in quibus nunquam antea ſupra hominum memoriam ſolitum eſſet reſidere; aut adeò tenuis reditus eſſet, ut Canonicos aliunde non habentes unde vivant, alere non poſſet. Et de intellectu hujus declarationis vide quod ſcripſi in d. c. *Cum omnes*, *n.* 31. 32. & 33. *de Conſtit.*

34 Ampliatur tertiò, etiamſi Eccleſiæ ſtatutum longius abſentiæ tempus indulgeat, quia decretū *d. cap.* 12. *ſeſſ.* 24. *in præall.* §. *Præterea*, derogat non tantum conſuetudinibus, ſed etiam ſtatutis ibi,
35 *Vigore cuiuslibet ſtatuti.* Unde cum fuerit quæſitum an valeat ſtatutum ut una, vel duabus horis intereſſentes lucrentur naſſam groſſam, ſive præbendam, amiſſis diſtributionibus quotidianis; reſponſum eſt non valere.

36 Ampliatur quarto principalis concluſio, ut locū habeat non obſtante licentia, quam Capitulū concedere conſuevit vacandi à Choro ultra tres menſes. Imò cenſuit S. Congregatio non excuſare & pœna Concilij licentiā, quam Capitula Cathedralium Hiſpaniæ ab immemorabili tempore concedere conſueverunt, ut Canonici abeſſe poſſint
37 quoad Capitulo viſum fuerit. Quin etiam hanc licentiam nec Epiſcopum, nedum Capitulum etiam ex rationabilibus cauſis in jure non expreſſis,
38 & ſuppoſita immemorabili, poſſe concedere. Et propterea Doctores dicunt de jure communi antiquo nec abſentes in ſtudio Theologiæ debuiſſe percipere fructus præbendę antequam emanaſſet illa decretalis, *Super ſpecula*, *de magiſtr.* ut in ſpecie hic notant Anton. de Butr. *in* 1. *notab.* & idem Butr. Cardinal. & alij *in prima oppoſitione.*

39 Et eodem modo ad pœnam privationis fructuum contra abſentes ultra tempus à Concilio permiſſum procedendum eſt, non obſtante quavis remiſſione Canonicorum Cenſuit enim Sacra Congregatio hujuſmodi remiſſionem eſſe prohibitam tam quoad diſtributiones, de quarum remiſſione ſi conſtiterit, debere Epiſcopum jure agere in reos; quam quoad fructus præbendæ quos remittere non eſt in facultate Canonicorum, cum Eccleſiæ ſint applicandi.

40 Ampliatur quintò, etiam in Dignitatibus Cathedralium Eccleſiarum, quæ nullos habent reditus: nam nihilominus obligant ad perſonalē reſidentiam non obſtante contraria conſuetudine, de quo tamen dicut ſcripſi in d. c. *Cum omnes num.* 25. *& ſequentib. de Conſtit.*

41 Ampliatur ſextò, ut nec ſufficiat reſidentia in civitate, ſed omninò requiratur intereſſentia divinis officijs, adeout contra abſentes à Choro ultra tres menſes procedendum ſit ad præſcriptum Concilij: Reſidentia enim accipienda eſt cum effectu, ut dixi ſupra *n.* 23. ideoque cum eſſet quæſitum an verba poſita in d *c.* 12. §. *Præterea*, *ſeſſ.* 24. prohibeant ne Canonici, & alij abſint à Choro, vel tantum ne abſint à civitate, Sacra Congregatio cenſuit prohibere ne abſint à Choro. Et ad conſultationem Cardinalis S Praxedis tunc Archiepiſcopi Mediolanenſis reſpondit puniendos eſſe, qui abſunt à ſervitio Eccleſiæ, licet in Civitate loco ve, in quibus ipſa Eccleſia conſiſtit, ſint præſentes; quia verba Concilij dicunt (ab eiſdem Eccleſijs abeſſe, non à loco Eccleſię) & ſic intelliguntur de ſervitio Eccleſiæ. Et iterum conſulta quomodo eſſent privandi qui ultra medietatem anni abſunt à ſervitio Eccleſiæ prætextu quod non diſceſſerint à civitate: reſpondit primo anno privandos eſſe dimidia parte fructuum; ſecundo, omnibus; tertio, prout ſancitum eſt decreto Concilij *c.* 12. *ſeſſ.* 24.

42 Ampliatur 7. ut Canonici non ſolum teneantur Choro intereſſe, ſed etiam Congregationibus Capitularibus. Unde cum fuerit quæſitum an Canonicus ſuæ obligationi ſatisfaciens in eo, quod attinet ad reſidentiam, & ſervitium Chori, & Altaris, poſſit tuta conſcientia ordinariè abeſſe à Capitulo, ſeu Congregationibus Capitularibus, S. Congreg. cenſuit non poſſe.

43 Item declaravit validum eſſe ſtatutum vel conſuetudinem, qua mulctantur hi, qui Congregatio-
44 nibus Capitularibus non interfuerint. Verum ſuborta dubitatione, An Canonicus poſſit ſumere dies abſentiæ à conſuetudine, vel ſtatuto Eccleſię permiſſos, & à Concilio non ſublatos in diebus Capituli, ſeu Congregationum Capitularium; inclinavit poſſe. Sed tamen nihil fuit deciſum; quia prius edoceri voluit numquid hujus dubij ſolutio peteretur ad evitandam pœnam, vel mulctam impoſitam adverſus eos, qui hujuſmodi Congregationibus non interfuerint, vel ad acquirendas diſtributiones aſſignatas pro horis, quibus habentur hujuſmodi Congregationes. Sed aliàs fuit reſolutum poſſe.

45 Ampliatur 8. eadem concluſio ut habeat locum etiam in abſentibus à Cathedrali pro utilitate, vel neceſſitate alterius Eccleſiæ: nam ad hoc ut pro præſentibus habeantur, exigitur utilitas vel neceſſitas illius Eccleſiæ in ſpecie, de cujus fructibus agitur, ut latius dicam infra, *num.* 98. & *num.* 160. Facit tex. in cap *Ex parte*, *il ſecondo*, ibi, *Si te non abſentando in fraudem Præpoſituræ tuæ iura fideliter proſequeris, cum ex hoc cenſeri debeas reſidens &c. ſupra de Cler. non reſiden.*

Hinc Canonico abſentia pro defenſione iurium Eccleſiæ Parochialis, in qua erat beneficiatus, & electionis factæ de ejus perſona ad Rectoriam dictæ Parochialis, non deberi fructus præbendæ ſui Canonicatus decidit Rota, cujus deciſionem Sacra Congregatio probavit.

46 Ampliatur ultimò ut nec aeris intemperies excuſet Canonicos à reſidentia ultra tres menſes à

Concilio permiſſos. Hinc petentibus Canonicis,
ut liceret dimidiæ eorum parti per alternas heb-
domadas inſervire, eo quod Cathedralis frigida,
& humida eſſet: S. Congregatio abnuit, & San-
ctiſſimus itidem abnuit. Adverte tamen, quia Do-
ctores ſuper ver. *Excuſationem in c. fin ſupr. tit.
prox.* communiter tenent beneficiatum excuſari
à reſidentia ob aeris intemperiem, per c *Quorun-
dam, 74. diſt.* ſed videntur accipere intemperiem
pro aeris corruptione, prout accipit, ibi Hoſtien.
num. 5. quo caſu licet eis abſcedere etiam renuen-
te ſuperiore, cùm periculum ſit in mora, ut con-
cludit Ripa *in tract. de peſt in tit. de privil. contract.
num* 140. Aliquando tamen hæc cauſa juſta vi-
ſa fuit cum aliquibus diſpenſandi, Et in ſpecie
petente Capitulo Caurien, ob aeris intemperiem
ne reſidere tenerentur.

Sanctiſſimus die 7. Octobris 1580 audita rela-
tione Congregationis, impertitus eſt facultatem
Epiſcopo, ut poſſit ſingulis annis, ſi ſibi juſtæ cauſ-
ſæ diſpenſandi videbuntur, licentiam concedere
Canonicis non reſidendi per alium menſem ultra
tres, quibus per Concilium, & quartum, quo vigo-
re litterarum ſanctæ mem. Pij V. ijſdem abeſſe li-
cet, in eo numero, qui Epiſcopo viſus fuerit, ne
cultus divinus deſeratur.

48 Nunc principalis concluſio, & regula ſuperius
firmata, *num.* 21. fallit primò, ſi ex ſtatuto Eccleſiæ,
vel conſuetudine uſque ad tres menſes quolibet
anno ab Eccleſia abeſſe liceat: hujuſmodi enim
conſuetudinẽ, & ſtatutum à contrario ſenſu præ-
ſervat Concilium Tridentinum in *d c. 12. §. Præte-
rea, ſeſſ. 24.* non autem indulget Canonicis omni-
um Eccleſiarum, ut tres menſes abeſſe poſſint, ut
quidam incautè putarunt. Non enim procedit
concedendo, ſed prohibendo: ibi, *non liceat
prætextu cujuslibet ſtatuti, vel conſuetudinis ultra tres
49 menſes abeſſe.* Imo expreſsè præſervat Conſtitu-
tiones, quæ longius abſentiæ tempus requirunt,
ibi, *Salvis nihilominus.* Unde propoſito dubio.
50 An Canonici qui majori ſervitio Eccleſiæ, quam
novem menſium ſunt adſtricti, ſubjaceant, ſi non
reſiderint, eiſdem pœnis, de quibus in d. c 12. S.
51 Congregatio cenſuit ſubjacere. Et Canonicis
ut ſuprà adſtrictis poſtulantibus ex gratia vaca-
tionem trium menſium, S. Congregatio meo
tempore ſemper abnuit.

52 Suppoſita autem conſuetudine, vel ſtatuto Ec-
cleſiæ; ut Canonici abeſſe poſſint tres menſes à
Concilio permiſſos cenſuit nec Epiſcopi, nec Ca-
53 pituli licentiam, nec cauſam requiri. Et abſentes
eo tempore ex cauſa privatorum negotiorum
non debere aliàs mulctari, quam amiſſione quoti-
dianarum diſtributionum. De quo latius infra
in *ſecundo membro principali in octava ampliatione,
num.* 92.

Amplius cenſuit non oportere, ut abſentia ſit
54 continua ut comprehendatur, c. 12. ſed ſatis eſſe
ut dies abſentiæ licet interpellati ſuperent trime-
ſtre. Item reſpondit non poſſe Epiſcopũ contra-
55 rium ſtatuere. Et rurſus orta dubitatione, An tres
menſes quibus Canonicis abeſſe licet ab eorum
Eccleſijs ex *c. 12. ſeſſ. 24.* poſſint eſſe continui, &
quoad omnes Canonicos: cenſuit poſſe eſſe cõ-
tinuos, non tamen omnes Canonicos poſſe abeſ-
ſe eodem tempore, ne Eccleſia deſtituatur omni
ſervitio, ſed tantum eam quotam partem Cano-
nicorum, quæ videbitur arbitrio Epiſcopi, & Ca-
pituli: & Sanctiſſimus probavit ſententiam Con-
gregationis ad ſe relatam ſubdens Concilium
non dediſſe tres menſes Capitulo, ſed Canonicis,
ſcilicet ſingulis per vices.

56 Verumtamen etſi Canonici teneantur omnibꝰ
ſeptem horis inſervire, Clem. 1. ubi gloſ. *in ver.
Canonicis,* & *in ver. Debitis de celebrat Miſſar.* Clem.
1. *in fine de reliq. & vener. Sanctor.* Clem. 2. *in ver.
Certis horis, de ætat. & qualit.* nec valeat ſtatutum
ut reſidens in una hora habeatur pro reſidente in
omnibus, laud Cardin. & Anchar. in d. Clem. 1.
de celebr Miſſar nihilominus ad conficiendum ſpa-
tium trium menſium reſponſum eſt horas cujus-
libet diei non eſſe computandas, ſed dies inte-
gros abſentiæ tantum. Sed nec poſſe confici ex
horis, quibus Canonici reſidentes abſunt à Cho-
ro, dies, ut ex diebus, & horis ſic collectis confi-
ciantur menſes abſentiæ, de quibus in decreto,
cap. 12. ſeſſ. 24 Neque ad conſtituendum ſervitiũ
novem menſium colligendas eſſe punctaturas;
quaſi ijs, qui novem partes punctaturarum ex
duodecim, qui ex ſervitio totius anni conflantur,
deſerviendo tulerint, ſervitio punctaturarum de-
bito ſatisfecerint; ſed ipſos dies reſidentiæ, &
ſervitij ſive continui fuerint, ſive interpellati, nu-
merandos eſſe ut compleant numerum dictorum
57 novem menſium. Quare dubitante Epiſcopo Pa-
lentino an Præbendati Capituli Palentini, qui in
uno ex novẽ menſibus reſidentiæ uni horæ quo-
tidie interſunt, ſtatuto Eccleſiæ id permittente
propter nimiam Eccleſiæ, & loci frigidatẽ, & aeris
intemperiẽ pro lucrandis fructibus illius menſis,
ex eo quod reliquis horis non interfuerint, pri-
vari poſſint tamquam abſentes ultra tres menſes
juxta formam Concilij *ſeſſ. 24 c. 12. verſ. Præterea.*
Sac. Congregatio cenſuit ſtatutum, de quo ſupra,
tolli debere, utpotè contra Concilium, adeo ut nõ
intereſſentes omnibus horis in prædicto menſe
amittant illam ratam fructuum, quam amitterent
in alijs octo menſibus ſingulis horis non intereſ-
ſendo, non tamen incidere in pœnam d. verſ. *Præ-
terea,* quaſi abfuiſſent ultra tres menſes.

58 Fallit ſecundò principalis concluſio, ſi in funda-
tione Eccleſiæ cautum fuerit, ut abeſſe liceat ultra
tres menſes: Nã etſi hoc dubium fuerit diu, mul-
tumque agitatum in S. Congregatione, poſtremò
tamen cũ poſtulaſſent declarari Canonici Eccleſię
Segobicen. An Conſtitutio in fundatione eorum
Eccleſiæ edita, quæ permittit Canonicis abeſſe ul-
tra tres menſes, cenſeretur ſublata à Concilio *ſeſſ.
24, cap* 12 Quatuor Cardinales cenſuerunt non
eſſe derogatum fundationi. Octo cenſuerunt de-
rogatum, præſuppoſito quod Concilium ſuſtule-
rit conſuetudinem immemorabilem in hac mate-
ria reſidentiæ in Cathedralibus: cum enim ea det
meliorem titulum, qui poſſit allegari, & ſic etiam
titulum fundationis; Ergo, &c Non obſtat de-
ciſio Ludov. Rom. in l *Si verò, §, De viro, num.* 45.
ff. ſol. matr. Felin. *in tit. de liter. Apoſtol in lim. patr.
col. 5. ampliat.* 7. qui dicunt per Conſtitutionem
generalem nunquã cenſeri derogatum fundatio-
ni: nam loquuntur in fundatione facta à laico pa-
trono, ne retrahatur à fundatione: Item in dero-
gatione facta à Papa in collatione beneficij: Mo-
do autem quæritur de derogatione legis in funda-
tione, quæ neſcitur à quo facta ſit, nec ii juſpatro-
natus adſit. Sed tamen non capta reſolutio, ſed
dictum ut videretur fundatio, & poſtea iterũ re-

ſe-

ferendum ad Congregationem. Sed poſtea die 21. Februarij 1576. Congregatio parva declaravit non ſublatum privilegium in fundatione conceſſum non obſtante dubitatione Congregationis generalis.

59 Fallit tertiò, Si ſtatutum Eccleſiæ à Sede Apoſtolica confirmatum longius abſentiæ tempus indulgeat: nam decretum Concilij in *d. cap.* 12. etſi ſuſtulerit ſtatuta Eccleſiæ; nõ tamen ſuſtulit confirmata à Sede Apoſtolica propter duplex vinculum ex doctrina gloſſæ poſt Jo. Monac. in Clem. *Dudum, ad finem, in ver. Pacta de ſepultur.* & deciſionem Achilis. Unde cum fuerit dubitatum in in una Valentina an per *d. cap.* 12. eſſet ſublatum ſtatutum à Sede Apoſtolica confirmatum, quo diſponitur Canonicos reſidentes poſſe eligere quatuor menſes, per quos à reſidentia ſint exempti: S Congregatio cenſuit agendum cum Sanctiſſimo prout de illa deciſione Achillis, de qua Sanctitas ſua, & Congregatio deliberarunt in una Veronen. Sanctitas ſua dixit proponendum eſſe in Congregatione generali an in capite reſidentiæ intret deciſio illa Achillis, Congregatio generalis die 7. Julij 1575. Quatuor nempè Urſinus, Senonenſis, S. Sixti, Carafa cenſuere ſtatutum etſi confirmatum à Sede Apoſtolica eſſe ſublatum à Concilio d. c. 12. Ex mente ipſius Concilij, quæ fuit ſolum indulgere tres menſes pro majori cultu divino. Tum quia vult ſalva eſſe omnia ſtatuta, quæ majus ſervitij tempus requirunt. Ergo nulla alia, quæ minus. Item quia fere omnia hujuſmodi ſtatuta fuerunt approbata à Sede Apoſtolica. Unde facile eludetur diſpoſitio Concilij de reſidentia. Tres verò nempè Moron. Geſ. Alc. cenſuerunt non eſſe ſublatum ſtatutum; quia de mente Concilij non conſtat, neque ea colligi aliunde poteſt, quam ex proprietate verborum. Sed verba Concilij ſecundum communes theoricas non tollunt approbata à Sede Apoſtolica, niſi exprimãt, & Concilium alibi expreſſit, quando voluit. Et ita in ſpecie de reſidentia Parochorum *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *in fine*, tollit etiam confirmata verbis expreſſis. Sed d. c. 12. non repetit illa verba, *etiam confirmata.* Ergo, &c. Tamdem dictum fuit dandam dilationem ad amplius informandum, & poſtea referendum Sanctiſſimo. Poſtea iterum habita Congregatione quatuor pro ſtatuto, quatuor contrà ſenſerunt. Sanctiſſimus his auditis, juſſit ſervari ſtatutum confirmatum.

60 Et poſtea cum in Eccleſia Eboren. extaret ſtatutum ante Concilium à Sede Apoſtolica confirmatum ut Canonici ſemel in vita annum abeſſe poſſint Hieruſalẽ proficiſcendi cauſa, & ſex menſes, cum Baſilicam S. Petri quolibet quinquennio viſitare vellent: dubitatum fuit an illud eſſet ſublatum à Concilio *cap.* 12. *ſeſſ.* 24 S. Congreg. cenſuit ſtatutum hujuſmodi à Sede Apoſtolica confirmatum non eſſe ſublatum per Concilium; & ita etiam Sanctiſſimus probavit.

61 Intellige hanc declarationem, dummodo confirmatio emanuerit immediatè à Papa; Secus ſi à Cardinali auctoritate Apoſtolica. Unde ſtante declaratione, ut præfertur, edita, cum dubitatum fuerit quid cenſendum de ſtatutis Eccleſiæ Taruiſinæ ſuper materia d. *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. à Cardinali auctoritate Apoſtolica confirmatis, vel ab eodem Cardinali ſimili auctoritate editis: die 22. Auguſti 1583. S. Congreg. cenſuit ipſius Congregationis declarationem nequaquam habere locum in his ſtatutis.

62 Rurſus intellige declarationẽ prædictam dummodo confirmatio emanaverit à Papa ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione; ſecus ſi in forma communi; quia talis confirmatio nihil novi tribuit, c. *Cum dilecta*, §. *Nos igitur, ver. Nolentes de confirm. util. vel inutil.* gloſ. in c. *Ex parte in ver. Confirmatione, de Conſtit.* Unde in ſimili quamvis S. Congregatio declaraverit confirmationibus Apoſtolicis per Concilium *ſeſſ. 6. cap.* 4. & *ſeſſ.* 25. *cap.* 6. non eſſe derogatum: poſtea tamen dixit intelligi derogatum concordiæ confirmatæ à Papa in forma communi.

63 Fallit quartò in Collegiatis Regularibus quæ quoad Canonicos Regulares non comprehenduntur decreto *d. cap.* 12. *ſeſſ* 24. §. *Præterea.* Ideo que cum fuerit dubitatum ſtante decreto Concilij in d. *cap.* 12. §. *Diſtributiones verò*, quid cenſendum de ſtatuto, & conſuetudine Eccleſiæ Collegiatæ Canonicorum Regularium, ut tam ipſi Canonici Regulares, quam Portionarij, qui ſunt ſæculares in eadem Eccleſia, ſingulis annis cum licentia Prioris, & Capituli per quadraginta dies abeſſe poſſint, quibus unà cum fructibus Groſſæ & diſtributiones quotidianas accipiant, perinde ac ſi divinis officijs intereſſent. Præſuppoſito quod ex hujuſmodi ſtatuto, & conſuetudine ijdem Canonici, & Portionarij abſentes ultra quadraginta dies priventur diſtributionibus quotidianis dumtaxat, non autem parte aliqua fructuum Groſſæ; An liceat eiſdem gaudere vacatione trium menſium juxta præmiſſum Concilij decretum & d. *cap.* 12. § *Præterea*, circa amiſſionem alicujus partis fructuum: S Congreg cenſuit decretũ Concilij *ſeſſ.* 24. *c.* 12. §. *Præterea*, & §. *Diſtributiones*, non comprehendere Canonicos Regulares; ſed nulla habita ratione ante dicti ſtatuti, & conſuetudinis Canonicos Regulares poſſe cum licentia ſuorum ſuperiorũ ex cauſa rationabili abeſſe per id tempus; quod ipſis permittitur, diſtributioneſque quotidianas eatenus ſic abſentes percipere, quatenus Superiori, & Capitulo eis videbuntur concedẽde.

64 Portionarios verò ſæculares, qui divinis officijs non interſunt; minimè poſſe conſequi diſtributiones quotidianas, niſi ex cauſis in jure permiſſis Canonicos Regulares cum legitima licentia Superiorum abeſſe poſſe etiam ultra quadraginta dies citra amiſſionem alicujus partis fructuum;

65 Portionarijſque ſæcularibus abſentibus non deberi fructus niſi pro tempore, quo ex ſtatuto, ſeu conſuetudine Eccleſiæ ipſis abeſſe licet, modo nõ ultra tres menſes.

66 Verumtamen Congregatio Vallis-Umbroſæ, expoſuit habere quaſdam Abbatias, & Prioratus adeò tenues, ut in illis non poſſit ordinare Collegium Monachorum; ideo ad eorum curam conſueviſſe deputare Presbyteros ſæculares, aut unum vel duos Monachos ejuſdem Ordinis; titulum autem, & dignitatem alicui Monacho ejuſdem Ordinis in alio Monaſterio Collegiato conferre. Dubitavit itaque an id jure liceret, cum talis Abbas, vel Prior hoc caſu non reſideat: & deciſum eſt Abbatem, vel Priorem debere reſidere in loco Abbatiæ, vel Prioratus cum ſit dignitas. Nec obſtat quod non poſſit ibi Collegium ſuſtentari; quia Abbates ſoli ibi commorari poterunt. Quoad curam animarum, illam eſſe exercendam

cendam per eos, qui fuerint approbati ab Ordinario juxta *c.11.ſeſſ.25. de Regular.*

67 Fallit quintò in Canonicis obtinentibus unà cum Canonicatibus ex diſpenſatione Apoſtolica Parochiales Eccleſias, tenentur enim reſidere in Parochiali; & ſic reſidentes lucrantur omnes, & ſingulos fructus reditus, & proventus Canonicatuum, vel Dignitatum, ſeu alterius cujuſcumque beneficij, ut in Conſtitutione Pij V. *Cupientes*, in *Bullario to 2. pag. 262.* & patebit infra *in 2. membro principali in 21 ampliatione.* Sed etſi in Parochiali adſit onus aſſiſtendi horis Canonicis; S. Congregatio inclinavit Canonicum ſimul & rectorem teneri potius intereſſe horis Canonicis, in Parochiali, quàm in Cathedrali, & vide limitationem proximè ſequentem.

68 Fallit ſextò in obtinentibus Canonicatus perpetuò, & acceſſoriè annexos beneficijs requirentibus ſervitium minoris temporis, quàm novem menſium; tenentur enim tantummodò exhibere illud ſervitium, quod requirit beneficium, cui Canonicatus eſt annexus; *c Extirpandæ, §. Qui vero, de præb.* & *c. Super eo. eod tit. lib. 6.* Ratio eſt, quia beneficium, perpetuò annexum amittit nomen beneficij, & induit naturam beneficij cui ſubjectivè, & acceſſoriè eſt unitum, & fit illius prædium. Rota *deciſ. 370. aliàs 11. de reb. Eccl. non alien. in antiq.* Oldrad. *conſ. 257. factum tale eſt n. 15. verſ. Fundata igitur.* Doctores in *c. Dudum, il 2.* & ibi dixi *n 31. ſupra de elect.*

69 Hinc ſuppoſito ſtatuto Eccleſiæ Jacen. à Sede Apoſtolica confirmato, ut Canonici teneantur per octo menſes quotannis in dicta Eccleſia reſidere, Dignitates verò per quatuor menſes; ſacra Congregatio cenſuit Dignitates, quibus perpetuò, & acceſſoriè annexus eſt Canonicatus, ſivè annexio facta fuerit ante confirmationem Apoſtolicam, ſive poſt, non teneri niſi ad reſidentiam

70 quatuor menſium injunctam Dignitatibus. Illos vero qui ex ſola conſuetudine Eccleſiæ, aut aliàs ex diſpenſatione obtinent dignitatem cum Canonicatu, ratione Canonicatus teneri ad reſidentiam octo menſium, ratione Dignitatis ad reſidentiam aliorum quatuor.

71 Fallit ſeptimò in duobus Canonicis in ſervitio Epiſcopi exiſtentibus, qui ex Sacrorum Canonum præſcripto percipere poſſunt in abſentia fructus præbendæ, ut ſunt jura in *c. De cætero*; & ibi dixi, & in *c. Ad audientiam, de Cler. non reſiden.* quibus non eſt derogatum à Concilio Tridentino in *d. c.12. §. Præterea, ſeſſ 24.* in illis verbis, *cujuslibet ſtatuti*, quia juri ſpeciali per generale non derogatur, ut per Dec. in l. *In toto, n, 7 de regul. iur.* & ità conſuluit Navarr. *conſ. 1. de Cler. non reſiden.* & fuit ſæpius reſolutum, ut dicam infra in *2. membro principali in 16. ampliatione, n 106.*

72 Fallit octovò in Canonicis familiaribus Papæ, qui percipiunt fructus præbendarum in abſentia, non obſtante contraria conſtitutione, ut eſt text. in *c. Cum dilectus, de. Cler. non reſiden.* Non enim debent, ut ibi legitur, minori prærogativa gaudere, quam duo Canonici exiſtentes in ſervitio Epiſcopi. De hoc latius infra in *2. membro in 12. ampliatione, num. 99.*

Fallit nonò in Canonicis abſentibus pro ſervitio ſuarum Eccleſiarum, cap. *Cum non deceat, de elect. lib. 6* cui ſimiliter non eſt præjudicatum per Concilium in *d. §. Præterea*, ut per Navarr. *conſ. 8. Proſp. Fagn. in I. part. tertij Decretal.* *de Cler non reſid.* & fuſius patebit infra *in ſecundo membro, in principali, num. 155.*

73 Fallit decimò in Canonicis abſentibus ſtudiorum cauſſa, quibus debentur integrè præbendarum ſuarum fructus, ut eſt textus hic, dummodo non ſtudeant in villa, vel caſtello, ubi nullum eſt; vel minus competens ſtudium, ut in cap. *Tuæ, de Cler non reſiden.* & in l. *Sed & reprobare §. fin.* & ibi gloſſa *fin. ff de excuſat. Tutor.* ſed in publica Univerſitate, ut in d.c. *fin. de magiſtr.* ibi *in Scholis*; & clarius in decreto Concilij Tridentini, *cap. 1 ſeſſ 5.* ibi, *dum publicè in Scholis*, textus in l. 1. *C. de profeſſor. qui in Vrbe lib. 12.* & dixi ſupra *num. 9.* & idem ſi doceant in Eccleſia, ut patebit infra *num 115.* & dummodo ultra quinquennium non abſint d. cap. *fin.* Hoſtien. *hic num. 1.* & Anchar. *num. 2.* & annum ætatis vigeſimum quintum non excedant, ut aliàs cenſuit Sacra Congregatio Concilij, & concurrat Superioris licentia, ut dictum eſt ſupra *in ſecundo notab.*

74 Fallit undecimò in tribus caſibus, in quibus Canonici lucrari poſſunt in abſentia diſtributiones quotidianas, juxta c. *unicum, de Cler. non reſiden. lib 6* de quibus latè dicam infra in *ſecundo membro principali in ultima fallentia.* In illis enim caſibus multo magis percipere poſſunt fructus præbendæ cùm non tantum pro præſentibus, ſed etiam pro intereſſentibus habeantur, ut in d. c. *unico*, & ibi Anchar. *in princ.*

75 Fallit poſtremò in omnibus caſibus expreſſis in jure, generaliter enim cenſuit Sacra Congregatio nemini abeſſe licere; præterquã ex cauſis in jure expreſſis, quę an verè ſubſint, Epiſcopi eſſe judiciũ

76 Circa ſecundum membrum de Diſtributionibus, quæ aliàs manualia beneficia, ſeu victualia nuncupantur, *c. olim. de verbor ſignif.* & in c. *De cætero, de Cler. non reſiden.* ſimiliter ſtatuitur principalis Concluſio deſumpta ex Tridentini Concilij decreto *c. 12 §. Diſtributiones verò, ſeſſ. 24.* videlicet, diſtributiones quotidianas, qui ſtatis horis interfuerint, recipiunt, reliqui his carent juxta Bonifacij Octavi decretum, quod incipit *Conſuetudinem*, relatum in cap. *unico, de Cler. non reſid. lib. 6.* quod Sancta Synodus in uſum revocat. Idem probatur hic, & in Extravag. *Poſtulaſti § Licet de præben.* & Extravag. *Cum nonnullæ, la prima, §. Præterea, eodem tit.* & in alijs ejuſdem Concilij decretis *c. 3. ſeſſ. 21. & c. 3. ſeſſ 22.*

77 Ampliatur primò prædicta concluſio, ut procedat etiamſi conſuetudine introductum ſit, ut diſtributiones abſentibus debeantur, ea enim cõſuetudo non valet: ſive introducta fuerit ante

78 Conſtitutionem Bonifacij in *d. c. unico*, ſive poſt, quia cum ea Conſtitutio non ſimpliciter deroget conſuetudini, ſed illi reſiſtat, eamque reprobet ut iniquam, & irrationabilem, ibi *reprobantes*: ex hoc cenſetur non tantũ præterita, ſed etiam futura ſuſtuliſſe, ut ſentit Innocen in c. *Ex parte*, *verſ. Sed diſtingue, de conſuetud.* Gemin in cap. 1. *col ult. de conſt. in 6.* quos in propoſito ſequitur Covarr. *lib. 3. variar reſol. cap. 13 n. 4. verſ. Prima*

79 *concluſio.* Et ob eam rationem ſæpius reſpondit Sacra Congregatio decreto d *c. 12. verſ Diſtributiones, ſeſſ. 24.* etiam immemorabilem conſuetudinem fuiſſe ſublatam, ut plenius patebit infra in diſcurſu materiæ.

80 Ampliatur ſecundò ut locum habeat etiamſi ex ſtatuto Eccleſiæ cautum ſit, ut diſtributiones de-

beantur in abſentia. Ejuſmodi enim ſtatuta expreſsè ſublata ſunt à Concilio in d. *cap.* 12. § *Præterea ſeſſ.* 24. ibi, *cuiuslibet ſtatuti*, ut dictum eſt ſupra in primo membro principali in tertia ampliatione.

81 Hinc infertur ut de rigore juris non valeat ſtatutum ut Canonici, qui diu inſervierunt, habeantur, ut ajunt, pro Jubilatis. Et hæc fuit Sacræ Congregationis ſententia, licèt Gregorius XIII. in ſpeciali caſu Eccleſiæ Compoſtellanæ dixerit tolerandum eſſe hoc ſtatutum Nam cum in prædicta Eccleſia extaret ſtatutum ab immemorabili tempore obſervatum, ut poſtquam Præbendatus annos quadraginta in Eccleſia Horis divinis interfuerit, & inſervierit continuè, habeatur pro Jubilato in eo loco, itaut ſit exemptus à ſervitio, & lucretur diſtributiones quotidianas perinde ac ſi reſideret & inſerviret; fuit dubitatum an eſſet validum. Sacra Congregatio cenſuit hujuſmodi ſtatutum eſſe ſublatum à Concilio in *cap.* 12. *ſeſſ.* 24, tamen referendum ad Sanctiſſimum, qui dixit tolerandum eſſe hoc ſtatutum, & ita ſcriptum fuit.

82 Ampliatur tertiò, etiamſi abſentes inſerviant per ſubſtitutum: nam nihilominus diſtributiones quotidianas non lucrantur, nec valet contraria conſuetudo. Nam in d. c. 12. omnes divina per ſe, & non per ſubſtitutos tenentur obire officia Ec-
83 cleſiaſtica, & Sacra Congregatio declaravit etiam Dignitates per ſeipſas debere celebrare Miſſas, ſicut cætera officia, nec valere contrariam conſuetudinem.

84 Dixit tamen debere Epiſcopum concedere facultatem Capitularibus ſeſe invicem ſubſtituendi in ſervitio tum Eccleſiæ, tum Chori; dum tamen non ijs temporibus ſubſtituantur, quibus ſervitio Eccleſiæ adſtricti ſunt. Sed circa intellectum hujus declarationis vide, quod ſcripſi in c. *Cum omnes n.* 28. *ſupra de Conſtit.*

85 Ampliatur quartò ex ſententia S. Congregationis, ut etiam ſervanda ſit conſuetudo, ſecundum quam qui non ſunt Presbyteri, licet inſerviant, non tamen diſtributiones lucrantur. De quo vide quod ſcripſi in cap. *Olim, num.* 27. *& num.* 56. *de verbor. ſignificat.*

86 Ampliatur quintò, ut eodem modo ſervanda ſit conſuetudo, ſecundum quam de maſſa communi nullus Presbyter participat, niſi per annum gratis Eccleſiæ inſervierit. Hanc enim conſuetudinem reſponſum eſt nec decreto *dict. cap.* 12. *ſeſſione* 24. nec Conſtitutione Pij Quinti incipien. *Durum nimis*, fuiſſe ſublatum. Quinimò in Eccle-
87 ſia Andrien. extat ſtatutum à Capitulo Eccleſiæ conditum abſque confirmatione Sedis Apoſtolicæ, quo cavetur ut Clerici recipiendi in dicta Eccleſia ad aliquem Ordinem non aſcendant, niſi de licentia Capituli; & ſic ordinati teneantur in quolibet ordine gratis per bienniū inſervire, quo elapſo diſtributiones, & fructus percipere poſſint juxta conſuetudinem dictæ Eccleſiæ. Et orta con-
88 troverſia an Presbyter proviſus de dignitate Cantoratus in dicta Eccleſia teneretur gratis inſervire prout in dicto ſtatuto continetur, vel eſſet admittendus ad percipiendas diſtributiones, & fructus, non expectato lapſu biennij: Sacra Congregatio cenſuit dictum proviſum teneri expectare ad inſtar aliorum.

89 Ampliatur ſextò, ut nec ſufficiat Horas Canonicas in Choro legere, aut ſubmiſſa voca recitare; oportet enim pſallere alta voce, ut articulo diligenter diſcuſſo in Canonicis Baſilicæ S. Petri de Urbe declaravit S. Congregatio. Nam propoſita controverſia, An ſtantibus Eccleſiæ Conſtitutionibus, quarum exemplum datur in neceſſarijs, & decreto Concilij Tridentini, *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. *verſ. Omnes verò.* & conſuetudine Eccleſiæ, etiam poſt Concilium, ut Canonici Beneficiati, & Clerici intonent Antiphonas, inchoent pſalmos, hymnos, invitatorium, decantent verſiculos, orationes tā ad Miſſas, quam ad omnes horas; decantent lectiones ad matutinum, & capitula, ſeu lectiones breves ad omnes horas, recitent Confeſſionem, & Abſolutionem, & fungantur in Miſſa ſolemni, quæ quotidie cantatur, officio Sacerdotis, Diaconi, & Subdiaconi, Acolythi, & pariter in officio Mortuorum: In cantando autem pſalmos, & reſponſoria, &c. non ſoleant niſi ad libitum eorum aliqui Cantoribus, & Capellanis, qui officia divina decantant, ſuas voces adjungere, plerique verò ſilere, & adſiſtere: Et ſtantibus Bullis Julij II. & aliorum, & noviſſimè Gregorij XIII. & Sixti V. quibus approbatur uſus Cantorum, & Capellanorum ad dicendum in Choro, cum clauſula tamen ut Canonici, Beneficiati, & Clerici non per hoc à functionibus ſuis abducantur. An poſſint, & debeant cogi omnes Canonici, & Beneficiati, & Clerici ad alta voce in Choro pſallendum, & decantandum horas Canonicas.

Die 12. Novembris 1592. propoſitum fuit ſupraſcriptum dubium in Congregatione, cui interfuerunt decem Cardinales Et cum fuerit dubium plene diſcuſſum, octo Cardinales fuerunt illius ſententiæ, Canonicos Baſilicæ S. Petri tùm ex diſpoſitione juris communis, tum etiam ex decreto Concilij, *cap* 12. *ſeſſ* 24. & ex Conſtitutionibus ipſius Baſilicæ teneri ad pſallendum in choro.

90 Ampliatur 7. ut nec liceat Canonicis punctaturas ſibi mutuò remittere, aut condonare; obſtat enim huic remiſſioni tam juris communis diſpoſitio, ut poſt Archid. notat Jo Andr. ad gloſ. in d. cap. *unico, in ver. Suas de Cler. non reſiden. lib.* 6, quam Concilij Tridentini in *d. c* 12. §. *Diſtributiones verò, ſeſſ.* 24. ibi, Reliqui quavis colluſione, aut remiſſione excluſa his careant.)

91 Unde cum fuerit quæſitum an Canonici poſſint mutuam remiſſionem punctaturarum facere, reſponſum eſt non poſſe, imò debere Epiſcopū illas portiones, quas Canonici ſibi invicem remiſerunt in pœnam fraudis applicare fabricæ Eccleſiæ, vel alteri pio loco. Aliàs tamen dictum fuit poſſe Canonicos, poſtquam portiones non reſidentium perceperunt, illas quibus placuerit, dare.

92 Ampliatur 8. principalis concluſio, ut vendicet ſibi locum etiam in abſentibus ultra tres mēſes à Concilio permiſſos. Nam etſi eo tempore percipere poſſint fructus præbendæ, non tamen lucrantur diſtributiones quotidianas; quia hic caſus non eſt de exceptis in Conſtitutione Bonifacij VIII innovata à Concilio in d. *c.* 12. *verſ. Diſtributiones, ſeſſ.* 24. Imo hoc procedit non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili, ut ſcripſi plenè in c. *Cum omnes num.* 22. *ſupra de Conſtit.* Item procedit non obſtante contrario
93 ſtatuto Eccleſiæ à Canonicis jurato. Ideoque cum in Eccleſia Eborenſi extaret ſtatutum à Canonicis conditum, & inter alia ejuſdem Eccleſiæ ſtatuta generaliter juratum, per quod licebat

Cano-

Canonicis per centum dies quolibet anno à ſua Eccleſia abeſſe, & nihilominus diſtributiones quotidianas lucrari, & dubitatum eſſet an hoc ſtatutum eſſet ſublatum à Concilio, *cap.* 12. *ſeſſ.* 24. Sacra Congregatio cenſuit quoad quotidianas diſtributiones nec quidem in tribus menſibus à Cõcilio permiſſis poſſe quamquam Canonicum eas in abſentia lucrari. Quod verò attinet ad quæſtionem, an ſtatutum illud juratum cenſeatur ſublatum; cenſuit eſſe ſublatum, quamvis juratum; Tum quia lex generalis tollit ſtatuta. Ergo, & juratum, quia juramentum fuit generale, non ſpeciale ad iſtud ſtatutum; Tum quia ſtatutum factũ eſt à ſolis Canonicis, qui nullam poteſtatem habent ita ſtatuendi. 94 Quin imò per contrarium ſi adſit conſuetudo ut abſentes illis menſibus amittant, etiam fructus maſſæ groſſæ à diſtributionibus diſtinctæ; reſponſum eſt conſuetudinem eſſe laudabilem, & obſervandam.

95 Ampliatur nono, in abſentibus à loco beneficij tempore peſtis; nam etſi fructus præbendæ percipiant, non tamen habebunt diſtributiones quotidianas, niſi ex conſuetudine obtentum ſit eas abſentibus ex juſta cauſa dari. Contigit hic caſus Patavij; nam peſte ibi ſæviente, quidam Canonici, qui diu abſfuerant à ſervitio Cathedralis, petebant diſtributiones quotidianas, quippe qui abſuiſſent ex juſta, & rationabili cauſa. Sed cum cæteri Canonici, qui reſederant, ſibi deberi contenderent: Sacra Congregatio cenſuit Canonicis, qui cauſa peſtis abſuerant, non deberi quotidianas, niſi probaretur cõſuetudo legitima, quod diſtributiones hujuſmodi darentur abſentibus ex juſta cauſa, prout etiam decidit Ripa *de peſte de privileg. contr.* 11. *verſ. Quinta, peſtis num.* 143. 144. 145. & ſufficere ut probetur conſuetudo, qua abſentes ex juſta cauſa percipiunt diſtributiones quotidianas. Sequitur præallegatum Ripæ reſponſum etiam Covarr *lib* 3. *variar. reſolut. cap.* 13. *n.* 8. *verſ. Nono hinc deceditur.*

96 Ampliatur decimò, etiam in Canonicis abſentibus ſtudiorum cauſa, quibus debentur fructus præbendæ tantum, non autem quotidianæ diſtributiones, ut hic eſt caſus ad litteram. Quod tamen ex ſententia S. Congregationis locum habet ſi Canonicatus habeant fructus à diſtributionib. 97 diſtinctos; Secus verò ſi reditus omnes in diſtributionibus conſiſtant, quia tunc ſtudiorum cauſa abſentes lucrantur duas tertias illarum partes amiſſa alia tertia, quæ inſervientibus accreſcit, ut latius dicam infra *in prima fallen. num.* 124 *& ſeqq.* & *num.* 129. Idque declaravit habere locum tam in docentibus, quam in ſtudentibus.

98 Ampliatur undecimò, etiam in Epiſcopo Canonico, qui abeſt ex cauſa viſitationis ſuæ Diœceſis, nõ enim eo tempore lucratur diſtributiones quotidianas, quia littera d. *c. unici, de Cler. non reſid. lib.* 6. ibi *evidens Eccleſiæ utilitas*, intelligitur de utilitate Eccleſiæ particularis, de cujus diſtributionibus agitur, ut fuſius patebit infra *n.* 160.

Unde prepoſito hoc dubio an Epiſcopi obtinẽtes Canonicatus, & præbendas in eorum Eccleſijs poſſint, & debeant gaudere fructibus, & diſtributionibus quotidianis durante tempore, Viſitationis ſuorum Epiſcopatuum: S. Congregatio cenſuit Epiſcopum pro tempore, quo viſitat, non debere percipere diſtributiões quotidianas dari ſolitas tantum intereſſentibus, juxta cap. *unicum. de Proſp. Fagn. in* I. *part. tertij Decretal.* *Cler, non reſiden. in* 6 & Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 12.

99 Ampliatur duodecimo in familiaribus Papæ, qui non obſtante conſtitutione contraria, præbendarum ſuarum fructus percipiunt in abſentia, ſed non quotidianas diſtributiones, ut eſt caſus in d. c. *Cum dilectus.* juncta gloſſa omnium conſenſu approbata in ver. *Fructus de Cler. non reſid*

100 Ampliatur decimotertiò in habentibus privilegium Apoſtolicum percipiendi fructus beneficiorum ſuorum in abſentia, quibus ſimiliter debentur fructus præbendæ tantum, non autem diſtributiones, ut hic eſt textus ſecundum unam lecturam. Item textus in c. *fin de reſcript. in* 6. & tradit Covarr. *lib* 3. *variar. reſolut. c.* 13. *num.* 2. *verſ. Quibus* 101 *adſtipulatur.* Imo hoc vendicat ſibi locum etiamſi in reſcripto Papæ præcipiatur, ut abſenti tribuantur fructus beneficii, ac ſi præſens eſſet: nam nihilominus ex hoc ei diſtributiones non deberentur, ut notat gloſſa in d. c. *unico, in ver. adfuerint*, quam dicit ab omnibus approbatam Covarr. *lo-* 102 *co citato.* Nam harum diſtributionum ea eſt propria natura, ut debeantur his tantum, qui verè interſunt divinis officijs, non autem his qui fictè reſident, aut juris interpretatione, c. *De cætero, de Cler. non reſident.* Covarr. *eod. num* 2. *verſ. Nam* 103 *harum diſtributionum.* Secus eſſet ſi in reſcripto diceretur, perinde ac ſi divinis intereſſet, ſecundum gloſ. præalleg. quæ propterea admonet impetrantem, ut ſit cautus, & ſecundum hanc formam impetret, ſi poteſt, licet ſubdat: non memini vidiſſe talem formam ab Apoſtolica Sede manaſſe; ſi tamen daretur, eſſet quartus caſus exceptus, ſcilicet ex privilegio Apoſtolico. De hoc infra num. ..

104 Ampliatur decimoquartò in Inquiſitoribus, qui hæreticæ pravitatis munere funguntur. Item in examinatoribus Synodalibus dum ſimiliter ſuo munere funguntur. Item in Canonicis, qui voluntariè, non autem ex officio ſeſe Confeſſionibus audiendis exponunt, abſentes enim his tribus caſibus à ſervitio Chori ex ſententia S. Congregationis diſtributiones non lucrantur, etiamſi adſit contraria conſuetudo in Synodo Diœceſana confirmata.

105 Ampliatur decimoquintò in Canonicis familiaribus Epiſcopi, qui dum abſunt, vel ex eo quod ab Epiſcopo vocantur in Choro ad eum comitandum, vel ad inſerviendum dum Miſſam particulariter celebrat ex S. Congregationis ſententia non lucrantur diſtributiones; imò etiam fructibus, ſi non reſederint, ſunt privandi, niſi ſint illi duo Canonici, quorum opera Epiſcopus ad præſcriptum ſacrorum Canonum uti poteſt; Hi enim tunc fructus perciperent amiſſis diſtributionibus quotidianis.

106 Ampliatur decimoſextò, in duobus Canonicis exiſtentibus in ſervitio Epiſcopi, qui ut proximè dictum eſt, percipiunt in abſentia fructus præbẽdæ tantum, non autem quotidianas diſtributiones, caſus eſt in *c. De cætero*, & in c. *Ad audientiam, de Cler. non reſiden.* niſi reditus univerſi diſtributionibus conſtent, ut dicam infra *num.* 124. *& ſeqq.* 107 & ſcripſi latius in d. cap. *De cætero.* Hinc cenſuit S. Congregatio duos Canonicos aſſociantes Prælatum volentem quandoque audire Miſſam in Eccleſia non Cathedrali Civitatis, non poſſe participes eſſe quotidianarum diſtributionum.

108 Item cenſuit ſtante conſuetudine, ut Epiſcopo in Cathedrali etiam non pontificaliter celebranti duo Canonici aſſiſtant, hos Canonicos ad hoc teneri, ſi ſit conſuetudo legitimè præſcripta. Cæterum ſive conſuetudine adactos, ſive volentes, ubi adſtiterint percipere diſtributiones quotidianas nequaquam debere.

109 Item cenſuit diſtributiones non lucrari Canonicos inſervientes Epiſcopo in viſitatione diœceſis, aut in Monialibus velandis, aut in examine ordinandorum, & promovendorum ad beneficia, vel qui Seminario præſident, aut in cognitionibus
110 S. Officij adhibentur. Quinimò Archiepiſcopo Januenſi petente, ut duo Canonici eum comitantes in viſitatione Diœceſis pergere poſſent in percipiendis quotidianis diſtributionibus juxta antiquam illius Eccleſiæ conſuetudinem, cenſuit non concedendum.

111 Item propoſito dubio, an Canonico Cathedralis Eccleſiæ, qui munere Vicarij Epiſcopalis fungitur, diſtributiones quotidianæ debeantur, etſi horis divinis non interſit, præſertim cum à tempore immemorabili obſervatum ſit, ut debeantur: reſpondit non deberi.

112 Ampliatur decimoſeptimò in Canonico, qui electus fuit judex vel vigore commiſſionis, ſi in evidentem; vel vigore litterarum remiſſorialium vel compulſorialium, & id genus, aut electus judex Synodalis, qui niſi abſit pro exequendis ſibi commiſſis, ex ſententia S. Congregationis perdit diſtributiones, nec poteſt ad illas admitti, & idem
113 reſponſum in Canonico aſſiſtente Congregationi rerum ſpiritualium ad regimen, & directionem Eccleſiæ ſpectantium.

114 Ampliatur decimooctavò in Canonico legente, & ſermocinante ex debito ſui officij, cui ſimiliter reſponſum eſt deberi fructus præbendæ, ſed non diſtributiones.

115 Unde cum obtinens præbendam Theologalem in Eccleſia Anagnina quæſijſſet à Sacra Congregatione, an teneretur ad inſerviendum in Choro divinis officiis cum alijs Canonicis, præſertim in diebus feſtis, in quibus non legitur: S. Congregatio cenſuit poſſe ſe excuſare ab hoc onere, & nihilominus percipere fructus ſui beneficij, exceptis quotidianis diſtributionibus, ad cap. *Super ſpecula, de Magiſtr.*

Item conſulta an *cap. 1. ſeſſ. 5. verſ. Docentes*, habeat locum in docentibus in Eccleſijs, ut quamvis à ſervitio Chori abſint, poſſint tamen percipere fructus ſuorum Canonicatuum, exceptis quoti-
116 dianis diſtributionibus: reſpondit habere. Verum diebus, quibus legunt habendi ſunt ſicut præſentes in Choro, & intereſſentes, ut declaravit Gregorius XIII.

117 Et ſtante hac declaratione ſuborto dubio an cenſendus ſit etiam præſens matutinis, quæ ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine dicuntur veſpere præcedenti pro die ſequenti: reſponſum eſt non cenſeri.

118 Ampliatur decimononò in Canonico celebrante Miſſam devotionis cauſa, quem ſimiliter reſpõſum eſt diſtributiones non lucrari, niſi celebraverit ex onere ſibi injuncto. Et aliàs deciſum Canonicos Miſſam celebrantes ſubmiſſa voce, dum divina celebrantur, diſtributiones itidem percipere non debere, niſi illa hora ad celebrandum Miſſam ab eo, ad quem pertinet, compulſi fuerint.

Idem reſponſum de Canonicis, qui abſunt à Choro, ut celebrent in Capellis, in quibus tenentur Miſſas celebrare, vel devotionis gratia, qui non debent percipere diſtributiones illius horæ. Quod ſi permiſſu ſuperioris id facerent, admonendum eſſe ſuperiorem, ut abſtineat ab his licentijs concedendis.

119 Ampliatur vigeſimò in peregrinantibus devotionis cauſa, quos itidem non lucrari diſtributiones declaravit Sacra Congregatio. Verumtamen
120 ex gratia cenſuit poſſe concedi, ut tribus menſibus Jubilæi cauſa abſentes diſtributiones quotidianas percipiant; ita tamen ut Epiſcopi ſit arbitrium quota pars Canonicorum eodem tempore poſſit abeſſe.

121 Ampliatur vigeſimoprimò in obtinentibus ex legitima diſpenſatione Parochialem cum Canonicatu, vel Dignitate; tenentur enim reſidere in Parochiali, & ſic reſidentes lucrantur fructus, ac reditus omnes Canonicatus, vel Dignitatis, exceptis duntaxat diſtributionibus quotidianis, ut diſertis verbis cavetur in Bulla Pij V. ſuperius re-
122 lata *num. 67.* & ſæpius Sacra Congregatio declaravit. Quæ itidem conſulta an habens Parochialem, & Canonicatum, excludatur à ſervitio Canonicatus: cenſuit non excludi, dummodo omnibus diebus, & horis prius debitis Parochiali inſervierit, ut nihil prorſus depereat debito ſervitio Parochialis.

123 Ampliatur vigeſimoſecundò in obtinẽte duos Canonicatus ex diſpenſatione Apoſtolica, qui ex ſententia S. Congregationis privatur diſtributionibus illius Canonicatus, cui non deſervit. Quinimò propoſito dubio, an obtinens dignitatem cum Canonicatu, ſeu portione in eadem Eccleſia, teneatur per ſeipſum utriuſque beneficij onera ſubire, ita ut non ſatisfaciat Concilio deſerviendo perſonaliter in dignitate, per ſubſtitutum verò in Canonicatu, ſeu portione, non obſtante contraria Eccleſiæ conſuetudine etiam immemorabili; Sacra Congregatio cenſuit teneri, nec aliter Concilio ſatisfacere, quam ſi perſonaliter utrique beneficio deſerviat, niſi ſervitia ita ſimul concurrant, ut ab una perſona eodem tempore præſtari nequaquam poſſint.

124 Fallit tunc concluſio ſupra firmata, *n. 76.* Primo ſi Canonici non habeant præbendas diſtinctas nec fructus groſſos, ſed univerſi Capituli reditus ſoliis diſtributionibus conſtent, tunc enim abſentes in caſibus expreſſis in jure, puta ſtudiorum cauſa inſpecta juris communis diſpoſitione illas lucrantur integre, textus eſt in c. *Olim, infra de verbor. ſignif.* ſecundum intellectum, quem dicunt verum eſſe, Hoſtien. *num. 3.* & Jo. Andr. *num. 2.* & plenius probavi *ibidem in 5. notab.* & tenet gloſſa *penult. verſ. Et ad hoc facit*, & verſ. *Sed quid dicis*, in cap. *unico*, *de Cler. non reſiden. lib. 6.* quam ibi ſequuntur Gemin. §. *Qui verò, num. 14.* Franc. *n. 8.* & reliqui omnes. Idem tenet gloſſa noſtra hic omnium conſenſu approbata. Ratio eſt, Tum quia cum juxta Sacros Canones non detur Canonia ſine præbenda, c. *Relatum*, & cap. *Dilectus il primò ſupra eod.* conſequens eſt, ut diſtributiones, in quibus univerſi reditus conſiſtunt, ſuccedant integrè in locum præbendæ. Tum quia aliàs privilegium eſſet inutile, ſi abſentes in caſibus privilegiatis illas non perciperent, quas duas rationes aſſignat gloſſa præallegata in d. c. *unico.*

Hinc

125 Hinc orta dubitatione, an cùm Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis omnes reditus in diſtributionibus quotidianis conſiſtant, diſtributiones ipſæ pro præbenda ſint intelligendæ; ut ſit locus erectioni præbendæ Theologalis, juxta *cap. 1. ſeſſ.* 5. Sacra Congregregatio cenſuit ita eſſe intelligendas, quia cum omnes reditus conſiſtant in diſtributionibus, illæ habentur loco præbendarum, gloſ. in c. *Licet*, quæ loquitur de diſtributionibus, quæ dantur intereſſentibus tantum de præben. & Cardin. *ibidem.*

Et quamvis Concilium ibi, *nulla, vel non ſufficiens* providerit in caſu, quo nulla adeſſet præbenda; tamen non poteſt dici non adeſſe præbenda cum adſunt diſtributiones, quæ habentur loco præbendarum. Idque etiam in materia perceptionis fructuum in abſentia ſentiebat olim ſacra Congregatio. Nam cum in Eccleſia Anagnina Canonici nullas haberent præbendas diſtinctas, ſed tantum diſtributiones quotidianas, quæ tantur inſervientibus tantùm, & partim ſunt certæ, ut illæ, quæ ex redditibus Eccleſiæ colliguntur, partim incertæ, ut mortuaria, & alia ſimilia. Dubitatum fuit an Canonico abſendi ex cauſa ſtudiorum, obtenta legitima licentia, deberentur hæ diſtributiones: Sacra Congregatio cenſuit exceptis in certis illis, & quotidianis diſtributionibus, quæ tantummodo inter eos quotidie dividi ſolent, qui ſacris interſunt, reliquas debere dari ijs, qui obtenta legitima licentia, abſunt ex cauſa ſtudiorum.

Et iterum cum fuiſſet dubitatum in una Narnien. An duo Canonici inſervientes Epiſcopo deberent lucrari diſtributiones quotidianas; ſi omnes reditus Capituli in illis conſiſtant: cenſuit duos Canonicos verè inſervientes Epiſcopo debere lucrari partem ſuarum diſtributionum quotidianarum, ac ſi præſentes inſervirent Eccleſiæ; quia cum nullus alius reditus ſit, nullave diſtinctio præbendarum, & ſolùm ſint diſtributiones iſtæ quotidianæ loco præbendarum ſecundùm gloſ. in c. 1. *de Cler. non reſiden in 6.* debentur iſtis Canonicis ſervientibus Epiſcopo, ne alias privilegium datum Epiſcopo, & cap. *de Cætero*, inutilia reddantur, gloſ. in cap. *Licet de præben.* Butr. *conſ.* 42.

Amplius ſuborta dubitatione, an obtinentes Parochiales ex legitima diſpenſatione una cum Canonicatibus poſſit percipere diſtributiones, quæ dantur inſervientibus in Cathedrali, ſi in ſolis diſtributionibus reditus Capituli conſiſtant: Sanctiſſimus decrevit ex ſententia Congregationis, ut Canonici obtinentes ex legitima diſpēſatione dictas Parochiales, debeant in eis perſonaliter reſidere. Et ſi reditus ſuorū Canonicatuum verè conſiſtant in diſtributionibus quotidianis, ita ut omnes percipiuntur de communi acervo, & nullæ prorſus præbendæ diſtinctæ ſint, nec detur aliquid ijs, qui horis divinis nòn interſunt, poſſint ſic reſidentes in ſuis Parochialibus eos integrè percipere, quod ſi poſt debitum ſervitium Parochialibus ſuis præſtitum potuerint etiam Canonicatibus inſervire; tunc eos non percipient, niſi quatenus inſervirent. Ita, inquam, ſentiebat olim Sacra Congregatio.

126 Verum quia in illis Eccleſijs, ubi nullæ ſunt diſtributiones, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur, Concilium Tridentinū jubet ſeparari tertiam partem fructuum, & in diſtributiones converti, quæ inter Dignitates obtinentes, & cæteros divinis intereſſentes dividantur, ut in *c. 3. ſeſſ. 21.* Propterea S. Congregatio poſtea ſemper dixit in illis Eccleſiis, ubi reditus omnes diſtributionibus conſtant, tertiam partem retinere naturam diſtributionum, ita ut non intereſſentes illam non percipiant: reliquas duas partes ſuccedere in locum præbendæ, & deberi abſentibus ex legitima cauſa. Qua de re plenius diſſerui in d. c. *De cætero*, *de Cler. non reſiden àn 29.* & in in c. *Quia in tantum*, *num. 34. ſupra eod.*

127 Ulterius idem juris eſſe cenſuit, ſi reditus Canonicatus ferè omnes in diſtributionibus conſiſtant; tunc enim declaravit perinde eſſe ac ſi nulli eſſent fructus; ac proinde abſentes ſtudiorū cauſa, vel in ſervitio Epiſcopi, aut in aliis ejuſmodi caſibus percipere debere duas tertias illarū partes amiſſa tertia, quæ inſervientibus accreſcit.

128 Quomodo autem hæc tenuitas fructuum æſtimanda ſit, S. Congregatio certis limitibus generaliter non præfinivit. Licet aliquando declaraverit hoc habere locum in aliquibus Eccleſijs, in quibus adeò tenues erant fructus, & Canonici in univerſum triginta aureos tantùm perciperent. Et

129 aliàs cenſuit, ubi fructus præbendæ ſunt ita tenues, ut quartam partem diſtributionum non ſuperent, concedi poſſe, ſi Sanctiſſimo viſum fuerit, ut docentes in publica univerſitate ſacram Scripturam, necnon ſtudentes per quinquennium duas partes lucrentur dimiſſa tertia, quæ ut ſupra accreſcit in ſervientibus.

Vidi aliquando per Secretariam Brevium expediri litteras, in quibus indulgetur abſentibus ſtudiorum cauſa, ut percipere poſſint non tantum fructus præbendæ, ſed etiā duas partes quotidianarum diſtributionum, nulla habita diſtinctione an fructus præbendæ ſint tenues, necne. Sed hæc clauſula fortè irrepſit per incuriam miniſtrorum: nam verè duæ partes diſtributionum non ſunt cōcedendæ abſentibus ex prædicta cauſa, niſi quando aut nulli extant fructus; aut ita tenues, ut non habeantur in conſideratione, ex ſupradictis.

130 Fallit ſecundò principalis concluſio in Collegiatis regularibus, quarum Canonici regulares de licentia ſuperiorum percipere poſſunt in abſentia nedum fructus, ſed etiam diſtributiones quotidianas, cùm non comprehendantur in decreto Concilij Tridentini *cap* 12 §. *Præterea*, & §. *Diſtributiones, ſeſſ* 24. ut dictum eſt ſupra in 1. *membrò principali in 4. Fallentia n. 63* & ſcripſi plenius in c. *Ea quæ*, §. *Præcipimus. de ſtat. Monachor.*

131 Fallit tertiò ſi ex lege fundationis Eccleſiæ, vel Canonicatus cautum ſit, ut abſentes in aliquo caſu perciperent de diſtributionibus quotidianis. Nam Concilium in *d. c. 12. ſeſſ. 24.* fundationibus non derogavit, ut dictum eſt ſupra *in 1. membrò principali in 2. fallentia num. 58.* Quippe in duobus tantum caſibus Concilium legitur derogaſſe privilegijs in limine fundationis, nempe in *c. ult. ſeſſ. 25. de regular.* & *in c. 6. ſeſſ. 25 de reform.*

132 Fallit quartò, ſi ex ſtatuto Eccleſiæ à ſede Apoſtolica confirmato indulgeatur, ut abſentes in aliquo caſu ſimiliter participent de quotidianis diſtributionibus. Nam etſi Concilium in *d. cap. 12.* §. *Præterea*, tollat ſtatuta; non tamen tollit confirmata ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione; ut pariter dictum eſt ſupra in 3. *fallentia primi membri principalis, n 59.*

133 Fallit quintò. Si Canonici habeant indultum Apoſtolicum vacandi à ſervitio Eccleſiæ, & nihilominus percipiendi diſtributiones, ut per Jo. Andr. in d. c. *unico, num. 3. in ver. Et excuſaret*, *de Cler non reſiden lib. 6.* quia Concilium in præcitato *c. 22.* ſuſtulit conſuetudines, non autem privilegia. De hoc ſupra *in hoc ſecundo membro in 13. ampliatione num.* 100.

134 Hinc cum fuerit quæſitum, an Concilium Tridentinum d. *c. 12. ſeſſ.* 24. obſtet quominus Canonici Piſtorien. juxta indultum Sixti V. poſſint gaudere vacationibus permiſſis, & nihilominus percipere diſtributiones quotidianas, quæ aliàs de jure debentur intereſſentibus tantum: Secundò an ſit auferenda facultas Capitulo concedendi licentias abſentiæ, quam habet ex d. indulto. quoad primum S. Congreg. cenſuit, quia Conciliũ in hac parte non derogat privilegijs, non obſtare. Ad ſecundum reſpondit nõ eſſe auferendam, licet poſſit Epiſcopus providere ne fiat fraus cultui divino ex aliquo ab uſu; quia cum ſit jam ſtatutum indulto quota pars Canonicorũ abeſſe poſſit ſimul, non eſt locus decreto S. Congregationis tribuenti hanc facultatẽ Epiſcopo cum conſilio Capituli: Et aliàs declaratum fuit Canonicos tẽpore permiſſo abeſſe poſſe abſque licentia.

Fallit ſextò in Canonicis, qui Epiſcopum ad limina Beatorum Apoſtolorum comitati ſunt, aut qui eadem limina Epiſcopi nomine viſitarunt; quibus ex Decreto Sixti V. jubentur aſſignari diſtributiones quotidianę totius temporis acceſſus, manſionis, ac reverſionis, quod in hanc cauſam inſumpſerint; eiſque ad Eccleſiam ſuam revertẽtibus conſueverunt hac de re dari litteræ à Sacra Congregatione Concilij.

Fallit ſeptimò in Canonicis abſentibus tẽpore peſtis, quibus debentur diſtributiones quotidianæ, ſi ex conſuetudine obtentum ſit, ut dentur abſentibus ex legitima cauſa, ut oſtenſum eſt ſupra *in hoc ſecundo membro in 9. ampliat. num. 95.* & huic limitationi ſuffragatur quod etſi conſuetudine introduci non poſſit, ut diſtributiones quotidianæ debeantur non intereſſentibus divinis officijs, ut eſt textus in d. c. *unico, de Cler. non reſid. lib 6.* & dictum eſt ſupra *in hoc ſecundo membro principali in prima ampliatione*: tamen hoc non procedit ſi conſuetudo hoc introduxerit in eo caſu in quo de jure dubium ſit an diſtributiones abſentibus debeantur, necne: eo enim caſu conſuetudinem validam eſſe, & juris ambiguitatem poſſe interpretari, ac declarare ſcripſerunt Bald. *inter conſ. Cardin. conſ. 53.* Dec. in c. *Cum omnes, in prima lectura, col. 1. num... de Conſtit.* & Andreas ab Exea, *ibidem num.* 50. Roch. de Curte *in tract. de conſuet. c. ult. fol. 15. col. 2. in 3. notab. 3. limit.* & Covarr. *lib. 3. variar. reſolut. c. 13. num. 3. verſ. Prima ſanè in hunc modum proponitur.*

135 Fallit ultimò in tribus caſibus expreſſis in Conſtitutione Bonifacij VIII. à Concilio innovata, quæ habetur in pręalleg. c. *unico, de Cler. non reſiden. lib. 6.* ibi: exceptis illis, quos infirmitas, ſeu juſta, & rationabilis corporalis neceſſitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret. Unde propoſito dubio, Utrum Ordinarius poſſit excuſare à reſidẽtia chori aliquem Canonicum, vel Cappellanum ex cauſa legitima, juxta c. *unicum, de Cler. non reſiden. in 6.* ſine conſenſu aliorum Canonicorum, aut Cappellanorum, quorũ intereſſe videtur propter jus accreſcendi: Reſponſum eſt poſſe, ſi eſt ex cauſis comprehenſis in d. c. *unico*, quia illud Concilium non ſuſtulit, nec requirit Capituli conſenſum.

136 Primus igitur caſus exceptus, in quo de jure quotidianæ diſtributiones debentur abſentibus, eſt infirmitas, ut ibi eſt expreſſum, & tenet gloſſa ab omnibus approbata ibidem in ver. Infirmitas.

Extenditur primò hic primus caſus, ut habeat locum etiam non probata conſuetudine percipiendi diſtributiones in abſentia. Neque enim admittendus eſt intellectus Philippi Franchi ad illũ textum exiſtimantis ita demum morbo impeditis deberi quotidianas diſtributiones, ſi ex conſuetudine introductum ſit, ut abſentibus debeantur; imo enim etiam circumſcripta conſuetudine debentur infirmis, ut clarè probatur in d. c. *unico*, ubi à regula, quæ permittitur de diſtributionibus quotidianis in abſentia non percipiendis, excipiũtur primo loco ij, quos infirmitas excuſaverit. Idẽ

137 probat textus in l. *Arboribus, §. De illo, ff. de uſufructu*, per quem textum gloſ. ibi adnotavit famulo deberi ſalarium etiam pro eo tempore, quo ægrotus ſit. Quod etiam conſuerunt Innoc. Jo. Andr, & Barb *in c. 3. de locato num.* 25. Ad idem textus in l. 4. §. *Stichus ſi hæredi, ff. de ſtatu liber.* ubi conditio ſerviendi certo tempore cenſetur eveniſſe; ſi eo tempore ſervitium impendi non potuit morbo impediente, & optimus text. in l. 1. §. *Divus, ff. de var. cognit.* Et eſt communis opinio, ut in *d. c.* 3. teſtatur Jo. de Imola, *num.* 13. & quidquid ſit in famulo, in quo contrariam opinionem dicit eſſe veriorem, Imola *eod num.* 13 & communem Abb in cap. 1 *num.* 8. *infra de Cler. ægrotan.* quia titulum non habet, ſed tantum locat operas ſuas, & poteſt ad nutum amoveri: certè in Clerico intitulato hæc ſententia non eſt omnino amplectenda. Atque ita diſtributiones quotidianas deberi Canonicis, qui ægritudine impediti, divinis officijs intereſſe non potuerunt, etiam nulla exiſtente conſuetudine, exploſa contraria Philippi Franchi interpretatione, concludit poſt alios Covarr. *d l. 3. variar. reſolut. cap.* 13. *num.* 8. *verſ. Ergo contrariam ſequutus opinionem*, & hoc ſervat Curia, ut mox patebit.

138 Extenditur ſecundò, ut habeat locum non obſtante ſtatuto Capituli ut ægrotis, vel ex quavis cauſa abſentibus non dentur diſtributiones: hujuſmodi enim ſtatutum S. Congregatio cenſuit non eſſe confirmandum, cum ſit irrationabile, & contra bonum Eccleſiæ, ut probatur in c. 1. *de Cler. ægrot.* ibi: quia ſi alij ejus eſſent exemplo deterriti, forte non poſſet qui militaret Eccleſiæ inveniri.

139 Extenditur tertiò, ut procedat etiam quoad portionem accreſcentem. Nam ex ſententia Sacræ Congregationis hanc quoque percipere debet Canonicus infirmus, ut ſcripſi plenè in c. 1. *in 2. q. infra de Cleric. ægrotan.*

140 Extenditur quartò, ut nec tempus, quo Canonicus fuit infirmus, ſit computandum pro tempore vacationum, ut S. Congregatio declaravit. Quod tamen intellige, ut dicam infra *num.* 149.

141 Extenditur quintò, ut habeat locum etiã in his, qui ſine periculo vitæ divinis intereſſe nõ poſſunt Unde cum Canonicus propterea primis horis, ac matutinis non intereſſet quòd Medici atteſtabantur id fieri non poſſe abſque imminenti vitæ periculo;

riculo; datæ fuerunt litteræ ad Ordinarium ut prò ſuo arbitrio diſtributiones illius temporis eidem Canonico concederet.

142 Extenditur ſextò, ut habeat locum etiam in Canonico, quo tempore podagræ ita infirmitate verè impeditur, ut horis Canonicis nequeat intereſſe: huic enim deberi quotidianas diſtributiones cenſuit Sacra Congregatio.

143 Extenditur ſeptimò, ut procedat etiam in cæco, qui ſicut non tenetur Horas Canonicas recitare, Angel. *in ver. Hora, num. 9. verſ. Vtrum non habens librum, vel carens viſu*, Tabien. *in eodem*
144 *ver. num.* 20. Silveſt. *num. 5. verſ. Tertium:* ita nec Choro intereſſe, & nihilominus percipere debet quotidianas diſtributiones, ut Sacra Congregatio declaravit, & ſcripſi plenè in d. c. 1. *de Cler. ægrot.* & videtur non obſcurè ſenſiſſe Petr. Rebuff. *conſ.* 26. *num.* 15. ubi reſpondit cæcitatem non eſſe minus impedimentum, quam alias infirmitates, & loquitur ad effectum cap. *unici, de Cler. non reſiden.*
145 *in 6.* quod ibi allegat. Simili modo Sacra Congregatio conſulta an cæcitas privet aliquem eò voto, quod alias haberet, ſi cæcus non eſſet, reſpondit non privare, facit textus in cap. *Licet, de cenſib* & l. 1. C. *qui morbo ſe excuſ. lib.* 10.

146 Extenditur octavò, ut locum ſibi vendicet etiã in ſenio confectis, quibus Sacra Congregatio declaravit quotidianas diſtributiones deberi, ſi aliàs reſidere ſint ſoliti. Ad hoc cap. 1. § *Verum*, ibi, Senio, aut valetudine corporali gravatus, *de Cler. ægrot. lib 6.* & cap. *Pervenit, il ſecondo*, 18. *diſt.* de ſenio ſcripſi latiſſimè in cap. *Cum ſis, de converſ. coniugator.*

147 Extenditur ultimò, ut habeat locum etiam in his, qui ex propria culpa in morbum inciderunt, juxta textum in cap. *Cum infirmitas, infra de pœnit. & remiſſ.* Nam & his quotidianas diſtributiones deberi ſcripſit Covarr. *lib. 3. variar. reſolut. cap.* 13. *num.* 8. *verſ. Septimò quotidianæ diſtributiones*, reprobata contraria opinione Philippi Franchi in d cap. *unico num.* 17. *de Cler. non reſid. lib. 6.* Ratio eſt quia etſi tales propria culpa ſint impediti, hoc tamen impedimentum nec à jure, nec ab homine, ſed ab ipſo Deo illatum eſt. Confert textus optimus in cap. *Cum percuſſio*, 7. *quæſt.* 1. ubi Gregorius, (Cum percuſſio, inquit, corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur; & ideò non debet à nobis addi flagellatis afflictio.) Et huc reſpexit Sacra Congregatio Concilij in deciſione hujus articuli: nam conſulta an diſtributiones quotidianæ, quæ ex Conſtitutione Bonifacij Octavi à Concilio Tridentino innovata, debẽtur ægrotis, qui in Choro infirmitate impediente divinis officijs intereſſe non poſſunt, debeantur ijs, qui ex propria culpa, & peccato in morbum inciderunt? reſpondit deberi; aliàs enim nimius rigor eſſet, nec ſuperiorem hujuſmodi inquiſitionem facere debere addendo afflictionem afflictis, quia multæ poſſunt eſſe cauſæ, & non turpes. Et hanc partem tanquam mitiorem approbavit Gregorius XIII. Facit quod notat Hoſt. in c. *Niſi cùm pridem num.* 13. *in fine, in ver. Infirmitas corporis, ſupra de renunc.* ubi firmat debilitatem corporis, quæ reddit Epiſcopum inhabilem ad executionem paſtoralis officij, eſſe juſtam cauſam cedendi, etiamſi ex peccato proveniat, dummodo Epiſcopum pœniteat, ut in d. c. *Cum infirmitas,*

Declaratur modo hic primus caſus, ut procedat dummodo Canonicus infirmus, dum integra valetudine uteretur, ſolitus eſſet divinis officijs intereſſe; aliàs enim diſtributiones quotidianas non lucratur, quia morbus non eſt cauſa non reſidendi in eo, qui etiam ſanus non reſediſſet, Jo. Andr. Cardin. & Abb. in c. *Ad audientiam, de Cler. non reſiden.* & in cap. *Cum percuſſio*, & ibi dixi in 4. *not. infra de Cler. ægrotan.* & idem Jo. Andr. Gemin. & Franc. in d. cap. *unico*, *eod. tit. lib. 6.* Felin. dicens ita omnes tenere in cap. *Apoſtolicæ*, *num.* 12. *de except.* & alij apud Covarr. *variar. reſol. in prealleg. cap.* 13. *num.* 8. *verſ. Sexto hoc ipſum erit intelligendum.*

149 Hinc Canonico, qui dum abeſſet in tribus mẽſibus à Concilio permiſſis, in morbum incidit, Sacra Congregatio cenſuit illius temporis diſtributiones non deberi; quia ægritudo non fuit cauſa non intereſſendi, cùm etiam ea ceſſante tunc temporis vacaſſet à ſervitio Eccleſiæ. Verum ſi ultra tres menſes morbus perduraſſet, ab eo tempore diſtributiones non eſſe illi ſubtrahendas; quia cum antea ſolitus eſſet divinis intereſſe; veriſimiliter expletis menſibus vacationis, ad ſervitium Chori rediſſet, & ſic infirmitas fuiſſet cauſa non intereſſendi.

Hinc etiam cuidam Canonico Romam petenti anno Jubilei ex Capituli licentia, ut votum impleret, atque ibi in ægritudinem lapſo fuerunt ex gratia conceſſæ à Sanctiſſimo ex Congregationis ſententia omnes diſtributiones illius temporis, quo ab Eccleſia abfuit.

150 Secundus caſus exceptus in d. cap. *unico*, in quo debentur quotidianæ diſtributiones in abſentia, eſt juſta, & rationabilis corporalis neceſſitas, ut ſi portionem, vel medicinam ſumpſit, vel ſanguine minutus eſt, ut ibi exemplificant Archid. & Joan. Andr. *in ver. Corporalis neceſſitas*, qui ad hoc allegant cap. *Si qui, de conſecr. diſt.* 4 & cap. *Epiſcopus* 18. *diſt.* & ſequitur Anchar. *num.* 2. *in eodem ver.*
151 & cæteri omnes. Hinc infertur ut Canonicus expulſus à civitate propter ſeditiones abſque ſua culpa à cõtrariæ factionis hominibus integrè percipere debeat quotidianas diſtributiones, ut pluribus probat Joan. Andr. in d. cap. *unico*, *num.* 1. *verſ. Vidi jam dubitari*, & ibi etiam Anch. *num.* 2. *verſ. Sed quærit ipſe*, & ex facto reſpondit Calderin. *conſ.* 17. *in tit. de præben.* quem ſequuti ſunt Felin. in cap. *Cum omnes num.* 22. *de conſtit.* & Phi-
152 lipp. Prob. in d. cap. *unico num.* 22. Et quamvis Covarr. *in d. cap.* 13. *num.* 8. *verſ. Decimò*, eadem ratione exiſtimet hoc verum eſſe, dummodo diſtributiones ex conſuetudine debeantur abſentibus ex juſta cauſa; hæc tamen declaratio admittenda non eſt, quia tex. in d. c. *unico* ſub unica verborum ſtructura excepit caſus infirmitatis, corporalis neceſſitatis, & Eccleſiæ utilitatis, ut ibi in verſ Exceptis. Ergò debet ſingulos æqualiter determinare, l. *Quamvis, C. de impub.* l. *Iam hoc iure, ff. de vulg. & pupill* text. in l. *fin.* ubi Bart. C *de ſenten.* Dec. in cap. *Novit. num.* 56. *de iudic.* Sed ex cauſa infirmitatis abſentes lucrantur diſtributiones, etiã ſi talis conſuetudo non extet, idque idem met Covarr. fatetur contra Philip. Franc. ut dictum eſt ſupra in prima extenſione, *num* 136. Ergo idem dicendũ in abſentibus ex cauſa corporalis neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, & ad textum in cap. *Cum non deceat*, *de elect. lib.* 6. reſponde ut di-

cam

cam infra *in 3. caſu num.* 159.

153 Hinc etiam infertur, ut injuſtè detentis in carcere debeantur diſtributiones quotidianæ perinde ac ſi divinis intereſſent, ut concludit Jo. Andr. in d. cap. *unico, num.* 1. *verſ. Idem ſi vi detineretur*, per cap. *Bonæ, il primo de elect.* & cap. *Quoniam quidem, verſ. Siquis verò*, 18. *diſt.* licet Covarr. *in d. cap.* 13. *num.* 8. *verſ. Vndecimò*, hoc reſtringat ad Canonicum injuſtè conjectum in carcerem in eodem loco, ubi Eccleſia ſita eſt, & minus benè, quia rationes Joan. Andr. militant ubivis locorum Canonicus ſine ſua culpa vi detineatur. Neque hanc diſtinctionem adhibuit Sacra Congregatio Concilij; Sed generaliter orta dubitatione an diſtributiones quotidianas lucretur is, qui indebitè conjectus in carcerem fuerit: cenſuit lucrari: fructus autem præbendæ, ſeu maſſæ groſſæ ei tamdiu deberi, quamdiu per ſententiam fuerit declaratum juſtè illum in carcere detineri.

154 Item cenſuit diſtributiones deberi Canonico abſenti, ut injuſtam Judicis vexationem redime-

155 ret. Item citato ob cauſam criminalem, qui ſe innocentem exhibuit, ac propterea à ſervitio Eccleſiæ abfuit, licet ex ſtatuto Eccleſiæ abſentes per ſex menſes univerſam illius anni portionem amit-

156 terent. Sed & Canonicum, qui de crimine inquiſitus, & condemnatus fuit, appellavitque, & fuit abſolutus per tres ſententias conformes, vel unicam, quæ in rem judicatam tranſierit, cenſuit debere utique percipere nedum fructus, ſed etiam diſtributiones quotidianas totius temporis, quo propter eam cauſam horis Canonicis non potuit intereſſe. Demum cenſuit Canonico excommunicato, ac poſtea per ſententiam abſoluto, quæ in rem judicatam tranſivit, deberi diſtributiones quotidianas, & ſi quæ alia ſunt emolumenta, quæ

157 ab infirmis percipi conſueverunt. Quippe injuſtè excommunicatum repetere fructus medij temporis tradit gloſſa *fin* in cap. *Super cauſa*, 2. *quæſt.* 4. item gloſ. *fin.* in cap. *Paſtoralis*, §. *Verum, de appellat.* & ibi Imola Abb. & DD. communiter, ut Dec. teſtatur, Gemin. in c. *Contumaces*, 50 *diſt.* & Felin. in cap. *Apoſtolicæ, num.* 12. *de except.*

158 Tertius denique caſus exceptus in d. c. *unico, de Cler. non reſiden. lib.* 6. in quo diſtributiones debentur non intereſſentibus, eſt evidens Eccleſiæ utilitas. Ad idem textus in cap. *ex parte il ſecondo, eodem titulo.*

159 Sed huic deciſioni ſignatur contrarium in cap. *Cum non deceat, de elect. lib.* 6. ubi illi, qui proſequuntur utilitatem Eccleſiæ diſtributiones percipiunt, cujus oppoſitum deciditur in d. c. *unico*: Pro conciliatione harum decretalium dantur à gloſſa, & Doctoribus plures ſolutiones. Prima ſolutio eſt Archidiaconi in d. cap. *unico*, dicentis illam decretalem loqui in Eccleſijs, in quibus eſt conſuetudo, ut abſentes iſta recipiant; contrarium in Eccleſijs, in quibus non eſt talis conſuetudo.

Secunda ſolutio eſt gloſſæ in d. cap. *unico in ver. Vtilitas*, quod Canonici non teneantur diſtributiones talibus concedere, ut in d. cap. *Cum non deceat*, tamen ſi conceſſerint, recipientes non tenentur ad reſtitutionem, ut in d. c. *unico.*

Tertia ſolutio, quam refert gloſſa præallegata eſt illorum, qui dicunt textum in d. cap. *Cum non deceat*, loqui in abſentibus à loco Eccleſiæ; textum verò in d. cap. *unico*, loqui in præſentibus, ita ut præſentes in loco, qui proſequuntur utilitatem Eccleſiæ, diſtributiones percipiant, licet divinis non interſint; abſentes minimè. Et hanc ſolutionem ſequitur Ripa *in tract. de Peſte, in ſecunda par. num.* 145. & Covarr. *d lib.* 3. *variarum reſol. cap.* 13. *n.* 8. *verſ. Octavo non tantum ægrotis.*

Verum Sacra Congregatio Concilij examinatis ſingulorum opinionibus, & articulo diligenter diſcuſſo, intellexit textum in d cap *Cum non deceat*, in eo caſu, in quo ex conſuetudine abſentes ob Eccleſiæ utilitatem non percipiunt diſtributiones; ſed non probata hujuſmodi conſuetudine cenſuit abſentes ob evidentem Eccleſiæ utilitatem diſtributiones lucrari perinde ac ſi divinis intereſſent, juxta textum in d. cap. *unico.* Et Congregationis ſententiam ſanctæ memor. Paulus V. ad ſe relatam approbavit.

160 Cæterum hæc concluſio intelligenda eſt procedere, dummodo abſentia contingat ob utilitatem Eccleſiæ in ſpecie, de cujus diſtributionibus quæritur, ut formaliter inquit Joan. Andr. in d c. *unico, num.* 3. *verſ Item intelligendum, de Cler. non reſiden. lib.* 6. allegat cap. *Cum dilectus*, & cap. *De cætero, eodem tit.* & textum hic, & ſequitur ibi Petr. de Ancharan. *num.* 4. *in ſ. notab.* Secus ſi abſentia contingat ob utilitatem alterius Eccleſiæ particularis, vel Eccleſiæ generalis. Et hæc eſt ratio cur diſtributiones non debeantur Canonicis exiſtentibus in ſervitio Papæ, ut dictum eſt ſupra *num.* 99. licet cenſeantur ſervire Eccleſiæ univerſali, d. cap. *Cum dilectus*, ibi, (Qui circa nos ſe obſequiales exhibent univerſis,) de Cler. non reſiden. nec abſentibus in ſtudio ſacræ paginæ; ut hic, quamvis hæc quoque cauſa concernat utilitatem univerſalis Eccleſiæ, ut probatur in cap. *fin. verſ. Qui cum docti fuerint, infra de magiſtr.* in cap. *Super ſpecula, verſ. Quia verò Theologiæ ſtudium, Ne Cler vel Monac.* & melius in cap. *Cum ex eo*, ibi, (In grande univerſalis Eccleſiæ, quæ viris litteratis per maximè noſcitur indigere, diſpendium, & jacturam) *de elect. lib.* 6. Unde Canonico à ſecre-

161 tis Regis Portugalliæ in rebus Eccleſiaſticis eadem de cauſa abſenti fuerunt quidem conceſſæ diſtributiones, ſed ex gratia, & de conſenſu Capi-

162 tuli, vel majoris partis. Item Archidiacono habenti tantum ius præſidendi in Choro, nullum tamen ſervitium, & hebdomadam dum reſidet in aliquibus locis ſuæ Archidiaconali juriſdictioni ſubjectis, deciſum eſt non deberi diſtributiones quotidianas. Ad eas igitur percipiendas requiritur utilitas particularis Eccleſiæ, de cujus diſtributionibus agitur, ut prædixi.

163 Ex hoc tertio caſu infertur primò, ut abſens propter exercitium curæ animarum ſuæ Dignitati, vel Canonicatui incumbentis, quo tempore illam exercet, pro præſente habeatur, & quotidianas diſtributiones lucretur, ut expreſſum in decreto Concilij Tridentini, *c.* 3. *verſ. Quod ſi alicui, ſeſſ.* 22. Unde orta dubitatione, an Archipresbytero Cathedralis abſenti propter ſervitium curæ animarũ diſtributiones quotidianæ debeantur: Sac. Con-

164 gregatio cenſuit deberi. Et iterum cũ fuerit quæſitum an habeantur tamquam præſentes in Choro qui curam animarum exercent imminentem Eccleſiæ Cathedrali: reſponſum eſt haberi, dum tamen ſunt in actu adminiſtrandi Sacramenta, vel

165 alia exercent, quæ ſpectant ad ipſam curam. Et aliàs reſponſum, obtinentes Dignitates, quibus imminet

immineт cura animarum, ſi reſideant in ſuis Eccleſijs, lucrari diſtributiones, dummodo per ſeipſos curam actu exercuerint.

166 Infertur ſecundò, ut toleranda ſint ſtatuta Eccleſiarum, quibus declarantur Jubilati, & immunes à choro qui per quadraginta annos continuos Eccleſiæ inſervierunt. Hoc enim in utilitatem Eccleſiæ intelligitur eſſe ſancitũ, ut Canonici & Miniſtri ſpe imunitatis aſſequendæ ad ſervitiũ chori diutius exhibendũ alacriores reddantur. Licet de rigore juris aliud dicendum ſit, ut patet ex dictis ſupra *num.* 81. Sæpe etiam me Secretario indultũ fuit Canonicis ſeptuagenarijs, qui quadraginta annos continuos divinis interfuerunt, ut tamquã benè de Eccleſia meriti, percipere valeant diſtributiones quotidianas, licet choro non interſint.

167 Infertur tertiò, ut pro præſente habeatur Canonicus abſens pro negocijs Capituli, unde in caſu contingenti cenſuit S. Congregatio Canonicum, quo tempore pro negocijs Capituli abfuit, nõ debuiſſe onerari ut ſubſtitutum interim aleret, & Capitulum eſſe cogendum ut dicti temporis diſtributiones, ac ſtipendia capellani illi reſtituat.

168 Infertur quartò, ut diſtributiones debeantur Canonicis aſſiſtentibus Epiſcopo Pontificalia exercenti ad præſcriptum d. *cap.* 12. *verſ. Omnes verò ſeſſ.* 24. tam in Cathedrali Eccleſia, quam alibi. Cenſuit enim S. Congreg. Canonicos, qui tenẽtur aſſiſtere, & inſervire Epiſcopo celebranti, Pontificalia exercenti in Cathedrali, teneri etiam aſſiſtere, & inſervire celebranti, & Pontificalia exercenti in alijs civitatis locis, atque ejus ſuburbijs; tuncque hujuſmodi Canonicos id officij Epiſcopo præſtantes debere percipere diſtributiones quotidianas.

169 Infertur quintò, ut obtinentes præbendam Theologalem in diebus, in quibus legunt, diſtributiones quotidianas lucrentur, ut dictum eſt ſupra *num.* 16.

170 Infertur ultimò, ut Canonicus Pœnitentiarius, dum confeſſiones in Eccleſia audit, interim præſẽs in choro cenſeatur, ut diſertis verbis cavetur decreto Concilij Tridentini, *cap.* 3. *ſeſſ.* 24.

Et cum fuerit quæſitum, an Pœnitentiarius ſit habendus pro præſente in Choro dum audit Confeſſiones in Eccleſia ſive in Confeſſionario, ſive extra: reſponſum eſt habendum pro præſente eo tempore, quo audit confeſſiones, alijs in Choro divina celebrantibus.

Et rurſus cum dubitatum fuerit, An Pœnitentiarius Eccleſiæ Cathedralis audiendo confeſſiones eorum, qui non habent caſus reſervatos, ſeu eorum, qui tantùm peccata venialia habent tanquam præſens in Choro cenſeatur, adeò ut percipere valeat diſtributiones quotidianas: Reſponſum habendum pro præſenti, & mirati ſunt Patres hujuſmodi dubium excitari; Tum quia Concilium generaliter loquitur; tum quia inde præberetur occaſio revelandi peccata gravia, & deterrendi confitentes.]

171 Ac demum cum Concilium decernat præſentẽ in Choro cenſeri Pœnitentiarium cum confeſſiones in Eccleſia audit, ſuborto dubio an etiam præſens cenſeri debeat extra Chorum, puta cum Capitulum comitatur corpus defuncti ſepulturæ tradendum, ut eo quoque caſu percipiat diſtributiones perinde ac ſi illis interfuiſſet: Dictum eſt referendum ad Sanctiſſimum, quia Concilium loquitur tantum de Choro; eamdem tamen utroque caſu militare rationem: Sanctiſſimus declaravit videri hoc in caſu voluiſſe Concilium Pœnitentiarium eſſe participem, & quidem à fortiori, ideſt ſi in Choro, multò magis extra.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Expoſuiſti.

SVMMARIVM.

1 *Præbendis Eccleſiæ Cathedralis propter illarum paupertatem poſſunt annecti Capellæ, reſervata ipſarum Presbyteris congrua portione.*

2 *Vbicumque in iure fit mentio ſimpliciter de generali Concilio, intelligitur de Lateranenſi ſub Innocentio III.*

3 *Capellæ appellatione quid veniat, & quod ſint Capellarum ſpecies,*

4 *Præbenda eſt incompatibilis cum Parochiali.*

5 *Præbendis Canonicalibus quas ob cauſas annecti poſſint Eccleſiæ Parochiales.*

6 *Prærogativa perſonæ quamvis interdum ſit iſta cauſa diſpenſandi ad plura incompatibilia, non tamen eſt iuſta cauſa annectendi unum beneficium alteri.*

7 *Vnio incompatibilium ad vitam non eſt propriè unio, ſed magis quædam palliata diſpenſatio, & reprobatur à Concilio Tridentino.*

8 *Vniri non debet Parochialis Eccleſia præbendæ Canonicali, niſi ſuperſit congrua portio pro Vicario perpetuo.*

9 *Paupertas tolerabilior eſt in Canonico, quam in Rectore Eccleſiæ.*

10 *Vniri poſſunt ab Epiſcopo de iure communi Parochiales Eccleſiæ præbendis, vel Dignitatibus ob illarum paupertatem.*

11 *Secus poſt Concilium Tridentinum.*

12 *Vnio æque principaliter Parochialis cum præbenda vel Dignitate an ſit prohibita à Concilio Tridentino, & n ſeqq. uſque ad n.* 18.

13 *Beneficium per annexionem Parochialis non fit curatum.*

14 *In Vnione æque principali unus eſt rector utriuſque beneficij.*

15 *Vnio facta ab Ordinario ſine cauſa non valet.*

16 *Canonicus habens præbendam æque principaliter unitam cum Parochiali tenetur in Parochiali reſidere tamquam in digniori*

17 *Præbendarum tenuitati in Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus qua ratione Epiſcopus providere poſſit ex Concilio Tridentino.*

18 *An vè illis unire poſſit de conſenſu Capituli aliquot portiones eiuſdem Eccleſiæ, & num. ſeqq. uſque ad numero* 24.

19 *Vniones ſunt odioſæ, & reſtringendæ.*

20 *Beneficij appellatione non venit beneficium exiſtens in Cathedrali.*

21 *Portiones exiſtentes in Cathedralibus, vel Collegiatis inſignibus perſonalem reſidentiam requirunt.*
Beneficia ſimplicia ex generali conſuetudine non requirunt reſidentiam, ibidem.

22 *Capellæ appellatione non venit portio.*

23 *Capellanorum tenuitati, aut fabricæ, vel Sacriſtiæ in Cathedrali Epiſcopus providere non poteſt remedio, cap.* 15. *ſeſſ.* 24. *Concilij Tridentini.*

Vni-

24 *Vnire an poßit Epiſcopus beneficia ſimplicia menſæ Capitulari ob præbendarum tenuitatem in vim Concilij Tridentini, & n 2.*

25 *Vnio beneficij facta ab Epiſcopo menſæ Capitulari etiam de Capituli conſenſu de iure communi eſt ipſo iure nulla.*

26 *Et ad hoc requiritur authoritas Papæ, nec ſufficit Metropolitani,*

27 *Vniendi facultas extendi non debet de caſu ad caſum ad correctionem iuris communis.*

28 *Vnio beneficiorum ſimplicium facta ab Epiſcopo menſæ Capitulari an valeat ſi in Eccleſia nullæ ſint præbendæ diſtinctæ, ſed tantum maſſa communis in diſtributionibus conſiſtens, & num. ſeqq. uſque ad num. 35.*

29 *Capitulum poteſt in facto proprio authorizare ubi agitur principaliter de intereſſe ſingulorum, & ſecundariò de intereſſe Capituli, ſed non è contra.*

30 *Vnio fieri non poteſt ab Epiſcopo portionibus privilegiatis.*

31 *Maſſa communis, cuius reditus omnes in diſtributionibus conſiſtunt, non ſuccedit loco præbendæ quoad effectum unionis.*

32 *Authoritas in facto proprio ità demum interponi poteſt palam, & bona fide, ſi hoc fiat coram ſuperiore.*

33 *Curatus, & Rector Parochialis annexæ quis dicatur, & n. ſeqq. uſque in finem.*

Quid ſi Parochialis ſit annexa præbendæ Canonicali, num. 35.

Et quid ſi ſit annexa Capitulo, vel menſæ Capitulari, num. 41.

Et quid ſi aßignata ſit certa portio ſuper fructibus Parochialis alicui ex Canonicis, vel Capitulo; num. 42.

34 *Vnio quotuplex ſit.*

35 *Canonicorum reditus quod modis augeri poßint ex proventibus Eccleſiæ Parochialis, & num. ſeqq. uſque in fin.*

36 *Cura habitualis in foro animæ an ſit penes Canonicum, cuius præbendæ unita eſt Parochialis.*

37 *Aetas vigintiquinque annorum an requiratur ad obtinendam præbendam, cui annexa eſt Parochialis, & num. 39.*

38 *Vicarij poteſtas an extinguatur extincta poteſtate principalis Prælati, & n 40.*

41 *In Vicarium perpetuum S. Petri de Vrbe translatum eſt ſolum curæ exercitium privativè ad Capitulum, Cura verò habitu penes Capitulum remanſit*

43 *Penſio ſuper fructibus Parochialis an poßit ab Epiſcopo conſtitui pro augendis reditibus præbendæ, vel menſæ Capitularis.*

1 EXPOSUISTI. Propter paupertatem præbendarum Eccleſiæ Cathedralis poſſunt eis annecti Capellæ, reſervata ipſorum Presbyteris congrua portione, hoc dicit. Primò ponit ſupplicationem. Secundò proviſionem, ibi, *ſi evidens.*

2 Nota primo ibi, *Concilij generalis*, ubicumque in jure ſimpliciter fit mentio de generali Concilio, ſemper intelligi de Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ut *hic*, & in c. *Eccleſia veſtra, il 2. de elect.* in c. *Quamquam*, & in cap. *Si cui, eod. tit. lib. 6.* cum ſimil. & notat gloſ. 2. in cap. *fin. de Capell. Monachor.* Idque non per antonomaſiam, ſed ad differentiam alterius Concilij Lateranenſis paulò ante celebrati ſub Alexandro III. ut probavi in cap. 1. *à num. 1. uſq. ad num. 12. ſupra, de Summa Trinit. & fid. Cathol.*

3 Secundò nota, Capellæ appellatione venire Parochialem Eccleſiam: nam de parochialibus intelligitur hæc littera ſecundum omnes, cum referat ſe ad Concilium generale, quod de illis loquitur in cap. *Extirpandæ, ſupra eod.* & *hic* notat Abb. *num. 6.* Quandoque tamen nomine Capellæ intelligitur Eccleſia Collegiata, ut in c. *Cum Capella, infra, de privileg.* Quandoque domus religioſa, ſeu Monaſterium, ut *infra de Cappell. Monach. per tot.* & ibi Abb. *in rubr.* & fuſius Specul. *eod. tit.* frequentiùs autem Capellæ nomine intelligimus vel Sacellum, ideſt locum Deo conſecratum intus, vel extra Eccleſiam, c. *Quiſquis, verſ. Capellæ*, 17. *quæſt.* 4. Paul. de Cittadin. *in tract. de Iurepatr. p. 3. quæſt. 32. Primæ cauſæ, num. 45 verſ. Secundò ſciendum eſt, quod Capella dicitur locus*, & Lambert. *in eod. tract. par. 1. lib. 1. art 6. quæſt 11. fol. 97 in fin* Vel altaria in eiſdem Sacellis conſtructa, de quorum natura multa cumulat Felin. in c *Ex parte, il 2. num. 1. & ſeq. ſupra de reſcript.* vel Capellanias ſive perpetuas, ſive manuales cum onere Miſſarum celebrandarum, de quibus egi latiſſimè in cap. 1. *ſupra de ætat. & qual.* Licet ut plurimum capella, altare, & capellania, pro eodem accipiantur, ut probat gl. 1. in Clem. 2 *verſ. Quinto, quid de capellanijs, vel beneficijs altarium, de decim.* Felin in d. cap. *Ex parte, num. 2. verſ. Naturam verò iſtorum altarium, ſive capellarum*, & Quintil. Mandoſ. *in reg. de Annal. quæſt 17. num. 2.* qui etiam *nu. 5.* diſtinguit quatuor capellarum ſpecies. Frequenter etiam capellarum nomen uſurpamus pro oratorijs ſeu privatis, ſeu publicis. Quorum ſpecies diſtinguit idem Mandoſ. *loco citato num. 8.* & de his vide quæ nos plenè adnotavimus in cap. *In his, à num. 1. uſque in fin. de privileg.* Interdum etiam capellæ dicuntur Sacrorum ſolemnia, quæ coram Papa, & Cardinalibus peraguntur, ut per Cardin. Paleott. *de Sacri Conſiſtor. conſultat. p 5. quæſt. 11. pag. 313. littera B.* & de his capellis Pontificijs plura ſanxit Sixtus V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Egregia, in Bullar tom 2. pag. 517.*

4 Tertiò nota ibi, *Non fuerunt conceſſæ Capellæ.* textum expreſſum ſecundum Abb. antiq quod nō poteſt quis retinere cum præbenda Parochialem Eccleſiam, quæ illi non ſit annexa. Circa quod Hoſt. *hic in princ. verſ. Si de hac materia*, ponit prolixam diſtinctionem, per quam dicit omnia jura contraria de hac materia loquentia ad veram conſonantiam reduci, eamque ad litteram recitat, & probat Jo. Andr *num. 4.* Hodie hoc eſt expeditum jure noviſſimo Concilij Tridentini, cum Canonicatus in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſijs perſonalem reſidentiam requirant, ut in *c. 12. ſeſſ. 24.* ac proinde ſunt incompatibiles cum Parochialibus, ut in *cap. 4. ſeſſ. 7 & cap. 17. ſeſſ. 24.*

5 Quartò nota ibi, *ſi evidens neceßitas, vel utilitas*, duas cauſas, propter quas Eccleſia Parochialis de jure communi licitè poteſt uniri præbendæ ſecundum Cardin. & Anchar. *in 2. notab.* & Abb. *in 4. notab.* Una eſt propter evidentem neceſſitatem, ideſt cum ob præbendarum tenuitatem non reperiuntur qui velint acceptare Canonicatus, & ita Eccleſia debito ſervitio deſtituitur. Altera eſt propter utilitatem, quia licet reperiantur, non tamen ſunt idonei, & convenientes dignitati Ec-

cleſiæ Cathedralis,puta quia ſunt ſimplices , & idiotæ,& meliores non inveniuntur Ex hoc enim damnificanturEccleſiæCathedrales,cum non ſint perſonæ idoneæ, quæ tantæ paupertati velint ſe alligare,& indecens etiam ſit ut cogantur mendicare,ut c.1 *infra de Cler.ægrot.* & c. *Cum ſecundum*, *ſup.eod.*ſecundum Hoſt. *hic in princ.in ver. Suſtentari.*Jo. Andr.*num.1.in eod ver.* & Card. *in primo*
6 *notab.* Et conſidera hic nullam fieri mentionem de tertia cauſa,videlicet de prærogativa perſonæ, de qua in c. *De multa in fin. ſupra eod.* ſed tantummodo de neceſſitate,vel utilitate Eccleſiæ. Ex quo notabiliter infert Abb.*hic num 5.*ut quamvis prærogativa perſonæ interdum ſit juſta cauſa diſpenſandi ad plura incompatibilia , ut in d. c. *De multa*,non tamen eſt juſta cauſa annectendi unum beneficium alteri,quia fieret præjudicium ipſis beneficijs,cum unum veniret acceſſoriè ad aliud.
7 Dic clarius propter prærogativam perſonæ, quæ eſt cauſa temporalis,& extinguitur cum perſona, non poſſe fieri unionem perpetuam in præjudiciũ beneficij annexi, quia limitata cauſa, &c. Clem. *Ne Romani,§.Eo tamen proviſo, de elect* & de unione perpetua loquitur hoc cap. Unde nil mirum ſi de prærogativa perſonæ nullam fecit mentionem. Unio autem ad vitam non eſt propriè unio , ſed magis quædam palliata diſpenſatio, Put.*deciſ.246. num.3.lib.1.* Caſſad. *deciſ.3.num.3.de Iudic.* & hodie prohibita eſt à Concilio Trid in *cap.*4.ibi *ſive per viam unionis ad vitam,ſeſſ.7.* & *c.17. §. Illi vero* , *ſeſſ.24.*
8 Quintò nota ibi , *reſervata congrua capellarum Presbyteris portione*: quotieſcumque parochialis Eccleſia unitur præbendæ, hoc ſemper eſſe attendendum ut ſuperſit congrua portio pro Vicario curam animarum exercente,ut hic, & in c. *Paſtoralis,ſupra,de his quæ fi. à Prælat.* & in c *Extirpandæ § Qui verò,ſupra eod* alioquin abſtinendum erit ab annexione,quia,ut notabiliter inquit Hoſtien.*hic num.2.* tolerabilius eſt, ut Canonicus
9 egeat,quam Rector Eccleſiæ Quod dictum ſequuntur Jo. Andr. *num. 4.in ver. Pravia,* Henric. Boich. *in fi.* Butr. *num 5.* Imol.& Anchar. ambo *num.*3.& Abb *num.*7. & tunc ſecundum eos providebitur Canonicis,ut notatur in c *De rectoribus in gloſ ult.infra de* Cler. *ægrot.* & hodie ut dicam *infra num.17.*
10 Ultimò nota Epiſcopum de jure communi poſſe augere reditus tenues præbendarum annectendo illis parochiales Eccleſias,ut hic eſt caſus ſecũdum unam lecturam,quæ communiter recipitur: nam licet aliqui intelligant hujuſmodi unionem fieri poſſe ab Epiſcopo authoritate Apoſtolica , quos tacito nomine hic refert Innocen, *in fin.* tamen communis intellectus habet ut fieri poſſit etiam authoritate ordinaria , prout hic firmant Abb. antiq. *in princ.* Hoſt. & Jo. Andr. ambo in *ver. Poteris*, exponentes verbum illud,*poteris*; id eſt authoritate tua,arg. cap. *Vacante,ſupra eod.* & cap. *Sicut unire* , *infra de exceſſ. Prælat.* & ſequuntur Butr. *num.* 4. Cardin. *eod. num. in 2. quæſt.* & Anchar. *in 3. notab* Idque communiter teneri teſtatur Imola *num.* 2. Addunt tamen Jo. Andr. & reliqui poſt eum debere Epiſcopum hoc facere de Capituli conſenſu juxta textum in Clem. *Si una* , *de reb.Eccleſ.non alienan.* Et quod dictum eſt de præbendis,idem intelligas de Dignitatibus, quia eadem eſt ratio, & ſic idem jus, c. *Tua* , *de con-ſang & affinit.* ſecundum Hoſtien. *in princ. in ver. eiſdem*, Jo. Andr. *num* 3. Cardin. *in 3 quæſt n. 5.* Imol. *in primo notab.* Anchar. *in 3. notab.* & Abb. *num.* 8.*verſ. Et credo.*
11 Verum hodie hæc facultas uniendi Parochiales Eccleſias præbendis Cathedralium Eccleſiarum ob illarum paupertatem,ut in textu,vel Dignitatibus ob identitatem rationis , adempta eſt Epiſcopis à Concilio Tridentino in *c.13. verſ. In unionibus,ſeſſ.24.*nam ſancta Synodus præcipuam rationem habens Eccleſiarum Parochialium ob animarum periculum ſtatuit ut in unionibus ſive ob redituum tenuitatem ,ſive ob alias cauſas faciendis,Eccleſiæ Parochiales Monaſterijs quibuſcumque,aut Abbatijs,ſeu Dignitatibus, ſive præbendis Eccleſiæ Cathedralis,vel Collegiatæ, ſive alijs beneficijs ſimplicibus,aut Hoſpitalibus, Militijſve non uniantur,& quæ unitæ ſunt, revideantur ab Ordinarijs juxta Decretum ſub Paulo III. editum in *c 6.ſeſſ.7.* Quare hæc decretalis ſi intelligatur de unione facienda ab Epiſcopo ordinaria authoritate,juxta communem intellectum,correcta eſt à Concilio in *d.c.13.* Secus ſi intelligatur de unione facienda authoritate Apoſtolica , ſecundum aliam lecturam , quia Concilium non ligat Papam,ſed ligatur ab ipſo,c.*Significaſti,* & ibi Jo. Andr.*n.10.*& reliqui, *ſupra de elect.*
12 Sed hic incidit dubitatio; Quid de unionibus Parochialium,quæ fiunt præbendis ſine ſuppreſſione,ut cum duo beneficia æquè principaliter uniuntur,& utrumque per ſe remanet,nec mutat ſtatum,aut naturam ſuam, juxta notata per gloſ. in *cap.1.infra.Ne ſed.vacan.*

Et primo intuitu videtur dicendum hanc ſpeciem unionis non comprehendi in prohibitione Concilij,quia nullum præjudicium fit Parochiali ſic unitæ,c. *Et temporis* 16. *q.* 1. Sicut fit per unionem acceſſoriam,ſeu ſubjectivam,per quam Eccleſia unita amittit titulum , & nomen beneficij juxta diſtinctionem Felin in cap. *In noſtra, in 33. coroll num.30 de reſcript.* poſt Oldrad *conſ.* 257. *num.*15. Rot. *deciſ 370,aliàs* 11 *de reb Eccleſ. non alienan.in antiq.* Caſſad. *deciſ.2 num. 6. de union.*
13 Item hæc ſpecies unionis non facit Canonicatum curatum , nec beneficium ſimplex , cui ſic unitur Parochialis,deſinit eſſe ſimplex , ut poſt Oldrad. *conſ 223.poſt princ.* tenet Sarnen. *in reg. de Idiom q.11.num.6.*& notant gloſ. & DD. in c. *Super eo,de præben. lib. 6.* Item Concilium non prohibet ne Parochiales , & præbendæ ad invicem uniantur, ſed ne Parochiales uniantur præbendis. Quæ verba videntur importare unionem acceſſoriam,non autem æquè principalem,d.cap. Super eo , de declarat. Felin. *loco citato.* Item hac interpretatione minus corrigitur jus cõmune,l. 1.*C.de in offic.dotib.* c.*Cum expediat, de elect. lib.* 6.cum ſimil.
14 In contrarium facit,quia intereſt Eccleſiæ habere ſuum proprium Rectorem, c. *Cum non ignores,ſupra eod.* At per hujuſmodi unionem , tametſi unumquodq; beneficium retineat ſua jura, & privilegia; tamen unus eſt Rector utriuſque,d.c. *Et temporis qualitas*,& ibi gloſ. *in ver. Unire*, 16. *q.*1. & d.c.1. *Ne ſed. vacan.* Marian. Socin in c. *Sicut unire,in 2 articulo principali, nu.6.de exceſſ. Prælat.*
15 Præterea unio requirit cauſam neceſſitatis , vel utilitatis Eccleſiæ,ut hic patet, alioquin non valet etiamſi fiat ab Ordinario ſervata juris forma

ut

ut tenent Imol. & Abb. *hic*, Oldrad. *conſ.* 261. *& ſeq.* Marian. Socin in d. c. *Sicut unire*, *in* 5. *artic. principali*, *num* 90. Rota *deciſ.* 133. *num* 3 *par.* 2. *diverſ.* Hujuſmodi autem unio tantum abeſt, ut habeat cauſam neceſſitatis, vel utilitatis, ut potius utrique beneficio ſit damnoſa. Parochiali quidem, quia patitur fructuum diſmembrationem, nec amplius habet peculiarem Rectorem, ſed cōmunem cum præbenda, ut dictum eſt. Præbendæ verò, quia licet illi accreſcant reditus, tamen decreſcit ſervitium, & minuitur divinis cultus, ad quem beneficia Eccleſiaſtica ſunt conſtituta, c. *fin. de reſcr. lib.* 6. Concilium Tridentin. *cap.* 3. *ſeſſ.* 21.

16 Nam Canonicus, cujus præbenda unita eſt cum Parochiali æque principaliter, tenetur in Parochiali reſidere tamquam in digniori, ut in Conſtit. Pij V. *Cupientes*, *in Bullar. tom.* 2. *pag* 262. Nec obſtat, c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò*, *ſupra eod.* quia loquitur in caſu, in quo Parochialis annexa eſt dignitati acceſſoriè, ut ibi dixi *num.* 27. *&* 29. Quod ſi teneretur reſidere in Cathedrali, Parochialis debito ſervitio deſtitueretur, & tamen decretum d. c. 13. prohibet uniones ex quibuſuis cauſis faciē-das: ergo fortius hanc, quæ nocet utrique bene-

17 ficio. Et hoc puto verius, quia præbendarum tenuitati alia ratione Concilium provideri voluit, quam per unionem Parochialium Eccleſiarum: nam in *cap.* 15. *ſeſſ.* 24. decrevit ut in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus, ubi frequentes, adeòque tenues ſunt præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli, vel aliquod ſimplicia beneficia, non tamen regularia ijs unire, vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquas ex ijs ſupprimere, & illarum fructus reliquarum diſtributionibus applicare.

18 QUÆRO, an Epiſcopus facultate ſibi tributa decreto Concilij d. *c.* 15. *ſeſſ.* 24. poſſit cum conſenſu Capituli unire aliquot ejuſdem Eccleſiæ portiones præbendis Canonicalibus, quarum fructus adeò ſunt tenues ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant.

19 Videtur reſpondendum non poſſe. Nam Concilium d. cap. 15. extendi non debet ad alia beneficia, quam ad ea, de quibus loquitur, ſcilicet ad beneficia, & præbendas Canonicales, cum verſemur in materia unionum quæ ſunt odioſæ, à jure exorbitantes, ambitioſæ, & reſtringendæ, c. *Sanctorum*, 70. *diſtin.* per quem textum ita reſpondit Calder. *conſ* 13. *An unio. ſub tit. de rebus Eccleſ. non alien.* quem refert, & ſequitur Dec. *conſ.* 233. *Viſo tenore*, *n.* 6. & Quintil. Mandoſ. *in reg.* 12. *q.* 6. *num.* 12.

20 Deinde d. c. 15. dat Epiſcopo duplicem facultatem. Prima facultas eſt uniendi beneficia ſimplicia, quorum appellatione non veniunt portiones Cathedralium. Tum quia appellatione beneficij non venit beneficium exiſtens in Cathedrali, cap. *Quamvis in* 1. *&* 2. *reſponſo de præben. lib.* 6. Rota *in antiq. deciſ.* 2. *de fil. Presbyter.* & *deciſ* 4. *de offic. Ordin.* Jo. de Selva *in tract. de benefic. quæſt.* 11. *p.* 3.

21 *num.* 117. Tum quia hæ portiones exiſtentes in Cathedrali reſidentiam requirunt ex Concilio, *cap.* 12. §. *Præterea*, *ſeſſ* 24. quam non requirunt beneficia ſimplicia ex generali conſuetudine, gloſ. in cap. *Gratiæ*, *in ver. De jure teneri de reſcr. in* 6. Lap. *alleg.* 36. *in princ.* Rebuff. poſt alios *in Praxi*, *tit. Diſpenſatio de non reſiden n.* 8.

22 Alia facultas eſt aliquas præbendas ſupprimendi, cæteraſque ad pauciorem numerum redigendi. Appellatione autem præbendarum, de quibus loquitur Concilium, itidem non venit portio, non ſolum quia quando Concilium voluit comprehendere portiones, id expreſſit, ut in d. §. *Præterea*, ſed etiam quia manifeſtè loquitur de præbendis Canonicalibus, cum requirat eas adeò eſſe tenues ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant. Et dum poſtea dat facultatem uniendi, loquitur de eiſdē præbendis Canonicalibus; quod non poteſt contingere in portionibus, quarum, ſuppreſſio non diminuit numerum Canonicorum

Confirmatur, quia Concilium ejuſmodi facultatem adeò ampliavit, ut voluerit eam procedere non obſtante reſervatione, vel affectione, cum tamen de jure communi Epiſcopus non poſſet unire reſervata, vel affecta ſaltem, ut unio tunc poſſet effectum ſortiri. Rota *deciſ.* 658. *aliàs* 6. *de reb. Eccl. non alien in antiq.* Collect in cap. *Sicut unire*, *num.* 6. & ibi dixi *num.* 22. *infra de exceſſ. Prælat.* & ideò Concilium magis eſt ſtrictè intelligendum ad limites verborum, c. *Quæ à iure*, *de regul. iur. lib* 6.

23 Demum orta dubitatione, An ob tenuitatem capellanorum Eccleſiæ Cathedralis pro divini cultus augumento, vel ob tenuitatem redituum fabricæ, vel Sacriſtiæ Eccleſiæ Cathedralis liceat Epiſcopis uti remedio *cap.* 15. *ſeſſ.* 24. S Congreg. cenſuit non licere. Ergo ſi Concilium qua parte loquitur de præbendis Canonicalibus non extenditur ad capellas, vel fabricam, aut ſacriſtiam, longè minus ubi loquitur de beneficijs ſimplicibus extendi debet ad portiones: nam reſpectu præbendarum, quibus fit unio, diſpoſitio Concilij eſt favorabilis, cum per eam augeantur reditus Canonicorum ob cauſam neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, ut hic patet. At verò reſpectu beneficiorum ſimplicium eſt odioſa, cum per unionem titulus, & nomen beneficij annexi extinguatur, c. *Super eo*, *de præben. lib.* 6. Oldrad. *conſ.* 257. *factum tale eſt num.* 15 Rota *deciſ.* 370. *aliàs* 11. *de reb. Eccl. non alienan.*

24 Ulterius quæro, An Epiſcopus ex decreto Concilij in eodem *cap.* 15. *ſeſſ.* 24. nedum præbendis Canonicorum, ſed etiam ipſi Capitulo, ſeu Capitulari menſæ beneficia ſimplicia unire poſſit, ubi frequentes, atque adeò tenues ſunt præbendæ, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant.

25 Ex juris communis diſpoſitione manifeſtum eſt irritam eſſe unionem beneficij factam ab Epiſcopo menſæ Capitulari etiam ſuo conſentiente Capitulo, ut eſt caſus in Clem. *ſi una*, §. *Quod ſi Epiſcopus*, ubi omnes, *de reb Eccl. non alienan.* & notant hic Jo. Andr. *num.* 2. *in fin. in ver. Poteris*, Imola *num.* 3. & reliqui. Rationem aſſignat gloſ. communiter approbata in dict. Clem. *Si una in ver. Capitulo*, & Imol. *d. n.* 3. quia Capitulum non poteſt in facto proprio authorizare, c. *Qui manumittitur*, 12. *q.* 2. Quidquid contra ſcripſerit Oldrad. conſ. 182. qui nō reſpondet ad dictam Clem. imò propter illam fatetur ſe dubitare de victoria cauſæ, & eum reprobat Caccialup. *in tract de union. art.* 4.

26 *quæſt.* 10. Quare neceſſaria eſt authoritas Papæ, ut tenet gloſ. in d. Clem. *in ver. Menſa*, *ad fin* quam ibi ſe-

ſequuntur Cardin. *num.* 3. *in fin.* Abb. *n.* 6. & ipſemet Oldrad. ſibi contrarius in *conſ.* 262. *n.* 3. ubi addit nec ſufficere authoritatem Metropolitani, quia hic non eſt de caſibus Archiepiſcopo reſervatis quoad ſubditos ſuffraganei, c. *Paſtoralis*, & quod ibi notatur *ſupra de offic. ordin.* Ad hoc, cap. *Sicut unire, verſ. Non obſtante, infra de exceſſ. Prælat.*
27 & hoc planum. Sed in terminis Concilii Tridentini die 29. Novembris 1612. in S. Congregatione, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Montelperus, Juſtinianus, de Monte, Paravicinus, Mattheius, Aquaviva, Plattus, Blanchettus, Mantica, Doratus, Bonviſius, & Sanctorum Quatuor, propoſito ſupraſcripto dubio, Mattheius cenſuit Epiſcopum non poſſe unire menſæ rationibus in ejus voto adductis; & præcipue, quia Concilium tribuit facultatem uniendi præbendis duntaxat, non autem menſæ Capitulari, & cum verſemur in materia ſtricta, & à jure improbata, ut in Clem. *Si una. de reb. Eccl. non alienan.* extendi non debet ad caſum in verbis non comprehenſum ad correctionem Juris communis. Montelp. idem ſenſit, & in hanc ſententiam allegavit conſ. Hieronymi Gabriel. 101. Idem ſenſerunt de Monte, & Paravicinus. Sed Aquaviva dixit ſe contrariam ſententiam veriorem exiſtimare, quia nullam inter utrumque caſum videbat rationem diverſitatis. Neque obſtare quod Capitulum non deberet authorizare in facto proprio, quia hæc non eſt authoritas, ſed conſenſus. Juſtinianus putavit negativè reſpondendum, quia Concilium quando voluit præjudicare juri communi, id expreſſit; quòd cum non fecerit, videtur noluiſſe. Platt. dixit ex verbis Concilii ſe elicere quod unio fieri poſſit menſæ Capitulari eo quod voluit fructus præbendarum ſuppreſſarum quotidianis diſtributionibus applicari. Blanchett. conſiderabat quod aut præbendæ ſunt inæquales, & non poteſt Epiſcopus unire menſæ; aut ſunt æquales, & poteſt abſque conſenſu Capituli, quia in alienatione, quæ fit vigore legis, non requiritur ſolemnitas. Mantica cenſuit reſpondendum negativè. Dorat. etiam negativam ſententiam ſequutus eſt, quia quoties facultas aliqua tribuitur, non debemus eam ampliare ad caſus non expreſſos, l. *Illicitas* §. *Qui univerſas, ff. de offic. Præſid.* Ad id quod dicebat Dominus Cardinalis Platt. reſpondit facere pro hac parte, quia Concilium voluit præbendarum ſuppreſſarum fructus reliquarum diſtributionibus applicari, & ſic ſemper egit de applicatione facienda præbendis, non autem menſæ. Ad id quod adducebat Dominus Cardinalis Blanchettus, reſpondit Concilium non cogere ut fiat hæc unio, ſed tantum dare facultatem illam faciendi, ideoque in hoc caſu non procedere quod dicitur in alienatione neceſſaria nullam requiri ſolemnitatem. Bonviſius, & Sanctorum quatuor ſententiam negativam & ipſi ſequuti ſunt. Itaque ex communi ſententia decretum fuit nequaquam Epiſcopum poſſe hujuſmodi beneficia unire Capitulo, ſeu Capitulari menſæ, idque id fecerit, nullam eſſe unionem. Quam Congregationis ſententiam die 19. Decembris 1612. ad ſe relatum S. D. N. probavit.

28 Succeſſivè quæro, Poſita deciſione S. Congregationis Concilii, qua declaratum fuit Epiſcopū vigore facultatis ſibi tributæ decreto Concilii Tridētini *c.* 15. *ſeſſ.* 24. beneficia ſimplicia præbēdis Cathedraliū, vel Collegiatarum Eccleſiarum de conſenſu Capituli uniendi, non poſſe eadē beneficia unire menſæ Capitulari, & ſi uniat, unionem eſſe nullam: An etiam nulla ſit unio beneficiorum ſimplicium facta ab Epiſcopo menſæ Capitulari, ſi in Cathedrali, vel in Collegiata nullæ ſunt præbendæ diſtinctæ, ſed duntaxat maſſa cōmunis Capituli, cujus proventus omnes his tantum, qui ſtatutis horis interfuerint, diſtribuūtur.

Epiſcopus Caluenſis aſſerens fructus menſæ Capitularis eſſe tenuiſſimos, eidem menſæ cum conſenſu Capituli alias univit decem, & tria beneficia ſimplicia, & cum poſtea quatuor ex eis vacaſſent in menſibus reſervatis, Julius Cæſar Malaſpina illa à Sede Apoſtolica impetravit, & lite prius coram Auditore Cameræ, & deinde in Rota introducta contra Capitulum Cathedralis, quod ſe fundabat in dicta unione, Julius Cæſar obtinuit à S. Congregatione deciſionem ſuppoſitam in dubio per manus delato, videlicet nullam eſſe unionem factam ab Epiſcopo menſæ Capitulari, cum Concilium tribuat ſolum facultatem uniendi præbendis, non autem menſæ Capitulari. Et quia Julius Cæſar hac deciſione impugnavit unionem in Rota, Capitulum habuit recurſum ad S. Congreg. prætendens deciſionem ſupradictam habere locum tantum quoties in Cathedrali ſunt præbendæ diſtinctæ, non autem cum nullæ ſunt diſtinctæ præbendæ, ſed ſola maſſa Capitularis, ut in caſu, de quo agitur; ideoque petiit reſolutionem dubii ſupradicti.

Ad quod videtur affirmativè reſpondendū, videlicet hujuſmodi unionem menſæ Capitulari factam juxta priorem deciſionem eſſe nullam, etiā cū nullæ ſunt in Eccleſia præbendæ diſtinctæ, ſed ſola maſſa Capitularis. Nam ratio in priori deciſione conſiderata quare liceat Epiſcopo vigore *ca.* 15. *ſeſſ.* 24. unire beneficia præbendis Canonicalibus, non autem menſæ Capituli, ea fuit, quia etiam de jure communi ante Concilium eadem uniendi poteſtas competens Epiſcopo quoad omnes præbendas, ut ſcilicet poſſet illis unire beneficia, non competebat ei quoad menſam Capitularem. Ita colligitur ex dicta Clem. *Si una, in ver. Menſæ ſuæ*, ubi omnes notant *de reb. Eccl. nō alienan.* ex hac decretali, & declarat in ſpecie Vitalin. in d. Clem. *nu.* 14. & ratio diverſitatis inter utrum-
29 que caſum ea aſſignatur à Doctoribus, quod cùm in unione requiratur conſenſus Capituli, ut in d. Clem. *Si una*, & Capitulum non poſſit authorizare in facto proprio, ut ibidem omnes tradunt poteſt quidem Capitulum præſtare authoritatem in unione facta omnibus præbendis, ut hic, quia tunc principaliter agitur de intereſſe ſingulorum, & ſecundariò de intereſſe Capituli, non autem cum unio fit menſæ, quia tunc agitur principaliter de intereſſe Capituli, & ſecundariò ſingulorum. Clari autem juris eſt poſſe interponi authoritatem ab eo, cujus non intereſt principaliter, ſed ſecundariò, l. 1. *ff. de authorit. Tutor.* cum ſimil. Huic autem opinioni apertè videtur adhæſiſſe Concilium d. c. 15. cum facta mentione præbendarum, voluit licere Epiſcopo de conſenſu Capituli aliquot ſimplicia beneficia iis unire, ſcilicet præbendis, cum myſterio admittens unionem cum conſenſu Capituli fieri præbendis, non facta mentione facultatis uniendi menſæ tanquam prohibitæ de jure communi, & adverſanti rationi naturali,

ſecundum quam non convenit quemquam in facto proprio authorizare, ut per DD. in d. Clem.

Hæc autem ratio deciſionis jam editæ, quod nō poſſit Epiſcopus unire beneficia menſæ Capitulari, quia requiritur conſenſus Capituli, quod illum interponere non debet in facto proprio, militat etiam cum præbendæ non ſunt diſtinctæ, quia utrobique interreſt Capituli, & quidem principaliter; ac propterea deciſio prædicta etiam hoc caſu locum habere videtur. Quod in terminis juris veteris apertè ſentire videntur DD in d. Clem. dum negantes unionem factam ab Epiſcopo menſæ Capitulari, non limitant hanc opinionem ubi præbendæ non ſunt diſtinctæ; cùm tamen ſint multæ Eccleſiæ, quæ non habent hanc diſtinctionem, ut
30 ait Innoc. in c. *Dilectus il* 1. *n* 4. *ſup. eod.* Imò Vital. in dicta Clem. *Si una*, § *Quod ſi*, *n.* 14. *&* 15. *de reb. Eccl. non alienan.* expreſse declarat prohibitionem juris communis, ut Epiſcopus menſæ Capitulari beneficia unire non poſſit, procedere etiam cum præbendæ non ſunt diſtinctæ, inferens portionibus privilegiatis non poſſe ab Epiſcopo fieri uniones, quia hujuſmodi portiones non ſunt Eccleſiæ, ſed de reditibus communiter collectis extrahuntur, ut dicit Innocen. in d. c. *Dilectus, in fin.*

31 Non obſtat quod ubi præbendæ non ſunt diſtinctæ, ſed reditus omnes in diſtributionibus conſiſtunt, quæ ex communi maſſa percipiuntur, videantur diſtributiones eſſe loco præbendarum, juxta gloſ. magnam communiter receptam in c. *Licet*, *ſupra eod.* quia alias eſſet dare canoniam ſine præbenda, ut animadvertit gloſ. in c. *unico*, *de Cler. non reſid. in* 6. *in ver. Receperit*, adeò ut ſicut ex Concilio poteſt Epiſcopus unire præbendis, ita potuerit unire maſſæ communi, quæ reſolvitur in præbendis juris interpretatione. Ad hoc enim benè reſpondet Vital in *loc. cit.* (Licet enim, (inquit) alio reſpectu maſſa, vel portiones exæquentur præbendis, non tamen quoad hoc ut illis poſſit fieri unio propter rationem ſuperius expreſſam.) & propterea quoad effectum uniendi non ſufficit, ut pro præbendis habeantur.

Non obſtat quod ſecundum hunc intellectum ſequatur, ut Concilium hoc ſalutari unionis remedio non omnibus Cathedralibus eo indigentibus proſpexerit, cum multæ, ut dictum eſt, ſint Eccleſiæ ſine præbendis diſtinctis cum maſſa communi valdè tenui, quam Epiſcopus unionibus beneficiorum non poterit reddere pinguiorem.

Nam reſpondetur caſum hunc omiſſum à Concilio remanere ſub diſpoſitione juris communis, vulg. l. *Commodiſſimè ff. de liber. & poſthum.* Nec propterea ullum ſequi abſurdum, quia ſi menſa Capitularis erit tenuis, adeundus erit pro unione ſummus Pontifex, ut per DD. in d. gloſ. ſuper verb. *Menſæ*, & dictum eſt ſupra, *num.* 26. die 5. Februarii 1611. habita eſt Congregatio in ædibus D. Cardinalis Montelperi, cui præter ipſum interfuerunt Domini Cardinales de Monte, Plattus, Arigonius, Mantica, Millinus, Nazareth, in eaq; propoſito ſupraſcripto dubio omnes uno ore cenſuerunt deciſionem jam editam habere locum, etiam cum præbendæ non ſunt diſtinctæ, ſed ſola
32 maſſa communis. Cardinalis Plattus addidit non obſtare quod in facto proprio poſſit authoritas interponi bona fide, & palam, ex Bart. in l. *Frater à fratre, num.* 50. *ff. de condict. indeb.* quia id intelligitur quando authoritas interponitur coram ſuperiore qui debet actum confirmare, ut ibi per Bart. Cardinalis Millinus etiam adjecit hanc dubitationem à Cardinali Platto propoſitam jam ſopitam eſſe per d. Clem. *Si una*, *de reb. Eccl. non alien.* contra opinionem Oldradi, *conſ.* 182. Quoad dubium perpendit etiam hanc rationem, quod unio eſt facienda præbendis diſtinctis, ut ſciatur quis ſit Prælatus beneficiorum unitorum. Et pro hac opinione quod unio ſit nulla facta menſæ Cathedrali, in qua præbendæ non ſunt diſtinctæ, citavit Gabriel *conſ.* 186. *alias* 188. *lib.* 2.

33 In gloſ. 3. QUÆRO cum Parochialis Eccleſia, vel fructus illius annectuntur præbendæ, vel menſæ Capitulari, quis dicatur habere curam animarum, & ſit Prælatus, ac Rector Eccleſiæ, an ſcilicet Canonicus præbendarius, vel Capitulum, an verò Vicarius perpetuus ad hoc ut ſibi, & non alteri debeantur decimæ, primitiæ, & oblationes, quæ de jure communi competunt.

Propoſitum dubium in duobus caſibus ad praxim deduci poteſt. Primus eſt in unionibus factis, vel faciendis authoritate Apoſtolica. Secundus in unionibus ab Epiſcopo factis, & effectum ſortitis ante publicationem Concilii Tridentini. Ex eo enim tempore ſublata eſt facultas, quam ex hac decretali habebant diœceſani uniendi Parochiales Eccleſias præbendis Canonicalibus, ut dictum eſt ſupra *num.* 11.

34 Rurſus ad praxim poteſt deduci hæc controverſia in unione acceſſoria tantū, cum ſcilicet Parochialis perpetuo annectitur, & ſubjicitur præbendæ juxta textum hic, & in c. *Extirpanda*, §. *Qui verò*, *ſupra*, *eod.* & in c. *Super eo*, *de præb. lib.* 6. non autem in unione extinctiva, ſeu translativa cum ſcilicet ex duabus Eccleſiis una fit Eccleſia, & jura unius perimūtur, ſeu transferuntur in aliā. Nec in unione æquè principali, ut cum duæ Eccleſiæ ad invicem uniuntur, ita ut unaquæque retineat ſua jura, & privilegia. Quandoquidem in his duabus unionum ſpeciebus unus tantum eſt Rector utriuſque Eccleſiæ, ut in c. *Et temporis*, & ibi gloſ. *in ver. Unire*, 16. *q.* 1. & in cap. 1. *cum gloſ.* 2. *infr. Ne ſed. vacan.* & conſequenter non habet competitorem ſuper jure prælationis, & curæ animarum.

35 Quibus præhabitis, conjungendo dicta gloſſarum cum dictis Doctorū *hic*, & præſertim Hoſt. *n.* 6. & Jo. And. *n.* 8. pro ſolutione quæſtionis obſervandum eſt tribus modis augeri poſſe reditus Canonicorum ex proventibus Eccleſiæ Parochialis.

Primus modus eſt per annexionem Parochialis alicui ex præbendis Canonicalibus, ita ut fructuū perceptio ſpectet ad Canonicum certa portione Vicario relicta, ſive in pecunia numerata, ſive in aliis ſpeciebus, ut *hic*, & in c. 1. *infr. eod. lib.* 6. & *d.* §. *Qui verò*. ſive quia ipſe Vicarius cōcedit in menſa Prælati, ſicut fieri teſtatur Henr. Boich. in omnibus Prioratibus habentibus curam animarum annexam totius diœceſis Leonen. unde ipſe eſt oriundus, & hoc primo caſu de jure communi cura animarum, & rei vendicatio fructuum ſpectat ad ipſum Canonicum, maximè in foro contentioſo; ſed exercitium curæ in foro animæ ad Vicariū pertinet, ut in c. *Super eo. de præben. lib.* 6. & ita intelligendi ſunt Hoſt. & Jo. Andr. *ubi ſupra*, dum dixerunt Canonicum eſſe Prælatum, & curā habere, & Vicarium ſuum ſimiliter, ut c. 1. *&* 2. *ſupra de offic. Ordin.* id eſt Vicarium in foro animæ, & Canonicum in foro judiciali, ita ut de jure communi,

muni vendicet decimas, & alia jura, ut probatur in c. *Ex tranſmiſſa, ſuprà de præſcript.* in c. *Ex parte, il primo*, & in c. *In noſtra, infrà, de ſepultur.* & hîc declarat Henric. Boic. *ante med. verſ. Aut perceptio fructuum*, vel certè, ut inquiunt Butr. *in fin.* & Cardin. *in 7. q. n. 8.* Canonicus eſt Prælatus, & habet curam quoad habitum, Sacerdos verò quoad exercitium. Idem Jo. de Lign. & poſt eum Gemin. in c. *Super eo, colum. 2. in gloſ. 2.* & Franc. *n. 2. in ead. gl. de præb. l. b. 6.* ubi ſic diſtinguunt. Aut loquimur de cura fori contentioſi, & tunc proculdubio illã habet Canonicus, aut in terminis d. c. *Super eo*, & notatur in Extrav. *Execrabilis, in ver. Perpetuos*. Aut loquimur de cura fori pœnitentialis: & tunc in illa concurrit habitus, & actus. Quoad habitum curæ clarum eſt, quia eſt penes Canonicum; quo-
37 ad actum, ſeu exercitium eſt penes Vicarium. Cęterùm Petr de Anchar. *hîc n. 6.* videtur concludere Canonicos, quorum præbendis facta eſt annexio, nec quoad exercitium, nec quoad habitum habere curam fori pœnitentialis. Primò, quia cum poſſint eſſe minores vigintiquinque annorum, ut notatur in c. *Si eo tempore, de reſcr. lib 6.* per Hoſt & DD. in c. *Poſtulâſtis, infrà de conceſſ. præben.* non apparet quo pacto poſſit in eis cadere titu-
38 lus, & jus curæ, ſeu illius exercitium. Deinde quia ſi penes ipſos eſſet jus curæ, & Sacerdotes in Parochialibus poſiti cenſerentur illorum Vicarij in curæ exercitio, ſequeretur ut defunctis, vel translatis Canonicis extinguerentur jus ipſorum Sacerdotum, qui haberent cauſam, & titulum à Canonicis, & penderent ab eis, ut c. 1. *de offic. Vicar. lib. 6.* Sed hoc eſt falſum, ut notatur in d. cap. *Extirpandæ, ſuprà eod.* Ergo hujuſmodi Sacerdotes non ſunt cenſendi Vicarij Canonicorum propriè, cum ſint perpetui, nec ad libitum Canonicorum poſſint removeri, ut in d. c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò*, nec ab eis dependentiam habeant ullo modo, ſed authoritate juris habeãt curæ exercitium de per ſe, quam principalis Canonicus impedire non poſſet, nec ſe de ſeipſa intromittere, ſicut nec Epiſcopus invito Rectore Eccleſiæ Parochialis poſſet ibi curam animarum aſſumere. Demum ob dictam curam Vicarius eſt ille, qui adſtringitur ad pœnas, c. *De multa*, & Extrav. *Execrabilis, dè præben.* recipiendo aliud beneficium ſimilem curam habens, ut patet in prædicta Extrav. *in fine*, & in Clem. 1. *de offic. Vicar.* Fatetur tamen Anchar. Canonicum agere poſſe de juribus ſpectantibus ad Eccleſiam annexam, & pro eis conveniri, quia emolumentum temporalium | principaliter ſpectat ad eum.

Sed certè quidquid ipſe dicat, non videtur recedendum à communi opinione, quia Sacerdos Eccleſiæ annexæ appellatur Vicarius, ut eſt caſus in d. c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò, ſuprà de præb.* & conſequenter habitus curæ videtur eſſe penes Cano-
39 nicum. Neque obſtat quod Canonicus poſſit eſſe major ſeptennio, vel annorum quatuordecim, licet ſit minor vigintiquinque. Quoniam jura, quæ præſcribunt ætatem vigintiquinque annorum, loquuntur in Parochiali, ut in c. *Licet Canon. de elect. lib. 6.* ſecundum Cardin. vel certè ut dicit Jo. de Imola, jura prædicta vendicant ſibi locum in his, qui habere debent curam quoad exercitium, non autem quoad habitum in quandam conſequentiam propter annexionem factam prębendæ: tunc enim jus videtur quodammodo diſpenſare, ut habeant hujuſmodi curam in habitu, ex quo permittit eum habere præbendam, cui annexa eſt Eccleſia curata, arg. c. *Præterea*, & c. *Ex literis, ſuprà de offic. deleg.* & l. 2 *ff. de juriſd. omn. Iu-*
40 *dic.* Item non obſtat ſecundum motivum Anchar. quòd deberet extingui poteſtas Vicarij extinctâ poteſtate principalis Prælati; ſiquidem hoc procedit in Vicario temporali, & voluntario: ſecus in perpetuo & neceſſario, qui authoritate Canonis, non autem ipſius Prælati conſtituitur, prout contingit hoc caſu, ut patet *in d. §. Qui verò*. Tandem non obſtat ultimum motivum quòd Vicarius adſtringatur ad pœnas, c. *De multa*, & Extrav. *Execrabilis*. Quia hoc non provenit ex eo, quòd ſit Prælatus, & habeat jus curæ, ſed propter curæ exercitium; Canonicus verò his pœnis non adſtringitur, quia cum habeat curam annexam præbendæ, conſideramus ipſam præbendam tanquam principale, ut notatur in c. *Super eo, in gl. in ver. Non obviet, infr. eod. lib. 6.* Curam verò tanquam acceſſorium, ad hoc c. *Si confirmationem, de elect. lib. 6*, ſecundum Cardin. *hîc n. 8.* & ita opinionem Petri de Ancharano refellit Jo. de Imola *num. 4. verſ. Sed certè*, cum quo tranſit Jo. de Anan. *eod. n. verſ. Io. de Imola.* Et hanc ſententiam probavit S. Congregatio Concilij, ut mox patebit.

41 Secundus modus augendi reditus Canonicorum eſt per annexionem Parochialis Eccleſiæ ipſi Capitulo, ſeu menſæ Capitulari; intellige per Papam, vel de illius mandato, propter Clem. *Si una, de reb. Eccleſ. non alienan.* ita ut ad Capitulum ſpectet perceptio fructuum Eccleſiæ, ut in proprios uſus convertat, ut in c. *Conſultationibus, infrà de donat.* certâ portione ſimiliter relictâ Vicario perpetuo: & tunc jure pertinet ad Collegium ſimul, non autem ad ſingulos, §. *Qui manumittitur*, 12. q. 2. l. *Sed ſi hac lege*, §. *Qui manumittitur, ff. de in jus vocan.* & l. *Sicut municipium*, §. 1. *ff. Quod cujuſque univerſ. nom.* & firmant *hîc* Hoſt. *num: 6.* Jo. Andr. *num: 8*, Butr. & Cardin. ambo *num: 7.* Sed hoc intellige quoad temporalia, ita ut ad ipſum Collegium ſpectet vendicatio rerum Eccleſiæ, & quoad habitum tantum, non autem quoad exercitium in foro animæ, quod ſpectat ad Vicarium perpetuum privativè ad Capitulum, ut concluſum eſt in caſu præcedenti.

Hinc cùm fel. record. Pius V. in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe erexiſſet perpetuam Vicariam pro cura animarum Parochianorum prædictæ Eccleſiæ exercenda, prout in Motu proprio ſub Dat. Romæ ad S. Petrum nonis Novembris ſui Pontificatûs anno 6. & modernus Vicarius perpetuus prætenderet curam animarum prædictæ Baſilicæ ad ipſum ſpectare, privativè ad Capitulum: ob eam cauſam orta ſuper hoc lite, quæſitum eſt à S. Congreg Concilij, an litteræ Motûs puoprij Pij V. Inſtitutionis Vicariæ transferant omnẽ curam in Vicarium perpetuum privativè ad Capitulum, S. Congregatio Cardinalium Concilij Trid. Interpretum auditis utriuſque partis procuratoribus, & advocatis, reque diligenter examinatâ, cenſuit ex litteris ſan. mem. Pij V. ſolum curæ exercitium fuiſſe translatum in Vicarium perpetuum privativè ad Capitulum; curam verò habitu penes Capitulum remanſiſſe. Cæterùm quæ ad habitum, & quæ ad exercitium pertineant, maturius, ubi partes petierint, eſſe deliberandum.

42 Tertius denique modus augendi reditus Canonicorum eſt per aſſignationem, ſeu impoſitionem penſionis ſuper fructibus Parochialis, vel ad favorem ipſius Capituli, vel particularis Canonici, itaut Collegium, vel Canonicus præbendarius certam portionem percipiat, reliquis fructibus cadentibus in uſus Vicarij & hoc tertio caſu cura animarum, & vendicatio fructuum pertinebit ad Sacerdotem, ipſeque erit Prælatus & Rector Eccleſiæ, ut c. *Avaritiæ*, & c. *De monachis, ſuprà eod.* & ita intelligitur finis hujus gloſ. 3. ibi, *ſed verius*, dum approbat primam opinionem.

Non obſtat c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò, ſuprà eod.* ubi non licet penſionem ex fructibus Parochialis conferre non beneficiato: Quoniam ibi fraus tantum excluditur per illa verba, (Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem Eccleſiæ curatæ penſionem quaſi pro beneficio conferre præſumat) hîc verò aſſignatur penſio bonâ fide, & ex cauſa rationabili ſecundum Hoſt. vel ibi ſine annexione, hic autem per annexionem, quæ fit præbendæ ſecundum Cardin. vel denique ibi cenſetur excepta cauſa evidentis neceſſitatis, vel utilitatis, ut hîc. Hodie non puto augeri poſſe reditus præbendarum ab Ordinario per impoſitionem penſionis, ſeu diſmembrationem fructuum Eccleſiæ Parochialis; quia in hac materia jam proviſum eſt à Concilio Trid. qua forma ſit procedendum, ut dictum eſt *ſuprà n.* 11. præſertim poſt regulam S.D.N. Urbani VIII. revocatoriam reſervationum penſionum perpetuarum ſuper beneficijs Eccleſiaſticis etiam ad favorem Collegiorum, Capitulorum, & beneficiorum, quæ nondum ſortitæ ſunt effectum; nec non indultorum imponendi penſiones etiam temporales. Quæ habetur *in Bullar. tom.* 4. *pag.* 379. Prædictam diſtinctionem probavit Guil. de Monte Laud in Clem. 1. *in gloſ magna. verſ Hîc quæro, de offic. Vicar.* & in Clem. 1. *in ver. Iura Epiſcopalia, de cenſib.* & in Extravag. *Execrabilis, in fin. ſuper ver. Parochias, de præben.* & idem Guil. & Zenzelin. in Clem. 1. *ſuper ver. aſſignare neglexerint, de jurepatr.* Gemin poſt Jo. de Lignano in c. *Super eo, colum.* 2. *in* 2. *gloſ.* & ibi etiam Franc. *colum.* 1. *in eadem gloſ. infrà eodem lib.* 6. & ſequuntur *hîc* Henric. Boich. *nu.* 1. & Abbas *num.* 10. & eſt ex mente Hoſt. Jo. Andr. & reliquorum ferè omnium.

DE PRÆBENDIS.

Cap. Super inordinata.

SUMMARIUM.

1 *Pueri, & altàs beneficiati non ſunt idonei ad beneficia conſequenda.*

2 *Poteſtas, & voluntas requiritur ad quemlibet actum expediendum.*

3 *Beneficium ſimplex obtinenti an, & quando Epiſcopus poſſit conferre ſecundum ex juris communis diſpoſitione, & nn. ſeqq.*

Et quid ex Concilio Tridentino, n. 7.

4 *Reſponſio, ut ſit latior, quàm interrogatio, non eſt inconveniens.*

5 *Beneficia ſimplicia de jure communi requirunt perſonalem reſidentiam.*

6 *Beneficium obtinens, quod perſonalem reſidentiam non requirit, de jure communi non eſt inhabilis ad aliud obtinendum.*

7 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

8 *Beneficia duo perſonalem reſidentiam requirentia quantumcunque modici ſint valoris, hodie ſunt incompatibilia.*

9 *Collatio ſecundi beneficij incompatibilis valida eſt, ſed adeptâ pacificâ poſſeſſione ſecundi vacat primum.*

10 *Aetas quæ requiratur de jure communi ad obtinenda beneficia ſimplicia, & Canonias in Cathedrali Eccleſia, & nn. ſeqq.*

11 *Pueri qui dicantur.*

12 *Canonicos Cathedralis jura præſumunt eſſe peritos & conſilio maturos.*

13 *Aetas quatuordecim ſaltem annorum hodie requiritur ad beneficium obtinendum.*

14 *Et collatio ante facta ab Epiſcopo eſt ipſo jure nulla, & proviſus non facit fructus ſuos.*

15 *Sufficit tamen annum decimumquartum eſſe inchoatum.*

16 *Puer præſentari poteſt ad beneficium juriſpatronatus in duodecimo ætatis anno ſi ita in illius fundatione ſit cautum.*

17 *Canonicatus, & Portiones Cathedralis Eccleſiæ hodie annexum habent Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus.*

18 *Aetas quæ requiratur ad ſingula beneficia tam ſæcularia, quàm regularia obtinenda, remiſſivè.*

19 *Ordines minores in qua ætate ab Epiſcopo conferri poſſint, aut debeant, & nn. ſeqq. uſq in finem.*

20 *Tonſura requirit ætatem ſeptem annorum completam & nn. ſeqq.*

21 *Aetatem nullam præfinivit Concilium Tridentinum ad primam Tonſuram, & minores Ordines, & n.* 41.

22 *Aetatis decem & octo annorum latoribus præfinitæ in cap.* Nemo. 78. *diſt. nulla eſt habenda ratio, & cur.*

23 *Decreta Conciliorum, Decretales, & leges civiles à Gratiano volumini ſuo inſerta non aliam habent authoritatem, quàm leges ipſæ, Decreta, & Decretales.*

Leges civiles ita demum dicuntur Canonizatæ, ſi à Papa Canonibus inſerantur. ibidem.

24 *Aetas minorum Ordinum ex decreto Zoſimi Papæ.*

25 *Item ex decreto Siricij.*

26 *Item ex Concilio Toletano.*

27 *Item ex opinionibus gloſſarum, & Doctorum.*

Item ex conſuetudine generali. n. 32.

Item ex Pontificali Romano, n. 34. *verſ.* Alterũ eſt.

28 *Intellectus c.* De ijs, 28. *diſt. & nn. ſeqq.*

29 *Dictio* A, *ex ſui natura eſt excluſiva, præſertim conjuncta tempori.*

30 *Infantiæ proximus quis dicatur.*

31 *Dictio,* mox, *quid importet.*

32 *Conſuetudo univerſalis Eccleſiæ quamvis ſit contraria juri ſcripto pro lege ſervanda eſt.*

33 *Conſuetudo interpretativa faciliùs, & minori tempore inducitur, quàm novi juris induſtria.*

34 *Ordinatus in Acolythum ante pubertatem non poteſt ſuſpendi ab executione.*

35 *Ordines minores an de neceſſitate Sacramenti, vel de neceſſitate præcepti, an verò de honeſtate tantùm requirant uſum rationis.*

36 *Pueri, & uſu rationis carentes poſſunt ſuſcipere Sacramenta omnia, in quibus non requiritur actus ſuſcipientis.*

Ordi-

37 *Ordines ſacri uſum rationis requirunt ex neceſſitate præcepti, non autem Sacramenti.*
38 *Et quid in conſecratione Epiſcopali.*
39 *Ordinatus infra annos diſcretionis nõ reordinatur.*
40 *Sacramentum quodlibet non iterabile non requirit aliquam diſpoſitionem ex parte ſuſcipientis, ſed tantùm ut obex contrariæ voluntatis non obſiſtat.*
41 *Ordinantes ad primam tonſuram, vel minores, aut ſacros ordines ante ætatem legitimam quas pœnas incurrant ex Bulla Sixti V.*
42 *Aetas diſcretionis quæ dicatur.*
43 *Aetas ſeptennij ſufficit ad ſponſalia contrahenda.*
44 *Ordines minores unâ die hodie conferri non debent niſi ex cauſa.*

SUPER INORDINATA. Pueri, & aliàs beneficiati non ſunt idonei ad beneficia conſequenda. Hoc dicit: Dividitur in tres partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda rationis ratio ibi, *Cùm autem.* In tertia, reſponſio, ibi, *Conſultationi.* Secundum Hoſtienſem, & Jo. Andr fit conſultatio. Reſpondetur in genere. Exemplificatur in ſpecie.

Nota primò ibi, *poſſunt, & volunt,* ad quemlibet actum expediendum duo eſſe copulativè neceſſaria: poteſtatem ſcilicet & voluntatem, ut hìc per Butr. *in* 1. *not.* Ad idem text. in c. *Cum ſuper, de offic. deleg.* & in l *Cum ſe,* & ibi Bald. *n.* 1. *C. de donat. ante nupt.*

Secundò nota, obtinentem ſimplex beneficium non eſſe habilem ad aliud beneficium obtinendum primo retento. Concordat textus in c. *Is cui, infrà eod. lib. 6.* ubi patet habentem poteſtatem Apoſtolicam conferendi beneficium perſonæ idoneæ non poſſe aliud conferre obtinenti beneficium ſimplex, ſi illud ſit ſufficiens. Et hoc tenet gloſſa ſecunda hìc, & in c. *Dudum, il ſecundo, in ver: Intitulatam, in fin. ſuprà de elect.* ubi concludit obtinentem ſimplex beneficium, quod ſit ſufficiens, non poſſe obtinere ſecundum niſi diſpenſativè. Et quamvis Innocent. *in ver: Reputandi,* reſtringat hanc decretalem ad Prælaturam; tamen Hoſtienſ. *num:* 1. *in ver Eccleſijs.* dicit hìc non agi de Prælationibus, ſed de beneficijs non curatis, & Eccleſiarum præbendis, & de hoc eſſe caſum expreſſum hìc, & fuſius idem proſequitur *infrà n. 6. verſ. Sed puto quòd alia ſit mens.*

Neque obſtat quòd integra, cujus pars eſt hæc decretalis, quamvè ex regiſtro deſumptam referunt hìc ad litteram Hoſt. & Jo. Andr. loquatur de obtinentibus Dignitates, & beneficia lucrata: nam nihilominus deciſio ſumenda eſt ex parte inſerta in hac compilatione, quæ generaliter & indiſtinctè loquitur de beneficiatis, ſecundum ea, quæ adnotavi in c. 1. *n.* 14. & *n.* 20. *verſ: Ad hanc difficultatem, ſuprà de Pactis.* Præterquam quod, ut conſiderat Hoſt: ubi ſuprà, non eſt abſurdum, ut Papa latiùs reſpondeat, quàm quæſitum fuerit: hoc enim ſæpè accidit, ut legitur & notatur in c. *unico,* 1. *reſpon. ſuprà de Sacra Vnctione.* Nec conſulens de hoc poteſt conqueri; imò debet gratias agere ſi conſultationi ſuæ ſatisfiat, ipſeque ulterius inſtruatur, prout hìc fit, ut latius per eum. Pondera tamen rationem in littera expreſſam, cur obtinens beneficium ſimplex non ſit idoneus ad beneficium in alia Eccleſia obtinendum, quia ſcilicet in eadem ſervire non poteſt. Et ex hac ratione collige duas concluſiones.

Prima concluſio eſt, de jure communi beneficia quantumcunque ſimplicia, & Eccleſiarum præbendas perſonalem reſidentiam requirere. Et ad hoc quotidie hic textus à Doctoribus allegatur: Nam dum decidit beneficiatum propterea eſſe inhabilem ad obtinendum aliud beneficium, quia eidem ſervire non poteſt, neceſſariò ſupponit utrumque requirere perſonale ſervitium: Nulli enim dubium eſſet quin beneficiatus eſſet idoneus ad inſerviendum alteri Eccleſiæ per ſubſtitutum, ut hìc per Abb. *nu.* 5. Idcirco igitur ut dicatur non idoneus, qui non poteſt utrique per ſeipſum inſervire, cùm non ſit poſſibile, ut ſimul corporaliter adſit, & miniſtret in duabus Eccleſijs, c. *Acutius,* & c. *Presbyteros* 16. *q.* 1. l. *Sicut certo, §. Si duobus vehiculum, ff. commod.* & notatur per Innoc. in c. *Bonæ, il primo, de Poſtulat. Prælat.* & per Hoſtienſ. *hìc num.* 6. *verſ: Sed puto quòd alia ſit mens.*

6 Secunda concluſio eſt. Si beneficium ex fundatione, vel aliàs perſonalem reſidentiam non requirat, prout hodie non requirunt beneficia ſimplicia ex generali conſuetudine, ut dixi in c. *Licet, num.... ſuprà eodem,* ſic beneficiatus de jure communi eſt inhabilis ad aliud beneficium obtinendum, prout hìc concludit Hoſt: *nu.* 8. *in ver. In eadem.* Ergo, inquit, à contrario ſi quis haberet beneficium, quod non requireret reſidentiam, idoneus reputaretur, ut notatur in c. *fin. de Cler. non reſid.* & ſequuntur Joan. Andr. *n.* 3. *in ver. Non poſſunt.* Anchar. *in* 1. *notab. in fine,* & Abb. *num:* 3. In hujuſmodi enim beneficijs ceſſat ratio perſonalis ſervitij hìc conſiderata.

7 Verùm hodie hæc aliter ſe habent propter jus noviſſimum Concilij Tridentini *in c.* 17. *ſeſſ:* 24. quo ſtatutum eſt, ut in poſterum unum tantùm beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur. Quod quidem ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri. Quo decreto in multis ſublatæ ſunt veterum Doctorum opiniones in materia incompatibilitatis beneficiorum ſimplicium.

Primò enim dum decernit unum tantùm beneficium eſſe ſingulis conferendum, ſuſtulit opinionem illorum, qui aſſeruerunt, Clericum poſſe duas præbendas, ſeu duo beneficia ſimplicia obtinere, ſaltem ex diſpenſatione Epiſcopi. Quod tenuit gloſ. in d. c. *Dudum, il ſecundo, in ver. Intitulatam, poſt med. verſ. Quid dicemus de alijs Clericis, ſuprà de elect.* Hodie enim hoc amplius non licet, cùm Epiſcopi nequeant contra hoc decretum generalis Concilij diſpenſare, ut ſcripſi latiſſimè in c. *fin. ſuprà de fil. Presbyt.*

Deinde dum ſtatuit, obtinenti unum beneficium inſufficiens poſſe nihilominus aliud ſufficiens conferri, correxit opinionem Hoſt. *hìc n.* 8. ubi poſt multa concludit ſic: (Conſideratis igitur verbis, & intentione hujus Capituli, expone quod hìc dicitur, & beneficiati, id eſt, quocunque titulo alligati etiam viginti ſolidorum, ut patet in c. *Conquerente, ſuprà de Cler. non reſident.* Imo, & quantumcunque ſimpliciter beneficiati ſint, repelli poſſunt. Cùm enim hìc dicat ſimpliciter, & indiſtinctè beneficiati; ſimpliciter, & indiſtinctè hoc intelligi oportet.) Ita Hoſt. cujus opinio, ut vides, corrigitur à Concilio, quia inſufficientes

beneficiatus non repellitur à ſecundo; licet revera Hoſtienſis videatur loqui de beneficijs perſonalem reſidentiam requirentibus, ut dictum eſt *ſuprà n. 6.* quæ etiam ex Concilio ſunt incompatibilia, quantumcunque modici ſint valoris, ut paulò inferiùs dicetur.

8 Tertiò, dum decidit obtinenti inſufficiens, poſſe conferri ſecundum, dummodo utrumq; perſonalem reſidentiam non requirat, à contrario ſenſu correxit opinionem DD. de quibus *ſuprà eod. n. 6.* qui reſtrinxerunt hanc decretalem ad beneficia perſonalem reſidentiam requirentia, exiſtimantes obtinentem ſimplex beneficium, cui non ſit annexum perſonale ſervitium, non eſſe habilẽ ad aliud obtinendum, licèt primum ſit ſufficiens. Secus enim eſt poſt Concilium, ut mox dicetur.

Quartò, in ijſdem verbis, *Dummodo utrumque*, abrogavit antiquos Canones, qui permittebant ut Epiſcopi poſſent uni conferre duas Parochiales, vel aliàs incompatibilia beneficia, quorum reditus ita erant tenues, ut proprium Sacerdotem non poſſent convenienter alere, ut in c. *Vnio, in fin.* 10. *q.* 3, & in c. *Eam te, ſuprà de ætat. & qualit.* & notat gloſ. præalleg. in d. c. *Dudum, il ſecondo, in ver: Intitulatam, verſ: Item propter paupertatem Eccleſiarum*: hodie enim hoc corrigitur, quia ex Conc. obtinenti beneficium quantumcunq; inſufficiens, nõ poteſt Ordinarius conferre ſecundum, ſi utrumque requirat perſonalem reſidentiam.

9 Hoc tamen non ita intelligi debet, ut collatio ſecundi incompatibilis ſit nulla: imò enim valida eſt, ſed adepta illius pacifica poſſeſſione vacat primum; ac ſi beneficiatus utrumque retinere perrexerit, utroque ipſo jure privatus exiſtit per decretalem *De multa, ſuprà eod.* innovatam, & ad omnia incompatibilia ampliatam à Concilio Tridentino *in c.*4. *ſeſſ.*7. Et ita aliàs declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilij interpres, licèt diſſentiente Cardinale Alciato, cujus fundamenta retuli in c. *Quia nonnulli, ſuprà in tit. proximo.*

10 Tertiò nota, ad beneficium Eccleſiaſticum obtinendum quem non eſſe idoneum ante decimumquartum annum: hic enim pueri dicuntur

11 non idonei ad beneficium. Puer autem propriè quis dicitur à ſeptennio uſque ad annum decimumquartum, c. *Pueri*, 22. *q.* 5. c. *Indecorum*, & c. *Ex ratione, ſuprà de ætat. & qualit.* gloſ. 1. *hîc.* Butr. *nu.* 5. Dixi in c. *Cumſis, de converſ. conjug.* ubi hominum ætates diſtinxi poſt gloſ. *in proœmio Sixti, in ver. Perfectus*, & Turrec. in c. *In ſingulis*, 77. *diſt.* Et quamvis gloſſa *prima præalleg. verſ. Quid ergo*, primò videatur intelligere hoc capitulum de pueris ante ſeptennium, quia tunc ſervire non poſſunt, quia nec diſcretionem habent; unde non reputantur idonei. Secus verò poſt ſeptem annos, quoniam ſunt doli capaces, c. *Pueris, infrà de delict: puer.* & hoc per c. *De his*, 28. *diſt.* c. *In ſingulis*, & c. *Quicumque*, 77. *diſt.* tamen poſtea ab hac opinione videtur recedere, dum dicit ſtandum eſſe huic Capitulo tanquam poſteriori. Atque ita gloſ. videtur reſidere in prima opinione, videlicet ut pueri ante decimumquartum annum non ſint habiles ad beneficium obtinendum, cùm ſint impotentes ad ſerviendum propter defectum ætatis, prout eam intelligit Cardin. *hîc n.*7. & Abb. *n.*6.

Sed oppoſitum tenet gloſſa Jo. Andr. in c. *Si eo tempore, in ver. Aetatem, de reſcr. lib:6.* ubi concludit pueros ſeptennes, & majores ſeptennio eſſe idoneos ad Canonias, & præbendas Cathedralis Eccleſiæ, & beneficia non curata, quia cum in tali ætate poſſint ordinari, ergo & in beneficio intitulari, arg. c. *Cum ſecundum, ſuprà eod.* & ſequuntur Butr. *nu.* 5. & Cardin. *nu.* 10. *verſ. Secundo caſu*, dicens opinionem Jo. Andr. melius de jure probari. Et idem Butr. in d. c. *Si eo tempore, nu.* 15. ubi dicit opinionem Bernardi, quòd minor quatuordecim, major ſeptennio ſit idoneus ad ſimplicia, eſſe communiorem & veram. Et pro ea videtur text. in c. *Ex eo, de elect. lib. 6.* ubi impubes fuit proviſus de Canonicatu, & interim ejus vox ſuſpenditur. Et quamvis Archid. ibi dicat puerum illum fuiſſe promotum diſpenſativè; tamen ſecundum Cardin. hoc eſt divinare. Et hanc opinionem Jo. Andr. ſervavit curia uſque ad tempora D. Joannis Papæ, ut hîc teſtatur Collectar. *nu.* 1. Abbas verò *hîc n.* 12. diſtinguit inter beneficia ſimplicia ſonantia in nomen Rectoriæ, & beneficia in Eccleſia: ut primo caſu pueri non dicantur idonei ad beneficium, quia indecorum eſt ut regant Eccleſiam qui non noverint gubernare ſeipſos, ut dicitur in d. c. *Indecorum.* In ſecundo autem caſu ſufficit ætas ſeptem annorum, niſi beneficium requirat maturitatem conſilij, ut Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, quia tunc requiritur ætas quatuordecim annorum ſecundum Hoſt. *hîc n.*9. *verſ. Aliud ſæculare ſimplex*, & Anchar. *n.* 5. *verſ. Et iſtorum aliud*, & Archid. in d. c. *Si eo tempore, de reſcr. in 6.* Quorum opinionem ſervat Curia, ut teſtantur de ſuo tempore Cardin. & Abb. *locis*

12 *citatis.* Quod etiam credit veriorem Collectar. niſi fiat violentia litteræ hujus decretalis. Jura enim præſumunt Canonicos Eccleſiæ Cathedralis eſſe peritos, & conſilio maturos, c. *Statutum, de reſcr. lib:6.* Quibus ego etiam accedo: nam contraria opinio fundatur in d. c. *Ex eo, de elect. lib:6.* & tamen ille textus eam non probat, quia ibi non agebatur an Canonicus impubes eſſet legitimè promotus necne; ſed tantum erat controverſia an haberet vocem in electione, & ita ſupponebatur eum fuiſſe ritè promotum, & ſic diſpenſativè: neque hoc eſt divinare, ut idemmet Cardin. in ſimili caſu declarat in c. *Dilectus, n.* 5. *verſ: Et vult hæc ſolutio*, & ibi dixi *n.* 16. *verſ. Neque dicas hunc intelle-*

13 *ctum eſſe divinativum. ſuprà de reſcr.* Hodie tamen hujuſmodi altercationes, & diſtinctiones ſuſtulit Concilium Tridentinum. Nam *in c.6. ſeſſ.* 23. ſtatuit, ut nullus primâ tonſurâ initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus conſtitutus ante decimumquartum annum beneficium poſſit obtinere. Itaque correcta eſt opinio Jo. Andr. & ſequacium exiſtimantium, beneficium non curatum poſſe conferri puero ſeptenni, & majori ſeptennio. Item ſublata eſt diſtinctio Abbatis volentis beneficium in Eccleſia poſſe conferri ante annum decimumquartum, dummodo non requirat

14 maturitatem conſilij: hodie enim nullum beneficium Eccleſiaſticum poteſt conferri ab Epiſcopo minori annorum quatuordecim; alioquin collatio nulla eſt, ut probat verbum, *poſſit*, quod præcedente illâ negatione, *nullus*, tollit potentiam, & inficit actum ipſo jure ſecundum gloſ. ordinar. in cap. 1. *de regul. jur. lib. 6.* Unde cum dubitatum fuerit an *dict. cap.* 6. *ſeſſ.* 23. diſponens neminem ante decimumquartum annum beneficium obtinere poſſe, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium ob-

obtinuit, & nunc effectus eſt ætatis annorum quatuordecim, adeò ut nunc non ſit legitimus poſſeſſor, & fructus ſuos non fecerit: S. Congregatio innixa doctrinæ Jaſonis in l. *Gallus n.* 17. *cum ſeq. deliber. & poſthum*, ubi quod actus redditur nullus ipſo jure, cum quid prohibetur cum verbo, *non poßit*; cenſuit collationem ante decimumquartum annum fuiſſe nullam, & proviſum fructus ſuos non facere.

Verumtamen conſulta, An idem *c. 6. ſeſſ.* 23. requirens ætatem annorum quatuordecim ad obtinendum Eccleſiaſticum beneficium procedat in eo, qui ingreſſus eſt annum decimumquartum, ſed non complevit: reſpondit ſufficere annũ decimumquartum eſſe inchoatum. Item decretum illud non ſuſtulit legem fundationis, cui nuſquam legitur Concilium derogaſſe, niſi in *c. ult. ſeſſ.* 25. *de Regular.* quoad decreta omnia illius ſeſſionis, & in *c. 6. ſeſſ.* 25. *de reform*, Ideoque cum aliàs Rota declarari petierit an decretũ ejuſdẽ *c. 6. ſeſſ.* 23. in quo diſponitur ut nullus prima tõſura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus cõſtitutus ante decimumquartum annum beneficium poſſit obtinere, habeat locum in fundatione juriſpatronatus, in qua teſtator ordinavit, ut præſentandus ad dictum beneficium ſit conſtitutus in duodecimo ſuæ ætatis anno: reſponſum eſt non habere locum. Et ſecundum hanc ſententiã poſtea reſolvit Rota apud Farinacc. *deciſ.* 194. *n.* 1. *par. 2. recent.* Quo verò ad Canonias, & præbendas Cathedralium Eccleſiarũ hodie non ſolum abrogata eſt opinio Jo. Adr. & aliorum de quibus ſupra *n.* 11. *verſ. Sed oppoſitum*, qui voluerunt quemlibet puerum ſeptennem, & majorem ſeptennio eſſe idoneum ad illas obtinendas, ſed etiam opinio Hoſtienſis, Archidiaconi, Collectarii, & Abbatis requirentium ætatẽ quatuordecim annorum, quia ex Concilio Trid. in *c. 12. verſ. In omnibus verò Eccleſiis, ſeſſ.* 24. omnes Canonicatus, & portiones in Cathedralibus Eccleſiis annexum habent Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus. Unde recipiendi non ſunt niſi exiſtentes in tali ætate, ut infra annum Ordinibus requiſitis initiari valeant, ut ibi ſtatuitur in verſ. *Neminem*, & in *c. 4. ſeſſ.* 22. Atq; ita hodie factus eſt locus limitationi, quam poſuit Jo. Adr. in d. c. *Si eo tempore, in glo. in ver. Ætatem in fine, de reſcript. lib. 6.* ubi declaravit opinionem ſuam eſſe intelligendam; dummodo non eſſent talia beneficia quæ ſacrum Ordinem ex privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, vel alio modo requirerent. Ad hoc c. *Ei cui, de præben. eod. lib.* Sed quid juris ſit ante factum Ordinum diſtributionem, dixi in c. *Cum in cunctis in* 4. *quæſt. n... infr. de elect.* Quæ autem ætas generaliter requiratur ad ſingula beneficia Eccleſiaſtica obtinenda latè examinat hic Hoſt. *num.* 9. & poſt eum Jo. Andr. *num.* 4. Abb. *num,* 7. & reliqui. Sed quia multa hodie correcta ſunt ex decretis Concilii Trid. ideò tu dic, ut ſcripſi pleniſſime in d. c. *Cum in cunctis.*

Gloſſa ſecunda attingit quæ ætas requiratur ad Ordines minores. Sed quia admodum ſuccinctè loquitur, & ſine ulla examinatione materiæ, & res non eſt uſque adeò clara, non erit abs re hunc articulum plenius examinare. Revoco igitur in dubium,

In qua ætate minores Ordines ab Epiſcopo cõferri poſſint, aut debeant.

Non levis eſt difficultas veram, & conſiſtentẽ habere, ac reſolutam concluſionem in jue quæ ſit cuique minorum Ordinum conſtituta ætas; adeò generaliter proceſſere ii, qui hac de re ſcripſerũt.

20 Et quidem quoad primam tonſuram conveniunt omnes infantiam expletam, quæ ſeptennio concluditur, l. *Si infanti*, & l. *Potuit*, C. *De jure delibtr.* à ſacris Canonibus conſtitutam eſſe. c. *Nullus*, & ibi gl. *in ver. Infanti de tempor. ordinat lib. 6.* c. *In ſingulis*, & c. *Quicumque*, 77. *diſt.* gl. 2 *h c*, Præpoſ. in cap *De iis.* 28. *diſt.* Rebuff. *in Praxi benefic.*
21 *tit. de Cler. male promor. in gl.* 2. *n.* 1. Et quamvis S. Congregatio Concilii olim dixerit nullam eſſe à Tridentino Concilio præſtitutam ætatem tonſuræ, & quatuor minoribus Ordinibus, ſed eam attendendã quæ à ſacris Canonibus præſcribitur: Alias tamen denegante Epiſcopo Toletano primam tonſuram conferre cuidã, qui attingebat ſeptimum annum, ſed nondum compleverat, cum ordinandus S. Congregationem adiviſſet; reſponſum eſt in prima tonſura requiri ætatem ſeptem annorum completam, cap. *In ſingulis*, 77. *diſt.* Angel. *in ver. Ætas.* At vero in reliquis minoribus Ordinibus adeò confuſa, & incerta, quinimò, & repugnans videtur mens Canonum, ut vix aliquid certi haberi poſſit.

22 Primum enim textus in c. *Nemo*, 78. *diſt* Lectoribus voluit ætatem non eſſe minorem decem, & octo annis. Verum illius Capituli nulla eſt habenda ratio; tum quia Palea eſt non habens legis auctoritatem. Tum quia deſumpta eſt ab imperatore in Authen. *de Sanctiſſ. Epiſc.* §. *Presbyte-*
23 *rum*, cujus quidem de his ſtatuendi nulla eſt authoritas, ut habetur 10. *diſt. per totam*, & in cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ*, & ibi dixi *numer.* 17. poſt Abb. *numer.* 10. *ſup. de Conſt.* Decreta enim Conciliorum, Decretales, & leges civiles à Gratiano volumini ſuo inſertæ non aliam habent auctoritatem, quam leges ipſæ, Decreta, vel Decretales, ut notant Jo. Andr. & alii, poſt eum in c. *de reſcript. & in addit: ad Specul. in tit de appellat.* §. *In quibus, verſ. Sed pone.* Ac proinde ſi interſerat in volumine decreti leges correctas, vel contrarias, non cenſentur approbatæ, nec canonizatæ, ut notat gl. in c. *Novit. de Iudic.* in cap. 1. *de reb. Eccl. non alienan. l b,* 6. & in c. *In primis,* 2. *q.* 1. Sed illæ tantum leges cenſentur canonizatæ, quæ à Papa Canonibus inſeruntur, ut in d. c *In primis.* Ita Præpoſ. *in proœmio Decreti n.* 2. poſt Archid. in c. *Quicumq;* 11. *q.* 1.

24 Zoſimus verò relatus in c. *In ſingulis,* 77. *diſt.* ſecundum vulgatam lectionem primis tribus Ordinibus minoribus aſſignavit ætatem annorum duodecim. Acolythatui verò quatuordecim, ut ibi communis habet interpretatio. Verba enim illius decreti ſic ſe habent (Si ab infantia Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, ut inter Lectores, & Exorciſtas quinquennio teneatur. Exinde Acolythus, vel Subdiaconus quatuordecim annis fiat. Hunc tamen locum alii depravatum eſſe volunt, eumque aliter referunt, videlicet: Si ab infantia Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit inter Lectores uſque ad vigeſimũ ætatis annũ cõtinuata obſervatione perduret. Si major jã, & grãdævus acceſſerit, ita tamẽ ut poſt baptiſmũ ſtatim ſe divinę militię deſideret mãcipari, ſive inter Lectores, ſive inter Exorciſtas quinquẽnio teneatur;

neatur; Exinde Acolythus, vel Subdiaconus quatuor annis.) Hæc ibi. Et in uno etiam pervetuſto Gratiani Codice, & apud Raban. *de Inſtit. Cleric. lib.* 1. *cap.* 13. legitur quatuor annis, non autem quatuordecim. Et eodem modo refertur *tom.* 1. *Concil. par.*1. *pag.*711. *col.*2. licet propter gloſſas nihil immutatum, additúve fuerit, ut eſt adnotatum in calce d.c. *Inſingulis.* Unde ex hac lecturarum varietate apparet tanta perplexitas, ut nihil prorſus certi ex eo textu deſumi poſſe videatur.

25 Siricius autem in cap. *Quicumque* 77. *diſtinct.* poſt Zoſimum videtur ejus ſententiæ fuiſſe, ut ætatem legitimam ad primos tres Ordines exiſtimaverit eſſe ab infantia uſque ad annos pubertatis, & ſic à ſeptennio uſque ad quartumdecimũ annum, qui excludens pubertatem in maſculis dicitur annus adoleſcentiæ; exinde verò tẽpus, quod intercedit uſque ad vigeſimum annum, aſſignet Acolytho, ait enim: (Quicumque ita ſe Eccleſiæ voverit obſequiis, à ſua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorũ debet miniſterio ſociari, qui ab acceſſu adoleſcẽtiæ uſque ad vigeſimum ætatis annum ſi probabiliter vixerit, &c Acolythus, & Subdiaconus eſſe debebit.) Hactenus verba Siricii, ex cujus interpretatione ad textum Zoſimi redditur ſatis dubia expoſitio Doctorum, qui interpretati ſunt mentem Zoſimi eam fuiſſe, ut primi tres minores conferri poſſint ab anno ſeptimo uſque ad duodecimum, & ex eo tempore uſque ad decimumquartum fiat collatio Acolythatus. Præterquã quod nec Siricius aperuit quo tempore ſinguli Ordines cõferri debeat.

26 Demum texus in c. *De iis*, 28. *diſt.* ex Concilio Toletano II. *c.* 1. videtur ſenſiſſe Clericum quandocumque poſſe ad minores ordinari uſque ad decimumoctavum annum. In eo enim decreto ſic legitur. (De iis, quos voluntas parentum à primis infantiæ annis Clericatus officio mancipavit, ſtatuimus obſervandum ut mox detonſi, vel miniſterio electorum, ſivè (ut in vulgata lectione habent alii) lectorum, traditi in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia à præpoſito ſibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis ſuæ compleverint annum, volũtas eorum de expetendo conjugio perſcrutetur, quibus ſi gratia caſtitatis Deo inſpirante placuerit, & promiſſionẽ caſtimoniæ ſuæ abſque conjugali neceſſitate ſpoponderint ſervaturos, ſubdiaconatus miniſterium à vigeſimo anno ſuſcipiant.) Hæc ibi. Sed certè ille textus nihil ſtatuit ſuper eo, de quo quærimus Nam prius diſponit de diſciplina, qua pueri traditi Eccleſiis ſæcularibus, & detonſi debeant erudiri, & mox ſubdit: (Cum attingunt decimumoctavum annum, ex quo in proximo volũt ad ſacros promoveri, perſcrutetur de eorum conſcientia an velint contrahere matrimonium, vel perpetuam promittere continentiam.) Et in omne quod de infante dicitur in textu, exiſtimari poteſt incidenter dictum fuiſſe, quia ſic contigit in facto: textus enim loquitur per illa verba, *à primis infantiæ annis.* Unde ſi intelligeretur loqui diſpoſitivè, ſequeretur ut infans minor ſeptennio tonſurari poſſet; quod eſſet inconveniens, & contra c. *Nullus, de tempor. ordin. lib.*6.

27 Quamobrem cum textum hac de re expreſſum, clarum non habeamus, non mirum ſi gloſſatores primum, deinde reliqui ſcribentes tantoperè diſcrepaverint inter ſe.

Prima opinio eſt gloſſæ Jo. Andr. in c. *Si eo tempore, in ver. Aetatem. de reſcr. lib.* 6. quæ tenet puerum ſeptennem, & majorem ſeptennio poſſe ordinari, & ſequitur ibi Gemin, *col. ult. circa finem verſ. Quædam ſunt*, & Franc. *in fine, verſ. facit gloſſa hic.* Licet illa gloſſa cum ſimpliciter dicat ſeptennem poſſe ordinari, nec ſpecificet ad quos ordines, verificari poſſit in prima tonſura, quæ à Canoniſtis habetur pro ordine, ut c. *Cum contingat*, & ibi dixi ſupra *de ætat. & qualit.* Sed apertius gloſ. *fin* in Clem. *Generalem. eod. tit.* docet ætatẽ minorũ Ordinũ eſſe majorẽ infantia, & movetur per textum in d.c. *De iis*, & in c. *Nullus de tempor. ordin. in* 6. & cap. 2. 28. *diſt.* & cum ea gloſſa conſentiunt ibi, Abb. *n.* 10. *in fine*, & Jo. Uvanquel. *verſ. Tertio caſu*, Similiter gloſ. 1. hic dicit pueros poſt ſeptem annos eſſe habiles ad minores Ordines, quia ſunt doli capaces, c. *Pueris. de delict. puer.* & ſequitur totidem verbis Butr. *num*, 5. & plerique alii. Et hanc opinionem ſervari in practica teſtantur Cardin. & Jo. Uvanquel, *ubi ſupra*, & Albertus Trotius *de vero, & perfecto Clerico, c.*18. *n.*2. *inter tract. commun.*

Secunda opinio eſt gloſſæ in *ſumma* 77. *diſt.* quæ dicit Clericum poſſe fieri Oſtiarium, Lectorem, & Exorciſtam uſque ad annum duodecimũ, & exinde poſſe ordinari Acolythum. Et hanc gloſſam ſequuntur Gofred, *in ſumma de ætat. & qualit.* Cardin. & poſt Paul. in d. Clem. *Generalem*, *n.*7. *verſ. de ordinandis.* Jo. de Imola ibidem *n.*18. & Vitalin. *n.* 33. Henric. Boich in c. *Super in ordinata propè finem*, *verſ. Aut pro quatuor minoribus Ordinibus de præben.* poſt Guliel. de Monte Laud. in Clem. *Generalem.* Turrecrem. in dict, cap. *In ſingulis, in princ. in ver. Teneantur.* 77. *diſt.* Armilla *in ver. Ordines* 1. Rebuff. *in praxi benefic. de Cleric. ad ſacr. Ordin. malè promot.* in gloſ. 2. *num.* 1. *verſ. Aetas legitima*, & ad regulas Cancell. *regul.* 23. *verſ. Iſta ætas.* Et hanc opinionem de jure veriorem eſſe affirmant Cardin. & Albertus Tro-

28 tius *locis citatis*, & videtur probari in d. c. *De iis*, 28. *diſt.* ſi diligentius expendatur. Neque enim, ut ibi gloſſa adnotavit, verba illa, *à primis infantiæ annis*, videntur exponenda, id eſt à primis pueritiæ annis, ſed potius, poſt proximos infantiæ annos: atque ita poſt ſeptimum annum expletum. Sæpe enim jure noſtro dictio, *A*,

29 idem ſignificat, quod *poſt*, ut in c. *Statutum, de præben. in* 6. in Clemen. *Sicut, de appellat.* & utrobique notat gloſ. & in l. *Neminem, C. de decur. lib.* 10. cum concord. Siquidem ex ſui natura dictio hujuſmodi eſt excluſiva, & ſeparativa, ut per gloſ. in d. Clem. *Sicut in ver. A die*, & in l. *Ratio*, §. *Si per venditionem, in fine ff. de act. empti.* DD. in l. 1. *ff.*

30 *ſi quis caut*, præſertim conjuncta tempori, Abb. in d. Clem *Sicut*, *n.* 2, per textum ibi. (Quod autem ſequentia verba, Ideſt, *primis infantiæ annis*, exponi debeant, ideſt *proximis*, & ſi exacto ſeptimo anno, ſuaderi poteſt, quia propriè tranſacto eo anno dum pueritia incipit, illa ætas appellatur proxima infantiæ.) Quod affirmarunt Cujac. Myſinger. & alii *Inſtit. inutil. ſtipulat.* ſic exponentes textum, ibi in §. *pupillus* Dici etiam poteſt antiquitus à parentibus filios etiam ætate infantili ſeptimo anno nondum peracto Eccleſiæ ſæculari tradi conſueviſſe, de quibus quid agendum eſſet, ſtatuerunt Patres in eodem Concilio Toletano, ut à traditione, *mox*, ideſt *poſtea*, tempore

pore congruo minoribus Ordinibus initiaretur. Quod utrumque probat textus, Primò ibi, *quos voluntas parentum à primis infantiæ annis Clericatus officio mancipavit*. Secundò ibi, *ſtatuimus obſervandum ut mox detonſi, vel miniſterio lectorum* 1 *traditi in domo Eccleſiæ erudiri debeant*. Nec propterea quod textus dicat, *mox detonſi*, cenſeri debet ſtatuiſſe ut ſtatim à tempore traditionis, vel à ſeptennio exacto detonderentur. Sed dictio, *mox*, videtur exponenda, id eſt tempore congruo. Scimus enim dictionem illam, *mox*, non ſolum idem ſignificare quod in continenti, & ſtatim, ſed importare etiam longius intervallum pro ſubjecta materia, l. *De ætate*, §. *& cauſa*, *ff. de interrog. act.* Quod latius declarat Bald. in l. *Gallus*, §. *Illi caſus*, *num. 9. de liber. & poſthum.* & Rebuff. in l. *Avunculus*, *colum. 2.* & in l. *Labeo*, & l. *Sabinus*, §. *Idem ſi Dominus*, *num. 7. circa med. de verbor. ſignif.* etiamſi integri anni intercedant, ut eſt tex. in l. *Sed ſi conditioni*, §. *Solemus*, *ff. de hæred. inſtit.* Quare cum lex indefinitè loquens intelligenda ſit ſecundum aliarum legum diſpoſitionem, ac diſtinctionem, ut per Bald. in l. *Adverſus*, *num. 3. C. de furt.* verba illa, *mox detonſi* ſunt referenda ad communem intellectum textus in d. c. *In ſingulis*, *cum ſeqq. 77. diſt.* Unde patet jura juribus concordando, Canonem Concilii Toletani in d. c. *De iis*, potius facere pro ſecunda opinione.

Tertia demum opinio fuit Hoſtienſis *in Summa de tempor. ordinat.* §. *Et cui poſt omnes regulas*, *verſ. Sed & præter regulas prædictas*, qui putavit à ſex annis uſque ad duodecimum poſſe Clericum ordinari. Verum hanc opinionem uti ſingularem, & ſine textu & ratione non reperi à quoquam approbatam fuiſſe. Sed certè littera ibi eſt corrupta, & in meo Codice ſic legitur: *ab infantia, ſcilicet à ſeptem annis uſque ad duodecimum poteſt tradi Eccleſiæ, & recipere minores Ordines:* & citat jura prææallegata. Quamobrem Hoſtienſis eſt apertè pro ſecunda opinione gloſſæ in *Sum*, 77, *diſt*. . . .

Porrò in hac ſententiarum diſſonantia, etſi verior, & magis communiter recepta videatur jam relata diſtinctio temporum, & ordinum; tamen plerique teſtantur univeſaliter ſervari, ut minores Ordines conferantur quandocumq; poſt ſeptimum annū completum, nulla niſi pro voluntate ordinantis annorū, aut ordinū diſtinctione ſervata, atque etiam ut uno die dentur omnes, c. *De eo*, *de tempore ordinat.* & c. *penult. De eo, qui furtivè ordin. ſuſcep.* Hæc autem generalis Eccleſiæ obſervantia antiquis juribus eſt præponenda, ut eſt texus clarus in d. Clem. *Generalem*, *de ætat. & qualit.* quandoquidem habetur pro lege, c. *Illa*, 12. *diſt.* cap. *Pernicioſus*, *infra*, *de celebr. Miſſar.* Dixi in c. *Conſilium*, *n. 44. eod. tit.* Et quamvis apertè eſſet contraria legi ſcriptæ; ſervari tamen deberet, quia legem tollit, l. *De quibus*, *ff. de legibus* & jus poſitivum, cap. *final. de conſuetud.* Sed multò magis hoc procedit in caſu præſenti ex triplici capite. Primum eſt quia cum ſacrorum Canonum diſpoſitio in hac materia ſit ſatis obſcura, & ambigua, ut oſtenſum eſt ſupra; conſuetudo hæc dicenda eſt potius interpretativa, quam novi juris inductiva, ac proinde facilius, ac minori tempore inducitur, ad l. *Si de interpretatione*, *ff de legib.* & c. *Cum dilectus*, *de conſuet.* & utrobique gloſſa, & DD. Bart. in l. *Labeo*, *ff. de ſuppellect. legata*, Putr. *deciſ.* 283. *lib.* 1. & ob hanc
34 rationem Cardin. in d. Clem. *generalem*, *verſ. Puto tamen*, *de ætat. & qualit.* exiſtimat ordinatum in Acolythum ante pubertatem poſt infantiā non poſſe ſuſpendi ab executione Ordinis, ex quo non eſt jus expreſſum hoc prohibens.

Alterum eſt, quia huic conſuetudini apertè ſuffragatur Pontificale Romanum *rub. de Ordin. conferen.* ibi: *Prima tonſura, & minores Ordines ante ſeptimum annum completum dari non debent.* Quibus verbis à contrario ſenſu ſatis clarè inſinuat etiam minores Ordines dari poſſe ſeptēnio completo, eoſque à pari procedere reſpectu ætatis cum prima tonſura.

35 Tertium eſt, quia eadem conſuetudo quandocumque majores Ordines conferendi poſt ſeptimum ætatis annum, ratione quoque probari poteſt. Imò à fortiori, quoniam ex ſententia D. Th. *in 4. ſentent. diſt.* 25. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 2. (Ad ſuſceptionem horum Ordinum uſus rationis nec requiritur de neceſſitate Sacramēti, nec de neceſſi-
36 tate præcepti, ſed de honeſtate tantum: ait enim, Per pueritiam, & alios defectus, quibus tollitur uſus rationis, præſtatur impedimentum actui; & ideo omnia illa Sacramenta, quæ actum requirunt ſuſcipientis, talibus non competūt, ſicut pœnitentia, matrimonium, & hujuſmodi. Sed quia poteſtates infuſæ ſunt priores actibus, ſicut & naturales, quamvis acquiſitæ ſint poſteriores, remoto autem poſteriori non tollitur prius; ideo omnia Sacramēta, in quibus non requiritur actus ſuſcipientis de neceſſitate Sacramenti, ſed poteſtas aliqua ſpiritualis divinitus datur, poſſunt pueri ſuſcipere, & alii qui uſu rationis carent: hac tamen diſtinctione habita, quod in minoribus Ordinibus requiritur diſcretionis tempus de honeſtate propter dignitatē Sacramēti, ſed non de neceſſitate præcepti, neq; de neceſſitate Sacramenti. Unde aliqui, ſi neceſſitas adſit, & ſpes profectus, ad minores Ordines poſſunt ante annos diſcretionis promoveri ſine peccato, & ſuſcipiunt Ordinem: quia quāvis tunc non ſint idonei ad officia, quæ eis committuntur, tamē per aſſuetudinē idonei reddentur: ſed ad majores Ordines requiritur uſus rationis & de honeſtate, & de neceſſitate præcepti propter votum continentię, quod habent annexum, & quia etiam eis Sacramenta
38 tractanda committuntur. Sed ad Epiſcopatum ubi in corpus myſticum accipitur poteſtas, requiritur actus ſuſcipientis curam paſtoralem, & ideo eſt etiam de neceſſitate conſecrationis Epiſcopalis, quod uſum rationis habeat. Quidam autem dicunt quod ad omnes Ordines requiritur uſus rationis de neceſſitate Sacramenti; ſed eorū dictū ratione, vel authoritate non confirmatur.) Hæc D. Thomas. Et idem docuit ibidem S. Bonaventura, quos refert & ſequitur Cardin. Turrecr. in c. *Subdiaconus*, *n.* 2. & ib. etiam Præpoſ. *eod. n.* 77. *diſt.* Imo plus dicunt Hugo, & Archid. ibidem, videlicet in cunis poſſe puerum eſſe Sacerdotem, & Epiſcopum, & omnes Ordines recipere.

39 Porro doctrina hæc D. Thomæ quod pertinet ad neceſſitatem Sacramenti, communiter recipitur, & probatur efficaciter in c. 1. *de Cler. per ſalt. promot.* ubi promotus ad minores Ordines infra annos diſcretionis non reordinatur, ſed permittitur in eis miniſtrare, quod non fieret niſi verum
40 Ordinem ſuſcepiſſet. Item probatur à Scoto relato

lato

lato à Præpoſ. in eod. c. *Subdiaconus, n. 3.* quia reſpectu cujuſcumque Sacramenti non iterabilis non requiritur ex parte ſuſcipientis neceſſariò aliqua diſpoſitio præcedens diſpoſitionem Sacramenti, ſed requiritur tantum non factio, vel poſitio contraria obicis actualis ad hoc, c. *Majores, in fin. infra de baptiſ.* ubi hoc eſt expreſſum. Sed nihil horum eſt in puero ante uſum rationis, quia nec factio contrarii eſſe poteſt, nec deliberatio voluntatis. Ergo puerilis ætas non excludit ſuſceptionem cujuſcumque Ordinis ſacri.

Sed quoad neceſſitatem præcepti ſupradicta diſtinctio inter Ordines minores, & ſacros non procedit, quia obſtat Clem. 1. *de ætat. & qualit.* ſecundum Silveſtr. *in ver. Ordo 4. n. 1. verſ. Et tertio.* Sed certè illa Clem. loquitur tantum de ætate præficiendorum; at de Ordine nihil dicit, prout etiam ibi advertit Jo. Andr. in gloſ. *in ver. Aetate.* Verum eſt tamen prædictam diſtinctionem quoad neceſſitatem præcepti adhuc non procedere, quia ex c. *Nullus, de tempor. ordin lib. 6.* & ex Pontificali Romano prohibitum eſt Epiſcopis primam tonſuram, vel minores Ordines conferre ante ſeptimum annum completum; & ſic puero non habenti uſum rationis. Unde dubitari non poteſt quin hodie hoc ſit in præcepto.

41 Idem apertiùs conſtat ex Conſtitutione Sixti V. quæ incipit, *Sanctum, & ſalutare, edita nonis Ianuarii 1588.* ubi ſtatuitur (ut Epiſcopus, qui ad primam tonſuram, vel minores, aut ſacros Ordines quemcumq; ſæcularem, aut regularem ante ætatem per ſacri generalis Tridentini Concilii decreta primæ tonſuræ, ac cuique ordini præſcriptam, aut non ſervatis temporum interſtitiis clericali charactere inſigniverit, aut ad Ordines minores, vel ſacros, ut præfertur, vel aliàs malè promoverit, ut in eo in quo deliquit, puniatur, à collatione quorumcumque ordinum, atque adeò ipſius tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſus, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus exiſtat.) Hæc ibi. Et quamuis verba illa Conſtitutionis *Per ſacri Tridentini Concilij decreta primæ tonſuræ, & cuique ordini præſcriptam,* fortè per miniſtrorum incuriam irrepſerint, quia revera Concilium Tridentinum nullam ætatem præfixit primæ tonſuræ, aut minoribus Ordinibus, ut ex ſacræ Congregationis ſententia dictum eſt ſupra *nu. 21.* Quidquid tamen ſit, certum eſt Epiſcopis diſtrictè prohibitum eſſe quemquam ad primam tonſuram, vel alios Ordines promovere ante ætatem legitimam. Præterea dici poteſt etiam ex Concilio non debere quem tonſurari ante uſum rationis; id enim non obſcurè colligitur ex *c. 4. ſeſſ. 23.* dum ſtatuitur (ut prima tonſura non initientur, de quibus probabilis conjectura non ſit eos non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe) hujuſmodi enim electio, & propoſitum voluntatis non cadit in pueros ante uſum rationis, l. *Si infanti, C. de jure deliber.* l. 1. *C. de falſ. mon.* c. *Ex parte, il primo, infra, de corp. vitiat.* Et hoc modo ſalvari poſſunt verba Bullæ: tacitè enim Concilium præſcripſit ætatem majorem infantia, dum requiſivit electionem generis vitæ in promovendis ad primam tonſuram. Quod etiam tacitè videtur ſanxiſſe de Ordinibus minoribus, dum in *c. 11.* ejuſdem ſeſſionis eos promoveri jubet, qui ſaltem linguam latinam intelligunt. Unde uſus rationis tam ex præſcripto ſacrorum Canonum, quam ex mente Tridentinæ Synodi in promovendis exigitur non tantùm de honeſtate, ſed etiam ex neceſſitate præcepti. Hic tamen omittendum non eſt ſupraſcriptam Conſtitutionem Sixti V. exceptis pœnis contra Simoniace ordinantes, vel ordinatos, fuiſſe redactam ad terminos juris, Conſtitutionis Pii II. & Concilii Tridentini per Clementem VIII. in Bulla, quæ incipit *Romanum Pontificem, edita pridie Kalend. Martij 1595. In Bullar. tom. 3. pag. 54.*

42 Cæterum expleto ſeptennio pueri etiam de honeſtate ad minores Ordines promoveri poſſunt, quia ſufficit ut ordinandus in ea ætate ſit conſtitutus, ut virtutibus erudiri poſſit; quod probe fieri poteſt ſeptimo anno abſoluto: tunc enim dicitur homo perveniſſe ad eam, quam diſcretionis ætatem appellant, c. 1. 30. *q.* 2. c. *Omnis utriuſque*, ubi gloſ. & DD. *de pœnit. & remiſſ.* & tantum habet cognitionis, & intelligentiæ, quantum de honeſtate ſat eſt ad nudum illum actum ſuſceptionis Ordinum, qui nec officii, nec miniſterii tam ſancti, atque ſolemnis ſunt, ut à pueris nequeant expleri, c. *Perlectis. 25. diſt.*

43 Et quemadmodum ad ineunda ſponſalia, quæ ad matrimonium carnale præambula dicuntur, ætas ſeptennii ſufficit, d. c. 130. *quæſt.* 2. c. *Litteras, de deſponſ. impub.* eo quod voluntas, ac naturalis conſenſus cadat etiam in impuberem poſt ſeptimum annum, d. l. *Si infanti,* juncta l. *potuit C. de jure deliber.* ita etiam ſufficere debet ad ineunda ſpiritualia: in minoribus enim Ordinibus conſtituto adhuc remanet libertas retrocedendi, c. *unico de bigam. lib. 6.* c. 1. *de Cler. conjug. eod. lib.* c. *Ioannes,* & c. *Cum olim, infra eod. tit.* c. 1. *de vita, & honeſt. Cleric.* & Clem. 1. *eod. tit.* & in illis conferendis ferè major ratio videtur habenda litteraturæ, ac morum, quam ætatis. Quod ſenſiſſe videntur Patres Concilii Tridentini *ſeſſ. 23. c. 4. 5. 7. & 11.* & Concilii Toletani II. c. 1. *relati in d. c. 1. De ijs, 28. diſt.*

44 Temperanda eſt tamen hujuſmodi conſuetudo, ac reducenda ad limites *d. c. 11. ſeſſ. 23.* Nam etſi antiquitus omnes etiam uno die darentur, c. *De eo, de tempor. ordinat.* hodie tamen nonniſi ex cauſa omnes ſimul conferri debent, ſed per temporum interſtitia, ut in *d. c. 11.* & in Conſtitutione Sixti V. ſuperius relata.

Regula verò, quam Antiſtites ordinantes ſervare, ac præ oculis habere deberent, videtur ſumenda à textu cum gloſſa, & aliis ſupra allegatis in d. c. *In ſingulis, 77. diſt.* videlicet, ut tres primi Ordines minores Oſtiarii, Lectoris, & Exorciſtæ conferantur à ſeptimo ad duodecimum annum; & exinde ad quatuordecim ordinetur Acolythus.

DE CLERICO ÆGROTANTE, vel debilitato.

Cap. Cum percuſſio.

SUMMARIUM.

1 *Infirmus integrè percipit beneficij fructus.*
2 *Verbum,* hortamur, *quandoque eſt neceſſitatis.*
3 *Clerici ſunt humaniter tractandi, ne alij deterreantur à clericatu.*
4 *Beneficio ſuo ſine cauſa quis privari non debet, etiam per Papam.*

Papa

5 *Papa volens ſine rationabili cauſa turbare ſtatum univerſalis Eccleſiæ non eſt tolerandus.*
6 *Clerici dicuntur milites Eccleſiæ.*
7 *Privilegia militibus conceſſa competunt etiam clericis.*
Declaratur, num. 10.
8 *Donatio facta à clerico concubinæ non valet, ſicut nec facta meretrici à milite.*
9 *Clericus inſtar militis non convenitur niſi in quantum facere poteſt.*
10 *Ignorantia juris excuſat militem, ſed non clericum.*
11 *Infirmo debentur etiam diſtributiones quotidianæ, dummodo infirmitas ſit principalis cauſa non reſidendi, & num.* 26.
12 *Cæcus an teneatur choro intereſſe, ita ut alioquin non lucretur diſtributiones quotidianas, & nu. ſeqq. uſque ad num.* 28.
13 *Diſtributiones quotidianæ debentur Canonico, qui amittit officium linguæ, quamvis choro non interſit.*
14 *Oculorum officium amiſiſſe durius eſt, quam linguæ.*
15 *Canonicorum munus eſt pſallere in choro.*
16 *Obligatio pſallendi in Eccleſia eſt unica, & individua.*
17 *In obligationibus individuis qui non tenetur ad totum, ad nihil tenetur.*
18 *Præceptum Eccleſiæ obligans ad aliquod certo modo faciendum non obligat ad quamlibet ejus partem eo modo, quo fieri poteſt, faciendam.*
19 *Horarum Canonicarum majorem partem qui recitare non poteſt, ad partem ſuperſtitem, quam poteſt non obligatur.*
20 *Jejunare obſtrictus certa die, ſi in ea non poteſt, non tenetur in alia.*
21 *Horas Canonicas recitare impeditus non tenetur alia die eas reſumere.*
22 *Opera nec ſolvi, nec deberi, nec peti pro parte poteſt.*
23 *Cæcus excuſatur à muneribus perſonalibus.*
24 *Infirmus qui horas canonicas recitare non poteſt, non tenetur illis audire.*
25 *Cæcus non tenetur dicere horas canonicas.*
27 *Cæcus tamquam miſerabilis perſona eſt ſub protectione Eccleſiæ.*
28 *Canonicus infirmus an percipere debeat etiam portionem quotidianarum diſtributionum, quæ à Canonicis abſentibus amiſſæ, inſervientibus accreſceret, & nu. ſeqq. uſque in fin.*
29 *Infirmus juris fictione habetur pro intereſſente.*
30 *Lex loquens in caſu vero an habeat locum in caſu ficto.*
31 *Ficta præſentia an æquiparetur veræ.*
32 *Portio portioni accreſcit non perſonæ, & aſſumit naturam portionis, cui accreſcit.*

CUM PERCUSSIO. Clericus infirmus integrè percipit beneficii ſui fructus. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes. Ponit dictum, & rationem interſerit, ibi, *Quia ſi alii.* & eſt pars. c. *Cum percuſſio,* 7. *quæſt.* 1. ut patet ex ſupraſcriptione.

1 Nota primò, ibi *hortamur*, hoc verbum quandoque neceſſitatem importare, ut hic per Innoc. & Hoſtien. in princ. qui tamen loquuntur per dictionem. *fortè*; Sed ſine illa Cardinal. *num.* 2. & Imol. *num.* 6. concordat textus in cap. 1. *infra de teſtam.* ubi per hoc verbum, *hortamur*, demandatur cauſæ cognitio, & exponitur ibi à gloſſa, id eſt *præcipimus*. Tu dic verba hortatoria ex ſui natura eſſe conſilii, non præcepti. Impropriantur tamen, & præceptum inducunt, quando ſubjecta materia hoc ſuadet, ut ſcripſi in c. *Canonum Statuta, n.* 45. *ſupra de Conſtitut.*

3 Secundò nota ibi, *exemplo deterriti*, & ſigna præcipuam rationem ver. *Clerico ægrotanti* ſtipendia Eccleſiæ non ſint ſubtrahenda; nimirum quia ſi alii hoc exemplo eſſent perterriti, non reperirentur qui vellent Eccleſiæ deſervire, ut in littera. Nam ut inquit Petrus de Anchorano *n.* 3. ex mala unius clerici tractatione multi deterrentur; & multis minatur qui uni facit injuriam; ſic & pœna unius eſt metus multorum, ad hoc c. *Clericos. in fin. ſupra. De cohabit. cler. & mulier.* Ergo clerici humaniter ſunt tractandi, ne alii arceantur à clericatu, ut hic per Cardin. *in* 3. & 4. *notab.* Imol. *num.* 6. & Joan. de Anan. *num.* 5. Quod ſecundum eos facit contra collectores, qui nimis rigidè ſpoliant clericos vita functos. Item contra eos, qui docent clericos in fructibus beneficiorum ſuorum eſſe ſimplices uſurarios, ac ſi eſſent monachi. De quo tamen dic, ut plenè notavi in c. *Si quis ſanè, num.* 3. 5. & 11. *uſque ad num.* 17. *infra de pecul. clericor.* Ex prædictis collige ex eo quod Clerici inhumaniter tractentur, & tempore ægritudinis priventur fructibus beneficiorum ſuorum, turbari ſtatum Eccleſiæ nedum præſen-

4 tem, ſed etiam futurum. Unde ſingulariter infert Abbas *hic num.* 3. ut clericus privari non debeat beneficio ſuo ſine cauſa, etiam per Romanum Pontificem: nam, ut ipſe ait, (Si exiſtenti in infirmitate, & ſic in impotentia ſerviendi non debet ſubtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur ſtatus Eccleſiæ, ut hic: Ergò longe minus ubi nulla ſub-

5 eſt cauſa rationabilis.) Papa autem non eſt tolerandus volens turbare ſtatum Eccleſiæ ſine rationabili cauſa, ut notabiliter ait Innocentius in c. *Quanto, num.* 5. *verſ. Tamen ſi Papa alia faceret, ſupra de conſuetudine,* & fuſius idem Abbas in ſua *q.* 1. incipiend. *Epiſcopus, & quidam Rector,* Sed circa hoc ultimum dictum Innocentii vide quod ſcripſi in c. *Significaſti, n.* 66. *ſupra de elect.*

6 Tertiò nota ibi, *militare*. Clericos dici milites Eccleſiæ, ut hic. Item cæleſtes milites, ut in cap. *Chriſtianis*, 11. *quæſt.* 1. & c. *Degradatio, de pœn. lib.* 6. Item milites Chriſti, ut in c. *Reprehenſibile,* 23. *quæſt. ult.* & milites Dei, ut in c. 1. *infra. Ne cler.*

7 *vel monach.* Unde conſtituitur notabilis regula ſecundum Abb. *hic n.* 5. & Jo. de Anan. *nu.* 6. ut privilegia conceſſa militibus ſæculi competere etiam debeant militibus cæleſtis militiæ. Quò fit

8 ut ſicut miles ſæculi non poteſt donare meretrici, l. 2. C. *de donat. inter vir. & uxor.* ita nec Clericus concubinæ, ut diſputando tenuit Richardus Malubra, quem refert, & ſequitur Bart. in l. *Affectionis, n.* 1. *ff. de donat.* Cardin. *hic n.* 4. dicens ſe ita vidiſſe in facto. Anchar. & Imol. ambo *num.* 5.

9 Abb. *num.* 4. & Joan. de Anan. *num.* 7. Hinc etiam fit ut quemadmadum miles non convenit niſi in quantum facere poteſt, ut l. *Miles in princ. ff. de re judic.* ita nec Clericus, ut tenet gloſ. notab. in d. l. *Miles in ver. Facere in fin.* Cardin. & alii proximè citati. De quo tamen dic ut legitur, & notatur

10 in c. *Odoardus, de ſolution.* Declaratur tamen prædicta regula ſecundum Abb. ubi ſupra d. *num.* 5. ut procedat in caſibus, in quibus viget eadem ratio, alias ſecus. Unde licet juris ignoran-

tia

tiæ, l. 1. *C. de jur. & fact. ignoran.* & l. *Regula, in princ ff. eod.* Quippe quem arma magis, quam leges ſcire oportet, ut l. *fin.* §. 1. *in fin. C. de jur. deliber.* non tamen excuſat clericum, ut notat gl. *in d.* §. 1. *in ver. Arma*, Anchar. *hic nu.* 4. *in fin.* & Abb. *d. nu.* 5. *itidem in fin.*

11 Quartò nota ibi, *exiguitate.* Canonico infirmo reſpondendum eſſe de reditibus Eccleſiæ, quos percipiebat dum ſanus eſſet; ſine ulla diminutione; & ſic debentur illi etiam victualia, ſeu diſtributiones quotidianæ ſecundum Innocent. *in ver. Exiguitate*, cum quo alii tranſeunt, hodie hoc eſt expeditum in c. *unico, de Cler. non reſidem. lib. 6.* Quod tamen declarat hic Jo. Andr. *num.* 2. *in ver. Aegritudo*, ut vendicet ſibi locum, dummodo infirmitas ſit principalis cauſa non ſerviendi, & deprehendat infirmum in ſervitio Eccleſiæ. Secus ſi deprehendat eum abſentem, quia tunc ſicut ante ægritudinem non debebantur illi diſtributiones, ita nec debentur, ſi in eo ſtatu morbus ſuperveniat, ut ſic caſus ſuperveniens ſecundum proximum ſtatum illius declarationem aſſumat, argum. c. *Majores, ad fin. infra de baptiſm.* remittit Jo. Andr. ad ea, quæ adnotavit in c. *Ad audientiam, ſupra de cler. non reſiden.* & ſequuntur *hic* Butr. *nu.* 5. Cardin. *nu.* 6. *in* 2. *oppoſit.* Anchar. *eod. n.* 6. Imol. *nu.* 2. Abb. *n.* 6. & Jo. de Anan. *n.* 1. & vide in materia quæ ſcripſi in c. *Licet, ſupra, de preben.* ubi egi latiſſimè an, & quando Canonico ægrotanti debeantur in abſentia diſtributiones quotidianæ, à *nu.* 136. *uſque ad n.* 151.

12 QUÆRO An Canonicus poſt adeptum canonicatum utroq; lumine orbatus teneatur choro intereſſe, ita ut alioquin non lucretur diſtributiones quotidianas.

Tametſi Navarr. *in tract. de horis canonic. c.* 19. *concluſ.* 8. nec authoritate, nec ratione ulla ſuffultus opinatus fuerit Canonicum cæcum diſtribu-
13 tiones non lucrari niſi divinis interſit. Verior tamen videtur contraria opinio, pro qua primò irrefragabiliter induco hanc decretalem: nam Canonicus hic Urbevetanus perſonaliter adivit Papam, ut probat littera ibi, *lator præſentium*: & tamen ægrotabat. Erat igitur talis ægritudo, quæ non impediebat eum itinerare, & choro intereſſe, ſed tantum impediebat pſallere, fortè quia amiſerat officium linguæ, prout obſervant Jo. Andr. *n.* 1. *in ver. Laborem*, Talis, inquit, erat infirmitas, quæ impediebat ſervire, ſed non itinerare, fortè quia perdiderat loquelam, & Butr. *n.* 4. Card. *n.* 6. *in* 1. *oppoſit.* Imol. *n.* 2. *verſ. Quando autem*, Abb. *nu.* 6. *verſ. Sed contra*, & Guido papa, *nu.* 2. & tamen textus decidit huic Canonico reſpondendum eſſe in abſentia de reditibus beneficii ſui abſque ulla diminutione, ſicut reſpondebatur dum ſanus erat, & ſic etiam de victualibus, & diſtributionibus quotidianis, ut dictum eſt ſupra *in* 4. *notab.* Si igitur diſtributiones hujuſmodi debentur Canonico
14 abſenti, qui propter impedimentum linguæ non poteſt pſallere, qui tamen poteſt per ſe ipſum adire Eccleſiam, & choro intereſſe: multò fortiùs debentur cæco, qui nec poteſt pſallere, nec ad Eccleſiam accedere ſine ope, & miniſterio alterius, ut in cap. *penult.* ibi, cœcus lucem ignorat, & quo greſſus porrigat, neſcit, 49. *diſt.* & c. *Cum ſit ars*, ibi, ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foveam dilabuntur, *ſupra de ætat. & qualit.* In cæco enim concurrunt duo impedimenta, quæ vincunt unum. c. *Cauſam quæ, de elect.* c. 1. *de treug. & pac.* cum ſimil. & per Bald. *in conſ.* 188. incipien. *in ſubſtitutione, in princ. lib.* 1. Unde decretalis ultima infra eod. quæ loquitur de Archidiacono, qui propter paralyſim amiſit officium linguæ, fortius locum habet in eo qui amiſit officium oculorum, ut ibi declarat gloſ. 1. Hoſt. *in princ.* Jo. Andr. *in fin.* & alii communiter.

15 Sed etſi cæcus poſſet per ſeipſum ad Eccleſiam accedere, adhuc tamen non teneretur divinis intereſſe. Quod ſic probo. Canonicorum obligatio eſt pſallere in choro, Clem. 1. ibi, *fructum labiorum ſuorum*, & infra ibi, *devotè pſallatur, de celebr. Miſſar.* S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 83. *art.* 12. & ſtatuitur à Concilio Tridentino in *c.* 12. *verſ. Omnes verò, ſeſſ.* 24. ibi, (Atque in choro ad pſallendum inſtituto hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, diſtinctè, devotèq; laudare.) & olim reſpondit S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres in Canonicis S. Petri de Urbe, articulo diligenter examinato. Sed Canonicus cæcus non tenetur pſallere, cum nec poſſit, niſi fortè integrè pſalterium memoriter teneret. Ergo nec tenetur choro in-
16 tereſſe; quandoquidem obligatio pſallendi in choro eſt unica, & individua, cum ſit facti, l. *Stipulationes non dividuntur, ff. de verbor. oblig.* Doctores
17 in l. 4. §. *Cato. ff. eod.* Ideoque qui non tenetur ad totum, ad nihil tenetur, l. *Operas, ff. de oper. libert.* & notat Iaſ. in d. l. *Stipulationes, n.* 28. & Eccleſiæ
18 præceptum obligans ad aliquid certo modo faciendum, non obligat ad quamlibet ejus partem eo modo, quo fieri poteſt, faciendam; ſicut juſſus Romam petere, ſi id implere non poſſit, non tenetur dimidiam itineris partem conficere, ut notatur in c. *Cum dilecti, ſupra de dolo, & contumac.*
19 Et qui adverſa valetudine, vel aliàs legitimè impeditus majorem horarum partem dicere non valet, ad partem ſuperſtitem, quam poteſt dicere, non obligatur, ut pluribus probat Navarr. *in eod. tract. de Horis canonicis cap.* 11. *nu.* 15. *& ſeqq.* Sic
20 etiam obſtrictus certa die jejunare, ſi ea die impediatur, non tenetur in alia, ut notat Abb. in c. 1. *nu.* 1. *infra, de obſervat. jejunior.* Et impeditus reci-
21 tare officium non tenetur alia die illud reaſſumere, ſecundum Innocen. quem cæteri ſequuntur in c. 1. *infra de celebr. Miſſar.* & Silveſt. *in ver. Hora, ſub nu.* 5. Ad idem optimus textus in l. *Libertas, ff.*
22 *de oper. libert.* ubi Ulpianus reſpondit, libertum, qui poſt indictionem operarum valetudine impeditur quominus operas præſtet, ad partem non teneri, quia, inquit, neque ſolui, neque deberi, nec peti pro parte opera poteſt. Quod fuſiùs proſequuntur gl. & Doctores in l. *Si quando, ff. eod.* Ergo ſimili modo cum Canonicus teneatur pſallere in choro, ſi ob cæcitatem non poſſit pſallere, utique non tenebitur choro intereſſe, quia hæc obligatio, ut prædixi individua eſt, nec poteſt pro parte adimpleri.

23 Præterea cæcus excuſatur à muneribus perſonalibus, l. 1. *C. qui morbo ſe excuſ. lib.* 10. cap. *Licet, infra de Cenſib.* ubi id notant Innoc. *in princ.* Hoſtienſ. *nu.* 3. Jo. Andr. Collect. & Jo. de Anan. omnes *nu.* 2. Henric. Boich. Butr. & Anchar. omnes, *num.* 1. Nec mirum quia corporis debilitas eorum munerum excuſationem præſtat, quæ corpore implenda ſunt, dicit textus in l. 2. § *Corporis, ff. de vacat. muner.* totius autem corporis humani debilitas eſt oculos perdidiſſe, ut inquit Lucas

cas de Penna in d.l.1.n.4.Ergo ſimiliter excuſari debet cœcus ab hoc perſonali munere intereſſendi in choro divinis officiis,ut per Jo.Franciſc.Pavin. *in tract.de viſitat.n.*100.*q.*10.*p.*2.

2 His accedit quod qui ægritudine impeditur horas canonicas recitare,non tenetur illas audire,ut tenent Innoc.& DD.communiter in c.1.*infra de celebr.Miſſar.*Petr.de Palude *in* 4.*diſt.*15.*q.*5 *col.*5. Summa Piſana *in ver.Hora,verſ.Vtrum clericus*, Silveſt.*in eod.ver.n.*5.*verſ.qui ex infirmitate*, Tabien. *ibidem n.*19.Navarr.*de hor.Canon.cap.*11.*n.*6. Sed cœcus non tenetur recitare, ut per Angel.*in ver. Hora,num.*9.*verſ.Vtrum non habens librum,vel carens viſu* Sylveſt *d.n.*5.*verſ.Tertium*,& Tabien.*ubi ſupr. num.*20.Igitur nec audire.Quo fit ut nec teneatur choro intereſſe,quia ſolutus eſt utroque munere, & recitandi,& audiendi: neque enim exigitur in choro canonicorum præſentia, ut augeant numerum,ſed ut divinas laudes perſolvant,ut in d.Clemen.1.*de celebr.Miſſar.*& in decreto Concilii Trident.*c.*12.*verſ Omnes verò.ſeſſ.*24.& præſentia cœci reliquis Canonicis canentibus potius impedimento,& perturbationi eſſe poſſet. Atque hinc conſequitur ut in abſentia cœcus lucretur integrè diſtributiones quotidianas tamquam morbo impeditus;juxta textum hic,& apertius in d.cap. *unico*,ibi,*exceptis illis,quos infirmitas,ſeu juſta,& rationabilis neceſſitas excuſaverit,de Cler.non reſiden.lib.6.* ubi id notant Archid.Jo.Andr.Gemin.& omnes, Covarr.*lib.3.var.reſol.cap.*13.& ſæpius reſpondit S.Congregatio Concilii. Atque hanc opinionem in cœco videtur ſequutus,licet ſubobſcurè, Petr. Rebuff *conſ.*26.*num.*15.ubi conſuluit cœcitatem non eſſe minus impedimentum, quàm aliàs infirmitates,& loquitur ad effectum d.c.un. quod ibi allegat.

7 Poſtremò hæc ſententia videtur in dubio amplectenda tamquam æquior & benignior, quia cœcus tamquam miſerabilis perſona eſt ſub protectione Eccleſiæ,c.*Defenſionis*,87.*diſt.*d.c.*Licet*,& ibi Innocent.Hoſtienſ. & alii *infra de Cenſib.* & ſatis calamitate cœcitatis affligitur, nec debet amplius affligi.c.*Cùm percuſſio*,7.*quæſt.*1.Ideoque potius eſt ei conſulendum, quàm aliquid auferendum,ut de ipſo dicit gloſſa in d.c. *Licet, in ver.Miſereri.*Facit text.in l.1.§.*Caſum,ff. de poſtul.* & in l. *Cœcus,ff.de judic.*Qua de re plura ſcripſi in c. *Significantibus,à n.*50.*ſupra de offic.deleg.* Et ita reſolutum.

8 2. QUÆRO,poſitâ deciſione S.Congregationis Concilii,qua declaratum fuit Canonicum ob infirmitatem choro non inſervientem percipere debere diſtributiones quotidianas, perinde ac ſi inſerviret: an percipere etiam debeat portionem earum diſtributionum, quæ à Canonicis abſque legitimo impedimento à choro abſentibus amiſſa,præſentibus accreſceret.

Videtur reſpondendum debere percipere, ex duobus fundamentis.

9 Primum eſt, quia cùm infirmus quoad percipiendas diſtributiones quotidianas fictè, ac juris interpretatione habeatur pro intereſſente, ut patet ex deciſione S.Congregationis,& probatur in c.*unico,de Cleric.non reſident.lib.6.*Abb.*hic in* 2. *notab.& num* 7.Aufrer.*deciſ.*268.Covarr.*variar.reſol.lib.*3.*cap.*13.*n.*8.Sicut portio deficientium per jus accreſcendi verè intereſſentibus acquiritur, gloſſ.in Clem. *Vt ii,in ver. Pars dimidia,de ætat.& qual.*Covarr.*d.loco n.*7.ita acquiri debet etiam infirmis, qui fictè, ſeu juris interpretatione ſunt in-

30 tereſſentes: nam lex loquens in caſu vero extenditur ad fictum,& ficta præſentia veræ æquiparatur,adeo ut fictè præſens conſequi debeat ea,quæ verè præſentibus tribuuntur,Jo.Andr. in c. *Cùm in tua num.*3.*&*4.quem ibi Gemin.&Franc.ſequuntur *de conſuet. lib.*6. Cui opinioni etſi adverſetur Archid.quoad jus optandi,quod eſt contra jus,& in quo jus non facit æquiparationem inter veram fictamque præſentiam: tamen quantum ad caſum

31 noſtrum attinet, etiam ſecundùm opinionem Archid. ficta præſentia ſufficit ad conſequendas diſtributiones,quia verſamur in materia, in qua jus ipſum æquiparat fictè præſentem,id eſt infirmum, verè præſenti,ut in d.c *un.de Cler.non reſiden.lib.6.* Et quia nos non verſamur in ſtatuto, quod eſt contra jus,de quo loquitur Archid.ſed in lege,& in jure communi, quod ex ſui natura cum loquitur de caſu vero,extenditur ad fictum, Jaſ poſt alios in l.*Si is qui pro tempore,n.*284 *ff.de uſucap.*

32 Alterum fundamentum eſt, quia in materia juris accreſcendi portio portioni accreſcit,non perſonæ,l.*Cùm ex filio,§.fin.ff.de vulg.& pupill.*quia portio eſt illa,quæ portionem ad ſe trahit, ut declarat Ripa in l. *Re conjuncti,n.*7. & ibi DD. *de leg.*3. Sicut ergo portio principalis diſtributionum debetur infirmo quamvis à choro abſenti, ita hæc, quæ aſſumit naturam portionis,cui accreſcit. Ripa poſt alios in d.l.*Re conjuncti,n.*200.Gomez,qui plures textus ad hoc citat *lib.*1.*variar.reſol cap.*10 *v.*16.*verſ.Sed ulterius.*Et ita S.Congregatio cenſuit ut dixi in cap.*Licet,n.*139.*ſupra de præben.*

DE CLERIC. ÆGROTAN.

Cap. De Rectoribus.

SVMMARIVM.

1 Rectori Eccleſiæ leproſo dandus eſt coadjutor, qui ſuſtentandus eſt de facultatibus Eccleſiæ.

2 Leproſi à communione hominum ſeparari debent.

3 Eiſque interdici poteſt ingreſſus Eccleſiæ.

4 Leproſus ſive ſit Epiſcopus,ſive inferior, non removetur ex toto à prælatione,ſed datur illi coadjutor; ita ut habitus curæ ſit penes coadjutum, exercitium verò penes coadjutorem, & nn. ſeqq.uſque ad num.8.

5 Rectores Eccleſiarum ex proprietate vocabuli, dicuntur inferiores curati.

6 Coadjutor dicitur habere curam animarum quoad exercitium,non autem quoad jus,& habitum curæ,& n.34.

7 Leproſus privatur officio actualis adminiſtrationis, ſed dignitatem tenet,ſive officium, quod in jus reſonat,& n.38.

8 Coadjutor vivere debet de Eccleſiæ proventibus, & inde recipere congruam portionem.

9 Congrua portio coadjutoribus,& Vicariis aſſignando ex præſcripto Concilii Tridentini an,& quando taxari debeat arbitrio Epiſcopi.

10 Et qualiter ad arbitrium ſit moderandum.

11 Appellatio à datione coadjutoris, & aſſignatione

congrua datur ad effectum devolutivum tantùm.

12 *Coadjutori, & coadjutoſi reditus Eccleſiæ non ſufficiant, uter ſit præferendus, & nn. ſeqq.*

13 *Parochiani cogi poſſunt ad ſumptus coadjutori miniſtrandos, ſi alia ratio non ſuppetat.*

14 *Reditus Eccleſiæ an ſint in diſpoſitione Rectoris infirmi, an verò coadjutoris.*

15 *Habere curam animarum non dicitur qui non eſt Prælatus Eccleſiæ. & n. 17.*

Sed contra num. 34.

16 *Pœnitentiariæ Officialis luminibus orbatus an remanſerit privatus officio ex eo, quod major Pœnitentiarius aſſeruerit alium obtinuiſſe prædictum officium facto verbo cum Sanctiſſimo, & nn. ſeqq. uſque in fin.*

17 *Obtinere idem eſt quod habere.*

18 *Habere quis dicitur jure dominii.*

Declaratur, n. 34. & 38.

19 *Obtinere quis dicitur quando Canonicè poſſidet, & habet jus in re.*

Tamen verificatur etiam in detentatione, nu. 37. verſ. Et eò magis.

20 *Officium tunc dicitur Papa voluiſſe alteri tradere, & privare poſſeſſorem, quando in locum ejus alium ſubrogat.*

Declaratur, n. 39.

21 *Spoliato per ſupremum Principem non dantur remedia reſtitutoria.*

22 *Pœnitentiariæ officia ſunt perpetua, ſicut beneficia Eccleſiaſtica & nn. ſeq. uſque ad n. 32.*

23 *Confirmatio Apoſtolica dat jus perpetuum, & irrevocabile.*

24 *Pœnitentiariæ officia ordinem ſacrum habent annexum; & ideo regulantur ut beneficia Eccleſiaſtica, & n. 26.*

25 *Officiis manualibus ſacri Ordines non annectuntur.*

27 *Ordinari nemo poteſt ad titulum officii manualis.*

28 *Vacatio in manualibus non datur.*

29 *Officia quædam Pœnitentiariæ conferuntur prævio concurſu, qui in manualibus non ſervatur.*

30 *Pœnitentiariæ officiales abſentes pro ſervitio Sedis Apoſtolicæ, vel aliàs legitimè impediti percipiunt emolumenta, & officio inſerviunt per ſubſtitutum.*

31 *Officium manuale reſpectu illius, cui ad vitam fuit collatum, cenſetur perpetuum.*

32 *Privatio non præſumitur, niſi probetur.*

33 *Cæcus retinet magiſtratum, & officium prius obtentum, & n. 41.*

35 *Coadjutor nec titulum habet, nec poſſeſſionem, ſed nudum exercitium; titulus verò, & poſſeſſio remanet penes coadjutum.*

36 *Titulus radicatus in perſona unius non evellitur, licet alteri exercitium, & adminiſtratio concedatur.*

37 *Privatio tituli non inducitur ſine expreſſa derogatione juris quæſiti.*

38 *Verba ſunt impropriandа ne jus tertio quæſitum tollatur.*

40 *Cardinali aſſerenti aliquid factum de mandato Papæ ut ſit credendum, tria debent concurrere, & nn. ſeqq.*

41 *Officialis perpetuus propter morbum incurabilem ab officio non removetur, ſed datur illi coadjutor.*

42 *Cardinalis etiam majoris Pœnitentiarii aſſertioni non ſtatur in præjudicium tertii.*

43 *Beneficium, vel officium minimè vacans Papa non intendit conferre.*

44 *Vacatio beneficii juſtificari debet de jure; & de facto; aliàs gratia, de cujus validitate agitur, eſt obreptitia.*

1 DE RECTORIBUS. Si Rector Eccleſiæ ſit leproſus, dandus eſt ei coadjutor, qui ſuſtentandus eſt de facultatibus Eccleſiæ. Hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Hoc volumus.*

2 Nota primò ibi, *Eccleſias ingredi.* Leproſos debere à communi hominum ſeparari, & hanc eſſe generalem conſuetudinem teſtatur hic Guido papa *in 1. not.* Idque ob eam rationem, ne morbi contagione ſani inficiantur, c. *Reſecandæ, 24. q. 3.*

3 Propterea enim leproſo interdici poteſt ingreſſus Eccleſiæ, ut eſt hic argumentum optimum ſecundùm Abb. *in 2. not.* Hinc Pius V. *in Conſtitutione,* quæ incipit, *Decori, edita die 1. Februarii* 1570. permiſit Monialibus exire clauſuram ex cauſa magni incendii, lepræ, & epidimiæ.

4 Secundò nota ibi, *Dandus eſt coadjutor.* Rectorem Eccleſiæ leproſum non removeri ex toto à Prælatione, ſed dandum illi eſſe coadjutorem, ita ut habitus curæ ſit penes leproſum coadjutum, exercitium verò penes coadjutorem, & ita nihil eſt ſpeciale in leproſo, ut propter ſcandalum, & abominationem removeatur omnino ab adminiſtrationis officio, ut voluit gloſſ. in c. *Tua, in ver. Adminiſtrationis, infr. eod.* Idem enim eſt in lepra, quod in aliis infirmitatibus, ut ſcilicet nullo caſu ægroto viventi alius ſubſtituatur, niſi eo renunciante ſecundùm opinionem Hugonis, & Laurentii, & quamvis alii aliter ſentiant, ut plenè per Hoſt. in d. c. *Tua, in ver. Miniſtrentur,* tamen hæc opinio verior, & communior eſt, ut ibi teſtatur Abb. *nu.* 4. Pro qua eſt textus apertus hic non cavillando litteram. Hic enim formatur quæſtio de leproſo; & tamen Pontifex jubet illi dari coadjutorem: ergo neceſſariò ſupponit propter morbum lepræ eum non deſinere eſſe Prælatum quoad jus, & habitum Curæ; alioquin ſi ex toto removeretur, impoſſibile eſſet, ut daretur illi coadjutor: quia non eſſet quem coadjuvaret, ut inquit Cardin. in c. *fin. n.* 19 *in 24. quæſt. ad fin. infra eod.* & tamen coadjutor diffinitur eſſe qui datur ut coadjuvet miniſtri, vel præſidentis officium, & dicitur coadjutor à coadjuvando, ſicut tutor à tuendo, ut l. 1. *ff. de tutel.* ſecundùm Jo. Andr. in d. c. *fin. n.* 3. *verſ. De primo. &* *n.* 4. Nec acceſſorium poteſt eſſe ſine principali, ut de coadjutore tradit Put. *deciſ.* 226. *n.* 3 *&* 12. *lib.* 3. Rota *deciſ.* 410. *n.* 3. *& ſeq. part.* 4. *Recent.* Expoſitio autem Tancredi, qui *ver. Coadjutor,* exponebat, id eſt ſucceſſor, infert vim litteræ.

Non obſtat quod hæc Decretalis ſit intelligenda de eo, qui non erat adeo infectus lepra, ut non poſſet eſſe in Collegio ſuo, ſecundùm Innoc. in d. c. *Tua, circa medium, verſ. Et reſpondetur,* quoniam hic intellectus divinat. Imo repugnat verbis textus quæ clarè loquuntur de totaliter infectis, ut patet ibi, lepræ macula uſque adeo infectis, quod altari ſervire non poſſunt, nec ſine magno ſcandalo eorum, qui ſani ſunt, Eccleſias ingredi. Item non obſtat quod hic textus intelligi debeat in Epiſcopo, qui propter lepram ex toto non removetur, ſed datur illi coadjutor, cum ſpirituale conjugium, quod eſt propriè inter Epiſcopum, & Eccleſiam difficilius ſolva-

vatur, cap. *Inter corporalia, de tranſlat. Epiſc.* Textus verò in d. cap. *Tua, infra eod.* procedat in inferioribus, qui in ſpeciali caſu lepræ prorſus removentur, prout diſtinxit ibi Hoſt. *in ver. Miniſtrentur*, & Archid. *in ſumma, n.* 1.7. *quæſt.* 1. Imo enim hoc cap. expreſsè loquitur de Rectoribus Eccleſiarum, & curam animarum habentibus, quorum appellatione ex proprietate vocabuli veniunt inferiores Curati, c. *fin. de præben.* c. *Ex transmiſſa, de decim.* c. *Ad audientiam, il* 1. *de Eccleſ. ædific.* cum multis ſimil. Præterea hoc c. eſt pars c. *Ad aures, ſup. de reſcript.* & Lucius tertius reſpondet conſultationi Lincol. ſeu Vinton. Epiſcopi, aliàs Lingon. Archid. ut refert Ant. Auguſt. *in* 1. *collect. Decretal. tit.* 2. *c.* 6. & *in notis ad c.* 3. *tit.* 6. Ergo debet neceſſariò intelligi de Eccleſiarum Rectoribus, qui ſubjecti erant illi Epiſcopo, ſeu Archidiacono, non autem de Epiſcopis, quibus non dantur coadjutores, niſi à Sede Apoſtolica, ut c. *unic. infra eod. lib.* 6 Meritò Jo. Andr. & communiter alii ſequentes tenent indiſtinctè primam opinionem Hugonis, etiam in Prælatis inferioribus, ut teſtatur Abb. in d. c. *Tua, n.* 4. *verſ. Sed Io. Andr.*

Demum non obſtat, quod coadjutor hic dicatur habere curam animarum, ex quo gloſſ. in ver. *Curam*, inferebat eum eſſe Prælatum: etenim hoc debet intelligi quoad exercitium tantùm, non autem quoad habitum ipſius curæ, qui remanet penes coadjutum, ut hic declarant Hoſt. Jo. Andr. 7 & communiter Doctores, ut plenius dicam infra *n.* 34. Et eod. modo intelligi debet tex. in d. c. *Tua, infra eod.* dum dicit leproſum removeri ab adminiſtrationis officio, quoniam, ut ait Laurentius, Sacerdos leproſus privatur officio actualis adminiſtrationis, ſed dignitatem tenet, ſive officium, quod in jus reſonat, puta quia illi præſtabitur obedientia in his, quæ utiliter mandabit, arg. c. *Ex parte, infr. eod.* & c. *Quia frater*, 7, *q.* 1.

8 Tertiò nota ibi, *de facultatibus Eccleſiæ*, coadjutorem vivere debere de Eccleſiæ proventibus, & inde recipere congruam portionē, ut hic eſt text. expreſſus, concordat c. *un. infr. eod. lib.* 6 ibi, (Coadjutores hujuſmodi de proventibus Prælatorum, in quorum aſſumuntur auxilium, ſumptus recipiant moderatos:) & notat Abbas *hic in ult. not.* & communiter alii, Jo. Andr. in c. *fin. n.* 12. *infra eod.* dicens (coadjutorem debere alimenta congrua, & moderata habere de bonis dignitatis, Eccleſiæ, vel officii, cujus Prælato, vel miniſtro datus eſt) Put. *deciſ.* 226. *n.* 13. *lib.* 3.

9 Porrò Coadjutoribus, quos Epiſcopi etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati, deputare poſſunt Rectoribus parochialium Eccleſiarum illitteratis, & imperitis, itidem aſſignanda eſt pars fructuum pro ſufficienti victu, ex Decreto Concilii Trid. *c.* 6. *ſeſſ.* 21. Ac ſimiliter parochi abſcedentes tenentur idoneum Vicarium relinquere cum debita mercedis aſſignatione, ut in c. 1. §. *Eadem omnino, ſeſſ.* 23. & in parochialibus unitis ab Epiſcopo deputandi ſunt Vicarii cum tertiæ partis fructuum aut majori, vel minori arbitrio ipſorum Ordinariorum portione etiam ſuper certa re aſſignanda, ut in *c.* 7. *ſeſſ.* 7. licet hæc congrua Vicariis perpetuis aſſignanda ex Bulla Pii V. *Ad exequendum* non poſſit eſſe major ſcutorum centum, nec minor quinquaginta. Sed & Vicario in parochialibus vacantibus deputando aſſignari debet congrua portio arbitrio Epiſcopi, ut in *c.* 18. *in princ. ſeſſ.* 24 Et ita cùm dubitatum fuerit quænā ſit congrua portio aſſignanda Vicario, qui ponitur in parochialibus vacantibus: reſponſum eſt congruā eſſe portionem arbitrio Judicis. Ex his collige & congruam portionem coadjutoribus aſſignandam ex præſcripto hujus Decretalis taxandam eſſe arbitrio Ordinarii, cum & aliæ congruæ ſint arbi-

10 trariæ, excepta illa Vicarii perpetui, quæ tamen à quinquaginta uſque ad centum, & ipſa arbitraria eſt, qualiter autem arbitrium in hujuſmodi taxatione ſit moderandum, conjice ex infra ſcripta declaratione. An fructuum portio conſtituenda Parochialium Eccleſiarum vacaturarum Vicario curam exercenti quouſq; ad novam inſtitutionem deveniatur, referri debeat ad ſolam ipſius ſuſtentationem, quotam, aut ipſarum vacantium annuū valorem, vel ad ipſius Vicarii qualitatem: S. Congregatio cenſuit ad hæc omnia eſſe referendam.

11 Rurſus cenſuit à datione coadjutoris Vicario inſufficienti, & à congrua aſſignatione dari appellationem devolutivam tantùm, & de gravaminibus videndum in ſecundo judicio.

12 Sed hic occurrit quæſtio notabilis, & quotidiana, quid ſi reditus Eccleſiæ non ſufficiant coadjutori, & Prælato ægrotanti, quis eorum ſit præferendus.

Gloſſa finalis hic tenet ex proventibus Eccleſiæ prius eſſe providendum coadjutori, qui Eccleſiæ inſervit; & Rectori infirmo providebit Epiſcopus, allegat c. 1. *&* 2. 82. *diſt.* & cum gloſſ. concordant Tancred. & Goffred. *hic*, Archid. *in Summa in fin.* 7. *q.* 1. & Henric. Boich. in c. *fin. n.* 10. *infra eod.* jura tamen quæ gloſſa adducit, hoc non probant, ſecundùm Cardin. & Abb. *hic*, ſed tantum faciunt in argumentum, generaliter enim diſponunt, ut Epiſcopus pauperibus & infirmis, qui ſuis manibus laborare non poſſunt, victum, & veſtitum largiatur. Unde Vincentius dicit hanc gloſſam ſibi non placere, quia debilioribus in loco conſulitur, allegat c. *In nullo*, 18. *q.* 2. Et quamvis neq; hic textus ad rem pertineat, tamen cum opinione Vincentii, quam recitant ultimo loco, ſimpliciter hic tranſeunt Jo. Andr. *n.* 3. *in gloſſ. ult.* Butr. *n.* 4. & Anchar. *eod. num.* eamque expreſsè approbant Cardin. *nu.* 2. *&* 3. ſubdens ſe ita in facto conſuluiſſe, Abb. *num.* 6. Jo. de Anan. *n.* 13. quæ etiam mihi magis placet, & majori æquitate, ac ſolidioribus nititur fundamentis, quia ægrotus intelligitur Eccleſiæ deſervire, cap 1. *ſupra eod.* Ergo illi prius ſubveniendum eſt de reditibus Eccleſiæ, quia qui altari ſervit, &c. cap. *Cùm ſecundum, ſupra de præben.* & cùm habeat titulum, & poſſeſſionem unà cum ſervitio, præferendus eſt coadjutori, qui nec titulum habet, nec poſſeſſionem, ſed nudum exercitium, ut dicam infra *num.* 35. Alioquin ſi ægroto ſubtraherentur ſtipendia, hoc exemplo deterriti, non invenirentur qui vellent Eccleſiæ militare, ut legitur in d. c. 1. & ita ex hoc videretur perturbari ſtatus Eccleſiaſticus nedum præſens, ſed etiam futurus, ut accuratè ibi obſervat Abb. in 2. *not. & hic num.* 6. *verſ. Et ad deciſionem.* Pro qua opinione multum etiam ſtringit quod coadjutor debet de reditibus Eccleſiæ congruam recipere portionem, ut hic dicitur, vel moderatos ſumptus, ut in cap. *un. infra eod. lib.* 6. Ergo proventus Eccleſiæ primo & principaliter ſunt in diſpoſitione Rectoris, & conſequenter illius neceſſitati prius

13 eſt providendum. Coadjutori autem, cum redi-

tus utrique non ſufficiant, providebit Epiſcopus, vel Parochiani ſecundùm Cardin.& Abb. *locis citatis*. Et pro hoc ultimo vide bonam gloſſam in c.*Omnis Chriſtianus*, *in ver. Vacuus*, *de conſecr. diſt.* 1. & quod leg. & notat. in cap. *Ad audientiam*, *il primò*, *de Eccleſ. ædific*. & in Conc. Trid. *cap.* 4. *ſeſſ.* 21. ubi ſi reditus Eccleſiæ non ſufficiant pro Sacerdotibus Parochialium noviter erectarum, cogi poteſt populus ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam. Et in coadjutore aliàs reſpondit S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres; nam cùm pro augendis reditibus tenuiſſimæ Parochialis plus quàm mille animas habentis, coadjutoris aſſumendi gratia quæſitum eſſet, an poſſent compelli parochiani, cùm alia ratio non ſuppeteret, S. Congregatio cenſuit dandas eſſe litteras ad Archiepiſcopum Theatinum, ut ageret cum univerſitate.

14 Quærit hic Abb. *num.* 5. *verſ. Et ex hoc inſurgit*, in cujus diſpoſitione ſint reditus Eccleſiæ, an ſcilicet Prælati ægrotantis, an verò coadjutoris? Et diſtinguit ſic; Aut infirmitas eſt talis ut impediat adminiſtrationem in temporalibus & ſpiritualibus pur... dementia, ſeu furor: & tunc coadjutor habeat adminiſtrationem in utriſque, & congruam portionem tribuat ægroto, & aliam congruam ſibi retineat, reliquos autem fructus convertat, ſeu diſpenſet in utilitatem Eccleſiæ, ſicut tenetur bonus Rector; & ita ſecundùm eam poteſt intelligi cap. *Tua*, *infra eod.* Aut verò infirmitas impedit adminiſtrationem in ſpiritualibus tantùm: & tunc cùm officium coadjutoris ſe non extendat ad temporalia, Prælatus percipiat reditus omnes, & congruam portionem aſſignet coadjutori. Sed contra hanc diſtinctionem facit textus in d.c. *un. infr. eod. lib.* 6. qui in ſpecie loquitur de Prælato dementi & tamen præcipit ut coadjutor de reditibus Eccleſiæ habeat tantùm ſumptus moderatos: ergo reliqui reditus ſine diminutione ſpectant ad Prælatum ægrotantem, cum illis nõ appareat privatus; quo argumento in caſu contrario utitur ipſemet Abb. *hic n.* 5. *verſic. Sed contra*. Ego puto inſpiciendam eſſe formam coadjutoriæ, an ſcilicet fuerit datus coadjutor in ſpiritualibus, & temporalibus: an verò in ſpiritualibus tantùm, & de variis ſpeciebus coadjutoriæ vide Cardin. *conſ.* 70. incip. *In Eccleſia Magdeburgenſi*, *in princ.*

15 In gloſſa *in ver. Curam*, nota ver. *habeat*, ſonare in jus, adeo ut ex eo, quod quis habeat curam animarum, rectè inferri poſſit, ut ſit Titularis, & Prælatus Eccleſiæ, ut apertè ſentit hæc gloſſa.

16 Ex hoc infero ad notabilem quæſtionem facti, Cum N. Sacræ Pœnitentiariæ corrector deſiiſſet officiũ exercere ob ſupervenientis cœcitatis impedimentum, fuit authoritate Apoſtolica deputatus ad illud exercendum S. Rotæ Auditor cum honoribus & oneribus dumtaxat. Sed poſtea & emolumenta fuerunt ei perſoluta: ac ſubinde ipſo Auditore vita functo, idem officium uti vacans per illius obitum, ſemel atq; iterum fuit aliis collatum, & ſic primus officialis non citatus, nec auditus remanſit de facto ſpoliatus titulo, & emolumentis officii: & cum propterea petiiſſet ſe reintegrari, ex adverſo fuerunt exhibitæ litteræ patentes Cardinalis Majoris Pœnitentiarii, in quibus enunciatus, quod prædictus Rotæ Auditor exercuit Correctoris officium primo cum honoribus, & oneribus, & deinde facto verbo cum Sanctiſſimo etiam cum emolumentis obtinuit. Quibus verbis adverſarii contendebant conſtare primum officialem fuiſſe officio privatum à Summo Pontifice, ac proindè reintegrationem petitam non eſſe illi concedendam, quæritur quid juris?

17 Contra Officialem inducitur hæc gloſſ. *in verb. Curam*: nam verbum *obtinuit*, idem importat quod verbum *habuit*, cap. *Dudum*, *il* 2. *circa fin. verſ. Suggeſsit enim*, *ſupra de elect.* cap. *Quia in tantum*, juncto cap. *Ad hæc*, cap. *De multa*, *& quaſi per tot. de præben.* & notat Archid. in cap. *Si gratioſè*, *num.* 1. *verſ. Nam cùm non habeat*, *de reſcript. eod. lib.* 6. Dum autem prædictus Rotæ Auditor obtinuit Correctoris officium, utique dicitur illud habuiſſe reſpectu tituli, non autem quoad nudum exercitium, & miniſterium facti; ſicut coadjutor ex eo quod hic dicatur habere curam animarum, arguit gloſſ. ut ipſe, non autem coadjutus infirmus, ſit Prælatus Eccleſiæ, & cum hac gloſſ. conſentiunt Tancred.

18 Goffred. & alii, quos retuli ſupra *num.* 12. Et meritò, quia habere quis dicitur jure dominii, l. *Hoc Senatus*, & ibi gloſſ. *in ver. Habuit*, *ff. de uſufruct. earum*, *quæ uſu conſum.* l. *Habere*, *ff. de ver. ſignif.* l. *Sti-*

19 *pulatio iſta*, §. *Habere*, *ff. de verb. obligat.* Et eod. modo obtinere quis dicitur quando canonicè poſſidet, & habet jus in re, c. *Quoddam*, *in fin. de præben. lib.* 6. cap. *Quoniam*, *de conceſſ. præben. eod. lib.* Archid. *loco*

20 *citato*. Alber. *in Dictionario in ver. Obtinere*: & conſequenter primus officialis remanſit officio privatus, quia tunc Papa dicitur voluiſſe alteri officium tradere, & privare poſſeſſorem, quando in locum officialis poſſidentis alterum ſubrogat, ut notat Angel. in l. *Quod ſi fortè*, §. 1. *num.* 4. *ff. de ſolut.* Socin. *conſ.* 4. *ſuper quæſtione*, *numer.* 23. *in fin. lib.* 3.

21 Quo fit, ut idem officialis de ſpolio conqueri non poſſit, quia ſpoliato per ſupremum principem non dantur remedia reſtitutoria. Doctores in cap. *Ex conqueſtione*, *de reſtit. ſpoliat.* Carol. Tapia, *de Conſtit. Princip.* in l. *fin. cap.* 9. *numer.* 74. Mohed, *deciſ.* 4. *de reſtit. ſpoliat.* Et conferunt quæ de abſoluta poteſtate Papæ in officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis plenè adnotavi in c. *fin. à num.* 25. *infra eod.*

22 Contrarium credo verum, & ad evidentiam præmitto officia S. Pœnitentiariæ ex ſui natura eſſe perpetua, ſicut Eccleſiaſtica beneficia, quod conſtat ex infraſcriptis. Et primò, quia ex præſcripto Conſtitutionis Pii V. *In omnibus*, edita ſuper reformatione Pœnitentiariæ Apoſtolicæ, §. 9. *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 281. Illius officiales deliguntur à Majori Pœnitentiario, & à Summo Pontifice

23 confirmantur. Ex hujuſmodi autem confirmatione confertur electo jus perpetuum, & irrevocabile, cap. 2. & ibi Innocen. Hoſtienſ. & Joann. Andr. omnes *in princ. de confir. util. vel inutil.* cap. *Super his*, *de accuſat.* gloſſ. in cap. *Frater*, *in ver. Authoritate*, 17. *quæſt.* 4. textus optimus in cap. *Si Apoſtolica*, & ibi gloſſ. *in ver. Præferri. de præben. lib.* 6. & de officiali confirmato tradit Bald. *conſ.* 325. *Super primo puncto*, *circa finem*, *verſ. Aut eſt confirmatus*, *libro* 5. Romanus *conſ.* 467. *Ut clara*, *num.* 4. *verſ. Secundum idem*, & ante eos Cynus in l. *Cùm lex*, *ff. de legib.*

24 Secundò, quia officia Pœnitentiariæ ex eadem Pii V. Conſtitutione, §. 10. Ordinem ſacrum habent annexum; ideoque in litteris patentibus proviſionum apponi ſolet clauſula, (& quia dictum officium juxta ordinationem noviſſimè ejuſdem S. Pœnitentiariæ ſacrum Ordinem requirit, volumus,

mus,ut infra ſex proximos menſes ſacris Ordinibus initiari tenearis.) Hæc autem annexio Ordinis ſacri non fit officiis manualibus,ſed perpetuis duntaxat, Clem. *Ut ii,de ætat.& qualit.* Concil. Trid.*c.4.ſeſſ.22.*& eſſet valdè abſonum,& contra naturalem rationem,ut poſtea quàm officialis ſacro Ordine eſt inſignitus,poſſet illico,& ſine ulla cauſa ab officio amoveri.& remaneret obſtrictus voto perpetuo continentiæ , & onere Divinum officium quotidie recitandi,l. *Secundùm naturam, ff.de regul.jur.*c.*Cùm ſecundum,de præben.cum ſimilib.*

Unde officia S.Pœnitentiariæ , & alia id genus, ex eo,quod ſacrum Ordinem habeant annexum regulari,ut beneficia Eccleſiaſtica, tradit in puncto Sarnen.*in regul.de infirm.quæſt.22.verſ. Aut loquimur de officiis mixtis.*

Tertiò,quia nonnunquam S.Pœnitentiariæ officiales ad titulum ſuorum officiorum fuerunt ſacris Ordinibus initiati:quod apertè oſtendit tituli perpetuitatem,cùm ad titulum officii manualis non liceat quemquam ordinare,reclamante Trident.Concilii decreto,*c.2.ſeſſ.21.* ut ſæpius Sacra Congregatio reſpondit.

Quartò , quia prædicta officia vacant per obitum, vel promotionem ad inſtar Clericatuum Cameræ,Auditoratuum Rotæ, & aliorum conſimilium officiorum ex ſui natura perpetuorum , ex hoc autem quod hujuſmodi officia dentur uti vacantia,ſequitur ut dici non poſſint manualia, ut cenſuit Rota coram Gregor.XV.*deciſ.48. n.5.* In manualibus enim non datur vacatio. Seraph. *dec.* 13.*n.7.par.6.Recent.dec.*1095.*n.2.*Rot.poſt alios.

Quintò , quia ex præſcripto ejuſdem Conſtitutionis in §.11.quædam Pœnitentiariæ officia, videlicet Procuratorum, & ſcriptorum conferuntur prævio concurſu poſitis edictis. Hæc autem forma in manualibus obſervari non conſuevit, ſed ſolùm in perpetuis, ut in Cantoribus Capellæ Pontificiæ, & in Parochialibus ex decreto Concilii Trid.*c.18.ſeſſ.24.*

Ultimò,hoc idem conſtat apertiſſimè,quia officiales hujuſmodi abſentes pro ſervitio Sedis Apoſtolicæ,item infirmi,vel aliàs legitimè impediti officiorum ſuorum titulos indifferenter retinuerunt,ſibique emolumenta perceperunt, & officio inſervierunt per ſubſtitutum , nec unquam auditum eſt, quod eorum aliquis fuerit amotus, quantumcunque diuturnum fuerit impedimentum.Et ita in individuo obſervatum in Sanctiſſimo D. N. Innocentio X. olim S.Pœnitentiariæ Conſultore Canoniſta, in bon.mem. Cardinali Millino Regente , & in Cardinali Cennino Sigillatore,dum apud Catholicam Majeſtatem Nuntii Apoſtolici extitère,& nunc idem quoque caſu accidit in R. P. D. Roſpiglioſo itidem Sigillatore. Quin etiam extat notabile exemplum Petri Briſonii ſcriptoris,qui quamvis eſſet ſenio confectus, infirmus,& perpetuò inhabilis , tamen quoad vixit,officium retinuit cum emolumentis , & illud exercuit per ſubſtitutum ; cui ſalarium fuit ſubminiſtratum à b.m. Cardinali Burgheſio majori Pœnitentiario.Quæ quidem obſervantia innititur præcitatæ Conſtitut.Pii V.in §. 12. qua decernitur,ut legitimè impediti fructus, & emolumenta percipiant,quamvis non ſint præſentes,& actu inſerviant,ex quibus credimus officiorum hujuſmodi perpetuitatem in dubium revocari non poſſe.

Et nihilominus etiam ſi eſſent manualia,tamen cùm officium Correctoris per litteras in forma Brevis conceſſum fuerit prædicto Officiali ad ſui vitam,reſpectu ipſius cenſetur perpetuum, ut de officiis manualibus ſcripſit Abb. in cap. *Cùm inter R.in 3.not.de elect.* & in c.*Ad noſtram,n.7. de confir. util.vel inutil.*

23 Quibus præmiſſis dicendum videtur petitam reintegrationem deberi prædicto Officiali ex Juſtitia;quia nunquam per ſententiam juris, vel hominis fuit privatus officio ex ſui natura perpetuo, ſibique ad vitam collato, & tamen privatio cum ſit facti,probari debet ab allegante, l.1.*C.de probat.*& tradit Bald.in l. *Ex perſona,num.*14. C.*Eod. tit.*

33 Non per ſententiam juris, quia cœcus retinet Magiſtratum,& officium prius obtentum, l. 1.§. *Quamvis autem.ff.de poſtul.*l.*Cæcus*,& ibi gloſſ.Bart. & DD.*ff.de judic.*cap.*fin.*juncta gloſſ.1. communiter approbata,& ibi dixi *numer.* 42. *infra eod.*

34 Nec per ſententiam hominis,quia ad hoc probandum adducitur ſola enunciativa Majoris Pœnitentiarii , quod B. Rotæ Auditor habuerit prædictum officium, & per conſequens eo privatus remanſerit primus officialis. Sed hæc non eſt bona conſequentia,quia verbum *habuit*,ſeu *obtinuit*, intelligi debet reſpectu exercitii,non autem reſpectu tituli ad quod inducitur in terminis hoc cap. juncta communi expoſitione Doctorum,hic enim cavetur,ut coadjutor dandus Rectori Eccleſiæ leproſo curam habeat animarum;& tamè illud verb. *habeat*, non intelligitur reſpectu tituli,& habitus curæ,qui remanet penes infirmum , ſed reſpectu exercitii tantùm, prout rejecta expoſitione gloſſæ,firmant *hic* Hoſtien.*poſt princ.in ver. Animarum,* Joan.Andr.*in ver. Curam habeat*,Butr.*num.*3. Cardin.*num.*1.Anchar.*num.*3.Imol.*num.*1.*&* 3. Abb.

35 *num.ult.*& Joan.de Anan.*num.*2.quorum authoritatibus innixi Domini de Rota,*deciſ.*410.*num.* 5. *part.*4.*Recent.*decidunt coadjutorem nec jus, nec titulum habere in beneficio , ſed tantùm exercitium & adminiſtrationem;jus autem reſidere penes coadjutum: & ſubdunt gloſſam præallegatam communiter reprobari,quinimo *num.* 3. tenent coadjutorem non ſolùm non habere titulum, ſed nec poſſeſſionem,cùm illam habeat coadjutus,nec poſſeſſio poſſit eſſe penes plures in ſolidum,l. 3.§. *ex contrario,ff. de acquir. poſſeſſ.* quod etiam firmat Cott.*deciſ.* 398 *in Miſcellan.*& Caputaq .*deciſ.* 65. *in manuſcript.* Rota in *Salmantina Coadjutoriæ* 25. *Iunii* 1593.coram Penia , impreſſa apud Garz. *de*

36 *benef.part.*4.*cap.*5.*numer.*34. Habemus igitur hic text. apertum , ſecundùm communem intellectum, quod quando quis dicitur habere ſeu obtinere officium ab alio obtentum, hoc non intelligitur reſpectu tituli , ſed reſpectu exercitii tantùm.Atque ita jus,& titulus radicatus in perſona unius non evellitur , licet alteri dicti juris exercitium,& adminiſtratio concedatur,l. 3.*ff pro ſoc.* & in terminis Coadjutoris eſt text.in cap.*Grandi*, ubi id notat Anchar.*num.*5.*verſ. Nam jus de ſuppl. relig.Prælator.libro* 6.Abb.in cap. *Tua nos,num.*4. *infra eod.*Et ratio eſt evidens, quia pœna in materia privativa ſine expreſſione aperta non inducitur , ut in auth.*de non eligen. ſecun. nuben.*§. *Cùm igitur. verſ.Sin autem.*Caſſad.*deciſ.*3.*nu.*3.*verſ. Nam non reperitur expreſſum,de locat.* & pœna privationis tituli,quæ graviſſima eſt , non inducitur ſine expreſſa derogatione Juris quæſiti , ut notat Bald.in Auth.*ex teſtamento,num.*13. *cap. de ſecund. nupt.*

nupt.& eò magis, quia verbum *obtinuit* plus habet facti,quàm verbum *habuit*.Nam obtinere verificatur etiam in ſola detentione, l. *Habere,ff. de ver.ſignif.*Rot.*dec.8,de elect. in antiq.*Mohed· *dec.6. circa med.verſ.Obtinere,& per tot.de locat.* Unde ſi ver.*habuit*,quod plus habet Juris, refertur ad nudum exercitium,ne titulus addicetur à coadjuto, ut hic:longe magis idem dicendum de ver. *obtinuit*,& nihilominus quamvis hoc verbum ex propria ſignificatione intelligeretur etiam reſpectu dominii,ut in contrariis; tamen verba ſunt etiam impropriand,ne jus tertiò quæſitum tollatur, ut per Sarnen.*in reg.de jur.quæſit.non toll.q.*1. *nu.*4.& propterea verba illa, *ab adminiſtrationis debet officiò removeri*,quæ habentur in c. *Tua, infra eod.* quamvis propriè ſint apta importare remotionem à titulo beneficii;tamen impropriantur, & intelliguntur reſpectu actualis exercitii tantùm, ne inferatur præjudicium Rectori coadjuto, prout intelligit Laurentius,& alii communiter, & tetigi ſupra *n.*7.quod adeo verum eſt, ut etiam ſi Papa contuliſſet officium,ſeu beneficium,cum clauſula *non obſtante collatione alteri facta*; tamen intelligeretur de collatione invalida, ne læderetur jus tertii,ut voluit originaliter Compoſtell.in *C.cauſam quæ,num.*13.*verſ.Et per eaſdem rationes, ſupra de reſcript.*

39 Cujus opinio non habet contradictorem; ut ibi teſtatur Felin.*n.*19.& 25.*in fin.* eamque ſequuta eſt Rota coram Mohed. *dec.*7. *n.*6.*de reſtit. ſpoliat.*ubi in terminis reſolvit collationem officii Portæ Salariæ ab alio obtenti factam per Papam cum clauſula *non obſtante collatione per Nos alteri facta*,non valere, & obſtare Regulam *de jure quæſito*,& eam clauſulam eſſe intelligendam de collatione invalida. Allegat Bart.idem tenentem in l. *Prædia,num.*2.*c.de locat.Prædior.lib.*11. & Bald.in Auth.*Hoc inter liberos,numer.*3.*verſ.De clauſula autem,C.de teſtam.*& per hæc patet reſponſio ad objectum,quod Papa intelligatur officialem ab officio removere,quando in ejus locum alium ſubrogat: Hoc enim vendicat ſibi locum, quandò ſubrogatio fit plenariè,& reſpectu tituli, non autem reſpectu adminiſtrationis, & exercitii ut ex dictis conſtat.

40 Sed quatenus verb.*habuit*, ſeu *obtinuit*, importaret collationem tituli,& per conſequens remotionem primi officialis: tamen certum eſt Cardinali aſſerenti aliquid factum de mandato Papæ, ſtandum non eſſe, niſi hæc tria ſimul concurrant; Primò,ſcilicet, ut Cardinalis aſſerat veriſimilia; Secundò ut Papa ſit præſens,ad quem facilè poſſit haberi recurſus. Tertiò,ut aſſertio non contineat rem tertiò præjudicialem, prout hæc tria copulativè ad conciliandas opiniones requirit Rota *deciſ.*630.*nu.*2.*par.*4.*recent.* Hoc autem caſu tantùm abeſt ut hæc tria requiſita ſimul concurrant, ut potius deficiant omnino. Deficit enim primum quia cùm non deceat honeſtatem ſuperioris ſinè manifeſta, & rationabili cauſa aliquem ſuis officiis,vel beneficiis ſpoliare, cap. *Conquerente, de reſt.ſpoliat.*omnino in veriſimile eſt, ut Papa, qui eſt fons Juſtitiæ, & non præſumitur velle contra jus,cap.*Ex ore,de privileg.* voluerit officialem privare officio ex ſui natura perpetuo, eique ad vitam per ipſummet Pontificem collato, ex ſola cauſa cœcitatis in ipſo officio contractæ, contra æquitatem naturalem,Cardin.*conſil.*142.*numer.*2. contra inveteratam conſuetudinem Sac. Pœnitentiariæ,in qua,ut dixi ſupra *num.*30. Officiales impediti ſemper retinuerunt officium cum emolumentis,inſervientes per ſubſtitutum,cap. *Conſuetudinis,*11.*diſt.*cap.*Sub ſancta Romana, cum quin-*
41 *que ſeqq.*12.*diſt.*Et contra omnia jura,quæ ubique inculcant inhabilem ad officium exercendum propter morbum incurabilem non eſſe ab officio prius habito removendum, ſed tantummodo illi dandum eſſe coadjutorem,ut hic,& in cap.*Ex parte*,ibi,*incurabili morbo,infra eodem*, & in cap.*un.*§. *Verum*,ibi,*perpetuò impeditus.*& ibi gloſſ.*in ver.Perpetuò*, Joan. Monach. Archid. Gemin.& omnes *eod.tit.lib.6.*Vitalin.in Clem.*Cupientes,num.*46. *de pœnis*,& in cœco tenet gloſſ. 1.Hoſt.*in princ.*Joan. Andr.*numer.*14.& alii communiter in cap. *fin. infra eodem.*Deficit etiam ſecundùm requiſitum facilitatis recurſus ad Papam,ſed hæc inſpectio cùm pendeat ex multis circumſtantiis, quæ in facto conſiſtunt,& nihil habent juris,in lectura conſultò prætermittitur.

42 Demùm deficit tertium quia cùm aſſeratur enunciativam illam importare privationem officialis,negari non poteſt,quin contineat rem tertiò maximè præjudicialem. Quod quidem præjudicium,data etiam veriſimilitudine, & facilitate recurſus,per ſe ſolum ſufficeret ad hoc ut aſſertioni Cardinalis ſtandum non eſſet, ut originaliter ſcripſit Angel.*conſ.*182.*num.*2. *verſ. Finaliter credo*,cui ſubſcribunt Anchar.in Clemen. 1. *num.*3.*de probat.*latiſſimè Barbat. *de Cardinali Legato, quæſt.*1.*in* 2.*prælud.*Abb.in cap. *Sicut nobis numer.*5. poſt gloſſ.*ibi in ver. Alio modo,de ſent.excomm.* Aret. in cap.*Cum à nobis,num.*15. *verſ. Nam hoc dictum limito,de teſtib.*Dec.in cap. *Cùm cauſam in fin. de offic. Delegat.*& alii paſſim,& in aſſertione majoris Pœnitentiarii tenuit Gozadin. *conſ*41. *col. penult.* Gabriel *concl,*3.*de probat.n.*17.& Maſcard.*in tract. de probat.concl.*140.*n.*13.

43 Cùm igitur prædicta verba enunciativa nullatenus probent privationem officialis,conſequens eſt, ut proviſiones Apoſtolicæ poſtea ſubſequutæ de officio Correctoris tanquam de vacante ſint ſubreptitiæ, ac nullæ, cùm Papa non intendat conferre officium minimè vacans ad notata in c. *Cum noſtris*,& cap.*Nulla, de conceſſ.præben.*cap.*Deteſtanda,eod.tit.lib.6.*& dixit Rota *deciſ.*348.*n.*2.*p.*3 *Recentior.*

44 Nec relevat objectum,quod ad juſtificationem ultimæ proviſionis ſufficiat, ut officium vacaret de facto,licet non de jure,juxta *deciſ.*Bellam.116 *numer.*3.*in fin.*Rota *deciſ.*8.*de elect.in antiq.* & dict. *deciſ.*348.*ſub numer.*1. *verſ. Cumulabantur.* Quoniam hic non agitur de juſtificatione gratiæ pro executione litterarum Apoſtolicarum, quæ jam executionem habuerunt, in quibus terminis loquuntur deciſiones præallegatæ: Sed agitur de validitate earumdem litterarum, in quibus cùm narratum fuerit officium vacare, neceſſariò probari debet,& verificari quod tunc temporis illud vacaret de jure,& de facto, aliàs gratia eſt manifeſtè obreptitia,ut per Oldrad.*conſ.*208. *Quoniam ex tempore,numer.*2.*verſ.Ex hoc facto.*Joan. Monac. in cap.*Si tibi abſenti,numer.*12.*de præben.lib.*6.Gemin.*conſ.*86.*In cauſa, numer.*1. ubi ait de hoc eſſe caſum in d.cap.*Cum noſtris,de conceſſ. præben.* Put. *deciſ.*30.*n.*4.& 5.*lib.*1.Ex quibus etiã conſequitur ut idem officialis meritò poſſit cõqueri de ſpolio, eique competant remedia reſtitutori, cùm non à ſu-

ſupremo Principe, ſed ab inferiore fuerit de facto ſpoliatus, C. *In litteris*, c. *Item cùm quis*, & c. *Ex conqueſtione de reſtit. ſpoliat.* Rota *deciſ.* 15. *eodem tit. in novis*, cum multis ſimilibus.

Verùm ſi concederemus officialem privatum fuiſſe per ipſummet Principem, idque ſufficienter probari ex prædictis verbis enunciativis Majoris Pœnitentiarii: tunc dicendum eſſet privationem ex cauſa cœcitatis non ſuſtineri, & caſſandum eſſe per Summum Pontificem ſucceſſorem, ut tredecim fundamentis latiſſimè probavi in c. *Conſultationibus, infra eod.*

Et ita obtentum, ut dixi in c. *Cæterùm, in fin. ſuprà de reſcript.*

DE CLERIC. ÆGROTAN.

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Coadjutor dandus eſt Epiſcopo, qui propter incurabilem morbum paſtorale officium exercere non poteſt.*

2 *Coadjutorum datio Epiſcopis, & ſuperioribus Prælatis eſt de cauſis majoribus, & pertinet ad ſolum Papam.*

3 *Prælatus inhabilis propter morbum perpetuum non poteſt compelli ad cedendum, & nn. ſeqq.*

4 *Coadjutor datur etiam invito.*

5 *Afflicto non eſt addenda afflictio, ſed potiùs illius miſeriæ miſerendum, & nn. ſeqq.*

6 *Afflictus in uno, in alio eſt relevandus.*

7 *Duplici damno quis affici non debet.*

8 *Beneficia Eccleſiaſtica debent eſſe perpetua.*

9 *Coadjutoris officium quando expiret.*

10 *Beneficium vacat per mortem coadjuti, tam naturalem, quàm civilem, & nn. ſeqq.*

11 *Vſufructuarij jus deperit corpore perempto.*

12 *Tutela finitur morte pupilli, ſeu naturali, ſeu civili.*

13 *Coadjutor unde dictus, & n. 20.*

14 *Coadjutoria duplex.*

15 *Coadjutoria cum futura ſucceſſione quando expiret.*

16 *Coadjutori cum futura ſucceſſione acquiritur in beneficio jus ad rem, quod eveniente vacatione per obitum coadjuti efficitur jus plenum, nec eſt opus nova collatione.*

17 *Coajutor datus Epiſcopo cum futura ſucceſſione an poſſit adminiſtrare ea, quæ ſunt juriſdictionis ſpiritualis, ſeu temporalis ipſo Epiſcopo contradicente, & nn. ſeqq. uſq; ad n. 25.*

18 *Quid ſi datus ſit dementi, vel aliàs omnino inhabili.*

19 *Et quid ſi datus ſit impedito, vel non prorſus inhabili, & nn. ſeq.*

21 *Coadjutor quid ſit.*

22 *Coadjutus retinet in habitu poteſtatem, & juriſdictionem.*

23 *Potentia ad operationem reducitur.*

24 *Coadjutor an, & quando poſſit beneficia conferre.*

25 *Coadjutus alteri delegare non poteſt ea, quæ coadjutor vult, & poteſt per ſeipſum exercere.*

26 *Coadiutus non poteſt revocare quæ coadiutor geſſit in caſibus ſibi à jure, vel conſuetudine permiſſis.*

27 *Coadjutori conveniens habitatio eſt concedenda in ædibus Epiſcopalibus.*

28 *Coadiutor in conſueto tribunali Epiſcopi ius reddere debet.*

1 EX PARTE. Epiſcopo, qui propter incurabilem morbum paſtorale officium exercere non poteſt, dandus eſt coadjutor. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda proviſio, ibi, *Verum.*

2 Nota primò, ibi, *Cùm ſis Metropolitanus eorum*, ſpectare ad Archiepiſcopum dare coadjutorem Epiſcopo ſuffraganeo ægrotanti, ut hîc notat Bernardus. Sed hodie hoc reprobatur in c. *un. inſ. eod. lib. 6.* ubi expreſſum eſt, dationem coadjutorum Epiſcopis, & Superioribus Prælatis eſſe de cauſis majoribus, & ad ſolum Papam pertinere. Nec adverſatur hæc Decretalis, quin potius facit pro hac parte; quia iſte Archiepiſcopus non dedit coadjutorem Epiſcopo comprovinciali authoritate ordinaria, ſed tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, ut patet ex littera ibi. *Mandamus.* Et obſervant Card. *in 4. notab.* Abb. *num.* 3. & Guido pap. *nu.* 2.

3 Secundò nota ibi, *Incurabili morbo.* text. apertus quòd Prælatus inhabilis propter morbum perpetuum, & incurabilem non poteſt compelli ad cedendum officio ſuo, ſed tantummodò ad recipi-
4 endum coadjutorem, qui datur etiam invito, ut hîc, & in c. *De Rectoribus, ſuprà eod.* & infrà c. *prox.* & arg. c. *Ad audientiam, el primo infrà de Eccleſ. ædif.* Atque ita hîc expreſsè reprobatur diſtinctio Baſiani, an morbus ſit curabilis, vel incurabilis, de qua in c. *Tua*, in gloſſ. *penult. ſuprà eod.* Concordat textus in d. c. *un.* §. *Verùm* ibi, *perpetuò impeditus, infrà eod. lib. 6.* & hîc notant gloſſa *ultima in fin.* Hoſtienſ. *in princ.* & *in fin.* Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. omnes *in 1. notab.* & ſcripſi plenius in *cap. prox. num.* 40. *infr. eod.* Si verò morbus ſit curabilis, & temporalis, nedum Prælatus non cogitur cedere, quod fieri non debet etiamſi morbus ſit perpetuus, ſed nec dandus eſt illi coadjutor, ut eſt argum. hic ſecundùm Abb. *in 1. notab.* & firmat Archid. *in ſumm.* 7. *q.* 1. in gloſſ. Adde, & Henric. Boich. infrà *in c. ſeq. col.* 1. *verſ. Idem Archid.* Quicquid contrà incautè ſcripſerit Nicolaus Garzia *de benef. par.* 4. *c.* 5. *n.* 4. Sed eo caſu ipſemet Prælatus poterit ſibi Vicarium temporalem conſtituere, ut dixi in *cap. ſeq. num:* 12. & 13.

5 Tertiò nota ibi, *Nec afflictio*, & ſigna rationem cur ægrotus non ſit removendus à beneficio, videlicet, quia non eſt addenda afflictio afflicto, ut hîc, & in c. *Cùm percuſſio*, 7. *q.* 1. in c. *Indicas*, 3. *q.* 9. & in c. *Ad eius*, 5. *diſt.* Sed potius illius miſeriæ miſerendum, ut in littera, & in c. *Licet, infrà de cenſ.*
6 & in l. *Iure ſuccurſum, ff. de jure dot.* ubi dicitur, afflictum in uno relevandum eſſe in alio, ne detur afflictio afflicto, & hic notant gloſſ. *in ver. Afflictio*, Hoſt. *n.* 1. & Butr. *in* 2. *notab.* Propenſior enim in calamitoſos debet eſſe benignitas, niſi calamita-
7 te digni fuerint, ut inquit Tull. 2. *de offic.* Et cum hac ratione coincidit alia, quam Hoſt adducit *hîc in princ. in ver. Poſſis*, nempè quia duplici damno quis affici non debet, l. *Navis*, 5. *Cùm autem, ff. ad legem Rhodic. de jact.* ubi ſi jactus mercium factus eſt, & alicujus merces remanſerunt deterioratæ, is non tenetur conferre ne oneretur duplici damno deteriorationis, & collationis, c. *Scripſit*, c. *Qualiter*, & c. *Quamvis ſit triſte*, 7. *q.* 1. Aliam rationem, & quidem valde notabilem adducit textus in c. 1. *ſupra eod.* qui eſt pars d. c. *Cùm percuſſio*, videlicet exempli perniciem: nam alii qui vident Clericos ita inhumaniter tractari, ex hoc arceantur à Clericatu, & ſtatus Eccleſiæ turbatur.

Circa quod vide quod dixi infrà in *c.ſeq.num.*49. Aliam denique rationem affert *hic* gloſſ.*fin.*Hoſt: *n.*3.joan.Andr.*num.*5. & Cardin.*num.*3.*in oppoſ.*
8 Quia ſcilicet beneficia Eccleſiaſtica debent eſſe perpetua,c.*Præcepta*,55.*diſt.* & arg. l. *Quæſitum*, *ff. de adopt.*ibi, Nec enim moribus noſtris convenit temporalem filium habere,l. *Hæreditas*, *ff.de hæredibus inſtituen.*ibi: (Hæreditas ad diem,vel ex die non rectè datur,ſed vitio temporis ſublato,remanet inſtitutio.) l. *Actus legitimi*, *ff.de reg.jur.* ubi actus legitimi, veluti emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, ſervi optio, datio tutoris in totum vitiantur propter temporis, vel conditionis adjectionem, l. *Libertas*,*ff.de manumiſſ.teſtam.* ubi libertas ad tempus dari non poteſt,& l. *peculium*,§.2 *ff.de pecul.*ubi,qui ſemel de peculio egit, rurſus aucto peculio, de reſiduo debiti agere poteſt.

9 QUÆRO quando expiret coadjutoris officiū.
Reſpondeo expirare eo mortuo, cui datus eſt coadjutor,ut firmat Jo.Andr. in cap. *prox. n* 8.*q. num.*10. *infrà eod.* cum quo Butr.Anchar.Abb. &
10 alii tranſeunt,Put.*decíſ.*226.*n.*3.*lib.*3. Ubi dicit per obitum coadjuti beneficium vacare, cùm coadjutoria non duret niſi durante vita ipſius coadjuti: & eſt expreſſum in c. *Grandi*,*in fin. de ſupplen. neglig. Prælat. lib.6.* & ibi Gemin.*numer* 7. Rota *deciſ.*456.*numer.*65. *par.*1. *Recent.* ubi ait coadjutoriam expirare cum omnibus ejus effectibus
11 mortuo coadjuto, Quemadmodum & jus uſusfructuarii deperit corpore perempto,l.2.*ff.de uſufructu.*Quod intelligunt Doctores etiam in morte civili,ut quia renunciat, vel deponitur is, cui datus eſt coadjutor; taliſenim quoad Eccleſiam habetur pro mortuo,c.*In apibus*,§.*Ecce in quibus*, 7.*q.*1 & notatur in c. *Suſceptum*, in gloſſ. *penult. de re-*
12 *ſcript.lib.6* Idque ad exemplum tutelæ, quæ ſimiliter finitur per mortem pupilli tam naturalem, quam civilem, ut *inſtitut.quibus modis tut. finitur*, §.2. & 3. Quod etiam probat vocabuli etymologia,a qua valide ſumitur argumentum, ut c. *Cùm*
13 *ſecundum*, *ſuprà de Præb.* Dicitur enim coadjutor à coadjuvando, ſicut tutor à tuendo, quaſi tuitor, & defenſor,ut l. 1. *ff de tutel.* Sicut æditui dicuntur qui ædes tuentur,ut ibi; Mortuo autem,vel depoſito,aut renunciante coadjuto, non eſt ulterius quem coadjuvet,itaque juriſdictionem tunc exercebit Capitulum,vel is,ad quem ſpectat ſede vacante,c.3.& 4.*de ſupplen.neglig.Prælat.lib.6.* c.1. *de inſtit. eodem lib.*,c.*His quæ*, & c. *Cùm olim*,*ſuprà de major. & obed.*& c.*unic.eodem tit.lib.6.*

14 Obſervandum eſt tamen duplicem eſſe coadjutoriam: Alia enim eſt temporalis,& revocabilis, cùm ſcilicet coadjutor ad normam juris datur Prælato, qui propter morbum incurabilem, vel ſenium factus eſt inhabilis ad Paſtorale officium exercendum, juxta textum hîc, cum concordantibus,de quibus ſupra *in* 2. *notab.* & in hac
15 ſpecie vendicant ſibi locum, quæ ſuprà proximè dicta ſunt. Alia eſt perpetua, & cum futura ſucceſſione,quæ ex ſtylo eſt adinventa, ut apud Caſſad.*deciſ* 2.*n.*2.*de reſtitut.ſpoliat.*cujus formam ponit Mandaſ.*reg.*11.*q.*6. Et coadjutoria hujus ſecundæ ſpeciei quatenus reſpicit favorem coadjuti, expirat eo mortuo ad exemplum coadjutoriæ temporalis,& revocabilis, Put. *in præcit deciſ.*
16 226 *n.*3.*lib* 3. Sed in quantum reſpicit favorem coadjutoris per obitum coadjuti non expirat, ut declarat idem Put.*deciſ.*98.*lib.*2. Per hujuſmodi enim gratiam præventivam acquiritur coadjutori in beneficio jus ad rem, quod eveniente vacatione per obitum coadjuti efficitur jus plenum, adeò ut non requiratur pro coadjutore nova collatio, ſed abſque aliquo miniſterio gratia coadjutoriæ ex primo jure ſibi conceſſo effectum ſortiatur,cùm Papa in iſtis coadjutoriis ex nunc prout ex tunc faciat collationem, ut reſolvit Rota *in Tiraſonen. Coadjutoriæ*, 8. *Novembris* 1599. coram Penia, quæ habetur impreſſa apud Garziam *de beneficiis,par.*4. *cap.*5.*num.*128. *ſeu* 138. Nec beneficium poteſt alteri conferri, ut per Seraph. *deciſ.*1447.*n.*4. An autem coadjutoria cum futura ſucceſſione exorbitet à jure communi, & quibus caſibus à Concilio Trid. ſit permiſſa, ſcripſi in c. *Accepimus*, *à num.*, . *uſq; ad num*.... *ſuprà de pact.* ubi plenè videas.

17 Quæſitum fuit, An perpetuus coadjutor datus Epiſcopo cum futura ſucceſſione, & cum libera poteſtate adminiſtrandi,&c. prout in Bulla coadjutoriæ, poſſit ſolus adminiſtrare quæ ſunt juriſdictionis ſpiritualis,ſeu temporalis, ipſo Prælato contradicente?

18 Videtur diſtinguendum, aut coadjutor datus eſt Epiſcopo dementi, vel aliàs omninò inhabili, ut in caſu c.*un.*§.*Si verò Epiſcopus*,*infra eod*: *lib.6.*& hoc caſu coadjutor poteſt ſolus adminiſtrare, quia cùm non poſſit Prælatus præſtare rationalem conſenſum,vel diſſenſum, §.*Furioſus*, *inſtit. de inutilib. ſtipulat.* coadjutor liberè exequitur, d. §.
19 *Si verò.* Aut coadjutor datus eſt impedito, vel alias non prorſus inhabili, ſed propter gravem infirmitatem paſtoralia munia per ſeipſum exercere non valenti: & tunc non poteſt ſolus exequi, & expedire ea, quibus Prælatus rationabiliter contradicit.

20 Probatur primò ex vi nominis: nam ut formaliter arguit Franc.in d. c. *un.in fin.* dicitur co-
21 adjutor,quia coadjuvat; ergo non ſolus.Item ex vi definitionis; nam coadjutor eſt qui ad hoc datur ex cauſa juris, vel judicis auctoritate, ut coadjuvet miniſtri,vel præſidentis officium,prout diffinit Joan.Andr.in c.*proxim. num.*3. *verſ. De primo dic*,*infrà eod.* quem ibi ſequuntur Butr.Cardin.Anchar.Abb.& omnes in 1. *quæſt.*

22 Secundò,Prælatus,cui datus eſt coadjutor, retinet in habitu poteſtatem, & juriſdictionem, ut patet ex littera hujus Decretalis ibi, *Coadjutorem aſſocies*,& arg: c. 1.*ſuprà de ordinat. ab Epiſcop. qui*
23 *renunc. Epiſcop.* At fruſtrà retineret, ſi cauſa ſaudente illius uſum non haberet,adnot. in c. *Ex tenore*,& c.*Licèt*, *ſuprà de foro competente.* Quibus in locis patet juriſdictionem in laicos,quam Eccleſia habet in habitu, reduci in certis caſibus ad actum,& generaliter habetur per Philoſophum *in* 3.*Metaph c.*1.

Tertiò facit, quia reverentia,quæ inculpabiliter exhiberi debet Prælato, cui conſtitutus eſt coadjutor,c. *Frater*,7.*q.*1. non patitur ut eodem Prælato invito omnia poſſit expedire coadjutor, in quem communicata quoad exercitium,& non tranſlata eſt juriſdictio penitùs quoad habitum, ut hîc.

24 Quartò facit quod notat Joan.Andr. in c.*fin. in* 7.*membro*, *num.*9. *verſ. Sed numquid*, *infr. eod.* ubi quærens, An coadjutor poſſit beneficia conferre, Reſolvi ſub hac diſtinctione, videlicet aut datus eſt ad aliquod certum, puta adminiſtrationem rerum

rerum temporalium dumtaxat, & non confert beneficia, ſed illa confert Prælatus ut prius. Aut datus eſt ad ſpiritualia; & de coadjutoris conſenſu Prælatus confert ſi ſit ſanæ mentis: ſin autem datus ſit dementi, vel huic ſimili; tunc coadjutor ille confert beneficia, & ſequitur Franc. in cap. *un. n. 3. verſ. Et adverte, infr. eod. lib. 6.*

Non obſtat cap. *Is cui, de elect. lib. 6.* quia non loquitur in coadjutore, ſed in Procuratore, ſeu adminiſtratore dato per Papam Cathedrali Eccleſiæ cum plena & libera facultate in ſpiritualibus, & temporalibus, ut ſonat illa littera.

Item non obſtant verba generalia, quæ conſueverunt apponi in Bulla coadjutoriæ, videlicet, *In coadiutorem perpetuum, & irrevocabilem*, &c. *cum plena, libera poteſtate*, &c. *& futura ſucceſſione*. Quoniam reſtringuntur ad ea, quæ pertinent de jure, vel conſuetudine ad coadjutoris officium.

Demum non obſtat quòd coadjutor detur etiam invito, ut dixi ſuprà *n.* 4. Quandoquidem hoc non auget poteſtatem coadjutoris.

Ex quibus inferendum ex Congregatione, ut coadjutor datus Epiſcopo ob ſenium, aut ægritudinem de ejus conſenſu cum futura ſucceſſione, & cum plena, libera, & omnimoda facultate in temporalibus, & ſpiritualibus adminiſtrandi ea omnia, quæ ad officium coadjutoris pertinent; minimè poſſit ſe immiſcere in exercitio Pontificalium, neque juriſdictionalium, quibus defungi poteſt, & vult ipſe Epiſcopus; nec ea ſolus expe-
5 dire, quibus ex rationabili cauſa Epiſcopus contradicit. Ea verò, quæ Epiſcopo impedito coad-
6 jutor exercere poteſt, & vult per ſeipſum, non poteſt Epiſcopus alteri delegare. Et quæ coadjutor in caſibus prædictis, & aliis ſibi à jure, & con-
7 ſuetudine permiſſis geſſit, & expedivit, ſimiliter Epiſcopus revocare non poteſt. Ad hæc ſi domus Epiſcopalis commodè capere poteſt Epiſcopum,
8 & coadjutorem, conveniens in ea habitatio eſt impertienda. Coadjutor autem ſeparatum tribunal ſtatuere, aut habere non poteſt, ſed in conſueto tribunali Epiſcopi jus reddendum eſt.

DE CLERICO ægrotante.

Cap. Conſultationibus.

SUMMARIUM.

1 *Coadjutor dandus eſt Archidiacono loqui non valenti.*
2 *Prælatus inhabilis propter morbum ſupervenientem ab officio non amovetur, ſed datur illi coadiutor, & n. 6.*
3 *Idem in habente perſonatum, vel quodcumque beneficium certi miniſterij, & officij.*
4 *Idem in Abbate, & n. 71.*
5 *Idem in Generali perpetuo Religionis, & n. 40.*
7 *Electus, & confirmatus, qui ante conſecrationem officium linguæ, vel oculorum amiſit, conſecrari non debet, ſed in totum amoveri, & quid in inferiori Prælato, ibidem.*
8 *Coadjutor ut infirmo dari poſſit, aut debeat, talis eſſe debet infirmitas, ut eum impediat officium ſuum exercere.*
Item debet eſſe perpetua, & incurabilis, n. 10.
Et talis cenſetur, licèt tolli poſſit per Divinum miraculum, n. 11.
9 *Infirmitas debilis, aut vetus quartana non eſt juſta cauſa percipiendi in abſentia reditus beneficij.*
12 *Coadiutor non datur ægroto ſi morbus ſit curabilis, ſed ipſemet poteſt ſibi Vicarium temporalem conſtituere ab Ordinario approbandum, & n. ſeq.*
13 *Vicarios inſtituendi auctoritas eſt penes Epiſcopum, ſi ſint perpetui; ſed ſi temporales, eſt penes Curatos, & Vicarios perpetuos.*
14 *Coadjutor datur illi, qui officium linguæ, vel oculorum amiſit, & n. 41.*
15 *Non autem monoculo, & n. 70.*
16 *Item datur epileptico.*
17 *Item decrepito.*
18 *Item dementi, vel furioſo.*
19 *Leproſus ſi ſit Epiſcopus, vel Superior, non cogitur cedere, ſed datur illi coadiutor. Inferior autem removetur in totum, & n. ſeq.*
Et quæſit ratio differentiæ, n. 21. ſed contrà, ibid: verſ. Tu dic meliùs.
20 *Epiſcopi per excellentiam dicuntur Eccleſiarum Rectores.*
22 *Coadiutor quid ſit, unde dicatur, quis detur, cur, & quibus caſibus, & per quem, quid ſit eius officium, quæ poteſtas, & quando expiret, an detur invito, & cuius expenſis, an plures uni, & unus pluribus dari poſſit.*
23 *Coadiutores de iure communi, non ſumebantur niſi propter neceſſitatem regendi Eccleſias, & hi non cum futura ſucceſſione.*
24 *Officialis Pœnitentiariæ an ex ſola cauſa quòd cæcus evaſit, iuſtè potuerit ab officio removeri, & alius in eius locum ſubrogari, & num. ſeqq. uſq; in fin.*
25 *Papa ſupra jus, contra jus, & extra jus omnia poteſt.*
26 *Maximè in beneficialibus.*
27 *Et ideo poteſt quem privare beneficio ſuo, etiam ſine ulla cauſa.*
Imò & Epiſcopum deponere, n. 30.
Contrarium n. 45. & ſeqq. uſq; ad n. 51. & 76.
Declaratur, n. 72. & 76.
28 *Beneficiatus non habet dominium utile, nec; directum, ſed à Papa eſt conſtitutus adminiſtrator.*
29 *Papæ beneficia omnia ſunt manualia.*
Declaratur, n. 72. & 76.
31 *Officiorum omnimoda diſpoſitio in conferendo, transferendo, & removendo pertinet ad Romanum Pontificem.*
Declaratur, n. 46. verſ. Quartò, & n. 72. & 76.
36 *Verba,* ad tui vitam, *perpetuitatem important.*
37 *Officia Eccleſiaſtica perpetua regulantur ad inſtar beneficiorum, & dignitatum, quæ in titulum conferuntur.*
38 *Officialis perpetuus habet titulum.*
39 *Papæ, & Imperatori limitatæ poteſtates ſunt à Deo tributæ.*
40 *Officialis propter morbum perpetuum, & incurabilem effectus inhabilis, non poteſt ab officio removeri, ſed dandus eſt illi coadiutor.*
42 *Cæcus quamvis ad novum Magiſtratum aſpirare prohibeatur, tamen retinet Magiſtratum priùs acceptum.*
43 *Idem in furioſo.*
Mulier cum qua quis juravit contrahere, ſi ante contra-

contractum matrimonium oculos, vel naſum amittat, repelli poteſt: ſecùs ſi poſt, ibid.

44 *Correctori Pœnitentiariæ quæ tribumbant munera, & an à cæco præſtari valeant.*

Officiales Pœnitentiariæ percipiunt in abſentia fructus, & emolumenta quando ſunt legitimè impediti, ibid. verſ. Corroborantur.

45 *Intellectus, c.* Scripſit, 7. q. 1.

Ægrotum ab officio removere ex ſola cauſa ægritudinis peccatum eſt, ibid. & n. ſeq.

46 *Poteſtas Eccleſiæ ad peccatum ſe non extendit, imò nec potentia Dei, & n. 50.*

47 *Beneficiis ſuis aliquem ſpoliare non decet honeſtatem ſuperioris ſine manifeſta, & rationabili cauſa.*

48 *Intellectus c.* Cùm percuſſio, 7. q. 1.

49 *Ægroti ſi ab officiis ſuis removeantur, Clerici hoc exemplo deterrentur à clericatu, & ſtatus Eccleſiæ turbatur.*

50 *Papa non poteſt ſalvâ juſtitiâ jus alteri quæſitum auferre absq; rationabili cauſa.*

Declaratur n. 72. 76. & 77.

51 *Reſcripta, quæ abſorbent jus tertii, cenſentur extorta Principe circumvento, & ſunt nulla ex defectu voluntatis.*

52 *Papa quandoque concedit non concedenda propter importunitatem impetrantium.*

53 *Papæ intentio non eſt ex bonis alterius aliquid ſibi applicare.*

54 *Collatio beneficii ſi fiat non obſtante collatione alteri facta, hoc intelligitur de invalida.*

55 *Papa ſi conferat pluribus idem beneficium, præfertur primus, etiamſi ſecundus obtinuerit gratiam motu proprio, & poſſeſſionem acceperit.*

Papa non præſumitur velle contra jus, ibid:

56 *Papæ quædam ſunt poſſibilia, quæ tamen non ſunt honeſta, nec licita, vt beneficium revocare.*

57 *Princeps præſumitur circumventus præſumptione juris, & de jure, quando etiam motu proprio revocat conceſſionem à ſe priùs factam, & n. 60.*

58 *Princeps debet habere vnum calamum, & vnam linguam, & eſſe immobilis ſicut lapis angularis.*

59 *Variatio eſt quædam illuſio, & in Principe Eccleſiaſtico damnatur, & num: 61.*

62 *Beneficium acceptans cenſetur ex quaſi contractu ſe obligare ad illius adminiſtrationem.*

63 *Donatio facta à Principe ex cauſa remunerationis revocari non poteſt etiam propter ingratitudinem ſupervenientem, & n. 65.*

64 *Privilegia Auditoribus Rotæ conceſſa in remunerationem laborum ſunt irrevocabilia.*

66 *Papa ſi de plenitudine poteſtatis auferat alicui beneficium ſine juſta cauſa, tenetur ei ex juſtitia de æquivalenti beneficio providere.*

67 *Papa poteſt omnia, clave tamen non errante.*

68 *Papa ſiautèm de poteſtate ordinaria non poteſt procedere ad privationem beneficii parte non citata, & n. ſeq.*

69 *Nec eſt tantæ potentiæ, ut poſſit auferre defenſionem oppreſſo.*

70 *Intellectus c.* Si Evangelica, 55. diſt.

Diaconus cui oculus fuit effoſſus, in Presbyterum ordinari non poteſt, ibid.

72 *In Papa duplex eſt poteſtas.*

Poteſtatis plenitudo quid ſit, & qualiter diffiniatur, ibidem.

73 *Princeps uti non debet poteſtatis plenitudine niſi ex magna cauſa.*

74 *Populus Romanus numquam fuit vſus plenitudine poteſtatis.*

75 *Princeps in dubio poteſtatis plenitudine uti velle non præſumitur.*

76 *Papa de poteſtate ordinaria non poteſt quem privare officio, vel beneficio ſuo ſine iuſta cauſa.*

77 *Papa quo ſenſu intelligatur poſſe ſine cauſa ius quæſitum auferre de plenitudine poteſtatis.*

78 *Succeſſor factum prædeceſſoris revocat in quatuor caſibus hîc expreſſis.*

79 *Princeps, qui de plenitudine poteſtatis aufert ius tertii, præſumitur id facere cum cauſa, quando procedit per viam legis generalis: ſecùs ſi per viã reſcripti.*

80 *Item quando procedit motu proprio: ſecùs ſi ad ſupplicationem partis.*

81 *Item: ſecùs quando procedit parte non citata.*

82 *Item ſecùs ſi in litteris ſit expreſſa cauſa minus juſta.*

83 *Libellus quamvis non requirat cauſæ expreſſionem, parte non opponente, tamen ſi exprimatur inepta, reiicitur.*

1 CONSULTATIONIBUS. Archidiacono loqui non valenti dandus eſt coadjutor. Hoc dicit. Breve eſt, & non dividitur.

2 Nota ex text. Prælatum non eſſe removendum à beneficio ſuo propter morbum ſupervenientem; ſed ſi ad officium exercendum ſit effectus inhabilis, dabitur illi coadjutor, neque ita remanebit Prælatus in ſtatu ſuo reſpectu tituli, ſed exercitiũ non habebit, ut de Archidiacono eſt caſus hîc. De Epiſcopo, & ſuperioribus Prælatis in cap. *Ex parte, ſupra eod.* & in c. *vn. eod. tit. lib. 6.* De Rectore Parochialis Eccleſiæ in c. *De Rectoribus,*
3 *ſupra eod.* ſecundùm unam lecturam. De habentibus perſonatum, vel quodcumque beneficium certi miniſterii, & officii tenet Hoſtien. *hic num. 1. verſ. Nam ſi fuiſſet*, argum: c. *Quemadmodum*, §. *Quod*
4 *ſi poſt huiuſmodi, ſuprà de jurejur.* De Abbate fusè probat Archid: in c. *final. n. 2. de ſuppl. neglig. Prælat. lib. 6.* quem hîc ſequuntur Joan. Andr. *num. 1.* Butr *n. 18.* & Guido Papa *in princ. verſ. Sed numquid Abb.* reprobata opinione Joan: Vincentii; &
5 Hoſtien: De Generali perpetuo Religionis tradit Anchar. *conſ. 118*, incipien: *Viſis conſiliis, n. 7. verſ. Præmittendum eſt etiam pro veritate, & n. 12.* ut latius dicam infrà *num. 40.* & generaliter de quo-
6 cumque Prælato notat gloſſa hîc in figuratione caſus, Hoſtienſ. *num. 1. in verſ. Coadiutor.* Jo. Andr. *in eod. verſ. num. 1. & 2.* & Butr. *in c. notab.*

7 Fallit ſupradicta concluſio in electo in Epiſcopum, & confirmato, qui ante conſecrationem officium linguæ, vel oculorum amiſit, aut aliàs effectus eſt inhabilis; huic enim non datur coadjutor, ſed amovetur in totum, nec debet conſecrari, ut tenent Vincentius, & poſt eum Jo. Andr. in c. *proxim. num. 1. ſupra eod.* Abb. Antiq: *hic*, & gloſſ. *in ſumma in ver. Quod autem, in fin. 7. quæſt. 1.* & eſt ratio, quia aliud ſcrutinium adhuc reſtat, ut cap. 1. *ſuprà de ætate, & qualitat.* & in illo tranſire non debet minus idoneus. Contrarium tamen dixit idem Vincentius, in cap. *ult. ſupr. de corp. vitiat.* arg: c. *Cùm in cunctis*, §. *Hæc ſanè, ſuprà de elect:* cùm confirmatus, qui Prælatus eſt, ſine culpa Prælatura privari non debeat, ſed fortè intellexit illud in non Epiſcopo, hoc verò in Epiſcopo; ſecun-

ſecundùm Joan. Andr. *loc. cit.* & Butr. *ibid: num.* 5. Card: *num.* 4. Anchar. *in* 1. *notab.* & Abb. *in ult. notab.*

8 QUÆRO, qualis debeat eſſe infirmitas, ad hoc ut dandus ſit coadjutor?

Reſpondeo debere eſſe talem, ut impediat officium ſuum exercere, ut hîc, & in c. *Ex parte*, & cap. 3. *ſupra eod:* c. *Scripſit*, c. *Quamvis*, & c. *Petiiſti*, 7. *q.* 1. Jo: Andr. *hic n.* 6. Ergo vetus quartana,
9 vel debilis infirmitas, quæ non impedit ſua propria negotia expedire, non eſſet juſta cauſa dandi coadjutorem, imò talis nihil perciperet, niſi per ſeipſum inſerviret, arg: l. *Quæſitum, ff. de re judic.* & l. 1. §. *Sed ſciendum, ff. de Aedilit: edict.* qui enim non præſtat officium cùm præſtare poſſit, non percipit beneficium, ut c. 2. *infrà de inſtit.* ita Hoſt: & Jo: Andr. *hic* ambo *n.* 2. *in fin.* Henric. Boich. *col.* 1. *circa medium in verſ. Aut quæritur de alio morbo*, & Butr. *n.* 18. *verſ. Niſi eſſet.*

10 Inſuper oportet, ut morbus ſit incurabilis, & perpetuus, ut in d. c. *vn.* ibi, *impeditus perpetuò*, *infrà eod lib.* 6. & in c. *prox.* ibi, *gravi, & incurabili morbo*, & ibi Cardin. Anchar. Abb. & Joan: de Anan: omnes in 1. *notab. ſuprà eod:* & perpetuus cenſe-
11 tur, licèt tolli poſſit per Divinum miraculum, ut per Jo: Andr. *d. n.* 6. & in c. *Fraternitatis, infra de frigid. & malef.* ſecùs ſi ſit curabilis, & temporalis,
12 ut tenet multum notabiliter Archid: *in ſumma* 7. *quæſt.* 1. *in gloſſ.* Adde Jo: Andr. *hic n.* 6. & Henric. Boich. *col.* 1. *verſ. Idem Archidiaconus*, tunc enim ipſemet poterit ſibi Vicarium temporalem conſtituere pro tempore morbi durantis, arg: c. *Pervenit, il ſecondo, ſuprà de Appellat.* & l. 1. §. *Huius rei, ff. de offic. eius, cui mand. eſt juriſdict.* & notat Hoſt: in cap. *Clericos, ſuprà de officio Vicarij.*

13 Quamquam enim authoritas inſtituendi Vicarios perpetuos in beneficiis ſit penes Epiſcopum, ut c. *Ex frequentibus*, cum ibi notatis per Bernard: & Hoſtien: *infrà de inſtit.* Curati tamen, & Vicarii perpetui utique Vicarios temporales abſque Epiſcopi licentia ſibi aſſumere poſſunt, dummodò ſint noti, & de promotione eorum conſtet, ut notatur in c. *Adjicimus*, 16. *quæſt.* 1. Ad idem cap. *Mulier*, 23. *diſtinct.* Ad hoc Concilium Tridentinum *cap.* 4. *in princ. ſeſſ.* 21. dummodo tamen ſtatutum Synodale, vel Provinciale non impediat. cap. *Illud*, & c. *Nihil*, 7. *quæſt.* 1. ſecundùm Henricum Boich. *vbi ſuprà.* Hodie tamen approbari debent ab Ordinario ut in Concilio Tridentino, *cap.* 1. §. *Eadem omninò, ſeſſ.* 23. & *cap.* 11. *verſ. Nec ibi aliqui, ſeſſ.* 25. *de regul.* & ab ipſo Ordinario deputari debent in caſu *cap.* 7. *ſeſſ* 7. &
14 *cap.* 6. *ſeſſ.* 21. Quæ cùm ita ſint, dabitur coadjutor ei, qui amiſit officium linguæ, ut hic eſt caſus; & ex identitate, ſeu potiùs majoritate rationis dabitur & illi, qui amiſit officium oculorum, ut hic tenet gloſſ. 1. & Hoſtien: *in princ.* licèt ſecùs ſit
15 ſi amiſiſſet unum tantùm, quia talis remanet tutor, ut l. *Frater tuus C. de excuſat. tutor.* ſecundùm Philipp. quem hic ſequitur Joann: Andr. *n.* 14.
16 Butr. *n.* 19. Item dabitur epileptico, cap. *Scripſit*, 7. *quæſt.* 1. & notat gloſſ. *in ſumma: eadem quæſt. in ver. Quod autem*, Joann: Andr. *hic num.* 6. Item dabitur ſeni, cap. *Petiiſti*, 7. *quæſt.* 1. ſecundùm gloſſ. & Joan: Andr. *vbi ſuprà.* Intellige ſi ſit decrepitus, ſecundùm Anchar. *conſ.* 188. *n.* 7. id eſt ſi exceſſerit annum ſeptuageſimum, ut notat Franc. in cap. *vn.* §. *Verum, in princ. infra eod: lib.* 6.

18 Item dabitur dementi, & furioſo, c. *Quamvis*, 7. *q.* 1. & d. c. *vn.* Anchar. *vbi ſuprà.* Rurſus dabitur
19 leproſo, ut cap. *De Rectoribus, ſupra eod:* quod tamen aliqui dicunt verum eſſe in Epiſcopo, vel Superiore, qui propter lepram non cogitur cedere, ſed datur illi coadjutor; ſecùs autem in inferiori Prælato, vel beneficiato, qui propter lepram omninò amovetur a Prælatione, & beneficio, & hoc propter ſcandalum, & abominationem populi, ut in c. *Tua, ſuprà eod:* ubi poſt multa ita concludit gloſſ. in ver. Adminiſtrationis. Hoſtien: *hic n.* 1. *in fin. verſ. Excipe*, & Henric. Boich.
20 *col.* 1. Nec obſtat quod in d. c. *De Rectoribus*, Rector Eccleſiæ leproſus non amovetur, ſed illi datur coadjutor; quia ſecundùm Hoſt: ille textus intelligitur de Epiſcopis, quos ibi per excellentiam Papa vocat Rectores, cum ſint loco Apoſtolorum, cap. *In nova*, 21. *diſt.* & ſequitur hic Henric.
21 Boich. *poſt princ.* & eſt ſpeciale in Epiſcopo, ut per lepram non amoveatur, & eſt ratio ſpecialitatis ſecundùm eum, quia faciliùs removentur inferiores, quàm Epiſcopi, ut c. *Inter corporalia*, & c. *Licet, ſuprà de trans. ac. Epiſcopi*, & c. *Qualiter, & quando, il* 2. §. 1. *infrà de accuſat.* & c. *Per tuas, il primo in fin. de Simon.* Quia Epiſcopus nullo caſu removeri poteſt niſi per Romanum Pontificem, ut d. c. *Inter corporalia, in princ.* & c. *Multum ſtupeo.* 3. *q.* 6. & quia propriè eſt ſponſus Eccleſiæ, ut c. 1. & 2. 32. *q.* 7. & d. cap. *Inter corporalia*, & ideo non removetur etiam propter lepram: nihil enim humanius eſt, quàm in fortuitis caſibus mulieris maritum, & uxorem viri participem eſſe, l. *Si cùm dotem*, §. *Si maritus, ff. ſol. matrim.* & *infrà de conjug. leproſor. per tot.* & ita etiam de conſuetudine obſervatur ſecundùm Hoſt: in præalleg: c. *De Rectoribus*, & *in ſumma eod: tit.* & Archid: *in ſumma*, 7. *q.* 1. *in gloſſ.* Adde & Henric. Boich. *vbi ſuprà*, & latiùs *infrà col.* 2. *verſ. Ad primum.* Tu dic meliùs, idem eſſe in inferiore, quod in Epiſcopo, ut ſcilicet propter lepram nullus amoveatur ex toto, ſed detur illi coadjutor, ut ex communi ſententia latè probavit in d. c. *De Rectoribus, in* 2. *notab.*

22 Coadjutorum materiam compendiosè hic tractat idem Joan: Andr. Quærit *n.* 1. quid ſit coadjutor. 2. unde dicatur, 3. quis detur, 4. cui, & quibus caſibus, 5. per quem, 6. quod ſit ejus officium, 7. quæ poteſtas, 8. an expiret illo mortuo, cui datus eſt, 9. an detur invito, 10. cujus expenſis alatur, 11. an plures uni, & unus pluribus dari poſſit, & ejus quæſtiones, quas per te videas, ferè ad litteram tranſcribunt, & probant Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo: de Anan. Ni-
23 hil tamen agit de coadjutoriis perpetuis, & cum futura ſucceſſione, quia de jure communi coadjutores non ſumebantur niſi ob neceſſitatem Eccleſiam regendi, & gubernandi, & in non cum futura ſucceſſione, c. *Inter cætera, de offic. ordinar.* & c. *vn. infra eod. lib.* 6. copiosè Joann: Andr. *hic in* 8. *q.* Imò nec ei, qui proximus morti erat permittebatur alium ſucceſſorem ſibi ordinare, ut c. *Epiſcopo, il primo*, 8. *q.* 1. Sed de his coadjutoriis vide tu jus noviſſimum Conc. Trid: in *c.* 7. *ſeſſ.* 25. *de reformat.* & quod ſcripſi in c. *prox.* à *n.* 14. *ſupra eod:* & pleniùs in c. *Accepimus, ſuprà de pactis.*

24 Secundò quæro de notabili quæſtione facti. Cùm N. S. Pœnitentiariæ corrector plaga cœcitatis percuſſus, deſiiſſet hujusmodi officium exercere, fuit Apoſtolica authoritate deputatus ad illud

illud exercendum cum honoribus, & oneribus dumtaxat B. Rotæ Auditor, qui tamen poſteà, ut aſſeritur in literis patentibus Cardinalis majoris Pœnitentiarii, facto verbo cum Sanctiſſimo, idem officium cum emolumentis obtinuit. Ex quibus verbis deducebatur prædictum Auditorem obtinuiſſe officium, etiam reſpectu tituli; & per conſequens primum officialem fuiſſe per Papam eodem officio privatum. Et quamvis hæc deductio non ſit juri conſona, ut oſtendimus in c. *De Rectoribus, à num. 16. uſq; in fin. ſuprà eod*: tamen ea nunc ſuppoſita, vertitur in dubium, an privatio officialis de Correctoris officio, ut præfertur, facta ex ſola cauſa cœcitatis ſupervenientis, de jure ſubſiſtat, necne.

Ad partem affirmativam, videlicet privationem ſubſiſtere, inducitur primò textus in c. *Si Evangelica, 55. diſt.* ubi Diaconus, cui nulla ſui culpa oculus erutus fuit, propter hujuſmodi impedimentum removetur ab Eccleſia Collegiata, in qua erat poſitus, & alius in ejus locum ſubſtituitur. Fortius ergo idem dicendum in illo, qui utroque lumine orbatus eſt, ut hoc caſu, arg. l. *Frater tuus, ff. de excuſat. tutor.*

Secundò, ad hanc partem inducitur c. *Si quis Abbas, 18. q. 2.* ubi Abbas effectus inhabilis, ab Epiſcopo, & vicinis Abbatibus removetur ab officio, prout ex illo textu deducunt gloſſa Joannis in *ſumma, 7. q. 1. in ver. Quod autem, in fin.* Vincentius hic, & Hoſt: *in ſumma hujus tit. in fin.* Et confert quod ait Seneca *epiſtola 9.* videlicet: Qui utilitatis causâ aſſumptus, tamdiu placebit, quamdiu utilis fuerit. Cujus dictum in propoſito hic refert Henricus Boich. *col. 1. poſt medium.*

Tertiò, induci poſſunt jura in l. *Si longius, ff. de judic.* & in l. *Si quos, C. de officio Præfect. Rector. Orien. & Illyric.* quæ probant propter nimiam ſenectutem primo judici alterum ſubrogari.

25 Quartò, pro hac parte ponderatur, quòd hæc privatio, & proviſio emanavit à Summo Pontifice; unde nullatenus videtur poſſe impugnari, quia Papa habet plenitudinem poteſtatis, c. *Propoſuit, de conceſſ. Præben*: c. *Ad honorem, de authoritate & uſu pall.* c. *Cuncta per mundum*, & c. *Per principalem, 9. q. 3.* Item Papa eſt omnia, & ſuper omnia ſecundùm Bald: in l. *Barbarius in fin. ff. de officio Prætor.* Item Papa poteſt mutare quadrata rotundis, ut dixit Hoſt: in c. *Cùm veniſſent, n. 5. de judic.* Marian: Socin: in c. *Ad petitionem, n. 28 de accuſat*: & Præpoſ. in d. c. *Per principalem, n. 7.* Item Papa ſupra jus, & contra jus, & extra jus omnia poteſt, ut Bald: inquit in c. *Cùm ſuper, n. 1. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Item Papa eſt cauſa cauſarum, ideoque non eſt de ejus poteſtate inquirendum, cùm primæ cauſæ nulla ſit cauſa, ut idem Baldus ait in c. *Eccleſia S. Mariæ, in penult. col: ut lit. penden:* Item nemo poteſt dicere Papæ, Cur ita facis, ſecundùm Speculat. *in tit. de legat. §. Nunc oſtendendum, in ver. 89.* ſola enim poteſtas eſt pro cauſa, & qui de hoc dubitat, dicitur dubitare de fide Catholica, ut verbis ipſius Baldi utar. *in conſ. 447.* incipien: *Quæritur utrum, n. 28. lib. 1.* & Abb: poſt eum *in ſua quæſt. 1.* incipien: *Epiſcopus, col. 2. in fin.*

26 *& col. 3. in princ.* Hæc autem maximè procedunt in officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis, in quibus Romanus Pontifex abſolutè poteſt omnia, c. 2. ibi, *plenaria diſpoſitio, de Præben: lib. 6.* & Clem: 1. *in fin.* ib. *plena, & libera diſpoſitio, ut lit. penden.* Un-

27 de poteſt quem privare titulo beneficii, etiam nulla ſubſiſtente cauſa. Ad quod conſuevit allegari gloſſa celebris in d. c. *Per principalem, in ver: Ad nos, 9 q. 3.* & tenent Gemin: in c. *Si gratioſè, col: 3. in fin. verſ. Nota iſtam gloſſam de reſcript. lib. 6.* & *in conſ. 8.* incipien: *Super præmiſſis, n. 5. & 6. verſ. Papa autem liberè, conſ. 88.* Innoc: Papa *in princ: verſ. Et prædicto*, & *conſ. 53. Pro reſponſione num. 1. verſ. Secundò præmitto*, Card: in Clem: 1. *in 10. notab. ut lit. penden*: Roman. *conſ. 298.* incipien: *Circa præmiſſa, n 2 verſ. Et ſi hæc vera ſunt*, Jaſ. in l. *final. n. 17 ff. de pact.* & in d. l. *Barbarius, n 43. ff de officio Præ-* Hippol: de Marſil. *in ſingul. 634.* incipien: *Credo te ſcire*, & alii apud Anton: Gabriel: *in tit. de jure quæſit. non tollen. concluſ. 1. n. 9.* Rationem aſſignat Abb: *in prælleg: quæſt: 1. col. 3. num. 4.* quia tituli beneficiales ſunt de jure poſitivo, c. 1. & 2. 22. *diſtinct.* Unde non mirum ſi ſubſint omnimodæ diſpoſitioni Romani Pontificis, qui eſt ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Præpoſuit*, &

28 ibi omnes notant, *de conceſſ. Præben.* Aliam rationem reddit Paul. de Caſtro *conſ. 415.* incip. *in facto præſente, num. 4. verſ. Præterea, lib. 1.* Quia ſicut Imperator poteſt auferre rem privati, & dare militibus in præmium, l. *Item ſi verberatus, §. 1. ff. de rei vendicat.* Ita & multò magis Papa poteſt auferre rem unius Eccleſiæ, vel Clerici, & dare alteri: nam beneficiatus non habet dominium, neque utile, neque directum, ſed eſt conſtitutus procurator, & adminiſtrator à Papa, ut in cap. 2. *infrà de*

29 *donat*: & idem repetit *conſ. 46. Viſo, & examinato, in fin. verſ. Plus videtur, & num: 3. verſ. reſtat, lib. 2.* Et cùm omnia beneficia ſint liberal, & manualia Papæ, & aliis conceſſerit jus diſponendi, ſi ad ſe revocat, neminem lædit, quia quod ſuum eſt vendicare poteſt, ut per Aeneam de Falcon: *de reſervat.* in ſecundo præludio. Quinimò in tantum Papa in beneficialibus habet poteſtatem abſolu-

30 tam, ut ſecundùm Hoſt: Joan: Andr. & Anton: de Butr. in c. *Si unanimiter de poſtul. Prælat.* poſſit etiam Epiſcopum invitum transferre, & amovere, quia Epiſcopus reſpectu ad Papam ſe habet ut Monachus reſpectu ad ſuum Superiorem, qui non habet contradicendi poteſtatem, & ſequitur Jaſ.

31 in d. l. *final num: 17. ff. de pactis.* Quæcumque autem ſuperius dicta ſunt de beneficiis, obtinent etiam in officiis Eccleſiaſticis, quorum omnium plena diſpoſitio ad Romanum Pontificem noſcitur pertinere in conferendo, removendo, & ſimilibus, ut formaliter inquit Petr. de Anchar. *conſ. 188. Viſis conſiliis, num. 4. verſ. Et maximè in materia.*

32 Ad partem verò negativam, id eſt privationem prædicti officialis de Correctoris officio de jure non ſuſtineri, multa ſimiliter induci poſſunt. Sed ad evidentiam præmittendum eſt primò officia ſacræ Pœnitentiariæ Apoſtolicæ ex ſui natura eſſe perpetua, ſicut beneficia Eccleſiaſtica, ut plenè probavi in cap. *De Rectoribus, à num. 22. ſuprà eo*: & quamvis eſſent manualia, nihilominus officialis prædictus fuit declaratus ad Correcto-

36 ris officium à majori Pœnitentiario, & à Papa confirmatus per litteras in forma Brevis cum illis verbis: *Ad tui vitam*, quæ clarè inducunt officii perpetuitatem. Textus, & gloſſ. 1. in l. 1. *ff. pro ſoc.* & tradit Abbas in cap. *Cùm inter, R. in 3. notab. de elect:* & in cap. *Ad noſtram, num: 7. de confirm. util. vel inutil.* & Rota *deciſ. 334. n. 1. par. 3. diverſ.*

Præ-

Præmittendum ſecundò, officia Eccleſiaſtica perpetua regulari ad inſtar beneficiorum, & dignitatum, quæ in titulum conferuntur; æquiparantur enim Officium, Perſonatus, & Dignitas, ut eſt textus in d. c. *De conſuet. lib. 6.* & notat Federic. de Senis *conſ. 20. in princ. & num. 3. verſ. Sed quod officio Pœnitentiariæ, & num. 4. in fin. verſ. Item quòd non acquiratur,* & *nu. 5. in col. antepenult. n. 7.* Et de his officiis mixtis Sac. Pœnitentiariæ, quæ Ordinem ſacrum habent annexum, tradit Sarnen: *in regula de infirm. quæſt. 22 verſ. Aut loquimur de officiis mixtis.* Etenim officialis perpetuus habet titulum, ut per Gemin. *conſ. 79.* incip. *Super primo dubio, n. 2. verſ. Sed illam receptionem,* & perpetua hujuſmodi officia reſignantur in manibus Papæ, ſicut beneficia Eccleſiaſtica, c. *Quod in dubiis,* & c. *Admonet, de renunc.* & tradit Rolan. à Valle *conſ. 11. Omiſſis philacteriis, n. 8. lib. 2.* poſt Nicol. de Ubald. *in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. in prima par. num. 31.*

Demum præmittenda videntur ipſamet verba, quæ in propoſito præmiſit Alex: *conſ. 216. in princ. lib. 2.* videlicet nec arguendi ſumus ſi de Principis poteſtate, prout in conſultatione præſenti accidit, diſputare contingat, cùm Imperatori, & Pontifici poteſtates limitatæ tributæ ſint, ut plura ſint, in quibus eorum authoritas verſari non poteſt, patet in c. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & in c. *Cùm ad Monaſterium, in fin. de ſtatu Monach.* c. *Sunt quidam, 25. q. 1.* & quod legitur, & notatur in c. *Ex publico, de converſ. conjug.* & plenè Specul. *in tit. de leg. §. Tunc breviter dicendum.* Hæc Alexander, ubi Adden. *litt. A* plures citant concord.

His præmiſſis ad hanc partem, videlicet privationem non ſuſtineri, inducuntur infraſcripta.

Primùm enim omnia jura clamant inhabilem ad officium exercendum propter morbum perpetuum, & incurabilem non poſſe ab officio, ſeu beneficio prius habito amoveri, ſed tantummodò dandum eſſe illi coadjutorem. Caſus apertus eſt hic, & in c. *Ex parte,* ibi, *gravi, & incurabili morbo, ſupra eod.* ubi redditur ratio, quia afflictio afflicto non eſt addenda, ſed potius ejus miſeriæ miſerendum, & in c. *un. §. Verum,* ibi, *perpetuò impeditus, infra eod. lib. 6.* ubi gloſſ. *in ver. Perpetuò,* & ſic nota, inquit, quòd licèt ægrotans laboret morbo incurabili, non removetur, ſed datur ei coadjutor, & conſentiunt ibi Joan: Monach: Archid: Gemin. Franc. & omnes, Hoſtien. in d. c: *Ex parte, in princ. in ver. Incurabili,* & ibi etiam Cardin. & Anchar. ambo *in 1. notab.* Vitalin. in Clem. *Cupientes, n. 46. de pœnis,* ubi ait, (ſuſpenſum ab officio ſine culpa, vel delicto ſuo, ſicut eſt quando caſu, vel ſenio, aut morbo perpetuo, ſeu incurabili redditus eſt inhabilis, ſeu impotens deſervire officio, non deſinere eſſe intitulatum, nec propterea privandum eſſe, ſed ſolvendum eſſe ſtipendium alicui, qui pro ipſo deſerviat illi officio) allegat d. c. *un.* & c. *Ex parte, ſuprà eod.* & textus in præſenti. Idem firmat Hoſt. *hic num. 1. in ver. Coadjutor,* dicens, hoc incunctanter tenendum, Joan. Andr. *in eod. verbo, n. 1. & 2.* Henric. Boich. *n. 3. & 4.* Butr. *in 1. notab.* Archid: *in ſumm. 7. q. 1. in gloſſ. Adde,* & fuſius dictum eſt ſuprà in *1. notab. & in 1. quæſt.* & ex facto reſpondit Petr. de Anchar. in *conſ. 188.* incipien: *Viſis conſiliis,* qui loquitur in Generali perpetuo Humiliatorum, qui ex cauſa ſupervenientis dementiæ à Summo Pontifice amotus fuit ab officio Generalatus, & conſuluit litteras ad inſtantiam partis deſuper impetratas non valere, nec debere executioni demandari tamquam contra jus, & *n. 7.* rationem reddit, quia valetudo corporis, dementia, vel defectus alius ſuperveniens absque culpa non eſt juſta cauſa remotionis ab officio, ſed dationis coadjutoris, ut ibi per eum, & ſequitur Navarr. dicens, hanc eſſe communem opinionem, in *conſ. 1. n. 1. hoc tit.*

41 Idque pro regula in hac materia conſtituunt paſſim Doctores. Hæc autem regula in ſpecie procedit non ſolùm in eo, qui amiſit officium linguæ, de quo eſt caſus hic, ſed ex identitate, ſeu majoritate rationis, etiam in illo qui amiſit officium oculorum, ut in caſu præſenti, quemadmodum hîc tenet gloſſa 1. Hoſt. *in princ.* Joan. Andr. *n. 14.* Boich. *n. 4.* Butr. *n. 19.* & concordant leges

42 civiles. Nam cæcus quamvis ad novum Magiſtratum aſpirare prohibeatur, tamen retinet Magiſtratum priùs acceptum, ut eſt textus in l. 1. §. *Caſum, & §. Quamvis autem, ff. de poſtul.* & in l. *Cæcus,* juncta gloſſ. *in ver. Fungitur. ff. de Iudic.* Nec mi-

43 rum, quia & furioſus retinet Magiſtratum ante furorem obtentum, ut l. *Qui furore ff. de ſtatu hominum* & l. *Cùm furioſus, ff. de judic.* & de utroque notat Specul. *in tit. de teſtam. §. 1. verſ. Sed numquid cæcus,* & in cæco reſpondit Abbas, *conſ. 47.* incipien. *Videtur primò, per totum, lib. 1.* Facit optimè textus in cap. *Quemadmodum, §. Quòd ſi poſt hujuſmodi, ſuprà de jurejur.* ubi mulier, cum qua quis juravit contrahere, ſi ante contractum matrimonium oculos, vel naſum amittat, aut quid deterius ei contingat, repelli poteſt, ſecùs ſi poſt. Nec refert quòd cæcus non poſſit judicantis officio fungi, & in ſcriptis ſententiam ferre, prout tenetur, l. 1. & l. *fin. C. de ſentent. ex pericul. recitan.* Quoniam etſi non poſſit per ſeipſum, poterit tamen per alium quod ſatis eſt, ut notat gloſſ. & Bart. in d. l. *fin.* hoc enim operatur neceſſitas ſuperveniens, cujus ratione multa permittuntur aliàs prohibita, ut hoc tit. per totum, & l. *Longius, ff. de judic.* ſecundùm Abb. *d. conſ. 47. n. 4.*

44 Quod multò clariùs procedit hoc caſu, quia Corrector Pœnitentiariæ duplex habet miniſterium. Unum ſcilicet corrigendi ſupplicationes, & hoc poteſt cæcus probè adimplere per ſeipſum faciendo, ut ſupplicationes ſibi legantur à Procuratoribus Pœnitentiariæ, ut moris eſt. Alterum conſulendi, & votum ſuum in Congregationibus proferendi, quod per ſeipſum præſtare poteſt: nam cæcus non ſolùm poteſt, ſed etiam tenetur obire munera, quæ conſilio adimplentur, ut l. 2. §. *Corporis, ff. de vacat. muner.* & notat gloſſ. in l. 1. C. *Qui morb. ſe excuſ. lib. 10. in ver. Perſonalium,* quæ dicit, cæcum non excuſari à conſilio, vel patrocinio, quia ingenio pollet cui vim natura negavit, & Joan. de Anan. in cap. *Licet, nu. 4. infrà de Cenſibus,* ubi ait, cæcum cogi poſſe ſi ſit ſapiens, ut conſiliis interſit, ut ibi dixi *num. 23.* Sed & Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum jam pridem reſpondit, cæcitatem non privare aliquem ex voto, quod aliàs haberet, ſi cæcus non eſſet.

Corroborantur etiam prædicta ex Bulla Pii V. Reformationis Pœnitentiariæ Apoſtolicæ, quæ incipit, *In omnibus, in Bullario, tom. 2. pag. 281.* ubi ſic legitur: Omnes verò ſupradicti (ſcilicet officiales, inter quos & Corrector, officia ſua per ſeipſos

ſeipſos exerceant, ſolique præſentes, & actu exercentes, niſi legitimè impediti, fructus, & emolumenta percipiant.) Ecce igitur verba Conſtitutionis clara, quæ legitimè impeditis, qualis eſt cœcus, concedunt non tantùm officii retentionem, ſed etiam illius fructus, & emolumenta. Bulla intelligi debet etiam de impeditis morbo perpetuo, & immutabili, ut ſic recipiat interpretationem paſſivam à jure communi, juxta textum in l. 2. C. *de noxal.* cum ſimil.

45 Secundò principaliter inducitur textus in cap. *Scripſit*, 7. *q.* 1. ubi Gregorius: (Omninò, inquit, injuſtum eſt, ut ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo privetur ægrotus; Atq; ideò hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea anima ex ejus depoſitione veniat.) Hæc ibi, & pondera, quia non dixit, *per nos fieri non debet*, ſed *nullatenus poteſt*, quæ verba negant potentiam, & reddunt actum ipſo jure nullum, ut notat gloſſa ordinaria in c. 1. *in ver. Non poteſt. de regul. jur. lib.* 6. & ſcripſi

46 plenius in c. *Cauſam, n.* 21. *& ſeq. de elect.* item pondera rationem illam, *ne anima peccato involvatur*, quæ inſinuat in Eccleſia non eſſe hanc poteſtatem removendi quem ab officio ex ſola cauſa ægritudinis; nam ad peccatum non ſe extendit poteſtas Eccleſiæ, imo nec potentia Dei, quia poſſe peccare eſt poſſe deficere in agendo, quod repugnat omnipotentiæ, & præclarè docet S. Thomas in 1. *par. quæſt.* 25. *art.* 3. *ad* 2. & in his terminis Bellam. in c. *Per principalem, nu.* 87. *verſic. Secundò igitur hoc probo, 9. quæſt.* 3.

Tertiò, ad idem adducitur textus in c. *Quàmvis*, 7. *q.* 1. ibi; (quia viventem ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen abduxit alium loco ejus, niſi recuſante eo, nulla ſinit ratio ordinari.) concordat textus in cap. *Petiiſti, eadem cauſa, & quæſt.* ubi Zaccharias Papa (Nimis (inquit) reprehenſibile eſſe manifeſtum eſt, ut te vivente, tibi alium ſubſtituamus, & loquitur de inhabili propter ſenectutem, & corporis inhabilitatem.

Quartò, ad idem allegatur c. *Satis perverſam*, 56. *diſt.* ubi idem Gregorius generaliter ſic ait: (Satis perverſum, & contra Eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut fruſtrà pro quorundam voluntatibus quis privetur, quem ſua culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur, gradu non dejicit.) Hæc ibi, & loquitur Gregorius de remotione inferiorum Clericorum, ut ibi per gloſſam, & Archid: Unde per illum textum Rebuff. *in tract. nominat. q.* 21. *n.* 65. dixit *perverſum eſſe*, ut à Papa ægrotus privetur ſuis officiis, vel beneficiis, quia debent eſſe perpetua, c. *Præcepta*, 55. *diſt.* & Papa pleniſſimam habet poteſtatem antequam conferat, poſteà non ut auferat, allegat Barbat. in c. *Quod tranſlationem, n.* 121. *de offic. leg.* ubi idem aſſerit per c. *Inventum*, 16. *q.* 7. & Abb. in c. *fin. de confirm. util. vel inutil.*

47 Quintò, allegatur c. *Conquerente, de reſtit. ſpoliat.* ubi dicitur: (Non decet honeſtatem Superioris ſine manifeſta, & rationabili cauſa, aliquem ſuis beneficiis ſpoliare, imò tenetur illis paterna proviſione conſulere) quem textum in remotione facta per Papam allegat Roman. *conſ.* 345. *circa primum, n.* 14. omnis autem indecentia in Principe eſt impoſſibilis, ut in propoſito inquit Henr. Boich. in c. *Nulla, col.* 2. *poſt medium, infra de conceſſ. Præb.* poſt Jo: Monach: quem allegat ſub nomine Card. in c. *Super eo, ſub n.* 3. *de hæretic. lib.* 6.

48 Sextò, ad idem eſt textus notabilis in cap. *Cùm percuſſio*, 7. *q.* 1. ubi gloſſa format caſum: (Calumnioſus Clericus corporalem patiebatur percuſſionem, cujus occaſione Candidus Epiſcopus de Urbe veteri ipſum beneficio Eccleſiæ ſpoliavit. Super quo cùm Gregorius querela pulſaretur, præcepit Candido quatenus omnia ſibi reſtituat; quia ſi pro ægritudine Eccleſia privaretur, & Deus offenderetur, & alii non invenirentur, hoc exemplo deterriti, qui vellent Eccleſiæ militare.) Hactenus verba gloſſæ, quæ ſubdit iſtum caſum colligi ex textu ibi, juncto c. 1. *ſuprà hoc tit.* quæ eſt pars d. c. *Cùm percuſſio*, ut patet ex parte deciſa, & ex ſuprascriptione, ut ibi notat Jo. Andr. & Card. ambo *in princ.* Hæc autem jura dupliciter probant Clericos inferiores non eſſe ab officio removendos, etiam per Papam ex cauſa ægritudinis corporalis. Primò, quia id fieri non poteſt ſine offenſa Dei, & peccato, ut patet ex littera d. c. *Cùm percuſſio*, ibi, *ne nos culpa, quod abſit, offenſa reſpiciat*; & poſt gloſſ. præalleg. & Hugon. notant in d. c. *Cùm percuſſio*, Archid. *num.* 1. Bellam. & Gemin. ambo *in princ.* & Turrecr. *in fin.* Papæ autem authoritas, ut prædixi, ad peccatum non ſe extendit, & proptereà Gregorius apertè ibi loquitur de peccato

49 Papæ, dum ait: *Ne nos culpa, &c.* Deinde quia textus in d. c. 1. reddit rationem illam cur hoc fieri non poſſit, videlicet quia ſi alii hoc eſſent exemplo deterriti, non invenirentur qui vellent Eccleſiæ militare. Ex quibus verbis Abb: *in* 2. *notab.* ſingulariter ait: (Nota quòd Clerici non debent inhumaniter tractari, ne alii terreantur à clericatu; hoc enim videtur turbare ſtatum Eccleſiaſticum ne dum præſentem, ſed etiam futurum, & poteſt adduci hæc ratio multum notabilis in argumentum, quòd Clericus non debet privari beneficio ſuo ſine cauſa, etiam per Romanum Pontificem; Nam ſi exiſtenti in infirmitate, & ſic in impotentia ſerviendi, non debet ſubtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur ſtatus Eccleſiæ: ergò multò fortius ubi nulla ſubeſt cauſa rationabilis. Papa autem non eſt tolerandus volens turbare ſtatum Eccleſiaſticum ſine cauſa rationabili, ut notabiliter dicit Innoc. in c. *Quanto, ad fin. verſ. Tamen ſi Papa talia faceret, de conſuet.* Hactenus verba Abbatis. Idem firmat Cardin *conſ.* 142. incip. *Punctus quæſtionis, n.* 3. *&* 4.

50 Septimò, principaliter cùm officiali prædicto jam eſſet plenè quæſitum jus perpetuum per confirmationem, & inſtitutionem Apoſtolicam, ut oſtenſum eſt ſuprà in 2. *prælud. n.* 34. non potuit jure ſuo ſine rationabili cauſa privari: nam, ut formaliter inquit Card. in *d. conſ.* 142. *num.* 2. *verſ. Sed his litteris non obſtantibus.* (Hoc eſt contra æquitatem naturalem, ut quis jure ſuo ſine culpa, & ſine juſta cauſa privetur, cap. 2. *de Conſtitut. & reg. ſine culpa, lib.* 6. Unde dicit Canon, Quiſquis alicui jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit, cap. 1. 22. *diſtinct.* & gloſſ. ibi *in verbo Injuſtitiam*, dicit, nec Papam debere uni detrahere, ut det alteri, niſi ſubſit cauſa. Quòd ſi hoc eſt injuſtum; ergò illicitum, & peccatum, & ſic etiam Papæ inconveniens, qui debet omninò juſtè judicare, c. *Ex ore, de privileg.* cùm ejus ſententia faciat jus quoad omnes, ut cæteri debeant ſimiliter judicare, cap. *In cauſis, de re judic:* nam & ejus geſta conformari debent Redemptori noſtro, cap. *Significaſti, de elect.* Dicunt autem Theologi, omne inde-

indecens eſſe Deo impoſſibile. Quæ autem decentia, vel juſtitia poteſt eſſe, ut quis privetur jure ſuo fortè vigiliis, expenſis, & laboribus quæſito? c. *Super hoc, de renunciat.* & præcipuè in Papa, qui debet habere meliorem ſolum omnibus aliis, c. *Officiis, 24. q. 1.*) Hactenus verba Cardin. cujus conſil: ſequitur Jaſ. *conſ.* 145: incip. *Circa primum, n. 3. verſ. Iſtud idem, vol. 2.* & Rebuff. *in praxi beneficiar. in tit. de non tollen. Jus quæſ. in gloſſ. 6. n. 13.* ubi ait: (Quamvis Papa in beneficialibus plenariam habeat poteſtatem conferendi, uniendi, dividendi, & aliàs jure diſponendi; tamen jus parti quæſitum tollere non intendit, nec poteſt ſine peccato; nam quæ juſtitia poteſt eſſe, ut alicui tollatur beneficium tot laboribus acquiſitum, ſine cauſa? Sanè hoc eſſet exercere poteſtatem ad deſtructionem, non ad ædificationem, quæ tamen ædificatio Papæ incumbit, ut divus teſtatur Paulus in ſuis Epiſtolis;(Hæc Rebuff. quæ latius proſequitur in tract. nominat. *q. 21. n. 65.* Unde non abs re Bart: in *l. fin. C. Si contra jus, vel util. publ.* dixit, numquam potuiſſe intrare in caput ſuum quod Deus dederit iſtam poteſtatem Papæ, vel Imperatori, ut poſſit mihi auferre rem meam, vel beneficium ſine cauſa, ut referunt Adden. ad Abb. in *c. fin. ſub littera A. de confirm. util. vel inutil.* & conſentiunt Cotta *in memorab: in verbo Beneficium, pag. 73. & in ver. Papa, pag. 647.* Sarnen. *in proœm. regul. q. 2. & in reg. de non tollen. jus quæſit. gloſſa 6. n. 13.* Staphil. *de litter. grat. tit. de modo proviſ. nu.* 11. Navarr. in cap. *Si quando, except. 13, de reſcript.* Sot. *de juſtitia, & jure, lib. 3. q. 6. art. 2.* & in terminis revocationis conceſſionis officii plura in propoſito cumulat Bolognet. *conſ. 3. num. 26.* & quamvis nonnulli diſſentiant, hæc tamen opinio eſt communior, & rationabilior, ut patet ex relatis ab Anton: Gabriel. *in prææalleg: tit. de jure quæſ. non tollen. concluſ. 1. num:* 10. *verſ. Contrarium*, & eſt ex mente Sancti Thomæ, ut dicam infrà *num. 67. in fin.*

51 Octavò, principaliter quatenus privatio officialis impugnari non poſſet ex defectu poteſtatis Papæ, in qua nihil audeo firmare; eſt tamen invalida ex defectu voluntatis, quia hujusmodi litteras contra jus tertii Princeps vult non valere, quaſi obtentæ fuerint ipſo circumvento, *l. fin. C. Si contra jus. vel util. publ.* l. *Nec damnoſo*, & l. *Reſcripta, C. de precib. Imper. offeren. quæ ſunt canonizata, 25. q. 2.* Ita Bald: *conſ.* 359. incip. *Proponitur, n. 1. lib. 1.* Reſcripta enim quæ abſorbent jus tertii, præſumuntur per occupationem Papæ, aut per importunitatem, vel ambitionem impetrantium extorta; & ideo non valent, nec ſunt exequenda, c. *Ex parte*, & ibi gloſſ. *in ver. Occupationem, infrà de Cappell. Monach:* & cap. *Si quando, ſuprà de reſcript.* ubi dicit Pontifex: Patienter ſuſtinebimus ſi non feceris quod prava fuerit nobis inſinuatione ſuggeſtum, & per illum text: tradit Anchar. *d. conſ. 188. n. 7.* & plenius *conſ. 313. Niſi legibus, in princ.* Card. *d. conſ. 142. n. 6. & 7.* nam Sedes

52 Apoſtolica quandoque concedit non concedenda ex importunitate impetrantium, c. *Tuæ fraternitatis, ſuprà de Præbendis*, & cap. *Si quando, infrà de ſententia excommun.* Quemadmodum & Imperator, ut l. 1. *de petitione bonor. ſublat. lib.* 10. Per quæ datur materia obloquendi de Prælatis Eccleſiaſticis, & dicendi ubi eſt Deus Clericorum, quæ ſunt verba Cardin. in *conſ.* 143. incip. *Poſt hoc in*

conſil. in fin. & proptereà ut ipſe ait *n. 2.* talia impugnari poſſunt ex defectu intentionis concedentis, imò diſplicet Papæ quando aliquis uſque adeò formidat reſcripta contra jus impetrata, ut non audeat reclamare d. c. *Si quando*. Ideoque debent talia extorqueri de manibus impetrantis, *l. 3. C. de officio Comit. Sacr. largit.* Oldr. *conſ. 326. Quod articuli, n. 1. in fin.* & ab omnibus judicibus refutari, dicit textus in c. *Reſcripta, 25. q. 2.* & notat Anchar. *conſ. 240. Per prædicta in princ.*

53 Et confirmatur hæc quæſtio voluntatis ſecundùm Card. in prææalleg: *conſ. 142. num: 2. verſ. Confirmatur*, quia non eſt de mente Papæ cum alterius jactura aliquid ſibi applicare, cap. *Ecce, 99. diſt:* & quod ibi notatur in gloſſ. 1. ergo longè majus ad commodum alterius, cùm omnibus aliis præferre debeat Sedis Apoſtolicæ dignitatem, nec permittere ipſam pro aliis confundi, c. *Niſi, de author. &*

54 *uſu pall.* Hinc fit, ut ſi Papa alicui conferat beneficium cum clauſula, *non obſtante collatione alteri facta*, intelligitur de collatione invalida, non autem de valida, ut probat Alex: *conſ. 3. Ex his quæ, n. 3. lib. 5.* & fuit originaliter opinio Compoſtell: in cap. *Cauſam quæ, nu. 13. verſ. Et per eaſdem rationes, ſuprà de reſcript.* quæ non habet contradictorem, ut ibi atteſtatur Felin. *n. 19. & 25. in fin.* Sarnen. *in reg: de jure quæſ. non tollen. qu. 1. num: 2.* Et ſi-

55 militer ſi conferat pluribus idem beneficium, præfertur primus, etiamſi ſecundus poſſeſſionem obtinuerit, quia Papa non præſumitur velle contra jus, ut per Roman: *conſ. 298. Circa præmiſſam, num: 2.* ubi dicit communem, quod procedit etiam in gratia motu proprio, niſi derogetur juri quæſito ſecundùm Alex: *d. conſ. 3. n. 7. verſ. Accedit.*

56 Nonò, principaliter multum ſtringit, quod beneficium Principis decet eſſe manſurum, *l. Beneficium, ff. de Conſtitut. Principis*, c. *Decet, de reg: juris lib. 5.* & c. *Si cui, de Præben. eod: lib.* Card. *conſ. 142. n. 6. verſ. Et præcipuè ſi quam gratiam fecit*, adeò ut Bald: *in proœm. Decretal. in verbo Gregorius, num. 13* dixerit: Quædam Papæ ſunt poſſibilia, quæ tamen non ſunt honeſta, nec laudabilia, ut beneficium revocare: allegat notata in c. *Quod dilecti, de conſanguin. & affinit.* in c. *Pervenit, de immunit. Eccleſ.* & in c. *Cùm veniſſet, de judic.* per Hoſtien. Ad

57 quorum confirmationem conferunt quæ eleganter ſcribit idem Baldus *conſil.* 327. incip. *Hodie enim, in primo volum. nu.* 4. ubi primò aſſerit, (Principem fingi circumventum, quando etiam motu proprio revocat ſuam conceſſionem, adeò ut contrarium probari non poſſit, quaſi hæc ſit præſumptio juris, & de jure, quæ probationem in contrarium non admittit: & ita ſecundùm eum ampliatur quod dicitur in cap. *Cùm olim, de re judic.* quòd ſecunda conceſſio contraria primæ non valeat, allegat bonum textum in l. *Prædia, C. de locat. præ-*

58 *diorum civil. lib. 19.* ac deinde ſubdit: in Principe tamquam juſtitiæ fonte debet eſſe conſtans, & perpetua voluntas, & convenit ei illud verbum, *ſemel locutus eſt Deus:* & iterum *quod ſcripſi, ſcripſi*: Unde Princeps debet habere unum calamum, & unam linguam, & non plures linguas, quia ſcriptum eſt, *quæ proceſſerunt de labiis meis, non faciam irrita*; & ideò debet eſſe immobilis ſicut lapis angularis, & ſicut polus in cœlo.) Hæc Baldus, quæ totidem verbis refert, & ſequitur Dec. *conſ. 293.* incip. *Pro tenui facultate, num. 9.*

59 Quæ maximè vendicant ſibi locum in Principe Eccleſiaſtico, in quo variatio plurimum damnatur, quia eſt quædam illuſio, c. *Quidam, de renunc.* Clem. *Cùm illuſio, eod: tit.* & notat Card. in præalleg: *conſ.* 142. *n.* 5. dicens: (Si quam gratiam fecit Papa, quæ ſit conſummata, debet eam de facili revocare; eſt enim ſumma vilificatio dignitatis Apoſtolicæ & ſtatus Eccleſiaſtici, ut ex nulla rationabili cauſa fiant mutationes in officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis, c. *Querimoniam, de jure patr.* & loquitur de revocatione facta motu proprio, & de plenitudine poteſtatis, ac ab eodem Principe, qui gratiam fecit, ut patet ex themate conſilii, & n. 1. prout & Bald: loquitur *d. conſ.* 327. *n.* 3. *verſ. Item Cæleſtinus, lib.* 1. Sed & Gemin: *conſ.* 36. incipien: *Quod collatio, n.* 2. (Non præſumitur (inquit) quòd Dominus Papa ita de facili revocet ea, quæ fecit, imò omnis diſpoſitio facta per eum contra ea quæ fecit, cenſetur ſubreptitia, & non valet, quia præſumitur circumventus contra ea, quæ leguntur, & notantur in c. *Ex parte, il primo, de offic. deleg:* & in c. *Cùm olim, de re judic. & infrà n.* 5. Non
61 præſumitur quis velle ſua judicia impugnare, notaretur enim talis de variatione, inconſtantia, & illuſione, quæ reprobatur à jure, maximè in omnibus Eccleſiaſticis, fortius ergo in Papa.) Hæc Gemin. Unde Baldus in cap. 1. *n.* 1. *de natura feud.* arguit contra Cæleſtinum Papam, qui de mane conferebat gratiam, & de ſero auferebat, & alteri cōferebat. Cujus dictum refert Andreas Bonbat. *in ſuo conſ.* 1. *n.* 1. *vol.* 1. & conferunt quæ in propoſito notat Abb: *in conſ.* 41. incip. *Videndum eſt, n.* 4. *verſ. Item poteſt non immeritò attentari, lib.* 1.

62 Decimò, ſecundùm Card: *in pracit. conſ.* 142. *n.* 5. is qui acceptat officium, vel beneficium ſibi collatum, videtur per quaſi contractum ſe obligare ad illius adminiſtrationem, c. *Niſi de renunc.* & hæc eſt ratio cur beneficiatus non poſſit beneficium demittere ſine Superioris licentia, cap. *Admonet.* & c. *Quod in dubiis, eod: tit.* Talis ergo contractus non debet ſine cauſa diſſolvi, per ea, quæ notat Innoc: in c. *Quæ in Eccleſiarum, de Conſtitut.* nam & Princeps obligatur ad obſervantiam contractus per ſe initi cum ſubditis, c. 1. *de probat.* per quem textum ſic notant Cyn. & Bald: in l. *Digna vox, C. de legibus*, quod ergo debet in ſeipſo, teneatur & in aliis obſervare. Ita arguit Card: *ubi ſuprà*, & Alex: *d. conſ.* 216. *n.* 4. & 8. *lib.* 2.

63 Undecimò principaliter, officium, de quo agitur fuit officiali conceſſum in remunerationem laborum, quos diu ſuſtinuerat, ac jugiter ſuſtinere non deſiſtebat pro Sede Apoſtolica, ut patet ex verbis narrativis Papæ, ſuper quibus fundatur ejus intentio, ut plenè deducit Petr. de Anchar. *in conſ.* 295. incipien: *Pro clariori evidentia, n.* 7. ſed ita eſt, quod conceſſio in remunerationem non dicitur mera liberalitas, vel donatio propriè, ut tradit Bartol. *in proœm. c: Forum, num.* 14. *verſ. Prætereà probo per* l. *Sed ſi lege*, §. *Conſuluit, ff. de petit. hæred:* & l. *Aquileius*, & l. *Si pater*, §. *Si quis, ff. de donat.* & Canoniſtæ, præſertim Abb. *in rubr. infrà de donat.* per l. 1. ibi, & propter nullam aliam cauſam, *ff. eod:* ſed potiùs eſt debitum juſtitiæ, ut per Anchar. *loco citato*, ergo hujuſmodi conceſſio eſt omninò irrevocabilis, ut *d.* §. *Si quis*, & firmat Alex: *d. conſ.* 216 *n.* 2. & Pariſ. poſt alios *in conſ.* 11. incipien: *Caſtrum illud per Summum Pontificem, n.* 44. & *ſeq. lib.* 1. ob
64 quam rationem videmus, nec privilegium conceſſum à Principe propter benemerita poſſe revocari, ſicut non revocatur debitum naturale ſolutum, & reſpondit Oldr. *conſ.* 266. incipien. *Quod autem per revocationem nuper factam per Dominum Papam, n.* 7. & Alex: *loco proximè citato.* Sic etiam privilegium conceſſum Auditoribus Rotæ in remunerationem laborum eſſe irrevocabile, quia tranſivit in contractum, conſuluit Roman. *conſ.* 436. incip. *Quod indultum, n.* 14. *in fin. verſ. Septima principalis ratio*, quem refert, & ſequitur Petr. Rebuff. *ſuper concord. in præfat. ad rubr. de collat. ante fin. verſ. Item quando privilegium*, & in terminis officii conceſſi propter benemerita, dixit Rota *d.* 334. *num:* 1. *verſ. Et tanto magis, par.* 4. *d: verſ.* poſt Bolognett. *conſ.* 3. *num:* 132. *uſque ad num.* 137. &
65 *conſ.* 2. *à n.* 42. Quod adeò verum eſt, ut conceſſio à Principe facta propter benemerita, ſeu ex cauſa remunerationis revocari non poſſit, etiamſi ingratitudo ſuperveniat, prout per d. l. *Si pater*, §. *Si quis, ff. de donat.* ſcripſit Alex: *d. conſ.* 216. *nu:* 2. & 3 poſt Bald: quem citat in l. *Si cum mihi, ff. de dolo*, & ſequitur Felin. in cap. 1. *num:* 10. *ver. Secunda diſpoſitio, ſuprà de reſcript.* Dec. *conſ.* 186. incip. *Pro tenui, n.* 4. Anton. Gabr. *lib.* 2. *reg.* 6. *in tit. de jure quæſit. non tollen.* & latiſſimè Tiraquell. in l. *Si unquam, num.* 13. *de revocat. donat.* ubi exemplificat in quadragintaquinque privilegiis.

66 Duodecimò, principaliter; Eſto Papa de plenitudine poteſtatis poſſit, ſi velit, quem officio, vel beneficio ſuo privare, etiam ſine cauſa, tamen ut verbis utar Præpoſiti in cap. *Per principalem, num.* 9. *verſ. Et retenta opinione gloſſæ* 9. *quæſt.* 3. Tenebitur mihi Papa ſi auferat à me beneficium meũ ſine juſta cauſa, de æquè bono providere, per ea, quæ notat Innoc. in cap. *Niſi cum pridem, de renunc.* Paul. de Caſtro in l. *Digna vox, C. de legibus.* Bald: poſt gloſſam in cap. 1. §. *Ad hæc, de pace juram. fir-*
67 *man. in uſibus feudorum.* Poteſtas enim Papæ intelligitur, ut omnia poſſit clave non errante, ut notat Baldus poſt gloſſam 2. in c. *Quanto*, & ibi communiter ſequuntur Doctores *de ſententia excommun.* Graviter enim erraret clavis Papæ, ſi ſine cauſa privaret me beneficio meo, & non daret mihi recompenſam.) Hactenus Præpoſitus, qui paulò ſuperiùs *n.* 7. (Non negamus, inquit, quin in foro conſcientiæ Papa peccet, ſi injuſtè me beneficio meo privet non datâ mihi recompensâ.) Idipſum plenè tradit Hippol. de Marſil. *in ſingul.* 634. *circa fin.* & Rebuff. *in praxi benefic. in tit. de non tollen. jus quæſit. in gloſſ.* 5. *n.* 16. dicens: (Quando Papa tollit jus quæſitum alteri de plenitudine poteſtatis, tenetur illi de ſimili beneficio, vel de re æquivalenti, alioquin injuſtè agit, & tenebitur reddere rationem Deo optimo max.) Hæc ex illo. Et alios plurimos cumulat Carol. Tap. in l. *fin. ff. de conſc. Princip. c.* 9. *n.* 6. *par.* 2. Cujus rei extat memorabile exemplum apud Jo: Valer. *de differ. inter utrumque forum, in ver. Electio*, differens, ubi refert Sixtum V. contuliſſe quamdam dignitatem cuidam nobili Doctori Cæſarauguſtano, & poſteà precibus Oratoris Regis Catholici, & in ejus gratiam abſtuliſſe dictam dignitatem à proviſo jam in Hiſpania agente, & cùm anceps eſſet Papa quonam modo hoc facere poſſet, conceſſit antidatam in favorem illius, in quem Rex Catholicus conferri cupiebat. Quod cùm prædictus Doctor Cæſarauguſtæ cognoviſſet, rediit citus Romam, cui poſteà alia Dignitas fuit data in re-

recompenſationem,& ſatisfa&ionem ablatæ. Et
in Cantoribus Capellæ Pontificiæ idem Sixtus V.
ſtatuit,ut gravi ægritudine,aut corporis, ſeu vo-
cis imbecillitate,vel alio legitimo impedimento
decenti, à Collegio amoveri nullatenus poſſint,
niſi eis prius de æquivalenti recompenſa fuerit
omnino proviſum,ut in ejus Conſtitutione 38. *In
ſuprema*,§.8.*in Bullar. tom.* 2.*pag.* 541. Ad hoc l.
Venditor,§.*Si conſtat*,*ff. Commem: prædior:* l. *Si pen-
dentes*,§. *Si quid cloacarum*, *ff.de uſufr.* l. *Si locus*,§.
fin.ff.Quemadmodum ſervit. amitt. Per quæ jura di-
cunt Doctores,non poſſe Principem etiam de po-
teſtatis plenitudine ſine cauſa auferre rem pri-
vati, niſi data æquivalenti reſtauratione, ut per
Alex: *conſ.* 190.incip.*Maturè digeſtis*,*n.*2. *&* 3. *lib.*
2.& *conſ.* 151. *In cauſa*,*n.*2. *verſ.Circa ſecundum,
lib.6.* Rolan: à Vall. *conſ.69. in caſu præſenti per
tot.maximè num:* 14.*& ſeqq.lib.*2. Et quamvis hæc
ardua ſit quæſtio,& utrinque ſit Doctorum cater-
va,tamen negativa opinio eſt communior, & ra-
tionabilior,teſte Fulgoſ.in d.l.*fin.C.Si contra jus,
vel utilit. public.* & patet ex congeſtis ab Anton.
Gabr. *in tit.de jure quæſit.non tollen. concl.*1.*n:*1. &
eam amplectitur ſanctus Thomas *quodl:* 12. *art.*
24.*in fin.* dicens contrarias leges eſſe tyrannicas;
& in propriis terminis officii latè conſuluit Bo-
lognet. *conſ.*3.*num:* 16.

8 Decimotertiò,& ultimò quatenus privatio of-
ficialis,& ſubſequens proviſio non eſſet nulla ex
defectu poteſtatis, aut voluntatis, adhuc tamen
impugnari poſſet ex defectu ſolemnitatis,quia ad
privationem proceſſum fuit ſine citatione ipſius
officialis. Explorati enim juris eſt etiam in be-
neficialibus requiri citationem, licèt procedatur
de plenitudine poteſtatis, Clem: *Paſtoralis*, *circa
fin.de re judic.* ubi redditur ratio, quia citatio eſt
9 ſpecies defenſionis,quæ à jure provenit naturali:
Papa autem non eſt tantæ potentiæ, ut poſſit au-
ferre defenſionem oppreſſo, & ita per illum tex-
tum dixit Roman: *conſ.*521.incip.*Circa proximam,
n.*5.Ad idem textus in cap.1.*ſuprà de cauſa poſſeſſ.
& propriet.* & in l. *fin. C. de legibus*, & ibi notant
gloſſ.Bald: & Paul.de Caſtr. Roman: *conſ.*89.in-
cip. *Quamvis copioſè*,*num.*3.*verſ.Nec potuit etiam ci-
tatio tolli*, *lib.*5. & ſaltem de poteſtate ordinaria
nequit Papa non ſervata ſolemnitate juris, id eſt
non citata parte,ad privationem procedere,alio-
quin actus eſt nullus. Ita enim reſultat nullitas
ſententiæ Principis ex defectu citationis, ſicut &
ſententiæ Ordinarii inferioris. Hic eſt caſus in
d.l.*fin.* & in aliis juribus ſupracitatis: & proba-
tur per locum à ſpeciali in c. *Cùm olim*,ubi id no-
tant Imola,Abbas, & Felin: *ſuprà de re judic.* &
tradit Roman: in *conſ.*369. incip. *Circa primum,
n.*5.*&* 6.ubi Mandoſ.*in addit. litera C. in ver. Legi-
timatio*, plurimos citat concordantes. Et in ter-
minis Generalis Humiliatorum amoti per Pa-
pam ex cauſa dementiæ ab officio Generalatus
non prævia citatione tradit Petrus de Anchar. d.
*conſ.*188.*n.*7.*verſ.Deponere autem Prælatum non ci-
tatum.*

0 Et retenta hac opinione non videntur obſtare
jura, & fundamenta in contrarium adducta. Et
primò non obſtat c. *Si Evangelica*, 55. *diſt.* Quo-
niam ille Diaconus, cui oculus à Presbytero fuit
effoſſus, non erat in aliqua adminiſtratione poſi-
tus,cujus ratione aliquos certos reditus percipe-
ret,ut in hoc caſu; atque ita non habebat officiũ,
ut patet ex dictis ſuprà *in prælud.n.*32. ſed erat de
quadam Collegiata Eccleſia,in qua plures erant
Sacerdotes; & quia propter oculi amiſſionem in
Presbyterum ordinari non poterat,idcircò ab Ec-
cleſia amovetur, & alius in ejus locum ſubſtitui-
tur,& ita ad illum textum reſpondet ad litteram
Hoſt: *hic n.*1.*in ver.Coadjutor.* Jo: Andr. in *eod.ver.
n.*1.*&* 2.& Butr. *in* 1. *notab.* Præterea Diaconus
ille promoveri non poterat non tantùm quia o-
culum amiſerat, ſed etiam quia Presbyterum ad
tantam iracundiam provocaverat, ut ibi adver-
tunt Archid: *n.*3.Gemin: *n.*4. *& Præpoſ n.*3.

71 Non obſtat ſecundum, videlicet c. *Si quis Ab-
bas*, 18.*q.*2. Quoniam ille textus loquitur de Ab-
batibus vitioſis ex cauſa damnabili, non autem
de ſenio confectis, aut corpore vitiatis, ut patet
ex illa littera in princ:& ibi: *Etiamſi omnis Congre-
gatio vitiis ſuis conſentiens,&c.* & notat hic Jo: And.
*n.*1.Butr.*n.*8. Guidopapa *in princ. verſ.Numquam
Abbas*, Archid: in c. *fin.n.*2 *de ſupplen.neglig.Præ-
lat.* & Turrecrem: in c.*Scripſit*,*n.*1.*q.*1.*ad fin.verſ.
Ad quartam de Abbati*,7.*quæſt.*1. & dictum eſt ſuprà
*n.*4.

Non obſtat tertium, quia leges illæ loquuntur
de honore temporali, nos autem de honore ſpi-
rituali,& perpetuo,& alia eſt ratio in ſæcularibus
cauſis,alia in Divinis,c.*Non ita*,2.*q.*6. & c.*Celeri-
tatem*,*in fin.de conſecr.diſt.*3.Ita in ſpecie ad illa ju-
ra reſpondet Hugo in d.c. *Si quis Abbas*, 18.*q.*2. &
poſt eum Archid: in d.c. *fin.nu.*2.*verſ. Ad hoc poteſt
dici.de ſuppl.neglig.Prælat.lib.*6. & Turrecr.*loc.cit.
in reſp.ad* 1.*&* 2.*verſ.His habitis* vel ſecundùm Ar-
chid: *ibidem verſ. Sed poſſet reſponderi*, illa l. *Si lon-
gius*,*ff.de judic.* loquitur in judice delegato, cujus
juriſdictio de facili per Ordinarium judicem eum
delegantem revocatur, cùm judicium ſolvatur
vivente eo, qui juſſit judicare, ut l. *Iudicium*,& l.
Sed etſi ſenium,*in fin.ff.eod.* & notatur in cap.*Super
quæſtionum*,§.*Porrò*, in gloſſ. *in ver. Transfert*, *verſ.
Dicas quod leges illæ*, *ſuprà de offic. deleg.* demum ut
formaliter reſpondet Turrecrem.*ubi ſuprà:* Dictæ
leges habent alias contrarias leges,in quibus cõ-
tinetur,quòd propter furorem,vel cœcitatem ſu-
pervenientem judex, vel Magiſtratus non debet
removeri , ut *ff.de ſtatu homin.*l. *Qui furore*, *& ff.
de poſtul.*l.1.§.*Caſum*,*& ff.de judiciis*,l. *Cæcus.*

72 Non obſtat quartum fundamentum , nempe
quòd amotio primi officialis, & proviſio ſecundi
emanaverit à Summo Pontifice, qui in his , quæ
ſunt juris poſitivi, & maximè in beneficialibus
habet poteſtatem plenariam. Nam reſpondetur
in Papa duplicẽ eſſe poteſtatẽ. Alia eſt ſuprema,
& abſoluta,quam alio nomine appellamus pleni-
tudinem poteſtatis, eamque ſic diffinit Baldus in
l.2.*n.*45.*C.de ſervitut. & aqua*; plenitudo poteſta-
tis eſt arbitrii plenitudo nulli neceſſitati ſubje-
cta,nullisque juris publici regulis limitata: & ſe-
cundùm hanc in beneficialibus juxta unam opi-
nionem Papa abſolutè poteſt omnia, & ſola vo-
luntas habetur pro ratione. Ita Gemin: *conſ.*8.
incip. *Super præmiſſis*,*num:* 6. *&* 7. quia pro libito
ſuæ voluntatis poteſt in totum tollere jus poſiti-
vum,ut idem Gemin: ait *conſil.* 53. *Pro reſponſione
in princ.verſ.Quædam eſt poteſtas ſuprema*, & de hac
ſpecie poteſtatis ſunt intelligenda , quæ in con-
trarium dicta ſunt ſuprà *num:*25. De hac enim di-
ſputare inſtar ſacrilegii obtinet, l. 2. C. *De cri-
min. ſacrileg.* cap. *Si quis ſuadente*, §. *Qui autem*,
17.*q.*4.

73 17.q. 4. Bolognet: *conſ. 3. num.2.* Hac tamen uti non debet ſine magna cauſa, ſecundùm Innoc: & Abb: in c. *Innotuit, in fin. de elect:* & dicebat Baldus *in tit. de Pace Conſtantiæ in 23. col. in ver: Non obſtante.* Populum Romanum nunquam fuiſ-
74 ſe uſum iſtâ clauſulâ, *de plenitudine poteſtatis.* Cujus dictum uti egregium extollit Jaſ. *conſ. 145.* incip. *Circa primam dubitationem, num 3. verſ. Hinc eſt, quod*
75 *Papa, vol. 2.* Quapropter neceſſe eſt, ut conſtet Papam voluiſſe uti poteſtatis plenitudine cum clauſula, *Non obſtante, &c.* alias ea uti non præſumitur, ut notat Innoc: in d.c. *Innotuit.* Angel. in l. *Benè à Zenone, C. de quadrien. præſcript.* Marſil. *ſingul. 84.* incip. *Princeps in dubio,* & Gemin: *conſil. 36.* incip. *Quòd collatio facta per Dominum Papam non valeat, n. 5. verſ. Et hæc,* loquendo de poteſtate regulata, ubi etiam allegat Bald: in l. *Si teſtamentum, C. de teſtam:* & probatur in l. *Si quando, in princ. C. de inofficioſo teſtamen:* & mos eſt apponendi in litteris clauſulam illam, *Deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine.* Quæ tamen clauſula in litteris, de quibus nunc agitur, non reperitur appoſita.

76 Alia verò eſt poteſtas ordinaria à jure regulata, & ſecundùm hanc Papa nō poteſt ſine juſta cauſa quem ab officio, vel beneficio amovere; quia licèt Princeps ſit ſolutus legibus, tamen ſecundùm leges vivere debet, l. *Digna vox, C. de legib.* Ita diſſidentes opiniones conciliat, & declarat Gemin: *loco proximè citato,* Dec. in c. *fin. n. 30. & 31. verſ. Et ita opinio, de confirm. util. vel inutil.* Præpoſ. in c. *Per principalem. n. 8. 9. quæſt: 3.* Cravett. *de antiq. tempor. par. 1. num: 37. & ſeq.* & Anton: Gabr. *in tit. de Iur. quæſ. non tollen. concl. 1. num: 11.* Et in terminis terminantibus dixit Rota *in Bononien: officiis Portæ Palatij, 5.* Novembris, 1594. coram Litta, quæ eſt *deciſ. 334. par. 1. diverſ.* in hæc verba: (Domini reſolverunt obſtare regulam de jure quæſito non tollen: nam regulariter officia de ſui natura ſunt perpetua, Guido papa *deciſ. 195. n. 1.* Calder. *conſ. 3. de reſcript.* præſertim quando conceduntur ad vitam, tunc officiales habent jus quæſitum in tantum, ut ſine cauſa de poteſtate ordinaria non debeant removeri, ut latè deducit Bolognet: *conſ. 3.*) Hæc ibi. Quinimò Ludovic. Roman. plura adducens in *conſ. 345.* incip *Circa primam, n. 15.* abſolutè ait, non rectè dixiſſe gloſſam ſimpliciter loquentem in d. c. *Per principalem,* & Bald: in l. *Reſcripta, C. de precib. Imper. offer.* dum volunt omnia beneficia mundi, etiam Epiſcopatus quoad Papam dici debere manualia, ut ſic eorum Rectores ab eo ad nutum removeri poſſint. Quoniam hoc verum non eſt niſi juſta ſubſit cauſa, vel niſi conſenſus intervenerit ipſius amovendi, & iſta eſt magis communis opinio, ut ibi teſtatur Horatius Mendoſ. *in additat. littera B. in ver. Non poſſit.* De qua latè per Felin. in c. *Quæ in Eccleſiarum, n. 43. de Conſtit.* Similiter Cardinalis *in præcitat. conſ. 142. num. 3. verſ. Et ſi dicatur,* affirmat (Papam habere quidem plenariam poteſtatem in titulis beneficialibus, ſed etiam hoc ita intelligendum eſſe, ut evitetur inconveniens, ne alicui fiat injuſtitia. Item, ut ipſe ait, non eſt verum quod gloſſa dicit in d. c. *Per principalem,* Papam poſſe ſine cauſa auferre beneficium: hoc enim debet intelligi cum cauſa; ſicut & aliàs dicit gloſſa Papam poſſe Epiſcopatus dividere ex cauſa, c. 1. 10. *diſt:* nam & l. *Benè à Zenone,* quam allegat gloſſa in d.c. *Per principalem,* non probat Imperatorem poſſe ſine cauſa alicui rem auferre; imò etiam Conſtitutio Principis, quæ ſine cauſa transfert jus unius in alium, non tenet, nec obſervanda eſt etiam in foro judiciali, ut notabiliter dicit Innoc: in cap. *Quia plerique ad fin. gloſſa magna de immunitate Eccleſ.*) Hæc Cardin: & ſequitur Alex: *conſ. 216. incip. Hæc arguendi ſumus, n. 1. lib. 2*

77 Amplius quod dicunt Doctores, Papam de poteſtatis plenitudine poſſe ſine cauſa quem ab officio, vel beneficio amovere, in hunc ſenſum eſt accipiendum, ut in foro quidem judicia i eodem Pontifice adhuc ſuperſtite, illius judicium à nemine infringi poſſit; nimirum, quia non eſt forus contentioſus, qui de factis Papæ valeat judicare, aut primæ Sedis retractare judicium, c. *Patet, c. Nemo, c. Aliorum, c. Facta ſubditorum, & per totam, 9. q. 3.* Sed hinc non ſequitur quin Papa in foro conſcientiæ peccet contra juſtitiam, ut declarat Præpoſ. in d. cap. *Per principalem, num: 9. Et*
78 *hæc attendenda ſunt, eadem cauſa, & quæſt* Ac propterea ſic geſta caſſari debent, vel ab ipſo, vel à Pontifice ſucceſſore, qui eadem fungitur authoritate, & imperio, cap. *Innotuit, de elect:* & ita declarat Card: Bellam: in d.c. *Per principalem, num: 94 9. quæſt 3.* ubi quòd ſi Papa hoc fecerit ſine cauſa, peccat quoad Deum, ſed quoad iſtam Eccleſiam militantem oportet tenere quod facit, quia non eſt qui de factis ipſius judicare poſſit, ſed ipſe, vel ſucceſſor ſecùs requiſitus iſtud revocare debet. Quippe ſucceſſor factum Prædeceſſoris revocat propter manifeſtam iniquitatem cap. *Novit,* 100. *diſt.* Item propter alterius oppreſſionem, c. *Ante triennium, 31. diſt.* Item propter exempli perniciem, c. *Quia ſancta, §. Verum, 63. diſt.* Item ob judicis circumventionem, cap. *Apoſtolicæ, cum duobus ſeqq. 35. q. 9.*

79 Nec adverſatur prædictis, quod in Principe diſponente contra jus tertii cauſa præſumatur, ut notant Legiſtæ in l. *Reſcripta, C. de precib. Imper. offer.* & Canoniſtæ in c. *Quæ in Eccleſiarum, ſupra de Conſtit.* nam reſpondetur hanc eſſe arduam quæſtionem, in qua vix diſcerni poteſt utra opinio ſit communior, ut patet ex cumulatis per Anton. Gabr. *d. tit. de Iur. quæſit. non tollen. concluſ. 3. n. 1. & 4.* ſed nihilominus opinio affirmativa recipit quatuor declarationes, quæ omnes concurrunt in caſu præſenti. Primò enim declaratur, ut vendicet ſibi locum quando Princeps tollit jus tertii per viam legis generalis; ſecùs ſi per viam reſcripti, ut hoc caſu, quia tunc non præſumitur cauſa, quin potiùs litteræ finguntur extortæ Principe circumvento. Ita Curt. Sen. *in conſ. 20.* incip. *Sæpenumerò animo voluit, n. 10. verſ. Tertiò reſpondeo,* Roman. *conſ. 436.* incip. *Quod indultum, n. 19.* Rebuff. *in tract: nominat, q. 1. n. 66.* & probatur ex dictis ſuprà *n. 51.*

80 Secundò declaratur, ut locum habeat quandò Princeps procedit motu proprio: ſecùs ſi ad ſupplicationem partis, ut in hac ſpecie, quæ declaratio fuit Joann. Monachi in c. *Si motu proprio, n. 10. & 13. de Præb. lib. 6.* Felin. in d. c. *Quæ in Eccleſiarum, col. 23. verſ. Limita quintò, de Conſtit.* & aliorum, quos congerit Gabriel *d. concluſ. 3. n. 12.*

81 Tertiò declaratur, ut non habeat locum, quandò Princeps procedit parte non citata ad diſpoſitionem alteri præjudicialem. Et hoc voluit Abb. in c.

in c.1.*col.2.in princ.de cauſ.poſſeſſ. & propriet.* Soccin.ſen.*conſ.266.*incip.*In Cauſa quæ vertitur, n.49.* & *conſ.164.Viſa Bulla,n.14. & 15.vol.2.* Jaſ. *conſ. 233.Circa primam,nu.3. verſ. Præterea quando Princeps,vol.2.* Curt.ſen.*d.conſ.20,n.8.* Curt.jun.*conſ. 170.Habita diligenti conſideratione,n.25. verſ. Cum igitur in propoſito,*&Cravett.*conſ.50.Tria ſunt principaliter,n.5.*

Quartò, (& hoc removet omne dubium) prædicta opinio affirmativa declaratur non procedere quando Princeps in reſcripto contra jus tertii exprimit cauſam evidenter frivolam, ſeu minus juſtam, quia tunc non obſtante clauſula *ex certa ſcientia, de plenitudine poteſtatis, motu proprio,* & ſimilibus, Princeps præſumitur circũventus, & tales litteræ ſunt ipſo jure nullæ. Hæc eſt ſingularis limitatio Decii,*in conſ.576.n.10.* quam in terminis conceſſionis officii prius alteri ad vitam conceſſi, ſequitur Bolognet.*conſ.2. n.45.* & eam tenent Soccin.ſen.*conſ.273.ante fin.vol.2.* Ruin.*conſ. 123.n.23.vol.3.*& Gabriel.*d.concl.3 n.10.* Et eſt ſimile in libello, in quo tametſi non ſit neceſſaria cauſæ expreſſio parte non opponente, l.*fin.* C.*de except.*ſi tamen cauſa inepta exprimatur, libellus rejicitur, ſecundùm Bart.in l.1.*in princ.ff. de eden.* Bart.& Bald.in l.*Edita.C.eodem.* Nam ſecundùm Alexand.ibi,&Ruin.*d.conſ.123.n.24.*per expreſſionem cauſæ ineptæ apparet notoriè de calumnia libellantis, allegat gloſ.in l.*Qui cùm major*, §. 2.*de bon. liber.*& text.cum gloſ.in Clem. *Conſtitutus,de elect.* quæ ratio ceſſat quando cauſa non fuit expreſſa. Idem videmus in appellatione à ſententia diffinitiva, in qua etſi non oporteat illam cauſam exprimere, ſed ſatis ſit dicere, appello, ut l.*Scio,ff. de appellat.*c.*Cordi,*§.*His quæ,*ubi hoc notát Archid. &Jo.Andr.*infr.eod.lib 6.*tamen ſi cauſa frivola exprimatur, non tenet appellatio, talia enim expreſſa nocent, non expreſſa non nocent, l. *Expreſſa, ff. de reg jur.*& declarat Henric.Boich. in c. *Conſtit. col.2.verſ.Tamen ſic appellans,de appellat.* Ita ergo in propoſito cum in litteris Apoſtolicis fuerit expreſſa cauſa inhabilitatis ad officium exercendum propter cœcitatem, & hæc cauſa ſit irrationabilis & inſufficiens ad removendum officialem ab officio Correctoris ſibi ad vitam conceſſo, ut abundè oſtenſum eſt ſupra *n.40.& ſeqq.* hinc manifeſtè ſequitur, ut ceſſet præſumptio juſtæ cauſæ, licèt aliàs in Principe præſumeretur.

In hac cauſa per tres Cardinales judices Delegatos pronunciatum fuit pro reintegratione Officialis amoti, ut dixi in c.*Cæterum, in fin.ſupra de reſcript.*

Omnia tamen & ſingula ſuperius dicta humiliter ſubjicio determinationi, & correctioni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, repetita proteſtatione, quam poſui ſupra in prooemio operis.

DE INSTITVTIONIBVS.

Cap. Non amplius.

SVMMARIVM.

1 *Numerus perſonarum in Monaſteriis inſtitui debet ſecundùm menſuram facultatum ipſorum.*

2 *In Monaſteriis tam virorum, quàm mulierũ non plures ſunt recipiendi, quàm quot de illorum reditibus abſq; pecunia ſuſtentari valeant.*

3 *Reſcripto ut quis recipiatur in Eccleſia nonnumerata, ſi facultates non ſuppetant, obſtat exceptio paupertatis.*

4 *Niſi Papa faciat Canonicum honorarium.*

5 *Prælati cogi poſſunt tot Monachos, vel Clericos inſtituere, quot poſſunt de reditibus Eccleſiæ ſe ſuſtentare.*
Declaratur,n,38.

6 *Numerus in Monaſteriis ex Concilio Tridentino qualiter conſtituendus.*

7 *Clericorum Regularium appellatione Monachi & Moniales non comprehenduntur.*

8 *Monachi latè ſumpto vocabulo veniunt appellatione Clericorum.*

9 *Numeri præfixio in Monaſteriis tam virorum, quàm mulierum ad quem ſpectet.*

10 *Et qualiter fieri debeat in Monaſteriis virorum Italiæ, & Inſularum adjacentium.*
Conſtitutio Sanctiſſ. D. N. Innocentii Decimi circa ſtatum Regularium compilata in Congregatione hic refertur,ibid.verſ.Sed quia decreta.

11 *Numeri præfinitio in quibus Monaſterius ſit facienda.*

12 *Quid de jure communi.*

13 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

14 *Monaſterii reditus in præfixione numeri ad quam rationem pro alimentis uniuſcujuſque de familia computari debeant, & n.ſeq.uſq; ad n.26.*
Quid de jure communi,n.15.
Et quid ex Concilio Tridentino,n.19.

15 *Commodè ſuſtentari, & ſine penuria an differant, & n.ſeq.uſque ad n.20.*

16 *Commoditas æſtimatur ſecundùm conſuetudinem regionis, & qualitatem perſonæ, & n.18.& 20.*

17 *Penuria quid ſit, & unde dicatur.*

21 *Dotis taxatio in ducatis ducentis indifferenter facta ab Epiſcopo in monaſteriis Monialium Majoricen. non probatur à S.Congreg. Concilii.*

23 *Monaſteria pro duodecim Monialibus nullibi fundantur cum minori reditu, quàm trecentorum ſcutorum præter dotes ordinarias*

24 *Dos Monialis numerariæ an licitè recipi poſſit à monaſterio.*

25 *Cautela recipiendi pecuniam ab ingredientibus monaſterium ſine labe ſimoniæ.*

26 *Profeſſiones eorum qui recipiuntur in monaſterio ultra quàm ſuſtentari poſſint, an valeant, & n.ſeq. uſq; ad n.33.*

27 *Quid in profeſſione Monialium, & n.32.*

28 *Et quid in profeſſione Monachorum.*

29 *Et quid poſt Concilium Tridentinum, & nn.ſeqq.*

30 *Decretum irritans tollit conſuetudinem nedum præteritam, ſed etiam futuram.*

31 *Et operatur ut non poſſit dari de non uſu Conſtitutionis.*

33 *Numerus familiæ in monaſteriis tam virorum, quàm mulierum ſemel præfixus an augeri poſſit auctis reditibus. & n.ſeq.uſq; ad n.41.*

34 *Numeri præfixio habet tacitam conditionem, niſi reditus monaſterii augeantur.*

36 *Numerus non rumpitur ipſo jure per augmentationem redituum, ſed inducitur potentia rumpendi.*

37 *Numerus augeri non poteſt niſi ex fructibus ſupercreſcentibus ſupranumerarii æquale ſtipendium habeant cum exiſtentibus de numero.*

38 *Numerus præfixus in monaſteriis virorum Italiæ, & Inſu-*

Inſularum adjacentium augeri non poteſt etiam auctis reditibus ſine licentia S. Congregationis Concilij.
39 *Numeri taxatio facta in vim Bullæ Pauli V. non computatis computandis iterum eſt facienda.*
40 *Novitius profiteri poteſt in monaſterio, ubi commodè vivere nequit, dummodo poſtea collocetur in alio, ubi commodè ali poſſit.*
41 *Moniales ſupranumerariæ an, & qualiter recipi poſſint in monaſteriis, in quibus numerus eſt taxatus, & n. ſeq. uſq; ad n. 47.*
42 *Dos Monialis ſupranumerariæ quanta eſſe debeat.*
43 *Monialium decedentium loca non poſſunt concedi cuiquam puellæ ante vacationem.*
44 *Moniales ſupranumerariæ qualitates requiſitas habere debent tunc temporis, cùm loca eis promittuntur, vel dantur.*
45 *Monialibus ſupranumerariis ſatis eſt ut durante anno probationis alimenta à parentibus miniſtrentur, & poſt profeſſionem ex dote reditus augeantur quantum ſufficiunt puellis recipiendis.*
46 *Monialibus ſupra numerum recipiendis in monaſteriis Placentiæ, Congregatio Concilij probavit, ut propinqui ultra dotem ſe obligent ad annuam præſtationem.*
47 *Et promiſſio facienda eſt monaſterio, & pecunia rectà deferri debent ad manus Abbatiſſæ.*
48 *Moniales ſupranumerariæ non ſubrogantur in locum Monialium decedentium intra numerum, ſed ſemper remanent ſupranumerariæ.*
49 *In cæteris tamen ab aliis non differunt, ſed illis per omnia ſunt æquales.*
50 *Canonici ſupranumerarij cur ingrediantur locum Canonicorum decedentium intra numerum, Moniales ſecus.*
51 *Monaſteria de novo erigi non poſſunt niſi duodecim ſaltem Religioſi in eo habitare, & commodè ali poſſint.*
52 *Alioquin ſic erecta poſt diem 21. Iunij 1625. ſubjecta ſunt omnimodæ juriſdictioni Ordinarij loci, & nihilominus remanet antiqua prohibitio, num. 54 verſ.* Et noviſſimè.
53 *Quod locum habet etiam in Religionibus Capuccinorum, Societatis Ieſu, & aliis, quæ non conſueverunt onera Miſſarum recipere.*
54 *Item locum habet etiam extra Italiam.*
55 *Monaſteria tam virorum, quam mulierum an erigi poſſint de licentia ſolius Epiſcopi, & n. ſeq. uſq; ad n. 72.*
56 *Quid de jure communi antiquo.*
Et quid ex Conſtitutione Bonifacij VIII. n. 59
Et quid ex Concilio Tridentino, n. 60.
Et ex Conſtitutione Clementis VIII. n. 65. & 87.
Et quid ex Bulla Innoc. X n. 71. verſ. 4.
57 *Monaſterij deſtructi reædificatio fieri non poteſt ſine licentia Epiſcopi, reparatio ſecus.*
Novum dicitur cujus facies immutatur. ibid.
58 *Monaſterij erectio ſuſtinetur ſi Epiſcopi conſenſus accedat poſt factum.*
59 *Mendicantibus ex Conſtitutione Bonifacij VIII. non licebat nova loca recipere, vel recepta mutare ſine licentia Papæ, niſi pro eremitica vita ducenda.*
60 *Monaſteria ex Concilio Tridentino an poſſint erigi ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, & num. ſeq. uſq; ad num. 72.*
61 *Quid in non mendicantibus, & eremitis.*
Et quid in mendicantibus, n. 62.
Et quid in monaſteriis Monialium, n. 69.
62 *Mendicantes qui ſint.*
63 *Correctio juris eſt ſavorabilis quando ſit reditus ad jus commune antiquum.*
64 *Licentia quid ſit.*
65 *Monaſteria Mendicantium erigendi licentia qua forma ab Ordinariis ſit concedenda ex Bulla Clementis VIII. & n. 87.*
66 *Eadem forma ſervari debet in erectionibus, quæ fiunt de licentia Ordinarij, non autem Sedis Apoſtolicæ.*
67 *Congregationi peregrinorum Ordinis Prædicatorum conceditur, ut ſine Epiſcopi conſenſu poſſint conventus erigere ubi non ſunt Epiſcopi.*
68 *Eccleſia ſæcularis ab Epiſcopo erigi poteſt in monaſterium de conſenſu quorum intereſt, & ſine præjudicio Rectoris.*
70 *Vicarius Capituli ſede vacante an dare poſſit licentiam erigendi novum monaſterium.*
71 *Carmelitarum Diſcalceatorum Congregationis B. Mariæ Fullienſis, & Clericorum Regularium S. Pauli Decollati indulta erigendi monaſteria de ſola Ordinarij licentia expenduntur.*
Monaſteria virorum in Italia poſt Bullam Innocentij X. erigi non poſſunt ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, n. 71. verſ. Quartum.
72 *Vicarius generalis Epiſcopi abſq; ſpeciali mandato an poſſit licentiam concedere novum monaſterium erigendi, & nn. ſeqq, uſq; in fin.*
73 *Mandatum generale non includit ea, quæ ob ſui gravitatem certæ perſonæ, vel dignitati à jure ſpecialiter ſunt commiſſa, & n. 84.*
74 *Vicarius Epiſcopi ſine ſpeciali mandato non poteſt beneficium ſupprimere, & n. 86.*
75 *Vicario generali non cenſetur commiſſa facultas, quæ non competit de jure communi.*
76 *Vicario Epiſcopi regulariter non competunt quæ ſunt juriſdictionis voluntariæ, & ſapiunt gratiam.*
77 *Licentia erigendi monaſterium eſt voluntariæ juriſdictionis, & gratiam ſapit.*
78 *Eccleſias & altaria dedicare ſolus Epiſcopus poteſt, non autem Vicarius.*
79 *Vicarius Epiſcopi ſine mandato ſpeciali non poteſt novam Dignitatem erigere.*
80 *Et ſicut non poteſt beneficium conferre, ita nec creare.*
81 *Monaſterium inſtitui non poteſt ſine Abbate, vel Priore, & Monachis.*
82 *Beneficia regularia duplicia quæ dicantur.*
83 *Et quæ ſimplicia.*
84 *Monaſterij ædificatio eſt de majoribus, quæ non tranſeunt in generali mandato.*
85 *Vicarius Epiſcopi non poteſt Eccleſias de loco ad locum transferre.*
87 *Ordinariorum appellatione, de quibus ſit mentio in Bulla 99. Clem. VIII. qui comprehendantur.*

1 NON AMPLIUS. Jo. Andr. non ſummat. Sic tamen ſummari poteſt. Numerus perſonarum in Monaſteriis inſtitui debet ſecundùm menſuram facultatum ipſorum. Hoc dicit, & non dividitur.

2 Nota primò in Monaſteriis tam virorum, quàm puellarum non plures eſſe recipiendos, quàm quot de illorum reditibus abſque penuria ſuſtentari valeant, ut hic eſt caſus deſumptus ex Concilio Arelatenſi, *cap.* 8. & hoc ne ad menſuram perſonarum quæramus poſſeſſiones, quod nimis avarum eſt;

eſt; ſed ex poſſeſſionibus quæ ſunt, metiamur expenſas, ut in Auth. *Vt determin. ſit numer. Cler. poſt med. collat.* 1. ſecundùm Jo. Andr. *hic n. 3.* Cardin. *in 1. notab.* & Anchar. *n. 2.* Qua fit ut ſi quis impetraret reſcriptum, ut in tali monaſterio, vel Eccleſia reciperetur, obſtaret exceptio paupertatis, ut hic, & in c. *Si proponente, ſupra de reſcript.* ſecundùm Hoſt. *in princ.* Abb. *n. 4. verſ. Vltimò*, idem Butr. *n. 2.* & Imol. *n. 1.* qui ex hoc notant in Eccleſia non numerata ſemper competere exceptionem ut plures non recipiantur, quam ex bonis ipſius poſſint ſuſtentari ſine penuria.

Fallit hoc ſi Papa faceret Canonicos, vel Dignitates honorarias, ſecundùm ea, quæ notantur in c. *Super inordinata, ſupra de præben.* ut hic Hoſt. *n. 2.* & vide quod de his Dignitatibus ventoſis notat Bald. in c. *Cùm olim, n. 8. ſupra de conſuetud.*

Quamvis autem præceptum hic poſitum ſit negativè conceptum, videlicet non amplius recipiantur in monaſteriis, quam poſſint ibi ſuſtentari, ut in littera; tamen includit in ſe præceptum affirmativum, id eſt, ut tot ſint recipiendi, quot ex reditibus monaſterii ſine penuria ali poſſint, & ad hoc quotidie allegatur iſte textus, ſecundùm Abb. *in 1 notab.* qui hinc colligit bonam practicam contra Prælatos, qui avaritiæ cauſa nolunt multos Monachos inſtituere. Poſſunt enim compelli ab eorum Superioribus, ut tot inſtituant, quot poſſint de reditibus Eccleſiæ ſe ſuſtentare, ſubdens hoc nunquam eſſe oblivioni tradendum, & eſt ex mente Innocentii, ut dicam infra *nu.* 35. Sed hoc ſupponit aliam quæſtionem, videlicet An Prælati Regulares auctis reditibus monaſterii poſſint, aut debeant augere numerum ibi præfinitum, quod inferius examinabitur in 5. *quæſt. à nu.* 33. & præſertim n. 38.

7 Secundò nota argumentum quod in Eccleſiis Regularium certus numerus taxari poteſt, ſecundum Abb. Antiq. *hic.* Hodie hoc eſt expreſſum à Concilio Tridentino in *c. 3. ſeſſ. 25. de Regular.* ubi ſtatuitur, ut in monaſteriis tam virorum, quàm mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus is tantùm numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui vel ex reditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Concordant Conſtitutio Pii V. quæ incipit. *Circa paſtoralis*, §. 7. *in Bullar. tom. 2. pag.* 184. & Decreta Clem. VIII. ſuper reformatione Regularium, §. 7. *in Bullar. to.* 3. *pag.* 81.

8 Tertiò nota ibi, *vel clericorum*, appellatione clericorum regularium non comprehendi Monachos, nec Moniales, cùm iſta ponantur hic tamquam diverſa. De clericis enim regularibus intelligi debet hæc littera, non autem de clericis ſæcularibus, ut intellexerunt Butr. Card. & alii, & non benè, quia verbum *clericorum* regulatur à verbo monaſteriis. Non dicuntur autem monaſteria clericorum ſæcularium, ſed regularium dumtaxat. Quinimo monaſteria religioſorum non debent converti in habitacula ſæcularium clericorum, nec debent regi per ſæculares, c. *Dudum*, 18. q. 2. c. *Quæ ſemel*, & c. *ſeq.* 19 q. 3. & clerici ſæculares utentes habitu, & nomine monachali jubentur fieri Monachi, vel ab hoc deſiſtere, ut in c. *Vt clerici, infra de regular.* Nec placet ut verbum *clericorum* ſuppleatur, id eſt Collegio, ut voluit Cardin. quoniam cum littera poſſit congruè intelligi de clericis regularibus, non eſt recurrendum ad ſuppletiones, cùm præſertim de ſæcularibus diſpoſitum fuerit in c. *Authoritate, infra eod.* Hoc tamen intellige in ſtricta ſignificatione; nam latè ſumpto vocabulo Monachi comprehenduntur etiam clericorum appellatione, ut *hic* per Abb. *in 2. notab.*

Hinc inveſtiganda ſunt multa, quæ à Doctoribus aut non attinguntur, aut minus perfectè. Primò ſcilicet, ad quem ſpectet præfixio numeri in monaſteriis. Secundò, in quibus monaſteriis ſit facienda. Tertiò, ad quam rationem. Quartò, an receptio ſupra facultates monaſterii ſit nulla. Quintò, an numerus augeri poſſit auctis reditibus. Sextò, an, & qualiter in monaſteriis recipi poſſint Moniales ſupranumerariæ. Septimò, an ſupranumerariæ in locum numerariæ decedentis ſubrogentur. Octavò, pro quot Regularibus monaſteria ſint erigenda. Nonò, an erigi poſſint de licentia ſolius Epiſcopi. Decimò, & ultimò, an poſſint erigi à Vicario Epiſcopi ſine ſpeciali mandato.

9 QUÆRO igitur primò ad quem ſpectet præfixio numeri in monaſteriis mulierum?

Solutio. In monaſteriis Monialium quæ ſubjecta ſunt Epiſcopo diœceſano, planum eſt numeri præfixionem ad ipſum tantùm pertinere, arg. cap. *Præcipimus*, 12. q. 1. c. *Omnes Baſilicæ*, 16. q. 7. c. *Monaſteria*, 18. q. 2. Si verò ſint ſubjecta ſuperioribus regularibus, numeri præfinitio ſpectat tam ad Epiſcopum, quàm ad Prælatum regularem ex Concilio Tridentino, *c. 3. juncto c. ult. in fin, ſeſſ. 25. de regular.* nam in *d. c. 3.* Concilium loquitur imperſonaliter ibi, *Is tantùm numerus conſtituatur, & in poſterum conſervetur.* In prædicto autem cap. ult. præcipit ut decreta omnia illius ſeſſionis executioni demandentur ab Epiſcopis in monaſteriis ſibi ſubjectis, & in omnibus aliis, ipſis in ſuperioribus decretis ſpecialiter commiſſis, atque omnibus Abbatibus & Generalibus, & aliis ſuperioribus Ordinum.

Et ita S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres olim conſulta an taxatio numeri Monialium Regularibus ſubjectarum, quæ facienda ex decreto Concilii *c. 3. ſeſſ. 25. de Regular.* pertineat ad Epiſcopum ſolum, vel ſuperiorem regularem: reſpondit ſpectare ad utrumque, & ad Ordinarium, & ad ſuperiorem. Poſtea edita fuit Conſtitutio Gregorii XIII. quæ incipit, *Deo ſacris virginibus*, quæ obſervanda eſt. Mandat hæc Conſtitutio in §. 6. Monialium numerum per locorum Ordinarios etiam in monaſteriis ab eorum cura, & regimine quomodocumque exemptis cum illarum ſuperiorum interventu ſtabiliri, & ordinari, neque ſupra illum numerum aliàs recipi poſſe etiam de conſenſu Superiorum ſuorum, ut in *Bullar. tom.* 2. *pag.* 368.

10 Nec obtinent in monaſteriis Monialium ubique locorum. Pro monaſteriis autem virorum Italiæ, & Inſularum adjacentium emanavit decretum S. Congregationis Concilii *de celebr. Miſſarum*, §. *Poſtremò*, quo præcipitur Superioribus regularibus intra fines hujuſmodi exiſtentibus, ut in quolibet provincia adhibitis duobus, aut tribus Regularibus ſui Ordinis, bona immobilia, reditus, & conſuetas eleemoſynas diligenter recognoſcant, omnibus detractis, quæ reparationes, præſtationes, grandines, ſterilitates, & alia onera conſue-

ſueverunt abſorbere: eaque omnia in proximo Capitulo generali, vel provinciali coram tribus judicibus ab ipſomet Capitulo deligendis proponant, qui ſedulò examinent quot religioſi homines connumeratis etiam laicis, aliiſque neceſſariis ſervientibus in unoquoque monaſterio juxta regiones, & proprii inſtituti morem competenter valeant ſuſtentari. Tum eorumdem bonorum, redituum, & eleemoſynarum, & onerum præciſam notam ipſimet Capitulo exhibeant, ut in illo diligenter omnibus diſcuſſis, in ſingulis monaſteriis cujusque provinciæ certus earum tantum perſonarum numerus Patrum Capitularium voto præfigatur, quæ ex reditibus & eleemoſynis hujusmodi ſufficienter ali poſſint, ut in eodem decreto pleniùs continetur, pro cujus executione in §. *ſeq.* alia adjiciuntur, & pœnæ tranſgreſſoribus infliguntur, ut in *Bullar. tom.* 4. *pag.* 316. Idemque ferè per omnia ſanxerat Paulus V. in ſua Conſtitutione, quæ incipit, *Sanctiſſimus, edita die* 4. *Decembris* 1605. ut in *Bullar. tom.* 5. *pag.* 187. Sed quia Decreta hujuſmodi nondum fuerunt executioni demandata, in Congregatione Cardinalium, ac Prælatorum a Sanctiſſimo Domino noſtro Innocentio X. nuper inſtituta ſuper ſtatu Religionum, diu multumque deliberatum eſt de ratione ineundâ pro illorum executione; & injunctum eſt mihi velut uni ex Prælatis ipſis Congregationis, ut minutam Conſtitutionis deſuper conficerem, quæ poſtea per manus delata, & à Sanctiſſimo probata, tandem juſſu Sanctitatis ſuæ promulgata fuit. Et eſt tenoris infraſcripti, videlicet.

INNOCENTIVS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

INTER cætera quæ ad Regularem diſciplinam inſtaurandam, conſervandamque Sacroſancta Tridentina Synodus ſalubriter decrevit, illud ſemper præcipuum, & maximi momenti habitum eſt, quo injungitur ut in ſingulis monaſteriis, & domibus Regularibus tantum numerus conſtituatur, & in poſterum conſervetur, qui vel redditibus propriis monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Quapropter ad ejus uſum inducendum fel. record. Clemens VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri varia decreta ediderunt; Sed quia nihilominus, ſive ob injuriam temporum, ſive ob Superiorum incuriam, ſive alias ob cauſas, illius executio hucuſque protracta eſt, non ſine gravi monaſteriorum in ſpiritualibus, & temporalibus detrimento, ac Religionum jactura; Idcirco Nos nequaquam ignorantes quantum ex monaſteriis piè inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur, quantumcumque dignitati, & commodo Eccleſiaſtici Ordinis detrahat multitudo Religioſorum, quæ ſine delectu ſupra vires monaſteriorum in Religiones invehitur; Ac proinde arbitrati valdè acceptum, ſacriſque Religionibus proficuum fore, ut Decretum tam ſalubre debitæ executioni demandetur, De conſilio nonnullorum Venerabilium fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium, ac Dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum motu proprio, ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tenore præſentium præcipimus, & mandamus omnibus, & ſingulis dilectis filiis Generalibus, Commiſſariis, Præſidentibus, Provincialibus, Miniſtris, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Præfectis, Rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicariis, & quibuscumque aliis Superioribus Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum ac Domorum quorumcumque Monachorum, & Regularium virorum bona immobilia poſſidentium, vel non poſſidentium, cujuſcumque Ord. Mendicantium, vel non Mendicantium Congr. Societatis, & Inſtituti etiam neceſſario, & in individuo exprimendi exiſtentium intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium, ut ſinguli ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus ſui Ordinis probatioribus, ac rerum uſu peritioribus, bona immobilia, cenſus, redditus, ac proventus omnes monaſteriorum, conventuum, collegiorum, ac domorum Regularium hujuſmodi (etiamſi ſint Hoſpitia, vel ab alio monaſterio dependeant, ſintve illius granciæ, ſeu membra) ſex annorum immediatè præcedentium habita ratione, ac detracto omni eo quod grandines, ſterilitates, reparationes, & alii caſus hujusmodi abſorbere ſolent; Conſuetas item eleemoſynas, & obventiones. Item victus, veſtitus, ac medicinalium, & alias quaſcumque tam ordinarias, quàm extraordinarias expenſas, æris quoque alieni, necnon Miſſarum celebrandarum, fabricæ, Sacriſtiæ, annuarum præſtationum, contributionum, ac procurationum, aliave cujuſvis generis onera diligenter, ac maturè recognoſcant, eaque omnia in ſcripturam redigant, exprimentes ipſius monaſterii titulum, ſeu denominationem, item capacitatem, ac ſituationem, videlicet in qua diœceſi, & an intra mœnia civitatis, vel oppidi, anve in pagis, ſeu villis, vel in ſilvis, aut nemoribus, & quantum diſtet à locis frequentibus & populoſis: Item à quo tempore fundatum fuerit, qua ve auctoritate, & cujus ſumptibus; Anve, & à quo numerus Religioſorum in eo fuerit aliàs præfixus, & quot ibi Religioſi, & ſervientes in præſentia degant, ſpecificatis uniuscujusque nomine, cognomine & patria; ſcripturamque ſic confectam propria manu ſubſcribant, medio juramento atteſtantes vera eſſe omnia, quæ in ea continentur, conſuetoque ſigillo obſignatam infra quatuor menſes à publicatione præſentium in hac Alma Urbe noſtra, ut intra, facienda computandos transmittant, ſeu conſignent Procuratori generali ſui Ordinis in Urbe commoranti, qui una cum aliquibus gravioribus Religioſis à Congregatione prædictorum Cardinalium, & Prælatorum ad hoc ſpecialiter deputandis, negocio maturè perpenſo, ac computatis hujuſmodi redditibus, eleemoſynis, & obventionibus univerſis, atq; oneribus, ut ſupra, detractis, ſedulò examinent quot Religioſi homines, connumeratis etiam laicis, aliiſque neceſſariis ſervientibus in unoquoque monaſterio, conventu, collegio, & domo Regulari, quamvis, (ut præmittitur, ſit hoſpitium, ſeu alterius Monaſterii membrum) juxta proprii inſtituti morem, victum & veſtitum, ac medicinalia in communi habentes commodè valeant ſuſtentari, omnibusque diligenter diſcuſſis, familiæ cujusque monaſterii, conventus, collegii, ac domus Regularis hujuſmodi in qualibet provincia, vel congregatione, certum

ea

earum tantùm perſonarum numerum præfigat, quæ redditibus, eleemoſynis, & obventionibus, ut ſupra, competenter ali poſſint, eaſque numeri præfixiones una cum originalibus ſcripturis ſuper ſtatu cujuſque monaſterii, ac domus Regularis à Superioribus, ut præfertur, confectis intra alios quatuor menſes eidem Congregationi Cardinalium, ac Prælatorum exhibeat, ut ab ea recognoſcantur, & approbentur. Quod ſi memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra præfixum terminum prædicta adimplere neglexerint, privationis vocis activæ & paſſivæ, nec non officiorum quæ tunc temporis obtinebunt, & inhabilitatis ad illa, vel alia in poſterum obtinenda perpetuam pœnam eo ipſo abſque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, & Sedi Apoſtolicæ reſervata. Intereà verò prohibemus, & interdicimus omnibus, & ſingulis capitulis, & Congregationibus generalibus, provincialibus, & conventualibus, necnon Superioribus tam generalibus quàm provincialibus, & localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum ſuæ Religionis recipiant, nec jam receptos, aut in poſterum contra hujuſmodi prohibitionem forſan recipiendos ad profeſſionem admittant, donec ſcripturæ prædictæ, & præfixiones numeri familiæ cujuſq; monaſterii ac domus Regularis hujuſmodi, eidem Congregationi Cardinalium, & Prælatorum realiter, & cum effectu fuerint exhibitæ, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, & profeſſionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quàm ad profeſſionem aliter factæ, ſint ipſo jure nullæ, nullamque inducant obligationem ad Religionem in ſpecie, vel in genere, aut ad alios quoſcunque effectus. Et nihilominus contravenientes ſententiam excommunicationis incurrant, a qua per alium quam per Nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, niſi in mortis articulo conſtituti abſolvi non poſſint. Non obſtan. quod præmiſſa omnia & ſingula Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcumque perſonarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cujusvis alterius inſtituti, etiam Societatis Jeſu, & monaſteriorum, conventuum, collegiorum, domorum, ac locorum Regularium quorumcumque, necnon illorum etiam juramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque indultis, & privilegiis etiam ex cauſa, & titulo oneroſo, vel in limine fundationis, etiam in Mari magno, ſeu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis ſub quibuſcumque ten. & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritan. Decretis etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine etiam ad Imperatoris, Regum, ſeu aliorum Principum inſtantiam, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis quoad ea quæ præſentibus quomodolibet adverſantur, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis, eorumque totis ten. & formis ſpecialis, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut quævis alia exquiſita forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumquè. Volumus autem quod præſentes literæ in valvis Eccleſiæ Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ de eadem Urbe publicentur, & affigantur; Quæ poſtquam ſic affixæ & publicatæ fuerint, omnes & ſingulos quos illæ concernunt, perinde arctent & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim & perſonaliter intimatæ fuiſſent: Quodque earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio & extra illud ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die xvij. Decemb. MDCXXXXIX. Pontificatus Noſtri Anno ſexto. M. A. Maraldus.

Anno à Nativitate D. N. Ieſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, Inditione ſecunda. Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ X. anno ſexto, die verò 22. menſis Decembris ſupradictæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Eccleſiæ Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ per nos Ioannem Garziam, & Iacobum Cornelium, prælibati S. D. N. Papæ Curſores.

11 2. QUÆRO in quibus monaſteriis facienda ſit numeri taxatio.

12 Solutio. De jure communi facienda erat tantummodo in monaſteriis non Mendicantium, ex Conſtitutione Bonifacii VIII. in c. *un.* §. *Sane, de ſtatu Regular. lib. 6.* & potuit eſſe ratio, quia cum monaſteria Mendicantium bona immobilia non poſſiderent etiam in communi, ut c. *Nimis iniqua*, & c. *Nimis prava de exceſſ. Prælat.* c. *Exiit qui ſeminat, de verb. ſignif. lib. 6.* taxatio numeri ad rationem redituum propriorum monaſterii non videbatur poſſibilis, cùm nec poſſent habere annuos reditus, qui inter immobilia computantur, ut in Clem. *Exivi*, §. *Cùmque annui reditus, de verb. ſignific.* Undè nec in his ſervari poterat hæc Decretalis, quæ præcipit tot recipi, quot ex reditibus monaſterii

13 ſuſtentari poſſint. Verum hanc differentiam ſuſtulit Tridentina Synodus in *d. cap. 3. ſeſſ. 25. de Regular.* ubi diſertis verbis præcipit taxari numerum familiæ in monaſteriis tam virorum, quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus. Atque ita hæc in parte ampliavit Conſtitutionem Bonifacii ad monaſteria quæcumque etiam Ordinum Mendicantium. Nec obſtat objecta impoſſibilitas. Quoniam ex Concilio in monaſteriis non poſſidentibus bona ſtabilia fieri potuit taxatio ſecundùm conſuetas eleemoſynas: præterquam, quod in monaſteriis virorum etiam Mendicantium, exceptis Capuccinis, & Minoribus de Obſervantia, & in omnibus monaſteriis Sanctimonialium poterit fieri taxatio numeri, etiam ad rationem propriorum redituum

mo-

monaſterii,quia ex indulgentia Concilii bona immobilia eis poſſidere licet,ut in d.c.3.*in princ.*

14 3.QUÆRO, ad quam rationem reditus monaſterii in præfixione numeri pro alimentis uniuſcujuſque de familia computari debeant.

15 Solutio. Textus noſter in taxandis Regularium alimentis hoc tantum requirit, ut ſine pecunia ſuſtentari poſſint:& ita etiam loquitur c. *un.*§.*Sanè,de ſtatu Regular.lib.6.*Undè Jo.And. in ſua gloſſ. ordinaria ibi poſita in ver. *Abſque penuria.* (Nota (inquit)non dixit,*commode*,ſed *abſq; penuria*, nam poteſt contingere ut ſuſtentari non poſſint commodè, & tamen poſſint ſine penuria; ſicut Canonicus Bononien. de centum florenis non poſſet commode ſuſtentari,& tamen abſque penuria de

16 viginti quinque ſuſtentaretur. In illa enim commoditate inſpicitur conſuetudo regionis, & qua-

17 litas perſonæ. Penuria verò ſecundùm derivatores habet in ſe egeſtatem, indigentiam, & defectum neceſſariorum.Hoc ergo voluit Conſtitutio, ut conſtitutæ in monaſterio non Mendicantium non haberent neceſſe mendicare propter neceſſariorum defectum.) Hæc Jo. Andr.cujus diſtinctionem probant ibi Gemin.*n.*4.& Franc.*n.*1. Imol. *hic n.*1.& Abb. *n.*4. dicentes ſatis eſſe ut ſine penuria ibi eſſe poſſint,licet non commodè,& inter hæc longam eſſe differentiam. Et conſentit Rebuff.*in tract.congruæ portionis,q.*8.*nu.*78.nam, ut ipſe ait, Penuria dicitur inopia earum maximè rerum quæ in penu recondi ſolent.&penus nomine continentur, quæ uſui & potui ſunt accommoda-

18 ta,l.3.*in princ ff.de pen.leg.* Commodè autem vivere intelligitur aptè,utiliter,& ſecundùm qualitatem ſtatus.Eamdem differentiam pluribus confirmat Ripa in c.*Cum M.n.*21.*ſupra de Conſtit.*ſed illa impugnat Dec.ibi *n.*4.contendens, eam jure non

19 probari.Ego verò adverto differentiam hanc forte admitti poſſe in terminis juris communis, ad inducendam nullitatem profeſſionis, prout loquitur gloſſa Jo Andr.in *d.* §.*Sanè:* nam illud jus novum, & pœnale, quod receptionem vitiat, & loquitur de receptis, quæ ſuſtentari non poſſunt abſque penuria, non debet extendi ad receptas, quæ non poſſunt ibi commodè ſuſtentari, licet abſque penuria poſſint: & ita in eo caſu Jo.Andr. dicit ſe in facto obtinuiſſe. Verum quoad receptionem ipſam, & taxationem numeri familiæ in monaſteriis tam virorum, quàm mulierum dico hanc differentiam hodiè ſublatam eſſe à Concilio Tridentino in d.*c.*3.*ſeſſ*25.*de Regular.* ubi diſertis verbis præcipitur,ut is tantùm numerus in eis conſtituatur, & in poſterum conſervetur, qui vel ex reditibus propriis monaſteriorum,vel ex conſuetis eleemoſynis,commodè poſſit ſuſtentari. Pondera quia non dixit ſine penuria, ſed dixit com-

20 modè.In hac autem commoditate arbitranda fateor cum Joan. Andr. *loco citato* certam regulam conſtitui non poſſe,ſed pro qualitate regionis, & perſonarum modò plus, modò minus taxari de-

21 bere.Unde cum Univerſitas Majoricen.conqueſta eſſet apud Sacram Congregationem Concilii, quod Epiſcopus ſtatuiſſet, ne Moniales in mona-

22 ſteria reciperentur cum minori dote, quàm ducentorum ducatorum, Sac.Congregatio cenſuit ſcribendum ad Epiſcopum, ut nihil præcisè ſta-

23 tuat, & ſi quidquam ſtatuit, abroget: Verum tamen pro qualitate perſonarum, ac temporum modò plus, modò minus bonorum monaſteriis tradi ſinat. Habenda tamen eſt ratio onerum monaſterii,ut *hic* per Abb.*nu.*2.*verſ.Et intellige*, & fuſius dictum eſt ſupra *n.*10.

In ſpecie autem pro monaſteriis Sanctimonialium ubique locorum fundandis Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium negociis præpoſita non conſuevit fundationes admittere, niſi pro numero duodecim Monialium conſtituatur dos perpetua non minoris ſummæ, quàm annuorum ſcutorum trecentorum, non in cenſibus,ſed in bonis ſtabilibus & frugiferis conſiſtentium, ac præterea requirit ut Moniales ſecum deferant eleemoſynam dotalem poſt profeſſionem in bonis ſtabilibus,vel in cenſibus perpetuis,ac tutis inveſtiendam.

24 Sed dices. Si monaſteria habent, prout habere debent reditus ſufficientes ad alendas Moniales numerarias; Ergo dotis delatio illicita eſt,& ſimoniaca,per textum in c.*Quoniam,infra de Simon.* ubi Simoniaca labes dicitur uſque adeò pleraſque moniales infeciſſe, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores,paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare,& S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum olim conſulta an monaſteriis Monialium, in quibus juxta decretum *c.*3. *ſeſſ.*25. *de Regular.* Epiſcopus certum numerum conſtituit, liceat Abbatiſſæ in locum Monialium deficientium alias recipere,pacta certa eleemoſyna pro dote; & quatenus non liceat, quæ proviſio ſit per Epiſcopum adhibenda: reſpondit ſi ex reditibus monaſterii, vel ex conſuetis eleemoſynis tantùm ſuppetat Monialibus,ut ad ipſarum victum, & ad fabricam Eccleſiæ,aliaſq; neceſſitates commodè ſufficiat, minimè licere.Secus ſi monialium numerus augeatur. Cùm autem hujuſmodi theorica ad praxim difficulter deduci poſſit,referendum Sanctiſſimo, qui probavit ſententiam Congregationis,confirmans augendum numerum ſi dos recipienda ſit.

Verùm hanc difficultatem poſtea ſuſtulit S. Congregatio ſuper negociis Epiſcoporum,& Regularium, quæ animadvertens Sanctimonialium monaſteria ſine dotium ſubſidio dici ſuſtineri nō poſſe;& propter ingruentes neceſſitates, & caſus inopinatos plerumque ad inopiam redigi: Summis Pontificibus approbantibus prudenter ſanxit, ut dotales eleemoſynæ à Monialibus numerariis perſolverentur, tametſi numerus eſſet taxatus ad menſuram redituum Monaſterii.Ex penuria enim multa proveniunt mala,præſertim in Monaſteriis Dominarum,ut inquit Hoſt.*hic in fin.*facit c.*Si quis*

25 *objecerit*,1.*q.*3.Nec obſtat textus in d.c. *Quoniam:* nam ut ibi reſpondet gloſſa Joannis *in ver. Paupertatis.*Si moniales ita pauperes ſunt,ut non poſſint aliquo modo ibi aliam recipere,quia non habent ibi victum; ſub hac forma poſſunt recipere,non habemus quid demus tibi pro victu, niſi tu portes tecum unde vivas,dum tamen hoc non dicatur in fraudem,nec deducatur in pactum, arg.c. *Si quis propter hoc,*1.*q.*2. & quamvis Bernardus ibi in fine ejuſdem gloſſæ addat tutius eſſe, ut nullo caſu taliter aliqua recipiatur; tamen praxis quotidiana docuit id ſine gravi Monaſteriorum detrimento ſervari non poſſe.

26 4.QUÆRO.Si in Monaſterio plures recipiantur,quàm ex reditibus ipſius poſſint ſine penuria ſuſtentari, An receptio ſit nulla,necne.

27 Solutio. Si Monaſteria ſint mulierum ordinis

non

non Mendicantium, de jure communi palam eſt receptionem non valere, quia Bonifacius VIII. in *c.un.* §. *Sane, de ſtatu Regular. lib. 6.* diſtrictè inhibuit, ne in Monaſteriis dictorum Ordinum aliquæ reciperentur de cætero in ſorores, niſi quot poſſent de ipſorum Monaſteriorum bonis, ſive proventibus abſque penuria ſuſtentari, irritum decernedo ſi ſecus actum eſſet. Atque ita ex hoc capite profeſſiones eſſe nullas firmant *hic* Jo. Andr. *n.* 1. *in ver. Puellarum. Butr.* Imol. & Abb. omnes *n.* 2. Secus ſi monaſteria mulierum ſint Ordinis Mendicantium, quia de illis non loquitur Conſtitutio, & pœna nullitatis profeſſionis ultra caſum ibi expreſſum extendi non debet ad correctionem juris communis, *c. Quæ à jure, de regul. jur. lib. 6.* Et idem eſt in Monaſteriis etiam Ordinis non Mendicantium, ut poſt Jo. Monac. & Archid. firmat gloſ. ultra in *d.* §. *Sanè*, quia licet etiam in his ultra quam ſuſtentari poſſunt recipi non debeant; ſi tamen fuerint recepti, tenebit: nam & hominum cœtibus ſe immiſcere, & ſibi vitæ neceſſaria acquirere poſſunt, *c. Numquam, de conſecr. diſt.* 5.

Cæterum hanc Conſtitutionem Bonifacii VIII. quoad pœnam nullitatis profeſſionis contraria conſuetudine abrogatam eſſe exiſtimat Thom. Sanch *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 23. *n.* 4. *verſ. Secunda concluſio*, & moderni Collectores in d. §. *Sane*, *n.* 31. cum compertum ſit plures ſæpe admitti, quam ſuſtentari valeant, nec unquam noſtris temporibus auditum ſit ex hoc capite in controverſiam verti validitatem profeſſionis, nedum eam irritari. Sed judicio meo hoc patitur difficultatem, quia cum Conſtitutio Bonifacii in d. §. *Sane*, habeat decretum irritans contraria conſuetudine abrogari non potuit: nam decretum irritans tollit conſuetudinem nedum præteritam, ſed etiam futuram, ut firmant in c. *Cum adbeneficia, de præben. lib.* 6. Archid. *in ver. Sed pone* Joan. Andr. *in ver. Legitima, verſ. Si Papa*, Gemin. *col* 2. *verſ. Nota benè*, & Franc. *n.* 4. *verſ. Ex quibus nota*, & eſt communis opinio, ut teſtatur Anton. Gabriel plures cumulans *lib.* 6. *commun. concluſ. in tit. de clauſul. concluſ.* 3. *num.* 40. *verſic. Tertius principalis effectus, & num.* 42.

Nec poteſt dari de non uſu illius Conſtitutionis, in qua eſt appoſitum decretum irritans, Abb. in c. 1. *num.* 4. *verſ. Unde ibi, ſupra de treug, & pac.* & ibi etiam Felin. *n.* 6. *verſ. Lex nova*, Rota *dec.* 207. *num.* 6. *part.* 7. *recent.* Dico igitur ex alio capite profeſſionem ſuſtineri, nempe quia Concilium Tridentinum in d. *c.* 3. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* præſcribit novam formam taxationis numeri in monaſteriis tam virorum, quam mulierum, etiam Ordinum Mendicantium, nec apponit pœnam nullitatis receptionis; inde ſignum eſt noluiſſe ut profeſſiones ex hoc capite eſſent irritæ, arg. c. *Inter corporalia*, *verſ. Unde ſi circa, ſup. de transl. Epiſc.* Præſertim ſtante longiſſima obſervantia ſubſequuta, ad l. *Si de interpretatione, ff. de legib.* & c. *Cum dilectus, de conſuetud.* Et quamvis ſic inducatur correctio Conſtitutionis Bonifacii in d §. *Sanè*, tamen hoc caſu correctio juris eſt favorabilis, cum per eam reducamur ad jus commune antiquum, ut dicam infra *num.* 63. Atque ita propoſito dubio an profeſſio receptarum ultra facultatem monaſteriorum præfixo, vel non præfixo numero ſit nulla, ſtante c. *Periculoſo*, §. *Sanè, de ſtatu Regular* juncta reg. *c fin. ſeſſ.* 25. *de regul.* nempè in ea verba. (Hæc omnia, & ſingula in ſuperioribus decretis contenta obſervari S. Synodus præcipit.) S. Congregatio Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum cenſuit non eſſe nullam.

33 5. QUÆRO An numerus familiæ in monaſteriis tam virorum, quàm mulierum ſemel præfinitus augeri poſſit, ſi reditus fuerint adaucti.

Ad partem negativam facit decretum Concilii Tridentini in d. *cap.* 3. *ſeſſ.* 25. *de regularib.* Quod non tantum præcipit, ut in monaſteriis ad menſuram redituum numerus conſtituatur, ſed etiam ut in poſterum conſervetur.

34 In oppoſitum eſt veritas, quia in conſtitutione taxativa numeri ſubintelligitur taxata conditio, niſi reditus monaſterii augeantur. Caſus eſt in c. *Cum M. verſ. Niſi in tantum excreſcerent Eccleſiæ facultates, ſupra de Conſtit.* & ibi notat gl. in *ver. Sufficere*, Cardin. *in princ.* & communiter omnes. Nam quælibet diſpoſitio intelligitur rebus ſic ſtantibus, c. *Beatus*, 22. *q.* 2. & c. *Quemadmodum*, cum ibi notatis, *de jurejur.* & conſtitutio limitatur ad limites cauſæ ipſius conſtitutionis. Cauſa determinativa numeri eſt ſola penuria, fructuum augmentatio: ergo fructuum debet eſſe cauſa reſolutiva conſtitutionis ex defectu cauſæ, ut benè per Butr. in d. c. *Cum M. num.* 2. *verſ. Si eſt confirmatus*, Felin. in c. *Cum acceſſiſſent, num.* 13. *de Conſtit.* & Jaſ. in l. *Quod Servius, n.* 11. *ff. de condit. cau. dat. non ſeq.* & hoc tenet apertè Innoc. *hic poſt princ.* dicens plures in monaſterio eſſe ponendos, ſi plures quàm ibi ſint commodè poſſint ſuſtentari, allegat c. *Quanto, infra, de cenſ.* c. *Præcipimus*, 12. *q.* 1. &

36 c. *Canones*, 16. *q.* 7. & cum Innoc. conſentiunt *hic* Hoſt. *num.* 2. *in ver. Regere*, & Abb. *n.* 51. Quinimò gloſſa hic videtur tenere per ſuperexcreſcentiam fructuum in monaſterio numerum frangi ipſo jure. Quam gloſſam extollit Butr. *hic num.* 5. *& 6.* remittens ad c. *Dilectus, il primò, ſupra de præben.* & c. *Cum M. de Conſtit.* Contrarium tamen ex eadem gloſſa poſtea deducit idem Butr. *hic num.* 7. colligens ex illa augmentationem, ſeu diminutionem redituum non rumpere numerum, ſed inducere potentiam rumpendi. Quod magis placet, nec gloſſa dicit, ipſo jure, & in hoc etiam reſident *hic* Imol. *num.* 3. *verſ. Nota benè.* & Abb. *n.* 5. *in fin.* Conclude igitur auctis reditibus poſſe augeri numerum familiæ tam in monaſteriis virorum ultra montes, quam in monaſteriis Monialium ubique locorum, juxta declarationem

37 S. Congregationis Concilii à Sanctiſſimo approbatam, de qua ſupra *in* 3. *quæſt. num.* 24. Dummodò tamen augmentum ſit tale, ut perſonæ ultra numerum receptæ ex reditibus ſuperexcreſcentibus æquale ſtipendium habeant cum reliquis de numero, vel ſaltem ſufficiens, & honeſtum, ut probat text. in d. c. *Cum M.* ibi, ſi ex eis pares potuerint cum aliis ſortiri præbendas, *ſupra de Conſtitut.* & firmat gloſſa noſtra *hic verſ. Ergo tantum debet*: nam propter augmentum modicum non eſt augendus numerus, arg. l. 1. *& fin. C. de allu.* ſecun-

38 dum Innoc. *hic in fin.* Hoſt. *num.* 3. Butr. *num.* 6. Cardin. & Anchar. *num.* 3. Dixi in monaſteriis virorum ultra montes; quia in his, quæ ſunt in Italia, & inſulis adjacentibus ſervari debent decreta S. Congregationis Concilii *de celebr. Miſſar.* quibus ſpecialiter cautum eſt, ut Superiores regulares perpetuò ſervare teneantur numerum fami-

familiæ in ſingulis hujuſmodi monaſteriis Capituli generalis, vel provincialis authoritate præfinitum, nec poſſint illum quoquo modo augere, etiam prætextu augmenti redituum abſq; Sacræ ipſius Congregationis licentia ſub pœna privationis officiorum, vociſq; activæ, ac paſſivæ, & perpetuæ inhabilitatis eo ipſo incurrenda, ut in §. 13. *in Bullar. tom.* 4 *pag* 316. Idemque prius ſtatuerat Paulus V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Sanctiſſimus, edita die* 4. *Decembris* 1605. ut in *Bullar. tomo* 3. *pag.* 187.

39 Porrò ubi hæc numeri præfixio facta jam fuerat in vim prædictæ Conſtitutionis Pauli V. abſq; tamen computatione redituum cujuſque religioſi, S. Congreg. Concilii Sanctiſſ. D.N. Urbano VIII. approbante cenſuit eſſe iterum faciendam ſervata forma ultimi decreti hac de re editi, ut in declarationibus impreſſis, quæ habentur in *Bullar. in calce eorumdem decretorum, tom* 4. *pag.* 318. *verſ. De-*
40 *cimoſeptimo*, declaravit etiam novitios ad habitum regularem admiſſos eſſe admittendos ad profeſſionem in monaſteriis, in quibus habita, ut ſupra, præfixione numeri, commodè alı non poſſunt, ſi aliàs habiles exiſtant, ac deinde in aliquo alio monaſterio ejuſdem Religionis collocandos eſſe, ubi commodè ali poſſint, ut in declarationibus impreſſis, quæ habentur in *Bullar. in calce eorumdẽ decretorum, verſ. Decimoſeptimò, & verſ. Decimooctavò.*

41 6. QUÆRO an in monaſteriis Monialium, in quibus numerus eſt taxatus, poſſint recipi Moniales ſupranumerariæ.

Affirmant Navarr. *de redit. Eccleſ. q.* 1. *monit.* 62. Suar. *de relig. tract.* 3. *lib.* 4. *c.* 9. *n.* 17. Valer. Reginal. *in Praxi fori pœnitential. lib.* 23. *n.* 194. & Sanchez *in Præcepta Decalogi tomo* 2. *lib.* 7. *c.* 23. *nu.* 24. *verſ. Tertia*, exiſtimantes ex diſpoſitione juris communis, & Concilii Tridentini tantummodo prohiberi ne in monaſterio, in quo plures Moniales ali non poſſunt, aliæ recipiantur Monaſterii expenſis alendæ, & ad hanc partem facit gloſſa in c. *Quoniam, in ver. Paupertatis, infra de ſimon.* ut dixi *ſup. in* 3. *quæſt. nu.* 25

Solutio. Ex ſtylo Curiæ pro Monialibus ſupranumerariis in Italia, & Inſulis adiacentibus dari ſolent licentiæ impreſſæ S. Congregationis Epiſcoporum, & regularium ſigillo Cardinalis Præfecti obſignatæ, & à Secretario ipſius Congregationis ſubſcriptæ. Extra Italiam verò expediuntur per litteras Sanctiſſimi Domini Noſtri in forma Brevis. In quibus quidem licentijs multæ conditiones præſcribuntur, & inter cæteras, ut dupli-
42 cem ſolvant eleemoſynam. Declaravit autem ſacra eadem Congregatio die 6. Septembris 1604. duplicis eleemoſynæ nomine intelligi ſemper debere duplicatam ſummam ejus, quæ in receptione cujuſque Monialis intra numerum in quolibet monaſterio conſtitutum erogari pro tempore conſueverit: ita tamen ut ubi ſumma, quæ confertur, minor eſt ſcutis ducentis, ibi ſaltem ratione duplicatæ eleemoſynæ ſolvenda ſint ſcuta qua-
43 dringenta, & non minus: eadem quoque S. Congregatio diſtrictè prohibuit ne loca per obitum Monialium intra numerum decedentium pro tẽpore vacatura, cuiquam puellæ ad habitum regularem recipiendæ concedantur, neque promittãtur, niſi ſequuta vera, & reali illorum vacatione, atque ita demum & non antea de eis diſponi, ac Monialis demortuæ locum, promiſſionẽ, aut receptionem in Capitulo, ſeu quovis alio modo fieri juſſit, dummodo tunc temporis puella ipſa recipienda, & ætatem habeat idoneam, & cæteras qualitates requiſitas; quibus etiam præditas eſſe
44 debere voluit eas puellas, quæ ſupra numerum recipiendæ ſunt, etiam tunc cum eis loca vel promittuntur, vel dantur. Si quid verò contra à quoquam fieri contigerit, irritum, & inane, ac nullius roboris, & momenti fore, & eſſe decrevit. At nihilominus Abbatiſſas, Prioriſſas, & alios quoſcumque monaſteriorum Superiores, qui cujuſvis puellæ receptioni, vel admiſſioni, aut locorum vacaturorum promiſſioni adverſus præſentis decreti diſpoſitionem conſenſerint, privationis vocis activæ, & paſſivæ, aliiſque arbitrio ejuſdem Congregationis infligendis pœnis obſtrictos, & obnoxios fore declaravit; ſalvis etiam ſemper, & in ſuo robore permanentibus aliis quibuſcumque ipſius Congregationis decretis aliàs latis, præſenti decreto non contrariis, præſertim circa Monialium admiſſionem, & receptionem ad habitum, & profeſſionem, circa eleemoſynarum depoſitionem, & derogationem in bona ſtabilia, quibus nullatenus derogare voluit, & intendit.) Decretum habetur impreſſum apud Stephan. Quarant. *in Summa Bullar. in ver. Monaſteria Monialium, pag.* 359. licet corruptè ibi legatur verbum, *quadraginta*, & legendum ſit, quadringenta.

45 Porrò cum Placentiæ ferè in omnibus Monaſteriis taxatus eſſet numerus Monialium, qui ex reditibus, & conſuetis eleemoſynis commodè ſuſtentari valeat, Cumque multæ puellæ inſtarent ut ſupra numerum reciperentur, dicentes, ſe non fore oneroſas monaſterio; Tum quia ſolvent dotem ſolitam, quæ poterit converti in emptionem alicujus annui reditus; Tum quia parentes ſe obligabunt dare cuilibet ipſarum donec vixerint aliquid pro ſuſtentatione vitæ illius, & cum difficile eſſet cohibere cives, ut expectarent mortem multarum quæ nunc ſunt Monialium, Epiſcopus anceps quid agendum eſſet, conſuluit S. Congregationem Concilii. Primò an durante tempore probationis ſatis conſultum ſit, ſi puellæ alimenta à parentibus ſubminiſtrentur.

Secundò, an adveniente tempore emittendæ profeſſionis, ſatis ſit ſolvere dotem ea pactione, ut inde emantur annui reditus, vel res ſtabilis, vel ut redimatur aliquis ager monaſterii, ita ut augeatur reditus monaſterii, licet inſpectis omnibus monialibus in communi, adhuc non poſſint commodè ſuſtentari.

46 Tertiò, an ſatis conſultum ſit menti legislatoris ſi ultra dotem in ſolutum dandam certa promiſſio fiat à parentibus alicujus annuæ penſionis vita durante illius puellæ, quæ ſufficiat ad victum illius.

47 Quartò, an promiſſio facienda ſit monaſterio, vel puellæ.

Ad primum S. Congregatio reſpondit ſatis eſſe conſultum.

Ad ſecundum ſatis eſſe ſi pecunia, quæ nomine dotis dabitur, convertatur verè in emptionem tanti annui reditus, vel in redemptionem tot bonorum monaſterii oppignoratorum, ut ſic reditus monaſterii tantum augeantur, quantum ſufficiat victui puellarũ in Moniales recipiendarum; Quod tamen augmentum non privatim vertatur in utilitatem ipſarum puellarum, ſed in totius monaſterii communem uſum, ex quo & ipſæ puellæ una cum

cum aliis Monialibus ali poterunt.

Ad tertium debere Epiſcopum id curare omninò, ut propinqui publici, validoque inſtrumento ſe obligent ad certam annuam præſtationem, quæ minor non ſit duodecim aureis pro neceſſitatibus puellarum dum vixerint.

Ad quartum reſpondit promiſſionem hanc faciendam eſſe monaſterio, non autem puellis ipſis. Minimè permittendũ, ut pecunia hæc detur eis, ne alioquin contra votum ſuũ ſolemne fiant proprietariæ; ſed rectà deferatur ad manus Abbatiſſæ, quæ in primis ex ea ſubveniet arbitrio ſuo neceſſitatibus earum Monialium, pro quibus perſoluta fuerit. Si quid verò reliquum erit, convertet in communem uſum monaſterii. Quæ omnia Sanctiſſimus in Conſiſtorio approbavit, non tamen ad eum finem, ut fiat nova Bulla ſuper hac declaratione, ſed ut ſingulis Epiſcopis petẽtibus, prout nunc petiit Placentinen. ita reſpondeatur.

3 7. QUÆRO, an Monialis ſupernumeraria, decedente aliqua Moniali de numero, in ejus locum ſubrogetur.

Ad partem affirmativam facit, quia Canonicus ultra numerum receptus in Eccleſia in qua ſunt præbendæ diſtinctæ, ſi moriatur Canonicus numerarius, extinguitur, & locum decedentis ingreditur, eique præbenda, ut præfertur vacans, eſt conferenda, non autem Canonico numerario, ut ex communi Doctorum ſententia contra Innocentium firmata Anton. de Butr. in d.c. *Dilectus il 1.n.9.verſ. Hac eſt in effectu.*

Solutio. S. Congregatio negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſita generali decreto ſtatuit, & declaravit Moniales quæ ſupra numerum in quolibet Monaſterio conſtitutum recipiuntur, in locum Monialium decedentium intra numerum nequaquam ſubrogari, neque impedimento eſſe, quin aliæ in locum earundem ex numero demortuarum recipi eo modo valeant, quo in ſingulis monaſteriis Moniales intra numerum poſſunt admitti. Quinimo eaſdem ſic ſupra numerum receptas ſupranumerarias ſemper quoad hoc remanere, etiamſi in cæteris ab aliis nihil differant, ſed illis in omnibus pares, & æquales juxta cujuſque monaſterii inſtitutum eſſe debeant 6. Septembris 1604.

9

0 Non obſtat contrarium de Canonicis ultra numerum receptis, quia in eis diverſa militat ratio: nam cum nihil in Eccleſiam deferant, de illius reditibus ſunt alendi, videlicet de quotidianis diſtributionibus, ut in c. *Dilectus, il primo in fin. ſupra de præb.* & de reditibus ſuperexcreſcentibus, ut in d. c. *Cum M. de Conſtit.* iiſque non extantibus, habere debent præbendam cum primum ſe facultas obtulerit, d.c. *Dilectus*, & c. *Relatum. de præben.* & c. *Cum ſuper. de conceſſ. præb.* meritò ſupra numerum receptus ſubrogatur in locum antiqui prædefuncti. At ſecus eſt in Monialibus ſupranumerariis, quia cum unaquæque ſecum deferat eleemoſynam dotalem ſcutorum ad minus quadringentorum in bonis ſtabilibus, vel cenſibus perpetuis inveſtiendam, ex quorum reditibus commodè ali poſſit, nulla ratio ſuadet ut locum decedentis ingrediatur.

1 8. QUÆRO, pro quot Religioſis ad minus monaſteria ſint erigenda?

Solutio. Gregorius XV. approbante S. Congregatione Cardinalium ſuper negotiis, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium, ſub die 17. Auguſti 1621. revocavit licentias à Paulo V. conceſſas erigendi novos Conventus cum ſola licentia Ordinariorum, voluitque, ut de cætero non erigerentur, niſi in eo ſaltem duodecim Religioſi habitare, atque ex reditibus ipſorum monaſteriorum, & conſuetis eleemoſynis commodè ſuſtentari poſſent.

52 Ex decretis autem S. Congregationis Concilii *de celebrat. Miſſar. editis ſub die 21. Iunii 1625.* §. 14. ſtatutũ eſt ut monaſteria, conventus, domus, congregatio, vel ſocietas Religioſorum, ſeu Regularium nullibi recipiantur, niſi præter alia ad id requiſita, in ſingulis ejuſmodi locis duodecim ſaltem Religioſi degere, & ex reditibus, & conſuetis eleemoſynis competenter ſuſtentari valeant ad præſcriptum Decreti Gregorii XV. hac de re edita, alioquin monaſteria, & loca hujuſmodi poſthac recipienda, in quibus duodecim Religioſi, ut ſupra, ſuſtentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non habitaverint, ordinarii loci viſitationi, & correctioni, atque omnimodæ juriſdictioni ſubjecta eſſe intelligantur in *Bullar. tomo 4. pag. 316.*

53 Et S. Congregatio conſulta An hoc decretum, quod videtur editum in ordine ad celebrationem Miſſarum, comprehendat eas Religiones, quæ non conſueverunt onera Miſſarum recipere, ut ſunt Religiones Capuccinorum, ac Societatis Jeſu: Sac. Congregatio cenſuit comprehendere. Item conſulta An idem decretum

54 habeat locum in Italia dumtaxat, ad quam eſt reſtrictum decretum proximè antecedens, an verò etiam extra Italiam: Reſpondit habere locum etiam extra Italiam, ut in declarationibus S. D. N. Urbani VIII. authoritate editis, quæ habentur impreſſæ in *Bullar. eodem tomo 4. pag. 318. verſ. decimo nonò, & verſ. ultimò.*

Et noviſſimè quæſitum fuit, An decretum felic. rec. Urbani VIII. *de celebr. Miſſar.* §. 14. *Bullar. nov. tom. 4. pag. 314.* prohibens recipi monaſteria, ſeu Conventus, in quibus duodecim ſaltem Religioſi ſuſtineri non valeant, adjecta pœna ſubjectionis juriſdictioni Ordinarii loci, ſit correctorium, ſeu abrogativum Conſtitutionis fel. rec. Gregor. XV. 31. *in Ordine eod. tom. 4. pag. 134.* abſolutè prohibentis erectionem monaſteriorum, ſeu Conventuum, in quibus 12. ſaltem Religioſi ex reditibus, eleemoſynis conſuetis ſuſtentari nõ poſſint, ita ut aliàs erectio, quamvis ex pio legato facta, cenſeatur prohibita, & indigeat diſpenſatione Apoſtolica?

Die 13. Aprilis 1652. S. Congregatio Eminentiſs. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretũ cenſuit ſupradictũ decretum fel. rec. Urbani VIII. non eſſe correctorium, ſeu abrogativũ dictæ Conſtitutionis fel. rec. Greg. XV. incipien. *Cum aliàs.*

55 9. QUÆRO, an monaſteria tam virorum, quam mulierum erigi poſſint de licẽtia ſolius Epiſcopi?

56 Pro ſolutione quatuor tempora ſunt diſtinguenda. Primum tempus eſt juris communis antiqui, & ſecundùm hoc monaſteria regularium abſque dubio erigi poterant authoritate Epiſcopi Diœceſani, ut c. *Quidam*, 18. *quæſt. 2.* ibi, (Placuit igitur neminem aut ædificare, aut conſtruere monaſteria, aut Oratorii domum ſine conſcientia ipſius Civitatis Epiſcopi.) Quod & leges civiles ſanxerant, ut in Auth. *Vt nullus fabricet Oratorii domos*, §.

Sancimus, *collat.* 5. Ad idem c. *Cellulas*, *ead. cauſ. & quæſt.* ubi dicitur, cellulas novas, aut congregatiunculas Monachorum abſque Epiſcopi notitia prohibemus inſtitui, & cap. *De Monachis* immediatè præcedenti, ubi ſic legitur: (De Monachis monaſterium novum, niſi epiſcopo aut permittente, aut probante, nullus incipere, aut fundare
57 præſumat.) ubi gloſſa prima ponderando illud verbum, *novum*, notat requiri conſenſum Epiſcopi, ſi totum monaſterium ſit deſtructum, quia novum dicitur, cujus facies immutatur, l. 1. § *Opus novum ff de nov. oper. nunciat.* Secus in reparatione, c. *Si quis vult.* 16. *q. ult.* c. *Iudæi. infra de Iudæis*, & l. 2. & 3. C. *de oper. publ.* Item gloſ. *ult.* in d. c. *De Mo-*
58 *noachis*, ponderando verbum, *probante*, notat ſatis eſſe ut Epiſcopi conſenſus accedat poſt erectionem, quia ratihabitione poteſt confirmare, cap. *ult.* 21. *quæſt.* 1. & conſentiunt ibi. Hugo, Archid. & alii; alioquin quod factum fuerat, deſtruatur, ut c. *Placuit, de conſecr. diſt.* 1. Licentia verò Sedis Apoſtolicæ tunc temporis non requirebatur, ut c. *Nimis. il ſecondo verſ. Ad hoc, infra de exceſſ. Prælat.* & notat gloſſa in cap. *un. in ver. Deinceps.* per illum textum *eod. tit. lib.* 6.

59 Secundum tempus eſt Conſtitutionis Bonifacii VIII. in d. c. *unico. de exceſſ. Prælat. lib.* 6. qua prohibetur ne deinceps liceat fratribus Mendicantibus nova loca, aut monaſteria alicubi ad habitandum ſuſcipere, ſeu olim ſuſcepta mutare, vel in alios transferre abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia; quæ de illa prohibitione mentionem faciant. Excipiuntur tamen acquirentes loca pro Eremitica vita ducenda: & hæc prohibitio adjectis pœnis fuit poſtea innovata in Clem. *Cupientes. in princ. de pœnis.* Unde hoc tempore inſpecto adempta erat Epiſcopis facultas, quam habebant ex diſpoſitione antiquorum Canonum, quoad monaſteria, & loca Ordinum Mendicantium duntaxat; ſed ſalva erat quoad Eremitas, & non Mendicantes.

60 Tertium tempus eſt Concilii Tridentini quod in *cap.* 3. *in fin. ſeſſ.* 25. *de Regular.* ſtatuit per hæc formalia verba, videlicet: (Ne de cætero ſimilia loca (id eſt monaſteria, & domus tam virorum quam mulierum bona immobilia poſſidentes, vel non poſſidentes) erigantur ſine Epiſcopi, in cujus Diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta.) Et poſito hoc decreto in dubiū vertitur, An Monaſteria hodie erigi poſſint de licentia ſolius Epiſcopi.

Negant Hieronym. Campan *in diverſ. jur. Canon. rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 80. *verſ. Verum cum diſpoſitione*, Zerol. *in Praxi Epiſcop. par.* 1. *in ver. Monachi*, §. 2. & Auguſtin Barboſ. *de offic. & poteſt Epiſc. par.* 2. *allegat.* 26. *num.* 4. exiſtimantes Epiſcopi conſenſum non ſufficere, niſi etiam Summi Pontificis accedat authoritas, eo quod Concilium Tridentinum in *d. cap.* 3. non abrogaverit juris communis diſpoſitionem, de qua in d. c. *un. de exceſſ. Prælat. lib.* 6. & referunt ita deciſum fuiſſe per Eminen. Patres ejuſdem Concilii Interpretes. Quam opinionem inde etiam confirmant, quod multæ religiones impetrarunt indulta à Sede Apoſtolica erigendi monaſteria de ſola Epiſcopi licentia, ut dicam infra *num* 71. hinc deducentes ſine hujuſmodi indulto monaſteria ſic erigi non poſſe: alioquin privilegium fuiſſet inane, & nihil eis contuliſſet contra textum in cap. *In his, infra de privileg.* & cap. *Abbate, de verb. Signific.* Sed contra Epiſcopi tantum licentiam eſſe neceſſariam affirmant Sorb. *in Compen. Privileg. Mendican. in ver. Ædificare, in annotat. verſ. Circa*, §. 20. & Eman. Rodriq. *quæſt. regular. tomo* 2. *q.* 49. *art.* 3.

61 Tu dicas quoad loca Eremitica, & monaſteria Ordinum non Mendicantium rem carere omni difficultate, quia facultas, quam Epiſcopi habebant de jure veteri, ſimilia loca erigendi ex d. c. *Quidam*, c. *De monachis*, & c. *Cellulas*, 18. *q.* 2. fuit expreſsè illis præſervata in d. c. *un.* quoad loca Eremitica, & quoad monaſteria non Mendicantium non fuit illis adempta, cum prohibitio illa loquatur tantummodò de Mendicantibus. Unde quod non mutatur &c. l. *Sancimus. C. de teſtamen.* & l. *Præcipimus, in fin. C. de appell.* & cum Conſtitutio de Mendicantibus negaverit, de non Mendicantibus cenſetur conceſſiſſe, c. *Nonne, ſupra de præſump.* c. *Qualis*, 25. *diſt.* & l. *Præter ff. de judic.*

62 Quo verò ad Mendicantes exceptis Capuccinis, & Minoribus de obſervantia S. Franciſci, videtur idem dicendum. Nam prohibitio Bonifacii VIII. in d. c. *un.* locum habet in illis Mendicantibus, quibus victum tribuit incerta mendicitas, & qui reditus, aut poſſeſſiones ex regula, vel conſtitutione habere non poſſunt, juxta textum in c. *un. de religioſ. domib. lib.* 6. ut notat gloſſa in præalleg. decretali Bonifacii in *ver. Mendicantes.* At ex Concilio Tridentino in d. *c.* 3. *in princ.* Regularibus quorumcumque Ordinum, prædictis tantum exceptis, licet bona immobilia poſſidere, & conſequenter in eis videtur ceſſare prohibitio Bonifaciana, & nihilominus quoad omnes Concilium videtur Epiſcopis reſtituiſſe facultatem eis ademptam à Bonifacio, cum de omnibus loquatur ſub unica determinatione, & juris correctio ſit favorabilis, cum per eam fiat reductio ad jus commu-
63 ne antiquum, ut notatur in c. *Cum dilectus*, in gloſ. *in ver. Iuri communi*, & ibi per Hoſt. *n.* 17. & com-
64 muniter Doctores, *ſupra de Conſuetud.* Nec credendum eſt S. Synodum voluiſſe arctare eos, qui licentiam erigendi Conventus à Summo Pontifice impetrarunt, ad aliam licentiam obtinendam, ab Epiſcopo Diœceſano cum licentia ſit gratia, per quam alicui licet quod prius non licebat, ſecundum Cardin. poſt Gulielm. de Monte Laud. in Clem. *fin. n.* 9. *de elect.* Nec Patres eo caſu fuiſſent uſi verbo *licentia*, ſed potius ver. *Conſenſus*, ſicut uſus fuit Pius IV. dum voluit ut diſpenſationes Apoſtolicæ de non reſidendo ſtudiorum cauſa non ſuffragarentur, niſi accedente Ordinariorum conſenſu, ut in Conſtitutione incip. *Sanctiſſimus, edita die* 26. *Novembris* 1564.

65 Et confirmatur: nam Clemens VIII. *in Conſtitutione* 99. incip. *Quoniam ad inſtitutum, edita die* 23. *Iulii* 1603. de voto S. Congregationis Cardinalium ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium declaravit (locorum Ordinarios non poſſe licentiam ad novos Conventus cujuſcumque Mendicantium Ordinis in civitatibus, & locis eorū &c. Ordinariæ Juriſdictioni ſubjectis erigendos impertiri, niſi vocatis, & auditis aliorum in ejſdem civitatibus, & locis exiſtentium conventuum Prioribus, & aliis intereſſe habentibus, & cauſa ſervatis ſervandis cognita conſtiterit in eiſdem civitatibus, & locis novos hujuſmodi erigendos conventus ſine aliorum detrimento commodè ſuſtentari poſſe. Quod ſi à ſententiis Ordinariorum ad Sedem Apoſtolicam appellari contigerit, tamdiu

tam diu ipſos Ordinarios erectionem novorum conventuum ſuſpendere debere, quouſque ab ipſa Sede in eadem cauſa pronunciatum extiterit, Decernens irritum, &c. ut *in Bullar. tom. 3. pag.* 146. Quam Conſtitutionem poſtea innovavit Urbanus VIII. prævia revocatione facultatum Regularibus conceſſarum non erigendi Conventus ubique locorum de ſola Ordinarii licentia, ut in ejus *Conſtitutione* 25. incipiente *Romanus Pontifex, edita* 21. *Septembris* 1624. *in Bullar, tom.* 4. *pag.* 265. Ergo à contrario ſenſu ſervata forma in Conſtitutione Clementis præſcripta Conventus Mendicantium erigi poterunt de licentia Ordinarii, nec opus erit licentia Sedis Apoſtolicæ, & hunc intellectum jam pridem probavit S. Congregatio Concilii, dum cenſuit pro erectione monaſterii nedum requiri licentiam Ordinarii, ſed ſervandum eſſe decretum Clementis VIII. niſi erigatur de licentia Sedis Apoſtolicæ, quia tunc erigi poteſt ſine Ordinarii licentia. Patet igitur non eſſe admittendum intellectum eorum, qui dixerunt Concilium in *d. c.* 3. *in fin.* non ſuſtuliſſe Conſtitutionem Bonifacii VIII. ſed præter licentiam Sedis Apoſtolicæ, voluiſſe ut adhiberetur etiam licentia Ordinarii: imò enim ex ſententia Sacræ Congregationis ubi erectio fit de licentia Papæ, Ordinarii licentia non eſt neceſſaria; & ubi fit de de licentia Ordinarii, non eſt neceſſaria licentia Papæ, ſed tantummodo ſervari debet ſolemnitas Conſtitutionis Clementis, & ita multoties vidi obſervatum: nam eadem S. Congregatio tam me Secretario, quam anteactis temporibus multas monaſteriorum erectiones probavit ab Ordinariis factas abſque licentia Sedis Apoſtolicæ. Quinimò aliàs cenſuit concedendum Congregationi Peregrinantium Ordinis Prædicatorum, ut poſſint erigere conventus inconſultis Epiſcopis quoad loca, in quibus non ſunt Epiſcopi. Aliorum verò locorum Epiſcopis commendandos eſſe hos Regulares, ut cum poſtulaverint alicujus Monaſterii erectionem, illis faveant pro tempore, niſi aliquod relevans obſtiterit. Et alias cenſuit Epiſcopum non prohiberi de Capituli, & quorum intereſt conſenſu, & abſque Rectoris præjudicio Eccleſiam ſæcularem ordinaria authoritate in monaſterium erigere. Et Datarius idem ſenſit, niſi agatur de commutatione ultimæ voluntatis. Rurſus cenſuit Epiſcopum non prohiberi ordinaria authoritate monaſterium Monialium erigere. Quid tamen in hoc ſervetur de ſtylo Curiæ dixi in cap. *Grave, nu.* 53. *verſ. Conſuevit, ſupra, de off. Ordinar.* Quin etiam hanc facultatem novum monaſterium erigendi S. Congregatio nec denegavit Vicario generali Epiſcopi ad id ſpeciale mandatum habenti, ut dicam latè in ſequenti quæſt. Nec forſitan Vicario Capituli ſede vacante, & propterea quoddam monaſterium fratrum S. Dominici cœptum ædificari de illius licentia, reſpondit ſinendum eſſe ad finem perduci. Quæ omnia cogunt me credere apocripham eſſe deciſionem, quam referunt Campan. & alii præcitati. Cum præſertim loquatur de Monachis, qui nullo jure arctantur ad obtinendam ſuper hoc licentiam Sedis Apoſtolicæ, nec talem deciſionem uſquam reperi in libris publicis S. Congregationis.

Non obſtant indulta erigendi monaſteria de licentia ſolius Ordinarii: nam ſi rectè advertatur, regulares præſertim non Mendicantes indulta hæc non impetrarunt, ut ſe eximerent ab obtinenda licentia ſummi Pontificis, qua non indigebant, ſed ſolum ut ſe eximerent à forma dictæ Bullæ, Clementis VIII. ut ſcilicet Monaſteria poſſent erigere ubique locorum, nullo aliorum Ordinum Regularium requiſito conſenſu, & ſic cantant indulta pro Monachis Congregationis B. Mariæ Fullienſis, pro Carmelitis Diſcalceatis, pro Clericis Regularibus S. Pauli Decollati, quæ habentur reſpectivè in tribus Conſtitutionibus Pauli V. nempe 51. & 10. *alias* 8. & 64. *in Bullar. tom.* 3. *pag.* 242. 188. & 254. Unde patet ex prædictis indultis ineptè inferri, ut in hujuſmodi erectionibus licentia Sedis Apoſtolicæ ſit neceſſaria.

Quartum denique tempus eſt Bullæ Sanctiſſ. D. N. Innocentii X. quæ incipit *Inſtaurandæ*: me Secretario compilatæ in Sacra Congregatione ſuper ſtatu Regularium, ac publicatæ die 22. Octobris 1652. in qua ex cauſis in prœmio expreſſis primò (extinguuntur, ac ſupprimuntur conventus omnes Regularium virorum tam Mendicantium, quam non Mendicantium exiſtentes intra fines Italiæ, & inſularum adjacentium in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendi, in quibus ob parvum numerum Religioſorum Regularis diſciplina ſervari non poteſt. Ac deinde quia parum eſt mala præcidere, niſi etiam malorum cauſa, & radix evellatur, innovantur Conſtitutiones Bonifacii, & Clementis, quarum ſuperius meminimus, *n.* 59 & 65. aliorumque Romanorum Pontificum ſuper erectione novorum Conventuum editæ, illiſque addendo prohibetur, ne deinceps aliquis Regularium Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregat. Societatis, & cujuſvis alterius inſtituti etiam Societatis Jeſu in aliqua civitate, caſtro, villa, ſeu loco ad habitandum domos, vel loca quæcumque de novo recipere, ſeu monaſteria, conventus, & collegia incipere, vel fundare præſumat abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali plenam, & expreſſam faciente de prohibitione hujuſmodi mentionem in ſcriptis, & gratis concedenda, prævia examinatione S. Congregationis negotiis Epiſcoporum, & Regulariũ præpoſitæ. Si ſecus egerint, eo ipſo incurrant pœnas privationis vocis activæ, & paſſivæ, necnon dignitatum, & officiorum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in poſterum obtinenda; & nihilominus receptiones, fũdationes, & erectiones ſint ipſo jure nullæ, & invalidæ; & domus, ac loca ipſa, & perſonæ in eis degentes omnimodæ juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Ordinarii loci plenè in omnibus ſubjaceant.) Hæc ibi. Quamobrem ceſſant hodie altercationes, quæ ex præcedentibus Conſtitutionibus, & Tridentini Concilii Decretis oriebantur; nam poſt Bullam Innocentianam manifeſtum eſt nova monaſteria erigi nõ poſſe ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. Sed quia hæc Bulla loquitur de monaſteriis virorum, & nondum egreſſa eſt fines Italiæ, & inſularum adjacentium: propterea in monaſteriis Monialium, & ultra montes ſervabis antedictam temporum diſtinctionem: nam quod non mutatur, ſtare non prohibetur, l. *Sancimus, C. de Teſtam.* cũ concordan.

72 Decimò, & ultimò QUÆRO poſito Decreto Trid. Conc. *c.* 3. *in fin. ſeſſ.* 25. *de Regul.* An Vicarius generalis Epiſcopi abſque ſpeciali mandato poſſit licentiam concedere novum monaſterium erigendi.

73 Videtur reſpondendum non poſſe. Primò quia in generali commiſſione non veniunt ea, quæ ob ſui gravitatem certæ perſonæ, vel dignitati à jure ſpecialiter ſunt commiſſa, l. 1. *ff. de off. ejus, cui mand. eſt juriſd.* & c. 2. *de off. Vicar. lib. 6.* Sed facultas novum monaſterium erigendi ob rei gravitatem de jure ſpecialiter eſt commiſſa Epiſcopo. c. *Quidam.* c. *De monachis,* & c. *Cellulas,* 18. *q.* 2. Ergo non tranſit in Vicarium ex generali commiſſione. Quo ar-
74 gumento utitur Ferrer. *conſ.* 347. *n.* 12. & per hanc rationem Rota apud Puteum *deciſ.* 53. *lib.* 2. decidit Vicarium non poſſe beneficium ſupprimere abſque ſpeciali mandato.

75 Secundò, per generalem Vicarii conſtitutionem non cenſetur translata facultas, quæ non competit Epiſcopo de jure communi, cap. *fin. ubi not. de offic. Vicar. lib. 6.* Innoc. quem cæteri ſequuntur, in c. *Cum in cunctis, nu.* 5. *de elect.* Sed facultas erigendi novum monaſterium non competit Epiſcopo de jure communi. Ergo non cenſetur translata per generalem Vicarii conſtitutionem. Minor probatur: quia etſi de jure communi antiquo novum monaſterium conſtitui poſſet de licentia Epiſcopi, ut in d. c. *Quidam,* 18. *q.* 2. quod eſt decretum Concilii Calcedonenſis, & in d. c. *De Monachis,* & cap. *Cellulas,* 18. *q.* 2. quæ ſunt Concilii Agathenſis: tamen Bonifacius VIII. poſtea decrevit ne deinceps liceret fratribus Mendicantibus nova loca, aut monaſteria alicubi recipere abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, ut in c. *unic. de exceſſ. Prælat. lib. 6.* quam Conſtitutionem deinde innovavit Clemens V. ac pœnas contrafacientibus adjecit, ut in Clem. *Cupientes, de pœnis.* Poſt hæc ſupervenit decretum Concilii Tridentini *c. 3. ſeſſ. 25. de Regular.* quod reſtituit Epiſcopo facultatem antea ſublatam Conſtitutione Bonifacii VIII. ut fuſius dictum eſt in præcedenti quæſtione à *num.* 55. Unde hæc facultas ſaltem quoad Mendicantes competit Epiſcopo de jure ipſius Concilii, non autem de jure communi; ac proinde non cenſetur demandata Vicario per generale mandatum. Et ob hanc rationem, quamvis Cardinales in ſuis titulis juriſdictionem habeant Ordinariam, & Epiſcopalem, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. *His quæ, ſupra de major. & obed.* tamen Gregor. XIII. dixit ſe nolle, ut illis competerent ea, quæ Epiſcopis conceſſa ſunt à Concilio Tridenti ut ſcripſi in prædicta Decretali. *His quæ, n.* 16.

Tertiò ea, quæ ſunt voluntariæ juriſdictionis, & ſapiunt gratiam, regulariter non cenſentur translata in generalem Vicarium, ſed tantum ea, quæ ſunt contentioſæ juriſdictionis, & ſapiunt juſtitiam, cap. 1. *& 2. de offic. Vic. lib. 6.* Ferrett. *conſ.* 344. *num.* 1.

77 Sed licentia erigendi novum monaſterium eſt voluntariæ juriſdictionis, cum judicialem indaginem non requirat, ſaltem ante decretum Clementis VIII. & ſapit gratiam, ſicut beneficiorum collatio, ut per Ferrett. *conſ.* 347. *num.* 13. *prope fin.* facit quod dixi ſupra *num.* 64. Ergo non cenſetur translata in generalem Vicarium; Atque ita arguit in ſimili Lap. *allegat.* 81. *num.* 7. & Ferrett. d. *conſ.* 344. *n.* 1.

78 Quartò, ſolus Epiſcopus, non autem ejus generalis Vicarius poteſt eccleſias, & altaria dedicare, cap. *quicumque,* 16. *quæſt.* 1. & c. *Nemo, il primo de Conſecr. diſt.* 1. & tradit Jo. de Selva *in trac. de benef. par.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 175. Sed monaſterium erigi non debet abſque dedicatione eccleſiæ, vel altaris, c. *Abbas,* & c. *Pridem,* 18 *q.* 2. Ergo ſaltem ratione eccleſiæ facultas erigendi monaſterium competit generali Vicario.

79 Ultimò, Vicarius generalis ſine ſpeciali mandato non poteſt novam dignitatem erigere, ut poſt Jo. de Deo, Feder. de Sen. & Gemin. tradunt in c. *Cum acceſſiſſent. de Conſtit.* Felin. *num.* 15. *verſ. Verum non ſufficit authoritas Vicarij non habentis ſpeciale mandatum,* & Dec. *nu.* 41. Ferrett. *conſ.* 327. *numer.* 7. ubi ampliat hoc procedere etiamſi Vicarius habeat mandatum cum expreſſione aliquorum ſpecialium, ac deinde cum clauſula ge-
80 nerali. Imò nec novum beneficium Vicarius generalis poteſt erigere ſine ſpeciali facultate, ut in d. cap. *fin.* tradit Jo. Andr. *in princ.* quem illhic ſequuntur Gemin. *col.* 1. *verſ. Sed pone quod Plebanus,* Anchar. *num.* 1. Franc. *col.* 2. *in* 2. quem Ferrett. *d. conſ* 327. *num.* 4. *& conſ* 343. *ſub nu.* 109 *verſ. Rurſus.* Ratio eſt, quia ſicut Vicarius Epiſcopi non poteſt beneficium conferre, ut habetur in d. c. fin. nec illo privare, ut in *cap. Præcedenti,* ita nec illud creare, ut ibi deducit Io. Andr. & alii ſupra relati. Quemadmodum nec poteſt erigere novam Parochiam juxta c. *Ad audientiam, il primo. de Eccleſ. ædifican.* ut probatur in d. c. *Nemo, in ver. Veniat, de Conſecr. diſt.* 1. Non videtur autem poſſe dubitari quominus in erectione novi monaſterii erigatur nova dignitas, aut ſaltem plura benefi-
81 cia Regularia; quia monaſterium erigi, atque inſtitui non poteſt ſine Abbate, vel Priore, & Monachis, cap. 2. & c. *Cum ad monaſterium infra de ſtatu monach.* Abbatia verò eſt propriè Dignitas
82 eccleſiaſtica, c. *Sicut deinceps,* 16. *quæſt.* 7. & cap. *Ut Apoſtolicæ. de privileg. lib. 6.* Et quidem de majoribus ſecundum Lapum *alleg.* 87 *col. fin.* aut ſaltem media inter Epiſcopatum, & inferiores Dignitates, ut tradit Joan. de Selva *in tract. de benefic. par.* 1. *q.* 2. *n.* 8.

Similiter Prioratus Conventualis dicitur eſſe dignitas, ut in c. *Niſi eſſent. de præben.* & in Clem. 2. *de reſcript.* Prioratus autem clauſtralis quamvis non ſit dignitas, eſt tamen beneficium, d. c. *Cum ad monaſterium. de ſtatu Monach.* & Clem. *ne in agro. eod tit.* & notat Jo. de Selva *ubi ſup.* Et hæc tria inter beneficia regularia appellantur duplicia ſecundum Rebuff. *in Praxi tit. Quod ſit, & quot modis dicatur beneficium in rubr. Regularia beneficia multiplicia, à n.* 1. *uſque ad n.* 6.

83 Simplex itidem Prioratus dicitur beneficium, ut notat Abb. in c. *Super inordinata, n.* 9. *verſ. Aut eſt Prioratus, de præben.* Sicut & ſimplex Monachatus, gloſ. in Clem. *Diſpendioſam, in ver. Beneficijs, de judic.* & Joan. de Selva *loco citato in fine.* Et hæc duo nempe Prioratus Regularis, & Monachatus inter beneficia regularia vocantur ſimplicia à Rebuffo *ubi ſupra n.* 6.

Cum itaque monaſterium erigi, atque inſtitui non poſſit, quin ſimul erigantur Abbatia, vel Prioratus, ac plures Monachatus, hinc neceſſariò ſequitur, ut ſicut non poteſt Vicarius generalis Epiſcopi novam dignitatem, aut beneficium erigere, ſic & multò minus monaſterium, quod conſtat dignitate, ac pluribus beneficiis conventualis eccle-
84 ſiæ. Atque ita in puncto conſuluit Calder. *conſ.* 3. incip. *An Vicarius Generalis de offic. Vicar.* motus, quia ædificatio monaſterii eſt de majoribus, quæ non tranſeunt in generali mandato, allegat c. Ne-

c.*Nemo,il primo de Conſecr.diſt.*1.c. *Quicumque* & c. *Quidam*, 18.*q.*2.c.*Cum olim de privileg.*& c. *Authoritate, eod.tit.lib.6.* in quibus exprimitur de Epiſcopo. Nec ſecundum eum obſtat gloſ.dict. c. *Nemo.* dicentis Epiſcopum id poſſe per ſe,vel alium; quia,ut dicit ibi Archid. *num.*4.in gloſ.per ſe,illud,*alium*, intelligitur de delegato Epiſcopi ſpeciali, & ſequuntur ibi Bellam. *in eadem gloſ.num.* 2. & Turrecr. *in 3.q num.* 5. dicens idem tenere Hoſtien. *in ſumma de Eccleſ. ædific.* & ita prædicti omnes ſunt apertè pro hac ſententia.

Nec dicatur in erectione novi monaſterii non creari nova beneficia,ſed potius transferri de loco ad locum. Nam id jure negari poteſt; Verè enim dignitas quæ transfertur,deſinit eſſe dignitas in loco, in quo erat ante translationem, c. *Si quis jam translatus*,21.*q.*2. & c. *Si qui Epiſcopi*, 92. *diſt.* At per erectionem novi monaſterii dignitas illius nullibi eſſe deſinit;ergo non transfertur,ſed de novo erigitur. Et quamvis aliæ ejuſdem ſpeciei dignitates in aliis monaſteriis reperiantur, tamen quotieſcumque agitur an Vicarius poſſit erigere novam dignitatem, non intelligitur de dignitatibus omninò novis, puta Cardinalatus, &c. quia illas nec Epiſcopus poteſt erigere, ut
8 jam cenſuit S.Congregatio Concilii, ſed de uſitatis,ut Abbatia, Archidiaconatus,& conſimiles. Præterea etſi hæc non eſſet erectio novæ dignitatis,ſed translatio de loco ad locum;adhuc tamen idem eſſet reſpondendum,quia Vicarius generalis abſque ſpeciali mandato non poteſt eccleſias de loco ad locum transferre, ex traditis per Innocen.& Abb.in cap. *Ad hæc ſupra de offic. Archid.*&
8 per Doctores in d.cap.*fin.de offic.Vicar.lib.6.*Sicuti nec poteſt beneficium antea erectum ſupprimere,ut decidit Rota apud Put. *d. deciſ.* 53. *lib.*3. Quamobrem cum facultas erigendi novum Monaſterium non competat Vicario Epiſcopi ex diſpoſitione juris communis, abſurdum eſſet ut competeret ex decreto Concilii Tridentini *c.* 3. *ſeſſ.*25.*de regul.*Quod conſtituit regulam prohibitivam ibi,*non erigantur*,à qua deinde ſolum excipit caſum, niſi de Epiſcopi licentia. Unde cum emanaverit ad reſtringendam monaſteriorum multiplicitatem, ne ſcilicet illorum multitudo potius detrimentum, quàm utilitatem Religionibus afferret,non debet eorumdem ampliationẽ operari,l. *Legata inutiliter,ff.de adim.legat.* cum ſimil. Præſertim quia Concilium quando voluit comprehendere etiam Vicarium,regulariter uſus eſt nomine Ordinarii,non autem Epiſcopi.

8 Neque obſtat decretum Clementis VIII. quod utitur verbo *ordinarii*: nam reſpondetur factum eſſe,quia ibi præſcribitur modus generalis,& ab omnibus obſervandus in erectione novorum monaſteriorum.Quæ quidem erectio quia fieri conſuevit non tantum ab Epiſcopis, ſed etiam ab aliis ordinariis locorum,ut ſunt Patriarchæ,Primates, Archiepiſcopi,& Vicarii generales habentes ſpeciale mandatum,ideò uſus eſt nomine Ordinarii, quòd magis latè patet,quam Epiſcopi,c.*Ordinarii*, cum ibi notatis,*de offic.ordin. lib.6.*Felin. in c. *Cum olim.col.*1.*de præſcript.* Sed non licet inde inferre, ut hæc facultas competat indiſtinctè omnibus locorum Ordinariis. Hoc enim decretum non tribuit Ordinariis novam erigendi facultatem, cum potius emanaverit ad comprimendam hujuſmodi erectionum multiplicationem in præjudicium aliorum regularium. Et quamvis dum prohibet ne ab Ordinariis locorum de cætero nova monaſteria erigantur, niſi ſervata forma ibi præſcripta à contrario ſenſu videatur permittere, ut ſervata eadem forma Ordinarii poſſint hujuſmodi erectiones facere,in hoc tamen ſupponit terminos habiles,l.*Qui teſtamento,ff.de teſtam.*& c. 1.*de ætat.& qualit lib.6.*gl.3.in l.*Gallus,ff. de liber. & poſthum.* Atque ita intelligi debet de illis Ordinariis,quibus hæc facultas aliàs legitimè competat, qualis non eſt Vicarius Epiſcopi abſque ſpeciali mandato,ut ſuperius oſtenſum eſt.Et ita reſolutum me Secretario ſub die 11.162.

DE INSTITVTIONIBVS.

Cap. Ex frequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio beneficiorum ſpectat ad Epiſcopos, vel eorum Officiales.*

2 *Vicarius Epiſcopi, qui in concurſu Parochialis vacantis magis idoneum elegit,an poſſit parochialem eidem conferre vigore generalis mandati, & nn, ſeqq.*

3 *Collatio beneficiorum alia neceſſaria, alia voluntaria.*

4 *Vicarius Epiſcopi ſine ſpeciali mandato non poteſt facere collationes voluntarias.*

5 *Sed neceſſarias poteſt.*

6 *Collatio neceſſaria non eſt donatio,& nn.ſeq*

7 *Collatio parochialis eſt debita magis idoneo prælecto in concurſu.*

8 *Ratione legis correcta cenſetur etiam correcta illius diſpoſitio.*

1 EX FREQUENTIBUS. Inſtitutio Beneficiorum ſpectat ad Epiſcopos, vel eorum Officiales,hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Jo.de Anan.

2 QUÆRO, An Vicarius Epiſcopi,qui inſtituto parochialis vacantis concurſu ad præſcriptum Concilii Tridentini *cap.*18.*ſeſſ.*24.ex concurrentibus ab examinatoribus prævio examine approbatis eum elegit, quem cæteris magis idoneum judicavit,poſſit eidem parochialẽ conferre,quando collatio ad Epiſcopũ ſpectat,quamvis ſpeciale mandatum ad conferenda beneficia ab Epiſcopo non obtinuerit,ſed tantum generale in forma.

3 Videtur reſpondendum poſſe:Nam duplex eſt beneficiorum collatio,ſcilicet neceſſaria, quam collator facere tenetur:altera voluntaria,quæ ex mera voluntate dependet, Rebuff. *in praxi benef.*
4 *in tit.de collat.n.*1.*&* 2. Put.*deciſ.*100. *lib.*3. Vicarius autem non poteſt quidem vigore generalis mandati facere collationem volũtariam, quia eſt ſpecies donationis,quæ in generali facultate non includitur,ut eſt caſus in cap.*final.*ubi Doct.*de off.*
5 *Vicar. lib.6.* ſed bene poteſt facere collationes neceſſarias,ut nominatis beneficia cõferre,vel præſentatos inſtituere,ut patet in hoc c.quia tunc nõ
6 exercetur aliqua liberalitas, l. *Rem legatam,ff.de adimen. legat.* & declarat Abb. *hic n.*7.& eſt bona gloſ. in cap. *Relatum*, *in verb. Liberaliter ſupra de præben.* & ideo tranſit hæc facultas ex ge-
7 nerali conceſſione. Cum itaque hodie neceſſaria

ſic

ſit effecta collatio parochialis quoad illum, qui eſt electus tanquam magis idoneus inter probatos ab examinatoribus Synodalibus, ut patet ex Concil. Triden. *d.c.*18. in illis verbis: (illique, & non alteri collatio fiat ab eo, ad quem ſpectabit eam conferre:) ſequitur ut veniat in generali mandato cum non ſit amplius ſpecies donationis.
8 Et ita cum ſit correcta ratio tex. d. c. *fin. de offic. Vicar. lib. 6.* propter quam id decretum fuerat, in generali mandato beneficiorum collationem non comprehendi, correcta etiam cenſeri debet illius diſpoſitio ad text. cum gloſ. 1. in l. 1. & ibi latè per Alex. *in addit. ad Bart. in princ. ff. de legit. Tutor.* cum ſimilib ut per Tiraquell. *in tract. ceſſante cauſa, par. 1. n.* 127.

DE INSTITVTIONIBVS.

Cap. Cum veniſſent.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutiones, & cuſtodiæ poſſunt de jure ſpeciali ad inferiorem pertinere, & pendente lite cum Diœceſano, in poſſeſſione defenditur.*
2 *Epiſcopus fundat intentionem de jure communi ſuper inſtitutione, & deſtitutione perſonarum in beneficiis ſuæ diœceſis, & n.* 11.
3 *Declaratur.*
4 *Conſuetudo generalis poteſt concurrere cum jure communi, eique aliquid addit ſaltem illud confirmando, & roborando.*
5 *Verba generalia, & adulatoria ad complacentiam alterius prolata non inducunt obligationem, ſeu diſpoſitionem.*
6 Placet *verbum importat arbitrium boni viri.*
7 *Poſſeſſio contra jus ſufficit ad repellendum proprietarium ſi ſit adjuta vera præſumptione alicujus tituli, licet clarè de æqualitate tituli non conſtet.*
8 *Poſſeſſio contra jus regulariter non prodeſt contra proprietarium in judicio proprietatis, nec relevat ab onere probandi.*
9 *Præpoſito Buxeti an competat jus inſtituendi tam ad beneficia in ſuo privilegio expreſſa, quàm ad alia poſtea erecta infra limites præpoſituræ, & nn. ſeq. uſque ad n.* 22.
10 *Burgi Sancti Donini erectio in Epiſcopatum non obſtat juriſdictioni Præpoſiti Buxeti.*
Præpoſiti Buxeti juriſdictio eſt cumulativa cum Epiſcopi ibid.
11 *Jus inſtituendi in beneficiis juriſpatronatus non pertinet ad Prælatum Eccleſiæ inferioris, ſed ad Epiſcopum prævia patronorum præſentatione.*
12 *Geſta à Delegato præter, vel contra formam reſcripti ſunt ipſo jure nulla.*
13 *A jure deſtituendi non infertur ad jus inſtituendi, ſi jus deſtituendi ſit ex privilegio, ſecus ſi de jure communi.*
14 *Prælatus inferior habet jus inſtituendi in Eccleſiis ſibi pleno jure ſubjectis.*
15 *Secus ſi ejus juriſdictio ſit cumulativa cum Epiſcopo.*
16 *Jus inſtituendi poteſt præſcribi ab inferiore.*
17 *Poſſeſſio longiſſimi temporis ſufficit ad præſcribendum etiam ſine ſcientia, & patientia Epiſcopi.*
18 *Scientia, & patientia Epiſcopi ex quibus præſumatur.*
19 *Titulus juſtus elicitur ex facto executoris inſtitutionem tribuentis.*
20 *Jus inſtituendi, ac juriſdictio ex præſcriptione an cenſeatur privativè ad Epiſcopum, vel cumulativè.*
21 *Præſcriptio non currit vacante Eccleſia.*
22 *Juramentum à Prælato præſtitum in damnum Eccleſiæ ab ipſo Prælato ſervandum eſt.*
Si ſit ſeparabile à præjudicio Eccleſiæ, aliàs ſecus num. 28.
23 *Juramenta non ſunt, ſed perjuria quæ contra utilitatem Eccleſiæ attentantur.*
24 *Juramentum præſtitum ab Epiſcopo Antuerpienſi de ſervandis conſuetudinibus, & privilegiis collegiatæ Eccleſiæ, an poſt erectionem dictæ Eccleſiæ in cathedrali obſtet quominus Epiſcopus uti poſſit ſua juriſdictione in ejuſdem Eccleſiæ capitulum, & perſonas ejuſdem civitatis.*
25 *Juramentum generale de obſervandis privilegiis an extendatur ad revocata, & n.* 35.
26 *Juramentum de ſervando ſtatuto tollitur per ſtatuti revocationem, & n.* 36.
27 *Epiſcopus etiam de Capituli conſenſu non poteſt abdicare à ſe juriſdictionem in totum.*
28 *Epiſcopus tenetur ſervare juramentum in his, quæ ſunt ſeparabilia à præjudicio Eccleſiæ, & n.* 30.
29 *Archidiaconus, qui abjuravit inſtitutiones, & cuſtodias vacantium Eccleſiarum, non poteſt eas repetere.*
30 *Præjudicium Prælati quando cenſeatur dividuum à præjudicio Eccleſiæ.*
31 *Juramenta ab Epiſcopis præſtita in materia viſitationis, ac privationis capitularium ſuos obligant authores.*
32 *Juramentum non porrigitur ad incogitata.*
33 *Juramentum per relationem ad aliud perinde habetur, ac ſi eſſet præſtitum ſuper re certa per ſe.*
34 *Juramentum habet tacitam conditionem rebus ſic ſtantibus.*

1 CUM VENISSENT. Si poſſidet jus inſtituendi is etiam, ad quem de jure communi non ſpectat, pendente judicio proprietatis, in poſſeſſione defenditur. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cum quo concordant Butr. Cardin. & omnes. Vel ſic ſecundum Abbatem; Inſtitutiones, & cuſtodiæ poſſunt de jure ſpeciali ad non Epiſcopum pertinere, & pendente lite cum Diœceſano, defenditur in poſſeſſione. Dividitur in tres partes. In prima allegatio pro Archiepiſcopo. In 2. allegatio pro Archidiacono, ibi, *Inter alia*, In 3. interlocutio, & ſub certa forma diffinitivè commiſſio, ibi. *Nos igitur.*
2 Nota primo ibi, *Ad eum ſpectat de jure communi.* Epiſcopum fundare intentionem de jure communi ſuper inſtitutione perſonarum in beneficiis ſuæ diœceſis. Ad hoc cap. *Omnes Baſilicæ*, & c. *Nullus omnino* 16. *q.* 7. c. *Ex frequentibus, ſupra eod.* cap. *Cum ex injuncto, in fin. de Hæreticis*, cum ſimilibus,
3 Butr. *hic n.* 3. & Abb. *in* 1. *notab.* Sed hoc intelligas tu de inſtitutione collativa, ut in prædictis juribus, & de Inſtitutione authorizabili, ut in cap. *Cum ſatis, ſupra de officio Archid.* ſecus verò de inſtitutione corporali, quæ de jure communi ſpectat ad Archidiaconum, ut in c. *Ad hæc*, §. *In quadam*, & in c. *Vt noſtrum, in fin. eodem titulo*, & ſcripſi pleniùs in cap. *Eam te, n.* 2. *Et ſeqq. de ætat, & qualit.*

Secun-

Secundò nota ibi, *quam de conſuetudine generali,* conſuetudinem poſſe concurrere cum jure communi: nam etſi diſponat idem, quod jus commune, nihilominus aliquid addit, ſaltem illud confirmando, & roborando, ut hic per Butr. *n.* 4. & Abbatem *n.* 3. quod bene nota ad declarationem gloſſæ in cap. 1. *in ver. Facti, de Conſtitut.* & eorum, quæ ſcripſi in c. *Si quis, n.* 61. *ſupra de foro compet.*

Tertiò nota ibi, *faceret, quod ſibi placeret*, generalia verba; & adulatoria ad complacentiam alterius prolata obligationem, ſeu diſpoſitionem non inducere: quamvis enim iſte Archidiaconus dixerit Archiepiſcopo, ut de omnibus reditibus faceret quod ſibi placeret; non tamen obſtrictus fuit illas libertates dimittere ad votum Epiſcopi, ut per Butr. *hic n.* 8. *&* 9. & ad hoc quotidie allegatur hoc c. ſecundum Abb. *n.* 5. & notat Bald. *in conſ.* 218. *Petita venia, col.* 2. *circa fin. verſ. Conſiderandum, lib.* 3. Corneus *conſ.* 149. *Viſis nonnullis actis, num.* 7. *& ſeqq. lib.* 2. Ad hoc bonus textus in l. *Litteræ, ff. de Iure Codicillor.* & in §. *Ceterum Inſtit. de militar. teſtam.* Unde ſi tu petas à me librum, & ego reſpondeam, ne dum de illo libro, ſed etiam de omnibus bonis meis faciam ad placitum tuum, ſeu quicquid tibi placebit: hujuſmodi verba nullam inducunt obligationem, ut poſt Butr. Cardin. Imol & Abb. *hic* tradit Alex. alios referens in *conſ.* 237. *Perſpectis. numer.* 12. *verſ. Accedit illud, lib.* 6. & facit ſecundum Abbatem, quia verbum *placet*, importat arbitrium boni viri, ut l. *Thais*, §. *Sorore, ff. de fideicom. libert.* Unde Hoſt. *hic num.* 11. exponit verb. *Placeret*, ideſt placere deberet, ad hoc c. *Ex litteris, il* 1. *infra de ſponſal.*

Ultimò nota, in verſ. *Nos igitur*, quod poſſeſſio, quam habet inferior Prælatus contra jus commune, ſufficit ad repellendum Epiſcopum proprietarium illius juris, ſi ſit adjuta vera præſumptione alicujus tituli, licet clare de qualitate tituli non conſtet, niſi ex adverſo clare probetur defectus tituli præſcripti. Quod ſic colligitur ex hoc c. ſecundum Abb. *n.* 8. nam jus commune hic faciebat contra Archidiaconum, & pro ipſo erat poſſeſſio, & ejus titulus præſumptus, quia clarè non conſtabat conceſſionem juris inſtituendi fuiſſe factam Archidiaconatui realiter, ſed propter præſumptionem, quæ erat pro eo, quia conſtabat de conceſſione per confeſſionem Archiepiſcopi, præſumebatur conceſſionem fuiſſe realem ex longæva, & continuata poſſeſſione adjuta hac præſumptione. Et hæc fuit ſufficiens ad Archiepiſcopum repellendum, niſi Archiepiſcopus probaret defectum tituli, ut in fine textus. Quod nota
8 perpetuò ad limitationem c. *Cum perſonæ, de privileg. lib* 6. nam poſſeſſio contra jus regulariter non prodeſt contra proprietarium in judicio proprietatis, nec relevat ab onere probandi, ut probatur in cap. *Cum Eccleſia Sutrina, in fin. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & notat in c. *Ex inſtitutionibus de Procurat.* & in cap. *Conſtitutus. de elect.* ubi Innoc. *in princ. verſ. Sed forte dices.* Sed hoc fallit, quando poſſeſſio eſt aliquo titulo roborata, licet de modo tituli non conſtet, vel qualitate. Quod eſt notabile dictum, & memoriæ perpetuò commendandum. nec alibi ita apertè probatur, ut inquit Butrius *hic nu.* 12.

9 Ex facto quæſitum eſt, an Præpoſito Buxeti Diœceſis Burgi Sancti Donini ex privilegio, vel præſcriptione competat jus inſtituendi tā ad Canonicatus, & Eccleſias in litteris Apoſtolicis ſui privilegii expreſſas, quàm ad Eccleſias poſt privilegium erectas infra limites ipſi Præpoſito aſſignatos.

10 Propoſita juriſdictionis controverſia inter Epiſcopum Burgi S. Donini, & Præpoſitum Buxeti, S. Congregatio Concilii cenſuit neque litteras erectionis Eccleſiæ Burgi Sancti Donini in Cathedralem, neque ſubreptionem litterarum Eugenii IV. quam Epiſcopus afferebat quidquam obeſſe Præpoſito, quin ſua juriſdictione uti poſſit in Eccleſias, Canonicos, & Perſonas iiſdem litteris deſignatas. Cæterum nec Præpoſiti privilegium obſtare Epiſcopo, quominus ſi prævenerit, jus ſuum in eaſdem Eccleſias, Canonicos, & Perſonas exercere valeat; atque ita Præpoſiti juriſdictionem cumulativam cum Epiſcopo, non autem privativam.

Nunc verò plures dubitationes emergunt inter Epiſcopum, & Præpoſitum, de quibus uterque conſulit S. Congregationem; atque inter alias una eſt, An Præpoſito competat jus inſtituendi ad Canonicatus, & Eccleſias in litteris Eugenii expreſſas. Altera an Præpoſitus eamdem habeat juriſdictionem in Eccleſias poſt privilegium Eugenii erectas, & fundatas infra limites ipſi Præpoſito aſſignatos.

11 Quoad primam ex diſpoſitione juris communis in Beneficiis juriſpatronatus, qualia ſunt hæc, de quibus agitur, jus inſtituendi non pertinet ad Prælatum Eccleſiæ inferioris, ſed ad Epiſcopum, prævia Patronorum præſentatione, ut in propriis terminis decidit Caſſador. *dec.* 22. *nu.* 3. *verſ. Et in patronali præſentatione, de Præbendis.* Et indiſtinctè inſtitutionem ſpectare ad Epiſcopum, non ad inferiorem, probant in c. *Cum in Eccleſia Vulterana, de elect.* Anton. de Butr. *numer.* 21. *verſ. Aut agitur de proviſione Eccleſiæ Collegiatæ*, Imol. *ſub num.* 5. *verſ. Si verò non ſit patronata*, Abb. *ſub nu.* 8. *verſ. Quoad ſecundum caſum.* Selva *de Benefic. p.* 2. *quæſt.* 22. *nu.* 45. *& ſeq.* Felin. in cap. *Cum venerabilis, numer.* 35. *& ſeq. de except.* & eſt communis opinio, quam Rota ſequi conſuevit, Caſſador. *d. deciſ.* 22. *nu.* 3. Puteus *deciſ.* 135. *lib.* 1. Itaque jus commune favet Epiſcopo, qui habet intentionem fundatam ſuper inſtitutione, & deſtitutione beneficiorum omnium ſuæ diœceſis, ut *hic*, & in c. *Cum ex injuncto, in fine, de Hæret. lib.* 6. Cum concordant. de quibus ſupra *in* 1. *notab.* Neque verò in litteris erectionis Præpoſituræ legitur attributa Præpoſito inſtituendi facultas; quinimo ex illarum ſerie contrarium potius colligitur, quia in ea parte, in qua Pontifex dat facultatem reſervandi juſpatronatus familiæ DD. de Pallavicinis, unico contextu jubet fieri præſentationes coram eis, ad quos inſtitutio pro tempore pertinebit, quod indicat Pontificem nihil voluiſſe diſponere circa inſtitutionem, ſed eam reliquiſſe in terminis juris communis; præſertim ob clauſulam incontinenti additam, *juribus Epiſcopi aliàs ſemper ſalvis*, ad text. in cap. *Salvo*, 9. *quæſt.* 3. & in cap *Cum longe*, 63. *diſtinct.* & in l. *Si debitor*, §. *Si in venditione, ff. Quibus modis pignus, vel hypoth. ſolu* Ac propterea executor Apoſtolicus, qui reſervavit Præpoſito jus inſtituendi, exceſſit limites mandati, quia revera id non continebatur in litteris commiſſio-
12 nis: ideoque quicquid per ipſum geſtum eſt præter, vel contra formam litterarum Apoſtolicarum dicitur ipſo jure nullum, cap. *Cum dilectus*, ubi

no-

notatur *de reſcript.* & cap. *Cui*, *de præben. lib. 6.*

13 Nec obſtat quod in dictis litteris concedatur Præpoſito facultas deſtituendi, quaſi hinc videatur etiam inferri ad jus inſtituendi, ex regula dicti c. *Cum ex injuncto*, *in fin. de hæret lib. 6.* Nam hoc procedit in eo, cui hæc facultas competit de jure communi, ſecus ſi ex privilegio, ut hoc caſu, ſicuti declarant Hoſt. Abb. Felin. & alii, ibid. & Rota *deciſ. 6. de renunc. in novis.*

14 Rurſus non obſtat, quod inferiori Prælato competat jus inſtituendi in Eccleſiis ſibi pleno jure ſubjectis, c. *In Lateranenſi*, ubi omnes notant, *de*

15 *præben.* Quia id procederet ſi Epiſcopus nullum jus Epiſcopale ibi exerceret, ſed tota juriſdictio ad Præpoſitum pertineret. Quod non eſt hoc caſu. cum juriſdictio utriuſque ſit cumulativa ex deciſione jam à Sacra Congregatione edita: ita declarat Lambert. *de jurepart. 3. par. lib. 2. art. 17. ante 1. qu. principalem*, *nu 2.*

16 Cæterum etſi Præpoſito jus commune obſiſtat, cui litteræ Apoſtolicæ non derogarunt, favet tamen illi antiquiſſima inſtituendi poſſeſſio. Certum eſt enim jus inſtituendi poſſe acquiri præſcriptione, Cardin. in Clem. 1. *ſub nu. 11. col. 9. in fin. de ſupplen. neglig. Prælat.* Abb. poſt alios in c. *Auditis*, *nu. 6. de præſcript.* Gemin. in c. 1. *nu. 6. 21. diſt.* Lambert. *de jurepatr. art.* 10. 1. *q. prin. 3. par. lib.* 2. Felin. in c. *De quarta*, *nu. 13. eod. tit.* Caſſador. *d. deciſ. 22.*

Præpoſitus autem exhibet inſtitutiones ab anno 1506. uſque ad annum 1601. atque ita centum

17 ferè annorum, Quæ quidem longiſſima poſſeſſio ſufficit ad præſcribendum etiam abſque ſcientia, & patientia Epiſcopi, ſecundum ſententiam, quam dicit eſſe veriorem, ac magis communem, Alex. *conſ. 6. col. 2. in fin. nu. 4. vol.* 1. & alii quamplures relati à Maſcard. *de probat. vol.* 3. *concl.* 1219. *nu.* 42. & in quadragenaria præſcriptione incorporalium ita decidit Innoc. in c. *Bonæ*, *il ſecondo*, *de poſtulat. Prælat* quem refert, & ſequitur Paul. de Caſtr. in l. 2. *col.* 1. *nu. 3. ſuper ver. Vſus tibi interdictus*, *C. de ſervit. & aq.* & alii apud Maſcard.

18 *loco cit. num.* 56. Ratio eſt, quia ſpatio longi temporis ſcientia & patientia Epiſcopi præſumitur. Salicetus in l. *Authen. verſ. Quæro de quæſtione facti*, *C. Vnde vi*, Rota *deciſ.* 28. *numer.* 7. & *deciſ.* 147. *nu. 3. part.* 1. *d verſor.* Quemadmodum etiam hoc caſu præſumitur ex inſtitutionum multiplicitate, Abb. in c. *Cum Eccleſia*, *nu. 25. de cauſ. poſſ. & propr.* Put. *deciſ. 217. in fin. lib.* 1. Rota *in Nullius, ſeu Squillacenſis Iuriſdictionis* coram Martino Andrea 9. *Martii* 1616. & ex viſitationibus Epiſcopi Cre-

19 monen. Rota *diverſ. par. 2. deciſ. 106. nu.* 8. Juſtus verò titulus, etſi in præſcriptionibus longiſſimi temporis non requiratur, elicitur tamen ex facto executoris inſtitutionem tribuentis, cap. *Cum dilectus*, *de conſuetud.* ubi Ant. de Butr. notat *colum.* 5. *verſ. Secunda eſt opinio*, *uſque ad col.* 8. *verſ. Secundò oppono.*

Non obſtat ſententia anno 1565. lata per Ormanettum judicem compromiſſarium inter Epiſcopum Cremonæ, & præpoſitum, in qua caſſantur, atque irrita decernuntur omnia acta hinc inde producta. Nam non propterea fuit ſublatum jus inſtituendi, quod Præpoſitus ex præſcriptione jam completa acquiſierat ſpatio annorum ſupra quadraginta, ideſt ab anno 1506. uſque ad tempus ſententiæ. Præter quam quod ſententia hac in parte non habuit effectum, quia poſtea Præpoſitus

20 perrexit inſtituere uſque ad annum 1601. Habet igitur Præpoſitus jus inſtituendi ad ſupraſcriptas Eccleſias ex præſcriptione, quo caſu inſpecta juris communis diſpoſitione, gravis quæſtio eſſet an illud haberet in privationem, & excluſionem Epiſcopi, an verò cumulativè cum ipſo. Aegidius enim in c. *Cum ſatis*, *num. 3. ad fin. de offic. Archid.* ſentit, licet ſubobſcurè, jus inſtituendi quæſitum præſcriptione competere inferiori privativè ad Epiſcopum: atq; hoc ipſum de præſcripta juriſdictione reſpondit Calder. *conſ* 2. *de præſcript.* & *conſ.* 6. *de ſent. excom.* Abb. in cap. *Auditis num.* 7. *de præſcript.* gloſ. in c. *Paſtoralis*, ubi etiam Abb. *num.* 4. & Felin. *num.* 5. *in* 8. *limitatione de offic Ordin.* Paris. in d. cap. *Auditis*, *num.* 12. *verſ. Secunda concluſio*, latiſſimè Balb. *de præſcript. par.* 1. *primæ partis principalis*, *q.* 11.

At contra quod juriſdictio per præſcriptionem quæſita privativè non competat, ſed cumulativè, probare conantur, & verum cenſent Hoſtien Jo. Andr. Butr. & Imol. in. d. c. *Paſtoralis*, quorum opinio fortè ſervaretur in practica ob illorum authoritatem, ut teſtatur *ibid.* Abb. & eſt magis communis, ut aſſerit Covar. *in priore parte relect.* c. *Alma mater*, §. 12. *ſub n.* 3.

Sed certè in caſu præſenti manifeſtum videtur juriſdictionem Præpoſiti eſſe cumulativam cum Epiſcopo, quia uterque tam Præpoſitus, quam Epiſcopus inſtituerunt ſpatio annorum plus quã quadraginta: ex parte enim Epiſcopi exhibentur inſtitutiones ab anno 1558. uſque ad 1613. atque ita ſupra quinquaginta annos; quando autem etiã Epiſcopus exercuit juriſdictionem inferioris præſcribentis eſſe cumulativam, pluribus probat Abb. in d. c. *Auditis*, *nu.* 14.

Et quamvis Præpoſitus anno 1558. jam compleviſſet præſcriptionem: nihilominus etiam Epiſcopus potuit contra ipſum cumulativè præſcribere ſpatio annorum quadraginta, Abb. *conſ.* 94. *in fin. verſ. Item*, & 2. *lib.* 1. Zabarell. *conſ.* 131. *Videndum eſt*, *num.* 6. Alex. *conſ.* 5. *ſub num.* 11. *verſ. Nec iſtis obſtat, lib.* 5. & eſt textus in c. *Cum de beneficio*, *de præb. lib.* 6.

Nec refragatur, quod ab anno 1601. Præpoſitus amplius non inſtituerit: nam non propterea dicendus eſt amiſiſſe hoc jus quæſitum præſcriptione, quia Præpoſitura vacavit ab eo tempore per ſpatium quatuor annorum, quibus ſubductis uſque ad tempus motæ litis, vix octo, aut novem

21 anni interceſſerunt: non enim currit præſcriptio vacante Eccleſia, c. 1. c. *Auditis*, & c. *De quarta*, ubi gl. & Doctores, *de præſcript.* Quamobrem non eſt opus diſcutere, an Præpoſitus ex non uſu decem annorum amiſerit jus inſtituendi legitima præſcriptione quæſitum.

Atque ex his ſatis perſpicuum videtur jus inſtituendi competere Præpoſito cumulativè cum Epiſcopo. Quia tamen non deſunt graves authores in d. c. *Auditis*, qui ſentiunt ex inſtitutionibus Epiſcopi interrumpi præſcriptionem inferioris prælati, & è converſo, ita ut nullo modo præſcribat: fortè ſatius eſſet hunc articulum cumulativæ præſcriptionis in alia Congregatione diligẽtius examinare. Hunc articulum habes pleniſſimè à nobis examinatum in d. c. *Auditis*, *à num.* 2. *uſque ad nu.* 19.

Quoad ſecundum caput itidem manifeſtum videtur

detur juriſdictionem Præpoſiti extendi etiam ad Eccleſias poſt privilegium Eugenii erectas infra limites eidem præfixos: ita enim diſertis verbis cavetur in litteris erectionis hujuſmodi, & in ſententia executoriali in hæc verba: (Ipſis Præpoſitis tam præſentibus, quam futuris jus Archidiaconale in Eccleſias, Canonicos, & Perſonas hujuſmodi præſentes, & futuras, &c.) perpetuò concedimus; nam verbum illud *futuras*, videtur qualificare tam perſonas, quam eccleſias, Pariſ. *conſ. 26. num. 37. vol. 3.*

Verum & quoad hoc caput fortaſſe ſatius eſſet nihil generaliter reſpondere, ſed tantum perſpectis qualitatibus cujuſque Eccleſiæ poſt dictam erectionem conſtructæ, A quo ſint dotatæ, An ſint ejuſdem, vel alterius ſpeciei, An obſervantia ſuffragetur Epiſcopo, vel Præpoſito, & ſimilia id genus juxta deciſionem, Rotæ 17. *p. 2. diverſor.*

2 In Gloſſa in ver. *Abjuraſſe*, nota ex hac gloſſa, & ex textu, factum Prælati non præjudicare Eccleſiæ, ſed nihilominus juramentum præſtitum à Prælato ſervandum eſſe contra id, quod habetur
3 in c. *Sicut, il primo, ſupra de jurejurando,* ubi dicitur non juramenta, ſed perjuria potius eſſe dicenda, quæ contra utilitatem Eccleſiaſticam attentantur, cap. *Pervenit, il primo eodem titulo.* c. *Si quis Presbyterorum, de reb. eccleſ. non alienand.* Sed qualiter hoc ſit intelligendum, declarabitur in ſequenti quæſtione, præſertim *n. 28.*

4 Suppoſita declaratione Sacræ Congregationis Concilii, quæ cenſuit privilegia Capitulo, & Decano Eccleſiæ Collegiatæ Antverpienſis conceſſa eſſe revocata per ejus erectionem in Cathedralē: Itemque ſuppoſito præſentis Epiſcopi juramento in ea forma, cujus exhibetur exemplum: Dubita-
5 tur, an ipſum juramentū obſtet Epiſcopo, quominus univerſa juriſdictione Epiſcopali uti poſſit cōtra Decanum, & Capitulum, aliaſque perſonas
6 Civitatis Antverpien. Contra Capitulum duo præcipuè videntur urgere. Primum quia cum privilegia hæc jam eſſent revocata, juramentum generale Epiſcopi de ſervandis privilegiis ad revocata extendi non debet. Ripa *reſp. 5. n. 4 & 5. lib. 1.* & ad rem facit doctrina Baldi *in proœmio feud. n. 15.* ubi vult, ut ſi quis juraverit obſervare ſtatutum, & illud poſtea revocetur, tollatur vinculum juramenti. Secundum quia Epiſcopus etiam de
7 conſenſu Capituli non poteſt abdicare à ſe juriſdictionem in totum, Abb. in c. *Cum olim, il ſecondo, nu. 4. de privileg.* Felin. in c. *Cum inter, nu. 4. circa princ. verſ. In contrarium,* ubi teſtatur de magis communi, *de re judicat.* Quod ſi juramentum hujuſmodi ligaret Epiſcopum, perinde eſſet, ac ſi ipſe totam juriſdictionem in vita ſua alienaſſet.

Sed his non obſtantibus contrarium videtur reſpondendum, videlicet Epiſcopum impediri juramento, quominus poſſit dum vivit juriſdictionem, quæ ante erectionem Capitulo, & Decano
28 Collegiatæ competebat ſibi vendicare. Eſt enim communis concluſio, quando Epiſcopus juravit in his, quæ ſunt ſeparabilia à præjudicio Eccleſiæ, ut ſunt jura incorporalia, teneri eum obſervare juramentum, ac ſi contra illud velit venire, non eſſe audiendum, ut poſt gloſſam noſtram optimè declarat Anton. de Butr. *hic n. 32.* & ſatis probatur in hac Decretali, ubi Archidiaconus, qui abju-
29 raverat libertates Archidiaconatus, ſcilicet inſtitutiones, & cuſtodias vacantium Eccleſiarum, non poteſt eas repetere, & contravenire juramento. Et quamvis textus non dicat non poſſe repetere, cum tamen dicat Archidiaconum eſſe conſervandum in quaſi poſſeſſione libertatum, donec probetur ipſum eas abjuraſſe, neceſſariò infertur, ut ubi conſtaret de abjuratione, non eſſet audiendus contra juramentum, ut hic tradunt omnes. Opinionem Butrii ſequitur Felinus, in c. *Pervenit, il primo, n. 8. de jurejur.* ubi eam defendit ab impugnatione Imolæ, Abbas *hic nu. 16. & 18.* Jo. de Selva, *in tract. de Iuram. in 3. par. in 1. quæſt. num. 33.* Aretin. *conſ. 114. num. 3.* quem ſequuta eſt Rota
30 in deciſionibus exhibitis coram Seraphino, & de Groſſis, ubi juramentum Epiſcopi in materia viſitationis dixit eſſe ſervandum, cum ſit ſeparabile à præjudicio eccleſiæ, & durat durante vita Epi-
31 ſcopi jurantis. In his enim, quæ ſunt juriſdictionis, fructumque non afferunt, ſed ſunt ſolum honorificentiæ perſonæ præſidentis, præjudicium Prælati cenſetur dividuum à præjudicio Eccleſiæ, ut per Butr. *d. numer. 32. verſ. Vbi verò præjudicium.* Aret. *d. conſ.* & Rota *in eadem deciſ.* Et hanc doctri-
32 nam videntur probaſſe patres in Concilio Trid. dum decretis *cap. 4. ſeſſ. 6.* & *cap. 6. ſeſſ. 25.* in materia viſitationis, & privationis Capitularium, ſanxerunt juramenta ab Epiſcopis præſtita ſuos obligare auctores. Facit textus in cap. *Per ſuas, ad fin.* ibi: Quia juramento ſuo ſeipſum perſonaliter, non Eccleſiam poterat obligare *de arbitr.*

33 Non obſtant adducta in contrarium: nam, ad primum reſpondetur verum eſſe, quod dicitur juramentum generale, & incertum de obſervandis ſtatutis non porrigi ad revocata, quia juramentum non porrigitur ad ea de quibus non eſt cogitatum, gloſ. in c. *penult. in ver. Quod promiſit, de jurejurand.* jurans autem non cenſetur cogitaſſe de ſtatutis revocatis. Cæterum juramentum, de quo nunc agimus, non eſt ſimpliciter generale, & incertum de obſervandis conſuetudinibus, & privilegiis, ſed eo modo, quo Capitulares uſi fuerunt tempore Epiſcoporum Cameracen. & ſic refert ſe
34 Epiſcopus jurans ad factum, & ad uſum, quo caſu non poteſt juramentum reſtringi ad privilegia non revocata, cum juramentum ſit ſuper re certa per relationem ad aliud, quod perinde habetur, ac ſi eſſet præſtitum ſuper re certa per ſe l. *Certum ff. ſi certum petat.* l. *In ſumma ff. de re judicat.* & ita videtur ſpecialiter juraſſe ſe obſervaturum hæc & hæc privilegia, exemptiones, & conſuetudines. Imo hoc caſu apertè conſtat jurantem voluiſſe ſe obligare etiam quoad privilegia revocata, quia retulit ſe ad tempus Epiſcoporum Cameracen. & ſic ad tempus ante revocationem per erectionem, adeo ut videatur juraſſe ſe ſervaturum privilegia, quibus poſitum eſt Capitulum tempore Epiſcoporum Cameracen. etiam ſi hodie mutato ſtatu abrogata fuerint. Et propterea ceſſat interpretatio defectus voluntatis in jurante.

35 Secundò reſpondetur opinionem Ripæ nulla authoritate fulciri: nam Bald. quem citat, loquitur de juramento obſervationis ſtatuti, quod poſtea tollitur, & dicit jurantem non teneri ad illud obſervandum, ut etiam tradunt Doctores in c. 1. *de his quæ ſiunt à major. part. cap.* Quia juramentum habet tacitam conditionem, rebus ſic ſtantibus, c. *Ad naturam, il ſecondo,* & c. *Quemadmodum, de jurejur.* Oldrad. *conſ. 241. factum tale eſt, nu. 2. verſ.*

Se-

Secundò, quia d. juramentum, Feder. de Sen. *conſ.* 239. *Super 5. except. circa med verſ. Et vos ſcitis,* Gemin. *conſ.* 84. *Quia iſtud dubium, in fin. verſ. Ad illud quod dicitur,* Baccor. *de jurejur. n.* 126. dicens juramentum ſuperveniente revocatione, & ſic ſtatu mutato amplius non obligare. At nos loquimur de privilegiis jam revocatis tempore jurament in quibus nihil ſupervenit, quod evincat jurantem.

Ad ſecundum reſpondetur primò nos non quærere, An Epiſcopus potuerit Capitulum à ſe validè in perpetuum eximere. Quo caſu obſtaret opinio illa DD. Sed tantum an Archiepiſcopus, qui juravit, impediatur dum vivit venire contra proprium juramentum. Secundò reſpondetur nos non verſari in alienatione univerſæ juriſdictionis, de qua loquuntur DD. ex adverſo; quia etſi juramentum ſervet Epiſcopus, reliqua tamen ei erit juriſdictio in caſibus Decretorum Concilii Tridentini, quos Epiſcopus in juramento excepit.

DE CONCESSIONE PRÆbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

Cap. Nulla.

SUMMARIUM.

1 *Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debent.*

2 *Beneficia conferri debent infra ſex menſes, quibus elapſis de Epiſcopo ad Capitulum, & è converſo, & demum ad proximum ſuperiorem collatio devolvitur, & num.* 34.

3 *Miniſteria eccleſiaſtica, beneficia, & eccleſiæ, an, & in quo differant.*

4 *Beneficii vacaturi promiſſio non valet, nec ullam inducit obligationem.*

5 *Sive fiat in ſpecie, ſive in genere.*

6 *Beneficium promittens cum poterit, olim obligabatur: Hodie ſecus.*

7 *Papa poteſt tribuere jus in beneficiis vacaturis, & num.* 15. *&* 45.
Declaratur, n. 20. 81. *& ſeqq.*

8 *Expectativæ, reſervationes mentales, & quæcumque gratiæ ad vacatura, & induita ad alienas eccleſias ex Concilio Tridentino nemini ſunt concedenda, etiam S. R. E. Cardinalibus.*

9 *Precum primariarum indultum Imperatori conceſſum, & à Pio IV. confirmatum eſt ſublatum à Concilio Trident. & nn. ſeq.*

10 *Imperator non comprehenditur in decreto Concil. Tridentini, ſeſſ.* 24. *c.* 19.

11 *Beneficia vacantia poſſunt per Prælatum promitti, ſed ex hoc non adeò afficitur beneficium, ut annulletur collatio alteri facta.*

12 *Votum ſimplex non dirimit ſecundum ſolemne.*

13 *Mortem proximi ſeparare non licet.*

14 *Quantò quis eſt ſanctior, tantò faciliùs debet abſtinere à promiſſionibus vacaturorum beneficiorum.*

15 *Beneficii vacaturi collatio, vel promiſſio non inducit votum captandæ mortis cauſaliter, ſed occaſionaliter. Et ideò Papa poteſt ſuper hoc diſpenſare, & num.* 18.

16 *Canones non dedignantur leges gentilium imitari.*

17 *In beneficiis eccleſiaſticis expectatio futuræ ſucceſſionis eſt contra omnia jura.*

19 *Utilitas publica prætextu privilegii vacillare non debet.*

20 *Papa quamvis poſſit conferre in genere beneficia vacatura, tamen in ſpecie & ad inſtantiam certæ perſonæ conferre non debet, niſi ea ignorante.*

21 Diu *dictio quod tempus importet.*

22 *Officia, & beneficia conferri debent perſonis, quæ digne valeant adminiſtrare.*

23 *Pœna c.* Cum in cunctis. de elect. *non habet locum in conferente.*
Perſona quid ſit, ibidem.

24 *Beneficium qui diſtulit conferre ultra ſex menſes, privatur ea vice poteſtate conferendi.*

25 *Et tempus ſex menſium currit à die ſcientiæ, nec requiritur monitio.*

26 *Et moram purgare, aut in integrum reſtitutionem petere non licet.*

27 *Item tempus ſex menſium eſt utile in quantum non currit ignoranti, aut conferre non valenti, & num.* 33.

28 *Sed eſt continuum in quantum currit etiam diebus feriatis.*

29 *Devolutio poteſtatis conferendi fit ad ſuperiorem, ſi is ad quem ſpectat, ultra ſex menſes conferre neglexerit.*

30 *Quod procedit in omnibus Dignitatibus, officiis, & præbendis, dummodo ſint diſtincta, vel certus numerus ſit ſtatutus.*

31 *Item procedit etiam in Epiſcopatibus, & Abbatiis; Sed minus tempus datur ad eligendum, id eſt trium menſium.*

32 *Inſtitutioni faciendæ nullum tempus reperitur à jure præfixum.*

33 *Devolutionis pœna locum non habet contra eum, qui beneficium non contulit propter impotentiam juris, vel facti etiam culpa contingentem.*

34 *Devolutio ob negligentiam non conferentis beneficium fit ad proximum ſuperiorem gradatim, & quilibet ipſorum habet ſex menſes ad conferendum.*

35 *Devolutio poteſtatis conferendi non fit ad Metropolitanum, niſi omnes inferiores infra præſcriptum tempus conferre neglexerint.*

36 *Papa lapſo primo ſemeſtri ſtatim poteſt de beneficio providere.*
Et illius negligentiam nemo ſupplet.

37 *Papa ſi beneficium vacans in Curia non conferat infra menſem à die vacationis, Ordinarius confert, ibidem.*

38 *Legati nati quamvis poſſint juriſdictionem exercere in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum, non tamen poſſunt conferre beneficia ad eorum collationem ſpectantia, niſi poſt devolutionem.*
Legati nati non habent niſi unum ſemeſtre ad conferendum beneficia ad ſe devoluta propter negligentiam inferiorum, ibidem.

39 *Devolutio poteſtatis conferendi fit etiam de ſuperioribus ad minores, velut ab Epiſcopo ad Capitulum.*
Inferior non ſupplet negligentiam ſuperioris, vel paris, niſi in jure ſit expreſſum, ibidem.

40 *Capitulo poteſt competere jus conferendi beneficia etiam privativè ad Epiſcopum.*

41 *Beneficiatus poteſtatem non habet dandi ſucceſſorem in beneficio.*

Coad-

42 *Coadjutoriæ, quæ dantur hodie à Sede Apoſtolica cum futura ſucceſſione, an adverſentur juri communi, vel decretis Concilii Trid. & nn. ſeqq. uſque in fin.*

43 *Coadjutoriæ gratia non eſt merè præventiva, ſed habet fomentum juris propter cõſenſum coadjuti.*

46. *Coadjutorias hodiernas eſſe odioſas, & à jure communi exorbitantes qui authores ſenſerint.*

47 *Coadjutoria cum futura ſucceſſone in cathedralibus, & Monaſteriis an, & quo reſpectu dicatur eſſe contra Canones, & nn. ſeqq.*

48 *Intellectus, c.* Petiiſti, 7. quæſt. 1. *& num.* 49. 78. *& ſeqq.*

49 *Papa ex ſpeciali indulgentia, & diſpenſatione poteſt tribuere Epiſcopo facultatem, ut in ultimo vitæ ſpiritu ſibi ſucceſſorem deſignet, & n.* 78. *&* 82.

50 *Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, quæ dantur à Papa in Canonicatibus, & aliis beneficiis, in cathedrali vel collegiata eccleſia an exorbitēt à jure communi, & nn. ſeq. uſq. ad. n.* 69.

Anve exorbitent à Concilio Tridentino, n. 69.

51 *Coadjutoria cum futura ſucceſſione in inferioribus beneficiis eſt prorſus incognita ſacris canonibus.*

52 *Coadjutoria hodierna hæreditariæ ſucceſſionis imaginem refert, & n.* 75.

53 *Coadjutoria cum futura ſucceſſione ingerit votum captandæ mortis, quod non excluditur per conſenſum coadjuti, & nn. ſeqq.*

54 *Coadjutor cum futura ſucceſſione reſpectu beneficii nec titulum habet, nec poſſeſſionem, ſed eſt fictus beneficiatus, & n.* 66.

56 *Coadjutoria cum futura ſucceſſione propter conſenſum coadjuti eſt minus odioſa, quam gratia merè præventiva.*

57 *Coadjutoria hodierna in quibus differat à coadjutoria ſecundum formam juris communis, & nn. ſeqq. uſque ad n.* 69.

58 *Coadjutoria perpetua requirit conſenſum coadjuti; alioquin gratia eſt nulla.*

59 *Coadjutor de jure communi tenetur reſidere.*

60 *Coadjutor cum futura ſucceſſione non poteſt choro, aut capitulo intereſſe, nec aliquid jurium canonicalium exercere contradicente coadjuto.*

61 *Coadjutoria de jure non datur propter benemerita, aut in favorem perſonæ, ſed ob Eccleſiæ neceſſitatem.*

62 *Coadjutoria cum futura ſucceſſione continet duas gratias æquè principales, unam in favorem coadjutoris, alteram in favorem coadjuti.*

63 *Coadjutoria temporalis non datur niſi decrepitis, vel morbo incurabili impeditis officium exercere.*

64 *Coadjutori de jure datur certa portio ex reditibus beneficii in compenſationem laborum.*

65 *Coadjutor cum futura ſucceſſione diſtributiones non lucratur ſibi, ſed ad utilitatem coadjuti, nec quidquam percipit ex fructibus beneficii.*

66 *Coadjutor temporalis poteſt quandocumq; amoveri, & alius in ejus locum ſubrogari.*

67 *Coadjutoria temporalis dari poteſt ab eo, ad quem ſpectat deſtitutio, vel ceſſionis admiſſio.*

68 *Coadjutoriam perpetuam non dat Legatus de latere, ſed ſolus Papa.*

69 *Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione permittuntur à Concilio Tridentino in cathedralibus, & monaſteriis dumtaxat, non autem in beneficiis inferioribus, & n. ſeqq uſque ad n.* 87.

Et quæ ſit ratio differentiæ, n. 72.

70 *Concilium Tridentinum, quo ſenſu in aliquibus prohibitionibus intelligatur includere Summũ Pontificem, & n. ſeq.*

71 *Expectativæ ad beneficia vacatura ab inferioribus à Papa concedi non poſſunt.*

73 *Canonicus infirmus, vel ſenio confectus non tenetur inſervire per ſubſtitutum.*

74 *Coadjutoriæ utilitas nõ eſt tanta ut illi non præponderent gravamina plurima, quæ ex futura ſucceſſione eccleſiis, & perſonis eccleſiaſticis inferuntur.*

75 *Et quæ ſint hujuſmodi gravamina, & n. ſeq. &* 79.

76 *Ad coadjutoriam obtinendam exiguntur literæ cõmendatitiæ aut Epiſcopi, aut Capituli.*

77 *Papa concedendo in Germania coadjutorias perpetuas in omnibus menſibus, dicitur Concordatis contravenire.*

79 *Coadjutor cum futura ſucceſſione quibus conditionibus detur Epiſcopo ſecundum antiquos Canones.*

80 *Ordinare quandoque idem importat quod conferre, vel confirmare.*

81 *Auguſtinus non fuit ſucceſſor, ſed coepiſcopus Valerii Hipponenſis eccleſiæ Epiſcopi.*

82 *Papa poteſt dare futuram ſucceſſionem in beneficio viventis non ſecundum jus commune, ſed diſpenſativè, & ex plenitudine poteſtatis & nn. ſeqq.*

85 *Expectativæ conceſſæ à Papa ſuſtinentur, etiamſi Concilio Trid. derogatum non fuerit.*

86 *Concilio Tridentino nec ſolet, nec oportet generaliter, aut ſpecialiter, derogari, dummodo ſupplicatio manu Papæ ſignata fuerit, ex motu proprio Pii V.*

1 NULLA. Quidam erant nimis celeres in cõferendis beneficiis, quia promittebant illa, vel conferebãt priuſquam vacarent, & contra hos providet prima pars Concilii Lateranen. Alii verò vice verſa nimis erant tardi in illis conferendis cum vacabant, & contra hos deſides providet pars ſecunda ibi *Contra verò.* Et breviter hoc intendit ſecundum Jo. Andr. cui 2 cæteri conſentiunt. Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debẽt; & cum vacaverint, concedi debent infra ſex menſes, quibus elapſis de Epiſcopo ad Capitulum, & è converſo, & demum ad proximum Superiorem collatio devoluitur. Prima pars tria facit. Primò ponit prohibitionem. Secundò ejus cauſam, ibi, *Ne deſiderare.* Tertiò illam fortificat per locum à minori, ibi, *Cum enim.* Pars ſecunda itidem facit tria, Primò, ſtatuit tempus ad conferendum. Secundò, punit negligentiam primi gradus, ibi, *Si autem.* Tertiò, punit negligentiam ſecundi, ibi, *Vel ſi omnes.*

3 Nota primo, ex principio textus differentiam eſſe inter eccleſiaſtica miniſteria, beneficia, & eccleſias: nam pro eccleſiaſticis miniſteriis hic poſſunt intelligi officia, & dignitates, veluti Archidiaconatus, Præceptoriæ, Sacriſtiæ, & ſimilia, ut c. *Cum in cunctis*, §. *Inferiora, ſupra de elect.* Pro beneficiis ſtrictè intelliguntur præbendæ; & pro eccleſiis parochiales, ut hic per gloſ. 1. Hoſt. *in princ.* Jo. Andr. *n.* 2. Card. *n.* 1. & Abb. *in* 1. *notab.* In latiori tamen ſignificatione omnia comprehenduntur beneficii appellatione, ut c. *Beneficium, de reg. jur. lib.* 6. Abb. 6. *ubi ſupra*, & notant Butr. & alii in c. *Olim, infra, de verbor. ſignific.*

4 Secundò nota ibi, *antequam vacent*, præmiſſiones de beneficiis vacaturis non valere, ut hic, & in c. *ſeq.* c. *Ex tenore*, & c. *Final. infr. eod.* Cum enim ſint contra jus, nulla ex illis oritur obligatio, l. *fin. ff. de pact.* & c. *fin. eod. tit.* & ita hic firmant gloſ. ſecunda, Hoſt. *in princ. in ver. Antequam*
5 *vacent.* But. *in* 1. *notab.* & Card. *n.* 6. Quod procedit ſive promiſſio fiat in genere, ſive in ſpecie, & ſive per hæc verba, *cum beneficium vacabit*, ſive alio quovis modo, ut *hic* per Henr. Boich. *col*: 2. *in fin. verſ. Aut numquid poßint*, poſt Goffred. & Jo. Andr. *n.* 13. *ver. Et per hoc dicunt quidam.*
6 Et quamvis ex conſtitutione Innocentii c. *Accedens infra, eod.* obligaretur Prælatus promittens beneficium ſub hac forma, *cum poterit*, vel *cum ſe facultas obtulerit*, tamen conſtitutionem illam poſtea revocavit Bonifacius VIII. decernens has, & conſimiles promiſſiones, per quas directè, vel indirectè aperitur via ad beneficia vacatura, eſſe omninò irritas ut in c. *Deteſtanda, infr.*
7 *eod. lib.* 6. prædicta in e lige in Epiſcopis, & aliis prælatis inferioribus, non autem in Papa, qui poteſt jus tribuere in beneficiis vacaturis, ut c. 2. *de præb. lib.* 6. cum ſit ſupra jus, ut c. *Propoſuit infr. eod.* & hic notat Innoc. *in princ.* ibi, *utrum eſt niſi in Papa*, Henr. Boich. *col.* 2. *verſ. in* 1. *caſu.* Butr. *num.* 12. *in fin.* Jo. Andr. in d. c. *Propoſuit, num.* 3. *in ver. Vacatura.* & latius dicam infra *num*: 82. *&* 84.
8 Sed hodie à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 19. decretum eſt mandata de providendo, & gratias expectativas nemini amplius, etiam Collegiis, Univerſitatibus, Senatibus, & aliis ſingularibus Perſonis etiam ſub nomine Indulti, aut ad certã ſummam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus conceſſis cuiquam uti licere. Sed nec reſervationes mentales, nec aliæ quæcumque gratiæ ad vacatura, nec indulta ad alienas Eccleſias, vel Monaſteria alicui, etiam ex S.R.E. Cardinalibus concedantur, & hactenus conceſſa abrogata eſſe cenſeantur.
9 Stante hoc decreto Philippus de Monte impetravit ab Imperatore preces primarias ad Archiepiſcopum Cameracen. quæ dantur pro beneficiis vacaturis, cum tale ſit jus earum precũ; quibus legitimè intimatis Archiepiſcopo, vacavit Eccleſia Beatæ Mariæ Virginis Cameracen. Theſauraria, de qua licet vigore dictarum precum providendus fuiſſet aſſertus Philippus, qui infra tempus debitum eam acceptavit; nihilominus Archiepiſcopus Cameracen illam contulit cuidam Giberto Leonino, ſub prætextu, quod decretum Concilii *c.* 19. *ſeſſ.* 24. tollit quaſcumque conceſſiones ad vacatura. Et quia in d. c. 19. nulla habetur mẽtio de Imperatoribus, ſupplicavit declarari per Congregationem Concilii an d. c. 19. afficiat hujuſmodi conceſſiones, & indulta ad vacatura ſic antea conceſſa per Romanum Pontificem Impe-
10 ratori, & demum per Pium IV. confirmata. S. Cõgregatio cenſuit haſce primarias preces non cõprehendi d. c 19. quia non nominatur Imperator, qui eſt ſpeciali nota dignus, nominãtur Cardinales, qui ſunt & ipſi ſpeciali nota digni. Unde ſi Concilium voluiſſet comprehendere Imperatorẽ, expreſſiſſet, vel ſaltem poſt Cardinales dixiſſet, & quibuſcunque aliis. Quo caſu dictio, *alius*, intelligeretur de iis, qui & ipſi ſpeciali nota digni fuiſſent. Præterea exprimitur de expectativis conceſſis Univerſitatibus, Senatibus, & aliis ſingularibus Perſonis. Ergo Concilium expreſſiſſet etiã Imperatores, ſi voluiſſet. Referendum tamẽ Sanctiſſimo D. N. Gregorio XIII. qui probavit ſententiam Congregationis, & juſſit fieri declarationem per litteras Congregationis, & ultra rationes ponderatas à Congregatione addidit Sanctitas Sua, quod meminit tempore Concilii quando formabatur d. c 19. aliquos voluiſſe addi, & primarias preces Imperatori conceſſas, ſed communior ſententia Patrum fuit ut tolleretur earũ mentio. Sicque non comprehenduntur d. c. 19.
11 Tertiò nota, præbendas vacantes per prælatũ, vel Capitulum poſſe promitti: ut hic probatur à contrario ſenſu in illis verbis, antequam vacẽt, ſecundum Jo. Andr. *n.* 3. Collect. *n.* 4. Henric. Boich. *col* 3. *in princ: verſ. Numquid poſſunt promitti*, Butr. *num* 7. Card. *num.* 9. Anchar. *n.* 8. Abb. *num.* 2. & Jo. de Anan. *num.* 6. Qui tamen omnes affirmant ex promiſſione hujuſmodi non uſque adeò beneficium affici, ut annulletur collatio alteri facta, ad inſtar ſponſaliorum de futuro, quæ non irritant matrimonium cum alia ini-
12 tũ, c. *Sicut*, & c. *Similiter, infra de ſponſal.* Sic etiam votum ſimplex non dirimit votum ſecundum ſolemne, c. *Qui poſt votum, de regular. lib.* 6. Facit textus à contrario in c. *Si tibi abſenti, de praben. eod. lib.* An autem ex vi promiſſionis ad aliquid poſſit agi, & ad quid, dic ut notatur in c. 2. *infra eod. lib* 6.
13 Quartò nota ibi, *ne deſiderare*: non eſſe licitum cuiquam ſperare mortem proximi ſui, quem diligere debet ſicut ſeipſum, Matth. 22. Lucæ 10. c. *un* cum ſua gloſ. *in ver Caput. ſupra. de Sacr. Vnct.* Card. *hic in* 3. *notab.* & Anchar. *n.* 9. Propterea enim expectativæ ſunt prohibitæ, quia ingerunt votum mortis alienæ, concordat c. 2. & c. *Ne captanda, infra eod. lib.* 6. l. *Di fideicommiſſo, C. de tranſact.* Sunt enim hujuſmodi pactiones plenæ triſtiſſimi, & periculoſi eventus, dicit textus in l. *fin.*
14 C. *de pact.* & ideò quanto ſuperior eſt ſanctior, tãtò facilius debet abſtinere à promiſſionibus vacaturorum beneficiorum, ut formaliter inquit Abb. *hic n.* 3. non tamen id efficiunt cauſaliter,
15 ſed occaſionaliter; & ideo Papa poteſt ſuper hoc diſpenſare, ut notat Jo. Andr. in c. *Propoſuit n.* 3. *in ver. Vacatura, infr. eod.*
16 Quintò nota ibi, *in ipſis etiam legibus Gentilium.* Sacros canones non dedignari leges gentilium imitari: nam canonum ſtatuta Principum conſtitutionibus adjuvantur, c. l *infra. de nov. oper. nunc.* quaſi ſint ancillæ canonum, ut ibi explicat Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Adjuvantur*, & de libris gentilium, & paganorum vide bonam gloſſam in c. *Forus, in ver. De qua Virgilius, infra, de verb. ſignific.* Sed quæres ubi ſint ejuſmodi leges gentilium improbantes pactum de futura ſucceſſione? Jo. & Tancred. inducunt l *Ex eo inſtrumento*, C. *de inutil. Stipul.* & l. *fin. C. de pact.* Sed non benè, quia leges illæ ſunt Chriſtianorum Imperatorum. Solvit Hoſt. *hic n* 1. Quod pro Gentilibus hic intelligantur laici gentiliter viventes. Sed melius infra, in verb. *Gentiles*, dicit hoc eſſe inhibitum etiam in legibus digeſtorum, ut l. *Neminem, ff. de acquir. hæred.* l. *Quidam*, §. *Vn. ff. de donat.* l. 2. *in fin. ff. de his quib ut indig.* & in aliis compluribus per eum allegatis. Quod etiam innuitur in d. l. *fin. C. de pact.* ibi, *ſecundum veteres itaque regu-*

regulas, & ſequitur Jo. Andr., *num.* 12. & Cardin. *n.* 4

17 Sextò nota ex parte textus expectationem futuræ ſucceſſionis in beneficiis eccleſiaſticis eſſe contra omnia jura, ut probat hic contextus Concilii Lateranen. ponderando ſingulas illius partes. Quod ſit contra jus divinum, inſinuant verba illa, *& divini plenū animadverſione judicii*: niſi enim legi divinæ adverſaretur, utique divina ultione
18 non puniretur, c. *Qui peccat*, 23. *q.* 4. Quod ſit contra jus naturale, colligitur ex textu, tum quia dicit hoc turpe eſſe, ideſt contra bonos mores, ut l. *Ex eo, C. de in util. ſtipulat.* Tum quia ſubnectit rationem illam, ne quis deſiderare mortem proximi videatur (ideſt præſumatur ſecundum Hoſt, & Jo. Andr.) in cujus locum, & beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Atque ita expectatio futuræ ſucceſſionis anſam præbet captandi mortē proximi ſui, quod repugnat principiis naturæ. Matth. 22. Luc. 10. Unde Collectar. in c. *Accepimus, n.* 1. *verſ. Sed dicendum, ſupra de pact.* dicit hanc rationem naturalem eſſe, & pro bono publico inductam; & publica utilitas prætextu privilegii vacillare non debet, l. 2. *C. de privil. Scholar, lib.* 12.
19 Et propterea quamvis Papa poſſit conferre in genere beneficia vacatura, ut c. *Tibi qui, de reſcript. lib.* 6. & c. *Is cui, de præb. eod. lib.* In ſpecie tamen, & ad inſtantiā certæ perſonæ cōferre non debet, ut ibi per eū quē refert, & ſeq. Belham. *ibid. n.* 4. *q, n.* 4. Et quāvis poſſit reſervare illius contēplatione, hoc tamen fieri debet eo ignorante, ne detur occaſio & ita obſervat Curia ſecundū eos, Quod ſit contra jus gentium ſatis innuunt illa verba, *quam ipſi etiam Gentiles condemnare curarunt*, l. 1. §. *Ius gentium, ff. de jur natur.* Similiter quod ſit contra jus civile demonſtrat litera ibi, *in ipſis etiam legibus Gentilium inveniatur inhibitum*; & patet ex legibus ſupracitatis in præced. notab. *n.* 16. Demum quod ſit contra canones, & decreta generalium Conciliorum patet apertiſſimè ex hac cōſtitutione Concilii Lateranen. & c. *Dilectus, il primo, ſupra de præben.* ibi, *vacaturam expectare præbendam Lateranen. Concilio non ſit dubium obviare*, & c. *Deteſtanda, de conceſſ. præb lib.* 6. ex Concilio Tridentino *d. cap.* 24. & *c.* 19. *ſeſſ.* 7. *in princ. ſeſſ.* 25. & c. *Accepimus, ſupra de pact.* ubi futura ſucceſſio in beneficiis eccleſiaſticis dicitur iniqua, deteſtabilis, & ſacris Canonibus inimica, cum concord. de quibus ibi per gloſ. *in ver. Canonibus.*

Septimò nota ex ſecunda parte textus dictionem, *diu*, quandoque connotare tempus ſex menſium, ut patet hic, ſecundum Jo. Andr. *n.* 6. qui remittit ad c. *fin. infra de fidejuſſ.* Anchar. *num.* 12. Imol. *num.* 4. & Jo. de Anan. *n.* 16. Quandoque denotat tempus quadraginta dierum ſecundum ſtylum Curiæ, ut per Jo. Andr. in c. *Ex parte Abbatiſſæ, infra, de privileg.* & Gemin. *conſ.* 78. incip. *Formantur, ſub. n.* 5. *verſ. Nec obſtat ſi dicatur.* Quandoque *diu* dicitur tempus decem, vel viginti annorum, ut notat gloſ. in l. 2. *in verbo Diu, C. de acquir. poſſeſſ.* & Bart. in l. 1. §. *Denique num.* 2. *ff. de aq. pluv. arcen.* Alibi dicitur arbitrio judicis, ut notatur in l. *Lucius. ff. Mand.* & in l. *Si pro eo, C. eod.* & per Menoch. *de arbitrar. judic. in addit. ad lib.* 2. *caſ.* 231 *n.* 40. vide remiſſiones Petri Brixien. *in ſuo Repertorio in ver: Diu.*

Octavò nota ibi *perſonis*, officia, & beneficia eccleſiaſtica eſſe conferenda perſonis, quæ dignè valeant adminiſtrare, ut hic in littera. Eſt autem perſona rationalis naturæ individua ſubſtātia, ut diffinit Boëtius, relatus, à D. Thoma *in* 1. *Senten. diſt.* 25. *art.* 1. vel rationalis creaturæ individua eſſentia, ſecundum Jo. Andr. *hic n.* 7. Ad quod non advertit ille Epiſcopus Brixienſis, qui amico ab eo petenti eccleſiā vacantem pro filio ſuo nondum nato, reſpondit, Habeat illam, ſit maſculus, vel fœmina: & ita refert Jo. Andr. ſe au-
23 diviſſe à Joanne ipſius Epiſcopi ſucceſſore. Conferens tamen indigno non incidit in pœnam c. *Cum in cunctis, de elect.* quia pæna illa locum habet in eligente, non autem in conferente, ut notat Butr. in c. *De multa* per illum textum *n.* 3. *ſupra de præben.* & ibi etiam Imol. *n.* 4. In hoc tamen vide Abb. in prædicta decretali, *Cum in cunctis*, §. *fin. n.* 4.

24 Nono nota ibi, *infra ſex menſes*. Ordinarios Collatores habere ſemeſtre tempus ad conferendum beneficia ad ipſorum collationem ſpectantia, quo elapſo pro illa vice conferendi poteſtate privantur, ut hic eſt caſus ſecundum omnes, & notant Butr. *in* 2. *notab.* Anchar. *n.* 13. Imol. *n.* 3.
25 Abb. *n.* 4. & Joan. de Anan, *n.* 18. Hoc autem tempus incipit currere non à die monitionis, ut voluit Hugo, quæ non requiritur, cum dies interpellet pro homine, c. *Potuit, de locat.* Neque à die vacationis beneficii, ut quidam putarunt, ſed à die ſcientiæ, ut c. *Quia diverſitatem, in fin. infra eod.* & tenet *hic* gloſ. *in ver. Infra ſex menſes.* Innoc. *in eod. ver.* Hoſt. *num.* 2. Butr. *num.* 13. Anchar. *num.* 17. & alii communiter, Abb. in cap. *Ex parte, num.* 13. *infr. eod.* & in c. *fin. num.* 7. *de jurepatr.* Rota *dec.* 6. *de jurepatr. in novis.* Ideoque impetrans beneficium tamquam devolutum probare debet notitiam vacationis illius, ad quem collatio pertinet: alioquin gratia non cenſetur juſtificata, ut reſolvit Rota coram Card. Seraphi-
26 no, *deciſ.* 1270. *n.* 1. Elapſo autem ſemeſtri etiamſi ſuperior jure devoluto nondum contulerit, non licet moram purgare, arg. c. *Licet*, & c. *Litteras, de ſuppl. neglig. Prælat.* ſecundum Innocent. *in eod. ver. Sex menſes, verſ. Nos autem dicimus*, Hoſt. *num.* 3. & Joan. Andr. *n.* 14. Butr. *num.* 15. Anchar. *num.* 18. Imol. *n.* 12. & Abb. *n.* 11. ubi reddit rationem, quia per lapſum hujus temporis incontinenti devolvitur poteſtas ad ſuperiorem. Quo fit ut nec liceat petere in integrum reſtitutorem, ſecundum Collect. *hic num.* 20. *per. d. c. Licet*, poſt Joan. Andr. in Clem. *un. de in integr.*
27 *reſtit.* Rurſus hoc tempus ſex menſium eſt utile ab initio, tum quia non currit ignoranti, ut proximè dictum eſt per d. c. *Quia diverſitatem*, § *fin.* & d. c. *Licet.* & ſi eſt utile, ut l. *Annus, ff. de Calumniator.* & l. 2. *C. qui admitt.* Tum quia non currit non valenti confere etiam ſui culpa, ut d. c. *Quia*, §. *Sic tamen.* Unde ex hoc ſemeſtri ſubtrahitur tempus ſuſpenſionis, & peregrinationis, ut hic per gloſ. *in ver. Infr. ſex menſes.* Innoc. *in eod. ver.* Hoſt. *num.* 2. *&* 3. *verſ. Quæritur an iſtud tempus.*
28 Sed alio reſpectu eſt continuum, quia currit etjam diebus feriatis ſecundum Jo. Andr. *num.* 14. *verſ. Et ibi utile.* Facit. c. *Capellanus. de fer.* & l. 1. §, *Item nunciatio, ff. de nov. oper. nunc.* & eſt ſimile in decennio appellationis, de quo in c. *Anteriorum*, 2. *q.* 6.

29 Decimò nota ibi, *conferre diſtulerit*, jus confe-

rendi beneficium devolvi ad ſuperiorem, ſi is, ad quem ſpectat collatio, diſtulerit ultra ſex menſes
30 conferre, ut eſt caſus hic. Quod procedit in omnibus dignitatibus, officiis, & præbendis, dummodò tamē ſint diſtinctæ, vel certus numerus ſtatutus: aliàs ſecus, ut in eccleſiis non numeratis, quia in illis non datur vacatio; ac proinde non poteſt eſſe locus devolutioni. Textus eſt in c. *Ex parte, infra. eod.* & hic notat gloſ. *in ver. Infra ſex menſes, verſ. Iſta tamen Conſtitutio,* Innoc. poſt *med. verſ.* Et dicimus locum habere, licet legatur corruptè Hoſt. *n. 3. verſ. Quarto.*

31 Rurſus quamvis olim hæc devolutio locū non haberet in Epiſcopatibus, & Archiepiſcopatibus, ut c. *Dilectus, infr eod.* hodie tamen locum habet tam in ipſis, quam in Abbatiis, ut poteſtas eligendi transferatur ad Superiorem, ſed minus tempus devolutioni præſcribitur, ideſt trium menſium, quia mora in talibus eſt periculoſa, hic eſt textus in cap. *Ne pro defectu*, *ſupra de elect.* & in cap. *Quamquam, eod. tit. lib. 6.* gloſ. præall. *hic* Innoc. *circa fin, verſ. Et licet olim,* & Hoſt. *num. 3. verſ. Quarto.*

32 Cæterum non vendicat ſibi locum pœna devolutionis hic ſtatuta in eo, qui debet inſtituere præſentatū à Patrono, ut tenent Domini de Rota, *deciſ.* 212. *aliàs* 4. *verſ. Præterea nullum tempus, de jurepatr. in novis*; quia hæc decretalis loquitur in eo, ad quem ſpectat jus conferendi; unde non extenditur ad eum, ad quem ſpectat jus inſtituēdi: reſpectu enim inſtitutionis faciendæ non reperitur tempus à jure præfixum, & illam deciſionem refert, & ſequitur Abb. *hic. n.* 11.

33 Demum pœna devolutionis locum habet, dummodo is, ad quem ſpectat collatio, diſtulerit cōferre per negligentiam: ſecus ſi per impotentiam juris, vel facti, etiam culpa contingentem, ut c. *Quia diverſitatem, infr. eod* & c. *Cum M. ſupra de Conſtit.* ſecundum Innoc. *hic in fin.* Hoſt. *num. 3. in ver. Conferre,* & Jo. Andr. *n. 7. in ver. Diſtulerit,* quibus cæteri conſentiunt, & fuſius dictum eſt ſupra in præced. notab. *n.* 7.

34 Undecimò nota in eodem ver. *diſtulerit:* hanc devolutionem poteſtatis conferendi beneficium ob negligentiam nō conferentis fieri ad proximū Superiorem gradatim, ut hic eſt deciſio multum notabilis, quæ quotidie obſervatur in praxi. Unde ſi Capitulum infra ſex menſes non conferat, poteſtas devolvitur ad Epiſcopum, qui habet ſex menſes, ut *hic* & in *c. Licet ſupra de ſuppl. neglig. Prælat.* & Epiſcopo negligente, fit devolutio ad Metropolitanum, qui ſimiliter habet alios ſex menſes: eoque non conferente, devolvitur poteſtas ad Patriarcham, cui Archiepiſcopus ſubeſt. Quodſi Superiorem non habeat, ad Papam fit devolutio, ut hic firmat Abb *in ult. notab.* poſt Hoſt. *in fi.* Jo. Andr. *num. 8. in ver. Omnes,* Imol. *num.* 16. Rebuff. *in Praxi benefic. tit. de devolut. num.* 7. & tenent Domini de Rota *deciſ.* 1. *num.* 4. *de ſupplen. neglig. Prælat. in nov.* Mantic. *deciſ.* 260. *n.* 2.

35 Nota tamen differentiam inter Metropolitanum, & Papam: nam Metropolitanus conferre non poteſt jure devoluto, niſi omnes inferiores Collatores ultra ſex mēſes cōferre neglexerint, ut patet ex littera ibi, *vel ſi omnes,* & in c. *Poſtulaſtis infr. eod.* & tenent hic Jo. Andr. *num.* 8. *in ver. Omnes.* Sed
36 Papa lapſo primo ſemeſtri ſtatim poteſt providere, ut per Gonzal. *ad reg. de Menſib. in proœm.* §. 3. *n.* 5. & vide Rot. apud Card. Seraph. *deciſ.*
37 1363. Rurſus Papæ negligentiam nemo ſupplet, cum ſuperiorem non habeat; Salvo tamen eo, quod habetur in c. *Statutum, de præb. lib. 6.* ubi ſi Papa beneficium vacans in Curia non conferat infra menſem à die vacationis Ordinarius cōfert, ſecundum Boattinum, cujus dictum hic ſequitur Jo. Andr. *n. 8. in ver. Metropolitanus,* Imol *n.* 16. & Jo. de Anan. *n.* 19.

38 Sed hic incidit dubitatio, numquid legatus natus, ad quem devolvitur poteſtas conferendi propter negligentiam inferioris, habeat duo ſemeſtria ad conferendum.

Præmitto ejuſmodi legatos natos, ut ſunt Archiepiſcopi Eboracen. Cantuarien. Rhemen. & Piſan. quamvis poſſint ſuam juriſdictionem exercere in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum, & tota provincia, ut habetur in c. 1. *de off. leg. lib. 6.* & in c. 1. *de appellat.* non tamen poſſe conferre beneficia ad collationem inferiorum ſpectantia, niſi poſteaquam propter negligētiam eorundem inferiorum ad eos devoluta fuerit collatio, juxta textum hic. In quo caſu dubitatur an talis habeat duo ſemeſtria, unum ſcilicet, tamquam Archiepiſcopus, aliud tamquam Legatus.

Pro parte affirmativa facit concurrentia diverſorum jurium in eadem perſona, arg. eorum, quæ habentur, in c. *A collatione, de appell lib. 6.* in c. *Poſtulaſtis infr. eod.* in c. *Cum inter univerſas, ſupra de elect.* & in l. *Tutorem, ff. de his qui indig.* Contrarium tenent Domini de Rota *in præalleg. dec.* 1. *num. 5. de ſuppl. neglig. Prælat. in nov.* dicentes de hoc eſſe caſum in c. *Licet, ſupra de ſuppl. negl. Prælat.* ubi de Eboracen. Archiepiſcopo, qui eſt Legatus natus ratione ſuæ dignitatis, ſicut Cantuarien. ut in c. 1. *ſupra de off. l.* & tamen ibi antequam fiat devolutio ad Papam non habet niſi unicum ſemeſtre, & ſequuntur prædictam deciſionem Butr. *hic n.* 10. & Imol. *n.* 17. quia tamquam Prælatus non habet poteſtatem ſupplendi neglegentiam propriam ubi neglexerit tamquā Archiepiſcopus; & ideo ſibi tamquā legato non dabitur aliud ſemeſtre, ſicut de ſeipſo non poteſt appellari, nec querela deponi ſecundum ea, quæ habentur in c. *Romana de foro, compet. lib. 6.* & in c. 2. *de Conſuetud. eod. lib.* Non obſtant contraria, quia loquuntur in eo caſu, in quo quis ſimul cum alio debet actū exercere: tunc enim poteſt negligentiam propriam ſupplere d. c. *Poſtulaſtis.* Secus quando ſolus debet actum expedire, quia tunc negligentiā ſuam minimè ſupplebit, ut per eoſdem firmat gloſ. Pragmat. Sanct. *in tit. de collat. in ver. Reſpective,* & Jo. de Selu. *de benefic. in 2. par. q. 3. n.* 55.

39 Duodecimò nota. ibi *per Capitulum ordinetur,* poteſtatem conferendi non tantum devolui ex minoribus ad Superiores, ſed etiam ex Superioribus ad minores, quemadmodum hic fit devolutio de Epiſcopo ad Capitulum, & notant Hoſt. *n.* 3. *verſ. Tertiò quæritur,* Anchar. *n.* 14. & Imol. *n.* 5. Aliàs verò minor, aut per negligentiam Superioris, vel paris non ſupplet, niſi ubi reperitur expreſſum, ut poſt Archid. in c. *Volumus* 89. *diſt.* notat *hic* Collectar. *n.* 5. & Abb. *n.* 6. Simile habetur in c. *Cum ſimus, 9. q.* 3.

40 Ultimò nota ibi, *Quodſi ad Capitulum pertinuerit,* Capitulo poſſe competere jus conferendi beneficia etiam privativè ad Epiſcopum, ut apertè pro-

probatur hic: aliàs enim non fieret devolutio de Capitulo ad Epiſcopum, & notat Bernard. *hic in princ.* & Abb, *n. 5.* De ſimultanea veró interEpiſcopum, & Capitulum, vide textum in c. *Cum Eccleſia Vulterana, ſupra de elect.* & in c. *Poſtulaſtis*, & quod utrobique plenè notavi *infr. eod.*

4 In gloſ. 3. nota benè rationem gloſſæ, cur pactū de futura ſucceſſione in beneficiis eccleſiaſticis non validetur ex conſenſu beneficiati, cum tamē ſecus ſit in pacto de hæreditate viventis, ut l. *fin.* C. *de pact.* Ratio enim differentiæ eſt ſecundum gloſ. quia non eſt in poteſtate beneficiati dare ſucceſſorem in beneficio, ut c. *Deteſtanda, infra eod. lib. 6.* Sed Pater familias bene poteſt concedere cui vult ſuam hæreditatem. Beneficiatus enim eſt Procurator, pater familias dominus, ut per Card. *hic, n. 7.* Eamdem rationem aſſignant in c. *Accepimus, de pact* Jo. Andr. *n. 2.* Bellam *in princ. in 1. oppoſit.* Butr. *n. 6.* & Card. *n. 2.*

4 QUÆRO an Coadjutoriæ quæ dantur hodie à Sede Apoſtolica cum futura ſucceſſione, adverſentur juri communi, vel decretis Concilii Tridentini.

Quod ſpectat ad jus commune, duæ ſunt opiniones; Prima eſt eorum, qui putant hujuſmodi Coadjutorias eſſe conformes juri communi, cui adhærent nonnulli ex modernis, videlicet Nicolaus Garzìa *in tract. de benefic. par. 4. c. 5. num. 19.* & Lotter. *de re benefic. lib. 2. q. 25. à n. 6.* ubi nititur hanc gratiam à detractoribus vindicare, & *n. 8.* contendit illius uſum eſſe antiquiſſimum, & à Sacris Canonibus approbatum, & videtur ex mēte Putei *deciſ. 478. n. 5. l. 2.* ubi ait, gratiā Coadjutoriæ non eſſe merè perventivam, ſed habere fomentum juris propter conſenſum coadjuti: nec eſſe ita odioſam, ſicuti eſt gratia merè præventiva, & Quintil, Mandoſ. *ad reg. 11. q. 5. n. 5.* dum dicit uſum hujus gratiæ habere aliquam conformitatem cum jure Canonico, licèt eum carpat Gonzal. *ad reg. de Menſib. gloſ 5. §. 9. n. 46.*

Allegantur pro hac opinione tria jura. Primò ſcilicet c. *Petiiſti, 7. q. 1.* ubi hoc videtur expreſſum: Sed de intellectu hujus textus plenè dicam infra *n. 48, 49. & n. 78.*

4 Deinde allegatur c. *Sicut vir, §. Ecce his authoritatibus, verſ. Hinc etiam*, cum c. *Non autem, immediate ſeq ead. cauſ. & quæſtione*, ubi Beatus Auguſtinus ſucceſſit in eccleſia Hipponenſi de conſenſu Epiſcopi ægrotantis, ut dicunt Put. *deciſ. 226. n. 17. lib. 3.* & Lotter. *d. q. 25. n. 8.* qui tamen errore ſunt lapſi, ut patebit infra. *n. 80.* Tertiò allegatur c. 2. *de præb lib. 6.* ubi expreſſum eſt Romanum Pontificem non ſolum beneficia cum vacant poſſe de jure conferre, ſed etiam jus in ipſis tribuere vacaturis. Ex quibus verbis videtur colligi has gratias præventivas reſpectu Papæ non adverſari Lateranenſi Concilio, de quo tamen videbimus infra *n. 82.*

Secunda opinio primæ oppoſita eſt exiſtimantium Coadjutorias cum futura ſucceſſione nequaquam eſſe jure communi conformes, ſed ex ſtylo adinventas. Ita Caſſador. *deciſ 2. n. 2. de reſtit. ſpoliat.* Mochedan. *deciſ. 10. de privil. aliàs 36. ad fin.* dicens hodiernas Coadjutorias eſſe in utraq; parte odioſas, & exorbitantes à Jure Rota *deciſ. 392. n. 2. par. 3. recent.* ubi ait in forma hujus gratiæ multa decreta contineri ad favorē Coadjutoris, & coadjuti, quæ non conveniunt Coadjutoriæ in forma juris communis, Petr. Andr. Gamb. *in tract. de offic, & poteſt: leg: lib: 5. ſub tit: de Coadjut: n. 23.* Quintil Mandoſ. *de ſignat: grat: tit: de Coadjut: verſ: Altera cum futura ſucceſſione*, & *in reg: 11. q. 5. n 4.* Navarr. *conſ: 2. num: 2. in tit. de Cler. ægrot.* Quinimo Petr. Gregor. Tholoſanus *de benef: c. 30. n. 2.* affirmat Coadjutorias cum futura ſucceſſione per mortem ejus cui datur Coadjutor, videri deteſtabiles in Jure per textum in C. *Accepimus, ſupra de pact.*

Nituntur omnes hoc præcipuo fundamento, quod de jure communi coadjutor datur pro neceſſitate Eccleſiæ, & ad tempus impedimenti, non autem cum futura ſucceſſione, quæ eſt Sacris Canonibus inimica, ut dicitur in d. c. *Accepimus*; imò ejus officiū expirat per obitum coadjuti, ut patet ſupra *de Cler. ægrot per tot* & in c. *Grandi, de ſuppl. negl. Prælat: lib. 6.* & tradunt Jo. Andr. Butr. Cardin. & reliqui in c. *fin.* omnes *in 8. quæſt. de Cler. ægrotan.*

47 Quid dicendum? Pro ſolutione quæſtionis arbitror diſtinguendas eſſe duas ſpecies coadjutoriæ cum futura ſucceſſione. Quædam enim datur pro Cathedrali eccleſia, vel monaſterio, cum ſcilicet Epiſcopus, vel Prælatus propter ſenium, vel ægritudinem factus eſt inhabilis ad paſtorale munus exercēdū. Quædam veró datur pro beneficiis inferioribus in Cathedrali, vel Collegiata eccleſia, cum ſcilicet Dignitatem obtinens, vel Canonicatum, aut portionem ſimiliter propter ſeniū, aut morbū redditus eſt inhabilis ad inſerviendum eccleſiæ in divinis. Quoad primā ſpeciem dum dicimus gratiam Coadjutoriæ perpetuæ in Cathedralibus, & monaſteriis etiam reſpectu Papæ eſſe contrariam S. Canonibus, obſervandum eſt hoc duobus modis accipi poſſe: Uno modo ut dicamus hanc gratiam uſque adeò eſſe canonibus injuſtam, ut neque ex privilegio, vel diſpenſatione Papæ ſit alicui concedenda, & in hoc ſenſu hæc gratia nullatenus eſt cōtra Canones;

48 Quod patet manifeſtè, quia canones permittunt ut Papa poſſit eam concedere ex urgenti neceſſitate, textus eſt apertus in c. *Petiiſti 7. q. 1.* Ubi Zacharias Papa duo cōceſſit Archiepiſcopo Moguntino. Unum ſcilicet ut ſibi Coadjutorem adjungeret, cum eſſet ſenectute, & corporis imbecillitate gravatus. Alterum ut in qua hora cognoſceret ſe ex hac vita migraturū eſſe, eumdem Coadjutorem ſibi ſucceſſorem deſignaret. Sed & Concilium Tridentinum permittit hanc ſpeciē Coadjutoriæ in c. 7. *verſ. Quod ſi quando, ſeſſ. 25.* ut fuſius patebit infra *n 69.* & hoc planum.

49 Alio modo hæc gratia dici poteſt juri cōmuni contraria, in quantū conceditur à Papa non jure ordinario, ſicut cōceditur coadjutoria temporalis, ut in c. *un. de Cler ægrot. lib. 6.* Sed ex ſpeciali privilegio, & diſpenſatione, & hoc ſenſu veriſſimum eſt Coadjutoriam perpetuam etiam pro Cathedralibus, & Monaſteriis exorbitare à Jure communi, etiam reſpectu Summi Pontificis. Hoc deduco evidenter ex d. c. *Petiiſti*, ubi poſtea quam Papa fecit Archiepiſcopo gratiam Coadjutoris cum futura ſucceſſione, ſtatim ſubjecit hæc verba, videlicet, (hoc nulli cōcedi alii patimur, quod tibi charitate cogēte largiri cenſuimus) Et ita hāc conceſſionem uti Eccleſiæ neceſſariam prodiiſſe ex ſpeciali privilegio adnotarunt ibi Hugo, Archid. Præpoſ. & alii, ſeu ex ſpeciali indulgētia, ut lo-

loquuntur in c. *Accepimus, de Pact.* Hoſt. *n.* 2. *in ver Omnino ſrivolas*, Bellam *in princ verſ. Non obſt.* Butr. *n* 8. & Jo. Andr. *in fin.* dicens idem tenere Goffred, Tancred & Hoſt. in c. *Conſtitutus infra. eod.* Facit optimè decretum Concil. Trid. cap. 18. *ſeſſ.* 25.

50 Quo verò ad ſecundã ſpeciẽ coadjutoriæ, quæ datur à SummoPontifice cum futura ſucceſſione in Canonicatibus, & aliis beneficiis inferioribus, exiſtimo hujuſmodi gratiam omninò exorbitare à jure communi, & à Concilio Tridentino.

51 Quod ſpectat ad jus commune moveor primò, quia nullus canon in corpore juris clauſus reperitur, qui meminerit ſimilis gratiæ in inferioribus beneficiis: nam textus in contrariũ adductus in c. *Petiſti, 7. q. 1. & §. Ecce his authoritatibus*, cum c. *Non autem, immediatè ſeq. ead cau. & quæſt.* loquuntur in Epiſcopo, in quo longè diverſa eſt ratio, ut inferius explicabitur *n.* 7. Unde coadjutoria, per quam ſucceditur coadjuto in Canonicatibus, & conſimilibus beneficiis, eſt prorſus incognita Sacris Canonibus. Et qui contrarium dicit, adducat textum, alioquin erubeſcat ſine lege loqui, l. *illam. C. de collat.*

52 Moveor ſecundò quia SacriCanones magnopere abhorrent à ſucceſſione in beneficiis eccleſiaſticis, ut patet in c. *Accepimus, ſupra de pact.* in illis verbis *Hoc iniquum eſt et SS. Canonibus inimicum, & ideò non debet aliquatenus tolerari.* nec non infra, ibi *hujuſmodi ſucceſſiones tam deteſtabiles, & iniquas.* Concordant jura plurima ibi allegata in gloſ. *in ver Canonibus.* Hæc autem jura obtinere etiam in coadjutoria, quæ datur hodie à Sede Apoſtolica cum futura ſucceſſione, oſtendo apertiſſimè ex præalleg. *c.* 7. *ſeſſ.* 25. Concilii Tridentini: nam ibi in princ. præmittitur ratio illa, videlicet, Cum in beneficiis Eccleſiaſticis ea, quæ hæreditariæ ſucceſſionis imaginem referũt, Sacris Conſtitutionbus ſint odioſa, & Patrum decretis contraria, ac deinde veluti conſequens ex præmiſſa ratione deductum ſtatuitur, ut acceſſus, regreſſus, & coadjutoriæ cũ futura ſucceſſione de cetero nemini permittantur, ſcilicet à Summo Pontifice, ut latè deducam infra *n.* 70. Ergo evidenter apparet has Coadjutorias etiam reſpectu Papæ à S. Synodo referri inter ea, quæ ſapiunt hæreditariam ſucceſſionem, & Sacris Canonibus
53 adverſantur. Quod etiam alia ratione ſuadetur: nam ratio cur jura deteſtentur hanc ſucceſſionẽ illa eſt præcipua, quia alienæ mortis ingerit votum, c. *Deteſtanda, de conceſſ. præb. lib. 6.* & latius
54 dictum eſt ſupra *in* 4. *notab.* Hæc autem ratio negari non poteſt quin potiſſimũ vigeat in hac ſpecie Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, cum coadjuti vita durante coadjutor gratis inſerviat, & reſpectu beneficii nec titulum habeat, nec poſſeſſionem, ſed ſit fictus beneficiatus ut decidit Rota *in Salamantina Coadjutoriæ* 25. *Iunii* 1593. corã Penia, impreſſa apud Marcheſan, *de Commiſſ. lib.* 1. *fol.* 468. & Nicol. Garz. *de benefic. par.* 4. *c.* 5. *n.* 34.

55 Nec relevat reſponſio Lotterii *de re benefic. lib.* 2. *d. quæſt.* 25. *n.* 20. & 21. quod in hodierna coadjutoria requiritur conſenſus, & requiſitio coadjuti, & propterea ceſſet amaritudo captandæ mortis, ut notat Bart. per illum textum in l. *fin. ſub num.* 11. *verſ. Tertio probo, C. de Pact.* Ofaſc. *deciſ.* 100. *ſub num.* 3. *verſ. Tertiò defenditur*, & in terminis hujus gratiæ Puteus *deciſ.* 478. *col. ult. verſic. Nam licet gratia, lib.* 2. Etenim hæc ratio videtur ſatis infirma, quia cum coadjutor non poſſit ſuccedere in beneficio, niſi ipſo coadjuto prius de medio ſublato, in quoddam veluti neceſſarium antecedens ad conſequutionem beneficii inclinatur in deſiderium mortis ipſius, ut colligitur ex hoc cap. ibi: *ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & beneficium ſe crediderit ſucceſſurum.* Hæc autem inclinatio, & propenſio, cum ſit naturalis, ut dixi ſupra *num.* 19. ex Collect. & Bellam. ridiculum eſt ut ceſſet ex eo, quoad coadjutus conſenſerit futuræ ſucceſſioni: non enim coadjutor minus appetit illus beneficium, quod coadjutus voluerit eum habere in ipſo beneficio ſucceſſorem. Et quidquid ſit ſecundum leges, certè ſecundum Canones improbatur pactum futuræ ſucceſſionis propter votum captandæ mortis, etiam conſentiente beneficiato,
56 ut oſtenſum eſt ſupra *num.* 41. Put. vero loco citato tantum dicit gratiam coadjutoriæ propter conſenſum coadjuti eſſe minus odioſam, quã ſit ſimplex expectativa; ſed non dicit propter conſenſum coadjuti ceſſare deſiderium captandæ mortis.

57 Moveor tertiò ex quampluribus differentiis, quæ apparent inter coadjutoriam ſecundum formam juris communis, & hodiernam. Differunt enim primò, quia coadjutoria de jure communi datur ad tempus impedimenti, Mohedan. *dec.* 10. *alias* 36. *de privil.* & expirat per mortem coadjuti tam naturalem, quam civilem. Jo. Andr. in c. *fin. in* 8. *quæſt.* & ibi omnes *de Cler. ægrot.* Hæc verò quatenus reſpicit favorem coadjutoris per obitũ coadjuti non extinguitur, ut declarat Put. *dec.* 98 *lib* 2. & ſcripũ plenius in c. *Ex parte*, *n.* 5. *eod. tit.* Differunt ſecundò, quia de jure coadjutor datur etiam invito, C. *De rectoribus, de Cler. ægrot*, & d. c *Ex parte*, ubi gloſ. *ult. in fin.* Hoſtien. *itidem in fin.* & alii communiter, Jo. Andr in d. c. *fin. in* 9, *quæſt. n*, 11. Sed in hodierna coadjutoria requi-
58 ritur coadjuti conſenſus, Put. *d. deciſ.* 478. *n.* 5. *lib.* 2. Rota *deciſ.* 410. *n.* 8. *par.* 3 *recent.* alioquin gratia eſt nulla. Rota *deciſ.* 313. *num.* 27. *par.* 7.
59 Differunt tertiò, quia coadjutor ſecundũ formã juris tenetur reſidere, ne aliàs Eccleſia ob impedimentũ coadjuti debito ſervitio fraudetur, ad hoc enim principaliter fuit adinventa coadjutoria, c, 1 *de Cler. ægrotan.* Put. *deciſ.* 226. *n.* 13. *lib.* 3. Rota *deciſ.* 276. *num.* 2. *par.* 3. *recentior.* At coad-
60 jutor hodiernus nec poteſt in choro reſidere, nec Capitulo intereſſe, nec aliquid jurium canonicalium exercere contradicẽte coadjuto, Rota *dict. deciſ.* 410. *num.* 8. Differunt quartò, quia de jure
61 coadjutoria non datur propter benemerita, aut in favorẽ perſonæ, cui conceditur, ſed ob eccleſię neceſſitatem, c. *un. de Cler. ægrot. lib.* 6. Put. dict. *deciſ.* 226. *n.* 13. *lib.* 3. Rota *deciſ.* 114. *n.* 13. *p.* 6.
62 *recent.* Sed hodierna coadjutoria datur ex gratia, & in favorem coadjutoris, & coadjuti, ut patet ex tenore literarum Apoſtolicarum, & obſervat Navarr. *conſ.* 2. *de Cler. ægrot.* & Rota *d. deciſ.* 392. *n.* 2. *par.* 3. *recent.* Continet enim duas gratias æquè principales, unam in favorem coadjuti, alteram in favorem coadjutoris, ut per Put. *dec.*
63 98. *verſ. Fuit tamen reſolutũ, lib.* 2. Differũt quintò, quia coadjutoria hodierna indiſtinctè dari ſolet Canonicis ſexagenariis, etiãſi aliàs imbecillitate corporis non ſint gravati, ut paſſim ſervari videmus

mus, cùm tamen de jure non detur niſi decrepi-
tis, id eſt annorum ſeptuaginta, vel alio morbo
incurabili impeditis officium exercere d.c.*un.* §.
Verum, ubi id notat. Franc *in 2. notab.* poſt Archid.
n.6. de Cler. ægrot lib.6. Ancharan. *conſ.* 188. incip.
6 *Viſis conſilijs n.7.* Differunt ſextò, quia jure com-
muni inſpecto coadjutori datur certa portio ex
reditibus beneficij in compenſationem laborum,
c. *De rectoribus, de Cler. ægrot.* & d.c. *un. gloſ. ult. in
fin.* in c. *Ex parte*, & Joan. Andr. in cap. *fin: in 10.*
6 *membro, n. 12. eod: tit.* Put. *deciſ: 226. n. 13. lib: 3.* At
coadjutor hodiernus nihil percipit. Mohed. *d.
deciſ: 10. aliàs 36. de privileg* & divinis intereſſen-
do diſtributiones non lucratur ſibi, ſed ad utili-
tatem coadjuti abſentis. Navarr. *conſ: 2. n. 3. de
Cler: ægrot.* & dicitur cenſuiſſe S. Rituum Congr.
*in cauſa Conimbricen: 16. Septembris 1606. in 6. du-
bio*, & in *Elboracen: 15. Aprilis 1606.* & patet ex
formula coadjutoriæ, quam ponit Nicol. Garz. *de
benefic: p.4. c.5. n.54* Et quamvis nonnunquam in-
ter partes aliter conveniatur, regulariter tamen
in literis conſuevit apponi clauſula infraſcripta;
videlicet, quia partes ita conveniunt ut coadjutor
non poſſit petere congruam, nec quidquam exi-
gere quovis titulo ratione coadjutoriæ, ut refert
6 Garz *loco cit.* & *in addit. ſub n: 130. dub. 36.* Differũt
ſeptimò, quia licet coadjutor cum futura ſucceſ-
ſione nullum jus habeat in beneficio, nec reſpectu
tituli nec reſpectu poſſeſſionis; nihilominus ha-
bet jus quoddam noviter creatum circa facultatẽ
coadjuvãdi, & eſt fictus beneficiatus, ut dixit Rota
ſupra citata, n.54. nec revocari poteſt, Put. *deciſ:
98. lib: 2* Seraph. *deciſ: 1447. in fin.* At coadjutor
datus ſecundum formam juris nullum habet jus
de novo creatum, ſed nudum miniſterium ma-
nuale, & poteſt quandocunque amoveri, & alius
in ejus locum ſubrogari, ut per Jo. Andr. in d.c.
fin. in 11. membro, n. 13, de Cler: ægrot. Ex quibus li-
quidò conſtat hodiernas coadjutorias ferè nul-
lam habere conformitatem cum jure communi.
7 Et hinc reſultat alia differentia, quia licèt coad-
jutoria temporalis in inferioribus Prælatis dari
poſſit ab Ordinario, ad quem ſpectat deſtitutio,
vel ceſſionis admiſſio, ut c. *De rectoribus*, & c. *fin.*
ubi hoc tenet Jo. Andr. *in 5. membro, n.7.* Abb. *nu:*
8 *5.* & communiter Doctores, *de Cler: ægrot.* tamen
Coadjutotiam perpetuam etiam in beneficijs in-
ferioribus dat ſolus Papa, qui poteſt ſolus contra
canones diſpenſare, c. *Propoſuit. infra eod.* c. 2. *de
præb: lib.6.* & firmat Lambertin. *de jure patr: eod:
lib: in 1. par: 2. libri, art: 20. n.4* & Navarr. *conſ: 1. de
Cler. ægrot.* adeo ut nec dari poſſit à Legato de
latere, ut per Gambar. *de offic: leg: lib: 5. in rubr: de
coadjutor.* Gonzal. *ad regul: de menſib: gloſ: 5. §.
9. n. 91:* Flamin. Pariſ. *de reſign: benefic: lib: 6.
q. 5. n.15.* & *lib: 7. q.20. n.14.* & propendit Lam-
bertin. *dict: artic: 20. num: 5.* Hactenus de jure
communi.

9 Quod verò ſpectat ad Concilium Tridenti-
num, ſi illius verba ſedulò expendantur, conſta-
bit apertiſſimè Coadjutorias, quæ dantur hodie
cum futura ſucceſſione in Canonicatibus, & con-
ſimilibus beneficijs, à S. Synodo eſſe omnino im-
probatas, & tantummodo eſſe permiſſas ex ur-
genti cauſa in Epiſcopatibus, & Præpoſituris re-
gularibus juxta diſtinctionem, quam ſuperiùs
adhibui *num: 47.* Nam in decreto *c.7. ſeſſ: 25. de
reform.* poſt prohibitum acceſſum, & regreſſum
ad quodcunque beneficium, primò ſtatuitur re-
gula his verbis, videlicet, *In coadjutorijs quoque
cum futura ſucceſſione idem poſt hac obſervetur, ut ne-
mini in quibuſcunque beneficijs Eccleſiaſticis permittan-*
70 *tur.* Et in hac regula dubitandum non eſt quin
præcipuè includatur Summus Pontifex, quia
cùm facultas concedendi Coadjutorias cum fu-
tura ſucceſſione ante Concilium Epiſcopis mi-
nimè competeret, ut oſtenſum eſt *ſuprà n.68.* uti-
que fruſtra Concilium ſtatuiſſet, ut id eis non
permitteretur in futurum per illam dictionem,
poſthac, per quam jus novum ſtatuitur, ut notat
gloſ: in Clem: *Eos, in ver: Deinceps, de Regular.* Ergo
neceſſe eſt ut mens Concilij fuerit, ut de cætero
non permitterentur hujuſmodi Coadjutoriæ à
Summo Pontifice, cui ſoli prius erant permiſſæ
ob ſuæ poteſtatis plenitudinem, c. *Propoſuit, infrà
eod.* Et quamvis Concilium vi coactivâ Pontifi-
cem Maximum non aſtringat, c. *Significâſti*, & ibi
Abb. Antiq. *nu. 2.* Abb: Sicul: *nu. 3.* & alij commu-
niter *de elect:* eum tamen non comprehendit vi
directiva rationis, quia voluntarius debet ſe illi
ſubjicere, ut eſt expreſſum in c. *ult:* § *His ita, 25. q.
1.* & in l. *Digna vox, C. de leg:* & poſt D. Thomam *in
1. p. q. 96. art: 5. ad 3.* ſcripſi plenè in c. *Canonum ſta-
tuta, n.9. de conſtit.* Per hoc enim Concilium indi-
cat Papæ non quid ſit poſſibile, ſed quid ſit hone-
ſtum & laudabile, c. *ult: de reſcript: lib: 6.* & notat
Calder. *conſ: 526. circa med: aliàs 11. de privil.*
Bald. *in proœm: Decretal. in ver: Gregorius, n. 13.* Si-
cut fecit *in cap. 5. in fine ſeſſ: 24. de reform: matrim.*
dum vetuit in ſecundo gradu diſpenſari, niſi inter
magnos Principes, & ob publicam cauſam. Et *in
c. 19. ſeſſ. 24.* dum prohibuit expectativas, reſer-
vationes mentales, & alias quaſcunque gratias
71 ad vacatura, etiam in favorem Cardinalium: has
enim prohibitiones utique indicavit principali-
ter Pontifici Maximo, cùm in inferioribus nulla
ſit poteſtas in gradibus prohibitis diſpenſandi, c.
Quod ſuper his, de conſang: & affinit. Nec gratias ex-
pectativas concedendi contra Concilium Late-
ranen: ut *hic*, & in c. *Dilectus, il primo, de præb.* & in
c. *Deteſtanda, de conceſſ: præb: lib: 6.* Regula igitur
Concilij in præcitato *cap: 7. ſeſſ: 25.* hæc eſt, vide-
licet Coadjutoriæ cum futura ſucceſſione in qui-
buſcunque beneficijs Eccleſiaſticis à Sede Apo-
ſtolica de cætero nemini permittantur. Ab hac
regula immediatè ibi ſubnectitur exceptio per
hæc formalia verba, id eſt (Quod quando Eccle-
ſiæ Cathedralis, aut monaſterij urgens neceſſitas,
aut evidens utilitas poſtulet, Prælato dari coad-
jutorem, is non aliàs cum futura ſucceſſione de-
tur, quàm hæc cauſa priùs diligentiſſimè à San-
ctiſſ. Rom. Pontifice ſit cognita, & qualitates o-
mnes in illo concurrere certum ſit, quæ à jure, &
decretis hujus Synodi in Epiſcopis & Prælatis re-
quiruntur. Aliàs conceſſiones ſuper his factæ
ſubreptitiæ eſſe cenſeantur.) Hæc ibi. Ex quo
contextu luce clarius apparet coadjutorias cum
futura ſucceſſione à S. Synodo non eſſe permiſſas
Summo Pontifici quacunque de cauſa, niſi in Ca-
thedralibus, & monaſterijs: nam cum præmiſe-
rit regulam univerſalem negativam in quibuſ-
cunque beneficijs, & ab illa exceperit tantum ca-
thedrales & monaſteria ex urgenti cauſa, utique
hæc exceptio firmat regulam in contrarium, in
Canonicatibus, & in alijs beneficijs non exce-
ptis, adeo ut in illis quacunque de cauſa coad-

jutoriæ cum futura ſucceſſione de cætero à Summo Pontifice nullatenus ſint permittendæ, c. *Dominus*, & ibi gloſ. 32. *q.* 7. *n.* 2. *de conjug: leproſor.* l. *Nam quod liquida*, §. *fin. in* 1. *reſp. ff. de penu. leg.* cum ſimil. & ita hodiernam coadjutoriam dici exorbitantem, quia deviat ab orbita Concilij Tridentini *in dict: c.* 7. dicit Mehod. *deciſ:* 10. *ad fin: de privil: ad gloſ: ult.* in cap. *Quæ à jure, de reg: jur lib:* 6. cum alijs per Menoch. *de recuperan: remed.* 5. *n.* 13. Unde poſt Concilium nemini fuerunt conceſſæ uſque ad tempora Sixti V. ut atteſtatur Nicolaus Garzia *de benefic: par:* 4. *cap.* 5. *n.* 23. *&* 24.

27 Quòd ſi quæras, cur Concilium illas permiſerit tantummodo in Cathedralibus, & monaſterijs, non autem in beneficijs inferioribus: Reſpondebimus, inter hæc magnam eſſe rationem diverſitatis: nam in primo caſu cum Epiſcopus vel Prælatus propter ſenium, vel ægritudinem redditus eſt inhabilis ad paſtorale officium exercendum, neceſſitas cogit ut illi de Coadjutore provideatur propter periculum animarum, ne gregi fidelium deſit cuſtodia paſtoralis, cap. *Qualiter*, 7. *q.* 1. c. *Ex parte, de Cler: ægrot.* Sæpè autem contingit, præſertim ultra montes, ut Epiſcopatus, vel Abbatiæ, Prælato exiſtente inhabili, indigeant coadjutore magnæ authoritatis, & potentiæ, qui valeat ibi Catholicam Religionem ſartam tectam ſervare, & bona, immunitatemque Eccleſiæ ac perſonarum Eccleſiaſticarum ab infidelium, & hæreticorum injurijs defendere. Perſonæ autem hujus generis vix ac ne vix quidem induci poſſunt ad onus coadjutoris ſubeundum, niſi cum futura ſucceſſione, ut docuit experientia. Igitur in eo caſu, & in alijs ſimilibus charitate cogente, ut dicit textus in cap. *Petiſti*, 7. *q.* 1. poterit Summi Pontificis circumſpecta providentia de perpetua coadjutoria ſalubriter providere. Hæc autem ratio non viget in Canonicatibus, & alijs beneficijs cathedralium, vel collegiatarum Eccleſia-
73 rum. Tum quia illis non imminet periculum animarum; & ſi fortè immineret, non deeſſent qui cum competenti mercede coadjutoriam ſuſciperent ſine futura ſucceſſione. Tum quia in prædictis Eccleſijs divina officia perſolvuntur à reliquis collegialibus, & miniſtris Eccleſiæ; nec Canonicus infirmus, vel ſenio confectus tenetur ſibi coadjutorem adjungere, aut inſervire per ſubſtitutum, c. *un. de Cler. non reſid. lib.* 6. & fuit millies reſolutum, ut ſcripſi latè in c. *Licet, à n.* 136. *ſuprà de præb.* Non igitur mirum, ſi in beneficijs inferioribus Tridentina Synodus has coadjutorias minimè permiſerit, cùm in illis conſiderari non poſſit ratio ulla urgentis neceſſitatis, c. *Quod pro neceſſitate*, 1, *q.* 1. c. *Pro remedio*, & ibi gloſ. *p.* 1. *q.* 7. & c. *Paſtoralis*, 7. *q.* 1. Non enim in argumentum trahi poſſunt quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa, c. *In argumentum, de reg. jur. lib.* 6. & c. *Quod non eſt licitum, infrà eodem tit.*

Nec dicatur ſaltem in eis poſſe conſiderari
74 rationem utilitatis Eccleſiæ, quæ neceſſitati æquiparatur, c. *Poſt translationem*, §. *Cum ergo, de renunc.* & d. c. 7. *verſ. Quod ſi Cathedralis, ſeſſ.* 25. eò quòd Eccleſiæ addatur miniſter, qui ſerviat in divinis loco Canonici impediti. Nam reſpondetur, hoc augmentum unius miniſtri ad tempus impediti non eſſe tanti momenti, ut illi non præponderent gravamina plurima, quæ inde perſonis Eccleſiaſticis inferuntur; ut c. *Deteſtan-*
75 *da, de conceſſ. præb. lib.* 6. Nam, ut ait Petr. Andr. Gamb. *de offic: & poteſt: leg: lib:* 5. *ſub tit. de coadjut: n.* 13. per has gratias intrat fœda ſucceſſio in Eccleſia Dei, veluti referens in beneficijs hæreditariam quandam imaginem, ſub qua plerumque hæredes fiunt pueri, qui nedum ipſi coadjutore, ſed pædagogo egent. Cujus dictum refert, & approbat Gonzal. *ad reg. de menſib: gloſ:* 5. §. 9.
76 *n.* 41. Ad hoc bonus textus in c. *Indecorum, ſuprà de ætat. & qualit.* Et quamvis Lotter. *de re benefic: lib:* 2. *q.* 25. *n.* 19. dicat hoc pertinere ad contingentiam contra mentem Summi Pontificis ex ſiniſtra informatione, quæ vix præcaveri poteſt, ut oſtendit Pius II. *in Epiſtola, quæ inſcribitur, De morib. Germanor. char.* 6, *verſ. Decipitur interdum.* Nihilominus ſi res ſeriò conſideretur, apparebit id provenire etiam ex natura rei: nam ad coadjutoriam non ſolent concurrere niſi graves, & provectiores, ac benè de Eccleſia meriti. Tum quia tales ſperant ſe poſſe provideri de beneficio, cùm per obitum vacabit; tunc enim digniores præferri ſolent. Tamen quia ſibi dedecori eſſe putant tanquam fictos beneficiatos dici gratis inſervire, poſtremum locum tenere, & ad beneficium pervenire per viam gratiæ præventivæ. Indeque fit, ut viri ſeniores & præſtantiores à junioribus, & minus idoneis excludantur, & quaſi ſupplantentur. Et quamvis ad coadjutoriam obtinendam exigantur litteræ teſtimoniales, & commendatoriæ aut Epiſcopi, aut Capituli ſuper qualitatibus coadjutoris, & indigentia Eccleſiæ, ut atteſtantur Gonzal. *ad reg: de menſib: gloſ:* 5. §. 9 *n.* 48. *cum ſeqq.* & Lotter. *d. q.* 25. *n.* 27. Docuit tamen experientia hanc cautelam parum prodeſſe, cum ſæpè ſæpius hujuſmodi litteræ emendicatis favoribus extorqueantur. Quinimo audivi pluribus ab hinc annis quendam Cathedralis Eccleſiæ Canonicum (Papá, ut arbitror, circumvento) prætextu inhabilitatis ad inſerviendum Eccleſiæ in divinis obtinuiſſe ſibi dari coadjutorem in Canonicatu cum futura ſucceſſione, & paulò poſt eundem Canonicum fuiſſe deputatum coadjutorem dignitatis, itidem cum futura ſucceſſione in alia Eccleſia; atque ita fuit ſimul coadjutus, & coadjutor; & qui habebatur pro inhabili ad inſerviendum pro ſeipſo, & egebat coadjutore in Eccleſia propria, fuit reputatus habilis ad inſerviendum, & coadjuvandum alium in Eccle-
77 ſia aliena. Unde ad hæc, & ſimilia abſurda evitanda fortè conſultius foret, ut Sedes Apoſtolica ab hujuſmodi gratijs abſtineret ubique locorum, ſicut abſtinet in Germania, ubi ex concordatis cautum eſt, ut Papa concedendo coadjutorias cum futura ſucceſſione in omnibus menſibus, dicatur concordatis contravenire. De quo plenè a-
78 git Put. *deciſ:* 226. *per totam, lib:* 3. Non obſtat c. *Petiſti*, 7. *q.* 1. quia loquitur in Epiſcopo, cui ex permiſſione canonum diſpenſativè dari poteſt coadjutor cum futura ſucceſſione ſecundum ea,
79 quæ dicta ſunt *ſuprà n.* 47. *& n.* 69. Præterea, ut ex illo textu perſpicuè apparet, etiam Epiſcopo Papa non dat coadjutorem cum futura ſucceſſione, niſi cum duabus conditionibus. Una eſt, ut Epiſcopus eum probet in miniſterio coadjutoriæ. Altera eſt, ut poſtquam eum probaverit, & aptū eſſe repererit ad officium Paſtorale, in ultima hora, in qua cognoverit ſe fore ex hoc ſæculo migraturum, eundem ſibi ſucceſſorem deſignet.

Nam

Nam in tam brevi intervallo, & ſalute Epiſcopi jam deſperata, ceſſat omnis ſuſpicio voti captandę mortis. At in hodierna coadjutoria neutra ex his conditionibus obſervatur; imò ante ullum experimentum, & citra periculum mortis coadjuti unico contextu datur coadjutoria, & futura ſucceſſio, ad hoc c. *Miramur*, *61. diſt.* Denique ſi textus ille accuratè expendatur, conſtabit Zachariam Papam non dediſſe Archiepiſcopo Moguntino poteſtatem ſibi eligendi ſucceſſorem, ſed tantummodo coadjutorem aſſumendi, qui tamen poſt obitum Prçlati à Sede Apoſtolica eſſet ordinandus, ut clarè colligitur ex littera ibi, (eâ horâ, qua tu de prçſenti ſçculo migraturum eſſe cognoveris, prçſentibus cunctis ſucceſſorem deſigna, & huc veniat ordinandus.) Hęc ibi; & ſic non fuit ibi coadjutoria cum futura ſucceſſione, ſed ſimplex deſignatio ſucceſſoris, qui tamen ordinandus, ſeu providendus eſſet ab Apoſtolica Sede poſt obitum coadjuti. Nam ordinare idem importat quod conferre, ut patet ex littera hujus textûs ibi, *Si autem Epiſcopus conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur*, & notat Butr. *in 5. notab.* Archid. in c. *Si tibi abſenti, de præb. lib. 6.* Vel certè idem eſt quod confirmare, c. *Nullus*, *58. diſt.* c. *2. de arbitr.* & ita ad text. in d. c. *Petyſti*, reſpondet Auguſt. Triumph. *de poteſt. Eccleſiaſt. qu. 2. art. 2. ad 2.* dicens: Zacharias Papa non conceſſit Epiſcopo Moguntino ſucceſſorem poſſe ſibi inſtituere; ſed bene conceſſit aliquem Epiſcopum poſſe ſibi coadjutorem aſſumere, qui poſt obitum ejus ad Apoſtolicam Sedem accederet eligendus, & confirmandus.

Item non obſtat c. *Non autem*, *7. q. 1*, & §. *His authoritatibus immediatè præced.* Quoniam ſimiliter loquitur in Epiſcopatu, non autem in inferioribus beneficiis, de quibus nunc agimus. Præterea ille textus non tractat de ſucceſſione, ſed de acceſſu: nam Auguſtinus non fuit ſucceſſor, ſed coepiſcopus Valerii; quidquid contrà ſcripſerint Put. & Lotter. ſupracitati *num.* 44. ut clarè conſtat ex illis verbis, (Ita conſecratus eſt, ut non ſuccederet in cathedra Epiſcopo, ſed accederet: nam incolumi Valerio Hipponenſis Eccleſiæ coepiſcopus Auguſtinus factus eſt.) Hæc ibi. Unde hæc authoritas potuiſſet à modernis omitti, quia impertinens eſt ad coadjutoriam cum futura ſucceſſione, quæ multum differt ab acceſſu, ut illic patet, & in præcitato decreto Concilii Tridentini *c. 7. ſeſſ. 25.*

Demum non obſtat c. *2. de præb. lib. 6.* quia tantùm probat Summum Pontificem poſſe tribuere jus in beneficiis vacaturis, quod nemo negat. Sed hoc intelligitur non per viam juris communis, ſed per viam diſpenſationis, quæ eſt juris relaxatio, gloſ. in c. *Vt conſtitueretur*, *in ver. Detrahendum*, *50. diſt.* & dicitur vulnus, quia per eam Jus vulneratur, c. *Ipſa pietas*, *23. q. 4* & notat Sylveſt. *in ver. Diſpenſatio, in princ.* Quòd autem futura ſucceſſio in beneficio viventis non concedatur à Summo Pontifice ſecundum jus commune, imò contra Canones, & ex ſpeciali indulgentia & diſpenſatione, ac de plenitudine poteſtatis, probo apertiſſimè per quatuor textus. Primus eſt in c. *Propoſuit, infrà eod* in illis verbis: (Licet autem intentionis noſtræ non ſit inveſtituras de vacaturis factas contra canonum inſtituta ratas habere, qui ſecundum plenitudinem poteſtatis de jure poſſumus ultra diſpenſare.) ubi Jo. Andr. *nu. 2. in ver. Vacaturæ*, notabiliter ait: (Quomodo in proviſione vacaturæ Papa tollit vitium, quod eſt in promiſſione, voti ſcilicet captandæ mortis. Reſpondeo, quia Papa eſt ſupra jus.) Secundus textus eſt in c. *Conſtitutus, infrà eod.* ubi dicitur ex Canonicis Sanctionibus prohiberi beneficia concedi, vel promitti antequam vacent, & mandatum de vacaturis continere gratiam perſonalem. Tertius eſt in c. *Ne captandæ, de conceſſ. præb. lib. 6.* ubi dicitur: Ne captandæ alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum Sedis Apoſtolicæ tribuatur; & ſic futura ſucceſſio in beneficiis emanat non ſecundum jus, ſed ex gratiæ benignitate, & ſpeciali indulgentia Apoſtolicæ Sedis. Quartus tex-
83 tus admodum clarus eſt in cap. *Petyſti*, *7. q. 1.* ubi poſteaquam Zacharias Papa indulſit Archiepiſcopo Moguntino, ut in ſuo tranſitu coadjutorem ſuum poſſet ſibi ſucceſſorem deſignare, immediatè ſubdit: (hoc nulli concedi alii patimur, quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus.) & ita id eſſe non ſecundum jus, ſed ex ſpeciali gratia tenent ibi Hugo, & Archid. ſeu ex ſpeciali indulgentia, ut loquitur Jo. Andr. in c. *Accepimus, in fin.* & Butr. *n. 8. ſuprà de pact.* Idem firmant ibi Hoſt. *n. 2. in ver. Omninò frivolas*, dicens coadjutorem cum futura ſucceſſione, de quo loquitur textus in d. c. *Petyſti*, concedi ex diſpenſatione facta à Papa ex certa, & ſpeciali gratia: & ſequitur Bellam. in d. c *Accepimus. in 4. q. n. 4.* poſt Collectar. *ibi n. 1.* Concludo igitur hodiernas coadjutorias eſſe odioſas, & exorbitantes à jure communi, & Concilio Tridentino.

84 Cæterùm conſtanter affirmo, poſſe Pontificem Maximum ex ſpeciali indulgentia, & diſpenſativè, ut prædixi, legis vinculum relaxare, & has gratias concedere, ut clarè probatur in juribus proximè citatis, & in d. c. *2. de præb. lib. 6.* & tradit Put. *deciſ. 226. n. 17. lib. 3.* & alibi paſſim Doctores. Nec quiſquam auderet hoc in dubium revocare propter plenitudinem poteſtatis Papæ in beneficialibus, ut in Clem 1, *in fin: Vt lit: penden.* & ſcripſi latè in c. *Conſultationibus, nu. 26. & ſeqq:*
85 *ſuprà de cler: ægrot.* Quod adeo verum eſt, ut non ſolùm coadjutoria cum futura ſucceſſione, ſed etiam ſimplex expectativa, quę proculdubio eſt contra Concilium Tridentinum *c. 19. ſeſſ:* 24. ut dixit Rota *deciſ: 276. n. 3. par: 1. recent.* ſuſtinea-
86 tur, licèt Tridentino Concilio derogatum non fuerit, quia illi nec ſolet, nec oportet ſpecialiter derogare, propter expreſſam prçſervationem authoritatis Apoſtolicę Sedis, quę habetur in *c. ult: ſeſſ: 27. de reform.* ſed ſatis eſt, ut Papa diſponat contrarium ejus, quod Concilium diſponit, dummodo ſupplicatio manu Papę ſignata fuerit, ut expreſsè declaravit ſan. mem. Pius V. in ſuo Motu proprio, quem ad litteram refert Nicol. Garz. *de benefic: part: 4, cap: 5. num: 32. & 33.* & ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres, & fuit declaratum in Cancellaria Apoſtolica per Abbreviatores, ut idem Garz. atteſtatur *d. c. 5. num: 34. & 35.* & decidit Rota *in una Penſionis S. Angeli 16. Decembris* 1594. coram bon. mem. Cardinali Pamphilio, ut per eundem Garziam *d. c. 5. n. 30.*

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ.

Cap. Quia diverſitatem.

SVMMARIVM.

1 *Semeſtre ad eligendum, ſeu conferendum à jure præfixum non currit legitimè impedito, & n. 7*

2 *Nec incipit currere niſi à die notitiæ vacationis, & n. 9.*

3 *Quot capita, tot ſententiæ.*

4 *Diverſitatem corporum diverſitas ſæpè ſequitur animorum.*

5 *Arguitur quandoque de extrinſecis ad intrinſeca.*

6 *Intruſus propriè quis dicatur.*

7 *Impedimenti tempus non computatur à ſemeſtri dato ad conferendum, ſive impedimentum ſit juris, ſive facti.*

8 *Impeditus juſtè non poteſt dici negligens.*

10 *Ignorantia excludit negligentiam.*

11 *Suſpenſo non currit tempus ad conferendum, niſi ſit negligens in petenda abſolutione.*

12 *Tempus currit etiam ignoranti ſi præfixum ſit non in odium negligentiæ, ſed in favorem alterius.*

13 *Prælato ſuſpenſo jus conferendi non devolvitur ad Capitulum, nec ad Archiepiſcopum, ſed ad Papam, & n. 23.*

14 *Papa poteſt præbendas conferre etiam non datâ negligentiâ inferioris collatoris.*

15 *Collatio ſi ſit ſimultanea inter Epiſcopum, & Capitulum, Epiſcopo ſuſpenſo jus conferendi ad Capitulum devolvitur.*

16 *Prælato excommunicato, vel ſuſpenſo an juriſdictio devolvatur ad Capitulum, ita ut ſit locus electioni Vicarij capitularis, & nn. ſeqq. uſq. in finem.*

17 *Sedes vacat interpretativè, ſi Prælatus ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus.*

18 *Aut ſi inutilis ad agendum de jure, & n. 31.*
Declaratur n. 20. & 23.

19 *Viduata dicitur Eccleſia habens Prælatum inutilem.*

21 *Prælatus excommunicatus, vel ſuſpenſus pro mortuo reputatur.*

22 *Donatio cauſa mortis confirmatur morte civili ſicut naturali.*

23 *Actus fictus non debet eſſe majoris potentiæ, quàm actus naturalis, & verus.*

24 *Epiſcopo notoriè hæretico facultas concedendi dimiſſorias pertinet ad Capitulum, & n. 34.*

25 *Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo nec ejus officialis, nec alius poteſt jus reddere niſi Papa.*

26 *Suffraganei excommunicati juriſdictio non devolvitur ad Metropolitanum.*

27 *Argumentum à ſpeciali validum eſt in jure.*

28 *Epiſcopo à paganis, vel ſchiſmaticis capto, ſedes quaſi vacat, & juriſdictio tribuitur Capitulo, & nn. ſeqq.*

29 *Mors civilis non æquiparatur naturali, niſi in caſibus in jure expreſſis.*

30 *Prælato ab hoſtibus capto juriſdictio jure proprio pertinet ad Papam.*

32 *Prælato inhabili datur Coadjutor, nec juriſdictio tranſit in Capitulum.*

33 *Sede vacante interpretativè ob ſuſpenſionem Prælati, œconomus non poteſt convenire, nec conveniri.*

1 QUIA DIVERSITATEM. Semeſtre ad eligendum, ſeu conferendum à jure præfixum non currit legitimè impedito. Hoc dicit Abb. Antiq. Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar.
2 Imol. & Jo. de Anan. nec incipit currere niſi à die notitiæ vacationis, Abb. Sicul. & Guido Papa. Dividitur in duas partes principales. In prima Archiepiſcopi querela. In ſecunda cauſæ commiſſio, ibi, *mandamus.* Secunda ſubdividitur: nam primò ponit mandatum, & ſolvit obſtaculum. Secundò, duos caſus excipit, ibi, *niſi,* & ſecundum caſum tripliciter exponit ibi *ſic tamen.* Abbas Siculus adjiciens omnes diviſiones eſſe notandas, quia multum conferunt ad declarationem text. nec fruſtra ſunt adinventæ.

3 Nota primò ex principio litteræ illud vulgatum: *Quot capita, tot ſententiæ*; de quo pleniùs in gloſ. erant enim diverſæ opiniones, An Archiepiſcopo ex ſua culpa ſuſpenſo curreret ſemeſtre tempus ad conferendum, & ad quem devolveretur collatio præbendarum, an ad Capitulum,
4 vel ad proximum ſuperiorem, quia diverſitatem corporum diverſitas ſæpè ſequitur animorum, ut obſervant Abb. Antiq. *nu.* 1. Abb. Sicul. & Jo. de
5 Anan. *in primo notab.* nam de extrinſecis quandoque arguimus ad intrinſeca, & ad hoc ſæpè allegatur hoc c. ut per Ant. de Butr. *num.* 1.

6 Secundò nota, intruſum propriè dici, qui præter auctoritatem ſuperioris, ad quem pertinet collatio, beneficium eſt ingreſſus, ut patet in tex. ibi, *Præter ejus auctoritatem intruſerunt,* concordat cap. *Ex frequentibus, de inſtitution.* & cap. *Cùm veniſſent, de in integ. reſtit.* & *hìc* notant Butr. *num.* 4. dicens de hoc eſſe hìc textum apertum, Imol. *nu.* 1. & Abb, *in 2. notab.* Dixi in c. *Cum jam dudum, n.* 3. *de præb.* & in c. *Niſi cum pridem, à nu.* 26. *de renuntiat.* ubi latè de intruſis, & quatuor illorum ſpeciebus.

7 Tertiò nota, in tempore ſex menſium dato Epiſcopis ad conferendum non computari tempus, quo juſtè ſunt impediti, ſive impedimentum ſit juris, ſive facti. De impedimento juris exemplificat textus ibi, *tempus ſuſpenſionis in ſex menſibus nullatenus computetur.* De impedimento facti exemplificat ibi: *Tempus etiam quoad Apoſtolicam Sedem acceſſit, & apud illam permanſit, vel receſſit ab illa.* & notant Butr. *nu.* 7. Imol. *nu.* 4. & Abb.
8 *num.* 3. & ſigna rationem in textu expreſſam, quia Lateranenſis Concilij Conſtitutio contra negligentes tantùm fuit promulgata, ut in c. *Nulla, ſuprà eod.* Juſtè autem impeditus non poteſt dici negligens, & ideo tempus ei non currit, ut hìc, & in l. 1. §. *ult. C. de ann. except.* & in l. *In rebus, C. de jure dot.* & *hìc* notat gloſſ *in verb. Suſpenſionis,* Jo. Andr. Cardin. Ancharan. & omnes in ſummario textûs, Butr. Imol. & Abb. *in locis proximè citatis.*
9 Unde etiam fit, ut tempus ſex menſium ad conferendum non currat à tempore vacationis beneficii, ſed à die habitæ notitiæ ipſius vacationis, ut hic eſt caſus, & tenuit Rota *deciſ:* 323. *num:* 2. *par:* 2. *recent.* & apud Cardin. Seraphin. *deciſ:* 702. *num:* 1. ubi etiam habes quomodo prædicti ſex menſes ſint computandi, de quo in gloſſ, in
10 cap. *Quamſit, in verb: Menſes, de elect: lib:* 6, Ratio eſt, quia datâ ignorantiâ, excluditur negligentia, & is qui neſcit, poteſtatem experiendi non habet, l. *Annus, in fin: ff. de calumniat.* l. *Cum ſex men-*

menſes. ff. de ædilit. edict. c. Bidnum, 2. q. 6. ſecus ſi ſciviſſet, quia imputaretur ei, ut hîc in gloſ: ultim: Nam etiam Romæ, & in via poſſet beneficia conferre, ut inquit Innoc: num: 5.

11 Ex quo infertur, ut ſi Archiepiſcopus fuiſſet negligens in petenda abſolutione, tunc benè tempus ei curreret, arg. c. Quoniam, 100. diſt. c. Si autem, de reſcript. l. Quoniam poteſt ff. de re judicat: l. Non omnia, ff. de minor: ſecundum gloſ: fin: hîc Innoc. n. 4. verſ: Si enim eſſet in mora, Hoſtienſ: num: 6. verſ: Alias enim, Joan: Andr: n. 7. verſ. Secus ſi potuiſſet, & alios communiter. Et eſt ſimile in l. Qui poteſt facere, ff. de reg: jur. & in l. Non omnes, §. Qui captus, ff. de re militar. Hoc autem caſu Archiepiſcopus licet fuerit in culpa, non tamen fuit in mora petendi abſolutionem, ex quo protinus ad Curiam ſe contulit, ut patet in tex: ibi, Ad Apoſtolicam Sedem acceſſit, & in integra relata ab Antonio Auguſtino in 3. Collect: Decretal: lib: 3. tit: 8. c. 2. & hîc obſervat Innoc. d. n. 4.

2 Ex his rectè deducit Abb: hîc n. 3. ut ſi tempus eſſet præfixum non in odium negligentiæ, ſed in favorem alterius, tunc tempus curreret etiam ignoranti, de quo eſt tex: in l. Genere, ff. de his qui notant: infam. quod latiùs proſequere, ut per eum.

3 Ultimò nota, ibi, Non tamen ad ipſum Capitulum, Prælato ſuſpenſo ab officio, & juriſdictione ſecundùm Laurentium, & Joannem, vel in ſpecie à poteſtate conferendi beneficia, ſecundum Abb: Antiq hîc nu: 1. in ver: Culpa, jus conferendi non devolvi ad Capitulum, nec ad Archiepiſco-
4 pum, ſed ad Papam, qui poteſt prębendas conferre etiam non datâ negligentiâ inferioris collatoris, ut in tex: ibi: ſed ad illum, qui præter ejus deſidiam & negligentiam poterat præbendas donare, ad cap: 1. cum ibi notat, de ſupplend: neglig: Prælat: lib: 6. Et hîc notant gloſſ: in ver: Præter, Innoc: num: 4. in verb. ad illum, & infrà verſ: Melius videtur, Abb: Antiq: in fin. Hoſtienſ: num: 8. in verb: Sed ad illum, & in verb: Donare, Joan. Andr: num: 6. in verb: Sed ad illum, & in verb: Poterat, Abb: Siculus n. 4. & 5. & reliqui omnes.

15 Hoc tamen limita notabiliter, niſi collatio inter Epiſcopum & Capitulum ſit ſimultanea, quia tunc ſuſpenſo vel excommunicato Epiſcopo, jus conferendi ad Capitulum devolvitur, ut hîc firmat Innoc. nu 3. Hoſt: eod: num: in ver: Computetur, & Abb: d. n. 4. Hodie hoc eſt expreſſum in c. unico, ne ſede vacant: lib: 6. ubi gloſ: 1. dicit illam Decretalem emanâſſe ad declarationem eorum, quæ hîc notant Goffred. Innoc. & Hoſt.

16 Hinc ſumptâ occaſione QUÆRO, an Prælato excommunicato, vel ſuſpenſo juriſdictio ad Capitulum devolvatur, adeò ut ſit locus electioni Vicarij Capitularis.

Emerſit nuper hæc quæſtio in caſu Archipresbyteri Altamuræ, qui ab Epiſcopo Gravinæ declaratus fuit excommunicatus, eò quòd ipſius juriſdictionem turbaverit. Et cùm propterea Capitulum contenderet juriſdictionem ad ſe devolutam, & eſſe locum electioni Vicarii Capitularis, juxta conſuetudinem illius Eccleſiæ Re ad S. Congregat. Epiſcoporum. & Regularium delatâ, conſultus fui quid mihi juris videretur.

17 Pro Capitulo allegabatur Hoſt. in ſumm: tit: Ne ſede vacan: §. Quot modis dicatur ſedes vacare. nu: 2. ubi ait ſedem vacare duobus modis: ſcilicet verè, ut in tit: Ne ſed: vacant: & interpretativè, ut quia Prælatus eſt hæreticus, excommunicatus vel ſuſpenſus per hoc c: & per c. 1. de Paroch. c. 1. & ibi notat gloſ: ult: de præſcript: & cap: Quia di-
18 ligentia, de elect. vacat enim ſi Prælatus inutilis ſit ad agendum de jure, l. 1. §. penult. ibi, (non eſſe auctorem vel ſyndicum: tunc quoque intelligimus, cum is abſit, aut valetudine impediatur, aut inhabilis ſit ad agendum.) ff. Quod cujuſque uni-
19 verſ: nomin. Unde dicitur Eccleſia judicata, quæ licèt Prælatum habeat, tamen inutilem perhibetur habere, ut cap: Inter corporalia, §. Sed neque, de translation: Epiſcop ſic malus Sacerdos non di-
20 citur Sacerdos, cap: Multi, 41. diſtinct. nec malus Epiſcopus dicitur Epiſcopus, cap: Non omnes, 2. quæſt: 7. & quamvis hoc caſu ſecundum Hoſtienſem non habeat locum dict: titul: Ne Sede vacant: utcunque tamen verè vacat ſedes, vel interpretativè, ſcilicet de jure, delicto Prælati exigente; vel de facto, dummodo ejuſdem negligentiæ imputari poſſit, ille titulus locum habet, arg: c. Sciſcitatus, de reſcript. ita Hoſtienſ: quem ferè ad calamum refert & ſequitur Jo. Franciſcus Pavinus in tract: de offic: & poteſt. cap: Sed vac. Prælud: 7. & ultim: n. 13. verſ: 2. Si Prælatus tractat. tom: 13. par: 2. fol: 413. ſubdens hoc etiam tenere Zenzelinum
21 in Clem: final: de procurat. Quemadmodum ergo cum ſedes vacat verè, juriſdictio devolvitur ad Capitulum, ut cap: His quæ, & cap Cum olim, de major: & obedient: ita & cum vacat interpretativè, ſcilicet Prælato excommunicato, vel ſuſpenſo, quia mortuus reputatur, cap Facilius. §. Hoc idem probatur, de pœnit. diſtinct. 1. cap. Viſis, 16. q. 2. gloſ: in dict. cap: Inter corporalia, § Sed neque, in verb: Inutilem, de translat. Epiſcop. Hoſtienſ: in c. Per venerabilem, num: 35. qui fil: ſint legitim. Ad
22 quod vide bonam gloſſam in cap. Si Epiſcopus, in ver: Sed Capitulum, de ſupplen: neglig: Prælat: lib: 6. ubi ait; (Et ſic nota quod ſicut Capitulum, cum vacat Eccleſia, ſupplet vicem Epiſcopi in juriſdictione, ut cap: Eccleſiæ, eodem tit: & lib: & cap: 1. de major: & obed: lib: 6. Sic & cum quaſi vacat; allegat ſimile in l. Res uxoris, C. de donat: inter virum & uxor: ubi donatio cauſa mortis confirmatur morte civili ſicut naturali, & in l. ult: C. de Epiſcop. & Cler.

23 Non obſtat quod Prelato ſuſpenſo ad Capitulum non devolvatur jus conferendi beneficia, ut hîc eſt expreſſum. Quoniam reſponderi poteſt hoc ideo contingere, quia etiam quando ſedes vacat verè, puta per mortem Prælati, tamen jus conferendi in Capitulum non tranſit, ut eſt tex. in c. Illa, ne ſede vac. per rationem gloſſæ in d. c. Cum olim, in verb Capitulo, circa fin: de major: & obed. Unde nil mirum ſi nec tranſeat cum ſedes vacat interpretativè; quia actus fictus non debet eſſe majoris potentiæ, quàm actus naturalis, & verus, ut inquit Bald. in l. 4. num: 2. C. Ad Senat Conſult: Vellejan. Nec uſquam reperitur jure ſancitum, ut Capitulum ſuppleat vices Prælati in collatione beneficiorum, niſi quando Prælatus eſt negligens in conferendo infra ſemeſtre tempus, ut hîc, & in c. Nulla, ſuprà eod: & ideo licèt jus conferendi præbendas ſit actus juriſdictionis; tamen ex eo non infertur ad juriſdictionem in genere, quæ tranſit in Capitulum ſede vacante, ut notat gloſſ: fin: in verb: Legitimam, de ſupplen: neglig: Prælati, dicens, non eſſe bonam conſequentiam: Quis
24 habet adminiſtrationem legitimam: ergo bene-

neficia confert. Et hanc ſententiam in terminis Epiſcopi hæretici olim probavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Nam propoſito dubio, An Epiſcopo exiſtente hæretico, facultas concedendi dimiſſorias juxta *cap: 10 ſeſſ: 7.* pertineat ad Capitulum cathedralis Eccleſiæ, Die 14. Januarii 1588. Sacra Congregatio cenſuit ad Capitulum pertinere, ſi Epiſcopus ſit notoriè hæreticus.

25 Sed his non obſtantibus reſpondi, Prælato excommunicato, vel ſuſpenſo juriſdictionem non devolvi ad Capitulum, nec eſſe locum electioni Vicarii Capitularis, ſed Papam eſſe adeundum, ut provideat.

Primò enim expreſsè hoc voluit Hoſtienſ: in c. 1. *num: 8. de offic Vicar: lib: 6.* dicens Epiſcopo excommunicato nec ejus Officialem, nec alium poſſe jus reddere, niſi Papam. Idem tenuit gloſſ: *ibi in ver: Ipſius*, ubi ait: Si Epiſcopus eſt excommunicatus, nec ipſe, nec ipſius Officialis, cum eorum idem ſit conſiſtorium, de cauſis cognoſcent. Quid ergo tunc fiet? Adeatur Papa ut provideat. Idem Jo. Monach. *nu. 5.* ibi: Sed pone, Epiſcopus eſt excommunicatus, dic quòd nullus cognoſcit præter Papam, qui hoc caſu habet providere.

26 Secundò hoc probat text. quem præcitati Auctores allegant in cap. *Romana, de ſupplend: neglig: Præl. lib. 6.* ubi deciditur juriſdictionē ſuffraganei excommunicati ad Metropolitanum non devolvi, & redditur ratio, cum id non inveniatur à jure conceſſum. & conſequenter conditor Canonis cenſetur eam facultatem ſibi retinuiſſe per regulam *c. Nuper, infra de ſent. excomm.* Item ſi juriſdictio Prælati ſuſpenſi devoluta eſſet ad Capitulum, Papa non reddidiſſet eam rationem, quòd juriſdictio non inveniatur Metropolitano à jure conceſſa; ſed potius reddidiſſet aliam, nempè quòd juriſdictio inveniatur à jure conceſſa alteri, ſcilicet Capitulo, cui jus ſuum non poteſt Metropolitanus auferre, ut dicit gloſ. in cap. *fin, in verb. Non poteſt, de ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6.*

27 Tertiò, Ad idem eſt tex. in cap. *Si Epiſcopus, de ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6.* inducendo illud per locum à ſpeciali, quod argumentum eſt validum in jure, ut cap. *Præſenti, §. Loca, de Præb. eod. lib.* & notat Abb. in cap. *Inter alia, num. 21. infrà de immunit. Eccleſ.* nam in d. cap. *Si Epiſcopus*, juriſdictio Epiſcopi naturaliter viventis tribuitur Capitulo
28 in ſpeciali caſu, quando ipſe Epiſcopus eſt captus à paganis, vel ſchiſmaticis, quaſi tunc ſedes per mortem Prælati vacare cenſeatur, ut in littera.
29 Ergo regulariter ſecus, quia mors civilis, vel ſpiritualis non æquiparatur morti naturali, niſi ubi in jure hoc cautum invenitur. Et hoc pro regula tenendum eſſe dicit gloſ. Joannis in cap. *Placuit, il ſecundo, in verb. Mortuus, 16. qu. 1.* quam in propoſito allegat gloſ. in d. cap. *Si Epiſcopus, in verb. Sed Capitulum, in fin.* & ita juriſdictionem Prælati ſuperſtitis non tranſire in Capitulum, niſi in caſu illo ſpeciali d. c. *Si Epiſcopus.* firmat Paulus de Caſtro, *in conſ. 99. Circa primum, num. 1. verſ. Si igitur, lib. 2.* Et confirmatur, quia juriſdictio ibi
30 non competit Capitulo jure proprio, ſed ex indulto proviſionali ipſius Papæ, ut patet ibi, *donec per Sedem Apoſtolicam, cujus intereſt Eccleſiarum providere neceſſitatibus, ſuper hoc per ipſum Capitulum quamcitò poterit conſulendum, aliud contigerit ordinari,* & ibi notant Jo. Andr. & omnes in ſummario tex. Ex his enim verbis apparet Eccleſiâ quaſi vacante per captivitatem Prælati adminiſtrationem in ſpiritualibus, & temporalibus jure proprio non ad Capitulum, ſed ad Summum Pontificem pertinere, unde ipſe poterit ordinare aliter providendo, vel forte viſitatorem dando, ut dicit ibi gloſ. *in verb. Ordinari.* Ergo idem dicendum, cum ſedes vacat interpretativè per ipſius Prælati excommunicationem, vel ſuſpenſionem.

31 Quartò, Sedes æquè vacat interpretativè per excommunicationem, vel ſuſpenſionem Prælati, ac per ipſius inhabilitatem, ut c. *Inter corporalia, §. Sed neque, de translat. Epiſcop.* & poſt Hoſtienſ. tradit expreſsè Jo. Franciſcus Pavin. *de offic. & poteſt. Epiſcop. ſede vacan. in ultim prælud. n. 13. verſ. Secundò, ſi Prælatus eſt hæreticus excommunicatus, vel ſuſpenſus,* & *verſ. Tertiò, ſi Prælatus eſt inutilis ad agendum,* & dictum eſt *ſuprà num. 17.* Sed cum ſe-
32 des vacat interpretativè per inhabilitatem Prælati, juriſdictio non devolvitur ad Capitulum, ſed Papa providet dando illi coadjutorem, ut cap. *1. Cum plurib. cap. ſeqq. 7. q. 1.* cap. *Ex parte, de Cleric. ægrot. in.* & cap. *unico, eod. tit lib. 6.* Ergo nec devolvitur ad Capitulum cum ſedes vacat interpretativè per excommunicationem, vel ſuſpenſionem ipſius Prælati.

Quintò, Huic ſententiæ ſuffragatur diuturna obſervantia, quæ eſt optima legum interpres, l. *Si de interpretatione, ff de legib.* c. *Cum dilectus, de conſuetud.* Nam Epiſcopis propter delictum, vel inhabilitatem à juriſdictione ſuſpenſis, non adminiſtrat Capitulum; ſed Sedes Apoſtolica conſuevit conſtituere Vicarios Apoſtolicos, ſicut nunc reperiuntur conſtituti in Eccleſia Beneventana, Tranen. Lancianen. Biſinianen. & Alatrina.

Sextò, Præcipuè hoc vendicat ſibi locum in inferiori prælato, de quo nunc agitur: Tum quia non conveniunt DD. an juriſdictio prælati inferioris tranſeat in Capitulum ſede vacante, de quo articulo egi pleniſſimè in c. *His quæ, à nu. 36. uſque ad 49. de major. & obed.* Tum quia S. Congr. Concilij aliàs conſulta ad Decretum Concilii *in c. 16. ſeſſ. 24.* quòd Capitulum ſede vacante conſtituere debeat Vicarium, qui ſaltem in jure Canonico ſit Doctor, vel Licentiatus, locum habeat etiam in Collegiata defuncto ejus Prælato, qui ordinariam juriſdictionem, & omnia jura Epiſcopalia habeat, Reſpondit, non habere locum.

33 Non obſtat doctrina Hoſt. & Jo. Franciſci Pavini ſuprà in contrarium allegata, quia dum dicunt ſedem vacare interpretativè prælato exiſtente hæretico, excommunicato, vel ſuſpenſo, non loquuntur ad effectum devolutionis juriſdictionis in Capitulum, ſed ad effectum, ut ſit locus titulo ne ſede vacante aliquid innovetur, ut patet ex verbis eorum ſuprà relatis, *n. 17.* æquitas enim ſuadet, ut tunc temporis nihil innovetur, cũ ſedes quaſi vacet, nec œconomus poſſit convenire, vel conveniri, & ſic Eccleſia careat legitimo defenſore, ut c. 1. *& per tot. ne ſed. vacant.* & notat gloſ. *ult.* in c. 1. *de præſcription.* Sed hinc non poteſt inferri ut juriſdictio ad Capitulum devolvatur; ideoque in caſu juriſdictionis ipſemet Hoſt. contrarium tenuit, ut dictum eſt *ſuprà n. 25.*

Item non obſtat gloſ. in contrarium allegata in cap. *Si Epiſcopus, in verb. Sed Capitulum, de ſupplend. neglig. Prælat.* quia non dicit generaliter Capitulum ſupplere vices Epiſcopi, cùm Eccleſia

quaſi

quaſi vacat, ſed loquitur in terminis illius textûs, id eſt, cum Sedes quaſi vacat per captivitatem prælati: In aliis verò caſibus in jure non expreſſis mors civilis non æquiparatur naturali, ut innuit illa gloſſ. *in fin.* dum ſe remittit ad gloſſam Joannis in c. *Placuit, il ſecondo, 16. q. 1.* & dictum eſt *ſuprà n. 29.*

4 Demum non obſtat declaratio Sac. Congregationis Concilii ſuperiùs relatæ *num.* 24. quia loquitur quando Epiſcopus eſt notoriè hæreticus; tunc enim juriſdictio, & jus concedendi dimiſſorias idcirco ſpectat ad Capitulum, quia ſedes non vacat interpretativè, ſed vacat verè, c. *Vt commiſſi, de hæret. lib. 6.* & fusè probavimus in c. *Ad abolendam, à n. 29. uſque ad n. 44. eod. titulo.*

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ.

Cap. Litteras.

SVMMARIVM.

1 *Præbendam habens, ſi in eadem Eccleſia recipiat dignitatem cum præbenda, vel aliam præbendam, vacat prima.*

2 *Beneficij tertij collatio uni facta ab Ordinario non eſt nulla de jure communi.*

3 *Niſi omnia beneficia in eadem Eccleſia exiſtant, & n. 59.*

4 *Vel niſi alia ſint incompatibilia.*

5 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

6 *Beneficiorum pluralitas magis eſt inhibita in una Eccleſia, quàm in diverſis, & nn. ſeqq.*

7 *Conſuetudo obtinendi duas præbendas in eadem Eccleſia de jure communi non valet; ſecus in diverſis Eccleſiis, & n. 10.*

8 *Præbendam obtinens in una Eccleſia, non poteſt ibi aliam obtinere, etiam virtute annexionis, quam habet præbenda ad dignitatem, & n. 61.*

9 *Præbendas duas ut quis habeat in una Eccleſia magis abhorrent Iura, quàm aliàs duo beneficia curata.*

10 *Præbendæ quot ſunt in Eccleſia, tot Canonici debent conſtitui.*

11 *Genus idem operatur quoad omnia, quod ſpecies quoad ſpeciem.*

12 *Conſuetudo obtinendi in eadem Eccleſia duas præbendas non valet, etiamſi unam præbendam quis habeat uti principalem, & aliam ut annexam.*

13 *Diſpenſare non poteſt Epiſcopus ad duos canonicatus, vel duas præbendas in eadem Eccleſia, & n. 39. & 41.*

14 *Beneficium quandoque vacat de jure, ſed non vacat de facto, & è converſo, & n. 27. & 30.*

15 *Dominium quandoque difficiliùs perditur, quàm poſſeſſio. Regulariter contra.*

16 *Declaratur.*

17 *Beneficium ſimplex vacat ipſo jure per aſſecutionem alterius ſimilis in eadem Eccleſia, & n. 65.*

18 *Et quid ſi in diverſis Eccleſiis.*

19 *Litteræ impetrationis beneficij vacantis de jure, ſed non de facto, valent, etiam non factâ mentione poſſeſſionis alterius, quæ colorata non eſt, & n. 22. & ſeqq. & n. 37.*

20 *Executor Apoſtolicus beneficium conferre non poteſt, niſi priùs cogat detentorem ad renuntiandum de facto, & n. 23.*

24 *Beneficium vacans de jure, licèt non de facto, conferri poteſt ab Ordinario abſque eo, quòd cogat detentorem ad dimittendum; ſed non à delegato, & cur, & nn. ſeqq.*

25 *Poteſtas extraordinaria magis eſt reſtringenda, quàm ordinaria.*

26 *Papa non præſumitur per ſuas litteras velle alicui dare cauſam litigij.*

27 *Beneficium an vacare debeat de jure, vel de facto, vel utroque modo ad hoc ut conferri poſſit ab Ordinario, vel Delegato, & n. ſeqq.*

28 *Inſtitus ſcienter ſe patiens in beneficium viventis, hoc ipſo pellendus eſt, & nihilominus deponendus.*

29 *Conferens ignoranter beneficium viventis tenetur ei, cui contulit, ad conſimile beneficium.*

30 *Beneficium vacans de jure, ſed non de facto, an poſſit conferri priuſquam poſſeſſor facto ipſo renuntiaverit, & nn. ſeqq. uſque ad n. 36.*

31 *Quid ſi poſſeſſio ſit colorata, & n. 34.*

32 *Et quid ſi nullum habeat colorem juris.*

Detentatio pura nec collationem impedit, nec impetrationem, ibidem.

Declaratur, n. 36. verſ. Tene igitur.

33 *Poſſeſſio quando dicatur colorem juris habere, & quando non.*

34 *Poſſeſſor ſi cauſam habet à Iudice, vel ab aliquo colore juris, factum Iudicis tuetur Prætor.*

35 *Poſſeſſio incolorata differt à penitus incolorata ſecundum Io. de Imol.*

36 *Contrarium.*

38 *Diſpenſare an poſſit Epiſcopus ad duo beneficia in ead. Eccleſia, & nn. ſeqq. uſq. ad n. 51.*

39 *Quid ſi beneficia ſint conformia.*

40 *Et quid ſi difformia.*

Diſpenſare poteſt Epiſcopus ad dignitatem cum canonicatu in eadem Eccleſia, ibidem, & num. 43. & 45.

Contrarium n. 49.

41 *Beneficia plura conformia ſub eodem tecto cum in una perſona uniuntur, frangitur ibi numerus. Secus ſi ſint difformia, & nn. ſeqq.*

42 *Canonico in Eccleſia non numerata ſi conferatur ſecundus canonicatus, collatio nihil operatur.*

43 *Canonicatus cum capella in eadem Eccleſia obtineri poteſt ex diſpenſatione Epiſcopi, & n. 45.*

44 *Item Canonicatus cum Archipresbyteratu, cui ex conſuetudine annexa eſt duplicata præbenda.*

Contrarium n. 49.

46 *Beneficia, quorũ onera ad Parochialem tranſlata ſunt, eò quòd eorum Eccleſiæ in ſylvis eſſent ſitæ, non ſunt incompatibilia quaſi ſub eodem tecto.*

47 *Diſpenſare non intelligitur Epiſcopus conferendo ſimpliciter duo beneficia difformia ſub eodem tecto, ſed requiritur diſpenſatio expreſſa, & n. 67.*

48 *Diſpenſatio ad duo difformia ſub eod. tecto quam cauſam requirat, & n. 68.*

49 *Diſpenſare non poteſt Epiſcopus ad duo difformia ſub eodem tecto ſi præciſam reſidentiam requirant.*

50 *Idem ſi primum ſit ſufficiens ad congruam ſuſtentationem.*

51 *Conſuetudo obtinendi duo difformia ſub eodem tecto ex collatione Ordinarij an locum habeat in præbenda Theologali cum Archidiaconatu, & n. ſeqq. uſq. in fin.*

52 *Conſuetudo obtinendi duo beneficia difformia ſub eodem tecto de jure communi valida eſt.*

53 *Conſuetudo, quæ habet fomentum juris, & nemini præjudicat, extenditur ad caſus ſimiles.*

54 *Conſuetudo obſervata in monaſterijs Religionis extenditur ad nova ejuſdem Religionis monaſteria.*

55 *Regula, Tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum, non habet locum in conſuetudine.*

56 *Præſcriptio non extenditur de ſpecie ad ſpeciem, ſed benè ad actus ejuſdem ſpeciei poſtea occurrentes.*

57 *Præbenda Theologalis, & Archidiaconatus ſunt beneficia difformia.*

58 *Pœnitentiarij præbenda cum dignitate poſt Concilium Tridentinum retineri non poteſt in vim conſuetudinis ante Concilium obtinendi duo difformia ſub eodem tecto.*

59 *Beneficia tria etiam difformia ſub eodem tecto vigore conſuetudinis obtineri non poſſunt.*

60 *Pœnitentiarij officium etiam ante vacationem præbendæ eſt beneficium, & incompatibile cum Parochiali, & n. 63.*

61 *Beneficium etiam unitum computatur ad inducendam incompatibilitatem in ead. Eccleſia.*

62 *Theologus cathedralis habet onus legendi injunctum præbendæ per ſe ſtans, & n. ſeq.*

63 *Pœnitentiaria inſtitui debet ante vacationem præbendæ.*

64 *Beneficia duo conformia ſub eodem tecto obtineri non poſſunt abſque diſpenſatione Apoſtolica, non obſtante contrariâ conſuetudine etiam immemorabili.*

Niſi ſecus cautum ſit lege fundationis ab Ordinario approbatâ, n 66.

65 *Beneficium ſervitorium, & præſtimonium in ead. Eccleſia ſunt conformia, ac primum vacat per aſſecutionem ſecundi.*

67 *Beneficia duo difformia ſub eod. tecto obtineri non poſſunt abſque proviſione Apoſtolica, niſi id dictet Eccleſiæ ſtatutum, vel conſuetudo, aut Epiſcopus expreſsè diſpenſet.*

69 *Proviſi ab Ordinario de duobus beneficijs difformibus ſub eodem tecto, tutius eſt, ut petant novam proviſionem à Sede Apoſtolica.*

1 LITTERAS. Legitur variè: ſed ſecundum intellectum, quem dicunt eſſe verum Cardin. Imol. & Abb. hoc intendit. Si habens præbendam in eadem Eccleſia recipit dignitatem cum præbenda; vel aliam præbendam, vacat prima; & quamvis à ſuperiore ſibi confirmetur, tamen valet ejus impetratio, etiam tacita de poſſeſſione alterius, quæ colorata non eſt. Dividitur in duas partes principales. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Cum igitur.* Prima ſubdividitur: nam primò ponit formam mandati pro actore decreti. Secundò allegationem actoris, ibi, *de facto.* Tertiò defenſionem rei, ibi *Sed Præpoſitus.* Quartò elicit dubia ex prædictis, ibi, *Vnde.*

2 Nota primò, ex decretali collationem tertij beneficij eidem factam ab Ordinario non eſſe nullam de jure communi, ut hîc probatur expreſsè. Nam iſte N. erat Canonicus Eccleſiæ S. Viſcardi: deinde aſſumptus fuit in Canonicum majoris Eccleſiæ. Tertiò obtinuit Præpoſituram cum præbenda in primò dicta Eccleſia S. Viſcardi, & ſic erat triplex; & tamen collatio Præpoſituræ non fuit nulla, ſed tantummodo per illius aſſecutionem vacavit prima præbenda, ut colligitur ex ſententia Papę.

3 Hinc cenſuit S. Congregatio Concilij, Epiſcopum non prohiberi inſtituere ad beneficium obtinentem alia duo ſimplicia; ſed inſtitutum poſtea non poſſe illud unà cum duobus utcunque inſufficinetibus retinere abſque nova proviſione, vel diſpenſatione Papæ. Hoc tamen limita primò, niſi tria beneficia eſſent in eadem Eccleſia; quia tunc collatio tertij ſine diſpenſatione Apoſtolica eſſet nulla ipſo jure, non obſtante contrariá conſuetudine etiam juratâ, & immemorabili. Textus eſt clarus in c. 1. & ibi omnes, *de conſuetud. lib. 6.* & hîc notat Imol. *num.* 8. *verſ. Intellige,*
4 *dummodo quis non ſit triplex.* Deinde limita, niſi duo beneficia eſſent aliàs incompatibilia; quia tunc non valet collatio tertij ſimiliter incompatibilis, ut eſt caſus in c. *Ordinarij*, §. *In conferendis,*
5 *de off: Ordinar. lib: 6.* Hodie verò cùm Concilium Tridentinum *c.* 17. *ſeſſ:* 24. non permittat ut habenti unum beneficium poſſit conferri, niſi aliud, & ſic tertium indiſtinctè ſit incompatibile cum prioribus: collatio tertij etiam ſimplicis, & inſufficientis irrita eſt ex *d.* §: *In conferendis,* juncto *d. c.* 17. ut fusè probavi in c. *Cum jam dudum, in ult. q. ſuprà de præb.*

6 Secundò nota, ex textu pluralitatem beneficiorum magis eſſe à jure improbatam in eadem
7 Eccleſia, quàm in diverſis. Nam conſuetudo generalis obtinendi in eadem Eccleſia plures præbendas, propter juris reſiſtentiam non valet, & tamen valet ſi præbendæ exiſtant in diverſis Eccleſijs. Utrumque probatur in textu ſecundum Abb. *in not notab.* Nam iſte Præpoſitus obtinebat præbendam in una Eccleſia: deinde obtinuit aliam præbendam in diverſa Eccleſia; & ſic retinuit utramque, nec vacavit prima per aſſecutionem ſecundæ, ſaltem ex conſuetudine generali. Poſtremò obtinuit in prima Eccleſia Præpoſituram, cui erat annexa alia præbenda, ut colligitur ex verſ. *Sed Præpoſitus,* licèt in littera non exprimatur. Et per hoc vacavit ipſo jure prima præbenda non obſtante conſuetudine generali, ut patet ex ſententia Papæ in fine textûs, & ſic magis reſiſtunt jura, ut quis ſit pluralis in una, quàm in duabus Eccleſiis; quo fit ut diſpenſatus à Sede Apoſtolica ad duas dignitates, non cenſeatur diſpenſatus ad duas dignitates in eadem Eccleſia, niſi hoc in litteris ſit expreſſum, ut tenet Ægid. in c. *De multa, ſuprà de præb.* quem ibi ſequuntur Jo. Andr. *nu.* 13. Anchar. *nu.* 7. Imol. *nu.* 8. & commu-
8 niter DD: ut teſtatur Abb. *nu.* 4. Hinc etiam fit ut obtinens præbendam in una Eccleſia non poſſit in eadem obtinere aliam præbendam etiam virtute annexionis, quam habet præbenda ad dignitatem, ut hîc, & apertiùs in Clem. *fin de præb.* & tamen obtinens Parochialem poteſt aliam obtinere virtute annexionis, quam habet ad dignitatem, vel præbendam, ut c. *Super eo, de præb: lib: 6,*
9 Unde deducitur unum, quod videtur mirabile, videlicet ut magis abhorreant jura, ut quis habeat duas præbendas in eadem Eccleſia, quàm aliàs duo beneficia curata, ut notat gloſſ *ult.* in d. Clem. *fin.* & Abb. *hîc in* 1. *notab. in fin.* Non obſtat cap. *Cum in Eccleſia, de præbend. lib. 6.* quia ibi non erat conſuetudo, ut Epiſcopus haberet duas præbendas in eadem Eccleſia, ſed ſolùm ut haberet unam præbendam, quia ex conſuetudine

dine eo ipſo quòd erat Epiſcopus, erat etiam præbendarius, ut *hic* per Jo. Andr. *nu. 2. in ver. Generali.* & Butr. *num.* 10.
10 Tertio nota ibi. *ex conſuetudine generali*, textum expreſſum, quòd conſuetudo obtinendi duas præbendas in eadem Eccleſia non valet: eſt enim corruptela, cap. *Ad noſtram, cum duob: cap: ſeqq: de conſuet.* & cap: 1. *eod tit: lib: 6.* quia quot præbendæ, vel perſonatus ſunt in Eccleſia, tot Canonici debent inſtitui, arg: c. *Nulla, ſuprà eod:* & cap: *In Eccleſia, de inſtitut.* cap: *Singula, 89. diſtinct.* & c. *Cum ſingula, de præb: lib: 6.* & ita hîc firmat gloſ. *in ver. Ex conſuetudine.* Item Tancred. Joan. Vincent. & Philip. Innoc. *in princ: in ver. Conſuetudine*, Hoſt. *num:* 1. *in eod: ver.* Joan. Andr. *num.* 11. Butr. *nu.* 10. Cardin. *num. 2. in prima oppoſit.* Abb. *in primo not.* & Jo. de Anania *num: 3.* & ita hoc communiter
11 tenetur, ut inquit Imol *num:* 4. Et quamvis nonnulli dicant hoc habere locum duntaxat in conſuetudine generali, de qua textus loquitur, non autem in ſpeciali conſuetudine Eccleſiæ: hoc tamen nihil eſt ſecundum Cardin. quia idem operatur genus quoad omnia, quod ſpecies quoad ſpeciem, & è converſo, c. *Si non licet, 23. q. 4.* cap: *Denique, 4. diſtinct.* cap: *Ad ejus, 5. diſt* notatur in cap: *Solitæ, de major: & obedient:* & in cap. *Quia circa, de privileg.* & per gloſ: & Bart in leg. *Sed*
12 *ſi quis*, §. *Quæſitum. ff. Si quis caut.* Et procedit hæc concluſio, etiamſi quis habeat unam præbendam ut principalem, & aliam ut annexam, ſicut erat hic una ex duabus præbendis annexa Præpoſituræ, ut innuitur *in verſ: Sed Præpoſitus*, ſecundum Anchar. *in 3. not.* & Jo. de Anan. *nu: 3.* ad hoc Clem. *ult. de præb.*
13 Quartò nota ibi, *de communi Canonicorum confirmant aſſenſu*; ad duos Canonicatus, vel duas præbendas in eadem Eccleſia Epiſcopum diſpenſare non poſſe: & ita eſt hîc argumentum optimum, & quaſi expreſſum, ut inquit Abb. *num: 3.* Sed de hoc latiùs *infrà in 1. quæſt.*
14 Quintò nota ibi, *& ſi non de facto*, quandoque beneficium vacare de jure, & tamen non vacare de facto, prout in caſu hujus cap. in quo jus inducit vacationem primæ præbendæ per aſſecutionem ſecundæ in eadem Eccleſia, & tamen prima præbenda non vacavit de facto, quia poſſeſſor facto ipſo illam non dimiſit. Et propterea quamvis dignitas, vel beneficium curatum vacet ipſo jure per aſſecutionem pacificam alterius ſimilis, ut in c. *De multa, ſuprà de præb.* nihilominus in Extravag. *Execrabilis, Ioan. XII. in §. Qui verò deinceps*, ſtatuitur, ut poſſeſſor facto ipſo abſque moræ diſpendio teneatur primum dimittere in manibus Ordinarii: alioquin ſit privatus utroque, & inha-
15 bilis ad ordines, & beneficia. Et hic collige quandoque faciliùs perdi dominium, quam poſſeſſionem. Regulariter tamen dominium difficilius perditur, l. *Si quis vi*, §. *Differentia, ff. de acquir. poſſ.* & ita poſt Vincent. & Jo. *hîc* notat Jo Andr.
16 *num:* 7. Cardin. *in 2. not* & Jo. de Anan. *num: 5.* Tu dic ſecundum Anchar. *in 7. notab.* Juris authoritate dominium faciliùs amitti, quàm poſſeſſionem, quia dominium conſiſtit in jure, poſſeſſio in facto conſiſtit, & ſine facto non perditur juris diſpoſitione, ut l. *Denique*, & l. *Nec utilem, ff. Ex quibus cauſis major.*
17 Sextò nota ibi, *de jure vacare noſcatur*, & ſigna caſum ſingularem, in quo primum beneficium ſimplex vacat ipſo jure per aſſecutionem alterius ſimilis, videlicet cum utrumque eſt in una Eccleſia, ſeu ſub eodem tecto, ſecundum Cardin. *in primo notab;* & Abb. *in 3. notab:* & videtur communis opinio, ut teſtatur Imol. *num:* 4. quam etiam probavit Sacra Congregatio Concilij, ut di-
18 cam *infrà n. 65.* Secus enim eſt, ſi in diverſis Eccleſiis exiſtant, ut probatur per locum à ſpeciali in c. *De multa*, & ibi dixi *in primo notab: ſuprà de præb.* Sed hodie hoc regulariter eſt etiam in beneficiis ſimplicibus diverſarum Eccleſiarum, ſi aliàs ſint incompatibilia vel ratione reſidentiæ, puta duo canonicatus, vel præbendæ, vel ratione ſufficientiæ: unde ſimplex beneficium ſufficiens vacat ipſo jure adeptâ pacificâ poſſeſſione alterius ex Concilio Tridentino *cap: 4. ſeſſ: 7. juncto cap: 17. ſeſſ: 24.* ut dixi in prædicta decretali *De multa, nu: 3.* & in cap. *Cum jam dudum, in tertia quæſt. ſuprà de præb.*
19 Ultimò nota ex fine litteræ, textum valdè notabilem in materia, quòd litteræ impetratio-
20 nis beneficij vacantis de jure, ſed non de facto validæ ſunt etiam non factâ mentione poſſeſſionis alterius, quæ colorata non eſt; ſed tamen executor Apoſtolicus beneficium conferre non poteſt, niſi prius cogat detentorem ad dimittendum de
21 facto. Utrumque hîc probatur expreſsè juxta verum intellectum Cardinal. ut dixi *ſuprà in Summ.* quem communiter Doctores ſequuntur. De primo patet; nam præbenda S. Viſcardi vacabat ipſo jure per aſſumptionem ad Præpoſituram cum præbenda in eadem Eccleſia, ſed non vacabat de facto, quia Præpoſitus illius poſſeſſionem vacuam non dimiſerat, nec in litteris de hoc fuit facta mentio, & tamen litteræ impetrationis fuerunt validæ; quia virtute illarum ſecundum communem intellectum iſti executores jubentur con-
22 ferre primam præbendam, & poſſeſſio illa non erat colorata, cum titulus jam eſſet extinctus; alioquin litteræ impetrationis non valuiſſent, quæ de hujuſmodi colorata facti poſſeſſione mentionem non feciſſent, & ita obſtaret text. in c. *Cum noſtris, ſuprà eod.* ſecundum intellectum Jo. Andr.
23 verum & communem, ut ibi teſtatur Abbas *in princ.* De ſecundo ſimiliter patet, quia Papa hîc mandat, ut executores non conferant prius quàm coëgerint detentorem ad dimittendum, ſcilicet
24 facto ipſo, juxta Extravag. *Execrabilis*, §. *Qui verò deinceps, de præb.* Et ex hoc pondera differentiam inter Delegatum, & Ordinarium; nam Delegatus, ut prædixi, conferre non poteſt niſi prius compellat detentorem ad cedendum de facto. Sed Ordinarius poteſt liberè conferre beneficium vacans per aſſecutionem pacificam alterius, vel per alium modum vacationis, etiam irrequiſito poſſeſſore, ut eſt text. in cap. *De multa*, §. *Is quoque, ſuprà de præb:* ubi hoc tenent Innoc. *num: 3.* Joan. Andr. *num: 10. in verb: Liberè*, Henric. Boich. *num: 19. verſ. Et nota quod dicit textus*, Butr, *nu: 29.* Imol. *num. 6.* Anchar. *in 5. notab.* Cardin. *in d. §. Is quoque, in 3. quæſt.* Abb. *num: 3.* & Jo. de Anan. *nu: 8.* Concordat textus in c. *Extirpandæ*, §. *Alioquin, eod: titul.* & ita prædictam differentiam ponunt *hîc* Innoc. *nu: 1.* Hoſt *eod: num. in ver: Confirmavit*, Jo. Andr.
25 *num: 3. & 8.* Butr. *in 7. notab:* reddentes rationem diverſitatis; quia magis eſt reſtringenda poteſtas extraordinaria, quàm ordinaria, ad hoc cap. *Ut debitus, de appellat:* & ideo delegatus non poteſt

quod poteſt Ordinarius, d.c. *De multa*, §. *Is quoque.*
26 Præterea non eſt præſumendum ut Papa per ſuas litteras aliquibus præbere velit cauſam litigij, cap. *Nonnulli, de reſcrip.* quin potius præſumptio eſt, ut intendat dare Eccleſiam impetranti avocatâ poſſeſſione à poſſeſſore. In Ordinario autem præſumptio eſt ut velit jus ſuum tueri, cap. 2. *de feud.* l. 1. *ff. Si quis juriſdic. non obtemper.* veruntamen nec Ordinarius eum, cui contulit, in poſſeſſionem inducet, niſi poſſeſſore prius vocato, ut eſt caſus in cap. *Licet Epiſcopus, de præb: lib. 6.* & notant in d. cap. *De multa,* Joan. Andr. *num. 10. in*
27 *ver. Liberè.*, & Imol: *num 6.* Et juxta prædicta conclude generaliùs diſtinguendo ſecundum Jo. Andr. *hìc num: 7. in ver: Quam cum de facto.* Quandoque beneficium vacat de jure, & de facto, & tunc eſt conferendum perſonæ idoneæ, cap. 2. *ſuprà de inſtitut.* cap. *Super,* & cap. *Grave, de præbend.* Quandoque vacat de facto, & non de jure ut cum quis ſpoliatus eſt beneficio, cap *Ad audientiam,*
28 & cap. *Abbas, ſuprà de his, quæ vi met. cauſ.* Quandoque nec de facto, nec de jure, quod non eget exemplo. Et in his duobus caſibus conferri prohibetur, adeo ut qui ſcienter patitur ſe inſtitui in beneficium viventis, hoc ipſo pellendus ſit, cap. 1. *ſuprà eod.* & nihilominus deponendus, cap. *In primis,* 2. q. 1. & notat gloſ: in d. c. 1. *in ver. Pellen-*
29 *di.* Si verò ignoranter, excuſatur conferens, ſed tenetur ei, cui nulliter contulit, ad conſimile beneficium, ut cap. *Præſentiam,* 7. q. 1. & notat gloſ: præallegata adhibitâ tamen diſtinctione, de qua per Jo. Andr. in cap: *Inter cætera, ſuprà de præbend.*
30 Aliquando verò beneficiũ vacat de jure, eò quòd jus ipſum vacationem inducit, ſed non vacat de facto, quia poſſeſſor facto ipſo non ceſſit beneficio, ut hìc patet in illis verbis: *etſi non de facto, de jure tamen vacare noſcatur.* Et hoc quarto caſu
31 Jo. Andr. *ubi ſuprà*, poſt Hoſt. ſubdiſtinguit: nam aut factum aliquid juris habet, ſeu colorem tenendi, & tunc beneficium conferri non poteſt quouſque renuntiatum eſt, ut hic, & in cap. *Cum*
32 *noſtris, ſuprà eod.* aut factum nullum habet colorem juris, & non obſtante detentatione facti, conferri poteſt, cap. *Propoſuit, ſuprà eod;* & cap. *De multa, de præb.* Atque ita purum factum, quod in ſola detentatione conſiſtit collationem non impedit, nec impetrationem: factum verò, quod aliquid juris habet, utrumque impedit, & ſic ſine calumnia, ut inquit Joan. Andr. poteſt intelligi quod hìc dicitur, & c. *Cum noſtris,* §. *Auditor,* ibi,
33 *Quia talis poſſeſſio, ſuprà eod.* Dicitur autem factum purum, & nihil juris habere, quando nullum juris colorem habet. Illud verò dicitur aliquid juris habere, quando habet authoritatem judicis, vel alium colorem juris, puta quia poſſeſſor cauſam habet ab illis, qui etſi injuſtè eligant ad præbendam, vel ipſam conferant, habent tamen poteſtatem eligendi, vel conferendi, ſecundum Jo. Andr *ubi ſuprà*, & patet ex notatis per eundem in c. *Poſt electionem, in 2. reſponſo, in ver: Perſonæ idoneæ, n. 4.* & in c. *Propoſuit,* §. *Si ſuper, in ver: Intelligebatur, ſuprà eod:* cap. *Illa, infrà ne ſed: vac.* & cap. *Auditis, ſuprà de elect.* Et eſt ratio diverſitatis, cur
34 in poſſeſſione colorata aliud ſit tenendum, quàm in nuda detentatione facti tantum; quia ſi poſſeſſor habet cauſam à judice, vel ab aliquo colore juris, factum judicis tuetur Prætor, l. 1. §. 1. *& 2. ff. Quod cum falſ. tutor.* pro quo ſemper eſt præſumendum, ut leg. & not. in c. *In præſentia,* §. 1. *ſup. de renunc.* & qui peccat, non peccat juris authoritate, c. *Qui peccat,* 24 q. 3. & juſtè poſſidet qui judicis authoritate poſſidet, l. *Iuſtè, ff. de acquir: poſſeſſ.* Ideoque talis poſſeſſor vel ex indulgentia Sedis Apoſtolicæ, quam oſtendit electoribus, vel conferentibus antequam eum eligerent, vel ei conferrent; vel aliquo alio jure credendus eſt juſtam cauſam fovere, de qua etiam inquirendum eſt; & niſi reperiatur juſta, poterit privari ipſe poſſeſſor, & cogi ad reſignandum; & factâ reſignatione poterit fieri collatio, ut hìc patet, & in d. cap. *Cum noſtris,* § *fin.* & in c. *Propoſuit,* §. *fin. ſuprà eod.*
35 Cæterùm in hoc 4. membro, videlicet, Cùm præbenda vacat de jure, ſed non de facto, aliter diſtinguit Imola *n. 16. verſ. Et prædictis*: nam ut ipſe ait, interdum eſt poſſeſſio penitus incolorata, interdum eſt incolorata, ſed non penitus, interdum vero eſt colorata. In primo caſu quando eſt penitus incolorata, non impeditur impetratio, nec etiam collatio, ne dum Ordinarij, ſed nec etiam Delegati, per ea, quæ notantur in cap. *De multa,* §. *Is quoque,* & in c. *Extirpandæ,* § *Alioquin, de præb.* melius in cap. *Cum in cunctis* in gloſ *penult: de elect.* Dicitur autem poſſeſſio penitus incolorata quando poſſidens nullum habet titulum, nec etiam habuit; vel ſi habuit, fuit illo privatus per ſententiam juris, vel hominis, per ea, quæ notantur *in d.* §. *Is quoque,* & notat gloſ. præalleg. Idemque videtur ſi habet titulum ab illo, ab quem non ſpectat originaliter, nec accidentaliter, per id, quod habetur in c. *Illa, infrà ne ſed: vacan.* non tamen poterit poſſeſſor ſuâ poſſeſſione privari, niſi priùs eo citato, & de jure illius cognito, c. *Licet Epiſcopus, de præb. lib: 6* Secundo autem caſu quando poſſeſſio eſt quidem colorata, ſed non penitus, veluti ſi quis habeat titulum ab eo, ad quem originaliter ſpectat, licet poteſtas accidentaliter ſit translata in alium: tunc talis poſſeſſio non impedit impetrationem, nec collationem Ordinarij. Executor tamen conferre non poteſt antequam coëgerit poſſeſſorem ad dimittendũm, ut hic eſt caſus ſecundum intellectum Anchar. quẽ dixit notabilem idem Joan. de Imola, *num. 16. col. 12. in fin, verſ. Unde poſſet dici*: nam iſte Archiepiſcopus originaliter poterat conferre primam vacantem per aſſecutionem ſecundæ: ſed accidentaliter poteſtas ad Papam fuit devoluta, ut patet ex littera; unde per confirmationem, quam conceſſit Archiepiſcopus, conceſſio non remanſit penitus abſque colore.
36 Verùm hæc diſtinctio inter poſſeſſionem incoloratam, & penitus incoloratam, eſt nimis ſubtilis, & eſt contra mentem Doctorum, qui communiter dicunt, poſſeſſionem tunc eſſe incoloratam, quando nullum habet colorem tenendi, quem quidem colorem nullo prorſus modo præbuit dicta confirmatio, quia ad hoc non inſpicitur origo, ſed tempus ipſius confirmationis, c. *Dudum, il primo.* §. *Cum autem,* ibi, *electionis tempore,* c. *Cum inter R. in fin.* & c. *Auditis, verſ: Cum tamen, de elect.* cap. *Quorundam,* cum ibi notat. per Joan. Monach. & Joan. Andr. *eod. tit. lib. 6.* Henric Boic. in d. cap. *Dudum, num 26.* Quo quidem tempore inſpecto certum eſt Archiepiſcopum caruiſſe funditus pro illa vice conferendi poteſtate, c. 2. *ſuprà eod.* Unde perinde eſt ac ſi eam nunquam habuiſſet. Tene igitur intellectum Cardinalis, de quo

quo *ſuprà n.* 19. quòd ſcilicet impetratio beneficij vacantis de jure, ſed non de facto, quia ab alio poſſidetur, ſit valida, ſi poſſeſſio nullum habeat colorem tenendi; ſed nihilominus executor Apoſtolicus conferre non poſſit priuſquam coëgerit detentorem ad cedendum de facto, ut hic videtur
7 caſus non cavillando litteram. In tertio autem caſu, quando ſcilicet poſſeſſio eſt colorata, breviter conclude collationem Ordinarij valere ſecundùm ea, quæ dicta ſunt *ſuprà n.* 24. ſed impetrationem certi beneficij, non factâ mentione talis poſſeſſionis eſſe invalidam, ut eſt tex. ſecundùm communem intellectum in c. *Cum noſtris, ſuprà eod.* & dictum eſt *ſuprà n.* 22. In hoc tamen ultimo caſu poſſet latiùs diſtingui, ut per Compoſtell. in c. *Capitulum S. Crucis ſuprà de reſcript.* Cujus diſtinctionem hic reaſſumunt, & probant Henric. Boich. *num.* 3. & Imol. *n.* 16. *coll.* 13. *poſt med. verſ Tertio caſu.*

8 QUÆRO, An Epiſcopus poſſit diſpenſare ad duo beneficia in ead. Eccleſia. Præmittendum eſt, hanc quæſt. proponi de beneficijs, aliàs compatibilibus: nam ſi eſſent incompatibilia, vel ratione curæ animarũ, vel ratione ſufficientiæ ſecundùm ea, quæ dixi in c. *Cum jam dudum, à n.* 31..... *ſuprà de præb.* explorati juris eſſe Epiſcopum diſpenſare non poſſe, quia cùm hanc facultatem nō habeat, quando hæc beneficia incompatibilia exiſtunt in diverſis Eccleſijs, ſed opus ſit diſpenſatione Apoſtolicâ, ut firmavi in d. c. *Cum jam dudum, in* 2. *q.* longè minus illam habet quando exiſtunt in eadem Eccleſia, ut patet ex dictis *ſuprà n.* 6. *& ſeqq.*

Hoc præmiſſo, in quæſtione propoſita duæ ſunt opiniones. Prima eſt Tancredi, qui arbitratus eſt Epiſcopum poſſe diſpenſare. In qua etiam reſidet hic Bernard: in gloſ: *ult:* & ad hanc Decretalem reſpondet, confirmationem idcircò non valuiſſe, quia Archiepiſcopus non intendebat diſpenſare. Nam præbenda vacabat de jure, licèt non de facto, & Archiepiſcopus de novo non contulit, ſed confirmavit; quæ quidem confirmatio ſine nova collatione non induxit diſpenſationem c. 2. *de ſchiſmat:* ſecus autem eſſet ſi diſpenſationem expreſsè, & cum cauſa impertitus fuiſſet, ut cap: *Cum noſtris ſuprà eod.*

Secunda opinio eſt Goffredi, qui dixit, Epiſcopum ad plures præbendas, ſive in diverſis, ſive in eadem Eccleſia nullatenus poſſe diſpenſare, & reprehendit Tancredum, qui dixerat oppoſitum, quia crimina non ſunt palpanda, ut incurata ſerventur, c. *Si quis diaconus,* 50. *diſt:* & Goffredum ſequitur Petrus de Sampſone, dicens, hoc eſſe hic expreſſum: & cum eo tranſit Abb: Antiq: ejus auditor, *nu:* 3. Idem ex hoc tex: colligit Innoc: *in princ: in ver: Quoniam.* Quibus adjungi poſſunt Hoſtienſ. & Authores omnes, qui exiſtimant Epiſcopum non habere facultatem diſpenſandi ad plures præbendas, etiam in diverſis Eccleſijs, quos retuli in c. *Cum jam dudum, in* 1 *q. verſ: Secunda opinio, n.....ſuprà de præb.* Hi enim fortiùs tenent Epiſcopum id non poſſe in ead: Eccleſia, per ea, quæ dixi *ſuprà n.* 6. Moventur per c. *Sanctorum,* 70. *diſt.* ubi Epiſcopus non diſpenſat, ut quis habeat duas præbendas, etiam in diverſis Eccleſijs. Item quia cùm tranſierit ad ſecundam, vacavit prima, cap: *Si quis jam translatus,* 21. *q.* 2. Ergo Epiſcopus non poteſt hoc jus tollere, cap: *Dilectus, ſuprà de tempor: ordinat.* Item quia cùm diſtinctæ ſint præbendæ in aliqua Eccleſia, non poſſunt uniri duæ in unam perſonam, nec una dividi inter duas, c. *Tua, ſuprà de præb.* c. *Singula,* 89. *diſt.* ſecundum Innoc.

39 Tu verò pro concordia ſequere diſtinctionem Jo. Andreæ *num:* 8. videlicet: Aut beneficia in eadem Eccleſia ſunt conformia, puta duo canonicatus, vel duæ præbendæ, & Epiſcopus diſpenſare non poteſt, ſed requiritur diſpenſatio Apoſtolica, de qua eſt argumentum optimum, & quaſi expreſſum hic ſecundùm Abb: *in* 2. *notab.* Et in hoc caſu intelligi poteſt ſecunda opinio Goffre-
40 di, & ſequacium. Aut beneficia ſunt diffórmia, puta dignitas cum canonicatu, vel præbenda, & diſpenſat Epiſcopus, ut videtur caſus in c. 1. *in fin.* & ibi gloſ: *in verb: Niſi unicum, de conſuetud. lib.* 6. & facit tex. in Clem. *Si juxta,* & quod ibi notatur in ult. gloſ. *de præb.* & ita procedat prima opi-
41 nio Tancredi, & Bernardi. Ratio diverſitatis eſt, quia in primo caſu cùm duo beneficia conformia in una perſona uniuntur, frangitur ibi numerus: nam ſi in una Eccleſia mihi Canonico detur alia canonia, aut Eccleſia, non habet cer-
42 tum numerum, aut habet. Primo caſu ſuperflua eſt datio ſecundi Canonicatûs, & videtur fieri potius verbotenus, quàm quoad effectum: veluti cùm ſecundò manumittitur ſemel manumiſſus, baptizatur baptizatus, vel ordinatur ad eundem ordinem jam ordinatus, ut l. 2. *C. de manu miſſ vindict.* c. *Presbyteris,* §. *Quod,* ergo & quod ibi notatur 68. *diſt.* Secundo autem caſu cum habet numerum, per diſpenſationem numerus frangeretur: nam ſi ſint duodecim canoniæ, & ego habeam duas, non erunt niſi undecim; & ſi diſpenſaretur cum alijs quinque, ut ſinguli duas haberent, non eſſent niſi ſex. Patens eſt igitur ratio fractionis numeri. Præterea ſubtrahitur Eccleſiæ alterius conſilium, & ſuffragium, ad quod ego jam tenebar ex prima canonia, ita ut per ſecundam nihil addatur: unde Eccleſia multum læderetur. Secus autem eſt cùm beneficia ſunt difformia: nam ſi in una Eccleſia ſint duodecim canonici, & extra numerum ſint Perſonatus, vel officia perpetua, ſi Perſonatum habeo cum canonia, numerus non infringitur, & nunc Canonicatui, nunc Perſonatui potero deſervire: conformitas ergo officiorum prohibet, quod diverſitas officiorum permittit: ita diſtinguit & declarat *hic* Jo. Andr. *nu.* 11, *verſ. Item ſi in diverſis,* cui adſtipulantur Butr: *n.* 11. *verſ. Per quæ concludit,* Imol. *nu:* 8. & commu-
43 niter Doctores, ut Abb: teſtatur *nu.* 6. Eodem modo diſtinguit gloſ. *ult.* in Clem. *fin: de præb:* dicens, Epiſcopum non poſſe diſpenſare, ut quis habeat duas canonias in eadem Eccleſia, ſed benè poſſe diſpenſare ut habeat canoniam cum perſonatu, & ſequuntur ibi Doctores Feder. de Sen. *conſ.* 120 *Quæſitum eſt, per tot.* ubi conſuluit ex diſpenſatione Epiſcopi poſſe quem obtinere canonicatum cum capella in eadem Eccleſia, licèt obtinere non poſſit duas præbendas, & ſequitur illud conſ. Abb. *conſ.* 70. *Videtur primò, circa finem, verſ: Ad ſecundum, lib:* 1. & idem Feder. *conſ:* 205. *Ad aures,*
44 *juncto conſ:* 206. *Reverende Pater.* ubi reſpondit ſimiliter poſſe Epiſcopum diſpenſare, ut in eadem Eccleſia Canonicus præbendatus poſſit obtinere Archipresbyteratum, cui ex conſuetudine annexa erat duplicata præbenda. Lapus *allegat.* 117. Philippus, *num.* 3. & 4. *verſ.*

45 *verſ. Et eadem ratione*, dicens duos canonicatus eſſe duo membra, requirere duo conſilia, & vota in eodem corpore, videlicet in Capitulo; & ideo in illis intrare incompatibilitatem ſub eod. tecto. Secus in canonicatu & capellania, vel in canonicatu cum dignitate. Doctores in c. *Cùm jam dudum, ſuprà de præb.* ubi in ſpecie Abb. *num. 9.* & Butr. *n. 10. verſ. Ultimatè,* ubi ait, ſe prædictæ diſtinctioni adhærere, quia eſt opinio tanti Doctoris, ut fuit Jo. Andr. quam etiam ſæpius probavit Rota, & præſertim *in cauſa Toletana Capellaniæ de Baraias, 3. Martij 1589. & 4. Iunij 1590.* coram Cardin. Mantica, & 15. *Februarij 1591.* coram Cardin. Pamphil. ut in deciſ. impreſſ. apud Garz. de benef. *part: 11. cap. 5. ſub n. 222.* Quinimo eandem probavit & S. Congregatio Concilij, ut dicam in ſequenti quæſtione *num. 64. & 67.*
46 Beneficia tamen, quorum onera ad parochialem Eccleſiam tranſlata ſunt, eò quòd eorum Eccleſiæ in ſylvis eſſent ſitæ, ex ipſius Congregationis ſententia non ſunt incompatibilia tanquam exiſtentia ſub eodem tecto.

47 Declara primò ſecundum membrum propoſitæ diſtinctionis, qua dictum eſt, duo beneficia difformia ſub eod. tecto poſſe obtineri ex diſpenſatione Epiſcopi, ut locum habeat, dummodo Epiſcopus expreſsè diſpenſaverit: nam utrumque ſimpliciter conferendo, non intelligitur tacitè diſpenſare, c. 2. *infrà de ſchiſmat.* & tenet gloſ. *ult. hic verſ. Vel dic quòd ideo confirmatio,* Imol. *n. 7. col. 5. verſ. Alia fuit opinio,* Butr. *n. 11. verſ. Quod non dato,* & aliàs cenſuit S. Congregatio, ut dicā *infr. n. 67.*

48 Declara ſecundò, ut procedat dummodo diſpenſatio fiat ex magna, & evidenti Eccleſiæ utilitate, aut urgenti neceſſitate, aut maxima prærogativa meritorum: aliàs enim diſpenſatio non valeret, ut plenè per Feder. de Senis *in præalleg. conſ. 205. & conſ. 206. n. 1.* Ad quod tamen vide quod dicam *infrà num. 68.* ex S. Congr. ſententia.

49 Declara tertiò, niſi utrumque beneficium difforme ex privilegio, ſtatuto, vel conſuetudine requireret præciſam reſidentiam; quia tunc Epiſcopus diſpenſare non poſſet, ut tenet Feder de Sen. *d. conſ. 120. n. 2 verſ. In quæſtione.* Et eſt ratio: quia ſi beneficia hujuſmodi unirentur in eadem perſona, minueretur divinus cultus, & Eccleſia non modicum reciperet in ſpiritualibus, & temporalibus detrimentum, ut per eundem Feder. *d. conſ. 205. in princ.* & hoc ſervatur de conſuetudine, ut dicam in declaratione ſequenti. Ex quo notabiliter infero, ut cùm hodie dignitates, canonicatus, & portiones in cathedralibus, & collegiatis Eccleſijs non cauſativè ad effectum percipiendi fructus, ſed præcisè perſonalem reſidentiam requirant ex Concilio Tridentino *cap. 12. ſeſſ. 24.* Epiſcopus diſpenſare nequeat, ut quis in eadem Eccleſia obtineat dignitatem cum canonicatu, vel portionem, aut eorum alterum cum altero, & ita in hoc corrigitur cap. 1. *in fin. de conſuet. lib. 6.* & opinio Jo. Andr. ſequacium, de qua *ſupr. n. 40.* qui tenuerūt ex diſpenſatione Epiſcopi poſſe obtineri canonicatum cum dignitate, vel perſonatu Et eò magis, quia non deſunt qui ſenſerūt etiam de jure communi non licere ex diſpenſatione Epiſcopi obtinere in eadem Eccleſia canonicatum cum dignitate, & per aſſecutionem dignitatis cenſeri renuntiatum canonicatui: quod tenuit Signorol. de Homod. *conſ. 112.* Præterea ex alio ejuſdem Concilij decreto, nempè *cap. 17. ſeſſ. 24.* Epiſcopi prohibentur conferre duo beneficia etiam ſimplicia, & ad ſuſtentationem inſufficientia, quando utrumque requirit perſonalem reſidentiam: nec diſtinguitur an in una, vel in pluribus Eccleſijs exiſtant: fortius autem eſt inhibita pluralitas ſub eodem tecto, ut oſtenſum eſt *ſuprà num. 6.* & mox patebit ex his, quæ dicentur in ſequenti declaratione.

50 Declara quartò, ut locum habeat niſi primum beneficium ſit ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem: tunc enim Epiſcopus ex Concilio Tridentino *in d. cap. 17. ſeſſ. 24.* prohibetur conferre ſecundum, etiam in diverſis Eccleſijs, ut ſcripſi plenius in cap. *Cum jam dudum, num. 31. 43. & 49. ſuprà de præbend.* Ergo fortius in eadem Eccleſia; quia magis eſt inhibita pluralitas ſub eodem tecto, quàm in diverſis Eccleſijs, ut patet evidenter in hoc cap. *Litteras*: nam præbenda Eccleſiæ S. Viſcardi non vacavit per aſſecutionem ſecundæ in majori Eccleſia, & tamen vacavit ipſo jure per aſſecutionem alterius præbendæ in eadem Eccleſia S. Viſcardi, & fuſiùs dictum eſt *ſuprà in 2. notab.* & notat gloſ. *ultima* in Clem *fin. de præbend.* Obtinenti igitur beneficium ſufficiens magis prohibetur a Concilio conferri ſecundum in una Eccleſia, quàm in diverſis. Et hoc approbat etiam communis conſuetudo, ſecundùm quam Epiſcopus diſpenſare non poteſt ad duo beneficia ſimplicia quando exigunt reſidentiam, vel quando primum eſt ſufficiens, ut teſtatur Abb. *in præall. conſ. 70. in fin. verſ. Et hodie ex communi conſuetudine,* juncto præcedenti verſ. *Ad ſecundum.*

51 Secundò QUÆRO, ſuppoſitā conſuetudine Eccleſiæ Barcinonenſ. obtinendi ex collatione Ordinarij, retinendique duo beneficia difformia ſub eod. tecto, an liceat vigore hujus conſuetudinis obtinere in eadem Eccleſia, ac retinere præbendam Theologalem unà cum Archidiaconatu.

52 Videtur reſpondendum licere: nam conſuetudo obtinendi duo beneficia difformia ſub eodem tecto valida eſt ex diſpoſitione juris communis, ut probatur per locum à ſpeciali *in cap. 1.* & ibi Doctores *de conſuet. lib. 6.* Et quamvis in Eccleſia Barcinonen. nunquam fuerit obſervata in præbenda Theologali, ut eam aliquis retinuerit cum dignitate, vel alio beneficio diſſimili: tamen ſatis eſt ut in genere fuerit obſervatum, ut duo beneficia difformia poſſent in dicta Eccleſia
53 licitè obtineri; & ideo nunc idem ſervari poteſt in præbenda Theologali: nam conſuetudo non præjudicans juri alterius, & legi non contraria, prout eſt hæc, quæ habet fomentum à jure communi, juxta d. cap. 1. extenditur ad caſus ſimiles, Abb. in c. *Tranſlato, in fin. de conſtit.* Felin. in c. *Auditis, num. 21. in ſecunda declaratione, de præſcript.* Balb. *in tract. de præſcript. in 2. par. princip. in 2. quæſtione, n. 29. cum ſeqq.* Ægid. Bellam. *conſil. 589.* Gabriël, qui atteſtatur hanc eſſe receptiorem opi-
54 nionem. *lib. 5. de præſcript. concl. 2. n. 15.* Et propterea conſuetudinem obtentam in monaſterijs alicujus Religionis, extendi etiam ad nova ejuſdem Religionis monaſteria, tradit Felin. poſt
55 Cardin. *loco citato.* Quòd autem dici ſolet tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum, l. *Quod meo. §. fin. ubi Doctores ff. de acquir. poſſeſſ.* procedit in præſcriptione, in qua vertitur rigor, non autem in conſuetudine, in qua conſideratur æquitas, Bald. in

in l. *Scimus, prope fin. C. de inoffic. teſtam.* Balbus, & Felin. *in locis ſupracitatis*, Jaſ. in l. *Non dubium, num.* 30. *C. de legib.* Præterea etiamſi ageretur de præſcriptione, non poſſet quidem fieri extenſio de una ſpecie actuum ad aliam ſpeciem; ſed tamen poſſet fieri extenſio ab actibus unius ſpeciei, in quibus habuit locum præſcriptio, ad alios actus ejuſdem ſpeciei poſtea occurrentes, ut declarat Abb. in c. *Cum in tua, in 2. not. de decim.* Balb. *ubi ſuprà n.* 23. Gabr. ël *d. loco n.* 19. Et ita quamvis caſus non acciderit in præbenda Theologali, ut obtenta fuerit cum alio beneficio difformi; tamen ſatis eſt, ut in genere receptum fuerit, ut in illa ſpecie beneficiorum, ſcilicet difformium, conſuetudo ſit ſervata: debet enim vigore obſervantiæ in illa ſpecie ſubſequuta extendi ad omnes alios actus ſub illa ſpecie comprehenſos, & conſequenter habebit locum in præbenda Theologali, & Archidiaconatu, quæ ſub ſpecie beneficiorum difformium comprehenduntur, ut conſtat ex dictis *ſuprà n* 40. 43. *&* 45.

3 Non obſtat quòd S. Congregatio jam dudum declaraverit vigore conſuetudinis obtinendi duo beneficia difformia ſub eodem tecto, quæ ante Concilium inolevit, non licere poſt Concilium retinere in eadem Eccleſia præbendam Pœ-

9 nitentiarij cum dignitate. Nam hujuſmodi deciſio eo nititur fundaméto, quod in eadem Eccleſia non licet eſſe triplicem, etiam vigore conſuetudinis, licèt beneficia ſint difformia. DD in d. c. 1. *de conſuet. lib. 6.* obtinens autem dignitatem, &

0 præbendam Pœnitentiarij eſſet triplex. Primò enim obtineret dignitatem. Secundò, officium Pœnitentiarij, qui eſt titulus Eccleſiaſticus per ſe ſtans, cùm juxta deciſiones Sacræ Congregationis poſſet conferri, & ſit incompatibile cum Parochiali, etiam ante vacationem præbendæ: ideoque hujuſmodi officium Eccleſiaſticum eſt beneficium, Joan. de Selua *in tract. de Incompatibil. beneficiorum, in prima part quæſt, 9. num. 3.* & cadit ſub prohibitionem pluralitatis, d. c. 1. & ibi Doctores, Hojed. *ubi ſuprà.* Tertiò obtineret præbendam Canonicalem, & ita eſſet triplex in eadem Eccleſia.

1 Neque obſtat, quòd præbenda unita officio Pœnitentiarij non inducat incompatibilitatem, cùm ſolum officium, cui facta eſt unio, ſit conſiderandum, c. *Super eo*, ubi Doctores *de præb. lib. 6.* Lapus *alleg. at.* 35. *in fin.* & beneficium unitum nomen beneficij amittat, Oldrad. *conſil.* 257. *num.* 15. Pariſ. *conſ* 30. *n.* 18. *in 4. vol.* Nam reſpondetur id procedere, cùm beneficium alteri unitum non exiſtit in eadem Eccleſia. Nam pluralitas in una & eadem Eccleſia adeo eſt ſacris canonibus inviſa, ut ad inducendam pluralitatem etiam beneficium unitum alteri debeat conſiderari, ut poſt gloſ. *ult.* in Clem. *fin. de præbend.* tradunt Doctores communiter in d. c. 1. *de conſuet. lib. 6.* & præſertim Franc. *ibidem, n.* 7. Abb. *hîc n.* 2. & patet ex dictis *ſuprà n.* 8. Declaravit igitur Sacra Congregatio non poſſe vigore dictæ conſuetudinis poſt Concilium obtineri cum dignitate præbendam Pœnitentiarij; quia obtinens fuiſſet triplex in

2 eadem Eccleſia. Hæc ratio ceſſat in caſu præſenti; nam obtinens præbendam Theologalem cum dignitate, erit tantùm duplex, quia habebit præbendam & dignitatem. Nec urget ſi dicas, Obtinebit etiá officium Lectoris: nam id eſt onus annexum præbendæ, non autem officium per ſe ſtans, quod conferatur in titulum beneficij Eccleſiaſtici, ut poſſit cauſare pluralitatem. Quod patet ex pluribus. Primò, quia Concilium Trident. loquens de hac præbenda *ſeſſ.* 5. *c.* 1. utitur his verbis: *cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit*; per illam dictionem, *aliud*, implicans onus legendi, & quaſi inſinuans non eſſe officium, ad gloſ.

63 *fin. in add. marg.* in l. 1. *C. de ſeruis fugit.* Secundò, quia Concilium *ſeſſ.* 24. *c.* 8. voluit inſtitui Pœnitentiariam ante vacationem præbendæ, ut Sacra Congregatio declaravit; & ſic voluit eſſe titulum beneficij Eccleſiaſtici, qui per ſe ſtaret. At verò non ita diſpoſuit de Lectore Sac. Scripturæ, ſed tantùm decrevit præbendam ad hunc caſum ipſo facto conſtitutam, & deputatam intelligi, & ſic voluit eſſe præbendam, quæ huic uſui inſerviret; non autem voluit id munus legendi eſſe titulum, vel beneficium Eccleſiaſticum. Tertiò id munus legendi eſſe onus præbendæ annexum, & non titulum, indè apparet, quòd Doctores in c. *Significatum, ſuprà de præb.* & in c *Quia nonnullis, de Magiſtr.* quærentes, An Epiſcopus præbendæ vacanti onus injungere poſſit, loquuntur tam de onere Miſſas celebrandi, quàm legendi, & ſic utrumque appellant onus, & non officium: & in ſpecie gloſ. in d. c. *Quia nonnullis in ver. præb. in fin.* quam ibi Doctores ſequuntur, obligationem legendi, ad quam præbendatus tenetur, appellat onus præbendæ annexum. Et propterea qui talem præbendam, quamvis onus annexum habentem, obtinuerit, poterit etiam dignitatem obtinere, & cum illa in eadem Eccleſia non triplex, ſed duplex erit; quod licet in difformibus vigore conſuetudinis, juxta d. c. 1.

64 Sed dices, hoc dubium fruſtra proponi cum ſuppoſito conſuetudinis, quia ſi beneficia ſub eodem tecto ſint conformia, puta duo perſonatus, vel duæ dignitates, aut duo officia, obtineri non poſſunt abſque diſpenſatione Apoſtolica; non obſtante contrariâ conſuetudine, etiam immemorabili, ut eſt caſus in d. c. 1. *de conſuetud. lib. 6.*

65 Ideoque Sacra Congregatio ab Epiſcopo Salamantino conſulta declaravit duo beneficia ſimplicia perſonalem reſidentiam non requirentia in eadem Eccleſia parochiali, quorum alterum ſervitorium, alterum verò præſtimonium nuncupatur, eſſe conformia; ac propterea ſi uni ab Ordinario fuerint collata, primum per aſſecutionem ſecundi ipſo jure vacâſſe; ſed & ſecundum vacare, ſi utrumque ſciens, & prudens retinere perrexerit, niſi aliud lege fundationis ab Ordinario approbata cautum eſſet.

66 Quippe hanc legem non fuiſſe à Concilio ſublatam cenſuit ead. Congregatio, cùm per eam non frangatur numerus, nec minuatur cultus divinus, quæ ſunt duæ rationes, ob quas vetitum eſt obtinere duo beneficia ſub eod. tecto, ut dixi *ſuprà n.* 41. Quòd ſi duo beneficia in eadem Eccleſia ſint difformia, obtineri poſſunt cum diſpenſatione Ordinarij, etiam circumſcriptâ conſuetudine, ſecundùm opinionem Jo. Andr. & communem, de qua *ſuprà n.* 40.

67 Verùm ad hoc patet reſponſio ex ſubjectis declarationibus S. Congregationis Concilij. Et primò, cùm Epiſcopus Maurianenſis in ſuo menſe contuliſſet Canonicatũ & Capellam in ſua Eccleſia vacanté Amedeo Clerico Gebennen. & quæſitum

ſitum eſſet: An tutâ conſcientiâ poſſet idem Amedęus retinere capellam cum canonicatu abſque diſpenſatione Apoſtolica: S. Congregatio cenſ. non poſſe Amedęum abſque proviſione Sedis Apoſtolicæ hæc duo difformia ſub eodem tecto beneficia obtinere, niſi id dictet ſtatutum, vel Eccleſiæ Maurianenſis conſuetudo, vel Epiſcopus cum eo expreſsè diſpenſaverit, cùm utrumque conferendo non intelligatur tacitè diſpen-
68 ſâſſe. At deinde cùm generaliter dubitatum fuerit, an pro tutiore conſcientia obtinentium duo beneficia difformia ſub eod. tecto collata ſibi ab Ordinario debeat nova proviſio peti à Sanctiſſimo? Reſpondit ita debere, quia licèt Epiſcopus poſſit ex cauſa diſpenſare ad duo beneficia difformia ſub eodem tecto; tamen periculoſum eſſe, an cauſa ſubſit ea, quam Canones requirunt; ideo tutius eſſe adire Sanctiſſimum.

Hujuſmodi autem difficultates ceſſant ſuppoſitâ conſuetudine Eccleſiæ Barcinonenſis obtinendi duo difformia ſub eod. tecto; quia illius vigore licitum eſt ſimul obtinere præbendâ theologalem, & Archidiaconatum, cùm ſint difformia, etiamſi Ordinarius non diſpenſaverit; ſed ſi ſimpliciter utrumq; ſimul contulerit, quod abſq; conſuetudine non liceret, ut ex prædictis patet.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ.

Cap. Poſtulaſtis.

SUMMARIUM.

1 *Collatio pertinens ad Capitulum, & Prælatum ut Prælatum, lapſu temporis ad alium non tranſit, & num. 6.*

2 *Canonicatuum, & præbendarum collatio in cathedrali de jure communi eſt ſimultanea inter Epiſcopum, & Capitulum.*

3 *Intellectus hujus cap.*

4 *Verbum,* pertineat, *quid importet.*

5 *Collatio beneficii poteſt appellari donatio.*

6 *Actus ubi per Prælatum ut Prælatum, & Capitulum explicandus eſt, unus non ſupplet negligentiam alterius.*

7 *Secus ſi unus ſit effectus inhabilis.*

8 *Capitulum ſolum an poſſit præbendas conferre ſtante abſentiâ Epiſcopi in Curia, cujus reditus facilè non ſperabatur.*

*Cntellectus cap.*unic. Ne ſede vacan. lib. *6.*

onferre habens de conſilio alterius, illo in remotis agente, poteſt ſolus conferre, ibidem.

10 *Secus ſi collatio ſit ſimultanea, vel fieri debeat de conſenſu alterius.*

11 *Epiſcopus aliquando intereſſe poteſt Capitulo tanquam Canonicus.*

12 *Una, & eadem perſona poteſt vices duarum repræſentare, & reſpectu diverſæ qualitatis diverſo jure cenſeri.*

13 *Etiam in actibus incompatibilibus.*

14 *Argumentum de tamquam, ſeu reſpectivis.*

Epiſcopus, cui commendatum eſt monaſterium exemptum, ordinare non poteſt ſæculares ſibi ſubditos ratione monaſterii, ibidem.

57 *Oratori, ſeu Legato quod donatur, an cedat lucro ipſius, an verò mittentis, & nn. ſeqq. uſque ad n. 25.*

16 *Procurator tenetur reſtituere, ſi tanquam procurator percepit, non autem ſi tanquam quilibet.*

17 *Donatum ſocio occaſione ſocietatis cedit lucro Donatarii.*

18 *Socio imputatur ſi occaſione ſocietatis damnum ſit paſſus, non ſocietati.*

19 *Legati conſueverunt remunerari ab eo, ad quem ſunt miſſi.*

20 *Donationes, quæ fiunt ab Imperatore, videntur fieri contemplatione ejus, in quem conferuntur.*

21 *Donorum qualitas an ſit attendenda ad dignoſcendum cujus intuitu fuerint collata, & nn. ſeqq.*

22 *Leonis, vel ſtatuæ donum an magis congruat Principi, quàm Oratori, & nn. ſeqq.*

23 *Sceptrum, vel corona regalis ſi donentur Oratori, non ipſi, ſed Regi acquiruntur.*

24 *Donorum magnitudo ſpectanda eſt non tam ex perſona illius cui conferuntur, quàm ex perſona ejus qui confert.*

25 *Epiſcopus, qui Capitulo intereſt tanquam Canonicus, quo in loco ſedere debeat, & nn. ſeqq.*

26 *Vicarius Epiſcopi, qui etiam eſt Canonicus, in choro non debet ſedere primus, quando eſt ibi in apparatu Canonicali.*

27 *Epiſcopus qui eſt in ſtudio ut ſcholaris, in actibus ſcholaſticis ſedere debet poſt Rectorem Univerſitatis.*

28 *Patriarcha Hieroſolymitanus, qui eſt etiam Canonicus Baſilicæ S. Petri, ſedet in Choro poſt Canonicos primò receptos.*

29 *Ordo ſedendi in Prætorio S. Pœnitentiariæ.*

30 *Prælatus quomodo conſtet an interſit Capitulo ut Prælatus, an ut Canonicus.*

31 *In dubio cenſetur quis in actu intervenire tamquã præſidens majori Dignitati.*

32 *Appellandum eſt in dubio à collatione ſimultanea Epiſcopi & Capituli, non ad Epiſcopum, ſed ad Superiorem.*

1 POSTULASTIS. Si ad Capitulum, & Prælatum ut Prælatum poteſtas conferendi pertinet, de uno ad alterum lapſu temporis non tranſibit. Secus ſi Prælatus ſit ibi ut Canonicus, quia tunc de Capitulo tranſit ad Prælatum, niſi dolum committat. Hoc dicit. In prima partè conſultatio. in ſecunda ibi, *Ad quod*, Reſponſio à qua unum caſum excipit ibi, *Niſi*, quem determinat ibi, *Et in hoc*.

2 Nota primò ex principio litteræ ibi, *Cùm ad vos, & Archiepiſcopum veſtrum ſimul collatio præbendarum Eccleſiæ veſtræ pertineat.* Collationem Canonicatuum, & Præbendarum in Cathedrali Eccleſia de jure communi eſſe ſimultaneam inter Epiſcopum, & Capitulum: non enim textus lo-
3 quitur conditionaliter, ut putavit Ægid. Bellam. *conſ. 10. incip: Factum eſt tale, col: ult. ver. obſtat*, cap. *Poſtulâſtis*. ſed loquitur cauſativè, & dictio, *Cùm*, exponitur pro, *quia*, ut in c. *fin. ſuprà de conſuetud*, & in l. *Si ab arbitro, ff. Qui ſatiſd. cogan.* cum ſimil. Unde ſenſus eſt, quia de jure ad vos, & Archiepiſcopum veſtrum ſimul collatio præbendarum pertinet; ideo poſtulâſtis, &c. Et quamvis Joan. Andr. & DD. communiter ſumment hoc capitulum per modum conditionis; hoc tamen faciunt, quia in verſ. *Niſi fortè*, ſupponitur eſſe dubium, an Archiepiſcopus interſit Capitulo ut Prælatus, an ut Canonicus, & in hoc dubio Doctores conjungentes utramque partem conſtitutio-nis

nis, diſtinxerunt; ſi ad Prælatum, ut prælatum, & Capitulum collatio pertinet, de uno ad alterum non fit devolutio. Secus ſi ad Prælatū, ut Canonicum. Sed hinc non ſequitur quin textus, qui ſeorſim loquitur, in primo reſponſo procedat de-
4 ciſivè, & per modum cauſæ. Nec refert quod Hoſtienſ. hic in principio intelligat hoc capitulum de conſuetudine, eò quod non dixerit, pertinere debeat, ſed pertineat; & ſic notet factum, & non jus; ideoque parum faciat hæc littera ad id, ad quod alii ipſam inducunt. Etenim contrarium tenet Goffred. cum quo tranſit Jo. Andr. *n. 1. in ver. Pertineat*, intelligentes hanc litteram de jure communi. Nec verum eſt, verbum *pertineat* connotare factum: imo enim connotat jus ut l. 1. §. *Juris noſtri*, cum gloſ: *in ver: Pertinet, ff. de verb: ſignificat.* gloſ. in c. *Inter dilectos, in ver: Pertinere, ſupra de fide inſtrum.* Et quamvis referri poſſit etiam ad jus competens ex conſuetudine, ut notat Jaſ. in l. *Centurio. col. penult: ff. de vulgar.* tamen cùm hic nulla fiat mentio conſuetudinis, in dubio potius referri debet ad jus commune. arg: c. 1. *de conſtit: lib: 6.* Et propterea Doctores, qui firmant de jure communi inter Epiſcopum, & Capitulum collationem eſſe ſimultaneam, ad hoc primò allegant hanc Decretalem, ut gloſ. in c. *Cum Eccleſia Vulterana, in ver: Poſtulavit, ſuprà de elect:* ibi. Et quòd ſimul eligere debeant, habes infrà *De conceſſ: præb* cap. *Poſtulaſtis.* Item gloſ: in c. *Si pro te, in ver: Epiſcopi, & Capituli, de reſcr: lib: 6.* Joan. Lauren. Vincent. Goffred. Jo. Monach. & Jo. Andr. quos refert, & ſequitur Henric. Boich. in c. *Novit. col. 1. circa med: verſ: Aut iſta omnia ceſſant, infrà de his quæ fiu. à Præl.* Et ſanè ſi collatio ad eos pertinuiſſet de conſuetudine, Pontifex non fuiſſet loquutus per modum cauſæ, ſed per modum conditionis, ſicut fecit in cap. *fin.* & ibi notat gloſ: *in ver: Pertineat, de Regular: lib: 6.* & hæc eſt communis opinio, quam etiam hodie ſervat Rota Romana, ut dixi in d. c. *Cum Eccleſia Vulterana, ſupra de elect:* ubi hunc articulum, relatis Doctorum opinionibus, latiſſimè examinavi.

5 Secundò nota, in ver: *Donatio* Quod ter hic legitur repetitum, collationem beneficij poſſe appellari donationem. Quod tamen intellige, ut dixi in cap. *Cùm acceſſiſſent, in ſexto notab: ſuprà de Conſtitut.*

6 Tertiò nota, id quod dictum eſt in Summa, videlicet, ubi collatio præbendarum eſt ſimultanea inter Epiſcopum, & Capitulum, lapſo ſemeſtri tempore à Lateranen. Concilio ad conferendum præfixo in c. 2, *ſup: eod* jus conferendi de uno ad alium non devolvi. Et ſic ubi actus per Prelatum ut Prælatum, & Capitulum explicandus eſt, unus non ſupplet negligentiam alterius, ſi tempus utrique ad actum explicandum eſt lapſum, ut
7 hic notat Abb. *nu. 4.* dicens mente tenendum. Secus tamen eſt ſi unus ſit effectus inhabilis, quia alter explicabit, ut eſt text. in c. *unico, in princip: ne*
8 *ſede vacan: lib: 6.* Quòd ſi unus in remotis agat, ad alium non fit devolutio, ut mox patebit. Unde redditur valdè dubitabile quod dixit Rota *in cauſa Placentina Canonicatus 26. Februarij 1596.* coram Orano relata à Garz. *de benef: par: 5. cap: 4 n. 43.* videlicet ſtante Epiſcopi abſentiâ in Curia, cujus reditus de facili non ſperabatur, ſolum Capitu-
9 lum potuiſſe conferre ex d. c. *unico, in fine.* Quoniam ille textus loquitur in eo caſu, in quo quis tenetur conferre cum conſilio Epiſcopi: tunc enim Epiſcopo in remotis agente, jus conferendi habens, conferre poteſt ſine illius conſilio, ut ibi
10 deciditur in fine. At non procedit ille textus ubi collatio ſimul pertinet ad Epiſcopum, & Capitulum, ut colligitur ex text. ibidem juncto primo reſponſo, ubi nulla fit mentio de abſentia Epiſcopi, & tenet ibi Gemin. *num: 10.* & Franc. *num: 8.* imò nec habet locum illa Decretalis, cùm quis conferre tenetur cum conſenſu Epiſcopi, ut ibi firmat gloſ. *in ver: Cum conſilio*, & Franc. *ſub num: 3. & 6. in fine.* Item gloſ: in c. *Pro te, in ver. Aſſenſus, de reſcript: eod. lib.* & Lap. *ibidem, n. 8.* & Gemin. *n. 12. ad finem.*

11 Ultimò nota ibi, *non ut Prælatus, ſed ut Canonicus*, aliquando Epiſcopum intereſſe Capitulo tanquam Canonicum. Quod intelligit gloſ: 2. quando jus Canoniæ eſt annexum Epiſcopatui ex conſuetudine, concordat cap. *A collat. de appell. lib 6.* & cap. *Cum in Eccleſia, de præb. eod: lib.* cum ſi-
12 milibus. Et hinc collige unam & eandem perſonam poſſe vices duarum repræſentare, & reſpectu diverſæ qualitatis diverſo jure cenſeri. Ad hoc c. *Per tuas, de major: & obed.* cap. *Ex ore, in fin.* & c. *Cum capella*, & ibi gloſ: *unica, de privileg.* Et procedit hoc etiam in actibus incompatibilibus, ut de-
13 clarat Gemin. in d. c. *A collatione, in 6. notab.* Quod nota ad limitationem regulæ, de qua in cap. *Cognovimus, in fine 12. q. 2.* & cap. *Cùm in tua, de decim.* Et propterea electum à ſe ut Canonico Epiſcopus ut Epiſcopus examinabit, & confirmabit. Et ſic diverſis reſpectibus idem erit elector & confirmator, ut poſt Hoſt. notat *hic* Jo. Andr. *num. 3. verſ. & ſequitur ex his*, & eſt hic agendi locus, quem Doctores appellant *de Tanquam*, ſeu reſpectivis. Cujus meminit gloſ. in leg. *Si verò, §. Item quidquid, in ver. Quaſi ad patronum, ff ſol. matrim.* & ibi Bart. *in princ: verſ: Nota argumentum de Tamquam*, gloſ: *fin.* in cap. *Cùm inter univerſas. ſuprà de elect.* Jo. Andr. in d. c. *A collatione, n. 7. verſ. Ad eundem inducitur hæc littera, de appell: lib: 6.* Bartol. in l. *Si pater, §. Qui duo, n. 3. & 4. ff. de adopt.* Jo. Andr. *in regula, In toto de regul: jur. lib: 6. in Mercurial.* Abb. *hic n. 4.* Hinc S. Congregatio Concilij aliàs conſulta, An Epiſcopus, cui commodatum eſt monaſterium exemptum, poſſit ſibi ſæculares ſubditos ratione monaſterij ordinare, non obſtante *c. 10. ſeſſ. 23.* Concilij Tridentini: Reſpondit non poſſe, quia ordinaret eos ſubditos tanquam Abbas, non tanquam Epiſcopus.

15 Hinc etiam DD. inferunt ad quæſtionem, An quod donatur legato, ſeu ut vocant, Ambaſciatori cedat ipſius lucro, an verò Principis mittentis.

Pro mittente inducitur primò hæc Decretalis. Nam quemadmodum Prælatus, qui in Capitulo perſonam Canonici repræſentat, non regulatur ut Prælatus, ſed ut Canonicus; & ideò in caſu negligentiæ fit ad eum devolutio tanquam ad Prælatum: eodem modo quia legatus in actu legationis non repræſentat perſonam privatam, ſed Domini mittentis, intelligitur honorari tanquam dominus mittens, ac proinde dona ipſi mittenti acquiruntur quaſi ipſius intuitu, & contemplatione videantur collata, arg. hujus textûs, & c. *fin. 93. diſt.*

16 Secundò, pro hac parte inducitur textus in l. *Qui proprio, §. Procurator, ut in cæteris ff. de Procur.* ibi. (Itaq; quod ex lite conſecutus erit, ſive principa-

cipa-

cipaliter ipſius rei nomine, ſive extrinſecus ob eam rem, debet mandati judicio reſtituere.) ubi Accurt. *in ver. Nomine*, notat Procuratorem teneri reſtituere, ſi tanquam Procurator percepit, non autem ſi tanquam quilibet, ſed Legatus percipit dona non tanquam quilibet, ſed tanquam Legatus, & procurator Principis mittentis, & occaſione legationis: ergo tenetur reſtituere. Et ita ſubdit Accurſius diffinitam fuiſſe cauſam, quam habuerunt Conſules Mediolanenſes miſſi ad Imperatorem Conſtantinopolitanum. Idem notat gl. in l. *Sed ſi plures*, §. *In arrogato*, per illum textum *in ver. Beneficio, ff. de vulgar. & pupill.* Licet non fir-
17 met.

Contrà verò dona cedere lucro ipſius Legati, ſeu Oratoris, licet occaſione legationis in eum fuerint collata, probatur efficaciter in l. *Si ſocium qui in eo*, § *fin. ff. pro ſocio*, ubi ſecundum communem lecturam, ſi donatur ſocio occaſione ſocietatis; nihilominus quia donatio fit perſonæ, & non ſocietati, cedit lucro donatarij, non autem
18 ſocietatis. Nec mirum, quia non tantùm in lucro, ſed etiam in damno idem eſt judicium. Nam ſi ſocius occaſione ſocietatis damnum ſit paſſus, ſibi imputatur, & non ſocietati, ut ibi eſt text. notab. & notat Innoc. in c. *Sicut, il ſecondo, n. 8. verſ. In ſocietate tamen, de jurejur.* & per illam leg. *Bart. in d. §. Procurator.* reprobat præallegatam gloſſam Accurtij, & in l. *Si verò*, §. *Item quidquid, ff. ſolut. matrim.* affirmat pro Ambaſciatoribus eſſe caſum, ſi bene inſpiciatur in d. l. *Socium qui in eo, in fine.*

Secundò, ad idem inducitur textus in d. l. *Si verò*, §. *Item quidquid, ff. ſolut. matrim.* ubi quidquid maritus ſervum dotalem manumittens conſequitur ex bonis liberti, reſtituit uxori; beneficium tamen, quod in eum libertus contulit, in reſtitutione non venit. Et ita per illam l. determinat quæſtionem pro Legatis Mediolanenſibus ad Imperatorem Conſtantinopolitanum, gloſ. *ibi, in ver. Quaſi ad patronum*, & Bart. *num. 3.*
19 Oldrad. in ſimili, *conſ. 129. in quæſtione.*

Tertiò, ad hoc inducitur textus in l. *Divus, ad fin. ff. de bon. damnat.* ibi: Barbaros etiam inde munerari venientes ad ſe, vel legationis, vel alterius rei causâ. Ex quibus verbis patet, Legatos conſueviſſe remunerari ab eo, ad quem ſunt miſſi: at nulla eſſet remuneratio, ſi quod acquirunt, non
20 ſibi, ſed mittenti acquirerent.

Demum idem probatur ſecundùm Bartol. quia donationes, quæ fiunt ab Imperatore, videntur fieri contemplatione ejus, in quem conferuntur, l. *Cum multa, C. de bon. quæ liber.* Nec eſt novum, ut etiam in honorem alterius detur alteri, ut in l. *Cum filius*, §. *Pater, ff. de legat. 2.*
21 In hac varietate Jo. Calder. hîc dicit eſſe conjungendas opiniones, quæ ponuntur in d. l. *Qui proprio*, §. *Procurator. ff. de Procur.* ait enim conſiderandum eſſe an Legati prius noti eſſent Principi, ad quem ſunt miſſi; & tunc putat dona cedere ipſorum lucro. An verò ignoti; & hoc ſecundo
22 caſu cenſet inſpiciendam eſſe qualitatem rei donatæ: quædam enim præſumuntur magis congruè Principi à quo ſunt miſſi, veluti ſi donaretur Leo: & tunc dona eidem Principi acquiruntur, quæ illius contemplatione cenſentur donata. Quædam verò magis congruunt ipſis Legatis, ut veſtes, pecunia, vel quid ſimile, & hæc cedunt ipſorum lucro. Ita Calderin. cum quo reſidet Abb. *hîc n. 5.* concludens in dubio donorum qualitatem eſſe inſpiciendam. Quod etiam verius putat Evetard *in ſua Centuria in loco, de Tanquam, n. 6.* Eandem diſtinctionem probavit Jo. Andr. in c. *A collatione, nu. 7. verſ. Hæc jura faciunt ad quæſtionem, de appellat, lib. 6.* Nam in caſu illo Mediolanenſium ſic ait: (Dici ſolet quòd dona cedunt Ambaſciatoribus ſi prius noti erant Principi; aliàs communi, ſi erant ignoti; vel communi cedunt, ſi donum conveniebat communi, ut leo, ſtatua, vel ſimile. Secus ſi conveniebat perſonis, ut ſi Doctori librum, vel militi arma donavit, (& ſequuntur totidem verbis ibi Gemin. *col. 4. verſ. Hæc jura faciunt*, & Franc. *n. 3. verſ. Quod inducitur ad quæſtionem.*

Baldus autem *in conſ. 194. Præmiſſis verbis, n. 2. lib. 2*, dicit fuiſſe antiquam quæſtionem de Ambaſciatoribus Mediolani, qui receperunt xenia, ſive dona ab Imperatore Conſtantinopolitano, utrum teneantur ea reſtituere communi Mediolani, & refert in ea Doctores communiter ſic dixiſſe. Aut donatum fuit contemplatione communis; & tunc communi quæritur: aut contemplatione ipſorum; & tunc ipſis quæritur. Aut dubitatur; & tunc aut Imperator habebat eos notos; & tunc videtur eorum contemplatione datum, ut l. *Si fortè*, l. *Miles*, l. *Dotem filio. §. fin.* & l. *Hæredi in princ. ff. de caſtren. pecul.* Aut non habebat eos alias notos; & tunc refert an præmiſerit nomina propria an appellativa, ut l. *Si ſervus communis*, §. 1. *ff. de ſtipul. ſervor.* l. *Cum ita datur, ff. de condit. & demonſtr.* & l. *Cum aliquis, C. de jure deliber.* Alii verò, ut idem Bald. ſubdit, dixerunt. Aut donaria ſunt eis congruentia, aut non; & ex eorum qualitate conjecturam eſſe ſumendam, ut l. *Vtrum, ff. de donat. inter vir. & uxor.* & l. *In rebus*, §. *poſſunt, ff. Commod.* quæ diſtinctiones, ut vides, ſi conjungantur, ferè coincidunt cum diſtinctione Jo. Calder. de qua ſupra.

Verum Bartolus in d. l. *Si verò*, §. *Item quidquid, ff. ſolut. matrim.* determinat legatos, ſeu Oratores non teneri reſtituere, niſi fuerit expreſsè donatum eo pacto ut redderetur mittenti, & allegat Guliel de Cun. idem dicentem in d. §. *Procurator*, ut in cæteris hoc ipſum tenent Petr. & Jacob. de Ravenn. nam. ut ipſi dicunt, quamvis contemplatione mittentis fuerint eis conceſſa donaria; tamen eis conceduntur ut ſibi habeant, l. *Divus, in fine, ff. de bon. damnator.* & ſequitur Bald. *d. conſ.* 194 ubi conſuluit pro Conſiliario Admirati civitatis Januæ ſuper donatione eidem facta per Regem Cypri. Et cum opinione Bartoli tranſeunt in d. §. *Item* quidquid Paul. de Caſtr. & DD. communiter teſte Everar *in d. loco de Tanquam, n. 6.* quæ etiam moribus recepta eſt; nam ut Bald inquit *in præall. conſ* 194 *nu. 2. verſ. Item quia, conſuetum eſt ſic fieri, ut hoc potiſſimè inſpiciendum eſt*, ut l. *Iuriſgentium*, §. *Pactorum, ff. de Pact.*

Et tenendo communem opinionem, non obſtat hæc Decretalis, quia, ut diſertis verbis reſpondet Abb. *n. 5. circa fin. verſ. Et ad iſtum textum.* Epiſcopus intererat hic, ut Canonicus. Sed Orator licet repræſentet perſonam domini mittentis, nihilominus conſiderari poteſt, ut perſona privata in donis ei conferendis.

Item non obſtat text. in d. l. *Qui proprio*, §. *Procurator, ut in cæteris, ff. de Procur.* Quoniam illa ſex-

lex determinatur per d. l. *Socium qui in eo, in fine, ff. Pro ſoc.* ſecundum Bartol. *in d. §. Procurator.*
3 Limitari forſan poſſet communis opinio ut non procederet ſi dona eſſent talia, ut nullatenus congruerent miſſo, ſed mittenti dũtaxat: Quid enim ſi dono daretur Regio Oratori corona, aut ſceptrum regale; aut Nuntio Apoſtolico regnum Papale? Quippe abſonum eſſet ut miſſis hæc dona ſibi retineret; cum videantur ei collata non ut ſibi habeat, ſed ut deferat ad ſuum Principem. Et in hoc caſu forte ſalvari poſſet diſtinctio Jo. Calder. Non enim mihi prorſus probatur illud exemplum leonis, & ſtatuæ, quia cũ Legati, & Oratores regni plerumque ſint Primates regni, & Barones inſignes, non dedecet ut ſibi habeant leonem, prout aliquando habuerunt Romæ. Et ſtatuas
4 paſſim habent etiam privati. Et quãvis hæc ſint dona inſignia; tamen donorum magnitudo ſpectanda eſt non tam ex perſona illius, cui conferũtur, quã ex perſona ejus qui confert. Adhoc etſi quæſtiones, ibi, *quem etiam* (id eſt equum) *joculatori non petenti vir tantus, & tam abundans forte donaret, infra, de Simon.* ubi Jo. Andr. *num.* 8. refert illud Alexandri, qui cum cuidam urbem donaret, dicente illo, cui donabatur, non convenire fortunæ ſuæ: Non quæro inquit, quid te oporteat accipere ſed quid me oporteat dare.

5 Ulterius QUÆRO quo in loco ſedere debeat Epiſcopus quoties intereſt Capitulo tamquam Canonicus.

Gloſſa in c. *A collatione, in ver. Prælatus, verſ. Sed quando ſedet, vel ſubſcribit, de appell. lib. 6.* videtur velle, ut quando quis eſt in capitulo, ut pars capituli, & non ut ſuperior, ſedere debeat in eo loco, in quo ſederet ſi non eſſet ſuperior, prout ex illa gloſſa deducunt ibi Gemin: *col.* 4. *circa med. verſ. Nota tamen ex iſta gloſſa*, & Franc. *n.* 4.
6 *verſ. In ea gloſſ. in fin.* Quod ſecundum eos facit ad quæſtionem de Vicario Epiſcopi, qui eſt canonicus eccleſiæ, ut in choro non debeat ſedere primus inter alios, quando eſt ibi in apparatu canonicali. Quod etiam tenet Caſſan. *in Catal: glor. Mund.* 4. *par.* 45. *conſider.* & Cardin Seraph. *deciſ.*
7 437 *n.* 5 Quinimò, ut formaliter inquit Abb. in c. *Auditis, n.* 4. *de elect.* gloſſa illa dicit quod ſi Epiſcopus habet vocem in capitulo tamquam canonicus non debet habere primum locum in capitulo, quia non eſt ibi ut Epiſcopus; ſed prior capituli debet habere primum locum. Similiter ex eadem gloſſa infertur ad quæſtionem de Epiſcopo, qui eſt in ſtudio ut ſcholaris, ut in actibus ſcholaſticis debeat ante ipſũ ſedere Rector Univerſitatis, ut concludunt Gemin. & Franc. *locis citatis*, & facit quod notatur in proœm. Sexti, & ita de conſuetudine obſervari in Univerſitate Lovanienſi teſtatur Everard. *in loco de Tamquam, num.* 9 Imò hanc conſuetudinem vigere in omnibus ferè ſtudiis, eamque defendi poſſe per illam gloſſam affirmat Abb. in d. c. *Auditis, n.* 4. *verſ. Et propter hanc gloſſam.*

Pro ſolutione quæſtionis diſtingue. Aut Epiſcopus eſt Canonicus in ſua eccleſia; & debet ſedere immediatè poſt eum, qui præeſt Capitulo, ut ſentit gloſſ. præall. & Abb. *hic n.* 8. Felin. *in rubr. de major. & obed. coll* 2. *in fine.* Aut habet canonicatum in alia eccleſia; & debet ſedere in loco canonicatus. Ita diſtinguit Rota *in præallegat. deciſ.* Seraph. 437. *n.* 4. dicens ſpeciale eſſe ut Epiſcopus ſedeat poſt illum, qui præſt Capitulo, quando eſt Epiſcopus illius Capituli: alioquin debet ſedere in loco canonicali. Et quamvis Rota non alleget rationem ſpecialitatis; tamen ratio eſſe poteſt, quia cum Epiſcopus ſit caput Capituli ſui, & Canonici membra, c. *Novit* & c. *Quanto, De his quæ fi. à Præl.* indecens eſſet, ut ſederet ultimus, ut ſemper contingeret in Epiſcopo noviter aſſumpto aut ultimo recepto. Unde honorari debet ut ſaltem habeat ſecundum locum poſt præſidentem. Quæ ratio ceſſat in aliena eccleſia. Confert text in c. *Requiſiſti. verſ. Quoniam non eſt tanta*
28 *communio, de teſtam.* Sic ad præſens in Baſilica S. Petri Patriarcha Hieroſolymitanus, qui eſt etiam Canonicus, ſedet in choro poſt Canonicos ante ipſum receptos.

29 Et meo tempore in Prætorio Sacræ Pœnitentiariæ hoc ordine ſedebamus. Primus poſt Summũ Pœnitentiariũ Dominus Coccinus Pœnitentiariæ Regens, & Rotæ Decanus. Secundus P. Stephanus à Bubalo Societatis Jeſu Pœnitentiariæ Rector, & Conſultor Theologus. Tertius Dominus Merlinus Pœnitentiariæ Datarius, & Rotæ Auditor. Quartus D. Pirovanus Conſultor Canoniſta. Quintus ego uti Corrector Pœnitentiariæ. Sextus & ultimus D. Alterius Epiſcopus Camerinen. Pœnitentiariæ Sigillator. Licet in publicis functionibus Epiſcopus Camerinen. ſedeat ſecundus immediatè poſt Regentem, & Pater à
30 Bubalo ultimus poſt omnes Prælatos.

Quod ſi quæras, quomodo conſtabit an Prælatus interſit Capitulo ut Prælatus, an ut Canonicus.

Solvit gloſſa in d. c. *A collatione, in ver. Prælatus, de appell. lib. 6.* videlicet: Si eſt in primo loco, & ei primò ſcribitur, tunc apparet eum eſſe, vel ut caput. Sed quando ſedet, & ſubſcribit poſt Archidiaconum, vel alium, qui ibidem præſit Capitulo, tunc patet ipſum ibi eſſe ut Canonicum, ad hoc cap. *ult.* 17 *diſt.* & cap. *Statuimus, de major. & obed.* In dubio autem cenſetur ibi eſſe ut Prælatus ſecundum gloſſam, & idem tenent ibi Archid. Joan. Monach. Joan. Andr. Gemin. & Franc. eodem modo diſtinguit Abb. *hic num.* 8. qui tamen dicit in hoc primùm eſſe recurrendum ad ſtatutum Eccleſiæ ſi quod eſt, ſecundò ad communem conſuetudinem, & reputationem loci, ut l. *Labeo ff. de ſuppellect.* leg. & cap. *Ex litteris infrà*
31 *de ſponſalib.* quibus ceſſantibus ſequitur gloſſam præallegatam. Itaque in dubio præſumitur quis in actu intervenire tanquam præſidens majori dignitati, licet intervenire poſſit etiam tanquam ſimplex perſona, ut ibi per Franc. *num.* 3. Unde fit ut ſi aliud non appareat, per lapſum temporis jus conferendi non devolvatur à Capitulo ad Epiſcopum; quia cum in dubio cenſeatur intereſſe ut Epiſcopus, fieret devolutio ab Epiſcopo ad ipſummet Epiſcopum, quod repugnat, arg.
32 c. *Cum ad noſtram, ſupra de inſtitut.* cum concordan. de quibus ibi per gl. *fin.* Et ob hanc rationem Jo. Monach. Jo. Andr. & Franc. ubi ſupra concludunt in terminis prædictæ Decretalis *A collatione*, ſimultanea Epiſcopi, & Capituli in dubio non ad Epiſcopum, ſed ad ſuperiorem eſſe appellandum. Quod nota.

NE SEDE VACANTE aliquid innovetur.

Cap. Novit.

SUMMARIUM.

1 *Sede vacante ſtatus eccleſiæ mutari non debet, & n. 14.*
2 *Unio eccleſiarum quot modis fieri poſſit, & n. ſeqq. uſque ad n. 12.*
3 *Unio acceſſoria quæ dicatur, & quis ſit illius effectus, & n. 8.*
4 *Unio æquè principalis quæ, & illius effectus, & n. 9. & 10.*
5 *Sancti Angeli in Vado, & Caſtri Durantis eccleſiæ in cathedrales erectæ ab Urbano VIII. & æquè principaliter unitæ.*
6 *Unionum quinque ſunt ſpecies, & n. ſeqq. uſque ad num. 12.*
7 *Monachus poteſt in diverſis monaſteriis locum habere quoad communicationem ſpiritualium, non autem vagationis cauſa.*
11 *In unionibus eccleſiarum attendendus eſt tenor privilegii.*
12 *Monaſterium etſi in cathedralem erigatur, tamen ibi ſervanda eſt Religio.*
13 *Monaſteria ordinantur ad Religionem, eleemoſynam, & hoſpitalitatem.*
14 *Sedis vacantis tempus non eſt conveniens ad aliquid agendum, vel tractandum ſuper ſtatu Eccleſiæ.*
15 *Etiamſi negotium fuerit cœptum in ſede plena.*
16 *Præſcriptio dormit vacante Eccleſiâ.*
17 *Sede Epiſcopali vacante non debet aliquid innovari cùm non ſit qui Epiſcopale jus tueatur.*
18 *Sententia lata contra Eccleſiam vacantem non valet, ſicut nec contra minorem, qui non habet tutorem vel curatorem.*
19 *Panormitani ad ſedandam populi commotionem abſolverunt gabella.*
20 *Et cùm nonnullas ſede vacante repoſuiſſent, etiam ab Eccleſiaſticis perſolvendas, ſupplicatio confirmationis fuit rejecta.*
21 *Vicarius Capitularis cum Clero ſede vacante non ſupplet conſenſum Epiſcopi ad hoc, ut Eccleſiaſtici graventur gabellis.*
22 *Capitulum ſede vacante non ſuccedit in poteſtate deducendi jura Epiſcopi in judicium, etiam defendendo.*
23 *Item non ſuccedit in poteſtatem alienandi jura, & bona Eccleſiæ, & n. 31.*
24 *Etiamſi magna urgeat neceſſitas, & n. 29.*
25 *Eccleſia comparatur pupillo, & jure minoris fungitur.*
26 *Et ſine decreto Epiſcopi nil alienare poteſt.*
27 *Clerus etiam donando Papæ non poteſt obligare Epiſcopum ad ſolvenda datia à ſe indicta.*
28 *Sede vacante nihil fieri debet, in quo Eccleſia præjudicetur.*
30 *Principum, & Prælatorum petitioni non eſt annuendum, cùm æquitatem non fovent.*
31 *Capitulum ſede vacãte alienare non poteſt res, quæ ſervando ſervari non poſſunt, dummodo pretium ſervetur.*
32 *Item ſi Eccleſia diu eſſet vacatura, & ex dilatione periculum imminer[e]t.*
33 *Debet tamen Eccleſiæ dari curator, aut defenſor, cujus auctoritate fiat alienatio.*
Et eſt ſpeciale in eccleſiis inferioribus, ibidem.
34 *Uniones cathedralium eccleſiarum Papa ſolus poteſt diſſolvere.*
35 *Reſtitutio in integrum non datur contra factum Principis.*
36 *Nec ſupplicatio admittitur niſi infra biennium.*
37 *Authoritas eadem quæ requiritur in conſtructione actus, requiritur in illius deſtructione.*
38 *Legatus de latere non poteſt diſſolvere uniones factas à Papa de plenitudine poteſtatis.*
39 *Nec revocare uniones eccleſiarum exemptarum, quia nec poteſt illas unire.*
40 *Camaldulenſes, & Montis Coronæ Eremitas univit Urbanus VIII.*
41 *Quæ unio ab eis diſſolvi non potuit.*
42 *Religiones diverſas, vel monaſteria diverſorum Ordinum ſolus Papa poteſt unire, & uniones diſſolvere.*
43 *Unione diſſoluta eccleſia unita redit ad primævam naturam, & ſtatum, in quo erat ante unionem.*
44 *Res de facili revertitur ad naturam ſuam.*
45 *Congregatio Clericorum Doctrinæ Chriſtianæ unita Religioni Clericorum Regularium de Somaſcha, diſſoluta unione, redacta fuit ad antiquum ſtatum ſæcularem.*

1 NOVIT. Vacante eccleſia ſtatus ipſius mutari non debet. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. Jo. de Anan. & Guido pap. Dividitur in duas partes. In prima ponitur petitio cum facti narratione. In ſecunda petitionis repulſio cum quadam proteſtatione ibi, *Attendentes*

2 Nota primo ibi, *Ipſam Bathonien. Eccleſiæ uniendo, ut idem eſſet Epiſcopus utriuſque*, unum modum unionis faciendæ. Tribus enim modis poteſt fieri unio Eccleſiarum, ut dixit gloſ. *hic in verb. Uniendo*, & Innoc. *in princip.* Item gloſ. in c. *Et temporis qualitas, in verb. Unire, 16. q. 1.* Primò ſcilicet ut una Eccleſia ſubjiciatur alteri, & ſecundum hoc dignitas, & Sedes Epiſcopalis erit tantum apud Eccleſiam, cui fit unio. Secundo modo fit unio, ut ex duabus dignitatibus una ſit dignitas, juxta tex. in c. *Decimas in fin.* ibi, *ſicut enim Papa duos Epiſcopatus in unum poteſt reducere, 16. quæſt.* & ſecundum hoc illi qui ſunt Canonici in una Eccleſia, erunt Canonici in altera, & Canonici utriuſque ſimul intererunt electionibus; &
3 aliis communibus negotiis. In hac tamen unione diſtinguitur ſecundum præcitatas gloſſas. Nam aut una Eccleſia unitur alteri, aut illæ duæ uniuntur ſimul, quæ duo ſunt longè diverſa. Primo caſu, ſcilicet cum unitur alteri, aſſumit jus, naturam, conſuetudinem, & privilegia ejus, cui unitur, & pereunt jura Eccleſiæ unitæ c. *Recolentes §. ult. infr. de ſtat. Monach.* Item, ut dicebat Archidiacon. in d. c. *Et temporis, n 4.* Eccleſia, cui fit unio, cenſetur tanquam mater, & Eccleſia unita cenſetur tanquam filia, c. *Cum dilectus ſupra quod metus cauſ.* cap. *Inter dilectos infra de donationib.* & tunc filia ſortiur privilegia matris, dicto cap. *Recolentes*, Doctores communiter appellant hanc ſpeciẽ unionis acceſſoriam, ſeu ſubjectivam, per quam beneficium annexum amittit nomen beneficii, cui eſt unitum, & efficitur illius prædium, Oldrad. *conſ. 257. factum tale eſt, num. 15. verſ.*

verſ.Fundata igitur,Rota *deciſ.370. alias* 11. *de rebus Eccleſ.non alien.in antiq.* Cardin. Seraph. *deciſ.* 1078.*numer* 6.Doctores in cap. *Dudum,iuſ.condo*, & ibi dixi *numer.*31.*ſupra de elect.*& in cap. *Licet*, *numer.*68.*de preben.* Hoc tamen primum membrum ſecundæ ſpeciei in effectu videtur coincidere cum prima ſpecie unionis, de qua ſupra, *numer.*2 Ideoque Innocentius non potuit hanc ſubdiviſionem.Secundo autem caſu, videlicet cùm neutra Eccleſia unitur alteri, ſed ambæ in ſimul uniuntur,conſuetudines & privilegia, quæ meliora ſunt,& humaniora in altera earum, debent uniri,vel retineri in unitate, cap. *Medicamentum, de pœnit.diſt.*1,& cap *Non eſt culpandus*, 32. *quæſt.* 1. ſicut cùm Imperator unit actionem bonæ fidei, & ſtricti juris,illud unitum retinet ea, quæ meliora fuerunt in altera actione,ut l. *Vnic. in princip. C.de rei uxor.act.*& cum legata,& fideicommiſſa uniuntur, id, quod humanius erat tam in una,quam in alia,retinet illud unitum,l.2 *circa fin.C.comm. de*
4 *leg.*Tertiò modo poſſunt uniri duæ Eccleſiæ,ita ut utraque remaneat Epiſcopalis: & ſecundùm hoc duæ erunt dignitates, ſeu Epiſcopatus ſicut erant ante unionem; erit tamen utraque Eccleſia,ſeu dignitas ſub regimine unius Epiſcopi, & de hac unione eſt caſus *hic*,& in d.cap.*Et temporu*,16 *qu.* 1.& ſecundùm hoc ſi hujuſmodi Eccleſiæ diverſis ſuberant metropolitanis, propter hanc unionem neuter metropolitanus perdit jus ſuum,cap. *Quia monaſterium,infra de Religioſ. domib.* cap. *ultim. de confirmat.util.vel inutil.*ſecundùm Innoc. & gloſſ. præallegat.ſic,&Imperator quandoque unit duas dignit.ut in auth *ut Iudic.ſin quoquo ſuffrag.* §.*Illud*, *col.*2.& hæc unio dicitur æquè principalis, quæ operatur, ut quælibet Eccleſia retineat naturam ſuam,ut per Caccialup.*in tract.de union.art.*8. *numer.*5.*verſ.Et hoc ſi modo*,Rebuff *in prax. benefic. tit. de union.numer.*11. latè Mandoſ. *conſ.* 27.*per tot.* Alphonſus Oieda *de benefic. incompatibilitat.* 2. *part.cap.*3.*numer.*2.*verſ.*3.& hoc modo paucis abhinc annis fel.record.Urbanus VIII inCathedrales erexit Eccleſiam ſancti Angeli in Vado, quæ mihi patria chariſſima eſt, & Eccleſiam ſancti Chriſtophori Caſtri Durantis hodie Urbania, & utramque inſimul æquè principaliter univit, ita ut utraque eſſet Cathedralis,& unus eſſet Epiſcopus utriuſque, & idem de Epiſcopatu Viterbien. & Tuſcanellæ dicunt Oieda *ubi ſupra*, & Gonzal. *ſuper reg.*8.*Cancell.gloſſ.*5 §.7.*n.*29.

5 Sed plenius Hoſtien.*hic num.* 4.& *in ſumm.hujus tit.*§.*Quot modis fiat unio*, ponit quinque ſpecies
7 unionum. Primò enim fit unio quoad communicationem ſpiritualium tantùm,&ſic multæ Cathedrales,& monaſteria inveniuntur unita. Nam uno ex fratribus vita functo conveniunt omnes in alia Eccleſia ſicut in propria ad faciendum Anniverſarium,ſeu ſeptimum,vigeſimum, vel trigeſimum pro ipſius anima, de quibus legitur in cap. *fin.infra de teſtamen.*& hoc modo poteſt unus Monachus in diverſis monaſteriis locum habere,neque ad hanc unionem requiritur auctoritas Papæ,vel Epiſcopi Diœceſani.Nec obſtat cap. *fin.de Relig domib.* quia obtinere locum in diverſis monaſteriis vagationis cauſa non eſt licitum, ut ibi, ſed bene ex cauſa charitatis,& officii Divini,arg. cap.*Damnamus*, §.*Cùm ergo,ſupra de ſumm. Trinit.*
8 Secundò,ſic fit unio, ut una Eccleſia alteri ſubjiciatur in ſpiritualibus, & temporalibus, ita ut una ſit mater, & altera filia, ut cap. *Cùm dilectus, ſupra quod met. cauſ.* & fuſius dictum eſt ſupra in
9 ſecunda ſpecie unionis Tertiò,ſic fit unio,ut neutra Eccleſia ſubjiciatur,alteri, ſed quælibet in ſuo ſtatu,& ſuo honore permaneat: unde ſi ante unionem utraque erat Cathedralis,& Epiſcopalis, utraque remanebit talis etiam poſt unionem,nec Canonici unius Eccleſiæ erunt Canonici alterius, iſti vocabuntur ad depoſitionem illorum, neque è converſo, erit tamen unus Epiſcopus duarum Eccleſiarum, & ab omnibus communiter eligetur in loco, de quo in unione conventum eſt, alias deferant ſibi morem arg.cap. *Paſtoralis,ſupra de reſcript.* & in hoc caſu poteſt intelligi text. in cap.*Et temporu qualitas*, 16.*quæſt.*1. Si verò una ſit Cathedralis, & altera Conventualis, in Cathedrali fiet electio, & Prælatus erit Epiſcopus Eccleſiæ Cathedralis, & Abbas, ſive Præpoſitus Eccleſiæ Conventualis, & ſecundùm hanc ſpeciem videntur unitæ Eccleſiæ Viennen. & Romanen. ejuſdem Diœceſis.Item Lugdunen.& ſancti Juſti ejuſdem Civitatis.Item Ciſtercien.& Folcarquerien.ejuſdem diœceſis, nec propter hoc Conventualis efficitur Cathedralis, niſi hoc habeat à Sede Apoſtolica cap.*Felin.*16.*q.*1.arg.cap. *De locorum de conſecrat.diſtinct.*1.& c.*Cùm inferior,ſupra de major.& obedient.* Nam ab Eccleſia Romana dignitates omnes traxerunt originem,cap.1.22. *diſtinct.* Quartò ſic poteſt fieri unio,ut idem ſit collegium utriuſque Eccleſiæ quoad ſpiritualia, & temporalia,ita ut qui eſt Canonicus in una,ſit Canonicus & in altera; & tunc dicitur vera unio; nam cùm priùs eſſent duo collegia poſt hujuſmodi unionem erunt unum,cap. *Ad Apoſtolicam,infra de Converſ.Conjugat.* & tali unione facta,eligi debent de utraque Eccleſia conſuetudines,& ſtatuta laudabiliora, quæ in utraque de cætero debeant
10 obſervari;Quintò denique ſic fit unio,ut Eccleſia Conventualis etiam Regularis in Cathedralem erigatur,& alteri Eccleſiæ Cathedrali antiquæ uniatur,utraque Epiſcopali remanente ſub uno, & eodem Præſule, & de tali unione loquitur hæc Decretalis, ita Hoſt. cum quo concordant *hic* Jo. Andr.*num.*11.Butr.*eod.n.*Anchar.*n.*4 *verſ. Hoſt.dicit* Abb.*n.*6.communiter Doctores Petr.de Peruſio *in tract.de union.cap.*1.*num.*5.Caccialup.*in eod.*
11 *tract.art.*2.*n.*1.Hæc tamen,quæ diximus non ſunt perpetuo vera, ideo diligenter attendendus eſt tenor privilegii,cap.*Porrò de privileg.*cap. *Dico ſimul,ſupr.de off.ordin.*ſecundùm Innoc.*hic n.*1.*in fin. verſ.Hæc verò*,cum quo tranſeunt Hoſt *num.*4.*circa fin.verſ.Tamen ſecundum Dominum noſtrum*, & Jo. Andr.*n.*11.*ad fin.*

12 Secundò nota ibi, *Cùm per ipſam diſſolveretur religio.* Tametſi monaſterium in Eccleſiam Cathe-
13 dralem erigatur, nihilominus ibi ſecundam eſſe Religionem, ex quo ibidem remanent Religioſi, qui tenentur ad eleemoſynam, & hoſpitalitatem ſervandam. Nam ad hæc tria ordinantur monaſteria,ut *hic* per Butr.*numer.*4 Imol.*eod.numer.*& Abb.*n.*2.

14 Tertiò nota ibi,*quia tempus advenerat.* Tempus ſedis vacantis non eſſe conveniens ad aliquid agendum, vel tractandum ſuper ſtatu Eccleſiæ. Nam iſti Monachi exultabunt quaſi tempus ſedis vacantis eſſet opportunum ad reparandam Eccleſiæ ruinam.& dicebant Benedictus Domiuus, ecce nunc tempus acceptabile, &c. Sed decipiebantur,

tur, quia tempus hujuſmodi contra eos revolvitur, ſecundùm Hoſtien. *hic num. 9.* & Joan. Andr.
15 *num. 2. in verb. Tempus.* Quod locum habet etiamſi negotium fuerit cœptum in ſede plena, prout hic cœptum fuerat ab Innoc. ut patet in text. ibi, *capimus intendere.* Nam nihilominus Epiſcopo è vi-
16 vis ſublato, negotium debet conquieſcere. Et eſt ſimile in præſumptione, quæ dormit vacante Eccleſia, cap. 1. & ibi gloſſ. *ultim. ſupra de præſcription.* Rationem habes hic in text. quia Epiſcopali ſede vacante non debet aliquid innovari, cùm non ſit
17 qui Epiſcopale jus tueatur: & hoc pro regula ponunt *hic* Butr. & Imol. *num. 5.* & alii communiter, & ideo non valet ſententia contra Eccleſiam vacantem lata, ut in cap. *fin. infra eod.* Sicut nec
18 contra minorem, qui non habet tutorem, vel curatorem, l. *Acta*, §. *ult. ff de re judicat.* l. *In univerſ.* C. *qui dar. tutor. poſſ.* & tenet gloſſ. *hic in verb. Sede vacante, in fin.* Innoc. *num.* 4. Hoſtienſ. *num.* 11. Joan. Andr. *n.* 6. Cardin. *n.* 11. *in quarta quæſt.* Imol. *n.* 13. & reliqui omnes.

19 Et per prædicta cùm Senatus Panormitanus ad ſedandas commotiones populi neceſſarium duxiſſet abolere antiquas gabellas, idque redundaret in grave detrimentum laicorum & Eccleſiaſticorum, eo quòd gabellæ hujuſmodi eſſent dotes montium non vacabilium, in quibus jus habebant Eccleſiæ, monaſteria, hoſpitalia, & alia loca pia ipſius civitatis; ideoque ad ſatisfaciendum montiſtis de fructibus, & ad relevandas communes ne-
20 ceſſitates ſede Archiepiſcopali vacante de conſenſu vicarii Capitularis, Canonicorum Cathedralis, & Collegiatæ, nécnon Parochorum, ac Superiorum Regularium novas gabellas nuper impoſuerit etiam ab Eccleſiis perſolvendas, & hujuſmodi impoſitionis confirmationem à Sede Apoſtolica poſtulaverit. Die .. Novembris 1649. in Congregatione à Sanctiſſimo D. N. ad hoc ſpecialiter deputata cenſuimus obſtare hoc cap. Item cap. *Non minus*, & cap. *Adverſus, infra de immunit. Eccleſ.* ubi ad hujuſmodi onera imponenda præter alia exigitur deliberatio, & conſenſus Epiſcopi,
21 & Cleri; unde non ſufficit conſenſus Vicarii Capitularis, quia etſi Capitulum ſede vacante ſucce-
22 dat in juriſdictionalibus, ut in cap. *Cùm olim*, & cap. *His quæ ſupra de major. & obed.* non tamen ſuccedit in poteſtate deducendi jura Epiſcopi in judicium, etiam defendendo, ut hic notabiliter dicit
23 Abbas Panormit. *n.* 4. Item cùm Eccleſiæ, Eccleſiaſticæque perſonæ, ac res ipſarum non ſolum jure humano, ſed etiam divino à ſæcularibus exactionibus ſint immunes, ut legitur in cap. *Quanquam, de cenſibus lib.* 6. renunciationi immunitatis hujuſmodi non poteſt Vicarius Capitularis aſſenſum præbere, quia Capitulum ſede vacante non ſuccedit in poteſtate alienandi jura, & bona Eccleſiæ cap. *Si qua, de rebus*, & cap. *Precariæ*, 12. *quæſt.* 2. gloſſ. 1. in cap. *Si quis Epiſcopatus*, 10. *qu.* 2. gloſſ. *ult.* in cap. *Proximò, infra eod.* Item gloſſ. *ultim.* in c. *Cùm olim*,
24 & ibi Butr. *num.* 16. *ſupra de major. & obed.* etiamſi magna urgeat neceſſitas, ut contra opinionem, Hug. & Jo. de qua in d. c. *Si qua, de rebus, in verb. reſciſſo*, tenet gloſſ. Bernard. *hic in verb. Sede vacante.* Et fuit opinio Vincentii in c. *Ad abolendam, infra de hæretic.* cum quo tranſeunt Archidiac. in d. cap. *Precariæ, num.* 2. & ibi etiam Bellamer. *circa med. verſ. Sed quod non poteſt alienari.* Et Præpoſit. *num.* 1.
25 *verſ. Quod non videtur procedere.* Reddentes rationem, quia cum Eccleſia pupillo comparetur, & jure minoris fruatur, cap. 1. & cap. *Auditis, verſ. Nos*
26 *attendentes, ſupra de in integr. reſtitutio.* Sicut pupillus nihil alienare poteſt ſine auctoritate tutoris, l. 1. & 2. C. *de auth. præſtand.* Ita nec Eccleſia, dum caret paſtore alienare poteſt ſine decreto Epiſco-
27 pi, cap. *Sine exceptione* 12. *quæſt.* 2. per quem text. Abb. *conſ.* 7. *Tria circa primum, num.* 4. *col. ultim. ante med. verſ. Poſtremo, lib.* 2. in fortioribus terminis conſuluit Clerum Florentinum non potuiſſe donando etiam Summo Pontifici obligare Archiepiſcopum ad contribuendum, & ſolvendum certa datia per clerum indicta. Ad idem cap. *Placuit*, & cap. *Abbatibus*, 12. *quæſt.* 2. cap. *Noverit*, & cap.
28 *Regenda*, 10. *quæſt.* 1. Quare cum Panormitana Eccleſia ſit Archiepiſcopo viduata, minime licuit Capitulo, aut Clero conſentire impoſitioni gabellarum in præjudicium Archiepiſcopatus, quia ut dicit gloſſ. *ultim.* in cap. *fin. infra eod.* ſede vacante nihil fieri debet, in quo ei præjudicetur. Nec quicquam facit quòd nova impoſitio gabellarum facta fuerit ad relevandas communes cleri, & populi neceſſitates, ex quo laicorum facultates non ſuppetunt. Quoniam præter hæc duo requiritur etiam conſenſus Archiepiſcopi cum clero, ut in d. cap. *Non minus*, & cap. *Adverſus, de immunit. Eccleſ.* unde cum ſede vacante deficiat Archiepiſcopi conſenſus, nihil prodeſt communis neceſſitas,
29 & laicorum inopia. Præterea etiam in caſu hujus Decretalis monachi petentes unionem diſſolvi adducebant pro cauſa, quia per hoc Eccleſiæ ruina poterat relevari. Et nihilominus quia ſedes vacabat, & Eccleſia carebat defenſore, Papa no-
30 luit eos exaudire. Demum non proſunt ſuffragia Regis, quia ſimiliter in caſu hujus cap. concurrebant conſenſus Eccleſiæ, & ſuffragia Regis Angliæ cum regni magnatibus, & Epiſcoporum cum multis Abbatibus, ut dicitur in littera, & tamen non fuerunt exauditi, quia cùm ſedes vacaret, eorum petitio erat illicita, ut dicunt Hoſtien. *hic numer.* 9. & Joan. Andr. *numer.* 2. Nam petitioni Principum vel Prælatorum non eſt annuendum, cùm æquitatem non foverit, ut ex hac littera deducunt Cardin. *num.* 4. Anchar. *num.* 12. Abb. *eod. num. circa fin. verſ. Nota quod petitioni*, & Joan. de Anan. *num.* 6. Et eſt ſimile in cap. *Innotuit, verſ. Multa*,
31 *ſupra de elect.* Nec obſtat quod Innoc. *hic num.* 2. excipiat duos caſus, in quibus per Capitulum ſede vacante poteſt fieri alienatio. Primò ſcilicet quando ſunt res, quæ ſervando ſervari non poſſunt; quia tunc dummodo pretium ſervetur, Capitulum poterit alienare, arg. l. *Lex quæ tutores, C. de*
32 *adminiſtrat. tutor* & l. *fin.* C *Si propter publ. penſit.* Secundò quando Eccleſia eſt in eo ſtatu, ut diu ſit vacatura, & immineat Eccleſiæ periculum, ſi a [illegible]-
33 num differatur. Quoniam Innoc. loquitur in Eccleſia inferiori, de qua etiam loquitur cap. *Dudum de reb. Eccl. non alien. lib.* 6. & nihilominus tenet per Capitulum non poſſe fieri alienationem, niſi per judicem detur bonis curator, aut defenſor, cujus authoritate fiat alienatio, l. 1. & 2. *ff de Curat. bon. dand.* ad hoc d. cap. *Dudum, de reb. Eccleſ. non alien. lib.* 6. Idque ſpeciale eſſe in Eccleſiis minoribus; notat Calderin. *conſ.* 1. *poſt med. verſ. Non obſtat quod vacante ſede.* Hodie tamen in his ſervari debet diſpoſitio Extravagantis *Ambitioſæ*, *de reb. Eccl. non alien.* His acceſſerunt aliæ conſiderationes multi ponderis, ob quas ſupplicatio Senatus

Pa

Panormitani rejecta fuit, ſed eas conſultò omitti-
mus, quia non faciunt ad materiam hujus Decre-
talis.
4 Ultimò nota, *Authoritate Apoſtolica indulgentes*;
Solum Romanum Pontificem, qui poteſt cathe-
drales Eccleſias erigere, cap. *Felix, 16. q. 6.* eaſque
invicem unire, cap. *Sicut unire, infr. de exceſſ. Prælat.*
ſimiliter poſſe illarum uniones diſſolvere: Papa
enim auctoritate Apoſtolica hic indulget, ut poſt-
quam Bachonienſis Epiſcopus fuerit ordinatus,
Prior, & Monachi Eccleſiæ Glaſtonenſis unitæ
5 facultatem habeant proſequendi jus ſuum apud
Sedem Apoſtolicam pro diſſolutione unionis. In
hoc autem fuit indulgentia, quia cùm unio harum
Eccleſiarum facta fuiſſet à Cæleſtino, & ab Inno-
centio confirmata permittitur eis agere contra
factum prædeceſſoris, & Principis, contra quod
non liceret etiam petere beneficium reſtitutionis
in integrum, l. *Minor autem, ff. de minor.* nec poterat
6 ſupplicari, quia biennium erat elapſum, l. *Quæ ſup-
plicatio, C. de precib. Imper. offer.* & hic not. gloſſ. *fin.*
Innoc. *num. 7. in ver. Indulgentes, verſ. Item eſt ſpecia-
lis gratia*, Hoſt. *num.* 24. Jo. Andr. *n. 7. verſ. Item quia*
7 *promitt.* & Butr. *n. 9. verſ. Item eſt Indulgentia.* Præte-
rea omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per
eaſdem diſſolvitur, cap. 1. *inf. de reg. jur.* l. *Nihil tam
naturale*, & l. *Ferè, la ſeconda, ff. eod.* & ead. auctori-
tas quæ requiritur in conſtitutione actus requiri-
tur etiam in illius deſtructione, Clem. *Ne Romani,
de elect.* Roman. *conſ. 65. verſ. Themate, num. 2. verſ.
Hoc enim*, & *conſ. 116. Viſis in princ.* & in terminis
revocationis unionis eſt text. in d. c. *Sicut unire,*
ibi *auctoritate, de exceſſib. Prælatorum.* Ideoque nec
8 Legatus de latere poteſt revocare uniones, quas
fecit Papa de plenitudine poteſtatis, ut concludit
Petr. de Peruſ. *in tract. de revocat. union. c. 4. n. 2. cir-
ca fin. verſ. De ſecundo verò.* Quemadmodum nec po-
9 teſt Legatus revocare uniones Eccleſiarum exem-
ptarum, quia nec poteſt illas unire, ut notat gloſſ.
in d. cap. *Sicut unire, in verb. In tua diœceſi, de exceſſ.
Prælat.* Et ibi etiam Hoſt. *num. 1. in verb. Sua diœce-
ſis*, & *n. 2 in verb. Auctoritate noſtra*, & firmat Petr.
de Peruſio *dict. cap. 4. n. 3. verſ. Secundò quæritur*, &
generaliter uniones factas per Papam non poſſe
per inferiorem diſſolvi, dixit Rota *in recent. dec.
737. n. 2. part. 2.* per notata in cap. *Inter dilectos, de
fide inſtrument.*
0 Et ex his cùm ſuperioribus annis ſan. mem. Ur-
banus VIII. de plenitudine poteſtatis univiſſet E-
remitas Camaldulenſes, & montis Coronæ, &
Camaldulenſes prætenderent unionem fuiſſe diſ-
1 ſolutam ab ipſiſmet Eremitis montis Coronæ in
Congregatione particulari habita die 22. Nov.
1649. hæc prætenſio rejecta fuit tanquam frivola,
quia non licuit partibus venire contra factum Pa-
pæ, c. *Inferior, 21. diſtinct.* c. *Cùm inferior, de major. &
obed.* Clem. *ne Romani de elect.* & in terminis diſſo-
lutionis unionis tradunt Innoc, & alii ſupracitati
2 *n. 35.* Et quemadmodū ſolus Papa poteſt diverſas
Religiones aggregare, ſeu unire, ut cap. *fin. de re-
lig. domib. lib. 6.* & latè probavi in cap. *Recolentes, à
nu. 24. infra de ſtat. monach.* & monaſteria diverſo-
rum Ordinū tenet Paulus de Leazzaris, in Clem.
1, *de elect.* & poſt eum Butr. *hic. nu. 11. circa fin verſ.
An unio poſſit fieri de monaſteriis diverſæ religionis*; ita
ſolus Papa poteſt uniones Religionum diſſolvè-
re, quia prout, quodque producitur, ſic reſolvitur,
ut Bald. inquit *in conſ. 28. ſuper eo. num. 1. verſ. Nam
Proſp.*

regula Generalis eſt, lib. 3. & conſtat ex dictis.
43 Ultimò nota ibi, *ut unione diſſoluta monaſterium
veſtrum reduceremus in ſtatum antiquum*, hunc eſſe
præcipuum effectum diſſolutionis unionis, quia
cujus conditionis, & qualitatis erat Eccleſia ante
unionem illius conditionis, & qualitatis remane-
bit diſſoluta unione: & hanc regulam principa-
lem ex hoc text. elicit Petrus de Peruſio *in tract.
de revocation. unionis cap. 7. n. 1. inter tractat. commu-
nes vol. 15 fol. 161.* unde ſecundùm eum ſi Eccleſia
unita erat ſine cura, remanebit ſine cura diſſoluta,
& revocata unione. Item ſi Eccleſia erat curata,
remanebit curata: Item ſi erat baptiſmalis Eccle-
ſia, remanebit baptiſmalis. Item ſi Eccleſia erat
Collegiata, remanebit Collegiata: Item ſi Eccle-
ſia erat ſæcularis, remanebit ſæcularis: Item ſi Ec-
cleſia erat Regularis, remanebit Regularis: Item
ſi monaſterium erat erectum in Eccleſiam cathe-
dralem, remanebit ut monaſterium, non ut Ec-
cleſia cathedralis, quia hæc omnia reſpiciunt an-
tiquum ſtatum Eccleſiæ, ut per eum facit text. in
l. *Planè ff. de oper. libert.* in l. *Adulter. § fin ff. de adul-
ter.* in l. *In rem, § fin. ff. de rei vendicat.* & in §. *Si quis*
44 *ex aliena inſtit de rerum diviſione.* Res enim de facili
redit ad naturam ſuam, cap. *Ab exordio 35. diſt.* l. *Si
unus, §. Pactus ne peteret ff. de pact.* Idem firmant Joan.
Bapt. Caccialup. *de unionib. in 10 art. eod. volum. 15.
Tractatuum fol. 152.* Rebuff. *in Praxi benefic. in tit. de
Revocat. union. n. 38.* Calcan. *conſ. 34. n 3. verſ. Fateor*
& Nicolaus Garzia *de benefic p 12. §. 3. num. 309.*
concludentes revocationem, & diſſolutionem u-
nionis operari, ut corpora unita revertantur ad
ſuam primævam naturam Facit Rota *deſ. 706. n.
4. par. 2. recent.* & coram Verallo *deciſ. 345. num. 1.
part. 3.*
45 Et ex hoc cum Congregatio Sæcularis Clerico-
rum Doctrinæ Chriſtianæ in Gallia à Clem. VIII.
inſtituta, à Paulo V. unita fuerit religioni Cleri-
corum Regularium de Somaſcha, ut in bulla unio-
nis, quæ incipit *Ex injuncto, in Bullar. tom. 3. in ap-
pendic. pag. 66.* & nuper à Sanctiſſimo D. N. Inno-
centio X. per litteras in forma brevis ſub die 30.
Julii 1647. hæc unio fuerit diſſoluta: Die 12. Junii
1651. in Congregatione Cardinalium, & Præla-
torum à Sanctitate ſua ad hoc ſpecialiter deputa-
ta dictum fuit, primò dictam Congregationem
Clericorum Doctrinæ Chriſtianæ per diſſolutio-
nem unionis hujuſmodi redactam eſſe ad ſtatum
ſæcularem, nec opus fuiſſe illam ſæcularizare,
quia ex ipſa unionis diſſolutione amiſit ſtatum re-
gularitatis, & reaſſumpſit ſtatum antiquum ſæcu-
laritatis, in quo ante unionem reperiebatur; licet
perſonæ, quæ ſolemnem profeſſionem in ea emi-
ſerunt durante unione, adhuc remaneant Regula-
res: actus enim omnes facti durante unione non
revocantur per reg. Factum legitimè non retra-
ctatur, licet perveniat ad caſum, à quo incipere
non potuit, & notat Rebuff. *ubi ſupra n. 45.*

NE SEDE VACANTE.

Cap. Illa.

SUMMARIUM.

1 *Capitulum ſede vacante non confert beneficia ſpectantia ad collationem ſolius Prælati, & num. 8.*

2 *Secus ſi collatio inter Epiſcopum, & Capitulum ſit ſimultanea, vel ad Capitulum tantum pertineat, & num. 16.*

3 *Impetrans beneficium non tenetur facere mentionem de collatione prius alteri facta à non habente poteſtatem conferendi, nec de poſſeſſione inde ſecuta.*

4 *Collatio facta à non habente poteſtatem non imprimit colorem tenendi.*

5 *De gratia adverſarii, quæ nulla eſt, non tenetur quis in gratia ſua facere mentionem.*

6 *Prohibitum cenſetur quod non apparet conceſſum in his, quæ generaliter ſunt prohibita.*

7 *In aliis procedit contraria regula.*

8 *Collatio beneficiorum vacantium poſt obitum Epiſcopi reſervatur Epiſcopo ſucceſſori, & ſi periculum ſit in mora, recurritur ad Papam.*

9 *Sed ex Regula ſecunda Cancellariæ pertinet ad Papam indiſtinctè.*

10 *Capitulum ſede vacante ſuccedit in jure confirmandi electiones, ſed non in jure conferendi beneficia, & quæ ſit ratio diverſitatis, & nn. ſeqq.*

11 *Confirmans non donat, ſed tantummodo ſeras adminiſtrationis ſolvit, & reſerat.*

12 *Confirmatio eſt actus neceſſitatis, & ſapit juſtitiam: collatio eſt voluntatis, & ſapit gratiam.*

13 *Capitulum ſede vacante non ſuccedit in juriſdictione voluntaria, ſed in neceſſaria tantùm.*

14 *Non ſuccedit in dandis indulgentiis.*

15 *Succedit in præſentationibus admittendis, & inſtitutionibus faciendis.*

Inſtitutio præſentatorum eſt juriſdictionis neceſſariæ, non voluntariæ, ibid.

17 *Capitulum ſede vacante, vel Decanus nullam auctoritatem ſibi vendicat in examinibus, per concurſum pro collatione Parochialium Eccleſiarum, ſed infra octo dies poſt obitum Epiſcopi Vicarium conſtituit, & n. 25.*

18 *Vicarius Capituli ſede vacante conſtituit Vicarium in Parochiali vacante cum congrua fructuum aſſignatione, & n. 28.*

19 *Item vacat per edictum publicum, Omnes, qui volent examinari, & concurſum inſtituit, & magis idoneum eligit juxta formulam præſcriptam à S. Congregatione Concilii.*

20 *Examinatorum Synodalium authoritas an, & quando expiret.*

21 *Examen per concurſum requiritur in qualibet vacatione, nec ſufficit ut quis fuerit aliàs in concurſu approbatus.*

22 *Examinatores Synodales non unum ſolùm, ſed plures quos judicaverint idoneos, debent renunciare.*

23 *Ex quibus non Examinatores, ſed Epiſcopus, vel Vicarius Capituli ſede vacante magis idoneum eligit.*

24 *Vicarius Capituli ſede vacante, quâ formula concipiat litteras teſtimoniales concurſus peracti tranſmittendas ad Papam pro collatione Parochialis Eccleſiæ.*

26 *Capitulum ſede vacante non poteſt conferre Parochialem vacantem in Commendam temporalem ei, qui magis idoneus fuerit judicatus.*

27 *Nec ei fructus concedere durante Commenda.*

29 *Vicarius Capituli ſede vacante non poteſt eum, quem magis idoneum judicavit in Parochiali vacante Vicarium conſtituere.*

30 *Vicarius Apoſtolicus deputatus cum juriſdictione contentioſa, & voluntaria, excepta beneficiorum collatione, an poſſit concurſus inſtituere, & nn. ſeqq. uſque in finem.*

31 *Exceptio firmat Regulam in caſibus non exceptis.*

Viſitator Eccleſiæ vacantis non confert beneficia, niſi ſit datus à Papa, ibid.

32 *Electio magis idonei, & collatio ſunt diverſa, & ex una ad aliam non infertur.*

33 *Concurſus fieri debet ab Epiſcopo, licet collatio Parochialis ad alium ſpectet.*

34 *Vicarius Capituli ſede vacante beneficia non confert, & tamen concurſus conſtituit.*

35 *Vicarius Epiſcopi ſine Capituli commiſſione non confert beneficia, & tamen inſtituit concurſus Epiſcopo impedito.*

36 *Capitulum habens jus conferendi Parochialem, non poteſt edicta proponere pro concurrentibus, ſed hoc jus pertinet ad Epiſcopum.*

37 *Prohibito aliquo prohibetur omne id, per quod pervenitur ad illud.*

38 *Prohibito conſequenti, cenſetur etiam prohibitum omne neceſſarium antecedens.*

39 *Quod procedit quando conſequens eſt deſtructum, aut perpetuò prohibitum.*

1 ILLA. Capitulum ſede vacante non confert præbendas ſpectantes ad collationem Prælati. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Jo. de Anan. Vel clariùs ſecundùm Abbatem, Beneficia ſpectantia ad collationem Prælati dumtaxat non poſſunt conferri per Capitulum
2 ſede vacante: Secus ergo ſi collatio inter Epiſcopum, & Capitulum eſſet ſimultanea, vel ad Capitulum tantùm pertineret, ut cap. *unico, infra eod. lib. 6.* & hic notant Abb. Antiquus *in fine.* Hoſt. *nu. 3. verſ. Hoc eſt intelligendum.* Jo. Andr *eod. n. in ver. Epiſcopi,* & reliqui omnes. Dividitur in tres partes. Prima decisè narrat factum. Secunda diffinit ibi, *Eccleſiam.* Tertia ſolvens obſtaculum probat devolutioni locum non fuiſſe, ibi. *Non obſtante.*

3 Nota primò ibi, *Non obſtante conceſſione per Capitulum facta.* In impetratione beneficii non eſſe opus mentionem facere de collatione prius alteri facta à non habente poteſtatem conferendi; nec de poſſeſſione inde ſecuta, prout hic fuit facta collatio, ſeu proviſio per Papam non habita mentione de collatione prius alteri facta per Ca-
4 pitulum ſede vacante: Nam talis collatio non imprimit colorem tenendi, & ſic non obſtat cap. *Cum noſtris, ſupra de conceſſ. præb.* & hanc regulam ex hoc textu deducunt hic Anton. de Butr. *num. 3* Imol. *nu. 2.* Anch. & Jo. de Anan. *in primo not.* Et quamvis Jo. Cald. in d. cap. *Cum noſtris,* & Abb. *hic num. 2.* dicant hic non apparere quòd proviſus per Capitulum poſſederit: tamen veriùs videtur quod primò dixi, quia poſſeſſio hic non erat colorata

rata, cùm Capitulum careret conferendi poteſtate; & ideo de tali poſſeſſione non erat facienda mentio in litteris proviſionis, ut etiam advertit
5 Cardin. in d c. *Cum noſtris, in* 10. *oppoſ. num.* 12. *verſ. Vel ibi poſſeſſio non erat colorata.* Generaliter autem de gratia adverſarii, quæ nulla eſt, non teneor in gratia mea facere mentionem, quia non præſtat impedimentum, &c. ut reſolvit Rota *deciſ.* 179. incip. *Nota quod de gratia adverſarii, aliàs* 69. *de reſcript. in Antiq.*

6 Secundò nota ibi, *Cùm nuſquam reperiatur cautum*; Cenſeri prohibitum quod non apparet conceſſum, ut *hic*, & in concord. de quibus in *gloſſ.* 3. quæ regula procedit in his quæ generaliter ſunt prohibita, ſicut eſt collatio præbendarum. Nam regula prohibitoria eſt, ut nullus beneficia conferat niſi Epiſcopus, ut c. *Nullus, il primo,* 16. *quæſt.* 7.
7 cum concord. de quibus hic per Jo. Andr. *num.* 2. *in ver. In jure*, & declarat Card. *eod. num.* 2. In aliis procedit contraria regula, videlicet intelligitur conceſſum quod non invenitur prohibitum, cap. *Sunt nonnulli,* 16. *quæſt.* 1. cap. *Nuper*, & ibi gloſſ. *in ver. Non retinuit, de ſent. excom.* l. *Nec non,* §. *Quod eis, ff. Ex quibus cauſ. major.* cum ſimilibus, ut per gloſſ. in cap. *Inter corporalia,* §. *Sed neque, in ver. Non invenitur, de Tranſlat. Epiſcopi.* In talibus enim edictum eſt prohibitorium; & ideo quicumque non prohibetur per conſequentiam admittitur, ut cap. *Cùm apud. de ſponſ.* l. *Mutus ff. de Procurat.* & l. 1. *ff. de teſtib.* Et in idem recidit alia diſtinctio, quam ibi ponit gloſſa in fine, videlicet, quod ubi conſtitutio promulgata fuit affirmativè, tunc intelligitur conceſſum, niſi reperiatur prohibitum, ut patet exemplum in cap. *Deus maſculum,* & cap. *Quod ſi dormierit,* 31. *quæſt.* 1. ubi verò Conſtitutio fuit promulgata negativè, ſemper intelligitur prohibitum, niſi inveniatur conceſſum. Exemplum habes in cap. *Si non licet* 23. *q.* 5. & in hoc ſecundo membro loquitur hoc cap.

8 Ultimò nota ibi, *ſungatur jure Epiſcopi in collatione.* Capitulum ſede vacante quamvis ſuccedat in juriſdictione Epiſcopali, ut cap. *His quæ,* & cap. *Cùm olim*, & ibi dixi in 2. *notab. ſupra de majorit. & obed.* tamen non ſuccedere in jus conferendi præbendas, & beneficia pertinentia ad collationem ſolius Epiſcopi, ut hic eſt caſus ſecundum omnes in ſummario textus. Imo eorumdem collatio reſervari debet ſucceſſori. Quod ſi periculum eſſet in vacatione, recurrendum eſſet ad ſuperiorem, ut cap. *Quia diverſitatem,* §. *penult. ſupra de conceſſ. præb.* ſecundùm Innòcen. *hic in princip.* ſcilicet Papam, qui Generalis eſt Ordinarius totius Orbis, ut cap. *Cuncta per mundum,* 9. *quæſt.* 3. & cap. 2. *de præb. lib.* 6. Unde alius ſuperior in hoc ſe intromittere non poſſet; cap. *Romana de ſuppl. negl. Prælat. lib.* 6. ſecundùm Hoſtien. *hic num.* 1. *circa med. in ver. Fungatur*, Jo. Andr. *num.* 2. *in ver. In jure*, Cardin. *num.* 4. *verſ Tertiò oppono*, Abb. *numer.* 3. &
9 alios communiter. Tu verò dicas hodie nullo caſu collationem tranſire in Epiſcopum ſucceſſorem, ſed indiſtinctè pertinere ad Papam, licet non ſit periculum in vacatione, quia ex regula ſecunda Cancellariæ reſervantur dignitates & beneficia omnia, quæ tempore vacationis Epiſcopatuum quomodocunque vacaverint uſque ad proviſionem ſucceſſorum, & adeptam ab eis pacificam poſſeſſionem.

10 Quod ſi quæras rationem cur collatio præbendarum non tranſeat in Capitulum ſede vacante; reſpondet Innocen. *hic in principio*, quia Prælati jus conferendi præbendas non habent à Capitulo, ſed à fundatione, vel privilegio, vel alio modo, ut notatur in cap. *Ad abolendam, de hæret.* Et inde eſt ut Capitulum ſuccedat in jure confirmandi electiones, ut cap. *Cùm olim, ſupra de majorit. & obed.* quia confirmatio eſt de jure Epiſcopali, quod Prælatus intuitu Eccleſiæ habet: collatio autem præbendarum competit Epiſcopo de jure ſpeciali, in quo Capitulum non ſuccedit. Sed hæc ratio non placet Hoſt. *hic num.* 1. *poſt med. verſ. Hæc ratio* quia jus conferendi præbendas de jure communi ſpectat ad Capitulum, & non ad alium, ut leg. & notat. in cap. *Cùm Eccleſia Vulterrana, de elect.* in cap. *fin. de cler. peregrin.* in cap. 3. *de inſtit.* Sed etſi ex donatione Regis, vel alio modo Epiſcopus hoc jus acquiſiviſſet, nihilominus Eccleſiaſticum cenſeretur, ut legitur, & not. in cap. *Dilectus, il tertio, de præben.* Dicendum eſt igitur ſecundùm Hoſtien. idcirco jus conferendi beneficia non tranſire in Capitulum, quia ſpecialis prohibitio eſt, generaliter tamen promulgata, ut nullus conferat beneficia niſi Epiſcopus, vel ejus Viceſgerens, ut cap. *Nullus, il primo,* 16. *quæſt.* 7. cap. 3. *de inſtitut.* & cap. *Admonet, de renunc.* Statur ergo huic ſpeciali prohibitioni contra regulam generalem, quod Capitulum ſupplet defectum Epiſcopi ſede vacante, ut in cap. *his quæ*, & cap. *Cum olim, de majorit. & obed.* quia ſemper generi per ſpeciem derogatur, cap. 1 & cap. *Paſtoralis, ſupra de reſcript.* cap. *Generi, de reg. jur. lib.* 6. & propterea jus conferendi Capitulo non conceditur, quamvis de juriſdictione ſit, ut cap. *Hoſtien. de elect.* ſecundùm Hoſtien. cum quo concordat per omnia Jo. Andr. *numer.* 2. *in ver. In*
11 *jure.* Eſt igitur ratio differentiæ inter confirmationem, & collationem, quia plus eſt conferre, quam confirmare: nam qui confirmat non donat, l. *Et quia, ff. de juriſd. omn. judic.* cap. *Inter dilectos,* §. *Cæterum, de fide inſtrum.* Sed tantummodo feras, adminiſtrationis ſolvit, & reſerat, cap, *Cum dilecta,* §. *Nos igitur, ad fin. de confir. util. vel inutil.* Oldrad. *conſ.* 146. *Factum eſt tale, de conſuetud numer.* 4. *verſ. Sed ad hoc reſpondetur.* At qui confert, donat, ut cap. *ult. de offic. Vicar. lib.* 6. Et hanc rationem differentiæ aſſignat gloſſa in cap. 1. *in verb. Non poſſit, de inſtitut. eod. lib.* Hoſtienſ. & Joann. Andr. *locis*
12 *citatis.* Ego aſſigno aliam rationem, quia confirmatio eſt neceſſitatis, cap. 3. & ibi Butr. *in* 5. *notab. ſupra de elect.* & ſapit juſtitiam, cùm per electionem ſit jus quæſitum electo, eique ſit debita confirmatio, ut cap. *Cùm inter, il tertio eod. tit.* ſed collatio eſt voluntatis, & ſapit gratiam, ut *hic in princip.* & in dict. cap. *fin. de offic. Vicar. lib.* 6. & notat gloſſ. ante caſum in cap. 1. *de juſtit. eodem lib.* & Abbas *hic numer.* 3. *poſt med. & numer.* 6. *verſ. Ra-*
13 *tio diverſitatis.* At Capitulum ſede vacante non ſuccedit in juriſdictione voluntaria, ſed in neceſſaria tantùm, quia eſt neceſſarius, & non voluntarius adminiſtrator, ut tenet gloſſ. in Clem. 1. *in ver. Capituli, de hæret.* quam dicit communiter approbatam Felin. in d. cap. *Cùm olim, num.* 6. *verſ. Ad decimam tertiam quæſt. ſupra de major. & obed.* Rota *deciſ.* 3. incip. *Si Epiſcopus, numer.* 3. *de offic. Vicar. in novis.* Nec ſuccedit in his, quæ ſapiunt gratiam: gloſſ. in cap. 1. *in ver. Præſentatos, de inſtitut. lib.* 6.

14 Et inde eſt, ut Capitulum ſede vacante non ſuc-

cedat in dandis indulgentiis,ut voluit Joan. Andr. in cap. *Accedentibus, num.* 2. *verſ.Ex prædictis,de exceſſ.Prælat.* Calder.*in repet.* cap.*Noſtro,ad fin.de pœnit.& remiſſ.* Archid. & Gemin.in c.1.*eod.tit.lib.6.* & Felin poſt alios in d.c.*Cùm olim,n.7.* Et quamvis nonnulli oppoſitum ſentiant; tamen hæc opinio communiter tenetur,ut dicit Cardin.in Clem. 2.§.*Ad hæc,quæſt.3.n.14.ad fin.verſ.De capitulo etiam de pœnit.& remiſſ.*

15 E contra verò Capitulum ſuccedit in admittendis præſentationibus, & inſtitutionibus faciendis,quia hæc ſunt juriſdictionis neceſſariæ, & non voluntariæ,ut eſt expreſſum in c.1. & ibi notat Joan Andr.*num.10.verſ.In gloſſ.* & ibi,*conferendi,de inſtitut.lib.6.* Hoſt.*hic num.3 ad finem,verſ Puto contrarium,* Cardin in c.*His quæ,num.* 2. *de major.*
16 *& obed.* Rota *d.d.conſ.5.num.3.de offic.Vicar.* Et propterea in reg.2.Cãcellariæ,qua reſervantur Papæ Beneficia vacantia tempore vacationis Epiſcopatuum ad collationem, præſentationem, electionem,& quamcunque aliam diſpoſitionem Epiſcoporum pertinentia, apponuntur duæ exceptiones per illa verba:*non tamen ad collationem cum aliis,vel aliis,aut etiam alterius præſentationem, vel electionem pertinentia.* Prima exceptio fuit poſita propter ea,quæ habentur in cap. *unic. Ne ſede vacante lib.6.*ut tetigi ſupra *numer.*2. Secunda verò propter ea, quæ habentur in d.cap. 1.*de inſtitut. eod lib.*

17 Et ob eamdem rationem Vicarius Capituli ſede vacante poteſt inſtituere concurſus parochialium vacantium, & magis idoneum eligere ad præſcriptum Concilii Tridentini, *cap.18.ſeſſ 24.* Nam magis idoneo reperto inter probatos ab examinatoribus ſynodalibus debetur prælectio ex juſtitia,ita ut ſi fuerit poſtpoſitus poſſit appellare,& provocare prælectum ad novum examen ex Conſtitutione Pii V. 33.*in conferendis,*ut plenè adnotavi in c.*Eam te,ſupra de ætat.& qualit.* Unde cùm actus prælectionis ſit juriſdictionis neceſſariæ;meritò tranſit in Vicarium Capituli ſede vacante ex prædictis, licet Capitulum in hoc ſe ingerere non poſſit.

Porrò in S. Congregatione Concilii fuit actum de obſervandis in examinibus faciẽdis pro collatione parochialium ſede cathedrali vacante;& ita concepta fuit declarationum formula per manus tranſmiſſa,& à Sanctiſſimo approbata.In primis Capitulum nullam ſibi in hiſce examinibus auctoritatem vendicabit, ſed conſtituet officialem,ſeu Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi, prout mandat Concilium Tridentinum,
18 *ſeſſ.24.c.16.* Is Vicarius ſic conſtitutus obibit illa omnia munia,quæ Concilium *ſeſſ.24.c.18.*ſtatuit obeunda ab Epiſcopo,ſeu ejus Vicario cùm parochialis Eccleſiæ vacatio contigerit; & in ſpecie ſtatim habita notitia vacationis Eccleſiæ,& antequam ullum fiat examen, conſtituet idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portionis aſſignatione,reſervatis reliquis fructibus iis,quibus jure videbitur. Hic autem Vicarius in parochiali poſitus ejus onera ſuſtinebit,donec ei de Rectore
19 provideatur. Poſtea per edictum publicum vocabit omnes, qui voluerint examinari pro obtinenda parochiali vacante. Deinde examinabit eos, qui concurrerint, adhibitis etiam aliis examinatoribus,ſaltem tribus,quorum votis, ſi paria, aut ſingularia fuerint, accedere poſſit ipſe Vicarius,
20 quibus magis ei videbitur. Curabit idem Vicarius, ut ſingulis annis à diœceſana ſynodo probentur examinatores ſaltem ſex, ex quibus tres ipſe eliget, eosque congregabit, qui ſecum examen perficiant ad ſingulas parochiales vacantes, & ſi duo, vel unus tantùm ex dictis examinatoribus etiam cum Vicario,vel omnes tres, aut etiam ſex abſque Vicario ſe ipſos congregaverint,& examen perfecerint,nullum erit. Et ſi ex dictis ſex examinatoribus aliqui intra annum ſuæ electionis mortui fuerint, tota facultas examinandi ad ſuperſtites,etiam ſi unus tantùm ſupereſſet, ſpectabit eo anno durante. Si contingat ſequentibus annis nullos alios examinatores eligi in ſynodo diœceſana,illi ſex,qui ſemel præcedente anno ex decreto Concilii fuerint electi,pro legitimis habeantur etiam poſt lapſum anni ſuæ electionis, & ſic in officio ſuo perſeverare poſſint, donec alii ſervata forma Concilii electi fuerint. Et ſi ex dictis ſex examinatoribus aliqui mortui fuerint, curabit Vicarius, ut lapſo anno alii in locum demortuorum ſufficiantur,ſeu eligantur in ſynodo diœceſana:alioquin qui ſupererunt,pro legitimis
21 non habeantur.Examen, & approbatio pro legitimis non habeantur ad parochialem vacantem, ſi ante ad alias parochiales, quæ prius vacaverint,fuerint facta, ita ut non ſufficiat, quem judicatum fuiſſe idoneum præteritis menſibus,aut annis ad aliquas parochiales, ſed ſemper opus ſit novo examine,& nova approbatione ad ipſam parochialem,de cujus collatione ſingulis vicibus a-
22 gitur: Examinatores ex pluribus examinatis non unum ſolùm, ſed plures, quos judicaverint ido-
23 neos ſignificabunt Vicario, & ex iſtis pluribus idoneis per examinatores judicatis, non ipſi examinatores,ſed ſolus Vicarius eliget,quem cæteris magis idoneum judicaverit. Hæc enim facultas nullo modo examinatoribus competit, cum ſoli Epiſcopo à Concilio ſit attributa, cujus loco erit
24 Vicarius ſede vacante. Ipſe etiam ſolus Vicarius abſque examinatoribus ſcribet litteras ad Sanctiſſimum D N.ad quem collatio parochialis ſpectabit, quibus præcipuè teſtabitur propoſitum fuiſſe edictum,& examen per concurſum factum, totque examinatos fuiſſe, & ex examinatis tot idoneos à tribus ſaltem examinatoribus judicatos, ſe verò ex iſtis idoneis talem cæteris magis idoneum judicaſſe,elegiſſeque.

25 Capitulum, aut Decanus cathedralis Eccleſiæ nullum ſibi jus vendicet proponendi edictum,aut deputandi,ſeu eligendi,vel convocandi coram ſe examinatores,nec jubendi aut curandi, ut coram ſe,aut examinatoribus deputatis, ab eo examen fiat;minus eligendi magis idoneum, aut litteras teſtimoniales de eo ſcribendi. Sed hæc omnia,ut ſupra dictum eſt,exequetur partim ſynodus diœceſana,partim Vicarius ſede vacante conſtituendus,quem Capitulum omnino conſtituere debebit
26 ex d.16.Multò magis idem Capitulum abſtineat à conferendo Parochialem vacantem in commendam temporalem ei,qui magis idoneus fuerit ju-
27 dicatus:maximè etiam caveat, ne cõcedat omnes fructus ipſius Parochialis eidem dicta commenda
28 durante: Quoniam Concilium hæc omnia prohibuit,dum ſtatuit debere Epiſcopum ſtatim habita notitia vacationis Parochialis idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuũ portione conſtituere,quod munus obibit,ut ſupra dictũ eſt, Vicarius

præ-

præciſè ſede vacante deputatus. Cavebitque & ipſe à dicta commenda,& à conceſſione omnium
9 fructuum. Et illud quoque ſibi interdictum ſciet, ne eum, quem magis idoneum ipſe judicaverit, conſtituat Vicarium in Parochiali,aut ei quoquo modo præficiat,donec collatio fiat, ſed debet omninò à principio vacationis,& antequam ullum examen fiat conſtituere in ea alium Vicarium, qui curam animarum intereà gerat, donec Parochialis fuerit à Sede Apoſtolica magis idoneo collata.

Sed quæritur An Vicarius Apoſtolicus deputatus cum juriſdictione tam contentioſa, quàm voluntaria ad Epiſcopum pertinente, excepta tamen facultate beneficia Eccleſiaſtica conferendi,& litteras commendatitias, & dimiſſorias ad ſacros Ordines concedendi, poſſit edicta proponere pro concurſibus Parochialium vacantium inſtituendis,& magis idoneum eligere : An verò id jus ad Epiſcopum ſpectet,juxta formam *d.c.18 ſeſſ.24.*

De hoc dubio conſultus de mandato Sanctiſſimi D.N.Innocentii X. in caſu Archiepiſcopi Beneventani, Reſpondi hujuſmodi facultatem pertinere ad Vicarium Apoſtolicum, quia cùm fundatam habeat intentionem ſuper exercitio juriſdictionis Epiſcopalis tam contentioſæ, quàm voluntariæ ex forma litterarum Apoſtolicarum, & excipiantur tantummodo duo caſus, videlicet beneficia conferendi,&litteras commendatitias, & dimiſſorias concedendi : talis exceptio firmat regulam in contrarium in caſibus non exceptis,l. *Quæſitum,§.Denique,Neratius,ff. de fund. inſtruct.* c. *Dominus,32.q.7.* Sicut Viſitator datus à Metropolitano cum adminiſtratione ſpiritualium,& temporalium excepta beneficiorum collatione,ut in c.*Eccleſiæ,§.ult.de ſuppl.negl.Prælat.lib.6.* In aliis videtur poteſtatem habere,quaſi per exceptionem firmetur Regula,ut dicit gloſſ.in Clem:1. *in ver. Capituli,de Hæret.*poſt Jo:Monach. in d.c. *Eccleſiæ, n.4.*Præſertim verò quia Vicarius Apoſtolicus, niſi obſtaret illa exceptio in litteris ſuæ commiſſionis appoſita, poſſet etiam beneficia conferre ad inſtar Viſitatoris dati à Papa Eccleſiæ vacanti,qui in ſpiritualibus,& temporalibus adminiſtrat, & beneficia confert,ut in d.§.*Hujuſmodi,* & ibi notat gloſſ.*in ver.Non poteſt,* & communiter Doctores,

Et confirmatur,quia jus inſtituendi concurſus & eligendi digniorem inter probatos ab Examinatoribus ſynodalibus eſt quid omninò diverſum à collatione beneficii,& ex uno ad aliud non infertur,arg.cap.*In illis,§.Illis,de Præb. lib.6.* Clem.1, & ibi gloſſ.*in ver.Quamvis,eod: tit.* Dixi in c. *Nullus,n.23.ſup:à de elect.* Ideoque Concilium Tridentinum in *d.cap.*18.*verſ. Peracto,ſeſſ.*24. ſtatuit ut inter probatos ab Examinatoribus Synodalibus Epiſcopus eum eligat , quem cæteris magis idoneum judicaverit,atque illi,& non alteri collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad quem ſpectabit eam conferre,& ſic alius eligit,alius confert.Unde & in Parochialibus affectis, & reſervatis Papa confert,ſed Epiſcopus ex d.*cap.*18.& Bulla Pii V.33. in conferendis inſtituit concurſum , & eligit digniorem.Similiter Vicarius Capituli Sede vacante non poteſt beneficia conferre,ut hîc probatur, & conſtat ex dictis ſuprà *in ult notab.*& tamen poteſt concurſus inſtituere,& digniorem eligere, ut ex ſententia S. Congregationis oſtenſum eſt ſu-

35 prà,*num:*17.*& ſeqq.* Item Vicarius Epiſcopi ſine ſpeciali commiſſione non confert beneficia,ut c. *final.de offic.Vicar.lib.6.*& tamen impedito Epiſcopo inſtituit concurſum, ut habetur in d. *cap.*18.
36 *verſ.Tranſacto conſtituto tempore.* Item S. Congregatio Concilii in cauſa Burgen. cenſuit Capitulum habens jus conferendi non poſſe edicta proponere pro concurrentibus, ſed hoc jus pertinere ad Archiepiſcopum,ut in ſubjecta declaratione,videlicet

Cardinalis Pacecho Epiſcopus Burgenſis petiit declarari, quando collatio Parochialis etiam ab immemorabili tempore pertinet ad Capitulum Cathedralis, vel Collegiatæ Eccleſiæ ; vel ad alium inferiorem,an ad eundem occurrente illius vacatione pertinere poſſit edictorum poſitio ad vocandos oppoſitores,an verò ad Epiſcopum tantùm, Die 17.Septembris 1574. S. Congregatio cenſuit ſi beneficium ſit in Diœceſi Burgen.ſpectare ad Epiſcopum propoſitionem edictorum. Et cùm idem petiiſſet declarari Archiepiſcopus Compoſtellanus,die 15.Junii 1575.eadem S.Cōgregatio cenſuit reſpondendum,ut in Burgenſi.

Igitur ex eo quòd Vicarius Apoſtolicus non poſſit beneficia conferre, non rectè infertur , ut non poſſit edicta pro concurrentibus proponere, & magis idoneum eligere ; ſicut è converſo non rectè infertur,Archiepiſcopus habet collationem beneficiorum: ergo & jus inſtituendi concurſus.

37 Sed objicies,aliquo prohibito,omne id prohibetur,per quod pervenitur ad illud, ut l. *Oratio,ff de ſponſal.*cum pluribus concord. de quibus ibi in gloſſ.unica,& per Jo.Andr. in c. *Cùm quid prohibetur,n.1.de reg.jur.lib.6.* Sed Parochialis Eccleſiæ collatio prohibita eſt Vicario Apoſtolico in litteris ſuæ deputationis. Ergo videtur etiam prohibitus concurſus,& electio magis idonei, per quæ pervenitur ad collationem , ſicut prohibito matrimonio prohibentur etiam ſponſalia , per quæ pervenitur ad matrimonium,ut in d.l. *Oratio,* & notat Jo.Andr. *ubi ſuprà:* & eò magis quia concurſus , & prælectio dignioris ſunt veluti præambulum, & antecedens neceſſarium ad collationem Parochialis Eccleſiæ , cùm aliter facta collatio non teneat,ut in d.*cap.*18.*ad fin.verſ.Alias*
38 *proviſiones,ſeſſ.*24. Prohibito autem conſequenti cenſetur etiam prohibitum omne neceſſarium antecedens,ut l.2. §. *Mutui datio,* & ibi gloſſ. *in ver.In creditum,ff.Si certum petatur,* & notat Jo.de Platea,in l.1. C.*de Delatoribus,lib.*10. cum ſimil.ut per Everardum in ſua centuria legali in loco A deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis *num* 1.*&* 2.

39 At reſpondetur huic argumentationi ineſſe fallaciam,quia major propoſitio deſumpta ex regula d.l. *Oratio;* procedit in conſequenti prohibito ſimpliciter, & abſolutè; tunc enim deſtructo conſequenti, deſtruitur etiam neceſſarium antecedens. At collatio Eccleſiæ Parochialis non eſt prohibita ſimpliciter,& abſolutè; imò poteſt,& debet fieri per eum,ad quem pertinet,ut in d.*cap.* 18.ſed tantùmmodo prohibetur Vicario Apoſtolico,unde conſequenti non deſtructo , non licet inferre ad deſtructionem antecedentis, ſed unus confert,& alius eligit,ut ex dictis conſtat. Præterea dictum argumentum procedit tantùm , quando conſequens eſt perpetuò prohibitum : tunc enim eſt etiam prohibitum antecedens, ut in d.

in d. l. *Oratio*, ſecùs verò ſi conſequens non ſit prohibitum perpetuò, ut in hoc caſu, in quo poſt concurſum fieri debet collatio ab eo, ad quem ſpectat; quia tunc non eſt prohibitum antecedens, ut l. *Si quis officium, in princ. ff. de rit. nuptiar.* & poſt alios declarat Everardus *ubi ſuprà n. 4. circa fin. verſ. Vel poteris dicere aliter*, & ita reſolutum in Congregatione particulari, *die 8. Novembris* 1648. videlicet jus inſtituendi concurſus Parochialium Eccleſiarum vacantium in civitate, & diœceſi Beneventana, & eligendi magis idoneum ad præſcriptum Concilii Trident. *cap.* 18. *ſeſſ.* 24. non ad Archiepiſcopum, ſed ad Vicarium Apoſtolicum pertinere, quam reſolutionem in Signatura Gratiæ Sanctiſſimus approbavit die 19. Julii 1650.

De his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

Cap. Cum Apoſtolica.

SUMMARIUM.

1 *Decimarum donatio, quas laicus ante Concilium Lateranenſe habuit in feudum, facta per eum Eccleſiæ de ſolius Diœceſani conſenſu, valida eſt.*

2 *Lateranenſe Concilium ſub Alexandro III. quo tempore fuerit celebratum.*

3 *Laici etiam hodie licitè poſſunt decimas poſſidere, quas ab Eccleſiis obtinuerunt ante Concilium Lateranenſe.*

4 *Decimarum infeudatio in laicum quo tempore primùm fuerit prohibita.*

5 *Laicus in perceptione decimarum non poteſt ſe tueri immemorabili præſcriptione, ſed neceſſarius eſt titulus, & nu. ſeqq.*

6 *Immemorabilem habens poteſt allegare meliorem titulum de mundo.*

7 *Fallit in laico quoad ſpiritualia propter ejus incapacitatem.*

8 *Immemorabilis ſola non ſuffragatur laico in perceptione decimarum.*

Niſi laicus poſſediſſet decimas tamquam vaſſallus, & ut talis fuiſſet agnitus ab Eccleſia, n. 11.

Vel niſi unà cum immemorabili concurrat fama privilegii, n. 12.

Et quid poſt Bullam Urbani VIII. n. 13.

9 *Immemorabilis eſt infinita, & capit omne tempus.*

10 *Laici nec ante, nec poſt Concilium Lateranenſe fuerunt decimarum capaces.*

1 CUM APOSTOLICA. Tenet donatio, quam de ſolius Diœceſani conſenſu facit laicus Eccleſiæ de decimis, quas ab Eccleſia habuit in feudum ab antiquo. Hoc dicit, ſecundùm omnes. Dividitur ut hic per Joan. Andr. & DD. & intellige hunc textum ſecundùm Abb. *nu.* 11. de decimis in feudum conceſſis laico ante Conc. Lateranen. ſub Alexand. III. c. 9. relato in c. *Cùm & plantare, infrà de privileg.* & *in* 1. *compilat. Decretal. cap. 3. eod. tit.* Quod fuit celebratum
2 Romæ in Baſilica Lateran. Anno Domini 1179. ſecundùm Jo. Andr. *hic n. 9.* cum quo Abbas *n.* 11. *in fin.* & alii tranſeunt, & quamvis alii aliter ſentiant; tamen hæc eſt ipſa veritas, ut patet ex Bulla indictionis Concilii, quæ habetur *tom. 3. Concilior. par. 2. pag. 553. & in Bullar. tom. 1. pag. 29. quæ eſt nona, & ultima* inter Conſtitutiones Alexandri III. ubi patet hoc Concilium fuiſſe indictum ab Alexandro 11. Calendas Octobris Anno 1178. Illius Pontificatus 19. pro prima Dominica adventientis Quadrageſimæ. Olim namque ut Eccle-
3 ſia auxilium haberet à Chriſtianis, diſpenſativè conceſſit, ut laicis poſſent decimæ infeudari, ſed poſteà hoc fuit revocatum, & decretum, ut deinceps non concederentur: prius tamen conceſſæ penes vaſallos remanſerunt. Unde etiam hodie laici licitè poſſunt poſſidere decimas, quas ab Eccleſiis obtinuerunt ante Lateranenſe Concilium, ut hic patet, & apertius in c. *Statuto*, §. *Sanè, de decimis, lib. 6.* & ibi omnes, maximè Anchar. *in* 11.
4 *notab.* Et quamvis aliqui opinentur hanc prohibitionem infeudationis, ſeu tranſlationis decimarum in laicos 1. factam fuiſſe in Concilio Turonen. ab Urbano II. ut in cap. *Decimas, il quarto,* 16. *quæſt.* 7. & in uſibus feudor. *in tit. Epiſcopum, vel Abbatem, c.* 1. *Aliàs eſt §. Item ſi Epiſcopus, vel Abbas in Quibus modis feudum amittatur.* Et in hac opinione fuerit Hoſt. *hic n. 9. in ver. Conceſſæ*: tamen Archid. in cap. *Statuto, §. Illas autem, in princ. de decim. lib. 6.* verius putat iſtam prohibitionem primò factam fuiſſe non in Concilio Turonen. congregato anno Dom. 1096. Sed per Alex. Papam III. in Concilio Romæ habito in Baſilica Lateranen. anno 1179. quia jura loquentia de iſta materia non loquuntur de Turonen. ſed de Lateranen. prout etiam notat gloſſa 1. in cap. *Cauſam quæ, ſuprà de præſcript.* & patet ex ſupraſcriptione illius Decretalis, *Cùm & plantare, de privileg.* Nec refragatur decretum illud Urbani; quia de decimis nullam facit mentionem, ſed generaliter prohibet res Eccleſiaſticas in feudum concedi, ut obſervat Henric. Boich. in c. *Quamvis, n. 3. infra eod.* ubi etiam plenè videas, an, & quibus caſibus laicus poſſit decimas ſibi conceſſas licitè retinere.

5 Sed hìc inſurgit dubium pulcherrimum, & uſu forenſi frequentiſſimum, videlicet, Quid dicendum ſi probari non poſſit decimas fuiſſe conceſſas in feudum laico ante Concilium Lateranen. fortè, quia probationes perieruut ob temporis longinquitatem, ſed tamen laicus poſſedit decimas per tantum tempus, ut illius contrarii non extet memoria: nunquid poſſit ſe tueri immemorabili præſcriptione, ita ut Eccleſia non poſſit has decimas ſibi vendicare?

Breviter concludendum pro Eccleſia, quia de jure communi Parochialis fundat intentionem in perceptione decimarum prædialium ex fructibus, qui colliguntur infra limites Parochiæ ſuæ, c. *Cùm contingat.* Et ibi gloſſa 2. Hoſt. *n.* 1. Butr. *in* 1. *notab.* & cæteri omnes, & c. *Cùm in tua, infrà de decimis.* Ergo niſi ex parte laici probetur titulus, Eccleſia debet obtinere, cap. 1. *de præſcript. lib. 6.* c. *Ad decimas, de reſtit. ſpoliator, eod. lib.* & c. *Cùm Eccleſia, ſuprà de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Nec obſtat præſcriptio, quia laicus non poteſt decimas poſſidere; ac proinde nec præſcribere, ut in c. *Cauſam,*
6 *de præſcript.* Et quamvis immemorabilis regulariter habeat vim tituli, l. *Hoc jure, §. Ductus aquæ, ff. de aqua quot. & æſtiv.* ita ut habens pro ſe immemorabilem poſſit allegare meliorem titulum de mundo, ad gloſſam finalem in c. *In aliquibus, verſ. Qui*

Chri-

Clerici, vel Eccleſia, de decimis, & dixit Rota *deciſ.*
642.n.4.par.4.diverſ.& in Recent.*deciſ.150.n.4.*
7 *par.5.* & ſæpè aliàs. Tamen hoc limitatur ut non
procedat quoad laicos, quia detentio immemo-
rabilis tunc non habet vim tituli propter illo-
rum incapacitatem, gloſſ.1. in cap. *Illud, 93.di-*
ſtinct. & egregiè probant Joann: Monachus, &
Jo.Andr.in c.2.*n.6.de Præb lib.6.* Card. *conſ. 57.*
*n.3.*Abb.*hîc n.13.verſ.Nota tamen bene.* & in cap.
Quanto,n.2.de conſuet. Felin.in c. *Cùm contingat,*
*n.4.verſ.Secundò fallit,de foro compet.*Balbus *de præ-*
ſcript.in 1.par.5.partis principalis,in 7.q.n.53. Pa-
riſ.in c. *Cùm nobis.n.6.de præſcript.*
8 Et ita ſolam immemorabilem præſcriptionem
laico non ſuffragari in perceptione decimarum
firmant hic Hoſt.*n.10.*Abb. *d.n.13.verſ. Nota ta-*
men bene.& alii communiter, Jo.Monach & Ar-
chid.in c.2. *de decim.lib 6.*Feder.de Sen.*conſ.234*
Super primo,n.3. verſ. Item poteſt poni exemplum in
laico. Et pluribus aliis relatis, articulóque accu-
ratè diſcuſſo reſolvit Rota *in Toletana juris deci-*
mandi, quæ eſt *deciſ.215.p.2.diverſ.*ubi clarè oſten-
dit hanc eſſe magis receptam opinionem, pro qua
etiam plurimos cumulat Anton.Gabriel. *in tit. de*
præſcript.concl.1.n.16.
9 Nec obſtat ſi dicatur: Laici ante Concilium
Lateranen.erant capaces decimarum, ut hîc, &
in d.cap. *Cùm & plantare*, & immemorabilis per-
cutit etiam tempus ante hoc Concilium, cùm ſit
infinita, & capiat omne tempus, ut dixit Rota *in*
10 *Placentina decimarum 29.Maii, 1587.* coram Buba-
lo, & in Comen.decimarum 10.*Aprilis 1596.* co-
ram Orano. Nam reſpondetur imò laicos nun-
quam fuiſſe capaces juris decimandi ante, nec
poſt Concilium, ut benè explicat Rebuff. *in tract.*
de decimis.quæſt.13.n 79. Guidopapa *deciſ.61.*Ro-
ta *deciſ.193.n.19.p 7.recent.*
11 Concluſionem ſuperiùs firmatam declarat no-
tabiliter Jo:Andr.*hic n.9. verſ.Satis videtur contra-*
rium tenendum, ut locũ non habeat ſi laicus ab im-
memorabili tempore poſſediſſet decimas tanquã
vaſſallus, & ut talis fuiſſet agnitus ab Eccleſia.
12 Vel niſi unà cum immemorabili concurreret fa-
ma, ſeu communis opinio privilegii. Et cùm hac
declaratione tranſeunt hic plerique ex Doctori-
bus, ut Abbas teſtatur *n.12.verſ.Et cùm hac opinio-*
ne, ſubdens illam eſſe ſatis æquam, quia aliàs ob
defectum probationis ſæpè laicus privaretur jure
ſuo de communi Rebuff. *de decimis,q.13.n.76.* a-
lios refert Anton.Gabriel.*de præſcript.d.concluſ.1.*
n.18. Et ita laicum poſſe decimas prædiales per-
cipere, ſi vel exhibeat titulum privilegii Apoſto-
lici, vel probet immemorabilem unà cum ipſius
privilegii fama, multoties firmavit Rota; *ut in d.*
deciſ.215.n.2.& 7.par.2.diverſ & in Recent. *de-*
ciſ.298.n.2.p.3.& *deciſ.545.n.1.p.4.*& *deciſ.22.*
n.14 & deciſ.36.n.1.p.7.
13 Tu verò dicas hanc limitationem non proce-
dere, quia ex Bulla ſan.mem. Urbani VIII. Incipit
Romanus Pontifex, edita 5. Iunii 1641. caſſantur
quæcunque præjudicialia Sedi Apoſtolicæ, vel
juriſdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiæ,
Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, eorumque bo-
nis, ac juribus, etiamſi cum immemorabili con-
curat fama privilegii Apoſtolici, ut ſcripſi latiſ-
ſimè in c. *Conſuetudines, ſuprà de conſuet. præſertim,*
n.55.n 57.72.& 74.

De his quæ fiunt à Prælatis.

Cap. Paſtoralis.

SUMMARIUM.

1 Parochiales Eccleſias, vel obventiones ipſarum E-
piſcopus etiam de conſenſu patroni ſine conſenſu
Capituli ſui monaſterio conferre non poteſt.
2 *Parochias ſingulas an primus diſtinxerit Dionyſius*
Papa.
3 *Parochi non ſunt in totum Domini fructuum, &*
oblationum, ſed diſpenſatores, & n.30. & 31.
4 *Diſpenſare an poſſit Epiſcopus contra Concilium*
generale de ſui Capituli conſenſu.
5 *Penſionem an poſſit Epiſcopus imponere cum con-*
ſenſu Capituli ſuper fructibus beneficiorum ſuæ
diœceſis.
6 *Quinquageſima, vel centeſima redituum Eccleſia-*
ſticorum an, & quando ab Epiſcopo aſſignari poſ-
ſit monaſteriis, vel piis locis.
7 *Et an ex fructibus menſæ Epiſcopalis tantùm, an*
verò etiam ex fructibus Eccleſiarum ſibi ſubjectarũ.
Et an requiratur conſenſus Capituli, n. 9.
8 *Exceptio debet eſſe de regula, aliàs eſt inepta, & im-*
pertinens, & nn. ſeqq.
10 *Eccleſiam ſæcularem non poteſt Epiſcopus in regu-*
larem erigere, nec monaſterium de novo conſtrue-
re ſine conſenſu Capituli.
11 *Alienationes rerum Eccleſiæ, quæ fiunt ex neceſſi-*
tate juris, non requirunt ſolemnitatem. Secùs ſi
fiant voluntariè, licèt ex cauſa utilitatis, vel ne-
ceſſitatis Eccleſiæ.
12 *Fratres Minores poſſunt vendere bona immobilia*
ſub modo licito ſibi legata ſine ulla ſolemnitate.
13 *Parochialis Eccleſia fundat intentionem de jure*
communi ſuper omnibus reditibus ſpiritualibus in-
fra limites Parochiæ ſuæ, & n.16.
14 *Oblationes factæ imagini alicujus Sancti depictæ in*
pariete extra Parochiam, ſed infra limites Pa-
rochiæ, cui debeantur, & nn. ſeqq. uſq. in fin.
15 *Imagines Sanctorum ſunt res religioſæ, quarum u-*
ſumfructum privatus habere non poteſt.
16 *Oblationes factæ ubivis locorum infra limites Paro-*
chiæ debentur Parocho.
Ampliatur ſex modis à n.19.uſq. ad n.29. & de-
clarantur quinque à d. n. 29. uſque in finem.
17 *Proventuum ſpiritualium appellatione veniunt de-*
cimæ, primitiæ, oblationes, mortuaria, fructus, &
reditus ex Parochia provenientes.
18 Obventionum *verbum eſt valde latum, & com-*
prehendit decimas, & alios reditus ſpirituales cu-
juscumque ſint qualitatis.
19 *Conſuetudo ut oblationes factæ imagini alicujus*
Sancti debeantur laico domino muri, ubi depicta
eſt illa imago, non valet.
Etiam reſpectu adminiſtrationis, n.20.
Fallit, num.21.& 22.
20 *Oblationes res ſpirituales ſunt, quarum laicus non*
eſt capax, & n.23.& 29.
21 *Laicus poteſt eſſe collector oblationum, & fructuum*
decimarum non jure proprio, ſed ex deputatione
Parochi, & tamquam nudus miniſter.
22 *Confraternitates laicorum ex conſuetudine poſſunt*
recipere oblationes, dummodò nil ſibi applicent,
ſed in piis uſus totum convertant.

Laicè

23 *Laico domino muri, ubi ſacra imago depicta eſt, non poteſt Epiſcopus concedere ut oblationes diſpenſet ad libitum ſuum.*

24 *Oblationes factæ ſacræ imagini exiſtenti in capella, ſeu oratorio infra limites parochiæ debentur parocho, non autem capellano ibi inſtituto.*

25 *Idem ſi fiant ad altare in capella alicujus Eccleſiæ.*

26 *Oblationes, quæ fiunt ſacræ imagini exiſtenti in cathedrali, non quæruntur Epiſcopo, ſed Archipresbytero curam animarum ibi exercenti.*

27 *Oblationes factæ presbytero celebranti ſunt Rectoris Eccleſiæ, non autem presbyteri.*

28 *Niſi ſit Epiſcopus, qui Miſſam celebret etiam in Parochiali.*

29 *Oblationes cedunt parocho in dubio tantùm. Secùs ſi appareant factæ alterius contemplatione, vel in alium uſum ſint deſtinatæ ex pia intentione offerentium.*

30 *Oblationum adminiſtratio ſpectat ad parochum non ut ſibi applicet, ſed ut diſpenſet in uſus ab offerentibus præſcriptos.*

31 *Oblationes an, & quomodo à parocho ſint dividendæ:*

32 *Oblationes quæruntur Epiſcopo ſi locus, ubi depicta eſt religioſa imago, non ſit intra fines alicujus parochiæ.*

33 *Canonica portio an de oblationibus Epiſcopo debeatur.*

34 *Oblationes, quæ fiunt in Eccleſiis Regularium, quæruntur monaſterio pro Monachis ibi ſervientibus.*

35 *Monaſteria exempta, quamvis ſint in parochia, vel in Diœceſi, tamen non ſunt de parochia, nec de diœceſi.*

36 *Conſuetudo ut oblationes non debeantur parochiali, ſed alteri Eccleſiæ vel perſonæ Eccleſiaſticæ, valida eſt.*

37 *Oblationes factæ novis Sacerdotibus dum celebrant primas Miſſas quæruntur ipſis, & non parocho.*

38 *Mens offerentium recipit interpretationem à conſuetudine.*

39 *Sacerdotes novi non prohibentur primas Miſſas decantare, & in illis poſt offertorium in medio altaris ad populum ſe convertere, & oblationes accipere à ſponte dantibus, ſed perambulationes per Eccleſiam, & extorſiones prohibentur.*

40 *Parochi diebus feſtis poſſunt poſt offertorium in medio altaris vertere ſe ad populum, & invitando ad oblationes manipulum, vel aliud offerentibus præbere deoſculandum, ſed aliis Sacerdotibus hoc non licet.*

41 *Parochi ſtante conſuetudine poſſunt recedere ab altari poſt offertorium, & ad infimum locum Eccleſiæ accedere ad recipiendas mulierum oblationes.*

42 *Oblationes an poßint laicis locari, aut vendi, & num. ſeqq.*

43 *Laicis non licet de altari immediatè oblationes accipere.*

1 PASTORALIS. Epiſcopus parochiales Eccleſias, vel obventiones ipſarum etiam de conſenſu patroni ſine conſenſu Capituli ſui monaſterio conferre non poteſt. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponitur duplex quæſtio. In ſecunda communis reſponſio, ibi. *ad quod*,

2 Nota primò ibi, *Auctoritate*, parochias ſingulas fuiſſe à Dionyſio Pontifice diſtinctas, ac limitatas. Quod fuſius patet ex illius epiſtola ſecunda Severo Epiſcopo, quæ refertur in c. *Eccleſias*, 13. q. 1. & habetur integra *tomo primo Concilior. par. 1. pag.* 159. *col.* 2. & ex hac littera deceptus Abbas hic in primo notab. putavit Parochias anteà non fuiſſe diviſas, quia Sacerdotes ſimul regebant populum: Idemque fuiſſe in Epiſcopatibus in primitiva Eccleſia. Sed utrumque eſt falſum. Conſtat enim hanc Parochiarum diſtinctionem non primum à Dionyſio, ſed ab Evariſto factam fuiſſe. Verùm cùm in perſecutione Valeriani publico edicto Chriſtiani ab Eccleſiis arcerentur, eorumque conventus in cœmeteriis prohiberentur; Eccleſiarum, Parochiarum, & cœmeteriorum confuſio facta eſt; ſed Valeriano vita functo, & reſtituta per Gallienum pace Eccleſiæ, & libera facultate adeundi cœmeteria, Dionyſius Eccleſias Rectoribus propter martyrium, vel exilium ſpoliatas ſingulis Presbyteris dedit, iterumque parochias, & cœmeteria diviſit. Lege Cardinalem Baronium *ad annum* 270. *nu.* 17. & notas ad Concilium ſub Dionyſio Papa *tomo primo Concilior. par.* 1. *eadem pag.* 159. Termini verò Epiſcopatuum ante tempora Apoſtolorum in gentilitate fuerunt diſtincti, ut c. 1. 80. *diſt.* & notat gloſ. 1. in d. c. *Eccleſias*, 13. *q.* 1. & ſcripſi plenius in c. *Nullus, infrà de Paroch.* Nec verum eſt in primitiva Eccleſia non fuiſſe Epiſcopos, ſed ſolos Presbyteros rexiſſe populum, ut dixi in c. *Quanto, ſupra de conſuet.* ubi hunc errorem latiſſimè confutavi *à n.* 6. *uſque ad n* 20

3 Secundò nota ibi, *neceſſarios*, Eccleſiarum Rectores non eſſe in totum dominos fructuum, & oblationum, ſed diſpenſatores, cùm ad hoc illarum reditus ab initio fuerint deputati, ut in uſus Eccleſiarum cederent neceſſarios, & ſtipendia miniſtrorum, ut hìc dicitur. Quod facit contra eos, qui omnia ſibi applicant; ut notatur in c. *Ratio*, & c. *Cùm ſecundum, ſuprà de Præben.* & per D. Thomam *in 2. 2. quæſt.* 86. *art.* 2. *in corpore*, & vide quod dicam infrà *num.* 30. & 31. Item facit contra eos, qui dant hiſtrionibus, vel aliàs prodigè expendunt, c. *Donare*, 86. *diſt.* ſecundùm Hoſt. *hic num.* 1. 2. & 4. Joan. Andr. *num.* 2. *in ver. Neceſſarios*, Butr. *num.* 3. Card. *num.* 2. & Imol. *num.* 1. De hac materia vide quæ ſcripſi in cap. *Si quis ſanè, in-*
4 *frà de pecul. Clericorum.* Tertiò nota ibi, *Lateranenſis Concilii ſtatuta*, Epiſcopum de ſui Capituli conſenſu poſſe diſpenſare contra ſtatutum Concilii Generalis, ut clarè videtur probare iſte textus ad hoc non ponderatus à Doctoribus. Nam Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. interdixit novam penſionem Eccleſiis imponi, vel veterem augeri, ut hìc refertur, & habetur in cap. *Prohibemus, infrà de Cenſib.* & tamen hic Pontifex videtur determinare à contrario ſenſu Epiſcopum piis locis penſionem conſtituere ſuper fructibus Parochialium Eccleſiarum absque beneplacito Apoſtolico, dummodo id non faciat præter ſui Capituli voluntatem. Verùm hoc non admitto, ut latiſſimè probavi in c: *Nullis, ſuprà de filiis Presbyter.* & ad hunc textum reſpondeo Papam hic non decidere affirmativè ut Epiſcopus hoc poſſit cum conſenſu Capituli; ſed negativè, videlicet ut non poſſit præter Capituli voluntatem. Hinc autem non licet arguere à contrario: ergo cum voluntate Capituli poteſt; quia argumentum à contrario ſenſu non rectè ſumitur, ubi illius argumenti contrarium reperitur in jure expreſſum, ſicut reperitur hoc caſu in d. c. *Prohibemus*. Ita declarat

clarat Joan. Andr. in c. *Publicato, num.*18.*ſuprà de elect.* & ex hoc videtur ſatis dubia opinio Abba-
5 tis *hic n.*6. Qui ex hoc textu colligit Epiſcopum cum conſenſu Capituli ſui poſſe imponere penſionem Eccleſiæ abundanti in favorem monaſterii ad ſuſtentandam vitam Religioſorum; atque ita non ſolùm Papam, ſed etiam Epiſcopum poſſe Eccleſiæ penſionem imponere, dummodò detracta penſione ſuperſint reditus competentes ad ſuſtentationem Rectoris; aliàs enim non debet unum altare diſcooperiri ut aliud cooperiatur, c. *Cùm cauſam, ſuprà de Præben.* & ad hoc multum extollit iſtum textum. Sed ut prædixi hoc non videtur verum, quia obſtat generale Concilium, contra quod Epiſcopus diſpenſare non poteſt ut eſt textus in Extravag. Jo. XXII. *Sancta Romana*, § *Quidam autem*, etiam ex magna cauſa, ut ſcripſi in dicta Decretali, *Nimis, de fil. Presbyter.* à *n.*1 *uſq; in finem*, & hoc intellige ſi penſio ſit perpetua, ut per Gigan. *de penſion. q.*6. *n.*4. *verſ. Suprà dictam concluſionem.* Sed an Epiſcopus poſſit penſionem imponere ſuper fructibus beneficiorum ſuæ Diœceſis ad vitam penſionarii, & ex qua cauſa, annuè hæc facultas ex Decretis Apoſtolicis, aut ex non uſu illis adempta fuerit vide per Nicolaum Garziam *in tract. de beneſ. par.* 1. *c.* 5. *à n.* 295. Ego de hac materia ſcripſi latiſſimè in c. *Niſi eſſent, à n.*14. *uſq; in finem, ſuprà de Præben.* ibi plenè videas.

Quartò nota ibi, *Religioſis*, Epiſcopum poſſe concedere monaſterio parochialem Eccleſiam cum conſenſu Capituli. Hodie dic contra, ut in Decreto Concilii Trident. *cap.* 13. *verſ. In unionibus verò, ſeſſ.* 24.

5 Quintò nota ibi, *quinquageſima portione*, licere Epiſcopo quinquageſimam partem redituum Eccleſiæ piis locis aſſignare. Et quidem ſi monaſterium de novo fundetur, aſſignare poterit quinquageſimam; ſi verò Eccleſiam jam conſtructam voluerit in regularem erigere, ſeu monaſticis regulis informare, aut ibi ſuas magnificare ſepulturas; non amplius licebit ei conferre, quàm centeſimam, ut in Decreto Concilii Toletani IX. quod refertur in cap. *Bonæ rei*, 12. *q.*2. & declaratur in c. *Apoſtolicæ, infrà, de donat.* ſecundùm Abb. Antiq. *hic num.*1. *in ver. Locus piis*, Hoſt. *num.*4. *in ver. quinquageſima*, Joan. Andr. *eod. num. & ver.* Butr. *n.*8. Cardin. 5. *notab.* & Imol. *num.*4. *verſ. Et nota.*

7 Sed circa hoc duplex occurrit difficultas. Prima eſt an Epiſcopus conferre poſſit hanc quinquageſimam, vel centeſimam, non modò ex bonis ad Epiſcopalem menſam, vel Cathedralem Eccleſiam pertinentibus, prout loquuntur jura præallegata; verumetiam ex reditibus inferiorum Eccleſiarum ſibi ſubjectarum. Petrus de Sampſone opinatus eſt hanc portionem conferri poſſe ab Epiſcopo etiam ex fructibus Parochialium Eccleſiarum, & ſic cap. *Bonæ rei*, fuiſſe ampliatum à Cathedralibus ad alias Eccleſias inferiores per hanc Decretalem, nam Pontifex hic proponit quæſtionem de reditibus Parochialium Eccleſiarum; & deinde excipit quinquageſimam. Ergo ut congrua ſit exceptio; neceſſariò intelligi debet de reditibus earumdem Eccleſiarum, alioquin non eſſet de regula, & eſſet impertinens, l. *Nam quod liquidè*, § *fin. ff. de penu. leg.* *Idem ſenſit*, Goffred. *hic*, & *in ſumma eod. tit.* §. *fin.* & ſequitur Abb. Antiq. *num.*2. dicens ita conſuluiſſe eumdem Petrum Magiſtrum ſuum in quæſt. Avenioni ſuborta inter Fratres Prædicatores, & parochiales Eccleſias. Verùm Innocent. *n.* 1. in fine, aſſerit Epiſcopum conferre poſſe hanc quinquageſimam de reditibus Eccleſiæ Cathedralis dumtaxat, non autem de reditibus Eccleſiarum ſibi ſubjectarum; & cum eo tranſeunt Hoſt. *n.* 5. *verſ. Dicunt tamen aliqui*, Butr. *num.*7. & 8. *verſ. Dicunt quidam*, & Abb. Sicul. *n.*6. eamdem opinionem probat Joan. Calderin. & tutiorem dicit, Imola *n.*6. & veriorem Cardin. *n.*4. *in fine*, quia hoc cap. in illis verbis, *Salva Conſtitutione canonicâ de quinquageſima, &c.* Refert ſe ad d. c. *Bonæ rei*, qui de Cathedralibus loquitur; & ideo dixit, *Salva*, ne quis crederet illum Canonem fuiſſe correctum. Præterea illa Decretalis, *Apoſtolicæ*, eſt Innocentii III. qui etiam fuit author hujus c. Quod ſi intelligeretur de proventibus parochialium, Pontifex videretur ſibi contrarius, contra id quod legitur ſuprà in procemio. Adde quod iſte textus ſimpliciter præſervat Conſtitutionem Canonicam de quinquageſima per illa verba. *Salva*, *&c.* De natura autem præſervationis eſt, ut nihil addat de novo, ſed tantummodo rem conſervet in eo ſtatu, in quo prius reperiebatur, c. *Quia intentionis*, & cap. *Ex parte, il* 2. *infrà de privileg.* gloſſ. 1. & Doctores in cap. *Cùm dilecta, ſuprà de confirm. util. & inutil.* Tene igitur cum Innocentio Epiſcopum non poſſe hanc portionem conferre locis piis niſi ex fructibus menſæ Epiſcopalis.

9 Secunda difficultas eſt, an Epiſcopus conferre poſſit hanc quinquageſimam, vel centeſimam ſine conſenſu Capituli. Hugo, & Tancredus tenent etiam hoc caſu requiri Capituli conſenſum; quia licèt Epiſcopo permittatur alienatio ex cauſa utilitatis, vel neceſſitatis, tamen conſenſus Capituli eſt adhibendus, c. *Sine exceptione*, 12. *q.*2. Contrarium tenet Joannes in d. c. *Bonæ*, in gloſſ. 1. & Bernard. *hic in gloſſ. penult.* quorum opinio videtur probari in hac Decretali; nam exceptio debet eſſe de regula, ut tetigi ſuprà *n.*8. & notatur in *rubr. de regul. jur. lib.*6. Ergo cùm Pontifex faciat primò regulam ut Epiſcopus non poſſit portionem redituum dare ſine conſenſu Capituli, & deinde excipiat hanc quinquageſimam; hinc manifeſtè apparet hanc dari poſſe ſine Capituli conſenſu. Quod verum intelligit gloſſa penultima non obſtante Epiſcopi juramento de rebus Eccleſiæ non alienandis, ut in c. *Tua, infrà, de Eccleſ. ædifican.* & in cap. *Intellecto, de jurejur.* nemo enim poteſt Epiſcopum accuſare, quòd templum Dei ædificet, c. *Aurum*, 12. *q.*2.

In hac contrarietate Hoſt. *hic n.* 5. putavit ſic diſtinguendum; Aut Epiſcopus vult quinquageſimam dare de reditibus propriis, vel communibus cum Capitulo; & poteſt ſine Capituli conſenſu, ut innuitur in d. cap. *Apoſtolicæ*, §. 1. *verſ. Vnde cùm grave, de donat.* licèt non ſine conſilio ut c. *Novit*, & c. *Quanto, ſuprà eod.* ſequitur Collectar. *hic in princ.* Aut vult quinquageſimam dare de reditibus Capituli ſeparatis, & tunc requiritur conſenſus ipſius Capituli, arg. l. *Merito, ff. pro ſoc.* Sed
10 aliter diſtinxerunt Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *hic n.*3. Dixerunt enim Epiſcopum non poſſe Eccleſiam ſæcularem monaſticis regulis informare, id eſt, in monachalem erigere, aut monaſterium de novo conſtruere, per c. *Si Epiſcopus*, 12. *q.*2. ſed jam informatæ, vel conſtructæ benè

poſſe

poſſe ſine conſenſu Canonicorum dare quinquageſimam, vel centeſimam, quia ad dotandum eſt obligatus, ex quo Eccleſiam conſtruxit, ut c. *Cùm ſit, de conſecr. Eccleſ. vel altar.* & ita ad concordiam reduci poſſunt diſſidentes opiniones, & hoc placet Jo. Andr. *in fine*, Cardin. *in 2. quæſt.* Imol. *num.* 4 *in gloſſ. penult.* & communiter Doctoribus ſequentibus, ut teſtatur Abbas Siculus *n.* 4. *verſ. Petrus, & Abbas.*

11 Ratio hujus diſtinctionis eſt, quia in primo caſu alienatio licèt fiat ex cauſa utilitatis, vel neceſſitatis, tamen eſt voluntaria, cùm non ſit orta aliqua obligatio ad dotandum. At in ſecundo caſu eſt neceſſaria, quia jus præcipit illam fieri; & ideo non eſt opus ſervare aliam ſolemnitatem. Ex quo notabiliter deducit Abbas *n.* 5. ut in alienationibus rerum Eccleſiæ, quæ fiunt ex neceſſitate juris, non ſit ſervanda ſolemnitas. Secùs ſi fiant voluntariè, licèt ſubſit cauſa neceſſitatis, vel utilitatis: nam hic textus loquitur de alienatione, quæ fit propter neceſſitatem Religioſorum; ſed tamen quia eſt voluntaria, id eſt quia jus non mandat eam fieri, propterea requiritur Capituli conſenſus. Eamdem theoricam poſuit hic Anton. de Butr. *n.* 11. *verſ. Or. attendatis*, dicens, (Sit regula in iſta materia quòd omnes alienationes, quæ ſunt neceſſariæ ex neceſſitate juris, poteſt facere Epiſcopus ſine conſenſu Capituli, non obſtante juramento de non alienando, dum tamen non tangat bona Capituli. Omnes autem alienationes voluntarias, licèt propter neceſſitatem facere non poteſt ſine Capituli conſenſu: nam multum intereſt inter alienationem, quam jus vult fieri, quia hæc dicitur neceſſaria, & alienationem, quam jus non præcipit fieri, ſed propter neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ fieri expedit.) Hæc Butrius, qui ita conciliat d.cta gloſſarum, & intelligit notata per Doctores in c. *Tua, infrà, de Eccleſ. ædifican.* & pro hac diſtinctione facit textus in l. *Obſes, ff. de præd. Minor.* ſequitur Imola, *n.* 7. *verſ. Concludit.*

12 Sed & Curia hanc theoricam ſervat. Ideoque à S. Congregatione Concilii reſponſum eſt valere legatum immobilium factum Fratribus Minoribus ſub modo licito, nempe ut vendant, & pretium convertant in uſum fabricæ, vel Sacriſtiæ: & idem ſi factum fuit ſimpliciter, quia ſub modo licito factum intellitur, ut c. *Exiit qui ſeminat, §. Ad hæc, quia fratribus, de verb. ſignif. lib. 6.* nec in hujuſmodi alienatione eſſe opus ſolemnitate; quia fit ex regulæ præſcripto, & extravag. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienan.* habet exceptionem in ventre ibi, *præterquam in caſibus à jure permiſſis.*

13 Ultimò nota ibi, *ſingularum parochiarum conventus.* Parochialem Eccleſiam habere intentionem fundatam de jure communi ſuper omnibus reditibus ſpiritualibus infra limites parochiæ ſuæ, prout ex hac littera colligunt Hoſt. *n.* 3. Jo. Andr. *n.* 1. *in ver. Quatenus*, Butr. *n.* 2. Cardin. *n.* 1. Anchar. Imol. & Abb. omnes *in 2. notab.* & idem Abb. in c. *Dilectus, n.* 4. *verſ. Secùs autem eſt in Eccleſia ſæculari, ſuprà de offic. ordin.* concordant c. *Ut dominicus, infrà de paroch.* cap. *Quoniam*, c. *Cùm in tua*, & c. *Dudum, de decim.* & latius dicam infrà *n.* 16.

14 Ex hoc infero ad quæſtionem an oblationes factæ imagini alicujus Sancti depictæ in pariete extra parochialem, ſed infra limites parochiæ debeantur ipſi parochiali, nec ne.

Hæc eſt quæſtio quotidiana, & ſatis dubia propter varietatem opinionum: nam quidam arbitrati ſu[nt] ejuſmodi oblationes quoad diſtributionem ad Epiſcopum pertinere, qui debebit eas erogare in ſuſtentationem pauperum; ſed quoad proprietatem acquiri Deo, vel Sancto, qui per illam imaginem repræſentatur; & in hac opinione fuit Angel. de Peruſ. *in ſua diſputatione*, quæ incipit: *In refulgenti deliciarum palatio, in ſecundo dubio*, & in l. *Statuæ, ff. de uſufruct.* ubi plenè diſputat hunc articulum, & in aliis locis citatis à Felin. in c. *Dilectus, in princ. ſuprà de offic. ordin.* & ubique allegat gloſſ. in d. l. *Statuæ*, quæ ſentit donata Vultui ſancto Lucano eſſe ipſius Vultus. Sed illum reprobat Abb. in d. c. *Dilectus, n.* 4. *verſ. Vide tamen aliàs*; & meritò quia obſtat hoc cap. & alia jura, quæ probant parochialem Eccleſiam fundare intentionem ſuper omnibus proventibus

15 ſpiritualibus infra ſuos limites. Quidam verò, quos tacito nomine recenſet Ferrett. *conſ.* 278. *Licet ſuper hoc articulo, n.* 1. putant has oblationes deberi dominio parietis ubi illa figura, ſeu imago depicta eſt. Verum communiter tenent omnes Doctores oblationes hujuſmodi ad dominiũ muri, ſeu parietis nullatenus pertinere, ut teſtatur Marian. Socin. *in tract. oblation. libello* 18. *n.* 4. *verſ. Et iſtam opinionem.* Idque certum eſſe affirmat Abb. in c. *Quoniam, n.* 1. *verſ. Illud autem certum eſt, infra de decim.* quia privata perſona non poteſt habere oblationes, vel uſumfructum alicujus rei religioſæ, quales ſunt picturæ, vel imagines Sanctorum, ſecundùm gloſſam, quam dicit ſingularem in d. l. *Statuæ*, & idem repetit in d. c. *Dilectus, n.* 4. *de offic. ordin.* maximè ſi ſit perſona ſæcularis: & meritò, quia oblationes ſunt res ſpirituales, quarum laici non ſunt capaces, c. *Sanctorum*, 10. *q.* 1. Decian. *conſ.* 16. *n.* 15. *lib.* 2. & latius dicam infrà *num.* 20. *&* 23.

Alii conſuluerunt pro Eccleſia Cathedrali, præſertim ſi conſtructa ſit ſub titulo imaginis, cui fiunt oblationes, & hoc caſu putant oblationes eſſe dividendas pro medietate inter Cathedralem, & Epiſcopum, juxta textum in c. *Requiſiſti, de teſtamen.* ubi videtur caſus, & ita pro Cathedrali Senenſi ſuper oblationibus factis imagini B. Mariæ Virginis apud Caſſatum de Magalottis conſuluit Petrus pe Peruſio, ut refert Marian. Socin. *de oblat. in præall. libello* 18. *n.* 7. *circa fin.* qui tamen dicit hanc opinionem ſibi non placere per ea, quæ inferiùs deducit pro Eccleſia parochiali.

Alii verò conſuluerunt has oblationes deberi Epiſcopo; & ita Abb. *in rubr. infrà, de paroch.* teſtatur ſe vidiſſe Jo. Andr. *in addit. ad Specul.* allegantem pro Epiſcopo, & pro hac opinione videtur textus in c. *Præter, in fine*, ibi, (Oblationes vivorum, & mortuorum Eccleſiis Dei reddantur à laicis, & in diſpoſitione Epiſcoporum ſint.) 32. *diſt.* Sed hanc opinionem refellit Marian. Socin. *dicto libello* 18. *n.* 8. & contra Epiſcopum videtur textus in c. *De his*, 10. *q.* 1.

Alii demum ſcripſerunt pro Presbytero parochiali, & quidem frequenti calculo, ut inferius patet. Nec defuerunt qui opiniones medias, & diſtinguentes ſequuti ſint, ut Petrus de Peruſio, qui hanc quæſtionem luculenter, & Felino teſte melius omnibus diſputavit in ſuo *tractatu de Canonica Epiſcopali, cap.* 4. *in* 16. *quæſt. principali*, de quo latius infrà *n.* 29. Ex quibus vides, quanta ſit in hoc articulo opinionum diſſonantia, quæ tamen

facilè

facilè ad concordiam reduci poſſunt, ſi conſiderentur caſus, & circumſtantiæ, in quibus Doctores loquuti ſunt. Unde pro conciliatione videtur mihi ſtatuenda concluſio cum aliquibus ampliationibus, & declarationibus, ex quibus clarè ni fallor rei veritas apparebit.

6 Hæc igitur ſit concluſio. Oblationes factæ imagini Beatiſſimæ Virginis, vel alterius Sancti depictæ, vel affixæ in pariete, ſeu muro alicujus privati debentur Eccleſiæ parochiali, in cujus limitibus eſt illa imago. Probatur hæc concluſio efficaciter in hac Decretali: nam Dionyſius Pontifex, ut hîc dicitur, limitavit parochias ad hoc ut ſingularum Eccleſiarum proventus, ſeu obventiones in uſus Eccleſiæ cederent neceſſarios, & ſtipendia miniſtrorum. Atque ita ut dixi ſuprà in ultimo notabili parochialis Eccleſia fundat intentionem de jure communi in perceptione

7 proventuum omnium ſpiritualium, quæ obveniunt infra limites parochiæ ſuæ, quales ſunt decimæ, primitiæ, oblationes, mortuaria, fructus, & reditus ex Parochia provenientes, ut cap. *Cùm inter vos, infrà de verb. ſignific.* Innoc. *hic ante medium, verſ. Nos dicimus,* Hoſt. *num. 3. in ver. Proventus,* & Joan. Andr. *num. 1. verſ. Tu dic quia fuit dubitatio,* & ita in terminis propoſitæ quæſtionis hunc textum ponderat Butr, *num. 3.* dicens ſe de hoc ſcripſiſſe in quadam Clem. licèt non recordetur ubi. Imola, & Abb. ambo *in ſecundo notab.* & Joan. de Anan. *in 1. notab.* Ad idem eſt textus in cap. *Quoniam, infrà, de decim.* ubi patet reditus ſpirituales noviter provenientes infra limites alicujus parochiæ pertinere ad parochialem Eccleſiam: ergo idem dicendum de oblationibus factis imagini intra parochiam exiſtenti: nam de novalibus, quæ nondum fuerant ad cultum redacta parochialis Eccleſiæ prius nihil perceperat: & nihilominus quia emerſerunt in ſuis limitibus, debentur eidem Eccleſiæ: & ita illum textum ad hoc inducit, Abb. *ibi in 1. notab. verſ. Et optimè facit textus iſte,* & videtur quaſi expreſſum in cap. *Ad audientiam, il primo, infrà de Eccleſ. ædifican.* per locum à ſpeciali, ibi, *ejusdem villæ obventiones Eccleſiaſticas percepturum:* nam verbum, *obventiones,* eſt

8 multum generale, & comprehendit omnes reditus ſpirituales cujuſcumque ſint qualitatis, ut ibi notat Abbas *n. 15.* per cap. *Cùm inter, de verborum ſignificat.* Ac demum idem probatur expreſsè in cap. *Hanc conſuetudinem,* 10. *q.* 1. & in c. *Ex transmiſſa, de præſcript.* Quamobrem has oblationes, quæ fiunt ſacræ imagini infra limites parochiæ non ad dominium parietis, nec ad Epiſcopum, ſed ad parochialem Eccleſiam, ſeu illius Rectorem pertinere, præter Butr. Imol. Abb. & Anan. ſupracitatos, tenuerunt Petrus de Ravenna *ſingulari 468. incip. Oblationes,* Dec. *conſ. 148. incip. Reverende Pater, num. 2. & 3.* Decian *conſ 16. lib. 2.* ubi ex facto reſpondit pro Parocho contra Epiſcopum ſuper oblationibus factis Iconi Sanctiſſimi Crucifixi. Capella Tholoſ. *deciſ. 483.* & Marian. Socin. *in tract. de oblat. libello 18, n. 9.* ubi teſtatur hanc eſſe communem Doctorum concluſionem, quam etiam ſæpius ſequuti ſunt Domini de Rota, ut in *deciſ. 256. part. 1. & deciſ. 37. n. 2. part. 5. recent.* ubi hæc ſententia licèt fuerit olim controverſa; tamen hodie dicitur eſſe receptiſſima: quam etiam videtur amplexus D. Thomas in 2, 2. *quæſt. 86. art. 2. Præſertim in reſponſione ad 2. arg.*

eamque probavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in cauſa Caven. ut refertur in *prealleg. deciſ. 37. n. 2.*

19 Ampliatur primò concluſio ſuperius firmata, ut vendicet ſibi locum etiam ſi conſuetudo habeat ut oblationes hujusmodi debeantur laico domino muri, in quo depicta eſt illa imago: talis enim conſuetudo expreſsè damnatur in c. *Hanc conſuetudinem, 10. quæſt. 1.* & tenent Marian, Socin. *in tract. de oblat. d. lib. 18. n. 4.* Dec. *conſ. 148. num. 3.* Decian. *conſ 16. num. 15. lib. 2.* Ferrett.

20 *conſ. 278. in princ.* Quod procedit etiam reſpectu adminiſtrationis, quia cùm oblationes res ſpirituales ſint, c. *Quia Sacerdotes, 10. quæſt. 1.* Laici non debent ſe de illis quoquo modo intromittere, & contraria conſuetudo eſt prava, & contra libertatem Eccleſiaſticam, ut plenè conſuluit i-

21 dem Ferrett. *conſil. 143. n. 5.* Conſuetudo tamen ſalvari poſſet ſi ad hoc diſputarentur à Rectore parochialis Eccleſiæ, ut nomine ſuo has oblationes perciperent, & cuſtodirent, ita, ut eſſent nudi miniſtri, non tamquam habentes aliquam authoritatem, vel præeminentiam; poteſt enim melius laicus conſtitui principalis Collector fructuum decimarum, & oblationum, ut tenent Butr. & communiter Doctores in c. *Decernimus, ſuprà de judic.* ut ibi per Abb. *n. 11.* & Dec. *col. 13. n. 20 verſ. Quartò quæritur,* & in ſpecie noſtra decl. at Ferrett. *conſ. 143. n. 5.* & plenius *conſ. 278. nu. 2. & 3.* ubi etiam refert Stephanum Aufrerium a ſerentem ita ſervari de conſuetudine in Gallia in *tract. ſuo de poteſt. ſacul. ſuper perſon. Eccleſ. in 33. fallen.* Idemque non obſcurè voluit Petrus de Peruſio *in ſuo tractatu de Canonica Epiſcopali, cap. 4. in 16. quæſt. principali in fine:* nam, ut ipſe ait, de conſuetudine quandoque præponuntur Clerici, quandoque laici ad percipiendas, & cuſtodiendas hujusmodi oblationes, atque ita Petrus ſentit conſuetudinem valere, dummodò laici ad id deputentur ab habente authoritatem, ſecùs ſi jure proprio, quia eſſet tractare jura Eccleſiæ propria authoritate contra textum, & nota per om-

22 nes ſcribentes in d cap. *Decernimus.* Rurſus poſſet ſalvari conſuetudo recipiendi oblationes in confraternitatibus Laicorum, dummodò nil ſibi applicent, ſed in pios uſus textum diſtribuant. In quibus terminis hanc conſuetudinem approbant Decius *d. conſ. 148, n. 3, verſ. Sed tamen in caſu propoſito,* & Ferrett. *d conſ. 143, n 6.*

23 Ampliatur ſecundò ſupradicta concluſio, ut nec poſſit Epiſcopus concedere facultatem laico domino parietis, ubi religioſa imago eſt depicta, ut oblationes illi factas diſpenſet ad libitum ſuum, quia ſunt juris ſpiritualis, cujus laici ſunt penitus incapaces, cap. *Maſſana,* & c. *Sacroſancta, ſuprà de elect.* cap. *Cauſam, de præſcript.* & in his terminis notat Abbas in cap. *Quamvis, in 2. notab. infrà de decim.* & Ferrett. *in præcit. conſ. 143. num. 5. verſ. Ideo dicit notabiliter.*

24 Ampliatur tertiò eadem concluſio ut locum habeat etiam in oblationibus factis imagini exiſtenti in aliqua capella, ſeu oratorio infra limites parochiæ, non enim cedunt eidem capellæ, ſeu Parochiali, ut tenet Abb. *hic num. 2.* per iſtum textum, & per locum à ſpeciali in d. cap. *Ad audientiam, il primo, infrà de Eccleſ. ædifican.* Sed Dec. *in prealleg. conſ. 148. num. 2.* quando non eſt imago depi-

depicta in muro ſub dominio alicujus privati, ſed in capella, vel oratorio, dicit omnes Doctores convenire, & communiter tenere, ut oblationes acquirantur ipſi capellæ, per textum, in §. *Si quis autem unum, in Auth. de Eccleſ. tit. col. 9.* & per illum textum dicit hoc voluiſſe Angel. *in diſp. ſuprà allegat. num.* 14. & Petrum de Peruſio *loco citato*, allegat etiam Abbat. in cap. 1. *in ult. notab. infrà de ſtatu Monach.* Sed Abbas ibi non loquitur de oblationibus, quæ fiunt capellis; ſed de his, quæ fiunt monaſteriis, ſeu locis religioſis, quæ non quæruntur Parocho, vel Epiſcopo, ſed ipſi monaſterio in ſuſtentationem Monachorum inibi ſervientium, ut eſt textus ibi, & latius dicam infrà in quarta declaratione, *num.* 34. Opinio Decii poteſt procedere ſi de mente offerentis appareat, vel de conſuetudine; alioquin quidquid ipſe dicat, communis opinio eſt in contrarium, ut teſtatur Marian. Socin. *in prælit. libello* 18. *num.* 5. *verſ. Sed his non obſtantibus*, per textum in cap. *Ex transmiſſa, de præſcript.* & per ea, quæ dicta ſunt ſuprà de Parochiali, *n.* 16.

25 Ampliatur quartò memorata concluſio ut procedat etiam ſi oblationes fiant ad altare in capella alicujus Eccleſiæ. Nam nihilominus cedunt Parochiali, intra cujus limites Eccleſia illa ſita eſt. Ita Gaſpar. Calderin. *conſ.* 15. *de Paroch.* per hanc Decretalem. Item per d. c. *Ad audientiam*, & per cap. *Cùm inter, de verborum ſignif.* & idem tenent Butr. & Ab. *hic*, & Dominicus in cap. *Ex transmiſſa, ſuprà de præſcript.* ubi dicit has oblationes debere eſſe Rectoris, & non Capellani inſtituti in illa capella, & altari, & ſequitur Marian. Socin. *libello* 18. *n.* 10. Idem firmant Innoc. Hoſt. Butr. & Abb. *in rubr. infrà de Paroch.* & eſt communis Doctorum opinio, ut teſtatur Ferrett. *d. conſ.* 143. *n* 4.

26 Ampliatur quintò eadem concluſio ut locum habeat etiam in oblationibus factis ſacræ imagini exiſtenti in Cathedrali Eccleſia, quia non quæruntur Epiſcopo, ſed Archipresbytero curam animarum ibi exercenti, ut reſolvit Rota *in Beneventana ſpolii* 22. *Decembr.* 1585. *&* 2. *Decemb.* 1587. coram Orano, ut refertur in *prææalleg. dec.* 37. *n.* 5. *par.* 5. *recentior.*

27 Ampliatur ſextò, ut procedat etiam ſi oblationes offerantur in Miſſa Presbytero celebranti: non enim cedunt ipſi Presbytero, ſed Rectori Eccleſiæ ſecundùm Abb. *hic n.* 2. *verſ. Et per hoc etiam*, quoad hoc inducit textum in cap. *Requiſiſti, infrà de teſtam.* ubi relictum Epiſcopo ab extraneo videtur relictum contemplatione Eccleſiæ. Ergo ſimiliter oblationes factæ celebranti videntur factæ intuitu Eccleſiæ: nam oblationes faciunt parochiani propter adminiſtrationem Sacramentorum, ut c. *Omnis Chriſtianus*, cum gloſſ. *de conſecr. diſt.* 1. ſequitur Felin. in cap. *Dilectus, n.* 1. *circa fin. verſ. Et adde. ſuprà de offic. ordin.* ubi etiam *n.* 2. dicit

28 oblationes factas Capellano, ſeu Vicario deberi Rectori. Fallit hoc ſi ſit Epiſcopus, qui Miſſam celebrat; quia tunc oblationes ſunt ipſius, etiamſi celebret in Eccleſia parochiali, & ei offerantur à parochiano, ut tenet Hoſt. *in ſumma in tit. de Paroch.* §. *In quibus, verſ. Quid ergo ſi Epiſcopus*, & Archid. in c. *Omnis, de conſecr diſt.* 1. ſequitur Marian. Soc. *in d. tract. oblat. libello* 18. *n.* 10. *verſ. Item quod dixi*, & Sylveſt. *in ver. Decima, n.* 3. *verſ. Quod tamen fallit.*

29 Declaratur primò ſupradicta concluſio, ut procedat in dubio. Secùs verò ſi oblationes ex pia voluntate offerentium appareant factæ alterius contemplatione, quia tunc nullatenus debentur Parocho, ſed pia voluntas eorum, qui oblationes fecerunt, præcisè ſervanda eſt: nam rei ſuæ quilibet eſt moderator, & arbiter, l. *In re mandata, C. Mandati*, & in traditionibus rerum ſuarum poteſt quis adjicere conditiones quas vult, dummodò honeſtæ ſint, l. *In traditionibus, ff. de pactis*, & ita in ſpecie declarat Marian. Socin. *in d. tract. de oblat. libello* 18. *in princ. & n.* 3. Quo fit ut ſi appareat hujusmodi oblationes factas fuiſſe à fidelibus contemplatione illius ſacræ imaginis, res oblatæ eidem imagini acquirantur vel Sancto, per illam imaginem repræſentato: & in hoc caſu procedat opinio Angeli de Peruſio, de qua ſuprà in princ. quæſtionis, *n.* 14. Eodem modo ſi conſtaret eam fuiſſe intentionem offerentis, ut res oblata fieret domini domus, vel muri, ubi eſt imago depicta, eò quòd talis eſſet pauper, vel oblationes in certos pios uſus converteret, utique adimplenda eſſet hujusmodi voluntas, & procederet ſecunda opinio, de qua ſuprà eod. *n.* 14. Idem & fortiùs dicendum ſi obtuliſſet contemplatione Epiſcopi, vel Cathedralis, aut alterius Eccleſiæ. Hæc enim eſt regula, ut res oblata ſemper illi acquiratur, cujus contemplatione facta eſt oblatio, ut in cap. *Relatum, il* 2. *de teſtam.* & declarat Marian. Socin. *ubi ſuprà*; & hoc intendit Petrus de Peruſio *in præalleg. tract. de Canonic. Epiſcopal. in* 16. *quæſt. perſonali, n.* 5. *inter tract. commun. tom.* 15. *pag.* 258. ubi poſt prolixam diſputationem hujus articuli concludit in hæc verba: (Quandoque oblationes fiunt per reſpectum ad Eccleſiam Parochialem, & quæruntur Eccleſiæ parochiali, ſive tales oblationes fiant in Eccleſia, ſivè extra Eccleſiam) & ita loquitur cap. *Cùm inter vos, de verborum ſignificat.* (Quandoque fiunt oblationes non per reſpectum ad Eccleſiam parochialem, ſed per reſpectum ad alium locum, vel extra Eccleſiam ad aliquem Sanctum, cujus figura eſt in Parochia alicujus Eccleſiæ, & tunc parochiali Eccleſiæ non quæruntur. Ratio eſt, quia non offeruntur contemplatione parochialis Eccleſiæ, nec contemplatione Rectoris, ſed per reſpectum ad Deum, ſeu imaginem ſic depictam.) Hæc ibi. Et hanc diſtinctionem aliàs probavit Rota *in Bracharen. oblationum* 17. *Decembris*, 1612. coram Cardin. Pamphilio, & *in Lunen. Sarzanen.* 8. *Februarii* 1627. coram Merlino ut in *deciſ.* 37. *n.* 8. *par.* 5. *rec.* ubi firmavit oblationes factas imagini depictæ in muro ſpectare ad Parochum in dubio tantùm, ſecùs ſi ex piorum offerentium voluntate in

30 certos uſus ſint deſtinatæ. Quod etiam dixerunt Addentes ad Capell. Tholoſ. *deciſ.* 483; & alii Recentiores in deciſ. Rotæ allegati. Adverte tamen; quia etſi oblationes deſtinatæ ſint in certum uſum ab offerentibus; nihilominus illorum adminiſtratio ad Parochum pertinet ex jure parochialitatis, non quidem ut ſibi applicet, ſed ut fideliter cuſtodiat, & diſpenſet in uſus ab offerentibus deſtinatos, ut notat *hic* Abbas *n.* 2. *verſ. Adminiſtrationem autem*, Ferrett. *conſ.* 143. *n.* 4. *verſ. Et quod*, & firmatur in præcitata *deciſ.* 37. *n.* 9. *&* 10. licèt ſecundùm Petrum de Peruſio *d. quæſt.* 16 *n.* 7. cuicumque Eccleſiæ talia acquirantur, videantur remanere ſub diſpoſitione Epiſcopi per c. *Præter hoc*

hoc 32.diſt. Adverte etiam quia dum Rota *in alleg.*
1 *deciſ.37.n.*10. concludit oblationes in eo caſu, in quo cedunt Eccleſiæ parochiali, eſſe per Parochum dividendas, ita ut partim convertat in proprium uſum, partim eroget in iis, quæ concernunt cultum Divinum, & partim ad pauperum inopiã ſublevandam; per c. *Vulterana*, & c. *Quatuor*, 12. *quæſt.2.* Hoc non videtur verum, quia illa jura loquuntur in matricibus. In Parochialibus verò, ſalva portione Epiſcopi, omnia ſunt Rectoris, c. *Quoniam, infrà de decim.* & ibi dixi in 3. *notab.* poſt Jo. Andr. & ſcribentes communiter. Vide tamen quæ notavi ſuprà in 2. *notab.*

2 Declaratur ſecundò concluſio ſuperius firmata, ut non procedat ſi locus, ubi depicta eſt illa imago, non ſit intra fines alicujus Parochiæ, aut incertum ſit de cujus Parochia exiſtat, eò quòd limites non ſint diſtincti; quia tunc oblationes integrè pertinent ad Epiſcopum diœceſanum, ut probat textus in d.c. *Quoniam, de decim.* ubi hoc notant Innoc. Petrus de Sampſone, Abb Antiq. Hoſt. & reliqui omnes, ut ibi dixi *in ult.notab.num.* 10. Et quamvis ille textus loquatur de decimis, tamen decimarum appellatione veniunt etiam oblationes, ut cap. *Cùm inter vos, infra de verbor.ſignif.* & in terminis de iſtis oblationibus factis imagini alicujus Sancti hoc tenet Abbas in cap. *Dilectus, n.*4. *verſ. Quoad primum, ſuprà de offic. ordin.* & Rota *in prædict. deciſ.37.n.*4.

3 Declaratur tertiò eadem concluſio, ut locum non habeat in canonica portione, quæ de his oblationibus perceptis à Parocho debetur Epiſcopo, ut traditur in c. *Officii, de teſtam,* & tenet Abb. in c.2. *de ſepultur.* Sed Petrus de Peruſio in *d.tract. de Canon. Epiſcopal. cap.4. in 16. quæſt. perſonali, n.7. verſ. Secundò incidenter quæritur.* firmat de oblatis inter vivos imagini B.M. Virginis non deberi Epiſcopo canonicam portionem. Secùs ſi ſint relicta in ultima voluntate per textum in c. *Requiſiſti, §. Illud, de teſtam.* & hoc ſi teneamus has oblationes ſpectare ad Eccleſiam parochialem ſecundùm eum. Sequere indiſtinctè primam opinionem, niſi aliud obtineat de conſuetudine, pro qua conſuluit Gaſpar. Calderin. *conſ.15. in tit. de Paroch.* per textum in c. *De his, 10.q.1.* in cap. *Conquerente, ſuprà de offic. ordinar.* & c. *Cùm olim, infrà de cenſib.* quam etiam tenent Marian. Socin. *in ſæpius alleg. libello 18.n.8. verſ. Illud ſolum adjungens,* & Sylveſt. *in ver. Decima, n.5. verſ. Quo tamen caſu.*

4 Declaratur quartò, ut non procedat in oblationibus, quæ fiunt ſacris imaginibus exiſtentibus in Eccleſiis Regularium: tales enim non quæruntur Parocho, vel Epiſcopo, ſed monaſterio pro Monachis ibi ſervientibus, ut eſt textus in cap. 1. *in fin.* & ibi Abb. *in ult.notab. infrà de ſtatu Monach.* & in c. *Nimis, il primo, circa finem, de exceſſ. Prælat.* & tenet Petrus de Peruſio *in prææalleg.*
5 *q.16.num.6.* & eſt ratio ſecundùm eum, quia licèt monaſteria ſint infra limites parochiæ, tamen propter exemptionem non ſunt de Parochia; ideo oblationes inibi factæ non quæruntur Parocho. Eamdem rationem adducit Abbas in c. *Dilectus, col.2. ſuprà de offic. ordin:* & Ferrett. *conſ.143 num.2.* Adde tu, quòd monaſteria exempta, qualia ſunt monaſteria Fratrum Prædicatorum, & Minorum, de quibus loquitur d.c. *Nimis,* licèt ſint in diœceſi, non tamen ſunt de diœceſi, c. *Cùm Epiſcopus.* & ibi Gemin. *in 3. notab.* & Franc. *in 2. de Preſb. Fagnan. in 3. Decretal. Tom.4.* *offic. Ordinar. lib.6,* gloſſ. in Clem. *Frequens, in ver. Anni,* Ubi etiam Vitalin. *num.127. de exceſſ Prælat.* Rota *deciſ.207.n.2.par.2. diverſor.* Unde etiam ex hoc capite Epiſcopus excluditur à perceptione dictarum oblationum.

36 Declaratur ultimò concluſio ſupradicta, ut non procedat ſi conſuetudo præſcripta, aut aliud ſpeciale jus habeat, ut res oblatæ imagini alicujus Sancti non debeantur Eccleſiæ parochiali, ſed alteri Eccleſiæ, vel loco pio, aut perſonæ Eccleſiaſticæ, quæ capax ſit quaſi poſſeſſionis jurium ſpiritualium, hujuſmodi enim conſuetudo valida eſt, ut eſt textus expreſſus in c. *Cùm inter, infrà, de verb.ſignif.* & hoc tenent ibi omnes Doctores, ut inquit Marian. Socin. *in ſæpius alleg. tract. de oblat. libell.18.n.3. verſ. Tertiò præmittendum.* Item indubitanter procedit talis præſcriptio. cap. *Ex trans-*
37 *miſſa,* & c. *De quarta, de præſcript.* Et ex hoc infero, ut oblationes, quæ fiunt novis Sacerdotibus dum celebrant primam Miſſam, non quærantur Parocho, ſed ipſiſmet Sacerdotibus, quia ſic ſe habet conſuetudo ubique locorum, & hoc tenet Gaſpar. Calder. *conſ.15. in tit. de Paroch.* ubi dicit oblationes factas Presbytero celebranti non deberi Parocho ſi contra eum ſit conſuetudo, quæ ſervanda eſt, & eum refert, & ſequitur Marian. So-
38 cin. *d. libello 18.n.10. verſ. Subdit tamen.* Pro quo facit, quia ſtante conſuetudine ex veriſimili mente offerentium res cenſentur oblatæ contemplatione ipſius Presbyteri: unde ſicut potuiſſent offerre ea intentione declarata, ut cederent ipſi Presbytero, ut oſtenſum eſt ſuprà in prima declaratione, *n.19.* ita illorum intentio videatur declarari per hanc conſuetudinem ſecundùm ea, quæ notat Bart. in l. *Hæredes mei, §. Cùm ita, ff. ad Trebell.* & in l. *Iurisjurandi, §. Si liberi, ff de oper. libert.* Præpoſ. in c. *Sacroſancta, n.3. verſ. Nec dicitur fraudare, 22.diſt.* & in hac ſpecie obſervat idem Socin. *d. libello 18.n.3. verſ. Et ex his.*

39 Adverte tamen circa hujuſmodi oblationes, quæ fiunt pro Miſſis novis: nam Concilium Trident. *ſeſſ.22. in decreto de obſervan. & evitan. in celebr. Miſſæ, in §. Atque,* ubi multa præcipit Epiſcopis locorum Ordinariis (ut quidquid pro Miſſis novis celebrandis datur, necnon importunas, atque illiberales eleemoſynarum exactiones potiùs, quàm poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ à ſimoniaca labe, vel certè à turpi quæſtu non longè abſunt, omnino prohibeant.) Hæc ibi. Non tamen prohibentur Presbyteri ex S. Congregationis ſententia à Sanctiſſimo approbata quominus primas ſuas Miſſas decantent, & in illis poſt offertorium in medio altaris ad populum ſe convertant accipiendo oblationes à ſponte offerentibus, & eleemoſynas, ut ſolent Parochi diebus Feſtis. Perambulationes verò per Eccleſiam, ſimileſque extorſiones prohibentur. Sed & S. Congregatio Epiſcoporum declaravit Sacerdoti Miſſam novam celebranti licere oblationes accipere, modò non diſcedat ab Altari, ut *in Ianuen. 1. Octobris, 1601. in Regiſtro originali fol.96.* Rurſus in illis verbis, *illiberales eleemoſynarum exactiones,* S.
40 Congregatio Concilii dixit hoc nomine non venire conſuetudinem, quæ inolevit, ut Parochus diebus Feſtis ſolemnibus, vel non ſolemnibus poſt offertorium in medio altaris vertat ſe ad populum, & invitando ad oblationes, manipulum, vel aliud offerentibus præbeat oſculandum:

aliis verò Sacerdotibus ſimplicibus id non eſſe
41 concedendum. Et iterum quærenti, an liceat Parochis extante conſuetudine in diebus feſtivis in medio Miſſæ invitare populum ad oblationes dando ſingulis pacem, & ad recipiendum mulierum oblationes recedere ab altari, & ad infimum locum Eccleſiæ, ubi mulieres manent ſejunctæ à maribus, accedere ſtante Conſtitutione Concilii cap. un. *de obſerv. & evitan. ſeſſ.* 22. ibi, *quaſcumque importunas, atque illiberales eleemoſynarum exactiones*: reſpondit conſuetudinem hanc reſtringendam ad exemplum Decreti jam facti nonis Octobris 1573. Sed facta poſtmodum relatione ad Sanctiſſimum Sanctitas Sua dixit non eſſe eamdem rationem, ſeu bonam converſionem de Miſſis novis ad Miſſas Parochorum, quibus debentur iſtæ oblationes, ideò permittendam hujuſmodi conſuetudinem prout inolevit.

42 Amplius in illis verbis Concilii, *aliaque hujuſmodi*, poteſt poni exemplum in conſuetudinibus, quæ in quibuſdam Hiſpaniæ locis inoleverant, ut Plebani, ſeu Rectores venderent, vel locarent laicis oblationes, quæ ponebantur in pede altaris. Super qua controverſia communis opinio Doctorum eſt, tales oblationes locari, aut vendi non poſſe, ne per manus laicas prophanentur, ut per gloſſ. 1. in c. *Altare*, 1. *q.* 3. Archid. in c. *Sanctorum*, n. 1. *verſ. Sed nonne*, 10. *q.* 1. Abb. in c. 2. *in fin. ſuprà, Ne Cler. vel Monach.* Roman. *ſingul.* 63. *Doctores in c.* 2. ubi in ſpecie Aretin. *n.* 21. Dec. *n.* 114. & Ripa *n.* 55. *de judic.* Andreas Hiſpanus *de decim. q.* 13. *n.* 9. Troil. *de oblat.* 3. *p. dub.* 3. *n.* 6. *& fuſius, n.* 8.

43 Verùm, ut dicit Hugo in d. c. *Sanctorum*, ſive hoc ſit de jure, ſive non, tamen quotidie fit ab Epiſcopis, & etiam à Domino Papa. Illud tamen certum eſt quatenus id liceat, nullo tamen caſu laicos poſſe hujuſmodi oblationes accipere immediatè de altari, ſed debere clericum conſtitui, qui de altari accipiat, & tribuat eis: nam manus prophanæ, & nefariæ non debent Sacra contingere, arg. c. *Aurum*, 12. *q.* 2. c. *Ligna*, c. *Nemo*, & cap. *In ſancta, de conſecr. diſt.* 1. & tenet Archid. in d. c. *Sanctorum, n.* 1. *verſ. Sed numquid*, & ibi etiam Turrecr. *n.* 2. nec videtur diſſentire S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 86. *art.* 2. *ad* 3. ait enim: (Oblationes poſtquam fuerint conſecratæ non poſſunt cedere in uſum laicorum, ſicut vaſa, & veſtimenta ſacra, & hoc modo intelligitur dictum Damaſi Papæ in cap. *Hanc conſuetudinem*, 10. *q.* 1. illa verò, quæ non ſunt conſecrata, poſſunt in uſum laicorum cedere ex diſpenſatione Sacerdotum ſive per modum donationis, ſive per modum venditionis.) Hæc ille, & ſequuntur Turrecr. in c. *Quia Sacerdotes, n.* 2. *in reſponſ. ad* 2. *eadem cauſa, & quæſt.* & Sylveſt. *in ver. Decima, n.* 5. *verſ. Tertium*.

De his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

Cap. Et ſi membra.

SUMMARIUM.

1 *AD Concilium Provinciale debent vocari, & admitti Cathedralium Eccleſiarum Capitula.*

Et an hoc procedat ex honeſtate, vel ex neceſſitate, n. 4. 37. 40. & ſeqq. & n. 49.

Admitti debent ad tractatum, & ad conſulendum, non autem ad decidendum, n. 10. 41. & ſeqq. & n. 53.

Et pro negociis etiam ipſa Capitula non contingentibus, n. 11.

Niſi Prælati aliqua ſecreta haberent, quæ revelare non poſſent ſine transgreſſione obedientiæ, vel juramenti, n. 14.

Vel niſi alia juſta cauſa ſubeſſet eà non admittendi, n. 15.

2 *Canonici Collegiatarum Eccleſiarum, & alii Clerici inferiores non ſunt vocandi, & n. 37.*

3 *Niſi habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*

4 Debet, *verbum ex proprietate vocabuli eſt neceſſitativum.*

5 *Invitato jus acquiritur ex invitatione.*

6 *Citatus ad actum debet admitti, & fortius expectari.*

7 *Niſi de novo perveniat ad citantis notitiam, citatum non habere jus.*

8 *Vocantes tamen non tenentur præcisè vocatum admittere, ſed ei non admiſſo tenentur ad intereſſe.*

9 *In Concilio provinciali Capitula Cathedralium poſſunt comparere per procuratorem.*

10 *Votum habent conſultivum, non deciſivum, & n. 41. & ſeqq. & n. 53.*

Et poſſunt contradicere, & appellare, n. 13.

Omnia ſunt gerenda de conſilio Capitulorum provinciæ, n. 46.

Abbates commendatarii, & Capitulorum deputati vocem habent conſultativam tantùm, n. 53.

Procuratores Epiſcoporum vocem habent etiam deciſivam, ſi Concilio Provinciali placuerit, n. 54.

12 Maximè *dictio implicat idem eſſe in caſu contrario.*

16 *In Concilio provinciali an laici intereſſe poſſint, an debeant, diſtinguitur, & n. ſeqq.*

17 *Intereſſe non debent niſi ſpecialiter vocentur, & num. 50.*

18 *Vel niſi tractaretur cauſa fidei.*

Declaratur n. 27. & 28.

19 *Vel niſi tractaretur de gradibus circa matrimonium contrahendum.*

20 *Et in his admitti debeat ad audiendum, non ad judicandum, vel docendum.*

21 *Item ad conſulendum, & ad juſtitiam petendam, vel defendendam, & n. 50.*

22 *Ab Eccleſiaſticis negociis, & ubi agitur de correctione clericorum laici omnino ſunt excludendi.*

Vtile tamen eſt eos vocari in cauſis communibus, n. 29.

Nullo caſu intereſſe poſſunt auctoritate propria, ſed ita demum ſi vocentur ex electione Synodi, n. 30. & 50.

23 *Legati Regii non debent intereſſe ſub quovis titulo, & n. ſeq.*

24 *Reges, ſeu eorum officiales ſynodalibus conventibus intereſſe non debent, niſi in caſibus in jure expreſſis.*

Id eſt in Concilio generali ubi agitur de fide, reformatione, & pace, n. 26.

Item in provinciali ad recipiendam fidem, ad tuendos Patres ab infidelibus, & ad petendum conſilium inſpectantibus ad regnum, n. 27.

24 *Concilia ſunt cœtus Epiſcoporum, & Sacerdotum, & fiunt propter Eccleſiaſticas cauſas.*

Ad

31 *Ad Concilium provinciale quinam ſint vocandi,& admittendi, & num.ſeqq. uſq; in finem.*
32 *Epiſcopi ſuffraganei vocari debent ex neceßitate, & num.44.*
Et ſi non veniunt , ceſſante legitimo impedimento, puniuntur, n.45.
33 *Exempti tenentur ſemel eligere aliquem vicinum Metropolitanum,in cujus Synodo provinciali interſint.*
Nec requiritur conſenſus Capitul, *n, 35.*
34 *Quod locum habet etiam in Prælatis inferioribus nullius Diœceſis.*
36 *Epiſcopi exiſtentes in provincia Romana non tenentur eligere Metropolitanum , cujus Synodo interſint.*
37 *Presbyteri,& clerici inferiores an ſint vocandi ad Concilium provinciale, & n.ſeq.*
38 *Convenire debent omnes,qui de jure,vel conſuetudine intereſſe tenentur.*
39 *Non omnes de provincia ſunt vocandi , ſed qui ſe læſos exiſtimant.*
41 *Capitula Cathedralium non tenentur accedere niſi velint,nec poſſunt compelli, & n. 42.*
43 *Abbates,& alii inferiores Epiſcopo ſubjecti non coguntur venire, licèt ſit expediens ut veniant.*
Exempti,& Abbates non tenentur venire , niſi qui de jure, vel conſuetudine intereſſe debent, n.48.
Capitula Cathedralium ſunt ſpecialiter invitanda, n.49.
47 *In Concilio provinciali quo ordine Capitula,Abbates,Commendatarii,Dignitates, & Procuratores Cathedralium conſidere debeant.*
51 *Concilij provincialis Decreta ſubditi omnes Epiſcoporum obſervare tenentur.*
52 *Exempti compelli poſſunt ad eorum obſervantiam in caſibus,in quibus de jure communi,vel ex Concilio Tridentino poteſtas in ipſos tributa eſt.*
Vel Epiſcopis,Synodo provinciali.

1 ET SI MEMBRA. Ad Concilia Provincialia convocari debent, & admitti cathedralium Eccleſiarum capitula. Hoc dicit, Jo,Andr.Butr.Cardin.Ancharan.Imola, Abb.& Jo.de Anan. Prima pars ponit querelam. Secunda providet ibi, *Viſum fuit.*

Nota primò, ibi, *Cathedralium*: ad Synodum
2 Provincialem non eſſe vocandos Canonicos collegiatarum Eccleſiarum, vel alios clericos inferiores ; ex eo enim quòd textus includat cathedrales Eccleſias,tacitè excludit alias,licèt collegiatas; & meritò, quia de illis diſponitur per Epiſcopum,& ſuum Capitulum,c. *Novit, ſuprà eod.* & ita poſt Ægid. firmat *hic* Jo. Andr. *n.1.verſ.Et nota quod dicit Cathedralium*, Cardin. *eodem numero*
3 Anchar.& Abb.*in 1. notab.* Fallit ſi Capitula Collegiatarum haberent jurisdictionem quaſi Epiſcopalem, quia tunc ad Synodum eſſent vocanda ex ſententia S. Congregationis Concilii.
4 Secundò nota ibi, *debeant invitari.* Cathedralium Eccleſiarum Capitula ad provinciale Concilium eſſe invitanda,& admittenda ex neceſſitate,ponderando verbum *debeant*,quod ex proprietate vocabuli neceſſitatem deſignat, gloſſ. in Clem. *Attendentes,in ver. Debeant, de ſtatu Monachor.*Signorol.de Homod.*conſ.87.n.4.& 5.* & *hic* tenent Cardin. *n.3.in fin.*& Abb. *n.2.verſ.Sed ego*, quod videtur eſſe contra Innoc.in cap *Grave,n.3.*
Proſp.Fagn.in 3. Decretal.Tom.4.
ſuprà de Præben. dicentem Capitula cathedralium ad hoc Concilium non eſſe vocanda, niſi ex honeſtate. Sed an hoc ſit verum,& quomodo ſit intelligendum, plenè examinabitur infra *in ultima quæſt.n.37.40.& ſeqq. & n. 49.*
5 Tertiò nota ex eodem ver.*Invitari.* Invitatum ad actum debere admitti. Unde eſt argumentum; quod ex invitatione jus acquiritur invitato : nam turpius ejicitur,*&c.* c. *Quemadmodum, ſuprà*
6 *de jurejur.* Item eſt argumentum,quod citatus ad electionem debet admitti,& ſic fortiùs expectari,
7 ut notatur in cap. *Cùm inter univerſos.ſuprà de electione*, niſi de novo perveniat ad eorum notitiam citatos non habere jus,c. *Paſtoralis,ſuprà de except.* Butr,*hic num.4.* Cardin *in 2. notab.* Anchar. & I-
8 mol *num.3.* Concludunt tamen Butr.Cardin.& Imol. vocantes non teneri præcisè vocatos admittere, ſed eis non admiſſis, teneri ad intereſſe, de quo dicendum,ut not.per gloſſ. & DD, in d.c. *Cùm inter univerſos.*
9 Quartò nota ibi, *Procuratores eorum.* Capitula poſſe comparere in Concilio per Procuratorem : nam per ſe commodè comparere non poſſunt, c. *ult.*juncta gloſſ.*penult.ſupra de major.& obed.*Hoſt. *hic num.1.*Joan.Andr *num.2.*Anchar. *n.2.not.* & Abb. *n.3.*
10 Quintò nota ibi, *Ad tractatum admitti.* In Synodo provinciali Capitula cathedralium Eccleſiarum,vel eorum procuratores eſſe admittendos ad tractatum, non autem ad decidendum, & ſic habere vocem conſultivam tantùm , non autem deciſivam,prout ex hac littera deducit Abbas *hic num.2.*Præpoſ.in cap. *Propter Eccleſiaſticas,num.9. verſ.Vel aliter poſſes dicere,18.diſtinct.* & cenſuit S. Congregatio Concilii, ut dicam infrà *in ultima quæſt.53.*
11 Ultimò nota ibi, *Maximè ſuper illis.* Cathedralium Eccleſiarum Capitula admitti debere ad Synodum provincialem etiam pro negotiis ipſa Capitula non contingentibus, ponderando di-
12 ctionem *maximè*, quæ implicat idem eſſe in caſu contrario,l.1. §.*Vel maximè,ff. de collat. bonorum,l. Scire etiam oportet,* §. *Sed etſi maximè, ff. de excuſ.*
13 *tutor.* Et hîc tenet Vincent. dicens debere admitti ad omnia generalia , etiamſi non appareat de eorum intereſſe , quia poteſt fieri , ut interſit, ita ut ſi præſentes eſſent , contradicerent , & appellarent : quod poſſent, & cap. *Super eo, de offic. delegat.* & conſentiunt *hic* Hoſtien, *num.2. in fin.* Joann. Andr. *num. 3. in fin. in verb.Maximè,* Butr. *num.6.* Cardin. *num.3. verſ. Oppono,* Anchar. *num. 5.* Imol, *num. 4. & 5.* dicens hanc partem eſſe veriorem; Abbas, & Joan. de Anan. *num. 4.* Ex quibus patet hanc eſſe communem opinionem, quam etiam ſequitur Henric. Bottæus *de Synod. Epiſc. parte ſecunda, num.42.*
14 Hoc tamen intelligas ſecundùm Hoſt. & alios proximè citatos,niſi Prælati aliqua ſecreta haberent de mandato Superioris in Synodo pertractanda , quæ revelare non poſſent ſine transgreſſione obedientiæ , vel juramenti , cap. *Ego*
15 *N. de jurejur.* Vel niſi aliqua alia juſta cauſſa ſubeſſet,quare non deberent id, quod agitur omnibus publicare, ut in ſimili notatur in cap. *Novit, in princ.ſupra eod.*
16 In gloſſa ultima QUÆRO An Laici Provinciali intereſſe poſſint, aut debeant ?

17 Gloſſa tenet laicos hujusmodi Conciliis non debere intereſſe, niſi in tribus caſibus. Primus eſt ſi ſpecialiter vocentur, & invitentur, & ita debet
18 intelligi cap. *Adrianus*, 63. *diſt.* Secundus eſt quando tractatur cauſa fidei, quia hæc communis eſt tam clericis, quam laicis, ut c. *Ubinam legiſtis*, & c.
19 *Nos ad fidem*, 96. *diſt.* Tertius quando tractaretur de gradibus circa matrimonium contrahendum, c. *Ad ſedem*, 35. q. 5.
20 Sed Hoſt. *hic n.* 4. declarat hanc gloſſ. ita eſſe intelligendam, ut in caſibus præmiſſis admitti debeant laici ad audiendum, non autem ad judi-
21 candum, vel docendum, c. *Docendus*, 62. *diſt.* Addit Abb. *n.* 6. *verſ. Et in quantum*, laicos admitti poſſe etiam ad conſulendum, per cap. *Ad ſedem*, 31. q. 6. & c. *Ad Apoſtolicæ, de re judic. lib.* 6. Quod & S. Congregatio Concilii approbavit, ut dicam infrà *nu.* 50. Item admitti debent ad juſtitiam petendam, vel defendendam, c. *Novit, ſuprà de judic.* & cap. 1.
22 *de ſponſal.* In eccleſiaſticis autem negociis, & ubi tractatur de Clericorum correctionibus, laici omnino ſunt excludendi, arg. c. *Maſſana, ſuprà de elect.* & extravag. *Non debet*, Bonifacii VIII. Pro modico enim animosè nobis inſidiantur, & oppidò ſunt infeſti, c. 1. & c. *Laici*, 2. q. 7. Ita Hoſt. cum quo tranſeunt *hic* Jo. Andr. *n.* 4. Butr. *num*: 7. Anchar. *n.* 5. *verſ. Quintò*, Imol. *n.* 6. *verſ. in gloſſa final.* Abb. *n.* 5. *verſ. Et nota*, & Jo. de Anan. *n.* 5. *verſ Adde*, quod latius proſequitur Præpoſitus, & de communi atteſtatur in c. *Canones*, *n.* 5. 15. *diſt.*
23 Porrò Legati Regii ſub quovis titulo in Conciliis Provincialibus non debent admitti, & hoc potiſſimum, ut Præſules liberius ea, quæ agenda ſunt, ad Dei honorem, & Eccleſiæ ædificationem
24 pertractare, & decernere valeant, arg. c. *Quiſquis*, *ſuprà de elect.* Reges verò, aut eorum officiales de jure ſynodalibus conventibus non niſi in certis in jure expreſſis caſibus intereſſe debent, ut in VIII. Synodo *cap.* 17. & in d. cap. *Ubinam legiſtis*, 96. *diſt.*
25 & notatur in d. c. *Adrianus*, 63 *diſt* Sunt enim hi cœtus Epiſcoporum, & Sacerdotum, fiuntque propter Eccleſiaſticas cauſas, cap. *Propter Eccleſiaſticas*, 18. *diſt. & per tot.* Quippe negatur laicis in cauſis Eccleſiaſticis quicquam decernere, cap. *Bene quidem*, 96. *diſt.* cap. *Decernimus ſuprà de judiciis.* Cumque Pontificiæ, & ſæcularis dignitatis officia ſint diſtincta c. *Cùm ad verum, eadem diſt.* ſicut quando Reges habent ſuos conventus, nullus Pontificis legatus intervenit, nec recipitur; ita iniquum eſt impedire ſummos Præſules, & Sacerdotes, ut de rebus ad ipſos pertinentibus tractaturi non poſſint convenire excluſis Regiis ar-
26 bitriis d. *cap.* 17. VIII. Synodi: interſint quidem Principes ſæculares per ſeipſos, vel per ſuos Nuntios in Conciliis Univerſalibus, ubi agitur de fi-
27 de, reformat. & pace, d. c. *Nos ad ſedem*, & c. *Ubinam*, 96. *diſt.* ſic & Conciliis Provincialibus interdum interfuerunt Reges, ut reciperent fidem, quam ipſi proſtrati in terram profitebantur, & jurabant: interdum ad tuendos Patres ab immanitate infidelium, & Hæreticorum: Quandoque ut votum, & judicium Concilii haberent ſuper rebus ad ipſos Reges, & Regni regimen pertinentibus, ſicut paſſim in Concilio Toletano, & in a-
28 liis videre eſt; licèt quamplura ex d. Conciliis non ſint merè provincialia, ſed potius totius illius nationis, & quamvis gloſſa noſtra videatur ſentire laicos debere Synodis Provincialibus intereſſe, ubi de fide agitur: tamen cauſæ fidei non tractantur niſi in Conciliis Univerſalibus, nec gloſſa loquitur explicitè de Provincialibus, ſed dicit in Conciliis hujusmodi, & de generalibus Conci-
29 liis eam intelligit Abb. *hic num.* 5. In aliis verò cauſis communibus utile quidem eſt laicos vocari, ut per Guilielm. Durand. *in tract. de Conciliis*
30 *rubr.* 10. Sed neceſſariò, vel auctoritate propria etiam in his caſibus intereſſe non debent, Cald. *conſ.* 8. *de Conſtit.* ſed illi dumtaxat ſunt admittendi, qui ex Concilii electione vocantur, ut interſint, prout loquitur in Concilio Toletano IV. *cap.* 3. & hic junge quod dicam infrà *n.* 50. ex ſententia S. Congregationis Concilii.
31 QUÆRO generaliter quinam ſint vocandi, & admittendi ad Concilium Provinciale.
32 Manifeſtum eſt Epiſcopos ſuffraganeos eſſe vocandos, & admittendos ex neceſſitate, ſecundùm Innoc. in cap. *Grave, in princ. ſuprà de Præbend.* quem ſequuntur communiter DD. teſte Præpoſito in cap. *Propter Eccleſiaſticas, il primo num.* 9. *verſ. Sed aſſumendo latius*, 18. *diſtinct.* & probatur apertè in cap. *Sicut olim*, ibi, *Metropolitanus cum ſuis Suffraganeis, infrà de accuſat.* in cap. *Non oportet*, cap. *Pervenit*, cap. *Quoniam*, cap. *Si Epiſcopus*, cap. *Placuit*, & cap. *Si quis Epiſcoporum*, *eadem diſtinct.* Quod locum habet etiam in exemptis, ut in Concilio Lateranenſi noviſſimo ſub Leone X. *ſeſſ.* 10. in Conſtitutione, quæ incipit, *Regimini, circa finem*, § *Maturè quoque conſiderantes, tom.* 4. *Conciliorum, par.* 2. *pag.* 99. *col.* 1. & in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 2. *cap.* 24. ubi ſtatuitur ut Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum ſemel eligant, in cujus Synodo Provinciali cum aliis intereſſe debeant, & quæ ibi ordinata fuerint, obſervent, ac obſervari faciant.
34 Archipresbytero Altamuræ declarari poſtulante à S. Congregatione Concilii, An diſpoſitio *d. cap.* 2. *ſeſſ.* 24. ſecundum quam Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubduntur, aliquem vicinum Metropolitanum ſemel eligant, cujus Provinciali Synodo interſint, extendatur ad ipſum Archipresbyterum nullius Diœceſis, nullique Archiepiſcopo ſubjectum: Sanctiſſimus ex ſententia S. Congregationis declaravit ex identitate rationis d. cap. 2. extendendum etiam ad omnes alios inferiores Prælatos, qualis hic Archipresbyter, qui ſunt nullius Diœceſis, ut & ipſi debeant eligere unum Metropolitanum juxta d. cap. 2. &
35 clarè innuit *cap.* 9. *ſeſſ.* 24. ibi: *Qui ſemel in Concilio Provinciali à Prælato illius loci electus fuerit*, & cùm Concilium d. c. 2. Præbeat facultatem eligendi ſoli Epiſcopo abſque conſenſu Capituli, ita & inferiores poterunt eligere ſine conſenſu ſuorum Capitulorum.
36 Sed cùm dubitatum fuerit, An decretum d. c. 2. §. *Itidem Epiſcopi, ſeſſ.* 24. habeat locum in Epiſcopis, qui ſunt in provincia Romana, veluti, qui ſunt inter Capuanam provinciam, & Piſanam, qui habentur in c. *Sua, de offic. Vicar.* & latius in Provinciali Cancellariæ Apoſtolicæ; S. Congregatio cenſuit non habere locum.
37 Verùm de aliis inferioribus, & præcipuè de Capitulis Cathedralium Eccleſiarum, Jura, & DD. non videntur convenire, Num ad Concilium provinciale ex neceſſitate vocari debeant: nam tex. in d. cap. *Propter Eccleſiaſticas, il* 1. 18. *diſt.* videtur in-

innuere præter Epiſcopos ad hoc concilium eſſe vocandos etiam inferiores, ut patet ex illis verbis: *In ipſis autem Conciliis & Presbyteros, & Diaconos præſentes eſſe oportet, & omnes quotquot ſe læſos exiſtimant.* Ad idem text. in cap. *propter Eccleſiaſticas, il 2. ead. diſt.* ibi: *Ita ut ad Concilium veniant omnes Presbyteri, & Diaconi, vel hi, qui ſe læſos exiſtimant,* & in d. cap. *Sicut olim, de accuſat.* ibi: *Ad Metropolitanum, & ſuffraganeos, & alios*: nam illa dictio, *alios*, oſtendit præter Epiſcopos in Synodo provinciali, alios quoque intereſſe debere, & ita illum textum ponderat ibi Innoc. *ad fin. in ver. Alios,* dicens
8 eſſe ibi argumentum quod non ſolum prælati ſcilicet Epiſcopi, ſed etiam alii debent intereſſe Concilio provinciali, & concordat Concilium Tridentinum in *d. c. 2. ſeſſ. 24.* in illis verbis: *Epiſcopi omnes, & alii, qui de jure, vel conſuetudine intereſſe debent, convenire omnino tenentur,* & in *cap. 2. ſeſſ. 25.* ibi: *Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & omnibus aliis, qui de jure vel conſuetudine in Concilio provinciali intereſſe debent.* Et de cathedralium Eccleſiarum capitulis, quod neceſſariò vocari debeant, & admitti. Videtur text. apertus in hoc cap. illud ponderando, ut dixi ſupra in *2. notab.* & hoc tenent expreſsè Card. *hic nu. 3. in fin.* & Abb. *num. 2. verſ. Quinimo.*

9 Sed gloſſ. in d. cap. *propter Eccleſias, il primo in verſ. Et omnes,* exponit copulam, *&*, pro *id eſt*, ſentiens per hoc non omnes de provincia eſſe vocandos ad provinciale Concilium, ſed illos tantum, qui ſe læſos exiſtimant; & movetur ab abſurdo, quia ſi omnes de provincia eſſent præſentes, ſuperfluum eſſet ut in diœceſana ſynodo proximè futura publicarentur eis acta provincialis Concilii, ſicut fieri præcipitur in d. cap. *Sicut olim, de accuſat.* & idem tenet gloſſa in d. c. propter Eccleſiaſticas il ſecondo, in ver. *Vel hi.*

40 Similiter Innoc. in d cap. *Grave,* poſteaquam in princ. dixit ad provinciale Concilium ſolos Epiſcopos eſſe vocandos ex neceſſitate, *num. 3.* ſubjicit Capitula Cathedralium tunc eſſe vocanda, cùm de eorum factis agitur, & ita intelligit hanc Decretalem, aliàs verò minimè vocari debere, niſi de honeſtate, vel propter conſilium, ut cap. *Obeuntibus, 64. diſt.* Et hæc opinio Innocentii magis placet præpoſito in cap. *Propter Eccleſiaſticas il primo, num. 9. verſ. Tamen mihi potius placet, 18. diſt.* Et hæc quia jura, quæ de hac materia loquuntur tantùm de Epiſcopis faciunt mentionem, ut patet ex capitulis ſupra allegatis, *num. 32.* Et hæc Decretalis intelligenda eſt de honeſtate, vel ubi agitur de illorum præjudicio. Sed certè hæ tres ponderationes ſunt ſatis infirmæ. Imo enim jura in hac materia loquuntur non tantùm de Epiſcopis, ſed de aliis, ut oſtenſum eſt ſupra *num. 37.* & hoc cap. non loquitur de honeſtate, cùm utatur ver. *Debent,* quod eſt neceſſitativum, ut inquiunt hic Card. *nu. 3. in fin.* & Abb. *num. 2. verſ. Sed ego.* Et tetigi ſupra in *2. notab.* Nec ſine violentia hic textus reſtringi poteſt ad caſum ubi agitur de eorum negociis, ut loquatur per adverbium, *maxime,* quod implicat idem eſſe in caſu contrario, ut obſervat Jo. Andr. *hic num. 3. in fine, in ver. Maximè,* & ſimiliter dixi ſupra *in ult. notab.*

41 Quid dicendum? Ego conſidero Innocentium habuiſſe optimum ſenſum, & opiniones Doctorum in hac materia, ſi ſedulò expendantur, non diſcrepare: Nam Innocentius in d. c. *Grave, num 3. de præben.* tenet Capitula Cathedralium ad provinciale Concilium eſſe vocanda de honeſtate tantum præter quam in duobus caſibus, videlicet cùm de eorum factis agitur, vel propter conſiliũ: itaque ſenſit Innoc. Capitula eſſe vocanda ex neceſſitate, non quidem ut votum habeant ad decidendum, ſed tantùm ad conſulendum, hoc enim innuunt illa verba alternativè poſita, *vel propter conſilium*; in quo conveniunt etiam Abb. & præpoſ. *in locu ſupra citatis,* quia tenent Canonicos Cathedralium vocari debere, & admitti ad Synodum provincialem, non tamen ut habeant votum deciſivum, ſed conſultivum dumtaxat. Et eſt ex mente Hoſtienſ. *hic num. 2. in ver. Nuncii,* Joan. Andr. *num. 3. in eod. ver.* Dum dicunt in Concilio provinciali omnia gerenda eſſe de conſilio Capitulorum provinciæ arg. cap. *Humiles, ſupra de major. & obed.* Sicut in Diœceſana Synodo agi debent omnia de Conſilio Canonicorum, arg. cap. *fin. infra de his quæ fiunt à majori par. Capituli,* cap. *Novit,* & cap. *Quanto, ſupra eod.*

42 Præterea quod Innocentius dixit ad Concilium Archiepiſcopi ex neceſſitate vocandos eſſe Epiſcopos, & non alios, intelligi debet de neceſſitate non reſpectu eorum, qui vocantur. Unde ſenſus eſt, quod ſoli Epiſcopi cogi poſſunt ad Synodum venire, prout loquuntur jura ab Innoc. allegata. Alii verò non vocantur ex neceſſitate, quia neceſſe non habent comparere, nec compelli poſſunt inviti; Et ideo hic textus cum myſterio dixit *invitari,* non autem *vocari,* quia non tenentur venire, niſi velint, ut hic per Abb. Antiq. *poſt princ. in ver. Invitari*: ideoque de Abbatibus ſubjectis Epi-
43 ſcopo, & aliis inferioribus, qui non coguntur venire ad Synodum provincialem, licet ſit expediens ut veniant, concludunt Hoſtien. in c. *Quod ſuper his, num. 4.* & Jo. Andr. *ibid. n. 9. ſupra de major. & obed.* Id quod apertius declarat Præpoſitus in d: c. *Propter Eccleſiaſticas, num. 9. verſ. Vel aliter*: ſic enim ait: (Licet Cathedralium Eccleſiarum Capitula debeant invitari ad Concilium; non tamen per hoc concluditur, ut habeant vocem diffinitivam in Concilio, quia hoc pertinet ad ſolos Epi-
44 ſcopos per jura ſuperius inducta. Et hoc etiam colligitur ex alio, quia Epiſcopi cùm ſint neceſſarii tamquam diffinitores in Concilio, nedum invitantur ad Concilium, imo vocantur inviti, & ſi
45 non veniant ceſſante legitimo impedimento, puniuntur, ut in c. *Pervenit,* & in c. *Placuit, 18. diſt.* De Capitulis verò Eccleſiarum Cathedralium hoc nō dicitur, ſcilicet ut compellantur, ſed ut debeant invitari; & hoc eſt pro conſilio: Nam ſicut unuſquiſque
46 quiſque Epiſcopus cum conſilio ſui Capituli expedire debet gravia, & non aliter, ut in cap. 1: *de exceſſ. Prælat.* Ita omnes Epiſcopi provinciæ ibi exiſtentes juſtum eſt, ut cum conſilio ſuorum Capitulorum expediant ea, quæ in provinciali Concilio aguntur. Utile enim eſt in rebus arduis multorum, & præſertim peritorum adhibere conſilia, ut l. *Humanum, C. de legib.* & l. *Divi fratres ff de jure patr.*) Hæc Præpoſ. qui ſubdit ſecundùm hæc poſſe intelligi jura, quæ dicunt Abbates, vel alios debere intervenire in Provinciali Concilio, id eſt, vel pro conſilio, vel ſi eorum interſit.

Demum hanc ſententiam non obſcurè aliàs probavit Sacra Congregatio Concilii: nam cum quæreretur de ſeſſione in Concilio provinciali, & de obſervatione Decretorum, deque intereſ-

 ſen-

ſentia tum exemptorum, tum laicorum : ita fuit decretum.

47 Sacra Congregatio cenſuit in Conciliis provincialibus Commendatarios Monaſteriorum, ſive Abbatiarum inter Abbates eſſe recipiendos, quando capitulariter procedunt. Extra hunc caſum Abbates Titulares, vel habentes uſum Mitræ debere præcedere Commendatarios. Poſt hos locum tenere dignitates, & poſt dignitates collocandi ſunt Procuratores Eccleſiarum Cathedra-
48 lium. Nec teneri venire ad Concilium provinciale exemptos, & Abbates, niſi ii, qui de jure, vel
49 conſuetudine intereſſe debent. Capitula tamen Cathedralium Eccleſiarum eſſe ſpecialiter invi-
50 tanda. Laicos verò invitatos poſſe intereſſe, in eoque votum conſultivum habere Et ad obſerva-
51 tionem Concilii provincialis omnes eſſe obligatos, qui Epiſcoporum juriſdictioni ſubduntur. Ex-
52 emptos etiam in caſibus, in quibus à jure communi, & Concilii Tridentini decretis ſpecialiter Epiſcopis, aut Concilio provinciali in ipſos poteſtas tributa eſt, & contra inobedientes juris reme-
53 diis eſſe procedendum. Abbates autem Commendatarios, & Capitulorum deputatos vocem dumtaxat conſultivam in Concilio provinciali habe-
54 re. Epiſcoporum verò procuratores poſſe habere etiam deciſivam, ſi Cōcilio provinciali placuerit

DE HIS, QVÆ FIVNT à Majori parte Capituli.

Cap. Cùm in cunctis.

SVMMARIVM.

1 Ordinatio majoris partis capituli per contradictionem, & appellationem minoris nil rationabile opponentis, impediri non debet.

2 Geſta à majori, & ſaniori parte univerſitatis regulariter valent, etiā contradicente minore.

3 Pars major, & ſanior quæ dicatur.

4 Pars major in dubio cenſetur etiam ſanior, niſi contrarium probetur.

5 Majori parti regulariter ſtandum eſt in omni diſpoſitione.

6 Contemptus plus juris habet ad annullandum geſta majoris partis, quàm plures præſentes, & contradicentes.

7 Minoris partis contradictio non impedit geſta à majori parte univerſitatis, niſi cauſa rationabilis probetur coram ſuperiore.

8 Ius paſcendi quod habent clerici, & laici in diœceſi Caputaquenſi an locari poſſit ab Vniverſitate clericis contradicentibus.

9 Ius paſcendi eſt commune pluribus ut ſingulis, non ut univerſis.

10 Major pars non poteſt ſtatuere in præjudicium minoris in iis, quæ competunt pluribus ut ſingulis. Secus ſi pluribus ut univerſis, & n. 12.

11 Vniverſitas non poteſt ſtatuere de paſcuis niſi omnibus conſentientibus, & n. 13.

14 Minor pars uti poteſt re communi ad uſum deſtinata, licet major contradicat, & n. 16.

15 Vniverſitas non poteſt prohibere ne incolæ utantur paſcuis juxta conſuetudinem.

17 Superior lege inferioris non ligatur.

18 Vniverſitas etiam in re communi pluribus, ut univerſis non poteſt ſtatuere in præjudicium domini temporalis.

19 Clerici ſunt laicis ſuperiores, & exempti ab eorum juriſdictione.

20 Clerici volentes mittere ſua animalia ad paſcua univerſitatis tenentur ad onera ſtatuto univerſitatis impoſita.

21 Secus ſi paſcua ſint ad uſum Clericorum, & laicorum.

22 Clerici etſi ſunt membra Reipublicæ, non tamen ligantur ſtatutis univerſitatis laicalis.

23 Ad ſtatuti validitatem non ſolùm requiritur rationabilis, & honeſta cauſa, ſed etiam ſtatuentis juriſdictio.

24 Statutum univerſitatis etiam generaliter conceptum in ſubditos eſt nullum in præjudicium clericorum.

25 Statutum univerſitatis adimens clericis jus paſcendi eſt contra immunitatem Eccleſiaſticam.

26 Statutum editum in odium clericorum non valet etiamſi odium redundaret in perſonam ſubditam.

1 CUM IN CUNCTIS. Ordinatio majoris partis Capituli per contradictionem, & appellationem minoris nil rationabile opponentis impediri non debet. Hoc dicit ſecundùm Jo Andr. Anton. de Butr. Card. Anchar. & Imol. vel clarius ſecundùm Abbat. in univerſitatibus Eccleſiaſticis prævalet regulariter quod fit à majori parte, niſi minor pars rationabiliter contradicat. Verum quia non ſufficit contradicere, niſi probetur objectum, ut in littera, & dicam infra *in 2. notab.* aptius ex mente gloſſæ in c. *Quia propter, in ver. Vice omnium, ſupra de elect.* ſic poſſet ſummari. Geſta a majori parte univerſitatis effectum ſortiri debent niſi rationabilis cauſa à paucioribus oſtendatur. Dividitur in duas partes. Prima ponit factum reprehenſibile. Secunda providet per ſtatutum, ibi, *Quocirca.*

2 Nota primò ex hac decretali regulam, quod in actibus univerſitatum regulariter valent geſta à majori, & ſaniori parte etiam contradicente minore, concordat cap. 1. 2. *&* 3, *65. diſt.* c. *De quibus, 20. diſt.* c. *Licet, ſupra de elect.* l. *Duo ex tribus, ff. de re*
3 *judic.* & dicitur pars major reſpectu numeri, & ſanior reſpectu conſilii, & materiæ ſubjectæ, ſecundùm Hoſt. *num. 2.* & Abb. *num. 3.* Et dum jura ſimpliciter dicunt ſtandum eſſe majori parti, intelligi debet de majori & ſaniori, quia major pars dicitur quæ majori ratione & pietate nititur, c. *Sanæ quippe, 9. diſt.* cum concord. de quibus hic per gloſſ. *in ver. Rationabiliter.* Non enim, ut inquit Hoſtien. *in princ.* quæ major pars eſt ſemper ſanior eſt; ſed quæ ſanior eſt ſemper major reputatur. Et ſecundùm Abb. *in 1. notab. num. 3.* Non ſufficit, ut major pars univerſitatis decernat, niſi etiam illa ſit ſa-
4 nior, ut *hic.* In dubio tamen major pars cenſetur etiam ſanior, quia præſumitur pro pluralitate, cap. *Nullus, 61. diſt.* niſi contrarium probetur, ut hic patet, Et in cap. *Illud, 23. diſt.* Secundùm gloſſ. præal-
5 leg Regulare enim eſt ut majori parti ſtetur in omni diſpoſitione univerſitatis, & tractatu ipſius, in authoritatibus Sanctorum, in promulgatione ſententiarum, & ſtatutorum, in datione tutorum & creatione Canonicorum & Prælatorum, in remiſſione facienda à creditoribus, & ſimilibus, ut

poſt

poſt Tancredum, Goffredum, & Philippum di-
6 cunt Hoſtien.*num.*4.& Joan.Andr.*num.*11. Et in-
tellige prædictam regulam, dummodo pars ma-
jor fuerit præſens, dum actus gerebatur; ſe-
cus ſi fuerit abſens,& contempta,ut ſi vocata non
fuiſſet eo caſu, quo vocari debuiſſet, quia tunc
contemptus non ſolùm minoris partis, ſed unius
tantùm, reddit invalidum quod geſtum eſt à ma-
jori parte,c.*Quod ſicut,ſupra de elect.*ſecundùm An-
ton.de Butr *hic num.*2.Petr.de Anchar. *nu.*2.& I-
mol.*nu.*1. Quinimò contemptus ſi ſuum contem-
ptum proſequatur, plus juris habet ad annullan-
dam ordinationem,ſeu proviſionem majoris par-
tis,quàm haberent plures præſentes,& contradi-
centes,Oldrad.*conſ.* 64. *Quodam Canonico contem-
pto*,& vide Angel.*conſil.*269.*Punctus eſt.*

7 Secundò nota in verſ.*Niſi,&c.* exceptionem à
prædicta regula, ut ſcilicet non procedat ſi à mi-
nori parte aliquid rationabile objiciatur contra
ordinationem majoris partis univerſitatis, quia
tunc quoad effectum impedietur,quia revocabi-
tur poſteaquam de veritate objectæ exceptionis
legitimè conſtiterit: non enim ſufficit opponere
niſi objectum probetur coram ſuperiore, ut pa-
tet ex littera ibi,*objectum fuerit,& oſtenſum*, Innoc.
*num.*3.*verſ.Sed eſt jus*,& *num.*4. Butr.*num.* 2. & 3.
Anchar.*num.*3.Imol.*num.*1.& Abb.*num.*5.& facit
quod not.in l.1.*ff.Si quadrupes pauper.feciſſ.dicatur*,
& in Clement.1.*de reſtit.in integr.* Cæterum tam
regula ſuperius propoſita, quam exceptio proce-
dunt in actibus univerſitatum,prout loquitur hæc
Decretalis,& ſic in his, quæ competunt pluribus,
ut univerſis; Secus autem eſt in his,quæ compe-
tunt pluribus,ut ſingulis, quia tunc unius tantùm
contradictio habet actum vitiare, ut fuſius dicam
in *ſeq. quæſt.*

8 Ex facto quæſitum eſt, An jus paſcendi, quod
habent clerici, & laici in Diœceſi Caputaquenſi,
locari poſſit ab univerſitate Clericis contradicen-
tibus.

9 Videtur reſpondendum non poſſe. Primò,quia
cùm jus paſcendi ſit commune pluribus ut ſingu-
lis,non ut univerſis, ex rationibus adductis à Ca-
pic.*deciſ.*152.incip.*univerſitas.ſub num.*3. *verſ. Du-
bium modo ſtat an hoc territorium*, & Surd.*conſ.*65.
10 *num.*7.*vol.* 1. major pars univerſitatis non poteſt
de eo ſtatuere niſi omnes conſentiant ſive clerici,
ſive laici,gloſ.communiter approbata in c. *Cùm
omnes,in ver.Conſtitutum,verſ.Sed numquid eſt verum,
de conſtit.* Atque ita ob hanc rationem Capic. d.*de-
ciſ.* 152. videtur concludere univerſitatem non
potuiſſe aliquibus contradicentibus ſtatuere, ut
deinceps non liceret cuiquam uti jure paſcendi,
niſi ſoluta certa pecunia in communes neceſſita-
11 tes eroganda. Hanc eamdem opinionem, id eſt,
majorem partem univerſitatis non poſſe aliqui-
bus contradicentibus ſtatuere de paſcuis, ſed ne-
ceſſarium eſſe omnium conſenſum,quia agitur de
re communi pluribus ut ſingulis, tenent Cagnol.
in l.2.*in princ.§.fin.nu.*145.*verſ.Et ſimiliter. de orig.
jur.*Covarr.*variar.reſol.lib.*1.*cap.*17. *num.*11.*verſ.
Sic rector civitatis*,& Surd.*conſ.*65.*per tot.col.* 1. ubi
etiam citat Jaſ.*conſ.*71.*col.*2.*verſ.Ne iſto caſu, vol.* 3.
12 Quod enim major pars poſſit ſtatuere in damnum
minoris,procedit in rebus, & negociis univerſi-
tatis,quæ ſunt communia pluribus ut univerſis, l.
Quod major;atque ibi gloſſ. & Bart.*ff. ad municip.
gloſſ.in c.*1.*in ver.Tractatus,de reb.Eccleſ.non alienan.*

13 *lib.*6.In aliis verò unius diſſenſus poteſt actum im-
pedire,c.*fin.ubi not.de major.& obed.*c. *Quod omnes*,
atque ibi declarat Dyn.*de reg.jur.in* 6.Jo.Andr. in
cap.*unico,de rer.permutat.eod.lib.*gloſſ.in cap. *Quia
propter,in ver.Vice omnium ſupra de elect.* & tradunt
omnes in d.c.*Cùm omnes.*

14 Secundò, quia etſi jus paſcendi competeret
pluribus,ut univerſis, cùm tamen commodum à
ſingulis percipiatur; præferuntur qui nemoribus,
& paſcuis uti volunt ad uſum deſtinatum; licet
major pars contradicat.Sic probat text.in l. *Civi-
tatibus,ff.de legat.*1. Atque ita in terminis per hanc
rationem reſpondit Ripa *reſponſ.*5. incip. *Antiquo
ſub tit.de juriſdict. & imper. aliàs reſpon.* 93.*ſeu* 22.
*lib.*1.ubi pluribus probat univerſitatem non poſ-
15 ſe prohibere ne incolæ utantur paſcuis juxta con-
ſuetudinem, & eſſe deferendum appellationi ſu-
per hoc interpoſitæ ab aliquibus, non obſtante or-
dinatione,& ſtatuto majoris partis, & ibi etiam
oſtendit ſtatutum hujuſmodi eſſe iniquum, & ir-
16 rationabile cùm aliàs ob cauſas; tum quia ini-
quum eſt ut quis non poſſit uti re communi ad u-
ſum deſtinatum,l.1.*C.de paſc.publ.lib.*10 l.*Arbori-
bus*, §.*Navis ff.de uſufr.* l. *Si ædes ff.comm.divid.*cum
concord.Ripam refert,& ſequitur Surd. *conſ.* 59.
*Dubitari non poteſt,ſub n.*21.*verſ.Circumſcripta etiam
ſuperioritate*,& *conſ.*65.*per tot.vol.*1.

17 Tertiò etſi jus paſcendi eſſet commune pluri-
bus ut univerſis, & major pars poſſet de eo abſo-
lutè ſtatuere;id tamen haberet locum quoad eos
tantùm,qui pares eſſent,vel inferiores; quia ſu-
perior lege inferioris non ligatur, c. *Venientes,de
jurejur.*c.*Inferior,*21.*diſt.*c.*Cùm inferior,de major.&
obed.*Clem.*Ne Romani de elect.*& verba ſtatuentium
non referuntur ad perſonas non ſuppoſitas. c. *A
nobis,il primò de ſent.excomm.*c.*Ut animarum de Conſt.
lib.* 6. Qua ratione quidquid contra videatur di-
xiſſe Vincent de Franch.*deciſ.*197. *univerſitas La-
pigii per totam.* Sentiens univerſitatem poſſe ven-
18 dere jus paſcendi etiam contradicente Barone,
qui ſe primum civem profitebatur:Surd.*d.conſ.*59
*n.*15.& 16. Conſuluit univerſitatem quamvis poſ-
ſit ſtatuere circa ea, quæ concernunt admini-
ſtrationem rerum ſuarum, & prohibere ne cives,&
incolæ uti poſſint nemoribus & paſcuis; hac tamen
illius prohibitione non ligari Comitem loci do-
minum temporalem, qui licet tanquam civis ha-
beat jus paſcendi, non afficitur tamen populi or-
dinatione,quia ſtatuta inferioris non limitant ju-
riſdictionem ſuperioris, ut ait Bald. *in authen. ſed
novo jure n.*8.*in fin.C.de ſerv.fugit.*

19 Quamobrem cùm clerici ſint ſuperiores laicis,
& exempti ab eorum juriſdictione,cap. *Eccleſia S.
Mariæ,de Conſtit.*cum concord. locatio univerſita-
tis non obſtabit ipſis quo minus uti poſſint jure
paſcendi conſuetudine acquiſito.De quo eſt aper-
ta deciſio Abb. *in conſ.*6.*part.*1.incip. *Caſus ſuper
quo petitur,&c.*licet perperam pro contraria par-
te allegetur; ibi enim in prima parte concludit,ſi
20 paſcua ſint communitatis laicorum, Clericos,qui
volunt animalia ſua mittere ad illa loca commu-
nitatis,teneri ſolvere onus impoſitum ex ſtatutis
ipſius univerſitatis; quia non dicitur hoc caſu
Communitas legem imponere clericis,quibus jus
paſcendi non competit,ſed vendere uſumfructum
rerum ſuarum, quibus ſi clerici uti velint,æquum
eſt, ut etiam ſubeant onera iiſdem rebus incum-
bentia; & hic non eſt caſus noſter, quia Abb. ibi
ſup-

ſupponit clericos jus paſcendi non habere. Deinde *ſub.n.2.* (Si verò (inquit) iſta loca paſturæ fuiſſent ad uſum communitatis clericorum, & laicorum, & ſic forent communia clericis & laicis, (ut in caſu præſenti) tunc non teneretur clericus, &c. quia per ſtatuta laicorum non tenentur clerici ſolvere; tum quia ſtatuta laicorum non afficiunt clericos; tum quia in rebus communibus non poſſent ſoli laici conſtituere in præjudicium aliorum jus in rebus habentium. Quare quod omnes tangit debet ab omnibus approbari, &c. tum quia in re communi potior eſt conditio prohibentis, & par in parem non habet imperium.) Hæc ille.

Non obſtat quod Maſtrill. *deciſ.49.vol.1.* contrarium ſenſerit; nam nullis ducitur authoritatibus, & ejus rationes ſunt leviſſimæ: movetur enim potiſſimum, quia cùm clerici ſint membra Reipublicæ, & veniunt univerſitatis appellatione, ſubduntur & ipſi ſtatutis laicorum in materia ad univerſitatem pertinente.

22 Quod tamen non admittitur à Canoniſtis: nam eſto tam clerici, quam laici ſint myſtici corporis Eccleſiæ membra; tamen Deus juriſdictiones diſtinxit, & clericos non legibus & poteſtatibus ſæcularibus ſed Eccleſiaſticis tantùm voluit eſſe ſubjectos, c. *Si Imperator*, ubi Turrecrem, & Præpoſ. notant *96.diſt.*cap.*Quamquam, de cenſ.in 6.*d.c. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtit* c.*Quoniam, & per totam*, 10. *diſt.*Pulchrè Oldrad.*conſ 83.*incip.*An Epiſcopus, per tot.*Goffred. Abb. & Felin in c. 2. *de foro compet.* Sunt enim clerici membra honorabilia Reipublicæ, ut inquit Bald, *conſ.241.Verba Capituli, in fine lib.3.*& dicuntur magis non ſubditi, quam alii non ſubditi laici, ſecundum Signorol.*conſ.* 21. *Statuta civitatis, col.2.*& Dec. in d.c.*Eccleſia S.Mariæ, n.*224 Argumentum autem Maſtrilli hanc clericorum
23 exemptionē radicitus convellit. Nec refert quod ſtatutum aliàs ſit ex ſe honeſtum & rationabile, quia ad validitatem ſtatuti nedum requiritur honeſta, & rationabilis cauſa, ſed etiam authoritas, & juriſdictio, quam laici in clericos non habent, Bald. in l.1.C.*de Summa Trin.& fide Cathol.*& docent in d.c.*Eccleſia S.Mariæ*, Felin.*n.*81. & Dec. *nu.*53. Socin. jun.*conſ.8.n.22.vol.*4. Covarr.*pract.quæſt.ca.*8.*n.*5.& Burſ.*conſ.*93.*n.* 22.*lib.*1. ubi teſtatur de
24 magis communi opinione. Quod procedit etiam ſi ſtatutum ſit generaliter conceptum, nec ſpecialiter diſponat de clericis, quia licet verba cautè dirigantur in ſubditos, tamen cùm clerici ex locatione graventur, non eſt curandum cum quo quis loquatur, ſed quò dirigatur intentio. Ita Alexan.*conſ.211.num.12.lib.1.*poſt Anchar.*in repet.*c. *Canonum ſtatuta, 2.quæſt.in princ. verſ. Ego quæro, de Conſt.* Eſt autem ordinatio Univerſitatis contra
25 communitatem Eccleſiaſticam, quia tollit clericis jus paſcendi ex conſuetudine acquiſitum, quod fieri non poteſt, ut conſiderat Anchar.*conſ.155. in princ.*& Jo. Baptiſta Laderch.*in conſ. ſuo 103.nu.*11.
26 *vol.1.* Præſertim quia id videtur ſtudiosè factum fuiſſe in odium clericorum. Quo caſu ſtatutum non valeret etiamſi odium redundaret in perſonam ſubditam, ſecundùm Bart. in l. *Omnes populi, n.53.de juſt & jure.*Felin. in d.c.*Cùm omnes, nu.1.&* 2. & in terminis juris paſcendi obſervat Surd. *conſ.59.ſub n.26.verſ. Ex alio etiam.*

NE REBVS ECCLESIÆ non alienandis.

Cap. Nulli.

SVMMARIVM.

1 *Res Eccleſiarum immobiles, & pretioſæ mobiles alienari non debent, & num.2.*
2 *Nullus eſt verbum univerſale negativum.*
3 *Alienatio bonorum Eccleſiæ per canones prohibetur quibuſcumque clericis, & multò magis laicis, & n.5.*
4 *Clerici omnes dici poſſunt Sacerdotes.*
6 *In concernentibus animam omnes homines de mundo ſunt de foro Eccleſiæ.*
7 *Alienatio bonorum Eccleſiæ requirit cauſam, & ſolemnitatem, n.13.*
8 *Et cauſæ alienationis quæ ſint.*
9 *Alienatio bonorum Eccleſiæ, quam ſolemnitatem requirat, & an ſufficiat ſolemnitas introducta de conſuetudine, & n.11.*
10 *Conſuetudo aliquid addens ſolemnitati à jure requiſitæ in alienatione rerum Eccleſiæ, valida eſt, ſi ſit Eccleſiæ utilis.*
11 *Decretum judicis in alienatione rerum Eccleſiæ non requiritur, ſed ſufficit cauſæ cognitio.*
12 *Alienatio rerum Eccleſiæ etiam cum cauſa, & ſolemnitate poſt Extravag. Pauli II. fieri non poteſt Papa inconſulto, & n.ſeqq. uſque ad n.19.*
Fallit in 5.caſibus, ut n.19.uſq; ad n.29.
13 *Intellectus Extravag.* Ambitioſæ, de reb. Eccleſiæ non alien. *& nn:ſeqq. uſq; ad n:18. & 21.*
14 *Clauſula in medio poſita refertur ad proxima, non autem ad omnia præcedentia.*
15 *Clauſ. in fine poſita refertur ad omnia præcedentia.*
16 *Emphyteuſis contractus de bonis Eccleſiæ poteſt fieri ſine beneplacito Apoſtolico, ſi tres conditiones concurrant.*
17 Tunc, *dictio denotat extremitatem temporis.*
20 *Feudalia bona Eccleſiæ poſſunt infeudari non obſtante juramento de non alienando Papa inconſulto.*
22 *Fructus, & bona Eccleſiæ, quæ ſervando ſervari non poſſunt, licitè alienantur ſine beneplacito Apoſtolico.*
23 *Et talia dicuntur quæ non durant triennio, vel uſu conſummantur, & non fructificant.*
24 *Terrulæ, vel vineolæ Eccleſiæ alienari poſſunt de conſenſu Epiſcopi tribus concurrentibus.*
25 *Cap.*Terrulas 12.*q.2.non fuit ſublatum per Conſtitutionem Pauli II. nec per Conc. Trid.*
26 *Terræ exigui valoris quæ dicantur ad hoc ut alienari poſſint ſine beneplacito Apoſtolico.*
27 *Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum, quæ fit ex neceſſitate, juris non requirit ſolemnitatem.*
28 *Fratres Minores alienare poſſunt ſine ſolemnitate bona immobilia eis legata ſub modo licito, vel ſimpliciter.*
29 *Alienatio, & ſpecialis hypotheca differunt.*
30 *Hypotheca ſpecialis bonorum Eccleſiæ eſt prohibita. Et quid in hypotheca generali, ibidem.*
31 *Hypotheca generalis bonorum Eccleſiæ in caſu permiſſo an fieri poſſit ſine auctoritate Epiſc. & n:32.*
32 *Congregationis Concilii Decretum de rebus Regularium non alienandis non comprehendit generalem hypothecam.*

33. *Hy-*

33 *Hypotheca in quo differat à pignore.*

34 *Alienationis verba quæ contineantur.*

35 *Alienationis verbum largè ſumitur, quando lex, teſtator, vel pactio prohibet alienari.*

36 *Alienatio ſtrictè accipitur pro eo contractu, quo transfertur dominium.*

37 *Contractus conditionis dicitur ubi prædium conſtituitur tributarium.*

38 *Prædium conditionale quod dicatur.*

39 *Locare, & conducere an, & quando ſit alienare.*

40 *Locatio perpetua quando dicatur.*

41 *Conductio ad non modicum tempus dicitur quando excedit decennium, vel eſt ad decennium.*

42 *Locatio & conductio bonorum Eccleſiæ poſt Extràvagantem Pauli II. fieri non poteſt ultra triennium.*

43 *Et triennium computari debet ex tribus fructuum collectionibus.*

44 *Alienantes bona immobilia Eccleſiarum quas pœnas incurrant, & n. 46.*

Conſtitutio Leonina quæ dicatur. ibidem.

45 *Lex civilis canonizata, ſeu inſerta canoni dicitur lex canonica.*

46 *Alienationis contractus ſi ſit Eccleſiæ utilis poteſt per eam ratificari, nec ab illo receditur niſi Eccleſia volente.*

1 NULLA. Res Eccleſiarum alienari non debent. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. Imola, Abbas, Jo. de Anania, Barbatia, Guidopap. & Bero. Sed poſt ver. *Res*, addendum videtur *immobiles*, prout loquitur iſta littera; nam res mobiles alienari non prohibentur, ut l. *Lex quæ tutores, C. de adminiſtrat. tutor.* & l. *Inter omnes, C. de prædiis minorum.* ſecũdùm Innoc. *hic poſt princip. in ver. Immobilem* niſi ſint pretioſæ, ut l. l. *Lex quæ*, cap. *Quod ſicut, § final. ſupra de elect.* c. *infra de pignoribus.* Extravag. *Ambitioſæ*, ibi, *Pretioſa mobilia Deo dicata, de rebus Eccleſ. non alien.* & hic notat Hoſt. *num. 1. circa fin. in ver. Immobilem.* Dividitur in tres partes. In prima alienationis prohibitio. In ſecunda quid ſit alienatio. In tertia pœnæ impoſitio. Secunda ibi, *Alienationis.* Tertia ibi, *Vnde omnes*, Hoſt.

2 Nota primò ex princ. textus regulam negativam, quod rem Eccleſiæ immobilem nemini licet alienare, Abb. *hic in primo not.* & Guidopap. *in ſum. textus*, & Bero. *numer. 2.* traditur n. hic regula per verbum *Nulli*, quod eſt univerſale negativum; gloſſ. in cap. *Statutum, §. Inſuper, in ver. Nullum*, & *in ver. Qualitercunque, de reſcript. lib. 6.* gloſſ. 2. in cap. *Nemo poteſt, de reg. jur. eod. lib.* Gemin. *conſ 35. Pro clariori, num. 4. & 5.* Quare hæc prohibitio fit clerico cuicumque majori, medio, & minimo, ſecundùm Hoſt. *hic in princ. in ver. Nulli*, Joan. Andr. *num. 1. in eod. ver.* & Cardin. *in primo not.* Nec obſtat littera ibi, *Sacerdotes*, id eſt Prælati; quoniam clerici omnes dici poſſunt Sacerdotes; ut cap. 2. *ſupra de cohabit. cler. & mulier.* ſecundùm Abb. Antiquum *hic circa finem in ver. Sacerdotes.* Rurſus hæc prohibitio multò magis fit laicis, ut cap. 2. *ſupra eod.* ſecundùm Hoſt. & Joan. Andr. *ubi ſupra*, & Bero. *num. 2. verſ. Ex quibus infero*, idque tum ratione rerum Eccleſiæ, quæ ſunt ſub jurisdictione Papæ, & Eccleſiæ ſecundùm ea, quæ leguntur, & notantur in cap. 1. *de nov. oper. nunc.* in cap. *Eccleſia S. Mariæ.* & cap. *Quæ in Eccleſiarum, de Conſtitut.* arg. c. 2. *de foro compet.* tum etiam ratione peccati; ex his, quæ habentur in cap. *ult. de præſcript.* & notat gloſ. in Clementina *Paſtoralis, in ver. Fidelitatem de re judicat.* nam in concernentibus animam omnes homines de mundo ſunt de foro Eccleſiæ, ut inquit Innoc. in c. *Quod ſuper his n. 4. de vot.* & Bero, *hic num. 3.* laici enim etiam cum cauſa res Eccleſiæ alienantes mortaliter peccant. aliàs perperam excommunicarentur in cap. 2. *ſupra eod.* cùm excommunicatio non feratur niſi pro culpa mortali, ut cap. *Nemo Epiſcoporum, cum ſua gloſſ. 11. q. 3.* & hic obſervat Bero. *num.* 4. De Papa autem ſine cauſa res Eccleſiæ alienante vide hic per eumdem Bero, *num. 5. & ſeqq* & latiſſimè per Bellam. in cap. *Non liceat Papæ, 12. q. 2.*

7 Limitatur regula ſuperiùs propoſita, niſi alienatio fiat ex cauſa neceſſitatis, & cum juris ſolemnitatè, cap. *Sine except. 12. quæſt. 2.* cap. *Et hoc jus, 10 qu. 2.* & hanc ſolam cauſam excipiunt gloſſ. 1. & Innoc. *in princ.* ſed certè multò plures debuiſſent excipere, quas hic enumerat Hoſt. *n. 1.* & Jo. Andr. *n. 5.* & ante eos Petr. de Sampſone, & Abb. Antiquus in c. *penult. nu. 2. infrà eod.* Alia enim cauſa eſt neceſſitatis, ut ſi debita urgeant Eccleſiam, nec poſſit de fructibus ſatisfieri c. *Hoc jus, 10. q. 2.* Alia eſt pietatis pro redimendis captivis, ut c. *Sacrorum*, cap. *Aurum*, & c. *Gloria, 12. q. 1.* cap. 1. *infra de pignor.* Alia utilitatis, nam poteſt unam rem alienare, ut habeat aliam meliorem, d. c. *Sine except.* & c. *Vt ſuper, § final. infra eod.* Alia eſt æquitatis, ut cùm res Eccleſiæ conceduntur ei, qui illas ad culturam reduxit, c. *Ad aures, infrà eod.* vel cum manumittitur ſervus Eccleſiæ de ipſa benemeritus, c. *Si quos de ſervis, 12. q. 2.* Alia eſt incommoditatis, ſeu minoris utilitatis, ut quia res alienanda eſt magis damnoſa Eccleſiæ, quàm utilis. veluti cùm alienantur terrulæ, vel vineolæ incultæ, aut longè poſitæ, c. *Terrulas, ead. cauſ. & quæſt.* Alia demum eſt damni vitandi, ut in rebus quæ ſervando ſervari non poſſunt, l. *Lex quæ tutores, C. de adminiſtrat. tutor.* l. *fin. C. Quando decreto opus non eſt.* Et ità in univerſum ſex cauſæ numerantur, ex quibus res Eccleſiæ licitè alienari poſſunt. Sed gloſſ. *in Summa, 12. q. 2.* & Abbas *hic num. 4.* numerant quattuor dumtaxàt nempè neceſſitatis, utilitatis, pietatis & incommoditatis; putantque alias omnes ad iſtas eſſe reducibiles. Sunt tamen qui numerant multò plures, & in ſpecie Benedictus Canopilus in repetit. Extravag. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alien. à n. 43. uſq. ad n. 88. vol. 6. Repetent. fol. 36.* coacervavit caſus quinquaginta ſex in quibus res Eccleſiæ poſſunt alienari, & fallit regula illius Extravag ſecundùm eum.

9 Similiter quoad ſolemnitatem ſervandam in alienatione bonorum Eccleſiæ, gloſſ, 1. hic non meminit niſi de ſolemnitatè juris, de qua in *Auth. Hoc jus porrectum, C. de ſacroſ. Eccleſ.* quæ eſt canonizata, in cap *Ea enim, §. Hoc jus, 10. qu. 2.* ſed Goffredus hic dicit ſolemnitatem illam non ſervari; & ſatis eſſe ſervare ſolemnitatem requiſitam ſecundùm conſuetudinem loci, & eod. modo Innocentius *hic in princ.* dicit eſſe attendendam ſolemnitatem, quæ in Eccleſia illa per conſuetudinem introducta eſt, licet ſit præter jus, dummodo tamen non ſit alias gravis, quia tunc obſtaret cap. *Cum cauſa, ſupra de re judicata.*

Verùm huic opinioni contradicit Hoſtien. *hic num. 1. poſt med. verſ. Et quamvis Goffredus*, dicens eam apertè reprobari in cap. 1. *infra eod. lib. 6.* Et ſic putat

tat conſuetudinem non poſſe aliquid operari in tollendo ſolemnitates à jure requiſitas in alienatione bonorum Eccleſiæ.

Sed Joan. Andr *hic num* 5. per id, quod habetur in d. cap. 1 *infra eod. lib. 6*, & in cap 1. *in fine ſupra de conſuetud.* finaliter concludit, quod ſi quæratur an conſuetudo poſſit tollere ſolemnitatem Auth. Hoc jus porrectum, dicendum eſt poſſe, quia illa ſolemnitas fuit introducta à jure civili, & ideo conſuetudo poteſt ei detrahere, l. *De quibus, ff. de legibus*, Si autem quæratur de ſolemnitate requiſita per c. *Sine exceptione*, 12. *quæſt.* 2. tunc conſuetudo illi detrahere non poteſt, quia aliàs eſſet Eccleſiæ nimis gravis, & contra ipſius utilitatem, ut d. cap.

10 1, *de conſuetud.* Fatetur tamen Joan. Andr. quod ſi conſuetudo aliquid adderet ſolemnitati, de qua in d. cap. *Sine exceptione*, tunc conſuetudo valeret ſi cederet in utilitatem ipſius Eccleſiæ allegat cap. *Super his*, cum ibi notatis per eum *infra de Conſanguinit. & Affinit.* & quod notatur in cap. *Ioannes de cleric. conjugatis, lib. 6.* & cum hac diſtinctione Joann. Andr. tranſeunt *hic* Bart *numer. 9. verſ. Ioan. Andr. dicit*, Cardin. *numer.* 2. & communiter DD. ut teſtatur Abbas *numer. 6. verſ. Ioan. Andr. dicit*, & ita ſecundùm DD. non valet conſuetudo contra

11 ſolemnitatem, cap. *Sine exceptione*, 12. *quæſt.* 2. Debet ergo præcedere tractatus, item debet intervenire authoritas ſuperioris, conſenſus Capituli, & ſubſcriptio clericorum, non tamen requiritur decretum judicis, ſed ſufficit cauſæ cognitio, aliàs alienatio non teneret, prout prædicta notantur per Abbatem *hic num. 6. verſ. Et nota iſtum textum.* Item ſecundùm Hoſtien. *num.* 1. in alienandis rebus monaſteriorum requiritur conſenſus Diœceſani ut notatur in c. 1 *ſupra eod.* In rebus verò Eccleſiæ Parochialis non ſufficit conſenſus Epiſcopi, niſi & Rector conſentiat, ut notatur in eodem cap. Conſuetudo igitur his ſolemnitatibus detrahens non valet, cùm ſit Eccleſiæ onéroſa, quod procedit de plano poſt Bullam Urbani VIII. incipien. *Romanus Pontifex*, qua improbantur quæcumque conſuetudines Eccleſiis, earumque bonis præjudiciales, ut dixi in cap. *Conſuetudines*, ferè per totum, & præſertim à *n. 59. uſque ad num. 81. ſupra de conſuetud.*

12 Verùm hodie nemini licet etiam cum cauſa, & juris ſolemnitate alienare res Eccleſiæ immobiles, vel quæ inter immobiles computantur, inconſulto Romano Pontifice, quia in Extravagante *Ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienandis*, Paulus II. prohibet omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum (ſcilicet immobilium, & pretioſorum mobilium, de quibus ſupra in proœmio) alienationem, omneque pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, (ſcilicet ſpecialem) locationem, & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in caſibus à jure permiſſis, ac de rebus, & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis; & tunc Eccleſiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ ſervando ſervari poſſunt pro inſtantis temporis exigentia: & innovat decreta, & Conſtitutiones Prædeceſſorum ſuper hoc editas; Alienationes, hypothecas, conceſſiones, locationes, conductiones & infeudationes irritat, & contravenientibus pœnas imponit, de quibus dicam infra *num.* 44. Quare per dictam Extravag. omnis alienandi modus etiam in caſu licito, & ſervatis juris ſolemnitatibus, regulariter prohibetur, Papa inconſulto.

13 Sed dices: In eadem Extravag. apponitur exceptio illa: Præterquam in caſibus in jure permiſſis. Sed in jure permiſſum eſt, ut ob evidentem Eccleſiæ utilitatem, & ob alias cauſas ſuperius memoratas *num.* 8. ac ſervata juris ſolemnitate fieri poſſit alienatio bonorum Eccleſiaſticorum, ut patet in juribus ſupracitatis, *num.* 7. & hic notant gloſſ. 1. Innoc. *in princ.* & communiter Doctores: plenè Oldrad. *conſ.* 226. *quidam Epiſcopus*, Cardin. Seraph. *deciſ.* 508. *num.* 1. & *deciſ.* 1490 *num.* 1. Ergo etiam poſt dictam Extravag. licebit res Eccleſiæ alienare in caſu licito, & cum debita ſolemnitate, ſicut licebat per antiquiores Canones. Et augetur difficultas ex verbis, quæ habentur in prædicta Extravag ibi (Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis ſuper hoc editis, quæ tenore præſentium innovamus, in ſuo nihilominus robore remanſuris.) Quæ oſtendunt Papam noluiſſe antiquis Canonibus derogare, nec credendum eſt Romanum Pontificem, qui jura tuetur, ſolemnitates multis vigiliis & laboribus excogitatas uno verbo ſubvertere voluiſſe, l. *Si quando, C. de inoffic. teſtamen.* cap. *Eccleſia veſtra, il ſecundo, verſ. Neque enim credendum, ſupra de elect.*

14 Verum huic difficultati reſponderi poteſt, clauſulam illam, *Præterquam in caſibus à jure permiſſis*, eſſe referendam ad emphyteuſim dumtaxat, non autem ad præcedentia, quod apertè oſtenditur triplici conſideratione. Prima eſt, quia eſt poſita in medio duorum capitulorum, quæ de emphyteuſi loquuntur, & conſequenter referri debet ad ſolum contractum emphyteuticum, non autem ad omnia præcedentia, ſecundùm theoricam Bart. in l. *Talis ſcriptura*, §. *Hanc autem, num. 3. ff. de legat.* 1 quam refert & ſequitur Abb. *conſ.* 75. *Illud de jure, col. 2. circa finem, verſ. 2. hoc videtur, lib.* 2. Socin. Senior. *conſ.* 156. *pro fundamento, num.* 15. *verſ. Ad ultimum, lib.* 2. & ſic verba illa, *Præterquam* &c. non limitant regulam de non alienando, ſed ſolum limitant regulam de non emphyteuticando. Secunda conſideratio eſt, quia dum ille textus permittit conceſſionem emphyteuticam de bonis in emphyteuſim concedi ſolitis, addit illa verba: *& tunc Eccleſiarum evidenti utilitate*, quæ verba fuiſſent ſuperflua, ſi exceptio illa præterquam in caſibus in jure permiſſis eſſet referenda ad omnem ſpeciem alienationis, quia cauſa evidentis utilitatis eſt unus ex caſibus permiſſis in jure, ut cap. *Sine exceptione*, 12. *qu.* 2. cum ſimilibus. Tertia conſideratio eſt, quia ſi in omnibus caſibus in jure permiſſis liceret alienare, dicta Extravagans nihil operaretur, & fruſtra occuparet membranas, contra id, quod legitur ſupra in proœmio, §. *Sanè neque occurriſſet abuſibus*, qui narrantur in proœmio ipſius Conſtitutionis. Nec obſtat, quod

15 exceptio, quæ poſtea ſubſequitur ibi, *Ac de fructibus & bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt*, non reſtringatur ad ſolam emphyteuſim: nam reſpondetur id contingere, quia hæc clauſula non eſt poſita in medio, ſed in fine; & ideo refertur ad omnia præcedentia d. l. *Talis ſcriptura, in fin. cum leg. ſeq. ff. de legat.* 1. cap. *Secundò requiris, ſupra de Appellat.* Bart. *conſ.* 54. Angelus Mar. *numer.* 3. *verſ. Clauſula, lib.* 1. Petr. de Anchar. *conſ.* 68. *ſub-*

tit.

tiliter num. 2. Unde ſenſus Extravagantis eſt, ut contractus emphyteuticus bonorum eccleſiæ ſine beneplacito Apoſtolico licitè fieri poſſit ſi tres conditiones concurrant. Prima eſt ut ſit de caſibus in jure permiſſis. Secunda, ut ſit de bonis ab antiquo in emphyteuſim dari ſolitis. Tertia, ut ſubſit evidens eccleſiæ utilitas de tempore contractus, ponderando dictionem, *tunc*, quæ denotat tẽporis extremitatem, l.1. *in princ.* & ibi gloſ. *in ver. Tunc*, & communiter ſcribentes, *ff. de liber. & poſthum.* l. 4. § *final.* ubi gloſ. & Bart. *ff. de condit. & demonſtrat*, & in puncto cenſuit Rota coram Cardin. Seraph. *deciſ.* 367. *& deciſ.* 1125. *n.* 5. Nec propterea verba illa *Præterquam in caſibus in jure permiſſis*, redduntur ſuperflua, quia poteſt contingere ut bona ſint ſolita in emphyteuſim concedi, & tamen non ſit permiſſum in jure, ut poſſint iterum emphyteuticari, veluti ſi a Prælato fuerint menſæ eccleſiæ incorporatæ, ut dixi in c. *Ex parte, n.* 8. *infra de feud.* Item non obſtat clauſula Præſervativa præcedentium conſtitutionum; quoniam cùm fuerit poſita immediatè poſt prohibitionem alienationis debet referri ad conſtitutiones alias, quæ ſimiliter alienationem prohibent, ſicut etiam innuunt illa verba *prohibitionibus, & Decretis aliis ſuper hos editis.* Et quatenus eſſet referenda generaliter ad omnes Conſtitutiones de hac materia loquentes, tamen hoc intelligendũ eſſet præterquam in his, quæ ipſi Extravag. adverſatur, arg. l. *Doli clauſula, ff. de verb. ſignif.*

18 Hæc igitur ſit regula, quod alienatio bonorum eccleſiæ immobilium, vel pretioſorum mobilium hodie prohibita eſt etiam cum cauſa, & ſolemnitate, ſine beneplacito Apoſtolico.

19 Fallit primò hæc regula in contractu emphyteutico concurrentibus tribus conditionibus, ut dixi ſupra, *n.* 16.

20 Fallit ſecundò in bonis eccleſiæ feudalibus ſeu ab antiquo in feudum dari ſolitis, poſſunt enim infeudari non obſtante juramento de non infeudando Romano pontifice inconſulto, ut eſt caſus in c. *Ex parte infra de feudis.* & ibi notant Bernardus poſt caſum. Innocentius *in princ.* & *ad finem, in ver. Concedas*, Abbas Antiq. *num.* 1. *in ver. De novo*, Hoſtien. *n.* 1. *in ver. Infeudare*, & *in ver. De novo*, Jo. Andr. *n.* 1. & reliqui omnes. Nec obſtat, quod in prædicta extr vag. *Ambitioſæ* pariformiter prohibeatur infeudatio, vel contractus emphyteuticus; tamen exceptio fiat tantummodo de bonis infeudalibus: nam reſpondetur contractum feudalem, & emphyteuticum eſſe ejuſdem naturæ, ut notat Speculator *in tit. de feudis*, §. *Quoniam ſuper homagiis, n.* 63. *ad finem; verſ: Non intereſt etiam*, & ubi eſt eadem ratio, nec contrarium reperitur in jure expreſſum, deciſiones loquentes de feudos vendicant etiam ſibi locum in emphyteuſi, & è converſo ſecundum commun. opinionem, de qua teſtatur Soc. Senior. in *conſ.* 167. *Non inutilis quæſtio, n.* 24. *lib.* 2. & ſcripſi pleniùs in c. 1. *n.* 9 13. *& ſeqq. infra de feud.* & ita exceptio, de qua in prædicta Extravag. *Ambitioſæ*, quamvis videatur reſtricta ad emphyteuſim, tamẽ procedit etiam in feudo, non per viam extenſionis, ſed comprehenſionis, cum utroque caſu ſit eadẽ ratio, & quod ſtatuitur in dicta Extravag. de bonis ſolitis emphyteuticari, ſit etiã à jure communi ſtatutũ de bonis ſolitis infeudari, ut in d. c. *Ex parte, de feudis*, & dictum eſt ſupra *n.* 20. Quando autem bona dicantur in feudum, vel emphyteuſim dari ſolita, dixi in prædicta Decretali *Ex parte, n.* 7. *&* 8.

22 Fallit tertiò in fructibus, & bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt pro inſtãtis temporis exigentia, quæ exceptio ſimiliter habetur in prææallegata Extravagan. *Ambitioſæ*, concordat tex. l. *Lex quæ tutores, C. de Admin. tutor.* & in l. *ult. C. quãdo decret.* opus non eſt; & hic notat gloſ. 2. & Hoſtienſ. *n.* 1. tales autem dicuntur res mobiles, quæ
23 non durant triennio, vel uſu conſumuntur, & non fructificant, arg. d. l. *Lex quæ tutores, §. final. C. de adminiſtrat. Tutor.* c. *Veſtra infra de locato*, & declarant Rebuff. *in compendio alien. num.* 25. Redoanus *de rebus eccleſ. non alienan quæſt.* 6. *num* 29. Navar. *de alienat. rerum eccleſiaſticarum numero* 4.

24 Fallit quartò, in terrulis, & vineolis, quæ de conſenſu Epiſcopi alienari poſſunt ſine ſolemnitate ut c. *Terrulas*, 12. *quæſt.* 2. debent tamen tria copulativè concurrere: primò ſcilicet, ut res hujuſmodi ſint exigui valoris, ſecundo. ut ſint parũ eccleſiæ utiles, tertiò ut ſubſit neceſſitas alienandi, prout hæc tria colliguntur ex contextu d. c. *Terrulas*, & tradunt Hippolyt de Marſil. *conſ.* 103. *n.* 23. *&* 24 Rebuff. *in compendio alienation. n.* 122. Redoanus *de rebus eccleſ. non alienand. quæſt.* 13. *n.* 19. *&* 51. *cap.* 8. *&* 20. *n.* 6. Card. Seraph. *deciſ.* 401. *n.* 3.

25 Porrò S. Congregatio Cardinalium Tridentini Concilii interpretum die 11. Januarii 1596. cenſuit neque Conſtitutionẽ Pauli II. neque Concilii Tridentini Decretum derogaſſe diſpoſitioni d. c. *Terrulas* 12. *quæſt.* 2 & iterum cum Epiſcopus Trivicanus quæſiverit, An ſtante decreto Cõcilii *c.* 11. *ſeſſ.* 25. & Extravag. quæ incipit *Ambitioſæ, de reb. eccleſ. non alienan.* auctoritatem ſuam in alienationibus rerum eccleſiarum ad præſcriptũ c. *Terrulas* 12. *quæſt* 2. interponere valeat: Sacra Congregatio cenſuit ex Conc. Trident. non fuiſſe derogatum facultati conceſſæ Epiſcopi per c. *Terrulas* 12. *quæſt.* 2.

26 Demum cum in Civitate, & Diœceſi Meſſanen. eſſent nonnulla pia legata parvi reditus, veluti arbor olivæ, aut domus, quæ ruinam minabatur, & ferè diruta, aut terrulæ, vel vineolæ, quarũ ferè nulli erant fructus, petiit Archiepiſcopus ſibi facultatem fieri hujuſmodi legata alienandi, & in evidentem Eccleſiæ utilitatẽ convertendi: necnon declarari ad quã uſque quantitatẽ ſibi liceret hujuſmodi parva legata abſque beneplacito Apoſtolico alienare die 14. Decembris 1613. Sac. Cõgregatio Concilii cenſuit c. *Terrulas*, 12. *q.* 2. non fuiſſe ſublatum per Extravag. Pauli II. quæ incipit *Ambitioſæ*. Cæterum ad quam uſque quantitatem liceat Epiſcopo alienare, petendum eſſe à jure communi. Sanè cum non ſit jure diffinitum quæ terrulæ, vel vineolæ dicantur exigui valoris, id totũ judicis arbitrio erit relinquẽdũ, arg. l. 1. *in fin, ff. de jure deliberan*, & c. *de Cauſis*, §. 1. *ſupra de offic. delegat.* & Judex arbitrium ſuum moderabitur inſpecta cõditione Eccleſiæ, an ſit tenuis, vel multum abundans, attenta qualitate temporis, locorum, & rerum, ſecundum ea, quæ tradit Abb. in cap. 1. *num.* 8. *ſupra de reſtitut. in integrum*, & in terminis dicti cap. *Terrulas* notat Benedictus Canophilus *in repetitione dictæ Ex-*

ſtravag. *Ambitioſæ n.* 46. *de rebus Eccleſ. non alienan. vol.* 6. *Repeten. fol.* 37. & quamvis gloſ. in d. cap. *Terrulas, in ver. Exiguas*, dicat, illum textum fortè res exiguas vocare, quæ non excedunt valorem viginti ſolidorum, & cum gloſ. concordant Arch. d. in c. *Si quos, n.* 2. & 3 12. *q.* 2. & Alciatus *conſ.* 23. *n* 6. *& ſeq.* tamen S. Congregatio Concilii alias dixit quæ res dicantur exiguæ non eſſe tutum diffinire.

27 Fallit quintò, in alienatione neceſſaria, quæ fit ex neceſſitate juris, eo quod jus præcipiat illam fieri: in ea enim non requiritur ſolemnitas requiſita in alienatione rerum Eccleſiæ, ſecus ſi fiat voluntariè, licet ex cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ. Hæc eſt theorica Antonii de Butr. in c. *Paſtoralis, n.* 11. *verſ. Or attendatis*, & Abbatis *ibidem n.* 5. *ſupra de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſ. Capituli.* Quam theoricam ſervat Curia; ideoque

28 à S. Congregatione Concilii reſponſum eſt valere legatum immobilium fratribus Minoribus ſub modo licito, nempè ut vendant, & pretium convertant in uſum fabricæ, vel Sacriſtiæ, & idē ſi factum fuit ſimpliciter, quia ſub modo licito factum intelligitur, ut c. *Exiit qui ſeminat*, §. *Ad hæc quia fratribus, de ver. Signific. lib.* 6. nec in hujuſmodi alienatione opus eſt ſolennitate, quia fit ex regulæ præſcripto. Hoc ipſum tenent Decius in c. *In præſentia n.* 69. *de Probat.* & Socin. *reg.* 110. *n.* 3.

29 Secundò nota ibi, *Specialis hypothecæ*, aliud eſſe alienare, aliud ſpecialis hypothecæ titulo obligare, prout hic notant Butr. *in* 1. *not:* & Imola, *num.* 2.

30 Tertiò nota in eiſdem verbis, ſpecialem hypothecam bonorum Eccleſiæ eſſe prohibitam, ut in text. & notat Butr. *in* 3, *notab.* & ita intelligas Extravag: *Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.* ibi hypothecam, ſcilicet ſpecialem. Generalis ergo hypotheca permittitur, ut hic probatur à contrario, & notat Aegidius relatus à Jo. Andr. *n.* 1. *in ver. Specialis*, Jaſon. in l. *final. n.* 78: *C. de iure emphyt.* Neguſantius *in tract. de Pignor. & hypoth. in* 2. *membr.* 2. *partis, n.* 28. Alexander. Stiaticus *in repetit. d. Extravag. Ambitioſæ in* 5. *notab. vol.* 6. *Repetent. fol.* 27.

Dicebat tamen Aegidius, & poſt eum Jo. Andr. hic dicto *n.* 1. *in ver. Specialis*, & Anchar. *in* 2. *notab.* pro utilitate eccleſiæ ſpecialem, & generalem hypothecam eſſe permiſſam ſecundum Canones, c. *Ad noſtram, infra eod.* Sed ceſſante eccleſiæ

31 utilitate nec ſpecialem, nec generalem eſſe permiſſam. Fatentur tamen prout hic tangit Cardinalis, *n.* 2. *in* 3. *oppoſit.* generalem hypothecam in caſu permiſſo fieri poſſe ſine auctoritate Epiſcopi, per l. *penult. C. de his, qui ven. ætat. impetr.* ad quod facit etiam l. *finalis, C. quæ res pignor. obligari poſſunt.* Ubi habetur generalem obligationem eſſe modici præjudicii, & quamvis, ut dicunt Ant. de Butr. *n.* 6, & Jo. de Imol. *n.* 3. non videatur verum, quod poſſit fieri obligatio rei eccleſiæ etiam generalis ſine auctoritate Epiſcopi, cum illa videatur etiā prohibita, per id, quod habetur in §. *Si verò contigerit, in Authent. de alienat. & emphyt.* tamen opinionem Aegidii ſequuntur magis communiter Doctores, ut teſtatur Alex *in conſ.* 118. *in caſu, n.* 20. *in fin. cum ſeq. verſ. Nec ad hoc obſtat, lib.* 5. eamque tenet etiam gloſ. *in* §. *Nos igitur, in ver. Specialis, in auth. de non alienandis*, & Abb. *hic n.* 2. dicens, prælatum contrahendo poſſe generaliter pro obſervantia contractus obligare bona eccleſiæ ſine licentia Epiſcopi per illum textum à contrario ſenſu: & quidem jure optimo, quia cùm hodie ex ſtylo generalis obligatio bonorum fieri conſueverit in omni contractu, nimis grave eſſet ſi ſemper Epiſcopus eſſet adeundus, & ſine illa vix reperiretur qui vellet cum eccleſia contrahere, ut in ſimili notat gloſ. in c. *Hoc jus*, §. *Et is creditor, in ver. Probat*, 10 *q.* 2. Nec obſtat textus in d. §. *Si verò contigerit*, in quo Butr. & Imol, ſe fundant: nam ut reſpondet Alex. *d. conſ.* 118. *num.* 22. *verſ. Nec obſtat textus ibi*, & in §. *Hoc etiam. eod. tit.* loquitur

32 de ſpeciali pignore, non autem de generali. Demum hanc ſententiam probavit meo tempore S. Congregatio Concilii in contractibus Regularium: nam propoſito dubio, An in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis comprehendatur generalis hypotheca necne! S. Congregatio cenſuit non comprehendi, & tamen prohibitio illa fuit concepta iiſdem verbis, quibus utitur Paulus II. in d. Extravag. *Ambitioſæ.*

33 Differt autem hypotheca à pignore, quia hypotheca eſt obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, quaſi à pugno, §. *Inter pignus. Inſtitut. de action.* Gloſ. *hic in verb. Hypothecæ*, Hoſt, *num.* 2. & Cardinal. *num.* 4. Item differt ſecundum Abb. Antiq. *hic num.* 1. & Butr. *num.* 6. *in gloſ.* 3. quia pignus dicitur cum rei obligatæ traditur poſſeſſio creditori, hypotheca cum non traditur, l. *Si rem*, §. *Propriè pignus dicimus. ff. de pignorat. act.*

34 Quartò, nota ibi, *Alienationis*, ſub hoc ver. Alienationis quinque contineri, quæ hic recenſentur. Primò ſcilicet conditionem, de qua dicetur infra *n.* 37, Secundò, donationem. Tertiò, venditionem. Quartò, permutationem. Quintò, emphyteuſis perpetuum contractum: & quando dicatur perpetuus, vide hic per Innoc. *circa fin. in ver. Perpetuum.* Et hæc quinque Prælato hic interdicuntur, ut notat Bernar. *in gloſ: penult: in fine.* His adde textum, id eſt infeudationem, & ſeptimum ideſt locationem ultra triennium, & generaliter omne pactū, per quod bonorum dominium transfertur, ut legitur in præallegata Extravagante *Ambitioſæ de reb: eccleſ: non alienan:* Et dominium intelligas tam directum, quam utile; nam per contractum emphyteuticum, non transfertur directum dominium, ſed utile, l. 1. *ff: Si ager vectigal: vel emphyteutic: petat:* ut hic per Butr: *in ult: not:* & Abb. *n.* 3. Unde Bero ſic ſummat hanc Decretal. (Non licet immobilia eccleſiæ aliquo titulo alienare, vel ſpeciali hypotheca obligare, & contrafaciens punietur ſecundum Leoninæ Conſtitutionis pœnas: & alienationis appellatione continetur actus, per quem dominium etiam utile transfertur.) Et ita alienationis verbum hic latiſſimè accipitur. Sic in l. *Sancimus, C: de reb: eccleſ. alienan: vel non*, & in *Authent: de non alienan reb. eccleſ:* §. *Nos igitur. collat:* 2. & hic notat gloſ. *in ver: Alienationis*, Innocen. poſt

35 *principium in eod: ver:* Hoſt. *num:* 3. & Joan. Andr. *n.* 7. qui poſt Aegidium ſubdit alienationis verbū largè ſumi in tribus caſibus, videlicet quādo lex, teſtator, vel actio prohibet alienari, ut l. *Plebs*, §. *Pignus, ff: de ver: ſignif:* ſequitur Cardinal. *hic n.* 3.

36 *verſ: Et dicit Aegidius.* Alibi tamen, ut gloſ. ſubdit, ſtrictius accipitur pro eo contractu, quo transfertur

fertur dominium, ut l. 1. C. *de fund.dotal.* l. *Alienationis, ff. de verb. ſignificat.* cum aliis in gloſ.allegat:& per Hoſt. *num.* 3. *verſ. Alibi ſtrictius.*

7 Sed quæres quid ſibi velit textus dum dicit alienationis verbo contineri conditionem, Gloſ. *penult.* intelligit conceſſionem ſub conditione, ſed nihil declarat. Innocentius verò *circa medium in ver. Conditionem*, cui ſubſcribunt Hoſt. *n.* 3. *in eod.*
8 *ver.* Jo. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 7. & Anchr. *n.* 3. clarius rem totam explicat dicens: Contractus conditionis dicitur, ubi prædium conſtituitur tributarium, & vulgariter tale prædium dicitur conditionale, quia cadit in commiſſum ſub conditione, ſcilicet ſi non ſolvatur tributum. & pro hoc dicto Innocentii facit text. in l. *penult.* §. *Inſtituto, ff. de legat.* 2. vel contractus conditionis dicitur, ubi contractus celebratur ſub conditione, ſecundum Innoc. *ubi ſupra.* Sed hoc impugnat Cardinal. *n.* 5. & bene, quia in omnibus exemplis, de quibus hic procedit hæc litera, ſive contractus fiat purè, ſive ſub conditione; nam quando fit ſub conditione, ea adveniente, perinde eſt, ac ſi ab initio factus fuiſſet purè, ut c. *Præterea,*
9 *il ſecondo, de appellat.* Quidam etiam, ut Innocentius ſubdit; non intelligentes corrumpunt litteram hic legentes conductionem, cum tamen conducere nullo modo ſit alienare, ſed hoc verum eſt ſecundum Hoſt. ſi conductio fiat ad tempus, ut patet in cap. *Veſtra, infra de locat.* Perpetua verò conductio alienatio quædam eſt, ut patet in l. 1. *& per tot. ff. ſi ager. vectigal. vel emphyt. pet.* & de illa hoc poteſt intelligi ſine corruptione, ut patet in c. *Ad audientiam, infra eodem,* ſecundum Hoſt. *ubi ſupra,* & notat idem Innoc. in cap. *Ad aures,*
10 *circa fin. infra eodem.* Dicitur autem perpetua quando eſt duratura uſque ad triginta annos, ut *inſtitut. de perpet. & temporal. act, in princip. vel quandiu emphyteuta vivit,* l. 1. *ff. Pro ſocio, cap. Precariè,* 1. *quæſt.* 2. vel quandiu ſolvitur penſio, *ut* §. *Adeò, inſtitut. de locat.* ita dicit gloſ. notabilis in c,
11 *Hoc jus, in ver. Perpetua,* 10. *q.* 2. Hoſt. *hic n.* 4. & Jo. Andr. *n.* 3. & Cardinal. *n.* 6. Sed Butr. *n.* 8. dicit communem opinionem eſſe, quod conductio dicitur ad non modicum tempus, quādo excedit decennium, vel eſt ad decennium, ut notat gloſ. *ult* in Clem. 1. *de rebus eccleſ. non alienan.*
12 ad quam quotidie fit recurſus. Hodie verò prohibita eſt locatio, & conductio ultra triennium, ut ſæpius in citat, Extravag. *Ambitioſæ, eod. tit.* &
13 hujuſmodi triennium computari debet ex tribus fructuum collectionibus; unde ſi prædium ejus eſſet conditionis, ut quolibet triennio unus tantum fructus perciperetur, tunc triennium pro uno anno eſſet computandum, & locatio fieri poſſet uſque ad novennium, ſed non ultra, ut declarat Andr. Barbat. *ſupra in hac rubrica, n.* 52. Covar. *var. reſolut. lib.* 2 *cap.* 16. *n.* 6. Cardinal. Mantic. *de tacit & ambig. convent. tam.* 1. *lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 22. Navar, *de alienat. rerum eccleſ. n.* 22.

14 Ultimò nota ex fine textus, alienantes bona immobilia eccleſiarum incidere in pœnas Conſtitutionis Leoninæ, quæ habetur in l. *Iubemus, C. de ſacroſ. eccleſ.* ſecundum Innoc *hic in fin.* Butr. *n.* 12. & Cardin. *num.* 6. *in* 4. *quæſt.* & ejus pœna eſt depoſitio alienationis, & ſatisfactio incommodi eccleſiæ de rebus propriis facienda, ad quod obligantur hæredes ſui, & cum ea Conſtitutio Leonis eſſet localis, per Juſtinianum extenſa eſt ad omnes eccleſias, & omnia pia loca, ut in *Authent. de non alienan.* §. *Nos igitur, & infra* §. *Qui verò Leonis, collat,* 2. Unde verba hujus cap. ſumpta eſſe videntur ſecundum Hoſt. *hic n.* 4. *in ver. Pœnas.* & *in ver. Leonina,* & J. Andr. *num.* 3. *&* 7. *in gloſ. ult.*

45 Sed dices: Ergo lex civilis auctoritatem habet imponendi pœnam Sacerdotibus delinquentibus in alienatione rerum eccleſiaſticarum. Abſit c. *Imperator,* 96. *diſt.* c. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtitut,* cum ſuis concordantiis. Sed ideo iſti Sacerdotes incidunt in pœnas prædictæ Conſtitutionis Leoninæ, quia eadem Conſtitutio hic per Papam canonizatur, & ideo non eſt amplius lex civilis, quæ ligat clericos, ſed lex canonica, ut aliàs declaravimus in c. *Quæ in eccleſiarum, n.* 29. *de Conſtit.* poſt Felin in c. 1. *in* 1. *notab. de præſumpt.* & innuit Hoſt. *hic in fin. verſ. Et de ipſa lege.* Poſſumus etiam intelligere Conſtitutionem Leoninam pro Conſtitutione, quam fecit Leo Papa in Concilio, de qua in c. *Monemus,* 12. *q.* 2. ut hic per gloſ. *final.* & Abb: Antiq. *in fin.* & quamvis hoc non placeat Hoſtienſi *ubi ſupra*; tamen nec illud dicere eſt peccatum, ut inquit Jo. Andr. *hic in fine,* & Butr. *itidem in fin.*

46 Verùm per prædictam Extravag. *Ambitioſæ, de reb. eccleſ. non alienan.* pœnæ infraſcriptæ ſunt ſtatutæ. Primò eſt nullitas contractus, qui tamen ſi alias ſit eccleſiæ utilis, cum nullitas proveniat ex defectu ſolemnitatis, poteſt eccleſia illum approbare, & ratificare, nec ab eo receditur, niſi volente eccleſia, ut notat Abb, in c. *Cauſam, quæ, il ſecondo, col. final, de judic.* Jaſ. in l. *Non eo minus, n.* 3. *C. de procurator.* Aretin. *conſ.* 77. *n.* 6. Put. *deciſ.* 3. *&* 4. *de except.* Seraphin. *dec.* 256. *n.* 2. Secunda pœna eſt excommunicatio latæ ſententiæ in alienantes, & bona alienata recipientes. Tertia interdictum ingreſſus eccleſiæ Epiſcopis, & Abbatibus, qui ſi per ſex menſes in interdicto perſeveraverint animo indurato, à regimine, & adminiſtratione eccleſiæ, cui præſunt, eo ipſo ſunt ſuſpenſi. Quarta inferiores Prælati eo ipſo privati ſunt beneficiis, quorum bona alienarunt. Quinta, bona alienata ad eccleſiam, ad quam pertinebant liberè revertuntur.

DE REBVS ECCLÆSIÆ non alienandis.

Cap. Ad noſtram.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia reſtituitur contra contractum per quem fuit enormiter læſa.*

2 *Prælatus an poſſit bona Monaſterii ſpecialiter hypothecare.*

1 AD NOSTRAM: Eccleſia reſtituitur contra contractum, per quem enormiter fuit læſa. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr, Butr. Anchar Imol. & Jo. de Anan. vel contra alienationem, ſecundum Cardinalem, & Abbatem. Primò ponitur Monachorum petitio. Secundò, cauſæ commiſſio, ibi, *Quocirca.*

2 In textu ibi, *Pro quibus eadem extiterat obligata*; nota Prælatum poſſe bona monaſterii ſpecia-

cialiter hypothecare, ut per hunc textum notat Aegidius relatus à Jo. And. in c *Nulli, n. 1. in ver. Specialis ſupra eodem.* Sed de hoc tu dicas, ut ibi ſcripſi *in 2. not.*

DE LOCATO, ET CONDUCTO.

Cap. Potuit.

SUMMARIUM.

1 *Emphyteuta poteſt meliorationes ſuas vendere, & jus emphyteuticum in alium transferre, concurrentibus tamen ſeptem requiſitis, de quibus hic & n. 3.*

2 *Emphyteuta eccleſiæ ceſſans in ſolutione Canonis per biennium cadit à jure ſuo, niſi moram celeriter purgaverit, & n. 4.*

5 *In privato autem requiritur triennium.*

6 *Terminus alicui datus ad ſuam voluntatem declarandam non eſt expectandus, ſi ille prius voluntatem ſuam declaraverit.*

7 *Terminus ubi præſcribitur ad aliquid faciendum, non eſt opus denunciatione aliqua ad moram contrahendam.*

8 *Dies ſtatuta interpellat pro homine.*

Mora purgari poteſt quando pœna non committitur ipſo jure, ibid. verſ. Ultimo nota.

Alias ſecus, n. 12.

9 *Emphyteuſis ob canonem non ſolutum infra ſtatutum tempus non reſcinditur ipſo facto, ſed ita demum, ſi domino placuerit.*

10 *Caducitas cenſetur remiſſa, ſi dominus canonem accipiat.*

11 *Sive ſit canon temporis futuri, ſive præteriti.*

13 *Emphyteuticus contractus eſt medius inter venditionem, & locationem, & particeps utriuſque.*

14 *Propius tamen accedit ad naturam locationis.*

15 *Emphyteuſis, & locatio in quibus differant.*

16 *In Emphyteuſis contractu diſpoſita trahi non debent ad contractum locationis perpetuæ.*

17 *Emphyteuſis, & locationis perpetuæ contractus inter ſe magnam habent ſimilitudinem.*

18 *Et de utroque idem eſt judicandum.*

19 *In neutro transfertur dominium directum, ſed tantum utile.*

20 *Non tamen ſunt per omnia ſimiles, & æquiparati.*

21 *In emphyteuſi ſolvitur quid minimum pro recognitione.*

22 *In Locatione penſio debet eſſe magna, idest fructibus correſpondens.*

23 *Locatio judicatur ex magna penſione, ex modica verò emphyteuſis.*

24 *Etiamſi contrahentes in inſtrumento appellaverint locationem, vel emphyteuſim.*

25 *Contractus talis denominatur à contrahentibus: ergo talis eſt judicandus, non eſt bona conſequentia.*

26 *Emphyteuſis conceſſa ad tertiam, vel quartam generationem reputatur locatio, ſi penſio fructibus correſpondeat.*

27 *Locatio cum poſſit fieri in perpetuum, multo magis ad tempus, ideſt ad tertiam, vel quartam generationem.*

28 *Pacta ne bona emphyteutica alienentur in eccleſia; an ſint contra immunitatem eccleſiaſticam, & n. ſeqq. uſq. in fin.*

29 *Pacto privatorum conveniri poteſt ne res in eccleſia alienentur.*

30 *Idem caveri poteſt in ultima voluntate.*

31 *Alienatio emphyteuſis etiam in caſibus alias permiſſis fieri non poteſt in perſonam potentiorem.*

32 *Et talis dicitur etiam Hoſpitale.*

33 *Item eccleſia.*

1 POTUIT. Gregorianum eſt, ut inquit Joan. Andr. & ideo legale, & ſe ſummat. Sed ſecundum Abb. & ſequaces ſic ſummari poteſt. Emphyteuta Eccleſiæ meliorationes ſuas
2 vendere non poteſt, niſi ſervatis his de quibus hic; & ſi contrafecerit, vel Canonem per biennium non ſolverit, niſi morā poſtea celeriter purgaverit, juſtè poteſt expelli. Hoc dicit. Prima ponit requiſita, ut jus emphyteuticum poſſit vendi, Secundò contrafacientes pu[illegible]t, ibi, *Emphiteuta*, Tertiò obſtaculum ſolvit, ib[illegible] *Non obſtante.*
3 Nota primò ex priore pa[illegible] textus, ſecundum Hoſt. *n. 4.* Jo. Andr. *n. 1.* & Butr. [illegible] Imol. *n. 1.* & Abb. *n. 2.* ſex requiſita ad hoc ut em[illegible]euta poſſit meliorationes ſuas vendere, & jus emphyteuticum in alium transferre. Primum eſt, ut requirat Eccleſiam; Secundum ut denunciet pretium ſibi ab aliis oblatū, de qua quidem denunciatione plura ponit hic Imola *num. 50* Tertium, ut illud ſit verum pretium, non autem fictum, & ſimulatum; Quartum ut Eccleſia non reſpondente, lapſi ſint duo menſes; Quintum ut non vendat rem ipſam, ſed ſolum jus ſibi competens; Sextū
4 ut non vendat perſonis prohibitis. Eadem requiſita colliguntur ex l. *final. C. de Iur emphyt.* Addunt & ſeptimum ex 2. par. textus, nempe ut non ceſſaverit per biennium in Canonis ſolutione, & hoc in emphyteuta Eccleſiæ, ut hic, & in Auth. *Qui rem, C. de Sacroſan. Eccleſ.* quæ eſt canonizata
5 in c. *Ea enim*, ſeu in c. *Hoc jus porrectum*, §. *Qui rem*, 10. *q.* 2. In privato autem requiritur triennium, ut in l. 2. C. *de Iure emphyt.* gloſ. *hic in ver. Per biennium,* Hoſt. *num. 6. in fin. in eodem ver. Et reliqui omnes.*
6 Secundò nota ibi, *Si nolle ſe emere dixerit*, terminum alicui præfixum ad ſuam voluntatem declarandam non eſſe expectandum, ſi ille prius voluntatem ſuam declaraverit, ex quo enim conſtat de voluntate, non eſt locus deliberationi, concordat tex in c. *Ab eo in 2. reſp. de appellat. lib. 6.* & *hic* notat Jo. Andr. *n. 2.* Butr. *n. 4.* Anchar. *n. 2.* Imol. *n. 1. verſ. Item quod ubi eſt tempus*, & Abb. *n. 4.* Ad idem tex. in Clem. *Quamvis, de appellat.* & pluribus exemplis declarat Gemin. *conſ. 121. Attenta forma ſtatuti*, ubi eſt caſus.
7 Tertiò nota ibi, *Non extitit nunciatum.* Ubi terminus præſcribitur ad aliquid faciendum non
8 eſſe opus denunciatione aliqua, ſeu interpellatione ad moram contrahendam, quia dies ſtatuta interpellat pro homine, & conſtituit eum in mora, ut in littera, ad quod allegatur quotidie hoc c. Secundum Abbatem *n. 5.* & concordat textus in l. *Magnam. C. de contrahend. & commit ſtipulat.*
Ultimò nota ibi, *Celeri ſatisfactione*, moram
9 purgari poſſe, ut *hic*, & in concordantibus, de quibus in gloſ. *antepenult.* Quod intelligas verum quādo pœna non committitur ipſo jure, ut contingit in terminis hujus Decretalis, quia ob canonē non ſolutum infra ſtatutum tempus non reſcinditur ipſo facto emphyteuſis, donec dominus dire-

directùs patitur emphyteutã tenere rem emphyteuticam, ut patet in litera ibi, *Juſtè potuiſſet expelli.* Sed ita demum ſi declaraverit velle eſſe locum caducitati, ut *hic* per Innoc. *n.* 2. Anchar. *n.* 9. *verſ. Undecimo.* Imol. *n.* 54. & Abb. *in ult. not.* & tenet Bart. in l. 2. *num.* 2. C. *in de Iure emphyt.* quem ſequuntur communiter Doctores, ut ait Pariſius *conſ.* 108. *de bono Iure, n.* 33. *lib.* 1. & alii apud Clarum, *in §. emphyteuſis quæſt.* 9. Ideoque ſi
10 poſtea Canonem accipiat, refirmatur contractus, & cenſetur remiſſa caducitas, ſecundum In-
11 noc. d. *n.* 2. Et Card. *n.* 20. Sive accipiat Canonem temporis futuri, ſive præteriti, & eſt communis opinio contra Bart. in d. l. 2. *n.* 8. ut atteſtatur Gigas *de penſ. quæſt.* 73. *n.* 3. à qua non eſſet in practica recedendum, ut ait Clarus in d. §. *Emphyteuſis, quæſt.* 10. *verſ. Aut verò ſumus in dubio.*
12 Sed ubi pœna committitur ipſo facto, tunc mora quamvis celeri ſatisfactione purgari non poteſt, ſecundum Abb. *hic n.* 6. *verſ. Ubi autem,* qui ad hoc allegat bonum textum, in c. *Licet, de ſupplen. neglig. Prælat,* Et de materia purgationis moræ vide quod notatur in *reg. Mora, de regul. Iur. lib.* 6. & per gloſ. *hic in verb. Cleric.*

13 In gloſſa prima nota, quod contractus emphyteuticus neque eſt venditio, neque locatio, ſed eſt medius proprium nomen emphyteuſis ſortitus, & utriuſque particeps: accedit enim ad venditionem, quia ab initio quando celebratur, aliquid datur, ſicut in venditione datur pretium: ſed tamen differunt, quia per hunc contractũ non tráſfertur dominium directum, ſicut per venditioné.
14 Propius tamen accedit ad naturã locationis, quia in ea retinetur dominium, & quolibet anno aliquid percipitur, ſicut in locatione; & ideo magis ſub hoc titulo collocatur, ut hic, & *Inſtitut. de*
15 *locato, §. Adeo,* & cum hac gloſſa tranſeunt communiter DD. In hoc tamen differunt emphyteuſis, & locatio, quia emphyteuſis locum habet in rebus ſoli dumtaxat, ſed locatio in omnibus. In eo contractu exigitur ſcriptura, in aliis non, l. 1. C: *de Iure emphyt.* Conductor ad modicum tempus non habet jus in re, nec vendit, nec vendicat, emphyteuta facit utrumque ut *hic* l. 2. C. *eod.* & l. 1. *ff. Si ager, vectigal.* Hoſt. *hic num.* 1. *& ſeqq.* Complures alias differentias inter hos contractus poſt Cynum proſequitur *hic* Petrus de Anchar *n.* 11.
6 Ideoque diſpoſita in contractu emphyteuſis trahi non debent ád contractum locationis etiam
7 perpetuæ, quia hujuſmodi contractus licet inter ſe magnam habeant ſimilitudinem, adeo ut de utroque loquantur promiſcuè juris conditores, ut in *Auth. Qui rem,* ibi, *Qui rem hujuſmodi conductam, vel in emphyteuſim acceptam. C. de Sacroſanct. Eccleſ.* & ibi Decius *n.* 1. & in l *Omnes, C. de fund. patrim.*
8 *lib.* 11. Et de utroque idem ſit judicandum, ut notat Angel. *in §. Scire autem, in princ. in Auth. de non alienand.* Bald in cap. *Querelam, in fin. de jurejur.* Abb. in c. *Propter ſterilitatem, in ult. not. de*
9 *locat.* Et in ſpecie quod reſervatio directi dominii æquè conveniat locationi perpetuæ, in qua non transfertur directum, ſed utile tantum dominium, tradunt gloſ. Bart. & alii in l. *Codicillis, §. Inſtituto. ff. de legat.* 2. Aret. *conſ.* 51. *n.* 110. *verſ. In contrarium,* Bellam *conſ.* 21. *num.* 11. *in fin.*
0 Non tamen in omnibus ſunt ſimiles, & æquiparati, ut dixit Rota *deciſ.* 14. *n.* 26. *& ſeqq. par.* 6.
1 *recent.* Et præcipua differentia eſt, quod in contractu emphyteutico ſolvitur quid minimum pro recognitione, & hæc eſt propriè ejus forma, & in hoc omnes conſentiunt, ut dicit Natta *conſ.* 49. *poſt num.* 7. & Clar. poſt eum *in §. Emphyteuſis,*
22 *quæſt.* 1. *n.* 5. *verſ. Et adverte.* In contractu autem locationis ſolvitur magna penſio, id eſt quæ fru-
23 ctibus correſpondeat, vel quaſi; ideoque ex modica penſione emphyteuſis, ex magna verò locatio judicatur, Bald. in cap. *Literæ, num.* 5. *verſ. Modo ergo quæro, de dilat.* Jaſ. in l. 1. *n.* 35. C. *de jure emphyt.* Barbat. *ſupra in Rubrica, num.* 8 Alex. *conſ.* 112. *per tot, lib.* 1. Rolan. *à Valle alios citans conſ.* 96. *n.* 24. *&* 26. *lib.* 1. Ruinus *conſ.* 161. *per totum lib.* 1. Rota *dicta deciſ.* 14. *num.* 25. Et ita concludunt communiter ſcribentes, ut ait Cagnolus in l. 2. *n.* 202. C. *de reſcinden. vendit.*

24 Quod adeo verum eſt, ut etiamſi in inſtrumento contrahentes appellaverint emphyteuſim, adhuc tamen reputetur locatio, ſi penſio fructibus
25 correſpondeat; & è converſo reputetur emphyteuſis, ſi penſio ſit modica, licet contrahentes locationem nominaverint, ut latè deducit Neviz. *Conſil.* 92. *per tot.* Surd. *deciſ.* 198. *n.* 1. *& ſeqq.* Rot. *dicta deciſ.* 14. *n.* 11. *&* 12. *par.* 6. *recent.* Et meritó, quia contractus non à nomine, ſed à pactis, conventionibus, & circumſtantiis ſortitur naturam, ut optimè per Corrad. *de Contract. quæſt.* 33. *in* 2. *&* 3. *ſupplet.* ubi ſexcentis exemplis, & authoritatibus probat non valere hanc conſequentiã; Contractus talis denominatur à contrahenti-
26 bus: ergo talis eſt judicandus. Quo fit, ut idem ſit dicendum ſi conceſſio in emphyteuſim pro magna penſione fuerit cõceſſa ad tertiam, vel quartam generationem, quia verba hujuſmodi con-
27 veniunt etiam locationi, quippe quæ cum fieri poſſit in perpetuum, multò magis ad tempus, nempe ad aliquot generationes, ut dixit Rota *in Narnien. locationis,* 16. *Februarii* 1615. & in præalleg. *dec.* 14. *n.* 6. *&* 7. *par.* 6. *recent.*

28 In gloſſa in ver. *Prohibentur.* QUÆRO, An pactum ne bona emphyteutica alienentur in Eccleſiam, ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam.

29 Videtur negativè reſpondendum; nam pacto privatorum inveniri poteſt, ne res in Eccleſiam alienentur, l. *final.* C *de pact. inter emptor. & venditor. & in feudal.* c. 1. *de prohib. feud. alien.* per Frider. ubi quod nec pro anima relinqui, neque adjudicari poſſunt Eccleſiis, & in emphyteuticis, gloſ. & DD. *hic,* & in l. *final.* C. *de jure emph.* & videtur tex. *in §. Sanctiſſimas, Auth. de alienat. &*
0 *emphyt.* Idem etiam caveri poteſt in ultima voluntate, valetque ſi caveatur, l. *Peto, §. Frater,* & l. *Cum pater, §. Libertis, ff. de legat.* 2. Ratio eſt quia cum Eccleſia ſit immortalis, c. *Si gratioſè, de reſcript. lib.* 6. c. *Liberti,* 12. *q.* 2. dominus directus ſpe conſolidationis perpetuò privaretur, ut conſtat ex his quæ tradit Jo. Andr. in c. 1. *de Immunit. Eccleſ. lib.* 6. & hic notant Card. *num.* 17. *verſ. Sed alienatio in Eccleſiam,* & Imol. *n.* 25. *verſ. Ideo alia ratio,* Dominus meus Joan. Franciſcus Fagnanus *in tractat. de juſt. & validit, cenſur. Pauli*
31 *V. in Rempublicam Venetam, fol.* 60. Imo hæc prohibitio eſt ex natura contractus emphyteutici, qui etiam in caſibus, in quibus licita eſt alienatio irrequiſito domino, ut in donatione, non permittit illam fieri in perſonam potentiorem, Bald. *in Auth. Quas actiones, num.* 13. *verſ. Primo modo, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Gregor. XV. poſt

alios *deciſ.* 519.*n.* & perſona potentior; ſeu privilegiata dicitur etiam Hoſpitale Sanctiſſimæ Trinitatis convaleſcentium de Urbe, pro quo emanavit ſuprà ſcriptum dubium, Gregor. XV. *d.* 529.*n.*6.& *deciſ* 520 *n.*11. Nam hujuſmodi Hoſpitale eſt locus pius, & Religioſus cap. *De Xenodochiis*, & cap. *Ad hæc de Relig. domib.* & ſic potentior, & Sylveſt Aldobran. *conſ.* 40. *ſub n.* 2. Simon de Pratis, *conſ.* 54.*n.*4. & relictum ei
33 factum dicitur factum eccleſiæ, quæ ad hunc effectum negari non poteſt, quin dicatur potentior, ut firmat gloſ. *hic in ver. Prohibentur*, & Imol. *n.* 25. Item gloſ. in l. *Si ita quis.* §. *Ea lege, in ver. Intereſſet, ff. de ver. obligat.* Bald. *in d. Auth. Quas actiones, n.* 12. *in fin. verſ. Tertio modo, C. de Sacroſ. Eccleſ.* Salicet. in l. *final. n.* 14. & Jaſ. *n.*9. *C, de jure emph.* Natta *conſ.*491.*n.* 13. Clar. *in* § *Emphyteuſis, quæſt.* 22. *verſ. Perſonæ autem.* Sylveſter Aldobrand. qui communem dicit, & rationes allegat, *d. conſ.*40.*n.*1. Gregor. XV. *d. deciſ.* 529.*n.* 8. & ita hoc pactum non eſſe contra immunitatem eccleſiaſticam fuit reſolutum in Congregatione particulari de mandato Sanctiſſimi, habita die 26. Maji 1630.

DE FEVDIS.

Cap. Inſinuatione.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſi à vaſallo ſuo recipit feudum in pignus abſtinendo ab ejus ſervitio, non tenetur fructus in ſortem computare.*
Idem in feudo ſæculari, n. 4. *& n. ſeq.*
2 *Vſura eſt lucrifacere fructus rei pignoratæ.*
3 *Res de facili redit ad primævam naturam.*
5 *Vſura reſpectu Laicorum eſt execranda, ſed reſpectu clericorum execrabilior.*
6 *Lex poſitiva non poteſt ſuper uſuris quenquam privilegiare.*
7 *Dominus recipiendo rem emphyteuticam in pignus ab emphyteuta, cui pecuniam mutuavit, an teneatur computare fructus in ſortem.*
8 *Feudalis, & emphyteuticus contractus ſunt ejuſdem naturæ.*
9 *Et deciſiones loquentes de feudo locum habent in emphyteuſi; ſi ſit eadem ratio, & contrarium non reperiatur in jure expreſſum, & num.* 13. *&* 14.
10 *Ius accreſcendi an habeat locum in emphyteuſi à duobus fratribus empta ex communi pecunia, & n. ſeqq. uſque ad fin.*
11 *Ius accreſcendi in feudo, vel emphyteuſi non habet locum cum plures pro ſe, & filiis à principio ſtipulantur.*
12 *Et quid ſi feudum, vel emphyteuſis fuerint acquiſita ex bonis communibus, & n. ſeq.*
13 *Argumentum à feudo ad emphyteuſim an, & quando procedat, & n. ſeqq.*
14 *Feudalia jura an poſſint allegari in emphyteuſi ad deciſionem cauſarum, & n. ſeqq.*
15 *Ius accreſcendi cur habeat locum in feudo empto à fratribus ſimul habitantibus ex communi pecunia.*
16 *Argumentum de feudo ad emphyteuſim non procedit quando obſtant regulæ, vel diſpoſitio juris communis, & n. ſeqq.*
17 *Ius accreſcendi non habet locum in contractibus.*
18 *Argumentum de feudo ad emphyteuſim in materia juris accreſcendi non procedit affirmativè, & n. ſeqq.*
19 *Ius accreſcendi an habeat locum in emphyteuſi pluribus conceſſa ex cauſa oneroſa.*

INSINUATIONE. Si Eccleſia à vaſſallo ſuo recipit feudum in pignus, abſtinendo ab ejus ſervitio, non tenetur fructus in ſortem computare. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. Butr. Anchar. & Imol. Eſt caſus ſingularis, qui alibi non legitur ſecundum, Abb. ſed certè caſus habetur in c. *Conqueſtus in fin. verſ. Niſi infra, de uſuris*; & ideo licet ſit caſus notabilis, non tamen eſt ſingularis, ut inquit Imol. *hic num.*8. *verſ. Concordat*, Dividitur in duas partes. In prima ponitur dictum. In ſecunda limitatio, ibi, *videlicet*.

1 Nota ex textu caſum valde notabilem, in quo creditor poteſt licitè retinere fructus rei ſibi pignoratæ eis non computatis in ſortem, videlicet cum eccleſia feudum proprium eccleſię recipit in pignus à vaſallo ſuo, cui pecuniam mutuavit, poteſt enim abſque vitio uſuræ fructus hujuſmodi lucrifacere quandiu tamen à vaſallo ſervitium ſibi debitum non recipit. Concordat d c. *Conqueſtus*, *in fin. de uſur.* cum ſua gloſ. *in verb. de feudo*, & *hic* notant Butr. & Anchar. *num*: 3. Imola *n*: 2. & Joan. de Anan. *num.* 4 Jo. Andr. & ſequaces & *in ſumm: text*: Sed cum aliàs fructus rei pignoratæ in ſortem ſint computandi, etſi creditor
2 illos lucrifaciat, uſuram committat, ut c. 1. & 2. *infra de uſur*: cap: *Ad noſtram*, *il primo*, *ſupra de jurejur*: cap *Cum contra, infra de pignorib, l.* 1. & 2. *C. de pignor actione.* Multum torquentur DD. in indaganda ratione hujus deciſionis, & in ſolutione contrarii, indeque emerſerunt plures, & varii intellectus ad hanc Decretalem, quos hic proſequuntur Jo. Andr. Cardin Imol. Abb. & alii: vera tamen, & communis ſolutio eſt, quam ponit Cardin. *n.*2. videlicet, quod dominus directus non dicitur recipere aliquid ultra ſortem, quia cũ vaſallus abſtineat à ſervitiis domino debitis, perinde eſt ac ſi res pignorata non eſſet feudalis: Nam cum dominium directũ uſque ab initio remanſerit penes dominum, ſi dominium utile revertitur ad eum voluntate vaſalli pignorantis, fit conſolidatio ipſius dominii utilis cum proprieta-
3 te; unde dominus non dicitur percipere fructus ex aliena re, ſed ex propria: Cùm enim vaſſallus interim liberetur ab obligatione, qua domino tenetur in ſervitiis exhibendis, conſequẽter diſſolvitur, vel ſaltem ſuſpenditur obligatio inter eos contracta, & res feudalis redit ad primævam naturã, arg. l. *Si unus* § *Pactus ne peteret*, & §. *ſeq. ff de pactis.* c. *Super quæſtionem*, §. *Porrò de offic, delegat.* c. *Cum venerabilis*, ibi, *nec intelligatur de cenſibus.* Hoc ergo vult hæc littera, ut dominus quamdiu vaſallus non præſtat ſervitia, uti poſſit fructibus rei feudalis, ac ſi feudalis non eſſet. Et ita excuſatur ab uſuraria pravitate, & ceſſant contraria. Et hanc ſolutionem, & lecturam Cardinalis, aliis omnibus reiectis probarunt Imola *hic n.*7. *ad fin. verſ. Vnde alii dixerunt*, & quintò; Abb. *n.* 5. *verſ. Quinta lecturam dicens eam communiorem*, & Jo. de Anan. *n.*4. *verſ. Ideo dicunt alii.*
4 Sed dubiũ eſt an deciſio hujus textus vendicet ſibi

ſibi locum in feudo ſæculari. Quidam opinati ſunt
non habere locum niſi in feudo Eccleſiaſtico,
quia textus ſpecificè loquitur de Eccleſia, ut pa-
tet ibi: *quam de feudo Eccleſiæ tuæ ab M. dignoſceris*
recepiſſe. Et eodem modo loquitur c. *Conqueſtus*,
ibi: *niſi ipſa terra de feudo ſit monaſterij veſtri, de uſu-*
ris. Et dicunt hoc eſſe ſpeciale privilegium Ec-
cleſiæ, cùm in alijs non reperiatur expreſſum;
ideoque Jo. Andr. & ſequaces ſummant text. in
Eccleſia recipiente feudum à ſuo vaſſallo. Sed
hanc opinionem confutat Hoſt. *in ſumma de uſur.*
5 §. *An aliquo caſu, verſ. Quod dicunt.* Et quidem jure
optimo, quia aut hoc licitum eſt, aut illicitum; ſi
licitum: ergo etiam laico, quia eadem ratio, & id-
eò idem jus, c. *Tranſlato, de conſtitution.* cap. *Tua, de*
conſanguinit. & affinitat. Si illicitum, multò minus
debet concedi clerico, quàm laico, quia cùm
uſura reſpectu laicorum ſit execranda, reſpectu
clericorum eſt execrabilior, ut c. 1. & 2. *infrà de*
uſuris: Nam & multa licent laicis, quæ clericis il-
licita ſunt c. *Fornicari, 88. diſtinct.* cap. *Filius, de te-*
ſtam. c. 1. *& per tot. ne cleric. vel monach.* cap. *fin.*
de vita & honeſt. clericorum; quamobrem cùm Papa
hîc decidat hoc licitum eſſe in feudo Eccleſiaſti-
co, multò fortius debet cenſeri licitum in feudo
ſæculari, arg. cap. *Per tuas, infrà de donationib.* quia
non debent viri Eccleſiaſtici eſſe exactores, nec
lucris temporalibus inhiare, c. *Ex parte, in fine de*
cenſib. Si enim venalitas reputatur reſpectu lai-
corum, multò fortius reſpectu clericorum, cap.
Nullus ita, 1. quæſt. 1. Item ratio deciſionis, ut ſu-
prà à Cardinali conſiderata, æque viget in feudo
ſæculari atque Eccleſiaſtico, ut ipſemet Cardi-
nal. advertit *num. 2 in fin. verſ Hoc ergo vult hæc lit-*
tera. Imol. *n. 8. verſ. Et hæc ratio*, & Abb *n. 5. verſ.*
6 *Et ratio hæc facit.* Neque verò hæc Decretalis
continet privilegium; quia cùm uſuram utriuſq;
teſtamenti pagina deteſtetur, ut cap. *Quoniam*, &
cap. *Super eo, de uſuris*, minimè poteſt lex poſitiva
ſuper uſuris quemquam privilegiare, quia ſic
privilegiaret ſuper peccato, ad hoc textus opti-
mus in c. *Sunt quidam, 25. q. 1.* & quod notat Joan.
Andr. *in regula peccatum, in 3. & 4. artic. principa-*
li de reg. juris, lib. 6. & ex communi tradit Imol.
hic n. 7. verſ. Sed hoc non placet Hoſtienſi. Sed conti-
net jus commune, ut probat hæc littera in verb.
Declaramus. Secundum Hoſt. hîc in princip. & Jo.
Andr. *num. 1.* & Cardin. *poſt princip. verſ. Alij di-*
cunt, quod hoc continet gratiam. Nam declara-
tio novum jus non inducit, ſed quod priùs late-
bat, manifeſtat, l. *Hæredes palam, §. Si quid poſt fa-*
ctum, ff de teſtam. & probavi latiſſimè in cap. *Quo-*
niam, à n. 15. ſuprà de conſtitutionib. Conclude igi-
tur deciſionem hujus textûs obtinere tam in feu-
do Eccleſiaſtico, quàm ſæculari. Ideoque Card.
& Abb. non ſummant Decretalem in Eccleſia,
ſed in domino recipiente feudum in pignus à vaſ-
ſallo ſuo iuxta communem intellectum, & Joan.
de Anan. ſummat in Eccleſia, vel domino, &
hoc teneas.

Sed majus dubium eſt, nunquid deciſio hujus
7 textûs vendicet ſibi locum in domino recipiente
rem emphyteuticam in pignus ab emphyteuta,
cui pecuniam mutuavit. Hoſt. *hîc n. 6. verſ. Quid*
de emphyteuta, ſimpliciter dicit: Conſulas Princi-
pem. Et mox remittit ad ſummam *in tit. de uſuris,*
§. *An aliquo caſu, verſ. Quid ergo de emphyteu-*
ta. Ubi ait fortè idem eſſe in emphyteuta
quod in vaſſallo, quia eadem ratio. Deinde refert
contrariam opinionem, quia non gratuitò reci-
pit emphyteuta ſicut vaſſallus. Nam emphyteuta
in introitu ſolvit certam pecuniæ quantitatem.
Et tandem concludit ſuper hoc Papam eſſe con-
ſulendum, & eum ſimpliciter refert Jo. And *hic*
num. 3 Sed Anton. de Butr. *n. 4. circa fin. verſ. An*
autem diſpoſitio. dicit rem eſſe extra dubiū, ſi con-
tractus emphyteuticus non teneat, quia tunc do-
minus recipit fructus non ex pignore, ſed ex re
propria, & ideo non tenetur eos in ſortem com-
putare. Quod planum eſt. Sed ſi contractus te-
neat, Butr. dicit rem dubiam, quia tunc aliquali-
ter læduntur regulæ juris. Et ideo non audet tra-
here diſpoſitionem hujus textûs ad alium caſum,
niſi extenſio fieret per habentem poteſtatem ex-
tendendi & jus condendi.

Tu conſidera, quia cùm hæc Decretalis non
contineat privilegium, vel gratiam, ſed jus com-
mune, ut oſtenſum eſt *ſuprà n. 6.* quod deciditur
in feudo, poteſt etiam intelligi deciſum in em-
phyteuſi, quia in utroque militat eadem ratio.
Nam ſicut dominus quamdiù remittit ſervitium
vaſſallo, non cenſetur percipere fructus ex re pi-
gnorata, ſed ex re propria, quia interim res feu-
dalis redit ad primævam naturam, & dominium
utile cenſetur conſolidatum cum proprietate:
eâdem ratione quamdiù dominus remittit em-
phyteutæ mercedem, ſeu penſionem ſolvendam,
res emphyteutica pignori tradita revertitur ad
primævam naturam, & dominium utile cum di-
recto conſolidatur, ita ut propterea dominus non
ex re pignorata, ſed ex re propria fructus perci-
piat, ob quam rationem ita concludit Jo. de Imo-
la *hic n. 8. poſt med. verſ. An autem diſpoſitio.* Subdens
hoc ſatis poſſe de jure ſuſtineri, ex quo per om-
nia eſt eadem ratio, licèt Doctores videantur vel-
le contrarium, videlicet non eſſe faciendam ex-
tenſionem extra iſtum caſum, ut hîc per Cardi-
8 nal. *in 5. quæſt.* Sed ut prædixi, hæc non eſt exten-
ſio, ſed comprehenſio, quia contractus feudalis,
& emphyteuticus ſunt ejuſdem naturæ, ut notat
Speculat. *in tit. de feudis, §. Quoniam ſuper homagijs,*
n. 36. ad fin. verſ. Non intereſt etiam, & ubi concurrit
9 ead. ratio, nec contrarium reperitur in jure ex-
preſſum, deciſiones loquentes de feudo vendicãt
etiam ſibi locum in emphyteuſi, ut notat Bald. in
c. 1. *in fin. quibus modis feud. conſtitui pot. in uſib. feud.*
Paulus de Caſtro *conſ. 260. Notandum, in fin. lib. 2,*
Alex. *conſ. 7. In conſultatione, n. 5. lib 5.* & eſt com-
munis opinio, ut atteſtatur Socin. Sen. *in conſ. 167*
Non inutilis quæſtio, n. 24. lib. 2. Latiſſimè Everard.
in ſuo cenſur. legali in loco à feudo ad emphyteuſim, &
latiùs dicetur *infrà n. 13. & ſeqq.*
10 Extra QUÆRO, an ſicut in feudo, ita & in em-
phyteuſi à duobus fratribus empta ex communi
pecunia habeat locum jus accreſcendi, necne?

Communis eſt regula pertinens tam ad feuda,
quàm ad emphyteuſes, quòd cùm duo, pluresve
pro ſe, & filijs à principio ſtipulantur feudum, vel
emphyteuſin, licèt poſtea aliquis ex eis ſine prole
decedat, ejus portio alijs ſuperſtitibus non ac-
creſcat, ſed ad dominum directum revertatur, ut
de feudo dicit eſſe communem opinionem Clar.
§. *Feudum, q. 77.* & in emphyteuſin, *in §. Emphyteu-*
ſis quæſt. 39. Corbul. *de jure emphyteutic. tit. de cauſ.*
11 *privat. ob lin. finit. num. 83.* Quæ regula limitatur
quidem in feudo, quoties fuerit acquiſitum per

fratres ex bonis communibus per text. in c. 1. *de bon: fratr.* & gloſ. in c. 1. §. *Cum verò Conradus aliàs. Et quia vidimus*, in verb: *Nominatim, de his qui feud. dar. poſſ.* Alvarot. *ibi n. 9. verſ. Oppono.* Berous *conſ: 113. n. 43. in 2. vol.* Ludovicus Roman. in l. *fin. C. Quand: non pet. par. pet. accreſc. n. 41. verſ. Aut hoc non convenit.* Sed hujuſmodi limitatio nuſquam traditur à Doctoribus in emphyteuſi. Quamobrem dubitatur, an in ea quoque ſibi locum debeat vendicare.

13 Pro opinione affirmativa adducitur Bart. in l. *Si mihi, & Titio, n. 4 ff. de verb. oblig.* dum ad ſolvendas plures quæſtiones circa jus accreſcendi in emphyteuſi adducit tex. loquentes de feudis, quaſi ſentiat, quicquid in feudis de jure accreſcendi eſt diſpoſitum in uſibus feudorum, habere etiam locum in emphyteuſi in omnibus, & per omnia, & ita Bartol. ſentire interpretatur Caſtr. d. l. *Si mihi, & Titio, n. 3.* Corbul. poſt Salic. *in tit: de cauſ. privat. ob lin: finit. n. 119.* Everard. *in loco à feudo ad emphyteuſ: n. 19.* ubi Cyn. & Alber. in hanc ſententiam citat: & in hac materia juris accreſcendi validum eſſe argumentum de feudo ad emphyteuſim tradit Jaſ. in ead. l. *Si mihi, & Titio, n. 12. verſ. primum fundamentum,* & Bald. *conſ. 250. incip.*
14 *Conſiderandum, n. 2. in 2. vol.* Quæ opinio quoad caſum noſtrum confirmari poteſt. Nam quamvis valdè ſit controverſa ea quæſtio, An jura feudalia poſſint allegari in alijs materijs, & præſertim in emphyteuſi ad deciſionem cauſarum, quam latiſſimè examinat Jaſ. in l. 1. *C de jure emphyteutic. n. 55.* & Everard. *in loco ſupracit.* tamen non videtur dubitandum, quin allegari poſſint quotieſcunque ſunt fundata in juſta, & naturali ratione, ut per Jaſ. in d. l. 1. *num: 60.* Everard. *ibid: nu. 44.* Roman. *conſ: 112. n. 4.* ubi Apoſtilla, *in verb: Vali-*
15 *dum,* alios citat. At verò ratio, propter quam jus feudorum diſponens, ut in feudo empto a fratribus ſimul habitantibus ex communi pecunia habeat locum jus accreſcendi, ea eſt, quam *ibi in princ.* reddit Bald. ſcilicet quia ſimul cohabitantes cenſentur ſibi invicem proſpicere, & auxiliari; & ideo quiſque illorum videtur velle, ut alter ſibi ſine prole decedenti in feudo ſuccedat. Quæ ratio eſt planè juſta, & naturalis; & ideo ab hoc jure in juſta, & naturali ratione fundato ex ſupradictis argui poteſt ad emphyteuſim. Contrarium tamen, videlicet hujuſmodi limitationem non procedere in emphyteuſi, probari videtur,
16 quia de feudo ad emphyteuſim ſecundùm communem ſententiam non licet arguere in caſibus, in quibus obſtant regulæ, vel diſpoſitio juris communis, ut conciliando opiniones declarat Alex. in l. *Divortio, § In feudum, n. 3. ff. de ſolut. matr.* Et hanc opinionem teſtatur eſſe communem Apoſtilla ad Roman. *in d. conſ: 112. in verb. Validum.*
17 Quin verò hoc caſu obſtet regula juris communis, non eſt quod dubitemus, cùm in contractibus, ut eſt emphyteuſis, non habeat locum jus ac-
18 creſcendi, d. l. *Si mihi, & Titio,* ubi DD. Qua ratione Ludov. Roman. in l. *fin. C quando non pet. par. pet. accreſc. n. 53. verſ. Non obſtat tertium fundamentum,* ſcribit in materia jus accreſcendi non procedere argumentum de feudo ad emphyteuſim. Quod confirmatur ex Bald. *in auth. Quas ruinas, C. de ſacroſ. Eccleſijs*, dum quærens de jure accreſcendi in emphyteuſi, utitur argumentis deductis ab ipſo jure accreſcendi, non autem à juribus feudorum, ut animadvertit Caſtren. d. l. *Si mihi, & Titio, prope fin. verſ. Bald. autem.* Idem ſentire videtur Alex. in d. l. *Si mihi, & Titio, n. 11. & 15. in fine,* ubi expreſsè confutat doctrinam Bartoli argumentis de feudo ad emphyteuſin. Quibus poſſunt etiam adjungi multi Doctores, & præſertim Raphael Cuman. & Imol. relati ibidem per Alex. *num:* 15. qui in illa quæſtione, An inter fratres deſcendentes à primo inveſtito habeat locum jus accreſcendi? aſſentiuntur Bartolo propter quartam rationem ab eo traditam, improbatis primis tribus, inter quas erat ratio illa, quòd ita erat deciſum in feudis per jura feudalia. Quam rationem cùm impugnent, ſatis oſtendunt ſe non putare in hac materia juris accreſcendi rectè argui à feudo ad emphyteuſim. Idemque ſentire videtur Bald. in d. l. *unic. C. quand: non pet: par: pet: accreſc. n. 30.* ubi omnibus rationibus Bartoli in eadem quæſtione juris accreſcendi reprobatis, eidem opinioni, quam Bartol. tuetur adhærendo, rationem aliam deducit, quæ non ex jure feudorum, ſed ex communi jure civili depromitur. Accedit quòd cùm Doctores exactè, & diſtinctè tam quoad feudum, quàm quoad emphyteuſim caſus omnes proponant, eos decidant, in quibus jus accreſcendi locum habet, vel non, inter quos præ alijs diligenter, & prolixè materiam hanc proſequitur Roman. in d. l. *fin.* & cùm agunt de jure accreſcendi in feudis, hujuſmodi limitationem ſemper adducant: Cùm autem agitur de emphyteuſi, ejuſdem limitationis mentionem non faciant: ſatis inſinuare videntur non debere locum ſibi vendicare; quin etiam expreſ-
19 sè quodammodo ſentire videntur eam in emphyteuſi non habere locum, dum in ſpecie ſcribunt in emphyteuſi conceſſa duobus, ex cauſa oneroſa, habere locum jus accreſcendi ſi concedentis interſit, ut cùm magna eſt penſio fructibus correſpondens: Cùm autem non intereſt concedentis, ut cùm minima eſt penſio, non habere locum, ut per Alex poſt alios d. l. *Si mihi, n. 12. & 13.* & ſic non diſtinguunt an emphyteuſis ſit empta ex pecunia communi, ſed tantùm an interſit concedentis. Et cùm hic contractus duorum fratrum de communi pecunia ementium ſit frequentiſſimus, & DD. in ſpecie agant de duobus ex cauſa oneroſa inveſtitis: ſanè expreſſiſſent, ſi in eo ſenſiſſent habere locum jus accreſcendi, & tamen contrarium potius affirmare videntur, cùm dicunt generaliter in emphyteuſi ex cauſa oneroſa duobus conceſſa non habere locum jus accreſcendi, niſi interſit concedentis, ut dictum eſt.

Bartoli auctoritas in d. l. *Si mihi, & Titio,* ad rem facere non videtur, tametſi enim ad confirmationem eorum, quæ ſcribit de jure accreſcendi in emphyteuſi, adducat jura feudalia; non tamen inde ſequitur, ut ſentiat in materia juris accreſcendi emphyteuſim debere regulari in omnibus ſecundùm naturam feudi; quod probatur primò, quia ſi id Bartol. ſenſiſſet, non oportuiſſet ad confirmandas, quas ſequitur opiniones, adducere alias rationes, ſed ſatis fuiſſet citare textus de feudo loquentes, & tamen Bartol. quaſi eis non quieſcens, adducit alias rationes, quas putat fortiores, quàm adduxere textus loquentes de feudis, ut patet ibi *num. 5.*

Secundò quia cùm aliȩ rationes, quas Bart. adducit deducantur à jure cõmuni, & à contractibus

bus,& ultimis voluntatibus, quaſi velit in materia juris accreſcendi quod in illis diſponitur, etiam in his locum habere, neſcio cur velimus poſtea pręvalere potius in emphyteuſi jus feudorum, ad inducendam hanc limitationem, quam contractum, in quibus hæc limitatio locum non habet ad eam excludendam. Neq; obſtat quòd Bartoli doctrina in d. l. *Si mihi, & Titio*, ſit communiter approbata teſte Alexan. ibi *nu.* 11. quia eſt approbata quoad opiniones, quas defendit, ſcilicet quando habeat locum jus accreſcendi in emphyteuſi, non autem quoad rationes, & præſertim eã, quæ arguit de jure feudorum, quam multi DD. impugnant, ut ſuprà eſt dictum. Paulus de Caſtro, qui ſolus ex his explicitè ſentit quicquid in materia juris accreſcendi in feudo diſponitur, habere locum in emphyteuſi, hanc opinionem tribuit Bartolo, cùm re verâ ita non ſentiat, ut eſt demonſtratum. Salicet. in l. *unic. C. quan. non pet. part. pet. accreſc.* etſi examinatis nonnullis quæſtionibus de jure accreſcendi in feudis, *nu.* 20. quærat de emphyteuſi, ut ſubjiciat quæſtionem eſſe deciſam ex his, quæ dixerat de feudo: tamen hoc ideò dixit, quia in illis quæſtionibus, quas circa feudum examinaverat, quæ ſcripſerat in materia juris accreſcendi, conveniebant cum emphyteuſi, & regulæ juris congruebant utriq; , ut eum legenti patebit. Sed in caſu noſtro regulæ juris in emphyteuſi repugnant, ut eſt dictum Everard. tametſi apertè dicit diſpoſita in feudo quoad jus accreſcendi habere locum in emphyteuſi: tamen poſtea videtur dubitare, cùm lectorem rejicit ad loca vulgata. Quin etiam Angel. Cyn. & Alber. ab ipſo citati, ſicut & Bald. *in d. conſ.* 250. parum ad rem faciunt. Nam cùm dixiſſent in feudo duobus conceſſo non habere locum jus accreſcendi, poſtea ſubdunt idem in emphyteuſi. Quibus in locis ipſi rectè arguunt. Nam cùm in contractibus non habet locum jus accreſcendi per d. l. *Si mihi, & Titio*, & tam feuda, quàm emphyteuſes ſint cõtractus, & ſic regulæ juris quoad jus accreſcendi negandum utrique congruant, rectè arguunt de feudo ad emphyteuſin. At non è converſo licet arguere ad jus accreſcendi inducendum, ut ſcilicet quoties habet locum in feudo, habeat etiam locum in emphyteuſi, quia in hoc caſu jus ſpeciale unius non trahitur ad aliud juris regulâ repugnante, quæ jus accreſcendi non admittit in contractibus. Corbul. id perfunctoriè dicit, & citat Bart. & Salicet. ex quibus hoc non colligitur ut dictum eſt.

Itaque cum quæſtio ſit valdè dubia, nec à Doctoribus apertè explicata, nunquam auderem conſulere, ut ſtatueretur in hoc caſu habere locũ jus accreſcendi, cùm in caſu tam frequenti nullum Doctorem invenire potuerimus, cujus auctoritate in rę tam gravi, & exemplari inniti poſſemus.

DE FEVDIS.

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 Feudum per obitum vaſſalli ad Eccleſiam revertitur.
Declaratur, ut nn. ſ qq.

2 Feudum perſonale ad filium non extenditur.

3 Fœmina non ſuccedit in feudo, niſi expreſsè ſit cautum in inveſtitura.

4 Iuramentum de non infeudando Papâ inconſulto refertur tantùm ad bona, quæ nunquam fuerunt infeudata, non autem ad bona feudalia.
Bona infeudari, ſeu emphyteuticari ſolita non ſunt de menſa Eccleſiæ, ibid. & n. 9.

5 Iuramentum de non infeudando intelligitur ut terram non feudalem conſtituat feudalem.

6 Iuramentum de non alienando non extenditur ad bona in emphyteuſim dari ſolita.

7 Bona Eccleſiæ dicuntur ſolita dari in feudum, vel emphyteuſim, quando infra quadraginta annos bis fuerunt data.

8 Bona deſinunt eſſe feudalia quando Prælatus ea deſcripſit inter bona menſæ Eccleſiæ, vel quando ex illis fructus collegit, tanquam ex bonis menſæ incorporatis.

10 Feudalia bona per alienationem vaſſalli ad Eccleſiam devoluta Epiſcopus de novo infeudare poteſt filio, vel conſanguineo alienantis, non obſtante juramento de non infeudando.

11 Item poteſt illa infeudare etiam extraneo ſi ſit talis, ut mediante illius perſonâ poſſit Eccleſia bona ſic alienata recuperare.

12 Vaſſallus alienans feudum ſine conſenſu domini directi cadit ipſo jure à feudo.

13 Papa an poſſit in præjudicium ſucceſſorum inveſtire aliquem de feudo nondum devoluto conſentiente vaſſallo, & nn. ſeqq.
Et quid poſt Bullam Pij V. n. 30. & ſeqq. uſq. in finem.

14 Et an poſſit ſine conſilio, & aſſenſu Cardinalium declarare ſuper evidenti utilitate, & n. 18. & ſeqq. uſq: ad n. 30.

15 Succeſſor non tenetur ratam habere inveſtituram non expletam prædeceſſoris de feudo, quod alius tenet, niſi eo conſentiente alius fuerit inveſtitus.

16 Inveſtitura de feudo nondum aperto de conſenſu vaſſalli non expirat morte infeudantis.

17 Et ligat ſucceſſorem.

18 Papa poteſt ardua explicare ſine Cardinalibus.
De poteſtate abſoluta, n. 24.

19 Nec valet contraria conſuetudo.
Et lex contraria non ligat ſucceſſorem, n. 23.
Præſcriptio contra ſupremam Papæ authoritatem non valet, d. n. 19.

20 Cathedralium poteſtas à ſolo Papa emanat.

21 Papa de honeſtate non poteſt ardua tractare ſine Cardinalibus.

22 Valet tamen conſuetudo in contrarium.

25 Cardinalium conſenſus in infeudatione magnæ civitatis de neceſſitate non requiritur, ſed de honeſtate tantùm.

26 Princeps poteſt infeudare nedum civitatem, ſed etiam provinciam, & Ducatum.

27 Cauſa evidentis utilitatis infeudationis an præſumatur in Papa, & an ſit ſtandum illius aſſertioni.

28 Bona infeudari ſolita poſſunt de novo in feudum concedi, & cauſa præſumitur ab initio interveniſſe.

29 Alienatio ritè, & rectè facta non poteſt per ſucceſſorem infringi.

30 Civitates, & loca Eccleſiæ Romanæ infeudari, ſeu alienari ſolita ad eam devoluta, & devolvenda, ipſo jure Cameræ Apoſtolicæ incorporata cenſentur ex Bulla Pij V.

Etiam

Etiam antequam devolvantur ex declaratoria Innocentij IX. n. 34. & ſeq.

31 *Et de hujuſmodi infeudatione tractantes, eamque Papæ inſinuantes ſunt excommunicati, & alias pœnas incurrunt, ut in eadem Bulla Pij V.*

32 *Cardinales jurant loca Eccleſiæ Romanæ non infeudare.*

33 *Et idem jurat electus in Papam.*

36 *Papa poteſt durante generatione inveſtiti in feudo alijs inveſtituram concedere in caſum devolutionis.*

Secus ſtante Declaratoriâ Innocentij IX. num. 34 & 35.

37 *Bulla Pij V. de non infeudandis locis Romanæ Eccleſiæ comprehendit etiam gubernia ultra triennium.*

38 *Sed non comprehendit terras, & loca confiſcata.*

39 *Item nec loca, quæ Camera Apoſtolica emit à Baronibus.*

1 EX PARTE. Ponit tres caſus, in quibus non obſtante juramento de non infeudando poteſt Epiſcopus antiquum feudum ad Eccleſiam reverſum novo vaſſallo concedere. Hoc dicit, & eſt caſus valdè notabilis interpretans juramentum de non alienando, ſecundùm Abbatem. Communis diviſio. Secunda ibi, *In prima.*

Nota primò, ibi, *Vaſſallum decedere.* per obitum vaſſalli feudum ad Eccleſiam redire, quod intellige quando feudum eſt perſonale, quia ad filium non extenditur, ut *in tit: quib: mod: feud: acquir: circa princ.* aliàs eſt *in tit: de ijs, qui feud: dar: poſ:* §. 1.
2 Hoſt. *hic n.* 1. *in ver: Redire.* Vel quando fuit conceſſum pro ſe, & filijs, & vaſſallus decedit non
3 ſuperſtitibus filijs maſculis; nam fœmina, niſi expreſsè ſit cautum in inveſtitura non ſuccedit in feudo, ut c. 1. §. *Hoc autem de ijs, qui feud: dar: poſ.* & c. 1. §. *Filia, de ſucceſſ: feud.* Hoſt. *ubi ſuprà,* Jo. Andr. *n.* 1. *in ver: Redire,* Anchar. *in* 2. *not.* & Abb. *nu:* 2. & eſt communis regula, ut Decius inquit *conſ:* 139. *incip: Et diligenter, n.* 2. *verſ: Sed tantum,* ubi allegat concord. & Clar. *in* §. *Feudum, q.* 73. *in princ.*

4 Secundò nota ibi, *quamvis juramento tenearis adſtrictus.* Juramentum præſtitum à prælato de non infeudando Romano Pontifice inconſulto referri tantùm ad bona, quæ ſunt de menſa Eccleſiæ, id eſt, quorum dominium directum, & utile eſt penes Eccleſiam, & ſic ad illa, quæ nunquam fuerunt infeudata, non autem ad bona feudalia, ſeu ab antiquo in feudum dari ſolita. Hæc namque ſi ad Eccleſiam revertantur, de novo ab Epiſcopo infeudari poſſunt, iuramento non obſtante, ut hic eſt caſus in primo reſponſo, & notat Bernardus hîc poſt caſum Innoc: *in princ:* & *ad finem. in ver. Concedas,* Abb. Antiq. *in ver: De novo,* Hoſt. *num:* 1. *in ver: Infeudare,* & *in ver: De novo,* Jo. Andr. *num:* 1. *in eod: ver:* Butr. *in* 1. *not.* Anchar.
5 *num:* 1. & Abb. Sicul. *in* 2. *not.* Et eſt ratio ſecundum Innoc. quia juramentum de non infeudando intelligitur ut rem feudatariam conſtituat, id eſt, ut terram non feudalem conſtituat feudalem, ut explicat Jo. Andr. *ubi ſuprà.*

6 Et quod dictum eſt de feudo, idem intelligas de emphyteuſi: nam juramentum de non alienando non extenditur ad bona emphyteuticalia, ut hîc per Abbatem *in* 2. *not.* Ad hoc Extravag. Pauli II. *Ambitioſæ, de reb: Eccleſ: non alienan;* ibi, Ac de rebus, & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis.

7 Dicitur autem res Eccleſiæ conſueta dari in emphyteuſim, vel in feudum quoad hoc, ut poſſit alienari ſine ſolemnitate, c. 1. *de reb: Eccleſ: non alienan: lib:* 6. & c. *Sine exceptione,* 12. *q.* 2. Quando ita fuit conceſſa, ſaltem per duas vices, & lapſi fuerunt quadraginta anni, ut in emphyteuſi tenet Dec. *conſ:* 142. *Pro tenui facultate, num:* 4. *verſ: Et ſolùm ſupereſt reſpondere,* ubi allegat Bald. in l. *De quibus, num:* 85. *ff. de legib.* qui tamen nihil dicit de duabus inveſtituris, ſed tantùm de tempore annorum quadraginta. Et in feudo originaliter voluit Jacob, de Beluis, in c. 1. *tit:* 1. *In uſibus feud:* & *in tit: Epiſcopum, vel Abbatem,* cap: 1. ubi concludit rem dici conſuetam infeudari, quando intra quadraginta annos his fuit data ſuadente utilitate, & eum ſequitur Imola *hîc num:* 37. Et conſulendo Jaſ. *in conſ.* 155. *Ut veritas, col:* 3. *paulò poſt princ: verſ: Dicitur autem res Eccleſiæ conſueta dari in feudum, vol:* 2. ubi alios citat, & dicit, ab hac ſententia neminem diſcrepare. Afflict *dec:* 305. *nu:* 10. Clar. *de communi in* §. *Feudum. quæſt.* 13. *num:* 4: *verſ: Nunc pro intelligentia quæro.* Et quamvis referat Curt. jun. *de feud: in* 1. *par:* 2. *partis principalis, quæſt:* 4. & Ruin. *in conſil:* 35. *num:* 30. *lib:* 1. dicentes ſufficere, ut præceſſerit una tantùm infeudatio ſolemniter facta ſine aliquo temporis curſu, vel pluralitate actuum, & hanc eſſe communem opinionem: tamen, ut ait Clarus, hæc opinio non tranſit ſine difficultate: & ideo prima eſſet tenenda tanquam tutior, & quæ minus favet alienationi rerum Eccleſiaſticarum. Sed tamen Domini de Rota *deciſ.* 160. *num:* 5. *part:* 2. *diverſ:* pluribus citatis dicunt iſtud ſolitum probari, aut per duas locationes cum curſu quadraginta annorum, aut per unam ſolemniter factam: & hanc eſſe communem concluſionem, quam tenuit Rota *in Zamoren. Locationis* coram Seraphino, 24. *Decembris* 1579.

8 E converſo autem res dicitur non amplius ſolita infeudari, quando prælatus eam deſcripſit inter bona menſæ Eccleſiæ, vel quando per multum tempus collegit fructus ipſius rei ſolitæ infeudari, prout facere conſuevit ex aliis rebus, & bonis menſæ incorporatis. Et hanc opinionem dicunt eſſe communem Moderni, quos refert Curtius jun. *in d.* 1. *par:* 2. *partis principalis, q.* 5. & ſequitur Clar. *ubi ſuprà.*

9 Et hinc collige, bona conſueta infeudari, vel dari in emphyteuſin, non eſſe de menſa, quia in illis Eccleſia non habet dominium utile, ſed ſolùm directum, ut hîc declarat Imol. *in fine*, & ſentit Innoc. *in ver: Concedas,* cum quo Hoſt. & Jo. Andr. *num:* 4. *in eodem ver:* & alii tranſeunt.

10 Tertiò nota ibi, *filium, vel conſanguineum.* Bona feudalia per alienationem vaſſalli ad Eccleſiam devoluta, juxta text. *in* §. 2. & 3. *quib. modis feud. amitt.* poſſe de novo ab Epiſcopo infeudar. filio, vel conſanguineo ipſius vaſſalli alienantis non obſtante juramento de non infeudando, ut ſimiliter hic eſt caſus in ſecundo reſponſo.

11 Quartò nota ex ultimo reſponſo Epiſcopū non obſtante hujuſmodi juramento de non infeudando poſſe infeudare bona propter alienationem vaſſalli ad Eccleſiam devoluta, non tamen filio, & conſanguineo vaſſalli, ut *in præcedenti notab.* ſed etiam

etiam extraneo, ſi ſit talis, ut mediante illius perſonâ poſſit Eccleſia bona alienata recuperare, ut
2 in littera, ſcilicet de facto, quia de jure vaſſallus alienans abſque conſenſu domini directi ipſo jure cadit à feudo, ſeu à jure feudi, ſecundùm Innocent. *hic circa medium, in ver. Recuperare*, Abb. Antiq. *n. 1. in eod. ver.* Hoſt. *nu.* 4. & Jo. Andr. *nu.* 3.

3 Extra QUÆRO, An Papa poſſit in præjudicium ſucceſſorum inveſtire aliquem de feudo nondum devoluto, conſentiente vaſſallo. Et cùm debeat conſtare de vera & evidenti utilitate Eccleſiæ ſtante declaratione Gregorii XIV. in Conſiſtorio ſecreto. de qua *infrà ſub n. 33.* An Papa poſſit ſine conſilio, & aſſenſu Cardinalium declarare hanc evidentem utilitatem.

5 Quoad primum dubium videtur affirmativè reſpondendum per tex. apertum in c. 1. *qui ſucceſſ. feud. dar. ten.* ubi diſponitur expreſsè, & ita ſummat Bald. ut quamvis ſucceſſor Prælati non cogatur inveſtituram à Prædeceſſore factam, & non completam de feudo, quod alius tenet ratam habere, tamen id locum non habet, ſi eo conſentiente, qui feudum tenet, ſit alius inveſtitus. Nam conſenſus hujuſmodi operatur, ut ſucceſſor Prælatus teneatur complere, cùm aliter non teneretur, quaſi infeudatio rei, quam non tenebat infeudans, cùm non remanſerit in finibus promiſſionis, ſeu promiſſio in finibus inveſtituræ verbalis, ut conſiderat Iſern. in d c. 1. *nu.* 5. & operatur, ut factum Prædeceſſoris dicatur tunc de jure
6 conſummatum. Ex quo ſequitur, ut cùm jam gratia ſit facta cum effectu, non expiret per obitum concedentis, ut ponderat ibi Bald. *nu.* 4. Alvarot. *nu.* 3. Præpoſ. *nu* 2. & Jacobin, *nu.* 2. Et ratio eſt patens: nam cùm talis inveſtitura ſit valida, quia jure feudorum fulcitur, nec malè factum dicatur, quod ſit legis authoritate, ut advertit Iſern.
7 *ubi ſuprà n 13. verſ: Unde dic:* Prælatus dicitur ritè conceſſiſſe: unde perinde judicandum eſt, ac ſi ipſa Eccleſia contraxiſſet, quæ nunquam moritur, ita Bald: *ibi ante nu:* 5. qui inferiùs *nu:* 12. innuit ſine conſenſu vaſſalli tenentis obligationem Prælati dici perſonalem, quæ ſucceſſorem non obligat, quia nihil in eum tranſmittit: At cum conſenſu dicetur realis, & perpetua obligatio Eccleſiæ, quæ obligat ſucceſſorem.

8 Secundum dubium ſimiliter videtur affirmativè reſolvendum, cùm vera & communis ſit ſcribentium concluſio, Papam ſolum poſſe ſine Cardinalibus ardua explicare, ut teſtatur Gemin: qui adductis in contrarium reſpondet, in c. *Super eo, num:* 4. *verſ. Communis concluſio, de hæret: lib:* 6. Et hanc eſſe veriorem ſententiam oſtendit Hier. Zanettinus *in tract: de differ: jur: civil: & can. in* 24. *differ: num:* 33. quam etiam veram & communem dicit, & latiſſimè comprobat Cardinal: Jacob: *de Concil: lib:* 7. *art:* 5. *de Cap: concluſ: in verſ: Octavò facit, num:* 117. *cum pluribus ſeqq: & in reſponſione ad*
19 *contraria in verſ: Ad illud* 259. Et in tantum poteſt Pontifex ardua per ſe expedire, ut ſi in contrarium adeſſet conſuetudo, illa non valeret; tum quia eſſet præſcribere contra ſupremam poteſtatem Papæ, contra quam non valet aliqua præſcriptio, ut notat Abb. in c. 2. *num:* 4. *de Cleric: non reſid:* ſequitur Jaſ. in l. *Placet, num:* 11. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* Tum quia Cardinalium poteſtas à ſolo Papa
20 emanat, ut tradit Archid. in c. *Ubi periculum col:* 4. *circ. fin:* ibi, (Dominorum autem Cardinalium potentia eſt ab homine: nam quicquid poſſunt, habent à Papa.) *De elect: lib:* 6. & poſt eum Andreas Barbat. *in tract: de præſtant: Cardinal: q.* 1. *an.* 12. & Petr. de Raven. *in tract: de conſuetud: ſ. ct:*
21 1. *num:* 33. quem ſequutus fuit Rocch. de Curte in ſimili ſuo tractatu, *num:* 114. ubi ait de honeſtate Papam non poſſe ardua tractare ſine Cardi-
22 nalibus; & tamen valere conſuetudinem in contrarium. Et rationem reddit, quia talis conſuetudo habet concurſum juris communis, cùm de jure communi Papa poſſit ardua tractare ſine Cardinalibus, ſecundùm communem opinio-
23 nem. Imò etiamſi de hoc eſſet lex expreſſa, illa non eſſet attendenda, quia par in parem non habet imperium, cap. *Innotuit, de elect:* de quo latiſſimè Barbat. *conſ:* 1. *lib:* 1. *per tot.* & per tacitam contraventionem Papa videretur eam tollere, ut ait Zanettinus *ubi ſuprà n.* 36. quæ omnia ve-
24 riſſima eſſe de poteſtate Summi Pontificis abſoluta, ſeu, ut ajunt, de plenitudine poteſtatis, pluribus rationibus confirmat Cardin. Paleot. *de Sacr: Conſiſt: conſult: par:* 1. *q.* 3.

25 Et quamvis de infeudatione magnæ civitatis loquens Bald: in l. *Cum multa, n.* 2. *C. de bon: quæ liber.* dixerit debere intervenire communem conſenſum Cardinalium: tamen ejus dictum communiter intelligunt Doctores de honeſtate tantùm, non de neceſſitate, ut reſpondet Zanettinus *ubi ſupra num:* 36. *verſ. Et ad allegata in contrarium*, qui prius citaverat ipſum Baldum *ſub num:* 33. & in propriis terminis declarat Cardin. Alex: in cap. 1. *Epiſcopum, vel Abbatem, in volum: feud: poſt princip.* concluditque valere hujuſmodi actum Papæ ſine Cardinalibus, quem ſequitur alios referens Claud. *in ſuo ſpeculo feud: fol:* 131. *verſ: Nam quantum*, & Redoanus per eandem met verba *in tract: de reb. Eccleſiæ non alienan: caſ:* 5. *nu.* 21. ubi itidem teſtantur hanc eſſe crebriorem opinionem.

Et verè ita debere intelligi dictam doctrinam Baldi de honeſtate tantùm, non de neceſſitate, ſuadetur: nam ipſe in d. l. *Cum multa*, ſe remittit ad dicta per eum in l. *Humanum, C. de legibus*, ubi præciſè *num:* 2. dicit formam illius legis eſſe de honeſtate, non de neceſſitate, cùm ibi dicatur
26 *humanum*, non autem *neceſſarium*, & ſubdit retentis illis terminis, ſine dubio Principem poſſe infeudare nedum civitatem, ſed & provinciam, & Ducatum, & ut ait Caſtren: *ibi in fine, num:* 6. licèt dicatur, Papam omnia facere cum conſilio Cardinalium; ſi tamen facit ſine eis, valet; & ſequitur in l. *Lex eſt, num:* 5 *ff. eod. tit.*

Et ex his non videtur dubitandum, quin Papa ſolus totaliter explicare poſſit talem inveſtituram de feudo nondum devoluto, & cauſas evidentis utilitatis declarare.

27 Quibus addi poteſt, quòd etiamſi verſaremur in dubio an cauſa ſubeſſet, vel non ſubeſſet, adhuc Summo Pontifice aſſerente, præſumeretur, ut benè per Claud: *in Specul: feud: in ver: Cauſa legitima, fol:* 128. præſertim ſi verſaremur in materia non ſuſpecta, quòd infeudatio fiat in conſanguineos, ut conſiderat Præpoſ. in c. *Non liceat*, 12. *q.* 2. *n.* 7. Et in hac materia ſunt videndę diſtinctiones per d. Claudium factæ, quãdo cauſa poteſt ſubeſſe, & non ſubeſſe; & quando exprimitur, & quando non. Concluſio enim eſt, ſi cauſa exprimitur, quæ tẽpore conceſſionis potuit intervenire, præ-

ſumi-

ſumitur etiam ſine interventu Cardinalium, vel Prorerum, ut dicit ipſe *num.* 132. per ead. mer. verba Redoan. *d. caſu.* 5. *n.* 22.

Et ſecundùm diſtinctiones ejuſdem Claudij ſunt intelligenda, quæ ſub longo involucro verborum dicit Bellam. in c. *Per principalem, nu.* 106. *verſ. Quarta quæſtio*, ubi relinquit cogitandum, & in c. *Non liceat Papæ*, 12. *q.* 2. *ante n.* 16. ubi præcisè aſſerit: Si non laborat mala ſuſpicio contra Papam, quia in nimis propinquum non ſit alienatio, ſtandum eſſe litteris, & expreſſioni Papæ.

Et pariter Navar. in ſuis Commentarijs ſuper d. c. *Non liceat Papæ*, §. 12. *n.* 7. *& ſeq. ſub n.* 9. ſentit ſtandum eſſe aſſertioni Papæ de cauſa juſta, ſi ipſe exprimat ſe ad id ex juſta cauſa moveri.

Et eò magis ſi tractaretur de feudo antiquo, quo caſu, cùm præſumatur ab initio intervenifſe hujuſmodi cauſa, & ob id Innoc. III. hîc concedat, ut ſolita infeudari de novo infeudari poſſint. Rectè dicit Bald. in c. 1. *num.* 3. *Qui feud. dar. poſſ.* cauſa utilitatis præſumi quando feudū eſt apertum.

29 Quando autem alienatio fit ritè & rectè, manifeſti juris eſt, nec alienantem, nec ſucceſſorem poſſe illam infringere, ut tradunt Iſern. & cæteri Scribentes in d. c. 1. *Qui feudum dare teneantur*, & Claud. in *d. Specul. fol.* 151.

30 Cæterùm adverte, quia præmiſſa non videntur procedere poſt Conſtitutiones à Romanis Pontificibus hac de re editas. Nam Pius V. *in Conſtit.* 35. *Admonet*, edita quarto Kalend. Aprilis 1567. *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 221. ſtatuit, ut civitates, & loca S. R. E. etiam in feudum, aut quemcunque alium alienationis titulum dari ſolita ad Sedem Apoſtolicam quomodolibet devoluta, & pro tempore devolvenda eo ipſo Cameræ Apoſtolicæ abſq; alia declaratione incorporata cenſeantur perinde ac ſi nunquam in feudum, vel alium titulum conceſſa fuiſſent, ut *in* §. 2. Ac præ-
31 terea ſtatuit *in* §. 3. ut de hujuſmodi alienationibus, & infeudationibus tractantes, conſulentes, aut aliàs verba facientes, eaſq; Summo Pontifici per ſe, vel per alium inſinuantes, vel ſuadentes excommunicationis pœnam, ac læſæ Majeſtatis etiam in primo capite, & confiſcationis bonorū, privationiſque dignitatum, ac beneficiorum eo
32 ipſo incurrant. Et *in* §. 9. addit, ut Cardinales in aſſumptione pilei, & ſede vacante in conclavi jurare debeant prædictam Conſtitutionem obſervare, eique non contravenire, nec Pontificibus contrafacientibus conſentire, aut abſolutionem à juramento petere, nec oblatam, aut conceſſam
33 acceptare. Et aſſumptus in Summum Pontificem id ipſum promittat, ac juret, & poſt coronationem ſuis litteris confirmet: ut latius in ipſa Conſtitutione, quam poſtea confirmârunt Pontifices ſucceſſores Gregor. XIII. *Conſtitut.* 3. *Inter cætera, in Bullar. to.* 2. *pag.* 363. Sixtus V. *Conſtit.* 26. *Quanta, eod tom. pag.* 520. Gregor. XIV. *Conſtit.* 1. *Romanus Pontifex, pag.* 286. Et ad hæc uſque tempora multum dubitari poterat de intellectu illorum verborum Bullæ Pij V. Et pro tempore devolvenda. An ſcilicet comprehenderent loca nondum devoluta tempore infeudationis. Et eò magis quia idem Gregorius XIV. in Conſiſtorio ſecreto Romæ apud S. Marcum die ven. 13. Septembris 1591. habito, ſententijs tamen S. R. E. Cardinalium, qui tunc aderant, minimè requiſitis, quinimò multis eorum expreſsè contradicentibus, declaravit, & decrevit Pius V. Conſtitutione prædicta non prohiberi feudum nondum devolutum, quando neceſſitas, aut evidens & vera Eccleſiæ utilitas poſtulaverit iterum infeudari. Nec juramentum in ea præſtitum ſimilem caſum comprehendere, ac neminem licitè jurare poſſe, quod contra neceſſitatem, aut evidentem utilitatem Eccleſiæ ſit; ſicq; prædictam Conſtitutionem
34 intelligendam judicavit, ac diffinivit. Sed hanc dubitationem ſuſtulit Innoc. IX. *Conſtitutione* 1. incip. *Quæ ab hac ſancta Sede*, *edita pridie nonas Novembris* 1591. *eod. tom.* 2. *pag.* 713 nam *in* §. 4. declaravit Conſtitutione Pij V. prohiberi quamcumque infeudationem, & alienationem civitatum, & locorum eidem Sedi tam immediatè, quàm mediatè ſubjectorum, non ſolùm poſt eorum devolutionem, ſed etiam antequam devolvantur, & quamcumque in perpetuum, vel ad tempus prorogationem & extenſionem infeudationum, & conceſſionum hujuſmodi nondum finitarum; ipſorumque incorporationem quoad effectum impediendæ alienationis, prorogationis, & extenſionis hujuſmodi, non à die eorum devolutionis, ſed à die ipſius Conſtitutionis, & etiam antequam devolvantur factam cenſeri, & *in* §. 5. præcepit Pij V. Conſtitutionem jurari debere juxta prædictam Conſtitutionem.

35 Itaque ſtante hac declaratione Innocentij IX, planum eſt hodie Papæ non licere quemquam inveſtire de feudo nondum aperto, & ſic diſpoſitio d. c. 1 *Qui ſucceſſ. feud. dar. tenean.* & textus noſtri, quatenus permittit, ut infeudari poſſint bona feudalia ad Eccleſiam devoluta juramento non obſtante, locum non habet in Summo Pontifice, ſed tantummodo in inferioribus Prælatis. Forma enim juramenti, qua ſe obſtringit Papa, eſt longè diverſa à juramento de non infeudando, quo ſe adſtringunt Prælati inferiores in terminis hujus cap.

36 Quo fit ut hodie locum non habeat concluſio, quam pluribus relatis firmat Rota *deciſ.* 664. *nu.* 11. *par.* 2. *recen.* videlicet Papam poſſe durante generatione inveſtiti in feudo alijs inveſtituram concedere in caſum devolutionis, cùm tunc non dicatur agi de præjudicio inveſtiti. Obſtat enim Declaratoria Innocentii, ideoque nec opus eſt diſcutere, an diſpoſitio cap. 1. *Qui ſucceſſ. feud. dar. ten.* locum habeat in Summo Pontifice, de quo ibi plenè per Rotam, *num.* 13.

Porrò Bulla Pij V. ut præfertur declarata ab Innocentio IX confirmavit, & innovavit, ſeque ſervaturā promiſit, ac juravit Clem. VIII. *in Conſtitutione prima, Ad Romani Pontificis, in Bullar. tom.* 3. *pag.* 1. ubi etiam *in* §. 7. declarationem Gregorij XIV. tanquam deſtruentem prædicti Pij Conſtitutionem, alienandique occaſionem præbentem ac minimè neceſſariam revocavit, & annullavit perinde ac ſi nunquam emanâſſet. Declarans eâdem Pij V. Conſtitutione prohiberi civitatum, & locorum in ea contentorum tam quæ nunquam antea in feudum conceſſa, quàm quæ aliàs ſæpius infeudata, ac poſtmodum devoluta, aut etiam nondum devoluta fuerint, infeudationes, & prorogationes inveſtiturarum etiam ex cauſa neceſſitatis, aut evidentis & veræ utilitatis factas & faciendas, ut latius in eadem Bulla §. 8. Et concordat Regula Cancellariæ 64.

37 Præter hæc Gregor. XIII, *die* 3. *Aprilis* 1581. in Con-

Conſiſtorio declaravit ſub dicta Bulla Pij V. comprehendi etiam conceſſiones guberniorum, quas ultra triennium de locis S. R. E. fieri non contingeret, quam declarationem & Sixtus V. approbavit itidem in Conſiſtorio *die 16. Ianuarij* 1589.

38 Prohibitio tamen Pij V. ut ſuprà declarata, non comprehendit terras, & loca confiſcata ob delicta, de quibus *in Conſtitutione 65.* Gregor. XIII. incip. *Tanta*, ut ibi declaratur *in* §. 13. *in Bullar. tom. 2. pag.* 446. Idemque declaravit Sixtus V. *in Conſtitutione 6. Hoc noſtri*, §. 8. *pag.* 491.

39 Ac ſimiliter non comprehendit ea loca, quæ Camera Apoſtolica emit à Baronibus juxta *Conſtitutionem* 41. Clementis VIII. *Iuſtitiæ*, §. 14. *in Bullar. tom. 3. pag. 55.*

DE SOLVTIONIBVS.

Cap. Ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor in beneficio tenetur ſolvere debita prædeceſſoris pro neceſſitate Eccleſiæ contracta: & n. 6.*

2 *Filius non tenetur ad debita patris, niſi creditores probent eum ſe immiſcuiſſe hæreditati paternæ.*

3 *Et tunc tenetur etiam ultra vires hæreditatis ſi eam adierit ſine inventario.*

4 *Et quid de æquitate canonica, & in foro animæ.*

5 *Succeſſor in beneficio, & hæres in quibus æquiparentur, vel non.*

6 *Hæres tenetur ſolvere omnia debita defuncti qualitercumque contracta.*

7 *Succeſſor in beneficio tenetur ad debitum prædeceſſoris, quod conſtat fuiſſe contractum pro neceſſitate Eccleſiæ, licèt non probetur verſum, & num. 9.*

8 *Fallit in mutuo, in depoſito, & cum res Eccleſiæ pro debito venditur.*

10 *Succeſſor in beneficio tenetur ad debita, quæ prædeceſſor pro ſui ſuſtentatione, vel infirmitate contraxit.*

11 *Succeſſor in Epiſcopatu tenetur ad expenſas Advocati pro defenſione, & neceſſitate prædeceſſoris carceribus mancipati.*

12 *Succeſſor in beneficio an teneatur ad penſiones tempore prædeceſſoris decurſas, & non ſolutas, & n. ſeqq. uſque ad n. 22.*

13 *Penſio cum clauſula*, Ut melius, & commodius ſuſtentari valeas, &c. *cenſetur reſervata ex cauſa alimentorum, & n. 15.*

14 *Hypotheca non oritur ex aſſignatione redituum ſuper certo fundo, niſi aſſignatio fiat pro alimentis.*

Contrarium, n. 16. in fin.

16 *Penſio, cenſus, collecta, & decima ſunt debitum reale, & obligat poſſeſſorem etiam pro terminis præteritis, & n. 19.*

17 *Et an ſit in optione creditoris vel agere contra ſucceſſorem, vel contra antiquum poſſeſſorem, ſeu ejus hæredem, & n. ſeq.*

18 *Succeſſor in beneficio ex ſtylo Rotæ non tenetur ad penſiones decurſas tempore prædeceſſoris, niſi factis à penſionario diligentijs contra prædeceſſorem, vel illius hæredes.*

20 *Succeſſor pro penſionibus ſolutis pro antiquo poſſeſſore habet actionem contra eum, vel illius hæredes.*

21 *Succeſſor in Epiſcopatu, vel Parochiali etiam factis per penſionarium diligentijs contra prædeceſſorem non tenetur ad penſiones ante ſuam proviſionem decurſas, niſi detracta congrua.*

22 *Succeſſor an teneatur ad penſiones antiquas pro terminis decurrendis, licèt ſibi non remaneat congrua. Diſtinguitur, ut n. ſeqq. uſq. in fin.*

23 *Quid ſi penſio ſit reſervata cum clauſula*, Dummodo remaneant mille pro Epiſcopo, vel centum pro Rectore.

Et quid ſi cum clauſula, Etiamſi non remaneant mille, vel centum. *num:* 30.

Et quid ſi cum eadem clauſula non expreſſa, ſed tacitè ſubintellecta, n. 31.

Et quid ſi reſervatio ſit pura, n. 32.

24 *Clauſula*, Dummodo remaneant mille pro Epiſcopo, *facit penſionem conditionalem.*

25 *Et in petitorio onus probandi, quòd mille remaneant, incumbit penſionario.*

Etiamſi Epiſcopus reſervationi conſenſerit, n. 26.

Et probatio debet eſſe plena, n. 27.

26 *Conſenſus titularis intelligitur præſtitus ſub eadem conditione, ſub qua penſio fuit reſervata.*

28 *Penſio reſervata cum clauſula*, Dummodo remaneant tot pro Titulari, *ſi ſit exceſſiva, non eſt nulla in totum, ſed reducibilis.*

29 *Fallit ſi ſit reſervata cum prædicta clauſula, & cum expreſſione certi valoris.*

30 *Tridentino Concilio Papa cenſetur derogare reſervando penſionem cum clauſula*: Etiamſi non remaneant mille pro Epiſcopo.

31 *Idem ſi ſciat valorem fructuum, juxta quem non remanent mille.*

32 *Penſio purè reſervata eſt reducibilis ſi non remaneant mille pro Epiſcopo, & Papa fuerit deceptus in expreſſione valoris facta in cedula Conſiſtoriali.*

1 AD HOC. Jo. Andr. non ſummat, quia breve eſt. Sed ſecundùm Abbatem ſummatur ſic: Succeſſor in beneficio tenetur ſolvere debita prædeceſſoris pro neceſſitate Eccleſiæ contracta. Hoc dicit.

2 Nota primò ex principio textus, filium teneri ſolvere debita patris. An autem ſit fundata intentio creditoris agentis contra filium poſt obitum patris ex debito paterno, adeo ut etiam alio non probato cogendus ſit filius ad ſolvendum? Primo intuitu videtur affirmativè reſpondendũ per iſtum textum, qui hoc dicit ad litteram. & per illud Apoſtoli 8. ad Rom. 17 *Si autem ſuij & hæredes*, & 4. ad Galat. 7 *Quòd ſi filius, & hæres.* Sed contrarium eſt verum, quia requiritur ut creditor probet ſe immiſcuiſſe hæreditati paternæ, aliàs enim ſi filius ab illa ſe abſtineat, non tenetur creditoribus hæreditarijs reſpondere, nec poteſt cogi ad ſolvendum niſi conſtito de aditione hæreditatis, ut legitur, & notatur in l. *Neceſſarijs, ff. de acquirend. hæred.* & ibi per gloſ. *in ver. Teneantur*, & Bart. *nu.* 1. & tenet gloſſa reputata ſingularis in l. *Si cum dotem*, § *Tranſgrediamur, in ver. Hæres, ff. ſolut. matrim.* quæ dicit ab actore probandum eſſe, quòd filius ſit hæres patris, per textum in leg. 1. *Cod. Si minor ab hæredit. abſtin.* & in leg. 1. *Cod. de jure deliberar.* & hîc firmant Anchar. *nu.* 1. & Imol.

& Imol.*nu:*2. Et dictum Apoſtoli: Si filius,ergo hæres, intellige,quantum ad hoc,ut filius poſſit ſe immiſcere hæreditati paternæ, & illam agnoſcere: non autem quoad hoc,ut poſſit à creditoribus conveniri, ſi non appareat quòd hæreditatem agnoverit,ſecundùm Imol.*ubi ſuprà.* Vel dictum Apoſtoli intelligas quantum ad nomen,non autem quantum ad commodum, vel incommodum, niſi ſe immiſceat, ut declarat præcitata gloſ:in l. *Neceſſarijs,in ver:Teneantur,ff.de acquir: hæred.*& litteram textûs noſtri,ibi, *filius*,ſupple, *& hæres*, ſecundùm Bernardum hîc poſt caſum, Abb.Antiq. & Hoſtienſ. *in princip.* Itaque filius,
3 quem conſtat hæreditati paternæ ſe immiſcuiſſe, tenetur ad debita patris, & quidem in ſolidum, & ultra vires hæreditatis,ſi eam adivit ſine beneficio legis,& inventarij.Sed ſi inventarium confecit, tenetur ſolùm quatenus vires hæreditatis patiuntur, ut l. *final. C. de jur:deliber.* ſecundùm Alan.hîc relatum in gloſ:2. Sed Butr. *num:*3. &
4 Imol.*nu:*7. dicunt hoc verum de rigore juris civilis, & in foro contentioſo, ſed de æquitate canonica, & in foro conſcientiæ, qui adivit ſine beneficio inventarij non tenetur niſi in quantum ſe extendunt vires hæreditatis. Allegant gloſſ.in c.*Quamquam,in ver:Mandaverint, de uſuris*, & ibi Jo.Andr.in gloſ:*in ver: Dicebat*, Bart. & Bald. *in Rubrica, ff. de acquirenda hæredi.*: Tu verò in hoc paſſu recurre ad Feder. de Senis in ſuo ſolemni *conſ:*21.incip:*Numquid hæres,per tot.* ubi hanc materiam luculenter examinat.

Secundò nota ex textu æquiparationem, ſeu
5 ſimilitudinem inter hæredem & ſucceſſorem in beneficio,ſecundùm Anchar.*hîc num:*2.Imol.*nu:*3.& Abb.*nu:*1. nam quemadmodum hæres ſuccedit in univerſum jus defuncti, l. *Hæreditas, ff. de reg:jur.* Ita & ſucceſſor ſuccedit Prælato in univerſum jus Eccleſiæ, c.*Relatum,il ſecondo,§.Nemine, de teſtamen.* ſecundùm Hoſt:*hîc num:*3. Joan. Andr.*num:*1.& alios ſupracitatos. Item æquiparantur quoad ſolvenda debita per prædeceſſores contracta,ut in textu.Sed nihilominus in multis differunt; nam hæres jus cauſat à defuncto, ſed ſucceſſor in beneficio jus conſequitur non à defuncto,ſed à ſuperiore, à quo inſtitutionem obtinuit, ut hîc per Abbatem *num:*1.*verſ: Sed in multis,*& diximus *Gravis, n.*136.*& ſeqq. ſuprà de reſti-*
6 *tut.ſpoliat.* Item differunt, quia hæres tenetur ſolvere omnia debita defuncti qualitercunque contracta, ut notatur in cap: 1.*infrà de teſtam.*& dictum eſt *ſuprà num:*3. ſed ſucceſſor in beneficio non tenetur niſi ad illa, quæ ſunt contracta pro neceſſitate Eccleſiæ,ut hîc probatur à contrario ſenſu. Concordat textus in cap. *Hoc jus, §. Et hic creditor,*10.*quæſt:*2. in c.*Quod quibuſdam, ſuprà de fidejuſſor.* & in cap.*Gravis, de depoſito.* Et hîc notat gloſ:*ultim:*cum qua tranſeunt communiter Scribentes,Gemin.*conſ:*1.*num:*2.*&* 3.

7 Ultimò nota ibi, Pro Eccleſiæ neceſſitate ad hoc ut ex debito per Prælatum contracto obligetur ſucceſſor, ſufficere, ut probetur debitum pro neceſſitate Eccleſiæ contractum fuiſſe. Et quamvis Innocentius hîc in fine requirat, ut probetur etiam verſio in Eccleſiæ utilitatem, & Abb. Antiq.dicat hoc benè notandum: Tu tamen pondera, quia textus exigit hanc probationem verſionis,ſed tamen exigit, ut debitum fuerit contractum pro Eccleſiæ neceſſitate. Sufficit ergo probare caſum neceſſitatis,ut hîc per Hoſt.*nu*3. qui dicit eſſe hîc argumentum expreſſum, quod Eccleſia obligetur etſi non ſit verſa pecunia, dum tamen probetur,quod Eccleſia indigebat,& pro illa neceſſitate,quæ imminebat, fuit debitū contractum. Ad hoc bonus textus in l.1.§.*Quod ſi mutuam,*& in l.*Lucius,ff de exercitor:actione*, & cum Hoſt.videatur hîc tranſire Jo.Andr.*n.*1.*in ver.Neceſſitate.*Card.dicens hoc verius *nu.*1.Anchar *nu:*4.& Abb.*nu:*2. qui hunc textum ita intellectum reputat multum notabilem.Sed Ant.de Butr.*nu:*1. *verſ:Ulterius*,dicit opiniones poſſe ad concordiam
8 reduci,ut opinio Innocentij procedat in mutuo; opinio verò Hoſt in alijs contractibus quàm mutui, & cum hoc tranſeunt Jo de Imola,*n* 2.*in fine verſ:Dominus Antonius*, & Jo de Anan.*n.*3,*verſ:Nota quod ad hoc.* Tu verò his adde Innocentium in d.cap:*Gravis,num:*1.*de Depoſito*, ubi ait contrahentem cum Eccleſia, vel hoſpitali debere eſſe ſollicitum de converſione rei in utilitatem Eccleſiæ tribus caſibus in jure expreſſis.Primus eſt in mutuo,ut l.*Civitas ff.Si certum petatur*; & c.*Quod quibuſdam, ſuprà de fidejuſſor.* Secundus in depoſito, d.c.*Gravis.* Tertius,cùm res Eccleſiæ pro debito venditur,ut in Auth. *Hoc jus porrectum, Cod.de Sa-*
9 *croſan.Eccleſijs*, & in cap.*Hoc jus*, 10 *quæſt:*2. In alijs autem caſibus,licèt verſum non probetur in utilitatem Eccleſiæ,ſeu hoſpitalis,ſi ad hoc datum fuerit, ipſa Eccleſia,ſeu hoſpitale tenetur. Et hoc dictum Innocentij,quicquid dixerit gloſ: *ult:*in l.1.*C.de venden:reb:civitatis,lib:*12.communiter ſequuntur Canoniſtæ, & Legiſtæ in d.l.*Civitas*, ut atteſtatur Ludovicus Romanus *in conſ:*440. *Non eſt dubium,num:*4 *&* 5. Ubi propterea conſuluit extra caſus prædictos ſucceſſorem in hoſpitalatu obligari ad debita, quæ præcedens hoſpitalarius in utilitatem hoſpitalis contraxit, licèt verſio probata non fuerit,per hoc c. Et ita voluit *in conſ:*517.*in caſu poſt n.*2. & in l. *Si cum dotem,§.Si maritus,n.*15. & in l.*In inſulam, §.Uſuras,ante n.*15.*ff.ſolut:matrim.* Abbas *conſ:*85.*Videtur primò,n.*3.*lib:*2.

10 Sed quid ſi Prælatus contraxerit debita pro ſui ſuſtentatione? Reſpondeo teneri ſucceſſorem, quia pro neceſſitate Eccleſiæ videntur contracta. cùm Eccleſia teneatur Prælatum alimentare, c. *Cum ſecundum Apoſtolum,de præb.* & ita hîc firmat Abbas *n.*2.*verſ.Nam ſi Prælatus*,& in c.*Per tuas,n.*2. *infrà de donat.*& in c.*Ex præſentium,n* 5.*ſuprà de pignor.* ubi extendit textum noſtrum, qui obligat ſucceſſorem in beneficio ad ſolvenda debita pro neceſſitate Eccleſiæ contracta, ut idem ſit,ſi contracta fuerint pro neceſſitate perſonæ,& hîc ſubdit ſe ita in facto pluries conſuluiſſe, præſertim in Rectoribus Eccleſiarum,qui contrahunt multa debita in infirmitate,ex qua decedunt; nam ſucceſſor tenetur illa ſolvere, ut per eum ſequitur Quintilianus Mandoſ.*in repetitione c.*1.*n.*11. *verſ:In pluribus,de probation. vol.*6. *Repetentium, in*
11 *Appendic.fol.*62. Et propterea cum quidam Doctor patrocinium præſtitiſſet Epiſcopo Caurienſi carceribus mancipato,& pro ejuſdem neceſſitatibus pecunias expendiſſet, Domini de Rota *in Caurienſi pecuniaria* 11.*Februarij* 1547.coram Puteo concluſerunt ſucceſſorem teneri, ut apud Peregrinum *deciſ:*14.*ſub ſtitul.de ſolut.* & referunt Mandoſ.*ubi ſuprà,* & Flaminius Pariſius *de reſignat.beneficior.lib.*1.*q.*16.*n.*51.

QUÆ-

2 QUÆRO, An ſucceſſor in beneficio teneatur ad penſiones tempore prædeceſſoris decurſas, & non ſolutas.

Rota apud Caſſadorum *deciſ:4.n,3.* de locato dixit hunc paſſum: An ſucceſſor teneatur ad decurſas penſiones pro prædeceſſore, eſſe dubium, & nondum in palatio deciſum: & Creſcentius *deciſ.3.n.7, de ſolut.* teſtatur Rotam nunquam voluiſſe judicare ſucceſſorem teneri ad penſiones per prædeceſſorem non ſolutas, & Achil. *deciſ:3. n.1. de penſionib* ſimiliter ait Dominos nunquam voluiſſe reſolvere, ut penſio debeatur à ſucceſſore, ne indies peterentur.

13 Opinio tamen affirmativa videtur de jure verior, ſaltem in penſionibus, quæ communiter reſervari ſolent cum clauſula, (Ut melius, & commodius ſuſtentari valeas de alicujus ſubventionis auxilio providere, & ſpecialem gratiam facere volentes.) Quæ clauſula id operatur, ut penſio alimentorum cauſa cenſeatur aſſignata, ut declarat Quincilianus Mandoſ. *in Regula de infirmis, quæſt:11.n.6. & ſuperſignat: ſub tit: de penſionibus, quæſt:51. & ſeq.* Quamvis autem circumſcripta cauſa alimentorum ſi reditus ſuper certo fundo aſſignentur, ex tali aſſignatione fortè hypotheca naſci non videatur, ſed ſolùm perſonalis actio contra aſſignantem, ut l. *fin. in fine, ff. de contraben: empt.* l. *Si liberto, in princ:* juncta gloſſa ejuſdem principij, *in ver: Vendita ſunt, ff. de ann: legat.* Tamen ſecus eſt ſi reditus ſuper tali fundo aſſignentur pro alimentis, quia tunc procedit concluſio Juris, dicens rem illam, ex qua jubentur alimenta præſtari, eſſe pro ſolvendis alimentis tacitè hypothecatam: hic eſt tex: in l. 2. *in fin: ff. de alimen: & cibar: leg.* & tenet Gloſſator in l. *Lucius, in gloſ:2. ff. eodem.* & in l. *Cajus, in ver: Neque in rem, ff. de Annuis legatis*, & in l. *Cum hi, in ver: Idem eſt etſi ageretur, ff. de tranſact.* Cujus ſententiam omnes ſequuntur, ut inquit Ludov. Rom. *in conſ:388. In caſu propoſiti thematis, n.3.* ubi hoc præcipuo fundamento firmat hanc concluſionem, ut Epiſcopus ſucceſſor teneatur ad penſiones decurſas, & non

15 ſolutas tempore prædeceſſoris. Eandem concluſioné ſuppoſitâ reſervatione penſionis cum prædicta clauſula, *ut commodius*, &c. videtur ſequi Felinus in c. *Ad audientiam, il 2. n.6. de reſcr.* & eam probant ſimpliciter Philippus Francus in c. *ult: n. 3. & 4. de off: Ordin: lib:6.* & Gigas *de penſ: q.39. n.*

16 10. Eâ ratione, quia penſio & cenſus ſunt collecta, & decima ſunt debitum reale, & obligant poſſeſſorem, ut c. *Si quis laicus, 16. q.1.* Unde novus poſſeſſor beneficij erit conveniendus, ut debita ſolvat etiam pro cenſu & penſionibus præteritis, ut in hoc cap. *Et facit tex.* in l. *Imperator, ff. de Publicanis*, ubi hoc eſt expreſſum in tributis. Idque procedere etiam extra caſum alimentorum pluribus

17 probat Gigas *de penſionibus, q.51. à n.17.* Eſt tamen in opinione penſionarij creditoris, vel agere contra ſucceſſorem in beneficio, vel contra antiquum poſſeſſorem, ſeu ejus hæredem, ut per Gigantem *dictâ quæſt. 39. n.11.* Et in decimis quæ eodem jure cum penſionibus cenſentur, reſpondit Federic. de Senis *conſ: 81.* incip. *Laicus de prædio ſuo*, & in charitativo ſubſidio, quod ſimiliter eſt onus reale, & tranſit in ſucceſſorem beneficij, voluit Bartholomæus Bellencinus *de Charitativo ſubſidio q.51. verſ. Fateor tamen.*

18 Cæterùm adverte, quia etſi Rota non fuerit ſequuta opinionem Federici de Senis *in prælle gato conſ:81.* Nec olim voluerit judicare ſucceſſorem teneri ad penſiones non ſolutas per prædeceſſorem, ut dixi *ſuprà num.12.* Nihilominus ubi conſtat de diligentijs factis à penſionario pro exactione penſionis contra prædeceſſorem, vel illius hæredes, paſſim Rota condemnat ſucceſſorem ad ſolvendos terminos decurſos in vita prędeceſſoris, & non ſolutos, ut *in cauſa Cantuarien. penſionis, 15. Ianuarij* 1592. coram Gipſio, & *in Hiſpalen. penſionis 16. Decembris* 1577. coram Cardinali Blanchetto, & *in Cæſaraugustana penſionis, 13. Aprilis* 1592. coram Card. Pamphilio, & in concordantibus relatis à Greg. XV. *deciſ:507. num.3.*

19 Penſio enim, ut prædixi, eſt onus reale, & cohærens beneficio, ut tetigi *ſuprà n.16.* Et fuit dictum in prætacitis deciſionibus, & propterea obligatur ſucceſſor ad illius ſolutionem, non ſolùm in futurum, ſed etiam in præteritum pro terminis decurſis ante ſuam proviſionem, ut l. *Quæſitum, ff. de Vſufruct.* & tradunt Philippus Francus in d. c. *ult: n.4. de offic: Ordinar: lib:6.* Card. in Clem: 1. *q. 11. n.5. in fin: verſ: Ad aliud verò, de cenſib.* Gemin. *conſ:3. Super dubio, n.2. & per tot.* dicens de hoc eſſe caſum in hoc c. Card: Alban. *conſ:2. n.12.* Navarr. *conſ:1. n.3. & 4. & conſ:2. n.3. & 5. de ſolut.* & alij apud Gregor. *in prællegata deciſ: 507. n. 2.*

20 Licet novus poſſeſſor, & ſic ſucceſſor in beneficio poſſit procedere contra antiquum poſſeſſorem, ſeu illius hæredem, ut probatur in d. cap. *ult: de offic: Ordinar: lib:6*, & ibi notat Francus *n.3. verſ: Ipſe tamen novus poſſeſſor.*

21 Cave tamen ne decipiaris, quia etſi novus poſſeſſor beneficij factis ut ſuprà diligentijs teneatur ad penſiones decurſas tempore prædeceſſoris, ut dictum eſt; hoc tamen eſt moderandum cum temperamento, videlicet dummodo ei remaneat congrua, quæ in primis, & ante omnia deducenda eſt, ut fuit deciſum *in Campanien. penſionis, 22. Ianuarij* 1609. coram Juſto, impreſſa apud Marcheſanum *de Commiſ: par: 1. fol. 547.* Quam ita intellexit, & ſequuta eſt Rota coram Greg. XV. in ſæpius citata *deciſ: 507. n.5.*

22 Sed hîc incidit quæſtio, Numquid ſucceſſor in beneficio teneatur ad ſolutionem antiquarum penſionum pro terminis ſuo tempore decurrendis, licèt non remaneat congrua ſibi debita ex præſcripto Concilij Trid. *c.13. §. Ad hæc, ſeſſ 24.*

23 Pro ſolutione obſervandum eſt, quod ad prę ſentem quæſtionem attinet, Papam quatuor modis reſervare penſiones ſuper fructibus menſæ Epiſcopalis, vel Parochialis: primò ſcilicet cum clauſula, (Dummodo remaneant mille pro Epiſcopo, vel centum pro Rectore.) Et hoc primo caſu planum eſt Epiſcopum, vel Rectorem non teneri ad penſiones pro terminis decurrendis, niſi prius detracta congrua; quia penſio hoc caſu eſt conditionalis propter clauſulam, *dummodo*, Rota

24 *deciſ:1160. n.2. par.3. diverſor.* & ſæpius reſolutum fuit in pluribus cauſis, teſte Cardinale Seraphino *deciſ:1122. n.2.* & clara eſt intentio Papæ, ut ita demum penſio debeatur, ſi remaneant mille pro Epiſcopo, & centum pro Rectore, ad præſcriptum Concilij Trid. *in d. c.13.* ut dixit Rota *deciſ:679. in*

25 *fin: verſ: Quia clara eſt intentio Papæ: par: 4. diverſor.* Ideoq; ſi Epiſcopus, vel Rector agat petitorio judicio contra penſionarium, negans ſe penſionem debere, aut dicens penſionem eſſe nullam, tene-

tur penſionarius aſſumere onus probandi, quod titulari remaneat congrua, quia ipſius penſionarij intentio fundatur in diſpoſitione conditionali, quæ niſi juſtificetur, illum non relevat, ut l. *Si quis pro conditione. ff. Si quis omiſſ. cauſ. teſtam.* cum concordant. & ita fuit reſolutum *in cauſa Salamantina penſionis. 26. Maij* 1593. coram Giglio, apud Garz. *de benef. p. 1. c. 5 n. 424. verſ. Tertius caſus,*
26 & *in præalleg. deciſ. 679. par. 4. diverſ.* Quinimò hoc vendicat ſibi locum etiamſi titularis reſervationi penſionis conſenſerit; quia conſenſus hujuſmodi intelligitur præſtitus ſub eademmet conditione, ſub qua penſio reſervata exiſtit, ut *in d. Salamantina penſionis, verſ. Non obſtat, quod titularis*
27 *conſenſerit.* Et hoc caſu non ſufficit ſemiplena probatio, ſed debet eſſe plena, ut per Mohed. *deciſ.* 148. & Seraph. *d. deciſ.* 1122. *n.* 2. Ubi allegantur
28 duæ deciſiones concordantes. Cæterùm iſto caſu, id eſt, cùm penſio reſervatur cum prædicta clauſula, *dummodo,* &c. ſi ſit exceſſiva, agi poteſt de ſola reductione, non autem de nullitate penſionis in totum, quia non deficit intentio Papæ eam reſervantis in majori ſumma, cui minor ineſt; nam ſi voluit reſervare penſionem in majori quantitate fortius in minori, leg. 1. §. *Si ſtipulanti, ff. de ver. oblig.* cum ſimilib. Creſcent. *deciſ.* 17. *n.* 4. *de reſcriptis,* Put. *deciſ.* 34. *n.* 2. *lib.* 1. Manrica *deciſ.* 153. *n.* 2. & 4. Nec Papa appoſuit conditionem illam, *dummodo,* &c. ad effectum, ut ea non juſtificata penſio in totum reddatur nulla, ſed ſolùm ut ad minorem ſummam reduci poſſit, ut fuit ponderatum *in præalleg. Salamantina Penſionis, verſ. Nam Pa-*
29 *pa non appoſuit.* Verùm hoc intelligas in eo tantùm caſu, in quo penſio fuit quidem reſervata conditionaliter cum prædicta clauſula, *Dummodo remaneant tot pro titulari, ſed ſine expreſſione certi valoris;* tunc enim, ut prædixi, penſio exceſſiva non eſt nulla in totum, ſed reducibilis, & ita procedunt deciſiones præallegatæ: ſecus verò ſi penſio reſervata fuerit ſimul cum prædicta clauſula, dummodo, & cum expreſſione certi valoris per aſcenſum; quia tunc ſi penſio reperiatur exceſſiva, non poteſt reduci, ſed propter ſubreptionem debet declarari nulla in totum, ut fuit deciſum *in Peruſina parochialis, ſeu penſionis 1. July* 1641. coram Dunozetto Decano.

30 Secundo modo Papa reſervat penſiones ſuper fructibus menſæ Epiſcopalis, vel Parochialis, cùm clauſula primæ oppoſita, videlicet etiamſi non remaneant mille pro Epiſcopo, vel centum pro Rectore, quod tamen fit admodum raro. Et hoc caſu reſolutum eſt Epiſcopum, vel Rectorem teneri ad ſolutionem penſionis cum integritate, etiamſi non remaneant mille, vel centum pro ſua congrua. Ratio eſt evidens, quia de poteſtate Papæ ambigi non poteſt, c. *Propoſuit, de conceſſ. præb.* c. 2. *de præb. lib.* 6 & de voluntate conſtat, quia id verbis expreſſit, l. *Labeo,* § *Id Tubero, ff. de ſuppellect. legat.* Gemin. *conſ.* 61 *Super præmiſſo dubio, in princ.* Bald. *conſ.* 305. *Verba Principis in princ. verſ. Aut eſt dubium. lib.* 1. & cenſetur Trident. Concilio derogaſſe, cùm ſtatuerit contrarium ejus, quod Concilium diſponit *in d. c.* 13. § *Ad hæc. ſeſſ.* 24. ut dixi in c. *Ex parte n. 26. de privileg.* Et extat motus proprius Pij V. quem retuli in c. *Nulla, n. 86 de conceſſ. præb.*

31 Tertio modo Papa reſervat penſiones cum prædicta clauſula, *etiamſi non remaneant mille,* &c. non quidem expreſſa, ſed tacitè ſubintellecta, puta quia in cedula Conſiſtoriali fuit expreſſus valor fructuum menſæ Epiſcopalis per aſcenſum in ducatis, v. g. mille: & nihilominus penſio fuit reſervata in ducatis quingentis. Et hoc tertio caſu pariter Epiſcopus tenetur ad ſolutionem integræ penſionis, licet non remaneant mille pro ſua congrua, nec poteſt petere reductionem, quia Papa etiam iſto caſu cenſetur voluiſſe derogare decreto Concilij Trid. *in d. c.* 13. Quia cum ſciverit valorem fructuum, juxta quem non remanent mille pro Epiſcopo, talis ſcientia habet vim clauſulæ *non obſtante,* Felin. in c. *Nonnulli, n. 13. verſ. Fallit quartò, de reſcript.* & in proprijs terminis reſolvit Rota *in cauſa S. Angeli Penſionis, 16. Decembris* 1594. coram Card. Pamphilio, & *in Ferreten. Penſionis, 23. January* 1602. coram Ortembergo, quæ referuntur *in Campanien. Penſionis 22. Januarij* 1609. coram Juſto, impreſſa apud Marcheſanum *de commiſſ. p.* 1 *fol.* 547.

32 Quarto demum modo Papa reſervat penſionem purè, & ſine prædicta clauſula nec expreſſa, nec tacitè ſubintellecta, puta quia fructus menſæ Epiſcopalis per aſcenſum expreſſi fuerunt in ducatis mille, & quingentis, & penſio reſervata fuit ſolùm in ducatis quingentis. & in hoc ultimo caſu ſi facta fructuum liquidatione appareat penſionem eſſe exceſſivam, & non remanere Epiſcopo ducatos mille pro ſua congrua, & Papam fuiſſe deceptum in expreſſione valoris narrati in cedula Conſiſtoriali, tunc penſio erit reducenda, ita ut Epiſcopo remaneant mille pro ſua ſuſtentatione, ut fuit deciſum in dicta Campanien. penſionis, hoc enim caſu Papa non cenſetur voluiſſe derogare, quin potius ſe conformare decreto Concilij Trid. & ad excludendam ſcientiam Papæ de vero valore, ſecundùm Rotam ubi ſuprà, ſatis eſt in informatione valoris pro propoſitione Eccleſiæ in Conſiſtorio teſtes depoſuerint fructus Eccleſiæ aſcendere ad dictos ducatos mille, & quingentos; quia hæc probatio licèt non fuiſſet ſufficiens ad probandum verum valorem, informavit ſaltem animum Papæ, quod reſervatâ penſione quingentorum ducatorum, nihilominus remanebant mille pro ſuſtentatione Epiſcopi. Unde non poteſt concludi, Papam voluiſſe derogare Concilio, ſed potius præſumendum eſt ſe voluiſſe cum Concilio conformare, ut ibi per Rotam. Sed ante factam liquidationem fructuum Epiſcopus non poteſt detrectare ſolutionem penſionis hoc prætextu, quòd non remaneant mille pro ſua congrua, ut colligitur ex eadem deciſione.

DE SOLVTIONIBVS.

Cap. Odoardus.

SVMMARIVM.

1 *Debitor, qui non eſt ſolvendo, excommunicatur quia non ſolvit, abſolvitur cum cautione de ſolvendo ſi ad pinguiorē fortunā devenerit.*

2 *Clericus qui non eſt ſolvendo, non debet excommunicari, nec aliter moleſtari, præſtabit tamen cautionem ſaltem juratoriam de ſolvendo, cum pervenerit ad pinguiorem fortunam.*

3 *Clericus pro debito civili excommunicari poteſt, ſi contumaciter reſiſtat præcepto judicis de ſatisfaciendo, ſed non debet carceribus mancipari.*

Sed

4 *Sedex Concilio Tridentino excommunicari non debet niſi in ſubſidium.*

5 *Ab excommunicatione injuſta non fit abſolutio, ſed relaxatio.*

6 *Contrarium,*

Declaratur, ſi injuſtitia ſit notoria, n. 9. 10. & 11.

7 *Relaxare, & abſolvere an, & in quo differant, & n. 9.*

8 *Abſolutio ab excommunicatione injuſta datur ſine juramento, & cautione de parendo mandatis Eccleſiæ, & ſolutionis expenſarum.*

9 *Abſolutio competit in dubio, relaxatio quando de injuſtitia evidenter conſtat, & n. 11.*

11 *Excommunicatio notorie injuſta, ut quia ſit lata contra debitorem, qui notoriè non eſt ſolvendo, an ſit ipſo jure nulla, & n. ſeqq.*

12 *Error expreſſus in ſententia an eam reddat nullã ipſo jure.*

13 *Debitor ad hoc ut gaudeat beneficio hujus c.* Odoardus, *quæ requiſita debeant concurrere, & n. ſeqq. uſque ad n. 70.*

14 *Debitor laicus, niſi cedat bonis, pro debito civili in ſolidum conveniri, & in carcerem detrudi poteſt.*

15 *Ceſſio bonorum fieri debet uſque ad ultimum quadrantem.*

Non tamen auferuntur panni de dorſo, n. 16.

16 *Damnatis ad ultimum ſupplicium veſtes non auferuntur.*

17 *Debitor laicus ſi quid acquirat poſt ceſſionem bonorum, non convenitur niſi in quantum facere poteſt.*

18 *Miles, maritus, donator, & alij privilegiati de jure civili ſine ulla bonorum ceſſione conveniuntur quatenus facere poſſunt.*

19 *Milites armatæ, legalis, & cœleſtis militiæ æquiparantur quoad beneficium, ut non conveniantur niſi in quantum facere poſſunt, habitâ ratione ne egeant.*

20 *Clerici etiam primæ tonſuræ gaudent beneficio hujus cap.*

21 *Quamvis non ſint beneficiati nec habitum, & tonſuram deferant, nec alicui Eccleſiæ inſerviant.*

22 *Tridentinum* Concilium c. 6. ſeſſ. 23. *non adimit clericis non habentibus requiſita niſi privilegium fori. Privilegium verò hujus cap. & reliqua remanſerunt in diſpoſitione juris communis.*

23 *Clericus conjugatus gaudet privilegio fori, & Canonis, ſed non privilegio hujus cap.*

24 *Clericus, qui abjecto habitu clericali geſſit ſe publice pro laico, non gaudet beneficio hujus cap. Secus ſi gerat ſe pro clerico, licèt non habeat requiſita Concilij* Tridentini.

25 *Clericus non habens requiſita Concilij* Tridentini, *quamvis non gaudeat privilegio fori, tamen ſi gerat ſe pro clerico, poteſt puniri etiam ab Epiſcopo, & eſt locus præventioni.*

26 *Actio inanis eſt, quam inopia debitoris excludit.*

27 *Periculo ejus qui nihil habet, nihil eſſe poteſt.*

28 *Paupertas in quibus proſit.*

29 *Solutio partis debiti regulariter non admittitur creditore invito, ſed fallit in clerico, qui pro parte non eſt ſolvendo.*

30 *Clericus non gaudet privilegio hujus cap.* Odoardus. *Si creditor ſit ipſo pauperior.*

31 *Clericus ut gaudeat beneficio hujus cap. paupertatem probare debet.*

32 *Paupertas qualiter probetur.*

33 *Mendicans præſumitur pauper, niſi creditores probent contrarium.*

34 *Paupertas probatur eo ipſo, quòd aliquis cedit bonis, nec ejus corpus debet poſtea detineri.*

35 *Clericus, qui in ludis pr. hibitis, vel luxurioſè vivendo bona ſua diſſipavit, non gaudet beneficio hujus cap. & n. 39. & n. 40.*

Contrarium, n. 41.

36 *Clericus cenſetur tacitè renunciare beneficio hujus cap.* Si dolo, vel fraude factus eſt inops, *& n. 44. & n. 46.*

Vel ſi prioribus creditoribus præpoſuit poſteriores, n. 38.

37 *Alienans omnia bona ſua, vel majorem partem, etiam interpellatis vicibus præſumitur hoc feciſſe in fraudem creditorum.*

40 *Meretrices devorant animas perditorum.*

42 *Ludus Azardi, & alearum multos depauperare conſueverunt.*

43 *Nomina debent eſſe conſequentia rebus.*

44 *Doloſus non eſt admittendus ad beneficium ceſſionis, vel ad beneficium hujus cap.* Odoardus, *vel cap.* Pervenit, de fidejuſſor.

45 *Spoliator, qui fraudem adhibuit, non admittitur ad beneficium hujus cap.*

46 *Alienans bona ſua in fraudem creditorum non gaudet beneficio hujus cap.*

47 *Clericus non gaudet beneficio hujus cap Niſi conveniatur civiliter, vel pro maleficio ad intereſſe præſtandum.*

48 *Secus ſi agatur criminaliter ad pœnam, vel pœnitentiam imponendam, quia non fit commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem, niſi actore volente.*

Et hoc ſi pœna applicetur parti, ſecus ſi applicetur fiſco, n. 50.

49 *Injuriarũ actio proponitur tantùm ad vindictam.*

51 *Debitor, qui luit in corpore, liberatur ab obligatione ſolvendi pœnam pecuniariam.*

52 *Clericus ita demum gaudet privilegio hujus cap Si conveniatur actione perſonali, ſecus ſi actione reali, ut depoſiti, &c & n. 54.*

53 *Maritus non tenetur ultra, quàm facere poteſt ſi conveniatur actione perſonali, ſecus ſi actione in rem.*

55 *Clericus non gaudet privilegio hujus cap. Niſi debitum confiteatur.*

Et multò minus ſi debitum pertinaciter neget, n. 57. & 58.

56 *Si cedat bonis antequam condemnetur, vel debitum in jure confiteatur, non eſt audiendus.*

58 *Clericus gaudet privilegio hujus cap. Abſque ulla bonorum ceſſione, ſecus in perſonis non privilegiatis, & nn. ſeqq. uſque ad n 64.*

59 *Ceſſio bonorum quamvis infamiam juris non irroget, tamen ſigillat ſtatum cedentis ſaltem quoad infamiam facti.*

60 *Ceſſio bonorum alicubi fit cum infamia, & vituperio.*

61 *Romæ fit ſuper leonem marmoreum penes ſcalam Capitolij.*

62 *Beneficium cap.* Odoardus, *& cap.* Pervenit, *ex Conſtitutione Pij IV. non datur debitoribus in Urbe, niſi geſtent birretum viride.*

63 *Ceſſio bonorum de jure fit nudo verbo coram judice.*

64 *Inopia, & impotentia ſolvendi non extinguit obligationem, ſed ſuſpendit illius effectum in tempus proſperioris fortunæ.*

65 *Clericus inops cum ad pinguiorem fortunam pervenerit, non tenetur in totum, ſed in quantum facere poteſt habitâ ratione ne egeat.*

66 *Clericus ſemel admiſſus ad beneficium hujus cap. non prohibetur iterum admitti.*

67 *Ceßio bonorum poteſt reiterari.*

68 *Clericus non admittitur ad beneficium hujus cap. niſi præſtet juratoriam cautionem de ſolvendo cùm ad pinguiorem fortunam devenerit ,.& n. ſeq.*

69 *Cautionis nomine nuda promißio intelligitur; ſed cum additur idonea, vel ſufficiens , debet eſſe pignoratitia, vel fidejuſſoria.*

70 *Beneficio ne quis conveniatur ultra quam facere poteſt, ſi competat ratione perſonæ privilegiatæ, non poteſt renunciari: ſecus ſi ratione contractûs.*

71 *Fallit in renunciatione tacita, quæ fit per actum contrarium.*

72 *Privilegio fori expreſsè renunciare non poteſt Clericus etiam cum juramento: Poteſt tamen tacitè habitum, vel tonſuram non deferendo, aut Eccleſiæ non inſerviendo, & n.78.*

73 *Clericus an poßit cum juramento renunciare beneficio hujus cap.*

74 *Beneficium hujus cap.* Odoardus, *habet duos effectus.*

75 *Privilegio ne quis detrudatur in carcerem renunciare non poteſt etiam cum juramento.*

76 *Carceris ſqualor eſt contra naturalem æquitatem.*

77 *Carcer eſt ſpecies ſervitutis.*

78 *Privilegio ne quis conveniatur ultra quam facere poteſt , ſi competat ob reverentiam perſonæ, renunciare non poteſt etiam cum juramento.*

79 *Beneficiatus non fruitur beneficio hujus cap. contra penſionarium, ſi per ſeipſum conſenſerit reſervationi penſionis, & n. ſeqq.*

80 *Secus ſi ſucceſſerit in beneficio gravato, & non conſenſerit per ſeipſum.*

81 *Penſioni conſentiens ſub ſolitis cenſuris ſi non ſolvit in tempore , ex ſtylo Rotæ illos incurrit ſine alia litterarum intimatione.*

1 ODOARDUS. Debitor, qui non eſt ſolvendo, excommunicatur quia non ſolvit, abſolvitur cum cautione de ſolvendo ſi ad pinguiorem fortunam devenerit. Hoc dicit
2 Jo.Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Imol. Vel notabilius ſecundùm Abbatem : Si Clericus non habeat unde ſatisfaciat ſuis creditoribus , non debet excommunicari, nec aliter moleſtari; præſtabit tamen cautionem, ſaltem juratoriam, de ſolvendo cùm pervenerit ad pinguiorem fortunam. Hoc dicit, & ſecundùm eum eſt caſus valdè ſingularis, cùm nullam faciat mentionem de ceſſione bonorum , licèt gloſſa, & Doctores aliter ſentiant, de quo latiùs dicam *infrà in 8. requiſito, num: 59.* Dividitur in duas partes : nam primò ponit querelam impetrantis. Secundò dat judices, ibi, *Mandamus.* Et eſt celebre cap. Et uſu forenſi admodum frequens.

3 Nota primò, ibi, *excommunicationis ſententiam promulgavit.* Pro debito civili poſſe clericum excommunicari, ſi contumaciter reſiſtat præcepto judicis de ſatisfaciendo , ſed non debet carceribus mancipari, ut hîc per Abbatem *in 1. & 2. not.* & ita ordo canonum eſt, ut contra debitores contumaces primò adhibeantur cenſuræ , quod eſt remedium ordinarium. cap. *Dilecto, de ſentent. excomm. lib. 6.* ac deinde in ſubſidium, cùm ſcilicet cenſura Eccleſiaſtica non proficit, deveniendum ſit ad diſtrictionem perſonalem, quæ eſt remedium extraordinarium, juxta notata in c. 1. *de of-*
4 *fic. Ordinar.* Sed hodie ordine inverſo eſt procedendum: nam primò debitores debent in carceres conjici, & in ſubſidium excommunicari, propter jus noviſſimum Concilij Trid. *c. 3. ſeſſ: 25.* quo mandatur judicibus Eccleſiaſticis, ut in cauſis judicialibus quandocumque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte judicii propriâ auctoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, quàm definiendo à cenſuris Eccleſiaſticis; ſed liceat eis, ſi expedire videbitur, in cauſis civilibus ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus contra quoſcunque etiam laicos per captionem pignorum, perſonarumque diſtrictionem procedere. Ponderanda enim ſunt illa verba , *contra quoſcumque etiam laicos* ; quæ apertè oſtendunt etiam contra Clericos in cauſis civilibus utendum eſſe remedio executionis, ſeu diſtrictionis perſonalis; nec recurrendum eſſe ad remedium hodiè extraordinarium cenſurarum, niſi in ſubſidium, videlicet ubi executio realis, vel perſonalis fieri non poteſt. De quo dic , ut plenè ſcripſi in c. *Pervenit, num. 30. infrà de adulter.* quod bene nota.

5 Secundò nota ibi, *ſine difficultate aliqua relaxetis*, ſecundùm Abbatem *in 4 not.* à ſententia excommunicationis injuſta non fieri abſolutio-
6 nem, ſed relaxationem ſine alia difficultate. Sed hoc non videtur verum, quia cùm ſententia quoad Eccleſiam liget, neceſſaria eſt abſolutio, tex. eſt in c. *Per tuas*, & ibi omnes, *infrà de ſent. excommun.* verbum enim, *relaxetis*, hîc poſitum, idem importat, quod abſolvatis, cap. *Solet, eod. tit. lib. 6.* cap. *Capitulum, in fin. ſuprà de reſcript.* cum multis ſimil. & ita exponunt Joan. Andr. & ſequaces in ſummario tex. dum dicunt debitorem excommunicatum, quia non ſolvit, abſolvi, &c. Sed & Petrus de Anchar. *in 4. not.* & Jo. de Anan. *nu: 10.* no-
8 tant, quòd Papa mandat hunc Clericum abſolvi ſi conſtiterit de inopia. Nec refragantur verba illa textûs. *ſine difficultate aliqua.* Quia exponuntur, id eſt, ſine juramento, & cautione de parendo mandatis Eccleſiæ, & ſolutionis expenſarum. Hujuſmodi enim formalitates in abſolutione hoc caſu non ſunt neceſſariò ſervandæ; quia ſententia quoad Deum non ligat , ſecundùm Hoſt. *hîc n. 7.* Jo. Andr. *n. 3. in ver. Difficultate,* & *in ver. Relaxetis,* Anchar. *in 6. not.* & Cardin. *num, 5. in 2.*
9 *oppoſitione.* Pro dicto tamen Abbatis facit quod notant Hoſt. in cap. 1. *num: 36.* & Jo. Andr. *num: 8. verſ: Superior autem, de ſent: excomm: lib: 6.* ubi dicunt: aliud ſonat, & ſignificat abſolvere, & aliud revocare, ſeu relaxare: nam abſolutio competit in dubio, revocatio autem, vel relaxatio quando de injuſtitia evidenter conſtat , & concordat ibi Archid. *ſub num: 13. verſ: Sed hoc non videtur benè*
10 *dictum.* At reſponderi poteſt dictum Hoſtienſ: & ſequacium procedere quando ſententia eſt notoriè injuſta , quia tunc non ligat etiam quoad Eccleſiam, & ideò non requiritur abſolutio, ut dicam in ſequenti notabili.

11 Tertiò nota in eod. ver. *relaxetis*, ſententiam excommunicationis latam contra clericum, qui non eſt ſolvendo, non eſſe nullam. ſed revocandam, & relaxandam , ut dixi in præcedenti not. Sed hoc intelligit gl. 3. quando clericus nõ ceſſit bonis , nec evidenter nota erat illius paupertas,

nec

nec judici conſtabat de veritate, prout erat in caſu hujus c. ut patet ibi: *quatenus ſi cōſtiterit quod prædictus Odoardus in totum, vel pro parte non poſſit ſolvere*: Tunc enim propter dubium ſententia tenet, ſed veritate comperta, mandatur relaxari, ut in tex. Et eſt ſimile in c. *Significantibus, infra de purgat: vulgar:* alioquin ſi certum eſſet eum non eſſe ſolvendo, idque conſtaret judici, ſententia, ſeu præceptum non teneret, nec eum obligaret, l. *Paulus, ff. Quæ ſententiæ ſine appellat: reſcind.* quia impoſſibilium nulla eſt obligatio, l. *Impoſſibilium, ff: de regul: jur:* Subdit tamen gloſ. quod ſi teneret, tamen injuſta eſſet; & ideo ſine difficultate eſſet ſolvendus, & judex teneretur ei ad intereſſe, c. *Sacro, de ſent: excomm:* & hoc dicit eſſe tutius.

Et ex hoc generaliter poteſt inferri ad quæſtionem, Numquid excommunicatio lata contra debitorem notoriè non valentem ſolvere, teneat, vel ſit nulla, intellige in foro externo: nam quoad Deum attenditur veritas; & ideo talis debitor non eſt illaqueatus, c. *A nobis, il ſecondo, de ſent: excom:* gloſ. *penult:* in c: *Romana, §. Si univerſitatem, eod. tit. lib 6.* Hoſt. *hic num:7. in ver: Relaxetis*, Jo. Andr. *n:3. in eod: ver:* Butr: *n:6.* Anchar: *in 6. not:* & alii communiter. Eſt igitur quæſtio Numquid in foro externo, & quoad eccleſiam notoria injuſtitia reddat excōmunicationem ipſo jure nullam, Gloſ. præallegata arguit pro, & contra; & tandem videtur ſentire hujuſmodi ſententiam ligare, dum dicit hoc eſſe tutius. Sed Hoſt: *hic n:* 4. dicit ſententiam excommunicationis latam contra eum, cujus nota erat paupertas, non ligare, & in hoc c. ideo ſententiam tenuiſſe, quia iſte clericus non ceſſerat bonis, nec evidenter nota erat paupertas, nec judici conſtabat de veritate; & ſi quamvis ſententia ſit lata malè quoad veritatem, non tamen quoad opinionem; & ideo eſt tenenda. Ant: de Butr: *hic n:* 12. concordando opiniones diſtinguit ſic. Aut inopia eſt notoria, & ſententia eſt nulla, vel ut lata contra notorium, ſecundum ea quæ idem Butr. dixit in c. *Excommunicato, de reſcript:* Facit c. *Per tuas, de ſent: excom:* & c: *Inter ceteras, de re judic:* & quod notat Paul, de Eleazar in Clem. *Paſtoralis, eod: tit:* Aut inopia non eſt notoria: & procedit opinio gloſſæ, arg. c. 1. 11. *q.* 3. ubi dicitur ſententiam Paſtoris, ſive juſtam, ſive injuſtam timendam eſſe. Eamdem concordiam ante ipſum poſuit Collectar. *hic n:* 10. dicens eum, qui ceſſit bonis, vel notoriè non eſt ſolvendo, non ligari excommunicatione, quia impoſſibile præceptum judicis non obligat, & ita intelligit gloſ. Bernar. *hic*. Sed Cardin. *n. 5. in prima oppoſitione* tenet opinionem gloſſæ, videlicet etiamſi certum ſit debitorem non eſſe ſolvendo, excommunicationem eſſe validam, licet ſit injuſta. Facit quod notatur in c. 2. *in fine* gloſ. *de teſtib. cogend:* Similiter Joan. de Imol. *hic num:* 17. recitatis opinionibus Cardinalis, & Butrii, tandem reſidet cum gloſ. quia aliquem eſſe inopem, & ſic non ſolvendo, cum videatur eſſe negativa, non bene poteſt in notorium tranſire: nam poſſibile eſt ut habeat pecunias occultatas; quod etiam dicit Ludovicus Romanus *conſ:* 163. *Conſtitutio enim quinta, verſ. Quinimo.* Facit ſecundum Imol. quod legitur, & notatur per Legiſtas in Authent. *qui ſemel, C. Quomodo, &*
12 *quando judic:* Subdit tamen quod ſi error eſſet expreſſus in ſententia, ut quia judex dixiſſet, Excommunico talem Clericum, licet bonis ceſſerit, vel non ſit ſolvendo, ſententia eſſet nulla per id, quod habetur in d. c, *Per tuas, de ſent. excom.* De quo articulo vide latiſſimè per Felin. in c. *Inter cæteras, n. 5. de re judic.* ubi ponit concluſionem, quod ſententia lata ex cauſa notoriè falſa eſt nulla. Et reſpondet objectis, & ampliat dupliciter, videlicet in notorio tranſeuntis, & in ſententia excommunicationis. Et *n. 6.* ponit quatuor declarationes, quas per te videas. Demum Abbas *hic n. 9.* relata diſtinctione Antonii de Butrio dicit in aliis ſententiis, quam excommunicationis poſſe admitti, ut notoria injuſtitia reddat ſententiam nullam, ut eſt notabile dictum Innocentii in c. *Fraternitatis, n. 5. poſt princ. verſ. Et idem eſt etiamſi notoriè, de frig. & malefic.* & facit tex. in d. c. *Inter cæteras, de re judic.* & tenent plurimi, quos ibi cumulat, & ſequitur Felin. *num.* 11. ubi latè firmat notoriam injuſtitiam ſententiæ, etiam in ea non expreſſam reddere eam invalidam, & *n.* 11. ampliat, etiamſi notorietas poſt ſententiam ſuperveniat. Sed in ſentētia excommunicationis, ut Abbas dicit, Archidiaconus in c. *Venerabilibus, n. 6. circa finem, de ſent. excomm. lib. 6.* ſentire videtur excommunicationem ſemper tenere, quando error non fuit expreſſus in ſententia, vel quādo ſententia fuit lata poſt appellationem, per id, quod legitur, & notatur in c. *Romana*, §. *In univerſitatem, de ſent. excom. lib. 6.* ubi gloſ. *in verb. Penitus*, dicit tutius eſſe tenere, ut ſententia excommunicationis liget, quamvis ſit injuſta. Sed nihilominus Abbas concludit opinionem contra gloſ. de rigore, & ſubtilitate juris eſſe veriorem: nam ubi eſt notorietas, eſt præſumptio contra ſententiam: unde non apparet ratio quare Eccleſia velit aliquem injuſtè ligare, cùm apud Deum ligatus non ſit, ut in c. 1. *de re judic. lib. 6.* Hoc ipſum notat idem Abb. in c. *Per tuas, n* 11. *verſ. Aut continet errorem juris, de ſent. excom.* Butr. in c. *Cum M. Ferrarienſis, n. 59. in fin. verſ. Nota hoc dictum, de Conſtitut.* Cardin. poſt Paulum de Eleazar. in Clem. *Paſtoralis, n. 6. in 7, notab. de re judic.* quos refert, & ſequitur Felin. in d. c. *Inter cæteras, n. 5, poſt. princ. verſ. Et licet tex. eod. tit.* Ego hanc ſententiam puto veriſſimam, & fortificando rationem Abbatis pondero tex. in c. *A nobis, il 2. de ſent. excom.* Nam ibi dicitur interdum contingere, ut qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus; & è converſo, qui liber eſt apud Deum, eccleſiaſtica ſit ſententia innodatus. Et aſſignatur ratio hujus differentiæ, quia judicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, ſemper innititur: Judicium autem Eccleſiæ nonnumquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpè contingit, & falli. In tantum igitur ſententia excommunicationis injuſta non ligat quoad Deum, ſed ligat quoad Eccleſiam, quia judicium Dei non fallitur, cum veritati innititur; ſed bene fallitur judicium Eccleſiæ, quod opinionem ſequitur. Ergò ſi judicium Eccleſiæ non fallatur, ſententia injuſta etiam quoad Eccleſiam non ligabit; ſed ſtante notorio, & evidentia injuſtitiæ, Eccleſia non fallitur, quia tunc innititur veritati, c. *Veritate manifeſta, 8. diſt.* c. *Evidentia, infra de accuſat.* Ergo ſententia notoriè injuſta non ligat, etiam quoad Eccleſiam, hoc enim caſu non eſt differentia inter judicium Dei, & Eccleſiæ, quia utrū-

que innititur veritati, ac proinde ſententia excommunicationis in utroque foro eſt nulla, ſi ſit evidenter injuſta.

13 Ultimò nota ex tex. decem requiſita, quæ ſimul debent concurrere ad hoc ut debitor gaudeat beneficio hujus c.

14 Primò enim requiritur, ut ſit clericus, prout erat iſte Odoardus, ut patet ibi, *Odoardus clericus,* nam debitor laicus non fruitur hoc privilegio, & niſi ceſſerit bonis, poteſt pro debito civili in ſolidum conveniri, & in carcerem detrudi, l. *C. qui bon ced. poſſ.* & tormentis ſubjici, c. *Gravis, ſupra de depoſ.* & qui non habet in ære, luat in corpore, l. *fin. ff. de in jus voc.* Anchar. *hic n.* 7. *in prima, & ſecunda oppoſ.* Imo cedere debet omnibus bonis
15 uſque ad ultimum quadrantem, ut *hic* per collect.
16 *n.6* & per Cyn. in l. 1. *num.* 4. *C. qui bon. ced. poſſ.* & ſecundum aliquos in actu ceſſionis ſpoliari poteſt etiam interula, id eſt veſte intima, & corpori proxima. Sed alii humaniùs dicunt non auferri pannos de dorſo, quia nec auferuntur damnatis ad ultimum ſupplicium, l. *Divus, ff. de bon. damnat.* & tenent in l. *fin. C. qui bon. ceder. poſſ. in 4. quæſt.* Bart. in l. *Qui cedit, n.* 5 *ff. de ceſſ. on. bonorum:* & firmant hic Collect. *dicto n. 6.* Butr. *n.9.* Anchar. *num.7. poſt princ. verſ. Si verò ceſſionis beneficio.* Jo. de Anan. *num.* 2. & Abb. *num.* 8. dicens ita communiter teneri. Si quid verò acquiſiverit poſt ceſſi-
17 onem, non convenitur, niſi in quantum facere poteſt, & ſic deductone egeat, ut l. *Is qui, la ſeconda, ff. de ceſſ. bonorum,* Butr. *hic. d. num.* 9. & Anchar.
18 *num.7. 2. oppoſ.* Speciale enim eſt in milite, marito, donatore, patrono, & quibuſdam aliis, ut de jure civili ſine ulla bonorum ceſſione conveniantur quatenus facere poſſunt, ut patet in l. *Miles, in princ.* & in l. *Sunt qui, cum ſeq. ff. de re judicat.* Ergo contrarium eſt generale in aliis laicis, c. *Præſenti,* §. *Loca,* cum gloſ. *in ver. Specialiter. de præben. lib. 6.* Et quia clerici ſunt milites cæleſtis
19 militiæ, cap. *Chriſtianis,* 11. *quæſt.* 1. Clem. *Gravi,* juncta gloſ. *in verb. Militia, de celebrat. Miſſarum,* ideo multò magis gaudent privilegio hujus cap. ut arguit gloſ. in d. l. *Miles, in ver: Facere, ff: de re judicata,* dicens milites cæleſtis militiæ multo magis gaudere privilegio illius textus, ut non cogantur niſi in quantum facere poſſunt, deducto ne egeant, arg. l. *Sacroſancta, C. de Epiſcop. & Cleric,* cum per eos ſummi Numinis veniam ſperemus, ut epiſtola, *Inter claras, C. de Summa Trinit. & fid. Cathol.* & eam gloſſam commendat Bart. in d. l. *Miles, n.* 3. & ſignat milites armatos militiæ legalis, & militiæ cæleſtis habere beneficium ne conveniantur, niſi in quantum facere poſſunt. & ſequitur ibidem Ripa *n.* 7. dicens opinionem gloſ. & Bart. communiter teneri à Legiſtis, & à Panorm. & Canoniſtis communiter in hoc cap. Quo argumento à milite armatæ militiæ utitur etiam Anchar. *hic in 2. notab.* Abb. *n:* 8. *verſ: Sed in clerico,* Roman. *conſ.* 369. *circa primum, n.* 3. Et ex hoc notabiliter infero, ut hoc beneficium
20 competat non tantum Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis, ſed etiam in minoribus, quinimo, & prima tonſura initiatis: nam & ipſi dicuntur milites cæleſtis militiæ, ut ſunt jura clara in d. c. *Chriſtianis;* in c. *Degradatio, de pœnis lib. 6.* & in c. *Nullus Epiſcoporum. 3. diſt.* veniunt appellatione clericorũ gloſ. in Clem. 2. *in ver. Clericus, de vita, & honeſt. cleric,* & gaudet omnibus privilegiis clericalibus, ut in Pontificali Romano in *tit. de Cler facien.* ibi, *hodie de foro Eccleſiæ factus es, & privilegia clericalia ſortitus es,* Covar. *pract. quæſt. c.* 31. *ſub n.9.* & plenè probavimus in c. *Cum contingat, n.* 112. *& n.* 128. *&* 129. *ſupra de ætat. & qualitat.* Unde gaudere debent etiam hoc beneficio, ut non conveniantur niſi in quantum facere poſſunt, quod tenet expreſſè Nevizanus *conſil.* 39. *n.* 3. Rol. *à Valle conſ.* 16. *n.* 11. *lib.* 4. & alii, quos noviſſimè cumulat Carol. de Graſſ. *in tract. de effect. cleric. effect.* 7. *in* 1. *ampliat. n.* 4. & fatetur eſſe commu-
21 nem opinionem, Covar. *var. reſolut. lib. 2. c. 1 n.9.* & quamvis ipſe videatur ſentire hoc beneficium non competere niſi clericis in ſacris ordinibus, vel beneficiatis, & Eccleſiæ inſervientibus, non autem aliis clericis minorum ordinum, quod etiam cenſuit Ripa in dicta l. *Miles, n.* 7. *in fin. verſ. Quid tenendum. ff. de re judicat.* & Farinacc. *in praxi crim: quæſt:* 77. *n.* 69. Item quamvis Carolus de Graſſis *ubi ſupra,* opinetur diſpoſitionem hujus c. procedere etiam in clericis minorum ordinum, & primæ tonſuræ, dummodo obſervent diſpoſita per Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 6. videlicet ut incedant in habitu, & tonſura, & alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviant, ſint beneficiati; tamen hoc non credo verum, quia nimis reſtringit generalitatem hujus tex. Non enim apparet iſtum Odoardum fuiſſe in ſacris ordinibus conſtitutum, & textus ſimpliciter eum appellat Clericum, cujus appellatione venit etiam prima tonſura initiatus, ut oſtenſum eſt ſupra; nec apparet eum fuiſſe beneficiatum, ut hic per Abbatem *in fin.* imò potius conſtat de oppoſito, ſecundum Cardin *n. 6. in fin. verſ. Secundò,* quia ſi fuiſſet beneficiatus, potuiſſet ſolvere de reditibus benefi-
22 cii, ut cap. *Pervenit, ſupra de fidejuſſ.* Nec applicatur Concilium d. *cap.* 6. quia non ademit clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta, niſi privilegium fori; cætera verò privilegia, ut canonis, exemptionis à veſtigalibus, & conſimilia remanſerunt in diſpoſitione juris comunis, ut multoties declaravit Sacra Congregatio ejuſdem Cõ-
23 cilii interpres. Privilegium autem hujus cap. eſt omnino diverſum à privilegio fori; quod ex eo convincitur manifeſtè, quia clericus conjugatus gaudet privilegio fori, & canonis, ut in c. *unico de Cleric. conjugat: lib:* 6. & in *dicto cap:* 6. *in fin. ſeſſ:* 23. & tamen non gaudet privilegio hujus c. ut in puncto tradit Anchar in d. c. *unic: num.* 4. *ad fin: verſ: Sed nunquid habebit,* Natta *conſ:* 319. *Regulariter, n:* 5 *&* 6. & *conſ:* 356. *Non eſt opus, num.* 1. ergo clerici etiam primæ tonſuræ non habentes requiſita dicti *cap.* 6, retinent beneficium hujus cap. cum eis ademptum non fuerit: nam quod non mutatur, & c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* l. *Præcipimus, in fin: C: de appel:* gloſ. in c: *Conſtitutionem, in ver: Prorogamus de regular. lib.* 6. Pro concordia tamen poſſet ſic diſtingui. Nam aut clericus minorum Ordinum abjecto clericali habitu gerit ſe publicè pro laico, juxta tex. in c. *Si judex laicus, de ſentent: excomm. lib:* 6 quod po-
24 teſt facere, ut in c. 1. *&* 3. *de Apoſtat. c.* 1. & cap. *Cum olim,* & c. *final. de cleric. conjugat:* & tunc non gaudet beneficio hujus c. Quia etſi characterem indelebilem non amiſerit, tamen in omnibus reputatur ut laicus, & omni privilegio clericali nudatus remanet, ut in præallegatis juribus.

Aut

Antnon gerit ſe publicè pro laico, ſed adhuc re-
tinet veſtigia clericatus, & clericalem habitum
geſtat. Et hoc caſu gaudet hoc beneficio, licet Ec-
cleſiæ non inſerviat, nec beneficium Eccleſiaſti-
cum habeat, quia per hoc non perdit niſi privile-
25 gium fori, ut dictũ eſt, & eſt ſimile: Nam clericus
non habens requiſita Concilii non gaudet privi-
legio fori, & poteſt à judice laico perſonaliter di-
ſtringi, ac puniri: & tamen non prohibetur Epi-
ſcopus in eũ animadvertere, & eſt locus præven-
tioni, dummodo talis adhuc remaneat clericus,
id eſt dummodo pro clerico publicè ſe gerat; ſe-
cus verò ſi dimiſſo habitu clericali, gerat ſe pu-
blicè pro laico quia tunc Epiſcopus non alia ju-
riſdictione in eũ uti poteſt, niſi qua utitur in merè
laicos, ſcilicet in cauſis eccleſiaſticis, & mixti fo-
ri, ut ex ſententia Sacræ Congregationis Concilii
dixi in c. *Siquis, n. 7. ſupra de foro compet.* Idem ergo
dicendum in terminis hujus Decretalis.

26 Secundò requiritur ut debitor non ſit ſolven-
do, ut patet in tex. ibi, *propter rerum inopiam ſol-
vere non valentem:* necnon ibi, *non poſſit ſolvere*;
nam tali non poteſt dici, Redde quod accepiſti,
cap. *Si res. 22. q. 5.* c. *Cum tu, de uſur*, quia inanis
eſt actio, quam inopia debitoris excludit, l. *Nam
27 is, ff. de dol.* c. *Olim. il 2. ſupra de reſtitut. ſpoliator*, &
periculo ejus, qui nihil habet, nihil eſſe poteſt, l.
28 *Itaque fullo, ff. de fort.* c. *Daibertum*, 1. *q.* 7. Itaque
paupertas actionem reddit inanem, liberat à pe-
riculo, ſecuritatem à latronibus præſtat. Unde
Juvenalis quarto:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Goffred. *hic*, Hoſt. *n.* 4. Jo. Andr. *n.* 7. *verſ. In gloſ.*
3. & ſic paupertas quandoque prodeſt, ſed à tali
prodeſſe liberet nos Deus, ut dicit gloſ. *marginal.
in §. Valde enim, in ver. Egentis. Inſtitut. Quibus ex
cauſ. manumit. non licet*, poſt Cynum in l. *Si quis ad
29 declinandam, in fin. C. de Epiſc. & Cler.* Adverte ta-
men, quia hic tex. non loquitur de Clerico, qui
nihil penitus habet in bonis; ſed de eo, qui in to-
tum, vel pro parte non poteſt ſolvere, ut dicitur
in litera. Unde hoc caſu admittitur, non idonei
debitoris particularis ſolutio, & partem illam,
quam poteſt ſolvere, coguntur creditores reci-
pere, ut *hic* per Anchar. *in 5. not.* & Imol. *n.* 11. li-
cet regulariter cum delictum eſt liquidum, non
admittatur particularis ſolutio creditore invito,
ut legitur, & notatur in l. *Quidam exiſtimaverunt*,
& ibi gloſ. *penult. ff. Si certum petatur*, & in l. *Tutor*,
30 §. *Lucius, ff. de uſur.* Verumtamen ſi creditor eſſet
pauperior clerico debitore, hoc caſu ipſe clericus
non poſſet ſe tueri beneficio hujus c. Quia privi-
legiatus non vititur privilegio contra privilegia-
tum, l. *Verum §. fi. ff. de minor*, & tradunt Andreas
Barbat. *hic n.* 2. & Nevizan. *conſ.* 59.

31 Tertiò requiritur, ut de hujuſmodi paupertate
conſtet, ut patet in littera ibi, *Quatenus ſi conſtite-
rit, quod prædictus Odoardus in totum, vel pro parte non
poſſit ſolvere.* Rota *deciſ.* 998. *part,* 3, *diverſ.* ubi
propterea deciſum fuit quendam Abbatem, qui
habebat beneficium valoris quinquaginta, non
eſſe admittendum ad beneficium hujus c. *Odoar-
dus*; quia conſtabat eum non eſſe pauperem, &
ideo Rota aſſignavit Abbati ſcuta triginta pro vi-
ctu, & ſcuta viginti aſſignavit creditoribus. Con-
fert Seraph. *deciſ.* 173. *n.* 7. Conſtabit autem de pau-
pertate per famam, nuditatem, & mediam noto-
riam; quia ſcilicet oſtiatim mendicat verè, & ſine
fraude: aliàs enim puniretur, ut l. *unica, C. de
33 Mendicantibus valid. lib.* 11. præſumitur tamen
inops ex quo mendicat, niſi creditores probent
contrarium, id eſt quod occultos loculos habet, &
ſecundum hoc intelligitur l. *Si creditores, ff. de pri-
vileg. credit*, l. *Si verò. § Qui pro rei qualitate, ff. qui
34 ſatisdare cogantur*, & l. *Ex perſona, C. de prob* & c.
1. *Supra de depoſ.* Vel probatur paupertas eo ipſo
quod bonis ceſſit, nec corpus debet poſtea deti-
neri, ut l. 1. *C. qui bon. cedere poſſ.* & c, 2. *de pignor.*
& ita hic firmat Hoſtien. *num.* 4. *verſ. Sed qualiter
conſtabit de hoc*, Jo. Andr. *num.* 3 *in ver. Conſtiterit*,
Henric. Boich. *n.* 16. Butr. *n.* 5. Cardin *n.* 7. Imol.
n. 19. & 20. & Anchar. *in 4. not* qui tamen remit-
tit ad Authen. *Præterea, C. Unde vir. & uxor* & l. *Si
conſtante, ff. ſolut. matrim.* & cap. *final. ſupra de præ-
ſumpt.*

35 Quartò requiritur ſecundum aliquos, ut clericus
debitor ad hanc paupertatem, vel inopiam reda-
ctus ſit, non ex propria culpa; nam ſi in ludis pro-
hibitis, vel luxurioſè vivendo ſubſtantiam ſuam
diſſipaverit, non gaudebit beneficio hujus cap. ut
reſpondit Ferret. *conſ.* 144. *Quæritur in effectu
36 utrum clericus, n.* 3. allegat Bald. in l. 1. *col, fin.
num.* 14. *verſ. Sed renunciatio tacita, C. qui bonis ce-
dere poſſunt*, ubi tenet clericum cenſeri tacitè re-
nunciare beneficio hujus c. Primò ſi pertinaciter
37 neget debitum. Secundò, ſi dolo, vel fraude fa-
ctus eſt inops; quod præſumitur ſi alienavit om-
nia ſua bona vel majorem partem, ut l. *Omnes*,
§. *Lucius, ff. Quæ in fraudem creditorum.* Sive ſimul
& ſemel, ſive interpellatis vicibus, l. *Nomen, §. Fi-
38 lio, ff. de legat.* 3. Tertiò, ſi prioribus creditoribus
præpoſuit poſteriores ad l. *fin. §. Et ſi præfatum, C.
de jur. deliber.* & l. *Legis Iuliæ, C. Qui bon. ced. poſ.*
Quartò ſi bona ſua conſumpſit in ludo perditio-
39 nis, ut l. *Si quis cum juret, ff. de Uſucap. pro empt.*
40 Quintò ſi ea diſſipavit cum meretricibus quæ de-
vorant animas perditorum, ut l. 1. *C. de Natural.
liber.* & ſequuntur ex recentior. Marc. Ant. Ge-
nuen. *in prax. Archiepiſ. curiæ Neapol. c,* 3. *n.* 8. Ca-
rol. de Graſ. *de effectu clericor. effect.* 7. *n.* 51 & mo-
derni Collect. *hic n.* 21. Sed contrarium tenet Col-
41 lectarius *hic in princ.* ubi quærit, Quid ſi clericus
culpa ſua in paupertatem inciderit? Et reſpondet
nihilominus gaudere hoc beneficio, allegat Jo.
Andr. in c. *Imputari, de regul. jur. lib.* 6. & eſt ex
42 mente Hoſtien. *hic n.* 3. ubi exponens ver. *Debitis*,
dicit forſan, occaſione Azardi contractis, vel me-
retricii, in quo caſu adoleſcens non obligaretur, ut
l. *Si verò non remunerandi, §. Si Adoleſcens, ff. man-
dat.* & propterea, ut dicunt idem Hoſtien. *hic in
princ.* & Joan. Andr. *n.* 1. huic Clerico Odoardo
magis conveniebat nomen Azardus, quia hic lu-
dus, & ludus etiam aleæ multos depauperare cõ-
ſuevit, ut in littera Græca aleatum ludus. Et no-
43 mina debent eſſe conſequentia rebus, ut §. *Eſt &
aliud, inſtit. de donat.* & not. in c, *Cum ſecundum
Apoſtolum, in gloſ. in ver. Nominis, ſupra de præben.*
& ita ſentiunt clericum gaudere hoc beneficio,
licet bona ſua dilapidaverit in meretricibus, &
ludis prohibitis. Et eſt ſimile in clerico, qui ex pro-
pria culpa in morbum incidit, cui non ideo ſub-
trahuntur emolumenta inſervientibus debita, ut
dixi in cap. *Ut Abbates, num.* 36. *de ætat. & qualit.*
44 & in cap. *Licet, n.* 147. *de præben.* Verumtamen
ſi clericus debitor eſſet in dolo, hoc beneficio non
gauderet, Capucaq. *deciſ.* 278. *par,* 1, ubi quod do-
lo-

loſus non eſt admittendus ad beneficium ceſſio-
nis bonorum, vel ad beneficium, c. *Odoardus*, vel
c. *Pervenit, de fidejuſſor.* Rot. *deciſ.* 841. *p.* 3. *diverſ.*
Put. *deciſ.* 251 & *deciſ.* 344. *lib.* 1. Mohed. *deciſ.* 1.
n. 9. *de ſolut.* Butr. *hic n.* 9. & Imol. *nu.* 18. & de
45 ſpoliatore, qui fraudem adhibuit, eſt deciſio Ro-
tæ in Antiquis *de reſt. ſpoliat. deciſ.* 22. *aliàs* 83. Et
46 idem ſi bona ſua dilapidâſſet in fraudem credi-
torum Dyn. *in* §. *Item ſi quis in fraudem inſtit. de a-
ction.* Bald. in l. 1. C. *Qui bon. ced. poſſ. n.* 4. *& n.* 14.
verſ. Renunciatio tacita, Ferret. *d. conſ.* 144. *n.* 4.

47 Quintò requiritur, ut clericus debitor conve-
niatur civiliter, prout conventus fuit iſte cleri-
cus Odoardus, ut patet in littera ibi, *Super quibuſ-
dam debitis conveniſſent.* Unde, ut dicebat notabi-
liter Innoc. *hîc in princ.* ſive inops conveniatur ex
contractu, ſive ex maleficio ad intereſſe præſtan-
dum, ſatis eſt ut cedat bonis, ut hîc patet ſecun-
48 dùm unum intellectum. Si verò agatur non tan-
tùm ad intereſſe, ſed ad pœnam, ſive pœniten-
tiam imponendam, ut patet in furto, c. *Tua, infrà
de Pœn.* tunc ſi placet actori, pœna, ſive pænitentia
in pœnam corporalem poterit commutari, arg.
c. *Fraternitas*, 12. *q.* 2. ſicut & quando judex ex
officio procedit ad pœnitentiam imponendam,
ut patet in c. 2. *verſ. Et ſi nec ad hoc, infrà de maledic.*
49 Pro puro autem intereſſe clericus pœnæ corpo-
rali non ſubjicitur, ſed reſervatur in tempus pro-
ſperioris fortunæ, ut hîc patet; ubi verò conve-
nitur quis actione injuriarum, quæ ad vindictam
tantùm proponitur, ut etiam aliàs criminaliter
convenitur de crimine, pro quo eſt pœna pecu-
niaria imponenda: tunc poteſt fieri commutatio
pœnæ pecuniariæ in corporalem, etiam invito
actore, ut l. 1. *ff. Pœnis*, cap. *Ut famæ, infrà de ſentent.*
50 *excom.* Alij tamen dicunt hanc commutationem
habere locum tantummodò ubi pœnæ applican-
tur fiſco, quod eſt ſemper, niſi in caſibus exce-
ptis; ſed ubi applicantur certis perſonis, non fit
commutatio eis invitis. Et in hac ultima opinio-
ne videtur reſidere Innocent. quem totidem ferè
verbis ſequuntur hic Hoſtienſ. *num.* 5. Jo. Andr.
num. 8. Butr. *eod. n.* Collect. *num.* 5. qui ad idem
allegat Archid. in cap. *Si res, n.* 4. 14. *q.* 6. Anchar.
num. 7. *verſ. Oppono*, & videtur Abb. *num.* 5. *verſ.*
51 *Nota ſolutionem*, & Imol. *num.* 29. dicens ultimam
opinionem Innocentij eſſe veriorem, quia debi-
tor tractu temporis devenire poſſet ad pinguio-
rem fortunam, ut l. *Si defunctus*, C. *Arbitr. tutel.*
Unde intereſt actoris, ut non fiat commutatio
pœnæ pecuniariæ in corporalem, ne debitor li-
beretur ab obligatione ſolvendi, prout liberare-
tur, ſi nolente creditore id fieret, ut notatur in c.
Sicut dignum, infrà de homicid. ubi gloſ. *in verb. Si
habent, circa finem* dicit, eum, qui luit in corpore,
liberari ab obligatione ſolvendi pœnam pecu-
niariam, per c. *Si res*, 14. *q.* 6. & arg. cap. *Frater-
nitas*, 12. *q.* 2.

52 Sextò requiritur, ut Clericus conveniatur a-
ctione perſonali: nam ſi actione reali convenire-
tur, ex quo cùm nihil contra perſonam prætendi-
tur, non poſſet excipere de hoc privilegio, quod
perſonale eſt, ut notat Aret. *in* §. *Si de dote, col.* 1.
verſ. In ea gloſſa, in fin. inſtit. de Action Brun. *in tract.*
53 *de ceſſ. bonor. quæſt.* 3. *num.* 14. Et eſt ſimile in ma-
rito, qui licèt non teneatur niſi in quantum face-
re poteſt, ut l. *Maritum, ff. ſolut. matrim.* tamen ſi
conveniatur actione in rem, hoc beneficio non
gaudet, ut l. *Neſennius*, §. *Fundum, ff. de re judic.* &
notat Bart. in d. l. *Maritum, ante num.* 1. *in* 2. *oppoſ.*
54 Quò fit, ut ſi clericus ſit debitor, ratione depoſiti
excipere non poſſit de privilegio hujus cap. *Mat-
th. ſil. ſingul.* 60. *n.* 1. Foller. *ſuper Conſtit. Regni
in tit. de Epiſcop. & Cler.* cap. *Si quis clericus, num.*
3. *verſ. Limita prædicta.*

55 Septimò requiritur, ut debitum recognoſcat,
ut patet in tex. ibi, *recognoſcentem hujuſmodi debi-
ta*, ſcilicet per confeſſionem, ut *hic in gloſ.* 2. Put.
56 *deciſ.* 321. *lib.* 2. Ergo ſi clericus cederet bonis an-
tequam recognoſceret debitum, vel antequam
condemnaretur, vel debitum in jure confitere-
tur, non eſſet audiendus, ut l. *penult. ff. de ceſſ. bonor.*
& notat d. gloſ. 2. Hoſtienſ. *num.* 3. *in ver. Reco-
gnoſcentem*, & communiter tenetur, ut dicunt
Butr. *nu.* 11. & Abb. Sicul. *nu.* 7. Afflict. *deciſ.* 379.
nu. 2. Rationem reddit Abb. Antiq. *nu.* 2. quia ſi
cederet bonis, cùm ex hoc non extinguatur ob-
ligatio, ſed remaneat obligatus, ſi ad fortunam
pervenerit pinguiorem, niſi ante ceſſionem con-
ſtare deberet, interim poſſet probationis copia
deperire, & cùm factus eſſet ſolvendo, debitum
probari non poſſet. Eandem rationem reddide-
runt hîc Vincent. & Philip. & fuit originaliter
dictum Placentini ſecundùm Jo. Andr. *hîc nu.* 7.
Et de forma agnoſcendi debitum vide Butr. *hîc*
16. multò autem magis hæc præcederent ſi cleri-
57 cus debitum pertinaciter negaret: nam ſi poſtea
legitimè convinceretur ipſum eſſe debitorem,
utique ad beneficium hujus cap. non admittere-
tur, ut notabiliter decîdit Bald. in l. 1. *col. fin. nu.*
14. *verſ. Sed renunciatio debita*, C. *Qui bon. ced. poſſ.*
Ferret. *conſ.* 144. *n.* 2. Mohed. *deciſ.* 1. *de ſolut.* ubi
deciſum fuit contra executoriales, Clericum
non admitti ad beneficium hujus cap. *Odoardus
ex Staphileo de litteris gratiæ, fol.* 170. quia benefi-
cium hujuſmodi eſt denegandum illi, qui tot vijs
& ſubterfugijs negavit debitum, ad notata per
Bart. & Bald. in d. l. 1. C. *Qui bon. ced. poſſ.* Angel. &
Jaſ. *in* §. *fin. col. penult. inſtitut. de action.* Adde Ro-
tam *deciſ.* 841. *p.* 3. *diverſ.*

58 Octavò requiritur ſecundùm unam opinionem,
ut cedat bonis antequam recognoſcat debitum,
vel in jure confiteatur, aut condemnetur, aliàs e-
nim audiri non debet, ut l. *penult. ff. de ceſſ. bon.* le-
gendo literam cum illa dictione, *Non*, prout com-
muniter legitur, & habetur in pandectis Floren-
tin. & tenet gloſ. 2. *hic* Abb. Antiq. *nu.* 1. & DD.
Cæterùm adverte, quia hoc poteſt admitti in
perſonis non privilegiatis, juxta tex. in d. l. *penul.*
Sed in clerico id nullo jure probatur; imo potius
probatur oppoſitum: nam ſi iſte Odoardus ceſſiſ-
ſet bonis, non fuiſſet excommunicatus, & Papa de
hoc mentionem feciſſet, ut magis gravaret pro-
ceſſum judicis. Item ſi Papa intendiſſet, ut iſte de-
beret cedere, quemadmodum mandavit, ut prius
reciperetur cautio, ita mandâſſet, ut prius reci-
peretur ceſſio bonorum. Ad idem tex. in c. *Perve-
nit, ſuprà de fidejuſſ.* nam ibi clericus non ceſſit bo-
nis, ſed tantùm fuerunt aſſignati creditoribus re-
ditus beneficij detinendi uſque ad ſatisfactionem
debiti, ſicut in c. *Olim, il ſecondo de reſtit. ſpoliat.* ex-
pectatus fuit ille Epiſcopus quouſque poſſet ſol-
vere, nec ibi, nec alibi reperitur jure cautum, ut
clericus neceſſitatem habeat cedendi bonis; imò
jura præallegata oppoſitũ probare videantur. Sa-
tis eſt igitur ut clericus in totũ, vel pro parte non
poſ-

poſſit ſolvere abſque eo quod bonis cedat. Et ita per hæc motiva firmat Abb. *h. c n.8 & 9.poſt.med. verſ in gloſ. final.* poſt Anchar.& Imol.& hoc dicit eſſe tutius, & frequentius Covar. *var reſolut. lib. 2.c. 1.n.9.* Menoch. alios citans *de arbitr.caſ.* 183. *n.29.* & de magis communi teſtatur Farinac. *quæſt.77.num.66.* & eſt ex mente Hoſtien. *hic n.*
59 *3. in ver. Recognoſcentem.* Adde quod etſi ceſſio bonorum infamiam non irroget, ſigillat tamen ſtatum cedentis, ſaltem quantum ad infamiam facti, ut notat Hoſtien. in c. *Quidam, num. 6. verſ. Nam ſi ceſſio de renunc.* dicens cedentem videri infamem, ſaltem de facto, licet non de jure, l. 1. *& fin C. Qui bonis ced. poſſ.* & l. *Debitores, C. quibus ex cauſ. infam.irrog.* quia dicunt homines, quod diſſipator eſt, nec inveniret de facili mutuantem: &
60 cum Hoſtien. concordat collect *hic n.2.* & eò magis, quia alicubi fit ceſſio mirabiliter non ſine infamia, & vituperio percutiendo lapidem fortiter cum natibus denudatis, ut refert idem collect. *n.7.* Item ut dicit Imola, *n.29. in fin. verſ. Adde* quod de jure in aliquibus locis de conſuetudine, vel ex forma ſtatuti fit ceſſio ſatis vituperoſa, quia cũ ſo-
61 no tubæ in loco publico cum intervallo, & abſque ſarabulis cedens percutit quemdam lapidem cum poſterioribus dicendo, *cedo bonis*, & ita refert Cynus, in l. 1. *n. 5. in fin. C. qui bon. ced. poſſ.* ſubdens, quod Romæ fit ſuper quemdam Leonem marmoreum, qui eſt penes ſcalam Capitolii. Et Pius IV.
62 *in ſua conſtitutione 39. Cupientes, edita die 1. Novembris 1561. in Bullar. tom.2. pag. 54.* ut debitores à fraudibus, & ſubterfugiis ſi non Dei, ſaltem ignominiæ timore abſtineant, ſtatuit ut quamcumque alternativam ſignificationem, vel aliam quamcumque dilationem etiam ſecundum cap. *Pervenit*, vel *Odoardus*, ſeu inhibitionem aliquam ab Auditore Cameræ, vel aliis Urbis judicibus petere non poſſint, niſi ſe coram illis birretum viride geſtando præſentaverint, & medio juramento promiſerint per ſe, vel ipſis abſentibus, per ſuos procuratores deferre ipſum birretũ publicè, & ſecretè ſub pœna fuſtigationis per urbem pro prima vice, & triremium pro ſecunda, qua ſine ipſo reperti fuerint: alioquin alternativæ, & dilationes quæcumque etiam ſecundum juris formam nullæ ſint, & ipſis debitoribus etiamſi clerici ſint, nullatenus ſuffragentur. Id ipſum fermè ſtatuerat Paulus IV. ut refertur in prædicta Conſtitutione Pii IV. Sed neutra ſervatur in praxi,
63 ſaltem quoad clericos. Et de jure communi abſque gravamine famæ, & alia injuria corporali ſine alia ſolemnitate ſufficit ſimpliciter, ac nudo verbo coram Judice bonis cedere, l. *In omni*, & l. *fin.C Qui bon.ced. poſ.* ſecundum Hoſtienſ. Collect. & Imol. *locis citatis* & Cyn. in l. *Si debitores, Cod. Ex quibus cauſis infam.irrog.* Et durum eſſet clericum, qui forte nulla ſua culpa ſed fortunæ injuria ad inopiam redactus eſt, arctare ad ceſſionem bonorum cum infamia ſaltem facti, & in dedecus Ordinis clericalis. Præterquam quod ſi clerici ad hoc tenerentur, non eſſent melioris cõditionis, quàm merè laici, nec procederet æquiparatio inter eos, & milites armatæ militiæ, qui ut initio diximus, *n.19.* hoc privilegio potiuntur.

64 Nonò requiritur, ut ad pinguiorem fortunam non devenerit, ut patet in fin.tex. Nam debitoris inopia, & impotentia ſolvẽdi non extinguit ſubſtantiã obligationis, ſed ſuſpendit illius effectũ in tempus proſperioris fortunæ: & ita civilis, & naturalis obligatio remanet, ſed eſt inefficax du-
65 rante inopia, l. 1. C. *Qui bon. ced. poſ.* Quare inopia ceſſante ſolvere debet l. *Is qui, la ſeconda, ff. de ceſſ. bonor.* non tamen in totum, ſed in quantum facere poteſt, ut dicitur in d. l. *Is qui habita* ſcilicet ratione ne egeat: non enim eſt fraudandus alimentis quotidianis, l. *Qui bonis ff. eod.* l. *In condemnatione, ff. de reg.jur.* ubi dicitur in condemnatione perſonarum, quæ in id, quod facere poſſunt damnantur, non totum, quod habent extorquendum eſt, ſed & ipſarum ratio habenda eſt, nè egeant: Eſſet enim inhumanum, fortunis ſuis ſpoliatum in ſolidum damnari: quæ ſunt verba text. in §. *ult, inſtit.de action.* Et ita hic tenet gloſ. *ult.* Hoſtien. *n. 8.* Jo.Andr. *n. 6.* Butr. *in 1. not. & n.3. & n.14.* Cardin. *in 2. quæſt. circa fin. verſ. in gloſ. 3.* Anchar. *in 8. not.* Imol. *n. 1.* & Abb. *in 3. notab.* Nec aliquis diſcrepat, Rota *deciſ. 31. n. 5. de re judic. in antiq.* Caſſador. *deciſ. 11. num. 1. de re-*
66 *ſcript.* Verumtamen ſemel admiſſus ad beneficiũ hujus c. & poſtea factus locupletior, ſi rurſus in paupertatem incidat, non prohibetur iterum ad-
67 mitti; nam & bonorum ceſſio poteſt reiterari, ut notat Paul. de Caſtr. in l. *Ex contractu in fine C. de bon. auth. judic. poſſid.* & ibi etiam Salicet, *n. 2. ad*
68 *fin. verſ Quæro creditores.*

Decimò, & ultimò requiritur, ut præſtet idoneam cautionem de ſolvendo cum ad pinguiorẽ fortunam pervenerit, ut patet in fine text. ibi: *recepta prius ab ea idonea cautione*: ideſt fidejuſſoria,
69 vel pignoratitia. Nam etſi nomine cautionis nuda promiſſio intelligatur, l. *Sancimus, C. de verb. ſignif.* tamen cum additur idonea, vel ſufficiens, pignorantia, vel fidejuſſoria intelligitur, l. *Si mandato Titii, §. ult. ff. de mandat.* l. 4. §. *Adjici, ff. de fideicom.liber.* §. *Venditæ inſtit. de rer. diviſ.* gloſ. in c. *fin. in ver. Cautionem idoneam. ſupra de pignor.* Quod ſi nec fidejuſſoriam dare poſſit, ſatis erit, ut det juratoriam, arg. l. 2. §. *Sed ſi dubitetur, ff. de judic.* cap. *Per veſtras infra de donat. inter vir. & uxor.* auth. *generaliter, C. de Epiſcop. & cler.* & firmat gloſ. *hic in ver. Idoneâ*, Goffred. Vincen. & Philipp. relati à Jo.Andr. *n.7. circa fin. verſ. In gloſ.* 4. Butr. *n. 13.* Anchar. *in ult. not.* Pro hoc facit ſecundum Cardin. *n. 6.* & Imol. *n.17. verſ. In gloſ penult.* quia poteſt dari caſus, ut quamvis debitor non ſit ſolvendo, tamen cum ſit probatæ fidei, & bonæ opinionis, & ſine culpa fortuito factus ſit non ſolvendo, veriſimile ſit ut inveniat qui pro ipſo velint fidejubere. Verum Hoſtien. *n. 7. circa fin.* indiſtinctè intelligit cautionem idoneam, ideſt juratoriam, quia ex quo cedit bonis, ſatis notum eſt, ipſum non poſſe aliam exhibere. Faciat igitur quod poteſt; ideſt juret ſe ſoluturum cùm ad pinguiorem fortunam pervenerit, c. *Faciat, 22. quæſt. 2.* & cum Hoſtien. tranſeunt *hic* Jo.Andr. *n.7. in fin. verſ. Hoſtienſis dicit.* Henrich. Boich. *n. 10. verſ. Sed Goffredus, & n.14.* Abbas, & ſequaces in ſumm. tex: Covar: *variar: reſolut: lib: 2. c: 1. n: 9.* & ſe-
70 quuntur moderniores.

QUÆRO, An poſſit renunciare beneficio ne quis conveniatur ultra quàm facere poteſt.

Hoſtienſis *hic n: 8. verſ: Quid ſi fiat pactum*; concludit non poſſe renunciari ſi competat ratione perſonæ privilegiatæ, per l. *Alia cauſa, §. Eleganter*, & l. *ſeq. ff. ſolut. matrim.* Et facit quod notatur in cap. *in gloſ. 2, infra de donat.* Si verò ra-

tione

tione contractus conceditur debitori tale privilegium, ut conventus non condemnetur ultra quam facere poſſit, ſicut contingit in actione pro ſocio, vel tutelæ: bene poterit renunciari, ut l. *Vtrum*, §.1.*& ſeq.ff. Pro ſocio*, & l. *Si convenerit*, & ibi notat gloſ. *unic.*& l. *praeceden. ff. de re judic.* ſecundum Hoſt. cum quo concordant hic Jo. Andr. *n.9. verſ. Quid ſi habent.* Butr. *n.* 15. Cardin. *n.* 9. Anchar. *n.* 8. Imol. *n.* 22. & Jo. de Anan. *n.* 20. Unde ſequitur, ut clericus minimè poſſit huic beneficio renunciare, cum ei competat ratione perſonæ privilegiatæ, & tamquam militi cæleſtis militiæ, ut dictum eſt ſupra *num.* 19. & ne cogatur mendicare in opprobrium Ordinis clericalis, arg. c. *Diaconi, circa medium, verſ. Mendicat infelix clericus*, 93. *diſt.* & in clerico tradunt in ſpecie Barboſa in d. l. *Alia*, §. *Eleganter*, *ff. ſolut. matr.* Cor var. *var. reſolut. lib.* 2. *c.* 1 *n.* 38. & alii Recentiores. Confert quod notat Bald. poſt Jacob. de Butrigar. in l. 1. *n:* 12. *circa medium, verſ. Item tres ſunt caſus, C. Qui bon. ced. poſ.* ubi dicit beneficio ceſſionis poſſe renunciari quando conceditur jure contractus, ſecus veró quando conceditur propter reverentiam perſonæ, per d. l. *Si convenerit*,
71 *ff. de re judic.* Et hæc vera in renunciatione expreſſa; ſecus verò in renunciatione tacita, quæ fit per actum contrarium, ut cum clericus pertinaciter negat debitum, vel non vult præſtare cautionem de ſolvendo, cùm ad pinguiorem fortunam pervenerit, vel quid ſimile, quia tunc ex tacita renunciatione, & juris miniſterio privatur benefi-
72 cio hujus cap. ut idem Bald. notat in d. l. 1. *n.* 14, & fuſiùs dictum eſt ſupra *n.* 36. Et eſt ſimile in privilegio fori, cui expreſsè clericus renunciare non poteſt, c. *Si diligenti, de for. compet.* & tamen poteſt renunciare tacitè per actum contrarium, ut ſi habitum, vel tonſuram non deferat, vel Eccleſiæ non inſerviat, ad præſcriptum Concilii Tridentini, *c.6. ſeſſ.* 23.

73 Sed major eſt difficultas, quid ſi beneficio hujus c. clericus renunciaverit cum juramento, nunquid renunciatio teneat?

47 Pro faciliori ſolutione obſervandum eſt beneficium hujus c. habere duos effectus. Primus eſt ut clericus, qui non eſt ſolvendo, pro debito civili non detrudatur in carcerem, juxta notata in l. 1. C. *Qui bon. ceder. poſſ.* Secundus eſt, ut non condemnetur niſi in quantum facere poteſt habita ratione ne egeat, ut hic, & in l. *Is qui, la* 2. *ff. de*
75 *ceſſ. bon.* cum aliis ſupracitatis *n.65*. Quantum ad primum effectum carceris abſolutum eſt renunciationem non tenere, licet juramento firmatam; quia hujuſmodi renunciatio, ſeu pactum eſt contra bonos mores, ut notat Cyn. in l. *Qui bonis*, *n.* 11. *C. Qui bonis ced. poſſ.* Ergo juramentum illi adjectum non ligat, c. *Non eſt obligatorium*, *de reg.*
76 *jur. lib.* 6. quia contra naturalem æquitatem eſt carceris ſqualor, ut notatur in gloſ. ordin. in d. l. 1, *C. eod.* Et ex hoc ſequitur inhumanitas, & crudelitas ſine ipſius commodo, ut l. *Servus ead. ff. de ſerv. export.* Nihil enim intereſt creditoris debitorem inhumaniter vexari, & in carcere mori, l. *Reo criminis ff. de ſolut.* & liberi hominis caro, & corium non poſſunt eſſe in obligatione, l. *Inter ſtipulantem*, §. *Sacram, ff. de ver. obligat.* Unde cum renunciatio debitori noceat, & creditori non proſit, non debet valere, cum ex hoc creditor ſit caninus, & veniat contra præceptum charitatis, arg. l. *fin. ff. de evict.* l. *Non tantum*, *ff: d. appellat.* quia deducit ad illicitum, vel ſaltem poteſt deducere, arg. eorum, quæ notantur per Archid. in c. *Quamvis, ſuper ver. Aeternæ ſalutis, de pa-*
77 *ctis, lib.* 6. Rurſus carcer eſt ſpecies ſervitutis, cum deroget libertati, l. 2. *ff. de liber. hominib. exhiben.* l. *Titio centum*, §. *Titio*, *il* 2. *ff. de condit. & demonſtrat.* Renunciatio autem, per quam pervenitur ad infringendam hominis libertatem, non valet, l. *Nec ſi volens, ff. de liberal. cauſ.* Item hinc ſequeretur, ut debitor ſic detruſus non poſſet audire divina officia, nec eccleſiaſtica recipere Sacramenta pro libito voluntatis, nec audire prædicationem verbi Dei; unde forſan ad infidelitatem reduci poſſet; quare talis renunciatio, quæ poſſet in peiorē ſtatum deducere, non poteſt vinculari juramento ex iis, quæ notat Archid. *loco citato.* Et ita hunc primum effectum carceris renunciationem juratam non valere, cōcludit Bald. in l. 1. *n:* 13. *verſ: Tu concorda iſtas opiniones, C. Qui bon. ced: poſſ:* & Rota *deciſ.* 31: *num.* 1. *cum ſeqq. & n:* 5. *col.* 3. *poſt princip: verſ: Quantum verò ad effectum primum ne detrudatur in carcerem, de ſent:*
78 *& re judic. in Antiq:* Similiter quoad ſecundum effectum, ut debitor non condemnetur ultra quam facere poteſt, licet in perſonis non privilegiatis articulus ſit valdè dubius, per ea, quæ notant Cynus, & Bald. *loc. cit:* & Rota *in d. deciſ.* 31. *n.* 4. & 5. nihilominus in Clerico tenendum eſt hujuſmodi renunciationem non validari juramento, quia privilegium hujus cap. *Ne clerici conveniantur, niſi in quantum facere poſſunt*, indultum eſt eis ne cogantur mendicare in opprobrium ordinis clericalis, & ſic in reverentiam tam perſonæ ipſius clerici, quam totius ordinis, ut dictum eſt ſupra; & conſequenter ei renunciari non poteſt etiam cum juramento, ſicut nec privilegio fori, ut eſt text. in c, *Si diligenti*, & ibi notant omnes ſupra *de foro compet.*

Præterea quando privilegium ne quis conveniatur niſi in quantum facere poteſt, competit perſonæ, cui debetur reverentia, ut ſunt clerici, tunc pactum ut quis conveniatur ultra quam facere poteſt, eſt contra bonos mores, ut ad literam dicit tex. in d. l. *Alia cauſa*, §. *Eleganter*, *ff. ſolut. matrim.* Ergo non firmatur juramento, ut 22. *q.* 4. *per tot.* & d. c. *Non eſt obligatorium* & ita in terminis cenſuit Rota *in praall. deciſ.* 31. *n.* 5. *col:* 3. *circa princ. verſ: Nec obſtat ad hoc, & eadem col. circa fin. verſ. Nec hoc eſt contra bonos mores, de ſent. & re judic:* & *deciſ:* 2. *num:* 2. *de Arbitr. in antiq.* & ad litteram hanc opinionem tanquam humaniorem ſequuntur Canoniſtæ hic, ut inquit Bald. in d. l. 1. *n.* 13. *verſ: Et hanc opinionem, C. Qui bon. ced. poſſ.* & fuit opinio Dyni in d, §. *Eleganter*, cum quo tandem reſidet Cyn. in d. l. *Qui bonis*, *num.* 10. *circa fin. verſ. Et ideo ſine dubio ſententia Dyni videtur humanior.* & Jacob. de Beluis, *in Auth. de fidejuſ* §. *Quod. autem*, Collect. *hic num.* 9. Brun. *in tract. de ceſſ. bon. quæſt.* 3. *princip. num.* 17. quicquid contra ſcripſerit Molin. in *tract. de contrar. diſput.* 571. *n.* 16. Jo. Guttier *in tract. de Contract. jurat. par.* 1. *quæſt.* 17. *n.* 34. *in* 6. *tom. tract. diverſ. part.* 2. *fol.* 66. & Carol de Graff. *de effect. clerical. effect.* 7. *n.* 21.

79 Verumtamen ſi clericus beneficiatus conſenſerit reſervationi penſionis, non gaudebit beneficio hujus c. contra penſionariū, quia ex quo ejus con,

cenſenſui ineſt juramentum, & obligatur in forma Cameræ, non eſt honeſtum, ut poſtquam habet beneficium, ad cujus regreſſum ſe obligavit ob non ſolutionem, juvetur exceptione hujus cap. *Odoardus*, quia potius debet dimittere, & reſtituere beneficium, quod accepit: non enim convenit, ut beneficium retineat, & penſionem non ſolvat; aliàs illi facilè daretur occaſio, & anſa peierandi. Nec iſto caſu ſi denegatur illi auxilium hujus ca. fit ei injuria, Vulgat. c. *Scienti de regul. jur. lib. 6.* & quia juramentum eſt perſonale, debet per ipſum juramentum impleri in forma ſpecifica, c. *Debito-*

80 *res*, & c. *Ad noſtram, de jurejur.* Secus verò ſi beneficiatus ſucceſſerit in beneficio gravato, nec per ſeipſum conſenſerit reſervationi penſionis, quia tunc prædictæ rationes non militant; & ideo ju-

81 vabitur beneficio hujus cap. Sicut in ſimili de ſtylo Rotæ, & Curiæ quando quis conſentit perſonaliter reſervationi penſionis ſub ſolitis cenſuris, & pœnis, illas cenſuras, & pœnas incurrit, ſi in tempore non ſolvit etiam ſine aliqua alia litterarum intimatione; ſecus verò ſi non conſenſiſſet, aut per alium præſtitiſſet conſenſum, tunc requiritur intimatio, prout judicavit Rota teſte Caſſad. *deciſ. 12. de reſcript.* Et ita in terminis beneficii hujus cap. declarando ſtylum Signaturæ diſtinguit Sarnen. *ſuper regul. Cancellar. in compend. utriuſque Signaturæ, quaſt. 16. num. 88. & 89. fol. 87. à tergo*, & *in reg. de Annali, quaſt. 53. ad fin.* & ſequuntur Covar. *var. reſolut. lib. 2. cap. 1. num. 9. ſub verſ. Quoties.* ibi, *Vnde ſi quis conſentiat*, Gigas, *conſil. 111. num. 3. & 5.* & *in tractat. de penſ. quaſt. 10. num. 3.*

DE DONATIONIBVS.

Cap. Prudentes.

SVMMARIVM.

1 *Liberalis in donando exiſtimat ſe debere quod donat.*

2 *Promittentes aliquid donare, illud tamquam debitum adimplere tenentur.*

3 *Donare eſt proprium animi nobilis.*

4 *Nobilitas intelligitur non ſolùm generis, ſed & animi, & morum.*

5 *Donatio propriè dicitur cum aliquis dat non aliam ob cauſam, quàm ut liberalitatem exerceat.*

6 *Legem poteſt aliquis ſibi imponere, à qua non liceat recedere.*

7 *Donatio perfecta revocari non poteſt niſi in caſibus hic expreſſis.*

8 *Donans uni Eccleſiæ bona, quæ ſuperfuerint, tempore ſui obitus, an poſſit in prædictis bonis aliam Eccleſiam ſibi hæredem inſtituere, & n. ſeqq. uſque in finem.*

9 *Donans bona, quæ acquiſita reperirentur tempore ſui obitus, cenſetur reſervaſſe ſibi facultatem diſponendi de bonis donatis.*

10 *Hæres rogatus reſtituere quicquid ſuperfuerit tempore ſui obitus, poteſt alienare bona fideicommiſſa ſubjecta, reſervata tamen quarta parte fideicommiſſariis, & n. 26.*

11 *Donatio bonorum, quæ acquiſita reperientur tempore obitus, includit duplicem conditionem.*

12 *Legatum rei, quæ mea erit cum moriar, extinguitur per ſubſequutam ejuſdem rei alienationem.*

13 *Verba, quæ reperientur, ſive quæ reperirentur tempore obitus, faciunt legatum conditionale.*

14 *Diſpoſitio facta ſub duplici conditione evaneſcit, niſi utraque conditio adimpleatur.*

15 *Donatio perfecta per teſtamentum reſcindi non poteſt.*

16 *Secus ſi donatio ſit conditionalis.*

17 *Donans bona, quæ reperientur tempore ſui obitus, an poſſit de illis diſponere in ultima voluntate, & n. 26.*

18 *Vltima voluntas effectum non ſortitur niſi poſt mortem, & n. 20.*

19 Alienationis *verbum comprehendit etiam hæredis inſtitutionem.*

20 *Teſtamentum in vita teſtatoris ordinatur, & perficitur.*

21 *Donatio inter vivos dicitur perfecta, licet effectus ſuſpendatur in tempus mortis.*

22 *Idem in donatione cauſa mortis.*

23 *Donator, qui reſervavit ſibi facultatem diſponendi in vita de bonis donatis, poteſt illa teſtamento relinquere.*

24 *Alienatio in ultima voluntate dicitur favorabilior, quam inter vivos.*

25 *Mitius agitur cum eo, qui ex mera liberalitate convenitur, quàm qui ex debito.*

1 PRUDENTES. Duos recipit intellectus ſecundum Abb. Juxta primum hoc intendit. Liberalis in donando exiſtimat ſe debere

2 quod donat. Juxta ſecundum, Promittentes aliquid donare, illud tamquam debitum adimplere tenentur. Hoc dicit, Hoſt. Intelligebat Decretalem in facientibus eleemoſynam, maximè de bonis Eccleſiæ ſuperabundantibus: item in donatione, quam Imperator facit Eccleſiis, ubi ſola immenſitas eſt menſura, ut in Auth. *de non alienandis, §. Sin minus, collat. 2.*

3 Nota primò ibi, *Nobilitas.* Donationem procedere à nobilitate animi: nam proprium animi nobilis eſt donare. Facit tex. in l. *Qui ſexum §. final. ff. de donat.* & quod donatur in c. *Grandi, de ſup-*

4 *plen. neglig. Prælator. lib. 6.* & nobilitas intelligitur non tantum generis, ſed & animi, & morum, ſecundum Hoſt. *hic in princ. in ver. Nobilitas*, Jo. Andr. *num. 1.* & *in eodem ver. & Abbatem n. 2.*

5 Secundò nota ibi, *Sponte*, quod ſponte datur, donationem appellari, ſecundum Anchar. *hic n. 3.* quia donari dicitur id, quod nullo jure cogente conceditur, l. *Donari, ff. de donat.* Et propriè donatio dicitur cum aliquis dat non aliam ob cauſam, quàm ut liberalitatem, & munificentiam exerceat, l. 1. *ff. eodem*, Hoſtien. *in ſumma tit. de donat. §. 1.* In neceſſitate autem nemo liberalis exiſtit, l. *Rem legatam, ff. de annuis legatis.*

6 Ultimò nota ibi, *legem imponit.* Poſſe aliquem ſibi legem imponere, à qua non liceat recedere,

7 Unde non poteſt quis promiſſionem donationis revocare, ut hic eſt expreſſum, ſicut nec donationem perfectam, niſi ex cauſa ingratitudinis, ut c. *final. infra eodem*, vel ex cauſa non implementi, ut l. *Generaliter, C. de revocandis donat.* vel per ſupervenientiam liberorum, ut l. *Si unquam C. eodem.*

8 QUÆRO, An donans bona, quæ acquiſita reperientur tempore ſui obitus uni Eccleſiæ, poſſit in dictis bonis aliam Eccleſiam ſibi hæredem inſtituere.

9 Videtur reſpondendum poſſe, quia per hujuſmodi verba non cenſetur voluiſſe donare niſi bona illa, de quibus ante mortem non diſpoſuiſſet, ita expreſſe declarat Bart. in l. *Titius, in fin. ff. Ad Trebellian.* ubi ait hæc verba: *quicquid ſuperfuerit tempore mortis*, eſſe intelligenda ſi quid ſuperfuerit non deperditum, vel alienatum; & ſequitur illic Alb. *in fin.* & Corn. *conſ.* 243. *à n.* 4. *uſq. ad*
10 10. *vol.* 4. Ideoque hæres rogatus reſtituere quidquid ſuperfuerit tempore ſui obitus, poteſt bona fide alienare, & minuere bona fideicōmiſſo ſubjecta, nec tenetur reſtituere niſi quod ſupererit non alienatum, vel diminutum, ut eſt textus ad literam in dicta l. *Titius*, & in Auth. *Contra rogatus, C. eodem titulo*, in l. *Fideicommiſſi*, §. *Nonnunquam, ff. de Uſuris*, & in l. *Sed & ſi lege*, §. *Quod autem quis, verſ. Nam & Divus Marcus ff. de petit. hæredit.* Unde per hujuſmodi verba: *Reſtituas quidquid ſupererit* cenſent ibi omnes eſſe attributam hæredi alienandi facultatem, & idem tradit Gloſſ. Bart. & DD. in l. *Imperator.* § *final ff. de legat.* 2. Ruin. *conſil.* 109. *nu.* 10. *lib.* 2. & *conſ.* 163. *nu.* 1. *vol.* 3. Corn. *d. conſ.* 243. *vol.* 4. & Mant. *de conjectur. ult. volunt. lib.* 10. *tit.* 4. *ſub num.* 20 *verſ. illud autem*, Eodem igitur modo is, qui donavit quidquid ſupererit, vel reperietur ſuæ mortis tempore, cenſetur ſibi reſervaſſe omnimodam facultatem diſponendi de bonis donatis, & id demum voluiſſe donare, de quo ante obi-
11 tum aliter non diſpoſuerit. Et confirmatur; nam cum fuerit facta donatio bonorum, quæ acquiſita reperirentur tempore obitus donatoris; hæc verba habent in ventre duplicem conditionem. Prima eſt, ſi & quatenus acquirantur ad exemplum donationis vini, quod notetur ex tali vinea: habet enim tacitam conditionem ſi naſcatur, l. *Cum certum, ff. de vin. trit. & oleo legat.* Cagnol. in l. *In omnibus, n.* 25. *ff. de regul. jur.* Altera conditio eſt, ſi & quatenus bona acquiſita poſt donationem reperiantur tempore mortis ipſius donatoris, id eſt quatenus de illis ante obitum donator non diſpo-
12 ſuerit, ita probat tex. expreſſus in l. *Stichus qui meus erit cum moriar, de legat.* 1. ubi deciditur legatum rei, quæ mea erit cum moriar, vel (quod idem eſt) quæ reperientur acquiſita tempore mortis meæ eſſe conditionale, & habere hanc conditionem quatenus illa reperiatur non alienata; ideoque ejuſdem modi legatum extingui per alienationem ſubſequutam, & concordat tex. in l. *Nuper*, §. *final, de legat.* 3. & cenſuit Rota apud Seraph. *dec.* 559. *n.* 21. *verſ. Nec placuit.*

13 Nec vis facienda eſt, quod quis dixerit, dono, ſeu lego rem quæ reperietur, vel rem, quæ reperiretur; utroque enim modo diſpoſitio eſt conditionalis, & per alienationem extinguitur, ut declarat Jaſon in d. l. *Stichum*, *nu.* 7. poſt Bart. in l. *Cum quidam, ff. de Aur. & arg. legat.* Quamobrem quamvis donator hoc caſu multa bona poſt donationem acquiſierit, & ſic purificata fuerit prima conditio, nempe acquiſitionis; non fuit tamen purificata ſecunda, quod bona reperirentur non alienata tempore mortis, ideoque extincta fuit:
14 nam diſpoſitio facta ſub duplici conditione evaneſcit, niſi utraque conditio adimpleatur, l. Si hæredi plures, ff. de condit. inſtit. l. *Si quis ita ſtipulatus fuerit decem, ff. de ver. obligat*, & in donationibus reſpondit Roland. *conſ.* 58 *n.* 49. *vol.* 3.

15 Atque hinc patet nihil obſtare, quæ in contrarium afferantur, quod contractus donationis ſit irrevocabilis, ut hic, & in l. *perfecta*, *C. de Donat. quæ ſub mod.* & quod ſpecie per teſtamentum reſcindi non poſſit, l. *Verba C. de teſtamen.* l. *Si ante C. de donat. ante nupt.* Bald. *conſ.* 54. *nu.* 2. *lib.* 1. *p.* 3. Siquidem hoc caſu per alienationem non revocatur donatio ratione mutatæ voluntatis; id enim legibus interdictum eſt; ſed extinguitur, quia alienando deficit conditio, ſub qua donatio ab initio facta fuit: neque enim donator voluit donationem valere, aut effectum ſortiri, niſi eveniret caſus, ut bona illa reperirentur non alienata tempore obitus, ita ad literam declarat Jaſ. in d. l.
16 *Stichum, n.* 16. Vulgati autem juris eſt, donationem conditionalem evaneſcere, niſi conditio purificetur, l. 1. §. *Plauſius*, & ibi Bart. & DD. *ff. de condit. & demonſt.* tradit Socin. Jun. *conſ.* 165. *n.* 6 *vol.* 2.

17 Neque obſtat ſi dicatur: quamvis donator poſſit bona non acquirere, aut acquiſita alienare per diſpoſitionem inter vivos, & hoc modo efficere, ut bona donata non extent tempore mortis, tamē ſi illa acquirat, vel acquiſita non alienet & patiatur ut reperiantur tempore ſui obitus, diſpoſitio, quam facit de prædictis bonis in ultima volūtate in favorem ſecundæ Eccleſiæ, non impedit, quominus conditio illa remaneat purificata, quia ul-
18 tima voluntas effectum non habet, niſi poſt mortem, l. *Illa inſtitutio, ff. de hæred. inſtit.*

19 Id inquam non obſtat, quia donans bona, quæ reperirentur tempore mortis, poteſt diſponere de bonis donatis, non ſolum per alienationem inter vivos, ſed etiam in ultima voluntate. Ita in terminis hæredis rogati reſtituere quidquid ſupereſſet tempore ſui obitus, concludit Bald. in d. Auth. *contra rogatus, num.* 9. l. *Ad Trebell.*

Et quidem ſententia Bald. videtur ſolidis rationibus fulcita; nam cum rogatus reſtituere quicquid mortis tempore ſupereſſet, poſſet alienare bona reſtitutioni ſubjecta, idque indubitati juris ſit, per tex. in d. l. *Titius, ff. Ad Trebell.* cum aliis ſupra allegatis. Certè etiam poterit in dictis bonis alium hæredem inſtituere, quia hoc modo alienaſſe videtur, ut probat tex. quem Bald. allegat. in l. *Si quis prioris*, §. *Certum, C. de ſec. nup.* cujus hæc ſunt verba. (Certum eſſe ſancimus, quod etiam illa de cætero videbitur eorundem fuiſſe rerum alienatio, quæ in teſtamento, vel ſpecialiter relinquendo, vel generaliter hæredem inſtituendo facta ſit.) Et tradit Bart. in Auth *Res quæ, ſub num.* 5. *C. Communia de legat.* & Ruin. poſt alios, quos citat *conſ.* 163. *num.* 1. *vol.* 3. Aut ergo inquit Baldus, hæres deceſſit teſtatus, & videtur alienaſſe, *d.* §. *Certum*, & l. *Unum ex familia, ff. de legat.* 2. Aut deceſſit inteſtatus; & tunc non videtur alienaſſe; & ideo reſtituendum eſt fideicommiſſariis quod alienatum non reperitur, l. *Sed etſi* §. *Quod autem quis, ff. de peten. hæred.* & d. l. *Titius.* Atque ita ceſſat objectum illud, quod cum inſtitutio poſt obitum teſtatoris effectum habeat, videatur purificata illa conditio, quod bona reperiantur non
20 alienata tempore mortis donatoris. Conſiderandum eſt enim teſtamentum in vita ipſius teſtatoris ordinari, ac perfici, ut declarat Mantica *de tacit. & ambig. conven. lib.* 13. *tit.* 31. *num.* 7. In puncto, de quo agitur, Jaſ. *d. conſ.* 130. *ſub n.* 3. *verſ.*
21 *Nec obſtat fundamentum*, & quamvis effectum non habet niſi ſequuta morte, tamen hoc parum refert, quia non ſolùm ultimæ voluntates, ſed etiam actus Viventium in tempus mortis ſuſpendi poſſunt,

poſſunt, nec ideo minus dicuntur actus perfecti, & inter vivos celebrati, l.*ult.* §. *fin. ff. Commun. Prædior.* l.2.*ff.de donat.quæ ſub modo.* & l.*Ubi ita Donatus, ff.de donat.cauſ.mor.* Corn. *conſ.*289. *n.*11. *vol.*4. Mant. *de tac.lib.* 13.*tit.*14.*num.* 1.*& ſeq.* Traditio enim hæreditatis licet poſt obitum ſortiatur effectum, tamen ad tempus mortis retrotrahitur l.

12 *Hæres quandocumque.ff.de acquir.hæred.*

Idemque juris eſt in donatione cauſa mortis, quæ non dicitur pendere, licet dominii translatio poſt mortem ſuſpendatur, ut tradit gloſ.in d.l.2. *in ver. Tunc demum.* Sed & legatum à tempore mortis teſtatoris acquiritur, ita ut propterea quod legatur, non dicatur ſupereſſe poſt mortem ejus, qui legavit, ut in his terminis advertit Socin.

13 *d,conſ.*53.*n.*16.*vol.*1.& Jaſ. *d.conſ.*130.*ſub num.*5. *Nec obſtat, vol.*4. Et in tantum hæc ſunt vera, ut quamvis donator reſervaſſet ſibi facultatem diſponendi in vita de bonis donatis; non tamen per hæc verba cenſeretur prohibitus de dictis bonis in teſtamento diſponere, ut tradit.*loco cit.* Mant. *num.*7. poſt Alex.in l. *ult.num.*4.*C.de pact.*& Covar.*var.reſol.lib.*3.*cap.*12. *num.*3.

Quemadmodum ergo prima Eccleſia potuiſſet excludi à bonis donatis, ſi donator de illis diſpoſuiſſet per contractum venditionis, aut donationis, vel alium ſimilem; ita debet cenſeri excluſa cum de illis donator diſpoſuerit per ultimam vo-

14 luntatem, ut arguit Bald.in Auth.*Niſi rogati, num.* 11.*C.ad Trebell.* Quinimo cum excludi poſſet per alienationem inter vivos: ergo multò magis ex teſtamento, cum ea, quæ fit in ultima voluntate, ſit favorabilior alienatio, ſecundum Bart.in l. *A filia, n.*3.*ad Trebell.* ubi propterea decidit rogatum reſtituere quicquid reperietur tempore mortis, qui poteſt alienare ex cauſa dotis inter vivos, multò magis poſſe alienare in ultima voluntate, cum hæc alienatio ſit favorabilior, & ſequitur ibi Alex.*ſub n.*12. & idem Bartol.& Angel.in Auth. *Res quæ, C.Commun.de legat.*& in ſpecie, de qua agitur, Jaſ. *d. conſ.*130.*ſub n.*4. *verſ. Item d. Claretta, vol.*4.ubi etiam pluribus oſtendit abſurdum eſſe, ut cui licet alienare inter vivos, quod plus eſt, non licet in ultima voluntate, quod eſt minus. Conſidero ex abundáti doctrinas ſuperius adductas loqui in hærede gravato reſtituere quicquid ſupererit tempore mortis, ſed certè longè clariùs, & faciliùs procedunt in donante duplici conſideratione. Prima, quia hæres dum reſtituit bona fideicommiſſo ſubjecta, nullam exercet liberalitaté, ſed implet onus reſtitutionis ſibi injunctum à teſtatore, cujus bona non ſponte, ſed ex debito fideicommiſſariis reſtituit: At verò donator nulla movetur obligatione, ſed ſua liberalitate, ac munificentia utitur. Unde ſi hæres gravatus reſtituere quidquid ſupererit, poteſt in dictis bonis aliũ

25 hæredem inſtituere; multò magis id poterit donator. Pinguiùs enim eſt ſuccurrendum donanti, quàm ei, qui verum debitum ſolvere cogitur, l. *Exhæredatum,* §.*fin* & l.*ſeq. ff. de re judic.*& mitiùs agitur cum eo, qui ex mera liberalitate convenitur, quàm qui ex debito, ut pluribus exemplis probat Rolan.*conſ.*37.*n.*20.*vol.*2. Altera conſideratio eſt, quia hæres rogatus reſtituere quicquid ſupererit, quamvis poſſit alienare; tamen velit nolit tenetur reſervare fideicommiſſariis quartá

26 partem hæreditatis, juxta tex.in d. Auth. *Contra rogatus.* Donator verò bonorum quæ tempore ſui obitus reperirétur, nihil prorſus tenetur donatario reſervare, cum id non reperiatur jure cautum, ſed omnia poteſt in alium transferre, & facere, ut tempore mortis nihil ſuperſit, ut reſpondit Netta *Conſ.*118.*n.*3.*verſ Si ergo* & Mant.*de tac. d. lib.*13. *tit.* 47. *n.* 4. Hinc igitur patet eum, qui donavit quidquid ſupereſſet, habere majorem facultatem diſponendi de bonis donatis, quàm hæredem de bonis fideicommiſſo ſuppoſitis. Unde ſi licet hæredi de illis diſponere in ultima voluntate, longè magis licebit donatori, c.*Ex parte il tertio, infra de decim.* c.*Cum licet, de regul. jur.lib.*6. *cum ſimilib.*

DE PECULIO CLERICORUM.

Cap. Si quis ſanè.

SUMMARIUM.

1 *Beneficiati an, & quando teneantur præcepto charitatis, vel juſtitiæ reditus beneficiorum ſuorum pauperibus erogare, & nn.ſeqq. uſque in fin.*

*Beneficiati reditus ſuperfluos beneficiorum ſuorum pauperibus non erogantes, an teneantur ad reſtitutionem, ibid. & nn.ſeqq.uſque ad n.*6.*&* 23.

Conſuetudo diſponendi in vita, & in morte de reditibus Eccleſiaſticis valida eſt, ibid. verſ. Cui ſententiæ.

*Declaratur, n.*26.

2 *Divi Thomæ ſententia adverſus Navarri interpretationem explicatur, & nn. ſeqq.*

3 *Beneficiatus facit fructus ſuos, & comparatur uſufructuario in vita, & uſurario in morte,*

*Declaratur, n.*5.*& à n.*9.*uſque ad n.* 17.

4 *Reditus Eccleſiarum quomodo intelligantur eſſe pauperum ſecundum authoritatem, Hieronym. Ambroſii & Bernardi, & n.ſeq.& n.*13.30.*&* 31.

6 *Beneficiati poſſidentes ſufficiens patrimonium an poſſint vivere de fructibus beneficii, patrimonio in alios uſus collato, & nn. ſeq. uſque ad n.*17.

7 *Clericis diſcernentibus debita ſunt Eccleſiæ ſtipendia ex ſacrarum litterarum teſtimoniis. Et quomodo Eccleſiæ deſervire intelligantur, n.*12.

8 *Beneficiati habentes patrimonium poſſunt liberè teſtari de bonis patrimonialibus, & vivere de reditibus beneficii.*

Declaratur à num. 11. *uſque ad n.* 17.

*Canones Apoſtolorum quot ab Eccleſia recipiantur ut canonici n.*8.

9 *Authoritas Hieronymi, Auguſtini, & Proſperi aſſerentium clericos, qui bonis parentum, aut ſuis ſuſtentari poſſunt, peccare ſi reditus Eccleſiæ percipiant, in quos ſenſus à Doctoribus accipiantur & nn.ſeqq. uſque ad n.* 17.

10 *Litteræ impetrationis beneficii an valeant non facta mentione de bonis patrimonialibus.*

14 *Redituum Eccleſiaſticorum diſpenſatio, ſeu applicatio conſiderari debet juxta tria tempora, uſque ad num.*17.

15 *Clerici in primitiva Eccleſia nihil poſſidebant proprii, ſed omnia erant communia, & erat aliquis modus vivendi ab Eccleſia approbatus.*

16 *Reditus Eccleſiarum poſt inſtitutionem titulorum beneficialium principaliter ſunt deputati in uſus miniſtrorum, ſecundariò autem in ſubſidium pauperum. Reditus hoſpitalium contra n.& 22.*

17 *Beneficiatus poteſt excedere de fructibus beneficii non ſolùm in neceſſariis, ſed etiam in iis, quæ decent, ſervata ratione conditionis, ſtatus, & perſonæ.*

18 *Beneficiatus poteſt licitè diſtribuere proventus beneficii meos, qui quamvis habeant neceſſaria ad victum, non tamen habent ſic ſufficientia pro qualitate conditionis, & decentia ſtatus.*

19 *Item poteſt uſque ad ſtatus decentiam donare conſanguineis, & familiaribus ſuis, & dotare ſorores, vel alias conſanguineas indigentes.*

20 *Conſanguineos de reditibus Eccleſiaſticis ditare quàm grave ſit ſcelus.*

21 *Beneficiatus de reditibus Eccleſiaſticis poteſt remunerare accepta ſervitia.*

22 *Pauperum appellatione quoad fructuum Eccleſiaſticorum diſtributionem intelliguntur omnia pia opera.*

23 *Clericus poteſt pro libito diſponere de portione, quam per ſuos labores ab Eccleſia meretur, aut quam ſibi ſubtrahit de iis, quæ ad decentem ſtatum ſunt neceſſaria, nec ſi profundat, tenetur ad reſtitutionem.*

24 *Clerici in Vrbe, & ejus diſtrictu intra decem milliaria decedentes, ex Bulla Pauli V. liberè poſſunt de bonis ibi conſiſtentibus, etiam provenientibus ex reditibus Eccleſiaſticis tam inter vivos, quàm in ultima voluntate disponere; eiſque inteſtatus ſuccedunt hæredes ab inteſtato.*

25 *Papa poteſt tribuere facultatem teſtandi de reditibus Eccleſiaſticis tam clericis, ſæcularibus, quàm Regularibus.*

26 *Declaratur.*

27 *Beneficiatus, ſi detracto decenti victu ex fructibus beneficii nihil ſuperſit, an nihilominus teneatur unam portionem fabricæ Eccleſiæ, & alteram pauperibus applicare uſque in fin.*

28 *Commendatarii monaſteriorum ſi menſa ſit ſeparata à conventuali, quartam; ſi verò ſit communis, tertiam fructuum partem tenentur erogare in fabricam, ſeu ornamenta Eccleſiæ, vel alimoniam pauperum.*

Declaratur, n. 33. & ſeq.

29 *Commendatarii, ſeu Benficiati alimenta ſecundum decentiam ſtatus anteponenda ſunt ſuſtentationi pauperum.*

30 *Charitatis ordo exigit, ut quis primum ſubveniat ſibi ipſi, deinde proximo, & n. 33.*

31 *Alimenta debentur beneficiato ex juſtitia, pauperibus ex charitate.*

32 *Beneficiatus non tenetur ad reparationem Eccleſiæ, niſi ex fructibus, qui ſuperſunt detractis neceſſariis.*

33 *Cardinales de fructibus commendatorum beneficiorum integrè diſponere poſſunt uſque ad decentem perſonæ, atque familiæ ſuſtentationem & re-*
1 *munerationem familiarium.*

SIQUISSANE. Legitur variè: ſecundum primum intellectum Innocentii *in ver. Feciſſe*, hoc intendit. Poſſeſſiones emptas ex redditibus Eccleſiæ tenebit Prælatus quoad vixerit; de his tamen teſtari non poterit. Sed Antonius de Butr. juxtà ſecundum intellectum gloſ. & Innocen ſic ſummat hanc decretalem. Res Eccleſiæ ad culturam redactæ non efficiuntur propriæ culturantis, ſed eas uſque ad vitam tenere poteſt. Demùm juxta tertium intellectum, quem Card. dicit eſſe communiorem, hoc dicit; Meliorationes factæ per Prælatum in rebus eccleſiæ ſunt ſuæ in vita, etiamſi dimittat beneficium, ſed de his teſtari nequit. Primò ponit unum dictum, Secundò aliud ibi, *verum*, à quo excipit, ibi *niſi agella*, ideſt parvos agros, ſicut prædiolum eſt diminutivum prædii, terrula terræ, & vineola vineæ, cap. *Terrulas, aut vineolas.* 12. q. 1 ſecundum Joan. Andr. & Card. *hic in princip.*

Nota primò ex illis verbis, *niſi forſan cui Epiſcopus pro ſervitijs, ac præſtatione eccleſiæ largiri voluerit,* Prælatum poſſe bona eccleſiæ quæſita benemeritis elargiri, quando merita reſpiciunt eccleſiam, & non ſolummodo perſonam Prælati. Et ita declara, quod habetur in c. 2. *infr. de donat.* ſecundum Ant. de Butr. *hic n.* 2. & Abb. *n* 3.

Secundò nota ibi, *uſque ad diem obitus:* argumentum quod beneficiati uſufructuariis comparantur, ut arguit hic gloſ. *in ver. Obitus*; nam morte finitur uſusfructus, §. *Finitur, inſt. de uſufr.* ſicut & jus beneficiati, ut hic, & cap. *fin. ſupra de pignor.* hæc tamen æquiparatio non fit per omnia, quia Prælatus in ſolo eccleſiæ poteſt plantare vineam, ut hic ſecundum unum intellectum; & tenent gloſ. præalleg. Butr. *nu* 4. Cardin. *num* 1. *in* 3. *qu.* Anchar. *num.* 1. & Abb. *eodem num. in primo not.* quod non poteſt uſufructuarius, l. *Quamuis*, & l. *Vſufructuarius, ff de uſufr.* Item uſufructuarius tenetur ſatiſdare ad præſcript. d. cap. *fin.* & ibi gloſ. *in ver. Cautionem idoneam, de pignor.* & l. *Vſufructu conſtituto, C. de uſufr.* Prælatus non; quia non reperitur in jure cautum. Item uſufructuarius facit abſolutè fructus ſuos, & de his teſtari poteſt ſi ſint ſeparati à ſolo, & reconditi, l. *Arboribus*, §. *Iulianus, ff. de uſufr.* & l. *Si fructuarius, ff. quib. mod. uſufr. amitt.* At clericus de redditibus beneficii, & meliorationibus teſtari non poteſt, ut *hic*, & c. *Quia nos, inf. tit. prox.* & cap. *Quia Ioannes*, 12. *qu.* 5. Nam etſi de quæſitis ex induſtria poſſit Prælatus teſtari, & ab inteſtato relinquere; hoc tamen non poteſt ſi illam induſtriam impendit in rebus eccleſiæ: cedit enim eccleſiæ augmentum, & utilitas rebus ſuis annexa, ſed ſeparata cedit ejus lucro, & poterit teſtari, ut in c. *Quia nos.* Ita formaliter dicit hic Petr. de Anchar. *num.* 2. & conſentit Butr. *nu.* 4. Card. *eademque.* 3. & Abb. *nu.* 2. Et ex his gloſ. videtur tandem concludere clericum beneficiatum non eſſe dominum fructuum, & potius comparari uſuario, cui tantum uti licet ad uſum quotidianum, §. 1. *inſtitut. de uſu, & habit.* De hoc dicam plenè in *q. ſeq.* præſertim *nu.* 3.

QUÆRO, An, & quando Epiſcopi, & Clerici teneantur præcepto charitatis, vel juſtitiæ redditus beneficiorum ſuorum pauperibus erogare.

Præſens quæſtio pro clariori explicatione hujus graviſſimæ, & periculoſæ materiæ diſtinguenda eſt in tres articulos.

Primus eſt, an beneficiati redditus ſuperfluos beneficiorum ſuorum, pauperibus non erogantes ad reſtitutionem teneantur. Secundus, An beneficiati poſſidentes ſufficiens patrimonium poſſint vivere de fructibus beneficii, patrimonio in alios uſus collato. Tertius, An ſtante tenuitate beneficii, & detracto condecenti victu beneficiati, ſi nihil ſit reliquum pro pauperibus, fructus beneficii nihilominus ſint dividendi juxta c. *De redditibus*, 12. *q.* 2.

Quoad primum tanta eſt opinionum varietas, atque

atque argumentorum conflictus, quæ hinc inde adducuntur, ut omnia explicari vix poſſint abſq; ingenti volumine. Quare omiſsâ ſubtiliori diſputatione, quid pro certo tenendum videatur, referemus. Sed ante omnia prætereundum non eſt, laudandos non eſſe DD. qui ut pijs cauſis faveant, falſam opinionem pro vera, vel dubiam pro certa obtrudunt, vel probabilem pro damnata excludunt. Ut enim docuit Ariſt. *lib:* 10. *Ethic: c.* 1. (Veri ſermones non ſolùm ad cognitionem, ſed etiam ad vitam benè degendam ſunt utiles, & ſermo tunc fidem facit, cùm congruit factis, aliàs contemnitur.) Qui verò hanc juſtitiæ normam erga pauperes cuſtodiunt, ut ſuperflua illis largiantur, vix reperiuntur etiam inter beneficiatos Religioſos, nec expedit inducere clericis conſcientiam, contra quã facturi ſint, & gratis damnentur.

Quod verò ad rei ſummam ſpectat, tametſi opinio Archidiaconi *in Summ:* 44. *diſt: n.* 5. in c. *Si Epiſcopus*, 12 *q.* 1. & in c. *Statutum*, §. *Aſſeſſorem*, *n.* 13. *de reſcript: lib* 6. & ante eum S. Raymund. *in Summ. rubr: de Apoſtatis, in fin:* §. *Sed numquid*; quæ Epiſcopos, Clericoſve ſuperflua non erogantes pauperibus obligat ad reſtitutionem, fortè ſit communior, magis tendat ad charitatem, & tutior omninò exiſtat, quàm quæ hac eos obligatione ſolvit, eamque acerrimè tueatur Alvarus Pelagius *de planctu Eccleſiæ, in 2 parte, cap:* 28. contraria tamen verior, quam ſequitur D. Thom. 2. 2. *qu:* 185. *art:* 7. & *quodlib: 6. art:* 12. Præpoſ. *in Summ:* 44. *diſt:* ubi *à num:* 2. *uſque ad* 7. *quæſt:* luculenter examinat, & quatuor diſtinctis temporibus jura omnia ad concordiam reducit. Covar: in c *Cum in officijs, de teſtam: n.* 3. ubi multos adducit ejuſdem opinionis, & Sarnen: *de redditibus Eccleſiaſticis, par:* 2. *cap:* 2. ubi ſimiliter plures allegat pro hac ſententia, & *par:* 4, *c.* 1. ubi multis argumentis eandem confirmat, & *cap:* 2. ubi argumenta in contrarium diſſolvit. Cui ſententiæ in primis favet conſuetudo, de qua teſtatur D. Thom. *in quodlib: 6. a.* 12. Hoſt. *hic n.* 4. *verſ: Secundus verò*, relatus à Card. *in* 4. *q. n.* 3. *verſ: Et dicit Hoſtienſ.* Butr. in c. *fin: in* 3. *cauſa, de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* relatus hîc à Jo. de Imol *col:* 4. *ſub n.* 11. *verſ: Dicit tamen Dominus Antonius*, Præpoſ. *ubi ſuprà n.* 5. *verſ: Quartum tempus*, & Covar, *itidem loco cit.* ubi ait hanc ſententiam eſſe benigniorem, & noſtris hiſce temporibus admittendam ex totius Chriſtiani orbis conſuetudine, cui ſi corruptela exiſteret, iretur obviam per Summos Pontifices; tenetur enim Princeps prohibere quæ ſunt contra juſtitiam, & ne pauperes, Chriſti membra, tam grave detrimentum in rebus ſuis accipiant, providere. Et tamen Concilium Antioch. *c.* 25. præcipit quidem, ut puniatur Epiſcopus, ſi neceſſarijs non contentus, in ſuos uſus domeſticos, & ejus commoda res Eccleſiæ cõvertat, & fructus agrorum domeſticis ſuis, aut propinquis, aut fratribus, filijſque concedat; ſed tamen eum non arctat ad reſtitutionem, ut refertur in cap. *Epiſcopus Eccleſiaſticarum*, 12. *q.* 1. Quod utique Concilium non omiſiſſet, ſi Epiſcopus eſſet reſtitutioni obnoxius, ut advertit Præpoſ: præalleg: *in Summ:* 44. *diſtinct: n.* 5. *verſ: Et ideò tex.* Cùm igitur Apoſtolicus eam conſuetudinem hactenus non damnaverit, apparet Clericos in hac materia peccare tantùm contra charitatem, non contra juſtitiam: ideoque hujuſmodi conſuetudinem validam eſſe, tenet Jo. Andr *in reg: Nemo poteſt, de reg: jur: lib:* 6. & dicit eſſe communem Doctorum concluſionem Præpoſ: *loc: cit:*
2 *verſ: Potuit inſuper.* Sed quoniam D. Thomæ opinionem ita Navarrus corrumpit, ut eum in contrarium vi deducat, *in tract: de reddit: Eccleſiaſt: q.* 1. *monit.* 49. ideo quòd S. Doctor ſenſerit accuratius inquirendum; in Summa loco præalleg: ſic definit: (Si Epiſcopo portio ſeparatim ab alijs eſt aſſignata, poteſt de illa diſponere ut de patrimonio, & peccat malè diſpenſando contra charitatem, non contra juſtitiam, nec tenetur ad reſtitutionem. Sin autem portio illius non eſt ſeparata, ejus fidei diviſio committitur, qui ſi ſuam portionem faciat paulò majorem, non eſt in mala fide, aliàs ſi eſſet magnus exceſſus, non eſſet fidelis diſpenſator, & eſt reſtitutioni obnoxius) Hæc D. Thom. Unde colligitur in utroque caſu Epiſcopum eſſe dominum ſuæ portionis, ut eſt patrimonij. Navarrus autem ait D. Thomam ſupponere portionem Epiſcopo aſſignatam non debere eſſe majorem, quàm illi ſufficiat ad victum, quòd ſi fuerit major, rurſus eſſe dividendam, ut Epiſcopo relinquantur ſolùm neceſſaria ad victum. Verùm hæc explicatio eſt omninò contraria menti D. Thomæ; nam loquens de portione aſſignata Epiſcopo, de qua vult illum poſſe diſponere, ut de patrimonio, ſubdit: (In ejus portionis diſpoſitione poteſt ab Epiſcopo peccari contra charitatem, ſi immoderata ſibi retineat, ſeu malè diſpenſet, perinde ac in bonis proprijs. Ergo partem illam ſupponit poſſe eſſe majorem, quàm ſufficiat ad victum Epiſcopi: aliter enim ſi eſſet ſufficiens tantùm, non poſſet inde ſibi immoderata ſumere, ſeu eam malè diſpenſare, quod tamen D. Thomas affirmat. Diviſio verò redditum Eccleſiaſticorum, quæ juxta c. *De redditibus*, 12. *q.* 2. videtur in plerisq; Eccleſijs fuiſſe facta, innuitur hîc à D. Thoma, cùm ait (Si fuerint diſtincta bona, quæ debent in uſum Epiſcopi cedere, ab his, quæ ſunt pauperibus, & miniſtris eccleſiæ eroganda.) Idẽ tradunt Sot. *lib:* 10. *de juſt: & jur: q.* 4. *art:* 3. & Covar: in d, c. *Cum in offic: n.* 3. *in fin. de teſtam.* ſubeſtque ejus rei non levis conjectura: conſtat enim redditus epiſcopi, cleri, & fabricæ eſſe diſtinctos, & ſeparatos. Cur igitur non fuerit ſua portio pauperibus aſſignata? Unde probabile eſt hoſpitalia pleraque erecta, & dotationes factas in opera charitatis. Addo D. Thomam etiam fuiſſe in hac ſententia, ut Clerici obtinentes præbendas & redditus quoſcunque eccleſiaſticos in uſum miniſtrorum principaliter applicatos, quamvis hujuſmodi redditus omnes per luxum diſpenſent; non tamen peccent contra juſtitiam, nec teneantur ad reſtitutionem. Ita *in d. quodl: 6. artic:* 12. *ad* 3. ubi diſtinguit inter redditus hoſpitalium, & redditus beneficiorum, dicens: (Aliter dicendum eſt de illis eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & ex conſequenti neceſſitatibus miniſtrorum, ſicut ſunt bona hoſpitalium, & aliorum hujuſmodi: & aliter de illis bonis, quæ ſunt principaliter attributa uſibus miniſtrorum, ſicut ſunt præbendæ Clericorum, & alia hujuſmodi: nam in primis bonis peccatum committitur non ſolùm ex abuſu, ſed etiam ex ipſa rerum conditione, dum aliquis in ſuos uſus aſſumit quod eſt alterius, & ideo tenetur ad reſtitutionem tanquam defraudator rei alienæ. In ſecundis

verò bonis non committitur peccatum, niſi per abuſum, ſicut & de bonis patrimonialibus dictum eſt. Unde non tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolum ad pœnitentiam peragendam.) Hactenus
3 verba D. Thomæ, cui videntur aſſentiri hic Hoſtien. *nu.* 4. *verſ. Mihi videtur diſtinguendum*, Card. *in* 4. *quæſt. nu.* 3. *verſic. Et dicit Hoſtien* & Imol. *col.* 4. *ſub num.* 11. *verſ. Dicit tamen Dominus Antonius*, dum ſcripſerunt clericum non habentem adminiſtrationem poſſe in vita, & in morte diſponere de reditibus beneficii: habentem verò adminiſtrationem poſſe tantum dum vivit donare, moderatè tamen. Idem dicit glo. *in c. Præſent in verb. Reſervari, de offic. Ordin. lib* 6. ubi reddit rationem, quia beneficiatus in vita comparatur uſufructuario, & facit fructus ſuos, quam gloſſam à toto mundo allegari dicit Barbat. *hic*, quem refert, & ſequitur Bellon. *conſ.* 3. *Curatus eccleſiæ, nu.* 6. *verſ. Quinimo, lib.* 3. Et idem dixit gloſ in cap. *Duo ſunt genera, in ver. Proprietatem*, 12 *q.* 1. Gemin. *conſ.* 3. *ſuper dubio num.* 7. *verſ. Nam Prælatus*, Anchar. *conſ.* 233. *Factum tale, num.* 5. Paul. de Caſtr. *conſ.* 438. *in quæſt. in princip. lib.* 1. Et de communi opinione teſtantur Calder. *conſ.* 264. *aliàs* 2. *de reb. eccleſ. non alien.* Corn. *conſ.* 314 *num.* 2. *verſ. Quinimò, lib.* 3. & Bellon. *d. conſ.* 3. *num.* 2. ubi aſſerit communem eſſe diſtinctionem, ut beneficiatus æquiparetur uſufructuario in vita, & uſuario in morte; cui ſententiæ apertè ſuffragatur Concilium Tridentinum in *c.* 12. *ſeſſ.* 24. ibi: (Privetur dimidia parte fructuum quos ratione etiam præbendæ, & reſidentiæ fecit ſuos;) & in *c.* 1. *ſeſſ.* 23. ibi: (pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facere;) quod clarè innuit à contrario ſenſu Epiſcopos, & Parochos facere fructus ſuos, dum reſident. Quod etiam apertè colligitur ex Conſtitutione Julii III. quæ incipit, *Cum ſicut nobis*, publicata 26. Junii 1550. ibi. (Fructus occaſione eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum eccleſiaſticorum pro tempore provenientes, licet poſtquam ad manus beneficiatorum pervenerunt, & cum aliis ipſorum beneficiatorum fructibus commixti ſunt, non ulterius in eccleſiaſticis, ſed potiùs ipſorum beneficiatorum propriis, & ab eis acquiſitis bonis judicari, & propterea quodammodo pro ſæcularibus, & prophanis haberi conſueverint; nihilominus, quandiu beneficiati illos non exegerint, verè eccleſiaſticos eſſe, & cenſeri debere.) Unde fit, ut Archid. in cap. *Statutum*, §. *Aſſeſſorem, num.* 13. *verſ. Quidam voluerunt dicere, de reſcr. lib.* 6. relatus hic à Card. *in* 4. *q. num.* 3. fortè liberius, quam par eſt ſcripſerit, hæreticum eſſe de jure canonico, dicere clericum facere fructus ſuos: nam contra eum ſtat littera Concilii Tridentini locis citatis, & conſtitutionis Julii III.

4 Authoritas autem Hieronymi dicentis, aliena capere convincitur, qui ultra neceſſaria ſibi retinere probatur, c. 1. §. *Ordinandus*, 42, *diſt.* Et Ambroſii in c. *Sicut hi*, 47. *diſt.* (Quis enim tam injuſtus, tam avidus, tam avarus eſt, quam qui multorum alimenta non ſuum uſum, ſed abundantiam, & delicias facit? neque enim minus eſt criminis habenti tollere, quam cum poſſis, & abundes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt quem tu detines; nudorum indumentum eſt quod recludis; & miſerorum redemptio eſt, & abſolutio pecunia, quam tu in terram defodis.) Et Bernard. *Epiſt.* 2. (Denique quicquid præter neceſſarium victum, & ſimplicem veſtitum de altari retines, tuum non eſt; rapina eſt, ſacrilegium eſt. (Et *Epiſt.* 42) Clament pauperes, noſtrum eſt quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur quod inaniter expenditur. Item textus in c. *Qui oblationes*, 13. *q.* 2. & alia jura, quæ in hanc rem adducit Archid. *in ſum. num.* 5. 44. *diſt.* & in c. *Epiſcopus, il ſecondo*, 12. *q.* 1. (Hæ (inquam) authoritates, & aliæ conſimiles eò tantùm tendunt, ut ſit illicita hæc eccleſiaſticorum bonorum diſtributio, non autem ut ſit reſtitutio neceſſariò facienda; Et reditus qui ſuperſunt ultra neceſſaria dicuntur alieni, non propriè, ſed ex quadam metaphora, eò quod pauperibus eſſent erogandi.) Unde idem Hieronymus ſcribit, bona eccleſiarum dici bona pauperum, quoad debitum, quia eis debentur, non quoad dominium, nec quoad proprietatem, ut refert Turrecrem. in c. *Videntes, n.* 2. 12. *qu.* 1. & Covar. in d. c. *Cum in officiis, num.* 3. *verſ. Sed hac, at-*
5 *que alia, de teſtam.* Et hoc eſt quod voluit Præpoſ. *in Summ.* 44. *diſt. num.* 4. *verſ. Exinde uſus*, & alii Doctores, dum dixerunt beneficia obtinentes non eſſe ex toto uſufructuarios; quia non habent liberam facultatem teſtandi, ſicut uſufructuarii meri, ſed ſunt uſufructuarii qualificati. Unde monentur, ut ex fructibus capiant neceſſaria, & pro ſe, & pro ſuis, & reſiduum dent pauperibus. Et propterea ad id tenentur ex debito charitatis, non autem juſtitiæ, & contrafacientes peccant quidem mortaliter, ſed non tenentur ad fructus malè conſumptos reſtituendos.) Hac Præpoſitus. Præterea jura prædicta, atque aliæ conſimiles authoritates, quæ dicunt reditus eccleſiaſticos eſſe pauperum, procedunt ſecundum illud tempus, in quo reditus eccleſiarum principaliter erant deputati pro ſubſidio indigentium; at ſecus eſt poſt. quam facta fuit formalis, & ſolemnis inſtitutio titulorum beneficialium, eorumque fructus principaliter ſunt deputati pro ſubſidio miniſtrorum, ut habetur in c. *Nulli Epiſcoporum*, §. *His ita reſpondetur*, 12. *q.* 1. & declarat D. Thomas, *in d. quodlib.* 6. *art.* 12. *ad tertium*, Præpoſ. *ubi ſupra. verſ. Quartum poſtea ſucceſſit tempus*, & Covarr. in d. c. *Cùm in officijs, nu.* 5. *in fin. verſ. Nam poſt factam, de teſtam.* Demum procedunt hujuſmodi authoritates in caſu extremæ neceſſitatis, ut patebit *infra n.* 10. *verſ. Septima ſolutio.* Hæc de opinione Divi Thomæ, & de negotio principali.

Sed quoniam timoratæ conſcientiæ magis accedunt ad oppoſitam ſententiam Archidiaconi, & bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt, c. *Ad ejus, in fin.* 5. *d. ſt. c.* 2. *de obſer. jejun.* Ideo ſuppoſita dicta opinione, ſuccedit ſecundus articulus, videlicet,

6 An beneficiati poſſidentes ſufficiens patrimonium poſſint vivere de fructibus beneficii, patrimonio in alios uſus collato.

Qua de re ſtatuenda eſt pro indubitata præſens concluſio. Epiſcopi, & Clerici habentes patrimonium poſſunt vivere de proventibus Eccleſiæ juxta conditionem, & dignitatem, & patrimonium cum fructibus ſervare quibus volunt. De decentia conditionis, & dignitatis agemus infra *nu.* 17. *& ſeq.* In reliquis pro concluſione ſtat authoritas Innocentii in c. *Epiſcopus, nu.* 1. *de præbend.* ibi, Non credimus, inquit, quod qui habet beneficium vivere

vivere debeat de patrimonio, ſed de altari. Et Hugonis in c. *Illi autem*, 12. q. 1. ubi ait, clericos licitè poſſe habere propria, & percipere eccleſiaſtica beneficia, dummodo propter hoc non deſeratur juſtitia, c. *Habebat*, 12 q. 1. nec peccare accipiendo beneficia ſibi debita, quia jure ſuo utuntur, ex quo ſerviunt eccleſiæ, & beneficia eis canonicè aſſignata ſunt. Et ſequuntur Hoſtien. in c. *Poſtulaſti*, *num. 6. de reſcr.* Archid. poſt Ioannem de Fano in c. *Clericos, in princ.* 1. qu. 2. Abb. *in ſua quæſt.* 4. quæ incipit, *Titius Clericus, in* 4. *dub. nu.* 12. *uſque in fin.* ubi ad partes hanc quæſtionem diligenter examinat, & ſolvit contraria per temporum diſtinctionem, & *num.* 14. *verſ. Et licet hoc dictum,* affirmat opinionem Innocentii, & Hoſtienſis communiter teneri per omnes Doctores; quam etiam communem eſſe teſtatur Felin. in d. c. *Poſtulaſti, numer* 6. ubi in hanc ſententiam citat D. Thomam in 2. 2. q. 185. art. 7. Covar. in c. 1. nu. 2. de teſtam. & Navarr. *de reditibus eccleſiaſticis, nu.* 78. *aliàs eſt, qu.* 1. *monit.* 32. addens idem eſſe judicium de bonis induſtria quæſitis.

Idem ratio ſuadet divinis oraculis innixa, decet enim, ut qui altari ſervit, de altari vivat, cum nemo militet ſtipendiis ſuis, 1. *ad Corinthios* 9. c. *Ex his*, 12. q. 1. & c. *Cum ex officij, de præſcript.* & *dignus eſt operarius mercede ſua*, 1. ad Timotheum 5. c. *Quicumque*, 12. *quæſt.* 2. *nec denario fraudari debeant in vinea Domini operantes*, cap. *fin. de magiſ.* Item os bovis ligari non debet triturantis. *Deuteron.* 25. c. *Eccleſias, verſ. Item non alligabis*, 13. q. 1. c. *Extirpandæ, de præben.* & qui ad onus eligitur repelli non debet à mercede, c. *Cum ſecundum, de præben.* & cap. *Charitatem*, 12. *quæſt.* 2. ibi; (Iuſtum namque eſt, ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium,) & cap. *Eccleſiaſticis, ead. cauſ. & quæſt.* (Eccleſiaſticis, inquit, utilitatibus deſudantes eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere.) Unde in c. *Clerici*, 1. *quæſt.* 2. decernitur, ut clerici omnes, qui eccleſiæ fideliter vigilant, & deſerviunt, ſtipendia ſuis laboribus ſecundum ſervitii ſui meritum per ordinationem canonum à Sacerdotibus conſequantur; Ubi ſecundũ Abb. *loco præalleg.* ponderandum eſt verbum illud, *omnes*, quod includit tam pauperes, quam divites, ut ibi etiam notant DD. aliàs ad quid dixiſſet omnes? Item ponderanda ſunt illa verba, *ſtipendia ſuis laboribus debita*, quæ innuunt danda eſſe ſtipendia clericis non propter indigentiam, ſed propter labores, quos ſuſtinent, quæ quidem ratio verificatur tam in divitibus, quam in pauperibus. Item ponderandum quod dicitur ſecundum ſervitii meritum, non autem ſecundum indigentiæ qualitatem.

Hinc emanarunt jura hodierna, quibus diſponitur, ut clerici habentes beneficium, & patrimonium poſſint liberè teſtari de bonis patrimonialibus, & vivere de reditibus beneficii 12. *quæſt.* 5. *per tot.* & *infra de teſtam. quaſi per tot.* ſecundum Abb. in d. cap. *Poſtulaſti n.* 5. *de reſcr.* Quod clarè ſtatutum legitur in Concilio Agathenſi *c.* 18. relato in cap. *Epiſcopi* 12. q. 1. his verbis: Epiſcopi de rebus propriis, vel acquiſitis, vel quicquid de proprio habent, hæredibus ſuis ſi voluerint, derelinquant. Quicquid verò de proviſione ſuæ eccleſiæ fuerit, ſive de agris, ſive de fructibus, ſive de oblationibus, omnia in jure eccleſiæ reſervare cenſuimus. Idem probatur in cap. *Manifeſta, ead. cauſ. & q.* ibi; neque res propriæ Epiſcopi importunitatem patiantur pro rebus eccleſiæ, ut nec Eccleſia incurrat damnum, nec etiam Epiſcopus in ſuis rebus pro rebus eccleſiæ proſcribatur. Concordat text. in c. *Sint manifeſtæ*, quod immediatè ſubſequitur; Sint manifeſtæ res propriæ Epiſcopi (ſi tamen habet proprias) & manifeſtæ dominicæ, ut poteſtatem habeat de propriis moriens Epiſcopus ſicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere; nec ſub occaſione eccleſiaſticarum rerum ea, quæ Epiſcopi eſſe probantur, intercidant. Qui deſumptus eſt à Gratiano ex Canonibus Apoſtolorum, *cap.* 40. atque ita eſt ex numero canonum quinquaginta, qui ſoli ab Eccleſia Latina recipiuntur ut Canonici, juxta text. in c. *Clementis* 16. *diſt.* & declarat Card. Bellarmin. *de Scr pt. eccleſ.* ubi agit de S. Clemente Romano. Sed & Alexander Tertius in c. *Quia nos, de teſtam.* (Licèt, inquit clerici de his, quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, & amicorum, non habito reſpectu ad eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant: De his tamen quæ conſideratione eccleſiæ perceperunt, nullum de jure facere poſſint teſtamentum.) Hæc ibi. Pone igitur clericum donaſſe patrimonii fructus, vel ſervare velle ad obitus ſui diem; certè inde ſequitur, ut de fructibus beneficii ſit alendus, quod non eſt inconveniens, ſicut nec id ex quo ſequitur. Poſito enim poſſibili, & convenienti, nihil ſequitur inconveniens, vel impoſſibile.

Sed concluſioni ut ſupra firmatæ fortiter obſtat text. in c. *Clericos* 1. qu. 2. Qui eſt pars c. *Quoniam* 16. *quæſt.* 1. ubi Hieronymus *ad Damaſum Papam.* Clericos autem illos convenit Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona: Qui autem bonis parentum, aut ſuis ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium profectò committunt, & per abuſionem talium judicium ſibi manducant, & bibunt. Concordat text. in cap. *Si quis*, & in cap. *Paſtor.* 1. q 2. ubi Proſper; (Nec illi, qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt: ita poſſeſſores, non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt.) Et in idem recidit quod ait Auguſtinus *ad Bonifacium Comitem epiſt.* 50. (Si privatum poſſidemus, quod nobis ſufficiat, non illa noſtra ſunt, ſed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus;) refertur in c. *fin.* 12. q. 1. Quod conſtat etiam ex cap. *Sacerdos* 1. q 2. ubi deciditur clericos pauperes ſive ex nativitate, ſive ex propria voluntate juſtè vivere de bonis eccleſiæ, quia ad ea accipienda non cupiditas ducit, ſed vivendi neceſſitas cogit. Et mox notabiliter ſubjungitur: De talibus dicere videtur Apoſtolus, qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, & qui in altario deſerviunt, cum altario participant. Ergo clerici divites, quos non neceſſitas, ſed cupiditas ducit, non poſſunt juſtè vivere de bonis eccleſiæ, quamvis eidem inſerviant, cùm de talibus non intelligatur Apoſtoli authoritas, ſed de clericis pauperibus. Ad idem eſt textus fortis in c. *Illi*, 12. *quæſt.* 1. ubi clerici, qui tam infirmi ſunt animo, ut poſſeſſionibus ſuis renunciare non poſſint, cum peccato illa retinent. Ergo tunc demum debet clericus de

bonis Eccleſiæ vivere, quando non habet patrimonium unde vivat. Et eodem reſpiciunt canones, qui dicunt Epiſcopum poſſe accipere de rebus eccleſiæ, quibus indiget, ſi tamen indiget, & eas diſpenſare pro ſuis, & indigentium neceſſitatibus, ut 12. *q.* 1. c. *Epiſcopus* & cap. *Ex his*, ubi gloſ. *in ver. Indiget*, reddit rationem, quia de rebus eccleſiæ non debet quis paſci, ſi habet propria: ponderanda enim ſunt illa verba (ſi tamen indiget;) nam qui habet patrimonium, non dicitur indigere ſecundum Abb. *d. q.* 4 *nu.* 12. *in* 2. *arg. verſ. Ad idem.*

10 Hinc Vincentius, & Philippus in c. *Poſtulaſti de reſcript.* relati ab Archid. in d. c. *Clericos*, *nu.* 2. 1. *q.* 2. dicebant non valere litteras beneficii, niſi facta mentione de paterna hæreditate; quia talis indignè petit beneficium eccleſiaſticum, allegant c. *Quoniam*, 16. *q.* 1. & c. *Illi*, 12. *q.* 1. Cæterum opinio Vincentii, & Philippi communiter reprobatur à Doctoribus, & contrarium tenet in eadem decretali Innocen & Compoſtell. quos refert, & ſequitur Archid. in d. c. *Clericos*, 1. *q* 2. *num.* 1. *in verb Diſpenſat*, ubi concludit eum, qui habet bonum patrimonium, poſſe impetrare beneficium à Papa, & valere litteras, etiamſi in eis non fiat mentio de patrimonio, quod habet, niſi eſſet ad patrimonium intitulatus, juxta textum in d. c. *Poſtulaſti*. Idque ſecundum Innocen. & Archid. ſatis innuitur ex eo, quod ibi Apoſtolicus non reſpondet conſultationi ſibi factæ ſuper hoc argum. cap. *Nonne, de præſump.* Et ita ſentiunt communiter DD. ibi, & in c. *Epiſcopus de preb.* ut teſtatur Præpoſ. in d. c. *Clericos*, *n.* 1. *in* 1. *concl. verſ. Tum item humana lege*; & ita etiam uſu receptum eſt.

Ad prædictos autem Canones ex Hieronymo, Auguſtino, & Proſpero dantur à gloſ. & DD. per plures ſolutiones, quæ ſunt veluti declarationes, ſeu limitationes ad regulam ſuperiùs firmatam.

Prima ſolutio eſt gloſ in d. c. *Clericos. in ver. Sacrilegium* 1. *qu.* 2. quod illud, quod ibi dicitur, ſit exhortatio, & conſilium, non autem præceptum, quod etiam ſenſit gloſ. in c. *Illi autem*, *in ver. Sine peccato*, 12. *qu.* 1. dum dicit c illud de conſilio loqui, & fuit opinio Laurentii ſecundum Archid. ibi *nu.* 1. *in gl in ver. De conſilio*; Cui etiam videtur adhærere Covarr. *in c.* 1. *nu.* 2. *verſ. Prima etenim authoritas. de teſtam.* Et pro hac ſolutione facit littera d. c. *Clericos*, ibi, *Convenit*, &c. repugnant tamen ſubſequentia verba: Sacrilegium committunt, & judicium ſibi manducant, & bibunt, nec non verba d. cap. *Paſtor*, ibi: *Sine grandi peccato.* Et propterea Hugo in d. c. *Illi autem*, dicit ſe credere quod dicitur in prædictis juribus eſſe de præcepto, ut refert ibi Archid. *n.* 1. ſed & Hoſt. in d. c. *Poſtulaſti. de reſcript.* Ego crederem, inquit, eis, qui dicunt dicta jura loqui de conſilio, ſi jura inducerent, quæ non habent, ut refert Præpoſ. in d. c. *Clericos verſ. Nam hunc textum.* Unde hæc ſolutio non placet Abb. *d. q.* 4. *incip. Titius*, *nu.* 12. *verſ. Prima ſolutio.*

11 Secunda ſolutio eſt. quam ponit Præpoſ. in eodem c. *Clericos*, *verſ. Quartò reſpondent*, quod prædicti Canones intelligantur eo caſu, in quo eccleſia non ſufficit omnibus, verum hæc reſponſio quamvis ſit in ſe vera, quia clerici, quibus propria ſufficiunt, debent tunc ceſſare à ſumptibus Eccleſiæ, cùm ſit caſus, in quo deberent potiùs de ſuo ſubvenire, arg. c. *Paſce*, 86. *diſt.* & c. *Licèt. de cenſ.* tamen nimis reſtringit illos canones, qui generaliter loquuntur. Et videtur etiam divinare, cum hic intellectus ex verbis illorum non colligatur.

Tertia ſolutio eſt gloſ. præall. g. in c. *Clericos*, *in ver. Sacrilegium*, quod textus de his loquantur, qui occaſione patrimonii ampliandi, quod habent, ſe à divinis ſubtrahunt obſequiis, quibus ſe abſentantibus danda non ſunt ſtipendia eccleſiaſtica, arg. c. *Generaliter*, 16. 1. concordat gloſ. in d. c. *Illi autem*, *in ver. Sine peccato.* dum ait, textum ibi intelligi de clericis vagabundis, & ſequitur Præpoſ. in d c. *Clericos*, *nu.* 1. *in* 1 *concl.* dum firmat ſecundum Archid. & alios iſta capitula eſſe intelligenda de his, qui non ſerviunt. Quæ tamen ſolutio videtur contra textum in d. c. *Sacerdos*, 1. *q.* 2. ubi clericis etiam deſervientibus non ſunt danda ſtipendia eccleſiaſtica, niſi ſint pauperes, ut conſiderat Abb *d. q.* 4. *n.* 12. *verſ. Secunda ſolutio*; Ac propterea divinat, ut ipſemet Præpoſit. fatetur *ubi ſuprà, verſ. Alii dicunt*, Solutio tamen in ſe bona eſt & ſecundum eum optimè probatur in c *Cle-*
12 *rici* 1. *q.* 2. Porrò ſervitium eccleſiæ non ita eſt accipiendum, ut indiſtinctè clerici teneantur intereſſe divinis in eccleſia, ſed ad hoc, ut vivere poſſint de proventibus eccleſiaſticis, & patrimonium ſervare, quibus volunt, ſatis eſt, ut extrà eccleſias recitent horas canonicas, ſi beneficia ex fundatione, vel ex conſuetudine perſonalem reſidentiam non requirant, & in hunc ſenſum accipienda ſunt oracula ex ſacris litteris deſumpta, de quibus *ſuprà n.* 7. ut declarat Præpoſ. *in ſumm. nu.* 3. *verſ. Inter has varietates*, 44. *diſt.* dicens, de hoc eſſe gloſſam communiter receptam in c. *Gratia. de reſcript. lib* 6.

Quarta ſolutio ponitur per gl. ubi ſupra quod prædicti textus loquantur de quarta pauperibus debita, quæ dari prohibetur abundantibus; panis enim egentium, &c. c. 2. 14. *q.* 1 Nam ſi abundantes de bonis eccleſiæ ſuſcipiunt, licet non debeat eis denegari portio, quia nemo cogitur ſuis ſtipendiis militare, mortaliter peccant. Quæ fuit etiam opinio Laur. & Jo. de Fan. ſecundum Archid. *ibi in fin. in ver. Mortaliter peccant.* Et idem innuit gloſ. præall. in d. cap. *Illi autem*, dicens textum loqui de oblationibus, quæ abundantibus non ſunt communicandæ. Et hæc ſolutio quamvis non placeat Præpoſ. 12. *d.* c. *Clericos verſ. Tertii dicunt*; tamen ſatis congruit cum littera textus ibi: *Si quod pauperum eſt*, &c. Quæ verba clarè indicant bona propria poſſidentibus illam tantum portionem denegari quæ pauperibus debetur. Et concordat littera d. c. *Paſtor*, ibi, Nec ſua poſſidentes ſine grandi peccato, unde pauper victurus erat, accipiunt.

Quinta ſolutio eſt Innocentii in c. *Epiſcopus. de preb. nu.* 1. quod in d. c. *Paſtor.* 1. *q.* 2. Author Canonis tantum intendat prohibere, ne quis de patrimonio avarè theſaurizet, & bona eccleſiæ expendat; aliàs autem benè licet ſua bona conſervare hæredibus, & bona Eccleſiæ expendere, ſequitur Archidiac. in d. c *Clericos n.* 1. *ver. Unde Innoc.* Et hæc ſolutio eſt etiam de mente gl. ibidem dum ait, tunc potiſſimum mortaliter peccare clericos, qui abundantes de bonis eccleſiæ ſuſcipiunt quando ſua reſervant ex cupiditate. Et opinionem Innocentii communiter à Doctoribus approbari teſtatur Sylveſt. *in ver ſ. Clericus*, 4. *nu.* 12. De cujus veritate clariùs etiam patebit ex his, quæ mox dicentur in ſeq.

Sexta

Sexta ſolutio eſt gloſ. in d. c. *Clericos, in ver. Accipiunt*, 1. *q.* 2. dum dicit textum loqui de illis clericis, qui cum habeant bona propria, accipiunt bona eccleſiæ, & in malos uſus convertunt; & ſic eſſe intelligenda ſequentia capitula, ſcilicet cum malè diſpenſant. Idem tradit Innoc. in c. *Poſtulaſti, in princ. de reſcr.* dicens Clericos habentes patrimonium, non indignè accipere beneficium, dummodò bene diſpenſent; Et cum hac ſolutione tranſit etiam Archid. in eod. c. *Clericos in ver. Diſpenſant*, & in d. c. *Illi autem, n.* 1. 12. *q.* 1. ubi ait quod dicitur in c. *Quoniam* 16. *q.* 1. quod ſacrilegium committunt, verum eſſe quando ex cauſa quis recipit ſtipendium eccleſiæ, ut in uſus illicitos convertat, & ne ſuum quotidianis expenſis imminuat, c. *Si quis proprium*, 1. *q.* 2. & ut patrimonium ſuum augmentet, illud conſanguineis ſuis relicturus; Aliàs etiam qui habet propria, licitè de altari vivet, cui ſervit. Ita Archid. quem ſequitur Præpoſ. in d. c. *Clericos, num.* 1. *verſ. Eſt & alia concluſio*, ubi ait graviter peccare illos, qui divites ſunt, & ex propriis bonis, aut parentum, ſive propinquorum ſufficientiam vitæ habent, ſi cauſa cupiditatis, ſcilicet augendi divitias, propinquos ditandi, vel ſi vitio prodigalitatis faciunt, ut ſuperfluè, & luxurioſè vivant, ſtipendia eccleſiæ accipiunt; quia quod pauperum eſt, cum non indigeant, per avaritiam rapere videntur, c. 1. 42. *diſt.* c. *Sicut*, 47. *diſt.* Aliàs autem ex quo ſunt dicati ordini clericali, poſſunt capere ſtipendia, ſeu beneficia ab eccleſia, cui deſerviunt, ſeu militant. Et fuit opinio Innoc. in c. *Poſtulaſti in princ. de reſcr.* & in c. *Epiſcopus de præb.* & Hugonis in c. *Illi autem*, 12. *q.* 1. dicentis: (Intentio clericorum poteſt eſſe mala ſi accipiant bona eccleſiæ ea intentione, ut poſſeſſiones magnas ſibi, & conſanguineis ſuis emant, divitias cumulent, & ſimilia; tunc cum peſſima ſit eorum intentio, mortaliter peccant ſic accipiendo, & ſuis, & Eccleſiaſticis ſic utendo; imò abutendo, in quo caſu intelligitur quod hic dicitur, & in prædictis c.c. & ſimilibus; ſi vero accipiant, ut ſuis honeſtis uſibus provideant, & pauperibus tempore neceſſitatis provideant, optima eſt eorum intentio, & tunc ſine peccato poſſident ſua, & percipiunt eccleſiaſtica ſibi aſſignata.) Ita Hugo, quem totidem verbis refert, & ſequitur ibi Archid. *nu.* 2. & conſentit Hoſtien. in d. c. *Poſtulaſti, de reſcr.* dicens, Clericum ſi deſerviat beneficio, & benè vivat, nec habeat pravam intentionem theſaurizandi, poſſe cum bona conſcientia vivere de reditibus beneficii, ſecùs ſi non deſervit, vel luxurioſè vivit, vel pravam intentionem theſaurizandi habet. Quò etiam ſpectant verba Riccardi *quodlib.* 3. *q.* 20. quod habens patrimonium ſufficiens ad neceſſitatem naturæ ſolùm poteſt recipere beneficium ſecundum exigentiam ſtatus, & perſonæ, habens verò patrimonium ſufficiens etiam ad hæc, & ad eleemoſynas multas faciendas, ſi recipiat beneficium, ut benè diſpenſet, non peccat, modò ſit idoneus, ſi verò recipit illud non intendens Eccleſiæ deſervire, ſed amicos ditare, & magis honorari, & vivere delicatiùs, mortaliter peccat. Ita Riccard. cum quo tranſit Sylu. *in ver. Clericus*, 4. *n.* 12. affirmans opinionem Innocentii à Doctoribus communiter teneri. Et huic ſolutioni apertè ſuffragatur littera d. c. *Clericos*, 1. *q.* 2. ibi, & per abuſionem talium judicium ſibi manducant, & bibunt; quæ videtur innuere clericos abundantes non prohiberi ſtipendia accipere ab eccleſia, niſi abutantur.

13 Septima ſolutio eſt Ulrici *in ſumma ſua*, relati à Præpoſ. in d. c. *Clericos* 1. *q.* 2. *verſ. Quinto*, quod dicta jura ſint intelligenda, cum extrema neceſſitas pauperum hoc requirit, ut etiam ſua eis quiſque pro ſua facultate communicet. Et eſt ex mente S. Thomæ *in* 2. 2 *q.* 185. *art.* 6. ubi dicit ad prædictam authoritatem Hieronymi, non omnia bona clericorum pauperibus eſſe eroganda, niſi forſan in articulo neceſſitatis, in qua etiam pro Redemptione captivorum, & aliis neceſſitatibus pauperum vaſa cultui divino dicata diſtrahuntur, ut Ambroſ. dicit in c. *Aurum*, 12. *q.* 2. Et in tali neceſſitate peccaret clericus, ſi vellet de rebus eccleſiæ vivere, dummodo haberet patrimonialia bona, de quibus vivere poſſet. Et *qu.* 18. *art.* 4. *in reſp. ad primum* ſimiliter dicit eaſdem authoritates Hieronymi, &c. eſſe intelligendas tempore neceſſitatis, quando ſcilicet non poſſet aliter pauperibus ſubveniri, tunc enim clerici tenerentur non ſolum ab eleemoſynis recipiendis deſiſtere, ſed etiam ſua, ſi quæ haberent, largiri ad pauperum ſuſtentationem. Et hic intellectus ſecundum Præpoſ. *ubi ſuprà* probatur ex illis verbis textus, *quod pauperum eſt*, Nam certè ſunt pauperum in extrema neceſſitate, non aliter, ut idem adnotavit in c. *Sicut* 47. *diſt.* aliàs enim ſunt prius ipſius miniſtri pro ſervitio, ut in c. *Placuit* 1 *q.* 2. Cui ſolutioni ſecundũ eum, multum etiam congruit littera d. c. *Paſtor*, 1. *qu.* 2. ibi, Undè pauper victurus erat.

14 Octava demum ſolutio eſt Archidiaconi poſt Hugon. in d. c. *Clericos in princ.* quod illud c. & c. *Illi*, 12. *q.* 1, & ſimilia loquantur ſecundum ſtatum primitivæ Eccleſiæ, quando exiles erant reditus, diſtribuebantur ex facultatibus eccleſiæ, prout cuique opus erat, juxta c. 2. & c. *Tua, eadem cau. & qu.* Et hunc intellectum ſequuntur Felin. in c. *Poſtulaſti, nu.* 6. *de reſcr.* Covar. in c. 1. *n.* 2. *de teſtam.* & ſimiliter eſt ex mente S. Thomæ *in* 4. *diſt.* 38. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 3. Quod tamen ut dicit Præpoſ. in præalleg. c. *Clericos ad fin. verſ. Septimò* non eſt intelligendum de tempore Apoſtolorum, ſed antequam eſſet illa formalis, & ſolemnis inſtitutio beneficiorum, & tituli beneficiales; Quod latius per quatuor temporũ diſtinctionem proſequitur in *ſumm. n.* 4. *verſ. Nam clarum eſt, uſq; in fin.* 44. *diſt.* Primum

15 tamen tempus Apoſtolorum quando Chriſtiani omnes, ſeu clerici, ſive laici initio naſcentis eccleſiæ pretia rerum ponebant ad pedes Apoſtolorum, *Act.* 4. quod pertinet ad præſentem quæſtionem, coincidit cum ſecundo tempore, in quo bona omnia clericorum erant communia, ut mox patebit. Quare ſecundum Abb. *in ſua q.* 3. *incip. Sempronius n.* 10, *verſ. Ad tertium contrarium* & d. *q.* 4 *Titius clericus, n.* 12. *uſque in fin.* in hac materia pro conciliatione omnium jurium ſpectanda ſunt tria tempora.

Primum tempus eſt, quando in primitiva Eccleſia clerici cõmuniter habitabant, & nihil proprii habebant, ſed omnia erant communia, & de illis bonis communibus clerici vivebant primò juxta diſpenſationem Apoſtolorum, deinde juxta diſpenſationem Epiſcoporum, qui Apoſtolis ſucceſſerunt, c. *Duo ſunt*, 12. *qu.* 1. ubi Hieronymus: In clericis, inquit, raſio capitis eſt temporalium rerum depoſitio; illi enim victu, & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia, & c. ſeq. ubi Gregorius

gorius ſcribit Auguſtino Angelorum Epiſcopo,ut clericos illius Eccleſiæ inſtituat ad eum modum, qui in initio naſcentis Eccleſiæ fuit patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex iis quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia, c. *Cui portio*, & c. *Certè* 12. *q.* 1. de quo per gloſ. *ibi in Summ.* Quo tempore ſecundum S. Thomam *in* 4. *diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. erat aliquis modus vivendi ab Eccleſia approbatus, quo aliqui ad vivendum in communi ſe obligabant; & tunc illa obligatio ad talem modum vivendi idem operabatur, quod nunc obligatio ad certam regulam. Et ſecundum hoc tempus non eſt quærendum an Sacerdotes, & Clerici habentes propria poſſent vivere de bonis Eccleſiæ, cum nihil proprii poſſiderent.

Secundum tempus ſucceſſit in quo Apoſtoli videntes utilius fore, ut prædia oblata conſervarentur eccleſiis cathedralibus, ut ex eorum fructibus poſſet omnibus indigentibus uberiùs ſubveniri, ſtatuerunt, ut bona hujuſmodi non venderentur, ſed conſervarentur ut ſupra, & Epiſcopus haberet poteſtatem ea diſpenſandi, prout cuique opus eſſet, ut eſt text. in c. *Videntes*, 12. *q.* 1. ſecundum Abb *in d. qu.* 4. *num.* 14. *col. ult. verſ. Secundum præſuppoſitum*, & de reditibus Eccleſiæ fierent quatuor partes, quarum una debeietur Epiſcopis, alia clericis, tertia fabricæ, quarta pauperibus c. *Quatuor*, c. *De reditibus*, c. *Cognovimus*, & c. *ſeq.* 12. *q.* 2. Et hoc tempore emanarunt jura ſupra in contrarium adducta *num.* 9. quæ diſponunt, ut clerici habentes proprium, nullatenus participent de reditibus Eccleſiæ. Ratio ejus diſpoſitionis fuit, quia cum adhuc illicitum videretur, ut clerici proprium poſſiderent contra veſtigia Apoſtolorum, & nonnulli id facerent clam, ut oſtenderent ſe ſanctiores, quam eſſent, ut in c. *Certè*, 12. *q.* 1. multò deteſtabilius videbatur, ut proprium haberent, & nihilominus viverent de reditibus Eccleſiaſticis, quæ reſervati erant principaliter pro ſubſidio indigentium; unde ſatis erat, ut permitteretur eis bona patrimonialia poſſidere, ut in c. *Illi autem*, c. *Epiſcopi*, c. *Sint manifeſta*, c. *Præcipimus*, & c. *Futuram*, §. *His ita*, & c. *Ex his*, ibi: Ita quod nihil eis deſit, 12. *q.* 1. & probatur in c. *Nulli*, *ead. cau. & q.* & in c. *Sacerdote*, 12 *q* 4. Ideoque conſtitutum fuit, ut clerici etiam ſervientes, ſtipendia Eccleſiaſtica non acciperent, niſi eſſent pauperes, prout diſponitur in d. c. *Sacerdos*, 1. *q* 2.

16 Tertium, & ultimum tempus fuit, quando clerici cum non eſſent ita ferventes in fide, cœperunt licitè omni ſcandalo ceſſante poſſidere propria, & Eccleſiæ conſtrui, & dotari, principaliter pro earum miniſtris, c. *Nemo de conſecr. diſt.* 1. c. *fin.* 1. *qu.* 2. c. *Cum ſi, de conſecr. eccleſ. vel altar*, c. *Paſtoralis, de his quæ fiunt à Prælat.* S. Th. *quodlib.* 6. *art.* 12. *ad* 3. & erecti etiam fuerunt tituli beneficiales, c. 1. *& per tot.* 22. *diſt.* c. *fin, de conſuet, lib.* 6. cap. *De multa*, *de præben.* cum mult. ſimil. Et hoc tempore ſtatutum fuit, ut clerici poſſent licitè vivere de reditibus eccleſiæ, & bona patrimonialia ſuis hæredibus derelinquere, ut in c. *Epiſcopi*, in c. *Manifeſta*, & in c. *Sint manifeſta*, 12. *q.* 1. & in c. *Quia nos*, *de teſtam.*

Stat igitur firma concluſio ſuperius probata quod clerici etiam habentes proprium patrimonium poſſint ſuſtentari de reditibus beneficii, cui ſuffragatur etiam univerſalis conſuetudo ſecundū Præpoſ. in c. *Clericos*, 1. *q.* 1. ibi, In oppoſitum arguitur ex conſuetudine eccleſiæ, in qua non modo pauperes, ſed etiam divites ad eccleſiaſtica beneficia promoventur, & de ſtipendiis deputatis prædictis officiis ſuſtentantur.

17 Nunc eidem concluſioni ſubjiciuntur quædam corollaria. Primò, clericus poteſt excedere de fructibus beneficii non ſolum in neceſſariis, ſed etiam in ijs, quæ decent, ſervata ratione conditionis, ſtatus, & perſonæ; S. Thom. *quodlib.* 6. *art.* 12. ubi ait: Si quis bona fide diſpenſet eccleſiaſtica bona, inde accipiens quod ſibi convenit ſecundum conditionem ſtatus, & perſonæ, non peccat mortaliter, etiam ſi fortè aliquid plus in ſuos uſus converterat, quàm oporteat; & in 2. 2. *art.* 6. & tradunt Navar. *de redit. eccleſ. q.* 1. *num.* 92. Rodoan. *de ſpol. q.* 3. §. *Verùm quia num.* 16. *cum ſeq.* Covar. in c. *Cum in officiis*, *num* 2. *verſ.* 3. *ex eadem ratione de teſtam* Et quamvis gloſ. in cap. *Epiſcopus, in ver. Vſibus*, 12. *qu.* 1. ex eo textu deducat clericos ea neceſſitate debere eſſe contentos, ut habeant victum, & veſtitum; & in textu neceſſitatem eſſe referendam ad neceſſitatem naturæ, & eſſe augmentum contra illos, qui propter neceſſitatem dicunt ſe habere plures eccleſias. tamen illa gloſſa poteſt tantum ſalvari ſecundum illud tempus, in quo reditus eccleſiarum erant principaliter deputati pro uſu indigentium. At ſecus eſt poſteaquam erecti ſunt tituli beneficiales, & illorum fructus deputati principaliter pro ſubſidio miniſtrorum, ut declarat Abb. in *d. qu.* 4. *num.* 14. *col. ult. verſic. Secundum præſuppoſitum*, & eſt ex mente S. Thomæ *d. quodlib.* 6. *art.* 12. *ad* 3. Ideoque Hugo relatus à Præpoſ. in d. c. *Clericos, prope fin. verſ. Sed hic ſurgit quæſtio*, 1. *qu.* 2. dicit clericos habentes proprium patrimonium poſſe accipere de bonis eccleſiæ quantum ſibi aſſignatum eſt canonicè, vel hoc pro honeſtate perſonæ, & qualitate moderandum eſſe. Et fuit opinio Innoc. in c. *Epiſcopus*, *de præb. in princ.* ubi verbum, *ſubminiſtret*, interpretatur pro qualitate eccleſiæ, & dignitate clerici, per text in l. *penult. ff. de alim. & cib. leg.* & in l. *Quæro*, *ff. de jur. dot.* Et idem voluit Hoſt. *in Summ. de reſcr.* §. *Quæ poſſunt objici*, *nu.* 25. *verſ. Sed quid appellas*, dicens beneficium ſufficiens appellari quod ſibi, & ſuis ſufficiat, cap *Studeat ad fin* 50. *diſt.* cap. 1. *de cohab. cleric. & mulier.* conſiderata nobilitate, dignitate, & majoritate illius, de cujus proviſione quæritur, arg. c. *Non cogantur*, 41. *diſt.* Ita Hoſtien.

Ideoque in Extravag. *Execrabilis* Joannis, 22. Cardinalibus, & Filiis Regum conceditur retentio plurium incompatibilium, & in c. *De multa*, *in fin. de præb.* dicitur poſſe diſpenſari cum nobilibus, & litteratis perſonis circa pluralitatem beneficiorum, licet poſſint aliundè vivere, ut conſiderat Abbas *in ſua q.* 3. *Sempronius clericus*, *n. n.* 12. *verſ. Vnde nobiles*, de quidem decentia ſtatus dicetur, & infra *n. ſeq.* & latiùs *n.* 33.

18 Secundò, ſi clericus diſtribuat ſuperflua in eos, qui quamvis habeant neceſſaria ad victum, non tamen habent ſic ſufficientia pro qualitate conditionis, & decentia ſtatus, bene diſtribuiſſe videtur Ita D. Thom. *præalleg.* 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 6. Na-

19 var. *de redit. eccleſ. q.* 1. *n.* 65. Quare clericus poteſt uſque ad ſtatus decentiam donare etiam conſanguineis, & familiaribus ſuis, c. *Studeat, in fin.* 50. *diſt.* ibi: præcipimus, ut tale beneficium ſibi Eccle-

ſiæ

ſiæ ſuæ concedatur, quo & ipſe, & ſui ſufficienter poſſint habere ſuæ ſuſtentationis ſolatium, c. *Omninò*, & ibi gloſ. *in ver. Vt de mercede*, & Gemin. 3. *diſt*. cap. *Pervenit*, & ibi Abb. *in* 2. *not. de Arbitr*. Felin. in c. *Poſtulaſti nu*. 6. *verſ. Et hoc, quod liceat, de reſcript*. Item poteſt de reditibus Eccleſiæ dotare ſorores, vel alias conſanguineas, c. 1. *de cohab, cler. & mulier*, Abb. in d. cap. *Pervenit*, & Sylv. *in verb. Clericus*, 4. *num*. 11. *verſ. Decimoquinto*. Quod tamen ſecundum eum limitatur, & intelligitur ſi indigeant, non autem ad pompam, vel altum ſtatum; magnoperè enim cavendum eſt, ne hujuſmodi decentia ſtatus, & conditionis conſanguineorum longius, latiuſque protendatur, quam ferat neceſſitas. Unde Bernardus in declaratione ſuper illis verbis Evangelii, *Ecce nos reliquimus omnia*, ſic ait. (Vivat de altario, ut juxta eumdem Apoſtolum alimenta, & quibus tegatur habens his contentus ſit. De altario, inquit, vivat, non ſuperbiat, non luxurietur, denique non ditetur, non ſibi de bonis Eccleſiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec loculos inde congreget, aut ſuperfluitione diſpergat, non extollat de facultatibus Eccleſiæ conſanguineos ſuos aut nepotes, aut neptes nuptui tradat,) & Ambroſ. *lib*. 1. *de off. cap*. 30. relatus à D. Thoma *in* 2.2. *quæſt*. 185. *art*. 7. *ad* 2. Hæc eſt approbanda liberalitas, ut proximos ſeminis tui ne deſpicias, ſi egere cognoſcas, non tamen, ut illos ditiores fieri velis, ex eo quod tu potes conferre inopibus, refertur in c.

20 *Eſt probanda*, 86. *diſt*. & in 7. *Synodo*, c. 12. ſtatutum eſt ſecundum canonem SS. Apoſtolorum, ut non liceat Epiſcopo fraudare quidpiam ex rebus Eccleſiæ, vel cognatis propriis donare quæ Dei ſunt; quod ſi pauperes fuerint, ut pauperibus largiatur; & in Trid. Synodo, *c*. 1. *ſeſſ* 25. totidem ferè verbis omninò Epiſcopis interdicitur, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſve ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent, ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant; eas autem non diſtrahant, neć diſſipent illorum cauſa; Immò ſeriò monentur, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant. Nam, ut inquit gloſ. in c. *Pervenit, in ver. Gravius*, 1. *q*. 3. cæci ſunt Epiſcopi circa nepotes, unde tantus impetus in eos omnia fundendi fuit reſtringendus. Ceſſante autem hujuſmodi neceſſitate, quam grave ſit ſcelus de reditibus Eccleſiaſticis conſanguineos ditare conſtat ex verbis Gregorii VII. in c. *Pervenit*, 16. *q*, 7. ibi: (Si quis fuerit hujus divini præcepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos, & Antichriſtos non minimus habeatur,) qui canon procedit etiam in fructibus ſecundum intellectum Hugonis, & Archid. & ex aliis innumeris ſacrarum litterarum, & SS. Patrum teſtimoniis.

21 Tertiò, clericus poteſt de reditibus Eccleſiaſticis remunerare accepta ſervitia. Videtur autem hoc eſſe rei debitæ perſolutio, aliàs incurrit vitium ingratitudinis, ſi nullatenus remuneret, Navarr. d. *q*. 1. *monit*. 36. *n*. 1. *verſ. Cæterum nos in ea ſententia ſumus*, ubi ait recompenſationem iſtam debere eſſe majorem accepto ſervitio, vel beneficio per ea, quæ Ariſtoteles *in lib. Ethic*. tradit de referenda gratia menſura cumulativè; Nam ut ſcribit Seneca *lib*. 2. *de benef. cap*. 18. Diligentius quærendus eſt beneficii, quam pecuniæ creditor; huic enim reddendum eſt quantum accepi, & ſi reddidi, ſolutus ſum, ac liber; at illi plus ſolvendum eſt, & nihilominus relata gratia cohæremus; qua de re plura apud Covarr. in cap. *In officiis, num*. 10. *de teſtam*.

22 Quartò, nomine pauperum in hac materia intelliguntur omnia pia opera, ſcilicet in Dei cultum tendentia, ut intelligit S. Thom. *in* 2.2. *q*. 185 *art*. 7. Adrian. *in* 4. *in materia de reſtit. quæſt*. 12. *col*. 2. Navarr. *d. q*. 1. *monit*. 20. *num*. 1. Quod ſi verum eſt, apparet pauperes parum juris habere in reditus Eccleſiaſticos, præterquam in bona hoſpitalium, quæ eorum uſibus principaliter ſunt deſtinata, & conſequenter in uſus miniſtrorum, Clem. *Quia contingit*, ubi notatur *de relig. dom*. quod magis firmat opinionem D. Thom.

23 Quintò, clericus poteſt pro libito diſponere de portione, quam per ſuos labores ab Eccleſia meretur ultra mediocre ſervitium debitum illi, & exhibitum; Idemque judicium de iis, quæ ad decentem ſtatum neceſſaria ſibi ſubtrahit; nec ſi profundat, tenetur ad reſtitutionem. Jo. Major. *in* 4. *diſt*. 24. *col*. 4. ſequitur Navar. *ubi ſupra num*. 70. Idem dicendum de iis, quæ clericus lucratur pro Miſſarum celebratione, officio cantando, &c. teſtatur de communi Navar. *n*. 75.

24 Sextò, quod dictum eſt clericos poſſe excedere de fructibus beneficii uſque ad decentiam ſtatus, multò ſecurius procedit in Urbe, & ejus diſtrictu ad decem milliaria, quia Paulus V. in Conſtitutione edita 8. Aprilis 1606. quæ incipit *In Eminenti*; non ſolum tribuit omnimodam facultatem incolis, & civibus urbis, qui in ea, vel ejus diſtrictu infra decem milliaria, non tamen extra debitam reſidentiam deceſſerint liberè, & licitè, pro libito voluntatis diſponendi de omnibus ſuis bonis etiam provenientibus ex quibuſcumque fructibus, reditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis Eccleſiaſticis etiam decimalibus Eccleſiarum, & beneficiorum quomodolibet qualificatorum, quæ in titulum, vel commẽdam, aut adminiſtrationem, vel aliàs quomodolibet, etiam ex diſpenſationibus Apoſtolicis obtinent, ſeu antea obtinuerint, vel in poſterum obtinebunt, cujuſcumque qualitatis, quantitatis, & valoris exiſtant per eos acquiſitis, vel acquirendis in eadem urbe, & illius diſtrictu infra decem milliaria ut ſupra conſiſtentibus, tam inter vivos, quã in ultima voluntate in favorem conſanguineorũ, & affinium ſuorũ, & quarumvis aliarum perſonarum, etiam penitus extranearum: Verum etiam decrevit, ut iiſdem decedentibus ab inteſtato eorum bona ex bonis, & reditibus Eccleſiaſticis ſupradictis provenientia per eos, ut ſupra acquiſita in d. urbe, & ejus diſtrictu, intra decem milliaria, ut præfertur, conſiſtentia ad eorum hæredes ab inteſtato venientes liberè deveniant; Idemque pro toto urbis diſtrictu etiam ultra decem milliaria prius ſtatuerat Julius III. in Conſtitutione, quæ incipit, *Cupientes, ut alma Vrbs noſtra*, edita ſexto idus Martii 1549. circa quam plura adnotavit Navarr. *in Commentario de ſpoliis clericorum* ſuper

25 cap. *Non liceat Papæ*, 12. *quæſt*. 2. §. 6. Neque enim eſt ambigendum quin ſummus Pontifex impertiri poſſit clericis facultatem diſponendi in vita, & in morte de fructibus beneficiorum, ut per

per Angel.& Imol.in l.*Si ſervus communis. in princip.ff.de ſtipul.ſerv.* Præpoſ.*in ſumm.44.diſt.n 5.verſ. Crederem tamen.* Nec mirum , cum Papa poſſit hanc facultatem teſtandi concedere etiam Regularibus, arg.l.*Si quando in princ.*ubi id notat Bald. *C.de inoff.teſtam.* Franc.*in rubr.de teſtam.lib.6. col. penul.* & aliis relatis,defendit Covarr. *in cap.2.n. 10. eodem tit.de teſtam.* (dummodo tamen,ut inquit Præpoſ. *loc.cit.verſ.Crederem hoc caſu*, clerici

26 habentes indultum à Sede Apoſtolica diſponendi de reditibus eccleſiaſticis ſatisfaciant cultui divino beneficii, quod habent in titulum, vel in commendam oneribus illi incumbentibus, & reparationi eccleſiæ. Quod ſi fructibus abutantur, non tenentur ad reſtitutionem de male conſumptis fructibus , licet peccent mortaliter, neque eos excuſat in his conſuetudo, neque amplitudo commendæ facta per bullas Papæ, neque diſpenſatio tacita , vel expreſſa;quia licet Papa poſſet dare etiam facultatem diſpenſandi in vita, vel teſtandi de fructibus beneficiorum ; tamen non debent trahi neque diſpenſatio, neque conſuetudo ad damnum Eccleſiarum ut nutriant peccatum, vel ut diminuant cultum divinum ; quia in his peccaret Papa mortaliter, neque eſſet excuſatus diſpenſans neque diſpenſatus, facit Archid.in c. *Non liceat Papæ 12.q.2.*) Hactenus verba Præpoſiti.

27 Tertius articulus eſt, poſita eadem Archidiaconi opinione,

An ſtante tenuitate beneficii,& detracto condecenti victu beneficiati, ſi nihil ſit reliquum pro pauperibus,fructus beneficii nihilominus ſint dividendi juxta c. *De reditibus 12.q.2.*

28 Dubium hoc movetur,quia Summus Pontifex dum Cardinalium fidei Abbatias commendat, in diplomatibus præcipit, ut tertiam partem redditi uum conferant in fabricam Eccleſiæ,vel alimoniam pauperum,quod ſi facerent, victus illorum familiæ,& ipſiſmet fortè deeſſet; Clauſula litterarum Apoſtolicarum eſt tenoris infraſcripti, videlicet: (Tibi ut ſtatum tuum juxta Cardinalatus ſublimitatem decentius tenere,&expenſarum onera,quæ te jugiter de neceſſitate ſubire oportet, facilius perferre valeas, de alicujus ſubventionis auxilio providere volentes, motu proprio, &c. Ita quod liceat tibi debitis,& conſuetis dicti monaſterii ſupportatis oneribus, ac tertia parte omnium fructuum,redituum,& proventuum Monaſterii hujuſmodi in reſtaurationem illius fabricæ, ſeu ornamentorum emptionem , vel fulcimentũ, pauperum alimoniam , prout major exegerit & ſuaſerit neceſſitas, omnibus aliis deductis oneribus, annis ſingulis impartita de reſiduis illius fructibus,reditibus,& proventibus diſponere,& ordinare, ſicut ipſius monaſterii Abbates, qui pro tempore fuerunt, de illis diſponere , & ordinare potuerunt,ſeu debuerunt,alienatione,&c. interdicta,commendamus.Quod generaliter ſtatutum eſt in conſtitutione Leonis X. edita in Cõcilio Lateranẽſi 3.nonas Maii, 1514.quæ incipit *Supernè*, his verbis; (Commendatarii,etiamſi Cardinalatus honore,&diginitate fungantur,ſi menſam habuerint ſeparatam , ac ſeorſim à menſa Conventuali, quartã ſuæ menſæ partem, pro inſtauratione fabricæ,ſeu pro ornamentis,veſtibus,& paramentis emendis ſarciendiſque,aut pauperum alimonia, aut ſuſtentatione.ut major exiget, ac ſuadebit neceſſitas:Si verò menſa fuerit communis, tertiam omnium fructuum d. Monaſterii ſibi cõmendati partem pro ſupradictis oneribus ſupportandis,& ſuſtentatione Monachorum , omnibus deductis oneribus,impartiri teneantur: Ac litteræ,quæ ſuper monaſteriorum hujuſmodi cõmendis expedientur cum clauſula hoc ipſum ſpecificè exprimente debeant expediri: Alioquin,ſi aliter expediantur nullius ſint roboris, vel momenti.)

29 Omninò autem cenſeo alimenta clerici anteponenda eſſe ſuſtentationi pauperum.

Primo per id,quod habetur in c.*Nulli Epiſcoporum,§.His ita reſpondetur 12.qu.1.*ibi,(Sicut perfectione charitatis manente, licèt res eccleſiæ omnibus debeant eſſe communes ; primum tamen ſibi, & ſuæ eccleſiæ deſervientibus ſubminiſtret; reliqua quæ ſuperſunt fidelium uſibus miniſtraturus; ita & præbendæ eccleſiarum eadem charitate manente, piè, & religiosè poſſunt diſtribui; nec tunc rebus eccleſiæ, ut propriis, ſed ut communibus utilitatibus deſervituris, ut ex his, quæ ſibi aſſignata ſunt primum ſibi neceſſaria percipiat: ſi quæ verò ſuis neceſſitatibus ſuperſunt,in communes uſus eccleſiæ expendat.) Hæc ibi: Quippe ordo exigit charitatis ut primum quis

30 ſubveniat ſibi ipſi,deinde proximo,c. *Qui vult, de pœnit.diſt.3.* ubi Auguſt. Qui vult eleemoſynam ordinatè dare,à ſe ipſo debet incipere,& eam ſibi primùm dare ; Eſt enim eleemoſyna opus miſericordiæ , veriſſimèque dictum eſt ; Miſerere animæ tuæ placens Deo.Et cap. *Si non licet 23.q. 5.*ubi idem Auguſt.regulam diligendi proximum à ſemetipſo dilector accepit , quandoquidem ſcriptum eſt , Diliges proximum tuum ſicut teipſum; Unde S. Thomas 2.2.*q.26. art.*4. Dilectio , inquit, hominis ad ſe ipſum eſt, ſicut exemplar dilectionis,quæ habetur ad alterum ; exemplar autem potius eſt,quam exemplatum. Itaque tenetur quiſque magis diligere ſe ac ſua , quam aliena, ſecundum gloſ. in extrav. *Si Fratrum Jo. 22.in ver.Multò fortius,ne ſede vacan.* & gloſ.*fin.* in c. *Niſi ſpecialis de auth. & uſu pall.* Et poſſum mihi conſulere etiam cum damno alterius l. *Si quis fumo,ff.ad l. Aquil.*gloſ. in d. c. *Si non licet.in verb.Semetipſo 23 quæſt.*1.Quare Jo. Andr. in cap. *Ex his in ver.Superſunt,de eccleſ.ædif.*(Non enim,inquit,Rectores beneficiorum tenentur ſubtrahere ſuis neceſſitatibus,ut erogent in pias cauſas,&ſic intelligit Hoſt.*16.q.1.c.ult.in princ.*Unde quantum poſſibile eſt debet pauperibus erogare *87.diſt.c.*1.Sicut & libertus patronum alere debet cum ſibi ſupereſt,& Patrono deeſt.*ff.de alen.liber.*l.*Si quis à liberis §.de alimẽtis,C.de oper.libert.l.*1.)Hæc Jo.And. quem totidem verbis ſequuntur ibi Butr. & Ancharan.Adjicit Abb.quod dicitur,quicquid habet Clerici eſt pauperum,c.*fin.16.q.1.*debere intelligi

31 de his,quæ ſibi ſuperſunt, quia ordinata eleemoſyna,ſeu charitas incipit à ſe. Prætereà alimenta ex reditibus beneficii debẽtur clerico ex juſtitia, pauperibus autem ex charitate;ideoque quamvis pauperibus ſint debita; ab ipſis tamen nullo jure peti poſſunt, ſed tantum judicis officium implorari gloſ.1.in cap.*Exigunt 1.q.7.*Abb.in cap.*Si quis. de furt.*idque non aliter, quam ſi pauperes ſint in tali neceſſitate, & divites in tali abundantia, ut eis opem ferre teneantur divino præcepto,ut declarat Sylv.*in verb. Eleemoſyna in fin.* Atqui opera juſtitiæ ſunt anteponenda operibus charitatis Auguſt.*in lib. de verb. Domini,S.Thom.2.2. q. 32. art.7.*

Ad

Ad hæc beneficiati alimenta regulariter reparationi templi anteponuntur, ita ut ſi quid deſuturum ſit, deficere potius debeat Eccleſiæ, quam beneficiato, c. *De his, de Eccleſ. ædif.* quem textum Abbas dicit eſſe perpetuò notandum, quia neſcit eſſe alibi, quod Sacerdos non teneatur ad reparationem Eccleſiæ ſuæ, niſi quatenus ei ſupereſt detractis neceſſariis. Reparatio verò Templi cùm ſpectet ad cultum Dei, anteponenda eſt ſuſtentationi pauperum, Sylv. *in ver. Clericus, 4. n. 14. verſ. Quantum verò ad quartam pauperum.*

Et confirmatur, quia pauperibus debentur ſolum ſuperflua, ut colligitur ex c. *Cùm ſecundum, de præben.* & tradit Abbas in d. cap. *De his, de Eccleſ. ædific.*

3 Navarrus tamen de reditibus Eccleſ. *q. .. n. 92.* dicit hoc eſſe intelligendum de portione, quæ beneficiato contingit in alimenta ſecundùm qualitatem & dignitatem Eccleſiæ debita, non juxta perſonæ qualitatem: Nam ſi filius Regis vellet ex reditibus Hoſpitalis ſibi commendati vivere pro dignitate ſtatus Regii, vel Cardinalitii, abuteretur iis, quæ pauperum ſunt.

Ego verò dicerem limitationem Navarri fortè admitti poſſe quoad Eccleſiam, ubi egeret neceſſariis ad Dei cultum. Quoad pauperes autem in iis tantùm bonis, quæ illorum ſuſtentationi ſunt principaliter aſſignata, ut hoſpitalium. Cardinales verò de fructibus commendatorum beneficiorum integrè diſponere poſſe opinor, uſque ad decentem perſonæ ſuæ, atque familiæ ſuſtentationem, & remunerationem familiarium, quos quémadmodum honoratos apud ſe habere volunt; ita debent honoratè tractare. Idque facit ad dignitatem Cardinalatus; eſſet enim indignum eos apud ſe homines ſordidos, vel obſcuros habere. Moveor ad hoc aſſerendum ex mente præſumpta ſummorum Pontificum, quos veriſimile eſt contuliſſe, aut commendaſſe beneficia illa Cardinalibus, ut tueantur dignitatem, ut advertit Præpoſ. *in ſumm. 44. diſt. num. 5.* quam facta illa diviſione in litteris Apoſtolicis injuncta, ſuſtinere vix poſſunt, niſi pauci ditiores, idque præſumitur etiam ex diſpoſitione extrav. *Execrabilis, de præb.* ubi etſi obtinentes ex diſpenſatione plures dignitates, perſonatus, vel beneficia curam animarum non poſſint retinere, niſi unum, & reliqua verbaliter, & realiter reſignare teneantur; excipiuntur tamen Cardinales, qui circa ſummum Pontificem univerſali Eccleſiæ ſerviendo, ſingularum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt, & Regum filii, qui propter ſublimitatem ſuam, ac generis claritatem ſunt potioris prærogativa gratiæ attollendi. Imò de hac mente apparet expreſsè ex proœmio litterarum commendæ, ibi, ut tuum ſtatum juxta Cardinalatus ſublimitatem decentiùs tenere, & expenſarum onera, quæ te jugiter de neceſſitate ſubire oportet, facilius perferre valeas.

Limitatio autem Navarri vix ad praxim deduci poteſt in non abundantibus. Finge enim Cardinalem alios reditus non habere, quàm ſex millium ſcutorum ex monaſterio ſibi commendato; certum eſt qualitate, ac dignitate Eccleſiæ perſpecta, ſummam ſcutorum quatuor millium ſatis ſuperque eſſe ad vitam commendatarii inferioris ordinis ſuſtentandam, ac proindè teneri eum tertiam partem, quæ ſupereſt, fabricæ, vel pauperibus erogare: At manifeſtum eſt Cardinalem ex eo reditu quatuor millium ſcutorum decenter vivere non poſſe, etiamſi obſervet ea, quæ de modeſta ſuppellectile, frugalitate ac ſimplicitate Cardinalibus præſcribuntur à Concilio Tridentino in c. 1 *ſeſſ. 25.* Ergo nemo dixerit eum teneri familiares ordinarios, & reliqua ad ſuum ſtatum neceſſaria ſubtrahere, ut duo millia ſcutorum diſtribuat in pauperes, quia agris ſuis ſitientibus, alii irrigandi non ſunt, l. *Præſes, C. de ſervit.* c. *Quia per ambitiones, 64. diſt.* l. 2 *C. Ut nemo privatus*, l. *Pupillus*, & ibi, Bart *ff. de excuſ. tutor.* Et non tenetur aliqua actione, qui propter ſuas conſervandas alienas merces projicit, l. *Qui ſervandarum in princ. ff. de præſcr. verb.* Gloſſ. in c. *Qui vult, in ver. Se ipſo de pœnit. diſt. 3.* Unde S. Thom. *2. 2. q. 32. art. 6.* quærens, utrum quis debeat dare eleemoſynam de neceſſariis, ſic ait: (Inordinatum eſſet ſi aliquis tantum ſibi de bonis propriis ſubtraheret, ut aliis largiretur, quod de reſiduo non poſſet vitam tranſigere convenienter ſecundùm proprium ſtatum & negotia occurrentia: nullus enim inconvenienter vivere debet.) Hæc D. Thom. Quam quidem decentiam, & honeſtatem contemplata etiam fuit Tridentina Synodus, dum in decreto *cap. 17. ſeſſ. 24.* quod in quibuscumque perſonis etiam S. R. E. Cardinalibus mandat obſervari, ſtatuit, ut in poſterum unum tantum beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur quod quidem ſi ad vitam ejus cui confertur honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens eidem conferri.

Neque obſtat præceptum illud in litteris appoſitum de eroganda tertia parte redituum in fabricam Eccleſiæ, vel alimoniam pauperum: Siquidem intelligi debet habere locum in eo tantum caſu, in quo reditus abundant, deductis neceſſariis ad decentem ſtatus ſuſtentationem, ut ex prædictis patet, & tradit Sylv. *in ver. Clericus, 4. n. 14. verſ. Et intellige.* ubi quod ſtatuitur per Sacros Canones de quarta parte redituum applicanda fabricæ Eccleſiæ, affirmat eſſe intelligendum quando reditus ſuperſunt, detractis omnibus neceſſariis. Præſertim verò, quia in eadem clauſula, dum præcipitur Cardinalibus, ut tertiam partem in fabricam, vel pauperes diſtribuant, annectuntur illa verba, (omnibus aliis deductis oneribus, inter quę primum locum obtinet onus alimentorum ipſius commendatarii:) ut habetur in d. c. *Nulli Epiſcoporum, § His ita reſpondetur, 12. q. 1.* Et ſanè ſi commendatario monaſterii non habentis menſam ſeparatam incumberet onus alendi duodecim Monachos, & reditus monaſterii vix ſufficerent ad ejuſmodi onus ſubeundum; nemo aſſereret commendatarium teneri tertiam partem erogare in fabricam Eccleſiæ, vel pauperum alimenta, eamque ſubtrahere neceſſariæ ſuſtentationi Monachorum debitæ ex juſtitia. Ergo idem & multò fortius dicendum eſt de alimentis commendatarii, quæ ante omnia ſunt deducenda, ut in d. §. *His ita*, & oſtenſum eſt ſupra *n. 29. & ſeqq.*

Admonendi tamen eſſent commendatarii, ut ubi ditiores de bonis Eccleſiæ evaſerint, quod ſupererit conferant in pios uſus; præcipuè verò, quia veriſimile eſt multas Abbatias habuiſſe onus annexum alendi pauperes, quæ etſi fortè mutaverint ſtatum, ita diſponente Summo Pontifice, cui Patrimonii Eccleſiaſtici cura commiſſa eſt, Covar. in d. c. *Cùm in officiis, num. 2. de teſtam.* tamen decet à poſſi-

poſſidentibus pauperum aliquam curam geri. Sed ne audaces videamur, cenſemus eumdem Summum Pontificem conſulendum, ut ambiguitas omnis è medio tollatur.

DE TESTAMENTIS, ET ultimis voluntatibus.

Cap. Quia ingredientibus.

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſa teſtari non poteſt etiamſi numquam induiſſet habitum Monachalem.*
2 *Habitus religionis non requiritur neceſſariò ad validitatem profeſſionis.*
Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 7.
3 *Habitus non facit Monachum, ſed profeſſio regularis.*
4 *Habitus clericorum ſæcularium debet eſſe diſtinctus ab habitu Monachorum, & Monialium, nec valet contraria conſuetudo.*
5 *Moniales portare poſſunt pannum ſecundùm conſuetudinem loci.*
6 *Ad Epiſcopum ſpectat compellere Monachos, & Moniales ad deferendum habitum Religioni congruentem.*
7 *Annus probationis ex Concilio Tridentino non incipit niſi poſt ſuſceptum habitum.*
8 *Medium aggredi non poſſumus, nec ad finem pervenire niſi principio mediante.*
9 *Nihil poteſt operari antequam incipiat eſſe.*
10 *Imperator dicitur oriri in die coronationis, nec antea poteſt ſe immiſcere adminiſtrationi imperii.*
11 *Monialis tacitè profeſſa teſtari non poteſt, contraria conſuetudine non obſtante.*
12 *Præſcriptionem non inducit factum uſurpatum.*
13 *Teſtamenti factionem impedit profeſſio tacita, ſicut expreſſa.*
14 *Teſtandi facultas conceſſa Moniali per officium Pœnitentiariæ ſublata eſt à Concilio Tridentino.*
15 *Renunciatio Monialis tacitè profeſſa non valet.*
16 *Monialis nondum profeſſa teſtari non prohibetur.*
17 *Teſtamenta, & aliæ ultimæ voluntates non comprehenduntur in decreto Concilii Tridentini de renunciationibus non faciendis, niſi cum licentia Ordinarii, & intra duos menſes ante profeſſionem.*
18 *Bona ingredientis monaſterium acquiruntur eidem loco in ſpecie, in qua eſt profeſſus tacitè, vel expreſſè.*
19 *Profeſſi in genere generaliſſimo qui dicantur, cui acquirant, & cui ſubjiciantur, & n. 22.*
20 *Profeſſi in genere ſubalterno qui ſint, & cui acquirant.*
21 *Et quid de profeſſis in individuo.*
22 *Profeſſio in genere generaliſſimo ſublata eſt à Concilio Trident. adeo ut nec in foro conſcientiæ inducta ſit aliqua obligatio.*
23 *Profeſſio tacita an inducatur ex eo, quod quis ſuſcipiat munus Abbatis, vel Abbatiſſæ, & num. ſeqq. uſque in fin.*
24 *Intellectus, c.* Cùm cauſam, de elect. *& n. 32.*
25 *Votum ſolemnizatur per profeſſionem tacitam, ſicut per expreſſam.*
26 *Profeſſio nulla nullum producit juris effectum.*
Declaratur, n. 35.
27 *Novitius præfici poteſt Abbatiæ per viam poſtulationis, vel collationis.*
Contrarium, n. 36.
28 *Intellectus hujus cap.*
29 *Monachus promotus ad prælationem alterius monaſterii facto ipſo cenſetur ibi tacitam profeſſionem emittere.*
30 *Abbatiſſatus eſt actus, qui non convenit niſi profeſſis.*
Profeſſus tacitè cenſetur, qui cum debitis præſuppoſitis ingerit ſe actibus profeſſorum, ibidem.
31 *Abbatiſſa negans ſe profeſſam reddit ſe indignam Abbatiſſatu, & juſtè privari poteſt.*
32 *Profeſſus tacitè ſicut habet actionem ut recipiatur à conventu ad profeſſionem expreſſam; ita à conventu poteſt cogi ut expreſsè profiteatur.*
33 *Abbas tacitè profeſſus quamvis amoveri poſſit ab Abbatia, tamen cogendus eſt expreſſam profeſſionem emittere.*
34 *Votum ultra intentionem voventis non extenditur.*
35 *Voluntatis declaratio elicitur etiam ex actu nulliter geſto.*
37 *Monialis nondum profeſſa ſi conſentiat ſe eligi in Abbatiſſam ante ætatem 40. annorum, an ex hoc cenſeatur tacitam profeſſionem emittere.*
38 *Non profeſſus Abbatiam ſuſcipiens, quibus caſibus intelligi poſſit tacitè profiteri, & num. ſeqq. uſq; in finem.*
39 *Abbatiam recipiens ante ſuſceptum habitum, vel ante annum probationis elapſum non fit tacitè profeſſus, & in hoc corrigitur hæc decretalis.*
40 *Profeſſus tacitè iterum fieri non poteſt, qui ſemel tacitè fuit profeſſus.*
41 *Novitius per annum deferens habitum indiſtinctiſſimum ad ſæculum redire non poteſt.*
Niſi hujuſmodi habitum ſuſceperit ante annos diſcretionis, n. 46.
42 *Et quid ſi deferat habitum novitiorum diſtinctum ab habitu profeſſorum, & n. 51.*
43 *Et quid ſi habitum profeſſionis aſſumpſerit, & numer. 49.*
44 *Novitius qui ante ætatem profeſſionis ſuſcepit habitum indiſtinctum non fit profeſſus niſi illum deferat per annum poſt legitimam ætatem.*
45 *Aut ingerat ſe actibus profeſſorum, vel habitum profeſſionis ſuſcipiat.*
47 *Proteſtatio præcedens impedit ne inducatur profeſſio tacita per geſtationem annalem habitus indiſtincti, vel per receptionem habitus profeſſorum, num 49.*
48 *Sed non impedit quin inducatur ex ſuſceptione Abbatiæ, & n. 50.*
51 *Novitius quamvis deferat habitum patenter diſtinctum ab habitu profeſſorum, tamen fit tacitè profeſſus, ſi tranſacto anno ſe actibus profeſſorum immiſceat.*

1 QUIA INGREDIENTIBUS. Abbatiſſa teſtari non poteſt etiamſi nunquam induiſſet habitum monachalem. Hoc dicit. Et ſunt duæ partes. In prima ponitur conqueſtio. In ſecunda proviſio, ibi, *neceſſarium*, & eſt pars cap. *Quia ingredientibus, 19. q. ult.*

2 Nota primò ibi, *Sed in veſtibus. Delationem ha-*

habitus religionis neceſſariò non requiri ad validitatem
3 profeſſionis: nam habitus non facit Monachum, ſed profeſſio regularis, cap. *Porrectum*, & ibi gloſſ. *in ver. Non faciat habitus, infra de Regular.* concordat cap. *Ex parte*, & cap. *Vt clerici, eod. tit.* & cap. *Conſuluit, infra qui cler. vel voven.* & hic notat Innoc. *in ver. Sed in veſtibus*, Abbas Antiq. *in eod. ver.* Hoſtien. *num. 2.* Abbas Siculus *in 2. not.* & alii communi-
4 ter. Secus tamen eſt de honeſtate; quia diſtinctus debet eſſe habitus ſæcularium clericorum à Monachis, & Monialibus: immo ut Moniales non deferant habitum congruentem religioni, conſuetudine induci non poteſt, quando habitus eſt in totum diſcretus à religione, ſeu improportionabilis religioni, ut formaliter ait *hic* Butr. *num. 3* & de tali habitu loquitur hæc Decretalis. Nam incedebat hæc mulier, ſicut incedebant Presbyteri illius loci reſpectu coloris, & formæ; ſecus autem eſſet ſi habitus non eſſet omninò conformis ſæcularibus veſtibus, prout de qualitate veſtium
5 eſt text. cum gloſſ. in Clem. *Ne in agro, de ſtat. Regular. in ver. Conſuetudo*; ubi cavetur ut poſſint portare pannum ſecundum conſuetudinem loci, & ut plurimum Moniales deferunt veſtes nigras, & velum conſecrationis, ſeu profeſſionis, nec mos hujuſmodi per hoc cap. eſt ſublatus; ſecundùm Abbatem in primo notab. & de veſtibus Monialium vide etiam textum notabilem in Clem. *At-*
6 *tendentes*, §. *Viſitatores, de ſtat. Monachor.* Ad Epiſcopum autem ſpectat compellere Monachos, & Moniales ad deferendum habitum religioni congruentem, ut hic probatur, & notat Butr. *num. 4.* Circumſcriptis tamen exemptionibus Apoſtolicis, de quibus ſcripſi latiſſimè in cap. *Tuarum, à n.*
7 10. *infra de privileg.* Sed jure noviſſimo Concilii Trid. habitus probationis eſt de ſubſtantia noviciatus: nam ex decreto *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* in quacunque religione tam virorum, quàm mulierum ad hoc ut profeſſio ſit valida neceſſariò exigitur annus probationis; qui quidem annus non incipit niſi ab actu ſuſceptionis habitus, ut patet ibi. *Nec qui minore tempore quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur*; profeſſio autem antea facta ſit nulla,
8 nullamque inducat obligationem. Ergo ante habitum ſuſceptum impoſſibile eſt annum probationis peragere: quia deeſt principium, quod eſt potiſſima pars cujuſcumque rei, l. 1. *ff. de orig. jur.* cap. *Principatus, 1. quæſt. 1. cap. 1.* & ibi gloſſa magna poſt princ. de lit. conteſt. neque enim medium poſſumus aggredi, nec ad finem ullatenus pervenire niſi principio mediante, §. *Hus igitur inſt. de juſt.*
9 *& jur.* & cùm tempus probationis in ipſo actu ſuſceptionis habitus incipiat eſſe; ergo antea non poteſt efficere ut profeſſio ſit valida; quia nihil poteſt operari antequam incipiat eſſe, l. 1. §. *Ex hoc reſcripto, ff. de ventr. inſpiciend.* l. *quoties, ff. de noval.*
10 pulchrè Oldrad. *conſ.* 180. *Quæſtio eſt utrum Imperator. num. 7.* ubi hoc argumento probat Imperatorem non habere poteſtatem ſe immiſcendi adminiſtrationi Imperii ante coronationem; quia Imperator in die coronationis dicitur oriri, & ſic incipere eſſe, & nihil operatur antequam ſit.
11 Secundò nota, Monialem tacitè profeſſam teſtari non poſſe, contraria conſuetudine non obſtante, ut hic eſt caſus: nam, ut inquiunt Hoſt. & Jo. Andr. ambo *num. 2. in ver. Plene*, non poteſt eſſe conſuetudo, cùm ſit irrationabilis, & contra ho-

neſtatem Eccleſiæ, c. *Cùm decorem, ſupra de vit. &*
12 *honeſtat. cleric.* neque enim quod fiat, ſed quod fieri debeat conſiderandum eſt, cap. *Cum cauſam, ſupra de elect.* l. *Sed licet. ff. de offic. Præſid.* nec factum uſurpatum præſcriptionem inducit, c. *Illud, 93. diſt.* c. *Licet, 16. quæſt. 3.* etenim in talibus nullus annorum numerus excuſat, c. *Quod Deo, 33. q. 5.* ſed potius accuſat. c. *Cùm haberet, de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adulter.* cap. *fin. de conſuet.* unde verſus Bertrandi Epiſcopi Greſſenſis:

Tempus longævum te non excuſat in ævum,
Cùm male ſis uſus: quia non præſcribit abuſus.

13 Refert, & ſequitur Hoſt. *hic num. 5.* In hoc igitur tacita, & expreſſa profeſſio æquiparantur; quia tacita impedit teſtamenti factionem, ſicut impedit expreſſa. Auth. *ingreſſi, C. de ſacr. ſanct. Eccleſ.* quæ eſt canonizata in c. *Quia ingredientibus, 19. q.*
14 *ult.* & notat *hic* Butr. *in 6. notab.* Præſertim poſt Concilium Trident. in *c. 2. ſeſſ. 25. de Regul.* ubi arctius quàm jus commune providit circa regularium proprietatem, ut ſcripſi latiſſimè in c. *Monachi, infra de ſtat. Monach.* adeo ut ſuſtulerit etiam facultates teſtandi ex ſententia S. Congregationis Cardinalium ejuſdem Concilii Interpretum. Ideoque cum anno 1588. fuiſſet conceſſa facultas teſtandi per officium ſacræ Pœnitentiariæ Sorori Victoriæ Fuſſolanæ monaſterii S. Claræ, ejuſque facultatis vigore donaſſet, & donatarius contra monaſterium ageret: dubitatum fuit an hujuſmodi facultas eſſet revocata per Concilium: S. Congregatio cenſuit facultatem teſtandi à Concilio
15 ſublatam fuiſſe. Et circa tacitam profeſſioné conſulta an ſit nulla renunciatio ejus qui tacitè pro-
16 feſſus eſt. Reſpondit eſſe nullam. Verum ſi Monialis nondum eſſet profeſſa, non prohiberetur teſtari, *c. ult. 12. qu. 5.* c. *Indemnitatibus, in fin. de elect. lib. 6.* & Clem. *Attendentes, de ſtat. Monachor.* & *hic* notat Innoc. *in fin.* Abb. Antiq. *in ver. In veſtibus*, Hoſt. *num. 2.* Jo. Andr. *n. 1. in ver. Induiſſe*, Butr. *n. 6.* & Anchar. *in 1. notab.*
17 Nec refert quod ex decreto Concilii Tridentini *c. 16. in princ. ſeſſ. 25. de Regular.* Nulla ſit renunciatio, aut obligatio, etiam cum juramento, vel in favorem cujuſcumq; cauſæ piæ, niſi cum licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii, fiat intra duos menſes proximos ante profeſſionem. Etenim S. Congregatio conſulta An decretum d. c. 16. loquens de renunciatione, locū habeat in teſtamentis, & aliis ultimis voluntatibus: cenſuit non habere locum.
18 Ultimò nota ibi, *Eidem loco*: bona ingredientis monaſterium acquiri eidem loco in ſpecie, in quo eſt profeſſus tacitè, vel expreſſè, prout hanc litteram obſervat *hic* Butr. *n. 5.*
19 Verum in hoc articulo plenius diſtinxit Gaſpar de Calderinis *conſ. 23. incipien. Quidam fecit profeſſionem, in tit. de Regular.* ut referunt in cap. *In præſentia, de probat.* Butr. & Abb. ambo *numer. 64.* & noviſſimè Rota *in Cauſa Tullen. Reformationis, 10. Januarii* 1631. coram Dunozetto: nam ſecundùm eum quidam ſunt profeſſi in genere generaliſſimo, aliqui in ſpecie, aliqui in individuo, ſeu certi monaſterii. Profeſſi in genere generaliſſimo ſunt ii, qui per ſeipſos votum ſolemne emiſerunt, vel qui in manibus Epiſcopi, vel alterius ſe Deo devoverunt religionem ſervaturos, quoad tria ſubſtantialia regulæ, & de talibus intelligi

poſſunt, cap. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt*. ca. *Quem progenitores*, 20. *quæſt*. 1. cap. *Vidua*, 27. *quæſt*. 1. cap. *Super eo*, & cap. *Conſulti, de Regular.* nam ſecundùm Innoc. dicitur quis profiteri Ordinem approbatum qui dicit, Profiteor Ordinem Monachatus, licet non dicat Ord. S. Benedicti, ut notatur in c. *Porrectum, de Reg.* Item eſt profeſſus in genere generaliſſimo is, cui legata eſt libertas ſub conditione, Si Monachus efficiatur, & ipſe legatum acceptavit, ut in cap. *fin. de condit. appoſ.* Item is, qui intra annum probationis profeſſus eſt regulam Mēdicantium, ut in cap. *Non ſolum, de Regular. lib. 6.* vel tacitam profeſſionem fecit infra annum, per ſuſceptionem habitus profeſſorum in quocumque ordine, ut in cap. *Conſtitutionem*, & ibi gloſſ. *in ver. obligat. eod. tit. & lib.* & horum bona ſunt Religionis in genere; ſed per Epiſcopum Diœceſanum diſpenſari debent, quia tales ſunt Epiſcopo ſubjecti, cap. *Si quis Monachus*, 90. *diſt.* cap. *Qui verè*, 16. *qu.* 1. ac proinde illius arbitrio hæc diſtributio commiſſa l. *Nulli, C. de Epiſc. & cler.* cap. *Nos quidem, infra eod.*

20 cap. *Cùm tu, de uſur.* Profeſſi autem in ſpecie, ſeu in genere ſubalterno ſunt qui generaliter profitentur certam regulam, vel ordinem in genere tacitè, vel expreſsè, puta Prædicatorum, Minorum, Ciſtercienſium, & ſimilium, qui non ſunt expreſsè profeſſi in certo monaſterio vel clauſtro, & habent unum ſuperiorem, in cujus manibus fit profeſſio, vel ejus nomine recipitur, & horum bona non recipienti, ſed toti ordini acquiruntur; quia ex quo totus Ordo ſenſit onus iſtius ingreſſi; cui tenetur ad alimenta, ut forma profeſſionis demonſtrat, ſecundùm naturam eſt, ut etiam ſentiat commodum. Allegat Speculat. *in tit. de ſtat. Monachor. verſ.* 19. & gloſſ. ſecundam, in cap. *de Viduis, il primo*, 27. *quæſt.* 1. quæ ſingulariter ait, bona eſſe in poteſtate, & diſpoſitione illius, qui eſt ſuperior in ordine, ut ſic dividat, & diſtribuat, prout ſibi videtur, cùm certum monaſterium non ſit expreſſum, & conſentit Butr. in d. cap. *In præſentia, n. 64. verſ. Profeſſus autem in genere ſubalterno*; quia hæc communitas datur in profeſſione totius regulæ, non reſpectu certi loci, & quemadmodum profeſſio incorporat, & acquirit monaſterio, quando ad certum locum determinatur, ut patebit infra in 3. membro diſtinctionis: Ita in hoc 2. cùm cauſa, ex qua fit incorporatio non determinetur ad locum, ſed ad religionem in univerſum, conſequens eſt ut acquiratur non loco, ſed religioni in genere, ut ſic effectus ſequatur naturam cauſæ ſuæ, & ad illius limites amplietur & reſtringatur. Fatetur tamen Butr. ſuperiorem teneri æqualiter diſtribuere, & ſubdit, quod ſi eſſent plura monaſteria ſub uno capite; & profeſſio determinaretur ad loca particularia, eo quod Monachi de particulari loco nunquam removeantur, bona applicarentur ſpeciali loco, ubi eſt ingreſſus. Quod etiam placet Abbati in d. c. *In præſentia, nu. 65.* quia naturalis ratio oneris, & commodi viget hoc caſu reſpectu certi monaſterii in ſpecie, & non totius Ordinis in genere, cap. *De lapſis*, 16. *quæſt.* 6. & ſequitur Ferret-

21 tus *conſ.* 150. *In præmiſſa cauſa num.* 4. Profeſſi demum, in individuo ſunt qui profitentur certam regulam, & in certo monaſterio, puta in monaſterio S. Proculi regulam S. Benedicti. Probatur hæc diverſitas in cap. *In ſingulis*, & cap. *Ea quæ, de ſtat. Regular.* in cap. *Cùm deputati, de Iudiciis*, in cap. *Cùm & plantare, de privileg.* & in Clem. *Attendentes, de ſtat. Monach.* & hoc tertio modo profeſſorum bona devolvuntur ad illud monaſterium, in quo ſunt profeſſi, ut in d. Auth. *Ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccl.* & d. cap. *In præſentia, de probat.* ſive quæ habebant tempore ingreſſus, ſive quæ poſtea obvenerunt, vel de novo acquiſiverunt, ut in prædictis juribus in cap. *Abbates, cum ibi notat.* 18. *quæſt* 2. & in Auth. *Nunc autem, C. de Epiſc. & cler.* & de talibus loquitur hæc Decretalis in illis verbis, *Res ipſius eidem loco, ex quo illic ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt, de jure competere.* Et in hoc tertio membro conſentiunt Innoc. in d. cap. *In præſentia, nu.* 4. & reliqui poſt eum. Lap. *alleg.* 130. *num.* 18. *verſ. Ad ſecundum.* Angel. *conſ.* 133. *Super primo, in princip.* & alibi paſſim Doctores.

22 Sed tu adverte ad primum membrum diſtinctionis: nam quod ibi dicitur de profeſſis in genere generaliſſimo, hodie non videtur amplius vim obtinere; quia ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* profeſſio facta ab eo, qui non ſtetit per annum in monaſterio poſt ſuſceptum habitum probationis, eſt nulla, nullamque inducit obligationem ad alicujus regulæ, vel Ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcunque effectus. Et propter hujuſmodi verba cùm dubitatum fuerit, an is, qui emiſit profeſſionem intra annum probationis, teneatur ad religionem aliquam in ſpecie, vel in genere: S. Congregatio cenſuit non teneri, & in hoc jura antiqua, cap. *Non ſolum*, & cap. *Conſtitutionem, de Regular. in 6.* correcta eſſe; idque abſolutè eſſe intelligendum adeo, ut nec etiam in foro conſcientiæ inducta ſit aliqua obligatio. Quamobrem hodie ex profeſſione facta in genere generaliſſimo in caſibus, quos enumerat Calder. *loco citato*, aut aliis, ſi qui ſint, nulla oritur obligatio in genere ad quoſcunque effectus; & ſic neque ad effectum ſucceſſionis, ſeu acquiſitionis bonorum; & conſequenter eſt in facultate ſic profeſſi de bonis ſuis libere diſponere, & teſtari; quémadmodum de non profeſſis cenſent Innoc Hoſt. & alii ſupracitati *n.* 16. In ſpecie autem an obligatio illa ad religionem in genere, quæ de jure oritur ex profeſſione emiſſa in religione non approbata, itidem ſublata fuerit à Concilio Tridentino dixi in c. *Conſulti, n.* 57. *& ſeq. infrà de Regul.*

23 QUÆRO, An ſuſcipiens munus Abbatis, vel Abbatiſſæ ex hoc cenſeatur tacitam profeſſionem emittere?

24 Pro parte negativa videtur tex. apertus in cap. *Cùm cauſam, ſupra de elect.* ubi Presbyter ſæcularis fuit electus in Priorem à majori parte Conventus, & electionem acceptavit. quod patet ex eo; quia litem proſequebatur, & tamen Pontifex mandat eum compelli, ut vel regulam profiteatur,

25 vel Eccleſiam dimittat. Ergo per conſenſum præſtitum electioni non fuit tacitè profeſſus: alioquin non cogeretur iterum profiteri; vel certè non poſſet è monaſterio expelli; quia votum religionis ſolemnizatur per profeſſionem tacitam in aliqua ex Religionibus approbatis, non ſecus ac per expreſſam, c. *unico, de Voto, lib. 6.*

26 Præterea electio in Abbatem de non profeſſo eſt ipſo jure nulla, ut apertè deciditur in cap. *Nullus, de elect. lib. 6.* Ergo non poteſt tacitam profeſſionem inducere: quia quod nullum eſt, nullum producit juris effectum, l. *Libellorum*, §. *Quod ſi libelli, ff. de accuſat.* l. 4. §. *condemnatum, ff. de re*

27 *judic.* Et hanc partem non obſcurè amplectitur hic

hic Jo, Andr.*num.3.* nam ſecundùm eum ſi novitia non profeſſa permittat ſe præfici in Abbatiſſam, non per hoc intelligitur tacitè profeſſa, ut in dict. cap. *Nullus,* licet ſecus ſentiat ſi procedatur per viam poſtulationis vel collationis: exiſtimat enim decretalem illam uti pœnalem habere locum tantummodo in electione, nec debere extendi ad poſtulationem vel collationem; ac proindè novitiam, quæ hujuſmodi poſtulationi vel proviſioni aſſenſum præbet, ex hoc cenſeri tacitam profeſſionem emittere, ut per eum: & ſequuntur Cardin.*n.7.in fin.* Anchar.*n.*1.& Abbas *n.*4. Et tenendo hanc partem non videtur obſtare hoc capitulum; quia iſta mulier in ipſo ingreſſu ſe & ſua dedicavit Deo, ut notatur in ultima gloſ.& ideo non allegabat ſe non profeſſam, ſed non portaſſe habitum monachalem, qui non facit Monachum, ut obſervat Innoc.*in princ.*& Hoſt.*num.*1.*in fin.in ver.Sed ne in veſtibus.*

28 Sed his non obſtantibus exiſtimo contrariam opinionem eſſe veriorem pro qua efficaciter inducitur hoc cap. ubi mulier uſque in diem obitus ſui nunquam induit habitum regularem; & tamen quia paſſa fuit ſe præfici in Abbatiſſam, & regendi ſuſcepit officium, textus decidit bona illius tanquam profeſſæ ad monaſterium pertinere, & pondera, quia non facit vim in eo, quod jam eſſet profeſſa, ſecundùm intellectum Innocentii, & Hoſtienſis, ſed fundat ſe in hoc, quia Abbatiſſa ordinata eſt, & in monaſterio per annos plurimos uſque ad obitum præfuit, & inferius repetit eamdem rationem, ibi, *ex quo illic ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt;* ergo per ſuſceptionem regiminis poſt ingreſſum in monaſterio inducitur tacita profeſſio, & ita ex hoc text. clarè deducit Jo. Andr.*nu.*3. ait enim (Novitia non profeſſa, quæ permiſit ſe præfici in Abbatiſſam, hoc ipſo intelligitur tacitè profeſſa per c. *Vidua, de Regular.*) & eum ſequitur totidem verbis Card.*n.7.in fin.* Imola, & Butr, ambo *n.*2.dicentes, (Nota quod aſſumptione dignitatis Abbatiæ etiam profeſſorum habitu non aſſumpto quis profiteri videtur tacitè, & ſic habes unum modum inducendi tacitam profeſſionem,) & ſequitur Petr.de Anchar. *n.*1. ubi ait, eo ipſo quod Novitia patitur, & conſentit electioni de ſe factæ, videri tacitè profiteri, quia qui vult conſequens, videtur velle antecedens, ſine quo ad illud conſequens perveniri non poteſt: fingitur enim ſemper primò fieri quod primò faciendum eſt, ut

29 notatur l.*Illud,ff.de acquirend.hæredit.* Idem firmat Federic.de Sen.*conſ.*5,*incipien. Quidam Monachus,* ubi reſpondit Monachum promotum ad prælationem alterius monaſterii non teneri iterū profiteri, quia ipſo facto ſe ad obſervantias regulares adſtrinxit ſuſcipiendo Prælaturam: nam cùm ipſe ſit unum corpus cum ſuis monachis, cujus corporis ipſe eſt caput, ſatis ipſo facto intelligitur tacitè promiſiſſe ſe obſervaturum quæ obſervari debent in ipſo monaſterio per Abbatem. Ita Federicus, cum quo tranſit Petrus de Peruſio *in tract. de mutat.ſtat.perſon.n.7.&* 18. & noviſſimè Navar. *conſ.* 64. *An regularis tranſlatus, de Regul.*& *conſ.*60. *An monachus, n.*2.*eod.tit.* ubi ait monachos, qui transferuntur, ut ſint Prælati, tacitè profiteri illas obſervantias cum confirmantur, vel aliàs promoventur in Prælatos, & hoc caſu teneri poſſe, *conſ.*5. Federici.

30 Demum hanc ſententiam aliàs probavit S.Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum: etenim in monaſterio Tertiariarum Monialium Ordinis Minorum Obſervantium duæ moniales exiſtebant, quarum altera nec erat profeſſa, nec profeſſionem emittere volebat; quæ cùm eſſet Abbatiſſa, Prælatus eam ab officio removit, & declaravit non fuiſſe legitimam Abbatiſſam. Altera verò annorum octuaginta non erat profeſſa; ſed profiteri volebat. Superior regularis his narratis conſuluit Sacram Congregationem, quid eſſet agendum? Sacra Congregatio cenſuit octogenariam illam admittendam eſſe ad profeſſionē. Alteram, quæ negat profeſſionem, habendam eſſe pro tacitè profeſſa, præſuppoſito quod in illo monaſterio habitus non ſit diſtinctus, prout Commiſſarius Curiæ aſſirmavit non eſſe, & quod illa ſponte acceptaverit Abbatiſſatum: cùm enim Abbatiſſatus ſit actus, qui non poteſt fieri niſi à profeſſis; in gerendo ſe cum debitis præſuppoſitis, dicetur tacitè profeſſa, ſecundùm c.*Viduam,* ubi Abbas *de Regular.* cùm præſuppoſitis requiſitis ibi per Abbatem.

31 Item cùm negaverit profeſſionem, ſe reddidit indignam Abbatiſſatu; ideo juſtè privata eſt à Superiore ſuo, non illa ratione, quia non profeſſa, prout credidit Superior, cum pro tacitè profeſſa habenda ſit; ſed quia inficiatione profeſſionis reddita eſt indigna; niſi tamen quoad profeſſionem poſſet ſe tueri ex defectu aliquorum requiſitorum per Abb.d.c *Viduam.*

32 Non obſtat textus in d. c. *Cùm cauſam.de elect.* Nam reſpondeo primò verbum illud, *profiteantur,* eſſe intelligendum de profeſſione expreſſa, quæ non excludit tacitam, ita ut ſit ſenſus, ut presbyter ille quamvis eſſet tacitè profeſſus per ſuſceptionem regiminis, nihilominus cogendus eſſet expreſsè profiteri: nam ſicut profeſſus tacitè, puta per delationem annalem habitus indiſtincti juxta terminos Clem.*Eos, de Regular.* vel aliàs habet actionem ut recipiatur ad profeſſionem expreſſam ut poſt Hoſt.& Jo. Andr. notat Butrius in d c *Cùm cauſam, n.*22.*verſ.Quæro an Monachus,* ita è converſo conventus poteſt compellere ſic profeſſum ut expreſſam profeſſionem emittat, c. *Ex parte,* & ibi notat gloſſ.*final. de Regular.* & in his terminis Ab-

33 batem tacitè profeſſum quamvis amoveri poſſit ab Abbatia, nihilominus cogendum eſſe ad profeſſionem expreſſam tenet Goffred. in c. *Cùm in magiſtrum, ſupra de elect.* quem ibi ſequuntur Joan. Andr.*n.*5.*in ver.Amotionem,* Cardinal.*in* 5.*not.*& alii communiter.

Neque verò huic intellectui adverſatur quod d. presbyter, & alii clerici renuentes profiteri compellantur Eccleſiā dimittere, quod fieri non poſſet ſi eſſent tacitè profeſſi, ut d.c.*Ex parte,*& c.*unica, de Voto, lib.*6.cum multis ſimilibus, quandoquidem presbyter, qui renuit regulam profiteri expreſsè, & ſervare, expellitur non tanquam non profeſſus ſed tamquam inobediens, & incorrigibilis, ut ibi videtur ſentire Hoſt.*n.*10.*verſ.Plus dico.*

Deinde reſpondeo, & fortè melius, presbyterum illum idcirco per ſuſceptionē prioratus non fuiſſe profeſſum tacitè, quia cùm per multa, & lō-

34 ga tempora in illo monaſterio ad Prioratum fuiſſent aſſumpti etiam non profeſſi, allegabat ad ſuſceptionem regiminis profeſſionem non fuiſſe neceſſariam: unde non mirum ſi non fuit tacitè profeſſus, quia defuit voluntas, quæ eſt de intrinſeca ta-

ratione voti cap. 1. & cap. *Sicut tenor,infra de Regular.*& cap. *Licet de voto*: vovere enim eſt voluntatis,ut Auguſt. inquit, & ideo in tantum fertur obligatio voti, in quantum ſe extendit voluntas, & intentio voventis,quæ ſunt verba D.Thom. *in 2.2.quæſt.ultima,art.4.in corpor.* ad hoc, cap. *Quod ſuper,de voto*,cap.*Conſulti,de Regular.* & l. *Verè omnium ff.Si certum petatur.*Et hunc intellectum ad d. c. *Cùm cauſam,de elect.* licet valdè ſuccinctè, videtur hic probare Jo. de Anania,*n.2.in fin. verſ. Et ideo poteſt dici.*

35 Demum non obſtat, quod electio de non profeſſo tanquam nulla non poſſit tacitam profeſſionem inducere. Nam reſpondetur non eſſe electionem,quæ hunc effectum operatur, ſed conſenſum electioni præſtitum;quiquidem conſenſus, & declaratio voluntatis elicitur etiam ex actu nulliter geſto,l.*final.*& ibi Bart.*ff.de rebus eorum*, Roman. *conſ.*179.*Ampliſſime Doctor,n.*11.Bellon.*conſ.*5.*in puncto,n.*12.*verſ. Nec dicat aliquis.* Et eſt ſimile in Novitio qui interfuit electioni in capitulo una cum aliis profeſſis:nam etſi eligere non poſſit, ca. *Ex eo,in fin.*& cap. *Indemnitatibus in princip. de electio.lib.6.*tamen ex hujuſmodi actu nulliter geſto fit tacitè profeſſus,ut tenet Joan.Andr.in cap. *Vidua,n.7.de Regul.*quem ibi ſequuntur Henric. Boich *in fin.*Abb.*n.6.& 7.*& alii communiter. Quod autem dicunt Joan.Andr.& alii *hic*,videlicet non induci tacitam profeſſionem ex eo quod Novitia permittat ſe præfici in Abbatiſſam ſi procedatur per viam electionis eo quod electio ſit nulla, non autem ſi procedatur per viam poſtulationis, vel collationis,non videtur admittendum; quoniam quatenus ſuſtineri poſſit Decretalem *Nullus, de electio.lib. 6.* uti pœnalem non habere locum niſi in electione; tamen poſtea ſupervenit Clement. *Ne in agro,§.Sanè Prioratus,de ſtat.Monach.*per quam extenditur d.c. *Nullus*, etiam ad collationem,vel aliam proviſionem,ut patet in littera ibi, *admitti, vel conferri*,& irrita pronunciatur collatio de non profeſſo,ponderando verbum,*non poſſit*,quod tollit potentiam, & inficit actum ipſo jure,ut notat gloſſ. Ordinaria in c. *Beneficium,de reg.jur. lib.6.* Bald.in l.1.*numer.*62.*C.qui admitti.* Jaſon.poſt alios in l.*Non dubium,n.*60. *C. de leg.* Unde cùm in hoc pari paſſu ambulent electio, & collatio, dicendum eſt tacitam profeſſionem induci per ſuſceptionem Abbatiſſatus, ſive procedatur per viam collationis,vel poſtulationis, ſive per viam electionis; & hoc cap.non eſſe correctum per d. cap.*Nullus*,prout fateri videtur idemmet Jo.Andr. in c.*Cùm in magiſtrum,numer.*3.*de elect.* & expreſſius ibi Abbas *in* 2. *not.* ubi ponderando verbum; *præficiendus* quod æquè convenit proviſo, atque electo,dicit non profeſſum aſſumi non poſſe ad Abbatiam non ſolùm per viam electionis,ſed nec per viam alterius proviſionis.

37 Et ex hoc infero, ut idem ſit dicendum ſi non profeſſa, quæ conſentit ſe eligi in Abbatiſſam, ſit minor annis quadraginta: nam quemadmodum nullitas electionis, quæ provenit ex defectu profeſſionis expreſſæ juxta d.cap.*Nullus*, non impedit quin tacita profeſſio inducatur, ut ſuperius concluſum eſt: ita nec videtur impedire ſi proveniat ex defectu ætatis à Tridentino Concilio requiſitæ in *c* 7.*ſeſſ.*25.*de reg.*arg.c *Inter corporalia, ſupra de tranſlat Epiſc.*

38 Nunc diſquirendum quo pacto hæc ad praxim deduci poſſint. Videbatur enim nullo caſu poſſe contingere ut non profeſſus ſuſcipiens præfecturam intelligeretur tacitè profiteri. Nam aut Abbatiam acceptavit ante ſuſceptum habitum probationis,aut poſt:Si ante non potuit induci tacita profeſſio; quia non præceſſit annus probationis, qui incipit poſt ſuſceptum habitum, & ſine quo nec expreſsè, nec tacitè poteſt fieri profeſſio, ut ſtatuitur in *d. cap.*15. *ſeſſ.*25.*de reg.* In hoc enim hæc Decretalis corrigitur à Concilio, ut fuſius explicatum eſt ſupra *num.* 7. Si verò Abbatiam acceptavit poſt ſuſceptum habitum, aut id fecit ante annum probationis elapſum,& profeſſio induci non potuit repugnante *d.cap.*15 ut proximè dictum eſt. Aut id fecit tranſacto anno probationis; & tunc aut per annum detulit habitum indiſtinctum,aut indiſtinctiſſimum,aut diſtinctum ab habitu profeſſorum. Primo caſu per delationem annalem habitus indiſtincti, id eſt, à novitiis, & profeſſis geſtari ſoliti,eo ipſo fuit tacitè profeſſus, ut ſunt jura clara in cap. *Ex parte, infra de regul.* ubi eſt caſus ſecundùm Joan. Andr. Butr.Cardinal.& omnes,& in cap.1. *verſ. Quod ſi per totum ſequentem annum,*& *verſ. Qui verò eod. tit.lib.6.*& in Clemen. *Eos, eod.tit.* & conſequenter per ſuſceptionem Abbatiæ non potuit iterum tacitè profi-

39 (margin)

40 teri;quia ſemel profeſſus tacitè, amplius tacitè profeſſus fieri non poteſt, arg. cap. *Ut quis duas,de elect. lib. 6.* cùm matrimonium tam ſpirituale, quàm carnale non poſſit conſiſtere ex conſenſibus iteratis,ut declarat Lapus *allegat.*8. *per totam; maximè n.*4. & ſcripſi plenius in c. *Quoniam,n.*41. *& ſeqq.infr.de jurepatr.*

41 In ſecundo caſu, id eſt, cùm novitius per annum geſtavit habitum indiſtinctiſſimum,quo ſcilicet promiſcuè utuntur profeſſi, & novitii, ac etiam alii communem vitam cum eis ducentes, ſimiliter ex tunc inducta fuit tacita profeſſio,ut deciditur in eod.c.1. *verſ. Qui verò poſt quartum decimum annum*,& ſic iterum induci non potuit per ſuſceptionem Abbatiæ.

42 In tertio autem caſu, id eſt, cùm novitius per annum geſtavit habitum novitiorum diſtinctum ab habitu profeſſorum, nunquam fieri potuit tacitè profeſſus quantumcunque temporis in religione perſeveraverit,ut docent in d.c. *Ex parte,de reg.*Innoc.*in princ.*Jo.Andr.*n.*3.& Cardin *eod.n.in* 2.*oppoſ.*unde Abb.Antiq.in c.*Conſulti,n.*3.*eod. tit.* teſtatur ſe vidiſſe litteras abſolutorias datas ſuper hoc cuidam Monacho; qui ferè per decem annos ſteterat in habitu probationis: quod vendicat ſibi locum ſi habitus ſit diſtinctus patenter, id eſt, in colore,ſciſſura,vel forma ab habitu novitiorum; ut hodie eſt expeditum in dict.Clem. *Eoſ.* & ibi notat gloſſ.*in verb.Deinceps,in fin. de reg.* At verò ſi ſit latenter diſtinctus,puta per benedictionem veſtiti,perſonam,dantem,locum,vel formidationis; tunc deferens illum per annum eo ipſo profeſſus eſt;& in hoc corrigitur jus vetus per d.Clem. *Eoſ.* ut notat gloſſ. præalleg. & ſic ſuſcipiendo Abbatiam non poteſt iterum profiteri.

43 Quod ſi habitus profeſſorum aſſumpſerit, ex hoc ipſo intelligitur tacitè profeſſus, ut eſt text. apertus in d.cap. 1. in cap.*reſponſio*, ibi, *vel habitum religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſuevit*,concordat cap. *Super eo*, & cap. *Statuimus*,& ibi,dixi in 3. *not. infra de regul.* in cap. *Conſtitutionem*,& in cap.*Beneficium*,*eod.titul. lib.6.* Quod pro-

procedit etiamſi diſtinctio ſit latens: adhuc enim per illius aſſumptionem fit tacitè profeſſus ſi triduò perſeveret, ut in d.c. *Conſtitutionem, in fin.* In hoc enim caſu jura antiqua non ſunt correcta, ut notat prædicta gloſſa *in ver. Deinceps, circa medium verſ. Unde adhuc hodie*: & per conſequens ex ſuſceptione Abbatiæ nova profeſſio induci non potuit, ut oſtenſum eſt ſuprà in primo caſu.

44 Pro ſolutione obſervandum eſt in quinque caſibus poſſe verificari ut non profeſſus per acceptationem Abbatiæ intelligatur tacitè profiteri.

Primus eſt, cùm quis ante ætatem legitimam ad profitendum (quæ de jure communi eſt poſt annum decimumquartum, ut in c. *Significatum, de Regular.* & ex Concilio Trid. poſt annum decimũſextum, ut in *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.*) inducit habitum indiſtinctum: hic enim poſt legitimam ætatem non fit ſtatim profeſſus tacitè, ſed oportet ut pergat in geſtatione habitus per totum ſequentem annum, id eſt de jure communi per totum annum decimumquintum; ut eſt caſus in d. *c. 1. verſ. Quod ſi, per totum, de Regul. lib. 6.* Et ex Concilio Trident. per totum annum decimumſeptimum, ut ex ſententia S. Congregationis dixi in

45 *c. 1. n. 7. & ſeqq. de Regular.* Verùm ſi poſt annum decimumſextum completum acceptaret Abbatiam, & anteà poſt ſuſceptum habitum ſtetiſſet per annum in monaſterio, utique intelligeretur tacitè profeſſus, non quidem ex ſola geſtatione habitus indiſtincti, quia ad hoc requiritur annus decimusſeptimus completus, ut prædixi; ſed quia immiſcuit ſe actibus profeſſorum, ut in c. *Vidua, de Regular.* nam quemadmodum is, qui ante ætatem legitimam induit habitum indiſtinctum, in ſequenti anno illicito fit tacitè profeſſus ſi habitum profeſſorum ſuſcipiat, ut deciditur in *c. 1. in princ. de Regular. lib. 6.* eodem modo fit profeſſus tacitè ſi ingerat ſe actibus profeſſorum, ac ſi ſuſcipiat habitum, qui dari profitentibus conſuevit, ut c. *Quod interrogaſti, 27. diſt.* cap. *Quem progenitores, 20. q. 1.* c. *Vidua, 27. q. 1.* d. c. *Vidua*, c. *Super eò*, & c. *Conſulti, de Regular.*

46 Secundus caſus eſt cùm quis ante ætatem ad profitendum præfixam induit habitum indiſtinctiſſimum: talis enim quamvis poſt legitimam ætatem pergat per annum in delatione habitus hujuſmodi; tamen non alligatur religioni, cum eorum, quæ tunc agit, plenum non habeat intellectum, ut diſertis verbis ſtatuitur in præcitato *c. 1. verſ. Secus autem in illo, de Regular. lib. 6.* quod non corrigitur per d. Clem. *Eos, eod. tit.* ut ibi notat gloſſ. *In ver. Portaverint*, nihil tamen prohibet quin ſuſcipiendo Abbatiam cenſeatur tacitè profiteri, juxta text. *hic*, & concluſionem ſuperius firmatam.

47 Tertius caſus eſt, cùm quis aſſumit habitum indiſtinctum, & proteſtatur per delationem annalem habitus hujuſmodi ſe non intendere tacitam profeſſionem emittere: hoc enim caſu tacita profeſſio non inducitur; quia contra præſumptionem juris, & de jure, quæ ſurgit ex delatione annali habitus indiſtincti, admittitur probatio per proteſtationem præcedentem, ut firmat gloſſ. in c. *Ex parte, in ver. Per annum, infrà de Regular.* quam ibi ſequuntur Hoſt. *n. 9.* Jo. Andr. *n. 3.* Cardin. *n. 4.* Butr. *n. 7.* & alii communiter. Unde ſecundùm Vincentium, quem citat ibi Jo. Andr. *n. 3* ſi quis intra annum probationis proteſtetur, ſe nolle in religione remanere, quamvis aliquo tempore poſt annum remaneat, adhuc poteſt exire. Et hanc ſententiam aliàs probavit S. Congregatio Concilii, dum cuidam puellæ poſtulanti, ut ſibi liceret ex certa cauſa in monaſterio manere ultra tempus novitiatus, nec propterea intelligeretur tacitè profiteri; reſpondit quoad tacitam profeſſionem poſſe puellam ſibi cavere per proteſtationem.

48 Cæterum ſi elapſo anno conſentiat ſe eligi in Abbatem, ex hoc intelligitur religioni alligatus, non obſtante proteſtatione: tum quia talis proteſtatio reſtricta eſt ad profeſſionem quæ inducitur ex geſtatione annali habitus indiſtincti, & non afficit hunc caſum, in quo profeſſio nõ inducitur ex delatione habitus, ſed ex eo quòd novitius ſuſcipiendo Abbatiam fecit actum poſitivum, qui non convenit niſi profeſſis, ut dictum eſt in primo caſu: tum quia quatenus proteſtatio ad hunc caſum extenderetur, tamen per actum contrarium ſuſceptionis Abbatiæ factum non immediatè; ſed ex intervallo, intelligitur receſſum à proteſtatione, ut probat textus in cap. *Cùm virum, in verſ. Præſertim, infra de reg.* & in matrimonio carnali eſt textus apertus in cap. *Ad id, quod de ſponſ.* dixi in c. *Ex parte, eod. tit.*

49 Quartus caſus eſt, cùm novitius tranſacto probationis anno recipit habitum profeſſorum, ſed ante receptionem formaliter proteſtatur ſe per hoc non intendere profeſſionem emittere. Hujuſmodi enim proteſtatio ſaltem facta immediatè ante habitus ſuſceptionem, utique impedit profeſſionem tacitam, quæ oritur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, c. *Perlatum*, & ibi gloſſ. *in ver. Propoſuit, ſuprà de iis, quæ vi metuſve cauſa fiunt*, gloſſ. 1. *circa finem, verſ. Et quia ab initio*, in cap. *Porrectum, infra de Regular.*

50 Verùm ſi hoc caſu novitius poſt aſſumptum habitum profeſſorum conſentiret ſe eligi in Abbatem, utique fieret tacitè profeſſus proteſtatione non obſtante; quæ ad hunc caſum non porrigitur; & quatenus porrigeretur ab eà, intelligeretur receſſum per actum contrarium factum ex intervallo, ut dictum eſt in caſu præcedenti.

51 Quintus deniq; caſus eſt, cùm novitius per annum geſtavit habitum profeſſorum patenter diſtinctum ab habitu novitiorum, juxta textum in Clem. *Eos, de Regular.* nam etſi ex ſola geſtatione habitus hujuſmodi non cenſeatur tacitè vovere; quantumcumque temporis manſerit in monaſterio, ut dictum eſt ſuprà *n. 42.* tamen fit profeſſus tacitè ſi ſe immiſceat actibus profeſſorum, putà ſuſcipiendo Abbatiam, caſus eſt in c. *Vidua, infrà de Reg.* ubi novitia, quæ habitum, ſeu velum converſionis, id eſt probationis aſſumpſit, ſi inter velatas offerat oblationes, & ſic ingerat ſe actibus profeſſarum, cenſetur profeſſa, ut in ſumma illius textus firmant Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes. His igitur quinque modis poteſt ad practicam deduci noſtra concluſio; quare diſputatio ſuperius habita non eſt inutilis.

DE TESTAMENTIS:

Cap. Nos quidem.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus propter negligentiam hæredis exequitur piam voluntatem teſtatoris.*

2 *Executio voluntatis teſtatoris fieri debet infra annum computandum à die monitionis facta per judicem.*

3 *Intellectus,* §. Si quis ædificationem, in Authen. de Eccleſ. titul. num. 6.

4 *Domus venerabilis appellatione includitur etiam monaſterium.*

5 *Monaſterium à teſtatore ordinatum an debeat infra annum compleri, an verò ſufficiat opus inchoare.*

6 *Oratorium infra quinquennium, hoſpitale infra annum compleri debet.*

7 *Relicta ad pias cauſas integrè ſolvi debent infra ſex menſes.*

8 *Relicta Eccleſia, ſeu monaſterio conſtruendo debentur integra etiam cum fructibus medii temporis.*

9 *Epiſcopi omnium piarum diſpoſitionum tam inter vivos, quàm in ultima voluntate in caſibus à jure permiſſis ſunt executores.*

10 *Epiſcopus hærede, vel executore negligente ſuccedit in facultate exequendi etiam ad non pias cauſas.*

11 *Teſtamentorum publicatio ad Epiſcopum non ſpectat niſi conſuetudo aliud inducat, & n. ſeq.*

12 *Intellectus, c.* Epiſcopus, 88. diſt.

13 *Monaſterium poteſt alibi ædificari arbitrio Epiſcopi, ſi in loco à teſtatore præſcripto conſtrui non poſſit.*

14 *Legatum pium non fit caducum ſi impleri non poſſit de jure, vel de facto, ſed in alios uſus converti debet.*

15 *Legatum pro Miſſis canendis convertitur in aliud opus, ſi Miſſæ non poſſunt cantari propter interdictum.*

16 *Pecunia pro monaſterio conſtruendo relicta, ſi non ſufficiat, convertitur in alium uſum.*

17 *Fructus hoſpitalium ad uſum peregrinorum, ſi in loco non ſint peregrini, convertuntur in uſum inſtitutioni proximiorem ab Ordinario cum duobus de Capitulo.*

18 *Legatum annui reditus factum fratribus Minoribus an commutari poſſit per Papam in alios uſus, non obſtante quod teſtator id prohibuerit, & legatum ademerit in caſum commutationis, & n. ſeq. uſq; ad n. 48.*

19 *Fratres Minores S. Franciſci ſunt incapaces annuorum redituum.*

20 *Annui redditus inter immobilia computantur.*

21 *Relictum nullum ob incapacitatem cauſatam à prohibitione juris reſiſtentis potentiæ capiendi, & relinquendi habetur pro non ſcripto.*
Declaratur, & refellitur opinio Angeli de Peruſio, n. ſeqq.

22 *Legatum annui reditus, vel bonorum ſtabilium relictum Fratribus Minoribus ſub modo licito valet.*

23 *Et factum ſimpliciter intelligitur factum ſub modo licito.*

24 *Modus vel conditio impoſſibilis ſi ad nullum honeſtum finem adjiciatur legato, impleri non debet; ſi verò ad honeſtum finem, fit converſio in alium uſum.*

25 *Legatum Prædicatoribus, vel Minoribus, ut ſe conferant ad habitandum in ædibus teſtatoris, & ibi Divina celebrent, in alium uſum converti debet.*

26 *Relictum Fratribus Minoribus cenſetur factum principaliter pro anima.*

27 *Conditio impoſſibilis in ultimis voluntatibus habetur pro non ſcripta, ſi contineat aliquid turpe; ſecus ſi nihil turpe, quia impleri debet de facto, ſi non poteſt de jure.*

28 *Fratres Minores poſſunt recipere legata annua à ſponte dantibus per modum eleemoſynæ, dummodo de illis aliter per Papam non fuerit diſpoſitum.*

29 *Fratres Minores ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna prohibentur impedire proviſos Apoſtolicos de beneficiis, quibus legata annua ipſis fratribus relicta applicata fuerunt.*

30 *Prohibitione Papa poſſit commutare legatum annuum Fratribus Minoribus relictum tamquam turpis habetur pro non adjecta, & n. ſeq. uſq; ad num. 48.*

31 *Legatum ſi de jure, vel de facto juxta mentem teſtatoris impleri non poſſit, in alium uſum convertitur, non obſtante prohibitione quod applicari non poſſit niſi ad uſum deſtinatum.*

32 *Pecunia ad certum uſum relicta non poteſt per Superiorem ad alium uſum deputari, quando in eum caſum teſtator providit quid fieri debeat.*
Declaratur, n. ſeq.

33 *Relictum Religioſis ſub modo licito aliis uſibus applicari non debet per Papam, quando teſtator alios ſubſtituit caſu quo onera non impleantur, & n. ſeq.*

34 *Proviſio hominis licita facit ceſſare proviſionem legis.*

35 *Papa commutare poteſt pias diſpoſitiones, etiamſi de jure, & de facto applicari poſſint ad uſum deſtinatum.*

36 *Papa poteſt rem uni Eccleſiæ auferre, & dare alteri, ſed ſine cauſa id facere non debet.*

37 *Relictum ſub modo illicito Religioſis incapacibus ea conditione, ut quatenus impleri non poſſit de jure vel de facto, deveniat ad alium an debeat aliis uſibus applicari, & n. 51.*

38 *Relictum Fratribus Minoribus ſub modo illicito commutari poteſt ad alium uſum, non obſtante prohibitione teſtatoris, & ademptione relicti in caſum commutationis.*

39 *Conditio adjecta legato facto religioſo, ne Superior poſſit ſe de illo intromittere, aliàs ſit ademptum, tamquam turpis habetur pro non appoſita, & num. 54. & ſeqq.*

40 *Papa poteſt commutare ultimas voluntates, & de hoc dubitare eſt ſacrilegium.*

41 *Nemo poteſt cavere ne leges in ſuo teſtamento locum habeant.*

42 *Legem vivam contemnere periculoſius eſt, quàm legem mortuam.*

43 *Pœna adjecta actui illicito non committitur.*

44 *Iuri nedum Canonico, ſed etiam Divino repugnat, ut pia diſpoſitiones non ſubſint Papæ.*

45 *Conditio per indirectum habilitans Fratres Minores ad redditus annuos, eſt turpis.*

46 *Fratres Minores habentes contra regulam reditus annuos peccant mortaliter.*

47 *Peccatorum correctio ſpectat ad Papam, & qui negat poteſtatem Papæ, negat ſe Chriſtianum.*

48 *Commutatio legati annui Fratribus Minoribus relicti an ſit nulla ex defectu intentionis, eò quòd Papa ignoraverit hæredes fuiſſe vocatos in eventum commutationis, & n. ſeq. uſq; ad n. 65.*

49 *Commutatio voluntatis locum non habet ubi teſtator providit quid fieri debeat de legato, ſi in uſum deſtinatum converti nequeat.*

50 *Et in quibus caſibus commutatio impugnari poſſit*

ex

ex defectu intentionis, eò quod Papa ignoraverit proviſionem teſtatoris.

52 *Teſtator non poteſt diſponere ut impoſſibile transferatur ad poſſibile.*

53 *Ignorantia diſpoſitionis à jure improbata ſubreptionem, aut defectum intentionis non parit.*

54 *Paria ſunt ſubſtitutionem non fuiſſe ſcriptam à teſtatore, & de jure haberi pro non ſcripta.*

55 *Ex nihilo nihil producitur.*

56 *Impoſſibilitas juris, & naturæ æquiparantur.*

57 *Fictio idem operatur in caſu ficto, quod veritas in caſu vero.*

58 *Intentionis defectus non oritur niſi ex ignorantiâ eorum, quæ ſi Princeps ſciviſſet, aut nullo modo, aut difficilius conceſſiſſet.*

59 *Papa in Signatura nullam habet rationem ultimarum voluntatum prohibentium ne Papa poſſit illas commutare, & n.61.*

60 *Ad officium Romani Pontificis pertinet illicitas teſtatorum diſpoſitiones corrigere, & emendare.*

62 *Impoſſibile dicitur, quod ſalva dignitate fieri non poteſt.*

63 *In teſtamentis attenditur quale fuerit principale objectum, & finis teſtatoris.*

64 *Medium ubi eſt illicitum, acquiſitio impeditur.*

65 *Relictum Altari, ſeu Capellæ exiſtenti in Eccleſiâ Fratrum Minorum pro Miſſis celebrandis, cenſetur relictum ipſis Fratribus, ſicut & relictum Eccleſiæ, & n.67. & 73. & ſeqq.*

66 *Hæredi à ſeipſo legari non poteſt.*

68 *Conſenſus ſemper acquirendus eſt ab eo, penes quem reſidet jus principale.*

69 *Regulares Ordinum Mendicantium non conſueverunt permittere, ut in eorum Eccleſiis erigantur Capellæ perpetuò officiandæ à Presbyteris ſæcularibus, neque ad id cogi poſſunt.*

70 *Executores habentes ex teſtamento facultatem declarandi voluntatem teſtatoris, à declaratione ſemel facta reſilire non poſſunt.*

71 *Repudiare quis non poteſt quod habere non poteſt.*

72 *Conſuetudo interpretativa non oportet ut ſit præſcripta, ſed ad eam inducendam ſufficiunt decem anni.*

73 *Relictum pro dote Altaris in Eccleſia Fratrum Eremitarum an cenſeatur factum Deo immortali repræſentando per Presbyteros ſæculares inibi deſervientes.*

74 *Paria ſunt relinquere Eccleſiæ Fratrum incapacium, atque Altari, ſeu Capellæ ibi exiſtenti.*

1 NOS QUIDEM. Propter negligentiam hæredis Epiſcopus exequitur piam voluntatem Teſtatoris. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. Butr. Anch. & Imol. vel plenius ſecundùm Cardin. & Abbat. ſi infra annum à die monitionis non fit executio teſtamenti per debentem exequi, devolvitur executio ad Epiſcopum. In prima, narratio. In ſecunda, proviſio, ibi, *Quamobrem*, in qua primò moneri mandat, ſecundò ſuppleri, ibi, *Quodſi*. Tertiò reddit rationem, ibi. *Sic enim.*

2 Nota primò ex illis verbis, *Eam commoneas quatenus infra annum, &c.* annum præfixum ad ædificationem monaſterii à Teſtatore ordinati non currere à die mortis teſtatoris, ſed à die monitionis factæ per judicem. Et quamvis gloſſ. & Innoc. *in ver. Infra annum*, ſimpliciter dicant voluntatem teſtatoris debere infra annum executioni demandari, allegando textum hîc, & in Authen. *Hoc amplius, C. de fideicomm.* & in Authen. *de Eccleſiaſt. tit. § Si quis ædificationem*, tamen Abb. Antiq. *n.2.* intelligit, infra annum, id eſt à juſſu judicis numerandum, & idem dicunt Hoſt. *n.2. in ver. Ut eam common. as* Jo. Andr. *n.6. in gloſſa 3.* ibi, *annum*, Anchar. *n.5. & 6.* Butr. *n.9.* & Abbas Siculus, *n.3.* & ita apertè loquuntur tex. in d. Authen. *Hoc amplius*, ibi, *monitus à judice intra annum non implet.*

3 Nec adverſatur, quin potius favet huic parti d. § *Si quis ædificationem*: ibi enim præcipitur ut Oratorium providentia Epiſcopi compleatur infra quinque annos; Hoſpitale verò, & quæcumque

4 venerabilis domus infra annum: Appellatione autem venerabilis domus non eſt dubium quin includatur etiã Monaſterium, ut c. *fin. de Regular.* & in Decreto Concilii Trident. *cap.11. in princ.* & *c.22. ſeſſ.25. de Regular.* præſertim ponderando illam dictionem univerſalem, *quæcumque*, c. *Solitæ, de major. & obed.* licèt Hoſt. videatur exponere venerabilem Domum pro Hoſpitali. Sed intelligendo ut prædixi, quoad ædificationem monaſterii ille textus concordat cum hac Decretali.

5 Cæterum Abb. *n.9.* Limitat primò hunc textũ in ver. *infra annum*, ut procedat reſpectu operis inchoandi non autem reſpectu operis complendi, in quo dicit conſiderari debere qualitatem operis. Nam ſi opus non poſſit perfici infra annum, hæres non poterit dici negligens. Sed hæc limitatio videtur contra mentem hujus Decretalis: facilè enim eſſet cuique hæredi opus inchoare infra annum, & ſic impedire devolutionem executionis ad Epiſcopum, & poſteà operis perfectionem diu protrahere. unde hæc proviſio eſſet omninò eluſoria, quod non eſt dicendum, c. *Commiſſa §. Porrò, de elect. lib 6.* Prætereà hoc repugnat litteræ, ibi, *infra annum monaſterium quod juſtum eſt debeat ordinare, & cuncta ſecundùm voluntatem defuncti ſine altercatione conſtruere.* Quæ verba non admittunt reſtrictionem, ut ſufficiat initium operis. Similiter textus in d. Authen. Hoc amplius exigit complementum operis, dum jubet ut voluntas teſtatoris infra annum impleatur, c. 178. *d. ſt.* & l.

6 1. *C. de Curat. furio.* Accedit quod ineptè in d. §. *Si quis ædificationem oratorii*, conſtitueretur differentia inter ædificationem oratorii, infra quinquennium, & hoſpitalis, vel monaſterii infra annum, ſi ſufficeret opus inchoare; imò operis complementum apertè exigit ille textus, tam reſpectu Oratorii, ponderando verbum *complere*, l.2. *ff de excuſat. tutor.* quàm reſpectu cujuslibet venerabilis domus, & ſic monaſterii, dum mandat illam fieri infra annum, ac ſi intra annum hæredes non fecerint, eos domum aut comparare, aut locare, ubi poſſint quæ juſſa ſunt adimplere, donec hujuſmodi domus venerabilis expleatur: inde enim imponeretur hæredi hoc onus comparandi aliam domum infra annum; ſi ipſe non tenetur domũ à teſtatore ordinatam infra hoc tempus perficere.

7 Demùm non apparet qua æquitate ſacri Canones, & jura civilia ad opus tantummodò inchoandum conceſſiſſent integri anni dilationẽ, cùm tamen relicta ad pias cauſas integrè ſolvi debeant intra ſex menſes à die inſinuationis teſtamenti, ut in Authen. *de Eccleſiaſt. tit. §. Si legatum*, & tenet Abb. *hîc n.10. verſ. Si verò ſunt relicta.* Unde de

mona

monaſterio infra annum non ſimpliciter inchoando,ſed conſtruendo, ſeu ædificando loquuntur hic gloſſ,Innoc.Hoſt Jo.Andr.Butr.& cæteri omnes.Exiſtimo igitur hæredem teneri,& quantum fieri poteſt eniti debere,ut monaſterium infra annum a die monitionis perficiat, niſi aliud tempus teſtator præfixerit. Quod ſi præ operis magnitudine id præſtari non poſſit, tunc juſtam cauſam ſubeſſe,ut Epiſcopus pro ſuo arbitrio,& prudentia concedat ei congruam prorogationem ad opus perficiendum. Quod videtur etiam de mente Abbatis,dum dicit, aſſignabitur tempus conveniens.

8 Secundò nota ibi, *Sine diminutione qualibet*, relicta Eccleſiæ,ſeu monaſterio conſtruendo debere integrè perſolvi,ac ſine ulla diminutione,Unde conſuluerunt Bart. & Franciſc. de Albergott. etiam fructus medii temporis debere aſſignari,& pro hoc Abb.*hic n.*7. allegat optimum textum in l. *Si ita relictum*,§.*Pegaſus.ff.de legat.*2. ubi ſi legetur prædium in diem,puta poſt decem annos, vel cùm legatarius erit pubes, debetur prædium cum fructibus medii temporis, ſi gratia legatarii fuit appoſitus dies.Hoc autem caſu cùm legatur monaſterio conſtruendo, dies non apponitur favore hæredis, ſed monaſterii. Nam ſi monaſterium fuiſſet jam conſtructum tempore teſtamenti, utiq; legaſſet de præſenti , & non in diem ſecundùm Abbat.

9 Tertiò nota quod hîc ſtatuitur ut hærede,vel executore negligente Epiſcopus ſuccedat in facultate exequendi, videri reſtringi tantummodò ad legata ad pias cauſas,juxta textum, in l. *Nulli, C.de Epiſcop & Cler.*ponderando illa verba *dilatas defunctorum pias voluntates Epiſcopali decens eſt ſtudio adimpleri* Concordat cap. *Tua nobis,infra eod.*ibi: (Cum igitur in omnibus piis voluntatibus ſit per locorum Epiſcopos providendum, ut ſecundùm defuncti voluntatem univerſa procedant) quod eſt deſumptum ex Authen. *de Eccleſ tit*, §.*Si quis autem pro redemptione.* Et ita etiam loquitur Concilium Trident, in *cap.*8.*ſeſſ.*22. dum ait : (Epiſcopi etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati in caſibus à jure conceſſis omnium piarum diſpoſitionum tam in ultima voluntate,quàm inter vi-
10 vos ſint executores. Verùm Innocentius *hic n.*2. *in ver. Per te,* ait defenſionem teſtamentorum ad Epiſcopum pertinere , maximè quoad pias cauſas, ut hic , & idem videri etiam in non piis per cap.*prox.*& cap.*Si hæredes,infr.eod.*publicationem
11 tamen fieri non debere apud Epiſcopum l. *Conſulta,C.de Teſtam.*& cum Innoc.tranſit Hoſt.*nu.*6.
12 Rationem reddunt Butr.*n.*6.& Abb.*num.*8.quia quælibet defuncti voluntas poteſt dici pia l. 1. C. *de Sacroſanct.Eccleſ.*Nec obſtat text. in cap. *Epiſcopus,il* 2.88.*diſt.* ubi dicitur: Epiſcopus tuitionem teſtamentorum non ſuſcipiat. Nam Hoſt. *hic n.*6. exponit tuitionem,id eſt inſinuationem, ſive apertionem, quæ ad Epiſcopum non ſpectat, niſi conſuetudo aliud inducat, ſecundùm eum : vel tuitionem,id eſt patrocinium, ſive defenſionem, quaſi dicat,ad tuitionem teſtamenti non debet Epiſcopus aſſumere partes Advocati : nec mirum : quia nec in propria cauſa hoc decet, c. *Quia Epiſcopus.*5.*q.*3.

Quartò nota, ibi, *ſi ibi non poteſt,&c.* Monaſterium poſſe alibi ædificari arbitrio Epiſcopi, ſi in loco à teſtatore præſcripto conſtrui non poſſit,ut hic per Innoc,*n.*1 *in ver.Per teſtatorem,* Hoſt. *n.*5. *in ver.Et alibi placet,*Jo.Andr. *n.*7.*in gloſſ.* Et alibi placet,& reliquos omnes. Speculator *in* §.*Nunc verò aliqua,in ver.Quid ſi teſtator,in tit, de inſtr edit.* Bart.in l. *Legatum civitati,n,*3 *ff.de uſufruct.legat.*

14 Et ſic collige,legatum non effici caducum ex eo quòd deputari non poſſit ad uſum deſtinatum per teſtatorem , ſed per Epiſcopum commutari debere in aliam piam cauſam,ſicut hic fit commutatio de loco ad locum,ut Butr.*n.*4. & Abb.*n.*6. Id quod procedit ſive teſtatoris voluntas impleri non poſſit de jure,ſive de facto : de jure,ut ſi te-
15 ſtator reliquerit centum pro Miſſis canendis,quæ cantari non poſſint propter interdictum. Quo exemplo utitur Bart.in d.l. *Legatum, n.*2. De fa-
16 cto, ut ſi pecunia relicta à teſtatore non ſufficiat ad monaſterium conſtruendum; debet enim converti in alium uſum,l.*Legatum ff.de adminiſtr.rer. ad civit.pertinen.*& tradit Bart.*ubi ſuprà num.*4. &
17 Abb.*hic n,*6.Ad quod facit optimè decretum Concilii Tridentini in *c.*8.*ſeſſ.*25. ubi præcipitur ut ſi hoſpitalia ad certum peregrinorum,aut infirmorum,aut aliarum perſonarum genus fuerint inſtituta,nec in loco,ubi ſunt dicta hoſpitalia, ſimiles perſonæ,aut perpaucæ reperiantur, fructus illorum in alium pium uſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco , & tempore utilior, convertantur, prout Ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum uſu peritiores ſint,per ipſum deligendis magis expedire viſum fuerit.

18 QUÆRO, An legatum annui reditus factum Fratribus Minoribus S.Franciſci commutari poſſit per Papam in alios uſus,non obſtante quòd teſtator expreſsè ad hoc prohibuerit, & legatum ademerit in caſum commutationis.

19 Manifeſtum eſt Fratres Minores S.Franciſci eſſe incapaces annuorum redituum,ut eſt caſus in Clem. *Exivi de Paradiſo,*§.*Cumque annui reditus,de*
20 *verbor.ſignif.*ubi ſic legitur : Cumque annui reditus inter immobilia cenſeantur à jure ; ac hujuſmodi reditus obtinere paupertati,& mendicitati repugnet,nulla dubitatio eſt quoad prædictis Fratribus reditus quoſcunque ſicut & poſſeſſiones, vel earum etiam uſum , cùm eis non reperiatur conceſſus,recipere,vel habere conditione conſiderata ipſorum non licet. Quem textum dicit ad rotundum, & clarum Abb. *conſ.*63.*Vt veritas.in princ.verſ.Prætereà quid expedit,lib.*2. & notant ibi gloſſ.*in ver.Cumque annui reditus.* Cardinal.*n.*12. Petr.de Anchar.*n.*21.& reliqui interpretes. Rota *deciſ.*365.*nu.*15.*verſ. Secunda eſt concluſio, par.*5. *Recentior.* Et patet ex pluribus Decretis Congregationum Generalium ejuſdem Ordinis,de quibus in Bullar.*tom.*4.*pag.*333. Et fuit ſæpius reſolutum.Ergo cùm propter Fratrum incapacitatem legatum præſtari non poſſit ad eum modum, quo teſtator præſcripſit, ſequitur ut per ſuperiorem converti debeat in alios uſus juxta regulam hujus textus,& l.*Legatum civitati,ff.de uſufr.leg.*& dictum eſt ſuprà *in* 4.*notab.*

21 Nec refert quod Angel.de Peruſ.*conſ* 224.*Caſus eſt,n.*2. teneat legatum partis hæreditatis relictum Fratribus Eremitanis non eſſe commutandum in alios uſus eò quòd ubicunque relictum eſt nullum, propter incapacitatem cauſatam à prohibitione juris reſiſtentis potentiæ capiendi, & potentiæ relinquendi , nunquam in alium uſum quantumcumque licitum, & approbatum debet

con-

converti; Imò funditus omnibus juribus vacuatur,& habetur pro non ſcripto, & ita pertinet ad hæredes, juxta text. in l. 1. & in l. *Si in metallum, ff. de his, quæ pro non ſcriptis habentur.*

22 Nam reſpondetur legatum bonorum immobilium, inter quæ computantur annui reditus, valere ſi fiat Fratribus Minoribus ſub modo licito, nempe ut vendant, & pretium convertant in ædificia, vel alia neceſſaria, & idem ſi fiat ſimpliciter,
23 quia ſub modo licito factum intelligitur, ut eſt textus ad litteram in cap. *Exiit, §. Ad hæc quia fratribus, de verb. ſignif. lib. 6.* & declaravit S. Congregatio Concilii ſecuta opinionem Cardinalis in d. Clem. *Exivi, §. Proinde, n. 11.* Atque ita hoc caſu legatum annuum non interdicitur fratribus ratione rei legatæ propter reſiſtentiam potentiæ capiendi, aut relinquendi, ſed ratione modi à teſtatore expreſſi, quia teſtator voluit reditum ſolvi annuatim in perpetuum, quod repugnat regulæ. Ita expreſsè dicit Bart. *in tract. Minoric. lib. 2. diſtinct. 6. c. 1. n. 33.* Bald. in Authen. *ingreſſi in 2. lect. n. 59. C. de Sacroſ. Eccleſ.* & Abb. in cap. *In præſentia, num. 63. de probat.*

Nec adverſantur jura per Angel. adducta in d. l. 1. & l. *Si in metallum*, quia procedunt in incapacibus ex delicto. FF. Minores non ſunt incapaces propter delictum, ſed propter zelum Dei, ut poſt Gaſp. de Calderin. dicit Abb. *loc. cit. verſ. Idem dicit.* At quando legatum non eſt nullum propter ſe abſolutè, & ſimpliciter, ſed propter modum de jure prohibitum à teſtatore adjectum, tunc non eſt pro non ſcripto, nec debetur hæredi, ſed commutatur in alios uſus authoritate Superioris. Caſus eſt expreſſus in l. *Legatum civitati, ff. de uſufr. legat.* & in hac Decretali exponendo verbum, *non poteſt*, id eſt de jure, prout exponit Sylveſt. *in ver. Legatum, 4. q. 11. verſ. Aut hoc eſt non quia.*

24 Præterea Bart. in d. l. *Legatum civitati, n. 3. ff. In hac materia* ſic diſtinguit. Quandoque teſtator adjicit modum, vel conditionem impoſſibilem ad nullum honeſtum finem, & tunc nullatenus debet impleri, l. 1. l. *Conditiones*, & l. *Filius, ff. de condit. inſtit.* Quandoque modum, vel conditionem impoſſibilem adjicit ob aliquem finem licitum, & honeſtum, & tunc ſi non poteſt impleri, eo modo quo dixit, converti debet in alium uſum licitum, ut dicitur in d. l. *Legatum*, Exemplum ponit Bart. *ibi n. 3.* & Sylveſt. *loc. cit.* Teſtator reliquit prædium, ut ibi monaſterium conſtruatur, quod tamen de jure ibi conſtrui non licet, puta propter privilegium, quod habent Prædicatores, & Minores; conſtruetur in loco congruo, & honeſto, ut hic in textu, & in d. l. *Legatum.* Aliud exemplum
25 ponit Sylveſt. *ibid.* Teſtator legat, ut Prædicatores, aut Minores ſe conferant ad habitandum in ædibus teſtatoris, & ibi Divina celebrent pro ſalute animæ ſuæ, quod de jure fieri non poteſt, c. *unico, de exceſſ. Prælat. lib. 6.* tamen uſus eſt honeſtus; quia pro anima, & cultu Divino fiet converſio in alium pium uſum. Quam Bartoli theoricam ſequitur *hic* Imola *n. 22. & 23.* Abbas, *n. 14.* Jo. de Anan. *n. 7. & 8.* Roch. de Curte *in tract. de jurepatron. in ver. Conſtruxit, n. 17.* Guilielm. de Benedict. *in repet. c. Raynutius, §. Reliquit, n. 17. infr eod.* & Anchar. in Clem. *Quia contingit, in 2. notab. de relig. domibus.*

Nos verſamur in ſecundo membro diſtinctio-
26 nis Bartoli, quia legatum factum FF. Minoribus cùm hoc ut eis ſolvatur annuatim in perpetuum quamvis cenſeatur factum ſub modo illicito, ut prædiximus; tamen eſt relictum pro anima; & ſic ad finem libitum, & honeſtum ſecundùm Bart. & omnes in l. 1. C. *de ſacroſ. Eccleſ.* & hæc reputatur cauſa finalis, c. *Verùm*, & ibi DD. *de condit. oppoſ.* & conſequenter favore animæ in alium pium uſum converti debet.

27 Quamobrem relictum FF. Minoribus debere in alium uſum licitum commutari determinat in puncto Bald. *conſ. 416. viſa ſubſtitutione in fin. verſ. Item Ioannes Papa, lib. 4.* Anton. de Butr. *conſ. 33. Etiam mihi videtur, n. 4.* ubi refert ita etiam conſuluiſſe Petrū de Anch. Imol. Paul. de Caſtr. Raphael. Cuman. & alii relati ab Ant. Gabriel. *Comm. concl. lib. 4. tit. de legat. concl. 1. n. 23.* Et in individuo Angeli conſilium noviſſimè refellit Marcus Antonius Genuenſ. Epiſcopus Iſernienſis *in tract. de Eccleſ. ſive practicabilia Eccleſiaſtica, q. 440. per totam*, hoc præcipuè fundamento, quia relictum hujuſmodi cenſetur factum pro anima, ut dictum eſt ſuprà; additque non obſtare, quòd impoſſibilis conditio in legatis, & ultimis voluntatibus habeatur pro non ſcripta, *§. Impoſſibilis, inſtit. de hæred. inſtit.* *quoniam*, ut ait Bald. *in rubr. C. de inſtitut. & ſubſtit.* id procedit, cùm conditio continet aliquid turpe; ſecùs ſi nihil turpe contineat, quia tunc ſi de jure adimpleri non poteſt, de facto adimpleri debet, & ſatis eſt, l. *Quidam cùm filium, ff. de verb. obligat.* Unde cùm legatum factum Religioſis incapacibus non contineat aliquid turpe, debet adimpleri eo modo, quo poteſt, & ſatis dicitur adimpleri, ſi fiat converſio in alium uſum pro ſalute animæ teſtatoris, ut ibi per eum; & pro hac ſententia allegat Guilielm. de Benedict. *in repet.* c. *Raynutius, ver. Reliquit, n. 16. verſ. Tertiò fallit, de teſtamen.* Et ita ſervat Curia Romana; nam Summi
28 Pontifices ſæpiſſimè aliis verſibus applicarunt legata annua FF. Minoribus relicta. Et ex Decreto S. Congregationis fabricæ edito juſſu S. D. N. Urbani VIII. ſub *die* 14. *Februarii* 1633. quamvis mandetur, ut capitale annuorum redituum, qui FF. Minoribus relinquuntur, conſervetur ad effectum, ut hæredes, vel debitores poſſint liberè, ſi velint dictis Fratribus dare annua legata per eoſdem Fratres recipienda in eleemoſynam juxta declarationem D. Bonaventuræ, non autem per eos exigenda; mox tamen additur hæc clauſula, videlicet (dummodo de eis per Romanum Pontificem aliter non fuerit diſpoſitum, nec prædicta legata in alios uſus ejus authoritate applicata
29 fuerint, vel applicari contigerit.) Et infra prohibetur Fratribus ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ne proviſos Apoſtolicos pro tempore de beneficiis, quibus legata ſupradicta fuerint applicata, directè, vel indirectè impedire audeant, vel præſumant.

30 Nec prædictis obſtat, quod in dubio propoſito teſtator prohibuerit ne Summus Pontifex immutet prædictam diſpoſitionem. Quoniam hæc prohibitio tamquam turpis habetur pro non adjecta, l. 1. l. *Si quis ita inſtitutus*, l. *quæ ſub conditione*, l. *Conditiones quæ*, & l. *Conditiones contra. ff. de condit. inſtit. d. §. Impoſſibilis, Inſtit. de hæred. inſtit.* & tenet Imola, in l. *Si alienum, in princ. n. 3. ff eod.* Angel in l. *Quidam, §. Illo, n. 2.* & ibi etiam Paul. de Caſtr. *in fin. C. de neceſſar. ſerv. hæred. inſtit.* Petr. de Ubald. *in tract. de Canon. Epiſc. cap. 7. num. 42. in fin.* ubi ait: Quando

31 Quando legatum non poteſt impleri ſive de jure, ſive de facto eo modo, quo per teſtatorem fuit diſpoſitum; poſſe per Superiorem fieri ejuſdem converſionem in alium uſum, non obſtante quòd in teſtamento adeſſet clauſula, ne poſſet applicari niſi ad uſum deſtinatum.

32 Nec dicatur. Teſtator, ut ſupponitur in dubio, non ſtetit in finibus prohibitionis, ſed proceſſit ulterius adimendo legatum in eventum contraventionis. Quo caſu non eſt locus commutationi, l. *Liberto*, §. *Lucius ff. de ann. leg.* ubi Bart. *n.* 2. formaliter dicit: omnes leges, quæ dicunt pecuniam ad unum uſum relictam poſſe converti in alium uſum ex authoritate Superioris ſunt veræ, niſi teſtator provideat quid fieri debeat; & quòd illo non facto perveniat ad hæredes, quia tunc non poteſt fieri transmutatio in alium uſum, & ſequitur Rota *dec.* 365. *n.* 9. *p.* 5. *Recent.* Et videtur probari in Decreto Concilii Tridentini *cap.* 8. *verſ.*
33 *Niſi aliter fortè, ſeſſ.* 25. Etenim pro ſolutione hujus difficultatis, in qua DD. loquuntur ſatis involutè diſtinguendi ſunt tres caſus.

Primus eſt, cùm teſtator legat Religioſis capacibus ſub modo licito, & caſu quo onera injuncta non impleantur, ſubſtituit alios, & tunc legatum in alios uſus converti non debet. Et in his terminis loquitur cum ſuis exaggerationibus Bero. *conſ.* 49. *lib.* 2. Nam in ſuo caſu teſtator legavit cum onere celebrationis Miſſarum Canonicis Regularibus, qui de jure ſunt capaces dominii in communi, ut in c. *Quanto, de offic. Ordinar.* & c. *Quod Dei timorem, de ſtatu Monachor.* & ſubſtituit alium locum pium in caſum non implementi. Unde Summus Pontifex quamvis potuerit de plenitudine poteſtatis commutare prædictam voluntatem, ut Bero. fatetur; tamen non debuit, quia, ut ipſe ait, proviſio hominis licita facit ceſſare pro-
34 viſionè legis. Et ad hunc caſum referri poſſunt Cephal. *conſ.* 52. & Riminal. Jun. *conſ.* 116. Nam in caſu eorum teſtator filios maſculos hæredes inſtituit ſub ea conditione, ut ſi Dux Ferrariæ aut Papa mutaret ſuum teſtamentum, tali caſu hæreditas deveniret ad alios vocatos, & facta mutatione per Papam reſponderunt prædicti Doctores fuiſſe locum pœnæ, nimirum quia diſpoſitio teſtatoris fuit licita, & idem juris eſt ſi legatum fiat Religioſis incapacibus, ſed ſub modo licito, ut ſi fiat legatum rei immobilis FF. Minoribus ad hoc ut vendant, & pretium convertant in uſum fabricæ juxta text. in d. c. *Exiit*, §. *Ad hæc quia Fratribus, de verb. ſignif. in* 6. Et caſu quo ipſi nolint legatum acceptare, legatur alteri. Nam neque hoc caſu eſt locus commutationi, cùm teſtatoris voluntas licitè poſſit adimpleri, ut declarat Bald. in l. *Dictam, col. ult. C. de condict. ob cau.* relatus à Bero. *d. conſ.* 49 *n.* 2. *verſ. Quod ultimum dictum.* Et ita procedit doctrina Bartoli in d. l. *Liberto*, §. *Lucius ff. de ann. leg.* & in l. *Legatum civitati. numer.* 4. *ff. de uſufr. leg.* ut ipſemet declarat in l. *Lucius*, §. *Tres hæredes, n.* 3.
35 *verſ. Sed ſi eſſet tale relictum. ff. ad Trebell.*

Et ita etiam procedit decretum Concilii in d. *c.* 8. *ſeſſ.* 25. ubi mandatur Ordinario ut fructus hoſpitalium convertat in alios uſus, ſi ibi non ſint peregrini, &c. dummodò etiam in hunc eventum in eorum fundatione aliter non ſit expreſſum. Etenim cùm proviſio fundatoris ſit licita, ceſſare debet proviſio, ſeu commutatio Ordinarii. Adde quod doctrina prædictorum cōſulentium non eſt vera, quia quod dicitur non poſſe fieri commutationem illius voluntatis, quæ licitè poteſt adimpleri, procedit in inferioribus, non autem in Principe, ut declarat Bart. *in tract. Minor. lib.* 2. *diſtin.* 2. *c.* 3. *n.* 13. Petr. de Ubald. *in tract. de canon. Epiſc. c.* 7. *n.* 35. Armilla *in ver. Legatum, n.* 55. Tabiena *in ver. Legatum,* 2. *n.* 12. Angel. *ver. Legatum,* 2. *n.* 12. Covarr. *lib.* 3. *variar. reſolut. c.* 6. *nu.* 7. *Non obſtant*, & probatur apertiſſimè in Clem. *Quia contingit, de relig. domibus*, ubi dicitur; ea quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debent non ad alium converti; & ſic textus loquitur de uſu, qui licitè poteſt, & debet impleri, & tamen addit ſalva Sedis Apoſtolicæ authoritate; Ergo falſum omnino eſt Sedem Apoſtolicam non poſſe commutare piam voluntatem teſtatoris, quæ impleri poteſt de jure, & de facto, ut Petr. Ubald. *ubi ſuprà.*

36 Ratio eſt, quia (ut inquit Cardin poſt Laudun. in d. Clem. *Quia contingit, num.* 4.) Papa eſt gubernator in ſolidum univerſalis Eccleſiæ, cujus caput eſt Eccleſia Romana; & ideo ejus eſt tamquam capitis ad membra ſingula alimenta transfundere, c. *Cuncta per mundum*, & c. *Per principalem*, 9. *q.* 3. & propterea poteſt rem uni Eccleſiæ auferre, & dare alteri, c. *Conqueſtus*, c. *Nec verò*, & d. c. *Per principalem, eadem cauſ. & quæſt.* Paul. de Caſtr. *conſ.* 288. *Primum dubium, col.* 2. *in princ. verſ. Nam aut quæritur, lib.* 1. ubi ait Papam poſſe abſolutè auferre dominium, & jus quæſitum Eccleſiæ ſola voluntate, & nulla ſubſiſtente cauſa, licèt ſine cauſa facere non debeat, c. 1. & ibi gloſſ. *in ver. Injuſtitiam,* 22. *diſtin.* c. *Conſtitutus, de Capell. Monachor.* cap. *Antiqua cum ibi notatis de privileg.* Concilium Tridentinum *cap.* 6. *ſeſſ.* 22. Rationem reddit Paul. de Caſtro *loco citato*, quia dominium rerum Eccleſiaſticarum eſt apud Chriſtum, non autem apud aliquam particularem Eccleſiam, ut notat Innoc. in cap. *Cùm ſuper, de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Et cùm Papa ſit Vicarius Chriſti cum omnimoda poteſtate in terris; & Eccleſia Catholica, cujus caput eſt Chriſtus, ſit una, ejuſque Principatus ſit apud Eccleſiam Romanam, quæ fuit à Deo immediatè inſtituta, aliæ verò Eccleſiæ tamquam rivuli fuerint inſtitutæ ab ipſa Romana Eccleſia, ut in d. *cap.* 1. 22. *diſtinct.* cap. *Loquitur,* 24. *quæſt.* 1. Propterea quidquid juris eſt apud particulares Eccleſias, eſt etiam apud Papam, qui eſt Pater Patrum ſecundùm Joan. Monach. & cum omni Prælato concurrit in juriſdictione; unde ſi aufert aliquid ab una Eccleſia, dicitur auferre ſolam adminiſtrationem, quam ipſe dedit. Quinimò ſi Papa rem uni Eccleſiæ auferat ex certa ſcientia, cauſam præſumi, adeò ut contrarium probari non poſſit, poſt Cyn. in l. *Reſcripta, C. de precib. Imper. offeren.* tradit Roman. *conſ.* 369. *Circa primum, num.* 28. & Hieronymus Gig. *in tract. penſion. quæſt.* 35. *num.* 7. Verùm quidquid ſit de veritate ſupradictæ doctrinæ, hic non eſt caſus noſter.

37 Secundus caſus eſt cùm teſtator legat Religioſis ſub modo illicito; & caſu quo ejus voluntas de jure, vel de facto impleri non poſſit, legat alteri, & hoc caſu fortè ſimiliter ſuſtineri poteſt commutationem fieri non debere ſaltem ab inferiori à Principe. Ratio eſt, quia teſtator non legavit præcisè, & ſimpliciter ſub modo illicito, ſed conditionaliter, quatenus de jure poſſit; & quatenus non poſſit legavit alteri. Quæ diſpoſitio videtur

detur rationabilis, & conſequenter non ſubeſt cauſa excludendi ſubſtitutum, l. *Quidam, ff. de uſufruct.leg.* & d §. *Lucius Titius, ff. de ann.legat.* licèt contrarium Bald. in l. *Dictam n.* 14. *verſ. Tamen ego ſic limito, C. de condict. ob cauſ.* ubi intelligit dictum Bartol. in d. §. *Lucius, de converſione liciti ad licitum.* Quod autem, inquit impoſſibile transferatur ad poſſibile, iſtud teſtator non poteſt diſponere, nec apponere pœnam amiſſionis, vel translationis in alterum, ut l. *Vxorem, §. Hæres, ff. de leg.* 3. Sed neque hic eſt caſus noſter.

38 Tertius, & ultimus caſus eſt cùm teſtator non conditionaliter, ſed ſimpliciter, & abſolutè legat Fratribus Minoribus ſub modo illicito, puta ut annuatim quid percipiant, in perpetuum prohibendo ne Papa hujuſmodi legatum convertat in alios uſus, & apponendo pœnam ademptionis legati in caſum commutationis, qui propriè eſt caſus noſter. Et tunc legatum in alios uſus converti poteſt, ac debet non obſtante prohibitione teſtatoris cum pœnæ adjectione. Ratio eſt quia hoc caſu voluntas teſtatoris licitè adimpleri non poteſt, cùm teſtator voluerit præcisè legatum annuum perpetuò obtineri à fratribus, quod repugnat regulæ, nec legatum ademerit niſi in eventuam cõmutationis Apoſtolicæ. 39 Et in his terminis loquitur Bart. in d. l. *Lucius, §. Tres Hæredes, n.* 3. *ff. ad Trebell.* ubi concludit conditionem adjectam à teſtatore in legato facto Regulari incapaci, quòd ſuperior non poſſit de illo intromittere, alias devolvatur ad hæredem, haberi pro non adjecta, & legatum nihilominus remanere ad liberam ſuperioris diſpoſitionem, & cum Bartol. conſentiunt ibi Angel. *n.* 2. & Cuman. *num.* 6. Bald. in l. *Vnica, n.* 43. *verſ. Septimò quæritur, C. de his quæ pœn. nom.* & in d. l. *Dictam, col. ult. C. de condict. ob cauſ.* Abb. *conſ.* 63. *n.* 7. *ad fin. lib.* 2. Cepoll. *cautel.* 252. *num.* 2. Sylveſt. *in ver. Religio,* 6. *q.* 7. Tabien. *in ver. Monachus, q.* 14. *n.* 15. A qua concluſione nemo diſſentit quando legatum verè eſt factum Religioſo incapaci ſub modo illicito, puta ut ſolvatur annuatim in perpetuum, ut in præſenti quæſtione; Tunc enim fatentur omnes prohibitionem commutationis voluntatis, & pœnam illi adjectam continere turpitudinem, & non eſſe attendendam.

40 Turpitudo autem hoc caſu ſurgit ex duplici capite; Primò, quia cùm Summus Pontifex pleniſſimam habeat poteſtatem commutandi ultimas voluntates, ut in Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* adeò ut de hoc dubitare ſit ſacrilegium, ut inquit Gemin. *conſ.* 63. *Dubia ſuprascripta, in princ.* prohibitio Teſtatoris contra diſpoſitionem dictæ Clementinæ nullius eſt roboris, quia 41 privata teſtatoris diſpoſitio non poteſt generalem Conſtitutionem Canonis immutare, cap. *Requiſiſti, ſuprà eod.* Quam ob cauſam nec Epiſcopo poteſt quis prohibere ne ſe ingerat in ſuo teſtamento, cap. *Tua nobis,* ibi, *licet etiam à teſtatoribus id contingeret interdici,* ubi id notat gloſſ. *in ver. Interdici, infra eod.* & in Authen. *de Eccleſ. tit.* §. *Si quis autem pro redemptione, in ver. In omnibus.* Unde longè minus id prohibere poteſt Summo Pontifici, qui eſt ſupra jus, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præb.* ſimiliter nemo poteſt cavere, ne leges in ſuo teſtamento locum habeant, l. *Nemo poteſt ff. de legat.* 1. Ergo nec conditionem poteſt apponere quæ excludat Principis authoritatem, quia faceret contra legem vivam, ſicut eſt Princeps, ut in Authen. *de Conſul. ad fin.* & ibi gloſ. *in ver. Legem animatam,* & contra factum Principis, quod pro lege habetur, 42 l. 1. *ff. de Conſtit. Princip.* Imò periculoſius eſt contemnere legem vivam, majusque crimen, quàm legem mortuam, ut notat gloſſ. in c. *fin. in ver. Nec eligere, ante med. verſ. Quæ eſt ergo ratio, infr. de Cler. excomm. miniſtran.* & Lucas de Penna in l. 1. *col. antepenult. verſ. Et ſicut, C. de expenſ. judic. lib.* 12. Itaq; 43 cùm talis prohibitio contineat turpitudinem, conſequenter pœna ademptionis legati in caſum commutationis tamquam adjecta actui illicito non committitur, l. *unica, in fin. C. de his quæ pœnæ nomin.* Et ita in terminis tradit Simon de Præt. *de interpret. ult. volunt. lib.* 4. *interpret.* 2. *dub.* 4. *n.* 5. dicens hanc pœnam cenſeri appoſitam in vilipendium ſupra authoritatis Rom. Pontificis, & eum ſequitur noviſſimè Duran. Rotæ Auditor *in ſuo tract. de condit. & mod. impoſſibil. par.* 2. *c.* 1. *n.* 105.

44 Sequitur maximè, quia nedum repugnat Juri Canonico, ſed etiam Divino, ut reperiatur aliqua pia diſpoſitio, quæ non ſubſit Summo Pontifici Eccleſiæ Capiti c. *Cuncta per mundum,* & c. *Per principalem,* 9. *q.* 3. c. *Benè quidem,* 96. *diſt* Innoc. in c. 1. 45 *in princ. de Conſtit.* Deinde prædicta conditio eſt turpis, quia habilitat per indirectum FF. Minores ad retinendos annuos reditus contra præſcriptũ regulæ: excluſa enim authoritate Apoſtolica commutandi prædictam diſpoſitionem, nihil fratribus impedimento eſſet quominus dictum redi-46 tum obtinerent, & exigerent. Hoc autem eſt maximè abſurdum, quia FF. Minores habentes contra regulam reditus annuos, peccant mortaliter ſecundùm declarationem Nicolai IV. in c. *Exiit,* §. *In primis, verſ. Ad omnia autem, de verb. ſignif. lib.* 6. & Clementis V. in d. Clem. *Exivi,* §. *Cùm igitur.* Quod pluribus exaggerat Anton. de Butr. *in conſ.* 33. *n.* 4. *in fin.* dicens, eos in talium retentione defendi non poſſe, quomodocumque colorentur, quin injuſtè, & contra animas, & conſcientiam teneant; & quin quotidie celebrando judicium ſibi manducent.

47 Igitur ſtultum eſt credere propter conditionem appoſitam in teſtamento Summum Pontificem non poſſe illis prohibere hanc retentionem, nec commutare voluntatem illam, quæ inducit Religioſos ad culpam mortalem, cap. *Novit, de judic.* ibi: (Nullus qui ſit ſanæ mentis ignorat quod ad officium noſtrum ſpectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Chriſtianum; & ſic correctionem contempſerit, per diſtrictionem Eccleſiaſticam coercere.) ubi Anchar. *n.* 8. (Nota (inquit) correctionem peccatorum ſpectare ad Papam, & qui negat poteſtatem Papæ, negat ſe Chriſtianum. Extravag. *Vnam ſanctam, de major. & obed.* Cùm præſertim ſanctus inſtitutor voluerit ſuos filios Romano Pontifici ſtrictiori quodam vinculo eſſe ſubjectos. Quamobrem prædicta prohibitio tamquam detrahens ſupremæ authoritati Sedis Apoſtolicæ ſcandaloſa, & de jure impoſſibilis videtur omninò rejicienda cum ſua pœna ademptionis legati, ut per Simon. de Præt. *loco cit.*

48 Succeſſivè QUÆRO, cùm ſuperiùs firmatum ſit commutationem annui reditus, ut præfertur, relicti FF. Minoribus S. Franciſci non eſſe nullam ex defectu poteſtatis Papæ, numquid ſaltem impugnari poſſit ex defectu intentionis, juxta textũ in c. *Suſceptum,* & cap. *Si propter, de reſcript. lib.* 6.

cum concordan. de quibus ibi per gloſſ. *in ver. Intentionis.*

49 Ratio dubitandi oritur ex eo, quòd cùm teſtator prohibuerit ne Papa poſſit legatum commutare, illudque ademerit, & vocaverit Hæredes in caſum commutationis; ſi Pontifex hanc proviſionem teſtatoris ſciviſſet, fortè non commutaſſet, ex præallegata doctrina Bart. in l. *Liberto*, §. *Lucius*, *n.2. ff. de ann. legat.* ubi docet leges omnes, quæ dicunt relicta ad certum uſum poſſe in alios uſus converti, non habere locum quando teſtator providit quid fieri debeat de legato, caſu quo in uſum deſtinatum converti nequeat. Quod fuſiùs in his ferè terminis proſequitur Bero. *conſ.* 49. *lib.*2.

Pro clariori ſolutione hujus dubitationis tres caſus ſunt diſtinguendi, prout etiam diſtinximus in præcedenti quæſtione.

50 Primus caſus eſt, quando teſtator legat Religioſis capacibus, vel aliàs in uſum licitum; & caſu quo ipſi nolint legatum accipere, aut onera adimplere, ſubſtituit alios. Et hoc primo caſu admitti poteſt commutationem Papæ non habita notitia proviſionis teſtatoris eſſe nullam ex defectu intentionis; quia ſi Papa proviſionem licitam teſtatoris ſciviſſet, veriſimiliter non commutaſſet; & in his terminis loquitur Bero. *loco citato*: nam in ſuo caſu teſtator legavit Canonicis Regularibus, qui de jure ſunt capaces bonorum in communi, cap. *Quanto, de offic. Ordinar.* & quatenus ipſi nollent onera ſubire, ſubſtituit alium locum pium, & conſuluit Berous legatum non debuiſſe converti per Papam in alios uſus, quia ut ipſe ait, proviſio hominis licita facit ceſſare proviſionem legis, & in hoc primo caſu loquitur Bart. in dicto §. *Lucius*, prout illum expreſsè declarat Bald. in l. *Dictam, col. ult. num.* 14. *verſ. Idem dicit Bartolus*, & verſic. *Tamen ego ſic limito. C. de condict. ob turp. cauſ.* & hic non eſt caſus noſter.

51 Secundus caſus eſt, quando teſtator legat Religioſis incapacibus; & caſu quo ipſi de jure non poſſint legatum obtinere, legat alteri: & tunc commutationi fortè objici poſſet defectus intentionis, ſi Papa non habuiſſet notitiam proviſionis teſtatoris. Ratio eſt, quia hoc legatum non eſt purum, ſed conditionale, ſi Fratres ſint capaces: unde data illorum incapacitate, conditio non eſt purificata & legatum remanet factum directè ad favorem ſubſtituti, juxta textum in d. l. *Liberto*, §. *Lucius ff. de ann. legat.* Sed nihilominus contrarium

52 tenet Bald. *ubi ſuprà*, ubi dicit doctrinam Bart. in *d.* §. *Lucius*, ad hunc caſum non pertinere, & ſubſtitutionem eſſe nullam; Quia (inquit) quod impoſſibile transferatur ad poſſibile, iſtud teſtator non poteſt diſponere, nec apponere pœnam amiſſionis. & tranſlationis in alterum, l. *Uxorem*, §. *Hæres, ff. de legat.* 3. Sed quidquid ſit de veritate hujus doctrinæ, neque hic eſt caſus noſter; ideoque circa illius deciſionem non inſiſtam.

Tertius caſus eſt, quando teſtator non ſub conditione, ſed purè, & ſimpliciter legat Fratribus incapacibus, & prohibet ne Papa poſſit legatum commutare in alios uſus, & in eventum commutationis adimit legatum, & ſubſtituit hæredes, qui propriè eſt caſus noſter; & hoc tertio caſu dicimus contra commutationem Sanctiſſimi non poſſe opponi de defectu intentionis, ex eo quòd Sanctitas ſua ignoraverit hanc proviſionem teſtatoris.

53 Primò quia ignorantia diſpoſitionis quæ nulla eſt, & à jure improbata, ſubreptionem, aut defectum intentionis non parit gloſſ. in cap. *Cum noſtris, in ver. Non vacaret, de conceſſ Præben.* Rota *in antiq. deciſ.* 176 *aliàs* 69. *de reſcript.* quæ incipit: *Nota quod de gratia adverſarii*, quæ nulla eſt, non teneor in gratia mea facere mentionem, Gemin. *conſ.* 120. *n.*4. *verſ. Item de jure iſtius*, latè Felin. in cap. *Ex tenore, n.2. & ſeqq. de reſcript.* Qui omnes eam reddunt rationem, quia non præſtat impedimentum quod de jure non ſortitur effectum, ut in reg. Sexti, *Non præſtat.* Sed diſpoſitio, per quam teſtator prohibet Papæ ne poſſit legatum commutare, & dat ſubſtitutum in caſum commutationis, uti facta contra Principis authoritatem eſt nulla, & à jure improbata, etiamſi legatum eſſet factum capacibus, ut in puncto tenet Simon. de Pret. *de interpret. ult. volunt. lib.* 4. *interpret.* 2. *dub.* 4 *num.* 5. & Duran. *in ſuo tract. de condit. & mod. impoſſ. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 105. & fusè probatum eſt in quæſtione præcedenti. Ergo ignorantia hujus diſpoſitionis non parit defectum voluntatis.

54 Secundò, quando teſtator legat Regulari incapaci, & prohibet ſuperiori ne in tali legato ſe ingerat, alium ſubſtituendo in eventum contraventionis, ut in ſpecie noſtra; hujusmodi ſubſtitutio uti facta ſub conditione impoſſibili de jure, & nutritiva peccati habetur pro non ſcripta, Bart. in l. *Lucius*, §. *Tres hæredes*, *num.* 3. *ff. ad Trebell.* & alii,

55 quos ſuperius retulimus *n.*39. Paria autem ſunt ſubſtitutionem non fuiſſe ſcriptam à teſtatore, & de jure haberi pro non ſcripta, l. 1. *&* 2. *& per tot. ff. de his. quæ pro non ſcript. haben.* Sed ſi ſubſtitutio verè non eſſet ſcripta in teſtamento, utique non eſſet poſſibile ut produceret defectum intentionis Papæ in commutatione, quia ex nihilo nihil producitur, l. *Libellorum*, §. *Quòd ſi libelli ff. de accu-*

56 *ſat.* Ergo eòdem modo non eſt poſſibile ut hunc defectum producat dicta ſubſtitutio, quæ de jure eſt pro non ſcripta, impoſſibil tas enim juris, & naturæ æquiparantur, Bartol. in l. *Continuus*, §. *Inſpiciendum, n.2 ff. de verb. oblig.* Et idem operatur fi-

57 ctio in caſu ficto, quod veritas in caſu vero, l. *Si filius familias ff. Si cert. petat.* & l. *Cùm hic ſtatus*, §. *Si ambo, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Decian. *conſ.* 11. *n.*151. *lib.* 1.

58 Tertiò, defectus intentionis non oritur niſi ex ignorantia eorum, quæ ſi Princeps ſciviſſet, aut nullo modo, aut difficilius reſcripſiſſet, cap. *Super litteris*, & ibi Doctores, *de reſcript.* Put. *deciſ.* 532. *n.*2. *lib.* 1. Seraph. *deciſ.* 653. *n.* 5. At ſi Papa ſcivis-

59 ſet dictam prohibitionem ſibi nominatim factam à teſtatore cum pœnæ adjectione in odium ſuæ ſupremæ authoritatis, tantum abeſt ut abſtinuiſſet à commutatione, ut potius eam promptius conceſſiſſet ad confundendam teſtatoris temeritatem, & ad ſuam authoritatem vindicandam, l. *Si familia*, ibi, *& contempta majeſtas Prætoris vindicatur*, *ff. de juriſd. omn. judic.* gloſſ. 1. in cap. *Maximianus*, 23 *q.* 3. Unde jure merito Sanctiſſimus in Signatura nullam conſiderationem habere conſuevit ſimilium prohibitionum.

60 Quartò, Teſtator voluit ut hoc legatum eſſet perpetuò penes FF. Minores, nec unquam poſ-

ſet

ſet extingui, ſeu alienari, aut in alios uſus commutari, etiam per Papam; & oppoſuit pœnam ſubſtitutionis in caſum commutationis. At ſi Papa ſciviſſet hanc enixam teſtatoris voluntatem, ut reditus annuus perpetuò poſſideretur à Fratribus contra regulam; utique multò magis voluntatem commutaſſet: nam quò magis voluntas eſt enixa in re illicita, & nutritiva peccati, eò magis ſpectat ad officium Romani Pontificis illam corrigere, & emendare, c. *Novit, verſ. Nullus qui ſit ſanæ mentis ignorat*, & quod ibi notat Butr. *n. 27. verſ. Nota diſſimulationem peccatorum*, & Ancharan. *n. 12 de judic.*

61 Ultimò, ſi Sedes Apoſtolica declararet commutationem non valere propter ignorantiam prædictæ prohibitionis, ſequerentur duo inconvenientia. Alterum quia Sanctiſſimus videretur aliquam rationem habuiſſe ejuſdem prohibitionis; eamq; tacitè approbaſſe. Sed abſit ut Sanctiſſimus fundet defectum intentionis ſuæ, & vim ullam faciat in diſpoſitione tam repugnante ſacris Canonibus, ſuæque authoritati tam enormiter detrahente.

Alterum quia hinc eſſet aperta via relinquendi omnibus incapacibus: nam quilibet poſſet in ſuo teſtamento relinquere incapaci, & prohibere ne Papa poſſet relictum convertere in alios uſus, dãdo ſubſtitutum in caſum commutationis voluntatis: tunc enim aut Papa non commutaret, & relictum remaneret incapaci, contra juris diſpoſitionem; aut commutaret, & cõmutatio nulla eſ-
62 ſet ex defectu intentionis non facta mentione prohibitionis teſtatoris. Nec dicatur; Poterit fieri hujuſmodi mentio in litteris: imò enim abſurdum eſſet, & maximè alienum à majeſtate Summi Pontificis, ut in omnibus ſimilibus applicationibus, & gratiis motu proprio apponeretur clauſula (Non obſtante quòd teſtatores nobis expreſsè interdixerint ne poſſimus eorum voluntates commutare, & ſubſtitutos dederint in eventum commutationis.) Atque ita per tales prohibitiones auferretur per indirectum Papæ poteſtas commutandi omnia legata pia, etiam incapacibus facta: dicitur enim abſolutè non poſſe fieri quod ſalva dignitate fieri non poteſt, l. *Nepos, ff. de verb. ſignif.* l. *Non aliter, ff. de uſu, & habitat.* Brun. *conſ. 117. n. 173. & ſequent.*

Nec prædictis obſtat motivum unius ex dominis; quod teſtator voluerit ut commutatio Papæ eſſet veluti inſtrumentum, quo mediante legatum devolveretur ad ſuos hæredes.

Primò enim reſpondetur hunc intellectum repugnare menti, & verbis teſtatoris: nam quomodo fieri poteſt, ut teſtator pro devolutione legati voluerit uti hoc medio commutationis Papæ, ſi eamdem commutationem Sanctitati ſuæ diſertis verbis prohibuit? hoc enim eſſet ſimul velle, & nolle commutationem, quod non eſt poſſibile, l. 1, §. *Scientia*, & ibi gloſſ. *in ver. Velle, ff. de tribut. act.* l. *Ubi repugnantia, ff. de reg. jur.*

Præterea teſtator non egebat hoc medio, ſeu inſtrumento commutationis Pontificis, ut legatũ ſuis hæredibus acquireretur: poterat enim directè eis prælegare, aut vulgariter eos ſubſtituere ſub conditione, ſi fratres nollent, aut non poſſent legatum accipere. Quod tamen non fecit, ſed eos vocavit tantummodo in caſum commutationis Apoſtolicæ, quia ſcilicet ejus abſoluta intentio fuit ut hoc legatum nullo unquam tempore poſſet Fratribus auferri, etiam authoritate Summi Pontificis: propterea enim interdixit illius alienationem, & commutationem, & appoſuit pœnam ſubſtitutionis in eventum contraventionis; & ſic hæredes ſubſtituit non ea mente ut legatum ad eos devolveretur, ſed eo tantùm fine, ut hac pœna à commutatione Papam retraheret, & quo-
63 dammodo deterreret, ut per Simon. de Pret. *loco cit.* attenditur enim in teſtamentis quale fuerit principale objectum, & finis teſtatoris, l. *in conditionibus primum locum*, & l. *Cùm vir. in princ. ff. de condit. & demonſtr.* Anchar. *conſ. 356. num 2. verſ. Quartò, & ultimò.* Dec. *conſ. 95. n. 1.* Et cùm in hoc verba teſtatoris ſint clara, non admittitur quæſtio voluntatis, l. *Ille, aut ille*, §. *Cùm in verbis, ff. de legat. 3.* Paul. de Caſtro *conſ. 185. n. 2. lib. 2.*

64 Deinde reſpondetur quidquid ſit an teſtator bono, vel malo zelo ductus fuerit ad ſubſtituendos hæredes, ſemper verum erit eum in hac ſubſtitutione uſum fuiſſe organo, ſeu inſtrumento illicito prohibendo Papæ commutationem. Quando autem organum, ſeu medium eſt illicitum, acquiſitio impeditur, ut inquit Bald. in Auth. *Ingreſſi, n. 55. verſ. Quia cùm debeat acquiri mediante organo, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Anchar. in d. Clem. *Exivi, num. 6. verſ. Dominus meus Baldus*, & conſequenter ex ignorantia hujus acquiſitionis, ſeu ſubſtitutionis, quæ de jure nulla eſt, non poteſt oriri defectus intentionis; quia quod nullum eſt, &c. l. *Libellorum*, §. *Quòd ſi libelli. ff. de accuſat.* gloſſ. *fin. in l. Si pater, C. Ne de ſtat. defunct.* & patet ex dictis ſuprà in primo, & ſecundo fundamento.

Et ita in facto obtinui. Nam cùm Sanctiſſimus D.N. Urbanus VIII. ſuperioribus annis erexiſſet beneficium ſimplex in Collegiata Eccleſia S. Laurentii Civitatis Florentiæ, mihi à primæva erectione collatum, eique pro dote applicaſſet omnia legata annua Conventui, & FF. S. Franciſci de Obſervantia ejus civitatis relicta, quorum iidem Fratres ſunt incapaces, & verteretur in dubium, an in litteris applicationis hujuſmodi comprehenderetur legatum annuum eis factum cum prohibitione, ne Sanctitas ſua illud commutaret in alios uſus, & ademptione legati, datiſque ſubſtitutis in eventum commutationis; Sanctitas ſua ex voto Congregationis Cardinalium, & Prælatorum ſuper hoc ſpecialiter deputatæ declaravit comprehendi, ut in litteris in forma Brevis ſub annulo Piſcatoris expeditis ſub datum Romæ apud S. Petrum die 30 Aprilis 1642.

65 Fuit etiam in Congregatione excitatum dubium, An prædictum legatum, quod fuit relictum pro Miſſis perpetuò celebrandis in Capella Eccleſiæ ejuſdem Conventus ſive per viam Capellaniæ, ſive alio modo cenſeretur factum FF. Minoribus, necne. Cui dubitationi reſpondi affirmativè.

Primò, quia relictum Altari, ſeu Capellæ exiſtenti in Eccleſia FF. Minorum S. Franciſci pro Miſſis celebrandis, ut hoc caſu, cenſetur relictum ipſis Fratribus, & eorum contemplatione in fraudem paupertatis. Ita in individuo determinat Bald. in Auth. *Ingreſſi, n. 55. verſ. Idem dicit ſi relinquatur Altari Minorum, & n. 57 C. de Sacroſanct. Eccleſ.* & poſt eum Anchar. in Clem. *Exivi, n. 6. de verborum ſignific.*

66 Secundò, quia certum eſt hoc legatum non fuiſſe legatum factum hæredibus: Tum quia hære-

di à ſeipſo legari non poteſt, l. *Legatum*, §. *Hæredi*, *ff. de legat.* 1. Angel. *conſ. 295. n. 2. verſ. Id deſcendo nunc, uſque in fin.* plenè Jaſ. in l. *Planè*, §. *Si duobus, ff. eod.* Tum quia hæredes ſunt tantummodò ſubſtituti ſub conditione commutationis Apoſtolicæ; & ſic neceſſe eſt dare alium legatarium, cui ademptio, & ſubſtitutio facta fuerit. Aut igitur legatum directè factum fuit fratribus, aut Eccleſiæ ipſorum, aut capellæ teſtatoris: non enim alii ſunt nominati in teſtamento. Si fratribus, habemus intentum quia notoria eſt illorum incapacitas, ut abundè oſtenſum eſt ſuprà in prima quæſt. Neque aliud à nobis exigit S. Congregatio, quàm ut oſtendamus hoc legatum fuiſſe Fratribus relictum. Sin autem Eccleſiæ, ſuccedit doctrina Baldi communiter approbata in d. *Authen. Ingreſ-*
67 *ſi, n. 55 verſ. Iuxta hoc quæro.* Quod relictum Eccleſiæ FF. Minorum cenſetur relictum ipſiſmet Fratribus; quia Eccleſia hoc caſu ſumitur pro Collegio, non pro ædificiis, quæ ſunt quid materiale, & inſenſatum. Idem tenet Joan. de Lignano in d. Clem. *Exivi*, ubi dicit eum, qui Eccleſiæ FF. Minorum relinquit, habuiſſe conſiderationem ad Fratres, non ad Eccleſiæ parietes. Et eum refert, & ſequitur *ibi* Anchar. *n. 7.* Quòd ſi legatum ſit factum Capellæ teſtatoris, ſimiliter cenſetur factum Collegio Fratrum, ut dictum eſt in præcedenti fundamento.

68 Tertiò, quia teſtator dedit executoribus liberam facultatem quaſcumque conventiones ineundi cum Fratribus memorati Conventus Miſſis celebrandis. Ineptè autem juſſiſſet hujuſmodi conventiones fieri cum Fratribus, ſi legatum non fuiſſet illis relictum, ſed hæredibus cum onere celebrandi Miſſas per Presbyteros ſæculares: Nam, ut inquit Bald. in l. *Si permittente, n. 2. C. Ad Macedon.* ſemper conſenſus exquirendus eſt ab eo, penes quem reſidet jus principale.

69 Quartò religiones, & ſignanter FF. Minores non conſueverunt permittere, ut in ſuis Eccleſiis erigantur Capellæ perpetuò officiandæ à Sacerdotibus ſæcularibus, ut eſt notorium, & patet ex atteſtationibus ſubſcriptis à ſingulis Procuratoribus Ordinum mendicantium, quæ fuerunt S. Congregationi exhibitæ. Neque ad id cogi poſſunt inviti ex Conſtitutione Leonis X. in Concilio Lateranenſi edita, quæ refertur in compendio Privilegiorum Mendicantium in ver. *Miſſa, nu. 8.* quia ad hunc caſum non pertinet. Nec de jure communi, ut probatur in c. *Dudum*, 18. *q.* 2. & ex facto reſpondit Calderin. *conſ. 28.* incipien. *Utrum in Eccleſia Regulari, in tit. de Regular.* imò licet eis reſiſtere ne intra eorum clauſtra exteri Sacerdotes in Divinis miniſtrent, ut tenet Angel. *conſ.* 224. *n. 3. verſ. Si autem.* Ergo non cenſetur teſtator diſpoſuiſſe ut Miſſæ in ſua Capella à Presbyteris ſæcularibus ſint celebrandæ, quia non eſt credendus elegiſſe viam, qua judicium ſuum reddatur eluſorium l. 3 *ff. de milit. teſtam.* Mant. poſt alios *de conject. ultim. volunt. lib. 3. tit. 2. n. 12.*

70 Quintò, quia Executores juxta arbitrium ſibi planè collatum à teſtatore declararunt facto ipſo fructus prædicti legati etiam quotannis perſolvendos fratribus dicti Conventus ad hoc ut Miſſas celebrarent. A qua quidem declaratione non licet eis amodò reſilire, l. 1. §. *Stychum. ff. de legat.* 1 l. *Statu liberum*, §. 1. *ff. de legat.* 2. & l. *Apud Aufidium, ff. de oper. libert.* In quibus juribus apparet habentem ex ultima voluntate electionem, ubi ſemel elegerit, aut declaraverit voluntatem ſuam, amplius variare non poſſe; & hoc tenent ibi communiter gloſſæ, & Doctores, maximè Bart. ut teſtatur Abb. *conſ. 11. Tria ſunt, n. 4. verſ. Venio ad tertium dubium, lib. 2.* præſertim re non integra, & poſt jus Eccleſiæ acquiſitum ex applicatione Apoſtolica, c. *Publicato*, & cap. *Cùm inter, de elect.* & cap. *Si compromiſſarius, eod. tit. lib. 6.* cum aliis adductis per Abbat. *loco citato.*

71 Sextò, Fratres ejuſdem Conventus multò ante erectionem beneficii ſolemniter renunciarunt omnibus legatis annuis, & nominatim huic particulari legato, de quo agitur. Quod ſimiliter oſtendit idem legatum fuiſſe illis relictum, cùm repudiare quis non poſſit quod habere non poteſt, ut dicit text. in l. *Qui poteſt*, §. *Quod quis, ff. de regul. jur.* gloſſ. 2. in cap. 3. *de decim.* Ratio eſt, quia repudiatio eſt quædam privatio, quæ præſupponit habitum. Dec. *in d.* §. *Quod quis, n.* 1.

Ultimò ceſſat omnis difficultas ex obſervantia ſubſecuta ad l. *Si de interpretatione, ff. de legib.* & c. *Cùm dilectus, de conſuet.* d. quia ab anno 1615 uſque ad annum 1629. quo beneficium fuit erectum, & ſic etiam poſt renunciationem, ut ſuprà factam, fratres ipſi ſemper exegerunt fructus dicti legati, hæredibus, & executoribus conſentienti-
72 bus. Conſuetudo autem interpretativa non oportet ut ſit præſcripta. Put. *decıſ. 283. lib.* . . ſed ſufficiunt decem anni. Bart. in l. *Labeo, n. 6. ff de ſuppellect. legat.*

73 Non obſtat quod Angel. d. *conſ.* 224. incip. *Caſus eſt*, Jacobus de Ubercellis, ex facto conſuluerit relictum poſſeſſionum immobilium pro dote unius Altaris conſtruendi in Eccleſia FF. Eremitarum non cenſeri factum Fratribus, neque Eccleſiæ FF. Eremitarum; quia cùm de jure Fratres prædicti tanquam mendicantes ſint incapaces ſimilium bonorum, ut c. *unico, in fin. de relig. domib. lib. 6.* & cap. *Religioſus, de teſtam. eod. lib.* teſtator non cenſetur de eis cogitaſſe, ne videatur elegiſſe viam ad impugnandum judicium ſuum, ſed cenſetur cogitaſſe de Presbyteris ſæcularibus, qui capaces ſunt, & de aſſenſu Fratrum poſſunt altari deſervire. Ideoque relictum intelligitur factum Deo immortali repræſentando per Presbyteros, & Clericos ſæculares inibi deſervientes, ut l. *Si nondum, C. de furt.* l. 4 *in princ. ff ad leg. Iul. pecul.* & l. *Statuæ, in gloſſ ff. de uſufruct.* Ac proinde Capitulum, & Conventum Eremitarum inſtruere poſſe miniſtros, & ſervientes dicto altari, non ex ſeipſis propter incapacitatem, ſed ex Clero ſæculari, qui temporalium ſunt capaces. Id inquam non obſtat. Tum quia contrarium ſolidioribus fundamentis tenuerunt Joan. de Lignano, Bald. & Anchar. ſuprà citati, *n. 65. & 67.* Nec conſtituen-
74 da eſt differentia an legatum fuerit factum Eccleſiæ, vel Capellæ, arg. c. 1. & 213. *diſt.* cap. *Cognovimus*, 12. *quæſt.* 2. c. *Si quis Epiſcopus*, 2. *q.* 7. l. *Anpars, ff. Pro delict.* & l. *Quæ de tota, ff. de rei vendicat.* Utroque enim caſu legatum poſſet dici relictum Deo immortali per miniſtros repræſentando, & de Eccleſia, ſeu templo loquitur textus, quem Angel. allegat in d. l. *Si nondum, C. de furt.* Et nihilominus relictum Eccleſiæ cenſetur relictum Fratribus, & ipſemet Angel. fatetur: Ergo & relictū capellæ. Tum quia illa ratione teſtator videatur elegiſſe viam ad impugnandū ſuum judicium, hoc

caſu

caſu in oppoſitum retorquetur, cùm Fratres Mendicantes non admittant ut eorum Eccleſiis, & capellis perpetuò deſerviatur a Sacerdotibus ſæcularibus, ut dictum eſt ſuprà *n.69.* Tu denique quia in hoc ſpeciali caſu teſtator non diſpoſuit præcisè, ut inſtitueretur capellania in Eccleſia FF. Minorum, ſed tribuit liberam facultatem executoribus præſcribendi modum celebrationis Miſſarum, ſive per viam capellaniæ, ſive aliter, prout concordarent cum Fratribus: Executores autem non elegerunt viam capellaniæ, ſed convenerunt ut Fratres ipſi annuos reditus perciperent, & Miſſas celebrarent, quemadmodum reipſa obſervarunt uſq; ad erectionem beneficii. Cui quidem obſervantiæ potiſſimum innixa S. Congregatio exiſtimavit hoc legatum ipſiſmet Fratribus fuiſſe relictum. Unde ex facto ipſo ſatis ſuperque liquet Angeli reſponſum ad hunc caſum non pertinere.

DE TESTAMENTIS.

Cap. Cùm eſſes.

SUMMARIUM.

1 *Teſtamentum quod Parochianus facit coram Presbytero ſuo, & duobus teſtibus, valet, nec tenet conſuetudo contraria.*

2 *Teſtamentum etiam ad non pias cauſas conditum coram Parocho, & duobus teſtibus valet nedum in foro canonico, ſed etiam in foro civili, contraria conſuetudine non obſtante. & n.40.*

3 *Teſtamentum ſive in ſcriptis, ſive nuncupativum de jure civili requirit ſeptem teſtes, & n.159.*

4 *Et hic numerus non tantum eſt de forma probatoria, ſed etiam de forma ſubſtantiali.*

Etſi unus deficiat, teſtamentum corruit, n.37.

5 *Codicilli non veniunt appellatione teſtamenti, niſi largè, & impropriè.*

6 *In teſtamento ruri condito ſufficiunt quinq; teſtes.*

7 *Sive fiat in ſcriptis, ſive per nuncupationem.*

8 *Teſtamentum tempore peſtis an fieri poſſit cum quinque teſtibus, remiſſivè.*

Teſtamentum ſolemne requirit teſtium ſubſcriptionē.

10 *Nuncupativum, ſecus.*

11 *Papa poteſt abrogare leges Imperatoris foventes peccatum.*

12 *Papæ ratione peccati omnis anima ſubjecta eſt, & n.49. & 133. & ſeqq.*

13 *Papa ubi peccatum non imminet, non poteſt infringere leges humanas quoad forum civile in locis ubi juriſdictionem temporalem non habet.*

14 *Sed in ſuo foro poteſt tollere legem civilem etiam in locis Imperio ſubjectis.*

15 *Teſtamentum de jure canonico non requirit, ut teſtes ſint rogati.*

Contrarium, n.17. & ſeqq. uſq; ad n.23.

Et quid in teſtamento ad pias cauſas, n.23.

16 *Dictio, coram, id eſt præſentibus, & intelligentibus, & n.20.*

18 *Inter jus civile, & canonicum diſcrepantia non eſt inducenda, ubi jus civile non reperitur expreſsè immutatum per jus canonicum: & lex civilis ſervari debet etiam in foro Eccleſiæ.*

19 *Teſtes in teſtamento tam in ſcriptis, quàm nuncupativo debent eſſe rogati.*

20 *Parochus non ſufficit ut matrimonio interſit, niſi etiam ſit adhibitus à contrahentibus.*

21 *Adhibitus idem importat quod rogatus.*

22 *Teſtes in actibus humanis regulariter non requiritur, ut ſint rogati.*

24 *Teſtamentum de jure canonico coram duobus, vel tribus teſtibus non valet, niſi etiam adhibeatur proprius Parochus teſtatoris.*

25 *Fides magis adhibetur indigenis ignotis, quàm extraneis notis.*

26 *Parochus dicitur pater ſpiritualis omnium ſuorum Parochianorum.*

27 *Nec eſt veriſimile, ut conſentiat falſitati, & nu.44. & 57.*

28 *Parochus in teſtamento æquipollet quinq; teſtibus.*

29 *Contrarium.*

30 *Teſtes duo idonei præferuntur unico quantæcunque ſit dignitatis, & n.59.*

31 *Parochus eſt teſtis authorizabilis, de quo Canones multum confidunt, & n.44.*

32 *Teſtes duo in teſtamento adhibendi de jure canonico debent eſſe idonei, id eſt in aliquo non ſuſpecti.*

33 *Teſtes idonei in teſtamento de jure civili dicuntur maſculi, puberes, & liberi.*

34 *Mulier, & ſervus an de jure canonico poſſint eſſe teſtes in teſtamento.*

35 *Quid in teſtamento ad pias cauſas.*

36 *Et quid in teſtamento ad non pias cauſas.*

38 *Lectura prima quod hoc cap. locum habeat ſolummodo in teſtam. ad pias cauſas ſicut cap. ſequens.*

39 *Refellitur.*

40 *Lectura ſecunda quod hoc cap. procedat in teſtamentis ad non pias cauſas, tam in terris Eccleſiæ, quàm Imperii, & in utroq; foro.*

41 *Approbatur, & n.113. uſq; ad n.157.*

42 *Veritas Deus eſt, & in omnibus prævalet, & n.47.*

43 *Subtilitas quæ veritatem lædit, per judicem non eſt recipienda.*

45 *Papæ authoritas ubi agitur de materia peccati non circumſcribitur limitibus alicuius territorii, & n.49. & 133 & ſeqq.*

46 *Lectura tertia, quod hoc cap. ſervari debeat in terris Eccleſiæ in utroque foro, in terris autem Imperii ſervetur jus civile.*

Refellitur, n.49.

47 *Veritas prævalet ſolēnitati. & n.141. verſ. Ac demū.*

48 *Legiſtæ militant in foro Iuſtinianā ſecundùm leges, & Canoniſtæ in foro B. Petri.*

49 *Lex humana contradicens Divinæ non eſt ſervanda, ſed lex Divina ſervari debet etiam in foro civili, & n.115. 121. & 133. & ſeqq.*

50 *Lectura quarta quod hoc cap. ſit ſervandum in foro Eccleſiæ, lex autem civilis in foro ſæculari.*

51 *Refellitur.*

52 *Lectura quinta quod per hoc cap. valeat teſtamentum ad non pias cauſas conditum coram duobus teſtibus, etiam ſine parocho.*

Refellitur, n.55.

53 *Leges civiles requirentes numerum ſeptem, vel octo teſtium per hoc cap. non corriguntur, ſed declarantur irrationabiles, & n.141.*

54 *Teſtamentum, de quo certitudinaliter conſtat per duos teſtes omni exceptione maiores, mandari debet executioni, ſaltem per viam denunciationis Evangelicæ ad peccatum vitandum.*

Contrarium, n.59. 60. & 62.

56 *Teſtes duo quando ſufficiant, & quando tres requirantur, & quales eſſe debeant, ad Eccleſiam pertinet determinare, neque hoc legi Divinæ adverſatur, & n.146.*

57 *Parochus,& duo teſtes idonei in teſtamento adhibiti excludunt omnem falſitatis ſuſpicionem.*

58 *Teſtamentum ad non pias cauſas coram tribus teſtibus ſine Presbytero parochiali non valet.*

59 *Valet tamen ſi quatuor teſtes ſint adhibiti.*

60 *Veritas debet eſſe condita ſale ſacrarum Conſtitutionum, nec eſt peccatum illas ſequi nuda veritate relicta, & n.*102.

Contrarium, n. 137. & 141.

61 *Veritas legum adminicula deſiderat.*

63 *Lectura ſexta quod hoc cap. loquatur tantùm de teſtamentis,quæ fiunt in mortis articulo.*

*Refellitur, num.*68.

64 *Teſtamentum militare non ſolùm requirit militiã, ſed etiam ut miles ſit in conflictu belli, & n.*70.

65 *Intellectus* C. Habeat, C. de Sacroſ.Eccleſ.

66 *Teſtamentum ad pias cauſas conditum in mortis articulo coram duobus teſtibus non valet, ſi teſtator reconvaleſcat,& n.ſeq.*

*Contrarium, n.*71.

Decedens *verbum quid importet, n.*66. & *n.*71.

67 *Donatio cauſa mortis facta revocatur ſequuta reconvaleſcentia.*

69 *Mortis cogitatione mens turbata alienatur.*

71 *Teſtamentum quovis tempore fiat, dicitur factum tempore mortis.*

72 *Lectura ſeptima quod hoc cap. & cap. ſeq. non loquantur in teſtamentis,ſed in legatis & fideicommiſſis.*

73 *Refellitur.*

74 *Inſtitutio hæredis eſt caput,& fundamentum totius teſtamenti.*

75 *Lectura octava quod teſtamentum conditum ſecundùm formam hujus cap.valeat in foro animæ tantùm.*

76 *Refellitur.*

77 *Teſtamentum cœci ad non pias cauſas conditum coràm Parocho,& duobus teſtibus an valeat latiſſimè in utramque partem diſcutitur, à n.* 87. *uſq; ad n.*157.

Referuntur fundamenta opinionis negativæ, à n. 87.*uſque ad n.*113.

Item fundamenta opinionis affirmativæ à d.n. 113 *uſq; ad num.* 141.

Solvuntur objecta à d.n. 141. *uſq; ad n.*157.

78 *Cœcus de jure civili quam formam ſervare debeat in ſuo teſtamento.*

79 *Quamvis teſtamentum cœci ſignetur à teſtibus, non eſt nuncupativum.*

80 *Non requirit ut ſigilla teſtium apponantur in chordulis,ſicut requirit teſtamentum in ſcriptis.*

81 *Et an inſtitutio hæredis fieri debeat ante legata.*

82 *Cœci teſtamentum non ſervata forma l.* Hac conſultiſſima,C.qui teſtam.fac.poſſ.*de jure civili non valet,& n.*96.

83 *Et quid in codicillis.*

84 *Et quid in donatione cauſa mortis.*

85 *Donatio cauſa mortis non eſt mera ultima voluntas,& prout in eſſe deducitur, æquiparatur contractui.*

86 *Cœcus poteſt contrahere,& donare inter vivos ſicut quilibet alius.*

88 *Lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem, ſed potius diſtinguitur, & limitatur per legem antiquam, & n.*110.

*Declaratur, n.*141.

89 *Cœcus non poteſt teſtari inter liberos niſi ſervata forma, l.* Hac conſultiſſima, C. qui teſtam. fac.poſſ.

Contrarium, n 154.

90 *Species derogat generi.*

91 *Lex generalis non corrigit legem præcedentem habentem ſpecialem rationem.*

*Declaratur, n.*141.& *ſeqq.*

92 *Lex generalis nunquam corrigit legem,quando invicem compatiuntur.*

93 *Lex civilis non contraria canoni ſervari debet etiam in foro Eccleſiæ.*

94 *Teſtandi facultas generaliter conceſſa non comprehendit perſonas alioqui inhabiles.*

*Declaratur, n.*142.

95 *Pupillus etiam pubertati proximus,nec ad pias cauſas teſtari poteſt.*

96 *Cœcus de jure communi eſt inhabilis ad teſtandum, niſi ſervata forma l.* Hac conſultiſſima, C.qui teſtam.fac.poſſ.

97 *Solemnitati legali non detrahitur,niſi quatenus invenitur expreſſum.*

98 *Ius civile contradicens juri Canonico in his, quæ merè ſpiritualia non ſunt, aut à ſpiritualibus non dependent, obſervandum eſt in terris Imperii, & jus Canonicum in terris Eccleſiæ.*

99 *Nec Papa poteſt tollere leges civiles quantum ad eos, qui non ſunt de ſua temporali juriſdictione.*

100 *Teſtium ſolemnitas in teſtamento introducta eſt propter ſuſpicionem falſitatum.*

101 *Hæredes ab inteſtato, qui non credunt duobus, vel tribus teſtibus fidem adſtruentibus teſtamento ad non pias cauſas, non cenſentur habere conſcientiam læſam.*

*Contrarium, num.*133.

102 *Conſcientia regulari debet ex his, quæ à jure ſunt diſpoſita.*

103 *Filius natus ex uxore præſumitur eſſe filius mariti.*

104 *Et fatuus reputatur ſi credat matri aſſerenti eum ex adulterio genitum.*

*Contrarium,n.*142.*verſ* Nec applicatur ſimile

105 *Lex civilis extra materiam peccati ſervari debet in foro civili, licèt contradicat Canoni.*

106 *Lex civilis poteſt jus divinũ,& naturale diſtinguere, & adjuvare,illique addere, vel detrahere.*

*Contrarium, n.*143.

107 *Papa poteſt immutare authoritatem illam,in ore duorum,vel trium,&c. addendo,vel minuendo.*

*Sed contra, n.*121.& *n.*143.

108 *Lex Divina in ore duorum , vel trium ſtet omne verbum,non refertur ad majorem numerum, ſed ad minorem. Imò refertur etiam ad majorem, n.*144. & *ſeqq.*

109 *Alienum eſſe à lege divina quid importet, & n.*150

110 *Cœci teſtamentum etiam ad pias cauſas conditum non ſervata forma.l* Hac conſultiſſima,C.qui teſtam.facer.poſſ. non valet.

*Contrarium, n.*152.

111 *Filiorum favor major eſt, quàm pia cauſa.*

*Declaratur, n.*155.& 156.

*Filium exhæredare volens,& Eccleſiam inſtituere, quærat alium,qui ſuſcipiat,quàm Auguſtinum,d. n.*111.& 166.

112 *Inter ſpecies illa derogat alteri, quæ ſpecialior eſt, ſicut individua derogant ſpeciei.*

114 *Leges civiles requirentes in teſtamentis numerum ſeptem teſtium ſunt contra jus divinũ, & n.*166.

*Item ſunt contra jus naturale, n.*118. & 127.

*Item contra inſtituta SS. Patrum, n.*122.

*Item contra generalem Eccleſiæ conſuetudinem, n.*123.

Item

Item fovent peccatum, n. 124. uſque ad num. 141. & num. 166.
115 *Leges civiles repugnantes legi divinæ ſunt penitus excludendæ, & n. 121.*
116 *Imperator eſt Vicarius Dei, & ideo non poteſt venire contra factum Domini.*
117 *Legibus Imperatorum, quæ contra Dei veritatem feruntur, qui obtemperare non vult, grande acquirit præmium.*
118 *Præceptum divinæ legis in ore duorum, vel trium, &c. non eſt judiciale, ſed morale.*
119 *Præcepta omnia legis Evangelicæ ſunt juris naturalis præter præcepta de Sacramentis, & de fide.*
120 *Præcepta moralia per legem humanam alterari non poſſunt.*
123 *Conſuetudo Eccleſiæ generalis ita obligat, ſicut præceptum, & n. 129. & 130.*
124 *Teſtamentum impugnans ob defectum ſolemnitatis in numero ſeptem teſtium peccat mortaliter, & poteſt excommunicari, & nn. ſeqq. uſque ad n. 141*
125 *Præcepti Divini tranſgreſſio ſemper eſt mortalis.*
126 *Peccatum eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam.*
127 *Præcepta omnia moralia, ſunt de lege naturali.*
128 *Legi naturæ quicquid contrariatur, peccatum eſt.*
129 *Conſuetudinis eccleſiæ tranſgreſſio inducit culpam lethalem, ſicut tranſgreſſio præcepti, & n. 130.*
131 *Leges civiles irritantes teſtamenta cum pauciori numero, quàm ſeptem, vel octo teſtium, tanquam peccati nutritivæ non ſunt ſervandæ.*
132 *Lex eſt ſanctio ſancta jubens honeſta, prohibens contraria.*
133 *Lex canonica ubi agitur de peccato vitando ſervari debet, etiam in terris Imperii, & in omni foro.*
134 *Apoſtoli dicta prævalent dictis Imperatorum.*
135 *Teſtamentum coram duobus, vel tribus teſtibus ſecundum Apoſtolum impugnari non poteſt ex defectu ſolemnitatis.*
136 *Canones prævalent legibus in his, in quorum obſervatione emergunt peccata.*
137 *Hæredes ab inteſtato contra conſcientiam occupant bona defuncti, qui coram quatuor, vel quinque teſtibus extraneum hæredem inſtituit.*
138 *Princeps quamvis ex juſta cauſa poſſit ſtatuere contra jus gentium, tamen ubi ceſſat illa cauſa, conſtitutio ſervanda non eſt.*
139 *Iuris civilis authoritas non poteſt aliquem à peccato excuſare.*
140 *Iudices ſæculares cogi poſſunt ad obſervantiam hujus cap.*
144 *Intellectus cap.* Præſul. 2. q. 4.
Teſtes ſeptuaginta duo requiruntur ad damnandum Cardinalem Epiſcopum, ibidem.
145 *Declaratur.*
146 *Teſtium defectui ſupplet numerus.*
147 *Teſtes duo, vel tres, ſi habent qualitates requiſitas de jure canonico, ſufficiunt in omni materia, quantumvis gravi, & n. 148.*
149 *Intellectus cap.* Licet univerſis. de teſtibus.
151 *Peccatum non eſt quod eſt præter legem divinam.*
152 *Cæcus ita demum teſtari poteſt ad pias cauſas non ſervata forma legis civilis, ſi relinquat piis, & venerabilibus locis, ſecus ſi privatis perſonis pauperibus.*
153 *Contrarium.*
155 *Religio divina eſt carior filiis.*
Teſtamento ad pias cauſas magis favetur, quàm teſtamento inter liberos, ibidem.
156 *Fallit quoad legitimam filiis debitam.*
Teſtamentum, in quo Eccleſia inſtituitur, & filius exhæredatur, eſt contra officium pietatis, ibid.
157 *Teſtamentum Romæ conditum ad non pias cauſas coram Parocho, & duobus teſtibus, an valeat ſtante ſtatuto urbis, quod præcipit ſervari jus civile, & eo deficiente jus canonicum, & num. ſeqq. uſque in fin.*
Statutum urbis diſponens inter cives Romanos, & diſtrictuales ſervandum eſſe jus civile, declaratur, num. 164. & n. 166.
158 *Rotæ deciſio in Romana Bonorum de Stocchis refertur.*
Refellitur, n. 163. & ſeqq. uſque in fin.
160 *Statutum loci attenditur quoad ſolemnitatem teſtamenti.*
161 *Statutum Ravennæ quod ſervetur jus civile quando contradicit juri canonico valet etiam ſine confirmatione Apoſtolica, & n. ſeq.*
162 *Populi Eccleſiæ Romanæ in temporalibus ſubjecti poſſunt ſtatuta condere contra jus Canonicum.*
164 *Statutum urbis de ſervando jus civile non extenditur ad leges requirentes numerum ſeptem teſtium in teſtamentis tanquam foventes peccatum rebellantes juri divino, ſtatutis Patrum, & generali Eccleſiæ conſuetudini, & n. ſeqq. uſque in fin.*
Item non extenditur ad leges per jus Canonicum abrogatas, n. 166.
Non obſtante confirmatione Apoſtolica, n. 178.
165 *Papa uſque ad animam, & ſanguinem jus divinum ſervare debet.*
167 *Ius civile correctum non dicitur amplius jus civile.*
168 *Pœnæ à jure civili latæ contra ſecundò nubentes infra annum luctus per jus canonicum hodie ſunt ſublatæ.*
169 *Nec habent locum inter perſonas ſubjectas ſtatuto Vrbis.*
170 *Leges multæ referuntur, quæ tanquam foventes peccatum ſunt ſublatæ per jus Canonicum, & n. ſeqq.*
Ordinandi ad Sacerdotium jure civili debent aliquid offerre ordinanti, & notario, ſed jure canonico eſt ſimoniacum, ibidem.
171 *Pro jure indicando licitum eſt jure civili pecuniam accipere: jure canonico ſecus.*
172 *Iurare per creaturas jure canonico non eſt permiſſum: jure civili ſecus.*
173 *Pupillus jure civili non tenetur ſervare juramentum: jure canonico ſecus ſi ſit doli capax.*
174 *Contrahentes jure civili licitè ſe invicem decipiunt: ſecus jure canonico.*
175 *Bona fides non requiritur jure civili in præſcriptione: jure canonico ſecus.*
176 *Filius familias jure civili non obligatur voto: jure canonico ſecus.*
177 *Patri ſecundum leges licèt occidere adulterum cum filia deprehenſum, dummodo & filiam occidat: ſed non ſecundum Canones.*
179 *Statutum ut in teſtamentis ſervetur jus civile quoad numerum ſeptem teſtium, non valet, & num. ſeqq.*
180 *Princeps etiam Papa ſi condit leges contra ea, quæ dicit Dominus, non dicitur condere leges, ſed potiùs convincitur errare.*
181 *Papa non poteſt ſtatuere contra ſtatum univerſalem Eccleſiæ.*
182 *Licet receperit à Deo poteſtatem, & dignitatem Pontificatus, non tamen poteſtatem peccandi.*

183 *Statuta, & conſuetudines locales requirentes numerum ſeptem teſtium in teſtamento rebellant Iuri Divino.*

1 CUM ESSES. Legitur octo modis, ut dicam infra in apparatu *n.* 37. Communiter tamen hic ſummatur. Valet teſtamentum, quod Parochianus facit coram Presbytero ſuo, & duobus teſtibus, nec tenet conſuetudo contraria Jo Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. &
2 Jo. de Anan. Secundùm lecturam, quæ magis placet Canoniſtis, & videtur verior, hoc intendit. Teſtamentum etiam ad non pias cauſas conditum coram Parocho, & duobus teſtibus valet nedum in foro Canonico, ſed etiam in foro civili, contraria conſuetudine non obſtante. Communis diviſio. Secunda ibi, *quia verò*.

3 Nota primo ibi, *ſeptem, vel quinq; teſtium*. Jure civili inſpecto ad teſtamenti validitatem requiri numerum ſeptem teſtium. Hoc enim generale eſt tam in teſtamento in ſcriptis, l. *Hac conſultiſſima*, C. *de Teſtamen.* quam in teſtamento nuncupativo, l. *In teſtamentis*, C. *eod.* l. *fin.* juncta gloſſ. *in verb.*
4 *Oſtenditur*, C. *de fideicomm.* Et hic numerus non tantùm eſt de forma probatoria, ſed etiam de forma ſubſtantiali, ut firmat Bart. in l. *Nemo poteſt, in prima oppoſit. ff. de leg. primo*, & eſt communis opinio, ut ibi atteſtatur Ripa ſub *n.* 2. & Covarr. *in repetit. hujus cap n.* 8. Additur autem in textu illud verbum *quinque*, propter codicillos, ut l. *fin.* §. *ult.* C.
5 *de codicill.* ſecundùm Abb. *hic in* 1. *notab* Sed hoc non videtur verum, quia numerus ſeptem, vel quinque teſtium hîc refertur tantùm ad teſtamenta, quorum appellatione non veniunt codicilli, ut l. *Si idem*, C. *eod.* niſi forſitan largè, & impropriè ut notat gloſſ. *final.* in cap. 2. §. *fin. de uſur.*
6 *lib.* 6. Undè dicendum videtur, verb. *Quinq;*, fuiſſe hîc appoſitum propter teſtamentum, quod fit ruri, in quo teſtes quinque ſufficiunt ad præſcriptum, l. *fin*, C. *de teſtam.* Hoſt *hic n.* 3. Cardin. *in* 2.
7 *notab.* Sive ruſticus teſtetur in ſcriptis, ſive per nuncupationem; & ita communiter tenetur, ut ait Alex. in d. l. *fin. ſub n.* 8. in gloſſ. *in ver. Scriptura*, & Jaſ. *ſub num.* 2. *verſ. Extende*: & communiter
8 ita ſervatur, ut dicit Bart. *ibid. n.* 1. An autem hoc vendicet ſibi locum etiam in teſtamento quod fit tempore peſtis eſt ardua quæſtio; Tu vide Auctores pro, & contra de communi atteſtantes apud Julium Clar. *in* §. *Teſtamentum, qu.* 56. *verſ. Et hæc quidem concluſio.* Et quod notat Bart. in l. 1. *ad fin. verſ. Et ideo propter talia, ff. de bonor. poſſeſſ. ex teſt. milit.*

9 Secundò nota ibi, *ſubſcriptione*: eodem jure civili inſpecto teſtamentum eſſe à teſtibus ſubſcribendum, ut hîc patet. Quod verum eſt in ſolemni teſtamento, ut d. l. *Hac conſultiſſima*, C. *de teſtam.* Nec non in teſtamento cœci, ut l. *Hac conſultiſſima*, C. *Qui teſt. facer. poſſ.* & latiùs dicam infrà,
10 *n.* 79. *ad fin.* Secùs autem in teſtamento nuncupativo, ut notat gloſſ. in dicta l. *fin. in verb. Oſtenditur*, C. *de fideicommiſſ.* Hoſt. *hic n,* 2. *in ver. Subſcriptione*, Anchar. & Abb. *in* 2. *notab.*

11 Tertiò nota ibi, *ſecundùm quod leges humanæ decernunt.* Summum Pontificem poſſe abrogare leges Imperatoris foventes peccatum, ut *hic*, & in cap. *fin. de præſcript.* & in c. *Cùm contingat, de jurejurand.* & in c. *Licet, eodem tit. lib.* 6. Abb. *hic n.* 4
12 Nam omnis anima ratione peccati Apoſtolico ſubjecta eſt, cap. *Novit, ſuprà de judic.* cap. *Si Imperator*, 96. *diſt.* Gloſſ. *Magna*, & DD. in cap. *fin. de præſcript.* & fuſius dicetur *infrà num.* 49. & 133. &
13 *ſeqq.* In aliis verò caſibus ubi peccatum non imminet, Papa non poteſt infringere leges humanas quoad forum civile in locis ubi jurisdictionem temporalem non habet, cùm poteſtates diſtinctæ ſint, cap. *Cùm ad verum*, 96. *diſt.* cap. *Quoniam*, ubi plena gloſſ. *in ver. Diſcrevit*, 10. *diſtinct.* cap. *Cauſa, qui filii ſint legitimi*, & notat gloſſ. in cap. *Poſſeſſor, de*
14 *reg. jur. lib.* 6. Abb. *hic num.* 5. Sed in ſuo foro poteſt tollere legem civilem, etiam in locis Imperio ſubjectis, ut dicit præcitat. gloſſ. in cap. *Poſſeſſor*, & ſcripſi plenius in cap. *Antigonus, num.* 28. *ſuprà de pact.*

15 Quartò nota ibi, *Coram*, ſecundùm Petrum de Anchar. *hic n.* 6. Ad validitatem teſtamenti de jure Canonico non requiri, ut teſtes ſint rogati:
16 nam dictio *Coram*, exponitur, id eſt eis præſentibus, & intelligentibus: non ergo dormientibus, pupillis, vel furioſis, ut l. *Diem proferre*, §. *Coram*, *ff. de arbitr.* & l. *Coram*. *ff. de verb ſignificat.* & hoc tenet Bart. in l. *Habeat, n.* 76. C. *de Sacroſancta Eccleſ.* alle-
17 gat text. in cap. *ſeq. circa fin.* Sed certè ibi potiùs innuitur oppoſitum, quia dicitur, duobus teſtibus requiſitis: nam verbum, *requiſitis*, videtur idem importare, quod *rogatus*, ut mox dicetur.

18 Præterea ubicumque non reperitur aliqua diſpoſitio juris civilis expreſsè immutata à jure Canonico, non debemus inducere diſcrepantiam inter jus Canonicum, & jus civile; imò lex civilis ſervari debet etiam in foro Eccleſiæ, ut cap. 1. & *ibi* Abbas Antiq. *n.* 2. Jo. Andr. *n.* 5. & alii communiter *infrà de nov. oper. nunciat.* Anchar. in cap. *Canonum ſtatuta, in* 1. *qu. num.* 44. *ſuprà de Conſtitut.*
19 Sed diſpoſitio juris civilis requirens, ut teſtes ſint rogati tam in teſtamento in ſcriptis, ut l. *Hac conſultiſſima*, C. *de teſtam.* quàm in teſtamento nuncupativo, ut §. *fin. inſtit. de teſtam.* nullibi reperitur expreſsè correcta per jus Canonicum, quin potius videtur approbata in cap. *ſeq. in fin.* ergo ſervari debet in utroque foro; & per hanc rationem ita tenet Collect. *hic n.* 2. dicens ſe credere teſtamentum non valere, niſi ſint rogati, nec præſumi rogatos niſi probetur, ut l. *Hac conſultiſſima*, C. *de*
20 *teſtam.* & hæc eſt communis opinio. Nec refragatur dictio, *coram*, quæ exponitur, id eſt, *præſentibus*; quoniam per hoc non excluditur, quin teſtes debeant etiam eſſe rogati: ideoque cùm Concilium Tridentinum in *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matr.* ad validitatem matrimonii requirat, ut celebretur præſente Parocho, & duobus teſtibus: Sac. Congregatio ejusdem Concilii Interpres declaravit non ſufficere, ut Parochus matrimonio interſit, niſi etiam à contrahentibus ſit adhibitus, ut dixi in cap. *Quod nobis, n.* 54. *verſ. Cave tamen, infrà de clandeſtin. deſponſatione.* Ver-
21 bum autem *adhibitus*, idem importat quod, *rogatus*, ut notat gloſſ. *in* §. *fin. in ver. Adhibitis, inſtit. de teſtam.* Bald. in l. *Nullum, verſ. Nota gloſſ. ff. de divort.* Unde etiam in teſtamento videtur requiri, ut non modò teſtes, ſed etiam Parochus ſit adhibitus. Et quamvis regulariter in aliis actibus hu-
22 manis non requiratur hæc ſolemnitas, ut teſtes ſint rogati, ut l. *Ad fidem, ff. de teſtibus*; tamen ſecus eſt in teſtamento propter gravitatem materiæ, & maximum timorem fraudis, & falſitatis:

Quæ

Quæ ratio maximè viget in teſtamento quod fit juxta diſpoſitionem hujus cap. valde enim periculoſum eſſet, ut Parochus, vel teſtes, qui fortè convivii, vel confabulandi cauſa, vel aliud tractandi adeſſent, & audirent teſtamentum fieri, forſitan aliud mente revolventes, & ad illum actum non attendentes, fidem adſtruerent teſtamento. Quod conſiderat jus civile in l. *Hærede palam*, §. *In teſtamentis ff. eod. tit.* Et hoc puto verius in teſtamento, quod fit ad non piàs cauſas, ad præ-
23 ſcriptum hujus Decretalis. Sed in teſtamento ad pias cauſas hæc ſolemnitas juris civilis non videtur neceſſaria, quia in talibus ceſſat ſuſpicio falſitatis, ut dicit gloſſ. 3. *hic*, & Anchar. *n. 8. verſ. Nam in talibus*; Ideoque in hujuſmodi teſtamento per jura canonica eſt inductum, ut non ſtetur ſolemnitatibus juris civilis, ſtetur autem juri Divino, vel naturali, ut in cap. *Proximo, infra eod.* & in hoc ſecundo caſu loquitur Bart. in d. l. *Habeat, n. 75. & 76. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* cum quo reſidet Anchar. *hic n. 6.* licèt Bart. in ea fuerit opinione, ut tex. noſter loquatur de teſtamento ad pias cauſas, de quo plenè dicitur infrà in examinatione materiæ.
24 Quintò nota ibi, *Presbytero ſuo*, de jure Canonico non valere teſtamentum conditum coram duobus, vel tribus teſtibus, niſi etiam fuerit adhibita præſentia Presbyteri Parochialis præfati: hic eſt caſus ſecundùm omnes in ſummario tex. Et pondera illud pronomen, *ſuo*, quia non ſufficit præſentia cujuslibet Presbyteri, etiam curam animarum habentis, ſed requiritur ut ſit proprius, & ordinarius Parochus teſtatoris; nec ſufficit alienus, ut hic per Imol. *n. 12. verſ. Et per hanc etiam rationem*, & Abb. *n. 6. & 17.* & de Presbytero teſtatoris loquitur Angel. *in conſ. 233. Punctus eſt, n. 5 verſ. Differentia autem*, & Pariſius *conſ. 51. Teſtamentum, n. 1. lib. 3.* Et poteſt eſſe ratio, quia fides ma-
25 gis adhibetur indigenis ignotis, quàm extraneis notis, ut in *Authen. de teſtam.* §. *Si verò ignoti, col. 9.* & c. *Poſtquam, ſuprà de elect.* & eſt ſimile quod legitur, & notatur in c. *Quanquam*, in gloſſ. *in verb.*
26 *Parochia, de uſur. lib. 6.* Item proprius Sacerdos parochialis dicitur pater ſpiritualis omnium ſuorum parochianorum, cùm illos recipiat ad pœni-
27 tentiam, ut in cap. *Omnes, 30. q. 1.* Non ergo eſt veriſimile, ut talis conſentiat falſitati, arg. l. *Non eſt veriſimile, ff. Quod met. cauſ.* ſecundùm Hoſt. *hic n. 6. in ver. Idoneis*, Calder. *conſ. 337. al'às 8. circa finem*
28 *de teſtam.* Imò ex hac littera deducunt quidam teſtimonium Presbyteri parochialis æquipollere quinque teſtibus. in teſtamento enim ſeptem teſtes requiruntur, ut dictum eſt ſupra *in 1. notab.* Sed hîc ſtatuitur, ut ſufficiant duo cum Presbyte-
29 ro: ergo dicunt ipſi, Presbyter repræſentat quinque; ſed hos tanquam ſimplices redarguit hic Hoſt. *n. 6. in verſ. Coram Presbytero ſuo*, & Jo. Andr. *n. 2. in verſ. Presbytero*, & meritò, quia duo teſtes
30 idonei præferuntur unico quantæcunque dignitatis exiſtat, cap *Cùm à nobis, de teſtib.* l. *Jurisjurandi*,
31 *C. eod. tit.* licèt proprius Sacerdos ſit teſtis authorizabilis, de quo Canones multum confidunt, ut ex ſententia S. Congregationis Concilii dixi in cap *Quod nobis, n. 54 de clandeſtin. deſponſat.*
32 Sextò nota ibi, *perſonis idoneis* duos teſtes de jure Canonico adhibendos in teſtamento debere eſſe idoneos id eſt in aliquo non ſuſpectos. Secundùm Hoſt *hic num. 7.* & Joan. Andr *num 3.* Et
33 quidem de jure civili teſtes idonei dicuntur ſeu licet maſculi, non fœminæ, puberes, & liberi, ut l.
34 *Hac conſultiſſima, in princ. C. de teſtam.* Verùm ſecundùm Canones, qui jure naturali à teſtimonio repelluntur abſque dubio non ſunt idonei, ut domeſtici, inimici, & conſimiles, l. *Etiam*, juncta gloſ. *unica, C. de teſtib.* ſed illi, qui de jure civili tantummodò repelluntur, ut ſervi, & fœminæ, utique de jure Canonico quod jus naturale imitatur, in teſtamento poterunt eſſe teſtes, ſecundùm Petrum de Anchar. *hic num. 6.* & Joan. de Anan. *num. 8.* & de fœmina Angel. *conſ. 233. Punctus eſt, num. 5. verſ. Differentia autem*, & hanc dicit eſſe communem opinionem Pariſ. *conſ. 51. Teſtamentum conditum, num. 16. lib. 3.* & Crot. *de teſtibus, in 1. par. 10.* prout illum refert Covarr. in *rel. ct. hujus cap. num. 14.*
35 Sed tu adverte, quia ſi agatur de teſtamento ad pias cauſas, prædicta opinio procedit abſque difficultate, ut per Bald. in l. 1. *num.* . *C. de Sacroſancta Eccleſ.* & ita communiter tenetur, ut dicunt Guliel. de Benedict. *in repet. c. Raynutius, in 1. par. fol. 154. num. 63. infra eod.* Roman. *in repet. Auth. ſimiliter in 6. ſpeciali piæ cauſæ circa ultimas voluntates, C. ad legem Falcidiam*, & alii apud Julium Clar.
36 in §. *Teſtamentum, q. 6. verſ. Tertiò infertur.* Sed in teſtamento ad non pias cauſas verius videtur mulierem de jure Canonico non poſſe teſtem adhiberi, tum quia hoc cap. quatenus temperat rigorem juris civilis, eſt ſtricte intelligendum, arg. c. *Statutum, de elect. lib. 6.* nec à legibus eſt recedendum niſi quatenus contrarium in Canonibus reperitur expreſsè diſpoſitum, cap. 1. *Cùm materia, de novi oper. nunciat.* & c. *Si in adjutorium, 10. diſt.* & hî notant Collect. *num. 2.* Imol. *nu. 2.* & Abb. *num. 6. verſ. Item quatenus*, Feder. *de Sen. conſ. 211. ubi num....* refert in quadam additione, quæ tribuitur Innoc. in c. *ſeq.* fuiſſe diffinitum leges in his, & aliis eſſe obſervandas, niſi in caſibus per leges, vel Canones exceptis. Tum quia cùm hîc requiratur, ut teſtes ſint idonei, hæc qualitas non videtur verificari in fœmina, quia eſt fragilis, & corruptibilis, ut dicit gloſſ. in l. *Qui Teſtamento*, §. *Mulier, in verb. Non poterit ff. de teſtam.* Ideoque valde periculoſum eſſet de illius integritate confidere in actu tam præjudiciali, in quo ſæpè ſolent committi falſitates, & fraudes. Unde hanc opinionem amplectitur Collect. *hic num. 2.* Alex. *in conſ. 70. nu. 13. vol. 2.* quod eſt appendix ſive confirmatio, *conſ. 84. lib. 2.* ubi hoc idem tenet, & valde miratur de quodam conſulente, qui dixerat communem opinionem eſſe in contrarium. Hanc etiam ſequitur dicens veriorem, & magis communem Jul. Clar. alios referens in §. *Teſtamentum, q. 55. verſ. Sed quid de jure Canonico.*
37 Abſolutis notabilibus venio ad apparatum, Decernitur hîc, ut valeat teſtamentum conditum coram Parocho, & duobus teſtibus. Contra hoc oppono. Nam requiruntur ſeptem, ut l. *fin. C. de fideicomm.* ita ut ſi unus deficiat, teſtamentum corruat, ut l. *Si unus C. de teſtamen.* Hoſt. *hic n. 3. in verbo Legis humanas*, & Cardin. *in 2. notab.* Timore hujus contrarii gloſſa tertia ponit quatuor intellectus, ſeu lecturas indeciſas.
38 Prima lectura eſt quod hoc cap. *Sicut, c. ſequens* ſit intelligendum de teſtamentis ad pias cauſas, in quibus minor ſolemnitas requiritur, ſicut inter liberos, ut l. *Hac conſultiſſima*, §. *Ex imperfecto*, & *auth. Quod ſine, C. de teſtam.* l. *ult. C. famil Erciſcund.*

Quare

Quare juxta hanc lecturam in teſtamentis conditis ad non pias cauſas ſervabitur jus civile de numero ſeptem teſtium etiam in foro Eccleſiæ. Quia cùm jure Canonico in hujusmodi teſtamentis ad non pias cauſas nihil juri civili detractum reperiatur: conſequens eſt in talibus jus civile incorrectum manere, & ſervandum eſſe ubique locorum, & in omni foro, ut per Fulgoſ. *conſ.29. Punctus quæſtionis, n.2.* & in hac lectura reſidet ipſa gloſſa *tertia hic*, & in cap. *Sequente, in verb. Decretorum, in fin.* Item gloſſ. Jo. *in Summa, 2. quæſt.4. in verb. Vel Trium,* Abb. Antiq. *hic in princ.* licèt in fine cum Petro de Sampſone vacillando dicat, Tene quod vis Raymun. *in Summ. lib.3. tit. de numero teſtium* relatus hic à Jo. Andr. *n.6.* Bart. in l. 1. *n.75. C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Paulus de Caſtro, *conſ.431. Iſta inſtitutio, per totum, lib.2.* ubi conſuluit non valere inſtitutionem factam ad non piam cauſam in terris Eccleſiæ ob defectum ſolemnitatis juris civilis, & *n.2.* dicit potiùs inhærendum gloſſ. Bernard. *hic*, quod hoc c. locum habeat ſolum in relatis ad pias cauſas; & quod ſi eſſet judex, ita pronunciaret, & quod ubique locorum vidit obſervari ſolemnitatem juris civilis in relictis ad non pias cauſas, & idem tenet Guidopapa *deciſ 543. n.13.* & hanc opinionem dicit eſſe crebriorem apoſtill. ad hoc cap. Ut refert Julius Clar. in *§. Teſtamentum, q.57. poſt princ.* quæ tamen apoſtilla non reperitur in compilatione, qua utimur. Movetur gloſſ. quia hæ duæ Decretales loquuntur de eadem materia, & de eodem loco; & ideo hæc intelligitur, & declaratur per ſequentem. Nec eſt veriſimile Papam uno verbo leges omnes evertere voluiſſe, l. *Siquando, C. de inoffic.*
39 *Teſtament.* c. *Eccleſia veſtra, il 2. de elect.* ſed planè hoc fundamentum gloſſ. non ſubſiſtit, quia materia eſt diverſa, ut patet ex tenore utriusque. Item hæc loquitur de civitate Hoſtienſi; ſequens verò de civitate Velletrenſi; & ſic eſt etiam diverſitas loci. Præterea ſi hoc c. intelligeretur ad pias cauſas, eſſet contrarium cap. ſeq. ubi in relictis ad pias cauſas ſufficiunt duo, vel tres teſtes. Nam in hoc cap. Ultra duos, vel tres teſtes requiritur etiam præſentia Presbyteri Parochialis: ergo alterum iſtorum eſſet falſum, vel ſuperfluum, quod eſſet contra id, quod dicit Papa ſuprà in proœmio, videlicet in hac compilatione nihil eſſe falſum, vel ſuperfluum. Ut igitur hæc jura per diſtinctionem ad concordiam reducantur, quod facere debemus, ut in cap. *Cùm expediat, de elect. lib. 6.* Dicamus, c. ſequens, quod expreſsè loquitur de relictis ad pias cauſas tantum in illis habere locum: hoc verò c. quod loquitur ſimpliciter, & requirit præſentiam Sacerdotis cum duobus, vel tribus teſtibus, locum habere in aliis teſtamentis, id eſt ad non pias cauſas. Ita Gemin. *conſ.49. ſuper iſto puncto, n.5. verſ. Et adde unam rationem.* Item cùm hic nulla fiat mentio de relictis ad pias cauſas: hæc lectura videtur divinare, ut per Imol. *circa fin. verſ. Et ſic iſta prima lectura.* Nec obſtat ratio inveriſimilitudinis deſumpta ex l. *Si quando, C. de inoff. teſtam.* quia hoc cap. Non procedit corrigendo, ſed declarando irrationabilitatem Juris civilis, ut dicam infrà *n.53. & n.141.* Item non obſtat ponderatio Bald. *conſ.284. In libro Eſdræ, n.3. lib.3.* quòd dictio, *talis*, poſita in cap. ſeq. ſit reſtrictiva ad ſimilia, & diſſimilium excluſiva; & ideo reſtringat hoc c. ad pias cauſas: nam ſalva illius reverentia illa dictio, *talis*, non reſtringit hoc c. ſed bene reſtringit illud c. relatum ad relicta Eccleſiæ, de quibus ibi in princ. mentionẽ fecerat, ut illic declarat Innoc. *in fin.* & Imol. *n.1.* unde contra gloſ. tenent magis communiter DD. ut deducit Gemin. *6. conſ.49. n.4.* & mox patebit.

40 Secunda igitur eſt lectura quod hoc cap. generaliter deroget legibus civilibus quoad numerum ſeptem teſtium, ita ut de jure canonico valeat teſtamentum coram Parocho, & duobus teſtibus ad non pias cauſas tam in terris ſubjectis jurisdictioni temporali Romani Pontificis, quàm in terris Imperii: & tam in foro Eccleſiæ, quàm in foro civili. Et hanc lecturam probarunt Tancred. & poſt eum Bart. Brixien. *in Summa, 2. q.4. in verb. Vel Titum, in fin.* Speculat. *in tit. de inſtr. edit. §. Compendioſè, num.11. verſ. Item per jus Canonicum,* Archid. in cap. 1. 2. *q.5.* & tenent *hic* Guliel. Naſo, Ægid. & Petr. de Sampſon. relati à Joan. Andr. *n.2.* Alan. Goffred. & Laurent. ab eodem relati *n.6. in gloſſ.*
41 3. Qui omnes ſine diſtinctione loci, aut fori generaliter tenent hoc cap. loqui in quolibet teſtamento, & ad non pias cauſas, & expreſſius per hoc cap. tam in foro civili, quàm Eccleſiaſtico eſſe generaliter derogatum legibus civilibus loquentibus de ſolemnitate teſtamentorum, firmat Holt. *hic num.4. in verb. Improbamus, verſ. Vel ſi dicas,* dicens, hoc veriſſimum eſſe, nec poſſe abſurdum videri ſi rationes utrinque expendantur:
42 nam pro hac opinione ſtat lex Divina, lex Canonica, & generalis conſuetudo Eccleſiæ, ut hic dicitur in littera; Item ipſa veritas, quæ Deus eſt,
43 & in omnibus prævalet 2. *Eſdræ 10. in fin.* Sed pro opinione contraria eſt lex humana, pernicioſa ſubtilitas, & timor falſitatis, ut l. *fin. C. de fideicom.* Cujus ergo potiora ſunt jura? utique primæ: ergo ei ſtandum eſt, l. *fin. C. de edict. Div. Adr. toll.* cap. *Bonæ, il 2. § fin. ſuprà de poſtulat. Prælat.* Nec recipienda eſt per judicem ſubtilitas, quæ veritatem lædit, l. *Sicut re corporali, §. antepen. ff. Quibus modis pign. vel hypoth. ſolv.* Sed nec obeſt timor falſitatis, quia quilibet præſumitur bonus, cap. *unico, de Scru-*
44 *tin. in ordin. facien.* Et nihilominus ad hunc timorem ſubmovendum in tex. datur remedium, ut teſtes ſint idonei, & adhibeatur etiam Presbyter Parochialis: neque enim veriſimile eſt, ut tales ſint authores falſitatis, nec ut Parochus alicui falſitati conſentiat; ita Hoſtien. qui & remittit ad *ſummam de teſtam. §. Qualiter conficiatur,* ejusque ſententiam videtur fovere Jo. Andr. *hic n.6.* ut refert Collect. *num.2. in fin. qui num.1.* eamdem ſententiam ſequitur ſubdens ita ſervari de facto; quam etiam à fortiori tenet Butr. *poſt n.3. verſ. Ego credo,* & Corn. *conſ.137. Placet mihi, n.1. verſ. Totus enim iſte articulus, vol.2.* ubi ait Gemin. ſententiam DD. eſſe, ut hoc cap. loquatur in cauſa prophana, & deroget juri communi in teſtamento, in quo intervenit Presbyter Parochialis, qui eſt judex animarum, de quo jus Canonicum plurimum confidit. Eamque pluribus tuetur Abb. *hic n.8. poſt med. verſ. Ego autem diſputationis gratia,* cui & ipſe aſſentior per ea, quæ latiſſimè dicam infrà in quæſtione de cœco *à num.113. uſq. ad num.117* Nam ſi in teſtamento cœci, in quo major viget ſuſpicio falſitatis, & ideo major ſolemnitas à jure civili exigitur, ſufficiunt duo teſtes cum Presbytero Parochiali, etiam in terris Imperii, & in foro civili, ut ibi probabitur per rationes invincibiles uti-

utique multò fortius idem erit obſervandum in
45 teſtamentis aliorum. Et cùm agatur de obſervantia legis Divinæ, & de materia peccati, authoritas Papæ non circumſcribitur limitibus alicujus territorii, ſed ubique locorum, & in omni foro ejus diſpoſitio ſervanda eſt neceſſitate præcepti, cap. *fin.* & ibi gloſſ. *magna, de præſcript.* & latiùs patebit infrà *n.49. & n.113 & ſeqq.*

46 Tertia eſt lectura, quam gloſſ. hic recitat, quod in terris ſubjectis temporali jurisdictioni Eccleſiæ ſervari debeat hoc cap. tam in foro Eccleſiaſtico, quàm in foro civili. In terris autem Imperii ſervandum ſit jus civile de numero ſeptem teſtium; Et hanc tenet Gemin. alios referens in *conſ.49. Super iſto puncto, n.3. verſ. Alia eſt opinio.* Eamque communem eſſe atteſtatur Alex. *conſ. 146. Viſo themate, n.6 lib.2.* & *conſ.47. Abundè, n.2. eod. lib.* dicens, in terris Eccleſiæ ſecundùm magis communes concluſiones ſufficere duos teſtes cum Parochiano, & *conſ.177. Viſo themate, n.2. lib.2.* ubi ait hanc eſſe magis communem opinionem Canoniſtarum, & *conſ.17. Ponderatis, n.15. & ſeq. lib.3.* ubi tollit contraria, *conſil.176. Viſo proceſſu, n.10. verſ. Poteſt etiam, lib.5.* & *conſ 105 Viſo, num. 15. verſ. Imò fortius ubi de communi lib. 4.* Pariſ. *conſ.51. Teſtamentum, n.1. lib.3.* dicens ita hic affirmare ſcribentes omnes, nullo excepto, dicentes hanc concluſionem eſſe communem, & ſequendam in judicando, & conſulendo, & *n. 15.*
47 aſſerit eam eſſe firmiſſimam, & indubitabilem, Bald. *conſ. 285. Factum tale eſt, aliàs ſi quis juris, in fin. lib.3.* ubi dicit hanc eſſe communem opinionem Canoniſtarum; quia veritas prævalet ſolemnitati: licèt ſubdat forum eſſe ſervandum,
48 quia Legiſtæ tenent contrarium, & militant in foro Juſtiniani ſecundùm leges, & Canoniſtæ triumphant in foro B. Petri. Et idem tenuit *conſ. 351. Quoniam ex facto,* & *conſ. ſeq. lib 4.* ſequitur Com. *conſ.18. Principale dubium, num.14. verſ. Et cap. Illud, ſecundùm communem ſententiam, vol. 2.* & *conſ.168. In præſenti, n.2. verſ. His tamen minimè refragantibus, eod. vol.* ubi ait communem lecturam hujus Capituli eſſe, quod in terris Eccleſiæ in utroque foro, & in terris Imperii in foro Canonico valeat teſtamentum coram Presbytero parochiali, & duobus aliis teſtibus, & ibi plures allegat. Idemque atteſtantur Ripa in *tract. de peſte, in privileg. contractuum n.12.* Bellon. *conſ.14. n.3.* & Jo. Dilect. *de art. teſtam tit.2. caut.2. poſt n.2.* Quæ opinio eſt etiam generali conſuetudine roborata, ut atteſtatur Joan. Andr. *hic n.6. verſ. Communiter,* ubi ait communiter ſervari, ut in relictis ad pias cauſas in omni foro ſufficiant duo teſtes, in aliis in foro civili, qui non ſit de temporali jurisdictione Eccleſiæ ſervetur lex, Cardin. *n.5. verſ. Joan. Andr. dicit,* ubi explicans dictum Jo. Andr. Similiter ait communiter ſervari, ut in terris Eccleſiæ, etiam ad non pias cauſas, valeat ultima voluntas cum Presbytero parochiali, & duobus teſtibus etiam in foro civili. In terris autem Imperii ſervanda ſit lex civilis in foro civili, & jus Canonicum in foro Eccleſiæ; & hanc lecturam dicit eſſe veriorem. Et eodem modo Joan. de Imol. *n.13,* dicit hanc opinionem videri conſuetudine roboratam, & per conſequens ſervandam; & paulò infrà, verſ. *Sed iſta opinio,* dicit eſſe de jure veriorem, quod etiam affirmat Cardin. *loco proximè citato.* Sed & Calder. *conſ.8. circa finem de teſtam.* dicit hanc ſervari de facto. Unde, ut ait Clarus *in §. Teſtamentum, quæſt.57. verſ. Quæ quidem;* non eſſet ab ea in conſulendo, & judicando recedendum, & paulò infrà dicit: A qua non recedas in practica, quia quantum ego vidi apud omnes, ità ſervatur ſine controverſia. Quinimò fertur Innocentium IV. ſemel in Conſiſtorio ita pronunciaſſe, ut refert Bald. *in conſ. 284. Dominus Rayuutius, n.2 lib.3.*

Quod ſanè vix credibile eſt, quia idem Innoc. hic, & in cap. *ſeq.* in hac materia nihil certum ſcripſit, ſed tantummodò opiniones recitavit, prout etiam referunt hic Hoſt. *n.6. verſ. Dominus tamen noſter, in hac materia,* Jo. Andr. *n.6. verſ. Innocentius verò, & plerique alii.*

Suffragari videtur huic lecturæ, quod civitas Hoſtienſis, de qua hic agitur, eſt de temporali jurisdictione Romanæ Eccleſiæ, & hoc cap. loquitur quando quæſtio coram Eccleſia agitatur, ut patet evidenter ex littera ſecundùm Angel. *d. conſ.233. n.5. verſ. Et attendendum.*

49 Verùm, ut inquit Abb. *hic n.8.* Licèt hæc lectura videatur colorata; tamen ſalva reverentia Jo. Andr. & Jo. de Fano, non videtur vera, quia cùm textus dicat leges civiles decernere ut teſtamenta non fiant cum minori numero, quàm ſeptem teſtium, & hoc eſſe contra legem Divinam: hinc patet eas nec in foro civili eſſe obſervandas, quia ubi lex humana adverſatur legi Divinæ, ſervanda eſt lex Divina in foro etiam ſæculari, ut in cap. *Contra mores, 8. diſt.* & in cap. *Qui reſiſtit,* & cap. *Julianus, 11. q.3.* cap. fin. & ibi gloſſ. *magna, de præſcription.* quod latiùs proſequar infrà in quæſtione de teſtamento cœci à *num.115.121. & 133. & ſeqq.* & quoad DD. in contrarium allegatos adverte, quia hæc lectura implicat duas concluſiones. Prma eſt, quod in terris Eccleſiæ valeat in utroque foro teſtamentum ad non pias cauſas conditum coram Presbytero parochiali, & duobus teſtibus, & hanc primam concluſionem dicunt eſſe magis communiter approbatam DD. ferè omnes. Et ita in ſpecie loquuntur Alex. Pariſ. Bald. & Imol. ſupracitati *n.46.* ut ex eorum verbis videre eſt.

Secunda autem concluſio hujus lecturæ eſt, quod in terris Imperii, & in foro civili ſerventur leges de numero ſeptem teſtium: & hanc ſecundam concluſionem nullus ex citatis Doctoribus aſſeverat eſſe communem, exceptis Corneo, & Claro. Quinimò Pariſ. *d. conſ.51. lib.3.* etſi dicat concluſionem eſſe indubitabilem, quod valeat ultima voluntas, nedum in pia cauſa, ſed etiam in penitus prophana coram rectore teſtatoris, & duobus teſtibus: mox tamen ſubdit hoc maximè habere locum, quando ſumus in terris, & inter ſubditos Eccleſiæ; unde videtur idem admittere in terris Imperii ponderando dictionem, *maximè,* quæ implicat caſum contrarium, licèt magis dubitabilem, ut in juribus vulgatis. Sed & Jo. Andr. quamvis affirmet eam communiter ſervari, tamen ipſe propius accedit ad opinionem Hoſt. ſecundùm Collect. *hic n.2. in fin.*

54 Quarta eſt lectura, quam ſimiliter ponit gloſſ. noſtra, quod hoc cap. ſit ſervandum in foro Eccleſiæ, lex autem civilis in foro ſæculari: & hanc lecturam recitat ultimo loco Innoc. in cap. *ſeq. ad fin.* & ſecundùm eam tam in terris Imperii, quàm in terris Eccleſiæ ſervandæ ſunt leges in foro ſæculari,

ſæculari, & Canones in foro Eccleſiaſtico. Sed &
51 huic lecturæ multum refragantur quæ dicta ſunt *ſup. in lectura ſecunda ad fin. n. 45. & in tertia n. 49.*
52 Quinta ſubſequitur lectura, quam ponit hic Anton. de Butr. *num. 3. verſ. Ego credo*, videlicet quòd ex diſpoſitione hujus textus ubique locorum, & in omni foro valeat teſtamentum factum coram duobus teſtibus etiam non adhibita præſentiâ Parochi, ſive ſit ad pias cauſas, ſive non.
53 Movetur, quia Decretalis non procedit diſpoſitivè jus civile corrigendo, ſed illius irrationabili-
54 tatem declarando: ubi enim habemus voluntatem teſtatoris probatam per duos teſtes idoneos, & integros falſitati non conſentientes, & omni exceptione majores, ſuadet æquitas naturalis, ut mandetur executioni voluntas defuncti, & peccatum eſt ſi non mandetur. Et cùm Canones intendant ſalutem animæ, voluerunt teſtamentum ſervari debere poſthabita rigoroſitate juris civilis. Idque clarum eſt ſaltem per viam denunciationis Evangelicæ ad peccatum vitandum, quod incurritur non exequendo voluntatem defuncti, de qua certitudinaliter conſtat contra æquitatem naturalem, & pietatem, ut l. 1. *C. de ſacroſancta Eccleſ.* Et dum textus dicit de Presbytero, loquitur ſecundùm conſuetudinem, & accidentia facti, quod patet per rationem litteræ, quia duo idonei teſtes ſunt ſufficientes ad probandam mentem defuncti: ea igitur probata, eſt omninò executioni demandanda; ut latius per eum, & hæc opinio ſervatur Venetiis teſte Baldo in *conſ.* 285. *Factum tale eſt, aliàs ſi quis juris, poſt medium verſ. Et ita ſervant Veneti lib.* 3. Item Pariſiis, & in civitate Biſuntina, ut atteſtatur Ægid. Bellam. *conſ.* 42. *Dominus Hugo, in princ. verſ. Item an attendatur, col.* 1. cum qua etiam tranſit Alex. *conſ.* 105. *Viſo, n.* 15. *Imò fortius tenet lib.* 4. ubi etiam refert Jo. de Imol. dicentem ſe vidiſſe per alios conſultum apud Ferrariam ſecundùm opinionem Ant. de Butr. & quod de jure Canonico, ſaltem in terris Eccleſiæ, ſufficiant duo teſtes idonei: tenet idem Bald. *conſ.* 404. *Præmittendum eſt, num.* 3. dicens communem *lib.* 4. & Alex. *d. conſ.* 105. *Viſo, n.* 15.
55 Cæterùm hanc lecturam pluribus refellunt *hic* Joan. de Imol. *col. 6. verſ. Sed adverte*, & Abb. *n.* 14. *verſ. Et hanc opinionem ego ſequor.* Sed in eorum dictis admittunt eſſe contra legem Divinam, ut non valeat teſtamentum factum coram duobus teſti-
56 bus, cùm in ore duorum, &c. & huic objecto conantur multipliciter reſpondere. Sed ego non puto hoc legi Divinæ ullatenus adverſari, quia ſcriptura non dicit præciſè in ore duorum ſtet omne verbum, ſed alternativè dicit, in ore duorum, vel trium; unde relinquit Eccleſiæ determinandum in quibus caſibus ſufficiant duo teſtes, & in quibus requirantur tres, arg. cap. *In alternativis, de reg. jur. lib. 6.* Eccleſia autem determinavit in teſtamento ad pias cauſas ſufficere duos teſtes, ut in c. ſeq. Sed in teſtamento ad non pias cauſas propter periculum falſitatis, & fraudis determinavit duos non ſufficere, ſed tres eſſe adhibendos, ut hic. Rurſus lex Divina non aperuit quales hujuſmodi teſtes eſſe debeant: ſed hoc determinavit lex Canonica; quod bene potuit, ut c. *Et ſi quæſtiones, in fin. de ſimon.* Et in c. *Ex publico, de converſione conjugator.* & notatur in cap. *fin. de conſuetud.* ſtatuitque ut in teſtamento ad non pias cauſas unus ex illis debeat eſſe Presbyter parochialis, &
57 alii duo debeant eſſe idonei; idque ſumma cum ratione, quia data illorum præſentia, ceſſat ſuſpicio falſitatis, arg. l. *Non eſt veriſimile, ff. quod met. cauſ.* cap. *Nemo, de ſimon.* cap. *fin. de poſtul.* cap. *Denique*, 14. *q.* 5. Et advertunt Speculator *in tit. de inſtrument. edition. §. Compendioſè, num.* 14. & Abb. *hic*
58 *eod. num.* Quare ſecundùm eos ſi adeſſent tres teſtes ſine Presbytero parochiali, teſtamentum non
59 valeret. Quod frequentiſſimè receptum eſt, licèt fateantur, quòd ſi loco Parochi intereſſent alii duo teſtes, valeret teſtamentum; quia dictum duorum teſtium ſemper majorem habet fidem, quàm dictum unius quantumcumque authorizabilis perſonæ, ut cap. *A nobis*, & cap. *Licèt, ſuprà de teſtibus*, & dixi ſuprà *num.* 3. Unde valere teſtamentum ad non pias cauſas conditum coram quatuor teſtibus ſine Presbytero parochiali, conſuluit Dec. *conſ.* 285. *Viſo puncto, num. 6. verſ. Sed tamen prædictis non obſtantibus*, ubi plures citat, & *n.* 8. teſtatur hanc eſſe magis communem opinionem, à qua in judicando non eſt recedendum, prout etiam atteſtantur Bertrand. *conſ.* 41. *num. 6. lib. 3. part. 2.* quam etiam ita tenere communiter omnes affirmat Alex. *conſ.* 105. *Viſo, num.* 15. *lib.* 4. & Julius Clarus alios referens in §. *Teſtamentum, qu.* 57. *verſ. Sed pone.* Ex quibus patet non eſſe tenendum quod ait Butr. de duobus teſtibus. Nec obſtat illius ponderatio, quod hoc cap. dum facit mentionem de Presbytero parochiali, loquatur ſecundùm conſuetudinem, & accidentia facti. Quoniam ut reſpondent Imol. & Abb. hoc eſt divinare, cùm in narrativa nulla fiat mentio conſuetudinis, & tex. non dicat coram Presbytero, & duabus perſonis, ſed dicat coram Presbytero, & duabus aliis perſonis, & ſic requirit duos teſtes ultra Presbyterum parochialem, & cùm littera ſit clara, non poteſt ſine cavillatione in alium ſen-
60 ſum detorqueri. Et ex hoc ſolvitur etiam aliud objectum Antonii de Butr. quando certitudinaliter conſtat de voluntate teſtatoris per duos teſtes, peccatum ſit illam non exequi. Quandoquidem cùm lex contraria determinaverit duos teſtes non ſufficere in teſtamento ad non pias cauſas abſque Presbytero parochiali, ut hìc patet, idque non adverſetur legi Divinæ: ubique de voluntate teſtatoris, non dicitur liquere per illos duos teſtes quamvis idoneos, nec venientes ab inteſtato habent conſcientiam læſam ſi eis non credant, cùm id faciant Canonis auctoritate, cap. *Qui peccat*, 23. *q.* 4. Nam ut verbis Baldi utar in *conſ.* 284. *Dominus Raynutius, n. 5. in fin. lib.* 3. (Licèt veritatem amemus, l. *Cùm ita legatis, C. de condict. & demonſtr.* tamen iſta veritas debet eſſe condita ſale ſacrarum Conſtitutionum, l. *Si veritas, C. de fidejuſſ.* Nec eſt peccatum, nuda veritate, & inefficaci relicta, ſequi ſacratas Conſtitutiones, quia
61 veritas legum adminicula deſiderat, l. 1. *Cod. Ut ſe ab hæred. abſtin.* l. *Bona fides, ff. depoſ.* aliàs leges eſſent fatuæ, quod eſt ridiculum, & temerarium ſentire.) Hæc Bald. Et hic junge quæ dicam in-
62 frà *num.* 102. & quod dixit Butr. de denunciatione Evangelica pluribus refellit Corn. *conſ.* 137. *Placet mihi, n. 1. verſ. Poſſet autem inſtari, & per totum vol. 2.*
63 Sexta demum eſt lectura, quod hoc cap. loquatur tantummodò de teſtamentis quæ fiunt in mortis articulo, cui videtur congruere littera, ibi, *Teſtamenta, quæ fiunt in ultima voluntate.* Et

hanc

hanc ſequitur Guidopapa *deciſ. 543 n. 10. verſ. Fallit etiam in teſtamento*, ubi ait duo eſſe neceſſario adhoc, ut locum habeat hæc decretalis. Primum ſcilicet, ut diſponens ſit ægrotans, hoc eſt in extrema voluntate conſtitutus. Secundum, ut teſtamentum fiat in præſentia proprii Curati, & duo-
64 rum, vel trium teſtium. Adducit ſimile de teſtamento militari, in quo pariter duo neceſſariò requiruntur. Primò ſcilicet militia. Secundò, ut miles ſit in conflictu belli, ut l. *Miles, C. de teſtam. milit.* Aliud ſimile habetur in l. 1. C. *de Sacroſ. Eccleſ.*
65 ubi ſtatuitur ut unuſquiſque decedens liberam habeat facultatem teſtandi ad pias cauſas: & verb. illud. *decedens*, exponitur, ideſt in actu decedendi exiſtens, ſeu quando eſt in mortis articulo conſtitutus, ut ibi per Bart. *n. 9. verſ. Imperator reſpondet, & n. 37. verſ. Super tempore.* Et pro hac lectura moderni ponderant hanc rationem, quod in extremis conſtituti haud facile poſſunt tot teſtes convocare; ideoque conſentaneum fuit eis indulgere, ut abſque legali ſolemnitate poſſent voluntatem ſuam aperire Presbytero Parochiali, qui ut plurimũ adeſſe ſolet ſuis Parochianis ad mortem decumbentibus. Ita Cenedo *ad decretal. collect.* 159. *n.* 7. & modern. Collectores *hic n.* 18. Quinimo Guidopap. *d. deciſ.* 543. *n.* 12. *verſ. Alier ipſo teſtante.* in tantum putavit hoc c. habere locum in exiſtente in infirmitate gravi, ex qua ſequitur mors in præſentia Curati, ut ſi teſtator reconvaleſceret, teſtamentum non valeret, ad exemplum l. 1. C. *de Sacroſ. Eccleſ.* quæ, ut ſuperiùs tetigimus, locum habet in eo tantum, qui eſt in mortis articulo conſtitutus, & inde immediatè decedit; ideo ibi dicitur decedens, quia ſi reconvaleſcat, & ita evadat mortem, teſtamentum
67 ſuum tunc temporis factum ſtatim irritatur, ſicut donatio cauſa mortis facta revocatur ſecuta reconvaleſcentia, ut l. *Non omnis, in princip. ff. ſi cert. petat.* ſecundum eum vel potiùs ſi teſtator ab illo periculo evaſerit, teſtamentum non irritatur, ſed apparet ipſum retro fuiſſe nullum, quia text. in d. l. 1. C. *de Sacroſ. Eccleſ.* requirit ut ſit decedens: at talis non fuit, qui mortem evaſit, l. *fin. ff. de milit. teſt.* & ita poſt multa concludit Bart. in d. l. 1. *n.* 41.

68 Sed certè hunc intellectum ad textum noſtrum nullus poſuit ex Claſſicis Canoniſtis, nec videtur verus; tum quia ratio illa ex divina lege deſumpta, In ore duorum, &c. militat etiam in teſtamento exiſtentium extra mortis articulum: Tum quia lex civilis ne quid falſitatis incurrat per duos fortè teſtes compoſitum teſtamentum, majorem numerum teſtium expoſtulat, ut per ampliores homines perfectiſſima veritas reveletur; quæ ſunt verba tex. in l. *final. C. de fideicomm.* Hæc autem ratio maximè viget in teſtamento,
69 quod fit in extrema volũtate. Nã ut inquit Corn. *in conſ.* 18. *Principaliter dubium, n.* 11. *vol.* 2. teſtatores quandoque ſunt ſemimortui, l. *Quoniam indignum C. de teſt.* & ſaltem cogitatione mortis mens turbata alienatur, ut l. *Hac cõſultiſſima*, §. *At cum humana fragilitas, C. qui teſtam. fac. poſ.* ergo ſi eo tempore, quo laborant in extremis, & majus ſubeſt periculum falſitatis, ideoque ad illam præcavendam major ſolemnitas adhibenda eſſet, nihilominus teſtari poſſunt corã Presbytero Parochiali, & duobus teſtibus: utique longè magis id eis licebit extra mortis articulum, quando mente, & corpore ſani poſſũt hujuſmodi fraudibus per ſe ipſos obviare. Facit quod ſcripſi in c. *Sicut nobis, n.* 7. *& ſeqq. de Regular.* & hoc expreſsè tenet Bart. in d. l. 1. *n.* 74. *verſ. Præterea, C. de Sacroſ. Eccleſ.* dicens de iure canonico eſſe decretum expreſsè, ut valeat teſtamentum abſque ſolemnitate juris civilis, ſive teſtator ſit in articulo mortis conſtitutus, ſive non.

Non obſtant illa verba *in ultima voluntate:* Nam, ut reſpondet Hoſtien. hic *n.* 1. non fuerunt appoſita ad coarctandum tempus teſtamenti, ſed quia in talibus ultima voluntas ſpectanda eſt cap. *Ultima voluntas, &* §. *Sed alium*, 13. *quæſt.* 2. *inſtit. quib. mod. teſtam. infirm.* §. *Poſteriore*, c. *Cum Marthæ*, §. *Cæterum verſ. Noviſſimum de celebr. Miſſar.*

70 Item non obſtat ſimile de teſtamento militis. Quoniam, ut reſpondet Bald. in d. l. 1. *n.* 17 *in fin. & n.* 18...., illud procedit neceſſitatis cauſa, quando eſt in hoſtili loco, ubi plures teſtes non reperiuntur. Unde ſi miles teſtetur domi, ſecus eſt. Quamvis autem teſtator ſit in diſcrimine vitæ, non propterea ſubeſt neceſſitas teſtium, cum plures haberi poſſint, & ſic ceſſat etiam conſideratio modernorum, de qua ſupra, *n.* 65.

71 Demum non obſtat doctrina Bartol. allegata ſupra *n,* 67. quia eam refellit Bald. in dict. l. 1. *n.* 17. *verſ. Item ridiculum eſt*, dicens ridiculum eſſe diſtinguere conſtitutum in articulo mortis ab eo, qui non eſt in mortis articulo. Contra Bart. tenet etiam ibi Salycet in 10. *quæſt. n.* 15. quia omni tempore dicimur decedere, ut in *auth. de non alien.* §. *Ut autem*, & teſtatores quovis tempore appellantur deficientes, l. *Teſtamentum*, & l. *fin. in princ. C. de Teſtam.* Et quovis tempore quis teſtamentum fecerit, tempore mortis feciſſe dicetur, ex quo moriens in ea voluntate perſeverat, ut probatur in l, *unum ex familia. in princ. ff. de leg.* 2. & notatur per Doctores in l. *poſt mortem*, C. *de fidejuſſorib.* Dicit etiam Raphael Fulgoſ. in d, l. 1. *de Sacroſ. Eccleſ.* Nimis ſubtiliter Bartolum ponderaſſe illud verbum, *decedens*, cum tamen leges frequenter illud uſurpent, nec tamen ſe referant ad conſtitutum in articulo mortis, ut patet in l. *Cum quis decedens, in princ, ff. de adminiſtr. tutor.* & in l. *Si quis decedens, ff. de legat.* 3. & ſequitur Jaſ. dicens communem, in d. l. 1. *n.* 31. *verſ. Nunc poſtremò videndum eſt.*

72 Septima lectura eſt, quam poſuit Bald. *in conſ.* 284. *Dominus Raynutius, n.* 4. *verſ. Non obſtat lib.* 3. videlicet, quod hoc c. & c. ſequens non loquan-
73 tur in hæredis inſtitutione, ſed in legatis, & fideicommiſſis: verum hunc intellectum reprobãt communiter Canoniſtæ, qui uno ore cenſent ultimam voluntatem ſecundum formam harum Decretalium valere in vim teſtamenti; & probatur hic apertiſſimè in illis verbis: *Teſtamenta, quæ Parochiani, &c.* firma decernimus permanere. Nam ſi teſtamentum eſt firmum, utique & hæredis inſtitutio, quæ eſt caput, & fundamentum totius teſtamenti, ut §. *Ante hæredis inſtitutionem. Inſtit. de legat*, & c. *ſeq.* quamvis explicitè non loquatur de teſtamento, loquitur tamen de ſeptem teſtibus, qui non niſi in teſtamento adhibentur, ut in juribus ſupracitatis *n.* 3.

75 Octavam demum lecturam poſuit Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt* 80. *n.* 21. *verſ. Quartò nempe*, quod hic dicitur intelligendum eſſe in fo-
76 ro animæ, Sed iſte intellectus non habet ſaporem, quia

quia hoc *in fin* prohibet ſub interminatione anathematis, ne reſcindantur teſtamenta condita coram Presbytero Parochiali, & duobus teſtibus, hæc autem reſciſſio non poteſt fieri niſi in foro judiciali. Item decretales in hac compellatione inſertæ ſervari debent in judiciis ut ſupra *in proæmio in fin.* §. *Volentes*, & in c. 1. *Supra de Conſtitution.*

Abſolutis lecturis venio ad quæſtiones, &

77 Primò QUÆRO, An valeat teſtamentum cæci ad non pias cauſas factum coram Parocho, & duobus teſtibus ad præſcriptum hujus Decretalis.

8 Præmittendum eſt cæcum de jure civili teſtari non poſſe, niſi quadam adhibita ſolemnitate, debet enim vocare ſeptem teſtes, & notarium, & coram eis exprimere ſe velle ſine ſcriptis teſtari.
70 Quamvis enim teſtamentum cæci ſignetur à teſtibus, ut dicetur infra, ideoque ſimilitudinem habeat cum teſtamento in ſcriptis, tamen eſt nuncupativum, quia teſtes ſciunt ea quæ in teſtamento ſunt, & ipſis teſtibus nuncupantur ut notat Speculat. *in tit. de instrumentorum editione*, §. 12. *incipien. Compendioſe, n.* 43. Debet etiam exprimere nomina, & indicia, & dignitates hæredum, quos inſtituit, & legata, & fideicommiſſo deſignare, quæ omnia ſcribenda ſunt à notario coram teſtibus, vel ſi jam ſcripta erant, debent coram eis recitari: & cæcus profiteri debet ex ore proprio edicere illud eſſe ſuum ultimum teſtamentum, & diſpoſitum ex animi ſui ſententia. Ac demum in inferiori chartæ ſpatio debent tam quilibet teſtis, quàm notarius ſe ſubſcribere, & propriis ſigillis teſtamentum obſignare, & hæc omnia fieri debent uno eodemque loco, & tempore. Quod ſi notarius haberi non poſſit, octavus teſtis erit adhibendus, ut per eum ſortiatur effectum quod per notarium fieri debebat. Probantur hæc in l. *Hac conſultiſſima*, ubi Bald. *n.* 1. *C. qui teſtam. facer. poſſ.* & §. *Penult. Inſtit. quib. non eſt per-*
80 *miſſum facere teſtam.* & cõcordat per omnia Speculat. *in d.* §. *Cõpendiosè, n.* 42. Præterquã in eo, quod dicit de ſigillis teſtium apponẽdis in octo chordulis, hoc enim ſervatur tantùmodo in teſtamento in ſcriptis, quia cùm ſit clauſum, & teſtes videre non debeãt quæ in eo ſcripta ſunt; ut l. *Hac conſultiſſima. C. de teſtam.* in ſpatio inferiori diſcooperto ſubſcriptiones faciunt, & ſigilla apponunt in cordulis appenſis, & complicatis ad eum modum, quem accuratè deſcribit idem Speculat. *loco citat. n.* 40. At ſecus eſt in teſtamento cæci; quia cum ſit nuncupativum, ut prædixi, nihil impedit quominus ſubſcriptiones fiant intus in inferiori chartæ ſpatio, ibique ſigilla apponantur; & ideo non eſt
81 opus chordulis. Similiter ordo in prædictis nõ eſt de ſubſtantia, ut contra Rich. Maluet. & Cyn. cõcludit Bald. in d. l. *Hac conſultiſſima n.* 12.... ſubdẽs hodie ſecundum conſuetudinem locorũ hæredis inſtitutionem, ut plurimum poni poſt legata etiam in vita hæredis ſolvenda ante legata ſolvenda poſt mortem hæredis, ſequitur Jaſ. alios citans *in conſ.* 26. *Omiſſis, n.* 1. *vol.* 1.

82 Porrò teſtamentũ factum à cæco de jure communi non ſervatis ſolemnitatibus antedictis non valet; ut in d. l. *Hac conſultiſſima*, & ibi notãt Bart. & Bald. *in princip.* & Doctores communiter *C. qui*
83 *teſtam. facer. poſſ.* Ejuſmodi autem ſolemnitates adhiberi debent à cæco etiam in codicillis, ut eſt expreſſum in d. l. *Hac conſultiſſima*, §. *Quæ in eundem modum* & notat Speculat. *de Inſtrumentorum editione d.* §. *Compendioſe, n.* 43. *verſ. Quia ſi cæcus codicillari voluerit*, & hoc quoad ſcripturam; & teſtium rogationes; ſed quoad numerum teſtium DD. non conveniunt. Nam gloſ. *ibi in verb. Codicillis*, recitat tuas opiniones. Prima eſt quod in codicillis cæci requirantur octo teſtes, ſicut in teſtamento, & hanc ſequuntur ibi Jacob. Butrig. Bald. Fulgoſ. Roman. & Alex & in hoc ſecundum Angel. ille tex. eſt ſingularis, ſecunda eſt quod verba d. §. *Quæ in eundem modum*, non referantur ad omnia ſuperius dicta, ſed ad alia, præterquam ad numerum teſtium, & ideo in codicillis ſufficiant quinque teſtes, ut l. *fin.* §. *In omni*, C *de fideicom.* & huic ſecundæ opinioni, in qua reſidet gloſ. adhærent ibidem Salicet, & Paul. de Caſtr. & ut dicit Jaſ. adhibitis quinque teſtibus addi debet tabellio.

84 Sed quicquid ſit in codicillis certè in donatione cauſa mortis, quæ fit à cæco, antedictæ ſolemnitates minimè requiruntur; ſed ſufficit ſolemnitas d. l. *fin. C. de donat. cauſ. mort.* ut voluit Bald. in *conſ* 248. *An cæcus*, quod eſt Aloyſi de Peruſio, & *in conſ.* 249. *Doctor meus* quod eſt Marci Angeli de Peruſio *lib.* 5. & idem Bald. in d. l. *Hac conſultiſſima, n.* 13. *verſ. Tamen non traho ad donationem cauſa mortis. C. qui teſt. fac. poſſ.* & lib Alex. *in addit. ad Bart. in verſ. Obſervatis, in fin.* & in l. 2. *in extremis verbis, ff. de verb. obligation.* Jaſ. *in conſ.* 26. *omiſſis, n.* 2. *col.* 2. *circa med. verſ. Sed de donatione cauſa mortis, vol.* 1. ubi ait, ſe non inveniſſe aliquem
85 de mundo, qui contradicat Bald. & eſt ratio ſecundum eos, quia donatio cauſa mortis non eſt mera ultima voluntas, & prout in eſſe deducitur æquiparatur contractui, ut per DD. in l. 2. *ff. de*
86 *legat* 1. Sed cæcus poteſt contrahere, & donare inter vivos, ſicut quilibet alius, Alex. *conſ.* 12. *Viſo inſtrumento donationis, lib.* 1. ergo & donare cauſa mortis, & quamvis *Natta repetitione* l. *Hac conſultiſſima*, §. *Ex imperfecto n.* 43. & *ſeq. C. de teſtamen.* & Ruin. in d. l. 2. *ff. de leg.* 1. ſenſerint ſolemnitates præſcriptas in teſtamento cæci eſſe adhibendas etiam in donatione cauſa mortis; tamen non videtur recedendum à prima opinione magis communi: Unde ut cæci ultima voluntas valeat, cautela traditur à Jo. Dilect *de art. teſtan. tit.* 1. *caut.* 8. *n.* 5. ut donent cauſa mortis, vel in teſtamento apponant clauſulam, ut valeat ſaltem in vim donationis cauſa mortis, ſubdit tamen neceſſarium eſſe, vel ut donatarius ſit præſens, vel ut notarius ſtipuletur pro omnibus, quorum intereſt, de quo per Jul Clarum *in* §. *Donatio, q.* 5. *verſ. Sed pone.*

87 His præhabitis deſcendo ad quæſtionem, & prima conſideratione dicendum videtur nec de jure canonico valere teſtamentũ cæci ad non pias cauſas cõditũ abſque ſolẽnitate d. l. *Hac cõſultiſſima, C. qui teſtam. facer. poſſ.* ex fundamẽtis infraſcriptis, &

88 Primò, quia lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem, Dyn. *conſ.* 27. *n.* 3. *verſ. Item ex hoc reſultat*, Ban. in l. *Hujus, in fin: ff ad Turpilian.* quin potius diſtinguitur & limitatur per legem antiquam ne videatur illam corrigere Hoſt. *in ſum de conſanguinit. & affinit.* §. *Conſueverunt ſub* §. *Qualiter arbor. verſ. Nono quæritur.* Abb. in c. *Non debet n.* 8. *verſ. Et hanc opinionem, eod. tit.* & ita tenere omnes DD. dicit Caſtill. *conſ.* 10. *In facto ſupponetur, num.* 5. *verſ. Ad teſtamentum*

tum, ſed tex. in d. l. *Hac conſultiſſima*, ſpecialiter loquitur de teſtamento cæci, ut dicit Bald. *ibi n. 2. verſ. Nam hac lex eſt ſpecialis inter cæcos*: ergo non tollitur per hanc Decretalem generaliter loquentem, ſed potius hæc per illam diſtinguitur, & limitatur.

89 Quo argumento, ut refert Bald. in d. l. *Hac conſultiſſima, d. n. 2.* dicebat Marcus de Fano cæcum nec inter liberos teſtari poſſe abſque ſolemnitate
90 d. legis, quia ſpecies derogat generi, ut l. *Sanctio legum ff. de pœn.* ergo debet ſervari etiam inter liberos: & idem firmant in d. l. *Hac conſultiſſima* Raphael Fulgoſ. & Ludovicus Roman. & idem Raphael *conſ. 90. incip. Super eo, n. ſecundo,* Et con-
91 firmatur quia text. in d. l. *Hac conſultiſſima, C. Qui teſtam. facer. poſſ.* habet ſpecialem rationem ibi expreſſam in extremis verbis, videlicet. ne locum ullum relinquat inſidiis tot oculis ſpectata, tot inſinuata ſenſibus, tot in ſuper in tuto locata manibus: ergo lex poſterior hujus c. eſto generaliter correxerit legem civilem de numero ſeptem teſtium, juxta ſecundam lecturam Hoſtien. de qua ſupra *n.* 40. tamen non cenſetur eam correxiſſe in caſu dicti teſtamenti cæci habentis peculiarem rationem, ex traditis per Anch. *conſ. 222. Subtiliter, n. 1. verſ. Secundo hoc idem.*

92 Secundò idem ſuadetur, quia nunquam lex generalis corrigit legem ſpecialem, quando invicem compatiuntur. Ang. *conſ. 214. Primò eſt videndum, n. 2. verſ. Si autem diverſæ ſunt,* Lap. *alleg.* 88. *n.* 5, quod eſt Conſilium Collegii Peruſini, ſed hoc caſu lex civilis, & canonica invicem compatiuntur, quia lex civilis ſervari poteſt in teſtamẽto cæci, & lex canonica in teſtamento aliorum: ergo illa per hãc non corrigitur: facit c. *Cum ex-*
93 *pediat, de elect. lib. 6.* Et conſequenter lex civilis, cùm non ſit contraria canoni, ſervanda erit etiam in foro eccleſiæ, ut tenent in c. 1. *infra de novi oper. nunciat.* Abb. Antiq. *n. 2.* Jo. Andr. *n. 5.* & communiter DD. Anchar. in c. *Canonum ſtatuta, in 1. q. n, 44. ſupra de conſtitution.*

94 Tertiò facultas teſtandi corã Parocho, & duobus teſtibus generaliter unicuique conceſſa per jus canonicum, ut hic, non comprehendit perſonas alioqui inhabiles, ut probatur in l. *Prima* juncta gloſ. *in verb. Habeat. C. de Sacroſ. Eccleſ.* nam tex. dixit; Unuſquiſque habeat liberam poteſtatem reliquendi collegiis, aut locis piis: & tamen per illam legem qui aliàs erant inhabiles non cenſentur habilitati, ut poſſint teſtari ad pias cauſas, ut tenet præcitata gloſ. & eſt communis opinio, ut dicit Jaſ. *ibi n. 12. & ſeq. in lectura Papien.*
95 ideoque pupillus, qui de jure communi teſtari non poteſt, etiamſi pubertati proximus ſit, nec ad pias cauſas teſtari poteſt, ut firmat Bart. in d. l. 1. *n. 18. C. de Sacroſ. Eccleſ.* & ex communi ſententia Julius Clarus *in §. Teſtamentum, q. 5. verſ. Hinc re-*
96 *fertur.* Sed cæcus de jure communi eſt inhabilis ad teſtandum niſi ſervata forma d. legis *Hac conſultiſſima, C. qui teſt. facer. poſſ.* ponderando verba, *non poteſt*, quæ negant potentiam, ut in puncto advertit Raphael Fulgoſ. *conſ. 99. ſuper eo. n. 2.* ergo non cẽſetur habilitatus per facultatẽ generaliter conceſſam in hoc c. teſtandi coram Parocho, & duobus teſtibus.

97 Et confirmatur, quia non detrahitur ſolemnitati legali, niſi quatenus invenitur expreſſum, ut c. *Ad audientiam, infr. de decim.* cap. *Eccleſia veſtra* Proſſ. Fagnan. in 3. Decretal. Tom. 4. *il ſecondo, in fin. ſup. de elect.* l. *Sancimus, C. de teſtam.* l. *unic. C. de inoff. dotib.* & ita in propoſito arguit Speculator *in tit. de inſtrum. edit. §. Compendioſè, n. 11.*

89 Quartò, quatenus hoc caſu lex civilis, & canonica invicem eſſent oppoſitæ, tamen in his, quæ merè ſpiritualia non ſunt, aut à ſpiritualibus non dependent, prout eſt teſtamentum cæci ad non pias cauſas, ſtatutum juris civilis contradicens juri canonico obſervandum eſt in terris Imperii, jus canonicum in terris eccleſiæ, in quibus habet temporalem juriſdictionem, ut notat Jo. Andr. cap. 2. *de reg. jur. lib. 6. in prima gloſ.* & in ſpecie noſtra Angel. *conſ* 233. *Punctus eſt, n. 5. verſ. Et*
99 *attendendum eſt,* nec Papa in his caſibus poteſt tollere legem civilem, gloſ. *hic in verb. Improbamus,* ibi, Nec forte poſſet tollere leges quantum ad eos, qui non ſunt de ſua temporali juriſdictione, arg. c. *Si duobus, de appell.* & c. *Novit. de judiciis.* Anchar. *hic num. 8. verſ. præterea non videtur,* & Imol. *num.* 10. Menoch. *de præſumpt. lib. 1. quæſt. 80. n. 22.*

Non obſtat quod hoc c. loquatur in materia peccati, eo quod lethalis culpa ſit non exequi rationabilem voluntatem defuncti, de qua certitudinaliter conſtat, c. *Ultima voluntas,* 13. *q.* 2. l. 1. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* & conſtat ex dictis ſupra in 5. Lectura Antonii de Butr *n.* 54. & in materia peccati ſervari debeat jus canonicum etiam in foro civili, c. *Novit. de judic.*

100 Nam reſponderi poteſt negando aſſumptum, quia ut inquit Corn. *conſ.* 137. *Placet mihi, n. 1. vol. 2.* ſolemnitas numeri teſtium eſt à jure introducta propter ſuſpicionẽ falſitatum, & fraudum, quæ plerumque committebantur in ultimis voluntatibus, l. *final. C. de fideicom.* & præcipuè in teſtamento cæci, ut l. *Hac conſultiſſima, C. qui teſt.*
101 *facere poſſ.* & dictum eſt ſupra *n.* 91. Non ergo videtur non habere conſcientiam læſam qui non credit duobus, vel tribus teſtibus quantumcunque idoneis, & omni exceptione majoribus, qui-
102 bus lex civilis ex rationabili cauſa nõ credit. Debet enim conſcientia regulari ex his, quæ à juribus ſunt diſpoſita, Bald. *conſ.* 295. *Fama vicinis, n. 2. in fin. & conſ.* 298. *Hac materia, n. 7. lib. 1.* & con-
103 ſtat ex dictis ſupra *n.* 60. 61. unde in ſimili cum lex præſumat natum ex uxore eſſe filium mariti, filius ita credere debet, quamvis forte mater fuerit ab alio cognita, & dicat illum eſſe natum ex adulterio, ut volunt Doctores, in l. *Filium diffinimus, ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. juris,* & in l. *Si vicinis, C. de nupt.* & in c. *Tranſmiſſæ, infr. qui fil. ſint legitimi,* redarguentes de fatuitate quemdam Regem, qui dimiſit regnum, quia mater in articulo mortis dixerat eum non eſſe filium Regis ſui mariti, & conveniunt Doctores quod talis non tenebatur matri credere in foro conſcientiæ, quia non credit lex cui debebat ſe conformare. Eodem igitur modo cum in teſtamento ad non pias cauſas lex civilis non credat duobus, vel tribus teſtibus qualiſcũque ſint dignitatis: ita nec hæres ab inteſtato ſuccedens tenetur credere, & propterea non peccat ſi eis non credit innixus legis authoritati, c. *Qui peccat,* 23. *q.* 4. & conſequenter cum verſemur extra materiam peccati, ſervanda erit lex
105 civilis in foro civili, quamvis contradicat Canoni, ſecundum Jo. Andr. & Angel. *in locis ſupracitatis, n. 98.*

Quodſi urgeas: Imò hæres ab inteſtato tenetur credere duobus, vel tribus teſtibus, quia lex Divina dicit, *In ore duorum, vel trium ſtet omne verbum*, Matth. 18. in aliis concordantibus, de quibus ſupra *n.* 115. *&* 116. & ita peccat, ſi eis non credit tanquam Divinæ legis transgreſſor, c. *fin. de conſuetud.*

106 Reſpondetur primò legem civilem poſſe jus divinum, naturale diſtinguere, & adjuvare, illique addere, vel detrahere, ut eſt expreſſum in l. *jus civile*, juncta gloſ. *prima ff. de juſt. & jur.* & ideo lex civilis, quemadmodum & canonica diſtinguunt illud Evangelii, *In ore duorum.* & c. ut non procedat in multis caſibus, in quibus plures requiruntur, ut c. 1. *&* 2. 2. *q.* 4. l. *Teſtium, & de teſtibus*, l. *fin. C. de teſtam.* l. *Hac conſultiſſima*, *C. qui teſtam. fa. poſ.* Ita ad literam Innoc. in c. *Quæ in eccleſiarum*, *n.* 4. *ſupra de conſtitutionibus*, gloſ. *fin. in* l. 1. *ff. d. Conſtit: Principum*, dicens legem humanam poſſe diſtinguere legem Dei, quæ eſt, ut in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. Sicut diſtinguit teſtamentum ab aliis, ut l. *fin. C: de fidei commiſſ.* Bart. *in* 1. *Conſtit. ff. n* 6. *verſ. Item quæro quid de reſcript.* Bald. in auth. *Ad hæc, n.* 6 *C. de uſur.* & in l 2. *ad fin. verſ. Sed quærit*, *C. de precib. Imper. offerend.* Anchar. *hic in.* 3 *notabili. verſ Poteſt tamen jus civile*, & Imol. *col.* 6. *circa fin. verſ. Et iſtam partem videtur velle Felin.* alios cumulans in d. c. *Quæ in eccleſiarum*, *n.* 2. Quod præcipuè locum habet ſecundum eum, in 2. *limitatione*, *n.* 17 quando lex Principis interpretando jus Divinum ſtatuit in his, in quibus habet juriſdictionem, ideſt in rebus prophanis, ut eſt teſtamentum ad non

107 pias cauſas. Alioquin ſi lex humana non poſſet determinare in aliquo caſu majorem numerum, quàm duorum, vel trium teſtium, eo quod obſtaret lex Divina, ſequeretur ut nec lex Canonica potuiſſet præſcribere majorem numerum, prout fecit in c. *Præſul.* 2. *q.* 4. unde Jo. Andr. in c. *Actus legitimi*, *n.* 5. *verſ. In contrarium. de reg. jur. lib.* 6. dicit Papam immutare authoritatem illam, *In ore duorum, &c.* addendo, & minuendo per d. c. *Præſul.* & c. *In omni, de teſtib.* c. *Parvulos*, *de conſecrat. diſt.* 4.

108 Secundò, reſpondetur eandem authoritatem, In ore duorum, & c. non eſſe referendam ad majorem numerum, ſed ad minorem, ita ut ſit ſenſus, In ore duorum ad minus ſtet omne verbum. At non excludit majorem numerum, quia quædã ſunt cauſæ, quæ plures quam duos exigunt teſtes. Ita eſt expreſſum in c. *Licet univerſis*, *ſup. de teſtib.* ubi gloſ. *in verb. Duorum*, exponit, ideſt non pauciorum, gloſ. *final. in ſumma*, 2. *q.* 4. ubi ait; Ideo dicit trium, quia quandoque, ſecundum canones, plures quàm duo requiruntur, ſed nunquam pauciores; Imol. *hic n.* 13 *col.* 36. *poſt med. verſ Et pro iſta parte.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *q.* 80. *n.* 23. *verſ. Quod verò ait.*

109 Neque obſtat quod ſupradicta expoſitio videatur contra textum noſtrum, in quo habetur leges civiles requirentes numerum ſeptem, vel quinque teſtium repugnare legi divinæ, cum ſcriptum ſit, *In ore duorum*, &c. Etenim, ut reſpondet Menoch. *ubi ſupra*, quod hic dicitur eſſe alienum à lege divina, ut non valeat teſtamentum conditum ſine numero quinque, vel ſeptem teſtium, intelligi debere eſſe alienum, non quod ei omninò adverſetur, ſed eſſe remotum, hoc eſt, eſſe ultra jus divinum.

110 Ultimò, pro hac parte adducitur authoritas Cardin. *hic n.* 7. qui in fortioribus terminis firmat non valere teſtamentum cæci factum ad pias cauſas, non ſervata forma l. *Hac conſultiſſima*, *C. qui teſtam. facer. poſſ* & refert ſe ita conſuluiſſe, quia eſt forma ſpecialis, quæ non intelligitur ſublata per hanc diſpoſitionem generalem, ut in reg. *Generi*, *lib.* 6. & ſubdit ſpecialiter facere tex. in l. *In teſtamentis.* juncta gloſ. *ult: C. de teſtam. ſed* & aliàs reſtringitur diſpoſitio generalis, ut evitetur correctio jurium, c. *Cum ſis, cum ſua gloſ. de uſu pall.* arg. c. *Eccleſia*, *il ſecondo de elect.*

Ego confirmo opinionem Cardinalis dupliciter. Primò, quia cæcus teſtari non poteſt inter liberos, non ſervata forma d. l. *Hac conſultiſſima*, ut tenent DD. ſupracitati, *n* 89. *&* 90. ergo nec ad pias cauſas teſtari poteſt ſine prædicta ſolemnita-

111 te. Tenet conſequenter, quia major eſt favor liberorum quam piæ cauſæ. Dicit enim Auguſtinus: Quicunque vult exhæredato filio hæredem facere eccleſiam, quærat alterum qui ſuſcipiat, non Auguſtinum; imo Deo propitio nullum inveniet; refertur in c. *ult:* 17. *quæſt. ult.* Deinde quia illa lex eſt ſpecialis in teſtamento cæci: & tex. in c. *Relatum*, *infra eod.* eſt ſpecialis in teſtamento ad pias

112 cauſas. Inter ſpecies verò illa derogat alteri, quæ eſt ſpecialior, ſicut individua derogant ſpeciei, ut notat Dyn. in c. *Generi*, *de reg. jur. l b.* 6. Bald. in d. l. *Hac Conſultiſſima n.* 2. Sed illa lex cum ſit reſtricta ad teſtamentum cæci, etſi ſpecialior, quam tex. in d. c. *Relatum*, quod loquitur de teſtamentis aliorum indefinite: Ergo huic per illam derogatur.

113 Sed præmiſſis minimè refragantibus, exiſtimo contrariam opinionem eſſe de jure veriorem, id eſt valere teſtamentum cæci ad non pias cauſas conditum coram Parocho, & duobus teſtibus ad præſcriptum hujus Decretalis. Quod efficaciter

114 ſic probo. Leges civiles requirentes numerum ſeptem teſtium in teſtamentis ſunt contra jus divinum, ut diſertis verbis dicitur in hoc c. Nam regula juris Divini habet *Deuteron* 17. *&* 19: *Matt:*

115 18. *Io.* 8. *In ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Ergo non ſunt ſervandæ, ut c. *Quæ contra* 18. *d ſt.* c. *Si eis qui*, 11. *q.* 3. c. *final. de conſuetud.* c. *final. de præſcription.* Hoſtien. *hic n.* 4. *in verb. Conſuetudinem.* Nam, ut inquit Bald. in l.

116 *Habeat*, *C. de Sacroſ. eccleſ.* & poſt eum Anchar. *hic n,* 3. Imperator eſt Vicarius Dei, Sed Vicarius & Procurator non poteſt venire contra factum Domini, ut l. *Si hominem*, *ff: mandat.* Imo qui

117 legibus Imperatoris, quæ contra Dei veritatem feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium, dicit tex. in c. 1. 9. *diſt.* & in c. *Iulianus.* & in c. *Si Dominus*, & in c. *Qui reſiſtit.* 11. *q.* 3. & in propoſito notat Abb. *hic n:* 8. *poſt. med. verſ. Ego autem.*

118 Nec dicatur hoc jus divinum eſſe judiciale, & ideo evacuatum per Adventum Chriſti, ut per D. Thom. in 1. 2. *q.* 103, *art.* 4. *& qu.* 104. *art.* 3. Imo enim eſt morale ſecundum Abbatem loco citato. Inſtruit namque qualiter homines vivere debeant, ut c. 1. 2. *q.* 5. Nam præceptum eſt ne quis auferat rem alienam, quod eſt præceptum morale, c. *pœnale* 14. *q.* 5. Sed quia in dubium revocari poſſet quando conſtet rem eſſe alienam, datur alia regula, videlicet *in ore duorum, vel trium*, &c. Ego ultra Abbatem hoc aliter deduco. Nam hoc præ-

præceptum habetur in Evangelio, dicitur enim *Matth.* 18. *Adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Item Chriſtus *Io.* 8. exhortabatur Judæos, ut deberent in eum credere, quia de hoc conſtabat per duos teſtes. & duorum hominum teſtimonium verum eſt, c. *In omni, de teſtib.*

19 In lege autem Evangelica nullum præceptum continetur, quod non ſit juris naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide, ut docet S. Tho. in 1. 2. *q.* 108. *art.* 1. & 2. Covar, *in* 4. *Decretal. c.* 6. §. 10. *n.* 1.

120 Hoc igitur præceptum in ore duorũ, abſque dubio eſt morale, ſeu juris naturalis; & ideo per legem humanam alterari non poteſt cum ſit immutabile, c. *fin. de conſuetud.* cap. *Non eſt peccatum*, §. *Tuis*, ita, & ibi gloſ. 1. 6. *diſt.* S. Th *in* 4. *ſent. diſt.* 2. *q.* 1. *art.* 4. *q.* 1. *ad* 2. Quod adeo verum eſt, ut ſi 21 Princeps etiam Papa leges conderet adverſus ea quæ dicit Dominus, non diceretur condere, ſed potius convinceretur errare, c. *Sunt quidam*, 25. *q.* 1. & Conſtitutiones ſive eccleſiaſticæ, ſive laicales, ſi naturali juri probentur contrariæ, ſunt penitus excludendæ, ut dicit tex. in cap. *fin.* 9. *di-*
22 *ſtinct.*

Præterea leges civiles de numero teſtium in teſtamentis adhibendo ſunt contra Sanctorum Patrum inſtituta, ut ſimiliter hic dicitur in littera, & in ſumma & in c. 1. 2. *q.* 4. In c. *Licet univerſis, ſupr. de teſtib.* & in c. *proxim. infr. eod.* Hoſt *hic n.* 3, *in verb. Inſtitutis.* Igitur non ſunt ſervandæ, quia qui omnipotentem Deum metuit, contra Sanctorum Patrum inſtituta aliquid ullo modo agere non conſentit, c. *Qui omnipotentem* 11. *q.* 3. Imo ut inquit Zoſimus Papa in c. *Contra*, 25. *q.* 1. Contra ſtatuta Sanctorum patrum condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem Sedis poteſt authoritas. Igitur quanto minus authoritas Imperialis? c. *Duo ſunt*, & cap *Si Imperator*, 96. *diſtinct.* cap.
23 *Solitæ, de major & obedient.*

Rurſus hujuſmodi leges in hoc c. dicuntur eſſe contra generalem eccleſiæ conſuetudinem, quæ ita obligat ſicut præceptum, ut in c. *In his* & in c. *In eccleſiarum.* 9. *diſtinct.* & notat gloſ. in *ſumma, de pœnit. diſtinct.* 5. & in terminis noſtris Abb. *hic n.* 9. *verſ. Item ſunt contra generalem eccleſiæ conſuetudinem.*

24 Accedit quod impugnans teſtamentum ob defectum ſolemnitatis omiſſæ in numero ſeptem teſtium peccat mortaliter, ſecundum Abb. *hic n.* 7. & irrefragabiliter probat hæc littera, dum hoc prohibet ſub pœna excommunicationis: nam excommunicatio ferri nõ poteſt niſi pro culpa mortali, ut c. *Nemo*, & c. *Nullus*, 11. *q* 3. Deformitas autem, & malitia, in qua conſiſtit ratio formalis
25 peccati, ſurgit hoc caſu ex quatuor capitibus. Primò, quia talis impugnatio, ut oſtenſum eſt
26 ſupra, eſt contra præceptum Divinæ legis cujus tranſgreſſio ſemper eſt mortalis. Nam peccatum eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam, ut diffinit Auguſtin. *lib.* 22. *contra Fauſtinum, c.* 24. *in princ.* & explicat S. Tho. in 1. 2. *q.* 71. *art.* 6. & *in* 2. *ſentent. diſt.* 22. *art.* 2. vel ſecundum Ambroſ. relatum ab eodem D. Thom. in 1. 2. *q.* 109. *art.* 4. *in corpore.* Peccatum eſt præ-
27 varicatio legis Divinæ, & cæleſtium inobedientia præceptorum. Secundò, quia talis impugnatio eſt contra jus naturale, quia præceptum illud, *In ore duorum*, morale eſt, ut oſtenſum eſt ſupra *n.* 118. & omnia præcepta moralia ſunt de lege naturali,
128 S. Thom *in* 1. 2. *q.* 87. *art.* 5. *in corp.* & *in* 4. *ſent. diſtinct.* 2. *q.* 1. *art.* 4. *q.* 1. *ad* 2. Quicquid autem contrariatur legi naturæ peccatum eſt, ut idem docet in 2. 2. *q.* 133. *art.* 1. *in corp.* & *quæſt.* 142. *art.* 1.

129 Tertiò, quia eſt contra inſtituta Patrum, & prohibitionem Eccleſiæ, ut hic patet, quæ pariter obligant ſub mortali, d. c. *Qui omnipotentem*, 11. *q.* 3. cap. *Quiſquis præceptis*, 14. *q.* 1. Gemin poſt Archid in c. *Deteſtanda*, *in princ. verſ. An ſciẽter faciens. de conceſſ. preben lib.* 6. & ſcripſi plenius in c. *Si quis, n* 38 & 39. *de Regular.*

130 Quarto, quia talis impugnatio dicitur hic eſſe contra generalem eccleſiæ conſuetudinem, cujus tranſgreſſio pariter inducit culpam lethalem, non ſecus ac tranſgreſſio præcepti, ut c. *In his*, 11. *diſt.* & c. *Quæ contra.* 8. *diſt.* Cum igitur impugna-
131 tio teſtamenti ob defectum ſolemnitatis in numero teſtium ſit culpa lethalis, hinc neceſſariò ſequitur, ut leges civiles irritantes teſtamenta cum pauciori numero, quàm ſeptem, vel octo teſtium tanquam peccati nutritivæ, non ſint ſervandæ, ut c. *fin. de præſcript.* ibi, Cum generaliter ſit omni conſtitutioni derogandum, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſervari; ubi Hoſt. *n.* 5. & Jo. Andr. *n.* 2. *in fin.* exponunt verba illa, *omni conſtitutioni*, id eſt ſive ſit imperialis, ſive alia quæcunque. Neque enim poteſt ſervus contra dominum, imo ſemper in talibus recognoſcendus eſt Imperator cæleſtis contempto terreno, c. *Iulia-*
132 *nus*, & cap. *ſeqq.* 11. *q.* 3. Item lex debet eſſe rationabilis & juſta, c. *Erit autem lex*, 4. *diſt.* Cum ſit ſanctio ſancta, jubens honeſta, prohibens con-
133 traria, l. 2 *ff. de legib. gloſ. in* §. *Conſtat, in verb. Lex eſt, inſtit. de jur. nat. gent & civil.* Et cum hoc caſu agatur de obſervatione legis divinæ, ac de peccato vitando, ſequitur perneceſſe, ut hoc c. ſervari debeat etiam in teſtamento cæci, non ſolum in terris Eccleſiæ, ſed etiam in terris Imperii, & tam in foro canonico, quam in foro civili. Ad hoc tex. mirabilis in c. *Quæ contra mores*, 8. *diſt.* & in c. *Si in qui*, 11. *q.* 3. & in c. *Novit.* cum materia, *ſupra de judiciis*, & conſtat ex dictis ſupra *num.* 45. & 49.

134 Et confirmatur quia dicta Apoſtoli prævalent dictis Imperatorum, l. 1. C. *de ſecund. nupt.* & ibi,
135 notat. in gloſ. *fin* & c. *penult. infra de ſecund. nupt.* Sed ex dictis Apoſtoli habemus teſtamentum conditum coram duobus, vel tribus teſtibus impugnari non poſſe ex defectu ſolemnitatis. Ergo, &c. minor patet ad *Galat.* 3. ubi ſic legitur: *Fratres, ſecundum hominem dico*, tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat. & ibi gloſ. Magiſtri ſententiarum exponit; Confirmatum teſtamentũ morte teſtatoris nemo ſpernit, ut dicat non valere, cũ benefactum eſſe apparet, aut ſuperordinat, aliquid de rebus iſtis diſponens, ſed eſt in authoritate canonum. Quem locum explicans Bart. in l. 1. *n.* 81. *verſ. Sed ab Apoſtolo, C. de ſacroſ. Eccleſ.* ſic ait: (Confirmatũ teſtamentum, ſcilicet quod duobus, vel tribus teſtibus confirmatum eſt. Item morte teſtatoris, nec dicit adita hæreditate, vel alia juris ſolemnitate. Item ex eo quod dicit, nemo ſpernit, apparet quod nec Imperator poteſt illud annullare.

Item ex eo quod gloſ. dicit, quod eſt in authoritate Canonum, apparet quod illud debent obſervare ſive in terris Eccleſiæ, ſive Imperii. Item ex eo quod dicit, nemo ſpernit, ut dicat non valere, cum benefactum eſſet, apparet, quod tollitur omnis exceptio juris civilis,) Hæc Bart.

136 Ac demum quotieſcumque ex conſtitutione, vel præcepto principis præſumitur veriſimiliter peccatum futurum; tunc tali conſtitutioni, vel præcepto non eſt parendum, ut notat Innoc. in c. *Inquiſitioni, n. 3. verſ. Sed quid Papa, de ſent. excommunic.* Ad hoc c. *Litteras, in fin. de reſtitut. ſpoliat.* & notat Bart. in l. 1. *n.* 80. *verſ. Præterea, C. de ſacroſ. Eccleſ.* dicens, in his, in quorum obſervatione emergunt peccata, jura canonica legibus prævalere; ut l. *Privilegia. c. eod.* & ibi notat gloſ. in *in verb. Ambitionis*, Jo. Andr. in c. 2. *de re judicat. lib. 6.* Sed ex legibus irritantibus teſtamentum

137 abſq; numero ſeptem, vel octo teſtium, veriſimiliter præſumi poteſt, peccatum futurum. Ergo hujuſmodi legibus non eſt parendum; minor patet ex dictis in præcedenti fundamento à *n.* 124. Sed ulterius probatur, quia multoties poteſt contingere ut teſtator morti proximus inſtituat extraneum hæredem coram quatuor, vel quinque teſtibus; vel cæcus coram ſeptem, eo quod ob temporis anguſtiam major numerus, vel notarius præſtò eſſe non poſſit. Et quia hæc ultima voluntas per quatuor, vel quinque teſtes ſecundum leges civiles probari non poterit, venientes ab inteſtato occupabunt hujuſmodi hæreditatem contra voluntatem domini; & ſic cum peccato, c. *Prævale, 14. q. 5.* cap. *Ultima volun-*

138 *tas, 13. q. 2.* Nec eos excuſabit legum authoritas, quia quamvis ordinaverint numerum tot teſtium ad fraudes vitandas, tamen ſi in rei veritate ceſſet hæc fraus, venientes ab inteſtato nec ſunt tuti in foro animæ, nec in foro civili, ex traditis per Innocent in c. *Quia plerique, n. 5. verſ. Imo plus videtur, de immunit. eccleſ.* Ubi notabiliter vult, ut quamvis princeps ex juſta cauſa poſſit ſtatuere contra jus naturale, ideſt gentium, puta transferendo dominium de uno in alium: tamen ubi ceſſat illa cauſa, conſtitutio ſervanda non eſt, quia

139 conſtitutiones quæ veniunt contra ſalutem animæ, non ſunt ſervandæ, nec authoritas juris civilis poteſt aliquem à peccato excuſare, ut not. gl. 1. *ad fin.* in c. *Inter hæc, 33. q. 2.* & ſequitur Butr. in c. *Quæ in eccleſiarum, 23. verſ. Sed ſi cauſa ceſſat, de conſtitutionib.* & *ibi* etiam Imol. *num.* 20. *in fin. verſ. Quid autem ſi ſtatutum, & Felin. 29. verſ. Secunda declaratio*, Boer. *deciſ. 38. n. 7.* & alii plures apud Anton. Gabr. *comm. concluſ. lib. 3. in tit. de jure quæſit. non toll. concl.* 4. *n.* 1. quo argumento in propoſito utitur Abb *hic num.* 10. Ad hoc c. *Cum contingat. de jurejurand.* cap. *Quamvis, de pactis, lib. 6.* & c. *fin. de praſcript.* & per hoc con-

140 cludit Abb. Judices ſæculares poſſe compelli ad obſervantiam hujus Decretalis arg. c. *Licet de jurejur. lib. 6.*

141 Non obſtant modo argumenta contraria. Ad primum enim, de quo ſupra *n.* 88. reſpondetur hanc decretalem non corrigere jus civile, etiam in numero ſeptem teſtium, ſed declarare illius irrationabilitatem. Nam cum lex civilis eſſet nulla ipſo jure, ut plenè probatum eſt ſupra à *n.* 113. opus non fuit, ut per jus canonicum corrigeretur, ut *hic* per Butr. *num. 3. verſ. Ego credo*, & Abb. *n.* 11. & notat Butr. in l. *Habeat num. 75. verſ. Et adverte, C. de ſacroſ. Eccleſ.* ubi dicit hoc cap. cum ſeq. non procedere ſtatuendo, ſed declarando. Nec relevat quod dicit Imol *hic col. 7. in fin. verſ. Nec obſtat prædictis*, videlicet hanc decretalem procedere non ſolum declarando, ſed etiam ſtatuendo, ſeu interdicendo, quia prohibet ne teſtamenta impugnentur ob defectum ſolemnitatis juris civilis in numero ſeptem teſtium: nam reſpondetur præſuppoſita declaratione irrationabilitatis; ſtatutum, ſeu interdictum ſubſequens non eſſe correctorium, quia perinde eſt, ac ſi pontifex dixiſſet, Declaramus legem civilem eſſe irrationabilem, ac nullam, & ideo ſtatuimus eam non eſſe obſervandam; & ſic non corrigit ad hoc c. conſtitutionem, ibi, *declarantes, decernimus, de ſent. excomm. lib. 6.* & c. 1. & ibi Gemin. *in 1. notab. de cler. ægrot. eod. lib.* Hæc autem irrationabilitas æquè reperitur in teſtamento cæci, atque aliorum, ut ex dictis conſtat; imo major eſt in teſtamento cæci, quia cum in eo non ſufficiant ſeptem teſtes, ſed præterea requiratur tabellio, aut in ejus defectum octavus teſtis, ut l. *Hac conſultiſſima, C. Qui teſt. fac. poſſ.* hæc ſolemnitas magis diſtat à lege Divina, qua ſcriptum eſt, *In ore duorum, vel triū*, &c. ut hic. Nec applicatur ſimile de teſtamento cæci inter liberos, de quo ſupra *num.* 89. quia hoc caſu non agitur de derogando ſpeciali diſpoſitioni legis civilis in teſtamento cæci, ſed de declarando illius irrationabilitatem, ut proximè dictum eſt.

Non obſtat confirmatio, de qua ſupra *n.* 91. quia eandem rationem falſitatis, & fraudis vitandæ habent leges requirentes numerum ſeptem teſtium, ut l. *final. C. de fideicomm.* ibi (Lex etenim ne quid falſitatis incurrat per duos forte teſtes compoſitum teſtamentum, majorem numerum teſtium expoſtulat, ut per ampliores homines perfectiſſima veritas reveletur. Et tamen per hoc c. declarantur irrationabiles. & contra legem Divinam, ſanctorum Patrum inſtituta, & generalem Eccleſiæ conſuetudinem: Ergo eodem modo declaratur irrationabilis lex requirens octo teſtes in teſtamento cæci. Præterea ad hanc ſuſpicionem falſitatis egregiè reſpondet Hoſt. ſupracitatus in 2. *lectura, n. 41. & ſeqq.* 143

Ac demum, ut eleganter inquit Bald. *in conſil.* 352. *In puncto juris, in princ. lib. 4.* ubi veritas, ibi ſolemnitas de jure Canonico, ut in hoc cap. & in c. *ſeq.* Nam jus Canonicum deſervit juri Divino, & non humano, & ambulat ſicut prædagogus Divinæ legis in juſtificationibus Divinis, & non apicibus humanis, ſicut dicitur de bona fide, quod vadit poſt veritatem, & non poſt ſubtilitatem, l. *Si fidejuſſor, §. Quadam, ff. mandati.* 144

Ad ſecundum de quo ſupra, *n.* 92. patet reſponſio ex jam dictis qui hoc caſu non verſamur in correctione legis ſpecialis præcedentis, ſed in declaratione irrationabilitatis illius, & ſic lex civilis, & canonica ſe invicem non compatiuntur, ideoque ſervanda eſt lex canonica, ut oſtenſum eſt ſupra, *n.* 133. 145

142 Ad tertium, de quo ſupra, *n.* 94. reſpondetur negando minorem: nam cæcus non eſt inhabilis ad teſtandum niſi de jure civili non ſervata forma illius, l. *Hac conſultiſſima, C. qui teſtam. facer. poſſ.* quæ tamen tanquam irrationabilis, & repugnans juri Divino, & naturali, nullius eſt roboris, 146

boris, & ideò non potuit cæcum inhabilitare.

Ad confirmationem poſitam *nu.* 97. ſimiliter reſpondetur legem Canonicã in hac materia non detrahere ſolemnitati juris civilis, ſed declarare illius irrationabilitatem, ut ſępius repetitum eſt.

Ad quartum, de quo *ſupr. n.* 98. reſpondetur legem civilem requirentem numerum ſeptem, vel octo teſtium ad validitatem teſtamenti, eſſe nutritivam peccati, ut oſtenſum eſt *ſuprà à n.* 124. unde in concurſu ſervari debet lex Canonica ubique locorum, & tam in foro civili, quàm in foro Eccleſiaſtico, ut ſimiliter probatum eſt *ſuprà n.* 45. 49. 133. *& ſeqq.*

Nec obſtat ponderatio Cornei: Imò enim qui non credit duobus, vel tribus teſtibus idoneis, habet conſcientiam læſam, ut oſtenſum eſt *ſuprà nu:* 137. nec lex civilis poteſt eum à peccato excuſare, ut ſimiliter monſtratum eſt *ſuprà nu:* 114. *&* 139. & ad ſuſpicionem falſitatis adæquatè reſponſum eſt ſupra in ſecunda lectura *num:* 41. *& ſeqq:* ex dictis Hoſt. nec applicatur ſimile de Regulo, qui non credit matri. Quoniam eo caſu agebatur de teſtimonio unius tantùm, cui etiam ſecundùm legem Divinam non eſt credendum: nam ut legitur *Deuteron* 17. *In ore duorum, vel trium teſtium peribit, qui interficietur:* Nemo occidatur uno contra ſe dicente teſtimonium. Et in c. *Licet univerſis, de teſtibus*, dicitur, Nulla eſt cauſa, quæ unius teſtimonio, quamvis legitimo terminetur; & nihilominus regulus ille ſummopere laudatur à Canoniſtis, ut per Mar. Soccin. in c. *Officij, num:* 9. *infrà de pœnit: & remiſſ.*

143 Neque obſtat quòd lex civilis poſſit jus divinum, vel naturale diſtinguere, & illi detrahere, quia hoc negatur, ut plenè probavi in c. *Quæ in Eccleſiarum, num:* 142. *ſuprà de Conſtitut:* & fuſiùs in c. *Cum pridem, à num:* 76. *& ſeqq: de pactis.* Præterea hoc non eſſet diſtinguere, ſed corrigere, & deſtruere jus Divinum, & naturale, quod non poteſt lex humana, Hoſt. *in ſumma de reſcript.* §. *Quas vires habeat, verſ: Si ſit deſtructivum juris Divini:* nam lex Divina præcipit, ut ſtetur duobus, vel tribus teſtibus in quacunque materia: Lex autem civilis mandat, ut non ſtetur in teſtamentis, quæ ſunt oppoſita, & conſtat ex dictis *num:* 114. *& num:* 166.

144 Nec refragatur, quòd lex Canonica quandoque requirit majorem numerum, ut in cap. *Præſul,* 2. *q.* 4. ubi requiritur numerus ſeptuaginta duorum, vel quadraginta quatuor, vel viginti ſeptem teſtium ad damnandum Cardinalem Epiſcopum, Presbyterum, vel Diaconum. Nam reſpondetur
145 illum textum eſſe intelligendũ, quando teſtes non ſunt omni exceptione majores: ſecus ſi ſint laudabilis vitæ, ut declarat Gratian. *in* §. *fin. ead: cauſ: & q.* & Abb. *hic n.* 16. *verſ. Nec obſtat.*
146 Hoſt. in c. *Licet univerſis, n.* 3. *ſuprà de teſtibus*, & ibi etiam Jo. Andr. *n.* 4. *verſ: in gloſ:* 3. facit Concilium Trident. *ſeſſ:* 13. *cap:* 7. & cùm lex Divina non præſcribat qualitatem duorum, vel trium teſtium, benè potuit lex canonica declarare, ut in condemnando Epiſcopo Cardinali duo, vel tres teſtes debeant eſſe omni exceptione majores, alioquin requirantur ſeptuaginta duo, ut ſic numerus ſuppleat defectum in re graviſſimi momenti; ad gloſ: in l. *Teſtium fides, in ver: Numerus, ff. de teſtibus prob:* ad Jo. Monach. in c. 1. *num:* 7. *verſ: Item idem operatur numerus, eod: tit: lib:* 6. Anton. Gabriël. *de teſtib: concl:* 6. Cæſar de Graſſ. *deciſ:* 175. *aliàs* 5. *num:* 8. *& ſeqq: de ſponſal.* vel dicas, diſpoſitionem d. cap: *Præſul*, procedere de juris rigore, qui non eſt ſervandus ſecundùm Hoſt. & Jo. Andr. *locis citatis ſuprà num:* 145.

147 Nec obſtat ſi replicetur, quòd ex hoc cap. minimè requiratur, ut teſtes in teſtamento adhibendi ſint omni exceptione majores, ſed tantùm ut ſint idonei, ut in littera. Nam reſpondetur legem canonicam in teſtamentis fuiſſe contentam, ut teſtes eſſent ſimpliciter idonei. At in condemnãdo Epiſcopo Cardinali ob rei gravitatem non fuit contenta, ut eſſent idonei ſimpliciter, ſed amplius requiſivit, ut eſſent majores omni exceptione, ut per Gratian. *loco cit.* Quare præſuppoſitã teſtium habilitate ſecundùm quod Canones requirunt, nullus datur caſus, in quo de jure canonico non ſufficiant duo, vel tres teſtes. Imo gloſ: in d. c. *Præſul*, dicit duos teſtes ſufficere etiam ad
148 convincendum Papam, & idem dicit Abb. *hic d. n.* 16. Surd. *conſ.* 12. *n.* 32. *&* 33. licèt de illa gloſ: ſit mirandum, ut dicitur in notis ad d. c. *Præſul.*

149 Nec prædictis refragatur tex: in c. *Licet univerſis, ſupr. de teſtib.* in illis verbis: (Licet quædam ſint cauſę, quę plures, quàm duos exigant teſtes) quoniam tex: non dicit plures, quàm tres, ſed plures, quàm duos, innuens per hoc non eſſe quidem contra legem Divinam, ut tres requirantur, quia Divina Scriptura loquitur alternativè, in ore duorum, vel trium; & ideo ad Eccleſiam ſpectat determinare caſus, in quibus duo non ſufficiunt, ſicut fecit in teſtamentis, in quibus ultra duos teſtes voluit etiam Parochum eſſe adhibendum, ut hîc, & latiùs dictum eſt *ſuprà n.* 59. *& n.* 146 ſed benè eſt contra legem divinam, ut requirantur plures, quàm tres. Nec in hoc contradicit textus in d. c. *Licet univerſis.* Imò ita eſt intelligendus, quia alioquin eſſet contrarius huic decretali, quæ dicit eſſe contra legem Divinam ut ſeptem, vel quinque teſtes adhibeantur. Et expedit jura juribus concordare, cap. *Cum expediat, de elect: lib:* 6.

150 Nec dicas cum Menochio ſupracitato *nu:* 109. textum noſtrum non dicere id eſſe contra legem Divinam, ſed alienum à lege Divina, id eſt, remotum, ſeu præter Divinam legem. Quoniam hæc expoſitio repugnat litteræ: nàm ſi impugnatio teſtamenti ob defectum ſolemnitatis in numero teſtium eſſet tantùm præter, & non contra Divinam legem, malè hîc fuiſſet damnata ſub
151 pœna anathematis, quia quod eſt præter legem Divinam, non eſt peccatum, cùm peccatum ſit dictum, factum, concupitum contra legem Dei, ut dictum eſt *ſuprà n.* 126. Rectius igitur Hoſtienſ. *hic n.* 4. exponit verbum, *alienum*, id eſt, contrarium, & ideò non ſervandum.

152 Non obſtat ultimum, quòd cæcus nec ad pias cauſas teſtari poſſit, non ſervatâ formâ l. *Hac conſultiſſima*, C. *Qui teſtam: facer: poſſ.* ſecundùm Card. ſupracit. *n.* 110. Quoniam oppoſitum tenet Alex. *ibid. n.* 14. Et quamvis Angelus *in lectura Peruſina*
153 *ejuſd. legis, n.* 4. *verſ. Idem dicam*, putet d. l. *Hac conſultiſſima.* non procedere in teſtamento cæci condito ad pias cauſas, quando relinqueret pijs, & venerabilibus locis, in quibus ceſſat ſuſpicio falſitatis; ſecus ſi alijs privatis perſonis pauperibus, quæ propter egeſtatem multoties ſolent ad delicta inclinari: tamen Alex. generaliter tenet dictam legem non habere locum in teſtamen-

to cæci ad pias cauſas qualeſcunque perſonæ inſtituantur, cùm in eis non attendatur prohibitio juris civilis, ſed ſervetur jus gentium, cap: *Relatum, infrà eod.* & cum eo tranſit ibi Jaſon *num:* 4. *circa fin: verſ: Secundò limita.*

154 Ad confirmationem reſpondetur primò, negando antecedens, quia plures, & majoris auctoritatis cenſent cæcum teſtari poſſe inter liberos coram duobus teſtibus ad præſcriptum, l. *Hac conſultiſſima, §. Ex imperfecto, C: de teſtament.* Et ita in ſpecie concludit Bald. in l. *Hac conſultiſſima, n.* 2. *C Qui teſtam. facer. poſſ.* Nam cùm hæc lex ſpecialiter loquatur in cæco, & illa ſpecialiter in patre, principalior judicatur lex, quæ in patre loquitur ratione favoris; & ideò hæc derogat illi, quæ loquitur in cæco, arg. eorum, quæ notat Dyn. in c. *Generi, de reg: jur: lib: 6.* Item inter liberos non cadit timor falſitatis, cùm ſuccedant ab inteſtato, & cum Bald. conſentiunt ibi Ang. *num:* 4. *verſ: Sed quid erit in patre?* Salycet. *nu.* 9. Paulus de Caſtr. *in §.* 1. *n.* 9. Alex. *nu.* 13. & Jaſ. dicens communem *nu.* 4. Quinimò Romanus quamvis oppoſitum ſentiat, tamen fatetur opinionem Bald. eſſe æquiorem, & ſequendam, tum propter illius auctoritatem, tum quia non habet contradictionem; tum denique quia in dubio ſequenda eſt opinio, quæ magis favet teſtamentis, l. *Si pars, ff. de inoffic: teſtam.* cap. *fin: ſuprà de re judicat.*

155 Reſpondetur ſecundò, negando conſequentiam; nam etſi ſolemnitas d. l. ſervanda eſſet in teſtamento inter liberos, non tamen inde ſequeretur, ut eſſet ſervanda in teſtamento ad pias cauſas, quia in hoc tractatur de favore animæ, & Religione Divina, quæ carior eſt filijs, ita dicit Bart. in l. 1. *n.* 74. *C. de ſacroſ: Eccleſ.* & favor animæ præponendus eſt favori liberorum, l. *Sancimus, C. eod.* & ſic magis favetur teſtamento condito ad pias cauſas, quàm teſtamento condito inter liberos, ut ex verbis Bart. deducit Alex. in l. *Pactum quod dotale in* 4. *col. C. de pactis,* quem ſequitur Jaſon. *ibid: num:* 18. Nec refragatur auctoritas Auguſtini ſu-

156 pracitata *num:* 111. quia procedit quantum ad legitimam filijs debitam. Nam ſi quis vellet privare filios legitimâ, illos exhæredando, & inſtituere Eccleſiam, faceret contra officium pietatis, & Eccleſia, quæ eſt Pietatis mater, tale teſtamentum non admitteret, ut notat Bart. in d: l. 1. *num:* 55. 60. 61. & ibi declarat Jaſ. *num:* 18.

Ulterius quæro, ſtante ſtatuto Urbis *cap:* 42.

157 tenoris infraſcripti, videlicet inter cives, incolas, & diſtrictuales ubique ſerventur Urbis ſtatuta, niſi in loco diſtrictûs in caſu contingenti aliter per particularia ſtatuta fuerit proviſum, & tot ſtatuta non diſponunt, ſervetur jus civile (nec immeritò quando in hac urbe Roma jura civilia orta, acceptaque ſunt, & ad alios populos defluxerunt, & adhuc ſuſcepta benignè ſervantur) & ubi deficit jus civile, tunc ad ſac. canones recurratur.

An teſtamenta condita in Urbe juxta diſpoſitionem hujus cap. *Cum eſſes,* ſuſtineantur nec ne, Rota *in cauſa Romana bonorum de Stocchis* 27. *Maji*

158 1588. coram bo. me. Hieronymo Pamphilio in proprijs terminis ſtatuti Urbis, reſolvit teſtamentum non ſuſtineri: verba deciſionis hęc ſunt.

(Dixerunt Domini, quòd licèt teſtes, qui inducuntur ad probandam deſcendentiam, probent in dicto, quia omnes concludunt Petrum Stocchum inſtituiſſe hæredem univerſalem Damia-

159 nam ſuam matrem, & poſt ejus obitum Trojanum ſuum conſobrinum; nihilominus hæc probatio non relevat, quia agitur de probando teſtamento nuncupativo, in quo non ſufficiunt quinque teſtes, ſed ad illius probationem, & validitatem ſeptem requiruntur, l. *Si unus,* l. *Hac conſultiſſima, C. de teſtamen: § fin: inſtit: eod: tit: cum vulgar.* Clarus *in § Teſtamentum, q.* 56. Neque poſſe ſubſiſtere ex diſpoſitione, cap. *Cum eſſes, de teſtam.* quia, ut dicit Dec. *conſ:* 315. *num:* 4. (aliàs eſt *conſ:* 314. aliàs 316. incip: *Superioribus diebus, nu:* 7. *verſ: Non obſtat.*) non habet locum in Urbe, ubi adeſt ſtatutum, quod ſervetur jus civile, quo ſtatuto non eſt dubium Petrum ligari, quia attenditur locum conditi teſtamenti juxta doctrinam Bart. communiter approbatam in l. 1. *C. de Summa Trinit.* quam pluries ſequuta fuit Rota etiam in iſtis terminis in cauſa Bononien. de Solimeis. Hactenus verba deciſionis.)

Eandem opinionem tenuerunt Magdal. *de numero teſt: in teſtam: requiſit: c.* 8. *n.* 24. 25 *&* 26. *par:* 2. Gratian. *diſcept: forenſ:* 223. *n.* 52. quos noviſſimè refert, & ſequitur Jo. Baptiſta Fenzonius *in*

161 *adnotationibus ad d. c.* 42. *n.* 8. quibus addo Alex. *conſ:* 177. *Viſo themate, num:* 2. *verſ: Quia reſponſio, lib:* 2. ubi idem conſuluit in terminis ſtatuti Ravennæ à Sede Apoſtolica confirmati, quòd ſervari debeat jus civile quando eſt contrarium juri ca-

162 nonico. Imò voluit ibi Alex. hoc ſtatutum valere etiam ſine confirmatione Apoſtolica, quia populi ſubjecti Eccleſiæ Romanæ etiam quoad temporalē juriſdictionem poſſunt ſtatuta condere contra jus canonicum ſervanda quoad ipſos laicos, ut latè firmat Abbas in cap: *Quod clericus, num:* 45. *de foro compet.*

163 Ego verò exiſtimo hanc opinionem non eſſe veram, quia etſi de validitate ſtatuti Urbis hæſitari non poſſit ex his, quæ tradit Alex. *loco cit.* ſaltem ſtante confirmatione Gregorij XIII. ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione, ut in Bulla Confirmationis incip. *Urbem Romam,* edita 8. Ka-

164 lend. Julij 1580. tamen cùm ſtatutum d. c. 42. non loquatur ſpecificè de teſtam. ſed generaliter de obſervantia juris civilis, debet declarari, & limitari, ut locum non habeat in illis legibus, quæ ſunt contra jus Divinum, & fovent peccatum.

165 Neque enim credendum eſt Summum Pontificem ſtatuti authorem, qui jus Divinum uſque ad animam & ſanguinem ſervare debet, c. *Sunt quidam,* 25. *q.* 1. gloſ: in c. *A nobis, de decimis,* Abb. *hîc n.* 8. *poſt med: verſ: Item Princeps,* & cujus officium eſt peccata extirpare, cap. *Novit, verſ: Nullus qui ſit ſanæ mentis,* & ibi Anchar. *n,* 8. *ſuprà de judic.* gloſ: 1. *in Extravag: Ad onus, Ioannis XXII. de electión.* per generalia verba dicti ſtatuti voluiſſe ſimilium legum obſervantiam præcipere. Sed leges civiles requirentes numerum ſeptem teſtium ad validitatem teſtamenti ſunt contra jus Divinum, quo ſcriptũ eſt, *In ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum,* ut hic eſt textus rotundus, qui cavillari non poteſt, & conſtat ex dictis in præcedenti quæſtione à *n.* 114. *uſque ad n.* 121. *&* 127. Item fovent peccatum, ut latè oſtenſum eſt *ſuprà à n.* 124. *uſque ad n.* 141. Ergo ſtatutum Urbis in hujuſmodi legibus locum non habet.

166 Præterea dictum ſtatutum jubens inter cives Romanos, & diſtrictuales ſervari jus civile, non extenditur ad illas leges, quæ reperiuntur expreſ-

preſsè correctæ, & abrogatæ per jus canonicum, ut in terminis ſtatuti Urbis firmavit Rota *in cauſa peruſina Bonorum* 20. *Aprilis* 1592. coram Penia impreſſa poſt Conſil. Farinac. *lib:* 2. *deciſ:* 65. *n.* 2.
167 poſt Capram *conſ:* 70. *num:* 12. adducens bonam rationem, quia jus civile correctum non dicitur amplius jus civile, gloſ: 1. in l. *final.* & ibi etiam Bart. *num:* 1. *ff. ad l. Cornel. de falſ.* Sed leges civiles irritantes teſtamenta cum pauciori numero, quàm ſeptem teſtium tanquam irrationabiles, & peccati nutritivæ ſunt abrogatæ per hoc c. ſecundùm intellectum communem, & veriorem, ut dixi *ſuprà in ſecunda lectura, num:* 40. *&* 41. & fuſiùs *à n.* 113. *uſque ad n.* 117. Præſertim in terris Eccleſiæ, ſecundùm alium intellectum itidem communem, ut ſimiliter dixi *ſuprà in tertia lectura, nu.* 46. *& ſeqq.* Ergo ſtatutum Urbis ad illas leges non extenditur.
168 Unde videmus pœnas ſecundò nubentibus infra annum luctûs à jure civili impoſitas, ut l. 1. & 2. *C. de ſecundis nupt.* tanquam ſublatæ per jus ca-
169 nonicum, ut in cap: *Super illa,* & in cap. *ultimo, de ſecundis nupt.* minimè habere locum inter perſonas ſubjectas ſtatuto Urbis, Rota *d. deciſ:* 65. *n.* 1. Capra *d. conſ:* 70. *num:* 10. Anton. Gabr. *Commun: concluſ: in tit: de ſecundis nupt: concluſ:* 5. *num:*
170 1. Similiter de jure civili ordinandi ad Sacerdotium debent aliquid offerre ordinanti, & notario, ut in auth. *de Sanctiſſ: Epiſc:* §. *Pro conſuetudine.* Sed de jure canonico ſecus, quia eſt ſimoniacum, cap: *Sicut Epiſcopum,* 1. *q.* 2. & ibi notatur cap: 1.
171 *de ſimon.* Item de jure civili licet pecuniam accipere pro fure judicando, l. *Ob turpem cauſam, ff. de condit: ob turp: cauſ.* l. *Solet, ff. de præſcript.* ſecus de jure canonico, quia peccatum eſt. gloſ: in cap: *Qui cum fure, in fine de furt.* Item conſenſus parentum de jure civili requiritur ad validitatem matrimonii, l. *Nec filiam, C. de nupt.* l. *Nuptiæ ff. de ritu nupt.* Sed ſecundùm Canones non requiritur talis conſenſus, niſi de honeſtate, cap. 1. 22. *quæſt:* 2.
172 Item de jure Canonico non eſt permiſſum jurare per creaturas, niſi ubi invenitur expreſſum, puta per Evangelium, per Altare, per Crucem, ut cap: *Conſidera,* cap: *Clericum,* cap: *Habemus,* & cap: *Si aliqua,* 12 *quæſt:* 1. cap: *Perveniat,* 10. *quæſt:* 5. Sed de jure civili permiſſum videtur, l. 2. §. *fin:*
173 & l. *ſeq:* & l. *Qui per ſalutem, ff. de jurejurand.* Item pupillus de jure civili non tenetur ſervare juramentum, l. 1 §. 1 *C. de juram: calumn.* auth. *Sacramenta Puberum, C. Si adverſus vendit.* ſed de jure canonico tenetur ſi ſit doli capax, ac non ſervan-
174 do pejerat, cap: *Parvuli,* 22. *q.* 5. Item ſecundùm leges licitum eſt contrahentibus ſe invicem decipere, & circumvenire, l. *In cauſa, ff. de minorib.* ſecundùm canones non, cap. *Per tuas, de donat.* & notat. in cap *Ea enim,* §. *Hoc jus,* in gloſ. *ordinar:* 10. *quæſt:* 1.
175 Item in præſcriptione de jure civili non requiritur bona fides, l. *Sicut in re,* & l. *Omnes, C. de præſcript:* 30. *annor.* quod tamen corrigitur per jus canonicum, cap: *Si diligenti, de præſcript.* & cap: *fin:*
176 *cum ibi notat: eod: tit: lib:* 6. Item filiusfamilias ſecundùm leges voto non obligatur, l. 2. §. *de voto, ff. de pollicitat.* ſecus ſecundùm Canones, c. *Honoran-*
177 *tur,* 32. *quæſt:* 2. Demum aliis omiſſis de jure civili licitum eſt patri occidere adulterum in flagranti crimine cum filia deprehenſum, dummodo & ipſam filiam occidat, l. *Patri, cum tribus legibus ſequentibus, ff. Ad l. Juliam, de adulter.* Idemque in certis caſibus licitum eſt marito, ut l. *Marito ff. eod.* & l. *Gracchus, C. eod: tit.* Sed hoc abominantur ſacri Canones, ut cap: *Si non licet,* 23. *quæſt,* 5. & cap: *Inter hæc, cum tribus cap: ſeqq:* 33. *quæſt.* 2. Porrò in his, & pluribus aliis caſibus, quos cumulat Bart. *in tract: de different: inter jus canonicum, & civile,* leges ſæculares tanquam involventes peccatum ſunt abrogatæ, & damnatæ per jus canonicum: & conſequenter nemo ſani capitis dixerit illas fuiſſe innovatas ex verbis generalibus ſtatuti Urbis; unde idem dicendum de legibus irritantibus teſtamenta ob defectum numeri teſtium, cùm & hæ tanquam peccati nutritivæ ſint abrogatæ per hoc cap. ut prædixi.
178 Nec obſtat quòd ſtatuta populi Romani fuerint confirmata à Gregorio XIII. in forma ſpeciali. Quoniam ut formaliter reſpondet Rota *in prædlleg. deciſ:* 65. *num:* 2. *verſ Et ex his quoque.* Confirmatio non dedit robur ſtatutis loquentibus de jure civili, aliàs per jus Canonicum correcto: Atque ita jus civile etiam in materia teſtamentorum ſervabitur in illis caſibus duntaxat, in quibus expreſsè per jus canonicum non apparet abrogatum, ut ibi per Rotam, & latiùs *in prædicta deciſ.* & ratio eſt evidens, quia de natura confirmationis eſt non alterare ſtatum rei confirmatæ, ſed illum convalidare, & ei robur adjicere, remanentibus tamen omnibus in eodem ſtatu, & terminis, l. *Aurelius,* §. *Teſtamenta, ff de liber: legat. cap:* 1. *&* 2. *de confirm: util: vel inutil.* Bald: in l. 1. *in fin: C. Si adverſ: re judicat.* Rot. *deciſ:* 175. *num:* 8. *par:* 5. *recent:* & aliàs paſſim.
179 Quòd ſi diceremus verba ſtatuti Urbis, d. c. 2. debere intelligi etiam de legibus civilibus requirentibus numerum ſeptem teſtium in teſtamentis: de validitate dicti ſtatuti jure optimo dubitari poſſet, quia ut diſertis verbis dicitur in hoc c. hujuſmodi leges ſunt contra jus Divinum, Sanctorum Patrum inſtituta, & generalem eccle-
180 ſiæ conſuetudinem: unde in propoſito ipſarum legum dicit Abb. *hic n* 8. Princeps etiam Papa ſi condit leges contra ea, quæ dicit Dominus, non dicitur condere leges, ſed potius convincitur errare, c *Sunt quidam,* 25. *q.* 1. & contra ſtatuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec primæ Sedis authoritas, dicit tex: in c. *Contra ſtatuta, ead:*
181 *cauſ: & quæſt.* Item contra generalem Eccleſiæ conſuetudinem, & ſic contra ſtatum generalem Eccleſiæ Papa venire nõ poteſt gloſ: in c. *Per principalem:, in ver: Ad nos, in fin.* 9. *quæſt.* 3. & in cap: *Litteras, in ver: Non poteſt, de reſtitut: ſpoliat.* & in
182 propoſito Abb. *hîc num:* 9. Præterea, ut idem inquit *num:* 30. Papa licèt à Deo receperit poteſtatem, & dignitatem Pontificatûs, non tamen poteſtatem peccandi, ut dicit tex. in cap: 1 40. *diſt.* nam Vicarius non habet majorem poteſtatem, & dignitatem Pontificatûs, quàm ipſe Deus. Sed Deus peccare non poteſt, ut c. *fin: de pœnit: diſt:* 2. ergo nec Vicarius debet hoc poſſe. Ad hoc tex.
183 optimus in c. *Scripſit,* 7. *q.* 1. ibi, (& ideo per nos fieri nullatenus poteſt, nec peccatum, &c.) Et ita hujuſmodi ſtatuta non valere eleganter docuit Bald. *conſ.* 285. *Si quis juris, col:* 2. *in fin: verſ: Sed contra, lib:* 3. dicens ſtatuta, & conſuetudines locales requirentes in teſtamento numerum ſeptem teſtium eſſe ſublatas per hoc cap. *Cum eſſes,* quaſi indu-

inducant peccatum, & rebellent juri divino, quia infringunt veritatem; magis tamen credo ſtatuti verba ad prædictas leges abrogatas non extendi ex defectu intentionis Papæ.

DE TESTAMENTIS.

Cap. Relatum, il primo.

SVMMARIVM.

1 *Ultima voluntas ad pias cauſas coram duobus teſtibus valet, & n. 4. & 7.*

2 *Legata pia peti poſſunt coram judice ſæculari, qui tenetur cauſam decidere non ſecundum leges, ſed ſecundum canones.*

3 *Differentiæ ſex inter hoc cap. & præcedens cap.* Cum eſſes, *& n. ſeqq: uſque ad n. 15.*

4 Talis, *dictio eſt reſtrictiva ad ſimilia, & diſſimilium excluſiva.*

5 *Ad pias cauſas valent non modò legata, & fideicommiſſa, ſed etiam inſtitutio hæredis, de qua conſtat per duos teſtes, & n. ſeq.*

6 *Teſtamentum eſt, in quo hæres inſtituitur.*

7 *Suppletiones ad Decretales non ſunt permiſſæ, & qui ſupplet, corrigit.*

8 *Teſtes duo in teſtamento ad pias cauſas non ſunt de ſolemnitate ſubſtantiali, ſed probatoria quæ poteſt adimpleri per æquipollens, & n. ſeqq.*

9 *Teſtamentum ad pias cauſas ſcriptum manu teſtatoris valet ſine ullo teſte.*

10 *Teſtamentum inter liberos ſcriptum, vel ſubſcriptum manu teſtatoris ſine aliquo teſte valet quoad liberos, ſed non quoad extraneos, niſi ſaltem duo teſtes intervenerint.*

11 *Teſtamentum ad pias cauſas coram duobus teſtibus valet etiam in terris Imperij, & in foro civili.*

12 *Teſtes in teſtamento ad pias cauſas non requiritur ut ſint rogati.*
Et poteſt adhiberi etiam mulier, & n. 14.

13 *Regulæ Socini falsò eidem tribuuntur.*

15 *Cæcus an poſſit teſtari ad pias cauſas non ſervatâ formâ, l.* Hac conſultiſſima, C. Qui teſtam. facer. poſſ. *remiſſivè.*

1 RELATUM. Valet ultima voluntas ad pias cauſas coram duobus teſtibus. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Ancharan. Imol. Jo. de Anan. & eſt caſus ſingularis ſecundùm Abbatem. Dividitur in tres partes. Prima ponit factum reprehenſibile, quod ſecunda corrigi mandat, ibi, *Mandamus.* Tertia mandatum probat, ibi *Quoniam.*

2 Nota primò ibi, *ad teſtium fuerit examen deducta*, junctâ ſupraſcriptione, legata pia peti poſſe coram judice ſæculari, ipſumque judicem teneri hujuſmodi cauſam decidere non ſecundùm leges, ſed ſecundùm canones, ut in littera, & hîc notant Butr. Imol & Abb. *in 1. notab.*

3 Secundò nota ex textu ſex differentias inter hoc cap. & præcedens cap. *Cum eſſes*, ex quibus habebis intellectum textûs, & explicationem materiæ.

4 Differunt enim primò, quia hoc cap. loquitur de ultima voluntate ad pias cauſas, ut patet ibi, *ſuper relictis Eccleſiæ*, necnon ibi, *cum aliqua cauſa talis*: nam dictio, *talis*, eſt reſtrictiva ad ſimilia & diſſimilium excluſiva, Bald. *in conſ: 284. in libro Eſdræ num: 2. lib: 3.* Et ita hîc tenent Jo. Andr. & cæteri in ſummario tex. Federic. de Senis *in conſ: 217. Factum tale eſt, Quidam nomine, num: 2. verſ: Cum ergo.* Gemin. *in conſ: 49. Super iſto puncto, num: 5.* Et hanc opinionem ſequuntur omnes nemine excepto, ut inquit Pariſ: *conſ: 51. Teſtamentum, num: 1. lib: 3.* ſed cap: præcedens loquitur de ultima voluntate ad non pias cauſas. Et quamvis Bernard. *hîc in gloſ: 1. & 2.* & in cap: *præcedenti. in gloſ: 3.* Item gloſ. Joan. Raymundus, Bartol. & quidam alij ſenſerunt, etiam cap. præcedens loqui in relictis ad pias cauſas: tamen contraria opinio eſt verior, & magis communis, ut optimè deducit Gemin, *d. conſ: 49. num: 5.* & ſcripſi plenius in eodem cap. *in prima lectura, num: 38.* & *in ſecunda lectura, num: 41.*

5 Secundò differunt, quia hoc cap. ſecundùm aliquos loquitur in legatis, & fideicommiſſis particularibus, ut innuitur ibi ſuper relictis Eccleſiæ: præcedens verò loquitur in teſtamentis, & conſequenter etiam in inſtitutione hæredis, quæ eſt caput, & fundamentum totius teſtamenti, §. *Ante hæredis, inſtitut. de legat.* & ſecundùm Abb.

6 Antiq. *hîc n. 1* Teſtamentum eſt, in quo hæres inſtituitur; ſed hæc differentia non eſt vera, quia etiam hæc Decretalis loquitur de teſtamento, ponderando illa verba, *ſeptem idonei teſtes*: nam numerus ſeptem teſtium non requiritur, niſi in teſtamento, ut l. *fin:* C. *de fideicom.* cum concordant. Unde per hoc c. valere non tantùm legata, ſed etiam inſtitutionem hæredis, ad pias cauſas, de qua conſtat per duos idoneos teſtes, tenet Federic. de Senis, *d. conſ: 217: num: 2. verſ: Cum ergo*, dicens, in hanc ſententiam conſentire quaſi omnes opiniones in his Decretalibus recitatas.

Tertiò differunt, quia ex præcedenti cap. *Cum eſſes*, in teſtamento ad non pias cauſas ultra duos teſtes neceſſariò etiam requiritur præſentia Presbyteri Parochialis, ut ibi dixi *num: 55.* reprobando lecturam Antonij de Butrio. At verò per hoc cap. in teſtamento ad pias cauſas ſufficiunt duo teſtes, ut in littera ibi, *duobus legitimis teſtibus*; & tenent omnes in ſummario textûs. Neque enim admittendus eſt ſingularis intellectus Petri de Sampſone, qui in littera ibi, *duobus*, addebat præter Presbyterum, ut ſic non recedatur à regula præcedentis cap *Cum eſſes*, prout eum refert ibi

7 Jo. Andr. *n. 2 in fin.* Etenim hujuſmodi additiones & ſuppletiones ad Decretales non ſunt permiſſæ, Clem. *Ne Romani*, ibi, *vel addi, de electione.* & qui ſupplet, corrigit, ut in auth. *de non alien: in princip.* Brixien. *in Repert: in verb. Suppletio.* Et hanc opinionem ſequitur etiam Rota *decif: 734. num. 6. par: 1. diverſ.* dicens eam communem poſt Alex. in l. *Si certis annis, ſub num: 5. verſ: Et tale relictum, C. de pact:* & *conſ: 131. num: 2. lib: 7.* & Clar. *in §.*

8 *Teſtamentum, quaſt: 6. verſ* Hinc infertur. & ſubdit ibi Rota *num: 7. & 13.* Hos duos teſtes non requiri pro ſubſtantia teſtamenti, ſed ad probationem illius allegat Corn *conſ: 215. num: 4. lib: 2.* &

9 *conſ. 307. Videtur prima facie, num: 6. lib: 3.* Et ex hoc ſingulariter infertur, ut valeat teſtamentum ad pias cauſas manu teſtatoris ſcriptum, etiam ſine ullo teſte: nam cùm teſtes, ut prædixi, non ſint de ſolemnitate ſubſtantiali, ſed probatoria, hæc ſolemnitas poteſt adimpleri per æquipollens, ſecundùm ea, quæ notantur in cap.

Tua

Tuæ, & ibi dixi *n.22, infrà de ſponſalib.* Ideoque qua-
litercunque appareat ultima voluntas ad pias
cauſas, ita ut ſit legitimè probata, non eſt curan-
dum an intervenerint teſtes, nec ne. Et ita in
ſpecie firmant Imol. in l. *Si ijs qui, ff. de teſtamen:*
10 *Com; de conſ:307. num:6. & per tot.* & Tiraquell.
in tract: de privileg: privilegio 4. idque ad exem-
plum teſtamenti inter liberos, quod ſi ſit ſcri-
ptum manu teſtatoris, vel alienâ, ſed manu ipſius
teſtatoris ſubſcriptum valeat ſine aliquo teſte
quoad liberos, licèt non quoad extraneos, niſi
ſaltem duo teſtes intervenerint, ut eſt textus *in §.
Nos igitur, auth: de teſt: imperfect:* & in auth. *Quod
ſine C. de teſtam:* & in auth: *Si modo*, & in l. *ultim: C.
Famil: Erciſcund.* & tenent Imol. Corn. & Tiraq.
locis cit. & reſolvit Rota *d. deciſ:734. num:1. & per
tot: par: 1. diverſ.* Quod nunquam obliviſcaris;
quia eſt notabilis limitatio ad hanc decretalem
requirentem numerum duorum teſtium in teſta-
mento ad pias cauſas.

11 Quartò differunt, quia hoc cap. Cùm loquatur
de relictis Eccleſiæ, in quibus poteſtas Papæ non
reſtringitur ad limites alicujus territorij, c. *Cun-
cta per mundum, 9. q. 3.* abſque dubio ſervari debet
non tantùm in terris ſubjectis temporali juriſdi-
ctioni Eccleſiæ, ſed etiam in terris Imperij, &
tam in foro Eccleſiaſtico, quàm in foro civili, ut
egregiè probat Bart. in l. *Habeat, num:70. uſque in
fin. C. de Sacroſ: Eccleſ.* & hîc tenet Imol. *in 2. not.*
dicens ita communiter teneri, & Abb. *num: 2. &
3.* per ea, quæ notantur in cap. *Eccleſia Sanctæ Ma-
riæ, de Conſtitut.* & in cap. *Quod Clericis, de foro com-
pet.* & nullus diſcrepat. At verò an teſtamentum
ad non pias cauſas conditum coram Parocho, &
duobus teſtibus ad præſcriptum præcedentis c.
Cum eſſes, valeat in terris Imperij, & in foro civi-
li, magnoperè altercantur Legiſtæ cum Cano-
niſtis, ut ibi dixi *in 2. & 3. lectura, & in quæſt: de te-
ſtam: cæci à num:113. uſque ad num:157.*

Quintò differunt, quia præcedens caput re-
ſtringitur ad teſtamenta, quæ fiunt in articulo
mortis; quam tamen reſtrictionem non habet
text: in præſenti. Sed hæc differentia non eſt ve-
ra, quia etiam c. præcedens locum habet in quo-
cunque teſtamento, licèt condito extra mortis
articulum, ut ibi dixi *in 6. lectura, n.63.*

12 Sexta, & ultima differentia eſt, quia in teſta-
mento ad non pias cauſas condito ad præſcriptũ
præcedentis c. *Cum eſſes*, teſtes debent eſſe rogati
ſecundùm veriorem opinionem, ut ibi dixi *nu:17*
at in teſtamento ad pias cauſas, de quo loquitur
hoc c. talis ſolemnitas non requiritur. Nam etſi
Doctores noſtri videantur ſentire hanc Decreta-
lem non providere in relictis ad pias cauſas, niſi
reſpectu numeri teſtium: Ideoque Franciſcus de
Aretio conſuluerit teſtes eſſe rogandos, quia non
debemus recedere à jure civili, niſi quatenus
contrarium reperitur cautum de jure canonico:
Tamen hoc reprobat Abb. *hîc n.3. verſ: Unde con-
cludit.* Et benè, quia licèt quæſtio hîc fuerit pro-
poſita de numero teſtium: nihilominus in con-
cluſione, quæ magis eſt attendenda, Papa dat ge-
neralem doctrinam, ut hæc cauſa teſtamenti ad
pias cauſas non tractetur ſecundùm leges, ſed ſe-
cundùm Decretorum ſtatuta, & ſubdit Abbas ita
hodie communiter ſervari. Nec obſtant illa ver-
ba: teſtibus requiſitis, quia textus noſter ibi non
intendit, ut teſtes in ultima voluntate ad pias cau-
ſas debeant eſſe requiſiti, ſeu rogati à teſtatore;
ſed verbum, *requiſitis*, refertur ad judices, & eſt
ſenſus, ut judices, ad hoc ut poſſint judicare pro
relictis ad pias cauſas, debeant requirere ut fiat
probatio ipſorum relictorum, ſaltem per duos
teſtes, ut hîc declarat Jo. de Imol. *num. 15.* & poſt
eum Alex. *in conſ. 131. ſuper themate, num. 2 lib:7.*
Subdens hanc opinionem eſſe approbatam, & in
judicijs, & in ſcholis, quam etiam communem
eſſe atteſtantur Socin. *in regul:420.* teſtes in teſta-
mento regulariter rogati eſſe debent *in 2. fallen.*
13 quem refert Boër. *dec: 34. n.5.* (licet reverâ ille
liber regularum falsò tribuatur Socino, ut ex
ipſius ore ſe habuiſſe teſtatur Socin. Junior ejus
nepos *in conſ: 24. poſt n.4. lib:3.*) Alios plures re-
fert Julius Clarus *in §. Teſtamentum, q.6. verſ: Se-
cundò infertur.* In talibus enim ceſſat ſuſpicio falſi-
tatis, ut dixi in cap: *Proximo, n.23. ſuprà eod.*

14 Et quod dictum eſt de teſtibus rogatis, idem
intelligas de muliere, quæ in teſtamento ad non
pias cauſas condito ad præceden. cap. non po-
teſt eſſe teſtis, & tamen poteſt in teſtamento ad
pias cauſas, ut ibi dixi *in 6. notab: n.34.35. & 36.*

15 An autem cæcus poſſit teſtari ad pias cauſas
non formâ ſervatâ, l. *Has conſultiſſima*, dixi in eo-
dem cap: *Cum eſſes, n.110. & 152.*

DE TESTAMENTIS.

Cap. Tua nobis.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus cogit executores ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamſi teſtator hoc interdixerit.*

Et dicitur pia voluntas ad hunc effectum etiam ad non pias cauſas, num: 5. verſ: Pias autem voluntates.

2 *Epiſcopus exequitur ultimam voluntatem cùm certus executor deputatus non eſt; vel ſi eſt, detrectat exequi.*

3 *Et quid ſi teſtator providerit ſibi de alio executore in caſum negligentiæ primi.*

4 *Epiſcopi ſunt executores piarum diſpoſitionum in caſibus à jure conceſſis.*

5 *Sed rationes exigere poſſunt ab adminiſtratoribus piorum locorum etiam privatorum, & in caſibus non conceſſis à jure.*

6 *Executores teſtamentorum falcidiam non detrahunt.*

7 *Falcidia non detrahitur de legatis ad pias cauſas.*

8 *Adminiſtrator capellæ non poteſt fructus ſuâ induſtriâ, & labore excreſcentes pro ſe retinere.*

9 *Executores compelli poſſunt ad exequendam piam teſtatoris voluntatem etiam per cenſuras.*

Executoris officium ſibi delatum in teſtamento non cogitur quis acceptare, ibidem.

10 *Monitiones quot, & quales requirantur, ut executor poſſit cogi ad implendam teſtatoris voluntatem.*

11 *Monitio unica ſufficit in merè extrajudicialibus, ſecus in alijs.*

12 *Teſtator non poteſt prohibere quin in caſum negligentiæ jus exequendi devolvatur ad Epiſcopum, & nn. ſeqq.*

13 *Sicut nec poteſt cavere, ut tutor non teneatur de dolo,*

dolo, licèt malè adminiſtret.

14 *Voluntas teſtatoris pro lege ſervanda eſt, ſi ſit licita; aliàs ſecus.*

15 *Ordinarius non poteſt ſe immiſcere adminiſtrationi & viſitationi capellarum contra tenorem fundatoris à Sede Apoſtolica approbatæ, niſi in caſu negligentiæ adminiſtratorum.*

16 *Epiſcopus in fundatione excluſus à viſitatione, & adminiſtratione hoſpitalis, poteſt tamen in his ſe immiſcere adminiſtratoribus negligentibus.*

17 *Teſtator non præſumitur voluiſſe, ut judicium ſuum reddatur eluſorium.*

18 *Executores teſtamentorum eſſe poſſunt clerici, & religioſi, etiam ad non pias cauſas.*

Fratres Minores non poſſunt eſſe executores teſtamentorum, ibidem.

19 *Religioſi etiam exempti cogi poſſunt ab Epiſcopo ad exequendam teſtatoris voluntatem, & n. 49.*

20 *Regularis, cui in teſtamento commiſſa eſt diſtributio annui redditûs ſecundum mentem teſtatoris ei ſecretò communicatam, an ſit executor, vel legatarius, ita ut monaſterium poſſit dictum redditum ſibi vendicare, & nn. ſeqq: uſq. ad n. 36.*

Et an cogi poſſit ſecretam teſtatoris mentem revelare, n. 36 uſq. ad n. 50.

Et an ei revelanti fides ſit adhibenda, n. 50.

Eiq; recuſanti an ſit interdicendum executoris officium, n. 52.

Et quomodo tunc exequendum, n. 58.

21 *Legatarius, an executor quis ſit ex quibus colligatur. & n. 30.*

22 *Verbum,* poſſit, *non importat neceſſitatem.*

23 *Monaſterium ſuccedit ex perſona Monachi incapacis, etiam Monacho invito, & nn. ſeqq.*

25 *Executor cenſetur qui habet facultatem diſponendi ad libitum juxta voluntatem ſibi à teſtatore ſecretò communicatam.*

26 *Executoris officium conſiſtit in perſona Monachi, nihilq; Ordini acquiritur.*

27 *Executori atteſtanti de voluntate teſtatoris ſibi ſecretò commiſſa creditur.*

28 *Monachus legatarius cum certo onere ſecretò injuncto non acquirit monaſterio.*

29 *Legatarius, cui imminet reſtitutio, habetur loco executoris.*

31 *Diſpoſitio ſecundùm voluntatem ſecretò à teſtatore executori participata, an valeat.*

32 *Voluntas ſecretò commiſſa an ſit captatoria, & an hæres teneatur ſtare dicto executoris, & n. 35.*

33 *Captatoria voluntas an teneat quoad non pias cauſas.*

34 *Captatoria voluntas quæ ſit.*

36 *Executor an teneatur revelare voluntatem teſtatoris ſibi ſecretò communicatam.*

37 *Iuramentum executoris de non revelando ſuperiori ſecretam teſtatoris voluntatem eſt temerarium.*

38 *Secretum aliud receptum ſimpliciter, aliud in Sacramento pœnitentiæ.*

39 *Sacramenti vinculum majus quovis hominis præcepto.*

40 *Revelare non licet quod notum eſt per viam ſacramenti, etiamſi eſſet in præjudicium totius mundi.*

41 *Secretum, quod vulgò injungitur ſub confeſſione, non eſt ſub ſigillo confeſſionis.*

42 *Teſtis tenetur propalare quod accepit ſub ſigillo confeſſionis extra Sacramentum pœnitentiæ.*

43 *Teſtis legitimè interrogatus tenetur revelare ſecretum non obſtante fide, ac juramento de non revelando, & n. 48.*

Secreti fides non habet vim obligandi contra jus, ibidem.

44 *Iurans non revelare ſuperiori præcipienti eſt perjurus.*

45 *Et quando hoc procedat.*

46 *Veritas celari poteſt hoſti, vel perſecutori, non judici.*

47 *Secretum quibus caſibus revelandum*

49 *Executor ſecundùm mentem teſtatoris tenetur reddere rationem.*

50 *Executori revelanti ſecretam mentem teſtatoris an ſit credendum, & nn. ſeq.*

52 *Monachus executor poteſt à ſuperiore privari facultate exequendi, ſi voluntatem teſtatoris revelare noluerit.*

53 *Religioſus à ſuperiore privatus officio executoris etiam ſine cauſa propter bonum obedientiæ non poteſt contradicere.*

54 *Epiſcopus poteſt ſibi vendicare executionem alteri à teſtatore commiſſam, ſi ſit ſuſpicio fraudis.*

55 *Et fraudis ſuſpicio ex quibus oriatur.*

Præſumptio aliqualis oritur tacitæ fidei in fraudem legis accommodatæ, ſi ex verbis teſtatoris non appareat an ſit facienda reſtitutio, ibidem.

56 *Executoris fidei ſtandum non eſt, quando non eſt perſona legalis.*

57 *Legatum ab uxore diſtribuendum non valet ſtante ſtatuto, ut maritus non poſſit relinquere aliquid uxori.*

58 *Executore renuente ſecretam mentem teſtatoris revelare quomodo ſit facienda executio.*

59 *Legatum diſtribuendum ſecundùm ſecretam mentem teſtatoris dicitur ad pias cauſas, & deficiente executore ſit caducum.*

Contrarium, n. 60.

60 *Epilogus, & concluſio quæſtionum.*

1 TUA NOBIS. Epiſcopus compellit fideicommiſſarios ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamſi teſtator hoc interdixerit. Hoc dicit. Sunt duæ partes, conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Cum igitur.*

2 Nota primò, pias defunctorum voluntates eſſe executioni demandandas per Epiſcopum Diœceſanum, ut hîc per gloſ. 1. & Hoſt. *nu. 6. in ver: Per locorum Epiſcopos.* Sed intellige hoc verum eſſe in duobus caſibus.

Primus eſt, cùm nulli ſunt deſignati fideicommiſſarij, ſeu executores in teſtamento, aliàs enim ad ipſos, non ad Epiſcopum executio pertinet, ut eſt textus in l. *Nulli, poſt princ. C. de Epiſc. & Cler.* ubi habetur: Siquidem teſtator deſignaverit per quem deſiderat redemptionem fieri captivorum, is, qui ſpecialiter deſignatus eſt, legati, vel fideicommiſſi habeat exigendi licentiam, & pro ſua conſcientia votum adimpleat teſtatoris. Sin autem perſona non deſignata teſtator abſolutè tantummodo ſummam legati, vel fideicommiſſi taxaverit; vir Reverendiſſimus Epiſcopus illius civitatis, ex qua teſtator oritur, habeat facultatem exigendi pium defuncti propoſitum ſine ulla cunctatione impleturus.

Secundus eſt, cùm executores deſignati poſt monitionem detrectant voluntatem defuncti adimplere, ut hîc, & in c. *Ioannes, infrà eod.* & ſuprà in cap. *Si hæredes,* & in leg. *Si hæreditas d, ff. de petit. hæred.*

hæred:& tenent hîc Innoc.*in ver: Compellas*, & Ho-
ſtienſ. *n.7. in ver: Licet etiam à teſtatoribus*, aſſeren-
tes Epiſcopum exequi voluntaté teſtatoris cùm
certus executor aſſignatus nôn eſt, vel ſi deputa-
3 tus eſt, detrectat exequi. Quod ultimum notabi-
liter limitat Abb. *n.6. verſ: Et in hoc putarem niſi
teſtator providerit ſibi de alio executore in caſu negli-
gentiæ primi:* eo enim caſu non ſuccedit Epiſco-
pus in executione, arg.d.l.*Nulli*, & l.*Si quis ad de-
clinandam.* Ad hoc facit doctrina Bartoli in l.*Li-
berto*,§. *Lucius,n.2.ff.de ann:legat.* ubi docet leges
omnes, quæ dicunt relicta ad certum uſum poſſe
per ſuperiorem alijs uſibus applicari, ſi in uſum
deſtinatum converti nequeant, non habere lo-
cum quando teſtator providit eo caſu quid fieri
debeat de legato. Et idem intelligo ſi in caſum
negligentiæ ſecundi, executoris teſtator a-
lium deſignaverit. Verùm omnibus exequi de-
trectantibus, tandem fiet devolutio ad Epiſco-
4 pum, neque hoc prohiberi poterit à teſtatore, ut
hic eſt caſus: unde meritò Concilium Trid.*in cap:
8.ſeſſ:22.* (Epiſcopi, (inquit) etiam tanquam Se-
dis Apoſtolicæ delegati in caſibus à jure conceſ-
ſis omnium piarum diſpoſitionum ſint Executo-
res.) Pondera illa verba, *in caſibus à jure conceſſis*,
propter quæ S. Congregatio declaravit decre-
tum illud eſſe accipiendum juxta juris commu-
nis diſpoſitionem, ut in c.*Nos quidem, ſuprà eod:* &
5 in d.l.*Nulli*, & in l. *Si quis ad declinandam, C.de Epi-
ſcop:& Cler.* licèt ſecus dixerit eſſe quoad ratio-
nes adminiſtrationis exigendas juxta terminos *c.
9.ejuſd:ſeſſ:22.* Nam cùm ibi non fuerint repetita
illa verba, S.Congregatio conſulta, an *d.c.9.* ſit
intelligendum abſolutè etiam in pijs locis laico-
rum privatorum ſine ulla diſtinctione generali-
ter etiam in caſibus à jure non conceſſis; reſpon-
dit ita eſſe intelligendum. Itaque Epiſcopi non
ſunt generaliter, & indiſtinctè executores pia-
rum voluntatum, ſed ad juris communis præſcri-
ptum, & ſic in ſubſidium, id eſt, cùm nulli ſunt
executores à teſtatore deputati; vel ſi ſunt, tamen
moniti voluntatem teſtatoris renuât adimplere,
niſi in hunc quoque eventum teſtator providerit
ſibi de alio executore, ut dictum eſt ſuprà. Licèt
indiſtinctè jus habeant moroſos executores com-
pellendi. Undè benè Ant.de Butrio *hîc n. 5.* ex
hoc textu notat etiam datâ morâ exequendi, non
devolvi ad Epiſcopum poteſtatem immediatè
exequendi, ſed compellendi, niſi à jure, vel ab
homine alius terminus reperiatur eſſe ſtatutus.
Pias autem voluntates quoad hunc effectum Ho-
ſtienſ.*num.6.* intelligit generaliter omnes etiam
ad non pias cauſas, dummodo non ſint contra le-
gem. Et hoc eſt quod innuit littera hujus textûs,
ibi, *univerſa procedant*, & in verbis præcedentibus,
ibi, *in omnibus pijs voluntatibus*, quaſi dicat, omnes
ſunt piæ, c.*Vltima voluntas, 13.q.2.* & l.1.*C.de ſa-
croſ: Eccleſ.* Et quamvis gloſ: 1. hîc reſtrinxerit
diſpoſitionem hujus Decretalis ad relicta ad pias
cauſas; tamen ejus opinio expreſsè reprobatur in
c.*Ioannes, infrà eod.* ſecundùm Hoſt.qui propterea
n.7.in fine.(Hæc, inquit, non ſolùm in relictis ad
pias cauſas, ſicut quidam garriunt, ſed etiam quo-
ad ſolutionem debitorum, & alia locum habent,
ut legitur, & notatur in d.c:*Ioannes*, & in c.*Hære-
des, ſuprà eod.* & ſequitur Joan. Andr. *hîc n.4. in
ver:Pijs voluntatibus*, & in d.c.*Ioannes, in ult:q.9.* &
hæc eſt communis opinio, ut ibi teſtatur Anton.

de Butr.*in 5.quæſt. num: 17. verſ: Communiter te-
netur*, primum tetigi in cap.*Nos quidem, ſuprà eo-
dem.*
6 Secundò notà ibi, *plenariè in uſus prædictos expen-
dant*, executores de relictis ad pias cauſas nihil
7 poſſe proprijs uſibus applicare. Unde nec Falci-
diam detrahere poſſunt; tum quia quarta Falci-
dia non detrahitur de legatis ad pias cauſas,
Auth.*ſimiliter, C:Ad leg. Falcid.* tum quia cùm ſint
merè executores, nullum lucrum pertingere de-
bent, ut in Auth.*de Eccleſ:tit:*§.*Si autem legatum*, &
l.*Si quis ad declinandam, C. de Epiſc: & Cler.* & te-
nent hîc Hoſt.*n.9.in ver: Vt bona ipſa*, Jo.And. *n.3.
verſ:Quærit Hoſtien.*Butr *nu:8.* Anchar.*nu:5.* & cæ-
8 teri. Hinc cum Ferdinandus Fonſeca relictus
adminiſtrator cujuſdam capellæ à teſtatore inſti-
tutæ cum ſalario ducatorum decem poſtulâſſet
declarari an faciendo celebrari Miſſam ſingulis
diebus pro anima teſtatoris ſatisfaceret ejus vo-
luntati, quæ fuit ut ab adminiſtratore tot nummi
ſolverentur Capellano Miſſas celebranti, quot
poſſent ſupplere redditus hæreditatis; adeò ut li-
ceret eidem adminiſtratori fructus ſuperexcre-
ſcentes dictæ hæreditatis ejus induſtriâ, & labo-
re pro ſe retinere: S. Congregatio cenſuit nihil
poſſe ſibi applicare, ſed debere eum eſſe conten-
tum ſuo ſalario ſcutorum decem, & quidquid
ſuperexcreverit teneri convertere in celebratio-
ne tot Miſſarum, quot redditus ſupplere potue-
rint.
9 Tertiò nota, executores compelli poſſe ad ex-
equendam piam teſtatoris voluntatem, etiam
per cenſuras Eccleſiaſticas, ut hîc notat Anchar.
num:6. Quod tamen intellige poſt ſuſceptum ex-
ecutoris officium, ut in cap. *Ioannes*, ibi, *poſt man-
datum ſuſceptum, infrà eod.* Nam etſi executio ulti-
mæ voluntatis ſit res favorabilis, & pia, ut in l.1.
C.de ſacroſ:Eccleſ. & dictum eſt *ſuprà num: 5.* ta-
men non cogitur quis acceptare executoris offi-
cium ſibi delatum in teſtamento, ut colligitur ex
gloſ:in d.c.*Ioannes, in ver: Mandatum*, notat ibi Jo.
Andr *in eod.ver:* & Abb.*nu:3.* Rurſus hoc intelli-
ge præmiſsâ monitione, ut hîc, quæ ſecundùm a-
liquos debet eſſe trina, ut in c.*Indignè, 12.q 2.* & in
c.*Sacro, infrà de ſent:excom.* & in hoc reſidet Butr.
10 *nu:9.* Sed in hoc caſu verius eſt binam ſufficere,
quia ita expreſſum eſt in Auth.*de Eccleſ:tit:*§.*Si au-
tem pro redemptione*; & hoc tenet Hoſt: *hîc n.10.in
ver:Monitione*, Jo.Andr.*n.5.in eod:ver.* Card.*n.8.in
2.oppoſ:* & Anchar.*n.7.in 9.notab.* & inter moni-
tiones interponi debet ſpatium arbitrarium, l.
Nonnunquam, ff.de judic. ſaltem trium dierum, l.*In-
ter accuſatorem, ff.de publ: judic.* & l.3. *C.de error:
Advoc.* cap.*Ad noſtram, infrà de regular.* & c.*Conſti-
tutionem, eod:tit:in 6.* non enim ſufficeret, ſi teſ
diceret, ſolve, ſolve, ſolve, ſecùndùm Abb.An-
tiq.quem referunt, & ſequuntur Jo. Andr. & alij
11 præallegati. Non obſtat quòd in extrajudiciali-
bus ſufficiat unica monitio, ut notat gloſ: in c. *Si
Epiſcopus, in ver....18.diſtinct.* & Innoc.in c.*Cum
nobis, de elect.* quia ſecus eſt ſi non ſit merè extraju-
dicialis, ut hîc per Butr.*num:9.*
12 Quartò nota ſingulariter ex illis verbis, *Licet
etiam à teſtatoribus hoc fuerit interdictum.* Teſtato-
rem non poſſe prohibere in ſuo teſtamento, quo-
minus in caſum negligentiæ executorum, vel hæ-
redum jus exequendi devolvatur ad Epiſcopum
diœceſanum, intellige, ut dixi, *ſuprà num:3.* Con-

cordat textus,unde hæc Decretalis ſumpta eſt,in Authen.*de Eccleſ:tit:* §. *Si quis autem pro redemptione.* Rationem aſſignat gloſ: *hic in ver: Interdici*, quia privata diſpoſitio teſtatoris non poteſt generalem conſtitutionem legis, vel canonis immutare,c.*Requiſiſti,ſuprà eod:* & l.*Nemo poteſt.ff.de legat:*1.Simile in c.*Sic quidem*, 10 *q.*1. unde & lex Falcidia cōtra voluntatem teſtatoris inducitur, l.*Si ut allegas*,C.*Ad legem Falcid:* & arg:l.*Titia teſtamento,ff.eod.* In hoc igitur non poteſt per teſtatorem Epiſcopi officium impediri ſecundùm Hoſt.*nu:*8. Butr.*nu:*6. & Anchar. *nu:*4. quia nec voluntati ſuæ irrationabili ſtari debet, l.*Si pecuniæ,ff.Vt in poſſeſſ:leg:* l.2.*ff.Vbi pupill:educ:deb.* & l. *Cerdonen:ff de oper:libert.* & d.c.*Requiſiſti.* Unde ſi præciperet oſſa ſua projici in mare, talis voluntas non eſſet ſervanda, l.*Quidam,ff.de cond.& de-*
13 *monſt.*nec valeret,ſi diceret, nolo tutorem teneri de dolo,licèt malè adminiſtret,l.*Quidam,ff.de adminiſtr:tutor.* & poſt Vincentium, & Goffred.tenet hìc Jo. Andr. *num:9.in gloſ:penult:*ibi, *Prohibere*, & Cardin.*num:8.in prima oppoſitione,verſ: Item ſecundum Vincentium.*

14 Atque ita non obſtat,quòd voluntas teſtatoris omninò ſervanda ſit, c.*Vltima voluntas*, 13.*q.*2. & ultimum teſtamentum hominis immobile perſeveret,cap *Cum Martha*,§.*Cæterùm, infrà de celebr. Miſſar.* cùm nihil ſit quod magis debeatur hominibus, quàm ut ſupremæ voluntatis liber ſit ſtylus,l.1.*in fine,C de ſacroſ: Eccleſ.* Unde dicit textus,diſponat teſtator, & fiat lex, in Authen.*de nupt:*§.*Diſponat. collat:*4. Etenim hæc, & conſimilia jura procedunt,ſi voluntas teſtatoris ſit rationabilis,& licita,aliàs ſecus, ut ex dictis patet,& notat gloſſa hic in ver:*Voluntatem*, quam communiter DD.ſequuntur. Hæc autem,de qua agitur,eſt illicita ſecundùm Abb.Antiq. cui conſentiunt Jo.Andr.*num:* 4 *in ver:Interdici*, Cardin. *nu:* 7.*in* 1.*oppoſit.*& Abb.Siculus,*num:* 5. dicens propter irrationabilitatem non valere interdictionem teſtatoris, ut Epiſcopus non impediat ſe contra executores: nam quemadmodum ipſe teſtator malè agendo non poteſt ſe ſubtrahere à foro Epiſcopi,ita non poteſt ſubtrahere ſuos executores in officio malè agentes.

15 Hinc aliàs Catharina de Mendoza Hiſpalenſis in ſua ultima voluntate diſpoſuit ex bonis ſuis inſtitui quaſdam capellanias perpetuas pro aliquibus Presbyteris., & reliquit quaſdam dotes pro aliquibus puellis nuptui tradendis, & certos adminiſtratores elegit, quibus curam omnimodam dictarum capellaniarū,dotiumq; commiſit, expreſsè prohibens ne Ordinarius, aut Superior aliquis in dictis operibus pijs ſe intromitteret,etiam ex cauſa viſitationis,aut alia quacunque. Et cùm dubitatum fuiſſet an dictæ diſpoſitioni obſtaret Concilium Trid.*c.*8.*& 9.ſeſſ:*22. Sac.Congregatio cenſuit, ſi hæ diſpoſitiones teſtatricis cum hujuſmodi conditionibus in fundatione appoſitis fuerunt approbatæ à Sede Apoſtolica,non eſſe ſublatas à decreto Concilij,*ſeſſ:*22.*c.*8. & ideò Ordinarium loci nullo modo poſſe ſe immiſcere adminiſtrationi, viſitationi, correctionive dictarum Capellaniarum,niſi in caſum negligentiæ adminiſtratorum ab ipſa teſtatrice deputatorum, juxta diſpoſitionem, c.*Tua nobis.de teſtam.*

16 Et rurſus cùm quæſitum eſſet, an Epiſcopus in fundatione excluſus à viſitatione hoſpitalis, quia in fundatione ſit cautum, ne ſe adminiſtrationi, viſitationi,aut correctioni immiſceat, poſſit ſe immiſcere in caſu negligentiæ adminiſtratorum:S.Congregatio cenſuit poſſe,juxta cap. *Tua nobis,de teſtamen.* Ex quibus declarationibus habes notabilem limitationem ad Decretum Concilij in *d.c.*9. Nam etſi expreſsè præſervet legem fundationis ibi, niſi ſecus fortè in inſtitutione, & ordinatione talis Eccleſiæ, ſeu fabricæ expreſsè cautum eſſet: tamen hæc præſervatio intelligitur juxta textum hìc, ut locum non habeat adminiſtratoribus negligentibus.

17 Addit Hoſtien.*hìc num:*8. præſumi hanc fuiſſe mentem teſtatoris, qui hoc executorum fidei commiſiſſe videtur. Non enim eſt veriſimile ſupradictam clauſulam in enervationem, vel eluſionem voluntatis ſuæ, vel in præjudicium Epiſcopi appoſuiſſe, ſed magis fide utriuſque uti voluiſſe,arg.opt.*in l.*3.*ff. demlit: teſtam:* in l.*Qui nominibus*, & l.*Lucius,ff.de adminiſtr: tutor.*

18 Quintò nota, non tantùm Clericos ſæculares, & laicos, ſed etiam religioſos profeſſos deputari poſſe executores teſtamentorum. Quod verum eſt etiam quoad non pias cauſas, ut de clericis ſæcularibus probatur in c. *Ioannes, infrà eod.* ubi poſt Hoſtienſem hoc tenet Joan.Andr *num:*18. *verſ: Aliquibus videtur*, & approbat conſuetudo, quæ ſecundùm eum poteſt tolerari, dum tamen propterea non retrahantur à ſervitio divinorum. Ad hoc cap.*Sed nec,ne Cler:vel Monach.* & c. *Cum eſſent*, *de ſimon.* & cum hac opinione tranſeunt communiter Doctores, ut teſtatur Abb. in præd. decret.*Ioannes,num:7.circa finem,verſ:Tertiò dixerunt alij*,& in fine ſubdit eam communiter hodie obſervari. Et de religioſis patet in cap: 2, *infrà hoc tit:lib:6:*ſecundùm Joan:Andr:in d.c.*Ioannes, in fine*, *verſ:Satisfacit pro hac parte.* Sed apertius hoc eſt expreſſum in Clem.*Religioſis, eod: tit:*ibi, cujuſlibet ultimæ voluntatis intellige petitâ licentiâ & obtentâ à ſuo Superiore, ut in d.c.2. & in d.Clem. & excipe ab hac regula FF.Minores S.Franciſci, quibus hoc officium eſt interdictum, ut in Clem.*Exivi*,§.*Verum,de verbor:ſignificat.* & notant hìc Hoſt: & Joan: Andr: ambo *in princ:in ver:Religioſi*,Abb.*in* 1.*notab*, & alij communiter.

19 Ultimò nota, etiam Religioſos cogi poſſe ab Epiſcopo diœceſano ad exequendam teſtatoris voluntatem,ut hic eſt caſus. Neque hac in parte religioſi poſſunt ſe tueri exemptionibus, ut eſt expreſſum in Clem, *Religioſis*, *de teſtam.* De hoc latiùs *infrà num:*49.

20 QUÆRO, Poſitâ teſtamenti particulâ infraſcripti tenoris,videlicet: Item mandat quod per N.Generalem Ordinis N. exigatur capitale cum fictis annui redditûs ſcutorum 500. & tam de fictis, quàm de capitali poſſit idem Generalis diſponere, ipſoſque redditus vendere,& alienare, eorum pretium recipere juxta mentem prædicti teſtatoris,de qua idem Generalis ab ipſo edoctus eſt:& mandat eoſdem redditus tolli à partita dicti teſtatoris, & deſcribi in perſonam prædicti Generalis.

Item poſito quòd idem Generalis cœperit hujuſmodi fictus exigere,ac deinde munus Generalatûs expleverit, An monaſterium poſſit prædictos redditus ſibi vendicare. Secundò,an ſi ille contendat ſe nudum eſſe executorem,atque obſtri-

ſtrictum tegere teſtatoris voluntatem, cogi poſſit
ad ſecretum hujuſmodi propalandum. Tertiò, an
ipſi poſtea revelanti fides adhibenda ſit. Quartò,
ſi omninò revelare noluerit, neque Ordinario ra-
tionem reddere adminiſtrationis, An poſſint Su-
periores regulares illi executoris officio inter-
dicere. Quintò, & ultimò, in quos uſus eo caſu
eoſdem redditus erogari oporteat.

21 Quoad primam quæſtionem, inſpectis quidem
verbis ſupradictæ diſpoſitionis, defendi poſſet
monaſterio licere ſibi vendicare prædictos red-
ditus: nam d. Monachus videtur eſſe legatarius,
non executor. Tum quia diſpoſitio in ejus perſo-
nam directa eſt, l. *Si quis Titio*, ubi Bart. *n.* 1. Bald.
n. 1. Imola *n.* 2. atque alij notant, *ff. de legat.* 2. Ce-
22 phal. *conſ:* 359. *n.* 16. *vol:* 3. Bero. *q.* 86. *n.* 3. Tum
quia teſtator juſſit poni redditus ad partitam i-
pſius, quod arguit translationem dominij, l. *Cen-
ſualis*, ubi Bald. *in princ: C. de donat:* & Socin *conſ:*
89. *n.* 12. *vol:* 1. Tum denique, quia à teſtatore data
eſt ſimpliciter facultas dicto Monacho de his bo-
nis diſponendi ibi, *poſſit idem Generalis diſponere,
ipſoſq; redditus vendere, & alienare*, &c. quæ verba
cùm nullam importent neceſſitatem, c. *Cum ali-
quibus*, ubi gloſ: *in verb: Concedimus, de reſcript: in* 6.
Bart. & alij in l. *Decem cum petiero, ff. de verbor: oblig.*
fusè Dec. *conſ:* 83. *n.* 4. *& ſeq.* Ex hoc etiam capite
non videtur idem Monachus purus miniſter, ſed
legatarius, cùm inde poſſit ſibi aliquid commodi
derivare ſi aut non ſtatim, aut non integrè præ-
dictos redditus diſpenſet, l. *Sulpitius*, ubi gloſ: &
Olloffr. *ff. de donat: inter virum & uxor:* Bart. Flo-
rian. & Alber. in d. l. *Si quis Titio, ff. de legat:* 2. Ro-
23 man. *conſ:* 228. *n.* 2. Itaque priori parte diſpoſi-
tionis inſpectâ monaſterium ſuccederet ex per-
ſona Monachi incapacis, l. *Deo nobis, C. de Epiſc: &
Cleric: c.* 1. 18. *q.* 2. Innoc. in c. *In præſentia, n.* 7. at-
que ibi Jo. Andr. *col:* 4. *verſ: Illud autem certum eſt*,
Butr *num:* 20. Anchar. *ſub num:* 17. *verſ: Venio ad
oppoſita*, Ægid, *num:* 24. Abb. *num:* 76. Felin. *num:*
57. *de probat.* latè Onded. *conſ:* 94. *num:* 15. Bald.
Salyc. Alber. & alij in d. l. *Deo nobis*. Bart. Imol. A-
24 lex. & Jaſon. in leg. 1. *ff. de vulg: & pupill.* Idq; etiam
Monacho invito, & contradicente ſecundùm o-
pinionem, quam dicunt æquiorem, Bart. verio-
rem, Alber. tutiorem, Salyc. procedentem ex ca-
nonica æquitate, Bald. communem Canoniſta-
rum, quibus ſtari debet; & ſimpliciter magis
communem Ripa *loc: cit:* & tuentur Archid. in c.
Statutum, in ver: Monaſterium, 18. *q.* 1. Gul. de Bene-
dic. in c. *Raynutius, verſ: Si abſque liberis, il ſecondo,
num:* 8. *ſuprà, eod.* Covarr. *in cap:* 1. *num:* 21. *eod: tit.*
& Honded. *d. conſ:* 94.

25 Cæterùm in caſu præſenti contrarium videtur
reſpondendum, id eſt nullo modo poſſe monaſte-
rium hujuſmodi redditus ſibi vendicare; quia in
fine diſpoſitionis adjecta eſt limitatio illa: juxta
mentem & voluntatem teſtatoris eidem Mona-
cho communicatam, quæ reſtringit omnia præ-
cedentia, & oſtendit dictum Monachum non eſſe
legatarium, ſed executorem voluntatis teſtato-
ris, quam in ſecreto accepit juxta terminos l.
Theopompus, ff. de dote præleg. ſuper quo extat ple-
num conſilium Fulgoſ. 75. incip. *Ex facto proponi-
tur*, ubi ſub: *num.* 2. *verſ: Præterea*, in fortioribus
terminis reſpondit, poſſe dici nudam executri-
cem quandam Antoniam, quam teſtatrix
inſtituerat hæredem cum poteſtate alienandi, &
donandi quomodocumque voluerit, etiam invi-
tis ſubſtitutis pro implenda voluntate, quam in
ſecreto dicta teſtatrix eidem commiſerat, & ibi
conſuluit Fulgoſ. ex dicta diſpoſitione nihil fuiſſe
quæſitum dictæ Antoniæ quoad uſumfructum;
quia quamvis ipſa habuerit ampliſſimam facul-
tatem diſponendi de bonis teſtatricis, ea tamen
facultas eſt reſtricta ad facultatem ſibi communi-
catam, quæ limitatio operatur ut ipſa nihil habeat
commodi, & ſucceſſivè nihil poſſit quæri patri
ex perſona ſua, & in ſimili caſu etiam conſuluit
Roman. *conſ:* 228.

26 Unde intrat doctrina Baldi *conſ:* 332. *Præmit-
tendum eſt, n.* 1. *lib:* 1. ubi ait officium executoris
reſidere in perſona ipſius Monachi executoris,
nihilq; acquiri Ordini, quia perſonale eſt, & con-
ſiſtit in voluntate, & facto ejuſdem Executoris.
Quod etiam aſſerit Jacob. de Arena *in tract: de Com-
miſſar: num:* 41. & ſequitur Anchar: poſt alios in c.
Religioſus, n. 13. *verſ: An executor, de teſtam: in* 6.
Quod citra dubitationem videtur procedere in
caſu, de quo agitur, quia ut proponitur dictus Ge-
27 neralis teſtatur non fuiſſe mentem diſponentis, ut
aliquid quæratur ſibi, vel monaſterio: creditur
enim executori teſtificanti de voluntate teſtato-
ris ſibi ſecretò commiſſa, ut reſpondit Cuman.
qui ait hanc videri communem ſententiam, *conſ:*
178. *num.* 4. Bart. & DD. in d. l. *Theopompus, ff. de
dot: præleg.* Alex. *conſ:* 54. *ſub num.* 1. ubi aſſerit ita
omnes tenere, *vol.* 2. Afflict. *dec:* 371. *num:* 4. quod
tamen infrà latiùs explicabitur.

28 Quamobrem quatenus etiam dictus Mona-
chus eſſet legatarius, nihil tamen quæri poſſet
monaſterio, quia habet certum onus ſibi ſecretò
injunctum, quod non debet in aliud commutari,
ut in terminis affirmat Pariſ: *conſ:* 26. *n.* 29. *par:* 4.
Quo caſu monaſterium excluditur tam ex capite
inhabilitatis executoris, qui non poteſt, quàm
contrariæ voluntatis teſtatoris, qui non vult ali-
quid monaſterio erogari, ut perpendit Anchar.
29 *conſ:* 84. *in princ.* Legatarius enim, cui imminet re-
ſtitutio, habetur loco executoris, ita ut nullum
retineat commodum, ut inquit ad litteram Bald.
in l. *Si quis Titio, ſub n.* 2. *verſ. Alio modo actualiter, ff.
de leg:* 2.

Poſtremò in his proprijs terminis conſuluit la-
tè Cuman. *conſ:* 108. *per tot.* ubi teſtator legavit
quædam uxori, deditque illi poteſtatem alienan-
di, prout dixit in ſecretò; cujus quidem ſecreti
30 noluit quemquam eſſe participem. Reſpondit
Cuman. hujuſmodi uxorem eſſe miniſtram, non
legatariam; ideoque legatum ipsâ mortuâ non
cedere lucro ſuorum hæredum, ſed teſtatoris, &
ibi Cuman. *num:* 3. reſpondet motivo, cur illa
uxor non cenſeatur legataria, cùm verba diſpoſi-
tiva in ejus perſonam ſint collata; oſtendit enim
id non procedere quando teſtator elegit ſpecia-
lem fidem alicujus, quemadmodum cenſetur ele-
giſſe per ſecretam commutationem ſuæ volunta-
tis; quia tunc is cenſetur executor, licèt verba
diſpoſitiva in eum collata ſint; & hæc quoad pri-
mam partem.

Secunda pars quæſtionis quinque habet inſpe-
ctiones inferiùs examinandas. Prima eſt, an va-
leat diſpoſitio ſecundùm formam ſupraſcriptam.
Secunda, ſuppoſitâ ejus validitate, an Monachus
teneatur revelare ſecretam mentem teſtatoris.
Tertia, an ſit credendum ipſi ſponte revelanti.
Quar-

Quarta, ſi omninò noluerit revelare, an ſit privandus executione. Ultima, quomodo tunc ſit exequendum.

31 Quoad primam, multorum eſt opinio non valere diſpoſitionem ſecundùm ſecretam mentem teſtatoris executori participatam, quam videtur ſequi Bart. in l. *Theopompus, n.4.* atque Alex. *in apoſtilla, littera G. ff. de dot: præleg.* Imola in c. *Cum tibi, col: 12. n. 22. ſuprà eod* & in l. *Captatorias, col: 3. ſub n.5. verſ: Item attendo,* & *col: 5. ſub n.8 prope finem, verſ: Sed juxta prædicta ff. de hæred: inſtit:* & in l. *Illa inſtitutio, col: 4. ſub n.9 verſ: Item quia, quando teſtator.* Alex. in d. l. *Captatorias, col: penult.* ſecundùm quam conſuluit Bald. *conſ: 482.* incip. *Quia*

32 *dictus vocatus, verſ: Illud autem, lib: 4.* ubi ait hujuſmodi diſpoſitionem in ſecreto commiſſam eſſe captatoriam, nec teneri hæredem ſtare dicto executoris, niſi aliàs probet. Idem reſpondit Cardin. Zabarella *conſ: 124. per totum,* ubi probat hanc voluntatem non tenere quoad non pias

33 cauſas. Eſt enim, inquit, talis voluntas captatoria, tanquam quæ collata fuit in ſecretum ultimę voluntatis. Et paulò poſt aſſerit nihil obſtare, quòd teſtator mandaverit executori, ut diſponeret prout in ſecreto ei ordinaverat. Nam ex quo, inquit, de tali ordinatione non apparet, habetur pro non facta.

Quod etiam tradit Bart. *in conſ 68.* incip. *Quidam haben. bona, ſub n.3. verſ: De ſecundo,* ubi latè conſuluit in caſu, in quo teſtator mandavit cuidam Titio, ut reſtitueret illicita quæſita, utque de illis ſtaret dicto ipſius; & reſpondit hujuſmodi diſpoſitionem eſſe ipſo jure nullam, & non eſſe ſtandum aſſertioni ejuſdem Titij. A Bart. non diſcrepat Alex. *conſ: 54. n.3. lib: 2.* Afflict. *dec: 371.*

34 *n,4.* ubi probat captatoriam eſſe voluntatem, ſi teſtator dicat: Committo tibi voluntatē meam, quam ſecretò tibi dixi, & Dec. *conſ. 21: n.20. vol: 2.* Et quamvis hæc opinio non videatur abſolutè vera, ut ex infrà dicendis patebit, cùm tamen illā ſequantur tot graviſſimi Auctores, inde colligitur hujuſmodi diſpoſitiones eſſe valde ſuſpectas, ideoque oportere judices eſſe proniores ad illas, ubi fieri poſſit, reſcindendas & moderandas.

Poſitā igitur hujus diſpoſitionis validitate,

35 pro qua reſpondit Anchar. *conſ: 436.* & plures alij, ut inferiùs dicetur, dubitatur pro reſolutione

36 ſecundi capitis, & inſpectionis, An Monachus teneatur revelare ſecretam mentem teſtatoris. Qua in re Anchar. *d. conſ: 436. n.4. & 5. verſ: Ex prædicta,* aſſerit, licèt ſubdubitans, executorem ſecundùm ſecretam mentem teſtatoris non teneri reddere rationem, quia meræ ſuæ fidei mandavit teſtator, & idem de executore ſecundùm conſcientiā ſuam, tradit Paulus de Caſtro *conſ: 187. num. 1. in princ: lib: 1.* Verùm Bart. *conſ. 194. nu. 3. verſ: Super tertio. lib: 1.* reſpondit, eum, cui aliquid in ſecretum commiſit teſtator, teneri interroganti reſpondere, an tacitam fidem accommodaverit de reſtituendo incapaci, ac rem totam exprimere. Idem Bart. in l. *Non intelligitur. §. Tacitè, n.3. ff. de jure fiſci,* & latiùs in l. *fin. n.10. ff. de ijs, quibus ut indig.* Jacob. Mendola *conſ: 42. n.2.*

Quinimò tenetur reſpondere etiamſi præſtitiſ-

37 ſet teſtatori juramentum de numquam revelando, quia hujuſmodi juramentum eſt temerarium, & non ligat, ut in terminis conſuluit Cardin. Zabar. *conſ: 35.* Cujus dictum refert, & latè comprobat Felin. in c. *Intimavit, ſub n.4. verſ: Quibus ante omnia adde elegans conſilium Zabarellæ de teſtib:* & poſt Navar. in c. *Inter verba, 11. q.3. par: ult; coroll: 65.* tradit Covarr. *in epit: de ſponſ: c. 8. §. 5. n. 10. par: 2.* Præſertim concurrente fraudis ſuſpicione, atque alijs, de quibus inferiùs dicetur.

38 Quæ omnia omninò conſentiunt cum Theologorum traditionibus diſtinguentium inter ſecretum receptum ſimpliciter, & receptum in Sacramento pœnitentiæ. Nam S. Thomas, *2.2. q.70. a. 1. ad ſecundum.* De illis, inquit, quæ homini ſunt commiſſa in ſecreto per confeſſionem, nullo modo debet teſtimonium ferre, quia hujuſmodi non

39 ſcit, ut homo, ſed tanquam Dei miniſter, & majus eſt vinculū Sacramenti quolibet hominis pręcepto. Atque ibi Cajet. *in reſponſ: ad tertium in fine.* Navarr. in c. *Inter verba, 11. q.3. coroll.* Quod etiam

40 aſſerit Sot. *de teg: ſecret: q.7. membro 2. concl: 4. verſ: Attamen,* adjiciens non licere revelare quod viâ Sacramenti notum eſt, quamquam ſit in præjudicium totius mundi. Ac poſtea ſubdit: Docendi ſunt tamen litterarum ignari, quòd non cadunt ſub ſigillo confeſſionis, quæ vulgò dicuntur in

41 confeſſione. Sunt enim, qui ut arctiùs obligent ad ſecretum, ſignant ſe ſigno Crucis, & flectentes genua dicunt ſe committere ſecretum in confeſſione; cùm tamen ubi quis non confitetur omnia ſua peccata cum intentione accuſandi ſe, nullum ſit Sacramentum, atq; adeo non intervenit ſigillum confeſſionis, ut illud ſecretum revelare ſit ſacrilegium. Quod etiam tradidit Cajet. ad S. Thomam *loco cit: verſ: In reſponſione ad tertium,* ubi dicit etiam hoc non magis obligare, quàm juramentum de tenendo ſecretum, & eſt doctrina Innocentij in cap. *Omnis utriuſque, n.7. de pœnit: & remiſſ.* ubi ait: Illos autem non credimus ut miniſtris confiteri, qui non ut pœniteant, ſed ut conſilium, vel auxilium ab aliquo recipiant, dicunt ſibi peccatum ſuum; licèt dicant: Hoc tibi dico in Confeſſione, vel in Pœnitentia; quia non eſt verum, quod dicit in Pœnitentia, nec ut Dei miniſtro, cùm animæ conſilium non requirat, & tales benè ſunt cogendi ſuper præmiſſis ferre teſtimonium. Ita Innoc. quem ibi ſequuntur Hoſtienſ. Jo. Andr. Abb. & alij communiter, prout de commu-

42 ni teſtatur Navarr. *in Manuali, cap: 18. n.55.* Imò Sot, *in 4. diſt: 16. q.3. art: 3: verſ: Eſt tam latum,* ait, adeò differre ſecretum, quod accipitur ſub hujuſmodi cæremonijs ab eo, quod accipitur ſub ſacro ſigillo Confeſſionis, ut ille, qui ſic recipit, legitime de illo interrogatus in judicio teneatur illud propalare, cùm nefas eſſet ſi in Sacramentali Confeſſione audiviſſet.

In his verò, quæ ſecretò alicui committuntur

43 extra confeſſionem, tenetur quis revelare, ac teſtimonium ferre quoad ea, quæ ſecundùm ordinem juris ab eo per ſuperiorem exiguntur, ut docet S. Thomas ibid. in corpore articuli. Unde Sotus *loco cit.* (Non obſtat, inquit, fides, quam quis ſecretò commiſit, etiamſi jurejurando ſe adſtrinxerit, quominus teneatur ſecretum detegere, ſi modo in judicio vi, & ratione petatur; quia fides ſecreti non habet vim obligandi contra jus, nec præjudicium parit judici, quin poſſit compellere eum quando neceſſium fuerit,) & inferiùs ait: (Quicunq; fidem ſuam alteri diſtrinxerit, & jure ipſo interprete intelligat id facere ſecundùm jus; atque adeo quando authoritate judicis revelat,

ſe-

ſecretum, nihil infidelitatis admittit.

44 Sed & S.Bonav.*in 4.ſent.diſt.21.a.2. q.3.* quærit, utrum recipiens aliquid in ſecreto teneatur revelare ſuperiori præcipienti;& in fine reſpondit teneri,etiamſi præſtitiſſet juramentum de nō revelando, quia juramentum eſt nullum, & in præjudicium veritatis,& obedientiæ; ideoque addit agendam eſſe pœnitentiam de perjurio pro

45 eo,quod contra juſtitiam juratum eſt. Cujus dictum Angel.*in ver.Teſtis,in fin,n.33.* intelligit procedere quando ſuperior hoc requirit ex aliquo bono reſpectu, & ut Pater provideat; atque ita conciliat S.Bonav.cum doctrina S.Thomæ.Item Guido Fulgoſius, qui Clemens IV. inde creatus eſt,in conſultationibus ad Inquiſitores, *quæſt:8.* ſic ait: Sed nec juramento, vel voto in contrarium emiſſo; nam licèt veritatem celare poſſimus hoſti,vel perſecutori, ut 22.*q.2.* cap.*Ne quis,* judici tamen veritatem inveſtiganti eam celare mortale peccatum eſt,ut 11.*q.3.*c.*Quiſquis.* Ergo juramentum, vel votum in contrarium emiſſum non eſt ſervandum, 22.*q.* 4.cap.*In malis,* Cujus verba refert, & ſequitur Franciſc.Pegnia *in 2. part.Directorij inquiſit lib.2 ſchol.15.in fine.*

47 Item Alexand. de Ales *in 4.ſent. diſt.19.art.2.* An Confeſſor, qui novit in confeſſione,& extra teneatur revelare,*in reſponſ. verſ. Ad illud quod objicitur per ſimile,* ſic ait: Quando promittit aliquis alicui quód celabit aliquod ſecretum, quod ſibi committit, hoc debet intelligi ſi non cogat eum obedientia ſuperioris ad revelationem, vel neceſſitas mentiendi, vel damnatio innocentis, vel alia hujuſmodi, quibus contraire nec poteſt, nec debet;unde ſi quis promiſiſſet alicui quod teneret aliquod factum ſecretum, & poſt niſi vellet illud teſtificari,damnaretur aliquis innocens, vel neceſſe eſſet ipſum mentiri, vel eſſe inobedientem, vel aliquod grave ſcandalum oriretur,non exiſtimo,quod in tali caſu debeat factum illud celare. Quod ipſum docet ibi S. Thomas *diſt.21.art.3.* &

48 S.Bonav.*q.3.verſ.Sed circa hoc occurrit quæſtio,* ubi addit in hanc poſitionem etiam juriſperitos magis conſentire; ideoque qui juravit teſtimonium non dicere, juramento non obſtante teſtificari compellitur,tex.ad litteram in cap. *Intimavit, de teſtib.* atque ibi docent gloſ.*fin.* Innoc. Hoſtienſ. Jo.Andr. Anton.de Butr. Anchar. Abb. Felin.atque alij omnes.

49 Quibus etiam accedit quod in caſu præſenti teſtator non prohibuit revelationem ſuæ voluntatis,ſed ſimpliciter juſſit, ut bona diſtribuerentur ſecundùm mentem ſuam. Quo caſu executores tenentur omnino reddere rationem,atque illam exprimere, licèt cum minori rigore exigenda ſit in his,quàm in aliis,ut inquit Jo.Andr. poſt Jacob. de Ravenn.*in addit.ad Specul. in tit. de inſtrum.edit.* §.*Nunc verò aliqua,ſub n.20.littera P. in addit.incip. Sacramento.* Neque in hoc ſuffragatur executori, quod ſit regularis exemptus,& Prælatus: Quoniam Concilium Viennenſe in Clem.*Religioſis.de teſtam.*volens præſcindere materiam delinquendi,diſertis verbis ſtatuit, ut locorum Ordinarij rationem exigant à Religioſis etiam exemptis, & Prælationem habentibus de teſtamentorum executionibus, quas geſſerunt, & puniant quos circa id deliquiſſe repererint.

50 Quod ſi dictus Monachus ſponte revelaverit ſecretam mentem teſtatoris, quæritur an illi ſic revelanti fides adhibenda ſit, quæ eſt tertia inſpectio ſuperiùs propoſita.Et quidem aut Monachus deponit non juratus,& nihil illi creditur,ut in proprijs terminis eſt text:in d l. *Theopompus, in ver.Iuratus,* & ibi notat Bart.*ff.de dot.præleg.* & ſequitur Bald.*conſ:256.ſuper primo puncto in princ. lib:4.* Caſtr.*conſ:177.in quæſtione,n.2.verſ:3.Tertiò,lib.3.* Afflict.*deciſ:371.n.6.* Alex *conſ:54.ſub n.5.verſ:Nec obſtat,lib.2.* Aut deponit juratus,& tunc creditur illi, dummodo deponat ſuper veriſimili,& mentem teſtatoris ſibi ſecretò participatam coadjuvet aliquibus probabilibus conjecturis.Ita probat textus in materia in l.*Quoniam hæredi,* ibi, *Si quibuſdam argumentis apparebit,de quo dixit.ff. de reb:dub.*& tradunt Bart.in d.l.*Theopompus,ſub n.4.* ubi dicit dictum executoris, cui aliquid teſtator in ſecretum voluntatis commiſit, credendum non eſſe niſi aliquibus legitimis præſumptionibus hoc præſumeretur eſſe verum. Raphaël Cuman.*conſ.118.ſub n.2.verſ:Circa ſecundum,* ubi amplius requirit,ut id,quod teſtator commiſit in ſecreto, debeat probari per duos teſtes,aliàs exi-

51 ſtimat irritam eſſe hanc voluntatem; quia,inquit, poterit dici, adeſt jus, ſed deficit probatio. Covarr. qui alios congerit in c. *Cum tibi,in fin.ſuprà eod.* ubi ait non eſſe ſtandum aſſertioni illius, cui teſtator commiſit voluntatis propriæ revelationem,niſi aſſerat eam fuiſſe teſtatoris voluntatem, quę ex conjecturis apparentibus veroſimilis ſit.

52 Sin autem dict. Monachus omninò induci nequeat ad revelandum: quæritur pro abſolutione quarti capitis,an ſit privandus executione: Et videtur reſpondendum affirmativè, quia Superior regularis, qui dedit licentiam Monacho ut poſſit eſſe executor,poteſt illum privare facultate exequendi etiam re non integrâ, & quamvis

53 malè faciat ſi illum privet ſine cauſa;tamen propter bonum obedientiæ religioſus etiam eo caſu non poteſt contradicere.Ita expreſsè tradit gloſ. in d.Clem.*Religioſis,in ver.Obtenta,de teſtam* quam ibi poſt Paul.ſequitur Card.Zabar.*nu.11.in fine, verſ:Quinto quæro.* Imola *nu.8.*Abb.*nu.7.* Petr.de Ravenn *in gloſ:in ver. Obtenta,* Jo. Vaſq *in 3. concluſ.*Vitalin.*ſub n.37.* Anchar.*num:31.* Tabiena *in ver.Executor,n.15.*Armilla *eod.ver. n.15.*

54 Hoc autem licere cum caſu admittunt omnes in d.Clem. *Religioſis,* Specul. *de inſtrumen.edit.* §. *Nunc verò aliqua,n.53.verſ:Quid ſi executor,*& *verſ. Porrò,* ubi aſſerit licere Epiſcopo vendicare ſibi electionem,quam teſtator poſuit in arbitrio alterius,ſi ſit ſuſpicio fraudis, etiam nullâ præcedente accuſatione. Quod etiam tradiderunt Bald. in l.*Nulli,ſub n.5.verſ.Sed circa hoc,C.de Epiſc.& Cler.* Oldrad.*conſ.196.factum in fine, verſ.Tertia quæſtio,* Cardin.poſt alios in d.Clem.*Religioſis, n. 23.* &

55 Anchar.*ſub n.6. verſ.Venio ad aliquos.* Fraudis autem ſuſpicio in caſu præſenti multipliciter conſideratur. Primò ex modo, & forma diſpoſitionis teſtatoris; oritur enim aliqualis præſumptio fraudis ex legato facto ſecundùm mentem ſecretam teſtatoris,ut docet gloſ. *in fine* in l. *Lucius,* §. *In teſtamento, ff.de legat.1.* ubi Bart.*in ſummario:* Si ex verbis, inquit, teſtatoris non apparet perſona,cui debet fieri reſtitutio, aliqualis præſumptio aſſumitur tacitæ fidei in fraudem legum aſſumptæ. Quod repetunt ibi Bald. *num: 4. & 5.* Paul.de Caſtro,*nu.1* Fulgoſ.*verſ.ibi hic dicitur.* Alber.poſt Dyn.*num:2.*& ſimpliciter id pręſumi fa-

ctum in fraudem Menoch. *de præſumpt: lib:4. præſumpt:96. n.11.*

56 Secundò oritur ſuſpicio fraudis ex perſona dicti Monachi; tum quia ad præſens dicitur eſſe ſub judice; neque enim eſt ſtandum fidei executoris, quando non eſt perſona legalis, ut inquit Jacob. à Canib. *de execut. ultim. volunt. in 3. p. de fine Commiſ-*
57 *ſariorum, n.7. verſ. Quod eſt verum.* Tum quia eſt religioſus incapax proprietatis. Ad quod affertur ſingularis doctrina Jo. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de inſtrum. edit.* §. *Nunc verò aliqua, in addit. incip. Ad iſtum finem, quæ eſt in ver. Legat. ſub n.2. littera V.* ubi determinat ſtante ſtatuto, ut maritus non poſſit relinquere aliquid uxori, non valere legatum factum pro anima teſtatoris diſtribuendum ab uxore, ne fiat fraus ſtatuto. Cujus doctrinam ſequuntur Alber, de Roſat. *in 2. par: ſtat: q.112. incip: Statuto cavetur quòd nullus poſſit*, & *quæſt. ſeq.* Alex. *conſ: 57. Proſpectis, col: 3. & ſeq: num: 7. lib: 2.* & in l. *Cogi*. §. *Hi qui ſolidum, in fine, ff. ad Trebell.* Jaſ. in l. *Captatorias, n.6. C. de teſtam. milit.* Ergo eodem modo cùm religioſus prohibeatur aliquid proprium habere, c. *Nolo*, & c. *Non dicatis*, 12. *quæſt:1.* c. *Cum ad monaſterium, de ſtatu Monach.* & Concilium Tridentinum *cap.2. ſeſſ.25. de Regular.* non valebit legatum ab ipſo diſtribuendum juxta mentem ſecretam teſtatoris, ne fiat fraus legi: vel certè ſi valebit, aderit tamen vehemens ſuſpicio fraudis, quæ juncta cum alijs ſupradictis eſt omnino ſufficiens cauſa interdicendi illum officio executoris.

58 Sequitur ergo ultimum caput, id eſt, ſequutâ privatione quomodo ſit poſtea facienda executio. Qua in re difficillimum erit inire rationem, per quam punctualiter ſatisfiat voluntati teſtatoris, quia de illa non conſtat, & in pias cauſas non
59 videtur facienda diſtributio: nam ut ait Raph. Cuman. *conſ.118. ſub n.3.* diſpoſitio ſecundùm ſecretam mentem teſtatoris non poteſt dici ad pias cauſas, quæ non fuit commiſſa voluntati alterius per verba denotantia arbitrium boni viri, juxta terminos c. *Cum tibi, ſuprà eod.* ſecundùm intellectum Innocent., qui communiter approbatur: ſed teſtator retulit ſe ad ſuam ſpecificam commiſſionem ſecretò factam, quæ cùm poſſit eſſe ad cauſas non pias, nulla eſt ratio cur eam ad cauſas pias præſumamus: & idem fuſiùs reſpondit *in*
60 *conſil.108. per totum*, ubi propterea conſuluit hujuſmodi legatum deficiente perſonâ executoris fieri caducum, & cedere lucro hæredum teſtatoris. Antiquius tamen videtur Epiſcopum poſſe hujuſmodi bona in pios uſus diſtribuere; quia, ut ait Feder. de Sen. *conſ:293. ſub n.2. verſ. Ex prædictis*, fraudatio voluntatis teſtatoris non eſt ſufficiens ratio, ob quam jus exequendi non debeat devolvi ad Epiſcopum, ſi Religioſus fuerit prohibitus exequi à Superiore, ut etiam ſentit Butr. *hîc num.7. verſ. Ego vidi multoties*: licèt in fine nihil velit decidere, quia cauſa erat pendens.

Præterquam quod negari poteſt hoc modo fraudari voluntatem teſtatoris; quinimo ex benigniori interpretatione mens teſtatoris ſecreta, niſi aliud conſtet, debet cenſeri in piam cauſam, ut in puncto contra Raph. Cuman. reſpondit Raphaël Fulgoſ. *conſ.745. n.2. verſ. Præterea*, ubi *ſub n.4. verſ. Et hanc ſententiam*, ait hanc partē eſſe amplectendam, cùm pietati, & tacendę voluntati teſtatoris convenientior ſit, & animæ etiam ipſius fructuoſior, ſecundùm quam etiam conſuluit Angel. *conſ.201. num.3. verſ. In fine*, alios refert Clar. *in* §. *Teſtamentum, quæſt.6. verſ. Quinimò.* Et pro ea videtur caſus in cap. *Cum tibi, ſuprà eodem*, ſecundùm intellectum, quem dicit notabiliorem Abb. *ibi in princ.*

61 Quibus omnibus in compendium redactis videtur reſpondendum prædictum Monachum eſſe nudum executorem, & teneri revelare ſecretam mentem teſtatoris, & rationes reddere, eique eſſe adhibendam fidem, ſi juratus deponat: & concurrant probabiles conjecturæ; alioquin interdicendum eum eſſe officio executoris, & redditus eſſe erogandos in pios uſus arbitrio Epiſcopi; aliàs enim hoc eſſet exemplum pernicioſiſſimum, & cautela peſſima Regularibus ad retinendum proprium contra votum paupertatis, & in fraudem Sacrorum Canonum, Tridentini Concilij, & Apoſtolicarum Conſtitutionum. Hic caſus meo tempore contigit Mediolani, & in hanc ſententiam à Sacra Congregatione Concilij ſcriptæ fuerunt litteræ ad Cardinalem Borromæum Archiepiſcopum.

DE TESTAMENTIS.

Cap. Ioannes.

SUMMARIUM.

1 *Executor teſtamentarius, qui ſuſcepit officium, illud exequi compellitur.*
2 *Clerici tanquam digniores ſunt præmittendi, ubi ſit ſermo de clericis, & laicis.*
3 *Ordinis præpoſteratio non vitiat.*
4 *Clericus, & laicus poſſunt ſimul deputari executores in teſtamento.*
5 *Alternativa in deputatione plurium executorum reſolvitur in conjunctivam.*
6 *Executio teſtamentorum pertinet ad Epiſcopum, etiam quoad temporalia.*
7 *Prælati inferiores habentes in loco juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſunt compellere executores ad exequendam teſtatoris voluntatem.*
8 *Capitulum ſede vacante ſuccedit in juriſdictione compellendi executores teſtamentarios.*
9 *Executores teſtamentarij, quibus nominibus appellentur.*
10 *Executores propriè qui ſint.*
11 *Clerici, & Religioſi deputari poſſunt executores in teſtamento etiam ad non pias cauſas.*
12 *Canonico Regulari, quem teſtator conſtituit executorem ad annuum redditum diſtribuendum cum facultate aliquid ſibi applicandi, an obſtet Concilium Tridentinum,* cap.2. ſeſſ.25. de Regular.
13 *Regularis executor, & legatarius ſuſtinet vices duarum perſonarum.*
14 *Canonicus Regularis an poſſit eſſe executor ultimæ voluntatis.*
15 *Executor ad diſtribuendum in pios uſus non poteſt ſibi aliquid applicare.*
16 *Regulari bona ſtabilia etiam in adminiſtrationem concedi non poſſunt.*
17 *Executor ad diſtribuendum dicitur adminiſtrator.*
18 *Legatum annuum factum Regulari pro uſu ſuo de licen-*

licentia Superioris percipiendum an de jure communi ſit validum.

19 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

20 *Legatum factum Regulari nec momento temporis poteſt eſſe apud eum, ſed illico acquiritur monaſterio.*

21 *Annuus reditus computatur inter bona ſtabilia.*

1 JOANNES. Executor teſtamentarius, qui
ſuſcepit officium, illud exequi compellitur.
Hoc dicit ſecundum omnes. Diviſionem non
patitur, quia unicam habet verborum ſtructu-
ram; ſed ad mentem primò ponitur quæſtio, de-
inde ſolutio. Secunda ibi, *Poſt teſtatoris.* Et quin-
que facit ſecundum Jo. Andr. Dicit enim qui e-
rant executores, & cujus, & quid erat exequen-
dum, & quando cogi debebant, & per quem, &
hæc patent.
2 Nota primò ex ſtylo Curiæ clericos præmitti,
quoties fit ſermo ſimul de clericis, & laicis, con-
cordat cap. *Significavit, de reſcr.* c. *Qualiter, de
elect.* cap. *Tua nobis, ſupra eod.* cap. *Præterea, de
uſur.* cap. *Ad falſariorum, de crimine falſi,* c. *Propo-
ſuit, de Cler. excomm. miniſtr.* cap. *Clerici, de exceſſ.
Prælator.* cap. *Ex parte, il primo, de privil. &* cap.
Gravem, de ſent. excomm. Ratio eſt, quia cœtus
clericorum eſt dignior, c. *Solitæ, de majorit. &
obed.* cap. *Duo ſunt, 96. diſt.* cap. *Denique,* & ibi
gloſſa *prima, 4. diſt.* Ordo enim importat quem-
dam dignitatis gradum, & poteſtatem ſupra po-
pulum, ut docet S. Thomas *in 4. diſt. 24. q. 1, art,
2. quæſt. 1.* Sed vide pro, & contra, in c. *Per tuas,
de arbitr* ubi primo dicitur, per unum clericum,
& duos laicos: & paulo poſt, à duobus laicis, &
3 uno clerico. Unde inferri poteſt, ut in his præpo-
ſteratio ordinis non vitiet, ad idem c. 2. *de judic.*
c. *Prohibemus, de cenſib.* c. *Cauſam quæ,* 1. *de reſcript.*
ſecundum Joan. Andr. *hic n. 3,* & Card. *nume-
ro 1.*
Secundò nota clericum ſimul, & laicum poſſe
4 deputari executores in teſtamento: hic enim con-
junctim, & copulativè fuerant deputati, ponde-
rando copulam, & ſecundum Jo. Andr. *n. 4.* Sed
5 tamen idem dicendum ſi disjunctivè, quia tunc
disjunctiva reſolvitur in copulativam, ut eſt textus
notabilis in l. *Cum quidam, C. de verbor. ſignifi-
cat.*
6 Tertiò nota in ver. *Creditoribus,* & in ver. *Diœ-
ceſanum,* quod ſequitur, non ſolum relictis ad
pias cauſas, ſed etiam quoad temporalia pertine-
re executionem teſtamentorum ad Epiſcopos ſe-
cundum Hoſt. Cuius opinio communiter tenetur,
ut *hic* teſtatur Anton. de Butr. *in 5. q. n. 17.* Dixi
in c. *Tua nobis, ſupra eod.*
7 Quartò, nota ibi *per Diœceſanum,* officium com-
pellendi executores teſtamentarios non tantum
ſpectare ad Epiſcopum, ſed etiam ad inferiorem
Prælatum habentem in loco juriſdictionem Epi-
ſcopalem, vel quaſi, juxta textum in c. *Abbates,
de privil. in 6.* Talis enim in his, quæ juriſdictio-
nis ſunt, venit Diœceſani appellatione, ut notat
gloſſa in Clem. 1. §. *Volumus, in ver. Diœceſanis,
de foro competen.* quam ibi ſequuntur Cardin. *in
4. quæſt. num. 2* Imola *num. 38.* Vitalin *num. 4.*
& Abb. *n. 15.* Dixi latiſſimè in cap. *Accedentibus,
infra, de exceſſ. Prælator.* & in propoſito tenent *hic*
Jo. Andr. *num. 9. in ver. diœceſanum,* & Abb. *num. 2.*
8 *in 5. notab.* qui amplius putant in hac juriſdictio-
ne compellendi executores ſuccedere etiam Ca-
pitulum ſede vacante. De cujus verò loci Diœce-
ſano hæc littera intelligatur dic plenè, ut per Jo.
Andr. *n. 21.* & Butr. *n. 12. in 1. quæſt.*
9 Quintò nota executores teſtamentarios non
appellari executores ſimpliciter, ſed executores
ultimæ voluntatis, & dicuntur executores, ideſt
perfectores, & conſummatores ſecundū Goffred.
Hoſt. & Jo. Andr. Qui interdū appellantur etiam
commiſſarii, interdum fideicommiſſarii, interdū
executores fideicommiſſarii, interdum diviſores,
interdum diſtributores, interdum gradiatores, de
quo vide in Specul. *de inſtrum. edit.* §. *Nunc verò
aliqua,* qui alias eſt, *verſ. Sub,* §. *Compendiosè, ad
10 fin. col. 1.* Sed propriè ſecundum prædictos dicun-
tur executores qui ſententias exequuntur, l. *fin.
C. de execut. rei judic.* & cap. *Paſtoralis,* §. *Quia
verò, ſupra de off. deleg.* de variis executorum ac-
ceptationibus vide *hic* per Jo. Andr. *n. 5.*
11 Ultimò nota clericos, tam ſæculares, quàm re-
gulares poſſe deputari executores ultimarum vo-
luntatum, ut de clericis in genere eſt caſus hic, &
expreſsè de clericis ſecularibus, & religioſis, &
c. *Tua nobis, ſupra eod.* Quod eſt verum etiam ad non
pias cauſas, ut hic probatur ponderando litteram
ibi, creditoribus, nec non ibi, ultimæ voluntatis,
ſecundum Hoſtien. *n. 2. in ver. Vltimæ voluntatis,*
& Jo. Andr. *n. 18. verſ. aliquibus videtur.* Quorum
opinio communis eſt & obtinuit ex conſuetudi-
ne, ut dixi in d. c. *Tua nobis, in ult. notab.* Intellige
dummodo per hoc non retrahantur à divinis offi-
ciis. Et quoad Regulares dummodo non ſint ex
Ordine Minorum S. Franciſci, quibus hoc offi-
cium eſt interdictum, ut in Clem. *Exivi,* §. *Verum,
de verb. ſignif.* & dumodo id fiat de licentia ſuorū
Prælatorum petita, & obtenta, c. *Religioſus, de te-
ſtam. lib. 6.* & Clem. *Religioſis, eod. tit.* Quilibet
enim religioſus poteſt eſſe executor, ubi ſolum
committitur nudum miniſterium; plenè Rom.
*conſ. 409. Quoad primum conſultationis articulum, n.
6. & ſeqq.*
12 QUÆRO An Canonico Regulari, quem teſta-
tor conſtituit executorem ad annuum reditum di-
ſtribuendum cum facultate ſibi applicandi por-
tionem, quæ ſibi videbitur, obſtet Decretum Con-
cilii Tridentini, c. 2. *ſeſſ. 25. de Regular.*
13 Canonicus Rgeularis in dubio propoſito eſt ex-
ecutor, & legatarius, ſuſtinetque vices duarum
perſonarum, ſicut facit ille cui ſuus debitor man-
dat, ut ex bonis, quæ ſunt apud eum, ſolvatur, Put.
deciſ. 227. lib. 1. Teſtator enim eum executorem
ad annuum reditum diſtribuendum conſtituit, &
deinde illi permittit, ut ex eis poſſit ſibi applicare
eam portionem, quæ ſibi videbitur, ut habetur
apud gloſ. in l. *Si quis Titio, in ver. Vt miniſtrum, de le-
gat 2.* Bald in l. *Quidam,* §. *Si ſcriptum. de legat. 1.*
Ideoque hæ duæ diſpoſitiones ſunt ſeparatim
conſiderandæ, & Canonicus ſuſtinens duas per-
ſonas, ut duæ perſonæ conſiderari debet, ut not.
in c. *A collatione, de appell. in 6.* & ex nullitate, aut
validitate unius ex his diſpoſitionibus non infer-
tur ad nullitatem, vel validitatem alterius cap.
Dilectus, il primo, de præben. ibi, (nos facto ejuſdem
legati illicito reprobato, quod eſt licitum appro-
bantes.) Et ex regula, *Vtile per inutile non vitia-
tur,* quam ad propoſitum noſtrum adducit Capra
*in reg. fin. de ultim. volun. in 2. membro num. 11. in
fine.*

fine. Utramque igitur ex his diſpoſitionibus ſeparatim conſiderando,

Quoad primam, in qua Canonicus eſt deputatus executor, videtur reſpondendum Concilium non obſtare, quominus is Canonicus hoc munus
14 ſuſcipiat. Hodie enim eſt expeditum religioſos profeſſos poſſe huiuſmodi officium ſuſcipere accedente ſui Superioris ſpecifica licentia, ut in c. *fin. infr. eod. lib 6*, & in Clem. *unica eod. tit.* & dictum eſt ſupra *in ult. notab.* & in Canonico Regulari exemplificat Jacobus à Canibus *de execut. ult. volunt. part. 1. n. 3*. Licet Speculator, qui ſcripſit ante jura Sexti, & Clementinarum, aliter ſentiat in *tit. de inſtrum. edit* §. *Nunc verò aliqua*, *n.* 70. *verſ. Sæpe etiam quæritur ſi rum ſimplex Monachus*, & *n. 71. verſ. Quid de Canonicis Regularibus*. Cujus opinio corrigitur in prædictis juribus, ut per Jo. Andr *ibi in addit, littera F*.

Neque obſtat decretum d. *c 2. ſeſſ. 25 de Regular.* prohibens Regularibus bona tamquam propria, aut etiam nomine conventus poſſidere. Quia executor datus ad diſtribuenda bona in pios uſus, non poteſt ſibi, vel conventui aliquid regulariter applicare, & ſic tamquam propria, aut etiam nomine conventus non poſſidet, l *Si mandavero*, §. *Si tibi*, *ff. Mandati* & in materia noſtra tradunt Archid. Jo. Andr. in c. *fin. de teſtam. in 6. n. 3. verſ. Unde*, & ibi Anchar, *n.* 13. Franc. *n.* 9. Adden. ad Capell. Toloſ, *deciſ.* 28. Calderin. *de teſtamen. conſ. 31. & 39.* niſi eſſet fortè in ſumma neceſſitate, Capra. *dicto tit. in 6. membro. n. 16. & ſeq.* Et quamvis in ſecunda diſpoſitione in caſu noſtro caveatur, ut executor poſſit aliquid ſumere; tamen ſi Concilium obſtabit, illa ſecunda pars irritabitur; ſed inde non infertur, ut dictum eſt ad nullitatem deputationis executoris, cui
16 Concilium non obſtat.

Nec refragatur quod Concilium d. c prohibe-
17 at bona ſtabilia concedi alicui Regulari etiam in adminiſtratione. Nam reſpondetur executorē hujuſmodi nō habere bonorum adminiſtrationem, ſed nudum miniſterium, ex quo nihil ſibi percipit emolumenti, vel commodi, ut ſupponimus in hac prima parte: nam ſi perciperet jam non eſſet nudus miniſter, ſed legatarius, l. *Si quis Titio*, *ff. de leg. 2.* & docuit Bald. *conſ.* 482. *l.* 4. Feder. de Sen. *conſ. 56. Domine Franciſce, verſ. Secundò quæritur, in princ.* Angel. *conſ.* 129. *Bona dicti teſtatoris, verſ.*
18 *Quia igitur*.

Quoad ſecundam partem tametſi de jure communi legatum factum Regulari pro uſu ſuo percipiendum cum licētia ſuperioris validum eſſe exiſtimaverint Calder. *conſ. 21. de teſtam.* Bart. in Auth. *Excipitur, C. de bon quæ liter.* & in l. *Lucius*, §. *Tres hæredes*, *ff. ad Trebell.* Navarr. *conſil. 3. de ſtatu Monach. quæſt. 18. n. 49.* Tamen textus in c. *Monachi, de ſtatu Monach* in quo præcipuè fundatur eorum opinio, alium habet ſenſum, nam dum diſponit ut Monachi poſſint habere peculium, ſi eis fuerit pro injuncta adminiſtratione permiſſum, non procedit niſi in Monachis officialibus, ut innuunt illa verba, pro injuncta adminiſtratione. Unde quoad reliquos Monachos, qui officiales non ſunt, ſalva manet prohibitio, de qua in principio illius textus, ut peculium eis habere non liceat etiam ex permiſſione Abbatis ſecundum intellectum Innocentii, Hoſt. Jo. Andr. Anton. de Butr. & Anchar. ut ibi latiſſimè dixi.

19 Sed quidquid ſit de jure communi, certè inſpecta Tridentini Concilii diſpoſitione in *d. c. 2.* videtur reſpondendum legatum non valere. Ita enim aliàs declaravit Sacra Congregatio, ut dixi in d. c. *Monachi*, reprobata Navarri opinione, qui *in conſilio 14. de ſtatu Monach.* & *in Commen. 2. de Regul. n.* 14. putavit d. c. 2. nulla in re immutaſſe diſpoſitionem juris communis, & de jure communi licitum eſſe Regularibus habere peculium in ſuos honeſtos uſus de Superiorum licentia.

20 Itaque cum legatum in effectu quoad Regularem non valeat, etiamſi acceſſerit conſenſus Superioris, ſimul ac ipſe declarat ſibi ex eo aliquid velle applicare pro uſibus ſuis, ut teſtator ei conceſſit; ex ejus perſona acquiritur Monaſterio, c. *Non dicatis*, 12. *q.* 1. c. *Abbates*, 18. *q.* 2. c. *Quia ingredientibus 19. q. ult.* c. *Cum ad monaſterium, de ſtatu Monachor.* & de Canonicis Regularibus eſt textus de off. in c. *Quanto, de offic. Ordin.* ut nec momento temporis maneat apud Canonicum acquirentem, Abb. in d. c. *Monachi, n. 8. de ſtatu monach.* fusè Navarr. *in Comment, d. c. Non dicatis*, *n. 34. & ſeqq.* Quandoquidem, ut ſcripſit Bald. *conſ.* 494. *lib.* 1. Licet jus delatum monaſterio ſumat initiū ab ipſo Monacho, tamen per modum ſcintillæ, &
21 ſic nictu oculi in monaſterium tranſit. Cujus dictum refert, & ſequitur Cardin. Mantica *de conject. ult. volunt. lib. 8. tit. 12. n. 28.* Et propterea ſi ſuperior ei in genere licentiam concederet dictū annuum reditum ſibi pro uſu ſuo ſumendi, concederet ei bona monaſterii ſtabilia, inter quæ reditus annuus computatur, ut habetur in Clem. *Exivi*, §. *Cumque annui reditus, de verbor. ſignific.* & ſi obſtaret Concilium.

Itaque ſic poſſet ad ſecundam partem dubii reſponderi; non licere Superiori hujuſmodi licentiam Regulari concedere. Si tamen pro re nata, & in ſingulis caſibus is legatarius aliqua re indigeat non repugnante ſtatui paupertatis, Prælatum poſſe indulgere, ut illi ex reditu annuo legato certa tantum portio eidem uſui neceſſaria applicetur, putà ad mobilia comparanda juxta decretum *d. c. 2. verſ Mobilium verò uſum*; modo tamen exactio annui reditus fiat à communibus officialibus monaſterii ad præſcriptum d. c. 2. & decretorum Clementis VIII. *ſuper reform. Regular.* & quod ſupererit, in communes monaſterii uſus convertatur, ut in ſimilibus caſibus reſpondit Sacra Congregatio.

DE SVCCESSIONIBVS ab inteſtato.

Cap. Cum Dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Rectori inteſtato decedenti ſi non habet conſanguineos, ſuccedit Eccleſia; ſecus ſi apparet eū fuiſſe Monachum, vel ſana mente teſtatum.*

2 *Teſtamentum ad pias cauſas conditum per verba enunciativa, & propter aliud prolata, valet etiā ad excluſionem alterius Eccleſiæ.*

3 *Oblatio probatur per unum teſtem de veritate, & confeſſionem etiam incidenter factam.*

4 *Novitius an poſſet in ipſomet ingreſſu donare ſeipſum & omnia bona ſua Religioni, & n. ſeqq. uſque in finem.*

5 *Correctio jurium induci non debet per ſubauditos intellectus.*
6 *Eccleſiaſtica poteſtas non ſolet ſe immiſcere in juriſdictione aliena.*
7 *Eccleſia in quibus caſibus habeat juriſdictionem.*
8 *Novitius eſt de juriſdictione eccleſiaſtica.*
9 *Novitii qui ſint, & n.* 11.
10 *Oblati, ſeu donati, qui propriè dicantur?*
12 *Converſi quid differant à Monachis.*
13 *Donati, ſeu oblati quid differant à Converſis.*
14 *Tridentinum Concilium*, c. 16. ſeſſ. 25. de Regul. *expenditur.*
Oblati non comprehenduntur in dicto c. 16. ſeſſ. 25. de Regul. *ibid. & n. ſeqq,*
15 *Dictio,* quoque, *eſt continuativa ejuſdem materiæ.*
16 *Novitii tranſeuntes ad ſtatum oblatorum non prohibentur bona ſua monaſterio offerre.*
17 *Novitius offerens perpetuò ſe, & bona ſua monaſterio, cenſetur renunciare Novitiatui.*

1 CUM DILECTUS. Rector Eccleſiæ dicitur inteſtatus ſi nullum facit teſtamentum; vel fecit, ſed furioſus; & tali ſuccedit Eccleſia ſi non habet conſanguineos: ſecus autem ſi apparet illum fuiſſe Monachum, vel ſana mente.

2 Teſtatum h. d. ſecundum Joann. Andr. & communiter DD. ſed attingendo duos notabiles, & ſingulares intellectus, ſummatur ſecundum quemlibet intellectum; & Primò ſic valet teſtamentum ad pias cauſas conditum per verba enunciativa etiam propter aliud prolata, quamquam ſucceſſio, ſeu teſtatio veniat ad excluſionem alterius
3 Eccleſiæ, vel aliter ſecundum alium intellectum per unum teſtem de veritate, & per confeſſionem etiam incidenter factam probatur oblatio etiam quoad effectum conſequendi bona oblata, Abb. Siculus.

4 In textu ibi, *ſe, & ſua monaſterio contuliſſe.*

QUÆRO an Decretum Tridentini Concilii, *c.* 16. *ſeſſ.* 25. *de Reg.* obſtet quominus Novitius poſſit in ipſomet ingreſſu donare ſeipſum, & omnia bona ſua Religioni.

Propoſita quæſtio omiſſis aliis, de quibus poſſet dubitari, hoc videtur petere, videlicet an Cōcilium Tridentium *d. c.* 16. corrigat jus antiquum in propoſito caſu; ei ve deroget, circa quam quæſtionem præmittendum eſt.

5 Primò, cum agatur de correctione jurium antiquorum, per quæ poterat fieri dicta donatio, ut probat text. hic, & in c. *In præſentia de probat.* & Doctores multis in locis tradunt; illa non eſt inducenda, niſi prout in jure expreſſa reperitur, c. Conſtitutio, & ibi gloſ. *fin. de elect. lib. 6.* l. *Præcipimus, in fine, de appellat.* l. *Sancimus, C. de teſtam.* Neque enim per ſubauditos aut tacitos intellectus inducitur correctio, ut dicit gloſ. in c. *Cupientes,* §. *Quod ſi per viginti, in verb. Petere, de elect. lib. 6.* Sed potius jura juribus concordanda, c. *Cum expediat, de elect. lib. 6.* Gem. *conſ.* 88. Innoc. Papa *ad fin.*

6 Secundò, præmittendum eſt eccleſiaſticam poteſtatem non ſolere ſe immiſcere in aliena juriſdictione, c. *Novit. de judic.* c. *Licet ex ſuſcepto, de for. compet.* alioquin eidem poſſet impunè non pareri, l. *fin. ff. de juriſd. omn. jud.* & not. Innoc. in c. *Inquiſitioni, propè fin. verſ. Item ſi præcipiat laico, de ſent. excomm.* & Felin. in c. *Accepimus, n. 2, de fide inſtr.* nec poſſet aliquis inhabilitare non ſubditum, ut colligitur ex Jaſ. in Auth. *Ingreſſi, n. 10. C. de ſacroſ. Eccleſ.*

7 Tertiò, præmittendum eſt Eccleſiam regulariter nō habere juriſdictionem in laicos, niſi in certis caſibus, de quibus in verſibus additis ad gloſſ. penult. in d. c. *Licet*, tradunt etiam Doctores in c. *Cum ſit generale*, per illum text. *de for. compet.* & in c. *Per venerabilem.* & ibi plene per Hoſt. & Joan. Andr. *qui fil. ſint legitimi.*

8 Quartò, præmittendum in d. *cap. 16. ſeſſ. 25. de Regul.* nullam exprimi qualitatē ratione rei, contractus, vel delicti, ſuper qua poſſit juriſdictio eccleſiaſtica fundari, niſi ſolā qualitatem perſonæ, quæ eſt ipſe Novitius, qui, ut not. Hoſt in c. *Statuimus, n. 4. circa finem, verſ. Nec obſtat, de Regul.* fori privilegio gaudet, cum ſit de juriſdictione eccleſiaſtica. Et inde infero Concilium non inhabilitare omnes perſonas, quin poſſit, niſi ſervatis iis, de quibus in d. *c.* 16. renunciationem, vel obligationem facere, ſed ſolum illas, quæ ſunt de ſua juriſdictione: imo nec has omnes, ſed ſolum illas perſonas in d. c. expreſſas, nec correctio ultra expreſſa inducatur.

9 Quintò, præmittendum inter cæteros ſtatus, ſeu gradus perſonarum Regularium, de quibus loquitur d. c. ut colligitur ex verbis ipſis, ac etiā ex rubrica *de Regul.* ſub qua hoc capitulum collocatum reperitur, hos duos reperiri, quorū unus eſt ſtatus Novitiorum, qui ideo in monaſteriis recipiuntur, ut ad formam c. *Ad Apoſtolicam, de Regul.* probantes, & probati ſuo tempore ad profeſſionem regularem admittantur, vel ut elapſo anno
10 ad formam d. c. 16. è monaſteriis ejiciantur. Alter ſtatus eſt donatorum, ſeu oblatorum, de quibus, ut inquit Abb. *hic n.* 2. ſunt aliqui, qui ſe ipſos, & ſua donant Eccleſiæ abſquè eo, quod fiant Monachi, & dicuntur oblati, & ut inquit Bero. in c. *In præſentia, n.* 48. *de probat.* Ex quo transferunt ſe ad Religionem non per modum profeſſionis, ſed ſimplicis converſionis, non ſunt Monachi, ſed oblati, de quibus etiam plenè Socin. *in tract. de oblation.* & plenè ſcripſi in c. *Ut privilegia, infra de privileg.*

11 Sextò præmittendum etiam ſi attento communi uſu loquendi, Novitii propriè dicantur ii, de quib. in 5. ſuppoſ. in princip. actum fuit, aliquando tamē licet rarò, & minus propriè, accipiuntur etiam pro iis, qui in Religione non ſunt adhuc admodū circa Regulares obſervātias inſtructi; Clē. 1. §. *Sacræ.* ubi gloſ. *in ver. Novitii, de ſtatut. Monach,* vel quibus ex quo intrarunt in Monaſterium, annus adhuc lapſus non eſt, arg. l. *Interdum,* §. *Quoties, ff. de publican.* quod præmittendum fuit ad faciliorem explicationem quæſtionis, quæ in genere de Novitio proponitur, nulla facta diſtinctione, an intelligatur de Novitio, qui recipitur in Monaſterium, ut fiat mediante profeſſione Monachus, cujus appellatione comprehenduntur etiam cōverſi, qui profeſſionem ſolemnem trium votorū, & ipſi poſt probationē emittere ſolēt, ſolumque differant à Monachis ratione Ordinum ſacrorum, ex Card. in Clem. 1. *in fin. de Decim.* juncto etiam eo quod dicitur in Clem. 1. *In princ. de exceſſibus, Prælat.* Nam, ut inquit Bero, d. cap *In præſentia, num.* 58. poſt. Imol. in cap. *Quia ingredientibus, de teſtam.* Converſum facit non habitus geſtatio, ſed profeſſionis emiſſio: An vero intelligatur de illis,

illis, qui ſimpliciter nulla emiſſa profeſſione fiunt donati, ſeu oblati, vel etiam converſi illius
3 ſpeciei ac profeſſionem non emittunt, de quibus etiam loquitur Specul. *in tit. de regul.* quæ tria nomina in idem quoad rem, coincidunt, & pro eodem recipi ſolent, quia ſecundũ diverſitatẽ religionũ in aliquibus vocantur oblati, in aliquibus donati, & aliquibus converſi ſine profeſſione.

4 Septimò præmittendum Concilium Tridentinum *d. c. 16.* loqui ſolummodo de novitiis primo, & proprio modo, non autem ſecundo modo ſumptis, qui in monaſterio, non ut ibidem profeſſionem regularem emittant, ſed ad alium recipiuntur ſtatum, puta, ut ſint Donati, vel Oblati, ad quos ut dixi reducũtur Cõverſi non profeſſi. Et cũ ex hoc dependeat quæſtionis propoſitæ reſolutio, probandum omnino venit. Probatur autem, quia prædictis Donatis, ſeu Oblatis verba concilii non congruunt, primò ponderando dictionem *quoque* poſitam in d. c. *16.* quæ cum ſit continuativa, denotat ſecundum Card. in Clem. 1. §. 1. *q. 2 de regul.* Concilium loqui in hoc c. continuativè, & conformiter de eadem materia, de qua egit in prædicto capite, quod incipit, *In quacumque.* Sed Concilium in prædicto capite diſponit quomodo, & quãdo Novitii admitti poſſint, vel non ad profeſſionem, & per quantum temporis ſtare debeant in probatione. Hujuſmodi autem verba profeſſionis & probationis prædictis Donatis, & Oblatis nequaquam conveniunt, cum nec ad profeſſionem admittantur, nec ullo jure ſit cautum, ut in probatione ſtent per aliquod tempus. Ergo nec ſequens capitulum, quod continuat eandem materiam illos comprehendit, c. *Si pater, ad fin. de teſtam. lib. 6.* c. *Majores, de Bapt.* gloſ. *magna in fin. in* Clem. 1. *de ſent. excommunicationis.* Pondero præterea verbum illud, *antea facta*, quod, ne ſenſus ſit imperfectus, non poteſt regi, niſi ab illa perſona, de qua ſupra habitus fuit ſermo.. Et quia ſupra actum fuit ſolum de illo Novitio, qui poſt annũ, & non prius debet admitti ad profeſſionẽ: ſequitur, ut & verba d. c. 16, alium non poſſint habere ſenſum, quã hunc, videlicet nulla renunciatio, aut obligatio à dicto novitio facta ante annum probationis exactum valeat. Quæ verba cum nullo modo prædictis Oblatis convenire poſſint, utique nec diſpoſitio, c. *Tua, de ſponſ.* l. 4 §. *Toties*, & ibi Bart. *ff. de damn. infect.* Gemin. *conſ. 65. n. 2.* Lex enim non imprimit effectum ſuum, niſi in illas perſonas quibus verba legis congruunt, & adaptantur, ut idem Gemin. ait in *conſ. 88. ſub. n. 4. verſ. cum ergo concurrant.* Idem colligitur ex pluribus aliis ſimilibus verbis, quæ in d. c. 16. ponũtur, quæ ſolis Novitiis primo modo propriè ſumptis convenire poſſunt: ergo de iis ſolum Concilium loqui deprehenditur. Unde non eſt aliquo modo extendendum ad alias perſonas, ut minus corrigat jus commune.

His præmiſſis quæſtioni propoſitæ deciditur ſub hac diſtinctione reſpõdẽdum: nam aut quæritur de Novitiis ſecundo modo ſumptis & quoad ipſos dicẽdum eſt jus antiquum nequaquam correctum fuiſſe; ideoque licere illis ut prius donare, neque attendendum eſſe lapſum alicujus temporis probationis, quæ ante profeſſionem fieri ſolet, cum ipſi nec profeſſionem faciant, nec de jure ſtare teneantur in aliqua probatione. Aut quæritur de Novitiis primo modo ſumptis; & tunc iterum
16 diſtinguendum videtur. Nam aut quæritur quid juris quoad illos Novitios, qui in principio recepti ſunt in monaſterium ea principali intentione quæ in omnibus actibus attendenda eſt, l. *Si quis nec cauſam, ff. ſi cert. pet.* Felin. in c. *Non dubium, n. 2. de ſent. excomm.* ut poſt debitam, & annalem probationem ad profeſſionem admittantur, vel è monaſterio ejiciantur, & poſtea ante lapſum anni dicta intentione mutata, derelicto ſtatu, ſeu gradu profeſſorũ prius intento, volunt mediante dicta donatione, & oblatione ſui, & ſuorum ad ſtatum Oblatorum, ſeu Donatorum recipi: & donatio videtur valere, nam in hoc caſu, ut in ſimilibus dicitur in l. *Singularia ff. Si cert. pet.* perinde eſt, ac ſi ante completum probationis annum, ut poterat de jure, c. *Conſulti, de regul.* ad ſæculum eſſent reverſi, & poſtea religionem ad ſtatum Oblatorũ ſeu Donatorũ intraſſent, quæ actio cum à prima ſit re ipſa ſeparata, & diſtincta, debet uti a prima ſeparata conſiderari, & judicari. Unde ſequitur, ut nec ſit comprehenſa in diſpoſitione d. c. 16. ut ſupra dictum eſt de illis Oblatis, qui uſque à principio Religionem in ſtatu Oblatorum non profitentium ſunt ingreſſi. Aut quæritur de illo Novitio, qui à principio fuit receptus hac principali intentione, ut poſt debitam probationem ad profeſſionem regularem admitteretur, vel è monaſterio ejiceretur, & poſtea non recedendo à prædicta intentione, & actione vult retento prædicto Novitiorum ſtatu ſeipſum, & bona ſua monaſterio donare. Et ad hoc dicendum eſt primo quæſtionẽ implicare repugnãtiam, ut eadem perſona ſimul, ac ſemel eodẽ tempore velit retinere in Religione ſtatum Novitiorum qui retractabilis eſt, & ſtatum perpetuò Donatorum, qui de ſe eſt irretractabilis. Quod tamen ſi fieret, probabilius eſſet hanc ſui, & ſuorum donationem non valere. Ex quo Conciliũ per verba negativa, quæ plus negant, & tollunt, quam ponat, & affirmet affirmativa gloſ. in c. *Cũ dilectus, in ver. à ſuſpenſis, de conſuet.* generaliter decernit nullam donationem à Novitio extra modos ab eodem Concilio præſcriptos validam eſſe. Ergo ſi nulla donatio eſt valida, ſicut non valet donatio per ſe abſolutè facta, pariter nec valebit etiamſi fiat ſimul cum ſui ipſius perſonæ oblatione, ſeu donatione. Imò forte nec ſui oblatio teneret, quia & ipſa etiam dicitur oblatio, , quæ à Concilio prohibita eſt, eo quod non potius hanc quam illam, ſed omnes omnino irritet obligationes à novitio factas, ut in ſimili dicit gloſ, in c. *Statutum, §. Inſuper, in ver. Nullum de reſcript lib. 6.* Negativa enim univerſalis negat omnia poſſibilia, Rom. *conſ. 199. Præſens, n. 2. verſ. Secundò quia*; etſi in uno etiã minimo ſit falſa, in omnibus redditur falſa, quia nullam patitur reſtrictionem, l. *Si is qui ducenta, §. Vtrum, ff. de reb. dub.* Cravett. *conſ. 800: Plura excutienda, n. 4.* Imo omnia includit, quæ ſub latiſſima ſignificatione vocabuli cõtinentur, Decian. *conſ. 12. n. 12. l. 1* Poſſet autem quæſtio procedere in eo, qui durante probationis, ſeu Novitiatus anno à dicto ſtatu Novitiorum nõ recedendo ſua irrevocabiliter, ſe autem revocabiliter offerret. Et in hoc caſu idem, & multò magis videtur concludendum, videlicet non valere hanc donationẽ per rationem prædictam. Præſertim quia per hujuſmodi irrevocabilem bonorũ oblationem adimitur Novitio libertas ad ſæculum redeundi, quæ fuit ratio prohibitionis à Concilio

cilio

cilio conſiderata in d.c. 16. ibi, Ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam, vel majorem ſubſtantiæ ſuæ partem monaſterium poſſideat. An autem quando quis obtulit ſe, & ſua, revocata, ſeu annullata ſui oblatione, revocetur etiam donatio rerum, tractatur in c. *Quod à te, de cler. conjug.* ſuper quo non eſt immorandum, quia nec quæſtio propoſita hoc exigit. Itaque omnibus in compendium redactis donatio facta ab eo, qui ingreditur monaſterium in ſtatu Oblatorum, ſeu donatorū, ſeu etiam Converſorum, illorum inquam, qui non faciunt profeſſionem regularem, valida eſt, etiamſi primo die, vel primo menſe ſui ingreſſus donet ſe, & ſua monaſterio.

17 Donatio autem, quæ fit ab eo, qui ut Novitius ingreſſus eſt monaſterium; & receptus ad ſtatum Noviciorum adhoc, ut completo probationis tẽpore ad Monachalẽ recipiatur profeſſionem, vel ad ſæculum revertatur; niſi prius expreſsè, vel tacitè dicto ſtatui renuntiet, quod tamen facere videtur, dum poſtea donat ſe & ſua irrevocabiliter monaſterio, non valet donatio, quia eſt facta à Novitio ante tempus à Concilio ſtatutum. Idem & multò magis ſi donaret ſua irrevocabiliter, ſed ſe ipſum revocabiliter. At ſi is qui intravit, & fuit admiſſus ad ſtatum Noviciorum, mutet propoſitum, & velit à dicto ſtatu recedere, & recipi ad ſtatum oblatorum; ejus donatio ab ipſo quandocumque facta valebit, quia non eſt facta ab eo Novitio, de quo loquitur Concilium.

Ad propoſitum dubium ſatis eſſet reſpondere hujuſmodi donationes, quæ fiunt ab iis, qui ut Novitii ingrediuntur animo profitendi legitimo tempore, comprehendi c. 16. *ſeſſ. 25. de regul.* oblatos vero, qui ſe, & bona ſua monaſterio dederunt, etiamſi perpetuò, & plenè oblati fuerint, *dd. c. 15. & 16.* non comprehendi, & ita S. Congregatio reſpondit.

DE SEPVLTVRIS.

Cap. Fraternitatem.

SVMMARIVM.

1 *Sepulturæ electio in loco minus religioſo an, & quando valeat, & nn. ſeq.*

2 *Sepultura relicto ſepulchro majorum ſuorū eligi non poteſt in eccleſia, quæ de jure, vel ex privilegio cœmeterium non habet.*

3 *Eccleſiæ regulariter de jure communi non habent cœmeterium.*

4 *Eccleſiæ habentes populum, habent jus funerandi, dummodo cœmeterium fuerit eis ab Epiſcopo deputatum, & n. 6.*

5 *Monaſteria Regularium de jure communi habent cæmeterium etiamſi populum non habeant, & refellitur contraria opinio Abbatis.*

7 *Sepulturæ privilegium poteſt Epiſcopus concedere ex juſta cauſa, & de capituli conſenſu, dimiſſa tamen Parochiali eccleſiæ canonica portione.*

8 *Sepultura cur potius ſit eligenda in locis magis religioſis.*

9 *Mortui an magis participent de ſuffragiis factis in eccleſia, in qua ſepulti ſunt, quam de factis alibi, & n. 16.*

10 *Sepultus apud Martyrem orationi Martyris commendatur.*

11 *Parentum appellatione aliquando veniunt attinentes, & non aſcendentes.*

12 *Sepulturam non eligentes, aut minus rationabiliter ſepeliendi ſunt in ſepulchro majorum ſuorum.*

13 *Miſſæ unius celebratione an omnibus ſatisfaciat Sacerdos, qui pro pluribus Miſſis plura ſtipendia accepit, & nn. ſeqq. uſque in finem.*

14 *Miſſæ ſacrificium pro pluribus oblatum an tantum proſit ſingulis, quantum ſi pro quolibet ipſorum ſingulariter offeratur, latiſſimè diſcutitur uſque ad n. 79.*

15 *Canoniſtæ, & Theologi referuntur pro prima opinione affirmativa, & n. 18.*
Oratio ſpecialis an magis proſit, quàm generalis, ibidem, & nn. ſeqq. & n. 56.

16 *Suffragium an majorem conferat honorem animæ illius, pro quo fit, & in quo ejuſmodi honor conſiſtat.*

17 *In Purgatorio exiſtentes non orant pro aliis.*

19 *Miſſam pro pluribus dictam non minus prodeſſe ſingulis, quam ſi dicatur pro uno, quibus argumentis probetur, & nn. ſeqq. uſque ad n. 25.*

20 *Miſſa una ex parte ſui eſt valoris infiniti, & ſufficiens ad ſatisfaciendum pro omni pœna, & nn. 47. & 74.*

21 *Infinitorum nullum virtutem habet finitam.*

22 *Lumen ſpirituale eſt magis communicabile, quam lumen corporale, & n. 76.*

23 *Miſſa æque prodeſt iis, qui cogitantur in* Memento, *ſi circumſtantes ſint plures, ac ſi pauciores, & n. 77. & 78.*

24 *Iejunandi cauſæ plures ſi concurrant eadem die, unico jejunio poteſt omnibus ſatisfieri, & n. 79.*

25 *Miſſa uni debita poteſt pluribus applicari ſi ſacerdos multiplicet tot gradus devotionis, quot ſunt ii pro quibus celebrat, & Cajetani ſententia.*
Contrarium, *n. 28. & ſeqq. uſq. ad n. 36.*

26 *Miſſæ applicatio perficitur ex intentione, & devotione ſacrificantis.*
Contrarium, *n. 28. & ſeqq.*

27 *In ſacrificio non perpendit Deus quantum, ſed ex quanto offeratur.*
Declaratur, n. 33. & 35.

28 *Miſſæ ſacrificium efficaciam habet ex opere operato, nec ulla offerentis malitia inquinari poteſt.*

29 *Miſſæ ſacrificium ex opere operato tantundem valet ei, cui applicatur ſi fiat à bono, ac ſi à malò Sacerdote.*

30 *Miſſæ ſacrificio placatus Deus peccata dimittit ingentia.*

31 *Sacrificii, & Sacramenti effectus in pluribus Miſſis multiplicatur.*

32 *Miſſæ ſacrificium fit ſatisfactorium offerentibus, & iis, pro quibus offertur ſecundum quantitatem ſuæ devotionis.*

33 *Declaratur, & nn. ſeq.*

34 *Miſſæ ſacrificium effectum non habet niſi in illis qui conjunguntur huic Sacramento per fidem, & charitatem.*

35 *Miſſa melioris Sacerdotis ex opere operantis eſt magis fructuoſa, & n. 68.*
Intellectus, c. Ipſi Sacerdotes, 1. q. 1. *ibidem.*

36 *Miſſa an magis proſit iis, qui ſunt magis digni, quam ei, cui applicatur, & nn. ſeqq.*

37 *Orationes aliquas cur Eccleſia pro aliquibus inſtituerit; & n. 56.*

Suf-

38 *Suffragia ſi conſiderentur ex virtute charitatis magis proſunt iis qui majoris ſunt charitatis, quam illis pro quibus fiunt, & n.71.*

39 *Miſſa an tantundem valeat ſingulis atque omnibus, ſive Sacerdos moveatur ab uno ad celebrandum, ſive à multis.*

40 *Miſſa pro pluribus dicta licet non tantundem valeat ſingulis, quantum ſi pro quolibet diceretur quoad ſatisfactionem, tamen ſecus eſt quoad impetrationem.*

41 *Contrarium, & n.ſeq.*

42 *Miſſa extenſivè habet efficaciam finitam, tam reſpectu impetrationis, quam ſatisfactionis.*

43 *Miſſæ ſacrificium tam reſpectu remiſſionis pœnarum, quam aliorum effectuum non operatur per modum effectionis, ut Sacramenta, ſed per modum impetrationis.*

44 *Canoniſtæ, & Theologi referuntur pro ultima opinione negativa.*

45 *Baſilienſis Concilii diſceptatio de valore Miſſæ, & deputatio Epiſcopi Brixien. ad allegandum.*

46 *S. Thomæ ſententia circa valorem Miſſæ expenditur, & n. 52. & ſeqq.*

47 *Miſſam ſpecialem magis prodeſſe, quam generalem, quibus rationibus oſtendatur, & num. ſeq. uſque ad n.67.*

Miſſæ valor licet intenſivè, & quantum ad ſufficientiam ſit infinitus, tamen extenſivè, & quantum ad efficientiam finitus eſt, ibidem, & num. ſeq. uſque ad n.67. & n.74.

48 *Sacrificium Crucis cruentum quamvis infinitæ ſit virtutis, tamen non producit niſi effectus finitos.*

49 *Finitum in plures diviſum minus habetur à ſingulis, & n. ſeq. 53. & 91.*

50 *Suffragia valent per modum ſolutionis debiti.*

51 *Juſtitia humana exemplatur à juſtitia divina.*

52 *S. Thomæ doctrina ab eccleſia eſt approbata tamquam veridica, & Catholica.*

54 *Eccleſia eſt fideliſſima interpres inſtitutionis Chriſti.*

Miſſæ plures ad unam, & eamdem rem obtinendam rationabiliter ab eccleſia ſunt inſtitutæ, ibid.

55 *Fruſtra fieri dicitur cum non perficitur id cujus gratia fit.*

56 *Miſſæ peculiares ab eccleſia utiliter inſtitutæ.*

57 *Specialis declaratio validius operatur, quam quod in genere prædicatur.*

58 *A Purgatorii pœnis per plura ſuffragia quis citius liberatur.*

59 *In miſſæ ſacrificio triplex reperitur offerens, videlicet Chriſtus, Eccleſia, miniſter.*

60 *Miſſæ privatæ cenſentur communes, quia celebrantur à publico Eccleſiæ miniſtro.*

61 *Miniſterii opus eſt magis principalis agentis.*

62 *Sacerdos in conſecratione, quæ eſt eſſentialis oblatio, non Eccleſiæ, ſed Chriſti perſonam agit.*

63 *Miſſæ meritum ex Scoto in tres partes dividitur, & tertiam tantum poteſt diſpenſare Sacerdos, & n.94.*

64 *Miſſa una liberari omnes animas è Purgatorio eſt hæreticum.*

65 *Sacerdos qui tot Miſſas non celebrat, quot ſtipendia accipit, tenetur ad reſtitutionem ex decretis Sacræ Congregationis Concilii de celebratione Miſſarum.*

66 *Privilegia quibus indulgetur, ut unius Miſſæ, vel Anniverſarii celebratione ſatisfiat pluribus oneribus Miſſarum in futurum ſuſcipiendis, ſunt abrogata.*

67 *Intellectus c.* Non mediocriter, de conſecrat. diſt. 5. *& n. ſeq. uſque n.74.*

Miſſa pro pluribus celebrata æqualiter prodeſt ſingulis, niſi intuitu unius celebretur, ibid.

68 *Miſſa ex virtute meriti, & operis operantis tantò eſt fructuoſior, quantò pro pluribus celebratur, & n.71.*

69 *Miſſa non minus prodeſt ipſi celebranti ſi dicatur pro pluribus, quam ſi pro uno.*

70 *Pſalmorum aliquot dicantatio cum alacritate magis prodeſt, quam totius pſalterii modulatio cum anxietate cordis.*

71 *Charitas non minuitur ſi affectus ejus dividatur in multos, imo magis augetur.*

72 *In purgatorio de uno bono facto non minus lætantur multi, quàm unus.*

73 *Suffragia prout ſunt ſatisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos magis valent ei, pro quo ſingulariter fiunt, quam quæ pro eo communiter fiunt.*

74 *Sacrificii virtus non adæquatur valori ejus, qui continetur in ſacrificio, ſed correſpondet alicui merito in eccleſia.*

75 *Suffragia ut ſunt ſatifactiones non proſunt per modum actionis.*

76 *Suffragia quomodo dicantur prodeſſe per modum luminis.*

77 *Miſſæ valor triplex, & ex applicatione unius non fit diminutio alterius, & n.94.*

78 *Miſſæ fructus ex opere operato taxatus eſt unicuique ex circumſtantibus pro modo fidei, & devotionis cujuſque.*

79 *Obligatus ex pluribus cauſis ad idem numero ſemel ſolvendo liberatur, ſecus ſi ad idem in ſpecie.*

80 *Sacerdos an pro unica Miſſa poſſit plura ſtipendia incongrua accipere, & n. ſeqq. uſque ad n. 84.*

81 *Sacerdos, quia alicui promiſit gratis, & liberaliter Miſſam dicere, tenetur ſtare promiſſis, quantumcumque nudum ſit pactum.*

82 *Miſſæ tot celebrandæ, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ ab offerente præſcriptæ fuerint, alioquin quot præſcriptæ fuerint ab Ordinario.*

83 *Miſſæ ſacrificium non eſt inſtitutum ad Sacerdotum inopiam ſublevandam.*

84 *Conſuetudine Regionis an excuſetur Sacerdos obligatus ad applicationem ſacrificii, qui ab aliis quoque eleemoſynam recipit pro Miſſis peculiaribus, & unam Miſſam celebrat pro omnibus, & nn. ſeq. uſque ad n. 89.*

85 *Voluntas eorum, qui dant eleemoſynam pro Miſſis, recipit interpretationem à conſuetudine, & n.88. Declaratur procedere ſi conſuetudo ſit rationabilis.*

87 *Conſuetudo eccleſiæ ut ead. die non dicatur niſi una Miſſa pro mortuis, & unica Miſſa ſatisfiat pluribus Anniverſariis ead. die concurrentibus, an ſit obſervanda necne.*

88 *Sacerdos obligatus ad plures Miſſas excuſatur celebrando unam pro omnibus propter impoſſibilitatem celebrandi pro qualibet ſpecialiter, aut propter conſenſum expreſſum, vel tacitum eorum, qui eleemoſynam conferunt.*

89 *Beneficiati, vel Capellani quibus diebus tenentur Miſſam celebrare ratione beneficii, vel ſalarii, an poſſint ab aliis eleemoſynam accipere, & unica*

Miſſa

Miſſâ omnibus ſatisfacere, & n.ſeqq.

90 Sacerdos, qui tenetur ad ſolam Miſſæ celebrationem cum commemoratione, vel Collecta, poteſt ſacrificium quibus voluerit applicare.

91 Expectativa ſuper beneficio ſpectante ad collationem unius non poteſt impleri in beneficio, cujus collatio ad eum ſimul cum alio pertinet.

92 Parochus an poſſit eleemoſynam accipere pro Miſſa celebranda in iis diebus, in quibus tenetur ex præcepto celebrare pro ſuis Parochianis, & n. ſeqq. uſque in fin.

93 Parochi an præcepto Divino teneantur diebus Feſtis Miſſæ ſacrificium ſuis Parochianis applicare. Tridentini Concilii Decretum cap.1.ſeſſ.23. expenditur, ibidem, & n.ſeq.

94 Miſſæ ſacrificio ineſt triplex fructus.

95 Parochi ex Concilio provinciali Mediolanenſi prohibentur aliud Miſſarum onus ſuſcipere in illis diebus, in quibus tenentur pro populo Miſſas celebrare.

96 Sacerdoti non licet accipere unam eleemoſynam pro Miſſa celebranda, & aliam pro applicatione fructus ſpecialis ipſius celebrantis.

97 Sacerdos accipiens unum ſtipendium pro fructu ſatisfactorio, & aliud pro impetratorio non ſatisfacit unica Miſſa.

1 FRATERNITATEM. Propter varietatem opinionum tripliciter legitur. Quidam enim, ut Tancredus, Hugo, & Alanus, quibus hîc adhæſit Bernardus in gloſſ. in ver. *Ad nova*, opinati ſunt ſepulturam eſſe neceſſariò eligendam in loco magis religioſo, arg. cap. *Relatum, ſuprà eod.* & cap. *Ubicumq.*, 13.q.2. & eſt ſimile de tranſeunte ab una ad aliam Religionem, qui ad majorem, ſeu ſtrictiorem tranſire debet, c. *Sanè*, & c. *Licèt, infrà de Regular.* Et hanc opinionem dicunt eſſe de jure veriorem Hoſtien. *hic in fin.* & Cardin. *n.4.* Pro qua eſt textus apertus hîc non cavillando, aut ſupplendo litteram; & ſecundùm hanc lecturam hoc dicit: Si quis relicto ſepulchro majorum ſuorum ſibi eligat ſepulturam in loco minùs religioſo, non valet electio. Quidam verò, ut Laurentius, Vincentius, & Joannes cenſuerunt liberum eſſe unicuique eligere ſibi ſepulturam etiam in loco minus religioſo: arg. cap. *In noſtra, infrà eod.* & ad hunc textum, & alia jura, quæ contrarium videntur innuere, reſpondent eſſe intelligenda cùm quis illectus, aut ex temeritate; vel ex contemptu ad locum minus religioſum tranſivit, vel Canonicam portionem Parochiali Eccleſiæ non reliquit; & in hac opinione videtur fuiſſe Gratianus in §. *Si aliud*, 13.q.2. quam etiam approbat conſuetudo, ut teſtatur hîc Hoſt. *in fin.* & ſecundùm hanc lecturã hoc intendit. Ubi quis ſepulchro majorum relicto eligit ſepulchrũ in loco minus religioſo, inductus dolo, ſeu ex cõtemptu; ſeu non dimiſſa Eccleſiæ ſuæ Canonica portione expreſsè, vel tacitè, nulla eſt electio. Hæc ſecunda opinio eſt hodie canonizata, in c. 2. §. *fin. infrà eod. lib.6.* ubi expreſſum eſt in loco etiam minus religioſo poſſe eligi ſepulturã, antiquâ dimiſſa; & ſic corrigitur hoc cap. juxta primum in-
2 tellectum. Alii denique ut Abb. Siculus *num.4. in gloſſ. in ver. Ad nova*: putant hunc textum ſalvari poſſe, ut non ſit correctus; ſi dicamus in loco minus religioſo, id eſt in Eccleſia non habente cœmeterium, non licere ſibi eligere ſepulturam, quia eſt contra inſtitutionem SS. Patrum, cùm corpora fidelium debeant requieſcere in cœmeteriis Eccleſiarum, cap. *Aurum*, 12.q.2. & cap. 1. 13.q.1. & juxta hanc lecturam ſic poteſt ſummari. Non poteſt quis relicto majorum ſepulchro eligere ſibi ſepulturam in Eccleſia, quæ de jure, vel ex privilegio cœmeterium non habet. Dividitur in tres partes. Prima, ponit jus. Secunda narrat factum. Tertia concludit; ſecunda ibi, *Unde ſi*; tertia ibi, *Quocirca*.

3 Nota primò ibi; *ex antiquo eſſe diſpoſita*; nullam Eccleſiam habere cœmeterium niſi ex privilegio; & ita hanc regulam negativam conſtituit hic Innoc. *n.1.*

4 Fallit primò in Eccleſiis habentibus populum, quæ proculdubio de jure communi habent jus ſepeliendi, quoniam jus funerandi eſt de jure Parochiali, quemadmodum & Sacramentorum adminiſtratio, ut probatur in Clem. *Dudum* §. *Verùm, eod. tit.* & in cap. 1. 13.q.1. & tenet Hoſt. in cap. 1. *ſuprà eod.* Archid. & Jo. Andr. in cap. 1. *eod. tit. lib.6.* & Abb. in cap. *Certificari, num.7. infrà eod.* quod intellige ſecundùm Joan. Andr. & Abb. dummodò hujusmodi Eccleſiis ab Epiſcopo deputatum fuerit cœmeterium, de cujus latitudine dic, ut habetur in cap. *Sicut antiquitùs*, 17.q.4.

5 Fallit ſecundò, in Eccleſiis omnibus, ubi ſunt religioſæ perſonæ in Conventu, in quibus Miſſæ, & Divina Officia celebrantur; ut clarè probat hæc littera ibi, *mortuorum ſepultura, & cœmeteria apud illas Eccleſias, & monaſteria ex antiquo eſſe diſpoſita, in quibus Religioſorum Fratrum Conventus*, &c. ponderando illa verba, *ex antiquo eſſe diſpoſita*; quæ magis videntur referenda ad jus commune, & ad diſpoſitionem; quæ fit per viam legis, quàm per viam privilegii, ut in Auth. *de appellat. circa princ. juncta gloſſ. in ver. Antiquitati*: & ita ex hoc textu colligit Butr. *in 1. notab.* qui tamen remittit ad notata in Rubr. infrà de Paroch. Verùm Abb. *hic in 1. not.* affirmat ſe numquam legiſſe aliquam Conſtitutionem in qua caveatur, ut monaſteria de jure habeant cœmeteria, niſi pro
6 ſuis, ut in cap. 1. 16. *quæſt.1.* Et de jure communi cœmeterium habent illæ dumtaxat Eccleſiæ; quæ habent populum, ut tenet gloſſ. in d. Clem. *Dudum*, §. *Hujuſmodi, in ver. Sepulturam*, Innoc. Hoſt. Archid. & Jo. Andr. *in locis ſuprà citatis*; & videtur probari in c. 1. 13.q.1. Unde Abbas circumſcripto privilegio intelligit hunc textum in monaſteriis habentibus populum, aliàs ſecùs. Et huic opinioni valde ſuffragatur d. Clem. *Dudum*; ubi Mendicantes obtinuerunt jus ſepulturæ ex privilegio Apoſtolicæ Sedis. Ergo illis anteà non competebat de jure communi: nam fruſtrà ex privilegio impetratur quod de jure communi competit, ut l. 1. C. *de theſaur. lib.10.* l. 1. §. *Quod beneficium, ff. Ad municipalem, gloſſ. 1. in cap. 1. ſuprà de reſcript.* intellectus tamen Abbatis nimis reſtringit hanc litteram, quæ generaliter loquitur de monaſteriis, & fundat ſe in Divinorum frequentia, & contra Abbatem allego textum expreſſum in cap. *Ubicumque*, 13.q.2. ubi Concilium Triburien. ſtatuit, ut ſi fieri poſſit, primò quis ſepeliatur in Eccleſia Epiſcopali; deinde in Eccleſiis monaſteriorum, ubi religioſa degit congregatio. Tertiò, in plebibus, ſeu Capellis, ubi decimæ perſolvuntur: ad idem textus apertus in cap. *Agapitus*,

16.*q*.1.ubi Gregorius arguit Epiſcopum de Urbe veteri, quod inhumaniter prohiberet Miſſas celebrari, & mortuos ſepeliri in monaſterio S. Gregorii, juberetque ut de cætero hoc permittat, abſq; ulla contradictione; & quamvis Hugo, Laurent. & Joannes dicant illum textum loqui de monaſterio habente populum; tamen, ut inquit ibi Archid. *circa medium*; iſti Patres erraverunt in facto, quia monaſterium S. Gregorii non habet populum. Ad Clem. *Dudum* reſpondeo, privilegiũ Mendicantium non fuiſſe inutile, quia jus antiquum erat dubium propter varietatem opinionum, ut c. *Super ſpecula, infrà, Ne clerici, vel Monachi.*

7 Fallit tertiò, in Eccleſiis, quæ jus habent ſepeliendi ex privilegio. Et quidem ſi de privilegio Papæ hoc intelligatur, planum eſt; ſed ſi de privilegio Epiſcopi, difficultatem ingerit textus in d. Clem. *Dudum*, §. *Hujuſmodi*, ubi videtur probari Apoſtolicam Sedem dumtaxat poſſe hoc privilegium impertiri, cùm Clemens V. illud ibi conceſſerit Prædicatoribus, & Minoribus, & poſteà prorogaverit ad Fratres S. Auguſtini, & Carmelitas, ut ibi notatur. Communiter tenetur opinio Jo. Andr. in cap. *Certificari, infra eod.* ubi poſt multa concludit etiam Epiſcopum poſſe hoc privilegium concedere, per c. *Bonæ*, 12.*q*.2. & cap. *Apoſtolicæ, de donation.* ad hoc c. *Audientiam, il primo, infra de Eccleſ. ædifican.* dummodo id faciat ex juſta cauſa, & de Capituli conſenſu, ex notatis in cap. *Conſtitutis, de Religioſ. domib.* & dimiſſa Parochiali Eccleſiæ Canonica portione, ut in cap. 1. *ſupra eod.* & in d. c. *Certificari*, ubi Abb. *num.* 8. hanc concluſionem veriſſimam putat, & pluribus confirmat.

8 Secundò nota ibi, *frequentius*, & ſigna rationem cur ſepultura eligi debeat apud loca magis religioſa, videlicet quia in eis orationes, & Miſſarum ſolemnia tam pro vivis, quàm pro defunctis frequentiùs celebrantur, ut *hic* in gloſſ. 3. & per Hoſt.

9 *in princ.* Quæ ratio videtur innuere, ut defunctorum animæ magis participent de orationibus, & ſuffragiis, quæ fiunt in illa Eccleſia, in qua ſepulti ſunt, quàm de illis, quæ fiunt alibi: quod tamen negat Innoc. in verbo *frequentius*, dicens ſacrificium non magis prodeſſe ibi ſepultis, quàm aliis, per cap. *Non mediocriter, de conſecrat. diſt.* 5. Sed de intellectu hujus Capituli plenè dicam infrà *n*.... Illud certum eſt, per accidens contingere, ut ſepulti in locis frequentioribus magis juventur ſuffragiis inibi factis; nimirum quia eorum proximi cùm frequentiùs occaſione Divinorum confluant ad loca magis religioſa ſuorum, quorum ſepulchra aſpiciunt, ſæpiùs recordantur, & pro eis Domino preces fundunt, ut colligitur ex cap. *Cùm gravia*, 13 *q* 2. ubi gloſſ. *un. in fin.* ex prædicta ratione deducit, ut ibi potius ſepeliendi ſint homi-

10 nes, ubi eſt major populorum concurſus, ut in Eccleſiis Cathedralibus allegat, cap. *Vbicumque, ead. cauſa, & quæſtione* Hoſt. *n* 2. dicit conſiderandam eſſe Eccleſiam ſanctioris Martyris, quia ſepultus apud Martyrem, orationi Martyris commendatur, ut cap. *Pro obeuntibus*, & cap. *Non æſtimemus*, 13. *q*. 2.

11 Tertiò nota ibi, *Patrum, aliorumque parentum ſuorum*: appellatione parentum aliquando venire attinentes, & non aſcendentes, ſecundùm Anton. de Butr. *n*. 4. & Jo. de Anan. *n*. 3. ponderando particulam, &, quæ ponitur inter diverſa, ut notatur in *Rubr. ff. de jur. & fact. ignorant.* & per Anchar. *hic in* 2. *notab.*

12 Ultimò nota ibi. *cum ſuis Patribus ſepeliri*, decedentes abſque electione ſepulturæ, aut ea minus rationabiliter electa ſepeliendos eſſe in ſepulchro majorum ſuorum, Butr. *hic in* 2. *notab.*

13 In gloſſa *in ver. Frequentius.* Quæro an Sacerdos ſive ſæcularis, ſive regularis, qui plura ſtipendia pro pluribus Miſſis celebrandis accepit, unius tantùm Miſſæ celebratione omnibus ſatisfaciat. Quod coincidit cum dubio, an liceat pro unius Miſſæ celebratione plura ſtipendia accipere.

14 Hæc quæſtio pendet à ſolutione alterius quæſtionis, quam intrinſecè includit, & quam Sylveſt. *in ver. Miſſa*, 1, *n*. 9. dicit eſſe neceſſariam in practica operis, ſed difficilem in ſpeculatione veritatis, videlicet, An Miſſæ ſacrificium pro pluribus non minus proſit ſingulis, quàm ſi pro quolibet ipſorum ſingulariter offerretur.

15 Antiquiores Canoniſtæ uſque ad tempora Archid. & Joann. Andr. qui primi viderunt opera B. Thomæ, in ea fuerunt ſententia, ut ſacrificium æquè ſit proficuum ſive pro uno ſingulariter offeratur, ſive pro multis, licèt per accidens aliquid amplius tribuatur ei, pro quo fit ſpecialis oblatio. Et quidem gloſ. 1. in c. *Tempus*, 13. *q*. 2. (Tantum, inquit, proſunt orationes cuilibet ſi fiant generaliter pro omnibus, ſicut ſi fierent ſpecialiter pro quolibet. Item gloſſa *antepenultima* in c. *Viſum, de conſecrat. diſt.* 1. dicit, commemorationem fidelium defunctorum in Miſſa fieri pro omnibus ſimul, & prodeſſe cuilibet, ac ſi ſpecialiter pro eo

16 fieret. Et ſimiliter gloſſa noſtra *hic in ver. Frequentius*, aſſerit tantum valere orationem ſpecialem, quantum generalem; quia Spiritus S. ad menſuram non datur, cap. *Quæris, de conſecrat. diſt.* 4. Licèt poſteà ſubdat; Sed præſumptio eſt, quod plus proſit ſpecialis oratio, quàm generalis: & quidem honor ampliùs videtur deferri illis, pro quibus ſpecialiter fit oratio, atque ita gloſ. magis declinat in partem, ut æquè proſit oratio ſpecialis, ac generalis, ſecundùm Abb. *hic n*. 4. Sed & Innoc. *in ver. Frequentius*, docet primò ſacrificium in aliqua Eccleſia celebratum non magis prodeſſe ibi ſepultis, quàm aliis: & mox ſubjungit, fortè majorem honorem conſequi animam, ſicut de caniſtro pomorum oblato Abbati: nam majorem honorem conſequitur Abbas, ſed pariter omnes monachi gaudent, (quod ante eum dixerat Rod. Modici paſſus Doctor antiquus, ut hic refert Jo. Andr. *in gloſſ*. 3. *n*. 5.) & major eſt honor eſſe Canonicum Cathedralis, quàm alterius Eccleſiæ, licèt omnes æqualiter abundent, quibus verbis Innoc. apertè ſentit æqualiter prodeſſe ſacrificium, ſi pro uno ſit oblatum, ac ſi pro pluribus: non tamen explicant gloſſa, & Innoc. in quo ejuſmodi honor conſiſtat; ſed illorum mentem aperit Abb.

17 Antiq. *hic circa fin.* dicens: (Si plures domi eſſent ſine lumine, & alter eorum faceret lumen offerri, tantum haberent omnes quantum ille; ſed tamen major honor ei debetur: ita in purgatorio omnes æqualiter communicant in bono, quod fit pro aliquo; tamen ſupplicant ei, pro quo fit ſpecialiter, quia ab ipſo recipiunt illud bonũ.) Hæc ille. Cavendum eſt tamen ab illis verbis Abbatis Antiq. *ſupplicant ei, pro quo fit.* quoniam exiſtentes in Purgatorio non orant pro aliis, ut docet S. Th. in 4. *ſentent. diſtinct.* 15. *quæſt.* 5. *art*. 4. *quæſt*. 2. *ad* 2.

& ad

& *ad* 3. ſimiliter Hoſt. *num.* 1. (Sacramentum (inquit) omnibus fidelibus defunctis communiter prodeſt, & commendabilior eſt generalis oratio, quàm ſpecialis; tamen ſpecialis fit cauſa exempli, & ne hæredes, vel amici videantur mortuum obliviſci; & prodeſt illis, pro quibus fit. Nec diſſentit Hugo relatus ab Archidiac. in cap. *Non mediocriter, poſt med. in gloſſ. Sed numquid, de conſecr. diſt.* 5. qui tamen diſtinxit Pſalmos, & Miſſas ab aliis orationibus, & operibus piis; & quidem Pſalmos, & Miſſas, quæ generaliter dicuntur pro omnibus, licèt ſpecialiter pro aliquibus videantur dici, putavit non minus eis valere, quàm ſi ſpecialiter pro quolibet ipſorum dicerentur: ſecùs in jejuniis, & eleemoſynis, & precibus, ſive orationibus, quæ alios non tangunt. Talia enim non proſunt mortuis aliis, ſed illis tantùm, pro quibus fiunt ſpecialiter. Demum Ludovicus Romanus *conſ.* 339. quod incipit: *Fictus Monachus*, aſſerit eſſe quidem magis pium, ut Sacerdos dicat Miſſam ſpecialem pro defuncto: hoc tamen non eſſe neceſſarium; quia ſufficit ut fiat pro eo commemoratio, etiam in genere, nec minus indulgentiæ à Deo accipitur, quàm ſi pro anima ipſius defuncti Miſſa ſpecialiter diceretur.

18 Ex Theologis verò pro hac ſententia citatur primò Cardinalis Cajetanus, *in 3. parte, q. 79, art.* 5. ait enim: (Una Miſſa non perdit vim ſatisfactionis ſuæ pro primo offerente ex hoc, quod pro ſecundo, tertio, quarto, &c. offeratur: Unde arguendi, inſtruendique ſimul ſunt homines ignoranter petentes, vel pro ſua eleemoſyna totam ſibi Miſſam dari, aut ſuo defuncto; nihil enim minus ipſe habebit, ſi mille alii petant eamdem Miſſam pro ſeipſis, & aliis defunctis, quàm ſi pro ſeipſo celebrari dicatur. Imò ex hujuſmodi indevotione ſic petentis damnum videtur incurrere quod minus ſibi proderit.) Hæc Cajet. qui ferè idem docuit *in opuſc.* licèt diverſimodè illic ſententiam ſuam qualificaverit, ut patebit infra *n.* 25. Eidem ſententiæ adhæſerunt Corduba, *lib.* 1. *q.* 3. *in* 5. *opinione*, Viguer. *lib. Inſtit. Sacerd. c.* 16. qui tamen citatur etiam pro contraria, ut dicam infrà *num.* 45. Petr. de Soto, *lect.* 7. & alii, eamque fusè proſequitur, & probat Gabriel Vaſq. *in 3. parte, tota diſputatione* 231. præſertim à c. 3. & ex Summiſtis Angel. *in verb. Miſſa*, §. 52. qui tamen loquitur ex ſuo *credo*, quod non cantatur in Miſſa, ut feſtivè, inquit Tabiena, *in ver. Reſtitutio*, §. *fin.*

19 Pro hac ſententia adducitur textus in cap. *Non mediocriter, de conſecrat. diſt.* 5. ubi Hieronymus videtur hanc quæſtionem diſertis verbis decidere; ait namque, (Dum igitur pro cunctis animabus (aliàs per centum) Pſalmus, vel Miſſa, dicitur, nihil minus, quàm ſi pro unoquolibet ipſorum diceretur, accipitur.

20 Præcipuum verò fundamentum, cui hæc ſententia innititur, eſt, quia ſacrificium Altaris eſt infinitum, & infinitæ ſufficientiæ: Chriſtus enim qui offertur in illo ſacrificio, ſufficiens fuit quando offerebatur in Cruce ad ſatisfaciendum pro peccatis infinitis, ut inquit Scot *quodl.* 20. *in princ.* & eſt ex mente S. Th. *in 3. p q. 79. art.* 5. Dum ait, hanc oblationem ex ſui quantitate ſufficientem eſſe ad ſatisfaciendum pro omni pœna, quia, ut ſic eſt valoris infiniti; ut ſubdit ibi Cardin. Cajet. *in princ.* Etenim ut verbis ipſius Cajetani utar *tom.* 2 *opuſc. tract.* 3. *tom.* 2. *verſ. Sacrificium igitur*, (Miſſæ ſacrificium ſive opus operatum abſolutè eſt immolatio Jeſu Chriſti; & res oblata eſt Jeſus Chriſtus, & quantitas hujus ſcrificii eſt infinita, adeò ut ſit impetrativum, meritorium, & ſatisfactivũ infinitè; unde effectus ejus eſt infinitus, ſicut Paſſionis Chriſti; eſt enim Deo acceptius, quàm ſint exoſi
21 omnes peccatores.) Hæc ille. Ex infinito autem ſecundum quantitatẽ excipientibus ſemper aliquid accipere extra eſt, ut dicitur in 3. *Phyſic. c.* 6. *tex.* 63. Infiniti enim infinita vis, neque infinito iũ quidquam virtutem habet finitam, ut in 1. *de Cœlo, cap.* 7 *text.* 71. & notat Jo. Monach. *in proœmio Sexti circa finem, in ver. Infinitos, n.* 6. ſicut numeratio in quantitatibus diſcretis, & diviſio in continuis in infinitum procedunt, ut ibi per eum, quẽ totidem verbis ſequuntur ibi Jo. Andr. & Gemin. Ergo nihil minus accipiunt ſinguli ex eo, quòd ſacrificium pro pluribus, vel omnibus offeratur. Vel certè ſi valor ſacrificii efficaciam habeat finitam, tamen tantus eſt, ut nunquam exhauriatur ab illis pluribus, in quos dividitur; & conſequenter Sacerdos unicâ Miſsâ ſatisfacit omnibus, a quibus plura ſtipendia accepit pro pluribus Miſſis celebrandis: Integrè enim ſolvit quod debet, ac proinde extinguitur ejus oblatio, ut l. *Nulla, de ſolut.* l. *Solvendo, ff. de negot. geſt. & inſtit. quib. mod. tollit obligat. in princ.* Deinde idem ſuadetur exemplo lectionis, quæ uni legitur; nihil enim ei deperit ſi ſimul & aliis legatur, c. *Cleros*, §. *Lectores*, 21. *diſt.* Ergo eadem ratione nihil deperit ei, pro quo fit ſacrificium, ſi & alii adjiciantur, quo exemplo utitur Præpoſitivus relatus à D. Tho. ut dicam in-
22 frà *n.* 36. Huc etiam ſpectat exemplum candelæ, quo utuntur Canoniſtæ: nam lumen ſpirituale eſt magis communicabile, quàm lumen corporale, cap. 2. *de translat. Epiſcop.* cap. *Illud*, & cap. *Solitæ, de major. & obedient.* Sed lumen corporale, ſcilicet candelæ non minus prodeſt uni, pro quo ſpecialiter accenditur, quàm ſi pro pluribus ſimul commorantibus accendatur. Ergo & ſuffragium Miſſæ, cùm ſit quoddam ſpirituale lumen, non minus valet ei, pro quo fit ſpecialiter, quàm valeret ſi ſimul etiam pro omnibus fieret. Ad hoc text. optimus in c. *Nec quemquam, verſ. Spiritus verò Sanctus, de conſecrat. diſt.* 4. ubi Cyprianus, (Si dies (inquit) omnibus æqualiter naſcitur, & ſi Sol ſuper omnes pari, & æquali luce diffunditur; quantò magis Chriſtus Sol, & dies verus in Eccleſia ſua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur.) Ad hæc ſuffragia, inter quæ præcipuum eſt Euchariſtia, innituntur Divinæ virtuti, cap. *Tempus*, 13. *quæſt.* 2. c. *Verum, de conſecrat. diſtinct* 2. Sed apud Deum ſicut non differt juvare permultos, vel paucos; ita non differt vivere multos, vel paucos, c. *Quæris, de conſecr. diſt.* 4. Ergo quantum juvaretur unus ex uno ſacrificio ſi pro uno tantùm fieret, tantùm juvabuntur ſinguli multo-
23 rum ſi idem ſacrificium pro multis fiat. Præterea huic ſententiæ ſuffragatur communis Eccleſiæ uſus, etenim cùm Miſſa pro aliquo defuncto celebratur, nihilominus non ſolùm aliæ quoque orationes adjungi ſolent pro aliis defunctis, c. *De nominibus de conſecrat diſt.* 1 & patet ex orationibus in Miſſali Romano aſſignatis pro diverſis perſonis, ſtatibus, & Congregationibus, verùm etiam, ut ponderat Cajetanus ubi ſupra in Canone Miſſæ generaliter pro Eccleſia, pro Principibus, & omnibus Orthodoxis, & ſpecialiter pro his, qui in

Memento cogitantur,& omnibus circumſtantibus offerri dicitur hoc ſacrificium pro redemptione animarum ſuarum;& ſic in ſatisfactionem. Hoc autem non inſtituiſſet Eccleſia pia omnium mater ſi defunctus, cui ſacrificium applicatur, exinde aliquod detrimentum acciperet. Ad hoc c. *Viſum*, § *Defunctorum, de conſecrat. diſt.* 1. Et confirmatur, quia cùm numerus circumſtantium non ſit taxatus, ſi unus ex alterius conſortio minus acciperet de effectu hujus ſacrificii, unusquisque curare deberet, ut circumſtantes eſſent pauciores, & aliorum conſortium vitaret, quo de fructu ſacrificii uberiùs participaret, arg. c. *Cùm omnes*, & c. *Cum M. ſupra de conſtitut.* & cap. *fin. de conceſſ. Præben. lib.* 6. Unde contingeret ut fideles in Oratoriis, & Capellis libentiùs Miſſam audirent, majoresque, & frequentiores Eccleſias, ac Miſſarum ſolemnia vitarent, & mille aliæ abſurditates ſequerentur contra Religionem, & charitatem, piumque Eccleſiæ inſtitutum, & contra ea, quæ leg & notan. in hac Decret. & in c. *Vbicumq;*, 13. *q.* 2. & in c. *Cùm creatura, de celebrat. Miſſar.* Poteſt etiam adduci
24 pro hac opinione conſideratio vulgaris: nam ſi in una die concurrant duæ, vel tres cauſæ jejunandi, veluti ſi occurrat eadem die jejunium quadrageſimale, quatuor Temporum, & Vigilia S. Matthiæ, unico jejunio poteſt omnibus ſatisfieri ad hoc c. 2. *de obſervat.* Idemque patet in adſtricto ad officium recitandum ratione ſacri Ordinis, & beneficii; unica enim recitatione utrumque onus adimplet, c. *fin.* 92. *diſt.* Ergo ead. ratione idem dicendum in eo, qui ex pluribus cauſis videlicet ſtipendio à pluribus accepto obligatur ad Miſſam celebrandam. Demum negari non poteſt quin hæc opinio ſit probabilis; cùm habeat pro ſe authores graves, & rationes ſuaſibiles. Ergo Sacerdos, qui illam ſervat, non peccat, arg. Clem. *un. in fin. de ſumma Trinit. & fide Cathol.*

25 Secunda opinio media, & diſtinguens eſt Cajetani *tom.* 2. *opuſc. tract.* 3. *c.* 2. ubi format quæſtionem initio propoſitam, videlicet utrum obligatus ad celebrandum pro aliquo, & accipiens eleemoſynam ab altero, ut celebret pro eo, ſatisfaciat dicendo unam tantùm Miſſam pro utroque. Et concludit ſatisfacere, non quidem ſimpliciter, & abſolutè, ut habet prima ſententia; ſed duobus concurrentibus. Alterum eſt, ut in illis ſingulis, qui eleemoſynam dederunt, æqualis reperiatur præparatio, ſeu devotio. Alterum ut in Sacerdote offerente creſcat devotio ea proportione, quâ augetur numerus illorum, pro quibus offertur, ita ut ſi Sacerdos exempli gratiâ habeat unum gradum devotionis, unicâ Miſsâ ſatisfaciat pro uno, ſi habeat duos gradus ſatisfaciat pro duobus, ſi tres, pro tribus, & ſic de reliquis. Unde, inquit, (ſi ego offerens habeam devotionem tantam, ut ei reſpondeat in hoc ſacrificio ſatisfactio unius anni, & intendam celebrare pro ſatisfactione unius anni; ille relevabitur ſatisfactione unius anni. Si autem intendo ſatisfacere pro duobus æqualiter, quilibet revelabitur pro medio anno tantùm; ſi pro tribus, pro tertia parte anni, & ſic de ſingulis.) Atque ita in ſententia Cajetani licebit Sacerdoti idem ſacrificium uni debitum pluribus applicare, dummodò tot multiplicet animi præparationes, & gradus devotionis, quot ſunt ii, pro quibus celebrat, aliàs ſecùs.

26 Potiſſimum Cajetani fundamentum eſt, quia quamvis hoc ſacrificium ſit ex ſuiipſius natura infinitæ ſufficientiæ, & indeterminatæ efficaciæ, tamen ſicut efficacia Paſſionis Chriſti determinatur ad hunc per hoc, vel illud Sacramentum; ita efficacia hujus ſacrificii per hanc, vel illam devotionẽ. Devotio autem pertinet ad applicationem: unde, ut ipſe ait, errant qui putant hoc ſacrificium ex ſolo opere operato habere certum meritum, vel certã ſatisfactionem, quæ applicatur huic, vel illi. Quoniam applicatio ſacrificii perficitur ex duobus videlicet ex intentione, & devotione; &
27 reddit rationem, quia in ſacrificiis, & oblationibus quantitas devotionis magis penſatur, quàm quantitas rei oblatæ, ut patet de vetulæ oblatione *Luc.* 21. & ex authoritate Gregorii in homil. *Ambulans Ieſus juxta mare Galilea*, dicentis: (Non perpendit Deus quantũ in ejus ſacrificio, ſed ex quanto proferatur.) Idipſum non obſcurè videtur ſenſiſſe Sylveſt. *in ver. Miſſa*, 1. *q.* 10. ubi quærens utrum Sacerdos promittens ſingillatim tribus unã Miſſam, liberetur dicendo unam pro omnibus, concludit nõ liberari; ſed tamen addit eum excuſari poſſe pluribus modis, & in ſpecie propter ſuppletionem Dei, quando ſcilicet Sacerdos tantum affectum habet ad quemlibet, quantum habere debet ad unum ſolum ſi pro illo ſolo celebraret.

28 Sed hæc doctrina non eſt tenenda quia nititur tribus aſſertionibus evidenter falſis. Primò enim aſſerit applicationem ſacrificii perfici, & integrari ex duobus, videlicet ex intentione, & devotione. Quod ſi verum eſſet, ſacrificium peractum à Sacerdote nullum gradum devotionis habente, nihil prodeſſet ei, pro quo fit, hoc autem conſtat eſſe erroneum, quia ſacrificium Altaris efficaciam habet ex opere operato, id eſt ex conſecratione Corporis, & ſanguinis Chriſti, in quo conſiſtit eſſentialis oblatio, cap. *Vtrum, de conſecrat. diſt.* 2. nec polluitur, aut inquinatur ex miniſtri nequitia, c. *ult.* 15. *q.* 8. cap. *Præter*, §. *Verum*, 32. *diſt.* & patet ex Trident, Synod. *ſeſſ.* 22. *de Sacrif. Miſſ. cap.* 2. ubi dicitur: Et hæc quidem illa munda oblatio eſt, quæ nulla indignitate, vel malitia offerentium inquinari poteſt. Et hoc tanquam certiſſimum fidei dogma admittunt Theologi omnes, lege D. Thomam *in* 3. *par. q.* 82. *art.* 6. Dominicum à Soto *lib.* 9. *de juſt. & jur. q.* 2. *art.* 2. Navarr. *in Manual. c.* 25. *n.* 10. *verſ. Trigeſimoquinto*, Covarr. in cap. *Alma Mater, par.* 1. §. 5. *n.* 5. Petr. à Soto *de inſtit. Sacerd. lect.* 1. *c.* 4. Suar. *tom. in* 2. *par. diſput.* 79 *ſect.* 11. Gabriel Vaſquez *in* 3. *par. diſput.* 229. *cap.* 2. Cardin. Bellarm. *lib.* 2. *de Miſſa, cap.* 4. & Cardinal. Tolet. *lib.* 2. *c.* 6. Satis eſt igitur, ut Sacerdos ſua intentione ſacrificium applicet, nec illius effectus quoquomodo impeditur ex indevotione ſacrificantis. Quinimò, ut inquit Sylveſter *in ver. Miſſa*, 1. *n.* 9. (Si Sacerdos ſit malus, vel nullum habeat affectum ad eum, pro quo celebrat, puta quia eum odit, aut ignorat quis ſit, & nihilominus vult pro eo celebrare ut evitet ſcandalum, aut peccatum: tamen ſacrificium illi proderit ſecundùm
29 omnes DD.) Hæc ille. Secundò aſſerit hæc doctrina effectum Miſſæ ex opere operato augeri, vel minui juxta gradus devotionis celebrantis, quod ſimiliter conſtat eſſe falſum Quoniam ejusmodi operi ex inſtitutione Chriſti tantus certus valor annexus eſt, ut neque ex bonitate, vel devotione miniſtri creſcat, neque ex illius malitia, vel indevotione minuatur, ſed æqualiter proſit om-

omnibus,ſive fiat per bonos,ſive per malos miniſtros, ut docet S. Thomas communiter receptus *in 4.diſt.45.q.2.art.1.q 3.* & *in 3.par.q.82. art.6.* Unde egregiè Scot.*quolibet*,20.§.*De ſecundo.* (Sacerdos, (inquit) quantum ad virtutem ſacrificii eſt merè inſtrumentum, quia organum inanimatum; licèt enim ſit organum vivum, quantum ad meritum perſonale in celebrando,quia ſic mereri eſt ejus in quantum in ſe vivit vita gratiæ ; tamen quantum ad illud bonum, quod debetur virtute ſacrificii eſt organum præciſè ratione ordinis, & æquè provenit effectus iſte virtute ſacrificii etiāſi miniſter in ſe non vivat vita gratiæ.) Hactenus verba Scoti. Et probatur expreſsè in cap. *Intra Catholicam*,1.*q.*1.quod duplicatur in c. *Utrum,de conſecrat.diſt.2.* ubi Auguſtinus ait: Intra Catholicam Eccleſiam in myſterio Corporis, & Sanguinis Chriſti nihil à bono majus,nihil à malo minus
30 perficitur Sacerdote. Tertiò aſſerit offerentem poſſe multiplicare tot gradus devotionis ut unica Miſſa æquivaleat pluribus Miſſis. Quod ſimiliter ſtare non poteſt, etiamſi daremus fructum ſacrificii ex opere operato aliquo modo augeri poſſe ex devotione miniſtri,quia augmentum illud in una Miſſa nunquam poteſt eſſe tantùm, ut adæquet fructum provenientem ex pluribus Miſſis.Semper enim Deus magis reſpicit ad iteratam oblationem hoſtiæ immaculatæ unigeniti Filii ſui,magiſque illa delectatur,quàm devotione Sacerdotis quantumvis magna, & intenſa.

Nam,ut inquit Alex.I.Papa,& martyr. idemque habetur in Decretali ad omnes Orthodoxos. (Crimina, atque peccata his oblatis Domino ſacrificiis debentur; talibus enim hoſtiis delectabitur,& placabitur Deus, peccataque dimittet ingentia) Hæc ibi. Idemque habetur in Concilio
31 Tridentino *ſeſſ.22 de ſacrif.Miſſæ, c.2.* In pluribus autem Miſſis multiplicatur ſacrificii oblatio, & ideo multiplicabitur effectus hujus ſacrificii, & Sacramenti,ut inquit S.Thomas,*in 3.p.q.79.art.7.ad tertium.*

32 Nec prædictis refragatur authoritas ejuſdem S.Thomæ *in 3.par.diſp.79.art.5.*ubi ait: (In ſatisfactionem magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis.Unde vidua plus omnibus obtulit,*Luc.*21. quare hæc oblatio fit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus ſecundùm quantitatem ſuæ devotionis.

33 Quoniam reſpondetur hoc verum eſſe ſi conſideretur devotio, prout eſt meritum perſonale ipſius celebrantis,vel eorum,pro quibus celebratur, & hoc modo oblatio prodeſt offerenti ſecundùm quantitatem devotionis, quam ipſe habet. Item prodeſt ei, pro quo offertur ſecundùm quantitatem devotionis ſuæ: ratio eſt, quia ſors gloriæ reddit menſuram accipientis: unuſquiſque autem ex ſuo actu diſponitur, non ex alieno, cap. *Nunquam,cum mul. ſeqq. 56.diſt.* & *in ſumma* 24.
34 *q.*3.S.Thomas *in 4.diſt.45. q.1.art.1.q.1.* Item ad hoc ut Miſſa proſit virtute ſacrificii, & operis operati,requiritur ut ex parte ejus,cui applicatur, non ponatur obex Divinis beneficiis, c. *Non æſtimamus*,13.*q.*2. Hoc enim ſacrificium cùm ſit memoriale Dominicæ Paſſionis,effectum non habet niſi in illis, qui conjunguntur huic Sacramento per fidem,& charitatem,ut inquit S.Thom. *in 3. p.q.79.art.7. ad ſecundum.* Idque ad exemplum Sacramentorum, ut in Concilio Trident.*ſeſſ.7. de Sacram.can.6.* Unde ſicut poteſt quilibet impedire ex toto effectū ſacrificii,ponendo ſe extra charitatem per culpam mortalem,ita poteſt ejuſdem effectus augere,vel minuere multiplicando, vel minuendo gradus devotionis,& charitatis.& ita intelligitur quod ait S.Thomas, ſacrificium prodeſſe offerentibus, & iis, pro quibus offertur, ſecundùm quantitatem devotionis ſuæ. At ſecus eſt ſi conſideretur devotio unius in ordine ad alium, pro quo ſacrificiū offertur;quia tunc oblatio efficaciam habet ex opere operato per ſolam intentionem offerentis, etiam ſine ulla ipſius devotione,ut oſtenſum eſt ſuprà *n.*28. Unde ſacrificium tuum prodeſt tibi, ô Sacerdos, ſecundùm quantitatem devotionis tuæ, & prodeſt mihi ſacrificiū tuum ſecundùm quantitatem devotionis meæ;ſed non prodeſt mihi tuum ſacrificium ſecundùm quantitatem tuæ devotionis ex opere operato :
35 Licèt Miſſa tua proſit mihi ſecundū quantitatem tuæ devotionis ex opere operantis, quia ſecundū hoc fructuoſior eſt Miſſa melioris Sacerdotis, effectus enim Miſſæ ex opere operantis augetur,& minuitur juxta quantitatem meriti, & dignitatis miniſtri; & ita intelligitur textus in c.*Ipſi Sacerdotes*,1.*q.*1.in illis verbis:qui quantò digniores fuerint,tantò faciliùs pro neceſſitatibus, pro quibus clamant,exaudiuntur; prout authoritatē illā declarat S.Thom.*in 3 par.q.82.art.6.* Colligitur ſupradicta diſtinctio ex verbis claris ipſius D. Th. *in 4.ead.diſt.45.q.2.art.1.q.3.in corpore.*

36 Tertia opinio, quæ præcedenti aliquantulum accedit,eſt nonnullorum antiquorum, qui dixerunt ſuffragia pro uno aliquo facta non magis prodeſſe ei,pro quo fiunt, ſed eis,qui ſunt magis digni: & in hac ſententia, ut refert S. Thomas *in 4.diſt.45.q.2.art.4.q.1.de corp.* fuit Præpoſitus, qui ponebat exemplum de candela, quæ accenditur pro aliquo divite, quæ non minus aliis prodeſt, qui cum eo ſunt,quàm ipſi diviti, & fortè magis ſi habeant oculos clariores. Et etiam lectione; quæ non magis prodeſt ei, pro quo legitur, quàm aliis,qui ſimul cum eo audiunt,ſed fortè aliis ma-
37 gis,qui ſenſu capaciores. Et ad objectum, quòd ſecundùm hoc Eccleſiæ ordinatio eſſet vana;quæ ſpecialiter pro aliquibus aliquas orationes inſtituit,reſpondebant Eccleſiam hoc feciſſe ad excitandas devotiones fidelium, qui promptiores ſunt ad facienda ſpecialia ſuffragia, quàm communia, & ferventius etiam pro ſuis propinquis orant,quàm pro extraneis.

38 Cæterum hæc ſententia vera eſt ſi penſetur valor ſuffragii, ſecundum quod procedit ex virtute charitatis,quæ unit membra Eccleſiæ; quia omnes,qui ſunt in charitate,ſunt quaſi unum corpus; & ita bonum unius redundat in omnes,c.*Charitatem*,12.*q.*2.c.*Loquitur Dominus*,24 *q.*1.& ſecundū hoc quodcunque bonum factum ab aliquo valet cuilibet in charitate exiſtenti, valet enim opus bonum per modū meriti,cujus radix eſt charitas, & ſic ſuffragia pro uno facta omnibus valent,quātum ſcilicet omnes, qui ſciunt gaudent ex charitate de bonis, quæ ex charitate fiunt. Et hoc reſpectu verum eſt ſuffragia plus valere illis, pro quibus non fiunt, ſi ſint majoris charitatis: ſecùs autē ſi conſideretur valor ſuffragii ſecundùm hoc quod per intentionem unius actus ejus transfertur in alterum per modum ſatisfactionis. Hoc enim modo ſuffragia non valent niſi illis, pro quibus

ſiunt. Ita declarat B. Thom. *loco cit.* & *in quodlib.* 2. *art.* 14. & Turrecrem. in c. *Non mediocriter, n.* 9. *de conſecr. diſt.* 5. ubi hanc doctrinam tuetur ab impugnatione Durandi, & ſequuntur hîc Canoniſtæ ferè omnes, ut dicam infrà *n.* 71.

39 Quarta opinio ſimiliter media eſt Sylveſtri *in ver. Miſſa*, 1. *q.* 9. *n.* 9. *verſ. Eſt igitur, & tertia opinio* qui ſic diſtinguendum putavit. Aut Sacerdos movetur à ſeipſo, vel ab aliquo uno tantum ad celebrandum pro pluribus primò, & principaliter, veluti ſi unus det ei eleemoſynam petens Miſſam pro anima patris, matris, & uxoris. Et hoc primo caſu ſacrificium non tantùm prodeſt ſingulis, pro quibus offertur, quantum ſi pro unoquoque ipſorum ſingulariter offerretur, quia affectus offerentis, cui proportionatur effectus ſacrificii, eſt unus tantùm, qui fertur totus in omnes primo, ſed non primò totus in ſingulos, ſed, ut conveniunt in aliquo uno, puta in numero, vel multitudine eorũ, pro quibus ſacrificatur; & conſequenter effectus talis ſacrificii attribuitur totus omnibus, ſed non totus ſingulis, ſed dividitur, & conſequenter fit minor ad ſingulos. Si verò Sacerdos moveatur à pluribus ad celebrandum pro multis, ut quia unus petit Miſſam pro anima patris, alius pro anima matris, alius pro anima uxoris; unicâ Miſsâ omnibus ſatisfacit, & tantumdem valet ſingulis, quantum omnibus; quia affectus, quibus reſpondet effectus ſacrificii, primò feruntur in ſingulos ſecundum ſingulos moventes ad celebrandum; & conſequenter effectus ſacrificii attribuuntur primò ſingulis, & nullus eſt effectus primò reſpiciens multitudinem petentium; & ſic unius celebrationis ſunt multi effectus, & multæ ſatisfactiones: & hoc modo in uno ſenſu intelligi poteſt d. cap. *Non mediocriter*. Ita Sylveſter, ex cujus ſententia, ut vides, Sacerdos, qui à diverſis plura ſtipendia pro pluribus Miſſis celebrandis accepit, unicâ Miſsâ ſatisfacit omnibus; quia quilibet nihil minus habet. Idemque ante ipſum perſpicuis verbis aſſeruit Ang. *in ver. Miſſa, n.* 52. Et ad objectum, quod hoc modo unicâ Miſsâ liberari poſſent omnes animæ de purgatorio; Reſpondet Sylveſt. hoc eſſe poſſibile, quia cùm virtus ſacrificii ſit infinita quantacumque erit multitudo offerentium, ſcilicet eorum, qui dant ſtipendiũ, etiamſi arenam maris excederent, tanta erit multitudo effectuum ſacrificii, & conſequenter animarum liberatarũ, ſi unico tali effectu poterant omnes liberari: limitant tamen ſuam concluſionem niſi repugnet aliqua promiſſio licita Sacerdotis, quæ ſi interveniat, ſervanda eſt.

Verùm hæc diſtinctio videtur chymerica; quia cùm voluntas ſit potentia libera, nihil prohibet quin affectus Sacerdotis ferri poſſit totus in ſingulos etiam in eo caſu, in quo movetur ab uno ad celebrandum pro pluribus. Quinimò ut plurimum ſic contingit, quia in *Memento* cogitantur primò ſinguli, pro quibus ſacrificium offertur, nec diſtinguitur an unus, vel plures ſint, qui eleemoſynam contulerunt, unde ſecundùm hanc diſtinctionem utroque caſu unicâ Miſsâ ſatisfieret omnibus, quod ex diametro pugnat cum doctrina D. Tho. cui Sylveſt profitetur ſe velle adhærere. Prætereà neque in eo caſu, in quo Sacerdos dirigit intentionem ſuam primò in ſingulos poteſt unica Miſſa pluribus ſatisfacere, quia cùm effectus ſacrificii extenſivè ſit finitus; & diviſus in plures, minuitur, & quidquid datur uni, adimitur alteri contra juſtitiam, ut fusè explicabitur infrà in argumentis pro ſexta opinione. Unde jure optimo hanc diſtinctionem Sylveſtri reprobavit S. Congregatio Concilii in Decretis *de celebrat. Miſſar.* de quibus infr. *n.* 65. in illis verbis, plura ſtipendia ſive ab una, ſive à pluribus perſonis collata fuerint, aut conferentur in futurum.

40 Quinta opinio itidem media eſt Suarez *tom.* 3. *in par. diſput.* 79. *ſect.* 12. qui diſtinguit valorem ſacrificii quoad ſatisfactionem pœnæ, & quoad impetrationem. Primo modo putat ſacrificium non æquè eſſe ſatisfactorium ſi pro pluribus offeratur, ac ſi pro uno tantùm, & in hoc convenit cum cõmuni ſententia Theologorum, & Canoniſtarum. Secundo autem modo ſentit æquè impetratoriũ eſſe ſacrificium ſi pro pluribus, ac ſi pro uno ſingulariter offeratur. Cui diſtinctioni videtur etiam accedere Covarr. in c. *Alma Mater, part.* 1. §. 5 *n.* 9. nam quoad valorem ſatisfactionis conſentit cum communi, & mox ſubdit: At ſi conſideremus valorem operis quoad impetrandum à Divina liberalitate, nulla eſt certitudo quid Divina Majeſtas pluribus, vel uni tribuet.

41 Sed hæc diſtinctio implicitè reprobata eſt in iiſdem Decretis *de celebrat. Miſſar. d.* §. *Deinde*, in illis verbis: pro pluribus Miſſis etiam ejusdem qualitatis, quæ apertè innuunt ut Sacerdos obſtrictus ad celebrandum plures Miſſas, ſive illæ ſint de Requiem, & ſic ad ſatisfaciendum; ſive de Spiritu S. & ſic ad impetrandum, ſive alterius qualitatis, non poſſit unicâ Miſsâ omnibus ſatisfacere; imò peccet contra juſtitiam, & ſit obnoxius reſtituti-

42 oni. Et quidem jure optimo; nam cùm ſacrificium extenſivè habeat efficaciam finitam, etiam reſpectu impetrationis, ſitque uni debitum; ſi diſtribuatur in plures, minus accipiunt ſinguli ad impetrandum, & ſic communiter in juſtitia, ut latè probabitur infrà à *num.* 51. Rurſus inſtitutio Eccleſiæ plurium Miſſarum ad eamdem rem impetrandam; & alia fundamenta omnia, quæ inferius adducentur pro ſexta opinione à *n.* 54. *uſq. ad n.* 65. æquè concludunt in impetratione, atque ſatisfa-

43 ctione. Præterquam quòd etſi admittamus cum Cajetano, & nonnullis aliis valorem ſacrificii eſſe triplicem, ſcilicet meriti, impetrationis, ſatisfactionis; verè tamen ſub genere impetrationis includitur & ſatisfactio; quia effectus ſacrificii ex opere operato, tam reſpectu remiſſionis pœnarum, quàm reſpectu aliorum effectuum non eſt per modum effectionis, ut in Sacramentis, ſed per modum impetrationis, ut c. *Viſum, de conſecr. diſt.* 1 cap. *Non æſtimemus*, & cap. *Pro obeuntibus*, 13. *qu.* 2. cum multis ſimilibus, & patet ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 22. *de ſacrif. Miſſæ, cap.* 2. & obſervant Petr. à Soto, *lect.* 1. *de inſtitut. Sacerd. & lect.* 7. *de Euchar.* Vaſq. *in* 3. *par. diſput.* 229. *cap.* 2. Bellarmin. *de Miſſa, cap.* 4. & Tolet. *lib.* 2. *cap* 2.

44 Sexta igitur, & ultima opinio eſt, Sacrificium Altaris magis prodeſſe illi, pro quo ſingulariter offertur, quàm ſi pro pluribus offeratur; ac proinde Sacerdotem, qui plures eleemoſynas accepit pro pluribus Miſſis celebrandis, non poſſe unicâ Miſsâ ſuæ obligationi ſatisfacere. Ita ex Canoniſtis Bernardus Hiſpanus relatus ab Archid. in c. *Non mediocriter, ad fin. de conſecr. diſt.* 5. & idem Archid. ibidem, qui aſſerit hanc eſſe veram ſententiam ſecundùm Theologos, quam tenent *hic* Jo. Calder. & Jo. Andr. *n.* 5. *in gloſſ.* 3. *verſ. Dicas*, Butr. *n.* 8.

n.8.Anchar.n.5.Cardin.n.5.& 6.Abb.n.4.&Jo. de Anania,n.5.Henr.Boich. *in fin operis,* ſeu in *c. ult.circa finem de verb.ſignif.* Cardin.Turrecrem.in d.c.*Non mediocriter,n.9.*Abb.*conſ 99.incipien.Quidam condidit teſtamentum,n.5.verſ.Nunc tertium dubium,lib.2.*
45 Roch.de Curte *in tract. de jurepatr. in ver. Honorificum, q.57.* Cæſar. Lambert. *eod.tract. lib.3.in 3.q.principali,art.3.* Petr. Brixien. *in ſuo Repertorio,in ver.Miſſa,* ubi teſtatur hanc quæſtionem fuiſſe diſputatam in Concilio Baſilienſi, ſeque ex deputatione Concilii plenè allegaſſe, & adduxiſſe dicta Theologorum in 4 *diſt.45.* Præpoſ.in cap.*Sacroſancta,num.2.22.diſt.* ubi teſtatur hanc eſſe communem Doctorum opinionem. Navarr.*in Man.c.25.n.92.& n.111.verſ.Trigeſimo quinto,& conſ.8.n.2.& conſ.9.n.2. de celebr.Miſſar.* & latius *in Enchirid.de orat.cap.20.n.77.*& in d. c. *Non mediocriter,de conſecr.diſt.5.* Petr. Navarr. *de reſt.lib.2.c.2.à n.262.*& Covarr.in c. *Alma Mater, par.1.§.5.n.9.* ubi aſſerit hanc ſententiam veriorem, & frequentiori calculo receptam eſſe, & pro illa citat Innoc.in c. *penult.Ne Prælat.vic.ſuas,* qui tamen nihil in propoſito.

Et ex Theologis veteres Scholaſtici omnes,& in ſpecie S.Bonaventura *in 4.ſententiarum, diſt.45 art.2.q.3.ad ult.* Richar. de media villa,*ibid q.3.* Duran.*itidem,q.3 n.11.*Petr.de Palude,*q.2.art.1. concl.1.& 2.* Major.*q.2,* Scot. *quodlibeto 20.§. De primo, & §. De ſecundo,* Gabriel.*lect.27. in Canone littera I. & littera K.* Adrian. *quodlibet 8.art. 3 in ſolutione tertiæ rationis,* Jo. Medina *in tract. de orat. cap.De valore orationis pro multis fusè.* Sot. *in 4. diſt. 13.q.2.art.1.§.Illi autem, & §.Quocirca,*ubi etiam teſtatur in ſuo ordine Decretum eſſe,ne quis pro una Miſſa à pluribus eleemoſynam accipiat, Gregor.de Valent. *in 3.par.diſp.6.q.10.punct.1.§. 25.*Henriq.*in ſumm.lib.9.cap.19.§.5.* Suar.*tom.3. in 2.par.diſp.79.ſect.12.*& *diſput.86 ſect.4.* & *tom. 4 diſp 48.ſect.6.* Gabriel Vaſquez *3.par.diſp.231. cap.5.* Petr.Ledeſma *in ſumma p.1.de Sacram. ubi de Euchariſt.c.17.concl.23.* Tolet.*lib.2.inſtit.Sacerdot.cap.8.*Coninch. *de Sacram.qu.83.art.1. dub.10 § Et probatur.* Citari etiam poteſt pro hac parte Viguerius, tametſi nonnulli eum citent pro contraria. Nam *in libr. inſtruct. Sacerdot.cap.16. verſ. Decimoſexto* affirmat oppoſitam opinionem probatam non eſſe,quia,inquit,eſt diminutiva Divini cultus; nam quilibet petens ſaltem implicitè, vult hoc ſacrificium pluries fieri; & ſi ſciret Sacerdotem ab alio accepiſſe pecuniam, & promiſiſſe pro illo celebrare,alium Sacerdotem adiret: & concludit eum,qui hoc faceret, non eſſe tutum in conſcientia,nec excuſari à reſtitutione. Ex Summiſtis verò idem tenent Piſan. *in ver.Suffragium,§.7.& 8.*Roſell.*in ver.Miſſa,§.22.*& Tabien. *in ver. Reſtitutio, §.fin.* ubi ait contrariam opinionem communiter reprobari à Theologis, & Ca-
46 noniſtis.Hæc ſententia apertè eſt D.Thom.prout eam illi expreſsè attribuunt, Abb. Turrecr. & Covarr.*locis citatis,*& Sylveſter,*in.ver.Miſſa,1.q.9* & inferius explicabitur,*n,52.*

47 Sicut autem hæc ſententia receptiſſima eſt, & authoritate Eccleſiæ approbata, ut inferiùs patebit *n.65.* ita inconcuſſis nititur fundamentis,quorum illud eſt præcipuum, quòd valor ſacrificii ex opere operato, quamvis ſi conſideretur in actu primo,ut dicunt Scholaſtici,id eſt in ſeipſo intenſivè,ſeu quantum ad ſufficientiam, & indeterminatè ſit infinitus,eò quòd Chriſtus Dominus, qui eſt principalis offerens,in hoc ſacrificio immolatur,ſit infinitæ virtutis,dignitatis, & meriti,ideoque in ſui quantitate ſufficiens ſit ad ſatisfaciendum pro omni pœna,nec unquam ſit applicabilis ad tot, tantosque effectus, quin ſemper ad plures & majores in infinitum in omni genere impetrabiles applicari poſſit ad exemplum potentiæ Dei infinitæ,quæ plura ſemper poteſt in infinitum, c. *Nullus, verſ.Sed quoniam,de pœnit.diſt.7.* cap. *Principium,§.Charitas,de pœnit.diſt.2.*Theol.*in 1.ſent.diſt. 43.* tamen ſi conſideretur in actu ſecundo, ſcilicet extenſivè, & determinativè, ſeu quantum ad efficientiam,& reſpectu effectus,eſt finitus,ſeu ut alii explicant,applicatur finitè, & limitatè ad finitos effectus, & hanc doctrinam ab omnibus receptam eſſe teſtatur Navarr. *in Manual cap.25. n. 110.verſ.Trigeſimoquinto,*Quod adeò verum eſt,ut nec ſacrificio Crucis cruento concedatur efficacitas infinita,nam licèt fuerit infiniti valoris quoad ſufficientiam, finiti tamen fuit quoad efficientiam,quia non producit niſi effectus finitos, ut egregiè explicat D.Thom. *in 3.par.q.79. art.7.ad ſecundum,*& ex aliis obſervat Suar.*tom.3.in 2.par. diſp.79.ſect.11.*& Gabriel Vaſquez *in 3.par.diſput.*
48 *230.cap.3.* Unde Cajet.*tom.2.Opuſcul.tract.3.in præallegat.c.2. verſ. Verumtamen.* (Sicut, (inquit,) infinitas effectus Chriſti Crucifixi eſt ſecundùm ſufficientiam, & ſecundùm naturam cauſæ univerſalis,indeterminatæ ſcilicet, & non determinatæ ad hunc aut illum, ita hoc ſacrificium eſt & ſui ipſius natura infinitæ ſufficientiæ, & indeterminatæ efficaciæ. Verumtamen ſicut efficacia Paſſionis Chriſti quoad efficientiam determinatur ad hunc per hoc, vel illud Sacramentum, ita efficacia hujus ſacrificii, non quoad ſufficientiam,ſed quoad efficientiam per applicationem Sacerdotis determinatur ad hunc, vel illum, pro
49 quo offertur.) Hæc ille Itaque effectus ſacrificii ad quem obtinendum Miſſa petitur,& promittitur,finitus eſt. Finitum autem in plures diviſum minus habetur à ſingulis, quàm ſi totum haberetur ab uno, cap.*Cum. M. in princ.ſuprà de conſtitut.* cap.*fin. verſ. Quantoque inter pauciores de conceſſ. Præben.lib.6.* & in hac ſpecie notant *hic* Joan.Andr.*num.5. in gloſſ.3.verſ.Dicas,* Butr.*n.8.* Anchar. *n.5.*& reliqui interpretes. Turrecrem.in d.cap. *Non mediocriter,n.9.in fin.de conſecr.diſtin.5.* & Sylveſt.*in ver.Miſſa,1. n.9.verſ. Sed iſta opinio.* Quidquid igitur datur ſecundo, adimitur primo, & neutri ſatisfit; & conſequenter Sacerdos, qui unicam Miſſam dicit pro pluribus, à quibus plura ſtipendia accepit,peccat contra juſtitiam, nec liberationem conſequitur, quia minus ſolvit, l. *Si ſtipulatus,§.Qui decem debet,ff. de ſolut.l.2.§.1.*& l. *In executione,§.Pro parte,ff. de verb.obligat.* nam,ut formaliter arguit Scotus *quodlibet 20. in princ.* (Qui tenetur ad majus bonum non ſatisfacit ſolvendo minus bonum. Sed duæ Miſſæ ſunt majus bonum,quàm una.Una etiam Miſſa eſt majus bonum ſibi ſi dicatur,pro illo,quàm ſi dicatur ſimul
50 pro illo, & alio. Ergo, &c.) Suffragia enim valent per modum ſolutionis debiti,cap.*Animæ,13. q.2.* S.Thom.*in 4 diſtinct.45.q.2 art.4.q.2.* ad pri-
51 mum, & juſtitia humana exemplatur à juſtitia Divina,c.*Tunc vera,12.q 3.* & in propoſito idem docuit d.*art.4.q.1.in ſolutione quæſt.*& Card.*hic n.7*
52 Hanc autem doctrinam,& diſtinctionem duplicis

valoris in Miſſa eſſe ipſius S.Thom. exiſtimo tam eſſe clarum,quàm quod clariſſimum. Sed quia à nonnullis id controvertitur, abs re non erit illius verba hîc fideliter referre. Nam, (ut inquit Sylveſt. *in ver. Miſſa*, 1.*q*.9.) fundamenta ab ipſo petenda ſunt, qui in hujuſmodi ſecretis ſemper aut ratione, aut revelatione fuit edoctus antequam ſcriberet; ejuſque doctrina fuit ſolemniter approbata per Extravag. Joan. XXII. & per Bullam Urbani V. directam Archiepiſcopo, & Cancellario, & Magiſtris, & univerſis in civitate Tholoſana, cujus extrema verba ſunt hæc: (Volumus inſuper, & tenore præſentium vobis injungimus, ut B. Thomæ doctrinam tamquam veridicam, & Catholicam ſectemini, eamque ſtudeatis totis viribus applicare.) Refert idem Sylveſt. *in ver. Lex*, *n*.9.*in* 3.*dicto principali*. Ipſe igitur Angelicus Doctor licèt ejus verba in alium ſenſum ab aliquibus detorqueantur, *in* 3.*par*.*q*.79.*art*.5. ſic ait: (Quamvis ergo hæc oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna; ecce valor infinitus quoad ſufficientiam: tamen fit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus ſecundùm quantitatem ſuæ devotionis, & non pro tota pœna, ecce valor finitus, & limitatus, quoad efficientiam, & determinatos effectus) fortè tamen hic locus vitari poſſet propter ea, quæ dixi ſuprà *n*.32. Sed, idem apertius docuit in 4.*diſt*.45.*q*.2.*art*.*ult*.*q*. *ult*. *ad ult*. *argumentum*, in hæc verba. (Quamvis Chriſti virtus, quæ continetur ſub Sacramento Euchariſtiæ, ſit infinita (ecce valor ſacrificii infinitus ſecundùm ſe, & indeterminatè) tamen determinatus eſt effectus, ad quem illud Sacramentum ordinatur; unde non oportet, quòd per unum Altaris ſacrificium tota pœna eorum, qui ſunt in Purgatorio, expietur: unde etiam quandoque plures Miſſæ in ſatisfactionem unius peccati injunguntur.) Hæc ibi: Ecce infinita virtus ſacrificii applicata finitè,
53 ac limitatè ad determinatos effectus. Rurſus *in eod*.*art*.4.*q*.2. proponit in terminis quæſtionem, utrum ſuffragia facta pro multis tantundem valeant ſingulis, ac ſi pro unoquoque ſingulariter fierent, & in verſ. *Sed contra*, ſic ait: (Suffragium habet finitam efficaciam. Ergo diſtributum in multos minus prodeſt ſingulis, quàm prodeſſet ſi fieret pro uno tantùm.) Et in corpore (Si valor, (inquit,) ſuffragiorum conſideretur in quantum ſunt ſatisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis valet ſuffragium ei, quod pro eo ſingulariter fit, quàm pro eo, quod communiter fit & multis aliis; Sic enim effectus ſuffragii dividitur ex Divina Juſtitia inter eos, pro quibus ſuffragia fiunt. Hæc S. Thomas.

54 Quòd autem ſacrificii valor ex opere operato ſit finitus, & taxatus quantum ad efficientiam, deducitur etiam ex Scoto *in præalleg*. *Quodlibet*. 20.*in* §.*De tertio*, quia bonum, quod debetur virtute ſacrificii correſpondet ſecundùm plenam juſtitiam alicui merito in Eccleſia: hoc autem meritum eſt finitum, & certi gradus: ergo ſibi ſecundùm juſtitiam plenam correſpondet bonum certi gradus reddendum, ad hoc cap. *Tempus*, & cap. *Non æſtimemus*, 13.*quæſt*.2. & l. *Et virtutum*, *in princ*.*C*.*de ſtat*.*&* *imagin*.

Sed & Dominus in cœna noviſſima ordinavit ut tam Apoſtoli, quos tunc novi teſtamenti Sacerdotes inſtituit, quàm alii Sacerdotes aſſiduè offerrent corpus, & ſanguinem ſuum, dum ait, *Hoc facite quotieſcunque*, *&c*. ut 1.*ad Corinth*. 11. Ergo noluit ut ex unico ſacrificio, & ſemel ab Apoſtolis peracto infiniti effectus producerentur, ſed ut cujuſque oblationis eſſet fructus taxatus, & certi gradus ad hoc ut auguſtiſſimum hoc ſacrificiũ, ſine quo Religio non poteſt conſiſtere, frequentaretur in Eccleſia, tum ut memoria Dominicæ Paſſionis in finem uſque ſæculi permaneret, tum ut illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, prout hæc leguntur in Decreto Concilij Tridentini *ſeſſ*.22.*de ſacrific*.*Miſſæ*, *c*. 1.*&* *cap*.2.

Hujus autem Divinæ ordinationis clariſſimũ argumentum eſt, quòd Eccleſia, quæ fideliſſima interpres inſtitutionis Chriſti, cùm à Spiritu Sancto regatur, c. *Qui contempta*, & c. *Fruſtra*, 8.*diſt*. c. *Loquitur*, 24.*q*.1. cap. *Quis neſciat*, 11.*diſt*. quæ vel à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam errаſſe probatur, cap. *A recta*, *ead*.*cauſ*. *&* *quæſt*. multas Miſſas ad eamdem rem obtinendam offerre conſuevit. Ergo Divinam inſtitutionem ita eſt interpretata, ut valor Miſſæ quantum ad efficientiam, & prout determinatur ad hunc, vel illum non ſit infinitus, alioquin ſupervacaneum fuiſſet ad unum ſpecialem effectum unius rei impetrandæ plures Miſſas inſtituere, ſi unica ſufficeret ad impetranda omnia quæ petuntur. Dicitur enim fruſtra fieri, cùm non perficitur id cujus gratia fit, ut habetur in 2.*Phyſicorum*, *c*.2.*tex*.62.

55 Quod etiam comprobatur ejuſdem Concilii Decreto, *cap*.4.*ſeſſ*.25.ubi datur facultas Epiſcopis in Synodo Diœceſana, & Generalibus Ordinum in Capitulis generalibus reducendi onera Miſſarum celebrandarum. Et quotidie etiam Sedes Apoſtolica conſuevit ejuſmodi onera Miſſarum cum certis conditionibus ad pauciorem numerum reducere. Quod certè ſuperfluum fuiſſet, ſi unius Miſſæ celebratione poſſet oneribus omnibus ſatisfieri. Conſuetudo autem Eccleſiæ prævalet authoritati cujuſcunque Doctoris, S. Thomas 2.2.*quæſt*.10.*art*.12 & *quodlib*.2.*art*.7.

56 Similiter ut formaliter ratiocinatur idem S. Thom. *in* 4.*diſt*.45.*q* 2.*art*.4.*q*.2. in ſolutione quæſtionis. Melius eſt plures juvare, quàm unum. Si ergo ſuffragium pro multis factum tantum valeret ſingulis, ac ſi pro uno tantùm fieret, Eccleſia non debuiſſet inſtituere, ut pro aliquo ſingulariter Miſſa diceretur, ſed ut ſemper diceretur pro omnibus fidelibus. Quod patet eſſe falſum, ad hoc textus optimus in cap. *Sacroſancta*, *verſ*. *Et licet*, 22.*diſt*. ubi Anacletus Papa, (Licèt (inquit) pro omnibus aſſidua apud Deum omnium Sanctorum effundatur oratio, his tamen verbis Paulus Beatiſſimus Apoſtolus Romanis proprio chirographo pollicetur dicens: *Teſtis enim mihi eſt Deus*, *quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio ſemper in orationibus meis*: ex quo textu colligit ibi Gemin. *in* 4.*notab*.*num*.3.magis prodeſſe orationem, quæ fit ſpecialiter pro uno, quàm generalem, quæ fit univerſaliter pro omnibus ab Eccleſia, quod fuſius proſequitur *ibi* Præpoſ. *n*.2. (Ad quid enim (inquit) jura facerent tantam vim inter particulares Miſſas, maximè pro defunctis, & ordinarias feſtorum, vel feriales, in quibus etiam fit generalis commemoratio vivorum, & mortuorum, ut in c. *Cùm creatura*, & c. *Quidam*, *de celebrat*.*Miſſar*.

in

in cap. *Et hoc advertendum*, & in cap. *penult. de conſecrat. diſt. 5.* Si non plus operaretur illi, pro quo fit peculiaris Miſſa, quàm commemoratio generalis.) Hæc Præpoſ. facit textus cum gloſſ. in l. *Item apud Labeonem*, §. *Hoc edictum, in ver. Neglecta. ff. de injur.*

57 Et confirmatur ex conſideratione Scoti *quodlibet.* 20. §. *De primo*: nam in amicitia humana dilectus per ſupplicationem meretur majus forum uni, quàm ſi ſupplicaret pro multis: etenim pro uno exaudiretur, ut tantum bonum impetraret ei, qui ſi pro multis peteret, vel non pro omnibus, exaudiretur, vel non tantum bonum impetraret, & iſtud eſt ſecundùm juſtam legem amicitiæ. Ergo ſimiliter apud Deum magis valet ad impetrandum oblatio ſi fiat ſpecialiter pro uno, quàm ſi fiat generaliter pro multis; ad hoc l. *Si quis mihi bona*, §. *Sed utrum, ff. de acquiren, hæred.* Authen. *de nupt* §. *Soluto*, ibi, *unde donec, collat.* 4. & l. *Quæro, ff. de action. empt.* nam quod ſpecialiter declaratur, validiùs operatur, quam quod in genere prædicatur, textus, & ibi Bald. *in princ. in l.* 2. *C. de ſerv. pignor. dato*, & l. *Quintus, la prima*, §. *Sed quod Quintus*, ibi, multum enim intereſt generaliter, an ſpecialiter hæc legentur, *ff. de aur. & arg. leg.*

58 Præterea ſi hic Sacerdos unicâ Miſsâ ſatisfaceret multis, quorum ſinguli eleemoſynam contulerunt pro unius Miſſæ celebratione, eadem ratione hic Sacerdos unicâ Miſsâ ſatisfaceret ei, à quo plura ſtipendia accepiſſet pro pluribus Miſſis celebrandis. Hoc autem conſtat eſſe falſum; damnaretur enim ab Eccleſia, ut quis unicâ Miſsâ ſatisfaceret Miſſis B. Gregorii, quæ ſunt triginta; quippe is, pro quo fiunt plura ſuffragia, citiùs liberatur à pœnis Purgatorii, ut docet Magiſter ſententiarum in 4. *diſt.* 45. & poſt eum S. Thom. *quodlib.* 2. *art.* 14.

59 Poſtremò obſervandum eſt in ſacrificio Miſſæ triplicem reperiri offerentem, nempè Chriſtum, Eccleſiam, & Miniſtrum. De Chriſto hoc eſt expreſſum in Concilio Tridentino *de ſacrific. Miſſæ, ſeſſ.* 22. *cap.* 2. ubi ſic legitur, (Una, eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in Cruce obtulit, ſola offe-
60 rendi ratione diverſa.) De Eccleſia id colligitur ex D. Thoma *in* 3. *par. quæſt.* 79. *art.* 6. *in corpore*, & *art.* 7. *ad* 3. & Scot. *d. quodlib* 20. §. *De primo*, & patet *ex ead. ſeſſ* 22. *c.* 6. ubi S. Synodus docet, (Miſſas privatas cenſeri communes, quia celebrantur
61 à publico Eccleſiæ miniſtro.) Opus enim miniſterii eſt magis principalis agentis, cap. *Litteris ſuprà de reſcript.* cap. *Mulieres*, §. *Illi verò, infrà de ſent. excommun.* S. Thom. *in* 4. *diſt.* 45 *q.* 2. *art* 1. *quæſt.* 3. *in corpor.* De miniſtro ſimiliter hoc eſt notiſſimum: nam ut habetur in cap. *Perlectis*, 25. *d ſt.* (Ad Sacerdotem pertinet Sacramentum Corporis, & ſanguinis Chriſti Domini in Altari conficere.) & patet ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 22. *de obſerv. & evit. in celebrat. Miſſæ*, cap. *un.* ibi; (vivifica illa hoſtia, qua Deo Patri conciliati ſumus, in Altari
62 per Sacerdotes quotidie immolatur.) Qua de re S. Thom. & Theologi *in* 3. *par. q.* 82. *per totam.* Et quidem in conſecratione quæ eſt eſſentialis oblatio, cap. *Vtrum de conſecrat. diſt.* 2. non Eccleſiæ, ſed Chriſti perſonam agit. Ideoque ac Chriſtus loqueretur, dicit: *Hoc eſt Corpus meum.* In reliquis verò orationibus loquitur in perſona, & nomine Eccleſiæ, *Offerimus tibi Domine*, &c. *Placeat tibi ob-*

63 *ſequium ſervitutis noſtræ.* His autem tribus offerentibus in ſacrificio Miſſæ triplex effectus reſpondet ex opere operato; ideoque Scotus *circa finem d. quodlib.* relatus à Sylveſtro *in ver. Miſſa primo, n.* 9. *verſ. Scotus etiam*, effectum ſacrificii appellans meritum, virtualiter ſic ait. (Meritum Miſſæ in tres partes dividitur, quarum una Chriſto, alia Eccleſiæ attribuitur, tertia Sacerdoti, & hanc tertiam partem dumtaxat poteſt diſpenſare Sacerdos, qui ſi eam attribuat alicui determinatæ perſonæ, non poteſt alteri attribuere; quia tale me-
64 ritum eſt finitum, & limitatum; alioquin una Miſſa liberaret omnes de Purgatorio, quod eſt hæreticum; & ſi eſt finitum, diviſum minuitur tandem uſque ad nihilum. Et ſi totum uni communicatur, alius nihil habet.) Hæc ex illo, cujus doctrina tota eſt ſingularis, & meritò Eccleſiæ uſu recepta, ut teſtatur Navar. *in Manual. cap.* 25. *num.* 92. & latiùs *in Enchirid. de orat. cap.* 20. *n.* 77. & in cap. *Non mediocriter, de conſecrat. diſt.* 5. & Covarr. alios ad-
65 ducens in d. cap. *Alma Mater, par.* 1. §. 5. *n.* 5. Sanè hic abuſus, qui maximè avaritiam fovet, fidem fallit, pietatem fidelium lædit, Sacerdotes illaqueat, & animas Defunctorum fraudat debitis ſuffragiis, videtur omninò abolendus in Decretis *de celebrat. Miſſar.* de quorum editione nunc agitur, cap. *Extirpandæ, de Prabend.* cum concordant. de quibus *ibi* per Hoſt. *n.* 9 Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *de obſerv. & evitand. in celebrat. Miſſar. cap. unico, verſ. Cùm igitur.*

Atque ita conſultis Theologis, & articulo pro rei gravitate maturè diſcuſſo S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum hanc ſententiam poſteà ſequuta eſt in iiſdem Decretis *de celebrat. Miſſar.* juſſu Sanctiſſimi D. N. Urbani VIII. me Secretario editis, & à Sanctitate ſua approbatis, & confirmatis in §. *Deinde*, quæ habentur in Bullar. *tom.* 4 *pag.* 314. ubi ſic legitur: (Deinde ubi pro pluribus Miſſis etiam ejuſdem qualitatis celebrandis plura ſtipendia quantumcumque incongrua, & exigua ſive ab una, ſive à pluribus perſonis collata fuerint, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Hoſpitalibus, Societatibus, Monaſteriis, Conventibus, Congregationibus, Domibus, ac locis piis, quibuscumque tam ſæcularibus, quàm regularibus, S. Congregatio ſub obteſtatione Divini Judicii mandat, ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint; ita ut alioquin iis, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quinimò graviter peccent, & ad re-
66 ſtitutionem teneantur. Id verò ut deinceps obſervetur exactiùs, S. Congregatio eadem authoritate revocat privilegia, & indulta omnia quibusvis perſonis, Eccleſiis, & locis piis tam ſæcularibus, quàm regularibus cujuscunque Ordinis, Congregationis, & Inſtituti quamcumque ob cauſam conceſſa; quibus indulgetur in certarum Miſſarum, vel Anniverſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu orationibus plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.) Hæc ibi.

Non obſtant modò argumenta primæ opinionis oppoſitæ.

67 Ad primum enim, nempè ad textum in d. cap. *Non mediocriter, de conſecrat. diſt.* 4. dantur à gloſſa. & Doctoribus plures ſolutiones. Prima ſolutio eſt

Ber-

Bernardi Hiſpani, qui dixit authoritatem illam veram, quando Miſſa æqualiter pro omnibus dicitur; ſecùs ſi intuitu unius, quia tunc licet pro omnibus dicatur, plus proficit ei, pro quo orans ſpecialiùs intendit: & hanc eſſe veram ſententiam ſecundùm Theologos affirmat ibi Archidiaconus *in fine*, & Bellam. *n.2.* Sed certè hæc ſolutio quamvis in ſe vera ſit, ut ex dictis conſtat; tamen non congruit illis verbis, (ac ſi pro unoquolibet ipſorum diceretur,) quæ verba oſtendunt Miſſam dictam intuitu unius non magis prodeſſe, quàm ſi pro omnibus æqualiter diceretur.

68 Secunda ſolutio eſt gloſſæ ibi *in ver. Dum igitur*, & Abb. *d. conſ. 99. n. 6. verſ. Contraria, lib. 2.* qui intelligunt illum textum in Miſſa, quæ juxta litteram dicitur pro centum cum hilaritate mentis: hæc enim non minus prodeſt ſingulis, quàm ſi diceretur pro quolibet ipſorum cum anxietate. Hæc ſolutio vera eſt, ſi valor Miſſæ penſetur ex virtute meriti, & operis operantis: ſic enim augetur juxta quantitatem charitatis, & fervoris miniſtri, c. *Ipſi Sacerdotes*, 1. *q.* 1. & dixi ſuprà *n.* 35. & quia orans pro multis majorem habet charitatem, hoc reſpectu Miſſa tantò eſt fructuoſior, quantò pro pluribus celebratur, ut dicam *infrà n.* 71. Sed ſi valor Miſſæ conſideretur ex virtute ſacrificii, & operis operati, hæc ſolutio coincidit cum ſecunda opinione Cajetani, & eſt apertè falſa, quia fructus ſacrificii reſpectu alterius, cui applicatur, non augetur, nec minuitur ex devotione, vel malitia Sa-
69 cerdotis, ut fusè oſtenſum eſt ſuprà *n.* 28. Tertia ſolutio eſt ejuſdem gloſſæ, ut littera ſit referenda ad ipſum celebrantem, quia non minus valet ei ſi Miſſam celebret pro centum, quàm ſi pro uno, & ſecundùm hunc intellectum illud verbum *accipitur*, exponi debet, id eſt à Sacerdote celebrante: & hunc intellectum approbat Abb. *loc. cit.* & Sylveſt. *in ver. Miſſa primo. n. 9. verſ. Quod autem addu-*
70 *citur*, & valde conſonat litteræ: nam ibi Hieronymus poſteaquam decantationem quinq; Pſalmorum cum alacritate, & puritate prætulit totius Pſalterii modulationi cum triſtitia, & anxietate cordis, ſtatim ſubnectit: (Dum igitur pro centum animabus Pſalmus, vel Miſſa dicitur, nihil minus, quàm ſi pro unoquolibet ipſorum diceretur, accipitur.) Quamobrem cùm loquatur illativè, manifeſtè apparet eum de Sacerdote intellexiſſe, ita ut non minus ſit ei meritorium celebrare pro multis, quàm pro ſingulis, imò magis ſi moveatur ex majori fervore charitatis, c. *Charitas, de pœnit. diſt.* 2. Unde hanc ſolutionem poſuit, & S. Bonavent. *in* 4. *diſt.* 45. *art.* 2 *quæſt.* 3. *ad ult.* dicens: (Hieronymus, ſicut patet ex adjunctis, loquitur quantum ad meritum facientis, non quantum ad utilitatem ejus, pro quo fit.) Et Scot. *d.*
71 *quodlib.* 20. §. *de primo, in fin.* Ultima ſolutio colligitur ex doctrina D. Thomæ *in* 4. *diſt.* 45 *q.* 2. *art.* 4. *q.* 2. *in corpore*, ait enim: (Si valor ſuffragiorum conſideretur ſecundùm quod valent ex virtute charitatis unientis membra Eccleſiæ, ſuffragia pro multis facta tantum ſingulis próſunt, ac ſi pro uno tantùm fierent; quia charitas non minuitur etſi effectus ejus dividatur in multos, imò magis augetur, ad hoc c. 1. *verſ. Credendum, de pœnit. diſt.* 6
72 Et ſimiliter etiam gaudium quantò pluribus eſt commune, ſit majus, ut dicit Auguſt. 8. *Confeſſ. c.* 3. & ſic de uno bono facto non minus lætantur multi in Purgatorio, quàm unius (& hoc primo modo intelligitur textus in d. cap. *Non mediocriter*, ſecundùm Card. *hic num. 6. verſ. Per hoc reſpondetur*, Abb. *d. conſ. 99. n. 6. verſ. Vel tertiò*, & Tabien. *in*
73 *verb. Reſtitutio, §. fin.*) Si autem conſideretur valor ſuffragiorum in quantum ſunt ſatisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis valet ſuffragium alicui, quod pro eo ſingulariter fit, quàm quod pro eo communiter fit, & multis aliis; ſic enim effectus ſuffragii dividitur ex Divina Juſtitia inter eos, pro quibus ſuffragia fiunt.) Hæc S. Thomas, qui idem docuit *quodlib. 2. art.* 14. ut dixi ſuprà *n.* 38. Cujus verba, licèt illius mentionem non faciat, ferè ad litteram tranſtulit Jo. Andr. *hic n. 5. in gl. ſſ. 3. verſ. Dicas*, & ſequuntur communiter Doctores noſtri, ut inquit Abb. *ubi ſup.* quinimò tam Theologi, quàm Canoniſtæ, & Summiſtæ communiter, teſte Tabiena *loc. cit.*

74 Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis ſupra *n.* 47. *in* 1. *argum.* pro hac ſententia: nam etſi valor ſacrificii in ſeipſo, & quantum ad ſufficientiam infinitus ſit; eſt tamen finitus quantum ad efficientiam, ſeu applicatur finitè; & ideo diviſus in plures minus prodeſt ſingulis. Præterea, ut ait Scotus *d. quodl. 20. in fin.* (virtus ſacrificii non adæquatur valori ejus, qui continetur in ſacrificio; non etiam adæquatur merito Paſſionis Chriſti, ſed correſpondet alicui merito in Eccleſia, quod quidem meritum eſt finitum.)

75 Ad tertium reſpondetur ex D. Thoma *in* 4. *diſtinct.* 45 *quæſt. 2. art. 4. quæſt. 2. in reſponſione ad primum*; non procedere ſimilitudinem inter lectionem, & ſuffragia; quorum ſuffragia ut ſunt ſatisfactiones quædam, non proſunt per modum actionis, ſicut doctrina prodeſt, quæ, ſicut etiam omnis alia actio effectum habet ſecundùm diſpoſitionem recipientis, ſed valet per modum ſolutionis debiti; & ideo non eſt ſimile, ſequitur Turrecr. in d. cap. *Non mediocriter, n. 9. verſ. Ad ſecundum, de conſecr. diſt.* 5.

76 Et eodem modo reſpondetur ad exemplum de candela. nam, ut inquit S. Thomas *in præalleg. diſt. 45. quæſt. 2. art. 4. quæſt. 1. ad primum.* Suffragia proſunt per modum luminis in quantum à mortuis acceptantur, & ex hoc quamdam conſolationem recipiunt, & tantò majorem, quantò majori charitate ſunt prædici. Sed in quantum ſuffragia ſunt quædam ſatisfactiones per intentionem facientis translata in alterum, non ſunt ſimilia lumini, ſed magis ſolutioni alicujus debiti: non autem eſt neceſſe, ut ſi debitum pro uno ſolvitur, ex hoc aliorum debitum ſolvatur.

Ad quartum reſpondetur orationem conſiderari, & ex parte orantis, & ex parte ejus, qui oratur; & ex utroque effectus ejus dependere, & ideo quamvis Divinæ virtutis non ſit magis difficile abſolvere multos, quàm unum, tamen hujuſmodi oratio non eſt ita ſatisfactoria pro multis, ſicut pro uno. Ita S. Thom. *in* 4. *diſt. q.* 2. *in reſponſione ad tertium.*

77 Ad quintum reſpondetur ex Scoto *d. quodlib.* 20. in Miſſa reperiri triplicem valorem, videlicet generaliſſimum, medium, & ſpecialiſſimum, ut latiùs dicam infrà *n.* 94. & omiſſo ultimo, qui ad rem præſentem non pertinet, generaliſſimus eſt, qui debetur generaliter toti Eccleſiæ, nec non iis, quorum ſit mentio in Canone. Medius eſt, qui debetur ei, quem Sacerdos cogitat in *Memento*.

Primus

Primus valor applicatur juxta intentionem Eccleſiæ independenter ab intentione Sacerdotis. Secundus applicatur à Sacerdote juxta intentionem ipſius. Non igitur mirum ſi ex applicatione primi valoris, quam facit Eccleſia, nihil decreſcat de valore, quem applicat Sacerdos; quia cùm ſint ſeparati, ex diviſione unius in plures, non ſequitur diminutio alterius, arg. l. *fin. ff. de calumn.* l. *Eum actum, ff. de negot. geſt.* & l. *Papinianus exuli, ff. de minor.*

78 Ad confirmationem autem reſpondetur ex oblatione, quam facit Eccleſia pro circumſtantibus, & generaliter pro omnibus fidelibus, idcircò nihil decreſcere unicuique, quia, ut advertit Cajetan. *tom. 2. opuſc. tract. 3. cap. 2.* & ex illo Gabriel Vaſq *in 3. part. diſp. 231. c. 3.* ſive in Eccleſia ſint plures circumſtantes, ſive pauciores, unicuique taxatur fructus ex opere operato pro modo quantitatis fidei, & devotionis cujusque: & ideo in Canone dicitur, *& omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita, & nota devotio, &c.* Nihil mirum igitur ſi hoc ſacrificium generaliter oblatum non minus proſit ſingulis eorum ſi offeratur pro pluribus, quàm ſi pro paucioribus, quod fuſiùs explicat Navarr. *in Manual. c. 25. n. 110. verſ. Arbitror autem.*

79 Ad ultimum motivum, quod unico jejunio poſſit ſatisfieri pluribus cauſis jejunandi, reſpondet Abb. *in prӕcitat. conſ. 99. nu. 6. verſ. Ad ſecundum, lib. 2.* Procedere quando quælibet illarum cauſarum concernit certum diem: oportet enim ut impleatur eadem die meliori modo, quo poteſt. Sed magis adæquatè ad hoc objectum reſpondet Scotus *dicto quodlib. 20. circa finem, verſ. De tertio*, diſtinguendo an plures obligationes ſint ad idem numero, an verò ad idem in ſpecie; & quidem ut ipſe ait, (ſi ſint ad idem numero, ut quando pluribus obligationibus obligor hâc ſextâ feriâ jejunare, puta ex præcepto Eccleſiæ, quia eſt ſexta feria quatuor temporum, & iterum quia eſt vigilia Apoſtoli jejunanda, & iterum ex regula mea: Iſtis obligationibus, quia ſunt ad idem numero, ſatisfacio uno actu jejunandi: ſecùs autem eſt ad idem ſpecie, & ratio videtur, quia obligatio non eſt ad impoſſibile ſolvi. Quotcumque autem ſunt obligationes ad hoc, nulli poteſt ſatisfieri niſi ſolvendo hoc: non ergo tenetur ad aliud. Sed quando ſunt plures obligationes ad idem in ſpecie, poteſt ſatisfieri eis ſolvendo aliud, & aliud. Nunc autem in caſu propoſito eſt alia, & alia obligatio completa, & ad idem in ſpecie, ſcilicet ad dicendam Miſſam. Ergo ſimpliciter non ſatisfacit niſi reddat diſtincta.) Hæc Scotus. Probatur hæc in l. *Quibus idem, ff. de verb. obligat.* in l. *Si non ſortem, §. Libertus, ff. de condit. indeb.* in l. *Si uſusfructus mihi, ff. de uſufruct.* in l. *Cùm plures, ff. de evict.* & ex notatis per DD. in l. *Titium*, ubi in ſpecie Jaſ. *n. 8. ff. de verb. oblig.* Ad id verò, quod generaliter aiunt de probabilitate opinionis oppoſitæ, reſpondeo uti falſam, & omni probabilitate deſtitutam authoritate Apoſtolica reprobatam fuiſſe in præallegatis Decretis *de celebrat Miſſar.* & in declarationibus poſteà editis, ut inferius patebit, & quatenus eſſet probabilis, tamen Sacerdotes in hac materia, in qua vertitur periculum animæ, tenentur ex præcepto tutiorem partem amplecti, ut probavi latiſſimè in cap. *Ne innitaris, ſuprà de Conſtitut.* Cùm præſertim, qui conferunt eleemoſynam pro celebratione Miſſæ, non petant opiniones, ſed id, quod certum eſt, videlicet integrum ſacrificium, argum. cap. *Si quis autem, de pœnit. diſtinct. 7.*

80 Sed circa prædicta quadruplex occurrit difficultas. Prima, an ſi ſtipendium non ſit juſtum, eò quòd deficiat ab eo, quod ad ſuſtentationem celebrantis lege, vel conſuetudine taxatum eſt, liceat tunc Sacerdoti pro unius Miſſæ celebratione plura ſtipendia accipere uſque ad præfinitam taxam. Ratio dubitandi eſt, quia miniſtrantibus in Altari debentur ſtipendia ex juſtitia, cap. *Ex his, 12. q. 1.* cap. *Quicumque*, cap. *Charitatem*, & cap. *Eccleſiaſticis, 12. q. 2.* cap. *Cùm ſecundùm, de Præb.* Nam qui Altari ſervit, de Altari vivere debet, 1. ad Corinth. 9. *Et dignus eſt operarius mercede ſua.* 1. ad Timoth. 5. *nec denario fraudari debent in vinea Domini operantes*, cap. *fin. de Magiſtr.* Ergo ſi Sacerdos neceſſariam ſuſtentationem non habeat, & merces non reſpondeat labori, contractus eſt injuſtus, ac proinde licebit ei jure ſuo uti, ſeque indemnem ſervare plura ſtipendia partiaria ad ſui ſuſtentationem accipiendo uſque ad quantitatem præfixam, & unica oblatione omnibus ſatisfacere, Ita Sot. *de juſt. & jur. lib. 9. q. 3. art. 1.* Canus, & alii, quos ſequitur Suar. *tom. 3. in 3. parte, diſput. 86. ſect. 4.* & Azor. *inſtit. moral. tom. 3. lib. 12. c. 6. §. Mihi verò.* Sed hanc opinionem refellit Navarr. *in Manual. cap. 25. n. 92*, eamque expreſsè reprobavit S. Congregatio Concilii tum in præallegato Decreto *de celebrat. Miſſar. §. Deinde*; in illis verbis; Plura ſtipendia quantumcumque incongrua, & exigua tum in declaratione poſteà edita tenoris infraſcripti, videlicet, an cùm Ordinarius præſcripſerit eleemoſynam congruam juxta qualitatem loci, perſonarum, ac temporum, Sacerdotes accipientes ſtipendium minus congruum teneantur Miſſas illis ab offerente præſcriptas celebrare: Sacra Congregatio cenſuit teneri. Et

81 quidem jure optimo; nam in ſtipulationibus, & aliis contractibus, qualis dicitur celebrari inter dantem eleemoſynam, & Sacerdotem, nempe do ut facias, ut notatur in cap. *Significatum, de Præb.* ſemper primò id ſequimur, quod actum eſt à partibus, l. *Semper in ſtipulationibus*, & ibi Decius *in 1. notab. ff. de reg. jur.* & l. *Sed Celſus, §. Sed ſi fundus, ff. de contrahen. empt.* Contractus enim ex conventione legem accipiunt, ut in reg. ſexti *Contractus*, & in l. *Contractus, ff. eod.* Unde ſi Presbyter liberaliter, & gratis cuipiam promiſiſſet Miſſam dicere, utique teneretur ſtare promiſſis, quantumcumque nudum eſſet pactum, & non veſtitum cohærentia rei, vel contractus, cap. 1. *Cum materia, ſuprà de pactis*, cap. *unic. eodem tit. lib. 6. Eleutherius, 18. quæſt. 2.* alioquin frangeret fidem ſecundùm Tabien. *in ver. Reſtitutio, §. fin. verſ. Concludo igitur.* Ergo multò magis tenetur ſtare promiſſis cùm ſe obligavit ſtipendio accepto quantumvis incongruo, & exiguo imputet enim ſibi qui accipit eleemoſynam ad victum inſufficientem, & tamen promittit ſacrificium offerre. Videtur enim ſic favori ſuo renunciare, prout poteſt, l. *Si quis in conſcribendo, C. de pactis*, ad exemplum ejus, qui acceptat beneficium tenue, quia non propterea excuſatur à reſidentia, & ſervitio, cap. *Conquerente*, & ibi DD. *ſuprà de Cler. non reſid.* gloſſ. in cap. *Clericus victum, in ver. Vigilius, 91. diſt.*

Nec

82 Nec refragantur illa verba decreti *de celebrat. Miſſar.* quibus Sacerdos adſtringitur ad tot Miſſas celebrandas, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint. Quoniam ex S. Congregationis ſententia intelligi debent de præſcriptione facta ab eo, qui eleemoſynam tribuit, non autem ab Ordinario. Quod ſi tribuens eleemoſynam numerum Miſſarum celebrandarum non præſcripſerit; tunc enim Miſſæ celebrari debent quot præſcripſerit Ordinarius ſecundùm morem civitatis, vel provinciæ. Habentur ſupraſcriptæ declarationes in Bullar. *tom. 4. pag. 317.* Præterea ſi Sacerdos aliundè haberet unde viveret, utique non liceret ei plura ſtipendia utcunq; minima accipere pro unius Miſſæ celebratione, ut idemmet Sot. fatetur *eod. art. 3.* Igitur nec ratione paupertatis id ei licebit. Tum quia paupertas ſacrificantis non tollit juſtitiam, nec debitum alteri, arg. c. *Ex tenore, de foro compet.* & c. *Denique,* 14.
83 *q. 5.* Tum quia Miſſæ ſacrificium non eſt inſtitutũ ad pauperum inopiam ſublevandam, quin potiùs ſanxit Eccleſia, ut nullus pauper ordinaretur, ut cap *Non liceat,* c. *Epiſcopus,* c. *Tuis,* & cap. *Cùm ſecundùm, de Præb.* & qui ordinatus in paupertatem incideret, artificiolo, vel agricultura ſibi victum quæreret, c. *Clericus victum, 91. diſt.* cùm non deceat eos, qui Divinis obſequiis adſcripti ſunt, cum Ordinis dedecore mendicare, Concilium Trident. *ſeſſ. 21. cap. 2.* Tum denique, quia ſacri Canones in aſſignatione ſtipendii non conſiderant paupertatem, ſed mercedem laboris, cùm nemo militet propriis ſtipendiis, cap. *Cùm ex officii, de præſcript.* & probatur in c. *Clerici, 1. q. 2.* perpendendo illum textum, ut dixi in cap. *Si quis ſanè. n. 7. ſupra de peculio Clericor.* Ergo ſi Sacerdoti habenti unde vivat non licet plura ſtipendia etiam incongrua accipere, utique nec licebit pauperi. Quibus demum accedit, quod non ſolum ſacrificio Altaris, ſed & in multis aliis Sacerdos inſervit Eccleſiæ, & ut minimum Horas Canonicas recitat cap. 1. *ſuprà de celebrat. Miſſar.* Igitur non tenetur ei victum præbere is tantùm, pro quo ſacrificium offert, & conſequenter ex eo quòd ſtipendium ab ipſo acceptum ſit minus congruum, non ideo minus tenebitur integrum ſacrificium illi applicare.

84 Secunda difficultas eſt an ſi conſuetudine regionis receptum ſit ut Sacerdos, qui tenetur alicui ad applicationem ſacrificii, nihilominus ab aliis quoque eleemoſynam accipiat pro celebratione Miſſæ, & unicam Miſſam celebret pro omnibus, ejuſmodi conſuetudine excuſetur necne. Et quidem Præpoſ. in cap. *Sacroſancta, n. 3. verſ. Ego tamen, 22. diſt.* format ſimilem quæſtionem; videlicet; Si conſuetudo ſit in patria ut unus Sacerdos, licèt, obligatus ad Miſſam ratione beneficii, vel ſalarii, tamen accipiat onus, vel eleemoſynas pro Miſſis peculiaribus ead. die, qua ad aliam Miſſam tenetur, dicendis, & dictam Miſſam ordinariam ad quam tenetur, & pro votiva, vel peculiari faciat collectam; an Sacerdos ſit tutus propter conſuetudinem: & reſolvit eſſe tutum, nec cenſeri fraudare teſtatorem, & dantem eleemoſynam
85 pro tali Miſſa peculiari, vel votiva. Movetur, quia intentio teſtatoris, vel dantis debet in dubio intelligi ſecundùm conſuetudinem patriæ, ut notat Bart. in l. *Hæredes mei,* §. *Cùm ita, ff. ad Trebellian.* & in l. *Iuriſjurandi,* §. *Si liberi, ff. de oper. libert.* Imol. in cap. *Potuit in fin. de locat.* ad hoc l. *Semper in ſtipulationibus, ff. de reg. jur.* ibi, (Si non apparet quod actum eſt, conſequens erit ut id ſequamur, quod in regione, in qua actum eſt, frequentatur,) & ibi Decius, *n. 8.* dat concordant. Ergo legando, vel dando eleemoſynam pro tali Miſſa peculiari, vel votiva, mens dantis, & recipientis recipit interpretationem paſſivam à conſuetudine prædicta, ut ſatis ſit in ordinaria Miſſa dicere collectam votivè, vel peculiaris.

Sed his non obſtantibus contrarium videtur de jure verius; quia hujuſmodi conſuetudo eſt prava, & nutritiva peccati, ut patet ex dictis ſuprà *à n. 51.* & præſertim, *n. 65.* & idemmet Præpoſitus loco citato fatetur ex hoc multos illaqueari in perditionem animarum ſuarum, unde non meretur nomen conſuetudinis, ſed potiùs abuſus, & corruptelæ, cap. *Schiſma, 24. q. 1.* c. *Cùm venerabilis,* c. *Ex parte,* & c. *fin. ſuprà de conſuetudine,* & ita in terminis noſtris reſolvit Scot. *cit. quodlib. 20.* §. *De tertio articulo, verſ. Sed numquid in caſu aliquo.* ait enim, ſimplices Sacerdotes teneri ad ſingulas Miſſas propter ſingulas obligationes: nec excuſaret eos conſuetudo de non celebrando plures Miſſas eodem die, quia tantum licet eis ad illa ſe obligare, de quibus fuerint certi quòd poſſint completè ſolvere, & ceſſat omnis difficultas, quia in Decretis *de celebrat. Miſſar.* à S.D.N. approbatis in §. *Deinde,* diſtrictè præcipitur Sacerdotibus, ut tot Miſſas celebrent, quot ſtipendia acceperunt pro illa celebratione, ita ut alioquin non conſequantur liberationem, quinimò graviter peccent. & ad reſtitutionem teneantur, ut dictum eſt ſuprà *n. 65. & in fin. in* §. *Non obſtantibus,* quoad omnia, & ſingula in iiſdem Decretis contenta derogatur conſuetudinibus etiam immemorabilibus.

86 Non obſtat fundamentum Præpoſiti quòd intentio eorum, qui conferunt eleemoſynam, recipiat interpretationem à conſuetudine, quia reſpondeo hoc verum eſſe, ubi conſuetudo eſt rationabilis, prout loquuntur Bart. & Imol. citati, quod non contingit hoc caſu. Ad quod adducit notabilem doctrinam Marian. Socin. *in tract. de oblat. libello 18. n. 3. verſ. Niſi diceretur,* ubi videtur velle, ut mens offerentium non debeat interpretari ſecundùm conſuetudinem, ſi talis conſuetudo ſit à jure improbata: & propterea quamvis oblationes factæ imagini alicujus Sancti depictæ in muro quæri poſſint domino muri ex voluntate offerentium tacitè, vel expreſsè declarata; tamen hæc tacita voluntas non eliciatur ex eo; quòd ex conſuetudine oblationes cedant laico muri domino: quia hæc conſuetudo reprobatur in hanc conſuetudinem, 16. q. 1. ac proinde ab illa non eſt ſumenda tacitæ voluntatis præſumptio, ſeu declaratio. Ita in propoſito cùm conſuetudo ſatisfaciendi unicâ Miſsâ pluribus obligationibus ſit improbata in præcitatis Decretis, ab illâ non eſt ſumenda interpretatio voluntatis offerentium eleemoſynas.

87 Declarat hanc concluſionem Scot. *loc. cit.* ut nõ procedat (ſi conſuetudo ſit ut anniverſaria celebrentur in illis Eccleſiis, ubi corpora ſepeliuntur, & in quibus ipſi mortui dum vixerunt, perceperũt Eccleſiaſtica Sacramenta; nã ſi talis Eccleſia rationabilem conſuetudinem habeat, ut eod. die nõ dicatur niſi una Miſſa pro mortuis, ſi contingat eodem die plura anniverſaria concurrere, ſatis ſit illis

illis pluribus per unam Miſſam: Rector enim, vel miniſtri non obligantur ad impoſſibile, vel omnino ad inconveniens illi Eccleſiæ, in qua miniſtrant, cujuſmodi eſſet ibi eod. die plures Miſſas pro mortuis ſolemniter celebrare, & eorum obligatio debet intelligi ſecundùm rationabilem
88 conſuetudinem illius Eccleſiæ. Præterea quilibet poteſt cedere juri ſuo conſentiendo ut Miſſa non dicatur pro ſe ſolo, ſed pro ſe, & aliis ſimul, & talis ceſſio licèt expreſsè nō fiat in caſu propoſito; tamē rationabiliter intelligenda eſt fieri implicitè nō ſolùm in animo ejus, qui ſe obligat, ſed etiam illius, cui fit obligatio, dummodo ille, cui fit obligatio, bene noverit conſuetudinem Eccleſiæ.) Hæc Scot. ſequitur Navarr. *in Man. cap. 25. n. 92. in fin.* & in hoc caſu poſſet ſalvari opinio Præpoſiti in d. c. *Sacroſancta*, & ita etiam intelligi poſſunt Petr. de Palud. Antonin. & alii apud Sylveſt. *in ver. Miſſa, 1. q. 10.* & Tabien. *in ver. Reſtitutio, § fin.* dicentes, Sacerdotem obligatum ad plures Miſſas excuſari celebrando unam pro omnibus propter impoſſibilitatem celebrandi pro quolibet ſpecialiter, vel propter rationabilem conſuetudinem maximè apud eum, qui ſcit, vel ſcire debet; quia dolus ſcienti non infertur. Cogita tamen an huic declarationi refragetur decretum ſuperiùs relatum *n. 65. de celebrat. Miſſar.* nam illius verba reſpiciunt non tantùm Sacerdotes, quibus eleemoſynæ conferuntur, ſed etiam Eccleſias, Collegia, capitula, monaſteria, & loca pia quæcumque; jubentque tot Miſſas celebrari, quot præſcriptæ fuerint ab offerentibus eleemoſynas, & in fine tolluntur conſuetudines etiam immemorabiles. Atque ita videntur ſublatæ etiam conſuetudines Eccleſiarum, & cùm juſtitia, ut ait Scotus ubi ſup. requirat pro ſingulis obligationibus ſingulas Miſſas, æquè requiritur juſtitia in Eccleſia Collegiata, ſicut à ſimplici Sacerdote. Tertia difficultas
89 eſt, an beneficiati, vel Capellani, quibus diebus tenentur Miſſam celebrare ratione beneficii, vel ſalarii, poſſint ab aliis eleemoſynam accipere, & unicâ Miſsâ omnibus ſatisfacere.

Ludovicus Romanus *conſ. ſuo 339. incipien. Dictus Monachus*, reſolvit Beneficiatum, ſeu Capellanum non teneri ſpecialiter celebrare Miſſam pro anima dotantis Capellam, & ſuorum, nec generaliter pro mortuis, ſed ſufficere, ut in oratione, quæ offertur Deo in Miſſa, fiat commemoratio defunctorum in genere, quia, ut ipſe inquit, non minus indulgentiæ accipit Patronus à Deo ex tali commemoratione generaliter facta, quàm ſi pro eo ſpecialiter fieret; allegat textum, qui hoc expreſsè dicit, in c. *Non mediocriter, de conſecr. diſt. 5* & proptereà ſuperfluum eſt nomina eorum, pro quibus Miſſa celebratur, ſpecificè commemorare; textus eſt in cap. *Viſum*, & in c. *De nominibus, de conſecr. diſt. 1.* Subjicit tamen Romanus, at ſi Sacerdos vellet facere ſpecialem commemorationem, poteſt, & pium eſt ſic facere, non ut Deus intelligat, cui nihil eſt ignotum, ſed ut ſupplicantiū devotior reddatur affectus, ut ait gloſſ. in d. c. *De nominibus, in fin.*

90 Cæterùm opinio Ludovici admitti poteſt in eo tantùm caſu, in quo Beneficiatus, vel Capellanus ratione beneficii, vel ſalarii tenetur ad ſolam celebrationem Miſſæ, cum cōmemoratione ſeu collecta pro anima fundatoris, vel alterius, non autē ad applicationē ſacrificii; idque omnino certū eſt puta quia in inſtitutione beneficii, vel capellaniæ ita expreſsè fuit cautum. Tunc enim cùm habeat Miſſam liberam, non prohibetur illius valorem quibus voluerit applicare, ut ſcripſi plenè in c. *Significatum, n. 38. ſup. de Præb.* in quæſt. An Sacerdos, qui tenetur ad ſolam Miſſæ celebrationem, non autem ad illius applicationem, poſſit pro applicatione eleemoſynam accipere. At ſecus dicendum eſt cùm beneficiatus, vel Capellanus eſt obnoxius ad dicendam Miſſam pro anima ipſius fundatoris, vel dotantis Capellam, aut cujuſlibet alterius, quia tunc tenetur illis ſacrificium applicare, ut dixi in prædicta Decretali *Significatum, n. 44.* ac proinde non poteſt ab aliis eleemoſynam accipere, & unica Miſſa omnibus ſatisfacere, ita in terminis Abb. *conſ. 99. Quidam condidit teſtamentum, n. 5. verſ. Nunc tertium dubium. lib. 2.* ubi pleniſſimè conſuluit in facti contingentia, beneficiatos Eccleſiæ Cathedralis quibus diebus tenentur Miſſam celebrare ratione beneficiorum ſuorum, non poſſe adimplere alia onera Miſſarum quas teſtator pro anima ſua celebrari mandavit, & illud conſilium ſequuntur Roch. de Curte *de jure patr. in ver. Honorificum, q. 57. n. 90. verſ. Limita*, Lambertin. *in eod. tract. lib. 3. in 3. q. principali, art. 3. verſ. Sequitur prædicta*, & Navarr. *conſ. 9. incipien. Ex Concilii. n. 1. & 2. de celebrat. Miſſar.* ubi redarguit Ludovicum Romanum quòd malè conſuluerit, & eſt ex mente gloſ. 1. in c. *Significatum, ſuprà de Præben.* dum ait obligatum ad celebrandum ratione be-
91 neficii non poſſe alteri locare operas ſuas. Fundamentum hujus concluſionis eſt, quia cùm ſacrificium jam ſit uni debitum, non poteſt ſecundùm juſtitiam alteri applicari, cùm illa obligatio præceſſerit, arg. l. *Qui prior, ff. de jud.* & l. *Cùm ex pluribus, ff. de ſolut.* & optimè per Innoc. in c. *Cùm jam dudum, de Præben.* vel certè quatenus obligatio fieret pro utroque, non tamen abſolutè dicitur fieri pro ſecundo, quia ex Divina juſtitia dividitur inter eos, pro quibus offertur, & ſic diviſum minus accipitur à ſingulis, quaſi pro uno tantùm ſingulariter offerretur, ut latiſſimè oſtenſum eſt ſupra à *num 50.* Ad hoc bonus textus in ſimili in cap. *Cùm in illis, in fin. de Præbend. lib. 6.* ubi ſi mandatur provideri de beneficio ſpectante ad collationem unius, non poteſt impleri mandatum in beneficio, cujus collatio ad eum ſimul cum alio pertinet. Ad idem facit textus in l. *Si fuerit, ff. de rebus dub.* ubi dicitur legatum impediri factum uni ex cognatis, qui primus Capitolium aſcenderit, ſi ſimul duo aſcendiſſe dicantur, vel fuit factum illi, qui monumentum fecerit, & plures dicantur feciſſe. Item facit quod plenè notat Bartol. in l. *Hoc articulo, ff. de hæred. inſtit.* Unde cùm Sacerdos ſit obligatus ad celebrandum pro aliquo, ſeu pro anima unius, tenetur celebrare pro illius anima, & intuitu illius dumtaxat, & non alterius: ad hoc textus optimus juncta gloſſ. *penult.* in c. *Cum Apoſtolica, de conceſſ. Præben.* & hanc ſententiam probavit S. Congregatio Concilii, tum in præallegat. Decretis *de celebrat. Miſſarum*, tum in declarat. poſteà edita tenoris infraſcripti, videlicet: An Sacerdotes, qui tenentur Miſſam celebrare ratione beneficij, ſeu Capellæ, legati, vel ſalarii, poſſint etiam manualem eleemoſynam pro Miſſis votivis, aut defunctorum recipere, & unico Miſſæ ſacrificio utrique oneri ſatisfacere? S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini inter-

pretium authoritate ſibi à Sanctiſſimo D.N. attributa cenſuit Sacerdotes, quibus diebus tenentur Miſſas celebrare ratione beneficii, ſeu Capellæ, aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eâdem Miſſa utrique obligationi ſatisfacere. Habetur in Bullar. *tom.4 pag.317.*

92 Quarta, & ultima difficultas eſt, An Parochus poſſit eleemoſynam accipere pro Miſſa celebranda in iis diebus, in quibus tenetur ex præcepto celebrare pro ſuis Parochianis.

Hæc quæſtio non videtur omninò pertinere ad interpretationem Decretorum, *de celebr. Miſſar.* quia in §. *Deinde*, ſolùm ſtatuitur, ut qui ſtipendia acceperunt pro Miſſis celebrandis, debeant tot Miſſas celebrare, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint, atque ita hoc Decretum loquitur de Sacerdotibus accipientibus eleemoſynas manuales, non autem explicitè de obtinentibus beneficia Eccleſiaſtica.

93 Sed quæſtionis ſolutio videtur magis pendere ab intelligentia decreti Concilii Trident. *in c.1. ſeſſ.25.* ubi diffinitur præcepto Divino mandatum eſſe omnibus curam animarum habentibus oves ſuas agnoſcere, & pro his ſacrificium offerre: nam ſi Parochus teneatur applicare ovibus ſuis Miſſæ ſacrificium, certum erit eum non poſſe eleemoſynam manualem accipere pro ejusdem ſacrificii applicatione, ex his, quæ latiſſimè ſuperiùs deducta ſunt à *n.*44. Contextus Concilii tres habet intellectus: quidam enim exponunt verba illa, *pro his ſacrificium offerre*, id eſt pro eorum commoditate ad hoc, ut ipſi poſſint Miſſam audire, & ſatisfacere Eccleſiæ præcepto, de quo in c. *in Dominicis, 9. qu.* 2. & in cap. 2. *de Paroch.* Sed hic ſenſus non videtur admodum congruere verbis Concilii: nam verbum *offerre*, & verba *pro his*, magis ipſam ſacrificii applicationem, quàm populi commoditatem important, c. *Tempus*, 13. *q.*2. Præterea præceptum de Miſſa audienda in Dominicis, & feſtis diebus eſt de jure Eccleſiaſtico, c. *Miſſas*, ibi, Speciali ordine præcipimus, *de conſecr. diſt* 1. Quomodo ergo Parochus adſtringitur Jure Divino ad ſacrificium offerendum, ut populus audire poſſit Miſſam, ſi populus ad id non tenetur ex conſti-

94 tutione Eccleſiæ? Pro intelligentia ſecundi intellectus præmittendum eſt ſacrificio Miſſæ ineſſe triplicem valorem, ſeu fructum ſecundùm Scot. *quodl.20.art.2. &* 3. quem alii Theologi ſequuntur, & cujus doctrinam dicunt eſſe ſingularem, & uſu Eccleſiæ meritò receptam, Sot *de juſt. & jur. lib.3.q.2.art.2.* Corduba *lib.1.q.3.notab.*4. & Navarr. *in Manual.cap.25.n.92.* Primus fructus dicitur generaliſſimus, & hunc applicat Eccleſia per Sacerdotem ſummo Pontifici, & aliis, de quibus in Canone, & generaliter in qualibet Miſſæ celebratione. Secundus eſt ſpecialiſſimus, quo fruitur ipſemet Sacerdos dum celebrat. Tertius appellatur medius, cujus diſpenſatio committitur Sacerdoti; & eum applicat illis, pro quibus offert ſacrificium. Hi autem fructus ita invicem ſe habent, ut ex applicatione unius non impediatur applicatio alterius. Ideoque Sacerdos etſi teneatur generaliter celebrare pro Pontifice, pro Imperatore, pro Epiſcopo, &c. non tamen prohibetur idemmet ſacrificium etiam pro his, qui eleemoſynam conferunt, ſicut è converſo qui tenetur ad Miſſam ratione eleemoſynæ, non tamen prohibetur, imò debet ſacrificium offerre etiam pro Papa, atque aliis prædictis, ſicut etiam tetigi ſuprà *n.77. & ſeq.* Itaque dum Concilium declarat Parochum teneri pro ovibus ſuis ſacrificium offerre, dicunt quidam hoc eſſe intelligendũ quoad applicationem fructus generaliſſimi, ita ut teneatur pro illis celebrare eo modo, quo tenetur pro Pontifice, atque aliis generaliter. Id autem ut diximus non impedit quominus poſſit applicare ſacrificium etiam particulariter offerenti eleemoſynam. Sed neque hic intellectus videtur omnino congruere cum Decreto Concilii: nam dum Concilium declaravit teneri Parochum offerre ſacrificium pro ovibus ſuis, indicavit in Parocho adeſſe aliquam ſpecialem obligationem diverſam ab illa, quam habent ſinguli Sacerdotes applicandi fructum omnibus Chriſti fidelibus. Videtur ergo verus, & conſonus verbis, & intentioni Concilii tertius intellectus, quo Parochus obligatur ad offerendum ſacrificium pro ovibus ſuis, id eſt ad ſpecialem ipſius ſacrificii, & fructus medii applicationem, quemadmodum videntur ſentire Sot. *de juſt. & jur. q.3.* Vaſq. *in 3. par. diſput. 235. art.6. cap.6.* & alii Recentiores.

Atq; hinc ſequitur, ut quibus diebus Parochus tenetur ex præcepto celebrare, & ſacrificium ſuis ovibus applicare, non poſſit eleemoſynam accipere pro ejusdem ſacrificii applicatione; quia nimirum hic fructus medius ſacrificii jam reperitur alteri debitus ex his, quæ dicta ſunt ſuprà *n.* 91. Ita in puncto cenſet Suarez *tom.3. in 2. par. diſp.*

95 *86. ſect.3 §. Et juxta hanc concluſionem.* Nec eſt omittendum in Concilio quarto Provinciali Mediolanenſi à S. Congregatione recognito, atque à Sede Apoſtolica approbato in tit. *de his, quæ pertinent ad ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium*, inter cætera prohiberi Curatis, ne diebus Dominicis, & aliis, quibus tenentur celebrare pro populo, aliud ſuſcipiant Miſſarum celebrandarum onus.

96 Pro complemento materiæ libet ſubnectere declarationem S. Congregationis Concilii Tridentini Sanctiſſimi D.N. Alexandri Papæ VII. juſſu editam ſuper ſecundo Decreto ejusdem Congregationis *de celebrat. Miſſar.* cujus tenor talis eſt.

(Cùm Authores nonnulli ſcriptis ſuis etiam typis aſſeruerint Sacerdoti pro alio Miſſam recepta eleemoſyna celebranti licitum eſſe aliam eleemoſynam quoque accipere ab altero, cui partem illam fructus, ſeu valoris ejusdem ſacrificii ipſimet celebranti debitam (ſpecialem nuncupatam) applicet: ac proinde hunc caſum ſub Decreto S. Congregationis Concilii prohibente duplex pro unica Miſſa ſtipendium, ſeu eleemoſynam recipi, non eſſe comprehenſum.

Propterea S. Congregatio Eminentiſſimorum, ac Reverendiſſimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, quæ authoritate ſibi per Apoſtolicam Sedem ſpecialiter, attributa ſedulò curat, ne à Sacerdotibus circa celebrationem ſacroſancti Miſſæ ſacrificii, unde in nos uberrima Divinæ liberalitatis munera derivantur, avaritiæ labes ulla, aut ſuſpicio contrahatur, antedictam aſſertionem maturè examinavit, eademque prorſus reprobata ſub die 25. Januarii 1659. cenſuit.

Nulli Sacerdoti licitum eſſe præfata ratione, ſive prætextu aliarum eleemoſynarum accipere præ-

præter illam, quam accepit ab eo, pro quo Miſſam offerre tenetur: ac proinde caſum hunc eſſe comprehenſum in decretis, aliàs per eamdem S. Congregationem Concilii editis, quibus prohibetur, ne duplex ſtipendiũ pro unica recipiatur.

Quam S. Congregationis ſententiam ad Sanctiſſimum D. N. Alexandrum Papam VII. relatam, Sanctitas Sua ſub die 29. ejusdem menſis approbavit, & Decretum publicari, atque ad Epiſcopos, & Generales Regularium Ordinum transmitti juſſit; ut ipſi doctrinam hujusmodi per ſuos Pœnitentiarios, & Confeſſarios, ac Lectores reſpectivè inſinuari, doceri, atque in tractatibus moralibus per eosdem imprimendos evulgari paſtorali vigilantia curent. Publicatum die 27. Octobris 1659.

97 Hinc non abſimilis eſt alia doctrina hoc tempore à nonnullis Auctoribus ſubtiliter adinventa, videlicet cùm valor, ſeu fructus medius ſacrificii, de quo ſacrificans poteſt ad libitum diſponere, dividatur in ſatisfactorium, & impetratorium: ſi quis det Sacerdoti ſtipendium pro Miſſa cum applicatione fructus ſatisfactorii, & alius det eidem Sacerdoti aliud ſtipendium pro Miſſa cum applicatione fructus impetratorii: poteſt Sacerdos unicâ Miſsâ ſatisfacere utrique obligationi applicando cuilibet fructum petitum. De hac doctrina egi cum Sanctiſſimo, qui viſus eſt eam improbare, juſſitque mihi, ut dubium diſcutiendum mitterem ad S. Congregationem Concilij, à quo poſt paucos dies edita fuit declaratio ſequentibus verbis concepta.

A Reverendiſſimo D. Fagnano pro ſua egregia pietate, ac Divini cultus zelo dubium infraſcripto verborum tenore conceptum ad hanc Sac. Congregationem jubente Sanctiſſimo D. N. transmiſſum fuit.

An Sacerdos, qui unum ſtipendium accepit pro celebratione Miſſæ, v.g. pro defuncto, & ſic cum obligatione applicandi fructum ſatisfactorium, & aliud ſtipendium pro celebratione Miſſæ, v.g. pro infirmo, & ſic cum obligatione applicandi fructum impetratorium, poſſit unica Miſſa utrique obligationi ſatisfacere, applicando defuncto ſatisfactorium, & infirmo impetratorium: Anve hoc caſu locum habeat Decretum ſecundùm S. Congregationis Concilii *de celebr. Miſſar.*

Die 13. Decembris 1659. S. Congregatio Eminentiſſimorum, ac Reverendiſſimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum reſpondit quoad primam partem non poſſe ſatisfacere. Quo verò ad ſecundam habere locum.

De Parochiis, & alienis Parochianis.

Cap. Si Epiſcopus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopatus dividitur modo hic expreſſo inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo hæretico, & ipſum hæreticum reverſum, & ex diſpenſatione receptum.*

2 *Epiſcopi duo ex magna cauſa poſſunt conſtitui in uno Epiſcopatu.*

3 *Epiſcopus hæreticus ad fidem converſus recuperat primum locum diſpenſativè.*

4 *Reſtitutio ad bona publicata non trahitur ad ea, quæ medio tempore in alium legitimè tranſlata fuerunt.*

5 *Diviſionem bonorum frater major facit, & minor eligit, ſecundùm opinionem Canoniſtarum, & n. 13.*

Et major intelligitur non reſpectu ætatis, ſed reſpectu adminiſtrationis, n. 7.

6 *Frater minor non provocat ad diviſionem, ſed provocatur à fratre majore.*

8 *Fratres ſi debeant aliquam hæreditatem dividere, non maior natu debet diviſionem facere, ſed ille qui diutius res paternas adminiſtravit.*

9 *Diviſio inter ſocios ſtudii fieri debet ab eo, qui diutius in ſtudio fuit.*

10 *Frater major ſecundùm Legiſtas non tenetur facere portiones, nec minor eligere, ſed diviſio facienda eſt judicis officio vel ſortes mittendæ, & n. ſeq.*

11 *Frater poteſt fratrem ad diviſionem vocare judicio familiæ erciſcundæ, vel communi dividundo.*

12 *Iudex quomodo ſe gerere debeat in diviſione facienda inter fratres.*

13 *Conſuetudo, ut frater major dividat, & minor eligat, teſte Auguſtino, traxit originem à diviſione Abrahæ, & Loth, & n. ſeqq.*

14 *Dictum Sancti fulcitum auctoritate veteris, vel novi Teſtamenti prævalet dictis aliorum omnium.*

1 SI EPISCOPUS. Ponit qualiter dividatur Epiſcopatus inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo hæretico, & ipſum hæreticum reverſum, & ex diſpenſatione receptum. Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anania. Habet quinque dicta ad idem tendentia, quæ patent ex littera.

2 Nota primò ex textu caſum ſingularem, in quo duo Epiſcopi poſſunt eſſe unius Epiſcopatus, videlicet, quando alter cum parte populi labitur in hæreſim; & alter canonicè eligitur, ſeu præficitur: nam primus cum plebe ad Eccleſiæ unitatem reverſus, & ex diſpenſatione receptus conſtituitur Epiſcopus in eodem Epiſcopatu unà cum Epiſcopo ſubſtituto, ut hic notat Bernardus poſt caſum, & eſt ſimile in cap. *Non autem, 7. q. 1.* Ubi Auguſtinus acceſſit Valerio incolumi, ita ut uterque in ſolidum eſſet Epiſcopus, & munia Epiſcopalia exerceret, ut ibi in text. & in gloſſ. *in ver. Vt non ſuccederet.* Hoc tamen ſecundùm Abb. hic *n. 3* fieri non debet ſine magna cauſa, ne in eadem diœceſi videantur duo capita quaſi monſtrum, ut cap. *Inter cætera*, & cap. *Quoniam, ſuprà de offic. Ordinar.* nam expreſsè hoc prohibetur in d. c. *Quoniam*, & ita hic factum fuit, tum pro multitudine ſequentium Epiſcopum ad Catholicam fidem reverſum; tum pro utilitate, ut notat gloſſa in figuratione caſus. Cæterum, ut formaliter inquit Jo. Andr. *n. 5.* non credo, quod tuis diebus practices hunc caſum. Si enim hodie Epiſcopus ad fidem reverſus ſic reſtitueretur, Eccleſia aliter provideret ſubſtituto, dando alium Epiſcopatum, vel deſignando certos reditus, & Jo. Andr. totidem verbis referunt, Butr. *hic n. 7. in fin.* & Cardin. *n. 3. circa medium, verſ. In quo dicit Ioan. Andr.*

3 Secundò nota ibi, *Dividant eas.* Epiſcopum lapſum in hæreſim, ac poſteà ad Catholicam unitatem reverſum recuperare primum locum. Prope-

pterea enim iſte Epiſcopus recuperavit dimidiā partem Epiſcopatus dumtaxat, quia fuerat ei ſubſtitutus alius Epiſcopus. Ergo non dato ſubſtituto, totum recuperaſſet, ut *hic* per Butr. *n*.2. Sed tu dicas ex hac littera potius colligi oppoſitum: nam quod hîc dicitur, fuit diſpenſatio, & proviſio, ut idem met Butr. fatetur, & fuit intellectus Tancredi, Bernardi, Innocentii *hic in princ.* & gloſſæ Joannis in c. *Ipſa pietas in figuratione caſus*, 23.*q*.4. Vel certè ſecundùm alium intellectum Abbatis Antiqui, & Hoſt. qui placet Jo. Andr. *n*.5. hoc cap. Non ponit jus commune in eo, quod Epiſcopus reverſus de hæreſi recipiatur ad Epiſcopatum, ſed in eo, quod diſpenſativè recipiatur. Itaque utcumque res ſe habeat, ſemper Epiſcopus converſus indiget gratiâ, & diſpenſatione, licèt hæc diſpenſatio ſecundùm poſteriorem intellectum habeat fomentum à jure communi.

4 Tertiò nota ex hac Decretali argumentum optimum ſecundum Abbatem Siculum *in* 1.*notab.* Quòd ſi quis, cujus bona fuerunt ob delictum publicata, reſtituitur, non recuperat bona legitimè in alium tranſlata; ſicut ipſe Epiſcopus converſus non recuperavit primum locum, quia medio tempore fuerat ei ſubſtitutus alius Epiſcopus, & reſtitutio non poteſt retrotrahi cum præjudicio illius, cui bona fuerunt collata. Ad quod vide bonum text. in cap. *Quamvis, de reſcript. lib.*6. & quod dixi in c. *Mandato*, *n*.56.57. *de Simon.*

5 Ultimò nota ibi, *& minor eligat.* In diviſione facienda meliorem eſſe conditionem minoris, quia major facit portiones, & minor eligit, ut in text. & notat Bernard. poſt caſum. Quod memoriæ commenda, pro diviſionibus quæ indies fiunt inter fratres majores, & minores, ſecundùm Anton. de Butr. *hic n*.6. & Anchar. *n*.2. ibi, Nota quod

6 antiquior dividit, junior eligit. Et eſt ſimile in fratre minore, qui non provocat ad diviſionem, ſed provocatur à fratre majore, ut l. *Inter omnes*, & ibi Bald. & Salycet. C. *de prædiis minor.* & l. *Iubemus*, C.

7 *de ſacroſ. Eccleſ.* Sed tu adverte, quia iſtud non probatur hîc: nam verba illa: *ita ut ille dividat, qui amplius temporis in Epiſcopatu habet, & minor eligat*: intelliguntur à Doctoribus de majore non reſpectu ætatis, ſed reſpectu majoris temporis, quo fuit in Epiſcopatu; quia præſumitur melius ſcire facultates Eccleſiarum; ſemper enim in dubiis recurrendum eſt ad illos, qui melius veritatem noverunt, cap. *Videtur*, §.1. *& 2. infrà qui matr. accuſar. poſſ.* ſecundùm Hoſt. *hic n*.2. *in ver. Amplius temporis*, Jo. Andr. *n*.2. Cardin. *eod. n.* Anchar. *in* 4.*not.*

8 & Abb. *n*.4. qui ex hoc ſumunt optimum argum. ut ſi fratres debeant aliquam hæreditatem dividere, non major natu debeat diviſionem facere, ſed ille, qui diutius res paternas adminiſtravit: & inter ſocios ſtudii is, qui diutius fuit in ſtudio. Et

9 hanc opinionem tenent communiter Canoniſtæ, ut teſtatur Jaſ. alios citans in l. 1.*n*.39. *verſ. Et iſtam opinionem*, & infrà *verſ. Et tenendo, ſi certum petatur.* Sed Legiſtæ magis communiter tenent con-

10 trarium, ut dicit, Jaſ. *d.n*.39. id eſt fratrem majorem non teneri portiones facere, nec minorem eligere, ſed vel diviſionem faciendam eſſe judicis officio, vel ſortes mittēdas. Et ita in ſpecie determinant Bart. & Angel. in l. 1. *C. de his, qui ſe def. lib.* 10. Bart. & Bald. in l. 2. *C. Quando, & à quibus quarta pars debeatur lib.* 10. & idem Bald. in l. *Si major*, *n*.1. *C. Commun. divid.* dicens inter fratres ſexu, vel ætate diſpares de jure non debere eſſe differentiam prælationis dividendi, vel optandi, ſed in omnibus debere æqualitatem ſervari, ut ibi in tex. & ſic debet optio brevium, vel ſortis felicitate contingere non prærogativa perſonæ, ut l. 2. C. *Quando, & à quibus quarta pars debeatur lib.* 10. Angelus in l. *Sancimus*, §.1. *circa medium, verſ. Alias autem, C. de donation.* ubi ait, Cùm ad diviſionem venitur, non deferri optionem minori ætate, aut majori, ſed oportere hoc committi judicio fortunæ, aut per licitationem rem dividi, ut l. *Si ſuper*, C. *Comm. de legatis.* Jo. de Imol. in l. *Suus quoque, in princ. ff. de hæred. inſtituen.* plenè Tiraquell. *in tract. de Primogenit. q.*60. Covarr. *pract. quæſt. c*.40. *n*.3. & dicit Jo. de Anan. in c. *Qualiter, & quando, il ſecondo, n*.4. *ante med. verſ. & vidi hanc altercationem, infra de accuſat.* aliàs dum hic caſus eveniſſet de facto in civitate Bononiæ, omnes Doctores Bononienſes, eo excepto, conſuluiſſe pro iſta opinio-

11 ne: alios refert Jaſ. *loco citato*, & ex Canoniſtis hanc partem ſequitur Abb. *hic n*.4. nam ut ipſe putat, frater non tenetur hanc diviſionem facere ſi nolit; nam poteſt fratres ad diviſionem vocare per judicium familiæ erciſcundæ, vel communi dividendo, & judex ex officio ſuo tenetur dividere ſecundùm quod ſibi videtur æquum conſi-

12 derata rerum qualitate, ut habetur *inſtitut. de offic. judic. quaſi per totum*, & in l. *Ad officium*, C. *Commun. divid.* vel fortè ſecundum eum judex poſſet hoc onus dividendi injungere ei, qui habet majorem notitiam rerum, ſicut fecit hîc Concilium.

13 Sed pro opinione Canoniſtarum urget auctoritas Auguſtini relati à Baldo in d.l. *Si major*, *n*.1. qui *lib*.16. *de Civitate Dei, cap*.20. primò commemorat diviſionem Abrahæ, & Loth, cujus in hunc modum fit mentio Geneſ. *c*.13. *n*.8. ac deinde ſic ait: (Hinc fortaſſe effecta eſt inter homines pacifica conſuetudo, ut quando terrenorum aliquid partiendum eſt, major dividat, minor eligat.) Hæc Auguſtinus. Unde cùm hanc dividendi conſuetudinem originaliter deduxerit ex diviſione Abrahæ, Loth, & ſic ejus dictum fulciatur auctoritate veteris teſtamenti, prævalet dictis aliorum

14 omnium, ut eſt gloſſ. reputata ſingularis, in c. *De libellis, in ver. Illorum*, 20. *diſt.* quam ad hoc ponderat Jaſ. in d.l. 1. *n*.39. *verſ. In contrarium*, dicens durum eſſe ad illam reſpondere, & ante eum Jo. de Anan. in d. cap. *Qualiter, & quando*, *n*.4. ubi etiam advertit Legiſtas non rectè reſpondere ad hanc Decretalem, dum dicunt eam loqui diſpenſativè, vel in caſu ſpeciali favore fidei. Quia ratio

15 hujus textus æquè militat in aliis diviſionibus, ſicut in iſta, quæ fit inter Coepiſcopos. Subdit tamen per Italiam extare ſtatuta diſponentia ſuper hujuſmodi diviſione facienda, vel ſaltem eſſe quaſi generalem conſuetudinem. In caſu ſtatuti conſuluit Ludovicus Rom. *d. conſ.* 471.

De Parochiis, & alienis Parochianis.

Cap. Nullus.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus parochianum alterius nec ordinare, nec judicare poteſt.*

Ar-

2 *Argumentum à poteſtate ordinis ad poteſtatem juriſdictionis, & e converſo validum eſt. Declaratur, n.3.uſque ad n.17.*
3 *Poteſtas juriſdictionis eſt præſcriptibilis; poteſtas ordinis ſecus.*
4 *Prælati inferiores habent poteſtatem juriſdictionis, ſed non ordinis.*
5 *Epiſcopus ante conſecrationem non poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis, ſed tantùm ea, quæ ſunt juriſdictionis.*
6 *Epiſcopus proximior poteſt perſonas nullius diœceſis ordinare, ſed non judicare.*
7 *Epiſcopus ordinans etiam ad primam tonſuram alterius diœceſanum ſine Ordinarii licentia eſt ſuſpenſus per annum à collatione Ordinum, & n.ſeq.*
8 *Ordinatus ab alieno ſine licentia proprii eſt ſuſpenſus ipſo jure ab executione Ordinum quamdiu proprio Ordinario videbitur.*
9 *Epiſcopus proprius quoad Ordines conferendos dicitur ratione originis, beneficii, vel domicilii.*
10 *Epiſcopus an, & quomodo poſſit loca nullius diœceſis viſitare, & illorum ſubditis ordines conferre, ac dimiſſorias concedere, & n.ſeqq uſq; in fin.*
11 *Epiſcopus, qui poteſt Eccleſias nullius diœceſis viſitare, poteſt etiam illorum ſubditos ordinare, eiſq; dimiſſorias concedere.*
12 *Nullius diœceſis loca origine, privilegio, præſcriptione.*
13 *Vrbes, & loca, quibus primates præſidere debent, ante adventum Chriſti ſtatuta fuerunt.*
14 *Epiſcoporum, & maiorum Prælatorum inſtitutio.*
15 *Diœceſum diviſio.*
16 *Nullius diœceſis locorum origo.*
17 *Farfenſe, ac Sublacenſe monaſteria ſunt in provincia Romana.*
18 *Nullius diœceſis loca, privilegio.*
19 *Caſſinenſis Eccleſiæ ſtatus.*
20 *Territorii diſmembratio cum omnimoda juriſdictione in Clerum, & populum excluſo Epiſcopo facit locum nullius diœceſis.*
Caſtri Durantis Abbatia nullius diœceſis, ibidem, & n.ſeq.
21 *Nullius diœceſis loca aut ſunt intra fines alicujus diœceſis, aut extra.*
Abbatia S.Ioannis in Venere eſt intra fines Theatinæ diœceſis, ibid.
22 *Nullius diœceſis ſtatus, præſcriptione.*
23 *Epiſcopus vicinior habet jus viſitandi loca nullius diœceſis ſi ſint extra fines. Si verò intra, habet ius viſitandi Epiſcopus, intra cujus diœceſis fines exiſtunt, & n.26.*
24 *Bona præſumuntur diſmembrata à territorio, cui adjacent.*
25 *Proximitas à Cathedrali, non à diœceſi ſumenda eſt.*
27 *Epiſcopus manutenetur in quaſi poſſeſſione juriſdictionis in locis, quæ probaverit eſſe intra fines ſuæ diœceſis, donec ab inferiori Prælato probetur ſtatus nullius diœceſis per rem judicatam, vel exercitium utriuſq; juriſdictionis, n.33.*
28 *Et quando hoc procedat.*
29 *Epiſcopus admittendus eſt ad plenariam viſitationem locorum nullius diœceſis. Et quid in eius Vicario, ibidem.*
30 *Eccleſia eadem à pluribus viſitari poteſt, & n.ſeq.*
32 *Epiſcopi viſitantes loca nullius diœceſis debent declarare ſe id facere ut delegatos Sedis Apoſtolicæ.*
33 *Regulares Eccleſiæ nullius diœceſis non poſſunt ab Epiſcopo viſitari, & n.37.*
34 *Idem in Eccleſiis regularibus exemptis.*
35 *Regulares Eccleſiæ commendatæ ſubſunt viſitationi Epiſcopi, ſi tantùm ſint exemptæ.*
36 *Secùs ſi nullius diœceſis.*
38 *Eccleſiæ regulares nullius diœceſis etiam curatæ non poſſunt ab Epiſcopo viſitari.*
39 *Abbatia Caſtri-Durantis, quæ regularis erat, non poterat viſitari ab Archiepiſcopo Vrbinatenſi.*
40 *Epiſcopus non poteſt viſitare loca nullius diœceſis in tribus caſibus.*
41 *Eccleſia S.Hippolyti de Faventia eſt ſedes ordinaria Generalis Camaldulenſis.*
42 *Caſtrum Cetrarii, in quo Abbas Caſſinenſis exercet utramque juriſdictionem, non poteſt ab Epiſcopo viſitari.*
43 *Pij V. Decretum circa viſitationem Eccleſiarum curatarum in locis, ubi regulares exercent utramque juriſdictionem.*
45 *Decreta generalia ante publicationem non ligant.*
46 *Sufficit tamen publicatio facta Romæ.*
47 *Declarationes S. Congregationis Concilij non publicantur, & cur.*
48 *Decretum Pij V. non extenditur ad loca nullius diœceſis.*
49 *Epiſcopus in viſitatione locorum nullius diœceſis cauſas ordinarias cognoſcendo nulliter procedit. Secùs in viſitatione diœceſis. Sed tunc datur appellatio ad utrumque effectum.*
50 *Iudex delegatus nulliter procedit extra fines delegationis.*
51 *Prælatus inferior nullius diœceſis poteſt convocare quem maluerit Catholicum Antiſtitem pro Sacramento Chriſmatis.*
52 *Epiſcopus non poteſt ordinare Clericos nullius diœceſis niſi in ſua diœceſi.*
53 *Epiſcopus in diœceſi ſua ordinare poteſt etiam ſubditos illorum locorum, in quibus Capita Ordinum ſedem principalem habent, vel alij inferiores utramque juriſdictionem exercent.*

1 NULLUS. Epiſcopus Parochianum alterius nec ordinare, nec judicare poteſt. Hoc dicit. Breve eſt, & non dividitur.

2 Nota primò ſecundùm Anton. de Butr. *n.2.* ex poteſtate jurisdictionis licitum eſſe arguere ad poteſtatem Ordinis, & è converſo. Quod in hunc ſenſum eſt accipiendum, ut ad eum ſpectet facultas exercendi poteſtatem juriſdictionis, ad quem ſpectat facultas exercendi poteſtatem Ordinis. Et hoc intendit hæc littera in ratione illa: nam qui eum ordinare non potuit nec judicare poteſt, ex c.2.9.*q.2.in fin.* ibi; Nam qui ordinare non poterit qualiter judicabit? Nullatenus proculdubio judicabit, aut judicare poterit. Alias autem non procedit generaliter argumentum à poteſtate Ordinis ad poteſtatem juriſdictionis, vel e contrà,
3 quia in multis differunt. Unde poteſtas jurisdictionis eſt præſcriptibilis, cap. *Cùm contingat, de foro compet.* c. *Audit, de præſcript.* Poteſtas verò Ordinis impræſcriptibilis eſt, cap. *Quanto,* ubi Innoc. & omnes notant *de conſuet.* Poteſtas jurisdictionis eſt ex injunctione hominis, & ideo auferri poteſt per Eccleſiam. Poteſtas Ordinis per conſecrationem confertur, & ideo eſt indelebilis. S. Thom. *in 2.2.q.39.art.3.* Poteſtas jurisdictionis poteſt reſtringi, & limitari ad certas perſonas tantùm, poteſtas Ordinis ſecus, ut latiſſimè probavi in cap. 1. *ſup. de ſupplen. neglig. Prælat.* ubi ha-

bes plures differentias inter has poteſtates. Deinde
4 de hoc argumentum procedit tantùm in Epiſcopo, non autem in inferioribus Prælatis, qui habent poteſtatem judicandi, ſed non ordinandi, cap. *Perfectis*, 25. *diſt.* Concilium Tridentinum *de Sacram. Ordinis, ſeſſ. 23. cap. 4. & Can. 7.* ſecundùm gloſſ. 2. *hic* Innoc. Anchar. *n.* 2. & Abbat. *n.* 4. *in* 2. *gloſſ.* Tu dic plenius argum. procedere ſuppoſita habilitate tam reſpectu Superioris ordinantis, quàm re-
5 ſpectu ſubditorum ordinandorum. Nam quoad ordinantem non omnis Epiſcopus, qui poteſt judicare, poteſt ordinare, ut patet in Epiſcopo non conſecrato, qui exercere poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionis, non autem ea, quæ ſunt ordinis, c. *Trans-*
6 *miſſam*, & cap. *Quæſivit, de elect.* Sicut vice verſa non omnis Epiſcopus, qui poteſt ordinare, poteſt judicare, ut patet in Epiſcopo proximiore, qui ex Concilio Tridentino poteſt ordinare Clericos nullius diœceſis; & tamen non poteſt in eos juriſdictionem exercere, excepta viſitatione jure delegato, ut patebit in ſequenti quæſtione: idque videtur ſenſiſſe Hoſt. *hic n.* 1. dum dixit hanc regulam habere locum, dummodo ex parte ordinantis non ſit impedimentum: aliàs multi ſunt, qui non poſſunt ordinare, & tamen poſſunt judicare, ut patet in cap. *Cùm ab Eccleſiarum, de offic. Ordinar. in tit. de offic. Archidiac. & Archipresb.* & in d. cap. *Tranſmiſſam, de elect.* & notat gloſſ. *fin.* in cap. *Nullus, 9. qu. 2.* Reſpectu itidem ſubditorum non procedit argumentum niſi ſuppoſita habilitate, & dummodo aliud Canonicum non obſtet, arg. cap. *unici*, & ibi gloſſ. *penult de ætate, & qualit. lib. 6.* Multi enim ſunt, quos Epiſcopus judicare poteſt, & tamen ordinare non poteſt, ut mulieres, minores, illiteratos, criminoſos, irregulares, & alios hujusmodi; quorum aliqui, ſi de facto ordinentur, nec characterem quidem recipiunt, ut mulier, præcisè coactus, & non baptizatus, de quibus S. Thomas *in 4. diſt. 24. & diſt. 25. q. 1. & 2. art. 2.* Sylveſt. *in ver. Ordo, 4. nu. 1. & in verb. Baptiſmus, 6. num. 3.* Alii verò recipiunt ordinem, ſed non ordinis executionem, cap. 1. 71. *diſt.* cap. *Sicut, 68. diſt.* cum multis ſimil. Demum procedit propoſitum argumentum in Ordinariis, non autem in delegatis, qui poſſunt judicare, & tamen ordinare non poſſunt, argum. cap. *Super eo, de offic. deleg.* & declarant *hic* Hoſt. & Joan. Andr. *in verb. judicare*, Butr *n.* 4. & Joan. de Anan. *n.* 2.

7 Secundò nota Epiſcopum non poſſe Parochianum, id eſt Diœceſanum alterius ordinare, intellige ſine licentia ſui Prælati. Ad hoc enim jure optimo diœceſes fuerunt diſtinctæ, & unicuique gregi proprii attributi Paſtores, q i ſuarum quisque ovium curam habeant, ut Eccleſiaſticus Ordo non confundatur, cap. *Pervenit, 11. quæſt. 1.* Concilium Tridentinum *cap. 9. ſeſſ. 14.* concordat *cap. 1. & per totam, 9. q. 2.* & idem Concilium in *cap. 8. ſeſſ. 23.* ubi ſtatuitur, ut unusquisque à
8 proprio Epiſcopo ordinetur. (Quòd ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei permittitur, niſi ejus probitas, & mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur, ſit ſuſpenſus.) Hæc ibi; & quoad pœnam ordinantis concordat *cap. 2. de tempor. ordinat. lib. 6.* etiam quoad primam tonſuram, ut in cap. *fin. eod. tit. & lib.* & quoad pœnam ordinati Concil. Sardinenſe *c. 18. & 19.* ut in c. 1. juncta gloſſ. *fin. 71. diſt.* & c. *Salonitanæ, 63. diſt.* In quam quidem pœnam ſic ordinatum ipſo jure in-
9 cidere declaravit S. Congregatio Concilii. Proprius autem Epiſcopus dicitur ratione originis, beneficii, vel domicilii, cap. *Cùm nullus, de tempor. ordinat. lib 6.* Quis autem dicatur proprius Epiſcopus eorum, qui nullius diœceſis eſſe dicuntur in his, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, & de hujusmodi locorum viſitatione, dicam latiſſimè *in qu. ſequenti.*

10 QUÆRO igitur an, & quando Epiſcopus poſſit loca nullius diœceſis viſitare, & illorum perſonis Ordines conferre, ac dimiſſorias ad Ordines ſuſcipiendos concedere.

11 Cùm jam pridem à S. Congregatione Concilii declaratum fuerit Epiſcopum, qui poteſt Eccleſias nullius diœceſis viſitare, poſſe etiam illarum ſubditos ordinare, eisque litteras dimiſſorias concedere pro Ordinibus ſuſcipiendis: huic declarationi difficultatem ingerunt duo Concilii Tridentini Decreta, quæ aliud ſuadere videntur, nempe *cap. 9. ſeſſ. 24.* quod tribuit facultatem viſitandi loca nullius diœceſis proximiori Epiſcopo, & *cap. 10. ſeſſ. 23.* quo facultas ordinandi Clericos nullius diœceſis, eisque dimiſſorias concedendi tribuitur Epiſcopis, intra quorum diœceſis fines ea loca ſita ſunt.

12 Pro ſolutione difficultatis præmittendum eſt tribus modis contingere poſſe, ut aliquis locus ſit nullius diœceſis, videlicet origine, privilegio, ac præſcriptione. Origine, quia etſi urbes, & loca, quibus Primates præſidere debent, non à modernis, ſed etiam multis ante adventum Chriſti ſunt ſtatutæ temporibus, quarum Primates etiam gentiles pro majoribus in negotiis appellabant, ut legitur in cap. 1. 80. *diſt.* tamen ut illic ſubnectit
13 Lucius Papa, in ipſis urbibus poſt Chriſti adventum Apoſtoli, & ſucceſſores eorum Patriarchas, vel Primates poſuerunt, ad quos Epiſcoporum negotia, (ſalva in omnibus Apoſtolica authoritate) & majores cauſæ poſt Apoſtolicam Sedem ſunt referendæ. Item Clem. Papa *ad Prob. epiſt.* 1. In illis verò civitatibus, inquit, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines earum, ac primi legis Doctores erant, Epiſcoporum Primates poni, vel Patriarchas B. Petrus præcepit. & paulò pòſt: In illis civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant Archiflamines, quos tamen minores tenebant, quàm memoratos Primates, Archiepiſcopos inſtitui præcepit. & infrà: In ſingulis verò reliquis civitatibus ſingulos, & non binos, aut ternos, aut plures Epiſcopos conſtitui præcepit. Quod refertur in c. *In illis*, 80. *diſt.* Magiſter ſent. *in 4. diſt. 24. de quadripartito ordine Epiſcoporum, verſ. Horum autem diſcretio à Gentilibus introducta videtur.* & idem de limitibus Provinciarum habetur in c.
15 1. 99. *diſt.* & Dionyſius Papa non diœceſes diviſit, ſed Eccleſias ſingulas ſingulis attribuit, ut habetur in c. 1. 13. q. 1. atque illic notat gloſſ. *in ver. Diviſimus.*

16 In hac autem diœceſum, & provinciarum diviſione, ſeu aſſignatione contigit, ut quædam loca remanſerint omninò extra limites cujusque diœceſis, ut ſuprà Epiſcopis aſſignatæ, quæ utcumque contermina, ſeu adjacentia uni, aut pluribus diœceſibus, tamen in nullius finibus apparebant incluſa; & hæc ab initio fuerunt Sedi Apoſtolicæ imme-

immediatè ſubjecta, c. *Nulla ratione*, 93. *diſt.* Abb. in cap *Novit, n.* 15. *& ſeq. de judic.* donec conſtructis ibi Eccleſiis, ſeu monaſteriis Pontifices Presbyteros, ſeu Abbates deputarunt, qui illis præeſſent, & jurisdictionem loco Epiſcoporũ in clerum, & populũ exercerent, ut c. 1. *de ver. ſignif. lib.* 6. & de his loquitur decretum Concilii Carthag. II. *cap.* 5. relatum in cap. *Felix*, 16. *q.* 1. dum ſtatuit ut diœceſes, quæ nunquam Epiſcopos habuerunt, non habeant: & illa diœceſis, quæ aliquando habuit, habeat proprium (licèt forte illud decretum ſit intelligendum de diœceſibus unitis, prout videtur induci à Gratiano, ut poſt alios notat ibi Bellam.) & de his locis etiam reperio meminiſſe Jo. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de privil. verſ. Et ſciendum*, ubi de Abbate Sublacenſi, Farfenſi, ac nonnullis aliis poſt Hoſt. in c. *Cùm contingat, n.* 1. *verſ. Sunt tamen aliqui Abbates, de foro compet.* ubi de Abbate Caſſinenſi quamvis regulariter, ut poſt Laudun. inquit Cardin. In Clem. 2. §. *Simili, n.* 4. *q* 4. *de privil.* omnia loca originaliter, & ex natura ſint de diœceſi quantum ad ea, quæ ſunt exercitii gladii, ſeu jurisdictionis Eccleſiæ, ſeu temporalis, licèt accidentaliter per exemptionem, ſeu privilegia quoad quid non ſimpliciter ſubtracta ſint: & hæc quidem loca, quæ origine omninò ſunt extra fines, ut ibi ſcribit Joan Andr. nullo modo poſſunt dici exempta, quia exemptio ſupponit ſubjectionem, non eſt in iſtis, quæ numquam fuerunt ſubjecta; licèt ſubdat hunc ſtatum ſine privilegiis parum prodeſſe, quibus verbis apertè innuit ſe loqui de locis, quæ origine ſunt extra fines, cùm ſupponat ea nunquam fuiſſe ſubjecta, quod eſt ſecundùm terminos dicti Concilii Carthaginenſis; & eorum ſtatum eſſe poſſe etiam ſine privilegiis, quod non poteſt contingere in locis, quæ originaliter re-
17 manſerunt extra fines cujusque diœceſis. Imò paulò pòſt Jo. Andr. ſentit fieri poſſe, ut eadem loca ſint etiam extra fines provinciæ; dum ait: Fateor etiam quod poſſet tale monaſterium ſic eſſe extra territorium Archiepiſcoporum, ſicut Epiſcoporum, quando eadem ſint confinia Archiepiſcopatuum, & Epiſcopatuum viciniorum, & locus ille utrisque eſt intermedius, quamvis adjiciat monaſterium Sublacenſe, & Farfenſe eſſe in provincia Romana.

Privilegio verò fieri poteſt locus nullius diœ-
18 ceſis duobus modis. Primò ſcilicet per ſuppreſſionem Epiſcopatus, ut contingit in Eccleſia Caſſinenſi, quæ cùm olim nullius diœceſis exiſteret, ut per Hoſt. *loco cit.* tamen poſtea effecta eſt Epiſcopalis, ut refert Jo. Andr. in d. c. *Cùm contingat, n.* 2.
19 *verſ. Caſſin. hodie, de foro compet.* & poſteà rurſus redacta eſt ad ſtatum nullius diœceſis: nam prætenſionem Abbatis aſſerentis eamdem Eccleſiam adhuc eſſe Epiſcopalem, vel in propria diœceſi, S.
20 Congregatio Concilii non admiſit. Deinde per territorii diſmembrationem, quando ſcilicet Sedes Apoſtolica ſeparat certum territorium ab aliqua diœceſi, atque in eo conſtituit inferiorem Prælatum cum jurisdictione quaſi Epiſcopali in clerum, & populum excluſo Epiſcopo, per hoc enim inferior conſtituitur in ſtatu nullius diœceſis, ut animadvertit S. Congregatio in cauſa jurisdictionis inter Archiepiſcopum Urbini, & Commendatarium Abbatiæ Caſtri Durantis, per doctrinam gloſſæ in Clem. 1. *in ver. Diœceſanis, in fin.*
21 *de vita, & honeſt. cleric.* Et quidem ſi hujusmodi territorii diſmembratio fiat ab aliqua parte extrema diœceſis, territoriũ ſic diſmembratũ remanet ſimiliter extra fines, ut contingit in dicta Abbatia Caſtri Durantis, quæ a Bonifacio IX. diſmembrata fuit ab extrema parte diœceſis Urbinaten. & remanſit inter eam, & diœceſim Feretranam in ſtatu nullius diœceſis, ut in eadem cauſa S. Congregatio declaravit. Sin autem diſmẽbratio fiat ab interiori diœceſis parte, tunc locus ſic diſmembratus remanet intra illius diœceſis fines, à qua ex privilegio Apoſtolico eſt diſmembratus, ut de Abbatia S. Joannis in Venere decidit Rota in cauſa Theatina jurisdictionis, *dec.* 405. §. 1. *recentior.*

22 Præſcriptione ſimiliter acquiri poteſt ſtatus nullius diœceſis, ſi inferior Prælatus in certa diœceſis parte tamquam proprio territorio ſupra hominum memoriam exerceat omnimodam jurisdictionem quaſi Epiſcopalem in clerũ, & populũ privativè ad Epiſcopum, c. *Auditis, de præſcript.* Archid. in cap *Cùm Epiſcopus, col.* 1. *in ver. Per alium*, & ibi etiam Jo. Andr. *de offic. ordin. lib.* 6. Balb. *de præſcript. par.* 4. *q.* 11. *col.* 1. *in fin. n* 7. *verſ. Quod procedit.* Et quamvis Hoſt. in d. c. *Cùm contingat, n.* 1. *de foro compet.* teneat de jure communi Prælatum inferiorem non poſſe diu habere territorium, nec conſuetudinem, hoc poſſe operari ut in eadem civitate, vel diœceſi ſint in ſolidum duo capita quaſi monſtrum, licèt aliqui Abbates hoc habeant ex privilegio Papæ, qui ſolus poteſt hoc concedere: & Anton. de Butr. *ibid.* dicat non eſſe poſſibile, ut inferior ſibi quærat territorium ut ſeparatum ab Epiſcopo, ita ut faciat caput in eadem civitate, ſeu diœceſi, ſed ſi velit quærere quaſi ſub Epiſcopo, ut Epiſcopus habeat univerſalem jurisdictionem, ſaltem habitu, & inferior habeat quaſi ſub eo, licèt exercitio excludatur Epiſcopus, hoc eſſe poſſibile, ſicut contingit in exemptis: & hæc opinio placeat ibi Abb. *n.* 18. tamen primam opinionem Archid. tenet Collectar. in eod. cap. *Cùm contingat, num.* 1. *verſ. Sed quid ſi Ordinarius*, eamque veriorem eſſe oſtendit ibi Petr. de Anchar. *num.* 9. *verſ. Ego dico*, nec ratio prædicta monſtruoſitatis, & impoſſibilitas videtur hoc caſu habere locum, quia cùm totum jus Epiſcopale, excluſo Epiſcopo in aliqua parte diœceſis ſit præſcriptibile, ut eſt textus in d. c. *Auditis, de præſcript.* ubi Abbas ſibi contrarius dicit hoc ſingulare dictum alibi non ita benè probari, & reprehendit opinionem Hoſt. in d. cap. *Cùm contingat, de foro compet.* utique per hujusmodi jurisdictionis exercitium Prælatus inferior ſibi quærit proprium territorium ſecundùm gloſſ. in Clem. 1. §. *Volumus, in verb. Diœceſanis, de foro compet.* quam ibi ſequuntur Card. *in* 4. *quæſt. num.* 2. Imola *num,* 38. Vitalin. *num.* 4. & Abbas *num.* 15. Gemin. poſt Jo. de Gregorio *in cap.* 2. *col.* 8. *verſ. Quæro an inferiores Prælati habeant territorium, de Conſtitut. lib.* 6. & ſic inferior per hoc conſtituitur in ſtatu nullius Diœceſis, ita ut nec in Diœceſi, nec de Diœceſi Epiſcopi eſſe dicatur, ut dixit Rota *deciſ.* 207. *num.* 2. *part.* 2. *diverſ.* Unde cùm ſit omninò extra Diœceſim Epiſcopi, ceſſat abſurdum quod in eadem civitate, vel Diœceſi ſint duo capita quaſi monſtrum: etenim ſolus inferior eſt caput in ſuo territorio, cujus reſpectu Diœceſanus appellatur, ſecundum gloſſ. & DD. proximè citatos, & Abbas in cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælator.* & in Clem. *Diœceſanis, de vita, & honeſtate Clericor.* ubi concilians

gloſſ.*ibi*,& in d. Clem.1. quæ oppoſitæ videbantur, oſtendit appellatione diœceſanorum etiam in materia nova, & præjudiciali venire inferiores Prælatos habentes Epiſcopalem jurisdictionem excluſis Epiſcopis. Quamobrem retenta opinione Archid. & Jo. Andr. Territorium ſic præſcriptum remanet extra, vel intra fines, prout in externa, vel interna parte diœceſis jura Epiſcopalia inferior Prælatus exercuit, juxta diſtinctionem, quam ſuperius propoſui in diſmembratione, quæ fit privilegio Apoſtolico, *n*.21.

23 Quibus præmiſſis, pro reſponſione ad dubium ſic diſtingue. Aut locus nullius diœceſis eſt omninò extra cujusque diœceſis fines, ſive origine, ſive privilegio, ſive præſcriptione. Aut eſt intra limites alicujus diœceſis. Primo caſu facultas ordinandi Clericos, viſitandi, ac dimiſſorias concedendi ſpectat ad viciniorem Epiſcopum, & in his terminis procedit Decretum *d.cap.9.ſeſſ.*24.

24 Ratio eſt, quia eadem loca præſumuntur fuiſſe de jurisdictione illius civitatis, cujus territorio magis adjacent, arg §.*Inſulæ,inſtit. de rer. diviſ.* & cap.*Cùm olim,in ver. Adiacentibus*, ubi id notat Bald. *n*.1.*ſuprà de præſcript.* Cravett.*conſ.*949.*num.*5.& quamvis hæc ratio ceſſet in iis locis, quæ origine nunquam fuerunt in diœceſi alicujus Epiſcopi; tamen in dubio omnia præſumuntur diſmembrata à diœceſi propinquiori, ſicut mare attribuitur vicino territorio, gloſſ. in c. *Ubi periculum*, §.*Porrò, in ver. Territorio, de elect.lib 6.* Anchar.*in cap.2. ſub n.*10. *verſ.Et addo, de Conſtitut.eod.lib.* quod dicit notari pro delicto ibi commiſſo: & tamen etiamſi probaretur originalis exiſtentia extra fines: tamen S. Synodus etiam eo caſu cenſeri debet voluiſſe attribuere proximiori Epiſcopo prædictam facultatem. Nam cùm inferior Prælatus indiſtinctè jus non habeat conferendi Ordines ſacros, Concilium Tridentinum *ſeſſ.*23.*de Sacram.Ordin. Can.*7.& quoad minores, & dimiſſorias reſpectu ſubditorum ſæcularium illis ademptum fuerit Decreto *d.c.*10.*ſeſſ.*23. *de reform.* operæpretium fuit deputare aliquem Epiſcopum, qui prædicta exerceret, & loca ipſa, eorumque perſonas viſitaret: nullus autem aptiùs deputari potuit, quàm

25 proximior Epiſcopus. Proximitas autem non eſt ſumenda à Diœceſi, ſed ab Eccleſia cathedrali, ut clarè patet ex d. *cap.9.ſeſſ.*24. ibi, ab Epiſcopo, cujus cathedralis Eccleſia eſt proximior, & aliàs cenſuit S. Congregatio.

26 Secundo autem caſu, id eſt cùm locus nullius intra fines alicujus diœceſis, facultas viſitandi, ordinandi, & concedendi dimiſſorias non ſpectat ad viciniorem Epiſcopum, ſed ad eum, intra cujus diœceſis fines idem locus conſiſtit, & in his terminis habet locum *cap.*10.*ſeſſ.*23. ut patet ex illis verbis, (infra fines alicujus diœceſis conſiſtentibus.) & inferius ibi; (ab Epiſcopis, intra quorum diœceſis fines conſiſtunt.(Facit optimè quod notat Anchar. in c. *Quoniam,n.*4.*infra, de decim.* ubi ait, paſcua, paludes. & montana intra fines territorii alicujus civitatis exiſtentia cenſeri illius civitatis; quia in fundis intra territorium habet fundatam intentionem ſuam de jure communi, allegat c.*Dudum, de decim.* & quod notat Innoc. in c. *Nimis, de jurejur.* Quamobrem fuit rationi conſonum, ut à Concilio reſtitueretur diœceſano facultas, quæ illi per diſmembrationem territorii adempta fuerat, arg.c.*Ab exordio*,& quod ibi

27 notat gl.*in ver.Ad A.*35.*diſt.* Quinimò probata exiſtentia intra limites, conſuevit dari mandatū de manutenendo Epiſcopo in quaſi poſſeſſione omnimodæ jurisdictionis Epiſcopalis, ob juris cōmunis aſſiſtentiam, c.*Cùm Epiſcopus, de offic. Ordinar. lib. 6.* Rota *deciſ.*382.*par.*2. *recent.* quamdiu Prælatus inferior non probaverit ſe eſſe in ſtatu nullius diœceſis, vel utramque jurisdictionem in Parochos, & Parochianos exercere juxta terminos, *cap.*11.*ſeſſ.*25.*de Regular.* per tres ſententias conformes, vel unicam, quæ in rem judicatam tranſierit, ut reſpondit S. Congregatio Concilii à bon. mem. Ulpio Archiepiſcopo Theatino conſulta contra Commendatarium prædictæ Abbatiæ S. Joannis in Venere.

28 Quo loco prætermittendum non eſt deciſionem S. Congregationis, qua fuit conceſſa manutentio Archiepiſcopo ſtatim poſt probatam exiſtentiam, utcumque generalem, & indiſtinctam; tamen editam fuiſſe eo caſu, in quo Commendatarius nullum privilegium exhibuit, quod ſaltem præberet juſtam cauſam præſcribendi, ſed ſolanitebatur præſcriptione, ut liquet ex Scripturis utrinque exhibitis, ſed aliter decidendum fuiſſet ſi titulum coloratum Commendatarius exhibuiſſet, ac de poſſeſſione fidem feciſſet, ut apertè ſtatuitur in c. *Cùm perſonæ, de privileg. lib.6.* atque illic omnes notant.

Porrò facultas, quam habent Epiſcopi viſitandi loca nullius diœceſis juxta propoſitam diſtinctionem, extenditur ut habeat locum non ſolùm in his, quæ curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem concernunt, ſi Eccleſiæ ſint curatæ, ſecundum *d.c.*11.*ſeſſ.*25.*de Regular.* ſed etiam in aliis extra dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem.

29 Cenſuit enim S. Congregatio in cauſa Caſſinen. S. Juſtinæ de Padua Epiſcopum loca nullius diœceſis viſitantem ad plenariam viſitationem eſſe admittendum, idque poſſe etiam per Vicarium Generalem; ſed opus eſſe ſpeciali in ſcriptis facultate, de eaque fidem faciendam eſſe.

30 Rurſus extenditur ut Epiſcopi poſſint viſitare etiam illas Eccleſias nullius diœceſis, quæ ſubſunt aliorum Prælatorum viſitationibus: neque enim improbatur, quinimò admittitur à Concilio, ut una Eccleſia à pluribus viſitetur, ut patet in *cap.*3. *ſeſſ.*24. quinimò Eccleſiam ſæcularem dependentem à monaſterio Pompoſianæ, quæ ſita eſt in ter-

31 ritorio Abbatiæ Caſtri Durantis, S. Congregatio cenſuit poſſe viſitari per Abbatem dicti monaſterii, à quo dependet, per Commendatarium Abbatiæ Caſtri Durantis tamquam Ordinarium, & per Archiepiſcopum Urbinatenſem tamquam viciniorem; licèt æquum putavit ut Archiepiſcopus abſtineret à viſitatione, ne illa Eccleſia tot viſitationibus gravaretur.

Recipit tamen facultas, quam habent Epiſcopi viſitandi loca nullius diœceſis, declarationes infraſcriptas.

32 Primò enim poſſunt hujusmodi loca viſitare tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati dumtaxat, juxta *cap.9.ſeſſ.*24. Idque expreſsè ab eis declarandum, ut cenſuit S. Congregatio in eadem cauſa Caſſinenſi.

33 Secundò, poſſunt quidem viſitare caſtra, & loca nullius diœceſis, atque illorum Eccleſias ſæculares, ſed non Eccleſias regulares, ſive in eis vigeat regularis obſervantia, ſive non; quia Decretum

34 tum Concilii ſub Paulo III. quod tribuit facultatem Ordinariis viſitandi Eccleſias quomodolibet exemptas in *cap.8.ſeſſ.7.* S.Congregatio cenſuit vendicare ſibi locum in Eccleſiis ſæcularibus dumtaxat, non autem regularibus; & regulares cenſeri etiam monaſterio unitas, vel ab eo dependentes, ſi eis à regularibus deſerviatur. Et
35 quamvis decretum *cap.8.ſeſſ.21.* poſteà editum ſub Pio IV. concedat Epiſcopis tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatis jus viſitandi monaſteria commendata, in quibus non viget regularis obſervantia, ſi ordinum ſuorum capitibus non ſubſunt, juxta *c.20.ſeſſ.25. de regular.* tamen decretum *d. c.8.* ſicut & præcedens habet locum in monaſteriis exemptis dumtaxat, ut patet ex illis verbis: (Qualitercumque commendata etiam exem
36 pta:) Unde non habet locum in monaſteriis, ac beneficiis nullius diœceſis, quæ exempta dici non poſſunt. Rota *deciſ.207.n.2.par.2.diverſ.* & Jo.Andr. *ſuprà cit. in addit. ad Specul. tit. de privil. verſ. Et ſciendum.* Ideoque Concilium in *cap.9.ſeſſ.24.* quæ ſtatuta fuerunt ſub Paulo III. & Pio IV. de viſitatione Eccleſiarum exemptarum, nempe in *d.c.8. ſeſſ.7.* & *c.8.ſeſſ.21.* extendendo ad Eccleſias nul-
37 lius diœceſis reſtringit ſe ad Eccleſias ſæculares tantùm, ut patet in illis verbis: eadem in illis Eccleſiis ſæcularibus obſerventur, quæ in nullius diœceſi eſſe dicuntur. Ita ut propterea quoad Eccleſias regulares in his locis nulla Epiſcopis per Concilium ſit attributa facultas, niſi in *cap.18.verſ. Et quia ad Collegii fabricam, ſeſſ.23.* Quæ declaratio habet locum, etiamſi Eccleſiæ regulares eſſent
38 curatæ. Nam Epiſcopo nihilominus non liceret eas viſitare etiam in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem. Ratio eſt, quia *cap.11.ſeſſ.25.de regular.* dat facultatem viſitandi monaſteria curata Epiſcopo in cujus diœceſi ſita ſunt, & quidem ordinaria authoritate, non delegata, & in his tantùm, quæ curam, & adminiſtrationem prædictam concernunt. Unde non extenditur ad Eccleſias nullius, quæ non ſunt in diœceſi, nec de diœceſi, ut dixit Rota *d.deciſ.207.n.2. par.2.diverſ.* & quæ viſitari poſſunt plenaria viſitatione, & authoritate ſolùm delegata, ut dictum eſt. Et eodem modo reſpondetur ad *c.8.ſeſſ.21.* quod tribuit Epiſcopo facultatem viſitandi monaſteria, ac beneficia commendata, præſertim ſi illis, vel eorum annexis cura animarum immineat, quia hoc Decretum procedit in exemptis, non in iis, quæ nullius diœceſis eſſe dicuntur, ut paulò ſuperius probatum eſt. Ac pro-
39 pterea olim reſpondit S. Congregatio Archiepiſcopum Urbinaten. ſi ſit proximior, poſſe quidem viſitare Eccleſias ſæculares, & perſonas, ſed Abbatiam ipſam Caſtri Durantis, quæ regularis eſt, licèt illi cura animarum incumbat, non poſſe Archiepiſcopum viſitare, utcumque perſonis ſæcularibus commendari conſueverit.

40 Declaratur tertiò, ut non procedat in tribus caſibus exceptis in *d. c.11.ſeſſ.25. de regular.* videlicet Abbatis Cluniacenſis cum ſuis limitibus: locorum, in quibus Abbates Generales, ſeu Capita Ordinum ſedem principalem habent: & locorum, in quibus iidem juriſdictionem Epiſcopalē, & temporalem in Parochos, & Parochianos exercent: nam etſi Decretum in exceptione videatur intelligendum de locis, quæ ſunt in diœceſi, ut exceptio ſit de regula; tamen ex majoritate rationis multò magis procedit in locis, quæ in nullius diœceſi eſſe dicuntur: nam ſi Epiſcopus prohibetur viſitare, v.gr. Eccleſiam, ubi Generalis habet ſedem ordinariam principalem, licèt in ſua diœceſi ſita ſit, ut de Eccleſia S. Hippolyti de Faventia, quæ eſt ſedes ordinaria, & principalis Generalis Camaldulenſis, S.Congregatio declaravit: longè minus poterit ea viſitare, ſi extra ſuam diœceſim ſita ſint. Rurſus, etſi tertius caſus exceptus ut ſit de regula videatur procedere in monaſteriis, ſeu domibus regularibus, non autem in caſtris à monaſterio ſeparatis: Hanc tamen interpretationem ſæpius S. Congregatio rejecit, ac
42 præſertim in cauſa viſitationis oppidi Cetrarii nullius diœceſis, quod cenſuit viſitari non poſſe ab Epiſcopo S.Mariæ, cujus Cathedralis Eccleſia proximior eſt, cùm in eo Abbas Caſſinenſis utramque juriſdictionem exerceat. Cæterùm Epiſcopus eſt conſervandus in quaſi poſſeſſione omnimodæ juriſdictionis in iiſdem locis, ſi in ſua diœceſi, aut ſaltem intra ſuæ diœceſis fines ſita ſint, donec Abbas probaverit per rem judicatam ſe in illis exercere utramque juriſdictionem, ut ſimiliter reſpondit S. Congregatio conſulta ab eodem Archiepiſcopo Theatino; adjiciens etiam verbum illud Concilii, *exercent*, eſſe intelligendum de juriſdictione, quæ exercetur actu, non autem de illa, quam aliquando exercuerit inferior Prælatus, ſed nunc non exercet. Nec omittendum eſt quod ſubnectitur in fine *d.c.11.* videlicet ſalvum manere illorum Epiſcoporum jus, qui majorem in prædicta loca, vel perſonas authoritatem exercent.

43 Verùm hoc loco abs re non erit recenſere decretum olim editum à Pio V. tenoris infraſcripti, videlicet, Die 4. Decembris 1570 Sanctiſſimus D.N.Pius V. dixit quidquid Concilium videatur diſpoſuiſſe in *c.11.ſeſſ.25.de regul.* excipiendo eas Eccleſias, in quibus Regulares habent Epiſcopalē, & temporalem juriſdictionem, velle ut in omnibus Eccleſiis Parochialibus, in quibus cura animarum etiam laicorum exercetur, habeant Ordinarii facultatem eas Eccleſias, & perſonas in eiſdem curam exercentes viſitandi, & corrigendi in iis dumtaxat, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, & ab hoc Decreto nullus cenſeatur exceptus. Sed quoad hoc Decretum, quod reperitur inſertum in libris S. Congregationis ſemper hæſitavi an fuerit publicatum necne, quia in caſibus contingentibus numquam vidi illud obſervatum fuiſſe. Quinimò S. Congregatio nulla facta mentione hujus Decreti, aut illius ratione habita, quoties accidit caſus, declaravit Epiſcopis nullum jus competere viſitandi loca, in quibus Abbates exercent u-
44 tramque juriſdictionem. Abſolutum autem videtur decreta hujuſmodi ante illorum publicationem non ligare. c. *In iſtis, §. Leges,* ubi gloſſ. & Doctores notant 4. *diſt.* S. Thomas *in 1.2.q.90.art.4.* ubi docet de eſſentia legis eſſe publicationem. Quem refert, & ſequitur Navarr. *conſ.1.verſ. Quintò dico, de Conſtit.* Abb. *conſ.35 lib.1.* Dec. in *c.1.n.30. de poſtulat. Prælat.* & tradunt communiter Ca-
45 noniſtæ in proœmio Clem. licèt ſufficeret publicatio facta Romæ. Cardin. poſt gloſſ. *in d. proœm. Clem. §. Univerſitati, n.4.* Gomeſ. *in proœmio regul.*
46 *Cancell.q.2.n.13.& ſeq.* obſervandum eſt enim hic agi de nova lege contra Concilium edita, non autem

autem de aliqua Concilii declaratione, quæ ineſt Concilio, & ad illius tempus retrotrahitur, ac propterea publicari non conſuevit, ſicut mos eſt S. Congregationis Concilii in ſuis declarationibus, ut fuſè adnotavi in c. *fin. de conſtit.* Præterea dubitari poteſt an hoc Decretum ſublatum fuerit per poſteriores Conſtitutiones, præſertim Gregorii XIII. *In tanta*, editam 23. Martii 1573. qua litteræ, & Conſtitutiones in ea expreſſæ ejusdem Pii V. quæ Decretis Trident. Concilii adverſantur, reducuntur ad terminos ejusdem Concilii.
47 Sed quatenus eſſet obſervandum, non eſſe tamen extendendum ad loca nullius diœceſis, qualia eſſe ſolent loca, in quibus Abbates habent Epiſcopalem, & temporalem jurisdictionem in Clem. *Et populum*, excluſis Epiſcopis; tum quia *d. c.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* ad cujus derogationem emanavit Decretum Pii V. ſubjicit perſonas curam animarum in monaſteriis, ſeu domibus regularibus exercentes, jurisdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus diœceſi ſita ſunt; & ab hac regula excepit loca, in quibus Abbates utramque jurisdictionem exercent. Unde ut exceptio ſit de regula ad gloſſ. *in rubr. de reg. jur. lib. 6.* non poteſt verificari niſi in locis, quæ ſita ſunt in diœceſi Epiſcopi; atque ita nullo modo videtur poſſe extendi ad ea, quæ in nullius diœceſi eſſe dicuntur. Tū quia Decretum Pii V. vult ut Ordinarii habeant facultatem viſitandi Eccleſias, & perſonas curam animarum in dictis locis exercentes. At Epiſcopus quoad loca nullius diœceſis nullo modo poteſt dici ordinarius, nec illi à Concilio in d. *cap. 9. ſeſſ.* 24 tribuitur poteſtas viſitandi authoritate ordinaria, ſicut tribuitur in d. cap. 11. ſed tantùm delegata. Poſtremò in viſitatione locorum nul-
48 lius diœceſis oportet Epiſcopum continere ſe infra limites viſitationis. Nam ſi progrederetur ad ea, quæ cauſæ cognitionem, atque indaginem judicialem requirunt, atque ita inſtructo proceſſu cauſas ordinarias cognoſceret; nulliter procederet. Nec obſtat quod Epiſcopus in viſitatione diœ-
49 ceſis ſuæ quamvis cauſas ordinarias cognoſcere non debeat, ſed viſitationem celeriter abſolvere, tamen ſi cognoſcat, ac decidat proceſſus, ac ſententia ſuſtineatur, & ſolùm detur appellatio ad utrumque effectum ſuſpenſivum, & devolutivum, ut aliàs fuit reſolutum. Quandoquidem hoc procedit in viſitatione diœceſis. Epiſcopus enim etiam extra viſitationem in qualibet ſuæ diœceſis parte ordinariam habet jurisdictionem, c. *Cùm Epiſcopus, de offic. ordin. lib. 6.* cum concordan. Unde non mirum ſi actus ab Epiſcopo geſtus cùm non poſſit ſuſtineri tamquam factus à viſitatore, ſuſtineatur eo modo, quo poteſt valere, & ſic uti factus à judice ordinario, ut reſpondit Roman. *conſ.* 343. *n.* 9. At quoad loca nullius diœceſis Epiſcopus aliam non habet jurisdictionem quàm viſitandi authoritate delegata. Unde ſi procedat ad cauſarum cognitionem ordinaria authoritate, nihil agit; cùm extra viſitationem nulla ei per Concilium ſit attributa poteſtas, ut declarat Feder. de Senis *conſ.* 130. *in fin. verſ. Proceſſus igitur fa-*
50 *ctus:* quippe manifeſti juris eſt delegatum nulliter procedere quotiescumque fines delegationis egreditur, c. *Cùm olim. il primo*, c. *Cauſa matrimonii*, & c. *P. & G. de offic. deleg.*
51 Quemadmodum autem jus viſitandi, quod habent Epiſcopi in prædictis locis non extenditur ad alias jurisdictionis ſpecies; ita nec facultas, quam habent eorumdem locorum ſubditos ordinandi, extenditur ad alia, quæ ordinis ſunt Epiſcopalis; ac propterea S. Congregatio declaravit pro Sacramento Chriſmatis adminiſtrando licere inferiori Prælato convocare quem maluerit Ca-
52 tholicum Antiſtitem. Quinimò etſi Epiſcopi facultaté habeant ordinandi Clericos nullius diœceſis ex d. *cap.* 10. *ſeſſ.* 23. tamen ipſos ordinare non poſſunt in iisdem locis nullius diœceſis, ſed in ſua diœceſi dumtaxat, ut ſimiliter declaravit S. Congregatio, niſi de ordinarii loci expreſſa li-
53 centia ad præſcriptum, *c.* 5. *ſeſſ.* 6. Verùm facultas, quam habent illos in ſua diœceſi ordinandi, eisque dimiſſorias concedendi, vendicat ſibi locum etiam quoad Clericos illorum locorum, in quibus Capita Ordinum ſedem ordinariam principalem habent, aut in quibus inferiores Prælati exercent Epiſcopalem, & temporalem jurisdictionem in Parochos, & Parochianos. Quandoquidem exceptio, quæ habetur in d. *c.* 11. *in verſ. Excepto, ſeſſ.* 25 *de regular.* fit tantùm à jurisdictione, viſitatione, & correctione Epiſcopi. Unde extendi non poteſt ad ea, quæ ſub regula non comprehenduntur, cap. *Aqua, de conſecr. Eccleſ. vel Altar.* ac proinde ſalva manet authoritas conferendi Ordines, & concedendi dimiſſorias perſonis nullius diœceſis Epiſcopo attributa in *d. c.* 10 *ſeſſ.* 23. eique non adempta in d. verſ. *Epiſcopo*, ut pariter S. Congregatio reſpondit.

De Parochiis, & alienis Parochianis.

Cap. Significavit.

SVMMARIVM.

1 *Parochianus ſi domicilium transfert, primus Prælatus in eo parochialia jura non vendicat.*
2 *Laïcus poteſt de uno in alium Epiſcopatum transferre domicilium, etiam non habita prioris Epiſcopi licentia, & nn. ſeqq.*
3 *Domicilii conſtitutio ſicuti eſt voluntaria, ita & illius extinctio, vel mutatio.*
4 *Clericus non poteſt ex una ad aliam Eccleſiam, vel civitatem tranſire ſine litteris Epiſcopi proprii.*
5 *Laicus poteſt liberè domicilium transferre tam quoad temporalia, quàm quoad ſpiritualia.*
6 *Non tamen poteſt ex contemptu proprium Parochum dimittere ſine translatione domicilii.*
7 *Parochianus aliò ſe transferens non ex toto priusquam recipiatur ad Eccleſiaſtica Sacramenta probari debet, & pauluper expectari.*
8 *Domicilii translatione quis ſubtrahitur jurisdictioni prioris Epiſcopi.*
9 *Iurisdictio Epiſcopi expirat eo ipſo quòd incola inde diſcedit.*
10 *Et transfunditur in Epiſcopum loci, quò translatum eſt domicilium.*
11 *Domicilium transferens ex loco originis non eximitur à jurisdictione naturalis domini, nec quoad ſpiritualia, nec quoad temporalia.*
12 *Ordinari quis poteſt ab Epiſcopo originis, licèt alibi domicilium habeat.*
13 *Civilitatem ratione originis non poteſt quis ſola voluntate à ſe abdicare.*
14 *Incola eſt adſtrictus muneribus tum loci domicilii, tum loci originis.*

De-

15 *Decimæ perſonales ſolvi debent Eccleſiæ, ubi quis habet domicilium, prædiales verò ubi prædia ſita ſunt.*

16 *Niſi ex conſuetudine alteri Eccleſiæ debeantur.*

17 *Conſuetudine induci non poteſt, ut decimæ nulli Eccleſiæ ſint ſolvendæ.*

18 *Domicilium ad effectum recipiendi Eccleſiaſtica Sacramenta ibi quis dicitur habere, ubi habitat, & n.27.31.& n.ſeq.*

19 *Matrimonium contractum coram Parocho loci, ubi mulier juſſu Principis ad quatuor menſes relegata fuerat, poſt quartum habitationis menſem an valeat, & n.ſeqq. uſq; ad n.40.*

20 *Habitatio qualis requiratur ad hoc ut quis dici poſſit alicuius Eccleſiæ Parochianus, latè diſcutitur uſq; ad n.40.*

21 *Parochianus ut quis efficiatur, requiritur animus perpetuò habitandi.*
Contrarium, n.27.& 34.

22 *Parochianus non efficitur qui propter bellum, vel peſtem fugit ad civitatem, ubi manet cum familia.*
Contrarium, n.29. & 32. Declaratur, n.34.

23 *Habitatio ſaltem annalis requiritur ad jus Parochiæ acquirendum.*
Contrarium, n.27.

24 *Scholares, & incolæ ac mercenarii debent confiteri Sacerdoti Parochiæ, quam incolant, & n. 31.*

25 *Matrimonium ruri contractum an ſit nullum, ſi contrahentes ruri eſſe non ſolebant per maiorem anni partem, & n.36.& ſeqq.*

26 *Habitatio longior an requiratur ad recipienda Sacramenta voluntaria, quàm ad neceſſaria, & n. 32. & 33.*

27 *Parochianus Eccleſiæ quis efficitur ex ſola habitatione de præſenti, dummodo non ſit ibi ad ruralia exercenda, vel ex alia brevi cauſa, & n.31.*

28 *Parochianus plurium Eccleſiarum quis eodem anno effici poteſt.*

29 *Fugiens propter bellum, vel peſtem de una in aliam Parochiam animo redeundi ad primam, bello ceſſante, cenſetur Parochianus ſecundæ, & n.32.*
Declaratur, n.34.

30 *Intellectus huius Capituli.*

31 *Sacerdos proprius dicitur is, in cuius parochia quis habitat de præſenti, & nn.ſeqq. uſq; ad n.40.*

32 *Peregrinus in caſu neceſſitatis poteſt recipere Sacramenta in parochia, ad quam divertit.*

33 *Parochus proprius is eſt ad Matrimonium contrahendum, qui ad confeſſiones audiendas.*

34 *Bellum veriſimiliter non duraturum non eſt juſta cauſa percipiendi Sacramenta in aliena parochia.*

35 *Relegatus in eo loco, in quem relegatus eſt, interim neceſſarium domicilium habet.*

36 *Parochus proprius quoad matrimonium contrahendum is dicitur, in cujus parochia contrahentes habitant tempore contractus, & nn.ſeqq.uſque ad n.40.*

37 *Matrimonium ſcholaris, qui Patavij quinque, vel ſex menſes moratus, timens impedimentum à parentibus, ibi duxit mulierem plebeiam coram Parocho loci, & teſtibus validum declaratur.*

38 *Idem de matrimonio alterius, qui ob eamdem cauſam ſe in Angliam contulit, ibique aliquantisper moratus, contraxit cum meretrice.*

39 *Idem reſponſum de matrimonio Trajectenſium, qui Aquiſgranam ſe contulerunt, ſi ibi ſpatio ſaltem unius menſis morati fuerint.*

40 *Domicilium an transferatur eo ipſo, quod quis aliò ſe confert ad habitandum, an verò ad hoc ſit aliquod tempus à jure præfinitum, & nn.ſeqq.uſq; in finem.*

41 *Domicilium de jure civili non conſtituitur niſi per habitationem decem annorum.*
Contrarium, n.44. Declaratur n.52.

42 *Habitator ſimplex non cenſetur in loco domicilium conſtituere, niſi per decennium habitaverit.*
Declaratur, n.57.

43 *Incola non cenſetur, niſi qui in loco moratus fuit per decennium.*
Contrarium, num.44.

44 *Domicilium non conſtituitur ſine animo perpetuò habitandi.*

45 *Impubes, qui diu penes nutricem, vel tutorem ſtetit, non dicitur ibi domicilium contraxiſſe.*

46 *Domicilium conſtituitur animo, & facto ſimul, nec ſufficit unum ſine altero.*

47 *Animus verò ex conjecturis deprehenditur.*

48 *Et quæ ſint ejusmodi conjecturæ, & nn.ſeqq.*

49 *Domicilium conſtitui poteſt etiam minori ſpatio, quàm decem annorum, ſi alia concurrant indicia.*

50 *Domicilium ſufficienter demonſtratur per habitationem decennalem.*

51 *Abſens per decennium præſumitur habuiſſe animum non revertendi.*

52 *Intellectus l.2.C.de Incol.lib.10.*
Scholares non contrahunt domicilium ubi ſtudiorum cauſa morantur, niſi tranſacto decennio, & cur.

53 *Idem in mercatore.& lectore publico.*

54 *Domicilium cenſetur quis immediatè conſtituere in loco, ad quem ſe tranſtulit cum familia, & fortunis ſi ibi poſſeſſiones emerit, aut animum ſuum declaraverit, & num.56.*

55 *Alioquin tempus erit arbitrarium.*

57 *Domicilium ceſſantibus aliis conjecturis non conſtituitur per ſimplicem habitationem, niſi ſit decennalis.*

1 SIGNIFICAVIT. Si Parochianus domicilium transfert, primus Prælatus in eo parochialia jura non vendicat. Decimæ tamen prædiorum ſuæ parochiæ ſibi debentur. Hoc dicit. Communis diviſio, ſecunda ibi, *fraternitati.*

2 Nota primò eſſe in poteſtate laici de uno in alium Epiſcopatum transferre domicilium, etiam non habitâ prioris Epiſcopi licentia, ut *hic* patet & tenent Hoſt. *n.*4. Anton.de Butr. *in* 1. *notab.* & *n.*3. *in* 1. *oppoſit.* Cardin.& Anchar. ambo *nu.*2.&

3 Abb. *in* 1. *notab.* Ratio eſt, quia ſicut voluntaria eſt domicilii conſtitutio, ita & illius extinctio, vel mutatio, ut in reg. *Nihil tam naturale, ff. de regul. jur.* prout enim unumquodque producitur, ſic reſolvitur, cap. 1. *eod. tit.* & l. 1. *C. quan. lic. ab empt. diſced.* Decens tamen eſt ſecundùm Hoſt. ut certificetur, & requiratur ſuper hoc primus judex, arg. c. *Cum Apoſtolica, infrà de ſponſal.* cap. *Cum inhibitio, de Clandeſt. deſponſ.* cap. *Fraternitati, ſuprà de Cler. non reſid.* & cap. *Significaſti, de foro compet.* cum aliis per eum allegatis.

4 Et hinc colligitur differentia inter Clericum, & Laicum: nam clericus non poteſt ad aliam Eccleſiam, vel Diœceſim tranſire, neque ab alieno eſt recipiendus ſine litteris dimiſſoriis, ſeu forma-

formatis Epiſcopi proprii, c. 1. *& per totum*, 71. *diſt*. cap. *Clericum*, & c. *Placuit*, 21. *q*. 2. cap. 1. *& 2. de Cler. peregrin.* Quòd ſi locum inconſultò Epiſcopo deſeruerit, ei ſacrorum exercitium interdicitur, ut in Decreto Concilii Tridentini *cap*. 16 *ſeſſ*. 23.

5 At verò laicus poteſt liberè ſe transferre non tantùm quoad temporalia, ut l. *Domicilium*, & l.
6 *Incola, la ſeconda. ff. Ad municipal.* ſed etiam quoad ſpiritualia, ut hic eſt caſus, niſi ex contemptu proprium Sacerdotem dimittat abſque domicilii translatione. In quo caſu loquitur textus in c. *Ut Dominicis, ſupra eodem.*

7 Et quidem ſi ex toto domicilium transtulerit, ſecundùm Hoſt. *n*. 4. indiſtinctè poteſt recipi, ut hîc, alias ſine litteris proprii Epiſcopi quantum ad Sacramenta Eccleſiaſtica non eſt recipiendus. Addit etiam Hoſt. in hac translatione cautelam eſſe adhibendam, ne quis in fraudem ſe transferat ut ibi deſponſet aliquam. & dicat ſe reliquiſſe primum domicilium, & omninò translatum, ut hoc valeat obtinere. Unde putat talem, priusquam omninò recipiatur, probandum eſſe, & aliquantulum expectandum. Quibus verbis Hoſtienſis videtur in ea fuiſſe ſententia, ut neceſſaria ſit translatio domicilij, nec ſufficiat ſimplex habitatio ad hoc, ut quis ſine licentia Epiſcopi proprii recipi poſſit ad Eccleſiaſtica Sacramenta, & in ſpecie ad Sacramentum matrimonii. Sed contraria opinio eſt verior, & magis communiter tenetur, ut dicam infrà *n*. 27.

8 Secundò nota ex hac Decretali duos præcipuos effectus translationis domicilii. Primus eſt, quia per hujusmodi translationem quis ſubtrahitur juriſdictioni prioris Epiſcopi, c. *Propoſuiſti. ſuprà de foro compet.* cap. *Eccleſias*, §. *Quia ergo*, 13. *q*.
9 1. gloſſ. 1. *hic*, & Abb. Antiq. *in princ.* Atque ita jurisdictio, quam quis habet in incolas, & advenas ratione domicilij, expirat eo ipſo quòd incola inde diſcedit; adeò ut in talem recedentem non poſſit poſteà jurisdictionem exercere, ut *hic* per Anchar. Abb. & Joan. de Anan omnes *in* 2. *notab.*

10 Secundus effectus eſt, quia jurisdictio Epiſcopalis transfunditur in Epiſcopum loci, ubi conſtitutum eſt domicilium, ita ut ſicut dominus temporalis acquirit jurisdictionem in incolam, ut in d. l. *Incola ff. ad municip.* & in l. *Si patria, C. de incol. lib*. 10 ita & dominus ſpiritualis, ut hîc, & in cap. *Cum nullus, de tempor. ordin. lib*. 6. ſecundùm Hoſt. *num*. 1. *in ver. Iurisdictionem*, & Abb. *n*. 4.

11 Adverte tamen, quia primus effectus abdicationis jurisdictionis à primo Epiſcopo vendicat ſibi locum, ſi is, qui domicilium transtulit, non erat ibi aliàs oriundus, ut in caſu hujus Decretalis. Nam iſti non erant oriundi ex Regno Hieroſolymitano, ſed elegerant ibi manſionem. Unde cùm non eſſent ſubjecti illis Prælatis niſi ratione domicilii; ipſo translato, in nihilo remanſerunt ſubjecti, cùm prorſus ceſſaverit cauſa ſubjectionis, ut in d. l. *Incola*. Et benè advertit Abb. *hic num*. 6. At ſecus eſt in ſubjecto ratione originis; quia etſi aliò domicilium transferat, non tamen propterea eximitur à jurisdictione naturalis domini, nec quoad ſpiritualia, nec quo-
12 ad temporalia. De ſpiritualibus eſt textus in d. c. *Cum nullus*, ubi patet Epiſcopum poſſe Ordines conferre oriundo ex ſua Diœceſi, licèt alibi domicilium habeat. Quòd ſi ordinare poteſt; ergo & judicare, cap. *Nullus*, & in gloſſ. *fin. ſupra eod.* Similiter hic poterit nihilominus conveniri in loco originis, ut notat Bart. in l. *Aſſumptio, ff. ad municip.* De quo dic ut plenè notatur per Doctores, maximè per Butr. & Abb. & latiùs per Marian.
13 Socin. in c. *fin. ſuprà de foro compet.* Nam civilitatem ratione originis non poteſt quis ſola voluntate à ſe abdicare, cùm naturalia ſint immutabilia, ut legitur in d. l. *Aſſumptio*, & in l. *Origine, C.*
14 *de municip. & originar. lib*. 10. Itidem remanet hic ſubjectus quoad onera perſonalia. Ideoque ſi extrahatur ad aliquod munus in loco originis, tenebitur illud ſubire: licèt habeat alibi domicilium; quoniam incola eſt adſtrictus muneribus, & oneribus tum loci domicilii, tum loci originis, ut in d. l. *Incola*, & notat Bart. in d. l. *Aſſumptio*, & Abb. *hic n*. 6.

15 Tertiò nota decimas perſonales eſſe perſolvendas Eccleſiæ loci, ubi quis habet domicilium, & recipit ſpiritualia, ut hic in fine, & in c. *Queſti*, 16. *q*. 1. Prædiales verò deberi illi Parochiæ, ubi ſita ſunt prædia, ut hic in verſ. *Et in ultramarinis*, & in cap. *Quoniam, infrà, de decim.* & hîc tenet gloſ. *in ver. Prædiorum*, Hoſt, *num*. 7. *&* 8. Butr. *num*. 2. *in* 2. *notab.* Cardin. *num*. 5. *in* 3. *quæſt.* & Abb. *in*
16 *ult. notab.* Niſi obſtet contraria conſuetudo, id eſt niſi ex conſuetudine decimæ alteri Eccleſiæ debeantur. Ita enim intelligunt Doctores hanc Decretalem, ut per Hoſt. *n*. 7. *in ver. In ultramarinis.* In hoc enim ſtatur conſuetudini, ut in cap. *fin. ſuprà, de pact.* & in cap. *Ad Apoſtolicæ, infrà, titulo*
17 *proximo*, Seraph. *deciſ*. 908. *num*. 5. At verò, ut decimæ alicui Eccleſiæ non ſint ſolvendæ nulla conſuetudine induci poteſt, ut hîc determinat Innoc. *num*. 1. *in verb. Perſolvuntur*, cui ſubſcribunt Hoſt. *num*. 7. *in ver. Ratione prædictorum*, & *in ver. Perſolvuntur.* Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *num*. 2. *in ver. Ratione*, Joann. Andr. *num*. 5. *in verb. Perſolvuntur*, DD. in c. *Aliquibus, infra tit. proximo*, & eſt communis opinio, ut hîc teſtatur Abb. *in ultimo notab. n*. 5.

18 Ultimò nota ex illis verbis, *ad habitandum in ea ſe quamplurimi contuliſſent*, ad hoc, ut quis efficiatur Parochianus, & recipiatur ad Eccleſiaſtica Sacramenta non requiri formalem translationem domicilii, ſed ſufficere ſimplicem habitationem de præſenti. Nam ad hunc effectum ibi quis dicitur habere domicilium, ubi habitat, ut dicit gloſſ. 1. *hic* per textum in l. *Municeps*, §. *Miles, ff. ad municip* ubi dicitur, Miles ibi domicilium habere videtur, ubi meret (id eſt ubi militat) etiamſi nihil in patria poſſideat: aliàs legitur, ubi inhæret, ſecundùm Hoſt. & Joan Anar. *in prima gloſſa*, vel ubi moratur, ut ibi eſt adnotatum in margine, & omnes iſtæ lecturæ innuunt ſufficere habitationem. Et ita per hanc Decretalem firmat Feder. de Sen. *conſ*. 254. ut latius dicam infrà *n*. 27. *&* 28. Et ſecundùm hanc opinionem hodie cùm ex Decreto Concilij Tridentini *c*. 1. *ſeſſ*. 24. *de reform. matrim.* non aliter contrahi poſſit matrimonium, quàm præſente Parocho, &c. validum eſſet matrimonium contractum coram Parocho habitationis. De quo tamen articulo dic pleniùs, ut in quæſtione ſeq.

19 Poſito quòd mulier ex civitate, in qua habitabat, ad ſcandala ſubmovenda ad oppidum ſuæ diœceſis juſſu Principis ſæcularis translata fuerit

ſub

ſub præcepto illinc non diſcedendi, quamdiu ſecus ordinatum non eſſet: Item poſito quòd poſt quartum habitationis menſem coram Parocho d. oppidi cum viro incola ejuſdem civitatis matrimonium contraxerit: Item poſito decreto Concilij Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de reſor. matrim.* Quæſitum eſt an ejuſmodi matrimonium ſit validum, necne.

20 Maxima eſt diſſenſio inter DD. qualis habitatio requiratur ad hoc, ut quis dici poſſit alicujus

21 Eccleſiæ Parochianus. Quidam enim putant requiri tranſlationem domicilij, nec ſatis eſſe qualemcunque habitationem, niſi adſit animus perpetuò habitandi, ſine quo domicilium non acquiritur, l. *Ejus qui*, §. *penult. ff. ad municipal.* cum alijs, quæ adducentur in quæſtione ſeq. *nu.* 44. Cujus ſententiæ fuit gloſ. in c. *Is qui*, in figuratione casûs, *de ſepult. in 6.* ubi ait, ex ſola mora facta in loco non cenſeri aliquem parochianum illius loci, cùm oporteat ut animo ſit perpetuæ moræ, & Jo. Andr. *ibid. in princ. verſ. Et faciunt hæc ad quæſtionem*, ubi propterea infert, eum, qui propter bellum, aut peſtem fugit ad civitatem, ubi manet cum familia, non fieri illius parochianum, quia non mutavit domicilium, cùm non habuerit animum ibi perpetuò manendi, nec durante metu dici poteſt habuiſſe animum mutandi domicilium, & ſequuntur ibi Gemin. & Franc. idque pluribus comprobat Abb. in c. *In noſtra, n.* 10. *de ſepult.* ubi alios adducit.

Quorum opinio ſi vera eſſet, nullum eſſet matrimonium ab hac muliere contractum, quia non habuit animum perpetuò habitandi in dicto oppido, ſed ibi fuit juſſu Principis moratura uſque ad ipſius Principis beneplacitum; ideoque Sacerdos, qui matrimonio interfuit, illius Parochus non fuiſſet, ut requiritur decreto *d. cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.*

23 Quidam verò putant ad jus parochiæ acquirendum ſufficere habitationem, dummodo tamen illa ſit annalis, aut pro majori anni parte.

24 Cui opinioni videtur adhærere Innoc. in c. *Omnis utriuſque, n. 6. de pœnit. & remiſſ.* ubi ait ſcholares, & incolas annales, & mercenarios debere confiteri Sacerdoti parochiæ, quam incolunt per annum, & ab eo poſſe abſolvi per tex. in c. *Queſti*, 16. in illis verbis, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt. Et quamvis poſtea referat opinionem illorum, qui dicunt idem eſſe, ſi ad minus tempus incolant vel domos, vel dominos; tamen cùm hoc ſecundo loco utatur illis verbis, *alij dicunt*; nō ſecunda, ſed prima cenſetur ejus opinio, ut declarat Jaſ. in l. *Si idem, cum eodem*, §. *fin. nu.* 3. *ff. de juriſd. omn. judic.* & Dec. in c. 1. *ad finem, de conſtit.* cùm præſertim poſt ſecundam opinionem Innocentius adjiciat. In omnibus tamen præmiſſis tutius eſt, ut viatores, & alij ſemper à proprio Sacerdote ſpecialem licentiam habeant, & Innocentij verba tranſcribunt *ibid.* Butr. Anchar. & alij.

Quæ ſecunda opinio, ſicut & prior innititur præcipuè dictæ decretali, *Is qui, de ſepult. in 6.* ibi, Is qui ad villam ſe transfert recreationis causâ, vel ut ruralia exerceat, ſi non electâ ſepulturâ decedat, non in Eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua Parochiali ſepeliri debet. Qui tamen textus non dicit ad jus Parochiæ acquirendum requiri domicilium, vel habitationem annalem; ſed tantùm diffinit non eſſe ſatis ut quis ſe aliò transferat ob aliquam brevem cauſam.

25 Et ſecundùm hanc ſententiam eodem modo hæc mulier nullo modo contraxiſſet, quia ante matrimonium in dicto oppido non habitaverat, niſi per quatuor menſes, & Rota *in noviſſ. deciſ.* 656. *vol.* 1. reſolvit in ſuo caſu matrimonium contractum coram Parocho rurali fuiſſe nullum, quia probatum non fuit contrahentes ſolere eſſe ruri in majori anni parte, nec pro dimidia, ſed tantùm per tres, aut quatuor menſes.

26 Alij autem diſtinguentes, cenſent habitationem ſaltem pro majori anni parte efficere aliquem Parochianum ejus Eccleſiæ, ubi habitat, quoad Sacramenta neceſſaria duntaxat, veluti confeſſionis, & communionis, ſemel in anno. Secus verò quoad Sacramenta voluntaria, veluti ordinis, & matrimonij. Atque ita diſtinguit Abbas in cap. *Nullus, n. 4. ſuprà eod:* Sylveſt. *in ver: Domicilium, n.* 2. Tabien, *eod: ver: ad fin:* & eſt ex mente Hoſt. *in Summa hoc tit:* §. 7. *in fine*, & ſecundùm hanc ſententiam ſimiliter nullum eſſet matrimonium, de quo agitur.

27 At verò alij tenent ex ſola habitatione quem effici parochianum alicujus Eccleſię dūmodo non ſit ibi recreationis gratiâ, vel ad ruralia exercenda, aut ex alia brevi cauſa ſtatim reverſurus ad primam Parochiam, juxta d. c. *Is qui, de ſepult: in 6.*

28 Atque hæc ſententia fuit originaliter Feder. Sen. *in conſ:* 254. *incip: Quæſtio ſubſequens*, ubi reſpondit ad jus Parochiale eſſe attendendam præſentem habitationem, non domicilium; ideoque in eodem anno quem effici poſſe Parochianum plurium Eccleſiarum, cùm non requiratur ut ha-

29 beat animum perpetuò habitandi. Unde concludit, eum, qui propter bellum, vel peſtem fugit de parochia in parochiam, & eò ſe tranſtulit animo redeundi ad primam bello ceſſante, cenſeri parochianum ſecundæ: & dicit eſſe de hoc caſum in

30 hac decretali. Quod veriſſimum puto, quia cùm habitatores illi, qui prius elegerant manſionem in Regno Hieroſolymitano propter occupationem terræ Sanctæ, ſe tranſtulerint ad habitandum in civitate Aconen. utique ceſſante prædictâ occupatione, & ſic cauſa translationis veriſimiliter redijſſent ad primam manſionem. Unde non habebant animum perpetuò habitandi in Aconenſi civitate, ſed durante impedimento duntaxat. Et tamē textus decidit eos poſſe ſpiritualia recipere ab Epiſcopo Aconenſi, & ibi teneri decimas perſonales perſolvere. Atque ita Federici ſententiam commendat, & ſequitur Abb. in cap. *Extirpandæ*. §. *Qui verò, num:* 11. *de præbend.* & latè defendit Anchar. in cap. *De uxore, num.* 7. *de ſepult.* & Abb. ſibi contrarius in cap. *Omnis utriuſque, nu.* 23 *de pœnitent. & remiſſ.* relatis aliorum ſententijs.

31 (Illa opinio, inquit mihi plus placet, & eſt magis communis, quòd ille dicatur proprius Sacerdos, in cujus parochia quis habitat de præſenti, nec poſſunt commodè adire proprium Sacerdotem.

Ad hæc cùm de jure communi ex Clem. 2. *de privil.* Religioſi, qui clericis, aut laicis Sacramenta Unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ adminiſtrare, & matrimonia ſolemnizare audent, non habitâ ſuper his Parochialis Presbyteri licentiâ ſpeciali, excommunicationis ſententiam incurrant: gloſ. *in verb. Presbyteri Parochialis*, (Per hoc, inquit,

inquit, quoad ſcholares, & mercenarios, & his ſimiles, intellige Presbyterum, in cujus Parochia habitant: gloſſa ergo etiam ad effectum matrimonij cenſet illum eſſe proprium Parochum, in cujus Parochia quis habet habitationem. Quam gloſſam dicit eſſe notandam Card. in *n.* 8. ſubdens: (Dic quòd ſtatim cùm quis vadit ad habitandum in certa Parochia, intelligitur ibi fieri Parochianus, niſi acceſſerit cauſa recreationis, aut ob aliã cauſam temporalem ſtatim reverſurus ad propriam Parochiam,) & ſequitur Vital. in *n.* 29. ubi ait: (Proprius Curatus omnium ſuorum Parochianorum dicitur, etiamſi ad tempus habitet in Parochia illa, ut ſunt ſcholares, familiares, mercenarii, & hujuſmodi ſimiles perſonæ: pro tunc enim non ſunt actu Parochiani alterius Parochiæ.

Quæ opinio ſicuti eſt magis communis, ita eſt verior, ut patet ex alleg. per Anchar. in d. c. *De uxore, n.* 7. *de ſepultur.* & ſummam habet æquitatem in caſu præſenti: nam cùm hæc mulier juſſu Principis relegata fuerit in d. oppido, nec poſſit abſque præcepti violatione, & incurſu pœnæ ad primam Parochiam redire; iniquum eſſet ut non poſſet accipere eccleſiaſtica Sacramenta à Paro-
32 cho loci, in quo habitat. Ideoque etiam auctores contrariæ ſententiæ cenſent propter periculum, aut neceſſitatem poſſe aliquem recipere Sacramenta in loco habitationis, ut tradit Abb. in d. c. *In noſtra, n.* 11. *de ſepultur.* his verbis: Ego dicerem quòd propria ſola habitatio non facit quem eſſe Parochianum iſtius Eccleſiæ: Unde ex quo habet animum redeundi ad domum ſuam, illa Eccleſia domicilii eſt propriè Parochialis iſtius; ſed propter neceſſitatem poterit iſte in loco habitationis, vel ubi eſt peregrinus recipere Sacramenta, ita quòd hæc Eccleſia habitationis non ſit propriè Parochialis iſtius, ſed in defectum propter neceſſitatem ſuccedit loco Parochi quoad adminiſtrationem Sacramentorum, & infrà. Ex quo infero, quòd ſi de loco habitationis non poteſt commodè ire ad Eccleſiam domicilii pro Sacramentis, debet hîc capere, & non in Eccleſia domicilii, & ſequitur Navarr. in c. *Placuit, de pœnit. diſt.* 6. *n.* 92. & 101. Ob quam neceſſitatem ſicut qui belli, aut peſtis causâ aliò commigrant, poſſunt Sacramenta percipere à Parocho habitationis ſecundùm communem Canoniſtarum ſententiam in cap. *Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.* ita eſt æquum, ut poſſit recipere hæc mulier, quæ vi, atque imperio Principis extra locum domicilii commoratur: non minus enim impeditur ad primam Parochiam redire, quàm ſi peſtis, aut belli causâ inde aufugiſſet.

33 Neque enim conſtituenda eſt differentia inter Sacramentum Pœnitentiæ, & Matrimonii, cùm ſæpè non minor ſit neceſſitas nubendi, quàm cõfitendi, ut contingit in his, qui continere non poſſunt; nam melius eſt ijs nubere, quàm uri, ut 1. *ad Corinth.* 7. Ideoque communiter is dicitur eſſe proprius Parochus ad conjungendos aliquos in matrimonium, qui in cap. *Omnis utriuſque*, appellatur proprius Sacerdos ad confeſſiones audiendas, ut conſtat ex d. Clem. *Religioſi, in ver. Parochialis Presbyteri*, & ibi notatur de privileg.

Non obſtat quòd hęc mulier non habuerit ani-
34 mum in d. oppido perpetuò morandi. Quoniam ſatis eſt, ut habuerit animum morandi quamdiu neceſſitas, & juſſus Principis durarent: nam & hi, qui peſtis, aut belli causâ aliò divertunt, non habent animum illic manendi, niſi quoad duraverit neceſſitas: & tamen contrahunt jus Parochiæ ad effectum recipiendi eccleſiaſtica Sacramenta. Ad hoc enim, ut dictum eſt, jura non conſiderant domicilium, ſed ſimplicem habitationem, & ſatis eſt, ut cauſa ſubmovendi ſcandala, ob quam Princeps juſſit mulierem aliò transferri, non fuerit talis, ut potuerit probabiliter incontinenti ceſſare. Pro quo eſt doctrina Anchar. in d. c. *Is qui, de ſepult.* ubi ſequitur opinionem Feder. de Senis, quando bellum eſſet veriſimiliter duraturum. Secus ſi per tranſitum alicujus exercitûs tranſeuntis hoſtiliter per comitatum quis contuliſſet ſe ad civitatem: tunc enim, inquit, eſt verior opinio Jo. Andr. nam primo caſu venit animo commorandi; ſecundo non. In ſolo autem Ordinis Sacramento ſpeciale eſt, ut verum domicilium requiratur, ut patet in cap. *Cum nullus, de tempor. ordin. in* 6. ponderando illa verba: Superior intelligitur hoc caſu, & rationem ſpecialitatis adducit Hoſt. *in Summa hoc tit.* §. 7. *in fine.*

35 Sed etſi ad hoc domicilium requireretur, fortè tamen non deeſſet hoc caſu per textum ſingularem in l. *Filij, ff. Ad municipal.* in illis verbis: (relegatus in eo loco, in quem relegatus eſt, interim neceſſarium domicilium habet,) & concordat text. in l. *Ejus qui*, § *fin. eod. tit.*

36 Ultimò quidquid ſit de his, ſententiam Feder. de Sen. ſæpius ſequuta eſt S. Congregatio Concilii in caſibus contingentibus.

Et in ſpecie cùm olim juvenis nobilis, & meretrix Senenſis cuperent invicem matrimonio copulari, & dubitarent ne ſi matrimonium in civitate Senarum contraherent adhibendo Concilij Trid. ſolemnitates, juvenis parentes impedimento eſſent, Romam acceſſerunt, ibiq; aliquantiſper commorati, coram Parocho & teſtibus S. Anaſtaſiæ, in cujus Parochia tunc habitabant, matrimonium per verba de præſenti contraxerunt. Et cùm de ejus validitate dubitaretur, S. Congregatio cenſuit matrimonium eſſe validum eâ ratione, quia is eſt proprius Parochus, in cujus Parochia habitabant contrahentes tempore contractûs, gloſ. in Clem. 1. *de privil. ver. Parochialis*, Abb. in c. *Omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* ubi de communi teſtatur, & aliàs generaliter conſulta, An proprius Parochus quis dicatur, in cujus Parochia contrahentes habitant tempore, quo matrimonium contrahitur: reſpondit ita dici.

37 Atque ad exemplum deciſionis editæ in d. civitate Senenſi, aliàs cenſuit valere matrimonium Scholaris, qui Patavij quinq; vel ſex menſes moratus timens impedimentum à parentibus, ibi duxit mulierem plebeiam coram Parocho loci,
38 & teſtibus. Idemq; reſpondit de matrimonio alterius, qui ob eandem cauſam ſe in Angliam contulit, & ibi aliquantiſper moratus, coram Parocho habitationis, cum meretrice contraxit matrimo-
39 nium. Quinimò cùm vir, & mulier Trajectenſes timentes impedimentum à parentibus, ad vicinam urbem Aquiſgranam ſe contuliſſent, & ibi aliquandiu morati matrimonium contraxiſſent: S. Congregatio conſulta ſuper validitate cenſuit exprimendum tempus, quo contrahentes Aquiſgranæ manſerunt. Quod ſi fuerit ſaltem unius menſis, dandam eſſe deciſionem pro validitate, aliàs de novo referendum in Congregatione.

Ex

Ex quibus non videtur dubitandum quominus validum ſit præſens matrimonium contractum coram Parocho habitationis poſt quartum habitationis menſem. Et in hanc ſententiam S. Congregatio reſpondit.

40 Ulterius QUÆRO, An incolæ regni Hieroſolymitani, de quibus hîc, eo ipſo quòd poſt occupationem Terræ Sanctæ ſe contulerunt ad habitādum in civitate Aconenſi, cenſeantur in ea domicilium contraxiſſe; adeo ut tam Epiſcopus, quàm Dominus temporalis poſſint immediatè juriſdictionem in eos vendicare. An verò ad transferendum domicilium tempus aliquod à jure ſit præfinitum.

41 De jure civili ad conſtituendum domicilium videtur requiri tempus decem annorum per tex. in l. 2. *C. de incol. l b* 10 ubi dicitur: Nec ipſi, qui ſtudiorum causâ in aliquo loco morantur, domicilium ibi habere creduntur, niſi decem annis tranſactis eo loco ſedes ſibi conſtituerint. Et ita videtur tenere gloſ. *ibi in ver. Conſtituerint*, ubi quærit, quid de alio, qui ſtat per decem annos non ſtudij causâ. Et reſpondet eodem modo præſumi domicilium animo conſtitutum, ſecus, ſi mi-
42 nori tempore, & Bart. *in conſ.* 111. *Factum tale eſt, in fine, lib.* 2. dicit ſimplicem habitatorem non cenſeri in loco domicilium conſtituere, niſi per decennium habitaverit. Et apertius hoc tenet Hoſtienſ. *hic n.* 5. dicens non cenſeri incolam, niſi qui in loco moratus fuit per decennium, per il-
43 lum textum, & arg. cap. *Apoſtolicæ, circa princ. infrà eod.* licèt ſubdat illam legem de facto non ſervari, & ſequitur totidem verbis Jo. Andr. *n.* 3. *verſ. Nam nec ſecundum leges.*

44 Sed omnino dicendum eſt, nec ſecundum leges, nec ſecundùm Canones ullum tempus eſſe abſolutè neceſſarium ad domicilium contrahendum. Ad hoc enim præcisè neceſſarius eſt animus perpetuò habitandi, ſine quo domicilium non conſtituitur, l. *Non utique*, & l. *Domicilium*, & l. *Ejus qui, la ſeconda*, §. *penul. ff. ad municip.* l. 2. & l. *Cives, C. de Incol. lib.* 10. & notatur in l. 1. *C. de muner. & honor. eod. lib.* Hoſt. *in Summa de Paroch.* § *penult. ante fin.* Jo. Andr in c. *Is qui, in princ. verſ. Et faciunt hæc ad quæſtionem, de ſepult. lib.* 6 cum aliis allegatis in præcedenti quæſt, *num.* 21. & Abb. *hic n.* 8. *verſ. Nam ad Conſtitutionem domicilij*, qui tamen dum allegat l. *Si quis inſtructus, ff. ad municip.* debuit allegare l. *Ejus qui, la ſeconda*, §. *Celſus*, aliàs § *Si quis in-*
45 *ſtructus*. Et propterea impubes, qui diu penes nutricem, vel tutorem ſtetit, non dicitur eò domicilium tranſtuliſſe, cùm in ea ætate careat animo, & intellectu ad domicilii mutationē requiſito, ut conſuluit Feder. de Sen. *conſ.* 283. *Quidam puer. per totum*, & conſentit Bald. *conſ.* 334. *Factum tale eſt, magiſter. circa med. verſ. Et ex hoc apparet, lib.* 4.
46 Sed quia de animo, cùm ſit quid intellectuale, per ſe conſtare non poteſt; propterea dicit lex ad acquiſitionem domicilii nudam voluntatem non ſufficere, ſed requiri etiam factum quaſi animi indicem, ut d. l. *Domicilium, ff. ad municip.* & notat Feder. de Sen. *d. conſ.* 253. *n.* 2. & Bald. *conſ.* 311. *Quæſtio ſuper qua, n.* 3. quod eſt Petri de Abbatiis Piſani *cum duobus ſequentib. lib.* 4. Animus enim ex facto, & conjecturis deprehenditur, cap. 2. *De*
47 *renunc. lib.* 6. l. *Dolum, D. de dolo*, Abb. *hic n.* 8. Quapropter ut dicunt Hoſtienſ. & Joan. Andr. ſi in
48 loco relicto quis omnia vendidit, & ſecum quid habere potuit, aſportavit, & in alio loco domum, & poſſeſſiones emit, ſatis probabiliter cenſetur primum reliquiſſe, & ſecundum domicilium elegiſſe, & probatur in l. *Cives, C. de incol. lib.* 10. ubi dicitur: In eodem loco ſingulos habere domicilium non ambigitur, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit; unde rurſus non ſit diſceſſurus, ſi nihil avocet. Itaque, ut Bald. inquit *d. conſ.* 334. *circa medium*, lares aſſidua converſatio, & major pars bonorum domicilium demonſtrant, l. 2, *C. Ubi Senat.*
49 *vel Clariſſ.* & d. l. *Cives*. Unde etiam minori ſpatio decem annorum quem ſibi conſtituere domicilium, quando concurrunt alia indicia, puta, ſi tranſtulerit familiam, ſupellectilem, & majorem partem fortunarum ſuarum, firmat idem Bald. *conſ.* 393. *in princ. lib.* 1. Angel. *conſ.* 27. *Quidam victor, n.* 2. *verſ. Sola enim.* Idque multò magis, ſi clarè appareat quem elegiſſe domicilium, ut quia hoc expreſſit, vel quia eſt effectus civis loci, vel per alium modum, ut per Bald. *loco proximè cit.*

50 Porrò inter alias conjecturas translationis præcipua eſt habitatio decennalis. Nam eo ipſo quòd quis per decennium in loco habitavit, præſumitur in dubio habuiſſe animum ibi domicilium conſtituendi, Bart. in l. *Cornelia*, §. *Si demum. ff. de injur.* Bald. *d. conſ.* 311. *in princ.* & latiùs *in* 3. *conſ. ibi inſerto n.* 5. *verſ. Sed modò videamus*, Abb. *conſ.*
51 100. *in princ. lib.* 2. Nam abſens per decennium præſumitur habuiſſe animum non revertendi, ut plenè per Alexand. *conſ.* 91. *Repetitus, n.* 8. *lib.* 7.

52 Non obſtat tex. in d. l. 2. *C. de incol lib.* 10. quia ſecundùm Abbatem *hic n.* 8. illa lex loquitur in ſcholaribus. Et ſic loquitur in eo caſu, in quo ex conjectura apertiſſima liquet quem non habere animum conſtituendi domicilium. Scholares enim non veniunt ad locum animo ibi perpetuò permanendi, ſed ſtudendi. Et propterea ad eliciendam præſumptionem animi domicilium conſtituendi, lex præfinivit illud ſpatium decem annorum. Nam ad hoc majus, vel minus tempus requiritur, ſecundùm quod conjecturæ urgent. Et ſcholaris ſtudio abſoluto præſumitur habuiſſe animum recedendi, ut per Alexandrum *conſ.* 216. *num.* 14. & 15. *lib.* 16. ubi idem dicit in mercatore.

53 Idemque in lectore publico conducto cum ſalario, qui non præſumitur habuiſſe animum conſtituendi domicilium, plenè conſuluit Abb. *dict. conſ.* 100. *Videtur primò per totum, lib.* 2. in his igitur decennium requiritur ad eliciendam contrariam animi præſumptionem, ut *in d. l.* 2. At hæc ratio ceſſat in eo, qui ex toto primum domicilium dereliquit, & cum omnibus rebus ſuis aliò ſe tranſtulit. Et propterea textus *in d. l.* 2. poſteaquam dixit ante decennium tranſactum ſcholares non cenſeri in loco domicilium habere, immediatè ſubnectit: Sed ſi alijs rationibus domicilium in civitate Laodicæorum habere probatus fueris, &c.

54 Itaque qui ad alium locum cum familia, & fortunis ſuis ſe tranſtulit, aut ibi emit poſſeſſiones, & pręſumitur immediatè habuiſſe animum illic do-
55 micilium conſtituendi; aut non emit poſſeſſiones, ſed ſtat ſic in ſuſpenſo; & tunc dicam tempus ar-
56 bitrarium, prout concludunt Hoſt. Joan. Andr. & Abb. *ubi ſuprà.* Unde ſi talis declararet animum ſuum, id eſt, ſe velle ibi domicilium habere, illicò

ſine expectatione alterius temporis dicendus eſſet ibi domicilium contraxiſſe per textum in d.l. *Ejus qui,la ſeconda.*§.*Celſus.ff.ad municip.* ſecundùm
57 Abb.*in fine.* Ceſſantibus autem omnibus aliis indiciis & præſumptionibus,ſimplex habitatio fortè non ſufficeret ad domicilii translationem , niſi tranſlato decennio. Et in hoc caſu ſalvari poteſt gloſ.& Bart.*ſupra cit.n.*42.

DE DECIMIS , PRIMITIIS, & Oblationibus.

Cap. Quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ novalium debentur Eccleſiæ, in cujus Parochia inſurgunt: Si verò non ſunt in certa Parochia,Diœceſano debentur.*

2 *Decimæ prædiales debentur Eccleſiæ,in cujus Parochia ſita ſunt prædia : perſonalis verò, ubi ſpiritualia recipiuntur.*

3 *Proventus ſpirituales noviter emergentes infra limites Parochiæ non debentur Epiſcopo,ſed Parocho.*

4 *Oblationes, quæ fiunt imagini alicujus Sancti depictæ in pariete extra Parochialem Eccleſiam,cui debeantur.*

5 *Redditus ſpirituales debent dividi in quatuor partes,ſi ſpectent ad Eccleſias Matrices : Secus ſi ad Capellas.*

6 *Ad decimas præſtandas Epiſcopus etiam non requiſitus poteſt ex officio compellere poſſeſſores terrarum.*

7 *Decimarum quartam Epiſcopus exigere poteſt immediatè à Parochianis,& n.*27.
*Contrarium, n.*14.*&* 17.
*Diſtinguitur à n.*20.*uſq.in fin.*

8 *In decimarum perceptione Epiſcopus , & Parochus ſunt quaſi portionarij.& n.*16 *&* 29.

9 *Decimæ prædiales totius Epiſcopatûs integrè ad Epiſcopum pertinent , ſi prædia decimatoria non ſint infra limites alicujus Parochiæ , aut incertum ſit de cujus Parochia exiſtant,& nn.ſeqq.*

10 *Dictio*,alioquin , *venit adverſativè ad præcedentia , & includit ex propria ſignificatione contrarium intellectum.*

11 *Decimæ prædiorum exiſtentium in altera ex duabus Parochijs ſunt dividendæ inter utramque Eccleſiam,ſi non appareat infra cujus limites prædia ſunt ſita.*

12 *Inſula,ſi in mari appareat , decimæ novalium cui Eccleſiæ debeantur.*

13 *Epiſcopus an pro ſua quarta decimarum agere poſſit immediatè contra Parochianos ; an verò illam petere debeat à Parochis, & nn.ſeqq.uſq.in fin.*
Quid ſi Parochi jam exegerint à Parochianis integras decimas, n. 21.
*Et quid ſi nondum exegerint , ſed tamen non negligunt illas petere, n.*22.
*Et quid ſi ſint negligentes , an tunc Epiſcopus agere poſſit nomine Eccleſiæ contra Parochianos pro integris decimis, n.*23 *& ſeq.*
*Et an jure proprio poſſit agere actione directâ pro ſua quarta canonica, n.*26.
*Anve poſſit agere officio judicis nobili,n.*33.

15 *Intellectus c.* Conquerente,de offic Ordin. *& n.*17.21.*&* 32.

16 *Epiſcopus in prædijs decimatorijs habet jus reale, & coæquale cum Parochis,& n.*29.
*Quæ realitas, & coæqualitas tolli non poteſt per negligentiam, vel malitiam Parochorum non comparentium,n.*30.

18 *Doctorum opinio non habens contradicentiam dicitur caſus legis.*

21 *Parochiani per ſolutionem decimarum factam Parocho conſequuntur liberationem , nec ſuper quarta poſſunt ab Epiſcopo moleſtari.*

24 *Decimæ qua ratione dicantur eſſe in poteſtate Epiſcopi.*

25 *Parochia duplex.*

28 *Actio oritur , quotieſcunque lex mandat aliquid ſervari.*

31 *Actio ſimultanea Epiſcopi, & Parochi ſuper decimis admittitur.*

33 *Decimarum quarta debetur Epiſcopo propter conjunctionem,& curam univerſalem , quam habet in Eccleſiis ſibi ſubjectis.*

34 *Officium judicis nobile ſemper datur ubi deficit actio ad conſequendum quod ſibi debetur,vel ad cogendum obligatos, qui actione directâ non poſſunt adſtringi.*
*Fundatur in æquitate,ibidem,& n.*37.

35 *Conceditur ad inſtar actionis.*

36 *Et lato ſumpto vocabulo venit actionis appellatione.*

1 QUONIAM Decimæ novalium debentur Eccleſiæ , in cujus Parochia ſurgunt.Si verò non ſunt in certa Parochia, Diœceſano debentur. Hoc dicit. Communis diviſio , Conſultatio;& Reſponſio. Secunda,ibi, *reſpondemus*,in qua diſtinguit, & ſecundum membrum perſequitur ibi,*alioquin.*

2 Nota primò ibi,*infra certam alicujus Eccleſiæ Parochiam*,decimas prædiales, ſeu reales deberi Eccleſiæ,in cujus Parochia ſita ſunt prædia : Nam decimæ & tributa debentur ratione prædiorum, & non perſonarum,c.*Si quis laicus*, & c.*Decimæ*, 16,*q.*1. l. *Imperatores.ff.de publican. & vectigal.* & l. *Forma cenſuali*, §.*Si verò quis.ff.de cenſibus* , licèt ſecus ſit in decimis perſonalibus, quæ debentur Eccleſiæ,ubi ſpiritualia recipiuntur, cap. *Queſti*, 16.*q.*1.Et ita hîc notant gloſ.*ult.* Hoſt.*num.*2. Jo. Andr.*in fin.*Card.*num.*2.& eſt communis opinio, ut teſtatur Butr.*itidem in fine.*

3 Secundò nota ibi,*decimas earum*,proventus ſpirituales noviter emergentes infra limites Parochiæ non pertinere ad Epiſcopum, ſed ad parochialem
4 Eccleſiam, ut hic eſt caſus. Unde infert Abbas *num.*1. ut oblationes,quæ fiunt imagini alicujus Sancti depictæ in pariete extra parochialem Eccleſiam , ſed in limitibus parochiæ , debeantur ipſi Eccleſiæ,non autem Epiſcopo. Cæterùm an hæc illatio ſit vera,& in quibus caſibus vendicet ſibi locum,plenè examino in c. *Paſtoralis,in quæſt.ſuprà de his,quæ fiunt à Prælat.*

5 Tertiò nota ibi, *eidem Eccleſiæ*, decimas novalium,quæ ſurgunt in parochia, acquiri pleno jure Eccleſiæ parochiali : jura enim quæ diſponunt ut de reditibus Eccleſiarum fieri debeant quatuor partes,videlicet,cap. *Quatuor, cum cap.præced. & ſeq.*12. *q.*2.loquuntur de Matricibus. At in Capel-

pellis,ſeu Parochialibus ſalvâ portione Epiſcopi omnes ſunt Rectoris, ut hic,& in cap.*Cum contingat,infrà eod.*in cap *Plerique,ſuprà de Pact.*& in d.c. *Paſtoralis,*& declarant hîc Hoſt.*circa fin :verſ:Nota etiam,* &Joan. Andr.*num:*1.*in ver: Facias,* Butr. *num:* 4. Cardin.*num:* 1.*in* 1.*oppoſit.* & Anchar. *num:* 3.

6 Quartò nota ibi, *facias aſſignari ad officium Epiſcopi pertinere Parochianos compellere ad ſolutionem decimarum,* & ita verum eſt quod ait Cardin.poſt Laud.& alios in Clem: *Diſpendioſam, n.*28.*de judic:* nempe judicem etiam non requiſitum poſſe ex officio cogere poſſeſſores terrarum ad præſtandas decimas , ſi ei conſtet hujuſmodi terras eſſe infra limites Parochiæ. Quod dictum ſequitur Rota *deciſ:*357.*n.*6.*par:*5.*Recent.*

7 Quintò nota ibi, *tuâ parte retentâ*, Epiſcopum poſſe ſuam quartam decimarum exigere immediatè à Parochianis,quod ſatis probatur hîc : non enim poſſet ſuam partem ibi retinere, niſi illam prius percepiſſet. Percipere autem non potuiſſet ab Eccleſia, quia decimæ nondum fuerant eidem Eccleſiæ aſſignatæ, ut patet ex littera ibi,*facias aſſignari.* Supereſt igitur ex neceſſitate ut quotam ſuam à Parochianis exegerit. Quod eſt contra opinionem Rotæ,exiſtimantis Epiſcopum agere non poſſe pro ſua quarta canonica directè adverſus laicos,ſed tantummodo contra Eccleſias, ſeu illarum Rectores, ut fuſius dicam *infrà n.*27.

8 Sextò nota , Diœceſanum,& Parochum eſſe quaſi portionarios in perceptione decimarum , prout eos appellant Hoſt.*n.*2. &Joan.Andr.*n.*3. Uterque enim fundat intentionem ſuam de jure communi in illarum perceptione ; Epiſcopus quidem in ſua portione canonica , ut patet ex littera ibi,*ſuâ parte retentâ.* Parochus verò in reliquis decimis, ut patet ibi,*decimas earum*, & eſt receptiſſima Canoniſtarum ſententia, ut ſcripſi in cap:*Cum contingat,n.*21.*&* 23.*infrà eod.*

9 Ultimò nota ibi, *alioquin*,decimas prædiales totius Epiſcopatûs integrè ad Epiſcopum pertinere,ſi prædia decimatoria non ſint infra limites alicujus Parochiæ,aut incertum ſit de cujus Parochia exiſtant, ut hîc probatur evidenter,ponde-
10 rando dictionem, *alioquin* , quæ cùm veniat adverſativè ad præcedentia, includit ex proprio ſignificatu contrarium intellectum ſecundùm Abbatem *n.*4.*verſ:Sed quæro*, &non tantùm orationem conditionalem facit , ſed in ſeipſa orationem continet , & inducit conditionem contrariã,ut notat Bart. in l.1.*n.*11.*ff.de condit:& demonſtr.* unde cùm textus priùs dixerit , ſi terræ arabiles ſint infra certam alicujus Eccleſiæ Parochiam , decimæ debentur eidem Eccleſię : dum poſtea ſubjungit, alioquin debentur Epiſcopo, perinde eſt ac ſi dixiſſet,ſi terræ hujuſmodi non ſint alicujus Parochiæ,ſecundùm Innoc:Petr:de Sampſon: Abb: Antiq: & Ægid: vel incertum ſit de cujus ſint Parochia, eò quòd limites non ſint certi,ſecundùm Hoſt:*nu:* 2.Jo. Andr.*eod.n.* Cardin.*n.*1.& Abb: *dicto num:* 4. *verſ: Sed,quæro.*

11 Addit Jo: Andr: quòd ſi conſtet terras exiſtere in altera ex duabus Parochiis, ſed ignoretur intra cujus limites,eò quòd limites appareant tantummodo in locis propinquis, non autem in loco ubi ſita ſunt prædia, hoc caſu fieri debet diviſio decimarum inter utramque Eccleſiam, allegat.c. *Cum quis,* §.1.*de ſepultur: lib:*6. & cum eo *Proſp.Fagnan. in* 3.*Decretal. Tom.*4.

tranſeunt Cardin:*num* 4.Anchar:*rum:*6. & Abb: *num:* 5. quod nota ad limitationem hujus textûs.

12 Si verò inſula in mari appareat , & ibi ſurgant novalia , ſecundùm gloſ:1. conſiderabitur cui provinciæ inſula adhæreat , ut illius provinciæ ſit,& ibi præſtentur decimæ,ut l.*Inſulæ,ff.de judic:* & cum gloſ:tranſeunt Butr:*nu:*8. & Cardin:*nu:* 4. Sed pleniùs ſecundùm Hoſtienſem *in princip.* Conſiderabitur provincia,diœceſis,parochia, & ripæ, cui proximius inſula accedit,ut l.*Inter eos,*l. *Ergo,* & l.*Inſula,ff.de acquir:rer: domin:* ut illius Provinciæ, Diœceſis, & Parochiæ inſula intelligatur,d.l.*Inſulæ,* & l.*Notionem,* § *Continentes.ff.de verb:ſignif.* Id eſt,ſi inſula emergat infra duas provincias, decimæ dabuntur Parochiali viciniori illius provinciæ,cui proximius inſula accedit. Si verò emergat infra duas diœceſes, præſtabuntur decimæ Parochiali viciniori illius diœceſis , cui ſimiliter proximius adhæret inſula,etiamſi Parochialis ex alia parte inſulæ eſſet proximior;quia abſurdum eſſet ut decimæ novalium illius diœceſis,cujus eſt inſula , ſolverentur Parochiali alterius diœceſis. Quòd ſi inſula appareat infra limites unius diœceſis,erunt perſolvẽdæ Parochiali,cui inſula proximior eſt ; & hanc puto fuiſſe mentem Hoſtienſis notabilẽ.& veram. Dubium tamen remanet, an in ſupraſcriptis caſibus ſpectanda ſit propinquitas diœceſis,vel Parochiæ;an verò Eccleſiæ cathedralis,vel parochialis. Gloſſa cum Cardin.non meminit niſi provinciæ, Hoſt. conſiderat provinciam,diœceſim,parochiam, & ripas,nullâ factâ mentione Eccleſiæ,Butr.meminit Eccleſiæ tantùm. Vide tu quod ſcripſi in cap. *Nullus,n* 23.24.*&* 25.*ſuprà de Paroch.*

13 QUÆRO, an Epiſcopus pro ſua quarta decimarum agere poſſit immediatè contra Parochianos ; an verò illam petere debeat à Rectoribus parochialium Eccleſiarum.

14 Hæc eſt quæſtio quotidiana,& difficilis , in qua Rota ipſa variavit. Nam in cauſa Novarien. decimarum 15.Aprilis 1611.coram Gregor.XV. *deciſ:*519.*n.*1.*&* 2.reſolvit Epiſcopo Novarien. non deberi quartam decimarum ab hominibus cujuſdam pagi ; quia etſi de jure communi habeat intentionem fundatam ſuper dicta quarta , tamen hoc intelligitur contra Eccleſias percipientes decimas, ut ſcilicet ab eis quartam partem decimarum exactarum poſſit exigere,&non immediatè à Parochianis,allegat Abb: Antiq: in c.*Conquerente.n.*5.*verſ: In gloſſ: Sed videtur,de offic: Ordin.* ubi ait illam decretalem non decidere, ut Epiſcopus habeat jus percipiendi decimas , ſed ut decimis ab Eccleſia perceptis Epiſcopo detur quarta : & cum eo conſentiunt ibi Bellam. *circa finem,*& Abb:Sicul: *num:*2.*prope fin: verſ: Duodecimò,* habet quartam,ad quod Rota inducit d cap:
15 *Conquerente,* ubi Pontifex poſtquam mentionem fecit de quarta decimationum , & aliis juribus, quæ ab Eccleſiis debentur Epiſcopo , immediatè ſubjungit: Tu autem his juribus in præfatis Eccleſiis contentus exiſtens non amplius ab eis exigas : Quæ verba clarè inſinuant Epiſcopum debere ſuam quartam exigere ab Eccleſiis,non autem à perſonis laicis , quæ de jure illas tenentur ſolvere parochialium Eccleſiarum Rectoribus,ut in c.*Cum contingat,infrà eod:* & in Clem:*unica,eod: tit.* eamdem concluſionem firmavit Rota apud Card.Seraph.*deciſ:*1449.*n.*5.*&* 6.

16 Sed die 7. Maij 1627. in eadem cauſa Novarien. coram Pirovano contrariam ſententiam probavit, videlicet Epiſcopum habere intentionem fundatam pro ſua quarta decimarum, etiam contra Parochianos, & habere in prædiis decimatoriis jus reale, & coæquale cum Rectoribus parochialium, & eſſe quaſi inter ſe portionarios, prout etiam firmatum fuit in deciſionibus, quæ referuntur *deciſ:442.485. & 520.par:1.Recent.*

17 Verùm poſtea 17. Decembris 1627. Cauſâ iterum propoſitâ receſſit à deciſis, cenſuitque Epiſcopum non habere fundatam intentionem in quarta decimarum contra laicos, *ut deciſ:122.n.7.part:5.Recent.* Moti fuerunt Domini primò per textum in d.cap:*Conquerente*, ubi actio pro quarta decimarum non dirigitur contra laicum, ſed contra Eccleſiam, inducendo illum prout ponderatus fuit *in deciſ Gregorij, ſuper n.15.* Deinde moti fuerunt per cap. *De quarta, de præſcript.* ubi admittitur, ut Parochus poſſit præſcribere quartam decimationum, quæ ſi à laicis per Epiſcopum exigenda eſſet, utique Rectori non daretur præſcriptio ob defectum poſſeſſionis, ſine qua præſcriptio non procedit, gloſ: in l. *Malè agitur*, & ibi Bald. *n.6. C.de præſcript. cum alijs in deciſ.allegatis.*

18 Ac demum, quia opinio Abbatis Antiqui, & aliorum, de quibus in deciſ. Gregorij XV. cùm non habeat contradicentem, dicitur caſus legis, itaut ab ea non ſit recedendum, Jaſ. in l. *penult: n.21.C. de pact.* Becc. *conſ:23.n.6.* Surd. *deciſ:229.n.36.* Eandem ſententiam probavit Paul. de Caſtro *in conſ: 38. incip: Dico, lib:1.* ubi ex facto reſpondit

19 Epiſcopum ſuper quarta decimarum non habere jus immediatum contra laicos, ſed tantummodo contra Eccleſiam, allegat 10. *q.3. per totam*: & ideo perempto jure Eccleſiæ per illius deſtructionem, fuiſſe etiam extinctum jus, quod adverſus eam Epiſcopo competebat ſuper dicta quarta, ut ibi fuſiùs per eum.

20 Quid dicendum? Pro clariori quæſtionis ſolutione mihi videntur diſtinguendi caſus infraſcripti.

Primus caſus eſt, cùm Rector Parochialis jam

21 exegit à laicis debitoribus integras decimas, & tunc cùm laici per hujuſmodi ſolutionem jam conſequuti ſint liberationem, extra dubium eſt Epiſcopum non poſſe ab eis ſuam quotam petere, vel exigere, ne contra bonam fidem bis idem ſolvere compellantur, cap. *Bona fides, de reg: jur: lib.6.* & l. *Bona fides, ff.eod.* ſed debere tantummodo actionem dirigere, & experiri contra Eccleſiam, ſeu illius Rectorem ad præſcriptum d. cap. *Conquerente, de offic: Ordin.* in quo caſu propriè loquitur ille textus, & Abb. Antiq. cum aliis in deciſ: Gregorij allegatis. Quam concluſionem ut indubitatam firmavit eademmet Rota *deciſ:357. n.4.& 7.part:5.Recent.* & in hoc caſu etiam intelligi poteſt textus in c. *De quarta, de præſcript.* in eadem deciſ: inductus. Nam Rector Eccleſiæ quando jam exegit à laicis integras decimas, utique poſſidet etiam quartam Epiſcopo debitam: meritò poteſt illam præſcribere, & in hoc primo caſu nulla eſt diſcrepantia.

Secundus caſus eſt, cùm Rector Eccleſiæ nondum exegit decimas, ſed tamen non eſt negligens in illis exigendis, & tunc arbitror tenendam eſſe opinionem Rotæ, videlicet Epiſcopo nullum jus competere contra laicos pro ſua quarta decimationum, ſed tantummodo contra Eccleſiam, poſteaquam illius Rector integras decimas ab eis fuerit conſequutus, per rationes ut ſuprà in deciſionibus adductas *num:14. & 17.*

23 Tertius caſus eſt, cùm Parochus aut negligit, aut non vult, aut non poteſt contra laicos agere, & tunc puto ſubdiſtinguendum. Aut Epiſcopus intendit agere contra eos pro integris decimis nomine Eccleſiæ parochialis, aut nomine pro-

24 prio pro ſua quarta canonica. In primo membro ſequor opinionem Hoſt. in cap. *Cum contingat, n.1. ad fin: infrà eod.* Cujus hæc ſunt verba: Quinimò & Epiſcopus fundat intentionem ſuam de jure communi in totum quoad petitionem nomine parochialis Eccleſiæ ſuæ diœceſis faciendam, cap. *fin.de ſucceſſ: ab inteſt.* Unde & dicitur quòd decimæ in poteſtate Epiſcopi ſunt, ſcilicet quantum ad petitionem, tuitionem, & ordinationem, c. *In ſacris, 16.q.1.* & cap: *Omnes decimæ,* & cap: *Nullus, q.7.* quæ omnia generaliter habet regere, cap: *1.2.& per totam, 10.q.1.* cap. *Præcipimus,* & cap: *Eccleſiaſticarum, 12 q.1.* cap: *De Xenodochijs, infrà de*

25 *relig: domib.* Sed & duplex eſt Parochia, particularis ſcilicet, ſive ſingularis, ſicut eſt quælibet capella parochialis. Item collectiva, ſcilicet tota diœceſis, quæ & dicitur parochia Epiſcopi, c. *Ad Apoſtolicæ, ſuprà eod.* Dum ergo hæc decretalis dicit: perceptione decimarum de jure communi ad parochiales Eccleſias pertinere, Epiſcopum non excludit, imò includit, cap. *Scire, 7.q.1.* Ita Hoſt. quem hic ſequitur Jo. Andr. *n.1. in ver. Parochiales.* Subdit tamen Hoſt. Salvâ portione ſuâ nihil debere Epiſcopum imburſare, ſed in utilitatem Eccleſiæ totum convertere ſecundùm ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Cùm vos, ſuprà de offic: Ordin.* Hanc doctrinam Hoſt. ego intelligo veram in hoc tertio caſu, Parocho ſcilicet negligente, vel nolente, aut non valente agere, prout eam intellexit, & probavit Rota *in præalleg: deciſ: 64.n.6.part:5.Recent.* ubi firmavit Epiſcopum poſſe agere contra laicos pro omnibus decimis, non quidem jure proprio, ſed nomine Eccleſiæ parochialis, cui tenetur illas conſervare, & hoc ſi Parochus non ſit in cauſa, aut negligat exigere decimas. Quod etiam prius admiſit Rota in *Carinen. decimarum, 13. Martij* 1587. coram Orano. Neque hanc concluſionem retractavit in poſterioribus deciſionibus ſupracitatis *num:17.* quia in eis Epiſcopus non agebat nomine Eccleſiæ, ſed jure proprio.

26 In ſecundo autem membro, id eſt, cùm Epiſcopus intendit agere proprio nomine contra parochianos pro ſua quarta canonica, duo ſunt inſpicienda. Primum eſt, an poſſit agere actione directâ. Secundum, quatenus non poſſit, an ſaltem ei

27 competat officium judicis nobile. Circa primam inſpectionem, ut vides, Rota fuit varia; aliquando enim cenſuit Epiſcopum poſſe agere directè, & immediatè contra parochianos: aliquando reſolvit contrarium, & in hoc tandem perſtitit, ut patet ex deciſionibus ſuprà citatis *à n.14.* Prima tamen opinio in puncto juris videtur verior, pro qua pondero iſtum textum judicio meo ſatis clarum, ut etiam tetigi *ſuprà in 5. notab.* nam hic Pontifex reſcribit Epiſcopo in hæc verba: (Si terræ arabiles infra certam alicujus Eccleſiæ parochiam fuerint, decimas earum tuâ parte retentâ eidem Eccleſiæ facias aſſignari.) quæ verba

apertè

apertè oſtendunt Epiſcopum poſſe ſuam partem exigere imediatè ab ipſiſmet parochianis;etenim ante aſſignationem decimarũ textus dat ei facultatem ſibi retinendi ſuam portionẽ,& ſic non potuit illã exigere ab Eccleſia, cui nondum facta erat decimarum aſſignatio, unde neceſſe eſt,ut à
28 Parochianis potuerit eam exigere, & ſic exactam ſibi retinere: & hoc per viam actionis, quia ubicunque lex mandat aliquid ſervari, inde oritur actio, ut l. *Statu.u.ff de acquir:rer:domin.* & declarant in c. 1 *ſuprà de Pact.* Butr. *num:* 1 & Abb. *num:* 5. & propterea cùm *d.c.* 1. jubeat pacta ſervari quamvis de actione nihil determinet;tamen propter illa verba ex pacto nudo de jure canonico oriri actionem inferunt ibi gloſ: Hoſt. Joan. Andr. Collectar. & communiter Canoniſtæ, ut ibi dixi *in* 4.*notab.* Ergo eodem modo cum textus hìc mandet Epiſcopo ut faciat aſſignari Eccleſiæ decimas, prius tamen ſibi retentâ portione ſuâ: hinc ſatis deducitur eum poſſe ſuam quotam petere immediatè à Parochianis etiam per viam actionis: quod nota,quia Doctores,& Rota hunc textum ad hoc non ponderant. Neque
29 obſtat quòd Parochus fundet intentionem de jure communi ſuper decimis prædialibus Parochiæ ſuæ,ut eſt textus in cap. *Cum contingat;* & ibi gloſ. 2. Hoſt. & Jo. Andr. & DD. notant; & in cap. *Cum in tua, infrà eod.* nam reſpondetur Epiſcopum quoque de jure communi fundare intentionem ſuper quarta decimarum,ut hìc,& in c. *Dudum*, ibi, intentione tua de jure fundata petiſti, *infrà eod.* & eſt communis ſententia Canoniſtarum ferè omnium, quam paſſim ſervat Rota, ut ſcripſi plenè in d. decretali, *Cùm contingat, n.* 23. & ſic Epiſcopus habet jus reale, & coæquale cum Parocho, & ſunt quaſi portionarii,ut dicunt hìc Hoſt. *num:* 2. & Joan. Andr. *num.* 3. & tetigi *ſuprà in* 6.*notab.*
30 Hæc autem realitas, & coæqualitas tolli non poteſt per neglixentiam, aut malitiam Rectorum non comparentium, cùm habeat fundamentum in proprio jure immediato, non autem mediato ex perſona Parochi, ut per Rotam *in præcitata*
31 *deciſ:*64.*n.*8.*&* 9.*par:* 5. *recent.* & conſequenter poterit Epiſcopus ſuam quartam canonicam directè petere à Parochianis, ſicut poteſt Parochus reliquas decimas,ut per Hoſt. in d.c. *Cùm contingat,n.* 1.*verſ:Unde,* & Joan. Andr. *num:*4. Neque enim una diſpoſitio aliam deſtruit, ſed invicem compatiuntur, & hanc ſimultaneam actionem admiſit Rota *d.deciſ:*64.*n.* 10, & *in Cervien: decimarum* 22. *Aprilis*, 1602. coram Penia.

32 Rurſus non obſtat authoritas Abbatis Antiqui in c. *Conquerente,n.* 5. *de offic: Ordin.* dicentis illud c. non decidere ut Epiſcopus habeat jus percipiendi decimas, ſed ut de decimis ab Eccleſia perceptis Epiſcopo detur quarta. Quoniam reſpõdeo hanc doctrinam obtinere in duobus caſibus. Primus eſt,cùm Rector Eccleſiæ jam exegit integras decimas; tunc enim Epiſcopo non competit jus petendi ſuam quotam à laicis, qui liberationem ſunt conſequuti,ſed ab ipſa Eccleſia duntaxat, ut dixi ſuprà *in* 1.*caſu n.*21. Secundus eſt,cùm Rector non eſt negligens in decimis exigendis: nam & hoc caſu admitti poteſt Epiſcopum non habere actionem contra laicos,ſed tantummodo contra Eccleſiam pro ſua quarta canonica, poſteaquam decimæ ab ipſa Eccleſia perceptæ fuerint, ut ſimiliter dixi ſuprà in ſecundo caſu *num:* 22. At ſecus eſt ubi Parochus negligit, aut renuit decimas petere; quia tunc Epiſcopus poteſt jus ſuum proſequi, & actionem dirigere etiam contra laicos. Quod admittitur à Rota *in d.deciſ:*64. *n.*11.& *Paſſavien: decimarum*.18.*Martij* 1591. coram Gipſio, & hoc puto verius. In practica tamen, & maximè in Curia fortè prævaleret contraria opinio, in qua tandem reſedit Rota in poſterioribus deciſionibus.

33 Circa ſecundam inſpectionem, videlicet, an Parocho negligente,aut renuente decimas exigere, poſſit Epiſcopus pro ſua quarta canonica agere contra laicos ſaltem officio Judicis nobili,videtur affirmativè reſolvendũ:nam cùm extra controverſiam ſit quartam decimationum Epiſcopo eſſe de jure debitam, ut ſæpius repetitum eſt; idque propter conjunctionem,& curam univerſalem,quam habet in Eccleſiis ſibi ſubjectis,ut poſt Hoſtienſ. & alios notat Butr. in d.cap. *Cùm contingat,n.*9. *verſ:Item quia de decimis,infrà eod.* & Innocent. in cap. *Requiſiſti, n.*3.*ſuprà de teſtamen.* quatenus eam conſequi non poſſit actione directa; non tamen debet eſſe deſtitutus aliis reme-
34 diis. Unde ſubveniendum eſt illi officio Judicis nobili, quod ſemper datur ex æquitate, ubi deficit actio ad conſequendum quod ſibi debetur, vel ad compellendum aliquem ad impellendum id ad quod actione non poteſt adſtringi, ut cap. 2. *ſuprà de offic: judic.* l. *Quintus*, & ibi Bart. *n.*1.*ff.de ann: legat.* Bald. in l. *Cùm mulier,n.*32.*ff.ſolut:ma-*
35 *trim.* Oſaſch. *deciſ:*40.*n.*7. Rota coram Gregorio XV. *deciſ:* 503.*num.* 4. & ſolet concedi adinſtar actionis,ut notat Bart. in l.1.*n.*10 *ff.de juriſd:omn: Iudic.* quem ſequitur in d.c.2. Jo. de Imola *num:*4. Abb. *num:*2. & Felin. *num:*4. ubi aſſerunt Judicis
36 officium,quamvis idem non ſit quod actio, tamen in latioti ſignificatione poſſe actionem appellari,per text: in l. *Actionis verbum, in ver: Inſtar, ff.de act: & obligat.* in l. *Quod ſi minor,§.fin:ff.de minor.* & in d.cap: 2. Quamobrem cùm Parochiæ incolæ, &c. cogi poſſint à Rectoribus Eccleſiarum ad ſolvendas decimas, Rectoreſque teneantur de exactis quartam præſtare Epiſcopo, debet utique intrare Judicis officium nobile ad compellendum obligatos ad præſtationem decimarum, ut Epiſcopus quotam ſuam conſequi poſſit Rectoribus agere negligentibus, vel non valentibus,vel nolentibus,eò quòd non ſit in cauſa,ne per illorum malitiam, vel deſidiam jus ſuum amittat.

37 Quod ſanè æquitatem reſpicit, in qua fundatur Judicis officium nobile, l. *Si me,& Titium.ff.ſi cert.pet.* & tradunt Socin Jun. *conſ.*52. *n.* 3.*lib.*2. Natta *conſ.*534.*n.*6. Rolan. *conſ.*1.*n.*55.*vol.*1. ne alioquin decimarum debitores locupletentur cum jactura Epiſcopi ob carentiam directæ actionis, ut per Imol. in c. *Licet cauſam,n.*23.*ſuprà de probat.* Felin. in cap. *Ex parte,il* 2.*n.*18.*de offic.deleg.* Barbat. *conſ.*36.*in fin.lib.*1. Facit quod dixi *ſuprà in* 4.*notab.* & ita in propriis terminis reſolvit Rota *in eadem cauſa Novarien. decimarum* 5. *Decembris*, 1629. & iterum 11. *Maij* 1630. ut *in deciſ.*327.*n.*1. & *deciſ.*357.*n.*1.*par.*5.*Recentior.*

DE DECIMIS.

Cap. Cum contingat.

SUMMARIUM.

1 Decimas qui præſcribit in aliena parochia ſi ibi inſurgunt novalia, ipſorum decimas non habebit.

2 Decimas præſcribere poteſt una Eccleſia in parochia alterius Eccleſiæ.

3 Requiritur tamen quadragenaria cum titulo, vel immemorabilis.

4 Decimas an poſſit clericus præſcribere non intuitu Eccleſiæ.

5 Decimarum perceptio in aliena parochia non extenditur ad novalia ſi competat ex præſcriptione, vel conſuetudine: ſecus ſi ex privilegio, & quæ ſit ratio differentiæ, & num. ſeqq. uſque ad n. 11.

6 Decimas petens ex præſcriptione, de ſingulis prædijs probare debet.

7 Præſcriptio eſt odioſa, & reſtringenda.

8 Privilegium ſuper decimis an ſit latè, vel ſtrictè interpretandum.

9 Decimarum conceſſio includit etiam futuras.

10 Conſuetudo quamvis ſit favorabilis, tamen non extenditur in materia multum præjudiciali.

11 Decimandi jus an, & quando extendatur de ſpecie ad ſpeciem, & num. ſeqq. uſque ad n. 16.

12 Intellectus cap. Cum in tua, infrà eod.

13 Quaſi poſſeſſio decimandi fructus unius fundi, ex quo ſolum frumentum colligebatur, extenditur etiam ad milium.

14 Decimas percipiens ex paſcuis, piſcarijs, aut nemoribus, obtinere debet etiam de novalibus, quæ ibi inſurgunt.

15 Idem ſi percipiat decimas ex agro pro parte culto, qui poſtea pro alia parte factus eſt novalis.
Præſcriptio partis indiviſibilis ad totum extenditur, ibidem.

16 In decimis percipiendis quis fundet intentionem de jure communi, & nn. ſeqq. uſq. in fin.

17 Quid ſi Epiſcopus concurrat cum Eccleſia Baptiſmali, vel Parochiali, & nn. ſeqq. uſq. ad n. 31.
Et quid ſi Baptiſmalis cum Parochiali concurrat, n. 31. & ſeqq. uſq. in fin.

18 Conſuetudo plurium valet in transferendo jus decimarum de una ad aliam Eccleſiam, & n. 36.

19 Super decimis tranſactio, ſeu compoſitio fieri poteſt inter Eccleſiaſticas perſonas ſine beneplacito Apoſtolico. & afficit etiam ſucceſſores.

20 Decimæ perſonales pertinent ad Eccleſiam ubi quis audit Divina, & percipit Sacramenta, & n. 32. & 56.

21 Parochialis Eccleſia de jure communi fundat intentionem ſuper decimis prædialibus ex fructibus, qui colliguntur infra limites Parochiæ ſuæ.

22 Sive Parochialis ſit etiam Baptiſmalis, ſive non.

23 Epiſcopus fundatam habet intentionem de jure communi ſuper quarta decimarum ſui Epiſcopatûs.

24 Sive concurrat cum Eccleſia Baptiſmali, ſive cum Parochiali.

25 Epiſcopus an fundet intentionem quoad petitionem decimarum in totum faciendam nomine Parochialium Eccleſiarum; annuè pro ſua quarta decimarum agere poſſit immediatè contra Parochianos, remiſſivè, & n. ſeq.

27 Cathedralis Eccleſia ſi habet limitatam Parochiam fundat intentionem in perceptione decimarum in totum infra ſuos limites.

28 Idem ſi decimæ non ſint in Parochia alicujus Eccleſiæ.

29 Idemque ſi Parochiæ non ſint diſtinctæ, aut in diœceſi non ſit alia Parochia, quàm Cathedralis, & nn. ſeqq.

31 Decimæ in Parochia noviter erecta de jure communi an ſpectent ad Eccleſiam matricem, an verò ad novam Parochialem, & nn. ſeqq. uſq. ad n. 43.
Et quid poſt Conc. Trid. n. 43. uſq. ad n. 52.
Et quid in decimis perſonalibus, n. 52.

33 Decimæ de jure communi non ſunt Plebibus ſubtrahendæ, ut dentur Capellis, & n. 42.

34 Baptiſmalis Eccleſia eſt Parochialis totius Plebanatûs ratione adminiſtrationis Baptiſmi.

35 Et dicitur etiam Matrix, & cur.

37 Parochiali noviter erectæ an poſſit Epiſcopus aſſignare campos, vel alia bona ad Eccleſiam Matricem pertinentia.

38 Epiſcopus ordinator non eſt ſolùm ſpiritualium, ſed etiam temporalium ad Eccleſiam pertinentium.

40 Eccleſiæ eò ipsò quòd habet limitatam Parochiam, de jure communi debentur illi redditus ſpirituales provenientes ex prædijs intra Parochiam incluſis.

41 Oblationum, & obventionum appellatione veniunt etiam decimæ.

43 Concilium Tridentinum de portione aſſignanda Sacerdotibus, qui Parochialibus noviter erectis erũt præficiendi, expenditur, & nn. ſeqq. uſq. ad n. 52.

44 Decimæ, vel alia corpora redditutum Matricis Eccleſiæ ab Epiſcopo aſſignari poſſunt Rectori Parochialis noviter erectæ, & n. ſeq.

45 Fructuum appellatione veniunt decimæ, & quicquid ex fundo naſcitur, & renaſcitur, & num. ſeq.

47 Dos Eccleſiæ non poteſt conſtitui ad tempus.

48 Fructuum aſſignatio facta Eccleſiæ in perpetuum dat utile dominium.

49 Aſſignetur, eſt verbum facti requirens hominis miniſterium.

50 Factum hominis an, & qualiter concurrat cum miniſterio juris, & n. ſeq.

51 Arbitrium non intrat in his, quæ ſunt determinata à jure.

52 Decimæ perſonales tranſeunt in Parochialem noviter erectam etiam ante ullam Epiſcopi aſſignationem, & nn. ſeqq.

53 Decimæ perſonales non debentur primæ Parochiali ſi quis mutaverit domicilium, ſed ſecundæ.

54 Parochianus quis dicitur illius Parochiæ, in qua inhabitat.

55 Decimæ perſonales cui Eccleſiæ debeantur ſi quis perceperit Sacramentum Baptiſmi in Eccleſia Matrice, & reliqua Sacramenta in Parochiali.

56 Decimæ perſonales ſunt dividendæ inter plures Eccleſias pro rata temporis, quo Parochiani in eis audiunt divina, & recipiunt Sacramenta.

57 Matrici Eccleſiæ non poteſt Epiſcopus in vim Concilij Tridentini aliquam portionem detrahere, eamque aſſignare Parochiali, in qua poſuit baptiſma.

58 Baptiſmalis Eccleſia non eſt Parochialis.

59 Baptiſmalis fons an eſſe debeat in omnibus Parochialibus.

1 CUM CONTINGAT. Qui præſcribit decimas in aliena parochia, ſi ibi inſurgunt novalia, ipſorum decimas non habebit. Hoc dicit, & eſt textus valde utilis in materia. Dividitur in duas partes. In prima ponitur quæſtio; in ſecunda, quæſtionis ſolutio, ibi: *Vnde inquiſitioni*.

2 Nota primò ibi, *Ad quaſdam Eccleſias*, unam Eccleſiam poſſe præſcribere decimas in parochia alterius Eccleſiæ: concordat cap. *De quarta*, cap. *Veniens*, & cap. *Ad aures, ſuprà de præſcript.* & c. 2. *De decimis, lib. 6.* & tenet Speculator *in tit. de præſcript. n. 9. verſ. Item licet laicus.* Balb. *in tract. de præſcript. in prima part. quintæ partis principalis, q. 7. n. 13. verſ. Secunda quæſtio*, & Rota *deciſ.* 14. *Fuit dubitatum, n. 2. verſ. Sed conſtat, de judic. in novis.* Hæc enim præſcriptio juri Divino non adverſatur; quia nihil refert, an potius hæc, vel illa Eccleſia decimas habeat, cap. *Cum Apoſtolica, ſuprà, de his quæ fiunt à Prælat.* ſecundùm Abbatem *hîc in 2. not.*
3 Requiritur tamen, vel quadragenaria cum titulo, vel ſpatium tanti temporis, ut de contrario non extet memoria. Textus eſt in c. 1. *de præſcript. lib. 6.* ubi gloſſa, & DD. notant: & ex facto reſpondit Cardinalis *conſ. 88.* incip. *Capitulum Civitaten. n. 1. & ſeqq.* plenè Balb. *loco cit.* & Covar. *lib. 1. variar. reſol. cap. 17. n. 7.* & reſolvit Rota coram Cardinali Seraphino *d. deciſ. 802. n. 1.* & *deciſ.* 1404. *num. 3-* & coram Cardinali Ubaldo *deciſ. 203. par. 5. Recent.*

4 Secundò nota, Clericum poſſe decimas præſcribere etiam non intuitu Eccleſiæ, ut probat hæc littera ibi, *ad quaſdam Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas*: tum ponderando particulam disjunctivam, *vel*; tum quia ſi hîc ageretur de præſcriptione nomine Eccleſiæ, ſupervacua eſſet adjectio illa, *vel Eccleſiaſticas perſonas*. Quamvis ergo laici decimas præſcribere non poſſint, quia nequeunt illas poſſidere, ut c. *Cauſam, de præſcript.* cap. *Sacroſancta*, & cap. *Maſſana, de elect.* Clerici tamen poſſunt, ut per Card. *d. conſ. 88. n. 3.* & Covar. *loc. cit.* licèt Abb. *hîc in 2. not.* videatur intelligere hoc c. de Clerico, qui præſcribit intuitu Eccleſiæ, & pro eo facit optimè quod ſcripſi in c. *Cum contingat, n. 16. & 17. ſuprà de foro compet.*

Tertiò nota ibi, *Rationabilis cauſa oſtendatur*,
5 junctâ expoſitione ultimæ gloſſæ in materia extenſionis differentiam eſſe inter præſcriptionem, & privilegium: nam ſi aliqua Eccleſia acquiſierit perceptionem decimarum in aliena parochia ex præſcriptione, hæc perceptio non extenditur ad novalia, ut hîc eſt caſus ſecundũ Jo. Andr. Butr.
6 Card. & omnes. Quo fit, ut ſi Eccleſia petat decimas, quas prę̈ſcripſit in aliena parochia, probare hoc debeat de ſingulis prędiis, ut per Innoc. *in fin.* & Jo. Andr. *nu. 5.* alioquin ſi de aliquo non probaverit, de prædio illo non adjudicabitur ſibi decima, arg. hujus c. & c. *Ex litteris, ſuprà de probat.* & c. *Auditis*, & c. *Cum olim, §. fin. de præſcript.* licèt ſecus ſit, cùm parochus petit ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione percipiendi decimas ex aliquo prædio infra limites parochiæ ſuæ: tunc enim ſufficit probatio generalis quaſi poſſeſſionis decimandi, quia attenditur magis cauſa poſſeſſionis, quàm exercitium. Seraphin. poſt alios *deciſ. 1047. n. 1. & 2.* & *deciſ. 1295. n. 6.* At verò privilegium de percipiendis decimis includit etiam novalia, ut c. *Tua*, & c. *Ex parte, il primo*,
7 *ſuprà eodem.* Rationem differentiæ aſſignat Innocent. *hic in princip.* & Hoſt. *num. 4.* quia præſcriptio eſt odioſa, & reſtringenda, l. *fin. C. de annal. except.* c. *Vigilanti*, § 1. *ſuprà de præſcript.*
8 Privilegium verò favorabile, & ampliandum, ut notatur in d. c. *Tua*, & d. c. *Ex parte.* Sed hæc ratio non videtur procedere; quia & privilegium in præjudicium tertii, & juris communis debet ſtrictè interpretari, c. *Relatum, ſuprà de præben.* c *Archidiaconum Florentinum, 85, diſt.* gloſ. *ult* & Doctores in c. *Olim, inſrà de verb. ſignif.* Oldrad. *conſ. 268. quæſtio eſt, n. 1. verſ. Sed in contrarium.* Privilegium autem ſuper decimis abſque dubio tollit jus tertii, id eſt, parochialis Eccleſiæ, & vulnerat jus commune, ut hîc patet apertè in verſ. *Cum decimarum perceptio.* Neque obſtat d. c. *Ex parte, ſuprà eod.* quoniã ut hic obſervat Abb. Antiq. *circa fin. verſ. Ad illam*, ibi (Fuit privilegium, per quod ille Abbas juri communi fuit reſtitutus contra conſuetudinem.) Undè illud tanquam beneficium largè debuit interpretari, etiam in præjudicium juris alterius, quàm concedentis. Sed hoc caſu privilegium & tertio, & juri communi præjudicat, ut prædixi.
9 Dic igitur privilegium ſuper decimis ideò comprehendere etiam novalia, quia verbum, *decimarum*, generaliter prolatum ex proprietate vocabuli includit decimas tam præſentis temporis, quàm futuri, arg. l. *Si ſervitus ff. de ſervit. urban. prædior.* l. *fin. C. quæ res pignor. obligar. poſſit*, c. *Si Romanorum, 19. diſt* & tenet hîc gloſ. *penult.* Et in privilegiis etiam contra tertiam fit lata interpretatio quatenus requirit verborum proprietas; quia hæc non eſt extenſio, ſed comprehenſio, ut benè declarat Decius *conſ. 113. Viſo tenore, n. 6.* & dixi in prædicta Decretali *Olim, n. 23. de verb. ſignif.* Unde ſi quis concedat alicui omnem decimationem, quam habet in certo loco, intelligitur ei concedere etiam futuram decimationem novalium, quæ ibi emergunt de novo, ut poſt Hug. notat Archid. in c. *Cognovimus, n. 3. 12. q. 2.* & Collectar. *hîc n. 3.* At præſcriptio decimarum innititur poſſeſſioni, ſine qua præſcriptio non procedit, c. *Sine poſſeſſione de reg. jur. lib. 6.* & quia præſcribens non poſſedit decimas prædiorum, quæ facta ſunt novalia; idcirco ad illas non fit extenſio, c. *Commiſſum, ſuprà eod.* & infrà c. *Proxim.* & c. *Cum olim, in fin. de præſcript.* quia tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum, l. *Quod meo, § fin. ff. de acquir. poſſeſſ.* & l. 1. §. *Si quis hoc interdicto ff. de itin. actuq; privato.* Hæc in effectu eſt mens gloſſæ noſtræ in ver. *Novalium*, & conſentiunt Abb. Antiq. *circa medium, verſ. Item in hac decretali*, & Cardin. *in 4. notab.* & *in 2. oppoſ.* & Rebuff. *in tract. de decim. n. 9.* Archill. *deciſ. 3 circ fin. de decimis*, & Seraphin. *deciſ. 802. n.*
10 *6.* & *deciſ. 1404. n. 2.* Quod benè nota. Et quod dictum eſt de præſcriptione, idem intellige de conſuetudine ſecundum Hoſtienſ. quia licèt aliàs conſuetudo ſit favorabilis, & extendenda, ut leg. & not. in l 1. C. *Quæ ſit longa conſuetudo*, & in l. *De quibus, ff. de legib.* hoc tamen eſt verum in materia non multum præjudiciali; aliàs ſecus, ut hîc ſecundum Collectar. *n. 1. & 2.*

11 Cæterùm in hac materia extenſionis juris decimandi, quæ eſt valdè difficilis, Antonius de Butr. *hîc nu. 4. verſ. Pro ſolutione*, ponit notabilem theoricam pro conciliatione trium jurium, quæ videntur invicem adverſari, videlicet hujus c. & cap. *Ex parte, ſuprà eod. & infrà* c. *Cum in tua.* Nam quan-

quandoque agitur, an ſtricta diſpoſitio relata ad jus decimarum extendi debeat ad ſpeciem ſub eod. genere, & ad rem, & ad materiam eamdem;
12 & tunc fit extenſio, maximè quando ſpecies, ad quam fit extenſio, eſt inferioris gradûs. Et hic eſt caſus in d.c. *Cùm in tua*, & ibi notant Butr. *num.* 2. & Abb. *nu* 3. Seraph *deciſ* 1103. *n.* 2. nam ibi eſt eadem materia, quia idem fundus; & idem genus, quia minutæ, & groſſæ ſunt de genere decimarum, & minutæ ſunt inferioris gradûs; unde non mirum ſi fiat extenſio. Cauſa extenſionis eſt, quia hìc datur contiguum, ſeu potiùs identitas generis & ſubjecti, quo caſu admittitur extenſio etiam in poſſeſſione, & conſequenter in præſcriptione. Ad hoc textus optimus in l. 3. *in princ. ff. de acquir. poſſeſſ.* ubi eſt expreſſum, ad poſſeſſionem fundi acquirendam non requiri ut aliquis omnes glebas circumambulet, ſed ſufficere quamlibet
13 partem ejus fundi introire. Qua ratione exiſtens in quaſi poſſeſſione decimandi fructus unius fundi, ex quo ſolum frumentum antea colligebatur, dicitur etiam eſſe in quaſi poſſeſſione decimandi milium, quod poſtea loco frumenti fuit ſatum, ut firmant Hoſt. Jo. Andr. Butr. & Card. in c. *Cum in tua, infrà eod.* Covar. dicens hanc eſſe communem opinionem, *practicar quæſtionum c* 37. *n.* 5. & alij, quos refert, & ſequitur Rot. *dec.* 17. *n.* 10. *par.* 2.
14 *diverſ.* Et ex hoc primo membro diſtinctionis notabiliter infero, ut ſi quis probet ſe præſcripſiſſe decimas hoc modo, videlicet quia aliquid percepit de paſcuis, piſcarijs vallium, vel arundineto, aut nemore, ſi ea loca ad culturam redigantur, ita ut ibi inſurgant novalia, obtinere debeat etiam de novalibus per ſupradictam theoricam Ant. de Butr. quia idem ſubjectum, ſeu fundus, & idem genus decimarum; & ita in terminis decidit Jo. Andr. *nu.* 5. Pariſ. *conſ.* 73. *Licet jus commune, col.* 2. *n.* 17. *vol.* 4. Ruin. *conſ.* 163. *Ieſu Chriſti*, & c. *Sicut aliàs, n.* 15. *vol.* 5. & Rebuff. *in præallegato tract. de decim. q.* 1. *n.* 22. Hinc etiam infero, ut ſi Clericus
15 nomine Eccleſiæ ſuæ præſcripſerit decimas ex agro pro parte culto, ſi ager pro alia parte fiat novalis, etiam de novalibus habebit decimas; quia præſcriptio partis indiviſibilis ad totum extenditur ratione individui, arg. c. *Cognovimus*, 12. *q* 2. & c. *Cum in tua, infrà eod.* & ſic agitur de eod. fundo, & de decima ejuſdem generis: & ita ex facto reſpondit Abbas *conſ.* 71. *Caſus talis, Quidam Clericus, lib.* 2. & ſequitur Rebuff. *d. q.* 14. *num.* 20. Quandoque verò agitur an diſpoſitio ſtricta fundata ſuper decimis extendi debeat ad ſpeciem diverſam fructuum, & diverſam materiam, ſive ſubjectum; & tunc non fit extenſio, ut eſt caſus hìc, & in c. *Tua, ſuprà eod.* nam præſcriptio de decimis unitur in Parochia, & non extenditur ad novalia; quia novalia differunt ab alijs, & ſic eſt diverſa ſpecies in ſe. Item fundus, ex quo percipiuntur novalia, diverſus eſt ab alijs fundis, ex quibus percipiuntur decimæ antiquæ, & propterea non fit extenſio, & ex hoc habes clarum intellectum hujus cap. Nam in Parochia, in qua decimæ hìc fuerunt præſcriptæ, ſita erant prædia, ex quibus præſcribens nihil perceperat, quia nondum erant culta; ſed poſtmodum redacta ad cultum facta fuerunt novalia. Deciditur hìc, ut decimæ de illis novalibus non debeantur præſcribenti; & hoc ideo, quia cùm fundus, & ſubjectum ſit diverſum, in hac materia ſtricta non eſt locus extenſioni. Fallit hoc, ſi ratio diſpoſitionis, & proprietas verborum aliud ſuadeant, ut in cap. *Ex parte, il primo, ſuprà eod.* ſequitur hanc theoricam, licèt minus perfectè illam referat Joan. de Anan. *hìc n.* 7.
16 In gloſſa ſecunda examinanda eſt utilis, & quotidiana materia, videlicet, An perceptio decimarum ſpectet ad Epiſcopum, an verò ad Eccleſiam baptiſmalem, vel potius ad parochialem. Articulus eſt difficilis, quia quædam jura tribuunt decimas Baptiſmali, ſeu Plebi, ut c. *De decimis*, ibi, *Plebibus tantum, ubi ſacroſancta baptiſmata dantur*, & c. *Statuimus*, 16. *q.* 1. Quædam Parochiali, ut hìc patet; quædam verò Cathedrali, vel in totum, ut in c. *Dudum, infrà eod* & *ſuprà* in c. *Quoniam, in fin.* vel ſaltem in aliqua parte ipſarum, ut in c. *Conquerente, ſuprà de offic. Ordinar.* & in d. c. *Quoniam.* Gloſſa conciliat hæc jura, ſed minus benè, ſecundùm Hoſt. *nu* 3. & communiter ſcribentes. Unde pro ſolutione duo ſunt inveſtiganda. Primum, quid juris ſit quando Epiſcopus in perceptione decimarum concurrit cum parochiali, vel baptiſmali. Secundum, quid juris ſit quando Baptiſmalis ipſa concurrit cum Parochiali.
17 Primò igitur QUÆRO, quando Epiſcopus concurrit cum Eccleſia Parochiali, vel Baptiſmali, quis fundet intentionem ſuper decimis percipiendis.
18 Ut veritas clariùs appareat, excludendi ſunt primò caſus non dubij. Et quidem primus caſus indubitabilis eſt, ubi apparet de conſuetudine; illa enim ſervari debet, quia in transferendo jus decimæ de una in aliam Eccleſiam, plurimum valet conſuetudo, ut c. *In aliquibus*, c. *Dudum*, c *Cum in tua. infrà eod.* & ſuprà c. *Ad Apoſtolicæ*, & c *Cum ſint*, ubi Abb. *num.* 6. & communiter DD. Butr. *hic n.* 8. Achil. *deciſ.* 3. *de decim.* Puteus *deciſ.* 154. *n.* 6. *& ſeqq. lib.* 1. Seraphin. *deciſ.* 802. *n* 3. Rota
19 *deciſ.* 333. *n.* 4. *par.* 5. *Recent.* Secundus caſus non dubius eſt, ubi conſtat de compoſitione, ſeu tranſactione: nam in talibus compoſitio fieri non poteſt, ut c. *Ex multiplici, ſuprà eod.* & notat Butr. *d. n.* 8. plenè Domini de Rota *dec.* 218. *n.* 3. *&* 4. *par.* 7. *Recent.* ubi decidunt ſuper decimis licere inter perſonas Eccleſiaſticas paciſci pro bono pacis, etiam ſine beneplacito Apoſtolico, per text. in c. 1. & c. *fin. de pact. lib.* 6. ubi DD. communiter in d. c. *Ex multiplici*, & in c. 2. *De tranſact.* eſt enim ſpeciale, ut pacta & conventiones initæ cum Rectoribus Parochialium Eccleſiarum ſuper rebus ad parochialitatem pertinentibus ſubſiſtant, & afficiant ſucceſſores, licèt neque à ſuperioribus, neque à Sede Apoſtolica ſint roborata, ut notant Anchar. in d. c. *fin. n.* 1. & *in* 3. *not.* & ibi etiam Franciſcus præſertim *num.* 2. quos ſequitur Rota *ubi ſuprà.* Tertius caſus indubius eſt, ubi de aliquo privilegio apparet: nam & illud ſervandum eſt, ut c. *Ex tranſmiſſa*, & cap. *A nobis, ſuprà eod.* Quartus caſus itidem indubius, ubi conſtat de ſpeciali præſcriptione, ut cap. *Cum in tua. infrà eod.* cap. *De quarta, de præſcript.* & conſtat ex dictis *ſuprà in* 1. *not.* & pro his caſibus facit littera hujus cap. in illis verbis: Rationabilis cauſa oſtendatur, quæ à gloſ. Innoc. & Doctoribus exponuntur, ſcilicet privilegium, tranſactio, vel ſpecialis præſcriptio in ſingulis agris.
20 Sed ceſſante omni jure ſpeciali, & reducendo materiam ad jus commune, refert an agatur de

de

decimis perſonalibus , an verò de prædialibus. Perſonales decimas clarum eſt pertinere ad Eccleſiam illam, ubi quis audit divina, & percipit eccleſiaſtica Sacramenta , ſive illa ſit Cathedralis, ſive Plebs, ſive parochialis, ut c. Queſti. juncta gloſ. ult. 16. q. 1. c. Ad Apoſtolicæ, ſuprà eod. & c. fin. infrà de Paroch. & in hoc conveniunt omnes, ut hîc teſtatur Abb. n. 16. verſ. Nam aut quæritur.

21 In decimis verò prædialibus, ad quas reducitur tota difficultas, gloſſa 2. facit duas concluſiones. Prima concluſio eſt, Eccleſia parochialis de jure communi fundat intentionem in perceptione decimarum prædialium ex fructibus qui colliguntur infra limites parochiæ ſuæ. Hæc concluſio habetur expreſsè in hac decretali in illis verbis, (Cùm perceptio decimarum ad parochiales Eccleſias de jure communi pertineat,) & in cap. Cum in tua, infrà eod. ibi, (alioquin parochialibus exolvantur, ad quas de jure communi ſpectat perceptio decimarum) Et ita hîc firmant gloſ. præalleg. Hoſtienſ. num. 1. Butr. in 1. not. Card in 3. Anchar. in 2. & cæteri omnes, Imol. in c. fin. poſt princ. ut lit. pendent. & alij apud Rebuff. in tract. de decim q. 7. n. 5. eamque paſſim ſervat Rota , ut in pluribus deciſionibus relatis à Cardinal. Seraph. deciſ. 802. n. 1. in quibus Rota firmavit parochialem Eccleſiam fundare intentionem ſuper decimis etiam contra Epiſcopum.

22 Et procedit hæc concluſio etiamſi Eccleſia ſit baptiſmalis; nam & ipſa in ſua parochia eſt parochialis, & ideo fundat intentionem de jure communi ſuper decimis prædiorum infra ſuos limites exiſtentium, juxta textum hîc , & habetur expreſsè in cap. De decimis, & in cap. Statuimus. 16. q. 1. ubi enim baptiſmalis, vel parochialis ſeorſim conſiderantur, utraque fundata eſt in perceptione decimarum prædialium infra ſuos limites, & hoc planum. Quòd ſi baptiſmalis habeat ſub ſe capellam, ſeu parochialem ; & inter baptiſmalem, & parochialem ſit controverſia ſuper decimis prædiorum exiſtentium in limitibus parochialis: tunc ſuccedit difficultas inferiùs examinanda in 2. quæſt principali.

23 Secunda concluſio gloſſæ eſt. Ex decimis prædialibus non debet Epiſcopus habere aliquam portionem, allegat c. Quoniam, ſuprà eod. & infrà c. Dudum. Hæc concluſio à Doctoribus communiter reprobatur. Undè dic Epiſcopum de jure communi nec prorſus excludi à perceptione decimarum prædialium, ut malè putavit gloſſa noſtra; nec fundare intentionem ſuper omnibus decimis, ſed tantummodo ſuper quarta decimarum totius Epiſcopatûs: textus eſt clarus in c. Conquerente, ſuprà de offic. Ordinar. ubi inter jura Epiſcopalia recenſetur in ſpecie quarta decimationum, & in c. Quoniam, ibi, decimas earum ſuâ parte retentâ, ſuprà eod. Ad idem, c. De quarta, de præſcript. cap. Officij, & cap. Requiſiſti, §. Secus, & cap. fin. de teſtam. & c. De his, de ſepulturis, & ſecundùm hoc intelligi poteſt textus in c. Dudum, infrà eod. ubi Epiſcopus fundat intentionem ſuper decimis, id eſt, in quarta canonica, ſecundùm Hoſtienſ. & DD communiter , & ſic utrumque verum eſt & quod ibi, & quod hîc dicitur : nam Epiſcopus fundat intentionem in ſua canonica, ut ibi, & Parochus ſuper reliquis decimis, ut hîc, & in d. cap. Quoniam, ſuprà eod. Quare huic ſententiæ adhæſerunt in ſumma hujus tituli Goffred. §. 2. & Hoſtienſ. §. Cui danda , & in d. cap. Conquerente, de offic. Ordinarij, idem Hoſtienſ. num. 15. Jo. Andr. ad fin. Butr. n. 44. Cardin. in 11. notab. & in 4 oppoſ. Anchar. in 5. oppoſ. n. 8. & ſub n. 27. Abb. n. 2. prope fin. & n. 6. circa medium, Archid. in c. De his, n. 1. 10. q. 1. Bald. Butr. Card. Imol. Anchar. & Abb. in d. c. De quarta, ſuprà de præſcript. omnes in 1. notab. & hîc firmant Hoſtienſ. nu. 1. Jo. Andr. n. 44. verſ. Dicit hic, Hoſt. Butr. num. 8. & Abb n. 7. ad fin Quibus authoritatibus Rota deciſ. 31. n. 5. p 2. diverſor. firmavit hanc opinionem eſſe communem omnium ferè DD. eamdem ſequuta eſt deciſ. 402. n. 1. p 2. & deciſ. 64. n. 1. par. 5. Recent. Quinimo ita fuiſſe ſolemniter pronunciatum pro Epiſcopo Siſtaricen. qui ſuam canonicam portionem petebat ab Hoſpitalarijs S Joannis Hieroſolymitani, quæſtione plenè diſputatâ , & examinatâ coram Innoc. IV. teſtatur hîc Hoſt. n. 1. verſ. Sed Goffredus, & quamvis nonnulli putaverint quartam decimarum deberi Epiſcopo ex conſuetudine, non autem de jure communi ut gloſ. in d. c. Conquerente, in ver. Decimationum, & Innoc. ibi n. 4. Hæc tamen opinio eſt contra jura ſuprà citata , ideoque à Doctoribus communiter reprobatur teſte Seraphin. dec. 1449. n. 4.

24 Procedit autem hæc concluſio etiamſi Epiſcopus concurrat cum Eccleſia baptiſmali; quia cùm baptiſmalis fundata ſit ſuper decimis prædiorum exiſtentium in ſua parochia , utique de decimis ab ea perceptis Epiſcopus debet habere ſuam quartam. Et hoc dicunt tenendum Hoſt. loco cit. & Joan Andr. num. 4. Quòd agatur de decimis prædiorum exiſtentium in limitibus parochialis fundatæ in parochia baptiſmali ; tunc quamvis valdè ſit controverſum, an Eccleſia matrix , vel parochialis fundet intentionem ſuper decimis novæ parochiæ, quòd latè examinabitur infrà in 2. quæſt.: tamen ad quamcumque Eccleſiam pertineant decimæ, ſemper verum eſt de illis Epiſcopum percipere debere ſuam canonicam portionem, & hòc ſimiliter planum.

25 Limita primò concluſionem ut ſuprà firmatam, qua dictum eſt Epiſcopum non fundare intentionem ſuper omnibus decimis, ſed tantummodo ſuper quarta decimarum, ut non procedat quoad illam petitionem faciendam nomine parochialium Eccleſiarum : nam quoad hoc fundat intentionem de jure communi ſuper decimis in totum , ut hic tenet Hoſt. n. 1. ad fin. verſ. Quin-

26 imo, per tex. in c. fine. ſuprà de ſucceſſ. ab inteſt. Sed an hoc ſit verum , & quomodo ſit intelligendum, ſcripſi plenè in c. Quoniam, n. 23. ſuprà eod. ubi etiam latè examinavi an, & quibus caſibus Epiſcopus poſſit petere ſuam quartam canonicam immediatè à parochianis ; & an per viam actionis, an verò per judicis officium nobile, à n. 13. uſque in fin. ubi videas, quia articulus eſt ſatis implexus, & à Doctoribus controverſus.

27 Limita ſecundò ſuprad. concluſionem , ut locum non habeat quando cathedralis Eccleſia eſt etiam parochialis, & habet certam, & limitatam parochiam : tunc enim Epiſcopus fundatam habet intentionem de jure communi ſuper perceptione decimarum in totum infra limites parochiæ ſuæ, & vincit omnes Eccleſias , ſive ſint baptiſmales, ſive parochiales, & in hoc caſu poteſt intelligi textus in d. cap. Dudum, infrà eodem, & de his decimis Epiſcopus tenetur facere

qua

quatuor partes, ut cap. *Vobis*, cap. *Vulteranæ*, & c. *Quatuor*, 12. *q.* 2. & ita tenet gloſ. 2. *hic poſt medium*, ibi, *& illa dudum*, Butr. *n.* 8. *verſ: Ceſſantibus autem*, & Abb. *num:* 7. idem tenet gloſ: *ult.* in cap. *Queſti*, 16. *quæſt:* 1.

28 Limita tertiò eandem concluſionem, ut non procedat quando decimæ non ſunt in parochia alicujus Eccleſiæ, veluti ſi prædia ſint multum diſtantia, & non incluſa in limitibus alicujus parochiæ, & ſic ad nullum Parochum ſpectant: nam & tunc Epiſcopus abſque dubio fundat intentionem ſuper perceptione decimarum in totum; quia cenſentur eſſe ſub illius parochia, & hic propriè eſt caſus, cap *Quoniam, ſuprà eodem*, ſecundùm intellectum, quem ponit hìc gloſ: 2 *poſt med:* ibi, *vel illæ decimæ*, quem quidem intellectum approbant inter DD. in d. cap. *Quoniam*, & hìc Anton. de Butr. *d. n.* 8. *verſ: Si autem non ſunt prædia*, & Abb. *d. n.* 7 *verſ: Aut hæc decima.*

29 Limita quartò eandem concluſionem ubi parochiæ non eſſent diſtinctæ, ut in decreto Concilij Trid. *c.* 13. *verſ: In ijs quoque civitatibus*, *ſeſſ:* 24. nam & eo caſu Epiſcopus percipere deberet omnes decimas prædiales, quemadmodum olim percipiebat ante diſtinctionem parochiarum, non tamen deberet illas ſibi retinere, ſed inter clericos pro cujuſque meritis diſpenſare, ut eſt text. notabilis in c. 1. 16. *q.* 7. & tenet Abb. *d. n.* 7. *verſ: Idem intelligo*, & Pur. *deciſ.* 37 1. *n.* 6. *lib:* 1.

30 Limita quintò ſupradictam concluſionem, ut locum non habeat, ſi in tota diœceſi non reperiretur alia parochia, niſi cathedralis; quia tunc abſque dubio Epiſcopus fundaret intentionem in totum ſuper perceptione decimarum totius diœceſis, ut patet in d. cap: 1. §. *Has verò decimas*, & notat Butrius *eod: n.* 8. *verſ: Idem & fortius*, & Abb. *num:* 7. & ſæpius firmavit Rota, ut refertur *in deciſ:* 22. *n.* 1. *par:* 7. *Recent.*

31 Secundò QUÆRO, Poſito Trid. Concilij decreto *c.* 4. *ſeſſ:* 21. quis fundet intentionem ſuper decimis in parochia noviter erecta intra fines alterius parochiæ juxta formam cap. *Ad audientiam*, *il primò, infrà de Eccleſ: ædific:* an ſcilicet Plebs, ſeu Eccleſia Matrix; an vero Capella, ſeu Parochialis noviter ædificata infra Plebanatum.

Hæc eſt quæſtio quotidiana, & valdè difficilis, in qua variæ fuerunt antiquorum opiniones ſuper interpretatione illius decretalis, *Ad audientiam.*

32 Prima opinio fuit gloſſæ Bernardi ibidem in ver. *Obventiones*, ubi putavit decimas non deberi Eccleſiæ noviter conſtructæ, ſed Eccleſiæ Matrici, quæ fundat intentionem de jure communi ſuper decimis percipiendis, ut c. *Cum in tua, infrà eodem*, & ad illud cap. *Ad audientiam*, quod præcipit aſſignari obventiones Sacerdoti in nova Eccleſia inſtituendo, dat duos intellectus. Primus eſt, quòd Papa ibi ſub nomine obventionum non intellexit de decimis prædialibus, ſed de aliis obventionibus, videlicet de oblationibus, de decimis perſonalibus, quæ dantur diebus, quibus parochiani accedunt ad Eccleſiam de mortuariis, & conſimilibus: nam ſi de illis intellexiſſet, utique expreſſiſſet, ſicut expreſſit de obventionibus, arg. cap. *Ad audientiam, ſuprà eod.* Secundus intellectus eſt, quòd quatenus verbum, obventiones, includat etiā decimas prædiales, tamen Papa illud fecit ibi de plenitudine poteſtatis propter periculum animarum, & quia Rectori antiquo remanebant ſufficientes redditus ad ſuſtentationem. Sed Epiſcopus abſque mandato Papæ non poteſt decimas novo Parocho aſſignare, niſi de conſenſu Rectoris Eccleſiæ antiquæ; quia non poteſt jura unius Eccleſiæ dare alteri, c. 1. *ſuprà de reb: Eccleſ: non alien.* & arg. c. *Conſtitutum*, §. *Sicut duo*, 16. *q.* 1. Eamdem opinionem tenet, & pluribus confirmat Hugo in c. *Eccleſia*, 16. *q.* 1. ut ibi notatur in gloſ. *un.* & Innoc. in c. *Ad Apoſtolicæ, ſuprà eod.* & Raym. *in ſumm. titul. de Decim. part.* 3. *verſ. Item aliquis.*

33 Secunda opinio fuit Jo. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de Decim. litterâ D. in ver. Unica*, ubi plenè examinat hanc quæſtionem, & poſt multa in effectu ſic diſtinguit. Aut Eccleſia baptiſmalis erecta fuit poſt parochialem, ita ut parochialem comprehendat ut capellam; & tunc clarum eſt parochiali Eccleſiæ deberi ſuas antiquas decimas reales ad eum modum, quo primitus ei competebant; quia conſtructio nova Eccleſiæ baptiſmalis intelligi debet ſine præjudicio parochialis: allegat jura, quæ hoc probant in ſui ratione, videlicet c. *Si quis laicus*, c. *Quicumque*, c. *De decimis*, & c. *Statuimus*, 16, *q.* 1. & in hoc primo membro conſentiunt Butr. Cardin, & Abb. Aut vice versâ parochialis Eccleſia erecta fuit poſt baptiſmalem, ſeu plebem, & infrà limites plebanatûs; & tunc Jo. Andr. concludit decimas deberi Matrici Eccleſiæ, ſeu plebi: & hoc intelligit de decimis prædialibus: nam perſonales debentur capellæ: allegat jura, quæ dicunt expreſsè decimas non eſſe ſubtrahendas antiquis Eccleſiis, & plebibus, ut dentur capellis in illarum parochia ædificatis, videlicet c. *Eccleſiæ*. d. c. *Quicunque*, c. *De decimis*, & c. *Statuimus*, 16, *q.* 1. & c. *Decimas*, 13-*q.* 1. alias eſt *verſ: Sub ſecundo*, §. *Et videtur caſus*, in c. *Ex tranſmiſſa*, cum ſua gloſſa in ver: *Decimas, ſuprà de præſcript.* Et pro hac opinione, quam, ut ipſe ait, approbat conſuetudo, facit vitatio enormis præjudicii, quod pateretur Eccleſia baptiſmalis, ſi præter decimas perſonales, & oblationes, quas perdidit ob erectionem novæ parochiæ, amitteret etiam

34 prædiales contra canones ſuprà inductos: cùm præſertim baptiſmalis adhuc ſit parochialis totius Plebanatûs ratione adminiſtrationis Baptiſmi, quod eſt fundamentum omnium Sacramen-

35 torum, cap. *fin. de Presbyter. non baptiz.* Quo reſpectu etiam nuncupatur Matrix, quia ſicut mater generat, ita hæc baptizando regenerat, ut notatur in Clem. 1. *circa med: in gloſ: in ver: Matricem, de ſent: excomm.* Atque ita in hoc ſecundo membro Joan. Andr. concordat cum primâ opinione

36 Hugonis, & Bernardi. Sed poſtea limitat ſuam concluſionem dupliciter: primò ſcilicet, ſi conſuetudo habeat ut decimæ debeantur parochiali noviter erectæ: ſecundò, ſi Epiſcopus in limine erectionis, cùm aliter animabus provideri non poſſet, illas parochiali Eccleſiæ aſſignaverit de ſui Capituli conſenſu: & in hoc diſcrepat à prima opinione Bernardi, qui putavit Epiſcopum hoc non poſſe abſque ſpeciali commiſſione Papæ, niſi de conſenſu Rectoris majoris Eccleſiæ.

37 Tertia opinio fuit in d. c. *Ad audientiam, il primo, de Eccleſ. ædific. in gloſ. in ver. Proventus*, qui tenuit novæ Eccleſiæ non deberi niſi proventus ſpirituales, quos Eccleſia Matrix habebat in ea villa, ubi nova Parochia fuit conſtituta: Non enim credimus, inquit, quòd ei dare deberet cam-

campos,vel alia bona, quæ haberet in ipſa villa, & cum eo tranſit *ibi* Abb.Antiq.*num.*1.*in eod. ver.* Non tamen aperit Innoc an ſub nomine proventuum ſpiritualium intellexerit de decimis, necne. Et nihilominus illius opinionem refellit *ibid.*

38 Hoſt.*n.*2.*in ver.Obventiones*,quia Epiſcopus Ordinator eſt non ſolùm ſpiritualium,ſed etiam temporalium ad Eccleſiam pertinentium,cap.1.2.& 3.& *per totam*,10.*q.*1. Unde ſi veniat periculum animarum, debet præponere ſpiritualia temporalibus,arg.cap.*Præcipimus*,12.*q.*1. cum aliis per eum allegatis,& cum Hoſt. conſentiunt illic Jo. Andr.*n.*2.*in ver.Proventus*, Butr.*n.*8. Cardin.*n.*5. *in prima quæſtione*,& Abb.*n.*7.

39 Quarta opinio fuit Goffredi *in ſumma hoc tit.*§.2. aſſerentis decimas prædiales deberi Parochiali, intra cujus fines prædia ſita ſunt: perſonales verò dividendas eſſe inter baptiſmalem,& illam, in qua Parochiani audiunt Divina, pro qua facit quod ſcripſit Jo.Andr.in cap.*De his,ſuper gloſſ.*2.*de Sepult.*& quod dicam infrà *n.*35.

Quinta opinio, quæ aliquantulum accedit ad præcedentem, fuit Hoſtien.*in ſumma eod.tit.*§.*Cui danda,in princ.* qui cenſ. perſonales dandas eſſe parochiali,ſeu baptiſmali,id eſt ubi audiuntur Divina,& percipiuntur Sacramenta, per cap.*Quia*, 16.*q.*1.Prædiales verò Parochiæ prædiorum, ut cap.*Quoniam,ſupra eod.* & cap *fin.de parochiis*, niſi aliud habeat conſuetudo,cap.*Cùm ſint, ſupra eod.*

40 Sexta demum opinio fuit Jo. Calder. filii adoptivi Jo.Andr.qui reprobata hic patris opinione, arbitratus eſt decimas prædiorũ novæ Parochiæ deberi Eccleſiæ parochiali noviter conſtructæ, etiamſi eas Epiſcopus illi non aſſignaverit; quia de jure communi eò ipſo quòd Eccleſia habet limitatam parochiam, debentur illi reditus ſpirituales provenientes ex prædiis intra parochiam incluſis, ut in cap.*Paſtoralis, ſuprà de his quæ fiunt à Prælat.* Et hanc rationem dicit eſſe inconvincibilem Abb.in d.cap.*Ad audientiam,n.*14.*verſ.Et poteſt allegari,infrà de Eccleſ.ædifican.* Cui opinioni valde
41 etiam ſuffragatur littera illius Decretalis, *Ad audientiam, in verb. Obventiones*: nam decimæ veniunt appellatione oblationum,ut cap.*Cùm inter,de verb.ſignif.*Ergo fortius veniunt appellatione obventionum, quod eſt verbum magis generale. Sed obventiones debentur Sacerdoti novæ parochiali præficiendo,ut eſt textus in d. c. *Ad audientiam*,ibi, Obventiones Eccleſiaſticas percepturum. Ergo illi debentur & decimæ. Eamdem opinionem tenuit gloſſa *in ſumma* 13.*q.*1.& ibi etiam Archid. dicens de hoc eſſe caſum in cap. *Ad decimas,de reſtitut.ſpoliat.* Paul.Zenzelin. & Laudun.in Clem.1.*de decim.*Collectar. in cap. *Quoniam,n.*1.*ſupra eod.* Anchar.inter conſ. Calderini *in tit.de decim conſ.*2. Et pro hac parte poſt prolixam diſputationem concludit *hic* Butr. *col. ult. verſ. Mihi videtur ſic concludendum*, & Cardin. *in* 2. *quæſt.* niſi tamen Eccleſia eſſet parochialis certorum Parochianorum ſine limitibus; quia tunc planum putat decimas prædiales deberi Eccleſiæ matrici, quia ad hoc Parochia remanet matrix, ſecundùm eum: quam limitationem ante eum poſuit & Collectarius *loco cit.* ſequitur Abb. *hic n.* 8.*col.ult. poſt medium*, dicens, hanc opinionem tenere communiter moderniores. Pro qua etiam ipſe in facti contingentia conſuluit, ut idemmet teſtatur in d. cap. *Ad audientiam,n.*14.*de* *Eccleſ.ædific.*habetur illius conſ.*lib.*1.*conſ.*58.incipien.*In quæſtione quæ vertitur, per totum.* Et ad jura per Jo.Andr.inducta, quæ dicunt novas Capellas nõ eſſe conſtruendas in præjudicium baptiſmalis nec decimas eſſe ſubtrahendas plebibus ut dētur Capellis, reſpondent Butr. & Abb. non habere locum quando ad erectionem, & ſubtractionem hujuſmodi proceditur ex juſta,& neceſſaria cauſa, vel illa jura ſecundùm Calder. loquuntur de Capellis non habentibus aliam parochiam ſub ſe,quod etiam dixit Butr.in cap.*Ex tranſmiſſa,n.*7 *ſuprà de præſcript.* Demum hanc ſententiam multoties probarunt Domini de Rota, videlicet in *Comen.decimarum* 28.*Junii* 1602. & 27.*Novembris* 1606.coram Cardinali Sacrato,item *in Conchen. decimar.de Cortecon.*11.*Maii* 1615.coram Pirovano,& in *Mediolanen.decimarum S.Juliani* 16.*Januar.* 1613.coram Card.Pamphil.Ac demum in *Mediolan. decimarum de Carlatio*, 18.*Martii* 1616.coram Mart.Andr.

42 Ex his vides quanta ſit in hoc articulo ſententiarum varietas: unde vix aliquid certi firmari poſſet ſi quæſtio dirimenda eſſet ex jure commu-
43 ni. Verùm hodie totam hanc controverſiam non obſcurè diſſolvit jus noviſſimum Concilii Trid. in *c.*4.*ſeſſ.*21. (Statuit (enim) ut in omnibus Eccleſiis parochialibus, vel baptiſmalibus poſſint Epiſcopi ex cauſis ibi expreſſis novas Parochias erigere etiam invitis Rectoribus: & mox ſubdit: Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus.) Hæc ibi. Expendenda ſunt ſingula verba cum myſterio appoſita ad ſummovendas antiquas Doctorum altercationes. Primò enim in illis verbis, (Poſſint Epiſcopi etiam invitis Rectoribus) correxit primam opinionem Bernardi,& Hugonis, qui putabant Epiſcopum ſine ſpeciali commiſſione Papæ non poſſe novas Parochias erigere,& Sacerdotibus ibi inſtituendis obventiones aſſignare abſque conſenſu Rectoris Eccleſiæ antiquæ, ut dictum eſt ſuprà *n.*42. Jam enim ex Concilio Epiſcopus poteſtatem habet ut ſuprà erigendi, & aſſignandi etiam invitis Rectoribus.

44 Deinde in verbis (ex fructibus ad Eccleſiam matricẽ quomodocumq; pertinentibus) correxit opinionem Hugonis, & Bern. dum dixerunt Epiſcopum non poſſe auferre decimas Eccleſiæ matrici,& illas dare Eccleſiæ noviter erectæ: nam
45 ex Concilio poteſt Epiſcopus novæ Eccleſiæ aſſignare fructus ad Eccleſiam matricẽ pertinentes; & ſic etiam decimas, quæ veniunt fructuum appellatione. c.*Nuncios*, & c. *Ex parte,il ſecondo ſupra eod.* cum ſimil. præſertim cùm Conciliũ adjecerit adverbium illud univerſale, *quomodocumq;*, quod eſt valde prægnans, & extendit diſpoſitionem etiam ad ea,quæ aliàs non fuiſſent incluſa, c.*Solitæ*, & ibi Abb.*in ult.not.de major.& obed.*gloſ.*fin.in addit.marg.*in l.*Cum pœna,ff.de arbitr.* dixi in c. *Cùm veniſſet,n.*70.*ſuprà de judic.* Quam interpretationem jampridem probavit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres,dum declaravit licere Epiſcopo aſſignare Sacerdotibus, qui erunt præfecti novis Parochiis ſecundùm d.cap.4. conſtitutis competentem portionem arbitrio ſuo ex omnibus fructibus ad matricem pertinentibus, non diſtinguendo magis decimas, quàm alia corpora

redituum ejus. Rurſus in eisdem verbis, ex fructibus, &c. Concilium ſuſtulit tertiam opinionem Innocentii, de qua ſuprà *n.* 37. quatenus putavit novo Parocho dari non poſſe niſi proventus ſpirituales, & probavit opinionem Hoſtien. qui ſenſit dari poſſe etiam temporales urgente neceſſitate. Indubitatum eſt namque reditus, & proventus temporales venire appellatione fructuum, l.
46 *Frugem, ff. de verb. ſignific.* cum ſimilibus. Sed è converſo videtur magis adhæſiſſe ſententiæ Innocentii in eo, quod dixit, novo Parocho non poſſe dari campos: idem enim videtur & Concilium intellexiſſe, dum juſſit portionem aſſignari ex fructibus, quorum appellatione non venit proprietas, ſeu fundus, ſed quod ex fundo naſcitur, & renaſcitur, ut in d. l. *Frugem*, notat gloſſ. *ult.* &
47 Abb. in cap. *Salubriter, infrà de uſur.* Quod tamen videtur intelligendum reſpectu proprietatis, non autem reſpectu utilis dominii; quia cùm Epiſcopus ex Concilio poſſit aſſignare novo Parocho fructus alicujus fundi matricis Eccleſiæ, & hæc aſſignatio debeat eſſe perpetua, quia dos Eccleſiæ non poteſt conſtitui ad tempus, ut c. *Nemo, de conſecrat. diſt.* 1. & in Authen. *Vt nullus fabricet Oratorii*
48 *domum*, §. *Vt qui Eccleſias*; hinc neceſſariò ſequitur, ut facultatem habeat aſſignandi etiam fundum ipſum quoad dominium utile: hoc enim importat aſſignatio perpetua fructuum, vel uſusfructus, ut eſt tex. in l. 1. §. *Qui in perpetuum*, & ibi notatur, *ff. Si ager vectigal. vel emphyteuticar. petat.* & tradit Paul. de Caſtr. *conſ.* 376. *Licèt judex, col.* 2. *ante medium, verſ. Vltimò probatur, lib.* 1. Et ita arbitror conciliari poſſe diſſidentes opiniones Innoc. & Hoſt. ut ſcilicet opinio Innocentii procedat reſpectu proprietatis & dominii directi; opinio verò Hoſtienſis reſpectu utilis dominii. Ad hæc Concilium in illis verbis (Competens portio arbitrio Epiſcopi) apertè ſuſtulit ſextam opinionem Calder. & aliorum, qui putant parochiali noviter erectæ deberi proventus, & decimas omnes ad matricem pertinentes, ut dictum eſt ſuprà *n.* 40. nam Concilium noluit deberi omnes, ſed competentem portionem ſecundùm arbitrium Epiſcopi. Simile in cap. *Expoſuiſti, in fin.* & in c. *Extirpanda*, §. *Qui verò, ſuprà de Præb.* & in c. *Pa-*
49 *ſtoralis, de his, quæ fiunt à Prælat.* Ultimò in eadem clauſula, (competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi.) S. Synodus apertè approbavit ſecundam opinionem Jo. Andr. de qua ſuprà *n.* 33. ſentientis ceſſante Epiſcopi aſſignatione, decimas remanere Eccleſiæ baptiſmali, ſeu plebi: & improbavit ultimam opinionem Jo. Calderini, & ſequacium, qui exiſtimarunt decimas prædiales tranſire ipſo jure ad Eccleſiam noviter conſtitutam. Etenim unumquodque verbum prædictæ clauſulæ excludit tranſitum ipſo jure; & primò huc ſpectat verbum illud, *aſſignetur*, quod eſt verbum facti, & requirit hominis miniſterium, ut in d. c. *Expoſuiſti*, & d. §. *Qui verò*, l. *Si quid* §. *fin. ff. de legat.* 3. & l. 1. §. *fin ff. naut. caupon. ſtabular.* & tradunt Alciat. Parergon. *lib.* 1. *c.* 88. Pariſ. *conſ.* 53. *n.* 6. *vol.* 3. & Decius *conſ.* 640. *n.* 6. Si enim portio eſt aſſignanda ab Epiſcopo: ergo non tranſit ipſo jure. Idemque colligitur ex illis verbis, *competens portio*: nam Concilium noluit, ut nova Eccleſia fundaret intentionem ſuper omnibus decimis prædiorum intra ſuos limites exiſtentium, juxta textum in cap. *Paſtoralis, ſuprà de his, quæ fiunt à Prælat.* Sed ut illi congrua tantùm portio aſſignaretur ab Epiſcopo, quippe ante ejus declarationem ignoratur quæ portio ſit competens; & conſequenter non poteſt ipſo jure in Eccleſiam tranſire, cùm præſertim portionis appellatione veniat pars, & non totum, l. *nomen filiorum*, §. *Portionis, ff. de ver. ſignif.* & ibi notat Rebuff.

50 Et confirmatur ex verbis, *arbitrio Epiſcopi*, quia repugnant ut decimæ omnes tranſeant in Eccleſiam ipſo jure abſque facto hominis, & competens portio dumtaxat aſſignetur ab Epiſcopo pro
51 ejus arbitrio. In his enim quæ ſunt determinata à jure arbitrium non intrat, ut l. 1. §. *Ait Prætor, ff. de jur. deliber.* l. *Mora, ff. de probat.* cap. *fin. ſuprà de tranſact.* Text. optimus in c. *De cauſis*, §. *Illud, de offic. delegat.* cum concordant, de quibus ibi per Hoſt. *n.* 9. *verſ. In iſtis enim.* Atque ita non obſtat quòd etſi aliquid inductum ſit ipſo jure, non tamen excludatur factum Superioris, c. *Cùm ad noſtram*, & ibi gloſ. *in ver. Irritare, ſuprà de elect.* c. *Cùm ſecundùm, de hæret. lib.* 6. & tradit Tiraquellus in l. *Si unquam, in verb. Revertatur, n.* 446. *C. de revoc. donat.* Quoniam reſpondetur hoc verum eſſe in facto hominis, quod eſt in executione juris præexiſtentis, & ita loquitur Tiraquell. ait enim; (Licet in his, quæ ipſo jure conceſſa ſunt, non ſit neceſſe adire judicem, poteſt tamen officium judicis, ſi de facto expedit, implorari. At Concilium non præcipit Epiſcopo, ut in aſſignatione purgationis exequatur jus præcedens, ſed ut arbitretur quanta, & qualis eſſe debeat portio; & tunc demum illam aſſignet novo Parocho. Nam verba illa, *competens portio*, referuntur ad quantitatem; ſequentia verò, *ex fructibus ad matricem quomodolibet pertinentibus*, referuntur ad qualitatem portionis per Epiſcopum aſſignandæ. Ergo nihil eſt quod poſſit executioni demandari antequam appareat ex declaratione Epiſcopi quanta, & qualis ſit hujuſmodi portio; nam quod pendet non eſt pro eo quaſi ſit, dicit textus in l. *Is damnum*, §. *Quod pendet, ff. de regul. jur.* & notatur in cap. 2. *infrà de appellat.* & cùm ſit in arbitrio Epiſcopi aſſignare portionem novo Parocho ſive ex decimis, ſive ex aliis fructibus ad matricem pertinentibus, quamdiu hoc arbitratus non fuerit, decimæ non debentur; quia poteſt contingere, ut non aſſignet decimas, ſed alios reditus, & ratione incertitudinis, & ambiguitatis nihil debetur, ut l. *Duo ſunt Titii, ff. de teſtam* & l. *Si ita fuerit, ff. de rebus dub.* facit textus in l. *Ita ſtipulatus, ff. de verb. oblig.* & in l. *Cùm poteſt*, §. *Genere*, *Cùm ibi notat, ff. de jur. dot.*

Non obſtant deciſiones Rotæ ſuprà in contrarium allegatæ, quoniam loquuntur in terminis juris communis: ſequuntur enim opinionem Calderini uti magis communem, ſed non advertunt ad Decretum Concilii. Item non obſtat quod Concilium innovaverit cap. *Ad audientiam, il primo, infrà de Eccleſ. ædifican.* non autem illi derogaverit. Nam reſpondetur Concilium non derogaſſe prædictæ Decretali, ſed Doctorum opinionibus. Præterea obſervandum eſt Concilium innovare d. c. *Ad audientiam*, in ea tantùm parte, in qua diſponit de erectione novæ Parochiæ, non autem ubi agit de fructibus novo Rectori aſſignandis: quinimò ubi de fructibus agit, adverſativè loquitur, ut in verſ. *Illis autem Sacerdotibus*, ponde-

derando dictionem, *autem*, de cujus natura eſt adverſari præcedentibus, ut notat Bart. in l. *Mariti*, §. *Eum autem*, n. 1. *ff. de adulter.* & in l. *Hoc amplius*, §. *De his autem*, n. 1. *ff. de damn. infect.*

Poſtremò eademmet Rota in prædicta cauſa Mediolanen. decimarum de Carlatio propter verba Concilii de ſua concluſione hæſitavit; ideoque rejecit cauſam ad S. Congregationem Cardinalium ejuſdem Concilii interpretum, quæ anno 1617. me Secretario, partibus auditis, atque articulo accuratè diſcuſſo, de cenſ. decimas ad Eccleſiam matricem pertinentes non tranſire ipſo jure in Parochialem Eccleſiam noviter erectam, ſed remanere apud Eccleſiam matricem, niſi eas Epiſcopus novo Parocho ad præſcriptum Concilii aſſignaverit.

52 Nunc declara notabiliter concluſionem ut ſuprà firmatam, ut vendicet ſibi locum in decimis prædialibus tantùm, in quibus terminis articulus fuit examinatus, & reſolutus à S. Congregatione, non autem in decimis perſonalibus, quæ tranſeunt ipſo jure in Parochialem noviter erectam etiam ante ullam Epiſcopi aſſignationem, ut notat gloſſ. in d. c. *Ad audientiam*, *in ver. Obventiones*, quæ in hoc communiter approbatur, & Joan. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de decim. littera D. in ver. Vnica.* Ratio eſt evidens; quia decimæ perſonales, ſeu ſacramentales debentur illi Eccleſiæ, ubi quis audit Divina Officia, & percipit Eccleſiaſtica Sacramenta, ut oſtenſum eſt ſuprà *n.* 20. Ergo cùm populus poſt erectionem novæ Parochialis ad eam confluat pro Divinis audiendis, & Sacramentis recipiendis; non autem ad Eccleſiam matricem: conſequens eſt ut decimæ perſonales non eidem matrici, ſed novæ Parochiali ſint perſolvendæ.

53 Præterea perſonales non debentur primæ Parochiali ſi quis mutaverit domicilium, ſed ſecundæ ſi ibi audiat Divina, & recipiat Sacramenta, ut eſt textus in c. *Ad Apoſtolicæ*, *ſupra eod.* & ibi notant Butr. & alii; Rota *deciſ.* 124. *n.* 7. *par.* 5.

54 *Recent.* Cenſetur enim quis Parochianus illius Parochiæ, in qua inhabitat, ut de Scholaſticis, & Mercenariis notat gloſſ. in Clem. 1. *in ver. Parochialis, de privileg.* Si igitur Parochiani recedentes à Parochia antiqua, etiam ex cauſa voluntaria, & ad tempus non tenentur amplius illi ſolvere decimas perſonales, quia dantur pro illis tantùm diebus, quibus Parochiani accedunt ad Eccleſiã, ut ait gloſſ. in d. cap. *Ad audientiam, il primo, in ver. Obventiones, de Eccleſiis ædifican.* utique longè minus ad id tenentur cùm recedunt ex cauſa neceſſaria, & perpetua diſmembrationis Parochiæ: jam enim Parochiani Eccleſiæ noviter erectæ in nova Parochia habitationem, & domicilium habent, ibique tenentur Divina audire, & Sacramenta percipere, & conſequenter ſoluti ſunt ab obligatione ſolvendi decimas perſonales matrici Eccleſiæ, etiam ſine facto, & miniſterio Epiſcopi, Rota *in d. deciſ.* 124. *n.* 4. *par.* 5. *Recent.* Et eſt ſimile in futuris obligationibus, quæ debentur novæ Parochiali, etiamſi illas Epiſcopus non aſſignaverit, ut ex ſententia S. Congregationis tetigi in d. c. *Ad audientiam, n.* 39. & hoc planum.

55 Sed remanet dubium quid juris ſit ſi aliquis perceperit Sacramentum Baptiſmi in Eccleſia matrice, & reliqua Sacramenta in Parochiali, cui nam Eccleſiæ decimæ perſonales debeantur. Butr. *hic n.* 8. *col.* 4. *in princ. verſ. Quantum autem ad decimas*, Card. *n* 8. *verſ. Perſonales autem*, & Abb. *hic n.* 6. *verſ. Remanet.* tamen unum dubium, putant decimas perſonales partim deberi Eccleſiæ Baptiſmali ratione Baptiſmi, qui eſt janua omnium Sacramentorum, c. *fin. de Presbyt. non baptizat.* partim parochiali propter reliqua Sacramenta, & allegant notata per Jo. Andr. *loco ſuprà citato, n.* 33. Inducunt etiam quod notat Innoc. in cap. *De Sepultur.* & textum cum ibi notatis in c. 2. *eodem tit. l. b.* 6. & quod notatur in cap. *Novum genus, ſupra eod.* fatetur tamen in hoc ſtandum conſuetudini. Verùm perſonales deberi illi Eccleſiæ, in qua audiuntur Divina, non autem Baptiſmali ſi ibi Divina non audiantur, tenet gloſſ. in c. *Statuimus, in ver. Baptiſmalem*, 16. *q.* 1. gloſſ. *ult.* in cap. *fin. de Parochiis.* Jo. Andr. & Anchar. in d. c. *Ad Apo-*

56 *ſtolicæ, ſupra eod.* Rebuff. *de decimis, d. q.* 6. *n.* 21. Et huic opinioni ſuffragatur quòd perſonales debentur illi Eccleſiæ, ubi Parochiani audiunt Divina Officia, & percipiunt Sacramenta per totum anni circulum, ut cap *Queſti*, 16. *q.* 1. ſeu frequentius, ut per Rebuff. *d. q.* 6. *n.* 2. ubi refert ſe ita inveniſſe in quadam Decretali, Alex. III. incipien. *Nota quæ ad honeſtatem.* In integra, ita ut ſi aliquoties in una Eccleſia, & poſteà in alia Divina audierint, vel in hyeme in una Parochia, & in æſtate in altera: tunc perſonalis æqualiter ſit dividenda authoritate Superioris, ſi æquale fuerit tempus; alioquin proportionabiliter pro rata temporis, ut poſt Innoc. notat Butr. in cap. 2. *in fin. ſupra eod.* & Rebuff. *loco citato.* Sed Parochiani Eccleſiæ noviter erectæ nec audiunt Divina, nec per anni circulum percipiunt Sacramenta in Eccleſia Baptiſmali, ſed ſemel tantùm in vita Sacramentum Baptiſmi. Ergo non tenentur eidem matrici ad perſonales. Prima tamen opinio videtur ſatis rationi conſona, & fuit originaliter Goffredi *in ſumma hoc tit.* §. 2. ut dixi ſuprà *n.* 39. Pro qua facit optimè textus in d. c. *Queſti*, 16. *q.* 1. ponderando illa verba (ibi dent decimas ſuas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt) quæ ſatis clarà innuunt decimas perſonales utrobique ſolvendas, id eſt tam in Eccleſia, ubi quis baptizatur, quàm in illa, ubi per anni circulum audit Divina Officia, & percipit reliqua Sacramenta: & hoc placet, ceſſante tamen Epiſcopi aſſignatione, vel conſuetudine, ut per Cardin. & Abb. *locis citatis*, & per Rebuff. *in d. quæſt.* 6. *n.* 21.

57 Porrò cùm Archiepiſcopus Urbini aſſignaſſet quamdam portionem decimarum ad matricem pertinentem, quam vocant Quarteſium, alteri Parochiali eò quòd Baptiſma, quod in matrici tantùm miniſtrabatur, poſuiſſet etiam in d. Parochiali: S. Congregat. Concilii cenſ. *c.* 4. *ſeſſ.* 21. ad hunc caſum non pertinere. Item per disjunctivam, *vel*, poſitivam in *d. cap.* 4. ibi, Parochialibus, vel baptiſmalibus, cenſuit Eccleſiam baptiſmalẽ, non eſſe parochialem, nec habere curam animarum, quod notant Doctores in Clem. *unica, de Baptiſm.* quia actus Baptiſmi poteſt exerceri per laicum; & ſic non eſt de cura pœnitentiali, vel judiciali, cujus laicus ſicut & mulier eſt incapax. Et hoc intellige ſi baptiſmalis non habeat niſi adminiſtrationem Baptiſmatis; ſecus ſi habeat adminiſtrationem omnium Sacramentorum; quia tunc eſt parochialis reſpectu ſuæ Parochiæ, ut hîc declarat Butr. *num.* 8. *ante medium, verſ. Si prædia ſint*

ſint.Demū cenſuit S.Congregatio in omnibus Ec-
59 cleſiis parochialibus debere eſſe fontem baptiſmalem,niſi eſſent in aliquibus ſpecialiter Eccleſiis deputati fontes baptiſmales,qui matrices,vel baptiſmales Eccleſiæ vocantur, ita ut fiat diſtinctio matricum Eccleſiarum ab aliis curatis.

CUM IN TUA. Decima omnium fructuum prædii debetur illi, qui ſibi præſcripſit illud prædium decimale: alterius verò prædii, quod non præſcripſit, decimam non habebit. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. Butr. & Ancharan. vel ſecundùm Cardin. Abb. & Joann. de Anan. decima omnium fructuum prædii debetur ei,qui præſcripſit,ibi, *decimas*; ſed ad aliud prædium præſcriptio non extenditur. Communis diviſio, Conſultatio, & reſponſio, ſecunda ibi, *Reſpondemus*, & eſt pars cap. *Cùm in tua, ſup. de teſtam.* & c. *Cùm in tua, infrà de ſponſ. & qui matr. accuſ. poſſ.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in cap. *Proximo, n.*11.*ſup. eod.*

DE DECIMIS.

Cap. In aliquibus.

SUMMARIUM.

1 *Prædiorum domini cogi poſſunt ut prædia colenda dent talibus, à quibus ſine contradictione Eccleſia poſſit decimas conſequi.*

2 *Decimas integrè non ſolventes excommunicari debent, & ſic mortaliter peccant.*

3 *Decimæ ſaltem prædiales etiam hodie ſunt ſolvendæ de jure Divino, & num. ſeqq. uſq; ad n.* 10. *& n.*16.

*Quid in decimis perſonalibus, n.*5. *&* 15.

4 *Decimarum præceptum in lege veteri partim fuit morale, partim judiciale, partim ceremoniale, & n.*6. *&* 8.

*Reſpectu quotæ hodie eſt de jure Eccleſiaſtico, n.*9.

7 *Detinere idem eſt quod rapere, & idem eſt auferre quod non dare.*

9 *Præcepta judicialia legis veteris, etſi non obligent tempore gratiæ; tamen ſervari poſſunt, ac etiam debent ſi ab Eccleſia ſtatuantur.*

10 *Conſuetudo eximens à ſolutione decimarum an ſit attendenda, & n.ſeq.*

11 *Quid in Clericis, & Religioſis.*

12 *Et quid in Laicis.*

13 *Conſuetudo induci non poteſt, ut laici ex toto ſint exempti à ſolutione decimarum prædialium, ſed ad hoc requiritur vel privilegium, vel immemorabilis cum fama privilegii.*

14 *Et quid poſt Bullam Urbani VIII.*

1 IN ALIQUIBUS. Domini prædiorum cogi poſſunt ut prædia colenda dent talibus, à quibus ſine contradictione Eccleſia poſſit decimas conſequi: hoc dicit uſque ad §. *Ille*, qui ob ſui brevitatem non ſummatur. Prima pars ponit exceſſum, quem ſecunda corrigi mandat, ibi, *Volentes*.

2 Nota primò ibi, *per cenſuram Eccleſiaſticam*. Non ſolventes decimas cum integritate, ad id compellendos eſſe per excommunicationem. Concordat Concilium Rothomagenſe relatum in c. *Omnes*, 16.*q*.7. ibi, (Anathematis vinculo feriantur uſque ad ſatisfactionem, & emendationem congruam.) Et Concilium Trident. *c*.12.*ſeſſ*.25. ibi,(Integrè perſolvant,qui verò eos ſubtrahunt, aut impediunt,excommunicentur.) Et hinc collige contravenientes mortaliter peccare, cùm excommunicatio non feratur niſi pro culpa lethali, cap. *Nemo Epiſcoporum*, 11 *q*.3. & ita hic tenet gloſſ. *ultima*, & Abb. *n*.4.

3 Secundò nota ex §. *Ille*, ibi, *ex lege Divina textum expreſſum, quòd decimæ ſaltem prædiales hodie neceſſariò ſunt ſolvendæ de jure Divino*: & hinc collige apertiſſimè præceptum legis veteris circa decimarum ſolutionem non expiraſſe per legem Evangelicam, ſed adhuc neceſſariò ſervandum eſſe, & conſequenter ad præcepta merè judicialia, ſeu ceremonialia non pertinere, quæ fuerunt evacuata per adventum Chriſti, ſecundùm ea, quæ docet S.Thom. *in* 1.2.*q*.103.*art*.4. & *q*.104.
5 *art*.3. & ita docet gloſ. *ult. hic*, & Innoc. in c. *Significavit, n*.2. *ſuprà de paroch.* ubi relatis authoritatibus veteris, & novi Teſtamenti, fusè probat omnes decimas tam perſonales, quàm reales hodie eſſe integrè perſolvendas de jure Divino, & debere confundi iſtos novos Magiſtros, & Prædicatores contrarium aſſerentes. Imol. *n*.3. *ad fin.* (Mirum eſt (inquit) de quibuſdam, qui quaſi inſani, & hæretici dicunt, quòd perſonales decimæ non ſunt dandæ, cùm habeatur contrà *Num*. 10. *circa finem*. & *Deuteron*.12. *circa princ.* & major ratio ſit, quòd quis det tributum de eo, quod producit manus ſua tanquam dignius, quàm quod de eo, quod producit humus. Item Abbas *ſuprà in Rubrica, n*.2. *verſ. Et adverte*. Oſtendit omnes DD. Eccleſiæ in hanc ſententiam convenire, ut etiam hodie decimæ debeantur, ſcilicet de jure Divino; & opi-
6 nioni Canoniſtarum apertè ſuffragatur Conciliū Tridentinum in d. *cap*.12.*ſeſſ*.25. in illis verbis: (Cùm decimarum ſolutio debita ſit Deo, & qui eas dari noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt.) quæ verba deſumpta ſunt ex cap. *Decimæ*, 16.*q*.1. & non obſcurè innuunt hoc præceptum eſſe morale, & contineri ſub præcepto il-
7 lo Decalogi, *Non furtum facies*. Nam (ut ait gloſſa in d.cap. *Decimæ, in ver. invaſit*) idem eſt detinere quod rapere, ut ibi, & in cap. *Sæpè, de reſtitut. ſpoliat.* & idem eſt auferre quod non dare, cap. *Sicut*, 47. *diſt*. & c. *Indignè*, 12.*q* 2. Præcepta autem moralia legis veteris cùm ſint juris naturalis, immutabilia ſunt, & ſervari debent ab omnibus etiam poſt legem Evangelicam, §. *His itaque*, & ibi gloſſ. 1.6. *diſtinct.* S.Thom. *in* 4. *ſentent. diſt*, 2.*q*.1. *art*.4. *quæſt*.1. *ad ſecundum*, & in 1.2. *quæſt*.98. *art* 5.
8 & ita expreſsè docuit Archid. in cap. *Decimæ, n*.3. 16, *quæſt*.1. ex eodem D.Thoma *in* 2. 2. *quæſt*, 87. *art*. 1. *in corpor.* dicens (præceptum de ſolutione decimarum in veteri lege partim fuiſſe morale inditum naturali ratione, partim autem judiciale ex Divina inſtitutione robur habens; quod enim eis, qui Divino cultui miniſtrabant ad ſalutem populi totius, populus neceſſaria victus miniſtraret, ratio naturalis dictat, ſicut & his, qui communi utilitati invigilant, ſcilicet Principibus, & militibus, & aliis hujuſmodi ſtipendia victus debentur à populo; Unde & Apoſtolus hoc probat 1. *ad Corinth*.9. per humanas conſuetudines dicens: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? aut*

quis

quis plantat vineam, & de fructibus ejus non edit? Sed determinatio certæ partis exhibendæ miniſtris Divini cultus non eſt de jure naturali, ſed eſt introducta inſtitutione Divina ſecundùm conditionem illius populi, cui lex dabatur; & ſic quantum ad determinationem decimæ partis hoc præceptum erat judiciale, licèt ſignificaret aliquid in futurum; & hoc reſpectu conveniret cũ ceremo-
9 nialibus præceptis; judicialia verò etſi non obligent tempore gratiæ: tamen poſſunt obſervari abſque peccato, & ad eorum obſervantiam aliqui obligâtur ſi ſtatuantur authoritate eorũ, quorũ eſt condere legem: unde determinatio decimæ partis ſolvendæ eſt authoritate Eccleſiæ tempore novæ legis inſtituta ſecundùm quandã humanitatẽ, ut ſcilicet non minus populus novæ legis miniſtris novi teſtamenti exhibeat, quàm populus veteris teſtam. exhibebat; Sic ergo patet ad ſolutionẽ decimarum homines teneri partim quidem ex jure naturali, partim ex inſtitutione Eccleſiæ, quæ tamen penſatis opportunitatibus temporum & perſonarum, poſſet aliam partem determinare ſolvendam.) Hæc ex illo. Et prædictis adde Covarr. *var. reſolut. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 3. ubi latiſſimè diſſerit, an, & quomodo decimæ tam reales, quàm perſonales debeantur jure naturali, Divino, vel humano. Et ſimiliter concludit deberi jure naturali quantum ad ſuſtentationem miniſtrorum, ſed jure Eccleſiaſtico poſitivo quantum ad determinationem quotæ, & hoc communiter tenetur.

10 Gloſſa ultima quærit, An conſuetudo non ſolvendi decimas, ſit attendenda; & diſtinguit inter laicos, & clericos; Et quantum ad laicos tenet, conſuetudinem non valere etiam reſpectu quotæ, niſi ſit approbata per Papam: & in hoc conſentit Innoc. & alii quos refert, & ſequitur Turrecr. in cap. *Revertimini, n.* 14. 16. *q.* 1. Sed quoad clericos, & Eccleſiam gloſſa tenet præſcriptionem procedere non ſolùm reſpectu partis, ſed etiam totius decimæ, DD. in hoc multum ſe involvunt, & aliorum opiniones recenſet Abb. *n.* 7. & de qua conſuetudine loquatur hæc Decretalis, & de illius intellectu vide Archid. in c. *Quicunque, n.* 6. *verſ. Et dicas aliis omiſſis,* 16. *q.* 7.

11 Breviter dicendum conſuetudinem hanc non ſolùm reſpectu quotæ, ſed etiam reſpectu totius decimæ quantum ad Clericos, & Religioſos eſſe attendendam, ut probat textus à contrario in c. *Nuper*, ibi, *quibus anteà ſolvebantur*, infra eod. dummodò tamen ſit legitimè præſcripta, hoc eſt dummodò ſit immemorabilis, vel quadragenaria cum titulo, juxta textum in cap. 1. *de præſcript. lib.* 6. ut pleniùs ſcripſi in prædicta Decretali, *Nuper, in ultima quæſtione.* poſt Abb. ibi *n.* 5.

12 Quo verò ad laicos dicendum valere conſuetudinem reſpectu quotæ, licèt non fuerit in ſpecie per Sedem Apoſtolicam approbata, ut contra hanc gloſſam, & Innocentium tenet hic Vincentius, & Abb. *n.* 8. & alii complures, quos refert, & ſequitur Covarr. *lib.* 1. *var. reſolut. cap.* 17. *n.* 8. *verſ. Quidam verò cenſent*, dicens hoc obtinere non tantùm in decimis perſonalibus, ſed etiam in prædialibus poſt Franciſc. Balb. *in tract. de præſcript. in* 5. *part. principali, q.* 7. quam ſententiam multoties etiam probavit Rota.

13 Sed reſpectu totius decimæ concludendum eſt nulla conſuetudine, vel præſcriptione induci poſſe, ut laici ex toto ſint exempti à ſolutione decimarum prædialium: & in hoc conveniunt gloſſa *ultima hic*, & communiter omnes, Roch. de Curte *in tract. de conſuetud. n.* 94. Covar. *d. c.* 17. *n.* 8. Quod vendicat ſibi locum etiamſi conſuetudo, vel præſcriptio ſit tanti temporis, cujus contrarii memoria non exiſtat, quia ubi agitur de exemptione à toto, ſola immemorabilis non ſuffragatur ad præſumendum privilegium fuiſſe obtentum, ſed requiritur exhibitio ipſiuſmet privilegii Apoſtolici, vel probatio famæ privilegii juncta cum immemorabili, ut decidit Rota *deciſ.* 474. *n.* 3. *parte* 1. *recentior.* dicens hanc eſſe magis communem opinionem, de qua per Innoc. & Abb. in cap. *Cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à Prælat.* & alios ibi allegatos; eamque uti communem ſequutam fuiſſe Rotam in pluribus cauſis, & præſertim *in Toletana decimarum inter impreſſas deciſ.* 215. *part.* 2. *diverſ.* & in aliis concordant: & quamvis doctrinæ & deciſiones ibi adductæ non loquantur in præſcriptione juris decimandi, in quo longè major viget ratio prohibitionis, tum propter Concilium Lateranen. in cap. *Cùm & plantare, de privileg.* tum propter laicorum incapacitatem, ut dixi in d. c. *Cum Apoſtolica*, nihilominus Rota idem cenſuit in terminis emptionis, licèt in hoc caſu non adſit tanta juris reſiſtentia, quanta ad hoc ut laici fiant capaces juris decimarum, ut in *præalleg. deciſ.* 474. & in *Pampilonen. decimarum* 26. *Octobris* 1589. coram bon. mem. Cardinali Pamphilio, & plenius *in Mediolanen. reſciſſionis permutationis,* 21. *Maii* 1597. coram eod.

14 Hodie tamen fama privilegii Apoſtolici non videtur amplius ſuffragari ad eximendos laicos à ſolutione decimarum prædialium, aut eos habilitandos ad illas percipiendas, propter Conſtitutionem Urbani VIII. editam die 5. Junii 1641. quæ incipit: *Romanus Pontifex*, ut plenè notavi in c. 1. *n.* 53. 55. & 57. *ſuprà de conſuetudine.*

15 Quo verò ad decimas perſonales, an conſuetudo vim habeat eximendi laicos in totum ab illorum ſolutione, DD. non conveniunt: nam gloſſ. *final. hic*, & Innoc. indiſtinctè tenent nullam conſuetudinem, niſi à Romano Pontifice ſit approbata, eximere poſſe laicos à ſolutione decimarum nec perſonalium, nec prædialium, nec ab earum aliqua parte. Exiſtimant enim etiam perſonales deberi jure Divino, & ideo eſſe impræſcriptibiles, ut tetigi ſupra *n.* 5. & hanc opinionem fatetur eſſe communem Rocch. de Curte in *d. tract. de conſuet. n.* 94. Licèt eum Covarr. citet pro contraria ſententia, ait enim: communis videtur concluſio, quòd non valeat conſuetudo, maximè in decimis prædialibus: nam illa dictio, *maximè*, implicat idem eſſe in perſonalibus.

16 Cæterum à juris utriuſque interpretibus frequentiùs in eam itum eſt ſententiam, ut conſuetudo eximere poſſit laicos à ſolutione decimarum perſonalium, eò quòd non debeantur jure naturali, ſed tantum jure humano, quod tolli poteſt per conſuetudinem. Ita poſt Raymundum firmat Turrecrem. in d. c. *Revertimini, n.* 13. 16. *q.* 1. Hoſt. *in Summa in titulo de decim.* §. *Et utrum, quæſt.* 7. Henric. Boich. in cap. *Pervenit, col.* 5. *n.* 20. *ſupra eodem*, Felin. in cap. *Cauſam quæ, col.* 1. *de præſcript.* idque communius receptum eſſe atteſtantur Cardin. in *cap.* 1. *num.* . . *ſupra eodem*, & Covarr. alios referens *lib.* 1. *var. reſolut. d. cap.* 17. *n.* 8. & verba illa textus noſtri, Illæ quippe decimæ

cimæ ſunt ſolvendæ, quæ debentur ex lege Divina, vel loci conſuetudine approbata: exponunt ſcilicet prædiales, ut per Turrecr. *ubi ſuprà.*

DE DECIMIS.

Cap. Nuper.

SUMMARIUM.

1 *Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii de fructibus poſſeſſionum, quas acquiſiverunt poſt generale Concilium, tenentur decimas ſolvere, ſi priùs ex illis decimæ ſolvebantur.*

2 *Ciſtercienſes emere non poſſunt prædia decimalia, niſi pro monaſteriis fundandis, & acquiſita ex largitione fidelium, vel empta pro monaſteriis fundandis, debent tradere aliis excolenda.*

3 *In decimis prædialibus, quæ debentur Eccleſiis non parochialibus ex privilegio, vel præſcriptione, aut alio jure ſpeciali an habeat locum hoc Capitulum, & n. ſeqq. uſque ad n. 10.*

Quid ſi decimæ debeantur Eccleſiæ Cathedrali, n. 8.

Et quid ſi debeantur inferioribus Eccleſiis ex conſuetudine, vel privilegio, aut præſcriptione, n. 9.

4 *Ratio in lege expreſſa ejus eſt potentiæ, ut determinet omnes caſus ſub ratione comprehenſos, etiam ad correctionem juris communis.*

5 *Decimæ communes, non autem ex pacto, pollicitatione, vel voto, comprehenduntur in Clem.* Diſpendioſam, de judic.

6 *Præjudicium majus eſt amittere quod competit de jure communi, quàm competit de jure ſpeciali.*

7 *Privilegium non cenſetur Princeps voluiſſe concedere contra alium qui eſt dignus eodem favore.*

8 *In decimis debitis Cathedrali Eccleſiæ, Epiſcopus fundat intentionem de jure communi.*

10 *Decimæ etiam de fructibus prædiorum dotalium Eccleſiæ, vel monaſterii ſolvi debent illis Eccleſiis, quibus anteà ſolvebantur.*

11 *Item ſolvi debent de fructibus fundi, vel manſi monaſterii ante illius conſtructionem ſive excolatur propriis manibus, ſive aliis excolendus tradatur.*

12 *Secus poſtquam monaſterium fuerit ibi ædificatum.*

13 *Privilegium eſt revocandum quando incipit tendere in grave præjudicium aliorum.*

14 *Decimæ prædiales à Regularibus privilegiatis ſolvendæ ſunt de fructibus illarum poſſeſſionum, quas acquiſiverunt poſt datam Concilij generalis.*

Secùs de acquiſitis ante n. 16.

15 *Dictio, amodò, quid importet.*

17 *Lateranenſe Concilium ſub Innoc. III. quo tempore fuerit celebratum.*

18 *Decimas de poſſeſſionibus acquiſitis poſt generale Concilium regulares privilegiati ita demùm tenentur ſolvere, ſi de illis anteà decimæ ſolvebantur.*

19 *Aliàs ſecùs, & nn. ſeqq.*

Et quid ſi decimæ anteà ſolvebantur ratione ſolius adminiſtrationis Sacramentorum, num. 23. verſ. Quod autem dictum eſt.

20 *Conſuetudo immemorabilis non poteſt in totum eximere quemquam laicorum à ſolutione decimarum prædialium.*

21 *Et quo caſu poſſit eximere Religioſos ab hujuſmodi ſolutione.*

22 *Privilegium, quod habent Religioſi non ſolvendi decimas de novalibus, quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, per hoc cap. non fuit ſublatum.*

23 *Novale quid ſit.*

24 *Compoſitio ſuper decimis facta per Parochum ſine beneplacito Apoſtolico an tranſeat in ſucceſſorem.*

25 *Exemptio à decimis prædialibus poſt generale Concilium obtenta an valeat, & num. ſeq. uſq. ad num. 32.*

Quid ſi in privilegio fuerit expreſsè derogatum huic cap. Nuper, *ibidem.*

Et quid ſi derogatum non fuerit, n. 27.

26 *Conſtitutio edita à Papa in Concilio non impedit quin ſucceſſor poſſit contra eam privilegium, vel diſpenſationem concedere.*

27 *Derogatio c.* Nuper, *in privilegio exemptionis à decimis prædialibus non requiritur quoad illa prædia de quibus decimæ priùs non ſolvebantur.*

28 *Sed quoad illa, de quibus anteà ſolvebantur, neceſſaria eſt derogatio: aliàs privilegium eſt nullum ex defectu intentionis in concedente.*

29 *Derogatio primæ partis hujus cap.* Nuper, *non cenſetur conceſſa, niſi in ſpecie fuerit expreſſa.*

30 *Conſtitutio cap.* Nuper, *ad effectum ut requiratur derogatio, eſt Conciliaris.*

31 *Derogatum cenſetur cap.* Nuper *ſi in litteris exemptionis à decimis prædialibus derogetur alicui Concilio generali, & poſteà addatur clauſula,* & aliis Conciliis.

32 *Idem ſi dicatur non obſtante aliqua Conſtitutione in generali Concilio edita.*

33 *Communicatio privilegiorum quantumvis ampla exemptionem à decimis prædialibus non includit.*

34 *Exemptio à decimis prædialibus non conceditur niſi magna cum difficultate, & cauſæ cognitione.*

35 *Exemptio à decimis intelligitur de extraordinariis, non autem de ordinariis.*

36 *Decimæ poſſunt præſcribi à Religioſis, aut Clericis ſæcularibus tam activè, quàm paſſivè.*

37 *Requiritur tamen immemorabilis, vel quadragenaria cum titulo.*

1 NUPER. Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii de fructibus poſſeſſionum, quas acquiſiverunt poſt generale Concilium, tenentur decimas ſolvere, ſi priùs ex illis decimæ ſolvebantur. Hoc dicit ſecundùm Joann. Andr. cum quo concordant Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. Dividitur in duas partes. Prima ponit ſtatutum Ciſtercienſium, ſecunda confirmationem, & proviſionem Papalem ibi, *ne occaſione.*

2 Ad intelligentiam textus præmitte, Ciſtercienſes, Templarios, & Hoſpitalarios ante Concilium Innocentii fuiſſe privilegiatos in hoc, ut non tenerentur decimas ſolvere de fructibus poſſeſſionum quas propriis manibus, vel ſumptibus excolebant, ut in cap. *Ex parte, il primo ſupra eod.* Sed quia hujuſmodi privilegium redundabat in Eccleſiarum præjudicium, ob ingentes illorum acquiſitiones, Abbates Ciſtercienſes ab Innoc. qui tunc univerſali Concilio præſidebat, commoniti, in generali Capitulo congregati conſtitutionem ediderunt, ut deinceps Monachi ejuſdem ordinis non emerent poſſeſſiones decimarum ſolutioni ob-

obnoxias, niſi pro monaſteriis de novo fundandis; poſſeſſiones verò, quas non titulo emptionis, ſed ex largitione fidelium acquirerent, aut pro monaſteriis fundandis, ſeu dotandis emerent, nō colerent per ſeipſos, ſed aliis traderent excolendas, à quibus decimæ ſolverentur, hoc enim modo Eccleſiarum indemnitati conſultum erat, & ipſi eorum privilegium non violabant, & hæc eſt prima Conſtitutionis pars. Sed nihilominus Papa volens pinguius providere ne occaſione privilegiorum hujuſmodi gravarentur Eccleſiæ, decrevit ut tam ipſi Cisterciences, quam alii Religioſi quomodolibet privilegiati, ſcilicet Templarii, Hoſpitalarii, & conſimiles de cætero teneantur ſolvere decimas de fructibus poſſeſſionum, quas poſt hoc Concilium quocumque titulo acquirent, etiamſi illas excolant propriis manibus, vel ſumptibus, ſi de illis ante ratione prædiorum decimæ ſolvebantur, præſervat tamen amicabiles compoſitiones, quas Religioſi cum Eccleſiis duxerint ineundas.

3 Nota primò ibi, *Eccleſiis*, hanc Conſtitutionem habere locum non tantùm in decimis de jure debitis Eccleſiis Parochialibus, ſed etiam in illis, quæ aliis Eccleſiis debentur cùm textus indiſtinctè loquatur de Eccleſiis; & ejus ratio generalis ſit ibi, *ne Eccleſiæ ulterius prægraventur*. Quæ ratio in
4 textu expreſſa ejus eſt potentiæ, ut determinet omnes caſus ſub ratione comprehenſos, etiam ad correctionem juris communis, gl. in cap. 1. *in ver. Italiæ, de tempor. ordin. lib 6*. Bald. in Auth. *quas actiones, n.* 4. ubi etiam Jaſ. *n.* 22. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & ita perpetuò intellexit in hoc cap. Rota, ut *in Valentina Decimarum* 14. *Maii* 1604. coram Cardinali Lancellotto Juniore impreſſa apud Hieron. Campan. *in diverſ. Iur. Canon. rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 154. *verſ. Poſtremæ*, & coram Coccino *dec.* 192. *lib.* 2. ubi allegantur aliæ deciſiones concordantes.

5 Sed certè de jure videtur poſſe attentari contrarium, quia cùm hæc Conſtitutio loquatur de Decimis, quæ debentur Eccleſiis, videtur intelligenda de Decimis, quæ debentur de jure communi; non autem de jure ſpeciali privilegii, vel præſcriptionis, ex gloſſ. in Clem. *Diſpendioſam, in ver. Decimis, de Iudic.* recepta ibi à Vital. *num.* 38. & communiter ſcribentibus, quæ dicit Conſtitutionem illam, quæ loquitur de decimis, eſſe intelligendam de decimis communibus, non autem de illis, quæ debentur ex pacto, pollicitatione, vel voto. Sed de jure communi ſolæ Parochiales fundant intentionem ſuper decimis prædialibus, c. *Cùm contingat*, & ibi omnes. & c. *Cùm in tua, ſupra eod.* Rota apud Cardin. Seraph. *deciſ.* 802. & alias paſſim. Ergo hæc Conſtitutio licèt de Eccleſiis indiſtinctè loquatur, tamen de Parochialibus eſt intelligenda prout eam intelligit Hoſt. qui non loquitur exemplificativè, ſed exponendo litteram, ut patet ex illius lectura hîc in ver. *Committantur*, & *in ver. Perſolvantur*. Item jura in hoc con-
6 ſiderant præjudicium Parochialium Eccleſiarum, ut in c. *Dilecti, ad fin. ſupra eod.* & in cap. *Quid per novalem.* ibi (abſque gravi detrimento Parochialis Eccleſiæ,) & paulò infrà ibi, (de quo Parochialis Eccleſia magnos percipit decimarum ratione proventus,) *infrà de ver. ſignific.* Nam & major ratio gravaminis viget in Parochialibus, quibus debentur decimæ de jure communi, quàm in aliis Eccleſiis, quibus debentur de jure ſpeciali, putà ex privilegio, vel præſcriptione. Unde facilius tollitur quod competit de jure ſpeciali, quàm quod de jure communi, l. *Ejus militis* § *Militia ff. de militar. teſtam.* & ibi gloſſ. *in ver. Quocunque*, & Bart. *in princ.* & notant in c. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtitut.* Butr. *n.* 20. Imol. *n.* 11. Felin. *n.* 81.

7 Dec. *n.* 2. Præterea credendum non eſt Concilium voluiſſe adimere privilegium Ciſtercienſibus, & aliis Religioſis ſuper exemptione à decimis prædialibus ad hoc ut redintegraret aliorum privilegia ſuper decimis percipiendis: nam inter æqualiter privilegiatos locum non habent communes regulæ, l. *Sed etſi milites*, §. *Acqualitas, ff. de excuſat. tutor.* Anchar. *conſ.* 37. *n.* 2. ubi ait non eſſe veriſimile, ut Princeps voluerit privilegium habere locum contra alterum, qui eſt dignus eod. favore, & ſequitur Rota *deciſ.* 251. *n.* 4 *part.* 3. *Recent.* & eò magis, quia privilegium, quod habent Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii, eſt clauſum in corpore juris, ut in d. c. *Ex parte, il primo ſupra eod.* & ſic facit jus commune inter nominatos, ut dixi in c. *Iis quæ, nu.* 35. *ſuprà de major. & obed.* Ergo longè minus Concilium cenſetur voluiſſe illud abrogare ad reintegranda privilegia aliarum Eccleſiarum in corpore Juris non inſerta, arg. *d.* §. *Militia.* Interpretatio enim fit pro jure communi, quando concurrit cum privilegio, ut per Feder. de Sen. *conſ.* 256. *circa medium, verſ. Item quando jus commune.* Cogitandum tamen propter Rotæ authoritatem, & pro concordia
8 fortè ſic poſſet diſtingui. Aut decimæ debentur Cathedrali Eccleſiæ ex donatione, vel alio modo; & tunc planum eſt intrare hanc Conſtitutionem. Tum quia Epiſcopus in his fundatam habet intentionem de jure communi, ut tenet Rebuff. *in tract. de decim. q.* 7. *n.* 13. Tum quia hoc caſu viget ratio in textu conſiderata, nempe ut Prælati promptiores exiſtant ad exhibendum Religioſis juſtitiæ complementum, eorumque privilegia ſtudeant obſervare, & in his terminis emanavit
9 prædicta deciſio Valentia Decimarum. Aut agitur de Eccleſiis inferioribus; & tunc ſubdiſtinguendum: nam aut decimæ illis debentur ex conſuetudine, & ſuſtineri poteſt habere locum hoc capitulum, quia conſuetudo favorabilis eſt, & pro lege tenenda, c. *In his*, 11. *diſt.* gloſſ. *ult. in c. In aliquibus, ſupra eod.* Ideoque tametſi in præſcriptione juris decimandi requiratur tempus immemorabile, vel quadragenaria cum titulo, ut c. 1. *de præſcript. lib.* 6. tamen Rota *in cauſa Corduben. re decimarum*, quæ eſt in *Recent. deciſ.* 203. *part.* 5. admiſit ſecus eſſe in conſuetudine, quia cùm introducta ſit ex ſolutione ſpontè, & ex mera liberalitate facta per civitatem, & populum; & ſic habeat initium voluntarium, & non coactum, propterea ſervanda eſt etiamſi probaretur ſpatio decem annorum dumtaxat, juxta notata in cap. *Ad Apoſtolicam, de Simon.* Caſſador. *deciſ. un. per totam*, & præſertim *n.* 5. *de conſuetud.* ut in terminis noſtris hoc voluit Hoſtien. *hîc in ver. Solvebantur*, dum ait præſervatas eſſe decimas Eccleſiarum, quibus debebantur de jure, ſive de conſuetudine, & eum ſequuta eſt Rota *in dicta Valentina decimarum*, & coram Coccino *deciſ.* 192. *lib.* 2. Aut decimæ debentur Eccleſiis non parochialibus ex privilegio, vel præſcriptione; & tunc procedant ſuperiùs dicta, adhuc tamen cogita, & vide Rotam *deciſ* 193. *par.* 7 *Recent.*

10 Secundò nota ibi, *Pro monaſteriis de novo fundandis*,etiam de fructibus poſſeſſionum, quæ acquiruntur pro fundatione monaſterii, decimas eſſe perſolvendas, ut in littera. Cæterum adverte, quia hoc dupliciter poteſt intelligi, primò ſcilicet exponendo verba illa, *pro monaſteriis fundandis*; id eſt pro monaſteriis dotandis, veluti cùm datur fundus,ut ſit loco dotis monaſterio erigendo,& hoc primo caſu de fructibus talis fundi dabitur decima tam ante, quàm poſt conſtructionem monaſterii; & ſic etiam de prædiis dotalibus Eccleſiæ debet ſolvi decima illis Eccleſiis, quibus anteà ſolvebatur, ſive talia prædia pia devotione fidelium ſint oblata, ſive empta pro monaſteriis fundandis,ut *hic* per Abb.*in* 1. *notab.* ubi ait de hoc eſſe textum hîc, quem neſcit alibi æquè bonum,& qui non conſuevit ad hoc allegari,
11 licèt contrarium tenuerit gloſſ. 1. in c. *Novum genus, ſupra eod.* Secundò poteſt intelligi textus exponendo verbum *fundandis*, ſtrictè, cùm ſcilicet confertur,vel emitur fundus,ſeu manſus pro monaſterio inibi ædificando: & tunc antequàm monaſterium ibi ſit conſtructum, de fructibus illius fundi dabitur decima ſive excolatur propriis manibus,ſive aliis excolendus tradatur, ut patet in
12 textu. Poſtquam verò monaſterium fuerit ibi conſtructum,de illo manſo non ſolvetur decima. Fruſtrà enim quæritur de decima, cùm nihil inde recolligatur,cap.1.*infrà de cenſib* & hæc fuit mens gloſſæ *in ver.Committantur*,quam ſic declarat, & ab impugnatione Hoſtienſis tuetur Jo. Andr *n*.8. cum quo tranſeunt Butr.*n*.9.Cardin.*num*.3.Abb. *n*.4. & reliqui omnes: & adde quod ſcripſi in c. *Non minus,n*.8.*infrà de immunit.Eccleſ* ubi allegando Rot.*deciſ*.339.*n* 40 *part*.6.*recent.* dixi bona Eccleſiarum quoad fundationem,vel manſum eſſe immunia ab oneribus nedum publicis, ſed etiam privatis,& anteà impoſitis.

13 Tertiò nota ibi, *Eccleſiæ ulterius prægraventur*, privilegium eſſe revocandum, quando incipit tendere in grave præjudicium aliorum. Butr. *hic in* 2.*not*.ad hoc capitulum *Suggeſtum,ſupra eodem.*

14 Quartò nota ibi,*& amodò acquirendis*. Decimas prædiales à Regularibus privilegiatis eſſe ſolvendas de fructibus illarum poſſeſſionum dumtaxat, quas acquiſiverunt poſt datam hujus Concilii, & privilegia omnium Religioſorum prius conceſſa quoad bona hujuſmodi eſſe revocata. Abbas *hic in* 3.*notab*.& ita hic eſt caſus ſecundùm
15 Jo.Andr. & omnes in ſummario textus, nam dictio *amodo*,idem importat,quod *ab hac die in antea*, ut inquit Hoſt.*n*.1.*in ver.Et amodò*, & Jo.Andr.*n*.2
16 *in eodem verb.* Ergo à contrario ſenſu quoad poſſeſſiones ante Generale Concilium acquiſitas hæc Conſtitutio nil novi juris induxit. Unde in illis ſervabitur privilegium Adriani, de quo in c. *Ex parte,il primò,ſupra eod.* videlicet ut Ciſtercienſes,Templarii, & Hoſpitalarii de fructibus prædiorum,quæ propriis manibus,vel ſumptibus excolunt,decimas ſolvere non teneantur,argumento,cap.*Ad audientiam ſupra eod.*

17 De acquiſitione autem poſt Concilium conſtabit ex data inſtrumenti acquiſitionis, & ex data ipſius Concilii, quod fuit celebratum Romæ in Baſilica Lateranen.anno Domini 1215.anno 17. Pontificatus Innocentii ſecundùm Jo. Andr. *hic n*.2.*in ver.Et amodò*, cum quo concordant Butr.*n*. 3.& Abb.*eod.num.verſ.Papa verò*,& patet ex Epiſtola Encyclica ipſius Innocentii de Synodo celebranda ad omnes Epiſcopos,Prælatos,& Principes Eccleſiæ, quæ incipit: *Vineam Domini Sabaoth*, & habetur initio Actorum Concilii Lateranenſis IV. *tomo* 3.*Conciliorum parte ſecunda, pag.* 674.& in Bullar. *tom*.1.*pag*.41. ex qua Epiſtola liquet Concilium hoc fuiſſe indictum anno Dominicæ Incarnationis 1213. ad duos annos cum dimidio; & ideo initium ſumpſit poſt diem 25. Septembris anni 1215. qui erat Pontificatus Innocentii decimus ſeptimus. Durabat tamen anno Pontificatus 18. cum eo anno 14. Decembris in Concilio edita fuerit Conſtitutio c. *Ad liberandam,de Iudæis*, ut in Bullar. *d.tom*.1.*pag*.42. & hoc modo intelligendi ſunt Abbas Urſpergenſis,& alii,qui dicunt Innocentium celebraſſe hoc Concilium anno 18. ſui Pontificatus, ut ſcripſi in cap.1.*n*.9.*ſuprà de Summ.Trinit.& fide Cathol.* ubi plenè de hoc Concilio.

18 Quintò nota ibi, *in quibus ratione prædiorum anteà ſolvebantur.* Regulares privilegiatos de fructibus poſſeſſionum, quas acquiſiverunt poſt datam hujus Concilii, ita demum teneri decimas ſolvere, ſi de illis anteà ſolvebantur. & ita hic eſt caſus ſecundùm Jo. Andr.Butr.Abb. & omnes,ut dixi in ſummario textus; & ſic duo copulativè requiruntur ad hoc ut privilegiati ſint obnoxii ſolutioni decimarum prædialium. Alterum eſt,ut prædia fuerint acquiſita poſt Concilium, ut dictum eſt in præcedenti notabili. Alterum ut ante acquiſitionem de illorum fructibus decima ſolveretur,ut in littera.
19 Ergo à contrario ſenſu de illis prædiis etiam poſt Concilium acquiſitis, de quibus ante acquiſitionem nulli Eccleſiæ decimæ ſolvebantur, non dabitur decima, & hoc innuit Hoſt. *hic n*.1.*in ver. Solvebantur*: dum arguit dicens: Ergo à contrario ſi nulli ſolvebantur,nulli ſolventur; ergo conſuetudo excuſat à ſolutione decimarum.

20 Nec obſtat quòd conſuetudo non poſſit eximere quemquam laicorum in totum ab obligatione decimarum prædialium,ut firmat gloſſ.*ult.* Hoſt.& alii in cap.*In aliquibus,ſupra eod.* Turrecr. in cap.*Revertimini,art*.7.*n*.11.16.*q*.1. & eſt communis opinio,ut teſtatur Covarr.alios citans *var. reſolut.lib*.1.*cap*.17.*num*.8. quam ſequuta eſt Rota *dec*.474.*n*.3.*part*.1 *recent.* ubi reſolvit exemptionem laicorum à ſolutione decimarum per ſolam immemorabilem non induci ſine Apoſtolico privilegio,vel privilegii fama.
21 Nam reſpondetur hoc non procedere quoad Religioſos privilegiatos. Ratio eſt, quia cùm de validitate privilegii Apoſtolici ſuper hoc hæſitari non poſſit, ut cap. *Suggeſtum*, c *Ex multiplici*, c. *A nobis*,& c. *Ex parte, ſupra eodem*,& *infrà* c.*ult.* c. *Accedentibus*,c.*Si de terra*, & cap.*Dudum,de privil.* & probat Covarr.d.c. 17.*n*.9.Cumque hæc Conſtitutio non revocet eorum privilegium generaliter, & indiſtinctè, ſed tantùm quoad illa prædia, de quibus decimæ antè ſolvebantur: hinc ſequitur, ut quoad illa prædia,de quibus decimæ non ſolvebantur, privilegium remanſerit in ſuo robore; & ſic exemptio ab obligatione decimarum non oritur ex vi conſuetudinis, ſed ex vi privilegii Apoſtolici, quod Papa noluit eſſe abrogatum quando decima de illis bonis anteà non ſolvebatur; & ſic quando cum ipſo privilegio concurrit etiam conſuetudo, & ſecundùm hoc ſi ex aliquo prædio

laicus

laicus nunquam ſolviſſet decimam, quamvis hæc conſuetudo, vel præſcriptio illi non ſuffragaretur, ut prædixi, ſi tamen prædium illud poſteà tranſiret ad Ciſtercienſes, vel alios privilegiatos, decima de illius fructibus non eſſet ſolvenda; quia in illo verificari non poſſet quod hic diſponitur, nempe ut decima ſolvatur Eccleſiis, quibus anteà ſolvebatur, cùm hoc caſu nulli Eccleſiæ prius ſolveretur. Stabit ergo privilegium, quod immutatum non invenitur, l. *Sancimus, C. de teſtam.* l. *Præcipimus, in fin. C. de appellat.* gloſſ. in c. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, ſuprà eod.* & imputet ſibi Rector Eccleſiæ, qui tamdiu diſtulit decimam exigere à laico non privilegiato: non enim eſſet conveniens ut illam inciperet exigere, poſtquam prædiũ pervenit ad privilegiatum. Facit text. in c. *Cum Apoſtolica, ſuprà de his quæ fiunt à Prælat.* & ita intel-
22 ligo hanc Decretalem. Et ex hoc infero, ut privilegium, quod habent Religioſi non ſolvendi decimas de novalibus quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, ut in c. *Ex parte, il primo, ſup. eod.* minimè ſublatum fuerit per hoc capitulum, & ita tenet Abbas *hic n. 3. in fin. verſ. Item credo.* Ra-
23 tio eſt evidens, quia cùm novale ſit ager de novo ad cultum redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuiſſet, ut diffinitur in cap. *Quid per novale, infrà de verb. ſignif.* & ſic decima de illius fructibus anteà non ſolveretur; non poſſunt in ea verificari verba illa hujus textus, quibus decimæ anteà ſolvebantur, & conſequenter privilegium illud remanet in ſuo robore, utpotè non ſublatum per hanc Conſtitutionem, arg. c. *Ad audientiam, ſuprà eod.*

Quod autem ſuperius dictum eſt Religioſos privilegiatos teneri decimas ſolvere de illis prædiis, de quibus anteà ſolvebantur, limita niſi decimæ debeantur ſolummodò ratione adminiſtrationis Sacramentorum, ut in ſubjecta declaratione S. Congregationis Concilii, videlicet Canonici Cathedralis Eccleſiæ Ferrariæ conqueſti ſunt apud S. Congregationem, quòd Regulares Ordinis Mendicantium recuſabant ſolvere decimas eorum prædiorum, quæ antequam ad eos pervenirent ſolita erant ſolvere; imò dictæ decimæ dividebantur inter ipſos Canonicos loco diſtributionum quotidianarum. Unde cùm Regulares vigore ſuorum privilegiorum non ſolverent, redditæ erant ita tenues dictæ diſtributiones, ut probabiliter poſthac metuerent ne negligerentur; ac proinde ſervitium Eccleſiæ minueretur, S. Congregatio reſpondit ex ſententia Sanctiſſimi, quòd ſi dictæ quartæ, ſeu decimæ ſunt impoſitæ rei, quia à principio conceſſæ à Clericis, vel ſolutæ cum hac conditione, & onere, quòd ſolvantur ipſis Clericis tales decimæ: tunc ad quoſcumque vadant etiam Mendicantes, tenebuntur omnes eas ſolvere: Si verò iſtæ decimæ debentur pro adminiſtranda cura animarum; tunc quia Clerici non adminiſtrant iſtis Mendicantibus aliqua Sacramenta, non vult eos Mendicantes ad eas teneri, quia ceſſat cauſa, propter quam impoſitæ ſunt, nempe cura animarum. Nec obſtat, quòd pro diſtributionibus quotidianis ſolvatur decima, quia illud eveniſſe potuit, quia Parochiales unitæ Cathedrali, quibus aliàs iſta decima pro cura ſolvebatur; ſed iſta cura ceſſat in Mendicantibus.

24 Ultimò nota, ibi, *Niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum.* Presbyterum parochialem poſſe inire amicabilem compoſitionem ſuper decimis, ut hic, & in c. *Ex multiplici, ſuprà eodem*; & hic notant gloſſ. *in ver. Componendum,* Hoſt. *n. 1. in eod. ver.* Et communiter Doctores. Facit cap. 1. & cap. *fin. de pactis, lib. 6.* Hæc tamen compoſitio perſonalis eſt, niſi per Sedem Apoſtolicam fuerit confirmata, c. *Veniens, ſuprà de tranſact.* & tenet præcitata gloſſ. & Butr. *hic n.* 10. & hoc videtur ſenſiſſe Hoſt. *ubi ſuprà* dum dixit valere compoſitionem amicabilem, ſed non tranſactionem, per cap. 2. cap. *Super eo,* & d. cap. *Veniens, de tranſact.*

Sed Domini de Rota *deciſ.* 218. *n. 3 par. 7. Recent.* inter perſonas Eccleſiaſticas pro bono pacis licere paciſci ſuper jure decimandi etiam ſine beneplacito Apoſtolico, ad textum in d. c. 1. & c. *fin. de pact lib. 6.* & ibi Doctores communiter. Et hujuſmodi concordias afficere etiam ſucceſſores. Quod ſatis placet, quia cùm talis compoſitio firmetur hîc juris authoritate, hujuſmodi authoritas operatur, ut ex perſonali fiat realis, ut bene per Anchar. in d. cap. 1. *in 3. quæſt.* & ibi etiam per Franc. *n. 2.* Prætereà hîc textus præſervat compoſitionem cum ipſis Eccleſiis: ergo intelligi debet de compoſitionibus realibus, quia Eccleſia ſemper eadem, ut per Anchar. *ubi ſuprà.*

25 QUÆRO, an valeat privilegium exemptionis à ſolutione decimarum prædialium poſt hanc Conſtitutionem à Sede Apoſtolica impetratum?

26 Pro ſolutione quæſtionis diſtingue. Aut in privilegio reperitur expreſsè derogatum huic c. *Nuper,* & privilegium abſque dubio eſt validum, & obſervandum, quia Conſtitutio etiam edita à Papa in Concilio univerſali nullum generat præjudicium ſucceſſori, quominus contra eam poſſit diſpenſationem, vel privilegium impertiri, ut eſt textus ad litteram in c. *Innotavit, § quamvis autem, ſuprà de elect.* & in terminis hujus Conſtitutionis tenet Hoſtien. *hic num. 1. in ver. Niſi cum ipſis,* ibi, (niſi antiquum renovetur per ſpeciale privilegium de novo impetratum, ſicut iidem faciunt tota die,) ſequitur Joann. Andr. *num. 3. in ver. Niſi cum ipſis,* dicens ſe vidiſſe privilegium Ciſtercienſium datum ſuper poſſeſſionibus acquiſitis poſt Concilium, & propiùs ad noſtra tempora Gregorius XIII. conceſſit Religioſis Societatis JESU privilegium exemptionis à ſolutione decimarum prædialium cum ſpecifica derogatione hujus cap. *Nuper,* ut in ejus Conſtitutione 51. incipien. *Paſtoralis officii,* in Bullar. *tom. 2. pag.* 421. de quo privilegio actum fuit in Rota *deciſ.* 193. *n. 5. par. 7. Recent.* Et ſæpè alias. Et hîc junge quæ de validitate ſimilium privilegiorum tetigi ſuprà *num.* 21.

27 Aut in privilegio Apoſtolico non reperitur derogatum huic Conſtitutioni: tunc puto diſtinguendum: Nam aut agitur de prædiis, de quibus decima priùs non ſolvebatur: & exiſtimo privilegium quoad illa eſſe obſervandum. Ratio eſt, quia, ut dixi ſuprà in 5. *not.* iſte textus non revocat, quin potiùs præſervat privilegia quoad illa prædia, de quibus decimæ ante acquiſitionem non ſolvebantur. Unde cùm hæc Conſtitutio quoad prædia hujuſmodi non obviet privilegio, non fuit opus hac in parte illi derogare, cùm derogatio non fiat niſi ad contraria, cap. 1. *de Conſtit. lib. 6.* cap. *Ex parte, de Capell. Monach.* Clem. *Dudum, § Nos etenim,* ibi, In quantum ſunt præmiſſis, vel alicui præmiſſorum contraria, *de ſepultur.*

Aut-

28 Aut agitur de prædiis, de quibus, antequam tranſirent ad privilegiatos, decimæ ſolvebantur Eccleſiis, & tunc neceſſaria eſt derogatio hujus cap. *Nuper*, quia cùm ſit conciliare, cenſetur habere clauſulam derogatoriam ad ſequentes diſpoſitiones, & datur defectus intentionis in concedente, textus eſt in cap. *Ex parte, infrà de Capell. Monachor.* Archid. in cap. 1. *n.* 2. *de Conſtit. lib.* 6. Oldrad. *conſ.* 326. *Quod articuli*, Felin. in cap. *Nonnulli*, & ibi dixi *à num.* 21. *ſuprà de reſcript.* & in terminis hujus cap. *Nuper*, articulo diligenter examinato decidit Rota *deciſ.* 122. *par.* 1. *diverſ.* & *in Recent. deciſ.* 341. *n.* 2. *par.* 1. & *deciſ.* 42. *n.* 9. *par* 7. & co-
29 ram Coccino *deciſ.* 192. *lib.* 2. Quinimò ampliùs reſolvit ſimplicem derogationem, cap. *Nuper*, non ſuffragari ad effectum emendi prædia decimalia, ſed oportere ut primæ illius parti fuerit expreſsè derogatum, cùm derogatio hujusmodi concedi non conſueverit niſi cum magna maturitate, & cauſæ cognitione, ut *in cauſa Oriolen. Decimarum*, 21. *Maii* 1586. coram Orano impreſſa apud Hieronymum Campan. *in diverſor. juris Canon. Rubr.* 12. *cap.* 13. *n.* 154. & in *Recent. deciſ.* 229. *n.* 2 *par.* 2.

Nec obſtat quòd hoc capitulum ſit redactum in corpore juris, & Papa cenſeatur de ipſo habere plenam notitiam, d. c. 1. *de Conſtit. lib.* 6. Quia nihilominus neceſſaria eſt derogatio, ut in d. cap. *Ex parte*: ſemper enim dici poteſt adeſſe defectus intentionis in concedente propter clauſulam derogatoriam, quicquid dixerit Innocentius in cap. *penult. de Capell. Monach.* ut benè per Rotam *dict. deciſ.* 122. *n.* 2. ubi etiam tolluntur alia objecta.

30 Rurſus non obſtat, quòd hæc Conſtitutio non fuerit edita immediatè à Concilio, ſed ab Innocentio III. in Concilio Lateranen. ut patet ex illius ſupraſcriptione. Quia nihilominus dicitur Conciliaris ad effectum ut ſit neceſſaria derogatio, ut optimis fundamentis reſolvit Rota *deciſ.* 123. *p.* 1. *diverſor.* & probavi latiſſimè in d. cap. *Ex parte, à n.* 1. *uſque ad n.* 27.

31 Adverte tamen, quia ad validitatem hujus privilegii videtur ſufficere ſi in litteris derogetur alicui Concilio Generali, & poſteà ſubdatur clauſula, *& aliis Conciliis, &c.* ex hoc enim cenſetur etiam derogatum d. Concilio Lateranen. ut in terminis reſolvit Rota *in cauſa Conchen. emptionis decimarum*, 17. *Martii* 1589. coram Orano, & aliàs ſæpiſſimè, ut dicitur in *deciſ.* 316. *nu.* 11. *par.* 5. *Re-*
32 *cent.* Quin etiam ſatis eſſet derogatio per clauſulam. Non obſtante aliqua Conſtitutione in generali Concilio edita, ut per Dec. *conſ.* 341. *n.* 10. *Probo, ad Monach.* in cap. *Cùm in tua, num.* 23. *verſ. Et quòd neceſſaria ſit, de Conſtit. lib.* 6. quos in puncto ſequitur Garz. *de benefic. par.* 4. *c.* 5. *n.* 40.

33 Ulterius QUÆRO, an in generali privilegiorum communicatione comprehendatur exemptio à ſolutione decimarum prædialium. Breviter reſpondeo non comprehendi; quia communicationes, ſeu adæquationes privilegiorum, quamvis amplæ, & prægnantes, non extenduntur ad ea, quæ non ſolent concedi, vel ſaltem magna cum difficultate conceduntur, ut notant Doctores in l. 1. ubi in ſpecie Jaſ. *n.* 21. *&* 22. *ff. de legat.* 1. & eſt celebre conſilium 19. Antonii de Butr. quod ſæpius & S. Congregatio, & Rota ſequuta
34 eſt. Sed exemptio à ſolutione decimarum prædialium non ſolet niſi cum magna difficultate, & cauſæ cognitione concedi, Joan. Andr. in cap. *Dudum, n.* 5. *verſ. Ratio diverſitatis, de privileg.* ergo non venit in generali privilegiorum communicatione etiam cum clauſulis prægnantibus omnimodæ adæquationis; & ita in terminis reſolvit Rota *in Valentina Decimarum*, 28. *Novembris* 1603. coram Cardinali Lancellotto juniore impreſſa apud Campanil. *ubi ſuprà*, & *in Recent. deciſ.* 214. *n.* 5 *par.* 2. ubi allegantur aliæ deciſiones concordantes.

35 Quod procedit etiamſi in litteris communicationis facta fuerit mentio de decimis, quia hoc intelligitur de decimis extraordinariis, non autem de ordinariis, ſeu prædialibus, ut notat Bald. per illum textum in l. *Fiſtulas*, §. *Frumenta, in fin. ff. de contrahen. emption.* Cujus dictum referunt, & ſequuntur Puteus *deciſ.* 65. *lib.* 3. Cremen. *ſingular.* 108. Felin. in c. *Sedes, n.* 3. *in fin. verſ. & iſta faciunt ad quæſtionem de reſcript.*

36 Ultimò QUÆRO, An Religioſi, vel Clerici ſæculares poſſint decimas præſcribere.

Gloſſa tertia, & Doctores hic multum in hoc ſe involvunt. Sed breviter conclude ſecundùm Abbatem *n.* 5. tam Religioſos, quàm Clericos poſſe præſcribere decimas tam activè, id eſt jus ſolvendi decimas, prout loquitur hoc capitulum, quàm paſſivè, id eſt jus percipiendi decimas ab aliis, ut cap. *Cùm in tua*, & c. *Dudum, ſupra eod.* utro-
37 que tamen caſu debent habere immemorabilem, vel quadragenariam cum titulo; quia cùm jus commune eis reſiſtat tam quoad jus percipiendi decimas, eò quòd non habeant Parochiam, quàm quoad jus decimas non ſolvendi Parochiali Eccleſiæ, cui debentur de jure communi, d. cap. *Cùm in tua, in fin.* non poſſunt abſque titulo præſcribere, ut eſt textus rotundus in c. 1. & ibi omnes, *de præſcript. lib* 6. quem in hac ſpecie dicit inſignem Covarr. & aliis relatis de communi teſtatur *lib.* 1. *variar. reſolut. cap.* 17. *num* 7. & adde quod ſcripſi poſt gloſſ. *ult.* in cap. *In aliquibus, ſupra eod. à num.* 10. *uſque in fin.*

Explicit Pars prima libri tertii Decretalium.